

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TBMM - IX. DÖNEM

1950 - 1954

II. CİLT

Kâzım ÖZTÜRK

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ VAKFI YAYINLARI NO. : 21

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

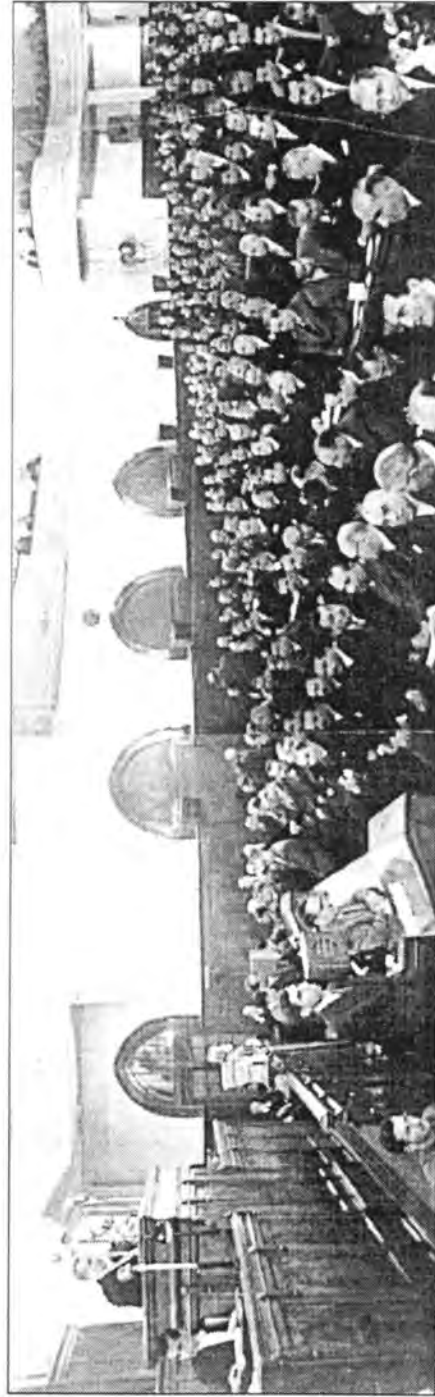
TBMM - IX. DÖNEM
(1950 - 1954)
II. CİLT

Kâzım ÖZTÜRK

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ ARAŞTIRMA GRUBU

ISBN : 975-7291-18-8 (Tk-No.)

ISBN : 975-7291-22-6 (2. Cilt)

GENEL KURULDAN BİR GÖRÜNÜM(*)

(*) Gümüşhane Mv. Sayın Sabri Özcan San'ın TPT'ye armağanıdır

Ö N S Ö Z

Türkiye Cumhuriyeti'nde, Atatürk'ün iki denemesinden sonra çok partili siyasal yaşama kesin olarak 1945 Yılında geçilmiştir. O tarihten beri Türkiye Büyük Millet Meclisi partiler parlamentosu durumuna gelerek demokrasinin en önemli koşullarından birini yerine getirmek olanağına kavuşmuştur.

1946 seçimlerini izleyen yıllar, parlamentomuzda çok partili düzene bir alışma dönemi oluşturdu. Çeşitli mücadeleler ve değerlendirmeler, tartışmalar bazı ufak bunalımlara rağmen demokrasi gemisini başarı ile yürütmek olanağını sağladı. Sonunda 14 Mayıs 1950 seçimleri yapıldı. O dönem iktidarının hazırladığı adil ve yargı denetimini öngören yeni Seçim Kanunu demokrasimizin bir başka kazancıdır. Bu kanuna göre yapılan seçimlere hiç gölge düşmemiş ve 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi dönemi halkın özgür iradesinin kararı ile uzunca bir süre için kapanmış, Demokrat Parti iktidarı başlamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1954 Yılına kadar süren IX. Dönemi demokrasi tarihimiz açısından tam bir laboratuvar niteliğindedir. İktidar ve muhalefet partileri Meclis'te karşı karşıya gelip düzgün bir demokratik mücadele sergilediler. Bu mücadele 1946-1950 döneminden çok daha yüksek düzeyde idi. Meclis büyük bir demokrasi mücadelesinin temel odağı haline gelmişti. Öyle ki Türkiye Büyük Millet Meclisi tam bir demokrasi arenası olmuştu. Bu arena içinde elbette bazı iyi işler yanında yanlışlar da yapılmıştır. Giderek, sağladığı yüksek çoğunluğun etkisi ile Demokrat Parti iktidarı ilk iki yılın demokratik tutumunu bazı noktalarda değiştirme gereksinimini duymuş, bu da muhalefetin sert davranışına yol açmıştır. 1954 Yılında yeni seçimlere gidilinceye kadar geçen dört yıllık bir süre içinde demokrasinin yeni yeni beliren sorunları üzerinde tartışmalar başlamış; basın ve üniversite bu düşünce mücadelesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Belki o güne kadar alışılmamış bir muhalefet cephesi karşısında iktidar partisinin sertleşme eğilimine girmesi, daha ileride gözlenecek bunalımların yolunu açmıştır.

Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubumuz, sessiz ama son derece verimli çalışmalarına 1950-1954 yıllarını kapsayan IX. Dönemi de ekleyerek geçmişimize geniş bir ufuktan bakma olanağını sağlamıştır.

Her biri büyük hacimli yedi kitaptan oluşan IX. Dönemin tarihi önemli ve büyük bir eserdir. Sayın ÖZTÜRK kariyerine Türkiye Büyük Millet Meclisi bürokrasisinde başlamış, yazdığı dönemin içinde yaşamıştır.

Bu bakımdan elimizdeki yedi ciltlik dev eser her bakımdan büyük bir

Çalışma ve emek ürünüdür. Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubumuz, 14 Mayıs 1950 tarihinde bütün dünyanın hayranlığını kazanan bir olgunlukla geçen iktidar devri ve daha sonra çıkan demokrasi sorunlarının Meclis dışında nasıl yorumlandığını, Mecliste geçen mücadelenin kamuoyunda nasıl değerlendirildiğini de ayrıntılı bir belgesel çalışma ile gözler önüne sermiş bulunuyor.

Bu alışmalar, demokrasi tarihimize eşsiz katkılarda bulunacak eserlerle pekişiyor. Bu büyük eseri hazırlayan başta değerli yazar Sayın Kâzım ÖZTÜRK ile ona yardımcı olan bütün çalışma arkadaşlarına içtenlikle teşekkür eder, başarılarının sürmesini dilerim.

Hikmet etin

Hikmet ÇETİN
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

S U N U Ş

Parlamento tarihinde her dönemin kendine özgü bir görünümü vardır. IX. Dönem, çok partili yönetimi kurumlaştırma ve demokrasinin erdemini toplum bilincine yerleştirme çabalarını tanımlar.

Çok partili demokratik yönetime geçiş, yenilgi tanımamış Mustafa Kemal ATATÜRK'ün iki kez girişimde bulunup geri çekilme zorunluluğu ile karşılaştığı bir olmaz olur yapma girişimidir. Kurucu ve kurtarıcıyı duraksamaya uğratan bu gelişme 1945 sonrasını da etkilemiş, geriye dönüş sürekliliğinde kalmıştır.

Yenilgi tanımayan, yüzyıllar ötesini gören Mustafa Kemal ATATÜRK'e geri adım attıran gerici akımlar, çok partili yönetimi geciktiren başlıca sorunlar oldu. "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir." diyen Atatürk, ikinci buyruğunu "Laik Cumhuriyet ilkeleri korunacaktır." biçiminde verdi.(1) Bu gelişme Atatürk'ün ilk siyasî vasiyeti "Laik Cumhuriyet ilkeleri tartışılmaz." biçiminde söyleme geldi. Bu vasiyete bağlı kalıp uygulayabilseydik, Demokrasimiz ve uygar dünyadaki yerimiz, kuşkusuz, değişik olurdu.

Çok partili yönetime geçen Atatürk'ün iki başbakanı bu ilke üzerinde tam bir uyum sağlandıktan sonra çalışmalar boyut kazandı.

Çok partili yönetim, ağa zulmü ile yetişen, hurafe ve masalla beslenen, yaşamı öteki dünyaya hazırlık olarak kabullenmiş bir toplumda, akılcı, özgür, erdemli düşünceyi sağlama savaşıdır.

Federal yapıdan ulusal öze inme savaşı içinde bulunan, eğitimi, ekonomisi, ulaşımı, iletişimi ve demokrasi birikimi yeterli olmayan toplumda, partiler ilke ve programlara değil, kişilere, mezheplere, tarikatlara ve akrabalıklara göre biçimlendi.

1946 seçimlerinin sandalye dağılımı seçmenin tercihi ile değil, çok partili yönetimin hazırlığı doğrultusunda yapay düzenlendi.

Var olmanın koşulu Büyük Türk Devrimi sosyal yapıyı baştan sona değiştirdi. Bu değişime uyum sağlamak hiç de kolay değildi. Nice değerli insanımız duygularının tutsağı oldular. Devrim karşıtlarının etkili silahı, dinî duygulardı. İmparatorluğu çökerten, Cumhuriyetin gelişimini derinden yaralayan bu silah, elden hiç düşmedi.

Ortaçağ karanlığını aşır aydınlık bir Türkiye yaratmayı amaçlayan Büyük Türk Devriminin amansız düşmanı, yobazlık oldu. Çok partili yönetimin kurumlaşmasında katlanılan zahmetler, çekilen acıların temelinde yo-

(1) Atatürk'ün Fethi OKYAR'a 11 Ağustos 1930'da yazdığı mektup, Kâzım ÖZTÜRK, Ata'ya Rapor, 1996, Nurel Matbaası, s. 70-71

bazlık yatar. Uygarlığa uyum, alışıldan vazgeçme duyguları zorlanarak aklın egemenliğinde gerçekleşir. Eğitimi, ekonomisi, ulaşımı, iletişimi yetersiz, demokratik birikimi olmayan toplumda akıl değil, duygular egemen olur.

Çok partili düzene geçildikten sonra, devletin geleceğini riske sokmama, yeni kurulan partilerin kurumlaşıp olgunlaşmasına fırsat verme görüşü ile baskılı 1946 seçimlerinde iktidar korundu.

14 Mayıs seçimleri, Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra büyük Türk İnkılabını tamamlayan son aşamadır.

Tek partili otoriter yönetimden çok partili demokratik yönetime geçmeyi başaran, serbest seçimlerle iktidarın kansız, kavgasız el değiştirmesini sağlayan, Türk halkının çağdaş olgunluğa ulaştığını kanıtlayan bu seçimler sonunda millî irade kararıyla iktidar el değiştirdi. Bu sonuç toplumda yeni ufuklar açıp halkın dünya görüşünü değiştirdi.

Cumhuriyetin ilânıyla Tab'adan vatandaşlığa terfi eden Türk halkı, 14 Mayıs seçimleriyle kişilik kazanıp, buyurma gücünün bilincine ulaştı.

Seçim sonrasında halk kendi tercihi ve iradesi ile sokaktaki insanın devlet makamlarında oturduğunu görmeyen hayret dolu coşkusunu yaşadı. Bir anda yüce insanlar eskidi. Halkın içinden yıldızlar parladı. Kişiler yeniden keşfolundu.

1950 seçimleri, ağanın, şeyhin, aşiret reisinin zulmünden çıkıp, parti mutemedi ve onbaşının sultasına giren halkın, kendi içinden özgür iradeyle seçtiği kişilerin kapılarını korku ile çaldığı makamlarda görmesidir.

Meydanlarda halkla bütünleşen kişilerin devleti sahiplenmesine uyumda güçlük çekildi. İstekler, dilekler doğrudan Çankaya'ya iletiliyor, başbakanıdan sonrakiler muhatap alınmıyordu. Bu şok değişim halk arasında iktidarın devredilmemesi için ciddi girişimlerin bulunduğu haberleri ile çalkalandı.

Devrimlerin yerleşip kurumlaşması, imparatorluk bağlarının kesilmesini, milliyetçilik akımlarının devrim felsefesi ile uyumlu olmasını gerektiriyordu. Çok partili, oy sayısına dayalı yönetimlerin temelde tutucu olan toplumun eğilimlerine uyma zorunluğu vardır. Bu gereğe bağlılık, siyasî partileri devrimlerden ödün verme yarışına soktu.

Yapısal ve kültürel değişimi dünyaya örnek toplumumuzun özellikleriyle uyum sağlamayan demokratikleşme, olumsuz gelişmeleri beraberinde getirdi.

Yüzyılların oluşturduğu gelenekçi kültürü aşarak, aklın ürünü devrimlerin toplumca özümsemesi, ilkeli ve erimli bir eğitimle sağlanacaktı. Eğit-

timdeki erken bozulma siyasi partilerimizin gerici, gelenekçi, yobazlığa ödün verme yarışının en belirgin örnekleri IX. Dönemde görüldü.

Halkın nafakasından kesilen vergilerle kurulan devlet fabrikalarında üretilen yerli malı sergi ve şenlikler ile desteklenen sert devletçi eğitimi olan bizim kuşağın liberal ekonomiye uyum sağlaması kolay değildi. Ekonomi öncelikle eğitim isterdi.

1946 ve 1950 iktidarları her bakımdan Anayasayı değiştirip çok partili yönetimi anayasal güvenceye alma gücüne sahiptiler. Ne var ki bu iktidarların karizmatik liderleri Atatürk'ün başbakanlığından geliyordu ve geçmişte yaşanan iki parti deneyiminin acı sonucunu üzerlerinde taşıyordu. Tehlike anında tek partiye dönüşü ulus ve ülke yararına gördüler. Başka bir anlatımla ulusun ve ülkenin tehlikeye sürüklenmesi durumunda tek partiye dönüş yolunu açık tutmayı yeğlediler. Bu anlayış, müdahale ve olağanüstü yönetimlerin temelini hazırladı. Kamuoyu, Anayasanın dili değiştirilerek oyalandı. Böylece, gelecekte yeni anayasalar bunalım dönemlerinde oluşturulan, siyasi deneyimi yetersiz nazariyeci görüşlerin egemenliğindeki heyetlerce gerçekleştirildi. Bu oluşum Anayasadan yakınmayı sürekli hale getirdi.

Değişimi ve oluşumu sağlayan şef sistemine göre hazırlanmış anayasa çok partili yönetim için yeterli değildi. Hak ve özgürlükleri güvenceye alan yeni bir anayasa gereksinimi anayasa dilini değiştirerek geçirildi. Bu tutum anayasa sorununu rejimi aşan devlet sorununa dönüştürdü.

Bu dönemin önde gelen niteliği çok partili yönetimin gelişip, kökleşmesi, toplumun demokrasiyi tanıdıkça erdemine inanıp, yaşam tarzı olarak benimsemesidir. Olumsuzluğu, Büyük Türk Devriminin ivme kaybına uğrayıp kimilerinin göz ardı edilmesidir.

Atatürk'ün amaçlayıp, sonuç alamadığı çok partili yönetim, eylemli olarak, 14 Mayıs seçimlerinde gerçekleşti. 14 Mayıs, benzeri olmayan Büyük Türk Devriminin son ana halkası, toplumun uygarlık göstergesidir. Gerçekte iktidar değişimi değil, irade değişimidir. Aklın zaferidir.

Türk demokrasi tarihi irtica ve komünist akımlara karşı verilen savaşlarla biçimlendi. Marksist akımlar kendi felsefesi içinde çözülüp bu rejimle oluşan imparatorluğun dağılmasıyla sorun olmaktan çıktı. Diğer taraftan çok partili yönetim manevî değerler üzerindeki spekülasyonlarla başladı. Bu savaşım demokrasi tarihimizi kapladı.

Laik Cumhuriyete dayalı devlet düzenini yıkmayı amaçlayan akımlara ödün veren siyasetçilerimiz, ülkeyi uçurumun kenarına getirdi. Tarihsel ve kalıtsal hastalığımız, inanç sömürsünün uygarlık yolundaki hızımızı kesme ihaneti, hep sürdü.

Çok partili yönetime geçişin özgürlük ortamı Türk Devriminin öncüsüne saldırıları artırdı.

Ata'nın korunması için yasaya gerek olmadığını, ulusal bilincin yeterli olduğunu ileri sürenlerin haklılığını zamanın kanıtlamadığını üzümlere yaşıyoruz. Cezai yaptırımlarla korunan Atatürk değil, O'nun kişiliğinde Büyük Türk Devrimidir.

Sonuçta, davetiyesinde iktidar ve muhalefetin ortak imzası bulunan millî mahcubiyetimiz olağanüstü ihtilâl yöntemlerinin günahını gönderecek adres aramaktan vazgeçip, çağdaş toplum yapımızla uyumlu, disiplinli, dengeli demokratikleşmeyi gerçekleştirmeliyiz. Demokratikleşme, günlük heves ve gösteriş duygularından uzak, toplumun uyum sağlayacağı, devleti zaafa uğratmayacak ölçüler içinde gerçekleşmelidir.

Parlamento Tarihi, IX. Dönemle gelişen çalışmalar, toplumun aynası parlamentodan yansıyan olaylara ışık tutmada çağının sosyal, kültürel ve siyasal tarihinin iskeletinin gerçek çizimini vermektedir.

Parlamento tarihinin ana kaynağı olan Meclis tutanakları yanında, parlamento etkinliklerinin toplumca algılanma biçimini, gelişim ve değişimlerin kamuoyundaki tepkilerini yansıtan yazılı basının önemli yeri vardır. Olayları tarihi değerleri ile belirlemenin ilk koşulu, bu olgu ve olayların meydana geldiği ortamı, sosyal yapıyı iyi tanımayı gerektirir. Bu tanıma basından geçer.

Parlamento etkinliği kamu denetimi ve tepkisi ile biçimlenir. Bu nedenle olanaklar ölçüsünde parlamentoda görüşülen işlerin basındaki yankılarına yer verildi. Dönem içinde verilen sorular, gensorular ve soruşturmalardan tarihi bir gelişmeye, toplum yapımızda önemli bir soruna değinenler kısa bir tanıtımla alındı.

Çok partili yönetimin gelişmesinde, Cumhuriyetin kurumlaşmasında toplumun sosyal, kültürel, ekonomik gelişmesinde etkili olan yasalar, olabildiğince geniş, gerektiğinde dönem dışına çıkarak açıklandı. Bu açıklamada konu yorumsuz tanıtılıp, gerekçesi, raporlar ve Genel Kurul görüşmeleri tutanaklardan aynen alındı.

İçinde bulunup yaşadığım olayları yarım yüzyıl sonra değerlendirirken; günümüz koşulları, tarafsız gözlem ve mantık kurallarını zaman zaman çok zorladı. Demokrasinin kurumlaşp, ulusal bilincin gelişmesinde, parlamento tarihinin bilinmesindeki yarar ve gereklilik bu çalışmanın başlangıç noktası oldu.

14 Mayıs seçimleri ile oluşan TBMM, tarihte ilk kez 494 üyeye sahip ve % 76.13'ü yeniden seçilen üyelerden oluştu. Bu Meclis, çok partili özgür ortamın yarattığı coşku ve hevesle, demokratik rejimi kurumlaştırmak, eko-

nomiyi geliştirip yeni ufuklara taşımak ve süper güçlerin paylaşımındaki dünyada ülkemizin güvenliğini günün koşullarına göre kuvvetlendirip güvenceye almak çabasına koyuldu.

Düzenleme konuları çoğaldı ve alanları genişledi. Denetim sorunları çeşitlenip, yoğunlaştı. Yılların birikimi tepkiye dönüştü. Demokrasiye geçişin özgün örneği olan 14 Mayıs olayının gelecek kuşaklara gereğince anlatılması kapsamlı ve geniş zamanlı bir çalışmayı gerektirdi.

Konuların sıralamasında kronolojik sıraya bağlı kalındı. Ancak düzenleme ve denetlemeyi gerektiren sorunlar üzerindeki çalışmalarda konu bütünlüğüne öncelik verilerek tüm etkinlikler bir arada değerlendirildi.

Olayları belgelerken gelişimi özetlemek, okuyucuya yorumsuz tanıtma ilkesine bağlı kalındı. Sunuş ve tanıtımın yoruma kaymaması için sözcüklerin seçiminde duyarlı davranıldı.

Milli irade temsilcisi bir Meclisin geçmişi ile onur duymasının, yaşadığı günü tanımlayabilmesinin, doğru geleceği hazırlayabilmesinin doğal gerekliliği parlamento tarihini bilmektir.

Parlamento tarihi çalışmaları bu bilinçle bilimsel kaynak oluşturabilecek biçim ve içerikte, olayların gerçek yüzünü aktarma kuralları ile sürdürülmektedir.

TEŞEKKÜR

Kısa sürede beklenenin üzerinde ilgi ve takdir toplayıp Cumhuriyetin 75 inci yılının coşkusuna katkı sağlayan Türk Parlamento Tarihi çalışmasını başlatan Değerli Başkanımız **İsmet Kaya ERDEM**'e, yüksek takdirlerini esirgemeden bu yayını sürdüren Yüce Başkanlarımız; **Hüsamettin CİNDORUK**'a, **İsmet SEZGİN**'e, **Mustafa KALEMLİ**'ye ve halen ilgi ve teveccühü ile bizleri yüreklendiren Sayın Başkanımız **Hikmet ÇETİN**'e bitmeyen gönül borcumuz vardır.

Bilimsel dayanışma içinde birlikte çalıştığımız Araştırmacı-Yazar Senatör **Fahri ÇOKER**'e, Prof. Dr. **İhsan GÜNEŞ**'e, engin bilgi ve deneyimi ile katkı sağlayıp çalışmaları koordine eden Prof. Dr. **Ahmet MUMCU**'ya,

Basım ve yayımı sağlayan TBMM Vakfının değerli yöneticilerine,

Çalışmalara fikri katkıda bulunan Halkla İlişkiler Daire Başkanı **Engin KARAPINAR**'a eylemli katkı sağlayan Tarih Öğretmeni **Halil YAVUZ**'a, Müşavir **Sabit DEMİRTUNÇ**'a, uzmanlık derecesinde doğru ve duyarlı hizmet veren büro amiri (Müşavir) **Ş. Şenal GÜNAY**'a, büro görevlisi **Nuray KÜÇÜK**'e ve **Şerife BARDAKÇIOĞLU**'na,

Bu çalışmaların gönüllü yardımcıısı öncelikle Müdür **Ali Rıza Cİ-
HAN**'la birlikte TBMM Kitaplık personeline,

Takdire değer görev bilincine sahip arşiv personeline, özellikle **İhsan
EZHERLİ**'ye,

Parlamento tarihinin basımını dikkat ve itina ile kesintisiz sürdüren
Basımevi Müdürü **Aydın İşİKSAL**'a ve Basımevi personeline,

Yrek dolu teşekkürlerimi sunuyorum.

Temmuz 1998, Ankara

Kâzım ÖZTÜRK

Araştırmacı-Yazar

Kurucu Meclis (Danışma Meclisi)

Üyesi

İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i>
– ÖNSÖZ	V-VI
– SUNUŞ	VII-XII
12. Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar (5816 Sayılı Kanun)	1333-1597
– Basındaki Yankıları	1599-1672
13. Yabancı Sermaye Yatırımlarını Özendirme (5621 Sayılı Kanun) ...	1673-1712
– Basındaki Yankıları	1713-1726
14. CHP Mallarının Tasfiyesi ve Halkevlerinin Kapatılması (5830 Sayılı Kanun)	1727-1728
a) D.P. Meclis Grubundaki Görüşme	1729-1774
b) Genel Gerekçe ve Komisyon Raporları	1775-1796
c) Genel Kuruldaki Görüşmeleri	1796-2050
– Basındaki Yankıları	2051-2125
15. İşçi Ücretleri (5837 Sayılı Kanun)	2126-2177
16. Heyeti Mahsusalarca Haklarında Karar Verilmiş Olanların Emeklilikleri (5989 Sayılı Kanun)	2178-2200
17. Komünizmle Savaş (TCK'nın 141 ve 142. Maddelerinin Değişimi (5844 Sayılı Kanun)	2201-2591
– Basından Seçmeler	2593-2605

12 – ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Büyük Türk Devriminin yaşamsal değerini anlamayanların yenilik düşmanlığı, Cumhuriyet Tarihi boyunca süregeldi.

Devrimlerin ana eksenini oluşturan başta lâik cumhuriyet ilkeleri olmak üzere bu atılımlara karşı olanlar tek parti disiplini içinde başkaldırma cesaretini bulamadılar. Çok partili özgür ortama geçilince, devrim düşmanları demokrasinin gelişip kurumlaşmasını güçleştirip, geciktirdiler.

Çok partili yönetimin gerçekleşmesini iki kez önleyen bu zehirli güçlerin üçüncü kez de demokratik yaşamın yolunu kesmeye kalkışması, devrim bilincine ulaşmış, deneyimli yöneticileri harekete geçirdi.

Gelişen olaylar kamuoyunu ayağa kaldırdı.

Cumhurbaşkanının desteğinde Hükümet, süratle olayların üzerine yürüyerek bir taraftan, suçluları yakalayıp adalete teslim ederken, diğer taraftan, yaptırımları artırıcı yasal düzenlemelere gidildi.

Bu çabalar sürerken, ortaçağ özlemcileri, ulusunun gözünden kara gözlüğü atarak, ona can ve nefes veren Devrimlerin Mimarı Atatürk'ün resimlerini yırtıp, büst ve heykellerini parçalama eylemlerini yoğunlaştırdılar.

Atatürk'ün ölümünden 14 Mayıs 1950 tarihine kadar manevi varlığına 51, fotoğrafına 12, heykel ve büstlerine 4 olmak üzere, 67 tecavüz hadisesi tespit olundu.

14 Mayıs 1950 tarihinden 1 Nisan 1951 tarihine kadar Atatürk'ün büst ve heykellerine, 9, manevi şahsiyetine 5 ve fotoğrafına 1 olmak üzere ceman 15 tecavüz hadisesi vukubuldu (1)

Bu gelişmeler üzerine "Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında" hükümetçe hazırlanıp 29 Mart 1951 tarihinde Meclise sunulan kanun tasarısı Adalet Komisyonundan geçerek, Genel Kurulun 4 Mayıs 1951 tarihli 72 nci birleşiminde görüşülmeye başlandı.

(1) Tutanak D. C. 6, B. 69, Sayfa 288-290

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Tasarıya şiddetle karşı çıkan gericiler, Atatürk'ü yasa ile korumanın devrimcilere acı verdiğini ileri süren yenilikçi üyelerle birleşerek yasanın çıkmasını engellemek için çeşitli yöntemleri denediler. Böylece üyelerin çoğunlukla ve değişik nedenlerle karşı çıktıkları tasarının, uzun ve çetin görüşmelerden sonra, bir kez de Anayasa Komisyonunda görüşülmesine karar verildi.

Anayasa Komisyonunda Başkanın oy ağırlığı ile kabul edilen olumlu rapor, 23 Temmuz 1951 tarihinde, Genel Kurulda yeniden tartışılıp görüşüldü.

Görüşmeleri bizzat izleyen Cumhurbaşkanının katkıları, Hükümetin kararlı tutumu, daha önemlisi, yobazlığın acılarını yaşamış deneyimli üyelerin ısrarlı açıklama ve konuşmaları sonucu, tasarı kesinleşip kanunlaştı.

Kanunun gerekçesi, Adalet ve Anayasa komisyonlarının raporları, Genel Kurul görüşmeleri, özellikle bu görüşmeler sırasında ileri sürülen düşünceler hâlâ güncelliğini ve tarihî belge niteliğini korumakta olduğundan, kanunun dayanağı bilgi ve belgeler, tutanaklardan aynen alındı.

Ayrıca kamuoyunda geniş yer bulan bu gelişmenin yazılı basındaki yankılarına yer verildi.

T. C.

Başbakanlık

29.III.1951

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71-1943, 6/1129

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına (*)

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 26.III.1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

(*) 4.5.1951 tarihli 72. Birleşim Tutanak Dergisine eklidir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

GEREKÇE

Millî Mücadelenin kahramanı ve memleketin kurtarıcısı Atatürk, Cumhuriyetin ve inkılâplar rejiminin sembolü olması hasebiyle hâtırası-na, eserlerine ve onu ifade eden varlıklara vâkı olacak tecavüzler, bilvasıta cumhuriyete ve inkılâplar rejimine tevcih edilmiş bir mahiyet ifade edeceğinden.

Bunlara karşı işlenen ve âmme efkârında derin akisler yaratmakta olan suçların failleri hakkında mevzuatımız hususi hüküm ve müeyyide-leri ihtiva etmemekte ve cumhuriyet savcılarının re'sen takibata girişme-lerine müsaîf bulunmamaktadır. Her ne kadar Türk Ceza Kanununun 488 inci maddesinde, ölmüş bir adamın hâtırasına hakaret vâkı olduğu takdirde ölenin karısı veya usul ve fûruu veya kardeş ve kız kardeşleri ve usul ve fûruu derecesinde sıhri akrabası ve doğrudan doğruya veresesi bulunan kimseler tarafından dâva açabileceği yazılı bulunmakta ise de bu gibi hallerde kanunun 480 ve 482 nci maddelerine göre faillere veri-lecek ceza, miktar ve mahiyet itibariyle Atatürk'ün mânevi varlığına teca-vüz edenler hakkında vicdanî âmmeyi tatmin edecek yeterlikte görülme-diğinden bu tasarının hazırlanmasına lüzum hâsıl olmuştur.

Tasarının birinci maddesi, Atatürk'ün mânevi varlığını tahkir, tezyif edenlerle bu mânevi varlığa her ne suretle olursa olsun tecavüzde bulu-nanların, bu suçların âmme efkârında yarattığı aksülâmellerle mütena-sip bir ceza müeyyidesine çarptırılmasını hedef tutan hükümleri ihtiva etmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı veya Atatürk hakkındaki sair eserleri hakaret kasdıyle kıran, bozan, kırleten veya buna benzer tecavüzlerde bulunanlar hakkında ay-nı cezanın uygulanacağı tespit olunmuş, üçüncü fıkrada da bu nevi cü-rümleri işlemeye başkalarını teşvik ve tahrik edenlerin asıl fail gibi ceza görecekları esası kabul edilmiştir.

Tasarının ikinci maddesi, birinci maddede yazılan suçların esbabı müşeddidesini ihtiva etmektedir. Filhakika suçların iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak işlenmesindeki yahut umumî yerlerde veya umuma açık mahallerde alenen suç işleyenlerin fiil ve hareketlerin-deki ağırlık nazarı dikkate alınarak bu gibi hallerde ceza yarı nispetinde artırılmıştır. Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçların zor kulla-nılarak işlenmesi veya bu maksatla cebir istimaline teşebbüs edilmesi

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

halleri de cezayı artırıcı bir sebep olarak maddenin ikinci fıkrasına ilâve olunmuştur. Âmmenin teessür ve heyecanını mucip olan bu suçların matbuat vasıtasıyla işlenmesi tesir ve neticelerinin şümullendirilmesini icap ettirdiği nazarı dikkate alınarak bu cihet de cezayı artıran bir sebep olarak kabul edilmiştir.

Tasarının üçüncü maddesinde, bu kanunda yazılı suçlardan dolayı cumhuriyet savcılarının re'sen takibat icrasıyla mükellef bulundukları ifade edilmiş ve bu suretle bu suçların mirasçılarının müracaat ve şikâyetlerine lüzum kalmadan derhal takibine girişilebilmesine imkân verilmiştir.

Bu tasarı kanunlaşığı takdirde milletçe hissedilen büyük bir ihtiyaç tatmin edilmiş olacaktır.

Adalet Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Adalet Komisyonu

24.IV.1951

Esas No. : 1 / 167

Karar No. : 31

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 26.III.1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen kanun tasarısı Komisyonumuza havale edilmekle Adalet Bakanı ve Ceza İşleri Umum Müdürü hazır olduğu halde incelendi.

Hükümetten alınan tamamlayıcı izahattan ve gerekçenin tetkikından sonra tasarının :

(Millî Mücadelenin kahramanı) ve memleketin kurtarıcısı Atatürk Cumhuriyetin ve inkılâplar rejiminin sembolü olması hasebiyle hâtırasına, eserlerine ve onu ifade eden varlıklara vâkı olacak tecavüzler, bilvasıta Cumhuriyete ve inkılâplar rejimine tevcih edilmiş bir mahiyet ifade edeceğinden, bunlara karşı işlenen ve âmme efkârında derin akisler yaratmakta olan suçların faileri hakkında mevzuatımız hususi hüküm ve müeyyideleri ihtiya etmekte ve Cumhuriyet savcılarının re'sen takibata girişmelerine müsait bulunmamaktadır. Her ne kadar Türk Ceza Kanununun 488 inci maddesinde ölmüş bir adamın hâtırasına hakaret vâkı olduğu takdirde ölenin karısı veya usul ve fûruu veya kardeş ve kız kar-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

deşleri ve usul ve fûru derecesinde sihri akrabası ve doğrudan doğruya veresesı bulunan kimseler tarafından dâva açılabilceğı yazılı bulunmakta ise de bu gibi hallerde kanunun 480 ve 482 nci maddelerine göre failere verilecek ceza, miktar ve mahiyet itibariyle Atatürk'ün mânevi varlığına tecavüz edenler hakkında vicdanı âmmeyi tatmin edecek yeterlikte görülmediğinden bu tasarının hazırlanmasına lüzum hâsıl olmuştur.

Tasarının birinci maddesi, Atatürk'ün mânevi varlığını tahkir, tezyif edenlerle bu mânevi varlığa her ne suretle olursa olsun tecavüzde bulunanların, bu suçların âmme efkârında yarattığı aksûlamellerle mütenasip bir ceza müeyyidesine çarptırılmasını hedef tutan hükümleri ihtiva etmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı veya Atatürk hakkındaki sair eserleri hakaret kasdiyle kıran, bozan, kırleten veya buna benzer tecavüzlerde bulunanlar hakkında aynı cezanın uygulanacağı tespit olunmuş, üçüncü fıkrada da bu nevi cürümleri işlemeye başkalarını teşvik ve tahrik edenlerin asıl fail gibi ceza görecekları esası kabul edilmiştir.

Tasarının ikinci maddesi birinci maddede yazılı suçların esbabı müşeddidesini ihtiva etmektedir. Filhakika suçların iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak işlenmesindeki yahut umumî yerlerde veya umuma açık mahallerde alenen suç işleyenlerin fiil ve hareketlerindeki ağırlık nazarı dikkate alınarak bu gibi hallerde ceza yarı nispetinde artırılmıştır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçların zor kullanılarak işlenilmesi veya bu maksatla cebir istimaline teşebbüs edilmesi halleri de cezayı artırıcı bir sebep olarak maddenin ikinci fıkrasına ilâve olunmuştur.

Âmmenin teessür ve heyecanını mucip olan bu suçların matbuat vasıtasıyla işlenmesi tesir ve neticelerinin şümullendirilmesini icabettirdiğı nazarı dikkate alınarak bu cihet de cezayı artıran bir sebep olarak kabul edilmiştir.

Tasarının üçüncü maddesinde bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet savcılarının re'sen takibat icrası ile mükellef bulundukları ifade edilmiş ve bu suretle bu suçların mirascıların müracaat ve şikâyetlerine lüzum kalmadan derhal takibe girişilebilmesine imkân verilmiştir.

Bu tasarı kanunlaştığı takdirde milletçe hissedilen büyük bir ihtiyaç tatmin edilmiş olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Mülâhazalarıyle Yüksek Meclise arzedildiği müşahede edilmiştir.

Komisyonunda icra edilen uzun tartışmalar sonunda, tasarının lehinde konuşan üyeler:

Büyüklerle hayatlarında saygı göstermenin öldükten sonra da hayırla yadetmenin millî ahlâk ve terbiyemizin en iyi vasıflarından olduğunu;

Türklüğe ve millî tarihe hizmet etmiş şahsiyetleri daima saygı ve şükranla anmanın Türk Milletinin ahlâkında bir anane haline geldiğini;

Birinci Cihan Harbinden sonra Türk vatanını istilâdan kurtaran ve yok edilmek istenen Türk Milletine istiklâlini temin eden Atatürk'ün sağlığında bile milletçe derin bir şükran ve saygı ile sevildiğini;

Tarihin kara günlerinde milleti esir ve vatani teslim etmeye hazır bulunan saltanatı devirmek gibi en büyük bir medeni cesareti gösteren, Garp medeniyetine uymak için bütün medeni milletlerin seviyesine çıkılmasını sağlayacak en cezri tedbirleri alan Atatürk'e kurtarıcı vasfının verildiğini;

Bu büyük kurtarıcının bütün karar ve iradelerini hayranı olduğu büyük Türk Milletinin engin ruh ve yüksek vicdanından aldığını;

Atatürk'ün Türk Milletinin ulvî mefkûre ve inançları yolundaki bütün mücadelelerinde daima beraber ve önde olduğunu;

Her Türk'ün bildiğini;

Son zamanlarda Atatürk'e karşı yapılan neşriyatın ve bunların tahriki ile büstlerine yer yer vâkı olan tertipli tecavüzlerin onun şahsına değil fakat Türk inkılâp ve terakki hareketlerine karşı olduğunu;

Kanunun fânî bir şahsiyeti, tarihî tenkid hududu haricine çıkarmayı istihdaf etmediğini, tarafsız tetkiklere ve hükümlere set çekmediğini;

Lâyıklık prensibi ile kemale eren terakki gidişini koruyacağını;

Rejim dâvalarının etrafında sarsılmaz bir millî tesanût vücuda getireceğini;

Tasarının güttüğü hedefin Atatürk'ün şahsına müteveccih bir gayret-keşlik veya bir taassup eseri olmadığını;

Atatürk'ün heykellerine vâkı tecavüzlerin artık fânî hayata karışmış bir şahsiyeti tahkire mâtuf olmayıp onun eserlerini hedef tuttuğunu;

Mütecavizleri harekete getiren kuvvetlerin şahsî bir düşmanlığın tesiri ile yapılmadığını, bunların inkılâplara, teceddütlere müteveccih bulunmasında şüphe caiz olmadığını;

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Cumhuriyet rejimine, Cumhuriyet fikir ve hürriyetine, vicdan serbestliğine açıkça sövemediklerinden ve hücumla cesaret edemediklerinden dolayıdır ki o büyük insanın mânevî varlığına taarruz ettiklerini;

Onun şahsına tecavüz eden dillerin, heykellerine, büstlerine kalkan ellerin ifade ettiği mâna, doğrudan doğruya Türk Milletinin hürriyetlerine ve aziz Türk vatanına ve onun Kemalist rejim ve inkılâbına çevrilmiş olduğunun katî olarak bilinmesi lâzımgeldiğini;

Atatürk'ün fânî âleme karışan millî bir sembol olduğunu, bugünkü Türkiye'nin tek halâşkâr bir timsali bulunduğunu;

Türk bayrağına bir bez parçası nazariyle bakılmanın imkânı olmadığına göre bir milletin sembolü, vatanın timsali olan Büyük bir şahsiyetin heykel, büst ve resimlerine de lâalettayin bir kimsenin heykel ve büstü ile müsavi tutmanın doğru olamayacağını;

Ahlâksızlara, kötülük yapanlara suçlarının nevi ve vasfına göre dünyanın her memleketinde ayrı ayrı cezalar tertip edildiğini;

İleri sürerek kanunun kabulünü istemişlerdir.

Kanunun aleyhine bulunan üyeler ise, Atatürk'ün büyük hizmetlerini takdir ettiklerini şahsına karşı derin bir sevgi ve saygı beslediklerini, ancak, velevki Atatürk dahî olsa bir şahsı korumak için böyle bir kanun çıkarmanın hukuk prensiplerine aykırı olacağını, böyle bir zaruret duyuluyorsa isim zikretmeden Türk Ceza Kanununun bu hususa mütedâir maddelerinin cezai müeyyidelerinin ağırlaştırılması suretiyle değiştirilebileceğini ve Ceza Kanunundaki 516 ncı maddenin 3 üncü bendinde yazılı âbide ve anıtları koruma hakkındaki hükümlerin bu maksadı temin edebileceğini;

İleri sürerek kanunun tümünün reddini istemişlerdir.

Neticede kanunun tümü reye konmuş ve yedi redde karşı dokuz oy ile kabule şayan olduğuna karar verilmiştir.

Bundan sonra maddelerin müzakeresine geçilmiş ve Hükümet teklifinin aynen kabulü muvafık görülmüştür.

Kamutayın yüce tasvibine ivedilik ve yeğlikle görüşülmek talepleriyle arzına ve Yüksek Başkanlığa sunulmasına karar verilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Başkan	Bu Rapor Sözcüsü
Ankara	Ankara
<i>O. T. İltekin</i>	<i>H. Ş. İnce</i>
	Ankara
	Komisyon kararına
	muhalifim.
Kâtip	<i>O. Ş. Çiçekdağ</i>
<i>V. Asena</i>	
Balıkesir	
Komisyon kararına	
muhalifim.	Çankırı
<i>M. Erkuyumcu</i>	<i>C. Boynuk</i>
Çoruh	Çorum
	Komisyon kararına
	muhalifim.
<i>M. Güney</i>	<i>H. Ortakcioğlu</i>
Erzurum	İstanbul
<i>E. Karan</i>	<i>A. Moshos</i>
Kars	Kars
Komisyon kararına	Komisyon kararına
muhalifim.	muhalifim.
<i>L. Aküzüm</i>	<i>A. Çetin</i>
Kütahya	Seyhan
Komisyon kararına	
muhalifim.	
<i>S. S. Nasuhoğlu</i>	<i>S. Serçe</i>
Yozgad	Mardin
<i>N. Ü. Alcılı</i>	<i>M. K. Boran</i>

Prensipte mutabık değilim.
Muhalefetimin sebepleri rapordan fazla
yer tutacak kadar geniş ve uzun olduğu
için bunları Yüksek Kamutayda
arzetmeyi daha uygun buldum.
Buraya sadece muhalif kaldığımı
kaydetmekle iktifa ediyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. – Atatürk'ün mânevî varlığını tahkir veya tezyif yahut her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz edenler bir seneden beş sene-ye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı veya Atatürk hakkındaki sair eserleri tahkir veya tezyif maksadiyle bozan, kıran, kirleten veya her ne suretle olursa olsun bunlara tecavüzde bulunanlar hakkında da aynı ceza verilir.

Yukarıki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik ve tahrik edenler asıl fail gibi cezalandırılır.

MADDE 2. – Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimse-ler tarafından toplu olarak veya umumî veya umuma açık mahallerde alenen yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispe-tinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işle-nir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir mis-li artırılır.

MADDE 3. – Bu Kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet savcı-lıklarınca re'sen takibat yapılır.

MADDE 4. – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. – Bu Kanunu Adalet Bakanı yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı
	S. Ağaoğlu
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	R. Nasuhioğlu
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
H. Köymen	H. Özyörük
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinoğlu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Eko. ve Ticaret Bakanı

Muhlis Ete

G. ve Tekel Bakanı

R. Salim Burçak

Ulaştırma Bakanı

S. Kurtbek

Sağ. ve Sos. Y. Bakanı

Dr. E. H. Üstündağ

Tarım Bakanı

N. Ökmen

Çalışma Bakanı

N. Özsan

İşletmeler Bakanı

Hakkı Gedik

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (*)

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki Kanun tasarısının öncelikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Öncelikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Bu tasarı hakkında bir önerge vardır, okuyoruz.

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Atatürk Kanun tasarısının müzakeresine başlanmadan önce bu tasarının gerekçesi ve metni üzerinde vâkı olacak konuşmaların bir suitefeh-hüme meydan vermemesi maksadıyla ve büyük koruyucu, büyük asker ve büyük reformist Kemal Atatürk'e ve onun inkılâplarına bağlılık hislerimizin hep beraber ifadesi gayesiyle Meclisimizin Başkanlıkça üç dakikalık ayakta tazim sükûtuna davet buyurulmasını arz ve teklif ederim.

Çanakkale

Bedi Enüstün

BAŞKAN – Takriri kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Şimdi üç dakika ayakta tazim duruşu yapacağız.

(Üç dakika ayakta tazim duruşu yapıldı)

(*) *Tutanak Dergisi Cilt Sayfa*

6 60, 253, 294

7 40:65,65:74,79:96,96:131

9 123, 251:256,266:278,278:290,295:298,303:324

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN – Şimdi kanun tasarısının tümü hakkında söz isteyen arkadaşların isimlerini okuyorum.

Salâhaddin Âdil (Ankara), Arif Hikmet Pamukoğlu (Giresun), Osman Çiçekdağ (Ankara), Bedi Enüstün (Çanakkale), Mustafa Ekinci (Diyarbakır), Fahri Ağaoğlu (Konya), Kâmil Boran (Mardin), Sinan Tekelioğlu (Seyhan), Abdürrahman Boyacıgiller (Zonguldak), Yusuf Azizoğlu (Diyarbakır), Abbas Çetin (Kars), Süreyya Endik (Çanakkale), Kâzım Arar (Çankırı), Enver Karan (Erzurum), Fûruzan Tekil (İstanbul), Behzat Bilgin (İzmir), Ferit Alpiskender (Diyarbakır), Muhlis Tümay (Manisa), Nurettin Ertürk (Sivas), Sait Bilgiç (İsparta), Bahadır Dülger (Erzurum), Ali Fahri İşeri (Balıkesir), İzzet Akçal (Rize), Mehmet Daim Süalp (Siirt), Salim Serçe (Seyhan), Hüseyin Ülkü (Niğde)..

BAŞKAN – Söz, Salâhaddin Âdil (Ankara) indir.

SALÂHADDİN ÂDİL (Ankara) – Muhterem arkadaşlar, huzurunuzda getirilen bu mevzu, basit bir heykel muhafazası tasarısı değil çok mühim hukukî, içtimai, millî terbiye ve tarih bakımlarından, şahsi hislerden âzade olarak, tetkika muhtaç şümullü bir meseledir.

Bu sebeple zatî müşahedatıma ve içinde yaşadığım vekayia müstenit mâruzatım belki uzunca olacaktır lütfen sabır ve müsamahanızı esirgememenizi rica edeceğim.

Atatürk Kanunu ismiyle ve müstaceliyetle müzakeresi talebiyle Meclisimize tevdi edilmiş olan bu tasarı, biri timsal ve heykellerine karşı diğeri Atatürk eserleri hakkında mütecaviz efal ve beyanatı istihdaf etmektedir. Bu tarzda şahsi bir kanun yapılmasının şimdiye kadar hiçbir memlekette emsali olmadığı, hukuken bunun gayri caiz bulunduğu ve mevcut kanunlarımızın, teklife sebep olan maksadın teminine kâfi geldiği hukukçu arkadaşlar tarafından dermeyer ve izah edileceğinden ben bu noktâ nazara iştirakle beraber evvelâ birinci kısmı hakkında tarih, sosyal ve millî terbiye bakımından mütalâamı arzedeceğim.

Milletimiz hemen bir buçuk asırdan beri bazı fâsılalarla ve gitgide büyüyen adımlarla idari bir teceddüt ve tekâmül devrine girmiş ve bugün lehülhamd en mütekâmil bir şekli hükümet olan demokratik rejime kavuşmuştur.

Yüz elli seneden beri devam eden bu mütaaddit ve daha evvelkilerden kuvvet alan hamleler uğrunda bütün varlıklarını ve hayatlarını feda eden yüksek, faziletkâr vatanperverler pek çoktur. Bunların cümlesine hürmet beslemek, namlarına heykeller, âbideler dikmek milletin şükran borcu ve muhafazaları da vazifesidir. Ancak bunda bir memleket inkılâbı değil

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dünyanın kurununu değiştiren, İstanbul'un fethi ile Türklüğe ebedî bir fahır ve gurur yolu açan Fatih'in, Selim'lerin, Reşit, Mithat paşalar gibi zamanımızın da hakları yok mudur? Yüksek milletimizin istikbalde yalnız siyasi değil, ilim, fen, sanat... sahalarında memleketimize şeref ve şan verecek ve adlarına âbideler dikilmesine müstahak olacak vatandaşlarımız bu himayeden mahrum mu kalacak?

Bir mukayese yapmak icabederse, yukarıda arzettiğim zevat ve emsalinin hizmet ve muvaffakiyetlerini ancak yaşadıkları devrin, o zamanki siyasi ve içtimai millet kabiliyetinin derecesiyle ölçmek doğru olur. Halen bu tasarının haricinde kalan heykellerimiz var. Bunların muhafazasına alâkadar olmayacak tahriplerine seyirci mi kalacağız? Bugün menkûp kimselerin tekrar iktidara gelmeleri mümkün siyasi ahvaldendir. Bunların da şahıslarına mahsus kanun çıkartmalarına misal mi vereceğiz?

Arkadaşlar, Mustafa Kemal Paşa'nın gerek İstiklâl Harbi sırasındaki hüsnü idaresi ve sonra da memleketimizin terakki ve teceddüdüne doğru atılan bâzı mühim adımlardaki rehberliği ile milletin şükranına müstahak bulunduğu şüphe yoktur. Bu yeni fikirler ve teşebbüsler Büyük Millet Meclislerinin tasvibinden geçmiş, kanuniyet kesbetmiş ve millete maledilmiştir.

İstiklâl Harbinde Mustafa Kemal Paşa'yı başında tutan erkekli, kadınlı seve seve fedayı can eden ve nihayet asırlardan beri en büyük ananelerle bağlı bulunduğu padişahlık ve hilâfeti; memleketin hayat ve istikbali namına, terkte tereddüt etmeyen büyük Türk Milleti, mütaakıp mühim tebeddülâtı da sükûnetle karşılamış fakat, pek tabii olarak, tekâmül seyrindeki süratın anormal olmasından dolayı bir kısım halk efkârında da bâzı nahoş izler bırakmıştır. Yirmi beş seneden beri birçok ahval ve şerait tesiriyle mühim ve mütezait bir tarzda azalan bu izler tamamiyle zail olmamakla beraber, 14 Mayıs seçimleriyle de sabit olduğu üzere, bugün ancak pek basit görüşlü, belki fazla ananeperest bir cüz'ü kalile inhisar etmiş bulunmaktadır ki, bu gibilere en müterakki milletlerde de tesadüf olunur. Nasıl bir tesir altında vukubulduğu meçhul kalan ve Hükümetimizin zayıf telâkki olunduğu bir zamanda vukubulan bâzı hâdisat bu cümledendir. Fakat Hükümetin Millet Meclisimizden itimat reyini alması ve mevcut kanunlar dairesinde harekete geçmesi bunları derhal önlemiştir. Acaba bu, kavanini hazıramızın Hükümetin bugün getirdiği tasarının gayesini temin ettiğine delâlet etmez mi? Tasarının esbabı mucibesinde şöyle bir cümle var: "Bu tasarı kanunlaştığı takdirde milletçe hissedilen büyük bir ihtiyaç tatmin edilmiş olacaktır." Arkadaşlar 1946 yılından beri milletin köylüsü ile, kasabalısı ile temas ettiniz, dileklerini dinledi-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

niz, aman bize bir heykel dikin diyen tek bir vatandaşa rastladınız mı? (Soldan alkışlar).

Arkadaşlar; inkılâp ve rejimlerin bir şahsa zafesi maalesef Şarka ve bilhassa memleketimize mahsus bir haleti ruhiyedir. Bunun en büyük mahzuru şahsî prensipler doğurması, zümreler yaratması ve binnetice millet arasında badiî tefrika olmasıdır. Türk Milleti dinî, hususî prensipler, tarikatlar yüzünden çok kurbanlar vermiştir. Siyasî, şahsî prensipler de, bâzı memleketlerde bugün dahi tehlikeli vaziyetler çıkarmaktadır.

Dünyada hemen her millet bâzan büyük felâketlere mâruz kalmış bâzı önderler idaresinde ihtilâller, inkılâplar geçirmiş fakat muvaffakiyetlerin bir şahsa atıf ve isnadı doğru görülmemiş, kabul olunmamış ve son zamanlarda meçhul asker diye millete mal edilmek şekli bulunmuştur.

Yirmi beş sene evvel geçirmiş olduğumuz inkılâbın şahsa isnadı da ayrı bir hizip yaratmıştır. Halbuki, bu inkılâbın neler olduğu, ne Halk Partili arkadaşlarca ne de, encümünde bizzat beyan ettikleri üzere, kıymetli Hükümet Reisi ve liderimizce tespit olunabilmiştir; kanaatimce olunamayacaktır.

Halbuki hiçbir tesir altında olmayarak, bütün kalbimizle inandığımız ve sadık kaldığımız ve kalacağımız demokratik rejim ve partimiz programı olgun milletimizin çoktan sinesine ve dimağına yerleşen, memleketin terakki ve tealisine hâdim, bütün inkılâp umdelerini içine almış, kendine mal etmiş bulunmaktadır. Hukukî bir Hükûmet teşekkül ettikten ve muvafık, muhtelif bütün millet demokratik prensiplere itimadını gösterdikten sonra hududunu gayrimuayyen şahsî ve mâziye karışan bir tarz üzerinde durmak ve idamesine taraftar olmak tefrikadan başka bir şey olmaz. Memleket için de hayırlı olmaz, Daima ileri görüşlülüğünü beklediğimiz gençlik için de biraz mazi perestlik olmaz mı?

Ben fikir ve kanaatlerin şahsa bağlılığındaki mehaziri bittetecrübe gören, şeflik veya diktatörlüğe nihayet veren demokrat partinin böyle zata mahsus bir kanun yapmasını bütün ruhumla bağlı bulunduğum demokrasi rejimiyle kabili telif görmüyorum.

Tasarının ikinci gayesine gelince :

Tasarının daha mühim tarafı bu ikinci kısımdır. Bununla Hükümet Atatürk'ün efal ve icraatı ve şahsî hakkında söylenen veya yazılan bâzı şeyleri, savcının hakkı takdirine bırakmak suretiyle, tecavüzkâr, hakarettâmez veya tezyîfkâr bularak tecziyeyi kastediyor ve vatandaşı velevki sarıh ve doğru mütalâasından mahrum bırakmak suretiyle hakkı kelâmın millettten kısmen olsun nez'ini istiyor.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar, biz insanlar arasında feykâlbeşer, lâyuhti bir kimseye inanamayız. Binaenaleyh, büyük hizmetlerini takdirle karşıladığımız Mustafa Kemal Paşanın da idari, içtimai, siyasi hataları bulunduğunu söylemek ve yazmaktan menedecek bir kanunu demokratik rejimi benimsemiş olan bizlerin kabulüne bugünkü Mecliste imkân olmamak icâbeder.

Bu Meclis kürsüsünden acı acı şikâyet ettiğimiz 27 senelik şeflik idaresi mahzurlarını, memlekete yapılan fenalıkları, hakiki Cumhuriyeti, ancak milletin sağduyusuna dayanarak mevkii iktidara gelen bugünkü hukuki bir Hükümetle vücut bulduğunu yüzlerce defa tekrar eden bizler değil miydik? Halk Partisinin binbir yolsuzluğunu zikrederken Meclise hâkim olan bu parti âzalarının ne suretle intihap olunduğunu bilmiyor muyduk? Şimdi bu geçmiş idareye şeflik veya diktatörlük demek tecavüz telâkki olunarak söyleyen ve yazanı hapse mi mahkûm edeceğiz? (*Öyle şey yok sesleri*) Daha dün Arapça ezanı, dinî âbidelerin açılmasını kabul eden ve anlaşılmaz bir hale sokulan dilimizi doğrultmaya çalışan bizler değil miyiz? Milletın ruh ve vicdanını anlamayan bâzı dar görüşlü kimşeler bu teşebbüslerimizi de Atatürk inkılâbı gidiyor diye suitefsir etmediler mi? Bu gibilere ben şahsen hak vermek zaruretini görüyorum. Çünkü kemali teessür ve teessüfle söylüyorum ki, 27 senelik devirde riyakâr, menfaatperest birçok yazarlar, hatipler, şairler, milletin gösterdiği feragat ve fedakârlığa, kahramanlığa hemen hiç kıymet vermeyerek, (*Soldan alkışlar*) Tek şahıs için uluhiyete kadar yükselten kasideleriyle gençliğe birçok yanlış kanaatlar, hakıkata uymayan fikirler, kıymetler aksettirmişlerdir, birçok hakayiki tarihiyeyi ketim veya tahrif etmişlerdir. Ensali atiyenin, pek çok dersler alacağı bu mühim inkılâbı ve tecdit devrine ait bitaraf tarihî yazılardan mahrum kalmasını demokratik bir idare nasıl tecviz edebilir.

Cahil telâkki ettiğimiz büyük millet kitlesinin yukarıda arzettiğim tahammül ve hazımkârlığına karşı münevver dediğimiz gençlerin bu haka-yıktan tevahhuş etmeleri akla gelmeli midir?

Fikir hürriyeti, yazı hürriyeti, vicdan hürriyeti prensiplerimizin tatbik şekli bu mudur?

Arkadaşlar; Mustafa Kemal Paşanın hizmetleri şu kadar, hataları bu kadar, birbirini ifna etmişler gibi garip ve cahilâne bir fikirden kendimi tenzih ederim. Fakat her fâni gibi onun da hem büyük hizmetlerini hem hatalarını, noksanlarını millete açıkça aksettirmeyi bir vecibei tarihiye ve bir vazifei vataniye addederim.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Arkadaşlarım, sözlerim gayet açıktır. Memleketimiz büyük bir tekâmül geçirmiş, inkılâp yapmış ve bu bakımdan bütün Şark milletlerine nümune ve rehber olmuştur. Mustafa Kemal Paşanın bu inkılâptaki büyük hissesi hiçbir zaman inkâr edilemez. Fakat bu tekâmül ve inkılâbı yalnız bir şahsın eseri saymak ve bunda milletin ve milletin diğer büyüklerinin hisselerini nazara almamak tarihe ve millete karşı büyük bir ihmal teşkil eder. Herkes bilir ki bu tekâmül ve inkılâb iki asır evvel başlamıştır. Devam etmektedir ve edecektir. Mustafa Kemal Paşa bu tekâmülün semerelerini toplamakta büyük bir gayret ve cesaret göstermiş, vazifesini ifa etmiştir. Fakat tekâmül ve bunun doğurduğu inkılâp tabiatıyla devam etmekte ve gelişmektedir; hakikatleri olcuğu gibi görmek, söylemek ve yazmak daha doğru ve memleket için daha hayırlı olur, kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlarım Türk'ün yegâne timsali altı asırlık Al Sancağı, itilâ yolu da, hak ve demokrasi yoludur. Cenâbıhak bizleri bunlardan ayırmasın. *(Alkışlar)*.

BAŞKAN – Arif Hikmet Pamukoğlu (Giresun).

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) – Muhterem arkadaşlar, tarihte uzun bir devre içinde, Birinci Cihan Harbine gelinceye kadar milletçe ve Devletçe ismimiz (Hasta adam) dı. Bu hasta adam bir taraftan içten, diğer taraftan da dıştan inen haklı veya haksız cerebelerle Birinci Cihan Harbinin sonunda haleti nez'e düştü. Türk Milletinin ön safta gelen münevverleri yolunu dahi şaşırarak, dinç Cumhuriyet devrinin Lozan Muahedesinden sonra mânasını anladığımız ve anlatmaya çalıştığımız hâkimiyet ve istiklâl mefhumlarını dahi âdeta diksiyonerden silmeye yeltenecek dereceye indiler.

Arkadaşlar; Türklüğün asırlarca süren en büyük satveti, en büyük tealisi devrinde, onun ayağına kadar giden Düveli Muazzamanın 1535 senesinde nasıl rükû ve sücûda vararak kapitülâsyonları elde ettikleri yüksek malûmunuzdur. Atıfet kabilinden bir taraflı istihsal ettiği kapitülâsyonlarla bilâhara ticarî, hukukî iktisadî, içtimai, netice itibariyle her sahada bu memleketi asırlar boyunca nasıl boyunduruk altında inletmişler ve o zaman bu kuru hâkimiyet ve istiklâl mefhumuna milletçe verecek tek mânâyı bulamamışlarsa; milletin hastalığını zamanında keşfederek ona sadece Türklüğe hâs olarak istiklâl ve hâkimiyet aşısını vuran Atatürk'e karşı da bütün Türk Milleti ve Türk gençliği mâşeri vicdanında maddî ve mânevî varlığında en mukaddes yeri zaten ayırmış bulunmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar, kanun realiteye uydukça mâna ifade eder. Realite bu olduktan sonra Atatürk'ün şahsını korumak için kanuna ne lüzum vardır? (*Bravo sesleri*).

Muhterem arkadaşlar; fazla sabrınızı tüketmemek için kısa söyleyeceğim. Maalesef bu hususta cereyan eden müzakereler esnasında bir parça rahatsız olmama rağmen yatağımdan kalkarak bu işi görüşmek üzere toplanmış olan Adalet Komisyonuna koştum. Sırf bir hukukçu sıfatıyla, Adalet Komisyonunda işittiğim sözleri, empersonel mahiyette, şahıs ismi zikretmeyerek, objektif bir şekilde bir iki kelime ile hulâsa etmeye çalışacağım.

Muhterem arkadaşlar; Anayasamızın 69 uncu maddesi mucibince "Türkler kanun karşısında eşittirler; her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrılıkları kaldırılmıştır".

Sayın bir hukukçu arkadaşımız; bu madde metnindeki "kişi" kelimesinin yaşayanları ilgilendirdiğini öne sürerek mevzuubahis tasarının bir imtiyaz veyahut bir "Ayrılık" manasını tazammun edemeyeceğini ifade etmiştir.

Muhterem arkadaşlar; eğer bu görüş doğru ise, bir müellifin, yaşarken olduğu gibi, ölümünde de, bizim mevzuatımız mucibince tam otuz sene, muhtelif Devletler mevzuatına tevfikân 30 la 50 arasında tefavüt eden bir müddetle ve Berne Muahedesini kabul eden tebaa, vatandaş, ecnebi farkı gözetmeksizin istifade ettiği fikri hakları nasıl hukukan izah etmek kabil olur?

Anlaşıyor ki, hukukan böyle indî bir mütalâaya aslâ cevaz görülememektedir.

Diğer Sayın bir hukukçu tasarımı müdafaa sadedinde mademki bir dâva ikame etmek hakkı vereseye intikal ediyor. Bu şahsidir, binaenaleyh, böyle şahsi bir kanun vaz'ına mânî yoktur, ifadesinde bulundular.

Muhterem arkadaşlar, bu görüş mevzuubahis tasarının lehinde değil, naçizane kanaatimce tam aleyhindedir. Çünkü, vereseye intikale mütalallik hükümler esas muayyen bir şahsa değil, mücerret ve umumi hüküm olarak bütün şahıslara şâmilidir. Dolayısıyla umumi ve mücerrettir, bir hükümdür.

Keza aynı sayın bir şahıs Ceza Kanununun 516 ncı maddesindeki hükmün, "büstlere, heykellere ait" hükmün, Atatürk'ü istihdaf edemeyeceğini ileri sürmüştür.

Muhterem arkadaşlar, kanun, bilhassa umumi mahiyeti haiz bulunan Ceza Kanunu yasfını haiz olunca bu ifade karşısında bir hukukçu sıfatıyla teessür duymamak imkânsızdır. Çünkü kanun bütün ülkelere

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

seyyane tatbık olunur, kelime, tâbir ve hükümlerin şahıslara göre mâna ve mefhum değıştirmesi cidden anlaşılır muamma değildir.

Yine aynı sayın hukukçu, Atatürk hakkında Ceza Kanununa hüküm konulması kanun tekniğine de uygun değildir, dediler. Fakat mucip sebebini beyan buyurmadılar. Bir sembol kelimesini zikirle yetindiler. Kültür gibi bu kelime de huzursuzluk içindedir.

Muhterem arkadaşlar; Atatürk her şeyden evvel Türk'tür. Bütün Türkler için mevzuu Ceza Kanunu neden Atatürk için mevzuubahis olmasın? Türkler hukukan müsavi değil midirler, kanun önünde eşit değil midirler, Anayasamızın 69 uncu maddesi bunu âmir değil midir?

Bütün medeni milletler mevzuatı ile konsepsiyonu, hakiki şahısları bir tarafa bırakalım, biraz daha ileriye, diyerek umumi temayül sadedinde dahi mânevi şahısları ve bunların en büyüğü olan devleti de hukukan müsavi telâkki etmiyorlar mı?

Hükümet namına, Komisyonda böyle bir kanunun kabulüne zaruret olduğu öne sürülerek zaruret olunca hukuki esaslara bakılmaz, fikri ifade edildi.

Muhterem arkadaşlar, naçizane kanaatimce zaruret yoktur. Arkadaşlar varsa, her şeyden evvel açıkça izhar ve ispat edilmelidir. Atatürk'ün ebediyete intikalinden itibaren geçen on, on iki sene zarfında, mevzuubahis edilen tecavüzlerin asla sebketmediği hepimizce malûmdur. Son günlerde sekiz dokuz hâdisenin, sekiz dokuz kişi tarafından ika edilmiş olması hiçbir zaman Türk Milletine, onun temayülüne, sevgi ve saygısına kıstas olamaz. Bu Ulu Millet lâalettâyın bir şahıs için bile, ölümden sonra terbiyesi, görgüsü, ananesi, asaleti ve âlicenaplığı icabı olarak, rahmet okurken, kurtarcısına karşı hiç şüphesiz ancak minnet ve şükran hisleriyle memlûdur.

Bugün, son tecavüz hâdisesinden sonra, oldukça uzun bir zaman geçtiği halde memnuniyetle kaydedelim ki bir yenisi vâkı olmamıştır. Bu da hususî bir kanunun vaz ve tedvininden ziyade, Hükümetin müdebbir ve müteyakkız davranması sayesinde husul bulmuştur. Demekki öne sürülen zaruret teyyüt etmemektedir. Bununla beraber, kanuni tedbir alınması arzu buyurulursa, bunun yeri şüphesiz, umumi kanun olan Ceza Kanunudur. Ana prensiplerden ayrılmak için iluknî bir sebep dermeyan naçizane kanaatimce, hayli müşkül olsa gerektir.

Yine Komisyonda Hükümet namına, bir köydeki büstün başına bir bekçi mi konmalı? Gece, bu büste vâkı tecavüzden dolayı Hükümet niçin muhatap tutulsun, ifadesinde bulunuldu.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar; Hükümet, hâkimiyetin kuvveden fiile intikali olduğuna göre, Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde hâkimiyeti ilgilen-diren her şahıs, her mal ve her şey, şüphe yoktur ki, hâkimiyetin ifadesi olan kanunların ve dolayısıyla onları tatbikle mükellef bulunan Hüküme-tin zımanı altında bulunmaktadır. Orada, köy, kent, ocak, bucak, dağ, tepe değil ancak ve ancak Türkiye Cumhuriyeti ülkesi mevzuubahistir.

Bir buçuk asırdan beri hâkimiyeti mahiyetiyle birlikte kuru bir lâfız-dan ibaret kalan ve 1535 yılında Lozan Muahedenamesine kadar her sa-hada milleti çok ağır şartlara tâbi tutarak terakki ve taaliye engel olan kapitilâsyonların (tebea) tâbiri üzerindeki mühlik tesirlerini, mezkûr mu-ahedenin yürürlüğe girmesinden beş sene sonra sabır, tevekkül ve bin-bir ihtimam ile hazırlanan vatandaşlık kanunumuzla, Atatürk, teba tâbi-rini ve onun farklı tesirlerini maziye mal ederek, hukukta eşitliğin biricik hukuki ve siyasi sembolü olan vatandaş tâbirini, Türkler arasında tam bir müsavâtın kıstası olarak benimsemiş bulunmaktadır.

Vatandaşlar arasında, musavat esası üzerinde, bu derece hassasiyet göstermiş bulunan Atatürk, Türklüğü diğer bir ifade ile, vatandaşlığı ya-nı, hukuktan istifade de eşitliği âmir bulunan sifata büyük bir ehemmi-yet atfetmekle, Türk Milletini, tabii ve haklı olarak, her şahsın ve her şe-yin üstünde tutmuştur.

Binaenaleyh her şahsın ve her şeyin üstünde bulunan Türk Milleti-nin hâkimiyet bakımından mevcudiyetini, bakâsını, emniyet ve asayişini sağlayacak tedbirleri muhtevi Ceza Kanunu mevcut iken, bir Türk ol-makla daima şeref duyduğunu, Ne Mutlu Türküm diyene, vecizesiyle iz-har ve tekrardan zevk duyan, Atatürk'ün sağlığında, şahsı ve şahsî men-faatlerini korumaya kâfi gelen Ceza Kanunumuz acaba şimdi niçin kâfi gelmiyor?, (Sağdan alkışlar) Neden, son tecavüz hâdisesinden sonra bir ye-nisi vukubulmuyor?, Koca bir milletin emniyet ve asayiş bakımından ida-resine kâfi görülen Ceza Kanunu, kâfi addediliyor da hukuki bakımdan nihayet bir Türk vatandaşı olan Atatürk'ün emniyet ve asayiş yönünden Ceza Kanunu ile iktifa edilmeyerek şahsî ve şahsî menfaatleri bakımın-dan hususi bir kanun vaz ve tedvini cihetine gidiliyor?. Bu tarzı telâkki cemiyet için mevzu bir kanunun, bir şahıs için kâfi addedilmemesi gibi, bir zehap uyandırması ve dolayısıyla hukuki bakımdan müsavâtı ihlâl et-mesi hasebiyle, Atatürk'ün aziz ruhunu da rencide edeceğine maddi ve mânevi mevcudiyetimle kani bir arkadaşınızım.

Bu kanaatle keyfiyetin bir kere de alâkası cihetiyle Anayasa Komisyo-nunca incelenmesi hususunda bir takrir takdim etmiş bulunuyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN – Osman Şevki Çiçekdağ. (Ankara)

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Aziz arkadaşlarım; bugün burada Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında Hükümet tarafından hazırlanan ve Adalet Komisyonunda 7 ye karşı 9 oyla kabul edilen kanun tasarısını müzakere ediyoruz.

Adalet Komisyonunda tasarının aleyhinde konuşan ve oy veren bir arkadaşınız sıfatıyla komisyonda ileri sürdüğüm noktai nazarı, dayandığım naçizane fikir ve prensipleri burada huzurunuzda millet ve umumi eskâr önünde belirtmeyi kendimce kaçınılmaz bir vazife saymış bulunuyorum. Takdir ve karar sizindir, Yüksek Meclisindir.

Sayın arkadaşlarım;

Tetkik buyurduğunuz tasarı gerekçesi, Adalet Komisyonunda lehte konuşan bir kısım arkadaşların Adalet ve İçişleri Bakanları ile Başbakanın noktai nazarlarını hulâsatan aksettirmektedir ki, bunları üç esasta toplamak mümkündür.

1. Atatürk vatanı istilâdan kurtaran, Türk Milletinin istiklâlini sağlayan saltanatı deviren ve Garp medeniyetine uymak ve bütün medeni milletlerin seviyesine ulaşmak için gereken cezri tecbirleri alan kurtarıcı insandır.

2. Son zamanlarda Atatürk'e karşı yapılan neşriyat ve bunların tahriki ile büstlerine yer yer vâkı olan tertipli tecavüzler, onun şahsına değildir. Onun eserlerine karşıdır. Türk inkılâbına, teceddüt ve terakki hareketlerine müteveccihdir. Cumhuriyet rejimine, Cumhuriyet fikir ve hürriyetine, vicdan serbestliğine açıkça sövemeyen ve hücumla cesaret edemeyenlerdir ki, onun mânevi varlığına taarruz etmektedirler.

3. Tasarı Atatürk'ün fanî olan şahsını, tarihi tenkid hududu haricine çıkarmak, tarafsız tetkiklere ve hükümlere set çekmek gibi bir maksadı istihdaf etmemektedir. Türk bayrağını nasıl ki bir bez parçası addetmiyorsak, milli bir sembol olan Atatürk'ün şahsiyetini ve büstlerini de diğer şahıslar ve büstlerle karşılayamayız. Tasarı âyıklık prensibi ile kemâle eren terakki gidişini koruyacaktır. Tasarı Atatürk'ün şahsına müteveccih bir gayretkeşlik ve taassup eseri değildir. Ahlâksızlara kötülük yapanlara suçlarının nevi ve vasfına göre dünyanın her memleketinde de ayrı ayrı cezalar tertip edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım; gerek tasarının gerekçesinden ve gerekse Adalet Komisyonunun raporundan hulâsa ettiğim bu fikirlerden sonra niçin tasarının aleyhindeyim?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi ben de burada dayandığım ve Adalet Komisyonunda belirttiğim psikolojik, politik ve hukuki sebep ve mesnetleri sırasıyla arzedeceğim.

Birinci maddede topladığım fikir ve kanaatte arkadaşlarımla tamamen birim ve beraberim. En aşağı bu arkadaşlar kadar Mustafa Kemal'in mert ve kahraman şahsiyetini, medeni cesaretini takdir ve takdis edenlerdenim.

Aziz yurdu halâsa, istiklâle ve ikbale götüren Millî Mücadele harikasının önderi, başbuğu Gazi Mustafa Kemal'in hayranıyım.

Türk Milletinin başında ve fakat daima onunla beraber olarak Cumhuriyet İnkılâbını yapan, terakki, teceddüt ve medeniyet eserlerini yaratan, kara kuvveti ve kör taassubu ortadan kaldıran Kemal Atatürk'ün şeyda aşığıyım. Bütün bu Cumhuriyet ve kemal eserlerini ebediyen yaşatmak ve korumak üzere iman ve bir irade birliği yaparak saf bağlamış olan gönüllü Türk Milletinin naçiz bir neferiyim. Mustafa Kemal aşkını onun Ankara'ya daha ayak basmadığı bir sırada, bundan 32 sene evvel terennüm etmiş bir arkadaşınızım.

İşte bütün bunlar içindir ki, bu tasarıya muhalifim. Çünkü böyle bir kanunla aradan 30 sene geçtikten sonra onun ölmez mânevi varlığını kahraman ve halâşkâr şahsiyetini, yaratıcı ve inkılâpçı hamlelerini milletçe tâziz ve takdirden uzaklaşmış, mukaddes ve müebbet inkılâp ve medeniyet eserlerinin sarsıldığı veya sarsılmaya yüz tuttuğunu, kara kuvvetin ve kör taassubun homurdanmaya, irticâın hortlamaya başladığını, her gün biraz daha yol almak iştiahiyle yolcusu olduğumuz nur ve medeniyet yoluna kara bulutların çökmekte olduğunu, ikrar, kabul ve ilân etmek gibi hakikatla ilgisi olmayan bir duruma kendimizi atmış oluyoruz da ondan ve bilhassa onun için bu tasarıya muhalifim. *(Bravo sesleri)*.

Bu tasarıya 22 milyon Türk'ün içinden çıkmış olan birkaç meczup veya mecnun veya sarhoşun veyahut kanı bozuğun namerdane fiil ve hareketlerini, bütün millete değilse bile büyük bir ekseriyete maletmek gibi bir kanaatin doğmasına yol açacağı içindir ki, muhalifim. *(Bravo sesleri, alkışlar)*.

Yine bu tasarıya her an bizde olan, ruh, şuurumuzda yaşayan, ebedi hürmet, muhabbet ve minnetle hâleldar âbidesi kalp ve vicdanımızda yerleşmiş bulunan Atatürk'ü bizden ayırmış gibi oluyor da onun için muhalifim. *(Bravo sesleri)*.

Yine bu tasarıyı, memlekette Atatürk'ü ve eserlerini takdir ve takdis edenlerin azalmaya, takdirsizlerin ve nankörlerin çoğalmaya başladığı ve bu itibarla takdirsizlerin ve nankörlerin ceza zoruyla takdirkâr olmaları

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

veyahut susmaları mânasında bir telâkkiye meydan verebileceği içindir ki ve bunun da hakikate aslâ uygun olmadığını realitelerden, yaşayan hakikatlerden mülhem olarak yakinen bildiğim ve gördüğümünden ötürüdür ki, isabetsiz görüyor ve ona muhalif bulunuyorum.

Yine bu tasarıya, Atatürk'ü ve eserlerini takdir ve takdis eden milyonlarla, etmeyen veya edemeyen birkaç kendini bilmez veya kanı bozuğu bundan böyle ayırdetmeye imkân veremeyeceğinden dolayıdır ki, muhalifim. *(Alkışlar).*

En nihayet onun lisanı ile "bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedeli olan" ve Türk gençliğine ilelebet muhafaza ve müdafaası emanet edilmiş olan Cumhuriyetin ve inkılâp eserlerinin hali hayatında Türk Milletinin millî şuur ve vicdanına yerleştiğini ve yaşadığını görerek endişesiz gözlerini kapayıp fânî hayata veda eden Atatürk'ün aziz ruhunu bu mukaddes emanetini aradan bu kadar yıl geçtikten sonra şimdi yani onun yürekten özlediği ve mukaddes ideal yaptığı bu demokrasi devrinde muhafaza ve müdafaaya edemiyormuşuz gibi bir his ve mâna ile azap ve ıstıraba sokacağımızdan ötürü duyduğum endişenin tesirileridir ki, bu tasarıya muhalifim.

Aziz arkadaşlarım, bu saydıklarım işin psikolojik cephesidir.

İşin bir de politik cephesi vardır ki, bunun ehemmiyeti saydıklarım-dan hiç de aşağı değildir. Belki de fazladır. Arzedeyim :

Millî hâkimiyet uğrunda iradesini büyük bir iman, büyük bir aşk ve heyecan ile belirterek bir 14 Mayıs inkılâbı yapmış ve böylece bütün medeni dünyaya medeni ve siyasi rûştünü en belîğ ve veciz mânasıyla anlatmış ve onların sonsuz hayranlığını kazanmış olan Türk Milletinin bu ulvi ve muhteşem muvaffakiyet ve mazhariyeti karşısında tasarının, bizi çekemeyenlerin, ileri ve medeni hamlelerimizi istemeyenlerin, düşmanlarımızın bizi gözden düşürmek için, yaptıklarımızın, yarattıklarımızın su-ni ve muvakkat olduğunu, cebir ve zora dayandığını ve ancak onun tesir ve tazyikiyle yaşadığını boş ve haksız yere propaganda etmelerine meydan vereceğinden endişe ediyor ve bu sebeple de ona muhalefet etmiş bulunuyorum.

Şimdi işin hukukî cephesine geçiyorum :

Bu tasarının müzakeresi sırasında gerekçeden ve komisyon raporundan başlayarak çok yerinde ve haklı olarak Atatürk'ü Cumhuriyet inkılâbının, terakki ve teceddüt eserlerinin başı ve bânisi olarak hürmet ve minnetle yadediyoruz. Bu eserlerin mukaddes kaynağı ve müebbet dayanağı ise takdir buyurursunuz ki, Anayasadır. Atatürk'ü korumak için

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

onun en büyük eseri olan Anayasanın hükmüne aykırı hareket etmemek vazifemizdir. Anayasaya dokunmak, Atatürk'ün ruhunu şiddetle tazip etmek olur.

Anayasanın 69 uncu maddesi, Türklerin kanun karşısında eşit olduğunu, sınıf, aile ve kişi imtiyazının kaldırılmış ve yasak edilmiş bulunduğunu prensip olarak tespit etmiş bulunmaktadır.

İşte bu maddenin bu açık ve katî hükmüne dayanarak arz ediyorum ki, tasarı bu maddeye tamamen aykırıdır. Komisyonadaki muarızlarımız ve bâzı yazarlarımız kişi kelimesini ele alarak bunun hayattaki insanlara mâtuf bulunduğunu ve ölmüş olan Atatürk'ün kişi telâkki edilemeyeceğini ve binaenaleyh bu sebeple de tasarının bu maddenin çerçevesi içinde mütalâa ve münakaşa mevzuu olamayacağını ileri sürdüler. Halbuki ben tamamiyle aksi mütalâadayım.

Bu muhterem şahsiyetlerden soruyorum, saydığımız eserlerin sahibi olmak ve bu itibarla milletin ebedî hürmet ve muhabbetini çekmek bakımından hayatta bulunan Atatürk'le ölü Atatürk arasında ne fark vardır? İkiisi arasında bir mukayeseye girmek yerinde olur mu? Bence yaşamış olan Atatürk ne ise, ölü Atatürk de odur. Bu memleketin tek bir Atatürk'ü vardır. Burada Anayasa karşısında bir Atatürk'ü konuşacağız ve konuşmamız gerektir.

Bu itibarla kendimizi yanlış bir neticeye kaptırmamak için işi hukuki şuurumuzun ve mantığımızın ışığı altında incelemek zorundayız. Bunun için de meseleyi şu mebdeden hareket etmek suretiyle tetkik ve münakaşa etmemiz lâzım geldiğine kaaniyim :

Sayın arkadaşlar; Atatürk'ü hayatta farzediniz ve yine farzediniz ki, Cumhurbaşkanı da değildir, Kendisine, büstlerine ve heykellerine de bu yolda tecavüzler de vardır. Millet müteessir, gençlik heyecan içindedir. Anayasanın bu eşitlik prensibi, kişi imtiyazını yasak eden bu hükmü karşısında aynı esbabı mucibeye dayanarak böyle hususî bir kanunla Meclis önüne gelebilir mi idik? Yine Anayasanın 103 üncü maddesine rağmen bu 69 uncu maddeyi ihmal etmeye veya ona aykırı olarak, böyle bir kanunu getirmeye imkân bulabilir miydik? Sonra kendisini millettan asla ayırt etmemiş ve onlarla eşit olmayı en büyük şiar olarak belirtmiş, aile ve sınıf imtiyazı mefhumunu ortadan kaldırmış olan Atatürk bizzat buna muvafakat eder mi idi?

Hepinizin benimle beraber Anayasanın ruhuna ve Atatürk'ün mefkûresine uygun şekilde buna derhal hayır diyeceğinizden aslâ şüphe etmiyorum. İşte hukuki meselenin hayat noktası, mihrakı buradadır. Bina-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

enaleyh; yaşayan Atatürk'e Anayasanın tanımadığı bir imtiyazı ölü Atatürk'e tanımaya girmek ve 69 uncu maddeyi böyle dar çerçeve içinde mütalâa etmek, hem Anayasayı ve hem de onun yaratıcısı olan Atatürk'ü incitmek ve tazip etmek demek olur ki; bundan katî surette tevakkî etmemiz gerektir.

Yine farzedelim ki, Atatürk hayattadır ve Cumhurbaşkanı da değildir. Böyle fiil ve hareketler karşısında o ne yapardı? Bize nasıl bir ışık tutardı? Öyle zannediyorum ki; o her şeyden evvel, kendisinden daha evvel bu fiil ve hareketlere saik olan sebep ve illet üzerinde durur, gerekli tedbirleri almak hususunda tavsiye ve işaretlerde bu unurdu. Ancak bundan sonradır ki, kanun yoluyla şahsi hakkını ihkak yoluna gider ve yahut daha galip bir ihtimalle bu gibi betbahtları milletin cezadan daha müessir olan ebedi lânet ve nefretine ve âmine hukukunun takibatına terkederdi. İşte bizim de böyle yapmamız lâzımdır. Bu fiil ve hareketlerin bir taraftan sebep ve illetini araştıralım. Yeni devrin, yeni iktidarın, Cumhuriyetin, rejimin, lâiyklik prensibi ile kemale eren terakî ve teceddüt gidişinin muhafızı ve müdafii olduğundan zerre kadar şüphe edenler geriye dönmeli, kör ve kara taassubu tekrar bu memlekete getirmeyi aklından geçiren ve geçirebilen tektük gafillere Hükümet olarak ve parti farkı gözetilmeksizin vatandaş olarak telkin, irşat, ikaz ve ihtar yoluyla anlatalım ki, bu memlekette irticâ hortlatarak Cumhuriyet inkılâbına ve eserlerine dokunacak ve dokunmaya teşebbüs edecek kafa ar Kanunun hak ve adlin çelik duvarına mutlaka çarpılacak hurdahaş olacaktır.

Diğer taraftan da Ceza Kanunumuzdaki müeyyidelerle dayanarak Atatürk'ün büstlerine ve heykellerine karşı vukubulan ve bundan böyle vukubulacak olan tecavüzlerin faillerini süratle takip ve adalete tevdi edelim. Ama buna karşı hakaretin mirasçılarının şahsi şikâyetine mütevakıf olduğu ve bunun da tek mirasçısı olan hemşiresi tarafından takibinin zor bulunduğu ve bilhassa verilecek cezanın da ibret ve intibah verecek bir mahiyette olmadığı ileri sürülebilir.

Buna da cevabım şudur : Atatürk'ün hemşiresinin vekâletini her yerde savcı hassasiyetle ve fahriyen deruhde edecektir. Atatürk'ün ve eserlerinin hayranı fedakâr birçok avukat arkadaşlarımız vardır. Bu itibarla bu bahiste bir zorluk yoktur, sanıyorum. Sonra icrayı hükmeden hâkimin, taarruza mâruz kalanın Atatürk olduğunu göz önünde tutarak cezayı ağırlaştıracağını ve ayrıca milletin lânet ve nefretinin de bunlara teveccüh edeceğini ve böylece her iki hususun da birlikte muhakkak bir intibah yaratacağını umuyorum. Bence burada aslolan failin bulunmasıdır. Cezanın miktarı ondan sonra bahis mevzuu olabilir, bir kere fail bulunup cezaya çarpılmadıkça ve bunun bir ibret ve intibah yaratmadığı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tecrübe edilmedikçe cezanın azlığından bahsetmenin de ceza hukuku prensipleri yönünden yerinde olmadığı kanaatindeyim. Tatbikat neticesinde cezanın müessir olmadığı anlaşılırsa aynı kanundaki cezayı teşdit yoluna gitmek elbetteki lâzımdır. Saldı ki cezanın ağırlığı kötü maksat ile niyet güdenlerin hareket ve faaliyetlerini frenleyecek başlıca tedbir değildir. Cezanın ağırlığına rağmen bu fiil ve hareketlerin vukuu Atatürk'ün şahsı ve inkılâbımızın mahiyeti bakımından daha mânalı olacak ve birçok yalan yanlış dedikodulara ve propagandalara vesile verecektir ki; bunu da caiz görmek mümkün değildir.

En son şunu da arzedeyim ki; Hükümet olarak vazifemiz her an ve bilhassa gecenin derin sükûtu içinde vatandaşın mal, can ve ırzını korumak hususunda her türlü inzibati ve mânî tedbir almak olduğuna göre Hükümetimizin şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de bu arada bu faaliyetler üzerinde hassasiyetle durması, bu şuursuz veya kanı bozuk hüviyet ve karakter arzeden kimselerin kötü maksat ve niyetlerini mutlaka içinde boğacaktır.

Netice ; Gerek psikolojik, gerek politik ve gerek hukuki bakımdan böyle bir kanunu yerinde görmemekteyim. Parti farkı gözetmeksizin milletçe vazifemiz Cumhuriyet ve Atatürk inkılâplarının bekçiliği vazifesini yapmak ve onu takdir etmeyenlere işaret ve telkinde bulunmak, mütevacizlere kanun hükmünü yerinde ve zamanında bütün sürat ve şiddetiyle tatbik etmektir. Eğer memlekette Cumhuriyet inkılâbına ve eserlerine karşı kesif bir hareket, irticai bir kıvılcıktanma istidadı müşahade etmiş olsaydım Hükümete böyle bir kanunla değil, bir tavrı sükûn kanunu tasarısı ile gelmesini cesaretle arzederdim.

Mâruzatım bundan ibarettir. Buna göre takdir Büyük Meclisindir.

BEDİ ENÜSTÜN (Çanakkale) – Muhterem arkadaşlar,

Dünya ve insanlık tarihinin hiçbir devrinde şimdiye kadar emsaline tesadüf edilemeyen bir hâdisesi içtimaiye karşısında bulunuyoruz. Türkiye Cumhuriyetinin kurucularından, büyük asker, büyük reformist Kemal Atatürk'ün, mânasız tevehhüm, lüzumsuz heyecan ve küskün tahassüslerin tazyiki altında ideolize edilmek istendiğine şahit oluyoruz. Ben şahsan bu inkılâp içinde yetişmiş ve bu inkılâplardan feyiz ve ilham almış bir insan olarak şahsan Atatürk'e bir kudsiyet izafe edebilir ve mâbedim olan kafamın içinde kendisine de tapabilirim. Bu kimseyi ilgilenmez. Fakat bir millete mal olmuş inkılâpları, reformları bir şahsın taştan veya topraktan yapılmış heykelinde arayan ve bir kâğıt üzerindeki resminde sembolize eden dimağlardan ileri demokratik hamleler beklenebilir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Kütlelerin kendi şereflerinin tek bir şahıstan inikâs ettiğini düşünmeleri, tarih boyunca milletleri felâkete mahkûm etmiştir. Bir milletin fertleri kendi uhdelere düşen vazifeleri de tam bir mesuliyet duygusu içinde topyekûn her biri kendi çapında bir lider olarak çalışmazsa tek bir insan ne başarabilir? Bugün Amerikan demokrasisine ve Amerikan gençliğine yapılan hitap da budur.

Milletlerin hayatındaki bütün zaferler, bütün başarılar ve bütün reformlar, bu zaferlerin, bu başarıların ve bu reformların tahakkuku sırasında düşüp ölen milyonlarca memleket evlâdının vatan toprağını sula-yan kanlarının bedelidir. Bugün Kore'de şehit düşen bir Türk neferinin değeri ona kumanda edenin değerinden hiç de küçük değildir. Bu sebeple Türk Milletinin bütün varlığının en hakiki sembolü şanlı Türk Bayrağıdır. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bundan daha ulvi daha kudsi bir sembol yaratmaya da lüzum yoktur. Bir zamanlar yaranmak gayretiyle ve ticari kazanç mülâhazalarıyla imal edilen ve ettirilen büstler, ne Atatürk'ün ve ne de Türk Milletinin reform sembolü olamazlar. Bunları ancak bu reformları hazmedemeyen ve bu reformlardan müteessir olan dar beyinli ve zayıf kafalar veya politik icaplar dolayısıyla daha büyük bir muvaffakiyet şansı ümit eden politikacılar sembol olarak görür. Ağır ve müstehcen hücumlar yaparlar. Bunların nazarında da Atatürk; inkılâpların sembolüdür. Bu ruh haleti malûm olduktan sonra kanuni müeyyidelerle Atatürk'ün büstlerini ve resimlerini inkılâpların sembolü olarak kabul etmek; bu ağır ve müstehcen hücumları teşdit ve teşvik etmekten başka bir mâna ifade etmez. Bizleri de ahlâkan suç ortağı durumuna düşürür. Vandalizmi tahrik eder. Memlekette binlerce Romûs ve Romûlûsün türemesine sebep olur. Ve memleketimizde demokrasiinin ilk adımı atılırken aramızda en salim düşünenlerin bile şeflik sistemine hasret çektikleri gibi mânasız bir ifade taşır. Bu kanuni müeyyideye rağmen yine bu mahiyette suç işlenecek olursa bu suçların vukuu istikbalin müverrihini hak-kımızda çok yanlış kararlara sevkedebilir. Ve bizler için de çok ağır olur.

Bir Demokrat milletvekili olarak yüksek huzurunuzda tebarüz ettirmek isterim ki, son 30 sene içinde fert olarak, millet olarak bütün reformlarımız ancak 14 Mayıs 1950 de bir kül halinde hakiki hüviyet ve mânasını kazanmıştır. Türk Milleti kendi iradesine sahip olmak ruhunu beraberinde taşıdıkça millete malolmuş bütün reformlarımız filî ve hakiki teminat altındadır. Bundan şüphe etmeye kirasenin hakkı yoktur. Büyük inkılâpların bir nesil süresi içinde ikmalinin mümkün olmadığını tarih bize göstermektedir. Bu sebeple öteden beri tek tük vukua gelen birkaç münferit hadiseyi izam ederek en büyük irkilâbımız olan demokrasiyi antidemokratik ve teokratik bir kanunla yıkamayız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Eğer büyük Atatürk bugün aramızda olsaydı bu kürsüden yapacağı hitap : Aynen Sayın Baylar, asil Türk Milletinin büyük başarılarını benim şahsında sembolize etmeyin, hakkımda salim bir hükme götürecektarih yollarını hususi kanuni müeyyideleriyle kapamayın,tıkamayın; ben de Jeferson kadar cesaretle yaptığım işlerden emin olarak kendimi tarihin tenkidine arzedebilirim, ne mutlu Türk'üm diyene, olurdu.

Muhterem arkadaşlar; Atatürk'ü sembol olarak Türk bayrağıyla da mukayese edilemez. Atatürk nihayet bir insan hayatı yaşamıştır. İnkılâpların tahakkuku sırasında kendisine yardımcı olan ve kendisinin takdir ettiği birçok insanlar bugün hayattadır. Atatürk'ün resmini ve büstünü inkılâpların sembolü olarak kanunen kabul etmek kadim Yunanistan Olimp mabutlarında olduğu gibi, birçok daha küçük çapta inkılâp sembollerinin meydana çıkmasına sebep olur. İnkılâp sembolüne tâzim ve hürmeti icabettiren aynı sebepler daha küçük inkılâp sembollerine de tâzim ve hürmeti icabettirir ve bu hal bugünkü politik hayatımızda imtiyazlı sınıfların veya şahısların doğmasını intaç eder. Tarihin hakkında vereceği hükmü beklemeden bugün halen içimizde yaşayan bir kimseye inkılâpların daha küçük çapta sembolüdür diye bir kudsiyet izafe etmek demokratik düşüncelerimizle bilmem ne dereceye kadar kabili telifdir?

Muhterem arkadaşlar; âbidelerimizi, sanat eserlerimizi ve tarihi eserlerimizi koruyacak yeter müeyyideye sahip kanuni hükümlerimiz mevcuttur. Hususi bir kanunla bunlardan bir kısmını tefrik ve tecrit etmeyi istihdaf eden bu tasarının yüksek tasvibinize iktiran etmeyeceğinden emin olarak düşüncelerimi açıklamış bulunuyorum.

Sayın arkadaşlarımı hürmetle selâmlarım. *(Alkışlar).*

BAŞKAN – Mustafa İkinci (Diyarbakır) Buyurun.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) – Muhterem arkadaşlar, müzakere-mize mevzu teşkil eden lâyiha cidden psikolojik olarak büyük bir kıymet ve ehemmiyeti haizdir. Bu itibarla bu mevzuu iyi tahlil ve tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Acaba bu lâyihanın kabulü veya reddi gerekçede derpiş edilen mucip sebebe uygun düşer mi? Bu cihetler, her birimiz fikrimizi esaslı olarak söylediğimiz takdirde tenevvür eder. Bendenizce Atatürk'ün kabiliyet ve deha ölçüsünü Kamus tariften âcizdir. Cihan efkârında büyük insanlar arasında büyük bir mevki almış olan Atatürk tarihin malı, eşsiz bir insandır. Türk Milletinin kalbinde mümtaz bir yer alan Atatürk'ü sevmeyenler olabilir. Bunu beşer hilkatinin tabii bir neticesi olarak telâkkî etmeliyiz. Bu gibi şeylere tevessül edenleri millet nefretle en ağır cezalara mahkûm etmektedir. Bu durum mevcutken, bu mevki,

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

bu saygı mevcutken bunun yerini kanuni müeyyidelerle cebri bir şekilde kalbetmeye acaba kimsenin hakkı var mıdır? Sevgi ve saygı hiçbir zaman cebir yolu ile olamaz. Türk Milleti yükselme ve ilerleme azmindedir, putlaşma gibi bir geriliği asla tecviz edemez.

Atatürk'e karşı mevcut sevgiyi cevri yola ifrag ettiğimiz zaman bunun mert, temiz karakteri haiz Türk Milletinin üzerinde yapacağı aksülâmeli düşünmek lâzımdır. Severken cebri olarak bir sevgi telkin etmeye kalkmak samimiyetten uzaklaşmak demek olur.

Düşünmeliyiz, bizden sonra gelen nesiller Atatürk'e karşı sevginin kanun yolu, cebir yolu ile millet arasında telkin edildiğini gördükleri zaman bundan birçok kötü mâna istihraç edebilirler.

Bendenizce bu lâyiha'nın kabulü Atatürk'ün ruhuna hürmetsizlik sayılır. Büyük ölünün ebedi istirahatgâhında ruhunu tâzip etmeye kimsenin hakkı yoktur. Bundan dolayı ve hukuk kaidelerine de riayet bakımından bu kanunun reddi icabeder kanaatindeyim.

BAŞKAN – Söz Adalet Bakanının, buyurun.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Mebusluk vasfımı ancak şu dakikada şu kürsüye çıkmak için kullanmış bulunuyorum.

Arkadaşlar, yüksek huzurunuzda takdim etmiş olduğumuz bu kanun tasarısı hakkında gerek Adalet Encümeninde, gerekse matbuatta uzun münakaşalar oldu ve türlü yazılar çıktı. Bu iş memleket umumiyeti içinde geniş ve hisli bir mevzu halini aldı. Malûmu âliniz bundan birkaç zaman evvel, 15 gün içinde memleketin muhtelif yerlerinde Atatürk büstüne, resmine birçok tecavüzler vâkı oldu. Biz bu tecavüzlerin mahiyeti ve mânası önünde yüksek huzurunuzda bu kanunu getirmek lüzumunu hissettik. Şüphesiz ki, bu kanunun lehinde ve aleyhinde beyan olunan bütün mütalâalar hukuki kıymeti haiz olabilir. Bu itibarla bu kanunun aleyhinde konuşanların görüşlerine ve hukuki telâkkilerine hürmet etmek vazifesi içindeyim. Fakat şu noktayı bilhassa arzetmek isterim ki, tenkid olunan mevzular bilhassa 2 - 3 noktaya inhisar etmektedir. Biri; kanunun Anayasaya mugayir olduğunu, yine Anayasanın bir maddesine istinat edilerek, ileri sürülmektedir. İkincisi de antidemokratik olması bahis mevzuudur. Üçüncüsü ise; bir şahıs için bir kanun yapılamayacağı mevzuudur.

Bütün bunlar, gerek Adalet Komisyonu müzakerelerinde, gerekse Meclis konuşmalarında bu mânayı ifade etmektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kanunun Anayasaya mugayir olması meselesi; bir telâkki tarzından çıkıyor. Biz bu kanunu sevkederken böyle bir tearuz ve böyle bir vaziyet görmüş değiliz. Onun için bu kanunun Anayasaya mugayir olduğunu kabul etmiyoruz.

İkinci bir mesele ise; dendi ki, şahıs için kanun çıkmaz. Bu kanun antidemokratiktir. Arkadaşlar, bir kanunun demokratik veya antidemokratik olduğunu anlamak veya düşünmek için, o kanunun mahiyeti üzerinde biraz durmak icabeder. Eğer bir kanun, mânası ve emri itibariyle bir ferde veya cemiyete bir hususu menediyorsa, yahut bir kanunun mânası cemiyete veya ferde haksız bir külfet ve bir mükellefiyet tevdi ve tahmil ediyorsa bu çeşit kanunları demokrasiye uygundur veya değildir mânasına almak ve düşünmek lâzımdır. Halbuki bu kanun mücerret hiçbir külfet tahmil etmemekte, bilâkis zaten kanunen cürüm olan bir mevzuu daha genişleterek ve yalnız bunun takibini âmme hakları meyanına almak suretiyle doğrudan doğruya takibat yolunu açmaktadır. Bundan antidemokratik denecek bir mâna nasıl çıkar, bunu anlayamadım.

Diğer bir nokta nazar olarak; bu müeyyidenin böyle münferit bir kanun şeklinde değil, Ceza Kanunu arasına alınması suretiyle tedvini ciheti mevzuubahis oldu. Biz, böyle bir kanunun Ceza Kanunu arasına konmasını hukuk kaidelerine mugayir bulduk. Çünkü, biliyorsunuz, Ceza Kanunu, doğrudan doğruya gayrişahsi bir kanundur. Orada hiçbir şahsın ismi mevzuubahis olamaz. Binaenaleyh Ceza Kanununda yer almasından ziyade ayrı bir kanun olarak tedvini lâzımdır. Bu mevzuda konuşurken, hislerle konuşur gibi, biraz da mevzua geniş edebiyat karıştırarak, Atatürk'ün ruhundan ilham alarak, Atatürk'ün ruhuyla konuşur gibi konuşmak değil, hâdiselerin ışığı altında bu millet efkârı umumiyesine tercüman olarak konuşulması lâzımgelir...

CEVDET SOYDAN (Ankara) – Meclise saygı göstermek lâzımdır.

BAŞKAN – Cevdet Soydan arkadaşımдан rica ediyorum, Bakanın sözünü kesmesinler.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Devamla) – Bu bakımdan her üç nokta nazarın da isabetli olmadığını, bilâkis bu kanunun ruhunda memleketin selâmeti ve emniyeti bakımından mühim bir kuvvet mündemiç olduğunu arz etmek isterim.

Atatürk yaşamış olsaydı bu kanunu huzurunuzda getiremezdik. Yirminci asrın ortasından çıkıp bu memlekete en geniş medeniyet ve inkişaf yolunu veren Atatürk'ün inkılâplarına ve rejimine vâkı olacak tecavüzleri durdurmak mevzuundayız.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) – Muhterem arkadaşlar: demokrasilerde ceza kanunu insan ana hak ve hürriyetlerinin ve demokrasinin teminatıdır. Bu sebeple hürriyet ve insan haklarına vâkı tecavüzlerin cezaları ağırdır. Takibat doğrudan doğruya yapılır.

Vatandaşlar için de ne gibi fiillerin ve ihmallerin suç olduğunu anlamak çok kolaydır. Ceza mevzuatı karışık değil, basittir. Suç sayısı azdır. Hükümet memurlarının şu veya bu bahanelerle vatandaşların hürriyetlerine tecavüz etmelerine imkân verilmez. Halk arasında iftira ve tezvirlere meydan verecek mücerret hareketler suç olarak kabul edilmez. Bunları suç sayıp memurların müdahalesi ile halkı tâciz etmekten veya tezviratla halkı birbirine düşürmekten ve ahlâksızlığa sevketmekten ise bu müsamahalardan doğacak zararlara katlanmak, cemiyet için daha faydalı görülüyor. Zamanla ve terbiyevi vasıtalarla bu musamahanın mahzurları büsbütün önlenir. Vatandaşların bütün hürriyetleri de Anayasanın tarif ve tahdidi içinde her türlü idarî ve cezai müdahale ve tedbirlerden masun tutulur.

Muhterem arkadaşlar, bizde durum bunun tamamen aksinedir. Ceza Kanunumuz karışıktır, Faşist bir memleketten aynen alınmıştır. Suç sayısı çoktur. Bu, kâfi gelmiyormuş gibi, pek çok hâkimleri, avukatları âciz bırakacak, temyiz hâkimlerini dahi şaşırtacak kadar karışık bir haldedir. Biz Hükümetten bekliyorduk ki, bütün ceza kanunlarını birleştirecek, hakiki demokrasilerde olduğu gibi, mükemmel bir ceza kanunu getirsin. Görüyoruz ki, Hükümet böyle yapmamıştır, aksine bir takım ilâvelerle, tadillerle, demokrasiyi iyi adamlarla ilerletmek değil, geriletme yolunda, totaliter rejimi devam ettirmek üzere olan kanun lâyhaları getiriyor. (Alkışlar).

Arkadaşlar, basit bâzı zabıta vakalarına olduğundan fazla ehemmiyet veya siyasi bir mâna vermek demokrasiye uygun değildir, yanlış ve zararlı tedbirlerdir.

Müzakere mevzuu olan bu tasarı bu sebep ile antidemokratik olduğu gibi biraz evvel Adalet Bakanı arkadaşımız bu kanunun antidemokratik olduğunu anlayamıyorum dediler tekrar ediyorum, cezai mevzularda hususi bir kanun bizatihi antidemokratiktir, keza tezvire meydan veren bir kanun da antidemokratiktir.

Bundan başka umumiyet prensibi vardır ki, Adalet Bakanı arkadaşımız haklı olarak ceza kanununun gayrişahsi olduğunu söylemek suretiyle bu prensibi ifade etmiştir. O halde bu tasarı şahsi olmak bakımından da antidemokratiktir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu kanun tezvirata yol açacaktır. *(Bravo sesleri)* Matbuatta işlenecek suçlar için söyleyeceğim bir şey yok, çünkü muharrir düşünerek yazar. Eğer bir hata işlemişse, eğer fena bir kasdı varsa bilirkişiler tetkik eder. Fakat halk içinde bir konuşma esnasında herhangi bir tahrik ile düşmanca tertiplerle yapılacak hataları takdirinize arz ediyorum. Dört senelik mücadele hayatımızda Cumhurbaşkanına, Büyük Millet Meclisine, Hükümetin mânevi şahsiyetine hakaret isnadiyle kongrenizdeki samimi asla hakaret ve tecavüz olmayan tenkidlerimizin nasıl tahrif edilip birçok arkadaşların çok defa mahkemelere gittiğini hatırlıyorsunuz. *(Bravo sesleri)*

Muhterem arkadaşlar, bu tasarı ile biz rahmetli Atatürk'ün yolundan iki sebeple ayrılıyoruz.

Birisi şudur : Büyük nutuk önümdedir. Cumhuriyetin ilânından sonra İstanbul'da birkaç gazete müstesna olmak üzere diğer gazeteler Cumhuriyetin ilânını katıyen iyi karşılamamışlar, onu bunu Atatürk Büyük Nutkunda acı acı söylemiş ve hikâyesini yapmıştır. Bunların başında Vatan Gazetesi vardır, Tanin Gazetesi vardır. Atatürk'ün nutkundan bunu misalleriyle okuyabilirim, fakat çok söz almış arkadaşlar var, okumaya çağım. *(Şahsiyata girme sesleri)*

Ben şahsiyat yapmıyorum, müdahale etmeyin rica ederim.

Bize iftira ederek bu memlekette irtica vardır diyenlerin asıl kendileri mürtecidir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Dün nasıl Cumhuriyetin ilânında Cumhuriyeti önlemek için garazkâr yazılar yazmışlarsa bugün de demokrasiyi önlemeye, demokrasi inkılâbının muvaffakiyetine mâni olmaya çalışıyorlar. Bunu anlatmak için size 9 aylık hareketlerimiz üzerindeki neşriyatlarını hatırlamanızı rica ederim. Bu işte Hükümet de yanılmıştır. Hükümet nasıl yanıltılmıştır? Demokrasi yolunda attığımız adımları nasıl karşılamışlardır, yine aynı şeyleri o vakit Cumhuriyetin ilânında da bunu yapmışlardı. İşte misali; Nutuktan aynen birkaç satır okuyacağım :

"Cumhuriyetin ilânı bütün milletçe mucibi sürur oldu. Her tarafta parlak tezahürat ile ilânı şadümanı edildi. Yalnız İstanbul'da iki üç gazete ve yalnız İstanbul'da toplanan bâzı zevat milletin umumi ve samimi olan süruruna iştirakte tereddüt etti" endişeye düştü; Cumhuriyetin ilânına delâlet edenler tenkide başladı. Bu gazeteler başta Vatan ve Tanin gazeteleri olmak üzere birkaç gazetedir.

İşte bir misali : *(Gazete isimlerini yazıyor mu sesleri)* Yazıyor efendim, yazıyor. *(Gülüşmeler)* *(Devam sesleri)* Bir misal okuyacağım; *(Tanin Başmuhar-*

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

riri Hilâfet hakkındaki noktai nazar ve mütalâasını şu satırlarla tespit ediyordu; "Hilâfet bizden giderse 5 - 10 milyonluk Türk Devletinin islâm içinde ehemmiyeti kalmayacağını, Avrupa siyaseti nazarında da en küçük ve kıymetsiz bir Hükümet mevkiine düşeceğimizi anlayabilmek için büyük bir dirayete lüzum yoktur." Her Türk hilâfete dört elle sarılmak mecburiyetindedir.")

Yazı burada bitiyor, bunu Tanin maşmuharriri yazıyor. (*Gürültüler.*) Şu kadarını da okuyacağım; ("İstanbul'da Vatan, Tanin Tevhidi Efkâr, Son Telgraf, Adana'da Abdülkadir Kemali Bey tarafından çıkarılan (Toksöz) gazeteleriyle birleştiler, bütün gazetelerle aleyhi nize bir anonim taarruza geçtiler, memlekette umumi bir teşeddüdü efkâr hâsıl ettiler."

Bu kadarla kesiyorum. Uzatmak istemiyorum. Doğru bulmuyorum.

Arkadaşlar, demiştim ki, biz bu tasarı ile rahmetli Atatürk'ün yolundan iki sebeple ayrılıyorruz.

Birincisi, nasıl ki, Cumhuriyetin ilânı üzerine İstanbul matbuatının mühim bir kısmı Cumhuriyeti ilân edenleri şaşırtıcı, birçok haksız hücumlar yapmışlardır. Fakat Atatürk onların hepsini ezdi. Bugünün icabı elbette bu değildir; bugünün icabı hürriyettir. Bugün de demokrasi inkılâbımızı durdurmak için çalışıyorlar. Atatürk onlara uymamıştı. Biz bu tasarı ile onların arzularına uyarak Atatürk'ün yolundan ayrılmış oluyoruz.

İkincisi, Atatürk sağlığında elbette ki Devlet Reisi olarak, Reisicumhur olarak birçok yerlerde tecavüzkâr sözlere mâruz kaldı, tabii yüzüne karşı değil, arkasından. Yapanın takibedilebilmesi için izin verilmesi lâzımdı. Bunların hiçbirisi için izin vermedi. Böyle şeyler olmaz, vârit değildir dedi. Israr ettiler. Şöyle şöyle olmuştur dediler. O da bu şartlar içinde ben de olsam böyle söylerim dedi.

Biz bu tasarı ile bu yolda Atatürk'ten ayrılıyorruz.

Muhterem arkadaşlar, bu tasarinın hazırlanması üzerine çirkin tecavüzlerin azaldığı veya durduğu iddia edilmektedir. Bunun mânası tecavüzlerin böyle bir kanunun çıkarılmasını isteyenler tarafından tertip edildiğidir, bunu hâdiseler göstermektedir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Demek ki, demokrasimizi baltalamak isteyen silsile halinde bir tertip vardır. Bu tasarı Meclise sevk edilir edilmez durmuştur, tasarinın gelmesiyle. Bu işleri yapanlar cahil kimseler ve saire olsaydı bu tasarı mâni olmazdı. Çünkü cahil adam idam cezasını mucip suçlar da işliyor ve kanun mâni olmuyor. Kaldı ki, kanun daha Meclisten çıkmadı. Onun için benim kanaatim, tabii Türkiye dâhilindeki hâdiseleri adli ve siyasi ba-

kımdan tetkik ederek arz ediyorum; bunlar mürettep vakalardır. Bu tertibi yapanların gayesi; demokrasi inkılâbımızı baltalamaktır. Bu kanun fena, yanlış bir başlangıç olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, Hükümetin mucip sebepleri arasında bugünkü müeyyidelerin kâfi olmadığı ve tecavüzlerin Cumhuriyet ve inkılâplar rejimine tevcih edilmiş bulunduğu zikredilmektedir. Bu mesele hakkında fazla sözü lüzumsuz buluyorum, çünkü benden evvel söz söyleyen arkadaşlar bu noktalara temas etmişlerdir. Ben de onların fikirlerine iştirak ediyorum. Bu meyanda ufak bir misal vermek istiyorum. Hangi sanık mahkemeye gelmişse meselâ heykel kırmanın cezası olarak 3 aydan 30 aya kadar ceza görmüş. Bu ceza kâfi gelmemiştir. Demek ki müeyyidelerin kâfi gelmemesi iddiası da asla vârit değildir.

Arkadaşlar; Osmanlı hanedanının ilk zamanlarda halk için işleyen âdil ve güzel idaresi bozulduktan sonra Anadolu senelerce Osmanlı hanedanına karşı zıt hareket etmiştir. Millet Türk olarak da, müslüman olarak da Cumhuriyet rejiminin aşığıdır. Fakat Millet içinde birkaç mecnun, meczup, hain insanlar bulunamaz mı? Hiç şüphesiz bulunabilir. Burada asıl hainlerden korkmalı hem tertip eder yaparlar ve yaptırırlar, sonra da mâsum vatandaşlara isnat ederler. Ben bundan korkuyorum. Ben bunun için tasarıya muhalif kalıyorum, bu tasarının reddini istiyorum.

Muhterem arkadaşlar, Hükümeti bu yanlış yola sevkeden âmil nedir? Hükümet samimîdir, Hükümetin samimiyetini kabul ediyorum. Kanuni Sultan Süleyman'ı, yetişmiş oğlu ordunun, milletin göz bebeği olan Sultan Mustafa'yı öldürecek kadar dalâlete düşüren hareket ne idi? Kanuni Sultan Süleyman elbette samimî bir hisle yani vatani düşünerek oğlunu öldürtmüştü, fitne çıkmasın diye öldürtmüştü. Halbuki böyle bir şey yoktu. Demek ki Hükümeti yanlışlığa düşüren kuvvetler vardır. Bu kuvvetler ancak Cumhuriyetin ilânı üzerine başlayan neşriyat gibi tertipli şeylerdir. Dokuz aylık neşriyat takip edilirse bunu açıkça görmek mümkündür arkadaşlar.

Sözlerime son verirken mahiyeti itibarıyla çok mühim olan bu kanunun millet ve memlekete selâmet ve saadet getirmesini dilerim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Söz Başbakan Yardımcısıdır.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar, huzurunuzda arkadaşımız Fahri Ağaoğlu'nun bir cümlesindeki mânâyı tavzih etmesini kendisinden rica etmek maksadıyla çıktım. Filhakika sözlerinin sonuna doğru Hükümetin sami-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

miyetinden bahsettiler. Ondan evvel şöyle bir cümle kullandılar. Kullandığı cümle iltibasa meydan verir mahiyette olduğu için bir kere tavzih etmelerini Hükümet namına rica ediyorum. Bu cümle şudur :

“Bütün bu hadiseler demokratik inkılâbımıza bir suikast olmak üzere tertip edilmişlerdir. Âdeta denilebilir ki bu tasarımı hazırlayanlar, bunları tertip etmişler” dedi. (*Hayır, öyle şey yok sesleri*) Çok güzel, böyle bir cümlenin üzerinde hepinizin gösterdiği bu reaksiyon, benim yüreğimde doğmuş olan hükümet namına arkadaşımın tavzihini rica etmiş olduğum iltibas ve sui tefehhümü ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Mesele budur, arkadaşlar. (*Alkışlar*)

KÂMİL BORAN (Mardin) – Muhterem arkadaşlar; peşinen arzedeğim ki, Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı üzerinde münhasıran şahsî görüş ve düşüncelerimi açıklamak üzere söz aldım. Adalet Komisyonundaki müzakereler sonunda, bu tasarıya muhalif kâlanlardan birisi de benim. Muhalif kalışımın sebebini kısaca arzedeceğim: Arkadaşlarım; Cumhuriyetin henüz 27 nci yılında ve Atatürk'ün ölümünden ancak 12 yıl geçtikten sonra Cumhuriyet Hükümetinin böyle bir kanun tasarısı getirmek lüzumunu hissetmesi ve Atatürk'ün mânevi varlığını ve maddî hâtıralarını tecavüzlerden korumak hususunda, ağır ceza müeyyideleri koymaktan başka bir çare bulamamak mevkiinde kalması beni son derece üzmüş ve müteessir etmiştir. Uzun meslek hayatımda edindiğim tecrübeler ve suç ve ceza mevzuunda bugüne kadar yapılmış olan tetkik ve araştırmalar şunu göstermektedir, ki suçların önlenmesinde ağır ceza müeyyidelerinin rolü nispeten tâlî derecede kalmaktadır, aşıl müessir ve verimli vasıta suçu işlemeye sevkeden âmîl ve sebeplerin araştırılması ve bunların izalesine çalışılmasındadır. Bugüne kadar Cumhuriyet Hükümetlerinden hiçbiri böyle bir kanun tasarısı getirmek zaruret ve ihtiyacını hissetmemiştir. Demek ki, mevcut umumî müeyyideler; son zamanlara kadar maksada ve maslahata kifayet edecek bir mahiyet arzemiştir. Eğer bugün Atatürk'ün mânevi varlığına ve maddî hatıralarına müteveccih tecavüzler, nazarı dikkati celbedecek bir dereceyi bulmuşsa - ki böyle bir kanun tasarısının sevki bunu göstermektedir - sebebi, müeyyidesizlikte yahut müeyyidelerin kifayetsizliğinde değildir. Birinci sebep, demokrasi ve hürriyete, yanlış mâna veren veya verdiren zihniyettir.

Arkadaşlarım; Yüksek Heyetinizin mâlûmudur ki, hakîkî ve cihanşûmul mânasında demokrasi ve hürriyet; nizamsızlığa, kargaşalığa, bir memleketin mukaddes bildiği şeylere tecavüze vesile teşkil etmez. Türk Milletinin kahir bir ekseriyeti de bunu müdrîk ve buna kanidir. Kusur

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

hepimizdedir. Hürriyet ve demokrasinin hakiki ve cihanşümul mânasını milletimiz arasında yaymak ve yerleştirme hususunda üzerimize düşenleri vaktinde ve lâyıkıyla yapamadık.

Sevgi ve telkin yoluyla ve sabırla ve sürekli bir mesai ile bu mevzuda esaslı muvaffakiyetler kaydetmemiz mümkün ve mukadder iken şimdi kestirme, fakat kısır, çorak bir yolla, yani ceza tehdidi yoluyla bu neticeyi almaya teşebbüs ediyoruz.

Arkadaşlarım, yüksek huzurunuzda tekrarlamayı zait buluyorum. Ceza tehdidi ve cezalandırma, hiçbir zaman şefkâtlı ve dirayetli telkin ve tenvirin yerini tutamaz. Eğer bugün Türk Vatanında Atatürk'ü sevmeyenler, Atatürk'ün bugünkü Türkiye'yi yaratan inkılâplarını benimsemeyenler varsa, Meclis ve Hükümet elele vermeli, ceza tehdidiyle değil, kâfalar ve gönüllere hitabederek bu gibilere Atatürk'ü sevdirmeye ve inkılâplarını benimsetmeye sâyetmelidir. Aksi halde bundan yıllarca sonra da göreceğimiz manzara maalesef bugünkünden farklı olmayacak, o zamanın meclisleri yeni yeni müeyyideler düşünmek zorunda kalacaklardır.

İkinci sebep, bu mevzularda Hükümetin ve Hükümet emrindeki mesul organların takındıkları mütereddit, kararsız ve azimsiz vaziyettedir.

Hükümet, icabeden titizlik ve hassasiyeti vaktinde göstermiş ve mesul organlarını, kanuni vazifelerini ifa hususunda hareket ve teyakkuza sevk etmiş olmasaydı bugün Büyük Meclis huzuruna, hattâ tereddütsüz ilâve edeyim, dünya ve tarih huzuruna böyle bir tasarıyla gelmek ihtiyacını hissetmeyecekti.

Muhalefetimin ikinci sebebi de şudur : Atatürk sağolsaydı hiç şüphe etmiyorum ki, kendi şahsi varlığından veya hâtıralarından daha çok ve daha evvel büyük inkılâplarının tecavüzlerden korunması arzusunu izhar buyuracaktı.

Tasarı metnini dikkatle tetkik ettim. Ağır ceza müeyyideleriyle korunmak istenen şeyler, sadece Atatürk'ün resim, heykel, büstleri, kendisini temsil eden diğer eşya ve mânevi varlığıdır. Atatürk'ün inkılâplarını, mânevi varlığından ayrı gören, Atatürk'ün bu memlekete bıraktığı eserlerden, şahsi resim ve heykellerini daha rûçhanlı kabul eden bir düşünce tarzını benimseyemiyorum.

Arkadaşlarım, tasarıda bir seneden beş seneye kadar, bir buçuk seneden 7,5 seneye kadar, iki seneden 10 seneye kadar ağır hapis cezası vardır. Şimdi de müsamahanıza sığınarak Atatürk'ün büyük inkılâplarından birkaçını koruyacak cezaları, yüksek huzurunuzda sayayım :

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Şapka inkılâbına aykırı hareket edenlerin cezası bir günden 3 aya kadar hafif hapis veya bir miktar para cezasıdır. Türk harfleri inkılâbına tecavüz edenlerin cezası da aynıdır. Medeni Kanun inkılâbını haleldar edenler, meselâ aralarında evlenme akdi olmadığı halde evlenmenin dinî merasimini yaptıranlar iki aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu misalleri daha çoğaltabilirim. Fakat daha fazla vaktinizi almamak ve sabrınızı suiistimal etmemek için burada kesiyorum.

Tasarının gerekçesinde Hükümet, Atatürk'ün hâtırasına ve varlığına vâkı tecavüzlerin bilvasıta Cumhuriyete ve inkılâplar rejimine tevcih edilmiş bir mahiyet ifade ettiğini belirttiği ve bu tez gerekçenin esasını teşkil ettiği halde, inkılâplar rejimi, her türlü tecavüzden masunmuş gibi, hiç ele alınmamıştır. Eğer Hükümet, samimi olarak Atatürk'ün mânevi varlığı ve maddî hâtıraları ile birlikte inkılâplarını da tecavüzlerden korumak azminde ve bu korumanın ağır ceza müeyyideleri ile sağlanabileceği kanaatinde ise meseleyi bir kül olarak yani inkılâpların korunması ile Atatürk'ün mânevi varlığı ve maddî hâtıralarının korunmasını birlikte ele alması, ona göre bir tasarı hazırlayıp getirmesi icabederdi. Bu zaviyeden bakılınca, tasarının kifayetsizliği ve tasarı metni ile gerekçesi ve Hükümet beyanları arasındaki tenakuzlar derhal göze çarpar.

Yukardan beri arz ve izah ettiğim sebeplerden dolayı tasarının Hükümetçe yeniden ele alınması uygun olacağı düşüncesindeyim. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar, Yüksek Meclisinizin müzakere edilmekte bulunan kanun tasarısına büyük ehemmiyet verdiği görülmektedir. Efkarı umumiye de aynı ehemmiyeti vermiş bulunuyor. Binaenaleyh Hükümet olarak sık sık huzurunuzda bâzı arkadaşlarınızın söylediği cümlelerden ne kastetdiklerini sormak için çıkarsak biz meselenin ehemmiyetiyle mütenasip bir hareket yaptığımızı, kabul etmenizi rica ederim.

Kâmil Boran arkadaşım diyorlar ki, Hükümet eğer vaktinde basiretli hareket edip tedbir almasını bilse idi böyle bir tasarı ile karşılaşmazdık; ben de kendilerinden soruyorum :

Tasavvur ettikleri tedbirler, basiretli hareketler nelerdir?. Yüksek huzurunuzda bir muhasebe yapmak icabederse, cesaretle söyleyebilirim ki, Atatürk'ün şahsiyetine yapılan çeşitli hakaretlere devrimizin savcıları devirlerinin savcılarından çok daha fazla hassas davranmaktadırlar. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Sinan Tekelioğlu.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Dünkü ve bugünkü savcılar arasında hiçbir fark olmadığını eskârı umumiye huzurunda arzetmeyi bir vazife bilmekteyim.

BAŞKAN – Cevap verecekseniz kürsüye buyurun.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Arkadaşlarım, ben de dün hâkim olarak icrayı kaza ediyordum. Bunu Samet Ağaoğlu'na açıkça ve bütün eskârı umumiye önünde söylemek isterim ki, dünkü ve bugünkü savcılar arasında hiçbir fark yoktur, bunu iyi bilsinler. *(Sağdan bravo sesleri, alkışlar)*.

DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar; kendilerinden yine birşey soracağım. *(Gürültüler)*. Biliyorum milletvekilinden sual sorulmaz, müsaade buyurun, kürsüde istediğiniz gibi konuşuyorsunuz, ben mesul bir insan olarak soruyorum ki bu sözünüzün mânası nedir?. bunu da buraya gelip tavzih etmek mecburiyetindeyiz.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Muhterem arkadaşlarım; bugünkü demokrasiyi bu hale getiren milletle beraber bugünkü hâkim ve yargıçlarımızdır. Kanunları tatbik eden dünkü ve bugünkü hâkimlerimiz ve savcılarımızdır. Arkadaşımız dünkü savcılardan şüphe ediyorlarsa arzedeyim ki, değişen birşey yoktur. *(Gürültüler)*. Dünkü ve bugünkü hâkimlerimiz arasında ve vicdanlarında değişen hiçbir fark yoktur, bunu iyi bilsinler.

Tedbir hususunda Hükümet son zamanlarda aldığı tedbirlerle ilk tedbirleri bir mi sayıyorlar?. Son tedbirden sonra tek bir hâdise kayıt edilmemiştir.

BAŞKAN – Söz Başbakanındır.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, Atatürk'ün mânevî şahsiyetine veya mânevî şahsiyetini temsil eden eserlerine yapılan tecavüzlere; son zamanlarda Hükümetin almış olduğu tedbirlerden ziyade, belki böyle bir kanunun tedvinine teşebbüs edilmiş olmasının şayi olması mâni olmuştur. Şurasını arzedeyim ki, arkadaşlar, Kâmil Boran arkadaşımızın Hükümetin daha önce tedbirde kusur ettiğini ifade etmekle mesnetsiz bir iddiada bulunmuş olduğunu ifade etmeliyim. Bu mesnetsiz iddianın ispatı kendilerince mümkün olmamıştır.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Vakıalar gösteriyor.

BAŞKAN – Müsaade buyurun.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Eğer tedbirde kusur tâbirinden kasdolunan mâna Atatürk eserlerine vâkı olacak tecavüzleri kâfi derecede şiddetle karşılamamak veya teşvik edici bir tavır ve eda takınmaksa, kendilerine derhal söyleyeyim ki bu hatayı kendileri irtikap etmişlerdir. *(Soldan şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Ölümünün hemen akabinde paralardan, pullardan Atatürk'ün resimlerini sildirenler onlardır. *(Soldan alkışlar)*

Arkadaşlar kendi reislerinin resimlerini havi olan pulları beş sene daha tüketemeyeceğimiz adette bastırmış olanlar yine onlardır. *(Soldan şiddetli alkışlar)*

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Sayın arkadaşlar, şu dakikaya kadar kürsüye gelenler arasında tasarı lehinde konuşan kimse olmadığı için, benzeniz de esasen aleyhinde konuşacağımından dolayı, Türk Milletinin 14 Mayıstaki inkılâbını tebrik ederek sözüme başlıyorum.

Sayın arkadaşlar, Türk Milletinin en buhranlı zamanlarında onu elinden tutarak, kaval tüfekleriyle düşman karşısına dikerek, bugünkü hürriyet ve istiklâlini ona veren Atatürk hakkında bu millet içinde aleyhte olan, zannederim ki, çok az adam vardır. Fakat bu vaziyet kanunî müeyyidelere müstenit değildir. Türk Milletinin vicdanı onu sevmeye, onu takdir etmeye kendisini mecbur etmiştir.

Sayın arkadaşlar, benzeniz bu kanun Meclîse gelir gelmez bu Kanunun Türk Milletine yükleteceği ağırlığı derhal takdir ettim.

30 seneden beri B. M. Meclisin çıkarmış olduğu kanunlar içerisinde buna benzer tek bir kanun daha vardır ki, o da Tahrîri Sükûn Kanunudur. Aşağı yukarı bu kanun da hemen onun aynıdır. Atatürk'e karşı, Atatürk'ün eserlerine karşı yapılacak herhangi bir tecavüzü...

RİFAT ÖZDEŞ (Kırşehir) – Onunla bunun hiçbir alâkası yok..

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) – Müsaade buyurun Paşam, gelir, burada söylersiniz. Türk Milletinden almış olduğum cebimde dolu kâğıtlarla buraya gelmiş bulunuyorum. Binaenaleyh Türk Milletinin bir milletvekili sıfatıyla bu kanunun reddi için elimizden geldiği kadar çalışacağım. Bu millet asla ve hiçbir zaman Atatürk'ün mânevi şahsiyetine hürmetten ayrılmış değildir. Bu, âdeta Türk Milletine bir iftiradır. Türk Milleti hiçbir zaman Atatürk'ün inkılâplarına karşı koymak sevdasında değildir ve koymayacaktır. Acaba Atatürk, o zaman bu inkılâpları nasıl yapmıştır? Atatürk, en tehlikeli zamanlarda, dinî hırafatı bu milletin başında iken yapmış olduğu inkılâpları sessiz sadasız yapmıştır. Acaba Türk Milleti başından hilâfeti atar mı idi? İşte Atatürk inkılâbı onu bir saatte hudut

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

haricine çıkardı. Binaenaleyh o zaman yapılmış olan kanunlar kâfi gelmiyor mu ki bu kanunu getirerek Türk Milletinin huzur ve sükûnunu ihlâl ediyoruz. Biz eski insanlar, bu kanunun vereceği ıstırapları duyarak evlerimizde rahat ve huzur görmüyoruz. Çünkü öyle olacak ki, evde karı koca kavgaya etsek, karı bize düşman olsa, iki şahit bularak müddetümümiye gidecektir.

FIRUZ KESİM (Samsun) – Bunun onunla alâkası yoktur.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) – Bu kanunu okumamışsın. Biz görüyoruz, neler oluyor, neler, *(Olanı söyle sesleri)*. Olanı görürsünüz, söyleyeyim... Neler olduğunu anlatacağım. Bir silsile kelâmım vardır, rica ederim onu takip edeyim, ondan sonra istediğiniz yola geleyim.

Bu Kanun Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırı olan, kanun ilk komisyona geldiği vakit komisyon müzakere etmek hakkını haiz olmadığı, kendisi için kanun yapmak istediği Atatürk'ün kurduğu ilk Meclis tarafından yapılmış bir kanunu, Atatürk inkılâplarını koruyalım derken neden Anayasanın hukukunu kayırmak istemiyoruz. Eğer yaparsak yarın başka bir kanun, öbür gün başka bir kanun ve daha öbür gün diğer bir kanun, neticede ne olur acaba. İşte onun için Anayasaya aykırı olan bu kanunu bu Mecliste müzakere etmek, Anayasanın ruhuna aykırıdır. Esasen ilk komisyondan buraya kadar gelişi, müzakere edilişi, ilk komisyondan bir iki rey fazlasıyla buraya gelişi dahi hatadır. Kanuna aykırıdır. Antidemokratik değildir diyorlar evet, Antidemokratik kanunların başında bu gelir. Çünkü bu kanun bir defa hürriyeti kelâmı tamamıyla selbedecektir. Meselâ yarın üniversitede inkılâp dersleri okutan bir hoca Atatürk'ün mevcut olan nutkunun haricinde bir şey söylerse hocayı mesul mu edeceğiz? Çünkü Atatürk'ün eseridir. Tarihe esas olmuş bir nutuktur. Binaenaleyh bu gibi tehlikeli kanunlarla memleketin hürriyetini boğmak hiçbir kimsenin elinde değildir. Hiç kimsenin hakkı değildir. Ben çok iyi biliyorum ki 14 Mayıs kahraman Meclisi bu Kanunu reddedecektir. Türk Milleti bunun reddi lehindedir. Binaenaleyh bunu kabul edersek, demin arkadaşlarımızın sorduğu suale cevap vereceğim, arkadaşlar memlekette muhtelif partiler vardır. Muhtelif karakter ve seciyede insanlar vardır. Şimdi bile birçok iftiralardan mahkemeye sevk edilen insanlar vardır. Bunlardan birisi de benim. Binaenaleyh kendi şahsımı mevzuubahis olacağı için bunu söylemek istemem. Adalet Bakanı sorsun ve mahkemeden öğrensin. Binaenaleyh böyle birçok insanları mahkeme huzuruna çıkarmak vaziyeti vâkı olacaktır, böyle bir kanun kabul edildiği takdirde. Acaba kim rahat ve huzur içinde bir arkadaşıyla konuşabilecektir? Meselâ o konuştuğun adam, Atatürk'e küfür etti derse ne olacak-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

tır? Sonra şunu da düşünmemiz lâzımdır : Atatürk'ün resmi olan bir gazeteyi alsak ve kazara o gazeteye helva sarsak, vay sen Atatürk'ün resmi olan bir gazeteye helva sardın diye mahkemeye mi verileceğiz? (*Dikkatli ol sesleri*)

Ben mecbur değilim esaret altında yaşamaya.

Binaenaleyh biraz dikkatli olmak mecburiyetindeyiz. Biz buraya Türk Milletinin verdiği reyile ve onun istediğini yerine getirmek için geldik. Dikkatli olalım diyorlar, her hareketimizde dikkatli olacağız, hattâ o kadar dikkatli olacağız ki yatakta bile. (*Gülüşmeler*)

Arkadaşlar, 20 milyon insan bugün bizden bütün kuvvetiyle bu kanunu reddetmemizi istiyor. İrade ve karar sizindir.

BAŞKAN – Söz Başbakanındır.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar; evvelâ küçük bir lâtife ile söze başlayacağım. Çok sevdiğimiz arkadaşımız Sinan Tekelioğlu, memleketşümül bir pilebisit yapmış, 20 milyon Türk'ün arzusunu tespit ederek huzurunuzda bu şekilde konuşmuştur. Bunu bir lâtife olarak kasdedip geçtikten sonra dedikleri gibi bu kanun sureti katiyede ne bir tahriri sükûn kanunudur, ne de vicdanları, tenkid hürriyetini, fikir hürriyetini baskı altında bulunduran bir kanundur. Bundan katiyen emîn olsunlar. Kendilerini müsterih kılmak için arz ediyorum.

Şimdi neden böyle değil? İzah edeyim : Böyle bir kanun çıkarsa, gece yatakta ihtiyatlı olmak lüzumunu hissedeceklermiş. Çünkü iki şahitle insanı müddeiümmüye tevdi ederlermiş. Bu suretle mahkemelere sevkedilen vatandaşları mutlaka mahkûm ettirmek mümkün müdür? Soruyorum arkadaşlar, iftira yalnız Atatürk hakkında mı yapılır? Hırsızlık etti diye iftira yapılmaz mı, adam öldürdü diye iftira yapılmaz mı? Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesine hakaret etmek kanunen suç değil midir?

Arkadaşlar, Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesine hakaret etmek kanunen yasaktır, ceza müeyyidesi altındadır. Aynı şekilde bir başka kanun Atatürk'ün eserlerine, kendisine hakaret etmek yasaktır, diyor. Eğer iftira ve tezdîr yapılacak olursa Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesi aleyhinde sözler sarfetti veya hakaret etti diye iftira yapılabileceği gibi ötekine de yapılabilir.

Sonra arkadaşlar, biraz evvel dediğim gibi bizim mahkemelerimiz iftiralar üzerine mi hüküm verirler? İftira elbette mahkemede iftira şeklinde sabit olur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi Türk Milletinin olgunluğuna hepiniz gibi inanan bir insan olarak huzurunuzda konuşuyorum. Büyük eserlerin bir heyeti içtimaiyenin malı olması icabeder. Muvaffakiyetlerin heyeti içtimaiyeye mal edilmesi lüzumuna sizler gibi inanan bir insanım.

Atatürk ne yaptı? Hepimiz burada sevdiğimizden, saydığımızdan bahsettik, büyük eserler yaptı, dedik. Bunda hepimiz beraberiz, müttelikiz. Buna rağmen aramızdan ayrılmış, hakkın rahmetine kavuşmuş bir insanın, bir Türk büyüğünün mâruz kalmakta olduğu hakaretleri önlemek ve bunun memlekette yarattığı teşevvüşü, fikirlerde yaptığı, vicdanlarda yaptığı huzursuzluğu önlemek için tedbir almak mevzuubahis olunca hayır diyoruz. Kanuna hacet yok, neden? Sevgi vicdanlardaymış.

Arkadaşlar; vicdanlarda yer tutan, sevgi kazanan, hürmet kazanan eserlerin, mefhumların, mevcutların muhafazası, kanun vâzı için bir vazife teşkil eder. Âmme vicdanı için de dini muhterem tutmuyor musunuz? Milliyeti muhterem tutmuyor musunuz? Eğer dediğimiz gibi Atatürk'ün hatıraları, eserleri, başarıları bu memleket için büyük bir kıymet ifade ediyorsa ve onlara taarruz vâkı olduğu takdirde millî vicdan bundan muzdarip oluyorsa onu bu gibi taarruzlardan masun kılmak icabeder.

Arkadaşlar, biz, tenkid hürriyetini kaldırmıyoruz. Tenkid hürriyeti ne demektir? Ben kendisiyle beraber tenkid edeceğim. Atatürk'ü bu memleketin kurtulması hareketinde başta bulunan bir zat olarak mütalâa etmek başka, demokratik inkılâpları tahakkuk ettirmiş midir, ettirmemiş midir zâviyesinden mütalâa etmek başkadır. Mevzuda buraya geldiğimiz zaman bunun tenkidini bizzat bizler yapmışızdır ve bu tenkidi yapmakta devam edeceğiz. Bu, Atatürk'ün tarihte şaşaa ile daima parlayacak olan hüviyetini asla küsufa uğratmaz. Onu biz bir demokratik inkılâbın muvaffakiyetli bir başarıcısı olarak mütalâa etmek mevkiinde olmayacağız. Onun eserlerinden bugünün zihniyetine uymayanlarını kabul etmemekte, tenkid etmekte elbette devam edeceğiz. Bizim maksadımız tenkid hürriyetini, vicdan hürriyetini, fikir hürriyetini takyit etmek değil, tahkir ve terzil hürriyetini kaldırmaktır. Biz bunu istiyoruz. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar).*

Atatürk demokratik inkılâbı tahakkuk ettirmemiştir, yarıda bırakmıştır, dediğim zaman, benim takibe uğrayacağım, benim gibi konuşan, üniversitede ders veren profesörlerin bu kanun çıktıktan sonra takibedeceğini bir hukukçu olarak ispat etmek lâzımdır. Aksi takdirde bu kanunun reddi için yapılanın demagoji olduğuna hüküm etmemek icabeder. Böyle bir şey yoktur arkadaşlar. Tenkid hürriyetini kaldırmıyoruz, hakaret ve terzil hürriyetini ortadan kaldırmak istiyoruz.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Ondan sonra, farklı muamele olmazmış, dediler.

Arkadaşlar, dikkat buyurunuz, farklı muamele yokmuş. Bundan bir saat evvel Atatürk'ün ismi zikredildiği zaman bütün vatandaşlardan ayrı bir muamele ve ayrı bir duygunun tesiri altında hareket eden Türk Milletinin iradesini temsil eden bizzat Büyük Meclisiniz olmuştur.

Arkadaşlar burada, hangi zatın ismi zikredilir de Büyük Meclisiniz ayağa kalkar, farklı muamele olmazmış da, niçin böyle yaptınız? Sonra şahsa mahsus kanun olmaz, deniyor. Ne ile ispat ederler? Başka memleketlerde yokmuş? Bunu nereden biliyorlar? Anayasanın imtiyaz ve fark tanımayan maddesinin; bir ölünün hâtırasını hakaret ve tezyiften kurtarmak için; böyle bir mâna taşımadığını açıkca söyleyebilirim, aksini düşünenler nokta-i nazarlarını ispat etsinler.

Sonra kişi denildiği zaman, hukukçu arkadaşım, "Bu tâbir ölümlere raci değildir" diriler içindir. Bunun aksini ispat etmek için telif hakkının 30 sene mahfuz bulunacağından bahsettiler.

O, kanunun tedvin ve tespiti için konmuş hükmi bir ifadedir. Kişi sonra mı vefat ediyor veya vefatından 30 sene sonra mı bunu böyle kabul ediyorlar? Bir an için düşünelim, kim muzdarip olacak, kim zarardide olacaktır, bu kanunun çıkmasından hangi fert, hangi zümre? Zâtî hürriyet mi? Anayasa mı? Sureti katiyede. Ortaya konulan maddenin bu mevzu ile asla alâkası yoktur.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) – Size öyle geliyor.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Zümre yaratacakmışız, tefrikler yaratacakmışız. Medeni Kanunumuzda hüküm varmış, o hüküm ne imiş? Vârisi takip edermiş. Bizim gibi fanilerin vârisleri, belki bizlere yapılacak tariz ve hakaretleri takip edebilirler, fakat Atatürk'ün, ensale hâkim olmuş olan bir insanın, mazide ve gelecekte nesillere hâkim olmuş ve olacak bir insanın elbette icraatını yaparken çiğnediği, zarardide ettiği birçok menfaat zümreleri olacaktır. Bunların bütün memleket sathında bulunabilecek bu insanların yapacağı hakaretleri sadece tek başına kalmış hemşiresinin takibine bırakmak asla doğru değildir. Atatürk mânevi şahsiyet olarak aramızda yaşamaktadır, onun için Selim'den, Fatih'den bahseden yok. Fatih'in heykeline dokunulmuş, Selim'in mezarına taarruz edilmiş, böyle bir şey yok. Fakat şu hâdise gösteriyor ki Türk Büyüklerinin hepsini bir araya getirmek suretiyle seyyanen bir muamele takip etmek neticesini elde etmek gayretleri beyhudedir. Çünkü Fatih, Selim bugün için aktüel bir mevzu değildirler. Bir Fatih meselesi yoktur, bir Selim meselesi yoktur, bir Namık Kemal meselesi

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

si yoktur. Ama biliyoruz ki bugün bir Atatürk meselesi vardır. Onlar için reel bir vaziyet olsaydı onlar hakkında da yüksek heyetiniz tedbir almakta gecikmezdi.

Atatürk'ün yaptığı hamle 150 seneden beri devam eden inkılâp hareketlerinin safhasından ibaretmiş. Öyle de olsa bu Atatürk'ün eserini küçültür mü? Atatürk'ü Millî Mücadelede Türk Milletinin birinci adamı olarak Türk Milletinin kurtuluş dâvasında, kurtuluş mücadelesinde bütün millî gayretleri hedefe tevcih etmek esaretini, kuvvetini ve vatanperverliğini nefsinde cemetmiş bir adam olarak hepimiz onu tevkirden geri kalmamaktayız. Esaslı bir tezat içinde olduklarını görüyorum muhterem arkadaşlarımı. Bir taraftan onun eşsizliğini ve büyük hizmetlerini ifade ederken diğer taraftan böyle bir kanuna lüzum yoktur, diyorlar. Sebep; şahsa kanun çıkmazmış. İmtiyaz yaratmış; sebep Anayasa Kanununa aykırı imiş, bu sebeplerin hiçbirisi bence sabit olmuş değildir. Ve şahsan beni ikna etmiş değildir. Ondan sonra, tekrar edeyim, ne fikir, ne şahıs ve ne de tenkid hürriyetini sureti katiyede alâkadar eden bir mevzu değildir. Hakaretleri önlemek için yapılmış bir kanundur. Buna niçin lüzum gördük? Arzedeyim : Kırşehir'de bir heykelin burnuna çekiç vuruluyor, İstanbul Kırşehir'e akın ediyor. Filân yerde gene bir heykelin bir tarafı kırılıyor. Bütün gazeteler bunu mevzu olarak ele alıyor. Falan yerde, filân yerde heykele bir hafta yapıyor, bütün gazetelerin ayakta olması için haklı bir mevzu. Bu memleketin mânevi cephesini yıpratmak isteyenler elbette vardır. Bu yolla yıpratmak için birçok fedakârlıklara da gayet tabii katlanabilirler.

Tasavvur ediniz ki تنها bir mahalda şu veya bu köyde gecenin yarısında kimsenin bulunamayacağı bir sırada bir heykele bu yolda vâkı olacak bir tecavüz ile memleketi heyecana sevkedip bu heyecanı istismar etmek isteyenler daima bulunabilir. Millet hayatında bu daima olabilir. Ama dikkat edilecek olursa, burada kendileri de ifade ettiler, bu nazik zamanda buyurdular, bilhassa Hükümet kuvvetinden kaybetti, düşecektir gibi söylentiler çıkarılıp Hükümet kuvvetinden şüphe hissi uyandırılmak istendiği bir zamanda bu hâdiselerin tekerrür etmiş olması dikkatinizden kaçmamıştır. Dünyanın hangi şartlar içinde yaşadığını biliyorsunuz arkadaşlar; bir gecede elli tane heykele hücum edebilmek ve memlekette fevkalâde bir hâl vardır manzarısını uyandırmak ve memleketi baştanbaşa heyecana sevk etmek zor bir şey değildir. Bütün bunları vaktinde hesap etmek ve kanuni tedbirleri almak mecburiyetindeyiz.

Sonra arkadaşlar, Hükümet tedbir aldı, almadı, diye daha şimdiden bu kürsüde konuşuluyor. Bu memleketin sathına serpiştirilmiş olan

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

heykeller taarruza uğradığı takdirde bunun günahı niçin Hükûmete teveccüh etmiş olsun? Bizi itham ederek konuşan Kâmil Boran arkadaşımız, vaktiyle tedbir almakta kusur edildi de onun için böyle oldu dediler. Demek ki siyaseti, Hükûmetin siyasetini yıkmak için aleyhte bir delil olarak kullanmak kasdı da mevcuttur. Bundan istifade etmek isteyenler olacaktır. Türk Milleti bunu istemiyormuş da denildi, bunların hiç birisi vârit değildir.

Çok sevdiğim Sinan Tekelioğlu arkadaşımız kanunu dikkatle okumamışlar zannediyorum. Kanun hakareti, tehzili önlüyor, tenkidi değil. Bu tenkidi hep beraber yapacağız. Atatürk inkılâbı yapmadı mı? Yaptı, bu inkılâbın temeli olan demokratik inkılâbı başardı mı? Başarmadı. Yaptığı inkılâp hazırlayıcıdır. Demokratik inkılâbın istihsalinde Türk Milletine hazırlayıcı bir inkılâp yapmıştır. Bu tarzda tenkidi serin kanlılıkla, objektif görüşle yapmakta devam edeceğiz. Bizi yolumuzdan alıkoyacak, bir hüküm, demokrasimizi zedeleyecek bir şey bu kanun içinde mevcut değildir.

Muhterem arkadaşlar; teşevvüşleri önlemek için Atatürk heykellerini Hükûmete bir hücum vasıtası olmaktan çıkarmanız çok yerinde olur kanaati ile kürsüyü terk ediyorum. *(Alkışlar)*.

BAŞKAN – Aziz Uras buyurun.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Sıra bendedir, şahsım mevzu bahis oldu.

BAŞKAN – Buyurun.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) – Sayın arkadaşlar, ben hiçbir zaman Sayın Adnan Menderes'e karşı çıkararak onu tenkit etmek istemem. Çünkü Adnan Menderes demokrasinin ilk Başbakanıdır. Ona yardım etmek hepimizin borcudur. Türk Milleti bizi seçerken demokrasi yolunda yürüyen Hükûmetimize yardım etmemizi de emretmiştir. Bu öyle bir vaziyet doğurdu ki, ben Adnan Menderes'e değil, tabii tasarıyı Adalet Bakanını getirdiği için Adalet Bakanına söylüyorum. *(Gülüşmeler)*. Adnan Menderes'e hücum edersem vicdanen muazzep olurum. Onun için nazık Başbakanın bana latife olarak söylediklerine cevap vereceğim.

Bendeniz Seyhan Milletvekiliyim. Anayasa diyor ki, bir milletvekili kendi dairei intihabiyesinin değil bütün Türkiye'nin milletvekilidir, diyor. Ne yapalım, a Başbakanım ben Anayasaya uyarak Türk Milleti namına konuştum. *(Gülüşmeler)*. Bana gelen mektuplar da öyle diyor, sen bizim namımıza söyle, diyor ben de söylüyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sonra buyurdular ki, Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesine hakaret edenler hakkında kanunda ceza var, Atatürk hakkında yok. Tabii Atatürk bir şahıstır, bir Türktür. Her Türk için kanunda madde mu-sarrahtır. Fakat öteki bütün Türk Milletini temsil eden bir varlık olduğu içindir ki, kanunda Büyük Millet Meclisine vâkı olan hakaret için madde vardır. (*Kâfi, kâfi sesleri*).

BAŞKAN – Tekelioğlu, şahsınıza ait olanı tasrih ettiniz, cevap verdiniz, müsaade buyurun da söz sırası gelen arkadaşlarımız konuşsunlar.

Yalnız Refik Şevket İnce usul hakkında söz istediler, Avni Doğan'dan sonra kendisine söz vereceğim.

Buyurun Avni Doğan.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) – Muhterem arkadaşlar; C. H. P. Grubunun noktai nazarını arzetmek için söz almış bulunuyorum.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) – Usul hakkında buradan söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Müsaade buyurun (85) inci madde sarıhtır, grup namına söz isteyenler sıraya tâbi değildir, diye âmir hüküm vardır.

AVNİ DOĞAN (Devamla) – Sözüme başlamadan evvel küçük bir istid-rat yapmak lüzumunu duydum. Bilhassa Sayın Başbakanla, Sayın Yar-dımcısı Sametağaoğlu gibi iki mahir siyaset adamının kelimelerden isti-fade ederek bahsi hakiki mecrasından çıkarmasına razı değiliz, bu bahis her türlü parti tabiyelerinin üstünde tutulacak bir bahis olmalıdır. Mü-saade buyursunlar, bunaldıkça sık sık tekrar ettikleri ve mâziye ve C. Halk Partisine hücum yapmak suretiyle sıyrılmak oyunları artık demode olmuştur.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Başlamadı ki, demode olsun.

AVNİ DOĞAN (Devamla) – Muhterem arkadaşlar, teklifi Meclise sev-keden Hükümet bu kanunun lüzum ve zarureti üzerinde mucip sebep olarak şu kanaatleri ileriye sürmektedir :

1. Memleketin kurtarıcısı olan Atatürk, Cumhuriyetin ve inkılâplar rejiminin sembolü olması hasebiyle hâtırasına, eserlerine ve onu ifade eden varlıklara vâkı olacak tecavüzler, bilvasıta cumhuriyete ve inkılâp-lar rejimine tevcih edilmiş bir mahiyet ifade eder.

2. Bunlara karşı işlenen ve âmme vicdanında derin akisler yarat-makta olan suçların failleri hakkında, mevzuatımız hususi hüküm ve müeyyideleri ihtiva etmemekte ve Cumhuriyet savcılarının resen takıba-ta girişmelerine müsait bulunmamaktadır.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

3. Türk Ceza Kanununun 480 ve 482 nci maddelerinde zikrolunan cezalar, miktar ve mahiyet itibarıyla Atatürk'ün mânevi varlığına tecavüz edenler hakkında âmme vicdanını tatmin edecek bir yeterlikte değildir.

Hükümetin gerekçesinde ileri sürülen ve bu mucip sebeplere ilâve olarak Sayın Başbakan Adnan Menderes Adalet Komisyonunda verdiği tamamlayıcı izahatta ise "bu kanun teklifi ile istihdaf edilen gayenin, memlekette huzursuzluk havası yaratmak isteyenlere karşı bu hareketlerinin ceza müeyyidesi altında bulunduğunu ihtar etmek ve yurt içindeki inzibat ve asayiş işlerine karşı gösterilecek hassasiyetle vatandaş hak ve hürriyetini emniyet altına almak olduğu" beyan edilmiştir. Çoğunlukla tasarının kabulüne karar veren Adalet Komisyonumuz, bu mucip sebepleri daha şümüllü bir görüş zaviyesinden mütalâa ederek aşağıdaki kanaatleri izhar etmektedir :

A) Son zamanlarda – tâbir komisyonundur - Atatürk'e karşı yapılan neşriyat ve bunların tahriki ile büstlerine yer yer vâkı olan tertiple tecavüzler onun şahsına değil, fakat Türk inkılâp ve terakki hareketlerine karşıdır.

B) Bu tasarı, Atatürk'ün fâni şahsiyetini tarihî tenkid hudutları haricine çıkartmaz; daha ziyade lâıyklik prensibiyle kemale eren terakki gidişini korumaya yarar.

C) Atatürk'ün heykellerine vâkı tecavüzler, artık fâni hayata karışmış olan bir şahsı tahkire mâtuf olmayıp, onun eserlerini hedef tutmuş ve bu suretle vâkı tecavüzler Cumhuriyet rejimine, fikir ve hürriyetine, aziz Türk vataniyle onun Kemalist Rejim ve İnkılâplarına çevrilmiştir. İşte muhterem arkadaşlarım, gerek Hükümet ve gerek Adalet Komisyonumuzun ısrarla üzerinde durdukları mucip sebepler ve izhar ettikleri ciddi endişeler yukardan beri arzettiğim hususlardır.

Hakikaten, son aylarda sık sık tekerrür eden ve âmme vicdanında derin ıstıraplar yaratan bu tecavüzlerin vasfı galibi, Türk inkılâbının tasfiye ettiği eski müessese kalıntılarının küstahça bir tezahürü halinde kendini göstermektedir. Bundan Türk Milleti münezzehtir. İleri Türk matbuatıyla münevver memleket çocuklarının zaman, zaman izhar ettikleri haklı şikâyetleri ve heyecanları tatmin etmek ve millî bünyemizi geriliğe sürüklemek isteyenlerin hamlelerini söküp atmak için ciddi tedbirler almanın bir zaruret olduğunda şüphesiz yoktur.

Büyük Türk Milletinin binlerce yıllık şerefli mâzisinden süzüle süzüle gelen millî dehanın liyakatlı bir temsilcisi olan Atatürk'ü ve onun inkılâplarını her türlü tecavüzden korumak bizim için millî bir vazifedir. Bu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dâvayı her türlü siyaset ve parti tabyelerinin üstünde mukaddes bir vecibe olarak göz önünde tutmak ise hepimize düşen bir borçtur.

Ancak huzurunuzda getirilen kanun lâyihası, gerek Hükümet ve gerek Adalet Komisyonunca hazırlanmış olan gerekçelere uygun bir metin olmaktan çok uzaktır. Bu gerekçelerde heykel ve büstlere yapılan taarruzların hedefi, Türk Cumhuriyeti ve Türk inkılâbı olduğu sarahatle kaydedildiği halde hazırlanan metinde, asıl hedef metnin dışında bırakılmış ve sadece taş veya tunçtan yapılmış büst ve heykellerin korunması göz önünde tutulmuştur.

Asıl hedefi bırakıp şekli muhafazaya yarıyacak olan bu metnin maksada hâdim bir hale konmasını ve gerekçelerde belirtilen kanaat ve zaruretlere uygun bir şekle sokulmasını mutlâk bir zarurat olarak görmekteyiz. Âme vicdanının ve memleket çocuklarının bizden beklediği budur. Atatürk'ün münevver memleket çocuklarına emanet ettiği mukaddes miras da budur. *(Sağdan bravo sesleri)*

Yukarıda arzettiğimiz veçhile tasarının, istinat ettiği mucip sebeplere ve izhar olunan kanaatlere uygun bir metin hazırlanmak üzere Adalet Komisyonuna iadesini teklif eden önergemizi Yüksek Başkanlığa sunacağım. Eğer bu önergemiz tasvibinize mazhar olursa asıl gayeye ulaşılmış olacaktır. Bu meyanda muasır hukuk tekniğine uygun olarak bâzı kayıtların da metne ilâvesini ve bilhassa yargıca geniş takdir salâhiyeti bırakılmasını lüzumlu görürüz.

Takdir Yüksek Meclisidir.

BAŞKAN – İctüzüğün 85 inci maddesini okuyacağım. *(Sarihtir sesleri)* (Söz isteme ve yazılma sırasına göre verilir. Kamutay isterse, görüşülen meseleler için yana, veya karşı yahut üzerine, nöbetleşe söz söylenilmek kararlaştır. Başkan, söz alanların adlarını sırasıyla Kamutaya bildirir.)

Şimdi saat 3 ten beri devam eden görüşmelerimizde 8 arkadaş konuşabildi. Söz almış 27 arkadaş daha vardır. Bundan sonra konuşacak arkadaşlar lehte, aleyhte, üzerine olmak üzere lütfen açıklasınlar. Ona göre tensip buyurursanız bu suretle konuşmalarımıza devam edelim. *(Muvaafık sesleri)*

Şimdi daha 27 arkadaşımız var. 85. maddenin sarih hükmüne göre onları böylece tasnif ederiz ve ona göre konuşurlar.

Şimdi söz Başbakanındır.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Biraz evvel konuşurken bir müşkül vaziyetten sıyrılmak için Halk Partisine hücum etmek yolunu ihtiyar etmiş değildim. Bu noktanın tevazzuhu için çok kısa bir an için

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Hatırlayacaksınız. Kâmil Boran arkadaşımız kanunun müzakeresi esnasında Hükümetin vaktinde lâzımgelen tedbirleri almamış olduğunu ifade etmek suretiyle bilâkis Hükümeti hiç de icabetmediği bir zamanda bir hücumla mâruz bıraktı. Bu hücumla karşı müdafaa da bulunmak veya hücumdan kendimizi korumak maksadıyla ben dedim ki; biz bütün bu hâdiseleri artıracak ne teşvikte bulunduk, ne tedbirsizlikte bulunduk. Eğer böyle birşey bahis mevzuu etmek icabederse bu kendi zamanlarında yapılmıştır dedim. Takdir edersiniz ki; bu sözlerim sadece müdafaaadan ibaret idi. Müdafaa mevkiinde olan insanları taarruz eder gibi göstermek taktiği ise şimdi değil, asırlardan beri demodur. Bu yoldan gitmemelerini kendilerinden rica ederim. *(Soldan alkışlar).*

Kanunun hükümleriyle esbabı mucibesi birbirine uymuyormuş. Esbabı mucibenin yazılmasında zühul veya hata olabilir. Hükümlerin ifade ettiği mânada mütalâa etmek icabeder.

Tasarının metinleri şayanı müzakere ise maddelerin müzakeresi yapılır ve esbabı mucibede değişmesi lâzımgelen noktalar varsa onlar da ayrıca düşünülür. Şimdi arkadaşlar diyorlar ki, inkılâplar için hiçbir tedbir alınmadı. İnkılâplar için alınacak tedbirler onları da ihtiva eder. İnkılâplar hakkında tedbir alınması, yani inkılâbı bir noktada perçinlemek. Fakat bu inkılâbın ruhuna muhaliftir. Demek istiyorlar ki, bu heyeti içtimaiye, Türk Milleti bir muayyen noktaya gelecek bu muayyen noktada yapılmış veya söylenmiş olanlar nâs haline getirecek, artık bunların üzerinde konuşulmayacaktır. Nâs gibi hükümler koyacağız; işte inkılâpçılık ruhuna muhalif olan budur. Şimdi geriye gitmemek için biz taş, toprak dedikleri heykeller ve heykeleklerde mânasını bulan ileri hareketi toptan görmekteyiz. Ve bu tecavüzü bir geriye gitmenin alâmeti olarak mütalâa ediyoruz. Aksi takdirde bu heykeller neyi ifade ediyor? Korunması lâzımgelen inkılâpların tadadına, tasrihine gidecek olursak kimse kimse ile mutabakat haline gelmesine imkân yoktur. Bizden muhali, istemesinler. Bu, zâhırda kabul ediyor görünmek fakat işi çıkmaza sokmaktan başka birşey değildir. Bilhassa bu noktaya dikkat nazarlarını çekirim arkadaşlar.

Biz Atatürk'ün inkılâplarını, yaptıklarını, yapmadıklarını konuşabiliriz, tek parti tek şef vecizesi varsa, tatbikatta varsa elbette bunları müdafaa etmekte kendileri ile beraber değiliz. Biz kayıtsız, şartsız ne varsa onların hepsini müdafaa etmek değil... Fakat hepiniz bilirsiniz ki, Atatürk müspet, menfi, ileri, geri bütün hayatının muhasebesi yapıldıktan sonra büyük adamdır, ileri adamdır, memleketi kurtaran adamdır ve ile-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rı gören prensiplerinin galip vasfının ekseriyeti kahiresi bu memleketin nefine olan prensiplerdir ve bunlar onun şahsında, şahsiyetinde, hüviyetinde teşahhus eder. Biz bu noktadan hareket ederek heykellere tecavüzü geriye doğru bir hareketin sembolü olarak kabul ve mütalâa ettik, bundan kimse bir şey kaybetmeyecektir. Bundan inkılâp kuvvet bulur, eğer benim gibi anlıyorlarsa. Mamafih kendilerine teşekkür etmeyi bir vazife addetmekteyim. Kanunun teklifinde bizimle ittifak etmektedir, yalnız, kaydı ihtirazımı kısaca işaret edeyim, bunda mutabık olmakla beraber bu mutabakatı tatbikat mevkiine koydurmayacak müşkülâtı da beraber ifade etmiş oldular. (Alkışlar).

BAŞKAN – Refik Şevket İnce usul hakkında konuşacaksınız, buyurunuz.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) – Efendim, nizamnamenin bir maddesinde diyor ki : "Muhtelif mütalâalarda bulunacaklara, eski tâbirle, leh ve aleyhinde söz söyleyecek olanlara heyet karar vermezse bu tertip dahilinde söz verilir." Riyaset Makamına böyle bir teklif olmadığından dolayı müracaat sırasına göre söz veriyorlar. Tabiatıyla hem lehinde, hem aleyhinde fikir toplamaya medar olması, hem de nizamnameye uygun olmak üzere teklif ediyorum. Heyet karar versin, sırasıyla bir lehte, bir aleyhte konuşulsun veya lehte olanlar veya aleyhte olanlar konuşsun. Bu suretle heyetin kararına tevfikân hareket edersek yerinde olur.

ENVER KARAN (Erzurum) – Arkadaşlar; Milli Mücadelenin kahramanı ve Türk Milletinin kurtarıcısı Atatürk'ün mânevi varlığına ve maddî hatıralarına malûm şekilde girişilen iğrenç tecavüzü hareketleriyle.

BAŞKAN – Müsaade buyurun dağılmayın bu arkadaştan sonra ara vereceğim. Devam edin.

ENVER KARAN (Devamla) – Hareketleriyle cahil halkı teşvik ve genç, aydın zümreyi de hürriyet gaygusu ile ayaklandırmak, memlekette infial, anarşi ve huzursuzluk yaratmak istiyen eşhasa karşı Hükümet tarafından bir kanun teklifi yapılmaktadır. Bazı kimseler hâdiselerin ehemmiyet ve müstaceliyetinden ve Atatürk'ü vasıta olarak kullanıp bununla inkılâba fikir ve vicdan hürriyetine ve binnetice genç Hükümetimize hücum edilmek maksadından velhâsıl bütün olup bitenlerden bihaber imişler gibi yersiz bulunduğu kani olduğum çeşitli fikirleri ve maksat ve gayeden uzak mücerret hukuk prensip ve nazariyeleri serdetmekte olduklarını görmekteyiz.

Hükümet her halde Atatürk'e karşı fazla bir gayretkeşlik ve taassup fikri ile değil, fîliyata intikal eden sakim ve garazkârane politika tecavüz-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

lerini önlemek ve Türk hudutlarını kurtaran ve milleti medeniyete kavuşturan Atatürk'ün hatıra ve şerefini muhafaza eylemek için ceza müeyyidelerine lüzum görmüştür, esasen bu tasarı ile hiçbir hürriyet tahdit edilmiş değildir. Arzettiğim bu sistemli ve insicamlı çalışma mütecasirleri tek maksatları Atatürk'ün şahsı ve maddi hatıralarına tecavüzden ziyade Türk rejim ve inkılâbını yıkmaya ve bu suretle memlekette huzursuzluk ve asayişsizlik ihdas etmeye mâtuftur. Arkadaşlar; söylendiği gibi bayrak nasıl bir alelâde bez değil ise Atatürk te Anayasanın 69 uncu maddesinde yazılı şahıs ve kişi değildir. Atatürk; inkılâbı, rejimi ve Cumhuriyetiyle kıyas kabul etmez ebedi bir Türk sembolü, bir Türk timsalidir. Dünyanın başka bir yerinde böyle bir kanun olup olmadığını bilmem. Bildiğim birşey varsa hiçbir memlekette de kisve kanunu, şapka kanunu ve tekkeler kanunu yoktur. Demek ki kanunun şekil ve hududunu hukuk felsefesi değil memleket ihtiyacı tâyin eder, öyle olmasa idi komünist propagandası yapmak, partisini kurmak ve saltanata taraftar olmak ve dini siyasete âlet etmek gibi filler de ceza tahdidini altına alınamaz idi. Vakiya Türk Ceza Kanununun 488 inci maddesi bu gibi hallerde usul, furu ve bâzı sıhri akrabaya dâva hakkı veriyorsa da bizim bu hakkı müdafayı fâni bir kız kardeşe bırakamayacağımız tabiidir. 480 ve 482 nci maddelerde yazılı faillere verilecek ceza miktar ve mahiyeti itibarıyla münkesir Türk kalplerini tatmin ve teskin eder yeterliği haiz olmadığı gibi 516 ncı maddenin 3 üncü bendi de verilen kanun tasarısı ile hiçbir suretle alâkası olmayan değerlere ait bulunmaktadır. İşte arzettiğim sebepler dolayısıyla sunulan kanunun Yüksek Meclisçe kabulü suretiyle Atatürk'e olan minnettarlık borcumuzu ifa etmiş ve binneticede inkılâbı, demokrasi ve memleket asayiş ve huzurunu temin eylemiş olacağız.

Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN – Oturum açılmıştır. İsimlerini bildirdiğim arkadaşlardan sonra Selim Ragıp Emeç (Bursa) lehte, Hüseyin Ortakçioğlu (Çorum) aleyhte konuşacaklarından isimlerini kaydettirdiler. Şimdi isimlerini kaydettiren arkadaşları tasnif sırasıyla okuyorum :

Enver Karan, Fûruzan Tekil, Yusuf Kâmil Aktuğ, Selim Ragıp Emeç, Süreyya Endik, Nurettin Ertük, Ali Fahri İşeri, Abdürrahman Fahri Ağa-oğlu.

Şimdi lehte konuşacak olan Fûruzan Tekil (İstanbul) a söz veriyorum.

FÛRUZAN TEKİL (İstanbul) – Pek muhterem arkadaşlarım; bu çok ehemmiyetli mevzu üzerinde gerek Komisyonunda ve gerek bugün Umumi Heyette yapılan konuşmalar hâdise üzerine bir hayli ışık tutmuş bulun-

maktadır. Bendeniz, bâzı hususlar bilinse dahi bunları kısaca bir kere daha tebarüz ettirmek ve bâzı ilâveler yapmak düşüncesiyle söz almış bulunuyorum.

Arkadaşlar, Atatürk'ün varlığını iki hüviyetiyle anlamak icabeder kanaatindeyim. Bir hüviyeti Atatürk'ün halâşkâr Atatürk olması, bir diğer hüviyeti, Atatürk'ün inkılâpçı Atatürk olmasıdır. Bunu mutlak surette ayırmak ve şu kanunu müzakere ederken hukuki müessesenin icaplarına bu suretle uymak icabeder.

Arkadaşlar, Halâşkâr Atatürk bu milletin hâtırasında en büyük minnet ve şükran hisleriyle yaşamaktadır, elbette ki yaşayacaktır.

Bâzı arkadaşların hukuki icapları göz önünde tutmak suretiyle düşündükleri olsa olsa halâşkâr Atatürk'tür. Yani yaşamış, milleti kurtarmış, hasta adamı iyi etmiş, milletin gözündeki kara gözlüğü çıkarmış onu işığa kavuşturmuş halâşkâr Atatürk'tür. Bir de inkılâpçı Atatürk var ki, arkadaşlar, o ölmüş değildir. Fânî değildir, o cemiyetin içine girmiştir. Bugünkü hâdiseler içinde hâlâ yaşamaktadır ve daha yaşayacaktır. Devrini henüz ikmal etmiş değildir. İnkılâpçı Atatürk'ün eserleri malûm. Fakat itiraf etmemiz lâzımdır ki, bu inkılâplar henüz fonksiyonunu tamamlamış değildir. Yani tarihin kaydettiği Atatürk devri, Atatürk'ün fânî hayata gözlerini yumalı 12 seneden fazla bir zaman olduğu halde, inkılâpçı Atatürk devri henüz kapanmış değildir, bu devir ikmal edilmiş değildir. Bir tekâmül ve inkişafın seyri içinde bulunuyoruz. Bunu bir hakikat olarak görmek lâzımdır. Hatırlatmak isterim ki, idealist olarak bu memleketi pembe ufuklara doğru götürmek isterken, bir idealistin evvelâ iyi bir realist olması lâzım geldiğini de unutmamalıyız. Bu takdirdedir ki, hedefimize doğru giderken sarsılmaz, engellere takılmaz ve ancak bu suretle emelimize ulaşırız.

Arkadaşlar, inkılâpçı Atatürk devrini ikmal edebilmek için her şeyden evvel maarif sistemimizin tam olarak yerleşmesini beklemek iktiza eder. İtiraf edelim ki, maarif dâvamızın bütün basamaklarını henüz çıkmış değiliz. Daha yapacak pek çok işlerimiz vardır. Atatürk inkılâplarında temel dâva, memleket insanını yobazın elinden, molların elinden kurtarmaktır. *(Gürültüler, sadede sesleri).*

Arkadaşlar, bâzı arkadaşlarımızın daralta; daralta işi pek küçük çapta görmelerine rağmen hâdisi maalesef bir hayli geniş mahiyet arz etmektedir. Onun için, hemen saded dışına çıktığımı iddia etmemek icabeder. Bugün hâlâ hakiki bir din anlayışına memleket insanını götürmek lüzumunu duyuyoruz ve o yolda çalışıyoruz.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Atatürk inkılâpları temel dâvasını bu yolda görmüşlerdir. Memleket insanını din esnafının elinden kurtarmak üzere bu inkılâplar teesüs etmiştir.

Şimdi heykeli kıran adamın elbette vatandaşı hakiki din yolundan alıp din esnafının yoluna götürmek istediği bir bedahettir. *(Öyle bir şey yok sesleri).*

Muhterem arkadaşlar; sözüme başlamadan önce arzettiğim gibi bu hâdise üzerinde lehte ve aleyhte mütekâsif taraflar vardır. lehte konuşan da aleyhte konuşan da muhteremdir, elbette...

Fakat aleyhte düşünen arkadaşlar, kendi düşüncelerini söyledikleri, aykırı konuştukları vakit lehte konuşanlara karşı biraz daha imsak etmeleri biraz daha hassas olmaları, biraz daha şuur ve serin kanlılıklarını muhafaza etmeleri lâzımdır kanaatindeyim. Onun için çok rica ederim, bu mevzuda mümkün olduğu kadar bir birimizi serin kanlı dinleyelim.

Bu inkılâplar henüz devrini ikmal etmemişken, memlekette açılan yeni bir çığırdan, söz ve yazı hürriyeti çığırdan faydalanarak inkılâbın bânisi ve sembolü olan Atatürk'e tecavüz etmeye kalkmak, onu istihkâr etmeye kalkmak elbette doğru değildir. Bu, inkılâplara karşı taarruz etmek demektir. Bu yapılırken görüyoruz ki bir takım yobazlar rol almışlardır. Bunların dini demagoji ile alâkadar göstermeleri elbette yerinde olur. Bu yıkıcı hamleyi yapmak isteyenler muhakkak ki bu memleket insanını şimdiye kadar katettiği mesafenin üzerindeki ayak izlerinin üzerine döndürmek istemektedirler. Bunun yanında bu duyguyu istismar etmek isteyen bir düşman ideolojisinin de bulunduğunu elbette tespit etmiş bulunmak ıktiza eder. Elbette bu memlekette iki ayrı telâkkinin çarpışması suretiyle bir kargaşalık husulünü bekleyenler bulunduğunu tespit etmiş bulunmak ıktiza eder.

Arkadaşlar; bütün bunları göz önünde tutar ve dâvayı bütün genişliği ile kucaklayacak olursak, Anayasanın kişiye imtiyaz tanımamak yolundaki hükmüne aykırı bir kanunun müzakeresi içinde olmadığımızı anlarız.

Öğretim sistemimizi tam bir garanti haline getirinceye kadar inkılâp umdeleri üzerinde ve onun sembolü olan Atatürk'ü temsil eden her şey üzerine kanat açmaya mecburuz arkadaşlar. Bugün bu memlekette bir Şapka Kanunu vardır, bugün bu memlekette bir Harf Kanunu vardır. Bunları şayet arkadaşlarımız, muhalefet eden arkadaşlarımız hukuki icapların karşısına çıkaracak olurlarsa, başka memleketlerin anlayışlarına intibak ettirmek isterlerse elbette bunlar da hukuki icaplara aykırı dü-

şecektir. Memlekette bir realite vardır, bir zaruret vardır. Bu zaruretin icabı olarak bu kanunlar ayakta durmaktadır. Bâzı arkadaşlar buyuruyorlar ki; inkılâpları koruyan, bilcümle inkılâpları koruyan bir kanun kâfidir. Bununla iktifa edelim ve Atatürk'ün eserlerine, heykeline, mânevi şahsiyetine tecavüz edilirse bunu da Medenî Kanunun icaplarına bırakalım.

Arkadaşlar; şayet sadece inkılâpları koruyacak olursak, Atatürk Kanununu bugün burada kabul etmeyecek olursak işte o inkılâplara saldırıramayan insanlar tek açık kapı olarak bunu bulacaklar ve Atatürk'ün her türlü eserlerine saldırma yoluna gideceklerdir. İtiraf etmek gerekir ki, kültür sistemimizi henüz tam olarak yerleştirmemiş bulunduğumuz şu sıralarda vatandaşlar içinde mâsum vicdanlı, çabuk aldanabilecek insanlar da yok değildir. Bunları yetiştirinceye kadar, yetiştirme yolunda tam bir garanti tesis edinceye kadar elbette kanunî müeyyidelerle bu inkılâp müessesesini koruyacağız arkadaşlar.

Bir arkadaş, bir kıymetli arkadaş esasen dedi, hâkim, cezayı kendiliğinden teşdit eder.

Hayır arkadaşlar, hâkim elindeki kanunun metninden ve ifadesinden ayrılmak suretiyle, kendi düşüncesine sadık kalmak suretiyle her hangi bir cezayı teşdit etmek imkânını malik değildir. Bu olduğu takdirde hâkime imtiyaz tanımış oluruz.

Bizim istediğimiz şudur : Hâkim metne sadıktır. Hâkim kanunun ifadesine sadıktır, onunla mukayyettir. Fakat Büyük Millet Meclisi kanun yapan Büyük Millet Meclisi realitelerle mukayyettir, zaruretlerle mukayyettir ve o zaruretler ve realiteler karşısında kanun çıkarmak yetkisine maliktir. Binaenaleyh Atatürk'ün hâtırasına ve heykellerine olacak tecavüzler karşısında hâkimin kendi duygusunun ve telâkkisini kâfi görmeyelim. Onu kanunun metni ve ifadesi karşısında bitaraf bir unsur olarak telâkki edelim ve biz ne yapmak icabederse burada onu yapalım.

Unutmamak lâzımdır ki, belki de şu anda, bir septik ifade ile söyleyeyim, emin olmaya imkân yoktur, bu kanunun reddedilmesini bekleyenler vardır, belki de reddedilmesini istisınar edecekler vardır. (*Gürültüler*).

Bunun reddini mâsum düşüncelerle bekleyenler olduğu gibi fena düşüncelerle bekleyenler de vardır. (*Öyle şey yok sesleri, gürültüler*).

Bendeniz şuna kaniim ki, memlekette bir tefrika yaratmak isteyen, bu memlekette telâkkileri birbirleriyle çarpıştırmak isteyen, bu memlekette bir içtimai fırtına kopmasını bekleyen bir ideoloji vardır. Ve pusudadır. Bunun karşısında daima müteyakkız olmayı bir zaruret olarak, bir korunma zarureti olarak görmek mecburiyetinde bulunuyoruz arkadaşlar.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Şimdiye kadar niçin bu yol istismar edilmemiştir? Burada şunu da kabul etmek zarureti vardır ki; bu düşman ideoloji bu memlekette hürriyet savaşına atılmış olan Demokrat Partinin muvaffak olmasını hiçbir zaman istememiştir. Elbette o zaman bunu istismar etmek istemeyeceklerdi. Bugün Demokrat Partinin muvaffak olmamasını isteyen ve onu binbir türlü sinsi ve tertipli hareketlerle aciz içinde göstermek isteyenler yine onlardır, arkadaşlar. Buna, böyle bir şey yoktur diyen arkadaşların bahtiyarlık ve nikbinlik haleti içine katılmak isterdim. Fakat maalesef ben böyle görmüyorum. Bu kanunu kabul etmek zarureti maalesef vardır. Maalesef diyorum çünkü bende böyle bir kanuna ihtiyaç olmamasını isterdim. Evet maalesef bu kanunu kabul zarureti vardır.

Mâruzatım bundan ibarettir.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlar, evvelâ şunu belirtmek mecburiyetindeyim ki Sayın Başbakan, bir sıra ve tertipten bahsettiler ve aleyhte konuşanların bu tertibi yaptığını dolayısıyla burada belirttiler. Buna üzıldüm. Gördünüz ki bu tertipte leh-te konuşanlar da, aleyhte konuşanlar da oldu. Aleyhte konuşanlar çok oldu ise o arkadaşlara bu şekilde hitap etmelerine, şahsım namına üzıldüm.

TARIK GÜRERK (İzmir) – Siz üzerinde konuşacaksınız.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Devamla) – Üzerinde konuşacağım yalnız müsaade buyurun buna da temas edeyim.

Bu arada 61 lerden, kırmızı oylardan, beyaz oylardan da burada bahsettiler; bunların da bir mânası var. Buraya da iki nokta koyuyorum.

Muhterem arkadaşlar, ben işin prensibindeyim. Şahıs için kanun çıkaramayız çünkü Anayasaya muhalif olur. Eğer memleketimizde Türk büyüklerini korumak istiyorsak bendeniz bir değiştirme teklif ettim. Burada ölü Türk Büyüklerini Koruma Kanunu ismini vermek suretiyle kanunun bu mahiyeti almasını teklif ediyorum. Benim konuşmam bundan ibarettir.

BAŞKAN – Bahadır Dülger (Erzurum) üzerinde konuşacak.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Arkadaşlar, toplu halde bir meseleyi müzakere etmek salâhiyetinde bulunan her kurul için bir vazife mefhumu vardır. Bir toplulukta bir meselenin müzakeresi mevzuubahis olduğu zaman her şeyden evvel bu vazife mefhumu üzerinde durulması iktiza eder. Eğer topluluk konuşulacak konuyu kendi vazifesi ve salâhiyeti içinde görürse onun hakkında konuşur, bir karara varır ve bu karar kanuni seyrini takip ederse ben şimdiye kadar cereyan eden müzakereler-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

de şu kanaate vardım ki, Atatürk'ün Mânevi Varlığını Koruma Kanununun müzakere edilmesi meselesi mevzuubahis olduğu zaman Büyük Millet Meclisi için Anayasa muvacehesinde bir vazife mevzuu bütün açıklığı ile ortaya çıkıyor. Bendeniz hasta bulunduğum için Adalet Komisyonunun toplantılarına iştirak etmedim. Fakat Adalet Komisyonunun yazmış olduğu raporun okunmasından, burada kürsüye gelerek muhtelif noktai nazarlar ifade etmiş olan arkadaşlarımızın sözlerinden şunu anladım ki; Atatürk'ü Koruma Kanunu Adalet Komisyonunda bahis mevzuu olduğu zaman Anayasanın 69 uncu maddesi birçok hatipler tarafından ileriye sürülmüştür. Buna şahsi anlayışlarla bir takım cevaplar verilmiştir. Bu cevaplarda 69 uncu maddenin "kişi" tâbirinden ne anlaşıldığının tefsir edilmesi gibi bir koku da sezilmektedir. Nitekim Sayın Adalet Bakanı ve Sayın Başbakan kürsüye çıkıp da bu meselenin bir Anayasa meselesi olup olmadığını mütalâa ettikleri zaman şahsi düşünceleriyle Anayasanın 69 uncu maddesini bir nevi tefsir mevzuu yaptılar.

Arkadaşlar, bir kanunun müzakeresi mevzuubahis olduğu zaman her şeyden evvel Anayasa vaziyeti bakımından bir tahalûf olursa ve böyle bir tereddüt gerek komisyon gerek Mecliste ifade edilirse, teamül odur ki ana mevzu bırakılır ve en evvelâ bu Anayasaya tehalûf meselesi halledilir. Bu kürsüden Anayasaya muhalif midir, değil midir?. Meselesinin kısaca müzakeresine geçmek asla mevzuubahis olamaz. Eğer böyle bir şey mevzuubahis olsaydı Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyonunun hikmeti vücudu kalmazdı arkadaşlar. *(Bravo sesleri)* Mademki gerek komisyonda gerekse Meclisin şu konuşmalarında kürsüden esas itibariyle böyle bir kanunun sevkedilmesinin Anayasaya muhalif olduğu defaatle ifade edilmiştir, her şeyden evvel Büyük Millet Meclisinin bu nokta üzerinde durması iktiza eder. Çünkü Anayasa gibi fevkalâde mühim, bu Devletin hayatının temeli ve Atatürk'ün inkılâplarının züptesini ifade eden bir mefhum üzerinde titizlikle durmayan bir Meclis, devletimizin kurucusu olan Atatürk'ün şahsiyetini tâyin konusunda bir tereddüt geçiriyor demektir. Her şeyden evvel bizim korumakla mükellef olduğumuz ve bu kürsüde namus üzerine söz verip de korumakla mükellef olduğumuz şey, Anayasadır. Binaenaleyh, böyle bir kanun çıkarılır mı?. Çıkarılmaz mı? Şu mu, bu mu hususunda şimdilik hiçbir fikir dermeyan etmeyeceğim. Elbette benim de söyleyecek bazı şeylerim vardır. Herşeyden evvel ortaya atılmış olan tasarının Anayasa ile mutabakatı var mıdır?.. Yok mudur?. Anayasamız, her şeyden muhterem olan Anayasamızın esasları çiğneniyor mu, çiğnenmiyor mu?. bu ihtilâfı gönlümüzden, kafamızdan ve vicdanımızdan atmak mecburiyetindeyiz. Onun için kanun

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

hakkında bir karara varmadan evvel kanunun Anayasa Komisyonuna havale edilmesini ve her şeyden evvel zihinlerimizde beliren ihtilâflı noktai nazarı bertaraf etmek ve ondan sonra kanunun tümü üzerindeki müzakerelere geçmenin doğru olacağı kanaatini izhar ediyorum. (Alkışlar).

BAŞKAN – Yusuf Azizoğlu Diyarbakır, aleyhte konuşacak.

YUSUF AZIZOĞLU (Diyarbakır) – Muhterem arkadaşlar; bugün Büyük Meclisin huzuruna tetkik ve kararlara bağlanmak üzere sunulan (Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı) mevzuu üzerinde üç beş kelimeyle tasarı aleyhinde olan noktai nazarımı ifadeden kendimi alamıyorum.

Arkadaşlarım, Türk tarihinin kara günlerinde vehleyi ulâda akıl ve mantığın kavrayamayacağı bir görüş ve fırlayışla Türk Milletinin kaderini bir anda değiştirerek onu tekrar dünya milletleri arasına getiren eşsiz kahraman Atatürk'ün bu milletin ebedî minnet ve şükranlarına hak kazandığını kabul etmeyen kimse yoktur.

Türk Milletinin mâşerî vicdanından dalgalar halinde taşan bu takdir ve hayranlık duyguları yavaş yavaş bütün bir insanlığın malı olarak şeref tacı ile tarihin engin sinesine tevdi edilmiş bulunmaktadır.

Hal böyle iken son aylar içinde münferit hâdiseler halinde olsa dahi bâzı yerlerde heykel ve büstlere tecavüz suretiyle Atatürk'ün mânevi şahsiyetine birkaç hücum yapılmış olduğu da bir vaki'dir. Bu vakıaların tesiri, gençliğin ve Atatürk'ü müfrit derecede sevenlerin baskısı altında kalan Hükümet de bir tedbir bulduğu iddiası ile Meclisin huzuruna böyle bir kanun tasarısıyla çıkmış bulunuyoruz.

Arkadaşlar, bir hukukçu değilim. Dünyanın başka cemiyetlerinde de tedvin edilmiş böyle bir kanun var mıdır bilmiyorum?

Fakat mantık ve izan bana şunu gösteriyor ki : Böyle bir kanun her şeyden evvel hukuk mefhumunu, hukuk prensiplerini, fikir ve vicdan hürriyetini zedeler mahiyettedir.

Üç yaşından itibaren Atatürk devri havasını teneffüs etmiş, feyiz ve terbiyesini bu atmosferden almış genç bir arkadaşımız olarak ben de Atatürk'ün bir takdîrkârıyım. Fakat taparcasına değil, mantık ve itidal hudutları içinde bir takdir.

Bu itibarla Atatürk'ün de bütün düstur ve görüşleri, karar ve hareketleri kanaatimce yüzde yüz hatadan sâlim ve her türlü tenkid ve ıslah ihtiyacından münezzehtir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bütün üstünlük ve müstesnalığına rağmen nihayet fâni bir insan olan Atatürk'ü de lâyuhtilik imkânsızlıkları içinde mütalâa etmek mecburiyetindeyiz.

Atatürk'ü üç safhada mütalâa edebiliriz :

1. Milli Mücadele Kahramanı, Cumhuriyetin kurucusu Atatürk.
2. İctimai düşüncüler, inanışlar ve hareketler sahibi Atatürk.
3. Devrinde yüzde yüz duruma hâkim ve kaadir idareci Atatürk.

Onu birinci safhasında takdir etmeyen, ona sonsuz hayranlık ve minnettarlık duymayan bir Türk vatandaşının bulunduğunu asla kabul etmiyorum.

Fakat ikinci ve üçüncü safhasında, ona taparcasına inananlara rağmen, bu milletin inanışları, âdetleri ve ananeleriyle bağdaşmayan bâzı hattihareketleri bulunduğunu söylemek realitenin bir icabıdır. Hele idare bakımından, demokratik bir zihniyetle o devri ideal olarak kabul etmek imkânsızdır.

İnkılâplarına ve eserlerine gelince : Bunların içinde hakikaten millete malolmuş, en ufak bir sarsıntı ihtimali olmayanları ekseriyettedir. Mese-lâ Cumhuriyetin ilânı, Saltanatın ilgası, yeni harflerin kabulü gibi.

Fakat bütün bunlara rağmen iyiyi ve kötüyü kül halinde Atatürk'ün eseridir, diye kimsenin kimseye zorla kabul ettirmeye hakkı yoktur.

Ve bu hal demokratik anlayışla asla kabili telif değildir. İyiye iyi, kötüye kötü, diyebilmek insan olmanın haysiyeti, fikir hürriyetinin en büyük bir nimetidir. Filhakika şekli zâhiride tasarıda böyle bir mâna ve böyle bir ruh bulunmadığı iddia edilebilir. Fakat onun tatbikatı vatandaşlar için devamlı bir huzursuzluk ve üzüntü kaynağı olacaktır.

Atatürk gibi emsalsiz bir kahraman için dahi olsa bir şahsı istihdaf eden böyle bir kanun ancak bir orta çağ zihniyetinin, totaliter rejimin kanunu olabilir. Fakat bu memlekette her türlü suni kayıtlardan azade, bir fikir ve vicdan hürriyeti ve demokratik bir hava getirmek gibi tarihî bir vazife yüklenmiş ve bu yoldan asla ayrılmamak mecburiyetinde bulunan 9 uncu Büyük Millet Meclisinin bir kanunu olamaz. Eğer biz bu kanunu kabul edersek, Allah bu milletin başına öyle bir hüsrân getirmesin, bir gün tekrar Halk Partisi bu memlekette iktidara gelirse, *(Sağdan gürültüler, inşallah seçimle geleceğiz, objektif konuşalım sesleri)* Objektif konuşuyorum. Evet Halk Partisi iktidara gelirse bugün günahkâr bir insan olarak tanıdığımız İnönü için de aynı mahiyette bir kanun teklifi getirilmeyeceğini bana kimse temin edemez. Böyle bir vakıa karşısında prensip itibariyle

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

İtiraz için bir esbabı mucibe serdedecek vaziyette olabilir misiniz? Kanaatimce bu kanun kötü ellerde Atatürk'ün yüksek şahsiyetini âlet edenlerin vatandaşları huzursuzluk içinde sürüklemek, bir baskı âleti olmak ve âmme vicdanını rencide etmekten başka ameli bir fayda ve mâna doğuramaz.

Atatürk'ü takdir edenlerin, hayranı olanların, başka görüş ve anlayış sahibi olanlar üzerinde baskı yaparak fikirlerini kanun zoriyle kabul ettirmeleri ise hiçbir zaman teşvîz edilemez.

Hiç şüphe etmiyorum ki, böyle bir tedbir ve karar her şeyden ve herkesten evvel o büyük adamın ruhunu tazîp edecektir. Çünkü bu kanunla biz bilerek veya bilmeyerek, fakat mutlaka yersiz ve haksız olarak şunu demek istiyoruz ki, bu memlekette Atatürk'ün mânevi varlığını ve onun eserlerini ayakta tutmak için artık zor kullanmaktan başka çare kalmamıştır. Bunun mânası budur. Bu itibarla böyle bir hattı hareketi tarih ve gelecek nesiller hoş görmeyecek ve affetmeyeceklerdir. Politik bâzı emellerle, D. P. nin Atatürk'e karşı saygısını, inkılâplara bağlılığını gençliğin nazarında şüpheli göstermek ve onu böyle antidemokratik ve hukukun ana prensiplerine aykırı bir tedbire götürmek gibi kötü niyetlerle provoke birkaç hâdise karşısında kendimizi cereyana kaptırarak böyle bir kanun yoluna gidersek korkunç bir hata işlemiş oluruz.

Yalnız Atatürk değil, Muhammet gibi, İsa gibi, Musa gibi büyük Peygamberler asırlardır sadece şahısların değil, büyük kütlelerin inkâr ve husumetine mâruz kalmışlardır. Fakat buna rağmen dîmdik ayakta durmuşlardır.

Bir milletin kökü asırlara dayanan müesses içtimai nizamında derin tahavvüller yapmış Atatürk gibi bir şahsiyetin tenkide ve hattâ hücum ve husumete mâruz kalması içtinabı gayrikabil bir hâdisedir.

Bırakın efendiler, Atatürk'e de, onun eser ve inkılâplarına da lâayık olduğu sevgi ve saygıyı âmme vicdanı takdir etsin. Bu öyle bir dâvadır ki, hâkimi ancak ve ancak asil Türk Milletinin vicdanı olabilir. Bu Büyük Millet'in aklîselim, kadirşinashlık ve ruh asaletinden daha âdil, daha lâayık ve daha müessir bir kanun maddesi olamaz. (Alkışlar).

BAŞKAN – Süreyya Endik (Çanakkale).

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) – Muhterem arkadaşlar, son zamanlarda Atatürk'ün heykellerinden ve büstlerinden bâzılarına yapılmış olduğu ileri sürülen tecavüzlerden dolayı Hükümet'in hazırladığı kanun teklifinin Adalet Komisyonundaki bir kısım müzakerelerini takip ettim. Hemen şunu belirteyim ki, bütün kadrosu ile aşağı yukarı Komisyona gelmiş olan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hükümeti büyük bir telâş içinde, hattâ arkadaşlar, evham içinde gördüm. Arkadaşlar, değil Atatürk'ün, ölmüş olup da kendisini müdafaa imkânından mahrum kalmış olan her insanın aleyhinde konuşmak, onun hâtırasına hürmetsizlik etmek, mezmum bir fiildir. Ayıptır, günahdır ve bir kelime ile; ahlâksızlıktır. Bunda milletçe beraberiz. Ancak arkadaşlar, Hükümetin bu kanun üzerinde ısrar etmesine bir türlü mâna verememiş bulunuyorum.

Sayın arkadaşlar, Büyük Meclis kanun teklifinin nereden geldiğine bakmaz. Bu teklifin ne mâna ifade ettiğini ve hangi zaruret ve ihtiyaca cevap verdiğini göz önünde tutar ve bu itibarladır ki biz, - Demin bâzı vaziyetler olduğu için bunu tasrih etmek zorundayım - Hükümet tarafından gelmiş bulunan bir kanun teklifine rüchaniyet tanımıyoruz arkadaşlar. Bu bakımdan Hükümetten gelmiş olmasına rağmen bu kanunu da enine, boyuna ve derinliğine incelemeye ve vicdanî bir kanaate vardıktan sonra kararımızı vermeye mecburuz. İşte onun için hepimiz teker teker söz aldık. *(Aksini iddia eden yok sesleri)*.

Sayın arkadaşlar, kanunu gerekçesi ile birlikte, yani kül halinde göz önüne alacak olursak, Hükümet hem Atatürk sevgisi, hem de inkılâplarımızı korumak endişesine düşmüştür. Yani bu memlekette hem Atatürk sevgisi tehlikede, hem de inkılâplarımız.

Arkadaşlar; müsaade buyurursanız bunları birer birer ve kısaca ele alayım : Bu memlekette Atatürk'ü sevmeyenlerin ekseriyette olduğunu iddia etmek haksızlıktır. Hükümete soruyorum, bu kanaate nereden varmışlardır?

Sayın Başbakan Adnan Menderes, zannediyorum Aydın'da, söylediği bir nutukta : Heykel ve büslere tecavüzün, tertipli bir merkez tarafından idare edilmekte olduğunu beyan ettiler. Buna göre bu heykellere tecavüz edenler ve ettirenler Hükümet tarafından malûm demektir. Bu itibarla arkadaşlar, Adnan Menderes Hükümeti bize böyle bir kanun teklifiyle geleceğine, bu habis ruhlu adamların listesiyle gelmiş olsaydı daha isabetli bir iş yapmış olurdu. *(Sağdan alkışlar)*.

İnkılâpların tehlikede olduğu meselesine gelince; arkadaşlar, millet fes mi giymek istiyor, millet arap harflerine mi dönmek istiyor, millet kadınlarına hürmet mi etmiyor, millet eline balta alarak fabrikalara hücum mu ediyor? Arkadaşlar, millete irtica damgasını vurmak için, en hafif tâbiriyle, bu milleti anlamamış olmak lâzımdır. *(Sağdan bravo sesleri)*. Hakikat şudur ki; ne Atatürk sevgisi tehlikededir, ne de inkılâplarımız tehlikededir. Ancak memleketin huzuru belki de tehlikededir. Bu huzuru boz-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

mak isteyenler de Hükümetçe malûm olduğuna göre, elimizdeki cezai müeyyideler bunları tepelemeye kâfi olduğuna göre, Hükümeti vazifeye davet ediyoruz. Sayın arkadaşlar, sözümü bitirirken, bu kanunu kabul edersek ne kazancımız olacaktır, kabul etmezsek ne kârımız olacaktır? Bir lâhza da onu canlandırmak istiyorum. Bu kanunu kabul etmekte istifademiz yoktur. Belki hukukçu arkadaşlarımızın öne sürdükleri gibi, hukuk esaslarını zedelemiş olacağız. Kabul etmezsek, Türk Milletine, dolayısıyla vurmak istediğimiz mürteci damgasının önüne geçeceğiz. Atatürk'ü bu kanunla sevdirmek gibi bir hafiflikten kendimizi kurtarmış olacağız. Binaenaleyh ben bu kanunun Yüksek Mecliste kabul edilmemesini temenni ediyorum.

BAŞKAN – Söz lehte konuşacak olan Behzat Bilgin'indir.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Muhterem arkadaşlar, öyle sanıyorum ki, bir nokta üzerinde tam bir ittifak vardır. Atatürk'ü tahkir veya tezyif edenlerin cezasız kalmasına razı olabilecek bir fert tasavvur edilemez. Atatürk bir vatan kurtarıcısı olarak tarihte misli olmayan bir şahsiyettir. Türk Milleti müstakıl ve medeni bir hayata bugün sahip oluşunu büyük ölçüde ona borçludur. Siyasi bir şahsiyet olarak Atatürk üzerinde görüşlerin bir derece ayrılması mümkündür. Ancak vatan kurtarıcısı ve istiklâl bânisi olarak onu sevmeyen, sevmeyecek ve her an rahmetle anmayacak bir Türk hatıra gelemez. Milletin bu engin sevgisi, onun aziz hâtirasını; başkaca korunmak ihtiyacından vâreste kılan kâfi bir teminatı. Buna; şimdi, bir kanun teminatı da ilâve edilmek isteniyor. Her şeyden evvel buna bir lüzum ve zaruret olup olmadığını öğrenmek ihtiyacını duyuyoruz. Zaruret diyorum, arkadaşlar çünkü aksi halde böyle bir kanunun mevzuatımıza katılması, itiraf ederim ki, bana giran gelecektir. Atatürk adının kendiliğinden hürmet telkin etmek ve sevgi yaratmak kudreti zerrece zayıflamış mıdır ki, böyle bir kanuna ihtiyaç duyalım? Benim hatırıma ilk önce gelen düşünce bu olmuş ve bu düşünce - bende - bir tereddüt doğurmuştur. Çünkü hakikatte Atatürk sevgisinin bu memlekette asla azalmadığını ve azalmasına imkân olmadığını biliyorum. O halde değişen nedir? Arkadaşlar, millî vicdanı rencide eden, sızlatan bâzı hâdiseler iki ay evveline kadar kısa bir müddet içinde birbirini takip etmiştir. Bunlar münferit hâdiseler olmakla beraber bir merkezden emirle idare ediliyormuş gibi Atatürk'ün büstlerine tevcih edilmiş ve demokratik rejimimize karşı bir propaganda mevzuu olarak bâzılarınca ele alınmıştır. O kadarki mevcudiyeti iddia edilen bir Atatürk düşmanlığına karşı Hükümet tedbir almamakla, almak istememekle itham olunmuş bu gibi isnatlar - belki de - şuursuz dimağlarda bir teşvik tesiri bile yaratabilmiştir.

Halbuki aynı mahiyette hâdiselerin 14 Mayıs'tan önce de tek tük vukubulduğunu geçen hafta İçişleri Bakanımızın bir sözlü soruya verdiği cevaptan öğrenmiş bulunuyoruz. Yalnız şu var ki bunları ve bâzı neşriyatı kendi dar, hattâ meçhul, kalabilecek çevrelerinden alıp memlekette bir Atatürk düşmanlığının mevcudiyetine delil olarak yaymak, afişe etmek ve geniş bir propaganda mevzuu yapmak o vakit muhalefette olanların hatırlarından geçmiyordu. Demek oluyor ki arkadaşlar değişen hâdiseler değildir, onları mütalâa şeklidir. Ve kim ne derse desin hakikat şudur ki Türkiye'de Atatürk sevgisi umumdur, her zaman umumi olacaktır. Atatürk düşmanlığı diye halka, halkın bir kısmına mal edilebilecek bir meyil, bir hareket yoktur ve olmayacaktır. Bu umumi sevgi dışındaki hâdiseler ferdi ve patolojik hâdiselerdir. Bunlar memleket şümul bir mahiyette gösterildiği ve izam edildiği andan itibaren bir huzursuzluk havası kolayca yaratılabilir. Ve sistemli bir propaganda ile bir an için yapılmış olan da budur.

Muhterem arkadaşlar, hâdise böyle olunca, huzurunuzda hiç gelmemesini evvelce temenni ettiğim bu kanun - bir kere geldikten sonra - artık hissi bir platformda kalmaya kendimde hak bulamıyorum. Çünkü şimdi artık bu kanunun reddedilmesi veya geri çevrilmesi, demin işaret ettiğim fikirleri bulandırıcı isnatlara hakikatimsi bir mahiyet vermek gibi müessif ve realiteye aykırı bir netice doğurmaz mı? Biz milletin yüksek sevgisine vicdanımızla, kalbine güvendiğimiz için böyle bir kanunu lüzumsuz görebiliriz. Maalesef tecrübe ile öğrenmiş bulunuyoruz ki bâzıları bunu başka türlü anlayacaklar ve başka türlü anlatacaklardır.

Bunun için hissi mülâhazaları bir kenara bırakarak objektif bir görüşe dönüyorum.

Milletin umumi nefretini, hattâ galeyanını davet eden müessif hâdiseler, tertip ve tahrir eseri de olsa, bu mahiyette suçların işlenebileceğini, yalnız işlenmekle de kalmayıp, milletin huzuruna karşı istismar olunabileceğini göstermiştir. Öyle ise, sorarım arkadaşlar :

Ceza Kanunumuzun hükümleri bunu karşılamaya kâfi midir? Bu gibi suçlar karşısında, yalnız 488 inci madde delâleti ile yani merhumun kız kardeşi veya veresiyesi tarafından hakaret dâvası açılmasını mı bekleyeceğiz? Ve zaten böyle bir suçtan müteessir olacak yalnız 488 inci maddenin dâva hakkı verdiği kimseler midir?

Bunun böyle olmadığı meydanda. Bu noktada kimsenin iştibahı yoktur. Atatürk'ün hâtırasına gösterilecek saygısızlık onun ölümden kurtardığı Türk Milletinin en derin sevgisine saygısızlıktır.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

O halde?

O halde, önümüzdeki mesele Atatürk'ün muhterem hemşiresini veya ondan sonra aynı hakkı kullanabilecek olanları teessürden korumak, şeref ve haysiyetlerinde kanunun himayesi altında bulundurmak gayesini, yani 488 inci maddenin ruhunu hudutsuz derecede aşmakta, doğrudan doğruya Türk Milletini vatan sevgisi kadar aziz bir sevgisinde taarruz ve tecavüzdən masun bulundurmak, bu kutsal hissinin bilâperva rencide edilemeyeceği kanaat ve huzuruna kavuşturmak dâvası halini almaktadır.

Muhterem arkadaşlarım; kanunun, kanaatimce tek hukukî mesnedi ve gerekçesi olabilecek olan bu mülâhazadan sonra, ona tevcih edilen iki nevi itiraz üzerinde durmak zarureti hissediyorum.

Birincisi muhalefetten, muhtelif yazılarında gelen bir prensip itirazıdır ve şöylece hulâsa edilebilir :

Hükümetin gerekçesi Atatürk'ün hâtırasını, Cumhuriyetin ve inkılâplar rejiminin sembolü olması hasebiyle korumak zarureti ifade ettiğine göre, bu kanunun aynı zamanda Atatürk inkılâplarını koruyucu bir kanun olması iktiza eder.

Muhalefetin böyle bir iddia ile Hükümeti ve vâzı kanun olan muhterem heyetinizi nerelere kadar sürüklemek istediği kolayca takdir edilir. "Atatürk İnkılâpları" tâbiri içine herkesin, kendi görüşüne göre her şeyi sokabileceği bir genişliktedir. Fakat, Atatürk hayatta olmadığına göre kimse çıkıp da onun vazettiği prensiplerin hudut ve şumulünü onun adına tâyin salâhiyetini haiz değildir. Şu halde biz Atatürk inkılâplarından değil ancak Türk inkılâbından ve eğer tâbiri şümullendirmek istiyorsak millete mal olmuş inkılâplardan bahsedebiliriz. Bunlar ise esasen kanunun teminatı altındadır. Cumhuriyet kanunun teminatı altındadır. Vicdan hürriyeti demek olan lâiklik kanunun teminatı altındadır. Demokrasiden başka bir mânası olmayan halkçılık kanunun teminatı altındadır. Nihayet medenî cemiyet hayatının medenî kanunumuzda yer bulan bütün icapları da kanunun teminatı altındadır. Amma bütün bunlar başka türlü de anlaşılabilir. Uzun zaman tek parti cumhuriyet diye, vicdanlar üzerindeki tazyik lâıyısızım diye şef sistemi demokrasi diye iktisadî istibdadın bir şekli olan aşırı devletçilik bilmem ne diye kamufle edilmedi mi? Ve şimdi Atatürk'ün adına hürmet bahanesi ile yine bunların veya bunlara benzer şeylerin korunması, yine hürriyetlerin tahdidi istenirse bizim vereceğimiz bir tek cevap kalır : Hayır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlarım, diğer bir itiraz da demokrasinin kendi saflarından yükseldi. Bu kanunun aleyhinde bulunan Adalet Komisyonu üyelerinin komisyon raporunda zikredilen görüşleridir. Buna göre :

“Velev ki Atatürk dahi olsa bir şahsı korumak için böyle bir kanun çıkarmak hukuk prensiplerine aykırıdır. Böyle bir zaruret duyuluyorsa isim zikretmeden Türk Ceza Kanununun bu hususa mütedair cezai müeyyidelerinin ağırlaştırılması mümkündür.

Bu mütalâadaki incelik ve hassasiyet gözümüzden kaçmıyor. Öyle anlaşıyor ki, bu arkadaşlarımız zaruretin mevcut olup olmadığını, tâli bir mesele olarak münakaşa dışı bırakıyorlar. Ve muhakkaktır ki, bida-yette arz ve işaret ettiğim veçhile böyle bir zaruretin doğmamış olması hepimizin temennilerine en uygun düşerdi. Çünkü Atatürk'ün maddeten ve manen kurtardığı bu vatanda, velev birkaç soysuza ve üç beş akılsıza karşı bile olsa, onun mukaddes hâtırasını korumak için bir kanun yapmak zaruretine düşmek, hepimize giran gelir. İsterdik ki buna lüzum olmasın. İsterdik ki bu lüzumu gösterecek hiçbir hâdis asla çıkmassın.

Fakat arkadaşlar, hâdiseler - üç beş de olsa - maalesef çıkmış ve muayyen bir maksatla üzerinde ısrarla durulmuştur ve realist olarak kabul mecburiyetindeyiz ki, üç defa, beş defa olan yine de olabilir. İşte - hislerimize hoş gelmemekle beraber - bu kanuna zaruret duyulması sadece bu realitenin neticesidir.

Şimdi ikinci noktaya geçelim :

“Velev ki Atatürk dahi olsa, bir şahsı korumak için kanun çıkarmak hukuk prensiplerine aykırıdır” deniyor.

Evet, eğer mesele bir şahsa bir imtiyaz vermekse hiç şüphesiz öyledir.

Kanunun ferde değil, umuma şâmil olması lâzımdır. Bunu hiçbir zaman inkâr etmeye imkân ve ihtimal yoktur. Kanun, ne ceza verirken, ne himaye ederken ferdi fertten ayırmaz. Bu bakımdan fert için kanun yapılamayacağı, hiçbir ferde - velev Atatürk bile olsa - Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunları ile hususi imtiyazlı bir himaye bahşedilemeyeceği muhakkaktır.

Fakat arkadaşlar çok rica ederim yanılmayalım. Biz bu kanunla Atatürk'ü mü korumak istiyoruz? Bunu düşünmek bile abes olur. Atatürk, bu fânî dünyadan göçmüş, ebediyete intikal etmiştir. Madde olmaktan çıkmıştır.

Onun fânî vücudu - kendi güzel tâbiriyle - toprak olmuştur. O vücudun bizden bir mezardan başka isteği kalmamıştır. Ruhu ise kudretimizin yetmediği, hiçbir zaman erişemeyeceği bir âlemedir. Ona kim ne fe-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

nalık yapmaya kadirdir ki; bizim tarafımızdan "korunmaya" ihtiyacı olsun.

Hayır arkadaşlar, hayır.

Bizim korumak istediğimiz şey ebedî huzura zaten kavuşmuş olan Atatürk değil, onun sevgisi ile dolu olan Türk Milli vicdanının huzurudur. İşlenen suçlar da ancak bu milli vicdana karşı işlenmiş, onu rencide etmiştir. Kanunun başlığını değiştirmek bu suitefehhümün ortadan kalkması için yeter.

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkında bir kanun değildir, bu.. Millî vicdana karşı işlenen suçlar hakkında bir kanundur. Bu suçların dâvacısı da bu sebeple, hiçbir zaman şu veya bu fânî değil, yalnız ve yalnız varlığında ebedî ve sevgisinde ebedî olan Türk Milletidir.

Muhterem arkadaşlarım; eğer Atatürk sağ olsaydı da bütün resmî unvan ve sıfatlardan tecerrüt ederek bir ferdi millet gibi hâlâ aramızda yaşasaydı ve o vakit böyle bir kanun yapılırdı, o bir şahsı korumaya mâtuf, tecviz edilmeyecek bir kanun olurdu. Çünkü milletin en sevgilisini bile - vatandaş olarak - hususi bir kanunun imtiyazı altına koymak kanun mefhumuna muhalif olabilir, ama o ölmüştür ve bu kanunun hedefi, artık onu siyanet etmek değil, millî vicdanın mukaddesat duygusunu siyanet etmektir. Tıpkı bayrağı korumak gibi, Türklüğü korumak gibi ve vatani korumak gibi..

Arkadaşlar, bu kanunun zaruretinin ve aynı zamanda hukukiyetinin tecessüm ettirmek için, öyle farzediniz ki ikinci maddesinde yazılı hâl ve şart, kanun mevcut olmadığı halde, tekevvün etmiş bulunsun. Yani, umumi bir yerde bir şahıs çıkıp herkesin önünde Atatürk'e sövüyor, hakaret ediyor. O vakit ne olur, tasavvur buyurursunuz. Orada bulunan ve kalpleri Atatürk'e minnetle çarpan Türk babaları, anaları, delikanlıları ve kızları : "Bekleyelim de hemşiresi dâva açsın" mı derler, yoksa o küstah mütecavizi orada cezalandırırlar mı?.

Arkadaşlar, meşhur Linç Kanunu yazılı bir kanun değildir ve hiç şüphesiz medenî de değildir. Ama, muayyen hâl ve şartlar içinde hâkim amansız olarak işleyebilir. Çünkü O, kanunun boş bıraktığı hususlarda âmme vicdanının kanunu olur. Çünkü âmme vicdanı istikametinde hareket edecek vatandaşları doğrudan doğruya hareket ve mukabele lüzumundan müstağni kılacak bir kanun yoksa ve yapılmamışsa bizzarure onun yerini tutar.

Leon Duguit - Droit Constitutionnel - adlı eserinde insanı ve teknik hukuk kaidelerinin, yani kanunların mesnedini normatif hukuk kaidelerinde; âmme vicdanında yerleşmiş hukukî prensiplerde arar ve şöyle der:

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

"Hukuki norm ancak şu mânâyı âmiranedir ki, bir topluluğun âzası olan bütün şahısları zaruri olarak bağlayan sosyal statüdür. İctimai hayatın devamının şartı esasisidir. Fert bu kaideyi şuurunda az çok müphem bir şekilde duyar. Fakat ne kadar iptidai olursa olsun bilir, anlar veya hiç olmazsa sezer ki, bu kaideye uymayacak olursa bütün heyeti içtimaiye kül halinde kendisine karşı mukabelede bulunacaktır. Bu haysiyetle normun yürürlüğünü doğrudan doğruya veya bilvasıta temin için kaideler tesis olunabilir. İşte bunlar da inşai veya teknik hukuk kaideleridir".

Arkadaşlar; tasvibinize arzolunan kanun da bu inşai veya teknik hukuk kaidelerinden birinin tecellisidir. Bunun dayandığı hukuki norm veya prensip Türk Milletinin vicdanında yerleşmiş bulunan mukaddesata hürmet duygusudur. Atatürk'ün hâtırası bu mukaddesatın içinde yer almıştır. Ve kanaatimce kanunun bütün mesnedi budur.

Yine Duguit'den bir cümle nakledeceğim. Diyor ki : "İnşai hukuk kaideleri (yani kanunlar) ancak tatbikını istihdaf ettikleri bir hukuki norma (âmme vicdanında yaşayan bir hukuk prensibine); bağlandıkları takdirde ve bağlandıkları nispette âmir ve mücbir olabilirken her hangi bir inşai kaidenin mücbir olabilmesi için onun arkasında tatbikını ve saygı görmesini temine matûf bulunduğu bir hukuk normunun bulunması elzemdir".

Tasvibinize sunulan kanunda da esas itibariyle bu karakter yani âmme vicdanına mâkes olmak hususiyeti vardır. Bu bir şahıs kanunu değildir. Bir şahsı korumaya matuf bir kanun hiç değildir. Sadece millî mukaddesata saygı gösterilmesini âmir bulunan hukuki normun bir ifadesidir.

Muhterem arkadaşlar,

Kanunun tümü üzerindeki görüşlerim bundan ibarettir. Onun yukarıda arzına çalıştığım gayeden ileri gitmemesi, müphem olmaması ve yanlış tatbıkata sebebiyet vermemesi icabeder. bu itibarla maddelerini lüzumsuz bâzı ilâvelerden kurtararak tazvîh etmek lâzım gelecektir. Ancak, daha fazla zamanınızı almış olmamak için bu husustaki fikrimi maddelerin müzakeresine tâlik ediyorum.

Millî duygunun en temiz kaynağından doğan bu kanunu kabul edebiliriz. Temenni edelim ki, tatbikine lüzum olmasın. Kanunun asıl gayesi zaten budur. Ve kuvvetle memuldür ki, böyle olacaktır. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

BAŞKAN – Müzakere usulü hakkında bir takrir var, okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Atatürk hakkındaki kanun tasarısının bugün müzakere ve intaç edilebilmesi için sözlü sorulardan evvel gündemin birinci maddesine alınarak ilk önce bu kanunun müzakeresine başlanmasını teklif ederim.

Afyon

Emekli General

Ali İhsan Sâbis

BAŞKAN – Takriri dinlediniz. Yüksek tasvibinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlarım, birçok hususları ihtiva eden ve esaslı noktalar da tevakkufu icabettiren bu mühim tasarı üzerinde istedim ki bir sözcü olarak yazı ile huzurunuzda çıkayım. Çünkü nihayet yazı, tefekküre, teenniye, dikkate davet eden bir şeydir. Bu şeyden kendimi kurtarmayayım dedim. Bu itibarla leh ve aleyhte heyeti celilenize mâruzat veren arkadaşlarımı yazı ile karşılayacağım.

Muhterem arkadaşlarım, sözüme Atatürk'ün 1926 senesinde söylediği büyük bir vecize ile başlayacağım :

Atatürk : "Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır." demişti.

İşte arkadaşlar; bizler de Atatürk'ün millet iradesiyle yarattığı Cumhuriyeti nesilden nesile payidar kılmak için Hükümetin getirdiği, encümenimizin de tasvip eylediği bu tasarımı huzurunuzda getirmiş bulunuyoruz.

Atatürk'ün kimliğini burada kemaliyle izah edersek artık onun yarattığı eserleri korumanın bir borç olduğunu derhal kabulde tereddüt etmeyiz.

Arkadaşlar bugün, taştan mamul Atatürk'e, tunçtan masnu Atatürk'e el kaldırmak, etten ve kemikten Atatürk'e suikast etmekten daha az bir suç değildir. (Oooof sesleri)

Muhterem arkadaşlar, biz sizleri sükûnetle dinledik ve hayret nidası çıkarmadık.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Arkadaşlar, Cuma günü tasarı hakkındaki müzakereler iyi bir hava içinde ve sükûnetle devam etti. Lütfen bugün de aynı sükûneti gösteriniz.

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – 1918 Mütarekesinin simsiyah günlerinde Türkiye’de, vatansız bir toprak, topraksız bir vatan vardı. Bu hal, Türklüğümüz için iki yokluk ifade ediyordu. Bu iki “yok” tan bir vatan yaratan, Mustafa Kemal’di. İşte bugün bazı nadanlar o Mustafa Kemal’in heykelini yıkıyorlar. Türk vatanında tek bir âbide vardır ki, ona zaman bile dokunamaz. Yani onu zaman denen kahir kuvvet bile aşındıramaz. Bu âbide Mustafa Kemal’in heykeli- dir. Bu heykelin yıkılmasına 13 asır bile yetmezken, onu 13 yıl sonra bazı eller kırmaya kalkıyorlar.

Birinci Dünya Harbî nihayete erdiği gün, Türk vatanı bir türlü değil, beş türlü değil, hattâ on türlü yoktu. Toprağımız, tarihsiz ve coğrafyasız kalmıştır. Şüphe yok ki siz, bu elim maceraları ya görenlerden veya işi- tenlerdensinizdir.

Benim burada yaptığım şey, sadece o acı hâtıraları hafızalarınızda canlandırmaktan ibarettir.

Arkadaşlar ilk Umumi Harbden sonra, Türk Milleti bir ahali yığını manzarası gösteriyordu. Ve bu manzara bizim için kıyametin kopması demektir. Tam bu sırada Tanrı bir adam yarattı. Ve bu adam o kıyamet içinde milletin başına geçerek yıllarca savaştı ve nihayet bize müstakil bir vatan, şerefli bir bayrak ihda etti, evet, kıymet ve kutsiyeti zedelenen ay yıldızlı millî alâmetimizi şanlı bir bayrak haline koydu ve tarihimiz; cesur, hamiyetli ve derin hamleleriyle yeniden devam etmeye başladı.

Arkadaşlar, bu vaziyetleri yaratan, bu neticelere bizi kavuşturan kur- tarıcı adamın adı; Mustafa Kemal’dir.

İşte aziz arkadaşlarım; bazı kırılmalı eller bugün, bu Mustafa Kemal’in heykelini yıkıyorlar.

Biliyorsunuz ki ilk Cihan Harbinde yüz binlerce düşman askeri ve iki büyük devletin filoları, aziz vatanımızı kırmaya ve batırmaya kâfi gelme- mişti. Fakat onu kurtarmaya bir tek adam kifayet etti. Bu adam Mustafa Kemal’dir. İşte bugün, bu Mustafa Kemal’in heykelini yıkıyorlar.

Arkadaşlar; Avrupa’nın ve Amerika’nın bile hâtırasına hürmet duydu- ğu bizim büyük bir ölümümüz vardır : O ölünün adı da Mustafa Kemal’dir. İşte bugün o Mustafa Kemal’in heykelini yıkıyorlar. Bu lâyemut ölümümüz hakkında büyük bir İngiliz diplomatı olan Hor Belişa 21 Nisan 1951 ta- rihli Cumhuriyet Gazetesindeki beyanatında bakınız ne diyor :

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

"İngiltere'de hemen herkes, büyük Atatürk'ün başarıları hakkında geniş malûmata sahiptir.

Atatürk'ün gerek şahsi, gerek inkılaplarıyla asrımıza yaptığı tesiri müdrikiz. Britanya halen birçok güçlüklerle karşı karşıyadır. Bunları hal için Atatürk zihniyetinin tatbiki gerekmektedir. Mamefih bizim de Çörçil gibi Büyük bir Devlet adamımız vardır" İşte Atatürk çapında bir adama ihtiyaçları olduğunu söyleyen diplomatın bu sözleri, içinde yaşadığımız havayı saadeti bize veren muazzam varlığın değerini tamamiyle ihata edemeyenlerimize ne güzel ve ne ibret verici bir misal teşkil etmektedir.

Arkadaşlar; milletin yakın ve uzak tarihinde birçok savaş ve siyaset kahramanları bulunan bir milletin yanı Alman Milletinin nasılsa başına geçen ve gökten inme bir semavi hükümdar tavrını takınan, adına and içilen, ilâh taslağı ve iktidar şımarığı bir devlet reisi bile, - kendi milletinde bol örnekler varken - istiklâl meşki olarak bizden bir Türk'ü seçmişti, bu Türk de : Mustafa Kemal'di, Atatürk'tü.

İşte bugün kendi milletinin bahtsız birkaç ferdi o büyük vatan çocuğuna kendi heykelini çok görmeye başladı.

Atatürk'e onun mâneviyatına, onun heykeline tecavüzü yasak edici bir kanun çıkarmak lüzumiyle karşılaşmamız, filhakika bizim için acı bir kaderdir. Fakat vâkı olan tecavüzler ve bundan sonra da vukuagelebileceğini tahmin ettiğimiz taarruzlar, bu lüzumun yarattığı acıdan daha beterdir. Bu acıya katlanmamaya, bu hastalığı kuvvetli bir zehirle tedavi etmeye mecburuz. Bizler değil arkadaşlar; fakat bu zehiri, kanuni bir zaruret haline koyanlar hicap duysunlar.

Arkadaşlar, bilirsiniz ki kanunların da tehzip ve temdin meziyetleri vardır. Bilhassa ceza tehdidi altındaki temdin ve tehzipler, hemen her yerde müspet neticelerini gördüğümüz eserlerdir. Zamanında İstiklâl Mahkemeleri Kanunları bize bunun en parlak misalini vermiş bulunmaktadır.

Arkadaşlar; Atatürk'ün heykellerini yapanların çoğu, yabancı sanat-kârlardır. Biz Türk olarak, (Bunları niçin ecnebi elleri yapıyor?) diye ıstırap duyarken bugün o büyük Türk'ün heykelini, bir haftada 12 defa ayrı ayrı 10 Türk'ün eli yıkıyor. Bu yıkıntıların yarattığı ıstırapa Türk Milletinin mânevi varlığı ve Türk Milletinin münevverleri asla katlanamaz katlanmayacaktır da. Haklı dâvaların; haklı ıstırapların sebeplerini kanunla önlemezsek, hususi infiallerin ve irticaî düşüncelerin muhakemesiz ve şuursuz tezahürlerine imkân vermiş oluruz. "Şahıs için kanun yapmak doğru değildir" diyen bâzı arkadaşlarıma hatırlatmak isterim ki,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Atatürk bir şahıs değil, fani âleme kavuşmuş lâkin her dakika yanımızda yaşayan ebedî ve mânevi bir ruhu inkılâptır. Biz, bu inkılâp ruhunun bizim için, vatanımız için yarattığı Kemalist rejimi nesilden nesle ayakta tutmaya ve yaşatıp yükseltmeye mecburuz.

Atatürk'ün heykeline yapılan taarruz, onun büstüne sıçratılan taaf-fün, her hangi bir ölüye karşı yapılmış maddi bir tecavüz telâkki olunamaz. O taarruzda derin, korkunç bir kasıt vardır. Atatürk rejimini yıkmak kastı. İçinde yaşadığımız Kemalist rejimini biz, ırzımızı, ayalimizi korur gibi muhafazaya memuruz. İşte bunun içindir ki, arkadaşlarımız genç, ihtiyar demiyerek fakat uyanık birer Türk çocuğu olarak Atatürk'ün ruhu azizini kalplerimizde olduğu kadar meydanlarımızda da ebediyen yaşatacağız. Çünkü her çağda ve her millette devlet kuranlar o milletin ömrü boyunca bir saygı hâlesi içinde yaşatılmaya lâyıktırlar. Atatürk'ün bizim için yalnız yeni bir devlet kuran adam değil, eski fakat çok güzel bir ifade ile söyleyeyim sadece müceddidi bünyanı devlet değil bundan fazla olarak, bir milletin kaderine yeni bir veçhe veren, seri halindeki inkılâplariyle medeniyet dünyası içinde mensup olduğu milleti ayakta tutan ve ona şeref kazandıran bir varlıktır. Onun adına, onun haysiyetine, onun şerefine, onun inkılâplarına bütün Türk Milleti vâristir.

Türk Cumhuriyeti yaşadığı müddetçe kanunlariyle ve ananeleşen yasalarıyla onun büyük adını daima muhafaza edecektir. Türk Milletinin inanı adına Atatürk, her nesil için en büyük teminat olacaktır. Sağduyumuzun bize borç halinde telkin ettiği bu gerçek, bir milletin ahdı halinde kanunla da vesikalandırılmalıdır. İçimizden bir tek nankörün bile bozmasına tahammül edemeyeceğimiz bu büyük saygı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir şükran borcu olarak kanuni bir hüviyete bürünmelidir.

Evet arkadaşlar, bu eşsiz vatan çocuğunu Türk Milleti sevgi ve saygı aylası içinde yaşatmalı, ona kasti hakaretle velev ima tarikiyle bile olsa, dil ve el uzatanları, kuvvetini, milletin ihtiram duygusundan alan böyle bir kanunla cezalandırmalıdır.

Muhterem arkadaşlarımız, teneffüs ettiğimiz bu müstesna hürriyet havasını, millete ona borçlu olduğumuzu unutmamak nimetşinaslığını göstermek bu millete has hasletlerdendir. Atatürk bize bir vatan verdi, biz onun mânevi evlâtları olarak ondan hususî bir kanunu nasıl esirgeyebiliriz? Arkadaşlar, Atatürk'ü ve eserlerini inkâr etmek 1918 mütarekesinin kapkara günlerini bilmemek veya beğenmektir.

Biliyorsunuz ki, arkadaşlar, Kemalist rejim, millileşme ve muasırlaşma düsturlarına dayanır. Bu düsturların muhafazası için sarsılmaz bir

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

milli dayanışma temin edecek olan böyle bir kanunu behemehal çıkartmalıyız.

Şahıs için kanun çıkarılamaz diyen arkadaşlara kısaca şu maddi ve vakıavi eserleri tetkik etmelerini rica edeceğim.

1. – 144 No.lu Atatürk'e Başkumandanlık Tevcihine Dair Olan Kanun (Tarihini söyle sesleri).

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Tarihini söyle.

HÂMİT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Her zaman münakaşa edersin, sözümü kesme, sen konuşurken tahammül ettik.

2. – 153 sayılı Atatürk'e Gazi Unvanının Tevcihine Dair Olan Kanun,

3. – 1596 sayılı Mustafa Kemal Köprüsü Hakkındaki Kanun,

4. – 2307 numaralı Medeni Kanunun Mahfuz Hisse Hakkındaki Hükümünün Atatürk Hakkında Cari Olamayacağı Hakkındaki Kanun,

5. – 2622 numaralı Atatürk Soyadının Başkaları Tarafından Alınmayacağına Dair Kanun,

6. – 4677 sayılı Atatürk'e Anıt - Kabir İnşasına Dair Kanun.

Görülüyor ki, bugünkü Anayasamızın yürürlükte bulunduğu zamanlar içinde bu kanunlar çıkmıştır. Biz, şahıs için değil, - çünkü Atatürk artık (şahıs) değildir, fâni hayata veda etmiş sadece büyük mânevi bir varlıktır - biz onu tahkîr ve tezyîf ve onun hakkında yapılan eserleri tahrip ve telvis edenler hakkında kanun yapıyoruz.

Atatürk'ün heykeline, resim ve büstlerine tecavüzün mânası açıktır; tecavüzün yegâne hedefi; Atatürk'ün milletleştirdiği milletimize, asrileştirdiği memleketimize ve onun tekâmülüne ve terakkisine taarruzdur. Bu taarruzlar, bilhassa büyük Doğu, Sebilülreşat, Orhon gibi gazetelerin neşriyatından gıda almaktadır. Bu tasarının kanun halini almasını tasvip etmeyen arkadaşlar, Anayasanın 69 uncu maddesindeki (kişi) tâbirine dayanmakta ve şahıs için kanun çıkarmanın bu maddeye muhalif olacağını söylemektedirler.

Biliyorsunuz ki arkadaşlar, 4695 sayılı Anayasanın 104 üncü maddesi, 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun Türkçeleştirilmiş olduğunu ve fakat mâna ve kavramda bir değişiklik yapılmadığını söylemektedir. O halde (kişi) tâbirinin mukabili olan (fert) kelimesi üzerinde biraz duralım ve eski metni burada beraberce okuyalım :

69 uncu madde : "Türkler, kanun nazarında müsavi ve bilâistisna kanuna riayetle mükelleftirler. Her türlü zümre, sınıf, aile ve fert imtiyazları mülga ve memnudur."

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Görüyorsunuz ki arkadaşlar, her Türk, kanun nazarında müsavidir. Ve her Türk kanuna riayete mecburdur. Ve Türkiye'de her türlü zümre, sınıf ve aile ve fert imtiyazı memnudur. Bu ne demektir? Pek açık bir mânâ taşıyan ve sadece yaşayanlar arasında imtiyaz tanınmayan bu madde hükmüne (ölüleri) de katmak nasıl mümkün olur? Hukukan böyle bir itiraza kıymet vermeye biz inkân bulamıyoruz. Ölüler arasında bir imtiyaz varsa, o ancak kalblerden gelen ihtiramlarla ifade olunur ve bu ihtiramlar bazan Atatürk'e yapıldığı gibi anıt-kabir, büst, heykel yapmakla mânalandırılır ve yaşatılır. Ölümü günü radyoları susan, üç gün evvel yaptığımız gibi mânevi huzurunda 3 dakika saygı sükûtu gösterilen, diplomatların ziyaretlerinde kabrine çelenkler konan, mezarı için bu Meclisçe 30 milyon lira sarfı kabul edilen Atatürk - Salâhattin Adil Paşanın tavsifi veçhile - sadece bir (Paşa) değil, bir mirliva Mustafa Kemal Paşa değil, lâkin kadir bilen memleket çocuklarının Atasıdır ve bu milletin müncisi ve Türklüğü çağdaş milletler mertebesine yükseltmek azmiyle inkılâplar yaratan cesur, hamleli bir babasıdır.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) – İşi, hissiyatı tahrik şekline dökme, müdafaanı yap.

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Onun için bu kanunla biz, Atatürk'ün mânevi mamelikini ve Türk münevverlerine emanet ettiği Cumhuriyet vasiyeti mucibince korumak istemekteyiz.

Muhterem arkadaşlar, hayalinizde acı ve çok acı olacağına inandığım bir vakıa yaratmak istiyorum. Bir gün sabahleyin kalkınca Samsun'daki, Ankara'daki, İzmir'deki ve memleketin dört bucağındaki Atatürk Heykellerinin parça parça edildiğini, onların kirletildiğini gazetenizde okur veya yine bir gün Anafartalar Caddesindeki Zafer Âbidesinin Mehmetçik ve Zeynepleriyle birlikte yerlere serildiğini seyrederken nasıl bir duygu altında kalırsınız? Yürekleriniz ta derinden yaralanmaz, bu memleketin Kemalist rejimi hakkında büyük endişelere kapılmaz mısınız? Ve kendi kendinize demez misiniz ki; yahu, mâziye mi dönüyoruz, karanlıklara mı dâvet olunuyoruz?

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) – Bu nasıl söz? Türk Milleti bunu yapmaz millete hakaret ediyorsunuz.

MUAMMER OBUZ (Konya) – Nasıl sözler? Siz şahsan mı konuşuyorsunuz? Kanunu mu müdafa ediyorsunuz? Millet bunu nasıl yapar, millete güvenmiyorsunuz?

BAŞKAN – Rica ederim efendim; müdahale etmeyiniz.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Türk Milletine hakarettir bu. Nasıl konuşuyorsunuz? Bu millet böyle şey yapmaz efendim.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Biz sizi dinledik yahu, biraz da sen bizi dinle!

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Ben millete hakaret etmedim.

İSMAİL HAKKI AKYÜZ (Tekirdağ) – Bunu nasıl söylüyorsunuz Hâmit Bey?

MUAMMER OBUZ (Konya) – Böyle düşünce olmaz. Türk Milletini küçümseyemezsiniz.

BAŞKAN – Müdahale etmeyiniz Muammer Bey (*Gürültüler*).

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Bunun neresi dokundu size? Muammer Bey, sana soruyorum, neresi dokunuyor, kalk cevap ver.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Ben cevap vereceğim.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) – Bu millete hakarettir, böyle şey olamaz. (*Şiddetli gürültüler*)

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Oldu, oldu. (*Gürültüler, masalara vur-malar*)

BAŞKAN – Müsaade buyurun!..

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Atatürk bu milletin varlığıdır.

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Devamla) – İşte bu düşüncelerin tesiri altındadır ki, bu tasarı düzenlenmiş ve kamu haklarının koruyucusu olan savcılarımıza Atatürk'ü temsil eden eserlere hakaret ve tezyif kasdiyle el ve dil uzatanları takip hakkı verilmiştir. Bu tasarı millî vicdanın ve münevver duyguların muzdarip bir sayhasıdır. Bunu, memleket selâmeti namına kabul etmenizi Adalet Komisyonu hesabına rica ederim.

BAŞKAN – Müsaade buyurun, sözünüz bitti mi?.

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Bu aksülamel gösteren arkadaşlardan çok rica ederim, kendi vicdanlarına tesir eden yerler varsa onu lütfen izah etsinler. Hamdi arkadaşımız yerinden bağırıyorlar. Adalet Bakanı bundan on gün evvel, Atatürk'ün heykellerine 67 taarruz olmuş, bunların 52 si 14 Mayıstan evvel, geri kalanı 14 Mayıstan sonradır, dediler. Adalet Bakanının bu istatistiğe dayanan sözlerine karşı neden o gün bağırmadılar da şimdi beni böyle karşılıyorlar?..

BAŞKAN – Efendim; aleyhte konuşan arkadaşlardan sonra geçen celsede lehte konuşan arkadaşlarımızdan Behzat Bilgin söylemiş idi, ondan sonra lehte konuşacak olan Muhlis Tümay'dır. Kendileri buradalar mı efendim,

MUHLİS TÜMAY (Manisa) – Buradayım.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Buyurun.

MUHLİS TÜMAY (Manisa) – Muhterem milletvekili arkadaşlarım, Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında Hükümet tarafından hazırlanan kanun tasarısı üzerinde, bugünle iki gündür Büyük Mecliste leh ve aleyhte görüşmeler cereyan etmektedir.

Eğer Büyük Meclisin ekseriyetinin kanunun çıkması aleyhinde konuşan arkadaşların reyinde olduklarını tahmin edebilseydim; bu yolda konuşmayı sizleri sıkan bir külfet sayar ve susmayı tercih ederdim.

Müsaadenizle kanun tasarısı, Büyük Mecliste konuşulanları ve ileriye sürülen fikirleri nazarda tutarak bir iki nokta üzerinde duracağım.

1. Bundan birkaç gün evvel, bir arkadaşın sorusu münasebetiyle Sayın İçişleri Bakanımız beyan ettiler ki, ölümünden 14 Mayıs 1950 tarihine kadar (12) senelik bir zaman içinde Atatürk'ün, mânevi şahsiyetine (51), fotoğrafına (12), heykel ve büstlerine (4) ki ceman (67) ve 14 Mayıs 1950 tarihinden son zamanlara kadar, kısa bir zaman içinde büst ve heykellerine (9), mânevi şahsiyetine (5), fotoğrafına (1) ki ceman (15) tecavüz hâdisesi tespit edilmiştir.

Bundan anlaşılmaktadır ki, bu müessif tecavüz hâdisesi yurdun köşe bucağına serpiştirilmiş haldedir.

Vaka olarak son zaman içinde, bilhassa Hükümetin değişmesi gibi-buhran arzedeabilen bir zamanda, birbirini takip etmiştir. Şekli, hatırlanması insana ıstırap verecek derecede elimdir.

2. Bu tecavüz hareketleri karşısında gençliğin, halkın, matbuatımızın dile getirdikleri nefret hisleri izhar edilmiş, yer yer protestolar ve mitingler tertiplenmiş, millî bir galeyan misali halinde Atatürk sevgisinde birleşilerek tecavüzlerin ret ve tel'ininde söz ve kalp birliği edilmiştir.

3. Memleket sahnesinde beliren bu yepyeni hâdiseler üzerinde Hükümet tarafından gösterilen bir hassasiyetle karşılaşıyoruz. 29.3.1951 tarihinde Büyük Meclise sunulan ve müzakere etmekte bulunduğumuz kanun tasarısı hazırlanmış bulunuyor.

4. Hükümetin bu teşebbüsü üzerine Atatürk'e karşı memleketin seçilmiş gibi muhtelif köşe ve bucağında başlayan her nevi tecavüz hareketleri birden durmuş ve sinmiş bulunuyor.

Muhterem arkadaşlarım; burada mukadder bir sual vardır. Bu tecavüz hareketlerini kimler yapmışlardır ve niçin yapılmıştır. Hepimiz biliyoruz Medeni Kanunla aile hayatımızda ve kadın hakları üzerinde, Türk harfleri üzerinde ölçü, tartı, sene ve hafta tatili, giyime ait şapka, bütün

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

muaşeret hayatımızda milletçe ve devletçe yürüyüş istikametimizde, dünya işlerini dinimizden ayırma, nihayet cumhuriyet, demokrasi yolunda, enine boyuna ve derinliğine esaslı inkılâplar geçirdik. Bu inkılâpların hazırlanış kökleri, ne kadar yakında olursa olsun, bunların azimle tahakkuka ve fiile çıkarılmasında bir öncü olarak, bir önder olarak baş rol muhakkak ki Atatürk'ün inhisarındadır.

Muhterem arkadaşlarım; dünyanın neresinde, hangi inkılâp hareket ve prensipleri; halkın bütün tabaka ve fertleri arasında aynı telâkki ve yumuşaklıkla karşılanmıştır.

Sonra; insanların, eskiye ve alışılana karşı duydukları bağlılık zayıf ve karakterini inkâr mümkün müdür?

Eğer böyle olmasaydı her inkılâp ve yeniliğin memlekette tutunması için tarih sayfalarına, kardeş kanlarının dökülmesine lüzum kalır mıydı?

Her camia ve millet içinde inkılâpların yerlerine yerleşinceye ve şuura maledilerek milli kıymet haline gelinceye kadar, uyandıracakları aksülâ-melleri tamamen bertaraf etmeye imkân bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Elbetteki bizim içtimai muhitimizde de bu mukavemet hareketlerini beklemek zaruri olurdu. Bizim inkılâplarımızın memlekette yerleştirilmesi zamanında ve onun hareket ve heyecanları arasında ve o günün siyasi şartları içinde bu aksülâmeller tamamiyle satha çıkamamıştır.

Tek tük hâdiseler şeklinde, dar ve küçük muhitlerde; bu nevi tezahürlerin bakıyelerini, memlekette esmeye başlayan hürriyet havası içinde bu gün görüp teşhis de hata olmayacağı kanaatindeyim.

O halde Kırşehir'de Ata'nın heykelinin çenesine, burnuna tevcih edilen darbeye, bu aksülâmelin ruhunu, Atatürk'e karşı yapılan tecavüzlerde; Atatürk ve onun getirdiği eserlere karşı düşmanca hislerin tezahürlerini görmekte ve teşhiste isabet vardır. Hattâ yoktur diyebiliriz.

O halde inkılâbın getirdiği kıymetlere karşı düşmanlık hisleri, Atatürk'ün heykel ve büstlerine, mânevi varlığına tecavüzle iftihar ediliyor.

Burada tecavüz muvaffak olursa, ondan sonra hakiki hedefe, inkılâplara tecavüz sırası gelmiş olacaktır. Bu mütalâa ile ifade etmek lâzımdır ki, mevzuubahis tecavüzler ve hakaretler, birer meczup hareketi değildir. Bu hareketlerin, memleketin muhtelif köşe ve bucağına dağılmış bulunması ve sonra karşı hareket ve galeyanlar ve Hükümetin teşebbüsü karşısında, birden durması; bu hareketlerin bir plân içinde ve karanlık maksatlı bir mihrak tarafından idare edildiğine delâlet etmektedir. Hâdisenin böyle cereyanı karşısında, işi mühimsememek değil, çok ehemmiyetle nazara almak lâzımdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar, anlamış bulunuyoruz ki, Atatürk'e karşı milletçe duyulan sevgi ve saygı ve bunun hâtırasına karşı yapılan maksatlı ve plânlı tecavüzler ve bu tecavüzlerin uyandırdığı galeyan olarak tavsif edebileceğimiz mitingler ve hareketler karşısında Hükümet Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanunu hazırlayarak böylece, bu hâdiselerin tedbirlerini almayı düşünmektedir.

Arkadaşlarım kanaatimce Hükümet; bu teklif ve teşebbüsle yüksek huzurunuzda gelmekte haklıdır ve isabetlidir.

Kanunun tekniği ve Anayasa hükümleri ve hukuk prensipleri bakımından kanun teklifinin kabulünde hata var mıdır?

Hepimiz biliriz ki, kanunlar; cemiyet nizam ve kaideleri, konma sebeplerini, cemiyetin zaruretleri ve menfaatlerinden alırlar.

Atatürk, memleket kurtarış hareketlerinde öncü olarak Türk İnkılâp ve Cumhuriyetinin kuruluşunda önder olarak müstesna bir tarihî şahsiyete sahiptir. Ölümü ile tabutunun arkasından dökülen göz yaşları ve memleket dışı âlemde uyandırdığı devamlı alâka hiçbir fâniye nasip olmamıştır, sanırım.

Bu sevgi ve saygı, millî bir sevgi ve saygı halinde hâlâ da devam etmektedir. İki gün evvel milletin mümessili olarak, B. M. Meclisinin göstermiş bulunduğu müstesna sevgi ve saygı tezahürü; bunun son misallerinden sayılmak lâzımdır.

İnkılâplarımızın etrafını saran bu sevgi halesine tecavüzü içimizde tasvip eden bulunabilir mi?

Fakat ne garip, tezatlı ve hazin bir tecellidir ki, onu sevip ve saydıklarını Meclis huzurunda açıklayanlar; onun büst ve heykellerine hakaret edenler karşısında hareketsiz kalmayı tercih yolundadırlar. (*Öyle şey yok sesleri*).

Atatürk ve Gazi Mustafa Kemal Paşa, çoktan fâni hayatla alâkasını kesmiş bulunuyor. Kurucu ve inkılâpçı Atatürk hayatta iken insan olarak fena denebilen ve inkılâpçı olarak noksan görülebilen hareketler yapmış olabilir. Fakat ölümüyle tasfiye görmüş ve Türkiye'mize getirdiği iletir hayat prensiplerine ve inanışlarına bürünmüş olarak bir sembol halinde içimizde yaşamaktadır. Ve yaşayacaktır da. Ölümün ötesinde husumete yer ve yol verilmemelidir.

Arkadaşlar; fert olarak sevdiğimizize sevgi, saydığımıza saygı gösterilmesini isteriz. Sevdiklerimizi kendimize saklamak isteriz. Bu hislere hürmet edilmemesi ve tecavüzde bulunulması, günlük hayatta; kavgaların, adam öldürülmesinin sebeplerini teşkil etmiyor mu? Milletçe gösterilen

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

bu sevgiye tecavüz edilmemesini istemekte niçin antidemokratik bir temayül bulunsun.

Atatürk hâtıralarına karşı vâkı tecavüzleri önleyici müeyyideleri kabulde; kanaatimce hem içtimai zaruret ve hem de fayda vardır.

Bâzı arkadaşlar bu zarureti kabul ederken bunun müeyyidesinin Ceza Kanunumuzun hakaret, ve nâsı ızzara ait maddeleriyle karşılanabileceğini ve o maddelerdeki cezaların artırılabilceğini söylüyorlar.

Arkadaşlarım, takdir buyurursunuz ki, Ana Ceza Kanunu olan Türk Ceza Kanununda, muayyen suçların cezaları ancak muayyen ve umumi sebepler altında artırılabilir. Hakaret faslındaki cezanın ve nâsı ızzar faslındaki cezanın artırılmasını gerektirecek içtimai bir sebep henüz mevcut değildir.

Hâdiselerin hususiyeti, tedbirlerin de hususiyetini zaruri kılar. Umumi Ceza Kanunumuza, Atatürk'e mahsus bir maddenin ilâvesidir ki umumi ceza prensiplerini zedeler.

Nitekim, mülkiyet hukukuna bir tearuz ve bir istisna teşkil eden bina sahiplerinin mülklerini kiraya vermekte ve kira bedelini takdirde serbest bulunmayacaklarına dair olan hüküm, esas kanunda olan, Kanunu Medeni hükmüne ilâve edilmemiş Milli Korunma Kanununda bir maddenin mevzuu olmuştur. Bunun gibi, Atatürk'e tecavüz hâdiselerinin men'i keyfiyeti de; hususi bir kanunla müeyyide altına almakta ve takibini; hâdisenin hususiyeti karşısında, âmme dâvacısına vazife olarak vermekte isabet vardır, kanaatindeyim.

Arkadaşlar; kabul buyurursunuz, ceza hukuk ve mevzuatı kasit mihveri etrafında döner. Mahiyeti ve şekli malûm olan Atatürk'ün büst ve heykellerine yapılan tecavüz; heykeli terkip eden maddeye karşı zarar vermek maksadıyla yapılan bir hareket midir ki, nâsı ızzar faslındaki 516 ncı maddeyi hâdiseye uygun görelim. Atatürk'ün büst ve heykellerine yapılan malûm tecavüzü, ıssız meydan yerlerindeki ağaçların tahribi ile bir kıymet ve ehemmiyette tutmaya, içtimai vicdan razı olur mu?

Muhterem arkadaşlar; kıymetler ve telâkkileri, cemiyet içinde oldum olası izafidirler ve kademelidirler. Demokrasi; ne kadar yayılmış bulunursa bulunsun; bu kıymet derece ve ölçülerini bir seviyeye indiremez. Bu, eşyanın tabiatına ve hayatın seyrine uymaz. Demokrasi bir düzlük olmaz. Atatürk'ü hemayarları içinde ve kendi zamanında, aynı ölçü ile kıymetlendirmekte de isabet yoktur zannederim.

Binaenaleyh, Atatürk'ü bir fert olarak düşününce diğer fertlerden, içtimai kıymetler bakımından ayrılığı ve üstünlüğünü kabulde niçin antidemokratik bir zihniyet bulunsun.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Atatürk muhterem bir fâni olduğuna göre; bu kanunun kabulünde onun için tanınmış ve Anayasamızın Türk vatandaşı için kabul ettiği hak eşitliğine aykırı bir imtiyaz vücuda getirildiğine nereden ve hangi hukuki kıstaslarla hükmediyoruz.

Hepimiz biliriz ki, hukuk esası ve prensipleri ölümlerle değil, dirilerle meşguldür. Hukukun; ölümleri, kendi sahasına alması ancak ölünün dirilerle münasebeti sebebiyle ve bir mirasçılık alâkası ile olabilir.

Bu bakımdan bu kanunun Anayasamızın 69 uncu maddesine aykırılığı mevzuubahis olamaz. Kanunun görüşüldüğü Adalet Komisyonu da bu hususta bir şüpheye düşmediğini Büyük Meclise sunduğu raporu ile göstermiş bulunuyor.

Muhterem arkadaşlarım; bâzı arkadaşlar; kanunun şahıs adına çıkarılmasında hata vardır. Türk büyüklerine hakaret ve tecavüzü şümulüne alan bir kanun çıkaralım diyorlar.

Bu elimizde bulunan tasarıdan evvel acaba hangimizin aklından Türk büyüklerine karşı işlenecek suçlar hakkında bir kanun teklifi geçmiştir? Geçmemiştir. Çünkü buna lüzum yoktu, çünkü Türk büyüklerine karşı bir tecavüz vâkı değildi. Umumiyetle ceza kanunları hâdiselere takaddüm etmez. Hâdiselerden çıkarılırlar. Bundan bir ay evvel Türk Büyüklerine karşı işlenen suçlar hakkında bir kanuna lüzum yok idiyse bugün de yoktur.

Atatürk'ün mânevi şahsiyetine, büst ve heykellerine karşı tecavüz hâdiselerinin vukuu ve cemiyetçe, milletçe bunun istenmemesi sebebidir ki, bu tasarının hazırlanış sebebi ve zarureti sayılmak lâzımdır.

Sonra, deniliyor ki; bu kanun çıkarılırsa memlekette Atatürk sevgisinin kanun zoru ile ayakta tutulduğu yayılmış olur. Pekâlâ, (Türk büyüklerine karşı işlenen suçlar hakkında) diye kanunu bütün Türk Büyüklerini içine alacak şümulle çıkarırsak acaba hiç vâkı olmadığı halde; yok yere Türk Milleti arasında, büyüklerine karşı saygısızlık vardır ve tecavüzde bulunuluyor, denilmesinden bihakkın endişe edilmek lâzımgelmez mi?

Kanunların müspet vakıalara dayanması içtimai fayda ve zaruretlerden doğması lâzımdır.

Bu tasarı üzerinde, tenkid hürriyetini kaldıran bir mâna sezinleyerek endişeler de izhar edilmektedir. Düşünüş serbestliğine zencir vurulmak istenildiği zamanlarda bile, tenkid ve beğenmemek hürriyeti önlenememiştir. Bizler, demokrasi ve prensiplerinin yerleştirilmesi üzerinde yürümekteyiz.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Bu kanun; teklif eden Hükümet tarafından tasrih edildiği üzere ve başlığı itibariyle, sadece Atatürk'ü tahkir ve tezlili önlemek maksadını güden bir kanun olacaktır.

Tenkrit ve murakabeyi demokrasilerle ayrı düşünmeye imkân olabilir mi?

Elbette bizim olan şeyleri ve kıymetleri sevip saydığımız kadar, onlar üzerinde tenkid ve beğenmemek hakkımız da olacaktır.

Kanunun maddelerini müzakereye sıra gelince, hükümlerini her türlü şüpheden uzak ve maksada elverişli olarak tertiplemeye birlikte çalışırız.

Zaruretler ve hakikatlere uyarak, bu kanunun çıkarılmasında zaruret gören bir arkadaşınızım.

Türk Milletinin hakiki mümessili olan Büyük Meclis, bu kanunu kabul ederek, Atatürk ve onun inkılâplarına bağlı bulunan milletin hakiki tercüman ve mümessili sıfatıyla, Atatürk sevgisi ve inkılâplarının zorla değil, millî irade, millî arzu ile memlekette yaşamakta bulunduğu en katî delilini vermiş bulunacaktır.

Kanunun kabul buyurulmasını hürmetlerimle rica ederim. *(Alkışlar)*.

BAŞKAN – Bu tasarının görüşülmesinde söz alanlardan söz sırası gelenler, Necdet İncekara ve Halide Edib Adivar'dır. Buyurun Necdet İncekara söz sizindir.

NECDET İNCEKARA (İzmir) – Muhterem arkadaşlar; söz almak niyetinde değildim. Beni konuşmaya teşvik eden muhterem arkadaşım Sinan Tekelioğlu'nun bu kanunun münakaşaları sırasında bir sözü olmuştur. Atatürk kanunu konuşulurken Atatürk sevgisinin muhtelif tezahürlerine şahit olduk. Bunu birçok kıymetli hatiplerimiz kanuna muhalif olmalarına rağmen dillendirdiler. Bu arada Sinan Tekelioğlu arkadaşımız Atanın fotoğrafını havi bir gazeteye helva sararım, suç sayılacak, dediler. Bendenizde oturduğum yerden onu seven biraz daha dikkatli olur, dedim. Buna şiddetle itiraz ettiler. Ben hür yaşamak istiyorum, korku altında yaşayamam, dediler.

Halbuki kanun vatandaşı böyle bir tazyik altına almak hedefini gütmemekte ve böyle bir mahiyet taşımamaktadır. Eğer burada bir hürriyet tahdidi varsa o da Atatürk'e sövme yolu ile âmme vicdanını rencide etme ve bu suretle memlekette huzursuzluk yaratma hürriyetidir.

Muhterem arkadaşlar, ferdi hürriyetlerin tahdidi, içtimai hürriyetlerin temini bakımından zaruri olduğu en basit içtimai kaidelerden biridir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Gayet bedihidir ki, hudutsuz hürriyete âşık olanlar kendilerinden başka kimseyi sevmezler. Çünkü sevgi hürriyeti tahdit eder. Meselâ evine çok düşkün bir baba istediği zaman gezip eğlenme hürriyetinden mahrum kalır. Büyük sevgiler uğrunda icabında nelere katlanılmaz? Tecrübeli arkadaşım bunu pek iyi bilirler. Gülü seven dikenine katlanır sözü her sevginin tatlı bir külfet bir fedakârlık karşılığı olduğunu ifade etmez mi? Sağlığında Atatürk'ü yürekten sevdiğimiz için değil midir ki, onun şefliğini kolaylıkla kabul ettik. Hürriyetimizden isteyerek neler feda etmedik? Onun ölümünden sonra bu hürriyetlerin geri alınması yolundaki mücadelemiz hepimizin malûmudur. Bu mücadele 14 Mayısı meydana getirmiştir.

Atatürk'ü bütün dünya diktatörlerinden ayıran hususiyet halkımızın ona kendi rızasıyla bağlı olduğundan değil midir? Bir Hitler'den, bir Mussolini'den, bir Stalin'den farkı buradadır. Onun için Ata bir diktatör değildir demiyorlar mı? Ölümünde onun cenazesini yağmur altında İstanbul'dan Ankara'ya kadar takibeden milyonlarca vatandaş ve dünyanın her tarafından koşup gelen filolar, askerler, heyetler yalnız bir saygı gösterisi mi yapıyorlardı? Hayır arkadaşlar, o cenazenin arkasında yürüyen ve onun arkasında günlerce göz yaşı döken her dinden, her ırktan her milletten, her yaştan küçük büyük herkes derin ve içten gelen bir sevgi taşıyordu. Ata'yı bütün dünyaya sevdiren onun dehası kadar onun ruh asaleti, onun insanlığı idi. Milletini çok sevdiği halde başka milletlere hiç düşmanlık beslemiyordu. Tabiatıyla gönül karşılıklı olduğu için dünya da onu sevmesini bildi ve biliyor.

Evvelâ bir misal vereyim : Karabük'te oturan bir İngiliz mühendisinin evine gittim. Odanın duvarında Atatürk'ün büyük çapta bir fotoğrafı, altında bir sehpa ve onun üzerinde de bir cam kutu vardı. Dikkat nazarımlı çekti, kutunun içinde bir ipekli mendil bulunuyordu. Merak ettim ve sordum, cam kutu içindeki bu ipekli mendilin mânası nedir, dedim, Bana dedi ki :

Şu gördüğünüz cam kutuyu her sabah açar ve içindeki şu ipekli mendille bu fotoğrafın Atatürk'ün fotoğrafının tozlarını kendi elimle silerim.

İşte arkadaşlar, onu dışardan sevenler böyle seviyor. İçeride herkes ten fazla seven bizlerin daha da dikkatli olması icabetmez mi? Benim sözümün başındaki arkadaşça; dikkatli olmalıyız, şeklindeki ifadem bu mânayı taşımaktadır.

Devam eden Atatürk sevgisinin yanı başında ona karşı bir düşmanlık yaratılmak istenilmiştir. Bu maksatla onun hâtıralarına tecavüzler

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

tertup edilmiştir. Bunların münferit antipati tezahürleri olduğuna inanmak güçtür. Bunların daha ziyade inkılâplara müteveccih olması ihtimali kuvvetlidir ve bu sebeple Hükümet böyle bir kanun getirmek lüzumunu duymuştur.

Ben Sinan Tekelioğlu arkadaşımın, Atatürk'ü, en az her birimiz kadar sevdiğini zannediyorum. Olsa olsa kendilerinin endişeleri kanunun tatbikatında totaliter bir zihniyetin hâkim olup bunu istismar etmesi şeklindedir. En az Atatürk'ü bizim kadar sevdiğini zannediyorum. Endişeleri olsa olsa kendi anlayışına göre kanun tatbikatında totaliter bir zihniyet içinde bunu istismar şeklindedir. Eğer kanun maddeleri arasında bu gibi hükümlere tesadüf edilirse burada icabeden tedbirler alınır. Bâzı arkadaşlarımızın da bu kanunu bir nevi tavrı sükûn kanunu ile bir tutmaları bence hatalı bir görüştür. Çünkü bu mahiyette bir kanunun bugünkü demokrat Meclisten çıkmasına imkân yoktur. Artık tavrı sükûn kanunu şeklinde, kanun getiren hükümetler bu çatı altında barınamazlar, hattâ partiler bile. Milli irade, buna müsaade etmez. Bu bedahet karşısında Hükümetimizin böyle bir yola tevessül ettiğini düşünmek hatanın hatasıdır. Hem korkulacak şeyler kanunlar değil, zihniyettir. Tehlike zihniyettir. Bugün demokrasi havası içinde çalışırken nasıl mevcut olan antidemokratik kanunlar kullanılmaz hale gelmiş ise, yarın maazallah milli iradeye karşı koyarak bir totaliter rejim kurulacak olursa, o zaman da bugünün demokratik kanunları rafa kaldırılarak antidemokratik kanunlar getirmek güç olmayacaktır.

Hitler iktidara demokratik bir rejimle geldi, fakat bir diktatör olarak icrayı saltanat etti ve bu zihniyetle kanunlar çıkarttı. Bugünkü Hükümet hakkında 22 Mayıs'tan beri devam eden icraatından sonra böyle bir şey tevehhüm etmek, endişeler izhar etmek bence yersizdir.

Bu kanun hüviyetini hukuk nazariyelerinden değil, günün realitesinden almaktadır. Bu kanuna muhalif olarak konuşan arkadaşları yanıltan husus da budur. Bu realite nedir, izah edeyim :

Bugün Atatürk'e, mânevi varlığına yapılan tecavüzler mahiyeti itibarıyla onu sevmek, sevmemekle ilgili değildir. Hedef, Atatürk inkılâplarıdır. Hedef, memleketin asayişini bozmaktır, hedef geriye dönmek için zeminin ne kadar müsait olduğunu yoklamaktır. Bu tahrikât, içerden geldiği kadar dışarıdan da gelmiş olabilir. İşte bugün bu hareketlere mâni olmak, inkılâplarımızın olduğu gibi memleketimizin asayişinin, emniyetinin korunması zarureti ile bu kanun huzurunuza gelmiştir ve gerekçede, yukarıda arzettiğim şekilde ifadesini bulmuştur. Gerekçedeki ifadede şahıs mevzuubahis değildir ki Anayasanın 69 uncu maddesi mevzuubahis

edilebilsin. Birçok muhalif arkadaşlar, meseleyi bu noktadan mütalâa etmişler günün zaruret ve ihtiyaçlarını nazarı itibara almamışlardır.

Gerek Kâmil Boran arkadaşımız gerekse muhalefet partisi sözcüsü arkadaşımız bu kanunun Atatürk'ün inkılâplarını değil de onun eşya ve mânevi varlığını korumakta olduğuna işaret ettiler ve misal olarak da şapka inkılâbına aykırı hareket edenlerin cezasının 3 ay hapis olduğu halde Atatürk büstüne hakaret edenlerin 7,5 sene ağır hapis olduğunu söylediler. Fakat unutupyorlar ki yahut bilmemezlikten geliyorlar ki Atatürk'ün mânevi varlığına kasıt edenler inkılâpların heyeti umumiyesinin kökünü kazımak isteyenlerdir. Şapka ise bu inkılâplar serisinin nihayet bir cüzüdü. Atatürk'e hakareti yalnız onun şahsına hakaret telâkki ettikleri müddetçe bu nevi hatalardan kurtulamazlar.

Yine Kâmil Boran arkadaşımız uzun uzadıya ceza hukuku nazariyelerinden bahsetmektedirler. Bir hukukçu değilim ama, bütün tarih boyunca ve halen lehinde ve aleyhinde münakaşaların devam ettiği nazariyelere bir milletin asayiş ve emniyeti terk edilemez. (*Soldan, bravo sesleri*) Bu ancak nazari bir Hükümet sürmek olur.

Ve yine Kâmil Boran arkadaşımız Atatürk mânevi şahsiyetini, sevgi ve telkin yoluyla sabırla çalışarak korumayı temin etmeliyiz, cezaya başvurmamak kısır ve çorak bir yoldur; diyorlar. Ve Hükümetimizi tedbirsizlikle itham ediyorlar. Tedbirsizlikle itham ettikleri Hükümete bu tavsiyeler ciddi telâkki edilemez. 12 yıldır Atatürk sevgisini aşındırma gayretlerinin bâzı kimselerde meydana getirdiği haleti ruhiyeyi bu tavsiyelerle önlemek mümkün olsa bile bugün Türkiye'mizin bütünlüğünü, parçalamak hedefini güden, memleket çocuklarını Atatürk'çü ve Atatürk düşmanı diye iki hizbe ayırmaya mâtuf hareketleri önlemeye asla yeter değildir.

Bu kanun Atatürk'ü bize zorla sevdirmek, Atatürk'ün mânevi şahsiyetini korumak gayesini gütmemekte ve Atatürk'e mevhum bir büyüklük izafe etmeye çalışmamaktadır. Bu kanunu bu şekilde anlamış olan kıymetli arkadaşlarımız elbette bambaşka neticelere varmışlardır. Görüş ayrılığı bundan mütevellittir, fikirlerindeki hareket noktaları nazarı dikkate alındığı takdirde kendileri tamamen haklıdırlar. Fakat mantıklarını istinat ettirdikleri noktai hareket yanlıştır.

Tekrar edeyim; bu kanun inkılâpların muhafazası, memleketin asayiş ve emniyetini ve bütünlüğünü tehlikeye düşürecek mahiyetteki hareketlerin önlenmesi gayesini gütmektedir. Bu noktadan hareket ettikleri takdirde bütün muhalif arkadaşlarımızın kolaylıkla hükümetin noktai nazarına iştirak edebileceklerini umuyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Sözümü bitirmeden evvel bundan evvelki oturumda bir arkadaşımın bir sözüne temas ederek konuşmama son vermek istiyorum.

Bir arkadaşım, bu kanunu antidemokratik telâkki ederken Allah saklasın, Halk Partisi iktidara gelirse diye ilâve ettiler. Muhterem arkadaşlarım, bugün meşruiyetini kabul ettiğimiz bir partinin bugünkü rejim içinde her zaman iktidara gelmesi mümkündür. Bundan tevahhuş etmemek icabeder. Halk Partisi de bir gün iktidara gelebilir. Millet Partisi de. Ve biz de bir gün kayıp edebiliriz. Biz milletimizi memnun edecek derecede çalışmazsak partimizin başarı yollarını tıkiyacak şekilde aramızdaki tesanüt bozulacak olursa kayıp edebiliriz. Bütün bunlar demokratik rejimin icaplarıdır. En iyi güreşen kazanır. Allah Halk Partisinin iktidara gelmesinden korusun değil de Allah bizi, hükümetimizi çalışmalarında muvaffak etsin, Demokrat Partiyi muvaffakiyetsizlikten korusun.

Mâruzatım bu kadardır. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Halide Edip Adivar.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Balıkesir) – Benim sıramdır.

BAŞKAN – Söz sıranız yaklaşıyor.

HALİDE EDİP ADIVAR (İzmir) – Muhterem milletvekilleri; bir yıla yakındır ki...

BAŞKAN – Lütfen mikrofona yaklaşınız.

HALİDE EDİP ADIVAR (Devamla) – İşitemiyor musunuz arkadaşlar? *(İşitiyoruz sesleri).*

Arkadaşlar, bir yıla yakındır ki, seçim bölgelerinden aldığımız salâhiyet ve mesuliyetle dayanarak hepimiz fert, millet ve memleket haklarının murakıbbı sıfatıyla burada teşriî vazifemizi yapmaya elimizden geldiği kadar çalışıyoruz. İtiraf edelim ki, Meclisin bu son günlerde olduğu gibi ateşli ve heyecanlı günler geçirdiğini görmedik. Bunun bir mısali olarak, aziz arkadaşlar ancak Saltanatın ilgası günlerinde İstiklâl mücadelesi sonunda o zamanki Mecliste, evlerde ve her yerde cereyan eden ateşli, samimî ve içten gelen münakaşalar gösterilebilir. Niçindi o günkü heyecan? Her halde son günlerini yaşayan, son nefesini vermekte olan Saltanat için değildi; Hakimiyeti Milliye denilen ve mânevi yüklerin en ağırlı olan yükü yükletecek omuzu aramak bu heyecanı artırıyordu. *(Alkışlar)* Bunun tespiti için uğraşıldığı ve nihayet "Hakimiyet Milletindir" sözü ile Atatürk'ün tespit ettiği bu husus inşallah, bütün zaman için olacaktır. Bunu takip eden yılları bir inkılâp ve milleti demokrasiye hazırlama yılları diye tarif ediyoruz. Tarihi devirlerin muhasebesini yine tarih yapar, işte bunun için bu hazırlama, bu milleti yetiştirme ve hakimiyeti taşıyacak omuzlara kuvvet verecek çalışma devri üzerinde duracak değilim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Nihayet 1946 da, kısmen demokrasiye mensup hakiki medeni milletlerin galebesi, kısmen de hakimiyetin asıl sahibi olan milletin yetişkinliği bizi demokrasi denilen yola sevk etmiştir. Arkadaşlar, demokrasi demir bir leblebidir, dişleri parça parça eder, yutması müşküldür, müşkül olmakta devam edecektir ve bu hal her memlekette devam etmektedir. İşte bugün bizi derin heyecana atan mevzu, o demir leblebiyi midemizde, yani mânevi varlığımızda hazmetmek için yaptığımız mücadeleden ileri gelmektedir. Ve bu şerefli müşkül safhayı idare etmek partili veya partisiz, kim ne olursa olsun, bütün hakiki demokratların vazifesidir.

Bugünkü heyecanda bir rejimin ilgası, yani Saltanatın şuradan buraya devri gibi bir mesele yoktur. Bugünkü geçirdiğimiz heyecan, sırf zihniyet buhranıdır. Biz bugün en fazla hislere mağlup olmadan, milletin istikbalini ve selâmetini düşünerek karar vermek mecburiyetindeyiz. Bizi böyle bir vaziyete ne sokmuştur?

Son günlerde Adalet Komisyonunda müzakere edildikten sonra huzuruza getirilen bu kanun tasarısı, bu iç buhranı, samimî ve istikbal için hayırlı telâkki ettiğimiz bu heyecanı doğurmuştur. Ve bu heyecan, yani bu tasarıyı getirmeye sebep olan da Cumhuriyetin bânisi olan Atatürk'e, çirkin ve hepimize çok kötü gelen iğrenç tecavüzler olmuştur. Bu tecavüzleri, emin olun arkadaşlar, (her sınıf halk arasında dolaşan bir vatan-daş olarak söylüyorum) beş, on mütecaviz müstesna millet arasında takdir eden hiç kimse olmamıştır. *(Bravo sesleri ve alkışlar)*

İşte bundan dolayı faillerinin süratle kanun çerçevesi içinde en yüksek cezaya çarptırılmasını Hükümetten temenni ve hattâ talep ediyoruz. Bunların birçok saikleri ve etrafında söylenen dedikodular vardır. İki tanesini zikredeceğim :

1. Hükümeti zayıf telâkki ettiklerinden doğmuştur.
2. Hükümetin irticaa karşı müsamaha gösterdiği -ki, bu kanaat daha kuvvetli görünüyor - dedikodusu ortada dolaşıyor.

Bunlar doğru olamaz. Hükümet ve matbuat meseleyi ele alır almaz bütün bunlara nihayet verildiğini gördük. Tekrar rica ediyoruz bütün mütecavizleri Hükümet teker teker takip etsin. İcabederse istikbalde Atatürk heykellerine yapılacak tecavüzlere mâni olmak için (Bu tecavüzler ister softalık olsun, isterse yabancı ajanların teşvikiyle yapılsın) bunların oyunlarına mâni olmak için icabederse Hükümet her Atatürk heykelinin yanına iki tane muhafız diksın.

Bu noktada tasarıyı getirenlerin esas fikri ile hepimiz hemfikiriz, herkesin kanaati bu merkezdedir. fakat bunun için yeniden bir kanun yap-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

mak. Atatürk'ü tarihten önceki. Asuriler, Babillilerin yaptığı gibi Allahlaştırılmış, putlaştırılmış insanlar arasına koymak isteyen bir kanunla gelmek aleyhinde düşünen ve buna taraftar olmayan arkadaşlarımız vardır.

Çünkü hepimiz ve dünya Atatürk'ü 20 nci asırda Türk Milletinin yetiştirdiği en büyük şahıs olarak tanımıştır. XX nci asırda diyorum ve Muhterem Hâmit Şevket arkadaşımızın dediği gibi, yanmış, kül olmuş, bitmiş bir millet değil... (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Asırlardan beri büyük insanlar, büyük rejimler yetiştirmiş bir millet en nihayet yirminci asırda bizim devremizde Atatürk'ü yetiştirmiştir.

Aziz arkadaşlar; biliniz ki Şarkın hiçbir tarafında Atatürk'ü geri kalmış Şarklı bir millet, Garp medeniyetini benimsememiş bir millet yetiştiremezdi. Binaenaleyh bu milleti Atatürk yoktan varetmiş değildir, Atatürk bu milletin evlâdıdır. (*Bravo sesleri*).

Size bir küçük hâdiseyi müsaade ederseniz söyleyiyem : İzmit'te İstiklâl Harbinin sonunda bütün memleket heyecan içinde bulunduğu bir zamanda ve herkes Atatürk'ün önünde eğildiği bir zamanda iyi hatırlıyorum, ihtiyar bir köylü, çarıklarıyla geldi; boyu Atatürk kadar ve belki de uzundu, siyah sakallı idi, Allah senden razı olsun evlâdım, dedi. Bir taraftan girdi öbür taraftan hiçbir mukabele beklemeden çıkıp gitti.

İşte Atatürk'ü bu millet, bu milletin ekseriyeti bu kadar kendisine maletmişti (*Bravo sesleri*).

Şimdi asıl tasarının zihniyetine, demir leblebinin mânevî midemizde yaptığı acılıklara geliyorum. Tasarıyı getirenlere göre bu tecavüzler sırf inkılâplara tecavüzdür.

Fakat yine bâzı arkadaşlarımız diyorlar ki, bunlar Anayasaya malolmuş inkılâplardır, Anayasanın ahkâmı içindedir. Binaenaleyh bunlar için ayrı kanun yapmaya lüzum yoktur. Mamafih bunları her iki taraf da Anayasaya, memleketin vahdetine, ilerleyişine tevcih edilmiş engeller ve korkuluklar diye telâkki eder. Fakat birbirleriyle bu noktada hemfikir olan iki tarafın arasında bir görüş farkı da vardır. Bu fark meselenin kendisinde değil, bunu önlemek, buna karşı alınacak tedbirin şeklindedir. Bir taraf Anayasamızın ahkâmına giren inkılâpların muhafazası ve vikayesi için Ceza Kanununda kâfi müeyyide vardır, diyor. Bunlar kâfidir, diyor. Diğer taraf hiçbir müeyyide yokmuş gibi on sene hapis, ağır hapis cezasına kadar varan hükümler teklif etmektedirler. Mamafih on sene olduğu için değil, yirmi sene olduğu için değil, tasarıda ifade edilmek istenen şeyin hiç vazih olmaması, hepimizi heyecana, tereddüde ve şüpheye düşürmektedir. Çünkü inkılâpları koruyan açık bir ifade yoktur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Müsaade ederseniz bu inkılâplara Cumhuriyet inkılâbı, Türk Milleti'nin inkılâpları diyeyim. Gerçi bunun son safhasını ve en yüksek şeklini Atatürk vermiştir. Fakat Atatürk de bu memleketin evlâdıdır. Inkılâplar da bu milletin inkılâbıdır.

İşte bu tasarıyı getirenler bu inkılâplara taarruz, noktası üzerinde durmayarak, daha fazla bunu heykele hücum, şu suretle, bu suretle Atatürk mefhumuna karşı gelmiş insanlara karşı bir kanun gibi gösteriyorlar.

Birinci Tarafa göre Ceza Kanunundaki hükmü bir tarafa koyarak sadece heykel kırmak veya Cumhuriyetin bânisi Atatürk'e dil uzatmak gibi bir saygısızlığın önüne geçmek için yeni bir kanun yapmayı bir Şark zihniyetinin mahsulü diye telâkki ederim. *(Sağdan bravo sesleri)* Yani, daha evvel de dediğim gibi; kablettarih put haline gelen ve bugün yerlerinde yeller esen eski saltanatlar devrinde şahsı ilâhileştirmek ve onlara âdeta bir put gibi tapmak zihniyetinin tekrar hortlaması yine bu gibi geliyor. Muteriz olan arkadaşları komisyonda ve burada dinledikten sonra, sanıyorum ki, Atatürk'e bütün varlıklarıyla bağlı olan insanlar da bunaaleyhtar görünüyorlar.

Yani Atatürk'ü âdeta bir put haline sokmak, inkılâpları bir nevi müstahase haline getirmektir, diyecekler ve bu tenkid hürriyetine mâni olacak bizim ileriye doğru gıtme hareketimize de engel olacaktır.

Gerçi bu tenkit meselesinde Muhterem Başbakan son celsede bu vârit değildir, tenkid her zaman hürdür, herkes istediği gibi tenkid edebilir dediler. Buna karşı da bâzı aksülâmeler oldu. Hepimiz Sayın Başbakanın sözünde duracağına ve söylediğine kalben inandığına emîn bulunuyoruz. Fakat aziz arkadaşlar, insanlar ve bilhassa iktidar fânidir, elden ele geçer. Nasıl şahıs gelir, nasıl iktidar gelir, ne şekilde kanunlar çıkarır?. Bunları bilmek imkânı yoktur. Ve bu arkadaşlara göre bu tasarıya rey vermek, demokrasi zihniyetinin ölümü demektir. *(Sağdan, bravo sesleri)*.

Aziz arkadaşlar, inanıyorum ki, inkılâplarımızın bâzılarının bünyemize ve ihtiyacımıza ve dünya şartlarına göre icabettiği zaman tâdil edilmesi elzemdır ve zaruridir. Fakat, dikkat buyurunuz bâzıları diyorum, bunlar içinde lâiklik, Medeni Kanun gibi iki tanesi bilhassa Atatürk'ün şekil verdiği fakat Türk'ün kendisine malettiği, uzun yıllar bunun zeminini hazırladığı iki inkılâp vardır ki, bunları değiştiremeyiz. Tâdil etmek icabederse uzun düşünmek, teenni ile hareket etmek mecburiyetindeyiz.

Artık dini Devletten ayırmak bütün medeni dünya için bir zarurettir. Bunu da softa olan vatandaşlarıma söylüyorum; ki ancak bu suretle di-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ni muhafaza edebilirler. Ve bilhassa hepimizin, tarihimizde dini siyasete alet etmekten doğan kötülükleri, çektiğimiz mihnetleri, döktüğümüz kanları hatırlarınıza getirerek, bundan ayrı düşünmek imkânı olmadığını hatırlamamız icabeder. Fakat aziz arkadaşlar; lâiklik mefhumu tamamen anlaşılmış değildir. Şimdilik bunun üzerinde durmak çok uzun olur; zamanınızı almak istemem. Fakat bu lâiklik mefhumu nasıl bir reaksiyon uyandırmışsa maalesef dinsizlik softalığı zihniyetini de ortaya atmıştır. *(Bravo sesleri)* Bunların her ikisi de bir biri kadar muzırdır. Bunların ikisinden de çekinmek lâzımdır. Hangisi lâikliğe muhaliftir, hangisi sırf hususi şahsi vicdan meselesidir? Bunu ayırt etmek lâzımdır.

Medeni Kanuna gelince : Bu kanunun mimini dahi değiştirdiğimiz gün en aşağı demeyeceğim, çünkü aşağı fena bir kelimedir, en geri aşiret memleketi haline gireriz. *(Öyle şey yok sesleri)* Tabii böyle bir arzu mevcuttur demiyoruz. Fakat buna doğru gitmek çok tehlikeli olur.

Aziz arkadaşlar, ben burada kadınları müdafaa için kürsüye gelmiş değilim. Bu kürsüye bütün memleketi müdafaa için gelmiş olduğum için size derim ki hariçte dâhilde medeniyetin birinci ve en canlı cüz'ü aile olduğu için bu medeni kanunun hiçbir tarafına dokunmak imkânı yoktur. *(Gürültüler)* Biliniz ki arkadaşlar, erkek poligamdır. *(Gülüşmeler)* ve Poligam olmakta devam etmekte olduğuna dair size iki hikâye anlatmak isterim. Yani başka memleketin erkekleri sizden başka bir şey değildir. Fakat hepsi kaanidir ki, aile denilen şeyi... *(Mevzua geçiniz sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN – Hanımefendi lütfen mikrofona yaklaşınız.

HALİDE EDİP ADIVAR (Devamla) – Duyulmuyor mu efendim?

Emin olun arkadaşlar, Amerika'ya ait iki küçük hâtıra anlatmak isterken Amerika bizim için ne düşünür ne düşünmez diye bir mülâhaza hatırıma gelmez. Biz medeni ve yüksek bir insan olmak için çalışıyoruz. Amerika bizim için ne düşünürse düşünsün. Yalnız Amerika'da soruyorlar, siz bolşevikliğe taraftar mısınız, iki evliliğe taraftar mısınız? Bunu gazeteci iki genç arkadaşla sormuşlar, o zaman onlar hayır demişler bizim iki kadın değil bir kadın alacak bile paramız yok, hattâ ikimiz bir kadın alıp geçinmeyi bile düşünecek haldeyiz. *(Gülüşmeler)*

BAŞKAN – Hanımefendi lütfen sadet dâhilinde konuşunuz rica ederim.

Hanımefendi lütfen sadet dâhilinde konuşalım.

HALİDE EDİB ADIVAR (Devamla) – İkinci hâtıradan vaz geçiyorum. İşte bütün bunları söylerken olanca varlığımızla bizi eski, köhne bir zihniyete götürecek yollardan her zamandan fazla kaçınmak zaruretinde ol-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

duğumuzu kastediyorum. Bunun içindir ki, aziz arkadaşlarım, ben hissimle, heyecanıyla bu tasarının, hattâ şiddetle geçmesini istemekle beraber, sükûn ve mantıkla, memleketin istikbali, fikir hürriyeti gibi birçok şeyler düşünürken, hayır diyorum.

Müsaade ederseniz, çok uzun konuştum, affınızı rica ederim, burada konuşanlardan anlıyorum ki, mesele üçe ayrılıyor; bir taraf tasarının kabulünü istiyor, bir taraf bunun reddini istiyor. Ben burada ne kabul ve ne de reddini isteyeceğim. *(Ne olacak sesleri?)* İstediğimi söyleyeceğim. Bu kanun olduğu gibi Komisyona iade edilip yeni baştan müzakeresini, daha fazla teenni, daha dramatik pathetique vaziyetlere düşmeden sükûn ile üzerine karar almamız lâzımgeldiğine inanıyorum. *(Alkışlar).*

BAŞKAN – Kâzım Arar, Çankırı.

KÂZIM ARAR (Çankırı) – Muhterem arkadaşlarım; konuşmama başlamadan önce geçen celsede Sayın Başbakan Adnan Menderes, aleyhte konuşan arkadaşlarımız hakkında küçük bir ikazda bulundular. Bunun üzüntüsünün hâlâ tesiri altındayım. Hiçbir zaman Büyük Meclisin üyelerine bu nevi bir tertip mahsulü düşünce izafe edeceğine asla inanmıyorum, her halde bir sürçü lisan olacak, fakat bizi bu kürsüden tatmin ederlerse kendilerine minnettar kalacağım.

Muhterem arkadaşlar, “Üzkürü mevtâküm bil hayır” Türk Milletinin ananesi ölümler hakkında konuşmak bahsinde, onları sadece hayırla anmaya müsaittir. Bugün Yüksek Huzurunuzda getirilen kanun tasarısı münasebetiyle rahmetli Mustafa Kemal’in ruhunu tâzip ediyorsak bunun vebali bize ait değildir. Yalnız Millî Mücadelenin değil, asırlar boyu şanlı zaferlerini altın varaklarla yazdıran memleketin kurtarıcısı Büyük Türk Milletinin başında piştarlık yapan Büyük Kumandan Gazi Mustafa Kemal’in ben de mânevi huzurunda saygı ile eğilirim. Onun mümtaz şahsiyetine hürmetkâr olmayan Devlete, memleketeye yaptığı büyük hizmetlerin takdirkârı bulunmayan tek insan tasavvur etmiyorum.

Bir Alman atasözü vardır. Hakikat çıplaklığı sever.

Atatürk’ün kapatılacak, gizlenecek, söylenmesinden tevakkî edilecek bir tarafı mı vardır ki milletın ve matbuatın ağzını kapatalım. Hem öyle ki, o büyük adamın devrinde bile kavuşamadığımız demokrasi inkılâbının tahakkukundan sonra Demokrat Parti iktidarının Büyük Meclisi, onun muzaffer mümessilleri siz milletvekilleri tarafından memleketin kurtarıcısı olduğu kadar hürriyetin de yaratıcısı büyük ve aziz Türk Milletinin ağzına 14 Mayıs armağanı olarak bir kilit mi takalım?

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

İnkılâplar hürriyetle, fakat tam ve mutlak mânada hürriyet olan yerlerde hür insanlar tarafından korunur. Hür doğmuş ve fakat hürriyetsiz yaşamış, hattâ bu hürriyetsizlikte az çok hissesi olan rahmetlinin bu hareketinden bahsederken sesinizin titremesine asla müsaade edemeyiz.

Tasarının esbabı mucibe lâyihasında bu kanunun vicdanı âmmeyi tatmin edeceği birkaç defa tekrarlanmıştır. Bu memlekette vicdanı âmme, vakıaları olduğu gibi söylemeyenlerde kalmış ise sayısı pek mahdut olan bir avuç insan da varsın tatmin edilmesin.

Muhterem arkadaşlar; böyle bir kanunu ben şahsan Büyük Ata'ya hürmetsizlik sayıyorum.. Bu kanunun mânası Türk Milleti sana saygısızlık göstermeye başladı, amma biz bunu kanunla önledik. Umumi efkârı susturduk, demek olmaz mı?

Diğer arkadaşlarımızın belirttiği gibi bu teklif Anayasaya aykırıdır. Atatürk'ün en büyük eseri olan Anayasayı ihlâldir. Son zamanlarda Atatürk'ün heykellerine vâkı tecavüzlerin henüz mahiyeti tam manasıyla anlaşılmamıştır. Senelerden beri o büyük ölüye hürmet eden Türk Milleti içinde ananesine, uygun olmayan millî terbiyesine uygun olmayan böyle menfur ve mahiyeti her yönden meşkûk olan bu çirkin hâdiselerin derin tetkika tâbî tutulması icabeder. Bir zamanlar yurdun muhtelif bölgelelerinde esrarengiz yangınlar başlamıştı. Failleri hâlâ malûm değildir. Sayın Adalet Bakanı Atatürk'ün heykellerine ve şahsına vâkı tecavüzlerden bahsettiler, bunların hepsinin faili bulunmuş mudur, kimlerdir?

Eğer failleri meçhulse mevcut mevzuatın kifayet edip etmediğini de öğrenmek isteriz.

Arkadaşlar, Atatürk'ün inkılâbı ve eserleri hakkında mevzuatımızda kâfi derecede müeyyide vardır. Eğer kâfi geliniyorsa artıralım, fakat şahıslar hakkında kanun çıkarmayalım. Böyle bir usulü biz ihdas etmeyelim.

Her menedilen husus daha ziyade aleyhtar toplar. Bence bu kanun Atatürk'ün lehinde değil bilâkis aleyhinde netice verir.

Tasarının reddine ben de taraftarım.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) – Muhterem arkadaşlar Adalet Bakanlığının yüksek tetkik ve tasvibinize sunmuş olduğu Atatürk Kanunu hakkında reylerinizi kullanırken, gerek vicdanlarımıza, gerek seçmenlerimize karşı açık bir alınla çıkmak ve reylerimizdeki isabeti her halde temin etmek için üzerinde duracağımız muayyen noktalar vardır. Bence bilhassa üç nokta üzerinde durmalıyız ve üç noktayı rüyeten bu kanunu tetkik etmeliyiz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Birincisi : Bu kanun Anayasaya aykırı mıdır, yoksa ona uygun mudur?

İkincisi : Bu kanun 14 Mayıs Büyük Türk İnkılâbına uygun mudur, değil midir?

Üçüncüsü : Bu kanun Atatürk'ün bu memlekette kurulmasını arzu ettiği düşünceye uygun mudur?

Yani onun ruhuna uyuyor mu, uymuyor mu? Bu üç bakımdan kanunu tetkik etmemiz icabeder. Aksi takdirde yalnız seçmenlerimize, vicdanlarımıza karşı değil, tarihe karşı da mahçup olarak bu sakafın altından çıkmış oluruz. (*Bravo sesleri*).

Muhterem Başvekil, bu kanun Anayasaya aykırı değildir, dediler ve bu suretle, ya bu hususta konuşan arkadaşlarımızı iyi dinlemediler, yahut da kendileri bu kanunun Anayasaya uygun olduğunu ispat edemediler. Bill-hassa bu kanunun Anayasaya uygun olmadığı ispat edilmedikçe bu kanunun reddini isteyenler, ancak demagoji yapmıştır, buyurdular.

Bu itibarla evvelâ kanunun ismini sonra da birinci maddesini de okumak isterim : Arkadaşlar kanunun ismi : Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkında kanun tasarısı.

Görüyorsunuz ki bir fert olan Atatürk hakkında hususi bir hüküm getiren bir kanunla karşı karşıya bulunmaktayız. Şimdi müsaadenizle birinci maddeyi okuyacağım :

“Madde I. – Atatürk'ün mânevi varlığını tahkir veya tezyif yahut her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz edenler bir seneden beş sene-ye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı veya Atatürk hakkındaki sair eserleri tahkir veya tezyif maksadiyle bozan, kıran, kirlen veya her ne suretle olursa olsun bunlara tecavüzde bulunanlar hakkında da aynı ceza verilir.”

Şimdi bu noktaya, yani “veya her ne suretle olursa olsun bunlara tecavüzde bulunanlar hakkında aynı ceza verilir” diyor.

Arkadaşlar: görüyorsunuz ki, büst, heykel değil, sair eserleri diyor.

Halk Partisi de Atatürk'ün sair eserleridir. Atatürk'ün nutku da Atatürk'ün sair eserleridir. (*Soldan bravo sesleri, alkışlar*) Atatürk'ün Türk dili hakkındaki görüşü de Atatürk'ün sair eseridir. Atatürk'ün Türk müziğinin alacağı şekil üzerindeki görüşü de yine Atatürk'ün sair eserleri cümlesine girer. Buraya bir nokta bıraktıktan sonra Anayasanın maddesine geçelim. Çünkü müdafaa durumunda kalmış bulunuyoruz arkadaşlar.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Anayasanın elimizdeki metni, biliyorsunuz birçok uydurma kelimelerle hakiki mânasını kaybetmiştir, asıl metinden okuyorum :

69 uncu madde :

“Gerek intihabatın tecdidine karar verilmesi, gerek Devrenin sonuna gelmesi sebebiyle Meclisin yeniden intihabı halinde sabık Meclis tarafından henüz kabul edilmemiş, yahut yalnız birinci müzakeresi icra edilmiş olan, veya reye konup da ekseriyete iktiran etmediği için ikinci defa reye konması lâzımgelen bütün kanun lâyiha ve teklifleri yeni Meclis için hükümsüzdür.

Bu gibi vesaik Hükümetin, yeni encümenlerin veyahut 10 mebusun talebi üzerine Riyaset tarafından encümenlere verilir.

Encümenler bu vesaiki aynen veya tadilen kabul edebilir.”

Görüyorsunuz ki bir fert için hususi bir kanun gelir. Fert, bazı arkadaşların, Adliye Vekili ve diğer lehte konuşan arkadaşların dedikleri gibi Atatürk ölmüştür, fert değildir, kişidir dediler. Bir insan hayatta fert olduğu gibi öldükten sonra cemiyet olamaz. *(Alkışlar)* Ferdin hak ve menfaatları mahkemelerde mirasçıları tarafından temsil olunur. Onun için Atatürk bir fert olduğu için (ben cemiyetim) dememiştir. Atatürk'ten zaten bu beklenmez. Atatürk kendini daima bu milletin bir ferdi olarak telâkki etmiştir. Atatürk'ün büyüklüğünden birisi de budur. Bir de müsaadenizle, ama yüksek affınıza güvenerek müdafaa mevkiinde kaldığım için (103 üncü maddeyi) okuyayım :

“Teşkilâtı Esasiye Kanununun hiçbir maddesi hiçbir sebep ve baha ile ihmal ve tadil olunamaz. Hiçbir kanun Teşkilâtı Esasiye Kanunu-na münafi olamaz.”

69 uncu madde sarahat ve kuvveti karşısında bir şahıs için imtiyaz yaratmak mümkün değildir. Bu itibarla Atatürk'ün şahsına münhasır bir kanun çıkarmak da 103 üncü maddenin hükmüne muhaliftir.

Arkadaşlar; ben Anayasa diliyle konuşuyorum. Demokrat Parti ata bindiği zaman elinde taşıdığı bayrakla, en mühim bir madde olan, Anayasaya aykırı hareketleri ortadan kaldırmaktı. Biz bugün iktidar mevkiine gelmekle bundan asla dönmüş değiliz.

Arkadaşlar, Anayasanın okuduğum bu maddelerine göre bir fert için hususi bir kanun çıkarmak, kanun üstü bir hareket olur. Bunu zannediyorum ki tamamıyla siz de görmüş, anlamış oluyorsunuz. Bu hususta kıymetli zamanlarınızı işgal etmek istemiyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Atatürk'ün aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki bu hususi kanun teklifi 14 Mayıs inkılâbına aykırıdır.

Hatırlarsınız, eski iktidar daima memlekette vâkı olan iktisadi ve içtimai hâdiseleri ancak ve ancak kanun yolu ile önlemek isterdi. Fakat takdir buyurursunuz ki ister iktisadi, ister içtimai bir hâdiseyi önlemek yalnız kanunla olmaz. Zira kanun içtimai hâdiselerin âmilleri üzerine değil, neticeleri üzerine tesir eder. Vaktiyle Amerika'da içki memnuniyeti kanunla takyit edilmişti. Fakat Demokrat Parti iktidara geldiği zaman, Amerika'da bu tezin aksini ileri sürdü. İçki düşmanlığını nesillere kanunlarla değil, içtimai terbiye ile, uzun, fakat esaslı bir şekilde telkin etmeliyiz, diye bilhassa kanunlarla bu gibi hâdiseleri önlemek yolundan vazgeçmişti.

Zaten eski iktidarın en büyük hatalarından biri 27 senenin mühim bir kısmının boş geçmesi, her hâdisenin mutlak kanunla önlenmesi kanaatinden ileri gelmiştir. Aynı zamanda kanunlar yıldırım süratiyle çıkarılırdı, ne profesörlere anketler açılır, ne Hükûmete mensup matbuat vasıtasıyla efkârı umumiyenin nabzını yoklar, ne de bunlara kıymet verirdi. Doğrudan doğruya birkaç kişinin kafasından çıkan düşünceler derhal kanunlaşırdı. İşte bu tedbirler, yarım tedbirlerdi. Halbuki 14 Mayıs büyük inkılâbı bilhassa yarım tedbirleri tasfiye eden bir devirdi.

Arkadaşlar, 14 Mayıs inkılâbı 14 Mayısta başlamış ve bitmiş bir inkılâp değildir. 14 Mayıs 1789 dan başlar. 3 üncü Selim tahta çıktığı zaman, emanetin ehline verilmesini, en başta yazmıştı. Emanet, iktidar ehli ise millettir. Bu inkılâp muvaffak olamadı ise bunun sebebi birtakım şahsi ve zümre menfaatlarına âlet edilmesindedir. Tanzimatta Mustafa Reşit Paşa ne şekilde iş başına gelmiş, niçin muvaffak olamamıştır? Sebep aynıdır. Hattâ birinci ve ikinci Meşrutiyet devirleri de aynı şekilde baltalandı, şahıs ve zümre hâkimiyetleri yüzünden baltalandı. Nihayet Cumhuriyet devrinde, kimse iddia edemez ki, tam bir demokratik idare kurulmuştur, Cumhuriyet devrinde bir takım ileri ve geri hareketler olmuştur. Bu hareketler nihayet bir zümre hâkimiyeti ve bir şahıs hâkimiyeti halinde idi. 14 Mayıs işte bu şahıs ve zümre hâkimiyetine nihayet veren bir inkılâptır. Onun için 14 Mayıs inkılâbı millî ve içtimai zaruretlerin sarsılmaz bir ifadesidir.

Arkadaşlar, 14 Mayıs inkılâbı, tarihimizin en şerefli sahifelerinden biridir. 1950 nin geçmiş asırlara bir seslenişidir. 14 Mayıs inkılâbı, mâkulun gayrimâkule, hakkın şerre galebe çalması, millî hâkimiyetin tecellisi ve Türk milletinin şahlanmasıdır. Bu itibarla 9 uncu Büyük Millet Meclisi ıslâhatçı meclis olarak toplanmıştır. 9 uncu Büyük Millet Meclisinin hiç-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

bir fert için imtiyaz ve hiçbir şeye tahakküm tanımaması lâzımdır. 9 uncu Büyük Millet Meclisi kanunları umumi ihtiyacın, zaruretin bir ifadesi olarak ele alır.

Arkadaşlar, Muhterem Başbakan dedi ki; fertler için fark gösteriyorsunuz, fertlere milyonlarca meblâğ sarfı ile mezar yapıyorsunuz, Atatürk'e şunu yapıyorsunuz, bunu yapıyorsunuz. Bu mezarın yapılması ve Atatürk için lâyık olduğu ve kalbden gelen bir sevgi tezahürü dışında olarak umumi menfaatin aleyhinde olarak ve buna rağmen alınmış olan tedbirler arasında Demokrat Partinin tasvip ettiği tedbirler değildir. Eğer eski iktidar 12 milyonu Atatürk'ün ruhunu muazzep ederek toprağa gömmemiş olsa idi, bu Meclis, 14 Mayıs inkılâbının yarattığı bu Meclis, Atatürk'ün mübarek ruhunu şad etmek için onun ruhuna, arzusuna uygun bir mezar, bir merkat yapardı. *(Bravo sesleri)*.

Arkadaşlar, kıymetli zamanlarınızı israf etmeyeyim.

Üçüncü nokta olarak, bu kanunu tasvip mi edelim, ret mi edelim? Üzerinde duracağımız nokta Atatürk'ün bu memlekette teessüsünü istediği rejime, zihniyete uygun olup olmadığını aramak idi. Müsaade ederseniz eskiden bir iki misal ile arzedeğim :

Atatürk ikinci Meclis açılırken, birisi Ankara'dan, ikincisi de İstanbul'dan milletvekili seçilmişti. O zaman bir arkadaş Atatürk'e aşırı sevgisinden dolayı olacak ki, Atatürk kanun üstüdür, her iki intihap dairesinden de milletvekili seçilebilir, demişti.

Bu fikri ne o zamanki Meclis ve ne de Atatürk kabul etmişti. Atatürk bundan hiç hoşlanmadı. Eğer Atatürk kanun üstü bir insan olduğunu kabul etmiş olsaydı o vakit her iki intihap dairesinden kendisinin Büyük Millet Meclisinde temsil edilmesini isterdi.

Arkadaşlar, öyle Türk büyükleri vardır ki, kendileri fâni hayattan ayrıldıktan sonra dahi onların mânevi varlıkları daima aramızda ve içimizdedir. Bugün Atatürk'ün mübarek ruhu da bizlerle beraberdir. Kendisi hayatta olsaydı, muhakkak kendi şahsının ve eserlerinin yaratacağı sevgi ve saygı kudretinin, cezai müeyyidelerin siperleri altında saklanması na tahammül edemezdi ve onların aziz ruhu da buna asla tahammül edemez.

Arkadaşlar, Atatürk kanununu getirenleri, mutlaka kötü bir zihniyetin mümessili olarak tavsif etmiş olmuyorum.

Arkadaşlar, her kanaat ve içtihadı hürmet ettiğimiz gibi buna da hürmet ederiz. Muhakkak ki, Atatürk'ün heykellerini, büstlerini ve onun bu memlekete hediye ettiği büyük eserlerini tezyif edenlere karşı cezai

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

müeyyidelerle önüne geçilmesi karşısında âcıl bir ihtiyaç duymuşlar, fakat esaslı tetkiklere girişmeden bu âcıl ihtiyaçla kanun yoluna baş vurmuşlardır. Atatürk vefat etmeden evvel yanındakileri çağırmış ve demişti ki, "Tarih benim için hiç olmazsa üç satır yazacaktır, iki satırının lehinde olduğunu biliyorum; üçüncüsünün lehte olduğunu kabul etmiyorum."

Arkadaşlar; bu, demokrat bir ruhun ifadesidir. Hiçbir eser tenkidden vâreste değildir. Çünkü hiçbir şahıs lâyuhtı değildir. Bunu iddia edenler ancak papalardır.

Arkadaşlar; Atatürk'ün bugün düşmanları varmış, Atatürk'e aşırı sağcı ve solcular saldırıyorlarmış, bâzı gazeteler, mecmualar Atatürk'ün hüviyetine, şahsına hücum ederler. Bu, muhakkak ki, âmme vicdanını müteessir eden bir hâdisedir. Bu hâdise karşısında müteessir olmayacak bir tek Türk vatandaşı dahi tasavvur edemeyiz. Fakat bu gibi madrabaz insanlar da şüphesiz ki, samimî bir kanaatle hareket etmemektedirler. Böylece şahsiyetleri hedef tutmak ancak kendi idealine güvenemeyen insanların harcıdır.

Fakat her zehirin panzehiri yine kendi cinsinden olur. Bu gibi mecmualara karşı bilhassa salâhiyetli makamların ve şahsiyetlerin yazacakları makalelerle, Türk Milletinin maneviyatı itibarıyla ölüleri hayırla anan bir millet olduğunu ifade etmeleri yerindedir. Bu mevzuu gazeteleri için bir sürüm mevzuu yapmak isteyen birkaç sefil de bu şekilde hareket edemez. Onun için kanuni müeyyideler koymak, cezai tedbirler almaktan kaçınmak lâzımdır. Yalnız inkılâpları korumak ve Atatürk'ün şahsiyetini bir fert olarak himaye etmeyi düşündüğümüz zaman şüphesiz bu hususta haklıyız. Atatürk'ün bir fert olarak heykellerini ve büstlerini, haysiyet ve şerefini her türlü tecavüzden korumak icabetmektedir. Fakat bugünkü hukuku ceza mevzuatımızda, Ceza Kanununda heykellerin tecavüzden masuniyeti hakkında hükümler vardır.

Fertler ölmüş olsa bile hâtıralarına karşı sövme ve hakaretten dolayı cezalar vardır. Biz bu cezaları icabederse şiddetlendirelim. Ata'nın bir mirasçısı olan Atatürk'ün hemşiresinin dâva açmak hakkı bulunmasına rağmen müddeiumumilere de dâva açmak hakkını verelim.

Müsaadenizle bir nokta üzerinde daha durmak istiyorum : O da bilhassa bu Meclisin serbest çalışması ve kendi hür idaresini tecelli ettirmek için çok samimî ve içten gelen çalışmaları karşısında bir kısım matbuatın takındığı nahoş neşriyattır. Buna ilişmek istiyorum.

Arkadaşlar, bu memlekette...

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

AVNİ DOĞAN (Yozgad) – Adını söyle. *(Hangi gazete sesleri)*

FERİD ALPİSKENDER (Devamla) – Bu memlekette yalnız bizim neslimiz değil, geçmiş nesillerin de hasretini çektiği bir Meclis kurulmuştur. Bütün memleket meselelerinin en hür ve en yeni bir şekilde ifade edilmesi zaruridir. Nitekim anayasa, bir milletvekilinin Meclis kürsüsünde her türlü sözü söyleyebileceğini ve bunun için de hiç bir takibata mâruz kalmayacağını yazdığı halde, bâzı matbuat... *(Adını söyle, bu gazete hangi gazetedir?. Sesleri)*

Bu gazete arkadaşlar, Zafer Gazetesidir. Bizi böyle bir baskı altına alması doğru değildir. *(Soldan, kahrolsun sesleri). (Gürültüler) (Ayak patırtıları).*

Arkadaşlar müsaade buyurun...

BAŞKAN – (Ferid Alpiskender'e hitaben) sonra söylersiniz. Oturuma 15 dakika için ara veriyorum.

BAŞKAN – Oturum açılmıştır. Söz, Ferit Alpiskender'indir, sözlerini tamamlayacaklardır. Buyurunuz.

FERİT ALPİSKENDER (Devamla) – Muhterem arkadaşlar, demin, Atatürk Kanununun Mecliste müzakeresi esnasında matbuatın aldığı vaziyeti izah ederken isim söylemeden bir gazete üzerinde durmuş bulunuyordum. Fakat ekseriyetiniz bu gazetenin ismini söylememi arzu etti. Sizi olan hürmetim icabı, bu arzunuzun dışına çıkamadım, gazetenin ismini verdim. Zaten ismini vermekte, vermemekte birdir, çünkü hepiniz hangi gazeteyi kastettiğimi biliyordunuz.

Arkadaşlar, ben, matbuatı memlekette üçüncü kuvvet olarak şerefli, itibarlı ve demokrasiyi yerleştirmek için daima hürmet edilecek bir kuvvet olarak kabul ederim. Bu sözleri söylediğim zaman sizlerin de aynı kanaatte olduğumuza eminim. *(Bravo sesleri, alkışlar).* İster Zafer Gazetesi, ister her hangi bir gazete olsun, bu Meclise hürmet etmesini bilmelidir. *(Bravo sesleri, alkışlar).* Bu Mecliste milletin hakiki ve tek mümessili olan sizler fikirlerinizi açıklamalısınız. O zaman bu milletin arzularını kim nazara alacaktır? Matbuatın eski gidişleri bırakması lâzımdır. *(Alkışlar).* Matbuat 14 Mayıs inkılâbının ışığı altında yürüdüğü zaman bu milletin dili ve kulağı olacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar).* Bunun aksine hareket eden gazeteler kendilerini bir şahsa veya zümreye satmış olabilirler. *(Bravo sesleri, alkışlar).* Bu sözlerimi söylerken Zafer arkadaşımı hırpalamak istemiyorum. Ben yalnız tenkid ediyorum. 14 Mayıstan evvel birçok hizmetlerde bulunmuştur. Kötü yollara sapmamalıdır. Büyük Millet Meclisi kürsüsünden bütün Meclise tarziye vermesi onun için en centilmence bir hareket olacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar).*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar; müsaade buyurursanız sözümü tamamlayayım.

Arkadaşlar; üzerinde durmak istediğim noktalardan birisi de, çok muhterem ve mümtaz Başkanvekilimizin sözleridir.

Arkadaşlar; bilirsiniz ki, Adnan Menderes bundan evvel tek partiye ve tek parti sistemine karşı bayrak açmış bir şahsiyettir. Siyasi hayata muhalif bir partiye girmekle atılmış; Serbest Cumhuriyet fırkasının Aydın Başkanlığı ile işe başlamıştır. Çıraklığını Serbest Cumhuriyet Partisinde tamamlayan Adnan Menderes, kalfalığını Halk Partisinde yapmış, ustalığını Demokrat Parti'de bulmuştur. *(Bravo sesleri, alkışlar)*.

Adnan Menderes, düne kadar Demokrat Partinin Türk Milletine tercüman olan fikirlerini yayan bir sözcüsü idi. Bazan öyle sevgi ve saygı telkin ediyordu ki, bu milletin kükremiş bir imanı halini alıyordu. Adnan Menderes, 14 Mayıs Türk mahrekinin çizdiği yoldan yürüdüğü müddetçe bu milletin sevgilisi olarak kalacaktır. Fakat bu kürsüden 64 lerden, 61 lerden... *(Bravo sesleri, alkışlar)* bahsederse o zaman Adnan Menderes bu müstesna ve yüksek kıymetini herhalde kayıp etmiş olur. Çok sevgili Adnan Menderes'in, kükremiş bir imanla, 14 Mayısın mahreki üzerinde yürümesini, kendisini daima millete vermesi ve milletin nabzını tutması çok yerinde olur. Aksi takdirde kendini harcamış olur.

Bu kürsüde Atatürk Kanunu dolayısıyla konuşmamı yaparken zannediyorum ki Yüksek Meclisin hislerine tercüman olacağım. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*.

BAŞKAN – Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak üzerinde konuşacaktır.

CEMAL KIPÇAK (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlar; Atatürk, Türk gençliğine inkılâbını emanet etti. Dolayısıyla Atatürk'ün mânevi varlığı içinde onun büyük isminin anıldığı şu topluluk bünyesinde, inkılâbını emanet ettiği gençlikten bir fert olarak büyük heyecan duymamaya imkân tasavvur edemiyorum. Onun inkılâplarını, onun mânevi varlığını onun kıymetlerini muhafaza etmek için lüzum görülen her tedbiri almak, alınan tedbirlerin yanında bulunmayı bizim emaneti muhafaza etmek borcumuz telâkki ediyorum. Ancak beri taraftan milletvekili olarak Anayasaya sadık kalma vaziyeti vardır. Rey vereceğiz. Bir arkadaşımız diyor ki, Anayasaya muhaliftir. Mevzu Anayasa Komisyonunda tetkik ve müzakere edilmemiştir. Hakikaten muhalif midir, muvafık mıdır; biz hukukçu değiliz, mevzuu hukuki formüller içinde tetkik ve mütalâa edemiyoruz. İtimat ettiğimiz kıymetli hukukçu arkadaşlara soruyoruz, bir kısmı muhaliftir, bir kısmı değildir diyorlar. Bu nihayet mantıkla halledilecek

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

bir mevzu da değildir. Bütün gönlümüzle, bütün arzumuzla bütün varlığımızla iştirak ettiğimiz halde bu kanuna müspet rey vermekte tereddüt içinde kalıyoruz.

Binaenaleyh bir takrir veriyorum, mevzu Anayasa Komisyonunda incelenerek bir karara bağlansın, bu Anayasaya muhalif değildir densin, biz de tereddütten kurtulalım, reyimizi ona göre verelim. Buna benzer başka kanunlar da Meclise gelebilecektir. Eğer Anayasaya muhalif ise çare yoktur, aleyhte rey vermek mecburiyetindeyiz.

Binaenaleyh. Komisyonun etraflı olarak mevzuu inceleyip bir karar vermesi lâzımdır. Eğer Komisyona gitmeyecekse buna burada Meclis karar vererek, ittifakla veya ekseriyetle karar vererek, Anayasaya aykırı olmadığı hususunu belirtmeli ve biz de yeminimizin dışında kalarak reyimizi verebilmeliyiz. Aksi takdirde müstenkif kalmak mecburiyetini elim bir şekilde hissedeceğiz.

BAŞKAN – Efendim lehte söz alan Niğde Milletvekili Hüseyin Ülkü, buyurun.

HÜSEYİN ÜLKÜ (Niğde) – Çok muhterem arkadaşlarım; bütün milletimizin ve büyük Meclisin sevgi ve saygısına mazhar olan aziz Atatürk'ün inkılâp ve eserlerini koruyucu ve şahsiyeti mâneviyesine vâkı olacak tecavüz hareketlerini önleyici hükümleri ihtiva eden kanun tasarısı müzakere edilirken, sizler kadar Atatürk'ün hayranı olan ben de birkaç kelime ile mâruzatta bulunmaktan kendimi alamadım.

Aziz arkadaşlarım; tasarının leh ve aleyhinde benden evvel konuşan arkadaşlarımın hiçbirisi büyük Ata'nın, milletimizin o büyük evlâdının şahsı hakkında aleyhinde konuşmamışlardır. Hepsisi onun büyük hizmetlerini şükranla yâdetmişlerdir. Neden yâdetmesinler ki o büyük adam, o eşsiz Atatürk bu vatani düşman istilâsından kurtarmış bu milleti düştüğü girdaptan çıkarmıştır. Bu kurtarıcı vasfını ondan nezetmek, onu küçük görmek, onu alelâde kimseler arasında saymak aklı başında hiçbir vatandaşın kârı değildir. Zira bu kurtarıcılık pek iyi bildiğiniz ve takdir ettiğimiz gibi en güç ve en ağır ve en gayrimüsait şartlar altında yapılmıştır. Bu kurtuluş günlerine takaddüm eden zamanların acı hâtıralarını ben yaşta ve benden büyük yaşta olanlar yakinen bilirler, daha küçükler okumuş ve duymuşlardır.

Hemen hemen bütün vatan yer yer işgal edilmiş, milletin benliği elinden alınmış vatanda ümitsizlik ve aciz hüküm sürüyordu. Mandadan istimdat edenler âdeta en büyük vatanperver telâkki ediliyordu. Millet ne yapacağını şaşırılmış bir halde iken Atatürk milletin kanında meknuz has-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

leti herkesten, ama herkesten iyi takdir ederek ve bu haslete güvenerek her şeyi göze almış vatani kurtarmaya koşmuş ve bildiğiniz gibi de çok şükür muvaffak olmuştur.

İşte Büyük Türk Milleti bu fedakârlığından dolayı ona, o aziz evlâdına kurtarıcı vasfını vermiştir.

Bunun yanında yapıcı ve inkılâpçı ruhiyle Atatürk eserlerini itmam etmeye gayret ederek bu milleti lâyük olduğu seviyeye yükseltmeye ve medenî milletler arasındaki mevkiini aldirmaya mesai sarfetmiş bu yolda da millete rehberlik etmiş on sene gibi az bir zamanda baş döndürücü ve biri diğlerinden ehemmiyetçe geri kalmayan ve bu milletin ruhuna uygun inkılâplar yapmış ve demokrasinin esasını hazırlamıştır. Ve her sene yeni bir inkılâp yaparak âdeta Milli Mücadele senelerinden sonra da inkılâp senelerini yaşatmıştır. Bütün bu noktalarda tabî bütün arkadaşlarla mutabık bulunuyoruz.

Büyük Atatürk'ün bütün hayatı boyunca kurtarıcı, yapıcı, inkılâpçı hizmetleriyle bu millete asırlarca unutamayacak eserler bırakarak ve bütün dünya milletlerine bizi yüksek vasıflarımızla tanıtmaya çalışarak maalesef pek genç denilecek bir yaşta ve milletin kendisinden daha pek çok büyük hizmetler beklediği, kendisine doyamadığı bir zamanda her fânî gibi o da ebediyete ebedî istirahatgâhına kavuştu. Kavuştu ama onun ufulü bütün vatanda olduğu gibi bütün dünyada da büyük ve unutulmaz acı ile karşılandı.

Bildiğiniz ve gördüğünüz gibi dünyada pek az fânîye nasip olacak bir ihtifal yapıldı. Bütün büyük ve küçük devletler mümessiller gönderdi. Bizzat mağlup ettiği ordunun kumandanı mareşal halkevi balkonundan o büyük ölüyü tâzim ve ihtiramla selâmladı. Bunları hepimiz biliyoruz ve mânalarını takdir ediyoruz. O halde bu kadar takdir, sevgi ve saygı ile karşıladığımız Atatürk'ün mânevi şahsiyetine ait bir kanun tasarısı hakkında bâzı arkadaşlarla neden ayrılıyor?

Tasarı aleyhinde bulunan arkadaşlarımızın en başta serdettikleri itirazlardan birisi, Atatürk'e hususi bir imtiyaz vermemek, ona hususi bir hak tanımamaktır.

Biz Atatürk'e ne hususi bir imtiyaz vermeye uğraşıyoruz, ne de ona yeniden bir hak tanıyacağız. Bizim düşündüğümüz ve müdafaa ettiğimiz nokta onun daima ve ilelebet içimizde yaşayacak olan şahsiyeti mâneviyesini, milletin ve tarihin ona verdiği büyük mevkii, bütün eserlerini ve büyük inkılâplarını yaşatmak, idame ettirmek ve her türlü tahkir ve tecavüzden korumaktan ileri geçmeyen bir tezdır. Bu, bizim o büyük ölü-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

nün hâtırasına karşı bir minnet ve vicdan borcumuzdur. Esasen bu millet ona, lâıyk olduğu mevkii vermekle, onu güzîdeler arasında saymakla kendi büyüklüğünden hiç bir şey kaybetmez. Bilâkis kıymeti artar. Keşki senelerin, asırların yetiştireceği Atatürk çapında büyük adamlar bu milletin bağrından sık sık yetişse..

Muhterem arkadaşlar; pek iyi takdir edersiniz ki, büyük dediğimiz insanlar; kâşifler, muhteriler, âlimler, büyük dehalar öyle mebzul yetişen kimseler değildir. Bunlar, azlığı ve yaptıkları işlerin büyüklüğü dolayısıyla kıymet kazanır, tarih sayfalarında yer alırlar. Milletler bunlar için zamanına göre onların kadirlerini yükseltmek ve eserlerini yaşatmak için türbe, anıt, kitabe, sütun, heykel, büst v.s. gibi âbideler yaparak bunlarla onların hâtıralarını ihya ederler ve bunları büyük bir titizlikle muhafaza ederler. İşte biz de bütün milletimizin sevgilisi, inkılâplarımızın sembolü olan, daima da öyle kalacağına kaani olduğum Atatürk'ümüzün heykeline, resmine, büstüne saygı ve eserlerini korumak vazifesini yapmak istiyoruz ve bunu isterken Atatürk'e hiçbir zaman yeni bir imtiyaz, yeni bir hak vermiş olmuyoruz. Yalnız günün birinde vatanın muhtelif köşelerinde bilindiği gibi Atatürk'ün heykeli, resmi, büstü, taarruza uğruyor. Heykeller kırılıyor, resimler yırtılıyor, büstler çamura atılıyor da bunu ehemmiyetsiz bir zabıta vakası gibi telâkki etmek icabettiğini söylemek istiyorlar.

İşte arkadaşlar, bizim tasarı aleyhinde bulunan arkadaşlarla ayrıldığımız nokta burasıdır. Biz bunları, az da olsa, muvakkat bir zaman için de olsa tecviz edemeyiz. Onların hareketini ehemmiyetsiz telâkki edemeyiz. Biz; Atatürk'ün büstlerini, resimlerini, heykellerini gözümüz gibi muhafaza etmeyi canımız kadar aziz bilmeyi ve onu korumayı çok üstün vazifelerden sayarız.

Bunu yapanların adedi isterse az olsun, isterse meczup, sarhoş kimseler olsun veya ister âdi politikacı olsun ne olursa olsun onların hareketlerini katıyen müsamaha ile karşılayamayız. Bilâkis nefretle, istikrahla görür ve onları şiddetli cezalarla tecziye etmeyi vazife biliriz ve bunu yapmakla o büyük adama olan vazifemizi yapmakla kalmamış aynı zamanda onun eserlerine olan koruyucu vazifemizi de yapmış oluruz.

Muhterem arkadaşlar, eğer cezai müeyyideler kâfi olsa idi ve bu saydığımız vazifeleri yapabilseydi, tabiidir ki, yeni bir kanuna hacet kalmazdı. Fakat kanun tasarısı aleyhinde konuşan arkadaşlarımın da bildikleri gibi bu dâvaların takibini Atatürk'ün hemşirelerine bırakmak ve dedikleri gibi ona yardım edecek fedakâr avukat arkadaşlara terketmek kâfi değildir. Kaldı ki, Atatürk'ün hemşiresi de nihayet bir fanidir. Öldüğü tak-

dirde avukatların takip salâhiyetleri de olmayacağına göre kanunun kıfayetsizliği kendiliğinden meydana çıkar. Halbuki bütün mağdurlara, tecavüze uğrayanlara yardım için en salâhiyetli elin savcılarının eli olduğuna ve onların salâhiyetlerinin en kuvvetli bir zıman temin ettiğine göre bu işi savcıya vermekte ne mahzur, ne zarar ve ne gibi bir imtiyaz tasavvur edilebilir? Son olarak üzerinde hakikaten hepimizin titizlikle durmak ve şiddetle müdafaa etmek istediğimiz nokta Anayasaya aykırı olup olmaması meselesidir. Hukukçu bir arkadaşınız değilim. Hakikaten Anayasamız her şeyin üzerindedir. Ona herkes gibi bendeniz de riayetkârım ve riayetkâr olmaya mecburum. Ama kendilerinin ilmine hürmet ettiğim, hukuk... bilgilerine güvendiğim ve adliye cihazında en yüksek mevkileri ihraz etmiş olan arkadaşlarımdan öğrendiğime göre bu tasarı Anayasaya aykırı olmadığıdır. Şu hale göre de tasarının kanuniyet kespsetmesi demokrasi dâvasının zedelenmesine değil, bilâkis dâvamızın yürümesine, mazimize hürmet edilmesine yalnız Türkiye'mizde milletimizin sevgisine değil, medeni cihanda hürmet kazanmış tarihe mal olmuş milletimizin büyük evladı Atatürk'ün mânevi şahsiyetine ve onun eserlerine bağlılığımızı yerine getirmeyi, borcumuzu edayı temin edeceği kanaatiyle tasarının kabulünü rica eder, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN – Refik Şevket İnce.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) – Aziz arkadaşlar, Atatürk sağ olsaydı gözleriyle görecekti; fakat mâneviyatıyla da görmektedir ki, bu millet hakka taallûk eden meselelerde namütenahi hassasiyete sahiptir; kendisini o kadar sevdiği halde bile her hangi imtiyazı ifade eder, bir mesele mevzuubahs olunca dahi haklı olarak hâkimiyeti milliyenin icabını yapmaktan içtinap etmez. Zaten Atatürk'ün en büyük meziyeti de hâkimiyeti milliyeye dâvasında bin bir tehlikeye göz yumarak kendi içinden gelen vicdanı milliyeye tercüman olarak çalışması onu muvaffak etmiştir ve muvaffakiyeti cesaretinin ve millete itimadının eseridir.

Arkadaşlar, bir hakikatı bir defa daha tekrar etmekten zevk duyarız ki, hiçbirimiz burada söz söylerken ve Atatürk'e karşı hürmet gösterirken bu milletin vicdanından gelen samimi sese tercüman olmak faziletinden uzaklaşmış değiliz ve aslâ bu, vârit değildir.

Atatürk'ün methiyesini yapan bizler, Atatürk'e minnet ifade eden bizler müşterek bir kanaatin seli altında bulunuyoruz.

İşte arkadaşlar, bütün milletin kalbinde yer ettiğinden dolaydır ki, Atatürk ismi anıldığı zaman nasıl içimizden bir hürmet duygusu geliyor-sa, Atatürk tahkir olunduğu zaman da bir ıstırap duygusu kendiliğinden

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

gelir. Sevilen şeylere, mâbutlara, ana babalara, millete, evlâda taarruz vukubulduğu zaman nasıl hususi bir teessür ve fazla bir tahassüs ne kadar tabîi ve müşterek ise; Atatürk'e karşı da vukubulan hakarete de aynı hisler tabîi ve müşterektir. Atatürk'e kör diyen bir adamın sözü ve kastı şenî altında, bu söz hakikat dahi olsa, bunun vicdani millîde menfî bir tesir yaptığını inkâr edecek zannederim tek Türk bulunmaz. Zaten hakaretler hakikati de ifade etse kanunen sarfedilme hakkını iktisap etmez. Yani kanunen memnu değildir demek mutlaka yapılmasına cevaz verilmiştir, mânasını tazammun etmez ve affınıza mağruren arz ediyorum, bu kanun üzerinde menfî ve müspet konuşan arkadaşların mücadelesinden doğan neticeyi o kadar telâşi mucip görmüyorum. Bir âmme hukuku vardır. Âmme hukuku ne demektir : Bu, âmmenin nizamını, âmmenin emniyet ve selâmetini ihtiva eden hukuktur. Vukuu halinde, bir kişiye karşı yapılmış olsa bile bütün âmme vicdanının, âmme menfaatinin haleldar olduğu zamanki tepkiyi hâsıl eder. Adam öldürmek, Erzurum'un her hangi bir köyünde vukua gelse dahi işitilir işitilmez vicdanı âmmede menfî tesirini yapar. Vicdanı âmmede menfî tesir yapan hâdiseler meyanına bu Atatürk sevgisini yerleştirmeye mecburuz ve öyledir. Arkadaşlar temas ettikleri için ben o fasla ait olan şeyi tekrar etmeyeceğim.

Arkadaşlar, bence bu dâvanın can noktasını Atatürk'e karşı bu kadar müşterek bir vicdan tesis edecek kadar yüksek bir mevki sahibi iken falan köyde, falan kazada, falan vilâyette, falan yerde vukubulan hakaretleri, falan mecmua ile yapılan her hangi bir hakaret suçun mutlaka Atatürk'ün hemşiresine mirasçılarına bırakmaya vicdanı âmme razı mıdır? Ben, Refik Şevket, iddia ediyorum ki, hiçbir zaman Makbule hanımdan geri kalan kardeşi değilim. Ben iddia ediyorum ki, Atatürk'ün evlâdıyım, iddia ediyorum ki, mirasçısıyım. Binaenaleyh memlekete ettiği hizmetlerin muhassalası olarak bana gelen vicdanî bir borcun tesiri altında kendime mal ettiğim bu adam hakkında bir dâva ikamesi, bütün kendisinin mirasçısı olan vatandaşlara şâmil olsun. Bütün vatandaşlar tarafından sevildiğine ve hakaret gördüğü zaman bütün vatandaşlar vicdanında müşterek teessür uyandıracağına göre vicdanı âmme namına vicdanı âmmenin mümessili olan savcılık, harekete gelsin. Binaenaleyh mirasçıların keyfi ile hâkim harekete gelmesin. İşte ben bu dâvayı bu noktadan görüyorum.

Arkadaşlar, tensip buyurursanız, hepinizin bildiği basit hakikatları tekrarlamayalım, hakaret suçları eşhasa karşıdır, şikâyeteye bağlıdır. Fakat kazara bir devlet memuruna, bir jandarmaya, bir polis neferine, bir

hâkim veya bir heyeti resmîyeye karşı oldu mu savcı harekete gelir. Bir Reisi devlete karşı oldu mu savcı harekete gelir. Meclise karşı olunca savcı harekete gelir, bakanlara karşı olunca savcı harekete gelir... Şimdi soruyorum arkadaşlar; Atatürk'e karşı vukubulan bir taarruz bir jandarma neferine iş görürken hakaret yapan bir adamın fiilinden daha mı az teessür vericidir ki, Atatürk'e hakaret yapıldıktan sonra şikâyet arzuhalı verilsin de jandarmaya polis neferine, mübaşire, hâkime veya savcıya hakaret ettiğinden dolayı kanunlar harekete geçsin? (*Bravo sesleri, alkışlar*) Benim anladığım budur arkadaşlar.

Ferit Bey arkadaşım sert beyanatı arasında, isterse savcı takibat yap-sın dediler. Ben onun fikirlerine iştirak ediyorum. Dâvayı bir defa bu şekilde ele alınca Atatürk'ün sövülmesine vicdanı âmmei müştereke teessür izhar ettiğine göre, tabii bunun neticesi savcılığın harekete gelmesi olmalıdır. Biz bunu böyle yaparsak evvelâ Türk terbiyesine, saniyen Türk faziletine salısen Türk nimetşinaslığına ve netice itibariyle Türk hukukuna hürmet ve saygı göstermiş oluruz.

Şimdi meseleyi şu şekilde bir neticeye yani vicdanı müştereki âmme-nin teessürüne tercüman olan savcılar tarafından takibata geçileceğine bağladıktan ve her vatandaşa bu hususta âmme dâvası tahrik etmek salâhiyetini kabul ettikten sonra böyle bir kanun yapılabilir mi keyfiyetine intikal edelim. Hukukçu arkadaşlarımın aklarını rica ediyorum, bu kanun, Atatürk'e has bir kanun değildir, Atatürk'e taarruz edenler hakkında bir kanundur. (*Soldan : Gürültüler, Allah, Allah sesleri*) Müsaade buyurun. Arkadaşlarımdan, şimdiye kadar sabit bir şekilde vâsıl oldukları kanaate muhalif bir mütalâa dermeyan etmemin aksı tesirini görüyorum. Diyorum ki : Atatürk'e taarruz edenler hakkındadır bu kanun. Yoksa Atatürk'e mahsus bir kanun değildir. Şimdi müsaadenizle demin söylediğim sözü aynen alayım. Hakaret, tezvîr ve tecavüz mahiyetleri itibariyle aynıdır. Ancak şahıslara karşı olursa cezası şudur, memurlara karşı olursa cezası şudur, Devlet Başkanına karşı olursa cezası şudur deniyor, Şimdi biz buna ilâve ediyoruz, Atatürk'e karşı olursa cezası şudur. Mahiyeti bundan ibarettir arkadaşlar. Binaenaleyh noktaî nazarıma muhalefet eden arkadaşlardan çok rica ederim, işi bu kadar basit bir şekle irca ettikten sonra bir nîza mevzuu da kalmaz. Bu takdirde Atatürk'e hakaret edenler hakkında ayrı ceza koyuyoruz. Reisi Devlete hakaret edenler için hususi kanun mu yaptık, hâkimlere sövenler için hâkimlere imtiyaz vererek ayrı bir kanun mu yaptık? Hâkimlere sövenler için, hâkimlere imtiyaz veren kanun mu yaptık? Hayır. Ne hâkimlere, ne memurlara, ne Reisi Devlete, ne Meclise ve ne de Heyeti Vekileye hakarete bulunanlar için

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

hususî kanun yapmadığımızı söyleyip dururken, Atatürk'e taarruz edenlerin cezasını tâyin ve tespît ederken niçin bunu Atatürk'e mahsus bir kanun diye telâkkî ediyoruz? Asla, asla! Çok rica ederim, meselenin mahiyeti bundan ibarettir. İmtiyaz yoktur. İmtiyaz varsa Reisi Devlet'in de vardır (*O başka sesleri*).

BAŞKAN – Sükhunetî muhafaza edelim.

REFİK ŞEVKET İNCE (Devamlı) – Varsa Meclise de imtiyaz vardır, varsa Bakanlara da imtiyaz vardır... Fakat hiç birisinde imtiyaz yoktur. Doğrudan doğruya suçu irtikâp edenlerin sıfatlarına göre, mağdurun vaziyetine göre ceza tâyininden ibaret bir vaziyet içerisindeyiz.

Şimdi arkadaşlar; ben de kabul edeyim ki, kanunun içerisinde, metninde bizleri olduğu gibi, hâkimleri dahi aşağı yukarı endişeye düşürecek mutlak ibareler vardır. Ben, şahsân mutlak ibarelerden çok içtinap eden bir arkadaşınızım. Bu Mecliste çalıştığım müddetçe daima sarîh olunulmasına ve bilhassa ceza bahislerinde fazla takdire gidilmemesine çalışmış bir arkadaşınızım.

Atatürk'ün eserlerine vakı tecavüzlerde ceza verilmesi prensibi kabul edilirse, ondan sonra kanunun mutlak ibareleri ve cezanın azlığı çokluğu üzerinde durulabilir, tadil edilebilir; fakat prensibinin kabul edilmesi lâzımdır. Tenkid hakkında tehlikede olması karşısında gösterilen hassasiyet çok şükranı muciptir. Bugün hâkimlerimizi matbuat tarafından vukubulan hakaret dâvalarında hakikaten tenkid hakkına çok hürmetkâr görünmekle iftihar ediyoruz. Bâzı noktaları tehlikeye düşürecek bir kayıt bulunmasını hiçbirimiz tecvîz edemeyiz. Bendenize eğer bu kanun bizi o tehlikeye düşürecek ahkâmı haizse metinden onları çıkarmak lâzımdır.

C. H. Partisinin sözcüsü olan Avni Doğan arkadaşımız, prensip itibarıyla Atatürk'ün heykellerine, büstlerine vukubulacak hareketlerin suç mevzuu edilmesini kabul ettikleri, ancak değiştirilmek üzere Komisyona havalesini teklif ettiler. (*Sağdan, "öyle değil" sesleri*). Evet, esbabı mucibeye göre tanzim edilmek üzere komisyona verilmesini istediler. Bu meselenin bunun için komisyona gönderilip gönderilmemesi takdirinize ait bir şeydir. Prensip kabul edildikten sonra bir usul meselesi için komisyona gönderip göndermemek, arzettiğim gibi, Heyeti Muhteremenin takdirine aittir.

Bence kanun arzettiğim şekil ve mahiyettedir, asla endişeyi mucip değildir ve hududu umumiyesi itibarıyla vicdanı umumiyemizin sesinin bir ifadesidir. Binaenaleyh maddelerde gerekli görülecek tadil yapılmak suretiyle bu kanunun kabul edilmesinde memleket namına fayda mülâhaza ettiğimi arzederim arkadaşlar, (*Alkışlar*).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Söz Nurettin Ertürk'ündür, aleyhte konuşacaktır.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) – Aziz ve muhterem arkadaşlar; Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında ayrı bir kanun tedvin etmenin lüzum ve ademilüzumu hakkında çok kıymetli fikirler dinledik. Meclis olarak ittifak ettiğimiz bir nokta var, bu büyük adamın mânevi şahsiyetine, heykellerine, büst ve resimlerine karşı yapılan tecavüzleri nefretle karşılamamızdır.

Kurduğu cumhuriyeti ve yarattığı inkılâpları müdafaa edeceğimize daha mektep sıralarında iken yemin etmiştik. Bundan dönmedik, dönmeyeceğiz.

Tasarının aleyhinde konuşanlar da en az lehinde konuşanlar kadar Ata'yı severler. Bendeniz de zaferle birlikte bâzı gazetelerin hücumuna mâruz kalmak ve kara listelerine girmek tehlikesi pahasına da olsa tasarının aleyhinde konuşarak Ata'nın kaleminden çıkan ve en büyük eseri olan Anayasayı müdafaa edeceğim. Bundan dolayı betbaht bir şahsiyetin duyacağı azabı değil fakat, vazifesini yapmış bir insanın gönül ferahlığını hissedeceğim. Atatürk'ün eserleri, inkılâpları ve yüce şahsiyetini ileri sürerek tasarının müdafaaası hatalı bir yoldur.

Kanun yapmak salâhiyetini elinde bulunduran bu Büyük Meclis istediği zaman ve istediği şekilde bir kanun yapamaz. Kanunların da kanuna uygun olarak yapılması lâzımdır.

Biz 69. ve 103 üncü maddelerin sarahati karşısında bu tasarıyı Anayasaya aykırı görüyoruz. Bir kısım arkadaşlar da mutabık görüyorlar. Her iki görüşün de kendisine has ve kuvvetli mesnetleri vardır. İhtilâf hukuki anlayışlarda olduğundan leh ve aleyhte konuşanların birbirlerine târize hakları yoktur.

Müzakere tabii seyrini takibederek Anayasanın 69 uncu maddesinin anlayışına ve daha açık bir tâbirle tefsirine müncer olmuştur.

Anayasanın tefsiri de Büyük Meclisin vazife ve salâhiyeti dâhilindedir. Ancak, bir kanunun tefsiri için evvelâ ihtisas komisyonunda müzakere edilmesi ve bir rapora bağlanması da şarttır.

Arkadaşlar, lisanımızda sağ kişi, ölü kişi tâbirleri kullanılmaktadır. Aramızdan ayrılıp ebediyete kavuşan Atatürk de ölü kişi olduğundan bunun aleyhine işlenen suçlardan dolayı hususi bir kanun tedvini Anayasanın 69 uncu maddesine münafi olur kanaatindeyim.

Ceza hukukunda büyük bir otorite olduğunda şüphem bulunmayan sayın İçişleri Bakanının Adalet Komisyonunda, hususi aftan bahsederek şahıslar hakkında da kanun yapılabileceğini söylemesi bu tezin kolay müdafaa edilir yeri olmadığını göstermiştir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Adalet Komisyonu raporunda :

Büyüklerle hayatında saygı göstermenin, öldükten sonra da hayırla yâdetmenin millî ahlâk ve terbiyemizin en iyi vasıflarından olduğu, Türk-lüğe ve millî tarihe hizmet etmiş şahsiyetleri daima saygı ve şükranla an-manın Türk Milletinin ahlâkında bir anane haline geldiği, sağlığında de-rin bir şükran ve saygı ile sevildiği (ve Hükümetin gerekçesinden daha ileri gidilerek) son zamanlarda Atatürk'e karşı yapılan neşriyatın ve bun-ların tahriki ile büstlere yer yer vâkı olan tertipli tecavüzlerin şahsiyete değil, fakat Türk inkılâp ve hareketlerine karşı olduğu mucip sebep gös-terilmiştir. Ceza Kanunumuzdaki mevcut hükümler inkılâplarımızı koru-maya kâfi gelmiyorsa ve bu hükümlerin noksan tarafları varsa bunları tadil ve ıslah etmek mümkündür. Yoksa ahlâk prensiplerini kanunî mü-eyyidelerle tesis ve himaye etmek bu Meclisin yaratacağı bir hukuk de-ğildir. Adalet Komisyonumuzun bu mucip sebebe dayanan raporu gele-cek nesillere iyi bir örnek olamayacaktır.

Tasarının gerekçesi ve Adalet Komisyonunun bu raporu hukuki bir mesnede dayanamıyor, her ikisi de hisse hitabediyor. Kanunların mucip sebepleri, hattâ müzakereleri hisse hitabetmemelidir.

Dünyanın her devrinde ve her yerinde Atatürk gibi, bir tarihin seyri-ni değiştiren, geri fikirleri yıkararak büyük inkılâplar yapan şahıslara mu-arız çıkması kadar tabii ne olabilir. Bu inkılâpları bütün bir millet iste-yip de, Atatürk yalnız kabul ve tatbik etmek mevkiinde kalsaydı elbette değeri bu kadar büyük olamazdı. Ona karşı duyulan sevgi ve saygının büyüklüğü, milletin büyük bir kısmının arzusu hilâfına bu inkılâpları ya-ratması idi. Bugün de birkaç soysuz, ihtiraslarını tatmin için bu menfur tecavüzleri yapıyorsa, durumu ağırandisman etmeye lüzum yoktur.

Arkadaşlar; Hükümetin ısrarlı tekzibine rağmen bir zamanlar memle-kette irtica vardır, Atatürk düşmanlığı baş göstermiştir diye, bir sürü yaygara yapıldı. Biz de memleketin birçok yerlerini gezip dolaşıyorduk, her sınıf insanla temasa gelip görüyorduk ki; bu memlekette ne irtica var, ne de Atatürk düşmanlığı var. Görülen hâdiseler memlekette irtica-ın baş kaldırdığı iddialarına mesnet olması için tertiplenmiş şaşkınlıklar-dan başka birşey değildi. Bununla partiyi sarsmak ve milletin gözünden düşürmek istiyorlardı.

Sırası gelmişken şurasını da arzedeyim ki; bu emellerine erişmek için, bazı gafiller kırmızı oy verenleri birer donkişot sanarak pohpohlamaya başladılar. Bâzı akılsız dalkavuklar da kırmızı oy verenleri vurgunculuk-la, Staviskilikle tavsif ve tehdide kalktılar, yine bâzıları da bu tasarı aley-hinde konuşanlara Atatürk düşmanı damgasını vurmaya yeltendiler.

Milletin hakiki iradesiyle bu mukaddes çatı altında toplanan bizler ne pohpohlara kulak verecek, ne de iftira ve tehditlere pabuç bırakacak adamlar değiliz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Halen her büst ve heykelin başına bir süngülü nöbetçi dikilmediğine ve son zamanlarda da bu gibi hâdiselerin vukubulmadığına göre durumu nasıl ve ne ile izah edeceğiz? Bu cidden üzerinde durmaya değer bir noktadır. Bu halin, tasarının hazırlanmasından olduğunu kabule imkân göremiyorum. İktidarla muhalefetin yeni bir ruh ve anlayışla hareket etmelerinden mi yoksa daha başka sebeplerden mi ileri geldiği kestirilemiyor.

Antidemokratik kanunları ayırıp çıkarmak gibi çok mühim işler yaptığımız bir sırada yine antidemokratik bir kanun tedvin etmek çok hazindir. Ceza Kanununun 516 ncı maddesiyle 480 ve mütaakıp maddelerindeki hükümler kâfi görülmüyorsa bu maddeler hükümleri tevsi ve cezalarının yalnız âzami hadleri yükseltilmek suretiyle çare bulmak mümkündür. 516 ncı maddede verese tarafından şikâyetname verilmesine de lüzum yoktur, re'sen takibat yapılabilir.

Bir vatandaşa yazı ile sözle yapılan hakaret veya bir vatandaşın resim, büst ve heykeline vâkı tecavüzle, Atatürk'e yapılan hakaret ve tecavüzü bilgi, anlayış ve dirayetlerinden asla şüphe edemeyeceğimiz Türk hâkimlerine bırakmak yerinde olur. Kanunun tâyin ettiği asgari hadle, âzami had arasında hâkim serbesttir, hattâ mucip sebep dermeyanına lüzum hissetmeden yalnız takdiren tâbirini kullanmak suretiyle madde-deki âzami haddi hükmedebilir. Yargıtay içtihatları da bunu müeyyittir. Her türlü iyi vâsıflarla mücehhez bulunan Türk hâkimleri cezaların âzami hadlerini hükmetmek suretiyle bu boşluğu doldurmuş olurlar.

Muhterem arkadaşlar; Kâmil Boran arkadaşım, büstlere vâkı tecavüzleri Hükümetin tedbirsizliğine hamlederek işin içinden sıyrılacaklarını zannediyor. İktidar ne kadar uyanık ve tedbirli olursa olsun muhalefetin de iyi niyetle hareket etmesi lâzımdır. Demokrat Partinin muhalefeti zamanında bu menfur hâdiseler olmuyor idiyse bu, kendilerinin iktidarları zamanındaki hükümetlerin tedbirli ve uyanık hareketlerinden ziyade o zamanki muhalefetin iyi niyetinden ileri gelmiştir.

Sayın Avni Doğan'ın grupları namına söylediği sözleri dinledik ve ince zekâsiyle politika yapmaya kalktığını gördük.

Ata'nın mânevi varlığı, eserleri, inkılâpları ve Anayasa bahis mevzuu olduğu zaman, bari politika yapmayalım. Memleketin yüksek menfaatini evvelâ parti zaviyesinden görmiyelim.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Muhterem arkadaşlar,

Atatürk'ü seviyorsak ona sonsuz saygımız varsa -ki şüphemiz yoktur- onun adını günlük politikanın üstünde tutalım. Anayasaya aykırı bir kanun çıkararak kötü bir çığır açıp Büyük Ata'nın aziz ruhunu tazip etmiyelim.

Mâruzatım bundan ibarettir. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Sait Bilgiç.

SAİT BİLGİÇ (Isparta) – Muhterem arkadaşlar; Adalet Komisyonu raporunda şöyle bir mütalâa mevcuttur: (Mütecavizleri harekete getiren kuvvetler şahsi bir düşmanlığın tesiri ile hareket etmemektedirler. Hedef inkılâplar - teceddütlerdir. Türk Milletinin hürriyetlerine ve Aziz Türk vatanına ve onun Kemalist rejim ve inkılâbına kasdolunmaktadır)

Bu mütalâa ilmî olmaktan daha çok hissidir. Zira şimdiye kadar Atatürk'ün heykellerine ve büstlerine 12 tecavüz vakası tespit edilmiş ve bunlardan ancak ikisinin faili meydana çıkarılmıştır. Bu faillerin de ne gibi bir saikle ve maksatla hareket etmiş oldukları hususu meçhulümüzdür. Muharrik malûm değildir. Gaye malûm değildir. İhtimaller üzerine hüküm bina edilemeyeceği gibi kanun da vaz'edilemez. Faili malûm hâdiselerden biri Kırşehir'deki tecavüz hâdisesidir. Gazeteler bu hâdisenin büstün bulunmakta olduğu mahalde bekçilik yapan bir şahısla arası açık olan bir sarhoşun bekçiden intikam alma gayesine mâtuf olduğunu ifade ettiler. Bu haber yanlışsa hareket inkılâplara aleyhtar bir zümrenin tahriki ve teşviki neticesi ise Hükümet bu ciheti açıklamalı ve delillerini Yüksek Heyetinize bildirmelidir. Tasarı Meclise getirilirken mevzuubahis hâdiselerden hiç olmazsa 3 ilâ 5 inin faili meydana çıkarılmış olmalı ve bunların kasıtları mahkeme kararı ile tebellür etmiş bulunmalı idi. Bugün ise ortada tek fail vardır o da düşmanı olduğu bekçiden intikam almak isteyen sarhoştur. Tasarının komisyondaki müzakerelerinde hazır bulunmuştum. Komisyon Sözcüsü Sayın Hâmit Şevket İnce orada mecmualardan bahsetmişlerdi. Bu mecmualardan birisi Orkun'dur. Ben Orkun Mecmuasının bir abonesi ve onunla yakın ilgisi olan bir arkadaşınızdım. O mecmuayı çıkaran Adsız hakkında açılan bir dâvanın müdafaasını üzerine alan Sayın Hâmit Şevket İnce aradan birkaç gün geçtikten sonra tek parti devri içinde vâkı bir işaret üzerine vekâlet vazifesini terketmişti.

Orkun mecmuasında Atatürk'ü hedef tutan bir yazının çıktığını ben şahsan görmedim. Eğer diğer mecmualarla, Necip Fazıl'ın Büyük Doğusunda varsa, bu memlekette yüzlerce mecmua çıkmaktadır, bunlardan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bir tekinden bir çatlak ses çıkıyorsa bu antidemokratik bir kanunun vaz'ı için kâfi bir sebep olamaz. Komisyon Sözcüsü huzuruza çıktığı zaman bâzı mecmualardan bahsetmiştir. Binaenaleyh, bu noktaya temas etmek isterim. Bu memlekette yüzlerce gazete ve mecmua çıkar. Hemen tamamı büyük Atatürk'ün yüksek şahsiyetini, vicdanı âmmeye tercüman olarak güzel bir dille tebarüz ettiriyorlar. Bu arada bâzı mecmualar da başkaca görüş de olursa kıyamet mi kopar? İzanına, ıdrakine, vicdanına ve kemaline güvendiğimiz büyük Türk Milleti en âdil hakemdir.

Gelenin keyfi için, geçmişe sögenlerin devrini epeyce arkada bıraktığımızı kaniim. Fatih'lere, Kanuni'lere, Yavuz'lara, büyük küçük adamlarımıza küfredilmiş sakat biz susmuşuzdur. Bu susuş onların büyük kıymetlerinden, tarihî şahsiyetlerinden birşey kaybettirmedi. Atatürk'de bunlar kadar, basit şahısların taarruzuna dayanabilecek kuvvette büyük bir tarihî şahsiyettir.

Bu tasarı kanuniyet iktisap ettiği takdirde huzurun değil huzursuzluğun âmili olacaktır.

Bâzı mâsum insanların yeni yeni tertiplere isnatlara mâruz kalacaklarını kabul isabetli olur.

Millet Demokrat Parti İktidarından cezai müeyyideler getiren kanunlar değil huzur ve iktisadi refah getirecek teşebbüsler ve kanunlar beklemektedir: (*Bravo sesleri*).

Adalet Komisyonu raporunda (Kanun fâni bir şahsiyeti tarihî tenkit hududu haricine çıkarmayı istihdaf etmemekte, tarafsız tetkiklere ve hükümlere sed çekmemektedir) denilmektedir.

Tarihçi tarihe mal olmuş bir şahsiyetin beşeri zaafı, iptilâları üzerinde de durabilir.

Büyük Mustafa Kemal melek değildi, o da insandı, belki onun da bâzı beşeri zaafı vardı. Tarihçi böyle bir nokta üzerinde duracak olursa bu tasarıda tâyin edilen cezadan kendisini kurtarabilecek midir? Yine komisyon raporunda büste tecavüz, Kemalist rejimine tecavüzdür, deniyor. Komisyonun Kemalist rejim tâbirinden neyi anladığı da cidden sorulmaya değer. (Türkiye Devletinin şekli bir Cumhuriyettir). Biz onu biliyoruz. Bu cumhuriyetin de tek parti, tek şef ve ısmarlama Meclis devrinin zihniyeti ile de kâbili telif olmadığı kanaatindeyiz. Rejimlerin şahıslara izafesi faşistlere yaraşır.

Tasarı kanun halini aldığı zaman böyle bir cümle sarfedecek olursam cezadan kendimi kurtarabilecek miyim?.. Komisyon sözcüsü bunu da izah etmelidir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Hulâsa arkadaşlar, tasarının naçiz görüşüme göre müdafaası hiçbir suretle kabil değildir. Ne kalem sahibinin ne de tarihçinin dilini bağlamaya hakkımız yoktur.

Arkadaşlar, bâzı arkadaşlarım temas ettiler, ben de huzurunuzda bir noktaya temas etmek istiyorum. Halk Partisinin tek parti olarak iktidarda bulunmuş olduğu bir devrede onların Ulus Gazetesinde baş yazıyı yazan bir adamları vardı, Falih Rıfkı. Bu yazar Mecliste mühim meseleler müzakere edilmekte olduğu bir sırada Ulus Gazetesinde yazdığı yazılarla şefin emrini empoze ederdi. O devri çoktan geçmiş bulunuyoruz. Eğer Mümtaz Faik Fenik'te o yolu tekrarlamak istiyorsa çok aldanırlar. (*Soldan, bravo sesleri, alkışlar*).

BAŞKAN – Söz Rifat Taşkın (Kastamonu) nundur.

HÂMÎT ŞEVKET İNCE (Ankara) – Şahsım mevzuubahis oldu. Söz istiyorum.

BAŞKAN – Müsaade edin efendim. Söz sırası Rifat Bey'indir.

RİFAT TAŞKIN (Kastamonu) – Aziz arkadaşlar; Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı üzerine ben de kısaca kendi görüşüme göre bâzı mâruzatta bulunacağım.

Arkadaşlar, devletler millî bünyeye tevcih edilen suikastlardan ziyade; siyasi teşekkül ve taazzufları ağır ceza müeyyideleriyle himaye etmişlerdir. Meselâ bizim Ceza Kanunumuzu ele alalım; Devletin şahsiyetine ve idaresi aleyhine işlenen fiil ve hareketler hakkında baplar, fasıllar açılmış ve ağır cezalar konulmuş olmasına rağmen milletimizin biyolojik mevcudiyetine, kültürel hayatıyetine ve içtimai, fıkri sahalardaki yükselme hareketlerine karşı olan tecavüz ve taarruzlar hakkında daha az ve daha hafif hükümler konmuştur. Bu hal sade bize mahsus bir noksan değildir. Hemen hemen her devletin ceza kanunları da aynı vaziyettedir.

Bunun sebebini şöyle izah edebiliriz : Yüksek tehlike ve ağır hiyanet suretiyle tavsif edebileceğimiz hareketler yakın zamanlara kadar fiiliyatta hep devletin siyasi, idarî, askerî teşekkül ve taazzuvuna karşı tevcih edilmiş ve millî bünyeye karşı suikastlara nadiren tesadûf edilmiştir. Binaenaleyh içtimai tehlike hep devlet mefhumu üzerinde düşünülmüştür. Fakat bugün cephe genişlemiş, daha mühlik yollar bulunmuştur. Soğuk harb ve propaganda metotlarıyla milletleri esasından ve özünden çürütmek, tahrip etmek usulleri icadedilmiştir. İrtica ve taassup propagandalarıyla mânevi inkişaf hamlelerini önlemek, fertler arasında tefrikalar, zümreler yaratmak, sahte ve yalan telkinlerle millî mukavemeti kırmak velhâsıl sevki vicdanisiyle birbirine sokulan bir vahdet arzeden insan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

topluluklarını içinden zehirleyerek cehalet karanlıkları içinde bırakarak tahrip etmek, birbirine hasım zümreler yaratarak kendi kendilerini mahv ve perişan etmek metotları en kesif şekilde faaliyet halindedir.

Bir milletin bünyesinde hukuki, siyasi, kültürel hayatîyetin temellerini, siyasi taazzuv şekillerinden tamamen müstakil olarak, onu vücade getiren halk topluluğu teşkil eder. Devlete nazaran halk topluluğu daha kıdemlidir, daha öncedir. Devletin bütün kuvvet membaları halk topluluğudur. Bugünkü dünya şartları halk topluluğunu, halk vahdetini, bu vasfı itibarıyla hukuki bakımdan ciddi surette himaye altına almak zaruretini ortaya çıkarmıştır. Devletten ziyade millî bünyeye karşı yapılmakta olan çeşitli suikastların ne büyük bir içtimai tehlike yarattığını gören ceza hukuku bu mevzuu ehemmiyetle ele almış ve her devlet bu bahis üzerinde ciddi etütlere ve yeni hükümler tesisine başlamıştır.

Aziz arkadaşlarım, Atatürk mefhumu vesile ve vasıta ittihaz olunarak son zamanlarda yazılan yazılar ve yapılan çirkin hareketler, ölmüş bir adama karşı değil, hep millî bünyeye tevcih olmuş bir cinayettir. Bu suçların gizlice, sinsî bir tarzda ve sistematik bir şekilde yapılması tarzından ve yapıldığı zamanın tarzı intihabından ve millî bünyemiz üzerinde bıraktığı tesir ve neticelerden çok açık ve katî surette anladık ki, bu hareketlerin mânevî unsurunu teşkil eden kasıt milletimizi hurafeler içinde karanlıkta bırakmak, terakki ve inkişaf hamlelerini durdurmak, fertler arasında tefrikalar, husumetler yaratarak inkılâpları yıktırmak gibi en şenî ve en mühlîk suinîyetlerdir.

Arkadaşlar, tasvibinize sunulan kanun tasarısı millî bünyemizi bu cinayetlerden korumak için Hükümetimiz tarafından zamanında atılmış isabetli ve basiretli bir adımdır. Kanunun metninde Atatürk'ün mânevî varlığını ve onu temsil eden her şeyi zikir ve tasrih etmek de zaruridir. Çünkü son günlerde millî bünyeye karşı baş gösteren hareketlerde Atatürk'ün ismi ve büst ve sembolleri bir vasıta olarak kullanılmış ve bu vasıta ile bütün inkılâp ve yükselme hamleleri kundaklanmak maksadı takibedilmiş ve bu tarzda hareketle Ceza Kanununun pençesine düşmek için hukuki cihetten dikkat ve itina ile bir açık kapı aranmış ve bulunmuştur.

Biliyoruz ki, son inkılâplarımızın her biri Türk Ceza Kanununda az çok cezai müeyyidelerle teker teker himaye altına alınmıştır. Nitekim doğrudan doğruya bu inkılâplara tevcih edilen tecavüz ve taarruzlar dolayısıyla mahkemelerimizde birçok dâvalar görülmektedir. Fakat bu inkılâpları bir kûl halinde nefsinde ve sembollerinde cem ve temsil eden ve memleketimize karşı bütün cihanın sevgi ve hürmetlerini celbeden Ata-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

türk mefhumu vasıta ittihaz olunarak inkılâplara karşı bu perde altında yapılacak taarruz ve tecavüzler Ceza Kanunumuzun çerçevesi dışında kalmakta ve kanunda yazılı olmadıkça hiçbir kimseye ceza verilemeyeceği de şüphesiz bulunmaktadır. Bu suikastlarla vicdanlarını ve ellerini kirletmiş olan insanlar kanunun bu boşluğundan istifade ve bütün inkılâplara küll halinde hücum yolunu bulmuşlar ve millî bünyeye karşı olan asıl maksatlarını temin için Atatürk mefhumunu vasıta ve bir siper olarak kullanmışlardır.

Binaenaleyh, Atatürk'ün ismi ve sembolleri bu kanunla tesisi zaruri görülen suçun kanunî unsurunu teşkil etmek zaruretindedir. Bu kelimeler kanunun metninde yazılmadıkça önüne geçilmek istenilen suçun unsurlarını tespit ve tavsife imkân yoktur.

Keza, bu hareketleri, tasarı gerekçesinde gösterilen hukuki sebeplerle pozitif şekilde kanunun metninde tespitinde de lüzum yoktur. Tahkir ve tezyif şeklindeki tezahürler kâfidir, bu tezahürlerde güdülen kasıt mündemiçtir.

Milletler inkılâbı tarihinde bir vakıa ve bir hârika teşkil eden Atatürk mefhumunu kişi olarak tarif etmeye ve kişiye hâs olan hukuki münasebetlerden bahsetmeye de bu kanunun ne ruhu ne de maksadı müsait olmadığı gibi, Atatürk üzerinde ilmi araştırmalar ve ilmi şekildeki tenkidlerde tahkir, tezyif ve tahrif suretiyle yapılamayacağından, kanunun tamamen maksadı dışında kalmaktadır. Bu kanun bugünkü dünya şartları karşısında gerek içeriden, gerek dışarıdan gelecek içtimai tehlikeyi önlemek için âcıl bir ihtiyacatın, bir zaruretin ifadesidir. Zarar ve zaruretin izalesi hukuki bir vecibedir. Millî menfaatlerimiz namına bu kanunun kabulü kanaatimce zaruridir. Fakat kanunun metni ve içindeki terimler üzerinde bilâhare kanunun maddeleri müzakere edilirken, ayrıca görüşülür ve o metinlerde mahzurlar görüldüğü takdirde değiştirilebilir. Binaenaleyh prensip itibariyle kanun tasarısının küllünün kabulünü ben-deniz de heyeti muhteremenizden bilhassa rica ederim.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Efendim, Sait Bey arkadaşımız sözleri arasında Nihal Atsız'ın vekâletini alıp iki gün sonra istifa ettiğinden bahsettiler ve fazla tafsilat vermediler ve bu beyaniyle benim şerefimi gölge altında bıraktılar. Bu meseleyi izah edeyim : Nihal Atsız'la, Bulgaristan hududunda öldürülen Sabahaddin Ali arasında bir hakaret dâvası vardı. Bana dediler ki : Milliyetçi, ateşin bir genç olan bu adamın dâvasını senin gibi milliyetçilik yolunda tanınmış bir avukata vermek istiyoruz, bunu al. Ben de : Memnuniyetle, dedim ve vekâletini deruhde ettim. İlk celseye girdim. Karşımızdaki komünistti, dikine komünistti, cesurdu,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

vekil bile tutmaktan müstağni kalacak kadar idealist bir adamdı. Hakikaten şayanı nazar bir adamdı. Ertesi gün bir komşum : Sen kimin müdafaasını yapıyorsun biliyor musun? dedi. Biliyorum. Nihal Atsız'ın, dedim. Bana : Şunun saçına bak, rengine bak, şu eserini okuduktan sonra göreceksinki bu adam müdafa edilemez. çünkü bu adam ırkıcıdır. tamamen Hitlerizme tâbi bir adamdır, dedi. Ben de o halde ver şu kitabı, bu gece okuyayım dedim ve aldım, okudum. Kitabın adı : (Sarhoşlar gecesi) Atatürk orada, o kitabda mânen, maddeten öldürülüyor; okuyanlar bilirler. Atatürk bütün hüviyetiyle tehzil ediliyor, tahkir ediliyor. (Sarhoşlar gecesi) kitabını okuduktan sonra ben, bu adamın vekâletini alamam dedim, ertesi gün usulen bir mektupla kendisine bildirdim, ve : Benim dudaklarım sizi müdafa edemez dedim, vekâletini terkettim. Milliyetçi diye vekâletini aldığım fakat Hitler'in peşinde, Hitlerizimci olduğunu yani ırkçı olduğunu anlayınca kendisini bıraktım.

SAİT BİLGİÇ (Isparta) – Hitlerin peşinde değildi.

HAMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Müsaade buyurun, arkadaşımın bu sözü bana bir şey hatırlattı. Biz encümende 141 ve müteakip o meşhur ve muazzam maddeleri müzakere ederken dediler ki; ırkçılar bundan ayırım, bunlar milliyetçi demektir, komünist değildir. Biz bu teklifini müttefikân reddettik. Çünkü arkadaşlar biz, ırkçılığın, bu ideolojinin ne olduğunu bilenlerdeniz. Onun memlekete getirdiği ve getireceği zararları bilenlerdeniz. Şimdi anlıyorum ki Nihal Adsız arkadaşıştır.. Onun için müdafa ediyor.

BAŞKAN – Selim Ragıp Emeç.

SAİT BİLGİÇ (Isparta) – İsmim geçti, cevap vereceğim.

BAŞKAN – Siz konuştunuz.

SAİT BİLGİÇ (Isparta) – Evet konuştum. Fakat Hâmit Şevket Bey ismini karıştırdı, ırkçı dedi, cevap vereceğim. (Söylesin sesleri)

BAŞKAN – Buyurun.

SAİT BİLGİÇ (Isparta) – Arkadaşlar; Ceza Kanununun tadili tasarısı komisyonda müzakere edilirken, Hâmit Şevket Beyin dediği şekilde ırkçıların bundan istisna edilmesini istedim ve esbabı mucibe olarak şunu söyledim : (Bu memlekette hareket halini almış bir ırkçılık cereyanı yoktur, bu memlekette bilâkis bâzı kimselerde ekalliyet şuuru vardır, öldürülmesi lâzımgelen şuur bu şuurdur. Yoksa hareket halini almış bir ırkçılık yoktur dedim. Hâmit Şevket Bey bundan istidlâl ediyor ve hükme varıyor, diyor ki : Ben ırkçıyım. Eğer Hâmit Şevket İnce'nin anladığı ırkçılık bu ise evet ırkçıyım ve bununla iftihar ediyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN – Selim Ragıp Emeç!

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) – Aziz arkadaşlarım, Adalet Komisyonunda hararetli münakaşalara mevzu teşkil ettikten sonra geçen Cuma günü celsede yüksek heyetinizce muhtelif cepheden tetkik edilmiş olan “Atatürk aleyhine işlenen suçlara ait kanun tasarısı” hakkında bir çok kıymetli hatiplerden sonra söz almak ve konuşmak bir cesarettir. Bunu müdrükim. Fakat mevzuun büyük ehemmiyeti; bir milletvekili sıfatıyla bu husustaki kanaatlerimi benim de yüksek heyetinize arz etmeme beni mecbur etmektedir. Huzurunuzda bu maksatla ve müsamahanıza sığınarak çıkmış bulunuyorum. Beni de, diğer arkadaşlarım gibi, tahammülle dinlemenizi istirham ederim.

“Atatürk aleyhine işlenen suçlara ait kanun tasarısının” hangi şartlar altında huzurunuzda getirildiğini bir an için hatırlamak, böyle bir kanuna lüzum olup olmadığının cevabını da beraberinde taşır olduğu kanaatindeyim.

14 Mayıs tarihinden evvelki hâdiselere bakıldığı zaman, memleket bünyesini esaslı surette alâkadar eden prensip dâvalarının sadece nizamlı bir hürriyet rejiminin hasreti etrafında mihrâklandığı görülür. Bu dâva halledilip de netice istihsal olunduktan sonradır ki, ortaya, Türk inkılâbını müteessir eden bir takım hareketler çıkmaya başlamıştır.

Bir müddetten beri yüksek heyetinizi meşgul eden kanun tasarısı, benim görüşüme göre, işte bu gibi hareketlerin bir aksülameli olarak huzurunuzda sevk edilmiştir. Her aksiyonun bir reaksiyon doğurması gibi, bu tasarı da, vukuuna işaret ettiğim hâdiselerin tabii ve mantıki tepkisi ve mevlûdu olmuştur : Mamafih bu münasebetle deniyor ki; bu tasarı anti-demokratik bir hükmün ifadesidir. Yine deniyor ki, böyle bir kanun isdar etmek Anayasa hükümlerine ve bilhassa onun 69 uncu maddesinin muhtevasına aykırıdır ve nihayet iddia olunmaktadır ki, şahsa mahsus kanun dünyanın hiçbir tarafında görülmüş şeylerden değildir.

Aziz arkadaşlarım; bir kanunun antidemokratik olup olmaması, onun, bir kitle veya zümreye taaddi eder bir mahiyet taşımasıyla mukayyet olmak icabeder.

Halbuki, bugün, bizi meşgul eden mevzu; bu millet ve memlekete inkârı hiçbir kimsenin aklından geçmeyen büyük ve ihyakâr hizmetler ifa etmiş olan bir sembol adamın hâtırasını; günlük politika hâdiselerinin yarattığı çeşitli keşmekeşlerden uzak tutınak ve bu yüzden mütemadi surette husule gelen cemiyet huzursuzluğuna artık bir son vermek gayesine mâtuftur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yaşayan bir adama imtiyaz temin etmeyen; rihlet etmiş bir kimsenin yakınlarına da hiçbir fayda sağlamayan ve sadece, bir taraftan umumî sükûtu devam ettirirken milletçe sevilen ve hizmetleri şükranla anılan fena bulmuş bir dehaya da mânevi huzur vermekten başka bir maksadı olmayan bir kanun, nasıl olur da antidemokratik addolunabilir? Bu cihet bilhassa anlaşılması ve anlatılması güç bir meseledir.

Demokratik esaslara münafı bulunuşunu mantıkan ispat etmek mümkün olmayan böyle bir kanunun Anayasa hükümlerine ve bilhassa onun 69 uncu maddesi muhtevasına da aykırılığını delillendirmenin müstahyel olduğuna da işaret etmek yerindedir. Zira, Anayasanın 69 uncu maddesi Türk vatandaşları arasında eşitlikten bahseder. Ben ve benim gibi düşünenlerce Atatürk'ün hâtırasını diğer vatandaşlar için imtiyazlı bir mevkîe yükseltmek daiyesi bahismevzuu değildir. Fakat millî hudutları, bir avuç içinin dar sathını tanzir edecek kadar mahdud bir sahaya indirilmek istenmiş olan bu memlekete tabîi ve coğrafi sınırlarını temin etmekle kalmayarak, her çıktığı yere bir daha dönmezliği prensibi ile mütemadiyen geri itilmiş olan şerefli ay yıldızlı bayrağı çekildiği yerlerden bir kısmına tekrar ve milletlerarası mezmum bir kaide istisnası olarak, ulaştıran ve haysiyeti paymal edilmiş bir millete eski yüce şerefini iade ettiren ve asker olarak benzeri nadir, mütefekkir olarak kıymeti gerçek, idareci ve rehber olarak misli kolay gösterilemeyen bir adamın kadrini sadece tebci ve takdirden ibarettir.

Bu münasebetle bir Fatih veya Sinan için böyle bir hükmün derpiş olunmayarak bu imtiyazın münhasıran Atatürk için tanınmak istenmesi iddiası ise tamamen gayrivârîttir. Çünkü İstanbul Fatih'i için fetih sırasında, askerlerini ne şu istikamet yerine bu istikametten sevk etmekle fuzulen bir şu kadar insan hayatını heder etmiş olmak iddiası ileri sürülmektedir, ne de dâhi teknisyenin şu veya bu eserdeki sanat noksanı iddiası, kütteleler arasında bugün her hangi bir fikir kaynaşmasına sebep olmaktadır?

Buna mukabil en iptidai ihtiyacından, en yüksek kemalâtına kadar Türk Milletinin, ihyaen tesis eden varlığı üzerinde ayrı ayrı emeği geçen Atatürk'ün yaptıkları kadar yapmadıkları da bugün bu millet içinde bir tefrika mevzuu olarak türlü yönden çekiştirilip durmaktadır. Maksat bu haksız nizaâ bir nihayet vermekten ibaret olduğu için onu sevmek iddiasında bulunanların kıskanç muhabbetleriyle ondan esirgedikleri huzur, heyecan, onun bu huzura kavuşmasına engel olan bâzı hukukçu arkadaşların hiçbir ihtiyacı nazara almayarak sadece metinlerin kuru ve ruh-suz müeddasına sadık kalmak iddialarına kurban edilmemelidir. Anlayış

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ve zaruretleri takdir adaletin üssülesasını teşkil eder. Atatürk aleyhine işlenen suçlara mütedair olarak huzurunuza arzolunun kanun tasarısı kanaatimce böyle bir takdir ve anlayışın ifadesidir.

Aynı anlayışa varmak, hükümetle birleşmek bizden bir başkası demek olmayan icra organımıza zaruretleri takdir etmek bakımından vazife kolaylığı sağlayacaktır. Bu imkânın kendisinden esirgenmemesi isabetli ve tabîi olmaz mı?

Aziz arkadaşlarım;

Bu münasebetle işaret etmek gerektir ki, bir cemiyetin tarihi tekâmül seyri içinde, onu, anonim bir hüviyet gibi mütalâa etmeye imkân yoktur.

Biz istesek de, istemesek de bu milletin Osman'ları, Fatih'leri, Selim'leri, Yavuz'ları, Kanunî Süleyman'ları gibi Atatürk'leri, Sinan'ları, Gazi Osman Paşaları ve Namık Kemal'leri bulunacak ve bunların, fitri olan kabiliyetleri minnetlerimizi dâvet edecek hizmetlerle bizleri her zaman yüz yüze getirecektir.

Nasılki asırlar boyunca bânisinin ismini taşımak gururunu tatmış olan Osmanlı Devletine bundan hiçbir şerefsizlik duygusu gelmemişse Türk Milletinin yardımına ona tâlihinin en mâkus anında bir hızır gibi yetişen mümtâz evlâdı Atatürk'ün hatırasına ve hizmetlerine karşı mânevî bir kadirşinaslık eseri olarak yükselteceği kanun âbidesi de, milletin, bu duygulu hareketinden dolayı, hukuk ve demokrasi cihanının nazarında asla gülünç yapmayacak, küçük düşürmeyecektir.

Sayın arkadaşlarım; bu dâvada, Atatürk'ü seven, hizmetlerini şükranla anmakla beraber ondan; anlaşılması güç olmayan mânevî huzura kavuşmak gibi tabîi bir hakkı, sulp bir hukuk prensibinin dallandırıcı menşuruna tutup ona çetrefil bir mahiyet izâfe ederek bu hakkı ondan uzak bulundurmak isteyen muhterem arkadaşlarla beraber Atatürk'ün musaffa bir tesisi olmakla övünen ve bir parti olarak yalnız kendisini ona nispete lâıyk bulan C. H. P. sinin zihniyetini bu dâvada da anlamak güçtür. Daha doğrusu Büyük Ata'yı yıllar boyunca tabîi istirahatgâhından mahrum bırakmış olan bu zihniyetin, hiç olmazsa bugün bu vesile ile geçmişteki günâhının kefaretinin ödemesi beklenirken, o vazifeyi yerine getirmekten de çekinmesi, insan mantığının politika zaviyesinden düşülebileceği galâtın âzametini hakkında hayıflandırıcı bir ölçü vermiş oluyor ki, ne derece hüznün yaratsa kâfi sayılamaz.

Sayın arkadaşlarım; bu Kanun tasarısının bundan evvelki müzakere safhasında muhterem hatiplerden biri, Atatürk hakkında yazılan bâzı hak tanır makale ve bentlere karşı mürailik damgasını yapıştırmakta tereddüt göstermedi.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sayın arkadaşlarım; Mürailik; hayatta olan kudretli insanlara o insanlardan muhtemelen gelebilecek en'am ve ihsanlara intizaren (Tâbiri mâzur görünüz) bir kuyruk sallama hareketi olarak vasıflandırılabilir.

Fena bulmuş Atatürk'ten bundan böyle hiçbir kimsenin bekleyebileceği bir habbe yoktur. Binaenaleyh bu teşhis bence insafsız ve yersizdir.

Hayatta iken ondan madde olarak çok şeyler almış olanların karşısında direnerek ondan bir zerre almamış olan ben ve benim gibilerin, burada ve bilvesile bu hakikatı belirtmem; bir takım müdafaasız ve samimî kalem sahiplerinin hakkına saygı göstermek bakımından da bir vazife idi. Bu ifadem ile o vazifemi yerine getirmiş oluyorum ve Atatürk'ün şahsını ve inkılâpkâr eserlerini şenatlerden masun tutmanın başlıca imkânını temin edecek olan önümüzdeki hukuk âbidesinin, her türlü dar mülâhazalardan sıyrılarak, sadece kasdettiği hedefe ulaşmak bakımından kabulünü, sizlerden biri olarak arz ve istirham ediyorum. *(Alkışlar)* Ve aşıkâr olan takririnize iltica ediyorum.

BAŞKAN – Üzerinde konuşacak Lûtfi Tokoğlu (Kocaeli).

LÛTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) – Biz kanun tasarısının üzerinde konuşacağız.

İki celseden beri müzakere edilmekte olan mevzu bir kanun tedvin etmekten ibarettir. O sebepten dolayıdır ki, önce kanun tedvinini için lüzumlu olan şartların nelerden ibaret olduğunu kısaca arz etmek isteriz.

Buyuruldu ki ve daima da buyurulur ki, kanun içtimai zaruretlere bir cevap olmak üzere tedvin edilir. O halde içtimai zaruretlerin mevcudiyeti nasıl takdir edilir. Şüphesiz içtimai zaruretlerin bir kanun tedvinini icbar ettiği hususunu takdir, muhakkak surette içtimai hâdiselerle yakından yakına temas eden uzuvların daha ziyade salâhiyeti içinde bulunan, fakat kanunu tedvin etmek için lâzım olan bir de usul köprüsü vardır. O halde bu usul köprüsü neden ibarettir? Bu usul köprüsünün başında içtüzük hükümlerine göre önce komisyonlar çalışması, ikinci olarak Anayasaya uygunluğu veya aykırılığı mevzuu bahis edilir.

Karşımızda bir mesele vardır. Kanunu ileriye sürenler bir tez ortaya atmış bulunuyorlar, kanunun aleyhinde konuşan arkadaşların da bu teze karşı bir antitezleri mevcut bulunmaktadır. Tezle antitezi burada karşılaştırmak mecburiyetindeyiz. Tasarıyı ileri atan Hükümet mevzuu kanun tasarısının içtimai bir zarurettten doğduğunu ileri sürmekte ve bu tasarının Anayasa hükümlerine muğayir bulunmadığını, bu sebepten en büyük Türk'ün hakkını korumak için bu kanunun kabul edilmesi iktiza edeceğini müdafa etmektedir. En büyük Türk'e karşı Türk Milletinin hürmeti baki kalmıştır, baki kalacaktır.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Antitezdeki mütalâaya göre ise : Bu Kanun Anayasa hükümlerine mugayirdir denilmektedir. O halde mesele Anayasa meselesi olarak tetkik edilmek lâzımdır. Böylece bu kanunda iki meseleyi birbirinden ayırmak zorunda kalıyoruz.

Demek oluyor ki bu kanun hakkında reylerimizi kullanmadan önce usulü meselenin halledilmesi gerekmekte, Anayasa Komisyonundan alınacak neticeye göre eğer bu kanuna Anayasa mugayir değilse şüphesiz ki içtimai hayatla dahi yakın alâkası olan Hükümetin buradaki görüşünü desteklemek gerektir. (*Gürültüler*)

Müsaade buyurun. Arzedeyim. Bu kanun prensip itibariyle yalnız Adalet Komisyonundan geçmiştir. Komisyonda ve halen huzurunuzda münakaşa edilen antitez de, bu kanun tesisinin Anayasaya aykırı olduğu fikri sarıh bir surette reddedilememiştir. Çünkü bu husustaki fikri, bir rapor halinde ancak Anayasa Komisyonu halledebilmek iktidarındadır. Kanaatimce bu komisyonun fikri alınmadıkça B. M. M. sinin bu hususta karar vermesi doğru olmaz. Nitekim iki celsedir konuşma yapan muhterem arkadaşlarımızın çoğu, konuşmalarında kendilerinin hukukçu olmadığını ileri sürmekle bizim bu fikrimizi, daha önceden teyit etmiş bulunmaktadırlar.

Şu kısa arzımla heyeti muhteremenize bir ihtisas dâvasıyla karşı karşıya bulunduğunuzu beyan etmek isterim. Bu gibi ahvalde ise içtüzüğümüzün hükmü, tasarının Anayasaya uygun olup olmadığının hallini Anayasa Komisyonunun salâhiyetine terketmiş bulunmaktadır. Bu sebeple müsaade buyurulursa daha evvelden verilmiş olan, müzakerenin kifayetine dair, takrirler vardır, bunlar oya konsun, kabul edildikten sonra yine tasarının Anayasa Komisyonuna iadesi hakkında daha önce verilmiş olan takrirler oya konsun ve meselenin birinci safhası böylece halledilmek suretiyle, mevzuu kısımlara ayırmak suretiyle daha kolay ve esaslı bir suretle tetkiki imkânını sağlamış oluruz.

UMRAN NAZİF YİĞİTER (Konya) – Muhterem arkadaşlar, bendeniz de Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkında Yüksek Meclise gelen kanun tasarısının üzerinde konuşmak istiyorum. Bugüne kadar devam eden konuşmalar arasında bizim neslimize manzumelerle, şarkılarla Atatürk ve Atatürk'ün inkılâbını aşılama savaşı müstesna, hemen herkes söz almış ve yalnız o nesil insanları derin ve mânidar bir sükûtle bu sahneyi seyredelmış bulunmaktadır.

Arkadaşlarım, tasarının elbette ki, bir zihniyete karşı ve bir ihtiyaca istinaden Hükümet tarafından isdar edilmiş olduğunu, hazırlanıp arze-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dilmiş olduğunu kabul etmek, mantıki mülâhazaların icabıdır. Fakat bu tasarıya muhalif olarak ileri sürülen tezleri tetkik edecek olursak bir anda bunlar hakkında Meclisin bilhassa bugünkü şimşekli havası içerisinde aksine veya lehine bir karara varacak vaziyette değiliz. Buyuruyorlar ki bu tasarı Anayasanın 69 uncu maddesine mugayirdir. Birçok hatip arkadaşlarımızın buyurdıkları gibi bizim Anayasamızın 69 uncu maddesi Türkleri kanun nazarında müsavi bulduğu ve her türlü zümre, fert ve aile imtiyazlarının mülga olduğunu ifade eder. En basit hukuku esasiye kitabına müracaat edildiği takdirde bu hükmün elbette ki senelerce hükümler olmuş derebeylik hukukuna bir nihayet arzusundan doğduğunu anlarız. Anayasa tedvin olunurken burada hizmet görmüş milletvekilleri, bir gün ölmüş, ebediyete intikal etmiş bir kimsenin imtiyazlı bir şahsın haline kalbine mâni olmak için hüküm vaz'ını elbette ki düşünmemişlerdir.

69 uncu maddenin sarıh ifadesindeki fert tâbirini iki türlü anlamadan başka çare yoktur. Bunun bir tanesi şahıs, diğeri, lûgavi mânasiyle ferttir. Şahıs, hepinizin bildiği veçhile, bir takım hak ve vecibelere sahip kimsedir. Binaenaleyh ölmüş bir insanın şahıs mefhumu içerisinde mütalâasına elbette ki ne kanuni ve ne de mantıki imkân vardır.

Yine bu kanunun ısdarına muhalif olan arkadaşlarımız diyorlar ki biz tunç ve heykelleri korumak için kanun mu ısdar edeceğiz? Devlet malına karşı ızzar kastıyla suç işleyenleri cezalandırmak için maddeler vardır. Arkadaşlar ben öyle zannediyorum ki, bu teze karşı da denebilir ki, bu kanun hiçbir zaman tunç, alçı heykelleri, resimleri himaye etmek maksadiyle buraya getirilmiş değildir. Bu elbette ki daha başka kutsi ve mânevi mânada olmalıdır. Heykeli tahrip eden bir kimse acaba âmmeye mahsus, umuma mahsus bir parkta bir çiçeği koparan bir insan gibi mi hareket etmektedir? Elbette ki kastı sadece bir heykeli tahrip değil, binbir inkılâbımızın sembolü olarak yaşayan heykel vasıtasıyla bizzat eşsiz inkılâplara karşı tecavüzdür. Binaenaleyh 516 ncı madde ile iktifa etmek demek, bir sirkat suçu ile eve giren, hırsızın mesken masuniyetini ihlâl den dolayı tecziye ettiğimiz halde sirkatten dolayı serbest bırakmak demektir. Yani, sadece Atatürk heykelini ızzardan dolayı bir kimseye 516 ncı madde ile 3 gün veya 3 ay ceza verip de inkılâplara karşı tahkir ve tezyife göz yumacak olursak o zaman hakiki kastı cürmiyi tecziye etmiş olamayız.

Yine buyuruyorlar ki; bu kanun heyeti umumiyesi itibariyle antidemokratiktir. Bence, yine denilebilir ki, bu kanun antidemokratik bir hüviyet ve mahiyette değildir. Yukarıda arzettiğim mülâhazalar bunun bir

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

delilidir. Bir noktaya da temas edelim : Bundan bir hafta evvel Yüksek Meclisimizde kan gütme suçlarına dair olan kanun antidemokratik olarak mülâhaza edilmiş ve kaldırılması ileri sürülmüştür. Fakat Yüksek Meclis bu kanun hakkında ileri sürülenleri bugünün icaplarını nazara alarak bu teklifi reddetmişti. Demek oluyor ki; kısa bir zaman için dahi olsa bâzı zaruretler, bâzı fedakârlıkları mubah kılmaktadır. En nihayet sayın arkadaşlarım, bu işin bir de sosyal tepki ve neticeleri mevzuubahistir. Bu kanun Yüksek Meclise gelmiştir. Çok kötü bir tesadüf eseri olarak Zafer Gazetesinin, hakikaten hiçbirimiz tarafından tasvip edilemeyecek bir neşriyatının yarattığı sınırlı hava içerisinde müspet veya menfi bir karara varılmanın güçlüğüne takdir ediyorum. Fakat fevrî bir kararla bu önemli mevzu üzerinde kanunun reddi şeklinde bir karar verilmesinin de haricî tesirlerin ve zatî hâdise bakımından doğru olmayacağı kanaatindeyim.

Kanunun hazırlanması ve tertibinde bâzı hatalar vardır. Ceza kreteryonları, sebep ve âmiller üzerinde durulması icabeder. Bunlar üzerinde söylenecek sözlerimiz vardır. Fakat bendenizin dinlediğim hatiplerin ifadelerinden anladığım şudur ki, esasta aşağı yukarı ittifaka yakın bir ekseriyet vardır. Binaenaleyh, bendeniz bâzı arkadaşlarıma iltihak ederek, prensibini tasvip ettiğim tasarının enine, boyuna gerek Anayasa bakımından, gerek antidemokratik olup olmadığı noktasından, iyi bir tetkikten geçmesini teminen Anayasa Komisyonuna havalesini istirham ederek sözlerime son veriyorum.

BAŞKAN – Aleyhte, Ali Fahri İşeri (Balıkesir).

ALİ FAHİRİ İŞERİ (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar; böyle bir kanuna ben lüzum görmüyorum. Çünkü fayda yerine zarar getirecek, birçok mâsum vatandaşları belki zindanlarda çürütecek. Bu Halk Partisi Hükümetlerinin tuttuğu yol ve gittiği siyasettir. Biz de o yola doğru mu gidiyoruz? Bir, iki misal getireyim.

Biz muhalefette iken, Halk Partisi iktidarda iken Karacabey’de eşraftan Kırımlızade Cemal Bey İnönü’ye küfür etti diye senelerce hapishanelerde yattı, yine Bandırma’nın Edinmek nahiyesinde Hafız Tahir Efendi güya Atatürk’e hakaret etti diye zindanlarda süründü. Mahkûmiyeti var diye bu adam bugüne kadar resmen bir vazifeye de alınamıyor. Yine Bandırma’da Veysali İsminde bir mecnun vardır, o da askerliği esnasında güya Atatürk’e küfür etmiş diye ceza gördü. Zaten bu zavallı mecnun, meczup askerliği esnasında silâhının numarasını belliyemeyen ve silâhının el kundağına çakı veya bıçakla kertik ve çentik yapmakla silâhını bellemeye çalışan bir adamdır. Bu yüzden de cezalı olarak bir sene fazladan as-

kerlik yaptırdılar. Bu adam sağdır. Mezarlıklarda sabahlara kadar ölü bekler. Perişan bir haldedir.

Bunun gibi yüzlerce belki binlerce vatandaşların hiç sebepsiz yere canları yakılmış, huzurları bozulmuş, hak ve hürriyetlerine tecavüz edilmiştir. Daha dün denecek kadar yakında olan Trakya seyahatinde, Babeski'de bir vatandaş Sayın Bayar'a üzerine bardak atmak suretiyle tecavüzde bulunmadı mı? Büyük adamların düşmanı da vardır, dostu da vardır. Fakat millete hizmet eden adamların dostları nihayetsiz denecek kadar çoktur. Peygamberler bile ellerinde mucizeleri olduğu halde ne fenalıklar gördüler ve ne kadar tecavüzlere uğradılar. Fakat hak ve hakikat yolunda adalet ve insanlık yolunda yürüdükleri için hem isimleri hem eserleri dünya durdukça yaşamaktadır.

Fakat bâzı rejimler de yıkılmaya mahkûmdur. Hitler rejimi, Mussolini rejimi ne oldu? Kendileri yıkılırken rejimleri de arkalarından yıkılmıştır.

Arkadaşlar, delilikle dâhilik birdir, birbirine pek yakındır. Eğer Hitler dâvasında muvaffak olsaydı bugün bir dâhi olacaktı, kaybedince de deli idi, akıllı adamın yapacağı iş değildi, deniliyor. Evet delinin yaptığına değil söylediği söze bak derler. Hitler de müttefiklerin kayıtsız, şartsız tekliflerine karşı, Almanya yıkılırsa bugünkü Rusya'nın karşısına kim çıkacak, bunun hakkından kim gelecek? Almanya yıkılacak fakat bütün dünyanın huzuru, rahatı da bozulacak demişti. İşte bugün buna şahit oluyoruz. Vaktiyle İttihat ve Terakki zamanında Talât Paşalar ve Enver Paşalar az mı çalıştılar? İstibdadı yıktılar, milleti hürriyete kavuşturdular. Hattâ en büyük hizmet ve eserlerinden birisi de Türk Milletini devlet kapısına değil serbest meslek sahibi yapmışlardır. Fakat şansları yardım etmemiştir. Atatürk'ün hizmeti çoktur. İnkâr edilemez. Onu Türk Milleti kadar düşmanları bile takdir ederler. Hizmetine mukabil millet en büyük mevkii de kendisine vermiştir. Hulâsa bu millet her şeyi onun uğrunda feda etmişti. Bu geniş hudutsuz sevgi ve itimada karşı Atatürk'ün kusurları yok mudur? Bu inkılâbı Atatürk tek başına mı yapmıştır? Bu memleketi ve bu milleti tek başına mı kurtarmıştır? Yoksa birçok ordu mensupları, yüksek rütbeli ve küçük rütbeli mesai arkadaşlarının bundan hisseleri, payları yok mudur? Bunların da üstünde Türk Milleti değil midir? Yalnız kendisine maletmek mi lâzımdır? Onun eseri onun hakiki heykeli bu milletin kalbinde yaşmalıdır. Yoksa heykele tecavüz, büste tecavüz diyerek bunları korumak maksadiyle kanun yapmak hem kendimizi güldürmek, hem de Atatürk'ün ruhunu daha ziyade tâzip etmektir. Vatandaşların hak ve hürriyetlerine de tecavüz etmektir. Mademki de-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

mokrası idaresinde yaşıyoruz elbette söz hürriyeti, vicdan, din ve yazı hürriyeti olacaktır. Bunları tahdit edemeyiz. Bu heykeller olmasa idi bugün böyle bir kanunla da karşılaşmayacaktık. Zaten bunlara tecavüz edenler akıllı, şuurlu adamlar değildir. Esasen bunları yapanlar da hiç düşünmemişler midir, bu millete tarih boyunca hizmet edenler, kralları ayaklarına getirenler ve diz çöktürenler, kanunu icadedenler, medeniyeti ve hakikatı dünyaya öğretenler, ahlâk ve fazilette dünyaya örnek olanlar, dünyanın üçte ikisine sahip olanlar, karada gemi yüzdürenler, âşiretten imparatorluk kuranlar, ahlâkta, fazilette, adalette, sehavette ve hamiyette eşi bulunmayanlar, hattâ dünyayı hükümdarlığına küçük gören bu hükümdarlar, bu kahramanlar ne için kendilerine heykeller yaptırmışlar ve yaptırmamışlardır? İsteselerdi nelere kaadir değillerdi. Dünyanın her tarafından haraç alırlardı. Millet parasının bir kuruşuna dokunmadan istediklerini yaparlardı. Fakat bu milleti taşlara, tunçlara, şahıslara taptırmamak için yapmadılar.

Bizim dinimiz tasarruf dinidir, israf dini değildir.

Arkadaşlar bu sabah kendi kendime bir hesap yaptım. 63 vilâyetimiz var. 600 küsur kazamız ve aşağı yukarı 1 800 küsur nahiyeimiz var.

Geçen gün yağmurlu bir havada Bursa'dan geliyordum. 23 Nisan bayramı günü. Âbidede tam 37 tane çilek saydım. (*Çelenk sesleri*). Yalnız heykeller ve çelenkler için bu 63 vilâyetteki israfı hesap edelim, kâfi, başka bir şey istemez. Tam 37 heykel saydım. (*Ne saydım sesleri*) Senede 15 tane resmî gün kabul edilse her vilâyetteki heykellere on tane çilek konsa... (*neden, çelenkten mi bahsediyorsun yoksa heykelden mi? sesleri*). Bir senede 15 resmî gün kabul edilse, bir defasında; vilâyetini, kazasını, nahiyesini hesap ettim; bir resmî günde 10 tane çelenk konsa, beherinin kıymeti de 10 lira olsa bir senede vasatı olarak 1 899 000 lira tutmaktadır bunlara harcanan para. (*Gülüşmeler, gürültüler*).

BAŞKAN – Efendim, lütfen sadet dahilinde konuşunuz.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Devamla) – Peki efendim. İsterseniz ineyim. (*Devam sesleri*).

BAŞKAN – Devam ediniz fakat sadet dahilinde konuşunuz.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Devamla) – Arkadaşlar, Mareşal'e az mı hakaret ettiler...? (*Gürültüler*).

Arkadaşlar, bu çelenk masrafını zabta geçsin diye söylüyorum. Bir senede 1 899 000 lira gidiyor vasatı olarak. Bu millete hizmet eden büyük adamlar hayatlarında mükâfatını ve saltanatını sürmektedirler. Halbuki memleket perişan, millet ıstırap içinde, köylülerimiz yolsuz, çamur

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

batak içinde bakımsız, ihmal edilmiş iktisaden çökmüş, yolu yok, hastanesi yok, mektebi yok, suyu yok, bunları düşünelim. Bu kanunun aleyhindeyim, reddini talep ederim.

BAŞKAN – Arif Hikmet Pamukoğlu.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) – Muhterem arkadaşlar, bahis mevzuu tasarı hakkında ikinci bir defa söz söylemek mecburiyetinde olduğumdan yüksek huzurunuzda çıkmış bulunduğumdan özür dilerim. Cevaplandırmak mecburiyetinde olduğumuz bâzı noktalara temas edeceğimiz için affınızı dilerim.

Muhterem arkadaşlar; geçen Cuma günü mevzuu bahis tasarı hakkında naçizane arzetmiş olduğum mütalâaya cevap olarak öne sürülen birkaç noktayı aydınlatmak üzere tekrar yüksek huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

1. B. M. Meclisine karşı vâkı tecavüzler hakkında kanuni hükümler mevcut oluyor da neden Atatürk hakkındakiler için mevcut olamıyor-muş? Aradaki fark ne imiş acaba?

Muhterem arkadaşlar; B. M. Meclisi hukukan, aynı gaye etrafında toplanıp, aynı gaye için mücadeleyle karar vermiş bulunan yirmi milyon Türk'ten mürekkep milleti temsil etmektedir. Atatürk artık, halen maddi ve mânevi mevcudiyetleriyle, çoğunlukla umumi iradenin tecellisine bilfiil iştirak eden 20 milyonluk Türk Milletinin çok aziz muhterem ve fakat maalesef maddiyattan mahrum tarihi bir ferdidir.

Sonra millete vâkı tecavüzün Atatürk'e vâkı tecavüz addedilmesine hukukan elbette imkân ve ihtimal verilemez. Bunun aksi de vârit değildir. Eğer vârit olsaydı millet Atatürk muadelesi tahassül eder ve neticede millet için de maazallah ebediyete intikali mevzuu bahis olurdu. Şüphesiz yoktur ki en büyük siyasi ve hukuki şahıs olan Devlet, millet için kanun yapılması hukukan gayet tabiidir. Fakat bir ferdin mânevi varlığı için asla.

2. Atatürk'e karşı sevgi ve saygının mâşerî vicdanda yerleşmesinin kanuna lüzum hissettirmeyeceği yolunda görüşe iştirak buyurulmadı. Tekrar tekiden arzedeyim ki bütün dünyaca müsellemler hukukî bir esas olarak kanunlar realiteye uymadıkça sadece kâğıt üzerinde kalmaya mahkûmdurlar. Bu konuda konuşan her hatip, milletin Atatürk'ü sevdiğini, saydığını bu kürsüden ifade, kabul ve teyit etti.

Realite bu olunca, kanuna neden lüzum görülsün. Eğer realite bu değilse, milletin sevgisini birkaç maddelik kanunla cebren sağlamak şıkkı mı tensip buyuruluyor? Böyle bir tasavvur ekseriyetin arzu ve iradesine

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

istinat eden demokrasi ile, demokrasi zihniyeti ile nasıl bağdaşabilir? Şahsan bütün varlığımızla, bütün milletin % 99, onda dokuz ekseriyetiyle Atatürk'ü sevip saydığına inanıp iman etmekteyim.

3. Hukukan fertler arasında farklı muamele yapılacağı hakkındaki naçiz görüşümün reddi sadedinde, farklı muamelenin yapılabileceğine misal olarak büyük meclisin saygı duruşu öne sürüldü.

Muhterem arkadaşlar, Büyük Meclis üyelerinden herhangi birinin ebediyete intikali hasebile aynı saygı duruşunda bulunulmuyor mu? Bu saygı aynı mahiyette bir kanunun vaz ve tedvinini muhik kılabilir mi?

4. 69 uncu maddedeki Kişi kelimesinin canlı kimselere muzaf olduğu hakkındaki mütalâaya iştirak edemediğimi misalle izaha çalışırken serdettiğim fikrî hakların mehiyet ve şümulleri itibariyle iyice anlaşılmamış olduğunu tahmin ediyorum.

Mesele şudur : Adalet Komisyonunda iddia edildi ki Kişi; canlılar için kullanılan bir kelimedir. Bu itibarla hayatta olanlar için kanun yapılamaz. Fakat ölenler için yapılır denildi. Yani bu iki makule arasında hukuktan istifade bakımından fark gözetildi. Bendeniz, böyle bir farkın gözetilemeyeceğini ispat sadedinde telif hakkını misal olarak zikrettim ve bir müellifin canlı iken yazdığı eser üzerinde haiz bulunduğu telif hakkının, hayatta olduğu gibi aynen öldükten sonra da muhtelif memleketler mevzuatına göre 30 - 50 yıl gibi uzun müddetler içinde mahfuz tutulduğunu ilâve ettim. Bu misal açıkça gösteriyor ki hukuku esası bakımından canlı ile ölü arasında bir fark gözetilmemektedir.

Diğer bir misâl : Gayrimenkulümü Hasan'ın Fatma ile evlenince doğacak ilk çocuğuna hibe ederseniz, sağ doğmak şartıyla kanunumuzca bir mâni mütesavver değildir. Bu misal doğmayanlar için kanuni hükmün mevcut olabileceğini göstermektedir. Meri ceza kanunumuz, 561 inci maddesiyle zaten muayyen hükmü koymuştur. Bu misalde kişi : canlı içindir, canlılar için kanun vazedilirse farklı muamele olur; ölüler için ise farklı muamele olmaz, demek haddi zatında indî bir mütalâadan zerre kadar başka bir şey ifade etmez ve edemez.

5. Mevzuubahis tasarı kanuniyet kesbederse kime zararı varmış? Sorusu vârit oldu.

Zarar cemiyetin nizamına, hukuki esasa, içtimai düzene arkadaşlar. Hiç şüphe yoktur ki, farklı muamele musavatı ihlâl eder. Dolayısıyla üstünlüğü yaratır. Bu üstünlük kapısı bir kere aralanınca, realite de bir ferdin ihtiraslarına, arzularına ve kaprislerine de ağır basma imkânı tanınmış olur. Böyle bir durumu yeryüzünde arzu eden medenî bir millete tesadüf etmek imkânı tasavvur bile edilemez.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar, demokraside, doğru olmayanı, doğru yapan biricik âmil, ancak millet iradesidir. Münakaşa götürmez bir hakıktır ki bir milletin mümessilleri, milletin yapmak hakkını haiz bulunmadığı -çünkü, hiçbir millet kendi aleyhine kanun yapmayı hiçbir zaman istemez- şeyleri bizzat yapmak hakkına malik değildirler.

Kimse inkâr edemez ki, Türkler içinde hiçbir fert, diğerine hukuki bakımından üstünlük tanımak hakkını haiz değildir. Dolayısıyla millet de bu hakkı haiz bulunamaz. Bînetice millet böyle bir hakkı bir ferde veya bir otoriteye devretmek imkânına malik değildir. Aksini kabul veya farzetmek, milli hâkimiyette olmayan bir iktidarın sadece usulsüz bir devri mahiyette kalmayıp aynı zamanda mevcut olmayan bir iktidarın da ihdasını tazammun eder ve şüphesiz realiteye uygun düşmez.

6. Naçiz mütalâama serd buyurulan itirazlarda, Sultan Selim'in, Fatih'in türbelerine birşey mi yapıldı, tecavüzde mi bulunuldu suali dermeyan edildi. Elbette arkadaşlar tecavüzde bulunuldu, Onlar da sed edildiler mi?. Sed keyfiyeti bir tecavüz değil midir?.

Netice itibariyle bugün medenî dünyada müsavat prensibi hem hususi ve hem de âmm ve Anayasa hukukundaki hâkim rolünü düne nazaran biraz daha fazla artırmakta ve hissettirilmektedir. Bugün dünyada ırk, din, dil, doğuş, servet, unvan ilâhîr... Mevzuubahis olmaksızın fertler arasındaki hukuki esaslara riayet edilmektedir. Cezai müeyyidelerin tespiti şahısların değil, bizâtihi suçun nazarı itibara alınması da bu esasların tabii neticesidir. Precis namındaki mühim bir eser, müellifi Dr. C. M. Moreau dir. Kütüphanede mevcuttur, sahife 472.

Muhterem arkadaşlar, müsavat bir vâkıadan ziyade cemiyetin düzeni ve ahengi bakımlarından ihlâl edilmemesi gereken ferdi bir haktır.

Hukuku Beşer Beyannamesinin altıncı maddesindeki (kanun herkes için aynı olmalıdır) hükmü bütün tadillerinde me hazımız olan Fransız Anayasasının mesnedini teşkil etmiştir.

Muhterem arkadaşlar: Hukuku Beşer Beyannamesi, dünya teşrii meclisleri için hukuki değil; ancak mânevî ve meslekî bir mecburiyet şemmesi taşıyordu. Halbuki 20.VIII.1945 tarih ve 4801 sayılı Kanunla iltihak ettiğimiz Birleşmiş Milletler Anlaşmasının mukaddimesinde ve birinci maddesinin üçüncü bendinde insan hak ve hürriyetlerine saygı göstermeyi kabul ettiğimiz için, bugün mevzuatımız meyanına giren ve 3/9119 sayılı ve 6.IV.1949 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile yapılan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Türkiye için hukuki bir hak mahiyetini iktisap etmiştir. Beyannamenin 7 nci maddesi "fertlerin kanun

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

önünde müsavatlari prensibini, 28 inci maddesi ise; fertlerin hak ve hürriyetlerinin korunmasında bir sosyal ve milletlerarası nizam hakları olduğunu" tasrih etmektedir.

Üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyi de insan hak ve hürriyetleri, mer'i kanunlarla takyit ve tâyin edilmişse, fertlerin tahkikat komisyonuna ve icabında beynelmilel adalet divanına müracaat etmek haklarını kabul etmiştir.

İşte muhterem arkadaşlar; dünya hukukçularının, bu arada Birleşmiş Millet Kurulunun görüşü bu merkezdedir. Bu görüş bugün 60 devlet tarafından benimsenmiştir. O halde ona nasıl yanlış denebilir? Bu mâruzattan da açıkça anlaşılmaktadır ki beynelmilel esaslar ve Anayasamızı Türklerin hukukan müsavi olduklarını ve farklı muameleye tâbi tutulamayacaklarını tasrih eden 69 uncu maddesi ile, keza Anayasamızın hiçbir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile savsanamaz ve işlerlikten alıkonamaz. Hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz. Hükümünü muhtevi 103. maddesine aykırı düşen mevzuubahıs tasarının Cuma günü takdim etmiş olduğum önergenin kabulü ricasiyle Anayasa Komisyonunca incelenmesini arz ve teklif ederim.

Muhterem arkadaşlar; tekrar teyiden arz ediyorum ki şayet Bakanlar Kurulunca Atatürk'ün sağlığında ve ebediyete intikalinden 12 seneye gelineceye kadar 20 milyon Türk'ün emniyetini koruyan Ceza Kanunu kâfi addedilmiş de neden acaba şimdi 20 milyon için kâfi görülen kanun yalnız Atatürk'ün mânevi şahsiyetini ve eserlerini korumak için kâfi görülmüyor?

Bu mevzuatla adetleri mahdud bulunan 3-5 heykel ve âbideleri koruyamayacağını öne süren Hükümet; aynı kanunla yirmi milyon kütlenin emniyet ve asayişini; şahsını ve şahsi menfaatlerini nasıl koruyacaktır? Eğer Hükümet bu kanunu bugünkü şekliyle tatbik ederek gayeye ulaşmadık demek istiyorsa bu kanunumuzun sadedi dışında kalır. Yok öyle değilse bunun hakiki sebebini kürsüden izah etmelidirler.

Muhterem arkadaşlarım; mâruzatıma son vermeden evvel küçücük bir noktaya temas etmek istiyorum :

Lâikliği ana prensip olarak kabul eden Demokrat Parti efkârını yayan Zafer Gazetesinin bugünkü nüshasında şimdiye kadar serdedilen delillerin kuvvetliliği mi acaba "din sultasına sığınarak Atatürk imtiyaz istemiyor, rahmet istiyor" vecizesi savrularak kanunla rahmet temini cihetine gidilmeyi icabettirmiştir. Hayır arkadaşlar.

BAŞKAN – Lehte konuşacak arkadaşlara söz vereceğim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Cezmi Türk, Lütfi Karaosmanoğlu.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Aziz arkadaşlar, kanun, bugünkü şekli, gerekçesi, maddeleri ne olursa olsun tamamen Atatürk Kanunu şekline geldi ve Atatürk'le ilgili geniş bir müzakere safhası açıldı. Bu safha açıldıktan sonra söz almadan duramadım.

Evvelâ hepimiz gibi bir milletvekili olarak, bir Türk olarak Atatürk bahsinde duygularımız, düşündüklerimiz, söylediklerimiz ve söyleyeceklerimiz var. Sonra da Adana'nın Atatürk'le alâkasının çok yakın olduğu sonra da, *(İmtiyaz yok sesleri) (Gürültüler)*

Her bölgeden arkadaşlar Atatürk üzerinde konuştular ve bizimkiler de Atatürk için konuştuğunuz mu diyeceklerini yakinen bildiğim için söz aldım. Mâzur görün.

Arkadaşlar, şimdiye kadar söz söyleyen bütün arkadaşlarımı bütün dikkatimle dinledim. Bâzı tatmin edilmeyen taraflarım kaldı. Onu da arzetmeme müsaadenizi rica edeceğim.

Önce biz bu büyük insana bir ömür boyu yıllar ve yıllarca dâhi dedik. Beni mâzur görün, dünden bugüne bütün konuşmalarda bu dehâ lâfına temas edildiğini görmedim. Türk'ün tarih öncesinden gelen ve tarihin ötesine giden millî dehasının üstün şahîkalarından birisi olarak aziz Atatürk'ü, millî dehamızın büyük bir şahsiyeti olarak bu kürsüden ölümünden sonra da anmama müsaadenizi istirham ederim, arkadaşlar. *(Soldan bravo sesleri)*

Arkadaşlar, hukukçu arkadaşlarım buraya; Atatürk'ün kimliğinden bahsederek çıktılar. Onun için müsaadenizi ve müsamahanızı istirham ediyorum, ben de Atatürk'ün kimliği üzerinde duracağım. Yalnız ondan evvel bir küçük vaziyeti sembolize etmeme müsaadenizi rica edeceğim. Biran için tasavvur ediniz ki, bu geçmiş hâdiseler evvelki sene cereyan etmiş olsun; yani biz muhalefette iken Atatürk'ün heykellerine tecavüz edildiğini tasavvur ediniz ve o zamanki iktidarın, yani Halk Partisinin bunları bile hareketsiz kaldığını tasavvur ediniz. Biz o zaman ne yapacaktık? Biz ki, bütün mücadelemizi Atatürk'e intisab ederek, Atatürk'ü anmada, Atatürk yolunda yürümede o zamanki iktidardan, yani Halk Partisinden daha ileri olduğumuzu iddia ederek yürüdük, biz Atatürk'ün öz evlâtlarıyız, siz onun yolunda yürümek isterken bu yoldan şaştınız, dedik. Bunu haklı olarak milletimizden ilham alarak, milletimizden kuvvet alarak söyledik, yürüdük ve muvaffak olduk. Onun için Atatürk'ün kimliği derken, arkadaşlar müsaade etsinler, Atatürk'ün evvelâ felsefî şahsiyeti sonra ahlâkî şahsiyeti ve kimliği, hukukî kimliği sonra da içtimai kimliği üzerinde durmak lâzımdır. *(Gürültüler)*

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN – Müsaade buyurun, hatibin sözünü kesmeyin.

CEZMİ TÜRK (Devamlı) – İlk hamlede arzettiğim gibi tarihte eşine ender tesadüf edilir millî bir dehayı korumak için bir kanun tedvin etmek yolundasınız. Millî dehanın, millî sembolün kimliğini tebarüz ettirmek lâzımdır. Şimdiye kadar her arkadaş her sahada hatırıma geldiği gibi burada millî dehayı tebarüz ettirdi ve söyledi. Müsaadenizle ben de Atatürk hakkında duyduklarımı söylemek mecburiyetindeyim. Bu sözlerimi ister arzu, isterse sabırla dinlersiniz, yahut da lütfedip dinlersiniz.

Arkadaşlar; her sahada dehalar millet hayatında ender yetişen nimetlerdendir. Türklerin böyle muhtelif sahalarda gelip geçmiş dehaları vardır. Ve her deha, ilim sahasında olsun, fen sahasında olsun kendi devrine tesir yapar, güneş gibi parlar ve yanındaki daha küçük kıymetler sö-nük kalır. Pastör'ün, kendi ilim sahasında kendinden küçük kıymetlere tesir yaptığı, Edison'un, kendi fen sahasında kendinden küçük muhterileri gölgede bıraktığı gibi. Bizim memleketimizde de zamanında bir güneş gibi doğmuş, yaşamış grup ve uful etmiş olan Atatürk, şaşaasıyla birçok şeyleri gölgede bırakmış olabilir. Bunu tabii görmelidir. Tarihimizin bergüzarı olan Atatürk'ün dehasını bu suretle saygı ve sevgi ile tebarüz ettirdikten sonra işin hukuki cephesine geçmek istiyorum. Diyoruz ki, yahut hukukçu arkadaşlar şu noktada musır görünüyorlar ki; Anayasamız var, Anayasa hukuku var, Anayasa hukuku karşısında kimlik bahis mevzuu olamaz, tek kim, tek şahıs için kanun çıkarılamaz. Anayasamızı bu hukukçu arkadaşlar etrafiyle tahlil etselerdi tatmîn olunacaktım. Her milletin Anayasasının doğuş şekli vardır, Amerika Anayasasının doğuş şartları vardır, Fransız Anayasasının doğuş şartları vardır, İngiliz Anayasasının doğuş şartları vardır. Ve bizim Anayasamızın doğuş şartları vardır. Bizim Anayasamızın doğuşunu inceledim, onlardan farklı gördüm. İngiliz asilzadelerinin ayaklanması İngiliz Anayasasını ve demokrasisini doğuruyor. O İngiliz demokrasisi ki, başında krallığı hanedanı ve lortları vardır, bu da bir demokrasidir, buna bir diyeceğimiz yoktur. Fakat bize uymaz. Amerikan demokrasisi, doğuş şekli şöyledir : Bir müstemleke bir imparatorluğa karşı ayaklanıyor. Amerikan İstiklâl Beyannamesini yayınlıyor. Fransız demokrasisinde krala karşı ayaklanma var. Sonra da bizim Anayasamızın doğuş şekli vardır. Bizim Anayasamızı bunlara benze-temedim. Önce canımıza kasteden emperyalistlere karşı, sonra başlarında Hilâfet gibi muazzam ve mutantan unvan taşıyan ve kendilerini zillullah sanan insanlara karşı, memleket içinde yer yer zümre zümre, bölge bölge çıkan isyanlara karşı; içten dıştan binbir tehlikeye, içtimai, iktisadi, siyasi, askeri binbir bâdireye karşı doğan bir Anayasa. Bu Anayasayı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bu milletin ihtilâli doğurdu. Bu; muhakkak. İlk Meclisin kuruluşunu ele alırsanız, bu Meclis Kanunu Esasiye göre mi, İntihabı Mebusan Kanununa göre mi kurulmuştur? Tetkik ettim; hayır. Atatürk bir emirname yazmış, demiş ki belediye ve vilâyet mecalisi umumiye âzalarını toplayın ve onların seçecekleri insanları buraya gönderin. Sonra İstanbul Meclisi Mebusanından firar edebilenler gelmiş ve ilk Meclis böyle muhtelit bir şekilde kurulmuş ve bizim ilk Anayasamızı tedvin etmiş ve bu Anayasamızda bütün teşriî ve siyasi kuvvetler toplanmıştır. Bu ilk Meclis bu mukaddes varlık, Büyük Reis Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın riyaseti altında tedvin etmiş. Onun için Anayasamıza Atatürk Anayasası diyorum. Atatürk'ün insiyatıfı; Atatürk'ün teşebbüsü ile, Atatürk'ün talimatıyla vücud getirilmiş bir Anayasadır.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Öyle değil.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Buna öyle değil diyen Sinan Paşam Meclis zabıtlarını lûtfen yukarıda tetkik etsinler. Anayasamız bu. İnkılâp bakımından düşünüyorum, arkadaşlar. Ben milleti büyük bir aile tasavvur ederim. Politik mücadeleler, iktidardan inmeler, çıkmalar dâhil. Bugün ne kadar parti, ne kadar meslek zümresi varsa, bunlar nihayet büyük bir aile teşkil ederler. Bu büyük aile topluluğunun temsilcisi olan Meclisimiz bu mübarek, Meclis, merhuma sen Atatürksün demiş. Bir de kanun yapmış. Bütün milletin, ailenin atalığını vermiş. Atalığın ne demek olduğunu takdir edersiniz. Yani bu ezelden ebede, babalığını; dedeliğini vermiş. Biz şimdi bu Atanın mânevi evlâtları olarak bu Mecliste bu Atanın insiyatıfıyla konmuş olan Anayasaya, senin namına çıkacak birşeye aykırıdır diyoruz. Bunu ahlâk bakımından içtimai bakımdan, millet çapında olarak düşünmeliyiz. Buna hukuki ve ahlâki bir kıymet vermenin ciheti takdirini size havale ediyorum. Bu arada şunu da arzedeyim ki; Anayasa bu şekilde kurulduktan ve Meclisimiz de bu şekilde vücuda geldikten sonra samimî, açık ve münisif olmak lâzımdır. Bütün ondan sonra gelen meclisler, o meclisin evlâtlarıdır. Yani verasetimizi evvelâ tespit etmeliyiz. Biz birinci Meclisin müteakipleriyiz. Ve 8 inci Meclis Seçim Kanununu çıkarmakla bu hukuki işi kalifiye etti, kanunlaştırdı. Biz de onun 9 uncusu olarak buraya gelmiş vaziyetteyiz. onun için bizim intihap şeklimiz de Atatürk Anayasası esaslarına göre yapılmıştır. Atatürk Anayasasına göre çalışmış olan Meclislerin mevlûdudur son intihap kanunu da bu eserlerin sonuncusudur. Biz de onun neticesi olarak, milletimizin demokratik haklarını kullanmasıyla buraya geldik.

Şurada Atatürk'ün şimdiye kadar tebarüz ettirmiş bir hasletini, bir büyüklüğünü tebarüz ettireyim arkadaşlar. Atatürk'e diktatör diyen bü-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

yüklerimiz oldu. Onları acıyla üzüntüyle dinledim. Bir diktatör ki yüzbinlerce üniformalı insan toplayıp önlerinde nutuk mu söylemiş, bir diktatör ki, süslü elbiseler budalasını mı olmuştur. Halbuki halkın içinde dolaşmış, yaşamış, her şeyi halk için yapmıştır. Zamanın en büyük demokratı Ruzvelt'in takdirine, tahsinine mazhar olmuştur. O ancak Gönüllerimizin fatihi ve hâkimidir. Ben bunu böyle kabul ediyorum. Ben asla bir Hitler gibi, bir Musolini gibi, Auislinkler gibi bir diktatör olarak kabul edemem.

Arkadaşlar, hangi diktatör kendinden sonra istikrarlı bir devlet kurmuştur? Bana söyler mi sayın hukukçu arkadaşlarım. Hangi diktatör kendinden sonra, dünyanın bütün şüphe ve tereddütlerle aksini beklemelerine rağmen istikrarlı bir devlet bırakmıştır? Evet Atatürk, kendisinden sonra devlet idaresini başaracak büyük başlar yetiştirmiştir. Müsaadenizle işte bir tanesi burada oturuyor, bir tanesi de orada. Dün o burada idi, bugün orada. Bunlar Atatürk'ün eserleri değil mi? *(Alkışlar)*

Hangi diktatör kendisinden sonra millet tarafından istenerek, sevilerek, övünülerek iktidara gelecek, devlet idaresinin başına geçirilecek bir insan bırakmıştır? Hangi diktatör yolunun şaşırıldığını görünce millet tarafından aranan, sevilen ikinci bir büyük baş göstermiştir? Buna hangi milletin tarihinden misal vereceksiniz? Soruyorum arkadaşlar? Herkes ehemmiyeti ve hizmeti nispetinde ölçü ile değer vermek lâzımdır. Bugün çok Sayın Salâhaddin Adil Paşa Anadolu'da İstiklâl Mücadelesinde bir cephe kolordu kumandanı olan Salâhaddin Adil Paşa Atatürk'ün karşısında silik bir gölge kalır. *(Asla asla sesleri) (Doğrudur doğrudur sesleri)*

BAŞKAN – Müsaade buyurun.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Sayın Halide Edip hanım, Millî Mücadele'nin en büyük kadın kahramanı, büyük eserler yazan kadınlık, kültürünün anası Halide Edip Hanım Atatürk'le mübareze halinde kahrırsa dayanabilir mi, tahammül edebilir mi arkadaşlar? *(Ne münasebet sesleri, devam devam sesleri).*

Şunu itiraf edeyim arkadaşlar, bizde daima şefler kasten millettan ayrı, millet de büyük bir yığın halinde ayrı ayrı kalmışlardır, biz bunları ayırmayalım, ayırmaya çalışmayalım arkadaşlar. Meclisimizi muhitlerinden, mürşitlerinden ayırmaya çalışmayalım arkadaşlar. Milletimizin her geçirdiği inkılâptan sonra başına musallat olan bahtsızlıklardan biri de budur. Bu arada izah edeyim ki, bâzı arkadaşlar 14 Mayıs, 19 Mayıs ayırmaya çalıştılar. Ben bu kanaatte de değilim. 14 Mayısı 19 Mayısın eseri ve neticesi telâkki edenlerdenim. Biz bütün mücadelemiz boyunca

14 Mayıs kuruluş günü gibi gösterirken daima 19 Mayısla beraber söyledik. Bu mücadeleyi beraber yaptık. Anadolu İhtilâli 19 Mayıs'ta başladı. dış düşmanlara karşı nasıl istiklâlimizi kurtardıkça 14 Mayıs'ta seçim gününde vereceğimiz reylerle iç hürriyetimiz, insanlık haklarımızı tamamiyle kurtaracaksınız, dedik.

Nasıl başka türlü diyebiliriz ki; bebe çağımızdan bugüne kadar bize "Hâkimiyet Milletindir" sözünü öğreten odur. Nasıl inkâr edebiliriz ki, düne kadar bütün kongrelerimizde "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" vecizesini slogan haline getirmiş vaziyetteyiz. Yani Atatürk'ün bize öğrettiği bir cümleyi daima tekrar ettik, daima tekrarlayacağız ve gelecek nesiller de tekrarlayacaktır.

Ve nasıl inkâr edebiliriz ki, Milli Mücadele esnasında ve onu destekleyerek Ankara'da çıkan gazetenin adını (Hâkimiyeti Milliye) koyan Atatürk'tür. Ondan sonra bu gazete o şartlara riayet etmemişse, son seneler çığından çıkmışsa kabahat Atatürk'ün müdür?

Arkadaşlar, Atatürk halkın içine bir ferdi millet olarak girmiştir, idam mahkûmiyetini göze almış, bütün rütbelerinden tecerrüt etmiş, tamamen demokrat bir halkçı insan olarak karşımıza çıkmıştır. Ondan sonra kongre başkanı, Meclis Başkanı oluyor, lider oluyor, temsilciler Meclisinin başına geliyor ve Temsilciler Meclisinin verdiği salâhiyetlerle Başkumandan, sonra milli kahraman olarak karşımıza çıkıyor.

Sevgili arkadaşlar, başka milletlerin tarihlerinde gördüğünüz fânî insanların tarihe girmeleri için yalnız milli kahraman olmaları yeter. Yâni Atatürk sadece milli kahraman olarak kalsa idi biz onu asırlar boyunca başımızın üstünde tutardık. Atatürk milli kahraman olarak da kalmamıştır, yeni bir devlet kurmuş ve ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Dayanıklı, istikrarlı, istikbalinden emin bir devlet kurmuştur. Cumhurbaşkanı olduktan sonra biz çıkmışız kendisine sen bizim Atatürk'ümüzsün, ebedi şefimizsin, demişiz. Bütün milletçe ona ebedi şef dediğimiz zaman hiçbirimizin itirazı yoktu. Benim şahsan hiçbir itirazım yoktu. Atatürk'ün öldüğü günü milletin göz yaşları bütün varlığıyla bu ebedi hâtıranın baş tacı yaptığını gösterdi.

Arkadaşlar; hepimizin birçok hâtıraları var, öldüğü günlerde memleket dışındaki intibalardan bahsetmek isterim. Ölümünden bir ay sonra vazife ile çıkıp Avrupa'da gezdiğim yerlerde bu ölümün tesirlerini bizzat gördüm ve müşahede etmek fırsatını buldum. Bana onun filmi gösterirlerken, Fransa'da asker hekimleri sordular, o filmde genç ihtiyar, kadın erkek hüngür hüngür ağlıyordu, bu doğru mudur? Bir Reiscumhu-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ra böyle ağlanır mı dediler? Onlar kendi ölçülerinde Reiscumhur düşünüyorlardı. Milletçe ona ağlanmasını akılları almıyordu.

Bizim için Atatürk sadece ölen bir Reiscumhur muydu? Bizim için Atatürk sadece millî bir kahraman mıydı? Bizim için Atatürk sadece bir Devlet bânisi miydi? Yoksa bizim için Atatürk bütün bunların muhassalası olan millî dehâmızın - başlarken de söylediğim gibi - en büyük şahı-kası değil miydi? Anadolu ihtilâli, cumhuriyet ve inkılâplar, Atatürk'ün inkılâpçı tarafları ondan sonra geliyor. Atatürk inkılâpları doğrudan doğruya Anayasamıza giren bugün kurulmuş ve kurulacak olan partilerin programlarında madde halinde geçmiş olan prensiplerdir. Atatürk'ün bize gösterdiği yol ve hedefler vardır. Bir de usul vardır. Atatürk teferruata girmemiştir. Samimi olarak ideal yolu göstermiştir. Usulünü de verdi elimize. Atatürk metodu, usulü olarak bize gelen şey budur. Bu metotla her zaman, her imkân ve her değişen şartlar karşısında dinamik şartlara, dinamik olarak intibak etmemiz lâzımdır. Bu intibaktan ayrıldığımız zaman Atatürk'ten de ayrılmış oluruz.

Muhalisferimiz Atatürk'ten sonra bu dinamizmi kaybettikleri için, onun yolundan yürüyemediler. Biz dedik ki, biz bu yolda sizden daha iyi yürüyeceğiz. Aynı yolda yürüyeceğiz, metotlar, sistemler aynıdır, ama dinamik olarak yürüyeceğiz, sizden daha iyi yürüyeceğiz. dedik.

Buna itirazınız var mı?

Atatürk'ü başka memleketlerdeki felsefî inanışlarda olduğu gibi insan üstü mü sayacağız? Hayır. Bu Niçe'ci ve ırkçı telâkkidir. Atatürk ırkçı değildir. Atatürk Türk Milletine topluluk olarak kıymet verirdi. Kastamonu'da bir kışlada "Bir Türk on düşmana bedeldir" levhasını görünce; hayır dedi (Bir Türk cihana bedeldir.) Demek ki, Atatürk Türk Milletini her şeyin üstünde görüyordu. Atatürk'ün şahsına bir şey izafe edildiği zaman derhal millete intikal ettirirdi.

Atatürk eğer ırkçı olsaydı, kendi egoizmasına düşerdi. Atatürk'ün bütün beşeri hayatına bakalım; onun egoist olmadığını görürsünüz arkadaşlar. Bu diktatörlük üzerinde çok duruyorum, çünkü beni içimden yaraladı arkadaşlar. Egoist olmayan bir adama nasıl diktatör diyoruz arkadaşlar. Atatürk egoist değildi. Atatürk, kendi ailesini, neslini, kendinden sonrasını hazırlayan bir insan değildi. Atatürk ırkçı değildi. Eğer ırkçı olsaydı evlenecek bir daha evlenecek çoluk çocuk yetiştirecek ve bu jenerasyonu idame etmek için yerine adam yetiştirecekti. Atatürk kendini üstün görmedi, daima Türk Milletini üstün gördü. Irkçılık yok, tarikatçılık yok hiçbir mezhep farkı gözetmeksizin Türk Milletini üstün gördü. Bun-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dan ayrı düşünenler Atatürk metodu ile yürümüyor, demektir. Bir adam kalkar da işletmelik kadın alacağım derse, Atatürk'çü olamaz arkadaşlar. Bir adam kalkar da işletmecilik için kadını alır tarlada çalıştırırsa, Atatürk inkılâplarına aykırı hareket etmiş olur.

Bir adam Ali'nin Veli'nin vicdan hürriyetine din hürriyetine tecavüz ederse Atatürk'ten ayrılıyor demektir.

Bir adam kendisini her şeyden üstün görürse Atatürk'ten esasından, anasından, babasından ayrılmış olur.

Arkadaşlar; onun için Atatürk inkılâplarını Atatürk'e mal etmekte imsak etmeyelim, hisset göstermeyelim. Atatürk bu inkılâpları Türk Milletine mal etmiştir. Atatürk'ü millettten, milleti Atatürk'ten ayırmaya imkân yoktur. Ta ki Türk Milletinin bütün efradı can vermiş ola.

Arkadaşlar, mevzuumuz Atatürk tasarısı olduğu için ona da temas edeceğim. Atatürk inkılâplarını korumak için bir kanun lüzumuna kaniyim. Bu kanuna bugün değil Atatürk öldükten bir iki sene geçtikten sonra ihtiyaç vardır. Bu inkılâplara mânevi sahada aykırı hareket ta o günden başlamıştır, bunu yer yer hepimiz gördük yani merkez idaresinden tutun mülhakata kadar. Size şöyle küçük küçük misaller vereyim, müsamahanızı suistimal etmeden : Atatürk'ün ölümünden evvelki tarikatçılık bugünkü gibi mi idi?

Atatürk'ün ölümünden evvelki tedrisat telâkkimiz bugünkü gibi mi idi?

Atatürk'ün ölümünden evvelki milliyetçilik telâkkimiz bugünkü gibi mi idi? Ve ilâhirin. Ve nihayet Atatürk'e karşı hürmetkârlığımız, saygımız, bağlılığımız bugünkü gibi mi idi? Arkadaşlar?

Atatürk inkılâplarını korumak için kanun lâzım olduğu, Hükümetin verdiği istatistiki malûmattan meydana çıkmaktadır. Dediler ki : 14 Mayıs'tan evvel 67 tecavüz olmuş, bunun 51 i mânevi şahsiyetine, 4 ü heykeline, büstüne.

Demek ki Hükümet bu tasarıyı ters getirmiş 4 büstü korumaya kalıyor, halbuki evvelâ Atatürk'ün mânevi şahsiyetini korumak lâzımdır. Asıl vâkıa budur. 14 Mayıs'tan sonra 9 tane büst ve heykeline, beş tane mânevi şahsiyetine tecavüz edilmiş deniyor. Mânevi şahsiyetine tecavüzleri takip etmek, tespit etmek çok güçtür. Bendenizce Atatürk inkılâplarını korumak için; prensiplere, usulüne, hedeflerine taarruz edilmesi, Atatürk'ün şahsına, hâtırasına, büstüne fotoğrafına olandan çok sonra geliyor. Müsaadenizle size küçük bir hâtıratımı arz edeyim : 1943 yılında 20 arkadaş Garbî Anadolu'da bir hastane kurmak için gönderildik. Has-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

tane olarak da bir de ilkokulu intihap ettik. Bu binayı hastane yapacağız. Bahçesinde bir büst vardı, yürekler acısı idi. Yüzünün bir tarafından yağmur akmış, kaşı gitmiş, kulağı dökülmüş, çenesi bir iskeletten daha kötü idi. Bu Atatürk'ün büstü ne vakitten beri burada duruyor, diye mektep idaresinden sorduk. Altı yedi sene oldu yapılalı. Vallahi iki, üç senedir böyle. Yağmurlar berbat ediyor, gidiyor, cevabını verdiler. Siz alâ-kadar olmadınız mı, maarif müdürlüğüne, maarif memurluğuna yazmadınız mı, dedik. Biz alâkadar olduk, yazdık, çizdik ama onlar alâka göstermediler, cevabını aldık. Bu, Atatürk'ün burnuna çekiç atan adamın hareketinden daha fecidir. Çünkü bu mektep bahçesinde bulunan bir büsttür. Atatürk sevgisini, saygısını yavrularımıza aşlamak ve gelecek nesillere intikal ettirmek vazifesiyle muvazzaf bir okul bahçesindeki büsttü. Hemen arkadaşlar toplandı ve üç günde yeni bir büst getirip koydular ve kendilerini bu suretle teselli ettiler. Çünkü bu bir meczubun ve yahut bir sarhoşun yaptığı bir hareket değil, büyük bir alâkasızlıktı. Kas-tım şudur ki, Atatürk inkılâplarına karşı göstereceğimiz alâka ve hassa-siyeti eserlerine karşı da göstermemiz lâzım gelecektir.

Bir noktaya daha müsaadenizle, temas edeceğim ve Sayın Başbakanı tenkid edeceğim. Sayın Başbakan, Atatürk'ü tahkir ve tezyif ettirmeyiz, tenkid edebiliriz, buyurdular. Halbuki onun işleri tenkide mütehammildir. Meselâ o kadar kuvveti vardır ki tenkid edeyim derken tezada düşer insan. Başbakanın düştüğü gibi.

Sayın Başbakanımız, demokrasiye tarafına ait tenkidler yapılabilir, buyurdular. Hepimiz bir nesil olarak bu memleketin içinde bu hâdîsele-rin içinde yaşadık ve yaşıyoruz. Atatürk'ün demokrasiye tarafının ne ka-dar kuvvetli olduğu bilhassa Birinci Büyük Millet Meclisi Atatürk'ün dünyaya ne kadar demokrat olduğunu gösterdiği gibi, Serbest Fırka za-manında Atatürk'ün bir vatandaş olarak demokrasiye selâmlamakla saygı duyarım.

Huzurunuzda bir misal arzedeceğim : Sayın Bay Samet, pederi Ağa-oğlu'nun Atatürk'e ait hâtıralarını neşretmiştir. (Serbest Fırka hâtıraları.) orada gayet heyecanlı bir pasaj vardır. İzmir'de miting yapılacak, Sayın Fethi Bey ve Ağaoglu beraber vapurla seyahat ederek İzmir'e mitinge gi-deceklerdir. Fakat hareket etmeden evvel merhum Mahmut Esat Bozkurt İstanbul'a bir telgraf çekiyor. Halk Serbestçilere husumet gösteriyor, mi-tingte vaka çıkması ihtimali vardır, bunları göndermeyin diyor. Aziz Ata-türk, Fethi Beyi çağırıp diyor ki; "bunlar sizin oraya gitmenizi istemedik-leri için böyle yazıyorlar, seyahatinizden vazgeçmeyin" Yani halkı tanıyan Atatürk, halkı çift partiye alıştırarak isteyen Atatürk, endişeye düşen li-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

derleri teşvik ve teşci ediyor. Fakat her iki lider de vapura bindikten sonra meraka düşüyorlar; acaba İzmir'de nasıl karşılanacağız diye. Halbuki İzmir'de halk onları karşılamak için saatlerce beklemiş ve bermutat vapur geciktirilmiştir. Halk jandarma kordonlarını yarmış ve ihtiyar bir baba çocuğunu şehit vermiştir. Böyle bir tahassürle hazırlanan halk için, iki parti lideri vapur sahile yanaşırken etraflarını kuşatan sandallara bakıyor acaba şimdi mi bağıracaklar, şimdi harekete başlayacaklar, şimdi mi kahrolsunlar diyecekler diye heyecanla beklerken, yani halkı tanımayan iki lider, bir de etraftan kendilerinin alkışlandığını, bir mevkii itibara yükseldiklerini görüyorlar. Bu büyük Ata'nın halkı nasıl tanıdığını, nasıl sevip onun için çalıştığını gösteren bir misaldir. Böyle bir insanı yetiştiren bir milletin evlâdı olduğumuzu bilmeliyiz. Böyle bir dehayı yetiştiren milletin kıymetini takdir etmeliyiz. Bu millet böyle bir dehayı yetiştirmiştir, ben Allah'tan niyaz ederim ilim sahasında da, fen sahasında da böyle dehalar nasip etsin. Memleketimize millî tarihimizin bize verdiği yücelikler nispetinde bütün dünyaya da gösterebilelim.

Onun için arzediyorum ki, Atatürk'ün inkılâplarını koruyacak bir kanun lâzımdır. Atatürk'ün yalnız büstünü, heykelini değil, Atatürk'ün inkılâplarını, bütün mâneviyatıyla koruyacak bir kanun lâzımdır. Bu inkılâplar durmuş, donmuş kalpler değildir. Bu inkılâplar kanunla konmuştur, bir müddet daha kanunla korunacaktır.

Bununla biz tarihe kötülük mü yapacağız hayır. Bununla bir tarihin kapısını mı kapıyoruz. Ona da hayır. Bâzı arkadaşlarım da söylediler, Atatürk inkılâbının tarihinin yazılması için daha otuz sene ister, objektivite temini için de daha otuz sene geçmesi lâzımdır. Biz nasıl olur da bızden sonra gelecek nesillere sâri bir kanun koyabiliriz. O günün ahval ve şartlarını, gören, icaplarını gören O günün Meclisi Atatürk hakkında kullanılan kayıtları kaldırır, tarihî tam mânasiyle tedvin ettirecek şartları koyarlar.

Biz, hattâ birçok nesillerin ve daha birçok meclisin birinci vazifesi Atatürk inkılâplarını korumak olacaktır. Daha sonra gelecek meclislerin vazifesi ise bu inkılâpların tarihini yaptırmaktır arkadaşlar.

Bendeniz bir kanunun lüzumuna kaniim, fakat maddelerinin tedvinini bu şekilde değil, Adalet Komisyonu mazur görsünler, kanun yeterli değildir. Atatürk'ün kendisi gibi hukuki kıymette, beyanları fikirleri çelik gibi sağlam, açık ve kesin bir kanun olarak yeni bir tasarı getirilmelidir. Bu getirilmemiştir, arkadaşlar. Bize asıl böyle bir kanun, öyle bir metin ve öyle maddeler lâzımdır. *(Alkışlar)*

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN – Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, buyurun.

FEVZİ LÛTFİ KARAOSMANOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar...

HALİDE EDİP ADIVAR (İzmir) – Şahsıma taallük eden bâzı sözler söylemişlerdir, cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

SALÂHADDİN ÂDİL (Ankara) – Şahsım için iki defa söz istedim, bekliyorum.

HALİDE EDİP ADIVAR (Devamla) – İki dakikanızı alacağım, belki de bir dakika.. Muhterem hatip büyük nutkunu yaparken bilmem neden Atatürk'le bâzı adamları mukayese etmek istedi? Büyük general, Cumhurbaşkanı, Başbakan, siyaset adamlarıyla pekâlâ mukayese edebilirdi. Fakat hiçbir zaman siyaseti kendisine bir meslek edinmemiş olan, bütün ömründe hoca ve yazıcı olarak kalan sevku talih ile memleket hizmetine katıldığı zaman, bu memleketin Ayşesi, Fatması gibi çok naçiz hizmette bulunan biriyle mukayese edemez. Nasılsa sevku talih ile, İzmir'in ısrarı üzerine ve sayın bir büyük adamın evime kadar gelerek bize yardım ediniz demesi üzerine (*Gürültüler*) ve hissen demokrat olduğum için hiç de mizacıma uymayan bu mihitin içine düşmüş bulunuyorum. (*Soldan gürültüler, kimse ayağına gelmemiştir sesleri*) Her halde benimle Atatürk'ü mukayese etmekte hiçbir münasebet yoktur.

AHMET İHSAN GÜRSOY (Kütahya) – Bir yükse, lütfen istifa edersiniz.

HALİDE EDİP ADIVAR (Devamla) — Öyle bir şey kastetmiyorum, milletvekilliğinden istifa edilemez.

İkincisi, hatip acaip bir tesir yaratmak istedi. Halbuki Atatürk'ün dâhi olduğunu kimse bahsetmedi dedi. Atatürk'ün dâhi olduğunu burada ilk söyleyen benim. Binaenaleyh bu da hakikata muhalif bir şeydir, bunu söylememeleri lazımgelirdi.

İnkılâplara gelince, fikirlerine şu bakımdan iştirak ederim. İnkılâplara hürmet edelim. Fakat kendileri bunlara Atatürk inkılâpları diyorlar. Fikirlerine hürmet ederim. Filhakika Atatürk'ün kadınlar için yapmış olduğu şey, değil Türk kadınları, bütün dünya kadınları üzerinde tesir yapmıştır. Maamafih ben buna sadece Türk Milletinin büyük evladı Atatürk'ün ismi ve onun tesiriyle çıkmış olan kanunlardır demekte devam edeceğim - yine inkılâplar milletindir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Salâhaddin Âdil buyurun.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Usul hakkında söz istiyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Buyurun.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Affedin arkadaşlar; kısaca arzedeceğim : Gündemimizin maddesi Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporudur. İstirham ediyorum, tasarı ve komisyon raporu üzerinde kalalım. Bugün bütün Türk milletinin büyüklüğünü ve dâhiliğini kabul ettiği şahsın şahsiyeti hakkında, sözü o mecraya dökmiyelim. Sözüm bu kadardır.

SALÂHADDİN ÂDİL (Ankara) — Arkadaşlar, iki defa burada ismim geçtiği için tekrar söz almaya mecbur oldum.

Arkadaşlar; saltanat, meşrutiyet, İstiklâl Muharebesi, Cumhuriyet ve bugünkü demokrasi rejimlerinin muhtelif zamanlarında çok mühim işlerde bulunmaya çalıştım. Şimdiye kadar ben, herkesin; milletin ekmeğini yiyerek, yetişmiş, okumuş, rütbe almış, bir vazife almış kimsenin daima millet için çalışması لازم geldiğini bildiğim ve ister nefer, ister en büyük kumandan olsun, her zaman memlekete karşı hizmet görmesi لازم geldiğini bilerek, daima vazifemi ifa ederim. Onun için çalışmış bir insanım. Katiyen memlekete hizmetten başka şahsi hiçbir menfaat takipetmiş bir arkadaşınız değilim. Ve bundan dolayıdır ki, tamamiyle feragatı nefisle ve bütün kendi varlığını ortadan kaldırarak, sırf memleket için, memleket hesabına çalışmış ve İstiklâl Harbi nihayetinde artık vatani vazifem bitmiştir ve memleket İstiklâl Harbiyle kurtulmuştur diyerek kendi arzumla istifa ederek 42 yaşında tekaüt olmuş bir arkadaşınızım. Kim-seden hiçbir zaman böyle bir vazife almadım ve kendi üzerimde tatbik etmek istediğim gibi bütün vatandaşların da aynı hisle, aynı vatan için kendi vazifelerinde çalışmaları icabettiği için kendimi kimse ile kıyas etmedim. Ve kendimden şimdiye kadar hiç bahsettirmedim. Bazı gazeteler paşa kendini teşhir ve kendinden bahsettirmek istiyor, diye yazdılar.

Arkadaşlar, benim de dağarcığım doludur. Fakat bunlar millet için yapılmış şeylerdir. Fakat arkadaşlar kendimden hiç bahsetmedim, ve bahsettirmedim. Çünkü onları kendim için yapmadım, millet için yaptım.

Arkadaşlar, geçen gün söylediğim sözler arasında bir cümle var; dedim ki : İnkılâp ve rejimlerin bir şahsa izafesi maalesef Şarka ve bilhas-sa memleketimize mahsus bir haleti ruhiyedir. Bunun en büyük mahzuru; şahsi prensipler doğurması, zümreler yaratması ve millet arasında bâdii tefrika olmasıdır, dedim.

Arkadaşlar, bundan bir ay evvel gerek muhalefet ve gerekse iktidar partisine mensup arkadaşlar kardeşçesine yekdiğeriyle, elele vererek çalışmaya söz vermişlerdi. Burada bir bütün olarak demokratlar halinde

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

birleşmişti. Bugün görüyorsunuz ki; muhalif parti ile muvafık parti birleştiği halde, maalesef sırf bu kanun yüzünden, demokrasi rejimi içerisinde demokrat olarak yetişmiş olan arkadaşlar yekdiğeri aleyhinde bulunuyorlar, kara listeler tanzim ediliyor. İşte daha şimdiden tefrika başladı. Bunu esefle görüyoruz. Bu tasarı daha şimdiden, memleketin en büyük Meclisinde ayrılık baş göstermeye sebep olmuştur.

Yazık bundan dolayı çok müteessirim. (*Öyle şey yok sesleri*).

FEVZİ LÜTFİ KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, iki günden beri üstünde hararetle durulan bu mevzuun hakikaten bir kadersizliği var. Bu kadersizlik Büyük Millet Meclisini de sarsmış bir hale geldi. Bu kadersizlik, bu Kanunun aleyhinde veya lehinde konuşan arkadaşların biraz mevzuu izam etmiş olmalarından geldiğine ait bir kanaat edindim. Yüksek Meclisin amlerine mağruren arzedeğim ki, hakikaten her iki taraf da meseleyi izam etti. Bu Kanunun aleyhinde konuşan arkadaşlarımızdan bazıları : Atatürk'e karşı hürmetimiz azaldı mı ki, ceza yoluyla takdir mi temin edeceğiz? Demeye kadar gittiler ve : Biz onu sevmiyor muyuz, millet ondan soğudu mu? Sualini sordular. Hakikaten mevzuun üzerinde biraz mübalâğalı durulmuş oldu.

Diğer bir arkadaşımız, ileri hamlemizi, yaptıklarımızın suni olduğunun zannedilmesine sebep olacaktır dedi. Niçin, bunların, ayrı ayrı cevabını vermeye çalışacağım. Bir arkadaşım da mübalâğaya doğru gitti, tekrar affınızı istirham ederim, bu Kanun kişi imtiyazı doğurur dedi. Başka bir arkadaşımız da böyle bir kanun ile büstleri, heykeli ve Atatürk'ü işrap eden eşyayı muhafazaya gideceğimiz yerde Atatürk'ün inkılâplarını muhafaza edelim, bir takım mütecavizler dururken eşya üzerinde mi? Duracağız dedi. Başka bir arkadaşımız da Atatürk kültürle sevilir, Atatürk'ü sevmek için Türk milletini yetiştirmek, maarifi ilerletmek lazımdır. Atatürk inkılâpları anlaşıldıkça Atatürk sevgisi artacaktır; kanun zoru ile Atatürk'ü sevdiremeyiz dedi.

Müdafaa eden arkadaşlarımız da, samimî olarak söylüyorum, yine mübalâğaya kaçtılar. Hatta Adalet Komisyonu sözcüsü arkadaşımız eskiden ona ait Soyadı Kanunu çıkarmadık mı, dedi. Bunların cevabına, tahliline buradan başlayalım. Soyadı Kanunu çıkardık. Atatürk'e Atatürk adını vermek için Soyadı Kanunu çıkarılabilir. Fakat bu, bu tarzda müdafaa edilmez. Soyadı başka şey, bu Kanunla Hükümetin bize getirip bizden istediği başkadır.

Arkadaşlar; bu Kanunu getirmek ve münakaşa etmekle, Atatürk'e karşı olan hürmetimiz azalmış değildir. Hürmetimiz azalmamıştır ve bu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kanunla azaldığını zannettiğimiz bir hürmeti teyit edeceğiz ve yahut tekit edeceğiz; bu yolda da değiliz.

Muhterem arkadaşlarım; şu Türk toprakları üstünde adına Mustafa Kemal dendiği zaman kızan, üzülen arkadaşlarımız oldu; fakat şimdi Mustafa Kemal bu memlekette sevilmeyen bir insan mıdır?

Sevgili arkadaşlarım, ömrünün bir devrini onun tarafından gelen, eza ile yaşayan ve Atatürk devrinde eziyet çekmiş, mesleğini yarım bırakmış bir insan olarak ben dahi, şimdi değil, o zaman matbuat hayatında o devrin bazı şeyleriyle mücadele etmeye çalıştığım zaman dahi kendisine karşı kalbimin en ince tarafları ile büyük bir muhabbetle bağlı bir insandım. Beni ezaya sokmuş diye ben onun fikirlerinden onun inkılâplarından ve ona karşı olan büyük muhabbetimden birşey eksiltmedikten Türk milletin her çocuğu meseleyi mücerret olarak mütalâa edebildikten ve Büyük Meclisiniz meseleleri ulvî noktasında tutmayı bildikten sonra Atatürk'ü sevmeyen veyahut Atatürk seviliyor mu, sevilmiyor mu diye bu Mecliste münakaşa etmeye lüzum yoktur. Atatürk seviliyor, eskisi kadar seviliyor. Hatta nesiller geçtikçe Atatürk sevgisi artıyor. Bu Kanun azalan Atatürk sevgisini tekit ve tezyit etmek için değildir. Ben böyle anlıyorum. Eğer anladıklarım sizin anladığınız gibi değilse meseleyi tekrar mücerret olarak ortaya koruz, arkadaşlar. Fakat buna mukabil bu Atatürk Kanununu müdafaa eden arkadaşlar diyorlar ki; inkılâpların mübeşşiri ve rehberi olduğu için onun heykellerine hücum etmekle bazı irticai fikir taşıyanlar zevk ve hınç almak istiyorlar. Belki olabilir. Fakat bir milletin içinde kendi mübeşşirini, rehberini ve bu memleket tehlikeye düştüğü zaman, (ben Atatürk'ü böyle tavsif eden insanımı) bu memleketin münevverini, zabitini, köylüsüyle, bir araya getirip memleketi tehlikeden kurtarmak için millî birliği temin eden insan, bilhassa fikir noktasından, inkılâplar noktasından münevverle halkın her tabakasını aynı gaye etrafına toplayabilen insan, sevilmez mi?

Bu, onun sevgisini artıracaktır, bunun aksini tevehhüm etmek, kandan başka mana çıkarmak doğru olmasa gerektir, arkadaşlar. Muhterem arkadaşlarım, Türk cemiyeti hergün ilerlemektedir, ilerleyecektir. Atatürk devri bir büyük, güzel, ulvî bir merhale devridir. Ondan evvel de bu cimeyet ilerlemekte idi. Bir çok mübeşşirler, mürşitler geldi geçti. Fakat Atatürk bu milletin önüne geçen rehberlerin en realisti, bu topraklar üstünde hakiki hedefi nedir, onu bulan, irşat eden inandıran bir adamdır. O halde inkılâpları hazmettiğimiz günde de 150 sene sonra da heykelleri tecavüze uğrayabilir. Bundan korkmak lâzımdır, sebebi buna istinat ettirmemek lazımdır. İşte bu noktadan bu Kanun kişi imtiyazı doğu-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

rur denildiği zaman bendeniz yanıldığımıza inanıyorum. Çünkü Mustafa Kemal, milletin içinde ıstıraplarını temsil etmiş, şevklerini temsil etmiş, inkılâplarını temsil etmiştir, onu bu milletin içinde yalnız "kişi" olarak göremiyorum. Bazı arkadaşlar, ölmüş "kişidir" dediler. Arkadaşlar, ölmüş de olsa, yaşar bir halde de olsa Atatürk bizim için "kişi" değildir; arzettiğim gibi kurtuluş rehberi, inkılâpların mübeşşiri, münevver ile halk ile hamleler yapan, içimizde yaşayan bir adamdır.

Bu işlerin, bu hareketlerin mümessili olarak telakki etmek ve her noktada, eserlerinde olduğu gibi bu anlayışın işaretlerini muhafaza etmek mecburiyetindeyiz. Çünkü onun eserleri, manevi şahsiyeti ve onların işaretleri birbirinden ayrılamaz, birkaç cahil çıktığı bilerek bilmeyerek tecavüz ettiği zaman bu noktalarda durmak ve tedbirler almak lazımdır, bunu her iki taraf da duyuyor. Kanunun lehinde ve aleyhinde konuşan arkadaşlarımız duyuyorlar. Fakat şöyle veya böyle yapalım, diyorlar. Kanunun lehinde bulunan arkadaşlarımız bu heykelleri, büstleri, sembollerini muhafaza edelim. Bazı arkadaşlarımız da, eski kanunlar bunları muhafaza edebilir, diyorlar. Bu noktada her iki taraf da müttefiktir. Şekilde, cezanın derecesinde, usulünde ayırdırlar. Meselenin bendenizce asıl mühim noktası budur. Hayatımıza girmiş olan, inkılâplarımızın, kurtuluşumuzun ve ileri hürriyetlerimizin mümessili Türk milletiyle beraber onun içinde yaşayan Atatürk'ün bu memlekette sahipliğini yapan, sahiplik iddiasında bulunan gençler vardır. Mektepli çocuklar vardır. Talebe cemiyetleri vardır ve bazı münevverler var ki, ben inkılâpçıyım, sen inkılâpçı değilsin, diyor ve her hangi bir nankör, kendini bilmez tarafından Atatürk'ün işaret ettiği noktaya mânevi şahsiyetine hücum edildiği zaman Atatürk'e sahabet eden bunlar bu hatayı, bu suçu işleyenlere kendileri cezalarını vermeye çalışıyorlar. Bu noktada Türk Milletinin, huzuru bozuluyor.

Eskiden belki Atatürk'ün işaretine, heykellerine, remizlerine tecavüzler az oluyordu. -Bilmiyorum, belki diyorum.- Bu, 14 Mayıs'tan sonra, bizim iktidarımızın şu veya bu fikri taşıyan zümreler veya insanlara herhangi bir müsamaha göstermiş olmasından ileri gelmez. Bunun bir sebebi de, hürriyetin; artık memlekette hava gibi, su gibi en lazım unsurlardan biri haline gelmiş olmasıdır. Bu havanın içinde bilmeyerek yaşamamızdandır. Artık, hürriyet nizamı içindeyiz; bazı muzır kimseler bu hürriyeti fenaya kullanabilirler. Bu hürriyeti takyit etmemek, umum Türk Milletini kavuştuğu sevgiliden ayırmamak istiyorsak bu Kanun lazımdır. Atatürk'ün işaretlerine heykellerine, fikirlerine tecavüz edildiği zaman bir başka icra kuvvetinin, cemiyetlerin, zümrelerin, gençlerin, münevverle-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rin; biz Atatürk'ün muakkıbyız, diye ortaya atılmalarına mâni olmak için bu Kanun lazımdır. Bunun için bir misal söyleyeyim : İstanbul'da bir mecmua -çok hicranlıdır- Atatürk'ten bahsederken (12 senedir bir leş taaffün ediyor ve birçok leş kargaları da bu müteaffin leşin üzerinde bir takım sebeplerle iş görmekte ve onu sebep göstererek faaliyet yapmaktadırlar) diye bir yazı yazıyor.

Leş kargaları Türk matbuatı, Türk gençleridir. Atatürk'e tecavüz edildiği zaman bir kısmı mitingler yaparak, topluluklar yaparak veyahut İstanbul'da yaptıkları gibi usulsüz ve kanunsuz olarak, gençler harekete geçiyorlar. Bir kısmı da ne yapalım, nasıl harekete geçelim, diyerek bir araya gelen gazetecilerdir. Hakikaten gazeteciler İstanbul'da bir araya geliyorlar ve bu tecavüze karşı ne yapabiliriz, diyorlar ve İstanbul Başsavcısına gidiyorlar, diyorlar ki, 12 seneden beri taaffün eden leş Atatürk ve onun üstündeki kargalar, bizler, gazeteler münevverler, talebe cemiyetleridir. Harekete geçiniz, bizim hakkımızı arayınız, hakarete uğradık.

İddia makamı, savcı harekete geçemiyor ve Atatürk'ün şahsiyeti maneviyesine ve onunla beraber bir fikir manzumesine; bu milletin yıllardır ve yıllardır hasret kaldığı yenilik fikrinin mümessili olan Atatürk'e karşı yapılan bu tecavüz karşısında müddeiumumilik harekete geçemiyor. Bu noktadandır ki bu Kanun lüzumunu hissettiriyor. Bu noktadan sonra Türk Milletinin, Türk gençlerinin, Türk münevverlerinin ve bütün bu yapılmış olan iyi şeylere inanan ve onları kavramış olan yirmi milyon Türk'ün mânevi huzurunu ve kalb istirahatini temin etmek için bu Kanun lâzımdır. Bendeniz bu kanaatteyim.

Arkadaşlar, bu Kanun, demin dedim ki; fikirlerimden tavzih etmediğim bir nokta kalmasın, diye çalışıyorum, gayret gösteriyorum. Cezmi Türk arkadaşım dedi ki; Atatürk münakaşa edilmez. Böyle şey olmaz arkadaşlar. Bu Kanun Atatürk'e namuskârane tenkidler için lâzımdır.

Arkadaşlar, artık bu memlekette diller açıldı, kalemler yazıyor. Bu memleket büyük ve ilahî rüzgârlar altındadır, bu memlekette her şey söylenecektir. Bu memlekette tenkid edilmeyen adam, tenkid edilmeyen fikir kalmayacaktır. Atatürk de münakaşa edilecektir. Fakat Atatürk, eserleriyle münakaşa edilecektir. Tezyif edilmeden münakaşa edilecektir, hakarete uğratılmadan münakaşa edilecektir. İşte bu Kanunun maksatlarından birisi de budur.

Bazı arkadaşlar diyorlar ki; âdeta Takriri Sükûn Kanununa benziyor. Muhterem arkadaşlar; şunu ilave olarak söylüyorum, ben çok genç yaşında 1925 senesinde Takriri Sükûn Kanununun şurada bir gazeteci olarak nasıl çıktığını seyreden bir arkadaşınızım.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Takriri Sükûn Kanununun çıktığı zamanki hava, çıktığı devir ile bugünkü devre arasında büyük, nihayetsiz farklar vardır. (*Doğru sesleri*). Bu memlekette artık Takriri Sükûn Kanunu bir daha çıkmaz ve çıkmayacaktır. Hattâ sevgili arkadaşım Osman Şevki Çiçekdağ küçük bir tariz yapılar. İcabederse bu memleketin kurtuluşu için bir Takriri Sükûn Kanununa gidebiliriz, dedi.

Muhterem arkadaşlarım, bu memlekette artık bundan sonra fevkalâde tedbirlere hiçbir zaman ihtiyaç hâsıl olmayacaktır. Çünkü Türk milletinin hakiki mümessili olan bu Meclisin uyanıklığı, asabiyeti ve zindeliği her şeyi doğru yola götürmeye kafidir. Bu memlekette her şeyin zamanı, kanunlarımızdır. Bu memlekette her şey, nizam altında yapılacaktır. Onun içindir ki, nizamsızlığa götüren işler dahi, en iyi usullerle ve hürriyet nizamı içinde halledilecektir. Ne Takriri Sükûn Kanununa lüzum vardır. Ne de bu bir Takriri Sükûn Kanunudur. Bu Kanun, bu memlekette Atatürk'e sahip çıkan ve Atatürk'ün muakkibiyim diyen, birçok gençlerin ve münevverlerin Atatürk'ün işaretlerine, Atatürk'ün manevi şahsiyetine tezyîfkâr hücumlar yapıldığı zaman harekete geçebilmek içindir sevgili arkadaşlarım.

Fakat kanun layihasını okudum. Esbabı mucibeyi gördüm. O esbabı mucibe; o metin Hükümetin temin etmek istediği bu gayeyi ve bizim de tasavvur etmek istediğimiz bu gayeyi teminden biraz ayrılmış gibidir. Bunun usul taraflarını, büyük Heyet, hukukçu arkadaşlarımız bendenizden iyi bilirler. Hangi encümene gidecekse prensip üzerinde mutabık kalalım, esbabı mucibesini değiştirmek suretiyle arzettiğim çerçeve içerisinde, gayeyi istihdaf edecek mahiyette değiştirelim. Arzum budur. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu.

DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Çok muhterem arkadaşlar; Atatürk heykellerine, resimlerine ve kendisi hakkındaki eserlere karşı vâkı taarruz ve tecavüzleri resen takibetmek salâhiyetinin âmmе mümessili olan savcılara verilmesinden ve bu çeşitli taarruz ve tecavüzleri cezalandıran bazı hükümlerden ibaret olan kanun tasarısının müzakere ve münakaşası hakikaten iki günden beri heyecanlı bir şekilde devam etmektedir. Birçok arkadaşlarımızın ortaya attıkları fikirler açık bir şekilde iki teze dayanmaktadır. Bu tezlerden birisi, tasarıya muhalif olan görüş şudur : Gelen kanun tasarısı bir şahsa muzaf ve ona gelecek taarruzları önleyici bir kanun tasarısıdır.

Bu itibarla hem Anayasanın 69 uncu maddesinin sarîh hükmüne, hem de demokrasi mefhumuna muhaliftir. Buna karşı olan ve tasarıyı il-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tizam eden fikir de şöyle hulâsa edilebilir. Atatürk maddi bir varlık olarak ölmüştür. Manevi varlık halinde ise dünkü gibi yaşamakta ve onun heykellerine, resimlerine, eserlerine karşı yapılan tecavüz ve hakaretler âmmе vicdanını zedelemektedir. Anayasasının 69 uncu maddesi yalnız hayatta olan kimselere ait olabilir. Bunun içindir ki gelen tasarı Anayasaya muhalif olmadığı gibi sadece amme vicdanını rencide eden bir kanun, hadiselerin önlenmesini temin edecek ve esasları da ihtiva etmektedir. Bu itibarla tenkid hürriyetinin tahdidi bahis mevzuu olamaz. Bu kanun cemiyetümüzde tezahür eden hürriyetin ifadesi olarak kabul edilmelidir.

İşte arkadaşlar, hakikaten çarpışması lazım gelen iki görüş, iki tez bundan ibarettir. Fakat kısaca hulâsa etmeye çalıştığım bu iki görüş üzerinde görüşülürken hep beraber itiraf edelim ki, tasarı ve tezlerle hemen hemen hiç ilgisi olmayan meseleler ve düşünceler ortaya atıldı. Denildi ki; Atatürk sevgisi milletin kalbinde yaşıyor, onu millete zorla mı sevdirmek istiyorlar; denildi ki; bu tasarı fikir ve tenkid hürriyetini tahdit etmektir; denildi ki; Atatürk'ü sevenlerin tazyiki ile bu tasarı getirilmiştir; denildi ki; bu kanunu yapanlardan demokratik hamleler beklenebilir. Hattâ denildi ki, bu kanunu yapanlar bir şahsı kendi menfaatleri için putlaştırmak istiyorlar!

Üzücü olan cihet şudur arkadaşlar : Konuşmalar yazık ki asıl çerçevesinden çıkarak bu sahalara taşınca üzerinde münakaşa edilmesi icabeden prensipler bir tarafa bırakıldı.

Hele bu sırada muhalif arkadaşlarımızın tasarının mahiyetini büsbütün değiştirecek bir teklifiyle de karşılaşınca iş biraz daha mudil bir şekil aldı. Muhalefet kanun tasarısının inkılapları koruyacak hükümlerle takviyesini istemektedir. Muhalif arkadaşlarımız acaba böyle bir taktik kullanmakla bir taraftan inkılapların tehlikede olduğu iddiasını tekrarlamak, diğer taraftan da bizi inkılapları tehlikeye düşürmüş olmakla itham etmek gibi bir maksadın peşinde midirler?

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Onlar geçmiyor artık...

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) — Avni Bey bu kürsüden iki günden beri muvafık, muhalif bütün arkadaşlarımız arız amik konuştular. Başta hükümet ve sayın Hükümet Başkanı olmak üzere kemali sükunetle ve hükümete yakışır bir vekar ile dinlemiş bulunuyoruz. Müsaade ediniz ilk defa olarak diyebilirim ki hükümet adına kanunun tahlilini yapmak üzere huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Niçin tahammül etmiyorsunuz arkadaşlar? (Soldan alkışlar) Şimdi bana izin verin arkadaşlar, ortaya atılan fikirleri birer birer, kısaca...

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Geçmiyor, geçmiyor artık.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) — Af buyurun Avni Doğan Bey, af buyurun. Şimdiye kadar tasarı üzerinde konuşanlar muhalefet değil, Demokrat Parti arkadaşlarıdır, sözlerimin büyük kısmı size değil onlara ait olacaktır, niçin tahammül etmiyorsunuz, niçin sabretmiyorsunuz?

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, devam edin.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) — Şimdi izin veriniz arkadaşlar; ortaya atılan fikirleri birer birer kısaca ele alarak, tasarı hükümleri ile ve mantık ölçüleri ile karşılaştıralım. Hislerimizi karıştırmamak şartıyla hakikatla ne dereceye kadar ilgilidir mütalâa edelim.

Tasarı Atatürk'ün resimlerine, heykellerine, hakkındaki eserlere karşı vâkı olacak tecavüzleri suç addetmektedir.

Evvelâ arkadaşlar, iki günden beri tekrar edilen Ata'ya ait eserler, sözü nereden çıkıyor? Bir arkadaş dedi ki, C. H. Partisi de Atatürk'ün eseridir. Bozuk lisan da Atatürk'ün eseridir. Tasarıda Atatürk'ün eserleri diye bir şey yoktur. "Atatürk hakkındaki eserler" vardır. Mantık mefhumuna sokalım. C. H. Partisi Atatürk hakkında bir eser midir? Bu, düşünce yapısına muhaliftir. Atatürk hakkındaki eserler başka şey, Atatürk'ün eserleri başka şeydir.

Sonra arkadaşlar, sonra aziz arkadaşlar, tasarının kullandığı kelimelere dikkat buyurmanızı çok rica ederim. Tecavüz, tahkir ve tezyif kelimeleri, bütün arkadaşlarımız gibi hukukçu arkadaşlarımız çok iyi bilirler, tecavüz kelimesinin mânayı adlisi çoktan taayyün etmiştir; hakaret kelimesinin mânayı adlisi çoktan taayyün etmiştir, tezyif kelimesinin mânayı adlisi çoktan bellidir. Jüriler teşekkül etmiş ve yıllardan beri, bu jürilerin meydana koyduğu esaslar mahkemeler için çoktan içtihat haline gelmiştir. Bu kelimeler tasarıya girmiştir. Binaenaleyh bu kelimelerin ifade ettiği hukukî ve adlî mâna dışında herhangi bir mâna tasavvur etmek gerektir. Ama günün birinde ya bir genç hâkim arkadaş veya müddeiumumi arkadaş veya şu ve bu şekilde gaflete düşmüş bir vazifeli arkadaş tecavüz mahiyeti olmayan bir hadiseyi tecavüz addedebilir mi?

Arkadaşlar; bu bir kaza gibidir, damdan başa düşen bir taş gibidir. Sokaktan giderken başınıza düşen bir taş gibidir. Böyle bir adli hataya da, kazaya da maruz kalmak mümkündür, olağan şeylerdir. Bir kısım arkadaşlar, iftiraya yol açar, dediler. Beş ahlâksız kimse her zaman yanyana gelir ve hepimiz için ayrı ayrı cebimden parayı aldı der, bizi karakola

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kadar götürebilir. Daha sonra iş müddeiumumiye aksedebilir. müddeiumumi aldanmışsa mahkemenin huzuruna da çıkarız. İftira öyle bir çirkef dalgasıdır ki; bir kere insan kapılmasın! Müfterilik daha çok manevi bir illet olduğu için kanunlar ve dinler tarafından tel'in edilmiştir. Binaenaleyh tasarının iftiraya müsait olduğu hakkındaki tez, bunu söyleyen arkadaşlar affetsin, kabili müdafaa bir tez değildir.

Af buyurun arkadaşlar, hukukun kuru dehlizleri içinde sizi bir dakika için sürüklemek cüretinde bulunduysam, bu, işte bu mevzulara arkadaşlarımızın çok mantıklı noktalarımış gibi sık sık yapışmalarından doğan bir zarurettir.

Bir kere ibareyi ikiye ayırmak lazımdır.

Bir, resim ve heykellere tecavüz.

Resim ve heykellere nasıl tecavüz ve taarruz edilir, bu, sarıhtır. O halde tereddüdü mucip olan nokta olsa olsa mantık çerçevesi içerisinde bu ibarenin ikinci fıkrası olabilir. Atatürk hakkındaki eserlerin ibaresi! Ama maalesef, affedin beni sevgili arkadaşlarım, dikkat ediyorum, iki günden beri bu ibare "Atatürk hakkındaki eserler" değil "Atatürk'e ait eserler" şeklinde tekrar edilip durmaktadır. Âdeta tasarı okunmamış gibi bir manzara var. Okunduğuna eminim. Fakat her halde mevzuun heyecanı içinde böyle oldu.

Bu ikinci ibareye gelince; (Atatürk hakkındaki eserler) ibaresinin manası sarıhtır. Tekrar ediyorum. Alpiskender arkadaşımın dediği gibi Halk Partisi, Atatürk'ün eserleri hakkında bir eser değildir. Bozuk lisan, Atatürk'ün eserleri hakkında bir eser değildir. Kelime gülünç oluyor. Yalnız mantıka değil, Türkçeye de uygun olmuyor.

Bendeniz bir mütalâa arzettim. Görüyorsunuz ki tamamen hukuk kaideleri içinde kalmaya çalışıyorum ve öyle kalıyorum. Tasarının fikir hürriyetini, tenkid hürriyetini tahdit edeceği hakkındaki, bir kısım arkadaşların kalblerinde doğmuş bulunan endişenin mebdei ve aynı zamanda müntehası bu fıkradan, bu ibareden ibarettir.

Evvela yine yüksek vicdanınızdan gelen şu sesi dinleyiniz arkadaşlar; Demokrat Parti ekseriyetinin teşkil ettiği 9 uncu Büyük Millet Meclisinden, Demokrat Partinin birinci, ikinci, beşinci hükümetlerinden, iktidarda kaldığı müddetçe iş başında bulundurulacak olan hükümetlerinden fikir hürriyetini, tenkid hürriyetini nezedecek bir hareket beklemek Demokrat Partinin beş senelik mücadelesini, onun etrafında toplanan Türk Milletinin mücadelesini inkâr etmek demek olur. Bizim yüreklerimizden böyle bir hareket gelmez. Evladını kesen bir baba, evladını öldüren bir

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ana gibi oluruz arkadaşlar. Kanun hazırlanırken böyle bir maksat hiçbir zaman akla gelmemiştir. Bunu bir arkadaş söylediği için, arzediyorum. Bu hepinizin ve hepimizin vicdanı, hakikatı inkâr olur. Yine bir arkadaşımız bu tasarıyı hazırlayanların demokratik hamleler yapmak iktidarını haiz olmadığını söyledi.

Arkadaşlar, başta sizler, ve bu tasarıyı hazırlayanlar en büyük demokratik hamleler hazırlayan insanlardır. Böyle bir söz bizlere reva mıdır, arkadaşlar? İçimde hakikaten bir üzüntü var. Bunlar on sene, yirmi sene sonra, tesadüflerle bu partinin içine girmiş, maksatları malûm olmayan, şarlatanlıkla, demagoji ile kendisini göstermek suretiyle, parlak hitabet, parlak elbiselerle iş başına gelmiş insanlara bu sözleri söyleyebilirler. Fakat sizlere ve bizlere bu memlekette fikir hürriyetini tahdit etmek isteyen insanlar, demokratik hamleleri önlemek isteyen insanlar, demokratik hamle yapmak kabiliyetinden mahrum insanlar, diyemezler. Vicdanınıza tercüman olduğuma kaniim. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Arkadaşlar diyorlar ki: Atatürk, bütün milletin kalbinde yaşıyor, ki yaşadığı muhakkaktır. O halde arkadaşlar, bütün milletin kalbinde yaşayan bir mefhuma, bir varlığa, ölmüş bir şahsiyete tecavüz vakı olduğu zaman o milletin kalbi, ruhu rencide oluyor demektir. Adlî sahada bir milletin vicdanı âmmesini temsil eden makam neresidir? Savcılık değil mi arkadaşlar? Sokakta Ahmet Mehmet'i öldürdüğü zaman savcılığın müdahale etmiş olmasının sebebi vicdanı âmmenin, Ahmetle, Mehmet arasındaki hadisesinde kendi payına bir hisse çıkarmış olmasıdır. Atatürk heykellerine, resimlerine yapılan tecavüzler vicdanı âmmeyi alâkadar ediyor demektir. Vicdanı âmmede sevilen bir insana ait hatıralara tecavüz vicdanı âmmeyi rencide eden bir hadise olduğuna göre bu hadise ceza hukukunun prensipleri içerisine girer, aksi takdirde ceza hukukunun prensiplerini inkâr etmiş oluruz, tezada düşmüş oluruz. Diyorlar ki bu memleketin Fatih'i vardır, Süleyman'ı vardır, Mithat Paşa'sı vardır. Elbette vardır. Birçok hatip arkadaşlarımızın tebarüz ettirdikleri gibi büyük adamlar yetiştirmekle şöhet almış bir milletiz. Müsaade ediniz de Atatürk'le bütün bu tarihi büyüklerimiz arasındaki bir büyük farka işaret edeyim.

Atatürk, büyük, küçük, kadın, erkek şu hayat macerasını beraber sürüklediğimiz hayat arkadaşımızdır. Benim 1938'de doğmuş olan çocuğumla bugün 70 yaşına gelmiş olan vatandaşlar, yani Türk milletinin en büyük ekseriyeti, Atatürk'ün mahalle arkadaşı, Atatürk'ün mektep arkadaşı, Atatürk'ün hususi hayat arkadaşı, Atatürk'ün inkılâp ve askerlik arkadaşı, Atatürk'ü hiç olmazsa ömründe bir defa olsun görebilmek için

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

peşinden koşmuş insanlardır. Yani hayat macerasını beraber yaşadığımız bir adamdan bahsediyoruz. Fatih, Süleyman böyle midir? Ona karşı olan sevginin hususiyetinin aksi olan bir hisle, sevmemek hissi ile anlatmak isterim. Sokakta biri beni yakalasa ve bana ben Fatih'e kin besliyorum dese; bu adamın deli olduğundan şüphe ederim. Fakat birisi beni yakalayıp Mustafa Kemal'e kin besliyorum dese, acaba aralarında ne geçti diye sorarım. Onu sevgi itibarıyla, nasıl Fatih'le, Süleyman'la mukayese edebiliriz? (*Soldan bravo sesleri, alkışlar*)

Arkadaşlar, bana müsaade ederseniz, huzurunuzda Hükümet namına bu kanun tasarısını müdafaa ederken ve size bu tasarının zaruretinin sebeplerini tahlil ederken bir saniye Atatürk gibi merhum olan onun arkadaşı merhum babamın bir hatırasını size nakledeyim.

Atatürk öldüğü zaman şimdi milletvekili olan ablam Tezer Taşkıran'a hususi bir mektup yazan babam, ki iki seneden beri yüzünü görmüyordu, ve onun menkulü olarak öldü, şöyle diyordu, kızım Tezer, ben hayatta bu kadar ağır bir boşluk, bu kadar ağır bir elem duymadım ve böyle bir elem duyacağımı da zannetmezdim. Yıllar ve yıllardan beri havadaki müvellidülhumuza gibi, muhitimizdeki hararet gibi mevcudiyeti, sabah, öğle ve akşam bizi sarmış bulunuyordu. Şimdi hudutsuz bir boşluk içindeyim, diyor. İşte arkadaşlar, büyük hakikat budur!

Anayasaya muhalefet meselesine geliyorum.

Aziz arkadaşlarım, hukuk nazariyatı içine girmek isteyen bazı arkadaşlarım oldu. Beynelmilel muahedelerden, bunların tarihinden, şundan bundan bahsedildi. Neden bu millet kürsüsünden nazariyatla uğraşalım? Nazariyeler mantık ve zekâ kuvveti ile uzayıp giden münakaşalara yol açar. Ben diyorum ki, hukukta birinci kaide, insan cemiyetinin hayatını idaredir. Hukuk, hayatı idare eder, hayattan doğar! Hukuk ölümler ile, ölümler âlemi ile alâkadar olmaz. Bilhassa Anayasa bir cemiyetin münasebetlerinde ana kanun olmak itibarıyla elbette ki hayatı tanzim eden bir kanundur. İşte bunun içindir ki, 69 uncu maddede yazılı "kişi" tabiri yalnız ve yalnız hayatta olanlara kabili tatbiktir. Ölümler âlemi hukuk sahasına alınırsa 20 milyonluk Türk milletinin uzun mazisinden bu yana milyarlarca efradı ölmüştür. Birkaç zaman mezarlara hürmet edilir ve sonra mezarlar tarumar edilir.

Burada bir arkadaşımız dedi ki, Halk Partili arkadaşlarım gücenmesinler, arkadaşlarıma cevap veriyorum, şimdi böyle bir kanun yaparsak, yarın onlar iktidara gelirlerse kendi şerefleri için de böyle bir kanun yapmazlar mı?

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Arkadaşlar, böyle bir kanun yapmak zaruretini duyarlarsa, veya zaruret duymadan böyle bir kanun yapmak isterlerse, ekseriyette olacaklarına göre, biz ister yapalım, ister yapmayalım, onlar böyle bir kanun yapacaklardır. *(Sağdan 0000 sesleri)*. Kendileri şeflerine "millî şef" demediler mi? *(Soldan alkışlar)*. Binaenaleyh bu da bir delil teşkil etmez.

Bir arkadaşımız da dedi ki, bu kanun tasarısı Atatürk'ü sevenlerin tazyiki ile yapılmıştır.

Arkadaşlarımın hepsi bir noktada ittifak ediyorlar. Türk milleti Atatürk'ü seviyor, o halde kanun tasarısı bütün milletin tazyiki ile yapılmış demektir.

Arkadaşlar, gizli maksatlarla, Atatürk'ün şahsına, mânevi varlığına hakaret, hücum, tahkir yollarıyla memlekette huzursuzluk yaratmak hedefini önlemek bakımından getirdiğimiz tasarı herşeyden evvel cemiyetin bir asayiş meselesini halle mâtuf bir kanundur. Ondan sonra arkadaşlar, bu milletin tarihinde çok karanlık bir günde sembol olmuş olan, bir millî mücadele sembolü olmuş olan bir adamın hatırasına hürmet Kanunudur!.

Şu anda hâtıraların Birinci Meclise kadar gidiyor. Küçücük bir çocuktum. Bursa'nın düştüğü gün, yahut ertesi gün Birinci Büyük Millet Meclisinde cereyan eden müzakerenin safhalarını hatırlıyorum. O zamanki tabirle kürsüye "Puşidei siyah" konulmuştu. O gün milletvekilleri kürsüde heyecan ve teessürden ağlayarak nutuklarını bitirmeden inmektedirler. Birisi çıkıyor, Namık Kemal'in şiirinden bir parça okuyor :

"Vatanın bağına düşman dayamış hançerini."

Yok mudur kurtaracak bahtı kara mâderini."

Bu anda Meclisi bir ölüm sükûtu sarıyor.

Alaca karanlık içinde o zaman Mecliste bulunanlar bilirler, genç bir adam ayaklarının ucuna basarak kürsüye doğru ilerliyor, yüzü sapsarıdır, konuşmaya başlıyor, sözlerinin her kelimesi Meclis salonunun pencerelerinden taşarak Ankara'yı ve oradan bütün yurdu sarıyor, "Kendi namıma, sizlerin herbiriniz namına, bütün Türk milleti namına dünyaya ilan ediyorum :

"Vatanın bağına düşman dayasın hançerini,

Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini."

(Alkışlar)

İşte arkadaşlar konuştuğumuz kanun bu adamı hakarettten kurtarmak, bu hatıra saygı göstermek için yaptığımız kanundur. *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar.)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Müzakeresi yapılan Kanun tasarısı hakkında iki Birleşimde leh ve aleyhte en geniş ölçüde konuşmalar oldu. Hükümet bu konuşmalara cevap verdi. İçtüzük hükmüne göre Hükümetten sonra en son söz bir milletvekilinin olacağına göre sırada bulunan Sedat Barı'ya söz vereceğim. Sonra müzakerenin yeterliği hakkındaki takrirleri tasvibinize arzedeceğim.

Sedat Barı burdalarsa buyursunlar.

SEDAT BARI (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar; tasarının aleyhinde konuşan bazı arkadaşlarımızın sıklık ve vehim ve endişeden bahsetmeleri müzakere mevzuumuzu teşkil eden meseleyi sanki, birdenbire akla geliştirmiş itisafî bir fikir eseri olarak kabul ettikleri zehabını vermektedir. Bir müddetten beri hepimizin gayretle müşahade ettiğimiz hadiseler bütün mana ve delaletleriyle ortada iken bu tasarının gerekçelerini okumamış da olsak Hükümeti Yüksek Meclis huzuruna böyle bir tasarı ile çıkmaya sevkeden amilin spontane bir endişe olmadığını, bu'du mücerrette kâin bir nokta üzerine faraziye yürütmemiş olduğunu kabul etmemiz icabedecektir. Barbaros'un heykeline, Ahmet Mithat Efendinin, Namık Kemal'in, Ziya Paşa'nın yurdun birçok yerlerinde hürmetle yükselen büstlerine bir fiske vurmak kimsenin aklına gelmezken Atatürk heykel ve büstlerinden 12'sine bir veba sırayeti ve elektrik seyyaletiyle on gün zarfında ileri tecavüzler yapılmıştır. Bu tecavüzlerin hedefini taştan veya tunçtan yapılmış bir heykelin, yahut 12 sene evvel ebediyete intikal etmiş bir faninin şahsiyeti teşkil ettiğine elbette ki, inanmak mümkün değildir.

Saldırının o heykel ve ismin arkasında saklı olan hatıraya onun geriye bıraktığı eserlere matuf olduğundan asla şüphe yoktur. Nitekim bendeniz şahsan Lenin'i lânetle anarken onun şahsını değil, bolşevizmi görüyorum. Lânetimin hedefi bolşevizmdir.

Bendeniz bunu ifade ederken diğer arkadaşlarım veçhile inkılâpları bir şahsın resim ve heykellerinde toplamış vaziyette değilim. Bu istidradı yapmama muhterem arkadaşımız Bedii Enüstün'ün inkılâpları bir şahsın resim ve heykellerinde toplayan dimağlardan ileri hamleler beklene-meyeceği tarzında bir cümle kullanması saik olmuştur. Bununla ne demek istedikleri biraz güç anlaşılmaktadır.

Kasdettikleri manada bir toplama hükmü istihracına imkân olamayacağına göre kurmak istedikleri kaziyenin butlanı aşikârdır. Tasarıyı hazırlayanlarla onu tasvip edenlerin heyeti umumiyesini böyle batıl bir iddianın şümülüne alan bu ifadesinin muhterem arkadaşımızın partimizin muhalefet devrini yaşamamış bulunmasından doğan bir sürçü lisan

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

olduğuna işaret ederken hiçbir arkadaşımızın diğerlerine karşı böyle bir lisan kullanmasının yerinde olmadığını beyan etmek mecburiyetindeyim.

Atatürk milletin kalbindedir; heykelleri kanunla korumaya lüzum yoktur diyen arkadaşlarımızı hâdiseler teyit etmemekte hakikaten milletin kalbinde yaşamakta olan Atatürk'e üç beş soysuzun tecavüz etmesine söz ve mütalâalar kâfi bir barikat teşkil etmediği açıkça görülmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, bayrak gibi, milletleri kayıtsız, şartsız bir noktada birleştiren hayat sembolleri yanında beşeri sembollerin bulunması lüzumu elbette inkâr edilemez. İctimai kütlelerin kiraatı bu beşeri sembollerin çokluğu ile ölçülmektedir. Allah'a hamdolsun ki beşer tarihi yazıldığı günden beri her devrimizi süsleyen böyle sembollerin çokluğu bakımından bizimle boy ölçüşecek hiçbir millet yoktur.

İşte muvafık, muhalif, kadın, erkek, küçük büyük hepimizi bir noktada birleştirmesi icabeden Atatürk'te yaşadığımız, devrin sembolüdür. Öyle bir devrin ki kendisine bir bıçak sırtı kadar yakın bir zamanda Osmanlıların Türkten gayri her çeşidine daha çok hürmet edilir. Anadolu olmak bir kusur gibi görünür, Türk dili konuşmak cehalet ve iptidailik olarak kabul edilirken bu devirde göğsümüzün bütün kuvvetiyle bütün bir cihan önünde ne mutlu Türküm diyene diye haykırabiliyor ve bundan haklı bir gurur duyuyoruz. Millete mal olmuş şahsiyetlerin ictimai ve tarihi tenkidleri bu hususta yetkisi olanlar tarafından yapılmakta ve elbet yine de yapılacaktır. Fakat onlara söylerim ama bilmem bir tenkid edilecek tarafları vardır veya yoktur, şunu yapmıştır, bunu yapmamıştır tarzında geniş bir münakaşa mevzuu yapmaktan tevakkî etmek muvafık olur kanaatindeyim.

Çünkü bu tarzdaki münakaşalar bazılarımızın gönlünde bir hakkın eksilmesi, bir ışığın kararmasından başka hiç ama hiçbir fayda sağlamayacaktır. Fazilet mükâfatı hikâyesinin sosyal ve psikolojik bir manası vardır arkadaşlarım. Atatürk bütün milletin coşup taşan gözyaşları ile yikanarak ebediyete intikal ettikten sonra, hatırası hepimizden yine hepimize emanet kalmıştır. Onu yıpratmamak hakiki millet iradesiyle iktidara gelmiş ilk Meclis olarak herkesten evvel biz demokratlara düşen asıl bir vazife olacaktır. Dört seneden beri cereyan eden bütün kongrelerimizde başta gelen temenni onun ebedi istirahatgâhı olacak anıt-kabrin biran evvel yaptırılması olmuştur. Demokrat Parti iktidarı bu umumi temenniyi tahakkuk ettirmeye çalışırken onun hatırasına hürmetsizlik edenleri şu veya bu mülâhaza ile müsamaha edememek mecburiyetindedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlarım; muhalefet partisinden sayın Kâmil Boran arkadaşımız konuşmalarının başında 12 seneden beri böyle bir ihtiyaç duyulmadığı halde bugün böyle bir tasarı getirilmesi zaruretinin hâsıl oluşuna eseflerini beyan ettiler.

Bu esefin arkasında ifham etmek istedikleri şey, Halk Partisi iktidarı zamanında Atatürk'ün eserleriyle heykellerini korumak mümkün olduğu halde Demokrat Partinin buna muvaffak olamadığı iddiasıdır ki, bu da kendilerince zayıf işarettir. Öyle anlaşıyor ki, sayın arkadaşımız dünle bugünün arasındaki farkı hâlâ idrâk edememiş, her şeyi ters gösteren gözlüğünü henüz değiştirmemiştir.

Bazan dayak, bazan tabutluk, bazan terör ve müstemirren hafiyelik devri olarak en haklı sözlerin söylenemediği, en doğru hâdiselerin yazılmadığı o 12 yıl zarfında dürüst ve şerir farkı gözetilmeksizin bütün vatandaşlar yıldırılmış bulunuyordu. Kanunun değil de keyfi idarenin, keyfi muamelenin hâkim olduğu Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 18 inci maddesiyle karakolların her gece Bekırağa bölüğünden geniş bir kadro ile dolu olduğu o devirle bugünün en geniş hürriyet şartları bu iki ayrı zamanda geçmiş ve geçecek hadiseleri mukayeseye imkân verebilir mi?

Biz hürriyeti kanunların teminatı altında ve sınırı içinde kalmak üzere hiçbir kayda tabi tutmamaktayız.

Her bünyei içtimaiyede bulunabilecek bazı tiynetsizler kanunların açık kalmış noktalarından sızarak hürriyeti suüstimalle kalkarlar. Basit bir maksadın arkasına gizlenerek mukaddesata tecavüz cüretini gösterirlerse elbette Demokrat Parti iktidarı olarak o gedikleri kapamak birinci vazifemiz olacaktır.

Bu çekiç darbelerinin doğrudan doğruya asıl inkılâpları istihdaf ettiği ve Türk milletinin bir huzursuzluğa sevkedilmek istendiği aşıkârdır. İşte bu tasarı kanunların açık kalmış noktalarının kilidi olacak ve bu suretle ister sarıklı ister mürtet, ister Kemalist inkılâpçı, ister mürteci kılıklarında milletimizi huzursuzluğa götürmeye çalışan komünist ajanlarıyla o menfur ideoloji emeline asla muvaffak olamayacaktır.

Sayın Sinan Tekelioğlu bu kanunun söz hürriyetini ortadan kaldıracığını insanın evinde bile rahat olamacağını iddia edecek kadar ileri bir perseküsyon izhar ettiler. Bir sene zarfında düşen yüzbinlerce yıldırımdan birinin isabeti, iki müfterinin iddiasıyla beş yıl hapse mahkûm olmaktan çok kuvvetli bir ihtimal dahilindedir. Gerek kendilerinin, gerek sayın General Salâhaddin Âdil'in ifadelerinden herkesin mutlak Atatürk'ü tenkidetmek mecburiyeti ve zaruretinin hissetmekte olduğu gibi bir zehap uyanıyor.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Asla vârit olmayan bu hale rağmen şahsı iğbirarın ifadesi mahiyetinde olmayacak tarihi ve sosyal tenkide bu tasarı hiçbir suretle engel teşkil etmemektedir.

Kaldı ki; böyle bir tasarı ve kanun mevcut olmadığı bir zamanda Adana'da bizzat sayın Sinan Tekelioğlu, Atatürk aleyhinde kendisine yanlış olarak izafe edilen bir beyanat dolayısıyla mâşerî vicdanın gösterdiği reaksiyonu pek iyi hatırlarlar. Bu tepki kendilerine yanlışlığı tamamiyle düzeltmeye ve keyfiyeti derhal tavrız etmeye mecbur etmişti.

Millet Atatürk'ü kendisine maletmiştir. Beş senelik siyasî hayatımızda muhalefete ve muvafakate bir tek vatandaş çıkıp da : Sakın ha Atatürk'ün hâtırasını daha çok derinleştirecek kararlar almayın, onu da diğer kahramanlar arasına ırca edin, diye bir söz sarfetmedi. Bilakis onun ebedi istirahatgâhına yerleştirilememiş olmasından duyduğu derdi terennüm etti.

Bugün de tecavüz hâdiselerinin akabinde bölge bölge gösterilen geniş akislerle yer yer kongrelerde bu kanunun çıkarılması hakkındaki temennilere şahit olmaktadır.

Bizler teşriî organ olarak şahsı mütalâalarımızın tamamen haricinde mâşerî temayülün mümessilî olmak vazifesiyle mükellef bulunmaktayız. Sayın Bahadır Dülger arkadaşımız başta olmak üzere bazı arkadaşlar bu tasarının Anayasanın 69 uncu maddesine aykırı olduğunu ısrarla iddia ettiler.

Gerek Bahadır Dülger, gerekse tekrar ve terditleriyle bize edebiyat ziyafeti çeken Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımızın iddialarının esaslı hiçbir mesnedini bulmak mümkün değildir.

Hukukî diye ileri sürdükleri mütalâalar daha ziyade indi mahiyette olup önümüzdeki mevzua ve realiteye uymamaktadır.

Anayasanın bu maddesi, her türlü grup, sınıf, aile ve şahsî imtiyazları kaldırıyor ve men ediyor.

Vatandaşlar arasında eşitliği bozacak imtiyazlardan kastolunan mâna, bazı mükellefiyetlerin bazı kimseler üzerinden ilgası, bazı nimetlerin bazı kimselere hasır veya tevcihinden ibarettir.

Bu tasarıyı kanunlaştırmış olmakla biz kimden ne gibi mükellefiyeti ilga edip kime ve ne şekilde bir nimet hediye ediyoruz?

Hayattaki Mustafa Kemal'e 2622 sayılı Kanunla Atatürk adını imtiyazen kabul eden bu millet, ebediyete intikal etmiş, kişilikten mana haline gelmiş, aziz bir hatıranın, bilhassa o hatıranın arkasında saklı olan bir

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mefkûrenin siyaneti için imtiyaz değil, bir cemile olan bu kanunun çıkmasında asla kıskançlık göstermeyecektir.

BAŞKAN — Şimdi müzakerenin yeterliği hakkındaki tavrı okutacağım. Celâl Yardımcı arkadaşımız kifayet aleyhinde söz aldı, tavrının okunmasından sonra kendisine söz vereceğim.

Yüksek Başkanlığa

Bahis Mevzuu Atatürk'e karşı işlenen suçlar hakkındaki Kanun tasarısı üzerinde kafi derecede konuşulmuş ve tenevvür edilmiş olduğundan müzakerenin sona erdirilmesini arz ve teklif ederiz. 7.V.1951

Maraş

Kayseri

Mazhar Özsoy

Mehmet Özdemir

Gaziantep

Süleyman Kuranel

BAŞKAN — Celâl Yardımcı.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Arkadaşlar; müzakerenin kifayeti aleyhinde konuşmak için huzuruza gelmekle, tahmin edersiniz ki, tasarının aleyhinde konuşmak arzusundaım. (Gülüşmeler)

Şimdi neden kifayeti müzakere aleyhinde bulunuyorum? Öteden beri, bilirsiniz, bu kifayeti müzakere tavrı benim en çok üzerinde hassasiyetle durduğum bir meseledir. Yine ince tarafıma dokunduğu için buraya geldim.

Santiyen deminden beri dikkat ettim, 4 arkadaş lehte konuştuktan sonra kifayeti müzakere tavrı mevzuubahis oldu. (Bravo sesleri, alkışlar)

Üçüncü nokta : Başkanlık Divanı, hâdisenin kemali ile müzakere edildiğini ve her şeyin anlaşılmış bulunması sebebiyle kifayeti müzakere tavrını reye koyacağına işaret buyurdular. Ben her şeyin tamamıyla görüşülmüş; konuşulmuş olduğuna kani değilim. Mesela huzuruza gelirken neden bu tasarının aleyhinde bulunduğumu arzedecektim. Bu arzedeceğim hususlara şimdiye kadar başka arkadaşlar tarafından temas edilmedi. Mesela âmmе sevgisi, âmmе vicdanı veya âmmе hukuku vardır. Buna dokunacaktım. Ceza hukuku, ceza kanunu yoluyla ne zaman ceza müeyyideleri vaz'eder? Buna dokunacaktım. Orta çağda konulan "İlese-Majeste" denilen Kıralla karşı saygısızlık edenlere karşı vazı kanunun çıkardığı kanunun nasıl sonradan paçavraya çevrildiğini anlatacaktım. Hâsılı daha birçok anlatacaklarım vardı. Ben bunları Atatürk'ü daha az sevdiğimden değil, Atatürk'ü çok sevdiğim fakat milletin hürriyet haklarına ve kanunlarına köle derecesinde bağlı olduğumdan söyleye-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

cektim. Eğer Atatürk sevgisi mevzuubahis olsaydı Atatürk sevgimi her arkadaşın sevgisiyle teraziye koymaya da hazırım. Şu itibarla arzettiğim hususlara cevap olmak üzere kifayeti müzakere takririnin biraz evvel arzettiğim mesele de nazara alınarak, yani 4 lehte konuşulduktan sonra bir tek aleyhte konuşulduğu için bu takririn reddine karar verilmesini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz. İçtüzüğün 103 üncü maddesini aynen okuyorum. "Bir tasarı veya teklif görüşülmeye başlanınca Başkan tümü hakkında düşüncelerini bildirmek isteyenlere söz verir.

Görüşme konusunda yana, karşı ve üzerine söz isteyenlerden en az ikişer milletvekili söz söylemeden görüşmenin yeterliği oya konamaz."

İşte arkadaşlar, geçen Cuma gününden başlayarak bugün de dahil olmak üzere üzerinde saatlarca konuşuldu. Birçok arkadaşlarımız tasarıya muhalif olduklarını, söylediler. Yine birçok arkadaşlarımız kanun tasarısının lüzum ve vücubuna işaret ettiler, Başkanlık Divanı, sizlerin müsamahanıza güvenerek, en geniş bir şekilde konuşma imkânlarını hazırlamış bulunuyor.

Şimdi müzakerenin yeterliği hakkındaki önergeyi okuttum. Tasvip ederseniz tümü üzerindeki müzakere bitmiş olur, tasvip etmezseniz müzakereye devam ederiz.

Şimdi müzakerenin yeterliği hakkında okunan önergeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler işaret buyursunlar.

CEVDET SOYDAN (Ankara) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, reye konmuştur. *(Ayağa kalkalım sesleri)* Tereddüt edilirse onu da rica ederiz.

Müzakerenin yeterliğini kabul etmeyenler...

Efendim, Divan kâtibi arkadaşlar önergenin kabulü hakkında 122, reddi hakkında 110 el saymışlar *(Ayağa kalkalım sesleri)*

Müzakerenin yeterliğini kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... 146 ncı müzakerenin devamını isteyenler lütfen ayağa kalksınlar...

Evvelce ayağa kalkanların şimdi tekrar ayağa kalktığını arkadaşlar söylüyorlar, bir yanlışlık olmasın. *(Yanlışlık yok sesleri)*.

Arkadaşlar, müzakerenin devamını isteyen arkadaşların sayısı 141'dir. müzakerenin devamını istemeyen arkadaşların sayısı da 152'dir. Fakat 146'da ittifak ediyor arkadaşlar. Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Şimdi diğer takrirleri okutuyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı muhteviyatının hukuki esaslar ve Anayasa mucibince Ceza Kanununa ithali gerekip gerekmeyeceği hususunun tetkik ve tayini sadedinde, tasarının bir kere de Anayasa Komisyonunca incelenmesini arz ve teklif ederim.

Giresun Milletvekili

Arif Hikmet Pamukoğlu

T. B. M. M. Başkanlığına

Atatürk Kanununun müzakeresi sırasında, birçok kıymetli arkadaşlarımız tarafından bu kanunun Anayasanın 69 uncu maddesine aykırı olduğu ve "fert için imtiyaz" bahşeden kanunların çıkarılamayacağı pek haklı olarak ileri sürülmüştür.

Bu sebeple tasarının bir kere de Anayasa Komisyonunda müzakere edilmesi için bu komisyona havale edilmesini arz ve teklif ederiz.

4.V.1951

Çorum

Sivas

H. Ortakçioğlu

İlhan Dizdar

Çorum

Ankara

A. Başbüyük

R. Eren

4.5.1951

Yüksek Başkanlığa

Müzakere edilmekte olan kanun tasarısının Anayasa ile alâkası olduğundan, tasarının bu Komisyona havale edilmesini saygılarımla arz ederim.

Kocaeli

Mehmet Yılmaz

4 Mayıs 1951

Sayın Başkanlığa

Atatürk'ün mânevi varlığını koruma kanunu tasarısının gerek Adalet Komisyonunda ve gerek Umumi Heyetteki müzakeresi sırasında, tasarının Anayasanın 69 uncu maddesine muhalif olduğu defaat ile ifade edilmiş ve bu ifadelerin zihinlerde yarattığı tereddütler zail olmamıştır.

Bu tereddütler izale edilmeden ve tasarının Anayasaya muhalif olup olmadığı tespit edilmeden tasarının müzakeresi Anayasanın ruhuna ay-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

kırıdır. Bu husus nazarı itibare alınarak tasarının Anayasa Komisyonu-na havale buyurulmasını arz ve teklif ederim.

Erzurum
Bahadır Dülger

Sayın Başkanlığa

Atatürk Kanununun Anayasaya aykırı olup olmadığı hususu Anayasa Komisyonunda incelenmemiştir.

Bu husustaki tereddütleri ortadan kaldırmak için evvela kanunun Anayasaya aykırı olup olmadığı keyfiyetinin reye konulmasını rica ederim.

Zonguldak
Cemal Kıpçak
7.V.1951

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında Hükümet tarafından teklif edilen kanun tasarısının bir kere de Anayasa Komisyonunda tetkik edilmesini arz ve teklif ederim.

Kütahya
Mecdet Alkin

BAŞKAN — Bu takrirler de Adalet Komisyonuna gönderilmesini isteyen tekliflerdir.

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısının Komisyona iadesiyle Hükümetin çıkarılmasında zaruret gördüğü kanunun Türk Büyüklerine şâmil bir ad verilmesi suretiyle düzenlenmesine karar verilmesini arz ve teklif eylerim.

Erzurum
Mustafa Zeren
27.IV.1951

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebeplerle tasarının Adalet Komisyonuna iadesini arz ve teklif ederim.

C.H.P. Grup Başkanvekilli
Yozgad Milletvekili
Avni Doğan
7.V.1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

1. Müzakere kâfidir.

2. Atatürk'ün evladı yoktur. Biricik vârisi olan hemşiresine Atatürk'ü müdafaa vazifesini bırakmak doğru değildir. Bunun da çocukları yoktur. Millete malolmuş Atatürk için her vatandaşa manevî varis sıfatıyla şikâyet ve dava hakkı verilmelidir. Aynı zamanda savcılara da amme davası ikame etmek salâhiyeti ve mecburiyeti verilmelidir. Ceza Kanunundaki hakaret bahisleri ve 516 ncı madde kâfidir. Bu cezaları artırmaya lüzum yoktur. Savcılara ve her vatandaşa dava ikamesi hakkı vermek ve başka ceza tayinine meydan vermemek üzere tadilat yapmak için tasarının Adalet Komisyonuna iadesini teklif ederim.

Afyon Karahisar Milletvekili

Ali İhsan Sâbis

BAŞKAN — Okunan takrirlerin bir kısmı kanun tasarısının Anayasa-ya uygun olup olmadığının belirtilmesi için Anayasa Komisyonuna gönderilmesini istiyor. Bir kısmı da Adalet Komisyonuna. Evvela Anayasa Komisyonuna gönderilmesini isteyen takrirleri tasvibinize arzedeceğim.

Komisyonu gitmemesini arzu edenler... Komisyonu gitmesi kabul edilmiştir.

Bir de her ikisine gitmesini isteyen bir takrir geldi. (*Olmaz, olmaz sesleri*).

Arkadaşımız usul hakkında konuşacakmış.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, tasarının gerçi Anayasa Komisyonuna havalesi kabul edildi. Fakat orada Anayasaya uygunluğu kabul edildiği takdirde kanun tasarısının metni üzerinde de yine durulması lâzım geldiği kanaatindeyim. O bakımdan bir de Adalet Komisyonuna gitmesi lâzımdır kanaatindeyim.

BAŞKAN — Anayasa Komisyonundan geldikten sonra tekrar reyinize arz olunur.

9 Mayıs 1951 Çarşamba günü saat 15'te toplanmak üzere toplantıya son veriyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

**Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı ve
Anayasa Komisyonu Raporu (*)**

Anayasa Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Anayasa Komisyonu

Esas No. 1/167

Karar No. 9

12.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Kamutayın 7.V.1951 tarihli 73 üncü Birleşiminde Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki tasarının ve Adalet Komisyonu raporunun müzakeresi sırasında tasarının Anayasa hükümlerine muhalif olup olmadığının bir kere de Anayasa Komisyonunca tetkik olunması için verilen önergeler kabul edilerek tasarı komisyonumuza havale ve tevdi olunmakla Hükümet namına Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu hazır olduğu halde incelendi.

Görüşmeler sırasında tasarının Anayasaya muhalif olduğunu beyan edenlerin mütalâaları şu suretle hülâsa edilebilir :

I. Anayasanın 69 uncu maddesinde (Türkler kanun karşısında eşitler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup sınıf, aile, kişi ayrıcaları kaldırılmıştır ve yasaktır) denilmektedir. Atatürk ölmüş olmakla beraber kendisi bir Türk ve kişi olduğuna göre bu şekilde hususi ve şahsi bir kanun çıkarılması halinde 69 uncu maddenin menettiği ayrıca (imtiyaz) kendisine ve ailesine bahşedilmiş olacağı gibi Türklerin kanun karşısında eşit bulundukları prensibi de ihlal edilecektir.

II. Bu tasarı kanunların haiz bulunması lazım gelen umumilik ve mücerretlik vasfına da uygun değildir.

III. Tasarının maddelerinde kullanılan (her ne suretle olursa olsun te-cavüz) ve (Atatürk hakkındaki eserler) tabirleriyle ve (gibi) edatiyle de Anayasanın tanıdığı bazı haklar tahdit ve takyit ve suçların muayyeniyeti esası ihlal edilmiş olacaktır.

IV. Vatandaşların âmme hakları diye anılan haklar, malum olduğu üzere, 1789 tarihinde Fransız Hukuku beşer beyannamesiyle cihana ilan edilen ferdi haklar silsilesi olup bütün anayasalara geçmiş ve bizim Anayasamızda da bir fasıl halinde yer bulmuştur. Âmme hakları şahsiyete

(*) 23.7.1951 tarihli 103 üncü Birleşim Tutanak Dergisine eklidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bağlı ve zaruri oldukları için bunlara bazan insan hakları ve insanla doğan haklar da denir. Bu haklardır ki Devletin fertlere karşı haiz olduğu salahiyet ve hakimiyetin hududunu tayin ve Devletin hükümlerlik kudretine karşı muvazene tesis ederler.

Âmme hakları iki sınıfa ayrılabilir : 1. Müsavat hakkı, 2. Hürriyet hakkı. Anayasamızın 69 uncu maddesi bu müsavat haklarından bahsetmektedir. Gerek bu madde ile gerek diğer Devletlerin buna mümasil olan Anayasa maddeleriyle temini istihdaf edilen müsavat; kanun karşısında müsavat, mahkemeler önünde müsavat, kanunların istedikleri vasıfları haiz olmak şartıyla Devlet memuriyetlerine tayininde müsavat, askerlikte müsavat ve vergiye tabi olmakta müsavat gibi hususlardır. Kaldırılması kastedilen imtiyazlar da, bu gibi hususlarda mevcut olup müsavatsızlık husule getiren imtiyazlardır. (İmtiyaz) tabirinin muhtelif manaları vardır. 69 uncu maddedeki imtiyaz (ayrıca) umumî ve siyasî manasında kullanılmıştır ki, diğerlerinin mahrum olduğu ve haiz olmadığı hak ve menfaatlerin hukuki ehliyeti haiz bir kimseye yahut bir aile ve zümreye bahsedilmesi demektir. Kaldı ki muhtevası yukarda beyan edilen medenî müsavat bugün münakaşalı olan içtimai mukavele veya tabii hukuk nazariyelerine kadar çıkarılmaksızın fertlerin cemiyet içinde mesleklerini serbest olarak geliştirmek hakkı ile izah, hatta bu esasa irca edilmektedir.

Buna göre medenî müsavat yaşayan her vatandaşa serbest inkişaf sağlamak lüzumundan mülhemdir. Şu halde vatandaşın bu gelişme hakkına sekte yahut nakise vermeyen bir kanun hükmü ile müsavat umdesinin bir ilgisi bahis mevzuu olamaz.

Maddedeki (kişi) kelimesi eski metindeki (fert) kelimesi yerine konmuş olmakla beraber Anayasanın diğer bazı maddelerinde (şahıs) yerinde de kullanılmıştır. Fert, hukuki manada bir şahıstır. Yani haklardan istifade eden ve hak sahibi olabilen varlık demektir. Hak sahibi olabilmek için de şahsiyetin zeval bulmaması yani ferdin hayatta olması icabeder. Türk Kanunu Medenisinin 27 nci maddesi "şahsiyet, çocuğun sağ olarak tamamiyle doğduğu andan başlar ve ölüm ile nihayet bulur. Çocuk sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren medenî haklardan istifade eder" diyerek şahsiyetin başlangıcını ve sonunu tespit etmiştir. Atatürk de elyevm yaşamadığına göre kendisi için 69 uncu maddede kastedilen manada bir imtiyaz tanımak mülahazası varit olmadığı gibi tasarıda böyle bir imtiyaz tanınması derpiş edilmiş de değildir.

Malum olduğu üzere bir fiil ve hareket suç sayılarak cezai müeyyideye tabi tutulurken göz önünde tutulması iktiza eden cihet Devletin ceza vermek hakkının dayandığı esastır. Bu esas, cemiyetin kendi huzur ve

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

sükûnunu, içtimâî, hukukî ve siyasî nizamının muhafazası için tedbir alması, kendisini müdafaa eylesidir.

Tasarının gerekçesinde hulasaten : (Atatürk memleketin kurtarıcısı, Cumhuriyet ve İnkılâplar rejiminin sembolü olması hascebiyle hatırasına ve kendisini temsil eden şeylere karşı vakı tecavüzler, dolayısıyla Cumhuriyet ve İnkılâplar rejimine karşı bir nevi husumet izharı mahiyetinde oldukları cihetle âmmе eskârında derin akisler yaratmakta ve cemiyetin huzur ve sükûnunu bozmaktadır. Bu sebepten dolayı esasen bugün bile suç sayılan bu fiillerin cemiyet içinde yaptıkları tesir ve tevlit ettikleri huzursuzlukla mütenasip olarak müeyyidelerinin artırılması ve hakaret fiilinden dolayı da re'sen takibat icrasını sağlamak maksadiyle hazırlanmış) olduğu ifade edilmiştir.

II. Bir kanunun şahsi veya hususi veya umumi olup olmadığının tayinindeki kıstas, kanunun muhatabıdır. Eğer kanun bir şahsa veya bir sınıf ve zümreye hitap ediyorsa şahsi veya hususi, umuma hitap ediyorsa umumidir. Tasarı derpiş ettiği suçları işleyen herkese istisnasız tatbik edilecek hükümleri koyduğuna, bir şahsa veya sınıfa değil bütün ülke dahilinde bulunan herkese hitap ettiğine göre kanunun en mühim ve mümeyyiz vasfı olan umumi olması vasfını haiz bulunmaktadır. Tasarının bu veçhile herkese tatbik olunan muayyen hükümleri ihtiva etmesi ile kanun karşısında müsavat esası sağlanmış sayılır.

Atatürk'ün hatırasına karşı işlenecek suçlar hakkında ister Ceza Kanununda ister ayrı bir kanun halinde cezaî hükümler konulması ve âmmе vicdanına olan şiddetli tesiri bakımından re'sen âmmе davası açılmasını müstelzim tutulması korunmaya ihtiyacı olmayan Atatürk'ün değil millî vicdanın ve asayişin korunması maksadına mâtuf olmak bakımından da herhangi bir imtiyaz tesisi manasına alınamaz ve bundan yaşayan vatandaşların hiçbirinin melekelerini serbestçe inkişaf ettirmek hakkına bir eksiklik arız olacağı akla bile getirilemez.

Cümlece malûm bir hakikattir ki ihtiyaç halinde istisnai ve fevkalade kanunlar da çıkarılabilir.

İşte bu sebeplerden dolayı tasarı anayasaya muhalif görülmemiştir.

III. Tasarıda kullanılan "her ne suretle olursa olsun tecavüz" ve "Atatürk hakkındaki eserler" tabirleriyle ve "gibi" edatiyle suçların muayyeniyeti esasının ihlali cihetine gelince; fiihakika tasarıda bulunan bu tabir ve edatlar tecrimi kasdedilen fiilleri aşan ve tenkid gibi halleri de meneylemek ve kıyas yoluna gidilerek hiç kasdedilmeyen fiilleri de şumulüne almak gibi mahzurlar tevlit etmek istidadını taşımakta ise de tasarı Kamu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

taydan komisyonumuza yalnız Anayasaya muhalif olup olmadığı cihetinin tetkiki maksadiyle gönderilmiş olduğundan komisyonumuz metin üzerinde ceza hukukunun esasları bakımından inceleme ve değiştirmeler teklif etmeye kendisini yetkili görmemiştir. Gerek bu cihetlerin gerek diğer ileri sürülecek mütalaaların tasarının Kamutayca müzakeresi sırasında nazara alınması yahut Adalet Komisyonuna tade edilerek tekrar gözden geçirilmesi temenniye şayandır.

Oya baş vuruldukta komisyon üyelerinden Erzincan Milletvekili Sâbit Sağıroğlu müstenkif kalmış ve yukarda arzedilen sebeplerden dolayı yedi muhalif oya karşı Başkanın oyu İttüzüğün 144 üncü maddesinin oylarda eşitlik halini beyan eden ikinci fıkrası gereğince iki sayılarak sekiz oyla tasarının Anayasaya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

Yüce Kamutaya sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa takdim olunur.

Başkan	Sözcü
İstanbul	Konya
<i>Fuad Hulusi Demirelli</i>	<i>Rıfat Alabay</i>
Erzincan	Erzurum
(Reye konulan önerenin esbabı mucibesine muhalif olduğum- dan teklifin heyeti umumîyesine karşı da müstenkifim.)	Memiş Yazıcı
Sabit Sağıroğlu	
İsparta	Manisa
<i>Reşit Turgut</i>	<i>Muhlis Tümay</i>
Sivas	Trabzon
Ercüment Damalı	(Esaslı bazı hukuk prensipleri bakımından Ceza Kanununun sistemine uygun bir metin hazır- lanmasına taraftarım.)
Zonguldak	
<i>Yunus Muammer Alakant</i>	<i>Faik Ahmed Barutçu</i>
(Esasa muhalif olmakla beraber önerenin oya konulmasında ve oy toplanmasında usule riayetsizlik dolayısıyla imzadan çekiniyoruz.)	

Ankara

R. Eren

Ağrı

C. Yardımcı

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Diyarbakır
F. Alpiskender
Konya
T. Kozbek

İstanbul
M. Benker
Tekirdağ
İ. Hakkı Akyüz

— *Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet ve Anayasa komisyonları raporları*

BAŞKAN — Anayasa Komisyonu raporunu okutuyorum.

(1025. sayfada yer alan rapor okundu.)

BAŞKAN — Okunan rapor hakkında söz isteyenler lütfen isimlerini yazdırınsınlar...

İSMAİL HAKKI AKYÜZ (Tekirdağ) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

İSMAİL HAKKI AKYÜZ (Tekirdağ) — Muhterem arkadaşlar, Anayasa Komisyonunun raporu okundu, hepimiz dikkatle dinledik. Bu hususta müzakerelere geçilmeden evvel usul bakımından halledilmesi icabeden iki mühim nokta vardır. Bunu şöyle izah edebiliriz. Komisyon raporunda 8 itibari oyla bir ekseriyete varıldığı ifade edilmekte ise de bu, indî ve mualleldir. Zira Yüksek Meclisiniz tasarımı Anayasa Komisyonuna havale ederken şüphesiz ki, tümü itibarıyla Anayasanın tümüne aykırı olup olmadığı cihetinin tetkik ve tespitini hedef tutmuştur. Komisyonunda bir gün sabahdan akşama kadar esaslı müzakere ve münakaşalar cereyan etti. Neticede Yüksek Meclisin isteğine uyularak tahrir sahiplerinin ileri sürdükleri sebeplerle tasarının tümünün Anayasaya aykırı olup olmadığı cihetinin sarahaten reye konması icabederken böyle yapılmadı. Âzalardan birinin yazılı bir tahriri ile yalnız 69 uncu maddesine göre, Anayasaya aykırı olup olmadığı reye konu...

Arkadaşlarımızdan muhterem Ercüment Damalı müzakereler sırasında maddeleri bakımından Anayasanın tümüne aykırı olduğu noktasında beyanatta bulunmuş ve bu tarzda reye konması karşısında da müstenkif olduğunu açıklamış iken bilahara; başka yönlerden tekrar reye konacağını düşünerek yalnız 69 uncu madde bakımından aykırılık mütalaa etmediğini beyan ile müstenkif kalmaktan rücu etmiştir.

Bidayette sayın Ercüment Damalı gibi müstenkif kalan ve neticenin tasarının tümünün Anayasaya aykırı olmadığı şeklinde çıkacağını gören muhterem Sabit Sağiroğlu müstenkiflikten vazgeçerek Sayın Faik Ahmed Barutçu'ya ilk ve sarîh cümlesile iltihak ederek ben bu esbabı mucibeli takrire ve neticesine muhalifim, zira ikinci defa reye konacağını zannet-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

miştım. Ben de Ercüment Damalı gibi müstenkif kalmaktan rücu ediyorum ve oyumu aleyhte kullanıyorum dediği halde bu da nazara alınmamıştır.

Raporun altında yazmış olduğu meşruhat da bu yolda olduğuna göre tasarının Anayasaya aykırı olduğuna dair olan reyler mecmuu sekize bağlı olmaktadır. Şayet Ercüment Damalı arkadaşımızın esas reyî nazara alınır da (ki Meclisin istediği de tasarının Anayasanın tümüne aykırılığı meselesidir.)

Komisyonadaki bu mütalâasını burada da tekrarladığı takdirde rey adedi altıya karşı dokuz olmaktadır. Bu cihetin kendisinden sorulup sorulmaması takdiri Yüksek Meclisinize ait bir keyfiyettir.

Komisyonumuzun vazifesi sadece Anayasa bakımından meseleyi inceleyip bir neticeye varmak iken "cümlece malûm bir hakikattir ki, ihtiyaç halinde istisnai ve fevkalade kanunlar da çıkarılabilir" şeklinde garip bir hüküm ile biten komisyon raporunu imza etmiş olduğuna göre Ercüment Damalı oy yekûnundan çıkarılmış olsa bile yediye karşı sekiz rey ile ekseriyetin Anayasaya aykırılık kanaatinde olanlar da bulunduğu aşîkâr olur.

Bu mülâhazalarla raporun bir karar mahiyeti hukukiyesini haiz bulunmadığını ve muallfel bulunduğunu ben ve arkadaşlarım adına arz ediyim.

İkinci noktaya gelince :

Demokrat Parti grubuna mensup biz altı arkadaşın tasarının reye konulması ve rey toplanması tarzındaki kasti veya gayrikasdi bir usulsüzlük olduğuna ve binaenaleyh komisyon kararının tasarının Anayasaya aykırı olduğu şeklinde tecelli etmiş olduğuna kani olduğumuz için bu raporu imzadan çekindik. Ve bu sebeple muhalefet şerhi de vermemiş bulunuyoruz.

Yüksek heyetinizin muhalefet sebeplerimizi bize her zaman sormak salahiyetini haiz olduğu gibi biz de Yüksek meclise bunu izah etmeyi bir vazife saymaktayız.

Bu muhalefet sebeplerini birer birer arzettikten sonra ancak umumî konuşmalar açılabilceği içtüzük icabatından olduğuna göre, şimdi bunları müsaadenizle yüksek ıtlılânıza arz ediyorum.

1. Anayasamızın 69 uncu maddesinin ilk fıkrasına göre kanun nazarında bütün Türkler müsaavidir. (Usule ait konuş sesleri, gürültüler)

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Muhalefet şerhini raporun tamam olması için arz ediyorum. *(Bu usul değil sesleri)*

Rapor bu şekilde tamamlanıyor efendim. *(Olmaz sesleri, gürültüler, devam sesleri)*

BAŞKAN — Yalnız usul hakkında konuşacaksınız, çok rica ederim.

İSMAİL HAKKI AKYÜZ (Devamla) — Raporu tamamlamak için arz ediyorum *(Usule ait konuşabilirsiniz sesleri, gürültüler)*

O halde Yüksek Meclis muhalefet şerhini istediği takdirde, emrettiği zaman geliriz. *(Devam, devam sesleri)*

BAŞKAN — O ayrı bir mevzudur, çok rica ederim devam, devam demeyiniz. Usul hakkında konuşacaksınız. Çok istirham ediyorum, raporun usule uygun olarak hazırlandığı Başkanlık Divanının kanaatidir. Binaenaleyh bu nokta üzerinde konuşmanız lazımdır. Mevzuu ikiye ayırıp devam edecekseniz, Başkanlık Divanı, salâhiyetini istimal eder.

Efendim; raporun usule uygun olarak tanzim edildiği Başkanlık Divanının kanaatidir. Bu arkadaşımızın; İsmail Hakkı arkadaşımızın beyanatına nazaran rapor usule aykırıdır. Sözü Komisyon Başkanına veriyorum. Ondan sonra İçtüzüğün 89 uncu maddesine nazaran iki arkadaşla söz vereceğim. Ondan sonra da açık oya arzedeceğim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI FUAD HULUSİ DEMİRELLİ (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, yüksek heyetinizin kararıyle bu tasarı Anayasa Komisyonuna, Anayasaya aykırı olup olmadığı noktasının tetkiki için, havale ve tevdi buyurulmuştu.

Bu maksatla yapılan toplantıda komisyon üyeleri ve birçok dinleyiciler bahis ve müzakereye iştirak ettiler. Her arkadaş kendi fikir ve mütalâasını tafsilatıyla ve etrafiyle izah etmek fırsatını buldu. Ondan sonra rey toplamaya sıra gelince bir takrir verildi. Malûmualiniz ve Meclis Riyaset divanının takibettiği usul komisyonlarda da cari olduğuna göre bir takrir verildiği zaman o takririn reye konması bir zarurettir. Onun için Muhammer Alakant arkadaşımızın yazılı olarak verdiği takriri reye koymamak ve bunun etrafında rey toplamamak imkânı yoktur. Bu suretle takrir okunduktan sonra ve aleyhinde de bir arkadaş söz söyledikten sonra reye müracaat edilmiştir. Reye müracaat neticesinde tasarının Anayasaya aykırı olmadığı fikrinde bulunan arkadaşlar sayıldı, yedi. Aksi, yani tasarıyı Anayasaya aykırı gören arkadaşlar da sayıldı 7. İsimleri okundu, muhterem sözcümüz tarafından, aykırı olmadığını söyleyenlerle, aykırı olduğunu iddia edenlerin isimleri birer birer okundu, bir de müstenkif arkadaşımız vardı, Sabit Sağıroğlu. Onun da müstenkif olduğu yine bil-

dirildi. Kendisi müstenkif olmadığını beyan etmiştir. Yalnız dinleyicilerden bazıları veyahut birisi, efendim; sorunuz, kendisi müstenkif kalacak mıdır?. Yoksa muhalif mi olacaktır. Çünkü, Barutçu yalnız mucip sebeplere muhalif olduğundan, muhalif kaldığını söylemiştir ve muhalifler meyanında sayılmıştır, Sabit Sağıroğlu böyle söylememiş, müstenkif olmuştur. Müstenkif olduğunu şifahen de teyit etmiştir, ne sorulacaktı?. Siz müstenkif kalınız, bu reyinizi değiştirip muhalif olmak ister misiniz mi, denecekti?. Tarafsızlıktan bahseden arkadaşlar böyle bir sual tevcihinin, tarafsızlıkla kabili telif olmadığını pekala bilirler. Şu halde müstenkif olan arkadaş, gerek el işareti vermeyerek, gerek şifahen beyan eden bu arkadaşta siz reyinizi değiştiriyor musunuz diye sorulabilir mi?. Elbette sorulmaz. Nitekim bu arkadaş da şerhinde, müstenkif olduğunu teyit ediyor. Nihayet bu arkadaşların ısrarı üzerine ben daha iyisine intizar ediyorum diyerek hakkı kelamını da kullanmıştır. Bununla beraber şerhinde ilaveye lüzum görmüştür, bu ilavenin neticeye tesiri var mıdır, yok mudur?. Yoktur. Çünkü müstenkif bulunan bir arkadaşın, ekseriyetin kabul ettiği bir esbabı mucibeye muhalif olduğunu beyan etmesi vaziyeti katiyen değiştiremez. Keyfiyetin böyle olduğu muhakkaktır. Hatta tasarının Anayasaya mugayir olduğu fikrinde bulunan Muammer Obuz arkadaşımız Konya'da münteşir bir gazeteye yazdığı makalenin sonunda aynı şeyi, yani hakikati söylüyorlar : "Kanunun Anayasaya mugayir olup olmadığı hususu reye arzedildi. Mevcut azalardan 7'ye karşı 7 ve bir müstenkif reyle ancak reisin iltihak ettiği tarafın tezi kabul edilmek suretiyle, kanunun Anayasaya aykırı olmadığı neticesine ulaşıldı" diyorlar. Neticeye başka türlü ulaşmanın imkânı yoktur. Çünkü, malûmualiniz. İktüzüğümüzün 144 üncü maddesinin ikinci fıkrasında böyle oylarda eşitlik halinde reisin reyi iki sayılır diye tasrih edilmiştir. Şu halde mazbatada muaddel hiç birşey yoktur. Mazbata ellerinizdedir. Takrire 7 muvafık, 7 muhalif rey verilmiştir bir arkadaşımız da müstenkiftir. Bu hakikat meydandadır. Ellerinizdeki mazbatada da bu şekil görülmektedir. O halde niçin böyle usulsüzlükten bahsediyorlar?. Bunun hikmetini anlıyamadım.

Temennilere gelince; mazbatamızda dahi görüyoruz ki neticede birtakım temenniler izhar edilmiştir. Bu da Ercüment Damalı arkadaşımızın bu suretle temennilere lüzum göstermesinden dolayı icap etmiştir. Bu temenniler mazbataya dercedilmiştir. Şu halde 69 uncu maddeye hasredildiği, başka maddeye geçilmediği hakkındaki itiraz da yerinde değildir.

Muhterem arkadaşlarım göreceklerdir ki, Anayasaya aykırı bir cihet yoktur. Belki ceza hukuku noktasından bazı tadilleri icabeder. Bu da bu-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

rada tezekkür edilir, kanaate göre bu hususta yetkili Adalet Komisyonu-na verilir ve orada metinlere daha iyi bir şekil verilebilir. Anayasaya aykırı olmadığı hakkındaki reyler bu suretle toplanmış ve karar bu suretle belirmiştir. Bunda İctüzüğümüze aykırı hiç bir cihet yoktur *(Soldan alkışlar)*.

BAŞKAN — İctüzük, usule aykırı olarak rapor tanzim edildiği yolunda bir teklif vaki olursa evvela bir kişi lehte ve bir kişi de aleyhte konuşabilir, diyor. Şimdi aleyhte konuşuldu, komisyon da cevap verdi. *(Aleyhte konuşulmadı, usul hakkında konuştu sesleri)*. Evet bendeniz de ondan bahsediyorum. Esasen bu tarz konuşma esas hakkında değil, usul hakkında olacak ve usulün leh veya aleyhinde konuşulacaktır. Müsaadenizle maddeyi okuyayım. İctüzüğün 89 uncu maddesi aynen : "Görüşmenin yeri olmadığı, gündeme yahut bu tüzük hükümlerine uymaya çağırılma, öncelik ve geri bırakılma hakkındaki teklifler, asıl meselelerden önce gelir." demektedir. Şimdi buradaki teklif İctüzük hükümlerine aykırı olarak rapor verilmiştir şeklindedir. Böyle bir teklifte yana ve karşıya ancak iki milletvekili 15 dakikayı aşmamak şartıyla konuşabilirler. Usule dair bunun aleyhinde bir arkadaş konuştu. *(O usule dair konuştu, aleyhinde değil sesleri)*. Evet usule dairdir.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Efendim, ben aleyhte konuşacağım.

BAŞKAN — Efendim, arzedeğim, aleyhte konuşuldu. *(Hayır konuşulmadı sesleri)*. O halde kabul ediyorum. Bir lehte bir de aleyhte arkadaşlara söz vereceğim. Aleyhte buyurun.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, memletemiz büyük bir inkılâp davası ile karşı karşıya bulunuyor. Esasa girmeyeceğim, sadece usul hakkında kısa ve esaslı bir iki noktayı arzedeceğim.

Evvelâ komisyonlardan gelen bir raporun tümü üzerinde müzakereye geçilebilmesi için o rapora muhalif kalan arkadaşların muhalefet serhlerinin okunması, ondan sonra esasa geçilmesi tüzüğün münakaşa kabul etmez ahkâmındandır. Binaenaleyh bu Meclis hiçbir zaman İctüzüğü ayaklar altına alarak çiğneyecek bir Meclis değildir. Bu cihetin anlaşılması lazımdır. Bu, bir.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) — Hepimiz anlıyoruz.

FERİT ALPİSKENDER (Devanla) — Rica ederim.

İkincisi; gene usul hakkındadır.

Biliyorsunuz ki, arkadaşlar. Yüksek Meclisiniz bu tasarıyı Anayasa Komisyonuna gönderirken yalnız 69 uncu maddeye mi aykırı yoksa 70 nci maddeye mi aykırı diye bir sual açarak göndermedi. Halbuki Yüksek

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Meclise gelen raporda bu tasarının 69 uncu maddeye muhalif olmadığı yazılıyor. Ya 70 inci madde? Ya diğer umumi hükümler? Bunlar ne olacaktır? Binaenaleyh muhalefet şerhinin dinlenilmesini ve ondan sonra esas hakkında müzakereye geçilmesini arz ve teklif ederim. Buna dair demin muhalefet şerhinin okunmasını isteyen Tekirdağ Milletvekili İsmail Hakkı Akyüz'le vermiş olduğumuz tavrı tasvibinize arz edilmek üzere sunuyorum.

BAŞKAN — Şimdi de usul hakkında ve lehte konuşmak isteyen arkadaşla söz vereceğim. *(Lehte konuşacak yok sesleri)*

Şu halde teklifi oyunuza arz etmek mecburiyetindeyim. *(Hangi teklif sesleri)*. Müsaade buyurun, teklif raporun usule uygun olarak tanzim edilmediği yolundadır ve İsmail Hakkı Akyüz arkadaşımızdır.

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Ne hakkında?..

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) — Teklifin aleyhinde, raporun lehinde.

BAŞKAN — Buyurun efendim, deminden beri lehte konuşacak var mı diye soruyorum.

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) — Sayın arkadaşlarım, Atatürk'ün eserleri hakkında, eserlerine müteveccih cürümleri takip ve bunlara karşı yapılacak muamele hakkındaki kanun tasarısının akıbetini, mütemevviç akıbetini heyecanla ve uzun zamandan beri takip etmekteyiz. Nihayet bugün huzurunuzda... *(Usul hakkında konuş sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Müsaade buyurun, hatibin sözlerini kesmeyin, mukaddime yapıyor, usule gelecektir.

SELİM RAGİP EMEÇ (Devamla) — Usulün tam içindeyim... Anayasa Komisyonunun huzurunuzda bahis mevzuu olan raporunu hepimiz dinledik. Bendeniz bu komisyon azası değilim. Fakat bellibaşlı müzakerelelerini baştan sonuna kadar kemali dikkatle takip ettim. Esefle söyleyeyim, bu tasarı hakkında kendilerinden fikren ve hissen en büyük müzaharetin gelmesini beklediğim Halk Partililerin maalesef, başta Faik Ahmed olmak üzere müessif... *(Şiddetli gürültüler, masalara vurmalar)*. *(Usul hakkında konuş sesleri)*. Usul hakkında konuşuyorum.

BAŞKAN — Rica ederim müsaade buyurun, devam ediniz efendim. *(Usul hakkında konuş sesleri)*.

SELİM RAGİP EMEÇ (Devamla) — Müessif bir manevralarına şahit oldum.

BAŞKAN — Raporun usule uygun olarak tanzim edilip edilmediği hakkında konuşun.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

SELİM RAGİP EMEÇ (Devamla) — Komisyonunda oylar tezahür eder etmez, Faik Ahmed Barutçu konuşmasını aleyhe çevirdi. Müstenkif kalan zat birtakım kımıldamalarla... *(Gürültüler, usul hakkında konuş sesleri)*. *(Komisyon adına konuşamaz sesleri)*.

BAŞKAN — Raporun usule uygun olarak tanzim edilip edilmediği hakkında konuşmanızı rica ederim.

SELİM RAGİP EMEÇ (Devamla) — Arkadaşlarım, komisyonun mesaisini başından sonuna kadar takip eden bir arkadaşınız sıfatıyla elimi vicdanımın üzerine koyarak arz ediyorum ki, komisyon bunun, Anayasa'ya uygun mahiyetli bir tasarı olduğuna bütün muhtevası ile beraber karar vermiştir. Bundan sonrası hissi ve hesabi bir manzara arz ediyor. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*.

BAŞKAN — Efendim, burada bir takrir var, diyorlar ki, muhalefet sebepleri ve şerhi okunduktan sonra esasa geçilmesi lazımdır.

FİKRİ APAYDIN (Kayseri) — Raporda yok ki, yazmamışlar, neyi okuyacaksınız?

(Rapordaki muhalefet şerhi okundu.)

BAŞKAN — Efendim, İctüzüğün 89 uncu maddesi gereğince raporun usule aykırı olup olmadığının oya konulması yolunda bir teklif yapıldı. Bu teklifin leh ve aleyhinde iki arkadaşımız konuştu. Şimdi bu teklifi, gösterme oyu ile tasvibinize arzedeceğim. *(Gürültüler)*. Ondan sonra da rapor üzerinde konuşmalara başlayacağız.

AHMET VEZİROĞLU (Afyon) — Sayın Başkan, usul hakkındaki teklif reye konamaz. İctüzüğe aykırıdır. Evvela muhalif kalan arkadaşların noktai nazarlarını öğrenmeliyiz.

BAŞKAN — Efendim, Başkanlık Divanı öyle münasip gördü.

Şimdi tasvibinize arz ediyorum. *(Neyi? sesleri)*.

Efendim, teklif raporun usulüne göre yapılmadığı yolundadır. Binaenaleyh bunu tasvibinize arz ediyorum. Ya kabul edersiniz veya reddedersiniz. Kabul ederseniz raporu komisyona vereceğiz, reddederseniz esasa gireceğiz.

AHMET VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Tüzükte böyle bir usul yok.

BAŞKAN — Madde sarihtir. İsterseniz İctüzükten 89 uncu maddeyi okuyalım. Binaenaleyh teklifi tasvibinize arz ediyorum.

Teklifi kabul edenler... *(Ne teklifi, hangi teklif? Sesleri)*. Raporun usule aykırı olduğunu kabul edenler, ki teklif budur, rapor usule aykırı olarak tanzim edilmiştir, demektedir. Binaenaleyh bu teklifi...

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Sayın arkadaşlar, Makamı Riyaset Büyük Millet Meclisinin reyine sunulması lazım gelen bir tekliften bahsetmektedir. Bendeniz bu şekilde bir teklife muttali olmadım. Ancak, İsmail Hakkı arkadaşımız evvela söz almışlar, bu raporun usulsüz tanzim edildiğine dair konuşmuşlardır. Komisyon Başkanı da lazım gelen cevabı vermişlerdir.

Şimdi bir işin, Meclisin reyine arz edilmesi için bir önerge ile bir teklif yapılması lazımdır. Böyle bir önerge okundu mu? Bendeniz işitmedim. Teklif okunmadan nasıl reye konuyor? Tahrir varsa evvela reye vaz'edilmesi için okusunlar, muttali olalım.

BAŞKAN — Efendim, İctüzükte bir sarahat yoktur. (Teklif) diyor. Teklif şifahen de olur, yazılı da olur.

Tasvibinize arz ediyorum. Teklifin yazılı olarak verilmesi yolunda bir neticeye varacak olursanız anladığınız şekilde hareket ederim.

Bir teklif var, yazılı değildir, sözlüdür.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Önerge vardır, takdim ettim, yazılıdır.

23.7.1951

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısına müteallik olan Anayasa Komisyonu raporu muhteviyatıyla, mezkûr komisyonun sekiz üyesince öne sürülen mütalaa arasında mevcut olan sarîh mübâyenetin, usule aîr bulunması hasebiyle, önceden halledilmesi; ondan sonra esasa geçilmesi mülâhazasıyla her iki tarafça serdedilen mütalaa-lardan hangisinin doğru olduğu hususunun tespiti sadedinde keyfiyetin reye arz edilmesini arz ve teklif ederim.

Giresun Milletvekili

A. H. Pamukoğlu

BAŞKAN — Evet, efendim, zaten bizim de şimdiye kadar yaptığımız muamele bu idi. (Gülüşmeler) Bu önerge okundu, şimdi, diğer bir önerge daha geldi, okuyoruz.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Yüksek Başkanlığa

Muhalefet sebepleri ve şerhi okunduktan sonra esasa geçilmesini arz ve teklif ederiz.

23.7.1951

Diyarbakır Milletvekili

Tekirdağ Milletvekili

F. Alpiskender

İ. Hakkı Akyüz

BAŞKAN — Efendim muhalefet şerhi okundu. (*Okunmadı sesleri*)

REFET AKSOY (Ordu) — Önergeler aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

REFET AKSOY (Ordu) — Aziz arkadaşlar, elimizde bulunan mevzuda; muhalefette bulunan arkadaşların, muhalefet şerhlerinin huzurunuzda okunması için takdim etmiş oldukları önergeleri okundu.

Parlamento usulünde muhalefet teamülü şudur : Komisyonlarda çalışan komisyon üyelerinin müzakere edilen herhangi bir mevzuda muhalif kaldıklarını iki şekilde istimale hakları vardır. Bu haklardan birisi, muhalif doğrudan doğruya muhalefetini bir şerh halinde yazar, imzasını atar. Muhalefet mütaaddit olursa, bir metin halinde muhalefetlerini yazarlar ve imza müstereken atılır. Esasına muhalif değil de bazı hususlara muhalif ise, muhalefetini mazbatada tasrih etmez, (söz hakkım mahfuz olmak şartıyla) diye imza eder.

Şimdi bu mevzu Anayasa Komisyonunda arız ve amik mütalaa edilmiş, gerek 69 uncu maddeye ve gerek heyeti umumiyesi itibariyle Anayasaya muhalif olup olmadığı uzun boylu münakaşa mevzuu olmuştur. Müzakere sırasında bunun Anayasaya muhalif olduğunu beyan eden arkadaşların muhalefetlerini bol bol izhar ve tavzih ettikten sonra rey toplanırken reyde usulsüzlük yapıldı diye imzadan çekinmeleri nevama bir istinkâftır, muhalefet değildir. Bu itibarla teklifin reddi lazımdır.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) — Esasa muhalefet ettiklerine dair mazbatada kayıt yoktur.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, biz, Anayasa Komisyonunun izafî bir ekseriyetle tanzim ettiği bir raporun usule, esasa, hukuk kaidelerine aykırı olduğunu, bilhassa onu imza etmemekle, protesto etmiş oluyoruz. Bunu hukuki kıymetten düşürmüş oluyoruz. (*Asla sesleri*).

Muhterem Başbakan buyurdular ki : Esasa muhalefet kaydı yoktur. Muhalefet kaydı vardır : Esasa muhalif olmakla beraber şu sebepten dolayı imzadan çekiniyoruz, diyoruz. Muhalefet sebebinin açıkça arzetmedik

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

diye bizi müstenkif saymak için mantık kaidelerinden çok uzaklara gitmek lazımdır. Bizim muhalefet sebebini dinlemekten niçin korkuyorlar, ürküyorlar. *(Esasa geç sesleri, gürültüler). (Esasa girince dinleriz sesleri). Hakikatla karşı karşıya gelmekten kimse korkmamalıdır. (Gürültüler).*

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) — Sen korkaksın, hakikatı söyle, hakikattan çekinme, kim kimden korkuyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Devamla) — Biz kimseden korkmuyoruz, sen korkuyorsun!

BAŞKAN — Çok rica ederim efendim, çok rica ederim efendim. Şimdi önergeyi bir defa daha okutuyorum.

(Giresun Milletvekili Hikmet Pamukoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — İctüzüğün 89 uncu maddesi gereğince, teklifi yazılı olarak okuduk.

Raporun usule uygun olarak tanzim edildiğini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Raporun usule uygun olarak tanzim edildiği kabul edilmiştir. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar).*

Efendim, Anayasa Komisyonunun tanzim etmiş olduğu rapor üzerinde söz isteyen arkadaşlarımız var mı? Yazalım efendim.

Arif Hikmet Pamukoğlu.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Pamukoğlu zaten başta yazılı.

BAŞKAN — Bir dakika efendim. Vasfi Menteş, Tarık Gürerk, Tayfur Sökmen, Mükerrrem Sarol, Abidin Tekön, Süreyya Endik, Bedi Enüstün, Füzuran Tekil, Enver Karan.

Nazım Ağacıkoğlu, Avni Başman, Sani Yaver, Emrullah Nutku, Tezer Taşkiran Nureddin Ertürk, Şevket Mocan, Fikret Başaran, Sadri Maksudi Arsal.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Ben herkesten evvel söz istemiştim.

BAŞKAN — Daha evvel söz alan arkadaşlarımız var.

Mehmet Aldemir, Ferit Alpiskender, Osman Şevki Çiçekdağ, Mehmet Özbek, Abdürrahman Boyacıgiller, Kemal Özçoban.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Muhterem arkadaşlar: Mevzubahis tasarıyı : 1 - Demokrasi, 2 - Anayasa Hukuku, 3 - Ceza Hukuku,

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

4 - Ahdî mevzuat bakımlarından kısaca gözden geçirmek ve Anayasa Komisyonunda son defa öne sürülen birkaç noktâi nazarı cevaplandırmak üzere yüksek huzurunuzda çıkmış bulunuyorum :

1. Demokrasi bakımından, demokrasi prensipleri, zıt sistemlerin ilmen meydana çıkmak, tebellür etmek imkânsızlığı karşısında beşeriyet aleminin mesut semasında meşale halinde parlayabilmek fırsatını ancak insan hak ve hürriyetlerine tam manasiyle riayette bulmuştur. İşte bunun içindir ki, insan hak ve hürriyetleri bakımından ferde veya gruplara, demokrasi tekniğinin biricik realitesi olan ve istense de, istenmese de kendi kendini empoze eden millî hâkimiyet, fertler arasındaki her türlü fark, imtiyaz ve istisnaları şiddetle ret etmektedir. Bugün bütün dünyada ister monarşi, ister oligarşi, isterse demokrasi mevzubahis olsun, hukuki bakımından mergup olan esas sadece budur.

Cemiyette gaye müşterek refah ve saadettir. Hikmeti hükümet ise en geniş manasiyle, ferde hak ve hürriyetlerinden tam manasiyle faydalanaarak maddeten ve manen gelişmek fırsatını sağlayabilmektedir. Demokrasinin tazyıkına şahit olan bugünkü nesil onu sosyal ve siyasî diye adlandırmamanın tecrübelerini de tam manasiyle kavramış bulunmaktadır.

(Herşey halk için yapılır) düsturuna dayanan sosyal demokraside ağır basan amil midedir. Bu nevi demokraside halk muhtaç olduğu her şeyi devletten, hükümetten bekler. Beklediği kendisine verilince adeta kafeste ihtimam edilen bir kanarya gibi mesut ve neşelidir. Halbuki (herşey halk tarafından yapılır) düsturu ile ifade edilmiş siyasi demokrasi ise ancak kafa ve gönül demokrasisidir. Bu nevi demokraside halk kimseden birşey beklemmez. Beklediği, istediği her şeyi kendi kendine bizzat bahşeder. Hakiki demokrasi işte budur arkadaşlar. Böyle demokraside hukuka, kanuna ve ahdî esaslara aykırı düşen fark ve imtiyazlar ne mahiyette olursa olsun, asla kabul edilemez. Aksini bir an bile farzetmek, millî iradeye mukavemet edebilecek bir şahıs, bir grup veya bir müessese kabul etmek demektir ki buna da açıkça şahsa veya zümreye dayanan mesuliyet tanımayan icraat, yani "Diktatörlük" denilir.

Muhterem arkadaşlar, hiç şüphe yoktur ki zamanımızda doktrinal devreyi geçirmiş bulunan demokrasinin tekamülü ve muvaffakiyeti bizi fertçe ve milletçe hukuk tekniği ile baş başa bırakmaktadır.

Yine hiç şüphe yoktur ki, umumi rey ile iktidara gelen ve umumi efkâra dayanan kuvvetli icra, yaratıcı icra, demokrasi tekniğinin zaruri şartıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yine hiç şüphe yoktur ki kuvvetten maksat, şahsın, diktatörlüğün kuvveti değil, teşrii uzuvla icrai uzuv arasındaki ahengin yarattığı ve demokrasi hizmetine, memleket ve millet hizmetine arzettiği kuvvettir.

2. Anayasa hukuku bakımından; muasır anayasa hukukunun temelini teşkil eden Hukuku Beşer Beyannamesi ve me hazimiz Fransız Anayasasının mukaddimesindeki umumî hükümler mucibince, hukukta müsavâtı ve hürriyeti ihlal eden bilcümle hususat mülğadır. Milletın bir ferdi veya bir kısmı için ne mahiyette olursa olsun, bir imtiyaz, bir üstünlük, bir istisna mevzu bahis olamaz. Ancak, umumî menfaat dolayısıyla resmî vazifeye mütaallık ihtirazi kayıt hariçtir. Bu ihtirazi kayıt, derhal ilave edelim ki, tasarı lehinde ileri sürülemez. Çünkü bugün maalesef bir parça topraktan ibaret bulunan Büyük Atatürk için resmî vazife ifası mevzu bahis olamaz. Hukuku Beşer Beyannamesi asırlar boyunca, ferdi hak ve hürriyetlere vakı tecavüzlerin önlenmesi gayesiyle, sebkeden mütevali faaliyet, mukavemet ve fedakârlıkların mesut neticesidir. Bugün bütün anayasalar, bütün dünya devletleri mevzuatı meyanına giren ve bilhassa Birleşmiş Milletlere dahil devletlerce riayeti zarurî olan ferdi hak ve hürriyetlerin teminatına istinat etmektedir. Bununla beraber, memleketimizin de dahil bulunduğu bir grup devletlerde, müsavat prensibinin ferdi hak ve hürriyetlerin biricik teminatı olarak öne sürülmesine mutlak manasiyle imkân görülememektedir. Çünkü müsavat prensibi, insan hak ve hürriyetlerine aykırı bir kanun vazettiği takdirde ferdi, teşrii uzuv karşısında müdafaasız kalmaktan kurtaramamaktadır. Bu boşluğu doldurmak için bazı memleketlerde olduğu gibi ya "Kazai kontrol" sistemini kabul etmek yahut Anayasa mahkemeleri kurmak lazımdır.

Şimali Amerika'da insan hak ve hürriyetlerinin kanunla ihlali takdirinde, fertlerin kongreye şikâyet hakkı tanınmıştır. Salvador Anayasasının 39 uncu maddesinde, Anayasanın sağladığı teminatın teşrii, icrai, kazai uzuvlarca ihlali takdirinde tasrih edilen mesuliyet göze çarpmaktadır.

Fransa'da doktrin, hâkimin, bir kanunun Anayasaya aykırı olup olmadığını tetkik edebileceğini kabul etmiştir.

İrlanda Anayasası (Madde 16), Romanya (103), Yunanistan (5) ilah... Aynı esası tanımaktadır. Avusturya'da, Çekoslovakya'da ise bu kontrolü yapan hususi birer organ vardır.

İşte muhterem arkadaşlar; bütün bu tedbirler, ferdi hak ve hürriyetlerin teminatını teşkil etmektedirler. Zaten Anayasalar, Anayasa hukuku tekniği gereğince, metinlerinde ancak ferdi hak ve hürriyetlerin umumî prensiplerini müeyyidelendirmekle iktifa ederler.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Bizim Anayasamız ise kontrol bakımından tevhidî kuva esasına dayanmakla, teşriî, icraî, kazaî salâhiyetler arasında sarîh bir tefrik yapmakla, mevzuubahis teminatı bilhassa 69 ve 103 üncü maddeler mucibince de sağlamış bulunmaktadır. Ayrıca, Devletin hukukî mesuliyeti kaidesi sonra salâhiyeti tecavüz veya kötüye kullanma yahut şahsî hata yollarıyla ferdlere verilen zararların nakdî ve cezaî mesuliyetleri kaidesi de mezkûr hak ve hürriyetlerin teminatını teşkil etmektedir.

Keza İctüzüğün 37 nci maddesinin ikinci fıkrasının, komisyonlarca, Anayasaya aykırı teklif ve tasarıların reddini amir bulunan hükmü de diğer bir nevi teminattır.

Anayasamızın 69 uncu maddesi mucibince kanun önünde fertler müsavıdır. Himayede de, tecziyede de müsavat esası caridir. Binaenaleyh birisi için yapılamayan bir kanun, diğeri için yapılamaz. Yapılırsa müsavat yok demektir.

3. Ceza hukuku bakımından : Ceza kanunları, bütün dünyada istisnasız olarak kabul edildiği veçhile âmme intizamı kanunlarındadır. Bu itibarla istisna kabul edemezler, derlerse âmme intizamı vasfı zail olur. Binaenaleyh istisnaen yalnız Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında bir kanun çıkarılmasına ceza hukuku bakımından da imkân yoktur. Esasen umumî kaidelerin mezarı olan istisnanın hukuk tarihinde âmme intizamından olan bir hususda mevzuubahis olabileceğine dair tek misalin mevcut olmayışı da, tasarının ilmen müdafaasına imkân bulunmadığının katî delilini teşkil eder.

4. Ahdî mevzuat bakımından : Mevzuatımız meyanında bulunan insan hak ve hürriyetleri beyannamesinin mukaddimesinde : Âza devletlerin Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ile işbirliği ederek insan hak ve hürriyetlerine bütün dünyaca saygı gösterilmesinin teminini taahhüt ettiklerine işaret olunmaktadır. Birinci, ikinci maddeler insanların, hürriyet, haysiyet ve haklar bakımından müsavi olarak doğduklarını, ırk, renk, cins, servet, doğuş veya herhangi bir fark gözetilmeksizin işbu beyannamede ilan olunan tekmil hak ve hürriyetlerden istifade edecekleri tasrih olunmaktadır.

Yedinci madde ise; kanun önünde herkes müsavidir ve farksız olarak kanunun müsavi himayesinden istifade hakkını haizdir. Her türlü ayırt edici muamele ve kışkırtmaya karşı müsavi himaye hakkını haizdir denmektedir. Görülüyor ki, mevzuubahis tasarı hem hukukta müsavat ve hem de müsavi himaye esaslarının sarahatî karşısında hukukan asla müdafaa edilemez.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 28 : Herkesin işbu beyannamede derpiş edilen hak ve hürriyetlerin tam tatbikını sağlayacak bir sosyal ve milletlerarası nizamı hakkı olduğunu teslim etmektedir. Bu hükümle beynelmilel kazaya müracaat konusu ele alınmış demektir. Bu sarıh hükümler karşısında şüphesiz tasarının bugünkü şekliyle reddi icabeder.

5. Şimdi Anayasa Komisyonunda öne sürülen yeni noktai nazarları kısaca cevaplandırmama müsaade buyurmanızı rica ederim.

1. Atatürk kişi değildir. Ölüdür, binaenaleyh altıncı madde hükmüne aykırılık yoktur, denildi. Muhterem arkadaşlar kişi kelimesinin Anayasasının eski metindeki karşılığı "fert" tır. Halbuki kişi kelimesinin hakiki karşılığı dilimizde "şahıs" tır. Şahsiyet : Hukuki bir vasıftır. Doğumla başlar ölümle sona erer. Sonra hakiki, hükmî diye de inkisam eder ve mahiyeti de her memleket mevzuatına göre değişir. İkinci Cihan Harbinin son yıllarına gelinceye kadar medeni alemde bile şahsiyet tanımayan fertlerin mevcudiyeti hepimizce malumdur. Bu itibarla fertte yalnız hukuki vasıf değil, tabii vasıf da mevcuttur; şahıstan daha geniş bir mahiyet ve şümül taşır. Şahsiyete sahip olmayan cenin hakkında cezaî ve hukukî hükümler vardır. Binaenaleyh Anayasamız doğum ile ölüm arasındaki şahıs vasfı yerine doğmadan evvelki, doğduktan ve hatta öldükten sonraki durumlara da şamil bulunan ve maddî, manevî varlığıyla cemiyet içinde iz bırakan tabii ve hukukî vasıflardan mürekkep "fert" tabirine ehemmiyet vermiştir.

69 uncu maddede "Türkler kanun karşısında eşittirler, her türlü grup, sınıf, aile ve fert ayrılıkları kaldırılmıştır." Deniliyor. Büyük kahraman Atatürk Türk Milletinin bir ferdidir. Kanun önünde müsavat himayede de, tecziyede de müsavat demektir. Hukukan başka bir fert için yapılamayan kanun, Atatürk için yapılırsa kanun karşısında müsavattan bahsedilebilir mi? Elbette hayır.

Ölü olduğu için de yapılamaz. Canlı için yapılamayan bir kanunun, ölü için yapılması da şüphesiz mevzuubahis olamaz. Olabileceğine dair bir hukuki esas gösterebilirler mi? Böyle bir düşünce hukukan ölümlere dirilerden daha çok ehemmiyet verildiğini ölümlerin üstün tutulduğunu işrap etmez mi? Cezada esas adaleti mutlaka ve faidei içtimaiye olduğuna göre, acaba ölümler bu bakımdan da canlılardan üstün durumda mı telakki buyuruluyor? Acaba bu telakkinin dayandığı hukuki düstur nedir? Bu sorular cevapsız kalmıştır arkadaşlar. Tasarı lehinde bulunanlar bunları hâlâ cevaplandıramamışlardır.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Komisyonunda, şayet bu tasarı bir imtiyaz teşkil ediyorsa, o, Atatürk için değil, millet için bir imtiyazdır; ölü için imtiyaz olamaz düşüncesi öne sürüldü. Naçizane kanaatimce bu ifade tasarının imtiyaz kokusu taşıdığına açık itirafıdır. Kim için olursa olsun 69 uncu madde katiiyetle imtiazı reddetmektedir.

Kaldı ki, bu görüşü müdafaa eden sayın bir hukukçu arkadaşımız düşüncesini takviye sadedinde, "Atatürk bütün milletin mamelekine dahil olmuş bir kahramandır." Vecizesini hukuk alemine ilk ve şüphesiz son defa olmak üzere ilana müsaraat etti. Mamelekin ancak emval için mevzuubahis olabileceği maraziyle büyük ve kahraman Atatürk'ü bu kabıl vecizelerin daima üstünde tuttuğumuzu ve tutacağımızı arza ben de tehalükle müsaraat ederim.

Komisyonunda sorulan bir suale cevaben de sayın Adliye Bakanımız : Atatürk ne fert ne de şahıstır, artık yaşamıyor, bir avuç topraktır diyerek Atanın sadece bir mefhum olduğunu ifade buyurdular.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Öyle bir şey söylemedim.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, kanun da hukuki bir mefhumdur. Atatürk'ün bir mefhum buyurulmasındaki isabeti sadece yüksek takdirinize arz ederek, kanun vazılarının esas itibarıyla fertler için kanun vaz'edeceklerine işaretle, bir mefhum için Ceza Kanunu vazı ve tedvin edilemeyeceğini söylemekle iktifa ediyorum. komisyonunda tasarı lehinde konuşan bir arkadaşımız; milleti Atatürk'ün bir varisi addederek âmme davası açmak üzere Hükümetin bir istisna talebettiğini ve bu düşünce ile onu Meclise arzettiğini ifade ettiler.

BAŞKAN — Üç dakikanız kaldı.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla) — Arkadaşlar bu ifade tasarının 69 uncu maddesine mugayir olduğunun sarih beyanıdır. Çünkü istisna kelimesi bizzat ifade olunmuştur.

Sonra bu tarz ifade izahtan müstağni bir imtiyaz değil, imtiyazlar imtiyazının ta kendisidir. Çünkü bir millet hiçbir zaman bir ferdin varisi olamaz daima aksi varittir. Leon Dugi; esasiye hukuku adlı eserinde vatandaş olmak itibarıyla Cumhurreislerinin de ceza kanunlarına tabi olduğunu tasrih etmektedir. Esasen Hukuku Beşer Beyannamesinin 6 ncı maddesindeki "kanun himayede de, tecziyede de aynıdır." Kaidesinin bunu âmir bulunduğunu tasrih ediyor. Cumhurbaşkanı sağlıklarında ceza kanununa tabi oluyorlar da ölünce mi olmuyorlar? Bunu hukukani izah ve iddia etmek kabil midir? Elbette hayır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Netice itibariyle evvela doğuştan hür ve müsavi, saniyen milli sahada kanunen hür ve müsavi, salisen beynelmîel sahada anlaşmalarla hür ve müsavi oldukları teyit edilen fertlerin şahsi mahiyetteki bir kanunla hak ve hürriyetlerini ihlale bir taraftan hak ve hürriyetlerin müdafii olan diğer taraftan millî hâkimiyet ve cumhuriyet esaslarına aykırı bir amaç gütmemeye bu kürsüden and içen yüksek heyetinizce rıza gösterilmeyeceğinden (*Gürültüler, hayır hayır sesleri*) emin olarak bu tasarının reddini, aynı maksadı etrafla sağlayan me hazımız İtalyan Ceza Kanununun mütenazır maddesinin henüz Adalet Komisyonunda bulunan Ceza Kanunu-muza dercinin muvafık olacağını arz ederim.

Arkadaşlar, netice itibariyle görülüyor ki Büyük Millet Meclisinin ekseriyeti itibariyle üçüncü defa tezekkür edilmekte bulunan bu kanun tasarısı aleyhinde bulunmasına rağmen (*Öyle bir şey yok sesleri*) Hükümetin bu kanun tasarısı üzerinde ısrarının manasını anlamıyorum. Bence asıl: Meclise karşı bu ısrar zihniyetinin bilhassa üzerinde durulmasının mecburiyetine içten, maddeten ve manen kaniim. (Asla sesleri), (Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller tarafından alkışlandı).

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) — Meclis hiç kimsenin tesiri altında kalmaz.

ANAYASA K. BAŞKANI FUAT HULÛSÎ DEMİRELLİ (İstanbul) — Efendim, muhterem arkadaşımız Hikmet Pamukoglu'nun, deminden beri neye okunmadı dedikleri muhalefet şerhinden mahiyetini ve muhalefetin esbabını hepimiz öğrendik.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — O komisyon âzası değildir.

ANAYASA K. BAŞKANI FUAT HULÛSÎ DEMİRELLİ (Devamla) — Muhalefeti zâhir olmuş bir arkadaşır. Mamefih komisyon üyeleri muhalefetlerini elbette şifahen beyan edeceklerdir. O zaman dinleyeceğiz.

Muhterem arkadaşlar, müzakeresine yeniden başlanan bu tasariya karşı ileri sürülen itirazların başında müsavat kaidesini ihlal eder mahiyette olduğu iddiası idi.

Şimdi evvela bu itirazı yüksek huzurunuzda tahlil ve münakaşa edelim :

Bu tasarı Türk Ceza Kanununun 488 inci maddesinin ikinci fıkrasından iki noktada ayrılıyor.

Birincisi, fıkranın takibatı müteveffanın karısı ve usul ve fûruu veya kardeş ve kız kardeşleri ve usul ve fûruu derecesinde sıhri akrabası ve doğrudan doğruya veresesi bulunan kimseler tarafından şikâyetname verilmesine bağlı tuttuğu halde tasarının re'sen, âmme davası açılmasına lüzum göstermesidir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

İkincisi, cezanın ağırlaştırılmasıdır.

Bu iki fark; Anayasamızın 69 uncu maddesinde kabul olunan eşitlik prensibini ihlal ve Atatürk yahut mirasçısı lehinde bir imtiyaz tesis ve ihdas etmiş olur mu?

Bunu, 69 uncu maddemizi de müsaadenizle okuyarak araştıralım : Malum olduğu üzere maddemiz şudur : "Türkler kanun karşısında eşittirler." "Ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler." "Her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır."

Görülüyor ki, bu maddenin ikinci fıkrasının dayandığı esas birinci fıkrasındaki hak ve vecibe eşitliğidir. İmtiyaz yasaktır; çünkü Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler.

Zaten her hakka bir vecibenin tekabül ettiği hukukun mütearifelerindendir. Şu halde maddenin bu fani hayata veda etmiş Türklere şümüülü olabilir mi? Fikrimizce olamaz ve maddemiz yalnız yaşayan vatandaşlar içindir. Sebebi de vatandaşlar arasında müsavatsızlığın ve bazıları hakkında imtiyazlı bir muamelenin veya kanun hükmünün diğer vatandaşlar için melekelerini, istidat ve kabiliyetlerini serbestçe inkişaf ettirmek hususunda daha az müsait bir mevkide kalmamayı sağlar. Esasen Medeni Kanunumuzun 27 nci maddesinde beyan edildiği üzere şahsiyet ölümle nihayet bulur.

Aynı kanunumuzun 517 nci maddesine göre, ölümle miras açılır ve 539 uncu maddesi hükmünce de miras açılınca kanunda açıkça yazılı haller müstesna olmak üzere müteveffanın alacakları ve bilcümle hakları ve malları mirasçılara intikal eder ve bu mirasçılar müteveffanın borçlarından şahsan mesuldürler.

Geçenlerde huzurunuzda ileri sürülmüş olan müellif hakkı da mirasçılara geçer. Yoksa, muhterem Pamukoğlu arkadaşımızın iddia ettiği gibi, bu hak ölünün, eser sahibinin ölümden sonra da bir hakkı mevcut olduğu manasına gelmez.

Kanunda açıkça yazılı haller nedir? Bunlar, müteveffanın şahsına bağlı olanlardır. Mesela intifa hakkı; sahibinin ölümü ile nihayet bulur, mirasçılara geçmez. Kanunda bu ve daha böyle şahsa bağlı alacak ve haklara dair açık hükümler vardır.

Türk Ceza Kanunumuzun 69 uncu maddesi de ölümle cezai ehliyetin zeval bulacağını bildiriyor. Şahsiyeti ve hukuku, cezai ehliyeti kalmamış, çünkü bu dünyamıza veda etmiş bulunan kimseler hakkında yeryüzü hukukunun ve eşitlik prensibinin tatbikini düşünmek bile abestir. Çünkü aziz ölülerimiz artık bizim hukukumuzun ve kanunlarımızın yetiştiremeyeceği, erişemeyeceği bir âlemedirler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Denecek ki, ölü hakkında Ceza Kanunumuz âmme davasını düşürüyor ama hatırasını, söğme ve hakaret fiillerine karşı koruyor. Bu hüküm ölünün cezaî ehliyeti kalmamasına rağmen sübjektif bir korunma hakkı olduğunu ifade etmez mi?..

Cevabımız : Hayır, ölüye hakaret ancak mirasçısının da şeref ve haysiyetine taarruz teşkil ettiği için suç sayılmıştır. Nitekim, bizim Ceza Kanunumuzla birçok hükümleri benzerlik arzeden İtalya Ceza Kanununun mucip sebepler lâyihasında şöyle denmiştir : "Müteveffalara karşı vukubulan sövme suçlarının cezalandırılmasında tereddüde mahal yoktur. Roma Kanunu dahi müteveffanın hatırasına karşı vâkı olan tecavüzler için mirasçılara şikâyet hakkını vermiştir. Filhakika müteveffa aleyhine vâkı olan tecavüzler aile ve doğrudan doğruya mirasçılar hakkında bir taarruzdur. Müteveffanın ismi lekelenmekle onların ismi de lekelenmiş olur."

Fransa Matbuat Kanununun 34 üncü maddesi ise daha sıkıdır ve şu mealdedir : Sövme ve hakareten dolayı yapılacak takibat hakkındaki 31, 32, 33 üncü maddeler, ölmüş kimselerin hâtıralarına karşı tevcih edilen sövme ve hakaretlerde ancak kanunla mirasçıların eşin, yahut vasiyet edilen kimselerin şeref ve haysiyetlerine tecavüz kastedilmiş olması halinde tatbik olunur. Fakat bunların cevap hakları herhalde mahfuzdur."

Demek ki, ebediyete intikal etmiş olan Atatürk hakkında olsun, diğer rahmetli ölülerimiz hakkında olsun kanunî bir hak bile bahis mevzuu değildir ki, bir imtiyaz bahis konusu olsun. Onların kanunlarımızla himaye edilmeye ihtiyaçları yoktur. Kanunla korunan; mirasçıların şeref ve haysiyetleri ve Atatürk bahis mevzuu olunca millî vicdanla âmmenin huzur ve âsasıdır. (Alkışlar).

Dinleyicilerden, eski hukukumuzun tabirince insanın ölümle zimmeti münkatî olduğunu hatırlayan bir zeki arkadaşımız bu tasarıda Atatürk'ün değil, fakat muhterem mirasçısının lehinde bir imtiyaz kabul edilmiş olduğu mütalâasını ileri sürmüştür.

Buna cevabımız şudur : Gerçi Ceza Kanunumuzun 488 inci maddesinde mirasçının şikâyetname vermesine ve Usulde de, muhakemenin her safhasını takip etmesine lüzum gösterilmişken tasarıda Atatürk'ün hatırasına tecavüz edenler hakkında re'sen âmme davası açtırılması bir farktır. Fakat malumu âlileridir ki her fark bir müsavatsızlık, bir imtiyaz sayılmaz. Yapılan bir işin tesiri diğer bir işin tesirine müsavi değil de farklı ise, o işin hükmü de elbette farklı olur. Her ölüye hakaret mirasçıdan başkasına sirayet etmez. Fakat Atatürk'ün hâtırasına tecavüz, mi-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

rasçısı kadar milyonlarca Türkün kalblerinde tesir ve heyecan uyandırır ve uyandırmaktadır. (*Bravo sesleri ve alkışlar*). Milli vicdanda böyle derin ısırtıp ve heyecanlar uyandıran bir suçun faili hakkında mirasçıdan bir şikâyet beklemeksizin amme davası açılması lüzumu bu sebeptendir.

Ve yine bu sebeptendir ki, mirasçının af ve feragati âmme davasının cereyanının durduramaz. Yani hükümdeki fark, suçun amme vicdanına şiddetli bir tesiri olması sebep ve vâkiasına dayanır. Yoksa mirasçıya verilmiş bir imtiyaz manasını taşımaz.

Cezanın ağır olmasına gelince; malumdur ki, her suçun cezası kötü-lüğünün derecesine ve hususiyle arzettiği içtimai tehlikeye göre tayin olunur. Birazdan arz ve izah edeceğim ki, aziz Atatürk'ün hâtırasına karşı işlenen suçların manası ve arzettiği içtimai tehlike büyüktür.

Tasarı, esasında Anayasamızın 70 nci maddesinde iltizam olunan düşünce, söz ve yayım hürriyetlerine ve tarihçinin tenkid haklarına dokunuyor mu? Hayır. Hükümet namına da tenkid hakkının muhterem olduğu ve bundan dolayı kimsenin cezalandırılması akla bile gelemeyeceği açıkça ifade olunmuştur. Fakat arkadaşlar, kim iddia edebilir ki, sövmek serbestliği, tenkid hürriyetinin bir şartıdır?

Bizim bildiğimize göre, tenkid objektif ve lîşam da nezih olmalıdır. (*Bravo sesleri, alkışlar*). Şayet ben, söğüntüsüz tenkid yapamam, diyecek bir kimse çıkarsa ona ne müverrih denir, ne münekkî. O, sadece küfürbaz bir kişidir. Tasarıdaki hükümleri Ceza Kanununun içine almakla, ayrı bir kanun halinde bırakmak arasında ehemmiyetli bir fark mülahaza edilemez, ikisi de mümkündür. Şu kadar ki, bu bahiste tasarının söğme ve hakaret suçlarını ve unsurlarını hiçbir şüphe ve endişeye, hatta vahîmeye bile yer bırakmayacak bir vuzuha kavuşturması, ceza hukuku bakımından temenniye şayandır. Bu ciheti de komisyonunuz raporunda yüksek huzuruza, ancak işaret ve temenni şeklinde arzemiş bulunmaktadır. Çünkü, Anayasa Komisyonunuz tasarının metni üzerindeki çalışmaya kendisini yetkili görmemiştir. Heykel ve büstlerin tahribi suçuna gelince; bunda Ceza Kanunumuzun 516 nci maddesine nazaran tasarıda gözetilen fark, yalnız cezanın ağırlaştırılmasından ibarettir. Bu ise, milyonlarca Türk'ün teessür ve nefretle şahidi olduğu hadiselerin icabettirdiği bir ağırlaştırma olacaktır.

Hülâsa, arkadaşlar, biz tasarının başlığında Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında diye zahirde bir şahıstan bahsolunduğuna bakmıyoruz. Atatürk'ün hatırasına, heykel ve büstlerine karşı irtikâb edilen suçların içyüzünde rejime, hatta Anayasamızın, bahsettiğimiz 69 ve 70 nci mad-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

delerindeki müsavat ve hürriyet esaslarına karşı sistemli bir taarruz görüyoruz. Şu halde tasarıya nasıl Anayasaya aykırı diyebilirdik ki, zahirde Atatürk'e karşı işleniyor sanılabilen suçlar hakikatta milli ve içtimai bünyemize ve bizzat Anayasamıza karşı irtikâp olunmaktadır. Yerli ve yabancı herkes bu hakikata vâkıftır. Bu garip ve elim gerçek ancak bazı gaffillerin cehil ve taassubunu tahrik ve istismar etmek isteyen mahdud ellerin eseridir. Ama Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin ve Anayasayı korumaya yemin etmiş olan milletvekillerinin hürriyet ve Cumhuriyet rejimine karşı gelen her cereyanı durdurmak hem hakları, hem de vazifeleri cümlesindendir. Bunu da eldeki tasarıya vereceğiniz çok vazih ve müessir şekilde temin buyuracağınıza şüphe yoktur.

Mâruzatımın neticesi şudur ki, tasarının istihdaf ettiği gaye Anayasaya aykırı olmadıktan başka, Anayasanın esaslarını korumaktan ibarettir. Tasarı olsun, iki komisyonunuzun raporları olsun, bu ruhu taşımaktadır. Her hususta olduğu gibi bunda da söz, yüce heyetinizindir. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Vasfi Menteş.

VASFİ MENTEŞ (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı hakiki bir lüzum ve ihtiyaca cevap verdiği, lüzum ve ihtiyacı bir çok arkadaşlar evvelki Kamutay toplantılarında realist bir kanaatin ifadesi olarak teslim ettikleri halde hür fikir ve tenkidlerini hürmetle dinlediğim bazı değerli hukukçu arkadaşlarımız kendilerini daha ziyade nazari düşüncelere kaptırarak bu kanunun Anayasa hükümlerine aykırılığını, fazlalığını yahut Ceza Kanunumuzda bir iki değiştirme ile iktifa edilmesi fikrini ileri sürmüşlerdi.

Anayasa Komisyonunun tasarıya dair olan raporu şimdi elimizdedir. Ben komisyonda tasarıya taraftar olan arkadaşlarımızın mütalâalarına tamamiyle iştirak ediyorum. Hayatta bulunmayan Atatürk'e Anayasanın 69 uncu maddesinde kastedilen manada bir imtiyaz tanımak mülhazası varit olamayacağına, tasarıda da böyle bir imtiyaz tanınması derpiş edilmediğine kani bulunduğumu ayrıca belirtmek isterim.

Arkadaşlar, bu kanun tasarısı karşısında uzunca bir zamandan beri devam eden hal ve vaziyete bakarak bir tarafta kaynağını realiteden, milletin hayatı ihtiyaç ve menfaatlerinden, kolektif şuurdan alan müspet ve elle tutulur bir dava ile, diğer tarafta mücerret ve adeta mefkûreleşmiş bir nazariyat sevdası karşısında bulunduğumuza inanmaktayım.

Yerinde bulmadığım fazla bir hassasiyetin tesirlerine mağlûp olan yahut hukuki incelikler üzerinde renkli bir belâgatle konuşarak, bizlere bir fikir ziyafeti sunmuş bulunan bazı arkadaşlarımın görüş ve telakkilerini kabul etmek müsaadeleriyle söylüyorum, bence mümkün değildir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Hepimiz biliriz ki: son sosyolojik nazariyeye göre hukuk, kollektif şurudan doğmuş bir mürekkep içtimai vakıadır. Kanunlar da meşruiyetlerini, isabetlerini her heyeti içtimaiyede âmmе vicdanından alırlar hayat değişir, durur, Hadiseler, vakıalar birbirleri üzerinde devamlı bir surette tesir ve aksi tesirler icra ederler. Hukuk bu ebedi sosyal tekâmül ahengine bağlı bulunduğu gibi kanunlar da umumi hukuk prensiplerinden ilham alarak zemin ve zamanın doğurduğu ihtiyaçları tatmin etmekle mükelleftirler. Bir kanun yaparken her şeyden önce düşüneceğimiz nokta budur.

Diğer taraftan bu kanun dolayısıyla Anayasa Komisyonunda girişilen müzakerelerde bile reylerin hemen hemen müsavi iki kısma ayrılmış olması munhasıran hukuk sahasındaki münakaşalar ve fikir teatileri sonunda, hukuki kanaatlerde derin aykırılıklar baş gösterebileceğinin yeni ve açık bir delili değil midir?

Aziz arkadaşlarım,

Hükümetin hazırladığı kanun tasarısının gerekçesi ve Adalet Komisyonunun raporu, vakit vakit baş gösteren irtica kıpırdanışları ve yobazlık hadiseleri karşısında, vaziyeti kuvvetli bir meşale gibi aydınlatmaktadır. Bunları okuyan bir insan fazla birtakım hukuki inceliklere saparak yolunu şaşırmazsa teklif edilen kanunun tereddütsüzce isabetine hükmeder. Bunları okumamış olan bir vatandaş ise yalnız etrafındaki hadiseler ve onların yarattığı milli derin teessür ve ıstıraba bakarak, sadece vicdanını dinleyerek bir hüküm vermek mevkiinde bulunsa sesi kulağına kadar gelen bu kanunun lüzumunu derhal tasdik eder; aynı vatandaş millet ve Devletimizin inkılâplarımıza ve teceddütlerimize dayanan emniyetini, kuvvetlenme ve ilerleme yolundaki azmimizin ve milli idealimizin salabetini yaru ağıyar nazarında şüpheyi düşürmek tehlikesini belirten ve nereden, nasıl geldiği bazan bilinemeyen muzır cereyanlara karşı hemen kuvvetli bir sed çekmek ihtiyacını duyar.

Elimizdeki kanun tasarısı üzerinde görüşülürken düşüncelerimize hemen hemen munhasıran hukuki unsurun hâkim olması noktasını asla kabul edemeyeceğim. Bu çok şuurlu kanun, aynı zamanda, Cumhuriyetimize; inkılâplarımıza herhangi bir tecavüz tehlikesi karşısında derhal şahlanacağımızın mücessem bir delili, millî tesanüt ve müdafaamızın uyanıklığının bir ifadesi, bir timsali olacaktır.

Atatürk'ün milletimizin ebedi sevgisi ve hayranlığı ile halelenen manevi varlığının müdafaası vazifesini sadece hemşiresinin boynuna dolamak ve fedakâr avukatların alicenap müdahalesine terketmek şahidi olduğumuz gizli ve meşum maksatlara dayanan tecavüz hadiselerinden sonra kâfi ve isabetli bir yol mudur?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kanun müzakere edilirken bazı arkadaşlarımız şekle saplanarak başka memleketlerde bu tarzda kanunların yapılması mutad olmadığından bahsettiler. Farz vücudu istilzam etmez ya bu iddianın bir an için istisnasız doğruluğunu farzetsek bile aşikâr bir hakikatı unutmamak lazımgelir. Fiziyolojik ve psikolojik bakımdan yer yüzünde tamamiyle birbirine benzeyen iki insan mevcut olmadığı gibi binbir içtimai sebep ve amilin tesiri altında yoğrulan bünyeleri birbirine tamamiyle müşabih iki millet de tasavvur olunamaz. Eserleri itibariyle asrımızın ilk yarısında hangi yabancı memlekette bir ikinci Atatürk yetişmiştir? Onun içinde yaşadığı tarihi ve sosyolojik şartlarla kim muhat bulunmuştur?

Övünçlerle dolu muhteşem mazimizi, milletimizin kendilerine minnettar olduğumuz şerefli hadimlerini ve en güç şartlar içinde çalışmış bulunan azimli inkılâpçılarımızı, hulasa bütün büyük adamlarımızı daima iftiharla anmaktayız ve ancak gurur ve iftihar ile anabiliriz. Lâkin bu vesile ile ikinci Abdülhamit saltanatının son yıllarını ve İkinci Meşrutiyet devrinin âkıbetlerini bizler gibi içlerinde bir cehennem ateşi ve bir isyan duygusuyla yaşamış olan insanların elem ve ıstıraplarını da bir an için anmak isterim. Öyle acı günlerimiz oldu ki ruhumuzda hiç de layık olmadığımız bir itibarsızlık ve şerefsizliğin zehirleriyle birkaç defa zehirlendik. Esaret içinde, şereften mahrum, süründüğümüz günleri hatırlamamak elimizde değildir ve vicdanımız böyle hissizce bir unutkanlıktan bizi meneder.

İstiklâl mücadelesini milletçe zaferle nihayetlendirdikten sonra Gazi Mustafa Kemal'in şüphesiz geniş ölçüde millî sayılması lazımgelen, millete mal olan eşsiz içtimai bir harekete rehberlik ederek açtığı yeni devrin büyüklüğünü ve inkılâplarımızın kıymet biçilmez değerini, bu inkılâpların muhtevaları ve feyizli neticeleriyle birlikte temyiz ve muhakeme etmeye ve millî idealimize bütün imanımızla dört elle sarıldığımızın zamanı gelince kuvvetli, hatta yekvücut olarak parlak bir delilini vermekten çekinmeye, sırf bazı müfrit düşüncelere ve hislere mağlup olarak çekinmeye nasıl razı olabiliriz. Bu kadirşinas milletin nazarında vatanın kurtarıcısı olan, bir kurtuluş ve yükseliş sembolü teşkil eden müstesna insanın manevi varlığına dil ve el uzatanlara tatbik edilecek cezaî müeyyideler yeni bir mahiyet ve kuvvet verilmesini nasıl fazla bir hareket telakki edebiliriz. Ortada acaba yalnız maksatsız bir şuursuzluk ve izansızlık mı vardır? Mütecavizlerin veyahut onları teşvik ve tahrik edenlerin teşebbüs ve hareketlerinde millî gayelerimiz aleyhine müteveccih bedbaht bir mananın mündemiç bulunduğu kimin gözünden kaçabilir.

Hakikat elbette daima teslim, milletin menfaatleri ve ideali elbette daima müdafaa edilecektir. Fakat bir cemiyette yani Türk Cemiyetini kastediyorum, kahir bir kütlenin ve ilave ediyorum, çok şükür kahir bir küt-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

lenin içtimai fikir ve kanaatleri, umdeleri, manevi kıymetlerimize saldıran her türlü tecavüz hareketleri karşısında ve bilhassa her an için, huzur verici kâfi bir garanti teşkil etmez ve meydan boş bırakılamaz.

Demek istiyorum ki, biz Türk Milleti olmak haysiyetiyle bambaşka hususi, tarihî ve millî şartlar karşısındayız. Kendi bünyemizi ve onun ihtiyaçlarını en iyi biz biliriz. Umumi prensiplerden ayrılmayarak hangi kanun en çok işimize gelir, onu biz takdir ederiz. Binaenaleyh başka memleketlerde bu tarzda kanunların yapılması mutat olmadığından bahsedilmesi hiç yerinde değildir. İhtiyaç baş gösterdiği zaman pekâlâ istisnai kanunlar dahi çıkarılabilir. Atatürk'ün heykellerine yapılan tecavüzlerde asıl olan failin bulunması keyfiyeti olduğunu kabulde şüphesiz tereddüt gösterilemez. Ancak bunu sebep ittihaz ederek kanunu lüzumsuz, fazla telakki edenlerin mütalâasına iştiaak etmeye asla imkân yoktur.

Arkadaşlar, biraz realist olalım. Fazla hazırlık veya fazla tedbirden kim ne zaman zarar görmüştür? Zarar tamam olmayan, zarar eksik ve zayıf bırakılan şeyden tahaddüs eder. En büyük zararlar tedbirsizlikten ileri gelir.

Yüksek Meclis'in malûmudur ki, hukuk yalnız bir ilim değil, aynı zamanda bir sanattır. Mevcut kaidelerin tetkiki ve daha üstün bir hukuk arama bakımından bir ilim, hukuk kaidelerini hayata fasılasız olarak baş gösteren yeni vaziyetlere intibak ettirmek maksadiyle onları tefsir bakımından ise bir sanattır. Âcizane kanaatimce bu sanatı bahusus bazı nadir hallerde, birtakım içtimai zaruretler karşısında sertlikle değil, az çok suples ile icra etmek gayeye daha uygun düşer.

Diğer taraftan suçların muayyeniyeti esasî göz önüne alınarak bazı mahzurları önlemek maksadiyle mevzuumuz olan kanun metni üzerinde gereken tadilin yapılması da yerinde olur.

Muhterem arkadaşlar; yukarda kanun tasarısının hakiki bir lüzum ve ihtiyaca cevap verdiğiine işaret etmiştim. Kanunu teklif eden Hükümetimiz de evleviyetle bu kanaati beslemektedir. Devlet gemisinin kumanda mevkiine getirdiğimiz Hükümetin omuzları üstünde taşıdığı ağır mesuliyet yükünü hassasiyetle göz önüne alarak onun bu kanaatine dair olduğu ehemmiyeti vermek de ayrıca bir zaruret teşkil eder fikrindeyim.

Adalet Komisyonumuzun raporunda tasarının lehinde konuşan arkadaşlarımızın diğer çok isabetli, güzel düşünceleri arasında bilhassa bir, fikir ve mütalâalarını burada vicdanî bir zevk duyarak hatırlatmaktan kendimi alamıyacağım. Onlar diyorlar ki, bu kanun rejim davalarının etrafında sarsılmaz bir millî tesanüt vücuda getirecektir. Ne doğru görüş.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu Mecliste her söylenen, her olan biten dalga dalga bütün memleketin sathına yayılır. Seçenlerle seçilenlerin ilk müşterek davası hepimizin göğüslerimizi iftiharla kabartacak olan işte bu millî tesanüt ve millî birliktir.

Aziz arkadaşlarım, bütün bu mülahazalar ve millî vicdanın sesi bizi bu kanunu kabule sevketmektedir. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Efendim, söz sırası Tarık Günerk'indir. Fakat bu arkadaş sırasını Behzat Bilgin'e veriyor. Şimdi Behzat Bilgin konuşacak.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Sayın arkadaşlarım, görüşmekte olduğumuz Atatürk tasarısı üzerinde hepimizin mesuliyetlerimizi müdrük olarak vaziyet almamız icabettiğine kaani bulunuyorum. Bazı meseleler vardır ki; hukukun ve felsefenin labirentleri içinde mütalaa edilemez. Yani Atatürk tasarısını hukuktan tecrit etmek arzusunda değilim, hukuka uygun olduğunu da arzedeceğim. Fakat milletin bizden beklediği; realiteleri nazara alarak ortada olan birçok facialara son verecek kararlara varmaktır.

Hadise nedir arkadaşlar? Atatürk'ün anıtlarına karşı bir müddetten beri cahil, belki de hain kimselerin tasaddillerini bütün millet elemle görmüş ve bundan derin bir ıstırap duymuştur. Şimdi önümüzde olan mevzu şudur : Bu alçakça taarruzların devamına mı müsaade edeceğiz, yoksa bunları katî ve cezrî olarak önleyici tedbirleri, Türk Milleti adına almakta istical mi göstereceğiz?

Arkadaşlar, bu سوالın cevabı şüphesiz ki aşıkârdır. Hatta tasarıya hukukî herhangi bir mütalâa ile olursa olsun aleyhte rey vermeye temayül etmiş olan arkadaşlarımız dahi; biz Atatürk'ün anıtlarına taarruz edildiğine razı değiliz. Bu taarruzları şiddetle önlemeyi arzu ediyoruz, şeklinde ifadede bulundular. Pekî; bu taarruzlar nasıl önlenir? Bu metin kâfi değildir, gibi mütalaalar sırf şekle aittir. O halde bu mevzu üzerinde hepimiz iştirak etmemiz lâzımgelmektedir. Bilhassa kaçınmamız gereken şey, arkadaşlar, bu noktada politikaya kaçmaktır. Maalesef Meclis'in bu tarafında bulunan bu arkadaşların politikaya kaçmış olduklarını derin bir esefle müşahade etmiş bulunuyoruz.

Barutçu Arkadaşımızın Anayasa Komisyonundaki müzakerelerde mütalaalarını derin bir dikkatle dinledim. Ve bu arkadaş işi oraya getirmek istiyordu ki, evet Atatürk'ün anıtlarına yapılan taarruzlar milletin büyük inkılaplarına yapılan taarruzlardır. Ama bu Kanun bu taarruzları önlemeye kâfi değildir. Binaenaleyh Cumhuriyetçi partiler olarak birleşelim, daha katî ve cezrî olarak bu gibi hadiselerin önüne geçelim, demek istediler.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Arkadaşlar, bizim kanaatimizce Cumhuriyet esaslarına tevcih edilecek suikastlara karşı Türk Milletinin ve onu temsil eden kanunların harekete geçmesi müemmendir. Cumhuriyetimiz kanunun katî teminatı altındadır. Lâiklik de bizim anladığımız gibi kanunun katî teminatı altındadır. Fakat ben Halk Partisinin lâikliği bizim anladığımız gibi anladığından öteden beri şüphe ettim ve son hadiseler de bu şüphelerimi bir kat daha derinleştirmiş oldu. Öyle zannediyorum ki onlar, Atatürk heykellerine karşı vukubulan taarruzları mesnet ittihaz ederek bizim hararetle, samimiyetle bağlı bulunduğumuz vicdan hürriyetini yeniden bazı takyitler, bazı baskılar altına almayı, af buyursunlar, hoş görüyorlar. Halbuki bizim bu hadisede hedef tuttuğumuz mesele, masum vatandaşların, hür vatandaşların vicdan hürriyetini baskı altına alarak değil, kanuna karşı gelebilecek vatandaşların adedleri ne kadar az olursa olsun taaddilerini önlemektir. Binaenaleyh Atatürk'ün anıtlarına vakı taarruzlar âmmе nizamını ilgilendiren, netice itibarıyla, bir zabıta vakasından ibarettir. Tasarının ilk müzakeresinde de arzettiğim veçhile meselenin yanlış bir hareket noktasından ele alınmış olduğunu görmekteyim. Bazı arkadaşlar Atatürk'ü korumak zehabına kapılıyorlar. Halbuki Atatürk'ün korunmaya ihtiyacı yoktur. Atatürk'ün hatırası milletin yüzde doksan dokuzunda sönmez sevgi ile yaşamaktadır. Atatürk'ün hatırasına karşı harekete geçenler, milletin hissiyatına karşı her zaman harekete geçmesi mümkün şerirlerden ibaret bir kısmı kalıdır. Önümüzdeki mevzu bu memleketin millî vicdanını ve huzuru emniyetini mi, yoksa Ticanilerin serbestliğini mi iltizam edeceğimiz mevzuudur; Pek tabiidir ki biz amme nizamının korunmasında ve Atatürk'e borçlu olduğumuz sevginin rencide edilmemesinde ısrar edeceğiz.

Şimdi hukuki bakımdan Atatürk tasarısı aleyhinde serdedilen bazı itirazları ele alalım. Sayın arkadaşlarımız dediler ki, Atatürk sağolsun veya ölmüş olsun, bu yine ona, fert olarak, bir imtiyaz vermektir.

Arkadaşlar, imtiyaz nedir? İmtiyaz, diğer vatandaşların yahut diğer vatandaş gruplarının haiz olmadığı bir hakkı aynı vasıfta, aynı mevkide olan bazı vatandaş veya vatandaş gruplara vermektir ve onların bu hakkı kanun karşısında müdafaa etmek salahiyetini haiz bulunması, demektir. Şimdi acaba, Atatürk'e bir imtiyaz veriliyor ve o da bu Kanun ihlâl edildiği bir anda gelip de herhangi bir mahkemede, mercide bir hak iddiasında mı bulunabilecektir? Elbette böyle birşey varit değildir. Dolayısıyla Atatürk için bir imtiyaz ne mevcuttur, ne mutasavverdir.

Arkadaşlarımız diyorlar ki; bunu başka bir şekle sokalım. Meselâ, Devlet başkanlarına veya irtihal etmiş Devlet başkanlarına vâkı taarruzlar şeklinde umumileştirelim. O zaman imtiyaz olmaz, diyorlar. Bu mütalâanın basitliği üzerinde nazarı dikkatinizi celbetmek isterim.

Filhahika mütalâa şuradan geliyor. Kanun nazarında vatandaşlar vasıfları ve mevkileri itibarıyla ayrılabilirler. Bu eşitlikten ayrılmak demek değildir. Kanun Devlet reislerine diğer vatandaşların haiz olmadığı bazı haklar tanıyabilir, memurlara tanıyabilir. Binaenaleyh ölmüş Devlet reislerine de böyle bir hak tanınabilir, demek ki, kanun, hakikaten vatandaşların vasıflarına göre bazı tefrikler diskriminasyonlar yapıyor ki, bu bir imtiyaz değildir. O halde arkadaşlarıma sorarım; ölmüş veya ölecek olan Devlet reisleri arasında herhangi biri, Atatürk vasıflarını haiz olanlar var mıdır ki, alelumum Devlet reislerini Atatürk'ün faydalanması lazim gelen bir imtiyaz veyahut bir tefrik bir diskriminasyondan istifade ettirelim. Böyle birşey vâridi hatır olamaz. Çünkü Atatürk bu milletin istisna olarak, bir felâket anında ve tam saatinde yetiştirdiği eşsiz ve emsal-siz bir şahsiyettir. Atatürk, yalnız bir Devlet Reisi olarak mı bizim hatıralarımızda kalmıştır. Atatürk bu devletin kurucusu, bu memleketin kuratıcısı olarak ve Türkiye'nin veçhesini değiştiren bir adam olarak hatıralarımızda kalmıştır. Böyle bir şahsiyeti biz herhangi bir devlet reisiyle mukayese edecek olursak asıl o zaman onun hatırasına hürmetsizlik etmiş oluruz. Nihayet Atatürk'ün bir "kişi" olduğunu iddia ettiler. Bu bahiste sayın hukukçu arkadaşlarımız çok geniş tafsilatla Muhterem Meclise fikirlerini açmış bulundular. "Kişi", kanun karşısında ehliyeti hukukeyesi olan ve bir hakkını ispat için mahkeme karşısında bir hak isteyebilen ve hakkını müdafaa edebilen bir vatandaşdır. Bir ölü vatandaş için bir hak mevzuubahis değildir. Binaenaleyh bir imtiyaz hiçbir zaman mevzuubahis olamaz. Atatürk Kanunu, tekrar diyebiliriz ki, sırf bu cemiyetin âmme nizamının korunması ve millî vicdanda Atatürk sevgisine karşı her taarruzun uyandıracığı reaksiyonlar dolayısıyla âmme nizamlarını ihlal edebilecek hadiseler sebebiyet vermemesi için düşünülmüş bir kanundur. Böyle bir kanun olmadığı takdirde memlekette Atatürk hatırasına karşı her taarruzu millet kendi teşebbüsüyle karşılayacak ve cezalandıracak ve inzibatsızlık o vakit hâsıl olacaktır. Binaenaleyh bu Kanunu kabul etmekle bütün memleketin, istisnasız bütün vatandaşlarımızın temayüllerine uymuş olacağız. Hepimiz seçmenlerimizle karşılaştığımız zamanda şu suale muhatap olduk :

— Neden uzatıyorsunuz, neden bu Kanun çıkmıyor?.

Arkadaşlar, memleketin kalbinde Atatürk'e karşı minnet ve şükran duyguları bir an tezelzüle uğramamıştır. Bu Kanunla Atatürk'e tevcih edilen her tecavüzün millete tecavüz demek olduğunu, milletin emniyet ve huzuruna, bütünlüğüne, tecavüz olduğunu ispat edeceğiz. (Alkışlar)

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 17.15

BAŞKAN — Başkanvekili Mustafa Zeren

KÂTİPLER : Nazlı Tılabar (İstanbul), Fûruzan Tekil (İstanbul)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

Söz Tayfur Sökmen (Hatay)'ındır.

TAYFUR SÖKMEN (Hatay) — Muhterem arkadaşlarım; esas maruzatıma başlamazdan evvel iki arkadaşın beyanatına cevap vereceğim.

İptida herhangi bir arkadaş söze başlarken vur abalıya şeklinde ilk sözü Halk Partisi şöyle söyledi, böyle söyledi diye söze başlıyor. Lütfen bu gibi tarzleri bırakalım.

İkincisi, konuşmalarda Atatürk Kanunu hakkında Halk Partisinden filan zat şöyle itirazda bulundu şeklinde yapılan itirazdan Halk Partisi'nin bu kanuna mugayir olduğu manası çıkıyor.

Halbuki Atatürk'ün kurduğu Halk Partisinin içinde bulunmakla fahır duyduğu herhangi bir arkadaş, Devletin ve milletin halaskârı olan Atatürk Kanununa katiyen muarız olamaz. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Muhterem arkadaşlarım; şimdi görüşülmekte olan Atatürk Kanunu hakkında bazı maruzatta bulunmak için Yüksek Huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Malûmu âliniz buyurulduğu üzere her yeni devrin başında veya başlangıcında birtakım kötü ruhlu ve teceddüt aleyhtarı kimseler güneş görmüş haşere ve yılanlar gibi yavaş yavaş kımıldamaya başlar fırsat ve mekân bulunca da saldırır inkılâba, inkılâpçıya dişlerini geçirerek zehirini akıtır ve saçır. İnkılâp da, inkılâpçılar da heder olur gider. Arkadaşlarım; bu defa da dünyanın mazharı takdiri olan demokrasi inkılâbımızı ve Hükümetin şümul sahası geniş olan vicdanı hürriyeti hakkındaki beyanatını yine birtakım bedbaht ve fırsatçı kimseler kendi anlayış ve isteklerine göre tefsir edip ayarlayarak tetikte durup bir müddet ortalığı dinleyip denetledikten sonra vaziyeti müsait görür görmez hemen harekete geçerek inkılâplara, inkılâpları yapan Atatürk'e mecmualarla, broşürlerle çirkin ve tecavüzkâr yazılar yazmaya yer yer Atatürk heykellerini bir kahraman tavrıyla kırmaya başladılar.

Arkadaşlarım; içinde yaşayıp tarihte okuduğumuz bu gibi vakia ve misalleri vaktiyle yapılan ikazlarla birleştirerek tedbir alıp harekete geçseydik bu menfur hadiseler olmaz, küstahça ve tahripkâr yazılar yazıl-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mazdı. Her neyse, yapılan yapılmış, olan olmuş şimdi zararın neresinden dönülürse kâr oradadır fetvasınca madem ki, zarardan dönüp harekete geçmek istiyoruz veya geçmiş bulunuyoruz, geç de olsa yerinde ve isabetli bir harekettir. Bu itibarla Yüksek Huzurunuza gelmiş olan kanunun her türlü nasyonların usul ve mûlahazaların fevkinde olarak kabulü lazım geldiği gibi her ne pahasına olursa olsun her türlü irticaa ve her nevi mürtece meydan verilmeyeceğine mütecasirin kim olursa olsun şiddetle cezalandırılacağına dair Hükümetin de bir beyanname neşretmesi veya bir beyanatta bulunmasının da zaruri olduğu kanaatında bulunduğumuzu her türlü politika düşüncelerinin haricinde olarak arzetmeyi vatanı bir vazife telâkki ederim (*Bravo sesleri*)

Arkadaşlarım, haddizatında eşsiz hizmetleriyle asıl Türk milletinin kalbinde yer etmiş yüksek deha ve müstesna kabiliyetleriyle de cihanın takdir ve hayranlığını kazanmış olan Atatürk 'ün heykelini, eser ve inkılâplarını bunca sene sonra kanun ile korunmasını temin etmeye çalışmamız veya temin etmek zaruretinde kalışımız cidden acı, pek hazin, hatta çok ayıptır. Ama ne yapalım ki, ya bir eseri zühul veya bir hatayı siyasi- dir oldu, şimdi ceza ve günahını beraber çekeceğiz ve çekmeye mecburuz. Çünkü her memleketi içinden çökertmek için her vasıtayı mübah görüp usul ittihaz etmiş olan düşmanlar memleketimizi de içinden çökertmek için muhtelif kılıklara bürünerek vatanın harimi ismetine sokulmak için buldukları çarelerden birisi de inkılâpların din ile tearuz ettiğini, dine mugayir bulunduğunu, Atatürk'ün dinsiz olduğunu birtakım vasıtalarla, ajanlarıyla sâf ve nezih olan halkımıza ifhama çalışmalarıdır. Halbuki yapılmış olan inkılâpların esasatı diniye ile tearuz etmediğini, Atatürk'ün dinsiz olmadığını, müşarünileyhin, birçoklarınız gibi, bütün tarih boyunca mürteci ve yobazların ellerine alet ederek kullandıkları terakkiyatı medeniye manî olan hurafata ve batıl itikadata düşman olmasıdır ve olusudur.

Arkadaşlarım, Atatürk de, Türk Milleti de dindardır. Her millet ve her insan gibi Türk Milleti de, Atatürk de maneviyata, varlığa bağlı, Allaha inanmış tam muvahhittirler. Esasen dinsiz millet olmaz, dinsiz insan yaşamaz. Hüner, dini, terakkiyatı medeniye ile ahenktar bir hale getirebilmektir. Yoksa terakkiyatı medeniye, dine aykırıdır, tearuz ettiğini ifade eder veya dinin, mâni terakki olduğunu söyler ve iddia edersek ilmin, medeniyetin derecesi hususuna yetişmiş milletlerin esir ve mahkûmu olmaktan kurtulamayız ve kurtulunmaz. Bunun en bariz misali; üç buçuk milyonluk İsviçre ve İskandinavya milletleriyle dört yüz milyonluk memleketler meydandadırlar. Üç buçuk milyonluk memleketler terakkiyatı

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

medeniyyeyi dîn ile âhenktar bir hale getirmiş müreffeh iken, dört yüz milyonluk memleketler hurafat içinde perişan yaşamaktadırlar.

Arkadaşlarım, bu kanun bundan evvel encümenlerde görüşülürken şimdi olduğu gibi bizden de, sizden de bu kanunun hukuk nosyonlarına sığmadığını, şahıs için kanun yapılmasının doğru olamayacağını söyleyenler olmuş ve olmaktadır. Bendeniz hukukçu olmadığım gibi başka bir ilim sahibi de değilim. Yalnız fani hayattan ebediyete intikal etmiş olan Atatürk'ün hiç kimse ile kıyaslandıramadığım şahsına, eser ve inkılâplarına inanarak bağlanmış, irtica, istilalarla, parti husumetleri yüzünden senelerce ıstırap çekmiş bir Türk evladıyım. Bu itibarla Atatürk'ün şahsına, eser ve inkılâplarına kavlen, fiilen ve kalemen yapılan tecavüzleri tenfir ve takbih eder, tecavüzleri önleyici olan kanunları, teşebbüs ve hareketleri her türlü nosyonların mülâhaza ve kıyasların fevkinde olarak kabul eder ve alkışlarım. Bununla beraber kanunu hukuk nosyonlarına aykırı gören, şahıs için kanun yapılmasını uygun görmeyen arkadaşlarımla fikir ve kanaatlerine de hürmetkârım. Ancak kendilerinden soruyorum, hidematı vataniye tertibinden olsa da hatta şahıslara maaş bağlayan kanunlar bir hususiyet arzetmiyor mu? Hususiyet arzeden bu gibi kanunları hangi nosyonlara sığdırarak yapmış idik ve yapıyor?

Şahsını müdafaa edebilecek mevki ve durumda olduğu halde milleti temsil ettiği için veya ediyor diye yaşayan Devlet başkanlarının şahsını, uygunsuz insanların kötü hareketlerinden korumak için kanun yapıyoruz da, millete mal olmuş, hayatı ebediyeye intikal etmiş, kendini, heykelini eser ve inkılâplarını koruyup müdafaa etmek imkânı kalmamış bulunan, Cumhuriyetin banisi, milletin halâşkârı olan Devlet Başkanı için neden kanun yapılmasın, ne için müeyyide olmasın? Müeyyidesi olmayan, kanun himayesine mazhar bulunmayan hak ve mukaddesat ile her güzel şey duruyor ve daima tecavüzlere maruz kalmıyor mu arkadaşlar? Yünden pamuk veya ipekten mamul bir kumaş parçası bayrak haline gelince neden kudsileşiyor, niçin korunması için kanun yapılıyor? Çünkü o kumaş parçası bayrak haline inkılâp ettikten sonra bir milletin remzi, bir vatanın sembolü olduğu için değil midir? İnsanlar da fazileti ahlâkiyesiyle, ilim ve irfaniyle maddî, manevî hidematı fevkaladesiyle remizleşip kudsileşmez mi? Tarih, bu suretle kudsileşmiş insanları her devirde göstermiş ve nesilden nesle intikal ettirmemiş midir? Nitekim 1918 mütarekesinin pek acı ve çok korkunç ve hatta ümitsiz günlerinde her türlü vasıttan mahrum, bin bir müşkülât içinde ortaya atılıp baştan başa işgale uğramış bu mübarek vatanı işgalden, yok olmaya mahkûm edilmiş asıl Türk Milletini yok olmaktan kurtarıp bugünkü medenî hale getiren o

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

günden bugüne kadar geçen 27 senedir de şu kubbei zerrin altında hür ve müstakil bir milletin mümessileri olarak toplanmamızı temin eden dahi Mustafa Kemalde necip Türk Milletinin remzi bu aziz vatanın sembolü, yetiştirdiği necip gençler de inkılâplarının bekçisi değil midirler? Arkadaşlarım; denecek ki mademki, yetiştirdiği gençler nigâhbandırlar, o halde kanuna ne lüzum var. Evet ama elinde kanun müeyyidesi veya müdafaa vasıtası olmayan nigâhbanların mütecavizlere karşı yapacakları hareket ve teşebbüslerin bir cürüm telakki edildiğini geçenlerde müşahade etmedik mi? Mamafih esasen elinde müeyyide olmayıp ve vasıtası bulunmayanların hodbehod ilhkakı hak etmesi de doğru görülebilir mi? Arkadaşlarım, fevkalâde ve müstesna başarılarına ve yüksek kabiliyetlerine mebni Türkün atası unvanı bahşedilmiş olan Gazi Mustafa Kemal'in mümtaziyeti unvanı verip anıtkabir yapmakla zaten kabul etmiş bulunmuyor muyuz? (*Bravo sesleri*) Buna binaendir ki her evladın babasını mukaddes tanıması tabii değil midir? Aziz arkadaşlarım, Atatürk'ün başardığı büyük vatani işler, temin ettiği millî muvaffakiyetler, gerçi nosyonlara sığarken kaidelere uyarak yapılmış olsaydı Mustafa Kemal Atatürk olur mu idi? Veya her yeltenen ve taklide kalkışan Mustafa Kemal olurdu.

Bütün bu hakikatlara rağmen Atatürk de etten, kemikten teşekkül etmiş bir fani insandır. Onun da noksan ve kusurları olabilir ve olmuştur. Ama terazinin kefesine bakalım. Arkadaşlarım; Atatürk'ü unutturmak isteyenler, başardığı büyük işleri küçük göstermeye kalkanlar midemde, kursağımda nimeti var dediği halde sonradan fena söz söyleyip, kötü hareket edenler, sağlığında, ara sıra, sofrasında kâse yalayarak her yapılanı inkılâp, her sözünü keramet deyip alkışlarken şimdi o eski söylediklerine martaval ve safsata diyenler, sağlığında demokrasiyi kurmadığı veya kuramadığı için cezalandırılmasını isteyenler bir bir maneviyatına çarpılmaktadırlar. Bari biz çarpılmayalım, arkadaşlarım.

Bununla beraber "Ne mutlu Türküm" vecizesini ifade eden Atatürk'ün mensubiyetiyle iftihar ettiği asil, vefakâr ve kadirşinas Türk Milleti, yedi adım yolculukla bir fincan kahvenin hakkını gözetirken hür ve müstakil bir vatan bırakan, kendini medeni milletler seviyesine çıkarmış olan dahi ve kahraman evladının heykelini, eser ve inkılâplarını kötü ruhlu insanların tecavüzünden koruyacak olan kanunu reddetmeye asla razı olmaz ve hoş görmez. Aynı zamanda Meclisi Âliye gelmiş olan kanunun herhangi bir sebep veya noksanlık vesilesiyle olursa olsun kabul edilmeyip reddedilmesi meczup mütecavizlerin yalnız cesaretini artırmakla kalmaz, onları anarşiye götürür, ihtilale sevkeder. Çünkü ret sebebini arayıp tetkik etmez ve edemez. Meclis de kabul etmedi der, cesa-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

retini arttırır, hareketine hız ve kuvvet verir. Bilahara bu yüzden akacak vatandaş kanının günah ve vebalı bizlere ait değil midir? Arkadaşlarım, bu meselede birçok vatandaş gibi beni de 3 nokta muztarip etmektedir. 1. Az çok vakıalar, hadiseler görmüş, yaşamış ve okumuş olan bizlerin bu vaziyeti daha evvel görüp tedbir almayışımıza veya bu husus hakkında vaktiyle alınmış tedbirleri herhangi bir sebep ve vesile ile olursa olsun ve hangi taraftan yapılırsa yapılsın, gevşetişimiz, 2. Bu kanunun nosyonlara sığmadığını usule de uymadığını söyleyenlerin inkılâbın yetiştirdiği aziz ve necip genç arkadaşlardan bulunması, 3. Esasını Kuvayi Milliye-den alarak o büyük adamın kurduğu Halk Partisinin mensupları olan bizlerin de, hatta ne sebep ve vesile ile olursa olsun muhalif bir noktai nazar serdeder görünmemiz veya görünmesine sebebiyet ve meydan vermemizdir. Arkadaşlarım, böyle ince eleyip sık dokunsaydı veya noksanlar ve usuller aransaydı birçoklarınızın içinde bulunduğu ve babasından işitip tarihte okuduğu Millî mücadeleler veya İstiklal Muharebesi olmaz, inkılaplar yapılamazdı, mücadele olup inkılâplar yapılmazaydı, bizler değil, ticaniler bile burada bulunmazdı. Hulasa bu itibarla da kanunun kabulü hepimizin borcumuz değil midir, arkadaşlarım?

Büyük emekler sarfıyla meydana getirdiği şu mabedi, milletin göremediğimiz bir köşesinden bu müzakereleri dinleyen Atatürk ruhunun manevi huzurunda sonsuz minnet ve şükran ile eğilirken partilerin Atatürk eser ve inkılâplarını korumada, her türlü irtica bahsinde, harici siyasette mutlak birleşmesi ve behemehal bir noktai nazara gelmeleri milî ve vatani borç ve vazifeleridir. Aksi halde vaziyet Balkan Harbi felâket ve faciasına döner. Felâket ve facia olunca da ne parti, ne partici, ne de vatan kalır. Bizler de seleflerimiz gibi tarihe fena intikal etmeyelim. (*Bravo sesleri*).

Arkadaşlarım, bugün coşkun tezahürat içinde kutladığımız Hatay'ın 11 inci Kurtuluş Bayramıdır. Bu güzel Hatay Atatürk'ün asil Türk Milletine son armağanıdır. Hiçbir hizmeti olmasa bile bu ülkenin her türlü nosyonların fevkinde kurtarılması başlı başına muvaffakiyetinin şaheseridir.

Hepinizi sonsuz saygılarımla selamlar, sözlerime nihayet veririm. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

BAŞKAN — Faik Ahmed Beyefendi parti namına mı, şahsınız namına mı konuşacaksınız?

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Sonunda konuşacağım.

BAŞKAN — Mükerrerem Sarol buyurun. (*Gürültüler*).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Mükerrem Beyefendi, bir dakikanızı rica edeceğim, bir önerge var, onu okutacağım. Meali şudur : Lehte ve aleyhte konuşacak arkadaşların bir lehte, bir aleyhte konuşmaları isteniyor. Müsaadenizle okutuyorum :

Başkanlığa

Tasarı hakkında konuşmak üzere söz alanlar pek çok olduğundan lehte ve aleyhte konuşacaklara sıra ile söz verilmesini teklif ederim.

23.VII.1951

Erzurum Milletvekili

E. Nutku

BAŞKAN — Bu önergeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. (*Reddedildi sesleri*).

Müsaade buyurun.

Mükerrem Sarol, lehte mi aleyhte mi konuşacaksınız?

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Lehte konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun. (*Olmadı sesleri*).

Efendim, lehten başladık, ondan sonra aleyhte, ondan sonra da üzerinde söz vereceğim.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) — Barutçu şahsı namına mı, partisi namına mı konuşacak? Konuşsunlar.

BAŞKAN — Sordum, sonunda konuşacaklar, o hak kendilerindir, müdahale etmeyelim efendim. Şimdi konuşmak istemiyorlar.

(*Kıfayeti müzakere takriri var sesleri*).

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; bu kanun, huzuruza ikinci defa olarak çıkıyor. Eğer aradaki hâdiseleri ve bunların milletin kalbinde ne kadar derin bir nefret ve iğrenme hissi yaratmış olduğunu düşünürsek, bu kanunun derhal kabulü için لازم gelen esbabı mucibeyi, uzun boylu araştırmak lüzumunu hissetmeyiz.

Zira arkadaşlar, bu kanunun, üzerinde hiç vakit kaybetmeden kabulünü bize, Tıcanı talfesinin barbarca tecavüzleri üzerinde, durmamayı, artık milletin isyan etmiş olan vicdanı emreylemektedir.

Arkadaşlar, nazariye inceliklerine sapsamayalım. Önümüzde; olduğu gibi hayat duruyor. Hayattan ders almasını bilelim ve buna göre hareket edelim.

Biz burada, bu kanunla, herhangi bir şahsa birtakım imtiyazlar tanımakta değiliz. Mevzuubahis olan dava bu milletin kendi büyüklerini medenice tevkif etmesini bir nevi putperestlik sayan bir zihniyeti ve bunu

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

doğurmakta olan bir cehalet ve taassubu her harekete geçtiği fırsat ve anda, lâıkiyle cezalandırmaktır.

Türk Milletini, çizdiği medeniyet ve terakki yolundan alıkoymak isteyen ve Osmanlı Tarihinin en az iki asrını kaplayan kör taassup ve som cehalet devrini, kapamış bulunuyoruz.

Bu Meclis, bu Meclisin bu defasında milli iradenin aynen tecellisi neticesinde vücut bulmuş ve inikat etmiş olması keyfiyetleri ve bütün bunların üzerinde olmak üzere de, bizim burada bir Anayasaya göre icrayı ahkâm etmemiz, Başbakanın bu vesile ile Eskişehir'de ifade etmiş olduğu gibi bir tek merkezî mâna taşımaktadır.

Bu mâna, bu milletin terakki ve medeniyet istikametinde yürüyerek, durmadan ve sarsılmadan, modern bir Garp cemiyetine, süratle inkılâp etmesinden ibarettir.

Bunun din ile herhangi bir alakası yoktur ve olamaz. Çünkü dinimiz de terakkiyi âmir ve medeniyeti zâmindir.

Atatürk'ü temsil etmekte olan heykellerin mermerine, tuncuna veya herhangi bir maddesine uzanmak cüretini gösteren mütakallis elleri, keza takallüs etmiş kötürüm bir zihniyet tahrik etmektedir.

Cehlin taassubu, bir kelime ile, Osmanlı Devletini inhidama sürükleyen amillerin daima başında yürümüş olan kara kuvvetin kendisi olan bu zihniyet bilmelidir ki, artık bu memlekette değil terakki ve medeniyetin kendisine, değil bu hamlelerin sevk ve idaresini üzerlerine alan şahıslara, hatta bunların birer cansız remzini teşkil eden heykel ve abidelere dahi taarruz edemeyecek, el değiştiremeyecektir.

Medeniyete inanmayı, medeni bir çerçeve içinde yaşamayı, güzel sanatların bu memleket evlatlarını da ruhen ve fikren ırşat etmesini putperestlik sayacak kadar barbar bir zihniyeti tasfiye edici tedbirler almak nasıl Anayasa'ya aykırı olabilir ki, biz bu Anayasa ancak o menfi zihniyeti kademe kademe tasfiye ederek vâsıl olmuşuzdur. (*Soldan bravo sesleri*).

Arkadaşlar, ben o kanaatteyim ki, Atatürk'ün heykellerine uzanmak cüretini göstermiş olan elleri kırmak, Anayasanın da aynen müdafaası demektir.

Zaten Anayasa, bu hayat görüşü ile hareket edersek, medeniyet vetrimizin tamamlanmasında rol oynayacaktır. Aksi takdirde cehalet ve taassup darbelerinin altında cehalet ile taassubun hakim kılmak istediği terör havası çok daha büyük bir şiddetle esecek, ondan sonrasında da "gerilik", düpedüz "gerilik", kendi anayasasını kaleme alacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bununla, Anayasaya hiçbir zaman dokunulamayacağı fikrini müdafaa etmek istemiyorum : Elbetteki Türk Cemiyeti lüzum gördüğü tadilleri Anayasasında daima yapacak bir durumdadır. Şu var ki, yapılacak olan bu tadiller ile vücut bulacak olan Anayasa, mutlaka daha ileri ve daha medeni bir Anayasa olacaktır.

Çünkü onu, ticaniler, misillü birtakım cahil ve mutaassıp taifler değil, bu memleketin, terakki ve medeniyete inanmış evlatları kaleme alacaktır.

Arkadaşlar, hep birlikte hareket ederek, karanlık kafalara ve menfi ruhlara verilmesi lazım gelen cevabı, derhal verelim.

Görölsün ki, terakki ve medeniyet yolunda kendi milletine eşsiz hizmetlerde bulunmuş olan Atatürk'ün heykellerine veyahut ileri hayat görüşüne uzanacak olan bedbaht elleri bu milletin kanunları tıpkı otobüsten fırlayıp inen o gencin hareketinde olduğu gibi anında ve mahallinde cezalandırılacaktır.

İnkılâplarımız umumi itiyatlarımız haline geleceği güne kadar bu kanuna ve buna benzer kanunlara elbette bu Mecliste yer verilecektir. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Âbidin Tekön. Aleyhte mi konuşacaksınız?.

ÂBİDİN TEKÖN (İzmir) — Lehte.

BAŞKAN — Süreyya Endik. *(Yok, Malatya'da sesleri).*

Bedi Enüstün. Aleyhte mi, lehte mi?.

BEDİ ENÜSTÜN (Çanakkale) — Aleyhte.

BAŞKAN — Buyurun

BEDİ ENÜSTÜN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, Atatürk kanunu tasarısının Anayasa Komisyonunda tetkiki sırasında elemle gördüklerim ve işittiklerim beni yüksek huzuruza tekrar çıkmaya mecbur bıraktı. Komisyonu teşkil eden arkadaşlardan yalnız üçü müstesna bütün diğerleri haricen bu tasarının Anayasaya esas ve ruh itibarıyla muhalif olduğunu sarahatle ifade etmiş olmalarına rağmen bugün bu tasarı Anayasaya uygunluk kararı ile huzuruza tekrar getirilmiş bulunmaktadır. *(Öyle şey yok sesleri, gürültüler).*

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun.

BEDİ ENÜSTÜN (Devamla) — Bu paradoksal durumun bu sebep ve saiki muhterem arkadaşların malûmudur. Bu sebeple üzerinde durmaya değmez.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Muhterem arkadaşlar; şeffik sisteminde Hükümet idare etmenin havuzunda kayık yüzdürmek kadar kolay olduğu ve fakat demokrasi rejiminde Hükümet idare etmenin enginlere açılmak olduğu muhtelif vesilelerle mükerreren ifade edilmiştir. Bu kanun tasarısının geçirdiği safhalar: enginlere açılan Hükümetin, küçük dalgalar karşısında bile derin endişelere düştüğünü göstermektedir. Bu tasarımı müdafaa edenler bu tasarı; ister antidemokratik olsun, ister teokratik olsun, ister Anayasaya aykırı olsun, ister vatandaşların söz, yazı ve düşünce hürriyetini tahrir etsin, ister memlekette iftira ve teviz rejimi yaratsın. Ne olursa olsun muhakkak kanunlaşmalıdır. (*Gürültüler*). Ve kanunlaşacaktır gibi bir eda ile ve ısrarla ileri sürülmektedir. (*Ayak vuruşları gürültüler*).

BAŞKAN — Rica ederim yapmayınız (*çan çalarak, sükûnete davet etti*).

BEDİ ENÜSTÜN (Devamla) — Ne için?... Atatürk'ü korumak için mi?... Hayır arkadaşlar, bu tasarı bugün karşımızda Atatürk'ün manevi sevgi kisvesi altında, vatandaşlar arasında daimî huzursuzluk ve endişe yaratmak ve bütün vatandaşları (*Gürültüler*) çok partili bir rejimde en sudan bahanelerle her dakika ağır cezaî müeyyidelerle takibat altında tutmak maksat ve hedefini gütmektedir.

İşte bu sebeptir ki; hususi kanun olarak teklif edilmekte Ceza Hukuku, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Beyannamesi dışında kalmaktadır. Kanun karşısında eşitlik bir kül halinde hukukun temelidir. Devletler Hukuku da eşitlik prensibine dayanır. Bugün Birleşmiş Milletlere dahil bulunan bir üyenin medeniyete ve insanlığa şu veya bu hizmetleri dokunmuştur diye çok zaman evvel tarihe karışmış kadim Yunanistan'ı veya Roma İmparatorluğunu tarihin tenkidinden vikaye maksadiyle bir tasarı getirmesini diğer üyeler nasıl karşılarlar. (*Gürültüler*) Ve böyle bir tasarının tasvibi mümkün müdür?

Muhterem arkadaşlar; laik bir Cumhuriyet; vatandaşları millî bir ibadete davet ederse bu millî dinin ne olduğunu öğrenmek de bütün vatandaşların hakkı olan Amerika Anayasasının bir numaralı tadili böyle bir hadisenin vukuunu önlemek gayesine matuftur. Bu bir numaralı tadil sarahaten Hükümetin millî ve dinî bir ibadete vatandaşı zorlamayacağını ifade etmektedir. Bugün dünya memleketlerinde huzursuzluk tevehühüm ederek Hükümet gemisini idare edenlerin bir sızıntı ile meşgul olmaları ve iftira, teviz dümenini serbest bırakmaları gemiyi yolundan şaşırtır ve belki de kayalıklarda parçalanmasına sebep olur.

Bu tasarının kanuniyet kesbetmesi halinde memleket bünyesinde yapacağı tahribatı Devlet adamları çok iyi bilmeli ve çok iyi takdir etmeli-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dir. Kaside makrun olmayarak; Atatürk'ün resmini taşıyan bir posta pulunun zarfa eğri yapıştırılması, hakkını tam alamayan bir işçinin Atatürk'ün resmini havi bir parayı asabiyetle iade etmesi, gelen bir mektup zarfının kabaca yırtılması, yakılması, imha edilmesi, süprüntü kovalasına atılması bu Kanunun hususiyetine binaen, vatandaş arzu edilmeyen politik bir kanaat sahibi ise aylarca mahkeme kapılarında süründürebilir. (*Şiddetli gürültüler*).

Kendi evinde aile resimleri arasında Atatürk'ün resmine müstesna bir mevki ayırmayan ve bunda ısrar eden mahkûm olabilir. Daha fenası, Atatürk hakkında yazılan doğru veya yanlış bir kitabı, bir eseri Kur'an-kerimden daha yüksek bir mevkide tutmayacağını söyleyen ve fiilen de tutmayan bir mütedeyyin vatandaş şu veya bu iddialarla beş sene ağır ceza müeyyidesine maruz bırakılabilir. (*Gürültüler, öyle şey olmaz sesleri*).

Muhterem arkadaşlar, memlekette huzursuzluk tahayyül eden dimağlar bu Kanunla memleketin huzura mı kavuşacağını zannediyorlar? Yoksa Atatürk'ün memleket muvacehesinde saklanacak bir suçlu mu vardır ki bunu öğretmeye çalışıyorlar?

Çok eski bir hikâyede olduğu gibi sadakati olmayanların göremeyecekleri söylenerek bir prense giydirilen kaftanın mevcut olmadığını bildikleri halde belki bir turuncu liste ile etekleri düzeltmeye kalkanlar olacaktır. Onlara da prensin giydiği kaftanı bizzat prensin, mevcut olmadığı için göremediğini hatırlatmak isterim.

Muhterem arkadaşlar; insanların birbirleriyle ve insanın dünya ile münasebetlerini idare eden üç büyük nizam vardır. Bunlar din, ahlâk ve hukuk nizamlarıdır. Hukuk nizamının kaskatı standartlarıyla din ve ahlâk nizamında tahayyül edilen boşluklar doldurulmaya teşebbüs edilebilir. Fakat bu üç nizamın her biri kendi sahasında faaliyettedir. Kendi faaliyet sahalarına tecavüz eden hukuk nizamının bunların reaksiyonu ile karşılaşması, içten ve derinden bir mücadele başlaması tabiidir. Ve gayrikabili içtinaptır.

İşte bu mücadele hakikaten memleketi işte o zaman huzursuzluğa düşürür ve böylece bu kanunun imkân verdiği iftira ve tezvir rejimi bu milleti çorak ve verimsiz bir balast yığını üzerinde bırakır. İşte bu sebeptendir ki bu tasarıya muhalifim ve böyle antidemokratik ve teokratik bir tasarinin her hangi bir Hükümet veya zümre elinde bulunmasına, bizzat şahsan benim elimde bulunmasına asla taraftar değilim.

Hem niçin, âmme vicdanında hakikî huzursuzluk yaratan pahalılıkla, iktisadi buhranlar, içtimai sefaletle mücadelemizi bir tarafa bırakıp irili ufaklı sembollerle meşgul oluyoruz?

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Muhterem arkadaşlar: kanun insan tarzı hareketinin şe'nîyete dayanan mesnetleriyle tamamiyle rasyonel olan bir nizamdır. Nizam ise, hayatı imha eden takyit eden sembollerden değil, ancak hayatı yükselten ve ona hayatîyet veren bir prensipten sağlanabilir. İşte bu sebeptedir ki bu memleket bizlerden hürriyet, refah ve saadeti araştırma yollarımızı açık tutmamızı ve müspet iş görmemizi istiyor. İnkılâplarımız yeter müeyyide ile teminat altındadır. Tasarının reddini istirham ederim.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Çok muhterem arkadaşlarım Çanakkale Milletvekili arkadaşımız, beyanatı sırasında Hükümeti karıştırarak Hükümetin şefflik zihniyetini ve sistemini tekrar yaşatmak için bahane aradığını söylemeseydi bu münakaşalar arasında huzurunuzda çıkmaktan içtinap edecektim. Fakat huzurunuzda bir dakika duracak ve arkadaşşıma diyeceğim ki münakaşaların seyrini niçin ve hangi maksatlarla Hükümeti karıştırmak yoluna getirmektedir. Hükümet bundan evvelki müzakerelerde noktaî nazarını serdetti ve ondan sonra Yüksek Meclisiniz meseleyi Anayasa Komisyonuna gönderdi. Anayasa Komisyonu hükmünü verdi. Bugün huzurunuzda aleyhinde ve lehinde güzel, efendice müzakereler cereyan ederken, içinizden çıkmış, itimadınızı almış ve Cumhuriyet tarihinde ilk defa olarak milletin itimadiyle iktidara gelmiş olan Hükümeti şefflikle itham etmek suretiyle niçin müzakerelerin cereyanını değiştiriyor dejenere etmek istiyor arkadaşımız?

Arkadaşlar, bu ithamı Hükümet adına şiddetle reddediyorum. *(Soldan şiddetli alkışlar)* Sizden birer arkadaş olarak, milletvekili olarak, sizin itimadınızı haiz milletvekillerinden mürekkep Hükümet üyesi olarak ve Hükümet namına bu memlekette şefflik sisteminin ebediyen tarihe karıştığını, hiçbir siyasi maksatla bu sistemin bilerek veya bilmeyerek tekrar ihdasının bahis mevzuu olmadığını arkadaşşıma hatırlatmak mevkiindeyim. *(Soldan : Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

(Kıfayeti müzakere takrirleri var, okunsun sesleri)

BAŞKAN — Efendim müsaade buyurun, söz alan arkadaşlarımız çoktur. Daha Hükümet de konuşmadı, Muhalefet Partisi arkadaşlarımız da konuşmadılar. Bu mühim bir kanundur. Kıfayeti icabettirecek kadar konuşmamış bulunuluyor. Onun için kıfayet takrirlerini okutmuyorum.

Söz muhalefet partisi adına Faik Ahmed Barutçu'nundur.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Aziz arkadaşlarım, benden evvel söz alıp konuşan arkadaşlar bendenize iltifat ettiler. *(Soldan grup namına mu konuşuyorsunuz sesleri)*. Arzedeceğim. *(Soldan lehte mi, aleyhte mi sesle-*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ri). Müsaade buyurun. Hem partiyi ilgilendiren tarafları, hem şahsımı ilgilendiren tarafları var. Mukaddemeyi dinlerseniz... *(Soldan gürültüler, ya evet, ya hayır de, sesleri).*

BAŞKAN — Müsaade buyurun, sözünü kesmeyin.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Yapacak olduğum mukaddemeyi dinlerseniz hem partimi, hem şahsımı ilgilendiren tarafları olduğunı takdir edersiniz. *(Soldan gürültüler).*

BAŞKAN — Faik Beyefendi, şunu arz edeyim; burada kendi adınıza mı, partiniz adına mı konuşacaksınız? Partiniz adına konuşacaksanız buyurun başlayın, şahsınız adına konuşacaksanız sıranızı bekleyin.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — O halde bendeniz sıramı bekliyeyim, o zaman hem şahsi mütalâalarımı beyan ederim, hem de partimin mütalâalarını arz ederim. *(Partinin mütalâasını söyle sesleri, gürültüler).*

Müsaade buyurursanız usul hakkında birşey arz edeyim. Bendeniz Anayasa Komisyonunda bir âza olarak bulunduğum ve tasarının altında şerhim olduğu için hakkında konuşayım. Esasen alınan karara göre bir lehte, bir aleyhte ve bir de üzerinde olarak sıra ile konuşulacaktır, lehte ve aleyhte konuşuldu, şimdi sıra üzerinde konuşacak olanın olduğuna göre sıraya riayet bakımından dahi konuşabilirim.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, belki sizden evvel söz alanlar arasında üzerinde konuşacaklar vardır. Siz parti namına çıktığınız için tercih hakkı verdik.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Peki, ben huzurunuzu şimdi terk ederim, sıram geldiği zaman partiyi ilgilendiren tarafında parti namına, şahsımı ilgilendiren taraflarında da şahsım namına konuşurum.

BAŞKAN — Efendim, bir lehte, bir aleyhte konuşuldu.

Şimdi hakkında konuşmak isteyen arkadaşlara söz vereceğim.

İsimleri okuyorum, Hakkında konuşmak isteyen arkadaşlar söylesinler.

Emrullah Nutku;

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Hakkındadır.

BAŞKAN — Buyurun.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Çok muhterem arkadaşlarım; evvel sözüme başlarken bir arkadaşımızın sözüne cevaben arz ederim ki, bu memlekette mademki serbest ve tek dereceli seçimle iktidar değişimleri vakı olmaktadır. Bu memlekette artık bir daha şeflik sistemi türemiyecektir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN — Hakkında konuşun.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Hakkında konuşuyorum. Bu da bahis mevzuu oldu, cevap veriyorum.

BAŞKAN — Hükümet cevap verdi.

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Arkadaşlar; mevzuubahis ettiğimiz kanunun Meclise geldiği günden bugüne kadar geçen zaman zarfında hadis olan vukuat bize bu kanun üzerinde daha vazılı şekilde konuşmak imkânını verdi.

Biliyoruz ki, bu kanun Meclise ilk geldiği zaman irtica vardır, yoktur gibi bazı münakaşalar cereyan ediyordu. Fakat bugün artık ticani hareketi gibi daha buna benzer bazı toplulukların bu milletin mukaddesatına tecavüz etmek emeli ile bu milletin inkılâplarını baltalamak azmi ile ve memleket içinde şuriş çıkarmak maksadiyle hareket ettikleri görülmüştür.

Arkadaşlar, gördü ki, vâkı olan tecavüzler Atatürk'ün şahsına yapılmış değildir; yapılan tecavüzler, bilhassa bunu tahrik edenlerin maksadı itibariyle, şahsi kanaatime göre, belki de hariçten ilham ve kuvvet alarak şer kuvvetlerine alet olmak için bu memleketin inkılâbını baltalamak yoluna giden bir harekettir.

BAŞKAN — Emrullah Bey; hakkında konuşacaksınız.

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Hakkında konuşuyorum. Arkası da var, Arkasında ne diyeceğim bakalım.

Beyefendi başı lehte, sonu aleyhte olacak. Müsaade buyurun.

Arkadaşlar bir kanunun üzerinde veya hakkında konuşmanın başka türlüünü bilmiyorum. Reis Bey beni ikaz etsinler, tenvir etsinler. Bence bir kanunun üzerinde böyle konuşulur.

BAŞKAN — Üzerinde; ne lehinde ne aleyhinde demektir.

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Beyefendi, söylediklerimi bitirmedim. 15 dakikamın yedi buçuk dakikasını belki aleyhinde konuşacağım. Müsaade buyurun.

Arkadaşlar rica ederim insanı dekuraje etmeyin. Söyleyeceklerimi serbest söyleyeyim.

Şimdi arkadaşlar, mütecavizlerin maksadı üzerinde duralım. Psikolojik olarak, ruhi durumları üzerinde duralım. Bunların iki maksadı vardır. Bir kısmı dinin batıl fikirlerini yaymak gibi irticai bir taraftır. Yani heykellerin, büstlerin dinen haram olduğu gibi put olduğu gibi telakki-lerle bu memlekette yaratılmış olan inkılâplara müteveccih irticai bir tarruz vardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Diğer ikinci fikir de, bu irticai fikrin mensuplarının topluluğundan istifade ederek bu memleketin inkılâplarına tecavüz ettirmek suretiyle memleketteki mukaddes tanıdığımız mefhumlar yüzünden memleketi ikiye ayırmak suretiyle iğtişâş ve şuriş çıkarmak kastıdır.

Şu halde bu kanunun tedvininden maksat; gerçi matlabında "Atatürk aleyhinde işlenen suçlar" diye bir yazı vardır ama, biz henüz metne ve matlaba girmedigimize göre esas hadise üzerinde konuştuğumuza göre, bu kanunun ancak tümü ve aslı üzerinde mütalaa serdedeceğim.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Esasa geçelim, malûm...

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Siz de konuşurken benim de sizin gibi yapmamı mı istiyorsunuz. (Gülüşmeler).

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyiniz.

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Çok rica ederim arkadaşlar, yapmayınız, ben nihayet kâğıttan okumuyorum, kafadan konuşuyorum.

Arkadaşlar; vâkı olan tecavüzlerin istihdaf ettiği gaye gösteriyor ki, yarın içtimai hayatımızda, yaşayış tarzımıza ve medenî telakkilerimize de bu tecavüzler vâkı olacaktır. Şu halde bu kanunun tedvininde düşünülecek nokta şudur : Bu kanun Atatürk kanunu değil, inkılâplarımızı muhafaza etme kanunudur, irtica ile mücadele kanunudur. O itibarla katiyen metne şâmil olmamak üzere Anayasa Komisyonunun raporunun kabulünü teklif ediyorum, ama metne şâmil olmamak üzere. Metin üzerinde gerek matlapta ve gerekse maddelerde muhakkak surette tadiller yapmak lazımdır. Demin aleyhte konuşmuş olan arkadaşlarımızın noktai nazarında edindiğim intiba budur. Hakikaten bu kanun, metin olarak önümüze geldiği zaman görüyoruz ki, demokratik hayatımızın şeref ve itibariyle veya kıymetiyle tam tamamına mütenasip bir şekilde tedvin edilmemiştir. Biz bugün iktidarda hüsnü niyet sahibi olabiliriz, fakat yarın gelecek bir iktidarın suinîyet sahibi de olabileceğini daima düşünmemiz lazımdır. Kanunlar daimî olmalıdır. Kanunlar ihtiyaca tevafuk ettiği gibi her zaman değişmeyi icabettiren tarzda çıkarılmamalıdır. O itibarla arkadaşlar, netice olarak şunu arz ediyorum ve tekrar ediyorum; bu kanun aslı esas itibariyle Anayasaya aykırı olmadığı kanaatiyle arz ediyorum ki, raporu, kanunun metnine şâmil olmamak şartıyla kabul etmek en doğru hareket olur. Metin ve matlâbın tashihi için de yine bu raporun Adalet Komisyonuna tevdi edilmesini teklif ediyorum. Anayasaya aykırı olmayan bu kanunun Anayasanın ruhuna uygun olarak maddelerinin tedvin edilmesi için Adalet Komisyonuna havalesini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Faik Ahmed Bey kifayeti müzakere önergesi vardır, parti adına konuşacaksanız, buyurun.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Parti adına arzedeceğim. Bendenizin de ayrıca mütalâalarımla olacaktır.

Aziz arkadaşlarım; bendeniz daha evvel söz almıştım. Arkadaşlar iltifatlarla gark ettiler, Barutçu'nun isminden bahsettiler, Anayasa Komisyonundaki konuşmalarına temas ettiler ve bu arada Behzat Bilgin arkadaşım da C. H. Partisinin layiklik anlayışıyla kendilerinin anlayışları arasında fark olduğunu ifade ettiler ve Barutçu'nun Anayasa Komisyonundaki konuşmaların geriliğe karşı beraber hareket tavsiye eden ve daha katı metinlerle çıkmayı iltizam eden bir konuşmaydı diye de ilave ettiler. Bendenizi söz almaya sevkeden arkadaşların mevzua bu arzettiğim değişik noktalardan temas etmeleri olmuştur.

KENAN ÇİĞMAN (Çankırı) — Konuşmanız parti adına mı?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Evet, parti adınadır.

Aziz arkadaşlarım; hiç şüphe yoktur ki, Atatürk'ün heykellerine vakı olan tecavüzler inkılâp eserlerine karşı beslenen kinin ve garazın bir tezahüründen ibarettir. Atatürk'ün heykeline, heykel fikrini getirdiğinden dolayı tecavüz ediyor. Atatürk'ün eserlerine tecavüz ediyor, inkılâbın eserleri olduğu için tecavüz ediyor ve inkılâp düşmanlığının tezahürü olmak üzere tecavüz ediyor. İnkılâp eserleri demokratik hürriyetlerimizin de ilavesiyle bir manzumedir. Bu manzumenin himayesinde Cumhuriyetçi partilerin mutabakat halinde bulunmaları en tabii vazifeleridir. Bu mevzu partiler arasında küçük münakaşa, küçük politika mevzuu değildir. Bilakis arzettiğim gibi Cumhuriyetçi partilerin prensip mutabakatında bulunacakları başlıca ve en başta gelen bir mevzudur. Onun için dava adamları olarak, prensip adamları olarak, realist adamlar olarak davayı üstünden göreceğiz ve hali çare ve tedbirlerini makul şekilde düşünüp elbirliğiyle yerine getireceğiz. Bir manevi iklimden istifade sevdasında olan kimselerin hareketi karşısında olduğumuza şüphe yoktur. Aziz arkadaşımız Behzat Bilgin dediler ki, Cumhuriyet Halk Partisinin laiklik anlayışı ile bizim anlayışımız arasında fark vardır.

RİFAT ÖZDEŞ (Kırşehir) — Neden İnönü'nünkine dokunmuyorlar da Atatürk'ünküne dokunuyorlar?

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyiniz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Ve ilave ettiler, dediler ki, çünkü onlar laikliği vicdan hürriyetinin takyidi manasında anlıyorlar. Hayır arkadaşlar, bizim vicdan hürriyetinin takyidi manasında bir anlayışımız asla yoktur. Vicdan hürriyeti, din hürriyeti mukaddes bir hürriyettir. Ve vicdan hürriyeti kanaatimizce, kanaatimizce değil hakikatın tam kendisi

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

olarak dinle dünya işlerinin ayrılması esasında, dinin siyasete karışması esasında en büyük teminatını bulmuştur. Mesele şundadır; bu inkılâp eserlerine tecavüz edenler, hürriyeti vicdanı kabul etmiş kimseler değildirler; hürriyeti vicdanı yok etmek isteyen kimselerdir. Hürriyeti vicdanı kabul etseler diyeceğim yok. (Anlaşılmadı sesleri). Hürriyeti vicdanı bayrak diye ellerinde taşımaktadırlar, ama hürriyeti vicdanı tanımamakta, onu yok etmek istemektedirler.

Ben bir İngiliz hâkiminin bir sözünü bir kitapta okumuştum. Diyor ki; anarşistler için parti kurmaya müsaade edilemez. Neden?.. Çünkü onlar, iktidarı zaptetmeyi düşünmezler, iktidarı tahrip etmeye çalışırlar, diyor.

Hürriyeti vicdanı yok etmek isteyen kimselerin de, hürriyeti vicdanı ellerinde bayrak diye tutmaya hakları yoktur.

Arkadaşlar, arzettiğim gibi, bütün inkılâp eserlerimiz, demokratik hürriyetlerimiz, Anayasamız, hasılı bütün inkılâp eserlerimizin hepsinin bir manzume halinde korunması, tabiidir. Biz C. H. Partisi olarak arzettiğim bütün bu inkılâp eserlerini korumak, bunlara karşı tecavüz hareketlerini önleyici tedbirleri inkılâbın eserlerinin himayesi şeklinde almak lazım geldiği fikrindeyiz, kanatindeyiz. Bu havayı, bu manevi havayı yapacağız. Arzettiğim gibi Cumhuriyetçi partilerin ittihadı halinde yapmamız lazımdır. Bu havayı, onların teneffüs etmeyecek olduğu güzel havayı yaratmak sayesinde bütün gerilik hareketlerini yenmek mesele bile değildir. Bunlar mânevi sahadaki tedbirlere taallük eden vazifelerimizdir. Kanunî sahalarda eksik mevcut olduğu takdirde onları ikmal etmek de vazifemizdir.

Anayasa Komisyonunda meseleyi konuşurken kanunî tedbirler sahasında bendeniz arzettim; dedim ki :

Arkadaşlar arasında maksatta bir ihtilâf yoktur. Esasta hepimiz beraberiz. Rivayet üzerinde ihtilaf kendini göstermektedir. Arkadaşların inkılâp eserlerini himayede ve müdafaada ihtilaf ettikleri yoktur. Bir kısım arkadaşlar aynı zamanda diyorlar ki; inkılâbın eserlerini muhafaza etmek lazımdır. İnkılâbın eserleri gibi yine bize emanet, teneffüs ettiğimiz hür davanın teminatı olan Anayasa esaslarını da korumak lazımdır ve muhafaza etmeliyiz. Öyle bir metin olmalıdır ki, hem inkılâbın eserleri muhafaza edilsin, hem bu kanunun istihdaf ettiği maksat temin edilsin. Yani bütün inkılâp eserlerine şamil olsun ve aynı zamanda Anayasanın bize temin ettiği haklara, aman dokunulmasın. Titizlik burada (*Sağdan bravo sesleri*).

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Arkadaşlar, çıplak olarak, heykel fikrine ve heykellere yapılan taarruzları hedef tutarak kanunî tedbir almanın, Anayasaya muhalefet teşkil edecek tarafı elbette yoktur. Ona şüphe yoktur. Fikrin esası yerindedir, inkılâp eserlerine müteveccih bir tehlikenin önlenmesi hususundaki fikir, Hükümet teklifinde ileri sürülen ve komisyon esbabı mucibesinde ileri sürülen bu mahiyette bir fikir, inkılâp eserlerinin muhafazasını tazammun eden bir fikir üzerinde bir itilâfımız elbette olamaz, buna şüphe yoktur.

Metnin hazırlanmasında bu maksadı aşacak sıvri uçlar mevcut olduğu takdirde bunların düzeltilmesi lazımdır. *(Neymiş o sıvri uçlar sesleri)*. Bu, maddeler üzerinde olur, metin üzerinde olur, Adalet Komisyonunda olur, Anayasa Komisyonunda olur, olur efendim, olmaz bir şey değildir. Hatta ben deniz bütün bu arzettiğim noktaları Anayasa Komisyonunda izah ederek ve arkadaşların ileri sürdüğü Anayasanın umdeleri üzerinde durarak, arkadaşlar dedim, esasta kimsenin muhalefeti yok. Buna göre, esasta beraberlik olduğuna göre kanaatimce Adalet Bakanına terettüp eden bir vazife vardır. Komisyon, Hükümet aynı fikirde. Böyle bir metnin nasıl tespit edileceğini şurada bir su Komisyon teşkil ederek, pekâlâ tespit etmek ve metin olarak değil, fikir olarak Heyeti Umumiye teklif edebiliriz, şöyle şöyle şöyle olmasında isabet vardır ve böyle böyle olması halinde bütün arkadaşlar arasında tam bir ittifak temin etmek mümkündür diyebiliriz, dedim. *(Sağdan bravo sesleri)*.

Ve arkadaşlar, şunu arzedeyim ki, Anayasa Komisyonunun mazbatasını okudum, kıymetli sözcü arkadaşımız etraflı bir şekilde iki tarafın fikirlerini beyan ettikten sonra sonunda Ceza Kanununun prensipleri bakımından işin Adalet Komisyonunda bir kere tetkik edilmesini ve formüle bağlanmasını temenniye şayan buluruz, diyorlar.

Demek ki, binnetice bütün arkadaşların arzu ettikleri şey kanunu reddetmek suretiyle değil, kanunda ileriye sürülen maksadı en kamil şekilde ve hiçbir arkadaşın, ne bileyim ben, vicdanında ukde bırakmayacak şekilde tespit etmek mümkündür. Mümkündür arkadaşlar, o itibarla ben deniz de rapordaki muhalefet şerhimde dedim ki; bazı esaslı hukuk prensipleri bakımından Ceza Kanunu sistemine uygun bir metin haline getirilmesine taraftarım. Anayasa Komisyonunda dediğim gibi komisyon, Hükümet hep bir arada bu esasları tespit edelim, ama olmadı, huzuru-nuza geldi. Bu esaslar yerinde şeylerdir. Maksada aykırılık yoktur. Maksadı, arzettiğim gibi, kamil şekilde sağlamak meselesi mevzuubahistir. Hiçbir arkadaşın vicdanında ukde bırakmamak mümkündür, kabildir ve lazımdır ve yerindedir.

Mâruzatım bundan ibarettir. *(Sağdan alkışlar)*.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Efendim, lehte, aleyhte ve üzerinde konuşuldu. Parti adına da konuşuldu. Verilmiş mütaaddit önergeler vardır. (Reye, reye sesleri). Önergeleri okutalım. Müzakerenin kifayetine dair verilmiş önergeler vardır.

B. M. M. Başkanlığına

Üç buçuk saatten beri cereyan eden leh, aleyh ve üzerindeki konuşmalarla mesele tavazzuh etmiştir. Müzakere kâfi görülerek maddelere geçilmesini arz ve teklif ederiz.

Tokat
Sıtkı Atanç

Zonguldak
Suat Başol

Yüksek Başkanlığa

Hukukçu arkadaşlarımızın aylardan beri yüksek irşatlarıyla tamamen tenevvür etmiş bulunuyoruz. müzakerenin kifayetiyle kanunun oya konmasını arz ve teklif ederim.

Tekirdağ Milletvekili

Şevket Mocan

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı üzerinde daha evvelki birleşimlerde birçok arkadaşlar leh ve aleyhinde söz söylemişlerdir.

İçtüzüğün 103 üncü maddesi gereğince bugünkü birleşimde, yana, karşı ve üzerinde söz isteyenlerden ikişer milletvekili konuştuğundan sonra müzakerenin kifayetinini oya arzedilmesini teklif ederiz.

Afyon
Ahmed Veziroğlu

Siirt
Mehmet Daim Süalp

İstanbul

A. Hamdi Başar

Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Görüşme yeter. Anayasa Komisyonu raporunun reye konulmasını arz ve teklif ederiz.

23.VII.1951

Niğde
Dr. H. Ülkü

Niğde
F. Ecer

Amasya

Amasya

H. Koray

K. Eren

23.VII.1951

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Yüksek Başkanlığa

Memleketi kurtaranlara önderlik eden, inkılâp Türkiyesini kuranlara ilham ve fikir kaynağı olan, asırlık geriliklerimizi tabiiliğin üstündeki cesur ve isabetli karar ve görüşleriyle sona erdirip millet ve memleketimize muasır insanlık içerisindeki haysiyetli yerini verdiren Büyük Atatürk'ün ismine muzaf kanun dolayısıyla üç oturumdan beri devam eden konuşmaların kâfi görülerek tasarının oya konulmasını teklif ediyorum.

Çanakkale Milletvekili

Emin Kalafat

BAŞKAN — Efendim, okunan kıfayeti müzakere önermeleri aynı meal-dedir. Binaenaleyh heyeti umumiyesini küll olarak...

SUAD HAYRİ ÜRGÜBLÜ (Kayseri) — Kifayet takrirleri hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

SUAD HAYRİ ÜRGÜBLÜ (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar; takdim edilen takrirler, bir bakımdan, tasarının tetkik edilerek reye konulmasını ifade ediyor, diğer bakımdan Anayasa Komisyonu raporunun kabulünü belirtiyor. Binaenaleyh bize tevzi edilen raporun ikinci sayfasının son fıkrasında Anayasa Komisyonu aynen şöyle bir temennide bulunuyor. "Gerek bu cihetlerin gerek diğer ileri görülecek mütalaaların tasarının Kamutayca müzakeresi sırasında nazara alınması yahut Adalet Komisyonuna iade edilerek tekrar gözden geçirilmesi temenniye şayandır."

Bu takdirde bir tasarının tetkik usulü mevzuubahistir. Böyle bir hadise karşısındayız. Nasıl ki Meclisi Âli Anayasa Komisyonuna havale etmekle Anayasaya muvafık mı, değil mi bu ciheti tetkik etsin diye karar verdi. Bunun leh ve aleyhinde ittihazi karar etmeyi evvela nazara almak lazım. Ondandır Anayasa Komisyonu noktai nazarını telif etmelidir ve şunu bildirmelidir : Adalet Komisyonuna mı iadesi mi arzu ediliyor, yoksa doğrudan doğruya metin üzerinde ve burada hemen tetkiki mi?

BAŞKAN — Efendim, Anayasa Komisyonunun raporu bu tasarının Anayasaya aykırı olmadığına mütedaıdır. Tasvibinize arzedeceğim nokta da budur. Temenniye şayan olan kısımlar üzerinde esasen Adalet Komisyonunun raporu vardır onu okuyacağız, onun üzerinde de söz vereceğim, onun üzerinde de tartışmalar olacak, ondan sonra, Adalet Komisyonunun raporu kabul edilirse, maddelere geçilecek. Henüz tümü üzerindeki müzakere bitmemiştir. Binaenaleyh müsaade buyurun. Şimdi müzakereyi kâfi görenler...

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

RİFAT ŞİVİŞOĞLU (Zonguldak) — Aleyhinde konuşacağım. (*Gürültüler*).

BAŞKAN — Konuşsunlar, esasen bir arkadaşla söz vereceğim.

RİFAT ŞİVİŞOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, müzakere konusu olan bu kanun şimdiye kadar müzakere ve kabul ettiğimiz kanunların çok üstünde ehemmiyeti haiz bir kanundur. Bu kanun ne Yol Vergisi Kanununa, ne Hayvanlar Vergisi Kanununa ve ne de şuna, buna benzer. Binaenaleyh üzerinde saatlerce, günlerce müzakere edilmesi icabeden mühim bir kanundur. Tenvir ve tenevvür edilmeye ihtiyacımız vardır. Hani şıp diye kıfayeti müzakere takriri veriyoruz. Kıfayeti müzakerenin reddine ve müzakerenin devamına ihtiyaç vardır. Daha ziyade tenvire muhtaçız. Açıkcası tasarının lehindeyim. Bazı hususatta tenvire ihtiyacımız vardır. Maruzatım bundan ibarettir. (*Reye reye sesleri*).

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) — Kıfayetin lehinde konuşacağım.

BAŞKAN — Hayır, bir kişiye söz verebilirim.

Müzakereyi kâfi görenler... Görmeyenler... Müzakere kâfi görülmüştür.

Şimdi verilmiş önergeler vardır; okuyoruz.

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı ruhiyle ve lafzıyla Anayasaya aykırıdır. Bu cihetler Anayasa Komisyonunda tasarıya muhalif kalan azaların muhalefet şerhlerinde izah ettikleri gibi Anayasanın hürriyet, musavat prensiplerini ihlal etmekte tarihi tenkid ve fikir hürriyetini baltalamaktadır. Böylece Anayasaya hukukî esaslara ve İnsan Hakları Beyannamesine aykırı olan işbu tasarının reddine;

Büst ve heykellerin kırılmasını önleyecek ve vefat eden Cumhurreislerini tezyif ve tahkirden koruyacak daha şiddetli cezaları havi ve umumî hükümlere uygun olmak şartıyla Ceza Kanununda yapılacak tadilatı muhtevi bir tasarı ile Hükümetin Meclise gelmekte muhtariyetine dair bir karar ittihaz buyurulması keyfiyetini Meclisin Yüksek tasvibine arz ve teklif ederiz.

23.VII.1951

Diyarbakır Milletvekili

Ferit Alpiskender

Maraş Milletvekili

Abdullah Aytemiz

Giresun Milletvekili

Hikmet Pamukoğlu

Bursa Milletvekili

Halil Ayan

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Zonguldak Milletvekili

Avni Yurdabayrak

Zonguldak Milletvekili

A. Boyacıgiller

Gaziantep Milletvekili

Süleyman Kuranel

Sivas Milletvekili

Nurettin Ertürk

Tekirdağ Milletvekili

İ. H. Akyüz

Balıkesir Milletvekili

A. Kocabıyıkoglu

Kayseri Milletvekili

İ. Kirazoğlu

Kayseri Milletvekili

Ali Rıza Kılıçkale

Bolu Milletvekili

Zuhuri Danışman

(Ret, ret sesleri)

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) — Bu takririn bir kısmı reye konamaz. Çünkü demin karar aldık. (Reye, reye sesleri).

BAŞKAN — Müsaade buyurun, reye reye diye müdahale etmeyin. Önergeleri okumaya devam ediyoruz.

23.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlara mütaallik Anayasa Komisyonunun raporunun açık oya arzını teklif ederiz.

Giresun

A. H. Pamukoğlu

Diyarbakır

F. Alpiskender

Sivas

Ş. Ecevit

Tokat

H. Koyutürk

Çanakkale

B. Enüstün

Sivas

N. Ertürk

Bursa

N. Yılmaz

Bursa

H. Ayan

Sivas

İ. Duygun

Çorum

H. Ortakcioğlu

Trabzon

R. Tarakçıoğlu

Kastamonu

S. Kantarel

Ankara

R. Eren

Zonguldak

M. Alakant

Ankara

C. Soydan

Tokad

A. Gürkan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Türkiye B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

Atatürk kanunu tasarısı hakkında Anayasa Komisyonu raporunun açık oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

İstanbul
F. Sayımer
İçel
H. Atalay
İstanbul
A. Hamdi Başar
İstanbul
N. Tlabar
İzmir
C. Tunca
Rize
İ. Akçal
Tekirdağ
Ş. Mocan

İstanbul
Andre Vahram
İstanbul
Dr. S. Yaver
Bursa
S. R. Emeç
İzmir
M. Aldemir
Bursa
S. Herkmen
İstanbul
B. Göknül
Kayseri
A. R. Kılıçkale

Gümüşhane
C. Baybura

T.B.M.M. Yüksek Başkanlığına

Atatürk Kanun tasarısı, hakkındaki Anayasa Komisyonu raporunun, İhtüzük gereğince açık oya konmasını arz ve teklif ederiz.

İstanbul
S. F. Keçeci
Erzurum
E. Karan
İstanbul
F. Sayımer
Muş
F. Kılıçlar
İstanbul
İ. Altıner
İstanbul
M. Sözer
Kastamonu
H. Türe

İstanbul
M. Sarol
Tekirdağ
Ş. Mocan
İstanbul
F. Tekil
İstanbul
S. Yürüten
İstanbul
A. Topçu
Çankırı
Dr. C. Otman
Kastamonu
A. Keskin

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN — Efendim, biraz evvel okumuştuk. Anayasa Komisyonu raporunun reddine mütedair bir önerge vardı. Bu önergeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... *(Anlamadık, açık oya sesleri)* Efendim, biraz evvel önergeyi okuduk. Bu önergede deniliyor ki; Anayasa Komisyonunun vermiş olduğu rapor, Anayasaya aykırıdır. Binaenaleyh bu sebeple Anayasa Komisyonunun vermiş olduğu raporun reddini teklif ediyoruz, bu önergeyi tasvibinize arz ediyorum. *(Gürültüler)* rica ederim, önerge dir, rapor değildir. Önerge hakkında açık oy yoktur, rapor hakkında vardır.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Önerge hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlarım; önergeyi bendeniz ve 10 arkadaşım imza etmiştir. Bu önerge iki kısımdan ibarettir. Birisi komisyon raporunun, Anayasa ve insan haklarına aykırı olduğundan dolayı reddini, ikincisi de Hükümetin bu gibi meseleler hakkında, yani büst ve heykellerin kırılmasını önlemek ve ölen reisicumhurları tezyif ve tahkirden korumak maksadiyle Ceza Kanununa hüküm koymak... *(Soldan gürültüler)*.

Müsaade buyurun, böyle bir kanun tasarısını Hükümetin hazırlayıp getirmekte muhtar olduğu o önergede yazılmaktadır. Ben teklifimizin bu kısmını geri alıyorum ve Anayasa Komisyonu raporunun reye konulmasını istiyorum.

BAŞKAN — İki tane önerge vardır. Anayasa Komisyonu raporunun açık oya arzını istiyorlar. Efendim, Anayasa Komisyonu raporunu kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı, müstenkilfer yeşil oy kullanacaklardır.

Rey toplanmasına Siirt'den başlıyoruz. Efendim, isimleri okunanlar lütfen oylarını kullansınlar. Bir zühule meydan vermemek için tekrar arz ediyorum, kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı, çekinserler yeşil oy kullanacaklardır.

(Oylar toplandı)

Efendim, oylarını kullanmayan arkadaşlar varsa lütfen, kullansınlar...

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Neticeyi arz ediyorum : Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısının Anayasaya aykırı olmadığına dair Anayasa Komisyonu raporuna (288) arkadaş oy vermiştir. Kabul (232), red (50), ve çekinser

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(6))'dır. Muamele tamamdır. Anayasa Komisyonunun tanzim etmiş olduğu rapor (232) oyla kabul edilmiştir.

7.5.1951 tarihli Birleşimde şöyle bir karar alınmıştır :

Arkadaşlar, müzakerenin devamını isteyen arkadaşların sayısı (141)'dir, müzakerenin devamını istemeyen arkadaşların sayısı da (152)'dir fakat 146 da ittifak ediyor arkadaşlar. Müzakerenin kıfayeti kabul edilmiştir.

Adalet Komisyonunun tanzim etmiş olduğu rapor üzerinde 7.5.1951 tarihli Birleşimde uzun konuşmalar devam etmiş ve müzakere kafı görülmüştü. Şimdi sıra maddelere geçmeye gelmiştir. Yani tasarının tümü üzerinde müzakereler bitmiştir. Yalnız maddelere geçmeden evvel verilmiş önergeler vardır. Maddelere geçilmesini tasvibinize arz etmeden evvel müsaade buyurursanız önergeleri okuyalım.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının Anayasaya aykırı olmadığı, Anayasa Komisyonunca hazırlanan rapordan anlaşılmıştır.

Tasarının marjinali ile metni arasındaki mutabakatı temin zımında tekrar Adalet Komisyonuna havalesini arz ve teklif eyleriz.

Urfa Milletvekili

Celâl Öncel

Urfa Milletvekili

Ömer Cevheri

Urfa Milletvekili

Feridun Ayalp

Diyarbakır Milletvekili

Remzi Bucak

Sayın Başkanlığa

Müzakere edilen tasarının aslı ve esası gayesi itibariyle Anayasaya uygun bulunduğu hakkındaki komisyon raporunun, matlaba ve metne şamil olmamak kaydıyla, kabulünü ve tasarının matlabı ile metninin, ceza nazariyeleri ve hukuk prensipleri dairesinde yeniden gözden geçirilmesi için Adalet Komisyonuna havale edilmesini teklif ederim.

Erzurum Milletvekili

E. Nutku

T. B. M. M. Başkanlığına

Şifahen arzettiğim sebepler dolayısıyla "Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı"nın inkılâp prensibine teşmil edilmesi suretiyle tamamlanması için Adalet Komisyonuna iadesini arz ve teklif ederim.

Mardin Milletvekili

M. Kâmil Boran

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Yüksek Başkanlığa

Atatürk Kanunu tasarısının daha evvelki müzakerelerinde tasarının gerek başlık ve gerekse kanun metninde vuzuha varılması bakımından Adalet Komisyonuna sevki temayülü belirmiş iken mezkur tasarının Anayasaya aykırı olup olmadığı meselesi ortaya atılmış ve dosya Anayasa Komisyonuna sevk edilmişti. Komisyon raporu, tasarının Anayasaya aykırı olmadığı merkezindedir. Yukarıda arz edildiği üzere tasarı başlığının ve metninin daha vazıh bir hale getirilmesi için dosyanın Adalet Komisyonuna sevkini teklif ederiz.

Manisa Milletvekili

Nafiz Körez

Manisa Milletvekili

Sudi Mihçioğlu

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısının gerek komisyonlarda gerekse Heyeti Umumiyyede cereyan eden müzakereler ve ileri sürülen esaslar yüksek malumlarıdır. Kanun tasarısı Yüksek Meclise Adalet Komisyonundan çok zayıf bir ekseriyetle ve Anayasa Komisyonundan da izafî bir ekseriyetle gelmiş bulunuyor. Tasarının bu zafiyeti müstakil bir kanun teklifi mahiyetini taşımış bulunmasından ileri gelmektedir. Maksat Atatürk'ün heykellerine, büstlerine ve resimlerine karşı işlenen suçları tecrim etmekten ibaret bulunmasına göre bu şekilde işlenen suçları Türk Ceza Kanununun umumî hükümleri arasına yerleştirmek suretiyle aynı gayeye vâsıl olmak mümkündür. Kanun tasarısının aleyhinde bulunan birçok arkadaşlarımız da bu tasarının müstakil bir kanun hüviyeti taşımakta ve bütün vatandaşları aynı derecede himaye ve tecziyede eşitlik prensibine aykırı bulunması hasebiyle itiraza sevk etmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla tasarının ve komisyon raporlarının birlikte tetkik edilerek Türk Ceza Kanunu hükümleri içerisinde yer verilmek üzere tedvini zımında Adalet Komisyonuna iadesine karar verilmesini arz ve teklif ederiz.

Çorum

Hüseyin Ortakcioğlu

Sivas

İbrahim Duygun

Edirne

Mehmet Enginün

Sivas

Şevki Ecevit

T. B. M. M. Başkanlığına

Umumi Heyette yapılan konuşmalarda, tasarının umumi ruhu bakımından ittifaka yakın bir görüş birliği bulunmakla beraber metnin gerek ceza hukuku prensipleri yönünden, gerekse son hadiselerle cevap verecek

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

milletvekili teklif yapıyor. Nasıl reye koymadan geçerim. Bu teklif üzerinde müspet veya menfi bir karar almak vazifemizdir.

MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, şimdi yüksek tasvibinize iktiran etmiş olan Anayasa Komisyonunun raporunda metin hakkında Ceza Kanunu ve Ceza Hukuku hükümlerine göre bazı değişiklikler yapılması tavsiye edilmekte ve bunun için de iki şekilden birisinin tercihi heyeti celilenize arzedilmiş bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi; doğrudan doğruya maddeye geçip lâzımgelen tadilatın buraya Heyeti Celilece yapılması; ikincisi de, maddelere geçilmeksizin Adalet Komisyonuna havale edilmiştir. *(Olmaz sesleri)* Olup olmayacağını şimdi ben de söyleyeceğim, siz de reylerinizle izhar buyuracaksınız.

Arkadaşlar, tasarı elinizde ise orada müşahade buyurulacağı veçhile itiraz edilen metin 10-15 satırlık tek bir maddeden ibarettir. Diğer iki ve üçüncü maddeleri de tezyif mahiyetinde bulunan veya bu kanunda mevcut bulunan maddenin Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmesine ait olan maddelerdir. Birinci maddenin, arkadaşlar tarafından verilecek takrirlerin de nazarı itibara alınarak bugün müzakere ve intaç edilmesi, hem Meclisin dar zamanında bu işin ikmalini temin eylemiş olur, hem de hariçte yaratacağı akisler iyi olur. Malumu âliniz, çok defa kanunlar komisyonlara havale edilmek suretiyle baştan savulmaktadır. Hem hariçte menfi akis bırakmaması ve hem de işin kolaylıkla intacı bakımından, heyeti umumiyesinin kabulünden sonra, burada verilen takrirler üzerinde Adalet Komisyonunun da noktai nazarı alınarak maddenin alacağı son şeklin burada halledilmesi daha uygun olacaktır kanaatindeyim. Maruzatım bundan ibarettir. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Bu önergeler hakkında bir önerge var. Müsaade buyurun, okuyalım.

Yüksek Başkanlığa

Müzakere kâfi. Maddelere geçilmesini teklif ediyoruz.

İzmir Milletvekili

İstanbul Milletvekili

Zühtü Hilmi Velibeşe

Celâl Türkgeldi

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Burada önergelerden evvel söz alan arkadaşlar konuştular. Önerge okunduktan sonra söz veremem.

Bu önergeler, heyeti umumiyesi itibariyle, tasarının Adalet Komisyonuna havale edilmesi hakkındaydı. Binaenaleyh tasvibinize arz ediyorum. Tasarının Adalet Komisyonuna verilmesini kabul edenler... Etmeyenler...

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Tasarının Adalet Komisyonuna verilmesi kabul edilmemiştir. (Gürültüler)
Çok istirham ediyorum, müsaade buyurun.

Komisyon raporunda bu tasarının ivedilikle görüşülmesi de teklif edilmiştir. Binaenaleyh bunu tasvibinize arz ediyorum. Tasarının ivedilikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi okuyoruz.

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında kanun

MADDE 1. — Atatürk'ün mânevi varlığını tahkir veya tezyif yahut her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz edenler bir seneden beş sene-ye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı veya Atatürk hakkındaki sair eserleri tahkir veya tezyif maksadiyle bozan, kıran, kirleten veya her ne suretle olursa olsun bunlara tecavüzde bulunanlar hakkında da aynı ceza verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik ve tahrik edenler asıl fail gibi cezalandırılır.

BAŞKAN — Efendim, okunan madde hakkında söz isteyen var mı? Bir ihtilafa meydan vermemek için isimleri okuyoruz :

Cezmi Türk, Raif Aybar, Sadri Maksudi Arsal, Bahadır Dülger, Muhammer Alakant, Muhlis Tümay, Celal Yardımcı ve Abdürrahman Boyacıgiller, Avni Yurdabayrak, Fethi Çelikbaş, Emrullah Nutku, Mahmut Güçbilmez.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Evvelce söz istemiştin.

BAŞKAN — Evet.

KÂMİL BORAN (Mardin) — Ben de Cezmi Türk'le beraber söz istemiştin.

BAŞKAN — Siz önergeler hakkında söz istemiştiniz. Fakat mademki tekrar istiyorsunuz, yazalım.

Şimdi sıra Raif Aybar'ındır.

RAİF AYBAR (Bursa) — Muhterem arkadaşlar, 5 maddeden ibaret olan tasarı yüksek malumunuzdur ki, hakikatte bütün ehemmiyet ve nezaketini birinci maddede teksif etmiş bulunmaktadır. Bu sebeptendir ki, bendeniz bütün dikkatimi tevcih ederek Türk vatandaşlarının karşısına nesiller boyunca müstesna bir maksatla ağır ceza müeyyideleri dikecek

olan o birinci maddeyi tetkik ve tahlile tabi tutmak ihtiyacını hissettim. Üzerindeki bu duruşla ulaştığım kanaati; tek kelime ile ifade ederek peşinen arzederim ki, Adalet Encümeninde virgülüne dahi dokunulmadan Büyük Meclise getirilmiş olan birinci madde bir Ceza Kanunu maddesi olarak alil bir metindir.

Bu maddeye tasarısındaki şekliyle kanuniyet kesbettirmek, naçiz anlayışına göre 21 milyon Türk'ün günlük hayatına; korkudan masuniyetin, huzur ve emniyetin bütün nimetlerini sunmaya matuf teşriî hayatımız için veballi bir hareket olacaktır.

Şimdi müsaadenizle, beni bu kanaate götüren sebepleri sırasıyla yüksek takdirinize arzedeceğim :

Birinci sebep; Tasarının birinci maddesinin birinci fıkrasında iki suç vardır. Birinci suç; "Atatürk'ün manevi varlığını tahkir ve tezyif" etmek,

İkinci suç; "Her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz" etmek.

Görülüyor ki, her iki suçun da mağduru olabilmek vasfı kendisine tanınan varlık, Atatürk'ün yani ölmüş bir insanın manevi varlığıdır. Şu halde suç sayılan fiilin kendisine teveccüh edebileceği bu manevi varlığın ne demek olduğunu tespit etmek icabeder. Bizim bildiğimize göre, yaşayan bir insanın iki türlü varlığı vardır. Biri maddî, fizik varlığı, diğeri gayrimaddi veyahut mânevî varlığı.

Ölmüş bir insanın ise bütün varlığı sadece manevi varlıktan ibaret kalır. Yani bir ölünün manevi varlığı, tabir caizse bütün manevi mameleki, bütün moral patrimuvanı demek olan bir mana ve mefhumdan ibarettir. Hal böyle olunca; denilebilir ki, bir ölünün manevi varlığını; ölünün adına ve hüviyetine merbutiyeti düşünülebiyecek bin türlü vasıf, bin türlü kıymet ve kıymet hükmünden, unsur ve muhteva alabilecek bir terkip, bir kompozisyonudur.

Bu manevi terkipte kıymet ve kıymet hükümleri esaslı bir unsur olduğundan bir ölünün manevi varlığının şümül ve ifadesi zamana, mekana ve şahsî takdirlere göre mütehavvîl ve elastikî olmak karakterindedir.

Bu itibarla günlük konuşma ve yazma dilimizde edebî ve lûgavî manalarıyla kullanageldiğimiz manevi varlık tabirini beş seneye kadar ağır hapis cezasını mucip bir suçun mağduru olabilmek vasfıyla bir ceza kanununa yerleştirmek kanaatimizce çok tehlikeli bir iştir.

Mânevî varlık gibi, hangi savcının kavrayışında, hangi yargıcın takdirdinde ve hangi muhbirin cibilliyetinde bugün ve yarın hangi şümül, hangi mahiyet ve hangi ölçüye tabi tutulacağını, vuzuhla tayin etmeye imkân bulunmayan bir mefhum; Tahkir, tezyif, tecavüz suçlarına hedef olabi-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

lecek bir vasıf tanıyarak Türk vatandaşlarını (Ata) dediği Büyük Türk'ü mütalaa ve münakaşa etmekten hatta onun adını ağzına almaktan daha yüreği titrer bir hale getirmek elbetteki ne arzumuz, ne de hakkımızdır. (Bravo sesleri, alkışlar)

Medeni cemiyetlerin ceza mevzuatının fârik vasıflarından birisi de şüphesiz ki, cemiyette suç sayılabilecek fiillere her bakımdan azamî vuzuh vermektir.

Bu bakımdan ömrü boyunca, Türk Cemiyeti medenî alemin bütün nimetlerine mazhar kılmanın asıl heyecanını yaşamış olan Atatürk'ün eserlerini korumak maksadiyle Türk vatandaşının karşısına böyle bir suç tarifiyle çıkmak bir mana ile de hakiki bir tezada düşmek olur.

Çünkü Atatürk'ün korumak istediğimiz eserleri Türk Cemiyetinde artık bu türlü suç tariflerinden uzak kalmayı emreder.

Birinci maddenin ikinci maluliyet sebebi de şudur : Birinci fıkrada suç sayılan ikinci fiil; yine Atatürk'ün manevî varlığına "her ne suretle olursa olsun tecavüz" fiilidir.

Dikkat buyurulursa burada manevî varlık gibi vuzuhsuz bir mefhum karşı işlenecek tecavüz suçu "her ne suretle olursa olsun" denerek ika sureti bakımından da son derece şamil kılınmıştır.

Fazla olarak birinci suçta, hakaret ve tezyif gibi ceza mevzuatımızda ve tatbikatımızda manası ve sahası tavazzuh etmiş fiiller sayıldığı halde, bu haklara tecavüz fiili ayrıca yer almıştır. Tecavüz, bir hukuk tabiri olarak müstameldir ve manası malumdur. Fakat buradaki tecavüzün manası muğlaktır.

Çünkü tecavüz fiiline hedef olacak mevzu mânevî varlık gibi bir mâna ve mefhumdan ibarettir. Bir mâna ve mefhum tecavüz olsa olsa lisanen olabilir. Lisanen yapılacak tecavüzlerin ise hemen hepsi hakaret tezyif fiilleri şeklinde tecelli eder. Halbuki fıkrada hakaret ve tezyif müstakillen suç sayılmıştır.

Şu halde öyle bir lisanen tecavüz suçu karşısındayız ki, o lisanen tecavüzün % 99'a müncer olacağı hakaret ve tezyiften ayrı bir şeydir. Benim anlayabildiğime göre, böyle bir lisanen tecavüzü mesela muariza ve hatta tenkidten ayırmak bu suçu böylece tarif edivermek kadar kolay değildir. Birinci fıkradaki bu ikinci suç birinciden de daha seyyal, daha elastiki daha vuzuhsuz, o sebeple de daha belalı bir tarifin içindedir.

Üçüncü maluliyet sebebi : Maddenin ikinci fıkrasında suç sayılan iki fiilden biri resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı tahkir veya tezyif maksadiyle bozmak, kırmak, kirletmek fiilleridir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İkinci suç ise Atatürk hakkındaki sair eserleri hakaret ve tezyif maksadiyle bozmak, kırmak ve kirletmek fiileridir.

Burada birinci suç vazıhtır ve bozmak, kırmak kirletmek gibi fiiller resim, heykel, büst gibi eşyanın tabiatına matuf ve muzaf kılınabilecek fiillerdir. Fakat ikinci suçun tarifi vuzuhsuzdur. "Atatürk hakkındaki sair eserler" ne demektir? Bir kimse Atatürk hakkında bir kitap veya broşür, bir varakpare üzerinde bir şiir, bir beyanname, bir hitabe yazmış ise bütün bunlar Atatürk hakkındaki eserler demek olabilir. Bir adam Atatürk hakkında bir kitap yazsa, bir broşür çıkarsa ve mündericatı hatta bir ithamname olsa ben de bunu hakaret için çamura atsam bu fıkradaki şu suç tarifiyle beş sene ağır hapisli bir suçun maznunu olmak mevkiine kadar olsun götürülebilir ve kıvrır kıvrır kıvrandırılabilirim.

Sonra dikkat buyurulursa bu fıkrada bozmak, kırmak fiilleri resim, heykel, büst ve (gibi) itlakiyle de bütün bu mahiyetteki eşyaya matuf ve muzaf kılındıktan başka Atatürk hakkındaki sair eserlere de matuf kılınmıştır.

Bu sair eserler ne olabilir ki, bozulmak, kırılmış olmak halleri onların tabiatına ıfade edilebilsin?

Hulâsa olarak; bu fıkrada Atatürk hakkındaki sair eserleri hakaret ve tezyif kasdiyle bozmak, kırmak, kirletmek diye tarif ve tavsif edilen suç tamamen ipham içinde boğulmuş olduğu gibi tarzı tahrir bakımından da kanaatimce tatbikatı şaşırtacak derecede Türkçesi bozuk bir ifadedir. (*Bravo sesleri*).

Netice olarak arkadaşlarım, arzına çalıştığım sebeplerle hem ceza hukuku esasları, hem kanun tekniği ve hem de ifade sakatlıkları bakımından bu derece malul olan bir metni böyle mühim bir mevzuda bu Meclisin kapısından ceza kanunu diye çıkarmak kanaatimce günah olur.

Bu kanaatledir ki, ben birinci maddenin, Adalet Komisyonunda yeniden kaleme alınmasını arz ve teklif etmeyi boynuma borç biliyor ve bu husustaki önergemi takdim ediyorum. Takdir Yüksek Heyetinize aittir. (*Soldan bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

BAŞKAN — Sadri Maksudi Arsal.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Muammer Alakant.

MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Sayın arkadaşlar, kanunun en mühim noktasını teşkil eden bu birinci maddedeki suçların tayin edilmemesi, ceza hukukuna göre esaslar vazedilmemesidir ki, B. M. Meclisi

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

âzalarında haklı olarak derin bir endişe yaratmış ve bu endişe dolayısıyla hepimizin ve milletin şahit olduğumuz hararetlî münakaşalara yer verilmiştir.

Şimdi bazı arkadaşlar önünde metin bulunmaması sebebiyle müsaade ederseniz birinci maddeyi bir kere beraber okuyalım :

"Birinci Madde — Atatürk'ün manevî varlığını tahkir veya tezyif yahut her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz edenler bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı veya Atatürk hakkındaki sair eserleri tahkir veya tezyif maksadiyle bozan, kıran, kirleten veya her ne suretle olursa olsun bunlara tecavüzde bulunanlar hakkında da aynı ceza verilir.

Yukarıdaki fıkralardaki yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik ve tahrik edenler asıl fail gibi cezalandırılır."

Şimdi benden evvel konuşan sayın arkadaşım Raif Aybar bu maddedeki bütün aksaklıkları, müphemiyeti, muayyen bir ceza vaz'etmemekten mütevellit büyük hatayı belâgatle, vuzuhla ifade ettiler. Atatürk'ün mânevî varlığı diye bir terim yoktur. Türk Ceza Kanununda böyle bir madde olamaz, ne olduğu da bilinemez. Yüksek malumunuzdur ki, bir suçun, bir cezanın muhatabı bir kimse, suçun ne olduğunu, hangi fiilî hareketin suç olduğunu yakinen bilmelidir ve o manevî varlığı öğrenmek, hakikaten birçok felsefî mülâhazalar neticesinde bir sonuca varmak belki mümkün olur, ama bu ayrı bir meseledir.

Her ne suretle olursa olsun, Türk Ceza Kanununda tezyif ve tahkir terimleri mevcuttur. Çünkü hakaret suçları üzerinde şimdiye kadar mahkemeler birtakım cezalar vermiştir. Temyiz Mahkemesinin tevhidî içtihadıyla hakaretin ne olduğu tayin edilmiştir. Binaenaleyh bizim gayemiz nedir? Atatürk'e hakaret edenin cezasını artırmaktır. Atatürk'e hakaret edenler, Atatürk'e ait büst ve heykelleri tahrip edenler Cumhuriyet Savcılığı tarafından takip edilecek. Hepimizin istediği ve milletin hoş göreceği budur. Bunun için ne fikir hürriyetini takyit, ne kanaatlerin ve içtihatların tecrim edilmesi vardır. Binaenaleyh tasarı bu hale getirildiği takdirde onun hakkında endişe izhar eden arkadaşlarımızın bu endişeleri tamamiyle zail olacaktır. Şu halde bendeniz bu hususta şu tadil teklifinde bulunuyorum: "Atatürk'ün hatırasını tahkir veya tezyif edenler bir seneden üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar." Türk Ceza Kanununun hükümleri arasında ölen şahıstan bahsedilmemekte ve ölen şahsı tahkir edenler denilmemektedir. Türk Ceza Kanunu, bir ölünün hatı-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rasını tahkir edenler, demektedir. Binaenaleyh burada, Atatürk'ün hatırasına, kelimesi vardır. Ondan sonra "gibi" kelimelerini çıkararak Ceza Kanununda taayyün etmiş tahkir veya tezyif kelimelerini koymakla iktifa ettim. Tasarıda bunların cezası bir seneden başlayarak 5 senelik ağır hapis cezasına kadar gitmektedir. Bazı zamanlarda insan kendine hakim olamayarak birşey yapabilir. Malumu aliniz ağır hapis cezası insanları her türlü siyasi haklarından mahrum etmektedir. İşte bu sebeple kendine hakim olamayarak aynı suçu işleyenler hakkında ağır hapis cezasıyla olmamak şartıyla ve fakat yine komisyonun kabul ettiği cezayı koymak suretiyle, bu tadili yaptım.

Sonra, tasarıda Atatürk'e ait "Atatürk'e ait resim, heykel ve büstler gibi" diye bir ifade vardır, yani "gibi" si vardır. Ben bu "gibi" yi kaldırdım. "Atatürk'e ait resim, heykel ve büstleri tahkir ve tezyif maksadiyle bozan, kıran veya kirletenler" fıkrasında yalnız tahkir ve tezyif vardır ve bu işi yapan adam, ben tahkir ve tezyif maksadiyle değil, dinen haram olduğu için yaptım, demek suretiyle beraet etmek ihtimalini nazara alarak buraya bir de "dini itikatları sebebiyle" kelimelerini ilave ettim ve bu suretle fıkra şu şekli almış oldu : "Atatürk'e ait resim, heykel ve büstleri tahkir ve tezyif maksadiyle veya dini itikatları sebebiyle kıran, bozan veya kirletenler bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar." (Olmaz, olmaz sesleri, gürültüler) (Beş sene sesleri).

Arkadaşlar, bazı arkadaşların bu işte olmaz, olmaz demelerine hayret ediyorum. Bu meselenin şayanı ehemmiyet olan noktası budur. Bugün mevcut olan birçok heykeller, dine mugayirdir diye yıkılmakta ve tahrip edilmektedir. Binaenaleyh Atatürk'ün kasdı hakaretle heykeli kırılırsa, bu maksatla tahrip edilirse bunların faileri tecziye edilmesin mi?

BAŞKAN — Bu bir değiştirge teklifidir efendim?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Ne maksatla olursa olsun, ister Atatürk'ü tahkir maksadiyle olsun, ister kendi dini maksatları ile olsun, mevcut Atatürk heykelerini tahrip edenler ceza görmemeli midirler? Belki (hangi maksatla olursa olsun) kaydı, meseleyi halletmeye kafidir. (Evet evet sesleri) Adalet Komisyonu, sadece (resim, heykel, büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşyayı, tezyif veya tahkir maksadiyle bozanlar) kaydını koymuştur. burada sadece Atatürk'ü tahkir kastıyla kıranlar dersek o zaman cürmü tamamiye bu maksatla anlayıp başka maksatta olanlara ve din tahrikatçılarına bir kaçış noktası vermiş oluruz. Halbuki bunları kaldırıp da (hangi maksatla olursa olsun) dersiniz - o kısmı böylece değiştiriyorum - o zaman mesele halledilmiş olur. Bendeniz de bu şekilde bir teklif arzettim. Yüksek Başkanlık Divanı Meclise arzedecektir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Arkadaşlar; Hükümet tarafından yapılmış olan teklifin noksanlıkları, aksaklıkları ve tereddüdü mucip olan noktalarını arkadaşımız Raif Aybar fevkalade güzel bir şekilde izah etmiş olduğu için ben onun üzerinde ayrıca durarak Yüksek Meclisi yormak fikrinde değilim. Yalnız bir hususa nazarı dikkatinizi celbetmek istiyorum : Malumuâliniz, böyle bir kanunu hâkimden evvel tatbik edecek olan zabıta memuru, jandarma ve köy muhtarıdır. Onların da seviyesini nazarı dikkate almak mecburiyetindeyiz.

CEVDET BAYBURA (Gümüşhane) — Her kanun böyledir.

BAHADIR DÜLGER (Devamla) — Biliyorum beyefendi. Ne kadar istical buyuruyorsunuz? Arzedeceğim, müsaade buyurun.

Arkadaşlar, köylünün ve köylü ile zabıta memurlarının karşılıklı ahvali hepinizce malum olduğu için ve bu Meclis köyle ve köylü ile çok yakından temasda bulunan arkadaşlardan teşekkül etmiş olduğu için bazı vakalar sayarak vaktinizi almayacağım. Fakat zabıta memurunun köy üzerinde tesis etmiş olduğu mesuliyetsiz otorite bugünkü devirde de devam etmekte ve yaşatılmaktadır. En ufak hadiselerle en ufak sebeplerle bir nevi haksız bir otorite ihdas eden ve bu suretle ihdas ettiği otoriteden menfaat cer etmeyi düşünenlerin köylüyü nasıl durumlara soktuğunu hep bilirim.

Ben de şu kadarımı, küçük bir misalle arzedeyim. Erzurum'da köylüler tarlada çalışırken "terlik" denen bir nevi takke giymektedirler. Bu bir nevi çalışma kıyafetidir. Jandarma istediği zaman buna, sen kıyafet kanununa aykırı olarak başından şapkayı attın, yerine takke giydin diye köylülerin yakasına yapışmakta ve buyurun karakola demekte veya buyurmayın karakola ama, şu şartla... demektedirler.

Açık konuşayım arkadaşlar, bu bir tazyik vasıtasıdır. Şimdi bu zabıta memurunun eline Atatürk'ün mânevi varlığını tahkir ve tezyif, Atatürk'ü temsil eden eşyayı ve Atatürk hakkındaki sair eserleri tahkir gibi hudutları ve şumulü belli olmayan birtakım maddeler verdiğimiz zaman, haksız otoriteler, tesis etmek ve bundan menfaattar olmak kasdında bulunanlar ne kadar sevineceklerdir. Bunu bütün tereddütleri izale eder bir hale koymak mecburiyetindeyiz. Bendeniz bu maksatla birinci maddeyi şu kısa hale soktum. Ayrıca bir takrir de vereceğim : "Atatürk'ü tahkir ve tezyif edenler, Atatürk'ü temsil eden resim, heykel, büst gibi eşyayı bozan, kıran ve kirletenler bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar." ("*Gibi*" de var mı sesleri)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu gayet vazih oluyor. Çünkü mânevi varlık yok. (*"Gibi" olmasın sesleri*) Eğer "gibi" demezseniz Atatürk'ün türbesi bunun dışında kalır. Yani yalnız resim, heykel, büst dediğimiz zaman Atatürk'ün türbesi bu tarîfin dışında kalır. (*Koy sesleri*)

Bu itibarla ben metnimden fedakarlık edecek değilim, bunu düşünüp, taşınıp hazırladım, tahririmi Yüksek Başkanlığa sunuyorum, rey Yüksek Meclisindir. (*Metni bir daha oku sesleri*)

Peki okuyayım : "Atatürk'ü tahkir ve tezyif edenler, Atatürk'ü temsil eden resim, heykel ve büst gibi eşyayı bozan, kıran ve kirletenler bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar." (*Beş sene sesleri*) İsterseniz üç seneyi beş yapın.

Mâruzatım bu kadardır.

MUHLİS TUMAY (Manisa) — Muhterem arkadaşlarım; bugün müzakere mevzuu olan kanun, gerek adı itibariyle, gerek ihtiva ettiği suç unsur ve şiddetli ceza müeyyideleri itibariyle Yüksek Meclisin hassasiyetle üzerinde duracağı mevzulardan birisi olmak lazımgelir. Bütün arkadaşlar kendi görüşlerini burada arzettiler. Bendeniz teklif edilen metin üzerinde cezanın şiddeti bakımından ve suç unsurlarının gayrivazih olması bakımından bir iki nokta üzerinde durarak Başkanlığa takdim ettiğim önergeyi kısaca arzetmek istiyorum.

Teklif edilen metin; müsaade ederseniz okuyorum. Birinci maddesinde :

(Atatürk'ün mânevi varlığını tahkir veya... tezyif yahut her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz edenler) kısmındaki (her ne suretle olursa olsun) mefhumu gayrimuayyendir. Teklifimde bunu kaldırmış bulunuyorum.

Yalnız bu fıkrada geçen (mânevi varlık) tâbirinin telâkki ve anlaşılmasında benden evvel bu mefhuma işaret eden arkadaşımın noktaî nazarında değilim. Malumdur ki, insanların bir maddî varlığı vardır - fizik varlıkları - bu; ölümle nihayet bulur. Ölünün hayattaki görünüşü, hayattaki temasları; resmî vazife gören bir adamsa icraatı bakımından millet ve yakınlarına bırakmış olduğu hatıralar manevi varlığını teşkil etmek icabeder. Binaenaleyh kanun, Atatürk'ün mânevi varlığı demekle memleketin inkılâpları getiren, memlekette cumhuriyetin teessüsüne çalışan faninin bu eserleri dolayısıyla hatıra gelebilen manevi varlığını ifade etmiş demektir. Bunun başka türlü bu varlığın ifadesine imkân göremiyorum. Nitekim Ceza Kanununun mer'î bulunan birçok maddelerinde buna benzer birçok tabirat görülmektedir. Mesela 159 uncu maddede (Türklüğe,

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Büyük Millet Meclisine, Cumhuriyete, Hükümetin mânevi şahsiyetine) diyor. Binaenaleyh mânevi şahsiyet manevi varlık hâkimler tarafından anlaşılabilen, unsurları tayin edebilen bir mefhumdur. Yalnız tecavüzün mahiyetini karanlıkta bırakan, her ne suretle olursa olsun bu varlığa tecavüz tabiridir. Bendeniz teklif ettiğim metinde bunu kaldırmış bulunuyorum. Ondan sonra ikinci fıkrada, (resim, heykel büst gibi Atatürk'ü temsil eden eşya ve buna ait sair eserler tabirleri vardır. Maddedeki Atatürk hakkındaki eserler tabiri mana ve şümu'ü çok geniş, hudutları tayin edilemeyen mefhumlardır. Bu itibarla bunun kaldırılmasını teklif ediyorum.

Ceza Kanununa gelince; teklifte, bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası konulmuştur. Bu ceza nev'i itibariyle ağır hapis olmakla beraber infaz bakımından hususiyeti yoktur. Bu ceza ağır hapis cezası olarak kaldıkça ilk tahkikata tabi bulunacağından, suç ve suçlunun takibi ve tahkikatın icrası, neticesinin ağır ceza mahkemesine intikali uzun zamana ihtiyaç arzedecektir. Bir il çevresinde işlenilen suçun takibi ve muhakemesi derhal yapılamayacağından kanun çıkarılması ile aranılan gaye elde edilemeyecektir. İbareti müessire olmak vasıf ve kıymeti kalmayacaktır.

Bundan başka ceza kanunlarından gözetilmesi zaruri olan tabir yeknesaklığı ve suç mahiyeti ve ceza derece ve şiddeti bakımından istenilen mutabakat noktasından cezanın ağır hapis olmasında da mahzur bulunduğu mütalaasındayım. Reisicumhura hakarete ait bulunan Türk Ceza Kanunun 159 uncu maddesinin, giyapta Reisicumhura lisanen tecavüzde bulunmaya dair olan ikinci fıkrasında da ceza bir sene ile üç sene arasında hapis cezasıdır. Bu ölçü de nazara alınarak, Atatürk hakkındaki kanunun birinci maddesindeki cezanın bir seneden beş seneye kadar hapis cezası olarak konulması uygun olur.

Yine metinde suçun teşebbüsünün, tam işlenen suç gibi, aynı şekilde cezalandırılacağı hakkında bir hüküm vardır. Teşebbüs Ceza Kanununun umumî hükümlerinde konmuş kaidelerle tatbik edilmektedir. Binaenaleyh bu istisnai kaidenin buraya konmasına lüzum görmüyorum. Bunları ihtiva etmek üzere vermiş bulunduğum teklifimin müzakere ve kabul edilmesini rica ederim.

BAŞKAN — Cezmi Türk.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) — Aziz arkadaşlar, bu madde vesilesiyle arz edeyim ki; Atatürk'ün ölümünden sonra, bilhassa son 10 yıl zarfında, mevzuatımız gittikçe millet aleyhinde ağır hükümleri ihtiva edecek şekilde türlü tadillere uğramıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek iktidarınızı başa getiren vasıtalarından biri de bu kanunların değiştirileceği yolundaki büyük idealdir. Biz bu kanunları değiştirmekle kalmayıp, aynı kötü yolda devam ederek, onları daha da ağırlaştırmakta devam edecek olursak kendi intihap hikmetimizin aleyhine hareket etmiş oluruz. Kanaatimce her ne maksatla olursa olsun, milletimize vereceğimiz kanunlar, açık, sarıh olmalı ve gittikçe ağır hükümleri ihtiva etmekten ziyade, daha müsamahalı hükümleri içine almalıdır.

Daha evvel de bilmünasebe arzettiğim gibi, Aziz Atatürk'ün hatıra ve eserlerinin korunmasına yarıyacak bir kanuna muhakkak ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı Yüksek Meclisiniz ekseriyetle tasvip etmiştir. Elimizdeki meitin bu ihtiyaca cevap verecek vaziyette değildir. Evet ortada bir ıstırap ve hastalık vardır. Bu ıstırapı tedavi edelim diyoruz, bunda ittifak ediyoruz; fakat ilacını tayinde ihtilafa düşüyoruz. Hükümet diyor ki, iki tarafı keskin olan şu neşter bunu tedavi edecektir. Biz de diyoruz ki, bu çift yüzlü neşter, tedavi etmesi şöyle dursun birçoklarını yeniden yaralayacak, yahut hiç olmazsa yaralama istidadı gösterecektir. Onun için daha "Ağyarını mâni efradını câmi" bir madde lâzımdır. Bu maksatla, Raif Aybar arkadaşımın güzel teklifine ilaveten arzetmek istiyorum ki, Atatürk'ü madde olarak, muhteva olarak, ruh olarak tanıyan birinci fıkra manevi varlıktan bahsediyor, fakat manevi varlığı tahdit etmiyor. Atatürk'ün manevi varlığı nedir? Anayasadan itibaren kanunlara geçmiş olan inkılâp esaslarından mı ibarettir, yoksa, demin bir arkadaşımın izah ettiği gibi, Atatürk'ün geçmişteki hayat ve hatıraları da bu manevi varlığa dahil midir? Bu, vuzuhla taayyün etmemiştir. Atatürk, yalnız Anayasaya geçen, ve bugünkü kanunlarımızda, Atatürk'ün ölümüne kadar olan kanunlarımıza geçmiş esaslar Atatürk'ün mânevi varlığı ise bunun içinden bugüne kadar, bilhassa son 5-6 sene zarfında ihmale uğramış birçok maddeler vardır. İçtimai hareketler esnasında bu mevzuatın içine girmiş inkılâp prensipleri ihmale uğramıştır. Biliyorsunuz Ceza Kanununun umumi esaslarından da ihmal ve tekasülün tecziye edilmesi lâzımdır.

Atatürk'ün beşer olarak şahsi hayatında geçmiş olan her şeyi, hatıra diye alır ve manevi varlığından birer unsur addedersek, iki yüzlü usturayı ortaya atıyoruz demektir. Ceza Kanununun yeniden meydana koyacağı birtakım suçlu insanlar ortaya gelecek demektir. İşte ben bu hadise üzerinde durmak istemiyorum. Bir defa Atamızın yaşamış olduğu şahsi hayatını mânevî hatıralarından ayırmak lazımdır. Mânevî hayatından sadece menfaati amme için ortaya koyduğu inkılâp esaslarının alınması ve bunun kanunda sarahaten gösterilmesi lâzımdır.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

İkinci şekil de maddesinden, fiziğinden elimizde kalan nedir? Bence başta mezarı vardır. Niçin büstünden heykelinden önce mezarını koymuyoruz (Bu gibi) diyoruz, bunu kaldırıp hem de başa (Mezarı) tabirini koymamız lâzımdır. Bunu şunun için de koymamız lâzımdır arkadaşlar; Atatürk'ün ebedi mezarı olacak anıt-kabir on yıldan beri ihmale uğramış ve uğramaktadır. Bize dört yılda yaptığı mücadele kahramanlığı ile bir vatanı, hürriyet ve istiklâlini kurtarmış olan insana ölümünden on yıl sonra dahi bir mezar verebilmiş değiliz. Hatıralara hürmetsizlik böyle de olur. Bunun için gelip geçmiş bütün iktidarları itham ederek diyorum ki, Atatürk'ün kabrini 12 yıl geciktirmek dahi onun hatırasına kayıtsızlık ve ihmalkârlıktır. Atatürk'ün muvakkat mezarında dahi ihmal görülmüştür. İşte Cezmi Türk arkadaşınız buradadır. Ben mezarı akmayan bir çatı altına alalım diye senelerce uğraşmış, didinmiş, muvaffak olamamış, binanın çatısını dahi tamir ettirmek imkânını bulamamışımdır. Bugün yağmurlu havalarda muvakkat kabrin başına giden yerli, yabancı ıslanmaya mahkumdur. Oradaki hademecikler kendi vasıtaları ile aman yağmurla ıslatmayalım diye çırpınmaktadırlar.

Arkadaşlar, Atatürk'ün, varlığına malik olmuş bir milletin iktidarları mesul gösterilemezlerse, mezarı üstüne su damlaları mütemadiyen damlamakta devam ederse bu ihmal değil de nedir? Bunu ne ile izah edeceksiniz?

İkinci bir misal olarak arzedeğim; şevketli devrinde ona yaranmak isteyenler Atatürk'ün renk renk resimlerini bastırmışlar. Hatta Türk Tayyare Cemiyeti binlerce bastırmıştı. Fakat üfulünden sonra bu resimlerin dağıtılması nedense kimsenin hatırına gelmemiştir, depolarda kalmış, güveler yemiştir. Bu resimler bundan iki sene evvel Türkiye piyasasına sürülmüş, sürüm temin etmeye çalışılmıştır. Atatürk'ün o güve yemiş resimlerini, gazetecilerde Adana'da ve Ankara'da görmüş bir arkadaşınızım. Acaba bugün bu kanuna giren madde, Atatürk'ün resimlerini ihmal suçu, bu memlekette şimdiye kadar yapılmış mıdır? Demek istiyorum ki, sadece resim deseniz, sadece heykel deseniz, sadece büst deseniz dahi bu maddede kati bir vuzuh ve kesinlik temin etmiş olmayacaksınız. Bunları yapanlar veya yaptığı ihbar edilenler olacak ki üzerlerinden müruruzaman mehli geçti mi, geçmedi mi diye tetkika mecbur kalacaksınız. Atatürk resimlerini güveye yedirenleri de var diye ceza kanunlarımızın müruruzaman mehillerini dahi düşününüz. (Kanun makable şâmil olmaz sesleri) Siz benden iyi bilirsiniz; ağır ceza arttıkça müruruzaman mehilleri de artar. Bunların müeyyidelerinin ve müruruzaman mehillerini ne-reye kadar gidebileceğini yüksek tasavvurlarınıza bırakıyorum. Korumak

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

istediğimiz Atatürk'ün manevi varlığı hakkında Meclisin ekseriyeti mütefiktir. Ama bu madde elde etmek istediğimiz emniyeti temin edecek açıklıkta değildir. Ben hukukçu arkadaşlarımdan hassaten rica ederim, kanunlar, Türk Milletinin bugünkü ihtiyaçlarına göre, bugünkü demokrasi anlayışına göre tertiplenilmeli, en basit vatandaşın dahi kolayca anlayacağı şekilde açık yazılmalı, suç unsurları tayin edilerek kanunda bunlar açıkça sayılmalıdır.

Sözlerime son verirken Hükûmete bir serzenişte bulunacağım :

Bu kanun ve madde aylarca evvel Meclise sevk edilmiş ve Meclisin temayülü de belli olmuşken, Hükûmetin kendi görüşünde ısrar ederek maddeyi aynen çıkarmaya çalışmasını Atatürk'ün hâtırasına karşı bir hürmetsizlik sanıyorum.

(“Soldan öyle şey yok, nereden çıkarıyorsun, ne münasebet” sesleri)

İÇİŞLERİ BAKANİ HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, kanunun birinci maddesinin müzakeresi sırasında görülüyor ki, birtakım noktai nazarlar kanun metninin gayrivazih olduğunu, bunun birçok ihtilaflara yer vermesinin mümkün olduğundan bahsedilerek düzeltilmesini istihdaf eden mütalâaları ihtiva etmektedir.

Bendenizce birinci madde tamamıyla vazihdir. Ve hiçbir ihtilâfa meydan vermeyecektir. (Oooooo sesleri) İfade açık ve sarıhtır.

Kanunun birinci maddesi, manevi varlığa ve eserlere vukubulan tarruzlara ait hükümler taşımaktadır. Atatürk'ün mâneviyatına, yani mevcut olduğu takdirde bir adamın manen tahkiri ne suretle vakı olaksa ona karşı olan hükümlerdir.

İkincisi de, o tecavüzleri istihdaf ediyor. İki fıkradan terekkülüp eden metin, gayet sarîh ve açıktır. Metinde ihtilâfı mucip olacak vuzuhsuzluk mevcut değildir. (Oooooo sesleri) Binaenaleyh kanun metninde vuzuhsuzluk bulunduğuna taalluk eden mütalâalar asla şayanı iltifat olamaz.

Bu arada Raif Aybar arkadaşımız ortaya bir misal atmışlardır. Bunda; Atatürk aleyhinde yazılmış olan bir eseri çamura atan kimsenin dahi hakaret etmiş olacağı ileri sürülmektedir.

Bu tamamen bir vahimedir. Bir kere hakaret suçunun nasıl tekevvün edeceği bir mütearife halinde bellidir. Çünkü bir suçun tekevvünü için iki unsurun mevcudiyetini aramak mecburiyetindeyiz. Bu iki, unsurdan bir tanesi sübjektiftir, kasıttır. Diğer ise objektiftir, efallı icraiyedir. Bu ikisi mevcut olmadan esasen suç tekevvün edemez.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Ortaya sürdükleri meselede, Atatürk aleyhine yazılmış bir eserden dolayı o eseri okuyan bir adam hiddetle çamura atarsa bu, Atatürk'e karşı bir hakaret midir? Böyle bir şey mevzuubahis olamaz. Çünkü burada kasıt Atatürk aleyhine, Atatürk'e karşı hakaretamız bir eser yazmış olan kimseyi tahkirdir. Bu itibarla bunda hiçbir zaman Atatürk'e karşı bir hakareti tazammun eder mana ve mahiyet bulunmadığı için bunu Atatürk'ün manevi varlığına hakaret veya eserine karşı tecavüz telakki etmek tamamen vehimden ibarettir. Şayanı iltifat olmayan bir mütalaadır.

Bahadır Dülger arkadaşımız mütâlaaları sırasında bu kanunu evvela tatbikle mükellef olan zabıta kuvvetlerimizin bunu yanlış tefsirlerle fertler, vatandaşlar hakkında yanlış tatbıkata sebebiyet verecek hareketlerden bahsettiler.

Aziz arkadaşlar: hepinizce malumdur ki: hiçbir zaman kanunu tatbik eden zabıta kuvveti değildir. Zabıta yalnız bir suçun vukuuna muttali olduğu zaman o suç hakkındaki tahkikatı yapar. Binaenaleyh kanunu zabıta kuvveti tatbik etmez. Ancak suç olarak ortaya çıkmış olan bir mevzu hakkında gereken tahkikatı evveliyeyi, iptidaiyeyi icra eder. Binaenaleyh kanunun tatbiki binnetice mahkemelerce vakı olacağına göre bu da bir endişeden ileri gitmeyen bir iddiadır.

Cezmi Türk arkadaşımız kezalik mütalâalarını ileri sürerken şöyle bir misal ortaya çıkarmış bulunuyorlar. Meselâ, Atatürk'ün fotoğraflarının müruruzamanla güvelere yedirilmiş veyahut herhangi bir suretle kendiliğinden harab olmuş bulunduğu ahvalde bu harabiyete sebebiyet veren kimselerin aynı kanunun maddesi ile tecziye edilmiş olması hali ileri sürülmektedir. Bunun hangi mantık esaslarına uygun olduğunu anlamakta müşkül durumdayım. Suçun teşekkülünde unsuru asli olan kasıt meselesi ortada bulunmadıkça ve hiçbir vakit bu fotoğraf ve eserleri tahrip etmek kasdı mevcut bulunmadıkça bu harabiyetten mütevellit mesuliyet kimseye tahmil olunamaz. Bunun bu kanunla hiçbir alaka ve münasebeti de mevcut değildir. Binaenaleyh metni kanunda esasen üzerinde dürrü dirâz durularak her bir kelimesi uzun tetkik ve tahlillerden geçirildikten sonra bu şekli almış olan kanunun tatbikatında hâkimlerimizin basiret ve teyakkuzla hareket edeceklerine itimat buyurulmasını bilhassa rica ederim. Elbette hakim huzuruna gelmiş olan bir işin, bir davanın mahiyetini ve o dava mevzuu olan suçun vakı olup olmadığını ve burada objektif ve sübjektif unsurların mevcut olup olmadığını tamamiyle ihata ettikten sonra varacağı neticeye göre kararını verecektir. Esasen kanunun istihdaf ettiği gaye şudur : Kanun Atatürk'ün, mânevi varlığına vâkı olan tecavüzü tecziye etmektedir. Kezalik onu temsil eden maddi eserle-

ri tahrip edenlere teveccüh etmektedir. Yoksa Atatürk'ün inkılâp olarak ortaya çıkarmış olduğu bir takım eserler vardır ki, bizzatıhi Ceza Kanununa girmiş olan mevzulardır. Bununla alaka ve münasebeti yoktur. Mese-lâ, Atatürk Cumhuriyetin bânisi bulunması itibariyle Cumhuriyete karşı vakı olacak tecavüz ceza kanununun maddeî mahsusasında yer almış bulunuyor. Binaenaleyh Cumhuriyeti yıkmaya, Büyük Millet Meclisini devirmeye ve rejimi yıkmaya matuf olan hareketler şüphe yok ki, Ceza Kanununun maddeleriyle esasen tecziye edilmiş ve bunlar terhip edilmiş bulunmaktadır. Burada mevzubahis olan husus, doğrudan doğruya bü-tün inkılâpların sembolü haline gelmiş bulunan Atatürk'ün mânevi var-lığına ve maddî eserlerine karşı vâkı olan tecavüzlerdir. Çünkü eğer bu kanun mevcut olmamış bulunsaydı ne olacaktı? Alelade bir heykelin, bir eserin yıkılması tahribi karşısında verilecek ceza, Ceza Kanununun 516 ncı maddesinde yer alan bir ceza ile tecziye edilmesi lazımgelecekti. Bu takdirde Atatürk heykel ve büstü ile diğer heykel ve büstlerin ve eserle-rin hiçbir farkı kalmayacaktı. Esasen korumak istediğimiz nokta Ata-türk'e verdiğimiz kıymetin, bu suretle ceza tehdidi altında kıymetlendiril-mesidir. Yoksa onun haricinde vakı olacak diğer inkılâp hamlelerine olan tecavüzler de, hiç şüphe yok ki, Türk Ceza Kanununda yer almış bul-unan diğer maddelerle tecziye edilmiş bulunacaktır. Atatürk'ü elbette di-ğerlerinden ayırmak mecburiyetinde bulunuyoruz. Bu mecburiyet saika-siyedir ki zaten kanunun heyeti umumiyesini kabul etmiş ve bu müstes-na varlığı, bu Devleti bina eden o sembolün mevcudiyetinin elbette vakı olacak tecavüzlere karşı korunması lazım geliyor. Bu koruma meselesi bi-zatıhi Türk milletinin şuurundan doğmuş olan bir ihtiyacı tatmin için bu kanun vücuda getirilmiştir. Kanunun hiçbir kelimesinde vuzuhsuzluk bulunmadığı gibi bir haşiv de mevcut değildir. İleri sürülen mütalâalar Ceza Kanununun heyeti umumiyesi bakımından, kanunun hususiyeti iti-bariyle hiçbir zaman yerinde olmayan mütalâalardır. Maddenin aynen ka-bul edilmesi lâzım geleceği mütalaaasında bulunduğumu arz ederim.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem arkadaşlar, ilk sözü alırken ce-za hukukunun umumi prensiplerine, ceza kaidesine, unsuruna, cana, şahsa ve mala karşı işlenecek suçlar bakımından, kanunun birinci mad-desinin bunlar hakkındaki müeyyideleri bakımından söz istemiştım, bunları tahlil edecektim. Ama Raif Aybar kürsüye gelip de bir sehli müm-teni yarattıktan sonra artık bu mevzua girmenin yeri olmadığını takdir edersiniz. O halde niye çıktım?. Kürsüde onu takip eden arkadaşlar yine işi karıştırdı da onun için çıktım. Birçok takrirler verildi. Bu takrirlerin hangisini tahlil edeceğiz, hangisini mütalaa edeceğiz, hangisini kabul

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

edeceğiz?. Bu, bu arada yapılacak bir iştir. Bunun arkasından sözcü teşrif etti, dediler ki : Birinci maddenin komisyona havalesini istiyorsunuz, evvela burada müzakere edin, açılın, saçılın, ondan sonra... Buna diyecek yok, haklı. Tahmin ederim ki, Raif Aybar, komisyonun irşadı için kâfi bir mütalâada bulundular. Bu itibarla bütün arkadaşlarımın bunu mütâakıp ileri sürdükleri mütalaaya birer birer cevap verirsem ben de işi karıştıracığım Hukukçular, münevver arkadaşlar...

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) — Münevver olan yalnız hukukçular mı?

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Buradaki arkadaşların hepsi münevverdir, münevver olmayan kimse yoktur.

Münevver arkadaşlar dedim. Benim güzel kardeşim Mahmut Nedim Bey, ben sözümün ölçüsünü, dozunu iyi koyarım ve öyle konuşurum. Dedim ki; hukukçular ve diğer münevver arkadaşlar. *(Gülüşmeler, diğeri şimdi ekledin sesleri)* Şu suretle ben de hukukçu olduğum için, kendimi ikinci kaliteye koydum. Daha ne istiyorsun iki gözüm?

Şimdi arkadaşlar; komisyon olarak şüphesiz bunun en mütehassıs mercii Adalet Komisyonudur, kanun heyeti celilenize geldiği günden bu ana kadar koridorlarda, komisyonlarda ve nihayet son defa olarak bugün huzurunuzda cereyan eden müzakereler Adalet Komisyonu için bir işaret kaynağıdır, şu halde birinci madde, bu kaynak nazara alınarak, Adalet Komisyonuna iade edilirse, bu çerçeve içinde hazırlanacak olan madde, heyeti celilenize gelir ve tasvip görür. Şu suretle de Atatürk'ün eserlerine, şahsiyetine, haysiyetine, şerefine, vekarına tevcih edilen tecavüzler kırılır, dökülür, ezilir. Ben de bu mütalâadayım.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Muhterem arkadaşlar, bu kanunun şimdiye kadarki müzakere safahatına nazaran mâna, mefhum ve esbabı mucibesi itibarıyla bu birinci maddede bir tenakus bulunduğu iddia edilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu madde arkadaşımın demin izah buyurduğu gibi tam isabetli, yerinde ve tatmin edici bulunduğu gibi aynı zamanda salâhiyetli arkadaşlardan müteşekkil Adalet komisyonunda evvelce layığı ile görüşülmüş ve aynen kabul edilmiştir. Kanunun diğer kısımlarının müzakeresi ve heyeti umumiyesi itibarıyla maddenin şekli üzerinde herhangi bir şüphe ve ipham varsa bunun tekrar Adalet Komisyonundan geçmesine muarız değiliz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Takririm vardır.

BAŞKAN — Efendim, yalnız sizin değil 11 arkadaşın önergesi vardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ayrıca söz alan arkadaşlar da vardır. Kıfayeti müzakere önergesi de gelmemiştir. Söz alanlar söz haklarından feragat ederlerse önergeleri okuruz. *(Komisyona sesleri)*

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim; bu kanunun esasını kabul edip de metnin tedvinindeki noksanlara taalluk eden kısımları izah eden arkadaşlardan tenevvür ettik. Takrirler de meydanda duruyor. Ben sureti mahsusada, gayrişahsi ve sırf vatani olan bu mevzuda konuşan ve takrir veren arkadaşlarımın da encümene gelmek ve tartışmalara katılmaları şartıyla kabul ediyorum. Maddenin encümene verilmesini rica ederim. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsü maddeyi komisyona istediğinden 11 önerge ile birlikte maddeyi komisyona veriyoruz. *(Olamaz sesleri, oya koyunuz sesleri)*

Efendim, encümen maddeyi istedi, usulen verdik. Oya neden koyalım? *(Gürültüler) (Usulen oya konur sesleri)*

Israr ediyorsanız, oya koyalım. Maddenin komisyona verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Komisyona verilmesi kabul edilmiştir. *(Alkışlar)*

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu

BAŞKAN — Geçen Birleşimde tasarının birinci maddesi, 11 değiştirge ile Adalet Komisyonuna verilmişti, komisyonun tanzim etmiş olduğu raporu okuyoruz.

T.B.M.M.

Adalet Komisyonu

Ankara, 25.VII.1951

Esas No. : 1 / 167

Karar No. : 58

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki Kanun tasarısı sırasında Kamutayın 103 üncü 23.VII.1951 Pazartesi Birleşiminde görüşülmesi sırasında birinci maddenin verilen önergelerin muhtevasına uygun bir metinle hazırlanması için komisyonumuza havale edilmesi üzerine önerge sahipleri ve Adalet Bakanlığı temsilcisi hazır olduğu halde incelendi.

Türk Ceza Kanununun dokuzuncu babının yedinci faslının başlığı (hakaret ve sövme) fiillerinden bâhistir.

Yeni metin, bu faslın 480, 482 ve 488 inci maddelerinin mâna ve unsurlarıyla telif edilerek tespit olunmuştur.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Bu hükümlerin yalnız hayattaki kimseler, hakkında kabili tatbik bulunmadığını belirttikten sonra; bu hususu evvelemirde arz ve izah edelim :

Kanun vâzı, yaşıyanlara karşı yapılacak taarruzu sadece himayeyi düşünmemiş ve cemiyet hayatının muhtelif tezahürlerini ve mevcut ananelerini ve mülahaza etmek suretiyle fizik varlıkları sona eren hüviyetlerin, manevi varlıklarının cemiyet içinde devam ettiğini de nazara alarak bunlara vâkı tecavüzleri de ceza müeyyidesine bağlamış ve mânevi varlığı da (hâtıra) kelimesi ile kısa, fakat şümüliyle yani bahsedilen 480, 482 ve 488 inci maddelerin unsurları ile ifade ederek hükmü bu suretle sevk etmiştir.

Ceza Kanununun prensipleri göz önünde tutularak; tetkik ve ıslah edilmek kararı ile komisyonumuza havale edilen Atatürk Kanununun 1 inci maddesinin metnini tekrar müzakere ve münakaşa ettikten sonra; Hükümet tarafından tevdi edilen tasarının birinci maddesinin birinci fıkrası;

(Atatürk'ün; hâtırasına hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır) şekli ile tespit olunmuştur.

Bu fıkra da mevcut diğer kayıtlar, kanunun tatbikatında muhtelif kanaatlerin husulüne ve tefsirlere sebep olacağı mülahazasıyla tay edilmiştir.

Esasen hazırlanan metin Ceza Kanununun hakaret ve sövme faslının umumiyetle unsurlarına teşmil edilmiş bulunması bakımından metinde fazla tafsilâtta bu sebeple içtinap olunmuştur.

Maddenin ikinci fıkrasında da birinci fıkranın hükmü ile tenazur temin etmek için gerekli değişiklik yapılmıştır.

Bu fıkradan, teklif edildiği gibi (resim, heykel, büst gibi) ibaresinden (gibi) edatının, dildeki manası itibariyle bir ihtilat husulüne meydan vermemesi düşünülerek tayyı tezekkür kılınmış olduğu gibi ahiren değiştirilen birinci fıkranın metine göre bu metindeki (Atatürk hakkındaki sair eserleri tahkir veya tezyif) cümlesinin de zait olduğu neticesine varılmıştır. Çünkü birinci fıkranın şâmil hükümleri, bu fıkradaki manayı da içirisine almaktadır. Metinde geçen (tahkir veya tezyif) kelimelerinin Ceza Kanununda müteradif kelimeler mukabilinde alınması ve lügavi manalarının tedahül etmesi hasebiyle; gerekçenin balasında olduğu veçhile hakaret ve sövme istılahları ikame edilmiştir.

Fıkranın (her ne suretle olursa olsun bunlara tecavüz edenler) ibaresinin de hukukan manalandırılması halinde; bununla tespit edilmek is-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tenilen fiilin, birinci fıkraya doğrudan doğruya temas ettiği anlaşıldığından teşevvüş husule getirmemesi ve başkaca iltibası mucip olmaması için bu fıkranın da kaldırılması uygun görülmüştür. Çünkü Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut kabrini kırmak, bozmak, kirletmek gibi efa'lin haricinde irtikap ve ika edilen fiillerin (hakaret) kelimesinin mefhumuna dahil bulunduğundan bu fıkra da aşağıdaki yazılı olduğu şekilde tanzim edilmiştir.

(Atatürk'ü, temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veyahut kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.)

Kamutayın yüce tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Ko.	Bu Rapor	
Başkanı	Sözcüsü	Kâtip
Ankara	Ankara	Balıkesir
O. T. İltekin	H. Ş. İnce	V. Asena
Ankara	Çoruh	Çorum
O. Ş. Çiçekdağ	M. Güney	H. Ortakcioğlu
Elazığ	Erzurum	Gaziantep
H. A. Yöney	E. Karan	G. Kınöğlu
Kütahya	Seyhan	Yozgad
S. S. Nasuhoğlu	S. Serçe	N. Ü. Alçılı
	Samsun	

Maddenin ikinci fıkrasına (resim) kelimesinin de ilavesine taraftarım

F. Tüzel

Mardin

Maddeye (inkılâp eserlerinin) ilave edilmesine taraftarım

M. K. Boran

(Hâtıra) kelimesi yerine, Hükümetin teklifi veçhile daha şümüllü bulunan ve bu kanunun vaz'ı maksadını tamamen ifa ve temin eden (manevi varlık) tabirinin kalması reyindeyiz.

Amasya

İ. Olgaç

İstanbul

A. Moshos

1. Atatürk Kanunu gayesinin tam aksi bir netice doğuracak mahiyettedir. Yani malum hadiseleri önleyecek mahiyette olmayıp bilakis o gibi hadiseleri artıracaktır.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

2. Bu kanun yalnız tarikat mensuplarını değil daha birçoklarını da menfi propagandaya sevkedilebilecektir.

3. Ceza Kanunu çerçevesinde olursa bu mahzurlar bertaraf edilmiş olacaktır.

Bu sebeplerle bu kanuna muhalifim.

Edirne

M. Enginün

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Atatürk'ün hatırasına hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.

BAŞKAN — Birinci madde hakkında şimdi verilmiş bir önerge var, evvela onu okutuyorum, sonra madde hakkında isteyenlere söz vereceğim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Atatürk Kanununun birinci maddesindeki (hatıra) kelimesinin yerine Hükümetin teklifi veçhile daha şümullü bulunan ve bu kanunun maksat ve sebebi vaz'ını tamamen ifade ve temin eden (manevi varlık) tabirinin konulmasını teklif ederim.

İstanbul Milletvekili

Ahilya Moshos

BAŞKAN — Birinci madde hakkında söz isteyenler lütfen isimlerini yazdırsınlar.

İsimlerini yazdıran arkadaşları okuyorum : Abdürrahman Boyacıgil-ler, Sadri Maksudi Arsal, Avni Başman, Muammer Alakant, Celal Yardımcı, Emrullah Nutku,

BAKİ ERDEM (Siird) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Baki Erdem, usul hakkında konuşacaklar.

BAKİ ERDEM (Siird) — Muhterem arkadaşlar, Adalet Komisyonu raporu henüz elimize gelmemiştir. İhtüzük mucibince bu Kanunun gelecek gündeme bırakılmasını arz ve teklif ederim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Şimdiye kadar Meclis çalışmalarındaki usul, maddeler Komisyona iade edilmişse ayrıca tab ve tevzi edilmiyor. Bugüne kadar yaptığımız muamele böyledir. Mamafih nasıl tasvip ederseniz öyle olur. İctüzük mucibince bugüne kadar yapılan muamele böyledir. Komisyon makina ile yazdırıp vermektedir. (Doğru, reye sesleri) Reye arzitmeye de lüzum görmüyorum. Şimdi Abdürrahman Boyacıgiller'e söz veriyorum.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; bendeniz, Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun konuşturulmaya başlanmadan önce, umumi münakaşa sırasında, bir değiştirge takdim etmiştim. Bu değiştirgenin tarihi eskidir. Fakat, bugüne kadar böyle bir değiştirgenin olduğundan bahsedilmemiş ve Başkanlık Divanı bu değiştirgeyi nazarı itibara almamıştır. İctüzüğümüzün 116 ve mütakıp maddelerinde, bir değiştirge verilirse bu değiştirge alaâkalı komisyona havale edilir ve bütün milletvekili arkadaşlara değiştirgenin taalluk ettiği madde ile esbabı mucibesı tevzi edilir. Değiştirge sahibi, değiştirgenin havale edildiği komisyonda fikirlerini savunur; denmektedir. Görülüyor ki, bundan önce cereyan eden müzakere bendeniz söz istediğim halde bu talebime dahi kıymet verilmemiş ve bendenize söz verilmemiştir. Belki bir zühul olmuştur. Divanın suiniyeti olmadığına bendeniz de kanılm Binaenaleyh şimdi birinci madde müzakere edilirken bu değiştirgenin okunmasını ve birçok suitefehhümlerin ortadan kaldırılmasını rica ederim. Çünkü biliyorsunuz, bizler bazı şekil noksanı, şekle taalluk eden hususlar dolayısıyla muhalefette bulunduk. Hatta arkadaşlar hatırlarsınız. "Zafer" Gazetesi, partinin organı olan bu gazete (Gürültüler) bizleri Atatürk düşmanı diye listeye koymuştur. İzmir'de "Demokrat İzmir" Gazetesi, Atatürk Kanununa muhalefet edenleri, vatan haini, Atatürk düşmanı diye tanıtmıştı. Biz şekle taalluk eden kısma, şekil bakımından muarızdık. Bu itibarla fikir müdafasını yapan insanlara bu şekilde iftira ile mukabele etmemelerini bu arkadaşlardan rica ediyorum. Hepimiz Atatürk ismi üzerinde titriyoruz. Bu dava üzerinde birlik olmayan kimse yoktur. Hepimiz Atatürk'ü severiz. Rica ederim, fikir sahibi arkadaşların fikrine hürmet edilmelidir. Demokrasinin dayandığı esas, fikre hürmettir. Sizlerden özür dilerim. Atatürk'e taarruz hususunda bütün Türkler asla müsamaha edemezler.

BAŞKAN — Efendim, Abdürrahman Boyacıgiller arkadaşımıza şunu arzitmek isterim : Bize verdikleri 5 Mayıs tarihli değiştirge, geçen birleşimde alınmıştır. Başkanlık Divanına daha önceden verilmiş bir değiştirge yoktur. Bize verdiği değiştirge 23.VII.1951 tarihinde verilmiş, fakat 5 Mayıs tarihini taşımaktadır. Binaenaleyh bu da 11 değiştirge ile birlikte

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Adalet Komisyonuna verilmiştir. Adalet Komisyonu bu değiştirgeleri tetkik ederek, demin okuduğumuz maddeyi tanzim etmiştir. Arzu ederlerse İçtüzük gereğince yeni bir değiştirge verirler. Yalnız Başkanlık Divanını töhmet altında bırakmamalarını kendisinden bilhassa rica ediyorum.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Söz istiyorum.

KOMİSYON ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Bir vakıayı maddiyein karşısında, görülen ve tutulan bir cismin muvacehesinde, bunların zıddını beyana kalkışmak, çok nadir tesadüf olunur hallerdendir.

Değiştirge dedikleri şey kendi huzurlarıyla Komisyonda görüşüldü, tartışıldı ve kendisine, bunun adına değiştirge denmez, müstakil bir kanunu mahsus denir arkadaş, dedik. Sözlerimize inandı, teklifinin üstünde daha ziyade durmadı, Odamızdan çıktı gitti.

Değiştirge denilen şey nedir? Arzedeyim, isterseniz ruznameye alın. (Gürültüler) Abdürrahman Boyacıgiller arkadaşımız, buraya çıkıp vicdanlara hitap ederek yapılmış bir fenalığın tamirini ister gibi konuştu. Halbuki encümene geldi dediki, bu, Türk büyüklerine hürmeti ifade eden bir tekliftir, tasarıyı Atatürk'e tahsis etmeyelim; Türk Büyükleri diyelim. Filhakika bu bir tekliftir, bir düşüncedir. Ama Atatürk için yapılmak istenen bir kanun içinde Türk büyükleri namıyla nereden başlanıp nerede biteceği ve kimlerin adları yazılacağı yani kime büyük diyebileceğimiz nasıl tespit olunabilir, dedik. Ve meselâ ben Farabî'yi severim, siz Sinan'ı, öteki de Nedim'i. Ben Mitat Paşa'yı beğenirim, diğeri tenkid eder. Türk büyükleri... Bunun ucu bucağı yoktur, binaenaleyh bu, bir teklifi mahsustur. Atatürk'ün mânevi şahsiyetini istihdaf eden suçlara taalluk eden bu mevzuun içine giremez dedik. Pekâlâ düşüncenize hürmet ederim dedi, selam verdi komisyondan ayrıldı gitti.

şimdi bu işin burada münakaşası yapılmamış, havale edilmemiş diyorlar... Havale edilmemiş olsaydı kendisiyle o görüşmeleri nasıl yapabildik? Maddi bir vakıa karşısında arkadaşımızın bunun zıddını ifade eden beyanını dinlememenizi ve istenen kararı vermemenizi, adalet ve hakkaniyet namına rica ederim.

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; Roma'nın parlak devrinde bir cenebi sefir Roma Senatosunda bulunuyor. Bu sefir Roma Senatosunun vekarından hayretle, hayranlıkla bahsediyor.

Benim naçiz temennilerimden biri bu Türk Meclisin bu Demokrat Meclisin gittikçe Roma Senatosu haline gelmesidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Türk Meclisi daha güzel.

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Devamla) — Arkadaşlar; Atatürk hakkındaki kanun Adalet Komisyonunda konuşulurken ben bu kanunun aleyhinde idim. Bunun en esaslı sebebi; yazılışındaki kusur ve noksanlardı. Bu noksanları bertaraf etmek arzusu idi. Atatürk hakkındaki kanunun kumsursuz bir halde çıkarılması idi diğer tabirle, Atatürk'e karşı beslediğim hürmet ve hayranlıktı.

Böyle olmasına rağmen komisyondan sonra birçok arkadaşlar yüzüme karşı, siz Atatürk kanunu aleyhindedesiniz, çünkü siz (Denizbank) meselesinden dolayı Atatürk'e muğbersiniz, dediler.

Arkadaşlar; sizden üç dakikalık müsamaha istirham ediyorum. Bu müsamahayı, Atatürk'e karşı sevgimi ifade edebilmek için rica ediyorum.

Arkadaşlar, ben bir Türk münevveri sıfatıyla ve milletlerin inkişafında, tekamülünde büyük şahısların rolü hakkında bir fikir sahibi arkadaşınız sıfatıyla, hiçbir zaman Atatürk'ün aleyhinde olamam ve buna imkân yoktur. Nasıl olabilir?

Arkadaşlar, uzun uzadıya izahatta bulunmaya lüzum yoktur. (*Sadede gelin sesleri*) Geliyorum. Üç dakika müsamahanızı istirham ettim.

Arkadaşlar, Atatürk'ün rolünden bahsetmeye lüzum yoktur. Atatürk, bizim kurtarıcımız, halâskârımızdır. Atatürk aynı zamanda bu milletin hayatında birbirinden mühim ıslahatı tahakkuk ettiren bir dahidir. Bir tarihi şahsiyettir.

Atatürk yalnız bizim tarihimizde değil, beşeriyet tarihinde dahi nadir zuhur eden şahsiyetlerden biridir.

Bu şahsiyet hakkında hiçbir Türk münevverinin ruhunda ona karşı hayranlık ve hürmetten başka bir hissin bulunmasına imkân yoktur.

Arkadaşlar; Denizbank meselesi hakkında yarım dakika müsaadenizi istiyorum.

Bu bir efsanedir. Denizbank meselesinde vaziyet şudur arkadaşlar : Atatürk'ün hastalığı başladığı zaman onun neşesiz bir zamanından istifade eden fesatçıların iftiraları neticesinde husule gelen bir ani feverdandan ileri gelmiştir.

BAŞKAN — Madde üzerinde konuşmanızı rica ediyorum.

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Devamla) — Madde içindeyim.

Arkadaşlar, Denizbank hadisesi, ne benim ruhumda, ne de Atatürk'ün bana karşı münasebetinde hiçbir değişiklik yapmamıştır. Denizbank hadisesinden bir hafta sonra, bugün bütün milletin iradesiyle Dev-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

let başına getirdiğimiz büyük şahsiyet, o zamanın Başvekili beni Başvekil odasında kabul ederek bana ; Sadri Maksudi, müteessir olmayınız, üzülmeyiniz, Atatürk'ün size karşı hürmet ve teveccühü bakıdır, demişti. Tekrar ediyorum, benim komisyonda kanun aleyhinde konuşmam Atatürk'e karşı iğbirar neticesi olmayıp, bu kanunun yazılışındaki noksanlardan bilhassa "manevi varlık" tabirinden ileri gelmiştir. Bugün bu noksanlar bertaraf edilmiştir. Onun için ben bugün bu kanun lehinde rey vereceğim.

BAŞKAN — Avni Başman.

AVNİ BAŞMAN (İzmir) — Efendim, ben bu maddenin bu şekilde yazılışında dahi fazla şümül görüyorum ve korkarım ki bu şekilde bazı hafiyeliklere, tezvirlere imkan verebilir. Bunun içindir ki bu maddenin (Atatürk'ün hatırasını tahkir) kısmından evvel mutlaka bir (alenen) kelimesinin konulmasını istiyorum. Bu konduğu takdirde herhangi bir tezvire mahal kalmaz.

İkinci fıkrada da (büst ve heykel) kelimesinin, mutlak surette umumi yerlere; fabrikalara, mekteplere, müesseselere tahsisini istiyorum. Evdeki büstleri karıştırmamalıyız.

Maruzatım bu kadardır. (*Doğru, doğru sesleri*).

BAŞKAN — Muammer Alakant.

MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Sayın arkadaşlar, dünkü mesaimiz sırasında Adalet Komisyonu çalışmalarında bulunamamıştım. Bugün raporun okunması ile ve metnin tetkiki ile, şayanı şükran bir şekilde görüyoruz ki, artık Anayasa bakımından da, ceza hukuku bakımından da zerre kadar itiraz kabul etmeyen bir metin, Yüksek Meclisin huzuruna gelmiş bulunmaktadır. Adalet Komisyonunun; milletin ve Büyük Millet Meclisinin temayüllerine karşı gösterdiği saygı ve hürmetten dolayı memnuniyetimi arz ederken kendilerini tebrik eder ve sayın Halil Özyörük'e, bundan ilham alarak, bundan sonraki mesailerinde daima Büyük Millet Meclisini, efkârı umumiyeyi membaı ilham telâkki ederek, gerek kendisini, gerek mensup bulunduğu Hükümeti ve bizleri müşkül vaziyete sokmamalarını tavsiye ederim.

Şimdi arkadaşlar, metin ne diyor? Metne göre; Atatürk'ün hatırasına söven, hakaret eden bir seneden 3 seneye kadar hapis cezası ile tecziye edilecektir.

İkinci fıkraya da; heykelleri, resimleri, büstleri giriyor. Bunları kıranlar, bozanlar, mezarını kirletenler, ceza görecektir. Yeni bir ceza, yeni bir suç ihdas edilmemektedir. Hakaret suçu zaten Türk Ceza Kanununda

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mevcuttur. Atatürk'e hakaret edenler amme takibatı ile karşılaşacaklardır. Bu, ceza hukukumuzda zaten vardır. Vazifeden dolayı hakarete maruz kalanlar amme takibatının himayesindedirler, yani hakaret edenler âmme takibatına maruz bırakılmaktadırlar. Burada da yeni bir ihdas yoktur.

Arkadaşlar, Atatürk'e hakaret bugün memleketin sükun ve huzurunu bozacak mahiyettedir. Atatürk'le mücadele edenler, Atatürk'ün bu memlekete fenalık yapmak imkânından onları mahrum bırakmak için memleketten uzaklaştırdığı bazı adamlar, şurada, burada, sağda solda ve bilhassa İstanbul ve Ege mıntakasinda dolaşmaktadırlar. Bunların yaptığı hakaretleri, Atatürk ailesi mensuplarının takip etmesine maddeten imkân yoktur. Fakat kötü insanların bu hakaretleri karşısında, memlekette yapılmış olan inkılapların tahakkuku için yıllarca hasret çekenler ve istila görmüş memleketlerinin kurtuluşunu sağlayacak olan ordunun başında bir gün Atatürk'ün gelmesini bekleyen ve gözlerini mütemediyen Şark'a tevcih eden insanlar elbetteki bu gibi hakaretlere asla lakayt kalamazlar ve mukabeleden nefislerini menedemezler, bundan dolayı da memleketin sükun ve emniyeti bozulur. Vakia Atatürk bizim himayemize, bizim korumamıza muhtaç değildir, tarih bu yönden çoktan hükmünü vermiştir. Bizim yapacağımız şey, memlekette sükun ve emniyeti muhafaza etmekten ibarettir. Bu sebeple bu kanun, hakarete maruz kimse- nin müdafaası imkânlarını sağlayacak ve memleketin sükun ve intizamının ihlal edilmesine meydan vermeyecek bir müeyyidedir. Şimdi sayın Sadri Maksudi arkadaşımız bundan evvel Atatürk Kanununa muhalifti. Geçen sefer de arzettiğim gibi, birçok arkadaşlarımızın, metnin bozukluğundan, müphemiyetinden, tenkit hakkına tecavüz gibi şüphelere düşmelerinden dolayı endişeleri vardı, şimdi bu endişeler, bertaraf olunmuştur, zerre kadar tenkidi mucip bir nokta kalmamıştır, fikir hürriyetine, vicdan hürriyetine temas eden küçücük bir nokta kalmamıştır. Arzettiğim gibi zaten mevcut suçlar, Ceza Kanununda mevcut olan müesseseler Atatürk aleyhinde işlendiği zaman âmme takibatıyla karşılaşacaktır. Onun için Sadri Maksudi arkadaşımızın gösterdiği bu cıvanmert hareketi, Atatürk Kanununa muhalif kalmış olan diğer arkadaşları da aynı şekilde göstererek, hatta muhalif, muvafık bütün Büyük Millet Meclisi azalarının iştirakiyle, ittifakiyle, bugün şu Büyük Millet Meclisinin ufkunda tayeran ettiğine şüphe olmayan Atatürk'ün ruhunu taziz etmek için, Büyük Millet Meclisinin, vatan ve millet meseleleri etrafındaki birliği göstermesini, diğer arkadaşların da, Sadri Maksudi arkadaşımız gibi, bu metin üzerinde ittifak ederek birleşmeleri cihetine gitmelerini ve bu tasarının o suretle çıkmasını canu gönülden temenni etmekteyim. (Alkışlar)

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN — Celâl Yardımcı.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Arkadaşlar; aylardan beri Atatürk Kanunu üzerinde gösterilen hassasiyet, bu kanunun hukuk nizamına ve umurun menfaatine uygunluğunu sağlayacak esasların meydana gelmesi maksadına matuftu. Arkadaşlar; iftira ve kin, intikamın uyumayan anasıdır. Binaenaleyh vâzı kanun bile bu kaynağı daima nazara almıştır. Şahsa hakaret gibi en basit, en adi bir hakaret unsurunu, vâzı kanun, kin ve hakaret vesilesi ittihaz etmemek için ihtilat unsurunu şart koşturmuştur. Yani bir kimsenin diğer bir kimseyi hakareti halinde bunu ceza müeyyidesi altına alabilmek için asgari ikiden fazla kimse ile ihtilat etmiş olmasını şart koşturmuştur. Yani iki arkadaş birbiriyle konuşurken biri diğer bir kimse hakkında (bırak şunu) şeklinde bir söz söylese, kanun bunu hakaret saymıyor, çünkü bunun çok ince ve acı neticelerini mülhaza etmiştir. Bu itibarla, kanaatimce, Ceza Kanununun esas unsurlarını ihtiva eden, asgarî ihtilat unsurunun burada da vazı zaruridir. O da, Atatürk'e vukubulacak hakaret ve tezyiftir. Kaldı ki, bendeniz biraz daha ileri gideceğim; Avni Başman arkadaşımızla birleşerek şunu arzedeceğim : Atatürk gibi büyük çapta bir memleket evladına karşı vukubulacak hakaretin herhalde aleniyet unsurunu ihtiva etmesi umurun menfaati mülhazası icaplarıdır.

Arkadaşlar, takdir edersiniz ki, Ceza Kanunumuzda, Türk'ün muazzam vasfına tecavüzü vazı kanun ceza vesilesi ittihaz etmiştir. Bu da, bu gibi ahvalin, iftira, intikam ve kin vesilesi olmasını önlemek içindir. Hatta size hatırlatmak isterim : Türk'lük mukaddesatına teveccüh edecek olan herhangi bir tecavüzün ne dereceye kadar suiistimal edildiğini bildiği için Adalet Bakanlığı, birçok zamanlar tedbirler almış ve bu nevi suçlarda ayrıca Adalet Bakanlığının iznini almak suretiyle dava açılması esasını kabul ederek vatandaşın hak ve menfaatlerini muhafaza etmiştir. Eh, mesele böyle olursa, Atatürk gibi muazzam bir şahsiyetin, bir varlığın şu ve bu kin ve intikam vesilesi olmaması için aleniyet unsurunun behemehal kanunun metin ve maddesine girmesinde zaruret ve fayda mülhaza ediyorum.

Muhterem arkadaşlar; büst, heykel ve saire meselesine gelince : Burada da Avni Başman arkadaşının noktai nazariyle ittifak halindeyim. Takdir buyurursunuz ki, Ceza Kanunumuzda bahsedilen esasların en mühimi, Devlet aleyhinde işlenen suçlardır. Devlet aleyhine işlenen suçlar, kanunda çok esaslı müeyyideler altına alınmıştır. Çünkü bir milletin bekasıyla alakadardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Devlet aleyhine işlenen suçlar hakkında vazedilen hükümler şimdiye kadar yalnız bir noktada sulistimal edilmiştir.

Arkadaşlar, Roma, Fransa, İngiltere tarihinde, mesela, kralın heykelini odasında bulunduran bir kimsenin karısı, heykelin karşısında soyundu bu Lese - Majeste'dir diye, o kadın kralın varlığını ihlal etti diye idam olunmuştur.

Şimdi, herhangi bir sebeple bir kasda da makrun olmadan bir adam o günkü şahsi ıstırapları karşısında evinde bulundurduğu Atatürk'ün bir heykelini alıp atsa veya bir başkası, hizmetçisiyle veya ilerde boşanacağı karısıyla ihtilafa düşse, bunun bir iftiraya vesile olması gayet mümkündür. Binaenaleyh, meydan, park, mektep, gazino ve saire gibi umuma mahsus olan yerlerdeki Atatürk'ün büst, heykel, abide ve resmine vukubulacak tecavüzler ki, hem ızrar hem de amme vicdanını müteezzi edeceğine binaen ancak bu şekilde vukubulacak suçlardan dolayı suçluların, maddede yazılı olduğu üzere hapis cezası altına alınmasını arz ve teklif ediyorum. Bu hususta da bir takrir veriyorum efendim. *(Alkışlar)*

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; sizleri taciz ettiğim için beni mazur görmeyizi bilhassa rica ediyorum.

Arkadaşlar; hakikat şundan ibarettir. Atatürk Kanunu müzakeresi sırasında bendeniz, ölü Türk büyükleri aleyhinde işlenen suçlar namı altında bir değiştirge sunmuştum. Zabıtlara geçmiştir, Meclis Başkanlığı muameleyi tekemmül ettirmeyerek dosyaya koydurmuştur.

Geçen oturumda kâtip arkadaşlardan bu değiştirgenin muameleye konmaması sebebini sordum, böyle bir değiştirge yoktur dediler, bendeniz de mevcut bir suretini kendilerine takdim ettim.

Arkadaşlar bu bir değiştirge midir, değil midir, Hamit Şevket ağabeyimiz değiştirge değildir buyuruyorlar, bunun bir değiştirge olup olmadığını tayin edecek olan İctüzüktür.

Velevki geçen Birleşimde dahi vermiş olsam, değiştirgemin Adalet Komisyonuna havale edilmesi İctüzük hükümlerinin icabıdır. İctüzüğün 116 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında :

"Bu değiştirgeler komisyon raporuna ek olarak sahiplerinin gerekçeli anmalıkları ile birlikte bastırılarak, haklarında komisyonca verilen kararın ne olduğu ve sebepleri bildirilir" demektedir. Bendeniz Adalet Komisyonuna gittiğim zaman dediler ki :

Yüksek Meclisin bize verdiği vazife, birinci maddenin formüle edilmesidir, bize bu değiştirgenizi tetkik salahiyeti verilmemiştir. Bunun üzerine özür diledim dedim ve komisyondan ayrıldım. Hakikat bundan ibaret-

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

tir. Ortada bir değiştirge vardır. Değiştirgeler kanunun birinci ve ikinci müzakelerinde olduğu kadar maddelerinin müzakeresi sırasında dahi nazara alınır, icabeden muamele yapılır.

Bundan başka Avni Yurdabayrak arkadaşımın da bir değiştirgesi vardır. O da muameleye konmamıştır. Yapılacak iş, bu iki değiştirgenin okunması ve muameleye konmasından ibarettir.

Sırf hakikati ortaya koymak için huzurunuzda geldim. Özür dilerim.

BAŞKAN — Rifat Taşkın.

RİFAT TAŞKIN (Kastamonu) — Efendim, bendeniz “manevi varlık” kelimesinin, formülünü teklif eden arkadaşlarıma cevap vermek istiyorum. *(O kaldırıldı sesleri).*

Evet, fakat “hâtıra” kelimesi yerine “manevi varlık” kelimesinin konulmasını isteyen arkadaşlar var.

Efendim manevi varlık mefhumu, yine yaşıyan insan için, yani bu dünyaya has vasıflardandır. Bir insanın, yaşadığı müddetçe hem maddi varlığı vardır, hem de manevi varlığı vardır. Ancak onun manevi varlığına yapılan tecavüzler vardır ki, ona biz hakaret veya sövme suçu diyoruz. Onun için her milletin Ceza Kanununda bu, hatıra olarak yazılmıştır. Çünkü ölen bir adamın bu dünyada bıraktığı şey hatıradır, onun hâtırasıdır, hoş bir sedasıdır. Binaenaleyh gerek Fransız Ceza Kanununda, gerek İtalyan Ceza Kanununda hep hâtıra (Memaire) kelimesi konulmuştur. Alman Ceza Kanununda yine hâtıra kelimesi (Ankenken) konulmuş ve nihayet Ceza Kanunumuzda da hatıra kelimesi konulmuştur. Binaenaleyh bu kelimenin bu kanunda vaz’ında büyük bir isabet vardır. Bendenizin maruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Bahadır Dülger.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; Atatürk Kanunu Yüksek Meclise geldiği gündenberi en büyük tereddüdü mucip olan nokta bu kanunun birtakım fesatlara; iftiralara, suç isnatlarına sebep olacak bir mahiyetten kurtarılması endişesinden ibaretti. Burada cereyan etmiş olan münakaşalar ve kanunun bugün almış olduğu şekil Yüksek Meclisin bu noktalar üzerinde ısrarla durmuş olduğunu gösteren delillerdir. Ben Pazartesi günü konuşmamda bir önerge vererek yaptığım teklifte bilhassa köylerde jandarmanın, zabıta memurunun kolayca bir köylüye, bir bilgisiz vatandaşımıza bu kanunun gölgesinde suç atfetmesi ve bundan bir menfaat celbi yoluna gitmesi endişesini burada açıkça ifade etmiştim. Memleketin durumunu hepimiz bildiğimiz için böyle

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mühim bir kanun yaparken bilhassa bu gibi suiistimallere yol açmamak hususunda titizlikle durmak mecburiyetindeyiz. Onun için ben de Muhterem Avni Başman'ın, ondan sonra arkadaşımız Celal Yardımcı'nın söylemiş olduklarına tamamen iltihak ediyorum. Kanunun Adalet Komisyonu tarafından yeni teklif edilmiş olan birinci maddesinin birinci fıkrasına "Alenilik" vasfı muhakkak surette eklenmelidir. Ta ki, iki kişinin arasında cereyan etmiş iftiralara, suç tasnilerine imkân vermeyecek bir netice hâsıl olsun. İkincisi, heykel, büst ve abidelerle muhakkak umumi yerlerde, umuma açık bulunan yerlerde veyahut iş yerlerinde bulunan heykellere hasredilmiş olsun. Ta ki, bu mevzuda iftiralar, fesatlar önlenmiş olsun. Eğer bu, bir intizamı amme meselesi ise, intizamı âmmeye kanunu ise, alenilik vasfının eklenmesi, umuma açık yerlerle, umumi yerlerin ve her türlü iş yerlerinin buna eklenmesi zaruridir. Eğer bunlar olmazsa kanun, bir intizamı âmmeye kanunu olmaktan çıkar.

Biz arkadaşlarla, beraber bu yolda bir önerge de veriyoruz. Takdir Yüksek Meclisinizindir efendim.

BAŞKAN — Ahmet Başbüyük.

AHMET BAŞBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, ben de birinci maddenin bilhassa teknik kısmına dokunmak istiyorum. Madde bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasını ihtiva etmektedir. Ağır hapis cezası Ceza Kanunumuzda bilhassa infaz rejimi ve ferî ceza tatbikatı bakımından kendisini gösterir. Eğer müddetle mukayyet olsaydı burada herhangi bir ağırlık mevzuubahis olurdu ki ağır hapsin infaz rejimine talallük etmektedir. Bu itibarla biz bu maddeyi olduğu gibi kabul edecek olursak süratî önlemiş olacağız. Bilhassa kazalarımızda ağır ceza mahkemeleri yoktur. Bir heykele tecavüz edenler hakkında Müddei Umumi cürmümeşhut suçlarından dolayı mahkumun süratle cezasının infazı salâhiyetine sahip olamayacaktır. Binaenaleyh her şeyden evvel (ağır hapis) kaydının (hapis) olarak değiştirilmesinde zaruret vardır. Cezaların müesir olabilmesi için hükmün süratle verilmesi zarurî olduğu, bilhassa bu kanun karşısında Heyeti Umumiyenin gösterdiği yüksek alaka ile de anlaşılmaktadır. Bu itibarla bir önerge veriyorum, (ağır hapis) kaydının (hapse) tahvilini istiyorum. Böylelikle müddet bakımından asla bir değişiklik olmayacaktır. Yine bir seneden beş seneye kadar hakim hapis cezası verecektir. Ancak bu hapis cezasının, infaz bakımından, hücre hapsine tabî tutulup tutulmaması bakımından, farkedecektir. Arada asla bir fark yoktur, bu itibarla önergemın kabulünü istirham ediyorum.

BAŞKAN — Mehmet Daim Süalp.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlar, görüşülen kanun tasarısının birinci maddesi kanunun ruhunu teşkil etmektedir. Görüyoruz ki bu müteaddit fıkralardan ibarettir ve yapılan tashihe rağmen bazı güçlükler ve noksanlıklar mevcuttur. Arkadaşlar müteaddit değiştirme verdiler, bazı değiştirmeler bir fıkrayı tazammun etmekte, bazı değiştirmeler ise müteaddit fıkraları ihtiva etmektedir. Bendeniz Riyaset Makamından bu madde oya arz edilirken 108 inci maddenin tatbikını rica ediyorum. Zira bu değiştirmeler içerisinde müteaddit fıkraları ilgilendirenlerden bazı değişiklikleri haklı, bazıları da yersiz görülebilir. Eğer fıkra oya arz edilirse her fıkrayı ilgilendiren haklı değişiklik reddedilmez. Bu itibarla 108 inci maddenin birinci maddede tatbik edilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen yok.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Ben evvelce söz istemiştim Reis Bey, ne oldu?

BAŞKAN — Buyurun.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; evvela şunu arz edeyim ki, memleketin umumi şuurunda yer almış çok ehemmiyetli bir meselenin müzakeresindeyiz. Bu itibarla hadiseyi böyle gayet basit olarak geçiştirivermenin imkânı yoktur. Bu, hem bu memleketin varlığına taalluk eden bir iştir, hem de bu memleketin hürriyeti, hayatı ve demokrasinin durumu ile ilgili bir mevzudur. Onun için maddeyi mütalâa ederken, bunu bütün etrafiyle mütalâa etmek zorundayız.

Arkadaşlar; bundan evvelki metnin, hiç şüphe yok, Yüksek Meclisimizce tasvip edilmeyerek komisyona gönderilmiş olmasının mucip sebepleri vardır. Bu mucip sebepler tamamen bertaraf edilmiş ise ve buna kana isek şu halde elimizde bugün verilen metin kabule şayan demektir. Bizim müzakereler sırasında üzerinde durduğumuz noktalar vardı. Bittabi komisyonunun, yeni metinde bunları nazarı dikkate almış olduğu anlaşılıyor. Ancak; elimize gelmiş olan bugünkü metin üzerinde mütalâa serdeden arkadaşların hukuki mütalâaları üzerinde ben de bazı cevaplar vermek istiyorum.

Arkadaşlar, ceza mevzuatımızda hakaret fiilinin, sövme fiilinin kanunu ve manevi unsurları vardır. Binaenaleyh yeni metne komisyonun hakaret ve sövme kelimelerini koymak suretiyle yapmış olduğu metin haki-katen çok tatminkardır.

Demin Celâl Yardımcı arkadaşımız dediler ki; basit hakaret fiillerinde bile ihtilat aranıyor. Şu halde bu metne ihtilat konsun dediler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar, hiç şüphesiz umumi mevzuat içinde hakaret fiilinin unsuru kanunileri ne ise burada da, bu kanunda da hakaret kelimesinin, hakaret fiilinin aynı şekilde bittabi ihtilatla vakı olması tabiidir. O itibarla metnin içine bir de ihtilat kelimesini koymak kanun tekniğine esasen uygun değildir. Hakaret, hakikaten ikiden fazla şahsın ihtilatıyla yapıldığı zaman, kanuni manada hakaret suçunu intaç eder. Şu halde ben bu kelimelere başka birşey ilavesine taraftar değilim.

Gelelim aleniyet meselesine : Arkadaşlar, aleniyet meselesi üzerinde hissi olarak hakikaten uzunca durmamız icabeder. Fakat şunu da arz edeyim ki; bugün Atatürk'ün hatıralarına vakı olan hakaret fiilinin failleri kasıtlarında daima kanunun pençesinden kurtulma yolunu hedef tutmuşlardır. Eğer biz bu maddeye aleniyet kelimesini koyarsak, şu halde cemiyetin cemiyet odalarında, partilerin kendi yerlerinde, Ticanilerin toplandığı gibi gizli toplantılarda Atatürk'e hakaret edilmesine meydan vereceğiz demektir.

Aleniyet öyle bir şeydir ki, arkadaşlar, zaten hakaret neşir vasıtalarıyla, basın yoluyla veya bunun gibi şeylerle yapıldığı takdirde aleniyet ifade eder. Aleniyet demek bir hakaret suçunun sokakta veyahut evde yapılması arasındaki fark değildir. Bazı sakaf altında yapılan suçlar vardır ki, bunlarda aleniyet vardır ve bazan da sokaklarda yapılan fiiller vardır ki, bunlarda ise aleniyet yoktur. Şu halde fiilin böyle açık yerlerde işlenmesi, telakkisi ile bu maddeye bir aleniyet kelimesinin sokulmasında ben çok mahzur görüyorum. Bahusus bu fiilleri irtikap eden insanları ruhiyatına, psikolojisine dikkat ettiğimiz takdirde onlara Atatürk'e herhangi odalarda istedikleri gibi küfür etmek salahiyet ve yetkisini tanımış olmak vaziyetine düşeriz.

Şu halde arkadaşlar, bu maddenin içine açık, kapalı gibi herhangi bir kelimenin sokulmasına da lüzum yoktur. Hakaret ve söğme kelimeleri tam manasiyle, kanuni ve hukuki manasiyle bizim istediğimiz hedefi tayin etmiş bulunmaktadır.

Arkadaşlar, manevi varlık ve tezyif kelimelerinin metinden çıkarılmış olması da çok faydalıdır. Size bir küçük misal anlatayım. 1929 yılında üniversitenin son sınıfında idim. Birkaç arkadaş oturmuş konuşuyorduk, Atatürk'ün nutku mevzuubahis oldu. Bu nutuk için arkadaşlardan birisi, zebunküşlük dedi. Bu arkadaşımızı aldılar, apar topar götürdüler. Bu bir tenkid midir, tezyif midir? Bunu tayin etmek güçtür. Fakat iş hakaret ve sövme tarzına intikal ettiği zaman, tam kanuni tabir olduğu için, hâkim kanunu tatbik ederken bunu pek güzel tefrik edebilir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Arkadaşlar, ben bir de ağır hapis cezası üzerinde duracağım.

Büstlere veya heykellere vakı olan tecavüzlerin ağır hapis cezası ile cezalandırılmasının bir hikmeti vardır. Bilirsiniz ki hâkimler bu hadiselerde suç ağır hapsi istilzam ettiği takdirde tevkif yapabilirler. Ama iş hapis cezası olunca bu tevkifi yapma hakim için biraz güçleşir. Biz, Atatürk'ü temsil eden heykellere, abidelere vakı tecavüzü veyahut şuurlu, toplu, maksatlı bir tecavüzü eğer hafif cezaya bırakırsak bunun bazı mahzurları olduğunu düşünmeliyiz. Size şunu söyleyeyim : Ticanilerin vakı olan tecavüzlerinde görülmüştür. Eğer, biz bu hatıralara tecavüz fiillerini kaza mahkemelerinde rüyet ettirmeye meydan verecek bir madde koyarsak yani, cezayı hapis olarak koyarsak arkadaşlar, toplu tarzda yapılan bu hareketin bu memlekette şuriş çıkarması imkanı vardır. Ticanilerin Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde tekbir getirerek ortalığı teşviş ettikleri, anarşik duruma getirdiklerini düşünün. Zabita kuvvetlerinin zayıf oldukları yerlerde bunları rüyetine müsaade ederseniz. *(Zabita kuvvetleri zayıf değildir. Her yerde kuvvetlidir sesleri)*

BAŞKAN — Zabita zayıf değildir. Her yerde kuvvetlidir. Sözüünüzü geri alınız. Zabita kuvvetlidir, zayıf değildir.

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Geri aldım, efendim, aldım.

Arkadaşlar; bir insan konuşurken onun kasdına dikkat etmek lazımdır. Ben illere nazaran, ilçelerin zabita kuvvetleri zayıftır demek istedim. *(azdır azdır demek istedi sesleri)* evet azdır demek istedim.

Çok rica ederim zabita kuvvetlerinin az olduğu böyle yerlerde vakı olacak cemi, anarşik tezahürler bu memleketin başına yer yer, birçok yerlerde hadiseler çıkabilir. O itibarla vilayet merkezlerinde bilhassa ağır ceza merkezlerinde bu suçların görülmesi gayet doğrudur ve lazımdır. Ve hâkim de bunları, bu suçluları daha kolay tevkif etmek, tevkif sebeplerini daha kolay bulmasına vesile vermiş oluruz. Ben komisyondan gelmiş olan ve üzerinde hakikaten uzun uzadıya münakaşalar yapılarak tedvin edilen bu metnin yüksek heyetinizde kabul edilmesini istirham ediyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim; muhterem heyetinize verilen takrirlerin irşadı ve ışığı altında tetkikimizi yaptık. Ve nihayet huzurunuzda sunduğumuz metni okuttuk. Şimdi bu metnin, muallal veya muhtacı tadil olan yerleri hakkındaki itirazları cevaplandırmak için birinci derecede üzerinde üç arkadaşımızın durduğu "aleniyet" tabiri hakkında maruzatta bulunacağım. Esas itibarıyla, aleniyet her suçta bahis mevzuu olan bir ceza unsurudur. Kabili ta-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

savvur mudur ki mahallî hafada, evinizin içinde kimsenin görmediği bir yerde delilsiz şekilde işlenmiş bir fiili memnudan dolayı bir adam hakkında takibat yapılabilirsin?

Bir ceza hâkiminin burada şimdi fikrime lâiyh olan mütalâasını arz etmek isterim. Bu ceza hâkimini diyor ki :

Ey siz bedbaht sanıklar, yazık size ki suç işlemek kararını aldığınız zaman deliller muvacehesinde, sizi mahvedecek bürhanlar karşısında bu kararı icra mevkiine koydunuz. Niçin tedbirinizi daha evvel almadınız? Niçin âlemin huzurunda âleni şekilde bu fiilin faili oldunuz? Ben şu dakikada düşünüyorum; binlerce on binlerce insan bu sizin işlediğiniz cürümden daha ağır ne kadar cürümler işlemektedir. Fakat onlar kendilerini âleniyete vurmamışlardır, zekalarını kullanmışlardır ve savcı eline düşmemiş, yargıç karşısına çıkmamışlardır. Fakat ya siz bedbahtlar diyorlar ki, âleniyet unsuru konsun. Konmasa suç ortadan mı kalkacak? Âleni olmazsa, hafî olur ne demektir? Mesela Hamid Şevket evine 25 arkadaşını çağırmış. Evi, mesken masuniyeti ile kanunen mahfuz bir haldedir. Evidir, kalesidir. Fakat 20 arkadaşına bir konferans veriyor; niye Büyük Millet Meclisini yıkmıyoruz, niye kanlı bir mücadele çıkarmıyoruz, diye konuşuyor. Bu âleni değildir, bu benim çatımın altındadır. Nihayet 5 - 15 kişi ile yaptığım bir toplantıdır diyerek, ben bu ağır suçun mürteki gibi olmama rağmen cezai takipten masun mu kalacağım? Daha açığını söyleyeyim : Evim kaledir, içinde yaşıyorum, fakat eroın kaçakçılığı yapıyorum bodrum katında. Hükûmete bu vaziyetimi ihbar olursa, âleni olmayan bu fiilden dolayı ben takibatı cezaiyeye maruz kalmayacak mıyım? Kaçakçılık yapıyorum, ihbar olundu. Kimsenin haberi yok, bodrum katında memnu eşyayı saklıyorum. Yani demek istiyorum ki, bu misallerle heyeti muhteremenizin dikkatini şu nokta üzerine davet etmek istiyorum ki, (âleniyet) unsurunun maddeye konmasına ilmen icap ve ihtiyaç yoktur. Biz gerekçemizde hakaret suçuna ait faslın hukukî müfat ve mefhumu içerisinde bu kanunu tedvin ederek yüksek huzurunuzda getirmiş bulunuyoruz. Ferde karşı yapılan hakaret suçundan aranılan anasırı kanuniye ne ise Atatürk için de aynıdır. Hakaret suçunun tekevvünü, ya gıyabî veya vicaîhi şekilde olur. Gıyabî hakarete, ikiden fazla kimselelerin şahadeti lazımdır. Bir defa Atatürk'e vicahta hakarete, maddeten imkan yoktur. Çünkü Atatürk hayatta değildir. O halde hakaret ancak gıyapta olabilecektir. Buna binaendir ki Ceza Kanununun 482 nci maddesindeki anasır yani ikiden fazla kimseler yanında suçun ika edildiğini ispat etmek lazımgelmektedir. Yani 482 inci maddeye dayanan bir vatandaş, bir mütearrızın aleyh, davasını ne ile ispat edecekse Atatürk'e karşı

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

yapılan sövme ve hakaret fiilleri de aynı şekilde ispat edilecektir. Madde-deki maddi aleniyet ikiden ziyade kimselerin şahadetidir. Aleniyetin mu-adil ve mütenazırı üç kişinin huzuru oluyor. O halde aleniyet tabirini koymak ilmen, teamülen, doktrin itibariyle, içtihadı müstakirre ile sabit olmuş bir vaziyetin zaid bir şekilde tekrarı olur. Celâl Yardımcı arkadaşımız bir misal aldı. Meclise taarruz meselesi: 159 uncu madde. Filhakika o maddenin sinesinde aleniyet tabiri kullanılmıştır fakat kullanılan her terimde mutlaka isabet vardır diye iddia olunamaz. Kanunların tadilleri, tağyirleri, bunun tesiri altında yapılmaktadır. Evet 159 uncu madde; Türklüğe, Reiscumhura, Hükümetin şahsiyeti maneviyesine, adliyenin şahsiyeti maneviyesine taarruz ifade edenlerden bahis olan bir maddedir. Bu maddede, aleniyet tabiri konulmuş olmakla alameleinnas sokak ve meydanlarda bu suç işlenirse maruzu takip olacaktır. Yani kendi evinde 159 uncu maddenin yazdığı şekilde, mahrem yerlerde işlenen suçlardan dolayı takibat yapılmayacağı anlaşılıyor. Yani mesela kendi ailesi, içinde, karısı çocuğu torunu, büyük babasının bulunduğu bir yerde bir adam bir suç işlese, faraza karısını, veyahut evladını bıçaklasa, karımı ben vurdum, fakat bu suçun işlenişinde aleniyet değil mahremiyet vardır diyen binaenaleyh bunda mahremiyet suçlu bir adam hakkında takibat yapılmayacaktır. Bence 159 uncu maddeye bu aleniyet tabiri yanlışlıkla girmiştir. (O ayrı dava sesleri) Hayır arkadaşlar ayrı dava değil, aynı davadır. Binaenaleyh şimdiki maddenize aleniyet tabirinin konmasına hiç lüzum yoktur. Dayandığımız esaslar dahilinde yani Ceza Kanununun 480, 482 ve 488 inci maddeler mefhum ve müfadinı sokmakta ve hususi bir terim yaratmakta mana yoktur. Çünkü hakaret ve sövmedeki ihtilat unsuru, esasen aleniyeti ifade eder.

Bir de ağır hapis cezasından bahsettiler. Efendim; ikinci fıkraya dikkat nazarınızı kemali ehemmiyetle celbederim. Ticanilerin caniyane savletleriyle, yüreklerimizi yakan feci ve meznun hareketleriyle memlekette neler yaptıklarını görmekteyiz. Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideler veya Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimse, bir yıldan beş yıla kadar ağır hapse mahkum olur. Maddedeki gılgile, şiddete, vehamete kemali itina ile dikkat buyurmanızı rica ederim. Birinci fıkrada alelade sövme veya hakaret mevzuubahistir.

İkinci fıkranın sevk sebebini anlamak için, 70 vakasına şahit olduğumuz heykel kırma, tahrip etme hadiselerini size hatırlatırım. Tahrip fiilinin, kırma fiilinin, arkadaşlar hatırlarsınız, bir yerde Atatürk'ün büstünü alıyor, ağaca asıyor. Feci bir beyannameyi büstün boynuna asıyor. Bu adamın hareketini alelade Atatürk'e hakaret etmiş diye telakki ede-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rek hapis cezası ile mahkum etmek doğru olur mu? Ceza tayininde fiilin redaeti her zaman nazara alınmak icabeder.

Bu itibarla arkadaşlarımızla metni dūrūdīrāz mūnakaşa ettik. Realitelerin üzerimize yığıldığı tesiri azim ve Meclisi Âlinin irşadı ve ışığı altında biz bu metni kabul etmeye mecbur olduk. Madde metni hakikate uygun ve vakalara tetabuk etmektedir. Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü istirham ederim.

AVNİ TAN (Afyon Karahisar) — Bir sual soracağım.

BAŞKAN — Komisyon sözcüsünden mi?

AVNİ TAN (Afyon Karahisar) — Evet.

Efendim; resimler kelimesi kalktı mı?

KOMİSYON ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Resim tabirini kaldırdık. Resim tabirinin birçok ihtilata meydan vereceğini düşündük. Hatta şu sebebe binaen kaldırdık. Posta pulları üzerinde resimler, gazeteler üzerinde resimler vardır. Elde satılan resimler vardır. Halbuki asıl Hükümetin teklif layihasında Atatürk'ü temsil eden resimlerin mesela evlerimizle devairi resmiye ve hususiyeye astığımız resimlerle bürolarımızda masalarımızın başına asılan ve ihtiram ifade eden resimler kasdolunmuştur. Fakat bazı arkadaşlar tarafından, resim tabiri mücerret ve mutlak, bazı ihtilatlara sebep olabilir, resim tabirini kaldıralım, dediler. Bizde, ihtilata mani olmak için yalnız heykel, abide ve saire denilmek kafidir, diye düşündük ve onun için resim kelimesini çıkardık. Mahaza rey ve karar, Heyeti Âliyenizindir. Nasıl isterseniz, en uygun şey o olur.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Efendim, komisyon sözcüsü, hazırlanan kanunun umumi Ceza Kanununun umumi esasları dairesinde hazırlandığından bahsile, ihtilat keyfiyetinin metni maddeye konmasına mahal olmadığını söyledi.

Ceza Kanununun mucip sebeplerinde ihtilat unsuru tasrih edilmiş ise de, bu kanunun hakaret ve sövmeye ait olan metinlerinde mevcut, yani yapışık olan mucip sebebe rağmen bu metinde "bir veya birkaç kişi ile ihtilat ederek hakaret edenler, sövenler" deniliyor. Umumi hükümleri sinesinde taşıyan bir kanunun metnine ihtilat unsuru vazedilir de müstakil mahiyette olan şu kanunda metni maddeye bu ihtilat unsuru niçin konmaz, bundan nasıl fariğ kalınır? Bu itibarla bu yoldaki itiraza hiçbir veçhile mahal yoktur. Aleniyete gelince :

Efendim; hakaret ve sövme suçtur, nefret ve tezyif mevzuudur. Vazın kanun aleniyet keyfiyeti ile ince bir nokta düşünmüştür. Gizli yapılan bir suçun delilleri ile aleni işlenen suçun delilleri arasında dağ kadar, gece

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ile gündüz kadar fark vardır. Bir kimse gizli olarak birini öldürürse suçsuz mu kalacak dediler. Gizli eroin kaçakçılığı yapan kimseyi bu gizlilikten dolayı zabıta aramaktan fariğ mi kalacak, dediler. Bu işle onun alakası yoktur efendim.

Vazı kanunun 159 uncu maddede işaret ettiği gibi, bu gibi mühim mesailde hakaret fiilinin tekevvününde aleniyet unsuru vazetmenin sebep ve hikmeti vardır. Bu itibarla o aleniyet işini kim takdir edecektir? Şüphesiz ki hakim. Fakat aleniyetin metni maddeye girmesinde zaruret vardır. Komisyon sözcüsünün ileri sürdüğü misallerle buraya konması gereken (alenî) sözünün bir alakası yoktur.

Takririmin kabulünü ve maddenin o şekilde tadilini rica ederim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen var mı?

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ADALET KOMİSYONU ADINA OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlarım; bu maddenin tespiti sırasında Adalet Komisyonu inceden inceye üzerinde durmuş, ceza hukukunun, Ceza Kanununun mevcut ve muayyen olan prensiplerini tetkik ve tahlil etmiş ve bütün bunların ışığı altında maddeyi, huzurunuzda sunduğu şekilde, tespit etmiş bulunmaktadır.

Arkadaşlarımızdan birkaç kişi "İhtilat ederek" tabirinin bulunmasını ve "Aleniyet" kelimesinin konulmasını teklif ediyorlar. Bizce buna lüzum yoktur. *(Lüzum var sesleri, gürültüler)*

Zaten Türk Ceza Kanununun 480 ve 482 nci maddelerinde hakaret ve sövme fiilleri tarif ve tabir edilmiştir; bu, bir istilahı hukuki ve cezai halini almıştır. Hâkim, müdafî, avukat herkes, bunu bu çerçeve dahilinde, böylece bilmektedir. Hatta Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesinde tahkir ibare ve ifadesi vardır. Fakat orada birkaç kişiyle ihtilat ederek tahkir denilmemiştir. Orada prensibi 480 ve 482 nci maddelere irca etmiştir. 480 ve 482 nci maddelerin hakaret ve sövmeyi tarif eden ışığı altında bu madde tanzim ve tespit edilmiştir ve bunu böyle anlamak lazımgelir. Zaten bu suçların tekevvünü için evvela (Hatıra) olacaktır; sonra bu hatırayı ikiden fazla kişi ile ihtilat ederek tahkir etme veya ona sövme mevzuubahis olacaktır. Hakim de sanık da, onu müdafaa eden kimseler de bunu böyle anlayacaktır. Ne aleniyetin ve ne de birkaç kişi ile ihtilat ederek, tahkir etmek veya sövmek gibi bir halin madde içinde zikrine lüzum ve ihtiyaç vardır. Maddenin metni sarihtir, efradını camidir, takdiri-nize arz ederim. *(Alkışlar)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Avni Yurdabayrak.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, Atatürk hakkındaki bu kanun; Türk Ceza Kanununun umumi prensiplerine uygun bir şekilde ve çerçeve dahilinde çıkarılmak istendiği içindir ki, ben de huzuruza çıkmış bulunuyorum.

Deminden beri arkadaşlarımız birinci maddenin bir ve ikinci fıkraları üzerinde münakaşa ve mütalâalarını beyan ettiler. Bendeniz birinci ve ikinci fıkra üzerinde birşey söyleyecek değilim. Madem ki Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki bu kanunu Türk Ceza Kanununun umumi esasatına uydurmaya çalışıyoruz; o takdirde üçüncü fıkra tamamen haşıvdir. Çünkü Türk Ceza Kanununun birinci kitabını teşkil eden ve "esaslar" başlığı altında tanzim edilen 10 bap, birinci maddeden 124 üncüye kadar olan maddeleri ihtiva eder. Burada 64 ve 65 inci maddeler vardır. Yani bir suç ya bir kişi tarafından işlenir veya birden fazla kimse tarafından işlenir. Birden fazla kişiler tarafından işlenirse iştirak vardır. İştirak de ya maddi iştirak olur, yahut da manevi iştiraktır. Ya bir adam doğrudan doğruya birisini öldürür, veya, burada mevzubahis olduğu gibi; Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret, heykellerini, büstlerini kırmak, şöğmek ve saire gibi fiiller 3-4 kişi tarafından ve müştereken yapılırsa aleni olan bütün bu haller 64 üncü maddeye girer. Bir de suç kendisi yapmaz da bir başkasını bu işe azmettirse o takdirde yapan da, yaptıran da aynı cezayı görür.

Bir de 65 inci madde vardır. Burada azmettirmek mevzubahis değildir. Talimat verir, suçun işlenmesini kolaylaştırır, yardım vadinde bulunur, 64 üncü maddedekilere faili asli gibi ceza verilirken burada vazı kanun 65 inci maddede faili asliye verilen cezanın yarısını vermiştir. Halbuki bu üçüncü fıkra da görüyoruz ki; teşvik ve tahrir edenlere bu ceza veriliyor. Şu halde bununla Türk Ceza Kanununun 65 inci maddesi hükümünden ayrılmış oluyoruz. Bu itibarla bundan hiç bahsetmemek lazımdır. Çünkü hadise mahkemeye gittiği zaman hakim bunun cezasını verir, azmettirmişse suçluya vereceği cezayı aynen hükmeder. Bu itibarla 3 üncü fıkra bendenizce haşıvdir. Eğer haşiv telakki edilmezse maddede (azmettirmek) demek suretiyle Türk Ceza Kanununun ana hükümlerine uygunluk temin edilmiş olur. Bu suretle de matlup hâsıl olmuş olacaktır. Ben haşiv olarak telakki ediyorum ve bu hususta bir de takrir vermiş bulunuyorum, kabulünü istirham ederim. Takdir yüksek heyetinizindir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Efendim, Yurdabayrak arkadaşımız maddenin son fıkrasındaki hükmün haşiv olduğundan bahsetti. Biz öyle görmüyoruz. Çünkü bir kere ayrı bir kanun içindeyiz, ikincisi, yapılan vaka ve hadiselerde bunların hakiki failleri onu yapanlar olmakla beraber birçok da müşevviklerinin tahtı tesirinde olduğu görülmektedir. Suçlarda, tatbik edilen mahiyetleri itibariyle, müşevvikleri de olduğu için, bu metinde bu fıkranın kalması haşiv değildir bilakis maddeyi itmam edici, ikmal edici bir müeyyidei kanuniyedir efendim.

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Avni Yurdabayrak arkadaşım, Ceza Kanununun 64 üncü maddesiyle suça azmettiren, faili asli ile hem fiil olarak ceza görüldüğüne dair ahkam ayakta iken bu hükmü hususinin buraya sevk edilmesi sebebini anlayamadık ve haşivdir, diyorlar. Bu haşiv tabiri, bu suça azmettirmesi için suç sebebine hizmet etmektir. Mesela Avni Yurdabayrak kardeşime şu misali arzedeğim : Bir adama, gel buraya sana şunu bunu vereceğim, şu faydayı vereceğim, git şu adama karşı şu fiili işle, diye bizzat benim tarafımdan teşvik edilmesi lazımdır. Azmolunan adam bir alettir. Azmettiren faili asli olmanın sebebi illeti budur. Fakat biz burada şunu kastediyoruz : Bunu biz daha aşağı bir manada alıyoruz. Eğer azmettirmek mahiyetinde olan bir suçta onu yapacak fakat böyle tipte olmayan adam diyecek ki, bizim dini itikadımız böyledir. Bu hareketi icabettiren adamın elindeki resmi kırıp atması lazımdır ve yapın diyorum, yapıyor. Faili asli kararını almış yani mutlaka bir suç işleme kararındadır. Kendisini teşvik ediyor. Yapma kararının aleniyeti ve işleme kararının aleniyeti, onu bir fiile teşvikten ibarettir. Fakat hadisenin hususiyeti, maznunun hususiyeti ve hassasiyeti burada ağır cezayı müstelzim görünüyor. Çünkü azmettirmenin daha altında bir hususiyet vardır. Teşvik etmek dahi aynı cezayı müstelzimdir. Çünkü işlenen suçun cemiyet vicdanında, memleket evlatları üzerinde bırakacağı vahametle ceza mütenazır olsun. Binaenaleyh azmettirme ile bizim burada kabul ettiğimiz teşvik bir mana ve mefhumda değildir. Teşvik başkadır, azmettirmek başkadır.

Maruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — İki arkadaş daha söz aldı. BİRİSİ Süreyya Endik, diğeri de Mazhar Özsöy arkadaşımızdır. Fakat verilmiş kifayeti müzakere önerge-leri de vardır. Nasıl tensip ederseniz? (Soldan "reyye, reyye" sesleri)

Önergeleri okutuyorum :

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Konuşma ve tartışmalarla mesele aydınlanmıştır. Yeterliğin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Yozgad

Yusuf Karslıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Müzakerenin kâfi görülmesini teklif ediyoruz.

Kocaeli

Yozgad

D. Ethem Vassaf

Niyazi Ünal Alçılı

Sayın Başkanlığa

Konuşmalar kâfidir. Maddenin oya arzını teklif ederim.

Burdur

Mehmet Özbey

Yüksek Başkanlığa

Birinci madde üzerindeki görüşmenin yeterliğine kaaniiz. Oya arz edilmesini teklif ederiz.

Gümüşhane

Afyon

Cevdet Baybura

Ahmed Veziroğlu

Siird

M. Daim Süalp

BAŞKAN — Efendim; bu kıfayeti müzakere önergelerini reye arzetmeden evvel Süreyya Endik arkadaşımız komisyon sözcüsünden bir sual soracaktır.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Suça azmettiren siyasi bir parti ise gene bu şekilde mi cezalandırılacaklar?

KOMİSYON ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim ebedi bir kaldei cezaiye vardır. "Şahsiyeti hükmiyeler, cismani cezalara maruz kalamazlar." Şahsiyeti hükmiyeyi temsil eden heyettir. Her fiil failine izafe olunur. Cezada niyabet cereyan etmez.

Bir fiili memnuu işlemekten ancak cismani şekilde mesul olur. Kurullar, hukuki mefhumlardır mefhumlara, ceza verilemez. Münferit veya müctemi şekilde işlenen suçlar için münferiden yahut müctemian ceza verilir. Fakat şahsiyeti hükmiye namına bir cemiyet, veya kurul üyeleri-ne ceza verilemez. Tekrar ediyorum cezalar şahsi olur, bunda vekâlet, niyabet cereyan etmez.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

HASAN OSMA (Edirne) — Efendim, bir şehir Atatürk'ün heykelini yapmayı kararlaştırmış mütaahhidine vermiş, adam on bin lira sarfiyle bir heykel vücuda getirmiş. Fakat beğenilip kabul edilmemiş, bu sebeple bozmak zarureti hasıl olmuştur. Ne olacak.. (Gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, arkadaşımızın aklına böyle bir ihtimal gelmiş fikrini söylüyor, fikirlere hürmet edelim, arkadaşım, cevap istiyor.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Efendim, arkadaşımızın istizah ettiği bu mesele, burada bu kanunun havzai tesirine giren mesailden değildir. Her cürümde olduğu gibi kasıt, şartı evveldir, unsuru evveldir. Ve cezanın besmelesini teşkil eden ilk manevi unsurdur. Bu itibarla kasıt olmayan yerlerde asla suç düşünülemez.

MAZHAR ÖZSOY (Maraş) — Suçlar derecelidir, fiile teşebbüs ettiren ile azmettiren arasında bir fark vardır. Arada böyle bir fark olduğu halde niçin aynı ceza tatbik ediliyor?. Esbabı mucibesı nedir?.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Demin arzettim efendim, meselenin ehemmiyeti; kanunun hususiyeti ve görülen gayenin kutsiyeti itibariyle meselede bir hususiyet tesis ediyoruz. Bu kanun, hususi bir kanundur, hatırlamanızı rica ederim. Hususi kanunda, hususi ihtiyaçların ifadesi verilir, yani bazan ahkamı umumiyyeden ayrılmak zarurî.

MAZHAR ÖZSOY (Maraş) — Ayrılmıyor ki, onu soruyorum.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Burada biz, mesela Pilavoğlu evinde oturuyor, akın akın Çubuk'tan adam getiriyor, zafer meydanında heykel baltalıyor, fakat Pilavoğlu evinde oturmaktadır. Lakin teşviki yapan odur. Adamı çağırıyoruz, bize : Ne yapayım efendim beni tahrik ettiler, teşvik altında kaldım diyor.

Zaten akıllı suçlular daima perde arkasında faaliyet gösterirler. (Kâfi kâfi sesleri).

BAŞKAN — Başka söz alan arkadaş kalmamıştır, kifayeti müzakere önergesini reye arz ediyorum.

Maddelere geçmeden önce Boyacıgiller arkadaşımız değiştirge verdim, nazara alınmadı dedi. Biz bu değiştirgeyi 11 değiştirge ile birlikte Adalet Komisyonuna vermiştik. Adalet Komisyonu, Abdürrahman Boyacıgiller arkadaşımızın değiştirgesini, değiştirge mahiyetinde değil, müstakil bir kanun teklifi mahiyetinde görerek tetkikına vazetmemiştir. Binaenaleyh tensip buyurursanız ben de arzedeceğim ki, bu bir değiştirge değildir. Komisyon bu şekilde bildirmiştir. Tensip buyurursanız ittila hâsıl edilmek üzere burada bir kere okuyalım. (Lüzumu yok sesleri) O halde okunmasından sarfı nazar edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Değiştirgeler var onları okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim esbabı mucibe dolayısıyla görüşülen birinci maddenin İçtüzük gereğince fıkra fıkra oya arzedilmesini teklif ederim.

(İçtüzük madde)

108

Süird

M. Daim Süalp

(İstanbul Milletvekili Ahilya Moshos'un önergesi tekrar okundu).

Sayın Başkanlığa

Atatürk Kanununun 1 inci maddesi hakkında değiştirge

Madde 1. — Atatürk'ün hâtırasını alenen tahkir eden veya ona sövenler bir seneden beş seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılırlar.

Umumi yerlerde, resmî veya hususi her türlü iş ve çalışma mahallerinde veya herkese açık toplanma yerlerinde Atatürk'ü temsil eden resim ve heykellere veya Atatürk'ün kabrine hakaret edenler, onları kesden tahrip edenler veya kirletenler hakkında da aynı ceza verilir.

(Üçüncü fıkra aynı ile kalıyor)

İzmir

Avni Başman

Başkanlığa

Birinci maddedeki ağır hapis cezasının hapis olarak değiştirilmesinin oya konması arz olunur.

Çorum

Ahmet Baştbüyük

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki Kanunun birinci maddesinin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz :

“Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden ve söven kimse bir seneden üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

Umumi veya açık yerlerle her türlü iş yerlerinde bulunan ve Atatürk'ü temsil eden heykel, büst, abidelerle Atatürk'ün kabrini kıran, bozan ve kasden kirletenler bir seneden beş seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Erzurum

Bahadır Dülger

Ağrı

Celâl Yardımcı

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddenin son fıkrası haşıvıdır. Türk Ceza Kanununun 64 üncü maddesine aykırı olup 65 inci maddedeki (teşvik, tahrik) unsurlarıyla 64 üncü maddeye ait cezayı hükmettiirmektedir. Bu itibarla bu fıkranın maddeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Zonguldak

Avni Yurdabayrak

BAŞKAN — Şimdi birinci maddenin birinci fıkrasını tekrar okutuyorum.

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında Kanun

MADDE 1. — Atatürk'ün hatırasına hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

BAŞKAN — Efendim verilen değıştirgelerin bir kısmı fıkraya bir kelime ilavesi veya bir kelime tayyını talebetmektedir; bir kısmı da bir madde şeklinde kaleme alınmıştır. Bu madde komisyonca üç fıkra halinde yazılmıştır. Müsaade ederseniz birinci fıkrayı ilgilendiren değıştirgeleri okuyalım, tasvibinize arzedeğim. Dikkate alınması kabul edilirse komisyona havale ederiz, komisyon o suretle değıştirir.

En aykırı olan önergeyi, okutuyorum :

(İstanbul Milletvekili Ahilya Moshos'un önergesi bir daha okundu).

BAŞKAN — Bu teklif müstakildir. Teklifi dikkate alanlar... Almayanlar... Kabul edilmemiştir.

(İzmir Milletvekili Avni Başman'ın teklifi tekrar okundu).

AVNİ BAŞMAN (İzmir) — Takririmdeki "Ağır" kelimesinin kalkmasını ve "beş sene"nin "üç sene" olmasını teklif ediyorum.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — O halde bizimki okunsun.

(Avni Başman'ın önergesiyle Celâl Yardımcı ve Bahadır Dülger'in önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Celâl Yardımcı ve Bahadır Dülger'in önergesinin birinci fıkrası ile Avni Başman'ın önergesinin birinci fıkrası aynı mahiyettedir.

Dikkate alınıp Komisyona verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Dikkate alınması kabul edilmiştir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Muhterem heyetiniz "alenen" kelimesinin maddenin metnine ilave edilmesini kabul etmiş olduğı için Komisyon namına biz de kabul ediyoruz. (Yaşa sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Şimdi kabul edildiğı şekilde okunacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

"Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden ve söven kimse bir seneden üç seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

SAFFET GÜROL (Konya) — Hapisle olmaz, Avni Başman'ın dikkate alınan önergesi öyle okundu. "Hapisle cezalandırılır" şeklinde olmak lazımdır.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Yazılıştta "hapisle" denmiş, bir yanlışlık olmuş; "hapis cezasıyla" olacak.

BAŞKAN — Zaten öyle okundu.

Birinci fıkrayı değışen şekliyle bir daha okuyoruz efendim.

"Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

BAŞKAN — Bu okunan fıkrayı tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Fıkra böylece kabul edilmiştir.

Şimdi birinci maddenin ikinci fıkrasını okutuyorum.

"Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrib eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir."

BAŞKAN — Avni Başman'ın ikinci fıkra hakkındaki tadil teklifini okutuyorum.

Umumi yerlerde, resmî veya hususi her türlü iş ve çalışma mahallerinde veya herkese açık toplanma yerlerinde Atatürk'ü temsil eden resim ve heykellere veya Atatürk'ün kabrine hakaret edenler, onları kasden tahrip edenler veya kirletenler hakkında da aynı ceza verilir.

BAŞKAN — Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı ile Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger'in önergesinin ikinci fıkrasını tekrar okutuyorum.

Umumi veya umuma açık yerlerle her türlü iş yerlerinde bulunan ve Atatürk'ü temsil eden heykel, büst, abidelerle Atatürk'ün kabrini kıran, bozan ve kasden kirletenler bir seneden beş seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

BAŞKAN — Efendim, bu okunan değıştirgeleri şimdi ayrı ayrı reyinize arz edeceğim. Birinci değıştirgenin dikkate alınıp komisyona verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı ve Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger'in önergesinin 2 nci fıkrasının dikkate alınıp komisyona verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Şimdi Ahmet Başbüyük'ün ağır hapsin hapis cezasına tahviline ait önergeyi okuyoruz.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

(Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük'ün, ikinci fıkradaki (ağır hapis)in (hapis)e tahvili hakkındaki önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeyi dikkate alanlar... (Gürültüler). Almayanlar... Anlaşılmadı efendim.

Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler lütfen ayağa kalsın... Etmeyenler... Önerge dikkate alınmamıştır.

Şimdi 2 nci fıkrayı komisyonun tanzim ettiği şekilde tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Fıkra aynen kabul edilmiştir.

Üçüncü fıkrayı okutuyorum :

“Yukarıki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.”

BAŞKAN — Bu fıkranın maddeden çıkarılması hakkında bir değiştirge vardı, onu tekrar okutuyorum :

(Zonguldak Milletvekili Avni Yurdabayrak'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Üçüncü fıkranın maddeden çıkarılmasını isteyen değiştirgeyi okuduk, bunun dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Üçüncü fıkrayı okunan şekilde tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Üçüncü fıkra aynen kabul edilmiştir.

Maddenin tümünü tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Birinci madde kabul edilmiştir. (Alkışlar)

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kişiler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde alenen yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.

BAŞKAN — Okunan madde hakkında söz isteyen var mı? (Yok sesleri). O halde bu madde hakkında bir değiştirge vardır, okutuyorum :

Madde 2. — Birinci maddede yazılı suçlar iki veya daha fazla kişiler tarafından toplu olarak umumi veya umuma açık mahallerde alenen veyahut basın vasıtasıyla işlenirse, hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar, zor kullanılarak işlenirse; ceza bir misli artırılarak hükmolunur.

Suretinde müzakere ve kabulünü arz ve rica ederim.

Manisa

Muhlis Tümay

BAŞKAN — Bu değiştirenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Bu değiştirenin dikkate alınması kabul edilmemiştir. Bu maddeyi de fıkra fıkra okutacağım.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kişiler tarafından toplu olarak veya umumî veya umuma açık mahallerde alenen yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

BAŞKAN — Bu fıkra hakkında söz isteyen var mı?

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, birinci maddeye aleniyet unsuru konmuş bulunmaktadır. İkinci maddeye de konması ve bunun bir esbabı müşeddide olarak kabulü mümkün değildir. Bu itibarla birinci maddede kabul edilen aleniyet unsurunu ikinci maddeden çıkarmak mecburiyetindeyiz. Yalnız bu fiillerin basınla yapılmasının esbabı müşeddide olarak kabulü icabeder. Takrir vermeye vakit yoktur. Komisyon kabul ederse mesele halledilmiş olacaktır.

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim; ikinci maddenin istihdaf ettiği gaye umumî veya umuma açık mahallerde alenen işlenen suçlardan bahistir.

RİFAT ALABAY (Konya) — Buradaki aleni kelimesi fazla.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Meclisi Âli kabul etti. Söz onun-
dur. Rifat Beyciğim, ne yapalım karar, üzülme.

Şimdi bunun istihdaf ettiği mana büsbütün ayırdır. Buradaki, umumî mahallerdedir. Öteki alenen tabiridir. Alenen tabirinin çevresi şu olmak gerektir : Aleni bir yerde mesela, 3-5 kişinin durabildiği yerlerde, açık yerlerde tabirinin, mefhumunun kafamızda belirlediği manada değildir. Kabul edilen umuma mahsus açık mahallerde, mesela miting meydanında olması lazımgelir.

Öteki aleniyet, evde, hususi odalarda... Başta türlü tefsire hukuki imkan yoktur. Fakat bu maddenin vücudu elzendir. Bu maddeyi yaşatmazsak bu kanun fevt olur.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Maddeye itirazımız yok. Aleniye itiraz ediyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devanla) — Umumi yerlerde, miting meydana yapıyor.

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsüne sual sormak isteyenler lütfen Başkanlık Divanına bildirsinler.

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) — Sözcünün izah ettiği meydan esasen açık yerdir. Burada "aleni" sözünün kullanılmasına lüzum yoktur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — (Umumi veya umuma açık mahaller) tabirinin ihtiva ettiği mana başkadır. Öteki "aleniyet" "hafiyetin" mukabilidir. Maksat budur.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Efendim; geçen maddede "aleniyet" tabiri yoktu; burada verilen bir takrir üzerine kabul edildi. Hususi ve kapalı bir yerde yapılan tecavüzdeki aleniyeti kabul eden Heyeti celileniz, açık yerdeki aleniyeti nasıl kaldırabilir? Olsa olsa ve kalkması lazımgelen, yukardaki alenilik kelimesidir.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Efendim, yüksek komisyonun tertip ettiği maddeyi aynen kabul ettirmek hususundaki ısrarı karşısındayız. Burada birinci fıkradaki (aleniyet) kelimesi ile ikinci fıkradaki (alenilik) kelimesi arasında bir fark varmış gibi gösteriliyor. Hatta bu hususta Sayın Adalet Bakanı da tezat içindedir. Meclisi Âlinin kabul ettiği metni bu şekilde ifade etmek, hakikaten garip bir tezattır. Birinci fıkra (alenilik) kelimesi varken ikinci fıkra (alenilik) kelimesinin geçmesini bir esbabı müşeddide olarak kabul ediyorlar; halbuki biz birinci fıkra ile (alenilik) vasfını aldığımız zaman, bu ikinci fıkradaki (alenilik), esbabı müşeddide olmaktan kurtulmuştur. Şimdi yukarda bir (alenilik) var, aşağıda bir (alenilik) var, bunlar tamamen mantıkan tezaddır. Muhterem komisyon ısrar etmesinler, tertip ve tanzim ettikleri metinler üzerinde Meclisi Âlinin de tasarruf hakkı bulunduğu hususunu kabul etsinler ve aşağıdaki (alenilik) kelimesini lütfen kaldırsınlar. *(Alkışlar)*

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Efendim, ben de bu (alenilik) üzerinde konuşacaktım. Bahadır Bey arkadaşımız vaziyeti izah ettiler. Onun için bu nokta üzerinde durmayacağım.

Yalnız, maddelerin fıkra fıkra oya arzedilmesi bir teklife bağlıdır. Ben deniz demin bir teklif yapmış, ancak bunu birinci maddeye hasretmiştim. Binaenaleyh, Başkanlıktan rica ediyorum. İkinci maddenin fıkra fıkra oya arzedilmesi mevzuubahis değildir. Aynı bir teklif olmadıkça ikinci maddenin tüm olarak, oya arzedilmesi lazımdır.

BAŞKAN — Daim Bey, müsterih olunuz, öyle yapacağız. *(Gülüşmeler)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Önergeleri okuduktan sonra Muammer Alakand arkadaşımıza söz vereceğim.

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddenin birinci fıkrasındaki "alenen" kelimesinin tayyini teklif ederim.

Mardin

Kemal Türkoğlu

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler...

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Yapan da biz, bozan da.

BAŞKAN — Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Kabul ediyoruz. Komisyon filhal kabul ettiği için fıkra bu şekilde değiştirilmiştir.

Maddeyi 2 nci fıkrasıyla beraber muaddel şekilde okutuyorum :

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kişiler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.

BAŞKAN — Efendim maddeyi değiştirildiği şekilde tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı cumhuriyet savcılıklarınca resen takibat yapılır.

BAŞKAN — Bu maddeye bir fıkra eklenmesine dair bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Kanunun üçüncü maddesine aşağıdaki fıkranın ilavesini arz ederiz.

"İsnat olunan suç sabit olmadığı takdirde muhbir hakkında T. C. Kanununun iftiraya ait hükümleri keza resen takibata tabidir"

Esbabı Meclise şifahen arzedilecektir.

23.7.1951

Çorum Milletvekili

Baha Koldaş

Çorum Milletvekili

Hasan Ali Vural

BAŞKAN — Komisyon sözcüsü buyurun.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim, her iftiraya mâtuf suç için mevzuubahis olan, her yalan isnada mâtuf fiili memnu için önde tutulması icabeden düsturu cezaî, ayakta-
dır. Binaenaleyh bu kanuna mahsus olmak üzere bir iftira müessesesi ihdas etmeye lüzum yoktur. Her suç için mevzuubahistir bu kaidei esasiye. (Değildir sesleri)

BAŞKAN — Müsaade buyurun sözcü fikirlerini belirtsin.

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — İftira edenler hakkında dava açılabilir. Bu kanunda ayrıca mevzuubahis etmeye lüzumu yoktur. Her iftira eden, iftira bahsindeki ahkâmı cezaiye ile karşı karşıyadır. Bu hususta bir hüküm koymaya lüzum yoktur.

BAŞKAN — Bazı arkadaşlar sözcüden sual sormak istiyorlar, buyurun.

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) — Sanıyorum ki bu ifadenizle bir tezat içindesiniz. Çünkü demin demiştiniz ki, bu kanun hususi bir kanundur, ahkâmı umumiyyeden ayrı hususiyetleri vardır. O halde iftira edenler hakkında da ahkâmı umumiyyeden ayrı hükümleri olması lazımgelmez mi?

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Biz hakaretin tarifini, bu Atatürk Kanununun içinde yapmıyoruz, tahkir ve sövme deyip geçiyoruz. Çünkü onun Ceza Kanununda tarifi var, o tarifi buraya aldık mı ki?

SELİM RAGİP EMEÇ (Bursa) — Öbüründe böyle idi, ifadeniz o şekilde.

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Yalnız azmettirenle teşvik arasında kelimelerin hukuki bünyesinde karakter itibariyle fark vardır. Biz burada meselenin hususiyeti olduğunu tebarüz ettirdik. Tezada düşmüyorum. Şimdi mesela zatı alinize filan suç işledi diye birisi bir iftirada bulunsa, savcı el koysa, takibat yapıldıktan sonra siz kurtulsanız, bu kimse hakkında iftiraya mahsus hükümler tatbik olunur. Şimdi burada ayrıca iftira hükmünün yazılmasının icabı yoktur.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Bir sual.

BAŞKAN — Buyurun.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Bu kanunun üçüncü maddesi gereğince müddeiumumiler resen takibatta bulunacaklarına göre, bundan sonra üstadımızın vekâleti umumisi devam edecek midir?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Bu ne biçim sual efendim? Şahsımın vekaletiyle mevzuumuz arasında ne münasebet var? Bu ne biçim sual. (*Gürültüler*).

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Yani bundan sonra millet namına mı takibat yapılacaktır; yoksa takibatı şahsiye de devam edecek midir?

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Neden benden bahsettiniz? Burada gayrişahsi konuşuyorum. Benim Makbule Hanımdan aldığım vekaletten bahsetmek doğru değildir.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Bu hususta vekâleti haiz olan bir zat bu kanunun sözcülüğünü yapabilir mi? (*O o sesleri*).

BAŞKAN — Devam buyurun, Hâmid Bey.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Bu, bu kanunla ilgili bir sual değildir. Beni buna cevap vermekten müstağni addedin arkadaşlar.

BAŞKAN — Remzi Bucak.

MUSTAFA REMZİ BUCAK (Diyarbakır) — Efendim, bize kalırsa arkadaşımızın yapmış olduğu bu teklif tamamen yerindedir. Şu sebeple ki, bu memlekette birçok masum insanların kurşuna dizildiği maalesef bir hakikattir. Nitekim Yüksek Meclise 40 kişinin katli hadisesinin tahkikatı da intikal etmiş bulunmaktadır. (*İstisnai şey sesleri*). İstisnai. Bu kanun da istisnai olduğu için muhterem sözcüye hatırlatmak istedim. Bu husustaki iftiranın da istisnai bir hükmü ihtiva etmesi lazımdır. Bilhassa şunu Adalet Komisyonuna hatırlatmak isterim ki; yeni teşekkül eden Filistin Devleti beraet eden sanığa, şerefi ile mütenasip bir tazminatı hükmetmektedir. Devlet, masum olarak hapisanede kalmış olan bir kimsenin maddi zararını tazmin etmeyi göz önünde tutmaktadır; (beraeti zimmet asıldır) kaidesini kabul etmeye doğru gitmektedir. Bizim bütün endişemiz; şu kanun vesilesiyle bazı soysuz kimselerin, namuslu kimseleri hapisane köşelerinde süründürmüş olmasıdır. Biz, teklif edilen bu fıkraı kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bilhassa bunu istirham ediyorum. Fıkranın kabulü lazımdır.

SAFFET GÜROL (Konya) — Muhterem arkadaşlarım, günlerden beri cereyan eden bu kanun üzerindeki görüşmelerde Meclisi Âlinin daima bir tek vicdan gibi çarptığını görmekteyiz. Ara sıra muhalefet sesi işitilmişse de bu, metinlerin daha vuzuhlu olması için izhar edilen endişeden dolaydır. Yani buradaki muhalefet, birtakım masum vatandaşların hapisanelere düşmesi endişesinden ileri gelmektedir. Yoksa Atatürk'ün açtığı aziz Cumhuriyet devrinde yetişen Meclis arkadaşlarının hiçbir zaman bu yolda muhalefette bulunmayacaklarını kabul etmek iktiza eder. Şimdi bu

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

maddeye bir fıkra eklenmesi hususundaki önergeyi veren arkadaşların tek endişeleri, birtakım masum vatandaşların beraet edinceye kadar hapishane köşelerinde çürümemelerini temin etmektir. İşte bu önerge böyle bir hüküm ihtiva etmektedir. Mademki Atatürk aleyhinde işlenen suçlardan dolayı savcılar resen takibata geçeceklerdir, müfteriler için de aynı usulü takip etmek icabeder. Çünkü bizim Ceza Kanunumuza göre, müfteriler hakkında takibat, şahsi dava ikamesine bağlıdır.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Öyle değil...

SAFFET GÜROL (Devamla) — Belki hatırımda yanlış kalmıştır.

BAŞKAN — Müsaade buyurun hatibin sözünü kesmeyin.

SAFFET GÜROL (Devamla) — Yine bir hakikattir ki, bazı hususi kanunlar müfteriler için müsavi ceza koymuştur. Milli Mücadele senelerinde çıkan Hıyaneti Vatanîye Kanununda müfterilere aynı cezanın verileceği yazılıdır. Bu hususi bir kanundur, binaenaleyh hususi ve istisnai hükümler koymak lazımdır. Bu arada yine Ceza Kanunu hükümlerine umumi şekilde tabi olmak ve kanunun hususiyetini göz önünde tutarak kanuna bu hükümü koymak, bu suretle müfterileri memleketten temizlemek lazımdır. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Baha Koldaş.

BAHA KOLDAŞ (Çorum) — Arkadaşlar, arkadaşımın birlikte verdiği kararın mucip sebeplerini arkadaşlarımız çok güzel ızah ettiler. Biz bu takriri vermekle vicdani ammede alınması lazımgelen teminatı kanunda canlandırmak istedik. Esasen bu, hususi kanundur. Diğer kanunlarımızda da müfteriler hakkında doğrudan doğruya takibata geçmek için hususi hükümler vardır. Bu kararın münderecatını kabul ettiğiniz takdirde vicdani amme müfteriler hakkındaki endişeden kurtulacak, bu suretle hem müfterilerin iş göremeyeceği kanaati yerleşmiş ve hem de Atatürk'ün ruhu şad olmuş olacaktır. Onun için önergemizin kabulünü rica ediyorum. *(Alkışlar)*

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Arkadaşlar; demin maddenin son fıkrasındaki bir hüküm kaldırılmasını arkadaşımız söylemişti. O vakit, geldim bunun haşiv olmadığını bu kürsüden söyledim. Hakikaten ayrı bir kanun olması dolayısıyla, maddeyi ikmal bakımından burada haşiv değildir; onun için orada bu hüküm ipka edildi.

Fakat 3 üncü madde için hakikaten haşiv olur. Çünkü Ceza Kanunundaki bütün hükümlerin buradaki akislerini maddeye almak kanunun şahsiyetini değiştirecek ve büsbütün başka bir hale sokacaktır. Bu husus bizatihi Ceza Kanunumuzun ana hükümlerinde mevcut olduğu için burada buna lüzum yoktur zannediyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, Ceza Kanunumuzun 285 inci maddesi, iftiraya taalluk eden, ona cezayı gösteren bir hükmü ihtiva etmektedir. Bu maddeye göre iftira suçu resen takibatı müstelzim bir suçtur. Hususi bir kanun olan Atatürk Kanunu içerisine, onun muhbirleri hakkında resen takibat yapılacağına dair hüküm ilavesi zaittir. Biraz evvel Adalet Bakanı haşivden bahsetti. Kanun vazına haşiv isnadı ise doğru olmaz. Esasen mevcut olan bir hükmün burada söylenmesi doğru olmaz kanaatindeyim.

BAŞKAN — Muhiddin Erener.

MUHİDDİN ERENER (İzmir) — Arkadaşlar, Necip Bilge arkadaşımızın söylediği gibi, Türk Ceza Kanununun müfteriler hakkındaki ahkamı bu kanunun tatbikatı sırasında da zaruretleri karşılayacak mahiyettedir. Şayet bu kanunun kabul ettiğimiz esnada, diğer bütün iftira maddelerinden başka olarak buraya hususi bir hüküm koyarsak, daha bugünden bu kanunun birçok tezvirlere yol açacağını bilmiş ve kabul etmiş mevkie düşer ve kanunu zafa uğratırız. Bu bakımdan bu önerenin reddini istirham ediyorum.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; tedvin ettiğimiz kanun, maksadı temin için Ceza Kanununun umumi hükümleri içine giren bir kanun halinde olsaydı, ben Sayın Adalet Bakanı ile komisyonun noktai nazarına iştirak ederdim. Halbuki biz memleketin üzerinde hassasiyetle durduğu hususi bir kanun tedvin etmekteyiz. Ve bu kanun ile umumi hükümlerde mevcut olan cezalardan çok daha şiddetli hükümler koymaktayız. Binaenaleyh böyle hususi bir kanun tedvin edildiği zaman, gerçi umumi hükümlerden bulunan, iftira hükümleri hiç şüphesiz bu kanuna da şamildir; fakat biz bu kanuna, savcılar ve bu suçları takip edecek olanların daha fazla müteyakkız olmaları için böyle bir fıkra eklediğimiz takdirde, savcılar, yapacakları takibat esnasında, herhangi bir suçluyu zayıf delillerle mahkemeye sevk etmekten çekinecektir. Aynı zamanda suçu ihbar edenler veya tasnif edenler de bu hususi kanundaki hükümleri bir ikaz telakki ederek ona göre hareket edeceklerdir.

Şimdi size bir şey daha arz edeyim : Büyük ve umumi kanun olması itibariyle, vatandaşlardan Ceza kanununun hükümlerini bilmeyenler olabilir. Gerçi kanunu bilmemek mazeret sayılmaz, ama memleketimizin haleti ruhiyesine göre umumi hükümleri bilmeyen vatandaşlar bu hususi kanundaki iftira hükmünü kolayca öğrenebilirler. Bu hükmü buraya koymakla birçok cüretlere, iftiralara mâni oluruz. Binaenaleyh, umumi hükümler dairesinde, savcılar resen iftira takibatı yapmasının bu kanunun sonuna bir fıkra halinde eklenmesini teklif ediyorum.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

BAŞKAN — Ahmet Başibüyük.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlar; Büyük Millet Meclisinden çıkmış olan namûtanahi kanunlar vardır, bunların hiçbirisinde Türk Ceza Kanununun umumi hükümleri icabının tatbik edileceğine dair sarahat yoktur. Bir hafta evvel kabul etmiş olduğumuz vergi kaçakçılığı kanununun müzakeresi sırasında böyle bir madde teklif edilmiş ve reddedilmiştir. Arkadaşlar, böyle hata ve zuhullerin olması daima mümkündür. Âdemitakip kararı veren bir müddeiumumi delil yokluğundan dolayı birçok muhbirler hakkında takibat yapmamaktadır. Kanuna böyle bir hüküm koyacak olursak her delil yokluğundan dolayı bir ademi takip kararı vermek veya âmme davası açmak gibi bir zayıf hâsıl olur.

Bundan başka mahkemelerden sâdir olan beraet kararlarının çoğu delil yokluğuna dayanmaktadır. Keza mahkemelerden bu hallerde çıkacak hükümler sonunda savcılar behemehal iftira davası açmak mevkiine düşebilirler. Binaenaleyh teknik hata mevcuttur, teklif bu sebepten yerinde değildir.

BAŞKAN — Adalet Komisyonu adına Osman Şevki Çiçekdağ, buyurun.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlar, Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesi, bir vatandaş suçsuz olduğu halde bir suç isnadı altında kalırsa veya herhangi bir kimse bu suç isnadı ile hürriyeti selp veya mahkum edilirse, iftira suçunun unsurları kendiliğinden belirlir. Savcı böyle bir iftira suçu hadisesiyle karşılaşırsa resen harekete geçer. Bu, Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesinin teyit ettiği bir hükümdür.

Şimdi, kabul ettiğiniz maddelere göre bir vatandaş, bir kimse; Atatürk'ün hâtirasına hakaret etti veya büstüne taaruz etti diye, herhangi bir vatandaş ihbar edecek olursa, bu ihbarı, cürüm vâkı olmadığı halde, bir kasdı mahsusla, gazezle yapacak olursa, elbette ki bu ihbarı yapan adam iftira suçunu işlemiş olur ve müddeiumumi buna yakın hasıl ettiği, nüfuz ettiği, ıtıla kesbettiği takdirde derhal onun hakkında iftira suçundan dolayı harekete geçer. Fakat arkadaşların dediği gibi olursa, eğer bir vatandaş gayet samimi olarak ıtıla hâsıl ettiği bir suçu ihbar eylediği ve ihbar da şu veya bu delil sebebiyle sabit olmadığı takdirde ne olacaktır? O vakit müddeiumumi ademitakip kararı verecektir ve şu hüküm muvacehesinde, yapılan teklife, göre, senin yaptığın ihbar sabit olmamıştır diyerek yürekte bir samimiyetle yaptığı ihbardan dolayı da olsa, o adam hakkında amme davası açacaktır. Bu suretle biz bu hadiseler, va-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kıalar karşısında samimi vatandaşları ihbar keyfiyetini, ihbar hakkını ihbar salâhiyetini tamamen tahdit ve takyit etmiş oluyoruz ki, bu keyfiyet dahi Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesinin ruhuna aykırıdır. Binaenaleyh ihbar edecek kimselerin fiil ve hareketleri Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesindeki müeyyidelerin teminatı altındadır. Böyle bir fıkraya lüzum yoktur. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Remzi Bucak. *(Reye, reye sesleri)*

M. REMZİ BUCAK (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlarım, biz namuslu insanların müfteri vaziyetine düşmüş olmasını asla görmek istemeyiz. Bizim bütün endişemiz, masum kimselerin hapisane köşelerinde sürünmüş olmasıdır. Bunun acısını ya duymadınız, ya tatmadınız veya işitmediniz! Şimdi Adalet Bakanlığında soruyorum, istirham ediyorum, dosyaları karıştırsınlar, bu memlekette ifıradan kaç kişi mahkum olmuştur söylesinler. Binlerce ve binlerce masum insan aylarca değil, yıllarca hapisane köşelerini beklemiş ve neticede müfteri, elini kolunu sallayarak, masumun karşısında gezip tozmuştur. Bizim bütün korkumuz buradadır. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Devam ediniz.

M. REMZİ BUCAK (Devamla) — Müsaade buyurunuz, istirham ediyorum. Bizim çektiğimiz ıstırapı siz çektiniz mi? Kurşuna dizilen insanlar var diyorum ben size. Asıl mesulleri nerede kaldı? Bu şekildeki tatbikat bizi nerelere götürür? Bunun önlenmesini istirham ediyoruz. Yoksa bizim ısrarımız, namuslu bir vatandaşın müfteri olup olmaması bahsinde değildir. Biraz da bunu düşünelim.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz istiyen yoktur. Bu sebeple kıfayeti müzakere önergelerini okutmaya lüzum kalmadı efendim. Şimdi değıştirgeyi tekrar okutuyoruz :

(Çorum Milletvekili Baha Koldaş ve Hasan Âli Vural'ın önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Maddeye bir fıkra ilavesine dair olan bu önergeyi okuduk. Dikkate alınıp komisyona verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi 3 üncü maddeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR HAKKINDA KANUN

MADDE 5. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarı kanun halini almıştır.

KESİNLEŞEN METİN

Bu uzun görüşmeler sonucu kabul edilen aşağıdaki metin 5816 sayılı Kanun olarak yayımlanıp 31 Temmuz 1951 de yürürlüğe girdi.

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun (*)

No.	Kabul tarihi
5816	25.VII.1951

BİRİNCİ MADDE — Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri ve yahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.

İKİNCİ MADDE — Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet Savcılıklarınca resen takibat yapılır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

28.VII.1951

(*) Resmi Gazete : 31.7.1951 - 7872, Kavanin Dergisi, c : 33, s. 895

BASINDAKİ YANKILARI

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ulusal tarihimizde önemli dönemeç olan bu olgunun kamu oyunundaki yankıları haber ve düşünce olarak verilmiştir. (*)

ATATÜRK HEYKELLERİNE TECAVÜZLER VE SONRASI

14 Mayıs 1950'de Demokrat Partinin ezici bir çoğunlukla seçimi kazanıp iktidarı devralmasından sonra memlekette geniş bir hürriyet havası esmeye başladı. Yılların iktidarı CHP döneminde disiplinli bir şekilde yönetilen halkımızın bir kısmı demokrasiyi yanlış anlamış, isteyenini istediğini yapabileceği gibi bir tutuma girmiştir.

Seçimlerden bir hafta kadar sonra Manisa'da bir bucak müdür vekili, Kaymakam Adayı Muammer Kösebay'a karşı şiddet kullanımı ile başlayan kamu görevlilerine karşı saldırılar birbirini izledi.

Diğer taraftan aşırı fikir akımları da boş durmadı. Aşırı sol ve sağ akımlar, komünizm, şovenlik tarzında milliyetçilik ve dinsel köktenci akımlar da meydana boş zannedip yıllardır gizlice yürüttükleri çalışmalarını su yüzüne çıkardılar. Bu arada Atatürk devrimlerini hazmedememiş, lâiklikle ellerinden menfaatleri alınmış bir grup fanatik de sözle ve fiilen Atatürk'e, eserlerine, heykel ve büstlerine saldırmaya başladılar. Bunlar cemiyetler veya tarikatlar halinde örgütleniyor ve hatta basın yoluyla da propagandalarını yapıyorlardı.

Üniversite gençliği arasında kendilerine taraftar bulabilmek için gizli toplantılar yapıyordu. Ancak gerici akımların bu gayretleri olumlu bir sonuç vermedi ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve bağılı birlik ve cemiyetlerde Atatürkçü gençlik yönetimi devam etti.

Solcular daha temkinli gidiyor pek ortaya çıkmıyorlardı. Ama kökten-dinci akımlar hemen belirlenmişti. O zamana kadar adını bile duymadığımız Nurettin, Nakşibendiler, Kadiriler, Ticaniler şapka ve kisve kanununa aykırı kıyafetleri, sarıkları, sakalları ve çarşafı ile ortaya çıkmışlardı. O kadar ki Halfeti Tarikatının bir kolu olan ve Kuzey Afrika'da ve Sudan'da gelişen ve ülkemizde de Kemal Pıllavoğlu'nu şeyh olarak tanıyan ticaniliğin Ankara civarında, özellikle Çubuk çevresinde o yıllarda onbeşbin kişi kadar müridi bulunuyordu.

Ticaniler Atatürk heykel ve büstlerini put olarak tanımlıyorlar ve dini bir vecd içinde onlara saldırıyorlardı. Olaylar 1951 yılında daha da sıklaşıp basit zabıta vakası olmaktan çıktı.

Kemal Tunal adında bir meczup 22.6.1961 günü Ulaştırma Bakanlığı girişindeki Atatürk büstüne saldırıp, kırmaya teşebbüs etti, başaramadan yakalandı.

(*) Ek bilgi için irtica (Ticanilik) konusuna bkz.

BASINDAKİ YANKILARI

26.6.1952 günü de Sadık Çakırtepe isimli bir diğer meczup da saat 12.45'de Ankara Lozan Meydanındaki Atatürk heykelinin üstüne çıkıp elindeki çekiçle kırmaya teşebbüs etti. O esnada tesadüfen yoldan geçmekte olan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinden Ali Hikmet Bengi olaya hemen müdahale edip mütecavizle boğuşmaya başladı. Çevreden yetişen vatandaşların yardımıyla mütecaviz etkisiz hale getirilip polise teslim edildi. Mücadele esnasında elinden ve bacağından yaralanan arkadaşımız Ali Hikmet Bengi de Numune Hastanesinde tedavi gördü.

Olay üniversite gençliği arasında ve halkta geniş tepki uyandırdı. Sanığın yapılan muayesinde akli dengesi yerinde olduğu, 1940'lı yıllardaki Ticanılık davasında Şeyh Kemal Pilavoğlu'nun muhakemesi esnasında Hâkimler Kuruluna hakaret etmekten 3 ay hapse mahkûm olduğu anlaşıldı.

Olaylar sürüyordu.

— 19 Haziran'da Adana'da Kadiri tarikatından çarşafli 30 kadın tek-kede ayın yaparken yakalandılar.

— 29 Haziran'da Ankara Hacıbayram Camiinde Hüseyin Yarbaş'ın Atatürk'e, inkılaplarına, rejime ve hükümete hakaret eden bir beyanname okuduğu, dinleyenlerin kendisini dövdükleri ve ağzı burnu kan içinde iken siyasi polis tarafından halkın elinden alınıp hakkında kanuni işlem yapıldı.

— 9 Temmuz 1951 günü Ankara'nın Kalecik İlçesinde gene 8 kişi dini siyasete alet eden propaganda yaptıkları için tevkif edildiler.

— 10 Temmuz 1951'de de Lalahan'daki Atatürk büstüne tecavüze teşebbüs edildi.

— 24 Temmuz 1951'de Çubuk'da 21 Ticiani tevkif edildi.

Olaylar böylece sürüp gidiyordu. Bu tarikatlar ve köktendinciler artık işi azıtmışlar ve çığırından çıkarmışlardı.

Bu olaylar üzerine, Hükümet, Atatürk Kanununu TBMM'ne sevketti. Bu kanunla Atatürk'ün hatırasına hakaret edenlere 1-3 yıl arasında hapis cezası getirildi.

Ankara'daki Lozan Meydanındaki olaydan sonra Cumhurbaşkanı Celâl Bayar adına Genel Sekreter Nurullah Tolon, arkadaşımız Ali Hikmet Bengi'yi Çankaya Cumhurbaşkanlığı köşküne davet ederek (gösterdiği dikkat ve hassasiyetten dolayı Sayın Cumhurbaşkanımızın duyduğu memnuniyet ve tebrikleri) bildirmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Olayları dikkatle izleyen Üniversite gençliğinin en büyük kuruluşu Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) da Atatürk büst ve heykellerine yapılan tecavüzleri, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı tutum ve davranışları protesto için 30 Haziran 1951 günü saat 17.30'da Lozan Meydanında başlayan ve Ulus Meydanında sona eren bir miting tertipledi. Bu mitingin yapılacağı haberi Atatürkçü, Devrimci ve laik kitlelerde büyük bir memnuniyet uyandırdı ve her taraftan destek geldi. Mitinge ilgi çok oldu. 20 bin kişinin üstünde katılım oldu. (Ankara'nın o tarihdeki nüfusu 180 000 dir.)

Mitingi TMTF Üyesi Aydın Gençosman kısa bir konuşmayla açtı daha sonra Jandarma bandosu eşliğinde hep birlikte İstiklâl Marşı söylendi.

İlk konuşmacı, İstanbul'dan bu miting için özel olarak gelen TMTF Genel Başkanı Orhan Arıman (İrtica pusudadır, ancak ezilecektir. Zira Türk gençliği ayaktadır.) diyerek, dikkatleri irticai olaylar üzerine çekti. Sözlerini "21 milyon kalpte 21 milyon büst vardır. Atanın heykelleri put değil, sevgilerimizin tunçlaşan nişanesidir." diyerek bitiren konuşmasından sonra Ankara Belediye Başkanı Atıf Benderlioğlu, Türk Tarih Kurumu adına Genel Başkan Naşit Hakkı Uluğ, Otel Lokanta İşçileri Sendikası adına Başkan İsmail Aras, Türk Kadınlar Birliği adına Genel Başkan Öğretmen Mualla Anıl, Ankara Şoförler Derneği adına Başkan Zeki Çifin konuşmaları izledi. Yoğun alkışlar arasında kürsüye gelen Ali Hikmet Bengi, Türk gencinin Atasına olan saygı ve bağlılığını belirtti. Tıp Talebe Cemiyeti Başkanı Uğur Soyer, gür sesi ile Nöbetçi Millet şiirini okuduktan sonra, kabile, çeşitli pankartlarla ve gençlik marşları söyleyerek Lozan meydanından Ulus'a yürüdü. Gericileri korkutan mahşeri büyük kalabalık Ulus'a geldiğinde Kız Teknik Cemiyeti Başkanı Mürüvvet Bilen söz alarak :

"Devrimlerin yanında devrim yapacağız

Sana inanmayana biz mezar kazacağız

Gençlik bir ordu, Atamız önde sancak

Sana hücum edenin yeri mezardır ancak."

dedi.

Bu arada aralarında Demokrat Parti adına Osman Şevki Çiçekdağ'ın bulunduğu çeşitli konuşmacılar söz aldı. Hep bir ağızdan gür sesle okunan, Gençlik Andı ile miting sona erdi.

BASINDAKİ YANKILARI

Bu olaylar üzerine Türkiye Millî Talebe Federasyonu, 8 Nisan 1952'de İstanbul'da yapılan 8. Olağan Kongresinde (İrtica ve Komünizmle Mücadele) Komisyonu kuruldu (1)

Lozan meydanında kırılan abidenin onarımı, üniversite öğrencilerince TMTF tarafından yaptırıldı.

Erdoğan ALIVEREN

KİRŞEHİR'DE KIRILAN ATATÜRK HEYKELİ (*)

Kırşehir'de Atatürk'ün heykeline karşı yapılan tecavüz hâdisesi karşısında her Türk'ün candan vurulduğu şüphesizdir; sanki o darbeler, o büyük insanın ebediliğini temsil eden heykelin yüzüne değil de bizim kalbimize saplanmıştı; o kadar içimiz kan ağlamaktadır.

Kırşehir'in feragatli, vatansever ve faziletli hemşerilerini, her türlü şüphenin en ufak neminden tenzih ederiz. Onların hepsi, Atatürk inkılâplarında daima en ön safta vazife almış vatandaşların arasındadır. Evvelki gün Kırşehir'e gittik ve bir defa daha yakından şahit olduk : Kırılan heykelin yerine konmak üzere Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar tarafından hediye edilen bronz heykelin açılış töreninde bütün Kırşehir halkı hem Atatürk'e karşı reva görülen bu tecavüzden, hem de böyle bir suçun kendi şehirlerinde işlenmiş olmasından dolayı iki katı bir ıstırap içinde idi. Hiç şüphesiz Kırşehirli, en kısa bir zaman içinde Türk milletinin gözbebeğine tevcih edilen bu mel'un hançeri kullanamı arayıp bulacaklar ve derhal meydana çıkaracaklardır. Çünkü Kırşehir'in bünyesi, vücuda batan bir diken derhal atacak kadar kuvvetli ve sıhhatlidir.

Bu cihete bilhassa işaret ettikten sonra, bir nokta üzerinde duralım; araştırılacak taraf şudur :

Bu melun suikastçı Atatürk'ün heykeline ne maksatla tecavüz etti?.. Bu acaba, ne yaptığını bilmez bir mecnun veyahut bir sarhoş mudur?.. Bir hâdise çıkarıp ortalığı karıştırmak isteyen bir komünist midir?.. Atatürk inkılâplarına karşı kin besleyen kara kafalı bir mürteci midir?.. Veyahut, bir zümreyi diğer bir zümre aleyhine tahrik etmek isteyen ve böylece aklı sıra bir siyasi manevra çevirmeğe kalkan bir beyinsiz midir?..

(1) Bu komisyonun raporu TMTF'nin organı "İnkılâp Gençliği" Dergisinin 1 inci sayısında yayımlanmıştır.

(*) Zafer Gazetesi : 3 Mart 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şüphesiz tahkikatın seyri bunu meydana çıkaracaktır?.. Bu eğer mecnunsa da, komünistse de, mürtecise de; tahrikçiyse de, tek başına mı hareket etmiştir? Yoksa arkasında onu destekleyenler, kışkırtanlar var mıdır?.. Bunları tahkikatın neticesinde öğrenmiş olacağız. Ancak bizim hayret ettiğimiz şey şudur : Kırşehir gibi bir yerde Atatürk heykeline karşı yapılan tecavüzün mesulü veyahut mesulleri hâlâ neden meydana çıkarılmaz? Bunu anlamağa imkân yoktur. Evvelâ, şu muhakkak ki, heykelin muhafazası için hiç bir tedbir alınmamıştır. Halbuki, bu yalnız bir heykel değil, Türk inkılâplarının ve Türkiye bütünlüğünün bir timsalidir. Buna karşı çok müteyakkız ve çok titiz olmak lâzımdı : Bu yapılmamıştır; ve şehrin göbeğinde etrafı dükkânlarla çevrili olan bir yerde heykel tecavüze uğramıştır.

Bundan başka tecavüz hâdisesi vuku bulduktan sonra tahkikata gereken ehemmiyet verilmemiştir. Birtakım ipuçları böylece kaçırılmıştır. Heykelin kırılan parçalarının sonradan çimento ile yapıştırılmağa kalkılması çok büyük bir dikkatsizliktir. Böylelikle polis tahkikatı oldukça güç bir hale gelmiştir. Sanık olarak yakalanan Millet Partili bir şahıs hakkında tahkikat yapılırken, gereken bütün zabıtlar tutulmamıştır.

Şurasını derhal söyleyelim ki, bizim bu sözlerle hiçbir şahsı itham etmek aklımızdan geçmez; hele her hangi bir suça muhakkak bir suçlu bulmağı asla düşünemeyiz. Meşhur hukuk prensibi daima aklımızda : Bir suçta bir masumu cezalandırmaktansa, suçun meçhul bir fail üzerinde kalması çok daha iyidir. Çünkü suçun faili bulunamazsa, ortada yalnız bir suç kalır. Halbuki masum cezalandırılırsa, suç iki defa tekrar edilmiş olur.

Söylemek istediğimiz şey, tahkikata gereken ehemmiyetin verilmemiş olması, veyahut bunda acemilik veya ihmal gösterilmesidir. Alâkalıların, başta Vali, Emniyet Müdürü olduğu halde bu noktayı ehemmiyetle göz önüne almaları, ve hiç olmazsa bundan sonra büyük bir titizlik göstermelerini, beklemek hakkımızdır.

Atatürk inkılâplarını bu millete bırakmıştır. Onu canla başla ve azımla müdafaa etmek en birinci vazifemizdir. Atatürk'e hiç bir kimse ne dile, ne elle saldıramıyacaktır. Heykelinin dahi burnunu kırmak isteyenler çıkacak olursa, onların sade burnunu değil, belini kırmak bizim için bir vatan borcudur.

Bu memlekette irtica cadısı hiç bir zaman hortlamıyacaktır; bu memlekette komünist cellâdı iş göremeyecektir; bu memlekette, hiç kimse siyasi bir tahrik için, Atatürk mefhumuna ne el ve ne de dil uzatamayacak-

BASINDAKİ YANKILARI

tır. Türk milleti böylece Atatürk birliği etrafında daima daha iyiye doğru yol alacaktır.

Üniversiteli gençlerin bu mevzuda gösterdikleri büyük hassasiyeti candan takdir ederiz. Bu hassasiyet Türk inkılâpları için en kuvvetli bir teminattır.

Önümüzdeki pazartesi, günü, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinden mürekkep bir grup, Kırşehir'e gidip orada bir miting yapacaklar ve Atatürk heykelinin etrafında sabaha kadar meşalelerle nöbet bekliyeceklerdir. Atatürk heykelini aydınlatan bu ışıklar, bizzat Atatürk'ten nur alanların ışığıdır.

Bugünümüzün ve yarınımızın koruyucusu olan bu gençlikle iftihar ediyoruz. Çünkü Atatürk mefhumu bu gençlerin asıl imanında temessül etmiştir ve nesilden nesle intikal edip yaşamaktadır.

Mümtaz Faik FENİK

ATATÜRK DÜŞMANLARI (*)

Atatürk düşmanları ile inkılâp düşmanları aynı kimselerdir. Bana öyle gelirdi ki, çeyrek yüz yıllık bir inkılâp devrinden sonra artık Atatürk düşmanlığı kalmamıştır. Yanıldığımı kısa zamanda anladım. Bu yanıltma, beş on kendini bilmez, bir kaç meczubun zırvaları bakımından değildir. Zira böyle münferit acaiplikler, fikirlerin serbest izhar edilebildiği her yerde ve her devirde görülmüştür.

Benim yanıltma dediğim hal, saf insanların yanlış anlamaları, cehalet yüzünden inkılâp aleyhtarı görünmeleri de değildir.

Atatürk ve inkılâp düşmanlığı veya sadece Atatürk'e ve inkılâba karşı kayıtsızlık, adam sendecilik, politikada ileri gitmiş insanlardan geldiği için, yanıltmış olduğumu söylüyorum. Her şeyin olabileceğini beklerdim. Meselâ kin ve ihtiras ile Başkan İnönü'ye saldıranlar, günlük gıdalarını ona tecavüzden çıkaranlar bende hayret uyandırmamaktadır. Çünkü İnönü sağdır, memleket hizmetindeki vazifeleri bitmemiştir. Bir takımları, böyle büyük bir rakibi bilgi ile, tecrübe ve zekâ üstünlüğü ile yenemeyeceklerini, yani acizlerini bildikleri için ona karşı gayri meşru bir mücadele açmışlardır.

(*) *Ulus Gazetesi* : 5 Mart 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Fakat Atatürk ebediyete intikal etmiştir. Hiç bir politikacının yolunu tıkaması bahis konusu değildir. Bundan dolayı küçük ihtirasların ona karşı ayaklanmaması icabederdi.

Halbuki bazı politikacılar Atatürk'ün şahsiyeti ve eserleri ile uğraşmayı veya uğraşanlara müsamaha göstermeyi günlük menfaatlerine elverişli saymışlardır. Bir yandan da politika esnafı, saf vatandaşların kudsi duygularını tahrik etmiye koyulmuşlardır. Bu maksatla dergiler çıkarılmaktadır. Dini siyasete âlet etmek yasak olduğu halde, bir kısım politika esnafı alabildiğine bu işi yapmaktadır. Kürsülerde siyasi partileri kötüliyen vaazlar verilmektedir.

Bütün bu suç mahiyetindeki hareketler karşısında yetkili idare mercileri derin bir sükût içindedirler. Meşru siyasi partilerin ileri gelenlerine ve yazarlarına karşı sudan bahanelerle takibat yaptırmak için savcılar harekete getiren Adalet Bakanı, nedense bu türlü hareketler karşısında dut yutmuş bülbül gibidir.

Bundan da fena olan şudur : İcraat ile vatandaşların sevgisini kazanmak varken, 27 yıllık maziyi kötülemekte muvaffakiyet arıyan politikacılar vardır.

27 yıllık maziyi yerin dibine batırmak ne demektir? Bu mazinin 15 yılında Atatürk sağ idi ve başta idi. Atatürk şef olarak memleketin mukadderatını idare ettiği devrin fenalıklar devri olduğunu Devletin en yetkili şahısları her ağızlarını açtıkça iddia ederse, onlardan bu misali gören daha az mesuliyetli kimseler neler yapmazlar. Atatürk devrinde politikaya atılmış, o devirde mevkiler işgal etmiş kimseler kendilerinin de büyük bir kısmına iştirak eyledikleri 27 yıllık maziyi kötülerlerse, baştan beri Atatürk ve inkılâp düşmanı olup da bir köşeye sinmiş olanlar, birikmiş intikamları da almaya kalkmazlar mı?

Atatürk'ün adına ve eserine karşı devam eden çirkin hücumlar, Kırşehir'de büstüne karşı girişilen menfur tecavüz çok hüznün vericidir. Fakat buna mukabil, bütün memlekette bu gibi hareketlere karşı münevver gençlerin gösterdiği tepki gönül ferahlatmaktadır. Ankara ve İstanbul üniversiteleri öğrencilerinin Kırşehir'de bugün yapacakları mitingi çok yerinde bulmakta ve candan alkışlamakta her inkılâpçı muhakkak ki beraberdir.

Atatürk'ün eserlerine gâfletleri dolayısıyla fenalık edenlere, Kırşehir'deki hâdise bir ders olursa seviniriz. İrticaa prim vererek politika muvaffakiyeti kazanmak hevesinde olanlar gençliğin sesine kulak vermeli-dirler. Bu memleketin istikbaline yetişmiş ve yetişmekte olan Atatürk ne-

BASINDAKİ YANKILARI

sillere hükmedecektir. Açık göz politikacıların bunu da hesaba katmalarını tavsiye etmek yersiz olmayacaktır.

Nihat ERİM

İNKILÂPLAR NASIL KORUNUR? (*)

İstanbul'daki gençlerin irticaa karşı gösterdikleri büyük hassasiyeti takdir ile karşılamamak elde değildir; fakat bundan daha çok takdir edilecek hâdise, kendilerine kanunun ve asayişin herşeyden evvel geldiği hatırlatıldığı, aksi hareketin anarşi demek olduğu söylendiği zaman, büyük bir anlayış göstermeleri ve bu hususta hukuki devlet nizamına tam müzahir olmalarıdır.

Hep biliyoruz ki, Atatürk Cumhuriyeti, Türk gençliğine emanet etmiştir. Bu sözün manası çok geniş ve çok şümullüdür. Mademki Cumhuriyet fazilet demektir; fazilet içinde zor kullanarak, mevcut kanunları çiğneyerek ve hattâ tahrikçiliğe kadar giderek bir fikri başkasına cebren ve kerhen kabul ettirmeğe çalışmak, ortalığı heyecana vermek gibi bir usulün mevcut olmaması lâzımdır. O halde Atatürk'ün emaneti üzerinde daima hürriyetleri hâkim kılmak, kanun yollarından yürüyerek büyük bir titizlik göstermeğe mecburuz, memnurlukla ifade edelim ki, Türk gençliği bu hakikati bilmektedir. Heyecanla, nizamın hudutlarını çizerek kadar büyük bir sağ duyuya sahiptir. Biz hiç şüphe etmiyoruz ki İstanbul'daki o gece nümayişini yapan 4-5 yüz kişilik kütle içinde çok büyük bir ekseriyet âni şekilde hislerine kapılarak hareket etmişler ve sonra kanun yolunu düşünüp de asayişini korumak lâzımgeldiğini hatırlayınca sükûnetle dağılmışlardır.

Evet, Atatürk İnkılâpları, Türk gençliğine mevdudur. Gençlik bunu koruyacaktır; fakat bu demek değildir ki, ortada bütün milletin itimadiyle meydana gelmiş bir mesul ve her türlü kuvveti haiz bir hükûmet mevcut iken, bazı gayri mesuller, kanundan değil, sırf kütlelerden aldıkları cesaretle istediklerini yapacaklar, şu veyahut bu kimseyi hırpalayacaklar ona veyahut buna hakaret edecekler, veyahut bir binayı tahrip edeceklerdir; hayır! Hayır, inkılâpları, başı bozuk kuvvetlerle değil, belki kanunla, disiplinle koruyacağız.

Anayasanın dördüncü maddesi sarıhtır; "Türk milletini ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder ve millet adına hâkimiyet hakkını yal-

(*) Zafer Gazetesi : 25 Mart 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nız o kullanır" Mademki yine Anayasanın 7 inci maddesi gereğince "Büyük Millet Meclisi, yürütme yetkisini kendi seçtiği Cumhurbaşkanı ve onun tayin edeceği Bakanlar Kurulu eliyle kullanacaktır" O halde hükümetin işlerine Meclis dışında kimsenin müdahale etmeğe hakkı yoktur.

Milletin Atatürk inkılâplarını, Cumhuriyeti koruması demek, bunları korumak kudretini haiz insanları Büyük Millet Meclisine seçmesi demektir; çünkü icra kuvvetini haiz olan Hükümet bu Meclis içinde kurulacaktır.

Her isteyen zümre şu veya bu mesele hakkında karar veremez; kararını tatbik edemez, hele başlı başına asla adalet icra edemez. Türk gençliğine emanet edilen inkılâpları korumak demek, Türk gençliğinin bu inkılâpları ve hele hürriyet rejimini hazmetmiş surette yetişmiş olması ve kendisine devlet işlerinde vazife terettüp ettiği zaman, bunu kanunlar dairesinde tereddütsüz ifa edebilecek bir bilgiye ve yetkiye sahip bulunması demektir. O halde yapılacak ilk iş, üniversiteli gençlerin hele bu imtihan aralığı dersleriyle meşgul olmaları ve kendilerini kuvvetli bir şekilde yetiştirmeğe çalışmalarıdır.

Bir çok kimselerin bu sözlerimizi büyük bir anlayışla karşılayacaklarından asla şüphe etmiyoruz, çünkü onların da bir nesil olarak, bizden idareyi devir alacakları zamanda kendilerine hürriyetler nizamıyla geçen ve dürüst bir devreyi teslim etmemiz lâzım geldiğine inandıklarını, ve bizden bunu beklediklerini biliyoruz.

Şimdiden temizlenmiş bir saha, gelecek nesiller için de bir ferahlık ve bir huzur kaynağı olacaktır. Eğer biz, her hangi bir yazımızdan dolayı, matbaamızda, üçyüz, beşyüz kişilik bir kütlenin taarruzuna uğrıyacağımızı düşünürsek, o zaman nasıl tam bir huzur ve hürriyet içinde fikirlerimizi açıkça yazabiliriz? Nasıl ortaya attığımız fikirler düşüncelerimizin tam bir tercümanı olabilir?..

Eğer herhangi bir muharriri veyahut herhangi bir kimse, bu şekilde bir hayat muhafazası endişesine düşecek olursa, ve biraz da kendisinde zayıflık hissederse, o zaman hakikatlere hizmet etmekten daha ziyade birtakım kütlelere ve gayri mesul kuvvetlere tabasbus etmek, onların huyunca ve suyunca gitmek mecburiyetinde kalır. Bu takdirde senelerden beri mücadelesini yaptığımız, uğrunda milletçe bir çok fedakârlıklara katlandığımız demokrasi fikri, demokrasi ideali ne olur?.. Vicdan hürriyeti, fikir hürriyeti, yazı hürriyeti, söz hürriyeti hulâsa bütün hürriyetler korkunç bir endişe kâbusu ile kefenlenerek ölmez mi?..

BASINDAKİ YANKILARI

İnkılâpları korumak demek evvelâ böyle bir korkuyu ortadan kaldırmak demektir. Biz eminiz ki, inkılâplara ve hürriyetlere sadık bütün Türk gençliği bu hususta bizimle beraberdir.

Mümtaz Faik FENİK

ATAYI KORUMAK (*)

Atatürk'ümüzün hâtırasını tecavüzlerden korumak maksadı ile hükümeti bir kanun projesi hazırlamaya zorlayan sebepler elbette iyi niyet esasına dayanmaktadır. Bundan şüphelenmeye hakkımız yok. Fakat böyle bir kanunu lüzumsuz sayanların iyi niyetine de dudak bükülmemelidir. Atatürk, Cemiyetimizde eserleri ile yaşıyan bir yaratıcıdır. Yedisinden yetmişine kadar Cumhuriyetçi ve inkılâpçı gençlik bunu böyle bildiği için biz ayrıca bir Atatürk kanununa yer olmadığını iddia ediyoruz, hattâ daha ileri giderek böyle bir kanunun rejim bakımından bir gerileme işareti yerine geçeceğini söylüyoruz.

Tek dereceli ve serbest seçimlerle yeni bir merhaleye ulaşan memleketimizde bazı hadiselerle karşılaşmamız tabii idi. Bunları hepimiz az çok yadırgayacaktık. Uzun zaman siyasi bir disiplin havası içinde vakit geçirmeğe alışmış insanların birden dili çözülünce ileri geri konuşmalar duyulacaktı. Bu arada hükümet hesabına dikkat edilmesi gereken nokta inkılâb aleyhdarı cereyanlara yüz vermemek, yobazların cesaretini artırmamaktı. Biz Türkiyede bundan böyle irticam öteki şark memleketlerinde görüldüğü gibi ciddi bir tehlike doğurabileceğine inananlardan değiliz. Komünist ajanlarının usta ellerile gıdıklanan yobazlar bizde olsa olsa bazı tatsız engelleme hareketlerine sebep olabilirler, iç rahatımızı bir dereceye kadar bozabilirler. Cemiyetimizi daima ileriye doğru yürütmesini beklediğimiz inkılâbımızın hiç bir şekilde aksadığını görmek istemediğimiz için inkılâb prensiplerini korumak bahsinde müsamahaya kapılmaması taraflısıyız.

Uzun bir uykudan uyanan yobazların son bir kaç yıldanberi bir hayli kıpırdandıklarına şahid oluyoruz. Eski ve yeni iktidarın seçmenleri gücendirmemek kaygusu ile bu kıpırdanmalara göz yumduğunu da kabul etmeliyiz. Bir takım ahlâk düşkünü din simsarları, çıkardıkları dergilerle halkı inkılâb aleyhine kışkırtmaya çalışmışlar, bu arada bazı cahilleri kandırmışlardır. Son üç yüz yıllık tarihin kaydettiği en büyük Türk Kahramanı Atatürk'e yapılan saldırgan yayınların sebebi, o büyük adamın

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 14 Nisan 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

arkasında inkılâbı zedelemektir. Atatürk heykellerine kazma vuranların, büstlerini devirenlerin maksadı da başka bir şey değildir.

Hususî bir kanunla bu gibi hareketlerin önlenebileceğini sanmak, hastalığın kaynağını ihmal edip onun görünürdeki ârâzı ile mücadeleye çalışmaktan farksızdır. Adam neden heykeli kırıyor, büstü taşıyor? Çünkü dört karı istiyor, imam nikâhı istiyor, Arab yazısı istiyor, sarıkla gezmek istiyor, 150 yıldır benimsemeye çalıştığımız medeniyeti bırakmak, çöle kaçmak istiyor. Atatürk'ün aleyhine yazarken bunları dilinin altında saklamıyor ki! Tersine asıl maksadı bunları söylemek. Tepiniyor, yırtınıyor ve hasret çektiği gerilik nizamına onu kavuşmaktan alıkoyan devlet kuvvetine el kaldıramadığı için inkılâplarımızın sembolü Atatürk'e saldırmak, hıncını ondan almak istiyor.

Remzi Oğuz Arık'a hak veriyoruz. Bu hareketler de açıkça gösteriyor ki, İstiklâl Mücadelesinin eşsiz kahramanı, yeni Türkiye'nin kurucusu Büyük Atatürk tarihe göçmüş olmaktan henüz uzaktır. O, yukarıda da dediğimiz gibi eserleriyle aramızda, bizimle beraber, yaşamakta, geriliğe karşı savaşmaktadır. Onun hatırasını koruyucu hususî bir kanun çıkarmak bizce Atatürk'ü savaş dışında bırakmakla bir olacaktır.

Bütün hayatınca "istisna" dan ve gizlilikten nefret eden, hususî hayatını bile halkın gözü önünde yaşıyan Atatürk'ün pırlanta gibi tertemiz bir şahsiyeti vardır. Çirkin imalar, kirli iftiralarla o şahsiyeti lekelemek isteyenler, millet ve tarih huzurunda ancak kendi iğrenç varlıklarını teşhir edecekler ve gelecek nesiller bunları birer ictimâî müstehase olarak ibretle, biraz da hayretle seyredecektir.

Atatürk'ün korumak için ayrıca bir kanuna ihtiyaç yoktur ve olamaz. Milletimizi Batı medeniyetinin ön safındaki milletler hizasına ulaştırmayı amaç bilen o kahramana karşı vazifemiz, yurdda gerçek hürriyet prensiplerinin, adalet ve eşitlik kaidelerinin temelini kuvvetlendirmeğe çalışmaktır. Demokrasi metodlarında onun yüzünden fedakârlığa kalkarsak, en çok onun ruhunu incitmiş oluruz.

Nadir NADİ

ATATÜRK MÜ, ESERLERİ Mİ? (*)

Atatürk'ün heykellerine karşı girişilen çirkin tecavüz hareketlerini önlemek için, hükümet bir kanun tasarısı hazırlamıştır.

(*) *Ulus Gazetesi* : 22 Nisan 1951

BASINDAKİ YANKILARI

Bu tasarı münasebetiyle basında ve Mecliste çeşitli fikirler öne sürülmektedir. Bazıları ceza müeyyidelerine şiddetle ihtiyaç duymaktadırlar. Diğerleri, doğrudan doğruya Atatürk'ün şahsına ve eserine karşı cephe alarak, kanun tasarısının reddini istemektedirler. Bir kısım aydınlarımız da, meseleyi satıhtan süzmekle işin içinden çıkalamıyacağını, derdin asıl sebepleri üzerine durulması gerektiğini söylemektedirler.

Son aylarda Atatürk'ün büst ve heykellerine karşı 12 tecavüz vakası haber verilmiştir. Hâdisе dikkati çekecek mahiyettedir. Atatürk 1938'de ölmüştür. O zamandan beri böyle bir tecavüz vakası görülmemiştir. 1945'e kadar ve 1945-1950 arası hiçbir fert Atatürk'ün heykeline ve adına karşı bir saygısızlıkta bulunmamıştır.

Atatürk hayatta iken, zaaf ve kuvvetleriyle bir insandı. Öldükten sonra yalnız bir semboldür. O'nun, Türkiye'ye getirdiği, tatbik eylediği prensiplere inananlar için bu sembol, memleketimizin medenî millet olarak yükselip ilerleyişinin temelidir. Bizim neslimiz ve bizi takibeden nesiller bu prensiplerin himayesinde yetişmiş ve bu prensiplere bağlanmıştır.

Siyasî ve sosyal kanaatler, vicdanî akideler sübjektiftir. Ferde göre, zamana ve mekâna göre değer kazanır veya kaybederler. Bununla beraber öyle prensipler vardır ki insan oğlu bunlara, insan olmak haysiyetini muhafaza ettiği müddetçe, bağlı kalır. Tabîî hukuk prensipleri böyledir. Her yerde ve her devride bu prensipler insanlığa şeref vermişlerdir. Meselâ adalet mefhumunu benimsemeyen bir fert veya cemiyet, medenî insanlık ailesinde yer alamaz.

İnkılâpların tamamını halkın ekseriyeti kavramış, benimsemiş ve hazmetmiş midir?

Bu suale müspet cevap verilebileceği gün sual olarak sorulmasına ihtiyaç duyulmayacaktır. Madem ki bugün bu sualı sormak zorunda kalıyoruz ve madem ki hattâ bir kanunla, Atatürk'ün heykellerine tecavüzü ayrıca cezaya çaptırılmaya kalkılıyor, dâva henüz halledilmiş sayılamaz.

Demokrasi ile, fikir ve vicdan hürriyeti ile, bu türlü kayıtların uzlaşmayacağını söyleyenler de haklıdırlar. Fakat onlara şu hususu hatırlatmak lâzımdır : Devletin ve cemiyetin varlığını korumak için hürriyetlere sınır çizilebilir. Öyle olmasaydı, komünist propagandası yapmak, komünist partisi kurmak, halifecilik, saltanat taraftarlığı, dinî siyasete âlet etmek gibi fiiller, ceza tehdidi altına alınmazdı.

Hemen şunu ilâve etmeliyiz. Bu türlü tehditler hayati bir zaruret olmadıkça konulmamalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bugün Atatürk'e ve o yoldan O'nun eserlerine düşmanlık gösterenlerle, doğrudan doğruya bu eserleri feda ederek politika başarısı kazanmak isteyenler, hayatî bir tehlike teşkil etmekte midirler?

Türkiye'de gerek irtica, gerek Atatürk ve inkılâp düşmanlığı, C.H.P. ile D.P. bu konuda samimiyetle işbirliği yaptıkları takdirde tehlike teşkil etmeyecektir. Zira bütün tarihimiz boyunca, gerilik kuvvetleri iktidardan yüz buldukları, açık veya el altından teşvik gördükleri zaman baş kaldırmışlardır. Bunun için, söz ve fiil olarak, inkılâp düşmanlarına göz kırpmamalıdır. Memleketi idare edenler -iktidar olsun, muhalefet olsun- asgarî bir idealizim gösterdikleri takdirde, mesele kalmıyacaktır. Aydın zümre içinden tek tük vicdan sömürücüleri çıksa bile, fazla tesir yapamıyacaklardır.

Dâvayı bu noktadan ele almak lâzımdır. Yoksa Atatürk heykellerine el kaldıranları cezaya çarptırıp, inkılâbın kendisini ve meyvelerini tahribe göz yumarsak, yalnız kendimizi aldatmış oluruz.

İşte biz dâvayı böyle anlamaktayız. Çıkacak kanunun şimdiki şekliyle, hukuk prensipleri bakımından tahliline bu sebepten lüzum görmüyoruz. Derdi esasından tedaviye çalışmayı teklif ediyoruz.

Nihat ERİM

ATATÜRK TASARISI MÜNASEBETİLE (*)

Son günlerde matbuatı ve âmme efkârını bir hayli ilgilendiren mevzulardan biri, şüphesiz ki Atatürk'ün aziz hatırasına karşı işlenecek tahkir fiillerinin cezalandırılmasını derpiş eden tasarının Adalet Komisyonu tarafından kabul edilmesidir. Gerek matbuatta ve gerek Adalet Komisyonunda bu mevzuda cereyan eden münakaşalar bizim memleketimiz bakımından yeni iseler de, yabancı doktrinlerde etraflı tartışmalara sebebiyet vermemiş değillerdir.

Biz -bilhassa son bir kaç ay zarfında Atatürk'e karşı işlenen muhtelif tahkir fiilleri dolayısıyla- bu tasarının kanunlaşmasını arzu edenlerdeniz. Maahaza, meseleyi daha geniş bir zaviyeden mütalea etmeğe ve bilcümle ölümlerin hatırasına karşı işlenecek hakaret ve sövme cürümlerinin cezalandırılması bakımından esaslı bir sistem kurmağa lüzum olduğunu da ötedenberi müdafaa etmiş bulunmaktayız (1). Bu husustaki fikrimizi ser-

(*) *Cumhuriyet Gazetesi* : 1 Mayıs 1951-9608

(1) *Sahir Erman Hakaret ve Sövmeye*

BASINDAKİ YANKILARI

detmeden önce, ölülerin hatırasına karşı işlenen hakaret ve sövme cürümlerinin cezalandırılması mevzuunda, şimdiye kadar ileri sürülmüş olan muhtelif noktai nazarları gözden geçirmek faydalı olacaktır.

Bir telâkkiye göre, ölülere karşı hakaret ve sövme suç teşkil etmemelidir. Filhakika suç bir hakkın ihlâli demektir; bu itibarla her suç muayyen bir şahsın bir hakkını ihlâl ve binnetice bu hakkın hâmilî olan bir kimsenin mevcudiyetini tazammun eder. Halbuki mağdurun ölmüş bulunması halinde ortada bir hak sahibi yoktur; Ölüler suç faili olamayacakları gibi, suça hedef de olamazlar; binaberin ölülere karşı hakaret ve sövme suç teşkil etmez.

Bu noktai nazara taraftar olanların ileri sürdükleri ikinci mülâhaza ise, tarihî hakikatlerin meydana çıkarılması lüzumundan ibarettir. Bu fikirde olan müelliflere göre, müteveffânın şeref ve haysiyetinin korunması hususunda ölünün altesinin veya ölüyü sevenlerin hakkı olduğu inkâr edilemezse de, çok daha büyük bir topluluğun, yani bütün cemiyetin tarihî hakikatlerin serbestçe ve her hangi bir korkudan azade olarak açıklanmasında menfaati olduğu da şüphesizdir. Kaldı ki, ölüm bir çok kin ve husumetleri dindirir; vefatlarından sonra haklarında kötü şeyler söylenip yazılan kimseler, ekseriya, umumî hayata karışmış olan şahıslardır : Bunların aleyhinde söylenebileceği gibi, lehinde bulunanlar da olacaktır. Leh ve aleyhteki iddiaları tartıp son ve kat'i hükmünü ancak tarih verecektir. Şayet biz aleyhteki fikirleri ceza tahdidi altına koyarsak, tarihin istiklâlî ve tarihî öğretmekten umulan fayda nerede kalır? Yaşıyanların hususî hayatlarına hürmet edilmek fakat artık mevcut olmıyanların bütün fiillerini müteakib neslin adaletine terkedelim.

Buna mukabil, ölülerin hatırasına karşı vâki hakaret ve sövmenin suç sayılmak icab ettiği de kuvvetle müdafaa olunmaktadır. Bu telâkkiye göre, ölülerin hatırasına karşı vaki hakaret ve sövmenin suç sayılması, tarihçinin istiklâlîni hiç bir suretle selbedemez. Şüphesiz ki, tarihçi, tetkik edeceği şahsiyetlerin umumî ve hattâ hususî hayatlarını inceliyecektir. Cemiyet içinde bir mevki sahibi olan kimse, kendisini vatandaşlarının ve gelecek neslin murakabesine terketmiş olur. Bu itibarla, tarihçi hiç bir korkuya kapılmadan tarihî hakikatleri serbestçe açıklayacaktır.

Bununla beraber, bütün bu hususlar hakikaten tarihî bir kıymet taşıyan yazı ve sözler hakkında variddir. Binaenaleyh, geçmiş olan zaman, tetkik edilen şahsiyetlerin tarihî bakımından haiz oldukları ehemmiyete ve bilhasa kasta bakmak iktiza eder. Fail, tarihî bir vak'ayı anlatmak

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bahanesile, ölü bir şahsın hâtırasına karşı şahsî kin ve husumetini teskin etmek onun şerefini lekelemek ve -tasarı dolayısıyla ilâve edelim- eserlerini yıkmak maksadını gütmüşse, artık ilmi bir hüviyet taşıyan bir "tarih" karşısında bulunmamaktayız : Tarihi vakıları meydana çıkarma hürriyeti, ölüleri istenildiği gibi tahkir etmek hürriyeti demek değildir; bir müellifin dediği gibi, "kindar bir ihtirasla hareket eden kimsenin, tarihçiye koruyan âdil imtiyazdan istifadeye hakkı yoktur". Zaten tarih hürriyetinin tanınmasını istilzam eden mülâhazalar, matbuat hürriyetinin kabulüne âmil olan düşüncelerden farklı değildir. Nasıl ki matbuat hürriyeti hakaret ve sövme fiillerinin suç sayılmasına engel olamıyorsa, tarih hürriyeti de ölmüş bir şahsın hâtırasını geliş güzel lekelemek salâhiyetini müverrihe veremez ve böyle bir fi'lin vukuu halinde tarih hürriyeti ile sürülecek cezadan kurtulmayı mümkün kılamaz.

Maahaza, ölülerin hâtırasına karşı vâki tahkir fiillerinin cezalandırılmasını kabul eden müellifler de bu ciheti değişik şekillerde tavsif etmişlerdir.

Filhakika, bazılarına göre, ölünün hâtırasına karşı işlenen hakaret ve sövme fiilleriyle, bizzat müteveffaya aid şeref hakkı ihlâl edilir. Sözü geçen suçlar bakımından, ölünün hukukî şahsiyeti zeval bulmayıp devam etmekte, daha doğrusu kanun işbu şahsiyetin imtidadını bir faraziye olarak kabul eylemektedir. Kanun maddî hayatla beraber zeval bulmayan itibar ve şerefi himaye etmektedir. Bu telâkki tarzı, şahsiyetin ölümle zail olacağı hakkındaki umumî hukuk prensipine aykırı olmak bakımından tenkid edilmiştir.

Diğer bazı müelliflere göre ise, ölü bir şahsa müteveccih hakaret veya sövme, hakikatte o şahsın yakınlarını rencide eder ve bu sebeble suç sayılmak lâzım gelir : Asıl mağdur olanlar müteveffanın hayatta bulunan halefleri veya ailesidir. Maahaza bu noktai nazar da tenkid edilmiştir. Filhakika denmiştir ki, bu suretle ölülerin hâtırası değil, yakınların ve ailenin şerefi korunmaktadır. Kaldı ki, ölenin hiç bir vârisi veya ailesi de bulunmayabilir. Bu vaziyette, sözü geçen esas kabul edilirse, fi'lin cezalandırılması imkânsız olur : Böyle bir halde müteveffanın hâtırası istenildiği kadar lekelenebilir ve fiil, mağdurun ademî mevcudiyeti sebebiyle çünkü bu telâkkiye göre hakikî mağdur müteveffa olmayıp, dolayısıyla tahkir edilen aile veya halef ve vârislerdir- suç teşkil etmez.

Nihayet son ve şimdiye kadar pek az kimse tarafından müdafaa edilen bir telâkkiye göre, bir şahıs ölmekle nasıl maddî bir mamelek bırakıyorsa, öylece manevî bir mamelek de terkeder. Bu manevî mameleke te-

BASINDAKİ YANKILARI

cavûz, esasta ölünün şerefini haleldar eder; ancak ölenlerin şerefini himaye etmek vazifesi cemiyete terettüb eder; bu itibarla müteveffayı tahkir eden kimse, ferdî bir hakkı değil, içtimai bir hakkı ihlâl etmiş olur ve cemiyet adına, yani re'sen takibata tâbi tutulmak ıktiza eder; ölünün şerefine tecavüz, ölümlere hürmet etmeyi âmir bulunan umumî ve içtimai duyguya tecavüz demektir ve bu sebeble cezalandırılmaktadır. Bu suretle, arkasında kendisini seven bir aile veya hâtırasına hürmet eden halefler bırakmamış olan bir kimsenin şerefi de korunacak ve savcı cemiyet adına ve fail aleyhine doğrudan doğruya takibata girişecektir.

İşte biz de, kitabımızda, bu son noktai nazara iştirak etmiş ve bu suretle hem bizatihi müteveffanın şerefının himaye edileceğini, hem de harekete geçebilecek yakınların olup olmamasına bakılmaksızın artık kendilerini müdafaa imkânına malik olmıyan ve her türlü çirkin tecavüzlerden masun kalmaları insani, medeni ve içtimai bir vazife olan bilcümle ölümlerin korunması bakımından, bu fikrin çok daha tercihe lâyık olduğunu belirtmiştik. Dava hakkının savcıya verilmesini ve bu gibi fiillerin şikâyete ihtiyaç olmaksızın re'sen takibini derpiş edecek bir sistemin kurulmas ile, usulî bakımlardan zuhur edebilecek güçlüklerin de halledilebileceğini ilâve eylemiştik.

Bütün bu muhtelif fikirleri nakletmekteki maksadımız, meselenin çetniliği ve şümülü hakkında okuyucuları bir nebze aydınlatmaktır. Biz, bu itibarla, meselenin yalnız Atatürk bakımından değil, fakat bilcümle ölümler bakımından ele alınmasını arzu ve temenni etmekteyiz. Maahaza Atatürk'ün aynı zamanda ve bilhassa inkılâbların sembolü olması, onun hakkında hususî bir kanun çıkarılmasını ve bu hususta isticlal olunmasını âmirdir. Bu kanun bir defa çıktıktan ve bu suretle Ceza Kanununda inkılâbları koruyan hükümlerin bıraktıkları boşluklardan faydalanma imkânları bu suretle selbedildikten sonra, umumî hükümlerde yapılacak bazı tâdillerle, bilcümle ölümlerin hâtırasına karşı işlenecek hakaret ve sövme fiillerinin himayesi cihetine gidilmek lâzım gelir. İlâve edelim ki, Atatürk tasarısının kanunlaşması, tarih hürriyetini baltalayamaz, zira tarih hürriyeti, herhalde, tarihi bir şahsiyetin heykellerini kırmak, onu en zalim bir fir'avun gibi tasvir etmek, onun sadece bazı taraflarını mübalâğa ve izam ederek anlatmak demek değildir : İlimlerin anası olan tarih, her ilim gibi objektif olmak zaruretindedir. Bu objektiflikten ayrılınca artık "tarih kalmaz ki, tarih hürriyeti mevzuubahsolsun"...

Yazan : Doçent Dr. Sahir ERMAN

ATATÜRK'E KÜFRETMEK HÜRRİYETİ Mİ? (*)

Günlerden beri, Türk umumi efkâfının üzerinde büyük bir hassasiyetle durduğu Atatürk Kanunu Büyük Millet Meclisine gelmiş ve dünden itibaren müzakeresine başlanmıştır. Her kanunun olduğu gibi bu kanunun da aleyhinde bulunanlar olacaktır; ve nitekim dün Büyük Millet Meclisinde bazı milletvekilleri, Atatürk'ün şahsına karşı duydukları bağlılık ve hürmet hislerini belirtmeği hiç de ihmal etmeden, böyle bir kanuna lüzum olmadığını söylemişler ve sistemli bir şekilde kanunun aleyhinde konuşmuşlardır. Herkesin içtihadına hürmet etmek vazifemizdir. Bilhassa milletvekillerinin Meclis kürsüsünde fikirlerini açıkça beyan etmeleri kadar tabii bir şey olamaz. Ve nihayet, bugünkü demokratik telâkkiye göre, kimseye "Atatürk'ü muhakkak seveceksin" diye bir telkin yapılamaz. Fakat şurası muhakkaktır ki, bu kanunla istenen şey Atatürk'e karşı bir sevgi değil, belki Atatürk'ün şahsında inkılâplarımıza karşı yapılan tecavüzleri önlemek ve artık tarihe mal olmuş bu büyük insanı her türlü taaruzdan korumaktır.

Biz bu mevzuu, mücerret hukukun hududlarına sokarak işi bu cepheden mütalâa edenlerle de hemfikir değiliz. Şapka Kanununu, Yeni Harf Kanununu, inkılâbın çerçevesi içinde ele almazsak, hangi hukuk prensipleriyle telif edebiliriz?

Bazıları kalkıp Atatürk de bir vatandaş; Anayasa bütün vatandaşlara eşit hak tanımıştır. Onun için nasıl hususi bir kanun çıkarırız, diye bir fikir ileri sürüyorlar.. Atatürk her vatandaş gibi bir vatandaşa her toplantıda, ve hatta dün Büyük Millet Meclisinde olduğu gibi, neden O'nun hâtrasını tâziz için üç dakika ayakta duruyoruz? Atatürk herkesle eşitse O'na bütçeden milyonlarca ve milyonlarca tahsisat ayırarak, bir Anıt Kabir yapıyoruz? Neden 19 Mayıs'ta Atatürk Samsun'a ayak basmıştı diye o günü milli bir bayram olarak kutluyoruz. Nasıl oluyor da, Atatürk'ün Ankara'ya geldiği gün Dikmen sırtlarında törenler yapıyoruz, ve Ankara milletvekilleri ile beraber muazzam bir kafilâ halinde onun oto-2mobile konan bir büstü arkasından tâzimle ve huşula yürüyoruz? Demek Atatürk'ün manevî, varlığını bugün bir kanun maddesinin içindeki "kişi" tabiri içine sokmağa imkân yoktur; o bütün milli inkılâplarımızın sembolüdür.

Atatürk evlâtları olmakla iktifa eden bir nesil, bugün hangi mantıkla O'na el ve dil uzatılmasına göz yumar, ve bir büste bir heykele yapılan te-

(*) *Zafer Gazetesi* : 5 Mayıs 1951-732

BASINDAKİ YANKILARI

cavüzü alelâde bir hâdise telakki eder? Kimse şüphe etmesin ki, Atatürk heykelinin çenesini kıran el o heykelde bizi bugünkü medenî seviyeye eriştiren inkılâplarımızı bir anda nakavt etmek isteyen bir zihniyetin temsilcisidir.

Hukuk adamları eğer, Atatürk'e karşı gizli bir kin beslemeden; ve bu kini hukuk mefhumlarının kuru ifadeleri altında kamufle etmeden, müceeret ilim namına fikir yürütüyorlarsa; kendilerine haber verelim ki, böyle bir mütalâa, çok mahdud miktarda bulunan Atatürk düşmanlarının ekmeğine tereyağı sürmekten ve memleketi geriye götürmek isteyenleri bundan sonraki hareketlerinde teşvik etmekten başka bir işe yaramaz.

Sırf hükûmet bu kanunu getirdi diye ona muhalefet etmek için kanunun aleyhinde bulunanlara gelince, ki, böylelerinin her yerde bulunması gayet tabiidir, onların tuttukları yolun da çok hatalı olduğunu söylemeden geçemeyeceğiz. Hükûmetin icraatı beğenilmiyorsa, ona karşı bütün milletin sevgisini bir mihrak halinde üzerinde toplayan Atatürk'ün yüksek şahsiyetini, bir vasıta olarak kullanmaktan hazer etsinler; çünkü bu takdirde, hükûmet hedef alınırken, inkılâpların yaralanması ve can evinden vurulması maalesef imkân dahilindedir. Bir hükûmet kalır, bir hükûmet gider. Fakat inkılâplar yaşayacak, ve Türk milleti geriye asla dönmeyecektir. Atatürk Kanununu bir hükûmet meselesi haline sokmak isteyenler varsa, bu nevi politikalardan vazgeçmelerini onların vatanperverliklerinden beklemek sağduyunun bir icabıdır.

Anayasa, Anayasa diyorlar. 69 uncu maddedeki "kişi" tâbiri üzerinde durup, kişiye imtiyaz tanınmayacağını iddia ediyorlar da Anayasa'nın Türk devletine tanıdığı "inkılâpçılık" vasfını nasıl bir anda unutuveriyorlar?

Halbuki Atatürk Kanunu, ölen Atatürk için bir imtiyaz değil, yaşayan Atatürk inkılâpları için bir hayat hakkı istemektedir...

Ve nihayet şu da muhakkaktır ki, bu memlekette huzur ve sükûnu korumakla mükellef olan bir hükûmet, bunun için gereken kanunî müeyyideleri de elinde bulundurmamak mecburiyetindedir ondan bu hakkı nezedemeyiz. Ve böylece huzur ve sükûnu bozmak isteyenlere fırsat veremeyiz? İnkılâpçılık vasfını daima bir şeref madalyası gibi üzerinde taşıyan Büyük Millet Meclisinin bu mevzuda yüksek takdirini kullanacağı muhakkaktır.

Mümtaz Faik FENİK

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ATATÜRK DÜŞMANLARI (*)

İnkılâplarımız tehlikede midir ki, hükümet, bir Atatürk'ü tecavüzlerden koruma kanuniyle karşımıza çıkıyor? Demokrat Parti iktidarı inkılâplara karşı yapılan her hareketi önlemeğe muktedir değil midir ki, şimdi kalkıp bunun için kanuni müeyyide arıyor?

Hayır, bu şekilde bir düşüncenin bugünkü telakkilerle zerre kadar alakası yoktur. Bilâkis Demokrat Parti halkın serbest oyla gösterdiği büyük itimat sayesinde iş başına geldiği için yine ondan aldığı kuvvetle her müşkülü önleyebilecek bir durumdadır. Bundan kimsenin zerre kadar şüphesi olmasın.

Ama 14 Mayıs inkılâbından beri memlekette gelişen demokratik hava sayesinde bir çok kimseler fikirlerini, düşüncelerini ve hatta senelerden beri içlerinde sakladıkları kinlerini açıkça izhar etmek fırsatını buldıkları için Atatürk'ün şahsiyetine uluorta hücum etmekten maalesef kendilerini alamamaktadırlar. Bu arada bir çok tahriklerin yapıldığı da muhakkaktır.

Elbette ki, memleketi geniş ölçüde garplılaştırma hareketine sevk eden Atatürk'ün hâlâ Ortaçağ zihniyetini muhafaza edenler arasında düşmanları vardır. Kimisi Medreseye taraftardır; kimisi eski harflerin müdafiidir; bazıları hâlâ dört kadın almak hulyası peşindedirler. Karınca duacıları, sıtmayı pamuk ipliği ile tedaviye yeltenenler, fesciler, müridler ve ne idüğü belli olmayan bazı tarikatçılar, Atatürk'ün sağlığında kabiliyetsizliklerinden, idraksizliklerinden ve nihayet inkılâpları hazmedememiş olmalarından dolayı uzaklaştırılanlarla, şimdi tamamiyle işbirliği yapar vaziyette ortaya çıkmışlardır; zannederler ki artık meydan kendilerindir. İstediklerini yapmakta, istediklerini söylemekte serbesttirler. Ama milletin Atatürk'e olan derin bağlılığını da bilmektedirler. Onun için hislerini bir takım kuru hukuk mefhumları altında saklarlar. Demokrasiden faydalanmağa kalkarak akıllarına geldiği gibi tahrikler içinde kendilerini hür telâkki ederler... Şark'ta vaktiyle isyan edenler, huzursuzluk çıkaranlar tehcir mi edilmişti? Bu zevat onlarla beraberdir. Garpte modern demokrasi telâkkileri, bütün ferdleri eşit hakka mı sahip kılıyor? O halde, Atatürk'e lâalettayın bir vatandaş gibi hak tanıyacak kadar garp demokrasilerini tutmuşlardır. Tarikat kurup hû çekenlerle birliktedirler. Çünkü vicdan hürriyeti vardır; eski harflere dönmeği isteyenlerle beraberdirler, çünkü herkes dilediğini yapmakta serbesttir; ister sarık sarı-

(*) *Zafer Gazetesi* : 6 Mayıs 1951-733

BASINDAKİ YANKILARI

nız, ister başı açık geziniz; ister şapka giyiniz, kim size ne der? Çünkü onlar geniş hürriyetler sisteminde, lâiklik prensibinin müdafidirlers...

Öyle ise kır Atatürk heykelinin çenesini!.. Çünkü eski bir telakkiye göre gölgesi düşen tasvir haramdır! Ama madem ki gölgesi düşen tasvir haramdır; o halde medeniyeti, ileri hareketleri ve garplılaşıma dâvasını gölgelendiren bu demokrasi kuklalarının tasvirlerini yıkmak bizim de vazifemiz olmalıdır!

Bilmiyoruz bu zevat eskiden nerede idi? Neden meydana çıkıp da "sell-i seyf" etmemişlerdir?

İnkılâpların sadık bir Demokrat Parti memleket mukadderatını eline alacak, yurt içinde demokratik bir reform yapacak, ve bunlar da, mevcut hürriyetler nizamını ganimet bilip Atatürk'ten şahsi intikamlarını alacaklardır! Hayır, Demokrat Parti asla ve kat'a bu fırsat düşkünlerine eski kinlerini tatmin etmek için imkân vermek üzere kurulmamıştır. Programı malûmdur; yolu malûmdur; fikirleri ortadadır. O halde Atatürk'e küfrederek, Atatürk'e saldırarak veyahut küfredenlere veya saldıranlara gûya millet zararına hürriyet temin edeceklerini zannedip bir şöhret yapmak isteyenler çok aldanmışlardır.

Bu millet Atatürk'e küfretirmez. Bu bir kanun müeyyidesinden çok evvel bir vicdan ve bir insaf müeyyidesidir.

Bütün bir millet O'nun arkasından ağlamıştır; ve o gözyaşının tuzu hâlâ içimizdedir.

Mümtaz Faik FENİK

ATATÜRK KANUNU DOLAYISIYLA (*)

Kamutayın Cuma günü oturumunda Atatürk Kanunu üzerinde yapılan tartışmalardan çoğunluğun kanunun aleyhinde bulunduğu açıkca anlaşılmıştır.

Bu durumda bulunan Milletvekillerinin bir kısmı fiilen Ata'nın aleyhinde, öbür kısmı da yalnızca kanunun yersizliği veya yetersizliği düşüncesinde idiler.

Cuma günü Kamutayda olan bitenleri iki bakımdan ele almak gerekir. Birincisi Atatürk'le ilgili söz ve duygulara, ikincisi de Demokrat Partinin içindeki duruma aittir.

Bunları ayrı ayrı gözden geçireceğiz.

(*) Kudret Gazetesi : 6 Mayıs 1951-1190

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Daha önce de yazdık, böyle bir kanuna ihtiyaç olması utanılacak bir yöndür.

Bu gün Atatürk bize muhtaç değildir, biz onun göstermiş olduğu ışığa muhtacız.

Yurt içinde herhangi bir teşekkür, bir bütün olarak Türkiye, daha geniş bir topluluk olarak da İslâm, hatta Doğu Âlemi ne ölçüde Atatürk yolunda yürürse o kadar ilerleyip yükselir; onun yolundan ne kadar ayrılırsa o nisbette zarar görür.

Bunu tarihi olaylar göstermiştir. Son yüzyıllarda hem Osmanlı Devleti, hem de İslâm Doğu dünyası durmadan çökmedi mi? Arada zaferler kazanılsa da çöküntü devam etmedi mi? Osmanlı'da yapılan inkılâpların hangisi uçuruma doğru gidişi durdurabildi?

Atatürk İnkılâplarından sonra iş değişmedi mi? O inkılâplar bütün İslâm Âlemi üzerinde tesirde bulunmadılar mı? Bu sayede İslâm Âleminde de yükseliş ve kurtuluş başlamadı mı?

Bütün İslâm dünyasında 1920 ile 1951 arasında husule gelen fark büyüktür. Bunda Atatürk inkılâplarının tesiri inkâr edilemez.

Sebebi, Atatürk'ün eski anlayış ve göreneklere bağlı kalarak şu veya bu ilerlemeyi bir marifetmiş gibi yapmayı yeter bulmamış, mesela fıkıh hükümleri yerine Avrupa'dan alınmış bir ceza kanununu koymayı bir himmet eseri saymamış olmasıdır.

O, geçmişin tevekkül zihniyetini ve türlü bağlarını bırakarak medeni dünya nasıl ve ne suretle serbestçe ilerliyor, kanun yapıyor, iş görüyorsa Türkiye de öyle hareket edecektir demiş ve onu millete kabul ettirmiştir.

O, din ve dünya işlerini birbirine karıştıran, dini bir siyasal alet yapmak suretiyle onun kutsallığını azaltan, dini binbir dünya münakaşasının içine sokan eski zihniyet yerine onu ruhlar için ulu bir ışık halinde tutan ve dünya işlerini zamanın icaplarına göre çözen medeni dünyanın zihniyetini geçirmiştir.

Bu sayede biz Türkler ve bize uydukları ölçüde bütün Müslümanlar medeni milletler gibi serbest ilerlemek imkânı bulduk.

Bundan otuz yıl önce bizleri hakir gören, ancak esarete lâyık sayan, her gün yeni bir parçamızı esaret altına sokan batı dünyası da görüşünü ve muamelesini ve hiç olmazsa pek geniş ölçüde değiştirmek zorunda kaldı.

Hiç şüphe edilmesin, Atatürk'ten önceki anlayış ve görüşe geri dönlürse aynı zamanda o devirdeki ezik duruma da dönülmüş olur.

BASINDAKİ YANKILARI

Zaferlerin Türk kanı ve kahramanlığı ile kazanıldığı söyleniliyor, bundan hiç şüphe yoktur. Ancak Sarıkamış faciasında ve Dumlupınar harikasında akan kanlar aynı kahramanlığı taşıyan Mehmetçiklerindirdi. Sonuçların tamamıyla başka olması Enver Paşa ile Atatürk arasındaki farktan doğmuştur. Bu karşılaştırma daha pek çok şeyler için yapılabilir.

Atatürk'e karşı vaki olan saldırılar onun şahsına değil eserine yapıldığı, eserin yıkılması da bizleri eski feci duruma sokacağı için bu iş milî bir önem taşır.

Her akli erenin anlayıp bildiği bu gerçekleri tekrarlamak lüzumunda kaldığımızdan dolayı özür dileriz.

Kamutayın Cuma günkü birleşiminin asıl önemi Atatürk kanununun çıkıp çıkmamasında değildi. Türk ve İslâm dünyasının otuz yıl önceki durumlarına geri dönmeğe razı olacaklarına hiç inanmadığımız için tasarının uğrayacağı akıbeti pek önemli saymıyoruz. O, kabul edilse de, edilmese de bizler muasır medeniyet yolunda yürüyeceğiz ve yeniden eski yanlış anlayışların teşkil ettikleri zincirlerle bağlanmayı kabul etmiyeceğiz.

Buna göre Kamutayın Cuma günkü oturumunda olan bitenlerin asıl önemi Demokrat Parti içinde hükûmete, hattâ bizzat Başbakana açıkca kafa tutanların ve onlara dahi gürültü edenlerin peyda olmuş ve çoğalmış bulunmasıdır.

Bölükbaşı gibi hoşla gitmeyen muhaliflerin lüzum görülünce seslerini gürültü ile boğdurtanlar, bu usulün günün birinde kendilerine de tatbik edileceğini her halde düşünmemişlerdi.

Bu münasebetle diyeceğiz ki, millet ne ölçüde milletvekillerini ve bunlar da hükûmeti sıkı bir denetleme, hatta baskı altında tutarsa demokrasî usulü o kadar iyi işler.

Bir heyeti denetleyebilmek için de her şeyden önce ondan korkmak gerekir.

Cuma günü Demokrat Partinin meclis grubunda hükûmete ve kuruçulara karşı beslenen korkunun ortadan kalktığı ve hiç olmazsa çok azaldığı görülmüştür.

Bu bir kazançtır. Bunun gerçek bir Kamutay egemenliği mi, yoksa anarşi biçiminde mi gelişeceği hükûmetin anlayış ve kabiliyetine, aynı zamanda Demokrat meclis grubunun seviyesine bakar. Ancak her şey, eski uyusuk evet efendimcilikten daha iyidir inancındayız ve o durumun artık kesin olarak ortadan kalktığını ummak isteriz.

Hikmet BAYUR

VİCDANLARA HÜRRİYET (*)

Ankara, 5 (Hava postasıyla) - Dün Büyük Millet Meclisinde hükümetçe teklif edilen bir kanun lâyihası hakkında değil, bütün insanlık tarihinin en esaslı bir fikir davası ve asırlarca Avrupada mezhep ve nüfuz kavgaları ve müthiş sarsıntılar yaratan bir mücadele mevzuu etrafında çok mühim konuşmalar cereyan etti.

Bu hava içinde bütün bir gün geçiren ve münakaşaları alâka ile takip eden bir vatandaşın, sekizinci Büyük Millet Meclisi hakkında derin bir saygı duymamasına ihtimal yoktur. Bugünkü Meclisimiz, parti farkları bir tarafa, prensip meselelerinde hassas, kanaatlerinde samimi, fikirlerinde müstakil bir şahsiyete ve birinci Büyük Millet Meclisini hatırlatan yüksek vasıflara sahip görünmektedir.

Demokrat Partinin programında lâiklik prensibi ve terakki ve inkılâp hasreti en güzel ve en açık ifadesini bulmuştur. Böyle bir programın etrafında kurulu bulunan bir partinin hatipleri, şahsî kanaatleri ne olursa olsun, dün programa aykırı bir söz sarfetmediler ve Türk tarihindeki inkılâp ve terakki mücadelesinin en cesur lideri sıfatıyla Atatürk hakkında hürmet ve hayranlık ifadesinde birleştiler. Bu bakımdan dünkü müzakereler, terakki ve gerilik taraftarlığı şeklinde memleketi ikiye bölmek ve huzursuzluk yaratmak meylini gösteren istidatlara karşı çok kuvvetli bir milli tezahür diye kabul edilebilir.

Serî halinde kürsüye gelen ilk hatipler, gûya söz birliği etmiş gibi, kanunun aleyhinde konuşular. Kendi hükümetleri tarafından, kuvvetli mucip sebepler gösterilmek suretiyle, hazırlanan bir kanuna karşı böyle ısrarlı ve müşterek bir muhalefet; bu Kanunun müzakeresinde söz sırası almak üzere günlerce evvel adlarını yazdıranların hükûmete karşı bir hareket tertip etmek fikrini takip ettiklerini hatıra getirebilirdi. Nitekim Başbakan da böyle bir intibaa düştü ve bunu ifadeden çekinmedi.

Fakat sonradan lehte konuşan kuvvetli hatipler, Meclisin kürsüsünden seslerini yükselttikleri gibi, kanunun aleyhinde bulunanlardan çoğunun da hissî veya hukukî bakımdan samimi kanaatlerle hareket ettikleri, Türkiye'de Atatürk'ün hizmetlerine karşı minnet ve saygının ve inkılâba bağlılığın kanun kuvvetiyle korunması yolunda bir zaruretin ifadesinden dolayı üzüldükleri veya muayyen hukukî prensiplerden ne maksatla olursa olsun, fedakârlığa razı bulunmadıkları göze çarpyordu.

(*) Vatan Gazetesi : 6 Mayıs 1951-3582

BASINDAKİ YANKILARI

Şu kadar var ki çoğunun inkılâp taraftarlığı bakımından samimiyetleri hertürlü şüphe ve tereddüdün üstünde bulunan aleyhteki hatipler daha ziyade nazârî vâdide kaldılar ve bu kanunun ne gibi bir derde deva diye düşünöldüğünü gözden kaçırdılar.

Bugün memleketimizde Atatürk aleyhine başgösteren hareket; birkaç meczup, sarhoş veya kötü niyetli tarafından büstlerine ve resimlerine tecavüzler yapılmasından ibaret değildir. (Büyük Doğu), (Sehilürreşat), (Orkun) ve (İslâmiyet) adlı haftalık mecmualar, sistemli bir şekilde bu saygıyı hücum hedefi yapmışlar ve Atatürk'e karşı olan saygıyı yıkmak suretiyle en az yüz elli yıllık bir tarihi olan Türk inkılâp ve terakki rejimini kundaklamak maksadını takip ettiklerini yazıları ile belirtmişlerdir. Bu mecmualardan ikisinde, cumhuriyet aleyhtarlığı ve hanedan taraftarlığı da vakit vakit ifade bulmuştur.

İsrarlı şekilde devam eden neşriyat, tesirsiz kalmamıştır. Dini taassubu bir nüfuz ve istismar vasıtası diye kullanmak itiyadında olan kimse ler, bu havadan istifade etmişler. Tertipli bir şekilde çalışmışlar ve fikir ve vicdan hürriyetini boğacak bir yıldırıcı hava yaratmağa uğraşmışlardır. Bizde anket usulü bulunsaydı ve Büyük Millet Meclisi, memleketin rejimine ve nizamına karşı yapılmak istenen suikasdın dahil ve harici kaynaklarını tetkikten geçirmek üzere bir heyet teşkil etseydi, hükümetin büyük bir basiretle hareket ettiğinin ve bu kanunun çok yerinde olduğunun çok kuvvetli delillerine tesadüf ederdi.

Hükümetçe hazırlanan kanunun, asıl hedefi memleketin huzuru, ahengi, birliği ve Türkiye'de terakki davasının emniyet ve istikrarıdır. Her an gelip çatacak tehlikeler karşısında milli birliğe o kadar ihtiyacımız vardır ki milletin bu dakikada terakki ve gerilik taraftarı diye iki düşman cepheye ayrılmasına razı olamayız, olmamalıyız. Yapacak işimiz o kadar çoktur ki enerjilerimizi bugüne kadar terakki yolunda elde edilen neticeleri müdafaa için israf edemeyiz. Terakki sahasında aştığımız mesafeler, muasır dünyanın seviyesine ve Türk milletine lâıyk bir mevkie varmak için aşmamız lâzım gelenlere nisbetle hiç kalır. Geriliğe karşı kuvvetli bir baraj kurmak suretiyle yolumuza zinde bir ruhla devam etmek ihtiyacındayız. Atatürk kanunu işte bu barajdır.

Bunun hiç hazırlanmaması ve aynı maksada, ikna yolu ile ve kötülere karşı sıkı zabıta ve adliye takibatı usulleri ile varılması münakaşa kabul eder bir fikirdi. Fakat kanun bir defa Meclise geldikten sonra reddedilmesi, rejim düşmanlarına ümit ve cesaret verir. Hükümeti zedeler. Demokrat Partiyi inkılâpçı prensipler etrafında kurulmuş bir siyasi teşekkül hâlinde çıkarır ve umumî kongrede inkılâp taraftarlığı ve aleyhtarlığı di-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ye iki cephe kurulmasına ve partinin ve bütün memleketin ana davalarının ihmale uğramasına yol açar.

Şunu ilâve etmek lâzımdır ki kanun lâyihasında tenkid ve vicdan hürriyetini baskı altına alacak bir mahiyet yoktur. Tamamiyle aksine olarak, vicdan hürriyetini boğmak ve dinî ve halkın saffetini istismar etmek emelini besleyenlere ve dinî taassup maskesi altında zihinleri bulandırmak ve nifak yaratmak isteyen ecnebi ajanlarına karşı bir baraj kurulması; hürmete lâyık dinî alâkalara inkişaf imkânı açar ve müsbet mecralar yaratır.

Dünkü müzakerelerde Adnan Menderes, aleyhteki sözlerin mürettep olduğu hakkındaki ifadesi müstesna, ne kadar kuvvetli ve bugünkü siyasi hayatımız için ne kadar lüzumlu bir lider olduğunu bir defa daha belirtmiştir. Menderes, vehimlerinden ve bazı itiyatlarından kurtulup prensip yollarının yolcusu ve verimli çalışma usullerinin taraftarı olarak hareket etmeğe başlarsa, parti içindeki zorlukları da, umumî hayattaki engelleri de ne kadar kolay yenebileceğine kendi de hayret edecektir.

Ahmet Emin YALMAN

ATATÜRK TENKİD EDİLMELİ MİDİR? (*)

Atatürk'ün büst ve heykellerine karşı son zamanlarda tecavüzler yapılması karşısında, Hükümetin hazırladığı kanun tasarısı Büyük Millet Meclisi'nde müzakere edilmektedir.

Geçen cuma günü, Başbakan, getirdiği tasarıyı müdafaa ederken bunun sırf, Atatürk'e karşı hakaret ve tezyifi önlemek hedefini güttüğünü söylemiştir. Atatürk'ü tenkid hürriyetini daraltmadığını bildirmiştir. Atatürk'ün, demokratik inkılâbı tahakkuk ettiremeyişi, yarıda bırakışını serbestçe tenkidedilebilecek bir konu misali olarak göstermiştir.

Atatürk'ü demokratik gelişmeleri tamamlamadığı için tenkidedip etmemekte herkes serbesttir. Fakat Başbakan'ın bu konuda Atatürk'ü tenkide kalkması, kanaatimizce insafsızlık olur, Vakıa Başbakan bu defa her zaman yaptığından farklı olarak, 27 yılı toptan kötölememiş, Atatürk'ün hizmetlerini övmüştür. Ama Atatürk'ü herhangi bir noktada tenkidetmeden evvel onun hangi şartlar altında işe başladığını düşünmek lâzımdır.

(*) Ulus Gazetesi : 7 Mayıs 1951-10727

BASINDAKİ YANKILARI

Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak bastığı zaman, kurulmuş bir demokrasiyi teslim almağa gelmemiştir. Yıkılmış, teslim olmuş bir imparatorluğun ana cevherini teşkil eyliyen Türk Milletinin boyuna geçirilmek istenen esaret zincirini kırmak için, mücadeleye gelmiştir. Samsun'a ayak bastığı tarihten 11 ay sonra Ankara'da 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisini açmıştır.

Birinci Büyük Millet Meclisi, milletvekillerinin seçilmesi usulü bakımından, tam bir mükemmeliyet nümunesi değildir. Fakat milletvekillerinin tam bir serbestlik ve vatan aşkı içinde çalışması bakımından, emsalsiz bir heyettir. Ne 1876, ne de 1908 Millet Meclisleri bu ikinci hususta. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ile mukayese edilemezler. 1876 Meclisi, üzerinde durulmayacak kadar kısa sürmüştür. 1908 Millet Meclisi, 31 Mart 1909 ayaklanmasına kadar nisbi bir serbestlik içinde çalışmıştır. Fakat bu tarihten sonrası, İttihat ve Terakki'nin açık veya kapalı baskısı, zaman zaman da sıkıyönetim ve harp kayıtları altında geçmiştir.

Demek ki Türkiye'nin hiçbir zaman tatmadığı Meclis serbestliği, Mustafa Kemal'in Başkanlığını yaptığı Birinci Büyük Millet Meclisi ile gerçekleşmiştir.

Çeşitli felâket ve yıkıntılardan kurtulmuş olan memleketin mazisinde, serbest münakaşa hayatı yoktu. Sadece kısa sürmüş tecrübeler vardı. Çok partili rejim de milletin siyasi hayatında kök salmış değildi. Buna rağmen Atatürk, çok partili bir Meclisle iş görmeyi tecrübe etmiştir.

Bu tecrübe, ilk seferinde suikast ve büyük ve kanlı bir irtica ayaklanması içinde erimiş gitmiştir.

Aradan dört yıl geçmişti ki, 1930'da Serbest Fırka ile tecrübe tekrarlanmak istenmiştir. Fakat bu ikinci seferde de, bizzat muhalefet partisinin başındakileri dahi şaşırtan bir inkılâp düşmanlığı dalgası yükselmiştir. Atatürk ve muhalefet partisi, İnkâpları muhafaza etmeyi, çok partili hayat tecrübesini ileri götürmeğe tercih etmişlerdir.

Atatürk 1938'de öldüğü âna kadar böyle bir tecrübeyi tekrar etmemiştir. Atatürk'ü üçüncü bir tecrübeye girişmediği için tenkidetmeyi, biz insafa sığar bulmamaktayız. Böyle bir tenkidin ne kadar haksız ve yersiz olduğunu şu müşahede kesin olarak ispat etmektedir :

Cumhuriyet devrinde, çok partili hayata geçmeden evvelki devirde dahi devletin öğretmen müesseselerinde, üniversitelerinde yeni yetişen nesillere, demokratik bir siyasî terbiye verilmiştir. Tek parti ve şef sistemi bir nihai gaye olarak gösterilmemiştir. İlkokulda Yurt Bilgisi okuyan çocuğa da, üniversite Amme Hukuku ve Anayasa Hukuku üzerinde çalışan gence de, yalnız ve yalnız demokratik sistemlerin faziletleri telkin edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Birinci Cihan Harbinden sonra kurulmuş olan tek parti sistemlerinin hepsi, yeni nesilleri demokrasi düşmanlığı ile beslemeğe çalıştıkları halde, Türkiye'de bunun tam aksinin yapılmış olmasındaki mâna, Başbakan'ın gözünden kaçmış olacak ki, Atatürk'ü demokratik İnkılâbı tamamlamadığı için tenkidetmeğe kalkmaktadır. Halbuki Atatürk, yabancı müşahitler tarafından dahi, diğer tek parti şeflerinden ayrı mütalaa edilmiş, onun "öğretici, aydınlatıcı, demokrasiye doğru ilerletici, hazırlayıcı" bir tek parti rejiminin şefi olduğu teslim edilmiştir.

Atatürk'ün bu millete her sahada yaptığı hizmetler o kadar büyüktür ki, O'nun tenkit için beyhude vakit kaybedecek yerde; O'nun ve ondan sonrakilerin yaptıklarına, bir şeyler katmağa çalışmak daha faydalıdır. Eğer muhakkak tenkit lâzımsa, Atatürk devrine kadar gitmeğe ne hacet, şu son on onbir ayın icraatını ele almak yeter de artar bile!

Nihat ERİM

ATATÜRK KANUNU KABUL EDİLMELİDİR (*)

Millete malolmuş bir şahsın galiz küfürlere muhatap olması âme vicdanını rencide eder : Âme vicdanının mümessili olan B. M. Meclisi efkârı umumiyenin kanaat ve vicdanına uygun bir tarzda hareket etmekle vazifelidir. Bu hal demokraside temsil prensibine uygundur. Meclis âmmenin temsilcisi sıfatıyla bu vazifesini ifa etmelidir.

(Atatürk'ü Korumaya) ismi altında bir kanunun neşredileceğini öğrendiğim zaman, itiraf edeyim ki, bir an için irkildim : Atatürk gibi Türk vatanının başta gelen kurtarıcısını ve devletimizin kurucusunu kanun himayesine sokmak acı değil mi, diye. Ve bu bakımdan kanuna ısınamadım.

Fakat, hâdisatın cereyan tarzı ve kanuna muhalif olanların ileri sürdükleri sebepler ile hükûmetin esbabı mucibeye müteallik izahını şöyle bir mukayese ettikten sonra, ürkekliğim ve manevî üzüntüm tamamen kayboldu. Cüce kılıklı ve softa kafalı insanların Atatürk'ün aziz ve muhterem şahsına yaptıkları tecavüzler O'nun yüksek hatırasına el uzatacak mertebeye vardıktan sonra bilâkıs lâyiha'nın kanunlaşmasının geri kalması vaziyetinin Atatürk'ün ruhunu muazzep edeceği kanaatine vardım. Bu kanaat ile kanunun kabulü lüzumunu gerektiren sebepleri şöylece arz etmek isterim :

(*) *Zafer Gazetesi* : 7 Mayıs 1951-734

BASINDAKİ YANKILARI

1. Atatürk için meclise kadar gelen kanunun geri çevrilmesi, Atatürk'e sövüp saymak ve büstlerine tecavüzde bulunmak fiillerini bundan sonra arttıracaktır. Atatürk düşmanları millî iradenin temsilcisi olan B. M. Meclisinin dahi Atatürk'e kıymet ve ehemmiyet atfetmediğini ileri sürerek O'nun şahsında inkılâplara karşı koyacaklardır. Bu takdirde ise, hem Atatürk ismi büst kırıkları arasında ayağa düşecek ve hemde Türk milletinin en büyük manevi kuvvet kaynağı kurumak tehlikesine maruz kalacaktır.

2. Atatürk'ün diktatör ve kötü bir insan olduğu şeklinde ileri sürülen asılsız itiraz sebebi, yine kanun teklifinin reddi halinde, doğru sayılmış olacak ve bunun neticesinde koskoca bir inkılâplar devrine arka çevrilmek icap edecektir. İşte o zaman, rejim düşmanları için serbestçe at oynatacak bir saha açılmış olacaktır. Böyle bir sahanın açılması ise, rejimin kendini müdafaa ve inkişaf kuvvetlerinin zayıflaması demektir.

3. Atatürk'ü koruma kanunun çıkması, memlekette bir irtica hareketinin baş göstermesi ihtimalini de önleyecek mahiyettedir. Zira : mürteciler ve geniş manasıyla rejim düşmanları, inkılâplara doğrudan doğruya değil de dolayısıyla karşı gelmek şeklinde hareket tarzı takip ediyorlar. Atatürk'e sövmek, küfretmek, hakikaten inkılâplara sövmek, küfretmektir. O'nun büstüne hücum etmek ve parçalamak hakikat halde, inkılâplar manzumesini parçalamak gayretidir. Türk vatanının senbolü nasıl bayrak ise, Atatürk'te öylece Türk inkılâplarının temsilcisidir. Bu vadide, Meclis Adalet Komisyonunda gerek Başvekil ve gerekse Dahiliye Vekili tarafından yapılan izahları dikkatle okudum ve tamamen tatmin-kâr buldum. Hükümet, samimi bir surette ve inkılâbın koruyuculuğu vazifesini müdrik bir tarzda hareket etmiştir. Ceza kanunumuz inkılâplara karşı gelecek hareketleri ceza müeyyidesi altına koyuyor da, bu inkılâpların temsilcisi Atatürk'ün şahsına matuf çirkin hareketleri niçin cezai müeyyide altında bulundurmasın?

4. Kanunlar bir ihtiyacın mahsulü ve ihtiyaç tahtında umumî menfaatlerin korunması gayesinin bir neticesidir. Atatürk'e vaki tecavüzler, bu tecavüzlerin önlenmesi ihtiyacını yaratmıştır. Saniyen gerek rejim itibarını sağlamak ve gerekse memlekette bir huzursuzluk yaratmaya mani olmak şeklinde tezahür eden umumî menfaatlerin korunması vaziyeti ortada mevcuttur. Şöyleki : Bu gün Türk milletinin büyük bir ekseriyeti Atatürk'e gönülden bağlıdır. İdare ettiği kütlelerin bu derece derin sempatisine ve bağlılığına mazhar olan devlet adamı enderdir. İşte bu kuvveti göremeyecek şekilde gözü kararmış meczupları ortaya çıktığı zaman, kanunun ademî mevcudiyeti halinde efkârı umumiye bizzat mukabelede

bulunmak isteyecek. (Kırşehir hâdisesinde olduğu gibi) ve netice itibarıyla de memlekette bir huzursuzluk havası esecektir. Billhassa, perde arkası faaliyette bulunan komünist tahrikçileri gayelerine ulaşmak için anarşi zemini yaratmak maksadını taşıdıklarından, böyle fırsatları sık sık yaratmaktan geri kalmayacaklardır.

Evet dünyanın hiçbir tarafında şahıs için vaz olunmuş bir kanun halen yoktur. Bunu biliyorum. Fakat, dünyada öldükten sonra zaman akışı içinde gittikçe büyüyen Atatürk'ten gayri bir fani ismini de doğrusu hatırlamıyorum. Millete mal olmuş bir şahsın galiz küfürlere muhatap olması amme vicdanını rencide eder. Amme vicdanının temsilcisi olan B. M. Meclisi, efkârı umumiyenin kanaat ve vicdanına uygun bir tarzda hareket etmekle vazifelidir. Buhal demokrasideki temsil prensibine tamamen uygundur. B. M. Meclisi ammenin temsilcisi sıfatı ile bu vazifesini ifa etmelidir.

5. Atatürk'ü koruma kanunu Anayasaya aykırı değildir. Şöyle ki; aykırılık sebebi olarak gösterilen 69. maddede yaşayan şahıslar hakkındadır. Maddede geçen (kişi) tabiri de bunun böyle olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Saniyen; Anayasaya aykırılık maksadı bakımından da mevcut bulunmamaktadır. Zira Atatürk'ü koruma kanunu bir şahsa mücerret imtiyaz tanımak maksadile değil, memlekete mal olmuş bir insanın manevî şahsında temsil edilen inkılâplerin haysiyetini korumak gayesile tedvin edilmektedir. Eğer, Atatürk sağ olsaydı ve O'nun reisicumhurluğu zamanında böyle bir kanun isdarı yoluna gidilseydi; o zaman anayasaya aykırılık iddiası varit olurdu. Zira; ceza kanunumuz reisicumhurun şahsına karşı yapılacak hakaret ve tecavüzleri ağır maddeler halinde cezalandırmıştır. Böyle bir vaziyette ceza kanununda kâfi müeyyideler varken, hususî yola gitmek hukuk prensiplerile kabili telif olmazdı.

6. Tarihçinin fikir ve söz hürriyeti de haleldar edilmiş değildir. Esasen kanun projesinin metnine ve esbabı mucibe layihasına göre Atatürk'ün şahsı hakkında ilmi maksatlarla yapılacak bir tahlil ve tenkit hürriyeti cezaî müeyyidelerin tamamen haricinde kalmaktadır.

Atatürk'ü koruma kanunu, Atatürk'ün nevi şahsına münhasır durumuna ve beliren ihtiyaçlara göre hazırlanmış bir kanundur. Daha böyle bir kanunun neşredileceği ortaya çıkar çıkmaz tecavüzler durmuştur. Bu hususta İçişleri Bakanı tarafından B. M. Meclisinde geçenlerde verilen izahat çok şayanı dikkattir. Ayrıca dikkat edilecek bir nokta da, irtica yolunda baş gösteren talep kıpırdanışlarının Atatürk'ün büst ve resimleri-ne vaki tecavüzlerle muvazî gitmiş olmasıdır. Onun için B. M. Meclisinin muhterem azaları daima vicdanın sesine göre hareket etmiş ve hak ve

BASINDAKİ YANKILARI

memleket yolunda bitarafane kalem kullanmış bir insan olarak sizlere hitap ediyorum :

Müzakeresine girdiğiniz kanun memleketin yüksek menfaatleriyle sıkı sıkıya alâkadardır. Bu kanun aleyhinde verilecek her rey bütün manasile irticaa prim vermek şeklinde bir netice hasıl edecektir.

Burhan APAYDIN
Avukat

O, BİZDEN İMTİYAZ DEĞİL, RAHMET BEKLİYOR (*)

Bütün dünyanın hürmetle adını andığı Atatürk'e saygısızlık ve hatta hakaret edilmesine müsaade mi edeceğiz?

Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Büyük Atanın ölüsünü hayırla yâdetmek istemiyenlere karşı çıkarılacak bir kanun bütün müslümanların kalbinde de şükranla karşılanacaktır.

Atatürk'e yapılan tecavüzleri önlemek için Büyük Millet Meclisine sevk edilen kanun tasarısına itiraz edenler, en çok Anayasanın 69 uncu maddesini ileri sürmektedirler. Çünkü kamu haklarının şumulü içine giren bu maddede her türlü zümre, sınıf, aile ve ferd imtiyazlarının lağve-dildiği ve yasak olduğu yazılıdır.

Diyorlar ki, mademki Atatürk'de Anayasanın eski tâbirine göre "fert" yeni tâbirine göre "kişi" dir; o halde ona da bir imtiyaz tanınmaz. O da her Türk gibi bir Türk'tür; onun için hususi bir kanun çıkarılmaz. Fakat bu arada imtiyazın manası üzerinde durmak gerektir. Bizim bildiğimize göre, hususi mânada imtiyaz, bir insanın diğerlerinden farklı olarak muamele görmesi, imtiyazlı durumu dolayısıyla menfaat temin etmesidir.

Kimsenin meçhulü değildir ki, Anayasanın bu maddesi tedvin edilirken, ortada hakikaten imtiyazlı insanlar, imtiyazlı sınıflar, zümreler vardı. Beyler, ağalar, aşiret reisleri mevcuttu, bunlar hükümet içinde hükümet icra ediyorlardı. İşte kanun vâzı artık bu gibi kimselere imtiyaz tanımamak için bu maddeyi koymuştur. Sınıf imtiyazının kaldırılmasına gelince, bu tamamiyle komünist rejiminde olduğu gibi bir zümrenin başka bir zümre üzerine tahakkümünü önlemek kaskına dayanmaktadır. Elbette ki vatandaşlar kanun nazarında eşittirler; kimse kimsenin emrinde değildir; beylik, ağalık mülgadır. Çünkü böylece herkes huzur ve sükuna kavuşacak, hiç bir vatandaş, imtiyazlı mevkide bulunarak, başkalarını sömüremeyecektir.

(*) Zafer Gazetesi : 7 Mayıs 1951-734

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Amma Atatürk'e karşı yapılan tecavüzleri önlemek maksadıyla Büyük Millet Meclisine getirilen kanunun mânası ve mahiyeti bu mudur? Atatürk bu kanunla bir imtiyaz mı elde etmektedir? Bu imtiyazla ona hususi bir menfaat mi temin ediliyor? Hayır, Atatürk'ün bu gün bizden istediği tek şey bir fatiha ve bir rahmettir ki, bu, her ölünün mezar taşındaki yazılarla dahî, her faninin istediği haktır. Biz bu rahmetle ona hangi imtiyazı vereceğiz? Ona diğer ölülerden farklı mı muamele yapacağız?..

Bu kanun çıkacak olursa, "ölüleri hayırla yâdediniz" diyen dinimizin bu hükmü de yerine gelecektir. Onu şerle yâdetmek isteyenler önlenecek, onun aziz hâtırasına taarruz etmeğe kalkanlar cezalarını bulacaklardır.

Evet biz, Atatürk'e imtiyaz değil, her ölünün haiz olduğu bir hakkı istiyoruz. Ve bunu isterken de âmme vicdanının huzur ve sükuna kavuşacağını düşünüyoruz.

İmtiyaz! İmtiyaz! diyorlar... Yukarıda da söyledik, kanun vâzının Anayasada kasdettiği imtiyaz doğrudan doğruya bir menfaat imtiyazıdır. Sanki umumî hayatımızda işlerin doğru ve düzenli gitmesi için başka imtiyaz yok mudur? Siyaset adamlarının diplomatik imtiyazlarını ne yapacaksınız? Her vatandaş kanun nazarında eşitse ve hiç bir imtiyaz yoksa, neden gümrüklerde diplomatların eşyaları muayeneye tâbi değildir? Niçin bir takım kimseler nakil vasıtalarında ücretsiz seyahat ediyorlar? Çünkü bazı işlerin kolaylıkla yürümesi için buna lüzum hissedilmiştir. Milletvekilinin bir imtiyazı vardır; valinin vardır; ve hattâ gazetecilerin dahî şuraya buraya kolaylıkla girmeleri için imtiyazı vardır. Biz bunlara itiraz etmiyoruz. Çünkü hepsinin yerinde olduğuna kani bulunuyoruz.

Demokrasinin en ileri memleketlerinden biri olan İngiltere'de kralın İngiliz tebaasının emlakine ve emvaline bile el koymak imtiyazı olduğunu unutuyor muyuz? Nitekim geçen İkinci Dünya Harbinde İngiltere'nin Manş kıyıları Kralın emrine verilmiştir. Çünkü harbin zaruretleri bunu icabettirmiştir.

Ölülere gelince, niçin bütün dünyada bir Pastör günü kutlanmaktadır? Neden Fatih'in heykelini yapıyoruz? Beşiktaş'taki Barbaros heykeli nedir? Niçin bir anıt-kabir inşa ediyoruz? Neden Atatürk'ün öldüğü gün gazetelerimiz simsiyah çıkıyor, ve bayraklar yarıya kadar çekiliyor?... İngiltere'de kral ailesine mensup bir dük öldüğü zaman Türkiye'deki İngiliz diplomatları bile aylarca siyahlar bağlamışlar ve eğlence yerlerine gitmemişlerdir.

Atatürk için çıkarılan bir kanun asla bir imtiyaz değildir. Biz bu kanunla, Atatürk'ü hedef olarak onun inkılâplarına kastedenlere karşı bir

BASINDAKİ YANKILARI

müeyyide istiyoruz. Çünkü ona yapılan her tecavüz âmme vicdanını yaralamaktadır. Bugün Hakkın rahmetine kavuşan Atatürk'ün manevî varlığını korumak, memleketin huzur ve sükûnunu korumak demektir.

Tekrar edelim : Türkiye Cumhuriyetinin kurucusunu hayırla yâdetmek istemiyenlere karşı çıkarılacak bir kanun, bütün müslümanların kalbinde de şükranla karşılanacaktır. Atatürk'ün istediği imtiyaz değil sadece bir rahmet ve bir fatihadır.

Mümtaz Faik FENİK

ATATÜRK VE DEMOKRASİ (*)

Atatürk'ü korumak için bir kanun tasarısı hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Tasarının yalnız Mecliste değil, aynı zamanda yurdumuzda da ne büyük bir gerginlik uyandırdığını biliyoruz. Tasarıyı Meclisten geçirtmemek için binbir dereden su getiriliyor. Fakat bu arada çok ciddi bir nokta unutuluyor : Tasarı kanunlaşmazsa devrim ideallerine yürekten bağlı olanlar derin bir acı duyacaklar ve bunu, büyük bir ihtimalle, hortlamaya yeltenen Ortaçağ zihniyetinin genç demokrasimize karşı kazanılmış bir zafer gibi düşünülecektir. Müspet işlere gireceksek dizginiimizi duygunun eline vermemeliyiz. Halbuki yürütülen tenkidlerde hırsın ve kinin en taşkın renkleri vardır. Söylenen sözleri halk dilimize çevirecek olursak Atatürk'e, jandarma süngüleri önünde yürüyen bilekleri kelepçeli kadar değer verilmek istenmediğini anlarız. Çünkü; bu kelepçeye vurulmuş suçlu, hüküm giyinceye değin, kanunlarımıza göre, sanık sayılmaktadır. Kanunlarımızın insan kanı dökenlere tanıdığı bu koruma hakkının niçin millî bir kahramandan esirgiyoruz? Devrim ideallerine karşı bu kadar azgın bir ayaklanış mı vardır? Kör taassup bayrağını gererek, yurdumuza, Müslümanlık ve Hristiyanlık fitnesini tutuşturmak isteyenler, İslâm geleneğinde ölümlerin hayırla anılması (Üzkuruu mavtaaküm b'ilhayr) gerektiğini neden unutuyorlar? Kubbeleleriyle, minareleriyle, her şeyi ile bir yurd kurtaran bir kahraman hayırla anılmaz da, kerâmet gösterdiği söylenen bir üfürükçü mü yalnız hayırla anılır? Din bakımından, hukuk bakımından, tarih bakımından, Atatürk'e karşı yöneltilen tenkitlerde hiç bir zaman suçsuz sayamayacağımız saldırgan ve hak tanımayan bir zihniyetin ölçüsüz taşkınlıkları vardır.

Biz, Atatürk düşmanlığının, millet ruhundan geldiği iddiasını şiddetle reddederiz. Çoluğu ile çocuğu ile bir zamanlar, Atatürk'e tapan bir mil-

(*) *Yeni İstanbul Gazetesi* : 8 Mayıs 1951-525

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

let kendi adına ve kimbilir kimin hesabına böyle çirkin iddialara girişenleri Türk saymamakta çok haklıdır. Zaman olur, yabancı dergilerde gazetelerde Türklüğü kötüleyen, yeren yazılar çıkar. Bu yazılar, Atatürk'e yöneltilen iddialara, ithamlara göre zemzemle yıkanmış sayılabilirler. Öyle olduğu halde, onları okuduğumuz zaman, içimizden vurulmuş olur ve isyanlar duyarız. Böyle duygulu bir milletin, Atatürk'e sataşıldığı zaman, ne derin isyanlarla kabardığını tahmin etmek güç değildir. Yer yer Atatürk heykelleri kırılırken gösterilen ruh uyanıklığı, kahraman bağlılığı unutulmuşsa hatırlanmalıdır. Heykellerden sonra doğrudan doğruya Atatürk'ün şahsiyetine geçmek, politika oyunlarının en tehlikelilerindendir. Türk Milleti, Atatürk'ünü yıkarak Kutaybayı kendisine milli kahraman yapamaz. Bizim kahramanlarımız, yalnız bu ülkenin mukadderatıyla yuğrulmuş insanlar arasından çıkar. Millet aşırı her fikrin, milli varlığımız için ne büyük bir tehlike olduğunu kavramışsınız artık. Atatürk düşmanlığı, daha doğrusu, kalkınma ve kültür düşmanlığı, milletlerini unutarak millet-aşırı düşünenlerin alevlendirdiği ve tutuşturduğu desteksiz bir düşmanlıktır. Bunu bile yapanlar da olabilir. Ucuz bir şöret kazanmak için yaparlar da... Bizim için netice bakımından her ikisi de biridir.

Atatürk tasarısı görüşülürken, biz Büyük Millet Meclisinde daha objektif ve daha ölçülü tenkid şekillerinin yerleşmesini, milli birliğimiz için lüzumlu saymaktayız. Anayasamızın hükümlerine göre Millet Meclisi, her şeyin üstünde bir kuruldur. Çok ağır tenkidlerin yalnız birkaç kişi tarafından yapılmış olması bile vatandaş gönüllerinde türlü türlü yankılar uyandırabilir. Mahkemelerimiz, şahsiyatın, tam manasıyla dışındadır. Bu mahkemelere ölçüler hazırlayan, kanun yapan bir Meclisin şahsiyata düşmesi ihtimali halk güveninin azalıp artmasında ehemmiyetli bir rol oynamaz mı sanıyoruz? Her demokrasi bu gerçekliğe büyük bir pay ayırmak zorundadır. Doğrudur : Milletvekilleri egemen oldukları için, istediklerini söyleyebilirler. Fakat söylenen sözleri halkın beğenip beğenmemesi ve seçim zamanı gelince iç politikayı iradesine göre ayarlaması da o kadar doğru değil midir? Bundan başka, başlı başına çok doğru olan bir şey daha vardır. O da Atatürk'ün, devrimle birlikte çıktığı gün, demokrasinin de, her türlü kalkınma ümitlerinin de çökeceğidir. Benliği bu müthiş sorumluluk karşısında ürpermeyen bir Türk vatandaşı düşünebilir miyiz?

M. NERMİ

HER TARAFDA HOŞ GÖRÜNMEK SEVDASI (*)

Başbakan, Atatürk'çülere "inkılâp softaları" damgasını vurduktan ve inkılâpçılarımıza düşman olanların alkışlarını topladıktan sonra bir de inkılâpçıları kazanmak ve hiç olmazsa tamamen elden kaçırmamak ve bizzat takviye ettiği bir cereyanın kendi aleyhinde doğurabilecek akıbeti de önlemek için Atatürk Kanununu Kamutaya getirmiş ve onun uğruna uğraşıp durmuştur.

Bu gibi her tarafa hoş görünmek gayretlerinden yurdumuzun ne kazandığı pek belli değilse de B. A. Menderes'in böylelikle bugün için olsun bir takım destekler edindiği şüphesizdir. Bu yolda devam ederse ilerde pek çok şey hattâ siyasal bakımdan her şeyi kaybedeceği de aynı derecede muhakkaktır. Bazı kimseler bu gibi yollardan giderek sonuna kadar başarı elde edebileceklerini sanırlar ve bunun aksini gösteren örneklerden hiç ibret almazlar.

Başbakanın, süreksiz ve görünüşten ibaret kazancına mukabil yurdumuzun manevi huzurundan çok şeyler kaybettiği şüphesizdir.

Demokrasi yolunda yürümek, millete vaad edilmiş olduğu gibi Anayasaya aykırı kanunları değiştirmek, ihtikâr ve vurgunu önliyerek hem yurdun ekonomik kalkınmasını sağlamak, hem de hayatı ucuzlatmak, dış güvenimizi temin etmek gibi işler unutulup gitti.

Otuz yıl önceki duruma dönülecek mi, dönülmeyecek mi? Kadınları çarşafa sokup dörder dörder nikâh etmek yeniden caiz olacak mı, olmayacak mı? gibi şeyler günün meselesi oldu.

Böylelikle hiç bir bakımdan müsbet iş görememiş ve öbür arkadaşlarıyla birlikte millete yaptığı vaadleri tutamamış olan bir başbakan, tarih ve medeniyet dünyası önünde bizi gülünç kılmaktan başka hiç bir şeye yaramıyacak bir takım tartışmaların alevlenmesine yardım etmiştir.

Bu suretle o gerçekten iş görememek yüzünden kaybettiği taraftarlarından daha çoğunu, koca bir imparatorluğu yıkmış olan zihniyetin hasretlileri arasından kazanacağını ummuştur.

Amelî olarak da bugün için bir çoklarının dikkatini başaramadığı işlerden uzaklaştırıp bu devirde manası kalmamış yönlere çevirebilmiştir.

Onun bu davranışına imrenmiş olacak ki Dışişleri Bakanı da Muğla söylevinde inkılâplar aleyhinde bulunmaktan kendini alamamıştır.

(*) Kudret Gazetesi : 8 Mayıs 1951-1192

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

B. F. Köprülü bir çoklarından daha da ileri gitmiştir. Atatürk inkılâplarını hiçe indirmeği kendisi için az görmüş ve bunlara ilâveten meşrutiyet inkılâbına da dokunmayı gerekli bulmuştur.

Biz bundan şunu anlıyoruz : kendisi dışişleri bakanından bir başarı elde etmekten ümidini kesmiştir ve bu sayede artık toplayamayacağı tasvip ve alkışları geçmişin hasretlilerinden toplamaya kalkışmıştır.

Artık yol açılmış bulunuyor. Her başarısız bakan tarih sahifesini karıştırıp kendisinden az önce inkılâp aleyhtarlığı yapmış olan arkadaşından bir devre daha eski bir inkılâba çatmaya ve geri kafalılardan alkış toplamaya baksın!..

Böylelikle Mithat Paşa, kanunu esasi, tanzimat, İkinci Mahmud'un ve Üçüncü Selim'in yenilikleri, Üçüncü Mustafa ile Birinci Mahmud'un Tot ve Bonneval vasıtasıyla orduda yapmak istedikleri değişiklikler, daha da derinlere gidilerek Şeyhülislâm Ebüssuud Efendinin Kanunnamesi ele alınmak ve bastırılmak için başarısız birer bakan beklemektedirler.

İktidardakilerin bu duruma düşmüş olmaları yurt bakımından çok acıdır.

Dışişleri Bakanının esas iddiasına gelelim; o diyor ki :

"... 1908'den itibaren inkılâp denilen şey bir avuç serbest meslek erbabının, bir avuç memurun yaptığı inkılâp özentisinden ibaretti. Fakat bizim hareketimiz tamamen bunlardan farklıdır. Çünkü memleketin yüzde doksanını teşkil eden köylü vatandaşlar bu hareketin sahibi oldu."

Bu doğru olsaydı köylü başka türlü muamele görürdü; halbuki iyilik istikametinde hiç bir değişiklik yoktur, fakat fenalık istikametinde vardır.

Meselâ 1914-18 genel savaşı boyunca gelişmiş olan vagon satma usulü, 7 Eylül 1946 kararları sırasında ve az sonraki hububat ihracı sayesinde yapılan vurgunlar, 1950-51'deki pamuk ihracatı ve keza pamuklu fiyatları arttırılmadan önce bazı toptancılara yapılmış olan satışlar esas bakımından müşterek bir vasıf taşır.

O da şudur : müstahsilden ve hele küçük köylüden ucuza alınmış bir mal üzerinden mutavassıtın ve iktidar gözdelelerinin fahiş kazanç sağlamaları, bu yüzden de hayatın pahalılaşması ve halkın pahalılık altında ezilmesi.

Eğer Dışişleri bakanının iddiası doğru olsaydı, onun dediği gibi "köylü vatandaşlar" her hangi bir "hareketin sahibi" olsalardı bu saydıklarımız yapılamazdı.

BASINDAKİ YANKILARI

Meşrutiyet inkılâbı bütün milletin isteğine dayanan ordu ve onunla işbirliği yapan İttihat ve Terakkinin çalışması ile husule geldi. O inkılâpta da sahip halk ve bu arada köylü ile bunların çocuklarından mürekkep ordu idi. Ancak inkılâp olduktan sonra işbaşına geçenler her şeyden önce kendilerini düşündüler. Bu günkü şikâyetimiz de iktidardakilerin aynı şeyi yapmalarından ibarettir.

B. F. Köprülü bu gibi konuları bırakıp bizlere Atlantik misakından ve dış güvenimizden haber verseydi daha iyi yapardı.

Hikmet BAYUR

ATAMIZIN ADINI HAYIRLA ANALIM (*)

Büyük Türk Milletinin büyük kahramanı Atatürk'e biz Türkler için yalnız Türk'ün atası demek acaba doğru mu? Biz onu o zamanın, Büyük Millet Meclisindeki Milletvekillerinin yüzde yüz oyu ile Türk Milletinin atası seçtik ve O'na Atatürk dedik.

Tarihte heybetli bir varlık olarak yaşamış ve ölümsüz yaşayışına devam eden Türk Milleti Atatürk'e asırlar geçtikten sonra Ata diyebilir. Fakat, bizde ihtiyar, orta, genç nesiller ve hattâ çocuklarımız bugün onun canlı ve taze eserleri ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bilhassa yaşlı ve orta nesillerimizin eski karanlık günler ile bugünkü bahtiyar ve sağlam vaziyetimizi mukayese etmek imkânları vardır. Onların hepsi bilmelidir ve bilirler ki, tarihin en büyük bir kahramanı, Türk Milletinin en büyük bir kurucusu ve yapıcısı olan bu büyük adama bugün yapılacak herhangi bir hürmetsizlik bizim ne eski manadaki terbiye ve kadirbilirliğimize, ne de bugünün medenî olgunluk seviyemize yakışır. Çünkü, Atamız olarak kabul ettiğimiz bir adama saygısızlık Türk seciyesinde ve Türk kanında yoktur.

Bize öyle geliyor, ki aradan geçecek olan seneler bize büyük Atamız tarafından yapılan şeylerin azamet ve kudretini boyuna artan bir vuzuha daha iyi anlatacaktır. Biz bunun için her şeyden evvel kültürümüzün yükselmesi yolunda girişilen faaliyetin mutlaka gevşememesini istiyoruz. Çünkü insanlığın, kadirbilirliğin en iyi ve en yürekten gelen delili büyük esere karşı sarsılmaz bir bağlılıkla verilebilir.

Biz bir zamanlar tarihin en büyük adamlar arasına almak istediği Hitler ile tesadüfen görüşmek fırsatını elde etmiştik. Beş Türk gazetecisi

(*) *Yeni İstanbul Gazetesi* : 10 Mayıs 1951-527

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Almanya'ya gelerek Hitler ile mülakat yapmışlardı. Biz de onların arasına karışmıştık. Hitler'in baştan sona kadar söylediği şey; Türk Milletinin, Atatürk gibi bir şahsiyetle gerçekten iftihar etmesinin lâzım geldiğidir. Musolini'nin yakınlarından birini tanıyorduk. O da bize Musolini'nin fırsat düştükçe Atatürk'ü bütün insanların üstünde gördüğünü söylemesi olduğunu anlatmıştı. Bir zamanlar tarih yapan ve sırf diktatörlükten aldıkları kuvvetle milletlerini uçuruma sürükleyen bu adamlarla mukayese edilince Atatürk tarihin, insanlığın ve Türk Milletinin hayranlıkla, şükranla, minnetle karşılayacağı bir insandır. Çünkü harp meydanlarında yetişmiş bu büyük adam bütün milleti arkasından sürüklemek kudretine malik olduğu halde, bizi hertürlü sergüzeşlerden uzak tutmasını ve hurafeler bataklığından silkip çıkarmasını ve bu suretle bize geniş bir kültür yolu açmasını bilmiştir. Eğer harcanan emekler beklenen neticeleri vermemişse sebeblerini eski cemiyetin tasfiyesindeki güçlüklerde aramak icap eder. Fakat bu; başlanan işin yarıda bırakılması için hiç bir zaman bir vesile sayılmamalıdır. Biz onu, bu fani dünyadan ayrılrsa bile, yine yaşıyor gibi düşünüyor ve bütün milleti ve bilhassa gençliği onun fikirlerini gerçekleştirmek vazifesi ile mükellef bulunuyoruz.

Atamıza hürmet göstermek, Atamızın yolunda yürümek ve Türk Milletini her gün bir adım daha medeni dünyaya yaklaştırmak hepimizin borcudur. Kendimizi düşünmüyorsak kendimizden sonra gelecek nesilleri de düşünmek ve onların dünya üstünde tutunabilmelerinin ancak buna mütevakıf olduğunu anlamak zorundayız. Bu yolda gitmeyene ve buna inanmayana ve bu güzel eseri baltalamak isteyen kanun ile imkân vermemek demokrasimizin en kuvvetli bir başırsı sayılmalıdır.

Habib Edib TÖREHAN

BİR MÜCADELENİN MÂNASI VE NETİCELERİ (*)

Atatürk Kanunu etrafında yapılan büyük mücadelenin ilk safhası bitti ve tasarı, anayasaya bir aykırılığı olup olmadığının incelenmesi için Anayasa Komisyonuna gönderildi. Bu karar bir çoklarımız için lüzumsuz görünse bile Demokrat Büyük Millet Meclisinin şerefinedir, çünkü Anayasa prensiplerine uymayan hiç bir kanunun kanun olamayacağını ve artık Türkiye'de bu kabil mevzuata imkân bulunmadığını göstermektedir. Eğer geçmişte bunun onda biri derecesinde bir titizlik gösterilmiş olsay-

(*) *Yeni Asır Gazetesi* : 10 Mayıs 1951-14504

BASINDAKİ YANKILARI

dı, anti-demokratik denilen Millet hak ve hürriyetini çiğneyici kanunlarla memleketimizin serbest inkişafı yıllarca kösteklenmiş olamazdı.

İkinci müşahade : Tasarıyı getirmiş olan hükümet muhalefetle değil, kendi partisinin muterizleriyle başından sonuna kadar münakaşa durumunda bulundu. Bu mevzuda "parti disiplini" haklarından bir çoğunu feda etmiş olmakla beraber Demokrat Parti hâdiseleri umumî efkarın ışığı altında müzakere etmekten çekinmeyecek kadar kuvvetli ve kudretli, fikir ve kanaatlerine hâkim, mukabil fikir ve kanaatlara da hürmetkar ve tahammüllü olduğunu ispat eyledi. 14 Mayıs'tan beri ne kadar çok ilerlemişiz.

Üçüncü müşahade : Memlekette Atatürk düşmanlığı var, inkılâp düşmanlığı var vehmile bizi hala birbirimize katmağa uğraşanlar Atatürk sevgisinin ve inkılaba bağlılığın enginliğini gördüler. Eğer evhamlarından şifayap olmuşlarsa ne mutlu!

Dördüncü müşahade : Halk Partisinin samimiyetsizliği... Kanuna aslında taraftardılar ve Anayasaya aykırı olmadığından şüphe etmiyorlardı. Fakat bu hükümetin müdafaa ettiği bir görüş kendi görüşlerine uygun bile olsa aleyhinde bulunmakla prensiplere değil, sadece hükümete, sadece Demokrat Partiye muhalif olduklarını bir daha belirttiler. Anayasa Komisyonuna havale kararını Halk Partisinin bu "yekvücüt" müzaheretiyile kazanmış olan Demokrat arkadaşlarımız için, nede olsa, düşünülecek bir nokta...

Beşinci müşahade : Kanuna karşı yapılan bütün itirazlar birer birer yıkılmış ve şu tek Anayasa mevzuu tasarı aleyhtarlarının tereddütlerini bir araya toplamıştır. Samimi olan bu tereddütler başta arz ettiğimiz gibi şeref verir. Kimse Anayasaya aykırı bir kanun isteyemez. Demek oluyor ki, bu nokta kat'i olarak halledilince, Kanunun zarureti ve hukukiyeti, Mecliste arzettiğim veçhile müttefikân kabul edilmiş olacaktır.

Bu noktanın halli, kanaatımca hiç güç olmayacaktır. Anayasanın 69 neu maddesi -yani tasarının uymadığı iddia edilen madde- şudur :

"Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü gurup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları (imtiyazları) kaldırılmıştır, yasaktır."

Türklerin kamu hakları bölümüne giren bu madde bölümün adından da anlaşılacağı veçhiyle yaşayan insanların haklarını ve onları koruyucu hükümleri ihtiva etmektedir. Esasen ne hukuk, ne de Anayasa ölümlerle meşgul olmaz. Ölümler için "kanuna uymak ödevindedirler" gibi bir hükümün abesliği âşikardır. Onlara ne hak ve nimet dağıtılabilir, ne de ceza

verilebilir. Çünkü bu âlemde değildirler, yalnız bu mülahaza Atatürk'e yani onun hatırasına tecavüzde bulunanların şahsi dâva hakları dışında âmme takibatına uğramalarını hedef tutan bir kanunun bir imtiyaz teşkil edemeyeceğini göstermeğe kâfidir.

Kanunun ölümlerden bahsetmesi ancak arkada kalan yakınlarının, yani mirasçılarının maddi veya manevi hakları bakımındandır. Aynı zamanda, cemiyetin huzur ve selâmeti bakımından Atatürk kanunuyla Anayasaya aykırı olarak bir imtiyaz tesis ediliyor diye bir iddia ortaya atıldığı zaman, bunun bir manası olabilmek için, imtiyazdan kimin faydalana- cağını söylemek lâzımdır.

İmtiyazdan Atatürk'mü faydalanacaktır? Bunun elbet imkânı yoktur, çünkü Atatürk ölmüştür ve bu mevhum imtiyazın kendisine tanıdığı hakları vikaye ve muhafaza için bir mahkemeye müracaat imkanından mahrumdur. Zaten kanun ölümleri bir şahsiyet olarak tanımadığına göre, onlar menfaatine bir hak tesis edemeyeceği âşikardır. Nasıl ki onların zararına bir ceza da tertip edemez. Kanun karşısında eşitlik nazariyesi demokrasinin temelidir, fakat ancak kanunun koruyacağı veya cezalandıracağı kimselere, yani dirilere racidir. Ve hukuki ifadesi kanunun ferdleri himayede veya cezalandırmakta fark ve imtiyaz tanımamasından ibarettir.

Şu halde, Atatürk kanunu bir imtiyaz tesis ediyorsa bu ancak varisleri menfaatine, yani hemşiresi menfaatine vaz edilmiş bir imtiyaz olabilir. Yani, Atatürk'e tevcih edilecek bir hakaret karşısında, Sayın Makbule hanımın şahsi bir külfete katlanmadan dâvasının yürütülmesi ve dâvalıların (Sayın Makbule hanımı rencide ettikleri için) daha ağır cezaya uğratılması düşünülüyor iddiasının mevcut olması icap eder. Böyle bir iddia ayakta durabilir mi?

Hakikat şudur ki bu tasarımın mevzuunda kimse için bir imtiyazın gölgesi yoktur. Yalnız ve yalnız Türk âmme vicdanı için, eğer tabir caizse, bir imtiyaz vardır ve bu imtiyaz bütün kanunların temelidir. Âmme vicdanını rencide eden her hareket cezalandırılır ve bütün cezaların mesnedi, yalnız ve yalnız budur. Eğer bir katil vakasından âmme vicdanı rencide olmasaydı, kaatillere karşı ceza tertibi hatıra dahi gelemezdi. Bu o kadar doğrudur ki, jüri usulünün cari olduğu memleketlerde, kanunun idamını istediği bir kaatil bakarsınız ki beraat eder. Niçin? çünkü jüri (yani âmme vicdanı) bu fiilden rencide olmadığını, onu kendi duygusuyla ihtilâf halinde bulmadığını beyan etmiştir.

BASINDAKİ YANKILARI

Şu halde Atatürk tasarısı -hukuk bakımından- şu suale müntehi olur: Atatürk'e, daha doğrusu onun hatırasına hakaret ve tecavüz Türk âmme vicdanını müteessir ve rencide eder mi, etmez mi? Eğer "etmez" diyenler varsa ve buna kani iseler, böyle bir kanuna lüzum yoktur ve hatta böyle bir kanun Anayasaya aykırı olur, o vakit. Fakat mecliste böyle bir iddia ile karşılaşmadık. Atatürk'e karşı bir hakaretin, milletin vicdanında bir teessür, bir infial, hatta bir isyan uyandıracağını, uyandırabileceğini herkes kabulediyor, sanıyoruz. O takdirde tasarı yalnız kanunî, yalnız hukukî değil, aynı zamanda zaruridir.

M. TUNCER

ANAYASA VE ATATÜRK KANUNU (*)

Büyük Millet Meclisinde iki gün üzerinde şiddetli tartışmalar yapılmış olan Atatürk Kanun tasarısı, nihayet Anayasa Komisyonuna iade edildi, ve bu komisyonda bir kerre de bu kanunun Anayasa'ya aykırı olup olmadığı keyfiyeti üzerinde tetkikte bulunulması ve komisyonun mütalâa ve kararı talep edilmiş oldu.

Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğüne göre, komisyonlara gelen kanun tasarısı ve teklifleri konuşulmağa başlamadan evvel ilk iş olarak bu kanun tasarısı ve teklifinin Anayasaya aykırı olmadığına anlaşılmaması lâzımdır. Fakat çok yazık şimdiye kadar İç Tüzüğün bu maddesi hiç de tatbik edilmemiştir. Nasıl tatbik edilirdi ki : Hiç Devlet Başkanının tayin ettiği hükûmetin Meclise getirdiği tasarı Anayasaya aykırı olur mu? Meselâ : Hiç İsmet Paşa Hazretlerinin Millet Meclisine sunduğu bir kanun tasarısının Anayasaya aykırı olup olmadığı akla gelir mi? Hiç böyle bir âdet çıkarılır mı? Sonra ne olur? Millet Meclisi Komisyonlarında her kanun tasarısı böyle bir tedkika tâbi tutulursa, günün birinde, bir veya birkaç Milletvekili bir Anayasaya aykırılık meselesi ortaya atarsa sonra ne olurdu? İşte bu zihniyetin hâkim olduğu Millet Meclisimizde, bir çeyrek asırdır Anayasa, farkına varılmadan ihmal edilmiş; bir takım Anayasaya aykırı kanunlar çıkarılmış ve bu Kanunlardan maksat da, şef sistemi denilen diktatörlüğü kurmak ve emniyetle yaşatmak olmuştur. Diktatörlük şu 4 kanun üzerinde kurulmuştur :

a) Devlet Başkanının vücudu şahanesinin vatandaşından daha mukaddes olduğunu bildiren kanun onu, şerefte, hakta ve hürriyette vatandaştan üstün tutan, onu diktatör yapan kanun.

(*) Kudret Gazetesi : 12 Mayıs 1951-1196

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

b) Diktatörün hükümetini vatandaşların haklı, haksız tenkidlerinden, tezyiflerinden ve onunla alay etmelerinden kurtaran kanun (159)

c) Devlet memurlarını vatandaşların haklı, haksız şikâyetlerinden kurtaran kanun hükümleri.

d) Vatandaş, memleketin dış politikası ve askerî işlerle ilgilenmekten ve bu hususlarda söz sahibi olmaktan ve hükümetin karar ve icraatı aleyhinde tenkidler yapmaktan mahrum eden kanun (161. maddenin son fıkrası)

İşte Halk Partisi, bu dört kanuna sınıksız yapışarak bu memlekette hürriyeti boğdu : bizi demokrasi âleminde yıllarca ayırdı : hürriyet hasreti çekti, hâlâ da bunun hasretini çekmekteyiz.

14 Mayıs seçimleri neticesinde beklediğimiz hürriyete, diktatörlüğe can vermiş ve onu emniyetle yaşatmış olan bu kanunların kaldırılması ile kavuşacaktık. Hürriyet neşideleri okuyan Demokrat Parti başındakiler bunu yapamadılar. Çünkü : Diktatörlüğün üzerine kurulmuş olduğu bu dört kanunu okuyup anlamamışlardı bile!. Eğer anlamış olsaydılar, hiç şüphesiz, ilk iş olarak bunu ele alırlardı. Halbuki 14 Mayıs'tan beri ne görüyoruz? Demokrat Parti başındakiler, aynı kanunlara dört elle sarılmışlar, diktatörlüğü yaşatmakta selefleri ile yarış etmektedirler.

Atatürk için kanun çıkarmak insan haklarına da, bizim Anayasamıza da açıktan açığa aykırıdır. Esasen ne yaşayan ve ne de ölmüş bir insan için, yaşayanlara, hiç bir mükellefiyet (manevî ve maddî) tahmil edilemez. Ne ölmüş ve ne de yaşayan bir insanı ne zorla herkese sevdirmenin ve ne de herkesin ondan nefret ettirmenin imkânı yoktur; ve bu hiç bir zaman kanunla sağlanamaz. Bunun aksini düşünmek insan ve kitle psikolojisini daha doğrusu insanın tabiatını anlamamaktır.

Yeni İnsan Hakları Beyannamesinin 8. maddesine bakalım : "Bütün insanlar kanun önünde müsavidirler ve kanunun himayesinden müsavi surette faydalanmak haklarıdır."

Atatürk bir insandır. Hepimiz gibi kanun önünde aynı hakka sahip olmalı idi. Hakta, hürriyette ve şerefte hepimiz gibi olmalı idi; onun canını herhangi birimizin canından aziz tutan bir kanun çıkarılmamalı idi. Çünkü : insan haklarına hürmet edilen ve demokrasi hüküm süren diyarlarda Cumhurbaşkanı olan bir vatandaş için imtiyaz tazammun eden kanun yoktur. Bu itibarla İnsan Hakları Beyannamesini kabul etmiş olmamız hasebiyle, Birleşmiş Milletlere karşı sarıh bir taahhüt altındayız. Bu kanunu çıkarırsak, insan haklarına açıktan açığa tecavüz ettiğimizi bütün hür dünyaya ilân etmiş olacağız.

BASINDAKİ YANKILARI

Diğer cihetten Anayasamızın 69. maddesini de bir kerre daha çiğnemiş olacağız. Milletle de sıkılmadan alay etmiş olacağız. Bakınız 69 uncu maddeye : "bütün Türkler, kanun önünde müsavidirler, müsavi surette kanuna riayetle mükelleftirler. Her türlü sınıf, zümre, şahıs ve aile imtiyazları kaldırmıştır ve yasaktır."

Atatürk bu memleketin bir evlâdıdır ve Türktür, onun şahsı için hususî bir kanun koymak yasaktır. Dirisi için de yasaktı, ölüsü için de yasaktır.

Atatürk Kanunu tasarısını müdafaa eden bir akıllı zât Atatürk kişi değildir demiş! Kişi değildi de ya ne idi? İnsan haklarına ve Anayasaya aykırı olan bir kanun tasarısını müdafaa için ortaya atılan şu fikir karşısında, aklı başında her insan cidden üzüldü, ve kendi kendine ne günlerle kaldık! demekten kendini alamaz.

Hülâsa : Atatürk Kanunu tasarısının elle tutulur yeri yoktur. Bu tasarıyı Millet Meclisine getiren Adnan Menderes Hükûmeti şimdiye kadar işlediği siyasî gaflara bir yenisini de ilâve etmiş bulunuyor. Acaba Menderes'i bu yanlış ve neticesi kendisi için hiç de bir muvaffakiyet vaad etmeyen bu yola sevkedenler kimlerdir? Benim anladığıma göre Adnan Menderes Halk Partisinin ve kendi kabinesindeki Halk Partisi kafasını taşıyanların oyununa düşmüş bulunuyor.

Sadık ALDOĞAN

İNKILÂP DÜŞMANLIĞI (*)

Son bir yılın siyasî hâdiseleri içinde, Türk halk eskârını en ziyade meşgul eylemiş olan meselelerden biri, İnkılâplara karşı gitgide artan bir düşmanlığın tezahürleri olmuştur.

Tarihimiz boyunca, her ileri hamlenin düşmanları görülmüştür. Ve bunlar daima kendilerini bir din maskesi arkasına saklamışlardır. Ondo-kuzuncu yüzyıl, Batıya yaklaşmak isteyen ileri fikirliyle, memleketi ortaçağ yaşayışına sınıksız bağlı tutmak isteyen mürtecilerin harareti ve bazan kanlı mücadelelerine sahne olmuştur.

İrtican tehditleri ve baskısı yüzünden, Osmanlı Devleti yıkılincaya kadar, tam bir garplılaşmaya gidilememiştir.

Atatürk, derdi kökünden halletmek deha ve cesaretini gösteren bir inkılâpçı olarak işe girişmiştir. Batı medeniyetini müessese ve ocakları ile memlekete getirirken, ortaçağ skolastiği yuvalarını ortadan kaldırmayı ihmal etmemiştir.

(*) *Ulus Gazetesi* : 13 Mayıs 1951-10 732

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Diğer taraftan, giriştiği inkılâp hareketlerinde, hiçbir uzlaşma kabul etmemiştir. İrticadan çekinmemiş, onu sindirmiştir. Yeni irtica unsurları yetiştirecek ocakları da söndürmüştür.

Atatürk bu suretle hareket ederken, Türk halkının aslında muhafazakâr olmıyan karakterine dayanmıştır. İrticanın bir nevi ticaret metayı gibi, bazı zümreler tarafından sömürüldüğünü görmüş ve bu zümreleri hareketsiz kılmakla, geniş ufuklara doğru yolaçmıştır.

Öyle ümit olunurdu ki, Türkiye’de artık Şark-Garp mücadelesi sona ermiş olsun. Derin kökleri, belki Fatih’e, Yavuz Selim’e kadar dayanan bu mücadeleye, en radikal tedbiri Atatürk getirdiği için irticanın bir daha baş kaldıramıyacağı zannedilirdi.

İrtica derken, neyi kastedtiğimizi açıklıyalım : İrtica, dünya işlerinde rasyonel gidişi, ilmi tanımayan dogmatik iddialardır. Bu zihniyetin en göze çarpan misali, matbaanın Gutenberg tarafından icadından ancak üç-yüz yıl sonra Türkiye’ye sokulabilmiş olmasıdır. Daha yeni bir misal almak istersek, Medenî Kanun düşmanlığını gösterebiliriz.

Hakiki din anlayışının, vicdan hürriyetinin irtica ile ilgisi yoktur. Bilâkis hakiki din bilginleri İslâm dininin daima iyiyi, doğruyu, güzeli aramayı tavsiye ettiğini söylerler. İyi, doğru ve güzel ancak akıl yolundan, ilim yolundan bulunabilir.

Tek parti disiplini devam ettikçe, inkılâp düşmanları baş kaldıramamışlardır. Şiddetle bastırılmış olan bir iki hareketin korkusu silinmemiştir. Bu sebeptendir ki, 1945’te çok partili serbest münakaşa hayatına geçildikten sonra da bir müddet ciddi bir irtica hareketi olmamıştır.

1945’ten 1950’ye kadar iktidarda bulunan C.H.P. programına ve eserine sadakat göstermiştir. İrtica taraftarlarına yüz vermemiştir. Daima sırtını devlete dayamağa alışmış olan irtica, bu mesnetten mahrum bulundukça alenen kıpırdamağa cesaret edememiştir.

İrtica simsarlarına ilk cesaret verici hareket, bazı politikacıların, dolambaçlı veya açık ifadelerle oy avcılığına çıkmaları olmuştur. Vicdan hürriyetine sanki engeller konmuş gibi, vicdan hürriyetini iade edeceklerini söyleyerek taraftar kazanmaya çalışanlar görülmüştür. Bazı siyasi teşekküller ise, kendi programlarını inkâr eden hareketlere bile girişmişlerdir. Dini, politika âleti gibi kullanmağa kalkan dergiler takipsiz bırakılmıştır.

Sekiz-on ay kadar süren bu “irticaa göz kırma devri”ni Atatürk’ün hâtilarlarını korumak maksadiyle Büyük Millet Meclisine sunulmuş olan kanun tasarısı ile, sona ermiş saymalı mıyız?

BASINDAKİ YANKILARI

Atatürk'ün büstlerini muhafaza hedefini güder görünen bu kanun tasarısının, maksada yarayıp yaramıyacağı, hukuk prensipleri ve kanun tekniği bakımlarından ayrıca üzerinde durulabilir. Fakat bu cihetlerden ayrı olarak, tasarı politika değişikliğine işaret sayılacak bir vesikadır. Mesela 27 yıllık mazi (yani 1923-1950 arası), 29 Mayıs 1950 tarihinde okunan Hükümet programında toptan kötülenmişti. 1923'ten 1938'e kadar her şeye Atatürk hâkim bulunduğuna göre, son kanun tasarısını Meclise aynı kürsüden sunmakla hiç değilse bu ilk 15 yıllık devrin ithamından vazgeçildiğine hükmedebiliriz. "Laiklik adı altında vicdan hürriyetine taarruz ettiler" isnadı, olsa olsa herkesten evvel, lâikliği Türkiye'ye getiren Atatürk'e çevrilmiş olabilirdi. Atatürk'ün hâtıralarını korumak için ceza müeyyidesi istenmesi, bu ithama da artık iltifat edilmeyeceğine işaret sayılabilir.

İnkılâp düşmanları bundan böyle müsamaha hattâ teşvik görmezlerse, esaslı bir tehlike teşkil edemezler. Çünkü onlar, tarihimizin her devrinde ancak sırtlarını devlete dayadıkları zaman şımarmışlardır. Kaldı ki, halkımızın inkılâp düşmanlarına kapılıp kapılmıyacağı da bir ayrı meseledir. Biz o kanaatteyiz ki, irtica sömürücüleri halkı bir nevi mânevî tedhiş altına almakta serbest kalmazlarsa, Türkiye'de artık irticadan korkulmamalıdır. Zira tarihimizde ilk defa olarak 27 yıl, durmadan garplaşma, yâni rasyonel ve ilmî cemiyet hayatı tek mil icapları ile tesis edilme yolunda yürünmüştür. Önümüzdeki beş-on yılı kazanır ve ilköğretim dâvasını bu müddet içinde tamamen halledersek, mesele ehemmiyetini büsbütün kaybedecektir.

Batıda irtica, geçen yüzyılların meselesi idi, yirminci yüzyılın daha az vahim olmıyan meseleleri vardır. Yakında onlarla da karşılaşmak mukadderdir. Onları halledebilmemiz için inkılâplara sımsıkı sarılmamız lazımdır.

Nihat ERİM

ATATÜRK KANUNUNDA TEREDDÜDÜN YERİ KALMADI (*)

Atatürk Kanunu Anayasa Komisyonunda hararetle münakaşalar süzgecinden geçti. Tasarının Anayasaya aykırı olduğu kanaatini besliyenlerle bu düşüncüyü aşırı bir kuruntu mahsulü sayanlar arasındaki fikir ve söz düellosu nihayet müspet neticeye vardı. Şimdi tasarı yeniden Büyük Mecliste görüşülecektir.

(*) *Yeni Asır Gazetesi* : 26 Mayıs 1951-14 519

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Atatürk gibi, hiç bir fâniye nasip olmayacak şekilde milletin kalbine girerek ebedileşmiş bir şahsiyetin ismi mevzuu bahsolurken bile şiddetinden bir şey kaybetmiyen münakaşalar, siyasi hayatımızda ne kadar ileri merhalelere varmış olduğumuzu göstermesi bakımından cidden ferahlık vericidir. Milletvekilleri, kanunların kanunu Anayasa üzerine titizlikle eğilmiş bulundukları için hassasiyetlerini son hadde çıkarmaları kimseyi şaşırtmamaktadır. Dokuzuncu Büyük Millet Meclisi bu karakteriyle bihakkın övünebilir.

Son on iki yılda Anayasanın hakimiyeti mefhumu tamamen unutulmuştu. En aziz hürriyetlerimizle insanlık haysiyetimizin mesnedi kamu haklarını biteviye çiğneyen kanunlar, büyük kolaylıkla çıkarılmakta idi. Böylelikle milletin hükümrânlığı boş sözden ibaret kalmıştı. Bu gün artık bu kabil endişelerin yeri yoktur. Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinden temel haklarımızı zaafa düşürecek kanunlar çıkması imkânsızdır.

Fakat acaba Atatürk Kanunu bunlardan biri midir?

Diğer yazılarımızda belirttiğimiz gibi, Atanın ölümünden on üç yıl sonra bu mahiyette bir kanun çıkarılmasına ihtiyaç duyulması üzücü bir keyfettir. Bizi inkıraz uçurumundan kurtardığı kadar, Asyai bir millet olmaktan da kurtaran Atatürk'ün ebedileşmiş varlığını ve eserlerini bir kanunla korumak mecburiyetinde kalmamayı tercih ederdik. Buna rağmen şunu söylemeliyiz ki Türk milletinin yüzde doksan dokuzu aşan kahir çoğunluğu Atatürkçü ise de sayıları parmakla gösterilecek kadar az olsa bile, fikren ve ruhan irtica cephesinde kalmış bedbahtların mevcudiyetleri inkâr edilemez. 1938'le 1950 arasında Atatürk'ün ismini âdeta unutturmağa çalışmış olan kıskanç ve kinci bir zümrenin hoyrat hareket tarzında maalesef bu sayıları mahdut bedbahtların tasfiye edilmesine imkân bırakmamıştır.

Memleket geniş bir hürriyet havasına kavuşunca hürriyeti tarihimizin en muhteşem simasına ve onun en canlı eserlerine dil uzatmak manasına alanlar türemiştir. Demokrasimizin yaratıcı ananelerini kurarak garbın şuurlu hürriyet iklimini memleketimizde de yaşatmağa çalıştığımız sırada, bu havayı bozmak isteyenlerin faaliyetlerine göz yumulamazdı. Müşahede ve tecrübelerimiz ceza kanunlarının mevcut hükümleriyle cüretkâr bir saldırganlığın önüne geçilemeyeceği sabit olmuştur.

Şimdi düşünülmesi gereken şey şudur :

Atatürk hayatta değildir; onun içimizde heyecan yaratan adını nankörlüklerden korumak için alınacak kanuni tedbirler, ne kendisinin ne de ailesinin faydalanacağı bir imtiyaz olmayacaktır. Mevzu bahsolan şey,

BASINDAKİ YANKILARI

sadece Atatürk isminin sembolize ettiği eserleri korumaktır. Memleketimizin bütün içi varlığına, hayatının her safhasına tesir etmiş bir inkılâbın remzidir Atatürk... Onun ismini anarken hatırladığımız şeyler, sosyal riyakârlıkları ayaklarımız altında çiğnemek kudretini bize bahşeden, medenî insanlığımızı tanıtan şeylerdir. Atatürk'e târiz edenlerin asıl kastları ise bu çapta haklar ve hürriyetler hazinesinden bizi mahrum bırakmaktır. Atatürk düşmanı bir kaç mütereddi diyebilir ki, "bizim tenkit ettiğimiz Atatürk'ün diktatör tarafı"dır.

Bu budalaca cevabın ayakta duracak tarafı yoktur. Zira asırlarca en geri bir idare ve en geri bir hayat şeklinin zincirlerini taşıyan bir memlekette, bütün bu kölelik halkalarını kopararak mazinin derinlikleri içine gömmek için diktatörce hareketten başka çare yoktu.

Amma sormak isteriz :

Acaba tarih boyunca diktatörlüğü onun kadar sevgi ve heyecanla kabul ettirmeğe muvaffak olmuş bir başka diktatör gösterilebilir mi?

Bu ciheti böylece kaydettikten sonra hazırlanan kanunun fevkalâde bir kanun olduğunu gizliyecek değiliz. İrfan seviyesi kâfi derecede yükselmemiş olan kütleler, arasında, sayıları ne kadar az olursa olsun bir avuç nankörün kötü aşılarını tutturmalarına müsaade edilmeyecektir.

Demokraside tekâmülün zirvesine varmış memleketlerde bile bizim karşılaştığımız hadisenin benzerlerine rastlamak kabildir.

Meselâ ; Demokratik rejimi kendine hâs bir karakter taşıyan Amerika'da adaleti takrir vazifesiyle mükellef olan hâkimlerin elinde, aklın ve mantığın icapları da kanun kadar kuvvetli bir unsur rölünü görmektedir. Onların "Balance of Convenience ve Rule of reasonableness" ismini verdikleri jüridik muvazene böylece husul bulmuştur. Bununla beraber her hususta kanunları Balance of Convenience içinde tetkik ve mülâhazaya imkân olmamakta fevkalâde hâdiseler yeni tedbirlere ihtiyaç göstermektedir. Kanun mefhumunu milletin geçirdiği nazik ve vahim hallere intibak ettirmek mevzuu bahsolduğu zaman hükûmete munzam salâhiyetler bahşeden Emergency hukuku böylece vücut bulmuştur.

Emergency şahsî hürriyetleri bir derece kısımağa zarurî kılan müstacel ve hayatî anlarda jüridik prensipleri bükmektedir ve normal hallerde lüzumsuzluğu bariz tedbirleri kanunlaştırmaktadır. Büyük iktisadî buhranlar arifesinde yahutta bir harp tehlikesi karşısında bu yola baş vurulmaktadır.

Tehlike zail olunca fevkalâde kanun da ortadan kalkmaktadır. Bugün bizim karşılaşmakta olduğumuz durum da bir bakıma gözden uzak tu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tulamıyacak bir fevkalâdelik arz etmektedir. Hürriyetlerimizin devamlı olması, inkılâplarımızın ömürlü olmasına bağlıdır. Halbuki inkılâplarımız Atatürk'ün şahsiyetinden ayıramazlar. Atatürk'ü hücumlarına hedef itihaz edenlerin kasdları, hiç şüphe yok artık hayatta olmayan o büyük varlık değildir; onun yaşıyan eserleridir. Atanın büstlerine her taarruz bu inkılâbı hedef tutmaktadır. Bunun içindir ki "Atatürk Kanunu" şahısları imtiyazlandıran bir kanun sayılamaz. Yine bunun içindir ki, yarın Halkçılar veya Millet Partisi iktidara gelirse İnönü veya Çakmak için kanunlar çıkartmak hususunda bu kanunu bir masebak sayamıyacaklardır.

Garp hukukçularının ifadeleriyle Anayasaların yapısı bir mücerred mantık mahsulü olmayıp bir siyasî operasyon mahsulü olduğuna göre, Anayasayı yapanların veya ona bekçilik edenlerin yarın tadilinde çok büyük zorluklar yaratacak hükümler karşısında tereddüt geçirmeleri tabiidir.

Amma "Atatürk Kanunu" için böyle bir tereddüt yersizdir Memleketin siyasî ve sosyal bünyesi, insancı bir medeniyete kollarını açmış bulunan inkılâplarımız için her tehlikeyi imkânsız kılacak bir kuvvete ve salâbete erişince "Atatürk Kanunu"nun da hikmeti vücudu kalmıyacağı tabiidir. Kanaatimizce Anayasa mevzuunda en hassas olanların da tereddüt geçirmelerine sebep kalmamıştır.

Şevket BİLGİN

POLİTİKA (*)

Atatürk Kanunu üzerine ortaya atılan fikirleri bilmem iyice takibediyor musunuz?

Üç cephe var. Biri bizim cephemiz : Atatürk'ü Celâl Bayar'ın "İâik cumhuriyet" kelimeleri ile pek iyi hulâsa ettiğimiz inkılâplarından ayırmak, ve sadece şahsını korumak doğru değildir. İnkılâplarımız Anayasanın malıdır eğer Anayasa otoritesi sıkı tutulursa, eğer irticaa cesaret verilmezse, inkılâp nizamının yıkılmasına Atatürk'ün mânevi nüfuz ve itibarından başka bir engel kalmamıştır, fikri revaç bulmazsa, ortada büyük güçlük kalmaz.

1945 ile 1950 arasında yazı ve tenkid serbestliğinin bugünkünden farkı yoktu. Fakat inkılâpları müdafaa eden kanunlar daha iyi yürürlükte idi. Medenî Kanun kalkarak onun yerine fıkıh sistemini geçirmek ha-

(*) *Ulus Gazetesi* : 29 Mayıs 1951-10 748

BASINDAKİ YANKILARI

yallerden geçmemekte idi. Hatırladığımızı göre Demokrat Parti de Medeni Kanunu kaldırarak onun yerine fıkıh sistemini koymak için iktidara gelmemiştir.

Eğer bugünkü iktidar, kanunları tatbik etmek vazifesini yaparsa ve programının lâik cumhuriyetçi prensibine aykırı birtakım tepkilere kongrelerinde yer vermezse bir Atatürk Kanunu çıkarılmasına ihtiyaç kalmaz.

İkinci cephe, Atatürk'ü sevenlerin ve O'nun şahsı da korunmazsa her şeyin havada kalacağı fikrinde olanların cephesidir.

Bir şahıs hakkında, o şahıs Atatürk de olsa, böyle bir kanun çıkarmak Anayasa ile uyuşup uyuşmayacağı bu cephenin meselesidir.

Bu cephenin saflarında inkılâpçılar ve tadilciler vardır. Tadilciler ufak tefek teferruat tavizleri ile asıl dâvayı kurtarabileceklerine inanmaktadırlar. Ama şeriatçiler o kadar ileri gitmişlerdir ki bu tavizlerin çok esaslı değişimleri hedef tutmadıkça zannettikleri faydaları temin edebileceği artık düşünülemez.

Zati tavizlerin fazlası yapılmıştır. Bunlar şeriatçi irticâın sadece cüretini artırmıştır.

Üçüncü cephe Atatürk ve inkılâp düşmanlığı cephesidir.

Bunların konuşmalarını dinledikçe ve okudukça Atatürk'ün 1919 Mütarekesinde İstanbul'da Kürd Mustafa Harp Divanında "giyaben" muhakeme edildiğini ve idama mahkûm edilmek istendiğini görür gibi olurum.

Bunlar mürteciler, bunlar mütarekeçiler, bunlar sözüm yabana "karşı ihtilâlciler" lerdir.

Bunlar Türklere utanç ve ıstırap vermektedirler.

"Bunlar, onlardır."

Bunlar bugünkü, dünkü ve daha önceki Türklüğün ayıplarıdır. Bunlardan birinin köylerde Türk olmakla övünen ve Türkçe öğrenmek için çırpınan halka Kürdçe telkinlerde bulunduğunu biz biliyoruz. Bunların Türk birliğinin de düşmanı olduklarını bir gün göreceğiz.

Mesele, lâik cumhuriyet nizamını kurtarmaktadır. Bu sağlanabilirse Atatürk'e hiçbir zarar gelmez. Bu sağlanamazsa, yarın inkılâp kanunlarından sonra Atatürk Kanununu da kaldırırılar, ve O'nun yalnız heykellerini, büstlerini değil mezarını da yıkarlar.

F. ATAY

ATATÜRK KANUNUNUN HAKİKİ MÂNA VE MAHİYETİ (*)

Atatürk Kanununun Anayasaya aykırı olmadığı Anayasa encümenince tespit edildi. Bilindiği gibi, her türlü kişi, sınıf ve zümre imtiyazlarını ilga ve yasak etmiş olan Anayasamız bütün Türklerin eşit haklara sahip olduklarını ve müsavi mükellefiyetler altında olduklarını ilân eder. Bu, kanunun himayesinden aynı derecede faydalananacaklarının ve cezayı müstelzim hareketlerde aynı ölçüye göre cezalandırılacaklarının beyanıdır. İşte Atatürk'ün mübaccel adını ve hatırasını tahkir ve tezyif edenleri âmmе hukuku dahilinde cezalandırmağa matuf olan kanun tasarısı bazılarınca bu eşit hak prensibine aykırı görülmüş ve bir imtiyaz telâkki edilerek Anayasaya uymadığı ileri sürülmüştü.

Bunun böyle olmadığı aşîkârdır. Kanun teklifinin Atatürk'e verilmiş bir imtiyaz olacağını iddia edebilmek için, onun bu imtiyazdan faydalanabilecek bir kişi olduğunu farzetmek icap eder. Halbuki "kişi" hukukan bir hakka tasarruf edebilen, ondan faydalanmak imkânına malik olan kimsedir. Öyle ki, bu başka hakka bir tecavüz vuku bulduğu takdirde mahkemeye müracaatla tecavüzü refettirir ve hakkından tekrar faydalanma imkanını yargıcın kararı ve kanunun himayesiyle elde eder. Bir ölü için böyle, bir şey tasavvur edilemeyeceğine göre, hukukî şahsiyeti olmayan ölüye bir imtiyaz vermek de elbet bahis mevzuu olamaz.

Esasen imtiyaz nedir? Bir şahsın yani yaşayan bir kimsenin başkalarından farklı bir hak sahibi olması bunun bir imtiyaz telâkki edilmesine kâfi bir sebep değildir. Bunun sayısız misallerini vermek mümkündür : Devlet memuriyetleri okur yazarlara ve belirli tahsil dereceleri olanlara hasredilmiştir. Bu, "mektepliler" zümresi için bir imtiyaz mıdır? Bir üniversite mezunu, lise mezunundan, lise mezunu, ilkokul mezunundan daha yüksek maaşla memuriyete girer ve daha kısa fasılalarla terfi eder. Bunu bir imtiyaz mı sayacağız? Bazı memleketlerde, umumi seçimlerde her vatandaşın bir oyu varken üniversitelilerin ayrıca bir oyu daha vardır. Buna imtiyaz mı denir? Evli ve çocuk babası bir mükellef, bekâr bir mükellefe nazaran aynı gelir miktarı için daha az vergi verir. Bunun bir imtiyaz teşkil ettiğini iddia eden var mıdır? Demek oluyor ki, hususî vasıflara göre ayrı muameleler esasen bir imtiyaz telakki edilemez. Ceza hukukunda da bu böyledir. Aynı suçu işleyen iki şahıstan, mesela bir kimseye hakarette bulunanlardan birinin suçunda aleniyet varsa, aleniyet olmayana nazaran daha ağır ceza görür. Fakat kanun ona karşı müsavat ölçüsünden zerré kadar ayrılmamıştır. Sadece suçun vasfı değişmiştir. Demek oluyor ki vasfî değişikliği kanunî muamele değişikliğini intaç eder. Âmmе nizam ve âmmе menfaati kanunun esas ölçüsüdür.

(*) *Yeni Asır Gazetesi* : 30 Mayıs 1951-14 523

BASINDAKİ YANKILARI

Atatürk hayatta olsa ve alelade bir vatandaş gibi aramızda bulunsaydı, bu millete yaptığı emsalsiz hizmetlerinin bir şükran mukabelesi olarak, bazı nankörlerin tecavüzlerine karşı onu hususi bir kanunla korumak, âme vicdanının maşeri arzusuna uygun olan ve bu itibarla yine bir imtiyaz teşkil etmezdi. İmtiyaz âmmenin itirazını davet eden veya başkalarını ızzar eden âme vicdanına aykırı bir haktır. Atatürk'e hakaret bu millet efradından herhangi birinin meşruiyetini iddia edebileceği bir hak mıdır ki onun nez'ine matuf bir kanunda imtiyazın gölgesi aranabilsin? Ve Atatürk 20 milyon vatandaştan herhangi biri midir ki onun hatırasını hususi bir himaye altına almakla müsavat dışına çıkmış olsun?

Hakikatta, bu dâvâda ne Atatürk'ün -zaten tasavvuru mümkün olmayan- faydası, ne de tek varisinin -zaten şahsen mevcut olan- aziz bir hatırayı korumak hakkından fazla hiç bir faydası hatıra gelemmez. Kanun teklifinin gözettiği tek hedef, milletimizin umumi hissiyatını ve huzurunu korumaktan ibaret bir içtimai faydadır. Kurtarıcıya hakaret ya âme takibatına yol açan cemiyete karşı işlenmiş bir suç olacak, ya -öyle olmadığı takdirde- her fert böyle bir suçu işleyene karşı mukabele zaruretini mukaddes bir vazife gibi ruhunda duyacaktır. Birinci yol kanun yolu, ikincisi müttemadi hâdiseler ve kaynaşmalar yoludur. Elbet bu ikinci ihtimali önlemek kanun vâzının vazifesidir.

Mecliste ve encümünde izah ettiğimiz gibi, bu kanun teklifi âme vicdanına tam manasiyle uygun olduğu için yalnız bu haysiyetle bile Anayasaya aykırı olamayacağı aşikârdı. Çünkü Anayasa âme vicdanında yer bulmuş prensiplerin bir mecmuası olmaktan başka nedir? Eğer Atatürk'e yapılacak bir hakareti her hangi bir ölünün hatırasına tecavüzden farksız gören bir zihniyet mevcut olsa idi, eğer Atatürk'ün mukaddes hatırasına tecavüz yalnız bir şahsın, yalnız bir âilenin sevgi ve saygı duygularını rencide edecek bir hareket mahiyetinde telâkki edilebilseydi, Anayasaya aykırılık iddialarının bir mesnedi olabilirdi. Fakat bu iddiada bulunanlar da Atatürk'ü bütün vatandaşlar derecesinde sevdikleri, ona aynı minnet duygularını besledikleri ve bunu bütün kuvvet ve samimiyetleri ile ilân eyledikleri halde, Türk milletinin bütünlüğü için bir baba, bir ata vasfını kazanan ve muhafaza eden zatın hatırasını millet olarak korumaktan daha tabii ne olabilir?

Atatürk'ün hatırasını himaye eden kanun bir siyasi kanun değildir. Onun eserlerini başka başka anlayan, başka başka tefsir edenler vardır. Bu itibarla bu kanunla Atatürk'ün eserlerini ve inkılâplarını korumak iddiası da mevcut olamaz. Onlar zaten umumi olarak kanunlarımızın himayesi altındadırlar. Hadise sadece ve münhasıran Atatürk'ü seven ve unutmıyan bir milletin bu kadar umumi ve şamil hissiyatına her vatandaşın hürmetle mükellef olduğunu teyitten ibarettir. Milletın millet olarak sevdiği, tâziz ettiği her şeye tecavüz bir suçtur. Atatürk Kanununda da bundan başka hiç bir şey yoktur.

M. TUNCER

BİR KANUN (*)

Nadir Nadi gene bir fikir ve yazı adamı. Partisiz. Fakat bizim inkılâpçı ve bizim milliyetçi. Lâik Cumhuriyet nizamı ayakta tutulmazsa, içeride demokrasi ergeç düşer, dışarıda milletlerarası itibarımızdan eser kalmaz, onun da kanaati bu. Atatürk'ü tanımış mıdır, bilmiyoruz, fakat eserinin de, şahsının da candan gönülden aşığı. Son Atatürk kanununun aleyhinde yazan ve söyliyenlerden biridir. Sebebi basit : Atatürk'ü tenkid ettirmemek, lâik Cumhuriyet nizamını ayakta tutmak değildir. Atatürk'ün canlılığını üstünden almak ve onu dondurmak, mumyalaştırmaktır. Medenî kanuna sövmek Atatürk'e sövmek midir, hayır, Lâtin yazısını arap yazısı ile değiştirmek Atatürk'ün büstünü veya heykelini kırmak mıdır, hayır... O halde bu kanunu çıkarmakla sadece kendimizi aldatmış olmaz mıyız?

"Yeni İstanbul" başyazarı M. Nermi, eski bir milliyetçi ve inkılâpçı. Kendisini kırk yıldan beri ileri atılışların ön safında görmekteyiz. O da partisiz. O da, eğer lâik cumhuriyet nizamının, bir din devleti yerine bir dünya devleti kurmuş olmak karakteri değişirse, tekrar çöker, göçer batar fikrinde. Fakat Atatürk kanununu tutmaktadır. Ona göre Atatürk bir şahıs, hattâ sadece bir kurtarıcı, bir kahraman değildir. Bir semboldür. Atatürk demek, inkılâpları demektir. O yıkılmadıkça, o itibardan düşürülmedikçe, halkın ona karşı sevgisi ve inancı sarsılmadıkça inkılâplarına da tecavüz edilemez. İnkılâplarımızı onun sancağı altında savunmuyor muyuz? Halk, okutmadığımız, aydınlatmadığımız halk, nazariyelerine akıl erdiremeyeceği ileri hareketleri ona inandığı, kurtuluşunu onun arkasından gitmekte bulduğu için benimsemiş değil midir? Bu benimsemede, bugün bile, aynı inanmanın, Atatürk'e aynı belbağlamanın başlıca âmil olduğunu unutabilir miyiz? O halde Atatürk kanununu çıkarmalıyız.

A ... ortalama bir anlayışadır. Türkiye geri gidemez. Devleti ve cemiyeti Yeniçağ nizamı içine sokan inkılâplarını feda edemez. Fakat bu inkılâpları ne Atatürk'ün şahsı hattâ ne de eski rejimle birleştirmemelidir. Atatürk'ün tenkid edilecek kusurları olabilir ve bunlar tenkid olunabilir. Eski idare de tenkidten kurtulamaz. İnkılâpları bu şahıs ve idare meselelerinin tenkidleri üstünde tutmalıyız. Ancak onları kurtarmağa ve korumaya bakmalıyız.

B ... Her siyasî partide benzerini gördüğümüz bir tâvizci. İnkılâpları, rejimi büsbütün değiştirmemek şartı ile, tâdil etmekten niçin bu kadar korkuyoruz? Madem ki, doğru yanlış, halkta tâdilocilik fikri uyandırılmış-

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 3 Haziran 1951-9641

BASINDAKİ YANKILARI

tır, halkı kendi partimize daha fazla yaklaştırmak için ona hoş gelecek tâvizleri vermeli değil miyiz? Eğer biz bunu yapmazsak, yarın, demokrasi-
dir ya bu yüzde yüz şeriatçı bir parti seçimlerde kazanabilir ve inkılâp rejimini kökünden yıkabilir. Tâvizci, liselere kadar din dersleri koymak, poligamiyi kanunlaştırmak, mekteplerde arapça yazının da okunmasına izin vermek gibi tâdillerin buna kâfi olacağını söyler. Dün ise sadece ilkokullara ilmi hal dersi koymanın ve ezanı arapçaya çevirmenin kâfi olduğunu iddia etmekte idi. Tâvizci, eğer bu tâdilociliği önlemiycekse, Atatürk kanununun kabul edilmesine ses çıkarmaz. Bunda şüphe ederse şahsı üzerine kanun çıkarmanın Anayasa prensiplerine aykırı olduğunu iddia eder. Ve sözlerinde Atatürk düşmanlığı sezilmiştir.

C ... Gene her partide benzerleri bulunan, kendilerini şimdiden sezdiren veya henüz ele vermiyen bir mürteci, İnkılâp ne yaptı? (1) Gâvur şapkasını başımıza oturtmuştur. (İlk kabul edildiği vakit fesin de adı gâvur başlığı idi), merseleri yıkmıştır, arabiyatı kaldırmıştır. Cumayı gâvurların pazarına çevirmiştir. Boşanma şer'an erkeğin hakkı iken, onu hâkimlere teslim etmiştir. Gâvurun medenî kanununu almıştır. Oğlanla kızın hakkını mirasta müsavi kılmıştır. Kadınlar yalnız ana olmak lâzım iken onları, hovardalık etmek için, devlet dairelerine memur tayin etmiştir. Kadınların avret yerlerinden olan kollarını yüzlerini açıp ince esvablarla açığa salmıştır. Kadınlara dans öğretmiştir. Onları sinema ve tiyatroya yollamıştır. Oğlanlarla beraber oturtmuştur. Mekteplerde çocuklara komünistlik aşılamıştır. Bütün buları yapan kim? Atatürk! Onu korumak için kanun mu çıkarmak? Mezarından kemiklerini çıkarıp çöplüğe atmak lâzımdır. Mürteci de şahıs üzerine kanun çıkarmanın Anayasa hükümlerine aykırı olduğu iddiası üzerinden yürür.

D ... Vaktile orduda idi. kafasının kuruluşuna bakılırsa, tam bir garb medeniyetçisi olmalıdır. Fakat Atatürk ile geçmişi vardır. Meselâ ordumuz garb cephesinde Yunan ordusu ile karşı karşıya iken, İngilizler, cephe gerisinde yarı bıkkınlık, yarı bozgunculuğu istismar etmek için bir mütareke teklifi ileri sürdüler. Öyle bir hava yaratılmıştı ki Sevres andlaşmasını kabul ettirerek aşağı yukarı bir uzlaşma ile harb faciasından kurtulmak ihtimali vardır. İstanbul'da da vatan düşmanı sayılmıyan bir Babiâli hükûmeti iktidara getirilmiştir. İki taraflı telkinler kayıdsız şart-sız istiklâl kadar harbe devam etmek azmini yumuşatıp durmaktadır. "- Camım muharebe ile işin içinden çıkabilir miyiz? Yunan cephesini han-

(1) Bu sözleri Konya'da bulunan ve mahkemeye verilen bir vesikadan alıyorum. Volkan gazetesinde ve başka şeriat gazetelerinde tekrarlanıp durduğunu görürsünüz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

gi silâhlarla yıkacağız? Madem ki uzlaşma imkânları var, işin arkasını sonraya bırakalım” Sözleri alıp yürümüştür. Bu Mustafa Kemal’in en buhranlı günleridir. Mütareke için Anadolu’nun boşaltulmasını şart koşar. Bir şart ki, teklifi reddetmek demektir. Cephe gerisini o kadar umurlamazsa da, cephe maneviyatını tutmak lâzımdır. Karargâh karargâh telkinlerde bulunmağa girer. D ... : “- Nasıl, nasıl? Mütareke teklifini reddetmek mi?” diye isyan eder. Nitekim Mustafa Kemal Yunan cephesini yıkmak için cür’etli taarruz plânını hazırladığı zaman da, böyle bir taarruzun tarihî bir cinayet olduğu fikrinde bulunanlardandır. Harb biter. D ... de tabii olarak tasfiyeye uğrar. Atatürk’ün şahsî düşmanıdır. Atatürk’ün şahsî düşmanlarından her partide kendini gösteren, göstermiyen benzerleri vardır. Bunlar da Atatürk kanununun aleyhindedirler. Atatürk’ün ölüsünden öc almak hırsındadırlar. Atatürk’e, hattâ lâik Cumhuriyet nizamından alabildiğine kayıplar pahasına sövülmezse demokrasi de ne işe yarar? Atatürk düşmanları, şahsî üzerine kanun çıkarmanın Anayasa hükümlerine aykırı olduğunu iddia edenlerle beraberdirler.

E ... Doğudan batıya naklolunmuştur. Bunun doğu derebeyliği ve Kürdlük meselesinin tasfiyesi ile ilgili olduğunu biliyoruz. Haksızlıklar ve yolsuzluklar, her işte olduğu gibi bunda da, sahiblerininindir. Müdafaa edilemez. Fakat Şeyh Said ve Ağrı isyanları da, bu isyanların içyüzleri de unutulamaz. E ... Belki de Türkçeyi bile batıda, naklolunduğu yerde öğrenmiştir. Atatürk devrini affedemez. O devri neresine kadar yıkmak niyetinde olduğu da bugünden bilinmez. Elde hukuk ve demokrasi üzerinde istenildiği kadar oynamak imkânları var ya... Atlaya sıçraya oynar, durur.

Gazetelerde kongrelerde meclislerde bu çeşid çeşid türlü türlü kaynaşmalar şimdi Atatürk kanununa çarparak köpürmektedirler. Fakat tehlikeli bir şey var. Bu kadar ince ve dolambaçlı oyunlara akılları ermiyenler, daha basit bir ayırma yapmaktadırlar. Kanunu isteyenler Atatürk’ü sevenler, istemiyenler de Atatürk’ü sevmiyenlerdir.

İşte sadedi bir yana bırakarak arabin kulağını göstermek misalini tekrarlamanın bir mahzuru daha... Herkes ne yapmak, nereye varmak dilediğini düpedüz söylese mesele kalmaz. Buna cesaret edilmeyişini de, acaba iyiye ve hayra yoramaz mıyız?

En kestirmesi, bütün siyasî partilerin irticaa karşı açık bir politika gütmeleridir. Din işini irtica işinden ayırmalarıdır. Lâik Cumhuriyet prensibinde anlaşmalarıdır. Hattâ bunun için partilerarası bir kurultay bile hatıra gelebilir. Bu kurultay garb medeniyetçiliği disiplin ve nizamı içinde, vicdan ve tefekkür hürriyetini tanıyan bir demokrasi teminatının

BASINDAKİ YANKILARI

nasıl elde edebileceği olmalıdır. Doğrusu da şudur ki demokrasi hürriyetleri, ancak, bütün siyasi partilerin ortaklaşa sayacakları böyle teminatlı bir nizam içinde gelişebilir. Hürriyetsizliğe götüren herhangi bir yolun bizi en önce demokrasiden ayıracağını inkâr edebilir miyiz?

Ergeç sadede geleceğiz Türkiye Ortaçağa dönemez.

Falih Rıfki ATAY

İRTİCA (*)

İrtica hareketleri karşısında bilhassa iki sual her münevver Türk vatandaşının zihnini kurcalamaktadır. "Vicdan Hürriyeti" ni ihlâl etmeksizin irtica hareketlerini önlemek mümkün müdür? İrticai ve bu meyanda son günlerin büyük bir meselesi halinde ortaya çıkan ticanî hareketlerini cezalandıracak hükümler kanunda mevcut mudur?

1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 18 inci maddesinde ve Anayasamızın 70 inci maddesinde "Vicdan Hürriyeti" teminat altına alınmıştır. Bu hükümlere nazaran hiç kimsenin din veya mezhebinden ötürü kötülenmemesi gerekmektedir. Ceza Kanunu Anayasa'nın tanıdığı din hürriyetine karşı işlenen suçların cezalarını tâyin etmiştir. Bu hükümlerin tetkikinden anlaşılacağı veçhile ne insan hakları beyannamesinin, ne de diğer kanunların gayesi irticai himayedir. Bilâkis onların gayesi irtica karşı vicdan hürriyetini korumaktır.

Demokrasi denilen mütekâmil rejim her şeyden evvel lâikliğe dayanır. Hakiki demokrasiler lâik olanlardır. Lâiklik ile vicdan hürriyeti hiç şüphesiz farklı şeylerdir. Fakat birinin olmadığı yerde diğerinin yaşamasına imkân yoktur. Bu sebeple "Ancak lâik memleketlerde hakiki vicdan hürriyeti bulunur" yolundaki düşüncede isabet vardır. Herkesin dinini seçmekte ve bunu izhar etmekte hür oluşu aynı vicdan hürriyeti mefhumundan iler gelir. Eğer dinî telâkkiler aşırı bir hal alır ve muayyen kanaatleri kabule başkalarını mecbur tutacak maddî veya mânevi bir baskı vücuda getirecek olursa ortada vicdan hürriyeti kalmıyacaktır.

İrticain din ile alâkası yoktur. Hakiki din anlayışı vicdan müsamahasına dayanır. Din insanlara başkalarını anlamak iktidarını verir. Anlıyan af eder. Af müsamahanın ifadesidir. Bu sebeple irtica dindarlığa değil, dinsizliğe daha yakındır. Atatürk, inkılâpı şöyle tarif etmişti : Türk Milletini muasır medeniyet seviyesine yükseltmek gayreti. O halde Türkler için İslâm dinî bu gayreti takviye etmekten başka bir şey olamaz. Mede-

(*) Ulus Gazetesi : 4 Haziran 1951-10 784

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ni ve yüksek seviyeli bir cemaatin dini olduğu takdirde İslâm dini payidar olabilir. İnkılâpçılık ve İslâm dini Türk Milletinin yükselmesine hizmet edecektir. Bu sebeple dini inanışlarla inkılâpçılık prensiplerinin aynı gayeye tevcih edilmesi ve bu bakımdan Türk İslâm anlayışının bir reforma tâbi tutulması gerekmektedir. Bunu din adamlarımızdan beklemek hakkımızdır.

2. Münevverler arasında, irtica mevzuunda kanun hükümlerinin kâfi olmadığı endişesi hüküm sürmektedir. Bizce bu endişe yersizdir. Kanunlarımız ve bu meyanda bilhassa Ceza Kanunu irtica hareketlerini önleyecek derecede sarıh hükümleri ihtiva etmektedir. İrtica, inkılâpçılık düşmanlığıdır. İnkılâpçılık ise bir küle ifade eder. Bu küle münferit taarruzlar, basit suçları meydana getirir. Meselâ Şapka Kanununa ve Yeni Harf Kanununa muhalefet halinde Ceza Kanununun 526 ncı maddesi tatbik edilecektir. Buna mukabil inkılâpçılığa, münferit olmıyan hâdiselerle de karşı gelmek mümkündür. Devletin iktisadî, siyasî veya hukukî temel nizamlarını dinî inançlara irca etmek için teşkilâtlı bir faaliyet basit bir irtica hareketi sayılamaz, böyle bir hareket Türk Devletin varlığına yönelmiş bir tehlikedir. Ceza Kanunumuzun 163 üncü maddesinin birinci fıkrası şu hükmü ihtiva etmektedir : "Lâikliğe aykırı olarak, devletin içtimai veya iktisadî veya siyasî veya hukukî temel nizamlarını, kısmen de olsa dinî esas ve inançlara uydurmak amacı ile cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden kimse iki yıldan yedi yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır." Bu maddede kullanılan "Cemiyet" tabirinin meşru cemiyetle alakası yoktur. Buradaki "Cemiyet" den maksat birden ziyade kimsenin fiilen bir araya gelmesi, fiilî bir birleşme meydana getirmesi, basit olsa bir teşkilât kurmaları demektir. İşte "Ticari Tarikatı"nın gerek gayesi, gerek kullandığı vasıtalar 163 üncü madde hükmüne dahildir. Bu sebeple bu tarikatın kurucularının 163 üncü maddenin birinci fıkrasına göre ve yedi yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılması gerekir. Bu çeşit bir teşkilâta girenlere veya girmek için yol gösterenlere aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince ceza verilmelidir.

"Heykel kırıcılar"a gelince, eğer bunlar tesis, tanzim veya sevk ve idare edenler gurubuna dahil iseler onlar hakkındaki hükme tabi tutulacaklardır. Bu gruba dahil edilemeyen "heykel kırıcılar"ın cemiyete sadece intisap etmiş olanlardan sayılmaları doğru değildir. Bunlar hakkında 163 üncü maddenin dördüncü fıkrası tatbik edilmelidir. Bu fıkra göre "Lâikliğe aykırı olarak Devletin içtimai ve iktisadî veya siyasî veya hukukî temel nizamlarını kısmen de olsa dinî esas ve inançlara uydurmak amacı ile... propaganda yapan kimse bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası

BASINDAKİ YANKILARI

ile cezalandırılır." Propaganda yalnız söz ile veya yazı ile yapılmaz. Fiil ve hareketlerle de propaganda mümkündür. Ceza Hukuku müellifleri bu hususta ittifak ederler. Atatürk heykellerine yapılan taarruzlar bir âbide-nin tahrip edilmesinden ziyade, muayyen bir gaye için yapılan propagan-dadan, bir gösteriden başka bir şey değildir. Hâdiselerin gündüz cereyan etmesi bu propagandayı daha müessir hale getirmek içindir.

3. İrtica hareketlerinin ciddiyetle takibedilmeğe başlanmış olmasını görmekle münevver Türk vatandaşının huzur ve sükûnu avdet etmekte-dir. Türk Yargıçlarına büyük bir vazife düşüyor. Kanunda cezalar aşağı ve yukarı iki had arasında tâyin edilmiştir. Sayın Yargıçların bu hadler arasında takdir haklarını kullanırken çok titiz davranacaklarına tam ka-naatımız vardır. Büyük bir teşkilât halinde ortaya çıkan irtica hareketle-rini önlemek için yargıcın takdir hakkı memleketin hizmetindedir.

Prof. Dr. Faruk EREM

İRTİCA VAR MI, YOK MU? (*)

Burada dinî irticayı anmak istiyoruz. İrtica tabiriyle de yalnız Atatürk inkılâplarından önceki devreye değil, hattâ Tanzimattan daha evvellere gitmek ve yurdumuzu en az yüz elli yıl geriye götürmek düşüncesini kas-tediyoruz.

Buna mukaddesata dönmek diyenler var.

Çok kere yazdık ve söyledik, bu zihniyet her yeni icadı matbaa dahil "bıdat" sayıp Müslümanlara ondan sakınmayı öğrettiğinden Osmanlı devletiyle bütün İslâm âlemini Avrupa'ya nisbeten bir kaç yüz yıl geri bı-rakmış ve onların yıkımlarında başlıca âmıl olmuştur.

Mukaddesata dönmek tabiriyle bu eski zihniyete geri gitmek istenil-mektedir. Bu ise Türklüğe ve İslâmiyete yapılacak en büyük fenalıktır.

Bugün irticayı körüklemek isteyenler en çok hürriyet ve demokrasi mefhumlarına dayanmaya kalkışıyorlar ve şu muhakemeyi yürütüyor-lar : Demokrasi çoğunluğun istediklerini yerine getirmek demektir; Türk Milletinin çoğunluğu ise bizlerin yanındadır; hürriyet sayesinde biz taraf-tarlarımızı daha da arttırır ve dilediklerimizi yapar ve yaptırırız.

"Dilediklerinin ne olduğunu da yukarıda gördük; en az yüz elli yıl ön-cekli idare usullerini yeniden yürütmek!

/(*) Kudret Gazetesi : 5 Haziran 1951-1219

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu usuller her türlü hürriyet mefhumundan uzak olduklarından ve en koyu ve iptidal bir istibdadı tazammun ettiklerinden bu münasebetle yapılacak ilk müşahede şudur : Mürteciler hürriyeti sevdikleri için hürriyet istemiyorlar, ancak onu kökünden kaldırmak fırsatını elde etmek amacıyla kendilerine propaganda vesaire hürriyetinin verilmesini istiyorlar.

Buna göre çalışma usulü bakımından mürteci ile komünist arasında çok önemli bir benzerlik olduğunu söylemek gerekir. Bunların ikisi de hürriyeti, onun sayesinde kendi propagandalarını ve çalışmalarını serbestçe yapmak, fakat iktidara geçince bütün hürriyetleri boğmak için istemektedirler.

Bu sırada irtica en çok şu iki konu üzerinde durmaktadır : a) Vicdan hürriyetini kaldırmak; b) devlet ve din işlerinin birbirinden ayrı olmasını reddederek Osmanlı devrine geri dönmek.

Resmî okullarda din derslerinin öğrenci velilerinin isteklerine göre ihtiyarî olmayıp mecburi olması, kadınların yeniden zorla çarşafa sokulması, erkeklere dört kadın almak hakkının tanınması, boşanmanın yalnız erkeğin keyfine tâbi olması gibi istekler hep vicdan hürriyeti, Adem oğul ve kızlarının eşitliği, devlet ve din işlerinin birbirinden ayrı tutulması gibi yönleri kaldırmak amacını gütmektedir.

Bu yoldaki çalışmalar ve halk eskârını bu gibi düşünce ve isteklere doğru sevk etmek gayreti aynı zamanda milletin dert ve sıızlanmalarına çare ve ilâç bulamayan kifayetsiz bir hükûmete edilecek en büyük hizmet ve yardımdır.

Halk ucuzluk, asayiş, güven, geçim ferahlığı, iş gibi şeyler isteyeceği ve bu uğurda hükûmeti sıkıştıracağı yerde mecburi din dersi, çarşaf ve saire isterse hem devlet işlerini gerektiği gibi düzenlemeyen beceriksiz hükûmet hem de milleti soyan vurguncular rahat eder.

Bunları belirttikten sonra bugün Türkiye'de dinî irtica var mı, yok mu? konusuna geçelim.

Bizim inanımıza göre bu sırada yurdumuzda böyle bir irtica yoktur, sadece onu yaratmağa çalışan münferit mürteciler vardır.

Bir takım olaylar bize irticanın varlığı duygusunu uyandıracak özde idi. Bazı partilerin kongrelerinde ve bilhassa Demokrat Partinin Konya ve Afyon illeri içinde yapılan kongrelerinde söylenilen sözler kuşku ve kaygı kaynağı olmuştu.

Bazı kimseler ve gazeteler kısmen samimi olarak kısmen de Millet Partisini sevmedikleri için irtica cereyanının en kuvvetli olarak bu parti içinde bulunduğunu söylüyor ve yazıyorlardı.

BASINDAKİ YANKILARI

Halbuki, Millet Partisinin 30 Mayıs'tan 2 Haziran'a kadar dört günlük büyük kongresi hiç irtica kokusu vermemiş ve orada herkes en çok yurdun ilerlemesi ve milletin daha iyi yaşayış şartları elde etmesi konuları üzerinde durmuştur.

Din meselesi de geri bir zihniyetle değil, bilâkis medenî dünyanın gidişine uygun en geniş bir vicdan hürriyetini ve teşkilâtlanma serbestiliğini sağlayacak biçimde ele alınmıştır. Dolayısıyla bu kongre yurdumuz için ve gerçek samimî Müslümanlar için büyük bir müjdedir.

Dinin devlet işlerine karıştırılmaması ve siyasal bir âlet durumuna düşürülerek kutsallığının çiğnenmekten sakınılması gerektiğini anlayan ve bu düşünceleri benimseyen büyük bir kütlenin var olduğu bu kongrede apaçık görülmüştür. Bu kütleyi teşkil etmekte olan temiz ve gerçek Müslümanlar, dini halktan oy toplamak ve kendilerine basamak yapmak isteyen din tüccar ve simsarlarına hiç güvenmediklerini, hattâ onlardan tiksindiklerini göstermişlerdir.

Bunun Türk milletine açtığı ufuk şudur : Bundan böyle hiçbir iktidar, bazı mürtecileri veya sadece din tüccarlarını kullanarak halkın dikkatini soygun, vurgun ve kötü idare gibi olaylardan ayırıp Osmanlı devrindeki yıkıcı zihniyete uygun biçimde dini siyasaya âlet eden istekler üzerinde toplamaya muvaffak olamayacaktır.

Keza gerçek Müslümanlar ibadetlerini serbetçe yapmak ve dinî ihtiyaçlarını tatmin etmek isteğinde olmakla beraber, iktidarın hizmetinde bulunan veya sadece kendi kör taassuplarının esiri olan kimselerin arkasına katılıp dini inananlarının siyasal bir âlet gibi kullanılmasına müsaade etmeyeceklerdir.

Mürtecilerin ve din simsarlarının var olan partilerin içine sokulmaktan vazgeçip kendi başlarına bir parti kuramayacakları ve şu veya bu partinin kanadı altına sığınmaya mecbur oldukları da anlaşılmaktadır.

Bütün bunlar Müslümanlığın geleceği için çok ümit verici olduğu gibi yurdumuz bakımından da sevilecek yönlerdir.

Hikmet BAYUR

ARTIK YETER (*)

İstiklâl Savaşının büyük kahramanı, Türk inkılâpının baş yaratıcısı, hürriyetlerimizin eşsiz temsilcisi Atatürk'e karşı bir müddettir girişilen tecavüz hareketleri son zamanlarda göze çarparcasına (göze çarpar da ne demek) yüreğimize bıçak saplanırcasına arttı. Birbirinden çok uzak yurt köşelerinde, birbirini belki hiç tanımayan, fakat hayret edilecek kadar birbirine benzeyen çember sakallı, karanlık suratlı bir takım adamlar rastladıkları büstlere, heykellere saldırıyor, cezbeye tutulmuş meczublar halinde hırstan kan çanağına dönmüş gözleriyle etrafa donuk bakışlar atıyorlar.

Ve biz inkılâp nesilleri, bu anlaşılmaz, esrar dolu hareketin manasını çözemiyoruz. Atatürk anıtlarına karşı işlenen suçlardan yalnız gazetele-re aksedenlerin sayısı şimdiye kadar düzineleri çok aştığı halde resmi ağızlar memlekette irtica olmadığına dair demeçler veriyor, vicdan hürriyetinin kutsallığından bahsediyorlar. Başlı sarıklı adamların şapka kanunu ile alay ettiğini, bir çok yerlerde kadınların çarşafsız sokağa çıkamadığını, mahalle aralarında gürül gürül arap harfleri okutan mektebler açıldığını görüyor, duyuyor ve yazıyoruz. Aldığımız cevap, bunların mübalâğalı olduğunu imâ eden bir el işaretinden ibarettir.

Peki bu olanlar nedir? Memleketin en büyük evladının hatırasına karşı Ankara gibi bir yerde, Orduevinin kapısı önünde güpegündüz el uzatabilmek için bir insan nereden cesaret alabilir? Bu yarı delilerin, meczubların, mürtecilerin arkasında pek akıllı, pek usta ve hesaplı bir teşkilât bulunabileceğini düşünmüyor muyuz? Hatta böyle bir teşkilâtın emrine girmeksizin bu adamların birbirilerinden habersiz aralarında bu kadar ahenkli bir işbirliği kuramayacaklarını tahmin etmiyor muyuz?

Bir çok şeyler düşündüğümüze, pek ince tahminlerde bulunduğumuza şüphe yoktur. Fakat dostlar, darılmayın, gücenmeyin ama bu gidişin sonu hiç de parlak değildir. Demokrasi ile irticayı bağdaştırmak, ateşle suyu bir arada korumaya çalışmaktan farksızdır. Ya demokrasi vardır diyeceğiz ve onu yaşatmak için irticayı da, komünizmin de kafasını ezeceğiz; yahud da irtica demokrasiyi alaşağı edecek ve sonra komünizme bu-yur diyecektir.

Dinin politikaya (âlet edilemeyeceğini ilân eden Atatürk, İslâm dinine şark milletleri tarihinde hiç bir önderin yapamadığı bir büyük hizmette bulunmuştu. İstismarcı yobazların şerrinden halkı kurtarmak, gerçek

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 28 Haziran 1951

BASINDAKİ YANKILARI

vicdan hürriyetini yurdumuzda kurmak, vatandaşa medenî haklarını sağlamak halis dindarlar Tanrı ile başbaşa bırakabilmek için din simsarcılığını yasak etmek, yani dinî politikadan uzaklaştırmak şarttı. Bu yapılmadıkça, muasır medeniyet seviyesine yaklaşmak ne kelime, Ortaçağ hayatından bir adım ayrılmamıza imkân tasavvur edilemezdi.

Halbuki biz muasır medeniyet düzeninin en yüksek ifadesi olan demokrasi rejimini yurdumuzda ilerletmeye davranırken Atatürk'ün vaktile koyduğu şart prensipi kendi elimizle zedeledik. Vicdan hürriyeti adı altında bir takım dar kafalı yobazların vicdanlara baskı yapmasına göz yumduk. Partiler arasındaki mücadelede rey avcılığı her türlü düşüncenin üstünde geliyordu. Bu yüzden bir çok şeylere göz yumuldu. Türbeler açıldı, tarikat şeyhlerine aday listelerinde yer verildi, muskacılara, falcılara ses çıkarılmaz oldu ve nihayet işte bugünlere ulaştık.

İrticaa avans verme bahsinde ilk adımı Halk Partisinin attığını burada bir kaç defa yazdığımı hatırlıyorum. Şunu kesin olarak söylemeliyim ki, Halk Partisinin işlediği hata, daha sonra Demokrat hükümetin aynı yolda işlediği hataları mazur görmemiz için bir sebep sayılamaz. Bugün göze batan realite şudur : Din maskesi altında demokrasiye, medenî haklarımıza, hürriyetlerimize, inkılâplarımıza ve inkılâplarımızın sembolü aziz Atamıza alenen saldırılmaktadır. Milli vicdan rahatsızdır ve başlayan kim olursa olsun, bu halin sorumlusu elbette bugünkü hükümettir. Inkılâp prensiplerine kayıtsız şartsız bağlılık prensipine bir an önce dönmeysek, demokrasinin bu memlekette kısa zamanda yeniden bir hayal olabileceğini unutmıyalım.

Nadir NADİ

ÇİRKİN TECAVÜZLER KARŞISINDA (*)

Çirkin tecavüzler devam etmektedir. Atatürk'ün heykelleri yer yer kırılmakta, yıkılmak istenmektedir.

Atatürk yaşıyan bir devlet adamı, bir asker, bir politikacı olmadığına göre, bu çirkin tecavüzlerin bir tek mânası vardır :

Atatürk adının sembol olduğu ilerilik, medenilik, yükselme hareketinin düşmanları, devlet kanunlarını hiçe sayarak, pervasızca nümayiş yapmaktadırlar. Bu nümayişler gelişi güzel olmamaktadır. Tertiplidir. Bir merkezden idare edildiğini gösterecek mahiyettedir.

(*) *Ulus Gazetesi* : 29 Haziran 1951-10 779

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hâdiseyi nefretle teessür duyan hislerimizden sıyrılarak objektif bir tarzda mütalâa etmeliyiz.

Evvelâ şu noktayı belirtelim : Serbest münakaşa hayatında, her fikir etrafında çeşitli görüşler ortaya konabilir. Fikir serbestliğinin sınırları ihtimamla çizilmelidir. Bizde aşırı sağ ve aşırı sol propagandası yasak edilmiştir. Din duygularının siyaset sahasında sömürülmesi yasak edilmiştir. Bu mahdut kayıtlar dışında fikir münakaşası serbesttir. Hattâ inkılâplardan bazıları aleyhinde dahi propaganda serbestçe yapılabilmektedir. Nitekim bir müddettir, inkılâplara karşı cephe alanlar fikirlerini sistemli olarak yaymaktadırlar. Atatürk inkılâpları ile bu memlekete fenalık etti diyenlerden tutunuz, inkılâpları ikiye ayırıp bir kısmını kabul, bir kısmını reddedenlere de rastlanmaktadır.

Türkiye'nin ancak Atatürk inkılâpları ile kurtulduğuna ve yeniden uçuşuma yuvarlanmaması için bu inkılâplara sınırsız sarılmaktan başka çıkar yol olmadığına kaani bulunanlardanız.

Bununla beraber, bizden başka türlü düşünenlere karşı kin beslemiyoruz. Bunların susturulması için kanun çıkarılmasını da asla doğru bulmuyoruz.

Fakat bir müddettir karşılaşılan tecavüzlerin fikir serbestliği ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu hareketler Devletin kanunlarına karşı girişilmiş zorba tecavüzlerdir. Ve bu sebepten şiddetle bastırılması lâzımdır. Atatürk, o derece yüksekte, gönüllerde, o derecede derin sevgi kökleri salmış bulunmaktadır ki, bu çirkin tecavüzler onun aziz hatırasını en küçük ölçüde rahatsız edecek değildir. O bakımdan, heykele ve büste tecavüz, bu hareketleri yapanların ne kadar iptidai insanlar olduğunu göstermekten başka bir netice doğuramaz. Lâkin, işin devlet hukuk nizamına taarruz bakımından müsamahaya asla tahammülü yoktur.

Meselenin mühim olan bir diğer veçhesi de şudur :

Tecavüzler tertiplidir, sistemlidir. Şu veya bu zavallı insanın kendiliğinden, taassup sebebiyle Atatürk heykellerini kırmaya kalktığını kabul etmek için çok saf olmak lâzımdır. İşin içinde iş vardır. Hem de, sağ ifratın memleketimizdeki seviyesi gözönünde tutulduğu takdirde teslim edilecektir ki, şu veya bu tarikatın yürütülemediği mükemmeliyette bir tertip karşısında bulunmaktadır. Yakın Doğu memleketlerinde koyu siyasi ve dini taassup cereyanlarını kimlerin körüklediği artık meçhul değildir. Bu işlede kominformun rolü mühimdir. İran'da, Mısır'da ve benzeri yerlerde olup bitenler bizim memleket için en uyandırıcı ibret levhalıdır.

BASINDAKİ YANKILARI

Hâdise pek mühimdir. Hattâ hayatidir. Şimdiye kadar Türkiye'de içerden oynamak mümkün olamamıştır. Görünen belirtiler bu sahada memleketimizin de bir çalışına konusu haline getirilmek istendiğini anlatmaktadır.

Vatanını seven her Türk gözünü dört açmalıdır. Hükûmet eldeki kanunların tatbikinde çok dikkatli olmalıdır. Tertipçileri meydana çıkarmak ve Türkiye'de bu türlü oyunların sökmeyeceğini ispat etmek lâzımdır.

İşte Atatürk heykellerine yapılan çirkin tecavüzler, hatıra ve his melesinden ayrı olarak asıl bu zaviyeden ibret verici ve uyandırıcıdır.

Nihat ERİM

ATATÜRK'E EL KALDIRAN ÇOCUKLAR (*)

Ankara köylerinden birinde Atatürk'ün büstünü parçalamış sefil kıyafetli iki çocuğun resminden gözlerimi bir türlü ayıramıyorum. Benim bu çehreleri mutlaka bir yerde görmüşlüğüm var. Fakat nerede?

Uzun bir parçası Anadolunun köşe bucağını dolaşmakla geçmiş meslek hayatımın hatıralarını yokluyorum : Bir akşamüstü Orta Anadolunun köy okulu bahçesinde bana ayran ikram eden ve bir Atatürk menzumesi okuyan yanık yüzlü çocuk mu? Gene bir gün Karakösedden Van'a inerken bir dereye batmış otomobilimize yardıma koşuşan sonra öğretmen olduğumuzu öğrenince evlerinden kasketlerini getiren ve paramparça gömleklerinin, darmadağın saçlarının üzerine bu yepyeni mekteb kasketlerini geçirerek önümüzde geçid töreni yapan ve gene bir Atatürk marşı okuyan çocuklardan biri mi? Batının, doğunun, karlı kuzey dağlarının güneşli güney ovalarının yüzlerce köy okulunda konuştuğum, ayrı ayrı okşayıp sevdiğim ve hepsi duvarlara asılmış Atatürk resimleri, onun çamur veya taştan yapılmış iptidaî büstleri önünde, en övünülecek marifetler gibi bana Atatürk'ü anlamış binlerle, binlerle çocuktan ikisi, fakat hangileri? Çünkü çehrelerini, bakışlarını, gülüşlerini, duruşlarını gayet iyi hatırlıyorum. Hattâ önümdeki iki fotoğrafın konuşması mümkün olsa seslerini de bulacağım.

Garibdir ki ben yalnız iki çocukta değil kafil kafil karakollara götürülen o çember sakallı Ticanî resimlerinin çoğunda da gene aynı tanıdı-

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 12 Temmuz 1951-19678

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ğım çocuk çehrelerini görüyorum. Bakmayın o çember sakallara, kin ile kısılp burkulmuş ağızlara, sizinle gözgöze gelmemek için inadla yana çevrilmiş boyunlara... Onların çoğu gene bir takım yalancı görünüşlerdir; kaldırın o maskeleri; Altlarında yaşı belki de otuzu geçmemiş; çarşafı, kavuğu, eski yazıyı ancak karikatürlerde görmüş o dünkü okul çocuğu neslini, yüzlerinin güneşten ve gençlikten pırıl pırıl yanan sedef gibi renklerle en çiçeği burnunda üniversite ve ordu gençliğini bulacağımıza hiç şüphe yok. O halde bu ürkütücü ortaçağ maskelerini kim onlara taktı? Ticaniler ve daha başka tarikatçiler öyle mi? Bunu da gene hiç şüphe yok. Fakat ben bu işte Ticanilerden daha suçlu birini tanıyorum : Ben kendim ve hatırları kalmazsa daha bir çoklarımız, Atatürk'ün teslim ettiği şemayı lâıykı gibi işlemesini bilmemiş bütün aydın nesiller... Köy okullarındaki gazetelerden kesilmiş ve oymalı uçurutma kâğıdlarla süslenmiş Atatürk köşeleri önünde Onun için manzumeler ve şarkılar okutmakla vazifelerimizi yaptığımızı vehmettik. Bizler de Ticanî Pilâvoğlu gibi çocuklarımızın yüzüne bir takım maskeler takmakla yetindik.

Doğrusu aranırsa buna suç demek de belki fazla olur. Çünkü hepimiz büsbütün boş oturmuş da sayılmayız. Otuz senedenberi elbette iyi kötü bir şeyler yapmağa uğraştık. Fakat görülüyor ki bu kâfi gelmemiş İnkılâpın davalarını daha fazla bir ciddilik, daha yüksek bir anlayışla ele almayı becerememişiz. Softayı, Nasreddin Hoca'nın tilkisi gibi, başından sarığı alındığı ve bir parça da ürkütüldüğü zaman kılıksız ve âciz bir fıkara haline düşecek ve beş on yıl süründükten sonra ölüp zürriyeti keşilecek muayyen bir insan sandık. Onun en aydınlarımıza kadar bir çoğumuzun içinde uyuklayan bir ruh olduğunu, saati gelince türlü türlü şekiller altında hortlayacağını göremedik. Evet bu zavallı genç çocukları Ticanilere teslim eden bizleriz.

Dikkat edilirse totalitarist rejimcilerin kurucuları bütün ümidlerini ellerine alacakları yeni çocuk nesillerine bağlamışlardır. Mussolini, eski Roma rüyasını görmeğe başladığı günlerde omuzlarında Sezar'ın manto-sile, yeni lejyonlarının geçid törenlerini seyrederken arasıra kocaman gözlerini daldırarak : "Güzel, fakat ne yazık ki yaşamayı çok seviyorlar bunlar" diye ye'se kapılır gibi oluyordu. Fakat gene onlardan başkasında göremiyerek : "Daha küçükleri ona yetiştireceğiz" diyordu. Hitler'in ümidleri de gene onlardaydı ve iki diktatör küçük mekteb çocuklarına her zaman eldeki hazır kuvvetlerden çok daha fazla ehemmiyet verdiler.

BASINDAKİ YANKILARI

Stalin daha da kuvvetli konuşur : "İlkönce ele alınacak şey doğan ve gelişen şeydir... Şimdilik gözlerimize bir istikrar manzarası göstermese dahi... Demek ki hareketlerimizi şimdilik hâkim kuvveti temsil edecek durumda da bulunsalar, gelişme çağlarını tamamlamış sosyal tabakalara değil gelişme halinde olan ve geleceğe sahip bulunan tabakalar üstüne kurmak zorundayız."

"Doğan ve gelişen şey" sözü çocukluğun, gençliğin en doğru tarifinden başka nedir? "Marksizm-Leninizm" in, komünistlerin gündelik hareketlerine sanıldığından çok daha ziyade nüfuz etmiş bulunan bu dersi onları gençlik davasına herşeyden daha fazla bir ihtiras ile ilgilendirmektedir. Her rejim pek tabii olarak istikbali düşünür. Fakat çocuğun istikbalin kendisi olduğuna inanan komünistler bu dava ile ilgilenmeği yalnız bir zaruret değil doktrinlerinin bir emri olarak kabul ederler. Nitekim Fransa'da 1946 seçimlerinden sonra bir aralık hükûmeti başka partilerle paylaşmak durumuna gelen komünist partisi İç İşleri Bakanlığı vesaire gibi daha fazla işlerine geleceği sanılan Bakanlıklara iltifat etmemiş, Millî Eğitim ve Millî Müdafaa Bakanlıkları için şiddetle ısrarlar yapmıştır. Millî Eğitimin niçin olduğu malûm. Millî Müdafaa ise silâhlı bir kuvvete sahip bulunmaktan ziyade en tesirli bir terbiye vasıtasını ellerine almış olmak için. Çünkü daha o zaman Komünist Merkez Komitesinin bir beyannamesinde kendi ağızlarıyla açıkladıkları üzere memleketin en bozlamış unsuru olan mekteb çocuğu "bu her tesiri kolayca kabul çağında el altına alınmakta ve milletin menfaatlerine aykırı bir yola sürüklenmektedir... Ordu ise "farmasyon çağında gene halk askerlerini, politika bakımından halka karşı yöneltmek için en iyi bir vasıtaadır.

Pilâvoğullarının böyle uzun ve derin hesablara akılları ereceğini zannetmem. Fakat neticeler birdir. Ankara'nın en kalabalık bir caddesinde, Orduevi karşısında güpegündüz pabuçlarını sıyırarak elinde çekiçe Atatürk heykeline tırmanan vahşi sakallı bedbaht da, köyde Atatürk'ün büstünü kıran çocuk da adeta bir mektebde formasyonlarını yaparak meydana salıverilmeğe başlamış militanlara benzerler.

Fakat hele o "kimsesiz, âvara çocuklar!" Birincisine keyfiniz isterse meczub diyebilirsiniz. Fakat kendileri bir köşeye sinerek bu iki çocuğun eline çekiç veya taş verenler için, çocuğu kendi maksadına âlet ederek manen öldürenler için asla af tasavvur etmemeliyiz. Çünkü Atatürk'ün, nihayet bir taş parçası olan heykelinden çok daha kutsal birşeyini biz kendimiz kırmış oluruz.

Reşad Nuri GÜNTEKİN

VİCDAN HÜRRIYETİNİ TEHDİT EDENLER (*)

Atatürk inkılâpının en birinci temelini ve Türk Milletinin en muazzam inkılâpını teşkil eden vicdan hürriyeti bugün memleketimizde tehdit altındadır. Bütün Türk münevverleri, bütün Türk Milleti bu hakikat ile karşı karşıya gelmeli, düşünmeli ve kendisine açık, keskin ve metin bir hareket hattı çizmelidir. Yoksa asırlarca müddet Şark dünyasını karanlık ve dehşet içinde bırakmış medeniyet âleminde, terakkiden ve yükselmeden alıkoymuş müthiş istibdat bizi tekrar geriye, karanlıklara, bataklıklara sürükleyebilir.

1950 Seçimleri esnasında ve bu seçimlerden sonra masum hürmet telkin edecek zevahir altında ortaya çıkan bir hareketin mahiyeti hakkında hiç bir şüphe kalmadı ve tehdit ve tehlike inkâr kabul etmez bir tarz ve şekilde karşımıza dikildi.

Başlangıçta, yakın mazinin irtica hareketlerini yakından görüp yaşamamış kimseler için bu harekette endişe edilecek bir şey bulunamayabildi. Bu zan, ile memlekette bir irtica ve inkılâp düşmanlığı tahrikatı mevcut olmadığına hükmedildi ve endişe gösterenlerin sözlerine ehemmiyet verilmemek istendi. Fakat, vicdan hürriyetine suikastlerin arkası kesilmedi. Bîlâkis arttı ve dairesi genişledi. Atatürk'ün heykelleri taraf taraf parçalanıyordu. İçişleri Bakanlığı tedbir namına bula bula heykelleri bekçilerle korumak yolunu tatbik etmeğe kalktı! Fakat Ticaniler Ankara'nın göbeğinde güpegündüz herkesin gözü önünde, Atatürk'ün heykeline tırmanıp çekiçle onu parçalamak küstahlığına kalkmaktan çekinmediler.

Ticani adı altında dinin ve İslamiyetin fuzulî muhafızları ve fedaileri rolünü takınan, ne oldukları, nereden talimat aldıkları bilinmeyen, yalnız nasıl bir hedef takip ettiklerinde artık kimsenin şüphesi kalmıyan bir takım adamlar pervasızca kafamıza, ruhumuza Hürriyetimize, çağımıza balta indirmeğe başladılar. Yalnız heykellere tırmanmıyorlar, camilerde minberlere çıkıyorlar. Kutsî bir ibadet yeri olması icabeden camileri en çirkin bir siyaset propagandası ile kirletiyorlar ve bunu da sözde din namına yapar gibi görünüyorlar.

Vicdan hürriyetini Türk'ün selameti ve terakkisi için en büyük bir prensip olarak kabul eden Türk İnkılâpçıları kimsenin dinine, imanına, ibadetine müdahale etmezler ve bunu akıllarından geçirmezler. Vicdan hürriyeti Türkiye'de Atatürk inkılâpından hücum veya baskı görmemiş bilakis Atatürk inkılâpı sayesinde ki Türk Vatanı vicdan hürriyetine kavuşmuştur.

(*) *Ulus Gazetesi* : 14 Temmuz 1951-10 794

BASINDAKİ YANKILARI

Görüyoruz ki vicdan hürriyeti namına "putları" kırmak isteyen, herkesin din ve imanına dil uzatan kadınları kafes arkasına ve peçe altına kapamağa uğraşan, islâmlık ve şeriat namına dünya işlerine ve hareketlerine karışan, kıyafetimize, yaşayışımıza, düşüncelerimize ve kanaatlerimize müdahale eden adamlar türemiştir. Vicdan hürriyetine asıl taarruz onlardan geliyor. Bizim aramızda kimseye niçin camiye gidiyorsunuz, diye tariz eden yok. Fakat niçin şapka giyorsunuz, niçin peçesiz geziyorsunuz diye boğazımıza sarılanlar var.

Bu adamlar Menemen'de bir mektep hocasını da yakalayarak sokak ortasında boğazlamışlardı. Ve bunu din namına yapmak iddiasını ileri sürmüşlerdi. İşte bu çılgınların ve canilerin ağzında "vicdan hürriyeti" davasını görüyoruz. Onların anladıkları vicdan hürriyeti budur.

Bir sene evveline gelinceye kadar böyle bir küstahlık, böyle bir tecavüz görülmemiş olduğunu düşünürsek ortaya fenaya doğru bir değişikliğin vukua gelmediğini inkâra mecal kalır mı?

Bu caniler bu cüreti nereden buldular? Müslümanlık maskesi altında müslümanlığı da, Türklüğü de, vatani da yıkmağa çalışan bu adamların ipleri kimin elindedir? Bunların hemen hepsinin bir deli raporu ile karşımıza çıktığını görürsek ne tertipli bir suikast şebekesi ile sarılmakta olduğumuza dair içimizde bir şüphe kalır mı? Memleketi bu delilerin sevk ve idaresine mi bırakacağız? Delilerde bu teşkilât, bu fikri takip, bu sebat, bu çalışma görülemez. Hain, vatan düşmanı bir propaganda memleketin mezarını kazmakla meşgul. Hükümet Şefini memleketin ilk gördüğü "müslüman" Başbakan diye alkışlıyarak güya onun himayesi altında imişler gibi davranan ve inkılâpçı zümreyi ikiye bölerek, birbirlerine düşürerek bir otorite zaafı yaratmak ve bundan istifade etmek isteyen vatan ve hürriyet düşmanları keskin ve radikal surette ezilmelidir. Tereddüt ve gevşeklik bize çok pahalıya malolabilir.

Hüseyin Cahit YALÇIN

ATATÜRK KANUNU (*)

Anayasaya aykırı olmadığına dair bir oy farkla (başkanın oyu) komisyondan çıkan Atatürk Kanunu yarın Büyük Millet Meclisinde yeniden görüşülecektir. Bu çok nazik konu üzerinde yanlış anlaşmalara meydan verilmemesi ve rejimin menfaatlerine en uygun bir neticeye varılması bizim biricik kaygımızdır.

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 17 Temmuz 1951-9683

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İlk önce şurasını belirtmek isteriz ki, Atatürk'ün aziz hatırasına bağlılık hususunda, Millet Meclisi ezici çoğunluğu ile yekpare bir kaya gibi ayaktaadır. Bir parça iz'an sahibi olup da bu Büyük Adamın İstiklâl Savaşında ve ondan sonra ki inkılâp devrinde gördüğü hizmetleri takdir etmeğe zaten imkân var mıdır? 20 inci yüzyıl Türk mucizesinin ön safında yer alan daimi kahraman elbette Atatürk'tür ve daima Atatürk kalacaktır. Sunulan kanunun itirazlara uğramasını bahane ederek Mecliste güya bir Atatürk düşmanlığı varmış gibi bir düşünceye kapılmak yanlışdır. Gerek Adalet ve Anayasa Komisyonlarında gerek umumi heyette kanun projesini tenkid eden milletvekillerinin çoğu Atatürk'e en az o projeyi savunanlar kadar bağlıdırlar. Tenkidler, daha ziyade varılmak istenen hedefe bu metnin elveremeyeceği kaygusundan doğmaktadır.

Başbakan Adnan Menderes'in evvelki gün Eskişehir D.P. kongresinde söylediği gibi Atatürk heykellerine karşı girişilen taarruzlar Abidelerin taşını, tuncunu değil, onların temsil ettiği inkılâpı "kasetmektedir." Esasen şimdiye kadar yurdumuzun bir çok köşelerine dikilmiş olan heykel ve büstler de Atatürk'ün unutulmaz çizgileri sayesinde gene sadece inkılâpı temsil etmek gayesini güder. Kurtuluş Harbi ve Türk devrimi olmasaydı Atatürk elbette lâalettayın bir Paşadan başka bir şey olmayacak, devrini öylece tamamlayıp göçecekti. Atatürk heykellerine saldıranlar hakikatle Türk inkılâpını yıkmak istedikleri içindir ki Atatürk'e ve eserine aşkla bağlanan vatandaş haklı olarak düşünüyor :

- İnkılâpı korumak için en uygun tedbir bu mudur?

Farzediniz ki canilerin hepsini yakaladık ve heykel kırıcılarıyla Atatürk sövücülerinin cezasını 10 yıla çıkardık. Böylelikle İnkılâpı ve Atatürk'ün (taştan, tuncdan gayri) bugün yaşıyan asıl varlığını koruyabilecek miyiz? Adı geçen proje bu şekilde kanunlaştığı takdirde din simsarlarının faaliyeti duracak mıdır? Atatürk heykellerine dokunmağa cesaret edemiyen yobazlar doğrudan doğruya inkılâpa pala sallamaktan çekinecekler midir? Kadını eve kapamak, Arap harflerine dönmek, Medeni Kanunu lağvetmek, onun yerine şeriat ahkâmını yeniden tesis etmek gibi yarı açık, yarı gizli hâlâ devam eden propagandalar böyle tedbirle önlenebilecek midir?

Unutmamalıdır ki inkılâpı temsil eden eserler sadece Atatürk heykellerinden de ibaret değildir. Yarın bir yobaz çıkar da, mesela Menemen'deki Kubilay abidesini kırarsa, bu hareket mubah mı görülecektir?

Bizim kanaatimizce inkılâpları koruyabilmek için ilkönce yürürlükteki kanunları iyi tatbik etmek, gerekirse bunları kuvvetlendirmek lâzım-

BASINDAKİ YANKILARI

dır. Kıyafet kanununa, harf kanununa aykırı hareketlere maalesef bir müddettir sıkça rastlanmaktadır. Dini siyasete âlet etmek hedefini güden teşebbüslere karşı mevzuatımızı yeniden gözden geçirmeğe de ihtiyaç vardır. Bunun dışında inkılâpı temsil eden her türlü sanat eserlerine (heykel, büst, resim, levha ve saireye) karşı işlenecek suçlara ağır cezalar konmalıdır. Sinesinde memleketimizin en kuvvetli hukukçularının yer aldığı Büyük Millet Meclisi Atatürk'ü ve eserini gerçekten koruyacak hukuki formül hangisi ise onu bulmakta elbette güçlük çekmiyecektir.

Nadir NADİ

TARİHİ BİR KARAR (*)

Büyük Millet Meclisi dün tarihî toplantılarından birini yapmış ve Atatürk'ün eserlerini koruma hakkındaki Kanunu kahır bir ekseriyetle kabul etmiştir.

Büyük Millet Meclisinin aldığı bu karar, milletin hakiki reyiyile memleket mukadderatını idare mesuliyetini üzerine alan gerçek millet temsilcilerinin, inkılâplarımıza ne kadar canla başla bağlı bulunduklarını ve bunu ne büyük bir azimle müdafaa ettiklerini gösteren en güzel bir misaldir.

Hatırlarda olduğu gibi, Atatürk Kanunu üzerinde bir çok çetin tartışmalar ve ağır müzakereler olmuştur. Fakat bu kanuna karşı söz söyleyenlerin de, sırf hukukî bir şekil meselesi bakımından itirazlarda bulundukları, yoksa, Türkiye inkılâplarının büyük bânisi Atatürk'e ve onun eserlerine bütün mevcudiyetleriyle bağlı oldukları asla şüphe götürmez bir hakikattir.

O halde kanun hakkında yapılan uzun müzakereler en hakikî mürşidin ilim olduğunu teyid eden ve bu memlekette en büyük kudretin milli irade üzerinde toplandığını daima tekrar etmekten geri kalmamış bulunan Atatürk'ün eserlerine sadakatın tam bir ifadesidir.

İlmi, vicdanı, ve medeniyet hamlelerini daima kendisine şiar edinmiş olan Büyük Millet Meclisi, dün bu husustaki kanun esasını kabul etmekle bu memlekette irticaa asla meydan verilmeyeceğini ve inkılâplarımıza tevcih edilecek her harekete milli şuura tercüman olarak şiddetle karşı konacağını bir defa daha teyid etmiş bulunmaktadır.

(*) Zafer Gazetesi : 24 Temmuz 1951-810, 812

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Büyük Millet Meclisi bu kararıyle kesin olarak göstermiştir ki, bu memlekette geri bir zihniyete en ufak bir müsamaha yapılamıyacaktır. Bu vatani orta çağın karanlıklarına sürüklemeye yeltenenler olursa, onlar behemehal lâıyk oldukları en ağır cezaya çarpılacaklardır.

Büyük mücadelelerle işbaşına gelen hakiki millet temsilcilerinden, hakiki milletvekillerinden beklenen bu idi.

Onları tebrike kendimizi asla salâhiyetli görmüyoruz, Çünkü milletvekillerimiz vazifelerini yaptılar. Asıl tebrik ve takdire lâıyk olan böyle inkılâpçı milletvekillerini seçip işbaşına getiren Büyük Türk Milletidir.

Mümtaz Faik FENİK

KANUN OLAN TASARI (*)

Atatürk'ün hatırasını ve eserlerini korumak amacı ile hazırlanan kanun tasarısı evvelki gün Büyük Millet Meclisinde ezici bir çoğunlukla kabul edildi. Oya katılan 288 Milletvekilinden ancak elli kadarı tasarının aleyhinde bulunmuştur ki, bunların da hemen hepsi esasa değil, şekle veya manaya aid düşüncelerin tesiri altında hareket etmişlerdir. Böylece, ölümünden onüç yıl sonra yer yer heykelleri bir takım serseriler meczuplar tarafından kırılan, hatırası ve eseri ne idiği belirsiz bazı kumarbazlar, şarlatanlar ve din simsarları tarafından saldırıya uğrayan büyük Atamız (saldırganlar arasında bir tane namuslu hatta şuurlu insan yoktur). Tek dereceli hür seçimlerle kurulmuş Millet Meclisinde eşsiz bir zafer kazanmış oluyor.

Biz bu hadiseyi Türk inkılâplarının bir zaferi olarak alkışlıyor ve Atatürk'ten gençliğe emanet kalan büyük eserin ölmezliğine daha ateşli bir inançla bağlanıyoruz. Çünkü, evvelki gün Büyük Millet Meclisinde tasarıyı savunmak üzere kürsüye çıkan Milletvekillerinden hepsi şu düşünceyi kesin olarak açıklamışlardır. Atatürk'ün hâtırasına ve onu temsil eden eserlerine karşı yapılan taarruzlar doğrudan doğruya Türk inkılâpına ve Türk Cumhuriyetine karşı göze alınmış tecavüzlerdir. Atatürk sövücülerini ve heykel kırıcılarını cezalandırmaktan maksat, bunca ıstırablar ve fedâkarlıklar pahasına kazanılan inkılâpları korumaktır.

Okurlarımızın hatırlayacağı gibi, bu konuda ilk günden beri bizim biricik kaygumuz bundan başka bir şey değildi. Çanakkale, Sakarya, Dumlupınar elbette askerce birer deha eseri idi.

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 25 Temmuz 1951-9691

BASINDAKİ YANKILARI

Bu ayarda zafer kazanan ünlü komutanlardan cihan tarihinde misaller göstermek mümkündür. Atatürk'ün asıl dehası kurtulan Türk cemiyetine kendi kendini bulmanın, yaşamanın ve yükselmenin yolunu göstermiş olmasıdır. Bunun da anahtarı Türk inkılâpları dediğimiz bizi hıfzafelerden, köhne inançlardan, paslanmış doğmalardan kurtarıp ferd ve millet haysiyetine çağdaş insanlığa, bir kelime ile müsbet düşünceye ulaştıran prensiplerde saklıdır.

Garplılaşma tarihimizde emsalini görmediğimiz bir hürriyet havasına birdenbire kavuştuğumuzdan beri söz ve yazı hürriyetini kötü maksadları uğruna kullanmak isteyenler iki yol tutmuşlardı. Bunlardan bir kısmı her türlü inkılâp hareketlerine uluorta hücum ediyor, dini politikaya açıkça âlet ederek kadını eve kapamak, sakal koyvermek, dört defa evlenmek, Arap yazısına dönmek, yeniden şeriat mahkemeleri kurmak, yani Türkiyemizi saltanat devrine geri döndürmek amacını güdüyordu. Bunlar daha ziyade eli az çok kalem tutan psikopat ve yaradılıştan antisosyal kimselerdi. Bir kısmı ise gene psikopat ve cemiyet düşmanı olmakla beraber yazı ile meramını anlatamıyacak derecede cahil idi. Bunlar gazete, dergi çıkaramadıkları için sadece (Lisan-i hal) ile varlıklarını göstermeğe çalışıyor ve bunu da en iyi bir şekilde Atatürk heykellerine çekiş sallamakla yapacaklarını sanıyorlardı. Gerçi birinciler, yani eli kalem tutanlar da, dergilerinde, sırası geldikçe Atatürk aleyhine küfür savurmayı ihmal etmiyorlardı. Fakat onları ayırd eden başlıca vasıf Türk Milletini eteğinden en aşağı yüz yıl geriye çekmek uğruna -sözümona- din ahkâmına dayanarak, yani dinî açıkça politikaya âlet ederek gayretler harcamaktı.

Evvelki gün Mecliste ezici bir çoğunlukla kabuledilen kanun, şüphe yok ki çekiçten başka ifade vasıtası olmıyan çember sakallıları sindirecek, bunların uluorta ve pervasızca icra'-i luğbiyat etmelerine engel olacaktır. Ahlak düşkünü kumarbazlar ve din simsarları da bundan böyle dergilerini Aziz Atamıza küfür etmek için kullanamıyacaklardır.

Fakat inkılâp aleyhine, Cumhuriyetimizi, hürriyetimizi ve insanlığımızı yıkmak maksadı ile, kim bilir hangi kaynakların beslediği o kötü propagandalara böylece son verilmiş olacak mıdır?

Evvelki gün Mecliste tasarıyı savunan hatiblerin hepsi Atatürk kanunu ile bu maksadın güdüldüğünü açıkladılar. Bu açıklamaları inkılâp nesilleri adına bir teminat olarak kaydetmek isteriz.

Nadir NADİ

MİLLETİN BEKLEDİĞİ KARAR (*)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Atatürk'ün eşsiz varlığı ile ilgili kanun tasarısını kabul etti; hem ezici bir çoklukla Türk Devrimine yürekten bağlı vatandaşların çok yerinde bir dileği yerine getirilmiş oldu. Milli birliği yıkmak pahasına da olsa, yüksek perdeden konuşarak ucuz şöhret sağlamak ve türlü türlü menfaatler koparmak için Atatürk'e zaman zaman dil uzatmak küstahlığından kendini alamıyanlar devrim adaletinin affetmiyen elini bundan böyle yakalarında bulacaklardır. Biz uzun zamandan beri beklediğimiz kararın, nihayet verilmiş olmasından derin bir memnunluk duyduğumuzu söyleyebiliriz.

Kanun tasarısı gelir gelmez Büyük Millet Meclisinde kopan tartışma fırtınasını, söylenen ağır ve anlaşılmaz sözleri hepimiz hatırlıyoruz. Demokrasi hayatında olağan şeylerdir bunlar. Büyük kültür ve ülke davaları heyecanla incelenirken, ölçülerin dışına çıkanlar, konuyu yalnız çok dar bir prensip çerçevesi içinde düşünenler bulunabilir. Nitekim bizde de öyle olmuştur. Hattâ Türk ülkesinin bütün yükseliş imkânlarını devrim ideallerinin istisnasız gerçekleşmesinde gören aydın ve tecrübeli vatandaşlar, tartışmaların, bir zamanlar, aldığı renkten çok üzülmüşler ve kanun tasarısının Meclisten geçmemesi ihtimallerini bile düşünmüşlerdi. Atatürk gibi gölgesiyle tek başına bir çağın tarihini dolduran bir Millet kahramanını kanun yoluyla korumak zorunda kalışımız, duygularımızı altüst eden bir şeydi. Tasarının kanunlaşmaması ihtimali ise devrime bağlı vatandaş yığınlarının, her şeye karşı güvenini temelinden yıkabilirdi. Adnan Menderes'in bu noktada gösterdiği anlayış, üstünde durulacak bir değerdedir.

Tarihin sayısız acı olayları, çok kere en ufak bir sezinme ve tecrübe birikintisi bırakmaksızın Türk nesillerinin yanından akıp geçmiştir. Büyük ihtarları anlamamış ve yerimizden bile deprenmemişizdir. Milletler bu uyuşukluklarına çok yerinde bir ad takmışlardır. GAFLET UYKUSU. Biz bu lezzetli uykudan, zaman zaman kalkmasını bilmiş ve irademizin harikalarını gösterdikten sonra, yine tılsımlı döşeğe uzanırmekten kendimizi alamamışızdır. Eskiden bir yorgan kavgası vardı. Son zamanlarda ise kasideleri ballandıra ballandıra dilden dile dolaşmaya başlayan Tılsımlı yatak dâvası ortaya çıkmıştır. Zamanın, nihayet, pireleriyle, tahtakurularıyla yakalayıp tutuşturduğu bu yatak yüzünden alevlenen kış-

(*) Yeni İstanbul Gazetesi : 27 Temmuz 1951-603

BASINDAKİ YANKILARI

kırtmalarda Atatürk, sistemli bir hücum konusu olmaktadır. Onu yıktıktan sonra, öyle sanıyorlar, bütün idealler yapısı da kendiliğinden çökebilir. Zamanını bulan, nesillerini yetiştiren fikirlerin, önüne geçilmez birer kudret olduğunu bilemeyenler ancak, bu kadar üstün körü ve temelsiz düşünebilirler. Şahsiyete nesiller-aşırı ölümsüz bir hayat sunan büyük mucize fikirdir. Heraklit, Sokrates, Platon, Aristoteles bile, bin yılların arasından yalnız fikirle seslenmesini biliyor. Atatürk, bize fikirlerin en büyüğünü, vatan ve yepyeni bir cemiyet fikrini armağan bırakarak on üç yıl önce aramızdan ayrılmıştır.

Celâleddin Rumî der ki : "Bakin şu meyva ağacının dalındaki çiçeklere. Birer birer ölüyorlar, yarınki meyvaları için ölüyorlar. Meyvası için seve seve ölmesini bilen çiçek, ne bahtiyar bir çiçektir.." Atatürk'ün ölümünde de meyvası için ölen bir çiçek akıp gelişi vardır. Devrimin ruhunu anlamayanlar, sezemiyenler; meyvayı değil, yalnız çiçeğin ölümünü görenlerdir. Atatürk hâtıralarına, heykellerine saldırışlar başlayınca, Türk Milletinin gösterdiği duygu olgunluğu devrim fikrinin, sandığımızdan çok kudretli olduğunu herkese anlatmıştır. Parti kongrelerinde, Sakaryasını, kendi başına kazanan yine Atatürk'tür. Onun için, kanun tasarısını Büyük Millet Meclisi kabul etmişse, Türk Milleti de O'nu bütün kuvvetiyle desteklemiştir. Hattâ diyebiliriz ki : demokrasi hayatımızda halk dileğini, gerçekten dile getiren bu kanun bir olgunluk ve uyanıklık konağı sayılmalıdır.

Atatürk, artık, bir insanın değil, bir çağın, Türk uyanışını, yeni bir cemiyet imanının adıdır. Böyle olmasaydı, son olayların tepkileri ayrı ayrı partilere dağılan vatandaşları diri bir birlik haline getiremezdi. Eski cemiyeti tekrar kurmak kuruntusuna kapılanlar, fesatlarını irşat diye adlandıranlar ve saman altından su yürütenler, bu gerçeklik yumruğu ile gaflet uykularından uyanmalıdırlar artık. Atatürk, sınırları uzak geleceklere yayılan yaratıcı bir iman ülkesidir. Biz yeni kanunla bu ülkenin bütünlüğünü korumak zorundayız. En şerefli milli vazifemiz de budur. Yarının nesillerine bize ağır sitemler yağdıracak bir ihmal mirası bırakmamalıyız. Sorumlugumuz büyük olduğu kadar şereflidir.

Milletler benliklerini dolduran fikirlerle, ideallerle ölümsüzlüklerini sağlarlar. Onun için Atatürk, tarihin bilinmeyen bir kara-gününde bizi güdecek kuvvetin içimizde, kanımızda olduğunu söylüyor. Bu kuvveti, ancak, yeni Türk cemiyetinin insanı kendisine kılavuz edinebilir. Millet olmak, zaten böyle bir sezgi sahibi olmak demektir. Yeni kanunla biz, ay-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nı zamanda, millet yaratan kudret kaynaklarını korumuş oluyoruz. Yer yüzü Darius, İskender, Atillâ, Cengiz, İlh., gibi büyük fatihler görmüştür. Milletlere boyun eğdiren fatih kılıcı, yalnız tek bir kale önünde, insan gönlü önünde duraklamıştır. Oraya sığınan fikir ve iman, yarınki kurtuluşun kıvılcımı olmuştur. Devrim idealleri, Atatürk mirası tek tük gönüllerde kalsa bile yarın, yine, onundur. Halbuki : durum hiç de öyle değildir. Atatürk bağlılığı, devrim imanı kanun yaptıracak bir kudrettir bugün. Hiç bir küstah yeltenişe, gerilik kıpırdanışına göz yumamayız artık. Ak gün dururken, kendimize gelmek için, nasıl olur da kara-gün bekleyebiliriz? Biz, onun için, Atatürk Kanununu yapıcı bir sezginin zaferi sayıyoruz.

M. NERMİ

13 – YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

Kapitülasyonlar, Düyunu Umumiye ve Osmanlı borçlarının zihinlerde bıraktığı acı izler, yabancı sermayeye yaklaşımı geciktirdi.

Ülke kalkınmasının öncelikle gerçekleşmesi, özel girişimciliği ve yabancı sermayeden yararlanmayı özendirme zorunluğu getirdi.

Bu amaçla 1 Ağustos 1951'de 5821 sayılı yasa çıkarıldı. Bu yasanın gerekçesinde yabancı sermayeden yararlanma tarihçesi verilip, amaç belirtilerek, dışarıdan yurdumuza gelip yatırım yapanların uyacakları özendirici kurallar belirtilmektedir.

Liberal ekonomiye yönelişin düşünce ve uygulamadaki sürecine ışık tutucu nitelikteki yasa, bütünü ile aynen alındı.

T.C.

Başbakanlık

7.VI.1951

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71-1995,6/1850

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Yabancı sermayeyi teşvik hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 23.V.1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE (1)

Memleketin muhtaç olduğu iktisadi kalkınma ve istihsal artırılmasının geniş mikyasta, sermaye yatırımlarına vabeste bulunduğunu izaha lüzum yoktur.

Ancak sabit tesisat ve istihsale sermaye yatırımının iki problemi vardır. Yapılacak yatırımların, makine, tesisat gibi malzemelerinin behemehal yabancı memleketlerden ithali gerekmektedir. Binaenaleyh yeter miktarda dış ödeme vasıtalarına ihtiyaç hâsıl olmaktadır. Bundan sonra da iç finansman için dâhilden sermaye temini lâzımgelmektedir.

(1) Tutanak Dergisi : C, 9, B, 106, Sıra Sayısı : 258, s. 1-5

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İktisaden geri kalmış diğer memleketlerde olduğu gibi memleketimizde dış ödeme vasıtaları darlığı kadar, hattâ daha fazla olarak, umumi sermaye kifayetsizliğinin ağır baskısı hiss olunmaktadır.

Bu iki âmîl bizi faydalı sahalara yatırılacak yabancı sermayeye hususi bir ehemmiyet atfetmeye sevk etmektedir.

İtiraf etmek lâzımdır ki; son yıllara kadar dışarıdan gelen ve gelebilecek olan yabancı sermaye ile katiyen alâkadar olunmamış, bu sermayenin yatırıldığı ve çalıştığı sahalara ne olursa olsun yıllık gelir ve kârlarıyla, bizzat sermayenin bloke edilmesi yoluna gidilmiştir.

Ancak daha ziyade ihtiyaçların ağır tazyiki altında son senelerde ehemmiyetsiz de olsa bâzı adımların atıldığını ve yabancı sermayeye karşı ufak mikyasta bir alâkanın belirdiğini görmekteyiz. Bu vâdide şimdiye kadar alınan tedbirleri şu şekilde hulâsa etmek mümkündür.

a) 1947 senesi ortalarında hazırlanan Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karar metnine dercedilen 31 nci madde ile, "yurdun kalkınması için fayda mülâhaza edilen" iş sahalalarına yatırılan yabancı sermayenin yıllık gelirleriyle, teşebbüs mevcudunun kısmen veya tamamen harice transferini teminen Maliye Bakanlığına önceden taahhûde girişme yetkisi verilmiştir.

Tatbikatta bu madde hükmünün pek az işlediği, bir kanun hükmü olmaması dolayısıyla sermaye sahiplerine kâfi bir emniyet telkin edemediği görülmüştür.

b) 1.III.1950 tarih ve 5583 sayılı Kanunla yukarıda zikri geçen 31 inci madde müstakıl bir kanun hükmü haline getirilmiş ve ayrıca bu kabîl sermayeye, Maliye Bakanlığının 300 milyon liraya kadar kefalet etmesine yetki verilmiştir.

Mevzuun böylece kanun çerçevesine alınması az çok faydalı neticeler vermiş olmakla beraber, yabancı sermayeye tanınan transfer kolaylığı dışında, çalışma şartlarının, hak ve vecibelerinin tâyin edilmemiş bulunması; sermaye ve sermaye telâkki edilen malların ne olduğunun muayyen esaslara bağlanmaması ve hudutlandırılmaması; takdir, hakkının bir heyet veya komite yerine bir daireye bırakılması; kurulacak fabrika ve tesislerde çalıştırılmalarına lüzum duyulan yabancı personelin durumlarının tavzih edilmemesi, mezkûr kanundan beklenen faydaların tamamen sağlanmasına mâni olmuştur.

Gerek şimdiye kadar edinilen tecrübelerden, hususiyle İtalyan ve İsrail Hükümetlerinin aynı mevzuyla alâkalı kanunları üzerinde yapılan

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

tetkiklerden istifade edilerek hazırlanmış bulunan ekli kanun projesi, bir taraftan memlekete gelmesi ve iktisadi kalkınmamız için faydalı iş sahalarında çalışması arzu edilen yabancı sermayeye geniş imkân ve kolaylıklar sağlamakla beraber diğer taraftan bu sermayeden memleketin âzami derecede istifade şartlarını ehemmiyetle nazarda tutmuştur.

Filhakika, kanunun birinci maddesiyle memlekete gelmek isteyen bir yabancı sermaye değil, munhasıran yurdun iktisadi kalkınması için faydalı sahalarda çalışacak yabancı sermaye bu kanundaki hak ve menfaatlardan faydalandırılmıştır.

Yabancı sermayelerin kanunun tarif ettiği iş sahalarından birine yatırılıp yatırılmadığının başka bir deyişle bu kanun hükümlerinden faydalanıp faydalanamayacağının takdiri kanunun 7 nci maddesiyle teşkil edilen salâhiyeti Devlet memurlarından müteşekkil yüksek bir komiteye tevdi edilerek müracaat sahipleri için kâfi bir emniyet sağlanmıştır. Ayrıca bu komitenin kararlarına karşı itiraz hakkı tanınmış ve yukarıki komiteyi teknik mevzularda tenvir etmek üzere, salâhiyetli ilim ve iş adamlarından müteşekkil bir istişare komitesi kurulmuştur.

Diğer taraftan, yabancı sermayenin Türkiye'de elde edeceği kâr ve dividendlarla bizzat sermayenin kısmen veya tamamen harice transferi muayyen esaslara bağlanmış ve bu hususta sermayenin yatırıldığı sahanın memleket iktisadiyatı bakımından arzettiği ehemmiyete göre geniş imkânlar sağlanmasına çalışılmıştır.

Keza, memlekete gelecek yabancı sermaye ve bu yabancı sermaye ile kurulacak teşebbüslerin, yerli teşebbüslerle tamamen eşit haklara sahip olacağı tasarının 4 üncü maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Mer'î mevzuatımızın ve bugüne kadarki tatbikatımızın müesses temellerinden birinin böyle bir madde ile teyit edilmiş bulunmasının yabancı sermayedarların muhtemel tereddütlerini önlemek bakımından haiz olduğu ehemmiyeti tekrara lüzum dahi yoktur.

Ayrıca, 5583 sayılı Kanunun birinci maddesinde mevcut ve yurdun iktisadi kalkınması için faydalı mevzularla ilgili olarak yapılacak uzun vâdeli borçlanmalara 300 milyon liraya kadar Maliye Bakanlığının kefalet etmesine yetki veren hüküm aynen yeni tasarının 6 ncı maddesine alınmış olduğu gibi, 5 inci madde ile de, mesailerine lüzum ve ihtiyaç duyulan yabancı mühendis, mütehassıs ve ustalar hakkında hususi müsaade imkânları hazırlanmış ve bütün bu salâhiyetlerin kullanılması, kanunun 7 nci maddesiyle kurulan hususi teknik komiteye bırakılmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Geçici Komisyon Raporu

T.B.M.M.

Geçici Komisyon

Esas No. : 1 / 194

Karar No. : 2

26.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Bakanlar Kurulu tarafından 7.VI.1951 tarih ve 71-1995-6-1850 sayılı müzekkere ile Yüksek Meclise sevkedilen, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tasarısı, Geçici Komisyonumuzda teşkil olunan Tâli Komisyon marifetiyle tetkik edilmiş, 26.VII.1951 tarihli komisyon toplantımızda da tadilen ve ittifakla kabul olunmuştur.

Her şeyden evvel şu ciheti tebarüz ettirmek yerinde olur ki, yurdumuz iktisaden kalkınmasında yabancı sermayeye muhtaçtır. Çeşitli servet kaynaklarına sahip bulunan yurdumuzda herkesçe bilinen tarihi sebepler yüzünden, millî sermaye tam mânâsıyla gelişmemiş ve iktisadi kalkınmanın istilzam ettiği miktara ulaşamamış durumdadır.

Devlet sermayesiyle kurulan teşekküllerin de yeni iş sahaları açmalarına bugünkü sermaye durumları bakımından imkân görülememektedir. Esasen bu gibi teşekküllerin mühim bir kısmında, kendi öz kaynakları iş hacimlerini karşılayacak durumda değildir.

Tediye muvazenemizdeki açık, memleketin dış işтира kabiliyetine tesir etmekte ve millî sanayiın gelişmesine, hayat seviyesinin yükselmesine engel olmaktadır.

Hal böyle olunca tabii servet kaynaklarını işletecek, yeni iş sahalarını açacak, memleketin ihtiyacını çoğaltacak, bir kelime ile, millî gelirin tezayüdünü sağlayacak yabancı sermayeye ihtiyacımız kendiliğinden belirmektedir.

Bir an için, bütün bunların tahakkukuna millî sermayenin kifayeti kabul olursa dahi, lüzumlu tesisatın yurda ithali gerekmektedir. Halbuki tediye muvazenemizdeki açık millî sermayenin bu isteklerini is'afa, maalesef, imkân bırakmayacaktır.

Nitekim bu zaruret uzun zamandan beri hissedilmiş ve ilk olarak 1947 yılında Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karar metnine dâhil edilen 31 inci madde ile yurdun kalkınması için fayda mülâhaza edilen iş sahalarına yabancı sermayenin yıllık gelirleriyle, teşebbüs mevcudunun kısmen veya tamamen harice transferini teminen Maliye Bakanlığına önceden taahhüde girişme yetkisi verilmiş, bilâhara 1.III.1950 tarih ve 5583 sayılı Kanunla bu maksatlar için Maliye Bakanlığına 300 milyon liraya kadar kefalet etmek yetkisi verilmiştir.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

Yurdumuzun, ecnebi sermaye mefhumu bakımından bir hususiyet arzettiğini açıklamak isteriz. Yakın bir mazide ecnebi sermayesinin bizler için çok acı olan çalışma şartlarını en iyi hatırlıyan şüphe yok ki bugün zayıf ve nahif bulunan milli sermayemizdir.

Binaenaleyh bu tasarının ihzarında gösterilen endişe ve alâka mazideki vâkıaların tekerrürüne imkân ve ihtimal olmamakla beraber büyük emekler pahasına vücuda gelen ve rüşeyn halinde bulunan milli sermaye ve sanayiimizin baltalanmamasına mâtuftur.

Nitekim tasarının birinci maddesi bu şekilde tadil olunmuştur. Madde tetkik edilirse yurda gelecek yabancı sermayenin :

- a) Memleket ekonomisinin kalkınmasına yardım etmesi,
- b) Türk hususi teşebbüsüne açık işlerden bulunması,
- c) İmtiyaz ve inhisarı tazammun etmemesi, kayıtlarına bağlı tutulduğu görülecektir.

Bu üç şartın bizler için hayati ehemmiyeti haiz olduğunu kabul ediyoruz. Memleket ekonomisinin kalkınmasına mâtuf olmıyan bir teşebbüsün memlekete girmesinde bir fayda mülâhaza olunamaz. Yurt ekonomisinin kalkınmasına en faydalı yabancı sermaye, mâmullerini dış ve iç pazara sürebilecek, yurdun dış ıstıra kabiliyetini artıracak teşebbüslerdir.

İkinci kayda gelince : Yukarda arzolunduğu gibi milli sermaye her bakımdan teşvika muhtaç bir haldedir. Hususi teşebbüsün yapmak istediği fakat Devlet elinde bulunmasında zaruret görülen bir iş sahasının, ecnebi sermayeye terkedilmesi ve Milli sermayenin o sahaya sokulmasını önlemek terviç edilecek bir hareket tarzı değildir sanırız.

Üçüncü kayıt ise; her hangi bir inhisar ve imtiyazın yabancı sermayeye verilmeyeceğine dairdir. Biz yabancı sermayeyi bir lütuf ve âtîfetin mazharı olan bir teşebbüs değil, bilgisi, tecrübesiyle sermayesini nemandıran varlık olarak kabul ediyoruz. Kaldı ki, inhisar ve imtiyazların siyasi âlemdeki tehlikeli neticeleri gözden kaçmıyan vâkıalardır. Bundan başka böyle imtiyaz ve inhisara dayanan bir teşebbüsün mâmul maddelerinin fiyatını keyfi bir esasa istinat ettirmekten ziyade rekabetin doğuracağı fiyat sistemini kabul, yurt istihlâki bakımından elbetteki müreccaktır.

Bütün bu şartların tahakkuku yabancı sermayesinin Türkiye'ye girmesi için bir hak tevlit etmiyecektir. Bugünkü dünya manzarasında iyi niyetle gelecek sermaye olduğu kadar kötü niyetlerini gizliyen sermaye de mevcuttur. Bunların tefriki, ilim ve ihtisasla değil; politik görüşle olur. Binaenaleyh tasarının yedinci maddesindeki komite, her hangi bir ya-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bancı sermayenin Türkiye'ye girebilmesini kabul etse dahi en son söz ve karar en büyük icra organı olan Hükümetindir. Kaldı ki, her sermayenin girişi Devletçe bir taahhüdü tazammun etmektedir.

Çünkü yabancı sermaye, dilerse, muayyen müddet sonra yurdu terk edecek, birikmiş faiz ve kârını ana sermaye ile birlikte, transfer yolu ile götürecektir. Biraz evvel de arzedildiği veçhile döviz membalarının darlığı yüzünden ademi tediye veya geç tediye gibi hallere düşmek ve bu yüzden Devlet itibarının sarsılması endişeleriyle karşılaşmak mümkündür. Binaenaleyh böyle bir kararın mesuliyetini Hükümete tevdiye her bakımdan fayda vardır.

Şurasını katıyetle ifade edelim ki, ister milli olsun ister yabancı olsun sermayenin aradığı en esaslı şart emniyettir. Biz mutlak olarak iyi niyetlerle yurda gelen sermayenin her bakımdan endişelerinin izale edilmiş olmasını istiyoruz. Ve işte bunun içindir ki, maceraperest sermayelerin yurda sokularak yarın bizleri, hakiki sermayeye karşı müşkül duruma sokmaması için bu kayıtları koymuş bulunuyoruz.

Birinci madde, yukarda arzolunan değişikliklerden başka, Hükümet tasarısında mevcut iş sahaları arasında bulunan "Tarım" çıkarılmıştır. Komisyonumuz türk toprakları üzerinde ziraat yapmak işinin muhtelif bakımlardan yabancı sermayeye açılması münasip bir saha olmadığı mütalâasında bulunmuştur. Bununla beraber "sınai" tarifine girebilmiş zirai sanayiın yabancı sermayeye açık olduğunu da ilâve etmek isteriz.

İkinci maddede sermaye sayılacak unsurlar gösterilmiştir.

Yine bu maddenin son fıkrasında; gayrimaddi haklarla aynı olarak gelecek tesisat, makine, alet ve sairinin yurda giriş tarihinde, komitece seçilecek, eksperler tarafından menşee memleket parası üzerinden kıymetlendirilmesi kabul olunmuştur. Yabancı sermayeye, eksperler raporunu tekemmül ettiren komite kararına karşı itiraz hakkı sekizinci maddede ile sağlanmıştır.

Üçüncü maddenin (a) fıkrasına, "Gelir ve Kurumlar Vergilerine esas olan vesikalara göre taayyün eden" ibaresi ilâve edilerek transfer edilecek kâr, faiz ve dividantlara daha ziyade vuzuh verilmiştir. Bu hüküm hiçbir zaman vergi ödendikten sonra kârların transfer edilebileceği mânasına alınmamalıdır. Resûlmal memlekette kaldığına göre kâr, faiz ve dividantların verginin ödenmesinden evvel transfer edilmesinde hiçbir mahzur mevcut değildir.

Üçüncü maddenin (b) fıkrasına "Birinci maddenin son fıkrasında zikredilen Bakanlar Kurulu kararıyla başka türlü tespit edilmedikçe" hük-

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

mü ilâve edilmiştir. Sermayesi yekûnu mühim miktarlara balığ olan bir sinai teşebbüsün beş sene sonra memleketi terk etmesi, yukarda arzettiğimiz gibi, döviz tediyesi bakımından hükümeti müşkül duruma sokabilir. İşte bunun içindir ki Bakanlar Kurulu gelecek sermayenin hangi tarihte ayrılacağını evvelden bilip dış tediye plânını ona göre izhar etmek zorundadır. Yabancı sermaye ile ihzari görüşmelerde bu nokta üzerinde komitenin ve hükümetin durması, yabancı sermayeye itimat telkini bakımından, gerekmektedir. Bakanlar Kurulu kararında müddet tasrih edilmemişse döviz olarak gelenler 3 diğerleri 5 sene sonra sermayelerini transfer hakkına sahiptirler.

Dördüncü madde, Hükümet tasarısının aynıdır. Yabancı sermayenin millî sermayeye sağlanmış ve sağlanacak hak ve menfaatlerden faydalanması kabul olunmuştur.

Beşinci madde, muhteva bakımından Hükümet tasarısının aynıdır. Hiç şüphe yok ki rasyonel çalışmak isteyen bir sinai teşebbüs gereken kalfiye personele mâlik olmalıdır. Memleketimizde teknik unsurların yeni yetişmesi ve ihtiyacı karşılayacak derecede olmaması ve sanayi teşebbüslerinin bâzı özellikleri bulunabileceği düşüncesi böyle bir hükmün mevcudiyetini şart kılmaktadır. Ve bu mucip sebeplerle 2007 sayılı Türk vatandaşına tahsis edilen sanat ve hizmetler kanunu ile 2818 sayılı Kanundaki yazılı mükellefiyet ve memnuiyetlerin uygulanmaması lüzumu kabul edilmiştir.

Altıncı madde, Türk hususi teşebbüslerin yabancı memleketlerden yapacakları uzun vâdeli borçlanmalara ait hükmü ihtiva etmektedir. 1.III.1950 tarih ve 5583 sayılı kanunla yabancı memleketlerden yapılacak uzun vâdeli borçlanmalara umumi yekûnu 300 milyon lirayı aşmamak şartıyla Maliye Bakanlığına yetki verilmiştir. Bu hüküm, Hükümet tasarısında olduğu gibi, yeni metne alınarak mezkûr kanun yürürlükten kaldırılmış ve geçici madde ile de 5583 sayılı Kanunla doğan haklar mahfuz tutulmuştur. Böylece her iki kanunun tevhidî tercih olunmuştur. Bundan başka sözü edilen 5583 sayılı Kanun yabancı sermayenin, tarım sahasına da istikrazda bulunabileceğini kabul ettiğinden, tasarıdaki 6 ncı madde bu yolda düzeltilmiştir.

Yedinci madde, Komitenin sureti teşekkülü gösterilmiştir. Sekizinci madde ile, Komite kararlarına karşı itiraz hakkı tanınmış ve 30 gün içinde itiraz olunan Komite kararlarının Maliye, Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler bakanları tarafından 15 gün içinde karara bağlanması derpiş olunmuştur. Bu karar kesindir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İşbu sekizinci maddenin muadili olan Hükümet tasarısının dokuzuncu maddesinde ilgili bakanlıklara da itiraz hakkı tanınmıştır. Bu hüküm Komisyonumuzca çıkarılmıştır. Komitece müspet suretle mütalâa edilip dosyası tekemmül ettirilerek Bakanlar Kuruluna sevkedilecek olan işler üzerinde her bakan müzakere esnasında reyini ifade edeceğine göre Bakanlar Kurulundan önceki bir kademede ayrıca bir itiraz hakkı tanımayı mahal görülmemiştir. Komisyonumuzun metnine göre muameleler daha ziyade sadeleştirilmiş olmaktadır.

Dokuzuncu madde ile yabancı sermayeye bütün müracaatları için bir merci tanımak, işlerin sürat ve selâmeti bakımından uygun görülmüş ve merci olarak da, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı intihap edilmiştir.

Hükümet tasarısının sekizinci maddesi kaldırılmıştır. Bu maddede, Komitenin vazifeleri sayılmaktadır. Bu vazifeler yukardaki maddelerde ifade edilmiş olduğuna göre, ayrı bir madde ile bunların tekrarı zait görülmüştür. Bundan başka, Hükümet tasarısının bir istişare heyeti kurulmasına dair olan 10, 11, 12 ve 13 üncü maddeleriyle Geçici Maddesi Komisyonumuzca hazırlanan sekizinci madde muvacehesinde lüzumsuz kaldığından tasarıdan çıkarılmıştır. Filhakika, istişare heyetinin en mühim vazifesi Komite kararlarına karşı itirazları tetkik etmek olup bu vazife, Komisyonumuzun 8 inci maddesiyle, itirazları kesin surette halledecek üç bakandan mürekkep bir heyete verilmiş bulunmaktadır.

Geçici Madde ile de 1567 sayılı Kanuna müstenit 13 sayılı Kararın 31 inci maddesi ve 5583 sayılı Kanunla doğan hakların mahfuziyeti kabul olunmuştur. Böylece hem hukuk prensiplerine sadakatin hem de yabancı sermayeye karşı hüsniniyetimizin taknine ait bir maddenin ilâvesi lüzumlu görülmüştür.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Rize	Balıkesir	Giresun
İ. Akçal	E. Gürel	M. Şener
Amasya	Giresun	Hatay
H. Koray	H. Erkmén	C. Sait Siren
Mardin	Niğde	Süird
Dr. K. Türkoğlu	N. Bilge	M. D. Süalp
Sivas	Trabzon	Trabzon
H. İmre	T. Koral	C. Zamangil
Urfa	Zonguldak	
Dr. F. Ergin	C. Kıpçak	

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

GENEL KURULDAKİ GÖRÜŞME (2)

– Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tasarısı ve Geçici Komisyonu raporu

BAŞKAN – Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı?

Maddelere geçilmesini kabul edenler.. Etmeyenler.. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Tasarının ivedilikle görüşülmesi gerekçede yazılı olarak beyan edildiğine göre ivedilikle görüşülmesini tasvip buyuranlar lütfen işaret etsinler.. Etmeyenler.. İvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu

MADDE 1. – Memleket ekonomisinin kalkınmasına yarıyacak mahiyette olmak, Türk hususi sermayesine açık işlerden bulunmak, her hangi bir inhisar ve imtiyazı tazammun etmemek şartıyla ve sanayi, enerji, maden, bayındırlık, ulaştırma ve turizm sahalarına yatırılmak üzere getirilecek yabancı sermaye bu kanunda yazılı hak ve menfaatlerden faydalanır.

Memlekete getirilecek yabancı sermayenin birinci fıkrada yazılı vasıfları haiz olup olmadığı 7 nci maddede yazılı Komite tespit eder.

Şu kadar ki, Komitece bu vasıfları haiz olduğu tespit edilen yabancı sermayenin bu kanundan faydalanmasını takdire Bakanlar Kurulu yetkilidir.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) – Efendim yabancı sermayenin teşviki için hazırlanmış olan bu kanun tasarısının birinci maddesinde (Dışardan getirilecek yabancı sermaye) kaydı vardır. Acaba buradaki getirilecektir maksat nedir? Yani kendiliğinden gelecek değil de Hükümetçe veya başka müesseselerce celbedilecek sermayeden mi bahsedilmek isteniyor? Bu noktanın Hükümetçe veya Komisyonca tavrini rica edeceğim.

EKONOMİ VE TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) – Hükümetinizin serbest iktisat mevzuuna verdiği ehemmiyet dolayısıyla muhtelif memleketler bizde iş yapmak için müracaatta bulunmaktadırlar. Paramız bu hususta kâfi olmadığı, ne Devlet, ne de hususi teşebbüslere yetmediği için, memleketin bir an evvel kalkınmasını sağlamak üzere hariçten gelecek ve getirilecek sermayelere bazı kolaylıklar bahşedeceğiz. Gerek kendiliğinden bize vâkı olacak müracaatlara ve gerek bizim bir takım

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

propaganda ile getireceğimiz sermayelere racidir. Binaenaleyh her iki hususu da içine almaktadır.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Efendim, bir sūal soracağım. Bu maddede madenden bahsediliyor. Bu imtiyazlara sâri midir?

EKONOMİ VE TİCARET BAKANİ MUHLİS ETE (Devam) – Efendim, biraz evvel göreceğiniz veçhile buraya gelecek sermaye, hususi teşebbüse nazaran daha imtiyazlı bir vaziyete girmeyecektir. Buna mukabil Maden Kanununda hususi teşebbüsler ve stratejik mahiyet arz etmemek üzere ecnebi sermaye bundan faydalanacaktır. Ecnebi sermaye hususi inhisarlara malik olmayacaktır.

BAŞKAN – Maddeyi oyunuzla arz ediyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Maddede tertip hatası olarak bir tashih vardır. Şöyle çıkmıştır : “Memleket ekonomisinin kalkınmasına yarıyacak mahiyette olmak, Türk hususi sermayesine açık işlerden bulunmak, her hangi bir inhisar ve imtiyazı tazammun etmemek şartıyla” deniyor. Üst satırdaki “açık işlerden bulunmak” tâbiri “açık işlerde kullanılmak” şeklinde olacaktır. Bu şekilde tashihini rica ediyoruz.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) – “getirilecek” tâbirinden maksat nedir?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Devamla) – Sermaye yalnız nakid olarak gelmiyor. Birçok alet ve edevat da gelebilecektir. Ve bu sermaye kendiliğinden gelecek değil. Türkiyedeki hususi teşebbüs sahipleri ecnebi firmalarla temas edip bu sermayeyi celbetmek hakkına malik olacaktır. Bu bakımdan “getirilecek” tâbiri konulmuştur.

BAŞKAN – “Açık işlerde kullanılmak” şeklindeki tashihle maddeyi oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen var mı?

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Efendim, İkinci maddenin (c) bendinde “imtiyaz” dan bahsediliyor. Bu imtiyaz, şümüllü bir kelimedir. Bunun içerisine maden imtiyazları da giriyorsa ki, birinci maddede madenden bahsedildiğine göre, bunun da girmesi lâzımdır, şu halde Sayın Bakandan soruyorum, Türkiye dâhilinde maden aramak ve bu madenleri bulmak takdirinde imtiyazına sahip olması mânasına geliyor demektir. Bu böyle ise, hariçten gelecek yabancı sermayedarların eline memleket madenlerinin imtiyazının geçmesi neticesi tevellüt etmez mi? Bunlar ben-denizi düşündürdüğü için sayın Bakandan ve alâkalı arkadaşlardan bu suali sormaya mecbur oldum.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

Maden imtiyazlarının yabancı eline geçmesi bendenize, millî bünyemiz bakımından mahzurlu olsa gerektir.

MADDE 2. – Bu kanun hükümlerine göre, birinci maddede yazılı teşebbüslerin kurulması veya kurulmuş olanların tevsii veyahut işler hale konulması için hariçten getirilecek aşağıdaki unsurlar sermaye sayılır :

a) Döviz olarak getirilecek nakdî sermaye;

b) Tesisat, makine, alât, edevat ve bunların birlikte getirilecek yedek parçaları ile lüzumlu inşaat malzemesi;

c) İmtiyaz, ihtira beratı, alâmeti farika gibi gayrimaddi haklar,

Aydın ve gayrimaddi haklar olarak getirilecek sermayenin transfere esas olacak kıymeti, giriş tarihindeki rayıçlara göre ve menşe memleketin parası üzerinden, yedinci maddede yazılı Komitece seçilecek eksperler marifetiyle tespit olunur.

Eksperler raporu Komite kararı ile tekemmül eder.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Arkadaşlar, bendeniz maddenin yazılışında iki hata gördüm, her halde tabî hatası olacak. Maddenin (B) fıkrası (tesisat, makine, alât, edevat ve bunların birlikte getirecek yedek parçaları..) şeklindedir. (Bunların birlikte getirecekleri) şeklinde olması lâzımdır.

Sonra, aşağıdan beşinci satırda bir hata daha var, (üzerikinden) yazılmış, (üzerinden) olacaktır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Evvelâ Kemal Özçoban arkadaşşıma cevap vereyim. Madde dikkatle okunursa görülür, hariçten sermaye olarak gelecek olan unsurlar tadat edilmiştir. Binaenaleyh, hariçten gelecek imtiyaz, ihtira beratı v. s. de sermaye sayılacaktır. Yoksa burada kendisinin alacağı bir imtiyaz mevzuubahis değildir.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon) – Bir misal?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Devamla) – Her hangi bir patent halinde bulunan bir imtiyazdır.

BAŞKAN – Efendim Emrullah Nutku arkadaşımız (bunların birlikte getirilecek) fıkrasına itiraz ettiler ama, fıkra doğrudur, bir yanlışlık yoktur. (üzekinden) kelimesi ise okunurken (üzerinden) diye doğru olarak okunmuştur.

Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. – Bu kanun hükümlerine tevfikân getirilmiş yabancı sermayenin :

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

a) % 10 u geçmiyen ve Gelir ve Kurumlar vergilerine esas olan vesikalara göre taayyün eden yıllık kâr, faiz ve dividendlarının;

b) Birinci maddenin son fıkrasında zikredilen Bakanlar Kurulu kararıyla başka türlü tespit edilmedikçe, giriş tarihinden itibaren, nakit olarak gelenlerin en az üç sene sonra, ayın veya gayrimaddi hak olarak gelenlerin en az beş sene sonra tamamının veya bir kısmının;

Girişinde esas olan yabancı para cinsi ve miktarı üzerinden harice transferi tahdide tâbi değildir.

Bir yıllık kâr, faiz ve dividendlar yekûnu sermayenin % 10 unu aştığı takdirde aşan miktar, % 10 dan az netice veren mütaakıp yıllar içinde, transfer hakkı % 10 a iblâğ edilerek çıkarılabilir. Bundan daha fazla olan neticeler ana sermaye ile beraber ve aynı hükümlere tâbi olarak transfer olunabileceği gibi, Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki Kanuna müstenit kararnameler hükümlerine tevfikân Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında alacaklı namına yatırılarak muayyen malların ihracı suretiyle de harice çıkarılabilir.

BAŞKAN – Cezmi Türk, buyurun.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Ne garip talihimiz var, kimi sevsek serbestçi çıkıyor. Sevgili, Sayın Ticaret ve Ekonomi Bakanımızdan da biz birçok şeyler bekliyoruz, inşallah başaracaklardır. Demin lütfettiler, ticarete serbestçi bir zihniyetle ecnebi sermayeyi getireceğiz, dediler. Büyük Al-lahtan temenni ederim, istedikleri gibi bu ecnebi sermaye yurdumuza gelsin. Beklenenleri yapsın. Bendenize bu iş biraz plâtonik gelmektedir. Çünkü bugün siyasi emniyet sahası, iktisadi emniyet sahası olmıyan yurdumuza yabancı sermayeyi celbetmek bir hayli müşkül bir iştir. Bunlar üzerinde durmuyorum.

Bu üçüncü madde metnindeki açık kapı benim hoşuma gitmiyor, gönlümü, vicdanımı, fikrimi ve kalbimi tatmin etmiyor arkadaşlar.

Bir defa gelecek sermayenin her sene % 10 unu dışarı yollamasına müsaade ediliyor. Bu güzel. Ondan sonra diyor ki, bu gelecek sermaye, para üç sene sonra tamamını dışarıya çıkarabilecek.

Bu şu demektir ki, bu sermaye birinci sene % 33+10=43, ikinci sene 43, üçüncü sene 43 kâr yapacak tasfiye yapacak demektir. Yahut bugün getireceği milyonları üç sene sonra para şeklinde, mal şeklinde dışarıya çıkarabilecek.

Maliyeci arkadaşlarım daha iyisini bilirler; bugün dünyada döviz kaçakçılığı öyle ince bir sanat, ilim haline gelmiştir ki, bu çeşit sermayeleri getirmek, bu çeşit sermayeyi ince yollar bularak çıkarmak arada büyük döviz kaçakçılığı yaptırır.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

Sözlerimi mâzur görün arkadaşlar, devletçiyim, diyen parti sesini çıkartmıyor, mutedil devletçiyim diyen parti de bunu getiriyor. Bu iki partinin mütehassısları konuşmayınca zarurî olarak ben konuşmak mecburiyetinde kalıyorum ki, üç senede sermaye çıkartmak meselesi üzerinde ilerisi için tehlike görüyorum. Biz Bretton Woods Anlaşmasını kabul ettik, Türk parasının kıymetini düşündük, 7 Eylül kararlariyle serbestçilik yapacağız dediler ve birkaç sene içinde açık pazar haline düştük. Bunları biliyorsunuz. İktisaden iflâs etmiş bir duruma getirildik, sabık iktidar tarafından. Şimdi yüksek iktidarınız da siyasi ve iktisadi emniyet şartlarının bulunmadığı memleketimizde plâtonik bir serbest aşkla, propaganda ile sermaye getireceğiz demeleri temennisine hissen iştirak ediyorum, objektif olarak değil. Bu maddede bir tehlike görüyorum. Tek kişi olduğum için yalnız dikkatinize arz ediyorum.

BAŞKAN – Hamdi Başar.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) – Ecnebi sermayesinin memleketimize gelerek iş yapmasını arzu etmiyecek kimse yoktur ve hakikaten ecnebi sermayesinin de memleketimizde bu kanunla derpiş edilen bâzı imtiyazlar ve muafiyetler istediğine de şüphe yoktur. Ancak, biz bu kanunla muafiyet verirken memleketin kendi iktisadi ve malî bünyesinin üstünde bâzı haklar tanırsak gelecek olan ecnebi sermayesi bu hakları kendisine ileride temin edemiyeceğimiz şüphesi ile, gelmekten korkar. Yani biz büyük imkânlar, ileriki senelere mâtuf büyük muafiyetler bahşettiğimiz zaman, ecnebi sermayesi; bunlar bunu vermek istiyorlar, ama iki üç sene sonra bunları veremezler ve veremeyince de benim emniyetim tehlikeye düşer gibi bir korku altında kahr. Bendeniz bu itibarla üçüncü maddede ecnebi sermayesine tanınan ve memlekettten döviz olarak ihraç etmek hakkının % 10 olarak yani kararın, getirdiği sermayenin her sene % 10 unu döviz olarak ihraç etmek hakkındaki vermek istediğimiz serbesti ile getirdiği parayı nakit olarak getirmiş ise üç sene sonra tamamen çıkarıyor, plâsman olarak, tesis sermayesi olarak, şirketlere iştirak payı olarak getirmiş ise beş sene sonra götürür hükümlerini çok yüksek buluyorum.

Bugün dünya piyasasında sermaye için istenen emniyet hakkı bu nispetlerden daha azdır. Bu itibarla ciddi ecnebi sermayeye çıkarabileceği kâr haddini % 6, bilemedik âzami, devlet tahvillerimizdeki had olan % 7 tespit edersek; yani ecnebi sermaye konduğu paranın % 7 sini serbest döviz olarak, getirdiği döviz olarak çıkarabilirse bu bizim için yapabileceğimiz âzami fedakârlıktır ve sermayedara % 10 yerine % 7 gibi mâkul bir had koymuş olmamız dolayısıyla daha emniyet vericidir. Bu iti-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

barla bendeniz bu maddenin A fıkrasındaki % 10 un % 7 ye indirilmesini ve B fıkrasındaki nakit olarak girecek sermayelerin de en az üç sene sonra memlekete döviz ihracını tanımamız yerine aynı veya gayrimenkullere yatırılmış olan sermayeler için tasarıda tanınan beş senenin de 7 sene olarak tadilini teklif ve bu hususta bir takrir arzemiş bulunuyorum.

BAŞKAN – Hüseyin Balık.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlar, en çok kalkındırmaya mecbur olduğunuz keyfiyet, iktisadiyatımızdır. İkinci Dünya Harbi boyunca İtalya'da manganez, kömür ve krom olmadığı halde bütün dünya mütehassısları sermayedarları gelmiş, İtalya'da iş görmüşlerdir. Türkiye'ye davet edildikleri zaman Türkiye'nin durumunun müsait olmadığını söylemişlerdir. Arkadaşlar % 10 u çok görüyorlar. Halbuki bizim şeraitimizin dünya mevzuatı şeraitine uygun olmadığını görüyoruz. Binaenaleyh % 10 un çok görülmemesini ve bu maddenin kabul edilmesini rica edeceğim. Evvelâ emniyet verelim, gelsinler, bizimle beraber çalışsınlar, ondan sonra % 6 ve daha aşağıya indirebiliriz. Şimdiki vaziyetimiz caziptir. 7 Eylül kararları ve Varlık Vergisinden sonra dünya bizden soğumuştur.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Muhterem arkadaşlar, bu kanunun, ecnebi sermayesinin memleketimize gelmesini teşvik edecek en esaslı maddesi budur. Biz bugün ecnebi sermayenin hasretini çekerken konuşmuş olan hadleri indirme hususundaki Hamdi Beyin teklifini pek isabetli bulmuyorum. Hamdi Bey, doğrudan doğruya tahvillere verilen faiz hadini düşünerek faizin % 7 ye indirilmesini buyurdular. Fakat arkadaşlar, bir tahvil için alınan faiz rahat rahat oturularak alınan faizdir. Buraya ecnebi sermayesi gelecek mesai sarfedecek. Yalnız mesai değil, öğreticilik yapacak, bizim iktisadi varlığımıza hizmet edecek ve ona gene böyle yüzde 7 gibi kısır bir faiz verilecek. Bu doğru değildir. Bu hususta çok geniş olmamız lâzımdır.

Sonra, diğer arkadaşımız buyurdular ki, bu sermaye gelecek, üç sene sonra gidecek.

Arkadaşlar, bunu burada kayıtlandırmak, bir sermayenin hemen gelip üç sene sonra gideceğini söylemek demek değildir. Bunlar üç sene sonra bu memleketi beğenmezlerse, iktisadi durumumuzu beğenmezlerse, verimli bulmazlarsa tekrar sermayelerini geri götürmekte bir had tâyin etmiş bulunuyoruz.

Türkiye'ye gelecek sermayeye, esaslı iş yapmak için gelen sermayeye, üç sene sonrada iş yapacaksın, demek vârit değildir. Fakat biz gelecek

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

sermayeye emniyet vermek için böyle geniş kayıtlar koymaya, tahkim etmeye mecburuz. Tasavvur buyurun, aynı sermaye ile gelip de tesisler kurmak isteyen bir kimsenin hemen bu maddeye uyarak beş sene sonra buradan kaçacağını düşünmek abestir. Biz istiyoruz ki, buraya gelen sermayedar, bu memlekette kendi sermayesi için iyi saha bulmadığı takdirde sermayesini geri çekebilsin. Fakat gelen muhakkak gidecektir gibi bir endişeye düşmiyelim ve bu maddede hiçbir tahdit yapmıyalım. Ben biraz daha geniş düşünmek suretiyle bu maddeyi tadil etmek isterdim ama madem ki, aleyhinde konuştular hiç, olmazsa bu maddeyi aynen kabul edelim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar; hakikaten yabancı sermayenin memleketimize gelmesi hususunu sağlayacak olan bu madde tasarının en mühim maddesidir. Bu hususta isabetli bir fikre varabilmek için evvelâ (A) fıkrasındaki yüzde 10 transfer hakkının bizimle aynı durumda olan sermayeye muhtaç memleketlerde kabul olan transfer nispetlerinin tetkika tâbi tutulup tutulmadığının bilinmesi icabeder.

Muhterem Hamdi Başar arkadaşımız nispetin yüzde 10 dan aşağı olması hakkında bir fikir ileri sürdüler. Eğer rakip memleketler daha munasip bir transfer nispeti kabul etmişlerse bu takdirde bu kanunun yürümesi şansı azalıyor demektir. Bu itibarla, beynelmilel sermaye piyasalarından memleketimize sermaye celbedilmek için bizim gibi hususi kanunlar çıkaran ve bizim gibi muayyen şartlar içinde bulunan memleketlerin bu alandaki durumunu bilmemiz lâzımdır.

Çünkü biz bu memleketlerle, beynelmilel sermaye piyasalarından sermaye celbetmek bakımından rekabet halinde bulunacağız.

(B) fıkrasında da getirilen sermayenin üç veya beş senede tamamının da her hangi bir tahdide tâbi olmaksızın çıkarılabileceği hakkında bir hüküm var.

Sayın Emrullah Nutku arkadaşımızın sözleri hilâfına, beynelmilel şartlar veya memleketimizin şartlarında yabancı sermayenin emniyetini ihlâl eder görünecek bâzı hareketler, bâzı emareler olursa pekâlâ sermaye üç sene sonra çıkar gider, beş sene sonra gitmek ister. Bu, muhtemel bir vakiadır; buna âbes demek doğru değildir. Bu itibarla acaba üç sene sonunda, beş sene sonunda her hangi bir sahaya yatırılmış olan sermayenin toptan, kül halinde, muazzam miktarlar halinde dışarı çıkarılmasının istenışı millî paranın kıymeti üzerinde tesis icra etmiyecek midir? Bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Bu itibarla kül halinde, muazzam yekûnlara balığ olan rakamlar halinde yabancı memleketlere dö-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

viz sevki hakikaten millî paranın üzerine tesir eder. Bu itibarla bunun nihayet yıllık muayyen kısımlarının, âzami hadlerinin tespit veya kısa sermaye çekişinin tanzimi lâzımdır. Aksi takdirde hakikaten müspet netice umduğumuz bu mevzu yarın millî paranın kıymetini kötü durumlara sokar. Bunu bertaraf edecek bir tedbir düşünülmüş müdür? Düşünülmemiş midir? Düşünülmüşse maddenin bu şekilde sevkini mucip sebeplerinin neler olduğunun izahını bendeniz rica ediyorum.

BAŞKAN – Hamdi Başar buyurun.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) – Biraz daha tavzih etmek zaruretini duydum. Bu bahiste galiba ölçülerimizde bâzı arkadaşlarla anlaşmamız lâzımgeliyor. Bir memleket ecnebi sermayesini ne gibi şartlarla çeker ve ecnebi sermaye piyasası olur, bahsi başka bir iştir. Bu, kanaatimce sadece bu kanunla halledilmesi mümkün olmıyan bir mevzudur. Fakat ecnebi sermayesi çeken memleketler birtakım faydalar istihsal eden memleketlerdir, ama o memleketler birtakım zararlara da göğüs germek mecburiyetindedirler. Bu zararları izah etmiyorum. Fakat zararlardan iki tanesine dokunacağım :

Ecnebi sermaye getirmiş olan memleketlerde hâsıl olması tabîî olan durumlardan biri, bu ecnebi sermayeyi icabında memlekettan parasını alıp götürmek ve kazancını istediği gibi götürmek şeklinde verilen imtiyazlar ve haklardır. Bunun memleketin millî parası üzerinde yapacağı büyük ve fena testirlerdir. Yani şöyle düşünelim; bu kanundan sonra Türkiye'ye akın akın 300, 400 milyon dolarlık ecnebi sermayesinin geldiği ve işe yatırıldığı tasavvur edelim. Bu işe yatırılan ecnebi sermayesi ilk seneden itibaren % 10 kârını alır. Yani 30 milyon dolarını. Biz dolar olarak ödemeye mecbur isek, acaba bu memleket o gün 30 milyon dolar tediye etmek mevkiinde olabilecek midir, imkânını bulabilecek midir? Olursa vermeyiz, diyemeyiz, çünkü kanun çıkardık, vereceğiz, vermek mecburiyetindeyiz. Eğer biz bunu elimizde imkân yoksa vermemeyi kabul ediyorsanız ben de kabul edeceğim. Fakat o vakit sermayeye emniyet veremeyiz. 30 milyon dolar vereceğiz, altınımızı satarak vereceğiz, şunu yaparak vereceğiz her ne şekilde olursa 30 milyonu vereceğiz.

İkinci sene gelecek 30 milyon daha vereceğiz. 300 milyonluk sermaye gelmişse, Eğer bu sermaye 500 milyonluk gelmişse o zaman 50 milyon vereceğiz. Bunları o günkü malî zaruret ve ihtiyaçlarımızın çerçevesi içinde ödiyeceğiz. Maliye Bakanı, Maliye ile meşgul olan iktisat organları biz bu dolarları öderiz diyorlarsa, o zaman onların fikirlerine iltihak ederiz. Bu sahada kötü bir duruma düşersek o zaman ecnebi sermayesini yapamayacağımız geniş vaitlerle memlekete alanlar; bu kanunla tanıdığımız

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

muafiyetleri temin edemez duruma düşürsek ne olacaktır? Sonra, arkadaşlar; nakit olarak gelen sermaye üç sene gibi kısa bir müddet içinde tanınan transfer hakkı hangi ölçülerle karşılayacağımızı Fethi Çelikbaş arkadaşımızın dokunduğu bir ufak hâdise, bir siyasi hâdise bir şu veya bu Hükümetin bir tedbiri, Gelir Vergisi Kanununda, Usul Kanununda kabul ettiğimiz bilfarz bir yeni esas, her hangi bir hâdise bu likit halinde olan ve transfer için 24 saatlik bir zamana ihtiyaç gösteren paraları bir günde memleketten dışarı çıkarmak gibi bir hâdise olur. Bunu karşılamak için ne tedbirimiz ve ihtiyatlarımız var. Biliyorsunuz ki, bankaların bile böyle hallerde yani halkın mevduatı birden çektiği zamanlarda o mevduatın karşılanması için Merkez Bankası şu veya bu kaynaklar vardır; onun gibi bir memleketin bu taahhüde girdiği zaman kasasında altınları ihtiyat dövizleri, şunları bunları saklamış olması lâzımdır. Girdiği zaman çok memnun olduğumuz yabancı sermayenin üçüncü senede memleketten çıkması halinde malî sıkıntıları ve baskıları göz önüne getirmemiz lâzımdır. Ne olacaktır halimiz?

Ama denecek ki, efendim üç seneyi siz beş seneye çıkarıyorsunuz. Bu tehlike beş sene sonra başgöstermiyecek mi? Doğru, fakat hiç olmazsa üç seneye nazaran bir fark ifade eder ve gelen sermayenin beş sene zarfında memlekette müsmiriyet derecesi anlaşılmış olur. Hiç olmazsa üzerinde beş sene düşünürüz. Bu itibarla Türk parasının ilerde korunması zaruretleri karşısında bugün geniş vaitlerde bulunmalıyım. Bugün yapabileceğimiz vaitlerin samimiyetini gerçek sermayenin kanunda veya komitece âzami haddi tespit edilmek ve memlekete muhtaç olduğu sermayeden fazlasını artık almıyorum demek hakkını da tanımağı muvafık buluyorum. Şimdi hükümete açık bir imkân veriyor. Bize üç yüz milyon değil üç milyar sermaye gelse alacağız gibi bir durum vardır. Hayır bizim de kabul edeceğimiz sermayenin âzami haddini, plafonunu tespit etmeli, plafonu tespit hangi sahalara, hangi miktar sermaye akımına, bu memleketin imkân verdiği, plânları, programları tespit olunmalıdır. Madencilik sahasına artık gelecek sermaye ve imtiyazları tanımıyoruz, diyebilmeliyiz.

Sonra arkadaşlar; bir mühim nokta da % 7 olarak kâr haddini tespit ettiğimiz vakit arkadaşlar galiba bir noktayı bu kanunda göz önüne almadılar. Kârdan tanıdığımız % 7 transfer hakkı dışında kalan kâr bakiyesi yani kâr, meselâ % 15 ise bunun % 8 i yine Türk parası olarak memlekette tasarıya göre kalıyor. Eğer bu parayı çıkarmak icabediyorsa, bu parayı ana sermayenin çıkarılması usulüne göre çıkartmak mümkündür. Bu münasebetle bir noktayı arzedeceğim. Mümasil memleketler misal getiriliyor. Sayın arkadaşım Muhlis Ete Filistin % 10 veriyor, biz vermezsek

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

gelmez diyor. Bu mütalâaya iştirak edemem. Filistin öyle piyasadır ki, bu piyasa kambiyo tahditleriyle devlet sermayesi döviz tahditlerine tâbi olması bakımından bütün Avrupa memleketlerine nazaran en geniş tatbik edilen memleketlerdendir. Filistin, Lübnan gibi serbest piyasalar, tamamen değil de azçok serbest piyasalarla mükayesemiz doğru değildir. Filistin Orta Doğu memleketlerinde en yüksek mali piyasa merkezidir. Mali piyasa yerlerinin şartlarından belki % 1 ine bile sahip olmıyan Türkiye'nin borsada birkaç fiktif muameleden başka muamelesi olmıyan Türkiye'nin durumu aynı değildir. Yapacağımız, istitaatımız dâhilinde olan vaitleri, yapalım ve sermayedar bunu görsün ve bizim samimiyetimize inansın. Kendisi her ne pahasına olursa olsun memlekete çekmek için, yapamayacağımız, bizim için gayrikabili tahammül gibi gözüken vaitleri yapmadığımızı görsün ve buraya gelsin. Bendeniz % 7 transfer haddinin gayet kâfi olduğunu, nakit olarak gelecek sermaye için 5 ve diğerleri için 7 sene olmasının gayet normal olduğunu arzeder, teklifimin kabulünü rica ederim.

BAŞKAN – Komisyon adına Enver Gürelî.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Arkadaşlarım, mâruzatım biraz uzunca olacağı için özür dilerim.

Evvelâ şunu arzedeyim ki; kanunun hangi sebepler altında hazırlandığını mucip sebeplerimizde sarahaten zikretmiştik. Rapor geç dağıtıldığı ve henüz okunması mümkün olmadığı için orada gösterilmeyen bâzı hususlardan bahsedildiğine muttali olmaktayız. Binaenaleyh boşuna münakaşayı önlemek ve yüksek heyetinizi tenvir bakımından kürsüye çıkmış bulunuyorum.

Arkadaşlarım, gerekçemizde çok etraflı bir şekilde açıkladığımız gibi, bugün Türkiye sermaye bakımından buhran çekmektedir. Bunun sebepleri ve menşei, bugün memlekette tabii servet kaynakları için durmadan yeni iş sahaları açamamaktan ve millî sermayenin gayrisâfi bir vaziyette olmasındandır. Bu yüzden günden güne tezayüt göstermesi lâzımken olduğu gibi duran millî gelir hesaplarına bakalım, acaba millî gelirdeki 1947 den bugüne kadarki artış nüfusumuzla mütenasip midir? Hayır arkadaşlar. Hayat seviyesi günden güne yükseleceğine düşmektedir. Bu kanun tasarısını sevkietmekteki maksat, hayat seviyesini artırmak ve memlekette yeni iş sahaları bulmak ve her bakımdan memleketi refaha götürmektir. Bu bakımlardan yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesini arzuluyoruz. Fakat istiyoruz ki, bu yabancı sermaye bu memlekette tarihte bize çok acı hâtıralar yaşatmış olan Baron Hirsch'inki gibi olmasın. Biz siyasi maksatlara gizlenmiş olan sermayeyi karşımızda görmek iste-

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

miyoruz. Hüsniyetle çalışan bir yabancı sermaye bu memlekette iş sahaları açmak istiyoruz. Komisyon tasarısını Hükümet tasarısıyla mukayese ederseniz meselede ne kadar hassas davranıldığını, milli sermayeyi köstekleyici bütün hükümlerin nasıl çıkarıldığını göreceksiniz. Ancak milli sermayeye tanınan menfaatlerin yabancı sermayeye tanınabileceği açıkça zikrettik. Bakın birinci maddeyi beraber okuyalım;

(MADDE 1. – Memleket ekonomisinin kalkınmasına yarıyacak mahiyette olmak, Türk hususi sermayesine açık işlerden bulunmak, her hangi bir inhisar ve imtiyazı tazammun etmemek şartıyla ve sanayi, enerji, maden, bayındırlık, ulaştırma ve turizm sahalarına yatırılmak üzere getirilecek yabancı sermaye bu kanunda yazılı hak ve menfaatlerden faydalanır.

Memlekete getirilecek yabancı sermayenin birinci fıkrada yazılı vasıfları haiz olup olmadığını 7 nci maddede yazılı Komite tespit eder.

Şu kadar ki; Komitece bu vasıfları haiz olduğu tespit edilen yabancı sermayenin bu kanundan faydalanmasını takdire Bakanlar Kurulu yetkilidir.)

Şu halde Türkiye kapılarını bütün yabancı sermayelere açmış, buyurun efendiler, çalışın, diye bir kayıt yok. Bu kanunda yazılı halleri, vasıfları haiz olan bir yabancı sermayenin Türkiye'ye girmeye hakkı yoktur. Bu hakkı takdir Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Niçin Bakanlar Kuruluna verilmiştir? Neden Bakanlar Kuruluna böyle ağır bir mesuliyetle karşı karşıya bırakıyoruz? Arkadaşların endişesi de burada idi. Tasavvur buyurun. 500 milyon dolârlık bir sermaye ile gelse ve üç sene sonra memleketten çıkıp gitmek istese... Elbette gelen döviz bankanın kasasında durmayacak, tedavüle konacaktır. Talep vukuunda sermayedara döviz ödemediği takdirde memleket iflâs etmiş olacaktır. Şu halde bunun üzerinde Bakanlar Kurulu, duracaktır. Böyle bir halde üç senelik kayıt konmayacaktır. Nitekim arkadaşlarımızın üzerinde durdukları bu maddeyi dikkatle okursak orada, Bakanlar Kurulundan bahsetmek suretiyle, üç senelik kayıt vaziyeti tespit edilecektir denilmektedir. Nihayet Bakanlar Kurulu bu miktar 500 milyonluk bir miktar ise onun 20 sene memlekette çalışmasını şart koşacaktır, üç sene olarak getirtmeyecektir.

Gaye, bugün rüşeyn halinde bulunan milli sermayeyi öldürmemek, fakat tabii bulunan servet kaynaklarını işletmek, memleketin millî gelinde bir fark vücuda getirmek olacaktır. Sermayedar şayet kısa bir zamanda sermayesini çıkarmak isterse böyle bir şeye hükümet razı olmayacaktır. Tediye muvazenemizde 300 milyona yakın bir açık vardır, Ba-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kanlar Kurulu bunu nazara alarak memlekettten çıkarmıyacaktır aksi takdirde bu bir hiyanet olur. Bakanlar Kurulunun bunun için bir tediye plânı yapması lâzımdır ve buna göre her yabancı sermayenin Türkiye'ye girişinde bir şart koşacaktır. Nihayet kanunda yazılı vasıfları haiz ve memleketin ileriki tediye plânına ve memleketin hakikaten kalkınmasına mâtuf bir gayeye bağlanmış ise ancak o takdirde sermaye girecektir. Meselâ; bir yabancı sermayedar Eskişehir'de bir tuğla fabrikası, kurdurmak istense, bu fabrikanın kurulmasına Bakanlar Kurulu müsaade edecek midir? Hayır bizim gayemiz bu değildir. Bizim gayemizde iki unsur vardır. Ya bizim dış tediye imkânımızı artıracak ihracat yapacak, veyahut Türkiye'nin harice her sene döviz vererek aldığı şeyleri memleket dâhilinde yapıp harice döviz ödemesini önleyecektir. Yani biz evvelâ ihracatı artıracak veya ithalatı tenkis edecek yabancı sermayeye muhtacız.

Şimdi arkadaşlarla tenkit ettikleri üçüncü maddeyi beraber okuyalım:

(MADDE 3. – Bu kanun hükümlerine tevfikan getirilmiş yabancı sermayenin :

a) % 10 nu geçmiyen ve Gelir ve Kurumlar vergilerine esas olan vesikalara göre taayyün eden yıllık kâr, faiz ve dividantlarının;

b) Birinci maddenin son fıkrasında zikredilen Bakanlar Kurulu kararıyla başka türlü tespit edilmedikçe, giriş tarihinden itibaren, nakit olarak gelenlerin en az üç sene sonra, ayın veya gayrimaddi hak olarak gelenlerin en az beş sene sonra tamamının veya bir kısmının;

Girişinde esas olan yabancı para cinsi ve miktarı üzerinden harice transferi tahdide tâbi değildir.

Bir yıllık kâr, faiz ve dividantlar yekûnu sermayenin % 10 unu aştığı takdirde aşan miktar, % 10 dan az netice veren mütaakıp yıllar içinde, transfer hakkı % 10 a iblâğ edilerek çıkarılabilir. Bundan daha fazla olan neticeler ana sermaye ile beraber ve aynı hükümlere tâbi olarak transfer olunabileceği gibi, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanuna müstenit kararnameler hükümlerine tevfikan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında alacaklı namına yatırılacak muayyen malların ihracı suretiyle de harice çıkarılabilir.)

Hamdi Başar arkadaşımız diyor ki : Bunları normal tahvil fiyatlarına indirmek, kâr haddini % 7 kabul etmek lâzımdır.

Arkadaşlar; biz elbette bunları yaparken birçok unsurları nazarı itibara aldık. Amerika'da sermaye tesisindeki fiyatların ne olduğunu komisyonadaki arkadaşların nazarı itibara aldılar. Hamdi Bey'e sorarım : Bi-

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

zim memleketteki normal kâr haddi nedir? Hiç olmazsa memleket konjonktürüne uygun kâr haddini kabul etmek lâzımdır. Kaldı ki, bu mevzuda salâhiyetli banka umum müdürleri, Amerika ile yaptıkları muhaberede, astronomik rakamlar söylendiğini, kâr haddinin % 18 i bulunduğunu bildirildiğini ifade ettiler. Fakat biz harb için gelen bir yabancı sermayeyi değil, normal konjonktür içinde gelen bir yabancı sermayeyi düşünüyoruz. Bu sebeple de % 10 u kabul ettik. Bununla beraber daha fazla kâr ederse elbetteki harice çıkaracaktır. Fakat bu kârı o sene çıkarmıyacaktır. Çünkü böyle bir vaziyet tediye bilânçosunu sarsar. Eğer Devlet daha birinci senede % 30 a müsaade ederse bunu karşılamaya gücü yetmez.

Biz sermayedara iki şık bırakıyoruz, diyoruz ki;

Deblokaj yapın, yani Merkez Bankasına Türk parası olarak yatırım, bunu mal olarak veya ilerde sermayenizle birlikte transfer olarak çıkarın.

Mal canın yongasıdır.

Bizim stratejik durumumuz vardır diye, Türklere yardım olsun diye kimse parasını Türkiye'ye göndermez. Bu, olsa olsa dostluk kanalı ile ve devletler tarafından olur. Fakat anonim sermaye bu memlekete gelip de kendisine verilen % 5 ile, % 6 ile çalışmaz. Doğrudan doğruya iktisadi hadiselerin ve zaruretlerin tesirinde olacaktlardır. Eğer piyasayı müsait görüyorsa, rizikosuna tahammül edecekse memlekete gelecektir.

Bunları genişletmek mümkündür. Nitekim Hükümet tasarısında bir madde vardır. Tâli Komisyon kabul etmemiştir. Orada daha müreccah hükümler konmuştur.

Türk Parasını Koruma Kanununun 13 ncü maddesine müsteniden çıkan bir 31 nci madde vardır. Transfer için hudut yoktur. 5185 sayılı Kanunda çizilmiş bir hudut yoktur. Biz bu haddi % 10 a indirmiş bulunuyoruz. Tediye plânımızda en ufak bir hatamız Türkiye'yi mânen iflâsa götürebilir. Bu itibarla % 10 normaldir. Harb konjonktürü Amerika'da bugün % 15 ten % 18 e yaklaşmaktadır. Şu halde bütün merkezî sıklet Hükümetin bu vâdide basiretli hareket etmesine vâbededir. Yani her gelen sermayedara kanun uygun olmayacaktır.

Binaenaleyh demin de arzettiğim hususları tekrar ederek diyebilirim ki, memleket ihracaatını tezyid veya ithalâtı tenkis ettirici yabancı sermaye şikkını tercih ediyoruz ve buna göre tasarıya hükümler vazetmiş bulunuyoruz. Yoksa bir tuğla fabrikasını kurup dâhilde satış yapmak suretiyle buradaki yerli sermayedarin hakkı olan kârı dışarıya götürecek diye bir kayıt yoktur. Bunun kararını Bakanlar Kurulu verecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Efendim, önümüze gelmiş olan kanun mazbata muharririnin de arzetmiş olduğu gibi, Geçici Komisyondan geçmiş ve fevkalâde müstacel şekilde birçok arkadaşlarımızın hattâ bu işle uğraşan arkadaşlarımızın bile tetkikından lâıkiyle geçmemiştir. Bizim Meclisimizin bugüne kadar çıkardığı kanunlar arasında bunun kadar tesirli ve şümüllü olacak ve bunun kadar ileriye müessir, memleketin bünyesine ve istikbaline müessir bir kanun yoktur. Şu ana kadar üçüncü madde üzerinde yapılan münakaşalar iktisatçı arkadaşlarımızın dahi bu mesele üzerinde tamamen aydınlanmamış olduğu tam bir kanaat kespetmemiş olduğunu gösteriyor.

Arkadaşlar; iktisadi birtakım imtiyazlar vermek ve kolaylıklar göstermenin neticelerinden bizim memleketimiz koskoca bir imparatorluğa tasfiye etmek mecburiyetiyle kurtulmuştur. Şimdi onun kadar değil, fakat ecnebi sermayeye bizim malî imkânlarımız çerçevesi içinde birtakım haklar vermek suretiyle bir kanun çıkarıyoruz. Bunun üzerinde dikkatli olmak, çok titiz davranmak mecburiyetinde olduğumuzu ben vicdanen hissediyorum. Onun için ben şöyle bir teklif yapacağım. 3 ncü maddenin esaslarını biz tamamiyle kavrayamadık. Bu esaslar bizi tamamiyle tatmin etmedi. Malî bünyemize ne dereceye kadar müessir olur ve istikbalde bizi nasıl mükellefiyetlere doğru götürür; bunun şümülünü kavramaklığımız, anlamaklığımız lâzımdır. Onun için diyorum ki, bu maddeyi burada konuşulan esaslar dairesinde bir kere daha mütalâa etmek üzere Geçici Komisyona iade edelim, arkadaşlar. Bu kanunun ehemmiyeti dairesinde basiretli hareket etmiş oluruz.

BAŞKAN – Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Geçici Komisyonca en ziyade açıklanması icap eden üçüncü maddedir. Fakat Bahadır Dülger arkadaşımın burada neyi anlıyamadıklarını ben de anlıyamadığımı itiraf ederim.

Maddede üç esas vaz edilmiştir. Bu esasların bir tanesi, sermayenin bir kârı vardır; bir de faizi, dividantı vardır. Bu para isterse faiz olsun ne olursa olsun bunlar sermayedarın hakkıdır. Çünkü oraya para kazanmak için geliyor. Sermayenin % 10 unu geçmiyen ve Gelir Vergisi kayıtlarına müstenit bulunan Dividant ve faiz bakımından her sene çıkarılabilecek bir had var. Bunun haricinde, tasavvur buyurun, müessese % 25 kazandı, sermayenin % 25 i nispetinde bir kâr elde edebildi, bu kârın ancak % 10 unu götürebilecek. Bakanlar Kurulu kararı başka suretle tespit edilmemişse sermayenin nakit olarak çıkarılması, demin arzettiğim misal üzere, eğer 20 sene sonra olabilecekse birikmiş olan faizleri de 20

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

sene sonra götürebilecektir. Yoksa birinci sene % 25 kârını alıp gidecek diye bir kayıt yoktur.

Bir de deblokaj sistemi vardır. Zaten bu kanunu getirmenin sebebi, ticaret hayatımızda ithalatımızın ihracatımızdan fazla oluşudur. Döviz olarak ödediğimiz getirdiğimizden fazladır. Elbetteki bu muvazenesizliğin giderilmesi ve disponibitemizin artırılabilmesi ve iş sahalarının açılabilmesi için bu kanunu getirmiş bulunuyoruz. Bu gelen paraları biz o sene derhal memleketin iştira kabiliyetine göre sarfedeceğiz ve bunun döviz olarak birinci sene % 10 dan fazla harice çıkmasına izin vermiyeceğiz. Parasını kanun gereğince ve deblokaj sistemiyle götürebilir.

Yüzde 10 nispetine gelince, demin de arzettim, yabancı sermayeyi memleketlerine getiren diğer milletlerin mevzuatı tetkik edilmiştir. Amerika'nın rakamları da tetkik olunmuş, memleketimizin durumu gözden geçirilmiştir. Amerika'nın harb konjonktürü çok yüksek olduğu görülmüş ve tâli komisyondaki münakaşalardan sonra yüzde 10 nispeti en uygun mütalâa olunmuştur ve bu karar Tâli Komisyonda ittifakla alınmıştır.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) – Ben arkadaşlarım gibi o kadar kitabı izah etmeyeceğim. Yalnız dünyada iki türlü Devlet vardır, müstehlik devletler, müstahsıl devletler. Biz, müstemlik devletlerdeniz. Arkadaşlar konuşmalarında yüzde 10 dan bahsettiler. Her sene ithalâtımız fazlalaşıyor. Acaba yabancı sermayeye müsaade verdiğimiz takdirde, buyurdukları gibi, kendi ithalâtımızı tenkis ettiğimiz zaman ne kadar bir tasarrufta bulunmuş olacağız? Hesabını yapmışlar mıdır? Bir de fayizit fabrikası var. Bu fabrika öyle bir fabrikadır ki, bir, iki senede amorti eder. Sermayesizlikten yapılamıyor. Yani ormanlardaki döküntüleri, kırıntıları fabrika ile hamur haline getirmek ve o maddeyi yapmaktır. Bu, Türkiye'de yapılamıyor. Metre karesini 13, 14 liraya alıyoruz. Bunun gibi daha pek çok şeyler vardır. Artık bundan sonra yabancı bir sermaye Türkiye'ye gelip de demiryolu yapmayacaktır, Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi kapitülasyonlar olmayacaktır, böyle bir şey mevzuubahis değildir, bizim işletemediğimiz ham madde kaynaklarımızı kendi kurdukları müessese ile işletecekler ve normal kazançla, Türkiye'ye ithal ettikleri sermayenin, kendi haklarının yüzde 10 unu alacaklardır.

Arkadaşlar, burada uzun boylu saymacağım, arkadaşlarımız endişe ediyorlar, belki haklıdırlar, bendeniz endişeye yer vermiyorum, iktisadi inkişafımız icabı olarak kıskanç olmayalım, bizlerin işletemediği servetleri işletsinler, biz her sene dünyanın dövizini veriyoruz. 100 milyon sermayede 10 milyon tutar, 1948 - 1949 senesinde eski C. H. Partisi iktida-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rı yalnız çimento yüzünden harice 60 milyon lira verdi. Daha ne dövizler veriliyor. Ufak sanayiın başaracağı işler için harice muazzam meblâğlar ödüyörüz. Buna karşılık yeni kanun neticesinde ödeyeceğimiz para hiç bir zaman bu yekûnlara ulaşmayacaktır.

BAŞKAN – Enver Gürelî, buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Bahadır Dülger arkadaşına arzı cevap edeyim : En son çıkan 1951 bülteni elimizdedir. Bu faizler borçlu cari hesabı ve birinci sınıf müşterilere tatbik edilen nispetlerdir. Tabiatıyla müşterinin iştirâ kaabiliyeti zayıf olursa bu faizlerin üstünde faiz tatbik ediliyor. İtalya 7.5 Hollânda 5.5, Almanya 7.5, İngiltere 4.5, İsviçre 4.5, Belçika 6, Fransa 6.5. Bunlar uzun vadeli, bir sene vadeli borçlu cari hesap ve birinci sınıf müşteriye tatbik edilen fiyatlardır. Bunları tutan sermayenin kârının ne olması lâzımgeldiğinin takdirini sizlere bırakıyorum.

BAŞKAN – Şefik Bey, siz de bir şey mi soracaktınız?

ŞEFİK BAKAY (Kırklareli) – Söz rica ediyorum.

BAŞKAN – O halde söz sırasına riayet edelim efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar; mevzu bidayetteki ehemmiyetini, yeter derecede vuzuhla ifade edilmediği için veya bendeniz maddeyi böyle anladığım için, muhafaza etmektedir.

Bir kere komisyonun, hakikaten harb konjonktürü devresine raslayan yüksek kâr nispetlerini nazarı itibara alarak normal telâkki edilmek lâzımgelen transfer haddi nispetini tâyin ederken tuttuğu yol, takdir buyurursunuz ki doğru değildir. Kendileri dediler ki Amerika Birleşik Devletlerinde harb konjonktürü dolayısıyla kâr haddi % 18 e yükselmiştir. Bir memleketin harb konjonktürü dolayısıyla tahakkuk ettirdiği yüksek kâr haddi; iktisadi, normal şartlar içerisinde çalışmak maksadıyla celbedilmesini istediğimiz sermayenin transfer imkânını tespit ederken mukayeseye zemin teşkil etmemelidir. Bu husus hareket noktası itibariyle hesaplı telâkki edilemez, bu bir.

İkinci soru da ise, bendenizin arzım şu idi; gerçi Bakanlar Kuruluna aksini tespit etmek kararı verilmiş ama bunun bendenizin sorumla alakası yoktur, ihtilâfımız şuradadır. Memlekete sadece bir tek teşebbüs, bir tek firma yabancı sermayeyi getirecek değildir. Mûtaaddit teşekkül ve firmalar yabancı sermayeyi getirecektir. Ve bunlara bidayette arzu edildiği veçhile on sene sonra resûlmalinin tamamen çıkarılması hususunda Bakanlar Kuruluna salâhiyet verilebilir. Bu da mümkündür. Benim öğrenmek istediğim nokta şudur : Muayyen bir senede birden bire anı olarak

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

yabancı memleketlere transfer edilecek, naklolunacak döviz miktarı tediye bilânçomuza nispetle oldukça mühim bir yekûn teşkil ederse bu, millî paranın kıymetine tesir icra etmeyecek midir? Kendileri gayet güzel olarak ifade ettiler. Memleketimizde tediye bilânçosunun, döviz bilânçolarının buna müvazi olarak önceden tespit ve takibedilmesi lâzımgelir dediler.

Fakat arkadaşlar, bu mevzular bugün de yeter bir vüzuhla herkesi tatmin edecek bir şekilde ele alınmış değildir. Bizim idare teşkilâtımız bugün bunları henüz ele alamamıştır. Ben idarenin bugünkü tarzı, tediye bilânçosuna rakamlarının sıhhati, millî gelir rakamlarının sıhhati, döviz bilânçosunun sıhhati hakkında tereddüde düşmüşken, henüz hangi makam tarafından sıhhatli olarak tespit edileceği malûm olmayan bu sahadâ, bir tahminde dahi bulunamam. Hazine umum Müdürlüğü birtakım rakamlar tespit ediyor, bu da noksandır ve binnetice sıhhatli olmaktan uzaktır. Böyle bir vaziyette Hükûmete külliye bir salâhiyet tanınamaz. 15 sene sonra 100 milyon dolar memlekettten bir an içinde dışarı çıkarılmak istenebilir. Böyle bir halde Millî paranın kıymeti sarsılmayacak mıdır?

Halbuki komisyon sadece Devletin malî itibarının sarsılacağı noktâsından hareket etmiştir, şimdi esbabı mucibeyi okuyabildim. Orada gördüm, endişem yalnız Devletin malî itibarının muhafazası keyfiyeti değildir. Bundan çok daha mühim olarak paranın kıymetinin ve bununla birlikte memleket dâhilinde iktisadî ve içtimai nizamın ve ahengin muhafazasıdır. Binaenaleyh, bu maddenin üzerinde durulması kanaatini muhafaza ediyorum ve bu işin geçici komisyonda bir kere daha tezekkür edildikten sonra yüksek heyetinizde görüşülmesinin muvafık olacağı düşüncesiyle bir teklif sunuyorum. *(Muvafık sesleri)*.

ALÎ FAHRÎ İŞERÎ (Balıkesir) – Arkadaşlar, bugün zannedersen deminden beri iki kanun üzerinde duruyoruz. Bu kanunu da ikinci olarak komisyona havale etmek istiyoruz. Bâzı ufak tefek kusurlar olabilir. Biz bu ufak kusurları burada tadil ederek çıkartabiliriz. İş çıkaramadığımız için üzülüyorum.

Yabancı sermayenin memleketimize gelmesi faydalı mıdır, değil midir? Bunu hepimiz takdir ederiz ki çok faydalı bir şeydir. Osmanlı Bankası da eski bir ecnebi sermayedir. Memleketimizde 33 yerde şubesi vardır. Bu bankanın nerede şubesi varsa orada ticarî sahada hiç sıkıntı çekilmez. Bandırma'daki Osmanlı Bankası şubesi hemen hemen iki ve hattâ üç bankanın işini görmektedir ve memleketi iktisaden tutuyor. Bu bankanın çalışma sistemi çok pratiktir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunlar az adamla çok iş yapmayı da biliyorlar. Her bakımdan tasarruf ve iktisada gidiyorlar. Memlekete ecnebi sermayesi ne kadar çok girerse, memleket ondan çok istifade edecektir. Amerikalılar bugün hava meydanları yapmaktadırlar, bu yüzden binlerce fakir halk istifade ediyor. İki lira yevmiye bulamayan fakir vatandaşlar 6 - 8 lira yevmiye almaktadırlar. Aynı zamanda işsizliğin de önüne geçmiş olacağız. Malûm olduğu üzere, işsizlik hakkında Hükûmete birçok müracaatlar ve birçok tazyikler yapıyor. Ecnebler madenlerde adam çalıştıracaklar, birçok yerlerde bu gibi çeşitli işlerde çalışacak ameleiy hem çalıştırmasını, hem korumasını bilirler. Hulâsa memlekete, halka çok faydalı olacaktır.

Gelecek sermaye evvelâ itimat ve emniyet görmek ister. Bugün üç mektup aldım, bunların üçü de maden kanunlarından şikâyet ediyordu. İşte yerli sermaye bu yüzden ıstırap çekiyor ve tam randımanla çalışmıyorlar. Bugünkü kanunlar yerli sermayeyi de, yabancı sermayeyi de müşkül duruma sokmaktadır. Başka memleketlere; başka devletlere nazaran % 10 nispeti çoktur. 3 sene müddet de azdır. Fakat bize göre değil. Bizim kanunlarımıza ve mevzularımıza göre bu şartlardan başka bir şartla bize ecnebi sermayesi gelmez. Memleketimizin menfaati namına bunları bu şekilde kabul etmeye mecburuz. Çünkü vergilerde zorluk maden işlerinde zorluk, orman işlerinde zorluk. Hulâsa ediyorum, bunlara elden gelen kolaylığı yapmak lâzımdır. Hem çok acele lâzımdır. Benim mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Muhterem arkadaşlar, komisyon sözcüsü konuştuğundan sonra ben tatmin olduğumuza kaani olmakla beraber Geçici Komisyonda şu maddenin bir daha görüşülmesinde fayda olduğuna ben de kaani oldum. Ancak, arkadaşların bâzılarında tereddüt var. Uzun konuşmak istemiyorum. Onlara kısa, kısa cevap vereceğim.

Arkadaşlar, ecnebi sermaye Türkiye'ye banka kurmak veya faizle para vermek için gelecek değildir. Bunu anlıyoruz. Bilâkis gelecek sermaye bu toprağa yatıracak, memleketi imar edecek, yaptığı tesislerin yollarını ikmal edecek, bu memlekette birçok vatandaşların iş bulmasını temin edecektir. O itibarla biz gelecek olan sermayeye; yabancı sermayeye karşı kıskanç ve biraz da inhisarcı davrandığımız takdirde kanun yapmaktan ne çıkar? Kanunu yaparız, bu hadleri çok aşağı indiririz, bundan ne çıkar. Maksada ulaşmayız ve yabancı sermaye de buraya gelmez, yoksa kanunda kısma yapmak mümkündür. Ama bunun böyle bir heyeti umumiyyede görüşülüp de karara varılacak şey olmadığına ben de şimdi kaani oldum. Bunun geçici komisyonda, bu mevzu ile alâkadar arkadaşla-

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

rin da iştiraki suretiyle, bir daha gözden geçirilmesine ben de taraftar oluyorum. Bu şekilde karar vermenizi rica ederim.

ŞEFİK BAKAY (Kırklareli) – Muhterem arkadaşlar, ben bu kanunun birinci maddesi üzerinde durmak istiyorum.

BAŞKAN – Şefik Bey birinci madde kabul edilmiştir. Şimdi üçüncü madde üzerinde konuşmaktayız.

ŞEFİK BAKAY (Kırklareli) – Affedersiniz öyleyse...

SEDAT ZEKİ ÖRS (Sivas) – Muhterem arkadaşlar, ben mevzu üzerinde umumi konuşacağım; müntehiblere 1950 de yaptığımız vaatleri yerine getirmek için birinci şart memleketi kalkındırmaktır. Yoksa 25 sene süren Devletçilik neticesinde hâsıl olan vaziyet Hükümetimize ve iktisadımıza her türlü hareket serbestisini nezetmiştir. Nefes payı bırakmamıştır.

Kalkınmanın yegâne çaresi sermayeyi harekete getirmektir. Ecnebi sermayesini memlekete sokmaktır. Memlekette istihsal artırmak ve aynı zamanda iş bölümünü artırmakla beraber emek kıymetini de yükseltecektir. Ofisiyalise amele, mendöh yani ihtisas sahibi olacaktır.

Ecnebi sermayesinin memlekete gelmesi aynı zamanda yerli sermayenin de cesaretlenmesine intağ edecektir.

Biz Demokrat Hükümet, ecnebi sermayesi için kapitülâsyon yapacak değiliz. Zinhar yapmayacağız. Bizim yerli vatani sermaye için kapitülâsyon yapacağız. Bizim sermaye o zaman görürsünüz, ne kadar cesaret ve salâbet gösterir, her işe girer.

Kambiyo krizi olacakmış dediler, bâzı arkadaşlar.

Arkadaşlar, bir sarayın kapılarına nöbetçi koysanız ve gireni bir daha çıkarmasanız, o saray bir hapishane olur. Kimse oraya girmez. Bir zindanı her zaman girip çıkmaya âmade bulundursanız, o zindan zindanlıktan çıkar herkes oraya girer. Bizi bu kötü vaziyete sokan, düşüren yaptığımız muazzam himayeler, mübalâğalı kontroller, tahditlerdir. Ve müsaadenizle ilâve edeyim; Varlık Vergisi faciasıdır. Bu hem dâhil hem de hariç sermayeyi korkutmuştur. Memlekete giren parayı çıkarabildiğimiz ve bilâ tereddüt çıkaracağımız anlaşılın; müşkülât oradadır. Bu niyetimizde, bu umdemizde sadık ve sabiti kadem olacağımıza dair vereceğimiz itminandır. O itminanı verdik mi para buraya akar ve akınca memlekette teraküm eder, hattâ burada kalır, yerleşir. Emniyet duyarsa sopa ile kovsanız gitmez. Bu emniyeti temin ettiniz mi kriz ihtimali kalmaz. Kâr haddi meselesi de bence kendiliğinden hallolunacaktır. Bir memlekette sermaye ne kadar çok olursa kâr nisabı faiz ona göre alçalır. Bütün mesele ser-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mayenin hariçten gelmesi ve onun çözeceği hareket ondan daha çok fazla yerli sermayenin harekete gelmesidir.

BAŞKAN – Enver Gürelî buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Fethi Çelikbaş arkadaşım; Bakanlar Kurulu muayyen müddet gösterir de, memlekette bulunan sermaye, her hangi bir tehlike karşısında, âni olarak Hükûmete müracaat edip transfer haklarını kullanmak isterse Hükûmet müşkül duruma düşer dediler ve Türk parasının kıymeti tezelzüle uğratılır gibi bir durum karşısında Bakanlar Kurulu ne düşünüyor diye bir soru sordular. Biz, taksitlerin kaç ayda geleceğini hesaplayıp ona göre müsaade edeceğini tahmin etmiştik. Arkadaşımın fikrine iştirak ediyorum. Vuzuh vermek için maddeyi komisyona alalım.

BAŞKAN – Üçüncü maddenin revizyona tâbi tutulması ve redaksiyonunun ona göre yapılması için komisyona istendiği bildirilmektedir. Diğer maddelerin üçüncü madde ile ilgisi varsa müzakeresini yapmayalım.

ENVER GÜRELİ (Devamla) – Diğer maddelerin müzakeresine devam edelim.

BAŞKAN – Hamdi Başar arkadaşımızın değiştirgesi de vardır. Onu da birlikte vereceğiz efendim. Komisyon üçüncü maddeyi alıyor, yeniden tetkik edeceklerdir.

Mütaakip maddelere geçiyoruz.

MADDE 4. – Birinci maddede yazılı iş ve istihsal sahalarında yerli sermaye ve teşebbüslere sağlanmış ve sağlanacak olan her türlü hak, muafiyet ve kolaylıklardan aynı şartlarla, mümasil iş kollarında çalışan yabancı sermaye ve teşebbüsler de istifade eder.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen yoktur.

Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 5. – Bu kanun hükümlerine göre Türkiye'ye sermaye getirmiş olan yabancı müteşebbislerle bunların yabancı vekilleri ve teşebbüsün kurulup işletilmesi için 7 nci maddede yazılı komitece lüzumu kabul edilecek yabancı mütehassıs ve ustalar hakkında etüt, montaj devrelerine de şâmil olmak üzere, 2007 ve 2818 sayılı kanunlarda yazılı mükellefiyet ve memnuiyetler uygulanmaz.

Yedinci maddede yazılı komitece bu kanunun şümulüne giren işlerle meşgul bulunduğu kabul edilen yerli teşebbüslerin yabancı mütehassıs ve ustaları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri tatbik olunur.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul buyuranlar.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 6. – Birinci maddede yazılı vasıfları haiz olduğu yedinci maddedeki Komite tarafından tespit olunan teşebbüslerde (Tarım dâhil) kullanılmak üzere yabancı memleketlerden yapılacak uzun vâdeli borçlanmaların resülmal ve faizleri üçüncü maddedeki esaslar dairesinde aynı maddede yazılı transfer kolaylıklarından faydalanır.

Bundan başka, bu kabil borçlanmalara, umumî yekûnu 300 milyon Türk lirasını geçmemek üzere, Bakanlar Kurulu kararıyle, teminat mukabilinde kefalet etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Bu şekilde temin olunan sermayenin üçüncü maddeye tevfikân hariçe transfer edilen miktarı için kefalet kendiliğinden düşer.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul buyuranlar.. Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 7. – Bu kanunun tatbikiyle ilgili işleri görmek üzere Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarının Başkanlığında; Hazine Umum Müdürü, İşletmeler Bakanlığı İşletmeler Dairesi Başkanı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Umum Müdürü ve Başbakanlık Umumi Murakabe Heyetinden seçilecek daimî bir üyeden mürekkep bir Komite kurulmuştur.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen var mı?

EMİN KALAFAT (Çanakkale) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

EMİN KALAFAT (Çanakkale) – Efendim, 7 nci maddede, komisyon başkanının Ticaret Bakanlığı müsteşarından olacağına dair bir kayıt bulunmasını, hem zait ve hem de günün şartlarına uygun olmayan bir keyfiyet olarak mütalâa ediyorum. Üçüncü maddenin müzakeresi sırasında cereyan eden uzun müzakerelerden anlaşılmıştır ki, ister gelen sermayenin elde edeceği kârın % 10 unun dışarı çıkması esnasında, isterse üç sene zarfında dışarı çıkması sırasındaki döviz vaziyeti yalnız ve yalnız Maliye Bakanlığını alâkadar eder. Bu itibarla reisin kimden olacağı zikredilmeksizin maddenin Maliye, Ekonomi ve Ticaret, Ulaştırma Bakanlığı mümessillerinden mürekkep olacağı şeklinde tashih edilmesi için bir tadil teklifinde bulunuyorum. Nihayet onlar kendi aralarında birini başkan yaparak veya başkan yapmadan da vazifelerini görebilirler. Bu itibarla hüsnüniyet asıl olmakla beraber, her zaman için bir vekâlet müsteşarının bu mevzuun icabettirdiği bütün bilgilere sahip olduğunu kabul etmek, biraz ileri bir nikbinlik olur. Bu itibarla bu ihtiyata iştirak ettiğiniz

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

takdirde maddenin teklif ettiğim şekilde kabulünü rica ederim. Şöyle olacaktır :

"Maliye, Ekonomi ve Ticaret, İşletmeler Bakanlıklarının alâkalı umum müdür ve daire reislerinden mürekkep birer daimî temsilcileri ile Merkez Bankası Genel Müdüründen müteşekkil bir komite kurulmuştur."

Maddenin bu şekilde tashihi maksadı daha güzel ifade eder,

ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Madde Komisyona iade edilsin, tetkik edelim.

BAŞKAN – Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Bu kanunun tatbikatında devamlı olarak idarede vazife görecektir olan organ, bu komitedir. Kanunun mühim maddesi ise, demin arzettiğim gibi, üçüncü maddesidir, döviz girmesi ve çıkmasıyla alâkalı maddesidir.

Bunun yanında bir de aynen ithal olunan sermayeye kıymet takdiri keyfiyet vardır, o da bu komiteye verilmiş vazifelerdendir.

Bütün bu hususlar nazarı itibara alındığı takdirde, hakikaten 7 nci maddenin, komiteye verilen vazifelerle ahenkli bir kuruluşa sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır. Zannederim maddeyi geri almak istediler. İstiyorlarsa fazla bir şey söylemeyeceğim. Konuşurlarken bana da haber verdikleri takdirde, komitenin kendisine verilen vazifelere mütenazır bir kuruluş bünyesine sahip olması bakımından noktai nazarımı orada izah edeceğim.

BAŞKAN – Komisyon 7 nci maddeyi geri istedi.

Bu itibarla havalesi mecburidir. Değiştirelilerle birlikte yedinci maddeyi de, üçüncü madde gibi, komisyona havale ediyoruz.

MADDE 8. – Komite kararlarına karşı, ilgililerce tebliği tarihinden itibaren, 30 gün içinde itiraz olunabilir.

İtirazlar Maliye, Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler bakanlarından müteşekkil bir heyet tarafından 15 gün zarfında karara bağlanır. Bu karar kesindir.

BAŞKAN – Söz isteyen yok... Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 9. – Bu kanun hükümlerinden faydalanmak üzere yapılacak müracaatlar için merci Ekonomi ve Ticaret Bakanlığıdır.

BAŞKAN – Söz isteyen yok.. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

MADDE 10. – 5583 sayılı Kanun kaldırılmıştır.

BAŞKAN – Söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE – 1567 sayılı Kanuna müstenit 13 sayılı kararın 31 inci maddesi ve 5583 sayılı Kanunla tanınmış haklar mahfuzdur.

BAŞKAN – Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.. 11 ve 12 nci maddeleri okumuyoruz. 3 ve 7 nci maddeler komisyondan geldiği zaman okunacaktır.

BAŞKAN – Tasarının 3 ve 7 nci maddeleri komisyona verilmişti, gelmiştir. Raporu okuyoruz efendim.

Üçüncü maddeyi okutuyorum :

MADDE 3. – Bu kanun hükümlerine tevfikân getirilmiş yabancı sermayenin :

a) % 10 u geçmeyen ve Gelir ve Kurumlar Vergilerine esas olan vesikalara göre taayyün eden yıllık kâr, faiz ve dividendlerinin;

b) Giriş tarihinden itibaren nakit olarak getirilenlerin üç seneden, ayın ve gayrimaddi hak olarak getirilenlerin de beş seneden az olmamak üzere, birinci maddenin son fıkrasında yazılı Bakanlar Kurulu kararıyle tespit edilecek müddetler dâhilinde tamamen veya kısmen;

Girişinde esas olan yabancı para cins ve miktarı üzerinden, tasfiye bilançosunun net aktif mevcudu ile mukayyet olmak üzere, harice transferi tahdide tâbi değildir.

Bir yıllık kâr, faiz ve dividendler yekûnu sermayenin % 10 unu aştığı takdirde aşan miktar, % 10 dan az netice veren müteakip yıllar içinde, transfer hakkı % 10 a iblâğ edilerek çıkarılabilir. Bundan daha fazla olan neticeler ana sermaye ile beraber ve aynı hükümlere tâbi olarak transfer olunabileceği gibi, Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kanuna müstenit kararnameler hükümlerine tevfikân Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasında alacaklı namına yatırılarak muayyen malların ihracı suretiyle de harice çıkarılabilir.

Transfer zamanı gelmiş sermaye ve bu sermaye ile birlikte transfere tâbi kâr bakiyelerinin harice nakli için yapılan müracaatlar üzerine Maliye Bakanlığı, bahis mevzuu meblâğın üçte biri için derhal ve mütebakisi için de en geç altı ay içinde gerekli transfer müsaadesini verir.

BAŞKAN – Bir önerge var, okutuyorum :

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Memlekette müesses ecnebi şirketlerin tahakkuk eden kârlarından kanuni vergilerin tediyesinden sonra kalan net kısmı ya deblokaj yolu ile harice çıkarılmakta veyahut Maliyenin müsaadesiyle o şirketlerde fondörlüman olarak kullanılabilir. Hariçten sermaye yatırımını teşvik için kanun tedvin edilirken, kârdan tahassül eden bu bloke Türk liralara sermayelerini artırmaya tahsis etmek isteyenlere de bu imkânın verilmesini, güdülen gayeyi temine hizmet eder mülâhazasıyla uygun bulmaktayım.

Bu mütalâam Yüksek Meclisce de tasvibe şayan görülürse mezkûr kanunun üçüncü maddesine bunu sağlayacak bir fıkra ilâvesini arz ve teklif ederim.

Amasya Milletvekili

Hâmit Koray

BAŞKAN – Komisyonun mütalâası nedir?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) – Hazırladığımız tasarı bundan böyle Türkiye'ye getirilecek ecnebi sermayeye aittir. Halbuki arkadaşlarımızın istihdaf ettiği gaye Türkiye'de halen müesses bulunan ecnebi sermayenin birikmiş olan faizlerinin de, ilâve ettiğimiz bu hükümden istifade etmesidir. Esasen bu gibi müesseseler, bu paraları rulman olarak kullanmak istedikleri takdirde, bu günkü mevzuatta o hususta mâni bir hüküm yoktur. Binaenaleyh hazırlanan metne böyle bir hüküm ilâvesini komisyon doğru bulmamaktadır.

BAŞKAN – Efendim, önergeyi reyinize arz ediyorum; dikkate alanlar lütfen işaret versinler... Almayanlar... Önerge dikkate alınmamıştır.

Maddeyi oyunuzda arz ediyorum; üçüncü maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Üçüncü madde kabul edilmiştir.

MADDE 7. – Bu kanunun tatbiki ile ilgili işleri görmek üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genel Müdürünün Başkanlığında Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürü, İşletmeler Bakanlığı İşletmeler Dairesi Başkanı ve İstatistik Genel Müdüründen mürekkep bir komite kurulmuştur.

BAŞKAN – Bir önerge gelmiştir, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tasarısının 3 ve 7 nci maddelerinin tadilinden sonra 9 uncu maddenin tashihi gerekmektedir. Maddede-

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

ki "Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı" ibaresi yerine "Maliye Bakanlığı" kaydının ilâvesini arz ve teklif ederim.

Konya
Murad Âli Ülgen

BAŞKAN – Bahsin sonunda oyunuzda arzedeceğim.

Evvelâ 7 nci maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Söz Ekonomi ve Ticaret Bakanınındır.

EKONOMİ VE TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) – Muhterem arkadaşlar, yabancı sermayenin teşviki, kredi ve sermayenin teşviki olduğu için, bu teşviklerle meşgul olma vazifesini, başka memleketlerde olduğu gibi, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına veriyoruz. Elbette ki Maliye Bakanlığının komitede mevcut olan mümessili döviz de alâkadar etmesi dolayısıyla, esasen bu yardımı yapıyordu.

O itibarla bu teşvik mevzuunun Ekonomi ve Ticaret Bakanlığında bırakılması, başka memleketlerde olduğu ve önce de kabul ettiğiniz gibi, yerinde olur.

MAZHAR ŞENER (Giresun) – Efendim, bu kanunun geçen celsede ivedilikle görüşülmesine karar verilmişti, bu sebeple bir defa müzakere tabiidir. Geçen celsede bir önerge ile maddenin değiştirilmesi istenilmiş, 9 uncu madde ile Ticaret Bakanlığı merci olarak tanınmış ve yüksek huzurunuzda bu suretle arzedilmişti. Bugünkü müzakere sadece üçüncü ve yedinci maddeler hakkında olacaktır. Bu gibi tadiller maddelerin müzakeresi sırasında mümkün olabilir. Binaenaleyh 9 uncu maddenin doğru veya yanlış, kanuniyet kesbetmiş olması noktasından bu muamelenin usule aykırı olduğunu yüksek takdirinize arz ederim.

BAŞKAN – Murad Âli Ülgen'in önergesini yüksek oyunuzda arz ediyorum. Kabul buyuranlar.

MAZHAR ŞENER (Giresun) – Efendim, usule aykırıdır, oya arz edemezsiniz.

BAŞKAN – Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

MADDE 11. – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Maddeyi kabul buyuranlar... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 12. – Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Bir yana, bir karşıya konuşmaları için iki kişiye söz vereceğim. Cezmi Beyin ismini önce tespit edelim.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Karşı konuşacağım.

Aziz arkadaşlar, Yüksek Meclisinizin şimdi kabul buyurduğu bu kanunun malî ve iktisadî hayatımızın istikbalı için verimli, tesirli, kısa zamanda büyük neticeler doğuran bir eser olmasını temenni ederim. Ancak bu vesile ile arz etmek isterim ki, bu kanunla Bakanlar Kuruluna yüksek bir salâhiyet bahiş buyurdunuz. Evvelce verilmiş olan ve 300 milyona kadar Maliye Bakanlığını kefalet altına girebilecek bir büyük salâhiyeti siz de feyit ve takviye ettiniz.

Bakanlar Kurulu bir karar ile bu kanuna dayanarak istediği zaman memleketin içinde bâzı teşebbüs sahiplerinin hariçten memleket işlerinde kullanılmak üzere yabancı memleketlerden uzun vâdeli borçlanmalar yapmalarına müsaade edeceği gibi dışarıdan da ecnebi sermayeyi getirecek ve tarım dâhil bütün millî iktisat alanlarında iş görmeye vesile ve vasıta olmalarına âmil olacaktır. Fakat bütün bunlar, elimizde memleketin iktisadî hayatını ve malî istikbalini kısa zamanda kalkındırmayı sağlayacak millî iktisat iş ve icra plânının bulunmasına bağlıdır. Bu plân kelimesini arzettiğim zaman derhal ilâve edeyim ki, Sayın Başbakanımız ve Maliye Bakanımız bütçe konuşmaları sırasında plândan bahsederken plânın, daha ziyade totaliter sistemli memleketlerde kullanıldığı için bizim memlekette daha ziyade program yapacağımızı söylemişlerdi. Fakat en yeni ekonomi politik tiretelerine ve otoritelerine uygun olarak beyan edeyim ki; bu zamanda plân bilhassa son yıllarda liberal memleketlerde dahi yapılan bir şeydir. Plân; programı zaman ve randıman tâyin ederek tahditleyen, objektif şekle getiren bir eserdir. Memleketin böyle bir plânı mevcut olmadığı takdirde, Bakanlar Kuruluna verdiğimiz bu yüksek salâhiyet, tâbiri mâzur görün, daha ziyade tulûata tâbî olarak idare edilirse bundan verimli ve rantabl neticelerin çıkmayacağı tabiidir.

Sayın Ticaret ve İktisat Bakanının, onu takiben de sayın komisyon sözcüsünün buradaki beyanlarında istinat ettikleri esaslar bendenizi tatmin etmemiştir. Millî sermayemiz azdır, dediler. Evet azdır. Fakat bundan 10 - 15 yıl evvelki tasarruf ve mevduat hesapları nazarı itibara alırsa bugün 8 - 10 misli artmış olduğu görülür. Hayat seviyesi gittikçe düşüyor, dediler. Bu seviyeyi bir an evvel yükseltmeye çalışmalarını bütün hulûsü kalbimle temenni ederim. Ancak bunun da objektif teşebbüs

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

ve müeyyidelerle olacağını zannetmekteyim. Sanayi, ziraat dâhil, plânlı bir sermaye yatırımı yapılırsa netice alınabilir. Bu arada şunu da arzetmek isterim ki, sanayi derken, ağır sanayi ayrılmalıdır. Diğer memleketlerde yapılan işler gösteriyor ki, Anayasamıza geçmiş olan devletçilik de bize emrediyor ki, bilhassa hafif sanayi kendi millî teşebbüslerimiz ve sermayelerimizle başarmak, hiç değilse dışardan yapılacak sermaye yardımlarına ancak yüzde 40 iştirakli bir marj bırakmak mecburiyetindeyiz. Her memleket ağır sanayi Devlet eline almaktadır. Bu asırda herkes böyle yaparken bizim ağır sanayi serbest teşebbüse bırakmamızın ne derece doğru olacağını yüksek takdirinize arz ediyorum.

Arkadaşlar, memleketimizde şimdiye kadar Devlet eli ile yapılmış olan en büyük iş dokuma sanayidir. Bu hafif sanayi başarmanın zamanına göre övünülecek bir unsur olduğu söylenebilir, fakat bugün için övünülecek bir iş olmadığını benden iyi takdir edersiniz. Devlet sanayi bugün sermayesizlikten kıvrınmakta ve en yüksek faizlerle bin bir müşkülâtla elde ettiği paralara on milyonları aşan faizler ödemektedir. İşte Sümerbank'ın durumu. Sümerbank Kanununda mevcut sermayesini dahi temin etmeden yüksek faizlerle dahi alım zamanlarında para bulamamakta olan ve bu yüzden kıvranan ve bocalayan bir müessesedir.

Milyara yakın iç sermayemiz tasarruf ve mevduat hesaplarımız vardır. Diğer taraftan millî sermayenin, Devletin elindeki sanayie 50 milyon dahi bulamamasına nazarı dikkatinizi celbetmek isterim ve bu vesile ile icraatı ellerinde tutan Bakanlar Kurulunun nazarı dikkatini çekmek isterim.

Aziz arkadaşlar, bütün bu işler Hükümetin devamlı metotlu çalışmasına ve basiretli hareketine vâbestedir. Esefle ifade edeyim ki Sayın Başbakan ve Yardımcısı başta olmak üzere bu Meclise enderen uğramakta ve bu millî meselelerde Meclisin yüksek temayülât ve telkinatını dinlemek ihtiyacını duymamaktadır. Bunu ben iyi bir alâmet olarak görmüyorum. İyi görmüyorum, arkadaşlar, çünkü Hükümet bir yandan böyle büyük salâhiyetler isterken, öte yandan, bu mukaddes millî Meclisin bu gibi mevzulardaki müzakeresini yakinen ve dikkatle dinlemesi ve onun temayülât ve telkinatını daima göz önünde tutması lâzımdır. Ve yine kendilerine hâlisane tavsiye etmek isterim ki; Meclisten ayrı kalmak, milletten ayrı kalmak demektir. Millet ve Meclisle daima alâkadar olan idareciler onun nabzını ve onun sesini dinlemeli millî murakabecilerin temiz tenkid havası içinde teneffüs etmelidirler. Onların icraatında en büyük ilham kaynağı bu olmalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bugün üç yüz milyona varan dış ticaret açığı bu kürsüden salâhiyetle söylenen bu memlekette en büyük malî salâhiyetler isterken Hükümetin bu Meclisin müzakeratı ve temayûlatıyla daha yakından alâkadar olmasını müstakbel muvaffakiyetleri için lüzumlu saymaktayım.

Bu arada, hukukçularımız daha iyi takdir ederler, pek tezatlı gördüğüm bir noktayı da ilâve ederek huzurunuzdan ayrılacağım arkadaşlar : Bizim Meclis hâkimiyetimizle millî mürakabe telâkkimiz nedir, ne ölçüdedir? Bendeniz bunun üzerinde de tebellür etmiş efkâra sahip olmamız lâzımgeldiği kanaatindeyim. Bugünkü gelen evrak arasında bir tasarı var, gündeme de girmiştir : Sanırım Evkaf Umum Müdürlüğü, bir hastaneye mütehasşısına bir muavin ilâve etmek için 9 000 lira ödenek artıracak bir kanun teklif etmiş...

BAŞKAN – Cezmi Bey onu orada konuşuruz.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Dokuz bin lira ödenek artırmak için bir kanun..

BAŞKAN – Cezmi Bey benim sesimi bastırarak konu haricinde konuşmak istiyorsanız buna müsaade etmeyeceğim. Size yabancı sermayeyi Teşvik Kanunu için söz verilmiştir, bunun üzerinde konuşunuz. Sırası gelince diğeri üzerinde de mütalâanızı söylersiniz.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Devam ediyorum. Sonra bir kalemde Bakanlar Kuruluna 300 milyon liralık salâhiyet veriliyor. Hükümetin yanıbaşında Meclisin, millî murakabenin sık sık daimî surette devam ettirilmesi bakımından bunu mahzurlu görüyorum. Hiç değilse bu gibi büyük malî salâhiyetleri ellişer milyonluk bölümler halinde ve Meclis yapılan işleri safha safha takip ve murakabe edebilmelidir. Bunu küçük küçük parçalar halinde verebilirdiniz. Hiç olmazsa Hükümetimiz karşımıza gelmeli. 50 milyonda bir muvafakatimizi almalı idi, yoksa üçyüz milyonu birden değil. Sözüm bundan ibarettir.

BAŞKAN – Tasarı hakkında yana, Cahid Zamangil'e söz veriyorum.

CAHİD ZAMANGİL (Trabzon) – Yabancı sermaye yatırımlarını teşvik kanunu tasarısının maddelerini kabul etmiş bulunuyoruz.

Tümü üzerinde oyumu kanun lehinde kullanmaya hazırlandığım şu anda, birkaç noktayı belirtmek ihtiyacını hissediyorum.

Türkiye'nin yabancı sermaye karşısındaki durumu şu iki noktada hulâsa edilebilir:

Birincisi: Türkiye, iktisadî kalkınmasında, yabancı sermayenin iş birliğine ihtiyaç duymakta ve onu bu kanunla davet etmektedir. Bugün için

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

mümkün gördüğümüz kolaylıkları vererek yaptığımız bu davette samimiyiz.

İkincisi: Türkiye'nin yabancı sermaye mevzuunda, hamdolsun Cumhuriyet yıllarında tasfiye edilmiş olan bir devirden kalma endişeleri vardır.

İktisadî mülâhazalar çerçevesini dahi aşan bu endişelerin kanun metninde göz önünde tutulduğu görülmektedir. Ancak, her hal kanunla derpiş edilemez. Nitekim kabul edilen kanunda Hükümete geniş takdir imkânları verilmiştir. Kanunun öyle bir bünyesi vardır ki, Türkiye'miz için hayırlı neticeler vermesini tatbikat tâyin edecektir. Binaenaleyh, zikrettiğim endişeleri gelecek yıllar boyunca birbirini velyederek takdir yetkilerini kullanacak olan Cumhuriyet hükümetlerinin samimiyetle dikkat nazarlarına arz ediyorum.

Halen, dünya siyasî şartları ve hususiyle Türkiye'nin bu şartlar içinde mütalâa edilen coğrafi durumu, henüz büyük ve ciddi bir sermaye akını hakkında fazla ümit verici değildir. Biz, bu kanunla, elimizden geleni yapmış oluyor ve siyasî şartlar salâh buldukça bu kanundan istifade edeceğimiz ümidinde bulunuyoruz.

Bu münasebetle, önümüzdeki birkaç yılın hükümetlerine şunu arz etmek isterim ki, Türkiye'nin kaydettiğim hususi durumu dolayısıyla şu sıralarda büyük ve kolay kârlar arkasında koşan gayriciddi giriş talepleri karşısında kalabiliriz. Bunları Hükümetin, dikkatle, titizlikle ayıklayacağını ümit ederim. Bu titizlik, ciddi işlerde mesuliyet almaya âmade yabancı sermaye için ancak teminat sayılır.

Bâzı arkadaşlar tediye bilânçomuz ve Türk parasının kıymeti bakımlarından bâzı endişeler izhar etmişlerdir. Filhakika hesap bilânçomuz zayıftır. Bu kanunu tatbik edecek Hükümetlerin, ciddiyeti ve samimiyeti şüphe götürmeyen bu mülâhazaları da, hem Türkiye'nin menfaatleri hem de bizzat yabancı sermayenin güveni lehine olarak, göz önünde tutacaklarını ve bilhassa çıkış müddetlerinin tespitine dair yetkilerini ona göre kullanacaklarını şüphesiz sayarım.

Son bir temennim şudur: Bu kanun tatbikatı Büyük Millet Meclisinde ve iktisadî mahfillerimizce en büyük dikkat ve hassasiyetle takibe lâyık bir mahiyet arz etmektedir. Bu sebeple, Kanunun 7 nci maddesinde yazılı komitece, her yıl tatbikatına ve o yıl içindeki yabancı sermaye hareketlerine dair bilgi ve rakamları ihtiva eden bir rapor hazırlanması ve bunun Meclis üyelerine dağıtılması usulünün kabulünde fayda mülâhaza eder ve bunu Hükümetten temenni ederim..

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Tasarının tümünü açık oyunuza arz ediyorum.

Yabancı Sermayeyi Yatırımlarını Teşvik Kanununa (287) oy verilmiştir. (285) kabul (1) ret ve (1) çekinse vardır. Muamele tamamdır, kanun (285) oyla kabul edilmiştir.

Görüşmeler Sonunda kesinleşen metin 5821 numara ile kanunlaştı.

Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu (3)

No.	Kabul tarihi
5821	1.VIII.1951

BİRİNCİ MADDE – Memleket ekonomisinin kalkınmasına yarıyacak mahiyette olmak, Türk hususi sermayesine açık işlerde kullanılmak, herhangi bir inhisar ve imtiyazı tazammun etmemek şartıyla ve sanayi, enerji, maden, bayındırlık, ulaştırma ve turizm sahalarına yatırılmak üzere getirilecek yabancı sermaye bu kanunda yazılı hak ve menfaatlerden faydalanır.

Memlekete getirilecek yabancı sermayenin birinci fıkrada yazılı vasıfları haiz olup olmadığını 7 nci maddede yazılı komite tespit eder.

Şu kadar ki, komitece bu vasıfları haiz olduğu tespit edilen yabancı sermayenin bu kanundan faydalanmasını takdire Bakanlar Kurulu yetkilidir.

İKİNCİ MADDE – Bu kanun hükümlerine göre, birinci maddede yazılı teşebbüslerin kurulması veya kurulmuş olanların tevsi ve yahut işler hale konulması için hariçten getirilecek aşağıdaki unsurlar sermaye sayılır:

- a) Döviz olarak getirilecek nakdî sermaye;
- b) Tesisat, makine, alât, edevat ve bunların birlikte getirilecek yedek parçaları ile lüzumlu inşaat malzemesi;
- c) İmtiyaz, ihtira beratı, alâmeti farika gibi gayrimaddi haklar.

Ayn ve gayrimaddi haklar olarak getirilecek sermayenin transfere esas olacak kıymeti, giriş tarihindeki rayiçlere göre ve menşe memleketin parası üzerinden, yedinci maddede yazılı komitece seçilecek eksperler marifetiyle tespit olunur.

Eksperler raporu komite kararı ile tekemmül eder.

(3) Resmi Gazete : 9.8.1951-7880

Kavanin Mecmuası : C. 33, s.902-904

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARINI ÖZENDİRME

ÜÇÜNCÜ MADDE – Bu kanun hükümlerine tevfikân getirilmiş yabancı sermayenin:

a) % 10 u geçmiyen ve Gelir ve Kurumlar vergilerine esas olan vesikalara göre taayyün eden yıllık kâr, faiz ve dividantlarının;

b) Giriş tarihinden itibaren nakit olarak getirilenlerin üç seneden, ayın ve gayrimaddi hak olarak getirilenlerin de beş seneden az olmamak üzere, birinci maddenin son fıkrasında yazılı Bakanlar Kurulu kararıyle tespit edilecek müddetler dâhilinde tamamen veya kısmen;

Girişinde esas olan yabancı para cins ve miktarı üzerinden, tasfiye bilançosunun net aktif mevcudu ile mukayyet olmak üzere, harice transferi tahdide tâbi değildir.

Bir yıllık kâr, faiz ve dividantlar yekûnu sermayenin % 10 unu aşdığı takdirde aşan miktar, % 10 dan az netice veren mütaakıp yıllar içinde, transfer hakkı % 10 a iblâğ edilerek çıkarılabilir. Bundan daha fazla olan neticeler ana sermaye ile beraber ve aynı hükümlere tâbi olarak transfer olunabileceği gibi, Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kanuna müstenit kararnameler hükümlerine tevfikân Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında alacaklı namına yatırılarak muayyen malların ihracı suretiyle de harice çıkarılabilir.

Transfer zamanı gelmiş sermaye ve bu sermaye ile birlikte transfere tâbi kâr bakiyelerinin harice nakli için yapılan müracaatlar üzerine Maliye Bakanlığı, bahis mevzuu meblâğın üçte biri için derhal ve mütebakisi için de en geç altı ay içinde gerekli transfer müsaadesini verir.

DÖRDÜNCÜ MADDE – Birinci maddede yazılı iş ve istihsal sahalarında yerli sermaye ve teşebbüslere sağlanmış ve sağlanacak olan her türlü hak, muafiyet ve kolaylıklardan aynı şartlarla, mümasil iş kollarında çalışan yabancı sermaye ve teşebbüsler de istifade eder.

BEŞİNCİ MADDE – Bu kanun hükümlerine göre Türkiye'ye sermaye getirmiş olan yabancı müteşebbislerle bunların yabancı vekilleri ve teşebbüsün kurulup işletilmesi için 7 nci maddede yazılı komitece lüzumu kabul edilecek yabancı mütehassıs ve ustalar hakkında etüd, montaj devrelerine de şâmil olmak üzere, 2007 ve 2818 sayılı Kanunlarda yazılı mükellefiyet ve memnuiyetler uygulanmaz.

Yedinci maddede yazılı komitece bu kanunun şümulüne giren işlerle meşgul bulunduğu kabul edilen yerli teşebbüslerin yabancı mütehassıs ve ustaları hakkında da yukardaki fıkra hükümleri tatbik olunur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ALTINCI MADDE – Birinci maddede yazılı vasıfları haiz olduğu yedinci maddedeki komite tarafından tespit olunan teşebbüslerde (tarım dâhil) kullanılmak üzere yabancı memleketlerden yapılacak uzun vâdeli borçlanmaların resûlmal ve faizleri üçüncü maddedeki esaslar dairesinde aynı maddede yazılı transfer kolaylıklarından faydalanır.

Bundan başka, bu kabil borçlanmalara, umumi yekûnu (300) milyon Türk lirasını geçmemek üzere, Bakanlar Kurulu kararıyle, teminat mukabilinde kefalet etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Bu şekilde temin olunan sermayenin üçüncü maddeye tevfiқан hariçe transfer edilen miktarı için kefalet kendiliğinden düşer.

YEDİNCİ MADDE – Bu kanunun tatbiki ile ilgili işleri görmek üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genel Müdürünün Başkanlığında Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürü, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü, İşletmeler Bakanlığı İşletmeler Dairesi Başkanı ve İstatistik Genel Müdüründen mürekkep bir komite kurulmuştur.

SEKİZİNCİ MADDE – Komite kararlarına karşı, ilgililerce tebliği tarihinden itibaren, 30 gün içinde itiraz olunabilir.

İtirazlar Maliye, Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler Bakanlarından müteşekkıl bir heyet tarafından 15 gün zarfında karara bağlanır. Bu karar kesindir.

DOKUZUNCU MADDE – Bu kanun hükümlerinden faydalanmak üzere yapılacak müracaatlar için merci Ekonomi ve Ticaret Bakanlığıdır.

ONUNCU MADDE – 5583 sayılı Kanun kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE – 1567 sayılı Kanuna müstenit 13 sayılı kararın 31 inci maddesi ve 5583 sayılı Kanunla tanınmış haklar mahfuzdur.

ONBİRİNCİ MADDE – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ONİKİNCİ MADDE – Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

7 Ağustos 1951

BASINDAKİ YANKILARI (*)

(*) Petrol yasaının basındaki yankılarına da bkz.

**YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK ETMELİYİZ FAKAT
KAPİTÜLÂSYONLARI DA ASLA UNUTMAMALIYIZ (*)**

19 uncu yüz yılın ikinci yarısının umumi kalkınma, refah devri olduğu malumdur.

Tarihin bu mesut devrini izah edenler, yeni keşiflerin, teknik ilerlemenin payını ayırmakla beraber, fikirlerin, insanların ve iktisadî hayatta mühim rolü olan sermayenin hudutları serbestçe aşmasının da ehemmiyetini tebarüz ettirirler.

Bu mesut devirlerde sermaye daima kolayca en câzip imkânlara sahip olan ülkelere akmış ve bu sayede iktisadî bakımdan bütün dünya veya medeni dünya kuvvetli tesanüt bağları ile, bir bütün, bir manzume manzarası arzeder olmuştu...

Memleketler aşılmaz duvarlar ile çevrilince, bunun bir çok sebepleri vardır. Tesanüt bağları da çözülmüş ve az çok vahdete gidiş durmuş ve bihlassa Avrupa tam bir anarşiye, geriliğe yuvarlanmıştır.

İnsanlık, dünya ideallerinin tekrar üste çıkmağa başladığı çok şükür, müşahede edilmekte, bütün ümitler bu gidişe bağlanmaktadır.

Fikir hareketlerini bugünkü teknik vasıtalar, radyo ve diğer neşir vasıtaları karşısında, tahdide tâbî tutmak ve bundan fayda beklemek, medeni milletler için, artık bahis mevzuu olamaz.

İnsanların da hudutları aşmasındaki zorluklar yavaş yavaş kaldırılmaktadır.

Fakat iktisadî faaliyetin mühim motörü olan sermaye hareketleri, el'an, bazı engeller ile karşılaşmaktadır.

Bu sahada da serbesti fikirleri yavaş yavaş yayılmakta, galibiyete hazırlanmaktadır.

Ancak sermayelerin memleketler arasında serbestçe gidip gelmelerinin bazı esaslı şartları olduğunu da daima hatırlamak gerektir.

Belki bazı tarihi şartların icabı, fakat biraz da ölçüsüz bir milliyetçiliğin neticesi olarak, bir çok memleketler kapılarını tamamen veya kısmen yabancı sermayeye kapamışlardır.

Bu ifratı doğuran sebepler arasında yabancı sermayenin arasına gösterdiği ölçüsüz istismarcılığın da payını ayırmak caizdir.

(*) Akşam Gazetesi : 1 Ocak 1954

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hele bizde, bir ara, yabancı sermayeye karşı duyulan husumeti bilhassa kapitülasyon rejiminin millî gururumuzu rencide eden tezahürleri, taşkınlıkları ile izah mümkündür.

Millî mücadelenin en büyük meyvalarından biri, bunu almak çok güç, çetin mücadelelerin neticesi olmuştur, kapitülasyonlardan kurtulmak olmuştur.

Yeni yetişen, bazan mühim müzakerelerde rey sahibi olan gençlerin bazıları bu devri belki hatırlamazlar ve tamamen bilmezler.

İktisadî kapitülasyonların en mühimmi en haksız bir icabı, yabancıların vergiden, bazı vergilerden muafiyeti idi. Bu yüzden iktisadî, ticarî rekabet sahasında Türkler, kendi memleketlerinde, yabancılara karşı gayri müsavi zayıf durumda kalmağa mahkûm idiler.

Kapitülasyonların kalkması ile musavat temin edildi ve bu sayede, diğer âmillerin de yardımı ile, Türkler de müstesna kabiliyete sahip olduklarını ispat ettiler.

Fakat bir nevi aksülâmel olarak bu defa yabancı sermayeyi ürkütücü, kaçırıcı bir hava yaratıldı. Bu, belki kalkınmamızın seyrini yavaşlatıcı bir tesir yaptı. Sekiz on seneden beri muvazeneyi tesis için bir çok hamleler yapılmakta, muazzam işlerimize yabancı sermayeyi iştirak ettirici yeni bir rejim kurulmaktadır.

Bu mevzu, tabîi kendi şartlarımız da göz önünde bulundurulmakla beraber, bütün medenî dünyanın istediği, kabul ettiği bazı prensiplere bağlanmalıdır.

Bu prensiplerin başında müsavilik gelmektedir.

Fakat kapitülasyonları kaldırmak mücadelemizdeki aleyhimize olan musavatsızlığı, musavata çevirmek istikametinde değil, bu defa yabancı sermaye aleyhine olan musavatsızlığı müsaviliğe kalbetmek mahiyetinde. Esasen hiç bir yabancı sermayedar da bundan başka ve fazla bir şey, kapitülasyonvarî imtiyazlar istemez. Böyle bir talep ancak bugün modası geçmiş, medenî insanlığın reddettiği sömürgecilik zihniyetine yaraşır.

Türkiye'ye sermaye yatıracak yabancılarda böyle bir düşünce olamaz, farzımuhal, olsa da biz buna imkân vermeyiz.

İstiklâlî mevzuunda dünyanın en hassas, en kıskanç milleti olan biz, kapitülasyon rejiminin "K" sınıfı bile hortlamasına tahammül edemeyiz.

Binaenaleyh, yabancı sermayeyi celp ve teşvik için yeni ahkâm hazırlanırken bu esas prensibi, bir an gözden uzak tutmamak gerektir.

BASINDAKİ YANKILARI

Ankara'dan sızan bazı haberlere göre, kanun projesini hazırlayan komisyonda bazı üyeler, muhakkak geçmişin tecrübelerinden mahrum oldukları için, müfrit fikirler ortaya atmakla, meselâ yabancı sermayeyi vergiden muaf tutmak gibi bir teklifi savunmakta imişler. Ancak iktisadi kalkınmamızı süratlendirmek gibi bir düşünce mahsulü olacağını tahmin ettiğimiz bu fikir, hem yanlıştır, hem tehlikelidir, hem de lüzumsuzdur.

Çünkü bugünkü dünyada kimse bizden böyle bir şey istemez ve istemez. Bu, yeni teessüs eden milletlerarası ahlâk ve adâp kaidelerine aykırıdır. Ve Türk milletinin kendisini aşağı, gayri müsavî duruma düşürecek böyle bir müsavatsızlığı kabul etmesi imkânsızdır. Vakıa Türk milletinin bugünkü durumu yakın geçmiş ile kıyas kabul etmeyecek bir sağlamlık, şerefîlik arz etmektedir. Fakat daima hatırlamalıyız ki, kapitülasyonların da başlangıcı, Osmanlı devletinin en muhteşem devrine rastlar.

Bu gibi mevzularda bir lûtf ve nezaket olarak verilen şeyler, zamanla bir nevi akdi mükellefiyete inkılâp eder. Nasıl ki geçmişte öyle olmuştur.

Yeni kanunu hazırlayan komisyondaki müzakereler hakkındaki haberlerin, temas ettiğimiz mevzu hakkındaki kısmının yanlış olduğunu tahmin ve ümit ederiz.

Fakat yabancı sermayelerin celbi için bazı şartların tahakkuku lüzumunu hatırlatmak yerinde olur.

Unutmamak lazımdır ki, yabancı sermayelerin, bize ikrazı değil, memleketimize gelip iş sahasına, yabancıların müstakilen veya bizim ile müştereken idare edecekleri iktisadî teşebbüslere yatırılması bahis mevzuudur.

Dışardan gelen bir sermaye, işe yatırılınca, pek tabii olarak, şu veya bu şekilde, Türk parasına tahvil edilmek lazım gelir.

İşte asıl paranın kıymetini muhafaza, yabancı sermaye kısmen veya tamamen menşesine döndüğü zaman, bu defa Türk parası yabancı paraya tahvil edilirken aynı miktarı elde etmek emniyeti milletler arasında sermaye hareketlerinin en esaslî şartıdır. Aksi takdirde, yani parasının istikrarı müemmen olmayan bir memlekete yabancı sermaye, bazı ayrı şartlı ikrazlar müstesna, iltifat etmez.

Bizce, imtiyaz, kapitülasyonları andıran vergi muafiyetleri değil, bu düşünülmemelidir, dâvanın temelini millî paramızın istikrarı teşkil eder.

Para istikrarı yalnız bu mevzuun değil, fakat belki bütün millet ve devlet hayatının temellerinden biridir ve her hükümetin âmentüsü olmalıdır.

Cevat NİZAMİ

YABANCI SERMAYEYİ ÜRKÜTMEK İSTİYORLAR (*)

Yabancı sermaye bahsin de, Halk Partisinin partizan ahlâkından ayrılmadığını görüyoruz.

Gazete ve muharrirleri, durmadan, Demokratların partizanca hareket ettiğini iddia ederler. Bu, bir tâbiyedir. Maksat, partizanlığın Demokratlara has bir vasıf olduğu zehabını aşılarak, kendilerinin, ne pahasına olursa olsun, partizan görüşten ayrılmadıklarını örtmek ve gizlemektir.

Meselâ Kore meselesinde : Kendilerine danışılmadı diye, en büyük siyasî hatalarını işlemekten çekinmiyerek karara muteriz kalmışlar; Atlantik Paktı'na girişimiz, onların bu hatalarını tarihe tescil ettirince, işi tevîl ve mugalataya dökmüşlerdir.

Meselâ, şu son Mısır meselesinde : Bir iç politika üstünlüğüne yol açar zehabiyle, Ulustaki hatalı neşriyate girişmişler, fakat bunun Halk üzerinde gayet fena tesir bıraktığını sezerek, işi memleket zaviyesinden mütalâa etmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Şimdi, aynı çirkin partizanlığı yabancı sermaye bahsinde gösteriyorlar.

Genel Sekreterlerinin beyanatı, aslında şu demektir :

“– Ey yabancı sermaye : Sen bir memlekete gidip orada çalışmak için, emniyet ve istikrar ararsın.

Demokratlar, burada bir kanun yaparak, seni davet ediyorlar. Fakat, dikkat et. Burada, biz de varız. Bu meselede bizim de rey ve mütalâamız olmalıdır, Kanunda, bizim de imzamız olmalıdır. Aksi takdirde, onların dâvetiyle buraya gelmiş olan sen, biz iktidara geçince, bizim emrimizle çıkip gitmek mecburiyetinde kalırsın.”

Bu beyanat, aslında, mutlaka bu olmak, yani, Demokrat hükümetin bu hususta kanun yoluyla verdiği her türlü teminata rağmen, yabancı sermayeyi ürkütmek ve gelmesine mâni olmaktır.

Memleket, böylesine bir sabotaj politikasından istediği kadar zarar görsün. Halk Partisinin, umurunda değildir. Halk Partisine göre, yabancı sermaye dahi, ancak Halk Partisinin ya re'sen müsaadesi (ki bu takdirde, bu parti iktidarda olmalıdır.) yahut ve hiç değilse muvafakatı ile gelebilmelidir.

Bu da, bugünkü durumlarının yani muhalefette olmalarının icabatındandır.

(*) *Zafer Gazetesi* : 15 Ocak 1954

BASINDAKİ YANKILARI

Halk Partisi, yabancı sermaye bahsinde dahi, muhalefette iken dahi, hem iktidara hem yabancı sermayeye ihtarlar tevcih edecek kadar -kuvvetlidir-.

Geldik bu -kuvvetlidir- kelimesiyle, bu hareketin ve bu hareketlerin asıl saikine. Halk Partisi muhalefettinin daha doğrusu, bunun kendine uygun bulduğu muhalefet politikasının tek gayesi, -irabda yeri olmaktan ibarettir.

Buna biz, hem fuzuli hem de zararlı bir prestij politikası diyeceğiz.

Çünkü, meselâ bu yabancı sermaye bahsinde, kanun, herhalde Meclisten geçecektir. Mecliste, Halk Partisi, mevcuttur. Mütalâasını bildirecektir. Kendisi, yabancı sermayenin gelmesine taraftar mıdır? Gülek de bunu tevsik etmeğe çalıştığına göre, bir zamandan beri taraftar olması lazımdır. İkinci sual : Halk Partisi, teklif edilen kanunu, gerek memleket menfaati, gerek yabancı sermayenin teşviki bakımından uygun bulmakta mıdır? Halk Partisi Meclis grubu, herhalde, bu hususta da, kanaatini izhar edecektir.

Bütün bunlar böyle olduğuna göre, kanunu kabul etmesine ne mâni vardır?

Kanunu kendileri de kabul ederse, partiler üstünde bir hareket olmasını istedikleri bu iş, fiilen partilerin üstüne çıkmış olmaz mı?

Bittabi olur!

Şu halde, Gülek'in bu beyanatına ne lüzum vardır? Bunu, kendi de bilmez mi?

Bilir! Fakat, maksat, bizim daha yukarıda dediğimizdir. Yani, bizzat yabancı sermayeye : -Bu kanun, ittifakla çıkmak için, partileriniz tarafından müştereken kaleme alınmış olmak lazımdır- ihtarını yaptırmaktır! Kime? Bittabi bugün iktidarda olan Demokrat parti hükûmetine!

Peki nerede bu yabancı sermaye ve bunun sözcüleri kimlerdir ki, çıkip Demokrat hükûmete, Halk Partisi ile danışmasını, aksi takdirde, kendi namına aradığı emniyet şartlarının tamam sayılamayacağını ihtar edecektir?

Ha! Bu nokta işte mühimdir! Çünkü, Gülek'in, içerde ve dışarıda çalışma tekniğini, bir kere daha açığa vurmaktadır.

Gülek, mühim bir memleketin muhalefet partisinin genel sekreteridir.

Gülek, bir iki yabancı gazeteciye, yaptığı beyanatı vermesini ve hari-ce aksettirmesini bilir!

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Mallar meselesinde de, böyle olmadı mı? Bir kaç yabancı kaynak, bu işi bir -gasıp- gibi göstererek, Ulus, bu yazıları tercüme edip bakın hak-kımızda ne düşünüyorlar?" demedi mi?

Zaten Gülek'in genel sekreterlikteki hikmeti vücudu ve oraya seçilme-sinin mucip sebebi (bunu, Halk Partisinin ortalama efkârı bittabi bilmez ve bilemez!), budur! Onun bu -iç-dış- eskâr arasındaki suni ve sahte irtı-batı işletmekteki meharetidir!

Nasıl ki, Halk Partisinin , hemen her mühim meselede, içeridekini dı-şarıya başka türlü aksettirip bu sefer de dışarıdan tekrar içeriye soktu-ğunu bir ilzam malzemesi olarak kullanmasındaki hikmet de, budur!

Modern propaganda tekniğinin bu basit açmazını, gerçi başka başka nüanslarla. Hitler ve Mussolini de kullanmıştır. Demokrat büyük devlet-lerin, daha ince ve belirsiz çalışan propaganda cihazları da kullanmıştır. Yalnız bunlardan hiç biri, bu açmaza, kendi memleketlerinin menfaatle-rini sokmamışlardır. Halbuki Gülek ve partisi, bu suçu, yani Türkiye'nin gerek menfaatlerini, gerek itibarını, iç ve dış eskârı umumiye arasında bir açmaza getirmek suçunu, bilerek işlemektedir.

Nitekim, bu defasında yani şu yabancı sermaye bahsinde takibettik-leri gaye, sayın devlet reisimizin Amerika'daki ikametinin muvaffakiyet şartlarını, önceden sakatlamak, bu seyahat neticesinde hâsıl olabilecek muvaffakiyetlerin, yolunu kesmektir!

Gaye ve maksat budur!

Fakat, Amerikalı dostlarımızın ve bilhassa onların buradaki gazete ve ajans muhabirlerinin ve mümessillerinin bu hususu gözönünde bulun-duracaklarından ve Gülek'in oyununa gelmeyeceklerinden emin bulun-maktayız!

Burhan BELGE

PETROL MESELELERİ VE ECNEBİ SERMAYE (*)

Ecnebi sermayesinin memlekete gelmesini temin için kanun yapıldı. Topraklarımız altındaki petroleri bulup çıkarmak ve bulduklarımızı mo-dern bir tarzda işletmek için de kanun hazırlandı, Meclise verildi.

Bu teşebbüsün memleket için son derece mühim siyasî ve iktisadî bir mesele teşkil ettiğinde şüphe edilemez. Gayet mühim ve neticesi çok şü-mullü olabilecek bir adım atmak üzere olduğumuzu iyice bilmeliyiz. Türk

(*) *Yeni Ulus Gazetesi* : 30 Ocak 1954

BASINDAKİ YANKILARI

vatani ecnebi sermayesinin ne mânâ ifade ettiğini Osmanlı idaresi zamanındaki tecrübeleriyle, hem de pek acı tecrübeleriyle öğrenmiştir. Petrol davasının ne demek olduğunu da komşumuz İran'daki hâdiseler bize anlatmıştır. Bu dâva yalnız İran'a münhasır kalmıyor. Sudi Arabistan, Kuveyt ve Bahreyn havalisi hep petrol dalgaları içinde çalkanmaktadır.

En evvel şunu açık açık ve kati olarak söylemek isteriz ki biz ecnebi sermayenin düşmanı değiliz. Ve petrollerimizi işletmek hususunda da ecnebi tecrübe zenginliğinden istifade etmek lüzumunu derin derin anlamış bulunuyoruz. Bu yazı ecnebi sermayesine karşı bir düşmanlığın ve nefretin eseri değil meselenin muazzam ehemmiyeti ve karışıklığı karşısında millî vahdet şeklinde hareket etmenin ve iyi anlaşmanın lüzumu üzerinde durmak içindir.

Millî Mücadeledeki galibiyet sayesinde istiklâline kavuşan Türk Milleti, herşeyden evvel kendisini kapitülasyonların ve ecnebi sermaye Hâkimiyet ve istismarının zincirlerinden kurtarmağa kalktı. Sermayenin isnaflı ve ahlâk mefhumu yoktur. Sermaye sömürmeğe bakar. Sermaye ile iki tarafı memnun edecek tarzda bir anlaşma yapılmadan ve çok açık gözle müzakerelere girilmeden yapılacak bir pazarlık ve mukavele bir milleti esir haline sokabilir. Abadan'da petrol kuyularını işleten İngiliz sermayesi o kadar insafsız ve haris olmasaydı İngiliz Hükümetinin başına bu İran meselesi çıkmazdı.

Sermayenin mümeyyiz vasfı yalnız kâr düşünmektir diye ona düşman olmak pek iptidal bir zihniyet eseridir. Bazı ilâçlar zehirdir. Fakat onları istifade edilecek surette almak çaresi de vardır. Sermaye ile dost olmalı, fakat atalarımızın dediği gibi, dostluk kantar ile, alış veriş miskal ile!

Meselâ hazırlanan petrol işletme kanununda deniliyormuş ki : Türkiye'de petrol işletmesi münhasıran hususi sermaye ile yapılacaktır. Eğer bu doğru ise işe en müthiş bir yanlış adımla başlayacağız demektir. Çünkü bu ifadenin mânâsı Türkiye'de petrol işletmesi ecnebi sermayesinin inhisarı altında bulunacak demektir. Ecnebi sermayesi bizim petrollerimizi kıymetlendirmek için elzemdır. Fakat onu ecnebilere hasretmek tahhüdü altına girmekteki mecburiyetimiz ve faydamız nedir? Sonra petrol kuyularını geri almak için memlekette bir Musaddık mı arıyacağız?

Gene deniliyor ki, petrollerimizi işletecek sermaye ile kârı yarı yarıya paylaşacakmışız. Fakat şirketin devlete vereceği vergi de bizim bu yüzde elli hissemiz içine dahilmiş. Gelir Vergisinin nisbeti yüzde otuzbeş olduğuna göre, bu çıkınca, demekki biz bütün petrollerimizin işletilmesinden ancak yüzde onbeş kâr alacağız, sermaye yüzde elli alacak. Gelir Vergisini artırırsak şirkete üste para da vereceğiz?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sermaye kârı acaba nasıl hesap edecek? Bazı masrafları istediği kadar kabartmayacak ve kârı azaltmayacak mı? Avrupa'da bazı anonim şirketler vardır ki hissedarlar ziyan ettikleri halde idare meclisindeki âzalar ve bazı şahıslar zengin olurlar! Bu misaller sermaye ile görüşüp anlaşırken ne kadar titiz, tecrübeli ve dikkatli davranmak lazım olduğunu bize isbat eder.

Onun için, petrol kanunu Millet Meclisinde bir parti projesi ve malî gibi ele alınmamalı, millet meselesi olarak halledilmelidir.

Bu hareket tarzı siyasi bakımdan da son derece ehemmiyetlidir. Bir memlekete gelecek ecnebi sermaye her şeyden evvel "emniyet" arar.

"Sermaye" diye müphem olarak kullandığımız kelimenin altında hakikatte Amerika vardır. Fakat Amerikan sermayesi demek mutlaka Amerikan Hükümeti demek değildir. Amerika'da ve mutlak surette batı dünyasında sermayenin hükümetlerden daha kuvvetli ve hâkim olduğu muhakkak bulunsa dahi.

Amerikan, sermayesi ile çıkabilecek bir ihtilâf Amerika ile dostluk münasebetlerimize az çok tesir yapabilir. Farzedelim ki, bu dava yalnız Demokrat Parti işi olarak halledildi. Başka bir parti iktidara gelince bu anlaşmayı memleket menfaatine mugayir bularak teşebbüsü tasfiye etmeğe kalkarsa ne olacak? İran'ın misali gözümüzün önündedir. Vatani böyle bir buhrana düşürmemek ve ecnebi sermayeye şimdiden tam bir emniyet hissi vermek için bu teşebbüsleri parti mevzuu olmaktan çıkararak memleket meselesi halinde görüşüp halletmek yegâne salim yoldur. Halk Partisi ecnebi sermayesinin prensip itibarıyla katiyen aleyhinde bulunmadığı için mevzuu bir "Millî mesele" halinde ele almağa hiçbir mânî yoktur.

Hüseyin Cahit YALÇIN

PETROL VE ECNEBİ SERMAYE (*)

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununu lâyihası hakkında olduğu gibi petrol kanunu lâyihası için de hükümet "kestirme" saydığı ve sandığı yanlış bir yoldan Meclis'e gelmiş bulunuyor. Bir kere azmetmiş olduktan sonra Hükümet veya reisi hiç şüphesiz elindeki ekseriyet kuvvetiyle şu ikinci lâyihayı da tıpkı birincisi gibi Meclis'ten geçirip mer'iyete koyabilir. Fakat izaha lüzum yoktur ki asıl maksat Meclis'ten kanun geçirmek de-

(*) *Yeni Ulus Gazetesi* : 3 Şubat 1954

BASINDAKİ YANKILARI

ğil, daha başka bir şeydir. Ecnebi sermayeyi ve onunla birlikte ecnebi tekniğini memlekete davet etmek istiyoruz. Gaye elde bir kanun ile ecnebi sermayeye manevi teminat verip onu memlekete gelmeye ikna etmek ve böylece ayaklarımız altında ölü halde uyumakta olduğunu kuvvetle sandığımız petrol hazinelerini işletip yeryüzüne çıkartmaktır.

Petrol kanunu lâyihası da eşi ecnebi sermayeyi teşvik kanunu lâyihası gibi Meclis'te muhalefetin tasvibini almadan sadece ekseriyet kuvvetiyle çıktığı takdirde yeni petrol kanununun şu eski tek parti devrindeki 792 numaralı petrol kanunundan daha ziyade memlekete faydalı olacağına inanmak bilmem, yerinde sayılır mı?.. Halen zihin tırmalıyan tereddütler yarın için belki yersiz düşer. Fakat bugünkü vaziyet her halde bizlerin biraz daha başka türlü hareket etmecliğimizi icabettirir, sanıyoruz.

Bugün memlekette iki büyük parti vardır. Biri haddinden fazla bir ekseriyetle, diğeri ise haddinden fazla bir ekalliyetle Mecliste temsil edilmektedirler. Yabancı sermayeyi teşvik kanunu Mecliste zayıf da olsa o muhalefetin, yani temsil ettiği büyük bir halk tabakasının tasvibine -bin-nazariye olsun- ıktiran etmemiştir. Bu hal kapı arkasından bizleri seyreden ve aramızda konuştuklarımıza kulak tutan ecnebi sermayeye içeri ayak atıp girmek için vermek istediğimiz şevki aşılamaaya elbette müsait bir manzara arz etmez. Petrol kanunu lâyihası da aynı şekilde Meclisten geçecek gibi görünmektedir. Bizim için müstesna ehemmiyeti haiz olan bu kanunlardan beklediğimiz faydaları memleket elde edemezse vebali yalnız muhalefetin boynuna mı muallâk olacaktır?

Elbette değil.. Yabancı sermayeyi teşvik kanunu için olduğu gibi petrol lâyihası için de iktidar, üzerine terettüp eden vazifeyi yerine getirmemiştir. Lâyiha hattâ Meclis'e gelmezden evvel prensipler üzerinde iktidar, muhalefetle veya muhalefetlerle mutabakat temin edecekti. Sonra diğer noktalar üzerinde muhalefetler ve iktidar karşı karşıya geçip münakaşa edecekler ve birbirlerini iknaa gayret sarfedeceklerdi. İcabında -asıl maksadı haleldar etmeyecek sahalarda - karşısı tavizlere imkân verilecekti. Öyle ki lâyiha umumi heyete sevk edilmezden mukaddeme pişirilmiş kotarılmış bulunacaktı. Bütün o müzakereler ve münakaşalar sırasında iktidar, eğer "muhalefet için muhalefet" gibi yersiz bir vaziyet karşısında kalıyor ve kalmış ise bu hususta umumi eskârı tenvir etmeye dikkat edecek ve doğru bildiğini yapmaktan gene çekinmemekle beraber millete hakikati anlatmaya ehemmiyet verecekti.

Fililiyat maalesef bu yolda yürümemiş ve yürümemektedir. Hükümet veya iktidar ekseriyeti Mecliste sanki muhalefet namına bir mevcudiyet yokmuş gibi hareket etmektedir. Bu şekilde hareketiyle hükümet veya iktidar ekseriyeti şu noktayı unutmaktadır :

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bizler, biri çıkmış öteki çıkacak iki kanun bakımından hiç de kendi kendimizle başbaşa değiliz ve olamayız. Birbirimizi iknâ külfetinden nefsimizi vareste tutmakta mahzur görmesek de ecnebi sermayeyi, ecnebi sermayedarları yarın için ikna etmek vaziyetindeyiz. Bugün aldığımız karar veya kararların yarın için bozulmayacağına onları tatmin etmek mecburiyetindeyiz. Yabancı sermayeyi teşvik kanunu Meclisten geçerken bu noktayı ihmal ettik. Şimdiki petrol kanunu lâyihası da aynı ihmale ve tehlikeye maruz görünmektedir. Halbuki memleket yerli sermaye kadar ecnebi sermayeye karşı da istîğna gösterecek halde değildir.

Birinci Dünya Harbinden mukaddem istediği yerlere gidip içeri girmek için âdeta pervasız hareket eden ecnebi sermaye -ecnebi hususi sermaye-, sonradan ve şimdilerde çok ürkek olmuştur. Haydi, deyince davete icabet etmek için müsareat göstermekten hayli uzaktır. Hele 1952'nin son ayında Birleşmiş Milletler Teşkilâtı umumi heyetinin aldığı bir karar üzerine ecnebi sermayenin kulağına büsbütün kar suyu kaçtı. O kararında Teşkilât diyordu ki :

Her devlet tabîi servetlerini her zaman millileştirebilir. Bu millileştirmeden dolayı yabancı bir devlet kendi vatandaşları lehine müdahalede bulunamaz. Millileştirme muameleleri o muamelelerden müteessir olanlar için tazminat talebine hak bahşetmez (Journal de Geneve -11 Mayıs 1953- Başmakale).

İran petrolü meselesi ecnebi sermayenin daha gözüönünden kalkmamıştır. Bugün de ecnebi sermaye bekliyor ki gidip yatacağı memleketin kendi hakkındaki teveccühü mümkün olduğu kadar umumî olsun ve hele ihtilâf düğümleri daha evvelden belirmiş bulunmasın.

Eldeki petrol kanunu lâyihası için vakit daha geçmemiştir. Lâyiha müzakere halindedir. İktidar ve muhalefetleri lâyihayı serinkanlılıkla ve enine boyuna münakaşa etmek, aralarında mutabakata varmak zaman ve imkânına henüz sahiptirler. Unutmayalım ki sağdan soldan gelen sarıh beyanat da muhalefetin petrol mevzuunda ecnebi sermaye aleyhinde değil, bilâkis ecnebi sermaye lehinde olduğunu göstermektedir. Şimdiki seyrine tabi olarak çıkacak bir kanun ecnebi sermayeye memlekette bir fikir birliği gösteremezse ortadaki davaya yazık olur, diye düşünmek yersiz değildir.

Namık Zeki ARAL

ECNEBİ SERMAYEYE NİÇİN DÜŞMAN İDİK? (*)

Hürriyet gazetesinin, meseleleri daima etraflı surette tetkik ve mütalâa ederek olayları açık açık bildiren Ankara muhabiri petrol meselesinin de inceliklerini okuyucuların önüne sermiştir. Arkadaşımızın bu meselede ecnebi muhitlerin düşüncelerine dair verdiği malûmat hülâsatan şudur :

Türkiye yakın bir tarihe kadar yabancı sermayeye karşı vaziyet almış bir devlet idi. Amerikalı petrol mütehassısı Max Ball'un Türkiye için hazırladığı kanun projesini geçmiş hâdiselerin ışığı altında mütalâa etmek iktiza eder.

Tarafsız ve dürüst bir gazetecinin verdiği şu malûmat bir müddetten beri basınımızı ve umumî efkârı endişe içinde bırakan Petrol Kanununun mahiyetini tamamiyle ortaya koymuştur. Evvelâ iktidarın bütün inkâr ve tevillerine rağmen sabit oluyor ki bize başka memleketlere gösterilen itimat gösterilmemiştir. Ve bize mutat mukavelelerden daha sert ve ağır hükümler kabul ettirmek düşünülmüştür. Açıkçası, bize Batı dünyasına mensup medenî bir memleket muamelesi yapılmıyor, geri, şarklı bir müstemleke yahut yarı müstakil bir devlet nazariyle bakılıyor.

İşte projede bu ruhu gördüğümüz içindir ki buna mani olmağa ve utandırıcı, ezici şartları değiştirtmeğe uğraşıyoruz. İstiklâl ve hürriyet uğrunda kan dökmüş, muharebelere girmiş ve muzaffer olmuş bir millet sıfatıyla Batı sermayesinin boyunduruğuna ve insafsızlık ruhuna karşı isyan ediyoruz.

Türkiye ecnebi sermayesine karşı düşmanlık beslemişse bunun sebebi ecnebi sermayenin bu memlekete hakim kesilmiş olması, bu memleketi sömürmüş bulunmasıdır. Yoksa ecnebi sermayesi her hangi bir Avrupa memleketinde olduğu gibi normal ticari şartlar altında memleketimize gelir ve namuskârane çalışırsa ona kucağımızı açarız. Fakat ecnebi sermaye memleketimize bir hakim ve efendi sıfatıyla gelmek, arslan payını kendilerine ayırarak bizi işçilik ücretiyle çalıştırmak gayesini takibederlerse onlara elbette düşman oluruz. Memleketler yalnız ordularla zaptedilmez. Sulh içinde ticari ve malî imtiyazlarla da sömürülür.

Biz bu esaret altında yaşamış olduğumuz içindir ki ecnebi sermayesinin meydanı serbest bulunca ne kadar ezici, sömürücü ve insafsız davrandığını yakından biliriz. Fahiş faizcilerle Türk Hükümetine para vermiş muhtekir sermayedarların faiz diye belki sermayeden fazla para çektiklerini, bir borcu tahsil için ecnebi filosunun gelip bahrî nümayiş yaptığını henüz unutmamışızdır.

(*) Yeni Ulus Gazetesi : 15 Şubat 1954

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ecnebi sermayeden bir istikraz yapacağımız zaman evvelâ onların ağır şartlarını ve faizlerini kabul etmek mecburiyeti altında idik. Sonra, bizden Düyunu Umumiye idaresini kefaletini isterlerdi. Bütün bunlar bittikten sonra da ecnebi hükümet istikraz kâğıtlarımızı borsaya çıkarmak için vereceği müsaadeye mukabil bizden şimendifer imtiyazı isterdi! Bugünleri yakından yaşamış, ecnebi sermaye hakimiyetinin ezici ve tahkir edici azamet ve gururunu yakından görmüş bir Türk sıfatıyla içimdeki acıyı hâlâ unutamam. Ecnebi sermayesine karşı bu nefret ve ısyan hareketi İttihat ve Terakki devrinde başladı. Türkiye 1914'te Birinci Cihan Harbine Almanların tarafında girdiyse bunun mesullerinden biri Türkiye'yi istismar eden, kapitülasyonlara dayanarak Türkiye'de hükümet içinde hükümet haline gelen insafsız ecnebi sermayesidir.

Atatürk ve Milli Mücadele ile Türk'ün bu malî esaret zincirleri de kırıldı. Mahrumiyetlere katlanarak arttırabildiğimiz para ile malî ve iktisadî kaynaklarımızı kendimiz geliştirmeye çalıştık. Kuvvetli, müstakil ve ilerî hamleli bir memleket olmadan ecnebi sermayesinden istifadeyi düşünmiyeceğimizi takdir etmiştik. Bu devreyi atlattıktan, Yakın-Doğu'nun, hattâ Avrupa'nın en kuvvetli bir devleti haline geldikten, demokratik rejim ile medeniyet dünyası içine katıldıktan sonra ecnebi sermayeden korkmıyabilirdik. Fakat o ecnebi sermaye, Hürriyet muhabirinin dediği gibi, eski ecnebi sermaye düşmanlığının hatırasını tazeliyerek bu topraklara tekrar eski tahakküm ve sömürme ruhiyle gelirse ona arkâ çevirmek vatanını seven her Türk için mükaddes bir vazife teşkil eder. Ecnebi sermaye mi? Buyursun. Fakat bir lâşeye konan kartal gibi değil, bir Avrupalı memlekete gelen işbirlikcisi gibi, namuslu bir ortak gibi.

Hüseyin Cahit YALÇIN

14 – CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Sonuçları görülmüş, yapımcıları hayattan çekilmiş kısaca tarih olmuş olayların değerlendirilmesi daha kolaydır. Zira artık tarihin yargısını yanıltabilecek etkenler iyice azalmıştır.

14 Mayıs 1950'de çok partili demokrasiye geçişle Büyük Türk Devrimi tamamlanıyordu. Demokratikleşme, siyasi partilerin eşit koşullarda yarışmasını, ayrıcalıklı partilerin olmamasını gerektiriyordu.

Bunun için devletle bütünleşmiş tek partinin artık diğer partilerle eşit duruma getirilmesi bir devrim rejiminin muhasebesinin ortaya konması girişimleri seçim sonrasında yoğunluk kazandı. Ancak bu hesabı çıkaranların çoğunluğu eski düşünce ve eylemleriyle aynı hesabın içinden geliyordu.

Böyle bir hesaplaşma normal hukuk kuralları içinde çözümlenemediğinden yasal düzenlemeye gidildi.

Önce üyelerce yasa teklifleri verildi. Bunlar arasında (1);

Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu ve 4 arkadaşı, milletin parası ve emeği ile yapılan halkevlerinin millete mal edilmesini,

Tokat Milletvekili Halûk ÖKEREN, eski Türk Ocaklarının kapatılması üzerine CHP'ye devir ve teslim edilen malların yeniden kurulan Türk Ocaklarına geri verilmesini,

Eskişehir Milletvekili İsmail Hakkı ÇEVİK, Belediye ve özel idarelerden Halk Partisine verilmiş olan malların eski sahiplerine iade olunmasını,

Erzurum Milletvekili Emrullah NUTKU, 1927'den bu yana Hazine-den, belediye ve özel idarelerden verilmiş ne kadar para varsa hepsini Hazine yararına CHP'ye zimmet kaydedip bunları üç ayda Amme Alacakları Kanununa göre tahsil edilmesini istiyorlardı.

Önce özel bir komisyon kurularak, verilen tekliflerin, beliren eğilimlerin ışığında ayrı bir taslak hazırlandı. Bu taslak, 24 Temmuz

(1) 2/2, 2/4, 2/17 ve 2/88 esas numaralı teklifler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

1951'de İktidar Partisi Grubunda kapsamlı biçimde ve maddeler ayrı ayrı görüşülerek karara bağlandıktan sonra ertesi gün 25 Temmuz 1951'de Meclise gönderilip ilgili komisyonlara havale olundu.

27 Temmuz 1951'de Anayasa, aynı gün İçişleri, ertesi gün 28 Temmuz'da Maliye, 30 Temmuz'da Adalet ve 2 Ağustos'ta da Bütçe Komisyonunda görüşülerek öncelikle Genel Kurul gündemine alındı.

Kanun teklifi ile; resmî daire ve kurumların siyasî partilere bedelsiz mal veremeyecekler.

Daire ve kurumlar ile kapanmış cemiyetler tarafından siyasî partilere verilmiş malların sahiplerine geri verilmesini,

Siyasî partiler tarafından genel yararlar için yapılmış taşınmazların Hazineye mal edileceği, esasları getiriliyordu.

Taşınmazların odağını Halkevleri oluşturdu.

Genç cumhuriyetin kurumlaşmasına, inkılâpların halkça benimsenmesine ve en önemlisi ulusal birliğin pekişmesine hizmet etmek üzere Atatürk tarafından kurulan Halkevlerinin yansız tesis statüsü kazandırılarak kültürel etkinliğinin devamının isabetli olacağı zamanla daha iyi anlaşılmıştır.

Bu tarihi kararın alınmasını belgeleyen Demokrat Parti Grup görüşmeleri ile Genel Kurul görüşmeleri tutanaklardan aynen alınmıştır. Yorum okuyucuya aittir.

Ayrıca olayın toplumdaki etkilerini ve kamu oyunun tepkisini yansıtan yazılı basına yer verilmiştir.

Böylece artık özgürleşme yoluna giren basın halk oyunu nasıl etkilediği, bu yolla da parlamentonun nasıl bir değerlendirme içine girdiği daha iyi anlaşılacaktır.

DEMOKRAT PARTİ MECLİS GRUBU
GENEL KURUL TOPLANTISI (*)

BAŞKAN – Abidin Potuoğlu.

KATİPLER – Muhittin Erener, Esat Budakoğlu

BAŞKAN – Çoğunluk var, birleşimi açıyorum.

Gündemin birinci maddesi Halkevleri binaları ve Halk Partisi emlakı hakkında idare heyetinin bir sunuşudur. Bu hususta idare heyeti namına Fethi Çelikbaş arkadaşımız izahat vereceklerdir.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar, söze başlarken bir noktayı tavih etmek lazım gelmektedir. Grup İdare Heyetiniz bu mevzuda herhangi bir karara varmak selahiyetini kendinde görmediği için Halkevleri konusunda nihai şekle kadar geçen mesai hakkında mutaleasını beyan etmekle iktifa etmektedir. Bunun hilafına herhangi bir selahiyeti haiz olmadığına İdare Heyeti kendisi kanidir.

Mevzuun bugüne kadar geçirdiği safahat başlangıçta iki kısımdan ibaret bulunmaktadır. Birinci kısımda arkadaşların Anayasa Komisyonuna intikal eden tekliflerinden bir müddet sonra işin anlaşma yolu ile ve Halkevlerinin tesis olarak kullanılmak suretile mevzuun halledilmesi yoluna gidilmiştir ve parti genel başkanı ve Halk Partisinin alakalı milletvekilleri tarafından geçen müzakerelerde evvela Halk Partisi bu mevzuda teklifini bildirmiştir. Bu teklif Genel Başkanlık tarafından Grup İdare heyetine de intikal ettirilmiş ve Grup İdare heyetiniz deminki söylediğim kayıtlar altında bu mevzudaki görüşünü mukabil bir teklif olmak üzere Genel Başkanlığa arzetmiştir. Genel Başkanlık Partinin diğer organları ile de temas edecek, nihai bir şekil verdikten sonra ve ancak Halk Partisinin mukabil teklifi ve onu takiben girişilen şifahî konuşmalarda bizim cephemizden bir anlaşma imkânı görülmedikten sonra, arkadaşların temayülü ve müddetin gecikmekte olduğu nazarı itibara alınarak, teşriî çalışmalarla nihai hal yoluna gidilmesi düşünülmüş ve bu maksatla Genel İdare Kurulunca bir heyet teşkil edilmiştir. İşte ikinci kısım da Genel İdare Kurulunun teşkil ettiği bu heyetin hazırladığı metinden başlamaktadır. Bendeniz bu heyette de bulunduğum için kısaca metine hâkim olan

(*) Demokrat Parti Meclis Grubu Tutanağı 24, 7. 1951 tarihli 34 üncü birleşim TBMM Kitaplığı No. 1972-1752, R.2, 11

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

prensipleri arzedeceğim. Halkevlerinin geçmiş tarihte muhtelif intikal şekilleri üzerinde 1260 kûsur gayri menkul bugün Cumhuriyet Halk Partisi namına kayıtlı bulunmaktadır. Bunun intikal şekilleri üzerinde eskiden beri uzun boylu tetkiklerde bulunan bir mütehassıs arkadaşın iştiraki ile bu heyet bu intikal şekilleri üzerinde durmuş, buna mütenazır bazı hükümler sevk etmiştir. CHP'nin geçmiş devirlerde mülkiyetine intikal ettirdiği mevzuların çok büyük bir kısmı maalesef o tarihlerde kanunların tatbik edilmemesinin bir neticesi olarak belirmektedir. Bunun muşahhas misallerini, mevzu Büyük Millet Meclisinde konuşulurken, ayrıca aydınlanacaktır. Yalnız istitratın arz edeyim: Özel idare bir çok emvalini Halk Partisine intikal ettirdikten sonra bunları kiraya vermek suretiyle de faydalanmıştır. Bir yerde de belediye bir malını 300 lira gibi bir bedelli malını CHP'ye satmıştır. Merkezden de yazı yazılmış, bu gayrimenkulleri Halk Partisine tescil ettirsinler diye gayri kanunî emirler verilmiştir. Geçmiş tarihte mer'î kanunların hükümlerine riayet etmemek dolayısıyla CHP'sinin mülkiyetine intikal ettirdiği nazarı itibare alınarak bir taraftan da ilerde de memleketimizde siyasî partilerin bu kötü yola düşmemeleri maksadiyle bunun hukukî yollarla tashihi cihetine gidilmesi için ana prensip vazedilmiştir. Yani bu iş bir intizamı amme olarak telakki edilmiştir. Bu metin kanuniyet kazanacak olursa artık memleketimizde siyasî partilerin genel bütçe, katma bütçe ve özel idare bütçelerinden ve ayrıca bankalarla iktisadî devlet teşekkülleri, sermayesinin yarısından fazlası Devlete veya amme hükmî şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve nihayet amme menfaatlerine hadım cemiyetlerle mameleki muameleleri için bu metin nevama bir anayasasını teşkil edecektir. Ve bununla birlikte ne yardım, ne teberrü şeklinde bu okuduğum müesseseler ve daireler siyasî partilere mamelek intikali yapma imkânlarından mahrum edileceklerdir.

Aynı zamanda satış yapma mevzuunda da, hep gördük, Halk Partisinin geçmiş yıllardaki mülkiyet intikali mevzuunda bir bedel takdiri yolu ile muazzam gayrimenkulleri cüzi bir bedelle mülkiyetlerine intikal ettirmişlerdir. Bu hal o zamanki kanunlara dahi mugayirdi. İstikbalde de buna mani olmak için mevcut kanun hükümlerine göre yani müzayede ile yapılması muvafık görülmüştür. Heyet, bunu siyasî partilerle bu daire ve müesseseler arasındaki münasebetlerin intizamı amme müessesesi şeklinde telakki ettiği içindir ki cemiyetin siyasî çalışması bakımından behemahal kabul edilmeşi lazım gelen bu prensibin elbette maziden kalma bugün yaşıyan müesseseleri tasfiye etme yoluna gitmiştir. Ve bu maksa-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

dı temin için tasfiye etmek yoluna gıtmıştır. Ve bu maksadı temin için muhtelif maddeler sevkedilmiştir. Eğer yüksek heyetiniz maddelerin de okunmasını tensip ederse sadece kiraetini bendeniz yapacağım, ondan sonra múnakařa ağııldığı zaman úzerinde kesin bir şekilde konuşuruz. Okuyorum.

“(Madde 2 okundu)(*)

KAMİL GÜNDEş (Devamla) – Bu, demin arzettiğim veçhile, birinci madde ile kabul edilen intizamıı amme húkmúnún tabii bir neticesidir.

Tetkikatımızda gördük ki, yerine göre, Kızılay, Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi genel menfaatlere hadım cemiyetlerde de görúlmektedir. Bir çok gayrimenkuller maalesef gayri kanunú olarak C. H. Partisine intikal ettirilmiştir. İşte bu kabil müesseselerin durumu da nazarı itibara alınarak bunların o tarihlerde siyasi partilere bedelsiz terkedilmiş olan gayrimenkulleri sahiplerine vermek amme menfaati icabıdır. Diğer cemiyetlerden Kızılay’a ait olanı Kızılay’a, Çocuk Esirgeme’ye ait olanı Çocuk Esirgeme’ye, Belediyeye ait olanı Belediyeye, özel idarelere ait olanı özel idarelere, katma bütçeli olan yerlerinkini oralara, evkafın, evkafa iade ve tapu kayıtlarını bunlar adına resen tashiğ olunur.

Bazı arkadaşların şu sıradaki isteklerine uyarak kanun metninin serlevhasını okumakta da fayda vardır. Filhakika serlevhada istikbale muzaif olarak intizamı amme meselesi görúlmektedir. (Resmú daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal veremeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle múnferit... ilah teklif veya tasarı)

Üçüncü madde şudur; ikinci madde budur.

Madde 1. – Genel, Katma ve Özel Bütçeli dairelerle

(1. madde tekrar okundu)

(Madde 2 okundu)

(Madde 3 okundu)

Burada kısmen veya tamamen işgal keyfiyeti vardır. Hem parti, hem de halkevi binası olarak inşa edilmiş veya bu unvanla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulundukları köylerin tüzel kişileri adına resen tescil veya tapu kayıtları bu kişiler adına tashiğ olunur.”

Madde 4. – İkinci maddede yazılı daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz olarak terketmiş oldukları arsa, bahçe, tarla, harman yeri gibi musakkaf olmayan gayrimenkuller üzerine siyasi partiler tarafından

(*) Tasarı Tutanağını sonundadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bina yapılmışsa bu yerlerin arsa ve bina kıymetleri 5 inci maddede gösterilen heyet tarafından takdir edilerek bu kıymetlere göre şuyulandırılır. Arsa kıymeti ikinci maddeye göre iade edilen ve arsanın eski sahibi olan daire ve müessesenin hissesini ve bina kıymeti de siyasi partinin hissesini teşkil eder. Ve bu hisseler göre tapu dairelerince adlarına tesciller yapılır.

(Madde 5-6-7 okundu)

Siyasi dernekler dışında benzeri dernekler veya evvelki tüzeltkişiliğın gayesinin taalluk ettiğı hukuku amme müesseselerine, kısmen veya tamamen parasız vermeğė Bakanlar Kurulu yetkilidir. Ancak bu derneklerin infisahları halinde kendilerine verilen bu mallar tekrar devlete intikal eder. İleride herhangi bir kaçamak yol ile umumî heyetler şı veya bu partiye bu madde gereğince kendilerine verilmiş olan gayrimenkulleri vermek isterlerse buna mani olunsun diye bu fıkra konmuştur. Bunun birinci madde ile intizamını amme hükmünün tabii bir neticesi olarak kabul edilmesi lazımdır.

(Madde 8 okundu)

KAMİL GÜNDEŞ (Devamla) – Şunu arzedeyim, bütün bu hükümler birinci maddedeki intizamını amme hükmünün tabii bir neticesidir, leh-te ve aleyhte görülenlerin hepsi. (Bu maddeyi tekrar okuyunuz sesleri)

(Madde tekrar okundu)

(Alkışlar)

Bu müddet zarfında ödemedikleri takdirde bu bedeller üzerinde siyasi partilerin diğė gayrimenkulleri üzerinde üç ay içerisinde kanunî ipotek tesis ettirmeğė, gayrimenkul, adlarına tescil edilen daireler yetkilidir.

Bu kanuna göre devlet veya eski sahiplerine iadesi lazım gelen gayrimenkullerde 1 Mart 1950 tarihinden sonra siyasi partiler tarafından satılmış olanlarının satış bedelleri de bu hükümler dahilinde sahiplerine iade olunur.

(Madde 9 okundu)

(Madde 10 okundu)

(Bir ay sesleri)

BAŞKAN – Müsaade buyurun. Bilahare herkes fikrini beyan edecektir. Şimdi lütfen dinleyelim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Üçüncü şahıslar hakkında umumî hükümler mevzubahistir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Madde 11. – Devlete intikal eden Halkevi ve Halk odalarının menkul bilumum eşyası bu kanunun tatbikine münhasır olmak üzere mütemimim cüz'ü hükmündedir. Bu kanunun birinci maddesinde yazılı tüzeli dışı şiler dışında kalanlar tarafından Halkevlerine teberrü veya vasiyet suretiyle intikal eden menkul eşya alakalı siyasi partinin talebi üzerine bu partiye verilir.

Madde 12. – Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tashih ve tescillerden hiçbir harç ve damga ve diğer resimler alınmaz.

Madde 13. – Bu Kanunun 7 nci ve 11 inci maddeleri gereğince Devlete intikal eden mallardan mezkûr maddeler dışında kalanlarının idare sureti bir talimatname ile tayin edilir.

Arkadaşlar, burada bir şey arz edeyim: Halkevi olarak kullanılan binaları mahallî halk bazı kültür, içtimai ve diğer hizmetlerde kullanılır. Bazı arkadaşlarımızın dediği gibi kapatılsın, satılsın denecek olursa mahallî halkın partimize olan infialini hesaba katmak lazım gelir. Bu mütalaa iledir ki bu mevzuları derpiş eden heyet, böyle düşünerek bir tüzükle tespit edilmesini daha ihtiyatlı telakki etmiştir.

Madde 14. – (Okundu)

Madde 15. – (Okundu)

Metnin ihtiva ettiği hükümler bunlardan ibarettir. Metin üzerinde müzakere açıldığı takdirde söz alan arkadaşların bilhassa geçen devrin kanunlara riayetsizlik yüzünden bugün kanunlaştırmak mecburiyetinde olduğumuz bu müeyyideler üzerinde hükümler sevkederken mümkün olduğu kadar o tarihin gayri kanunî hareketlerini islah edecek hükümler koyduğumuzu da arzetmek isterim. Müddetler vesaireler mevzuunda her türlü mütalaa ileri sürülebilir. Fakat bütün bu mevzularda heyet, sadece parti mensuplarımızı değil, bitaraf vatandaşlarımızı partimizin hattı hareketi üzerinde intibalarını, aksülamellerini hesaba katarak bunlar belirtilmiştir. Tensip buyuracak olursanız bu mevzudaki temayül ve temenniler bu kalabalık heyette kararlaştırılmasın. Buradan alınacak ilhamla başka bir heyet işi enine boyuna düşünsün. Aksi takdirde birinci maddenin sağlamak istediği ahenk, insicam, hukukiliği şu veya bu nispette zedelenmesi tehlikesi vardır. Bendeniz şahsen bu temennide bulunuyorum.

Sözlerime son verirken mühim olarak bizim bu kararda gördüğümüz hususlara kısaca temas edeceğim.

Halkevleri mevzuunda, halkevi adı altında çalışmalara devam edip etmemek hususu siyasi partilere aittir. Fakat Bakanlar Kurulu, grubu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

muzdan geçecek müzakerelerden sonra memleketin muhtelif bölgelerinde halkevlerinin oynayacağı rollerden istifade düşüncesi hâkim olursa ve buna imkân varsa, halk evlerinin bütünlüğü ihlal edilmesin ve çıkarılacak tüzükte gerekli hükümler konsun. Bu maksatla bu hüküm konmuştur.

Onun yanında dikkat buyurursanız, şahısların, şahıs veya şirket halinde veya teker teker vasiyetname yolu ile veya hayatta iken halkevine tahsis yapılmış ise bunları da almış duruma girmeyelim. Alakalı, partiden istesin, talep etsin verelim.

Fakat neresi varsa kapatmak ve saire tesisler alakalı siyasi parti aynı maksatlarla fakat daha objektif olarak bir hükmi şahsiyet şeklinde kullanmak üzere bu teberrüleri kendisi almıştır diyebilelim siyaseten.

Nihayet bunun tatbikatında mümkün olduğu kadar cemiyet bünyesinde bir sarsıntıya meydan vermeden, yani bir devri sabık yaratmaktan uzak kalarak ayarlandırılması lazımdır. Nasıl ki seçim kanunu ile Halk Partisinin yolsuzlukları bertaraf edildiği gibi burada da sarsıntıya sebep yoktur. Mesela bir ay dediler bir ay güç olur. Aransın bulunsun üç ay densin bir ay ve saire demek mümkündür. Yalnız öyle bir şey olsun ki yalnız bizim partimiz değil, vicdanlı insaflı dürüst muhalifler de memnun kalsın. Emin ve mutmain olsunlar. Bunu da gözönünde bulundurmalıyız. Bu sebeple bu hükümler sevk edilmiştir. Bendenizin şahsen çalışmalar hakkında vereceğim izahat bundan ibarettir. Arkadaşlardan tenevvür etmek isteyen varsa bu heyetin başkanlığına ifa eden muhterem Refik Şevket beyefendi daha selahiyetle cevap verirler.

Muhterem Refik Şevket bey daha selahiyetlidir. Gerekse diğer arkadaşlar kendi mevzuuna girdiği ölçüde maddelerin mucip sebeplerini tahlil ve izah ederler.

Bendenizin maruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Fethi beye bir سوال soracağım. Bu tasarı doğrudan doğruya komisyonlardan geçip de Meclise gelecek değil midir? Şu halde bunu burada görüşmeyelim.

NAZIM AĞACIKOĞLU (Sivas) – Hâlâ inşada bulunan halkevlere vardır. Ne olacaktır?

HALİL NURİ YURDAKUL (Niğde) – Halkevlerini sattı, parasını yedi ne olacaktır?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Bir şey yoktur.

BAŞKAN – Söz almış arkadaşlar vardır. Müsaade ederseniz onlar da konuşsunlar, ondan sonra noksan yerleri tamamlansın.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Arkadaşlardan ricam, kendileri metinlerin teferruatı üzerinde değil, daha çok prensipler üzerinde dursunlar. Aksi takdirde insicamın, ahengin bozulması mukadderdir.

MURAT ALİ ÜLGEN (Konya) – Sayın arkadaşlarım; Fethi Çelikbaş arkadaşımızın, teklifi kanunî hakkındaki izahatlarını dinledik. Yalnız bir noktayı meskut geçmiştir. Dairei intihabiyem olan Konya'da belediye tarafından 25 bin liraya meydana getirilen bir bina çok az bir bedelle Halk Partisine satılmıştır.

İkincisi; 943 yılında Alaattin tepesinin en mümtaz yeri halkevi yapılacak diye beş bin liraya satın alındı. Fakat sonradan vazgeçilerek öylece kaldı. Binaenaleyh bunların vaziyeti ne olacaktır. Bunlar hakkında tasarıda bir kayıt göremedim. Bunların da nazarı itibare alınmasını rica ederim.

HAMİT ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem parti arkadaşlarım, en mesut bir günümüzü idrak ediyoruz. *(Alkışlar)* Zaferi azimle mübeşşer oluyoruz, cümlenizi candan tebrik ederim. Biribirimizi alkışlıyalım. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Parti hayatımızın en canlı, en şerefli bir dakikası içindeyiz. Ve bundan dolayı bu şerefli hayatın en gürbüz şerefleriyle karşı karşıya bulunmak hadisesinin başlangıcındayız. Bu kanun bize ne getiriyor? Bu kanun bize ne ifade ediyor? Bu kanun, malı mağsubu mellehül hakkına iadesini temin ediyor. Ne şekilde aldığı, ne şekilde haksız yere Halk Partisinin silki mülkine geçirdiği bu kanunun içerisinde teker teker izah edilen gayri menkuller hakkında hepimizin bir çok bilgileri var. Lâkin şurasını kemali ihtimamla huzuru alinize arz etmek isterim ki bu kanun çok esaslı bir prensibe dayanarak makable şamil prensibi ihtiva etmek üzere bizi hukuk alemine karşı akyüzle çıkarmak mevkiine yükseltiyor. Bir çok müzakerelerinde bulunduğum Anayasa Komisyonunda bu niza hakkında bu hadise hakkında Halk Partisinin söylediği şu idi; efendiler, yeni bir rejim yarattık diyorsunuz, kanun devri diyorsunuz, hukuk devletiyiz diyorsunuz... Biz ne yaptık, bırakın o perdeyi, dönmeyin, eşmeyin maziye diye... Bilhassa Faik Ahmet gibi müşevveşülefkar olan adam, hakikaten kaypak ahlakî ve siyasi karakteri sıfır olan bir adam, hokkabazlık yapıyor, diyor ki, biz aldık, sattık.

Arkadaşlar size bir şey hatırlatayım. Cemiyetler kanununun muvakkat bir maddesi var. Orada diyor ki, cemiyetler kendi maksatlarından gayri gayrimenkul iktisap edemezler.. Amma bugüne kadar mevcut cemiyetlerin iktisapları yerindedir. Öyle ya Halk Partisi alacağını almış, satacağını satmış, milyonlara gark olmuş. Ondan sonra kendisi için de başkası için de bu yolu tikiyor.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi arkadaşlar bu madde gasbı garat maddesidir. Veya gasbı garat şeklinde bir hükmü teşriidir. Biz bunu kaldırıyoruz. Biz diyoruz ki, muhterem Fethi Çelikbaş bütün vuzuhu ile, şeffafiyetile izah etti, bizim mevzuubahs edeceğimiz mesele hukukî yönden Adalet Encümenine gelecektir. İhtisas encümenine gelecektir. Emin olunuz, hepinizi davet ediyorum, bütün bu husustaki bilgilerinizi rica ediyoruz. Partimize değil, millete iade edilen ve başta hazineye ve bütün müessesatı ammeye iade edilen gayrimenkullere dair bir kanundur. Biz fena filvatan insanlarız. Bu şey bizim partimizin şahsî işi değildir. Millet işidir. Bütün arkadaşlardan istifadeye amadeyiz. Bu itibarla bu kanunun prensibini kabul ettikten sonra bir ay olsun iki ay olsun, tüzük çıksın, talimatnamesi yapılsın bir an evvel bu gayrimenkullere kavuşalım falan gibi mevzular üzerinde her aklın diğer bir akıl yarattığı şu devirde şey etmiyelim. Prensip şudur: amme müesseseleri ve buna mulhak diğer müessesat gayrimenkul iktisap edemezler. Demokrat Parti bunun haricinde değildir. Bundan evvel bu kaidei nizamiye hilafına mülk iktisab edenler men lehülhaklarına iade ederler. Bunun prensibini kabul ettikten sonra gece gündüz demeyerek Adalet Encümeninde zaten çalışmaktayız işin üzerinde, varalım ve milletin karşısına Köy Kanununu, Orman Kanununu çıkaramadık amma Atatürk Kanununu, 2311 numaralı Kanunu; Meni Müdahale Kanununu çıkardık diye bir az ferahla çıkalım. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

AVNİ TAN (Afyonkarahisar) – Sevgili arkadaşlarım, hepimize bir bayram havası koklatan bu tasarı karşısında içime bir şey doğdu, onu arzetmeden duramadım, söz aldım, yüksek huzurunuzda çıktım. Sözüm şu; çok sayın avukat arkadaşlarıma hitap edeceğim, bugünkü tasarımı yaptıkları gibi, hepimizi her tasarıda da böyle memnun ve şadan olmamızı temenni ediyorum. Böyle el birliği ile, fikir birliği ile karşımıza çıkarlarsa bu esen hava bu tatlılığını her zaman muhafaza edecektir. *(Bravo sesleri)*

Bu tasarımı yaparak, Türk milletini memnun eden muhterem heyeti de arizamik teşekkür ederim.

CEVDET SOYDAN (Ankara) – Sayın arkadaşlar, bugün hepimiz mesut ve bahtıyız. Hakikaten milletin elinden uzun zamanlardan beri gasbedilen millet emvalinin tekrar sahiplerine iade edilmesi için girişilen bu teşebbüs gayet yerindedir. Yalnız bu arada tebarüz ettirmek istediğim bir nokta vardır: Halkevlerinin bundan sonraki durumunun bir kanunla halledilmesi lazımgelir. Çünkü halkevleri bizim Cemiyetler Kanununun müvacehesinde bir cemiyet değildir. Ve arkadaşımız Fethi Çelikbaş'ın söylediği gibi kanunu medenî hükümleri karşısında bir tesis de sayılmaz. Manevî şahsiyeti haiz olan bir cemiyetin emvali de olması lazımdır. Şu

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

halde biz bu emvalin tahliye edilmesine dair hükümleri koyarken diğer taraftan da bunların başka bir nam altında ve bir cemiyet halinde yaşaması için de tedbir almamız ve gerekli hazırlıkları yapmamız lazımdır.

CELAL YARDIMCI (Ağrı) – Arkadaşlar, kısa söyleyeceğim. Yalnız Heyeti Celilenize bir hususu hatırlatmak isterim; bundan 7-8 ay evvel yani müteveffa arkadaşımızı İsmail Hakkı'nın vermiş bulunduğu bir meseleyi Anayasa Komisyonunda müzakere sırasında işin sulhen bir neticeye bağlanması için Hükümetle Halk Partisi arasında bir istişare bir görüşme başlamıştı. O zaman bu istişareden bir netice hasıl olmayacağını huzurunuzda bir vesile ile arz etmiştim. Hatta görüşme safahatını izah ettikten sonra demiştim ki; ben şunu dedim Halk Partisi bana şu cevabı verdi, en nihayet ben Galata Kulesine kule dedim, onlar kuyu dediler. Maruzatımı bu şekilde bağlamıştım. Şimdi bu maruzatım tahakkuk etti, Halk Partisiyle bir anlaşmaya varılamadı.

Bugün Heyeti Celilenizin tasvibine arzedilen bu projenin memnurluk verici tarafları pek çok yalnız biran evvel işin taknin edilmesi zaruretini de takdir buyurursunuz. Bendenizin huzurunuza çıkmamdaki sebep, halen, hatta bu sabah Anayasa Komisyonunda Komisyonda bu mevzu ile ilgili ve müzakere mevzuu olan dört tane teklif vardır. Yarın sabah 9'dan itibaren bu teklifler üzerinde görüşmeler olacaktır. Amma bu gelen tasarı bakıyorum ki hepsini içine almış ve halli fasl etmiş mahiyettedir. Binaenaleyh, bu tasarinın teferrüatı üzerinde burada uzun uzun görüşerek vakit geçirmeden tasarinın heyeti umumiyesini tasvip buyurursanız, Anayasa Komisyonunda halen derdesti tetkik bulunan dört teklif üzerinde vakit kaybedilmez. Bu tasarıyı Anayasa Komisyonuna havale etmek veya ait olduğu komisyondan geçirilmek suretile icabeden süratın verilmesini rica ederim, maruzatım bundan ibarettir.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) – Arkadaşlar, bu işle vazifelendirdiğiniz komisyon adına, arkadaşımızın bu endişesine cevap vereceğim. Bu teklif, bir tasarı olarak Meclise sunulacak değildir. Halen dört teklif Anayasa Komisyonunda müzakere edilmektedir. Ve bir su komisyonu tefrik edilmiştir. Şimdi bu metin yüksek Grupça tasvip buyurulduğu takdirde, bizim orada bulunan arkadaşlarımız ki, Kemal Özçoban, Ferid Alpiskender, Muhlis Tümay, sukomisyonuna tevdi edilmiş olan dört teklifin hülasası olarak bu teklifi ana komisyona sevkedecekler ve tabii oradan da yüksek heyete gelecektir. Bu suretle kısa bir zamanda kanunlaşma imkânını bulacaktır. (Alkışlar)

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Arkadaşlar, grup İhtisas Komisyonunun hazırlamış olduğu tasarı bizim uzun zamandan beri hasretle bekle-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

diğimiz bir icraata imkân verecek en güzel teşrii vesika halinde karşımıza çıkmış bulunmaktadır. Yüksek Grubun baştan beri, daha konuşulmağa başladığından beri göstermiş olduğu sabırsızlık, heyecan ve hassasiyet ve içimizde geçmekte olan hissiyatın hep aynı merkezde olduğunu ifade ediyor. Bir teklifde bulunacağım Riyasete veriyorum, derhal bu Kanunun ifade ettiği prensipler üzerinde -ki ittifakla mutabıkız- bu tarihi mutabakatı hemen ifade edelim. Ve bu layiha nereye sevk edilecekse oraya sevk edelim. Bir seneden beri beklediğimiz artık buramıza gelmiştir. (Alkışlar)-

YUSUF AYSAL (Kütahya) – Muhterem arkadaşlar, benim maruzatım şudur. Bir evi naklederken abajuru, anteni aceleye gelip de unutulabilir. Hukukçu arkadaşlarımdan ricam, 14 aylık didinmelerimizin içinde, fire ve dara varsa onu da bağışlıyacağız, fakat lütfen bunu unutmasınlar. Çünkü bir saat sonra, ne abajuru, ne de anteni bulabiliriz.

EKREM ALİCAN (Kocaeli) – Muhterem arkadaşlarım, Grup İdare Heyetince hazırlanmış olan tasarıdaki esasları kabul etmemeğe şüphesiz imkân yoktur; bu tasarı görüyorum ki, hepimizi memnuniyet içine garketmiş bulunmaktadır; yalnız ben bir tek esasın daha bu tasarıya konmasına imkân var mıdır diye düşündüm. Para kıymetindeki değişiklikleri de acaba bu tasarıya intikal ettirmek mümkün olmaz mı? Yani demek istediğim şudur;

Bir kısım gayri kanuni satış muameleleri yapılmış siyasî partilerden olan Halk Partisi ile özel idareler arasında, belediyeler arasında özel idarelerle belediyeler arasında bu satış muamelelerinin harpten evvel vuku bulmuş olmasına göre bu esası kabul ederken harpten evvelki para rayıçlarına göre faraza takdiri kıymet usulü ile tespit edilmiş olan bedelleri siyasî partiye iade edilirken harpten evvelki rayıçların bugünkü rayıçlardan düşük olduğu kabul edilerek kıymetlerine 3-5 misli zamlarla iadesi hakkında bir prensibi bu tasarıya koyarsak zannediyorum ki gerek umumî efskârı tatmin etme bakımından ve gerekse Halk Partisinin itirazlarını şimdiden önleme bakımlarından çok mühim bir işi halletmiş oluruz.

ZİHNİ URAL (Çoruh) – Muhterem arkadaşlarım, evvela huzurunuzla getirilmiş olan bu tasarinın metnini hazırlayan arkadaşlara şükranlarımı sunmağı bir borç biliyorum. Ben bu metin mevzuu üzerinde konuşacak değilim. Yalnız münasip gördüğüm bir şekli acaba bendenizin münasip gördüğüm bir şeklin acaba bu tasarıya ilavesine imkân var mı, yok mu? Bunu arz etmek için huzurunuzla çıkmış bulunuyorum. Tasarının hatırımda kalan şekillerine göre bugün Halk Partisinin şahsiyeti üzerinde görünen Halkevleri binalarının, tesislerinin gayri meşru olarak Halk Parti-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

si namına tescil edilmiş bulunmasından dolayıdır ki teklif edilen tasarı ile bunların tasfiyesine gidilmiş oluyor. Bu gayri meşru şekil başlıca iki esas üzerine istinat ettirilmiş bulunuyor. Birisi gerek amme müesseseleri tarafından, gerek menafii umumiyeye hadim cemiyetler tarafından, gerek teberrü şekliyle olsun gerek az bir fiyatla gösteriş kabilinden Halkevleri namıyla Halk Partisine devredilmiş olan gayri menkuller. Diğeri de; bu tasarıda izah edilmemiştir. Devlet bütçesinden verilmiş olan para ile yapılan binaların Halk Partisi hükmi şahsiyeti yapılan binalar Halk Partisi hükmi şahsiyeti namına tescil edilmiş bulunmaktadır. Bu gayri meşru vaziyet iki şekilde mütalaa edildikten sonra arkadaşlar haklı olarak burada seviniyoruz. Amma düşünmek lazım, istisnai bir şekilde hükümleri geçmişe şamil olacak bir kanunu kabul etmiş olacağız. Gerçi geçmişe şamil olacağı düşüncesiyle kabul etmekte haksız değiliz. Amma etraflı olarak mucip sebeplerini de göstermek lazımdır. Mesela bu tasarının bir maddesinde deniyor ki, bu gün kısmen veya tamamen halkevi binası olarak istimal edilmekte bulunan binalar hazineye iade edilir. Düşünelim arkadaşlar, senelerce müvazenei umumiye kanunlarına tevfikan halkevleri için bütçeye para konmuştur. Şimdi menafii umumiyeye hadim cemiyetler tarafından vesair müesseseler de esasen kendi nizamnamelerine göre, kendi kanunlarına göre teberrü caiz olmadığı halde veyahut artırma ve eksiltme kanunları hükümlerine riayet artırma eksiltme kanununu hükümlerine riayet etmeksizin doğrudan doğruya Halk Partisi namına verilmiş olan bu mallar için doğrudan doğruya biz kanunda hüküm koyunca zaten kanuna muhalif olan bu kusurların makabline teşmili tenkid edilemezdi. Çünkü zaten kanunsuz muameleyi ıslah etmiş olacağız. Fakat Devlet bütçesinden verilmiş olan paralar için çok dikkat etmemiz lazımgelir. Ortada müvazenei umumiye kanunu vardır. Şu halde madem ki izah ettiğim şekilde bir kanun çıkarmakta haklıyız. O halde ne yapmalıyız ki Halkevlerinin bugün Halkevi olarak kullanılmakta olan binaların hazineye iadesine dahi hiç itiraz vaki olmaması hakkını görmüş olalım.

Bu tasarıda bu şeyi görmedim, noksandır. Halkevlerinin gerçi bir şahsiyeti hükmiyesi yoktur. Fakat bunlarda Halk Partisinin mahallî teşkilat idare heyetleri yolile bu paraları alırken yahut bu binalar yapılırken az çok formalitelere riayet edilmiştir. Yani bugünkü halkevlerinin yapılışı da tevsik edilmiştir. Daha evvel bence yapılmış olan halkevlerine, tesislerine demirbaşlarına yapılmış olan halkevlerini, tesisleri, demirbaşları, parti idare heyetleri yolu ile devlet bütçesinden yapılmış olan masrafları tespit etmek de mümkündür. Mahallî idarelerden, hususî idareler-

den, köylerden, belediyelerden yapılmış masraflar da yine bütçeleri çıkarken usulüne göre çıkarılmış ve verilmiştir. Yani netice olarak arz edeyim ki, halkevleri namına yapılmış olan bu masraflar o gün için kanuna istinat ettirilirken, parti idare heyetlerinden geçmek suretiyle halkevlerine yapılmış olan masrafları tespit etmek mümkündür ve bu tasarının esbabı mucibesinde de biz bu evleri hazine namına alıyoruz. Amma doğrudan doğruya biz bunu almıyoruz, buraya sarfedilen paralar millet malı olarak usulsüz bir şekilde sarfedildiği için alıyoruz. Bunu bir esbabı mucibe olarak metinde zikretmemiz lâzım gelir. Aksi takdirde halkevleri hazineye intikal eder; devir ve tescil muamelesini haklı olarak kabul ettiğimiz anda da bunun esbabı mucibesine malik değilsek, eskârı umumiye de bize karşı bir sui tefehhüm husule gelebileceğini düşünüyorum. Çünkü sebep yoktur. Netice; bu tasarı Meclise gelmezden evvel halkevleri namına gerek müvazeneî umumiye kanunlarıyla devlet bütçesinden gerek mahallî idarelerden yapılmış masrafları tespit ettirerek bu tasarının esbabı mucibesinde zikredilmesini bu bakımdan faydalı görüyorum.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem Zihni Ural arkadaşımı müsterih etmek için iki cümle ile arzı malumat edeceğim. Zihni Ural arkadaşım vaktiyle Halkevlerine bütçe kanunlarıyla tahsisat konulmuş olmasından bahsederek bugün Halkevleri binalarının istirdadı yapılırken, vaktiyle bütçe kanunlarıyla kendilerine yapılmış olan nakdî yardımların da maziye rücu eden bir kanun tedvini suretiyle istirdad edilmesi hak ve adalet prensipleriyle kabili telif olmayacak bir vaziyete bizi düşüreceğini ileri sürdüler. Kendilerini tatmin için hemen arz edeyim: Müvazeneî umumiyeden ve gerekse özel idare ve belediyelerden ayrılan paralar Halkevleri için tahsis edilmiştir. Bugün tapu kayıtları tashih edilmesi bahis mevzuu olan binalar da Halkevleri binaları namı altında Fakat Halkevlerinin tahtı tasarrufunda bulunan binalardır. Fakat Halk Partisinin tahtı tasarrufunda bulunan binalara konulan tahsisat, Halkevlerinin masraflarına karşılık teşkil etsin için konulmuştur. Yoksa, Halk Partisine bina tedarik etmek maksadiyle konmamıştır. Meseleyi bu noktadan ele alınca, tahsisin mahalline masruf olmaması bakımından Halk Partisi için tamamiyle haksız bir iktisap mahiyet ve şeklinde olduğunu gözönünde tutarak yapılmak istenen muamelenin tamamen doğru olduğuna umumî vicdan ve hukuk esasları muvacehesinde tam manasiyle kabili müdafaadır kanaatindeyim.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlarım, ben uzun konuşmayacağım yalnız zihnime takılan iki nokta var onları arz edeceğim. Tasarıdaki gayrimenkuller hakkındaki hükümler kâfi ve vafidir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

1,5 senelik teşriî hayatımızda Grup olarak ittifaka vardığımız bir kanun olacağı bakımından da insan kıvanç duymaktadır. Yalnız, menkuller hakkındaki hükmü bendeniz kifayetsiz buldum. Diyor ki: bu kanunun tatbikinde mütemmim cüz hükümlerine tabidir. Şimdi bu intikal irsi veya kazai bir intikal olmadığına göre, idarî veya mecburî bir intikaldır. Burada mütemmim cüzü hükümleri tatbik etmek tatbikatta müşkilatlar doğuracaktır, fakat bunun üzerinde durmayacağım. Komisyonunda noktâi nazarımı arz ederim.

Hakikaten Halk Partisinin elinde ilmi bakımdan, tarihi bakımdan, estetik bakımdan kıymetli muhtelif menkul mallar vardır. Bilhassa kütüphaneler, buradaki kütüphanede 60 bin cild kitap olduğunu öğrendim. Bir müddetten beri kütüphanenin bir kısmının el altından taşındığını öğrendik. (Yaparlar sesleri) Yakın bir akrabam buranın müdürü idi, Demokrat Partili bir milletvekilinin akrabası diye tasfiye edilmiştir. Şimdi böyle durum da vardır. Şimdi cüzü mütemmim hükümleri tatbik edilir demekle kurtulunamaz. Bu bakımdan faydalı olur ümidile söz aldım. Bu bir.

İkincisi, zihnimi karıştıran bir nokta da, intizamı amme düşünceyle birinci madde tedvin edilmiştir. Diğer maddeler de bu madde gözönünde tutularak tedvin edilmiştir. Güzel. Benden evvel konuşan arkadaşlar, teşekkür ettikleri için bendeniz tekrara lüzum görmüyorum. Bendenizin anladığıma göre, bu tasarıyı Sukomisyonu arkadaşlarımız teklif edecek gibi bir fikir hasıl oldu. Kanun teklifini ya Milletvekilleri yapar veya hükümetten gelir. Acaba bir hataya düşmüş olmayalım. Sukomasyon bu kanunu yaptığına göre bu cihetten bendenizi şey etmiyorlar. Belki burada bir hatam vardır.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Tasarıların teyhidi mahiyetinde olacak.

HİDAYET AYDINER (Konya) – Muhterem arkadaşlar, Halkevleri hakkında 8-10 ay evvel partimize bir teklif arzettiğim zaman müteşettit teklifler karşısında nereye varacağımızı şaşırmış vaziyette idik. Şimdi bir istifham vardır. Halkevleri kuruluncaya kadar yani millet parasile Türk Ocakları kuruldu. Sonra da Halkevleri binaları yapıldı. Halkevleri namına yapılanı halkevlerine iade ediyoruz. Diğerlerini Türk Ocaklarına veriyoruz. (Hazineye sesleri) Belki yanlış anladım.

Yani millet parasile yapılan Ankara Türk Ocağı Halkevleri binası mı kalacak? Türkocağına mı vereceğiz? Onun için izahını rica ederim.

CELAL YARDIMCI (Ağrı) – Şimdi işi kestirmeden götürmek için çıktım. Biraz evvel Sıtkı Yırcalı Anayasa Komisyonunda bir sukomasyonu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

teşekkül ettiğini ve bu kanunun yani tasarısı huzurunuzda bir sukomisyon teşekkül ettiğini ve bu kanunun onun tarafından teklif edileceği mü-talaasını ileri sürdü. Bugün bu mesele Anayasa Komisyonunda tezekkür edildi, şu neticeye varıldı: Sukomisyonuna tevdi edilen mesele kanun teklifinin dört hususta da Anayasaya aykırı olup olmadığının tetkiki meselesidir. Sukomisyonunun böyle bir metin hazırlamağa salahiyeti yoktur diye karar verildi. Bunların tezekkürüne geçildi. Bu itibarla Avni Yurdabayrak arkadaşımız endişesinde haklıdır. Meselenin hareket noktasını tayin edebilmek için bu tasarının bir kanun teklifi olarak hemencecik B.M. Meclisine verilmiş olması lazımdır.

Gelelim teferruata; takdir edersiniz ki, bu, bir kanun tasarısı olarak Meclise verildiğine göre, lâzım gelen merasimi de geçirecektir. Teferruat üzerinde duruluyor. Biraz evvel bir takım hususat görüşüldü, bir kısmına Başbakan cevap verdi. Bir kısmı tebarüz ettirildi. Avni Yurdabayrak arkadaşımızın tebarüz ettirdiği gibi, hakikaten gayri menkulün mütem-mim cüzünü Kanunu Medeni tarif etmiştir. Burada bunun üzerinde has-sasiyetle durmak lazımdır. Esasen on senedenberi bunu icara verir be-delini alırdı. Onun için teferrüata girmiyelim. Bir kısım arkadaşlar evvel-ce niçin Atatürk Kanunu da gruba getirilmedi dediler. Ben tahmin ederim ki, bu bir tasvip edilmeden ibarettir. Yani biz burada tümünü müza-kere ediyoruz. Onun için Meclise bir kanun teklifi halinde vererek bunun biran evvel çıkarılmasını temenni ediyorum. *(Alkışlar)*

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) – Muhterem arkadaşlar, Komisyon arkadaşlarımızın hazırladığı rapor yüksek huzurunuzda takdim edilmiş bulunuyor. Anayasa Komisyonunda bulunan arkadaşlarımızın teklifi de görüşülmüş ve Anayasaya aykırı olup olmadığı hususundaki nihai kararın da yarın saat onda toplanılarak ve bugün verilen nihai kararlar Ana-yasa Komisyonu yarın saat 9'da toplanacak ve bu tevhit edilmiş bulunan dört metni kül halinde Anayasaya mugayir mi, değil mi diye bir karar verecek. Bu kararı verdikten sonra izhar olunan temayül sukomisyonca bir metin hazırlanması şeklindedir. Komisyon henüz bu kararı vermediği için bu karar yarın kati olarak verilecektir diyemiyeceğim amma bu temayül vardır, bir kaç Milletvekili arkadaş Komisyon Başkanlığına bu yol-da teklifte bulunmuştur. Oradan da Adalet Komisyonuna gidecek. O za-man Adalet Komisyonunun metni ile Anayasa Komisyonunun metni ara-sında bir aykırılık hasıl olacak bu suretle zaman kaybına mucip olur. Bu itibarla bu teklifin asıl komisyondan geçmesini, zaman kazanma ve ame-li fayda bakımından daha faydalı buluyorum. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Evvela bunun Meclise ne suretle intikal ettirileceği mevzuu, tasvip buyurursunuz ki bir prosedür meselesidir. Bu işle alakalı olan arkadaşlar kestirme yolu bulurlar ve yaparlar. Üzerinde durulacak bir mesele değildir. Belki bir geçici komisyon kurmak suretile daha süratli hal yoluna giderler.

Tensip buyurursanız bu metni hazırlayan arkadaşlara izin verirsiniz, müştereken çalışır ve hallederler. Bu basittir. Evvela bütün arkadaşlar, umumiyet itibarile metnin muvafık olduğu hakkındaki görüşlerinden dolayı işin kolay halledilmesi imkânının ortaya çıkmasından memnuniyet duyduğumu huzurunuzda ifade etmek isterim.

Hakikaten arkadaşların üzerinde ittifak edeceği bir metin işin sürati bakımından faydalı olacaktır. Bazı arkadaşlarımız metinlerde bazı hususlara temas ettiler. Bunları not ettim, not ettiklerime arzı cevap edeceğim. (Lüzum yok sesleri) komisyonda görüşülecek sesleri)

Müsaade buyurunuz efendim, bütün arkadaşların ittifakile bu işin bir neticeye bağlanmasının manevi tesiri başkadır, üç-beş kişinin muhalefeti karşısında kahir bir ekseriyetle çıkması yine başkadır. Müsaade buyurursanız, tatmin etmek imkânı olduğu için konuşmama müsaadenizi rica ediyorum. (Tatmin olunduk sesleri) Bütün bu gayrimenkullerin menşesinde gayri kanunî iktisaplar ortaya çıktığı içindir ki para kıymetindeki tenezzüller dikkat nazarına alınması da aklımıza gelmektedir. Ve bunda isabetli düşündüğümüze kaniim. Bütün bunlar menşesinde gayri kanunî iktisaplardır. O tarihte ilgililerin kanunları kötü tatbik etmeleri neticesinde olmuştur. Sükût etmişlerdir. Çünkü vali partinin başkanıdır. Devir bu devirdir.

Para kıymetlerinin tenezzülü dolayısıyla para hakkında mustakillen bir fıkra ilavesi aklımıza gelmemiştir. Hidayet Bey arkadaşımız bir noktaya temas etmişlerdir. 7 nci maddemiz şudur: (Herhangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkuller bu tüzelkişilik mevcut ise adına, değilse devlet adına tescil edilir.)

Tüzelkişilikler kurulduktan sonra yaşar ve sona erebilirler. Ondan sonra aynı namla ve aynı maksatlarla kurulmuş olan tüzelkişiler eski tüzelkişi değildir. Bu maksatla benzer dernekler hakkında hüküm vardır. Benzer dernekler hukuku umumiye müessesesi Medenî Hukukun tesisi hakkındaki hükümdür; kısmen veya tamamen parasız vermeğe Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu itibarla Aydınar arkadaşımızın endişesine bu madde karşısında mahal olmamak gerekir. Bendenizin maruzatım bundan ibarettir. (Reye reye sesleri)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Kifayeti müzakere tavrı vardır.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) – Usul hakkında konuşacağım.

Sayın arkadaşlar, hepimiz mesuliyetli arkadaşlar olduğumuz için bir cihetin layığıyla tavazzuh etmesi icabediyor; şimdi Celal Yardımcı arkadaşımız konuşurlarken bu tasarının tümünün Grubun tasvibine ıktiran ettiğini söylediler. Haklıdır. Hakikaten orta yerde bir prensip meselesi ittifakla halledilmiş bulunuyor. O da amme hukukunu ihlal ederek ve buradaki ekseriyetle ve amme hukuku nazariyelerine uymayarak ıktisap ettiği malların elinden alınmasıdır. Grup bu hususta bir karara varmıştır. Tasarı 12 maddeyi ihtiva etmektedir. Maddeler uzundur, bir defa okunmakla tasarı hakkında tam ittilâ kesbetmeğe imkân yoktur. Bendeniz bu mesele ile alakalı olan komisyonda bir seneden beri meşgul olduğum halde laiki veçhile takip edemedim. Binaenaleyh bu metin üzerinde görüş mutabakatı vardır hakkındaki Fethi Çelikbaş'ın beyanına bendeniz iştirak etmiyorum. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir şey görülmemiştir. Komisyonlarda konuşulmadan bir metin üzerinde mutabık kalınmaz. Bir siyasi toplantıda da ancak umumî şekilde prensipler üzerinde durulur. Şimdi biz teklif edilen tasarının prensipleri üzerinde mutabıkız. Esasen bir senedenberi hararetle bunu beklemekte idik. Bir yıldan beri milletin karşısına nasıl çıkacağız diye hepimiz ıstırap duymakta idik. Hepimiz bir taraftan hükümeti diğer taraftan alakalıları böyle bir kanun sevk etmek için teşvik etmekte idik. Fakat layihanın metni gurupta konuşulmakla iş bitmez. Komisyondan geçmesi lâzımdır. Biz burada prensipler üzerinde mutabık kaldıktan sonra bir ay mı olur, üç ay mı olur meselesinde milletvekilleri arkadaşlar serbesttir. (*Öyle şey yok sesleri*) Böyle şey var mı, yok mu? Bu üç kişinin demesiyle olmaz ki. Siz yok diyorsunuz ben var diyorum. Komisyon da var diyor. Nedim Beyefendi niye hiddet ediyorsunuz. Zatı Aliniz de bu gibi meseleler için tahrir vermiş. Bütçe Komisyonu nasıl çalışmalıdır diye teklifler yapmış bir arkadaş olarak buradaki arkadaşlar sizi hürmetle dinlemişlerdir. Zatı Aliniz de bir tahrir verir dersiniz ki bu metin aynen Grubun kararına ıktiran etmiştir. Bunu Grup üyeleri mota mota ittiba edeceklerdir. Grup bunu kabul ederse hepimiz de Grubun üyesi olmak sıfatıyla buna ittiba ederiz. Fakat komisyonda bizimle mutabık olduğuna göre arkadaşların hiddet etmesini anlamıyorum. Binaenaleyh milletvekilleri prensipte bunların Halk Partisinden istirdadında mutabık fakat terimlerde arkadaşlar serbest olacaklar.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES – Muhterem arkadaşlarım, Muammer Alakant arkadaşımızın şimdi ızhar etmiş olduğu endişe nazari ola-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

rak haklıdır. Fakat işin aslı üzerinde biraz tevakkuf edildiği takdirde endişeye mahal olmadığı anlaşılır. Çünkü bu getirilen kanun tasarısı esas itibarile bir prensipten ibarettir. Maddelerin mütebakisi sadece modalitedir. Hal böyle olunca, prensip heyeti umumiyeye ittifakla kabul edildiğine göre, modalite üzerinde acaba şöyle mi? Böyle mi diye toptan kabulden çıkacak mahzurların hatıra gelmemesi icabeder. Ancak böyle bir endişede velev nazarı olarak mevcut olsa dahi bertaraf etmek için, tensip ederseniz, yarım saat, bir saatimizi hasredelim ve maddeler teker teker okunmak suretile herhangi arkadaşların madde hakkında bir itirazları varsa serdedip müzakereye koyalım ve buradan metinde mutabık olarak çıkılması çok esaslı bir mesele teşkil eder. Böyle bir kanun çıkarken, böyle bir kanunla millet vicdanı huzuruna, yüksek heyetiniz çıkarken hiçbir tereddüde kapılmadığını, tam bir ittifakla kanunu kabul etmiş olarak çıkmak çok ehemmiyetli bir esas teşkil eder. Bunda hepimizin harfi harfine mutabık olduğumuz ve vicdanlarımız mutabık olarak millet huzuruna çıktığımız zahir olmalıdır. Kuvvet budur. Herhangi bir tereddüd ve herhangi bir şüpheye, karşı tarafın patlamağa müheyya bulunan itiraz tufanını teşvik edici bir mahzur teşkil eder. Bu itibarla bendeniz maddeleri huzurunuzda okuyarak müzakereye vazedilmesini istiyorum. Hukuken endişeye hacet yok. Hukuki prensibi kabul etmiş bulunuyoruz. Diğer taraftan nihayet Muammar Alakant'ın da işaret ettiği gibi üç aylık olsun; bir aylık olsun meselesi var ki bunun üzerinde uzun boylu müzakere ile vakit kaybedileceğini zannetmiyorum. Burada maddeleri de okuyalım. Metinde tam bir mutabakata varmakla herkes bilsin ki Demokrat Parti Grubunu teşkil eden 400 milletvekili haklı buldukları bu meselede tam bir vicdan huzuru ve birlikte bu işin halline kanaat getirmişlerdir. (Alkışlar)

Tasarının bu yolda Meclise getirilmesi muvafık olur mu olmaz mı meselesi; Anayasada dört teklif tevhid edilmek suretiyle müzakere edilmekte ve müzakeresi intaç edilmek üzeredir. Bendeniz bunları bir tarafa bırakarak işi, Demokrat Parti Meclis Grubunun resen ele alıp neticeye vardığı bir teşebbüs ve bir mesele olarak doğrudan doğruya ve vicdan huzuru ile halkın huzuruna çıkmanın çok haklı ve doğru olduğunu görüyorum.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) – Sayın Başbakanı dinledik. Yalnız bendeniz usul hakkında bir şeye işaret edeceğim. Grup şimdi sayın Başbakanın teklif ettiği gibi kanun müzakerelerini madde madde müzakere esası hakkında da iki üç sözüm var, müsaade buyurdukları zaman arzedeceğim. Biz grupta sayın Başbakanın teklif ettiği gibi, kanunu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

madde madde müzakere edersek, zannediyorum ki şimdiye kadar takibedilen yolun tam aksine hareket etmiş oluruz. Aleyhimizedir. Çünkü Grup doğrudan doğruya prensipleri halleder. Kanun vaz'ı hususundaki sarahat Anayasamızda ve ona bağlı bulunan İctüzüktedir. Bu itibarla bu yolu şahsen doğru bulmuyorum. Prensipler üzerinde esasen anlaşmışızdır. Daha iktidara gelmeden evvel bu noktada bütün milletvekilleri ittifak etmişizdir. Bu itibarla aleyhimize bir şey olmaz. Olsa olsa aleyhimize tevcih edilecek vaziyeti önlemek için heyeti umumiyesi hakkında burada söz söylemek icabeder.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) – Efendim, bu tasarı ve bu hazırlıklar hiç şüphesiz ki Meclis namınadır. Ona takaddümen maddeleri kabul etmiş etmişiz şeklinde bir karar verirsek bundan sonra bunun üzerinde çalışacak komisyonların hakkını selbetmiş oluruz. Hatırlarsınız bilmem hangi kanunda Halk Partisi daha evvel yüzlerce imza toplamak suretiyle verdiği bir kararla, Meclis ekseriyetini daha evvel temin etmiştir diye itiraz edenlerin başında biz bulunuyorduk. Binaenaleyh burada prensipler müdafaa edilmeli ve diğer hususat komisyonca tespit edilmelidir.

Biz muhtelif müesseseler tarafından verilmiş paralara dayanılarak meydana getirilmiş olan gayrimenkulleri alıyoruz. Sonra kendi paralarıyla, başkalarından muvazaa suretiyle aldıkları arsalar üzerine, yaptıkları binaları da şuyulandırıyoruz. Bütün bunlar bu kanunda yer aldığına göre üç ay mı olmalıdır, beş ay mı olmalıdır gibi şeyler tatbikata taalluk eden şeyler encümenlerde görüşülmelidir. Tensip ederseniz bir şey daha arz edeyim, bundan evvel arkadaşlarımız yapılan teklifler Anayasa Komisyonuna niçin havale edildi, ben anıyamadım. Halkevlerinin alınmasına dair bir teklifte bulunmuş bir arkadaşımız, bu da Anayasa Komisyonuna havale edildi. Biliyorsunuz ki her komisyon kendisine gelen tasarıyı herşeyden evvel Anayasaya uygun mudur, değil midir diye tetkik etmeğe mecburdur. Binaenaleyh bir teklifin Anayasaya uygunluğu veya uygun olmayışı hakkında takdir hakkı Anayasa Komisyonunun inhisarına verilmiş değildir. Bütün komisyonlar bu vazife ile mükelleftirler. Anayasa Komisyonu kanun yapmaz. Anayasaya taalluk eden kanunlarla meşgul olur. Anayasayı tefsir ile meşgul olur, tüzükle tüzüğün tefsiriyle, milletvekillerinin masuniyetine ait meselelerle meşgul olur. Binaenaleyh Halkevlerinin alınmasına dair olan mesele, doğrudan doğruya İçişleri, Maliye ve Bütçe Komisyonlarının meşgul olacağı mevzulardır. Her komisyon bir meseleyi müzakere ederken herşeyden evvel bu teklif Anayasaya muhayir mi, değil mi diye karar aldıktan sonra teferruatına geçer. Tensip buyurursanız bendenizce arkadaşlar tekliflerini Anayasa Komisyonundan geri alsınlar bu tasarıyı bu prensipler dahilinde 3-5 arkadaş kendisine

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

malederek hemen Meclis Başkanlığına verirler. Alakadar komisyona havale edilir. Anayasa Komisyonuna gitmesine lüzum yoktur. Bu taktirde maddeleri yegan yegan okumak suretiyle kabulden doğacak ve binnetice Meclise takaddüm etmiş bir karara itaat gibi bir vaziyet vermek manzarasından kendimizi kurtarmış oluruz.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Esasen Muammer Alakant arkadaşımızın beyanatı üzerine kendisinin haklı olduğunu kabul etmiştim. Şimdi yine Refik İnce arkadaşımın da sözlerinde mühim nispette hakikat payı olduğunu kabul ve itiraf ederek sözüme başlıyorum.

Şimdi ana prensip; Tabir caiz ise, ikinci derecede tali prensipler de mevcuttur. Bu tali prensipler, maddelerde zikredilmiş bulunuyor, arz edeyim.

Ana prensip, halkevleri namı ile kullanılmakta olan binalar, devlete intikal edecektir. Bunun yine eşyası mütemmim cüzü addedilecek ve yine bunun yanında mülga muallimler birliğinden veyahut mülga Türk ocaklarından intikal etmiş olan, daha doğrusu Halk Partisine geçmiş olan binalar, gayrimenkullerin de tescili hazine namına yapılacaktır. Ondan sonra bu gayrimenkullerden satılanlar olursa bedelleri hakkında şu muamele yapılacaktır, atıye muzaf kira mukaveleleri varsa, falan tarihten itibaren bu kira mukavelelerinin tazammun ettiği bedel hazineye kayıt olunacaktır.

İşte bu gibi bir takım tali prensipler de mevcuttur. Bu tali prensiplerin bazıları şu şekilde veya bu şekilde olduğu takdirde esas prensibin kuvvetini mühim derecede azaltacak mahiyette kendisini gösterebilir. Ve arkadaşlar arasında bir takım müzakere ve münakaşalara yol açabilir. Ben, aynile, harfi harfine metnin kabulünü, eğer ifade etmişsem hata ettiğimi kabul edeyim. Benim asıl maksadım burada bir defa madde madde okunsun ve her maddenin ihtiva ettiği prensip, prensip olarak reye konsun, tam komisyonlara gidildiği takdirde veya mesele heyeti umumiye gelindiği takdirde aramızda anlaşmazlık mevcuttur gibi bir manzara hasıl olmasın. Arzım budur.

Bir şey daha var. Eyi çıkarılması bakımından muhakkak ki bu yol daha salimdir. Şimdi diğer taraf, bu metnin, bu kanun teklifinin metni olarak kabul edilmiş olması B.M.M. nin kanun yapmak hakkını takyid eder. Arkadaşlar prensip kabul edildiği takdirde B.M.M. nin kanun yapmak hakkı takyid edilmiş olmaz mı? Bir kanunun lübbünü, cevherini, hulâsasını onun prensibi teşkil eder. O prensiple önceden bağlandıktan sonra B.M.M. bağlanmış olmuyor mu? Bu da oldukça nazari bir izah teşkil eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kaldı ki buna bir mani hüküm bulmak imkânı da mevcut değildir. Bunu kendi aramızda aşağı yukarı konuştuk. Bunların levhi mahfuzda yazılı birer hakikat olduğuna kendimiz de inanmış bulunuyoruz. *(Alkışlar, bravo sesleri)*

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Arkadaşlar, ben evvelce tasarı vermiş ve Anayasa Komisyonunda tasarısı bulunan bir arkadaşınız sıfatıyla bir hakikatı anlatacağım. Biz Anayasa Komisyonunda dört teklifi müzakere etmiş, tekliflerin Anayasaya muhalif olup olmadığı hususunda müzakere ve münakaşa açmış ve bir karara bağlamış bulunuyoruz. Şimdi eğer bunu bu dört tasarının memzuç bir hülasası diye ortaya atarsak muvaffak olamayız. Çünkü oradaki prensiplerle buradaki prensiplerin essasında bazı mübayenetler vardır. En doğrusu biz bu tasarıları geri alalım. *(Bravo sesleri)* Tabii, Geri alalım. Şu tasarı doğrudan doğruya Adalet Komisyonuna verilsin, tatilden evvel yetişsin. *(Alkışlar)* Yoksa öteki tasarılar tatilden evvel çıkacak vaziyette değildir.

BAŞKAN – Arkadaşlar, müteaddit kifayeti müzakere takrirleri vardır. Aynı zamanda bazı teklifler de vardır.

NECİP BİLGE (Niğde) – Usul bakımından arzedeceğim. Sayın Başbakanın kanunun muhtelif prensiplerine taalluk eden hususlarının burada karara bağlanması hususundaki teklifini bendeniz içtüzük hükümlerine uygun bulmuyorum. Gerçi burada içtüzük hükümleri aynen tatbik edilmez denebilir, fakat bir çok meselelerde tereddüt edildiği zaman Meclisin içtüzüğünü tatbik ediyoruz. Bu itibarla Halkevleri Kanununun madde madde müzakere edilebilmesi için hiç olmaza kanun metninin gözümünün önünde bulunması lazımdır. Sadece kulaktan kalma hükümler üzerine ittifak temin edecek olursak herhalde iyi bir hareket olmaz, kanaatindeyim. Çünkü gözden kaçmış bazı hükümler bulunabilir. Binaenaleyh tetkik edebilmek ve icabında kabul edebilmek için metnin gözümünün önünde bulunması lazımdır. Bunu burada bir karara bağlamak Meclis Komisyonlarının çalışmalarını sektedar eder kanaattemyim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Efendim, bazı arkadaşlar kendi zaviyelerinden haklı olarak metnin karara bağlanması hakkında endişeleri var. Endişelerine hürmet ederim fakat bu kadar kalabalık bir heyette bunu halletmek güç. Endişe izhar edenleri saydım, on kişiyi geçmedi, bu arkadaşlar bir de heyeti teşkil eden bizler, ki sekiz kişiyiz, bir araya gelerek en çok 25-30 kişi arasında, bu gayet kolay halledilebilir. Aksi takdirde burada müzakere açmak işi uzatır ve teşrii bakımdan bazı mahzurları da ihtiva eder. Dediğim gibi Muammer Alakant, Necip Bilge ve sair arkadaş-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

larımızın iştirakiyle bir toplantı yapar, 2-3 saat içinde bir neticeye varır. Heyeti Umumiyyeye sunabiliriz. Bendeniz de Refik Şevket beyefendinin noktai nazarına katılarak arz ediyorum ki başlık prensibi göstermektedir. Tali prensipler üzerinde de umumî bir temayül belirmiştir. Eğer bu tali prensipler üzerinde de burada bir mütabakata varalım diyecek olursak rey zamanında bizim aleyhimize istismar olunabilir. Vaktiyle burada Toprak Kanunu müzakere edilirken bir ittifak temin edildi, Alaeddin Tiritoglu burada rey topladı ve bütün gazeteler, demokrasi bu mudur, parlamento müzakeresi bu mudur diye yazdı, çizdi. Tehlikeli bir yoldur. Nihayet endişeli olan arkadaşların iştirakile, serbest münakaşalarla, ittifa-ka varacak şekilde kanuniyet kazanabilir. İşin prensibine vicdanen, ruhan ve bütün imanımıyla şahsen inanmış vaziyetteyim. Bütün arkadaşlar da böyle olduğuna göre, mesele yoktur. Diğer şeyler ufak tefek teferruat-tır. Bendenizin maruzatım budur. Arkadaşlar iltihak etsinler, onların endişelerini izale edecek bir şekil verilebilir.

BAŞKAN – Efendim, kifayeti müzakere takrirleri var; okutuyorum.

(Celal Yardımcı (Ağrı), Bahadır Dülger (Erzurum)un
kifayeti müzakere hakkındaki takrirleri okundu)

BAŞKAN – Her iki takrir de aynı mahiyettedir. Evvela bu kifayeti müzakere takririni reynize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi diğer takrirler var, okutuyorum.

(Mehmet Özbey (Burdur)un tahliye için konan
müddetin indirilmesi hakkındaki takriri okundu)

BAŞKAN – Maddelere aittir. (Komisyona sesleri)

(Aydın Milletvekili Namık Gedik ve arkadaşlarının Grup Umumî Heyetinin tasvibinden sonra bu kanun tasarısının Meclis Başkanlığına verilmesi için komisyon teklifi önergesi okundu)

MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Bu Celal Yardımcının teklifi ile taarruz teşkil eder.

(İstanbul Milletvekili Sani Yaver'in: Halen Halk Partisi elinde bulunan gayrimenkullerin muhtevasının her ne suretle olursa olsun ziyaa uğramaması için icab eden tedbirler alınması hakkındaki takriri okundu)

(İhtiyatı haciz sesleri)

BAŞKAN – Müsaade ederseniz şöylece hülasa edeyim: Bir çok teklifler var.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Müsaade ederseniz bunları hülasa edeyim. Bir çok teklifler vardır. Kanun tasarısı veya teklifinin prensibi üzerinde bir defa heyeti umumiyenin zahir olmuş bir temayülü vardır. Bunu ayrıca reyî alinize arzedeceğim. Bundan başka maddeler hakkında, maddelerin burada birer birer okunarak kabul edilmesi teklifi; veyahut bu maddeler hiç görüşülmeden prensibi kabul edildikten sonra doğrudan doğruya bir teklif halinde resmî komisyonlara verilmesi orada müzakere edilmesi üçüncü bir teklif de Grupça bir komisyon seçilip işin oraya havale edilmesi yolundadır, ki Çelikbaş arkadaşımızın teklifi bu sonuncusudur.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) – Burada bazı tadil teklifleri vardır. Eğer ana prensipler üzerinde bir karara varılırsa bu tadil teklifleri Komisyonumuza verilecek ve esaslı olarak bir kanun teklifi hazırlayacağız, o kanun teklifini komisyona vereceğiz, B. M. Meclisi Başkanlığına vereceğiz. Kanun tasarısını arkadaşlarımızla müştereken hazırlayacağız ve bu tadil tekliflerini de göz önünde tutarak tadil edeceğiz. Teklifimiz bu mahiyettedir.

NAMIK GEDİK (Aydın) – Özür dilerim. Hekim yazısı biraz güç okunur. Maruzatım şudur: Halkevleri hakkında grup ihtisas komisyonunun hazırlamış olduğu bu kanun teklifi yüksek heyetinize sunulmuş ve hakikaten büyük bir ittifakla tasvibe mazhar olmuştur. Bu meseleyi kısa yoldan halledebilmek için grup ihtisas komisyonu tarafından hazırlanmış olan kanunun tekrar burada heyeti umumiyenin tasvibine arzedilip kabul edildikten sonra Başkanlığa bir kanun tasarısı halinde sunulması ve bunun karma bir komisyonda tetkik edilmesi lazımdır. Yüksek Meclis teklifimizi kabul ederse bu işi daha kısa yoldan halletmiş oluruz.

BAŞKAN – Evvela müsaade ederseniz Fethî Çelikbaş arkadaşımızın tasarının ana hatları üzerinde verdiği izahat mucibince bu husustaki umumî prensip kararını reyinize arzedeceğim. Evvela bu hususta prensip kararını kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir. (*Şiddetli alkışlar*)

Şimdi, maddelere geçiyoruz. Bunlar hakkında muhtelif teklifler vardır. 1. Metin ve maddeler burada okunarak bir esasa bağlandıktan sonra teklif veya tasarı olarak Meclis Başkanlığına verilmesi. 2. Metin ve tasarıyı burada görüşülmeden olduğu gibi Meclis Başkanlığına vermek ve bilahara komisyonlarda görüşmek.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, şu noktayı bütün arkadaşların nazarı itibara alması lazımdır. Yani sade-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

ce başlıkta ifade edilmiş olan prensip kabul ve onun altında tali prensipler diyebileceğimiz hususların hiç birisi makbul değildir gibi, bir mebdeden hareket etmek bugün tecelli etmiş olan yüksek iradenizle bir mutabakat teşkil etmez. Bu hususu arkadaşların nazarı dikkatlerine arz etmeyi faydalı bulurum.

Hakikaten metin olarak bir teklifi kanuniyi kabul etmemekle beraber sarahaten ve tekiden arz ederim ki, bu, metin olarak tali prensiplerle beraber yüksek tasvibinize mazhar olmuş bir vesika haysiyetini haiz bulunmaktadır. Buna Demokrat Parti milletvekillerinin, Meclis Grubu muhterem azalarının dikkatle ve hürmetle riayet etmek mecburiyetinde olsa gerektir. *(Reye reye sesleri)*

EMİN KALAFAT (Çanakkale) – Muhterem arkadaşlar, mevzuu böyle geniş, bir şekilde salahiyetim dahilinde olmamakla beraber buradaki konuşmalardan mülhem bendeniz de bir kaç söyleyeceğim.

Çalışmağa başladığımız 22 Mayıs'tan bugüne kadar yaptığımız muhtelif grup toplantılarında nevama bir aile topluluğu olduğunu muhtelif vesilelerle daima tekrar eylemiş bulunuyoruz. Bu itibarla önümüzde bulunan mevzua taalluk eden metin ve sukomisyon tarafından ihzar edilmiş olan metin nevama bir avanproje, bir müsvedde mahiyetini taşıyan bir taslaktır. Bu taslak komisyonlara intikalından evvel hepimizin üzerinde ittifak edeceğimiz bir şekilde olmasını istihdaf eden sayın Menderes'in işaret etmiş olduğu lüzuma ittiba ederek mahdud arkadaşlarımız tarafından işaret edilen noksanlar veya tadillerin tamamlanmasını tazammün eden bir munzam çalışmayı ihtiyar etmek sayın Şevket İnce tarafından öne sürülen mahzuru tevliid etmez. Burada yine bu yapacağımız tadil ve tashihlerle komisyona intikal edecek olan metin üzerinde de her kanunun Meclise sevkinden evvel takib edilmesi lazım gelen usuller takibedilecektir. Yalnız bir taslak diye ifade etmiş olduğum metnin tamamının üzerinde ittifak edeceğimiz şekilde oraya intikal etmesi hem komisyonun mesaisini hem de komisyondan sonra Meclise intikal ettikten sonra Meclis mesaisini azami şekilde tenkise hizmet edecektir. Bu itibarla zaten beş on maddeden ibaret olan bu hazırlığın birer birer okunarak arkadaşar tarafından ileriye sürülen itiraz ve tashihlerin nazarı itibara alınması büyük bir zaman ziyayını icabettirmeyeceği gibi asıl maksadın tahakkukuna da mani olmaz. Nitekim normal şekilde gelen ve komisyondan normal şekilde geçen bir çok kanun teklifleri yüksek huzurunuzda münferit ikaz ve itirazlarla matlup şeklini almaktadır. Bunun için

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

vaktin ziyanına meydan vermeyerek tasarının birinci maddeden itibaren okunarak arkadaşlar tarafından serdedilen tashihlerin yapılmasına ve bu şekli ile komisyona Meclis Başkanlığı tarafından tevdiinde bendeniz fayda görüyorum. Bunu teklif ediyorum.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) – Arkadaşlar, biraz evvelki Fethi Çelikbaş'ın konuşması ve benim okumamın anlaşılmadığını gördüğümüz için bunu izah etmek mecburiyetini duyduk. Biz on kişilik bir komisyon halinde bir az sonra göstereceğimiz herhangi bir komisyon odasında, isteyen arkadaşların da iştiraki ile, madde madde bu teklifleri konuşuruz. Bir kaç saatlik konuşma neticesinde, öyle tahmin ediyorum ki, müşterek bir metin elde edebiliriz. Ondan sonra huzurunuzda getiririz, anlaşmamızı takiben Başkanlığa bir metin halinde sunmak ve umumî heyetten de böyle bir ittifak havası içinde çıkarmak imkânını buluruz. Gerek metnin başlığı ve gerekse metnin diğer maddelerinde sarıh olarak görüldüğü üzere hakikaten bir kanunla bir inkılap prensibini ortaya koymuş bulunmaktayız. Bu inkılap prensibinin yalnız bugün için değil, istikbale tesiri olacak böyle bir kanunun umumî heyette hatta maddeleri üzerinde hatta kelimeleri üzerinde Demokrat Parti milletvekillerince yeni bir tartışma mevzuu olmaması ve onun bir nevi deklarasyon mahiyetinde çıkması partimiz bakımından büyük ehemmiyeti haizdir. Bu bakımdan bu şekildeki usul yüksek heyetinizin tasvibine iktiran ederse bu yolu takip etmiş oluruz.

EMİN KALAFAT (Çanakkale) – İşaret etmiş olduğunuz mühim netice karşısında sizin hususi bir odada toplanmak suretiyle bu metnin üzerinde çalışılmasıyla burada bütün arkadaşlarımızın heyeti umumiyesi huzurunda bunu müzakere edip çıkması arasındaki fark nedir?

SITKI YIRCALI (Devamla) – Komisyon adına itiraz etmiyorum. Daha normal çıkması bakımından teklif ediyorum.

EMİN KALAFAT (Çanakkale) – Bendenizin teklifim daha pratiktir. 15-20 arkadaşın iştirakiyle yapılacak şey burada da pekâlâ yapılabilir.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) – Şimdi burada verilecek takrirler üzerine nazarı dikkate alınacak hususlar şeklin tedvini, metnin düzeltilmesi için komisyona havale edilecek. Orada zaten itiraz edilen noktalar gözönüne alınarak daha iyi bir hale getirilecek ve yine burada müzakere edilecek. Tekrar burada müzakere edilirken arkadaşların başkaca mütalaaları varsa onları da nazarı dikkate almak mümkündür.

M. DAİM SUALP (Siirt) – Muhterem arkadaşlar, biz bunun müzakeresini burada yapacak olursak maddeleri karara bağlayabiliriz. Fakat itiraf

CHP MALLARININ TAŞFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

edelim ki bir defa okunan ve elimizde sureti bulunamayan metni bir çoklarımız hislerimizle dinledik, lazım gelen dikkatle dinliemedik. Eğer bir defa daha okunacak olursa her arkadaş boş gördüğü noktaları tespit edecek hiç olmazsa bunu müzakere edecek komisyonlar için bu bir rehber olacaktır. Bu itibarla hususî bir odada mahsur bir kaç arkadaşın bunu tekrar gözden geçirmesiyle burada herkesin ıttılay önünde tekrar gözden geçirmesi arasında fark vardır. Maddeler karara bağlanmamalıdır, çünkü karara bağladığımız takdirde Meclis çalışmalarını tahdit etmiş oluruz. Binaenaleyh sırf boşlukları doldurmak ve mümkün olduğu kadar kusursuz bir metin hazırlamak maksadile burada görüşme yapılması ve müzakere açılması muvafık olur kanaatindeyim. Binaenaleyh, Emin Kalafat arkadaşımızın teklifi doğrudur. Burada görüşmeler yapalım; güzel bir metin hazırlayalım, fakat karara bağlamayalım. *(Reye reye sesleri)*

ABDURRAHMAN BOYACIGİLLER – Arkadaşlar, bu mevzuun zamana ihtiyacı yoktur. Bir senedenberi millet bu kararı bekliyor. Çok rica ederim, metin güzeldir, prensipler güzeldir, zaman geçirmiyelim, derhal Meclis Başkanlığına verelim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Arkadaşlar, üç teklif var; birisi, hiç müzakere yapılmadan metni komisyona vermek, ikincisi, bu metin üzerinde burada Grupça teşkil edilecek bir komisyon marifetile tetkik edilerek bir iki saat sonra gruba arzetmek, son teklif de, bunların hiç birisi yapılmadan, şimdi maddeleri burada okuyup kabul etmek..

Şimdi her üç teklifi ayrı ayrı reynize arzedeceğim. En aykırı teklif...

MÜKERREM SAROL (İstanbul) – Arkadaşlar, karar alırken sarahaten ifade etmek lâzım, 11. maddenin prensibi hakkında bir fedakârlık yapmamak, ruhunda bir tadilat yapmamak suretiyle bunu Başkanlığa yollayalım. Grupta ittihaz edilen karar orada bir madde tadili ile veya prensibin tadili ile tamamen çıkmaza girer. Onun için okunan kanunun 11. maddesindeki prensipten fedakârlık olmamasının karar altına alınmasını teklif ediyorum.

CELAL YARDIMCI (Ağrı) – Takririmde arzettim. Bir kanun olarak görüşmüyoruz, bir kanunun tümü olarak bunu mütalaa etmiyoruz. Bu şekilde bu kanunun Meclis heyeti umumiyesine teklifi düşünülmektedir. Bunu tasvip ediyor musunuz, etmiyor musunuz denildi. Tasvip buyurdunuz. Şimdi yapılacak iş mevcut hali ile imzalanıp Meclis Başkanlığına arzedilmesidir.

Bu teklifin reye konmasını rica ediyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Komisyon namına konuşacak? *(Yok sesleri)*

Teklifleri reye arzedeceğim.

Demin arzettiğim gibi üç şekil vardır.

Birisi maddeleri müzakere etmeden teklif halinde Meclise vermek;

İkincisi, burada bir komisyon teşkil ederek bu komisyonda *(gürültüler)* müsaade ederseniz, bazı arkadaşlar işlerine gelmiyen teklifler okunurken gürültü ediyorlar. O vakit biz de müşkül vaziyette kalıyoruz. Lütfen sonuna kadar dinleyiniz. Tabii rey yüksek heyetinizindir.

Şimdi, 1. Bu yapılan tasarıyı hiç burada müzakere etmeden bir karara bağlamak ve Meclise vermek. 2. Bir komisyon teşkil edilerek o komisyonun bu metinleri bir defa gözden geçirmesinden sonra heyeti umumiye arz etmek ve heyeti umumiyenin tasvibini aldıktan sonra Meclise vermek. 3. Bu metinleri burada madde halinde birer birer okuyarak ve arkadaşların mütalaasını alarak kabul ettikten sonra olmuş bir şekilde Meclise vermek.

Şimdi birinci teklifi reynize arz ediyorum:

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) – Üçüncü teklifi birinci olarak reye koymanızı istiyorum.

BAŞKAN – Grupta madde madde görüşülerek Meclise verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyon teklifini reynize arz ediyorum. Komisyon teklifi şudur: Grupça seçilecek *(zaten seçildi sesleri)* seçilmiş arkadaşlar tarafından tekrar tetkik edilerek 1-2 saat sonra gruba arzedilmek üzere Grup Komisyonuna havalesini kabul edenler.. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi teklifi Grup Komisyonuna veriyoruz biz müzakeremize devam ederken komisyon hazırlayıp getirecek.

Şimdi oturuma 15 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.30

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

BAŞKAN – Çoğunluk var celseyi açıyorum.

Efendim, komisyon namına izahat verecekler.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Saygı değer arkadaşlarım, bu metni hazırlayan heyet, Grupdan iştirak eden diğer arkadaşlarla birlikte Bütçe Komisyonu odasında toplandı, maddeleri bir bir gözden geçirdi. Ufak tefek bazı değişikliklerle bu metni aynen kabul etmiş bulunuyor. *(Alkışlar)* Prensiplerde değişiklik olmamıştır. Bendeniz şimdi maddeleri okuyacağım. Teklifin madde madde müzakereye konulması icabetmektedir, her maddenin prensipleri burada halledilecektir. Yalnız ifade ve redaksiyonları Meclis komisyonlarına bırakmak icabediyor. Sizler de takdir edersiniz ki bunu da burada halledecek olursak belki prensibi ilgilendirmeyen hatalar işlemiş olabiliriz.

Ben şimdi maddeleri okuyacağım ve her madde sonunda da arkadaşlarımızın diliyeceği gerekli izahatı komisyon adına sizleri tenvir maksadıyla ifade etmiş olacağız. Maddeleri biraz ağır okuyayım, arkadaşlar not etmek isterlerse not alabilsinler. Şimdi başlığı okuyorum, sırası ile maddeleri de okuyacağım.

(Yeni şekil okundu)

Madde bundan ibarettir arkadaşlar.

HÜSNÜ AKŞİT (Denizli) – Arkadaşlar, Kanun tasarısının Heyet tarafından müzakeresi sırasında Grupça karar verilmesi üzerine arkadaşlarla beraber gidip bazı fikirler ortaya atmak hususunda heyet arkadaşlarımız arasında bazı ihtilaflar olduğu için, bunu takrirle beraber huzurunuzda getirirken huzurunuzda izah etmek lüzumunu duymuş, bulunuyorum. Hadise şudur: Halkevleri dışında halkın teberruu ile yapılmış olan yurt binalarına, dispanser binalarına sonradan Halk Partisi vaz'iyet etmiş ve kendi üzerine tescil ettirmiştir. Bu binaların yurt veya dispanser olarak yapıldığı ve halktan para toplandığı bir hakikat olduğuna göre bu gibi binaların da Halk Partisinden alınmasını hazine veyahut da gayesine tahsis edilmesini komisyonda ısrarla talep ettik, fakat komisyon bu teklifimizi kabul etmedi. *(Üçüncü maddede gelecek sesleri)* Üçüncü maddede yok dediler. Binaenaleyh heyeti umumiyenize bu durumu arz ediyoruz. Bir de takrir verdik, takririmizin nazarı dikkate alınmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN – Birinci madde hakkında başka söz isteyen var mı?

SAFFET GÜROL (Konya) – Efendim, birinci madde tamamen bizim düşüncemizi istihsal etmiyor. Şu noktadan, eğer metin okunursa sonu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

na doğru; hiç bir suretle siyasi partilere bedelsiz menkul veya gayrimenkul mal terk ve teberru edilemez, deniliyor. Biz çok iyi biliriz ki geçmiş iktidar zamanında birçok mallar bedelsiz değil, fakat değer bedeli tayin edilmeden (*oda var sesleri*) muvazaa yapmak suretiyle kıymetinden çok aşağı aldığını pekâlâ biliriz. (O var sesleri) Efendim biliyoruz ki hususî komisyon her şeyi etraflıca düşünerek teklifi huzuru alinize getirmiştir. Ben aşağıda olduğunu biliyorum, fakat birinci madde bundan evvel yapılan seyyiata ait değil. Bu itibarla bundan sonra hiç bir siyasî partinin böyle bir harekette bulunmaması için bizim partimizi yükseltici bir prensip vazeden parti sıfatıyla tarihe malolacak bir hükümdür. Bedelsiz menkul ve gayrimenkul terkedemez derken ufak bir kelime ilavesiyle buna bir vuzuh vermek lâzımdır. Bu ciheti ifade ediyorum. Aşağıdaki hükümler, bu maddede istikbale muzaf olan hükmü kanaatındayım, aksini söylerse, müşavere heyeti olan huzuru alinizde ben de sözlerimi geri alırım.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Sayın arkadaşlarım, Hüsnü Akşit arkadaşımızın ileri sürdüğü mesele, ilgili maddesinde uzun uzun münakaşa mevzuu olacağını sanıyorum. Arkadaşımın ifade ettiği gibi Komisyonda hemen hemen büyük bir münakaşaya sebebiyet vermiş ve fakat yüksek Grubunuzdaki mesailerin neticesine bırakılmış bulunmaktadır. Onun için üçüncü maddede bu münakaşa esasen açılacak ve orada fikrimizi ifade edeceğiz.

Saffet Gürol arkadaşımızın mütalaasına gelince; ki, bu teberru ve terklere aittir. Eğer bir bedel olursa satış olur. Satış da bu maddede şu şekilde ifade ediyoruz; umumi hükümler dışında partilere satışta bulunulamaz. Bir lira dahi bir kıymet olursa tabii satış olur, terk ve teberru olmaz. Eğer satış da umumi hükümler dışında olursa, bu da hükümsüzdür. Bu vaziyette Saffet Gürol arkadaşımızın ileri sürdüğü sebep yerinde değildir.

BAŞKAN – Başka söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... İttifakla kabul edilmiştir. (*Alkışlar*)

İkinci maddeyi okuyoruz.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Efendim, 2. maddeyi okuyorum.

"Madde 2. – Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle..."

Burada şunu ifade edeyim ki, yukarıdaki maddede şöyle bir kayıt vardır. "Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle..." deyince "özel bütçeli" kelimesine "belediye"nin girip girmediği mucibi münakaşa olur diye komis-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

yonda bazı fikirler arkadaşlar tarafından ileri sürülmüştür. Salahiyetli arkadaşlar girer dediler. Yalnız bir arkadaşımız, bu madde okunduğu zaman, bu madde metnine belediyeyi de ilave edersek sarahat olur, vuzuh olur, daha iyi olur dediler, onun için yukarıki maddeye o "belediyeler" kelimesi konmuştur. Burada da özel bütçelerden sonra belediyeler tabiri konacaktır. Onu arzedeğim. *(Koy sesleri)*

Okuyorum.

(Madde 2 okundu)

KAMİL GÜNDEŞ (Devamla) – Bazı arkadaşlar iktisadî devlet teşekküllerinin ve diğer müesseselerin girmesini istiyorlar. Biz bu maddeyi kaleme alırken yalnız genel, katma ve özel bütçeli daire ve belediye ve köyleri aldık. Bunların dışında kalanların kanunu mahsuslarına göre mal terkedemeyeceklerine dair bir hüküm olmadığı için bunu ele alan arkadaşlar her kelimenin bir hukukî mesnede bağlanması için onları ithal etmişlerdir. Eğer dediğiniz şekilde onu da buraya ithal edecek olursak, hukukî mesnedini bulmak ve müdafaa etmek zordur. Bunun için alınmadı. Eğer bu maddede konuşacak arkadaşlar varsa söylesinler. Bu maddeyi bir defa daha okuyorum.

(İkinci madde tekrar okundu.)

FAHRİ KÖŞKEROĞLU (Niğde) – Belediyesi olmayan nahiyeler hakkında bir kayıt yoktur. *(O köydür sesleri)*

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Efendim, idarî taksimat, ya köy kanunu şümulüne girer veya belediyeler tarafından idare edilir. Binaenaleyh, Köy Kanunu veyahut belediye mevzuatına tabidir. *(Reye reye sesleri)*

BAŞKAN – İkinci madde hakkında başka söz isteyen olmadığına göre reye arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Madde 3 okundu)

Bunlar komisyonda konuşuldu. Arkadaşların mütalaaları varsa kürsüden ifade etsinler. Komisyon adına bunları tespit edelim birer birer cevap verelim. Çünkü buyurduğunuz şeyler Komisyonda enine boyuna müzakere edildi. Yani bir tek kelime ile bunun şümulü dışındadır.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) – Muhterem arkadaşlar, 3. maddenin 2. fıkrasına dikkat buyurursanız "Halkodası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

gayrimenkuller köylerin tüzelkişilikleri adına resen tescil edilirler. Halbuki 1932'den sonra köy ve bucak merkezi olduğu halde İlçe merkezi olan yerler çoktur. Bu itibarla bu gibi yerlerde inşa edilen binalar bu hükmün dışındadır. Bendeniz bunu da içine alacak şekilde bir teklifte bulunuyorum. Kabulünü rica ederim. Müsaadenizle teklifimi okuyayım:

"Halk odası olarak inşa edilmiş veya edilmekte olan veya kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulundukları köylerin... (yerler sesleri) o halde "yerler" şeklinde düzeltiyorum.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar, daha başta Hüsnü Akşit arkadaşımın temas etmek istediği noktaya ben de temas etmek mecburiyetiyle huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

Bir vazife ile mükellef kılınmış olan heyeti teşkil eden arkadaşlar şüphesiz ki umumî bir malumata dayanmak suretiyle karşımıza böyle bir tasarı ile çıkmış bulunuyorlar. Fakat takdir etmek mecburiyetindeyiz ki herbirimiz Anadolu'nun her bir köşesinden buraya gelirken mahallî olarak ancak bizim görebileceğimiz bir takım dertlerin mevcudiyetini itiraf etmek mecburiyetindeyiz.

Arkadaşlarım, Halk Partisinin gasbettiği malları bu suretle çetin çekişmeden sonra tekrar aziz milletimize iadesi hususunda ya hep ya hiç prensibini tatbik etmek mecburiyetindeyiz. Arkadaşlarım, bendeniz Balıkesir vilayetine bağlı bulunan Edremit'te cereyan etmiş bir kaç hadiseden bahsedecek olursam hangi maksatla huzurunuzda çıkmış olduğum anlaşılır. Bir kaç misal vermek suretiyle bunu ifadeye çalışacağım.

Malumunuz olduğu üzere Halk Partisi bizce malum olan hareketleriyle bukalemun şekline girmek suretiyle Edremit'te de böyle bir takım binalara malik olmak istemiştir.

Arkadaşlar, Edremit'te 11 tane mahalle var. Bu 11 mahallenin sekizinde vatandaşlar şu şekilde aldatılmak suretile binalara malik olmuşlardır; oradaki vatandaşlara şu şekilde hitap etmişlerdir; biz burada, mahallenizde, mahalle ihtiyar heyetinin oturacağı bina yapacağız, demişlerdir. Tabii bu vaziyette vatandaş, mahalleyi temsil eden ihtiyar heyetinin oturacağı bina yapılıyor diye komşular, arabasile, kumunu, taşını çekmek suretile, bedeni faaliyetile, nakti yardımı ile binalar yükselmiştir. Fakat arkasından Halk Partisi eski iktidarın kuvvetine dayanarak bu binaları kendi namına tescil ettirmişlerdir.

Arkadaşlar, dikkat buyuracak olursanız, bu şekillerde Halk Partisine intikal etmiş olan 1500 kadar bina ile karşılaşacaksınız. Tasarıyı hazırlayanlar bu mühim noktayı unutmuşlardır. Biz bu ızdırabı görmüş, için-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

de yaşamış olan insanlar sıfatı ile sadece bunu hatırlatmak istedik. Hukuk fakültesinin sınıflarında bulunuyorlarmış gibi biz çarıklılara mütemadiyen hukuktan bahsediyorlar. Köylü vatandaş, bu ızdırabı çeken vatandaş, dayak yemek pahasına 14 Mayıs'ta inkılabı başaran ve bizi buraya gönderen insanlar; kanunları düzeltmek suretiyle inkılabınızı tamamlayın dediler. Onun için biz bu hadiseleri halletmek mecburiyetindeyiz. Bu görüş içinde biz bu maddenin muhteviyatını bu ızdırabı unutmadan şu şekle ifrağa çalıştık. Kabul etmek etmemek yüksek heyetinize aittir. Müsaadenizle okuyorum.

"İkinci maddenin dışında kalıp da... tescil edilmiş bulunduğu..."

Biz bunu koyduğumuz zaman işte benim burada bahsettiğim ızdıraplar bunun içine girdiği gibi biraz evvel yukarıda konuşan bir arkadaşım dedi ki, Halkı şu şekilde aldatmışlar burada bir dispenserya yapacağız demişler, halk haklı olarak memleketin sıhhatine taalluk eden bu mesele hakkında büyük bir hassasiyet göstererek ve parasını vererek yardım etmiştir. Fakat binalar yükseldikten sonra Halk Partisi şef sistemine dayanarak bunları kendine malediyor. İşte biz bu kanunun bir maddesine bunları koymak istiyoruz. Kabul etmek yüksek heyetinize aittir. (Alkışlar)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar, Sayın Muharrem Tuncay arkadaşımızın heyecanlı ifadelerine hürmet ederim. Fakat kendi ifade etmiş oldukları yoldan yürümek lâzımgelirse bu 14 maddelik metne ihtiyaç yoktur. İki madde ile halledilebilir. Deminki konuşmamda arzetmiş olduğum veçhile biz burada sadece kendi parti mensuplarının arzularını yerine getirmek durumunda değiliz. Biz, bitaraf geçinen vatandaş kitlelerini de düşünmek mecburiyetindeyiz. Bu durumu karşısındadır ki mevcut intizamı amme prensibinin hukukî neticelerini istismar edelim, dedik. Bundan öteye bir adım atmak, hele kendileri de bulunmuyorlar. Meclis konuşmalarında nevima aleyhimize istismar edilecek şekilde bir nevi bir siyasî partinin adeta mameleklerini tasfiyeye muntahi olacak ifade tarzı kullanmakta bizce şayanı arzu olmadığını ifade ettik. Şunu acizane arzedeğim ki umumî insicamı bozmamak ve mümkün olduğu kadar, o tarihlerde kanunlara hümratsızlık dolayısıyla iktisap edilmiş olan halleri kanunî mecralara sokmayı gözetken şekilde bir teklifte bulunulursa, prensiplere aykırı olmadıktan sonra, kabul etmemek için hiçbir sebep olmadığını arzetmek isterim. Onun için meselenin soğukkanlılıkla mütalaa edilmesini rica edeceğim. Fransızlar, adalet daima topaldır, derler bu malûl vaziyeti ayağa kaldırmak zımnındaki temenni ve tekliflerimiz sadece partili ve bitaraf vatandaşlarımızı değil, hatta insaflı, vicdanlı olan muhaliflerde en ufak bir reaksiyon tevlid etmiyecektir. Çünkü utanacaklardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

EKREM CENANİ () – Efendim, bu madde Halk Partisinin bütün itisaplarını kapsamamaktadır. Benden evvel konuşan arkadaşım Gaziantep'teki bir durumdan bahsetmişlerdi. Gaziantep halkı tarafından, bir doktorun teşebbüsü ile iki dispensar yapılmış ve inşaat tamamlandıktan sonra Halk Partisi bu binalara vaziyet etmiş ve kendi namlarına tescil ettirmiştir. Bu şekilde bir çok binalar vardır, bunların da istirdadı zaruridir. Maddenin bu şekilde tashihini rica ederim.

SUDİ MIHÇIOĞLU () – Efendim, sayın Başkana teşekkür ederim. Uzakta olduğum için daha evvel söz istediğimi görememişlerdir.

Bendeniz kısa bir noktayı arzedeceğim. Ticaret odalarının, bir çok yerlerde, idare heyetleri tarafından alınan kararlarla bir çok binalarını ve dükkânlarını Halk Partisine vermişlerdir. Ve bunlar tescil edilmiştir. Hatta arsa ve tarlalar da bu meyandadır. Metinde bu vakiya dair bir şey göremediğim için tenvir bakımından arz etmek istedim.

MURAT ALİ ÜLGEN (Konya) – Tüzel kişi deyince var..

SUDİ MIHÇIOĞLU (Manisa) – Tüzel kişinin bunu kapsamadığını söyledi arkadaşlar. O itibarla bu noktayı hatırlatmak için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

HAMİT ŞEVKET İNCE (Ankara) – Arkadaşlarım, biz bu kanunun bu teklifin, bu tasarının üzerinde ferden ferda kendi düşündüklerimizi tepite, tartışmağa kalkarsak halimiz harab turab olur. Bundan evvelki celsede karar alınmıştır. Bunu prensibi kabul edildikten sonra ihtisas komisyonunda bu mesele görüşülsün ve her arkadaş orada görüşlerini izah etsin. Şimdi bu kaideye sadık kalmakla beraber, bunun kabul edileceğinde kendi hesabına ıstıbah içindeyim. Eğer heyeti aliyeniz biz bunu motamo kabul edeceğiz ve komisyonlar da bunu görüşmeğe salahiyettardır derse bizim rolümüz ne oluyor. Adalet encümeni namına söylüyorum. Teşrii selahiyeti haiz bir fonksiyonun kıymet ve kuvveti resen bertaraf edilemez. Ben müzakerenin daha ziyade devamına taraftar değilim. Yalnız şunu arz etmek istiyorum; Birinci maddenin muktezası içinde prensip kabul edildi mi, bunlar Halk Partisinin elinden alınacak mı? Mesele yok. Prensibini kabul etmek davayı halletmektir. Binaenaleyh teferruat üzerinde durmayalım. Bunlar Mecliste ve Meclisin bir uzvu olan encümenlerde halledilecek şeylerdir. Bendeniz Adliye encümeni mensubu olarak böyle bir kanunu imza etmekten çekinirim. (*Gürültüler, kapak vurulmaları*) (*Karar var sesleri*) Böyle bir karar varsa kapak sazı çalmağa lüzum yoktur. O sazlardan da çekinmem. Fakat madem ki karar var bu karara muhalefet edecek adam değilim. En evvel şunu size arzedeyim ki ben karara

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

boyun bükten adamım. Eğer böyle bir an evvel size şunu arzetmeliyim ki Grup bugün böyle bir karara varırsa ve Meclis alakalı komisyonu bunu motamo kabul etmek mecburiyetinde ise mesele yok. O halde tadilleri burada yapacağız, o halde Meclis Komisyonlarının salahiyetini kaldırmış bulunuyorsunuz. (Hayır sesleri) Ben bir teklif yapıyorum: Elimizde tasarı yok; kulağımızın ve hafızamızın kuvvetine dayanarak, yahut not alarak söz söylüyoruz, nazik vaziyet. Mesela bir maddede "tashih edilir" deniliyor. Tescilen tashih edilir tabirini koymak lâzımdır. Çünkü tashih edilir tabiri tescil ile beraber olmazsa bir kıymet ifade etmez. Ben bunun için çıkmıştım, fakat karar varmış, affınızı dilerim. Hukuka hürmet eden bir arkadaşınız olarak karara mutavaat ederek huzurunuzdan çekiliyorum. (Alkışlar)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar, bundan evvelki oturumda ittihaz buyurduğunuz karar, prensiplerde bir anlayışa varmaktan ibarettir. O prensiplerin dışında komisyonlarda teferruat üzerinde arkadaşlar noktai nazarlarını serdererek ekseriyetin kararına göre harekete geçilmesi suretiyle hem Meclisin teşriî çalışmalarını ihlal etmemek hem de bu mevzuda her arkadaşın kendi görüşünü noktai nazarlarını belirtmek bakımından faydalı görülmüş ve böyle bir karar ittihaz edilmişti. Bu sebeple bu işi Muharrem Tuncay ve arkadaşların ileri sürdükleri mevzuları daha çok komisyonlarda beyan etmeleri ve orada bu işlerin halledilmesi daha doğru olur. Yoksa burada bütün teferruatına kadar hal yoluna gitmek doğru değildir. Komisyonlar ve Meclis için başka türlü hareket etmek muvafık olmaz.

HALUK ŞAMAN (Bursa) – Bir sual Muharrem Tuncay arkadaşımızın takdirinde mevzubahis edilen, halk tarafından yapılmış olan binaların intikal şeklini Komisyon bir prensip meselesi olarak kabul etmiyor mu?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Evet...

HALUK ŞAMAN (Bursa) – Şu halde Komisyon bu mesele üzerinde söz hakkımız mahfuz mudur?..

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Tabii mahfuzdur.

CELAL YARDIMCI (Ağrı) – Muhterem arkadaşlar, değerli hafızanıza müracaat ve iltica ediyorum. Bundan evvelki oturumda karar altına alınan mesele şuydu. Biliyorsunuz, üç husus vardı.

Birincisi, tasarı madde madde görüşülerek karara bağlansın mı?

İkincisi, keyfiyet heyete tevdi edilip maddeler üzerinde işlensin mi?

Üçüncüsü, yalnız prensibi kabul edip kanun teklifi halinde Meclise vermek mi lâzımdır?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunun üçüncüsü birinciydi ve birinci olarak reye konması lâzım gelirken; Sadri Maksudî arkadaşımız madde madde görüşülüp karara bağlanması keyfiyetinin reye konmasını istedi. Reis bunu reye koydu, reddedildi.

İkinci husus bir heyet teşkili ile orada madde madde müzakeresiydi, sonra da Gruba gelmesiydi.

Bu, madde madde komisyon tarafından işlendikten sonra Grup ittılana arzetmektir. Yoksa madde görüşülerek kabul edilmesi hakkında bir karar yoktu.

BAŞKAN – Makamı Riyaset bu husustaki düşüncesini arzetsin.

Buradaki mütalaamız şudur.

Bilindiği gibi doğrudan doğruya maddelerin konuşulmasını reye koyduk, kabul olunmadı.

Komisyonun teklifi olarak şu şekilde maddeyi reyi alinize arzettik. Ve dedik ki bir komisyona havale edelim, bu komisyon metin üzerinde çalışsın, 2-3 saate kadar bunu hazırlasın gelsin ve Heyeti Umumiyyede görüşsün.

Metin kabul edildikten sonra teklif olarak Meclise verilmesini kabul eden arkadaşlar dedik. Bu suretle ekseriyetle kabul edildi. Artık bunun üzerinde başkaca münakaşaya lüzum yoktur.

YUSUF AYSAL (Kütahya) – Muhterem arkadaşlar, kabul buyurduğunuz birinci maddede iktisadî devlet teşekkülleri arasında Halk Partisine zorla 50 bin lira kadar para vermiş teşekküller vardır. Uşak şeker fabrikaları Uşak'ta halkevine 50 bin lira vermiş ve orada 150 bin liralık bina yapılmıştır. Devlet iktisadî teşekkülleri de bu Kanunun şumulü içine alınmazsa sonra çeşit çeşit hak iddia ederler.

HÜSNÜ AKŞİT (Denizli) – Muhterem arkadaşlar, Fethi Çelikbaş arkadaşımız bu hususun prensip meselesi olmadığını, teferruat meselesi olduğunu iddia ettiler. Rica ederim, Halkevleri haricinde başka maksatlarla yurt binaları, dispanser binalarını inşa maksadiyle halk tarafından para toplanıp bu yolda harcandıktan sonra yapılan binaları kendi mameleki haline sokan partiden bunları geri alıp millete iade etmek hukuk prensiplerine aykırı mıdır? Vatandaşların bu maksatla verdiği paralar, bir kaidedir: Tesisi yapan; teberrüda bulunanın rızası hilafına bir gayeye sarf olunacak olursa o tesisden rücu etmek hakkıdır. Binaenaleyh tesis nedir, yapılmak istenen şey nedir? Dispanserdir, yurt binasıdır. Bunun haricinde Halk Partisi kendisine bir bina yapmak isterse bu tesisin hilafına hareket etmiş olur ki bunu elinden almak hukuk prensiplerine aykırı ha-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

reket etmek olmaz. Bilakis, bu binalar alınmadığı takdirde bu maksatla para vermiş vatandaşların iradeleri haricinde hareket etmiş ve bu vatandaşları gücendirmiş oluruz. Binaenaleyh bu türlü hareket hukuk prensiplerine uygundur.

Arkadaşlar, size tıpkı misalini vereyim; Denizli'de bir yurt binası yapıldı. Bütün vatandaşlar bu talebe yurdu olacak bina için arabalarıyla malzeme taşıdı, güçleriyle yardım etti, bir kısmı da para yardımında bulundular. Fakat baktılar ki diğer bir çok binalar gibi bu bina da ellerinden gidecek, Halk Partisi istismar edecek halk harekete geçti bunu Hükümet konağı yapalım dedi. Mahalli Halk Partisi teşkilatı bunu kabul etti. Bu karar üzerine Halk Partisi Genel Sekreterliğine müracaat ederek; mahallî halk bu binayı Hazineye intikal ettirerek Hükümet Konağı yapmak istiyor, dedik. Dediler ki, Kasım Gülek de dahil olduğu halde, mahallinde, mahallinden bu şekilde yazı aldık, esasen bu günlerde bu binaları halletmek üzereyiz, o zaman bu da kendiliğinden halledilmiş olur. Halk partililerin vicdanının dahi kabul etmediği bu binaları, biz hayır siz de kalsın, diyoruz.

Bakınız arkadaşlar, komisyona arz ediyorum: Bu binalara bazı valiler el koymak suretile 70 bin liraya Denizli'de vaziyet ettiler. 70 bin lira bankada emirlerindedir. Bunları da isteyebiliriz. Fazla ileri gidipte efkârı umumiyeyi rencide etmemek için bu hususu ortaya atmıyorum. 70 bin lirayı istemiyoruz. Fakat yurt binası olarak yapılmış olan binayı istiyoruz. Hukuk prensibine asla aykırı değildir.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Efendim, biz mümkün olduğu kadar memleketin geniş bir sathını ilgilendiren mevzuları prensipler olarak kabul etmiştik. Mahaza bazı arkadaşların bu mütalaaları karşısında da ısrar etmiyoruz. Takdir yüksek heyetindir.

REMZİ BUCAK (Diyarbakır) – Efendim, arkadaşların verdikleri misallere bir garip misal de ben ilave edeyim.

Diyarbakır'da bir halkevi binası yapılmış ve mefruşatı da İstanbul'dan getirilmiştir. Bu bina hususi muhasebenin, belediyenin ve halkın iânesi ile yapılmış bir bina. Halkevi olarak yapılmış bulunan bu bina Halk Partisine teberrü edilmiştir. Paranın para olduğu devirde 250 bin liraya yapılmış bulunan bu bina bilahara tekrar hususi muhasebeye satılmış ve para alınmıştır. Aradan bir müddet geçince Allah selamet versin, Avni Doğan Bey birinci umumî müfettişken -ki ben müfettişi umumilikleri Hindistan valii umumiliği telakki ederim- emir vermiş, siz bu halkevinin hibe edin bu sefer ikinci bir teberrü yapılmıştır. Bu sefer sine-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ma olarak kullanılmaktadır. Diyarbakır'ın en büyük sinemasıdır, takriben bin kadar yeri vardır. Aylığı 800 liraya kiralanmaktadır.

Bizim bu bina arkadaşlarımızın hazırlamış oldukları metnin şümulüne girer mi girmez mi? (*Giriyor sesleri*)

Giriyorsa mesele yok. Benim bütün endişem buydu.

MUHİTTİN ERENER (İzmir) – Muhterem arkadaşlar, iktidara gelişimimize tekaddüm eden tek parti devrinin kanunsuzluklar, gasıplar ve müsadere suiistimal rejimi olduğunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Biz burada toplandığımız günden itibaren gaye olarak geçen devrin bütün seyyiatını bir hamlede tasfiye etmek fakat bu tasfiyeleri yaparken bir takım sarsıntılarla cemiyeti sarsmamak esasını daima göz önünde tuttuk. İlk toplandığımız günlerde af kanununu sevketmemizin sebebi budur. Halk Partisinin üzerinde bulunan mallara ait mevzuu da gene af kanununda yaptığımız gibi (*gürültüler, öyle değil sesleri*) Müsaade buyurun. Arkadaşlar, eğer sizin vicdanınız ilk gündenberi müsadere şeklinde bir kanun çıkarmak isteseydi bugüne kadar 14 ay bu kanun komisyonlarda durmazdı. Bugün böyle bir kanun getiriyoruz. Kanunda yazılı malları alıyoruz, hukuka dayanarak alıyoruz. Bu gibi malların siyasi partilere terkedilmesini intizamı amme meselesi olarak menediyoruz. Buna mukabil geçmişteki işlenmiş suiistimallerle partiye intikal ettirilmiş olan malları sahiplerine iade etmek suretiyle hukukun ta kendisini tatbik ediyoruz.

Arkadaşlar, Halk Partisi, muhtelif yerlerden işittik, kaba bir müsadere kanunu beklemektedir ki bunları kurtarmış olsun. Hak dairesinde ve bütün vatandaşları tatmin edecek bir kanunla yalnız bunları alırsak işi düzeltmiş olacağız. Bir kaç gayrimenkulü hedef tutup bunun şümulünü genişletirsek onlar cemi ve cümlesini gasbedilmiş şeklinde gösterecekler ve aleyhimize propaganda yapmak fırsatını bulacaklardır. (*Gürültüler*) Bu kanunla mallar, sahibi aslisine iade edilmektedir. Halkın yardımı sağlanarak yapılmış olan binaların sahibi aslisine iadesi keyfiyetini ileri sürerseniz bunun sahibi kimdir? Belli değil. Onun için ufak da olsa açık bir kapı bırakmalıyım. Bir kaç gayrimenkule mukabil bu kanunu herkesi tatmin edecek şekilde çıkaralım.

HALUK ŞAMAN (Bursa) – Arkadaşlar, öyle bir kanun üzerindeyiz ki, bu kanun, her ne şekilde çıkarsa çıksın, Halk Partisinin azami derecede aleyhimizde, menfi propaganda mevzu olacaktır. Nasıl bir kanun çıkarırsak çıkaralım, azami derecede yaygara koparacaklardır. Binaenaleyh, Fethi Çelikbaş ve Muharrem Tuncay arkadaşımızın gösterdikleri hassasiyeti bu bakımdan yersiz buluyorum.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Hadiseyi teşrih edelim, sizler hakem olunuz. Şimdi halkevlerini alıyoruz, hazineye mal ediyoruz. Halk Partisinin hazineden, özel ve katma bütçelerden, devlet iktisadî teşekküllerinden, köy şahsiyeti maneviyelerinden almış olduğu gayrimenkulleri resen tescil ediyoruz. Bunlar yapıyor ve hukuk nizamı bozulmuyor da, halktan muayyen bir maksatla bina yaptırılmak üzere aynı ve naktî toplanan teberrülerle yaptırılıp siyasi parti lehine tesis edilen gayrimenkullere aynı şeyi tatbik ettiğimiz zaman hukuk nizamı, hukuk abidesi niçin yıkılıyor? Anlamıyorum. *(Alkışlar)* Sizi temin ederim, halkımız, buradan, merkezden gönderilen paralarla ki paralar da esasen bütçeden alınmıştır. Büyük halkevleri mesela Kadıköy, Bursa gibi halkevlerini halk binasından ziyade adeta emeğini istiyor. Sirtında taşını taşıyarak yaptırdığı bu binaların kendisine iadesini istiyor. Asıl bunun üzerinde hassasiyetle duruyor. Biz, onların hassasiyetine makes olmak mecburiyetindeyiz. Hukukçu arkadaşlar kendilerini hukuk nizamı içinde farzetsinler.. Hiçbir zaman bir diktatör hukukla tasfiye edilmez. Dünyanın hiç bir tarafında bir diktatörün hukuk prensiplerine kılı kılına riayet edilerek tasfiye edildiği görülmuş şey değildir.

Arkadaşlarım, çok rica ediyorum, temsil ettiğimiz insanların arzularına yani milletin arzusuna tercüman olarak Tuncay arkadaşımızla beraber vermiş olduğumuz önerenin kabulünü rica ediyoruz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFİK İLERİ (Samsun) – Bugünkü grup gündeminde bir madde dikkat nazarımı çekmişti. Önümüzdeki ara seçimleri için Demokrat milletvekillerinin yardımını isteyen bir madde vardı. Bana öyle geliyor ki, inşallah 20-30 sene Demokrat Parti iktidarda kalsın, fakat 30 sene sonra Demokrat Parti gene bu arkadaşlardan yardım istemek mecburiyetinde kalacaktır. Çünkü Demokrat Parti devlet ve millet kesesine anahtar uydurmamağa karar vermiş, namuslu bir partidir. 27 sene iktidardan sonra bu yüz milyonluk servetin namuslu bir servet olduğunu hiç kimse iddia edemez. Bu serveti asıl sahibine iade ediyoruz. Bu arada Muharrem arkadaşımızın temas ettiği nokta hakikaten çok mühimdir. Muayyen amme hizmetleri için muayyen müesseseler kurmuş, arsalar satın almış, dispanser yapmış ve sonradan bunu kendine tescil ettirmiş. Bize gasıp diyeceklermiş. Demediler mi, yalnız gasıp demekle kalmadılar. Bu milletin itimadiyle idarei eline almış şu hükümeti ecnebi memleketlere jurnal ettiler. Güya bütün ecnebi matbuat bu işle alakalanmış. Muhabirlerine emir vermiş aman dikkat et diye. Bizi bu şekilde tehdit ediyorlar. İstedığınız kadar kanun ve prensipler üzerinde titreyiniz. En makul karara dahi varsanız gene gasıp denecektir. O halde bu milletin bizden beklediğini yapmakla mükellefiz. Mükemmel bir pren-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

sip kararı üzerindeyiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Yani komisyonlara havaleye lüzum kalmadan şurada hellü fasledeyim. Halkevleri vatandaşın alın te-riyle ve amme hizmetlerine tahsis edilmek üzere yapılmış olduğu için bu binaları alıp amme hizmetine tahsis etmek mecburiyetindeyiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Fethi Çelikbaş arkadaşımız şu noktaya temas ettiler. Hamit Şevket Bey de temas etti, af buyursunlar, hukukçu olmadığım için hata edersem affediniz, arkadaşlar bu grup, ister Hükümetten gelsin, ister kendi bünyesinden gelsin kanunları didik didik etmesini bilmiş hatta zaman zaman birbirleriyle boğaz boğaza gelmiş, fikir ihtilafları göstermiş, reyleriyle icabında ayrılık göstermiş hürriyet timsali bir gruptur. Her kanun teklifi komisyonlarda şekil değiştirdi, hatta ilk geldiği hüviyetinden başka şekil aldı. Bu iktidar bunun nümunelerini vermiştir. Varsın bir defa da buradan geçen bir kanun Meclis komisyonlarından hali aslisini muhafaza ederek çıksın. Bu komisyonlara bir nakise getirmez. Bilakis bu kadar büyük bir mesele Demokrat Parti grubunun beraberliği, bütünlüğü ifade eder. Binaenaleyh, ben Muharrem Tuncay arkadaşımızın teklifinin kabulünü istirham ederim. (*Alkışlar*)

ÖMER BİLEN (Ankara) – Arkadaşlar bugün Meclis grubu çok kıvançlı olduğu için konuşmalar da çok heyecanlı gidiyor. Evet, kıvanmak da hakkımızdır. Fakat bir darbi mesel var..

Binaenaleyh, sabık iktidar bu malları zimmetine geçirirken kanuna, nizamı riyaet etmemişti. Şimdi biz bu malî mağsubu hak sahibine iade ederek, bir hukuk devleti olduğumuz için bittabi kanun yolu ile almak istiyoruz. Onun için biraz müşkilata dûçar olacağız. Diğer kanunlarda nasıl ki, teenni ile hareket ederekten, atide herhangi bir şeye maruz kalmamak için hareket ediyorsak, bunun için de aynı teenni ile hareket ederek yapacağımız maddeleri hukuk prensiplerine uygun olarak tanzim edelim. Bazı arkadaşların da evet buyurdıkları gibi, iyi de yapsak, kötü de yapsak onlar, yaptıkları doğru değildir, ahzi sar, intikam hissi diyeceklerdir. Çünkü daha evvel yapmadığımız için, şimdi yapıldığı için böyle oldu. Bir tarihte Şemsettin Günaltay burada konuşurken bizim parti onu öylesine alkışladı ki uçuruyorlardı. Bunun üzerine seçim kanununu o tanzim etti diye onu kabineye alacak kadar bir sevgi gösterdiler. Hatta ben o zaman salona çıkınca Samet Bey arkadaşına dedim ki; ne yaptılar bizim arkadaşlar. Başbakan pöhpöhlledi. Halbuki Şemsettin Hoca belki bir numaralı muhterisdir. Belki o da zannetti ki, müsamahalı bir vaziyet, takdir görünce Hükümetle, iktidarla muhalefet partisi bir mütarekeye girdiler. Mütareke zamanında (*Gülüşmeler*) Hüseyin Cahit gibi büyükler bir az kalemlerini çektiler, partiler arası siyaset iyidir dediler. Halbuki sonra

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Şemsettin Hoca ağzını açtı da öyle hücum etti ki, ondan sonra biz uyanık. Bunlardan hayır gelmez.. Zaten gelir mi? Sandalyesine oturursun da ondan fayda mı beklersin? Buna imkân var mıdır? İşte şimdi biz bu kanunla tanzim edeceğimiz bir kanunla bunları müsadere ettik. Mallarını ellerinden alırken hukuk prensiplerini harfiyen riayet etsek de etmesek de onlar diyeceklerini diyeceklerdir. Onun için biz bunları alalım, hatta biraz daha ileri gidelim de daha alınacaklar varsa onları da alalım. (Alkışlar)

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) – Çok kısa söyleyeceğim. Hesaba kitaba aklım ermez. Bizim hukukçu arkadaşlarımız bunu yaparlar. Yalnız benim soracağım şudur: Biz bunları aldıktan sonra halkçıların elinde en aşağı 5-6 milyon liralık mal kalacağı söyleniyor. O halde bütün yaptıklarımız neye yarıyor. Bu memlekette herhangi bir parti bu adamlarla nasıl müsavî şartlarla mücadele yapabilir? Nitekim bu seçimde onlar bir çoklarını ceplerinden avlamasını bileceklerdir. Bence bu işte en büyük suç bu kanunun bir seneden fazla beklemesidir. Bu kadar geciktikten sonra, bu kadar eksik kaldıktan sonra hiç olmasa daha iyi. Arkadaşlar hukukçudurlar, fakat lüzumundan fazla hukukçudurlar, af buyursunlar.

BAŞKAN – Efendim, başka söz isteyen yok, takrirler var onları okutuyorum.

Başkanlığa

Üçüncü maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde kabulünü diler ve teklif ederim.

İkinci maddenin dışında....

(Okundu)

Balıkesir Milletvekili
Muharrem Tuncay

Bursa Milletvekili
Haluk Şaman

(Halkın teberrüü ile yapılan yurt ve dispensar gibi gayrimenkuller hakkında Denizli Milletvekili Hüsnü Akşit ve arkadaşlarının önergesi okundu)

HÜSNÜ AKŞİT (Denizli) – Arkadaşımın takririne iltihak ediyorum.

BAŞKAN – Efendim, şu halde Muharrem Tuncay arkadaşımızın tekli-fi veçhile maddenin tashihini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Şahsen bir noktayı tavzihte fayda mülâhaza ediyorum. Muhterem Arif Nihat Beyefendinin konuşmasıyla, bilhas-sa konuşulmamasını arzu ettiğimiz bir husus meydana çıktı. Tek partili bir idareden çok partili bir idareye ihtilalsiz geçen tek bir memleket oldu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ğumuz için, bizim bu şekilde bir olgunluk göstermemiz bütün dünyada örnek bir misal olacaktır. Bu itibarla Ulus gazetesini, son telgraf gazetesini tatmin edecek durumda değiliz. Fakat bunun dışında acizane bir vatan-
tandaş olarak arz edeyim ki tek partili idareden çok partili bir idareye geç-
menin ehemmiyetini, örneğini tarihe bırakıyoruz. Bunu da biraz düşün-
mek lazımdır.

BAŞKAN – 4 üncü maddeye geçiyoruz. *(Reye koymadınız sesleri)*

Affedersiniz.

Maddeyi bu şekilde nazarı itibara almak suretiyle kabul edenler lütfen işaret versinler... Etmeyenler... Madde ittifakla kabul edilmiştir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Üçüncü maddeyi kabul ettiğiniz şekilde tashih edeceğiz.

4. maddeyi okuyorum.

(4. madde okundu)

BAŞKAN – Başka söz isteyen yoktur. Maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 5

BAŞKAN – Madde hakkında başka söz isteyen var mı?

CELAL YARDIMCI (Ağrı) – Madem ki yargıçtan geçiyor, yargıç kararını kesin addetmek caiz olmasa gerektir. Onun da temyiz hakkı bulunsun. *(O zaman iş uzar sesleri)* Bence temyiz hakkını tanımak lazımdır. Nasıl olsa üç yeminli ehli-vukufla yargıca itiraz ettikten sonra yargıcın kararını temyiz ettirmeden kesinleştirmek doğru olmaz. Yine arkadaşlar, hukukçu desinler.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Sayın arkadaşımızın teklifine heyet iştirak ediyor efendim.

BAŞKAN – Celal Yardımcı arkadaşımızın teklifini nazarı itibare almak suretiyle maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

(Madde 6 okundu)

İBRAHİM KIRAZOĞLU (Kayseri) – Aksi varit ise, Halk Partisi tarafından satılmış bina ise o da parasını ödeyip malını alma hakkına sahip olacak mı? Yalnız burada ifade edeyim, biz bu kanunu tedvin ederken partileri nazarı itibara aldık. Halk Partisinin şu malını, bu malını düşünerek bu kanunu tedvin etmedik, mutlak olarak düşündük. Maddeyi bir daha okursam, arkadaşım Kırazoğlu sorunun cevabını maddenin içinde bulacaktır. Maddeyi bir daha okuyorum.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

(Madde tekrar okundu)

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Tam aksi bir vaziyet var. Bir binayı Halk Partisi belediyeye satmıştır, kıymeti bugün çoktur. Eğer Halk Partisine verecek olursak memnuniyetle kabul eder. Aksi bir mana taşımasın.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Kirazoğlu arkadaşımızın endişesini doğuracak bir hüküm, maddenin içinde yoktur. Buradaki ifade, daha ziyade bir partinin kanun hükümlerine aykırı olarak mal iktisabıdır, az bir bedel ile mal iktisabıdır, kanun hükümlerine aykırı olarak mal iktisabıdır, yani az bir bedelle mal iktisabıdır. Maksat bundan ibarettir. Ve bu da sarıhtır. *(Reye sesleri)*

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) – “Zamanında meri”nin ilave edilmesi lazımdır.

KAMİL GÜNDEŞ (Devamla) – Madde şöyle oldu. “...zamanlarında meri kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri suretiyle...”

ALİ FAHRİ İŞERİ (Balıkesir) – Temyiz hakkı kabul ediliyor. Müddeti uzamasın, fazla uzamasın..

KAMİL GÜNDEŞ (Devamla) – O bu maddede değildir ve umumi hükümlere göre muamele görecektir.

FEHMİ AÇIKSÖZ (Zonguldak) – Üçüncü maddenin müzakeresinde söz almıştım. Fakat konuşan arkadaşlar prensip üzerinde karara varalım, teferruatı komisyona bırakalım dedikleri için söz hakkımı kullanmamıştım. Fakat bu maddede yargıçların verdiği karara itiraz hakkı koymayalım dendiği zaman üçüncü maddede şu hususun derpiş edilmesini rica edeceğim.

Halkevlerinin durumlarından bahseden birinci fıkrada Halkevi olarak yapılmış yerlerin durumlarının idare heyetleri tarafından tespit edileceği yazılıdır. İdare Heyetleri Hazine aleyhine bir karar verecek olursa bunların kararlarına karşı Danıştay’a iptal davası açılıp açılmıyacağı fıkrada mevcut değildir. İdare heyetlerinin bu kararı kesin mi olacaktır. İşte bunun için o fıkraya veyahut bundan sonra gelecek fıkraya böyle bir kayıt konsun, idare heyetinin verdiği kararların kesin olmadığı yazılsın.

Sonra Halk odalarından bahseden ikinci fıkrada da bunların köy tüzel kişilikleri adına tescil edileceği yazılıdır. Fakat bu halk odalarının halk odası olarak yapılıp yapılmadığını hangi makamın tespit edeceği yazılı değildir.

BAŞKAN – Bu maddeler geçti.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

FEHMİ AÇIKSÖZ (Devamla) – Buna mütenazır olarak 5 inci maddede bu kayıt konduğu için söz aldım.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Arkadaşım 3 üncü maddeden bahis buyurdular. Bu maddede idare heyetinin kararı kesindir denilmediğine göre yol, umumî hükümlere göre açık demektir, idare heyeti olduğuna göre Şûrayı Devlete itiraz hakkı vardır.

BAŞKAN – Efendim, altıncı maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

(Madde 7 okundu)

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen var mı?.. Yok. Maddeyi reye arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

(Madde 8)

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen.. Yoktur, maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde ittifakla kabul edilmiştir.

(Madde 9)

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen... Yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde ittifakla kabul edilmiştir.

(10. Madde okundu)

(Üç ay çok, bir ay sesleri)

BAŞKAN – Söz isteyen yoktur.

Maddeyi kabul edenler lütfen işaret versinler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

(11. madde okundu)

FAHRİ KÖŞKEROĞLU (Niğde) – Bir sual.

Partiler gayrimenkullerini kaçırırlarsa ne olacaktır?

KAMİL GÜNDEŞ (Devamla) – Sayın arkadaşlar, Fahri Köşkeroglu arkadaşım, partilerin menkul malları kaçıracaklarını ileri sürüyorlar. Nihayet kanunun bahsettiği teşekküller siyasi partilerdir. Bu menkul eşyalar da o teşekküllerin defterlerinde kayıtlıdır, demirbaş defterlerinde kayıtlıdır. (Değiştirebilir sesleri)

BAŞKAN – Madde hakkında başka söz isteyen yoktur; Maddeyi reyinize arz ediyorum, Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

(Madde 12 okundu)

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

(Madde 13 okundu)

HAMİT ŞEVKET İNCE (Ankara) – Bakanlar Kurulu talimatnamesi demek lazımdır.

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) – Tüzük yapılır demek, Şûrayı Devlete vermek demektir. Şurada bu tüzüğün yapılması bir buçuk sene sürer. Onun için Bakanlar Kurulu talimatnamesi demek lazımdır.

KOMİSYON ADINA KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Arkadaşımızın teklifine komisyon adına iştirak ediyorum.

BAŞKAN – Maddenin bu suretle tashihini oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Madde 14 okundu)

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Madde 15) okundu

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Şiddetli alkışlar)

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) – Şu kanun bitinciye kadar bütün ikazlarımızı ve temennilerimizi bu tasarımı yapan arkadaşlarımıza karşı yaptık. Benim de bir ikaz ve temennim var. Arkadaşlar Halk Partisi her vesile ile bütün memlekette asayişsizlik ve huzursuzluk yaratmak için uğraşmaktadır. Bu kanun çıkar çıkmaz da elinden gelen gayretkeşliği yapmak istiyecektir. Sayın İçişleri Bakanından ve bütün Hükümetten çok müteyakkız davranmasını ve kimseye baş kaldırmasına müsaade etmemesini rica edeceğim.

BAŞKAN – Bazı ufak tefek redaksiyon hatalarını tashih etmek ve teklifleri nazarı dikkate almak üzere bu tasarıdaki prensipleri kabul eden arkadaşlar lütfen işaret versinler... Kabul etmeyenler.. İttifakla kabul edilmiştir. (Alkışlar)

HAMİT ŞEVKET İNCE (Ankara) – Cümlemenizi tebrik ve tebşir ederim zaferi azim.

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) – Arkadaşlar, bu tarihi kararı, bütün hukuk prensiplerinin icaplarına riayet ederek ve dünyaya hüsnü misal olacak şekilde bir kudret ve kabiliyetle hazırlayan ihtisas komisyonun azalarını hürmetle yad eder ve bütün kalbimizle kendilerine teşekkür ederiz. (Alkışlar)

Oturumu kapatıyorum.

**Resmî Daire ve Müesseselerin Siyasî Partilerin Bedelsiz Mal Edine-
meyeceklerine ve Bu Daire ve Müesseselerle Münfesiî Derneklere
Ait Olup Siyasî Partilere Terkedilmiş Olan Gayrimenkul Mallarla Bu
Partiler Tarafından Genel Menfaatler İçin Yaptırılmış Olan Binaların
Sahiplerine ve Hazineye İadesine Dair Kanun Teklifi**

MADDE 1. – Genel, Katma ve Özel Bütçeli daireler, Belediyelerle köy-
ler ve iktisadî devlet teşekkülleri ve müesseseleriyle sermayesinin yarı-
sından fazlası Devlet veya amme hükmî şahısları tarafından temin edilen
müesseselerle umumun menfaatine hadim dernekler hiç bir suretle siya-
sî partilere bedelsiz menkul veya gayrimenkul mal terk ve teberrü ede-
mez. Veya bu malların intifasını bedelsiz olarak tahsis edilemezler. Ve
umumî hükümler dışında bu partilere satışta bulunamazlar.

MADDE 2. – Genel, Katma ve Özel bütçeli daireler, belediyelerle, köy-
ler ve iktisadî devlet teşekkülleri ve müesseseleri tarafından veya umu-
mun menfaatine hadim derneklerden siyasî partilere bedelsiz terkedilmiş
olan gayrimenkul mallar evvelki kayıt sahiplerine iade ve tapu kayıtları
bunlar adına resen tashih olunur.

MADDE 3. – İkinci maddenin dışında kalıp da Halkevi olarak inşa
edilmiş veya inşa edilmekte bulunan veya 1 Mart 1950 tarihinde kısmen
veya tamamen Halkevi olarak kullanılmış veya herhangi bir sosyal ve
amme hizmeti için kullanma gayesiyle halktan toplanan teberrü ve bed-
nî yardımlarla inşa edildiği halde maksatlarına uygun bir şekilde kulla-
nılmıyarak bir siyasî parti namına tescil edilmiş bulunduğu il veya ilçe
İdare Kurulları tarafından tespit edilmiş olan gayrimenkullerin kayıtları
Devlet adına tashih olunur.

Halk odası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla
kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller, bulundukları
yerlerin tüzel kişilikleri adına resen tescil ve tapusu olanların kayıtları bu
kişiler adına tashih olunur.

MADDE 4. – İkinci maddede yazılı daire ve müesseselerin siyasî par-
tilere bedelsiz olarak terketmiş oldukları arsa, bahçe, tarla, harman yeri
gibi musakkaf olmıyan gayrimenkul mallar üzerinde siyasî partiler tara-
fından üçüncü maddedeki maksat dışında kullanılmak üzere bina yapılmış
ise bu yerlerin arsa ve bina kıymetleri beşinci maddede gösterilen he-
yet tarafından tasdik edilerek bu kıymetlere göre şuyulandırılır.

Arsa kıymeti ikinci maddeye göre iade edilen ve arsanın eski sahibi
olan daire ve müessesenin hissesini ve bina kıymeti de siyasî partinin
hisselerini teşkil eder. Ve bu hisselerle göre tapu dairelerince adlarına tes-
cilleri yapılır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

MADDE 5. – Her il veya ilçe merkezindeki en yüksek dereceli hukuk yargıcının seçeceği üç yeminli bilirkişiden mürekkep bir heyet tarafından dördüncü maddede belirtilen yerlerle binalara inşa tarihindeki rayiçleri nazarı dikkate alınarak ayrı ayrı kıymetler tespit ve yargıç tarafından alakalılara tebliğ olunur. Alakalıların tebliğden itibaren 15 gün zarfında mezkûr yargıç nezdinde itiraza hakları yoktur.

Tebliğ masrafları ve bu heyetin gündelikleri ve zarurî masrafları Harcırah Kararname ve Kanunu hükümlerine göre adlarına tashiî yapılan daireler tarafından ödenir.

MADDE 6. – Genel, Katma ve Özel bütçeli daire ve belediyelerin zamanlarında merî kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri suretiyle siyasî partilere temlik ettikleri gayrimenkul malları kayıtları evvelce takdir edilen bedel ödenmek suretiyle eski sahipleri adına tashiî olunur. Trampalar da bu hükme dahildir.

MADDE 7. – Herhangi bir tüzelkişiliğin malı iken bedelsiz olarak siyasî partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzel kişilik mevcut ise adına değilse Devlet adına tescil edilir. Bu suretle Devlete intikal eden mallarla üçüncü madde gereğince Devlete intikal eden malları siyasî dernekler dışında benzeri derneklere veya evvelki tüzel kişiliğin gayesinin taalluk ettiği hukuku amme müesseselerine kanunun meriyetinden itibaren bir sene içinde kısmen veya tamamen parasız vermeğe Bakanlar Kurulu yetkilidir. Ancak bu derneklerin infisahları halinde kendilerine verilen bu mallar tekrar devlete intikal eder.

MADDE 8. – Bu Kanunun hükümlerine göre eski sahipleri adlarına tescil olunacak gayrimenkul malların kanunen yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan vergileri siyasî partilere aittir.

Bu gayrimenkul mallar siyasî partiler tarafından kiraya verilmiş ve bu kanunun meriyet tarihinden sonraki zamanlara ait kiralar peşinen alınmış ise bu kiraların kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamana ait olan miktarlarını siyasî partiler eski sahiplerine bir ay içerisinde iadeye mecburdurlar. Bu müddet zarfında ödemedikleri takdirde bu bedeller üzerinden siyasî partilerin diğer gayrimenkullerine üç ay içerisinde kanunî ipotek tesis ettirmeye gayrimenkul kayıtları adlarına tashiî edilen daireler ve tüzel kişiler mecburdurlar.

Bu Kanuna göre devlete veya eski sahiplerine iadesi lazımgelen gayrimenkullerden 1 Mart 1950 tarihinden sonra siyasî partiler tarafından satılmış olanlarının satış bedelleri de bu hükümler dairesinde sahiplerine iadeye tabi tutulur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 9. – Tashihen tescilleri yapılan gayrimenkuller üzerinde üçüncü şahısların alacaklarından dolayı konulmuş olan haciz ve ipotekler hükmü mahfuzdur.

Ancak gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilmiş olanlar siyasi partilerden vadesi gelsin veya gelmemiş bulunsun, bir ay içinde üçüncü şahıslara olan borçların ödenmesini veya başka bir teminat göstererek haciz ve ipotek kayıtlarının naklini yazı ile talep ederler.

Siyasi partiler bir ay içerisinde bu talebi yerine getirmedikleri takdirde gayrimenkulü geri almış olan daire ve tüzel kişiler, üçüncü şahsın haciz veya rehinli alacağını deruhte ederek onun yerine kaim olurlar. Ve borcun ödenmesini beklemeksizin haciz veya ipotekli alacak miktarında siyasi partilerin diğer gayrimenkulleri üzerine kanunen ipotek tesis ettirirler.

MADDE 10. – Bu kanunla iadeye tabi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

MADDE 11. – Devlete intikal eden Halkevi ve Halkodalarının menkul bilyum eşyası bu kanunun tatbikine münhasır olmak üzere mütemmim cüzü hükmündedir.

Bu Kanunun birinci maddesinde yazılı tüzel kişiler dışında kalanlar tarafından Halkevlerine teberrü veya vasiyet suretiyle intikal eden menkul eşya alakalı siyasi partinin talebi üzerine bu partiye verilir.

MADDE 12. – Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tashih ve tescillerden hiç bir harç, damga ve diğer resimler alınmaz.

MADDE 13. – Bu kanunun 7 nci 11 inci maddeleri gereğince Devlete intikal eden mallardan mezkûr maddeler dışında kalanlarının idare sureti bir talimatname ile tayin edilir.

MADDE 14. – Bu kanun yayın tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 15. – Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devir edemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiher derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi ve Anayasa, İçişleri, Maliye, Adalet ve bütçe komisyonları raporları

**GENEL GEREKÇE VE
KOMİSYON RAPORU (*)**

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnci ve 7 arkadaşının, Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi ve Anayasa, İçişleri, Maliye, Adalet ve Bütçe komisyonları raporları

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Memleket mukadderatını elinde tutan bir partinin, iktidarda bulunmaktan mütevellit nüfuz ve otoriteyi, kendi mevcudiyetini takviye ve mali kudretini artırma yolunda kullanmaya esasen hakkı yoktur. Bunu Devlet mefhumuna veya halkın mamelekine dahil kaynakları tesahup suretiyle temin etmesi, vatandaşın alınının terinden hâsıl olan ve âmme hizmetlerini karşılamaya tahsis edilen vergilerden mühim bir kısmını kendi bütçesine karışık yollardan maleylemesi hakkın ruhunu, mâşeri vicdanı ağır surette rencide eden bir vaziyet doğuracağından şüphe edilemez.

Büyük bir teessürle kaydetmeliyiz ki uzun müddet iktidarı elinde tutan Cumhuriyet Halk Partisi milletin kalb ve vicdanında derin yaralar açan ve bugün acı tezahürleri görülen böyle bir yolu ihtiyar eylemiştir. Bu parti eskiden beri siyasi nüfuzuna mütenazır olarak mali kudretini de ne pahasına olursa olsun artırmak için mahiyetine bakmıyarak her çareye baş vurmakta beis görmemiştir. Büyük şehirlerden en fakir köylere kadar birçok yerlerde irat getirebilecek âmmeye ait bellibaşlı gayrimenkulleri, ya nüfuz kullanmak veya muvazaalı yollara sapmak gibi kanun harici tasarruflarla uhdesine geçirmiştir.

Vilâyet, belediye ve köylerin ellerindeki gayrimenkulleri bir taraftan kendi namına kaydettirirken diğer taraftan bunların bütçelerine de tasarruf etmiş, ve mahalli hizmetlerden birçoğunun eldeki gayrikâfi varidatla tatmin edilememesine rağmen vergilerden mütahassıl mütevazı bütçe gelirlerini, kendine bağlı Halkevlerine ve Halkodalarına yardım namı altında fakat kendi hesabına istismar etmekten çekinmemiştir. Filhalka kendisine bağlı ve yalnız kendi mensuplarına açık olan ve kültür müessesesi diye tavsif edilen Halkevleri menfaatine resmî hususî ve ha-

(*) 261 sıra sayılı basma yazı 6.8.1951 tarihli 109 uncu tutanak dergisine ekli dir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kiki şahsiyetlerden çeşitli isimlerle toplanan paraların yüzde altmışından fazlası, verenlerin gayesi hilâfına olarak Halk Partisinin kendi günlük ihtiyaçlarına veyahut partiye akaarlar teminine tahsis edilmiştir.

Eski iktidarın kendi partisine para temini uğrunda ne derece karışık yollara müracaat ettiğini de göstermek için birçok neviler içerisinden bir iki şekli izah etmenin faydalı olacağına kaniiz:

Belediye veya özel idarelere ait olup resmî daire olarak kullanılan binalar bu idareler tarafından, kanunî hükümler, hilâfına Halk Partisine bağışlanmış, intikali yaptırılmış fakat aynı zamanda yeni sahibi olan Halk Partisinden kiralanarak ona kira bedeli verilmek suretiyle yine aynı resmî daire halinde kullanılmaya devam edilmiştir. Hattâ birtakım okul binaları bile böyle kombinezonlarla Halk Partisine mal edilmiş ve okul kendi binasında kiracı vaziyetine girmiştir. Böyle yüzlerce misal vermek mümkündür. Hattâ bunların arasında belediyeden bedelsiz alınıp da mahalli Halk Partisi başkanlarının hususî ikametine tahsis edilenler de vardır.

Kendi namzetlerini zorla başına geçirmek için en ufak bir derneğin veya herhangi bir meslekî teşekkülün idare kurulları seçimlerine kadar müdahale eden iktidarın bunların emvalini devralmak veya statü ve kararlarını istediği istikamete sevk etmek için ne derece tazyik yaptığını tasavvur etmek güç değildir. Bu cümleden olarak bazı derneklerin statülerine göre infisahı takdirinde emvalinin Cumhuriyet Halk Partisine intikal edeceğine dair hükümler koydurmuş ondan sonra fesih kararı aldırılarak emvali devrettirilmiştir. Bazılarına ise fesihle birlikte böyle bir karar verdirilmiştir. Türk Ocakları, Muallimler birlikleri bu usullerin en bariz misalleridir. Bunlardan bir kısmının ihtiyaca salih ve kanuna uygun kararları bile ortada olmadığından intikal muameleleri devrin İçişleri Bakanının hiçbir vesıkaya istinat etmeyen mücerret beyanı ile yapılmış ve kanunî hükümleri hukuk prensipleri hiçe sayılmıştır. Böylece Cumhuriyet Halk Partisinin çeşitli karışık yollardan eline geçirdiği gayrimenkullerin adedi binleri aşmakta vergi kıymeti elli fakat hakikî kıymeti yüzlerce milyona balığ olmaktadır. Devlet, vilâyet belediye, köy, İktisadî Devlet Teşekkülleri gibi yalnız resmî daire ve müesseselerden aldığı paraların yekûnu da altmış milyonu geçmektedir. Bunlardan başka meslekî teşekküller, muhtelif birliklere bir kısım malî müesseselere ve halka tazyik ve tehdit ile tahmil edilen teberrular, ianeler ve sair nakdî mükellefiyetlerden müte-hassıl paralarla aynı teberruların ve bedenî işlerin karşılıklarını da hesabetmek lazımdır. Yukarıki miktarların haricinde kalan bu gelirlerin miktar ve kıymetini ancak Allah bilir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Düñkü iktidar partisi varlığının % 93 buçuğu, işte bu gayrikanunî, gayrimeşru ve gayritabiî membalardan gelmektedir.

Bunları yazmaktan maksadımız mücerret bu kanun teklifine bizi sevkeden sebeplerin izahından ibarettir. Çünkü kanaatimizce iktidardaki bir partinin millet hizmetinde bulunduğunu hiçbir zaman unutmaması, kendi menfaatlerini asla düşünmemesi lazımgeldiğini aksi takdirde iktidarı bir yağma ve istismar sahası haline getirmenin hangi feci neticelere kadar varabileceğini, fazilet ve ahlâk düsturlarının bu ruh içinde ne halle gelebileceğini, bu neticelerin milletin ruhunda, vicdanında, hukuk anlayışında ne tahripkâr ve derin inikâslar husule getirdiğini, memleket bünyesini nasıl sarstığını canlı bir surette tasvir etmeden teklif edeceğimiz kanunun türlü tefsirlere yol açması mümkün olabilirdi.

Geçmiş iktidarın içine düştüğü bu acı ve elem verici yolu bütün açıklığı ile vatandaşlara göstermenin gelecek iktidar partilerini intibaha sevkedeceğine inanmış bulunuyoruz. Fakat yalnız intibah kâfi değildir. İnsanlar gibi insan topluluklarının da bazan ihtiraslarına zebun oldukları tarihen sabittir. Binaenaleyh memlekette ahlâk telakkilerine uygun bir siyasî anane tesisini üzerine alan Demokrat Parti için bu sahada da tarihi ve içtimai vazifesini yerine getirmek zamanı geldiğine kaniiz.

İşte teklif ettiğimiz kanunun hedefi budur. Milletin malı olan ve milletin hizmetine tahsis edilen malların cebir ve ikrah ile manevî tazyikler ile muvazaalar ve çeşitli tertiplerle iktidardaki siyasî partiye temlikî gibi bir gayritabiîliği, gayrimeşru tasarrufları bundan sonra imkânsız hale getirmektir. Teklif ettiğimiz kanun daha ilk maddesinde bu esasî tespit etmektedir.

Bu âmme intizamı hükmiyle siyasî ahlâk ve faziletin icapları istikbale matuf olarak teessüs ederken kanuna muhalefetin yolsuzluğun, haksızlığın, millet malında gayrimeşru tasarrufun bir âbidesi olarak milletin gözüne batan halihazır vaziyeti, mâşerî vicdanın ısrarlı taleplerine kulığımızı kapıyarak idame etmek mümkün olamazdı. Bu sebeple teklif ettiğimiz kanunun müteakip maddeleri bu haksızlığın izalesine taallûk eden hükümleri ihtiva etmektedir. Ancak Demokrat Parti bu memlekette demokratik hukuk rejiminden zerre kadar inhiraf kabul etmeyen siyasî bir anane tesis etmek azmindedir. Biz de bundan ilham alarak teklifin hazırlanmasında, bir haksızlığın izalesini başka bir haksızlıkla telâfiye çalışmaktan dikkatle içtinap etmeyi kendimize düstur ittihaz etmiş bulunmaktayız. Aksi takdirde teklifimizin Yüksek Meclis tarafından reddedileceğine şüphemiz yoktur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu itibarla teklifimizde arzettiğimiz hükümler heyeti umumiyesi itibarıyla hukuk vicdanını zerre kadar rencide etmeyen ve hak mefhumuna tamamiyle mutabık olan esaslara müstenittir. Murakabeden azade ve maksadını yaptırmaya kaadir olduğu gibi bütün memurları kendi emrinde ve tabii âzası telâkki eden Halk Partisinin resmî daireleri kanunsuz yola sevkettiği biraz evvel misalleriyle izah edilmişti. Kanunî hükümlerle nehyedilmiş olmasına rağmen siyâsî bir partiye bedelsiz veya sembolik cüzi bir bedel takdiriyle devir ve ferağı yaptırılmış ve verdiğimiz bir iki misal ile hüsnüniyetten uzaklık derecesi gösterilmiş olan bu gayrimenkul tasarruflarının esasen batıl olduğu ve bir hüküm ifade etmediği ve bunların meşru sahiplerine iadesi hukukî olduğu kadar ahlâkî ve millî bir vazife teşkil ettiği aşîkârdır. Binaenaleyh bu gibi emvalin kanunî eşkâl ve merasime tabi tutulmaksızın hak sahiplerine iadesi maksadı gözetilmiştir.

Halkevleri binalarından yukarıki kategoriye girmiyenler, ya kanunen Devlete intikal etmesi lâzımgelen veyahut tamamen Devlet özel idare ve belediye bütçelerinden verilen paralarla, yahut cebren millete tahmil edilen mükellefiyetler ve toplanan ianelerle inşa edilmiş binalardır. Yukarda verdiğimiz rakamlar bu meblağların ehemmiyetini belirtmiş olduğuna göre bunların hangi partiye mensup olursa olsun bütün vatandaşların istifadesine arzedecek bir şekilde kullanılmak üzere Devlete geri verilmesi hak mefhumunun icabatındandır.

Halkodaları ise tamamen bulundukları yerlerdeki vatandaşların emek ve teberrularıyla meydana geldiklerinden oranın malı olarak yerine göre köyün tüzel kişiliğine veya kasabanın belediyesine bırakılmıştır.

İade edilen gayrimenkullerin şuyulanmasına, şuyuun izalesine, üçüncü şahısların bunlar üzerindeki haciz ve ipotek haklarına dair mevcut mevzuattaki hukukî esaslar teklifimizde nazara alınmış ve bunlar da müktesep hakları ihlâl etmemek üzere vaziyetin icabı olarak aynı usullere mütenazır hükümler dercedilmiştir.

Genel, katma ve özel bütçeli dairelerin şimdiye kadar Halkevleri namına verdikleri paralardan Halkevlerine sarfedilmeyen kısımlar üzerinde kurulmak da belki mümkün olabilir. Lâkin kanaatimizce Cumhuriyet Halk Partisinin bütün varlığının menşei ve bunların meşruiyet derecesini tetkika müncer olacak bir nevi tasfiye yolunun ihtiyarı birtakım hukukî ihtilâta ve partiler arasında ve binnetice siyâsî hayatımızda uzun müddet ve huzursuzluğun devamına sebebiyet vermesi muhtemel olduğundan teklif ettiğimiz kanunda bu cihetlere temas edilmiyerek yalnız menşeiine nazaran birtakım gayrimenkullerin hakiki sahiplerine iadesi ve

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

bu iadededen mukaddem hukukî tasarruflardan doğan zarurî hükümler konulmakla iktifa edilmiştir.

Takdim olunan işbu kanun teklifimizin alâkadar komisyonlara ve Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetine sevk buyurularak kanuniyet kesbetmesine tavassut buyurmalarını rica ederiz.

Manisa Milletvekili <i>Refik Şevket İnce</i>	Burdur Milletvekili <i>Fethi Çelikbaş</i>	İzmir Milletvekili <i>Zühtü Velibeşe</i>
Balıkesir Milletvekili <i>Sıtkı Yırcalı</i>	Kayseri Milletvekili <i>Kâmil Gündüş</i>	Ankara Milletvekili <i>Osman Şevki Çiçekdağ</i>
Afyon K. Milletvekili <i>Kemal Özçoban</i>		Diyarbakır Milletvekili <i>Ferit Alpiskender</i>

Anayasa Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Anayasa Komisyonu

Esas No.: 2/284

Karar No.: 13

27.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve arkadaşları tarafından tanzim olunan, Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredileceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi komisyonumuza havale edilmekle 27.VII.1951 tarihinde teklif sahipleri ve Hükümet adına Maliye Bakanlığı temsilcisi ve Tapu Kadastro Umum Müdürü hazır bulundukları halde bilhassa Anayasa ve âmm hukuku prensipleri bakımından tetkik ve müzakere edildi.

Teklifin iki esas kısmı ihtiva ettiği görülmüştür. Birinci maddede ifade edilen birinci kısım (Genel, Katma ve Özel Bütçeli daireler, belediyelerle köyler ve İktisadî Devlet Teşekkülleri ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası Devlet veya âmm hükmi şahısları tarafından temin edilen müesseselerle umumun menfaatına hadim derneklerin hiçbir suretle siyasi partilere bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal terkedilecekleri) hükmünü tazammun etmektedir.

Bu madde Medenî Kanunun cemiyetlere tanıdığı tasarruf salâhiyetlerini tadile uğratmakta ise de gerek teklif sahiplerinin gerekçesinde, gerek

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

raporumuzun mütâakıp kısımlarında görüleceği üzere bu salâhiyet geçmiş iktidarın türlü tazyik ve tesirleriyle Millet ve Devlet mal ve gelirlerini bir siyasi parti olan C.H.P. nin menfaatine sarf ve israf etmeye adı geçen müesseseleri sevk etmiş olduğundan ve istikbalde bu gibi suiistimallere mahal bırakmamak emelini canlandırdığından bir âmme intizamını istihdaf eden bu teklif âmme menfaatlerine uygun bulunmuş ve Anayasanın 79 uncu maddesinin muhtevi bulunduğu (Cemiyetlerin hürriyet hududu kanunla musarrahtır) hükmüne mutabık görülmüştür.

Teklifin ikinci kısmı: Siyasî Partilerin haksız olarak iktisap ettiği malların Devlete veya sahiplerine iade veya tevdi hakkında.

Teklif sahiplerinin gerekçelerinde işaret ve tâdat ettikleri veçhile C.H.P. iktidarı 27 senelik iktidar devri içinde Resmî Dairelerin, Belediyelerin, İktisadî Devlet Teşekküllerinin, köylerin, birçok cemiyetlerin mallarını ve halk tarafından halk hizmetleri için yapılmış binaları, vatandaşların insan ve Anayasa haklarının en başında gelen seçim hürriyetini tanımayan bir tek parti sistemi içinde iş başına getirdiği şahıslar ve heyetler kararlariyle bazan kanunî formaliteler içinde, bazan bu formalitelere dahi riayet etmeden mülkiyetine geçirmiş, yine bu heyetlerin Anayasa hükümlerine muhalif olarak verdiği kararla Devlet, Belediye, Özel İdare ve Köy Bütçelerinden halkevlerine tahsisat gibi namlarla milyonlarca lirayı almaktan çekinmemiştir.

Bu mülk edinmeler ve milyonlarca liralık tahsisat almalar Anayasa hüküm ve prensiplerinin sarahaten ihlali ile yapılmıştır.

Şöyle ki: 1) Anayasanın 70 inci maddesi mucibince Cemiyet kurmak hak ve hürriyetleri Türklerin tabii hak ve hürriyetlerindendir. Anayasanın Türklere tanıdığı bu hak ve hürriyete rağmen cemiyetler kanununa Hükümetin mahkeme kararı olmaksızın kendi takdirine göre cemiyetleri fesih edebileceği hükmünü koyarak serbest cemiyet ve parti kurmak imkânlarını fiilî olarak ortadan kaldırmış; Büyük Millet Meclisine, il ve belediye meclislerine, ihtiyar heyetlerine, muhtelif cemiyetlere yalnız kendisinin tensip ve tâyin ettiği şahısları getirmiş, kendi menfaatine uygun kararlar almıştır.

2. Anayasanın 84 üncü maddesi mucibince vergilerin yalnız Devletin umumî masrafları için sarfedilmesi lazımgelirken Anayasa hukukunun ve Devletimizin âmme rejiminin ihlâliyle iş başına getirdiği şahıslarla bütçelerden yine Anayasanın bu hükmüne muhalif olarak her sene 4 milyon lirayı tecavüz eden bir meblağı halkevleri namı altında Halk Partisine almıştır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Âmme hukukunun en başta gelen prensiplerindendir ki, bir Anayasa müessesesine, Büyük Millet Meclisine, vilâyet, belediye meclislerine gelen bir ekseriyetin Anayasa hükümlerinin ve kanunların bahşettiği salâhiyetler dışına çıkararak kanunlar çıkarması ve kararlar alması gayri-meşrudur.

Millî Hâkimiyet İdaresi demek olan Demokrasiyi istipdat ve mutlakiyet rejimlerinden ayıran prensip, idare edenlerin salâhiyet mefhumunu tanıyıp tanımamalarında mündemiçtir. Kendinde Devlet müesseselerinden evvel mevcut olan kudretler tanıyıp ta istediği şekilde kanun çıkarmak ve fakat bu kanunlara riayet etmek şiarında olan rejim bir mutlakiyet rejimi, istediği gibi kanun çıkarıp ta bunlara da riayet etmiyen bir rejim istipdat rejimi, Anayasalarına vaz'ettiği esas prensipler içindeki salâhiyetlerle kanun çıkarmak şiarını kabul eden rejim ise demokrasi rejimidir. Anayasamız demokrasi ve Cumhuriyet rejimini kabul etmiş bulunmaktadır. C.H.P. iktidarı yukarda izah ve tadat ettiğimiz gibi türlü namlarla aldığı mal ve paraları Türklerin âmme haklarını ve Anayasa hürriyetlerini çiğneyerek elde etmiştir. Bu mal ve paraları almak için çıkardığı kanun ve kararları Anayasamıza mugayir olan bir âmme rejimi ihdas ederek temin etmiştir. Bu âmme rejimi içinde elde edilen bu gayrimeşru iktisapları yine meşru olan âmme rejimimizin temin ettiği imkân ve yollara baş vurarak elde etmek mümkündür. Bu imkân ve yol ise ancak kanun yoludur. Mahkemelere müracaat etmek suretiyle sadece kanunlara değil, fakat Anayasamıza ve âmme hukukumuz muhalif olarak yapılan tasarrufları tashih etmek mümkün değildir.

Herhangi bir şekilde bir Devleti idare etmek mevkiine gelen bir iktidarın Anayasa ve âmme hukukuna muhalif olan tasarruflarını meşru vaziyete irca etmek milletin hem hakkı, hem vazifesidir. Bu gibi tasarruflara mukavemet etmek dahi milletin hakkıdır.

Bugün bu gayrimeşru tasarrufları meşru ve Anayasa hükümlerine uygun bir hale irca etmek milletin yegâne ve hakikî mümessili olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir borcudur. Bu kanunu kabul etmekle Büyük Millet Meclisi senelerce kendisinden gasbedilmiş mal ve haklarının mühim bir kısmını mümessili bulunduğu asil Türk Milletine iade etmiş olmakla kalmıyacak, gelecek nesiller için bir âmme hukuku prensibinin âdil ve mâkul tatbik halini göstermiş olacaktır. Bu kanunun ihtiva ettiği mâna, Anayasa müesseselerinde, bu müessese Büyük Millet Meclisi olsa dahi her hangi bir ekseriyetin Türklerin âmme hukukuna ve Anayasa hükümlerine muhalif tasarruflarda bulunamayacağı ifadesidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Teklif, Anayasa hükümlerine uygun bulunduğu gibi bu hukukun ihlali ile yapılmış olan tasarrufları meşru haline iade etmek âmmе hukukunun ve Türkiye Cumhuriyet ve Demokrasi rejiminin Büyük Millet Meclisine tahmil ettiği bir vecibedir.

Teklif oylama sırasında komisyonumuzda bulunan âzanın ittifakiyle kabul edilmiş, 11 ve 13 üncü maddelerde gerekli görülen noktalar değiştirilmiştir.

Teklifin yeğlik ve ivedilikle görüşülmesine karar veren komisyonumuz havalesi gereğince İçişleri Komisyonuna tevdi edilmek üzere hazırladığı işbu raporu Yüksek Başkanlığa sunar.

Başkan
İstanbul
İmza aşağıdaki
şerhim altındadır
F. H. Demirelli

Bu Rapor Sözcüsü
Zonguldak
M. Alakant

Konya
R. Alabay
İmzada bulunmadı

Afyon K.
K. Özçoban

Ankara

Diyarbakır

Erzurum

R. Eren

F. Alpiskender

M. Yazıcı

Isparta

Manisa

R. Turgut

İmza aşağıdaki
şerhim altındadır

M. Tümay

Sivas

Tekirdağ

Tokad

E. Damalı

İ. H. Akyüz

H. Ökeren

Gerekçenin bazı fıkralarıyla mutabık olmadığımızdan fikrimizi şöyle hulâsa ediyoruz:

Sabık iktidar tarafından Anayasamızın esaslı hükümleri ihlal edilmek suretiyle Cumhuriyet Halk Partisi lehine temin olunan bütün bu muhtelif iktisapların iptaliyle millet ve Hazine hukukunun kendilerine iadesi en kestirme ve cezri yoldan gidilerek milleti temsil eden Büyük Millet Meclisiince teklif edilen kanunun vazı ve kabul edilmesini gerektirmektedir.

Manisa Milletvekili
Muhlis Tümay

Anayasa Kom. Başkanı
İstanbul Milletvekili
Fuad Hulûsi Demirelli

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

İçişleri Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

İçişleri Komisyonu

Esas No.: 2/284

Karar No.: 55

27.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, resmî daire ve müesseselerin siyasî partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasî partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından Genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesini mütedair kanun teklifi ve bu teklifin aynen kabulünü mübeyyin Anayasa Komisyonu raporu Yüksek Başkanlıktan havale edildiğinden, İctüzüğün 31 inci maddesi gereğince toplanan komisyonumuzda teklif sahiplerinden Refik Şevket İnce de hazır olduğu halde müzakere olundu:

Kanun teklifinin gerekçesinde tamamen ilmî ve hukukî bir tarzda etrafıca izah olunduğu üzere, tasarı memlekette yıllardır devam eden ve tamamen tasfiye olunan bir sistemin geçen müddet zarfında vücuda getirdiği, Anayasaya ve mevzu âmme Hukuku kaidelerine tamamen aykırı olduğunda vicdanî âmmenin ittifak ettiği bir durumu kanunî çerçeve içerisinde almakla kalmayıp tam ve kâmil bir hukuk nizamı temin ve teşekkül ettirmektedir.

Bundan böyle Hükümet nüfuz ve otoritesine istinat edilerek, bir zümre veya partilerin millet aleyhine tek taraflı mülk ve menfaat temin etmelerine son verilmek gibi milletçe içine girdiğimiz yeni sistemin ruhuna uygun bir ana prensip de kabul edilmektedir.

Teklifin birinci maddesi ile, âm ve şâmil ve tamamen âmme intizamı mülâhazasını güden ve bunu tecelli ettiren bir esas kabul edilmiş bu ana kaidenin ışığı altında kanunun diğer 13 maddesi tanzim edilmiştir; bu tasarının komisyonda İctüzüğün 31 inci maddesinin sarahatî dairesinde ivedilikle görülmesi, ötedenberi memleket içerisinde bir huzursuzluk membaı olarak devam eden bu halin nihayet partiler arası da memlekete şâmil bir nifak ve huzursuzluk âmili ve membaı haline gelmiş bulunmasındaki kanaat ve yaklaşan Meclis tatili dolayısıyla arzolunan duruma tatilden evvel nihayet verilmiş bulunmasındaki fiilî durum sebep olmuş ve yukarda arzolunduğu üzere teklifin ittifaka yakın bir ekseriyetle kabul edilerek havalesi gereğince Maliye Komisyonuna tevdi edilmekle Yüksek Başkanlığa sunulur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İçişleri Komisyonu Baş.		Başkanvekili
Kırklareli		Bursa
F. Üstün		N. Yılmaz
Sözcü	Kâtip	
Zonguldak	Amasya	Balıkesir
A. Yurdabayrak	K. Eren	S. Başkan
Balıkesir	Bursa	Çoruh
M. Tunçay	A. Erozan	Z. Ural
Elâzığ	Isparta	Isparta
A. Demirtaş	K. Demiralay	T. Tola
Kütahya	Manisa	Niğde
Y. Aysal	F. İlker	F. Ecer
Ordu		Seyhan
Bu yol Anayasa yolu, hukuk yolu değildir. Muhalifim.		M. Kibaroglu
H. Şarlan		
Trabzon		Urfa
Bu yol Anayasa yolu, hukuk yolu değildir. Muhalifim.		R. K. Timuroğlu
H. Orhon		

Maliye Komisyonu Raporu

T.B.M.M.
Maliye Komisyonu
Esas No.: 2/284
Karar No.: 89

28.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi, teklif sahiplerinden Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı ile Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ ve Adalet, Maliye Bakanlığı temsilcileriyle Tapu Kadastro Genel Müdürü hazır bulundukları halde incelenip görüşüldü.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Gerekçe, Anayasa ve İçişleri Komisyonları raporları okunduktan sonra, mucip sebepler yerinde görülerek teklifin esasî ittifakla kabul edilmiştir.

Maddelerin müzakeresinde:

Teklif başlığı ile 1 ve 2 nci maddeler aynen kabul edilmiş, 3 üncü maddeye (kullanma gayesiyle) ibaresinden sonra vuzuh bakımından (kısmen veya tamamen) ibaresi ilave edilerek madde bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

Teklifin 4 üncü maddesi aynen kabul edildikten sonra 5 inci maddenin müzakeresinde başlangıç hükümleri, yargıç tarafından seçilecek bilirkişilerin seçildikten sonra yemin ettirilmeleri umumî hükümler icabından bulunduğu ve bucaklarda dahi mahkeme teşkilâtı mevcut olduğu nazara alınarak (Mahallin Hukuk davalarına bakan en yüksek dereceli Yargıcının seçerek yemin ettireceği 3 bilirkişiden) tarzında değiştirilmiş ve itiraz müessesesinin işler bir hale konması hususunda gerekli tetkikatın icrasıyla itirazı müteakip yapılacak muamelenin lâyini hususunda konulacak müteakip hükümlerin ihtisas komisyonu olan Adalet Komisyonunca tespit ve taknin olunması temenniye şayan görülmüştür.

Maddenin son fıkrası; Tebliğ masrafları, bilirkişi ücreti ve Yargıç ile kâtibin zarurî masrafları, vesaiti nakliye ücretleri hakkında Adliye Harç Tarifesi Kanununda ve bu teklifin 12 nci maddesinde kâfi derecede hükümler bulunduğu cihetle maddeden çıkarılmıştır.

Teklifin 6, 7 ve 8 inci maddeleri aynen kabul edilmiş 9 uncu maddenin son fıkrasındaki (ipotekli) kelimesi âm ve şâmil bulunmadığı cihetle (rehinli) hükmüyle değiştirilmiştir.

10 uncu madde aynen kabul edilmekle beraber; tahliye mekanizmasının işler bir hale konması hususunda, ihtisas komisyonu olan Adalet Komisyonunun dikkat nazarının çekilmesi ve bilhassa kısa bir müddette tahliye işinin intacı için kesin hükümlerin vâz'ının muvafık olacağı mütalâa edilmiştir.

Anayasa Komisyonunun 11 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

12 nci maddede mahkeme harçlarından da muafiyet temini bakımından (tescillerden) kelimesinin sonundaki (den) edatı kaldırılarak (le) edatı ile, (diğer bilûmum muamelelerden) ibaresi ve (damga) kelimesinden sonra da (resmî) kelimesi ilave edilmiştir.

13 üncü maddeye 7 ve 11 inci maddeler dışında kalan malların idare suretinin tanzimini temin bakımından (idare sureti) ibaresinden sonra (Bakanlar Kurulunca düzenlenecek bir talimatname ile tâyin edilir) tarzında bir cümle ilave edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Teklifin 14 ve 15 inci maddeleri de aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Kom. Başkanı

Rize

İ. Akçalı

Kâtip

Zonguldak

F. Açıksöz

Muş

F. Kılıçlar

Samsun

Ş. Uluçay

Yozgad

F. Nizamoğlu

B. Rapor Sözcüsü

Süird

M. Daim Süalp

Diyarbakır

M. Remzi Bucak

Niğde

Söz hakkın mahfuzdur

N. Bilge

Seyhan

Z. Akçalı

Zonguldak

R. Sivişoğlu

Adalet Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Adalet Komisyonu

Esas No.: 2/284

Karar No.: 60

30.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşının, resmi daire ve müesseselerin siyasî partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasî partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi ve bu teklifi daha önce müzakere eden Anayasa, İşçileri ve Maliye komisyonları raporlarıyla birlikte komisyonumuza havale edilmekle teklif sahipleri, Adalet ve Maliye bakanlıkları temsilcileri ve Tapu Genel Müdürü hazır olduğu halde incelendi:

Anayasa; kayıtsız ve şartsız egemenliğin millette olduğuna, Türk Milletinin Büyük Millet Meclisi tarafından temsil edileceğine ve millet adına egemenliğin yine Meclis tarafından kullanılacağına dair olan prensipleriyle, kamu haklarına müteallik hususat meyanında mal dokunulmazlığı ve zor alım yasağı esaslarını da vaz'etmiş, mülk edinmenin sınırlarını kanunların inzibatına tâbi tutmuştur.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Görülüyor ki; Anayasa, hakkın bir gûna ihlâl edilmemesi, tehlikeye mâruz kalmaması için sarîh düsturlar tespît ve bunun zımında yurdun kanunsuz idare edilemeyeceğine işaret ve bu mefhumları sağlamamak amacıyla değişmez hükümler vaz'etmiştir.

Berveçhibâlâ hükümler iç siyasetin mümeyyiz vasfı bakımından mâ-nalandırıldığı takdirde; yurttaşlara müsavat ve adalet mefhumlarını tam olarak tatbîkı, bu unsurların hakim kılınması için gerekli tedbir ve vasıtalarının ihzar ve teminini ifade ettiği gibi aynı zamanda yurttaş varlığına tevcih olunması muhtemel her hangi bir cebir ve tazyik mesavisini ve sair suistimalleri önlemek için idare edenlerle, idare edilenler arasında sağlam ve ahenkli bir münasebet husule getirmeyi istihdaf etmektedir, ki bu düsturları hulâsa olarak (kanun itaatı) diye vasıflandırmak yerinde olur.

Hâdiyesi vuzuhu ile belirtmek için buraya kadar telhisen serdedilen mütalâa ve mülâhazaların muhalîf mefhumu üzerinde durulması ve bunun izahı icabeder.

Muhalîf mefhum ile kastedilen husus; Hükümet nüfuzunun makûs tazyikleri ile yurttaşın mücehhez olması lâzımgelen meziyetlerden mahrum bırakılması, nihayet benliğinin dumura uğratılması ve bu âmiller neticesinde idarî sultanın, millet irade ve murakebesinden mahrum kalması ve bunun tabîî seyriyle şeflik sisteminin bütün seyyiat ve tehlikele-riyle faaliyete geçmesi keyfiyetidir.

İzahtan müstağnidir ki; şef, benzeri idarelerde olduğu gibi bütün iktidara sahip ve her türlü hakları keyfemayeşa tasarrufta serbesttir. Etrafına sadakat ve ubudiyet tezahürleriyle toplanan muayyen ve mahdud zümrenin dahî, kendisine imtisalen yaptıkları kanunşikenane hareketle-re karşı, mahza nüfuzunun idamesi kaygısı ile daima zebun ve itaatkâr-dır; tasvir ve tavsîf edilen bu vaziyet karşısında kanuna itaat mefhumu mücerredattan ibaret kalır.

Kanun müeyyidelerinin bu suretle ihmal ve iptalinde topluluk hayatının nizamı, şef ve tevabîinî teşkil eden sınıfın bazıçesi haline girer, ki bu karakterdeki idareyi monarşi ve oligarşinin mahlût bir tipi olarak vasıflandırmak mümkündür.

Şeflik sistemi garîp bir tezahür ve taarruzla; yurttaşların memleket ve Hükümet işlerine iştirakini tazammun eden demokrasi rejimini sureta benimser, sembol ve sût-re yapar, fakat bunlarla tev'em olarak millî menfaatleri ve hakları istismar ve suistimal eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kanun dışı böyle bir devrin zevali halinde, sülûk edilen bâtil hareketlerin mâşerî vicdanda kıstasa vurulması husule getirdiği heyecan ve teessürün tabîî seviyesine ircaı da Milleti temsil edenlere düşen vazifelerin bir muktezasıdır.

Bu itibarla; zinûfuz bir zümrenin, her türlü murakabeden azade olarak millî menfaatlere tasallût ile mânevi ve maddî cebir ve zora müsteniden istimval fazîhasını irtikâp etmesi, yani Anayasanın siyaneti altında bulunan mal dokunulmazlığının ihlali ve mal edinme sınırlarını tahdit eden kanunlara riayet olunmaması mevzularının üzerinde durularak incelenmesi ve bir neticeye varılması yine deruhte edilen mesuliyetin katî bir icabıdır.

Çünkü, herhangi bir siyasî partinin zimamı idareyi elinde tuttuğu bir devrede kanun mefhumunu tamamiyle ihmal ederek hattâ tehlikelere mâruz bırakarak hudutsuz ve gayrimesul bir iktidara sahip olmanın cazibesine kapılması ve nefsi için her şeyi yapmak imkân ve kudretini bulması, idare edilen camianın esir menzilsine düştüğü telâkkisini husule getirir ki, bu zihniyetin ve ihdas edilen emrivâkilerin tasfiyesi lüzumu tebarüz eder.

Binaenaleyh irtikâp olunan haksızlıkların ıslahı zımında gerekli tedbirlerin alınması, mevzuun menşe ve hususiyetlerine, esasen Anayasa düsturlarının ihlâlüne muntahî bulunan vakialara vaziyet edecek başkaca merci mevcut olmadığına nazaran, gerekli tedbirlerin ittihazı Anayasanın ruhuna intibak edilmek suretiyle Büyük Millet Meclisine teveccüh eden hak ve salâhiyetler cümlesinden bulunduğu aşîkârdır.

Bu sebeplerle kanun teklifinin esasî kabul edildikten sonra maddelerin müzakeresine geçildi:

Madde 1 : Bu maddede selâset ve selika bakımından kısmî redaksiyon tashihleri yapılarak vukuu muhtemel tereddüt ve iltibasların izalesi temin edilmiştir.

Kezalik; vazı ve taknin edilen hükmün ruhı ve mânasına dokunmak suretiyle, tatbikatta fikir teşettütüne ve içtihat ihtilâfına zemin teşkil etmemesi için (Umumî hükümler) tâbiri maddeden çıkarılmış yerine madde muhtevasına dâhil bulunan ve tadadi olarak zikredilen teşekkül, müessese ve sairinin tâbi bulundukları mevzuatın tenevvüü dikkat nazarına alınarak bu hükümlere şâmil ve mâtuf olmak üzere (Bağlı oldukları) ibaresi ikame edilmiştir.

Madde 2 : Bu maddede yapılan değişiklik cümle tertibi şekillerine mütaalliktir ve (Daireler, belediyeler) şeklindeki kısmî (dairelerle belediyeler) tarzında ifade ve tashih olunmuştur.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Madde 3 : Bu maddede mezkûr (1 Mart 1950 tarihindeki) kayıttan bu hükmün sadece zikredilen tarihe izafesi gibi muayyen bir zamandaki vaziyete munhasır ve maksur olarak anlaşılabilceği mülâhazasıyle; tedvindeki esas prensibe uyularak (1 Mart 1950 tarihine kadar) şeklinde tashi-hin vuzuh ve seyyaliyet temin edeceği düşünölmüş ve bu şekilde değış-tirölmüştür.

Maddedeki (maksatlarına uygun bir şekilde kullanılmıyarak) fıkrası hakkında gerekli müzakere cereyan etmiş ve bu fıkranın işbu kanunla istihdaf edilen ana prensiplere tebaan kaldırılmasının uygun olacağı kana-ati hâkım olmuştur ki, bu takdirde kanunun sair hükümleriyle de bir in-celeme ve ahenk husule geleceğı teemmöl edilmiştir.

Esasen iktidar sultasına müsteniden ve suiistimale makrun olarak çığnenen hakkın ihkakı vaziyetin her türlü ihtilâta meydan bırakmadan katî surette tasfiyesiyle salâha sevkı ve mâşeri vicdanda husule gelen te-essürün izalesi derpiş edildiğinden mevzuubahis fıkranın maddeden tay-yı zaruri görölmüştür.

Maddenin müzakeresi sırasında idare kurullarının ittihaz edecekleri kararların aledderecat idari kazaya tâbi bulunması lâzımgeleceğı hususu da tezekkür kılınmıştır.

Maddenin son fıkrasındaki (tüzel kişilik) tâbirinin sevk suretine göre (köy ve belediyeler)i ifade ve kasdetmesi hasebiyle bu dairede değıştiril-mesi muvafık görölmüştür.

Madde 4 : Teklifin dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 5 : Beşinci maddenin birinci fıkrası Maliye Komisyonu tarafın-dan (mahallin hukuk dâvalarına bakan en yüksek dereceli hukuk yargı-cının seçeceğı) şeklinde değıştirilmiş ise de : vâkı tadil mahkemelerin teş-kilâtı ve görevleri itibariyle bu baptaki mevzuatımıza tevafuk etmemesi hasebiyle maksada kâfi görölemediğinden ve fıkradaki (en yüksek dere-celi yargıç) tâbiri tehdidi mahiyeti ifade edeceğı cihetle tatbıkatta teşkilâ-tı müeddi olmaması için çıkarılmış ve bu fıkra (mahallin hukuk dâvala-rına bakan yargıcın seçeceğı) şekliyle kabul edilmiştir.

Bilirkişi tarafından bu madde gereğince yapılacak tespît ve takdir muamelesine karşı; alâkalılara tebliğı tarihinden itibaren 15 gün zarfın-da tetkiki yapan yargıç nezdinde itiraz hakkı mahfuz tutulmuş olmakla beraber, itiraz üzerine cereyan etmesi lâzımgelen muamele sakit bırakıl-mıştır. Sebbeden itiraz üzerine yapılacak tetkikatın umumî hükümler dairesinde tetkika tâbi tutulacağı hakkında ibarei kanuniyenin mânalan-dırılması kabil bulunmakla beraber ihtilâf husulünü önlemek için mad-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

deye (itiraz şifahi muhakeme usulüne tevfikân yargıç tarafından umumî hükümler dairesinde tetkik edilerek hükmü bağlanır) fıkrası ilâve edilmiştir ve yukarda izah olunan sebeplere göre de bu maddenin masraflara mütaallik son fıkrası da mevzuda hukuk Usulü Muhakemeleri ve Harç Tarifesi Kanununun tatbiki gerektiğinden kaldırılmıştır.

Madde 6 : Teklifin altıncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 7 : Bu maddede sırasıyla geçen (kişiliğın-kişinin) ve (kişilik-kişi), (intikal eden-geçen) ve (kişiliğın-kişinin) olarak kanunî istılah bakımından değiştirilmiştir.

Maddede (bu derneklerin infisahı halinde) diye yazılı fıkrasına infisahından evvel (feshi) de ilâve edilmiştir. Zira: Derneklerin Kanunu Medenî ile Cemiyetler Kanununa göre muayyen ahval ve şartların tahakkukunda herhangi bir muameleye mahal kalmadan ve salâhiyetli kurulları tarafından karar verilmeksizin infisah edecekleri gibi bu kanunî mecburiyetten başkaca mensuplarının irade ve ihtiyarlarına müsteniden de (fesihi) edilmeleri mümkündür. Mevzuatımızdaki hükümlerle tenazuru temin bakımından izah edildiğı gibi (fesh) kelimesinin de madde hükümleri meyanına konulması lüzumlu görülmüştür.

Madde 8 : Maddenin ikinci fıkrasına (bu gayrimenkuller siyasi partiler tarafından kiraya verilmiş) ibaresi (bu gayrimenkuller 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş) şeklinde değiştirilmiş ve bu kanun mevzuunun âmme efkârına aksetmesinden evvel üçüncü şahıslarla yapılan akitlerin iyi niyet kaidelerine müstenit olduğu esasî mülâhaza ve kabul edilmiştir.

Madde 9 : Bu maddenin üçüncü fıkrasının nihayetindeki (ipotekli alacak) Kanunu Medeninin ipoteğı de ihtiva eden gayrimenkul hükümlerine intibak ettirilmek üzere (rehinli alacak) tarzında düzeltilmiştir.

Madde 10 : Bu maddedeki (teslime mecburdurlar) hükmünün tatbik suretine mütedair bir kayıt ve işaret bulunmadığı cihetle bunu sağlamak, vuzuh vermek için maddeye (bu mecburiyet yerine getirilmediğı takdirde mahallin en büyük idare âmiri tarafından gayrimenkul bir hafta zarfında tahliye ettirilir) fıkrası eklenmiştir.

Üç aylık müddet mevzuun ciddiyeti bakımından fazla görölerek bir aya tenzil edilmiştir.

Suiniyetle, muvazaa yoluyla ve sair suretlerle kanunun hükümlerine karşı menfi tedbirler alınmasını önlemek için de maddeye:

(1 Temmuz 1951 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar tapuya şerhedilmiş olsun veya olmasın yeni malıke karşı hü-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

kümsüz olup bu gayrimenkuller hakkında dahi yukarıki fıkralar hükmü uygulanır) fıkrası eklenmiştir.

Ayrıca bütün ihtimaller de derpiş olunarak alâkalıları mutazarrır etmemek gayesiyle (kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dâva açmak hakkı mahfuzdur) hükmünün sevki adalet esaslarına uygun bulunmuştur.

Maddenin sonundaki (üçüncü şahıslar hakkında umumi hükümler mahfuzdur) ibaresi kaldırılarak mevzuda başkaca ihtilât husulüne meydan vermemek için ve akdin tesis edildiği tarih de dikkat nazarına alınarak kiracıların yalnız kira bedellerini mutalebeye hakları bulunduğunu ifade eden (ancak kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dâva açmak hakkı mahfuzdur) ibaresi eklenmiştir.

Madde 11 : Birinci fıkra, Anayasa Komisyonu tarafından yapılan taidilât dairesinde kabul edilmiştir.

İkinci fıkranın (Halkevlerine teberru) edilen şeklindeki ibaresi (Halkevlerine ve Halkodalarına teberru) olarak tevsiyan değiştirilmiş ve bu fıkradaki (menkul eşya) mefhumunun tereddüt husule getireceği düşüncesiyle bu tâbirden (menkul) kaldırılarak yalnız (eşya) kelimesi bırakılmıştır.

Madde 12 : Teklif aynen kabul edilmiş ve (damga) kelimesi (Damga Resmî) şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 13 : Maddenin tatbikatta husulü muhtemel tereddütlere mahal vermemek için (herhangi bir tüzelkişiye verilmiş olanlarının dışında kalanların idare sureti) hükmü de ilâve olunmuştur.

Madde 15-16 : Teklif veçhile aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Kom. Başkanı		Bu Rapor Sözcüsü
Ankara		Balıkesir
O. T. İltikân		V. Asena
Kâtip	Amasya	Ankara
Balıkesir	İ. Olgaç	O. Ş. Çiçekdağ
V. Asena		
Ankara	Çoruh	Çorum
H. Ş. İnce	M. Güney	H. Ortakçıoğlu
Edirne	Elâzığ	Erzurum
Söz hakkım mahfuzdur.	H. A. Yöney	E. Karan
M. Enginün		

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İstanbul	Konya	Kütahya
A. Moshos	M. Obuz	S. S. Nasuhoğlu
Samsun	Seyhan	Yozgad
F. Tüzel	S. Serçe	N. Ü. Alcı

Bütçe Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Bütçe Komisyonu

Esas No.: 2/284

Karar No.: 144

2.VIII.1951

Yüksek Başkanlığa

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesihi derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi, Anayasa, İçişleri, Maliye ve Adalet Komisyonları raporları ile birlikte Komisyonumuza havale olunmakla teklif sahiplerinden Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş ve Maliye Bakanlığı ile Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü temsilcileri hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Gerek kanun teklifi gerekçesinde ve gerek teklifi inceliyen Komisyon raporlarında izah olunduğu veçhile Cumhuriyet Halk Partisi iktidarda bulunduğu sırada siyasi nüfuzuna mütenazır olarak mali kudretini de her ne pahasına olursa olsun artırmak için, mahiyetine bakmıyarak her çareye baş vurmakta beis görmiyerek, büyük şehirlerden en fakir köylere kadar birçok yerlerde irat getirebilecek âmmeye ait gayrimenkuller, ya nüfuz kullanmak veya muvazaalı yollara sapmak gibi kanun harici tasarruflarla uhdesine geçirmiş olup bunların da kaynakları aşağıda sıralanmıştır.

a) Bütçe tahsisleri:

Bunlar Devlet bütçesiyle Vilâyet, Belediye, Köy ve iktisadî teşekküllerin bütçelerine Halkevlerine yardım diye konan ve yekûnu 60 milyon lirayı tecavüz eden ödenekler olup tamamen Halk Partisine geçmiştir.

b) Teberrular :

Resmî dairelerden başka hususî şahıslar, hükmi veya hakikî müesseseler külliyetli teberrulara muhtelif bahanelerle mecbur edilmişlerdir. Yekûnu milyonlara balığ olan bu teberruların % 60 ını Halk Partisi, teberruda bulunanların gayesi hilâfına kendisine akar temin edecek binalara veya kendi günlük ihtiyaçlarına harcamıştır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

c) Gayrimenkul bağışları:

Halk Partisi Belediye ve Özel İdarelere ait birçok binaları bağış şeklinde kendi mülkiyeti altına geçirmiştir. Bu durumda okul binaları da vardır.

ç) Gaye harici kullanılan binalar:

Köylerde veya kasabalarda âmme menfaatine yarıyacak yurt, dispanser ve saire gibi maksatlarla halkın kısmen nakdî teberru, kısmen aynı yardımı ve emeğiyle yapılan binalarda Halk Partisinin mülkiyetine geçirilerek inşa maksatları dışında tasarruf edilmiş ve kullanılmıştır.

d) Dernek emvali :

Feshettirilen derneklerin emvali (Türk Ocağı, Muallimler Birliği, Ma-son Derneği gibi)... bunlar ya statülerine önceden konulan bir hükümle, ya genel kurullarından karar alınarak Halk Partisine devredilmiş, kararlar tekemmül etmediği halde bile intikal muameleleri yapılmıştır.

e) Halk odaları :

Köy bütçesinden nakdî ve köylünün aynı yardımı ile ve emeğiyle yapılan bu odalar da Halk Partisi adına tescil olunmuştur.

f) Muvazaalı satışlar :

Vilâyet, belediye, köy emvali, Artırma ve Eksiltme Kanununa tâbi olmaksızın hakikî kıymetlerinin çok dununda muvazaalı ve adetâ sembolik fiyatlarla Halk Partisine temlik edilmiş veya çok dun kıymette gayrimenkul mallarla mübadeleleri yapılmıştır.

Mecliste parti ekseriyetinin Anayasaya ve kanunlara aykırı olarak kullanılmasından, vilâyet, Belediye ve Köy bütçelerinin yine aynı şekilde kanuna aykırı olarak tasarruf edilmesinden, İktisadî Devlet Teşekkülleriyle Derneklerin maddî ve mânevi tazyik altında tutulmalarından, memurların kanuna uymayan emirlerle uymak mecburiyetinde bırakılmalarından doğan bu gayri kanunî mal iktisabı durumunun mahkemelerde dâva açılmak suretiyle tasfiyesine imkân olmadığı ve dâva mevzuu olan malların binlerce ve binlerce olması, zaman aşımı durumları bağış veya teberruda bulunmaya mecbur edilenlerin milyonluk yekûna bâliğ olması bunun başlıca engeli olduğu gibi Halkevlerinin ve Halk Odalarının hukukî hiçbir şahsiyeti olmaması ve malları gasbedilen Derneklerin feshedilmiş bulunması da normal bir kazaî prosedüre mâni bulunmakta olduğu ve bu şartlar dâhilinde Devlet ve Millet zararına işlenmiş olan mütevali gasıp hâdiselerinin menfaatini gasıbın elinden alarak bunlardan kurtarılabilmesi mümkün olan malları hakikî sahiplerine veya milletin müşterek mülki-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yetini temsil eden Devlete iade etmek maksadiyle hazırlanan kanun teklifi yerinde görülerek maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Anayasa Komisyonu raporunda izah edildiği veçhile :

Bu mülk edinmeler ve milyonlarca liralık tahsisat almalar Anayasa hüküm ve prensiplerinin sarahaten ihlâli ile yapılmış, ezcümle Anayasamızın 70 inci maddesine dayanan cemiyet kurmak hak ve hürriyetleri, mahkeme kararı olmaksızın Hükümetin, kendi takdirine göre cemiyetleri feshedebileceği hükmünün Cemiyetler Kanununa konulması suretiyle ihlâl edildiği gibi bu hükmün suiistimaliyle, derneklere yaşamak ve mameleklerine serbestçe tasarruf etmek imkânı da bırakılmamıştır.

Diğer taraftan Anayasanın 84 üncü maddesi mucibince vergilerin yalnız Devletin umumî masrafları için sarfedilebileceği prensibi de o zamanki iktidar partisi menfaatine açıkça ihlâl edilmiş ve milletin serbest intihabına dayanmaksızın Büyük Millet Meclisine, vilâyet ve belediye meclislerine ve köy ihtiyar heyetlerine gelen tâyin edilmiş ekseriyetlerle Anayasa hükümlerinin ve kanunlarının bahşettiği salâhiyetler dışında kanun ve kararlarla millet malları üzerinde gayrimeşru bir tasarruf rejimi ihdas edilmiştir.

Bu gayrimeşru tasarrufları Anayasa hükümlerine ve vatandaşların cemiyet kurmak ve onları serbestçe idame etmek haklarına uygun bir halle ırca etmek ve ilerisi için aynı mahiyette suiistimalleri bertaraf etmek gibi bir maksatla, bir âmme nizamı müessesesi olarak sevk ve encümenimizce kabul edilen kanun teklifinde, Adalet Komisyonunun değiştirmiş görüşmeye esas tutan komisyonumuz, mezkûr komisyonun tanzim ettiği birinci maddeyi ibare değişikliğiyle kabul etmiştir.

İkinci madde aynı ibare değişikliği yapılmak ve madde sonuna tapu kayıtlarının hakikî sahipleri adına re'sen tashih olunacağına dair hükmün, sonuna bu husus hakkında ilgililere de keyfiyet yazı ile tebliğ olunacağına mütedair kaydın ilâvesi suretiyle kabul olunmuş ve mezkûr maddenin müzakeresi sırasında mefsuh Türk ocaklarının da bu madde hükmünden istifade ederek Halk Partisine intikal etmiş olan malları otomatikman tesahup edip edemeyecekleri hususunda vârit olan suallere gerek teklif sahiplerinin verdiği cevapta ve gerekse konuşmaya iştirak eden milletvekillerinin serdettikleri mütalâalarda Türk ocaklarının bu madde hükmünden istifade edecek durumda olmadığı izah edilmiş ve umumî kabule mazhar olmuştur.

Üçüncü, dördüncü ve beşinci maddeler değişiklikle ve altıncı madde Adalet Komisyonunun değiştirmiş veçhile aynen kabul edilmiştir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Yedinci madde, bu tasarının 3 üncü maddesiyle Devlete intikal eden malların, siyâsî dernekler dışında benzeri derneklere veya evvelki tüzeli kişinin gâyesine taallûk ettiğı hukuku âmme müesseselerine, temlikî suretiyle değil, intifa hakkının bedelsiz olarak tahsis edilmesi ve bu tahsis işleri için konulan müddetin iki sene olarak tadili suretiyle kabul edilmiştir.

Sekizinci madde aynen ve dokuzuncu madde de ibare değişikliği yapılmak suretiyle kabul edilmiştir.

Adalet Komisyonunun kabul ettiğı 10 uncu madde; bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkullerin tahliye ve teslimi için kanunun yürürlüğe girdiğı tarihten itibaren bir ay olan müddet, gerek tapu tescil muamelelerinin ıkmalı ve gerek gayrimenkuller şagillerinin kendileri için bir yer tedariki imkânlarını göz önünde bulundurularak komisyonumuzca gayrikâfî görülmüş olmakla bir aylık müddet üç ay olarak uzatılmak suretiyle 11 ve 12 nci maddeler Adalet Komisyonunun değıştirtiş veçhile ve 13 üncü madde yedinci maddede yapılan değışikliğe mütenazır olarak yapılan tadille kabul edilmiştir.

Teklifin 6 ncı maddesi gereğince temlik edilen gayrimenkullerin kayıtları evvelce takdir edilen bedel ödenmek suretiyle eski sahipleri adına tashih olunacağına göre Hazine lehine tescili yapılacak malların bedellerini karşılamak maksadiyle bir geçici maddenin teklife ilavesi komisyonumuzca uygun görülmüş, 14 ve 15 inci maddeler teklif veçhile aynen kabul edilmiştir.

Siyâsî faaliyetin herhangi bir parti için bir malı istismar mevzuu olmasını önliyecek olan bu kanun teklifi yukarda arzolunduğı üzere maddelerde yapılan değışikliklerle komisyonumuzca kabul olunmuş ve Kamutayın onayına arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Başkan Y.	Sözcü	Kâtip
Bursa	Çanakkale	Ankara
H. Şaman	E. Kalafat	M. Bayramoğlu
Afyon Karahisar		Antalya
10 uncu maddedeki müddete		10 uncu maddedeki müddete
ait söz hakkım mahfuz		ait söz hakkım mahfuz
kalmak kaydiyle		kalmak kaydiyle
A. Veziroğlu		A. Sarioğlu
Aydın	Bursa	Çanakkale
E. Menderes	F. Çelikbaş	K. Akmanlar

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Diyarbakır <i>M. Ekinçi</i>	Eskişehir <i>A. Potuoğlu</i>	İstanbul <i>A. H. Başar</i>
İstanbul 10 uncu maddedeki müddete ait söz hakkım mahfuz kalmak kaydıyle <i>C. Türkgeldi</i>	İzmir <i>B. Bilgin</i>	Kırklareli <i>Ş. Bakay</i>
İzmir <i>B. Bilgin</i>	Kırklareli <i>Ş. Bakay</i>	Konya 10 uncu maddedeki müddete ait söz hakkım mahfuz kalmak kaydıyle <i>M. Â. Ülgen</i>
Seyhan <i>Dr. S. Barı</i>	Sivas <i>H. İmre</i>	Tokad 10 uncu maddedeki müddete ait söz hakkım mahfuz kalmak kaydıyle <i>S. Atanç</i>
Ordu <i>R. Aksoy</i>		
	Trabzon <i>S. F. Kalaycıoğlu</i>	

GENEL KURULDAKİ GÖRÜŞME (*)

BAŞKAN – Efendim, gündemin iki defa görüşülecek işlerine ait, üçüncü maddesinde Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşının teklifli kanunileri vardır. Anayasa Komisyonunun raporunda tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi teklif edilmektedir. Bu itibarla bu tasarının öncelikle görüşülmesini yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir önerge vardır, onu da okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

(Resmî daire ve müesseselerin siyasî partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesihi derneklere ait olup siyasî partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine) dair olan kanun teklifinin müzakeresinden önce teklif sa-

(*) *Tutanak Dergisi C.9, s. 301, 517, 575:631, 635:689, 693:727, 732, 735, 741:744*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Diyarbakır <i>M. Ekinel</i>	Eskişehir <i>A. Potuoğlu</i>	İstanbul <i>A. H. Başar</i>
İstanbul 10 uncu maddedeki müddete ait söz hakkım mahfuz kalmak kaydıyle <i>C. Türkgeldi</i>	İzmir <i>B. Bilgin</i>	Kırklareli <i>Ş. Bakay</i>
İzmir <i>B. Bilgin</i>	Kırklareli <i>Ş. Bakay</i>	Konya 10 uncu maddedeki müddete ait söz hakkım mahfuz kalmak kaydıyle <i>M. Â. Ülgen</i>
Seyhan <i>Dr. S. Bari</i>	Sivas <i>H. İmre</i>	Tokad 10 uncu maddedeki müddete ait söz hakkım mahfuz kalmak kaydıyle <i>S. Atanç</i>
Ordu <i>R. Aksoy</i>		
	Trabzon <i>S. F. Kalaycıoğlu</i>	

GENEL KURULDAKİ GÖRÜŞME (*)

BAŞKAN – Efendim, gündemin iki defa görüşülecek işlerine ait, üçüncü maddesinde Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşının teklifi kanunileri vardır. Anayasa Komisyonunun raporunda tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi teklif edilmektedir. Bu itibarla bu tasarının öncelikle görüşülmesini yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir önerge vardır, onu da okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

(Resmî daire ve müesseselerin siyasî partilere bedelsiz mal devredileceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasî partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye tadesine) dair olan kanun teklifinin müzakeresinden önce teklif sa-

(*) *Tutanak Dergisi C.9, s. 301, 517, 575:631, 635:689, 693:727, 732, 735, 741:744*

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

hiplerine ait gerekçe raporunun okunmasında fayda mülâhaza etmekteyiz. Oya arzını saygılarımızla rica ederiz.

Erzurum Milletvekili
Mustafa Zeren

Trabzon Milletvekili
Mahmut Goloğlu

BAŞKAN – Efendim esasen İçtüzük'ün 102 nci maddesinde, “Bir kanunun görüşülmesine başlanınca başkan gerekçe raporları ile maddeler tümünün okunması gerekli olup olmadığını Kamutaydan sorar” denmektedir. Arkadaşımızın teklifi, tasarının esbabı mucibesinin okunması mahiyetindedir, verilmiş bir önerge olduğu için dikkatinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

(Rapor okundu)

BAŞKAN – Efendim; söz istiyen Demokrat Parti Grubu adına sözcü Fethi Çelikbaş. C. H. P. Grubu adına Başkan İsmet İnönü, daha sonra Behzad Bilgin, Zühtü Velibey, Sıtkı Yırcalı, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Refik Şevket İnce, Kâmil Gündüş, Ferit Alpiskender, Osman Şevki Çiçekdağ, Muhlis Tümay, Muhittin Erener, Mükerrrem Sarol, Muammer Alakant, Fahri Ağaoğlu, Hüseyin Fırat, Ömer Faruk Sanaç, Bahadır Dülger, Cihad Baban, Mustafa Ekinci, Celâl Yardımcı, Sedat Barı, Hâlûk Şaman, Murad Âli Ülgen, Süreyya Endik, Arif Hikmet Pamukoğlu, Âkif Sarıoğlu, Ahmet Gürkan, Fûrûzan Tekil, Kâzım Arar, Muharrem Tunçay, Emrullah Nutku, Namık Gedik, Tezer Taşkiran, Remzi Oğuz Arık, Feridun Fikri Düşünsel.

BAŞKAN – Söz, D.P. Meclis Grubu Sözcüsü Fethi Çelikbaş'ındır.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Söz rica ediyorum.

BAŞKAN – Kaydediyorum efendim.

Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar, inkılâbımızın tarihî celsesini teşkil eden bu toplantıda, millî hâkimiyet için mücadele eden milletimizin huzurunda tarihe mal olmak üzere bir tavzihte bulunmakla söze başlayacağım.

Muhalefet matbuatı bu mevzuda grubumuzun çalışmalarını, komisyonların ve Büyük Meclisin vazifesini; bir nevi tescil vazifesi haline getirmek suretiyle itham etmiştir. Komisyonlarda cereyan eden müzakerelerde sabit olmuştur ki, yine Yüksek Meclisinizin kanun teklifinin maddelerini tetkik ederken yapacağınız çalışmalarla millet huzurunda sabit olacaktır ki; bu, hakikatla taban tabana zıttır. D.P. millî hâkimiyet uğrunda çalışırken elbetteki mühim bir mevzuu Yüksek Meclisin Parti Grubunda

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tezekkür edebilir, fakat bunu bir nevi tescil halinde belirtmek doğru değildir. Komisyonadaki mesailer tamamiyle bir kanun teklifinin incelenmesi mahiyetinde cereyan etmiştir. Yüksek Meclisinizdeki mesai de aynen bu ruh ve anlayış içinde cereyan edecektir.

Bu itibarla muhalefetin bu vâdide yapmış olduğu tenkidler külliye hakikatın hilâfıdır.

Ancak iktidarda bulunmanın mesuliyetini üzerinde taşıyan bir parti olmak itibariyle, ve bugün milli vicdanı müteessir ettiğine hiç kimsenin şüphesi olmaması lâzımgelen bir mevzuda, elbette bir prensip kararına varmak zarurî idi. Bu itibarla grubumuz bir prensip kararına varmış olmakla tamamen giriştiği mücadelenin hedefleri istikametinde çalışmış ve hiçbir suretle B.M.M. nin mukaddes vazifesini gölgeliyecek bir adım atmamıştır ve atmıyacaktır. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Yüksek Meclisin bugün müzakere edeceği mevzuun siyasi tarihimizdeki mevki ve mânasını tâyin edebilmek öyle zannedildiği gibi mücerret Anayasa hukukunun bugünkü tatbikatını nazarı itibare almakla mümkün değildir. Milletimizin geçmişteki tarihini nazarı itibare almadan bugün hiçbir hâdise cereyan etmemiş gibi sadece Anayasa hukuku hükümlerine bağlanarak hareket etmeyi istemek bizzat hâdiselerin kendileriyle kabili telif bir keyfiyet değildir. Bu itibarlardır ki gayet kısaca, fakat sırf bir hakikatın ortaya konması için müsaadenizle tek parti devrinin fiilî halini, asla kanunî olmıyan fiilî durumunu kısaca belirtmek istiyorum.

Birinci Dünya Harbinden sonra muhtelif memleketlerde kurulan tek partilerin sadece anayasalarını tetkik etmek suretiyle o memleketin siyasi hüviyetini anlamak imkânı olmadığında bütün siyaset ilmi üzerinde uğraşan müellifler ittifak halindedir. Bu itibarla Anayasa hükümleri yanında o memlekette hâkim olan siyasi partinin nizamnamesini de beraber tetkik etmek hakikî vâkıaları meydana çıkarmak için lâzım ve zarurîdir.

14 Mayıs 1950 seçimleriyle dünyaya bir mucize gösteren bu milletin tek parti devrinden arta kalan müesseseleri ıslah ve tasfiye etmek bakımından bizlere vazifeler verdiğini de asla inkâr edemeyiz. Tek partinin mesullerini aramanın yoluna gitmiyeceğiz. Fakat asla unutmıyacağız ki bu devir içerisinde kanunlar, Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş, millet kanun ve mevzuatın tatbikatını beklerken, hükümetler ve idare, maalesef bir hakikatı ifade etmek lâzımgelirse, bilhassa Meclisin murakabesinden uzak kalarak keyfî bir gidişe kendini kaptırmaktan nefsinin alıkoymamıştır. Bu sebeple şu birkaç misal dahi, tek parti hüviyetini tâyin

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

etme bakımından ve tek partiden çok partili rejime geçtikten sonra da, iş başında olanlara ancak millete lâyikeyle hizmet etme istikametini gösterme bakımından çok büyük bir ehemmiyet arz etmektedir. Bir kanunumuz, 788 sayılı Memurin Kanunu, memurların siyasî cemiyetlere, partilere intisap ve devamlarına mâni bir hükmü ihtiva etmektedir. Bu kanun oldukça eskidir. Fakat tatbikatta bütün memurlar iktidar partisinin tabii üyesi addedilmiştir.

İSMAIL AŞKIN (Bilecik) – Valiler parti başkanı idi.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Diğer taraftan parti ve Hükümetin, parti ve Devletin âdeta bir kül halinde kaynaşmış olması, nihayet bir arkadaşın hatırlattığı veçhile, parti başkanlarının valilik yapması veya valilere aynı zamanda parti başkanlığı vazifesi verilmesi hatırlardadır. Bunun gibi birçok misaller daha verilebilir. Siyasî hayatımızda bunun mütaaddit misallerini zikretmek mümkündür. Fakat en şayanı dikkat olan misalini huzurunuzda Meclisin zabıtlarından okumak suretiyle vermek ve tarih önünde bir kere daha tek parti devrinin vaziyet ve halini belirtmek istiyorum.

1937 senesinde Cumhuriyet Halk Partisi umdelerinin Anayasaya itihali sırasında Yüksek Mecliste geçen müzakereler hakikaten ibretle okunmaya değer ifadeleri ihtiva etmektedir. Derhal ilave edeyim ki grubumuzun şahıslarla en ufak ölçüde de olsa meşguliyeti yoktur. Biz prensipler ve sistem üzerinde münakaşa ediyoruz. *(Soldan bravo sesleri, sürekli alkışlar).*

KÂMİL BORAN (Mardin) – O tarihte Başbakan kimdi acaba? *(Soldan müdahale etmiyelim sesleri)*

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Mecliste mevzu müzakere edilirken merhum Halil Mentş bazı sualler irat ediyor, zabıttan aynen okuyorum:

"Arkadaşlar, Teşkilâtı Esasiyede birtakım tadilât bugün mevzuubahis oluyor. Bir milletin hayatında bu gibi esaslı tedbirler alınırken halk içinde birtakım suítefehhümlere meydan kalmaması için meselenin tamamen sarahatle millet kürsüsünden ifade edilmesi lâzımdır. Ben arz edeyim ki, bâzı mülâhazalarla bu gibi suítefehhümleri kâmilan bertaraf edebilirsem kendimi bahtiyar addedeceğim. Teşkilâtı Esasiye Kanunu, hepimiz bilirsiniz ki, Hükümet fonksiyonlarını tanzim eder ve Devlet otoriteleri arasındaki münasebetleri tespit eder ve âmme hukuku denilen ferdin hukukunu ve buna mûtaallık prensipleri tespit ettikten sonra, onları Teşkilâtı Esasiye Kanununun teminat ve tekeffülü altında kor. Şimdi yapacağımız tadilâtlarla Cumhuriyetin devletçi; milliyetçi, halkçı ve ilâh... ol-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

duğunu tesbit edeceğiz. Devletçilik, meselâ Devletin şekli meyanına giriyor. Şimdi ekonomide liberal, ferdiyetçi bir vatandaş ortaya çıkar da propagandaya başlarsa şekli Devleti tebdil iddiasıyla bu vatandaş mahkemeye verilecek midir? Bu suale, o tarihte müstaceliyet kararıyla bu teklifi Meclise sevkeden komisyonun muhterem reisi şu cevabı veriyor: (Başkan kimdi sesleri). Sayın Şemseddin Günaltay.

Arkadaşlar; Halil Menteş arkadaşımız çok ince ve esaslı bir noktaya temas ettiler. Bu nokta da; bugün tadili teklif edilen Türkiye'nin esas teşkilâtı hakkında umde olarak kalması takarrür eden ikinci maddeye aittir.

Hepiniz bilirsiniz ki; bütün dünya Türkün ölümünü determinizm düşüncesiyle iddia ettiği bir sırada, onun büyükleri onun ruhundan aldığı ilhamla bugün gördüğünüz bu şekli devleti kurmaya muvaffak olmuştur. (*Soldan alkışlar*). Bugün huzurunuzda arzedilen tadilâtın esası olan Cumhuriyetçilik, Türkün kendi ruhunun ifadesi demektir.

Milliyetçilik; o da kendi varlığının idamesi için lâzımolan esastır. Şu halde Türkün bu esasları, Teşkilâtı Esasiye Kanununda yer bulunca bunlara muhalif olarak fikirler serdedilmeyecek midir? Diyorlar. Bir liberal çıkıp liberalizm esaslarını, bir komünist çıkıp kominizmi müdafaa edemeyecek midir, diye sordular. Hayır, etmiyecektir, edemeyecektir. Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif herhangi bir hareket nasıl bir cürüm ise bu esaslara muhalefet de aynı şekilde cürüm sayılacaktır.

Yine aynı tarihte merhum Recep Peker'in şu sözleri şayanı dikkattir.

ŞEMSETTEN GÜNALTAY (Erzincan) – Bugün de aynı sözleri tekrar ediyorum, aynı kanaatte ısrar ediyorum.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Bu esasların Kamutay tarafından kabul edilip resmîyet kesbettiği dakikadan itibaren yurttaşların, laboratuvarında çalışan profesörlerden günün politikası ile uğraşmıyanlara ve işlerinin başında bulunan büyük müdür arkadaşlardan, meselâ Devlet Demiryollarının bir makasçısına kadar bütün vatandaşlar bu esaslara inacak, bunları sevecek ve bunlara itaate mecburiyet altına girmiş olacaktır. Ve bütün millî faaliyet ahengi bir manzume halinde birbirini tamamlayan bu yüksek esasların havası içinde akıp gidecektir. Bu demektir ki, bizzat hayattan alınarak C.H.P.'nin programının içinde yazılmış bulunan bu hükümler, bu devletin bundan sonraki varlığında bütün yurttaşları bütünlük ve beraberlik ruhu ile besleyecek ve millî birlik için daha sıkı bir tedbir alınmış olacaktır. Temyiz Mahkemesinin en büyük hâkiminden en küçük memurlarımıza kadar hüküm veren, tedbir alan,

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

emir veren ve tanzim eden, herkes günlük işini yaparken ve kararını verirken kendini bu esasların çerçevesi içinde hissetmek mecburiyeti altına girecektir.

Arkadaşlar, bugün dahi müdafaa edilebileceği söylenen bu hükümler hiç bir zaman 1789 Fransız İhtilâlinde alınarak bu milletin Millî Mücadele tarihindeki vaziyetini iç ve dış düşmanlarına karşı ayaklanmasını ifade etmekte olan Anayasamızın asla ruh ve mânasıyla kabili telif değildir. *(Süreklî ve şiddetli alkışlar)*.

Esasen bu Anayasa tadil edilmeden dahi liberal partiler kurulmuştur. Şu halde tatbikat ile o sözler tekzip edilmiştir. Bu itibarla; sözü fazla uzatmamak için, sadece o devrin Büyük Millet Meclisi çalışma tarzını gösteren bu vesikayı okumakla iktifa edeceğim. Sonradan cereyan eden vakaların bu vesikayı nasıl tekzip ettiği hepimizin malûmudur. Bu itibarla kısaca arz edeyim ki, o zamanlar kanun ve prensipler değil, fiilî vaziyetler bu memlekette devam edip gitmiştir.

Şu halde bu kanun teklifi, bu fiilî vaziyeti hukukileştirmekten ibaret tir arkadaşlar. *(Bravo sesleri, alkışlar)*. Bu durum çok partili devre kadar devam edegelmıştır. Fakat gönül isterdiki, çok partili rejime girdiğimiz andan itibaren olsun, memleketin muhtelif köşelerinden bin bir müşkülâtla vergi olarak toplanan paraların siyasi partilere intikaline müncer olan bir tahsis tarzına, hattâ bir tek Milletvekili itiraz ederse, bu itiraz sesine kulak verilsin. Fakat 1946'dan sonra maalesef bu da yapılmamıştır. Ve o zaman bütçe kanunları içerisinde muazzam yekûnlara balığ olan rakamlar konmak suretiyle hakikaten, nihayet o devrin Maliye Bakanının ifadesiyle Cumhuriyet Halk Partisine Devlet bütçesinden büyük paralar geçirilmiştir. Aynı tarihlerde belediye ve özel idareler de kendi mahallî teşkilât hizmetleri içinde küçümsenemeyecek derecede, mühim paralar vermişlerdir. Nihayet çok partili rejime girdiğimiz devirden itibaren olsun hakikaten tek partili devrinde müsamaha ile karşılanan bu geleneğin kökünden silinip atılması lâzımdı. Beş sene müddetle aynı yolda yürüyen muhalefete mensup bu arkadaşların, Anayasa çiğneniyor diye, avaz avaz bağırımları hakikaten Anayasanın mânası ve ruhu ile asla kabili telif değildir.

HALİL SEZALİ ERKUT (Kırşehir) – O paralar niçin verilmiştir?

BAŞKAN – Müsaade buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Şu halde bugün huzurunuza gelen mevzu bu memleketin kendi tarihi içerisinde, siyasî ilimlerin ışığı altında, umumî âmme hukuku, idarî hukuku, siyasî nazariyeler, efkârı umu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

miye ve partiler bütün bu çeşitli sosyal cereyanların âkîslerinin ışığı altında tetkik edilmek ve ona göre bir karara varılmak lâzımgelirdi. Bunun için iktidar partisi tarafından ne yapıldı?

Arkadaşlar; hepinizce malûmdur ki, daha ilk zamanlarda verilen bâzı kanun teklifleri vesilesiyle grubumuz bu işte evvelâ uzlaşma yolu ile bir hal çaresi aramak yolunu ihtiyar ederek bir uzlaşmaya varılması için el uzatıldı. Ve 14 Mayıs da bu milletin hakikaten cihan tarihine malettiği mucizeye uyan ve tek partinin iktidar kanun yolu ile iktidar değiştirmemesinden sonra grubunuz muhalefet ve iktidarın yan yana gelmek, elele vermek ve işbirliği halinde tek parti devrinin sürvivasını, artıklarını tarihe gömmek azmiyle bir çalışma zemini hazırladı.

Fakat her uzlaşma sahasında olduğu gibi burada da tek taraflı niyetler kâfi değildi. Bugün, uzlaşma yolunda cereyan eden safahatı da, tarihe mal olmak düşüncesiyle, peyderpey huzurunuzda sermek istiyorum.

Grubunuzun ilk temayülünden sonra hükümet muhalefetle, hakikaten âmme vicdanını müteessir etmekte devam eden bu mevzuun hal çaresini aramak yolunda teşebbüse geçti. Ve yapılan görüşmeler sonunda yazılı bir teklif yapıldı. Muhalefet partisi, bu mevzuda bir tesis fikrini ileri sürüyor ve bilhassa ondan sonra cereyan eden müzakerelerde üzerinde en çok durulan bir bahis olmak itibarıyla arzedeğim ki, tesisine tahsis olunacak mallar kısmında aynen şunları beyan ediyordu; halkevleri tesisine aşağıdaki mallar devredilmiştir.

1. Halkevi olarak inşa edilmiş mallar,

2. Türk ocaklarının feshi üzerine C.H. Partisine devredilen binalardan halkevi olarak kullanılmakta olan binalar.

Bu teklife karşı mukabil teklifimiz şu olmuştur:

Devredilen mallar:

Halkevleri tesisine aşağıdaki mallar devredilmiştir:

1. Halkevleri ve halkodası olarak inşa edilmiş olan bilûmum binalar.

2. Türk ocaklarının feshi üzerine C.H. Partisine devredilen sair gayrimenkuller,

3. Herhangi bir sebeple tasfiyeye uğramış bulunan her türlü tüzel kişilerden C. H. Partisine intikal etmiş bulunan gayrimenkuller.

4. Bedelli bedelsiz her ne suretle olursa olsun, köy, belediye, özel idare ve Hazinesinden ve vakıflardan C.H. Partisine intikal etmiş bulunan bilcümle gayrimenkuller.

(Yukarıdaki gayrimenkuller tapu sicilindeki kayıtlarında gösterilen mevki ve hudutları birer birer cetvel halinde beyan olunacaktır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Tapusu olmayan gayrimenkullerde kezaik tapuya bağlanarak devredilecektir.)

5. Halkevlerine ait olarak kullanılmakta olan tekmiil menkuller de (ilişik bir listede tarif edilerek) tesise devredilmiştir.

6. 14 Mayıs 1950 tarihinden sonra satılan gayrimenkullerin satış bedelleriyle kiralananların kira bedelleri ve bu yüzden tahakkuk eden her türlü alacaklar (Tahsil olunan bedeller bir yıl içinde, alacaklar mukavelelerindeki hükümlere göre)

Bu teklife mukabil teklif olarak şu alınmıştır.

Halkevleri tesisine aşağıdaki mallar devredilmiştir:

- a) Halkevi ve halkodası olarak inşa edilmiş olan bülümüm binalar,
- b) Cumhuriyet Halk Partisi ve halkevi olmak üzere inşa edilmiş olup müşterek kullanılan binaların halkevi kısmı,
- c) Türk ocaklarının feshi üzerine C.H. Partiye devredilen ve halkevi veya halkodası olarak kullanılan gayrimenkuller.

d) Herhangi bir sebeple tasfiyeye uğramış bulunan her türlü tüzel kişilerden C.H. Partisine intikal etmiş bulunan ve halkevi veya halkodası olarak kullanılan gayrimenkuller,

e) Halkevlerine ait olarak kullanılmakta olan tekmiil menkuller de ilişkin bir listede tarif edilerek tesise devredilmiştir.

Bu teklifler göstermektedir ki, iki taraf arasında muazzam bir prensip ihtilâfı vardır. Muhalefet partisi tek parti devrinin halen bakiyesi olan müesseselerinin kanun yoluna ırcı demek olan bir hususu, müstakıl ve münferit bir Halkevi meselesi olarak telâkki etmektedir. Buna mukabil iktidar, Halkevini de içirisine alan ve daha çok tek parti devrinin, artık daha fazla beklemeye tahammülü olmadığı bir artık müessesenin ıslahını, kanun yoluna ırcını benimsemiş bulunmaktadır. İhtilâfın mallara taallük eden merkezi sikleti budur arkadaşlar. Bu mukabil teklif ve teklifler sonunda nihayet iki taraf arasında müzakerelerin inkıtına müncer olan görüşmeler de şu suretle cereyan etmiştir: Muhalefet Partisinin ilk teklifi üzerine Demokrat Parti Genel İdare Kurulu tarafından, Demokrat Parti Grup Başkanı Sayın Fuat Hulûsi Demirelli'nin Başkanlığında Sıtkı Yırcalı ve Maliye Bakanından mürekkep bir heyet teşkil edilmiş ve bu heyet müzakereleri neticelendirmekle tavgız edilmiştir. Demin okuduğum; mukabil teklif alındıktan sonra, bu heyet, bilâhara Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun iştirakiyle Maliye Bakanının hazır bulunmadığı bir toplantıda tam salâhiyetli olmadıkları beyan ile söze başladıkları bize söylenen mu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

halefet partisinden sayın Barutçu, Avni Doğan ve Zihni Betil'le görüşmeye başlamışlardır.

Bu görüşmelerde Demokrat Partiyi temsil eden arkadaşlar ikinci tek-lifin, birincisinden daha geri olduğunu beyan etmeleri üzerine, nihayet muhalefet temsilcileri, binaların menşelerine gidilmek suretiyle gereken muamelenin tâyin edilmesi lüzumu üzerinde durmuşlar ve bunu talep etmişler ve orada bulunan Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu bu talebi kabul etmiştir. Bu konuşma böylece sona ermiştir. Müteakıben Genel Kurul adına konuşmalara memur edilen arkadaşımız, Genel Kurul âzası Kâmil Gündeş'tir. Gündeş'in vazifesi, heyetlerin ilk temasında mutabık kalınan esaslar dâhilinde, yani binaların menşelerine gitmek suretiyle gereken muamelenin tâyini hususunda bir anlaşmaya varmak ve bunun için de evveleminde gayrimenkulleri menşelerine göre tespit ettirmektir. Bu kayıtlar, Maliye Müfettişlerinin aylarca devam eden teftişi sonunda tapu kayıtlarından alınan bilgilerle beraber cetvel halinde çıkartılmıştır. Ve Kâmil Gündeş arkadaşımız bu cetvellerle birlikte menşesine göre muamele yapmak mutabakatı dâhilinde müzakereleri devam ettirmek için gayret sarfetmiştir.

Temas temin etmek maksadiyle Kâmil Gündeş arkadaşımız evvelâ Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Kasım Gülek'i telefonla bayramdan evvel aramış, telefonla konuşmuşlar ve Kâmil Gündeş arkadaşımız nihayet işin kâti olarak üzerinde tetkik imkânını hazırlamak suretiyle gün istemiştir. İlk müracaat iyi karşılanmış, fakat 15 gün sonra yine cevap verilmemiştir. Ve bu müddet içerisinde vâkı müracaatlar, Kâmil Gündeş'in müracaatları karşısında C.H.P. Genel Sekreter Muavini ve bu işle ilgili olan arkadaşlar, parti içerisinde bu işle vazifeli olarak çalışabilecek arkadaşın ancak bayramdan sonraya bu işle meşgul olunacağı düşüncesiyle işi bayramdan sonraya bırakmışlardır. Ve nihayet bir gün tespit edilmiştir. Demokrat Parti Genel İdare Kurulunca bu işe vazifelendirilen Kâmil Gündeş, Cumhuriyet Halk Partisinin de bu vazifeye bakmakta olduğu söylenen Halil Sezai Erkut arkadaşımızla temasa geçmiş ve toplantı Halk Partisi binasında yapılmış ve Ferid Melen'de hazır bulunmuştur. Kâmil Gündeş arkadaşımızın ifadesine göre, meselenin bir an evvel intaç edilmesi lüzumu belirtilmiş, fakat karşılık olarak, yarı şaka yarı ciddi, bu iş kanun yoluyla halledilmek yoluna gidildiği takdirde ileri de Demokrat Parti milletvekillerinin mallarının müsadere edilebileceği kendisine ifade edilmiştir. (Bravo sesleri) Arkadaşımız yapılacak işin mevcut cetvellerle kayıtların karşılaştırılmasından ibaret olduğunu söyleyince, Halk Partisinde bulunan arkadaşlar; ellerinde muteber bir kayıt

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

olmadığını, bu itibarla 4-5 gün içinde bunun halledilemeyeceğini ve bunun aylara vabeste olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun üzerine arkadaşlarımız sondaj mahiyetinde de olsa bâzı vilâyetlerdeki gayrimenkullere, ait kayıtların partide mevcut kayıtlarla mukayeselerini yaparak orada bir mutabakat olup olmadığını görmenin, faydalı olacağını esasen bu çalışmaların komisyonu tenvir edecek bir mahiyet taşıyacağını ifade etmiş. Fakat bu sondaja dahi müracaat olunmayarak nihayet Sezai Erkut ve Ferid Melen arkadaşlarımız Gündes'de mevcut olan cetveli talep etmişler ve bu cetvel kendilerine verilmiş ve iki taraf arasında toplantı bu suretle sona ermiştir. Bu toplantıyı takiben Meclise gelen Gündes arkadaşımız Mecliste birinci heyette bulunan Muhterem Avni Doğan'a rastlamış ve işin bir çıkmaza girdiğini ifade etmiş. Aldığı cevaba, ifadesine göre siz tatliden evvel bunu çıkartmak istiyorsunuz, her nedense bizim arkadaşlardan bâzıları da bunun aksi bir mütalâaya sahipler demiş ve bir çıkmazda olduğunu ifade eder bir tavırla kendi yanından ayrılmıştır.

İşte arkadaşlar, 14 Mayıs 1950 tarihinde bu milletin hakikaten dünyaya örnek olan ve Seçim Kanununun hazırlanmasında, seçimlerin yapılmasında o devirde iktidarda bulunanların olduğu kadar dört sene müddetle muhalefeti sevkü idare edenlerin durendişane hareketleri sayesinde kazanılan bu mucizevi hareketin neticei tabiiyesi uzlaşma yoluyla istihsal olunamayacak o gün iki parti arasında maalesef bir rüptürle neticelenmiştir. Şunu ifade etmek lâzımdır ki, bu mevzuda bir mesul aramak lâzımgelirse, şimdi temas edeceğim bâzı noktalardan sonra, bunu bizlerin safında aramak büyük bir insafsızlık olur. Filhakika demin de arzettiğim veçhile çok partili bir Millet Meclisi kurulduktan sonra muhalefetin mütemadi itirazlarına uğrıyan bu mevzu üzerinde yeter şekilde durarak bir hal çaresine varmak mümkündü. Bu mevzu, o günün şartları içerisinde de millî menfaate en uygun bir şekilde halledilebilirdi, halledilmek behemehal lâzımdı. Ve bu, o zamanın iktidarı tarafından yapılması lâzımgelen bir hareketti. Fakat o tarihte Halkevlerinin bir tesis haline getirilmesi için üniversite profesörlerinden mütalâa alınmış, bu mütalâalar Halkevlerinin bir tesis haline getirilmeye imkân vermediği şeklinde tecelli eden karar üzerine yine özel idareler, belediyeler ve Devlet bütçesinden halkevlerine yardım yapılması yolunda yürümeye devam edilip gidilmiştir. Fakat bu işin 14 Mayıs'tan itibaren olsun, iyi bir anlayış ve hüsnüniyet içerisinde halledilmesi istendiği takdirde, bugün muhalefette bulunan arkadaşlarımızın, 1950 senesi Temmuzunda toplanan parti kurultaylarında buna mâni bir karar almamış olmaları iktiza etmez miydi? Halbuki Halk Partisinin 1950 Temmuz kurultayında ittihaz olunan ve şimdi okuyacağım bir karar buna müsait görünmektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

1950 senesi seçimlerinden hemen sonra Cumhuriyet Halk Partisinin yaptığı ilk kurultayında Halkevlerine ait olarak şu karar ittihaz edilmiştir. C.H.P. organı Ulus'un 3.VII.1950 tarihli nüshasından okuyorum.

"Halkevleri: Bu bölümün ihtiva ettiği konuda bir başka komisyon tarafından incelenmekte olduğundan, üzerinde durulmamıştır. Ancak komisyonumuz hizmet bakımından ne olursa olsun, halkevlerinin malları ile ve teşkilâtlarıyla muhafaza edilmesi hak ve lüzumuna kanıdır. Bu evlerin hizmetlerini yardım imkânlarıyla çerçevelemek ilk iştir."

Şimdi şu suali sormak hakkımızdır; Kurultayın böyle bir kararı varken, halkevleri mesaisinin azalan yardımdan mütevellit şartlar içinde, Cumhuriyet Halk Partisince devam ettirilmesine karar alınarak böyle bir kararı bir hak ve lüzum şeklinde ifade edilmesinden sonra nasıl olur da bir hak organı, aksine bir karar almak için müzakerelere girişebilir? Böyle bir teşebbüsün dahi mevzuubahis partinin kendi tüzüğüne uymıyacağı tabiidir.

C.H.P. Kurultayının bu kararı karşısında; bu karar değişmedikçe müzakere ile bir uzlaşmaya varılabilmesi bilmeyiz ne dereceye kadar mümkün olur? Ve bizce kurultayın kararlarına ittiba etmek de demokratik değildir. Bu itibarlardır ki bu mevzuda uzlaşma yoluyla bir hal çaresine varılmamışsa bunun mesullerinin her halde iki parti arasındaki çalışmaların malûm ve mevsuk bilgileri içinde aranması lâzım geleceğini kabul etmek ve hükmü bundan sonra tarihe bırakmak icap ediyor.

Demin işaret ettiğim veçhile, ihtilâfın merkezi sikleti bilhassa devredilecek mallar üzerinde tecelli ve temerküz etmiştir. Demokrat Parti milletin yegâne ve hakikî mümessili olan Yüksek Mecliste gayrimenkuller mi'let namına değil; iktisap şekillerine göre fakat evvelâ millet namına tashih ve ıslâhı yolunda hareketi düstur ittihaz etmişken elbetteki muhalefetin kendisine yardım etmesini beklemesi hakkıdır.

Ancak muhalefetin bu mevzuda kendine yardım edilebilmesi için, demin de arzettiğim veçhile, Halkevleri mevzuunu tek başına ele almamak lâzımdır. Tek parti devrinin bir esası olan bu mevzu; bütün tarihi hâdiseler içinde siyasi nazariyelerin ışığı altında. Anayasa, idare hukuku, efkârı umumiye, siyasi doktrinlilerin ve siyasi partilerin, hâsılı siyaset ilminin mevzuunu teşkil eden bahislerin ışığı altında mütalâa etmek ve ondan sonra iktidar partisinde bulunan arkadaşlarla, komisyonlarda yapılamıyan iş birliğini behemehal burada temin ederek müspet ve yapıcı bir zihniyetle hareket etmek elbette faydalı olacaktır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Nasıl ki; muhalefette iken Demokrat Parti, prensipte anlaştığı için Seçim Kanununun çıkmasında, sonuna kadar Mecliste çalışmış ve millet tatminkâr bir Seçim Kanununa kavuşmuştur. Halk Partisi arkadaşlarının da prensipte anlaşmaya vardıkları, yani menşelerine göre usulsüz iktisap ettikleri malları sahiplerince devretmeye kararlı oldukları takdirde çalışmaları hakikaten bu memleketin menfaatleri icabıdır arkadaşlar. *(Soldan, bravo sesleri)*

İşi, bir hukuk ihtilâfatı tam bu hukuk mevzuu değil, fakat bu memleket tarihinin icabı olarak ve muhtelif içtimai cereyanların ışığı altında bir siyasî mevzu olarak telâkki edince, ister istemez, bunun hal yeri, uzlaşma yolu ile halli de mümkün olmadığına göre Büyük Meclis olmak lâzımgelir. Bu meselenin kaza mercilerine götürülmesi noktai nazarı bu bakımlardan iltifata şayan değildir. Mevzuun mahiyeti ve mânasının arzettiği bu aşıkâr hususiyetler sebebiyledir ki, işbu kanun teklifi kaleme alınmış ve muhalefetin iddiası hilâfına, müsadere kokusunun dahi teklifte yer almaması için hususi bir itina gösterilmiştir. Derhal ilâve edeyim ki; işi müsadere haline inkılâp ettirmek güç değildir. Bu hale getirmek için mallarını menşelerine göre, teker, teker tesahüp şekillerine mütenazır hükümler koymaktansa, iki maddelik bir teklifle işi halletmek mümkündür. Fakat arkadaşlar, demokrasi için mücadele eden ve demokrasinin ancak çok partili bir rejim olduğunu bilen ve buna inanan ve bu Meclise ancak halkın serbest reyile gelen sizlerin böyle bir teklife imkân vermeniz, kabul etmeniz, asla mümkün değildir. *(Bravo sesleri)*

Bizzat kendi tarihimizden alacağımız bir ibret dersi ile istikbal için de bâzı emniyet müesseseleri ihdas etmek, maksadiyle kanun teklifinin birinci maddesi tanzim olunmuştur.

Bu birinci madde çok partili devirde dahi, son 4-5 sene içerisinde iktidardayken Halkevleri vesilesiyle muhtelif kaynaklardan yardım almaya devam etmekten kendini alamıyan, nefsinin bu derece kontrol altında bulunduramıyan bir parti karşısında; nihayet kendisi iktidara geldikten sonra bizzat nefsinin bağliyan D.P. Grubu arkadaşlarının tam bir isteğinin ifadesidir. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar).*

Biz de iktidardayken pekâlâ eski usullerle, burada konacak birtakım tahsisatlarla, bütçe kanunlarında yer alacak birtakım ödeneklerle bu yola gidebilirdik. Fakat biz bu yolları kendimiz için olduğu kadar bizden sonra gelecek olanlar için de sonuna kadar tıkamak azim ve kararındayız. Hakikaten bu milletin alinteri ile toplanmış olan paraların nihayet kendi mahalline, kendi müşterek ihtiyaçlarına masruf olmasını temin maksadiyle ve tamamen bu intizamı âmme müessesesi olarak birinci maddeyi sevketmiş bulunuyoruz. *(Bravo sesleri, alkışlar).*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu birinci maddeye itibar ve iltifat ettikten sonra, birinci maddenin hakikaten siyasî gelişmemiz bakımından zaruret ve lüzumuna kail olduktan sonra, elbette tek parti devrinin bu prensibe zıd düşen birtakım müesseselerini bu prensibin hedefleri istikametinde ıslah etmek gerekti ve vaktiyle kanunlar ihmal veya ihlâl edilmek suretiyle, Hükümet ve idarenin birtakım keyfî tasarruflara karşı ses çıkarmamak suretiyle tapuya tescil edilmesi imkânı bulunan gayrimenkullerin aynı intizamı âmmе prensibinin hükmü ve mânası dâhilinde ıslah edilmesi teklifin ruhunun bize emrettiği bir zarurettir.

Yine muhalefetin bir endişesine daha burada cevap vermek bizim için bir borçtur. Bu kanun teklifinin, Halkevlerinin yok edilmesi maksadını güttüğü ifade edilmektedir.

Kanun teklifinde -ne sarîh ve ne de zîmnî olarak- böyle bir şeyin ka-tiyen yer almadığı görülmektedir. O kadar ki bununla alâkalı bâzı yerler-de Halkevlerinin bütünlüğünü muhafaza etmek, fakat Bakanlar Kurulu-nun tâyin edeceği esaslar dairesinde mesailerine devam etmek maksada uygun görülmüş ve bu hususta gerekli hükümler de konmuştur. Bu mevzuda karar Yüksek Meclisinizindir arkadaşlar.

Nihayet, sözlerime son verirken, milletin tarihine ve demokratik geliş-memizin istikbaline muzaf olan bu hükümlerin bir yandan âmmе vicda-nını tatmin edeceğine, diğer taraftan da demokratik gelişmemizin temi-natı vazifesini göreceğine biz kani bulunmaktayız. Yüksek Mecliste mad-deler müzakere olunurken kabul edilecek esaslar dairesinde kanun tek-lifine en iyi şeklin verilmesi bizzat sizlerin elinizdedir. Bu sebeple biz, bu mevzuda komisyonlarda nasıl her milletvekilinin prensip mutabakatı dı-şında her hangi bir meseleye istediği gibi temas ederek, istediği tadil tek-lifini yapması mümkün olmuşsa, Yüksek Mecliste de aynı esaslar dâhi-linde bütün arkadaşların diledikleri teklifleri yapmaları kabul ve müm-kündür ve teklif ancak bu suretle en iyi ve en güzel bir şekilde kanunî-yet kazanabilir. Biz teklifi yapanlar ve bir prensip mutabakatı halinde; Grup arkadaşlarımız millete en ileri bir hizmet yaptığımıza ve böylece halkın vicdanını müteessir eden bir mevzuun kökünden sökülüp atılma-sına çalışmakla millet huzurunda ve efkârı umumiye önünde ve tarih önünde huzur duymaktayız arkadaşlar. Takdir sizlerindir. *(Bravo sesleri ve alkışlar)*.

İSMET İNÖNÜ (Malatya) – Sayın arkadaşlar, huzurunuzda bulunan ve iktidar partisinin bir komisyonunca hazırlanan tasarının ana hatları şunlardır :

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

A) Eski Türkocaklarından devralınan binaları yeni Türkocaklarına malediyor (*Soldan, öyle bir şey yok sesleri*) veya tadilat ile intifanı vermeyi düşünüyor.

B) Halkevlerini fiilen ilga ediyor.

C) Hazineye intikal ettirdiği halkevlerinin dağıtma ve kullanma yetkisini Bakanlar Kuruluna veriyor.

D) Halk Partisine teberru ve satma şeklinde geçen bazı emvalin tasarrufunu tanımıyor.

E) Hazineye intikal ettirdiği halkevlerinin, yapılmış veya yapılmakta olsun, kendilerini aldıktan sonra borçlarını Halk Partisine yüklüyor ve menkul malları hukuk prensipleri dışında mütemmim cüzü addediyor.

F) Mevcut mevzuatın ve geçmiş Büyük Millet Meclislerinin muamelelerini tek parti devrinin cebir ve nüfuzu mahsulü sayarak bunların mu-teber olamayacaklarını iddia ediyor.

G) Bütün bu muamelelerin Anayasa hükümlerine ve yargı selâhiyeti-ne uymaması sebebiyle vahim bir Anayasa ihlâli olduğunu itibara almıyor.

Şimdi bu mevzuları birer birer tahlil edeceğiz. Bundan önce halkevleri meselesi üzerinde aylardan beri Hükümet ve partimizin salâhiyetlisi arasında geçen müzakerelerin netice vermediğini Büyük Meclisin bilmesi lüzumuna kaniiz.

Biz çok partili siyasi hayata girdikten sonra halkevlerinin bütün siyasi partileri memnun edecek surette kullanılması çaresini aradık. (*Soldan gürültüler*)

BAŞKAN – Rica ederim sükûneti muhafaza edelim.

İSMET İNÖNÜ (Devamla) – Muhalefet partisini, taleplerini ve düşüncelerini bildirmeye açıktan açığa gayret ettik. O zamanki muhalefet partisi hem şikâyetlerine devam etti hem arzularını bildirmedi. Bu suretle, partiler mutabakatı ile bir hal şekli bulmak teşebbüsümüz akim kalmıştır.

Halk Partisinin 1947 kurultayında halkevlerinin bir tesis yapılarak idaresini prensip olarak ilan ettik. Bunu tahakkuk ettirmediğimizin başlıca sebebi yine muhalefet partisi ile bir anlaşmaya varmak imkânı bulunamamasıdır. (*Gülüşmeler, gürültüler*)

Demokrat Parti iktidara geldikten sonra halkevleri meselesi üzerinde Hükümetle müzakere açılmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Anayasa hükümlerine ve mevcut mevzuata uygun olarak hareketin esas tutulması ve halkevlerinin bir tesis halinde ve siyasî partiler üstünde kalacak bir idareye tâbi olarak bütün vatandaşların istifadesine konulması Başbakanla Grup Başkanvekilimiz arasında prensip itibarıyla takarrür etmiş ve bu mutabakata uygun olarak tarafımızdan bir tesis projesi verilmiştir. (31.1.1951)

Bu proje nihai karara bağlandıktan sonra Halk Partisine karşı öne sürülen iddialar tasfiye edilmiş olacaktı.

Uzun gecikmeden sonra mukabil proje aldık. (11.VI.1951) ve buna süratle gene bir proje ile cevap verdik. (20.VI.1951) Ondan sonraki safha elimizdeki kanun teklifinin ansızın meydana çıkmasıdır.

Bu kanun teklifi Hükümetle aramızdaki müzakerelerin müspet bir neticeye varması ihtimali zaten olmadığını açık bir surette gösteriyor. Bizim projelerimizin esası Halkevlerinin vazifelerine devam etmesi idi. Bu kanun teklifinden anlıyoruz ki, esas maksat Halkevlerinin ilgası imiş. Biz projemizde tesis fikrini esas tedbir tuttuk. Bu teklifte görüyoruz ki, Halk Partisinin tasarrufunda olan halkevlerinin Hazineye intikali ve bunların Bakanlar Kurulu emrine bırakılması arzu ediliyormuş.

Tarafların hedefleri arasındaki bu uzaklığın, halkevleri meselesinin bir anlaşma ile halledilmesine imkân bırakmaması tabii bir şeydir. Bir anlaşma ile büyük bir meselenin hallindeki geniş faydalar yerine fevkalâde bir kanun ile müsadere yoluna gidilmesinin mahzurlarını memleketimiz uzun yıllar çekmek zorunda kalacaktır. *(Soldan gürültüler, öyle şey yok sesleri).*

BAŞKAN – Sükûneti muhafaza edelim.

İSMET İNÖNÜ (Devamla) – Kanun teklifinin ana hatlarına geçiyorum:

Eski Türk Ocaklarının binalarının Halk Partisine intikali bu ocakların salâhiyetli temsilcilerinin ve salâhiyetli teşekküllerinin rızaları ve muvakataları dâhilinde, kanunlar hükümleri içinde vukubulmuştur. Bu intikal muamelesinin Atatürk'ün cebri ile, rıza hilâfına vukubulduğu iddiası herhangi bir hukukî itabara mazhar olamayacak kadar haksızdır. Eski Türk ocakları Millî Mücadelenin zaferinden sonra Halk Partisi Hükümetinin geniş yardımı, teşviki ve alâkası ile bütün memlekette yayılmıştır. Türk ocaklarının istediği her mülk emvali metrukeden, ya bedelsiz veya az bir bedelle tercihan verilmiş ve Türk ocaklarının masrafları da Hazinesinin geniş yardımlarını görmüştür.

Bu yardım, teşvik ve alâkada Atatürk'ün bizzat Hükümetin gayretlerini geçecek derecede idi.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bu devirde büyük inkılâplar oldu. Yedi senelik tecrübe inkılâp esaslarını yayıp anlatacak ve memlekette inkılâplarla ahenkli olarak geniş kültür birliğine dayanan Milli cemiyeti temin edecek bir teşekkülün eksikliğini gösterdi.

Bu esnada Atatürk Türk ocağı liderlerini topluyor; ocakların faaliyetleri üzerinde saatlerce müzakere cereyan ediyor. Neticede Atatürk ile Türk ocağı liderleri ocakların faaliyetine son verilmesine karar veriyorlar. Halbuki bu muamele komisyon müzakerelerinde cebir ile mal iktisabı şeklinde tasvir edilmiştir. Elimizdeki kanun teklifinin gerekçesinde de Türk ocaklarının devri işi bir gasıp muamelesine örnek olarak zikrolunmuştur.

Cebir ile mal gasbı suretiyle Atatürk'e tevcih olunan iftirayı reddediyoruz. (*Sağdan alkışlar, bravo sesleri*).

Bu iftirayı bir kanun teklifi ile Türk mevzuatında tespit etmeyi protesto ediyoruz. (*Sağdan bravo sesleri, alkışlar*). Fertleri, ve hükmi şahsiyetleri cebrederek onların emvalini almak bir suçtur. Böyle bir suç işlenmiş ise bu suçun mesulü Atatürk olamaz. Mesuliyet, zamanın Başvekili olarak bana teveccüh eder. (*Sağdan alkışlar*). Ben bu mesuliyetin hesabını vermeye hazır ve muktedirim. (*Sağdan alkışlar, bravo sesleri*).

Kanun teklifinin, halkevlerini fiilen ilga etmesi memleketi yirmi sene-den beri ona hizmet eden büyük bir içtimai kültür müessesesinden mahrum kılmaktadır. Halkevleri bu memleketin büyük bir ihtiyacına cevap veriyordu. Vatandaşları, ayırıcı değil, birleştirici bir kültür birliği içinde yetiştiriyordu. Toplanma yeri, mütevazı bir kütüphane ve türlü içtimai hizmetler içinde güzel sanatlar terbiyesi için merkez oluyordu. Yetişen sanatkârların halkevlerinde okuyup yazma öğrenenlerin ve türlü kollarda kültürlerini artıranların sayısı hesapsızdır. Toplu hayata yüz yıllardır alışmamış cemiyetimiz için kadın ve erkek konferans, konser ve aile toplantılarına imkân verilmiştir. Hususiyle inkılâp esaslarını anlatmak ve korumak işini halkevleri başlıca vazife edinmişti. Halkevleri salonlarından siyasî partilerin eşit haklarla geçici olarak istifade etmeleri daima mümkün idi. (*Soldan öyle olmadı sesleri*). Çok partili devirde bütün partilere eşit muamele yapacak bir idare altında halkevlerinin hizmetleri daha geniş olacaktı. Halkevlerinin hizmetlerini vatandaşlar ihtiyaçlarını uygun bulmuşlar ve Büyük Millet Meclisleri bu hizmetleri takdir etmişlerdir.

İnkılâp mevzularında bugün vukubulan esef verici hâdiseler göz önüne alınırsa hem 20 sene evvel halkevlerine olan ihtiyacın şiddeti hem âti için halkevlerinin daha büyük gayretle çalışmaları lüzumu kolayca kavranmış olur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Halkevlerinin lağvı yersiz, haksız bir yıkımdır. Halkevlerinin partilerüstünde bir tesis yerine Bakanlar Kurulunun intifa hakkına dağıtılmasına ve kullanmasına bırakılması haksız tasarruf olduktan başka, bu binaları münhasıran iktidar partisinin siyasi arzusunu kullanmak yolunu açmaktadır. (*Asla sesleri, gürültüler.*) Halk Partisine teberru ve satma şeklinde yapılan muameleler haksız ise mevcut mevzuat bunu temizlemeye kâfi olmak lâzımgelir. Isnat olunan yolsuzlukların tabii mercii olan adalet yolu ile halline gidilmemesi ise, kanun teklifinin adaletle münasebeti olmadığının delilidir. Zira yolsuzlukları mahkemede ispat etmek için iktidarın en ufak ümidi olsa idi Anayasayı ve hukukun umumi prensiplerini çiğniyecek yerde, adalet yolunu ihtiyar etmesi tabii olurdu.

Rakip siyasi partiyi adalet teminatından mahrum etmek teşebbüsünün kurmaya çalıştığımız demokratik rejimi iflâh bulmaz bir hale düşürmesinden ciddi olarak endişe etsek yeridir. İktidar partisi rakibi olan muhalefet partisine, kanun teklifi gerekçesinde görüldüğü üzere, her biri suç olan fiiller isnat ediyor. Ve bu isnatları hakikat farzederek müsadereye gidiyor. Rakip siyasi parti bu isnat edilen fiillerin bir hayal mahsulü olduğunu, tasarruflarının Anayasaya ve kanunlara uygun bulunduğunu müstakil Türk yargıçları önünde ispat etmek hakkından -ki bu hak da Anayasa ile temin edilmiştir- fevkalade kanunla mahrum ediliyor.

Böyle bir kanun teklifinin adaletle ilgisi vardır denemez.

Müsadere ile Hazineye intikal ettirilen halkevlerinin, yapılmış ve yapılmakta olsun, inşaat ve sair borçlarını Halk Partisine yüklemek hiç kültürü olmayan bir insanın ilk anda anlıyabileceği kadar haksız ve adaletsiz bir muameledir. (*Soldan asla sesleri*). Halkevlerine tahsis olunan paralardan tahsisi mevzuu haricinde sarfiyat yapıldığı iddiası bir mahkeme kararına dayanmadıkça maksatla uydurulmuş bir efsane mahiyetinden kurtulamaz.

Mevcut mevzuatın ve geçmiş Büyük Millet Meclislerinin muamelelerini tek parti devrinin cebir ve nüfuzu mahsulü sayarak bunların muteber olmayacaklarını iddia etmek ebedi Devlet mefhumunun icaplarını ve temamüllerini reddeden bir telâkkidir. Bir Devlette mevcut kanunların ve hususiyle Büyük Millet Meclisi icraatının iktidar değişmesi ile itibardan düşmesi, mahzurları sayısız ve hukuk dışı bir yol açmaktır. Hattâ mutlâkiyet devrinin mevzuatı ile vatandaşlara temin olunan haklar o devrin hitamı ile hükümden düşmezler. Hattâ Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi, bir Devlet dağılıp yeni devletler kurulursa, eski idarenin temin ettiği kanunî haklar yeni devletlerde muteber olagelmıştır; İmparatorluktan ayrılan yeni devletler eski maaşlıların haklarını, eski Devletin diplo-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

malarını, içeriye ve dışarıya karşı yapılmış olan mukavelelerini ve eski devletin kanunları ile temin olunan tapularını ve tasarruf haklarını tanımışlardır. Bugün bile aransa yeni devletlerde imparatorluğun hâlâ cari olan kanunlarına rasgelmek mümkündür. 9 uncu Büyük Millet Meclisine kendilerinden evvelki Büyük Millet Meclislerinin icraatını tanımamak teklifini getirmek devlete devam ve istikrar mefhumlarını kökünden tahrip edecek bir teşebbüstür.

Rakip siyasi partiye kendi zamanında, kendi menfaati için çalışmış olmak ithamı, bir adalet merciinin ilâmına istinat ettirilmedikçe yeni siyasi iktidarın haksız bir isnadından ibaret kalır. Senelerdenberi ve bugün Halk Partisi, Halkevleri ve Halkodaları şeklinde kendi tasarrufunda bulunan ve 200 milyon lira değerinde olduğu söylenen binaları, vazifelerine devam etmek şartıyla ve tesis yapmak suretiyle millete maletmek teklifinde bulunduğu meydanda iken o partiye servet ihtirası isnat olunmasını hiçbir vatandaş ciddiye alamaz. Tarihçe sabittir ki, müsadereye giden siyasi kudretlerin hepsi mahkemelerden kaçınmışlar ve böyle gerekçeler öne sürmüşlerdir.

Bütün bu muameleler Anayasanın ihlali mahiyetindedir. Bu muameleler iktidar partisinin rakip siyasi partiyi Anayasa teminatından mahrum etmesi teşebbüsüdür. Kanun teklifi Anayasa komisyonunda serbest tetkik olunmamıştır; çokluğu teşkil eden iktidar partisi üyeleri grup kararı ile arzu edilen reye daha evvel bağlanmışlardır. Bu şartlar altında komisyonların B.M. Meclisine sundukları raporlar manen mualleldir. (*Vah vah sesleri*).

Anayasa, yargı vazifesini müstakil mahkemelere vermiştir. Kanun teklifi müstakil mahkemelere ait olan vazifeyi kendisi ifa etmek iddiasındadır. Hareket baştan aşağı, usul olarak ve esas olarak, Anayasanın vahim bir surette ihlalidir.

Biz, Büyük milletimizin sağ duyusuna, adalet duygusuna ve memlekette emniyetin ve kanun idaresinin hâkim olmasını gaye ittihaz ettiğine yürekten inanmış bulunuyoruz. Hepimizin vazifemiz büyük milletimizin asıl vasıflarına lâyık olacak şekilde hareket ve hizmet edebilmektir. (*Sağdan alkışlar*)

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Anayasa Komisyonu namına söz istiyorum.

BAŞKAN – Bu tasarının sözcüsü Behzat Bilgin'dir.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Komisyon sözcüsü söz alamaz mı?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Alır, size de söz vereceğim, kaydettim.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Muhterem arkadaşlar, Sayın İnönü biraz evvel bu tasarı ile adalet cihazının salâhiyetlerine tecavüz edildiğini iddia etti. Biz, göstereceğimiz bazı rakamlarla eski iktidarın Halkevleri mevzuunda kendi çıkardığı kanunlara dahi nasıl riayet etmediğini kısaca belirtmiş olacağız.

1935 senesinden itibaren 1950 senesine kadar bütçeye Halkevleri mevzuu için her sene tahsisat konmuştur. Bu tahsisat miktarları:

1935 senesinde 96 000 lira, sonra tedricen artarak,

1936 da 479 880 lira,

1937 de 479 880 lira,

1938 de 479 880 lira,

1939 da 741 000 lira,

1940 da 1 250 000 lira,

1941 de 1 250 000 lira,

1942 de 1 400 000 lira,

1943 de 1 600 000 lira,

1944 de 2 800 000 lira,

1945 de 2 047 000 lira,

1946 da 3 900 000 lira,

1947 de 1 950 000 lira,

1948 de 1 950 000 lira,

1949 da 1 950 000 lira

1950 de 1 250 000 lira olmak üzere 23 624 000 liradır. Bu tahsisatın yarısının harb öncesi yıllarına ait olması itibariyle para değeri bugün beş misli artmış olduğunu nazarı itibara alacak olursak bu tahsisatın kıymeti hazırası 48 330 000 lira etmektedir.

Şimdi arkadaşlar; bu tahsisatı Halk Partisi nasıl almıştır? Hukuki olarak alabilmiş midir? Bu mevzu üzerinde çok kısa olarak durmak istiyorum. Bu tahsisat bütçede Maliye Bakanlığının yardımlara ait 5 inci bölümüne girmektedir. Ve bu bölümün hayır derneklerine ve kurumlara yardım faslını takip eden "diğer dernek ve kurumlara" faslındadır, bu faslıda Halkevleri diye gösterilmiştir. Şimdi hukukî vaziyet şöyle: Bütçe Kanununa göre Halkevleri dernek veya kurum olarak mülahaza edilmiştir. Halkevleri bir dernek midir? Değildir. Bir kurum mudur. Bir an için Halkevlerinin bir kurum olduğunu kabul edelim. Şu halde bu tahsisatın al-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

maya yetkili makama verilmesi. Halkevlerini temsil eden bir heyete verilmesi lâzımgelir. Sonra bir kurumun bir statüsü olması lazımgelir. Bir temsili heyeti olmak icabeder. Halbuki, bu tahsisat Muhasebe-i umumiye kanunlarına aykırı olarak doğrudan doğruya Halk Partisi tarafından kabzedilmiştir. Bendeniz Divanı Muhasebatta 1948 bütçesinde ödenegine ne suretle kabzedildiğini tetkik ettim. Burada ilk merhale, ödenek Hazine emanetine veriliyor. 1948 ödeneginin verilmesi için olan numara 86/5048, muhtevası bir milyon 950 bin lira, emanete alındığı tarih 7 Ocak 1948. Bu paranın evrakı müsbitesi Sayıştay'a aynen geliyor. Evrakı müsbite olarak gelen şudur. Merkez Bankasının 13.1.1948 ve Hazine-i Umumiye Md. lüğünün 13.1.1948 tarihli ve 57823 sayılı tediye emri gereğince Maliye Vekâleti Muhasebe Müdürlüğü hesabına Cumhuriyet Halk Partisinin nezdinizdeki Halkevleri cari hesabına kayıt edilmek üzere 500 bin lira. İmza: İş Bankası.

Şimdi arkadaşlar, Sayıştay'a sordum, dedim ki; Halkevleri namına bütçeden yapılmış olan bir tahsisi C.H. Partisi hesabına geçirmek üzere tediyeye mezun musunuz? Bu hesabı nasıl murakabe ettiniz, nasıl vize ettiniz? Ve şunu itiraf etmek lazımgelir ki arkadaşlar, cevap veremediler. Çünkü cevap vermek imkânı maalesef mevcut değildir. Bu aynen şu muameleye tekabül ediyor. Bütçede Halkevleri için olduğu gibi Kızılay içinde tahsisat vardır. Bilfarz C.H. Partisi Merkez Bankasından Kızılay'a ait tahsisatın Halk Partisi hesabına geçirildiği hakkında bir makbuz verseydi Sayıştay bunu kabul edebilir miydi? Hiç şüphesiz kabul etmezdi, dediler. Peki bunu nasıl kabul ettiniz? Cevap yok. Çünkü Halkevleri bir şahsiyeti hükmiye değildir. Parayı kendisi alamıyor. Halk Partisinin ise bütçede adı yoktur. Halkevlerine verilen bu parayı Halk Partisi alıyor. Bu 48 milyonu kendisinin tedvin ve kabul ettiği mevzuatla dahi aykırı olarak Halkevi adına alamaz. Verdiği makbuzun da bir kanuni değeri yoktur. Bu bir suiistimaldir, bunun hukuki mahiyeti bundan ibarettir. Bu bir detournement de fonds, yani bir para suiistimalidir.

Şu halde Sayın İnönü'nün, Mahkemeye müracattan bahsederken, takdir etmeleri lâzımgelir ki bu dâva hukuk mahkemesinde açılmaz. Bu mahkeme hukuk mahkemesi olamaz, bu ancak Divanı Âli olabilir. Bu suiistimali 20 sene mütemadiyen idame etmiş olan mesul şahsiyetlerin verileceği mahkeme hukuk mahkemesi değil Divanı Âlidir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Arkadaşlar, sırf şekil bakımından bu böyle. Şimdi biz hukuk bakımından konuşmak istiyoruz. Hukuk bakımından da, esasen bütçeye halkevleri adına bir tahsisat konulamaz. Niçin konulamaz? Hazine, vatan-

daşların ödediği vergilerden terekküp eden Devlet gelirini eşhası hususiye teberrü edemez, hatta Büyük Millet Meclisi dahi, bütçeden eşhası hususiye teberrü yapamaz. Hususi bir cemiyete teberrü yapılması, ancak o cemiyetin menafii umumiyeye hadim bir cemiyet olmasıyla mümkündür. Şayet halkevleri bir kurum ise, onun menafii umumiyeye hadim bir kurum olduğunun tevsik edilmesi icabeder. Bu tevsik nerededir? Halkevleri kurum ise, bunun idaresini deruhte eden bir heyet lâzımdır. Bunun statüsü nerededir?

Halkevleri statüsü yoktur. Halk Partisinin makbuzatı kanun haricinde bir suiistimale dayanmaktadır. Şu halde bizim söyleyeceklerimizi belki de particilik mülâhazasına atfedebilirler. Onun için biz meseleyi beynelmîl hukukçuların mütalâasına istinaden tenvir etmek azmindeyiz. Eğer kanun bilfarz idare hukukunda, âmme hukukunda, umumi olarak otoritesi kabul edilen Gaston Jêze'nin mütalâasına müracaat etmek icabetse idi hukukçuların mütalâasına, kanunî prensiplere pek fazla ehemmiyet veren Halk Partisi acaba ne yapardı?

Gaston Jêze tesadüf eseri olarak, elime geçen şu kitap, ki, 1930 senesinde kaleme alınmıştır, vuzuhla mütalâa veriyor. Onun için burada kendi mütalâamı arzetmektense otoritesi inkâr etmiyecekleri Gaston Jêze'in bu mütalâasını kendi dikkatlerine ve insaflarına arzetmeyi muvafık görüyorum. Aynen okuyorum arkadaşlar: (Prencipes généraux du droit administratif. Gaston Jêze).

"Menafii umumiyeye müesseseleri, menfaî umumiyeye ait bir maksadın istikmalini hedef tutan hususi müesseselerdir. Bu itibarla âmme idaresi müesseselerinin yardımcısıdır. Bu sebeptendir ki, kanun bu menafii umumiyeye mekasadının takibi için hususi bir mamelek tahsisine imkân vermektedir. Menafii umumiyeye müesseseleri pek çoktur. Başlıca misaller, tasarruf sandıkları, mütekabil yardım cemiyetleri, bazı darülâceze ve hastaneler, bâzı darülşifalar, umumi talebe derneği, içtimai müze, teşriî etüdler cemiyeti vesaire...

Menafii umumiyeye müesseseleri şu vasıfları arzeder:

1. Hususi bir müessesedir,
2. Kazanç maksadı değil, menafii umumiyeye hadim bir maksat takip eder.
3. Bu maksadın istihsalinde hususi bir mamelek tahsis edilmiştir.
4. Âmme otoritesi açık bir kararla müessesenin âmme menfaatlerine hadim olduğunu kabul etmiştir. Netice itibariyle ona âmme idaresinin yardımcısı karakterini vermiştir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Şimdi Gaston Jèze devam ediyor: Şirketler kazanç gayesi takip ettikleri için bunların patrimonu ve iktisadi vazifeleri hudutsuzdur. Buna mukabil, diyor; cemiyetler veya tesislerin kazanç gayesi olmaması itibarıyla bunların mameleki ve iktisadi vasıtaları üzerlerinde toplamak imkânları çok titizlikle takip ve kontrol edilir. Cemiyetlerin gayrimenkul veya menkul servetlerine tesahup etmeleri bütün dünyada en büyük bir titizlikle tahdit ve kontrol edilir. İlave ediyor Gaston Jèze, 1 Temmuz 1901 Kanunu beyannamesiz cemiyetlerin kendine has bir mamelek sahibi olmasını meneder. Beyannamelî cemiyetlerin umumî olarak kendine has bir patrimonu sahibi olmalarına ruhsat verir ise de bu mamelek son derece mahduttur. Kanunu zikrediyor.

Madde 1. – Usulü dairesinde beyanname vermiş olan her cemiyet ayrıca ruhsata muhtaç olmaksızın dava ikame edebileceği gibi; bedelî mukabilinde Devlet, vilâyet ve komünlerin sübvansiyonları haricinde;

(Cemiyetlerin mameleklerinin menşelerini zikrediyor:)

1. Âzanın aidatı. Senede 500 frangı tecavüz etmemek kaydıyla.
2. Âzaların toplanmalarına mahsus lokal.

3. Munhasıran takip ettiği maksadın istihsalı için zarurî olan gayrimenkullere sahip olabilir ve bunları idare edebilir. Devam ediyor:

Görüldüğü gibi iktisadî vasıtalar iddihar etmek yasağı mevcuttur. Bu bakımdan, menafii umumiyeye müessesesi diyor, kazanç mâtuf olmıyan bir maksat takip eden diğer hususi müesseselerden sayılır. Kazanca mâtuf olmıyan bir menfaati umumiyeye maksadının istikmali için, hususi bir mamelek tahsisi sıkı sıkıya kabul edilmemekle beraber iktisadi vasıtaların elde tutulması daha geniş ölçüde tecvîz olunur ve bu da menafii umumiyeye hadim müessesesinin, idarenin bir yardımcısı olması vasfının resmen tasdik edilmesinden ileri gelir. Bunu teyiden bir de 1901 Kanununun 11 inci maddesini zikrediyor: Menafii umumiyeye hadim cemiyetler statülerinde menedilmemiş olmak kaydıyla bütün hukuku hususiye akitlerini yapabilir. Ancak takip ettikleri maksat için zarurî olanlardan başka gayrimenkullere sahip olamazlar ve bunları ele geçiremezler. İdarenin müsaadesiyle hibe veya vasiyet kabul edebilirlerse de maksatları için zarurî olmıyan gayrimenkulleri bunları kabule ruhsat veren kararnamenin tâyin ettiği mühlet zarfında elden çıkarmaya mecburdurlar.

Bu maddeleri okuduğum tesadüfî değildir. Şimdi arzedeceğim gibi bu prensipler bizim Cemiyetler Kanunumuza aynen girmiştir. Yani vâzı kanun âmme menafiine hadim dâhî olsa bir cemiyete gayrimahdud mal temellükü ruhsatı vermediği gibi aynı zamanda hibe ve teberruları idare-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nin ruhsatı ile kabul edebilirsin, diyor. Bizim Cemiyetler Kanununda da vardır. İdarenin tâyin ettiği müddet zarfında o gayrimenkulleri tasfiye etmeye o cemiyet mecbur ve mükelleftir.

Şimdi daha şayanı dikkat bir noktaya geliyorum. Gaston Jèze diyor ki: Buna rağmen menafii âmmeye hadım bir maksadın istihsalı için hususî bir mamelek tahsisi fikri Fransa'da daima idarenin yakından takibi-ne lüzum gösteren nazık bir mesele olmuştur. Bu gibi patrimuanların tehlikesi iktisadi olmaktan ziyade siyasi mahiyette sayılmaktadır. Şu kanaat hâkimdir ki, -Gaston Jèze diyor- şu kanaat hâkimdir ki, siyasi teşkilâtın istikrarını ve âmme müesseselerinin işlemlerini temin için büyük mikyasta mal tahsisleri ve bilhassa gayrimenkul tahsislerini nezaret altında tutmak icabeder. Zira kazanç gâyesi takibetmiyen siyasi topluluklar hemen hemen daima siyasi bir maksat takibederler. Eğer emirlerinde kudretli vasıtalar bulunur ve bir anonimlik perdesi arkasında hareket ederlerse bu iktisadi vasıtaların verdiği muazzam kuvvetini siyasi teşkilata hâkim olmak (Yani Halk Partisinin eskiden yaptığı gibi) veya onu akim bırakmak veya (Parlamento ve Hükümet gibi) her nevi siyasi otoriteler üzerinde gayrimeşru ve ifsadedici bir nüfuz kullanmak idarenin yardımcı rolünü terkederek hâkimi olmak maksadıyla kullanmaya heves edebilirler. (Şimdi Halk Partisinin yaptığı gibi). Bu, memleketin menfaati için ciddi bir tehlike teşkil eder. Binaenaleyh bu mevzu üzerinde Halk Partisinin ısrarla aramakta olduğu hukuk otoritelerinden en yükseğine sözü vermiş bulunuyoruz. Dikkat buyurulmuştur ki, bu okuduklarımız siyasi partiye ait değildir. Gaston Jèze siyasi partinin yüz milyonlarca liralık bir mamelek sahibi olmasını tasavvur bile edemiyor. Diyor ki: Menafii umumiyeye hadım müesseseler için de böyle bir mamelek tahsisi nihayet onu siyasi nüfus kullanmaya sevkedeceği için tehlikelidir, önlenmelidir. O halde arkadaşlar doğrudan doğruya siyasi bir parti olan Halk Partisinin herhangi bir vesile ve bahane ile böyle yüz milyonlarca liralık bir mameleke sahip olması nasıl tecviz edilebilir? Bunu ne âmme hukuku, ne de idare hukuku prensipleri kabul etmez, bizim Cemiyetler Kanunu da kabul etmez.

Cemiyetler Kanunu, madde 17. aynen okuyorum: (Aynen Fransız hukukçusunun prensiplerini müdafaa ediyor):

"Cemiyetler ikametleriyle gayeleri için zaruri olanlardan başka gayrimenkule tasarruf edemezler, Cemiyetler, (bu da Fransız hukukunun aynıdır) bağışlama ve vasiyet suretiyle uhdelerine intikal eden gayrimenkulü Hükümetin tâyin edeceği müddet içinde paraya çevirmek mecburiyetindedirler.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Halk Partisinin kendi zihniyetine göre ilave ettiği son fıkrası üzerinde birazdan duracağım. Kanunun hükmü budur. Bir cemiyet gayrimenkul teberra kabul ederse bunu tasfiye etmeye mecburdur. Bu kanun 1938 tarihlidir. Bu kanunun meriyette bulunduğu anda Atatürk'ün vasiyetindeki gayrimenkulleri Halk Partisinin ne suretle temellük ettiğini ve bunun kanunla nasıl telif edilebileceğini acaba hukukçuluğundan hürmetle emin olduğumuz Barutçu arkadaşımızdan sorabilir miyim? Çünkü bu Cemiyetler Kanunu ortada bulunduğu bir anda Halk Partisi teberra ve Özel İdarelerin değil, Devletin değil, Atatürk'ün teberraunu veya vasiyetini kabul edecek ve gayrimenkul alacak durumda değildir. Kabul ediyorsa gayrimenkullerini bu kanun gereğince tasfiye etmeğe kanunen, hükmen mecburdur. Şimdi Halk Partisinin kendi zihniyetiyle bu liberal kanuna ilâve ettiği fıkra gelelim. O fıkra şudur: İcra Vekilleri kararıyla bazı cemiyetler ihtiyaçlarından fazla gayrimenkule tasarruf salâhiyeti verilir. Bu salâhiyetin cemiyet olmıyan, fakat bir cemiyet gibi muamele gören Halkevlerine veya halkevlerinin vasısı ve naibi olmıyan fakat öyle hareket eden Halk Partisine verilmiş olup olmadığını bilmiyorum. Ve fakat verilmesine lüzum dahi görülmediğine kaniim. Bu itibarla Halk Partisi bu binalara nasıl tesahup etmiştir. Burada bitmiyor, arkadaşlar. Bu kanunun muvakkat maddesinin A fıkrasına bakınız. Ne kadar mühimdir. Eğer Halk Partisi zerre kadar kanun partisi olma arzusunda ise bu muvakkat maddeyi dikkatle okumasını kendisine tavsiye ederim.

Muvakkat madde: A) Bu kanunun neşri tarihinde, 1938 tarihinde müesses cemiyet ve müesseseler en çok bir sene içinde kendi teşekküllerini bu kanun hükümlerine uydurmak mecburiyetindedir. Şu halde bize Halkevleri bir kurum gibi telâkki edildiğine göre ve Halkevlerine verilecek para, bütçeye bir kurum unvanı altında girdiğine göre ve kanun 1938 de meriyete girdiğine nazaran kanunperest görünen Halk Partisinin 1938 senesinde dahi Halkevlerine bu kanun hükümlerine göre, Cemiyetler Kanununa göre işleyen bir dernek veya tesis halini vermesi zaruri idi. Vermemesi gayrikanunî olmuştur. Kanunlara arka çevirmek, kanunları çiğnemek olmuştur.

Diğer hüküm, geçici madde:

Bu kanunun neşri tarihinde yani 1938 tarihinde mevcut ve müessese cemiyetlerin tasarrufları altında bulunabilen gayrimenkuller üzerinde her türlü tasarruf hak ve salâhiyetleri baki olup 17 nci madde hükmü dışında tutulur.

Bu kanun niçin vazedildi? Maksat açıktır. Halk Partisi kâfi derecede zengin olduğundan dolayı artık böyle bir hareketin başkaları için devam

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

etmesine yeniden mal sahibi olmamasını arzu etmemiştir. Nihayet benim mallarım bende kalacak demiştir. Yani 1938'de ellerinde ne kadar mal varsa bu hükme nazaran ellerinde kalacak fakat bu tarihten sonra kurulacak cemiyetler hiçbir mal iktisap edemeyecek. Çünkü 17 nci madde sarahaten diyor ki, bir cemiyet kendi içtima yeri ve lokalinden başka gayesine varmak için zaruri olan emvalden başkasını uhdesinde tutamaz. Halbuki Atatürk'ün mirası bu kanundan sonra kendisine intikal etmiştir. Halkevlerine konulan tahsisat bu kanundan sonra Halk Partisi tarafından alınmıştır. Özel idarelerden, belediyelerden ve halktan yapılan sözde hibe ve tahsisler bu kanundan sonra Halk Partisine geçmiştir. Halk Partisi çıkardığı kanunları halkevleri ile ilgili işlerde tatbikte daima ihmal göstermiştir. Ne 1937 senesinden itibaren kendi Kurultay kararı na rağmen ve ne de 14 Mayıs'tan sonra Halk Partisi, ilave edilen bu maddeye rağmen, kendini kanunun üstünde addetmiştir. Ve zannediyorum ki, bu izahatımla bütçeye konulmuş olan tahsisatın, halkevleri için konulmuş olan tahsisatın, halk partisi tarafından alınamiyacak tahsisat olduğu ... Aksini ispat ederlerse müteşekkik kalırım.

2. Halk Partisi tarafından alınması halinde sahte bir senet vermeye muadil olduğu...

(Çünkü Halk Partisinin makbuzatta bulunmasını temin edecek herhangi bir mevzuatı hukukiye mevcut değildir) ve bütçeye bu tahsisat Halk Partisi zikredilmeden girmiştir. (Eğer zikredilmiş olsaydı alabilirdi). Fakat halkevlerine diye girmiştir, kurum tâbiri altında girmiştir. Yani vâzî kanun açıkça bir zühul eseri ile, halkevlerini kurum telâkki etmiştir. Binaenaleyh, halkevleri kurum olmadıkça idare heyeti olmadıkça, statüsü olmadıkça bütçeden para alması yanlıştır. Statüsü olduğu takdirde dir ki; bir ehliyeti hukukiyeyi haizdir. Çünkü âmme hukukunun başlıca prensibi teberru, hibe kabul edebilmek için yine Gaston Jèze'in ifadesini gösterebilirim, mevcut olmak şarttır, mevcut olmıyan, ehliyeti hukukiyesi olmıyan bir müessese bir teberru kabul edemez, bir hibe kabul edemez ve zaten bunlar bu takdirde muteber olmaz. Halkevleri de kabul edemez, bir hibe kabul edemez ve zaten bunlar bu takdirde muteber olmaz. Halkevleri de kabul edemez. Ama halkevlerine tahsis edilen bu teberruları C.H.P. bir gasıp yapmadan, kanunu çiğnemedi hiçbir zaman kabul edemez ve olamaz. Kabul ettiği zaman gaspettiği malı kendi uhdesinde tuttuğu zaman gasıp mevkiinde kalacaktır.

Diyorlar ki; mahkemeye gitsinler. Kim gidecek mahkemeye? Acaba feshedilmiş dernekler mi gidecek mahkemeye, hangi hukuki ehliyetle gidecek bunlar mahkemeye? Acaba Devlet mi gidecek. Devlet, âmme mü-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

essesesi olan Devlet mahkemeye gıtmeyecektir, Devlet magsup hakkını alır, kanunla alır. Karşı taraf mahkemeye gider, devlet hakkını almak için gereğini yapmaktadır.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) – Dâva açar.

SÖZCÜ BEHZAT BİLGİN (Devamla) – Kim dâva açar, beyefendi? Belediye mi, Hükümet mi dâva açar? Böyle bir şey yoktur.

Müsaade buyursanız, burada mâruzatım sona erecektir: Yine Gaston Jèze’i işhat edeceğim: Diyor ki: Âmme hukukunun esas prensibi şudur ki bir âmme idaresi bir şey verdiği zaman, bir şey yaptığı zaman bunun aksini de yapmak salâhiyetini haiz olduğu kabul edilir. Bir menafii umumiye müessesesine, bir cemiyete, bilfarz halkevlerine âmme menfaatına hadim bir müessese sıfatıyla bir şey verdiği zaman, aynı âmme idaresi aynı prosedürle bunu ondan nez etmeye yetkilidir. Yani halkevlerinin de, Halk Partisinin de -eğer varsa- menafii umumiye vasfını nez’etmeye muktedirdir. Bunların bu mamelekleri Hazineye avdet eder. Çünkü nereden tahsis verilmişse oraya gider. Binaenaleyh Devletten teşriî ekseriyetin suiistimaliyle alınan fakat alındığı şekilde dahi mevcut kanunların ve mevzuatın ihlâli suretiyle ele geçirilen ve yine bunların ihlâli suretiyle Halk Partisinin mülkiyetine intikal eden, inkılâp eden bu emval üzerinde Halk Partisinin maalesef gaasıplıktan başka bir sıfatı yoktur. Bu gaasıplığın refi de âmme nizamının salâhiyeti dahiline girmektedir. Yapılmış olan daha doğrusu tasvibinizle yapılacak olan da budur. Bu hakikati Türk umumi efkârının buradan; Yüce Meclisten işitmiş olacağımı düşünerek ferahlık duymaktayız. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Anayasa Komisyonu adına; Komisyon sözcüsü Muammer Alakant buyurun.

MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Sayın arkadaşlar; bugün huzuruza gelmiş olan tasarının hakikate; adalete; millet isteğine uygunluğu hepimizce malûmdur. Bu bahis üzerinde belki hakikatlar Heyeti Âlinizce bu kadar malûm iken üzerinde uzun uzun durmaya ihtiyaç duyulmazsa da bugün belki dünyanın âmme hukuku tarihinde yeni bir emsal olacak ve Türkiye’nin Parlamento faaliyetlerinde bir temel tesis edecek bir kaide üzerinde bir hüküm çıkaracağımız için mesele üzerinde uzun durmamızı hüsnüniyetle hüsnü telâkki edeceğinizi ümit ederek biraz bahsi uzatmak durumunda kalacağım. Arkadaşlar bu Halk Partisinin millettan gaspettiği malların tekrar millete iadesi meselesi senelerden ve senelerden beri milletin bağrında kanıyan bir yaradır. Dün, uzun muhalefet yıllarında milletin karşısına çıktığımız zamanlarda, elimizde bir sa-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

lâhiyet bulunmadığı zamanlarda binlerce vatandaşların teşkil ettikleri kütleler tarafından bize tevcih edilen sualler şunlardı:

Ne zamana kadar Halk Partisi bu mağsup malların üzerinde bugünkü saltanatını devam ettirecek, ne zamana kadar bunların Büyük Millet Meclisinden Halk Partisi namına değil de fakat, Halk Partisi için Halkevleri namına aldıkları tahsisatı vermekte devam edilecektir. O zaman arkadaşlar, onlara verdiğimiz cevap şu idi :

Bu haksız tasarrufların karşısında sizde, millette mevcut olan bu temayül, millet hâkimiyetinin bu memlekette teessüs ettiği gün millî irade ile iktidar iş başına geldiği gün, yerine getirilecek ve milletçe verilmiş olan bu hüküm tatbik edilecektir.

İşte arkadaşlar, daha seçimlere girmezden evvel milletin şuurunda ve vicdanında verilmiş olan hüküm bu idi. Daha iktidara geldiği zaman Demokrat Partinin bu hükmü yerine getirmek bir vazifesi ve bir vecibesi idi. Bugün bu vazifeyi ve bu vecibeyi yerine getirmiş oluyoruz. Hattâ o kadar açık bir hakıktı ki, hakikaten Halk Partisi saflarında yer almış olan masum vatandaşlar dahi artık demokrasinin fiilî ve samimî olarak bu memlekette tatbik edileceği zaman geldikten sonra daha fazla halkevleri binalarını Halk Partisinin tasarrufunda bulundurmaya vicdanen razı olamamışlar ve bu şaibe ve bu lekeden bir an evvel kurtulmak için 1947 senesi Halk Partisi büyük kongresinde aldıkları bir kararla artık halkevlerinin Halk Partisinin mülkiyetinden çıkarılması neticesine varmışlardır. Fakat birçok işlerde olduğu gibi, Halk Partisi idaresi, kendi kongresinde millî vicdanda hâsıl olmuş olan bu hüküm tebarüzüne, tecellisine dahi hürmetkâr olmadı ve yıllarca iktidar elinde olduğu halde bunu yerine getirmedi. O zaman bir tesis meydana getirmek için Üniversiteye müracaat ettiler. Üniversite dedi ki; halkevlerini bir tesis haline getirmek mümkün değildir. Çünkü tesis haline gelebilmesi için kendi varidatı olması lâzımdır. Halbuki buna tahsis edilmiş varidat yoktur. Yapılacak iş, bu halkevlerini belediyelere vermektir. Belediyeler münasip görecekları beledi hizmetlerde istimal ederler. Bunlardan dolayıdır ki, bu halkevleri içersinde diğer partililer, diğer vatandaşlar da halkevlerinde oturmak ve kongre yapmak imkânlarından mahrum olmaları dolayısıyla, Halk Partisi iktidarı, bizzat bu tesisi yapamadı. Bu tesisi yapamamanın kendileri zamanında zaruri bulunduğu kani oldukları halde, bugün Demokrat Parti bir zaruret olarak, Halk Partisi grubu adına konuşan Sayın İnönü "Anayasa Komisyonu kararı mâlûldür" dedi. Çünkü Anayasa Komisyonu hür ve serbest olarak müzakere etmemiştir. Hür ve serbest karar verememiştir. Çünkü ortada bir grup kararı vardır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşlar; grup, parlamentolarda bir organ olarak tanınmıştır. Parlamentolar hukukunun son inkişafı bu organa daha büyük salâhiyetler vermek yoluna gitmişlerdir. En son ve en müttekâmil anayasalardan bir tanesi olan Fransız Anayasası, Meclis içindeki gruplara bizden daha çok salâhiyetler vermiş, âdeta Divanı Riyaset gibi gündem tanziminde istizah yapıp yapılmaması meselesinde ve sair bahislerde, parlamento organı olarak salâhiyetleri tevsi edilmiştir. Bir memlekette sayılı partilerden mürekkep parlamento oldukça, bir grubun, bir partinin bütün mesuliyetini tazammun edecek mühim kararlar alması mümkün değildir. Bütün Avrupa memleketlerinde, birer birer isim zikrederek misal vermeye lüzum yoktur, grup kararları olmasa, hükümetler duramaz, hükümetler teşkil edilemez ve bir partinin esas programında yer almış olan birçok umdeleleri tatbik sahası bulamaz. Halk Partisi kendisi mûtaaddit defa grup kararlarına müracaat ederek, kararlar alarak Büyük Millet Meclisinin karşısına gelmiştir, fakat gruplarında almış oldukları kararlar, bizim gibi, bütün bir parti programının tahakkukunda yer alacak umumi meseleler değil, Hükümetin mesuliyetini mucip olan istizah takrirlerine taallük eden hükümlerdir. Bunların en bâriz misali; Halk Partisi Hükümeti bir ara tatilinde, Büyük Millet Meclisinin tatil olduğu bir zamanda Büyük Meclisten karar almaksızın şeker üzerine 70-80 kuruş gibi bir zamla bu millet bütçesine 70-80 milyon liralık bir varidat temin edecek vergi külfeti tahmil etti.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) – Hata mı etmiştir?

MUAMMER ALAKANT (Devamla) – Birçok Halk Partili milletvekilleri de sual takrirleri verdiler ve o zaman arkadaşlar, biz de Demokrat Parti muhalefeti bir istizah takriri vererek, Halk Partisi Hükümetinin Büyük Millet Meclisi huzurunda bunun müdafaasını yapmasını istedik. Fakat kendi gruplarında meseleyi evvelâ müzakere ettiler ve bu işin muhalefet partisi tarafından ele alındığını ileri sürdüler ve şekere yapılan zam kararının kanunlara uygun olduğu kararı ile Büyük Millet Meclisi karşısına geldiler. Halbuki kanun, aradan uzun zaman geçtikten ve milyonlarca lira tahsil edildikten çok sonra geldi. O zaman bizim Anayasa Komisyonunda, evvelce verilmiş kararlar neticesinde, ben burada bulunamam artık, diye komisyonu terkeden sayın Faik Ahmet Barutçu, o Hükümetin Başbakan Yardımcısı bulunuyordu. Demokrat Parti Meclis Grubunda bu kanunun müzakeresinde bir empozisyonu sükût içinde kabul etmek mahiyetinde olmamıştır. Evvelâ burada Gupta okunmuş, ayrıca bir komisyon teşkil edilerek, metinler tevzi edilerek müzakeresi istenmiş, bir komisyonda toplanılmış, metinler yazılmış, metin üzerinde müzakere edil-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

miş, maddeler tadil edilmiş, tekrar gruba gelmiş, Grupta tekrar müzakerelere edilmiş, gene maddeler tadil edilmiş. Ondan sonra gördüğünüz gibi bütün komisyonlarda maddeler tadil edilerek huzurunuzda gelmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh Büyük Millet Meclisinde yer almış olan muhterem Demokrat Parti Milletvekillerinin sadece bu teklife muvafakat etmek mecburiyetinde kaldıkları iddiası batıldır. Bu kabul edilmiş bir prensiptir. Bu prensip, Halk Partisinin gasbetmiş olduğu emvalin millete, sahibine iade edilmesi meselesinin şekli halli, kanunun tatbikinin tanzimi, tamamen Büyük Millet Meclisinin uhdei salâhiyetine bırakılmıştır.

Arkadaşlar, bir insanı, bir cemiyet, bir parti, vaktiyle kendisinin yaptığı, müdafaa ettiği şeyleri aradan az bir zaman geçtikten sonra külliyen inkâr ederek milletin karşısına çıkarsa, o partinin samimiyetine millet itimat etmez ve aklı selimi yerinde olan Türk Milleti bu gibi politik bahanelerle yapılan sabotajlar karşısında asla iğfale kapılmaz. (*Soldan bravo sesleri*). Diyorlar ki; biz Hükümetten, yahut partinin salâhiyettar elemanlarından temas istedik, fakat mütemadiyen uzattılar. Buna ait kanunlar dört milletvekili tarafından komisyonumuza hemen 14 Mayısı müteakip tevdi edilmiştir ve komisyonumuz Anayasaya mugayeret iddialarını Grup kararı bulunmadığı zamanda dahi reddederek ve bunun Anayasaya mugayir olmadığı prensibini kabul ederek, aylarca ve aylarca bu tasarılar üzerinde çalışmıştır. En nihayet komisyonda bulunan Demokrat Partili üyeler, Demokrat Parti Meclis Grubunda Anayasaya mugayir olduğunu zannetselerdi bu iddialarını serdetmekten asla çekinmezlerdi. Hiçbir Demokrat Milletvekili, burada imzası bulunsun, bulunmasın, bugün burada mevcut olsun, olmasın, bu esas prensibe itiraz etmemiştir.

Bütün vicdaniyle ve imaniyle, bu mevzuda Halk Partisinin bütün tehditlerine ve tertiplerine karşı durmayı ahdetmiş bulunmaktadır. Son zamanlarda Halk Partisi İdare Kuruluna mensup bazı zevatın; ileride Demokrat Parti milletvekillerinin mallarının da bugünkü gibi müsaaderesinin yapılabileceği yolundaki beyanlarını okuduk ve bugün burada işittik.

Arkadaşlar, Demokrat Parti, Halk Partisinin fiilî olarak bu memlekette demokrasiyi tatbik edip etmiyeceğinden ümidi olmadığı zamanlarda dahi, mal müsaaderesinden daha ileri olarak istikballerini ve hayatlarını dahi tehlikeye koyarak hak ve hürriyet için mücadeleye girişmiş insanlardır. (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*).

Vaktiyle Fransa'da da demokrasi rejimi teessüs ettiği zaman, bütün hukuku esasiye ve âmme kaidelerinin ilk vâzıları olan Fransız meclisleri teşekkül ettiği zamanda, böyle haksız mal iktisap etmiş olan Feodalitenin malları elinden alınıp da millete verildiği zaman, o vakit Fransa'nın

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

dışına kaçmış ve ellerinde malı olan Feodaller, krallık mensupları, rühbanlar aynı şekilde protesto etmişlerdi ve bir gün iktidara geldiğimiz zaman bu malları geri alacağız demişlerdi. Bugün Halk Partisi, aradan 160 sene geçmiş olmasına rağmen aynı tehdidi yapmaktadır. 160 sene evvel yapılan bu tehdit, Fransa'nın gözünü açmış ve bir daha meşru yollardan, düşman istilâsı olmaksızın, krallığın o memlekette teessüsüne meydan vermemiştir. Hâlâ bugün Mecliste, matbuatta salâhiyattar organlar tarafından, bir gün iktidara gelirlerse vaktiyle gasbettikleri ve millete iade edilen bu malları tekrar C.H.P. sinin alacağına dair beyanatta bulunmaktadırlar. C.H.P. sinin bir daha iktidara gelmemesinde bu beyanatın büyük rolü olacaktır. (Soldan bravo sesleri ve alkışlar).

Arkadaşlar; bu mesele hakkında Anayasa Komisyonunun raporu komisyonlarca tasvip edilmiş ve son komisyon olan Bütçe Komisyonu, Anayasa Komisyonunun mucib sebeplerini kabul etmiş bulunmaktadır.

Binaenaleyh bu davanın mesnedini teşkil eden esasî, hukukî; Bütçe Komisyonunun ve Anayasa Komisyonunun raporunda yazılmış olan esaslardır. Eğer mualleliyet varsa, itiraz varsa, burada bâzı arkadaşlar konuşurken, sarfedebilecekleri cümleleri, muhalefetin itiraz noktaları üzerinde değil bu mucip sebeplere, komisyon raporlarına karşı serdetmeleri icabeder.

Arkadaşlar, istinat ettiğimiz sebepler şunlardır: Evvelâ istibdat rejimi ile, mutlakiyet rejimi ile parlamenter rejimi ayıran başlıca vasfı farık, bir parlamentonun evvelce vez'ettiği hukuku âmme prensiplerine ve Anayasa umdelerine kendisinin mutavaat etmesi lâzımdır.

Şimdi bu prensip; bütün hukuku âmme otoriteleri tarafından -bazı meselelerde aralarında bulunan esaslı münakaşalara rağmen- kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu otoritelerden bir tanesi Gaston Jèze'dir, bunu arkadaşımız izah ettiler. Diğer Duguittir.

HASAN REŞİT TANKUT (Hatay) – Dügüvi'dir.

MUAMMER ALAKANT (Devamla) – Fransızca Dûgi. (Gülüşmeler) İngilizce Dügüvi okunur.

Diğeri de Josephe Barthélemy'dir. Josephe Barthélemy diyor ki : Kanun hakka uygun olmalıdır ve meşru olan şey, âdilâne olmalıdır. Sahife 81 (*Sağdan bravo sesleri*) Sahife 195 : Anayasanın üstünlüğü prensibi meşruiyet prensibinin kuvetlenmesini temin eder. Jojef Bartelmi'ye göre, demokratik esaslardan en mühimmi bu esasların irca edildiği nokta, Anayasanın üstünlüğü prensibidir. Anayasanın üstünlüğü prensibi ise bir Anayasa organının evvelce vaz'edilmiş olma prensiplere riayet etmesidir

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ve buna kompetens, salâhiyet tâbiri itlak edilmektedir. Tam bir meşru-iyet rejiminde bir otorite, bir parlâmento bile olsa, hususi tasarruflarla evvelce kendinin vaz'etmiş olduğu hukuk nizamının dışına çıkamaz.

Sahife 196 : Anayasaya mugayir tâbiri, gayrimeşruiyet, illégalté tâbi-rinin bir diğer şekilde ifadesidir. Bir Anayasa organı tarafından salâhiye-ti haricinde yapılan her tasarruf hukuki temelden mahrumdur. Ve prensip itibariyle hiçbir hukuki kıymeti haiz değildir.

Duguit bütün bu eserinde tek fikir olarak hulâsa edebileceğimiz şe-kilde şunu diyor : Hak, en yüksek kaide ve nizam olup fertlerle olduğu kadar devlete de şâmilidir. Bu olmazsa hukuk âmme olmaz. İstibdatların en fenası, en korkuncu, şahıs istibdadı değil, kitle istibdadıdır; çünkü bunda mesuliyet dağılır, şahsi mesuller meydana çıkmaz; bu itibarla en korkunç şey kendi vaz'etmiş olduğu esasata riayet etmiyen bir parlâmen-tonun kendi vereceği kararlardır, diyor.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Ne güzel konuşuyorsun, var ol.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) – Diğer bir âmme hukuku prensibi de diyor ki, bir parlâmento organı kendi salâhiyetlerini kendi menfaati için kullanamaz, kendi menfaatine tasarruflar yapamaz. Şimdi arkadaşlar, 27 senedir, bütün Halk Partisi idaresi zamanında, Halk Par-tisinin ve idaresinin vasfı mümeyyizi şudur ki : Bir tarafa Anayasayı bı-rakmış, Anayasa hükümlerini ihmal etmiştir. Bir taraftan kendi çıkardığı kanunlarla Anayasanın vatandaşlara temin ettiği hakları, hürriyetleri ihlâl etmiş ve bu suretle temin ettiği ekseriyetlerle kendi menfaatlerine tasarruflar yapmıştır.

Anayasa mucibince her vatandaşın, cemiyet kurmak hakkıdır. Türk-lerin bu cemiyet içerisinde çalışmak, yer almak tabii ve insani haklarıdır. Cemiyetler Kanununa koydukları bir kayıt ile mahkemeye müracaat lü-zumu olmaksızın, Hükümet lüzum gördüğü siyasi partileri, cemiyetleri kapatabilir, hükmünü koymuştur. Matbuat hürriyetini, yine Hükümet istediği zaman bir gazeteyi kapatabilir, şeklinde ilga etmiştir. Memleket-te muhtelif partiler kurmak imkânını bu şekilde selbetmiştir. Bir ekseri-yet bu şekilde Anayasa hükümlerini bir yere koyar, Anayasanın temin et-tiği insan haklarını çiğner ve kendine tasarruflar yapar, kanunlar yapar-sa ne olur arkadaşlar? İşte bu hale, Anayasa lisanında oppression deni-liyor. Lûgavî mânası tazyiktir. Fakat bunu zulüm diye tarif etmek doğru olur. İktidarın zulmüdür. Resistans da milletlerin hakkıdır. Mevzuu teş-rih eden Fransa'nın Josef Bartelemi'si bu prensiptedir. Zulme karşı mu-kavemeti kabul etmektedir. Zulme karşı mukavemet eden bir millet, bir-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

çok emsalinde gördüğünüz gibi, ya ayaklanır, ihtilâl yapar, veyahut beş seneden beri tarihî aklı selîmi olan büyük milletimizin yaptığı gibi nihayet son seçimlerde hürriyet güneşinin doğacağına inanarak bu güneşin ışıkları altında demokrasinin memlekete yayılmasını bekler. O zaman bu millete yapılan zulüm esnasında Anayasa tamamen ihlâl edilmişti. Vaziyetlerini Anayasaya ırca etmek için yapılan tartışmalara rağmen Halk Partisi, Halkevleri namı altında her sene millet bütçesinden iki milyon lira para alıyordu. 1948-1949 Bütçe müzakereleri esnasında bu iki milyonluk tahsisat istenirken o zaman muhalefet partisi olarak demiştik ki, Anayasada sarahat vardır. Milletten alınan paralar ancak millet namına ve Devlet hizmetlerinde sarfedilir. Nihayet Halkevlerinin şahsiyeti hükmiyesi yoktur. O halde bu para gayrimeşrudur. Halkevleri Halk Partisininindir, bu binalarda ancak bir kısım partililer oturuyor ve kongreler yapılıyor. onların istifadesi için bu para alınıyor, Halkevleri Halk Partisinin jestiyonudur.

Binaenaleyh bundan mesuliyet terettüp eder, mesulsünüz diye burada Demokrat Parti muhalefeti, yine bu âcızın lisaniyle, o zamanki ekseriyete hitap etmişti ve bunun mesuliyeti nedir demişti. Arkadaşlar, Sayın İnönü'nün dedikleri gibi, bir memlekette bütün Anayasa hükümleri ihlâl edilir ve bir ekseriyet Anayasa hükümlerini ihlâl ederek, milletin hak ve hürriyetlerini çiğniyerek bir saltanat idame ederse, millet hakkını istimal edip de meşru rejimi iş başına getirdiği zaman, onların mesuliyeti ancak Yüksek Divanda görülür. *(Sağdan, onu da istiyoruz sesleri)* Fakat işte 14 Mayıs seçimlerini mümkün kılmaktır ki, Halk Partisinin bir refareti olmuş ve kendilerini Yüksek Divana sevk etmekten hariç bırakmıştır. Eğer bu millet 14 Mayıs seçimiyle iş başına gelmeyip de, hakkını fiilen tahakkuk ettirmiş olsaydı, mütemediye Anayasa hükümlerini ihlâl eden o iktidarın mesullerinin ne vaziyette olacağının biz Almanya gibi, İtalya gibi, İtalya'da Anayasa değişmeksizin bir faşistlik rejimi tesis edilmiştir, memleketlerde misal olarak görmekteyiz. Fakat biz işte 14 Mayıs seçimleriyle milletin elde ettiği bugünü bir kefaret sayaraktı ki, bu şekilde bir mesuliyet cihetine gitmiyoruz : Ancak kendi menfaatleri namına temin ettikleri malları kendi sahiplerine iade etmek suretiyle bir hakkı yerine getirmek yoluna gitmiş bulunuyoruz. *(Soldan, bravo sesleri)* Niçin bizi adaletle sevk etmekten mahrum bırakıyorsunuz?. Bu, Demokrat Parti İktidarının mahkemelerden korktuğunun delilidir diyorlar. Hakikatın bu sözle alâkası yoktur. Bütün bu tasarruflar; Devlet sultasını elinde bulunduran âmme rejimi, politik rejim içerisinde yapılmış olan tasarruflardır. Bu tasarrufları iade etmek için yürünecek yol, aynı yoldur. Âmme rejimini, po-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

litik rejimi meşru rejim haline getirmek yoludur. Bu da ancak millî hâkimiyeti kayıtsız şartsız temsil eden B. M. Meclisinin vereceği kararla mümkündür. Biliyorsunuz ki, mahkemelerde Anayasaya mugayeret cihetinin tetkikına imkân yoktur. Halk Partisi yıllarca Meclisten Bütçe Kanunu namı altında tahsisat almaya devam etmiştir. Bugün mahkemeye gitsek, dâva etsek, mahkeme, işi evvelâ salâhiyet bakımından tetkik etmez. Sonra evvelce bir Türkocakları teşkil edilmiştir. Bunun kongrelerinde bulunan delegelerin hepsi âkil ve reşit adamlardır. Fakat sonradan bir kararla, Türkocaklarının bütün emvali halkevlerine verilmiştir. Bu, o zamanki rejimin bir icabıdır. Bir hukuku hususiye tasarrufu değildir.

Bildiğimiz gibi hukuku hususiye tasarrufu, içerisinde şahısların, tek bir adamın, tokatla, silâhla karşısına geçerek tehdit etmek, icbar etmek, mahiyetinde değildir. Fakat siyasi rejim içerisinde bütün vatandaşların kalbinde, zihninde yerleştirilen bir cebir ve ikrahtır. Bunun hakkında hüküm vermek ve meşru haline irca etmek, Büyük Millet Meclisinin salâhiyeti dahilindedir. Bu şekilde, Parlâmentolarda emsal vardır ve bugün Büyük Millet Meclisi bu kararı kabul etmekle, sadece gayrimeşru bir vaziyeti meşru vaziyete irca etmekle kalmıyor arkadaşlar, istikbal için bir âbide rekzediyor. İstikbal için hukuku âmme kaidesi vazı ve tesis ediyoruz. *(Soldan bravo sesleri)*. O da şudur : Bundan sonra iktidara gelen partiler elde ettiği ekseriyetle kendi menfaatlerine, kendi parti menfaatlerine servetler temin edemeyecekler. Büyük Millet Meclisinden, belediyelerden, Genel Meclislerden milletin âmme hizmetleri için tahsisini istedikleri paralardan milyonlarca lirayı kendi nefislerine hasredemeyecektir.

Bugün bunun müeyyidesini bu mağsup malları almakla tatbik ediyoruz. Fakat bundan sonra gelen Büyük Millet Meclisleri, bu şekilde milletin paralarını, mallarını alanların ellerinden bunları almakla kalmıyacaklar kendilerini cezaî mesuliyetle karşı karşıya bırakmak için lâzımgelen kanunî mercilere, yani Yüksek Divanlara havale edeceklerdir. Bugün Demokrat Parti, kendi salâhiyetini kendiliğinden tahdit etmekle ve bu şekilde, gerek belediyeler ve gerekse meclisi umumîlerden kendisine mal verilmesinin önüne geçmek suretiyle bu işlerdeki samimiyetini, en şüpheli, en sinik, fakat bitaraf olabilecek vicdanlara, kalplere karşı ispat etmektedir.

Arkadaşlar, tuttuğumuz yol hak yoludur. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Bu hak yolunda bu kararı alacağız. Bu hak yolundan bizi, ne yaparlarsa yapsınlar, döndüremeyeceklerdir. Ve asıl Türk Milleti; aldıkları yüz milyonlarca liradan başlarındaki beş on büyüğe 10 - 15 milyon lira menfaat temin eden bir iktidarı; millet için çalışan, kendi partisine veya ken-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

di nefsine millet kesesinden hiçbir suretle menfaat temin etmiyen millet-vekillerinin mallarını gasbetmesinler diye bu milletin başına bir daha getirecek değildir arkadaşlar!

(Soldan, bravo sesleri, sürekli alkışlar).

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Reis Bey müsaade buyurursanız, grup namına cevap arz edeceğim. *(Olmaz sesleri, sıra ile sesleri).*

O halde usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Aziz arkadaşlar, tüzüğün 85 inci maddesinin son fıkrası: komisyon veya bir parti grubu adına söz istediklerinde, başkan veya sözcüleri, sıraya bağlı değildir, diye yazar. Bizim tüzük hükümlerine göre, grup başkanları, grubun sözcüsüdür. Burada ki hüküm, gerek komisyonların reis ve sözcüleri ve gerek parti reis ve sözcüsünün, hattâ diğer madde hükümlerine nazaran Hükümet söz istediği takdirde, Hükümet Sözcüsünün sıraya tâbi olmaksızın söz söylebileceğini âmirdir. Ve bu, bir defaya mahsus birşey değildir. Sözcüler istedikleri zaman cevap vermek üzere sıraya tâbi olmaksızın konuşabilirler. Bendeniz grup başkanvekili olarak, grup sözcüsü olarak müsaade buyurursanız sırayı beklemeden cevap arz edeyim. Noktai nazarımı arz ettikten sonra konuşacak arkadaşlara kolaylık olur, bu hareket tüzük hükümlerine de uygundur, muarız değilim. *(Soldan, bırakın konuşsunlar, sıraya sıraya girsin sesleri).*

BAŞKAN – Müsaade buyurun. *(Konuşsun sesleri).*

MÜKERREM SAROL (İstanbul) – Muhalefet konuştu, biraz da bitaraf- lar konuşsun.

BAŞKAN – Efendim; müsaade buyurun. Bunun için lehte ve aleyhte ve bir de üzerinde konuşmak tüzük ahkâmındandır. Bir karar ittihaz edilmedikçe sıra itibarıyla, talep ve müracaata göre ve sırayı muhafaza etmek suretiyle arkadaşları konuştururuz. Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız da 39 uncu olarak kayıtlı bulunmaktadır. Bu itibarla *(sıraya sıraya sesleri)* kendilerine söz vermedik ve Halk Partisi Grubu adına Sayın İsmet İnönü'ye yine Tüzük hükümlerine riayet ederek söz vermiş olduk. Bu itibarla Başkanlık Divanı, karar verilmediği için, yani lehte, aleyhte ve üzerinde konuşulması için bir karar verilmediği için sıraya tebaiyet etmeyi muvafık görmüştür. Karar sizindir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Müsaade buyurursanız bendeniz Tüzük hükümlerine istinaden arz ediyorum. Reis Bey Tüzüğün umumî hükümlerine tevfikân sıra usulünü ileri sürmektedir. Bendeniz 85 inci maddenin son fıkrasının mutlak hükmüne istinat ediyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sorarım size, Anayasa Komisyonu Sözcüsü bendeniz konuştuktan sonra, Anayasa hükmüne taallük eden hususlara cevap vermek isterse sıraya tâbi olmadan buraya gelip cevap veremez mi? *(O başka sesleri, gürültüler)* Lûtfedin, elbette verir. Hükümet isterse elbette gelir. *(Gürültüler)* Lûtfeyleyin efendim. Grupları ilâve etmişiz. Grup sözcüleri de istese gelebilir demişiz. *(Gelemez sesleri; gürültüler)* Lûtfedin efendim.

BAŞKAN – Müsaade buyurun, efendim. Kendileri usul hakkında konuşuyorlar. Müsaade ediniz, konuşsunlar.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Eğer Tüzükteki hüküm; komisyon sözcüleri sıraya tâbi değildirler. Hükümet sözcüleri sıraya tabi değildirler. Ama grup sözcüleri sıraya tâbidir diye hüküm olsa doğrudur. Halbuki son tadille grup sözcülerine sıraya tâbi olmayarak söz verilmesinin sebebi hikmeti gruplar Meclis uzvu addedilir de ondan. Fethi Çelikbaş arkadaşımız isterlerse grup sözcüsü sıfatıyla tekrar söz alıp konuşabilirler. *(Konuşamaz sesleri)* konuşur, tüzük hükmü sarıhtır.

BAŞKAN – Efendim, muhavere şekline sokmayın Ahmed Bey, Sayın Barutçu. Siz karşı gelen arkadaşların sözlerini cevaplamaktan ziyade usule müteallik beyanlarınızı ikmal buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Yüksek dikkatinizi çekerim Reis Bey. İçtüzük hükmü sarıhtır, mutlaktır. Grup sözcüleri konuşabilir. Grup reisleri grup sözcüleridir. Bizim tüzük hükümlerimizde sarahaten vardır;

Söz hakkımı kabul ederseniz konuşurum. *(Konuşsun, devam etsin sesleri).*

Konuşayım mı?

Aziz arkadaşlarım, ...

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim, istinat ettikleri, usulün yani İçtüzüğün 85 inci maddesinin son fıkrasını okuyorum :

(Komisyon veya bir parti grubu adına söz istediklerinde başkan veya sözcüsü sıraya tâbi değildir.)

Bu hükme tevfikan C.H.P. Grup Başkanı Sayın İnönü söz istediler, grup adına.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – O başkan, ben sözcü. *(Gürültüler).*

BAŞKAN – Müsaade buyurun. Sizin, usul hakkındaki sözleriniz bitti mi Ahmed Bey?

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Bitti.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim. Riyaset Divanı elbette tesir altında kalmadan vazifesini ifa eder. Şimdi usul hakkında söz alanlara söz veriyorum.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) – Sayın arkadaşlarım, Tüzüğün hükmü mutlakdır. Tıpkı komisyon sözcülerine ve Hükümet sözcüsüne olduğu gibi Grup sözcülerinin de sıraya tâbi olmadan her istedikleri zaman söz almaları sadece bu hükmün mânasından değil, şimdiye kadar yapmış olduğumuz tatbikattan da anlaşılmaktadır. Onun için söz verilmesi yerindedir efendim. *(Sağdan bravo sesleri, alkışlar)*.

BAŞKAN – Söz Barutçu'nundur.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Sıtkı Yırcalı'nın hüsnü şahadeti imdada yetiştii. *(Gülüşmeler)*.

MUHİTTİN ÖZKEFELİ (Samsun) – Umumi temayül de öyle idi.

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) – Yalnız Sıtkı Yırcalı'nın mı, yoksa Meclisin mi?

AVNİ TAN (Afyon Karahisar) – Sabaha kadar dinleriz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Umumun tasvibinde bilmem şüphe var mı?

BAŞKAN – Çok rica ederim, işin ciddiyetini bozmayalım.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Aziz arkadaşlarım, *(Kısa kesintis sesleri)*. Beni bir nebze dinlemenizi rica ederim. *(Sabaha kadar dinleriz sesleri)*. Çok güzel, teşekkür ederim.

Bu kubbe altında her şeyden evvel teneffüs edilecek bir hakikat havasına ihtiyaç vardır. Bu havayı bol bol teneffüs edelim. *(Kısa sesleri)*. Rica ederim, lütfedin, beni dinleyin, sözümü kesmemenizi rica ederim. Ben konuşmasını bilirim. Artık nerede biterse, oraya kadar sabrınızı rica ederim. *(Mükerrer olmasın sesleri)*. Benim ifademde mükerrer olmaz, itimat edin Barutçu'ya. Hüküm ve reylerinizi değiştirmek yeddi iktidarında değilim. Ama vicdanî muhakemelerinize bir unsur katacağını ümit ederim. Onun için lütfen dinleyiniz.

Refik İnce ve 7 arkadaşının yüksek huzurunuzda sunulan kanun tekliflerinin başlığı şudur : Resmî daire ve müesseselerin siyasî partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesihi cemiyetlere ait olup siyasî partilere terk edilmiş gayrimenkuller varsa bunların da sahiplerine iade edileceğine ve yine siyasî partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan gayrimenkullerin Hazineye iadesine dair kanun teklifi.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Demek ki kanun üç hükmü ihtiva ediyor :

1. Resmî daire ve müesseseler, siyâsî partilere bedelsiz mal veremiyecilerdir. Bu bir.

2. Bu daire ve müesseseler tarafından ve bir de infisah etmiş cemiyetler tarafından siyâsî partilere verilmiş mallar sahiplerine iade edilecektir.

3. Siyâsî partiler tarafından genel menfaatler için yapılmış gayrimenkuller Hazineye devredilecektir, üç. Çok partili hayata girmezden evvel iktidarda Cumhuriyet Halk Partisinden başka bir parti bulunmadığına göre ve evvelce teşkil edilen Terakkiperver gibi, Serbest Fırka gibi muhalefet partilerinin de pek kısa süren siyâsî ömürleri esnasında daire ve müesseselerden mal iktisap etmeleri veya genel menfaatler için gayrimenkul yaptırımları vârit olmadığına göre, bu kanun başlığındaki siyâsî partilerden maksadın C.H.P. olduğu aşîkârdır. (*Soldan bravo, doğru, doğru sesleri, gülüşmeler*). Kanunun birinci hükmüne gelince daire ve müesseseler, resmî daire ve müesseseler esasen bedelsiz mal vermek yetkisini haiz değillerdir. Tâbi oldukları mevzuat bunu meneder. Mevcut kanun hükümlerini, bir boşluğu doldurmaya mâtuf bir hüküm olmadığına göre, bu kanunda tekrar etmenin hukukî vechi olmaması lâzımdır. (*Soldan ama yapmış sesleri*). Kala kala ne kalıyor? Bir derneğin bir siyâsî partiye bedelsiz bir mal vermemesi. Bunun için bir prensip vaz'etmek, böyle bir kanun çıkarmak fazla olur. Taleyrand'ın bir sözü vardır. Kelimeler, maksadı peçelemek için bulunmuşlardır. Mevcut kanun hükümlerini tekrar etmek bir haşiv olduğuna göre bu haşviyattan tecrit ettik mi maksada göre kanunun başlığı şu olmak lâzımdır. Cumhuriyet Halk Partisinin uhdesindeki bir kısım gayrimenkulleri tasfiye eden kanun. (*Soldan güzel sesleri, Allah razı olsun sesleri*), (*Sağdan alkışlar*). Çıplak hakikat budur. (*Soldan vazıhtır sesleri*).

Bu kanun teklifinin getirdiği tek hüküm budur. Gerçekten bu teklif, Alakant arkadaşımızın da bir nebze temas ettiği veçhile, C.H.P.'nin uhdesinde bulunan gayrimenkullerin tasfiyesine dair daha evvel diğer milletvekilleri arkadaşlarımız tarafından verilen dört muhtelif kanun teklifini bir metin halinde birletirmiş ve bir siyâsî edebiyat çerçevesi içine almıştır. Refik İnce ve arkadaşlarının kanun teklifinin birleştirdiği bu dört kanun teklifleri şunlardır : Antalya Milletvekili Âkif Sarioğlu ve arkadaşlarının halkevleri hakkındaki kanun teklifi. Bu teklifte deniyordu ki; bunlar milletin parasıyla ve emeğiyle yapılmıştır, millete maledilmesi lâzımdır. Tek partinin inhisarında kalması doğru değildir ve parti binası olarak kullanılmamalıdır. Binaenaleyh millete iade edilmelidir ve yeni tüzük hükümlerine tevfikân idare edilmelidir. İkincisi; Tokat Milletvekili

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Halûk Ökeren arkadaşımızın teklifi idi. Türkocakları binalarına taallûk eden bu teklifte de deniyordu ki; 1931 senesinde Türkocakları feshedilmiş, fakat Türkocakları kendi rızalarıyla feshedilmemiştir, tek parti rejiminin malûm olan tazyiki üzerine Halk Partisinin hars evi olduğuna dair yasasına hükûm konan Türkocakları gene bu tazyik neticesi olarak daha sonra feshedilmişlerdir, gayrimenkulleri de Halk Partisine intikal ettirilmişdir. 1946'da imkân hâsıl olduktan sonra tekrar Türkocakları faaliyete başlamış olduğundan bu gayrimenkullerin kendilerine verilmesi lâzımdır.

Esbabı mucibesinde şu da var; bizim yasamızın 3 ve 4 üncü maddeleri, Türkocaklarının politika ile ilgisi olmadığını söyler Demokrat Parti programının 6 - 7 nci maddelerinde kabul edilen prensiplere uygundur. Bu gayrimenkuller tekrar alınmalıdır ve memleketin 4 tarafında ocaklar faaliyete geçmişlerdir.

Üçüncü teklif, rahmetli arkadaşımız Eskişehir Milletvekili İsmail Hakkı Çevik'in teklifidir. O teklif de şudur : Belediyelerden ve hususi idarelerden Halk Partisine verilmiş gayrimenkuller vardır. Bu gayrimenkuller, kanunî yetkileri olmadıkları halde bedelsiz verilmiş veya takdiri kıymetle verilmişler, bunlar malûm olan tek parti devrinin tazyiki ile alınmıştır, bunlar üzerinde müruru zaman cereyan etmez, bununla beraber bunların sahiplerine kanunla iadesi lâzımdır, yerinde olur.

Dördüncü teklif, Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku arkadaşımızın teklifidir. Komisyonda, bir gün ifade ettiğine nazaran, kendi tekliflerini diğer kanun tekliflerinden daha uygun buluyordu. Sebebi? Çünkü, diyordu, Halk Partisinin uhdei tasarrufunda bulunan, gayrimenkullerin bir kısmı Hazineden verilmiş paralarla yapılmış olmakla beraber bir kısmı da C.H.P.'nin kendi parasıyla yapılmış olabilir. Bunların alınması müsadere manasını tazammun eder. Onun için benim kanun teklifim ötekilerden daha uygundur, diyordu ve şunu istiyordu : C.H.P.'ne 1927'den beri Hazineden, belediyeden, hususi idareden verilmiş ne kadar para varsa hepsini Hazine nefine, C.H.P.'ne zimmet kaydedelim, bunları üç ayda veremezse, parası, emvali nesi varsa hepsini Tahsili Emval Kanununa göre bu matlubu tahsil edelim. Arkadaşımız bu teklifini diğerlerinden daha iyi, daha hukuki buluyordu. *(Soldan gülüşmeler)*

Bu tasarılar, Anayasa Komisyonuna ve Adalet ve Maliye komisyonlarına havale edildi. Anayasa Komisyonuna havale edilmeleri tabii idi. Çünkü bir siyasi partinin temellükünde bulunan, gayrimenkullerin mülkiyetinin iskatına taallûk eden bir teklifti. Her şeyden evvel bu Anayasanın en esaslı bir hükmünü, mülkiyet hakkını, ilgilendirdiği için Anayasa bakımından bunları tetkik etmek zarureti aşikârdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Anayasa Komisyonu (adı geçen) tekliflerin bir kanun mevzuu olabilip olamayacağını, Anayasanın vatandaşlara tanıdığı en esaslı haklardan birisine taallûku itibarıyla araştırmak mevkiinde idi. İşe Anayasa Komisyonunda mevzuun lâıyk olduğu önem, bidayette verilmiştir. Bu önemin muhtelif cepheleri mevcuttu. Konu aynı zanda bir siyasî partinin, muhalefet partisinin gayrimenkullerine taallûk etmekte idi. Bundan başka anayasa hükümlerinin hakkıyla tatbik edilmesini öteden beri bayrak haline getirmiş ve Anayasanın tâyin ettiği nizam yollarından iktidara gelmiş bir partinin istikbale şâmil ananeleri, münasebetleri hangi esaslara istinat ettirmeyi düşündüğünü gösterecek olan bir önemli mevzu taallûk etmesi noktasından da işin ayrı ve kendine mahsus cephesi vardı. Anayasa Komisyonunda müzakerelerimiz ilk defa hukuki cephe üzerinde başladı. Esaslı konuşmalar oldu, günlerce devam etti, hattâ bir arkadaşımızın sözü hâlâ kulağımda çınlamaktadır. Şunu söyledi : Barutçu bu işin daima hukuk cephesi üzerinde durmaktadır. Konunun politik karakteri galiptir. Aziz arkadaşlar, Anayasa Komisyonundaki konuşmalarımızın havasını teneffüs ettikçe başka bir meyil vicdanları sardı. Bu mevzuun partilerarası bir konuşma ile halledilmesinin daha uygun ve tercihe lâıyk olacağı kanaati kalplere yerleşti. Bütün safahatını anlatayım arkadaşlar.

FEVZİ LÛTFİ KARAOSMANOĞLU (Manisa) – Anlatmıyor mu idin ki? Sadede geliniz...

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Sadetteyiz.

FEVZİ LÛTFİ KARAOSMANOĞLU (Manisa) – Nerede sadettesiniz?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Fethi Çelikbaş arkadaşımız çıktı, bu kürsüde, bu işin müzakeresinin neden akım kaldığını ifade etti ve bir nevi bizim tarafımızdan akamete uğratıldığını ifade etti. Hakikatı öğrenmeye ihtiyaç vardır.

MEHMET ALDEMİR (İzmir) – Bunların cevabı verildi.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Sözümü kesmeyin.

BAŞKAN – Devam ediniz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Anayasa Komisyonunda aralık ayı içinde bir toplantıda Sayın Menderes de bulundu. Bana şu sözleri tevcih etti, dedi ki : Barutçu'nun hukuki vicdanına hitap ediyorum, bu gayrimenkullerin mülkiyetini sadece hukuk prensiplerine istinat ederek, sadece eski Anayasanın hukuk nizamına istinad ederek müdafaa etmek doğru mudur, hakkaniyet midir? Bu gayrimenkullerin mülkiyetini yeni devrin icabına intikal ettirmek hakkın ve hakkaniyetin icabı değil midir? (Soldan güzel sesleri).

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Cevabım şu oldu : Arkadaşlarımın ve kendisinin hukuki vicdanına hitap ediyorum : Mevcut Anayasa hükümleri ve mevcut mevzuat dışındaki mütalâalarla bu kanunun halline imkân var mıdır? Eski hukuk nizamı yeni hukuk nizamı diye birşey yoktur. Bir tek nizam vardır : O da Anayasanın hukuk nizamıdır. Halkevlerinin umumi menfaata hadım müesseseler olmak üzere vücuda getirilmiş olanları bakımından durumlarını, çok partili hayata girdikten sonra bu hayatın icaplarına intibak ettirmek yerinde olacağına şüphe yoktur. Zaten C. H. Partisinin kararı da budur. Bu işin politik cephesidir. Bunun görüşülecek olduğu yer Anayasa Komisyonu değildir. Bu, partilerarası bir konuşma ile ve bir anlaşma yolu ile halledilebilir. Anayasa Komisyonu bu işi halletmek için iki taraf arasında görüşme yapılması kararı ile mühlet tâyin etti. Hemen görüşmelere başladık. 14 Aralık ve 15 Aralık tarihlerinde arkası arkasına iki gün Sayın Menderes'le temas ettim. Birincisinde, Sayın yardımcıları da vardı, Hâmid Şevket İnce arkadaşımız da hazır bulunuyorlardı.

İkinci görüşmemiz yalnız kendisi ile oldu. Ve aramızda müşkülâtsiz prensip mutabakatına vardık. İnşirah ve memnunlukla ayrıldık. Vardığımız karar şu oldu : Halkevi Atatürk'ün bir yadigârı olarak muhafaza edilecek ve bir tesis haline getirilerek gayeleri ve mesâileri yeni devrin icabına uygun bir şekilde tespit edilecektir. Halkevi olarak, Halkodası olarak inşa edilmiş bulunan bütün gayrimenkuller ile tüzelkişiliklerden Halkevi olarak kullanılmak üzere devir edilen binalar bu tesise dâhil olacak. Bütün bu ihtilaflı mevzularda bu şekilde bir kül halinde halledilmiş, olacaktır. Böyle bir prensip mutabakatına vardıktan sonra, bunun tatbik şeklini gösteren bir tasarı bizim tarafımızdan hazırlanarak kendilerine verilecek ve onların da tesisin tatbik şekli üzerindeki noktai nazarları alınarak karşılıklı olarak nihai bir anlaşma şekline varılacak. 14 - 15 Aralık günü vardığımız bu prensip mutabakatı üzerine hazırladığımız tasarımı Ocak ayının 31 inci günü kendilerine takdim ettik. Fethi Çelikbaş arkadaşımız burada üçüncü yani son tasarımı okudular. İlk tasarı üç esaslı noktayı, vardığımız prensip mutabakatı dairesinde gözönünde bulundurdu :

1. Gayrimenkul kısmı. Halkevi olarak inşa edilmiş, Halkevi olarak kullanılmak üzere bize intikal etmiş olanlar - Türkocakları bu meyanda - ve bütün Halkodaları.

2. Tesisin idaresi. Esasen tesise gidilmesi bir de şu sebeple oldu ki tesiste artık mülkiyet kalmaz. Meselâ şartlı hibe de olabilirdi, belediyelere veya hususi idarelere... Fakat şartlı hibe yaptınız mı mülkiyetinizde kalıyor, şarta riayetsizlik olduğu takdirde dâva mevzuu olur ve gene mal sa-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

hibine intikal edebilir. Öyle bir sureti tasfiye bulalım ki dedik, iki tarafın da müşterek olan arzusuna uygun, şereflerini korumak suretiyle maksada varmak mümkün olsun. Senin mülkiyetinden çıksın ve buna mukabil politik mülâhazalarla bir tasarruf mevzu haline de getirilmesin. Partiler dışında bir müessese olarak bugünkü şartların icaplarına uygun bir şekilde tespit edeceğimiz amaca hizmet edecek şekilde çalışacak durumda olsun. Bunun en uygun şekli tesis olabilirdi. Tesisin kimler tarafından ne suretle idare edileceğini tasarıda gösterdik. Tasarıyı verdikten bir müddet sonra, Mart ayı içindeydi, Samet Ağaoğlu'na koridorda tesadüf ettim, beklediğimizi söyledim. Bizim arkadaşlar da sıkıştırıyorlar, dedi. Başbakana söylüyeyim dedi. 5 Nisanda Başbakanla görüştüm. Grup idare heyetine verdiklerini, mütalâa beklediklerini söylediler. 16 Nisanda tekrar temas ettim. Kendileri temas edip alacak oldukları neticeyi bana bildireceklerini söylediler. Daima müspet intibalar içinde görüşüyor, müspet intibalar içinde ayrılıyorduk. Müspet intibalar içinde ayrılmamak için sebep de yoktu. *(Kolay değil sesleri)* Kabul ediyorum arkadaşlar. Bu mevzular hemen 10, 15 gün içinde, bir ay içinde bitirilsin, elbette kolay değildir. Takdir ediyorum, birçok kimselerle temas edecektir, nokta zararları bir anlaşılmaya getirecektir. Biz de aynı şekilde temaslar yapıyorduk. Demek Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziranın 11 inde Sayın Yırcalı bana Mecliste mukabil tasarısı verdi. Bir komisyon kurarak hazırladıklarını söylüyerek... Bu mukabil tasarıda bizim vardığımız prensip mutabakatlarını aşan bir nokta vardı. O da şu idi : Bedelli ve bedelsiz C.H.P.'nin iktisap ettiği bütün gayrimenkullerin tesise dahil edilmesi. 20 Haziranda Başbakanı ziyaret ettim. Ve kendilerine dedim ki : Mukabil tasarıda kendileriyle vardığımız mutabakatı aşan şu kısım vardır, bedeli mukabilinde C.H.P.'nin aldığı bilcümle gayrimenkullerin tesise dahil edilmesini istemişler. Bu, teklif edilen kanun hükümlerinin bize rıza ile kabul edilmesini teklif etmek demektir. Halbuki vardığımız prensip kararlarının arkadaşlarımıza anlatılmasında fayda vardır, dedim. Ve üçüncü tasarısı verdim. Sayın Menderes şu cevabı verdi. Ben arkadaşlara söyledim. Bu tasarısı okuruz. Sonra o arkadaşlarla bir araya gelip konuşmak en iyi yoldur. İstanbul'dan Pazartesi günü buraya geldim, 25 Haziranda... O gün grup odasına davet ettiler, gittim, Sayın Demirelli vardı, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu vardı, Maliye Bakanı vardı. Dediler ki; görüşmek için sizi bekliyoruz. Ben yeni haberdar oluyordum. Siz bir heyetsiniz, arkadaşlarıma söylemekliğim lazımı gelir, dedim.

Fethi Çelikbaş burada bir noktayı yanlışlıkla karıştırdı. Biz kendi arkadaşlarımızla heyet halinde iken salâhiyetsiz olduğumuzu söylemedik.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Mütalâamı kabul ettiler, Çarşamba günü toplanmak üzere ayrıldık. Ben arkadaşlarımı haberdar ettim, Avni Doğan, Zihni Betil beraber Çarşamba günü D.P. grup odasına gittik. Karşı tarafta da Demirelli, Yırcalı, Karaosmanoğlu ve Maliye Bakanı vardı. Mukabil tasarıda bedelli, bedelsiz bütün gayrimenkuller isteniyordu. Yani prensip mutabakatını aşarak isteniyordu. Bizim arkadaşların hazırladıkları son tasarıda da Halkevlerinin Halk Partisi olarak müşterek olmaları hariç bırakılıyordu.

Demek ki bir prensip mutabakatına varıldıktan sonra, bir ayrılma oldu mu iki taraf karşılıklı uzaklaşıyorlar, o zaman bunu telif, takrib etmek icabediyor. Bunu söyledik, karşılıklı olarak bir anlaşmaya varacağımız intibai ile şu karara vardık; bütün bu gayrimenkullerin her birinin ayrı hususiyetleri ve iktisap şekilleri vardır. Veçhei iktisapları gözden geçirip her biri hakkında bir karara varmak yerinde olur. İki taraftan iki arkadaş memur edildi. Kâmil Gündeş, Sezai Erkut arkadaşımız (*Bırak şunları, esasa geç sesleri, mahsus uzatıyorsun sesleri*) Müsaade buyurun, sözüm yarıda bırakılmasın. Bu iki arkadaş bir araya gelmişler. Maliye müfettişlerinin aldıkları mevcut kayıtlardan başka her bir gayrimenkulün iktisap veçhini gösterir merkezde ayrı kayıtlar mevcut olmadığından bunların ancak mahallerinden sorulmak lazımgeldiği vaziyetini anlamışlar ve ayrılmışlar.

Arkadaşlar, bundan sonra 19 Temmuzda Anayasa Komisyonunun mutad toplantısına gittiğim zaman işlerin başka bir istikamet aldığını gördüm. Biz, asıl komisyon olarak ikinci defa bir içtima davet edilmedik. Arkadaşlarımız nasıl bir intiba aldılar?.. Kâmil Gündeş, Ferid Melen, Halil Sezai arkadaşlar görüşmüşler, nasıl bir intiba ile ayrıldılar. İki tarafın murahhaslarından mürekkep olan komisyon bir daha davet edilmeden, haberdar edilmeden, şahsen olsun bu işte çalışan adam olarak ben de haberdar edilmedim. Anayasa Komisyonunda bir hava âdeti bu işi bitirmek istemiyenler durumuna sokulmak istendiğimizi gösteren bir haleti ruhiye ile meşbu bir hava. Orada ifade ettim ve daima da ifade edeceğim, bu bizim havamız değildi. Kanun tekliflerinin neticeye getirilmesi havası, bütün diğer temayülleri, güzel temayülleri benim gibi düşünenlerin, çok güzel temayülleri tesirsiz hale getirdiği görülüyordu.

Arkadaşlar; Anayasa Komisyonunda şöyle bir karara vardılar : Bir su komisyonu teşkil edeceğiz, bu komisyon mevcut teklifleri tetkik edecek ve tevhit edecektir. Ve sonra konuşulacak öyle yapıldı. 24 Temmuz Salı günü toplandık. Su Komisyonu şu teklifi getirdi : Diğer komisyonları, Adalet Komisyonunu, Maliye Komisyonunu toplıyalım. Bir metin halinde bu teklifleri bir karma komisyon halinde tetkik edelim. Halbuki mesele

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

evvelâ Anayasaya uygunluk bakımından tetkik edilecekti. Bu Komisyonun işi olamazdı. Anayasa Komisyonu burada direndi ve şu karara vardı : Bu tasarılar bize havale edildi, bunların Anyasaya uygun olup olmadığı bakımından tetkik edilmesi vazifesi doğrudan doğruya bize aittir, bunu diğer komisyonların vazifeleriyle karıştırmak doğru değildir. Vakıa her komisyon kendi bakımından bir tasarinın Anayasaya uygun olup olmadığını tetkik edebilir, fakat bu işi mütehassıs komisyon olarak bizim tetkik etmemiz ve bir karara varmamız lazım gelir. Doğrudur. Anayasa Komisyonunun işi hakikaten Anayasa hukuku bakımından tetkik etmesi iktiza ederdi ve iktiza eder. Sebebi şudur : Anayasa Komisyonu Meclis vazifeleriyle mütenazır bir komisyondur, Hükümet vazifeleriyle mütenazır bir komisyon değildir. Hükümet vazifelerini ilgilendiren kanunlar Anayasa Komisyonuna havale edilmez. Onların ayrı komisyonları vardır. Bir kanun Anayasa Komisyonuna, Meclis vazifelerini ilgilendirdiği zaman havale edilir. Meclisin bir iç vazifeleri vardır. İctüzüğü ilgilendirir, bir de Anayasa ile ilgili vazifeleri vardır. Bu vazifelerle ilgili kanunlar Anayasa Komisyonuna gelirse bunları komisyon anayasaya uygun olup olmadığı noktasından tetkik eder. Anayasanın 103 üncü maddesi Anayasaya aykırı kanun çıkarmasını meneder. İctüzük her komisyonu hatırlatır ki önüne gelen her kanunu bu bakımdan dikkate almaya mecbursun. Komisyon nazara alır demek, Anayasaya uygunluğunu bizzat tetkik eder demek değildir. (Malûm sesleri) Bu mütalâada olmıyan arkadaşlar var da onun için arz ediyorum. Anayasa Komisyonu yerinde olarak bu vazifeyi ifa etmek üzere adı geçen kanun tekliflerini Anayasaya uygunluk noktasından görüşmeyi kararlaştırarak toplantıyı bir gün sonraya bıraktı, yani Çarşambaya. O gün geldik gördük ki, Anayasa Komisyonu toplanmak için bir sebep görmemiştir. Sebebi Demokrat Parti Grubu o gün yani, Salı gününü toplanmış ve bir prensip kararı almış; şimdi huzurunuzda sunulan kanun tasarısının prensiplerini kabul etmiştir. Aziz arkadaşlar, müsaade ederseniz bunlar son sözlerimizdir, bunları dinleyin saatler, dakikalar sizin için işliyor, hükmünüzü elinizden alacak değiliz, bizim yalnız fikirlerimiz ve birkaç sözümüz vardır, müsaadenizle söyleyelim :

Aziz arkadaşlarım, kanaatim odur ki, Anayasa Komisyonunda tetkik edilmekte bulunan bir mevzuun; Anayasaya uygun olup olmadığından evvel Parti grubu kararına bağlanması temenni ettiğimiz demokratik inkişaf bakımından yerinde birşey değildir. Bir defa grup kararı grup kararı tabiatıyla bütün grup mensubu arkadaşların dirseklerini bağlar. Rey veremezler. Ekalliyette kalanlar da ekseriyetin kararına ittiba mecburiyetindedirler. Ekalliyette kalanlar Anayasa Komisyonundaki üyelerden ola-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

bilir. Herhangi bir meselede böyle olabilir. *(Bunda ittifak var sesleri)* Ben prensibi tenkit ediyorum. Sen ittifak var diyorsun. İttifak olmayabilir.

Kanun mevzularını çok partili demokratik hayatta ekseriyet partisi gruplarında prensip kararlarına bağlamak muhalefetin murakabesini sade muhalefetin değil Meclisin fonksiyonu, feyizli olarak yerine getirmesine engel olur, doğru değildir.

Biz buna iktidarda iken hakikaten itina ediyorduk ve prensip kararlarıyla bağlanmamayı tercih ediyorduk. İşlesin Meclisin fonksiyonu. İşlesin, muhalefet sözünü söylesin. Böyle olmazsa Meclisin işi, muhalefet şekil haline inkılâp etmiş olur. Ekseriyet partisi kendi grubunda prensip kararı aldıktan sonra Mecliste muhalefet olarak ne söyleseniz faydası yoktur. Halbuki bir unsuru hakikat getirebilirsiniz. Bu bakımdan muhalefeti Mecliste serbest durumda dinlemek lazımdır. Muhalefeti dinlemek, şekil olsun diye, değildir. Bunu kabul edeceğiz, demokrasinin icabı budur. *(Bir saattir dinliyoruz, sesleri)* *(Eseri nezaketle sesleri)* Eseri nezaketle...

Şimdi arkadaşlar, bu kısmı bitirdikten sonra Anayasa Komisyonunda söylemek imkânını bulamadığımız, bulamadığımız değil, söylemek için fayda görmediğim... - Çünkü grup kararından sonra "desti payı bağlıdır dostlar ne yapsın, neylesin" durumunda idiler - mütalâayı Yüksek heyet huzurunda arz edeceğim.

BAŞKAN – Buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Biz bu kanunu niçin hukuk esasları ile kabili telif görmüyoruz, niçin Anayasa hukuku ile kabili telif görmüyoruz? *(Gürültüler oraya gel sesleri)* Şimdi oraya da geldik, söyleyeceğiz ve nihayet bitecek efendim.

BAŞKAN – Müsaade buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Kanun teklifi ne diyor. Şunu diyor : Halkevi olarak inşa edilmiş olan veya edilmekte bulunan veya 1950 Martına kadar kısmen veya tamamen halkevi olarak inşa edilmiş bulunan gayrimenkuller Hazine namına tescil olunur. Sebebi? Bunların paraları Hazineden alınmış deniyor. Bunların iktisap veçhi şudur : Bu binalar Hazineden yapılan yardımlarla, teberrularla halkın yardımlarıyla inşa edilmiştir. *(Doğrudan doğruya Hazineden sesleri)* Bu halkevleri C.H.Partisinin kültür kolu olup ayrıca bir şahsiyeti bulunmadığı için bu gayrimenkuller Halk Partisi temellükündedir. Ve bu yardımlar Büyük Millet Meclislerince kabul edilen kanunlarla yapılmıştır. *(Soldan, o vakit Anayasaya muvafık mı idi sesleri)* Arz edeceğim, Anayasaya muvafık mı idi değil mi idi, görüşümüzü arz edeceğim. Yalnız müsaade ediniz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Nedir bu yardımlar? Arkadaşlar bu yardımlar bütçe kanunlarıyla diğer bütün derneklere yapıldığı gibi bir teberrudur.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) – Kime?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Halkevlerine teberrudur. Teber-ru, temellükün esbabındandır. Mal edinirsin, temellük edersin. Ne ile? Ya teberru suretiyle, ya vasiyet, ya tevarüs suretiyle. Ya çalışırsın, kazanırsın, temellük edersin bu yollarla mülk edinildi mi tam serbesti ile tasarruf edersin, teberru ile de “öyle” mülk edindi mi mevzuat dahilinde bilirsin ki artık istirdadı mevzuubahis olamaz... (Soldan gürültüler)

REFET AKSOY (Ordu) – Tezada düşüyorsun, hem teberrudan bahsediyorsun, hem de halkevlerinin şahsiyeti hükmiyesi yoktur diyorsun.

BAŞKAN – Olmaz, müzakere bu suretle intaç edilemez.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Bir defa kanun hükmünün prensibini söylüyeyim.

BAŞKAN – Ahmed Bey; sual irat eder şekilde devam etmeyin. Arkadaşlardan rica ediyorum, işin neticelendirilmesi için hatibin sözünü kesmesinler.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Neden istirdat edemez? Artık mülkiyetine dahil olmuştur. Bunun teminatı Anayasadır. (Teberrudur sesleri) Anayasadaki temellük vatandaşın tabii hakkıdır. Ne suretle temellük edileceğini hususi kanunlar tayin eder, Medeni Kanun tayin eder, Medeni Kanun hükümleri dahilinde temellük ve tasarruf ederim, bu hakkımız Anayasayla müemmendir.

MUAMMER OBUZ (Konya) – Şahsiyet ister Faik Bey.

BAŞKAN – Muammer Bey, hatibin sözünü kesmeyiniz. Parlamento konuşmaları bu şekilde cereyan edemez. Hatibin noktai nazarına fikirleriniz uygun oluyabilir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Gelir sizde söylersiniz mâni yoktur.

Temellükünüze dahil oldu mu, mülkünüz oldu mu Anayasa ancak mülkün bedeli mukabilinde alınabileceğini söyler. Mülkiyetin başka türlü iskatına gidilemez, der. Ondan sonra Anayasa hükümleri sıralar. Mal, can gibidir. Ona taarruz edilemez. Fert taarruz edemez, cemiyet taarruz edemez, kimse taarruz edemez.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Muğla’lı Mustafa taarruz eder.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Kanun hükümlerine herkes riayetle mükelleftir, vatandaş riayetle mükelleftir, Hükümet riayetle mü-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

kelleştir, meclis riayet etmekle mükelleftir. Bütün mevzuata herkes riayet etmekle mükelleftir. *(Halk Partisi değil sesleri)* herkes riayetle mükelleftir. Bu Anayasa hükümleri Anayasa Komisyonunca bir bir tetkik edip gözden geçirdikten sonra karara varılması iktiza ederdi. Ne yaptı Anayasa Komisyonu? Arkadaşlarım, arz ettiğim gibi ileriye doğru, arz ettiğim tetkik istikametine doğru adım atmak serbestisini grubu kararı karşısında haiz olmadığı için geriye doğru dönerek şikâyetçiye diyor ki, sen diyor, mülkiyet hakkı iddiasındasın ama, senin bu kazancın meşru değildir. Sen bu paraları nereden aldın? Sana verilen bu paralara ait kararlar kanunlara, Anayasaya uygun değildir. Aldığı paralar var ya bu, Anayasaya uygun değildir. Sebebi : Anayasanın 84 üncü maddesi sarıhtır. Bu 84 üncü madde diyor ki, "Vergi, vatandaşın, Devletin genel giderlerine iştirak payıdır." Binaenaleyh hiçbir kimsenin şu ve bu namla vergi tahsiline salâhiyeti olmadığını anlatmak istiyor. Arkadaşlarımız bundan şunu çıkarıyorlar : Giderler demek, umumi hizmetler demektir. Umumi giderler umumi hizmetler olarak alınmaktadır ve umumi hizmetlerden başka yere masraf edilemeyeceğini çıkarıyorlar. Öyle değil...

BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Öyledir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Öyle değil. *(Ya ne? Sesleri)*. Anayasanın 96 ncı maddesi Devlet malının bütçe dışında sarfedilemeyeceğini söyler. Bütçe dışında sarfolunmaz. Milletvekilleri Bütçe Kanunu ile gelir ve giderleri tasdik ederler. Devlet gelir ve giderleri tasdik edilmedikçe sarfiyat yapılamaz. Milletvekilleri gelirlerin israf edilmemesine itina ederler. Ama Anayasa; şuraya şuraya para verilemez umumi hizmetler dışında teşekküllere yardım, teberru yapılamaz, diye hüküm vaz'etmiş değildir. Bir mâni, bir hüküm yoktur. Nitekim; kabul ettiğiniz bu senenin bütçesinde, ben size göstereyim, hukuk kurumundan tutun, daha bir çok cemiyetlere yardım yapılmıştır. *(Onlar hayır cemiyetleri, şahsiyeti hükmiyesi var sesleri)*. Şimdi şahsiyeti hükmiyeyi de arz edeceğim. Başka enteresan bir şey daha var komisyonun raporunda. Cemiyetlerin teberruları da Anayasaya muhalıfmış! Niçin? Sebebi şu imiş : Cemiyetler Kanununda bir madde varmış, diyormuş ki, *(Diyor sesleri)* Hükümet, cemiyetleri istediği zaman fesheder, işte bu kayıt, yani Hükümetin istediği zaman cemiyetleri feshetmesi Anayasaya muhalıfmış, arkadaşların mütalâasına göre... Çünkü cemiyet teşkili hakkını takyit edermiş. Cemiyet teşkili, Anayasanın her vatandaşa tanıdığı bir haktır, 70 nci madde mucibince. Ama 79 uncu maddede onun hürriyet hududunun hususi kanunlarla tayin edileceğini söyler. Hususi kanunda cemiyet teşkilini birtakım kayıtlara bağlıyorsa bu Anayasaya muhalif olmaz. Nasıl ki komünist partisi,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kurulamaz. Anayasaya muhalif midir? Hayır Anayasaya muhalif dene-
mez. Cemiyet teşkilî hakkının fazla takyidi antidemokratik görülebilir, fa-
kat antikonstitusyoneldir denemez. Anayasaya muhalefet ayrı bir mese-
ledir. Cemiyetler Kanunundaki hüküm nedir? Kökü dışıradı bulunan ce-
miyetlerin burada şube açabilmeleri Bakanlar Kurulunun müsaadesine
bağlıdır. Bakanlar Kurulu müsaade eder. İcabederse müsaadeyi geri ala-
bilir. Böyle bir hükümün veya cemiyetlerin teşkilini bir derece ve umumi
şekilde takyit eden bir kaydın hususi kanunda bulunması Anayasanın
70 nci maddesinin, vatandaşlara tanıdığı cemiyet kurma hakkını ihlâl et-
mez. Çünkü arz ettiğim gibi, Anayasanın 79 uncu maddesi cemiyet kur-
ma hakkının hürriyet hududunun hususi kanunlarla tayin edileceğini
söylemiştir.

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) – Bunlar malûm olan şeyler.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Evet çok doğru, malûm şeyler.
Fakat malûm olmasına rağmen Anayasa Komisyonunun gerekçesini lût-
fen okuyuverin, Anayasaya muhaliftir, diyor. Yani bundan hüküm istid-
lâl ediyor, diyor ki; böyle bir kayıt Anayasaya muhalif olduğu için bu ka-
yıtla cemiyetler tabiatıyla iktidar partilerinin tesiri altına girer ve bina-
enaleyh, artık istidlâlin istidlâli o cemiyeti iktidardaki siyasî partiye te-
berru Anayasaya muhalif olur.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – O sizin anlayışınıza göre.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Arkadaşımız Behzad Bilgin de-
diler ki; halkevlerinin ayrıca bir şahsiyeti yoktur. Çünkü öyle kurulmuş
ve denmiş ki tüzüğünde. (*Ne tüzüğü sesleri, tüzük yok*). Partinin tüzüğü ve
onların da talimatnamesi var... Halkevleri partinin kültür kolu olarak ku-
rulmuş. (*Gürültüler, niye kurdunuz, kurmasa idiniz sesleri*) Çok eski zamana
aittir. Bu kurulun kanuna muhalif tarafı var mı? Hangi kanuna muha-
liftir, gösterir misiniz. Muhalif tarafını gösterin (*Şahsiyeti hükmiyesi yok ses-
leri*). Şahsiyeti hükmiyesi yok, evet, partinin kültür kolu olarak teşkil
olunmuş. (*Olmaz sesleri*) Niçin olmaz? Realite bu. (*Gürültüler*).

Diyebilir misiniz ki şu kanunun şu maddesine muhaliftir. Tetkik
edin, böyle bir hüküm var mı? Böyle bir hüküm yoktur arkadaşlar... Siz
bugün meselâ Demokrat Parti olarak bir kültür kolu, bir gençlik kolu vü-
cuda getirseniz, ki Avrupa'da birçok partilerin bu nevi teşkilleri vardır...
(*Yoktur sesleri*) Bir çoklarının tüzüklerinde bu yolda hükümler mevcuttur.

BAŞKAN – Siz devam buyurun.

Bırakın efendim, kendi telâkkisini izah ediyor, müdahale etmemenizi
bilhassa rica ederim. Devam etsinler, bitirsin sözünü.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Bir kültür kolu vücuda getirseniz, buna ayrıca şahsiyet vermeseniz; niçin şahsiyet vermediniz, kanuna muhaliftir diyebilmek için mesnet lazımdır... *(Gürültüler)*

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Para verilmesi işi ne olacak?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Para verilmesi kanuna muhalif mi? Hangi kanuna muhaliftir? Söyler misiniz?

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Bütçe kanunlarına.

DEVLET BAKANI FEVZİ LÜTFİ KARAOSMANOĞLU (Manisa) – Hatibin azarlamaya hakkı var mıdır? Azarlar gibi konuşuyor...

Hatibin haddini bilmesini ihtar etmenizi rica ederim, Reis Bey.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Barutçu arkadaşlarına hürmeti bilir. Bu sözü sana ret ederim.

HÜSEYİN FIRAT (İçel) – Hürmeti bilen bir insan mısın? Söylediklerinin mevzu ile alâkası yok.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Hakkı yoktur. Bu ne demek? Ne münasebetle sözü kesiliyor?

BAŞKAN – Barutçu devam edin. *(Soldan devam sesleri)*

ÂKIF SARIOĞLU (Antalya) – Milletin olduğunu inkâr edebilir misin?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Arkadaşlar, ben konuşmamı bilirim. Müsaade edin. Asabileşmeniz için sebep yoktur.

BAŞKAN – Efendim, devam edin. *(Devam sesleri)*

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Şimdi, arkadaşlar, ben işin hukuki tarafını izah ederken bir noktayı size tekrar arz edeyim : Biz bu gayrimenkuller üzerinde, umuma mal etmemek için, bu gayrimenkulleri ne devrin icapları veçhile maksatlarına hadim bir şekilde çalışmak üzere umuma mal etmemek için bu bizim malımızdır, şeklinde bir davanın müdafii değiliz. Bunu bilin. Yalnız kanun mevzuu olamaz, diyoruz. Hâlâ da o fikirdeyiz. Partimin noktai nazarı hâlâ odur ki; biz bu işi bir tesis halinde umuma mal etmek kararındayız ve buna kanîiz ve bu mümkündür diyoruz.

ETHEM VASSAF AKAN (Kocaeli) – Milletin malı nasıl sizin oluyor? Barutçu rica ederim bunu izah ediniz.

BAŞKAN – Efendim, her cümleye ayrı ayrı sual tevecih buyurursanız sözlerini ikmal edemezler. Barutçu'dan da rica ediyorum. Sözlerini ikmal buyursunlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Bir an evvel ikmal etmek için bana biraz lütfedin. (Gülüşmeler, insaf, hangi bizar lütuf sesleri)

Refik İnce ve arkadaşları gerekçelerinde diyorlar ki : "İktidardaki Hükümet, iktidarda bulunmaktan mütevellit nüfuzunu kendi mevcudiyetini takviye için istimal edecek olursa, âmme vicdanını rencide eder." Arkadaşlarımız Meclisten çıkan kanunlarla yapılan yardımları hukuki vicdanı rencide eder mahiyette göstermektedirler. O kadarla iktifa etmişler, Anayasa Komisyonu gibi Anayasa muhaliftir, dememişler, Teklif sahiplerinin görüşü bu : Hukuki vicdanı rencide eder. Hukuki vicdanı vücuda getiren hukuk prensipleridir. Bizim davamız şudur : Hukuk prensiplerine aykırı iş yapmıyalım. Türkocaklarına ait mevzu komisyonda müzaker edilirken arkadaşlarımız rıza ile olmamıştır, dediler.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) – Asla rıza ile olmamıştır.

CEVDET BAYBURA (Gümüşhane) – Biz de orada bulunduk.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Mânevi bir cebir vardı, rızamız mevcut olmadığı için bu iktisapları meşru değildir, dediler.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) – Adalet Komisyonunda siz söylediniz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Adalet Komisyonunda ben hiç bulunmadım.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) – Başbakan vicdanınıza hitap ettiği zaman, emir verilmiştir, imza edilmiştir, dediniz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Şimdi bir vatandaş müracaat etse, Meclise dese ki : Benim gayrimenkulüm elimden rızam harici alınmıştır. Vatandaşa yapılacak muamele arzuhalini Dilekçe Komisyonuna havale etmekten ibarettir. Dilekçe Komisyonunun vereceği cevap "bu hukuki ihtilâf mevzuudur, mahkemeye müracaat et" den ibarettir. Mebus olarak...

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Siyasî nüfuzla girmişsiniz her tarafa.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – O vatandaş mebus olup da müracaatını kanun teklifi olarak yaparsa...

BAŞKAN – Rica ederim, malûm olan şeylerden bahsetmeyiniz, partinizin noktaî nazarını belirtiniz. (Gürültüler, müsaade etmiyoruz sesleri).

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Konuşma hakkımı nasıl tahdit edersiniz... (Esasa geç sesleri).

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – İlmî görüşle esasa gel.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Yaparsa kendine Anayasa Komisyonunun vereceği cevap, Arzuhal Komisyonunun vatandaşa vereceği cevaptır. Kanun önündeki müsavat prensibinin icabı budur. Bir vatan-daşa adli merci tanırsın, diğer bir vatandaşa başka bir muamele tatbik edersin; işte bu, hukukun en esaslı bir kaidesine aykırı olur.

Kanun yaparız, ancak kanunun da tabi olması lazım gelen değişmez prensipler vardır. Aziz arkadaşlar, Anayasadaki hakların garantisi nedir. Mücerret Anayasaya bunların yazılması kâfi değildir. Bu hakların garantisi bunların nizamlanmasında riayet edilmesi lazım gelen lâyetmüt hukuk prensipleridir.

Bazı arkadaşlarım burada bazı hukuk otoritelerinden nakiller yaptılar. Aynı kitaplarda aynı prensipler yazılı olduğuna göre lütfen onları da mütalâa buyursunlar.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) – Faik Ahmed Bey, sen temiz adamsın, sen çekil de Avni Doğan Bey söylesin. Vallâhi kendini yıpratıyorsun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Müsaade buyurun efendim.

BAŞKAN – Lütfen devam ediniz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – A iki gözüm Reis Beyim merhamet edin de sözümü kestirmeyin.

Bir kanunun yapılmasında muayyen, malûm olan bu hukuk prensiplerine riayet esastır. Kanun önünde müsavat esasına riayet etmek esastır. Adalet önünde müsavat esasına riayet esastır.

Beni mahkeme huzuruna sevk edersin. Öteki hakkında kanun yapar, senin iktisabın siyasîdir, senin iktisabını kanunla düzeltir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Bu maddeye cevap versin.

BAŞKAN – Efendim; müsaade edin, hariçten sual irat edilmez, devam edin efendim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Kanun önünde himayede müsavat prensibine uymaz. Muayyen prensiplere riayet edilmezse tenkit ettiğimiz şeyleri bir başka şekilde tekrar etmiş oluruz. Prensip olarak tabi olmamız lazım gelen esasları, siz vaktiyle böyle idi, böyle yapıyordu, onları düzeltiyoruz diye bozarsak, riayet etmemek yolunu tutarsak doğru bir şey olmaz. Neden olmaz? Arkadaşlar, hukuki Devlet olmanın tek şartını, hukuki kaidelere bağlılık olduğuna göre bu esastan inhiraf etmenin açılmasını istediğimiz yeni devir için sağlam bir temel olmayacağını kabul etmemiz lazım gelir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Malları bırakalım mı?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Arkadaşlar, şunu arz edeyim : Yeni bir siyasî ahlâk kaidesi kurmak lüzumunu Refik İnce ve arkadaşları ileriye sürmektedir. Bir siyasî ahlâk ananesinin kurulması hakikaten lazımdır, yerindedir. Ama bu hukuki nizama dayanan anane olabilir. Hukuk prensiplerine riyeti terbiye haline getirmekle bu kurulur. *(Sağdan alkışlar, bravo sesleri)* Hukuki nizam olmıyan yerde hayat cehennem olur. *(Sağdan ve soldan; bravo sesleri, alkışlar, uğultular)*

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Şimdiye kadar halk o cehennemin içinde yaşıyordu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Herdevir, kendinden evvelki devri tekemmüle götürür. Başka türlü olamaz. Sen, kendinden evvelki Meclisin kararlarını icabında Anayasaya muhaliftir diye değiştirirsen bu devamlı bir kararsızlığın devamlı bir huzursuzluğun sebebi olur.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) – Vallahi Barutçu sen bunu inanmadan müdafaa ediyorsun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Müsaade buyurun... Ve o takdirde hakikaten huzur teessüs etmez. *(Soldan, bravo sesleri, şimdi anlıyorsunuz, sesleri, alkışlar)*

Efendim, esas olan kaideler bozulmasın diye söylüyorum.

(Mütemadiyen aynı şeyleri söylüyorsunuz, kâfi sesleri)

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim, hatip sözlerini bitiriyor.

(Maksadı başka, bitirmez sesleri).

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Efendim bu gayrimenkullerin Hazineye bir kanunla mal edilmesi noktasında Cumhuriyet Halk Partisi noktai nazarını izah ettim. Eğer bu konuda aramızda başlıyan anlaşma müzakeresi devam edip tecelli edecek neticeleri bu kanunun yerine buraya getirseydi, sizleri ve hepimizi çok memnun ederdi. Ne yapalım ki olmadı. *(Kaç sene sonra sesleri)* Ben vazifemi ifaya çalıştım, biz noktai nazarımızı izah ettik. Hukuk bakımından izah ettik, siyaset bakımından izah ettik, her bakımdan izah ettik.

Bundan sonra vazife sizindir, vicdanlarınızla başbaşasınız, istediğiniz kararı verebilirsiniz. *(Sağdan alkışlar)*

BAŞKAN – Teneffüs maksadiyle 15 dakika oturuma ara veriyorum.

BAŞKAN – Oturum açılmıştır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Efendim, şahsımdan bahsettiler, cevap arz edeceğim.

BAŞKAN – Şahsınıza sataşma olmadığına Riyaset Divanı kaani bulunmaktadır. *(Soldan alkışlar)*. Zühtü Hilmi Velibese, buyurun.

ZÜHTÜ HİLMİ VELİBEŞE (İzmir) – Aziz arkadaşlar; Yüksek Meclisin tasvibine arz edilen tasarı, siyasî emniyet ve itimadın bir şartını yerine getirdiği kadar siyasî ahlâk ve fazilet ananesini gelecek nesillere ulaştıracak bir vesikadır.

Bunun tarihi ve millî ehemmiyetini hakkiyle izah edebilmek için meseleyi teferruatında değil, bütün şümuliyle esasından tetkik etmek lüzumuna kaaniim. Sayın İsmet İnönü'nün beyanatı bu kanaatimi takviye etti.

İlk günden beri, muhalefetin sözcülüğünü yapan namılı kalem sahiplerinin, aksini telkine çalışmalarına rağmen 14 Mayıs 1950 seçimleri, mühim bir inkılâbın başlangıcıdır.

İnkılâp : İctimai, siyasî bir sistem içinde, hürriyet ve emniyeti hapsedilen bir milletin, bütün mânileri aşarak mukadderatına hâkim olmasıdır. Bu mâniler bazan cebrü şiddetle, ihtilâllerle yıkılır, bazan da mesnetsiz kalan iktidar, memleketin huzur ve sükûnu bozulmadan ortadan kalkar. Şekli ne olursa olsun, millî bir hareketten doğan bu neticenin adı inkılâptır.

Bu millet çağlar boyunca, malında, canında, hürriyetinde emniyete ulaşmaya çalışmaktadır. İctimai hayatta, zihniyet düzeninde Büyük Ata'nın derin ve şuurlu inkılâpları bize, Garbın devrimize en yakın havasını getirdi. Fakat, ondan sonra, Avrupa'yı geçen asırda baştan başa saran siyasî inkılâpların, oradaki milletlere temin ettiği kazançlara sıra geldiği vakit, bunlara erişmek yine mümkün olmadı.

1949 Temmuzunda, haftalarca süren kanunsuzluk ve tethiş devrini, onu takip ederek, bir seneden fazla süren sıkıyönetim rejimini, bu neslin hafızasından silmeye imkân yoktur.

Bütün bunlar, şahsî emniyet ve siyasî hürriyete varmak kararından bu milleti vaz geçiremezdi. 14 Mayıs'da halk yurdun her tarafında, tarladaki işini, kasabadaki dükkânını, evdeki hastasını, şehirdeki rahatını bıraktı; genç, ihtiyar, sağlam, sakat, kadın, erkek bütün Türk Milleti kıyam halinde sandık başlarına koşarak; istediği muvaffakiyeti temin etti. Seçime iştirak nispetinin yüzde doksamı aşmış olmasının manası budur. 14 Mayıs neticeleri, milletin zaferini ilân etmiştir.

İnkılâp prensipleri, peyderpey Yüksek Meclisten çıkan kanunlarla mevzularımız arasına girmektedir. Bu tasarı da bunlardan birini teşkil edecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Teklifin esası birinci maddesindeki düsturdur : İktidarda bulunan bir partinin, iktidardan aldığı nüfuz ve kuvveti, kendi mameleğini artırmaya kullanamayacağıdır. Tecrübelerden alınan derslerle, tasarıda daha müşahhas ve sübjektif olarak ifade edilen prensip budur.

Sayın arkadaşlar; bu teklifi Yüksek Huzurunuzda getiren arkadaşlarınızın, hiçbir beşerî ihtirasla hareket etmediklerine; sadece inkılâbın düsturlarından birini daha, yazılı hukuk arasında görmekten başka bir emel beslemediklerine emin olmanızı bilhassa rica ederiz.

Her inkılâp umdesi gibi, teklif edilen prensip de, birkaç karihanın mahsulü, yeni icat edilmiş bir nazariye değildir. Yapılan şey nesillerdir, vicdanlarda yer etmiş, dünün derinliğinden siyasi hayatın sathına çıkmış, bir mâşerî iradeyi, ancak kâğıt üzerine dökmekten ibarettir.

İnsanların, sakat bir sistemden, devamlı olarak gördükleri tazyiklere karşı, düşüncelerinde hâsıl olan birlik, zamanla topluluğu sürükliyen bir umde haline gelir. Tasarıdaki prensip de böyle doğmuştur.

Hakikaten asırlarca Osmanlı sisteminin hâsırlarından, arpalıklarından bizar olan bu millet nesillerce de "Hazinei Hassanın" ağırlığını çekmiştir. Son zamanlarda, tek parti sisteminin aynı emeller güden faaliyetleriyle karşılaşmıştır. İktidar, saltanat devrinde bile cesaret edilememiş şekillerle, milletin alın terinde pek teklifsizce tasarruflara geçmiş, ayrıldığı güne kadar kendisine dolambaçlı yollardan muazzam bir servet payı teminine çalışmıştır.

Sayın İnönü ve Barutçu arkadaşımız bize Anayasadan hayli bahsettiler. Anayasamızın 73 üncü maddesine göre angarya yasaktır. Partilerine mal ve mülk yaptırmak için çalıştırılan vatandaşların sayısını bugün tespite belki imkân olmaz; fakat vakıa inkâr edilebilir mi?

Yine aynı maddeye göre zorolun yasaktır. Maddî Hükümet kuvvetiyle sarılan, içindeki endüstri tertipleriyle birlikte, binde bir değeri mukabilinde alınıp, partiye veya partinin bir lûtuftidesine maledilmiş olan sade binalar, arsalar değil, büyük müesseseler de bulunduğunu bilmiyen var mıdır?

Yine Anayasanın 85 inci maddesi, vergiler ancak kanunla salınır ve alınır demektedir. Halbuki seneler ve senelerce, memleketin her tarafında, vatandaş, şu veya bu mahsulünü, malını, hayvanını pazara götürdüğü zaman, parti hesabına nispi veya maktu bir para ödemedikçe ve makbuzunu göstermedikçe mallarını nakledemediğini unutacak kadar bir zaman geçmemiştir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Şu veya bu malın dışardan ithaline müsaade alan imtiyazlı bahtiyar kimseler, partiye hisse tediye ederler ve aldıkları makbuzu, bir ferman gibi, Hükümet teşkilâtına göstererek o malı diledikleri bedelle, ferih ve fahur satar, kanunlarına rağmen alenen karaborsa kurarlardı. Bunların da üzerinden çok zaman geçmemiştir. Hepsini belki tevsik edilemez, fakat delili hâlâ mevcut olanlar az değildir.

Köylerde, Tahsili Emval Kanununa göre, parti aidatı toplıyan özel idare tahsildarlarından bu milletin neler çektiğini de her köyde uzun uzun dinlemek mümkündür.

Bunlar organize mükellefiyetlerdir. Ya ianeler? İdare âmirlerinin, belediye ve parti başkanlarının, tüccardan, esnaftan, malî müesseselerden, eşraftan menfaat va'di veya zarar tehdidi ile, yani mânevi zorallımla parti namına toplanan paraların yekûnunu ancak Cenab-ı Hak bilir.

Sadece bir kısmını misal olarak hikâye ettiğimiz bu usullerin henüz mahkeme ilâmına bağlanmaması, bunlara mâruz kalan yüz binlerce vatandaşın tecrübesini, bildiğini ortadan kaldırır mı? Bütün bunlar Anayasanın sarahatle yasak ettiği vergilerdir. Lâkin bu tahsilât hususi şahıslar veya müesseselerden yapılanlardır. Devlet, Özel İdare ve belediyeler, köyler de bu mükellefiyetlerden, kendilerini kurtarmış değillerdir. Onlar da çeşitli tertiplerle, (tâbiri mâzur görmenizi istirham ederim) halkın dediği gibi sökülmüşlerdir. Genel, katma ve özel bütçelerden alınan paraların yekûnu altmış milyon lirayı aşmaktadır. Bu husustaki resmî kayıtlar mahkeme ilâmından farksız olarak kendi ikrarlarını tespit etmektedir.

Şimdiye kadar yalnız para ve menkulden bahsettik. İntifâ silsilesi yalnız bunlara münhasır değildir. Daha gayri menkuller de var. Hususi şahısları bahis mevzuu etmiyeceğiz; partiye yalnız devlet malından, kanunların katiyen menetmesine rağmen, özel idare ve belediyelerden, arsa, bahçe, zeytinlik, bina gibi birçok gayrimenkuller bağışlatılmıştır. Hattâ bunların tamirleri, her hangi bir âfetle harap olmaları halinde, yeniden inşaları da, o dairelere yükletilmiştir. Bir misal olarak zikrelelim : Çerkeş ve Ilgaz belediyelerinin bağışladıkları binalar, bilâhara zelzelede yıkılmışlardı. Bunlar bu belediyelere yeniden inşa ettirilerek parti böyle semavi âfetlerin zararından bile kurtarılmıştır.

Bağışlanan binalar çeşitlidir. İçlerinde resmî daireler, okul olarak kullanılanlar, akar olarak irad getirenler vardır. Bir iki misal verelim : Şarköy Belediye Dairesi, Halk Partisine bağışlanmış, sonra belediye aynı binada kira ile oturmaya devam etmiştir. Kayseri'de Cumhuriyet ilkokulu, Konya'nın Bozkırında Mithat Paşa Mektebi, Burdur'da Akşam Kız Sanat Okulu, Sivrihisar'da iki parça Kızılbel mektebi Partiyeye hibe edilmiş,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ondan sonra Özel İdare bunları partiden kira ile tutmuş, yine aynı mektepler kendi binalarında kiracı olmuşlardır.

Belediye ve özel idare tarafından bağışlattırılan akarlar da dikkate şayandır. Meselâ Sivrihisar Belediyesinin dükkânlar, ambarlar, kahvehaneler, İstanbul Adalar Belediyesinin gazino, dükkân, depolar, Samsun Belediyesinin matbaa, Siirt Belediyesinin fırın, Tekirdağ ve Zonguldak belediyelerinin sinemalar, bağışladıkları sayılabilir.

Bağıştan başka, yine bu mahiyette olmak üzere bedel takdiri suretiyle verilen gayrimenkuller vardır. 2490 sayılı Kanun, sarahaten menettiği halde, resmî dairelerden bu yolda yapılan muameleler çoktur. Bunlarda takdir ettirilen bedel hakkında bir fikir vermek için, meselâ metruk mallardan bir kiliseye yalnız yüz lira takdir edildiğini söylemek, sizi tenvir edeceğine eminim. Takdir edilen bu bedellerden birçoğunun da satışı yapan daire tarafından bir hesap tertibi ile ödenmiş olduğunu ilâve etmiyelim.

Bu binalar içinde de resmî daire olarak kullanılanlar parti tarafından yine aynı daireye kiraya verilmişlerdir. Bunların senelik kira bedelleri, satış için takdir edilen kıymetten fazladır.

Böylece halktan başka, Devlete, özel idarelere, belediyelere ve köylere dahi, teberru ve o mahiyetteki tasarruflar yaptırıldıktan sonra kira namıyla de açıkça vergi salınmış olmaktadır.

Bu gayrimenkullerin bu gibi resmî daireler tarafından elden çıkarılmasını mazur göstermek mümkün değildir. Bunlar resmî daire, okul gibi âmmeye hizmetine veya akar gibi gelirleri bütçelerine muhassas gayrimenkullerdir. Bu fakir idarelerin, kendi ihtiyarlarıyla, bu fedakârlıklara katlandıklarını kabul etmek, bunların başındaki insanların akıllarından şüphe etmek olur. Bu çeşit tasarrufların umumi ve bütün memlekete şâmil olmasına bakılırsa bu kanunsuz tasarruflarda idarelerin rızası bulunmadığı, kendilerine tesir ile yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Üçüncü bir nevi de istibdal yanı trampa yoludur. Tabii takdir buyursunuz ki, bu mübadeleler, daha kıymetli bir binayı, değeri daha az, hattâ nispetsiz derecede az bir gayrimenkule karşılık almak içindir. Bir misal vermek için söyleyelim : Maraş'da, halkevi, parti binası, sinema ve kahveyi müstemil gayrimenkul, özel idare tarafından yaptırılmış sonra Halk Partisinin bahçeleri ile trampa edilmiştir. Buranın vergi kıymeti 30 000 liradır. Hakiki kıymetini Maraş'lı arkadaşlar söylesinler.

Türkocaklarının, muallimler birliklerinin ve daha başka derneklerin malları Halk Partisine nasıl ve ne şekillerde intikal ettirildiği de ayrı ayrı

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

maceralardır. Kanun teklifinin gerekçesinde bahsettiğimiz bu usulleri burada tekrar ile sözü uzatmaktan kaçınıyoruz.

Partinin böylece uhdesine geçen gayrimenkullerin miktarı 1 300 rad-desindedir; vergi kıymetleri elli milyon liradır. Hakiki kıymetlerini buna göre tahmin etmek müşkül olmaz. Bu suretle halktan, milletin alınteri mahsulü olan ve âmme hizmetlerine tahsis edilmiş olan vergilerden, res-mî mallardan sırf iktidar nüfuzuyla alınan muazzam servet birkaç yüz milyon liraya balığ olmaktadır.

Bu malların büyük bir kısmı halkevleri namına alınmıştır. Kültür şubesi diye tavsif edilen bu parti teşekkülünün, umuma değil yalnız partililere açık olması hiçbir içtimai fonksiyonu olmadığını anlatmaktadır. O halde mücerret partiye para ve mal temini için, bir muvazaa perdesi teşkil ettikleri meydandadır. Zaten bu isimle bir hukuki şahsiyet de mevcut olmadığı gibi, bu namla kullanılan gayrimenkuller hep Halk Partisi namına mukayyet bulunmakta ve parti, icabında, bu binaların istimal tarzını değiştirmekte veya bunları kiraya vermekte olduğu görülmektedir.

Bütün bu vaziyetleri millet bizzat görmüş, bunların iktisabı şekillerine nefsinde mâruz kalmıştır. Hele mahallî âmme hizmetlerinin mütevacı bütçelerle tatmin edilememesinden zaten muztarip olan halk, iktidardaki partinin bu idareleri, kendi hesabına istismar etmesi karşısında ayrıca büyük bir endişe de duymuştur. Bir partinin iktidar mevkiine kendisi için bir intifa mevzuu yapmasından doğan siyasî ve içtimai vahim neticeleri, gözünün önünde cereyan eden hadiselerle anlamıştır. 1946 seçimlerinde yaşadığı dehşet havası, iktidarın ne pahasına olursa olsun tutunmak istemesindeki maksadın dayandığı sebeplerden birinin de bu olduğuna kendisini inandırmıştır. 1946'dan sonra bir sene daha idame edilen sıkıyönetim havası bu kanaati teyit ettiği için milletin hiç bir şeyden yılmayan mukavemeti bir kat daha artmıştır.

Halk Partisi iktidarını azlıkta bırakan sebepler arasında, milletin bu yüzden de ona karşı artık itimadı kalmamış olmasını zikretmekte hata yoktur. Milletin kahir ekseriyetinin, iktidarın mal edinme hevesine artık kanunî yollardan mâniler konulması lüzumunda ısrar etmesi bu hareketlerin tabîi ve haklı bir aksülamelidir.

Bu prensip, birbirinden haberi olmadan aynı ıstırapı çekmiş bütün milletlerin, koydukları bir esastır. Filhakika Fransız inkilâbının bütün dünya hukukuna mal olan 1789 tarihli, "İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesinin" 12 nci maddesi aynen şöyle demektedir :

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde 12. – İnsan ve vatandaş haklarının emniyeti bir âmme kudretinin vücudunu lüzumlu kılar; demek ki, bu kudret, kullanılması kendilerine tevdi edilenlerin intifai için değil, umumun istifadesi için tesis olunmuştur).

Bu beyannameyi kaleme alan Fransız inkılâpçıları, prensiplerini bütün dünyaya ilân ederken, kendilerinden senelerce evvel bu hükümlerin Birleşik Amerika'da Charleston Cumhuriyeti Anayasasına konulmuş olduğunu belki düşünmemişlerdir. Nasıl ki, bu teklifi kaleme alırken, bu arkadaşlarınız da, yalnız Türk Millî şuurunda yer eden bir umumî kanaati ifade etmek istemişlerdir.

Fakat bunu yalnız bizim değil, bütün dünya milletlerinin vicdanında yer etmiş bir prensip olduğunu bu münasebetle tebarüz ettirmenin faydalı olduğuna kaniiz.

Tasarının birinci maddesi böylece siyasî ahlak, siyasî emniyet yönünden çok mühim bir âmme nizamı hükmü tesis etmektedir. Bu hüküm tabii bu kanunun kabulünden sonra istikbalî tanzim edecektir. Artık ileride hiçbir siyasî parti millet zararına iktisaplarda bulunamayacaktır. Me-sele böyle telakki edilince bu telakkinin realitedeki manası başkaları mal edinemeyecek, fakat yalnız Halk Partisi, çeşitli tertiplerle, tamamiyle gayrimişru olarak, eline geçirdiği malları muhafazada devam edecek demektir.

Halk Partisinin de esasına muhalif olmadığını zannettiğimiz prensip, âmme nizamı olarak teessüs ettikten sonra, bu düsturun mâşeri vicdanda, millî bir irade halinde tekevvününe salık olan âmîlin devamını, millî şuura teklife bile imkân olmadığına kaniiz.

Âmme vicdanı, sofistik medrese münakaşalarına iltifat etmez; hakka veya haksızlığa birtakım menşurlar arasından bakmaz. Tamamiyle realisttir. Kendi gördüklerine, nefsinde tecrübe ettiklerine inanır. Bu hususta itirazı, istinafi, temyizi olmıyan kararını vermiş, hükmünü infaz etmiştir. Şimdi on beş aydır, her taraftan yükselen seslere lakayit kalınmıyacağı âşikârdır.

Zaten eski iktidarın bu tasarrufları Anayasaya da, diğer âmme hukuku mevzularına da muhaliftir. Bu itibarla tamamiyle batıldır ve bir hüküm ifade etmez. Hususi hukuk cephesinden de ele alınmış olsa, bu kanunsuzluklarda hüsnüniyet olmadığından Medenî Kanun hükümlerine göre dahi zamanaşımı yürümez. O halde milletin iradesi hak mefhumıyla tamamen kaynaşmış haldedir.

Binaenaleyh bu âmme nizamı hükmünü evveline de teşmil etmek mümkündür. Kanun tasarısının müteakip maddeleri bu zaruretin mahsulüdür.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Muhalefet organlarının, teessüfe lâyık bir lisanla işi medreseye dök-meye çalışmaları hem hukuki hem siyasî çok sakat bir yoldur. Hâdise hususi hukuk sahasının tamamen dışındadır.

İktidarda bulunan partinin siyasî nüfuzunu, idarî salâhiyetlerini. Devlet kuvvetini Anayasaya aykırı kullanarak kendi hususi menfaatleri-ne alet etmesi vâkıası karşısındayız. Böyle bir vaziyetin neticelerini, teş-ri kuvvetinin toptan hükümlerle bertaraf etmesi salâhiyeti, hukuk yö-nünden münakaşa mevzuu bile olamaz. Aynı mahiyette bulunan salta-nat malları için de hüküm aynıdır.

Kaldı ki hususi hukuk çerçevesinden mütalâa edilse dahi, Anayasa yalnız prensipleri tespit etmiş tatbik şeklini, hakkında hiçbir kayıt koy-madan kanunlara bırakmıştır. Bu kanunları da değişmez telâkki etme-miştir. Nasıl ki bugün yürürlükte, başka başka hükümleri havi mütaad-dit istimlâk kanunları vardır.

Hususi hukuk kaidelerini tatbik iddiasında bulunanlar, kanun tasa-rısının, Halk Partisi başında bulunanların mallarına şâmil olmadığını, ik-tidarda bulunmuş bir siyasî partiye ait olduğunu unutuyorlar.

Her zaman iktidara gelebilecek siyasî bir parti, demokratik rejimin bir organıdır. Mahiyeti itibarıyla alelâde bir dernek değildir. Siyasî parti ile meselâ her hangi bir Avcılar Kulübü, veya mesleki bir teşekkül mukaye-se edilemez.

Nitekim son yirmibeş sene içinde tedvin edilen Anayasaların en dik-kate şayan tarafı siyasî partilerin yazılı hukuk sahasına alınmış olmaları, kendilerine esasiye hukukunda yer verilmiş bulunmasıdır.

Binaenaleyh arkadaşlar, hukukun ana prensiplerine tamamen uygun olan, esasiye hukukunun sahasına tamamiyle giren bu mevzuda tasvip buyurmanızı rica ettiğimiz hükümler, milletin iradesine, siyasî ahlâk prensiplerine, milli vazife mefhumuna da hizmet olacağını arz ederiz.

Bu tarz politikanın siyasî cepheden kendi aleyhlerindeki mahzuru ise, millî vicdanı bu derece sarsan bir mevzu üzerinde, hâlâ inat etmenin husule getireceği reaksiyondur. Zamanla her şey unutulur, derler. Millet çektiklerini unuttur mu bilmem. Her halde Yüksek Meclis, millî vicdanı tatmin etmekle Halk Partisine, ileride millet muvacehesine çıkmak imkân-ını vermektedir. Bunun ehemmiyetini takdir edileceğini ümit etmek is-teriz. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Sıtkı Yırcalı.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) – Sayın arkadaşlarım, ne hazındır ki, bugün burada, millet iradesiyle iş başına gelmiş bulunan bir iktidarın topuna

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

birden, Anayasanın çiğnendiği ve Anayasanın çiğnenmesinin doğuracağı vehameti ileri sürülerek tehdit savurulmaktadır. Dün bize en basit insan haklarının tanıdığı seyahat hakkını, serbestçe konuşmak hakkını, serbestçe parti faaliyeti yapmak hakkını, bütün bu milletin parası ile yapılmış olan, sokaklarda toplanıp kendi siyasetine karşı durmak imkânını vermek istemiyen, o zaman Anayasa ve hukuk kaidelerini hiçe sayan insanlar, bugün bize Anayasa dersi vermektedirler. (*Şiddetli alkışlar*).

Arkadaşlar, kanun teklifimize karşı diyorlar ki; biz bir tesis kurmak, bu tesisi bütün millete mal etmek istiyorduk.

Arkadaşlar, tesisin mânası, yalnız hukuki ıstılah olarak değil, en basit vatandaşlar tarafından bile anlaşılacağı üzere, tek taraflı bir tasarruftur. 1947 kurultaylarında bu kararı almışlardır. Niçin o zamandan beri, aradan geçen beş seneye rağmen, bu tesisi kurup o müesseseleri millete mal etmemişlerdir? Niçin ekseriyet ellerinde iken, tesise gidememişlerse bile, bunu bir kanun mevzuu yaparak gene millete iade etmemişlerdir? Kaldı ki, bir defa Halkevleri doğrudan doğruya; kendi tüzüklerinin ve biraz evvel Barutçu arkadaşımızın da ifade ettiği gibi, kendilerinin yani bir siyasi partinin umdelerini kültürünü memlekette yayacak şekilde organize edilmiş birer propaganda merkezidir. Böyle bir propaganda merkezini o hüviyetiyle bütün bir millete mal etmenin manasını elbetteki sizler de takdir edersiniz.

Son defa bize bir anlaşma için ellerinde bir teklifle geldiler. diyorlar ki, bunu kesip attılar. Evet arkadaşlar, bu kesilip atılmıştır. Böyle bir talepte bize ne zaman geldiler? Büyük Millet Meclisinde Millet iradesiyle çoğunluğu sağladığımız sırada bütün toplantılarımızda millete karşı, bilhassa Devlet nüfuzunu, teşrii kuvveti kendi partileri lehine ve menfaatına kullanarak yarınki emellerini tahakkuk ettirmek için haksız iktisaplarla malî kaynaklar temin etmek endişesinde olan kimselerin bu haksız iktisaplarını iptal vâdinde bulunduk ve böyle bir parti olarak bizler iktidara geldik. O tarihten evvel de arkadaşlarımız tarafından Büyük Millet Meclisine bu gibi haksız iktisapların millete iadesi için 3 tane kanun teklifi getirilmiştir. Bunun siyasi hatta ahlâki manasını hepimiz idrak etmiş bulunuyoruz.

Arkadaşlar, talebi ele aldık, bendeniz komisyonda bulunan bir arkadaşınız sıfatıyla bunu burada ifade etmek isterim. Baktık ki, eldeki teklif, sadece bugünkü mevcut Halkevlerinin kullanılışının tesisi mahiyetindedir. Yine bunların tasarruf hakları doğrudan doğruya Halk Partisinin elinde kalmaktadır. Buna mukabil bu tesisin idaresini ve masraflarını karşılayacak tek bir gelir yoktur. Maksatları, uzlaştırma yolu ile bu tesisi-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

sin yükünü yine milletin sırtına yüklemekten başka bir şey ifade etmiyor. Bu vaziyet karşısında Heyetimizin her hangi bir anlaşmaya varmasına imkân yoktu. Onun içindir ki, bendenizin dahil olduğum ve Refik Şevket arkadaşımızın başında bulunduğu ve bir kısım milletvekili arkadaşlarımızla beraber bu teklifi yüksek huzurunuzda getirmiş bulunduk.

Teklifimizin hedefi, her şeyden evvel, her sahada olduğu gibi, bu memlekette siyasî ahlâkın temelini kurmaktır. Siyasî ahlâkın temelini kurmak diyorum; evet, kanun teklifimizin birinci maddesi intizamı âme hükmü ile bu hedefi gütmektedir. İntizamı âmme hükmü yalnız bugünü değil, yarın da garanti altına almaktır. Farzedelim arkadaşlar, Allah göstermesin bir gün gaflete düşmüş bir başka iktidar iş başına geçer ve yine dünkü usullere baş vurursa (*Soldan Allah göstermesin sesleri*) veya yarın her hangi bir şekilde iktidardakiler yanlış bir yola sapar ve dünkü usullere baş vurup kendi siyasî tahakkümü, kendi partilerine mensup olan insanların menfaatini organize etmek yoluna giderse o zaman, hiç olmazsa aradan 20 sene geçmiş de olsa hatta hususi hukuk hükümlerine göre müruru zaman da olsa, yine millet iradesi ile gelecek olan bir Meclis kendisinden hesap soracaktır diye bu yola sapmaktan mutlaka korkacak, içinde endişe duyacaktır. (*Soldan alkışlar*). Aynı zamanda yine öyle bir gaflet devrinde, arkadaşlarım, tıpkı bizim geçen 4-5 yıllık mücadelemizde olduğu gibi, istikbale bakan gençler, geniş halk kitleleri, adalet ve emniyet isteyen vatandaşlar böyle bir kanun karşısında istikbale doğru yürürlerken içlerinde daha büyük bir ümit ve bir mücadele hızı duyacaklardır.

İşte biz böyle bir siyasî ahlâk prensibinin temel olarak gerçekleşmesi arzusu ile buraya gelmiş bulunuyoruz. (*Bravo sesleri*).

Diyorlar ki, Halkevlerine el koyuyorsunuz. Hayır arkadaşlar, Halkevlerine el koymuyoruz. Teklifimizin ne maddesinde, ne ruhunda Halkevlerine el koyma, onu yarın bizim iktidarımızın elinde Halkevi olarak yürütme gayesi yoktur. Biz sadece ve sadece o günün mevzuatına aykırı olarak alınmış paralarla yapılmış gayrimenkulleri, o günün mevzuatını çiğneyerek yapılan iktisapları millete ve sahiplerine iade etmek gayesini gütmekteyiz. Eğer onlar böyle gayrimenkuller dışında kendi hususi, malî kaynakları ile ayrıca binalar kurup tesisat yaparak halkevlerini Halk Partisi kültür organı olarak yürütmek istiyorlarsa bunda tamamen serbesttirler. Bu kanunumuz dışındadır.

Yine ileriye sürüyorlar ve diyorlar ki; bu kanun tasarısı Anayasaya aykırıdır. Bugün Anayasadan saydıkları kendi iktisaplarına taallük eden maddeler hangileridir? Bizim kanunumuzun Anayasaya aykırı olduğu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

hususundaki iddiaları sadece 74 üncü maddeye taallük etmektedir. Bu madde diyor ki: "Hiçbir kimsenin malı değer bedeli verilmeden ne istimal edilebilir ne de istinlâk edilebilir".

Bizim teklifimizin bu hükme aykırı bir maddesi veya zihniyeti mevcut değildir.

Arkadaşlarımı; bunun üzerinde bilhassa durabilmek için müsaadenizle, zamanlarınızı israf etmekten çekinerek, kısaca teklifin başına temas edeceğim, Kanunun ruhunu teşkil eden üç madde üzerinde duracağım. Geri almak istiyor. Neyi geri almak istiyoruz?

1. Halkevi olarak inşa edilmiş veya halkevi kullanılmakta olan gayrimenkulleri,

2. Siyasî partilerin bedelsiz olarak Devletten, katma bütçelerden, hususi muhasebeden veya belediyelerden, köylerden aldıkları gayrimenkulleri,

3. O günkü mevzuata aykırı olarak takdiri bedel suretiyle yine aynı tüzelkişilerden alınan gayrimenkulleri...

Bir defa birinci maddeye yani halkevlerine bakalım. Maliye müfettişleri vasıtasıyla Halk Partisinin kendi kayıtlarında ve hesaplarında yapılan tetkikata göre, halkevlerine Halk Partisi tarafından şimdiye kadar tek metelik harcanmamıştır. Buna mukabil Devlet bütçesinden, hususi muhasebeden, belediyelerden halkevleri namı altında verilen paralardan milyonlarca lira Halk Partisinin zimmetinde bulunmaktadır. Şu halde arkadaşlar görülüyor ki, halkevleri; doğrudan doğruya milletin gerek bütçe yolu ile, gerekse vatandaşa zor kullanmakla eziyetle, cebirle tahakkümle, teberru ve yahut da bedenî olarak çalıştırmak suretiyle elde edilen paralarla yapılmış, yani milletin topuna ait âmm müesseseler mahiyetinde millete geçmesi lazım gelen gayrimenkullerdir. Biraz evvel Bütçe Komisyonu Sözcüsü Behzat Beyin ifade ettiği gibi, bunların bizatihi tediye-sinde bile kanunsuzluk mevcuttur. Ahmed'e teberru diyor, belediye, özel idare, köy ve saire, bu namla veriyor. Fakat Ahmet yerine Mehmet ortaya çıkıyor ve Ahmet yerine parayı o alarak kendisi için sarfediyor. En basit muhasebe usullerine ve bizim Muhasebei Umumiye Kanunumuza göre bu hal suçtur ve bir ceza müeyyidesi altında bulunan bir suiistimaldir. Bu bakımdan olduğu gibi, işin mahiyeti ve oraya harcanan paralar bakımından da halkevleri binalarının Hazineye iadesi Anayasanın 74 üncü maddesinin hükümlerine, aykırı her hangi bir durum yaratmamaktadır.

Bedelsiz alınan gayrimenkuller ise zaten kanun yolu ile, teşriî salâhiyet veya zor kullanmak suretiyle teberru ettirilmiş, o günün mevzuatına

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

aykırı olarak millettten alınmış mallardır. O günün mevzuatına aykırı bedelsiz olmadığı için yine bedelsiz olarak millete iade etmekteyiz.

3 üncü katagoriye giren gayrimenkuller de bedel takdiri suretiyle, yani o günün mevzuatına uygun olmayan yollardan iktisap edilmiş gayrimenkullerdir. Onların da o gün ödedikleri bedeli kendilerine iade etmek suretiyle geriye alma hükümlerini teklifimizle Yüksek Heyetinize arz etmiş bulunuyoruz. Görüyorsunuz ki, Anayasaya ve kanunlarımıza aykırı diye iddia ettikleri teklifinizde Anayasanın 74 üncü maddesine harfiyen hürmet edilmiştir. Hulâsaten arz ettiğim iktisap suretlerine göre millete ve sahiplerine iadesi lazım gelen bu gayrimenkullere ait hükümler ne Anayasanın ve ne de kanunlarımızın ruh ve maddelerine aykırı düşmemektedir.

Bunun dışında bilhassa bir ay evvelki Faik Ahmed Barutçu'nun iddialarına göre, mahkeme yolu normal bir yoldur, nasıl ki, bir vatandaşın malına el koyduğunuz zamanda mahkemeye müracaat ediyoruz ve nasıl ki, Dilekçe Komisyonuna müracaatta bulununca mahkeme yolunu gösteriyorsak, bizi de adli mahkemeye sevkediniz diyorlar ve sizin Meclisten kanun çıkarmakla yaptığınız hareket, fevkalade bir yoldur, Anayasayı çiğniyen bir yoldur. Yanlış mütalâasını ileri sürüyorlar.

Arkadaşlar, bu hükme varabilmek için noktai hareketleri nedir? Bir defa şunu arz edeyim ki, biz yalnız bizim memleketimizin misalleriyle yetinmedik, biraz evvel Zühtü Velibeye arkadaşımızın izah ettikleri gibi, 1777'de Amerika'da başlamak üzere, 1789'da Fransa'da ve nihayet muhtelif Avrupa Devletlerinde 1848 ve onu takip eden inkilâplar ve en son bizim Cumhuriyeti takip eden inkilâbımızda bizde aynı şekilde bu gibi iktisap edilmiş gayrimenkullerin sahiplerine, Hazineye iadesi için ya Anayasaya bir madde eklenerek, veya hususi kanunlar çıkarılarak hükümler sevkedilmiştir. Biz, gerek beynelmilel idari hukuk bakımından ve gerekse âmme hukuku ve hususi hukuk bakımından yeni bir şey icat etmiyoruz; esasen teessüs etmiş olan bir âdeti bugünkü şartlara, memleketimizin milli durumuna göre hükümlerle yüksek huzurunuzla sevk etmiş bulunmaktayız.

Asıl mühim mesele bu değil, asıl mühim mesele bu gayrimenkuller için hakikaten civiliste bir görüşle yani hukuku hususiye görüşüyle adli ve idareci olarak idari kaza merciine gidilebilir mi gidemez mi noktasındandır. Sizlere bu hususta üç misal vereceğim. Bin ikiyüz küsur gayrimenkulden biri olarak Balıkesir'de milletin gelirleri ile mektep inşasına vazifeli ve o zaman öğretmen maaşları tediyeyle görevli hususi muhasebe tutuyor mütaahhide iki plân veriyor. Bir sinema binası yapacaksın,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

onun yanına bir de kulüp binası inşa edersin diyorlar. Sinema binası yapılıyor, bir de yanında kulüp binası diye bir bina kuruluyor. Bu binaların yekûnu aşağı yukarı, yanılmıyorsam özel idareye iki yüz küsur bin liraya mal oluyor. Kulüp denen binanın üstünde iki yatak odası, banyosu, yanında 200 kişi alacak kadar bir salonu, onun altında da kalorifer daireesi ve odalar vardır. Buraya 70 000 lira kadar bir kıymet takdir ediliyor. Bunu tutuyorlar, seneliği 150 liradan yani 15 lira aylıkla Halk Partisine kiralityorlar ve aradan 10 sene geçiyor, yeni bir encümeni daimi karyiyle bu bina Halk Partisine takdir edilen 150 liranın 10 seneliği olan 1 500 liraya satılıyor ve verdikleri kira bedellerini de bu bedele mahsup ediyorlar. *(Nerede Falk Ahmed sesleri)* Bütün bu devrede davacı olması, hususi muhasebenin hakkını koruması lazım gelen vali, belediye başkanı İçişleri Bakanı aynı zamanda parti başkanıdır.

Arkadaşlarım; Maliyeye, Hazineye ait Bandırma'daki zeytinlikler satılmaktadır. Bunlar ihaleye çıkartılıyor. Herkes koşuşuyor, dışardan on kişi kadar müracaat var, Halk Partisi de müracaat ediyor. Gelen on kişiden, zannediyorum ki, birisinin adı Salih, biri Niyazi'dir. *(Hilmi Ural sesleri)*. Bunlar da müracaat ediyorlar. Ertesi gün artırmaya iştirak edecekler, gece otellerine döndükleri zaman zabıta memurları geliyorlar, nüfus kâğıdınızı gösterin, siz asker kaçagısınız, karakola gideceksiniz, diyorlar. Karakola gidiyorlar. Polis Vazife ve Salâhiyetleri Kanununun 18 inci maddesi mucibince kendilerini 24 saat karakolda alıkoyuyorlar. Adamlar ne olduğunun farkında değiller; geliyorlar bakıyorlar ki, artırma olmuş ve o günlerde her ağacın tanesi 10 lira 15 lira arasında satılırken beşer kuruştan zeytinlikler Halk Partisine ihale edilmiştir.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) – Allah belâlarını versin.

SITKI YIRCALI (Devamla) – Gene başka bir yerde, biraz evvel arz ettiğim gibi, mektep yaptırmakla, öğretmene maaş vermekle mükellef bulunan hususi muhasebenin büyük bir binası vardır. Bu bina bedel takdir edilmek suretiyle 250 liraya Halk Partisine satılıyor. Ertesi günü de ayda 50 liradan Halk Pratisinden mektep olarak kiralanıyor ve halen bu bina mektep olarak kullanılmaktadır. Bunların her birini biraz evvel arz ettiğim teklifimizdeki prensiplere tekabül eden birer misal olduğu için, arz ediyorum, lâalettâyin misaller değildir.

Gene bir yerde, meselâ bizim ilimizin, Edremit ilçe merkezinin 11 mahallesi vardır. Bunlar toplanıyorlar, diyorlar ki; biz her mahalleye bir mahalle odası yaptıralım. Teberruda bulunuyorlar, bedenen çalışıyorlar, bu çok yakın zamanda, 1948 - 1949 senelerinde oluyor, odalar yapılıyor,

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Aradan uzun bir zaman geçmeden hemen bir gün bu ihtiyar heyeti odası levhalarını kaldırıp yerine Halk Partisi ocağı levhalarını asıyorlar ve binaları da Halk Partisi adına tescil ediyorlar.

Sorarım bütün hukukçu arkadaşlara, hukuku hususiye hükümleri dahilinde bunu mahkemeye sevkedebilir miyiz? (*Barutçu'ya soralım sesleri*). Hangi hukuk mahkemesi, hangi idarî kaza mercii bu iş kendine geldiği zaman tetkik etmek salâhiyetini haizdir? Çünkü gerek idarî, gerekse adli kaza mercileri vazife ve teşkilât kanuniyle, usul kanunlarıyla bağlıdır. Usul kanunları bu gibi mahkemelerin ne gibi işler göreceğini tayin ve zikretmiştir. Onun dışındaki ihtilâflara bakamazlar. Kaldı ki, bunun dışında hukuku âmme bakımından, bizim memleketimizde, Amerika'da olduğu gibi adli merciler ve yahut da Belçika'da ve bir kısım Avrupa devletlerinde olduğu gibi idarî kazanın, bir kanunun Anayasaya aykırılığını veyahut da bir idarî tasarrufun her hangi bir âmme kanununa aykırı olup olmadığını tetkika salâhiyet veren yani, "constitutionnalite" liğini araştırmaya imkân veren her hangi bir salâhiyeti mevcut değildir. Bu yüzden de onları umumi mahkemeye sevk etmek, idarî veya adli kaza mercilerinden geçirmeye bizim bugünkü mevzuatımız müsait değildir; bütün bu yollar kapalı bulunmaktadır.

İşte arkadaşlar, teklifimizin ruhu buradadır. Biz bu teklifimizle bu kapıyı ardına kadar açmaktayız. Çünkü biz teklifimizde, bu bina bedelsiz alınmış veya alınmamış, veya Halkevidir veya Halkevi olarak inşa edilmiştir şeklinde verilen kararlara karşı Danıştaya müracaat etmek kapısını açmış bulunmaktayız, bedel bakımından da adli mahkemelere gitmeleri imkânını sağlamış durumdayız.

Görüyorsunuz ki, arkadaşlar; bugün yüksek huzurunuzla getirdiğimiz kanun tasarısı ne Anayasanın ruhuna ve ne de mevcut mevzuata aykırı hüküm taşımamaktadır. Aksine olarak dünkü yaptığımız büyük inkılâp da en basit hakları çiğnemeyen insanların vicdanlarına, kafasına çöken ıstırapı kaldırmak için bu teklifi sunmuş bulunuyoruz.

Arkadaşlar; diyorlar ki, eğer bir kararı bir defa bozmaya başlarsak, eğer bir defa geriye doğru gitmeye başlarsak intizamı âmme kalmaz.

Arkadaşlar evet biz Demokrat Partili olarak millete vadettiğimiz, devri sabık yaratmayacağız prensibine dört elle sarılmış, sadık kalmış insanlarız. Fakat onların yarattıkları devri sabıkı da, adaletsizlikleri, gayrimeşrulukları ve haksızlıklarıyla bugün içimizde devam ettiremeyiz. Bu, sosyal ve siyasî hayatımızda onlar için de, bizim için de bir huzursuzluk olur. (*Bravo sesleri*) İşte biz bu teklifi bunun için sevk etmiş bulunmaktayız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kanun teklifimizin bütün bu açık hükümlerine rağmen gasıptan ve müsadere den bahsedenlere hak vermek lazımdır arkadaşlar. Çünkü onlar buna dünden alışmış durumdadırlar, mantıkları ancak o ters prensiple işliyor. Yaptığımız büyük inkılâp gösteriyor ki, hâlâ milletle bir hıyaya gelmemişlerdir, gelmediler. *(Gelemezler sesleri)*

Ve hâlâ arkadaşlarım onlar iktidarı bir hizmet yeri telâkki etmiyorlar. İktidarı sırmalı bir kaftan, yaldızlı bir koltuk ve kendi zamanlarındaki gibi etrafındakilerin menfaatini devam ettiren bir nevi tılsımlı kuvvet ve cebir âsası gibi kabul ederek onu gaip etmenin ıstırabı içindedirler. Bu ıstırabın tesiriyle elbetteki bizi şu veya bu şekilde itham edeceklerdir. Fakat biz kanunu yaparken filan kimse beğensin, şuna buna hoş görünelim diye yapmıyoruz. Bu millettten aldığımız ilhamla, kendi vicdanlarımızla, millî duyguyu bir nevi kanun maddesi halinde tedvin etmek için bu teklifi yapmış bulunuyoruz. *(Alkışlar)*

Bize haset duyuyorsunuz diyorlar, bizi kendileriyle beraber yapabilmek için mallarımızı gasbediyorlar, diyorlar. Onlar haset duyabilirler. Zira bulunduğumuz iktidarın hasedi içindedirler. Barutçu'nun demin bahsettği cehennem o cehennemdir! *(Bravo sesleri)* Ama biz dün öyle bir muhitten geldik ki, onlar o binaların önünde bağıırırken biz bazan toplanacak yer bulamadık. Bir hasır ölçüsü kadar bir dükkânı paramızla bize tutturmamak yolunu ihtiyar ettiler. Zor yaptılar. Biz o zaman bir ağacın altına gittik, ağacın üzerine bir levha çaktık; "Milletimiz gibi fakiriz, paramız yok, binamız yok, hatta iktidarın zoru ile bina tutamıyoruz, yarın paramız olursa buraya bina inşa edeceğiz fakat o zamana kadar bu ağacın altında toplanacağız, millet hakkını aramaktan vaz geçmiyeceğiz" dedik. *(Alkışlar)*

Biz o gün sert bir taşın üzerinde, sırtımızı bir ağaca dayayarak binlerce ve binlerce muhtarip vatandaşa bu memleketin ıstırabını duyan artık bu milletin üstünde kimseye bir imtiyaz tanımayan insanların hislerine tercüman olduk, onların heyecanını ifade ettik ve ilhamla buraya geldik. Eğer kalben, eğer vicdanen, eğer fikren inanıyorsak - ki böyledir - hiç kimsenin tehdidinde alırmadan bu kanunu gönül ferahlığı ile, bahtiyarlıkla çıkaracağız arkadaşlar! *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞKAN - Hamdullah Suphi Tanrıöver.

ÖMER BİLEN (Ankara) - Usul hakkında.

BAŞKAN - Buyurun.

ÖMER BİLEN (Ankara) - Muhterem arkadaşlar, *(Gürültüler)* Usul hakkında. Elceza mincinsülamel.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşlar, hukuki münakaşa, davaları asırlara intikal ettirecek kadar seyyal bir mevzudur.

BAŞKAN – Usule ait. *(Devam sesleri)*

ÖMER BİLEN (Devamla) – Usul, usul.

Bugün müzakeresi yapılan bu tasarının, âmme hukuku yoliyle tetkiki yapılırsa birkaç celsede değil, bir ayda bile, muhalefeti tatmin edici bir karara varılacağına ben şahsen kaani değilim. Gerçi müzakerenin uzaması umumi eskârı tenvir için faydalı olsa bile “el işare yekfî” kabîlinden o derece konuşulmuştur. Binaenaleyh ...

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim. Bana cevap vermeden rica ederim, söze devam etmeyin. Şimdiye kadar usule ait birşey konuşmadınız.

ÖMER BİLEN (Devamla) – Efendim sözlerim usule aittir.

BAŞKAN – İştiiyoruz, usule ait değildir.

ÖMER BİLEN (Devamla) – Arz etmek istediğim, malı mağsubun istirdadı hakkında uzun boylu münakaşalara girmek yersizdir. Nasıl alındı ise, yine öyle alınır. İşte bu usulün ta kendisidir. *(Alkışlar, gülüşmeler)*.

BAŞKAN – Müsaade buyurun, Ömer Bey. Bu sözlerinizde usul yoktur. Ben müsaade etmedikçe sözünüze devam edemezsiniz. Eğer müzakerenin kifayetini arzu ediyorsanız önerge verirsiniz.

ÖMER BİLEN (Devamla) – Hayır, müzakerenin kifayetini teklif etmiyorum. *(Gülüşmeler, gürültüler)*.

BAŞKAN – Müsaade buyurun, sizden daha evvel söz almış bir arkadaşın, hiçbir milletvekili, hakkını çığniyemez. Onun için size söz vermiyorum. *(Gürültüler, kapak vurmaları)*.

ÖMER BİLEN (Ankara) – Öyle gürültü ile bir milletvekilinin sözü ke-silemez. Bir Milletvekili konuşuyor. Usul hakkında konuşuyor. Onun hakkı kelâmı vardır.

BAŞKAN – Size söz vermiyorum, buyurun. *(Gürültüler)*.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) – Arkadaşlar, kürsüye çıkan hatiplerin ekserisi çok gençti. İki yaşlı hatibi dinlediniz : Birisi eski Devlet Reisimiz İsmet İnönü, biri de onun nesline mensup Hamdullah Suphi, karşınızdaki naçiz arkadaşınız.

İtiraf edeyim, benim için çok hazin bir şeydir, memleketin fevkalade buhranlı zamanlarında beraber çalıştığım bir devlet adamıyla bu meselede tam bir muhalefet halindeyim. Fikirleri baştan aşağı yanlıştır. Bu, acı-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dir. Yanlız bu acıyı duymakla kalmadım; vakaların, buhranların uyandırıcı, ıslah edici bir tesiri olmazsa memleket hesabına ne kadar büyük endişeye düşsek yeridir. Geçirdiğimiz buhranlardan Cumhuriyet Halk Partisinin asla istifade etmemiş, ders almamış, olduğunu görmek bedbahtlığına uğrayan bir kimseyim. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

Arkadaşlar, bana müsaade buyuracaksınız, yorgun olduğunuzu biliyorum. (*Dinleriz sesleri*). Birkaç perdeyi gözlerinizin önünde birer birer kaldıracam. Konuştuğunuz meselenin kendine mahsus bir felsefesi, bir izahı vardır. Tam bir vuzuha muhtacız. Bu dâvayı ışık altında tutmak için ben, bu yaşlı adam, iyi niyetle size şahsi şahadetlerini arz edecektir. Ben yaşıım iktizası karşınızda bir mazi olarak duruyorum. Maziyi temsil eden adamlar geçmiş devirlerin tercemeihaliidir. Beni dinliyeceksiniz, bu yanlış, haksız mal iktisabı ne suretle vukua gelmiştir, onu inandırıcı delillerle sizlere anlatacağım. 42 senedir memleketin yer yer kürsülerinde konuşuyorum. Bir tek defa yazı ile, sözle anlattığım şeyleri hakikate muhaliftir diye tektip eden kimse karşıma çıkmadı. Muhalefet partisine mensup gazetelerin hayret verici bir tedhişçi hareketine mâruzum. Şayanı hayret diyorum; eğer uzun seneler kendi kadroları içinde memleketin belli başlı hizmetlerine dâvet ettikleri, daha dün 1950 intihabında bizim partimize tekrar girer misin diye müracaat ettikleri; partiye tekrar girmeyeceğimi söylediğim zaman listemize ismini verir misin dedikleri adam, memlekette iki defa Hükümete gelen, bir defa da bundan daha büyük siyasi hayata girecek bir adamı ifade ederek kabul eder misin diye teklif ettikleri adam bir haftadan beri acaba bunu yıldırabilir miyiz diye en korkunç ve en çirkin taarruzlar karşısında bulunmaktadır. O taarruzlara ben evvelce de mâruz kaldım. Aynı kürsüde 1945 senesinde dört imzalı tahrir veren arkadaşlarımız, aynı binanın duvarları arasında 1945 Haziranında dört imzalı malûm tahririn sahipleri, bu tahririn müzakereleri beş gün sonraya bırakılarak; utanarak hatırladığım mürettep bir taarruz karşısında bırakıldılar. O taarruza mâruz olanlardan biri bugün milletin itimadını kazanmış, Devlet Riyasetine getirilmiş olan Celâl Bayar'dır. O, geniş suiistimallerin içinde yer bulduğu, İş Bankası teşkilâtından mesul tutuldu. Söz alarak kürsüye çıktım. Dedim ki; onları itham etmediniz; kendinizi itham ettiniz. Sizin namzediniz olarak mebus seçilmiş arkadaşınız yine fırkamızın vekili ve Başvekili olarak senelerce vazife gördü. Hatalar yapmış, suiistimallerde bulunmuş, siz Büyük Millet Meclisi olarak mevcut değil miydiniz? Kendi kendinizi tecrim ettiniz. Onu değil. O, birden bire çok fena oldu, çünkü biraz hürriyet istiyen bir tahrir imza koydu. Şimdi aynı usulle, aynı zihniyetle beni tecrim ediyorlar. Emin olunuz

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

iftiraların madde madde üzerinde durmayacağım. Zira benim için bu te-nezzülden ibarettir. Bu gibi bu cinsden tezvirlere ben yıkılacaksam za-ten mevcut değilim. Yalnız mahzun olduğum bir cihet var. İlk Reisimize hakaretili bir kelime ile temas etmişim. Bunu tek bir muhalif gazete yazdı ve ondan diğer muhalif gazeteler aldı, şişirdiler, büyüttüler, beni yıldır-mak ümidine kapıldılar.

Ben Anayasa ve Bütçe Komisyonunda konuştum. Uzun, kırk iki se-nelik hitabet hayatımda hiç kimseden hiçbir vatandaştan hürmetsiz bir lisanda bahsetmedim. Bu kürsüde İsmet İnönü'yü müdafaa ettiğimi işit-tiniz? İnanın, en ufak hizmetlere ben sevgi ile minnettarlık hissiyle bağ-lıyım. Ben yalnız vakaların cereyanını anlattım. Eğer vakalar yanlış bir kararın neticesi ise, bunun mesuliyeti anlatana ait değildir. Bütün ihtil-lâller, ihkılâplar kusurludur, belli başlı hatalarla mâlûldür. Bunların tas-hihi, ikmalî, yeni nesillerin fikir namusuna emanet edilmiş mübarek va-zifelerdir.

Muhterem milletvekilleri; dağın, kırım, ormanın mevsimleri gibi beşe-riyet ormanının da mevsimleri vardır. Bir zaman oldu; yaprak dökümü gibi, taçların, tahtların dökümü oldu. Rusya'da Romanof, Almanya'da Hohenzollern, Avusturya'da Habsburg hanedanları, İtalya Hanedanı, İs-panya Hanedanı gitti. Kral Ferdinand Bulgaristan'dan kaçtı. Kral Kostan-tin Yunanistan'dan kaçtı. Bizim 600 küsur senelik hükümdarlığı olan Osmanlı Hanedanımız, İran'da Kaçar Hanedanı, Aksayı Şark'ta; Çin'de Mançer Hanedanı hep birden yıkıldı. Demek ki beşeriyet ormanında taç-ları, tahtları sürükleyip götüren bir fırtına esmiştir. Bu birinci levha.

Diğer bir mevsim geldi : Hep beraber bu mevsimi seyrettik. Dünyanın muhtelif köşelerinde diktatörler peydah oldu. Hemen hemen aynı zaman-da; bazan tek, bazan çifte. Rusya'da Lenin'i hatırlarsınız, gençlerimiz okuyarak, işiterek hatırlarlar, eskiler bilirler, kendi hayatlarına dahildir. Lenin'den sonra Stalin geldi, çifte diktatör, koyu, en iptidai mânasiyle. Almanya'da Hitler, İtalya'da Mussolini, Yugoslavya'da Kral Alexandr, İs-panya'da Primo de Rivera ve Franko, Romanya diktatörsüz kalır mı? Mevsim icabı orada Mareşal Antonesko iktidara geldi, o da bir diktatör.

Bizde de iki diktatör peydah oldu : Bildiğiniz devirdir; ve son mümes-sili bugün Meclis kürsümüzde konuşmuştur. İran'da peydah olan Ali Ri-za Pehlevi'yi, Çin'de Sunyatsen ve Çankayşek'i evvelkilere ilâve edeyim. Avrupa'nın bir ucunda Salazar, öbür ucunda Mannerhaym var. Biri Por-tekiz'de diğer Finlândiya'da. Bunlar nevileri itibariyle birbirine benzemez. Bu da bir merasim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Askerlikten gelenlerin nüfuzu namütenahi oluyor. Dünya gazetelerinde gördünüz; memleket matbuatında gördünüz; Mac Arthur'u New-york'ta karşılayanların sayısı 7 milyon olarak gösterildi. Bir milyonunu atınız, iki milyonunu atınız. Size soruyorum : Dünyanın en büyük âlimi, en büyük sanatkârı, en büyük kâşîfî memleketine dönüşünde 500 bin kişi ile karşılanır mı? Beşeriyeti vahim bir hastalıktan kurtaran bir doktor böyle bir kabule mazhar olur mu? Milletler bir şeyi bilirler ve pek iyi bilirler; bir meydan muharebesinde bir devlet batır, bir meydan muharebesinde bir devlet kurtulur. Birinci reisimiz askerî bir zaferle memleketin başına geçmiş bir şahsiyettir. Bir kurtuluş mücadelesine riyaset etmiştir, nüfuzu mutlakdır. Arzuları birer birer kanun olarak, münakaşa edilmeksizin Millet Meclisinden çıkmıştır.

Yine askerlik zaferleri içinden gelmiş ikinci bir reisimiz vardı. Bu devrin hizmet taraflarına itiraz eden ben olamam. O hayırlı tarafları anlıyorum, gençler arasına zümre zümre evime geliyorlar onlara bir son nasıl bir başlangıç oldu anlatıyorum.

Arkadaşlar gündelik müşkülâtımız bizi mahzun etmemeli, memleketimiz tekâmül halindedir. Bunun en mesut tecellilerini hemen hemen her gün taraf taraf seyrediyorum. Küçük tiyatroya çağırdılar, yepyeni bir nesil karşıma çıktı. Sesin en güzellerini dinledim... Bir genç kız gördüm. Yalnız şeklini dünya salonlarında gezdireseler Türk Milleti lehine milyonlarca para ile ödenemeyecek bir telkin yapar. Piyanoda bir virtuozdur. Halk şarkılarımızı okuyan bir Ruhî Su dinledim, sesi bir harika. Bir Ferhan Onat dinledim, gene kumral bir Türk kızı, soprano olarak fevkalâde bir ses, Paris'e giden çocuklarımız var, keman, piyano, resim sahasında ne yaman bir kabiliyetleri var. Ve nihayet bu memleketin eski bir mektep hocası ben de Mecliste yeni hatiplerin feyiz ve servet dolu ruhları ile teması gelmekten mesudum. Demek ki bu 30 sene faydasız geçmemiştir. Toprağımız bir daha yeşeriyor. Bir yeni doğuya koşuyoruz.

İnkılâbımızın zaıfları, kusurları var demiştim. Bunları ıslaha, tamire Demokrat Partiden evvel Cumhuriyet Halk Partisi başladı. Cumhuriyet Halk Partisi 14 Mayıs inkılâbını benimsiyerek bunu ben yaptım, demokrasiye ben yol açtım diye beyanatta bulundu mu bulunmadı mı? *(Bulundu sesleri)* Demek daha evvel yokmuş. Bu bir itiraftan ibarettir!

İkincisi : Türbelerin teker teker açılmasına başlandı. Türbelerin kapatılması bir hata mıydı? Âciz arkadaşınız o zamanki Devlet Reisinin Bakanlar Kuruluna riyaset ederek türbeleri kapatmak teklifini müdafaa ettiği vakit söz aldım ve sordum :

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Hangi türbeler? (Bütün türbeler) dedi.

Paşam dedim, bizim mahallede bir Bukağlı Dede var; pencerelerinde ki rengârenk bez parçaları poyraza, lodosa göre sallanıp duruyor; eğer mutlaka bir türbe kapatmak istiyorsanız rica ediyorum bu türbeyi kapatınız. Orada yatanın kim olduğunu bilen yok, bir aziz midir? Bir meczub mudur? Size halâskâr diyorlar, neyi kurtardınız. Eğer bu memleket bize cedlerimiz bir vatan bırakmamış olsalardı, siz neyi kurtaracaktınız? Evi mi yangından kurtarana minnet duyarım, fakat bu evi bize bırakana minnet duymıyayım mı?

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Kanunla alâkası efendim.

HAMDULLAH SUPHÎ TANRIÖVER (Devamla) – Gelecek. Sırası gelecek... (Devam devam sesleri)

Arkadaşlar, memleketimizde heykeltraşı yoktur. Milletler uzayıp giden bir maziden ibarettir. Hal ve istikbal yalnız devam eden bir mazidir.

Ben bir mektep hocasıyım dedim. Elimde heykeltraşı olsa, ressamlık olsa, büyük cedleri onlarla yeni nesillere tanıtırım. Bunlar yok. Yalnız kemikleri var. Hiç olmazsa bu kemikler kalsın. Çocukları oraya götürür, tarihlerini yapan, şereflerini vücuda getiren büyüklerinin türbelerini ziyaret etmek suretiyle öğretiriz. Bu kanun kabul edildi.

Acaba bütün Heyeti Vekile bu kanunun çıkmasına taraftar mıydı?.. Hayır. Fakat çıktı. 1946 C.H.P. Kurultayında aynı bahsi açtım. Türbele-ri açmak demokrasiye muhaliftir dediler. Bir gün C.H.P. türbeleri açmaya başladı. Demek bu hatanın da tamiri lüzumu kabul edildi.

Başka bir şey daha gördünüz; bunu hayretle seyrettik. Bu benim biraz da tesellim oldu. Halk Partisinin yine 1946 Kurultayında ana, baba çocuğuna kendi dinini öğretmek isterse ya biz öğreteceğiz, ya onlara bir cemaat teşkilâtı yaparak kendi dinlerini çocuklarına öğretmelerine müsaade edeceğiz. Üçüncü bir yol yoktur.

Coşkun bir inkılâpçı kürsüye çıktı ve bana bağıra bağıra sordu : H. Suphi Bey... Papaz mısın, imam mısın?, Nereye gidiyoruz?. Meslekî hazırlığım olmadığı için ne imamım ne papaz.

Bir gün yine Halk Partisinin başbakanlarından biri kürsiye geldi : Ben mekteplere din derslerini koyan Hükümetin reisiyim. Ben imam, hatip kurslarını açan Hükümetin reisiyim. Ben İlâhiyat Fakültesini açan Hükümetin reisiyim. O halde gitgide daha iyi anlaşılıyor. Mazinin bazı hataları varmış. Geçirdiğimiz şerefli devrin noksanları varmış. Bazılarını kendi hayatıma dahil olarak bilirim, bazılarını okumuş olarak bilirim. Hiçbir bellibaşlı ihtilâl yoktur ki, onun zayıfları, kusurları, günahları, if-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ratları yeni nesillere vazifeler tahmil etmesin. Genç, ihtiyar, günahları silmek, kusurları affetmekle mükellefiz. Siz bu vazifeyi üzerinize aldınız.

Şimdi halkevlerinin iadesi mevzuubahistir. C.H.Partisinin Reisi eski Devlet Başkanımız Muhterem İnönü ile aramızda konuştuğumuz vakit, yalnız iki gün evvel kabul etmemiş olduğu bir fikri bugün müdafaa etti. Türkocakları liderleri toplanmışlar, Türkocaklarının C.H.Partisine devrine müsaade etmişler. Asla arkadaşlar, böyle birşey yoktur ve olmadı.

Bir gece bir içtima, sofrta etrafında hususi bir içtima oldu. O içtimada Devlet Reisi, Büyükelçi merhum Vâsıf Beye şu cümleyi söyledi : Hamdullah Suphi Bey bu akşam aramızdadır. Türkocaklarının lüzumsuzluğuna dair bir şey söylemişsiniz tekrar eder misiniz? Ayağa kalktı ve dedi ki : Devlet millidir, her şey millidir. Türkocağı Osmanlılık devrinde vazife sahibi idi, lazımdı, hizmet gördü, fakat şimdi hiçbir lüzumu kalmamıştır. Bu nutkunu bitirir bitirmez Atatürk bana hitap etti : Hamdullah Suphi Bey, ne diyeceksiniz? Paşam dedim, acaba Türkiye Cumhuriyetinin Maarif Vekâleti teşkilâtı ve hizmetleri Türk halkının maarif ihtiyacına kâfi geliyor mu? Kâfi geliyor demenin imkânı yoktur. Biz sadece bir konferansçı cemiyet olarak yaşasak bizi tutmak teyit etmek lazımdır. Yalnız konferansçılık yapmıyoruz. Lisan dersleri veriyoruz, kütüphaneler teşkil ediyoruz, sergiler açıyoruz, ecdadın yadigârlarını topluyoruz, demokrasi terbiyesi veriyoruz, milli şuuru telkin ediyoruz, civar köylerde doktorlarımız parasız köylüleri muayene ediyor, ilâçlarını parasız veriyoruz, vekiller seyahatlerinde Türkocaklarında misafir kalıyorlar, bir kardeşlik yuvası vücuda getirdik, noksanları varsa emrediniz ıslah edelim, ben vazifemi göremiyorsam, emredersiniz Cenubi Amerika'ya konsoloslukla gitmeye hazırım, fakat fevkalâde hayırlı olan bir müesseseyi kaldırmayınız, benimle beraber beş kişi sabahın dördüne kadar müesseseyi müdafaa ettik. Bunlardan biri Sadri Maksudi Beydir. Milletvekili olarak aramızda bulunuyor o, bir mülteci ailenin başında, talihi tek bir kelimeye bağlı bir vaziyettedir. Bir karısı var, çocukları var. Böyle olduğu halde Türkocaklarını canla, başla müdafaa etti.

Samih Rifat, ilk Devlet Reisine, kendi evlâtlarım senin kölelerindir diye şiir yazan bir kimsede. Türkocaklarını hararetle, kanaatle müdafaa etti.

Anadolu tetkikatiyle meşhur olan İsmail Hakkı Uzunçarşılı, o da yarın ne olurum demedi, ocakların hizmetlerini anlattı ve bunlara dokunulmamalı dedi.

Merhum ve aziz arkadaşım Yusuf Akçora aynı fikirlerle konuştu ve Mazarik'in beşinci iktidara geldikleri vakit Sokol teşkilâtına el sürmediklerini, hikâye etti. Ben de Türkocaklarını müdafaa ettim. Türkocakların-

da çalışanlar bunlardı. Diğer arkadaşlar, ekseriyetle Türkocaklarında doğrudan doğruya hiçbir hizmetleri yoktu. Bazılarının isimleri defterlerimizde bile yazılı değildi. Ocakları sabahın dördüne kadar müdafaa ettik. Demek ki, liderler kendi arzularıyla verdiler fikri doğru değildir.

Vaka nasıl cereyan etti? Fesih için imza toplamak lazım geldi. Kâğıt dolaştı, bana kadar geldi; imzalamadım. Reisimiz benim imzamı aradı, görmeyince kâğıdı yırttı ve bir daha yazın dedi. Kâğıt dolaştı ve tekrar bana geldi. Bazı davetliler etrafımı sardılar. Aman ısrar etme, yanlış birşey yapıyorsun, bu muhakkak olacak, imzala. Ayağa kalktım, kanaatimi söyledim. Bir imza istiyorsunuz peki. Fakat sofrada bulunan hanımlardan birisi sizin çok merakla dinliyeceğiniz bir teklif buldu. Paşam, bu soframızdaki kararınızla Türkocaklarını feshetmek ve Cumhuriyet Halk Partisine devretmek çok garip olur. Hiçbir salâhiyetiniz yoktur. Kurultayı davet edelim, kararını o versin. Pek doğru. Meşruiyet aramak meselesi karşısındayız.

Muhterem arkadaşlarım, size Napolyon'dan ufak bir hatıra arz edeceğim; bilirsiniz bir gün kendisini Papa'ya tetviç ettirdi. Din tarafından bir meşruiyet kazanmak için. Bir pilebisit yaptırdı, efkârı umumiyeyi kazanmış görünmek için. Jojefin'i bıraktı, yerine Avusturya hanedanından İkinci Fransuva'nın kızı olan Mari Luiz'i aldı. Bu haneden ile sıhriyet peyda ederek bir meşruiyet daha elde etmek için.

Meşruiyetin lüzumu büyüktür. Kanaatlerime göre vazifesini yapmayan Millet Meclisleri ellerini kaldırarak siyasî meşruiyeti temin ederler. Bundan şimdi şikâyet etmeye başladım, geç kaldın dersiniz haklı olmanız. Çok eskiden şikâyet etmeye başladım. Bilmiyorum, yorgunluğunuz bu vakaları dinlemeye mütehammil midir? *(Dinliyoruz sesleri)*.

Arkadaşlar, bir gün Birinci Reisimizden bir mülâkat istedim. Kitap odasına gelsin diye cevap verdiler. Kitap odasına gittim, kâtibesıyla beraber bir şey yazıyor dinledim. Hürriyetin lüzumuna dair fikirler. İki dakika geçti sordum, bu fikirler kimindir paşam?.. Benim dedi. Bu fikirler sizinse bu memlekette fikirlerinizin tatbikine mâni olan kuvvet kimin elindedir? Şimdi o bana sordu, demek bu fikirler tatbik edilmiyor öyle mi? Meclise mebus olmadan giren yalnız zabıt kâtipleridir. Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin kalbinden koğulmuştur. Cevabı ne oldu diye merak edersiniz. Çok şayanı dikkat, hiç unutmayacağınız bir cevap oldu : Niye gitsinler, dinlenecek ne var? Cevabı bu oldu. O halde çaresi? Çaresini yakında göreceksiniz. Aradan beş ay geçti, Fethi Bey'i Paris'ten davet etti ve Serbest Fırkayı teşkile memur etti.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Atatürk Yalova'da bir akşam yemeğinde bana hitap etti, hürriyete dair aramızdaki mükâlemeyi tekrar eder misiniz? Anlattım. Fethi Bey, sizi niçin Paris'ten davet ettiğimi anladınız mı? Evet anladım dedi. O halde siz Hamdullah Suphi Bey, o şikâyetlerin sahibi olarak yeni partiye gireceksiniz. Asla, niçin paşam. Bunun on bir, on iki sebebi var, bunlardan yalnız iki üç tanesini söyleyeyim. Öbürlerini saymaya lüzum kalmaz. Hangileridir bu sebepler?.. İlki, memlekette bir muhalif parti vardır, emniyet havasını tesis edin o kendi teşkilâtını yapar ve hakiki bir muhalefet partisi karşımıza çıkar ve hizmet görür. Arkadaşınız, Fethi Bey partinin teşkiline memurdur. Hemşireniz Hanımefendi orada âzadır. İstiklâl Mahkemesi âzası Reşit Galip Bey âza, çocukluk arkadaşınız Kütahya Mebusu Nuri Bey âza, Paşam bunun yaşamasına imkân yoktur. Ben bu partiye girmem. Birinci sebebi bu.

İkincisi, memlekette bellibaşlı ne yapıldı ise kendi muvafakatiniz veya emirlerinizle olmuştur. Ben Hükümetin karşısına çıkmış olsam, sizin karşınıza çıkmış olmayacak mıyım? Ben buna razıyım dersin müsaadenizle yine şimdiki mevkimî muhafaza edeyim.

Üçüncüsü, benim arkadaşlarım, benden korkmazlar, benim ne azlım var, ne nasbım var. Yarın gelirler, dün akşam sofrada emir almışsın ve muhalefete geçmişsin, bu emri alıncaya kadar aklın nerede idi? Buna nasıl cevap vereceğim. Bana öğretir misiniz? Sofra rahatsız ve sessiz dinliyordu. Fakat iki, üç dakika sonra o bana tekrar hitap etti; Hamdullah Suphi dedi, Türkocaklarının reisisiniz değil mi? Evet dedim. O halde bütün Türkocaklarını Fethi Beye mi vereceğiz? Siz olduğunuz yerde kalınız. Teşekkür ederim, olduğum yerde kalacağım, dedim.

Arkadaşlar, Fethi Bey fırkasını teşkil ettikten sonra bir makale neşrettim, Akşam'da intişar etti. İsmi, bu sesi koruyunuzdur. Akşam Gazetesinde intişar etti. Ondan size bir cümleyi tekrar edeceğim : Üzerinde bir tek tenkidi mürakabe sesi yükselmiyen bir memlekette Cumhuriyetin var olduğuna biz inanabilir miyiz ki, bunu başkalarına inandıralım. Siirt Mebusu Mahmut Bey birçok kalem adamlarına Atatürk'ün en büyük eseri hangisidir, diye bir mektupla sordu ve aldığı cevapları neşretti. Ben cevabımın sonunda : En büyük eserini daha yapmamıştır, dedim. Onun en büyük eseri Cumhuriyetten sonra cumhuriyetçiyi yetiştirmek olacaktır. Cumhuriyetçi yetiştiği gün en büyük eseri vücuda gelmiş olacak. Bu kürsüden yeni bir nesli seyrediyorum ve dinliyorum : Cumhuriyetçiler yetişmiştir. İnkılâbımız yeni mesut bir merhaleye geldi. Büyük inkılâbın sahibine en büyük hizmetlerden birisini yapıyorsunuz.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Aziz arkadaşlarım; 1927 Halk Partisi Kurultayında bu partinin kâtibi umumisi rahmetli Saffet Arıkan bir teklif getirdi, bütün cemiyetlere baro dahil idare heyetleri için namzetleri parti gösterecektir. İki defa söz aldım. Bu, teklif kabul edildiği vakit takip edilen maksadın tam zıddı bir netice alacağız. Bu müesseseleri kazanmıyacağız, uzaklaştıracacağız... Bizi hizmet ettiğimiz müesseselere bağlayın demektir. Anayı, babayı çocuğuna bağlayan emektir. Emek olmıyan yerde kafamızı, kalbimizi kullanmadığımız yerde, emir aldığımız yerde bağlanma denilen ruhi hâdisenin vuku bulmasına imkân yoktur.

Nihayet bir gün arkadaşlar o anlattığım sofraya kararı üzerine, Türko-cakları kurultayı bir fesih kararı verdi. Bu sıraların üzerinde eski ocaklı-lar var, ömürlerinin birçok senesini onun hizmetinde geçirmiş olanlar var. Acaba tabii bir inkişafa mazhar olan ve hakikaten C.H.P. ve hükümetlerinin de yardımını gören ocaklar niçin feshedildi? - Yalnız yardım sözünü yanlış anlamamanızı rica ederim - Halkevleri mevzuubahis olduğu vakit Halk Partisinin son kurultayında beş milyon lira alındığı bildirildi. Türkocağının Hükümet bütçesinden 267 merkez için aldığı senevi yardım, 25 000 liradan ibaret idi.

Birinci Devlet Reisi Adana Türkocağının defterine şu cümleyi yazdı : Bu ocağı söndürenin ocağı sönsün. Nereye giderse ocaklara iltifat ediyordu, gençleri teşvik ediyordu. Ve nihayet bir gün Fethi Beyin 1929'daki İzmir seyahatinden sonra Garbi Anadolu'nun kıyamını seyrettik. Bu benim nazarımda birinci 14 Mayıstır. 1929'da İzmir'de başlayan 14 Mayıs ve onun haber verdiği hakikatlar ikinci 14 Mayısın, sizin 14 Mayısınızın başlangıcıdır. Halk infiali o zaman meydana çıktı. Reisimiz müteessirdi. Akşam Dolmabahçe Sarayında; bütün misafirlerine hitaben, arkadaşlar; "barut fiçileri üzerinde oturuyormuşuz, haberimiz yok" dedi. Bunu bana kim anlatacak? Kütahya Milletvekili Nuri Bey; Halk Partisi Umumi Kâtibi rahmetli Saffet Arıkan'ı göstererek; bunu anlatsa anlatsa o anlatır dedi. Saffet Bey ayağa kalktı; fırka merkezlerine bir tamim mektubu gönderdim, cevap gelecek, arz edeceğim. Otur dedi, otur. Vekayii arz etti, başka biri daha konuştu : Eğer bunu vaktiyle yazmamış ve neşretmemiş olsaydım size şimdi bahsetmezdim. C.H.P. arkadaşlarım bunu tekrar ettirdiler. Ankara'da Parti Grubunda tekrar ettirdiler. 1931'de neşrettiğim ikinci dağ yolunda aynı fikirleri bulursunuz. Fırkadan, partiden şikâyet ettim. Hanginiz arzu ederseniz bunları hem zabıtnamelerde okuyabilirsiniz, hem de benim kitabımda bulursunuz. Biz ocakların murahhaslarını fevkalâde içtimaa dâvet ettiğimiz vakit ne yapmak üzere geleceklerini yazmadık. Zaten 1927'de, C.H.Partisi kurulduğundan beri bütün cemi-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yetlerin idare heyetlerine parti istediği namzetleri koyuyordu. Atatürk Anadolu Ajansına fesih kararından sonra bir tebliğ verdi, vakanın bütün hakikatleri buradadır. Memleket gazetelerine Anadolu Ajansı 24 Mart 1931'de şu tebliğde bulundu : Aynen okuyorum.

Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki muayyen maksatları elde etmek için maddî ve mânevi ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete sevk etmek lazım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin verdiği mühim neticeleri idrak etmiştir. Memleketin ve inkılâbın içerden ve dışarıdan gelecek tehlikelere karşı masuniyeti için bütün milliyetçi ve Cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lazımdır. Tesisi tarihinden beri ilmi sahada, halkçılık, milliyetçilik âkidelerini neşrû tamimde sadakatle ve imanla çalışan ve bu yolda memnuniyeti mucip hizmetleri sebk etmiş olan Türko-cakları... Kendi partisine katılmasını ben münasip gördüm. Bu millî müessese hakkında duyduğum emniyetin bir neticesidir. O halde ocak liderleri mi karar vermişler, yoksa Devlet Reisi mi anladınız? Birinci Devlet Reisimizin nüfuzu mutlak. Size soruyorum, acaba Devletçilik, lâiklik prensiplerinin C.H.Partisinin tüzüğüne ve Anayasaya koyduğumuz zaman, hatta bu esas fikirler uzun bir münakaşadan geçti mi? Geçmedi. Ben hatırlarım bu sıralar üzerinde iki eski milletvekili, Devletçilik hakkında münakaşa ettiler, kanaatleri birbirine tamamen zıd idi. Her ikisi bir ay sonra aynı Hükûmete girdiler.

Lâiklik kararı verdiğimiz zaman da böyle oldu. Cumhuriyet Halk Partisine mensup milletvekilleri meselenin mahiyetini anlamak ve tatbik şekillerini mütalâa etmek vakit ve fırsatını bulmadılar. Bizim tatbik ettiğimiz lâiklik, eski lâik devletlerin, meselâ Belçika'nın, İsviçre'nin, Fransa'nın, Birleşik Amerika Devletlerinin lâikliği arasında hiçbir müşahebet, hiçbir münasebet yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisine mensup bazı milletvekilleri bana geldiler. Fırka merkezine bu bahis hakkında yazdıkları şikâyet mektuplarını gösterdiler, bunlar parti grubunda okunmadı bile.

Cumhuriyet ilân ettik; onun benzerini değil, kendisini, taklidini değil, aslını istiyoruz. Başlamış mücadelenin tek mânası budur.

Şimdi arkadaşlar, şu neticeye varıyorum; bugün yapılmış bir sıra hatadan birini daha, ortadan kaldıracaksınız, Büyük bir günah işlenmiştir. Muhalefet partileri gibi, cemiyetlerin feshi de ağır bir hata olmuştur.

Memleketimizde bir salgın vardır; intihar salgını. Gazetelere bir tebliğat yapıldı. İntihardan bahsetmeyiniz. Her gün okuduk. Kazaen pencere-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

den düşenler, yanlışlıkla zehir içenler var. Müesseseler için de böyle oldu. Kapattık demeyiniz, kendi kendilerini feshettiler deyiniz.

Arkadaşlar, Birinci Büyük Millet Meclisinde hizipler olduğunu hatırlıyor musunuz?. Kendi kendilerini feshettiler. Memleketimizin çok mâruf 3 - 4 Devlet adamının, siyaset adamının eliyle bir Terakkiperver fırkası kuruldu. O da kendi kendisini feshetti. Talebe birlikleri, muallimler Birliği, Türkocakları, Gazeteciler Cemiyeti, İhtiyat Subaylar Cemiyeti, Türk Kadınlar Birliği ve saire, bir sürü intihar! Bu vakalar yakın tarihimizin çok hazin bir safhasıdır. Sebep, ilân edilmiş olan sebep şu bütün kuvvetleri bir elde toplamak arzusudur. Misal sâridir. Rusya'da bir Narodnıdom ve Komsamol var tek partinin emrinde. Almanya'da tek parti ve onun emrinde Hitler Yugend Teşkilâtı var. Şefin iradesi mutlakdır. Bu şef Mussolini'nin tek partisi de bu partinin emrinde Balillâ teşkilâtını kurdu. Mareşal Antonesku Demir Muhafızlar teşkilâtının başındadır... İşte misaller, işte sirayet membaları.

Demin Faik Barutçu fevkalâde yanlış birşey söyledi; dünyanın her tarafında siyasî partiler gençliği kendisine göre yetiştirirlermiş. Bu yalnız diktatörlükle idare edilen memleketler için doğrudur. Bunun haricinde bir tek misal yoktur. İleri memleketler hür insanı yetiştirir, onlar partilerini kendileri seçerler. Türkocaklarının 32 bin âzası vardı, müessese olarak hiçbir partiye intisap etmedik. O tarihte ayrı ayrı fırkalar vardı. İttihadü - Terakki, Hürriyet İtilâf, sonra C.H.Partisi. Şahsi kanaatimizle istediğimiz tarafa gittik. Fakat müessese kendini vücuda getirene sadık kaldı, hiçbir partinin emri altına girmedi.

Sizin aranızda kasten yapılan bir telkine cevap veriyorum; Türkocaklığının kurulduğu gün neşrettiği nizamnameyi okuyunuz. Asla, asla ırkçılığı kabul etmedi. Milleti bir terkîp addetti. Bir vicdan, bir zihniyet meselesi saydı. Bugün de kanaatimiz budur.

Âzalarımız arasında; isimlerini söylemeyi hürmetsizlik addederim, başka unsurlardan gelmiş olanlar vardır aramızda. İsmi söylemiyorum. Bir gaza bayrağı gibi vücudu memleket hizmetlerinde delik deşik olmuş bir çerkes vardı, onu canevimize bastık, ocağımıza âza yaptık. Yine aramızda en maruf kürt ailelerine mensup gençler vardı, sonuna kadar onlarla beraber çalıştık. Biz kemiğe, ete dayanan milliyetçiliği dün reddettik, bugün de reddediyoruz. Antropolojik bir milliyetçiliği hiçbir zaman kabul etmedik, bundan sonra da kabul etmeyeceğimize emin olunuz. Halk Partisi muhterem Reisinin bugünkü nutkunu büyük bir teessürle dinledim. İsmet İnönü Halkevlerinde kadınlarla erkeklerin hep bir arada bulunduklarını, çalıştıklarını ifade ettiler, doğrudur. Yalnız ben size, hi-

lâfet ve saltanat devrinde, Padişah tahtında, şeyhülislâm postunda iken Türkocağında kadınların âza olmaları ve vazife almaları daha çok evvel-
dir. Halide Hanım İstanbul Üniversitesinde İngiliz edebiyat tarihini okut-
madan, burada milletvekili olmadan evvel Türkocağı kürsüsünde, konfe-
ranslarını veriyordu. Nakiye Hanım da öyle. Fatih Medresesinden gençler
gelir bizi sükûn ile dinlerdi. Sahneye eski bir arkadaşımız C.H.Partisinin
Ticaret Bakanı Mahmut Nedim Beyin karısı Hürrem Hanım çıktı piyano
çaldı, Dr. Mazhar Paşanın oğlu Münir kemanla ona refakat etti. Halk bi-
zi parçalamadı. Biz kadın erkek beraber çalışma hayatını ta o vakit tesis
ettik. Daha bir şey tesis ettik, ondan da bahsetmek vazifemdir. Yeniden
bir demokrasi tecrübesi yolundayız, bu çok çetin bir yoldur, her nevi tah-
riki, her nevi suiniyeti karşınızda buluyorsunuz.

Biz Türkocaklarında memleketin bütün meselelerini konuştuk, mü-
nakaşa ettik, kardeşlik havası içinde. Sorunuz ocaklılara, aramızda bir-
birimize sövdüğümüz, birbirimize el kaldırdığımız oldu mu? Cumhuriyet
devrinde aile isimleri mevzuubahis oldu. Türkocaklarına girenlere aile
isimleri verilirdi. Eski İstanbul'a nazaran yerlerden taşradan gelenlere
soy adı vermeye lüzum yoktu, çünkü onların ekseriyetle aile isimleri var-
dı. Bir gün Cumhuriyet Halk Partisinin muhterem Reisi İsmet İnönü çok
genç bir zâbit olarak, yüzü hafızamda bugün gibi kalmıştır, geldi idare
heyeti odasına benî de âza yazarmısınız, dedi. Bundan 38 - 39 sene ev-
vel ona İnal soy adını verdik. Biz halka doğru bir hareket yaptık. Milliyet
şuurunu veren mecmua ve kitaplar neşreden, konferanslar tertip eden,
fakir talebeyi himaye eden, bir müesseseyi kaldırıp millete tesis olarak
vereceklermiş. Türkocakları, Muallimler Birliği, Türk Kadınlar Birliği,
Gazeteciler Cemiyeti gibi müesseseler bu milletin değil midir? Böyle bir
fikir nasıl müdafaa edilir? Bu akşam Millet Meclisini üç nevi sevinçle ter-
kedeceğim.

1. Büyük bir hatayı, haksızlığı tamir edeceksiniz. (*Bravo sesleri*).

2. Eski müesseseleri tekrar açarak onların mensuplarına doğru bir
yolda çalışmak imkânını vereceksiniz.

3. Cebir ile ikrahla alınmış olan malları Hükümet aynı hizmeti ifa
eden müesseselere iade edecek, bu karar genç nesillere, sevgi ve inan yo-
lunu bir daha açacak.

Hele D.P. Grup içtimalarında verilen kararlara Meclis D.P. ekseriyeti
Meclis içtimasında sözü yaman bir iftiradır. Gözümle gördüğüm bunun
tam zıddıdır. D.P.'ye mensup olan milletvekilleri kendi kanaatlerini ken-
di partilerine karşı müdafaa ettikleri yüzlerce, şimdiye kadar çok misal-
lerle gösterdiler.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Büyük Millet Meclisinde bugünü idrak etmek bahtiyarlığına kavuşmuş ve ömrünün son merhalesinde gözlerini mesut kapamak imkânını kazanmış arkadaşınız sıfatıyla bildiklerimi söyledim, kanaatlerimi müdafaa ettim. *(Bravo sesleri alkışlar).*

(Şiddetli ve sürekli alkışlar).

BAŞKAN – Efendim kararınıza ihtiyaç hissettiren bir önerge vardır. Onu okutacağız.

Yüksek Başkanlığa

Müzakerenin saat 21’de kesilerek 7.VIII.1951 Salı günü saat 15’te tekrar devam olunmasını arz ve teklif ederiz.

İstanbul

İstanbul

Fahrettin Sayımer

Bedri Nedim Göknil

(Gürültüler, devam sesleri).

BAŞKAN – Önergeyi oyunuza arz etmek mecburiyetindeyim. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir. Yemek için bir tatil verelim. *(Gürültüler).*

Efendim, müsaade buyurunuz, arzunuzu tezahüratınızdan anlıyalım, ona göre bir teklif yapalım.

Efendim, vakit geçti. Müzakerelere devam arzuları da hissediliyor. Müzakerelere devam etmeyi arzu buyuranlar lütfen işaret versinler... Etmeyenler... Müzakerelere devam edilmesi kabul edilmiştir. *(Yemek, yemek sesleri).*

BAŞKAN – Oturumu açıyorum.

Söz Refik İnce’nindir.

REFİK İNCE (Manisa) – Aziz arkadaşlar; yüksek huzurunuza arkadaşlarla birlikte takdim etmiş olduğumuz kanun teklifi üzerinde cereyan eden müzakerelerde, hakikaten bu kanun hakkında söylenmesi lazım gelen bütün hakikatlar, bütün çıplaklığıyla gösterilmiş ve esbabı mucibe tarih huzuruna bizi açık alınla, parlak bir şekilde çıkaracak vaziyette tezahür etmiştir. Her kanun bir ihtiyacın ifadesidir. Her kanunda esas, ahlak ve fazilete istinad etmek suretiyle emniyet nizamını korumaktır. Biz bu kanunu teklif ederken milletçe, hattâ Halk Partisince dahi duyulan bir ıstırapın önüne geçme hedefini takip ettik. Halkevleri meselesinin, Halk Partisi Kongresinde mevzuubahis olması ve bu partinin Demokrat Parti ile teşriki mesaiye yaklaşması ortada müşterek surette halledilmesi lazım gelen içtimai bir derdin olduğuna en güzel bir delil teşkil eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Fakat Halk Partisi o kadar nizamşiken olmuş ve o kadar kendini muayyen bir çerçeve içine koymaktan müstağni tanımaya alışmış ki, kendi kongresinin kararına dahi 5 sene zarfında itaat etmemiştir. Kanun tanımayan, kongresini dinlemiyen, hulâsa nizam, fikir ve mânasından kendini uzak tutarak keyfî hareketi kendine şiar edinen bir müessesenin böyle bir kanun karşısında kalması dolayısıyla bize teşekkür etmeleri lâzım gelirken, bizim güzel hattı hareketimizi birtakım, edebiyatı hukuki-yede yeri olmayan elfaz ile, teşbihlerle namlandırmaya kalkışmaları yine onların şiarlarının yeni bir tecellisi telâkki edilebilir. Arkadaşların izah ettiklerini tekrardan içtinap ederim. Biz bu kanunla doğrudan doğruya Devlet kuvvetini elinde bulunduranların onu sufistimal etmelerine meydan bırakmamak isterken hakikaten ihtisas sahibi arkadaşlarımızın encümenlerde teklifimizi desteklemek ve ikmal etmek suretiyle gösterdikleri ihtisasa hürmet ederiz. Hattâ bu o kadar esaslı bir dava halinde tecelli etti ki, benim şahsî kanaatimce, bir Devletin bünyesinde bundan sonra nöbetleşe iş görecektir adamları Devlet işlerini görürlerken keyfî olmaktan uzak kılmak için bu kanunun birinci maddesinin maksadını daha kuvvetle temine medar olmak üzere, bunu bir Anayasa mevzuu yapmak yerinde olur. Anayasanın tadilâtını ele aldığımız zaman milletin mukadderatını partilerin keyfine bırakmamak, milletin hazinesine girecek paraların sarfiyatını iyi sağlamak ve idare edenlerin şahıslarına ve keyiflerine onu tabi kılmamak hususunda esaslı bir müeyyide koymak suretiyle Anayasada tadilât yapmak bahtiyarlığı inşaallah bize, Demokrat Partiye nasip olur. (İnşaallah sesleri). Biz bu şekilde hareket etmekle kanun ve tatbikatının mütevaczin olmasını temin etmek istedik ve zavallı memurları, bilhassa vicdanları karşısında mustarip bırakmaktan kurtarmak istedik. Tasavvur ediniz ki, arkadaşların burada söyledikleri feci misalleri tatbika memur olan bir tapu kadastro memuru var. Varilen emir hilâfı kanun, yapılan iş hilâfı kanun. Fakat tepeden gelme bir emir olduğu için hayatı pahasına onu yapmaya mecbur. Bunu tevlit ettiği ıstırabı bir defa düşünmek kâfidir sanırım. Arkadaşlar; her şeyden evvel insanları vicdanlarıyla karşı karşıya bıraktığımız zamandır ki, mesuliyet duygusunu hisseden insanlar memlekette iyi rol oynama imkânına sahip olmuşlardır. İşte biz vatandaşlara bu imkânı sağlamak ve onları ahlâk ve vicdanlarının sesiy-le hareket etmekte serbest kılmak yolunda Demokrat Parti programında gösterilen esaslı noktalardan bir tanesini daha, fiilî olarak, tatbik yoluna girmiş bulunuyoruz. (Bravo sesleri).

Asıl mâna şurada : Biz gösteriyoruz ki, üzerinden seneler geçmiş olsa bile mesuliyet denilen nesneden kurtulmanın imkânı yoktur. Müruru za-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

man sığınağına iltica etmenin dahi çaresi bulunmayacağına ve millî hukukun nıgehbanı olan Büyük Millet Meclisinin, her zaman murakabe hakkını kullanmak suretiyle, faziletşiken ve ahlâka mugayir hareket etmekle istinas peyda etmiş olanlara vazifesini yaptıracağına ve millet işlerinin selâmetini temin edeceğine kaniiz. Binaenaleyh bu esası birinci maddeye koyduktan (partilere, falan müesseselerden para verilmez) dedikten sonra artık hiçbir şekilde verilmez. Bu şekilde verilmiş olmakla meydana gelen eserleri olduğu gibi birer âbidesi suiistimal halinde muhafaza edersek bu memleket bünyesinde istirahat olur mu ve buna saik olan Halk Partisinin istirahati vicdanla hayat geçirmesine imkân olur mu? Mütemadiyen bir suiistimalin şahidi olarak gösterilecek bu binalar onların vicdan selâmetini ve milletin istirahatini, mütemadiyen rahatsız eder. Vâzı kanunun esas vazifesi de vicdani âmmede bu selâmeti temin etmek, varsa bozulan bir selâmeti yerine getirmektir. İşte biz arkadaşlar, huzurunuzda getirdiğimiz bu düsturun istikbale muzaf mahiyetini muhafaza etmekle beraber mazisini de düzelterek Halk Partisini mühim, tarihî mesuliyetlerinden bir kısmını dahi azaltmış oluyoruz. Bizim bu güzel işimize teşekkür etmeleri bir vazifei insaniye ve vicdaniye iken, hiç olmazsa bizim istikbale ait düşüncelerimizden dolayı bir kelime takdiriye kullanmak suretiyle en ufak bir mücamelede bulunmamaları doğrusu şayanı hayrettir.

Nihayet dikkat buyurursanız arkadaşlar, onların zihniyetiyle bizim zihniyetimizin arasında o kadar esaslı farklar vardır ki, bizim ak dediğimize onlar kara, bizim kara dediğimize onlar ak demektedirler. Kore meselesinde, biz sizinle beraberiz ama şöyle olmalı, Atatürk Kanununda yine biz sizinle beraberiz ama böyle olmalı demeleri de bunun açık bir misalidir. Bu esaslı prensibimizde, gelecek nesillere hediye ettiğimiz bu kanunda dahi aynı yollara gitmektedirler. Fakat arkadaşlar, inandığımız bu yolda başkalarının fanusuna ihtiyacımız olmadığını göstereceğiz! *(Bravo sesleri)*

Mahkemeye mi gitmeli, kanun mu yapmalıdır keyfiyetini salâhiyetli arkadaşlarımızın ağızlarından işittiniz. Benim de demin ilâve ettiğim gibi, bir taraftan bir kaide korken, diğer taraftan bu kaideye muhalif olan mevzuların düzeltilmesi hususunda kaide vaz'ı da vâzı kanuna ait olan bir keyfiyettir. Onlara tekrar dönmeyeceğim.

Fakat arkadaşlar, bu memleketin siyasî, içtimâî hayatında alınının akı ile hizmetlerde bulunmuş, kendi çapında memlekete faydalı olmuş ve nihayet şu ve bu şekilde hizmetlerden sonra bu milletin milletvekilliği gibi, yüksek bir payesini ihraz etmiş arkadaşlarına gasıplık, müsaderecilik is-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nat etmiş olmak için insanların ya insan kıymetini takdir etmekten âciz kimseler olmaları veyahut hak ve hakikatı görememek vaziyetine düşmüş, vicdanları hakikaten kararmış, başkalarının ak yüzünden nur almalarına dahi imkân olmayacak kadar fena ruhlu insanlar olmaları lazımdır. (Alkışlar). Hangi insandır ki, bu camiaya dahil olduğu halde yalnız sırası sağda bulunduğundan dolayı, bu teklifi yapan ve prensipleri kabul eden arkadaşlara şekavet isnat ediyor? Biz yaptığımızın medeniyet, hakikat, hukuk icabı ve doğru olduğuna kaanî olarak bir vicdan istirahatı taşıırken onlar bu insanî duygulara şekavet, gasp ve müsaderecilik ruhu isnat ediyorlar. Bu kadar galatı rüyete, yanlış görme hastalığına uğrıyanlara ben teessüf etmiyorum, yalnız acıyorum. (Bravo sesleri).

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) – Kara ruhlu insanlar!

REFİK ŞEVKET İNCE (Devamla) – İnönü'nün beyanatını dinledikten sonra anladım ki, bu sözler, söz olmaktan başka kıymet taşımayan ve sert ifade edildiği halde hiçbir vicdan ve kanaat üzerinde her hangi tesir yapmayan, mânaları dahi hakikaten tekrar edilmeye değmeyecek kadar hafif şeylerdir. Tarih göstermiştir ki diyor, müsaderecilerin âkubeti şudur... Bu sözleri söylemek onlara mı düşer, bize mi? Takdir Yüksek Heyetinizindir. (Bravo sesleri) Ve ilâve ediyor, diyor ki : Bu işlerin mesuliyeti bana aittir, bana sorun. Eğer bu milletin hakiki mümessilleri sıfatıyla Türk Milleti müsamahakâr, afivkâr olan, kinü garaz tanımayan müşterek duygularının biz mümessili olmamış ve Af Kanunu çıkarmamış olsa idik, İnönü'nün yeri her halde bu hitabet kürsüsü olmayacak, mahpeslerde cezasını çekmek olacaktı. (Alkışlar). Fakat biz fazileti ahlâkiyeye imtisal için Af Kanununu çıkardık ve dedik ki, artık mazinin defterlerini karıştırmakla vatandaşları rahatsız etmiyelim. Fakat şimdi kendilerine Af Kanunu gibi kocaman bir ilticagâh bulduktan, tarihi mesuliyetin kendisine ait olduğunu iddia etmek boş bir lâftan ibarettir. Hakiki mesuliyeti tarih göstermiştir ve elbette göstermekte devam edecektir arkadaşlar.

Gayet açık bir dille dediler ki, mutlakiyet devrinde tanınan hukuk, Meşrutiyet veya Cumhuriyetin inkılâbı ile de izale edilmiş olmaz. Buna bizim hukukta kıyas maal farik derler. Burada eşhas hususu değil, devlet hukuku mevzuubahistir. Devlet hukukunda teşriî meclislerin her zaman lazım gelen tedbirleri alacağını arkadaşlarım izah ettiler. Mutlakiyet devri padişahlarının iktisap ettikleri malların da, millet malları olmasından dolayı, müsaderesine karar verildiğine dair Büyük Millet Meclisinden çıkan kanunu hepimiz bilmekteyiz. Binaenaleyh biz, inkılâp icabı olarak, her ne şekilde olursa olsun, gayrimeşru iktisapların izalesi için bu şekilde bizim Türk hayatı siyasiyesinde emsali geçmiş kanunla müeyyed

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

esaslar bulunduğunu gözönünde tutarken o, bunun böyle yapıldığını unutmuş gibi, yalnız hukuktan bahsediyor. Biz de hukuku âmmeden misal getirerek diyebiliriz ki, yapılan iş evvelce de yapılan iştir. Bundan sonra yapacağımız iş de bu gibi kötülükleri kökünden kazımdır.

Muhterem arkadaşlar, her işte olduğu gibi, vatandaşlar arasında ve partiler arasında hukukan müsavat olmak lâzım gelir. Minareyi çalıp kılıfını hazırlaması tedbirlerinin birçok tatbikatıyla kanun ve hukuk ruhunu zedelediğini gördüğümüz Halk Partisinin elinde mevcut mallar üzerinde biz, Sıtkı Yırcalı arkadaşımızın da dediği gibi, şimdi durmadık. Fakat cemiyetler kanunundaki istisnai hükmün devamına da artık mücadele göstermemek lâzım geldiği kanaatindeyiz. Bir cemiyet, bir parti ticaretle iştiğal edemez, iktisadî meselelerle meşgul olamaz. Olamaz. Fakat buna mukabil bizim Halk Partisi hem zeytincidir, hem fabrikacıdır, hem fırıncıdır. *(Meyhanecidir sesleri)* Hem de meyhanecidir arkadaşlar. Bütün bu malların heyeti mecmuasının kıymetleri kendilerinin olsun. Fakat bir partinin böyle tüccarlık yapması keyfiyeti asla ve kat'â hukuk ve siyasette, istisnai mahiyette, idame edilemez. Bunun yeri ve zamanı gelecek, inşallah o da halledilecektir. *(Alkışlar)* Bu gibi ırtattan intifa suretiyle kazandığı paraları yarın müsavi şerait dairesinde mübareze fırsatını bulduğumuz zaman başka bir partinin aleyhine kullanmaması lâzım gelir kanaatindeyiz. Evet parası olsun faiz getirsin, fakat dediğimiz gibi muhtelif mesleklerle iştiğal eden bir müessese olmaktan çıksın ve bunların siyasî mânası olmasın. Biz kendilerine şimdiden bunları samimî bir surette tavsiye ederiz. Kendi aleyhlerine bu tecelliyata mâruz kalmamak isterlerse kendi kendilerini şimdiden bu bakımdan tasfiye etmekle, zannederim akıllılık etmiş olurlar ve bu suretle siyasî ve içtimai bir parti haline inkılâp etmiş olurlar. Bizim bu halisana ve samimane tavsiyelerimizi yerinde bulacaklarını umarız. Fakat ne olursa olsun müsavi bir şekilde mübreze edebilmek için kanunda istisnasız hareket etmenin şart olduğunu evvelü âhir düşündük. Nasıl bu kanunla bir takım yersiz istisnaları kaldırırsak bundan sonra da aynı yolda devam edeceğiz.

Bütün arkadaşlara bu eksiklerimizi tamamlama yolundaki himmetlerinden ve milletin müşterek vicdanına hakiki bir şekilde tercüman olduklarından dolayı hususî ve şahsî kanaatimi ve bütün arkadaşlarıma ait olarak teşekkürlerimi arz ederim efendim. *(Sürekli alkışlar)*.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Sayın arkadaşlarım, ne garip tecellidir ki bana söz sırası sayın üstat Refik İnce'den sonra geldi. Bu kadar güzel konuşmadan sonra bendeniz 5-10 dakika sizi sıkarsam özür dilerim. *(Estağfirullah sesleri)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sayın değerli arkadaşlarım,

Devlet idaresinin ancak kendi inhisarlarında en iyi bir şekilde tedvir edilebileceği telâkkisine dayanan zihniyet, tek parti ve tek şef sistemini esas tutan rejimlerin iş başında kalma ısrarlarının bellibaşlı mesnedini teşkil eder.

Böyle bir mesnede dayanan bu zihniyetin, memlekette demokrasinin gelişmesini, bunun neticesi olarak mütaaddit ve siyasi partilerin meydana gelmesini arzu etmesine imkân tasavvur olunamaz.

Bunun içindir ki, böyle bir zihniyetle muallel idarelerin başında şef bulunur.

Şef, bütün iktidara sahip ve her türlü hakları keyfemayeşa tasarrufta serbesttir. Etrafına ubudiyet ve sadakat tezahürleriyle toplanan mahdut bir zümrenin kanunsuz hareketlerine, nüfuzunun idamesi mülâhazasıyla itaatkârdır, ses çıkarmaz. Demokrasi rejimini benimser görünecek hakikatta milli menfaatleri istismar ve suiistimal eder. Bir taraftan malî kudretinin kendisine vereceği imkânlarla muhaliflerinin faaliyetlerini tesirsiz hale getirmeye gayret sarfederek rakipsiz hale gelmeye çalışır. Ve bunda behemahal muvaffak olmak için siyasi nüfuz otoritesine dayanarak ve bütün çarelere baş vurarak meşru olsun veya olmasın âmme hizmetleri aleyhine kendi veya dayandığı siyasi teşekkülün mamelekini artırmayı hedef tutar ve bu hedefe varmak için geniş ölçüde gayret sarf eder ve mülk edinme sınırlarını aşarak menkul ve gayrimenkul mal edinilir. Ve binnetice topluluk hayatının nizamı bu idarelerde şef ve etrafındakilerin bazicesi haline girer ki bu gibi idareleri monarşi ve oligarşinin mahlût bir tipi olarak vasıflandırmak icabeder.

İşte sayın arkadaşlarım; sabık Halk Partisi iktidarı da bu tip bir idare tarzı idi. Bu iktidarın dayandığı parti ise daha kuruluşundan itibaren kendi teşekkülünün malî kudretini ne pahasına olursa olsun artırmak için meşru ve gayrimeşru bütün çareleri mübah addetti. Filvaki bu hedefe varmak için de geniş ölçüde gayret sarfeden bu parti büyük şehirlerden en fakir köylere varıncaya kadar bir çoklarında âmme hukuku tüzelişliklerine ait ırat getirebilecek belli başlı gayrimenkulleri nüfuz ve tesir kullanmak veya muvazaalı yollarla mer'i usul ve Kanunlara tamamen aykırı hareket etmek suretiyle tasarrufuna geçirmiştir.

Bir taraftan bu parti vilâyet, belediye ve köylerin ellerindeki gayrimenkulleri namına kaydettirirken diğer taraftan bunların bütçelerine de tasarruf etmiş ve mahalli hizmetlerin bir çoğunun maddi imkânsızlıkları sebebiyle tatminsiz kaldığı düşünülmeden vatandaşın verdiği vergilerden mütehassıl Bütçe gelirlerini kendisine bağlı Halkevleri ve Halkodalarına

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

yardım namı altında kendi hesabına istismar etmekten hâli kalmamıştır. İşte arkadaşlarım, gerek umumi devlet hizmetleri için ve gerekse mahallî belediye ve köy hizmetleri için vatandaşın vergi diye alınan bu paraların bir kısmının Halkevlerine yardım adıyla siyasi partinin bütçesine mal edilmesi ve bu paraların vatandaş hak ve hürriyetlerinin baltalanmasında sarfedilmesi mâşerî vicdanî ne derece rencide ettiğini yüksek takdirlerinize bırakırım.

Aziz arkadaşlarım, 1927 Kurultayında aldığı bir kararla en ufak bir derneğin veya her hangi bir mesleki teşekkülün idare kurullarına seçilecek üyelerine kadar müdahale eden ve bu âzalıklara kendisinden namzet gösteren ve bunların seçilmesini mecburi kılan ve bu derneklerin uzuvlarını ele geçirdikten sonra statülerine infisahları halinde emvalinin C.H.Partisine intikal edeceğine dair hükümler koydurarak bir siyasi teşekkülün hangi şartlar altında bu dernekleri infisaha mecbur ettiklerini tasavvur etmek güç değildir. Türk Ocakları Muallimler Birliği ve saire gibi.

Saygı değer Milletvekilleri;

Özel İdare, Belediye ve İktisadî Devlet Teşekküllerinin başlarında bulunan zevatın Halk Partisi zimamdarlarına iyi görünmek için temsil ettikleri belediye ve özel idarenin oturmakta olduğu binaları Halk Partisine bedelsiz terk ve yine bu binalarda aynı teşekküllerinde yüksek bir bedelle kirada oturmakta bulundukları bir vâkiadır.

Bunlara misal mi?.. Kayseri'de Özel İdare, Cumhuriyet Okulunun binasını bedelsiz Halk Partisine terk ve binasızlıktan okulu bir iki sene kapalı kaldıktan sonra yüksek bir bedelle tekrar aynı bina Özel İdare tarafından kira edilmiş ve aynı mektebe tahsis edilmiştir. Halen Cumhuriyet Okulu bu binada kira ile oturmaktadır. Ve yine aynı teşekkülleri temsil eden uzuvların otel, gazino ve sinema gibi yüz binlerce lira sarfederek yaptıkları ve senede en az on beş bin lira irat getirecek gayrimenkulleri keza çok küçük bir bedelle zikri geçen partiye satışta bulunduklarını halen Halk Partisinin bu gibi binaları akar olarak tasarrufta bulundurdıklarını görüp anlamak için uzun boylu tetkika hacet yoktur. Bu gibi binaların tapu kayıtlarına bir göz atmak kâfidir.

Saygı değer arkadaşlarım; valilerin parti başkanı olduğu ve bütün memurların Halk Partisi üyesi farzolunduğu senelerde halkevleri ve hal-kodaları ve parti binaları inşası için vatandaşa bedenî mükellefiyet için yapılan cebir ve tazyik ve yine vatandaşın en mühim ihtiyaç maddelerine bu binaların inşa bedellerini karşılamak üzere konan mahallî zamlar ve vatandaşın kerhen toplanan teberrularla elde edilen paralarla yaptırılan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

şeddite binaları her vilâyette ve birçok kasabalarda görmek mümkündür. İşte arkadaşlar her hangi bir mesuliyet korkusu ve hesap vermek endişesi duyulmadan girişilen bu hareketlerle elde edilen gayrimenkulün adedi 1 200 küsur parçadan ibarettir. Umumi Bütçe, özel idare, belediye ve köy bütçelerinden aldıkları paraların yekûnu da 60 milyonu aşmaktadır. İktisadî Devlet Teşekkülleri sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait şirketlerden alınan paralarla halka ve bir kısım malî müesseselere cebrû tazyik ve tahmil edilen teberru ve ianelerle nakdî ve aynî tahsilât bu yekûnun dışındadır. Hulâsaten arz edeyim ki, Halk Partisi varlığının % 95 gayrikanunî ve gayrimeşru tabîî yollarla temin edilmiştir. Sizlere Halk Partisinin iktisap şekline ait bir vesika okuyacağım.

C.H.P. Genel Sekreterliğinin 13 Temmuz 1938 gün ve 1/7870 sayılı yazısı örneğidir.

Sayın General Abdullah Alptogan

Dördüncü Genel İspekter

Elâzığ

15.IV.1938 tarih ve 258/1030 sayılı yazınız karşılığıdır.

Elâzığ eski Valisi Tevfik Gür tarafından Çocuk Esirgeme Kurumuna ait arsaya, Halkevi, çocuk parkı, kapalı spor salonu ve hastane inşa ettirilmesi üzerine bu arsanın uygun bir bedelle partiye maledilmesi Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığına yazılmıştır. Cevap olarak alınan 1.VII.1938 tarihli ve 4873 sayılı yazının bir aynısını takdim ediyorum. Bu yazıya göre arsanın beher metre murabbanın 65 kuruştan verecekleri anlaşılmaktadır. Tutarı hususi idare ve belediye yardımleriyle ödenerek partiye mal edilmesi ve alınacak tapusunun gönderilmesi esbabının temin buyurulmasını diler saygılarımı sunarım.

Dâhiliye Vekili

C.H.P Genel Sekreteri

Giresun Saylavı

M. Akkaya

Elâzığ Belediye Başkanlığını il makamı kanalı ile yazılan 21.V.1951 tarihli ve 180 sayılı yazıları üzerine çıkarılarak aslının aynı olduğu tasdik olunur.

23.V.1951

Tapu Sicil Muh.

(Mühür ve imza)

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Not : Bu yazıların aslı kültür mahallesi 128 karton içerisinde.

Gelelim kanun teklifimize:

Saygı değer arkadaşlarım, teklif ettiğimiz kanun, milletin malı olan ve milletin hizmetine tahsis edilen malların cebir, ikrah ve mânevi tazyiklerle, muvazaalar ve çeşitli tertiplerle iktidardaki siyasî partiye temlikî gibi bir gayritabiiliği imkânsız hale getirmek ve siyasî partilerin daha evvel bu yollarla elde ettikleri gayrimenkulleri eski sahiplerine iade etmekten ibarettir.

Acaba sayın arkadaşlar bu kanun teklifimiz;

1. Anayasaya muhalif midir?
2. Mülkiyet esaslarını rencide ediyor mu?
3. Bu kanun müsadere kanunu mudur?
4. Hâkim veya ilmî bir otoriteye tetkik ettirildi mi?
5. Partilerarası bir mutabakatın neticesi neden değildir?

Aziz arkadaşlar, Anayasa ve âmme hukukuna muhalif olarak eski iktidarın mal edinme tasarruflarını milletin meşru vaziyetine irca etmesi hem hakkı ve hem de vecibesidir. Şu halde 14 Mayıs iktidariyle totaliter rejimi tarihe mal eden Büyük Türk Milletinin hakiki mümessilleri sizlerin ilk vazifeniz millet adına mâşeri vicdanda ıstırap menbai olan bu gayrimeşru vaziyeti âmme hukuku yolu ile eski haline getirmektir. Bu teklifi B.M. Meclisi kanun haline getirmekle kendisinden gasbedilmiş mal ve hakların mühim bir kısmını temsil ettiği büyük millete iade etmekle kalmayacak ve bu kanun bu yönden böyle iktidarlara için bir intibah olacak Anayasaya kanunlarla muhalefetin yolsuzluğunun haksızlığını millet malında gayrimeşru tasarrufun bir âbidesi olarak milletin gözüne batan bu fiil ve hareketlerin bir daha tekerrününe mâşeri vicdana tercüman olarak son verecektir. Binaenaleyh teklifimiz bu yönden Anayasa hükümlerine uygun bulunduğu gibi Anayasa hukukunun ihlâli ile yapılmış tasarrufları bir an evvel meşru hale getirmek için kanun tedvini yolu da âmme hukukunun ve demokrasi rejiminin Yüksek Kamutaya tahmil ettiği esaslı bir vazifedir.

2. Anayasanın 74 üncü maddesinin birinci fıkrasını aynen okuyoruz.

“Kamu faydasına gerekli olduğu usulüne göre anlaşılmadıkça ve özel kanunları gereğince değer pahası peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı, mülkü kamulaştırılmaz.”

Muhalefet yazarları bu okuduğum fıkrayı ele alarak teklifin bu fıkra-ya aykırı olduğunu ileri sürmektedirler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Teklifimiz Halk Partisine ait malları istimal ve istimlâk edici bir hüküm ihtiva etmemektedir. Kaldı ki, bu malların Halk Partisine aktarılması işinde bu madde ile ve diğer kanunlarla teminat altında bulunan mülkiyet esasları ve Anayasa hükümleri kökünden baltalanmış ve keyfî bir müsadere'nin klâsik bütün kaideleri tatbik edilmiştir. Kanaatimizce teklifimiz mülkiyet esaslarını rencide değil bilâkis siyasî nüfus ve otorite ile dahi mülkiyet esaslarını rencide edilmez bir hale getirmek için, Anayasanın ruhuna uygun bir surette nizamlar vaz ediyor. Ve bu sebeplerden teklifimiz mülkiyet esaslarını rencide değil takviye ediyor demektir.

3. Bu teklifin müsadere kelimesiyle tavsifi kabil bir vaziyetin mevcut olabilmesi için, ekseriyet partisinin bu kanunla Halk Partisinden alınıp eski sahiplerine verilen malların tamamını veya bir kısmını kendi kasasına aktarması lâzımdır. Veyahut eski sahiplerine veya Devlete intikal ettirmek istenen malın meşru yollarla Halk Partisinin tasarrufuna geçirdiğini, bu partinin veya sözcülerinin iddia delillerini ortaya koyarak ispat etmesi lâzımdır. Bugüne kadar ne Meclis içinde ve ne de Meclis dışında Halk Partisi bu malları üyelerimizin teberrularıyla temin ettik, belediye, özel idare ve Hazine'den muvazaalı yollarla mal iktisap etmedik diye bir define de bulunmadıklarına ve teklifin hiçbir maddesi de Demokrat Partiye bir hisse çıkarmadığına göre bu kanunun takip ettiği yolu müsadere ile vasıflandırmak en hafif tâbiriyle insafsızlık olur. Bu kanun müsadere etmeyecek bilâkis müsadere ve gasbedilen malları eski sahiplerine iade edecek ve bu iade prensiplerini vaz'ederken Halk Partisinin meşru mal ve mülküne dokunmuyor ve dokunmayacak. Yapılan şey partinin malını partide bırakacak. Devlete ait malları, partiden istirdat ederek eski sahiplerine iade etmekten ibaret olacaktır.

4. Hakem bahsine gelince;

A) Bir mevzuun hakemle halledilmesi için iki tarafın bulunması lâzımdır.

Taraflardan biri Halk Partisi, diğer taraf kimdir? Her halde Demokrat Parti değildir. Çünkü Demokrat Partinin bu işte ne bir menfaati ve ne de geçmişteki usulsüz tasarruflara iştirak etmeyi icabettirecek bir alâka ve mesuliyeti vardır. Bu halde diğer taraf olsa olsa büyük Türk Milleti ve onun adına mümessili hakikisi Büyük Millet Meclisidir. Şu hale göre, millet adına hükümranlık hakkını nefsinde toplayan bir Meclisin bu parti karşısında taraf olacağına normal bir düşünce olamayacağına göre ortada iki taraf yoktur ve bu yüzden işin hakemle halledilmesine imkân yoktur.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

B) İlmî otoritenin tetkikine gelince;

Bu kanun teklifimiz gerek hazırlanırken ve gerekse hazırlanıp Meclise sunulduktan sonra ihtiva ettiği prensipler Meclis içi ilmî otoriteler tarafından arız ve amik tetkike tâbî tutulmuş ve teklifimiz muvafıkî ilim ve kanun olduğu neticesine varılarak yüksek huzurunuzda gelmiş bulunmaktadır. Parlamenter sistemlerde Kanun mevzularının daha evvel Meclis dışı ilmî otoritelerin tetkik süzgecinden geçirileceğine dair bir teamülün mevcudiyetinden bahsedilmeyeceğine ve böyle bir yolu, teklifi yapan zatın hatırı için ekseriyet partisinin kabulü halinde mesul zevatın, Meclisin hükümler hakkı karşısında kendisini mensuplarına karşı âmme hukuku bakımından nasıl müdafaa edeceğini düşünmek dahi güçtür. Şu halde teklifi yapan zevat müsaade etsinler de en az Meclis dışı otoriteler kadar ilmî bir otorite olan Meclis içi otoritelerin de bu teklifteki görüş ve mütalâalarına kulak versinler ve hürmet etsinler.

Aziz arkadaşlarım, halkevlerinin 1947 senesinde Türk Milletinin istifadesine tahsis edilmesi fikri ve bu hususta Demokrat Partinin müracaatı bir vâkıdır. Fakat Halk Partisi zimemdarları bu tekliften bahsederken, aynı sene Bütçe Komisyonunda Demokrat Parti Sözcüsü Sayın Menderes'in mademki bu teşekkülü bir tesis haline getireceğinizi ifade ediyorsunuz. O halde 1948 senesi Bütçesine Halkevleri için bir senelik değil, üç aylık yardım tahsisatı koyalım. Tesis ikmal edildikten sonra iki milyon değil, ihtiyaç karşılığı beş milyon ise beş milyon verelim, demiş ve fakat o günün ekseriyet partisi bu teklifinde samimi olmadığı için bütçe de senelik tahsisat kabul etmiş ve her sene bütçesinin Halkevlerine yardım faslını kabartmak için bu teklifi tekrarlıyarak Devlet Bütçesinden kendi bütçelerine aktarmak için vesile ittihaz etmiştir. Eğer Halk Partisi bu teklifin de samimi olsa idi Halkevleri şimdiye kadar tesis haline gelmiş ve ıstırap da kısmen hafıflıyecekti.

Sayın arkadaşlar, hepinizin malûmu olduğu üzere 14 Mayıs'ta iş başına gelen Demokrat Parti milletvekillerinden 4 arkadaş bu mevzua temas eden teklifler hazırlıyarak Yüksek Meclise sundular. Bu vaziyet karşısında harekete geçen Halk Partisi, Demokrat Partiyi oyalamak için yine eski kötü taktiğe baş vurdu ve parti arası münasebetlerin iyi ve normal idamesi bakımından mesul insanlar olarak ve bilerek belli kaydıyla tekliflerini inceledik ve mukabil teklifte bulunduk.

Sayın arkadaşlar, huylu huyundan vazgeçmedi, partilerarası kurulan komisyonda Halk Partisini temsilen gelen mümessiller binbir hava çaldı-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

lar ve her gün ilk tekliflerinden bir adım geri çekildiler, maksat yine oyalamak ve Türk Milletinin gözünden iktidarımızı düşürmektir. Fakat sayın arkadaşlarım, dün olduğu gibi bugün de, aldatırız sandılar ve fakat aldandılar. Bu tabii idi. Çünkü hüsnüniyetin karşısında suîniyetin hezime-ti bu olacaktı ve oldu. Teklifimizi sizlere tercüman olarak hazırladık ve Yüksek Meclise sunduk. İhtiva ettiği prensipler Anayasa hukukuna tamamen uygun, mülkiyet esaslarını takviye eder mahiyettedir.

Yalnız, Sayın Barutçu Anayasa Komisyonunda bir karar alınmadan bu kanun prensiplerinin Gruptan geçirilmesi Anayasa Komisyonunun tetkikine müessir olduğunu ifade ettiler. Hayır arkadaşlar, Grup prensip kararları Anayasa Komisyonunu bağlamaz ve böyle bir kayıt ne bizim iç-tüzüğümüz ve ne de teamüllerimizde mevzu bahis değildir. Divan, prensibin Gruptan geçtiğini görerek Anayasa Komisyonuna bu teklifi havale etti. Halbuki Anayasa Komisyonuna bu teklifin gitmesine lüzum yoktu. Bu teklifin Adalet Komisyonuna, İçişleri Komisyonuna, Maliye Komis-yonuna ve Bütçe Komisyonuna havale edilerek orada tezekkür edildikten sonra huzuruza gelecekti. Fakat burada böyle bir mütalâanın derme-yan edileceği düşünülerek, belki Anayasa bakımından Anayasa Komis-yonunca süzgeçten geçirilmesi kanaatine varılacağı derhatır edildiği içindir ki buradan da geçirilmiş bulunuyor.

Ben zannetmiyorum ki, Anayasa Komisyonundaki Demokrat Partiye mensup bir üye, Parti Grubu prensip kararının tesiri altında kalarak, vicdanlarından ayrılarak, bu prensipler Anayasaya muhalif değildir, diye bir neticeye varmış olsunlar.

Binaenaleyh, tekrar ediyorum, Grup prensip kararları, Anayasa ko-misyonlarının prensip kararları, Anayasa Komisyonunun, Anayasaya muhalif midir, değil midir hakkında verecekleri kararı bağliyamaz ve tah-dit edemez. Eğer böyle bir şey olursa Anayasa Komisyonuna ihtiyaç ol-maz. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Efendim, Yüksek Heyetinize durumu arz etmek lüzumunu hissediyorum. Bu kanun teklifi vesilesiyle 45 arkadaşımız söz almıştır. Gruplar, komisyon sözcüleri hariç tutulduğu takdirde şimdiye kadar ko-nuşan arkadaşlar, Zühtü Hilmi Velibeye, Sıtkı Yırcalı, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Refik Şevket İnce ve Kâmil Gündeş arkadaşlarımızdır.

Bu arada müzakerenin kifayeti hakkında verilmiş bir önerge de mev-cuttur. Onun için Tüzük hükümlerine göre ve teklifin lehinde, aleyhinde

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

ve üzerinde ikiye arkadaş konuşmadıkça kifayeti müzakere tekliflerinin reye konulması imkânsızlığı karşısında şimdiye kadar arkadaşlara söz vermiş bulunuyoruz. Önerge sahibi arkadaşlarımızın, önergelerini reye koymamak suretiyle içtüzüğe aykırı hareket ettiğimize dair söyledikleri sözler kulağımıza kadar geliyor, karar Yüksek Heyetinizindir, önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Vaziyet tamamen tebellür etmiş ve hakikat anlaşılmıştır. Müzakere-
nin kifayetiyle maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili

Suat Başol

T.B.M.Meclisi Başkanlığına

Mevzu aydınlanmıştır. Müzakerenin kifayetinin reye konulmasını arz
ve teklif ederiz.

6.VIII.1951

Antalya Milletvekili

Âkif Sarıoğlu

Amasya Milletvekili

İsmet Olğaç

T.B.M.M. Y. Başkanlığına

Kanunun heyeti umumiyesi hakkında kâfi derecede aydınlanmış bu-
lunuyoruz. Müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Çorum Milletvekili

H. Ortakcioğlu

Sayın Başkanlığa

Mesele bütün vuzuhiyle anlaşılmıştır. Müzakerenin kifayetini, mad-
delere geçilmesini; konuşacak arkadaşların yeri gelince maddelerde ko-
nuşmasını arz ve teklif ederim.

Burdur Milletvekili

M. Özbey

Yüksek Başkanlığa

Mesele kâfi derecede aydınlanmış olduğundan müzakerenin kifayeti-
ni ve maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili

Avni Yurdabayrak

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Milletimizin kahir bir çoğunluğunun inşirahını temin edecek bir kanun teklifinin müzakeresi münasebetiyle teşrii hayatımızın tarihî ve mesut bir anında bulunmaktayız.

En haklı bir dava yolunda, en açık hakikatlere rağmen bu münasebetle iktidarımıza tevcih edilen isnat ve iftiraların Türk Milleti huzurunda da geniş bir muhasebesi yapılması yerinde olacaktır. Bu sebeple söz alan bütün arkadaşların konuşmasından sonra maddelere geçilmesini temin için saat 24'de tatil yapılarak yarın saat 15'de müzakereye devam hususunun reye konulmasını arz ve teklif ederim.

Seyhan

Dr. Sedat Bârî

BAŞKAN – Efendim; bu son önergeyi malûmat kabilinden okuduk. Buna ait mâruzatta bulunacağım. Kifayeti müzakere aleyhinde yalnız bir arkadaş konuşabilir. Bahadır Dülger arkadaşımız aleyhte konuşmak için söz almıştır. Kendisine söz veriyorum.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Muhterem arkadaşlar; kifayeti müzakere takriri vermiş olan arkadaşlarımızın hangi haleti ruhiye içinde hareket ettiklerini anlamamak kabil değildir. Uzun bir devreden beri mütemadiyen meşgul olduğumuz bu Halkevleri meselesi bizim kafamızda işba haline gelmiş bir meseledir. Bu meselenin bütün teferruatını, hangi noktalardan kanuna aykırı olduğunu ve hangi sebeplerle millete intikal etmesi lâzım geldiği esaslarını tamamiyle ve bütün incelikleri ile kavramış bulunuyoruz. Halbuki bugün burada vermekte olduğumuz karar, tek parti ve tek şahıs saltanatı devrinin katî surette değişmesini intaç edecek olan tarihî bir karardır. Bu kararı biz tarih muvacehesinde, millet muvacehesinde bize karşı türlü iftiralarla harekete geçmiş olan ve kendi mazilerini ve hareket tarzlarını bir an için hatırlamak lüzumunu da ihtiyar etmek zahmetine katlanmayan bir müfteriler grubu karşısında vermek mecburiyetindeyiz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Arkadaşlarımız, böyle bir kararı verirken, bizim grubumuzun bizim iktidarımızın bütün fikirleri, bütün incelikleri ile ve teferruatı ile tarihe geçecek bir şekilde anlatılmalıdır. 45 arkadaşımız söz almıştır. Demin Riyaset makamından öğrendiğimize göre bu 45 arkadaştan ancak beş tanesi konuşmuştur. Bunlar da kanun teklif eden arkadaşlarımızdır. Bundan sonra başka bir şey daha ilâve etmek isterim.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bütün siyasi hayatında, başlangıcından sonuna kadar diyeyim, bütün siyasi hayatında Anayasayı çiğnemeyi meslek haline getirmiş olan karşı partinin lideri, bizim karşımıza Anayasanın müdafii olarak çıkmıştır. Onun söylemiş olduğu iftiralara, tezvirilere, haksızlıklara, bizim, hakkı müdaffa eden prensiplerimiz namına en acı, en sert cevapların verilmesi zamanı gelmiştir. *(Bravo sesleri)* Bunun için bize fırsat verilmelidir arkadaşlar. Bir gün, iki gün, üç gün kendi iktidarımızın hürriyet mücadelesini, Sakarya zaferi bekler gibi bekliyeceğiz. Hepimiz konuşacağız ve bir daha tekerrür etmesi mümkün olmayan bir tarihî sahneyi, kıfayeti müzakere takriri ile kapatmayacağız arkadaşlar. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Efendim, Sedat Barı arkadaşımızın tekliflerine aykırı olan vaziyet, kıfayeti müzakerenin aleyhinde olan önergelerdir. Bu itibarla evvelâ müzakerenin kıfayetini reyinize arz edeceğim.

Müzakerenin kıfayetini kabul buyuranlar lütfen işaret buyursunlar...

Müzakerenin devamını iltizam edenler... Müzakereye devam edilecektir.

Sedat Barı arkadaşımızın teklifleri ise, bu Birleşim için bu gece saat 24'e kadar müzakerenin devamı ve yarın da saat 15'te toplanılmak üzere karar alınması mahiyetindedir.

Bu itibarla bu gece saat 24'e kadar müzakerenin devamını arzu edenler... Etmeyenler... Müzakere 24'e kadar devam edecektir.

Yarın saat 15'te toplanılması için de kararınıza ihtiyaç vardır. Çünkü İçtüzük Salı gününün Meclisin toplantı günü olmadığını bildirmektedir.

Yarın toplanmayı kabul edenler... Etmeyenler... Yarın saat on beşte toplanılması karar altına alınmıştır.

Şimdi sıraya göre söz Ferit Alpiskender'indir.

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) – Muhterem arkadaşlar, tasvibinize arz olunan ve saatlerden beri müzakeresi cereyan eden kanunu teklif edenlerden birisiyim. Bu itibarla kendi vicdanî kanaatime göre bunun tarihî şerefine nail olmak fırsatına malik olanlardan birisiyim. Muarızlarımıza göre tarihî mesuliyetini taşıyacağız. Muhalefet Partisi Lideri İsmet İnönü ve ondan sonra konuşan Faik Ahmed Barutçu ve günlerden beri bir kısım gazetelerde yapılmakta olan neşriyat bu kanunu imza edenler, teklif edenler tekfir edilmekte veya kendilerine hücum yollu bir dil kullanılmaktadır. Bu hücumlardan şüphesiz ki benim de payıma bir hisse düşmektedir. Ben de kendi ölçümde bunlara cevap vermek suretiyle Yüksek Huzurunuzda müdafaamı yapmak üzere gelmiş bulunuyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar, muhalefet partisi lideri İsmet İnönü'nün sesi bugün pek iyi çıkmıyordu. Dediklerini pek kavrayamadık. Zaptettiklerime göre İsmet İnönü bu iddiasında diyordu ki bunlar birer iddiadır, mahkemelere gider kanunla halledilir. Üçüncüsü; Anayasa çiğnenmiştir. Diye üç mühim itirazda bulundular. Müsaadenizle bunlara cevap vermek suretiyle birer birer konuşmaya başlayacağım.

Evvelâ bu bir iddia değildir. Onların dediği üzere hakem işi de değildir. Gerçi ortada bir dâvacı vardır. Büyük Türk Milletini temsil eden Demokrat Parti ekseriyeti değil bütün bir millettir. Ve bu bir iddia değil, bir vâkiyadır. Çünkü resmî kayıtlara dayanmaktadır. Tapu sicilleriyle sabittir. Zühtü Hilmi Velibeşe ve Kâmil Gündeş arkadaşlarımızın burada okudukları Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünden alınmış vesikalardır. Bunlar iddia olamaz, içtimai birer vakıyadır. O halde bir iddia olarak kabul etmek doğru değildir.

Yalnız, bugün Meclisin karşılaştığı bir mesele var. Bu da, mâşeri vicdanın yavaş yavaş yükselerek dalga dalga B.M.Meclisine akseden arzularıdır. Arkadaşlar, mâşeri vicdan birtakım ihtilâfları, cemiyet halinde yaşayan fertler arasındaki münasebetleri, zaruretleri ve ihtiyacı ifade eder. Ancak ihtilâflar mahkemeye gider. Halbuki cemiyet hayatından yaşayan fertler arasındaki münasebetler doğrudan doğruya kanun mevzuu olabilir.

Bu mevzuların yeri mahkemeler değil, teşrii meclislerdir. Bu itibarla İnönü'nün istinat etmek istediği bu nokta tamamen ilmi bakımdan yer-sizdir. İsmet İnönü dediler ki; Demokrat Partiden bu kanunu buraya getirenler mahkeme huzuruna çıkmaktan kaçınmışlar. Hayır arkadaşlar, bu kanunu hazırlayanlar mahkemeden kaçınmamışlardır. En büyük mahkeme olan Türk Milletinin önüne, Büyük Millet Meclisinin huzuruna, cihan efkârının huzuruna açık alınla çıkmış insanlardır. Filhakika mahkemelere gidemeyeceklerle mahkemeyi göstermek veya bunların gideceğini düşünmek, vâkiayı ters anlamak ve hâdiseleri şahsî, intifai maksatlara göre düşünmek veya varacakları bir neticeyi elde etmektir.

Arkadaşlar, İsmet İnönü buyurdular ki : Anayasa çiğnenmiş. Anayasa tarihimizin hiçbir devrinde bugünkü kadar bu Mecliste olduğu gibi hassasiyetle ele alınmamış ve hiçbir zaman bu kadar mukaddes bir mefhum olarak tutulmamıştır. Biz bu kanunu yüksek huzurunuza getirmekle bizzat ihlâl edilmiş olan Anayasa hükümlerini yerine getirmek maksadiyle hareket etmiş oluyoruz. Biz senelerce ihmal edilen Anayasa hükümlerini ihya etmek, ıslah ve tamir etmek istiyoruz.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşlar, köylünün alınteriyle, emeğiyle, parasıyla yapmış olduğu halk odaları bugün tek parti rejimi hükümleri karşısında mühim bir kısım vatandaşları içine almamaktadır. Bundan sızlanan, şikâyet eden köylüler vardır. Şehirlerde belediye, hususi muhasebe tek kelime ile milletin parası ile yapılmış olan halkevlerinin milletin ekserisine kapıları kapalıdır. Bu itibarla cemiyet hayatında bulunan fertler arasında bugün halkevlerini elinde tutan partiyle aralarında bir münasebet ve seçerek gönderdikleri vekilleriyle alâkalı makamlar arasında yine diğer bir münasebetin mevcudiyetini kabul etmek zaruridir. Sayın İnönü buyurdular ki, *(Buyurdularki değil söylediler sesleri)* Halkevleri bir inkılâp eseridir. Halkevlerini bir inkılâp eseri olarak kabul etmek çok güçtür. Sosyoloji Modern cemiyetlerin milletler olduğunu söyler. Modern cemiyetler, milletler olduğuna göre milletler, ailevî, siyasi ve meslekî birliklerden kurulur. Halbuki C.H.Partisi ailevî telâkkilerimizi yıkmış ana baba ile çocuk arasında dil uçurumları vücuda getirmiş, bu suretle ailevî bağları bozmuş, siyasi partilere bir hakkı hayat tanımamış ve tek parti inhisarı altında iktidarı ebet müddet elinde tutmak istemiştir.

Sonra, meslekî zümrelerden hangisi mevcut? Muallimler Birliğini kapatanlar kendileri değil midir? Türkocaklarını kapatanlar kendileri değil midir? Bütün meslekî zümrelere el uzatan ve bütün bu cemiyetleri Halk Partisi vakfı altında toplamaya çalışan ve başka cemiyetlere hayat hakkı tanımayan bir siyasi partinin bu memlekette halkevleri bahsinde inkılâp yaptığı nasıl iddia olunabilir?

Demin de söylediğim gibi, içtimaiyat ilmi bize, modern cemiyetin, aile zümreleri, siyasi zümreler ve meslekî zümrelerden ibaret olduğunu ifade ediyor. Bunun dışında bir inkılâp olduğunu iddia etmeye benim aklım ermez.

Arkadaşlar; elimizdeki tapu kayıtlarıdır, kıymetli zamanlarınızı işgal etmemek için okumayacağım. Faik Ahmed Barutçu arkadaşımıza biraz cevap vereceğim, esas itibariyle sözlerim cevaplardan ibaret olacaktır.

Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız geçenlerde burada yaptığı konuşmada aynen şu cümleleri sarfetmiştir :

“Vicdan hürriyeti tanımayanlara vicdan hürriyeti kabul ettirmek mümkün değildir” dediler ve bir İngiliz hâkiminin sözlerini misal olarak aldılar. Tıpkı bunun gibi Anayasayı çiğneyen bir zümre için anayasa hakkı mevzuubahis olamaz. Dün Anayasayı muhtelif vesilelerle çiğneyen bir siyasi partinin bugün sureti haktan görünerek Anayasayı kendilerine bayrak yapmaları nasıl mümkün olabilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar; 1946 seçimlerini unuttuk mu? Hatırlarsınız, ben o zaman İzmir'de bulunuyordum, bugün aramızda bulunanlar var, milletin seçtiği milletvekilleri mazbatalarını alıp burada konuşamadı, onlar milletin içinde, sinesinde kaldılar. Fakat valilerin verdiği mazbatalarla gelip burada yalan yere yemin eden ve milletvekili olduğunu iddia eden insanlarla karşılaştık. Ankara'da hangi Halk Partisi adayı seçimde kazandı? Fakat milletvekili diye geldiler hattâ içlerinden Devlet Reisi çıktı.

Şimdi Anayasayı bu kadar bariz şekilde çiğneyenlerin Anayasayı bir bayrak olarak kullanmalarına benim aklım ermiyor. *(Bravo sesleri)*

Arkadaşlar, bir mülkün hukukan ciheti tasarrufiyesi bulunmadığı zaman esasından batıldır. Belediyelerin, hususi muhasebelerin, vakıflar idaresinin, hükmi şahsiyetlerin her hangi bir siyasî partiye bir hibede bulunması ne bizim kanunumuzda ne de medenî milletlerin hiçbirisinde görülmemiştir.

Buna dair arkadaşlarımız çok konuştu. Fakat bendeniz yüksek müsaadenizle şunu da iddia ederim ki; bu sadece kanunların değil, aynı zamanda siyasî ahlâkın da kabul etmediği bir vakıadır. Bugün, bizim, meselâ Ankara Belediyesinin bir hibesini kabul edip siyasî bir parti olarak orada keyf çatmamız doğru mudur? Bu aklımıza dahi gelmez.

Arkadaşlar; Faik Ahmed Barutçu Anayasa Komisyonunda cereyan eden bir hâdiseyi tamamen değiştirmiştir, buna çok üzüldüm. Kendileriyle bir buçuk seneden beri arkadaşlık ediyorduk. Evvelâ bunun hakikatını arz edeyim, ondan sonra bu tasarının Anayasaya aykırı olduğu hakkındaki iddialarına cevap vereyim.

Biz komisyonda Faik Ahmed Barutçu'yu uzun müddet dinledik. Kendisi üç defa konuştuğu zaman biz ancak bir defa konuşabiliyorduk. Mümkün olduğu kadar fikirlerine kıymet verdik. Kendileriyle beraberce konuştuk ve kendilerini dâvamıza ıknaya çalıştık. Hüsnü niyetlerine ve dürüst fikirlerine inanıyorduk. Nihayet bir gün Başbakan Adnan Menderes geldi. Adnan Menderes'in kendisine yaptığı hitapları bugün yanlış anlattılar. Menderes buradadır, ben de yanlış anlıyorsam lütfen düzeltsinler. Adnan Menderes aynen şöyle hitap etti. Dedi ki :

Faik Ahmed Barutçu, usul ve esas hakkında da konuşmak hakkım mahfuz kalmak şartıyla size soruyorum. Türkocaklarından ve şuradan buradan elde ettiğiniz, bir kısmını da Hazineden aldığınız paralarla vücudunda getirdiğiniz halkevleri binasının ve Türkocakları binasının bugün olduğu gibi tek parti uhdesinde, sizin iktidarınızda kalmasına vicdanınız razı mıdır?

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Faik Ahmed Barutçu aynen şu cevabı verdi : Hayır dedi.

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) – Vicdan var mı acaba?

AHMET GÜRKAN (Tokat) – Varsa...

FERİT ALPİSKENDER (Devamla) – O bir meseledir.

Arkadaşlar yalnız Faik Ahmed Barutçu'nun vicdanı razı olmadığı gibi Türk Milletinin vicdanı da asla razı değildir. Buna razı olmadığı içindir ki, bu mâşerî vicdanın zaman zaman tazyikleri bizzat C.H.P. Genel Başkanı Sayın İnönü'yü de bir aralık hakka getirir gibi olmuş ve 1947 büyük Kurultayında - Sontesrin ayında toplanmıştı - Aynen Halkevleri için şöyle demiştir :

"Halkevleri siyasi partilerin ortak olarak sevebilecekleri ve ortak olarak istifade edebilecekleri bir müessese halinde çalışmaları çok ehemmiyetli ve lüzumludur. Ben Demokrat Partinin Sayın Genel Başkanından bir proje rica etmiştim. Sarıh olarak arzularını bugüne kadar bilmiyorum" diyor ve Halkevlerinin bir kültür müessesesi olarak çalışmaları esastır.

Bu çalışmada her partinin mensubu, bütün kabiliyetini emniyetle yani idareye mâkul şekilde iştirak imkânı olmalı. Siyasi partiler muayyen zamanlarda "toplantılar için istifade edebilmeli." Evet İnönü'nün bu iki maddelik beyanâtı da gösteriyor ki: İnönü Halkevlerinin tek partinin inhisarında kalmasında, kendisi de mâşerî vicdan karşısında mukavemet gösterememiş ve bu noktaî nazarı ortaya atmıştır. Siyasi partiler ortak olmalıdır, diyor. Siyasi partilerin ortak olduğu müessese yine bir tâviz meselesi olacaktır. Alt tarafta da, kültür müessesesi olmalıdır, diyor. Kültür müessesesi olduğu takdirde politika ile bir ilgisi kalmaması lâzımdır. Kurultayda yapılan müzakerelerde Halkevlerinin Halk Partisine bağlı tesisler halinde çalışması kabul edilmiştir. Bu da gösteriyor ki; samimî ve ciddi olarak bu müesseseleri millete vermek ve kültür emrine hasretmekte samimî olarak çalışmaya taraftar değillerdi. Eğer samimî olarak taraftar olsalardı liderlerinin kurultay nutuklarını samimî karşılardı. Bugüne kadar bu tesisi yapmış olurlardı. Haklı olarak samimiyetlerinden daima şüpheye düşmekteyiz.

Arkadaşlar, Faik Ahmed Barutçu diyor ki; biz Anayasayı ihlâl etmedik, anakanunun 79 uncu maddesi cemiyetlerin hududu hürriyetini kanun tâyin eder. Fakat kanun hürriyeti yok etmez. Kendileri o hürriyeti yok etmişlerdir. Muallimler Birliği, Türkocaklarını kapamışlar ve diğer meslekî teşekküllere el atmışlardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sonra Faik Ahmed Barutçu Anayasanın 74 üncü maddesine dayanıyor. Bu mallar alındığı zaman değer bedelini Hükümetin vermesi icabeder. İstimlâk yapılmıyor ki, herkesin hakkı kendisine veriyor. Kendi malını kendisine vermek en hakkaniyete dayanan bir prensiptir. Biz istimlâk yapmıyoruz ki, değer pahasını verip alalım. Sonra değer parasını verip de almak bir malın hakiki ve meşru sahibine aittir. Halbuki Halk Partisi mevcut kanunlara ve Anayasaya göre bu malları kanunen ve hukuken iktisap etmiş değildir ki bunları kendisinin malı olarak görüyor. Şu veya bu şekilde elde ettiği için Halk Partisinin tesis yapmaya da salâhiyeti yoktur. Çünkü elindeki mamelekin bir kısmı Hazineye, bir kısmı infisah ettirilmiş cemiyet veya derneklere aittir. Kimin malını kime tesis ediyor? Bu da esaslı bir iddia olmuyor. Bu sebepten dolayıdır ki esasen anlaşma teklifi de doğru değildir. Zira Halk Partisi taraftar değildir. Sonra biz Sayın Adnan Menderes'in muvafakatiyle Faik Mehmed Barutçu'ya mühlet verdiğimiz zaman bunu tesis için vermedik. Kendi aralarında düşünüp konuşsunlar ve bize bir proje getirsinler, biz bunu beğenirsek teklif edilen kanunlarla tevhit edelim, diye mühlet verdik. Bizim verdiğimiz mühlette tesis kaydı mevcut değildi. Anayasa Komisyonu âzaları buradadır. Arkadaşlar vakit çok geçmiştir. Kıymetli zamanlarınızı işgal etmek istemem. Biz teklif sahiplerinin getirdiği ve Demokrat Partinin benimsendiği bu yeni kanun teklifimizle yeni bir ahlâk sistemi, yeni bir hukuk nizamı getirmiş oluyoruz. Bunu kabul ve tasvip buyuracak olursanız müstakbel nesil için güzel bir şey ve ahlâki bakımdan yeni bir örnek olacaktır. *(Soldan alkışlar).*

BAŞKAN – Efendim, söz alan arkadaşlar sözlerine devam ettikleri takdirde ittihaz buyurduğunuz zamanı tecavüz eder gibi bir vaziyet hâsıl olmaktadır. *(Beş dakika konuşulsun sesleri).* Yüksek kararınız veçhile yarın saat 15'te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

CHP MALLARININ TASFIYESİ HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

– Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, Resmî daire ve müesseselerin siyâsî partilere bedelsiz mal devir edemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiî derneklere ait olup siyâsî partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi ve Anayasa, İçişleri, Maliye, Adalet ve Bütçe komisyonları raporları (2/284) (*)

BAŞKAN – Tasarının görüşmesine devam ediyoruz. Söz, Osman Şevki Çiçekdağ'ındır.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Sayın arkadaşlarım, dün bütün yurdu, bütün milleti yakından ilgilendiren teklifimiz yüksek huzurunuzla takdim edildikten ve görüşmeler başladıktan sonra muhalefet partisinin sözcüleri söz almış bu mevzudaki noktaî nazarlarını belirtmişlerdi. Fakat sayın başkanın ufak bir tatil kararı vermesi üzerine bu arkadaşlarımızın Meclisin, bu kubbenin altında yer almadıklarını gördük. Kendi namı hesaplarına acıdık, üzüntü duyduk. İsterdik ki, bütün bir millet dâvasında milleti yakinen ilgilendiren bu mühim mevzuda bu arkadaşlarımız da yerlerinde yer alsınlar ve sonuna kadar bizimle her maddede, her noktada çarpışsınlar. Müsademeî eskârdan barikâî hakikat çıkar mazmunu, bir hakikattir. Fakat gördük ki onlar, bu yoldan da kaçınmış ve sıyrılmış bulunuyorlar. Onların buradan kaçmış ve gitmiş olmaları bize sadece kendi adlarına üzüntü verir. Yoksa biz bu mevzuda büyük Türk Milletinin, 22 milyonun karşısında ona hesap vereceğiz. Zaten kendilerine verilecek hesabımız yoktur. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Sayın arkadaşlar; bu mevzuu, bu dâvayı hassasiyetle takip ettiniz ve hattâ haylice yorgunluk çektiniz. Ben bu mevzuda irticalen konuşmayı çok isterdim. Yüreğimin bütün heyecanını, hislerini size arz etmek isterdim. Fakat ne yapalım ki vakit dardır. Sizlerin vaktinizi fazla almamak için tespit ettiğim notları sizlerin huzurunuzda belirtmekle iktifa edeceğim :

Aziz arkadaşlarım, tarihî ve kutsal bir kararın arifesindeyiz. Türk Milleti yıllardan beri üzerinde derin bir ıstırap ile durduğu, yürekten bir alâka ile takip ettiği bu kararı bugün sonsuz bir heyecan ve iştiyakla bekliyor. Bu tarihî kararı gölgelendirmek onun büyük şümul ve mânasını küçültmek için muhalefetin günlerden beri başvurduğu samimiyet, hakikat

(*) Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının teklifinin görüşülmesine rastlayan bu ve bundan sonraki Birleşime C.H.P. mensubu milletvekilleri katılmamışlardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ve ciddiyetten uzak, mantıksız ve haksız propaganda yaygarası ve dün buradan, bu kürsüden namdar iki sözcüsünün, İnönü ile Barutçu'nun aynı zihniyet, aynı ruhi halet içinde ona ekledikleri beyanat; katiiyen emin olunuz ki, büyük Türk Milletinin iman ve vicdanında zerre kadar yer alamayacak, asla yer bulamayacaktır.

O faaliyet de, dünkü beyanat da şimdiye kadar yaptıkları gibi bu kubbenin altında en küçük bir âkis yapamayacak, en ufak bir iz bırakmayacaktır. Çünkü, biz büyük milletimizin yürekten inandığımız sağduyusu önünde bütün bunların sıfır olmaya, eriyip gitmeye mahkûm olacağına yine bütün samimiyetimizle inanmış bulunuyoruz. Onlara da tavsiyemiz, böyle boş ümitlere kendilerini kaptırmamasınlar. Hakka, hakikate dönsünler. Milletin teveccühüne mazhar olmanın, millet gönlüne girmenin yolu, bu yol değildir.

Sayın arkadaşlarım, muhalefet sözcülerinin dünkü konuşmalarından şunu bir kere daha anlamış bulunuyoruz ki, muhalefet 14 Mayısı alelâde bir takvim yaprağı addetmekte musırdır. Halbuki hepiniz de ve bütün dünya da biliyor ki 14 Mayıs herkesin ve hür dünyanın takdirlerle, hayranlıklarla takip ettiği ve andığı Türk Milletinin muazzam ve muhteşem bir demokrasi zaferidir. O güne kadar işlemeyen, işletilmeyen ve bağlanan milli iradenin şahlanarak tecelli ettiği gündür.

O güne kadar uğrunda oluklarla kanlar akıtılan ve fakat buna rağmen hükmü hiçe sayılan Anayasanın, o güne kadar çiğnenen kanunların, o güne kadar milletçe hürriyetimize, mâsuniyetimize, mali ve iktisadî tasarruflarımıza tevcih edilen cebir ve tahakkümlerin son bulduğu gündür... Şefin, şef zümresinin, tek partinin ve tek parti saltanatının bir kere daha hortlamamak üzere tarihe gömüldüğü gündür.

Faîk Ahmed Barutçu'nun da dün burada intakı hak kabîlinden işaret ettiği üzere, cehennemî bir hayat devresinin kapandığı, hedefu nur, itilâ, refah ve saadet olan bir millet hayatının başladığı gündür.

Bu böyle olunca ve hattâ kendileri de komisyonlardaki müzakerelerde ve bu kürsüde bu hakikatı böylece kabul edince samimî olarak yapılacak şey, bu yeni hayata, bu yeni cereyana samimiyetle ayak uydurmadır. Yoksa bu yolun feragatli ve tertemiz yolcularına çelme takmak, iftira ve isnat ağlarını onun yolları üzerine germek değil.

Samimiyetle yapılacak şey, İnönü'nün ta 1938 de Devlet Başkanı olarak millet huzurunda bu kürsüde yemin ettiği gün söylediği söze sadık kalması idi. İnönü o gün aynen. Her türlü cebrü şiddetten ârî bir halk idaresi tesis edeceğiz demişlerdi. Ve bütün milletin takdirini kazanmış-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

lardı; fakat sonradan gördük ki, millet önünde verilen söz, bir kuru lâftan ibaret kaldı. Halk idaresi yine bir hayal, tek şef, tek parti ve zümre saltanatı bir vakıa, bir hakikat. 1946 senesinde memlekette Demokrat Partinin açtığı millî hâkimiyet bayrağı altında büyük millet çoğunluğunun hararet ve heyecanla saf bağladığı zaman yine çok umduk ve çok bekledik ki, bu parti başındakiler bu millî hareket karşısında bir parça kendilerine gelsinler. O güne kadar tıkanmış olan kulaklarını açarak milletin sesine ve gözlerine gerdikleri perdeyi kaldırarak yurdun feci manzarasına teveccüh ve temayül etsinler. Bu da olmadı. Ordunun, topun ve millet kasasının ellerinde bulunduğunu yer yer bir tehdit silâhı olarak haykırdılar. Memlekette doğan yeni demokratik hayatı ve cereyanı yok etmek için ellerinden gelen her şeyi yaptılar fakat millet, mert ve kahraman millet bu naralar karşısında sinmedi. Dik adımlarla ve açık alınla mücadelesine ve mücahadesine devam etti. Nihayet 14 Mayıs zaferiyle bu istipdat ve tahakküm rejimini yere sererek kendi iktidarını ilân etti;

Gönül isterdi ki; bizden olan bu memleketin çocukları olan bu parti mensupları milletin bu beliren bu idaresi karşısında akıllarını başlarına alsınlar açılan yeni bu devrin icaplarına uygun bir hareket hattı takip etsinler. İlk hükümet programındaki bir devri sabık yaratmayacağız ifadesinden ve bununla ahenkli olarak derhal Af Kanununun tedvininden ilham ve ders alarak kendilerine çeki düzen versinler. Hayır buna teveccüh etmek samimiyetini de göstermediler. Bütün faaliyetleri bir mügalâta, tezvîr, iftira ve isnatlarla bir iktidarı yıpratma hedefine yöneldi. Bir saltanat hayatından düşmenin hıncı ile her türlü saldırmayı caiz gördüler. Samimane uzattığımız eli koparmak, açtığımız ağızı hançerlemekten kendilerini alamadılar.

Demokrat Partili arkadaşlar, milletvekili olarak, çok sabırlı, çok temkinli insanlarız. Zaten partimizin muvaffakiyet âmillerinin başında da bu gelir. 5 yıllık mücadele zamanında partili olarak Büyük Türk Milletinin huzurunda birçok mesele ve hâdiseler karşısında çıktığımız ve konuştuğumuz zaman her birimiz milletin parası ile, milletin alınteri ile vücuda gelmiş olan ve eğri yollardan Halk Partisinin silki mülküne geçirilmiş bulunan gayrimenkulleri bize gösterirler ve onların bir Halkevi değil, bir kültür merkezi değil, bir parti propaganda yeri olduğunu söyleyerek ve hattâ memleket çocuklarının bu yerlerle ilgisi olmadığını ileri sürerek, bunların mutlaka hakikî hak sahibi millete iadesi lüzumunu yürekten gelen bir temenni ve bir dilek halinde belirtirlerdi. Hepiniz bu hâtıraların ve bu işaretlerin yükü altındasınız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Halk Partisini alaşağı eden 14 Mayıs zaferini yaratan sebepler meyanında milletin bu irade ve işareti de vardır.

Fakat biz Demokrat Parti milletvekilleri olarak burada bu muallâ kubbenin altında kahir bir ekseriyet halinde yer aldığımız zaman bu noktanın dahi kendiliğinden halledilmesini bekledik. Evet bekledik, hem de uzun müddet bekledik ki, Halk Partisi samimiyet yoluna girsin, kendiliğinden bunu yapsın. Eğer biz dedikleri gibi fevri hareketlerle, kin ve intikam hisleriyle hareket eden kimseler olsaydık, bu memlekette partilerarası bir anlaşmayı ve bu anlaşmanın Türk Milletinin birliğini, refah ve sadeti uğrunda birleşmeyi hedef tutan gayesini bir tarafa bırakır, bu kadar uzun bir müddetin geçmesine mahal bırakmadan bugünkü tasarı ile huzurunuzda gelirdik. Bu gecikme, sadece muhalefet partisine bir düşünce, bir tedbir arama ve bulma, bir hakkı sahibine verme fırsatını vermektedir. Hulâsa sadece bir samimiyet ile kendisine gelmek imkânına onu kavuşturmaktı. Maatteessüf bu da olmadı. Nihayet biz arkadaşlarınızın ve sizlerin hissiyatına tercüman olduğunuz Büyük Milletin iradesine uygun olarak bu tasarı ile huzurunuzda gelmiş bulunuyoruz.

Bu tasarının birinci maddesi, Barutçu'nun dediği gibi asla bir haşiv olamaz. Barutçu zaten resmî müesseselerin, belediyelerin ve özel idarelerin teberruda bulunmaları mevcut mevzuata aykırıdır. Bunu teklife koymakla maksadı kamufla ediyorsunuz, maksadınız Halk Partisinin mallarının tasfiyesidir, bu teklifi de bu ad altında buraya getiriyorsunuz, diyor.

Arkadaşlar, kamuflaj hiçbir vakit şiarımız olamaz. Açık, samimî ve mert konuşmak en büyük hasletimizdir. Kendileri iktidarda iken hep bu yoldan yürüdükleri için, herşeyi yaldızlıyarak yutturma yoluna gittikleri için bizi de kendileri gibi addediyorlar. Biz burada teşriî ve millî vazifemizi görürken asla bu yola düşmeyeceğiz ve bu hususta çok dikkatli, çok titiz ve hassas olacağız. Birinci madde ile bu memlekette yarın Anayasa diye hakkedilecek bir düsturu, ahlâk ve fazilet düsturunu vaz'ediyoruz. İnsan olarak, parti olarak, iktidar olarak evvelâ kendimizi bağlıyoruz. Kendi zamanlarında olduğu gibi kanunlara rağmen kanunların çiğnenecek haksız fermanların, tasarrufların önüne geçecek bir kaideyi millet önünde inşa ediyoruz, Bu kendimize olduğu gibi yarına ve uzun yarınlara ebedî ve ölmez bir emir ve işaret olacaktır. Bu itibarla arkadaşımızın bunu ciddiyetle telâkki ve kabul etmesi gerekirken ona bu mânayı vermesini üzüntü ile telâkki etmiş bulunuyoruz.

Muhalefet Lideri İnönü konuşurken teklifimizi o kadar karıştırdı, ona öyle yersiz ve hatırımızdan geçmiyen mânalar verdi ki; teessür duyma-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

mak mümkün değildir. Bu teklifle biz Halkevlerini ilga ediyormuşuz. Bu haksız ve sakim imiş. Halkevlerini kendimize alıyormuşuz. Bu kürsüden haykırıyorum. Teklifimiz sizlerin ve bütün milletin nazarı tetkik ve takdiline arz edilmiştir. Halkevlerini lâğv gibi bir mânayı tazammun eden tek bir kelime gösterirlerse bu teklifteki imzayı şahsen derhal geri alacağımı buradan ciddi ve samimi olarak ifadeyi bir vazife addederim. Hayır sayın arkadaşlar, Halkevleri denilen ve kendilerince kültür ve sanat teşekkülleri olarak anılan müesseseler yine partilerine bağlıdır. Onu tüzüklerine göre istedikleri gibi işletebilirler. Biz teklifimizle sadece bedelsiz ve parasız millettten alınan ve halkevleri adı altında ve zor yolu ile kanunsuz ve haksız bir surette Halk Partisine mal edilen malların, sahibi hakikisi olan millete, tüzelkişilere iadesini teklif ediyoruz. Çok rica ederim, bu: halkevlerinin lâğvı ve onu kendi partimize almak mânasında telâkki edilebilir mi? Böyle bir telâkkinin sizlerin olduğu kadar millî vicdanda da en ufak bir tesir yaratmayacağına inanıyoruz.

Yine İnönü, mallarında tasarruflarını tanıımıyormuşuz diyor. Hangi tasarruf? Hangi alınteri ile, hangi aidatla, hangi müsamere ile vücuda getirilen mamelek ki, onu tanımıyoruz? Böyleleri varsa onlar tamamen kendilerine kalacaktır. Onların bir çöpüne dokunmayacağımızdan da emin olabilirler.

Bizim teklifimiz kendi iktidarları ve idareleri zamanındaki resmî kayıtlarla Devletten, resmî müesseselerden parasız veya mevcut kanunlara aykırı olarak ufak bir bedel takdiri suretiyle alınmış olduğu açık olarak anlaşılan gayrimenkullerin sahiplerine iadesidir. Yani hukukan bir gasba dayanan haksız ve kanunsuz bir iktisaba son vermektir. Dayandığımız millî ve mâşerî vicdandır. Gerekçemiz onu birkaç sayfa ile tespit etmiş bulunmaktadır.

Dün muhterem bir arkadaşım anlattı. Kayseri'de bir Cumhuriyet ilkokulu vardır, hususi muhasebenindir. Hususi Muhasebenin silki mülkünde bulunan bu ilkokulu C.H.P.'si, verdiği bir emirle, doğrudan doğruya kendi partisine hibe ettirmiştir. Hibe ettirdikten tescil işi de yapıldıktan sonra özel idareye orasını kiraya vermiştir. İşte biz böyle haksız, kanunsuz, adaletsiz bir kararla alınan mülkleri sahiplerine, özel idareye vermek kararındayız. Teklifimizin taşıdığı mâna ve ruh budur.

Beypazarı'nda belediyenin bir gayrimenkulü vardır. C.H.Partisi ona göz dikmiştir, silki mülküne geçirmek istemiştir, emir vermiştir, irade isdar etmiş ve gayrimenkulü kendisine 1 000 lira karşılığı olarak devrû temlik etmiştir. Fakat bin lirayı belediye kendisine hibe etmiştir, teberrü etmiştir. Biz bu halleri ortadan kaldırmak, milletin, özel idarelerin, bele-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

diyelerin kendi mülklerine kendi mallarına kavuşmasını sağlamak için yüksek huzurunuzla gelmiş bulunuyoruz.

Onlar bunu takdir etmediler, bilmediler, bilmek istemediler. Esbabı mucibemiz işte budur, sevgili arkadaşlarım. Biz hukukan tamamen bir gasba dayanan, haksız ve kanunsuz bir iktisaba böylece son vermek istiyoruz.

Dayandığınızı soruyorlar. Bir kanun ihtiyaç ve zarurettten doğar. Millî ve mâşerî vicdandan bu kanunun bir an evvel çıkmasını emir ve işaret etmektedir. Biz Demokrat Partili Milletvekilleri olarak, millî ve mâşerî vicdanda beliren ve bu ihtiyacı haykıran sese tebaiyet ederek yüksek huzurunuzla gelmiş bulunuyoruz. En büyük gerekçemiz Türk Milletinin mâşerî vicdanıdır sevgili arkadaşlarım. (*Bravo sesleri*).

Gerekçemiz, bu mâşerî vicdanda çağlıyan, kükriyen bu iradenin ancak bir kısmını tespit etmiş bulunmaktadır. Eğer Milletin dileğini olduğu gibi, teferruatı ile tespit etmek yoluna gidilse birkaç sayfalık bir gerekçe değil, beş, on hattâ yüzlerce sayfalık bir gerekçe ile onların vebalini, günahını teşhir etmek mümkündür. Biz teferruata girmek istemiyoruz.

Yine İnönü tâbiriyle Anayasanın çiğnendiğinden, demokratik rejimi felâh bulmaz bir şekilde sarsıldığından memlekette adalet tehlikesi mevcut olduğu telâkkisi verildiğinden bahis buyurdular.

Sayın arkadaşlar; teklifimizle, çiğnenen Anayasayı ayaklar altından kurtarıyoruz. Bugün ve yarın için ebedî olmasını istediğimiz demokratik rejime hayat ve felâh getiriyoruz. Malı gasbedilen hak sahiplerine malını iade etmek gibi âdilâne bir unsuru taşıyan bu kanunla adaletli bir yol açmış bulunuyoruz. Bugüne kadar Anayasayı çiğniyenlerin Anayasanın teyit ettiği millî hâkimiyet rejimini hiçe sayanların hak ve adalet prensiplerine aykırı olarak millet malını gasbedenlerin bu gibi böylece bize bir vaziz edasıyla ders vermeleri ne hazin bir tecellî hayattır. Bunları takdir sizin ve sizin iradesine dayandığınız Türk Milletininindir.

Yine İnönü ve yardımcısı Barutçu Anayasa Komisyonundan sonra grup kararına varıldığından bahisle Anayasa Komisyonunun grup kararına ister istemez tebaiyet ettiğini söylediler ve bu itibarla Anayasa Komisyonundaki arkadaşların bir baskı altında bulunduğunu işrabeteder gibi sözler söylediler. Demokrat Milletvekilleri vicdanı hür, irfanı hür arkadaşlardır. Grup müzakeresi meydandadır. Anayasa Komisyonuna ve diğer komisyonlara ayrılmış olan arkadaşlar grupta en ufak bir itirazda bulunmadılar. Çünkü teklifimizi onlar da yürekten benimsediler. Atatürk Kanunu gözönündedir. Atatürk gibi, bu menleketi kurtarmış ve Cumhu-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

riyet inkılâplarını meydana getirmiş büyük bir adam için gelen bir tasarı konuşulurken milletvekillerinin Anayasa bakımından gösterdikleri hassasiyeti bu arkadaşların hatırlıyarak, arkadaşlarımıza bu kabil yersiz ve mânasız târizlerde bulunmamaları gerekirdi. Ne yapsınlar. Söyleyecekler, günahlarını örtmek için her şeyi söyleyecekler, varsın söylesinler. Elverirki, biz Türk Milletinin iradesine uygun olan hareket hattımızdan ayrılmış olmayalım. Gene İnönü Halkevlerine yapılan yardımın yerine sarfedilmediği bir adalet kararına dayanmadıkça bir efsane olmaktan ileri gidemez, dediler.

Biz Halkevlerine yapılan yardımın büyük bir kısmının son yıllarda cebirle elinden alınan paralar gibi Halk Partisinin propagandasına sarfedilmiş olduğunu ve onun zimmetinde bulunduğunu kendilerinin resmen tutmaya mecbur bulundukları defterlerden anlamış bulunuyoruz.

Bu kadar açık bir bedahet karşısında ilâmını aramak asıl vatandaşları şuursuz sayarak kendi taraflarına çekecek efsane yaratmanın ta kendisidir.

Yine İnönü : Adalet mercinin ilâmına dayanmadıkça haksız tasarruf keyfiyeti yeni iktidarın bir isnadı olur diyor.

Sayın arkadaşlar, yine İnönü buyurdular ki : (Halkevleri memleketin bir kültür müessesesidir, bir sanat ocağıdır. Halk Partisi bunu işlemektedir. Siz Halkevlerini elimizden almakla bunları yıkacaksınız.) Ben buna asla inanmıyorum. Memleketin birçok taraflarını sizin gibi gezen bir arkadaşınız sıfatıyla arz ediyorum ki Halkevleri, onlara izafe edilen vazifeyi asla yapmamıştır, memleket çocukları onların kütüphanelerine gitmemektedir. Çünkü orada politik cereyanlar var, politika faaliyetleri var. Türk çocuğu ve münevverleri onun hariminden daima kaçmışlardır.

Halk Partisi Başkanı, memlekette ilim ve irfan, sosyal bir inkılâp hareketinin müjdesi olarak Halkevlerine temas buyurdular. Arkadaşlar, sonsuz bir iktidar ellerinde iken bu memleketin irfanını, bu memleketin kalkınmasını hedef tutan, bunu şiar edinen bir partinin ne yapması lâzımdır? Türk köylüsünün tenceresini, yorganını sattırarak zorla ona gösteriş olsun diye mektep yapmak ve ondan sonra da bu mekteplerden vazgeçmekle memleketin milyonlarını heder etmişlerdir. Bu milyonlar eğer doğrudan doğruya mahalline, Türk Milletinin, Türk köylüsünün kalkınması dâvasına tevcih edilmiş olsaydı, size ketiyetle ve itminanla arz edebilirim ki, bugün 44 bin köyümüzde 44 bin okul inşa edilmiş ve memlekete nurunu saçmış bulunurdu. Onlar bunu yapmadılar. Çünkü Türk Milletinin kalkınması, Türk Milletinin ihtiyacı onlar için mevzuubahis de-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ğildi. Onlar sadece kendilerini, kendi zümrelerini, muhitlerini düşünüyorlardı. Türk Milleti bugün onlara lâayık olduğı dersi bunun için vermiş bulunuyor.

Yine İnönü buyurdu ki, *(Söyledi ki, dedi ki sesleri)*. "Bu kanunla, bu teklifle siz, Halk Partisini felce uğratmak istiyorsunuz." Niçin? Çünkü onun gelir kaynaklarına el konularak mameleki elden gidiyor.

Arkadaşlar, bir parti asla gelir kaynağı ile, böyle mamelek ile, ticarete yürümez. Evvelâ bir parti, parti olarak Türk Milletinin vicdanına, şuuruna, aklüselimine dayanmalıdır, paraya, kasaya değil. (Bravo sesleri). Biz bütün onların ellerindeki bu mamelek, bütün bu ticaret vasıtaları, bu temettü vasıtaları mevcut iken onların karşısına, ayaklarımızla, tabanlarımızla çıktık. Onların otomobilleri, nakil vasıtaları olmasına rağmen böylece karşılarına çıktık, mücadele ettik. Bizim kuvvetimiz, Türk Milletinin büyük iradesi idi. Şu halde demek ki, parti sadece para ile iktidara geçmez ve para ile iktidar muhafaza edilemez. Aslolan parti programıdır, partinin idealidir ve o ideal uğruna çalışan mensuplarıdır. Onlara tavsiye ederim ki, bizim beş senelik mücadele yolunda attığımız adımları örnek alsınlar. Yoksa milletin kesesine, mamelekine sahip olmak, şu ve bu paraya tasarruf etmek ve iktidara kavuşmak hülyası taşımak beyhudedir.

Sayın arkadaşlar, son olarak şunu arz etmek istiyorum :

Bir parti Cemiyetler Kanunu hükmünce âdaba, ahlâka ve kanuna aykırı bir gaye takip etmez ve edemez demek, o parti mensuplarının da âdaba, ahlâka, kanuna aykırı hareket etmemesi demektir. Halbuki Halk Partisi, görüyoruz ki, Milletin, Devletin, Özel İdarenin hususi muhasebenin ve daha diğer bâzı resmî teşekküllerin mallarına el atmış, onları gasbetmiş, haksız olarak mamelekine ithal etmiştir. Şu halde Anayasayı, Anayasadan doğan diğer kanunları çiğnemiş bulunmaktadır.

Kanuna böylece aykırı hareket etmekle kendisinin hikmeti vücudunu inkâr ediyor demektir. Bu suretle kendisinin hikmeti vücudunu inkâr eden, kanuna, âdaba, ahlâka aykırı hareket eden bir partinin mevcudiyetine hepimizin, hattâ Hükümetin nazarı dikkatini çekmeyi burada bir vazife sayarım.

Arkadaşlar, son olarak şunu arz etmek mecburiyetini de bir vazife olarak hissediyorum : Bu mevzuda muhalefet organları istedikleri kadar yaygara koparabilirler, istedikleri kadar bu çok samimî endişeden mülhem olan teklifi karalıyabilirler, ona bir gasp, müsadere kanunu adını verebilirler, her şeyi söyleyebilirler. Fakat diğer bâzı gazeteler, bâzı mü-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

nevverler vardır ki; bunların maatteessüf bu muhalefet organlarının neşriyatına iltihak ettiklerini görmekteyiz, ıstırapla, teessürle bunu müşahade etmiş bulunuyoruz. Burada o sayın arkadaşlara, o sayın münevverlere şu hakikati ifade etmek isterim ki, yerinde olarak yavuz kimseler vardır, milletin malını gasıp etmiş yavuz kimseler üzerinde durmak mı lâzım, yoksa malı gasbedilen millet üzerinde mi durmak lâzım? Malı gasbeden yavuz kimseler üzerinde kaleim oynatmak hak ve hakikat yolunu çevirmek mi lâzım? Teessürle müşahade ettiğimiz bu hal yerine münevverlerin bu milletin malını gasbeden yavuz kimselere ihtarda bulunmaları lâzımdır, arkadaşlar. Onlar istirdat isteyen teklifimizin üzerinde duruyorlar. Ben bunu burada üzüntü ile ifade etmeyi bir vazife addederim.

En son olarak şunu arz edeyim ki, biz bu teklifimizle bir hakkı yerine getiriyoruz. Biz bu hakkı yerine getirirken bâzı kimselerin savurdukları tehditlere asla ve kat'a ehemmiyet vermeyeceğiz. Bizi yolumuzdan, adımlarımızdan geri alıkoyacak, bizi geriye götürecek her türlü neşriyat, târiz, taarruz ve tehdit sıfır olup gitmeye mahkûmdur. Türk Milleti bu mevzuda da iradesini belirtecek ve en güzel, en isabetli ve en temiz kararını verecektir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Allah Allah ; Haksız tasarruf demin de arz ettiğim gibi dün Velibeye arkadaşımızın maddî delillerle belirttiği üzere sırf zora dayanan bu teberrular, ufak takdirlerle resmî devlet kayıtlarına dayanmaktadır. Bunun hilâfını mı iddia ediyorlar. Şu halde mal millete, hakikî sahibine kendiliğinden geçmek lâzımdır. Bunun için bir ilâma bir formaliteye ve şekle bürünmekten başka bizi tatmin etmez. Bunu açıkça söylesinler.

BAŞKAN – Önergeler var, okutuyorum ;

Yüksek Başkanlığa

Konuşmaları âzamî 15 dakika devam etmesini arz ve teklif ederiz.

Yozgat

Çorum

Fuat Nizamoğlu

Hüseyin Ortakcioğlu

BAŞKAN – Bu önergeyi oyunuza sunuyorum, Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Yazılı nutuklar yirmi dakikayı geçtiği takdirde içtüzük hükümleri hatırlatılacaktır.

Muhlis Tümay, buyurun.

MUHLİS TÜMAY (Manisa) – Muhterem milletvekili arkadaşlarım; en büyük dersler en büyük felâketlerden alınır. Siyasî ve içtimai hayatımızın tek parti devrine ait bâzı ıstırap ve şikâyetleriyle bunların bir cephe-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

den tasfiyesini güden bir kanun teklifinin bugünle iki gündür müzakeresi üzerindeyiz. Hususiyet arz eden ehemmiyet arz eden bir kanun teklifi... Muhalefet arkadaşlarımız ve muhiti bu kanun teklifini, henüz komisyonların tetkiklerine sunulmadan evvel tenkid ellerine aldılar... Hiçbir kanun teklifi bu kadar tahalükle bir karşılaşmaya mazhar olmamıştır. Benden evvel söz alan arkadaşlar bu teklife ve sebeplerine ve teklifin umumi hatlarına büyük salâhiyet ve vukufla temas ettiler. Ben de bu hususta bir iki söz söylemek için müsaadelerinizi almış bulunuyorum.

Arkadaşlarım; bizde Cumhuriyet rejimi 1923 senesinde kabul ve ilân edildi. Cumhuriyet, takdir edersiniz, halk idaresi demektir. Bu rejimde halkın, vatandaşın kışla asker gibi tek bir partinin fikri etrafında nöbet bekleyemeyeceklerine göre partilerin taaddüdü demokrasilerin ayrılmaz bir şartı olmak lâzımdır. Durum böyle; böyle olmak lâzımken fiilî durum bunun tam aksine olmuştur. Anayasada Devlet kurmak hakkı; Türkün tabii haklarından iken ve Cemiyetler Kanunu, Medenî Kanun hükümleri ayakta iken (Türkokakları) söndürülmüş, Muallimler Birliği, Kadınlar Birliği, Talebe Birliği kapılarını kapamaya mecbur bırakılmış, bu derneklerin malları, Halk Pratisine intikal ettirilmiştir. Böylece tek partiden C.H.Partisinden başka bir partinin hayat şartları, doğma şartları ve imkânları ortadan kalkmıştır. Tek parti ve tek şef sisteminin devamı zamanında, bütün iktidarı elde tutan Halk Partisinin, Devlet, Hükümet hüviyeti ile ayrılmaz bir hüviyet taşıdığına şahit olmaktayız. Bu sıfatla, umumi Muvazene, bütçeden başlayarak il ve ilçe belediye ve köy bütçelerinin vatandaşlardan umumi ve mahallî hizmetler için topladığı paraların muhtelif adlarla bir kısmını bu parti kasa ve kanallarına akıtmış bulunmaktadır. Bunun teferruat ve şekli üzerinde arkadaşlarım durdular. Bendeniz tekrardan çekineceğim. Uzun seneler devam eden bu devre içinde çeşitli şekil ve surette elde edilen menfaatlerin Halk Partisinin bir siyasî organı halinde çalışan halkevlerinin varidatını ve servetini teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Teklifin mucip sebeplerinde de izah edildiği üzere halktan temin olunan mecburî para ve beden yardımları ve muhtelif suretlerle dürüst olmayan yollarla temin olunan binalar; meşru olmayan kanun dışı şekillerle sağlanan menfaatlerin çeşitlerini teşkil etmekte bulunmuştur. O zamanda Anayasamız, bütün hükümleriyle ayakta ve mer'î idi. Anayasanın 84 üncü maddesine göre, halktan vergi diye toplanan paralar sadece âmmenin hizmetine tahsis edilmek ve bu hizmete yarıyan âmme müessesesi dediğimiz müessese ve organlara hasredilmek lâzımdı. Vaziyet böyle olmadı. Vergi olarak toplanan paralardan bir kısmı, milletten nihayet bir cüzü olan Halk Partisi kütüğüne kayıtlı vatandaşların hiz-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

met ve arzularına harcanmaktaydı. Hakkının bu suretle de yersiz ve kanunsuz elinden alınması karşısında millet, sesini çıkaramıyor arzusunu hissettirmek hürriyetinden bile mahrum bulunuyordu. Tıpkı vesayet altında bir şahıs velâyet altında bir çocuk gibiydi. 1945 senesinde, millet bu şikâyetini duyurmak imkânına sinasinden çıkardığı D. Partinin sesi ile kısmen kavuştu. 14 Mayıs seçimleri ile rûştünü kabul ettiren milletimiz, demokrasi rejiminin Anayasa ile kendisine sağladığı imkân ve hakların iadesini istedi. Ve istemektedir.

Arkadaşlar, burada geçmişin münakaşası geçmişlerin muahezelerinin üstünde bir mevzu vardır. Vatandaşla teması ve temas eden arkadaşların nakil ve intibaları memlekette halkevleri mevzuunun halli lâzım bir içtimai dâva olduğunu göstermiştir. Bu dâvayı vatandaşların ekseriyeti takibetmektedir. O halde ekseriyet arzusu ve ekseriyetin haklı şikâyeti karşısında bulunmaktayız. Bizler milletvekili olarak Meclis olarak işin bu mahiyetine sadece hukuki mevzuatın darlaştırılan çerçevesi içinde bakmakla iktifa edemeyiz.

Biliyoruz ki, tek parti devrinde ve o zihniyet içinde, yıkılan Türköcaklarının ve benzeri cemiyetlerin ele geçirilen mirası üzerine konan halkevleri, Halk Partisinin muhtelif cepheli bir propaganda vasıtası olarak ortaya çıkmış umum vatandaşlardan alınan vergilerden koparılan paylarla, hayat ve teşkilâtını, milletin iktidarı Demokrat Partiye emanet ettiği tarihe kadar idame ettirmiştir. Geçen son senelerin bütçe müzakerelerinde halkevleri için diye Halk Partisine yapılan yekûnu 60 milyonu aşan para tahsisinin; çeşitli yönden münakaşalarına şahit olmuşuzdur.

Muhakkak ki, kanun vâzıları, politik ve içtimai bir müessese olarak cemiyet çoğunluğunun temayülât arzu ve şikâyetlerine alâkasız kalmazlar. Sebepleri eski bile olsa, yeni şikâyet ve yeni temayüller karşısında tedbirler düşünmek ve çareler aramak zorundadırlar.

Muhterem arkadaşlarım, cemiyetlerin ezeli ve değişmez menfaati; haksızlık karşısında, hakkın, daima ayakta durabilmesinde ve ihtiram mevkiinde kalabilmesindedir.

Maddi ve mânevi şartları içinde, hak olarak doğması ve cemiyetin, âmmenin vicdanında hak olarak yaşaması lâzımdır. Bir zamanların ilcaları içinde hak kisvesine büründürülmüş fiili vaziyetler, bizim hürmet edeceğimiz hak, mukaddes mülkiyet hakkı cümlesinden sayılmamalıdır.

Cemiyetler, Devlet olarak teşkilâtlanırlar. Anayasalar bunun hükümlerini taşır. Milletimizin değişen, yaşayan dinamik hayatında, dört sene de bir uzuvları yenilenen bir Millet Meclisi organı vardır. Bu organın bel-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

libaşı faaliyet ve vazifesi, millet ihtiyaç ve zaruretlerini takip, millet namına onun ihtiyacına uyacak kaideleri koyma şeklinde tezahür etmektedir. Milli hayat, milletin yenileşen ihtiyaçları karşısında yeni kaideler konmasını zaruri kılar. Tesis ve konulması, Hükümet veya milletvekilleri tarafından istenilen bir kaide ve nizamın, milletvekillerinin ekseriyeti tarafından kabulü, millet iradesinin tecellisi olarak kanun adını taşır. Bittabi, kanunlar ihtiyaçlara nizam vermek için ve mercilerince tatbik edilmek için konurlar. Kanun vâzına, kanun konulmasında milletin ve çoğunluğun menfaat ve zaruretleri rehber olur. Bu sahada; Anayasanın koyduğu esas hükümler baki kaldıkça bunlar, konulacak diğer kanunlara karşı bir zabıta ve esas teşkil ederler. Bilhassa bu bakımdan, Anayasamızın 68 inci maddesinden başlayan 88 inci maddesine kadar devam eden hükümlerini hatırlamanızı rica ederim. Türklerin hür doğduklarına dair hüküm konamaz, Türklerin kanun karşısında eşit olduklarına ve kanuna istisnasız uymak mecburiyetinde bulunduklarına aykırı kanun çıkarılamaz. 70 nci maddeye göre Türkün dernek ve ortaklık kurma ve devam ettirme gibi hakları ihlâl edilemez, Malları hakkında zoralmı hükmü tatbik edilemez. Değer pahası peşin verilmedikçe kamu faydasına bile olsa kimsenin malı ve mülkü alınamaz.

Binaenaleyh bu esas hükümler ihlâl edilmiş ise vaziyetin hak ve aslına ırcı, eski hale getirilmesi hukuka, tabii hukuka dayanan bir zaruret olmak lâzımdır. Bu takdirde ilk hamlede halin eskiye ve hukuk esasına icrai keyfiyeti; demokratik hukuk devletinde ihlâl edilen tabii hukuk şartlarının müeyyidesi olmak icabeder. Aksi halde, Anayasada tespit edilen bu haklar manasız ve hükümsüz bir kuru laftan ibaret kalmak mevkiine düşer.

Arkadaşlarım; tarihî vazifesi içinde teşkilâtli olarak devam eden Türkocaklarının ve Kadınlar Birliği, Muallimler Cemiyeti, Talebe Cemiyeti gibi müessese mensuplarının hakiki ve asıl rızaları hilâfına kapatılması hali tek parti ve tek şef devirlerinin bir nevi icraat şekli olarak mütalâa edilse bile bu suretle kanunsuz olarak kapılarına kilit vurulan ve hayatlarına son verilen müesseselerin, hakiki ölümlerinden evvel metrük mallarının Halk Partisine intikalinde ve kanun dışı bu halin devamında, hak fikir ve şuurunun müteessir olmadığını iddia etmek insafsızlık olur.

Keza, umum millet hizmeti için vatandaşın bir iştirak hissesi olarak tahassül eden vergilerden husule gelen gerek Maliye Hazinesi, gerek hususî muhasebe, gerek belediye ve gerekse köy şahsiyetine ait bulunan paraların; teşkilât ve muhitine ancak bir kısım vatandaşları alan siyasi bir partiye Cumhuriyet Halk Partisine maledilmesinde ve bunun bir propa-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

ganda halinde çalışan halkevlerine kısmen tahsisinde ve bu halin birden fazla parti hayatına girilmiş olmasına rağmen, senelerce devamında, bir hukuk, şuur ve insaf bulmaya imkân yoktur sanırım.

Hepimiz biliyoruz ki, 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimle millet hakiki iradesini korkusuz olarak kullanmak imkânına kavuşmuş hakiki mümessillerini seçerek, onlarla bugünkü Büyük Millet Meclisini kurmuştur. Bu hareketlere ve bu neticede tek parti devrinin ve tek şef sisteminin zaruri tasfiyesini görmekte haklıyız. Eskiden bu millet ekseriyetinin arzusuna ve onun tabii hak ve hürriyetine aykırı olarak yapılan icraat ve bunun neticeleri üzerinde durmak ve bunları hakkaniyet ve hak sahasına irca etmek vazifesi karşısındayız.

Bugünkü iktidar ve muhalefet safında bulunan iki ana partinin, görüş ve anlayışta, bir münakaşanın ve maalesef bir çekişmenin mevzuu olarak duran mesele; zamanında cari hükümlerin şekil ve ruhuna uygunsuz olan vaziyet ve neticelerin hak ve esas hak dairesinde eski hallerine ircaı ve hakkın sahiplerine geri verilmesi meselesidir. Yolunda yapılan bir seçimle Meclise gelen sayın muhalif arkadaşlarımızı, bu millet davasının hallinde, yanımızda görmekle ne kadar bahtiyar olduk. Fakat hüznle görüyoruz ki, arkadaşlarımızın Mecliste vazife yerleri boş bırakılmıştır.

1. Halk Partisi, kendi iktidarı zamanında fiilen kapatılan Türkocaklarıyla benzeri müesseselerden aldığı bina ve mallar üzerinde,

2. Devlet Hazinesi, belediye, hususi muhasebe ve köy şahsiyetinden elde ettiği paralarla edindiği kısmen kendisinin ve kısmen hükmi şahsiyeti haiz bulunmayan halkevlerinin işgalinde bulunan binalar ve müstemilâtı üzerinde; nasıl hakiki bir mülkiyet iddiasında bulunabilir? Bunların tamamen esas hukuk dışı olan iktisapları üzerinde meşruiyet iddiası yapabilir? Uzun seneler Devletin tek parti elinde muti ve mukavemetsiz bir alet halinde bulunduğu devrelerde Hükümet nüfuzunun bütün faaliyet sahasında kanun dışı işlemlerinde husule gelen bugünün şikâyet mevzuları olan hâdiselerin, geçen uzun zamanlardan sonra, normal teşkilât olan mahkeme ve Medenî Kanun hükümleri önünde hesaplaşmaya tâbi olacağını, Halk Partisi ve Genel Başkanı nasıl ileriye sürebilirler?

Bir tarafta millet ve çeşitli mağdurlar, öbür tarafta tek parti iktidarının çeşitli yoldan gelen icraatı ve mesuliyetleri. Hangi mahkeme önünde duruşması yapılabilir?

Muhterem arkadaşlarım; Kanunsuz ve normal olmayan yollarla millet aleyhine vâkı bu çeşitli haksız iktisabın, millet ekseriyetinin irade ve arzusuna uyacak şekilde kanun yoluyla düzeltilmesi bir zarurettir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Binaenaleyh, Millet Meclisince bu sahada tedbir alınması, kanun çıkarılması ile hiçbir zaman, mahkemelerin salâhiyetlerine ve mahkemelerin vazifelerine karşı konulmuş olamaz. Mahkemeler, mevzuu kanunlarla usulen arz edilen ihtilâf ve meseleleri hallederler.

Mahkemelerin kuruluş ve vazifeleri, ana organ olan millî hâkimiyeti temsilen hukuk kaynağı olan Büyük Millet Meclisinin, kanun koyma yetkisi ile, çarpışma haline düşmüş olamaz. Yeni ihtiyaç ve yeni zaruretlerin kanunla, kanun yolu ile karşılanmasında, kanun vazı, ancak kendisine düşen vazifeyi yapmış olmak durumunda bulunuyor, demektir. Binaenaleyh bu hareketle ve bu teklifin kanunlaşması ile Anayasa hükümlerine karşı durulmuş olamaz.

Halk Partisi 1947 senesi Kurultayında, vatandaşlardan gelen tazyikli hava ile halkevi olarak elinde bulunan gayrimenkulleri, bir tesis haline getirmek istediğini söylemekle, dün bunun bu millet kürsüsünden tekrarlanması ile kendisinin bu mallar üzerinde hakkı olmadığını itiraf etmiş sayılabilir. Buna rağmen Halk Partisi bir türlü bu düşüncesini fiiliyat sahasına koymamış daha evvel ve son kanun teklifleri karşısında gene aynı şarkıyı mırıldanmış, tekliflerin Anayasa Komisyonunun elinde bulunduğu bir senelik müddet içinde, işi katı olarak hal yoluna girememiştir. Halk Partisinin bir taraftan bu malların kendisine ait olmadığını ne vama itiraf ederken (bu mal üzerinde) mal kendisininmiş gibi bir vakıf, tesisine kalkmasında, bir mülkiyet anlayışı tezadını görmemek mümkün değildir. Madem ki, mal kendisinin değil, başka sahipleri var millet de sahibidir ne diye kestirme yoldan giderek sahiplerine iadeyi düşünmezler. Sadece hususi mülkiyet hak ve hürriyetlerinin ihlâli ile değil aynı zamanda âmmе nizamı karşısında vazife ve hakların da suiistimaliyle husule gelen kanun dışı muameleler karşısında müruru zamanla kapalı mahkeme yolunu işaret ederler. Çıkmaz sokağa bu dâvayı, bu hakkı, milletin dâvasını niçin sokalım?

Sonra, milletin bugün hayatı, menfaat ve istikamet yollarını, kanun halinde ifade eden Büyük Millet Meclisinden, onun millî takdirinden bu işi alıp da, bu sahada gayrimesul zatlardan kurulacak bir heyete vermeyi tavsiyenin mânası ne olabilir?

Dâva, Demokrat Partinin malı ve menfaati dâvası değildir. Dâva; demokrasiyi içine sindiren, uzun yıllar bunun hasretini çeken ve birden fazla partiyi Cumhuriyetin ve mevcudiyetinin de şartı sayan Demokrat Partinin güttüğü yeni bir zihniyet dâvasıdır. Milletin hak dâvasıdır. Bu

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

hak (teşebbüsünü; Halk Partisinin mevcudiyeti aleyhine girişilmiş yeni insafsız bir teşebbüs diye ve şahısları hedef alan bir iftira ve isnat) diye beyanatiyle tavsife, ağır bir hata ve tasmim edilmiş bir isnat ve husumet ruhu vardır.

Demokrat Partinin bu dâvada rolü, hâkimlik değil millet dâvasına sahip çıkma rolüdür. Memleket dışından gasıpla haykıran ve Meclisi ithama kalkışan bir başyazarın iddiaları aksine olarak da Demokrat Parti ve Büyük Millet Meclisindeki ekseriyeti bu iddiasında haklıdır. Ve haklı olduğu için de kuvvetlidir.

Evet denildiği gibi bu işte bir yeni kanunla yola çıkış vardır. Fakat bu, eski hakları çiğnemek için değil, çiğnenmiş eski hakları ayak altından kurtarmak içindir.

Bu dâva, nasıl Demokrat Partinin ve onun menfaatinin dâvası olabilir. Ve bu teklif nasıl müsadere kanunu diye adlandırılabilir?

Hangi malı Demokrat Partinin menfaatine tapulamak istiyoruz? Hangi parayı kimden alarak kendi menfaat ve arzularımıza harcamayı düşünüyoruz? Burada bu malların ve menfaatlerin gayrikanuni olan iktisapta rol ve vazife alanları, vicdanlarıyla başbaşa bir hesaplaşmaya davet ediyoruz.

Yegâne istediğimiz, hakkın, sahibine geri verilmesidir.

Burada okunacak olan teklifin birinci maddesi bu haklı arzularımızın en canlı ve toplu bir ifadesidir. Bu madde siyasî partileri, millet zararına (geçmişte misali çok görülen dünya nimetlerinden) halen ve gelecekte mahrum edecek bir ânme prensibini koymaktadır.

Nesiller boyunca bu esasın müdafaasını, Demokrat Parti ve milletvekilleri millî bir vazife olarak benimsemiş bulunmaktadır.

İkinci ve mütaakıp maddeler geçmiş haksızlıkları tasfiye ile millete hakkını iadeyi hedef tutmakta ve hakkın yolunu açık bulundurmaktadır. Bunun takdirini, tarih önünde Büyük Milletimize terkle reylerinizin, milletimizin yüksek menfaatine uygun düşmesini niyazla sözlerime son veriyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — İki önerge daha geldi, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Bu mevzu üzerinde söz söyleyen arkadaşların 10 dakikadan fazla söylememelerini arz ve teklif ederim.

Afyon

Avni Tan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan kanun teklifi üzerinde şimdiye kadar konuşmuş bulunan arkadaşlar kâfi derecede izahat vermiş olduklarından diğer bazı hususların da belirtilmesi kanaati ile konuşacak arkadaşların âzami 10 dakika konuşmalarının oya arzını rica ederim.

İstanbul M. V.

Giresun M. V.

Celâl Fuat Türkgeldi

Ali Naci Duyduk

İstanbul

Füruzan Tekil

BAŞKAN – Önergeleri dikkate alanlar lütfen işaret buyursunlar... Almayanlar... Önerge dikkate alınmıştır.

Binaenaleyh arkadaşların 10 dakikadan fazla konuşmamalarını rica ederim.

Mükerrem Sarol.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, müzakeresine başladığımız kanun dolayısıyla, burada, yalnız iki hukuk tezi değil, kanaatimce iki ayrı ve birbirine taban tabana aykırı görüş karşılaşmaktadır.

Bu iki görüş, felsefi esaslarında, Türk tarihini telâkki tarzlarında ve bir de ne anladığımızı ve bunu memleketimizde nasıl kuracağımızı tâyin bahsinde, birbirinden, keza ayrı ve farklı bulunmaktadır.

Ortada, memleketin mukadderatını, millî mücadele ile Cumhuriyetin teessüs tarihinden 14 Mayıs 1950'ye kadar tek başına idare etmiş ve bu müddet zarfında kendisine istediği statü ve uzviyeti vermekle kalmayarak ayrıca mal, mülk ve para şeklinde yani hem menkuller hem de gayrimenkuller yolundan varlığını birtakım maddî mesnetlerle, takviye etmiş bir parti var.

Bu parti hepimizin bildiği gibi, elindeki bütün bu kudret bataryalarına rağmen, milletin yalın iradesi önünde mağlup olarak iktidarı bize terkmiştir.

Şimdi istiyor ki, kendine kendisi hükümran iken bahşettiği ve türlü yollardan alıp harcadığı yahut yine türlü yollardan tedarik edip tapuya bağlattığı bir yığın gayrimeşru emvali, bu Meclis, bir noterlik dairesi gibi tasdik ve tescil etsin.

Keza istiyor ki siyasî nüfuz ve baskı yolundan ele geçirdiği bir servet demirbaşını, kullanmakta devam etsin ve bundan böyleki siyasî mücadelelerinde, bu imtiyazlı durumundan istifade etsin.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

İddia ettiğine göre, bu servet menşe ve nevi itibarıyla bir şahıs mülkiyetidir. Mülkiyet de masun bulunduğuna göre, buna göre bir muamele yürütülmeli ve iş, mahkemelere tevdi olunmalıdır.

Arkadaşlar, böyle bir tezi Cumhuriyet teessüs ederken yahut teessüs ettikten sonra, Osmanlı Hanedanı da ileriye sürebilir ve Cumhuriyet Hükümetine "mademki sen bir hukuk devleti olmak iddiasındasın, şu halde Meclisinden bir müsadere kararı çıkaramazsın; bu işi mahkemelere tevdi etmek mecburiyetindesin" diyebilirdi.

Eğer deseydi ve dediğini söktürebilseydi, Cumhuriyet ilânının mânası kalır mıydı?

Nasıl ki bugün de eğer C.H.P.'nin dediğini kabul ederek, bir bakıma göre siyasi nüfuz, bir diğer bakıma göre de düpedüz siyasi tagallüb yoluyla elde edilmiş olan servet demirbaşların bu Meclis tasdik ve tescil edecek olursa, yahut bu işten ellerini yıkıyarak, meseleyi, tıpkı onların istedikleri gibi mahkemelere havale edecek olursa, tek partili rejimin tatbikat görmeyen Anayasasından çok partili rejimin tatbikat gören Anayasasına geçmemizin yani demokratik bir idareye inanarak buna göre iş görmemizin ne mânası kalacaktır?

Arkadaşlar biz, demokratik idareye inanarak iş başına gelmiş bulunuyoruz. Bu şu demektir ki, demokratik idarenin icabatı hem geriye hem de ileriye doğru yapılacak ve hem geride bıraktığımız devrin seyyielerini tasfiye, hem de ilerde bizi bekleyen devrin gerçekten demokratik olmasını zâmin tedbirlerini almak hususunda lazım gelen kararlar verilecektir.

Aksi takdirde, bizim partimiz, C.H.Partisi ile millet menfaatleri aleyhine ve milletin sırtından en zararlı ve en çirkin bir muvazaayı yapıyor demektir.

Çünkü arkadaşlar, Barutçu'nun bir an için farzedelim ki, görüşüne burada hep beraber iltihak ediyoruz. Ve hem onun servet demirbaşını tasdik ve tescil ediyor hem de, otomatik olarak bir siyasi partinin böyle yollardan kendine mamelek tedarik edebileceğini, bu yollardan, varidat kaynakları tesis edebileceğini ve bu yollardan, kendi parti cihazına bir nevi işletme sermayesi tedarik edebileceğini kabul ediyoruz.

Farz edelim ki, hukuk devletinden biz de bunu anlıyoruz. Yahut dünyaca ne olduğu malûm, "demokrasi" ve "hukuk devleti" mefhumlarını her iki parti için esas olacak bedbaht ve meşum bir muvazaa ile tağşiş ediyoruz. Ve birtakım hukuk mugalataları yaparak milletin mâsum idraki ile vicdanına zorla malediyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Farz edelim ki, biz bunu yapıyoruz. Yani, Halk Partisiyle anlaşarak onun geçen devrede yaptıklarını hak tanıyoruz ve biz de bu devrede, kendi partimize aynı maddi mesnetleri tedarik etmeye koyuluyoruz. Belediyeleri sıkıştırıyoruz. Devlet Bütçesinde münasip tedbirler alıyoruz. Tüccarları sıkıştırıyoruz. Ve, teberrudur, hayır işlerine yardımdır, kültür dâvasına hizmettir, falan diyerek her Halkevinin karşısına bir demokratlar evi ve her Halkodasının karşısına bir demokratlar odası dikiyoruz.

O zaman ne olacaktır? Ve beraberce işlenmiş olan bu günahın, yahut bu muvazaanın, bu hiyanetin adı ne olacaktır?

Halk Partisinin hayat ve tarih görüşüne göre bunda hiçbir mahzur yoktur. Çünkü onun demokrasi ve hukuk devleti anlayışına göre, ortada işlenmiş herhangi bir haksızlık ve suç yoktur.

Fakat bize göre arkadaşlar, soruyorum sizden, bize göre durum nedir? Bize göre bunun adı sadece milleti aldatmadır. Ve eskiden, eşraf teğallübü yoluyla millete yapılan zulmün, bu defasında partilerin yani kolektif zulüm ve tagallüp şirketlerinin kuruluş ve faaliyetleri yoluyla ve daha büyük ölçüde nüksetmesidir. *(Alkışlar)*.

Dünyanın, milletin ve Türk tarihi huzurunda, demokratik bir idareye gittiğimizi ve bunu samimi olarak iddia ettiğimiz, iddia eden bir parti sıfatı ile böyle bir günahı irtikâp edemeyiz. *(Bravo sesleri)*.

Türk tarihinin huzuruna ne yüzle çıkarız? Onlar çıkabiliyorlar. Çünkü ne olan bitenden ibret almışlar ne de birer mugalâta tekerlemesi gibi kullandıkları demokrasi ve hukuk devleti mefhumlarına inanmışlardır.

Kendilerini aldatabildiklerinden, milleti aldatma yolunda bulunduklarını farkedemiyorlar. Yahut ediyorlar ve bile bile bu şekilde hareket ediyorlar ki, bu kendileri hakkında çok daha ağır bir hükmün verilmesine yol açar.

Muhterem arkadaşlar, müsaadenizle, durumu şöyle hülâsa edeceğim :

1. Biz kır ve köy kahvelerinden buraya kadar gelmiş bir partiyiz. Milletin bağrından doğduk; bu vaziyetimizi muhafaza etmek istiyoruz.

2. Bizim parti anlayışımız budur ve kanaatimize göre, partiler arasındaki müsavât, demokratik idarenin kurulması için de, yaşaması için de şarttır.

3. Halk Partisi, muhalefet vazifesini, ırat ve akar sahibi, mirasyedi ve kalantör bir teşekkül olarak devam ettirmek istiyor. Buna müsaade edilmedi mi "beni yıkmak istiyorlar" diye feryat ediyor. Kendilerine şunu söylemek lazımdır : "Eğer siz tek başınıza ve istediğiniz gibi hareket ederken

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

ele geçirdiğiniz servet kaynakları ile muvaffak olacağınızı zannediyorsanız, bilin ki, buna müsaade edilmeyecektir."

Gasıbtan bahsediyorsunuz, halbuki, gaasıp sizsiniz. Biz sadece, size ait olmayanı millete iade etmenizi ve eğer bir siyasi parti olarak kendinizi vazifeli görüyorsanız bunu kendinizi milletin bağrında takviye ederek hatta milletin bağrında tekrar ve yeniden kurarak yapmanızı istiyoruz. Çünkü bundan sonraki partiler, ancak bu şekilde kurulup yaşayacaktır.

Bir nevi "harici ez memleket" hukukundan faydalanarak yahut dışarıdan getirttikleri paralarla kurulacak partiler, bu memlekette mesağ yoktur. Çünkü yarın, dışarıdan para yardımı gören komünist veya irtica partileri de, karşımıza dikilip "Hukuk Devleti"nden bahsedeceklerdir. Bu neviden yolların, bundan böylesi için, artık bütün partilere kapanması lazımdır.

Arkadaşlar, geliyorum son noktaya : "Mahkemede görüşelim" diyorlar. Çünkü mahkemelerin bu meseleyi halletmesini mümkün kılacak kanunî mevzuat, kendi devirlerinden bu yana mevcut olarak devredilmiş değildir. Hiçbir yerde bir kayıt yoktur ki, şahsi hukuk başkadır, siyasi nüfuz ve tegallüp yoluyla elde edilmiş servetlerin "şahıs hukuku" damgası altında tescil edilmesi başkadır. Bizim yaptığımız da, işi mahkemelere sevk etmekten ibarettir. Yalnız mahkemelerin kendilerine sevk edilen mevzuu adaletle ele alabilmeleri için "vazı kanun" olarak bu Meclis, mahkemeleri lazım gelen kudretle techiz etmektedir. Mesele bu kadar basittir.

Halk Partisi bir türlü farketmiyor ki, mazideki bazı hataları yüzünden Millî Mücadeleden bugüne kadar uzanan ve Atatürk'ün mânevi şahsiyetine makar olan şanlı tarihî devreyi, bugün dahi zan altında bırakmaktadır. İkiye birde, o devre ile kendi varlığı arasında aynıyet olduğunu ifade etmektedir. Hayır; o devre C.H.P. değildir. C.H.P. o devrenin sadece cihazlarından, hem en çok pas tutarak, en çok zarar vermiş cihazlarından biridir.

Arkadaşlar, daha dün burada muhalefet lideri Sayın İnönü'nün ne türlü konuştuğunu ve Atatürk'ün tarihî şahsiyetini müdafaa bahanesiyle ne kadar ustalıkla bir âmme efkârı manevrasına giriştiğini hep beraber gördük. Liderlerinin dünkü beyanatını dinlerken esfle müşahade ettik ki, bu parti 14 Mayıs'tan sonraki devreye de eski sakat zihniyetini bir türlü tasfiye edemediği için zarar vermek istidadını taşımaktadır. İnönü'ye göre birer inkılâp müessesesi olarak kurulan halkevleri eğer tasfiye edilecek olursa memleketi ticaniler istilâ edecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar, daha birkaç gün önce bu Mecliste milletin reyî ile, milletin serbest tecelli etmiş reyile kurulmuş olan bu Mecliste, gerek inkılâplara, gerek Atatürk'ün mânevi şahsiyetine ve gerek bunların gayesini teşkil eden medenî inkişafımıza tevcih edilecek darbeleri önlemek üzere bildiğiniz kanun çıkmıştır. Demek ki, bu Meclis bu saydığım değerlere şuurla bağlıdır. Bunların sarsılmaz bir bekçisidir.

Hal böyle iken bu kanunun çıkması yüzünden halkevleri kapanırsa irticâın bu fırsattan istifade edeceğini iddia etmek Türk milletinin olgunluğuna ve şuuruna düpe düz bühân etmek demektir. Ayrıca çok ucuz bir siyasî manevraya yeltenmek demektir. Zira arkadaşlar, bu gibi manevralarda bir nevi ihtisas sahibi olan C.H.P. Lideri, iktidarda iken mütemadiyen haricî tehlikeyi bahane ederek demokrasinin teessüsünü geciktirmek istemiş ve 1946 seçimlerinin şaibe ve mesuliyetini tarih muvacehesinde mâzur göstermek istemiştir. Şimdi ise kendileri muhalefette bulunurken dâhilde birtakım tehlikeler varmış gibi göstererek elindeki emlâkin müdafaasına inkılâp müesselerinin müdafaası süsünü veriyor.

Arkadaşlar, halkevleri parti baskısı yüzünden kuruldukları günden beri güzel sanatlara, fikir hayatına, içtimai yardım düşüncesine ve daha bu gibi kendi statülerini süsleyen birtakım davalara ne nispette hizmet etmiştir. Yahut neden hizmet edememiştir. Bunu hep biliyoruz. Keza biliyoruz ki bu millet gerek millî mücadelenin ve gerek Atatürk inkılâplarının mânasını Halk Partisinin delâletiyle değil, doğrudan doğruya olarak idrak etmiş ve benimsemiştir. Bu meclis inkılâplarına sıkı sıkıya bağlı ve medeniyet dâvasına inanmış bir milletin Meclisidir. Bunun haricinde fuzulî birtakım medeniyet ve inkılâp müdafilerine lüzum yoktur. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

Arkadaşlar; Atatürk Kanunu çıkarken C.H.P. bu işi Anayasaya uygundur veya değildir gibi yandan telkinlerle nasıl iğlak ederek medreseye düşürmek istemiştir. Hep biliyoruz. Bu partinin oyunu bu vakada da aynı oyundur. Biz 1950 seçimlerine girerken millete ne yapmak niyetinde olduğumuzu sarahaten bildirdik. Bu suretle ona karşı bir taahhûde girdik. Taahhût ettiğimiz noktalardan biri; haksız iktisapları ve bu meydana Halkevlerini hakikî sahibi olan millete istirdat yoluyla iade etmektir.

Arkadaşlar, hukuk Devleti demek bir partinin serbest seçim yoluyla kendini milletin takdirine arz ederken ne yapacağını bildirmesi ve millet onu iktidara getirince yapacağını taahhût ettiği işleri namuskârane tahakkuk ettirmesidir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Halk Partisi şahıs mülkiyeti tecavüze uğruyor diye feryat etmektedir. İngiltere'de şahıs mülkiyeti yok mudur? Demokratik ve parlamenter mevzuat yok mudur? Geçen İngiltere seçimlerinde İşçi Partisi kendini milletin takdirine arz ederken İngiltere bankasını, demiryollarını ve çelik sanayiini devletleştirmek niyetinde olduğunu bildirdi. Ve ekseriyeti bu suretle temin etti.

Biz bu kanunu geçirirken şu kanaat ve içtihadı müdafaa etmekteyiz; Halk Partisi elinde bulundurmakta ısrar ettiği birtakım emvali asıl sahibi olan millete iade etmeye ve 25 senelik bir tarihi devreyi kendi fuzuli işgalinden tahliye ederek keza millete ve milletin tarihine iadeye icbar etmekle tarihî ve şerefli bir vazifeyi ve aynı zamanda milletimize karşı olan taahhüdümüzü yerine getirmektedir.

Sözlerimi bitirirken bir noktaya daha temas etmek istiyorum. Devlet Reislik hayatında Atatürk'ü tarih kitaplarından para ve pullara kadar çıkartmak suretiyle aklınca onu milletin kalbinden silmeye çalışan, Anayasayı bir kenara bırakarak hikmeti hükümet kaziyesini her defasında ileriye sürerek Anayasanın hükümlerini muntazaman ihlâl etmiş olan bir insan, bu kanun karşısında kendisinin ve partisinin ne kadar zayıf bir durumda olduğunu görünce intakî hak kabilinden gelip dört elle Anayasaya sarılmakta ve Atatürk'e sığınmaya çalışmaktadır. Bence Anayasaya ve aziz Atatürk'e karşı en büyük günahkârın gelip onlardan medet umması ve bu büyüklüğünü asla anlayamadığı aynı Anayasadan bir çare koparabilmesi muhal bir keyfiyettir.

Çünkü bizim teklif ettiğimiz kanun Anayasaya uygundur. Çünkü Anayasayı metrukiyetten hattâ ve hattâ bir nevi muhasara ve esaretten, doğuşa doğuşa kurtaran bizleriz, onun mânasını bizler anlarız, İsmet İnönü ve partisi anlayamaz. *(Alkışlar ve bravo sesleri)*.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) – Muhterem milletvekilleri, küçük, edebî bir fıkradan ilhamımı alarak ondan sonra ve kısaca hukuk mantığına ve misallerine girecek, yine kısa bir cevapla sözlerimi bitireceğim. Fakat her halükârda huzurunuzu bozmayacağımı vadedebilirim.

14 Mayıs zaferinden sonra bizi Türkiye Büyük Millet Meclisine doğru yola çıkaran Büyük Türk Milletinin ilk dilek ve arzularından biri şu oldu : Halk Partisinin haksız ve yolsuz olarak güya millet menfaati için ve âme hizmeti için millettten aldığı ve fakat kendi bekası uğruna mülkiyetine geçirdiği emlakî millete iade edin ve milletin umumi menfaatlerine tahsis etmenin imkânlarını temin edin. Bu umumi isteği hâmil olarak Meclise iltihak ettikten sonra bunun ilk belirtilerine şahit olduk, Antalya

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

milletvekilleri, Eskişehir merhum Milletvekili, Tokat Milletvekili ve Erzurum milletvekilleri her biri müstakil birer kanun teklifi ile milletin bu umumî arzusunu aynı zamanda Anayasa hukukunun esaslarına uygun bir seviyede yerine getirmek üzere önayak oldular. Ve hâdiseî hukukiye böylece Anayasa Komisyonuna intikal edince bu milletvekillerinin elimize verdikleri kanun teklifini ve milletin haiz olduğu salâhiyet beratını ibraz ile Halk Partisinden bu malları millete geri vermesini istedik. Şöyle bir manzaraya şahit olduk :

Bir topluluk gördük ki, mekânları perişan, ne samimiyetten onlarda eser, ne de sıdıktan kendilerinde nişan var. Bu malın hesabını istemek üzere el uzatıp selâm verdik, yan çizdiler ve bu selâm partimize külliye muzırdır, deyu almadılar. Cemiyetler Kanununu göstererek, siz siyasi partisiniz, böyle ve bilhassa mevzuu iştigalâtınızla kabili telif olmayan milyonlar değerindeki emläke sahip olarak bir ticaret anonim şirketi haline gelmeniz caiz değildir, dedik. Biz daima bu kanunun üstünde kaldık, diye mültefit olmadılar. Eğer ki zahirde sureti itaat gösterdilerse de, lisani hal ile milletin bütün arzularına ve milli iradenin dileklerine çıkmaz yollarla cevaplar verdiler. Dedik, ya eyyühel ashap, bu fiiliniz hatadır ve hak ile insaftan mahrumdur. Dediler, muttasıl âdetimiz budur. Dedik, elimizde kayıtlar, kanun hükümleri, hukukî mesnetler var, bunlar milletin malıdır, onlara iade edin, millete hizmet edelim. Dediler, bunlar elinize aldığınız o mertebe sermayei tereddüttür ki, her daim lüzumsuz cıdal edip her daim bizim yüzlerimiz gibi namübarek yüzler görüp bizim sözlerimiz gibi namülâyim ve nabeca sözler işitesiniz. Dedik, milletin malını haksız yere tasarruf etmek vebaldır. Dediler, onu kitaba uydurarak aldığımızdan bize helâldir. Dedik, hesap almaya kalkarsak bu sülûkünüzün fesadı bulunur. Dediler, Af Kanunu çıktı. Bu hesap kıyamette alınır. Dedik, dünyada da hesap olur sözünü işitmişiz. Dediler, ondan da korkumuz yok, işleri vaktiyle kitaba uydurmuşuz.

Baktık ki milletin umumî isteklerine milli iradenin, ana hukukun bütün kaîdelerine uygun arzu ve emirlerine karşı ham cevaplardan gayri nesne vermezler ve nihayet iş sonunda bu kanun teklifi bildiğiniz tarzda huzurunuzda gelmiş bulunuyor. Mesele kanun teklifine intikal edince bu defa da ham cevaplar durdu ve bazan pısırik pısırik derinden gelen, bazan âmme vicdanını zedeler tarzda tiz perdeden çıkan bir feryat baş gösterdi. Yetişin dostlar, Anayasa elden gidiyor ve bunun hükümleri çiğneniyor. Hem bu sözü söyleyenler kim bilir misiniz? Bu Anayasanın eseri oldukları halde bu aziz anayı yıllardır zincire vurup mahpese koyan ve onu ebedî bir köleliğe mahkûm edenler. Haklarında töhmette bulunduk-

ları kim bilir misiniz? Bu feryatçıların ebedî kölesi Anayasayı onların ellerinden kurtarıp Türk Milletinin hürriyet manzumesinde ona yakışan mukaddes divana oturtanlar. Yani bugün bu kürsüde bile onlara bu kadar rahat, geniş, serbest konuşmak, hattâ tân etmek, bühtan eylemek, iftirada bulunmak ve hicvetmek imkânını kendilerine sağlayan hürriyet mücahitlerini sinesinde taşıyan Demokrat Partiyi ve onun milletvekillerini Anayasayı çiğnemekle itham etmek haksızlıkların tarihte en hacil örneğini teşkil edecektir. Şimdi kimin kizip kimin hakikat yolunda olduğunun hükmünü vermeye sıra geldi. Dün muhalefet sözcüsü Barutçu (konuşmalarımın kararınıza müessir olmayacağını biliyorum, fakat vicdan muhasebenize bir kanaat unsuru katacağımı ümit ederim demişti) oturduğum yerden bağıarak cevap verdim. Barutçu beni ikna et reyimden dönerim. Evet arkadaşlar, dönerim ve dönersiniz. Kanaat getirdiğiniz her an ve her hâdisede hakikatın arkasından gidecek insanlarsınız. Sizi bu kanaatin dışında başka bir yola sevkedecek hiçbir kuvvet yoktur ve siz bu kanaatten gayri hiçbir tesire kapılmayan kudretlersiniz. 15 aylık Meclis hayatı, Meclis müzakeratı fikirler, tenkitler, görüşler hattâ ve hattâ Meclis salonunun köşesinde pırıl pırıl duran kupaların Halk Partisinin zamanı saltanatında hasret kaldığı bol bol kırmızı renkli rey puslalarına şahit olması bu vicdanî kanaatin yolunu çizen en güzel örnekleri teşkil eder. Evet arkadaşlar, Faik Ahmed'i sizi ve bendenizi ikna eylemesini istedim ve bekledim. Fakat ne söyledi? Hepsini gördünüz. Haşiv beyanlar, mesnetsiz yavan hukuk tahlilleri, malûmları ilâm ve nihayet firar. Fakat bu firar neden? Mademki, kendisi 400'ü aşan bir münevver kütlenin vicdan muhasebesinde bir kanaat unsuru katacağımı ümit edecek kadar samimî bir adam idi, aynı iyi niyetleri bizim tarafa naklederek bu 400 münevverin içinden 1, 10 veya 100 kişinin bir tek Barutçu'nun vicdan muhasebesinde bir tek hakikat unsuru tevlit edebileceğini mülâhaza ederek oturup dinlenmesi ve her şeyden evvel kendisini gönül istirahatına kavuşturmak saadeti içinde görmesi icabetmez mi idi? Lâkin firarı gösterdi ki, o ve onun gibilerin aradıkları gönül istirahati değil. Amme efkârını teşviş etmek, halkın umumi menfaati değil, Halk Partisinin beka ve saltanatını herçibadâbat devam ettirmek azmi ve karardır. Onlar bu kararda yürüyedursunlar ben firarı Barutçu'ya şu kürsüden cevap vermeye devam edeceğim. İddia ve temin ediyorum ki, milletvekilleri arkadaşlarımızın şimdiye kadar izah ettikleri hukuk esasları ve maddî hâdiseler doğrudur, muknidir ve esas hukuka uygundur. Şimdi bu değerli kaynaklara bir damla da ben katmak istiyorum. Anayasa hukuku ve âmme hukuku diyor ki, Anayasanın 71 ve 74 üncü maddesiyle hakiki veya hükmi şahsın mülkiyet hakkını teminat altında bulundurmasına mûtaallik

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

hükümleri mutlak değildir. Takyitlere ve tahditlere tâbidir ve istisnalar taşır. Bu itibarla Halk Partisinin bu maddelerin siperi arkasında yer alıp korunmasına imkân yoktur. Müsaade buyurun o tahdit ve takyitleri arz edeyim :

A) Anayasanın teminat altına aldığı bu mal dokunulmazlığı meşru iktisapların muhassalası olan maldır. Alinteriyle emek mukabili, kanuna örfe, âdete ve ahlâka uygun olarak kazanılan maldır. Anayasanın mesruk bir malı, gasbedilmiş bir malı, siyasi bir tazyik ve idarî bir sulta neticesinde kerhen iktisap edilmiş bir malı himaye ve muhafaza altına aldığı iddia olunamaz. Zira Anayasa hiçbir zaman hırsızlar, gâsıplar ve derebeylerin yatağı değildir.

B) Anayasa; şahıs mülkiyeti üzerine şu kayıtları koymuştur.

1. Umumun menfaati mevzuubahis olunca şahsın mülkiyet hakkına istimlâk ve istimval yoluyla müdahale eder. Bu yolda kanun çıkarması için Büyük Millet Meclisine salâhiyet verir.

2. Harpler, ihtilâller, inkılâplar, rejim değişiklikleri, dış çarpışmaları ve bunun gibi içtimai mücadeleler sonunda firar etmek suretiyle bir Devletin milli hudutları içinde kalmış kimselere mal ve mülklerinin Devlete ve binnetice millete intikali hususunda kanun çıkarmak salâhiyeti Büyük Millet Meclisine ait bir haktır.

3. Hariçte başka devlet tarafından Türk emlâkının müsadereğine mukabele bilmisil olmak üzere o devletin tebaasından olup milli hudut içinde emlâki bulunanların bu emlâkının Hazineye intikali hakkında Büyük Millet Meclisinin kanun çıkarması onun mülkiyet hakkına müdahalesini tanıyan hukuku esasiyenin ana kaideleri olmuştur.

4. Toprak Kanunu da şahsi mülkiyete Meclisin kanun yoluyla müdahalesinin başka veçheden bir örneğidir. Filhakıka halkçıların bu iddiaya karşı Anayasayı tadil etmiş olmalarını cevap olarak ileri sürmeleri şayanı iltifat olamaz. Anayasayı kuranın ve onu tadil edenin bir müessesan meclisi olmayıp yine Büyük Millet Meclisi olması mülâhaza olunursa bu cevabın da yersizliği anlaşılır ve kanun yoluyla mülkiyete müdahalenin prensiplerini göstermiş olur.

Arkadaşlar, Büyük Millet Meclisinin kanun yoluyla âmme menafii mülâhazasıyla âmme emvali üzerinde tasarruf icra etmesi meselesine gelinece; tezimizin can noktası ve ana dâvası asıl burada başlar. Şöyle ki;

Menafii umumîyeye ait emval üzerinde Devletin yani Büyük Millet Meclisinin tasarrufu mahiyette veçhî tahsisini değiştirir surette âmme hizmetine tevzii meselesinde kanun ısdarına mâni esas hukuku baki-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

mından ne doktrinde ve ne de teşriî formilasyonda tek kayıt yoktur. Aksine olarak âmme müesseselerine ait emval üzerinde Meclisin tasarrufi kanunlar çıkarması hakkında hem doktrinde hem teşriî formilasyonda kayıtlar ve emsali hükümler vardır. Bu sebeple âmme emvalinin bir tarifini yapmama müsaadenizi dileyeceğim. Bu emval mahiyetleri, tahsis şekli ve tâbi oldukları âmme hükmi şahsı bakımından âmme emvali sıfatını alırlar. Bunlar üç kısımdır. 1 alelîtlak âmme emvali. 2 suni âmme emvali. 3 tahsis şekli itibariyle âmme emvali. Alelîtlâk emval : Bunlar gerek sureti vücudu ve gerekse Devletin ve milletin asırlar boyunca izhar eylediği irade ve icra ettiği hukuki tasarruflar neticesinde milletin malı olan emvaldir.

Suni âmme emvali idari makamların iradesiyle tahsis kararı denilen idarî tasarrufla vücut edilip inşa edilip, âmme emlâki arasına giren mallardır. Veçhi tahsis itibariyle âmme emvali : Bunlar ise âmme menfaatine tahsis edildiği açıkça anlaşılan emvaldir.

Limanları, mektepleri, binaları, parkları, yolları, tesisleri, sarayları, hastaneleri, kasırları, kütüphaneleri, dispanserleri hulâsa umumun menfaatine taallûk eden benzeri bu emval üzerinde Devlet kanun yoluyla tasarruflar icra eder ve edegelmektedir. Bu izahatla şunu arz ve ispat ettiğimi söyleyebilirim ki bugün Refik Şevket İnce ve yedi hukuk, hürriyet ve fikir kahramanının huzurunuzda sunduğu kanun yoluyla üzerinde bir tasarruf icra etmenizi istedikleri emvalin kâffesi bu nevidendir. O halde bu emval :

A) Halk Partisinin mülkiyetinde bulunuş tarzı itibariyle Anayasanın asla himaye etmediği gayrimeşru emval silsilesine tâbidir.

B) Bu emval âmme hukukunun tarif ettiği ve kanun yoluyla Devletin onun üzerinde bir tasarrufu icrasını kabul eylediği âmme emvalinden veya âmme menfaatine hadim emvalden maduttur. Bu itibarla bu nevi emval üzerinde Devlet ve onun büyük salâhiyet ve mihrak manzumesi olan Büyük Millet Meclisi kanun yoluyla hukuki bir tasarruf icra edebilir. Bu salâhiyeti tahdit eder mahiyette hukuku esastıyede bir hüküm mevcut olmadığından katannazar aksine olarak bu salâhiyeti teyit eden misaller vardır, bunun bir örneğini huzurunuzda sunmak vazifemdir. Ezcümle; 3 Mart 1340 tarihli 431 sayılı Hilâfetin İlgasına ve Osmanlı Hanedanına ait emlâkin millete intikaline dair Kanunun 8 ve 9 uncu maddesi Osmanlı İmparatorluğunda Padişahlık etmiş kimselerin tapuya merbut emvali gayrimenkullerinin saray, kasır ve emakininin millete intikal eylediği yolunda taşıdığı hükümler bunun en bâriz misalidir. Dikkat buyurulacak olursa bu hükümde iki gaye mündemiçtir. Birinci gaye Hükümdarlık gi-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bi siyasî bir sulta neticesinde iktisap edilmiş ve Anayasanın asla himaye etmediği mallar var. Yani tıpkı Halk Partisinin iktisap ettiği mallar gibi. İkinci gaye mahiyetleri veçhi tahsisleri itibariyle âmmeme menafine dâhil olan emvalin millete kanun yoluyla intikal edebileceğidir.

Muhterem milletvekilleri Anayasaya mugayir hiçbir tarafı bulunmayan bu kanunu kabul buyurursanız milletle aranızda münakit ahitnamenin hükümlerini namuslu bir borçlu sıfatıyla yerine getirmiş olursunuz, yıllarca devam eden bir haksızlığı izale etmiş olur ve bu yüzden de milletçe tebci edilirsiniz. Bu hizmete karşı size ceza vermeyi düşünenler olursa, yani Halk Partisi muhalefetine günlerden beri tehdit yoluyla ileriye attıkları gibi bir gün hafazanallah onlar iktidara gelir ve sizin millete yaptığınız bu hizmeti mucibi mücazat addederek bunun cezasını şahsi mallarınızla ödemeye kalkarlarsa yıllardır haksız surette tasarruf ettikleri milyonlarla mallardan meydana gelen hanı yağmada vücut bulacak iştiha sofralarında bizim de küçük servetlerimizden ibaret mallarımızı çerez olarak yiyebilirler. Fakat sonunda yine biz mesut, yine onlar bedbaht olacaklardır. Çünkü millet saadeti ve bedbahtlığı kime tevzi etmesi lazım geldiğinin yolunu öğrenmiştir. Şimdi bizimle Halk Partisinin yolları ayrılıyor. Biz millete onlar da partilerine hizmete. Bunlardan hangisi doğrudur? Onu Allah ve Türk Milleti takdir etsin.

BAŞKAN – Muammer Alakant?.. Yoktur, Fahri Ağaoğlu, buyurun.

FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) – Muhterem arkadaşlar Anayasamızın 84 üncü maddesinde (vergi, devletin genel giderleri için, halkın pay vermesi demektir. Bu esasa aykırı olarak gerçek ve tüzelkişiler tarafından veya onlar adına resimler, ondalık alınması veya yüklemeler yapılması yasaktır) denilmektedir.

Devlet; vilâyet, belediye ve köy bütçeleriyle İktisadî Devlet Teşekkülleri ve sair Devlet müesseselerinin paraları ve malları vergilere dayanır. O halde bunların hepsinin devletin genel giderleri için sarfedilmesi zaruridir. Siyasî partilerin giderleri ise devletin genel giderlerinden madut olmadıkları gibi Devlet ve parti de bir değildir.

Halk Partisi iktidarında bu hükümlere uygun mu hareket etmişlerdir. Bu parti iktidarında maalesef Anayasa hükümlerine ve hukuk nizamına değil çok fena bir sisteme uyularak Devlet ve parti genel giderleri gasıp ve tahakküm suretiyle fiilen bir sayılmıştır. Herkes bilir ki Halk Partisinin Devlettten ve millettten gasbettikleri haricinde her türlü gelirleri merhum Atatürk'ün vasiyeti de dâhil olmak üzere günlük israflarını dahi karşılayacak kadar olmamıştır. 1950 seçimlerindeki milyonları geçen masrafları ise bu bakımdan tamamen karşılıksızdır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Muhterem arkadaşlar; hiçbir tereddüde mahal yoktur. Bu partinin elindeki bütün mallar Devlet, vilâyet, belediye ve köylere aittir. Siyasî gâsıp öyle bir nizamı kurmuştur ki, Anayasaya muhalif hükümlerin kaza mercilerinde tatbiki ve Anayasaya muhalif sarfiyatın Divanı Muhasebat-ça tasdiki zaruri olmuştur.

Bu nizam içinde hususi kanun çıkarılmasını istemek onların iddia ettikleri gibi hâkimlere itimatsızlıktan değil mevcut nizamın mahkemelere müracaatta fayda veya imkân vermemiş olmasındandır. Her iktidar partisi Halk Partisi gibi yağma yolunu tutarsa demokrasimizin istikbali nasıl olur? Geniş bir af ve mûsamaha siyasetiyle zannediyorum ki biraz da hata ettik, 14 Mayıstan sonra ağır başlı ciddî ve iyi olan söz ve yazıları umumi aftan sonra birden bire değişti, tezvîr, asılsız haberler uydurma tecavüz ve sair şekillerde milli menfaatleri baltalamak âdetleri oldu. Bu hal daha ne vakte kadar devam edecektir?

Aralarında bulunan temiz, vatansever şahsiyetleri tenzih ederim. Fakat Halk Partisi içine hulûl etmek imkânlarını bulmuş olan bazı kimselerin bu partiye vermek istedikleri istikametini ve yıllardan beri takip ettikleri siyasetin mâna ve mahiyetini asla unutmadık. Şimdi de hak ve adaletin kısmen de olsa tecelli edeceği şu günlerde hakiki mülklerin gaspedilmesi tehdidini savurmaktan çekinmiyorlar. Açıkça diyorlar ki evvelce asıl milletin ve Devletin mallarını yağmada tereddüt etmemiş isek tekrar iktidara gelirsek şahısların mülklerini de yağma edeceğiz.

Halk Partisi demokrasi inkılâbına samimî olarak taraftar olsaydı bu inkılâbı yapmak istediğimiz 1945 senesi sonlarında ve hiç değilse mütâkîp senelerde, bizzat kendileri, vaktiyle millettten ve Devletten gasbetmiş oldukları malları sahibine iade ederler ve bir daha gasıp yoluna gitmezler, diğer partilerle müsavi şartlar içinde, kendi üyelerinin malî fedakârlıkları ile partilerini yaşatmayı göze alırlardı.

Bunu yapmadılar. Aksini yaptılar. 1945'den sonra parti menfaati için Devlet Hazinesini görülmemiş bir şekilde yağma ettiler.

Muhterem arkadaşlar; biz çok mûsamahakâr hareket ettik. Halk Partisinin kötülüklerini tasfiye hususunda halkın pek haklı olan isteklerini yerine getirmekte çok vakit kaybettik. Bu sözleriyle, kalpleri hiyanetten başka birşey düşünmeyen, bu kimselerin millete nasıl bir istikbal hazırlamak istediklerini anlamak güç değildir.

Millet arzu ve iradesinin kısmen de olsa tahakkuk edeceği şu sırada, günlerden beri dillerinden düşürmedikleri mûsadere, gasıp ve yağma kelimelerini, Resmi ve hususi hayatları ancak tufeyli olarak millet sırtından yağma ile geçmiş olan sahiplerin yani kendilerine iade etmek vazifesizdir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar; Millet arzu ve iradesinin tam değil kısmen tahakkuk edeceğinden bahsettim. Çünkü bugün müzakere ettiğimiz teklif ile bu arzu ancak kısmen tecelli edecektir. Yakında millet arzusunun tam ve kâmil bir şekilde tahakkuk etmesini görmek birinci emelimizdir.

Halk Partisi çok mutedil olan bu teklifi şükranla karşılamalı idi. Fakat ne mümkün? Kendi aleyhlerinde hak ve adaletin tatbik ve tecellisini aslâ istememiş olanlar maziden ve halden ders almamışlar, hâlâ milletin arzu ve iradesini görmek ve buna râmolmak istemiyorlar. Ne yazık ki, hakkı ve hakikati bir türlü teslim edemiyorlar.

Muhterem arkadaşlar, sözün kısası bir iktidar partisinin türlü tertip cebir ve hilelerle Devletten ve millettten aldıkları, ancak bir kanunla sahiplerine iade edilir. Bu hesapların tasfiyesi ancak bir kanunla yapılabilir. Anayasamızın 79 uncu maddesinin teminatı altında olan mülkiyet ve tasarruf hakları meşru kazançlara mahsus olmak üzere şahıslar içindir. Nitekim haklı olarak iktisap edildiği sabit olmayan şahsi malların müsaderesini âmir bir kanun vardır.

Bu kanunun, tecelli edecek millet iradesi karşısında gasıp, yağma gibi yaygaraları yapan hakiki gaasıpların şahısları hakkında tatbikini de millet sabırsızlıkla beklemektedir.

Anayasamızın mülkiyet ve tasarruf haklarına ait hükmünün maddi varlığı ister meşru, ister gayri meşru surette Devlete dayanan cemiyetler ve partilerle bir alâkası yoktur. Bu kabil cemiyetlerin malları hakkında Devletin hususî kanunlarla her zaman tasarruf hakkı vardır. Bu tasarruf Anayasamıza tamamen uygundur.

Halk Partisinin malları, hem de gayrimeşru surette Devlete dayandığı için Devlet dilediği gibi bir kanunla tasarruf edebilir. Ancak o zamandır ki, bütün partiler müsavi şartlar içinde çalışmak imkânını bulurlar ve demokrasimiz de muhtemel değil, muhakkak ki bir tehlikeden korunmuş olur.

Bunun aksini düşünmek hüsnüniyete makrun ise bir gaflet, bir hata eseridir. Ulus ve emsalinde olduğu gibi hüsnüniyetten âri bir yaygara halinde ise bir mugalâtadan ve hattâ müstakbel millî menfaatlerimizin birinci teminatı olan demokrasimiz namına bir hiyanetten başka birşey değildir.

Muhterem arkadaşlar,

Her inkılâp kendisinden evvelki devrin bu gibi gayrimeşru işlerini ancak bir kanun ile temizler. Aksi takdirde gayrimeşru işlere meşruiyet tanınmış olur ki, bu da asla hak mefhumu ve hukuk ilmi ile kabili telif ola-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

maz. Senelerce tek parti tarafından, totaliter bir rejimin yaşaması için kurulmuş her türlü nizamı ve bunun doğurduğu malî vaziyetlerin demokrasi rejimine intibak ettirilmesi ancak kanun işidir, mahkeme işi değildir. Nitekim Halk Partisi bize bu hususta iyi bir misal vermiş bulunmaktadır. Bu misal şudur : 431 sayılı Kanun ile padişahların bütün malları millete mal edilmiştir. Kendi iddialarına göre ifade ediyorum. O zaman Anayasa yok muydu? Anayasa vardı. Fakat yapılan kanun da, Anayasaya asla muhalif değildi. Saltanattan Cumhuriyete geçerken, hakikatte milletin olan malların mahkeme yolu ile millete mal edilmesine imkân yoktu. Hususi bir kanun isterdi. Bugün de durum aynıdır. Saltanat rejiminin millet sırtından Padişahlara mal ettiğini, totaliter rejim, Halk Partisine mal etmiştir. Bu itibarla işin halli mahkemelerle değil, hususi bir kanunla olur.

Cumhuriyeti korumak için padişahların malları nasıl hakiki sahibine mal edilmiş ise, demokrasimizi korumak için de, Halk Partisinin bütün mallarının hakiki sahibi olan millete mal edilmesi lazım ve zaruridir.

Muhterem arkadaşlar; 14 Mayıs zaferi ilk fiili eserini bugün vermiştir. Milletin sabırsızlıkla beklediği büyük eserden ancak bir kısmı olan bu eser millete kutlu olsun. *(Alkışlar)*

HÜSEYİN FIRAT (İçel) – Muhterem arkadaşlar, genel, katma ve özel bütçeli daireler, belediyelerle, köyler ve İktisadî Devlet Teşekküllerine ait gayrimenkullerle, dernekler ve menfaati umuma hadim cemiyetlere ait olup Cumhuriyet Halk Partisi tarafından gasbolunan gayrimenkullerin sahibi hakikilerine iadesi hakkında tetkika başladığımız kanun teklifini huzurunuzda getiren milletvekilleri arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilir kendilerini tebrik ederim.

Cumhuriyet Halk Partisinin kendi âtisini sağlamak, tek parti, tek şef sistemini bir zümre menfaat ve hesabına devam ettirmek maksadiyle millete ait mallara tasallut ederek hükümranlılık hakkını istismar ettiği Büyük Türk Milletinin malûmudur.

Vatandaşın Anayasanın tasrih ettiği şekilde âmme hizmetlerinin görülmesi için alınan vergilerin bu maksat dışında kullanılarak Halk Partisinin zimmetine geçirildiği, halktan cebri teberrü olarak alınan paralarla yaptırılan tesislerin Halk Partisine maledildiği tapu kayıtları ve diğer vesikalarla sabittir. Şimdi teklif edilen kanunla, kanun ve bir hakka istinat etmeden yapılmış haksız tasarrufları iptal ve millete ait emvali millete iade ve bundan böyle de âmme idare ve müesseselerine ait gayrimenkullerin siyasi partilere verilmemesi temin edilmekte iken, Halk Partisi tara-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

findan günlerden beri koparılmak istenen acıklı yaygaranın sebep ve mânası nedir? Adeta pederlerinden intikal etmiş malları kaybediyorlarmış gibi sızlanıyorlar. Nerede ise mahzun ve mâsum bir hak sahibi olduklarını da iddia edecekler.

Bütün bu vaveylâ ve feryatlarına rağmen bugüne kadar uhdelerinde bulunan gayrimenkulleri meşruan iktisap ettikleri hakkında esaslı bir iddialarına tesadüf edemedim.

Elimizdeki kanun teklifinin Anayasa hükümlerine aykırı olduğunu iddia ediyorlar. Gâsıptan, müktesep hakların ihlâl edildiğinden bahsediyorlar. Fakat gasıp ve müktesep hakkın hukuki mahiyet ve mânasını izah etmiyorlar. Gasıp; hukuki yollarla tasarruf edilen bir malın şahsı âhar tarafından, hukuk ve kanunların tecviz etmediği şekilde, zor kullanarak o malın alınması demek bulunduğuna göre, elimizdeki kanun teklifi de gayrimeşru yollardan millete ait, gasbedilmiş malların millete iadesinden ibaret bulunduğuna göre gasıptan nasıl bahsolunabilir? Diğer taraftan bir hakkın ihlâl edildiğini iddia edebilmek için evvelâ müktesep bir hakkın mevcudiyeti lazımdır. Kanunun hâkim olduğu bir memlekette hak, kanunun teminatı altında bulunur. Halk Partisi tarafından alınmış bulunan gayrimenkuller bir kanunla alınmadığına ve intikal muameleleri akidlerin serbest rıza ve muvafakatlerine dayanmayıp tek parti hâkimiyetinin cebrü şiddetiyle temin edilmiş bulunmalarına göre ortada hak olarak iddia edilebilecek bir durum yoktur. Hak olmayınca müktesebi de olamaz. Gayrimenkullerin iktisabında bir yolsuzluk mevcut ise mahkeme yoluyla halledilmesi lazım geldiği kaziyesi ileri sürülüyor. Bundaki emelleri de müruru zaman müessesesinin hüsnüniyet sahibi insanlara tanıdığı imkânlardan istifade etmektir. Bu cihete gidildiği takdirde bugünkü mevzuatımızın tâyin ettiği hukuki usuller esas tutulacağına göre dâvada tarafeyni teşkil etmek imkânı olmadığı gibi, zaman aşımının da mevcudiyeti bakımından mahkemelerimizin işleyebilmesine imkân yoktur. Bu itibarla tek parti hâkimiyetinin zeval bulduğu bu devirde millî iradeyi temsil eden Büyük Millet Meclisinin bu meseleyi bir kanun mevzuu yapmasından daha tabii bir yol tasavvur olunamaz. Çünkü; Mersin Halkevinin nasıl yapıldığını bir misal olarak arz etmekliğim bunu izaha kâfidir. Mersin'de inşa edilen Halkevi 3 milyon liraya malolmuştur. İnşaat üç sene devam etmiştir. Mersin Halkevi Mersin'e ithal edilen tüccar mallarından ve çiftçilerin satın almış oldukları kanaviçe ücretlerine % 10 zam yapılmak suretiyle, mazota % 65 zam yapılmak suretiyle üç milyon liranın tamamı Mersin halkından tahsil edildikten sonra bu inşaat ikmal edilmiştir. O zamanki Vali Teyfik tarafından yazılan bir tezkere ile bu müessese Halk Partisine intikal ettirilmiştir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşlar, diğer misalleri verdiler. Bu itibarla çıkan kanun Anayasaya aykırı değildir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Ömer Faruk Sanaç.

ÖMER FARUK SANAC (Elâzığ) – Muhterem arkadaşlar, müzakere etmekte olduğumuz kanun teklifinin siyasî ve içtimai bünyemiz bakımından çok mühim bir ihtiyaç ve zarurete tekabül ettiği münakaşa götürmez bir hakikattir. Gerekçeden anlaşılacağı ve söz alan sayın arkadaşlarımızın da tafsilen ifade ettikleri veçhile bu kanun Yüksek Meclisinizce kabul buyrulduğu takdirde muhtelif partilerin normal ve müsavi şart ve imkânlar içerisindeki fikir mücadelesine şahit olacağız ve bütün milletçe mâruf ve müsellemler bulunan, tek parti devrinin kanunsuz ve gayrimeşru fiillerinin delilleri ortadan kaldırılmış olmakla muhalefet partisi olarak Halk Partisi, ağır mesuliyet havasından kurtulmuş olacaktır ve nihayet bu kanunla cebir ikrah ve müvazaa gibi ve kötü yollarla fakir halkımızın verdiği vergileri ve Hazine emvalini Hükümet kuvvetine dayanarak gayrimeşru şekilde iktisap eyleyen Cumhuriyet Halk Partisinin bu haksız iktisabının asıl hak sahibi millete iadesiyle, hukuk devleti bünyesinde normal nizam teessüs eylemiş bulunacaktır.

İktisap şeklinin gayrimeşru olduğunu bizzat kendilerinin de mevcut müspet deliller müvacehesinde kabul etmiş olmaları icabetmiş olmasına rağmen C.H.Partisi hâlâ gasıp ve müsadereden bahisle yaygara koparmaktadır.

Fakat şu hususu ehemmiyetle belirtmek isterim ki, en ciddî feryat, hakiki mal sahibi olan Türk Milletinin, hukuk devleti olarak bizden normal devrin başlamış olmasına binaen evvelce gasbolunan haklarının iadesi yolundaki talepleri olmuştur.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi okuyacağım seçim bölgem olan Elâzığ Halkevine ait ve buna mümasil vesikalar müvacehesinde iktisaplarının meşruiyetinden bahse hâlâ ne yüzle cesaret buluyorlar. Meseleye taallük eden hüküm şudur;

A) Elâzığ Halkevi ile Çocuk Esirgeme Kurumu arasındaki münazaalı toprak işinin halli yolunda C.Halk Partisi Genel sekreterliğinden alınan 13 Temmuz 1938 gün ve 1/7870 sayılı yazı ile ve bu yazıya ekli Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkez Başkanlığının yazısı örneği bağlıdır. Münderecatından anlaşılacağı üzere,

B) Yine Çocuk Esirgeme Kurumuna ait olup üzerine halkevi, çocuk bahçesi park ve kapalı spor salonu kurulan ceman, 19264 metre murab-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bai arsanın hususi idare ve belediye yardımları ile ödenerek partiye mal edilmesi, buyurulmaktadır.

Bu muamelenin, bitirilmesi ve tahsisatın temini hususunda Elâzığ Vilâyetince düşünülen çarenin bildirilmesini rica ederim.

Elâzığ Vilâyetine, halkevi ve Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlıkları-na yazılmıştır.

4. Genel Müfettiş

İmza

Bu vesikalarda görülüyor ki, Halk Partisi, Amerika'daki Elâzığ'lı vatandaşlarımızın teberrüleriyle alınan Çocuk Esirgeme Kurumu gibi bir hayır cemiyetinin şehrin en güzel ve merkezi bir yerindeki arsanın Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Dördüncü Genel Müfettişi Abdullah Paşanın bir emri yevmisi ile bedeli belediye ve özel idareden ödenmek üzere yok pahasına adına tapu ettirmiştir.

Halkevi binamız, hususi emirlerle özel idare ve belediyeden kesilen ve keza teb'it tehditleriyle güya teberrü namı altında vatandaşlardan alınan paralarla yarım milyon lira civarında bir masraf ihtiyarı ile Vali Tevfik Gür tarafından yaptırılmıştır. Şu hususu esefle kaydedeyim ki, tarihi ve kültürel bir merkez olan Harput'un ecdat hâtıralarını muhafaza eden mezarlık taşları Elâzığ Halkevi duvarlarında ve kaldırım taşlarında kullanılmıştır. Ne yazık ki bedbaht Elâzığlılar uzun müddet yazıları dahi silinmek lüzumu hissedilmeyen ecdat isimleri yazılı mezar taşlarımızı çiğ-nemek gibi çok ağır bir durum karşısında bırakılmışlardır.

Aziz arkadaşlarım; muhalefet başkanı Sayın İnönü konuşmasında, hakikaten Halk Partisinin munhasıran karargâhlık vazifesini görmekte olan halkevlerinin kanunun kabulü halinde, kültürel hizmetlerinin sek-teye uğrayacağını bir taraftan beyan ederken uzun zaman, bir vatan kö-şesi olan doğuda bizzat kültür müesseselerini yıkmayı ve kendilerinden ayırdıkları doğulu vatandaşları okutmamayı hedef tutan geçmiş Halk Partisi Hükümetlerinin tatbik edilen programlarını unutmuş görünüyor-lar. Misal mi istiyorsunuz? Doğuda büyük bir kültür merkezi olan Elâ-zığ'ın, İdadi, Darülmualimin, Nafia Fen mektebi, Askerî Rüştîye, Şehir yatı, Köy yatı, Kız yatı, Amerikan, Fransız ve Alman kolejleri gibi kültür müesseselerini, bugün kültür faaliyetinden bahseden İnönü'nün bizzat Halk Partisi ve Hükümeti yıkmıştır.

İnşirah ile bahsedeyim ki, bugün bu ihmal bölgelerinde üniversite kuruluyor arkadaşlar. (Alkışlar).

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEYLERİNİN KAPATILMASI

Bu o günün anormal şartlarını kâfi derecede ifade etmiş olsa gerektir. Bahsettikleri kanuni ve meşru iktisap yolu bu mudur? Arkadaşlar, asla.

Muhterem arkadaşlar; hakiki millî iradenin mümessili olan Yüksek Meclisiniz geçmişin acı ıstırapları içinde her türlü hak ve hukuktan mahrum ve çeşitli baskı altında esas haklarını istimal imkânını bulamayan cefakeş Türk Milletinin her türlü haklarını bizzat ihkak mevkiindesiniz ve bu vazife ile mükellef bulunuyorsunuz. Aksi halde mevcut deliller muvacehesinde mevcut haksızlık ve nizamsızlığın idamesine müsamaha göstermiş oluruz. Millet hakkın iadesini ve bu suretle adaletin tecellisini beklemektedir. Türk Milletinin hakiki mümessili olan sizlerin onun hak yolundaki feryadına kulak tıkamayacağınıza emin bulunmaktayım. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; sözlerime bir ata sözüyle başlamak istiyorum : “Sırça köşkte oturan komşusuna taş atmaz”. Fakat ne garip tecellidir ki, zaman, bazı insanların kafasından idraki, hırs da bazı insanların gönlünden ve kalbinden insan hayatı için çok zaruri olan muvazeneyi kaldırıyor. Sırça köşkların en incesinde oturan İnönü bunun en güzel misalidir. Dün sanki sırtında Anayasayı hortlamanın, Anayasayı kötüye kullanmanın, millet iradesini hiçe saymanın hiçbir günahını taşımayan masum bir idealist gibi bizim karşımıza çıktı.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — Başından dökülen saçları kadar günahı vardır onun.

BAHADIR DÜLGER (Devamla) — Bize, Anayasayı hâkim kılmak davası ile mücadele etmiş ve onu muzaffer kılmak için iktidara gelmiş olan bize, tek tek Anayasanın her hükmü üzerinde titremeyi bütün prensiplerin üzerinde en yüksek prensip olarak kabullenmiş olan bize; Anayasayı ihmal ettiniz töhmetini ve iftirasını attı. Eğer, o sırtında 1946 seçiminin yükünü taşıyan adam olmasaydı, (*Bravo sesleri*) eğer o, sahte mazbata ile gelip kürsiye oturan adam olmasaydı, (*Bravo sesleri*) eğer o, mebus olmadan Devlet Reisliği sandalyasına oturmak için ceberruta, zora, haksızlığa baş vurmuş olan bir adam olmasaydı, (*Bravo sesleri, alkışlar*) onun bu sözlerini gönül ferahlığı ile idealist bir adamdır, namuslu bir fikir adamıdır diye hüsnü niyetle burda kabul etmemize imkân vardı. (*Bravo sesleri*)

Arkadaşlar, 68 yaşına gelmiş, ömrünü, siyasi hayatını yalnız millet iradesine karşı durmakla geçirmiş bir adamı bugün sözde samimi bir demokrat olarak, Anayasa taraftarı olarak burada dinledik. Söylemiş oldu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ğu sözler yalanların, tezvirlerin, iftiralaların en fena tecellisi halinde bir ibret vesikasından ibarettir. *(Alkışlar)* Yarın tarihi tetkik edecek olanlar İnönü'nün yapmış olduklarıyla, dün burada söylemiş olduğu sözleri bir ibret vesikası halinde mukayese etmek fırsatını bulacaklardır. Biz bu milletin tarihine böyle bir fırsat hazırlanmış olduğumuz için kendimizi bahtiyar addetmeye mecburuz. *(Alkışlar)*

Arkadaşlar; Anayasa tarafını bir tarafa bırakıyorum, kendi günahları yetişmiyormuş gibi, kendi işledikleri fiillerin hesabını açık alınla vermiş gibi, sanki Atatürk'ü tecrim ediyormuşuz, sanki ona birşey söylüyormuşuz, onun yaptığı fiillerde bir cürüm, bir suç arıyormuşuz gibi bir de ortaya çıkıyor, onun mesuliyetlerini kendi sırtına alacağını söylüyor. Bunu söylerken, paralardan, pullardan ismini, resimini sildiğini hatırlamıyor mu? Kabil olsaydı, onu tarihten de silmek fırsatını ele getirebilseydi, bunu da yapacaktı. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Bunu yapmış olan bir adamın Atatürk'ün bayrağını çekmiş ve onun Anayasasını müdafaa için kendisi de karşı karşıya gelmiş olan bizlere karşı Atatürk'ün müdafaasını yapmış olmasını siyasi müdahalenin, fikir salahiyyetsizliğinin, samimiyyetsizliğin en parlak misali halinde millet karşısında açıkça ifade ediyorum. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Arkadaşlar; diyor ki, millet malını, millete iade etmek için tertip etmiş olduğumuz kanunun adaletle alâkası yoktur.

Bu kanun kadar adaletle alâkası olan bir kanun tasvir ve tasavvur etmek mümkün değildir. Fakir milletin bütçesinden, kesesinden alınmış, alın teriyle kazanılmış paralarla yapılmış olan ve namlarına usulsüz olarak tescil edilmiş olan malları, millet iradesiyle buraya gelmiş ve her türlü gıllüğüştan azade bir şekilde milletin bihakkın itimadını kazanmış olan biz milletvekilleri onların kursaklarında bırakmaya asla tahammülümüz yoktu ve olamazdı. Çünkü milletin bize tahmil etmiş olduğu vazife bunu icabettiriyordu. Bu vazife gönlümüzün ferahlığı ile, tarihte bize teveccüh edebilecek bütün mesuliyetleri şuurla, idrakle omuzlayarak şerefle yerine getiriyoruz, yerine getireceğiz.

Arkadaşlar, yalanla örülmüş, çamuruna, hamuruna türlü fesadın tohumları katılmış olan sözlerle cevap vermekten kendimi müstağni tutmak istiyorum. Tarih o kadar bellidir ki, eski hakikatlar o kadar bellidir ki, millet karşısında bizim, onların söyledikleri sözler için bir müdafaa tertibi almaklığımıza lüzum dahi yoktur. Yalnız, nutkunun bir yerinde temas etmiş olduğu bir tarihi hakikata Hamdullah Suphi Beyefendinin edebi tasvirleri arasında biraz muğlak kalmış olan hususları tavzih etmek için kısaca işaretten sonra sözlerimi bitirmek istiyorum.

CHP MALLARININ TAŞFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşlar, size ibret verici bir vesika okumakla mevzuumun bu kısmına başlayacağım. Bu vesika, C. H. Partisinin siyasi bir parti olmadığını, yalnız siyasi nüfuza dayanarak iktisabı servet etmek için kurulmuş bir ticaret kumpanyası olduğunu size ifade edecektir. (*Gülüşmeler*) Elimdeki şu mavi kitap; 1927 tarihinde Halk Fırkasının kongresi zabıtlarıdır. Bu kongrenin münakaşaları arasında Halk Partisinin nizamnamesi de konuşulmuştur. Bu nizamnamenin bir 40 ıncı maddesi var. Diyor ki; (Siyasi, idarî, içtimai, iktisadî, harsî ve bunlara mümasil bilcümle teşekküllerin heyeti müdirelerine geleceklerin namzetlikleri, fırka müfettişleri tarafından tasvip olunduktan sonra, ilan olunur.) Yani bu memlekette siyasi, idarî, içtimai, iktisadî bütün teşekkülleri.

Şimdi arkadaşlar bu tabir ne kadar şümullü! Ne demek bu? Yani ne varsa hepsini kendimize mal edeceğiz diyorlar. Bu mesela nazarı dikkati celbetmiş, kongre azalarından Tekirdağ Milletvekili Celal Nuri Bey şöyle bir çıkış yapmış, diyor ki; efendim, siyasi, idarî, içtimai, iktisadî teşekküllerden bahsediliyor. Anonim şirketlerle bankalara buna dahil mi, değil mi? (*Gülüşmeler*) Kâtibi Umumi bey lütfen cevap versinler? (*Kâtibi Umumi kim sesleri*) Saffet Bey, Kâtibi Umumi Saffet Bey diyor ki; (Efendim, bittabi ticaret maksadiyle yapılmış olan herhangi bir müesseseye fırkanın müdahalesi olmaz. Yalnız maksadı teşekkül ve gayesi itibariyle bizi alâkadar ederler. Bittabi bunları murakabe etmek ve yakından alâkadar olmakta hakkımız vardır.)

Arkadaşlar, ticaret kampanyasının ilk Anayasasının ilk Anayasası değil, babayasası bu (*Gülüşmeler*) Bu babayasasının hükmü bu maddede mündemiçtir. 1947 den sonra şu 40 ncı maddenin gölgesi altında Türkiye'de kurulmuş ne kadar idarî, siyasi, harsî, içtimai ve iktisadî müesseseler varsa bunlara şu maddenin gölgesi altında el atmışlar ve dolayısıyla o gibi cemiyetlerin bütün mameleklerini üzerlerine geçirmişlerdir.

Arkadaşlar, bu arada kısaca Halk Partisinin zimmetine geçirilen malların büyük bir kısmına sahip olan ve Halkevlerinin nüvesini teşkil eden Türkocaklarının Halk Partisine intikâl şekline, o günkü siyasi manzarayı da nazarı itibara alarak, dikkatinizi celbetmek isterim.

Arkadaşlar, biliyorsunuz ki 1930 senesi Ağustosunda memleketimizde büyük bir siyasi hadise cereyan etmiştir. Serbest Fırka kurulmuştur. Serbest Fırkanın kurulması Halk Partisine karşı milletin hissetmekte olduğu antipatinin tecellisine sebep olmuştur. Bu fırka halk kitlesinin büyük reaksiyonları karşısında serbest fırka malum şekilde 1930 senesinin Kasım ayında lağvedilmiştir. 1930 senesinin Aralık ayında meşhur Menemen hadisesi cereyan etmiştir ve İzmir mıntıkasında idareî örfiye ilan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

edilmiş ve orada kurulan fevkalâde bir mahkeme icraata başlamıştır. Bundan sonra Atatürk memlekette bir seyahat yapmış, üç buçuk ay süren bu seyahatte bilhassa yer yer Türkocaklarına gitmiş, ocaklılarla temas etmiştir. Türkocaklılar, bulundukları çatinın altında aldıkları serbest terbiyenin icabı olarak, Devlet Başkanına memleketteki icraatın kötülüklerinden samimi bir şekilde bahsetmişlerdir.

Üç buçuk ay süren bu seyahat 3 Mart 1931 de nihayet bulmuştur. Atatürk, 3 Martta Ankara'ya gelmiş ve o gün Büyük Millet Meclisinin feshedilmesi hakkında Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna bir mektup yazmıştır. 4 Martta Büyük Millet Meclisi feshedilmiştir.

Nazarı dikkatinizi celbederim : Bir tarafta bir siyasî parti çıkmış ezilmiş, öbür tarafta irticai bir hadise devam ediyor, memlekette fevkalâde bir hal havası esiyor.

Büyük Millet Meclisi feshedilmiştir. İşte tam bu sırada Türkocaklarının feshedilmesi meselesi de ortaya atılmıştır. Dün Hamdullah Suphi Beyin söyledikleri gibi, 4 Marttan 24 Marta kadar cereyan eden yirmi gün zarfında Halk Partisinin bütün tazyiki sistemli çalışmış. Ve Türkocaklarının lağvedilmesi mevzuunu işlemiştir. Ve nihayet 24 Martta Atatürk katî iradesini ifade etmiş ve bir tebliğ bütün gazetelerde yayınlanmıştır. Bu tebliğde Atatürk : Ben şahsan Türkocaklarının Halk Partisine intikâlini emrettim, diyor.

Arkadaşlar; İsmet İnönü iradî bir vaziyetten bahsettiler. Fesih iradesini verecek olan, fesih iradesini kullancak ve bir karara varacak olan Kurultay 10 Nisanda, şimdi Ankara Halkevi olan binada, ki, o zaman Türkocakları Merkezi Umumisi idi, orada toplanmıştır. Garip tecelli; kongrede, hiç kimsenin Ocağın feshine dair bir teklif yaptığı yoktu. Yalnız ocak hesabatını tetkika memur olan bir heyet ki, o heyette hatırladığıma göre Hakkı Tarık Bey eski İsparta Milletvekili Mükerrerem Bey ve Reşit Galip Bey vardı. Daha iki kişi vardı, fakat onları hatırlayamıyorum. Onlar şöyle bir deklarasyon yapıyorlar ki, o da mahfuzdur, çıkmıştır

Diyorlar ki : (Hesabatın tetkikına lüzum görülmemiştir, Millî Reis'in Türkocaklarının lağvedilmesi hususundaki işaretleri üzerine harekete geçmek lüzumu hâsıl olduğuna biz kaani bulunuyoruz. Vakaa yasamızda ocakların feshedileceğine dair bir madde yoksa da büyük reisin işareti fesih için kâfi bir sebeptir). Bu rapor kongreye gelmiştir. Fakat bu raporun reye konması fırsatı bulunamamış, reye konmamıştır. Ancak orada samiller arasında hazır bulunan o zamanki Halk Fırkasının Umumi Kâtibi Recep Bey birden ayağa kalkmış demiştir ki; (Görüyorum ki, Tür-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

kocaklarını fesh etmek kararındasınız. Türkocakları benim fırkama iltihak edecektir. Yarın öbürgün bunun mallarını bizden dava ederler, buna iyi bir formül bulmak için bir komisyon kurulmasını teklif ediyorum).

İşte arkadaşlar, Türkocakları bu şerait altında Halk Partisine ilhak edilmiştir. Siz buna isterseniz iradi fesih deyin, isterseniz siyasi bir tazeyikin neticesinde hâsıl olmuş fiilî bir netice deyin.

Arkadaşlar, ben sözümü uzatacak değilim. Bir yalanlar manzumesi karşındayız, bir iftira ve tezyirler manzumesi karşındayız. Biz buraya mazimizde - gerek şahsi mazimizde, gerekse mensup olduğumuz partinin mazisinde - millet hesabına hiçbir günahın yükünü taşmadan vicdanlı ve namuslu insanlar olarak geldik. Bizim bu vicdanlı ve namuslu durumumuzu zedeleyecek Anayasa karşındaki sadakat yeminimizi bozmaya icbar edecek hiç birşey yoktur, gönüllerimiz rahattır. Milletin malını alıyoruz, millete veriyoruz; gâsıpların elinde bırakmayacağız. Biz gasıp yapmıyoruz, ihkakı hak ediyoruz. Yüksek Meclisin millet namına en geniş bir şekilde ihkakı hakka salâhiyeti vardır. Hukukçu arkadaşlarımız bunu kâfi derecede tebarüz ettirmiştir.

Benim sözlerim, müsaadenizle, bundan ibarettir. (Alkışlar).

BAŞKAN — Halil Özyörük.

Şahsı namına; Cihad Baban yerini arzusuyla verdiğinden ötürü.

Buyurun.

HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, benden evvel söz almış bulunan aziz arkadaşlarımın, hadiseyi bir hukuki problem olarak ele alıp, her noktasını aydınlatmış ve izah etmiş olduklarını gördünüz. Ben yalnız bazı vakialardan bahsetmek istiyorum.

1. Halk Partisinin bugünkü durumu suç üstü yakalanmış bir adamın vaziyetine benzemiyor mu? (Bravo sesleri)

2. Evvela firara teşebbüs, sonra uyuşmaya tevessül yani zabıtaı iğfal, daha sonra suçu inkâr ve haksız hüküm verildiğini iddia ederek inkâr; biliyorsunuz. Kanun tasarısına evvela gasıp vasfını izafe ettiler. Bunun sökmediğini yakışmadığını görünce müsadere dediler. İktisi de davanın mahiyetine uymadı.

İlk safhada idarenin Demokrat Partiye intikâl ettiği günün ertesinde "muhalefet emniyet içinde vazifesini yapabilecek mi" diye sordular. Ve kendilerini mücrim vaziyetinden çıkarıp ilişiksiz bir hale getirmek ve öyle göstermek istediler. Fakat her taraftan şikayetler birbirini velyü takibetti. Hakkın yerine getirileceğine kanaat edince uyuşma yoluna gitmek istediler. Tesis teklifi bundan çıkmıştır. Halbuki tesis mümkün değildi.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi müdafaa değil de taarruz cephesine geçtiler. Anayasaya muhalefetten ve müsadere den bahsediyorlar. Biz iktidar partisi ve Hükümet olarak hakkı ihkak ediyoruz.

Anayasanın çiğnendiğinden bahsediliyor. Bunun için Anayasanın 74 üncü maddesinden yani istimlâkten bahsediyorlar. Onlar hangi maddeyi mesnet ittihaz edeceklerini tayin edemeyen bir şüursuzluk içindedirler. Onların ileri sürmek istedikleri, bu madde değil belki Anayasaya göre kaza salâhiyetini ancak Türk Milleti adına kullanacak olan mahkemelerce halledilmesi gereken bir davanın böyle fevkalâde ve istisnai bir kanun çıkarmakla halledilmesinin Anayasaya aykırı olduğunu söylemek istiyorlar. Çünkü böyle söylemeleri lazımdı. Fakat bu hukuki problemi kavrayamadıkları içindir ki; bula bula 74 üncü maddeyi bulmuşlar.

Arkadaşlar, bu meseleyi kendi usulleriyle hallettiğimizi söylersek belki onların mevkîine düşmüş olacağız. Buna asla tenezzül etmeyiz. Kendileri 431 sayılı Kanundan sonra tahaddüs eden vaziyeti böylece halletmişlerdi. Hilafetin ilgası hakkındaki 431 sayılı Kanun gereğince hudut dışına çıkarılan hanedan azasının tasfiye için verilen müddetten istifade edememeleri halinde tatbik edilecek hükümleri ve padişahların emval ve emlâkinin Hazineye aidiyetini tespit ediyor. Ancak bu kanun yürürlüğe girdiği zamanda hali hayatta bulunan padişahlık etmiş olanların uhdesindeki emval ve emlake aidiyeti açık bir hakikat idi. Bu husus mahkemelerce halledilmiş içtihat belirmişti. Ve iki hüküm arasında tahaddüs eden ihtilaf üzerine de Temyiz Umumi Heyetince tevhidî içtihat suretiyle verilen kararda bu mesele böylece halledilmişti. Bir tefsir kararı ile bu tevhidî içtihadı felce uğrattılar. Sonra da bir kanun çıkararak ölmüş padişahların uhdesinde mukayyet gayrimenkullerin Hazineye intikâlini sağladılar.

Anayasanın malum maddesi. Mahkemelerin vazifeleri Teşkilât Kanunu ile muayyendir, der. Teşkilât Kanununda ise, her mahkeme ve hâkimin vazifesi tayin edilmiş bulunmaktadır. Bir ceza hâkimi hukuk davasına bakamaz. Bir sulh hakimi 1 000 liraya kadar olan sulh davalarını görür. Demek ki her hâkim mutlaka fertler veya fertlerle Devlet arasındaki bütün ihtilafları ve davaları halletmeye yetkili değildir. Yine Anayasa idarî davalar için ayrı bir merci kabul etmiştir. Şu halde şarih ve kanun yapıcı olan B. M. Meclisi bu hususta milletin iradesini kullanarak kaza cihazının vazifesini tayin etmiştir. Bunu her zaman da tebdil edebilir.

Kaza bahsinde bilirsiniz bir kaidemiz var. Kaza; zaman, mekan ve bazı hususların istisnasıyla takyit ve tahsis eder. Bir hâkime, sen şu davaya bakacaksın, şu davaya bakmayacaksın denildiği zaman bunun Ana-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

yasaya aykırı hiçbir ciheti yoktur. Şimdi şu tasarı ile umumi kazanın görebileceği davalar arasından Halkevlerine taalluk eden işler istisna edilmiş demektir. Artık bundan doğacak davalara hâkimler bakamaz. Umumi kazanın görevi böylece tahdit olunabilir. İdarî kaza ile umumi kaza arasında her gün doğan vazife ihtilafları daima uyuşmazlık mahkemesini işgal eden meselelerdir.

Halk Partisinin ilticagâhı müruruzamandır. Eğer imkân olup iş mahkemeye intikâl etmiş olsaydı netice yine tasarının tespit ettiği akıbet olacaktı. Fakat binlerce davayı takip mümkün değildir. Zaten istedikleri budur. İlâmaşallah devam edecek olan bu davalar neticepezir oluncaya kadar ne Halkevleri kalır ne de enkazı.

Hukuk Devletinden bahsediyorlar. Hukuk Devleti hakka riayetkâr olan ve hakkı yerine getiren devlettir. Adalet dediğimiz şey, her şeyden evvel bir zihniyet meselesidir. Geniş fert topluluklarında adalet bir his olarak yaşarsa bu suretle hukuka uygun bir Devlet hayatı sağlanabilir. Türk Milleti, adaleti, Türk Milletinin ödediği vergilerin Halk Partisine intikal etmiş olduğunu ve haksız mal iktisap edildiğini görüp buna kanaat edince bunların asıl sahibi olan Devlete iadesini bir adalet ve ihkak vazifesi olarak kabul etmiştir. Adalet, milletin duygusudur, kanun onun iradesidir.

Arkadaşlar, halkın sesi hakkın sesidir.

Halkın samimî ve gilluğışsız iradesiyle toplanan bu Meclis, temsil ettiği millet iradesini izhar ediyor. Buna kimin ne söylemeye hakkı vardır?

Halkevleri halkın evidir diyenlere soruyorum. Bugün Elazığ Valisinden aldığım bir telgrafta Halk Partililerin Halkevinin kapısına büyük bir kilit koyarak kapadıklarını bildiriyor. Halkın evi bu mudur? Söyledikleri sözlerin birer mugalata olduğunu tekrara hacet görmüyorum. Halkevleri, Halk Partisinin koltuğu altında, onun bir parçası olarak vücut buluyor ve böyle idare olunuyor. Halkevleri Halk Partisi için Devlet Hazinesinden haksız para çekmeye yarar bir vasıtaadır.

Bugün tesise rıza gösterenler, onu kurdukları zaman hükmî bir şahsiyet halinde bulundurabilirlerdi. Hangi hüsnüniyetten halkın kültür seviyesinin yükselmesine yarıyacak hangi teşekküllerden bahsediyorlar?

Haksız iktisabın cezasını, iade ile çekmek mukadderini anlayınca yese düşenlerden birisi yaşına başına bakmadan, külhanbey ağzı kullanarak bizlere söylemediğini bırakmadı, hepsini kendisine bütün gılgizet ve şiddetiyle iade ederiz. Kendi beyanları gibi eğer kendileri uşak ruhlu insanlar olmasaydı bu devleti idare etmesini bilirler; milletin tam belkemik-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

lerine indirdiği bir darbe ile kapı dışarı edilmezlerdi. Halkevleri ve bu nam altında binbir hileli yollarla iktisap ettikleri malların nasıl parti uhdesine geçirildiğini sayın arkadaşlarım misallerle izah ettiler. Ben de size canlı bir iki misal vermek istiyorum : Şimdi şu dakikada içinde toplu bir halde bulunduğumuz Büyük Millet Meclisi binasının mebnî bulunduğu saha, bilirsiniz bir müstatil şeklinde 60 dönümü mütecaviz bir yerdir. Bu saha içinde Büyük Millet Meclisi binası, Sayıştay ve eski Meclis binası olup şimdi Halk Partisinin yedi gasp ve işgalinde bulunan bina vardır. Üç tarafı yol olan bu yerin kuzey kısmında fertlere ait binalar ve bunların tam ortasında merhum Atatürk'e ait bir arsa vardır. Atatürk'ün ölümü ile vasiyetname gereğince arsa Halk Partisine intikal ettiği zaman bu durumdan istifade edilerek Ankara'nın imarına ait kanun hükümlerinden faydalanmak suretiyle derhal Meclisin 60 dönümlük arazisiyle o kısım şuyulandırılıyor. Ankara İmar Komisyonunun şuyulandırma kararı üzerine derhal tescil ettiriliyor. Bundan sonra sıra şuyunu giderilmesine; izalesine geliyor. Hemen fırsattan istifade edilerek parti binası, bir kısım yer ile birlikte şuyu izale ediliyormuş gibi tapuya kaydettirilmek isteniyor. Buna ait tezkere eski iktidar zamanında Maliye Bakanlığından tapuya yazılmış, fakat bilmem ne sebeple takip edilmediği için muamele tekemmül edememiş. Bu durumda idareyi ele aldığımız zaman işe ıttıla peyda edince derhal muameleyi durdurduk. İmar Komisyonunun muhakkak bir tazyık altında verdiği kararı iptal ettirerek eski vaziyeti iade ettirdik. Nasıl hileli bir yol takip edildiğini görüyor musunuz? Bu şekilde mal iktisabı şeytanın bile aklına gelmez. Fakat onlar her şeyi bilirler. Zira halkevlerini ve diğer gayrimenkulleri böyle hileli muamelelerle mülkiyetlerine geçirmişlerdir. İmar Kanunu; üzerinde bina bulunmayan bir arsayı, üzerinde binası bulunan yerle birleştirmeye, hamur haline getirmeye asla müsait değildir.

İkinci bir misal olarak size şunu da arzedeyim : 14 Mayıs'tan sonra Haziran ve Temmuz ayında bir gün Halk Partisinin Çankaya'daki işgal ettiği Ankara Belediyesinin malı olan binayı, belediye meclisinin bir kararıyla 99 sene müddetle bedelsiz Halk Partisine kiralanmak üzere olduğunu ve bu muamelenin tapu siciline kaydedilmek istendiğini haber alınca, hemen harekete geçilerek muamele durduruldu. Ankara Belediyesi o zaman Halk Partililerin elinde idi. Belediye Meclisi bu icar kararında, geçen senelerin birinde belediye umumi meclisince bu vadiye verilmiş bir karardan bahsediyor. Fakat bu kararı bulamadığını itiraf etmekle beraber böyle bir kararın verildiğini heyet içinde bir iki zatın hatırladığını kararının mucip sebebi olarak gösteriyordu. Huzurunuzdaki tasarı ile kıpır-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

dayamaz bir halde kısı kıvrak bağı olan Halk Partisinin tasarıya karşı mezbubane itirazlarını mazur görmek lazımdır. İnsan meyusiyete düşünce dili uzar, aklına geleni söyler.

Diğer bir misal; Cemiyetler Kanunu mucibince dernekler kendi ihtiyaçlarına kifayet edecek bir miktar gayrimenkule sahip olabilirler. Fazlasını derhal paraya çevirmek mecburiyetindedirler. Fakat bu kanun ile güdülen maksat Halk Partisinden başka partilerin bir tek binadan başkasına malik olamamalarını sağlamak için koydukları bu hükümden kendilerini istisna ediyorlar. Kanunun sonuna ilave ettikleri bir madde ile kanunun çıktığı zamana kadar derneklerden bu kanunun tespit edilen hükmü hilafına fazla gayrimenkul iktisap edilmişse kanunun bunlara şümulü olmadığını tespit ediyor. Kanunun çıkarıldığı zamanda Halk Partisinden başka parti bulunmadığı için kendisinin iktisap ettiği gayrimenkulleri muhafaza ediyor ve fakat ilerde kurulacak bir siyasi partiden bu hakkı nezediyor.

Arkadaşlar, biz, iktidarın millet iradesiyle partimize intikal ettiği günden beri hakkımızda reva görülen yersiz, haksız isnat, iftira ve hücumlarına mütevekkilane sabrettik, her hücumu sükunetle karşıladık. Bunlarla her sahada uğraşmaya vaktimiz yoktur. Millet bizden çok mühim işler bekliyor. Yapacak işlerimiz çoktur. Mugalata ile uğraşmaya zamanımız müsait değil. Kervanımız yürümektedir. Ne yaparlarsa yapsınlar yolumuzdan alıkoyamazlar. Muvaffak olacağız arkadaşlar. Müsterih olunuz, Millet, hakikatı çok iyi görmektedir, *(Bravo sesleri, alkışlar)*.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Pek muhterem arkadaşlarım, bu muazzam ve tarihî dava üzerinde söz almaktan kendimi menedemedim. Yetkili ve bilgili arkadaşlarım meselenin hukuki tekniği üzerinde o kadar geniş izahat verdiler ki, buna bir kelime ilavesine lüzum görmem. Yalnız hukuk ve Anayasa diye feryadü figan eden Halk Partili arkadaşlarımızın vaktiyle çıkarmış oldukları kanun ve yapmış oldukları muamelelerden tarihe mal olmuş kısımlardan birer misal vermek isterim.

Muhterem arkadaşlar; 1927 senesinde Diyarbakır'da bir iadei mağsubat komisyonu kurulmuştu. Bilmem böyle bir komisyonun adını hiç işittiniz mi? Bu komisyon hukuk kaidelerine katıyen dayanmadan arazi sahipleriyle köylü arasında bir nifak vücuda getirecek mahiyette yıldırım suretiyle kararlar ittihaz etmişti. Yüz binlerce liralık servetin dağıtılan kısımlarına temas etmeden yalnız ufacık bir misal vermek isterim. Köylüyü tahrik için arazi sahibi aleyhine dava ikamesi için söylemişler, bir dava aç demişler. Köylü bir hak iddiasında bulunamayacağını, çünkü ya-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

pılmış bir işe maruz kalmadığını bildirmiş. Nihayet ısrar etmişler, o da vaktiyle bir tavuğumu filan kesip benden almıştır iddiasını ileri sürerek komisyona müracaat etmiş. Komisyon bu tavuğun senede yumurtladığı yumurtaları ve onlardan çıkacak civcivlerin, piliçlerin kıymetini muzaaf bir usulle hesaplamak suretiyle birkaç yüz liraya tavuğu güya gasbeden adamı mahkum etmiştir. İşte o komisyonun bu kabil kararları kapıda bulunan polisler ve jandarmalar tarafından derhal infaz ve icra edilirdi.

Bundan başka kanun namı altında 1505 numaralı bir kanun çıkarılmış bulunuyorlardı. Bu kanunun metnini huzurunuzda okumak isterim.

1505 sayılı Kanunun ikinci maddesi :

"Madde 2. — 1097 numaralı Kanunun birinci maddesinde tayin edilen mintaka dahilinde bulunan araziden Hükümetçe lüzum görülen miktarı, birinci maddede yazılan eşhasa tevzi etmeye Hükümet salahiyattardır. Arazinin sahibi, arazinin vüsatine göre 500'den 2000 dönüme kadar olan miktarını isterse alıkoyabilir."

Bunun hangi Anayasaya, hangi hukuk kaidesine uyabileceğini, burada hukuk kaidesi diye bağıranlardan sormak isterim.

Üçüncü maddede şu vardır : (Tevzi edilmiş ve edilecek arazinin değer pahası kaza idare heyetince tayin ve tespît olunur.) Bu cümleyi okurken tevziatın âdilâne bir şekilde yapılacağı zannı insanda uyanabilir. Fakat altındaki cümle şöyledir: (Bu iş için toplanan heyetlerde müddei umumi-ler de bulunur. Bu kıymet 331 de mukayyet vergi kıymetinin 8 mislinden aşağı on mislinden yukarı olamaz.) İşte kanun.

Dördüncü maddeyi de okuyorum : (Bu dördüncü madde Birinci Umum Müfettişlikçe tatbik edilir.)

Arkadaşlar; kanunun metnini bir tarafa bırakarak biraz da tatbikatından bahsedeceğim : Köylüyü arazi sahibi kılmak için bu kanun tatbik ediliyor. Fakat alınan araziler köylüye verilmeyip Hazine uhdesine bırakılıyor. Dikkat buyurunuz : 720 liraya köyler istimlak ediliyor, senede 6 bin liraya icara veriliyor. İstimlak 1931'de başlar ve icara verme müddeti ta 1949'a kadar devam eder arkadaşlar.

Bu kanunun tatbikatındaki fecaatleri izah etmeye lüzum görmem. Çünkü vakit darlığı ve aynı zamanda konuşmalarımızın saatle tahdit edilmiş olması keyfiyeti mevcuttur. Esasen bunları huzurunuzda arz-etmeye de lüzum yoktur. Çünkü aşağı yukarı hepsi Heyeti Aliyenizce mahlumdur.

İkinci bir kanuna geçeceğim : 2510 sayılı kanun.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Demin Bahadır Dülger arkadaşım bir nebze işaret etti, bir yerin tahliyesi şu hallerde yapılır : Kültür, siyaset, askerlik, inzibati ilahî sebeplerle yerler, boşaltılabilir. Bu vatandaşların bir yere nakledilmesi istendiğinde askerî, iktisadî, siyasî, içtimai ve inzibati sebeplerle nakledilebiliyorlar :

Muhterem arkadaşlar, mülkiyet hakkının kutsiyetine taalluk eden bu kanunun 27 nci maddesi : (3 numaralı mutakalarda mecburi nakil edilenler menkul mallarını birlikte götürebilirler. Gayrimenkullerinin mülkiyeti tam olarak Devlete geçer) demektedir.

Böyle bir kanun gördünüz mü? İşte hak, hukuk iddia eden İnönü, zamanında Anayasayı, hukuk kaidelerini çiğnemediğini iddia etti. Acaba bu tarihî hakikat ve vesikalar, cihan efkarı huzurunda kendisini tekzibe kafi gelmez mi? (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar, 2510 sayılı kanunun bilhassa tatbikatında doğurduğu facialardan da kısmen bahsedeyim. İnsan haklarını hiçe sayan, derelerde adam öldürtmeyi mübah sayanların ika ettikleri faciaların misallerini tekrarlamak lüzumsuzdur. Çünkü, bir hak iddiasıyla esasen Yüksek Huzuruza gelmiş bulunuyorum. Hesap sorun, mesuliyete cevap vereceğim diyen kimseler bakalım ızah edeceğim içtimai facialar karşısında ne cevaplar verebileceklerdir? (*Bravo sesleri*)

Muhterem arkadaşlar, 2510 sayılı Kanunun vücuda getirdiği içtimai felaketi önlemek kastiyle 1946 senesinde Demokrat Parti Yüksek Meclise bir kanun tasarısı vermişti : Halk Partisi bunu görünce derhal bir teklif getirdi. Çıkardıkları kanun 5098 sayılı Kanundur. Bu kanunda bir madde vardır, diyor ki; (2510 sayılı Kanunun 27 nci maddesi gereğince kendileri tarafından veya Hükümetçe tasfiye edilmeyen mallar üzerinde, bu gibiler her türlü tasarrufta serbesttirler.) 1948 senesinde bunu cerhecek mahiyette ikinci ve 5420 sayılı bir kanun ortaya çıkıyor.

BAŞKAN — Mustafa Bey, tasarıya, halkevlerine geçelim.

MUSTAFA EKİNCİ (Devamla) — Geçiyorum. Bu madde de sarahaten şöyle diyor. Nakledilenler iade edildiği takdirde, namlarına mukayyet araziler bulunduğu takdirde, bunlar bunlar mevcut ve tevzi edilmişse bundan mahrum olurlar. Yani tapuda namına kayıtlı bir arazisi vardır. Bu araziye, iskan dairesinin hazırlamış olduğu bir cetvelle benim namıma kayıtlı olan bu araziye istediği adama devredebiliyor. Bu kanun 1948'de Hasan Saka Hükümeti zamanında Meclisten çıkmıştır. Bu kanun mülkiyet hukukunun bütün inceliklerini istihdaf ediyormuş. Bilmiyorum onların hukuk anlayışı bizim hukuk anlayışımıza pek de uymuyor, belki daha derin düşünmüşler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar; bu vadiye vereceğim misaller pek çoktur. Fakat vaktin darlığı dolayısıyla bunlar üzerinde durmak istemem. Halk Partisinin halkevlerini iktisapları noktasında arkadaşlar o kadar geniş misaller verdiler ki, bendeniz tekrar üzerinde durmaya lüzum görmüyorum. Yalnız, bence Halk Partisinin bu binalar üzerinde bir hakkı vardır. Bu hakkı ben de kabul ediyorum. Bu hak hâlâ muteberse buna hakkı zülüm, hakkı seyf, hakkı cebir demek lazımgelir!

Vaktim kalmadığı için sözlerimi burada kesiyorum. *[Alkışlar]*

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar;

Şayet Halk Partisi muhalefетinin hakiki hüviyetini bilmemiş olsaydık, dün parti başkanlarının bu kürsüde yaptığı konuşmayı dinlerken hayretten hayrete düşmemiz mukadder olurdu. Fakat hepimiz, iktidarda iken olduğu kadar muhalefete geçtikten sonra da Halk Partisinin veya hiç değilse başındakilerden bazılarının siyasi hüviyetlerini çok iyi bildiğimiz içindir ki, çünkü nutuklarını dinlerken hiçbir hayrete kapılmadık. Türk efkârı umumiyesi de Halk Partisi başkanının çünkü beyanatını keza hayrete kapılmaksızın öğrenmiş olacaktır.

Arkadaşlar;

Halk Partisi, millet iradesi ile iktidarı terketmeyi samimi olarak aklına dahi getirmemiştir. 1946 seçimleri meydandadır. O seçimlerde, Halk Partisi, her ne pahasına olursa olsun iktidarda kalmayı kararlaştırmış bulunuyordu. Millet iradesinin hâkimiyeti bakımından bütün vatan sahında cereyan eden hadise ve faciaların tek sebebinin bu olduğundan milletçe şüphe etmedik. 1946 seçimleri ile iktidarı gasıp ve zaptettikten sonra da onu hiçbir ssuretle elden bırakmamayı tek maddeli bir program haline getirdiklerini de yine milletçe bilmekteyiz.

Bütün bir milletin Halk Partisi içinde muhtevi ve mündemiç bulunduğunu farz ve hayal etmekle başlayan enaniyet ve gafletleri onları hakikatları bir türlü göremeyecek hale getirmiş ve 14 Mayıs seçimleri de kendileri için çok acı ve hiç beklenmedik bir hadise olmuştur. 14 Mayısta Türk Milletinin kahir eli ile vurulmuş olan darbenin bu mağrur mütehakim teşekkülü artık hakikatlarla temasa getirmesi ve onu gurur ve gaflet uykusundan uyandırması icabederken bu partiyi idare edenler hemen altı ay içinde tekrar iktidara gelmenin yollarını araştırmaya kalkacak kadar ihtiraslarının mağlubu olduklarını bir kere daha ispat etmişlerdir.

Binaenaleyh iktidarda bulunan Halk Partisi ile muhalefete düşmüş olan Halk Partisini ruh ve zihniyet bakımından hiçbir fark arzetmediği ibretle görülmesi lazımgelen bir içtimai vakıa teşkil ediyor.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bir zamanlar Halk Partisi her ne pahasına olursa olsun iktidarı elden bırakmamayı ve muhalefete ise en kısa yoldan ve en kısa zamanda tekrar iktidarı ele geçirmeyi kararlaştırmıştır dedim. 14 Mayıs'tan bu yana Halk Partisi muhalefetine ne suretle hareket etmiş olduğunu kısaca gözden geçirmek bu hakikatı kabul etmeye kafi delil teşkil eder sanırım.

Sadece Kore kararı münasebetiyle bu partinin iktidara karşı açmış olduğu haksız, insafsız mücadelenin mahiyeti dahi maksatlarını kolayca teşhis imkanını verebilir.

Milli menfaatler bir tarafa bırakılmış, Devletimizin itibar ve emniyeti endişeleri hiç kale alınmayarak hareket olunmuştur. Kore meselesi karşısında yeni iktidarın aldığı kararı, onları, bekledikleri büyük fırsatın gelip çatmış olduğu kanaatine sevk etmişti. Siyasi hadiseleri görüp takdir etmekte nasipsiz olan bu zevat, Kore kararı dolayısıyla iktidarımızı yere vurabileceklerini ve artık meydan muharebesinin bu kararın hazırladığı zemin üzerinde yapılabileceği hükmüne vararak harekete geçmişlerdir.

Memleketin baştan başa huzursuzluk ve emniyetsizlik içinde olduğunu daha belediye seçimleri zamanında ifade etmekten çekinmeyen, Devlet memurunu Devleti temsil eden iktidara karşı harekete teşvik etmekte mahzur görmeyenler, bu hareketleri ile de, ne gibi maksat ve emellerin peşinde olduklarını açığa vurmakta gecikmemişlerdir. Ondan sonra cereyan eden hadiseler ve muhalefetin hareket tarzları, bütün milletin gözü önünde cereyan etmiştir.

İşte Halk Partisi, İktidarda Halk Partisi ve muhalefette Halk Partisi. (Alkışlar).

Muhterem arkadaşlar;

Bu teşhis ve mütalaaların doğruluğu, parti başkanlarının dünkü konuşması ile son olarak bir kere daha meydana çıkmış bulunuyor.

Ne olurdu, Halk Partisi iktidarda ve muhalefette böyle hareket etmemiş olsa idi de biz de kendilerine bu hakikatleri bir kere daha teşrih etmek mecburiyetinde kalmasa idik.

Ben, şahsen, dün Halk Partisi Başkanını dinlerken, hayret etmedim. Fakat, bir insanın samimi-yetsizliği bir hüner haline getirmesini, e'fal ve hareketine asla uymayan fikirleri ve sözleri huzurunuzda bu derece soğukkanlılıkla ifade edebilmiş olmasını, üzüntü ve hatta ıstırap ile takip ettim diyebilirim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Aziz arkadaşlar,

Halk Partisi Başkanı, daha söze başlarken müzakere etmekte olduğumuz tasarı hakkında "iktidar partisinin bir komisyonunca hazırlanmış tasarı" tabirini kullanıyordu ve bu suretle daha ilk cümlesi ile gammazlığa başlıyordu.

Huzurunuzda sunulmuş olan tasarının Büyük Millet Meclisinin komisyonlarından gelmekte olduğunu kendisi bilmez mi? Elbette bilir; fakat onun asıl bildiği, değil parti komisyonlarında hatta bizzat kendisi dikte ederek kanunlar çıkarmak yoludur. Binaenaleyh sanki ömrü demokratik ve parlamenter usullere riayet etmekle geçmiş bir insan gibi, bize, bu şekilde bir isnat ile söze başlamaya ne hakkı vardı?

Aziz arkadaşlarım,

Halk Partisi Başkanı, daha sonra tasarıyı, umumi efkara bakınız nasıl tanıtmak istemektedir : Tasarıyı ele alarak diyor ki; "eski Türkocaklarından devralınan binaları yeni Türkocaklarına malediyorlar." Tasarının ne esbabı mucibesinde, ne de metninde böyle bir kayıt asla mevcut değildir. (Alkışlar).

Gene diyor ki, "Halkevlerini fiilen ilga ediyorlar" bu tasarı Halkevlerini fiilen ilga eden bir tasarı değildir. Ancak, bir ilga mevzuubahis ise bunun yapılması icap edip etmediği keyfiyeti kanun ve hukuk bakımından da bir mesele teşkil eder. Bir siyasi parti kendi siyasi maksatları dışında işlerle meşgul olmaması icabeder. Halkevleri, Halkodaları kurmak, gençlik teşkilatını ele almak faşistvâri telakki ve düşüncelerin mahsulü olsa gerektir. Bu münasebetle eğer bilmiyorlarsa şurasını da haber vereyim ki, halkevleri çoktan beri fiilen mesdud bulunmaktadır. Bunlar, içtimai ve siyasi bünyemiz içinde tamamiyle abes, beyhude, geri ve bir yabancı uzuv halindedirler. Bunları demokratik fikirlerin neşir ve tamimi için bir mektep haline getirmek hayali gene arkaik, dar bir telakkinin mahsulü olmaktan başka bir mana ifade etmez.

Bilmiyorlar mı ki, Demokrat Parti çalışmalarına başladıktan sonra bu memleket bir baştan öbür başa, demokratik bir mücadele ve faaliyetin tatbikat sahası haline gelmiş bulunuyor. Hala bir vesayet zihniyeti ile ve serlerde ve limonluklarda buğday yetiştirme nevinden demokrasi mektepleri açmak hayali peşinde koşacaklarına, bu memlekette esasen mevcut olup kendi baskılarıyla bir türlü inkişafa mazhar olamayan ve tezahürlerini gösteremeyen demokratik ruh ve terbiyenin sarsıntısız inkişaf edebilmesi için parti olarak yukarıdan beri bahsettiğimiz soysuzlaştırıcı ve kin ve nefrete götüren yollarda yürümesinler.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bir de diyor ki : "Hazineye intikal edecek halkevlerinin dağıtma ve kullanma yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmektedir." Tapusu Devlet üzerinde olan ve Devlet hizmetlerine tahsis edilmiş bütün emvalin tahsis suretlerini tayin ve tespit hakkının Bakanlar Kuruluna ait olduğunu bilmiyor mu?

Tasarıyı umumî eskâra olduğundan başka türlü tanıtmak maksadıyla, Halk Partisi Başkanı sözlerine devam ederek şöyle diyor : "Halk Partisine teberru ve satma şeklinde geçen bazı emvalin tasarrufu tanınmıyor.

Hazine intikal ettirdiği halkevlerinin, yapılmış veya yapılmakta olsun, kendileri alındıktan sonra borçlarını Halk Partisine yüklüyor ve menkul malları, hukuk prensipleri dışında mütemmim cüzü addediyor."

Bu iki iddia ve isnada benden evvel konuşan arkadaşlarım en inandırıcı ve en susturucu cevapları vermiş bulunuyorlar. Benim Halk Partisinin Başkanına bu husustaki mukabelem bir iki sual sormaktan ibaret kalacaktır :

Teberru suretiyle geçen bazı emvalin tasarruflarının Halk Partisine tanınmadığından bahsolunuyor. Bu zora ve cebre dayanan teberru ve satınalmalara teberru demek ve bunları normal birer alım, satım muamelesi kabul etmek mümkün müdür?

Ve asıl mühimmi, Halk Partisi halkevlerine sarfedeceğim diye bütçeden, hususî idarelerden, belediyelerden, köy sandıklarından aldığı paralardan mühim bir kısmını halkevlerine sarfedecek yerde doğrudan doğruya zimmetine geçirmemiş midir?

Halkevleri kurulmazdan evvel hayır cemiyetlerinden sayılarak ve halkevleri kurulduktan sonra da bu bahane ile Halk Partisinin millet kesesinden alıp zimmetine geçirdiği paralar muazzam yekunlara varmaktadır.

Halk Partisi lideri diyor ki, bir mahkemece sabit olmadan Halk Partisinin Devlet ve amme müesseselerinden zimmetine para geçirdiği iddiası, maksatla uydurulmuş bir efsaneden ibarettir.

Bu cümlede, bu iddiada gösterilen hüner, mahkeme kararının siperi arkasına kaçmaktan ibarettir. Halbuki, Halk Partisinin hesapları, elbette doğru tutulmuş olması gerekir. O halde biz, sübut delili olarak kendi muhasebelerini ve kendi hesaplarını göstererek bunların bir hulasa ve bilançosunun umumi eskara arz olunmasını teklif edeceğiz.

Mevzu amme hukuku sahasına taalluk ettiğinden mahkeme yolu usul kanunları ile kapalı olduğu bilindikten sonra, bu sözleri sarfetmek, millet huzurunda açık hesap vermenin yolu olamaz. Nitekim, Türkocaklarının Atatürk tarafından müsadere edilmiş olduğu iddiasını bize mal

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ederek böyle bir suç işlemiş ise, bu suçun mesulü Atatürk olamaz. Mesuliyet, zamanın başvekili olarak bana teveccüh eder. Ben bu mesuliyetin hesabını vermeye hazırım ve muktedirim, demektedir. Dikkat ederse-niz burada da yine bir sipere girmek hünerini göstermektedir.

Bu sefer Atatürk'ü siper almakta, sureta bir mesuliyet alır görünmektedir.

"Hesabını vermeye hazırım ve muktedirim" demesi, istemeden dahi insanın aklına çok şeyler getiriyor. Mesela, acaba 1946 seçimlerinin hesabını da aynı suretle vermeye hazır ve muktedir midir?

Daima Atatürk'ün kanadı altında ve gölgesinde yaşamış olan bir siyaset adamının bugün Atatürk'ü kanadı ve himayesi altına alıyor görünmesi sadece gülünç bir tefahürden ibaret kalır.

Muhterem arkadaşlar, işte buraya kadar Halk Partisi Başkanının tasarıyı memlekete ne suretle takdim etmek istediğini anlatmış ve buna cevap teşkil edecek olan sözlerimi de söylemiş bulunuyorum.

Halk Partisi Başkanı bundan sonra Halkevleri perdesi arkasında Halk Partisinin tasarrufu altında bulunan ve muazzam bir servet teşkil eden emvalin üzerine oturup kalmak maksadını takip etmediklerini ve bu husustaki iyi niyetlerini ispat etmek için, çoktan beridir Halkevlerini bir tesis haline getirmek istediklerinin hikâyesini anlatıyor. Bu hikâye muhalefetin tenkidlerinin tesirini göstermeye başladığı 1947 senesinde başlar. Ne hakiki ne de hükmi şahıs olarak hiçbir mevcudiyeti olmayan halkevlerine Devlet bütçesinden para ayrılması ve hususiyle bu paranın bir siyasi teşekkül olan iktidar partisine ödenmesi gibi demokratik ve hukuki havsalaya asla sığmayacak derecede fahiş olan bir yolda yürümek muhalefetin tenkidleri müessir olmaya başlayınca, artık devam olunamaz hale gelmişti. İşte o zamandır ki, avutmak, iğfal etmek ve vakit kazanmak maksadiyle "tesis yapacağız" teraneleri başladı.

Hatta 1949 yılında Bütçe Komisyonundan iki milyon liralık yeni bir tahsisat koparabilmek için üç ay içinde tesisin vücuda getirilip mesele-nin halledileceği resmen ifade olunmuştu. O zaman muhalefet adına ben "madem ki nihayet üç ay zarfında mesele hallolup bitecektir, o halde hiç olmazsa istemekte olduğunuz bir senelik tahsisatın yalnız üç aya isabet edenini niçin kabul etmiyorsunuz" diye sordum.

Bu sefer "belki üç ayda yetişmez" dediler, "O halde altı aylık tahsisatı yani bir milyon lira isteyiniz" dedim. Buna karşılık "hayır, bir senelik tahsisat olan iki milyon lirayı koyduracağız" dediler ve koydurdular. Ondan sonraki senelerde de bu tahsisatı almakta devam ettiler. Bundan başka da ek ödenek ile de paralar aldılar. Ayrıca hususi idarelerle beledi-yelerden alınan rakamlar bunların dışındadır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Son olarak yine tesis teraneleri ortaya çıkıyor, ne zaman? Demokrat milletvekilleri kanun teklifleri yapıp bu tekliflerin Adalet ve Anayasa komisyonlarında müzakerelerine başlanıp iş Büyük Millet Meclisinin kapılarına dayandıktan sonra...

Hitabenin bundan sonrası ise malum.

Şimdi bu mevzuda söylenecek şu sözler kalıyor :

Çok partili bir sisteme girilip de Hazine'den, bankalardan, diğer devlet müesseselerinden bu şekilde para almanın hukuk ve kanun telakkilerine tamamen aykırı olduğu binbir delili ile ortaya konulduktan bugüne kadar niçin bu tesis fikrini ve tasavvurunu hâlâ tatbik mevkiline koymamışlardır? Halk Partisi başkanı buna, o zaman muhalefet ile ve bugün de iktidar ile anlaşamadık da onun için cevabını veriyor.

O zaman muhalefet ile hangi mevzuda anlaşmaya itibar etmiş ve ehemmiyet vermişlerdir?

Bundan evvel de söylediğim gibi, tesis tek taraflı iradeye tabi olduğu için, bir tesis vücuda getirmekten kendilerini muhalefet mi alıkoymuştur?

1947 kurultaylarında tesis için karar aldıklarını söylüyorlar. Kurultayın o kararı niçin tatbik mevkiline konmamıştır? Acaba o kararları da muhalefetin muvafakat ve rızasına muallak olarak mı alınmıştır?

Sevgili arkadaşlarım,

Şimdi bahsimiz, Halk Partisi Başkanının devlet hayatı ve memlekette istikrar, sükun ve asayiş bakımlarından ehemmiyetli addettiğimiz iki iddiasına gelmiş bulunuyor.

Halk Partisi Başkanı, mevcut mevzuatı ve geçmiş Büyük Millet Meclisleri muamelelerini tek parti devrinin cebir ve nüfuzu mahsulü saydığımızı ve bu sebeple bunların muteber olamayacaklarını iddia ettiğimizi söylüyor.

Bu sözleri dinleyenler veya okuyanlar, mevzuatı ve geçmiş Büyük Millet Meclisi muamelelerini toptan iptal etmekte olduğumuz telkinine maruz bırakılmış oluyorlar.

Böyle bir halin vukuu takdirinde vaziyetin ehemmiyet hatta vehame-i aşikârdır. Zira bu suretle devlet hayatında daimiyet ve istikrar parçalanmış ve ardı arkası gelmeyecek karışıklıklara yol açılmış olurdu. Halbuki ne mevzuatın ihmalî ne de geçmiş Millet meclisleri muamelelerinin toptan veya kısmen iptali, meselemizde asla bahis mevzuu olamaz. mevzuatı ayaklar altına alıp geçmiş Büyük Millet Meclislerinin muamelelerini iptal edenler kendileridir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Çünkü geçmiş Büyük Millet Meclislerinin hakiki ve hükmi şahsiyeti olmayan bir mevzuat, para tahsis etmeleri hukuka ve mevzuata elbette mugayirdir. Bu paraları bir siyasi partiye vermiş olmaları, gene aynı şekilde, hukuka ve kanunlara karşı sarîh bir muhalefet arzeder.

Bundan başka Halkevlerine verilmiş olan paralarla edinilmiş malların, mülklerin Halk Partisinin malları olarak tescil edilmeleri ise, geçmiş Büyük Millet Meclislerinin muamelelerini iptal mahiyetinde olarak tahsis olunan paraların maksadın tamamen dışında olarak kullanıldığı manasını tazammun ettiğinde asla şüphe olunamaz. Binaenaleyh devlet hayatında istikrar ve daimiyetin parçalanmış olduğu iddiası tamamiyle yersiz ve haksızdır.

Halk Partisi Başkanının ehemmiyetli addettiğimizi söylediğim iddialarından ikincisine geliyorum :

Muhallif Lider, Anayasanın vahim surette ihlal edilmekte olduğunu ileri sürüyor.

Şimdi bu münasebetle, Halk Partisi Başkanının daha söze başlarken müzakere edilmekte olan tasarının Demokrat Parti komisyonunca hazırlanmış olduğunu ifade ettiğini hatırlayalım. Demek oluyor ki tasarı kanuniyet kesbedince bu kanunun Millet Meclisince değil Demokrat Parti milletvekillerince yapıldığını iddia edeceklerdir.

Arkadaşlar,

İşte burada karşımızdaki politika hünerverinin maharetle vücuda getirmek istediği inşanın hatları belirmeye başlıyor.

Demokrat Parti komisyonlarında tasarılar hazırlanıyor ve binaenaleyh Büyük Millet Meclisi değil Demokrat Parti milletvekilleri kanun yapıyor. Bu kanun ile mevzuat ayaklar altına alınıyor. Hâkimlerin yargılama salahiyeti ortadan kaldırılıyor. Ve muhalefet mahkemelere müracaat hakkından ve binaenaleyh her türlü teminattan mahrum bırakılıyor. Geçmiş Büyük Millet Meclislerinin muameleleri iptal olunmak suretiyle Devlet hayatındaki daimiyet ve istikrar parçalanıyor. Ve en vahimi, Anayasa vahim surette ihlal ediliyor.

Arkadaşlar,

Politika hünerverinin resmetmek istediği bu levha ne kadar düne benziyor ve bugünden ne kadar uzaktır?

Hal, tasavvur ve resmetmek istediği gibi ise, dudaklarının ucuna yapışıp kalan cümleyi, o halde biz söyleyelim :

"Vatandaşlar, manzara bu kadar karanlıktır. Ne duruyorsunuz? Kalın ey ehli vatan." Öyle mi?

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bu isnatların hepsini kendinin tek başına hâkim bulunduğu devrin vakıaları olarak tamamen kendine ret ve iade ediyoruz. Bundan başka bazı vatandaşların vicdanında tehlikeli tereddütler yaratabilecek olan ve şu suretle vuzuha çıkardığımız iddialarının mana ve maksadı hakkında tekrar kürsüye gelerek açık beyanatta bulunmasını, taşımakta olduğu manevi mesuliyetin, kaçınılmaz bir icabı olduğunu kendisine hatırlatmayı bir vazife saymaktayım.

Aziz ve sevgili arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki karşımıza sözcü veya mesul olarak hürriyet davalarını ağızlarına en az yakışacak insanlar değil, Halk Partisinin içinde mevcudiyetini bildiğimiz ve bu davaları konuştukları takdirde hüsnüniyetlerinden elbette şüphe ve tereddüt caiz olmayacak kimseler çıksınlar.

Halk Partisinin mazisinden gelen cebir ve tahakküm neticesi sırtına yığılan yüklerden ve mazinin her türlü rüsubundan tamamıyla kurtularak millet huzurunda ve karşımızda sıhhatli ve gürbüz bir muhalefet olarak vazife görmesini yürekten temenni ediyoruz. *(Alkışlar)*

Halk Partisi bir zaman bütün milleti içine aldığı iddia eden bir teşekkül idi. Onun başındakiler ise bu batıl ve kazıp hayalin gururuna kendilerini kaptırmışlardı. Hakikatlar başka türlü tecelli etmeye başlayınca ve bu memlekette demokratik hayat ilerledikçe bir hayalin sukutu karşısında kendini cemiyetin ve ilerlemenin mağduru sayacak olan bir ruh ve zihniyet bugünün muhalefetine hem kendisi için hem memleket için selâmetli yollarda yürütmesine ciddi bir mâni teşkil etmektedir.

Halbuki biz, Halk Partisini millî siyasî varlığımızın değerli bir parçası ve demokrasimizin ihmal olunmaz bir unsuru telâkki ediyoruz. İşte elimizdeki bu kanun tasarısı Halk Partisini mâzideki tahakkümün mahsulü olan yüklerden kurtararak onu umumi efkâr karşısına muhalefete daha ehil bir teşekkül olarak çıkabilmesini mümkün kılacak vasıta ve merhalelerden birini teşkil edecektir." *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Konuşacak daha 24 arkadaş vardır. *(Kâfi, kâfi sesleri)*, Önergeler de var okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Mesele kâfi derecede aydınlanmış olduğundan, vaktin darlığı hasebiyle, diğer kanun teklif ve tasarılarının da müzakeresini teminen, müzakerenin kifayetini ve maddelere geçilmesini arz ve teklif ederiz.

Balıkesir Milletvekili

Arif Kalıpsızoğlu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Başkanlığa

Kanun teklifinin tümü üzerindeki görüşmeler kâfidir. Yeterliğin oya konulmasını teklif ederiz.

Zonguldak
Fehmi Açıksöz

Yozgat
Fuat Nizamoğlu

Sivas
Şevki Ecevit

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Dünden beri devam eden müzakereler sonunda mevzu fazlasıyla aydınlanmış olduğundan, heyeti umumiye üzerindeki konuşmalara son vererek maddelere geçilmesini ve arkadaşların maddelerde konuşmalarını arz ve teklif ederiz.

İstanbul Milletvekili
Fahrettin Sayımer

İstanbul Milletvekili
Fürüzan Tekil

İstanbul Milletvekili
Celâl Fuat Türkgeldi

(Gürültüler, kâfi, kâfi, anlaşıldı sesleri).

BAŞKAN – Kıfayeti oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kıfayet ittifakla kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gerekçede ivedilik teklifi vardır. İvediliği kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair Kanun

MADDE 1. – Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası Devlet veya âmmeye hükmi şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve umumi menfaatlere hadim dernekler hiçbir suretle siyasi partilere bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberru veya bu malların intifasını bedelsiz olarak tahsis eyleyemezler ve bağlı oldukları hükümler dışında satış yapamazlar.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen?

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) – Muhterem arkadaşlarım, birinci madde üzerinde bir endişem hâsıl oldu. Komisyon sözcüsünden bu hususun tavgizini rica edeceğim.

Maddenin yazılış tarzına göre sayılan müesseselerin (menkul ve gayrimenkul malları bedelsiz olarak terketmek) tâbirinde nakdî teberuların, nakdin dâhil olup olmadığı münakaşa götürebilir. (*Dâhil, dâhil sesleri*). Endişem budur. İktisadî Devlet Teşekküllerine Halk Partisinin mazide muallat olup yüz binlerce lirayı oradan alması gibi. Bu itibarla (menkul, gayrimenkul mallar) tâbirine nakit dâhil ise komisyon tavgiz eder ve zaptâ geçerse maksat hâsıl olur.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Necip Bilge.

NECİP BİLGE (Niğde) – Muhterem arkadaşlarım, bendeniz de Hayrettin Erkmen arkadaşımın izhar ettiğî endişeye işaret edeceğim. Bu hususun açıklanması lâzım geldiğî kanaatindeyim. Aynı zamanda bu nakit yanında bir de menkul kıymetler vardır. Bunların da buraya dâhil olup olmadığına komisyon sözcüleri tarafından burada açıklanması, ilerdeki her hangi bir ihtilâfî önlemek bakımından faydalı olacaktır.

BAŞKAN – Komisyon sözcüsü.

KOMİSYON ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Efendim, (menkul mallar) tâbiri içinde (nakit ve her türlü kıymetlerin) dâhil olduğî kanaatindeyiz. Keyfiyetin bu suretle tavgizi her türlü tereddütün izalesine kâfi geleceğine kaniiz. (*Tahvilât, tahvilât sesleri*).

Efendim, tahvilât da, nakit de hepsi menkul mallar tâbiri şümulü içine girmektedir.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) – Malların tasnifinde menkul gayrimenkul diye bir şey yoktur, mesele esasında halledilmiştir. Menkul ve gayrimenkul, hattâ alacaklar dâhil olduğî halde mesele halledilmiştir. Hukukta, esasında sarahat olan bir şey için, bir de şöyle diyelim demek haşiv olur.

VACİD ASENA (Balıkesir) – Arif Hikmet Pamukoğlu arkadaşımız bu hususta mâruzatta bulundu, para tâbiri de, parayı ifade eden bütün menkul ifadesinin tamamıyla şümulüne dâhildir. Bu itibarla para dediğimiz zaman birçok ihtilâflar ve teşevvüşler husule getirir.

GALİP KINOĞLU (Gaziantep) – Bu maddeyi okudum, ben de şüpheye düştüm. Madde şöyle diyor : “Hiçbir suretle siyâsî partilere bedelsiz menkul ve gayrimenkul...” bedelsiz menkul içine bedelsiz para girer mi? De-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mek ki burada bir sarahat lâzımdır. Yahut da bu sarahati esbabı mucibeye koymak iktiza eder. Bu bir. İkincisi; bir de trampa işi var. Bu, tasfiyede var, tesiste yok. Farzedin ki Maliye kendi malını değerinden çok az bir menkulle trampa yaptı ne diyecek? Mademki trampa tasfiyede var tesis maddesinde de olmalıdır.

Sonra, nakit mutlaka zikredilmelidir çünkü, maddeyi okursak maddenin, bedelsiz mala mâtuf olduğunu görürüz. Hiç paraya bedelsiz mal denir mi ve buraya girer mi? Girmez.

BAŞKAN – Mehmet Daım Süalp.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Değiştirgesi var mıdır?

BAŞKAN – Söz isteyen arkadaşlara söz veriyorum.

MALİYE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MEHMET DAİM SÜALP (Siirt) – Maliye Komisyonu adına konuşuyorum. Biz komisyonda konuşurken arkadaşlarımız menkul mal içerisinde esham ve tahvilâtın ve paranın gireceği kanaatini belirtmişlerdi. Şimdi (bedelsiz menkul ve gayrimenkul) tâbiri karşısında biz komisyonca paranın da ilâvesinin lazım geldiği kanaatindeyiz.

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Efendim, demin arz ettiğim gibi (bedelsiz mal) tâbiri içine nakit ve her türlü menkul kıymetlerin girdiği kanaatindeyiz. Mamefih arkadaşımızın buyurdukları gibi (bedelsiz para) olur mu gibi bir tereddüt hâsıl olursa bunun yerine kullanacağımız “karşılıksız” kelimesi bu mahzuru bertaraf edebilir ve fikrimizce, komisyonun kanaatine “bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal” demek kâfi gelmektedir ve her türlü mutasavver kıymetleri, nakit de dâhil, içine almaktadır.

FAHRİ KÖŞKEROĞLU (Niğde) – Bir sual soracağım. Nakit, esham, mal mefhumunun içine girer mi?

MALİYE KOMİSYONU ADINA MEHMET DAİM SÜALP (Siirt) – Girer bunların hepsi menkul emvaldir. Esham da aynı suretle menkul kıymetlerdendir. Onun tarifi içine girer.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) – Menkul mal ve kıymetler dersek kıymet içerisinde para da, esham da, hepsi girer. Bu itibarla menkul kıymettir. Çünkü mal tâbiri, para tâbiri şümulüne girmez. Kambiyo piyasasına menkul kıymetler girerler. Binaenaleyh, “karşılıksız menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetler” dersek hepsi girmiş olur.

BAŞKAN – Komisyon da iltihak ediyor. (karşılıksız menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetler) şeklinde olacaktır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) – Arkadaşlar, hakikaten atlamayalım. Buraya (bedelsiz menkul ve gayrimenkul mallarla nakit terk ve teberru edemez) tâbirini behemehal koyalım. Eğer koymazsak o zaman para teberruları bu metnin içine girmez. (Kıymet) de deseniz paraya şâmil değildir.

A. HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) – Muhterem arkadaşlar, bedel kelimesi yerinde değildir. Bunu tam hukuk lisaniyle ifade etmiş olmak için (ıvazlı, ıvazsız) tâbirinin kullanılması şüphesiz kı, yerindedir. Arkadaşların, bu hususta öne sürdükleri hususat kendiliğinden zail olur.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Zonguldak) – Efendim, bu dâvayı tamamen hal için basit bir kelime ilâvesi kâfidir :

(Siyasî partilere, para ve bedelsiz menkul ve gayrimenkul...) dersek ve buraya sadece (para) kelimesini koyarsak hiçbir ıstıbaha mahal vermiyecek kadar madde vuzuh kesbeder.

Tekrar ediyorum efendim. (... hiçbir suretle siyasî partilere para ve bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal...) dersek bir para kelimesiyle işi tamamen halletmiş oluruz.

BAŞKAN – Rifat Bey değiştirdiniz var mıdır?

Efendim, tasarıyı ivedilikle konuşmakta olduğumuz için ikinci defa görüşülmesine imkân yoktur. Binaenaleyh değiştiregelerin yazılı olarak verilmesi icabeder.

Komisyon...

KOMİSYON SÖZCÜSÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Teklifi hazırlıyoruz.

NECİP BİLGE (Niğde) – Bir arkadaşımızın teklif ettiğı gibi, buradaki (bedelsiz) tâbiri yerine. Medenî Kanunumuzun kabul ettiğı (ıvazsız) tâbirinin konmasını muvafık görmekteyim. Komisyon bu hususu görüşmektedir, belki kabul eder.

BAŞKAN – Madde hakkında takrirler var, okuyalım. Komisyon da o zamana kadar teklifi hazırlar.

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddeye;

"Bedelsiz menkul ve gayrimenkul ve para terk ve teberru edilemez" cümlesinin ilâvesini teklif ederim.

Erzurum Milletvekili

E. Nutku

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddeye (bedelsiz mal) kelimesinden evvel (para) kelimesinin ilâvesini teklif ederim.

Rize

İzzet Akçal

Başkanlığa

Birinci maddenin (para ve bedelsiz menkul ve gayrimenkul...) şeklinde tadilini teklif ederim.

Sivas

Nurettin Ertürk

Amasya

İsmet Olgaç

SÖZCÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Efendim; komisyon, (bedelsiz) yerine (ıvazsız menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetler) suretiyle maddenin tadiline muvafakat etmektedir. (*Para yazılsın sesleri*), (ıvazsız) deyince, para da şümulüne tabii olarak girmektedir. (*Para girsin, girsin sesleri*). Efendim, komisyonunun mütalâsını arz ediyorum. Biz bunu maddeye yazmaya lüzum görmüyoruz. (Para) diye kaydedecek olursak, diğer mütedavil kıymetleri de ayrıca tasrih etmek lazım gelir. Belki bunlardan bir tanesi burada unutulmuş olabilir. Binaenaleyh (bilûmum kıymetler) den bahsettiğimiz zaman, para da bunun içerisine girer. Para diye yazıldığı zaman, arz ettiğim gibi, bazı kıymetlerin hariçte kalması ihtimali olur. Onun için böyle tasrih etmek kâfi gelir kanaatindeyim.

BAŞKAN – İzzet Akçal.

İZZET AKÇAL (Rize) – Aziz arkadaşlarım; mazide açık suiistimallere yer veren bahşişler yapılmıştır. İktisadî Devlet Teşekkülleri bütçesinde ehemmiyetli mevki alan rakamlar Halk Partisine devredilmiştir. Bunu tamamiyle önleyebilmek için (para) tâbirinin üzerinde hassasiyetle durulması lazımdır. (*Doğru sesleri*)

Bu itibarla teklifim kabul edildiği takdirde İktisadî Devlet Teşekkülleri dahi siyâsî teşekküllere para veremeyeceklerdir. Bunu önlemiş olacağız, bu suiistimal kapısını katî olarak kapamış olacağız.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Ekrem Alican.

EKREM ALİCAN (Kocaeli) – Efendim, bendenize göre bir açığı daha var gibi geliyor bu maddenin. Burada (bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberru veya bu malların intifainı bedelsiz olarak tahsis eylemezler ve bağlı oldukları hükümler dışında satış yapamazlar) diyor. Bağlı oldukları hükümler dışında kiraya verme mevzuu olmaz mı? Bunun

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

için (Bağlı oldukları hüküm dışında satış yapamazlar ve kiraya veremezler) demek lazımdır, ucuz bedelle kiraya vermeyi önlemek bakımından.

BAŞKAN – Muammer Obuz.

MUAMMER OBUZ (Konya) – Efendim, maddenin son kısmında yalnız satış yapılamayacağından bahsediliyor. Halbuki bunun aksi de vâkidir. Tadad edilen müesseselerin çok yüksek bedelle siyasi partilerden alâlede emval satınalmaları mevzuubahistir.

Binaenaleyh (Satamaz ve satınalamazlar) şeklinde maddenin değiştirilmesini teklif ediyorum.

Bendeniz bir değiştirge takdim ediyorum.

BAŞKAN – Önergeleri okuyup dikkatinize arz edeceğiz. Heyeti aliyeniz dikkate aldığı takdirde redaksiyon için Komisyona tevdi zaruri olur.

Başkanlığa

Birinci maddenin “Bedelsiz menkul ve gayrimenkul terk ve teberru” yerine “para ve esham ve tahvilât ve saire bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberru edilemez ve trampa yapılamaz.”

Gaziantep Milletvekili

Galip Kınöğlu

Başkanlığa

Birinci maddenin son kısmına aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif ederim.

“ve aynı mal ve kıymetleri satınalamazlar”

Konya Milletvekili

Muammer Obuz

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddenin şu şekilde tadilini teklif ederim :

Hiçbir surette siyasi partilere ıvazsız menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetler ilh...

İstanbul Milletvekili

Hamdi Başar

BAŞKAN – Önergeleri geliş sırasına göre dikkatinize arz edeceğim.

Müsaade buyurun, bunların içerisinde tasvibinize iktiran etmeyen önerge de olabilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

SÖZCÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Komisyon Hamdi Başar arkadaşı-mızın teklifine iştirak etmektedir. Yalnız bu teklife ilâveten kira mesele-sini de maddenin şümulüne almak üzere ve “bağlı oldukları hükümler di-şında satış yapamazlar” yerine “tasarruf yapamazlar” diyecek olursak ta-sarruf satıştan başka kirayı ve diğer tasarrufları da şümulü içine alır.

BAŞKAN – Efendim, tasvip buyurursanız, bir yanlışlık olmaması için bütün değiştirgeleri komisyona verelim, redaksiyon sırasında muvafık bulduklarını nazarı dikkatı aldıktan sonra hazırlayacağı metni getirir.

Bu ciheti yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyen-ler... Kabul edilmiştir.

Bütün değiştirgeler yeni bir metin hazırlamak üzere komisyona tevdi edilmiştir.

MADDE 2. – Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köy-ler ve İktisadî Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri tarafından veya umu-mi menfaatlere hadim derneklerden siyasi partilere bedelsiz terkedilmiş olan gayrimenkul mallar evvelki kayıt sahiplerine iade ve tapu kayıtları bunlar adına re’sen tashih olunarak ilgililere yazı ile tebliğ edilir.

BAŞKAN – Murad Âli Ülgen.

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Konya) – Muhterem arkadaşlar; Maddeyi tetkik ve mütalâa edersek, Halk Partisi iktidarının Anayasanın 84 ve Muhase-bei Umumiye Kanununun 7 nci maddesine muhalif olarak Devlet Hazi-nesinden almış olduğu paraların istirdadına dair bir hüküm görmüyo-rum. Bu itibarla Sayın Maliye Bakanından aşağıdaki suallerimin cevap-landırılmasını rica ederim :

1. 1932 yılından 1950 Mayıs ayına kadar Halkevleri hizmetlerine har-canmak üzere Devlet, özel idare, belediyeler bütçelerinden ve Devlet İkti-sadî Teşekküllerinden C.H.Partisine ödenmiş olan paraların miktarları nelerdir?

2. 1932 yılından 1950 Mayıs ayına kadar C.H.P. sinin kendi gelirleri ne kadardır?

3. C.H.Partisinin uhdesinde bulunan gayrimenkullerin sayısı ve kıy-metleri ve bugünkü rayice nazaran hakiki bedelleri nedir? Bu cihetleri açıklamasını Sayın Maliye Bakanından rica ediyorum.

BAŞKAN – Hüseyin Ortakcioğlu.

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) – Maliye Bakanı cevap verecekse-ler, ben ondan sonra konuşayım.

BAŞKAN – Peki, söz Maliye Bakanınındır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

MALİYE BAKANİ HASAN POLATKAN (Eskişehir) – 1932 yılından 1950 Mayıs ayına kadar Halkevleri hizmetleri için Cumhuriyet Halk Partisine verilen paralar şunlardır :

	<u>Lira</u>
Devlet Bütçesinden	27 366 750
Özel idarelerden	14 151 028
Belediyelerden	6 335 689
Köy bütçelerinden	519 615
İktisadî Devlet Teşekküllerinden	
ve Belediyeler Bankasından	<u>264 698</u>
Yekûn	48 637 780

Yine 1932 yılından 1950 Mayıs ayına kadar geçen zaman içinde Cumhuriyet Halk Partisinin kendi gelirleri şunlardır :

	<u>Lira</u>
Genel Başkanlıktan ve tahsisatı mestureden	9 248 819
Devlet İktisadî Teşekküllerinden	
ve millî bankalardan	1 108 254
Çeşitli varidat namı altında	388 113
Faiz ve komisyon gelirleri	1 516 761
Diğer çeşitli gelirler ve aktarılan paralar	<u>4 954 938</u>
Yekûn	17 216 885

Bu diğer çeşitli gelirler ve aktarılan paralardan 1 772 260 lirası 1949 yılında Çankayadaki gayrimenkullerin Hazineye satış bedelinden, 534 950 lirası evkaf idaresinden 195 000 liraya alınan gayrimenkullerden 70 000 liralık kısmının 1950 yılı başında Merkez Bankasına satış bedelinden ibarettir. Bir hükmi şahsiyeti olmayan ve Halk Partisinin bir kolundan ibaret bulunan Halkevleri gelirleri ile beraber Halk Partisinin 1932 yılından 1950 yılına kadar geliri 65 854 665 liradır.

Halkevleri için, biraz önce arz ettiğim gibi Devlet Bütçesinden 27 milyon küsur özel idarelerden 14 milyon küsur belediyelerden 6 milyon küsur köy bütçelerinden 519 bin küsur, İktisadî Devlet Teşekküllerinden 264 bin küsur lira olmak üzere 48 630 780 lira verilmiştir.

Bu miktardan 10 858 127 lira Halkevleri hizmetine sarfolunmuş, 11 355 837 lira Halkevleri inşaatına sarfolunmuş, 5 milyon 773 229 lira da sarf dışı olarak Halk Partisinin zimmetinde kaldığı yapılan teftiş neticesinde anlaşılmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) – Ne kadar efendim?

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Devamla) – 5 773 229 lirası sarf dışı olarak Halk Partisinin zimmetinde kalmıştır.

BAŞKAN – Hüseyin Ortakcioğlu, sual mi soracaksınız?

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) – 1946'dan 1950'nin 14 Mayısına kadar ne kadar para sarfedilmiştir?

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Devamla) – Senelere göre liste şu anda elimde yoktur efendim?

Murad Âli arkadaşımız gayrimenkullerin sayısını da sordular. Cumhuriyet Halk Partisinin 871 parçası bina, 363 parçası da arsa olmak üzere 1 234 parça gayrimenkulü mevcuttur. Bunların tapu kıymetleri de maalesef, zannediyorum ki, binalarda Bina Vergisini, arsalarda da Arazi Vergisini Hazineye noksan verebilmek düşüncesiyle olacak, çok düşük olarak gösterilmiştir. 1234 parça gayrimenkulün tapu kıymeti 3 672 187 lira olarak kayıtlıdır.

NÂZİM AĞACIKOĞLU (Sivas) – Üye aidatı ne kadardır?

MALİYE BAKANI HASAN POLATKAN (Eskişehir) – Âza aidatının miktarı şu anda yanımda yoktur. Ancak halkevleri için verilen 48 637 780 liradan 27 milyon küsuru bütçeden, 14 milyon küsuru özel idarelerden, 6 milyon küsuru belediyelerden, 519 bin küsuru köy bütçelerinden, 264 bin küsuru da İktisadi Devlet Teşekküllerinden ve Belediyeler Bankasından alınmış olarak görülmekte ve bu rakamların içinde halkevleri üye aidatı görülmemektedir. Aidat paralarının köy bütçelerinden alınan 519 615 lira veya İktisadi Devlet Teşekküllerinden alınan 264 698 lira içinde olması muhtemeldir. Halk Partisi geliri olarak arz ettiğim 17 216 885 lira içinde aidat ayrı olarak görülmemektedir. Bu aidatın çeşitli gelirler olarak görülen 388 113 lira veya diğer çeşitli gelirler arasında olması muhtemeldir. Her halükârda âza aidatının 65 854 665 liralık vâridat içinde çok cüzi olduğu ve bir hiç mesabesinde bulunduğu muhakkaktır.

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) – Efendim, bu kanunda büyük bir eksiklik var. Bu eksikliği, ikinci maddeye bir fıkra ilâve etmek suretiyle tamamlamak mümkün olacaktır. Bu eksik gördüğüm hususu bir fıkra halinde yazmak suretiyle, tahrir halinde makamı riyasete sunmuş bulunuyorum.

Takririmin esbabı mucibesi şudur : 1945 senesinin bir Teşrinisânîsinde o zamanın Devlet Başkanının Meclisi açış nutkunda; çok partili sisteme girmek mecburiyetinde olduğumuz, dünya durumu da bunu icabettirdiği, aynı zamanda San Fransisko Andlaşmasının yapılmış olması

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

da bu zarureti icabettirdiği ifade edilmiştir. Malûmuâliniz bundan sonra Milli Kalkınma Partisi, Demokrat Parti, Millet Partisi ve adedi yirmiyi bulan partiler, memlekette sûratle teşekkül etmiş bulunmaktadır. bu suretle çok partili sisteme fiilen girmiş bulunuyoruz. O zamanki Devlet Başkanı ve memleketin ileri gelenleri, Halk Partisinin ileri gelenleri, memlekette teşekkül etmiş olan siyasî partilerin eşit olduklarını ve kanun nazarında, hukuk önünde aynı haklara sahip bulunduklarını ifade ettiler. O halde 1946'dan sonra Devlet Bütçesinden, özel idarelerden, belediyelerden ve Devletin hissesi bulunan diğer teşekküllerden siyasî partilere yardım yapılması icabediyorsa bunun müsavi şekilde yapılması icabeder. Halbuki bu müsavat ihlâl edilmiş ve Devletin milyonlarca lirası doğrudan doğruya Halk Partisine teberru, yardım ve sair namlarla aktarılmıştır. Bu paraların, bu tarihten sonraki alınan paraların geri alınması keyfiyeti bu kanun prensiplerine tamamen uygun olacaktır, bunun kabulünü rica ederim. *(Alkışlar)*.

BAŞKAN – Değiştirge veriniz. *(Verildi sesleri)*.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar; ben bu maddede bir müphemiyet görüyorum ve komisyon sözcüsünün soracağım sualı cevaplandırmak suretiyle bu müphemiyeti izale etmesini rica ediyorum.

Maddede deniliyor ki : "Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadî Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri tarafından veya umumi menfaatlara hadim derneklerden siyasî partilere bedelsiz terkedilmiş olan gayrimenkul mallar evvelki kayıt sahiplerine iade ve tapu kayıtları bunlar adına re'sen tashih olunarak ilgililere yazı ile tebliğ edilir."

Burada derneklerden bahsetmektedir. Malûmu âliniz dernekler infisah etmiş olabilir. Bunlar Halk Partisine mi kalacaktır? Yani (evvelki kayıt sahiplerine) denildiğine göre, ortada da evvelki kayıt sahibi olmadığına göre vaziyet ne olacaktır?

Komisyon sözcüsü bunu izah etsinler efendim.

MURAD ÂLİ ÜLGİN (Konya) – Sayın arkadaşlar; Sayın Maliye Vekilimizin, tarih sayfalarına geçmesi lazım gelen bu izahatından dolayı huzurunuzda kendilerine teşekkür ederim. Türk vatanında, nüfusumuzun % 85'nin ziraatçı olduğu bu memlekette, Ziraat Vekâletine tahsis edilen para ile, Halkevlerine verilen parayı mukayese edersek, sabık iktidarın ne zihniyet sahibi olduğunu huzurunuzda belirtmiş olurum ve bunu bir vazife bilirim. *(Bravo sesleri alkışlar)*.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar, kanun teklifinde baştan sonuna kadar insicamın muhafazası bakımından hâkim olan bir prensip fikir vardır. Müsaade buyurursanız bundan evvel söz alan ve paraya mütaallik konuşmalarda bulunan arkadaşların sözlerinden sonra yüksek heyetinize teklifin mucip sebebinin son kısmını okumakla bu mevzuda düşündüklerimizi ifade etmek istiyorum.

“Genel, katma ve özel bütçeli dairelerin şimdiye kadar Halkevleri namına verdikleri paralardan Halkevlerine sarfedilmeyen kısımlar üzerinde durulmak da belki mümkün olabilir. Lâkin kanaatimizce C.H.Partisinin bütün varlığının menşeyini ve bunların meşruiyet derecesini tetkika müncecer olacak bir nevi tasfiye yolunun ihtiyarı birtakım hukuki ihtilâta ve partiler arasında ve binnetice siyasi hayatımızda uzun müddet bir huzursuzluğun devamına sebebiyet vermesi muhtemel olduğundan teklif ettiğimiz kanunda bu cihetlere temas edilmeyerek yalnız menşeyine nazaran birtakım gayrimenkullerin hakiki sahiplerine iadesi ve bu iadede muakaddem hukuki tasarruflardan doğan zaruri hükümler konulmakla iktifa edilmiştir.)

Bu itibarla demin muhterem Ortakcioğlu'nun teklifi üzerine, bu teklifi huzurunuzda getiren ve yüksek heyetinizin teklif sahiplerine lâayık olmadığı iltifat ve teveccühe mazhar olan arkadaşlardan birisi olmak itibarıyla, bendeniz bütün teklifin insicamının katiiyen bozulmaması icap ettiğini bir kere daha ifade etmek ve burada en ufak bir ölçüde de olsa nihayet bugün muhalefette olan partiye karşı her hangi bir tasfiye niyetimizin olmadığını fakat ancak yapılmış olan gayri hukuki tasarrufların hukuk yoluna ircaı maksadiyle hareket ettiğimizi belirtmek için huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Bir kere daha ifade edeyim ki; bendeniz bu mevzuda muhterem heyetinizin sadece bizleri tatmin edecek bir kanun kazandırmasını değil, fakat memleket içindeki bitaraf vatandaşları olduğu kadar dünya efkârı önünde de hakikaten 14 Mayıs'ta kazandığımız şerefli neticeye lâayık olacak bir metnin kanuniyet kazanması hususunda birleşmemizi bilhassa rica edeceğim. Bu sebeple bir de paraların ıstırdağı mevzuuna avdet edilmemesini ve bu mevzuda katiiyen hislerimize ve heyecanımıza kapılmayarak işi soğukkanlılıkla mütalâa etmemizi ve bunu bilhassa teklifin sistem ve insicamının bozulmaması bakımından metindeki maddenin aynen muhafazasını bilhassa rica ediyorum.

İkinci olarak; bir kısım arkadaşlarımız maddenin yazılış tarzına göre evvelki kayıt sahiplerine iadesi tâbirine takılmış bulunuyorlar. Bütçe Komisyonu raporunda yazılı olduğu veçhile, vaktiyle umumi menfaate ha-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

dim derneklerden şu veya bu sebeple fesedilmiş veya infisaha uğramış teşekkülleri artık hukukan zeval bulmuş demektir. Şahsiyeti hükmiyesi yok olmuş nihayete ermiş demektir. Bu itibarla aynı maksat ve aynı isimler altında aynı şahıslar tarafından kurulsalar bile vaktiyle infisah etmiş olan derneklerin bu madde hükümlerinden istifadelerine hukukan imkân yoktur. Bu hususu bir kere daha arkadaşımın suali dolayısıyla huzurunuzda tavzih etmekte ilerisi için bilhassa faydalı olacaktır. İsteyen arkadaşlar Bütçe Komisyonu raporunun bu mevzua mütallik kısmını ellerinde bulunan kanun teklifi metninden okumaları da mümkündür.

Bu ikinci maddede tekrar tekrar arkadaşlarım adına bu mevzuda esbabı mucibemizde zikredilen esasların gözden uzak tutulmamasını memleketimiz ve aynı zamanda partimiz menfaatine uygun olduğunu bir kere daha ve son söz olarak hatırlatmama müsaadelerinizi rica ile madde-nin aynen kabul buyurulmasını rica edeceğim. *(Alkışlar)*

KOMİSYON ADINA HALÛK ŞAMAN (Bursa) – Muhterem arkadaşlar, Müfit Erkuyumcu arkadaşımın sualini komisyon adına cevaplandırmak için söz almış bulunuyorum.

Medenî Kanunumuzun 50 nci maddesi : Zeval bulan hükmi şahsın malları kanunda, nizamnamesinde veya tesis senedinde hilâfına hükümler bulunmaz yahut salâhiyettar uzuv hilâfına karar vermiş olmazsa gayesinin taallük ettiği hukuku âmme müesseselerine intikâl eder. Bu malların evvelki ciheti tahsisî mümkün mertebe muhafaza edilir. Gayesi kanuna veya âdabı umumiyyeye mugayir olduğu için hâkim tarafından fes-hedilen hükmi şahsiyetlerin malları, hilâfına dair olan şartlara bakılmak-sızın hukuku âmme müessesesine intikal eder" demektedir.

Burada farz olunuyor ki, münfesih derneklerin salâhiyettar organı bu malları şu veya bu teşekküle bırakmıştır. Bu suretle bu mallar şu teşekküle veya bu partiye intikâl etmiştir. Bu mallar, Türkocakları infisah ettiği, hükmi şahsiyetini kaybettiği için, bu kanun dolayısıyla otomatik olarak yine aynı isimle kurulmuş olan fakat eski hükmi şahsiyetle hiçbir alâkası bulunmayan Türkocaklarına intikâl edecek değildir. Bu mallar aşağıdaki maddelerin intifa hükmüne tâbi olarak Hükümet şu veya bu teşekküle tahsis olunacak. Vaziyet budur.

Efendim, tekrar tavzihan arz edeyim; infisah etmiş bir hükmi şahsiyet hüviyetini kaybetmiş olduğu için, aynı isimle hükmi şahsiyet olsa da-hi, o hükmü şahsiyetin yerine kaim olmuş farz olunmayacaktır. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Muammer Alakant.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ANAYASA KOMİSYONU ADINA YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Sayın arkadaşlar, Maliye Bakanının izahatından öğrenmiş oluyoruz ki Anayasa Komisyonu raporunda dercedildiği gibi, Halk Partisi iktidarı sadece Büyük Millet Meclisinden, belediyelerden, il genel meclislerinden alınan tahsisatı kendisi için sarfetmiş, aynı zamanda Devlet ve Hükümet hizmetleri için sarfedilmesinde şüphe olmayan tahsisatı mes-tureden dahi milyonlarca lira almıştır. Bu, C.H.P.'sinin memlekette hukuk rejimini, Anayasa hükümlerini çiğniyerek yapmış olduğu suçlardan bir tanesidir. Şu halde arkadaşlar, biz, zaten Anayasa Komisyonu raporunun gerekçesinde de görüleceği gibi, bu şekilde, Anayasa hükümlerine mugayir olarak, Halk Partisinin muhtelif vesilelerle Devlet kesesinden, Hazine'den para alması yüzündendir ki Halkevleri namı altında olan bütün binaların nereden gelip gelmediklerine bakmaksızın bunların Hazine'ye girmelerini kabul etmiş bulunuyoruz. Bugün bu kanunla yaptığımız şey, şimdiye kadar Anayasaya mugayir olarak yapılmış olan fiillerini tespit etmek ve Halk Partisinin gayrimeşru olarak iktisap edip de elinde bulundurduğu malların meşru rejime iadesi meselesidir.

Şimdi bunun haricine çıkıp da almış olduğu tahsisat dolayısıyla ayrıca muayyen bir parayı istemek yoluna gitmeyi, kabul etmiş olduğumuz prensibin muhafazası sebebiyle Anayasa Komisyonu kabul etmemektedir. Böyle bir kanunun Anayasaya mugayereti olmadığı hakkında Anayasa Komisyonu mütalâa beyan etmez.

Arkadaşlar, intikam almıyoruz. Bütün suçlarını muhakeme etmek yoluna gitmiyoruz. O zaman kazai bir yola gitmiş oluruz. Ben de, Fethi Çelikbaş arkadaşımızın ifade ettikleri gibi, esas prensibe sadık kalmamızı arz ediyorum.

BAŞKAN – Fehmi Açıksöz.

FEHMİ AÇIKSÖZ (Zonguldak) – İkinci maddede "evvelki kayıt sahiplerine iade olunur" tâbirinden sonra dendi ki : Derneklerden infisah etmiş olanlar varsa kime iade edilecek? Yani fiilen imkânsızlık var, dendi. Halbuki teklifin 7 ncı maddesinde; (tüzelkişi mevcut ise adına, değilse Devlet adına tescil edilir) kaydı vardır. Binaenaleyh, tüzelkişi mevcut değilse bu mülkler Devlet adına tescil edilecektir.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlarım, ben Ortakçioğlu arkadaşımın Yüksek Başkanlığa sunmuş olduğu tahrir üzerine konuşmak ihtiyacını duyduğum için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

Fethi Çelikbaş arkadaşımız, eğer bu arkadaşımızın teklifine doğru gidecek olursak, kabul edecek olursak, Halk Partisini temizlemeye doğru, tasfiyeye doğru gitmiş oluruz, şeklinde bir müdafaa ile karşımıza çıktılar.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Sonra, ikinci müdafaaları da; bir huzursuzluk yaratacağız dediler. Yine bu mesele üzerinde konuşan Muammer Alakant arkadaşımız da; biz intikam almıyoruz, bunu kapatalım demek istiyorlar.

Arkadaşlar; benim anlamak istediğim bir şey vardır. Huzursuzluk yaratan biz değiliz, bizim vazifemiz, mevcut olan bir huzursuzluğu istikrar-sızlığı, huzur ve istikrara doğru götürmektir. Böyle bir düşünce içinde yürüdükten sonra 1946 seçimlerinde bu milletin reyini çalmak suretiyle gayrimeşru olarak bu kubbe altında karar veren insanlar, hakları olmadığı halde aziz Türk Milletinin kasasından 65 milyon liraya yakın bir parayı almış bulunuyorlar. Haksız ve gayrimeşru insanların kararına dayanan ve aziz Türk Milletinin kasasından alınan paraları tekrar millete iade etmekten niçin çekiniyoruz?

Benim şahsî kanaatime göre arkadaşlar, Ortakçioğlu arkadaşımın sunmuş olduğu takriri kabul ettiğimiz takdire, Fethi Çelikbaş arkadaşımızın dediği gibi, huzursuzluk değil mevcut olan ve eski iktidar tarafından ortada yaratılmış olan huzursuzluğu huzura intikâl ettirmek vazifesini yapmış olacağız.

Mâruzatım bundan ibarettir, efendim.

BAŞKAN – Fahri Ağaoğlu.

FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) – Muhterem arkadaşlar; ben de bu mevzu da yani para mevzuunda konuşacağım; bu mevzuda kıymetli arkadaşlarımız Çelikbaş ve Muammer Alakant'ın mütalâalarına iştirak etmiyorum. Sebeplerini de zikrediyorum. Teklifin gerekçesinde; Fethi Çelikbaş arkadaşımız okudu, yalnız halkevlerine sarfedilmeyen paralar mevzuubahis-tir. Halbuki mevzu sadece bu değildir. Para beş kısma ayrılabilir. Beş kısım üzerinde tetkik edilebilir :

1. Akaarların geliri vardır. Bir misal vereceğim : Teklifin tamamı görüşülürken birçok arkadaşlar birçok misaller verdiler. Ben de Konya'dan bir misal vereceğim; 10 sene evvel senede beş bin lira geliri olan belediye sineması belediye meclisinin fesih tehdidi altında Halk Partisine zannediyorum alındı. 500 lira kıymet taktir edildi ve bu da belediye bütçesinden verildi. O günden beri Halk Partisi buradan 70 - 80 bin lira gibi bir gelir elde etti. Bu haksızlığı telâfi ederek sinemanın belediyeye iadesi lazımdır. Bunun dışında ayrıca başka bir haksızlık da vardır. Bugüne kadar Halk Partisinin gasbettiği paralar var. Bu akaarın geliri ne olacaktır. İşte gerekçede buna temas edilmemiştir. Sırası geldiğinde, ki 8 inci maddede sırası gelecektir, bu mevzuu etrafıca arz edeceğim.

İkinci kısım : Para. Tahsisatı mestureden alınan paralardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar, tahsisatı mestureden bir parti para alabilir mi? Bu para Anayasaya, Muhasebei Umumiye Kanununa, bütçeye uygun alınmış mıdır? Bu para daima zimmetlerinde bir borçtur.

Üçüncüsü, Halkevleri için alınıp Halkevleri hizmetinde sarfedilen paralardır.

Bu paraları da almak şeklinde bir teşebbüse geçerseniz o vakit Fethi Çelikbaş ve Muammer Bey haklıdır. Biz de bu kısımda kendileriyle beraberiz. Madem ki Halkevleri için alınmıştır, onun için sarfetmişlerdir, bunu da gözönünde bulundurmak lazımdır.

Dördüncü Halkevleri hizmeti için alınıp Halk Partisi zimmetinde kalan paralardır. Halkevleri için bütçede tahsisat konuyor, fakat Halkevlerine sarfedilmiyor. Parti zimmetinde kalıyor. 5 milyon küsur bin lira.

Beşinci kısım, Ortakçioğlu'nun teklif ettiği : 21 Temmuz 1946 dan sonra muhtelif partiler vardır, Meclis eğer partilere yardım etmeyi kabul ederse hepsine müsavî olarak yardım etmeli yahut teşkilâtı nispetinde yardım etmeli idi. Demokrasinin temeli eşit muameledir. Bu şekilde demokrasinin temelini ihlâl ederek Halk Partisinin aldığı paranın iadesini istemek Anayasaya muhalif değil, bilâkis Anayasaya tamamen uygundur.

Arkadaşlar, kanun burada borç olarak kabul eder. Borç olarak kabul ettikten sonra bunun miktarını, mahiyetini ve saireyi kaza mercileri halleder. Kanunda biz borç olarak kabul edersek teklifin prensibine muhalif hareket etmiş olmayız. Fakat beş milyon küsur bin lira borçtur dersek işte o zaman prensibe muhalif olur. Şu halde :

1. Akaarların geliri. Bu sekizinci maddeyi alâkadâr eder. O sırada arzedeceğim.

2. Halkevleri için alınıp Halkevleri için sarfedilen paralar için diyeceğim yoktur.

Tahsisatı mestureden alınan ve Halkevleri için alınıp Halkevlerine sarfedilmiyerek Halk Partisinin zimmetinde kalan paralar ve nihayet 1946 dan sonra musavat prensibi ihlâl edilerek alınan paralar. Eğer bunların alınması bu teklifte yer alması doğru görülmezse, Hükümetten rica ediyoruz ayrı bir tasarı getirsinler, bunlar da borç olsun. Millet bunu beklemektedir.

BAŞKAN — Ârif Hikmet Pamukoğlu.

A. HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Muhterem arkadaşlar; ben de Hüseyn Ortakçioğlu arkadaşımızın dokunduğu noktayı bir parça daha aydınlatmak için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Mevzu bahis

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

teklif prensip itibarıyla, bir hukuki kaidenin ihlali dolayısıyla, bozulan muvazeneyi yeniden tesis gayesini gütmektedir. Yani belkemiği haksız bir fiilden dolayı mal iktisabı neticelerini izale mefhumuna girmektedir.

Muhterem arkadaşlar; İsviçre Borçlar Kanununun -ki meihazımızdır- 62 nci maddesi, 61 inci madde olarak kanunumuza girmiştir. Her nedense yanlış tercüme edilerek mevzuata aksettği için, bu tasarı o yüzden bozulan bir muvazeneyi yeniden tesis bakımından ayrıca ehemmiyeti haizdir. Hattâ C.H.P. lehine de büyük bir marj ayırmaktadır. Eğer biz esas ele alarak, onu düzene koymak kararında isek, hiç şüphe yok ki esas dolayısıyla teferruatı da halletmek mecburiyetindeyiz. Müsaadenizle arz edeyim ki, haksız bir fiille mal iktisabına taallük eden 61 inci maddemiz de başlıca üç büyük hata işlenmiştir :

Birincisi iktisap tâbidir. Arkadaşlar, nizama ve hukuk normuna aykırı olarak yapılmış bulunan bir muamelede iktisap mevzuubahis olamaz. Orada (illegitime) karşılığı olarak "haksız bir sebep olmadan" tâbiri ikame edilmiştir. Halbuki biz hukukçuluğu bir tarafa bırakalım, "meşru" ile "haksız sebep" arasında pek büyük bir fark vardır. Hukukçuluğu bir tarafa bırakıp da konuşurken dahi hiçbir zaman : Bu benim haklı hakkımdır, demeyiz. Bu benim meşru hakkımdır, deriz. İş meşruiyete inkılâp edince de birçok maddeler için içine girer.

Şimdi tatbik etmek mecburiyetinde bulunduğumuz kanunda "mal" tâbiri vardır. Halbuki meihazımızda katıyen "mal" kelimesi yoktur. Bir az evvel burada para kelimesi üzerinde hassasiyet gösteren Yüksek Meclis, elbette bu nokta üzerinde de durmalı ve hassasiyet göstermelidir. Çünkü metni aynen tercüme edecek olursak: meşru bir sebep olmaksızın ahara zararlı kazançta bulunan iadeye mecburdur, deniyor. Arkadaşlar, burada mal tâbiri mevcut değildir. Her hangi bir şekilde cereyan eden haksız iktisapları istihdaf ederek onun istirdadını ve iadesini âmir bulunmaktadır. Kaldı ki, Anayasa haksız bir şekilde iktisap edilen paralar hakkında elimizde bir kanun teklifi mevcuttur. Bunu da kabul edeceğiz. O halde gayet tabii olarak bu gibi mal tâbiri haricinde kalan paraları da heder edemeyiz. Hukuk esaslarına tam mânasiyle riayet gayemiz olduğuna göre buna mecburuz. Bu itibarla Hüseyin Orakcioğlu arkadaşımızın teklifinin lehinde karar verilmesini bilhassa rica edeceğim. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Behzat Bilgin.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, Fethi Çelikbaş arkadaşımızın demin izah ettiği gibi kanunun

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

gerekçesi bunun hangi espri dâhilinde teklif edildiğini vuzuhla göstermektedir. Bu teklif Halk Partisi ile hesaplama kanunu değildir. Doğrudan doğruya Halk Partisinin gayrimeşru surette eline geçirmiş olduğu gayrimenkullerin kendisinden istirdadını ve hakkın sahiplerine iadesini istihdaf eden bir tekliftir. Bu bakımdan Halk Partisinin işlediği gayrimeşru fiil yalnız bundan ibaret değildir. Bu fiillerin ve daha başkalarının tasahhihi, tamiri şu veya bu suretle ayrıca mevzuubahs edilebilir. Fakat onun yeri bu kanun teklifi değildir. Onlar için de icabında, buradaki 8 milletvekili arkadaşımızın yaptığı gibi, diğer milletvekili arkadaşlarımız da durûdiraz düşünerek bir kanun teklifinde bulunmalarına hiçbir mâni yoktur. Bu itibarla elimizdeki mevzuu genişletmemek lâzımdır. Burada bir hukuku âmmeme mevzuu üzerinde görüşürken özel hukuka ait meseleleri de bu kanun teklifinde mütalâa ve teemmül etmek doğru değildir. Onun için Halk Partisinin bütçeden aldığı paralardan Halkevlerine tahsis etmediklerinin hesabına ait bir maddenin bu teklife ilâvesine yer yoktur. Çünkü esasen Hükümet Halkevlerine bütçeden intikal etmiş olan tahsisatın mahallî sarfını kontrol etmek salâhiyetini haizdir. Bu itibarla Halk Partisinden daima hesabını istemek hakkına sahiptir. Arzettiğim gibi, icabında kanun mevzuu da yapılabilir. Bu kanun teklifinde ise bunun yeri yoktur. Fakat bu yeni teklifte bunun yeri olmadığı için buna ait tekliflerin reddedilmesini, nazara alınmamasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, ikinci madde hakkında 10 arkadaş daha söz almıştır.

Söz Emrullah Nutku'nundur.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; biz, şimdi bir hukuki sakke bir hataya düşmekteyiz. Şimdi 8 arkadaşımızın, maksatlarını ihtiva eden bir esbabı mucibe ile getirdikleri bu teklifin mucip sebeplerini kabul edip maddelere geçtikten sonra şimdi onu tevsie kalkıyoruz. Bu, yanlışdır. Hukukta iddia tevsi olunamadığı gibi, burada da böyle gelmiş bir kanunu, hele esbabı mucibesi kabul edilip de maddelere geçildikten sonra, tevsi edemeyiz. Nihayet Fethi Çelikbaş arkadaşımız da, teklif sahibi sıfatıyla, rıza göstermediğini huzurunuzda bildirmiştir. Artık bunun üzerinde durmıyalım. Hakikaten arkadaşımızın teklifi gayet mantıkidir, onların da bir hak mevzuu olarak ayrıca istenmesi mümkündür ve başka bir kanun mevzuudur. Bunu ilerde düşünelim arkadaşlar. (Bravo sesleri).

BAŞKAN — Hüseyin Ortakcioğlu !

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) — Muhterem arkadaşlar; teklif ettiğim fıkranın metnini demin okumak imkânını bulamadım. Müsaade buyurursanız bir kere okuyayım, ona göre hükümlerinizi verirsiniz.

Müzakere ettiğimiz tasarının ikinci maddesinin birinci fıkrasında; katma, özel, genel, belediye, köy ve menafii umumiyeye hadım cemiyetler tarafından bedelsiz olarak verilmiş olan gayrimenkullerin eski sahiplerine iadesini kabul ediyoruz.

Bendeniz ikinci fıkra metnine şu şekilde bir ilâve teklif ediyorum : “Birinci fıkrada sayılan tüzel kişiler tarafından 25 Aralık 1945 tarihinden sonra siyasi partilere yardım, teberru ve sair namlarla verilen paralar o tüzel kişilerce geri alınır” diyorum. (Olmaz sesleri, gürültüler). Müsaade buyurun, şimdi teklifimin esası 1946 senesinden sonraki 25 Aralık tarihini kullanıyorum, bunun sebebi de 1946 senesinin Bütçesi 1 Ocakta yürürlüğe girmiştir. Ben, Muammer Alakant’ın işaret ettiği şekilde bir kin ve ihtiras yolu güderek böyle bir teklifte bulunmuş değilim. Böyle bir şey isnat edilmek isteniyorsa, bunu reddederim, asla böyle bir şey yoktur.

İkincisi, memlekette huzursuzluk yaratır, dediler. Ben şahsen bir huzursuzluk yaratsın diye böyle bir teklifte bulunmuş değilim, bunu da reddederim, böyle bir şey de yoktur.

Bu suali tevcih eden arkadaşlarıma şunu söylemek isterim : Bir millet malı gayrimenkulü, iktisap ettikleri tarihteki sebepler araştırılmak suretiyle nasıl geri alıyorsak, çok partili sisteme girdiğimiz tarihten itibaren siyasi partilere verilen paraları da geri almamız lâzımdır, gayrimeşru bir surette elde ettiklerinden dolayı bunların alınması mecburidir.

İkincisi; bununla tasfiye yoluna gidiliyor diyorlar. Tasfiye yoluna gitmeyi asla tavsiye etmiyorum. Biz 1945-1946 senesinde resmen çok partili sisteme girmiş bulunuyoruz. Bu partiler kanun ve millet nazarında eşittirler. Şu halde bu hakların dışında millet Bütçesinden, Devlet Hazinesinden milyonlarca parayı halkevlerine verme salâhiyetini kendilerinde nasıl bulmuşlardır? Ben yalnız bunların iadesini istiyorum. Binaenaleyh burada huzursuzluk yaratacak bir sebep yoktur. Bîlâkis huzursuzluğun giderilmesi yolunda bir tekliftir. Hulâsa edeyim : Ben 1945 senesinden evvelki devri asla hesaba katmıyorum. Onun hesabını Hükümet, getireceği bir kanunla, elbette istiyecektir.

Üçüncü olarak arzetmek istediğim nokta şudur :

Bedelsiz olarak verilmiş gayrimenkulleri geri almak ve teberruları geri istemek hiçbir zaman bu kanunun esasına muhalif bir prensip sayılmaz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Teklif tamamen yerindedir ve Türk Milletinin şuurunda, millî vicda-
nında tam mânasıyla akis yapacak bir tekliftir. (*Olmaz sesleri*) .

BAŞKAN — Sıtkı Yırcalı...

CEMAL KÖPRÜLÜ (Edirne) — Madde hakkında kifayeti müzakere
takriri vardır.

BAŞKAN — Ben söz verdikten sonra gelmiştir.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Sayın arkadaşlarım, teklifimizin esasla-
rı şudur :

Birincisi, Halk Partisinin resmî kayıtlarına göre; her hangi bir şekilde
kendi hususî membalarından tek santim sarfedilmemiş, Devletten alınan
paralarla meydana gelmiş olan halkevlerine ait gayrimenkullerdir.

İkincisi, halkevlerinin o gün mevcut mevzuatı ayaklar altına alarak
iktisap etmiş olduğu bedelsiz veya takdiri bedelle verilmiş olan gayrimen-
kullerdir.

Görüyoruz ki; biz bir alacak ve verecek dâvasına çıkmış değiliz. Bizim
buradaki gayemiz, mevcut kanunlara aykırı olarak iktisap edilmiş olan
gayrimenkulleri hedef tutmaktadır. Eğer biz bunun dışında para husu-
sunda birtakım düşüncelere sahip olmuş olsaydık o zaman kanunumu-
zun yapısı bu şekilde olmayacaktı. O zaman (Halk Partisine verilmiş olan
bütün gayrimenkuller, menkullar, usulsüz olarak alınan paralar istirdat
edilir ve bununla Hükümet tamamen vazifelidir) diye birkaç madde ile
gelmiş olurduk. Gayemiz bu değildir. Çünkü muayyen bir devirde tek par-
ti olarak alınmış, sarfedilmiş paraların hesabını sormak ve bu soruştur-
mayı kanun haline getirmek için bir muayyeniyeti tâyin etmek lâzımge-
lir. Bugünkü şartlar altında bunu tâyin etmeye ve böyle bir madde ile ka-
nunlaştırmaya imkân yoktur.

Bilhassa arkadaşımız diyor ki; 5 senelik müddet içindeki olanları ala-
cağım. Şu halde kendilerinin mucip sebeplerine dayanacak olursak, ni-
çin beş seneye hasrediyorlar da daha ilerdeki senelere gitmiyorlar? Hat-
tâ kendilerinin 5 senelik bir müddet ileri sürmeleri dahi bizim teklifimi-
zin aynen kabulü için ayrıca mucip sebeptir. Bugünkü mevzuata göre
her hangi bir müesseseseye hususî muhasebe bütçesiyle, belediye bütçe-
siyle bir para vermiş de o yerinde sarfedilmemişse, Devlet bugünkü mev-
zuat ile onu aramak salâhiyetini haizdir ve bu miktarı tâyin ettikten son-
ra da hususî ve umumi hukuk hükümlerine göre bunlar içinde müruru-
zamana uğramış ve vicdanı âmmeyi sıkın şeyler varsa onun için de ay-
rıca bir kanun getirmek imkânı vardır arkadaşlar. (*Bravo sesleri*).

Fakat biz burada ne miktar, ne zaman ve ne de bunun mahalline ya-
ni teberru edilen yere sarfedilip edilmediği hakkında bir malûmat sahibi

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

değil iken ve üstelik kanun teklifimizin esası hiç değilse bu noktaya tevcih edilmiş iken sümmettedarik bunu burada kabul etmemiz; (biraz evvel Fethi Çelikbaş arkadaşımızın gayet güzel izah ettiği ve Yüksek Heyette iki günden beri yapılan müzakerelerde açık olarak ifade edildiği üzere) hem umumî vicdanı ve hem de vicdanı hukukiyeyi rencide eder. Bu itibarla sizleri temin ederim ki, arkadaşlar, bu teklifi getiren biz arkadaşlarınız yapılmış bütün sulistimallerden en az sizler kadar müteessir ve muhtarip olan insanlarız. Bunu yaparken aynı zamanda biz yalnız bugüne kadar kendimize kendi grupumuza değil, umumî eskâra, bitaraf vatandaşlara ve nihayet tarihe hitap ediyoruz.

Arkadaşlar, elbette ve elbette ki, yalnız kendimizi değil, onun yarın getireceği neticeleri de hesaba katmak mecburiyetindeyiz.

Arkadaşlarım daha bundan ilerisi de var : Şimdi deniliyor ki, bütün paraları da alalım ne olacak? Menşei aynı şekildedir. Hayır arkadaşlar, birçok iktisaplar vardır ki, onları bugün almak imkânı yoktur. Çünkü Bütçe Kanunu bir kanundur, onunla almışlardır. Bedava telefon kullanmak, mektuplarını posta ile bedava göndermek için bir kanun çıkarmışlardır, halkevlerine ait sinema kendileri için hoparlör getirmişlerdir.

Onun yanında araba getirtmek istemişler ve bir mütemmin cüz'ü adederek gümrükten muafiyetini temin etmişler ve ayrıca kendilerini de Damga Resminden muaf tutmuşlardır. Bütün bunlar elbette âmme vicdanını rencide etmektedir. Fakat Yüksek Heyetinizin selefleri o zaman bu tesisi kurmuşlar, bir kanun yapmışlar ve ona göre bu muafiyetlerden istifade suretiyle bir nevi mal iktisabında bulunmuşlardır. Halbuki bugün bizim yaptığımız kanun, o zamanki mevcut kanunları da ayak altına almak suretiyle yapılan gayrimenkul iktisabını istihdaf etmektedir. Görüyoruz ki, arada büyük fark vardır. Onun için tekrar arz ediyorum : İsterseniz Hükümet bunu bugün mevcut mevzuatla muayyen müruruzaman haddi içinde tetkik eder. Yapılmış olan teberruların, verilmiş paraların yerinde sarfedilip edilmediğini, Bütçe Kanununun ve mevcut mevzuatın tâyin ettiği hudutlar dâhilinde kullanılıp kullanılmadığını araştırarak onu istemek hususunda kanuni yollarla açık olduğundan takibe hak sahibi bulunmaktayız. Halbuki biz teklifimizdeki gayrimenkulleri iade ettirirken, dün de arzettiğimiz gibi, hukuku hususiye ve idari kaza mercileri kapalı olduğu için, bir kanun yoliyle teşriî bir tasarruf yapmak zarureti karşısında bu tasarımı getirmiş bulunuyoruz. Bugün tatbikat yolları, Muhasebei Umumiye Kanununun hükümleri, Ceza Kanununun haksız mal edinenler hakkındaki müeyyideleri açık ve o kapıları kullanmak kabilen kanun teklifimizin hüviyetini değiştirmeden bu teklifi kabul etmemize imkân yoktur. Mâruzatım bundan ibarettir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — İkinci madde hakkında yeterli önergesi var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

2 nci madde üzerindeki müzakerelerin kifayetini reye koymanızı rica ederim.

Zonguldak
Cemal Kıpçak

BAŞKAN — Dikkate alanlar lütfen işaret buyursunlar... Almıyanlar... Önerge dikkate alınmıştır.

Değiştirge var, okuyoruz.

T.B.M.M. Yüksek Başkanlığına

Müzakere edilmekte olan kanun tasarısının ikinci maddesine ikinci fıkra olarak aşağıdaki metnin ilâve edilmesini arz ve teklif ederim.

Çorum
Hüseyin Ortakcioğlu

Teklif edilen fıkra metni :

(Birinci fıkrada sayılan tüzel kişiler tarafından 25 Aralık 1945 tarihinden sonra siyasi partilere yardım, teberru ve sair namlarla verilen paralar bu tüzel kişilerce geri alınır.)

Başkanlık Yüksek Makamına

Kanun teklifinin 2 nci maddesindeki (Umumun menfaatine hadım) ibaresinin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Edirne
Mehmet Enginün

BAŞKAN — Bu iki değiştirgeyi ayrı ayrı reyî âlinize arz edeceğim.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Efendim müsaade buyurun ikinci takrir lehinde konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Artık konuşmasız reye konacak. (Reye, reye sesleri)

Yeni bir değiştirge daha geldi. Onu da okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddedeki (Devlet teşekkülleri ve müesseseleri tarafından) ibaresinden sonra.

(Mahallî halkın mesaisi ve teberruu ile inşa edilen) ibaresinin konmasını teklif ederim.

Çorum
Hasan Ali Vural

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif ederiz.

Kastamonu Milletvekili

Samsun Milletvekili

H. Tosunoğlu

Hâdi Uzer

(Siyasi Partilere az bedel ile terk ve ferağ ettirilmiş gayrimenkullerin devir tarihindeki emsali satış kıymetlerine göre hakiki kıymetleri satış bedeli gösterilen kıymetlerden çok fazla ise evvelki sahipleri ve teşekkül infisah etmiş ise Hazine tarafından bir sene içinde dâva ikamesi şarttır.)

BAŞKAN — Şimdi ayrı ayrı tekrar okutup reylerinize arzedeceğim :

(Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçıoğlu'nun önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Dikkate alanlar lûtfen işaret versinler... Almıyanlar... Dikkate alınmamış ve reddedilmiştir.

(Edirne Milletvekili Mehmet Enginün'ün önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Dikkate alanlar lûtfen işaret versinler... Almıyanlar... Dikkate alınmamış ve reddedilmiştir.

(Çorum Milletvekili Hasan Ali Vural'ın önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Dikkate alanlar lûtfen işaret versinler... Almıyanlar... Dikkate alınmamış ve reddedilmiştir.

(Samsun Milletvekili Hâdi Uzer ve arkadaşının önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Metinde buna ait hüküm bulunduğu için reye koymaktan sarfınazar ediyoruz.

Efendim, Sıtkı Yırcalı arkadaşımızın yapmış olduğu izahata ait bir önerge geldiği için, değiştirge mahiyetinde olmamakla beraber, okumak mecburiyetinde kaldık.

Yüksek Başkanlığa

Hükmi şahsiyetleri olmadığı halde iktisaba ehil gösterilen ve böylece Halk Partisinin zenginleşmesine vasıta yapılan Halkevlerinin yalnız gayrimenkulleri nazara alınmıştır. Bu, teklifin mühim bir eksigidir. 2154 sayılı Kanunla Halkevleri için ithal olunacak bazı makinalar Gümrük Resmî, Muamele Vergisi ve Okturva Resminden muaf tutulmuştu. Bunlar Halk Partisinin mameleki içine girmiştir. 216 No: lu tefsir kararıyle kamyon ve otomobil bir radyo makinesinin teferruatı olarak kabul edilmiştir. Bu tefsir kararıyle Halk Partisinin veya mensuplarının ucuz otomobile sahip olduğu bugün belli değildir. Bu sebeple muhtelif bütçelerden Halk Partisine yapılan hibe paralarla bahsi geçen tefsir kanununa göre ithal olunan nakil vasıtalarına ait Devlet alacaklarının yeniden tahakkuk ettirilmesi için kanuna bir madde ilâvesini arz ve teklif ederim.

Edirne Milletvekili

Mehmet Enginün

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Değiştirge mahiyetinde olmadığı için oyunuzda arz edemiyoruz.

Komisyonun bir değiştirmesi vardır onu okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddedeki (tebliği) yerine (ihbar) ın konulmasını arz ve teklif ederim.

Balıkesir
Vâcid Asena

BAŞKAN — Bu değiştirmge maddedeki (tebliğ) kelimesi yerine (ihbar) kelimesinin konulmasını istemektedir. Maddeyi bu değişmiş şekliyle oyunuzda arz ediyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Birinci madde komisyondan gelmiştir, okutuyorum :

MADDE 1. — Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri ile sermayesinin yarısından fazlası Devlet veya âmme hükmî şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve umumi menfaatlere hâdim dernekler hiçbir suretle siyasi partilere para ve kıymetlerle ivazsız menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberrü veya bu kabil malların intifaını bedelsiz olarak tahsis edilemezler ve bağlı oldukları hükümler dışında bu partilere satış ve icar gibi tasarruflar yapamazlar.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Efendim, ifade biraz kulağa nahoş geliyor, (ivazsız terk ve teberru) deniyor. Teberru esasen ivazsızdır. Onun için (ivazsız terk ve teberru edemez) şeklinde olması lâzımdır.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Efendim, Borçlar Kanununa göre şartlı ve ivazlı teberrular vardır. Onun içindir ki, maddeyi bu şekilde tedvin etmiş bulunuyoruz. Aynen kabulünü rica ederim. (Otur mu sesleri). Borçlar Kanununa göre oluyor. Bâzı şartlara bağlı teberrular vardır.

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) — Ona, kayıtlı, şartlı denir, ivazlı denmez.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Komisyonun hazırladığı metin budur efendim.

BAŞKAN — Komisyon tarafından tanzim edilen maddeyi okuduk. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İkinci maddenin dışında kalıp da Halkevi olarak inşa edilmiş veya inşa edilmekte bulunan veya 1 Mart 1950 tarihine kadar

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

kısmen veya tamamen Halkevi olarak kullanılmış veya herhangi bir sosyal maksat veya âmmeye hizmeti için kullanıma gayesiyle kısmen veya tamamen halktan toplanan teberru ve bedeni yardımlarla inşa edildiği halde bir siyasi parti namına tescil edilmiş bulunduğu il veya ilçe idare kurulları tarafından tespit edilmiş olan gayrimenkullerin kayıtları Devlet adına res'en tashih olunarak ilgililere yazı ile tebliğ edilir.

Halkodası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulundukları köy veya belediyeleri adına res'en tashih olunarak ilgililere yazı ile tebliğ edilir.

BAŞKAN — Komisyon tebliğ yerine yine ihbarı mı kabul ediyor?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) — Bütçe ve Adalet komisyonları tarafından tanzim edilen madde değiştirilmiştir, yalnız tashih olunan hüküm sevk olunuyor. Adalet Komisyonunun hazırladığı madde metninde belediyeler adına res'en tescil ve tapulu olanların kayıtları bunlar adına tashih olunur, diye şâmil bir hüküm koyuyoruz. Bütçe Komisyonunun yalnız (tashih) kelimesi ile vaziyeti tahdit ettiği anlaşılıyor. Çünkü tescil, tapu kütüklerine geçmiş gayrimenkullere olur. Tashih, tapu kütüğüne geçmiş bir gayrimenkulün diğer bir şahıs namına tescilini tazammun eder. Bu itibarla Bütçe Komisyonunun tertibi tamamıyla yanlıştır, maksadı da tamamıyla ifade etmiyor, noksan bırakıyor. Bu itibarla Adalet Komisyonunun teklif ettiği madde metninin kabulünü rica ediyorum. Yalnız Bütçe Komisyonunun ilâve ettiği, ilgililere yazı ile tebliğ olunur kısmı, ihbar olunur şekilde maddeye ilavesi yerinde olacaktır.

REFET AKSOY (Ordu) — Hâkim ihbar değil, tebliğ eder.

VACİD ASENA (Devamla) — Tebliğ; mefhumu adli istilâhta, aleyhine kanun yoluna müracaat edilmesi lâzımgelen bir muamelenin alâkalıya bildirilmesi demektir. Halbuki ihbar sadece yapılan bir muameleye karşı alâkalının itilâmı husule getirmek için yapılır. Bu itibarla tebliğ ile ihbar arasında hukuki hükümler itibarıyla mühim farklar vardır. Tekrar arz ediyorum. Tebliğ aleyhine kanun yoluna tevessül edilmesi icabeden bir muameledir. Halbuki ihbar bîz sana şu tebliği yaptık, bu kanuni hükmü yerine getirdik. Affediniz, oradan defolun gidin diyoruz.

BAŞKAN — Adalet Komisyonunun 2 nci maddesinin kabulünü mü teklif ediyorsunuz Vacid Bey?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

VACİD ASENA (Devamla) — Son fıkrasında tashih olunarak alâkalılara ihbar olunur denilmeli.

BAŞKAN — Adalet Komisyonunun 2 nci maddesi metin olarak aynen komisyon tarafından kabul edilmekle beraber en son satırda "adına re'sen tashih olunarak alâkalılara yazı ile ihbar olunur" denilmesini istiyorsunuz.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Vacid Beyin teklifi sadece son fıkraya aittir. Bunun başında da ayrılık vardır. Başlı Bütçe Komisyonunun tanzim ettiği şekilde kalıyor. Yalnız son fıkrasının (Halkodası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulundukları köy veya belediye adına re'sen tashih olunarak ilgililere yazıyla ihbar olunur) şeklinde tashih ediliyor.

BAŞKAN — Adalet Komisyonunun 3. maddesinin metnini okuyacağız...

VACİD ASENA (Balıkesir) — Belki mâruzatında bir az noksanlık vardır. Bendeniz 3. maddenin son fıkrasına ait olan kısımlar hakkında Yüksek Meclise mâruzatta bulundum. Çünkü Bütçe Komisyonu bu maddenin başındaki yani Adalet Komisyonunun tertip etmiş olduğu maddenin "sosyal ve âmme hizmeti için" tadilini değiştirmiş "sosyal maksat veya âmme hizmeti" şekline sokmuştur. Buna karşı itirazımız yoktur.

BAŞKAN — O vakit karışır. Bize bir metin verin, heyeti umumiyeye okuyalım. Bir o komisyonun, bir bu komisyonun metninden okumak olmaz.

VACİD ASENA (Devamla) — Müsaade buyurun, iade edin, tertip edin verelim.

BAŞKAN — Mazhar Bey, bu hususta mı konuşacaksınız?

MAZHAR ŞENER (Giresun) — Birşey soracaktım.

BAŞKAN — Madde bize gelsin; o zaman.

Üçüncü maddenin Redaksiyon için komisyona tevdi hakkında reyiniz ne müracaat ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tevdi edilmiştir.

MADDE 4. — İkinci maddede yazılı daire, müessese ve tüzel kişilerin siyasî partilere bedelsiz olarak terketmiş oldukları arsa, bahçe, tarla, harman yeri gibi musakkaf olmiyan gayrimenkul mallar üzerinde siyasî partiler tarafından (3) üncü maddedeki maksat dışında kullanılmak üzere bina yapılmış ise bu yerlerin arsa ve bina kıymetleri (5) inci maddede gösterilen heyet tarafından takdir edilerek bu kıymetlere göre şüyulandırılır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arsa kıymeti, ikinci maddeye göre iade edilen ve arsanın eski sahibi olan daire ve müessesenin hissesini ve bina kıymeti de siyasî partinin hissesini teşkil eder ve bu hisselerle göre tapu dairelerince adlarına tesicilleri yapılır.

GALİP KINOĞLU (Gaziantep) — Yine bu maddede bir noksanlık görüyorum. Bilmem, belki aldaniyorum.

Şimdi (müessesattan bedelsiz) diyor. Az bedelle, yani kanuna aykırı olarak bedel takdiri suretiyle almışsa ve o da musakkaf ise ne olacak?

NECİP BİLGE (Niğde) — Altıncı maddede var.

GALİP KINOĞLU (Devamla) — Bir de trampa vardır.

6 ncı madde şuradaki hükme tâbi midir? Bu maddenin hükmüne göre tarla veya arsa alınmış; bu, tarla iken, bahçe iken üzerine bina yapılmış, ne olacak? Şüyulandıracağız. Fakat bu yalnız bedelsiz olanlara hasredilmiş gibi geliyor bana. Peki bedelli ise bu tarla bahçe ne olacak? Kanuna aykırı bir bedelle alınmışsa iade edilecek. Fakat musakkaf bir hale geldi ise, o zaman bu maddeye ilâvesi lâzımdır. Trampa suretiyle alınmışsa ki, bunun için 6 ncı maddede kayıt vardır.

BAŞKAN — Komisyon, az bedelli ve trampa edilenler hakkında mütalâanızı soruyorlar.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Efendim burada sadece bedelsiz olarak alınan arsalar ve bunların üzerine yapılan musakkaflar mevzuubahistir. Az bedelle alınmış olan arsaların şüyulanması imkânını göremiyoruz. Ne gibi bir şüyulanma yapılabilir? Bu itibarla az bedel tâbiri bu hükmün şümülüne girmeyecektir. Yani takdiri bedelle olacaktır.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — 4 üncü madde muhteviyatında arsa, bahçe tarla ve harman gibi fıkralar arasında zeytinlikler ve portakallık dâhil midir?

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Dâhildir.

BAŞKAN — Dâhildir diyorlar, bu suretle zapta geçmiştir.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) — Zeytinlik de dâhildir, portakallık da dâhildir, hepsi dâhildir. Toprak üzerindeki ağaçlar gayrimenkulün mütemmim cüzü mahiyetindedirler. Hattâ ağaçların meyvaları dahi gayrimenkule tabidir. Meyvalar toplanıp gayrimenkulden ayrılıncaya kadar aynı hükümler onlar hakkında da tatbik edilir. Bu itibarla yanlışlığa mahal kalmaz. Muharrem Bey arkadaşımızın endişesine zannederim mahal yoktur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — Teşekkür ederim.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, Galip Kınoğlu arkadaşımızın bedelle alınmış arsalar, yani gayrimusakkaf yerler hakkında hüküm olmadığı yolundaki iddialarına cevap arzedeceğim, 6 ncı madde bu meseleyi halletmiştir. Çünkü 6 ncı madde : "Bedel suretiyle takdirle siyasî partilere temlik ettikleri gayrimenkuller" deniliyor. Bina denilmiyor. Şu halde gayrimenkul içine arsa da giriyor. Arsa bunun içine girdiğine göre, eğer bir bedel mevcutsa ve onun üzerinde bina yapılmışsa arsayı bedeli mukabilinde iade edeceğiz. Ondan sonra da 6 ncı maddeye göre şüylendireceğiz. Bu itibarla 4 üncü maddeye bir şey ilâvesine lüzum yoktur.

Trampa ise buraya girmez. Çünkü trampa zaten bir bedel mukabili demektir. Artık maddenin siyakını bozmıyalım, bunu böyle kabul edelim.

BAŞKAN — Değiştirge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

4 üncü madde (bedelsiz) kelimesinden evvel mer'i kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri veya trampa suretiyle şeklinde maddeye ilâvesini teklif ederim.

Gazianteb Milletvekili

Galip Kınoğlu

BAŞKAN — Önergeyi nazarı dikkate alanlar... Almiyanlar... Önerge nazarı dikkate alınmamıştır.

4 üncü maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Üçüncü madde komisyondan geldi, yeniden okuyacağız.

MADDE 3. — İkinci maddenin dışında kalıp Halkevi olarak inşa edilmiş veya inşa edilmekte bulunan veya 1 Mart 1950 tarihine kadar kısmen veya tamamen Halkevi olarak kullanılmış veya her hangi bir sosyal maksat veya âmme hizmeti için kullanma gayesiyle kısmen veya tamamen halktan toplanan teberra ve bedenî yardımlarla inşa edildiği halde bir siyasî parti namına tescil edilmiş bulunduğu il veya ilçe idare kurumları tarafından tesbit edilmiş olan gayrimenkullerin kayıtları Devlet adına res'en tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

Halkodası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulundukları köy veya belediyeler adına res'en tescil ve tapulu olanların kayıtları bunlar adına tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

BAŞKAN — Mazhar Şener.

MAZHAR ŞENER (Giresun) — Arkadaşlar, komisyondan şunu öğrenmek istiyorum. İki noktanın tavzih edilmesini rica ediyorum.

Birincisi; kanunun ikinci maddesine göre bu maddede yazılı müesseselerden bedelsiz terkedilmiş gayrimenkuller eski sahipleri namına kayıtları tashih edilecek, yani geri verilecek.

Şimdi bir de, 4 ncü madde var. Eğer bu terkedilmiş gayrimenkullerin meselâ arsası üzerinde sakaf yapılmış ise bu takdirde şuyulandırılıyor. Halbuki 3 ncü maddede Halkevi olarak yapılmış binalar arsalarının ne olacağı hakkında bir sarahat yoktur. Halkevleri Hazineye geçeceğine göre eğer arsası belediyeye ait ise o arsa belediyeye mi geçecek yoksa Halkeviyle beraber Hazineye mi geçecek? Bunu öğrenmek istiyorum. Bu bir.

İkincisi; 3 ncü maddede sadece Halkevi tâbiri geçiyor. Halkevinden kastedilen mâna şudur : Hepiniz bilirsiniz ki, Halkevi dediğimiz zaman muhtelif hizmetleri gören bir müessese karşınızda tecesüm etmektedir. Bu müessesenin muhtelif kolları vardır. Kütüphane için, spor için ayrı ayrı binaları olan bir Halkevi manzumesi karşınızda vücut bulursa bu takdirde bunlar da Halkevi mefhumuna dâhil olarak iade edilecek midir? Bunu da öğrenmek istiyorum. Komisyon lûtfen tavzih etsinler.

BAŞKAN — Peki efendim komisyon izahat verecek.

KOMİSYON ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Efendim arkadaşımız Mazhar Şener Belediyeye ait bir arsa üzerine Halkevi inşa edilmiş ise Halkevinin yine Hazineye intikal edip etmiyeceğini soruyorlar. Üzerine Halkevi inşa edilmiş olan arsa belediyeye de ait olsa Halkevi Hazineye intikal ettiği gibi bina ile birlikte arsası da Hazineye intikal edecektir.

İkinci soruları, Halkevi adı içerisinde onun bütün şube ve teferruatı dâhildir. Bunlar bir veya ayrı ayrı binalar halinde de olsa kül halinde Halkevidir ve tamamı bu kanunun hükümleri dahiline girecektir.

MAZHAR ŞENER (Giresun) — Zapta geçsin...

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen yoktur.

Maddeyi reyinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Mahallin hukuk dâvalarına bakan en yüksek dereceli yargıcının seçerek yemin ettireceği üç bilirkişiden teşkil olunacak bir heyet tarafından (4) ncü maddede belirtilen yerlerle binaların kıymetleri; binanın inşa edildiği tarihteki rayiç nazarı dikkate alınmak suretiyle ayrı ayrı tespit ve alâkalılara tebliğ olunur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Tebliğ tarihinden itibaren (15) gün zarfında alâkalıların kıymete itiraz hakları vardır.

İtiraz, şifahi muhakeme usulüne tevfikân yargıç tarafından umumî hükümler dairesinde tetkik edilerek hükme bağlanır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi oyunuzla arz ediyorum : Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Genel, katma ve özel bütçeli daire ve belediyelerle köylerin, zamanlarında mer'î kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri suretiyle siyasi partilere temlik ettikleri gayrimenkul malların kayıtları evvelce takdir edilen bedel ödenmek suretiyle eski sahipleri adına tashiî olunur. Tramplar da bu hükme tâbidir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur; maddeyi oyunuzla arz ediyorum : Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Her hangi bir tüzel kişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzel kişi mevcut ise adına, değil ise Devlet adına tescil edilir. Bu suretle Devlete intikal eden mallarla (3) üncü madde gereğince Devlete geçen malların siyasi dernekler dışında benzeri derneklere veya evvelki tüzel kişinin gayesine taallük ettiği hukuku âmme müesseselerine bu kanunun meriyetinden itibaren iki sene içinde kısmen veya tamamen parasız intifa hakkını tahsis Bakanlar Kurulu yetkilidir.

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Efendim, bu madde üzerinde birisi, bir tâbir dolayısıyla, diğeri de anayasanın hükmü muvacehesinde iki noktada tereddüde düştüm, bu hususların açıklanmasını rica edeceğim.

Bir kere madde başlarken (Her hangi bir tüzel kişinin) deniliyor. Tüzel kişi, hükmi şahıs karşılığı olsa gerektir. Diğer maddelerde Halk Partisinin iktisap ettiği malların maliklerinin kimler olduğu sarahaten gösterildiği halde yani maliklerin âmme vasıfları kanunda tasrih edildiği halde burada sadece tüzel kişi denmesi tatbikatta hükmi şahısların mallarına da bir taallük ifade eder ve bir teşevvüş vücuda getirir mi? Bundan endişe ediyorum.

İkincisi : Anayasaya taallük eden endişem şudur : Bu madde hükmü, infisah eden hükmi şahıslara da taallük etmektedir. Eğer bu şahıslar mevcut değilse Hazineye intikal edecek, Devlet emvali olarak tescil edilecek ve tescil edilmiş olan bu mallar Bakanlar Kurulu kararıyla eski malikine, yoksa eski malikin gayelerine yakın gayesi olan derneklere tahsis edilecektir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Anayasanın bir maddesi şöyle diyor : (Devlet malları bütçe dışı harcanamaz.) Filvâki bu maddenin yazılışında bir "evolution" olmuştur. Mülkiyet nakli mevzuu, intifa hakkına intikal ettirilmiştir. Fakat benim anlayışına göre intifa hakkını tahsis etmek bir nevi harcamadır. Çünkü Hazineyi semereden mahrum bırakmaya müncer olur. Kaldı ki, tahsis keyfiyeti o malı kullanmaya hak verdiği göre zamanla aşınmada yine bir nevi harcamadır. Bu itibarla Hazineye mal olmuş ve Devlet nizamına tâbi olması lâzımgelen bir gayrimenkulü; gerek semereden mahrumiyet ve gerek tedrici yıpranma suretiyle, bütçe dışı harcamaya imkân olması gerektir.

Bu mevzuda; ayrıca bir endişe daha hatırıma geliyor : Bakanlar Kurulu bugün bir tahsis yapmıştır, yani eski bir derneğe ait gayrimenkulü eski derneğin gayesine yakın addettiği bir derneğe tahsis etmiştir. Yarın bir değişiklik vukuunda gelecek, bir Bakanlar Kurulu aynı ölçülere riayet edip onu orada ipka edecek mi? yoksa şu derneğin gayesi eski derneğin gayesine yakındır diye bir teşevvüshe meydan verecek midir? Bütün bunların tavihini istirham ediyor ve bu hususta bir değıştirge takdim ediyorum.

BAŞKAN — Hâmit Şevket İnce.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim, bu maddenin birinci fıkrasını tekrar hatırlatmak için okuyorum : "Her hangi bir tüzel kişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzel kişi mevcut ise adına, değılirse Devlet adına tescil edilir." Bizim evvelce bir Türkocağı müessesemiz vardı. Yine bugün de bir Türkocağı müessesemiz vardır. Acaba bunlar başka başka mıdırlar, yoksa aynı mıdırlar? (Başkadır sesleri) Başka başka olduğunu kim takdir edecektir? (Hukuk ilmi sesleri) Ben hukukçu olmadığım için soruyorum zaten. Şimdi maksat, gaye, hedef bu ise yani yeni Türkocağı bâzı tadilât yaparak evvelkinin maksadından ayrılmamışsa, bunda şu virgöl vardır. Buraya şu tâbir ilâve olunmuştur, eskisinde mevcut olan şu kayıt kaldırılmıştır gibi tefsire mahal verecek ihtilâfatı hukukiye karşısında kalabiliriz.

Hilâliahmer kalktı, Kızılay oldu (O o sesleri) Efendim, müsaade buyurun. Belki tüzüğünde o vakit bir tadilât yapılmış olabilir. Binaenaleyh bugünkü Türkocağı da dünkü Türkocağının maksat ve gayesinden ayrılmışsa yani iptida ile intihâ arasındaki mesafe değışmişse aynı maksadı gütmeye anlaşılar. Fakat hedefi hakkında noktaî hareket bir ise bunun üzerinde yapılmış olan tadilât bahse mevzu teşkil etmek lâzımgelir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bakınız arkadaşım, hukukçular bunu bilir diyor, hukukçular arasında kanunun neşrinden sonra ihtilaf çıktığı gibi, şimdi dâhi mahalli ihtilâf bir vaziyet hâsıl oluyor. Onun için ben şöyle bir mütalâa arz ediyorum ve komisyon arkadaşlarının bu hususta beni tenvir etmelerini rica ediyorum :

İnfisah etmiş, fakat aynı karakteri taşımak üzere tekrar teşekkül etmiş müesseselere kendilerinden alınan mallar verilecek midir? Ben bir ocakçı arkadaşınızım ve ihtiyarlamış bir ocakçıyım. Bizden 265 gayrimenkul alındı. Aynen, febiha bize iadesini ben dahi bugün Devlete zarar verecek kadar istiksar ediyorum. Vicdanım buna razı değildir. Evet 265 gayrimenkulü bize vermezler ve vermemeleri de doğru olur. Fakat hiç olmazsa muayyen miktarda bâzı gayrimenkullerin bize verilmesi doğru olur.

Kafanı sallıyorsun Sıtkı Bey.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Hüküm var, Bakanlar Kuruluna salâhiyet veriliyor.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) — Maksadu gayesi iptidadarı intihaya kadar aynı hedefi güden ve fakat evvelce feshedilip yeniden harekete geçen müesseseler; Muallimler Birliği ve onun yerine kaim olan her hangi bir müessesenin hakları mahfuz tutulmalıdır. Yani takdir Hükûmete terkedilmemelidir. Bu hususta encümenenden izahat istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, Hayrettin Erkmen arkadaşımız tereddüt ettiği bir iki noktayı sormuştu. Bu maddedeki tüzel kişi tabirinden kasdın ne olduğu aşıkârdır. Burada Türkocakları, Muallimler Birliği gibi feshedilmiş olan ve 2 nci maddenin şümulüne feshedilmiş olmak itibariyle girmiyen yukarda arzettiklerim ve emsali müesseseler kasdedilmiş bulunuyor. Arkadaşımız, bu gibi binalar Hazineye intikal ettikten sonra aynı gayeyi güden derneklere tahsis edilebilmesi Anayasanın Bütçe hakkındaki hükümlerine aykırı olmaz mı? diye bir tereddüt izhar ettiler. Burada bir harcama yoktur. Esasen bu malların geri alınması, yani hakiki sahiplerine intikal etmesi Devlete bir irat temini maksadıyla değildir. Bu gibi malları Devlet tahsis edebilir. Bu tahsisin Anayasaya aykırı bir mahiyet taşımadığını arzetmek istiyorum.

Hâmid Şevket İnce arkadaşımızın Türkocakları hakkında ileri sürdükleri fikre gelince; Türkocakları feshedilmiştir. Bir derneğin fesih şekli ne olursa olsun bir emri vâkı, bir emri hakikidir. Eski Türkocaklarının bir şahsiyeti hükmüyesi şimdi mevcut değildir. Aradan epey zaman geç-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

tikten sonra yeni bir dernek kurulmuştur. Kanunî mâni olmadığı için Türkocakları adı verilmiştir. Eski münfesi, gayrimevcut bir cemiyet, emvali Halk partisince alınmış olduğuna göre yenilerin bu kanuna nazaran hiçbir hakkı yoktur. Fakat yeni Türkocaklarının bu binalar bakımından eski sahibi olan Türkocaklarıyla gaye ve hedef birliği mevcut olduğu için Bakanlar Kurulunca nazarı itibara alınmak suretiyle bu binalardan bir kısmı yeni Türkocaklarına tahsisinde hiçbir mâni yoktur. Ve böyle hareket edileceğini tahmin etmek mümkün olabilir. Fakat hiç kimse bunu önceden tesbite muktedir değildir. Nihayet bu, bir tetkik mevzuu olacak bir meseledir.

Hâmid Şevket İnce arkadaşımız Kızılayın Tüzüğünden de tadilât yapılmış olmasına rağmen aynı cemiyet olup olmadığında itiraz ettiler ki, onun bununla alâkası olamaz, zannediyorum. Bir cemiyetin tüzüğünün değişmesi o cemiyetin şahsiyeti hükmiyesini geliştirmez. Burada tüzük değişmesi değil, bir cemiyetin kendi kendini feshetmesi vardır. Eski Türkocakları da, ne şekilde olursa olsun, kendi kendisini fethetmiş, bir şahsiyeti hükmiye olmaktan çıkmıştır. Bu itibarla hiçbir hak eddia edemez ve bu mevzuda hiç bir haktan istifade edemez. Bu husustaki mâruzatım bundan ibarettir.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) — Bir sual soracağım. Müsaadenizle buradan sorabilir miyim?

BAŞKAN — Buyurun.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) — Efendim, Türkocaklarının nasıl feshedildiği izah edildi ve bütün memleket bunu bilir. Şimdi yeniden Türkocakları açılmıştır. Halen âzasının kiraya tuttuğu evlerde çalışmaktadır. Her ne şekilde olursa olsun bu Türkocakları feshedildi diye malları verilmeyecek midir? Kanun metninden benim anladığım, bir günahın, bir cürmün tamiridir. O halde eski Türkocakları şeklen feshedilmiş, ikrahla feshedilmiştir. Bu ocakların mensupları, ocakları feshediyoruz, dedikleri vakit kasti ve birrıza bir beyanda bulunmamışlardır. Kanunun ruhuna aykırı beyanda bulunuyorsunuz.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Türkocakları mensuplarının gayrikani olarak feshedildiği ve mevcudiyetinin devamını iddia ediyorlarsa mahkemeye müracaat ederek bir karar almaları ve mahkeme ilâmı ile bir hak iddia etmeleri icabeder. Bugün bir vaziyeti hukukiye karşısında bulunuyoruz. Bu vaziyeti hukukiye ocakların feshedilmiş olduğu ve mevcut olmadığıdır. Bunun münakaşa yeri burası değildir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Aksine beyenatta bulunuyorsun.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) — Eğer fikir böyle ise siz de Halk Partisinin iddiasını tasdik ediyorsunuz. O da mahkemeye gidin diyor, biz de mahkemeye gideceğiz.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Siz ocakların feshedilmediğini mevzu-ubahis ediyorsunuz. Bu ocaklar ne şekilde feshedilirse edilsin (*Gürültüler*) infisah halindedir. Aksi takdirde bu keyfiyet kanunun 7 nci maddesinin değil 2 nci maddesinin hükmüne girer. Eğer mevcut olsaydı. Mevcut olmadığı içindir ki...

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) — Mevcuttur, resmen açılmıştır.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Siz mevcuttur diyorsunuz. Bunu halledecek olan merci bir taraftan Bakanlar Kurulu, diğer taraftan da tescilli yapacak olan dairedir. Bendeniz Bütçe Komisyonu adına arz ediyorum. Zaten raporumuzda da yazılmıştır. Biz, Türkocakları adı altında kurulmuş olan müessesenin yani eski Türkocaklarının yeniden ihyasını eski şahsiyeti hükmiyenin devamı mânasına almadık.

BAŞKAN — Söz Sıtkı Yırcalı'nındır.

Hamdullah Suphi arkadaşımızın suallerine cevap arzetmeleri için sözü arkadaşımıza vermiş bulunuyorum.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Biz, bilhassa kanun teklifimizin metninde bir kısım derneklerin ve cemiyetlerin mallarını kendi sahiplerine iade hakkını koyarken o günkü ikrah ve zorla teberrü şartlarını da göz önünde tutmuş bulunuyoruz. Sadece bu bakımdan bu gibi malların Devlete intikalini kabul ediyoruz. Yani bu gibi gayrimenkuller zorla Halk Partisine teberrü ettirmek suretiyle alınmış bulunmaktadır. Bu bakımdan bu gayrimenkulleri millete, sahiplerine intikal ettiriyoruz. Eğer bunların içinde benzerleri, aynı gayeyi güden müesseseler hâlâ devam ediyorsa, yine aşağıda gelecek bir maddemizin son fıkrasıyla, Bakanlar kuruluna bu gibi aynı gayeyi takibeden derneklere bunların intifaının tahsisi salâhiyetini vermiş bulunmaktayız. Bu bakımdan da, aynı hükmün ocakçı arkadaşları tatmin edeceğini ümit etmekteyim arkadaşlar.

BAŞKAN — Teklif sahibinin bu izahatı karşısında komisyonun bir diyeceği var mı? Zapta geçmiştir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) — İştirak ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Mustafa Ekinci!

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, bu mühim kanunu müzakere ederken maddeler üzerinde hiçbir surette; hukuktan, hukuk kaidelerinden ayrılmadan, aşırı bir heyecana, hisse tâbi olmaksızın neticeler elde etmemizi şükranla, takdirle yâdetmek isterim. Şimdi maddede görülüyor ki, daha evvel muhalefetin de beyanlarında izah ettikleri gibi, bir suitefsire uğraması muhtemel olan bu maddenin hariçte suitefsirinin izalesi ve siyasi gerginliğin bertaraf edilmesi bakımından bir tadilin lüzumlu olduğuna kani olarak bendeniz bir teklifte bulunuyorum. Teklifim gerek 3 üncü madde ile ve gerekse 4 üncü ve 7 nci maddeleriyle Devlete intikal etmiş olan gayrimenkullerin âmm müesseselerine tahsis olunması lüzumu hissedildiği takdirde Hükümet hangi müesseseye tahsis olunacaksa bunların isimlerini tesbit etmek suretiyle bir sene zarfında ve bir kanunla yüksek huzurunuzda gelecektir. Yani eğer bunların mülkiyetini devretmek istiyorsa bunun bir kanun yoluyla yapılması lâzımdır. Bakanlar Kurulu şunu iltizam etti, şu haksızlığı yaptı denmemek bir suitefsire yol açmamak için bu tescil keyfiyetinin bir kanun yoluyla, teşrii mesuliyeti haiz yüksek Meclis tarafından verilmesini, tahsis edilmesini yerinde ve faydalı buluyorum. Şimdiye kadar takip ettiğimiz, hürmet ettiğimiz hukuk kaidelerine de daha fazla, hassasiyet göstermiş ve riayet etmiş oluruz kanaatiyle bu önergeyi Yüksek Başkanlığa takdim etmiş bulunuyorum, Takdir yüksek heyetinizindir.

BAŞKAN — Necip Bilge.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlar; evvelâ Türkocakları meselesine taallük eden sualler üzerinde bendeniz de durmak istiyorum. Komisyonun biraz evvel aynı fikirde söylemiş olmasına rağmen bendeniz bu fıkrayı mevzuatımıza uygun bulmuyorum. Türkocakları şu veya bu şekilde feshedilmiş olabilir, bu ayrı bir meseledir. Malûmuâliniz olduğu veçhile şahsiyet hakiki şahıslarda doğumla başlar, ölümle zeval bulur. Hükmi şahıslar için de vaziyet buna benzer şekil arzeder. Yani tüzüğünde bir varlık olarak yaşama arzusunu izhar ettiği andan itibaren şahsiyet kazanır, fesih suretiyle de şahsiyeti zeval bulur. Hükmi şahıslar içinde kendi kendini fesihle değil kendi kendisini münsefih addetmesi suretiyle bir şahsiyetin zeval bulması mümkündür.

Bazan da hâkim hükmü ile feshedilebilir. Türkocakları için hâkim hükmü yoktur, kendi kendisini feshetmiş vaziyettedir. Bunun bir ikrah eseri olduğu iddia edilse de kanaatımda bu Türk ocaklarının münfesihi addedilmesi için Medeni Kanunumuzda hususi bir hüküm vardır. Medeni Kanunun 70 inci maddesi şöyle bir hükmü ihtiva etmektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

"Cemiyet hali acze düşer veya idare heyetinin nizamnameye tevfikân çekilmesine imkân kalmazsa kendiliğinden münfesih olur".

Türkocakları da Medeni Kanunun 69 ncu maddesine göre kendi kendisini feshe karar vermek suretiyle şahsiyetini ikmal etmiş bulunmaktadır, zeval bulmuştur.

Bunun bir ikrah eseri olduğu söyleniyor. Fakat Medeni Kanunun 70 inci maddesini nazarı itibara alınca onun uzun müddetten beri idare heyetini teşkil edecek bir vaziyette olmadığını görerek münfesih bir vaziyette olduğunu kabul edemez miyiz? Uzun müddetten beri idare heyeti teşkil edecek durumda değildir. Binaenaleyh 70 nci madde nazarı itibara alındığı takdirde Türkocaklarını kanunen münfesih saymak icabeder ve münfesih sayılır.

Bu itibarla şahsiyeti zeval bulmuş bir hükmi şahsiyetin mallarının kime tahsis edileceği üzerinde de Medeni Kanunun 50 nci maddesindeki, hususi hükümleri derpiş etmek icabeder.

Türkocaklarının mallarının Halkevlerine ikrah eseri olarak verildiği ileri sürülüyor. Bunu kabul edelim. Fakat, acaba Türkocakları o zaman kendi kendisini her hangi bir ikrah mevzuubahis olmaksızın fesheylemiş olsaydı mallarını yine Halk Partisine vermez miydi? Kime vereceğini her hangi bir müsbet delile istinat ederek söylemeye bendeniz imkân göremiyorum. Binaenaleyh mevcut durumu kabul etmek icabeder. Türkocakları yeniden meydana gelmiştir. Gelmiştir ama, bugünkü Türkocaklarını eski Türkocaklarının devamı olarak kabul etmeye kanuni mesâğ olmadığı kanaatındayım. Bu itibardır ki; 7 nci maddenin mevzuubahis ettiği şekilde bugünkü Türkocakları kendisini evvelce mevcut olup infisah etmiş olan Türkocaklarının devamı addederek evvelce malik olduğu malların bugün otomatik olarak kendisine iadesini bir kanun hükmü olarak isteyemez. Nitekim Bütçe Komisyonu ikinci maddenin müzakeresi sırasında bunu açıkça zikretmiştir.

Bütçe Komisyonunun bu husustaki gerekçe fıkrasını müsaadenizle okuyorum. "Mezkûr maddenin müzakeresi sırasında mefsub Türkocaklarının bu madde hükmünden istifade edecek durumda olmadığı izah edilmiş ve umumi kabule mazhar olmuştur." denilmektedir. Bu itibarla bugün bu 7 nci maddenin mevzuuna giren malların Türkocaklarına otomatikman iadesi hukukan mevzuubahis olamaz kanaatindeyim.

Yalnız, bendenizin umumi esas üzerinde şöyle bir fikrim var, biraz evvel Hayrettin Erkmen arkadaşımız birkaç sual irat ettiler ve bu maddenin, bilhassa Anayasanın 96 nci maddesine mugayir olup olmadığı hu-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

susunda komisyon sözcüsünün beyanatta bulunmasını istediler, Kanaatimce, 7 nci madde önümüzde müzakere etmekte olduğumuz bu kanunun birinci ve ikinci maddesinin koymuş olduğu umumi prensiplerin dışına çıkacak şekilde bir istisna teşkil etmektedir. Bunun neden istisna teşkil ettiğini müsaadenizle arz edeyim. Biraz evvel kabul edilmiş olan birinci ve ikinci madde : Genel, Katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet teşekkülleri ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası Devlete veya âmmeye hükmi şahıslar tarafından temin edilen müesseseleri saydıktan sonra bir de umumi menfaatlere hadim dernekleri sayarak, bunların siyasi partilere teburrada bulunamayacakları, bedelsiz mal terkedemeyeceklerini ifade etmektedir. İkinci maddede (bu şekilde verilmiş mallar varsa iade edilecektir.) denilmektedir. Mevzu bahis olan şey âmme hukukuna tâbi olan nevama hükmi şahısların velâyet ve vesayeti altında bulunmaları dolayısıyla muayyen bir zamanda iktidarda bulunan partinin siyasi nüfuzundan, otoritesinden istifade ederek o âmme müesseselerinin ve hükmi şahısların Devlet veya onun tazyikiyle siyasi partilere teberrude bulunamayacaklarını veya bedelsiz mal terkedemeyeceklerini ileri sürmektedir. Devletin hükmi şahıslar üzerinde bir nüfuzu vardır, bunu suiistimal ederek onlar üzerinde bir tehdit ve baskı kullanmak suretiyle mallarını almasını doğru bulmuyoruz. Komisyon raporları gerekçelerinde ve teklif sahipleri raporlarında belirtildiğine göre, bir âmme mülâhazasıyla bunun böyle yapılmasının doğru olmadığı ileri sürülmekle bu da kabul edilmiş bulunmaktadır. Halbuki 7 nci madde tamamiyle hususi hukuka tâbi olan, âmme hukuku ile hiçbir ilgisi bulunmayan, bir şahıs, sadece hükmi şahısları ilgilendirmesi itibarıyla kanunun 1 ve 2 nci maddeleri prensip dışına çıkmaktadır. Bu itibarla kanunun umumi sistemine bu maddenin kabulü taraftarı değilim.

Bu maddenin kabul edilmemesinin ikinci bir sebebi şudur : Madde sadece hükmi şahısları ele almaktadır. Medeni hukuka göre hükmi şahısları ele almaktadır. Hepimiz biliyoruz ki, Halk Partisi iktidarda bulunduğu sırada bu partiye teberruda bulunan, bedelsiz mal terkeden şahıslar sadece hükmi şahıslar değildir. Hakiki şahısların da bu şekilde tazyikle malları alındığı vâkıdır. Hükmi şahısların bedelsiz veyahut bedel takdiri suretiyle bir muvazaa neticesi vermiş oldukları malların Hazineye verilmesi şeklinde olsun iade yoluna gidiyoruz da hakiki şahısların vermiş oldukları malların niçin iadesi yoluna gitmiyoruz? Bunun hukuki sebebini bendeniz anlayamadım. Bunun hukuki sebebi izah da edilemez. Yani hakiki şahıslar tarafından verilmiş olan malların Hazine lehine iadesi hususunda bir hüküm koymamanın sebebi anlaşılamamaktadır. Bu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

madde kanaatimce umumi menfaatlere hadim olan cemiyetler bakımından da bir tearuz teşkil etmektedir. Çünkü ikinci madde umumi menfaatlere hadim olan cemiyetler tarafından siyasi partilere verilmiş olan malların iadesini tazammun eden bir hüküm koymaktadır. O halde bu yedinci maddeye bu kelimeyi koymak bir tekerrür olur. Tekerrür ise bir haşıvdır. Kanun sâzı ise haşıvdan içtinap eder. O halde bu maddenin kabulünün doğru olmayacağı kanaatindeyim.

Bir az evvel Hayrettin Erkmen arkadaşımızın belirtmiş olduğu gibi bu maddenin birinci cümlesi. (Her hangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi mevcut ise adına, değil ise Devlet adına tescil edilir.) demektedir. İkinci cümlesi ise : (Bu suretle Devlete intikal eden mallarla 3 ncü madde gereğince Devlete geçen malları siyasi dernekler dışında benzeri derneklere veya evvelki tüzelkişinin gayesine taallük ettiği hukuku âmme müesseselerine bu kanunun meriyetinden itibaren bir sene içinde kısmen veya tamamen parasız vermeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.) hükmünü tazammun etmektedir. Anayasanın 96 ncı maddesi... (Onunla alâkası yok sesleri) Alâkası var efendim; 96 ncı madde, devlet mallarının bütçe dışı harcanamayacağını emretmektedir.

O halde intifa hakkı verildiğine göre burada bütçe dışı harcama vardır. Binaenaleyh Anayasanın şu sarıh hükmüne mugayir olduğu kanaatindeyim. İzah ettiğim şu sebeplerle 7 nci maddenin kanun teklifinden çıkarılması hususunda bir takrir takdim ediyorum ve kabulünü rica ediyorum. Takdir yüksek heyetinizindir.

KOMİSYON ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Efendim, Necip Bilge arkadaşımız iki noktaya temas ediyorlar. Bunlardan birincisi, geri alınan malların hükümet tarafından tahsisinin bir bütçe dışı harcama olarak telâkki edilebileceği ve bu itibarla Anayasanın 96 ncı maddesine mugayir olacağı keyfiyetidir. Bendenizin dün de arzettiğim veçhile bunu, hukuku âmme noktai nazarından, menafii umumiyeye hadim cemiyetler vaziyetini tetkik zaruretine bağlamaktayım. Ve Gaston Jeze'den nakiller yaparken bahsettiğim âmme müesseseleri, ki, bu âmme müesseseleri devlet dairelerinin bir yardımcısı telâkki edilirler, bu sebeple bunlar birçok muafiyetlerden, istisnai hükümlerden faydalanırlar. Bizim Muhasebei Umumiye Kanunumuz Devlete ait emvalin; gayrimenkulün tahsisi için Hükümete salâhiyet vermiştir. Şimdi Hükümete intikal eden neticede hayır derneklerine, menafii umumiyeye hadim derneklere mal olacak olan bu gibi binaların menafii umumiyeye hadim yardımcı müesseselere tahsis edilmediğine bunun bir harcama teşkil etmediği aşıkârdır. Bu bakımdan Anayasanın 96 ncı maddesine hiçbir aykırılık yoktur.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşınız ikinci olarak, burada hükmi şahsiyetlerden bahsedilmesini ve halbuki hususi şahısların ikrah ile Halk Partisine satmaya mecbur kaldıkları emlâkin istirdadı için hiçbir hüküm bulunmadığını ileri sürdüler.

Pek tabiidir ki hususi şahıslar hakkındaki ikrah ile menafîi umumiyeğe hâdim dernekler veya tüzelkişiliklerin mâruz kaldıkları ikrah arasında büyük fark vardır. Bu müesseselerin idare heyetleri doğrudan doğruya tek parti zamanında bu parti tarafından tâyin edilmiş olmak itibarıyla onların arzusu haricine çıkmalarına ve bunun dışında bir karar itihaz etmelerine maddeten imkân yoktur. Aradaki ikrah buradan neşet ediyor. Halbuki hususi şahıs için bu şekilde bir ikrahın tasavvur edilmesi imkânı yoktur, ispat edilmesi imkânı da, tabii takdir buyurursunuz ki, çok güç olacaktır. Bundan dolayı onlar hakkında böyle bir hüküm konulmasına imkân görülememiştir.

Bu 7 nci maddenin tasarıdan çıkarılmasına gelince; bu madde bilhassa feshedilmiş olan veya kendi kendilerini feshetmiş olan derneklere şâmil bulunuyor. Bunlar esasen tasarının diğer maddelerinde yer almamışlardır. 7 nci madde tam bir zaruretin ifadesidir. Necip Bilge arkadaşımızın teklifinin nazarı itibara alınmamasının muvafık olacağı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Remzi Oğuz Arık.

REMZİ OĞUZ ARIK (Seyhan) — Muhterem arkadaşlarım, bu tarihi gün münasebetiyle bu madde üzerinde ben de birkaç söz söylemek istiyorum. Halk Partisinin elindeki gayrimenkullerin tekrar millete, Devlete geçmesi dolayısıyla bilhassa 7 nci madde bazı şeyleri öne sürmektedir. Yeni imkânlardan millet olarak, Devlet olarak nasıl faydalanabileceğini göstermektedir.

Efendim, bu bilhassa tüzelkişiler tâbiri enteresandır. Ele geçecek olan gayrimenkulleri bu madde tüzelkişiler emrine vermeyi düşünmektedir. Madde hukukçu arkadaşlarımızın himmeti ile ortadan kalkar mı, kalkmaz mı bilmiyorum. Fakat kalkmadığı takdirde, (çünkü hukukçulara nasıl karşı gelinebileceği ayrı bir mevzudur) kalkmadığı zaman şu sahada durmak iyi olacaktır kanaatindeyim.

Bir kere buradaki tüzelkişilerden kast, -bilhassa o devri nazarı dikkate aldığımız zaman- sarıh olarak düşünecek olursak Muallimler Birliği ve Türkocaklarının kastedildiği kendiliğinden anlaşılıyor. Muallimler Birliğinin bilhassa o devirde hakikaten ne kadar faydalı olduğunu hepimiz biliyoruz. Hamdullah Suphi bey dün burada ak saçlarıyla hâlâ bir muallim

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

olduğunu söylediği zaman insan gözünün yaşını tutamıyor. Hakikaten böyle bir meslek derneğinin eline tekrar bu gayrimenkullerin istifadesini terketmek çok iyi olacaktır.

Yalnız şurası vardır ki, biz o Muallimler Birliğinin vaktiyle elinde buna benzer birtakım binaları bulunduğu için değil; çünkü bu betbaht müesseseler o zaman da doğrudan doğruya medresede idi ve biliyorsunuz Sultanahmet'teki o fakir yerinde idi. Bu itibarla onların elinde büyük bir gayrimenkulün bulunduğunu düşünerek bunu iade etmek değil, bugünkü tarihi imkândan, bugünkü rejim değişikliğinden istifade ederek bir muallimler sarayının üzerinde durmak suretiyle eline geçen fırsatı o şekilde kullanabilir ki, bunun Türk münevver vicdanında bırakacağı yüksek tesirden zannediyorum ki, ne Yüksek Heyetiniz, ne de bütün bir nesil müstağni kalmaz.

Türkocaklarına gelince; Hamdullah Suphi Bey gibi bir hatibi dinlemenden de yaşı 40' ı geçenler çok iyi bilirler ki, Türkocakları feyiz dağıtan bir müessesedir, Hangimiz oradan ilk şuuru almadık? Bilhassa Çanakkale ve Galiçya'da, Balkanlar'da, Kanal'da, Kafkasya'da canını veren büyük, kahraman evlâtlarımız oradan aldıkları feyizlerle bu yola dökülmediler mi? Büyük Milletimizin sırat köprüsü olan Anadolu'nun Kurtuluş Savaşı nesilleri, oradan feyiz almadılar mı? Bunların hepsi o büyük ışıktan feyiz aldılar, buna hiç şüphe yoktur.

Yalnız muhterem arkadaşlarım, müsaade ederseniz bir noktayı belirtmek istiyorum. Bizim imparatorluk devrine ait Türkocakları hâtıralarımızdadır. Fakat 1931' deki vaziyet hakkında da bugün bâzı şeyler bilmekteyiz. Bütün kongrelerin zabıtlarını dikkatle okudum. Türkocakları, bir ocaklı şuuru göstermek bakımından; 1931' de kaza ve kaderin her hangi bir oku ile ortadan kalkmasaydı, borçlu olarak ortadan kalkacaktı. 290 bin lira yalnız Ankara'daki merkez binasının borcunu ödeyememek durumuna düşmüştü. 2-3 ay, bazan 6-7 ay elektrik parasını verememekte idi. Bilhassa hademeler para alamadığı için hakikaten bizatihi muattal bir halde idi. Bir feyiz ocağı olarak tanıdığımız bu müessese niçin bu hale gelmişti? İki sebepten : Bir defa sarıh olarak, içinde çalışanlar eski kanaatlerini kaybetmişlerdi. Kongre zabıtlarını tetkik ettiğimiz zaman görüyoruz ki, (meselâ 1926 zabıtları bu münasebetle söylenebilir) Hamdullah Suphi Bey birçok arkadaşlarının bilhassa şikâyet mevzuu olan hiçbir iş yapılmamasına karşılık verirken "ne yapayım, diyor, beş kişi çalışabiliyor. 32 000 kişiye mukabil beş kişi çalışıyor!" Bu ne korkunç meseledir! Bu mevcut eski müessesenin nasıl bir vaziyette bulunduğunu göstermeye kâfidir. Diğer taraftan bunu tabîi bulmak icabeder. Kozmo-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

polit Osmanlı İmparatorluğu içinde kimsesiz kalan Türk soyunun kendisine açtığı kulübün hakikaten o zaman mânası vardır. Şu kavmin "Teâli Cemiyeti", bu kavmin "Teâli Cemiyeti" ni bağında yaşatan bu imparatorlukta, Türk soyundan olanların da ayrı kulübünü bulmak, tabii hakkaniyet ve adalete uygundu. Ama millet anlayışı 1931' de çok değişti. Yalnız Türk soyundan gelenler değil; iradesi, zekâsı ile kültürünüzü benimseyenler de Türk sayılmıştır. Bu itibarla, ocakların fonctiunu kalmamıştır denebilir. 1931 senesine kadar nihayet kendisini tutabilmiştir. Anadolu Kurtuluş Savaşını yaratan yâğitler nesil, meseleyi kökünden halletmiştir. İmparatorlukta, bütün o başka ve ırkçı kulüplerin karşısında "Türküm" demek bir medeni cesaret ve bir tarihî hizmetti. Halbuki Anadolu Kurtuluş savaşlarının ateşten gömleğini giyen nesli, bütün vatani, bütün milleti Türküm, Türküm diyen ve Türk kalanın eline ve emrine vermiştir.

Bu büyük fark başka sahalarda da var. Meselâ, muhterem Hamdullah bey dün bize dedi ki (Türkocakları sizin tasavvur edemeyeceğiniz inkılâp hamlelerinin filizlerini verdiler. Meselâ kadının ilk defa orada cemiyete girdiğini gördük. Doğru... doğru! Fakat, o ilk hanım, Halide hanım, ne kadar yapayalnız ve ne kadar zorluğa uğramış bir simadır. Halbuki bugün, Anadolu'nun en ucra köşelerinde bile refikasını yanına alan Türk insanı binler ve binlerle sayılabilir. Attığımız hatveyi, kadın bahsinde, geçen harbler dolayısıyla şurada burada çalıştırdığımız kadınlar olarak değil, doğrudan doğruya milli tekâmülümüzün bize telkin ettiği bir mesele olarak halletmiş bulunuyoruz.

Sonra sayın üstat bize, (sizlere orada Garp müziğini dinlettik!) buyurdular. O zamanki, manzara aynen-gözümüzün önüne geliyor : Erkânı-harp Binbaşısı Remzi Beyin iki yavrusu; Necdet ve hemşiresi Feriha! İkisi de hakikaten Garp musikisini çaldığı zaman hepimiz mest olurduk... Bugün Garp musikisi yalnız radyolarda değil, hemen hemen bütün mektep ve konservatuvar âleminde, bütün Avrupada takdiri celbedecek kadar öğrenmiş ve yapmakta bulunmuş nesiller eline geçmiştir.

Diğer taraftan arkadaşlar, o gün hayretle dinlediğimiz Osman Pehlivan'ı bugün düzünelerle radyoda dinlemekteyiz. Ve yeni Osman Pehlivanlar bize halk türküsünün harikalarını tattırmaktadır. Türk Devleti bugün dünyaya örnek olacak kadar güzel kütüphaneye maliktir. Bizim tarihimizin hâtıralarını burada muhafaza etmekteyiz. Bize dediler ki, ecdadın hâtırası olan güzel sanat eserlerini de koruyorduk.

Arkadaşlar, bize biraz heves mahsulü görünen bu mâsum ve güzel koruma işine karşı Türk Devletinin elinde en aşağı 60 tane müze vardır. Bu müzeler Türk tarihini ve ecdat hâtıralarını ilmin, insanlığın önüne,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

birinci sınıf kolleksiyonlar halinde serpmektedir. Görüyor musunuz? Dün bir vazifesi olan hakikaten hareket noktası bir şimşek gibi hepimize ışık olan bu muhterem ve muhteşem kulüpler; 1931' den sonra artık hikmeti vücudunu elbette kaybedecekti. Bugün böyle bir kulübün varlığına hayretle bakmayacak kim vardır?

BAŞKAN — Lütfen madde hakkındaki tekliflerinizi söyleyiniz.

REMZİ OĞUZ ARIK (Devamla) — Maddeye geçebilmem için muhterem vicdanlarınıza bu noktaları sarahaten arz etmekliğim lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım; bugün, Türk Milletinin muhtaç olduğu meslekî teşekkülleri (ki, demokrasimizin, matbuattan sonra, 6 ncı kuvvetini teşkil eder; dün eli kolu bağlanan bu kuvvet) bugün, 14 Mayısın büyük feyziyle eli, kolu çözülmüş hayata fışkırmış bulunmaktadır. Bu meslekî teşekküller yalnız amele için değil, yalnız çiftçi için değil, fakat mesleklerin en yaratıcısı olan muallimlerimiz için de ortaya atılmıştır.

Bütün aydınların böyle bir meslek teşekkülünün kulübünden faydalanması mümkündür ve hayatidir.

Bu meslekî kulüplerin dışında Devletin üzerine aldığı bir yığın vazife vardır ki, hakikaten bu kulüplerin üzerlerine almaları da, yapmaları da lüzumsuz, imkânsızdır. Bu itibarladır ki, arkadaşlarım, geriye bâzı şeyler kalmıştır, o da şunlardır : Bugün halk eğitimi dediğimiz büyük, ana kitleyi hedef tutan teşkilâtımız yoktur. Dikkat ediniz, bizim bütün bedbahtlığımız büyük kitle ile bir uçurumla ayrılmamızdan ileri gelmiştir. Bu uçurum, yalnız Anadolu Kurtuluş Harbinde ve bir de 14 Mayısta ortadan kalkmıştır. Bu birleşmenin hangi harikaları yarattığını sizler pekâlâ bilirsiniz. Bu itibarla, aziz arkadaşlarım; ana kitleyi o hale getirmek mecburiyetindeyiz ki, onlarla aydınların ve bugünkü hayatın uçurumu dolsun. Ancak, bizim kasedtiğimiz halkı yetiştirme dâvası, Halkevlerinin köycülüğünden çok ayrıdır. Bir kültür kulübü olarak medeniyet tarihimize geçecek olan bu müesseseler, sonradan tamamıyla iş göremez olmuşlardır. Bunun içindir ki, vaktiyle Halkevlerinin yaptığı düğünler, meşhur kuzu yemeler, eğlence kabîlinden gösteriler gibi çalışacak bir kurulu düşünüyoruz.

Dün Halk Partisinin Genel Başkanı lütfen bu realiteyi düşünselerdi, "Ticanilerin varlığı, bu evlere olan ihtiyacı hâlâ gösteriyor." diye konuşmazlardı. Geçende kabul edilen Atatürk'ü Koruma Kanunu ile bu Ticanî hareketi gösteriyor ki Halkevleri vazifelerini yapamamışlardır ve onları da gerçekten kapatmamak mecburiyetindeyiz. Arkadaşlar nasıl ki bizim muhterem kulübümüz Türkocakları İmparatorluk devrinin bir icabı idi-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

se, hâtırası ise ve bugünkü hayata cevap veremezse; halkevleri ve halkodaları da totaliter, tek bir partinin düşüncesine, emeline uygun olarak kurulmuş, o partinin nimetini tadabilmıştır. (*Alkışlar*) Bu itibarla bu varlığı, bu teşekkülü kabul ve muhafaza edemezdik. Zaten birçok muhterem arkadaşın demin beyan ettiği gibi, burası işlemez hale gelmişti, arkadaşlar. Bir takım cicili bicili hediyecikler, kalemler, kininler alarak köylerin, tıpkı Afrika zencilerini aldatur gibi, aldatmak istemenin bizim temennimizle alâkası yoktur. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

Sevgili arkadaşlarım, Türk köylüsüne vermeye borçlu olduğumuz nimetler, büyük hizmetler bu mudur? Elbette bu değildir.

Arkadaşlarım, ben halk eğitimi üzerinde durduğum zaman, ne öteki kulübümüz, ne de Halkevleri ve Halkodaları misalleri gözlerinin önünde canlanıyor.

Arkadaşlarım, gözlerimin önünde canlanan başka bir misal var : Birleşmiş Milletler misali! Birleşmiş Milletler eski Cemiyeti Akvamın milleti inkâr ettiği için kendisi de mahvolan eski Cemiyeti Akvamdan ayrı olarak şu hakikatı kabul etmektedir : Milletlerarası hayat olabilmek için milletlerin bulunması lâzımdır, demektedir. İşte bundan dolayıdır ki Türklerin bugünkü haleti ruhiyesi, milliyetçi Türkiye'nin anlayışı ile hakikaten Birleşmiş Milletler anlaşılabilmektedir. İşte Birleşmiş Milletler bugün halk eğitimi bahsinde en büyük teşebbüslerinden birisini yapmaktadır. Bizim Paris'teki arkadaşlarımız dönmüş bulunuyorlar. Elleriinde kocaman vesikalar var. Bundan anlıyoruz ki; Yakın Doğu'da Birleşmiş Milletler halk eğitimi merkezi kuracaklardır. Bizim tecrübelerimiz bir zamanlar müstemlekemiz olan aziz komşularımızdan çok farklıdır. Onları yetiştirmiş, olmaklığımızı bir tarafa bırakın, fakat bizim seyyar kütüphanelerimiz, Halkevlerimiz ve köy enstitülerimiz, tecrübe sahibi olduğumuzun en büyük delilidir. Halk eğitim merkezleri düşünüldüğü zaman bu meseleyi ele almak lâzımgelir.

Millî Eğitim Bakanlığının gayet güzel bir teşebbüsünü haber almış bulunuyorum. Halk eğitimi ve kimsesiz çocuklar için bir umum müdürlük kurulması düşünülmüş. Terbiyei Bedeniye Umum Müdürlüğünün, memleketin sırtından boş yere milyonlar harcıyan bu müessesenin bir tek spor sahasında bile muvaffak olmadığını düşünerek bunun yerine bu şekilde bir umum müdürlüğün kurulmasıyla birtakım malî müşkülâtı yenebiliriz. Ki buna milletlerarası teşkilât da şüphesiz yardım edebilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yedinci maddenin icabettirdiği gayrimenkulleri bu teşekkülün emrine verirsek Birleşmiş Milletler daha kuvvetle yardıma koşacak halka ve çocuklara kollarını açacaktır.

Arkadaşlarım, iki dakikanızı daha rica edeceğim : Tahayyül ve emrinize terkettiğim bu güzel teşebbüsün bir başka cephesi de şu tatil zamanında köpeklerle beraber sokağın çamuru ve toprağı içinde haşır neşir olan Türk çocuklarının terbiyesine ve korunmasına ayrılması olacaktır. Şurada bir Gazi Lisesi vardır. Onun arkasında terkedilmiş bir hamam bulunmaktadır. Meslekim dolayısıyla bir kere alâkadar olmuş idim. Orayı açtığım zaman 14 tane kimsesiz çocuğun, dünyanın hiçbir yerinde rastlanamayacak bir şenaatla, kimsesiz olarak orada süründüğünü gördüm. Yanımdaki mektep müdürü gördü? İnsan gözlerinin yaşını tutamıyor. Bütün Ankara'nın, iyi belediye reisine rağmen, iyi belediye heyetine rağmen sokaklarını geziniz. Bu başşehrin, bu milyarlarca mal olan başşehrin çocukları tatilde nerededir? Köpekler nerede ise onlar da oradadır. Çamur, toprak ve pislik içindedirler. Bu çocuklar ki yurdumuzu yarın bunlara vereceğiz; bu azgın, bedbaht, yarı vahşi, kendini kaybetmiş insanları tekrar mektebe nasıl ısındırabileceğiz? O halde bâzı milletlerde olduğu gibi bizim Türkiye'mizde de, 14 Mayısın feyzinden istifade eden Türkiye'mizde de, rica ediyorum, böyle bir müessesenin kurulmasının tam zamanıdır.

Aziz arkadaşlarım, dünden beri hukuk ve politika o kadar güzel konuştu ki, nesiller bunu unutamayacak. Müsaade ediniz de biraz da terbiye sanatı ve sosyoloji konuşsun. Bu geri alınan gayrimenkuller ne olacak, kimse üstünde durmadı. Bu geri alma dolayısıyla, siyasi dedikodular sizleri rahatsız edebilir. Fakat bizim ele alacağımız bu gibi teşebbüslerle tarih bize lânet etmeyecek, her halde minnetle anacaktır.

Bu madde hakkında bir önerge veriyorum. Kabulünü rica ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Yedinci madde hakkında Anayasa Komisyonu adına Muhammer Alakant arkadaşımız konuşacaktır.

Yine bu madde hakkında Emrullah Nutku, Sıtkı Yırcalı, Hamdullah Suphi Tanrıöver söz almışlardır. Vaktin ademi müsaadesine binaen yarınki 8 Ağustos Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

BAŞKAN – Efendim yedinci maddeyi görüşmeye devam ediyorduk. Anayasa Komisyonu söz istemişti, buyurun.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

ANAYASA KOMİSYONU ADINA YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Sayın arkadaşlar, dünkü birleşimde, bugün müzakeresine devam edeceğimiz yedinci maddenin amme hukukuyla ve Anayasa hukukuyla alâkadar olan kısımları hakkında bâzı sualler tevcih edilmiştir. Zannedirim Hayrettin Erkmen'le Necip Bilge arkadaşlarımız sualleri tevcih edenler arasında bulunuyorlar. Sırf bu hususa mûtaallik olmak üzere Anayasa Komisyonunun noktaî nazarını arzedeceğim. Evvelâ yedinci madde ile iki hüküm tesis etmekteyiz. Birinci hüküm; yeni âmmе hükümü bu tasarının heyeti umumiyesiyle ahenktardır. (Her hangi bir tüzel kişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi mevcut ise adına, değilse Devlet adına tescil edilir) yani tüzelkişiler mevcut ise o tüzelkişiye, tüzelkişi eğer hayatta değilse Hazineye bu mallar intikal eder, kaydını ihtiva ediyor.

Şimdi bu hükmün mütalâsında, türkocakları ve Muallimler birlikleri gibi dernekler hatıra gelmektedir. Ve hakikaten bu dernekler vaktiyle mevcut olup bilhâra mevcudiyeti kalmamış olan dernekler meyanındadır. Türkocakları ve Muallimler birlikleri yaşayan derneklerden midir, yaşayan derneklerden ise eski Türkocaklarının malları kendiliğinden Türkocaklarına intikal edecek midir. Bu hususlar Anayasa ve Bütçe Komisyonlarınızda müzakere edildi. Birçok milletvekili arkadaşlarımız hukukî görüşlerini izah ettiler. Bu görüş, aynı zamanda, idare hukukunun ve bugünkü "jurisprudence" ın bir görüşüdür. Türkocakları infisah etmiştir, bir fert gibi, hükmî bir şahıs da ölür. Ondandır gelen, başka bir hükmî şahsiyettir. Bu, milletvekillerinin hukukî mütalâalarıdır. Bu hususta hüküm vermek, idari kazaya taallük eden bir mesele hakkında hüküm vermek olur. Büyük Millet Meclisi bu şekilde bir hükme varmaya gitmemelidir. Esasen maddenin içerisinde Türkocakları olduğu için vâkı olan bu beyanat, Büyük Millet Meclisini bu hususta bir kararı mahiyetinde değildir. Arzettiğim gibi, Türkocakları bilâhara eski vaziyetine konulsa da, idari mahkemelere Şûrayı Devlete müracaat ederek bu dâvayı takip etmek imkânını kaldırmamalıdır. Biz burada bu şekilde hüküm vermiş olursak, kazai hükme varmış oluruz. Bu da, Büyük Millet Meclisinin Anayasa ile tâyin edilmiş olan salâhiyeti dışında kalır.

İkinci kısım, Hükûmete intikal eden bu gayrimenkullerin münasip görülen müesseselere iki sene müddetle intifa hakkının verilmesi keyfiyeti Anayasaya mugayir mi, değil, mi?

Arkadaşların pek çoğunca malûmdur ki, ilk tasarı, milletvekili arkadaşlarımız tarafından teklif edildiği zaman, Hükûmete verilmiş olan bu salâhiyet mutlakı. Yani bu zamanla mukayetti. Hükûmet istediği zaman

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bu şekilde Hazineye intikal etmiş olan gayrimenkulleri müesseselere verebilir mahiyette idi. Fakat biz bunu âmmе hukuku prensiplerine, mugayir bulduk. Ve âmmе hukuku prensipleri, yazılı olsun olmasın, (Duguit) tarafından da ifade edildiği gibi, her medenî memlekette ve hukuk vicdanının hakikaten yerleşmiş ve teessüs etmiş olduğu her memlekette tatbik edilen prensiplerdir. Bunlar tatbik edilmezse o memlekette bir reaksiyon yaratılıyor. Hakikaten Heyeti Celilede de bu şekilde bir reaksiyon yaratıldığını müşahade ettik. İşte bu bakımdan vâkı olan teklifler üzerine iki senelik salâhiyeti, bir senelik salâhiyet haline indirdik. Teklif sahipleri evvelce bu teklifi kabul ettiler.

NECİP BİLGE (Niğde) — Tahsis gene mutlaktır.

MUAMMER ALAKANT (Devamlı) — Teklif sahipleri bu bir senelik müddeti kabul ettiler ve ilk defa Anayasa Komisyonu da bir sene müddetle bu salâhiyeti kabul etti. Şimdi Necip Bilge arkadaşımız, "Tahsis mutlaktır" diyorlar. Mâruzatımın iyice tebellür etmesi için bir kere daha arz ediyorum, bu mallar Hazineye intikal etmektedir. Görülüyor ki, yine mutlak değildir. Kimlere tahsis edileceği mutlak olarak zikredilmemektedir. Eğer Necip Bilge arkadaşımızın sözleri bu ise, yine mutlak değildir. Hükümet bu malları siyasi olmamak şartıyla, benzeri müesseselere, hukuku âmmeye mûtaallik müesseselere intikal ettirebilir. Yani her istediğine veremez. Şu kayıtlarla, şu vasıftaki müesseselere verebilir, şeklindeki ibare mutlak değildir. Çünkü şu kayıtlarla mukayettir, denilmektedir. Müddet meselesi, ilk teklifte mutlak idi. Bu intikal eden malları Hükümet, zamanla mukayyet olmaksızın, bu müesseselere, burada işaret edilen müesseselere verebilecekti. İşte bu itiraz üzerinedir ki, evvelâ bu, bir seneye indirildi. Anayasa Komisyonu, Maliye Komisyonu ve Adalet Komisyonu, bir sene müddetle mukayyet olmak üzere çıkardı. Fakat görüyoruz ki, Bütçe Komisyonu bunu bir değişikliğe uğratmıştır. Bu değişiklik de iki cihetten vâkı olmuştur. Birincisi, zaman iki seneye çıkarılmış, ikincisi, diğer komisyonlar ve tasarı mülkiyetini verdiği halde, Bütçe Komisyonu mülkiyetini değil, intifasını devretmiştir.

Şimdi âmmе hukuku prensibi, arzettiğim gibi, Devlete ait malların parlamenter bir rejimde, parlâmentonun muvafakatini bildiren bir kanunla tasarruf edilmesini âmirdir. Nitekim Anayasada da Devlet mallarının bütçe kanunları ile harcanacağı kaydını arkadaşlar bulmuşlardır. Bütçe Kanunu ile Devlet mallarının harcanmasını kabul etmek demek, hususî kanunla Hükûmete böyle bir salâhiyetin verilmesini Anayasa zaten kabul ediyor demektir. Bütün prensip evvelâ Büyük Millet Meclisinin bunu kabul etmesi ve bu malları kullanmak için Hükûmete salâhiyet ve-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

rilmesidir. Bu salâhiyet Bütçe Kanununu ile verilir ve Bütçe Kanununa müşabih olan bir hususi kanunla da verilebilir. Ancak Bütçe Kanunu, bütün memleketlerde olduğu gibi bir sene müddetle mukayyettir.

Şimdi bu umumi prensibe uygun olarak burada da Hükûmete bu salâhiyeti bir sene müddetle vermekliğimiz, Anayasa Kanununun ruhuna, âmme hukuku prensiplerine uygun olur. Ümit ederim ki, Bütçe Komisyonu da, diğer komisyonların yaptıkları gibi, buradaki iki senelik kaydı bir seneye indirmeye muvafakat ederler. O vakit arkadaşlarımızın, Anayasaya aykırı bir harekette bulunuyoruz, diye ileri sürdükleri endişe ve tereddütlerine mahal kalmaz. Bu salâhiyet verildikten sonra Hükûmet bu malların bir kısmını Türkocaklarına verecek mi vermiyecek mi? Meselesi kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Bu şekilde salâhiyet verdiğimiz takdirde, Hükûmet Türkocaklarına bu malların intifasını tahsis edebilecektir. Diğer komisyonların kararlarına göre de mülkiyetini verebilecektir. Şu halde Yüksek Meclis salâhiyetini istimalde tamamen serbesttir. Hükûmetin bu Türkocaklarından müdevver malları Türkocaklarına verebileceğine dair şayialar çıktı. Bu salâhiyeti kullanırken heyetiniz tenevür etmek salâhiyetine maliktir. İsterse Hükûmetten sorup malûmat alabilir. Hasılı arkadaşlar; bu salâhiyeti Hükûmete vermekte Anayasa bakımından mugayeret yoktur. Elverir ki; bir sene müddetle mukayyet olsun.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Bu bir sene müddeti niçin istiyorsunuz, maksat nedir?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Kanunun çıktığı tarihten sonra bir sene içinde Hükûmet bu şekilde Devlete intikal etmiş olan gayrimenkullerin diğer komisyonların kararlarına göre, mülkiyetini, bir sene müddetle Bütçe Komisyonunun kararına göre, ise intifa yani istimal hakkını iki sene müddetle verebilir. Bütçe Komisyonu bunu iki seneye çıkarmış.

MUZAFFER ÖNAL (Tokad) — İki sene içinde verecek?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — İki sene içinde kısmen veya tamamen intifa hakkını tahsise Bakanlar Kurulu yetkilidir. Burada bir seneden, iki seneden maksat, bu kanun çıktığı tarihten itibaren Hükûmet iki sene zarfında bu takdir hakkını kullanabilir. Ama aradan iki sene güzeran ettikten sonra artık Hükûmet bu Hazineye intikal etmiş olan malların intifasını başka yere veremez. Bizim Anayasa ve diğer komisyonlar bunu bir sene müddetle tahdid etmiştir. Yani kanunun çıktığı tarihten itibaren ancak bir sene içersinde bu salâhiyetini kullanır ve ondan sonra bu gayrimenkuller Devletin malı olmuştur, Hazinesinin malı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

olmuştur. Artık Hükümet bunları başka yere devredemez, veremez. B.M. Meclisinin kararı olmaksızın veyahut Bütçe Kanunu olmaksızın.

Şimdi muhterem arkadaşların bir kısmı bu bir senelik salâhiyeti dahi Anayasaya mugayir görüyorlar. Bunu izah ediyoruz. Diyoruz ki : Bir sene müddeti olursa, Anayasaya mugayeret şemmesi mevcut değildir. Çünkü zaten Anayasa Devlet mallarının, paralarının tasarrufunu, bir sene ile, Bütçe Kanunu ile emretmiştir. Bütçe Kanunu, Umumi Bütçe Kanunu olduğu gibi muvakkat bir kanun da olabilir. Bir muvakkat kanunla da Hükümete bu şekilde salâhiyet vermek, Anayasanın ruhuna mugayir değildir. Ama bu müddeti iki seneye çıkarmak, Anayasanın ruhuna ve âmme hukuku prensiplerine, Bütçe Kanunu hukuku prensiplerine bir mugayeret teşkil edebilir. Binaenaleyh Bütçe Komisyonu da diğer komisyonların ve Anayasa Komisyonunun kabul ettiği bir sene müddetle bir tahdit koyarsa bir sene içinde Hükümet bunları tasarruf eder, bir sene sonra bütün tasarruflar Büyük Millet Meclisinin rızasına mütevakıf kalır.

ENVER KARAN (Erzurum) — Efendim, bir sene takyit, Hükümete verilen salâhiyetin kullanılmak zamanının takyididir. Senelerin tevzi müddeti mevzuubahis değildir. Halbuki bütçeye aldığımız takdirde, her sene o salâhiyetin kabul edilmesi mevzuubahistir.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Şimdi arkadaşımız diyor ki; bir senelik müddet kabul edilse bile bu, Hükümetin salâhiyetini tahdit eder. Bütçe Komisyonunun mütalaâ ettiği gibi, intifa hakkı elbette ki devam eder. Halbuki Bütçe Kanunu ile yapılmış olsa o zaman devam etmez diyor. Halbuki yine Bütçe Kanunu ile yapılan tasarruflarda, çıkarılmış olan bâzı kanunlarla dahi, bir mülkün tasarrufunun bir seneden fazla, ilelebet devamı için bir yere verilmesine, B.M. Meclisinin salâhiyeti vardır. O hususta, salâhiyeti refeder bir hüküm yoktur. Âmme hukuku bu hususta Hükümete salâhiyet vermemektedir. Hazinenindir, Devletin-dir, Milletindir. Millet'in de mümessili B.M. Mecisidir. Ancak B.M. Meclisinin, ekseriyetle, kendi menfaatine olmamak şartıyla, tamamen âmme hizmetine munhasır olmak üzere, kayıt ve şartla Hazineye ait bir parayı bir âmme müessesesine temlike, salâhiyeti vardır. Fakat buna Hükümetin salâhiyeti yoktur, Binaenaleyh affınıza mağruren, yine tekrar edeyim; bir sene müddetle bir salâhiyet vermekle, gerek bütçe hukuku ve gerekse âmme hukuku prensiplerine karşı bir tecavüzde bulunmuş olmaz.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, Anayasa Komisyonu Sözcüsü arkadaşımızın izahatından sonra suítefehhümlere mahal kalmaması için bâzı noktaları tavih etmek lüzumunu hissettim.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bu yedinci madde hükmü vazıhtır. Birinci kısımda diyoruz ki : her hangi bir tüzel kişi malı iken bedelsiz olarak siyasi partiler mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzel kişi mevcut ise adına, değilse Devlet adına tescil edilir. Şimdi bu hüküm muvacehesinde Türkocakları veya Muallimler Birliği gibi feshedilmiş cemiyetlerin durumu ne oluyor? Bunu dün de arzetmiştim. Türkocaklarının veya Muallimler Birliğinin, hattâ kerhen feshedildiğini biz, bu kanun gereğince, esasen kabul etmiş bulunuyoruz, yani fesihle ikrah olduğunu kabul ediyoruz. Hattâ daha ileri giderek, arzu edilirse, bu feshin keenlemeyekûn olduğu da iddia edilebilir. Ama buna rağmen yine Türkocaklarının infisah halinde olduğu keyfiyeti ortadan kalkmaz. Bu infisah, orada verilmiş olan karardan neşet etmiyor, dün Necip Bilge arkadaşımın da üzerinde durduğu gibi, bizatihi Medeni Kanundan ve Cemiyetler Kanunundan doğan bir neticedir. Çünkü bir cemiyetin hayatı inkıta kabul etmez. Bir cemiyetin mevcut olması için yönetim kurulunun her sene intihap edilmesi, heyeti umumiyesinin her sene toplanması gibi kuyudu kanuniye vardır, bu kuyudu kanuniye yerine gelmedikçe cemiyet esasen infisah haline girer, gerek Medeni, gerekse Cemiyetler Kanunu gereğince. Binaenaleyh yeniden bir cemiyet kurmuş olsalar dahi bu cemiyetler, Kanunu gereğince senelik toplantılarını yapamadıkları ve yönetim kurullarını intihap edemedikleri için tabiatıyla gayrimevcut olmuşlardır. Binaenaleyh bu kanuna nazaran geri alınmış malların kime inhisar edeceği meselesi sarihtir.

Yani tescili yapacak müessese, adı geçen cemiyetin mevcut olup olmadığına bakacaktır. Buna bir itiraz vâkı olursa, Muammer Alakant arkadaşımızın burada söylediği gibi, ilgili taraf idari kaza meselesini halletmek imkânına daima maliktir. Biz burada kendi anlayışımızı tespit etmekle iktifa ediyoruz.

Maddenin ikinci kısmına gelince : Bu, Hükümetin yapacağı tahsise taallûk etmektedir. Bu maddede Bütçe Encümeniniz, esasa taallûk eden bir değişiklik yapmıştır. Adalet Encümeninden gelen tasarıda bu emval, benzeri derneklere Hükümet tarafından verilir, deniliyor. Yani merkezden devredilmiş olacaktır. Bütçe Encümeni de bu kastımıza muvafakat gösterdi.

İntifa hakkı deniliyor. Tavzih etmek için söylüyorum, bizim kasdımız bir iltibasa mahal vermemesi için daha ziyade bu cemiyetlerin istifadesine tahsistir, ve bu bir zamanla mukayyet değildir. Yani her hangi bir cemiyete, benzeri cemiyetlere, her hangi bir binanın intifai tahsis edilebilir. Bu intifai nezetmek salâhiyetine de maliktir. İntifanın nezi hakkındaki hukuki düşüncemi dün de arzetmiştim. Menafii umumiyeye hadim cemi-

yetler idarenin okziliyeri, yardımcısı vaziyetindedirler. Bizim Muhasebei Umumiye Kanunumuz Hükümete, kendisine ait olan bir mülkü her hangi bir idare şubesine tahsisi salâhiyetini mutlak olarak vermektedir. Ona kıyasen menafîi umumiye hadim bir müesseseye de tahsisi mevzuu bahistir. Yoksa mülkiyetin devri asla mevzuubahis değildir. Ve burada bir harcama da vârit değildir. Bunun için Anayasada bir aykırılığı yoktur. Hükümet sadece, kendi takdirine göre, benzeri bulunan cemiyetin vaziyeti hukukiyesini tesbit ederek ona bir tahsis yapabilecek ve bu tahsisi her zaman nezedebilecektir. Nitekim menafîi umumiye hadim cemiyet sıfatını da Hükümet vermekte ve dolayısıyla Hükümet nezetmek salâhiyetini haiz bulunmaktadır. Madde bu şekilde mütalâa edilirse kâfi vuzu-hu haiz olduğu kanaatindeyiz.

BAŞKAN — Vacid Asena.

VACİD ASENA (Balıkesir) — Efendim : müzakere mevzuunu teşkil eden 7 nci maddenin birinci fıkrası hakkında mâruzatta bulunmaklığımıza müsaadenizi rica edeceğim. Bu sebeple maddenin bu fıkrasını bir kere daha okuyorum .

Madde 7. — Her hangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi mevcut ise adına, değil ise Devlet adına tescil edilir.

Adalet Komisyonunda yapılan müzakerelerde birinci fıkradaki (siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi mevcut ise adına) diye sevk edilen ibareden şu mâna kasdedilmiştir :

Tüzelkişi, müsadereden sonra ve bu kanunun meriyete gireceği tarihe kadar bilâfâsıla, müstemirren hükmi şahsiyetini muhafaza etmiş, faaliyetinde bulunmuş ise, bu vaziyetin ancak tespit edilmesi ve tahakkuku halinde, siyasi partilerin berveçhi bâlâ uhdesine geçirilmiş olan malların tapu sicilleri, o tüzelkişi adına tashih edilir. Aksi takdirde yani tüzelkişi her hangi bir saik ile gasıptan sonra Kanunu Medeni hükümlerinin merasimine uydurulmak suretiyle münfesihi olmuş veya feshedilmiş ise ve hulâsatan zeval bulmuş ise, zeval sebebi ve mallarının gasıp saiki asla mülâhaza edilmeksizin, o tüzelkişilere ait mallar, yine fıkranın devam eden şu hükmüne (.....değil ise de Devlet adına tescil edilir) ibaresinin hükmüne tâbidir, kanun izah edilen sebeplerle zeval bulmuş olan tüzelkişilere tabiatıyla hak tanıyamaz ve tanımadığı içindir ki, bu malların Devlete intikalini derpiş etmiş millî bünyeye maletmeyi düşünmüştür. Şayet ve biraz evvel arz ve izah ettiğim gibi zeval bulan tüzelkişi, mevzuu müzakere olan kanunun meriyetinden evvel ve hattâ meriyetinden sonra

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

aynı statü, maksat, gaye ve unvan ile teşekkül etmiş olsa dahi, bu kanunun hükümlerinden istifade edemeyecektir. Çünkü, zeval bulan şahsiyet ile bilâhara vücut bulan şahsiyetin hukuki ittisal ve irtibatını mevzuat kaideleri ve hukuk prensipleri sahalarına alamaz, reddetmektedir. Binaenaleyh, onuncu maddenin birinci fıkrasının, mâruzatımın bîdayetinde okuduğum metninden maksut olan mâna bundan ibarettir, tatbıkatta vukua gelmesi melhuz ve muhtemel ihtilâf ve ihtilâtları önlememesi ve ihticaca medar olması bakımından yüksek Meclise bu dairede ve komisyon adına mâruzatta bulunuyorum.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; yedinci madde üzerinde dünden beri konuşuyoruz. Ben kaantim ki bizim bu madde üzerinde yaptığımız konuşmalar az çok vakit harcamış, fuzuli konuşmalardır. Şimdi arkadaşlar, gerek Anayasa ve gerekse yedinci madde hükmü esaslı olarak tahlil edildiğinde görülür ki üzerinde durulmaya mahal olmayan bir maddedir.

Efendim, Kanunu Medenî hükmüne göre ve umumi hükümlere göre de bir tüzelkişi mevcutsa mallarının mülkiyeti onundur. Mefsuh ise zaten mal Devlete intikal eder. Şu halde yedinci madde aynı esası kabul etmiş ve umumi hükümler dâhilinde tüzelkişi mevcut olduğu veya olmadığı takdirde bu malların sahipleri veya Hazinece tescil edileceğini kabul etmiştir.

Şimdi arkadaşlar, münakaşalar ediyoruz, diyoruz ki, Türkocakları, Muallimler Birliği mevcut mudur, değil midir?

Arkadaşlar, bu Meclisimizi alâkadar eden bir iş değildir. Ve bu maddede de Türkocakları mefsuhtur veya gayrimefsuhtur, diye bir metin yapmaya imkân yoktur. Biz kanunları umumi hüküm olarak koyuyoruz.

Şimdi bu maddeye göre eğer Türkocakları mefsuh ise malları Hazineye intikal edecek, mefsuh değil ise malları kendisine verilecektir. Bunun bir yolu vardır. Tüzelkişinin mevcut olup olmadığı ancak Kanunu Medenî hükümlerindeki tesis faslı ile hallolunur. Bu fesih sahih midir, gayri-sahihi midir? Bunu ancak hâkim halleder, şahit dinler, tahkik eder, onun vazifesidir.

Binaenaleyh biz kazai vazife ile meşgul olarak uzun vakti harcadık. Maddenin metni âmir bir hüküm taşıyor. Diyor ki; bu tüzelkişiler mevcut ise malları kendilerine verilir. Mevcut değilse Hazineye intikal eder. Şu halde biz kanunu çıkarırız, alâkadar olan tüzelkişi mevcut olduğunu ispat eder veya edemez.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sonra arkadaşlar; gelelim tahsis salâhiyetinin Bakanlar Kuruluna verilip verilmeyeceğine. Hayrettin Bey arkadaşımız ortaya bu fikri attılar; ben bu fikirde değilim. Anayasanın Bütçe kanununu alâkadar eden faslında diyor ki: Devlet malları bütçe dışı harcanamaz. Gayet tabiidir. Bütçe dışında İcra Heyetinin hiçbir harcama yapamayacağını gösteriyor. Fakat Yüksek Meclisiniz bir kanun yapıp da filân şeyi harca dediği zamanda bu da harcanıyor. Harcanmıyor mu? Sonra, tahsis meselesinde arkadaşlarımız yanlış düşünüyorlar. Biz bedelsiz tahsis yapmıyor muyuz? Toprak Kanunu ile birçok gayrimenkulleri tahsis etmiyor muyuz, etmiyecek miyiz? Şu halde tahsis yapılmaz, diye bir şey ortaya atmaya lüzum yoktur. Bu kanun ile Bakanlar Kuruluna bu tahsis salâhiyetini veriyoruz ve bu, Büyük Millet Meclisinin tabîi haklarından birisidir.

Anayasadaki hüküm, bütçe harici harcanamaz demesi İcra Vekilleri Heyetinin yapacağı harcamaları takyit eden bir hükümdür. O itibarla üzerinde fazla durmaya lüzum yoktur arkadaşlar. Maddeyi aynen kabul etmek zaruretindeyiz.

BAŞKAN — Bahadır Dülger.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Arkadaşlar, ben maddenin Bütçe Komisyonu tarafından sevkedilmiş olan şekline muarız değilim. Yalnız dün akşam Necip Bilge'nin bu 7 nci maddeyi kaldırmak hususunda ileriye sürmüş olduğu teklifine muarızım ve muhalifim.

Necip Bilge, hususi hükme dayanarak ayrıca Anayasanın 92 nci maddesine dayanarak, devlet mallarının tüzelkişilere tahsisine imkân olmadığının hususunda ısrar ettiler. Kendilerine misal ile cevap vermek isterim.

Bu misallerden bir tanesi. Toprak Kanununa ait olan misaldir. Toprak Kanunu gereğince, hiçbir para almadan, Bütçe Kanununa geçirmeden, tahsisattan tenzil etmeden, topraksız köylülere toprak tahsis ediyoruz. Ayrıca memleketimize muhtelif memleketlerden gelmiş olan muhacirlere de yine Bütçe Kanunu ile tahsisat ayırmadan ve hiçbir fasıldan tenzilât yapmadan devlet hazinesine ait olan toprakları tahsis edebiliyoruz.

Demek ki; devlet mallarının eşhası hususiyeye tahsisi için, muhakkak surette Bütçe komisyonuna bir fasıl koymak, lüzumlu değildir. Büyük Millet Meclisi hâkimiyet haklarını kullanarak hususi kanunlarla devletin mallarını veya o malların intifa haklarını eşhası hususiyeye veya yahut hükmi şahsiyetlere tahsis edebilir. Bu maddenin bu şekilde kalmasının bir faydası vardır.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Arkadaşlar, bütün medenî memleketlerde maarif teşkilâtının yanında halk terbiyesi ile uğraşan, halkın kültür ve sıhhat işlerini düzeltmeye gayret eden hususi cemiyetler vardır. Bu cemiyetler, bizim halkevleri gibi devlet hesabına kurulmuş olan binalardan bedava bir şekilde istifade ederler. Cemiyetlere en liberal memleketlerde böyle kolaylıkları devlet gösterir. Tâ ki, hususi cemiyetler kurulsun ve halkın kültür hizmetleri hususi cemiyetler tarafından başarılmış olsun. Eğer ortadan bu maddeyi ve bu maddenin hükûmete tanımış olduğu salâhiyetleri tamamen kaldıracak olursak, halkevlerinin veyahut ona mümasil kültür derneklerinin yapacağı işleri Devlete tahsis etmiş oluruz ki bu, bizim anlayışımıza göre bir devlet prensibine sahip olanlara yakışır birşey değildir. Böyle bir halk terbiyesini, Devletin kuracağı müesseselere tahsis etmek, ekseriyetle totaliter ve faşit devletlere has bir şeydir. Onun için bu binaları, serbest teşekküllerin istifadesine bırakmak, bizim anlayış ve prensiplerimize daha uygun olur. Bu itibarla maddeyi Bütçe komisyonunun teklif ettiği şekilde bırakmak, memleketin menfaatleri icabındadır.

BAŞKAN — Maddenin müzakeresinin kifayeti hakkında önergeler vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

7 nci madde hakkındaki müzakere kâfidir. Reye müracaat edilmesini arz ve teklif eylerim.

8.VIII.1951

Konya Milletvekili
F. Ağaoğlu

Yedinci madde üzerindeki görüşmelerin kifayetinın oya konması arz olunur.

Çorum Milletvekili
A. Başibüyük

BAŞKAN — Burhanettin Onat.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Arkadaşlar, Türkokakları meselesi mevzuubahis oluyor. Şimdi mesele mirasın taksimine kaldı ve kavga da başladı. Öyle anlaşılıyor. (Öyle şey yok sesleri) Arkadaşlar, bu Türkokakları mevzuunda bizim de söyleyecek birkaç sözümüz vardır. Buna müsaade verilmesini, bu önergenin kabul edilmemesini rica edeceğim.

BAŞKAN — Önerge aleyhinde bir kişiye söz verilir. Ondan sonra müzakerenin kâfi olup olmayacağı reye konulur. Onun için yedinci maddenin görüşülmesinin kâfi olduğuna dair önergeleri oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar, Etmeyenler... Yedinci madde hakkındaki müzakereler kâfi görülmüştür. Bu madde hakkında değişiklikler vardır, onları okutacağım.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

B. M. M. Başkanlığına

Müzakere edilen kanun tasarisının aşağıdaki şekilde tadilini teklif ederim.

Madde 7. — Her hangi bir tüzelkişiliğin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişilik mevcutsa adına, değilse Devlet adına tescil edilir. Bu suretle Devlete intikal eden mallarla 3 ncü madde gereğince Devlete intikal eden malların içtimai ve kültürel maksatlara mâtuf olarak Bakanlar Kurulunca tesbit edilecek esaslar dairesinde kullanılır. Ancak bu madde ve 3 ncü madde gereğince Devlete intikal eden malların istimal sureti ve tahsis ciheti bir yıl içerisinde Hükümetçe Meclise takdim edilecek bir kanun ile belirtilir.

Diyarbakır Milletvekili
Mustafa Ekinci

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddenin; "Her hangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi mevcut ise adına, değilse Devlet adına tescil edilir"

Şeklinde düzeltilmesini arz ve teklif ederiz.

Giresun Milletvekili
H. Erkmen

Giresun Milletvekili
A. Tüfekcioğlu

Giresun Milletvekili
M. Şener

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığa

Yedinci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini dilerim :

Madde 7. — Her hangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, Devlet adına tescil edilir. Bu suretle Devlete geçen mallarla 3. madde gereğince Devlete geçen malların; halk eğitimi, kimsesiz çocukların korunması ve tatil obaları ile kampları kurulmak için M. E. Bakanlığına bırakmaya Hükümet yetkilidir.

Seyhan Milletvekili
R. O. Arık

Yüksek Başkanlığa

7 nci madde, üzerinde cereyan eden ve henüz katı bir neticeye bağlanmayan uzun konuşmalarla da sabit olmuştur ki, bu madde iddia edi-

CHP MALLARININ TAŞFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

len vüzuhu ihtiva etmemektedir. Kanunun müzakeresi sırasında kendini gösteren bu tereddütlerin tatbıkatta daha geniş aksaklıklara sebebiyet vermesini mümkün gördüğüm için mezkûr maddenin aşağıdaki şekilde tadilini teklif ediyorum.

Madde 7. — Her hangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkuller Devlet adına tescil edilir. Devlete intikal eden bu mallarla üçüncü madde gereğince Devlete geçen malların tahsis şekilleri özel bir kanunla tespit olunur.

Çanakkale Milletvekili

Emin Kalafat

Yüksek Başkanlığa

Teklifin 7 nci maddesinin :

" Her hangi bir tüzelkişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi "müstemirren mevcut ise adına..." şeklinde tashih ve bir sui iltibasa mahal bırakmamak üzere müstemirren kelimesinin ilâvesini arz ve teklif eylerim.

Kayseri Milletvekili

İbrahim Kirazoğlu

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan kanun teklifinin 7 nci maddesi, kanunun 1 nci maddesinde, âmme intizamı düşüncesiyle konulmuş olan prensipe aykırıdır. İkinci fıkrası ile Anayasanın 96 nci maddesine de uygun düşmeyen işbu 7 nci maddenin kanun teklifinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Niğde Milletvekili

Necip Bilge

BAŞKAN — Efendim okuduğumuz değiştirelilerden en aykırı teklif 7 nci maddenin tasarıdan çıkarılmasına dair olan Necip Bilge'nin teklifidir. İlk defa bunu yüksek dikkatinize arz ediyorum : Önergeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Reddedilmiştir.

(Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Değiştirgeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Değiştirge reddedilmiştir.

(Giresun Milletvekili Adnan Tüfekcioğlu ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Değiştirgeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Değiştirge reddedilmiştir.

(Seyhan Milletvekili Remzi Oğuz Arık'ın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Değiştirgeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Değiştirge reddedilmiştir.

(Çanakkale Milletvekili Emin Kalafat'ın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Değiştirgeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Değiştirge reddedilmiştir.

(Kayseri Milletvekili İbrahim Kirazoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Değiştirgeyi dikkate alanlar...

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) — Tahrir sahibinden bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN — İctüzüğe göre görüşmesiz oya konulur.

Dikkate alanlar... Almayanlar... Reddedilmiştir.

BAŞKAN — Bir değiştirge daha geldi, okumaya mecburuz.

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddenin son fıkrasının kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

Niğde Milletvekili
Necip Bilge

Kütahya Milletvekili
İhsan Gürsoy

ANAYASA KOMİSYONU ADINA YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Efendim, iki senelik müddeti bir seneye indiren Anayasa Komisyonunun bir teklifi vardır. İzah ettik. Bu şekilde değiştirilmesini tekrar teklif ve rica ediyorum.

BAŞKAN — Okunan önergeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Anayasa Komisyonu maddesinin oya konulmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim mevzuu müzakere Bütçe Komisyonunun 7 nci maddesidir, onu oya koymaya mecburuz. Anayasa adına siz izahat verdiniz. Bir yazılı teklifiniz de yoktur. (Reye reye sesleri) Bütçe Komisyonunun tanzim ettiği 7 nci maddeyi yüksek tasvibinize arz ediyorum. ; Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. (Alkışlar)

MADDE 8. — Bu kanunun hükümlerine göre eski sahipleri adlarına tescil olunacak gayrimenkul malların kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan vergileri siyasi partilere aittir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Bu gayrimenkul mallar siyasi partiler tarafından 1.VII.1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve bu kanunun meriyeti tarihinden sonraki zamanlara ait kiralara peşin alınmış ise bu kiralaların kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamana ait olan miktarlarını siyasi partiler eski sahiplerine bir ay içinde iadeye mecburdurlar. Bu müddet zarfında ödemedikleri takdirde bu bedeller üzerinden siyasi partilerin diğer gayrimenkullerine üç ay içerisinde kanuni ipotek tesis ettirmeye gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilen daireler ve tüzel kişiler mecburdurlar.

Bu kanuna göre Devlete veya eski sahiplerine iadesi lâzımgelen gayrimenkullerden 1 Mart 1950 tarihinden sonra siyasi partiler tarafından satılmış olanların satış bedelleri de bu hükümler dairesinde sahiplerine iadeye tâbi tutulur.

FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Muhterem arkadaşlar, 8 nci madde bu kanunun, kanaatime göre, en mühim bir maddesidir, birinci madde kadar ehemmiyetli bir maddedir. Fakat, yazık ki, bu madde birinci maddenin, kabul ettiği ruh ve mânaya muhalif bir şekilde tanzim edilmiş bulunmaktadır.

Birinci maddenin ruh ve mânası nedir? İstiyoruz ki, bundan sonra bu Devlette, hiçbir iktidar partisi, Halk Partisinin yürüdüğü fena yoldan yürümesin. Devletin milletin malını, parasını kasbetmesin. Fakat bu madde ile bir açık kapı bırakıyoruz. Ne gibi bir açık kapı bırakıyoruz? Bir iktidar partisi. Halk Partisinin yaptığını yaparsa bunun müeyyidesi nedir? Evvelâ kanunu ilga edecek ondan sonra dileğini yapacaktır. Bunun müeyyidesi istikbalde, iktidarı kaybeden partinin hesap vereceğini ve aldıklarını geri vereceğini düşünmesi olacaktır. Biz bu madde ile ne yaptık? Bir iktidar partisi Halk Partisinin yaptığı gibi yaparsa ve satarsa, gayrimenkulü kiraya verirse bunun bedeli alınmayacaktır.

8 nci madde bu hali ile kanunun ruh ve mânasına muhaliftir. Onun için maddenin esası hakkında önerge takdim ediyorum. Buna göre ikinci fıkranın tayıını teklif ediyorum, birinci fıkranın sahiplerine iadesi bu kanunla kabul edilen gayrimenkullerden akar olarak kullanılan varsa sâfi gelirleri ile sahiplerine verilsin bu bir.

Bir de son fıkra hakkında zannediyorum bir arkadaşımız tadil teklif etti. Burada bir tarih var, 1 Mart 1950 tarihi vardır. Bu tarihten itibaren satılmış olanların bedellerini sahiplerine iade edecektir. Ondaki evvel satılmış olanlar ne olacaktır? Partinin zimmetinde kalacaktır ki, bu da kanunun ruhuna muhaliftir. Bunu da kaldırmalıdır. Siyasi parti bu kanunla sahiplerine iadeye mecbur olduğu gayrimenkulleri, mevcutsa aynen

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

değilse sattıklarının bedelini iade etsin. Eğer akar olarak kullanmışsa hem gayrimenkulü iade etsin hem de o akarın icarını ödesin. Aksi takdirde bu kanun ruhunu kaybetmiş olur.

İkincisi, eğer bu teklif kabul edilmezse yalnız tarihin değiştirilmesini teklif ediyorum, o da 1 Temmuz 1951 tarihinin değiştirilmesini niçin arzu ediyorum. Arkadaşlar Halk Partisi 14 Mayıs'tan itibaren mütemadiyen bizi oyalarken el altından birçok işler yaptı. Elindeki gayrimenkulleri, akar halinde olmyanları dahi kendi adamlarına partinin kâtiplerine, idare heyeti âzalarına kiraya verdi, üç seneliğine beş seneliğe, ve tapuya tescil ettirdi. Bu gibi suiistimalleri önlemek için 1 Temmuz 1951 tarihi yerine 14 Mayıs 1950 tarihini muteber tutmak lâzımdır. Bu maddenin en mühim tarafı birinci teklifimdir. O kabul edilmezse bu teklifimi arz ediyorum.

BAŞKAN — Rifat Sivişoğlu.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Zonguldak) — Aziz arkadaşlarım, bendeniz de bu 8. maddenin sonuna şöyle bir fıkra eklenmesini teklif ediyorum.

"Bu kanuna göre Devlete iadesi lâzımgelen gayrimenkullerden siyasi partilerin yazılı mukaveleye müsteniden kiraya verip aldıkları veya almayı ihmal ettikleri geçmiş beş yıllık icar bedelleri mezkûr mukavelelere göre tesbit ve Tahsili Emval Kanununa göre tahsil olunur. Bu kabil binaların bu yerlere ait vergileri siyasi partilere yükletilmez."

Bu teklifimin esbabı mucibesini arz ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, İnönü ile Barutçu ahirette bana komşu olurlarsa, yer yüzüne inecek olan ruhum onların ruhlarını da dâvet edip 50 sene sonra yazılacak demokrasi tarihinin, hangi tarafın yüzünü kararttığını onlara gösterecektir. Ve ağaran yüz muhakkak bizimkidir.

Muhterem arkadaşlar, acele işe şeytan karışır derler. Daha ilk günlerde ele almak istediğimiz bu Halkevleri mevzuunun karşısına filhakika bu şeytan, muhalefet partisinin tesis kılığına bürünerek çıkmış ve işi bu vakte kadar sürüncemede bıraktırmıştır. Bâzı işler vardır ki; geç olur, fakat temiz olur. Bu iş hem geç oldu, hem de ne inkâr edeyim, temiz olmadı. Şayanı şükür ve mahmedet ki bu teklifi getiren muhterem arkadaşlarımız bu işi çok daha geç kalmaktan kurtarmış oldular.

Takdir buyurursunuz ki, fer'in asla tabiiyeti kabili inkâr değildir. Asıl olan binaların iktisabı, gayrikanuni ve gayrihukuki olunca ve bunların Devlete iadesi cihetine gidilince bu asıldan müteferri bâzı haklar vardır ki bunların da iadesi icabeder. Meselâ : Kira bedelleri bu asıldan müteferri haklar cümlesindendir. Biz bu kanunla aslını alıyoruz, fer'ini bira-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

kıyoruz. Daha açıkçası, anasını alıyoruz, danasını onlara bırakıyoruz. Bu doğru değildir. Zira bıraktığımız dana anası kadar haiz kıymettir. Bâzı mahallerdeki binaların seneliği otuz bin liraya kadar kiraya verilmiş ve kira bedelleri siyasi partiler tarafından alınmıştır. Kanunda bu cihet meskût geçilmiştir. Bu meskûtiyet hiç şüphesiz; "yine gafil avladık, bunca kiralar olsun yanımıza kâr kaldı, buna dair kanuna bir hüküm vaz'edemediler." Diye muhalefet partisinin hem sevinçle karışık istihzasını mucip olacak ve hem de tenkidî dâvet edecektir. Yine tamamlanmış olduğu iddia edilmemekle beraber bendeniz "el ihsanü bittamam" diyerek; bu hususta sekizinci maddeye şöyle bir fıkra ilâvesini teklif ediyorum. Teklifimi okudum, Başkanlık Divanına da sunuyorum. Bunun kabulünü rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, 5 yıl geriye doğru gitmekteki maksadım, malûmu celilinizdir ki; çok partili sisteme girmemiz 5 yıl evvel olmuştur. Ve bunun tesbiti de; teklifimde tahriri mukaveleye müsteniden kiraya verilmiş olanları kastettiğime göre, gayet kolaydır.

Bunun kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — Mehmet Daim Sualp, usul hakkında.

MEHMET DAİM SÜALP (Süird) — Muhterem arkadaşlar, Fahri Ağaoğlu arkadaşımız 8 nci maddenin ehemmiyeti üzerinde durdular ve bu maddenin 1 nci madde kadar ehemmiyetli olduğunu, kanun teklifinin ruhunu teşkil ettiğini tebarüz ettirdiler ve gayet haklı olarak bâzı değiştirmeler, tadil tekliflerinde bulundular. Bendeniz onların bu görüş ve kanaatlerine iştirak ediyorum. Bu itibarla sadece bu madde için içtüzüğün 108 nci maddesinin tatbikını Yüksek Başkanlıktan rica ediyorum ve bu husus için de bir önerge veriyorum. Yani bu maddenin fıkra fıkra müzakeresinin oya konulmasını rica ederim. Çünkü haklı olarak bâzı fıkralar tadile uğrayacaktır.

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) — Efendim; müsaade buyurursanız ben, Fahri Ağaoğlu arkadaşımın noktai nazarına ve önergesine muhalif bulunuyorum. O noktaya işaret etmek isterim :

Malûmu âlileri vatandaşlar tapu kayıtlarına itimat etmek mecburiyetindedirler. Siyasi partiler namlarına tapu dairelerinde kayıtlı iken bu kayda itimat etmeyip, üçüncü şahısların iktisap etmiş oldukları bu gayrimenkulleri muteber saymak lâzımdır. Çünkü Medeni Kanunumuzun 931 nci maddesi bu yolda hüsnüniyet gösteren üçüncü şahısları daima himaye görür ve kanunun prensipleri başında gelir. (*Hüsnüniyet yoktur*). Efendim suiniyet ve hüsnüniyeti iki bakımdan mütalâa etmek

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

icabeder. Halk Partisinin Devlet mallarını suiistimal ettiğini kabul ediyoruz. Hüsnüniyet asla mevzuubahis değildir. Fakat bir gayrimenkul Halk Partisi namına tapu siciline tescil edildikten sonra bu tapu siciline müsteniden hüsnüniyetli üçüncü bir şahıs bunu iktisap etmişse bu iktisap muteberdir, buna dokunulamaz, meğer ki üçüncü şahsın bunu suiniyetle yapmış olduğu ispat edile. Bu ispat edilmedikçe, üçüncü şahısların iktisapları gayrimuteber addedilemez ve böyle bir kanun hükmünü koymak lâzımgelir. Yalnız burada yapılacak bir şey var; 14 Mayıs'a kadar gidebiliriz. 14 Mayıs'tan sonra Halk Partisi, teşkilâtına yer yer emirler vermiştir : Demokrat Parti ekseriyetinin bir kanun çıkartarak mallarımızı, elimizden alması ihtimali mevcuttur, bunun başlıca izale yolunu aramak mecburiyetindeyiz, demiştir. Konya'da, Çorum'da ve başka bâzı vilâyetlerde kira ve satışlar yapılmıştır. 14 Mayıs'tan sonrasını bu kanun içinde mütalâa etmek lâzımdır. Çünkü o tarihten sonra yapılan hareketler suiniyete müstenit olarak kabul edilebilir.

BAŞKAN — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, ben Abdürrahman Fahri Ağaoğlu arkadaşımızın konuşmasından sonra söz almaya mecbur oldum. Abdürrahman Fahri Ağaoğlu arkadaşımız 1 Temmuz 1951 tarihinin 14 Mayıs 1950'ye alınmasını teklif ediyorlar. Halbuki madde dikkatle okunacak olursa 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel kiraya verilenler deniyor. Yani Fahri beyin teklifiyle 14 Mayıs 1950 ile 1 Temmuz 1951 arasında kiralananmış olan gayrimenkullerin kira bedelini istemek mevkiine düşeriz. Ben bu maddeden böyle anlıyorum. Bu gayrimenkuller siyasi partiler tarafından 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve bu kanunun meriyet tarihinden sonraki zamanlara ait kiralar peşin alınmışsa, bu kiraların kanunun yürürlüğe girdiği zamana ait olan miktarlarını, siyasi partiler, eski sahiplerine bir ay içinde iadeye mecburdurlar.

Şimdi Fahri Beyin teklifinde 14 Mayıs'tan evvel kiraya verilmiş olanın kirasının iadesi mevzuubahis olacaktır. Halbuki biz 1 Temmuz 1951'den evvel kiraya verilmiş olanlardan kira istiyoruz. Bu itibarla bu teklif doğru olmasa gerekir.

İkincisi; satılmış olan gayrimenkullerin satışlarının iptali hakkındaki taleptir. Umumi hükümlerimiz ve hakkaniyet kaidelerine bu uymaz. Çünkü arkadaşlar, hakikaten 3 ncü şahısların hüsnüniyetle iktisap ettiği malların satışlarını iptal etmek hukuk prensibini, adalet prensibini rencide eder. Ama bunların hüsnüniyetten âri olduğu yani suiniyetle alındığı tarih olan 1 Mart'tan sonra satın alınmış olanlarının bedellerinin

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

iadesi kabul edildiğine göre maddenin metni çok iyidir. Ben bu madde üzerinde fazla durulmamasını ve kabul edilmesini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Aziz arkadaşlarım, bugünde bu madde dolayısıyla söz almak mecburiyetinde kaldığımdan dolayı affınızı rica edeceğim.

Hakikaten benden evvel konuşan Emrullah Nutku arkadaşımın gayet güzel tahlil ettiği veçhile madde, muhtelif mevzuları gayet güzel iyi bir şekilde tesbit etmiştir. Bunun son fıkrasına itiraz eden arkadaşlar, 1 Mart 1950 tarihini bilhassa ele alarak bunu, alâkadar siyasi partinin durumu dolayısıyla biraz da geri götürmek lüzumunu ileri sürdüler. Bu 1 Mart 1950 tarihi bilhassa umumi seçimlerden evvel gayrimenkullerin satılması ve seçimler için para tedarik edilmesi gibi kötü bir niyet varsa bu niyeti nazarı itibara alarak bu hüküm sevk edilmiştir. Bunu daha da ağırlaştırmak diğer maddelerden kanun kül halinde mütalaa edildiği takdirde, bizi maksadımızdan çok uzağa götürecektir. Filhakika dün kabul buyurduğunuz maddelerde, kaynağı ne olursa olsun, her hangi bir gayrimenkul Halkevi olarak kullanılıyorsa veya kısmen Halkevi ve kısmen de Halk Partisi olarak kullanılıyorsa bunun inşası için toplanmış olan paraların kaynağına bakmaksızın bu binalar hazine namına teşkil edilmektedir. Bu itibarla muhtelif maddelerin istihdaf ettiği esasları birbirini takas eder şekilde mütalâ etmek, her maddeyi müstakillen mütalaa etmemek lâzımgelir. Bu hususu bilhassa tavziha muhtaç görüyorum. Bu madde bütün diğer maddelerin hükümleri nazarı itibara alınarak sevk edildiği için aynen kabulünü bendeniz de rica edeceğim.

BAŞKAN — Ahmet Gürkan.. (Yok sesleri) Madde hakkında başka söz isteyen var mı?

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Arkadaşlar, benim fikirlerimi Hüseyin Ortakcioğlu ve Emrullah Nutku arkadaşlarımız yanlış anlamamış olsalardı söz almayıacaktım. Tapu kaydına hüsnü niyetle istinat eden bir iktisabı muteber saymayalım diye bir şey söylemedim. Ancak dedim ki Halk partisi gayrimeşru yollarla elde ettiği mallardan sattıkları varsa bunların bedellerini iade etsin dedim; alanları haklarını tanımayalım demedim. Nitekim bu teklifte 1 Mart 1950 tarihinden itibaren satılmış olanlar varsa bunların bedelleri mal sahiplerine iade edilir, diyor. 1 Mart 1950 tarihinden itibaren diye takyit etmekle istikbale fena bir yol göstermiş oluruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sonra, Halk Partisi, Fethi Çelikbaş arkadaşımızın dediği gibi, yalnız seçim, bilmem ne endişesi ile 1 Marttan sonra suiniyetle satmış değil, Demokratik Parti kurulduktan sonra suiniyetle elinden birçok malları çıkarmış ve satmıştır.

İkinci yanlış anlaşılan nokta, kiraya taallük eden kısımdır. Kira hakkında benim teklifim şu idi, sekizinci maddenin birinci fıkrasını okuyacağım, kendi teklifimi okuyacağım :

“Bu kanun hükümlerine göre eski sahipleri adlarına tescil olunacak gayrimenkul mallardan akar olarak kullanılmış olanlardan siyasi partilerce elde edilen sâfi gelirler de mal sahiplerine iade olunur.

Akar olmıyan gayrimenkullerin, kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan vergileri siyasi partilere aittir.”

Arkadaşlar, bir kere düşünelim, aslını gasp diye kabul ediyoruz, bunun aslı kadar kıymetli olan gelirlerini kendilerine bırakıyoruz.

Meselâ Konya Belediyesinin 50-60 bin lira eden sinemasını 1939'da Halk Partisi, belediye meclisini fesih tehdidiyle aldı, bedelini belediye beş yüz veya bin lira olarak ödemiştir. Bugün senede 7 500-8 000 lira gelir getiren bu binanın 70-80 bin liralık gelirini Halk Partisine bırakmak doğru olur mu?

Bu maddedeki para meselesi Devlet Bütçesinden Halkevleri için alınıp zimmete geçen veya tahsisatı mestureden alınan paralar gibi değildir. Bu ayrı bir mevzu olabilir. Kira meselesi ile gayrimenkul satılmışsa bedelleri tamamen maddenin içindedir. Emrullah Nutku arkadaşımızın anlattığı meseleye gelince :

1 Temmuz 1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve sonraki zamanlar için kirası peşin alınmışsa bunun mânası ne demektir? Bu o kadar mühim olmadığı için üzerinde durmayacağım. Yani 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel verilmiş, bunda Emrullah Nutku arkadaşımızın fikrine ben de iştirak edebilirim. Buna ait tavrımı geri alıyorum. Fakat birinci kısım son kısım, ki İbrahim Kirazoğlu'nun teklifidir, eski sahiplerine iadesi lâzımgelen gayrimenkuller siyasi partiler tarafından satılmışsa satış bedelleri bu hükümler dairesinde sahiplerine iade edilir, teklifidir. Yani mevcut olanlar aynen, mevcut olmayan bedelen iade edilir, hükmünün kabul edilmesi lâzımdır. Binaenaleyh bunun kabulü ile bir hak ihlâl edilmiş olmuyor.

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı? (Yok sesleri).

Buyurun komisyon sözcüsü.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

SÖZCÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Sayın arkadaşlarımız Fethi Çelikbaş arkadaşımızın izahatına ilâve edeceğim birkaç nokta olacaktır. Fahri Ağaoğlu arkadaşımız bu mallardan satılmış olanların bedellerinin, kiraya verilmiş olanların icarlarının geri alınmasını istiyor. Bütün müzakerelerde tezahür etmiş olduğu veçhile, biz bu kanunla Halk Partisinin bütün gayrimeşru tasarruflarının iadesini temin ettiğimiz iddiasında değiliz. Bunun dışında olarak birçok gayrimeşru fiiller olduğu gibi kalmaktadır ve bizzarure kalacaktır. Bu kanunun prensibi, Halk Partisinin uhdei tasarrufunda bulunan gayrimenkulleri eski sahiplerine veya üçüncü şahıslara, hiçbir zarar vermeksizin, iade etmesini teminden ibarettir. Binaenaleyh geçmiş zamanlara ait kiralar veyahut satılmış mal bedelleri bu kanunun şümulü dışında kalmaktadır.

Arkadaşımız; tarihlere de itiraz ettiler. Meselâ 1 Temmuz 1951 tarihi nereden çıkıyor. Bu tarih bu kanun tasarısının, bu kanun teklifinin yapılmış olduğu tarihtir ki; bundan sonraki kiraların tahsilinde Halk Partisi hesabında bir suiniet olacağı aşîkârdır. Onun için 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve bu kanunun meriyeti tarihinden sonraki zamanlara ait kiralar peşin alınmış ise, bu kiraların kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bir ay içinde iadeye mecburdurlar, diyoruz.

Bunun diğer bir sebebi şudur : Yeni malik kirayı feshetmek ve kiracıyı çıkarmak salâhiyetini haiz bulunmaktadır. Biz, Hazineyi vatandaşlarla karşı karşıya bulundurmamak istemediğimiz için bu kaydı kanuna koymuş bulunuyoruz. Yine Rifat Sivişoğlu arkadaşımızın, 5 yıllık kira bedellerinin geri alınması hakkındaki teklifine komisyon adına iştirak edemeyeceğimizi sarîh olarak beyan ederim. Çünkü böyle bir muhasebeye gitmek lâzım gelirse bunun hududu bulunmaz. Böyle bir istirdadın da mesnedi olmaz. Yani bu kanun çerçevesi dahilinde arz etmek istiyorum.

Çelikbaş arkadaşımın da izah ettiği gibi, bu gibi kaybedilmiş olan, Halk Partisinin yedi intifaında kalmış olan kira bedellerine ve saireye mukabil kabul etmek lâzımgelir ki, Halkevleri, ne suretle inşa edilmiş olursa olsun, menşeleri ne olursa olsun, geri alındığına göre bu bahiste de belki kendi kaynaklarından kendilerine geçmiş olan bâzı miktarlar Hazineye intikal edecektir ve bir nevi takas vaziyeti de mevcuttur.

Sonra sayın Ortakcioğlu, 14 Mayıs'a kadar geri dönmek hususunda-ki takirinde zannederim ısrar etmezler. Çünkü 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve "bu kanunun meriyetinden sonra" dediğimize göre zaten 14 Mayıstan evvelkiler bunun şümulüne girmektedir. Bu madde vuzuh ile vaziyeti tesbit etmiş olduğundan aynen kabulünü ve önergelerin nazarı itibare alınmamasını rica ederim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem Ağaoğlu arkadaşımın bir sorusu cevapsız kaldı, onun için arzı cevap etmek istiyorum.

Sâfi kıralar mevzuu tatbikatta kolaylıkla tesbit edilebilecek bir mesele değildir. Tamirat veya sair şekillerle yapılan masrafları tesbit edip tenzil ettikten sonra geri kalan sâfi kira diye istemek tatbikatta büyük müşkülâtı mucip olacaktır. Bu bakımdan ameli değildir.

Bu madde, diğer taraftan, hiçbir surette kiracılarla lehine tescil yapılan tüzelkişi, özel idare veya devleti karşı karşıya getirmemek maksadına mâtuftur. Aksi takdirde Devletin veya belediyenin kiracıları dedirgin etmesi, onları rahatsız etmesi ihtimali vardır ki, bu da kanunun umumi prensibine katıyen mutabık düşmeyecektir. Mümkün olduğu kadar az bir huzursuzluk tevhit ederek işi sureti katiyede kesip atmak maksadına mâtuftur.

Bu itibarla tadil teklifi ameli bir şey değildir. Nihayet Ağaoğlu arkadaşımız son fıkra üzerinde konuşurken bendenizin arzettiğim bir noktaya temas etmediler. Siyasi bir parti kendi kaynaklarından her hangi bir gayrimenkulu inşa eder ve bunun Halkevi olarak kullanırsa bu, Hazineye intikal eder ve onun kendi kaynaklarından yaptırdığı bu gayrimenkul mukabilinde ona elbette bâzı menfaatler tanımak bir hak ve nesafet icabıdır. Bu itibarla üçüncü fıkrada bendenizin demin sormuş olduğum suale, sözcü arkadaşımız gayet vazih bir cevap verdiler. Bu izahata Ağaoğlu arkadaşımız cevap arzetmediler. Bütün bu sebeplerle madde, fıkralarıyla ve diğer maddelerle birlikte mütalâa edildiği takdirde ihtiyaca en iyi cevap verecek bir hükmü ihtiva etmektedir. Aynen kabul edilmesi, teklifin umumi sistemi bakımından, faydalı olacaktır. Bundan hiç kimse mutazzarır olduğunu iddia etmeyecektir.

Takdir yüksek heyetinizdir.

AHMET GÜRKAN (Tokat) — Muhterem arkadaşlar, gayet dikkatli davranmamız lâzımdır çünkü iğne burnu kadar bir delik bulurlarsa oradan şimendifer geçirirler Halk Partililer.

Şu maddede kira mukavelelerine ait bir tarih var : 1 . VII. 1951, Bu tarihten evvel, yani 14 Mayıs'tan sonra bu tarihe kadar yapılan mukaveleler muteber sayılıyor; yalnız yedinci ayın birinci gününden sonraki mukaveleler muteber addedilmiyor. Biz mademki kanuna bir hüküm koyarak geriye gidiyoruz, bir sene geriye gidelim. Dün Halil Özyörük arkadaşımızı dinlediniz, 14 Mayıs'tan sonra Çankaya'daki binayı Ankara Belediyesi 99 sene kiraya vermeye teşebbüs etmiş. Buna benzer şeyler memle-

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

ketin muhtelif yerlerinde olmuştur. Binaenaleyh bütün bu mazhurları önlemek için, istirham ediyorum, 1. VII. 1951 tarihini 14. V. 1950 olarak değiştirelim. Bunu teklif ediyorum, takdir yine yüksek heyetinizindir.

BAŞKAN — Değiştireceğiz okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

8 inci maddenin son fıkrasının ufak bir tadille aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve rica ederim.

Kayseri Milletvekili
İbrahim Kirazoğlu

Bu kanuna göre Devlete veya eski sahiplerine iadesi lâzımgelen gayrimenkullerden siyasi partiler tarafından satılmış olanların satış bedelleri de bu hükümler dairesinde sahiplerine iadeye tâbi tutulur.

Yüksek Başkanlığa

Sekizinci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde kabulünü ve ikinci fıkranın tayyini arz ve teklif eylerim.

“ Bu kanun hükümlerine göre eski sahipleri adlarına tescil olunacak gayrimenkul mallardan akaar olarak kullanılmış olanlardan siyasi partilerce elde edilen sâfi gelirler de mal sahiplerine iade olunur.

Akaar olmayan gayrimenkullerin kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan vergileri siyasi partilere aittir.”

Konya Milletvekili
F. Ağaoğlu

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

8 inci maddede yazılı olan 1.VII.1951 tarihi yerine 14 Mayıs 1950 olarak tadil edilmesini arz ve teklif ederiz.

Tokad Milletvekili
Ahmed Gürkan

Kütahya Milletvekili
Ahmet Gürsoy

Kütahya Milletvekili
Ahmet Kavuncu

Yüksek Başkanlığa

8 inci maddenin son fıkrasındaki (1 Mart 1950 tarihinden sonra) kaydının (1 Ocak 1946 tarihinden sonra) olarak kabulünü teklif ederim.

Niğde Milletvekili
Fahri Köşkeroglu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden dolayı sekizinci maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın da ilâvesini teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili

Rifat Sivişoğlu

Bu kanuna göre Devlete iadesi lâzımgelen gayrimenkullerden, siyasi partilerin yazılı mukaveleye müsteniden kiraya verip aldıkları veya almayı ihmal ettikleri geçmiş beş yıllık kira bedelleri mezkûr mukavelelere göre tesbit ve Tahsili Emval Kanununa tevkifan tahsil olunur. Bu kâbil binaların bu yıllara ait vergileri siyasi partilere yükletilmez.

BAŞKAN — Önergeleri ayrı ayrı dikkatinize arzedeceğim.

(İbrahim Kirazoğlu'nun değiştirgesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Dikkate alanlar... Almayanlar... Değiştirge reddedilmiştir.

(Fahri Ağaoğlu'nun değiştirgesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Dikkate alanlar... Almayanlar.. Değiştirge rededilmiştir.

(Ahmet Gürsoy ve arkadaşlarının değiştirgesi tekrar okundu).

AHMET GÜRKAN (Tokad) — 1 Temmuz 1951 yazılmıştır. 1950 olarak tashih ediyoruz.

BAŞKAN — Dikkate alanlar... Aksini iltizam edenler... (Anlaşılmadı sesleri) Müsaade buyurun. Esasen hangi tarihi tadil ettikleri belli olmadığı için onu tesbit edelim, ondan sonra oyunuza arz edelim. 1951 yılını 1950 olarak düzeltiyorsunuz o halde önergeyi bu şekilde yeniden okuyoruz efendim.

(Değiştirge yeniden okundu)

BAŞKAN — Dikkate alanlar... Aksini iltizanı buyurunlar... Değiştirge reddedilmiştir.

(Fahri Köşkeroğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Dikkate... alanlar... almayanlar... dikkate alınmamıştır efendim!

Rifat Sivişoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Dikkate alanlar lütfen işaret versinler.. Almayanlar... rededilmiştir.

Sekizinci maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Tashihen tescilleri yapılan gayrimenkuller üzerinde üçüncü şahısların alacaklarından dolayı konulmuş olan haciz ve ipotekler hükmü mahfuzdur.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Ancak gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilmiş olanlar siyasi partilerden vâdesi gelmiş veya gelmemiş bulunsun, üçüncü şahıslara olan borçların bir ay içinde ödenmesini veya başka bir teminat gösterecek haciz ve ipotek kayıtlarını naklini yazı ile talep ederler.

Siyasi partiler bir ay içerisinde bu talebi yerine getirmedikleri takdirde gayrimenkulü geri almış olan daire, müessese ve tüzel kişiler, üçüncü şahsın haciz veya rehinli alacağını deruhde ederek onun yerine kaim olurlar ve borcunun ödenmesini beklemeksizin haciz veya rehinli alacak miktarında siyasi partilerin mallarını haciz veya gayrimenkulleri üzerinde kanunî ipotek tesis ettirirler.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) — Bu maddenin birinci fıkrasına sadece bir tarih eklenmesini teklif ediyorum. Sebebi şudur : Bu kanun burada, müzakere edilirken, bir mala haciz veya 50-100 bin liralık bir ipotek konduğu takdirde üçüncü şahıs sıfatıyla bunların da hakkı mahfuz tutulacaktır. Yani suiniyeti önlemiş olmak için bu maddenin birinci fıkrasına, yukarda kabul ettiğimiz gibi, 1 Temmuz 1951 tarihinden evvel konmuş olan haciz ipotekler mahfuzdur demek lâzımdır. Bunun kabûlünde fayda vardır.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar, 3 ncü şahısların suiniyetle bu mallar üzerine, bu gayrimenkuller üzerine ipotek tesis ettiklerini farzetsek bunu tarih değiştirmekle önlemeye mahal yoktur. Borç aynen bakıdır. Eski sahipleri haciz yoluyla bunu esasen tahsil edeceklerdir. Binaenaleyh üçüncü şahısların müdahalesi gibi bir sebeple kanun maddesindeki tarihi değiştirmek doğru değildir. Bunun için maddenin aynen kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Değiştirgeyi okuyoruz.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

Müzakere edilmekte olan kanun tasarısının 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Çorum Milletvekili
Hüseyin Ortakcioğlu

Teklif :

Madde 9. — Tashihen tescilleri yapılan gayrimenkuller üzerinde üçüncü şahısların alacaklarından dolayı 1.VII.1951 tarihinden evvel konulmuş olan haciz ve ipotekler hükmü mahfuzdur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — 9 uncu maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul olunmuştur.

MADDE 10. — Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

Bu mecburiyet yerine getirilmediği takdirde mahalin en büyük idare âmiri tarafından gayrimenkul bir hafta zarfında tahliye ettirilir.

1.VII.1951 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar, tapuya şerhedilmiş olsun veya olmasın, yeni malike karşı hükümsüz olup bu gayrimenkuller hakkında dahi yukarıki fıkralar hükmü uygulanır.

Ancak kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dâva açmak hakkı mahfuzdur.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Arkadaşlar, bu maddenin birinci fıkrasına konulmuş olan 3 aylık müddetin, diğer komisyonlardan geçmiş ve kabul edilmiş olduğu gibi, bir ay olarak tesbiti maslahata daha uygundur. (Alkışlar) Zaten bu maksatla verilmiş önergeler de vardır. Binaenaleyh, 3 aylık müddetin bir ay olarak tesbitini rica ediyorum.

MUZAFFER ÖNAL (Tokat) — Efendim, kabul buyurulan 3 ncü maddede tescilden sonra ilgililere ihbar müddeti vardır. Bu 10 uncu madde ise, kanun yürürlüğe girdikten sonra üç ay zarfında tahliyeye mecbur tutuluyor.

Şimdi 3 üncü maddede il, ilçe idare kurulları bu gayrimenkulleri tesbit edecek, tapuya tescil edilecek, ondan sonra ilgililere ihbar edilecektir. Bu müddetin, teslim, tahliye mantıkan, kanunen ihbar müddetinden sonra başlaması lâzımdır. Bu hesaba göre, komisyonun kabul ettiği üç aylık müddet çok fazladır, çünkü bu tesbit, ihbar ve tescil asgari 15 gün, bir ay devam edecektir bir ay da ondan sonra devam edecektir. Benim verdiğim önerge bu müddetin bir aya indirilmesini istiyor, bu haliyle iki üç ayı bulacaktır. Önergemle teklifini yaptığım şey; bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulü kısmen veya tamamen işgal eden bir siyasi parti o mülkü bir ay zarfında tahliye ve teslim mecburdur.

BAŞKAN — Hikmet Ölçmen, buyurun.

HİMMET ÖLÇMEN (Konya) — Efendim, bu onuncu maddenin son fıkrasında "1.7.1951 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar, tapuya şerhedilmiş olsun veya olmasın; yeni malike karşı hükümsüz olup" deniliyor.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Şimdi ben bu tarihin 14 Mayıs 1950 olarak değiştirilmesini teklif ediyorum. Zira bundan sonra kiraya verilmiş şeyler vardır, meselâ bu tarihten sonra Konya Halkevini kiraya vermişlerdir, sinema olarak kullanılıyor.

Çok rica ederim, bunun üzerinde çok hassas olalım. Zannederseniz arkadaşımız, bu hususa dair bir önerge verecektir, kabulünü rica ederim. Bunu kabul etmeyecek olursak, birçok ihtilâflara düşeceğiz ve birçok halkevlerini alamamak durumunda kalacağız.

BAŞKAN — Mustafa Zeren.

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — Arkadaşlar benim mâruzatım 10 uncu maddenin 1 inci fıkrasına mütedairdir. Birinci maddeye dikkat buyurulacak olursa : "Genel, katma, ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri ile sermayesinin yarısından fazlası Devlet veya âmme hükmi şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve umumi menfaatlere hadim dernekler hiçbir suretle siyasi partilere bedelsiz menkul ve gayrimenkul malı terk ve teberru veya bu malların intifasını bedelsiz olarak tahsis edilemezler." diyor.

Bir malı, Halk Partisine, Halkevine teberru etmiştir veya bu malların intifasını bedelsiz olarak tahsis etmiştir. Şu halde bizim tahliye isteyeceğimiz haller, terk, teberru ve tahsise ait olan vaziyetlerdir. O halde fuzuli işgaller vardır. Arkadaşlar, biliyorsunuz, bugün yanımda olan binayı, Halk Partisi Genel Merkezinin bulunduğu binayı, şüyulandırmak suretiyle Halk Partisi kendi elinde tutuyor. Bunun tahliyesi ne şekilde olacaktır?

İkincisi, biliyorsunuz, yine mescitlerde, camilerde müezzine, imama tahsis edilmiş olan odalar vardır. Bunlar da, Halk Partisinin levhaları üzerine asılmak suretiyle bir ocak merkezi halindedir. Bunlar ne şekilde tahliye edilecektir?

Kanaatimce buna dair kanunda, maddede, bir hüküm yoktur. Onun için bir önerge takdim ediyorum. Bu önerge bu kısmı da ihtiva etmektedir. Dikkatlerinize arz ediyorum, bunlar hariç kalmasın arkadaşlar. Bunları da bir hükme bağlıyalım.

Mâruzatım bu noktaya daırdır.

BAŞKAN — Ahmet Başibüyük.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlarım, onuncu maddenin birinci fıkrası (Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar) demektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kanun bugün bitmek üzeredir. Bir ay içinde, yani yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde bunları tahliye ettiğimiz takdirde 16 Eylülle tesadüf eder ki tam seçimle tahliye aynı zamana tesadüf etmiş olacaktır. Bu noktayı düşünmek mecburiyetindeyiz. Birçok bitaraf vatandaşlar bunun mahiyetini kavrayamayacaklardır. Bir iltihasa meydan verecektir. Seçimlerde menfi tesiri olacaktır. Bu itibarla bunun üç ay olarak kalmasına taraftarım.

BAŞKAN — Ali Fahri İşeri.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, bunun uzaması bizim zararımızdır. Hükümetin de zararınadır tabii. Seçimlerde bilâkis biz kazanırız, kaybetmeyiz arkadaşlar. *(Gürültüler, seçimi karıştırma sesleri, sıra kapakları gürültüleri)*

BAŞKAN — Rica ederim efendim müsaade buyurun.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Devamla) — Arkadaşlar, 3 ay müddet çoktur. Bir ay, hattâ 15 gün olabilir. Zeytinlikler var, bağ ve bahçeler var, yarın bunların mahsulleri toplanacak. Sinemalar var, şimdiden resmî kayıtlar yapılır, bir ay sonra da icarı Devlete geçer. Bunun bir zorluğu yok ki. Hattâ 15 günde de yapılabilir. Şimdi resmî kayıtları yapılsın, bilâhara da icarı Devlete intikal etsin! *(Olmaz sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Emrullah Nutku, Fethi Çelikbaş size takaddüm etmiştir.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sıramı veriyorum.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Ben de ona veriyorum.

Muhterem arkadaşlar, bir kanun tedvin ederken bunun tatbikatında ne gibi haller, ne gibi neticeler olacağını evvelden düşünmek mecburiyetindeyiz. Malûmuâlileri, bu iade edilecek gayrimenkullerin bâzı vaziyeti tahkikat ve tetkikat neticesinde anlaşılacaktır. Siz, sanırmısınız ki; bâzı gayrimenkullerin tahkikatı belki, sahibinin anlaşılması üç aydan fazla sürecektir. O itibarla arkadaşımız Muzaffer'in verdiği teklif çok doğrudur. Kanunî ve hukukidir. Biz, bu kanunun neşri tarihinden değil, meriyeti taayyün edip, tahsisin kime yapılacağı anlaşıldıktan sonra, yapılacak ihbarla : Falana teslim ediniz diye yapılacak ihbarda sonra, bir ay müddet kabul etmekle, âdilâne bir hareket yapmış oluruz. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Çok gürültü oluyor, rica ederim.

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Arkadaşlar kanunun meriyet tarihinden itibaren müddet tayin etmek sakattır.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Salâhiyet Hükümetin elinde kalsın.

BAŞKAN — Efendim, karar sizindir, kesmeyiniz de sözünü ikmal etsin.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

EMRULLAH NUTKU (Devamla) — Efendim, tahliye, esas itibarıyla, hak sahibinin mal sahibinin kim olduğu belli olduktan sonra yapılacak bir şeydir. Tahliyenin ihbarını yapacak olan, diğer maddelerde kabul ettiğimiz gibi, eğer gayrimenkul Hazineye geçecekse Hükümet yapacak, belediye geçecekse belediye yapacak, muhasebeî hususiyeye geçecekse tebligatı o yapacak. Binaenaleyh bunların hepsi için bir müddet lâzımdır. Tebliğ müddetinden itibaren bir ay zarfında tahliye etmek en doğru bir hareket olur. Ben bunun için söz aldım arkadaşlar.

BAŞKAN — Refik Şevket İnce.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Ben daha evvel söz istedim.

BAŞKAN — Fethi Çelikbaş söz yerini terkettikleri için takaddüm etti.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) — Arkadaşlar, bunun üzerinde mütalâa yürütürken hepinizin ittifak ettiği nokta, bir hakkı yerine getirmek noktasıdır. Bir hakka istikamet verirken, bir hak tarafını, yolunu tutarken elimizdeki terazinin adalet ve nasafet kaidelerine uygun olması lâzımdır. Üç ay, bir ay dâvası, nedir? İade edilmesi lâzımgelen binalardan çıkın, diyoruz. Çıkacak müessesenin bina araması için zamana ihtiyacı vardır. Eşyasının nakli, şu veya bu gibi şeyleri nazarı dikkate alarak, bilhassa burada siyasi bir parti muhatap olduğuna göre, parti hakkında en ufak hususi bir tesirin altında bulunmadığımızı göstermek için, insafa yakın olarak, tesbit edilen 3 ayın kabulünü bilhassa ehemmiyetle rica ediyorum. (*Gürültüler, bir ay kâfi sesleri*) Ben kendi hesabıma kabil olsa daha fazlasını kabul ederim. Bir ay olacağına 3 ay olacaktır. (*Halkın tahammülü yok, seçim zamanına geliyor sesleri*). Halkın tahammülü vardır. Bir arkadaş, bu işin seçimle alakasını söylediler. Bunu şiddetle reddederiz. Bunun bir tesadüf eseri olarak seçim tarihlerine rastlamasından üzüntü duyarım. Bu itibarla burada toleransımızı gösterelim arkadaşlar. (*Bir ay, bir ay sesleri*).

BAŞKAN — Fahri Ağaoğlu.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Arkadaşlar, ben bu madde hakkında asıl fikrimi söylemeden evvel Ahmet Başibüyük ve Ali Fahri İşeri arkadaşlarımızın temas ettiği noktalara biraz dokunmak istiyorum. Bu kanunun gerekçesi düşünülecek olursa aşağı yukarı 14 aylık bir mevzudur. Böyle olan bu kanunun seçimle nasıl alakası olabilir.

BAŞKAN — Efendim, rica ederim gürültü oluyor, cümleler kesiliyor.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Devamla) — Bu sadece bir ifade hatasıdır. Ben bunu tahsis ve tasrih ediyorum. Bu bakımdan 1 ay 3 ay

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

5 ay... bu, Yüksek Meclisin takdir edeceği bir şeydir. 3 ay da olur, 5 ay da olur. Bunun kıymeti yoktur. Bunun üzerinde durmaya değmez. Yalnız bu madde üzerinde durulması icab eden bir fıkra vardır. 3 ncü fıkra. 1 Temmuz 1951 tarihi deniyor aynı tarih 8 nci maddede de vardır. Bu maddedeki bu tarih sadece kira bedelleri hakkındadır. Ben şahsen yanılmışım, Emrullah Nutku arkadaşımızın ikazı üzerine tetkik ettim, doğrudur. Fakat burada yani 10 ncü maddede kira bedelleri hakkında değil, kira akitlerinin muteber olup olmaması hakkındadır. 1 Temmuz 1951 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri tapuya tescil edilmiş olsa da muteber değildir. 14 Mayıs 1950 tarihinden sonra bir gün bu kanunun çıkacağını bildikleri için el altından bu gibi gayrimenkulleri geniş ölçüde ve uzun vâdelerle, hattâ kiraya verilmemesi icabedenlere dahi kendi adamlarına kiraya verdiler. Ve tapuya tescil ettirdiler. Konya Halkevi binası kiraya verilir bir bina değildir. Halkevi salonu da keza kiraya verilemez. Fakat iki üç ay evvel kendi kâtiplerine 4-5 seneliğine ve az bir bedelle kiraya verip tapuya tescil ettirdiler. 1 Temmuz 1951 tarihinden sonra nasıl bızatihi bir suiniyet varsa, 14 Mayıstan sonra kiraya verilenlerde de suiniyet vardır. (*Bravo sesleri*) Onun için bir teklif veriyorum. 1 Temmuz 1951 in 14 Mayıs 1950 tarihi olarak kabulünü rica ediyorum. (*Çok doğru sesleri*).

ANAYASA KOMİSYONU ADINA YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Sayın arkadaşlar, bu âli ve necip fikirlerle bütün tarihi ve millî mesuliyetleri seve seve üstümüze alarak bir kanun çıkarıyoruz. Bu esasların konuşulmasında Refik İnce arkadaşımız ve bendeniz de komisyonda bulunduk. Yarın aynı şaibe ile müttehem bir halde kalmamalıyız. (*Ne şaibesiz sesleri, gürültüler*). Hattâ sarahaten Anayasanın ruhuna en ufak bir tarzda mugayir olmiyan tasarruflarda dahi bu gibi şüphelere mahal bırakmamak, Demokrat Parti ve Büyük Millet Meclisi için büyük bir mazhariyet olacaktır.

Anayasa Komisyonunun kabul ettiği rapora nazaran iki noktadan tadil teklifleri yapılmaktadır. Bunlardan birisi, kira mukavelelerinin eski bir tarihten muteber addedilmemesi.

Arkadaşlar, vatandaşların hukukunu da gözönüne almak mecburiyetindeyiz. Biz yalnız intizamı âmmeyi ihlâl etmiş olan vaziyeti meşru bir vaziyete ırca etmekle mükellefiz. Fakat bundan bir sene evvel yüzlerce vatandaş çıkmış da bu şekilde Halk partililerin mallarını kiraya almışlarsa şimdi o mallar Devlete geçiyor, kira bedeli bu tarihten sonra Devlet tarafından cibayet ediliyor ve bu gayrimenkulün artık Halk Partisi menfaatine kullanılması önleniyor. Şu halde, maksat Hazineye para almak

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

değil, maksat Hazineyi zengin etmek değil, bizim maksadımız Hazineye varidat temin etmek maksadı ile hareket etmek değil; evvelâ siyasî mahzurları ortadan kaldırmak ve C.H. Partisini gayrimeşru istimal imkânlarını ortadan kaldırmaktır. Bütün bunlar bu kanunla temin edilmektedir.

Bu kanun makabline şâmil olarak, bundan evvel yapılmış olan tasarruflar üçüncü şahıs vatandaş lehine ihlâl mahiyetinde olur. Anayasa Komisyonu buna muvafakat etmemektedir. En mühim prensip kararlarını bir milletvekilinin itirazı dahi olmaksızın çıkarmış iken bu şekilde bir aylık, iki aylık gibi işler için bizzat Demokrat Parti kütlesi içinde, Anayasa-ya mugayir diye ortaya bir fikir etmek ve Anayasa Komisyonunun noktai nazarı hilâfına... (O, o sesleri, şiddetli gürültüler)

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Büyük Millet Meclisi hâkimdir, Anayasa Komisyonunun noktai nazarını kabule mecbur değildir.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Öyle şey yok, Meclis vereceği kararı bilir.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Süreyya Bey, müsaade buyurun buraya çıkar söylersiniz, mutalâatı hukukiyenizden Meclis istifade eder ve iki taraf hakkındaki reyini serbestçe izhar eder. Söz istemek imkânına maliksınız, rica ederim sözümü kesmeyiniz.

Arkadaşlar, bu şekilde bütün Demokrat milletvekilleri beraberce bu işlerde yürümekte iken muhtelif komisyonlar, muhtelif teklif sahibi arkadaşlar arasında müddet için bir ihtilâf çıkarmak... (Gürültüler) ihtilâf çıkarmanın bir hikmeti olduğuna kanaat getirenlerden değilim. Binaenaleyh mukavelelerin iptalinin bu kadar eski bir zamana teşmil edilmesini yerinde bulmuyorum.

İkincisi : üç aylık müddeti üç komisyon da kabul etmiştir. (Hayır sesleri, gürültüler) Anayasa komisyonu bu müddeti kabul etmiştir. Bütçe Komisyonu da kabul etmiştir. (Gürültüler) Eğer önümüzdeki zamanda seçim meseleleri olmamış olsa idi bir partinin 17 vilâyette seçim işlerini tedvir keyfiyeti olmamış olsa idi; bir aylık müddet üzerinde durmak mümkün olabilirdi. Fakat arkadaşlar; bir kütlenin, sizin en güzel, mâsum, temiz fikirlerinizi bu şekilde propagandaya alet etmek ihtimalleri mevcuttur. Bu müddetin uzatılması, kısaltılması için bu şekilde bir itham altında bulunmak keyfiyeti, mevcut değildir. D.P. seçim hürriyetini her şeyin üstünde tutan bir partidir. Bu hususta hiçbir milletvekilinin, karşı partinin seçim vaziyetini ihlâl etmek fikri olduğuna inananlardan değilim. Hiçbir D.P. li yoktur ki, bir binanın tahliyesinde, zaten kazanacağı muhakkak olan bir seçimi emniyet altına almak için karşı tarafa mecburiyet koysun.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hepinizin kalbleri, fikirleri asildir. Bu kadar âsil kalblere malik olarak çıkarılan böyle bir kanunda bu türlü bir hükme yer bırakılmasın. (*Bravo sesleri*)

BAŞKAN — Akif Sarioğlu.

AKİF SARIOĞLU (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım, Türk milletinin bağrında Halkevlerinin acısının ne kadar derin bir iz bıraktığını bilirsiniz. Her müntehiple karşı karşıya geldiğiniz zaman sizi hepsi şöyle bir sualle karşılaştırmıştır, demiştir ki : Bu Halkevlerinin saltanatı hâlâ böyle devam edecek midir? Halkevlerinin içinde bir avuç insan barınırken binlerce vatandaş, buna uzaktan ve yandan mı bakacaktır?

Bu şekilde ıstırapları ifade ettiğime kanî olarak size hitap ediyorum. Bu ıstırapın yakinen şahidi olmak itibariyle B.M.M. nde ilk içtimamızın haftasında idi ki Halkevleri hakkındaki ilk kanunu teklif etmiş bulunuyordum. Bu bizim şahsi bir endişemizin neticesi değildir. Doğrudan doğruya milletin bunun üzerinde daima göstermiş olduğu hassasiyetin bir icabı idi kardeşlerim. Bu itibarla 14 aydan beri başlamış olan bu kanun teklifinin bugün seçim vaziyeti, vardır, şudur, budur gibi bâzı mülâhazalarla müsamahaya götürmeye hakkımız yoktur. Büyük Millet Meclisinden çıkacak karara intizar eden necip milletimizin böylece aylarca intizarına ben hiçbir zaman taraftar değilim arkadaşlar. (*Bravo sesleri alkışlar*)

Aziz arkadaşlarım, dizlerinin bağı çözülmüş ve rengi solmuş olarak Büyük Millet Meclisi sakfı altına girmiş olan insanlara en büyük müsamahayı iktidar partisi, olarak necip milletimizin huzurunda tebarüz ettirmiş bulunuyoruz. Buna rağmen ne görüyoruz arkadaşlar? Sırası değil fakat, içimde acıdır : 31 Temmuz tarihli çıkan gazetede diyor ki : "Dünya siyaset tarihinin kaydetmekten utanacağı emsalsiz baskılar birbirini takip ediyor."

Soruyorum, necip milletimizin asil vekilleri; bu güne kadar hangi baskı hangi tazyiki yaptık?

O itibarla her gün bir iftira, her gün bir tezvir ve her gün bir tertip karşısındayız. Onlar şöyle söyledi, böyle söyleyecek diye fikirler ileri sürmekten ziyade yüzümüzü aziz milletimize çevirelim. Halkevleri işinde Türk Milleti,bizimle beraberdir. Tahliye müddetinin üç ay asil müddetin bir ay olmasının kabulünü ıstirham ediyorum. (*Alkışlar*)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar; fikirlerine ve heyecanlarına daima hürmet ettiğim arkadaşlarımı dikkatle dinledim. Müddet mevzuunda üç ayın, bir aya indirilmesi hususunda muknî, tatminkâr mucip sebepler maalesef ortaya konmadı.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — Sız izah edin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bu itibarla müddet mevzuunda hakikaten şimdi sual soran arkadaşımıza cevap vermek için üç aylık müddetin niçin teklif sahipleri tarafından derpiş edildiğini ve niçin muhtelif komisyonlarda üç aylık müddetin kabul edilmiş olduğunu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. Nihayet, memlekette genişçe bir teşkilâta sahip bulunduğu ifade olunan bir siyasi partinin memleketin her köşesinde derhal bir ay içinde kendisine merkez ittihaz edebileceği yerler bulunmasının müşkülâtını, bilhassa Demokrat Parti kurulduktan sonra ikametgâh olarak yer bulmak hususunda zorluk çeken sizlerin muhakkak ki, geniş ölçüde takdir edersiniz. Partimiz, kuruluşundan itibaren sağda, solda bina bulmakta ne kadar müşkül şartlarla karşı karşıya gelmişse elbette bugün alâkalı partinin aynı müşkülâtla karşılaşacağını kabul etmek bizim için hakikaten birhakşinaslık olur. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sükûneti muhafaza etmenizi rica ediyorum, çok gürültü oluyor.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bu itibarla üç aylık müddetin aynen muhafaza edilmesini, bir aylık müddet hiçbir suretle maksada yeter olmadıktan başka memlekete ve bizlere bir fayda temin edemeyeceği kanaatiyle, bilhassa rica edeceğim.

Diğer hükme gelince; 8 nci maddede aynen kabul ettiğimiz veçhile mevzuubahis olan tarih 1 Temmuz 1951 tarihidir. Mezkûr tarih demin bir arkadaşımızın ifade ettiği veçhile bir hakkı iade ederken hüsnüniyet sahibi olması muhtemel olan, vatandaşların hukukunu muhafaza etmek elbette ki, Yüksek Meclisinin vazifelere cümlesindendir. Bu itibarla şurada veya burada hakikaten kaçamak yapmış olan kötü niyetli partililerin kötü niyetlerini kendilerine bırakalım. Bu millet 20 küsur senedir ulüvvü cenabını ve müsamahasını göstermiştir. Müsaade ediniz de iki üç ay da buna tahammül edelim. Ondan sonra bu iş tarihin sinesine gömülün arkadaşlar. Bizim istediğimiz bundan ibarettir.

BAŞKAN — Hüseyin Fırat.

HÜSEYİN FIRAT (İçel) — Muhterem arkadaşlar, öyle zannediyorum ki, iki komisyonun kabul etmiş olduğu 3 aylık müddet, bir siyas partiye karşı gösterilmesi lüzumlu görülen nezaket kaidelerinden ileri gelmiştir. Bugün çıkmakta bulunan kanun ve büyük Türk milleti, Halk Partisinin, bu gayrimenkulleri birer birer eşkiya gibi gasbettiğini ifade etmektedir. Hukukan gâsıp olduğu kabul edilen bir kimseye 3 aylık mehil verilmesi mevzuata uygun değildir. (Bravo sesleri) Bu itibarla bendeniz bir aylık

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

müddeti dahi fazla bulmaktayım. Fakat sayın arkadaşlarım bir aylık mehil verilmesi hususunda taktir verdikleri için bendeniz de bir aylık mehilin kabulünü sizlerden rica edeceğim. (Alkışlar)

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Arkadaşlar, bu mevzuda arkadaşlarımı heyecanlı görüyorum. Muhakkaktır ki halkın emeğiyle alınteriyle ve halktan tahsil edilen paralarla yükselen âbidelerin böylece haksız şahısların elinde kalmasına tahammül etmek biraz zor oluyor. Fakat unutmamak lâzımdır ki, biz bir nizam ve bir hukuk devleti olarak buraya geldik. Ve bir hukuk devleti kurduk. Bugün heyecan ve hislerimizi ona kalarak bir kanun tedvin edemeyiz.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — Heyecan içinde değiliz. Akli selimimiz yerindedir.

MUSTAFA EKİNCİ (Devamla) — Arkadaşlarımın iddia ettikleri gibi Halk Partisinin muvazaa ve sair suretiyle mülklerini âhara kaçırdıkları hakikat olabilir. Fakat, âmme hizmeti için âmme işi görmek zımında kurulduğunu iddia eden bir parti, kanun, nizam ve aynı zamanda ahlâk kaidelerine uymıyan hareketler yaptığı zaman kendi şerefini, kendi itibarını ve kendi mevcudiyetini nakisedar eder, payımal eder. Biz işin kemiyetinde değil keyfiyetindeyiz. Eğer Halk Partisi bunu yapıyorsa âmme vicdanında itibarı sıfıra münce olur. Bunu yapmakta olsa da bu tarihe mal olacak hareket karşısında biz âmme vicdanını temsil ederek böyle haksız olarak tefsir edilecek bir yola gitmiyelim. (Gürültüler, öyle şey yok sesleri) Biz heyecanla garazkâr ve kin ile hareket ediyormuş damgasını üzerimize celbedecek bir yola gidemeyiz. (Kanunda 15 gün, Adalet Komisyonu 2 ay kabul etmiş sesleri) Muhaliflerimizin bu hareketi fenaya tefsir etmeleri kuvvetlidir. (Gürültüler, neler söylüyorsun sesleri) Binaenaleyh mâsum ve iyi düşünen halk üzerinde kötü bir propagandaya vesile olabilir, ellerine bir sermaye olabilir. (Gürültüler, kapaklara vurmalar) Bîlhassa bu işin seçim arifesinde olmasını da nazarı itibara alırsak... (Gürültüler, kapak vurmalar) Behemehal elekten, süzgeçten geçilerek Bütçe komisyonunca kabul edilen 3 ay müddetin kabulü mutlak lâzımdır, hakkın ihkakı bakımından müsamahalı geniş hareket, hem hukukidir, hem de faydalıdır. (Gürültüler)

AHMED VEZİROĞLU (Afyon) — Sayın arkadaşlar, 10 uncu maddenin birinci fıkrasındaki müddetin bir aya indirilmesi hakkındaki mucip sebepleri arkadaşlarımız yüksek huzurunuzda izah ettiler.

Biz bu maddeyi Bütçe Komisyonunda müzakere ederken Halk Partisine nakil imkânları vermek mülâhazasıyla Adalet Komisyonunun kabul

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

etmiş olduğu bir aylık müddeti üç aya çıkarılmıştır. Bütçe Komisyonunda biz beş arkadaş bu husustaki fikirlere rağmen muhalif kaldık. Ben de sayın arkadaşlarım gibi bu müddetin bir ay olarak kalmasını istirham ediyorum. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Onlarda milyonlar çoktur, bir ay zarfında istedikleri gibi binalar bulurlar; onun için bir aylık müddet kâfidir.

BAŞKAN — Süreyya Endik, buyurun.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar; konuşma mevzuu olan mallar, binalar bizim şahsi mallarımız değildir, babalarımızın malları da değildir, Türk milletinin mallarıdır. Bu itibarla kulaklarımızı ve gözlerimizi Halk Partisine değil, Türk Milletine çevirelim. (*Bravo sesleri ve sürekli alkışlar*)

Fethi Çelikbaş arkadaşımız, bir ayı müdafaa eden arkadaşlarımızın bu hususta kuvvetli mucip sebep ileri süremediklerinden bahsettiler.

Arkadaşlar, Halkevleri meselesi Türkiye'nin bünyesinde gangren olmuş bir uzuvdur, niçin bunu üç ay sonraya atıyoruz, da şimdi tedavisine tevessül etmiyoruz? Bundan kuvvetli esbabı mucibe olur mu?

Arkadaşlar kulağımızı ve gözümüzü Türk Milletine çevirelim, onun arzusu, değil bir ay, bir gün içinde tahliye edilmesidir. Onun için bir ayın kabulünü rica ediyorum. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Söz sözcünündür. (*Hep komisyon sözcüsü sesleri, gürültüler*).

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Biraz da Millet konuşsun.

BAŞKAN — Komisyon söz istedi, biz Tüzük hükümlerini tatbik ile mükellefiz.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Arkadaşlar konuşsun, sonra komisyon konuşsun.

BAŞKAN — Arkadaşlar konuşsun diyorlar. Söz Hâmid Şevket İnce'nindir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Arkadaşlarım; Mustafa Ekinci arkadaşımı çok severim; kendisinin ağabeysiyim. Diyor ki; heyecanımızı, hissimizi öne katmıyalım, akli selimimizi rehber kılalım; bence heyecansız hayata lanet olsun. Biz makul bir heyecanı mesut içindeyiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*). Bugün Halk Partisine üç aylık bir müddet verilse memnun mu olacak sanki ! Bir aylık müddet versek veya bir yıl verirsiniz ne olacak? O, kararını vermiştir. Onlar, bizi Anayasayı, adaleti ayaklar altına alıyorlar, diye tasvif etmektedirler. Bugün de Ulus'ta intihar makalesini Falih Rıfkı Atay yazıyor. Bu yazılar, karşılıklı vaziyetimizi gösteriyor. İki aylık müsamaha ile taltife mi uğrıyacağız? Hayır, onlar, hakkımızda katî kararını almış insanlardır, bunu iyi bilelim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Unutmayınız, bizim için, bize karşı amansız bir kitle vardır. Müsama-hamız, onların kalbinde bir ferah kapısı açmayacaktır. Onlar bizi zulmet-ler içinde seyretmektedirler. Arkadaşlar, Mukabele bilmisil en mukaddes bir haktır.. Yani gaspettikleri malları, bugün sahiplerine iade etmek yo-lundaki teşebbüsünüz, önüne geçilmez meşru bir zarurettir. Binaena-leyh üç ayı üç seneye de çıkarsanız, idrakınızı ve insafınızı en müsama-halı şekilde de genişletseniz, onlardan alacağımız, ve aldığımız kötümser hükümün mahiyeti değişmeyecektir ve onlar sizi affetmiyecektir. Adalet Komisyonu bu işi, bu hakiki ve hayata uygun zaviyeden tetkik etti; tek-lif sahiplerinin, Maliye Komisyonunun ve Anayasa Komisyonunun nok-tai nazarını ele alıp bu kanaat altında bu indirmeyi yaptı.

Arkadaşlar, şimdi bir şey arzedeceğim. Benim içimde tüzüğe mütaal-lik bir dert kaynıyor. Bunu halledemedim, bu hususta elimden tutan ol-madı.

Bu kanun tamamen Adalet Encümeninin vazifesi içine giren bir ka-nundur. Bu kanun, tasarruftan bâhîstir, yani adalet mevzuuna dâhildir. Medeni Kanunun sinesindeki hükümlere dayanmaktadır. Her hangi bir encümen, havzai mesaisi dâhiline girmiyen meselelere tasarruf edemez, onlar üzerinde tadilât yapamaz malî, hele encümen gibi amansız müda-haleler yapan bir komisyon karşısında artık katî kararımızı almalıyız ar-kadaşlar, Bütçe Komisyonunun vazifesini tüzük tâyin etmiştir. O, Devle-tin varidat ve masraflarına taallûk eden mevzuatla meşgul olacaktır. Efendim, bizim verdiğimiz bir aylık müddeti o üç aya çıkarıyor. Sen kim oluyorsun Bütçe Encümeni? (*Bravo sesleri, alkışlar*) Müsaade buyurun ar-kadaşlar, evet sen kim oluyorsun. Bütçe Encümeni bu tasarruf benim yani benim Adalet Encümenimin bir hakkıdır. Anayasa Encümeni ise bu tasarının ancak Anayasaya muhalif midir, mugayir midir diye tetkikat yapabilir, yoksa kanunun maddeleri üzerinde değişiklik yapamaz. Yani mütehasıs komisyon sıfatıyla Anayasa hakkında mütalâasını verebilir, yok bir ay, hayır 4 ay diyemez. Bu kanunun ruhu A dan Z ye kadar hu-kukî bir mahiyet taşımaktadır. Ve ancak Adalet Encümeninin söz sahi-bidir. Ben bu encümenlere taarruz kasdiyle hareket etmiyorum. Vazife-mize müdahale ettikleri için kendilerine kanuni vaziyetlerini hatırlatıyo-rum. Gelsinler bu meclise noktai nazarlarını bir milletvekili olarak arzet-sinler. Bir ayı beş aya çıkarmaya çalışsınlar. Buna bir şey diyemeyiz. Fa-kat encümen olarak bu aylar üzerinde istedikleri gibi tasarrufa hakları yoktur. Bu kanun üzerinde ehliyetli tek mütehasıs komisyon Adalet Ko-misyonudur. Adalet Encümeninin mütalâasına iştirak etmemek her me-busun hakkıdır. İstedığı tenkidi; taarruzu yapar; ama Meclisin heyeti

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

umumiyesi karşısında akçaya taallük eden mevzuat ile meşgul olması lâzım gelen Bütçe Komisyonu işte Danıştay Kanununu öldürdü. Sadece o kanunun kadrosuna taallük eden kısmını tetkika yetkili olan Bütçe Komisyonu İçişleriyle bizim komisyondan çıkan o güzelim kanunu Hükümet tarafından geri almaya mecbur etti. Ve hâlâ o tasarı tekrar gelmedi ve bizim tadillerimiz üzerinde tasarruf ettiği için gelmedi. Danıştay ise bugün münhalleriyle çalışmıyor, nıسابı müzakere ve kararı temin edemiyor. Millet in işi ise olduğu gibi duruyor. (*Sadet harici sesleri*) İşte Bütçe Encümeniyle ihtilâfımız buradan çıkıyor. Bu meseleye artık Meclis el koymalıdır. Müttehassıs encümen sıfatıyla söz ve salâhiyet, Adalet Komisyonuna aittir. Nihai karar da ve son söz de Meclisindir. Bütçe Encümeni sözcü olarak, başkan olarak hep bu mesele üzerinde diğer encümenlere takaddüm etmek suretiyle söz alıyorlar. Bu nihayet bir akçe ve tahsisat işi değil, hukukî bir tasarruf mevzuudur. Binaenaleyh bizim encümenin tesbit ettiği bir aylık müddetin kabulünü rica ederim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Efendim, rica ederim, sözleri komisyon mesailerine teşmil etmezsek, bu maddedeki müddete inhisar ettirirsek neticeyi çabuk alacağız.

TALÂT VASFİ ÖZ (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, Halkevleri dâvasında kayıtsız ve şartsız hepinizin ve hepimizin o kadar çok derin yaraları ve hazin hâtıraları vardır ki, bu önemli ve tarihî konuşmalarda en yetkili arkadaşlarımızın salâhiyetle teşrih ettikleri bir dâva hakkında konuşmamayı bir vazife telâkki etmişken müddet meselesinde mevzuubahis edilen bâzı hususat dolayısıyla hislerime tâbi olarak söz almak mecburiyetinde kaldığım için evvelâ Büyük Meclisten özür dilerim.

Muhterem arkadaşlar, yıllarca kanunsuz tesahüpler ve yıllarca kanunsuz birtakım hâkimiyetlerin ve temellüklerin yanibaşında yepyeni ve 14 aylık bir işlem den sonra Büyük Meclisin huzuruna gelen, yıllarca memleketle beraber, milletle beraber bir bütün halinde beklediğimiz bir hâdisede tahliye kararının üç ay temdidine bu Meclisin asla müsaade etmeyeceğini tahmin ve tasavvur ediyorum. (*Bravo sesleri, alkışlar*). Arkadaşlarımdan bazıları esbabı mucibenin zayıf olduğunu ifade etmek suretiyle bütün arkadaşlarımızın göstermiş olduğu heyecanı çürütmek istediler. Ben kendilerini dikkatle dinlediğim halde bize, mukabil delil olarak gösterdikleri şeylerin aynı derecede zayıf olduğunu müşahade etmiş bulundum. Büyük Meclisin göstermiş olduğu heyacana tercüman olarak, bir aylık müddeti kabul etmenizi rica ediyorum. (*Bravo sesleri, alkışlar*). Adliye Komisyonunun bir aylık kararının kabulünü iltizam etmenizi rica ediyorum. (*Bravo sesleri, alkışlar, kâfi kâfi sesleri*).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Bir usul noktası var. Müsade buyurun, yanlışlığa mahal kalmasın.

BAŞKAN — Adalet Komisyonu adına sözcü izah etsin.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) — Reis Bey, söz alabilmek için Kayserili mi olmak lâzım?

BAŞKAN — Çok istirham ederim. Burada konuşmak lüzumunu hissedene her arkadaşına usul dairesinde söz veriyoruz.

ADALET K. ADINA VACİD ASENS (Balıkesir) — Arkadaşlar; Hâmid Şevket Bey üstadımızın Büyük Meclise vâkı mâruzatına ben de aynen işte ediyorum. Hakikaten Bütçe Komisyonu, hilâfı salâhiyet Adalet Komisyonunun hazırlamış olduğu metin esaslarına müdahalede bulunmuştur. Bu şekilde kabul buyurulan kanunun... (Gürültüler).

BAŞKAN — Sözüünüzü komisyonların salâhiyetine teşmil edecek şekilde devam ettirerseniz işin içinden çıkamayız.

AD. K. ADINA VACİD ASENS (Devamla) — Mâruzatımı bitirdikten sonra ona dair olan kelâmımın nasıl idare edildiğini de göreceksiniz, işiteceksiniz. Muhterem Meclis bu kanunun 2 ve 3 üncü maddelerini, Bütçe Komisyonunun değiştirdiği esaslar dairesinde kabul etmiş ve bu maddelerin metinlerinde de tashih ve tescil yapılmasından sonra keyfiyetin alâkalılara ihbar edileceğini kabul etmiş bulunuyor. Bu itibarla şimdi, 10 uncu maddenin muhtevasında bulunan 3 aylık müddetin münakaşasını, biraz evvelki mâruzatıma atfetmek suretiyle işi halle çalışacağım.

Hakikaten Adalet Komisyonunda bulunan arkadaşlarımız da bu 3 aylık müddete muarız bulunuyor. Bu sebeple teklif üzerine 3 aylık müddet bir aya indirilmiştir.

Arkadaşlar, şu mütaakıp mâruzatım vaziyeti biraz daha aydınlatmış olacaktır. Bilfarz kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren yapılması gereken tescil ve tashih muameleleri bu müddet zarfında ikmal edilmediği takdirde vaziyet ne olacaktır? Binaenaleyh kanunun tatbikatını bir çıkmaza sokmamak için kabul buyurduğunuz ikinci ve üçüncü maddelerdeki ihbar hükümlerine mütenazır olarak 10 ncu maddenin birinci fıkrasının değiştirilmesi lâzımgeliyor. Ve bu değiştirme lüzumu maddi hâdiselerin vücudu itibarıyla şarttır. Bunu düşünen komisyonumuz Yüksek Meclise bu maddenin şu şekilde değiştirilmesini arz ediyor. Aynen okuyorum :

(10 uncu maddenin birinci fıkrasındaki "bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren" diye yazılı kısmının, kanunun 2 ve 3 üncü maddeleri hükümleriyle tenazur teşkil etmesi ve tatbıkatta vukubulması muh-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

temel itirazların önlenmesi bakımından aşağıda arzolunduğu veçhile değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.)

Değişecek kısım da şudur :

(Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tescil veya tashihin ihbarından itibaren bir ay)

Görüyorsunuz ki, bir aylık veya üç aylık müddet birçok mânialar ve haylûletlerle geçmiş ve tashih yapılmamış olabilir. Binaenaleyh tatbikat-ta her hangi bir sakatlığı önlemek bakımından daha ziyade muadelet esaslarına uygun olan bu teklifimizi Yüksek Meclisin tasvip buyuracağına inanmış bulunuyoruz. (Sürekli alkışlar).

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, çok kısa mâruzatta bulunacağım. Sayın Hâmid Şevket İnce, kendisine mahsus bir fikir olarak, komisyonların mesaisi hakkında bir tez ileriye sürdüler. Bütçe Komisyonunuz, üç aylık müddetin mucidi değildir.

İlk önce teklif sahiplerinin tekliflerindeki müddet üç aydır, Anayasa Komisyonundan geçmiş, müddet üç ay, Maliye Komisyonundan geçmiş müddet üç aydır. Adalet Komisyonu bu müddeti bir aya indirmiştir. Bütçe komisyonu bu müddeti eski haline ifrağ etmiştir. Bütçe Komisyonu kendisine muhavvel mesaili müzakeresinde, her hangi bir komisyon-dan daha salâhiyet sahibi gibi bir iddiayı, bu tezi burada münakaşaya gi-rişecek değilim.

Muhterem arkadaşlar; Meclisi Âlinin bu hususta tamamen hâkim ol-duğu aşîkârdır. Bendenizin, şahsi mütalâatımı değil, komisyonun üç ay-lık müddeti kabul etmekteki noktai nazarını arzettim. Meclisi Âlinin bu müzakerelerdeki yüksek adaleti dahi gösteriyor ki bu tasarıda, bu kanun teklifinde, hakikaten Halk Partisi lehinde telâkki edilecek bâzı mûsamahalar vardır. Bîdayetten beri bu mûsamahaların her biri nazarı iltifatını-za mazhar oldu. Bu da Yüksek Meclisinizin adalet hissine ve fikir ser-bestliğine şeref veren bir keyfiyet teşkil eder.

Bütçe Komisyonunuz, Adalet Komisyonu hariç, diğer komisyonların fikirlerine iltihak etmek suretiyle nasafet dairesinde hareket etmiş ve Me-denî Kanuna da daha yakın olması itibarıyla üç aylık müddeti muvafık görmüştür ve noktai nazarımızca bunda hakikaten kaybedilecek büyük bir şey yoktur. Bunun burada daha fazla izahını yapmak da zaittir. Çün-kü keyfiyet kâfi derecede tavazzuh etmiştir, biz meseleyi Yüksek Meclisin takdirine terketmekle iktifa ediyoruz. (Kâfi, kâfi, rey e sesleri)

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Başkanlığa

Vaziyet sarih olarak anlaşılmıştır. Müzakerenin kifayeti ile müddetin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili
Suat Başol

Başkanlığa

Bu madde hakkında kâfi derecede tenevvür ettik. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim.

Çorum Milletvekili
Hüseyin Ortakcioğlu

Yüksek Başkanlığa

10 uncu madde üzerindeki müzakereler kâfidir. Maddenin oya konulmasını rica ederim.

Giresun Milletvekili
H. Erkmen

Yüksek Reisliğe

Mesele tavazzuh etmiştir. Maddenin reye konmasını arz ve teklif ederim.

Erzurum
Bahadır Dülger

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — Kifayet aleyhinde söyleyeceğim. Efendim, bütün konuşmalar müddete mütedair oldu : Üç ay mı olsun bir ay mı olsun! Halbuki 10 uncu madde mütaaddit fıkraları ihtiva ediyor. O fıkralar üzerinde, bir konuşma yapılırsa heyeti umumiye daha iyi tenevvür etmiş olur, daha esaslı bir karara varmış oluruz.

Biraz evvel 10 uncu maddenin birinci fıkrasına bir ilâve yapılması hakkındaki teklifimiz üzerinde belki başka söz olur, belki başka arkadaşlar da konuşabilirdi.

Binaenaleyh sayın Başkandan rica ediyorum, maddeyi fıkra fıkra müzakereye arzetsinler.

BAŞKAN — 10. maddenin görüşülmesinin yeterliğine dair mütaaddit önergeler okuduk, bir arkadaşımız da bunun aleyhinde konuştu. Bu vâdide başkaca söz söylemek içtüzük hükümlerine göre imkânsızdır. Bu itibarla reyî âlinize müracaat ediyorum.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

10. madde hakkındaki konuşmaları kâfi görenler lûtfen işaret buyursunlar.. Etmeyenler.. Konuşmalar kâfi görülmüştür..

Değiştirelileri okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Kanunun 10 uncu maddesinin ilk fıkrası (Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler tapuya tescili ihbarından bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdur) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Tokad

Muzaffer Önal

Yüksek Başkanlığa

Müzakere edilmekte bulunan kanun tasarısının 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Konya	Tokad	Niğde
M. Â. Ülgen	S. Atanç	H. N. Yurdakul
Sivas	Samsun	Niğde
N. Ağacıkoğlu	Naci Berkman	Ferit Ecer
Ankara	Kırşehir	Ankara
R. Eren	R. Özdeş	H. Burgurlu
Çanakkale	Zonguldak	Urfa
S. Endik	S. Başol	Celâl Öncel
Denizli		Urfa
Refet Tavashoğlu		Ferdun Ayalp
Samsun		Bilecik
Ferit Tüzel		İsmail Aşkın

Madde 10. — Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden veya daire ve müesseselere ve tüzelkişilere ait olup da bir mukaveleye müstenit olmaksızın işgal eyliyen siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

Yüksek Başkanlığa

Onuncu maddenin birinci fıkrasındaki "Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay zarfında" ibaresinin "Bu kanunda yazılı ihbar tarihlerinden bir ay zarfında" olarak değiştirilmesini teklif ederim.

Erzurum

Emrullah Nutku

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

Tahliye müddetinin bir ay olarak tespiti ancak bu kanunun tatbıkasında vazife verilmiş olan Genel Meclis tahliyenin üç aya kadar tehirine imkân verilmesi âdilane olur. Arz ve teklif ederim.

Sivas

Halil İmre

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan 10 uncu maddedeki müddetin bir buçuk ay olarak kaydedilmesini teklif ederim.

Niğde

Fahri Köşkeroğlu

Yüksek Başkanlığa

10 uncu maddedeki üç aylık müddetin iki ay olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Amasya Milletvekili

İsmet Olgaç

Amasya Milletvekili

Kemal Eren

Yüksek Başkanlığa

10 uncu maddenin 3 üncü fıkrasındaki 1.7.1951 tarihinin 14.5.1950 olarak kabulünü arz ve teklif ederim.

Konya Milletvekili

F. Ağaoğlu

Yüksek Başkanlığa

10 uncu maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Afyon Milletvekili

Salih Torfilli

Konya Milletvekili

Murat Âli Ülgen

Tokad Milletvekili

Sıtkı Atanç

Kocaeli Milletvekili

Hüsnü Türkand

Antalya Milletvekili

Akif Sarıoğlu

Afyon Milletvekili

Ahmet Veziroğlu

İstanbul Milletvekili

Celâl Türkgeldi

Madde 10. – Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Üçüncü şahıslar hakkında umumî hükümler mahfuzdur.

Yüksek Başkanlığa

10 uncu maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde tâdilini arz ve teklif ederiz :

Bu kanunla iadeye tâbî tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden veya birinci maddede yazılı teşekküllere ait gayrimenkulleri bir sözleşmeye dayanmaksızın işgal eyleyen siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay zarfında bunları tahliye ve sahiplerine teslim mecburdurlar.

Niğde Milletvekili

H. Ülkü

İçel Milletvekili

H. Atalay

Yozgad Milletvekili

N. Ünal Alıcı

Yüksek Başkanlığa

Onuncu maddenin birinci fıkrasının ilişik şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Erzurum Milletvekili

Mustafa Zeren

Samsun Milletvekili

Firuz Kesim

(10 neu madde birinci fıkra)

Bu kanunla iadeye tâbî tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden veya birinci maddede yazılı teşekküllere ait gayrimenkulleri bir sözleşmeye dayanmaksızın işgal eyleyen siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve sahiplerine teslim mecburdurlar.

Yüksek Başkanlığa

10 neu maddenin birinci fıkrasındaki : (Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren) diye yazılı kısmının, kanunun 2 ve 3 üncü maddeleri hükümleriyle tenazur teşkil etmesi ve tatbikatta vukubulması muhtemel itirazları önlemesi bakımından aşağıda arzolunduğu veçhile değiştirilmesini arz ve teklif eyleriz.

Adalet Komisyonu Adına

Sözcü

Balıkesir

Vacit Asena

(Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tescil veya tashihi ihbarından itibaren bir ay).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Efendim müddet hakkında muhtelif teklifler vardır. En aykırı teklif Adalet Komisyonu Adına Vacid Asena tarafından yapılan tekliftir. Bunu bir daha okutup yüksek oyunuza arz ediyorum :

(Adalet Komisyonu Adına Vacid Asena'nın verdiği değişikliğe tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeyi dikkatinize arz ediyorum. Dikkate alanlar... Aksini iltizam edenler... Adalet Komisyonu adına Vacid Asena'nın vermiş olduğu değişikliğe dikkate alınmıştır. (*Bravo sesleri, alkışlar*). Formülünü ve redaksiyonunu yapmak için maddeyi komisyona tevdi ediyoruz. Diğer önergeleri oya arzetmeye lüzum kalmamıştır.

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — Efendim huzurunuzda çıkmaktaki maksadım, şimdi komisyona havale edilen önerge üzerinde konuştum, daha evvel de Riyaset Makamına bir önerge takdim etmiştim. İstirham ediyoruz bir yanlışlığa kurban olmayalım, çok mühimdir, madde fıkra, fıkra müzakere edilsin, İctüzüğün 108 nci maddesi de bunu âmirdir. Başkanlığa böyle bir teklifi yaptığımız dakikadan itibaren fıkra fıkra reye arzedilsin, tüm olarak arzedilmesin. Aksi takdirde bizim önergemiz kaybolabilir. (*Doğru sesleri*).

BAŞKAN — Efendim, 10 ncu maddeyi tasvibinize, oyunuza arzetmemiş bulunmaktayız. 10 ncu madde henüz kesinleşmemiştir. Yalnız müddet hakkında muhtelif teklifler vardı. Adalet Komisyonu Sözcüsünün müddete mütedair değişikliği Heyeti Âliyenizce kabul edildiği için onu formüle etmek üzere komisyona tevdi ettik. Diğer fıkralara mütallik arkadaşlarımızın bu değişikliklerinin hüküm ve mahiyetleri mahfuzdur. Yanlışlığa mahal kalmamak için onu da heyeti âlinize arzedeceğiz. Müddet hakkındaki formül ikmal edildikten sonra, 8 nci maddede de böyle bir teklif yapılmadığı için, otomatik olarak, 10 ncu maddeyi de fıkra fıkra reyinize arzedeceğiz. Mustafa Zeren arkadaşımız endişe etmesinler.

MADDE 11. — Devlete intikal eden halkevleri ile tüzelkişiler namına teşçil ve kayıtları tashih edilen Halkodalarının içindeki eşya yeni sahiplerinin mülkiyetine geçer.

Bu kanunun birinci maddesinde yazılı tüzelkişiler dışında kalanlar tarafından halkevlerine veya odalarına teberru veya vasiyet suretiyle intikal eden eşya alâkalı siyasi partinin talebi üzerine bu partiye verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tashih ve teşçillerle diğer bilûmum muamelelerden hiçbir harç ve Damga Resmî ve diğer resimler alınmaz.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — 10 ncu maddenin 1 nci fıkrası komisyondan gelmiştir, okutuyorum.

Madde 10 :

Fıkra 1. — Bu kanunla idareye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasî partiler bu kanun hükümlerine göre yapılacak tescil veya tashihi ihbarından itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

BAŞKAN — Bu fıkraya ait değiştirgeler vardı, deminden okutmuştum, şimdi tekrar okutuyoruz.

(Tokad Milletvekili Muzaffer Önal'ın önergesi tekrar okundu.)

(Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren ve Samsun Milletvekili Füzüz Kesim'in önergesi tekrar okundu.)

(Afyon Milletvekili Salih Torfilli ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

(Niğde Milletvekili Hüseyin Ülkü ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim; tüzüğün 108 nci maddesi mucibince Mustafa Zeren arkadaşımızın yaptığı izah veçhile maddeyi fıkra fıkra oyunuza arzedeceğim.

şimdi birinci fıkraya alt önergeleri tekrar okuduk. Ayrı ayrı reyinize arzedeceğim.

(Niğde Milletvekili Hüseyin Ülkü ve arkadaşlarının önergeleri tekrar okundu.)

(Müzakere usulü bozuldu sesleri, uğultular)

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim; oylama sırasında hiçbir milletvekili söz söylemez. Bu itibarla değiştirgeleri dikkatinize arzedeceğim. Dikkate alındığı takdirde redaksiyon için komisyona iade edilecektir. Fakat şimdi okuduğumuz değiştirge arasına söz girdiği için tekrar okutacağım. (Niğde M. V. Hüseyin Ülkü ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — 3 ayı esasen bir ay olarak hallettiniz. Yalnız diğeri hükümler vardır. Bu itibarla dikkate alanlar... (Anlaşılmadı sesleri) Biz okuyoruz anlaşılmadı ise bizim kabahatimiz yoktur. Lütfen sükuneti muhafaza edelim. Mamafih bir defa daha okuyalım.

(Önerge tekrar okundu.)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Değiştirgeyi nazarı dikkate alanlar... Almiyanlar... Reddedilmiştir.

(Mustafa Zeren ve Firuz Kesim'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeyi dikkate alanlar.. Almiyanlar.. *(Anlaşılmadı.)*

Önergeyi dikkate alanlar lütfen ayağa kalksınlar... Müsaade buyurun, Ahmet Remzi Gürkan siz ayağa kalktınız, fakat başkasına müdahale etmeyin... Önergeyi nazarı itibara almiyanlar ayağa kalksınlar.. Önerge reddolunmuştur.

Efendim, birinci fıkraya ait kalan önergeyi de tekrar okutuyorum.

(Afyon Milletvekili Salih Torfilli ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Değiştirgeyi nazarı dikkate alanlar... Almiyanlar... Nazarı dikkate alınmamıştır.

10 uncu maddenin birinci fıkrasını reyinize arz ediyorum. *(Fıkra okunsun sesleri)*

(Birinci fıkra tekrar okundu.)

BAŞKAN — Birinci fıkrayı kabul edenler... Etmeyenler... Birinci fıkra kabul edilmiştir. İkinci fıkrayı okutuyorum :

Fıkra 2 — Bu mecburiyet yerine getirilmediği takdirde mahallin en büyük idare âmiri tarafından gayrimenkul bir hafta zarfında tahliye ettirilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. İkinci fıkrayı reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Üçüncü fıkrayı okutuyorum :

Fıkra 3 — 1.VII.1951 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar, tapuya şerhedilmiş olsun veya olmasın, yeni malike karışı hükümsüz olup bu gayrimenkuller hakkında dahi yukarıki fıkralar hükmü uygulanır.

Ancak kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dâva açmak hakkı mahfuzdur.

BAŞKAN — Bu fıkra hakkında değiştirge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Onuncu maddenin üçüncü fıkrasındaki 1.VII.1951 tarihinin 14.V.1950 olarak kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

Konya Milletvekili

Fahri Ağaoğlu

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

BAŞKAN — Efendim; yanlışlık olmasın. Üçüncü fıkradaki 1.VII.1951 tarihinin 14.V.1950 olarak değiştirilmesi teklif edilmektedir. Dikkate alanlar... Aksini iltizam buyuranlar... Değiştirge dikkate alınmıştır. (*Bravo sesleri ve şiddetli alkışlar*)

Efendim redaksiyona ihtiyaç var mı? Tarih değiştiriliyor.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Biz de iltihak ediyoruz.

BAŞKAN — Maddenin tamamını okuyup oyunuzda arzedeceğimi :

MADDE 10. — Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanun hükümlerine göre yapılacak tescil veya tashihi ihbarından itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

Bu mecburiyet yerine getirilmediği takdirde mahallin en büyük idare âmiri tarafından gayrimenkul bir hafta zarfında tahliye ettirilir.

14.V.1950 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar, tapuya şerhedilmiş olsun veya olmasın, yeni malike karşı hükümsüz olup bu gayrimenkuller hakkında dahi yukarıki fıkralar hükmü uygulanır.

Ancak kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dâva açmak hakkı mahfuzdur.

BAŞKAN — Maddenin tümünü oyunuzda sunuyorum. Kabul buyuranlar.. Kabul Etmiyenler.. Madde kabul edilmiştir.

BAŞKAN — 11 inci ve 12 nci maddeler kabul edilmiştir. 13 üncü maddeyi okutuyorum.

MADDE 13. — Bu kanunun (7) nci ve (11) inci maddeleri gereğince Devlete intikal eden mallardan her hangi bir tüzelkişi ve âmme hükmi şahıslarına intifa hakkı tahsis edilmiş olanların dışında kalanlarının idare sureti Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esaslar dâhilinde tanzim olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım; 13 ncü maddede "intifa hakkı başka derneklere veya âmme hükmi şahıslarına tahsis edilmiş olan malların dışında kalanlarının idare sureti Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esaslar dâhilinde tanzim olunacağı" derpiş edilmektedir. Kanaatımca bu, muhtelif dedikodulara sebebiyet verecek bir hükümdür. Bu itibarla idare suretinin Bakanlar Kurulunca tanzim edilecek bir tüzükle idare edilmesinin doğru olacağı kanaatindeyim. Belki tüzük çıka-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rılması uzun olabilir, müşkülât hâsıl olabilir. Bunu kabul ederim. Fakat hukuki teminatı haiz olması dolayısıyla bu yolun yani tüzükle idare yolunun partimizin ve iktidarımızın prensiplerine daha uygun olacağı kanaatindeyim. Bu hususta bir önerge takdim ediyorum. Kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Değiştirgeyi okutuyorum :

Başkanlığa

13 ncü madde şümulüne giren malların idare suretinin Bakanlar Kurulunca değil bir tüzükle tanzim edilmesi her türlü itirazı önleyici mahiyette ve hukuki teminatı havidir. Bu itibarla madde hükmünün bu yolda değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Niğde Milletvekili
Necip Bilge

BAŞKAN — Değiştirgeyi dikkate alanlar... Dikkate almayanlar... Dikkate alınmamış, önerge reddedilmiştir.

Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun 6 ncı maddesi gereğince Hazineye intikal eden mallar için siyasî partilere ödenmesi gereken bedelleri karşılamak üzere 1951 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelin İstatistik Genel Müdürlüğü kısmının (459) ncü (Makine fişi satınalma giderleri) bölümünden (20 000) lira ve (A/2) işaretli cetvelin Tarım Bakanlığı kısmının (907) ncü bölümünün 3 üncü (Mevcutlara ilâveten alınacak makine ve araçlar karşılığı) maddesinden de (80 000) lira olmak üzere ceman (100 000) lira tenzil edilerek (A/1) işaretli cetvelin Maliye Bakanlığı kısmında (Özel Kanunu gereğince siyasî partilerden geri alınan gayrimenkul mallar için ödenecek bedel karşılığı) adıyla yeniden açılan (482) ncü bölüme olağanüstü ödenek olarak aktarılmıştır.

BAŞKAN — Efendim, hafif bir tashihle maddeyi okuduk.

Madde hakkında söz istiyen yoktur. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Maddeyi kabul buyuranlar... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Efendim, teklifi kanuni hakkında lehte ve aleyhte konuşmak hakkı iki milletvekili için verilmiştir.

Lehte konuşmak için Feridun Fikri Düşünsel, aleyhte konuşmak için Sinan Tekelioğlu arkadaşımız söz almışlardır.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Aziz arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin uzun tarihinde ve hattâ belki aziz milletimizin bütün hayatında en mühim bir günü, adalet ve hakikat gününü yaşıyoruz. Çünkü yıllardan beri bu memleketin havasında hüküm sürmüş olan boğucu bir kâbusu, milleti hakiki hâkimiyetine kavuşmak ve bu suretle ancak bu kavuşmadan sonra hakiki terakki ve kurtuluş yoluna girebilmekten alıkoyan bunaltıcı durumun tasfiyesine doğru katî bir iman ve sarsılmaz bir azim, ancak bugün kendini gösterebilmiştir. Binaenaleyh bugün imkânların müsaadesi nispetinde bazı hakikatları daha ortaya koymak saati çalmış bulunuyor. Evet arkadaşlar, bugün milletin her türlü tesirden âzade hiç kimsenin işaret ve işarı olmadan, ancak aziz milletimizin kendi takdir, idrak ve temyiziyle vücuda gelebilmiş olan şu muhterem Millet Meclisinin âzâmı bir samimiyet ve tam bir imanla milletin haklarını toplamak iradesini gösterebildiği şu günde milletimizin huzurunda bu hakikatları sermek bir milli vazife olmuştur.

İlk tebarüz ettirilmek lâzımgelen nokta şudur : Bugün intaç etmekte olduğumuz tasarının Anayasaya aykırılığı iddia olunmuş ve bunun vahim bir Anayasa ihlâli olduğu ilâve edilerek hakikat ve hak aşkıyle yanan bir memleket heyecanlandırılmak istenmiş ve kim bilir daha neler istenmiştir. Bunun için evvelâ bu nokta üzerinde durmak lâzımgeliyor.

Arkadaşlar, Kanunu Medeninin birinci maddesinde şöyle denilmektedir : Kanun, lâfzı ile veya ruhu ile temas ettiği bütün meselelerde mer'idir. Hakkında kanuni bir hüküm bulunmayan meselede hâkim örf ve âdeta göre, örf ve âdet dahi yoksa kendisi vâzı kanun olsaydı bu meseleye dair nasıl bir kaide vaz'edecek idiyse ona göre hükmeder ve ilâ!..”

Binaenaleyh bu tasarının Anayasaya uygun olup olmadığını tetkik ederken işi Anayasanın lâfzı ve ruhu ile tetkik etmek iktiza eder. Anayasanın 70 nci maddesinde :

“Kişi dokunulmazlığı, vicdanı, söz, yayım, yolculuk, bağıt, çalışma, mülkedinme, malını ve hakkını kullanma, toplanma, dernek kurma, ortaklık kurma hakları ve hürriyetleri Türklerin tabii haklarındanandır.” ve 73 ncü maddede :

“İşkence, eziyet, zoralım ve angarya yasaktır” denilmektedir.

Şimdi iddia edilmiştir ki; bu tasarı ile Anayasanın bu iki maddesi hükümleri ihlâl olunmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

O halde şimdi bu kanunla yapılmak istenen şeyin mahiyetini tetkik edelim :

1. Halkevlerine ait gayrimenkullerin Devlete alınması;
2. Halk Partisinden, zamanın kanunlarına mugayir olarak şuradan buradan alınmış olan malların istirdadı, evvelâ birinci kısmı tetkik edelim.

Halkevleri nedir? Halkevleri nasıl doğmuş ve mahiyetleri itibariyle bir hukuku hususiye taazzuvu mudur? Ve bunları tetkik ederken Medeni Kanunun ikinci maddesini bir an hatırdan çıkarmıyalım :

Madde 2. — Herkes haklarını istimalde ve vecibelerini ifade hüsnüniyet kaidelerine riayetle mükelleftir. Bir hakkın sırf gayrı izar eden suistimalini kanun himaye etmez. Ve yine ukutta itibar elfaz ve mebanieye değil, mekasıt ve meaniyedir. Dünya kaidesini göz önüne alalım.

Şimdi Halkevlerinin nasıl doğmuş olduğunu tetkik edelim : Ve işte Halkevlerinin ilk talimatnamesinden birkaç satır;

Talimatname şu satırlarla başlıyor.

"Fırkamız rehberliği ile kurtardığı vatani, siyasi, içtimai, ve iktisadi derin ve sağlam temeller üzerinde yükseltmek karar ve azmindedir."

Bu fırkaya dikkat olunsun : Bunda tek parti ve tek şef devrinin milletin bütün hayatına hâkim olmak istiyen ve vesayet ve velayet mantığının bir tecellisi mündemiçtir. Yani eline almış olduğu bir hamuru kendi takdirine göre yoğurmak kararında olan bir düşünce tarzı hâkim bulunuyor. Ve bu mebdeden başlanarak birtakım cümlelerden sonra şöyle deniyor :

"Bu itibarla fırkamızın yeni programında Devlet teşkilâtı haricinde çalışabilecek millî kültürün yükselmesi maksadı etrafında toplanmayı istihdaf eden maddeler ve hükümler son derecede ehemmiyetlidir.

Memleketimize nazaran Devlet hazineleri daha zengin, maddi imkânları daha geniş ve okuma yazma bilenlerinin nispeti yüzde yüz veya yüzde doksan beş olan memleketlerde bile halk kültür teşkilâtına her gün daha ziyade artan bir ehemmiyet verilmektedir. Bu ehemmiyetin derecesi şu birkaç misalle ölçülebilir :

Macaristan'da millî kültür cemiyetlerinin teşekkülü 1867 den başlar. Bu teşkilât Macar Milli Kültür Cemiyeti, Urbanya Cemiyeti, amele jimnazları, çiftçi dernekleri ve ilâh... gibi isimler altında çalışmaktadır. Bunların yüzlerce kültür yurtları vardır.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Cekoslavakya'da (Mazarik Halk Terbiyesi Müessesesi) nin dört yüze yakın kültür yurdu vardır.

Faşistlerin bütün İtalya'ya şâmil Dopolavoro isimli bir milli kültür teşkilâtı ve bu teşkilâtın 1586 kültür derneği ile milli mevzularda piyesler temsil eden gençlerden mürekkep 1000 kadar amatör temsil grupları vardır. Yalnız 1930 da açtıkları halk kütüphanelerinin sayısı (8000) dir. Faşist Dopolavoro teşkilâtı geçen yıl zarfında İtalya'nın muhtelif şehir, kasaba, nahiye ve köylerinde 27 bin kadar milli bayram tezahürleri tertip etmiştir. Aynı teşkilât bugün İtalya'da 1500 den fazla ameli bilgi kursları idare etmektedir.

Almanların, sayılması sayfalar dolduracak kadar çok halk kültür teşkilâtı vardır. Bunlardan Nurenberg'deki bir kültür cemiyetinin idare ettiği yüksek halk mektebinin yalnız muallim sayısı (60) ı daimî, (110) u muvakkat kurslara mahsus olarak (170) tir.

Halkevleri teşkilinde umumi esaslar

Halkevlerine kimler girer :

1. Halkevi, kalblerinde ve dimağlarında memleket sevgisini mukaddes ve ileri yürüten yüksek bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Bu itibarla Halkevlerinin kapıları fırkaya kayıtlı olan ve olmiyan bütün vatandaşlara açıktır. Ancak Halkevleri idare heyetiyle şube idare komitelerine âza olabilmek için Halk Fırkasına mensup olmak lâzımdır. (Memurların bu idare heyetlerine ve şube komitelerine girmelerinde kanuni mahzur yoktur) denmektedir. Bugün bu izahlardan anlaşıyor ki, bu iş memleketi tek parti olarak elinde tutan bir taazzuvun bilhassa o zaman Avrupa'nın büyük bir kısmında revaçtaki tek parti havasına uyarak kurmak istediği hüviyet karşısındayız. İşte bu hüviyetlerde ki Devlet Bütçesinden ve sair Devlet hükmündeki müesseselerden iktidarı elinde tutan bir partinin bütçe üzerinde olan şüphe götürmez hâkimiyetinden faydalanılarak dün ifade edilmiş olduğu üzere millet cebinden 48 milyon lira tediye edilmiş bulunmaktadır. Artık millet üzerinde tek bir partinin sahipliği devresi hitabı bulmuş olduğu ve antidemokratik bir nizam içinde partilere siyasi faaliyetleri haricinde iktidarda olsun kültür teşekkülleri vücade getirmek ki, demokrasi ile kabili telif ve demokratik âmme hukukunun tereddütsüz ve katiyetle reddettiği her hangi bir teşkilât yapmak salâhiyetinin asla kabul olunamayacağı derkârdır. Demek oluyor ki, her hangi siyasi bir partiye halkevleri cinsinden bir taazzuv yaştamak salâhiyeti katiyen kabul olunmaz. O halde mazide, bilhassa ve yalnız devlet mallariyle taazzuv etmiş bulunan böyle bir teşekkülü ve onun mamelekini bir hukuku hususiye varlığı halinde kabul etmek ve

onu vâris olarak kabul etmek kabil olabilir mi? Bunu kabul edebilecek bir hukukçu dünya yüzünde bulunur mu? Böyle bir mamelek üzerinde şahsi bir hak iddia etmek ve bu mameleki Anayasanın 70 nci maddesindeki mülk edinme ve malını kullanma mefhumlarıyla imtizaç ettirmeye aklen, vicdanen ve ahlâkan velhasıl Medeni Kanunun ikinci maddesindeki husnûniyet esaslarıyla telif ettirmeye imkân olabilir mi? Bu mallar, emanetçinin midir? Gözlerinin içine bakarak sorulsa, millet huzurunda sorulsa, yemin ettirilse, bu malların siyasi bir partiye siyasi maksatlar için verilmiş bir para, yani 48 milyon umumi kültür için verilmiştir, diyebilir mi?

Hayır buna imkân yoktur. Böyle bir iddia emniyeti sulistimaldır. Bu paralar siyasi partiye yapılmış bir teberrudur, diyebilirler mi? Evet, eksik söylüyorlar, Teberrudur diyorlar. Sorarım, ortada bir teberru yoktur, fakat olduğunu farzı muhal kabul etsek bu bir siyasi partiye mi? Bunu ifade edemiyorlar ve bu mevzudan kaçıyorlar. Ortada bir teberru yoktur. Ancak elinde mevcut siyasi kudreti kullanarak gayrisiyasi bir maksatla kurulmuş ve âmmeye hadim olmak iddiasında bulunan bir taazzuva yapılmış tediye vardır ki bunların bütün hâsılası menkul ve gayrimenkul bilûmum mameleki doğrudan doğruya âmme kudretinin bir vediası hükûmündedir. Dünya hukukunun Şark ve Garp hukukunun üzerinde en küçük bir tereddüdü olmayan bir hakikattir ki, müdi, vediayi müstevda'dan her zaman geri alabilir. O halde nerede kaldı şahsi bir mal iddiası. Ortada her hangi bir şahsi mal var mıdır ki, bu tasarı ile anayasanın 70 nci ve 73 üncü maddelerine mugayir bir kanun çıkarmak iddiası bir saniye için ayakta durabilsin. Size onların yaptığı karaktersizlik bir kanun ve bir tefsir kararı : Yani mülkiyet iddia ettikleri halkevleri için gümrüksüz mal ithalini temin maksadiyle nerelere baş vurmuşlardır.

Madde 1. — Halkevleri için ithal olunacak alıcı ve verici radyo makineleri ve bunların cihazları ve parçaları ile sinematoğraf ve projeksiyon cihazları ve inikâs fenerleri ve bunların parçalarından Gümrük ve Muamele vergileriyle Okturva Resmi alınmaz.

2. Birinci madde mucibince girecek radyo alıcı makineleri (hoparlörleriyle beraber) radyo verici makineleri, sinematoğraf filim çevirici makineleri, filim gösterici makineler, projeksiyon cihaz ve inikâs fenerleri lüzum ve ihtiyaca göre Maarif Vekâletine verilecek listelere tevfikân ithal olunur."

Halbuki, Maarif Vekâleti buna karıştırılmıştır. Demek ki, bunun zımmen bir hukuku âmme kontrolü için ve bir hukuku âmme vaziyeti için olduğunu ifade eylemiştir. Fakat bu zımnî ifade selâmeti âmmeyi takviye eden bir karakterdedir.

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Devam ediyorum ;

3. Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

4. Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye, Dahiliye, Maarif ve Güm-rük ve İnhisar Vekilleri memurdur.

216 No. lu Tefsir 14 Teşrinisani 1935.

Halkevleri için getirilen seyyar sinema ve radyo makinelerine mahsus ve bunlarla cihazlanacak otomobil ve kamyon gibi nakil vasıtaları, bu si-nema ve radyo makinelerinin teferruatından sayılır.

İkinci nokta; Halk Partisine ait ivazsız binaların istirdadı meselesi :

Arkadaşlar; Kâmil Gündüş ve Ömer Sanaç arkadaşlarımızın okuduk-ları Elâzığ Halkevi meselesi bunun tipik bir misali olduğu gibi yine Hü-seyin Fırat arkadaşımızın halktan vali kuvveti ile ve âmme nüfuzu ile el-de edilmiş paralarla üç milyon liraya çıkarılmış Mersin Halkevi ve saire ve saire. Bilhassa Dahiliye vekili ve Parti Genel Sekreteri imzası ile tam bir âmme kudreti suiistimal edilerek yaptırılmış tasarrufları âmme kud-retinin suiistimalinden doğdukları ve hak sahipleri münferiden hak ara-mak durumunda da olmadıkları ve esasen buna da imkân ve lüzum ol-madığı için bunu, âmme kudretinin tashihi icabeder. Âmmeyi alâkadar eden böyle bir hak meselesi karşısındayız ki, bunu kaza organları halle-demez.

Yani, işin şümülü, vüsat ve mahiyeti o kadar geniş ve o kadar muh-telifdir ki, bunu kazai mercilere bırakmak, halledilmesine lüzum olmadı-ğına karar vermekle müsavidir. Eski tâbirle nizamı âlemi, yeni tâbir ile intizamı âmmeyi teminde aciz olur. Ve bu cemiyette âmme kudretinin fıkdanı demek olur. Bu, idarenin münferit bir kararı ve yalnız bu huku-ku hususiye muamelesi olarak tekevvün etmemiştir ki, bunu münferit ihtilâfları hal ile mükellef olan idari veya nizami mahkemelere havale im-kânı olabilsin. Bu, âmme hukukunun halledebileceği işleri hususi hu-kuk ile karıştırmak olur.

Binaenaleyh görülüyor ki, hukuku esasiye bakımından bir iddia kar-şısında değiliz, bir bühthan karşısındayız. Bu bühthanı deşmeden evvel tes-sis meselesi üzerinde de durmalıyız.

Arkadaşlar, hukuki mahiyetini, bünyesini teşrih ettiğimiz halkevleri bugün hukukan ancak bütün malî mevcudiyeti Devlet parasiyle hüviyet almış bir müessese iken bunun üzerinde tesis yapmak bu emaneti elin-de tutan partinin hakkı olabilir mi? Emanet edilen kimse vedia üzerinde mülkiyet tasarrufları yapamaz, böyle bir hakkı olamaz. Hangi hukuku hususiye kaidesi bunu tecviz eder, Kanunu Medenimiz baştan başa hu-kuku âmme müesseselerinin tam yetkisi hem her bahsinde kabul etmi-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yor mu? Tesis kabul etmek ona razı olmak Devletin malı karşısında bir mal sahibi olduğunu kabul olur ki, böyle bir şey asla tecviz edilemez. Şimdi bu bühkanı deşmek sırası gelmiş bulunmaktadır. Fakat ondan evvel bir esaslı noktayı daha tebarüz ettirmek lâzımdır. Meclis, böyle bir kanun çıkarmaya Anayasa ve onun kaynağı olan millî irade ve milletin tabii hakları bakımından mecburdur. Onun burada ve millet huzurunda yaptığı yemin ve taahhüt ona bu mecburiyeti tahmil etmektedir. Vekâletini aldığı bir cemaatin 48 milyon lirasını her hangi bir hüviyette bırakırsa yeminde ve millete karşı taahhüdünde hânis olur. Bu kadar hakikat ortaya konduktan ve bu kadar ilmi esas ve mesnete istiknah edildikten sonra Meclis lâl ve epkem, kolları bağlanmış ve birtakım hakikatı öğrenememiş veyahut mualleli bilgaraz kimselerin agvât ve şeriklerinden ifraz edilerek uhdesinde emanet olan vazife icabı milletin gayriyelinde bulunan emvalini toplamaz ve beytülmale derç ve cemetmezse bu memlekette nizamı âlemi korumaya ve millet haklarını muhafazaya kaadir bir hükümrân kudret yok demek olur. Böyle bir aciz, zaif füturdan büyük Meclisinizi tenzih ederim. (Alkışlar) Ben görmekteyim ve 42 senelik siyasi ve millî müşahedelerimizin bana verdiği naçiz bir görüş kuvvetiyle arzediyorum ki, bu Meclisin gözünde öyle bir fütur ve aciz nişanesi görmüyorum, bilâkis milletin ehline tevdi edilmiş olan bu emaneti kemali iktidar ile kullanılabilecek bir varlığı sizin iman ve kudret ve karar ve azim dolu gözlerinde görmekle saadet duyuyorum. (Alkışlar)

Aziz arkadaşlar, ben sözlerimi burada bitirebilirdim. Fakat bir hakikat ve adalet gününde yaşadığımızı hissettiğim için biraz da mütalâa ve tahlilimi bu mevzuun biraz daha vuzuha ermesine sarfetmek istiyorum.

Arkadaşlar, Anayasanın vahim bir ihlâlî karşısında değil, Anayasaya sadakat icabını icra eden bir irade karşısında olduğumuzu arzettim. Fakat yukarda arzettiğim bühkanın unsurları nedir? Biraz bunun üzerinde duralım.

İktidarda iken partisinin içinde en küçük hürriyet imkânı vermemiş grup idare heyetinin partiyi kurtarmak için vâkı mesaisine (Organ osxillaire) dir tehdidini yapan, şahsan kendisi Türkçeleştirmek ve Toprak Kanununa ve malûm olan koridor imzalarıyla yaptıran zihniyetin, Anayasa Komisyonunun kararına muallel demesi, garabetlerin garaıbidir. Halbuki Demokrat Parti uzuvlarında en küçük bir menfi sada yükselmemiş, milletvekilleri bir ittifakı mutlak ile bu işi yapmışlardır. Bir milletin hür bir seçimle gelmiş vekillerinin hür bir irade kullanmıyarak hareket ettiklerini iddia, kendi tatbikatını aynada görmek ve bir gün yine bu memleketi kendi emir kullarının emrinde görmekten başka bu memleket için mukadder bir tarzı hayat görmektir. "Mualleldir." Hangi komisyona ve hangi Meclise söyleniyor?

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

O Meclis ki, o komisyon ki, daha dün Atatürk'e ait bir tasarıyı günlerce Anayasaya uygun mudur değil midir? Diye müzakere, münakaşa ve mütalâa etmiş ve nihayet en ince, en uzun en sert tenkid ve tetkiklerden sonra, hiçbir parti ve sair mülâhazaya zerre kadar tâbi olmadan bunu kabul etmiştir.

Evet arkadaşlar, böyle bir kudreti göstermiş olan bir heyete böyle atıf ve isnatlarda bulunulamaz.

Evet, arkadaşlar, uzun hayatımızda çok muallel sahneler yaşadık. Bunları tarihe, zabıtlara söylemek vazifemizdir. Bunlar olmuştur. Fakat bugünkü hâdisemizde böyle bir şey asla yoktur. Bakınız zabıtlar yukarıdadır, Toprak Kanunu çıkarılırken hakikaten 7 nci B.M.Meclisi bütün imanı ile, bütün enerjisi ve saffetıyla Türk çocuklarına iyi bir kanun çıkarmak, hukuk ve hürriyet esaslarına tamamiyle uygun bir kanun verebilmek için âzami derecede mücadele ve hattâ mücahede yapmıştır. Bu bir tarihî hakikattir. Fakat bilâhara müdahale vâkı olmuştur. Bu Meclis huzurunda arz ediyorum, tarih huzurunda arz ediyorum; bu imkânı bulabildiğim için yüreğimin üzerindeki tazyik kalkıyor... *(Bravô sesleri sürekli ve şiddetli alkışlar)*

Arkadaşlar, Muallim Naci merhumun dediği gibi : "Bir hakikat kalmasın dünyada Allahım nihan" arkadaşlar, bir ordu emri yevmisinde yazılacak surette 7 nci B.M.Meclisi kahramanane gayret sarfetmiştir. Fakat arzettiğim gibi müdahale vâkı olmuştur. *(Kim tarafından sesleri)* Kim olacak şimdi, Yüksek Meclise huzurunuzda, tarih huzurunda, bir vesika teessüs ettirmek için konuşuyorum. Sayın Başbakan Adnan Menderes çok iyi bilirler. O zaman kendileri mazbata muharriri idi. Meclis çok güzel çalışıyordu. Bir gün Başvekil Saracoğlu komisyona geldi. Sırf 17 nci maddenin tadili için Komisyonda uzun boylu münakaşa oldu. Baktım Adnan Bey kardeşimiz şu koridorda çok meftur ve münkesir gördüm. Kendilerine sordum, nedir bu haliniz? Vallahi dedi, komisyona geldiler tazyik ediyorlar. 17 nci maddeyi istedikleri şekilde tadil etmek istiyorlar, mücadele ediyoruz. Ben hayret ettim. Niye hayret ettim? kendi gafletime hayret ettim. *(Gülümsemeler)* izah edersem daha çok güleceksiniz, Kendimi Murat Bey gibi büyük bir şahsiyet addedemem, haddim değil, büyük bir adam, babamın hocası. Murat Beyin bir eseri var orada diyor ki : Sultan Hamit'le bir müzakere yapmış. Müzakerede Sultan Hamit kendisine : Kanunu Esasının lüzumu olduğunu fakat şeraiti umumiyenin buna müsaade etmediğini fakat yakında bir şey yapabileceğini ümit ettiğini söylemiş. Bunun üzerine Murat Bey, ferih, fuhur oradan çıkmış bir sandala binerek Anadoluhisarı'ndaki yalısına gitmiş. Yalıda binbir hayalâta dal-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

miş : Kanunu Esası çıkacak, Meclis açılacak, şöyle olacak, böyle olacak. Ve hanımına gayet memnuniyetle, Sultan Hamit'le konuştuğunu, şöyle vâdettiğini, böyle vâdettiğini anlatmış. Hanım gülmüş acele etme Murat Bey sen de atlarsın, demiş.

Şimdi bendeniz bir gün evvel bunu, kendileri hayattadır, tarihi malûmu âlinizdir. Eski padişahlar devrindeki tarihi devir, mubarek eslâfımız bunu kaydetmiştir. Naima tarihini açar okursunuz. Ben bir gün Halk Partisi grup idare heyeti âzası sıfatıyla İsmet İnönü'nün yukarda huzurlarına kabul olundum. Üçüncü olarak beni kabul ettiler, grup idare heyeti âzası olarak. Tesadüfatı acibeden ve garaibâtı taliyeden, sayın Adnan Menderes'te o gün grup idare heyetinde idiler, bulunamadılar, görüşemediler. Sekiz kişiyi birer birer çağırdı, bendenizde huzurlarına geldim. Toprak Kanunundan derhal bahis açıldı. Dediler ki, hukukçular toprak ağalarına yardım ediyor. Biz orada toprak ağalarına yardım ediyormuşuz. Ben katiiyen üzerime almadım. Çünkü ben komisyon âzası değilim. (Gülüşmeler) Ama, gerçektir. Yukarıya teşrif edip komisyon zabıtlarını görebilirsiniz, en az 10 defa müdahale etmişimdir. Başta, Adnan Menderes Bey olduğu halde arkadaşlar burada bulun, bulun diye ısrar ettikleri için, komisyon âzası olmadığım halde, kış tatilini burada geçirdim.

Ben üzerime almadım. Bakınız huzurunuzda, millet huzurunda, zamanımızın büyük kıymetini takdir ederek arz ediyorum. Kendisine paşam, dedim, sizin devrinizde hukukçular, hukuki emniyetin masuniyetine çalışıyorlar. Efendim kim çiftçilik gayretiyle burada konuşacak, dedim. Birtakım kıymetli, genç hukukçu arkadaşların isimlerini saydım ve bu arada kendi hemşehrisi Şefik Tugay'ı da saydım.

Dedi ki, nasıl? Efendim; Meclise gelen tasarı heyeti vekilede adam akıllı müzakere olunmamış. Her tarafı sakat, berbat. Komisyon bunu ıslaha çalışıyor. Dedi ki; benim bir fikrim yoktur. Bir karikatür olmasından korkuyorum. Karikatür, gelen metin. Almanya'da Nasyonal Sosyalist idaresinin metnini Kanunu Medeniye muhalif buldum. Binaenaleyh, bunu Meclisin güzel yaptığına kani oldum, kalbim müsterih dedim. Vallahi, ben, iyi bir şey olmasını istiyorum. Öyle ise çok iyi diye ilâve etti.

Ben kendilerine verdiğim bu izahattan sonra kapıdan ayrılırken, zehrîmi aldın, dedi. Ben kemali memnuniyetle artık, müdahale vâkı olmaz diye o geceyi rahat geçirdim. Ertesi sabah buraya geldim. Koridorda Adnan Beyi münkesir görünce komisyonda böyle bir halin vukubulduğunu anladım. Sayın İsmet İnönü o esnada kemali heyecanla içeri girerek kapıdakilere gece ne oldu diye bir kısım mebuslara sual sordu. Bunlardan

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

bir tanesi de Atıf Akgüç idi. Efendim, Saracoğlu'nun dediği kabul edildi diye cevap verilince müsterih oldu. Ben de gözlerine görünmemek için geri giderek ayrıldım. (*Gülüşmeler*). Şimdi arkadaşlar, bu müdahale değil midir? Bu, İnönü'nün aleyhinde olmuştur, asla lehinde olmamıştır. Halk Partisini bu hale getiren avamili esasiyenin başında Toprak Kanununun halkta usule getirdiği irkintidir.

Nuri Göktepe isminde bir Aydın Milletvekili vardı. Bana demişti ki, arkadaş, bu o kadar fena gidiyor ki, bu iş hakkında İzmir'de bir tüccar kendisine şu sözleri söylemiş; tüccar demiş ki, bugün benim bir zerre toprağım yok. Fakat şurası muhakkak ki, bugün bunu yapanlar yarın menkule de el atarlar. Binaenaleyh memlekette umumi bir mal emniyetsizliği hâsıl olmuştur. Ve bunun bedelini bugün Halk Partisi ödemiştir. Bu bir hakikatı tarihiyedir. Bu, bir mesulün âkibetidir.

Diğer bir misal, Alâettin Tiridoğlu, elinde bir takrir, Toprak Kanununun 17 nci maddesi hakkında imza toplamaktadır. Bunu bana getirmediler. Çünkü ben yukardaki beyanatımla zaten mimlenmiştim. Fakat birçok arkadaşlar imzalamışlar. Bu da bir hakikatı tarihiyedir. Fakat demin Bahadır Dülger'in dediği gibi, Anayasa Komisyonunun metninin muallel olduğuna kani olsam derim ki, hakikaten burada bir taallül var tazyık var. Fakat muallel olmadığını görüyorum. Bana, eski meclislerle bu Meclisi mukayese yap diyenlere, bunu bir hakikat olarak öteden beri ifade ediyorum.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Sen, o zaman nerede idin.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) — O, ayrı birşey Beyefendi. Allah, insanı böyle bir çemberin içine düşürmiyegörsün. (*Alkışlar*) Bir hakikat kalmasın dünyada Allahım nihan. Bu memlekette 14 Mayıs'ta milletin böyle bir Meclisi buraya getireceğine ihtimal verenler pek yoktu. (*Alkışlar*) Samimiyet bunu icabettirir. Herkes bu çerçeve içinde gemisini yürütmenin yoluna bakıyor. (*Alkışlar*)

Gelelim, başka birine. Madem ki dinliyorsunuz bir noktayı da tebarüz ettireyim.

Mualledir, son Orman Kanunu müzakereleri.

Arkadaşlar; Orman Kanunu deyip geçmeyin. Mülkiyetten bahsediyorlar. Teşrih ettim, ben Halk Partisinin kodizasyonla husule getirilmiş olan malların alınması taraftarı olmayacağım, taraftar olacak ferdi vâhit dahi tasavvur edemem.

Rica ederim bunun mânası nedir? Malikin malı diyen adamlar vatan-daşların yıllardır tasarruf ettikleri ormanları çekip ellerinden almışlardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Mecliste maalesef birçok milletvekillerinin göz yaşları arasında bu kanun geçmiştir.

Cevdet Kerim arkadaşımız merhum...

MUSTAFA EKİNCİ (Erzurum) — Ölmüştür ondan bahsetmeyin.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) — Hayır söylüyeyim. Cevdet Kerim merhum, (*Ölüden bahsetme sesleri*) Cevdet Kerim'in lehinedir. Biraz da göz yaşı halinde dedi ki, Feridun kardeş, Karadenize atsam iki milyon lira edecek olan ormanı Halk Partisi, ismi galiba İzzet Beydi, bunun elinden almıştır dedi. Binaenaleyh bu orman işi doğrudan doğruya himmet edilecek bir eserdir, bu da o şekilde Meclisten çıkmazdı, ama müdahale olmuştur.

Şimdi hanedan hakkındaki tefsir. Üstadımız Dahiliye Vekili, eski Yargıtay Reisi, zannederim kendileri bahis buyurdular. Gayet haklıdırlar. Meclisten 531 numara ile çıkan kanun hakkında Mahkemeyi Temyizin bir tevhide içtihat kararı vardır. Bu karar makrunu haktır ve esasen tefsir kararıdır. Fakat bu kararın iptali için Meclisten tefsir çıktı.

Bu tefsir Meclisten doğrudan doğruya şeklen normal, fakat bu ayrıca bir facia olarak husule gelmiş bir hâdisenin eseridir. Burada uzun uzun teşrih edemem. Mahzuru siyasisi vardır. Yalnız o gün bir iyilik yapabildimse Yusuf Kemal Beyin sualine, bunun hariçteki mallara şümülü olmamak hakkında tavzih yaptırdım. İstihbaratımın iyi olduğuna göre, verese, bütün Türkiye'deki malları doğrudan doğruya Türk milletine terketmek ve hariçteki imkânlarını aramak yolunda idiler. Fakat bu mevzuu o günün havası içinde ortaya atmak mevzuubahis olamaz. (*Bravo sesleri, gülüşmeler*) Bu da bir mualleliyettir.

BAŞKAN — Lütfen sadede.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) — Şimdi görüyorsunuz ki, Anayasanın, istirdat yolunda göstermiş olduğu büyük kudretin mahsulü olan eser icrayı takviye iddiası ile ortadan kaldırılmak, Meclisi hemen hemen bir tescil cihazı haline getirmek istiyordu. Bugün içlerinden biri Meclis Başkanımız olan birtakım arkadaşlarla biz, Meclisi salâhiyetlerinden tecrit, onu, bir şekilden ibaret hale getirmek isteyenlere karşı cephe aldık. O, bir tarihtir. Fakat bugünkü müzakereler bunu tahattur ettirmekte milli menfaat vardır. Şöyle ki, Cumhurbaşkanına Meclisi, hattâ Meşrutiyette olduğu gibi Âyanın muvafakatı olmadan onun da hükümsüzlüğünü Meşrutiyet tarihi bize gösterdi ya -feshedilmek, veto hakkı olmak yani Meclisten çıkacak kanunları hükümsüz bırakmak hattâ, Meclise kanunları tefsir hakkını çok görmek gibi garabetler, yani netice itib-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

riyle Meşrutiyette âkibet bir tahakküm mekanizması haline gelerek kos-koca bir imparatorluğun zevalini tâcil etmiş olan bir manzumenin eline düşmüş olan o biçare Osmanlı Meclislerinin âkibetine ister istemez düşecek bulunan bir hale getirmek teşebbüsünü İkinci Meclis önledi ve bugünkü Anayasa vücuda geldi. O zamanki Hükümet Meclis karşısında ekalliyette kaldı.

Fakat ondan sonra cennetmekân Fethi Bey merhumun (*ben ellerimi kana bulayamam*) demesine rağmen vücuda getirilen takriri sükûn kanunu ve istiklâl mahkemeleriyle kurulmuş olan cebir ve kahir nizamı ile Anayasanın bütün hukuku âmme teminatı tamamiyle ortadan kalktı. Yani Anayasanın tanzimi sırasında muvaffak olamayanlar sehpaları kurarak memlekette tarihin mahiyetini inkâr edemiyeceği bir terör yaşattılar. Mensubu olduğum Cumhuriyetin il muhalefet fırkası, Terakkîperver Fırka sehpaların tazyığı altında ortadan kaldırıldı, altı tane milletvekili siyasi hasımlarından ibaret olan siyasi bir partiye mensup üç mebustan mürekkep bir heyet tarafından asıldı. Anayasanın 26 ncı maddesi mucibince idam kararlarının B.M. Meclisine arzı lâzımgeldiği hakkında ve çünkü Anayasanın 26 ncı maddesinin muahhar olduğu hakkındaki iddia, nazarı dikkate bile alınmıyarak milletvekilleri, arkadaşları milletvekillerinin kararıyle her türlü adli teminattan mahrum olarak imha olundular. Bu, Anayasanın vahim ve tesirleri bugünlere kadar devam eden bir ihlâli değil midir? Kıymetli kardeşim Ekinci'nin söylediği ve tavuk hâdisesiyle mahiyetini meydana vuran ve memleketin tarihi millîmiz meydanda, kendi irade ve ihtiyarları ile bu aziz ve mübarek vatana katılmış ve asırlardır bu uğurda can vermiş saf ve pâk evlâtları, en küçük bir ihbarla tehciire tâbî tutulmak imkânını veren kanunlar Anayasaya aykırı değil miydi? O zaman korkunç bir Anayasa ihlâli yok muydu? (*Bravo sesleri*)

Anayasanın millî tarihimize en vahim bir ihlâli de mektepler meselesi değil midir? Burada bir Meclis varken hiçbir kanun olmaksızın vergi tarhedilmesi ve cebren ve kahren vatandaşın çalıştırılması Anayasaya en vahim tecavüz değil midir? Ve bu bir aklın eseri midir? Bugün bir milleti, bir Halk Partisi müfettişinin ağzı ile söyliyelim ki, 30 haneli bir köye 30 bin liralık vergi tarhi Anayasaya ve onun ruhuna sığar mı?

Yarabbi, Anayasanın ihlâlinden kimler bahsediyor? Bu Anayasayı bir şeflik sistemi ile yeniden ihya etmek isteyenler, son Halk Partisi Kurultayının Anayasayı tamamiyle bir şef sistemine irca için faaliyette bulunanlar, Şemsettin Günaltay'ın Zonguldak ve Kastamonu'da ve hattâ son zamanlarda iradettiği nutuklarda görüldüğü üzere demokrasiyi tahrif ve mâna itibarıyla eski bir idareî mutlaka ruhuna iade ettirmek isteyenler-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dir. Ne garip bir temaşayı tarihi ve ne ibret verici tarih levhasıdır ki üç ay zarfında Anayasayı istedikleri gibi şef esasına irca ederek yeni Meclisi yolcu edeceklerini sananlar ve hattâ bundan katiyetle emin olanlar bugün bu Meclisi bir adalet vazifesini yapar görmek zorunda kalıyorlar. İşte bühtânın kaynağı ve mahiyeti. Fakat hamdolsun tarihin cereyanı bugün aksine, mesut bir istikamet almıştır ve bu cereyan gittikçe kuvvetlenecektir, bu tasarı onun bir tecellisidir. Şimdi bütün maksat, teessüs eden bu yeni hukuk ve hürriyet nizamından istifade ederek yeniden eski cereyana dönmek olduğu görülüyor. Buna, bu millet müsaade edemez, etmiyecektir, tarihi cereyanlar buna tahammül edemez. Binaenaleyh bir adalet ve tarihi hakikatleri temin vazifesi yapıyoruz ve bu memleketin şu veya bu hâdiselerinden bunları sayın Adnan Menderes dünkü muhalled nutkunda ifade etti -istifade ederek, tatlı dillerin envanı dökerek, parlak bir dersinin akislerinden istifade ederek bu memlekete yeniden bir şef ve hem de tecrübesini geçirmiş, tarihe damgasını vurmuş bir şahsi idarenin ve Meclisi boğacak, salâhiyetlerinden soyacak bir idarenin hükmü altına alacak bir idarenin hortlamasına imkân bırakmayın. Buna meydan verirseniz işte o zaman Anasaya'ya karşı vahim bir suç işlemiş, tarihi bir cinayet işlemiş olursunuz. Fakat bu hataya, bu gaffete, bu ağır tarihi günaha düşmiyeceğiz. Yolunuz açık olsun milletimin vekilleri. Bugün şahsi idarenin köklerini söktüğünüze emin olarak rey verelim arkadaşlar. (*Bravo sesleri. alkışlar*).

BAŞKAN — Sinan Tekelioğlu.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Sayın arkadaşlar, çok garip bir tesadüftür ki, sayın reisimden sonra söz almış bulunuyorum. (*Gülüşmeler*). Feridun Fikri arkadaş yapılan bütün cinayetleri, millet aleyhine tertipedilen bütün suikastları, şurada birer birer tâdat etmiş, fakat o insanlar hakkında bu kanunda bir müeyyideye, bir cezaya tesadüf etmediğini malesef söylemedi. Korktu mu acaba? Kendisi vardı bu işin içinde. O da ürktü mü, benim reisim.

Arkadaşlar; ben bu kanunun aleyhinde konuşacağım. Çünkü Halk Partisi yok burada. Kendilerini müdafaa edemediler. Zaten müdafaa edecek kudret ve kabiliyetleri de yok. Hangi tarafını tutsanız her şey sakat. Böyle bir müdafaaya Yüksek Meclis huzurunda imkân olabilir mi? Onlar da anladılar da kaçtılar. Fakat ben onlar namü hesabına konuşmayı eski bir Halk Partili olmam itibarıyla ve halen müstakil bir milletvekili sıfatıyla konuşmayı muvafık buldum. Arkadaşlar; böyle bir kanun azdır. (*Gü-*

CHP MALLARININ TASFİYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

lüşmeler, alkışlar) Ne anlıyorsunuz, mal kimin zaten? Halk Partisinin bu malla ne alakası var? Bunlar vaktiyle memleketin dört bucağından cebirle, tazyikle alınmış millet mallarıdır. Sizin mallarınızdır. Bizim istediğimiz bu değildir. Biz bu millete kötülük etmiş ve iki senede 15 milyon lira sahibi olmuş insanlardan hesap istiyoruz. *(Alkışlar)*. Bu kanun arzettiğim ahkâmı sinesine almamıştır. İşte arkadaşlar ben bunun için bu kanunun aleyhindeyim. Hesap sormak istiyor bu millet. *(Bravo sesleri, alkışlar)*.

Şimdi bu kanun aleyhindeyim ben. Bu kanunda bunlar hakkında bir müeyyide yok. Paşam, her tarafı günahla dolu o insan, huzurunuzda çıktı da bunları ben yaptım dedi, korkusu yok çünkü... Kanunda şahıslar hakkında bir hüküm yok ki.. Memleketin her tarafında bu yaptığınız kanun dolayısıyla millet bayram yaparken bana sordular, arkasından başkaları gelecek mi diye. *(Gelecek sesleri)*. Ben Adnan Menderes Hükümeti adına, müstakil bir milletvekili sıfatıyla söz veriyorum, dedim. *(Kendi adına sesleri)*.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Kendi namına konuş.

BAŞKAN — Kendi namına konuşuyor...

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Hukuku ibadî keselerine doldurmuş olan insanlardan bu Meclis hesap sormıyacak mıdır? Onlar, eğer hâlâ bu Meclisin hesap sormıyacağına, "devri sabık yaratmıyacağız" sözünden hırsızların himaye edileceğine emin iseler, böyle bir şey olıyacaktır arkadaşlar. Bu Meclis Türk Milletinin ruhundan ancak 30 senede doğmuştur. Böyle bir Meclisin millet âmaline, millet efkârına, millet ruhuna tercüman olmayacağına acaba kim kaanı olabilir? Onun için bu kanunun arkasından, benim getirmiş olduğum iki kanun teklifi vardır. Aşağı yukarı bir seneden beri hasta mıdır, nedir, bilmem. Anayasa Komisyonunda yatıyor. Bu kanunun bir tanesi, bugüne kadar Anayasa Komisyonunda durmakta ve hali hayatiyet kazanamamıştır. Bu; bakanların mesuliyetine ait kanundur.

Arkadaşlar; ben öyle eski bakanlar biliyorum ki, neler, neler yapmışlardır, fakat sorgu sual yok, saltanat tamam, otomobiller tamam, onlar debdebe içinde yaşıyorlar. Millet onları gördükçe Demokrat Partiden yalvarıyor, bunlardan hesap sorun diyor. İşte birinci kanun tekifim bu...

İkinci kanunun yine Halk Partisi içinde yüksek mevki sahibi olarak Devlet nüfuzundan kudret alarak, kuvvet alarak emvali metrukeyi hak-sız olarak gasbeden insanların mesul olmalarını istiyorum, ben şimdi Meclise gelirken, şu Koçak hanını almıyacak mısınız? Dediler. Ben Mec-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

lis hazırlanıyor, dedim. (*Gülüşmeler, alkışlar*). Ben sizindir, dedim. 15 milyon liralık mal alan, 30 milyon liralık mal alan insanlar çoktur bu memlekette. Hiçbir şeysi olmadığı halde 60 milyon liralık mal alan insanlar bu kürsüden kahramanca konuşuyorlar. Bunları Feridun Fikri Bey teşrih etti. Bu Mecliste otuz seneden beri, hattâ daha ilerde neler yapılmış olduğunu biz eski insanlar gayet iyi biliriz. İşte Feridun Fikri Bey burada. Masuniyeti teşriiyesi refedilmeden, sırf mevki kapmak hırsı ile bâzı insanların tasni ettiği İzmir suiskastında sehpaye çekilenlerin ruhları burada, onlar da, bizim hakkımızı alın, diyorlar. "O işte bizim kabahatimiz yok, biz milletin hukukunu müdafaa ettik, sehpaye getirdiler, hakkımız alın" diyorlar. Biz Feridun Fikri Beyle nasıl dışarı çıkacağımızı düşünüyorum, galiba Feridun Fikri Bey beni himaye edecek, diye teselli buluyorum. (*Gülüşmeler*).

Halk Partisi artık ademe gömülmüş oldu. Allah'a çok şükürler olsun ki bugünü Türk Milletine gösterdi. Bunun için de Demokrat Parti gibi bir partinin yarattığı bir Hükümeti bize gösterdi. O Hükümet her gün, her saat, her dakika bu milletin refah ve saadetiyle ondan alınan, gasbedilen emvali, emlâki kendilerine vermek üzere hazırlanmaktadır. İnşallah yakın zamanda, tatilden döndükten sonra Mecliste yapabileceğimiz işleri şimdiden hatırlıyorum da bahtiyarlık ve sürur içinde bulunuyorum.

Sözlerim bundan ibarettir. Benim iki teklifim gibi tasarıları sayın Adnan Menderes tarafından Meclise getirileceğini ümit etmekle beraber, bu tasarinın aleyhinde konuşmakla beraber beyaz oy vereceğimi arzederim. (*Alkışlar*).

BAŞKAN — Müzakere edilen kanun hakkında son olarak lehte ve aleyhte iki arkadaş konuşmuştur. Konuşmalar tamamdır, tasarinın tümü açık oyunuzda arzedilmiştir.

Refik Şevket ve arkadaşlarının teklifi kanunilerine oylarını kullanmayan arkadaşlar lütfen kullansınlar. Oylama muamelesi bitmiştir.

Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair olan kanun tasarısına 342 oy verilmiştir, 339 kabul, 3 ret vardır. Muamele tamamdır. Kanun 339 oyla kabul edilmiştir. (*Sürekli ve şiddetle alkışlar*).

Bir bölümüne muhalefetin katılmadığı çetin tartışmalarla geçen görüşmeler sonucu kesinleşen aşağıdaki metin 5830 numaralı Kanun oldu.

GÖRÜŞMELER SONUNDA KESİNLEŞEN METİN

Resmî Daire ve Müesseselerin Siyasi Partilere Bedelsiz Mal Devredileceklerine ve Bu Daire ve Müesseselerle Münfesi Derneklere Ait Olup Siyasi Partilere Terkedilmiş Olan Gayrimenkul Mallarla Bu Partiler Tarafından Genel Menfaatler İçin Yaptırılmış Olan Binaların Sahiplerine ve Hazineye İadesine Dair Kanun (*)

No.

5830

Kabul tarihi

8.VIII.1951

BİRİNCİ MADDE — Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri ile sermayesinin yarısından fazlası Devlet âmme hükmü şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve umumi menfaatlere hâdim dernekler hiçbir suretle siyasi partilere para ve kıymetlerle ivazsız menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberru veya bu kabül malların intifamı bedelsiz olarak tahsis edilemezler ve bağlı oldukları hükümler dışında bu partilere satış ve icar gibi tasarruflar yapamazlar.

İKİNCİ MADDE — Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri tarafından veya umumi menfaatlere hâdim derneklere siyasi partilere bedelsiz terkedilmiş olan gayrimenkul mallar evvelki kayıt sahiplerine iade ve tapu kayıtları bunlar adına re'sen tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İkinci maddenin dışında kalıp ta halkevi olarak inşa edilmiş veya inşa edilmekte bulunan veya 1 Mart 1950 tarihine kadar kısmen veya tamamen halkevi olarak kullanılmış veya her hangi bir sosyal maksat veya âmme hizmeti için kullanma gayesiyle kısmen veya tamamen halktan toplanan teberru ve bedenî yardımlarla inşa edildiği halde bir siyasi parti namına tescil edilmiş bulunduğu il veya ilçe idare kurulları tarafından tesbit edilmiş olan gayrimenkullerin kayıtları Devlet adına re'sen tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

Halk odası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulundukları köy veya belediyeler adına re'sen tescil ve tapulu olanların kayıtları bunlar adına tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

(*) Resmi Gazete : 11 Ağustos 1951-7882

Kavanin Mecmuası : C. 33, s. 937-939

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

DÖRDÜNCÜ MADDE — İkinci maddede yazılı daire, müessese ve tüzel kişilerin siyasi partilere bedelsiz olarak terketmiş oldukları arsa, bahçe, tarla, harman yeri gibi müsakkaf olmiyan gayrimenkul mallar üzerinde siyasi partiler tarafından (3) ncü maddedeki maksat dışında kullanılmak üzere bina yapılmış ise bu yerlerin arsa ve bina kıymetleri (5) nci maddede gösterilen heyet tarafından takdir edilerek bu kıymetlere göre şüyulandırılır.

Arsa kıymeti, ikinci maddeye göre iade edilen ve arsanın eski sahibi olan daire ve müessesenin hissesini ve bina kıymeti de siyasi partinin hissesini teşkil eder ve bu hisselerle göre tapu dairelerince adlarına tescilleri yapılır.

BEŞİNCİ MADDE — Mahallin hukuk dâvalarına bakan en yüksek dereceli yargıcının seçerek yemin ettireceği üç bilirkişiden teşkil olunacak bir heyet tarafından (4) ncü maddede belirtilen yerlerle binaların kıymetleri; binanın inşa edildiği tarihteki rayiç nazarı dikkate alınmak suretiyle ayrı ayrı tesbit ve alâkahılara tebliğ olunur.

Tebliğ tarihinden itibaren (15) gün zarfında alâkahıların kıymete itiraz hakları vardır.

İtiraz, şifahi muhakeme usulüne tevfikan yargıç tarafından umumî hükümler dairesinde tetkik edilerek hükme bağlanır.

ALTINCI MADDE — Genel, katma ve özel bütçeli daire ve belediyelerle köylerin, zamanlarında mer'î kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri suretiyle siyasi partilere temlik ettikleri gayrimenkul malların kayıtları evvelce takdir edilen bedel ödenmek suretiyle eski sahipleri adına tashih olunur. Trampalar bu hükme tâbidir.

YEDİNCİ MADDE — Her hangi bir tüzel kişinin malı iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzel kişi mevcut ise adına, değil ise Devlet adına tescil edilir. Bu suretle Devlete intikal eden mallarla (3) ncü madde gereğince Devlete geçen malların siyasi dernekler dışında benzeri derneklere veya evvelki tüzel kişinin gayesine taallük ettiği hukuku âmme müesseselerine bu kanunun meriyetinden itibaren iki sene içinde kısmen veya tamamen parasız intifa hakkını tahsise Bakanlar Kurulu yetkilidir.

SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanunun hükümlerine göre eski sahipleri adlarına tescil olunacak gayrimenkul malların kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan vergileri siyasi partilere aittir.

Bu gayrimenkul mallar siyasi partiler tarafından 1.VII.1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve bu kanunun meriyeti tarihinden sonraki za-

CHP MALLARININ TASFIYESİ, HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

manlara ait kiralar peşin alınmış ise bu kiraların kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamana ait olan miktarlarını siyasi partiler eski sahiplerine bir ay içinde iadeye mecburdurlar. Bu müddet zarfında ödemedikleri takdirde bu bedeller üzerinden siyasi partilerin diğer gayrimenkullerine üç ay içerisinde kanuni ipotek tesis ettirmeye gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilen daireler ve tüzel kişiler mecburdurlar.

Bu kanuna göre Devlete veya eski sahiplerine iadesi lâzımgelen gayrimenkullerden 1 Mart 1950 tarihinden sonra siyasi partiler tarafından satılmış olanların satış bedelleri de bu hükümler dairesinde sahiplerine iadeye tâbi tutulur.

DOKUZUNCU MADDE — Tashihi tescilleri yapılan gayrimenkuller üzerinde üçüncü şahısların alacaklarından dolayı konulmuş olan haciz ve ipotekler hükmü mahfuzdur.

Ancak gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilmiş olanlar siyasi partilerden vâdesi gelmiş veya gelmemiş bulunsun, üçüncü şahıslara olan borçların bir ay içinde ödenmesini veya başka bir teminat gösterecek haciz ve ipotek kayıtlarının naklini yazı ile talep ederler.

Siyasi partiler bir ay içerisinde bu talebi yerine getirmedikleri takdirde gayrimenkulü geri almış olan daire, müessese ve tüzel kişiler, üçüncü şahsın haciz veya rehinli alacağını deruhde ederek onun yerine kaim olurlar ve borcun ödenmesini beklemeksizin haciz veya rehinli alacak miktarında siyasi partilerin mallarını haciz veya gayrimenkulleri üzerinde kanuni ipotek tesis ettirirler.

ONUNCU MADDE — Bu kanunla iadeye tâbi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanun hükümlerine göre yapılacak tescil veya tashihi ihbarından itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

Bu mecburiyet yerine getirildiği takdirde mahallin en büyük idare âmiri tarafından gayrimenkul bir hafta zarfında tahliye ettirilir.

14.V.1950 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar, tapuya şerhedilmiş olsun veya olmasın, yeni mâlike karşı hükümsüz olup bu gayrimenkuller hakkında dahi yukarıki fıkralar hükmü uygulanır.

Ancak kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dâva açmak hakkı mahfuzdur.

ON BİRİNCİ MADDE — Devlete intikal eden halkevleri ile tüzel kişiler namına tescil ve kayıtları tashih edilen Halkodalarının içindeki eşya yeni sahiplerinin mülkiyetine geçer.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu kanunun birinci maddesinde yazılı tüzel kişiler dışında kalanlar tarafından Halkevlerine veya odalarına teberru veya vasiyet suretiyle intikal eden eşya alâkalı siyasi partinin talebi üzerine bu partiye verilir.

ON İKİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tashih ve tescillerle diğer bilûmum muamelelerden hiçbir harç ve Damga Resmi ve diğer resimler alınmaz.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun (7) nci ve (11) nci maddeleri gereğince Devlete intikal eden malardan her hangi bir tüzel kişi ve âmmeye hükmî şahıslarına intifa hakkı tahsis edilmiş olanların dışında kalanlarının idare sureti Bakanlar Kurulunca tesbit edilecek esaslar dâhilinde tanzim olunur.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun 6 ncı maddesi gereğince Hazineye intikal eden mallar için siyasi partilere ödenmesi gereken bedelleri karşılamak üzere 1951 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelin İstatistik Genel Müdürlüğü kısmının (459) ncü (makine fişi satınalma giderleri) bölümünden (20 000) lira ve (A/2) işaretli cetvelin Tarım Bakanlığı kısmının (907) nci bölümünün (3) ncü (mevcutlara ilâveten alınacak makine ve araçlar karşılığı) maddesinden de (80 000) lira olmak üzere ceman (100 000) lira tenzil edilerek (A/1) işaretli cetvelin Maliye Bakanlığı kısmında (özel kanunu gereğince siyasi partilerden geri alınan gayrimenkul mallar için ödenecek bedel karşılığı) adıyla yeniden açılan (482) nci bölüme olağanüstü ödenek olarak aktarılmıştır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ON BEŞİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

10 Ağustos 1951

BASINDAKİ YANKILARI

MALLARIN MENŞELERİNİ BİLDİRSİNLER (*)

Bugün Halk Partisinin elindeki servetin 100 milyon liradan çok daha yüksek olduğu muhakkaktır. Yalnız tapu kayıtlarıyla ve resmi kıymet takdirleriyle bu milyoner partisi mallarının neye baliğ olacağını bir kalemde meydana çıkarmağa imkân yoktur. Bu zevatın, birtakım mülklerini az vergi ödemek için, olduğundan fazla kıymetsiz gösterdiklerinden şüphe edilemez. Çünkü içlerinde minarelere hertürlü kılıf hazırlamakta yekta olan ustalar pek çoktur.

Hatırlarda olduğu üzere Halkevlerini hakiki sahibi olan millete devredilmesi için Büyük Millet Meclisine bir teklif yapılmıştı. Bunun üzerine etekleri tutuşan Halk Partisi mensupları, meseleyi arada dostça halletmek için bir müracaatta bulundular. Bunun, işi savsaklamaktan başka bir gaye takip etmediği şimdi nihayet açık bir surette anlaşılmıştır. Çünkü Halk Partililer önce Halkevlerinin bir tesis halene gelmesine rıza gösterdikleri halde şimdi yangından mal kaçırır gibi bir çok binaları kendi lehlerine kurtarmak çarelerini aramışlar bunun üzerine hükümetle yapılan müzakereler tabiatıyla kesilmiştir. İşte bu sıradadır ki, eski gasıpları şimdi hak yoluyla bu malları hazine ve devlet lehine istirdat etmek isteyenleri gasıplık suçu ile tehdit etmekte, ve bir nevi meydan okumaktadırlar!..

Bizim kanaatimizce bugün iş artık Halkevleri meselesi olmaktan çıkmıştır. Ortada doğrudan doğruya haksız bir mal iktisabı bahis mevzuudur. Öyle bir mal iktisabı ki, bundan köy bütçesinden umumi bütçeye kadar vergi ödeyen bütün mükellefler zarar görmüşlerdir.

O halde dâvayı daha geniş tutmak, ve faşist bir idare sistemi altında hazinenin ne suretle soyulduğunun bir hesabını aramak gerekir. Elbette bu araştırmanın içinde Halk Partisinin sade Halkevleri binaları, sinemaları, tiyatroları değil, belki bazı tabii tesisleri de girecektir. Çünkü bunlar da birtakım vatandaşların ve aynı seviyedeki iş sahiplerinin zararına, doğrudan doğruya bir karaname ile beslenmişlerdir. O halde, Halk Partisinin mallarını bir kül halinde mütalâa edip, bunların teker teker menşelerinin araştırılma ve hepsi hakkında süratli karar verilmesi lâzımdır. Biz eminiz ki, Halk Partisi bunlardan hiçbirinin menşei hakkında delilleriyle ve teminatiyle izahat veremiyecektir. Eğer farzı muhal bir vesika

(*) Zafer Gazetesi : 19 Temmuz 1951-807

gösterecek olsa, bunun da hiç bir hukuki dayanağı olmadığı meydana çıkacaktır.

Sorarız, Halk Partisi bu paraları, bu malları bu mülkleri nereden ve nasıl edinmiştir? Acaba kim bu partiye metelik vermiştir? Bilakis içindekiler bal tabağı etrafında toplanan sinekler gibi partiye yiyim yeri yapmışlar ve yiye yiye hâlâ bitirememişlerdir. Çünkü senelerce gelirin kökü su-
da, yani bütçede kalmıştır!

Otuz senelik bir partinin de şu kadar parası olabilir, diyorlar. Pekî altı senelik Demokrat Partide neden bu paranın beşte biri dahi yoktur? Herkes gayet iyi bilir ki Demokrat Parti, grup âzalarının, ve her kademe-
de teşkilâta mensup fedakâr arkadaşlarının yardımlarıyla masraflarını karşılamaktadır. Çünkü, Demokratlar, partilerine yardımı kendileri için bir şeref borcu bilmektedirler.

Bir partiye idealle bağlılık ondan çekmekle değil, ona lüzumu halinde verebilmekle tevsik edilir. Ve nihayet Demokratik bir nizamda, partiler arasındaki malî kudret kaynaklarının eşit olması da bir zarurettir. Bir parti ki, bir tarafta hazineyi soyarak milyonlar ve milyonlar elde edip ona dayanarak çalışmaktadır; bunu, yalnız üyelerin âidatları ve teberruları-
yla masraflarını ödeyen diğer bir parti ile aynı şartlar dahilinde karşılaştı-
rıp her bakımdan eşit telakki edemeyiz. Çünkü iki tarafta ölçüler ve kay-
naklar tamamiyle ayrı ayrıdır. Helâlin, haramla mücadelesi nerede görül-
müştür? O halde Halk Partisinin gayri meşru surette iktisap ettiği mal-
ları elinden derhal alıp hakiki sahibi olan millete iade etmek onu meşru
şekilde âidat toplayan Demokrat Parti ile aynı malî imkânlarla ve seviye-
ye getirecektir. Zannederek demokratik nizamın bir esası da böyle ku-
rulmuş olacaktır.

Evet Halk Partisi belki malını verecektir; fakat hiç olmazsa bundan sonra töhmet altında bulunmayacak ve şerefini kurtaracaktır.

Gasıp sıfatından sıyrılmak hakiki partileri de her halde memnun edecek bir hâdisedir.

Fakat şunu söyleyelim ki, bu işte artık süratle hareket etmek lüzumu âşikârdır.

Mümtaz Faik FENİK

BASINDAKİ YANKILARI

BİR, İKİ ŞİFA MÜJDESİ (*)

Son iki günde umumi hayatımızda birkaç şifa müjdesi belirmiştir. Memleketin selâmetini; sisli ve gürültülü bir şekilde devam eden intikal devrinin artık kapanmasında ve istikrarlı ve itidalli bir çalışma devrinin açılmasında görenler buna elbette sevineceklerdir.

İyi müjdelerden biri şudur : Türkiye'de inkılâp ve terakki prensibini cehalete, taassuba ve bilhassa hariçten gelen maskeli kundaklama gayretlerine karşı korumak gayesiyle hazırlanan kanunun ana prensibi, Büyük Millet Meclisi tarafından büyük bir ekseriyetle kabul edilmiş, bu meselede parti hudutları takip olunmamıştır. İtiraz eden altmış vatandaştan çoğu da esasa değil, maddelerin yazılış tarzına muhaliftir. Bilhassa ilk maddede bulunan mübhem ve yanlış tefsirlere müsait taraflar, encümenlerce tasfiye edildikten sonra bu altmış vatanşın da vicdan bakımından tatmin edilmiş olmaları beklenebilir.

Dini taassubun politikada, gazete satışında bir istismar âleti haline düşmesi memleketimizin varlığı ve inkişafı için en büyük bir tehlike idi. Bizi hüküm ve nüfuzları altına almak ve medenî camianın müsavi ve itibarlı bir uzvu halinden koparmak isteyen muhtelif ecnebi siyaset muhitleri bu vaziyetten âzami derecede istifade etmişlerdir. Hiç çalışmadan külâh kapmak ve halkı iğfal etmek isteyen türlü türlü değersiz ve bayağı unsurlar da ortaya dökülerek vatanşları zehirlemeğe, ikiye bölmeğe, türlü türlü iptidai arzu ve ihtirasları ayaklandıрмаğa çalışmışlardır. İktidar muhitiinin bir aralık gaflete kapılarak, bu gibi unsurlara ümit ve cesaret vermesi, memleketi ciddi ve vahim tehlikelere maruz bırakmıştır.

Gazetelerden çoğunun, cesaret ve fedakârlıkla vazife başında kalmaları, gençliğin azimli ve vekârli mücadelesi, partilerin içindeki münevver ve seciyeli unsurların şuurlu mukavemeti, Cumhurbaşkanının memleketin ebedi varlığının bir bekçisi sıfatıyla vazifesini metanetle görmesi; tehlikenin önlenmesine ve modern devlet otoritesine karşı kıyama cür'et eden birtakım cahil ve çılgın şeyh ve derebeylerine hadlerinin bildirilmesine yol açmıştır. Siyasi partiler, inkılâp ve terakki esaslarına bağlılıklarını ve dinî taassuba yaltaklanmağı bir siyasi başarı vasıtası sayma istemediklerini birer birer belirtmişler, eskiden yanlış bir yolda yürüyen Millet Partisi, Ankara'daki umumî kongresinde bu istikamette en açık ve dürüst tavrı takınmıştır.

(*) Vatan Gazetesi : 26 Temmuz 1951-3661

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İkinci şifa müjdesi, Demokrat Parti Meclis Grubunda geçen Salı günü beliren ahenk ve tesanüt havasıdır. İktidara geldikten sonra karşılığında hiç bir mukavemet ve fren bulunmaması ve etraflarını hulûskarların çevirmesi yüzünden beşeri seciye sahibi demokrat milletvekilleri tarafından gösterilen şuurlu ve azimli mukavemet; umumi işlerimizin bütün bütüne çığrından çıkmaması bakımından en hayırlı bir âmîl olmuştur. Fakat parti içindeki ihtilâf azgın ve taşkın bir mahiyete girseydi ve Demokrat Partinin iki hizbe ayrılması şeklini alsaydı, memlekette karanlık bir anarşi devresi başlama tehlikesi vardı. Parti grubu içindeki zıt cephelerin ikisinde de sabır ve itidalle hareket edenler çıkması ve ipin her şeye rağmen koparılmaması, buhran ihtimallerinin nihayet dağılmağa başlamasına yol açmıştır. Demokrat Parti Meclis grubunun Salı günkü toplantısında beliren istidat; tenkidçilerin birer suretle yemlenmesi veya yıldırılması şeklinde elde edilen zoraki bir birlik intibayı yaratmıyor, prensipler etrafında tedricî bir birleşme imkânlarına ait ümitler uyandırıyor. Buna bakarak, her şeyin birdenbire düzeleceği tarzında ümitlere kapılmak pek fazla bir nikbinlik ve safdillik olur. Umumi prensiplerden mahalli ve şahsî menfaatler hesabına tâvizler vermekte çok ileri gidilmiştir. Bünyede türlü türlü hastalık âraz göze çarpıyor. Bunlar birdenbire şifa bulamaz. Bununla beraber hâd devri arkada bıraktığımızı ve prensip namına çalışmağı iş edinen vatanseverler, eğer dirayet ve basiretle hareket ederlerse ve sıkı dururlarsa hayırlı inkişaf kapılarının yeniden açılacağını ümit edebiliriz. Sırf hükümete kafa tutmak için Atatürk kanunu ve diğer vesilelerle grup içinde belirtilen gergin istidatların dağılmış görünmesini, herhalde nikbinlikle karşılamak caizdir.

Üçüncü bir müjde, Halk Partisinin elindeki malların tasfiyesinde ifrata ve şiddete doğru gidilmemesi, ancak haksız surette yapılan müsadereelerin meşru sahiplerine iadesi yolunun tutulmasıdır.

C.H.P. Demokrat Parti iktidarının hataları, kendi içindeki bir kısım midedcilerin menfaat temin etmiyen ocağı terketmelerine ve demokrasi ordusunun gönüllüleri sıfatıyla bir murakabe ve muhalefet partisini desteklemeğı vazife sayan gençlerin yeniden partiye iltihak sayesinde ümidin fevkinde bir derecede kuvvetlenmiş ve süratle zindeleşmiştir. Haksız olarak topladığı Halkevlerinin bütün milletin istifadesi için en iyi bir şekilde kullanılmak üzere elinden alınması üzerine bir mazlum ve mağdur tavrı takınır ve Mecliste ve gazetelerinde yaygara koparırsa hata eder. Halkevlerinin bir tesis haline konulmasına dair 1948 C.H.P. Kongresinde zaten bir prensip kararına varıldığına göre Halk Partisinin liderleri için

BASINDAKİ YANKILARI

en doğru hareket tarzı, nüfuzları altından haklı şekilde alınacak olan Halkevlerinin bütün memleket için âzami derecede fayda temin edecek şekilde kullanılması hususunda sükûn ve itidalle işbirliğine girişmektir.

Memleketimiz, idare edilmesi en kolay memlekettir. Binlerce yıllık medeniyetlerin mirasını ruhlarında taşıyan ve cefa mektebinde pekleşen, olgunlaşan halkımız, iyi bir sevk ve idare ile en modern bir gidişin desteği haline konulabilir. Memleketin talihinin değişeceği ümidiyle 1950 de D.P.'ye rey veren milyonlarca vatandaş, hatalı yollardan geri dönülmesini ve mânevî taahhütlerin yerine getirilmesini sabır ve vekarla bekliyor. Eğer Demokrat Parti liderleri halkın güvenine lâyık kalmanın yolunu iyi niyetle ararlarsa, bunu kolayca keşfedebilirler. Maksatları, uzun zaman iktidarda kalmaksa Halk Partisini çökerten hatâları taklit etmek ve D. Parti mekanizmasını şefe tâbi midecilerden mürekkep bir ruhsuz kukla haline indirmek suretiyle değil, kendilerini zafere kavuşturan imanlı ve iyi niyetli prensip yollarına yeniden kavuşmak suretiyle en şerefli bir şekilde bu gayelerine varabilirler.

Gazeteci sıfatıyla bizim emelimiz, herşeyi kötölemek ve musibet tellâllığı etmek değil, işlerin düzelmesine her surette âmil olmaktır. Her iyi emarenin hakkını fazlasıyla vermeğe daima hazırız. Bu itibarla son bir, iki günde göze çarpan iyilik müjdelerini sevinerek kayıt ve işaret eder ve bunların arkası gelmesini memleketin selâmeti ve D.P. nin başarısı hesabına candan dileriz.

Ahmet Emin YALMAN

VAHİM HATA (*)

Durup dururken memleketin başına ağır bir hukuk hatası çıkarılmıştır, Halkevleri binaları vesilesiyle, C.H.P.'nin usulü dairesinde tapuya tescil edilmiş malları müsadere edilmektedir. Bu hareket tarzı Anayasa ve hukuk prensipleri bakımından, misline son yıllarda rastlanmamış vahim bir hatadır.

Böyle bir hatanın, bugün ve yarın memleketin bünyesinde ne derin yaralar açacağını gözle görür, eliyle tutar gibiyiz. Yaratılmakta olan bu pek kötü misalin, yarın daha nelerin bahanesini teşkil edileceğini bir devlet adamı, bir hukukçu, nasıl olur da kavriyamaz? Bunu bizim hav-salamız almamaktadır.

(*) *Ulus Gazetesi* ; 27 Temmuz 1951-10807

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Meseleyi objektif olarak sırf hukuk prensipleri ve hukuk tekniği bakımından bir kere daha izaha çalışalım.

İddia nedir?

C.H.P. memleket mukadderatına her sahada parti şeklinde hâkim bulunduğu devirde, çeşitli yollardan sağladığı imkânlarla bir takım mallar edinmiş ve bunları kendisi adına tapuya tescil ettirmiştir. Bunları onun elinden almak lâzımdır.

Bu iddia hakikate uygun mudur değil midir? Evvelâ bu noktanın hiç kimsede şüphe bırakmayacak şekilde aydınlatılması lâzım gelirdi. Bu cihet aydınlatılmamıştır. Tutulan yol böyle bir aydınlatmaya götürecek yol değildir. Ekseriyet partisi Meclis Grupunda, rakip siyasi partinin malları hakkında parmak kaldırıp indirecek alınan kararın, siyasi rekabet duygularından, kinden ve ihtiraslardan uzak kalabileceğine inanmak kolay değildir.

Bundan dolayı evvelâ C.H.P.'nin üzerindeki gayri menkullerin iktisap tarzının meşruluğu meselesi tarafsız, yalnız hukuk, adalet ve kanun esasları dahilinde hüküm verecek bir mercie hallettirilmek icabederdi.

Bu mercî, memleketin yürürlükteki adalet esaslarına bağlı kaldığı takdirde tabî mahkemeler, istisnai bir usul güdülecekse, manevî tatmin için yahut bu işe mahsus teşkil edilecek müstakil, tarafsız bir ilim heyeti olabilirdi. Meselâ Seçim Kanunu tasarısını hazırlayan İlim Heyeti gibi...

Ekseriyet partisi bundan kaçmış, kendi Meclis Grubunda, muhalefet partisinin mallarının müsaderesini esas tutan gerekçeyi görüşmüş, tespit ve kabul eylemiştir.

Bu usul ile parti disiplini çerçevesi içine alınan kanun teklifi Anayasaya ve memleketin hukuk usullerine uygun olsaydı, işlenen kusur bir derece daha hafif kalırdı.

Halbuki, C.H.P. malları hakkında çıkarılmakta olan kanun, Anayasaya, hiç bir şüphe ve tereddüte yer bırakmayacak kadar kesin ve açık bir tarzda aykırıdır.

Filhakika bir an için, C.H.P. nin bugün müsadere edilmek istenen mallarının haksız iktisabedildiğini ve Türk topluluğu için hakikaten daha faydalı olarak kullanılmak istendiğini kabul edelim. Bu maksadın sağlanması için nasıl hareket edilmelidir? Şüphesiz Anayasaya uyacak bir yol takibedilmelidir. İddia ve isnadedilen bir kanunsuzluğu bahane ederek, kanunların da üstünde olan Anayasayı çiğnemenin izahı yoktur.

BASINDAKİ YANKILARI

Her medeni topluluk, her devlet şaşmaz ve değişmez bir şekilde şu prensibe riayet eder; hukuk düsturları arasındaki silsileye, öncelik derecesine dokunulamaz. Buna dokunulduğu takdirde, Devletin yapısı temelden sarsılır.

Hukuk düsturları arasındaki öncelik kaidesi, Anayasayı başa koyar. Yani, Devlet kanun çıkarırken, emir verirken, herhangi bir harekette bulunurken behemehal Anayasayı gözönünde tutar. Gözettiği hedef ve menfaat maddeten ve mânen ne kadar büyük olursa olsun, gene Anayasayı çiğniyerek bu hedefe varmaya kalkmaz. Eğer, ortadaki mesele Anayasayı değiştirmeyi göze alıracak ehemmiyette ise, o zaman usulüne uyarak Anayasayı değiştirir. Bu suretle Anayasaya aykırı hareket etmemiş olur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 103 üncü maddesinde, bu nazari düsturu, bir Anayasa emri haline getirmiştir :

Yüzüçüncü madde : – Anayasanın hiç bir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile savsanamaz ve işlerlikten alıkonamaz. Hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz.

Bu madde karşısında, tevilâ yer yoktur. Yeniden yapılacak her kanun behemehal Anayasaya uygun olmalıdır. Bu madde bile bile, göz göre göre çiğnendiği takdirde yapılan hareketin meşru olduğu ciddiyetle söylene-
mez, müdafaa edilemez. Anayasaya aykırı bir kanun şeklen ve resmen kanundur. Fakat muhteva olarak hukuka aykırıdır.

C.H.P. malları hakkında hazırlanan kanun teklifi Anayasanın hangi hükmü ile tearuz halindedir, suali hatıra gelebilir.

Bilindiği üzere Medeni Kanunumuz, gayrimenkul malların mülkiyetinin tapu kaydıyla ispat edilebileceğini söyler. Tapu kaydının yanlış veya mesnetsiz olduğu mahkeme önünde ispat edilip tapunun iptaline yargıçtan hüküm alınmadıkça, o mala kimse, hiç bir makam -Büyük Millet Meclisi dahi- müdahale edemez, el koyamaz, sahibinin hakkını ortadan kaldıramaz.

Anayasamız, mülkiyet hakkını bir kaç maddesinde ehemmiyetle mahfuz tutup, teminat altına almıştır. Herhangi bir malın sahibinin elinden, millî bir menfaat zarureti ile dahi alınabilmesini "değer pahasının peşin verilmesi" şartına bağlamıştır :

Yetmiş dördüncü madde- Kamu faydasına gerekli olduğu usulüne göre anlaşılmadıkça ve özel kanunları gereğince değer pahası peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı ve mülkü kamulaştırılamaz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Anayasanın bu açık ve kesin hükmü karşısında C.H.P. nin mallarına tatbik edilen muameleye müsadere ve gasıp adından başka ad verilemez.

Ne yazık ki, C.H.P. halkevleri binalarını kendi rızası ile bir (tesis) şekline sokmayı ve bunların üzerindeki mülkiyet hakkından gönül rızası ile vazgeçmeyi teklif ve ilân eylediği halde, gene Anayasa çiğnenmek istenmektedir. Bu da ayrıca, hatanın mesuliyetini ağırlaştırmaktadır.

Eğer maksat halkevlerini, vatandaşlar arasında parti ve siyasi düşünce farkı gözetmeksizin onların istifadesine arz etmek idi ise, (tesis) yapmakla bu hedefe varılmış olacaktı. Maksat aynı zamanda halkevleri binalarının C.H.P. malı olarak kalmamasını sağlamak idi ise, keza bu hedefe de (tesis) yolundan varılacak idi.

Demek ki, işin içinde henüz izah edilmemiş veya meydana çıkmamış başka maksatlar vardır. Bu gizli maksatlar hukuki ve meşru olamaz. Zira, hukuki ve meşru maksatların vatandaşlardan gizli tutulmasına ihtiyaç duyulmaz. Bilâkis bunları vatandaşlara izah etmek lâzımdır.

Kısaca, Anayasanın 103 üncü ve 74 üncü maddeleriyle, yeni çıkarılmakta olan müsadere kanunu ne suretle telif edilebilecektir?

Bu sorunun cevabını henüz hiç kimse verememiştir. Bundan başka kanun teklifinin maddeleri arasında prensip tezatları vardır. Bu bakımdan da kanun hukuk esaslarına uymamaktadır.

Nihat ERİM

HUKUKÇULARIMIZ NE DİYORLAR? (*)

Siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesi hakkında hazırlanmış olan kanun teklifini C.H. Partisi hukukî bakımdan ele alarak bunun Anayasaya aykırı olduğunu belirtmektedir. Bitaraf bir gazete olarak bu hususta hukukçularımızın fikrini okuyucularımıza bildirmeyi faydalı bulduk ve iki büyük partimize mensup hukukçularla beraber, bu partilere kayıtlı olmayan hukuk adamlarımızı bulup görüşmeleri için istihbarat kadromuzu dün bu işe memur ettik. Arkadaşlarımız kendilerine müracaat etmek istediğimiz hukukçulardan bir kısmını, Avrupa'da veyahut yurdun muhtelif yerlerine gitmiş oldukları için bulamadılar. Kendileriyle görüşmüş olduklarımızdan bir kısmının fikirlerini bugün aşağıda bildiriyoruz. Diğer kısmını da yarınki sayımızda okuyucularımıza vereceğiz.

(*) Yeni İstanbul Gazetesi : 2 Temmuz 1951-603

BASINDAKİ YANKILARI

EBULÛLA MARDİN

Ord. Prof.

Gayrimenkullere taallük eden hâdiseleri halle kifayet edecek hukuki mevzuat mevcuttur. Binaenaleyh ortada hakka mugayir bir durum varsa mahkeme yoluyla hakkı iskat mümkündür. Maamafih Büyük Millet Meclisi teşrii surette de meseleyi halledebilir. Bu, âdeta medenî hukukta mevcut olan hakların telahuku gibi bir vaziyet demektir. Arzu edilirse dâva yoluna yani mahkemelere müracaat olunabileceği gibi adil ve nısfet esaslarından mülhem olarak kanun vaz'ı yoluna da tevessül edilebilir. Bu yollarda herhangi birine tevessülde hukukî esaslara aykırı bir cihet yoktur.

ORHAN ARSAL

Avukat Doktor

Mülkiyet hakkının mevzuunu teşkil eden bir menkul veya gayri menkul zilyed veya malikinden ancak iki yol ile alınabilir.

Bunlardan birincisi, herhangi bir haksız iktisap dahi bahse mevzu olsa mahkeme yoludur.

İkincisi de, âmme menfaati dahi bahse mevzu olsa istimlâktır.

Mülkiyet hakkına riayet eden her rejim, her ne sebep ve vesile ile olursa olsun, bu hakkı çiğnemedi başka bir tarık ile bir menkulü veya gayri menkulü birinin elinden alıp, diğerine veremez.

Bunu yapamaz, Meclis ekseriyetine istinat eden bir parti olsa dahi, esas teşekkülâtı muhalif bir kanun isdar etmiş olmaktan başka bir neticeye varmış olamaz. Bu çeşit kanunlar ancak ihtilâl rejimlerinde bahse mevzu olabilir. Değil bir hukuk devleti olmak iddiasında fakat sadece hakgüden, kanun tanıyan herhangi bir rejim böyle bir harekete cesaret edemez.

DOÇ. DR. ZAHİT İMRE

C.H.P. emlakine el konması hakkında D.P. Meclis Grubunun vermiş olduğu kararı ve buna karşı C.H.P. Genel Sekreterinin beyanatını gazetelerde okudum. Anladığıma göre C.H.P. nin bu emlakî ve malları gayri meşru bir surette iktisap etmiş olduğu mucip sebebiyle bunlar kendisinden geri alınmak istenmektedir. Tarafsız bir müşahit olarak kanaatimce Meclisin böyle bir karar almaya salâhiyeti yoktur. Ve bu ilerisi için fena bir emsal teşkil eder. Haksız ve gayri meşru iktisapları tespit edecek olan merci, adliye mahkemeleridir. Şu halde Medenî Kanunumuzun kabul etmiş olduğu esaslara göre, burada Hükûmetin hukukan iki yolu takip et-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mesi mümkündür. Birincisi, adliye mahkemelerinden bu iktisapların haksızlığı ve gayri meşruluğu hakkında istihsal olunacak bir karar üzerine böyle bir harekete tevessül olunabilmesidir. İkincisi, bu emlâkin istimlâk edilmesidir. Mahkeme kararı olmadan mülkiyet hakkı idarî bir kararla ancak istimlâk suretiyle ve tam bir bedel verilmek şartıyla alınabilir. D.P. Meclis Grubunun vermiş olduğu karar daha ziyade birinci şıkka girmektedir. Ve kanaatimizce de bu hususta bir mahkeme kararının mevcudiyeti hukukan lâzım görülmektedir.

SAMİM GÖNENSAY

Ord. Prof.

Bence bu mesele, mahkemelerde halledebilecek bir iştir. Haksız iktisap iddiasını mahkeme eline alır, tetkik eder. İspat ancak mahkeme huzurunda yapılabilir. Bunun için bir kanun çıkarılmasını ben şahsen uygun bulmamaktayım.

AVUKAT ESAT ÇAĞA

Âmme müesseseleri ile bazı dernekler tarafından C.H.P.'ne vaktiyle yapılan bağış ve satışların iptali hakkında D.P. Meclis Grubunca ittihaz edilen karar henüz kanuniyet kesbederek katî şeklini almamış olduğundan bu hususta kesin bir mütalâa dermeyanı mümkün değildir. Fakat gazetelere aksettği şekilde bu bağış ve satışların bir takım kanunî hükümlere aykırı olduğundan bahisle, bunların iptali için bir kanun isdar edilecek olursa bu kanunun Anayasa hükümleri ile Medenî Kanun ahkâmına münafi olacağından hiç şüphe yoktur. Zira, herhangi bir kanun hükmüne aykırı olduğu iddia edilen bir temlik veya temellükün iptali hakkında karar ittihazı Büyük Millet Meclisinin değil, mahkemelerin ve zaiî cümlesindendir. Binaenaleyh böyle bir kanun kaza uzvunun salâhiyetlerine vahim bir tecavüz teşkil edecek, hukukî emniyet ve istikrarı ortadan kaldıracak ve ilerisi için çok kötü bir misal teşkil edecektir. Böyle bir kanunun çıkmaması ve Halkevleri meselesinin mevcut partiler arasında müzakere ve anlaşma yoluyla halli şayanı temennidir.

AVUKAT FERZAN ARAS

Şehir Meclisi Başkan Vekili

Kanunun metnini görmediğim için sarılı bir mütalaa beyan etmeme imkânı yoktur. D.P.'nin anti-demokratik veya Anayasaya aykırı bir kanun tasarısı sevketmesi de asla düşünülemez.

HUKUKÇULARIMIZ NE DİYOR (*)

Siyasî partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından yaptırılmış olan binaların, sahiplerine ve Hazineye iadesi hakkında hazırlanmış olan kanun teklifini, C.H. Partisi, hukukî bakımdan ele alarak bunun Anayasaya aykırı olduğunu belirtmektedir. Bitaraf bir gazete olarak bu hususta hukukçularımızın fikrini okuyucularımıza bildirmeyi faydalı bulduk ve iki büyük partimize mensup hukukçularla beraber, bu partilere kayıtlı olmıyan hukuk adamlarımızı bulup görüşmeleri için istihbarat kadromuzu dün de bu işe memur ettik. Arkadaşlarımız, kendilerine müracaat etmek, istediğimiz hukukçulardan bir kısmını, Avrupa'da veyahut yurdun muhtelif yerlerine gitmiş oldukları için bulamadılar. Kendileriyle görüşmüş olduklarımızdan bir kısmının fikirlerini dünkü sayımızda bildirmiştik. Bugün de kendileriyle görüştüğümüz diğer hukukçularımızın fikirlerini bildiriyoruz.

A. KEMAL YÖRÜK

Prof. İst. Barosu Başkanı

" – Mevzuu bahis kanun tasarısı ve mucip sebeplerine muttali değilim. Binaenaleyh işin hukukî cephesi itibariyle kendimi tatmin edecek bir mütalâa beyan etmeye imkân görmemekteyim. Ancak; gazetelerde verilen malûmata göre Halk Partisine devlet bütçesi, hususî ve mülhak bütçeler ve hayır cemiyetlerinden verilmiş olan menkul ve gayrimenkul kıymetlerin, haklı bir sebebe dayanmadığı iddiasıyla istirdadı için bir kanun teklifi düşünülmüştür. Filhakika; böyle bir kanun müktesep vaziyetleri ihlâl gibi bir netice doğurur. Fakat, aynı zamanda bir haksız ıktisap varsa, bundan dolayı mahkemeye müracaat edilmesi de müruru zaman definin dermayanı ile müspet bir netice istihsalini mümkün kılmaz. İki taraf da mahzurlu olan böyle bir meselede, bu mahzurları bertaraf edecek surette doğru bir hal suretinin bulunup bulunmamaklığı hakkında tasarının esbabı mucibesiyle birlikte tetkikinden sonra bir kanaate varmak mümkündür."

SAİM NURİ URAY

Şehir Meclisi Üyesi

Evvelâ : – Büyük Millet Meclisindeki adedi ekseriyetin Demokrat Parti elinde oluşu dolayısıyla çıkaracağı bir tasfiye kanununun meşruiyet ve gayrimeşruiyetini işrap edecek şekilde bir noktaî nazar âimme hukuku bakımından tamamen yanlış ve mesnetsizdir.

(*) Yeni İstanbul Gazetesi : 28 Temmuz 1951-604

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Çünkü bu takdirde hiç bir memlekette teşrii kuvvetin tam ve kâmil olan bu kanun yapmak yetkisini tesise imkân kalmaz. Hele memleketimiz gibi Seçim Kanununda ekseriyet usulünü kabul etmiş memleketlerde.

Sâniyen : – Halk Partisi tamamen siyasi bir parti hüviyeti ile hareket ederek bu menkul ve gayrimenkulleri ele geçirmemiştir. Tek ve memleket şümul bir teşkilât olmak hüviyetiyle bu iktisaplara kendinde kuvvet bulmuş ve memlekette de buna karşı bir itiraz duyulmamıştır.

Şu halde Halk Partisinin siyasi bir parti hüviyetine girmesi zaruri olduğu tarihte kendi kurultayını toplayarak eski devirlerin maddi kıymetleri üzerinde bir tasfiye kararı alması lâzım ve zaruri idi.

Bence şimdi yapılacak kanun Halk Partisinin kendi kendine yapamadığı bu tasfiye işini âmme vicdanı Büyük Millet Meclisi yoluyla harekete geçerek yapmaktadır.

Mevcut kanunlarla mahkeme hükümlerine bağliyerek mevzuu halletmek belki kabildir. Unutmamalı ki bu şekil mevcut kanunlara uygun olarak yapılmış olan iktisaplara tatbik edilebilir. Halk Partisinin iktisaplarının ise bu şekilde olmadığı milletçe malumdur.

Buna rağmen bu yolu tercih usul bakımından birçok güçlükleri ortaya çıkaracağından, memleketin her vilâyetinde muhtelif dâvalar açarak bir huzursuzluk yaratacağından ve hüküm istihsalı de uzun zamanlara bağli olduğundan Halk Partisi bu yola gidilmesini istemektedir.

Bu istek de yalnızca siyasi bir taktikten ibarettir.

ERTUĞRUL AKÇA **M. P. Genel İdare Kurulu Âzası**

C.H.P.'ne ait gayri menkullerin geri alınması mevzuu bahistir. Evveliminde C.H. Partisinin bu emvali ne suretle iktisap ettiği meselesini nazara alarak, her ihtimal üzerinde ayrı ayrı mütalâa yürütmek icap eder. İlk şart olarak bu iktisapların gayrimeşruluğunu hukukan ispatı gerekir. Eğer böyle ise :

Bu mallar ya bedellerinden çok dün bir fiyata alınmış veya gasbedilmiş ve nihayet haksız bir surette iktisap edilmiş olabilirler. Her üç şıkta da mercii hal Türk Mahkemeleridir zira :

Birinci halde gasbin mevzuu bahistir ve mercii hal mahkemelerdir. Ancak böyle bir hal mevcutsa Borçlar Kanunumuz gabin için bir mururu zaman koymuş olup bu noktadan dâvanın kazanılması fikrimce imkânsızdır. Kaldı ki bu hususta mutazarrırın bizzat mahkemeye müracaatı şarttır.

BASINDAKİ YANKILARI

İkinci halde gâsıplık meselesi ortaya çıkar. Bunda da mercii istirdat yine mahkemelerdir. Unutulmamak lâzımdır ki gasıbın gasbettiği malı zorla gasbeden de aynı gasıp hükmündedir. Büyük Millet Meclisi "Millet namına milletin malını millete vermek noktasından hareket ediyorum" şeklinde bir esbabı mucibeden yürürse doğru yapmaz. Bizzat ihkakı hakkı da kanun menetmiştir.

Üçüncü halde ise haksız mal iktisabı mevzuu bahsolup bunda da karar verme yetkisi mahkemelerindir.

Görülüyor ki hangi şıkkı kabul edersek edelim B.M.M. ne bir vazife ve hak tererrüp etmiyor. Bu hususta çıkacak bir kanun mülkiyet hakkına, mülkiyetin ve iktisabın sureti ne olursa olsun, tecavüz teşkil eder ve dolayısıyla gerek bizim anayasamıza ve gerekse Birleşmiş Milletler anayasasına tamamen muhalif ve antidemokratik olur. Meseleyi vaz ederken C.H.P. ismini unutmamış ve tamamiyle objektif olarak bir hukuk devletinde işlerin nasıl yürütülmesi lâzım geldiği noktasını ilmen ve hukukan mebdei hareket ittihaz etmemiz gerekir. Bu işi Meclisten geçirerek bir neticeye bağlamak, ilerisi için vahim ihtilâtlara yol açar. İlmine itimat ettiğim birkaç mebus arkadaşın bu meselede ne gibi hattı hareket takip edeceklerini merakla beklediğimi söylersem bana inanınız.

LASKARİ KALUDİ

Avukat

D.P. Meclis Grubunun almış olduğu bu karar Anayasaya ve hukuk prensiplerine muhaliftir. Çünkü, makabline şümülü bulunan teberrular dahi iptal edilmek istenmektedir ki, hukuk sahasında böylece fena bir çılgır açılmakta ve bunun zararları bugün takdir edilmese dahi ilerisi için iyi bir şey olmayacaktır. Hâkimin hükmü olmaksızın, bir teberruun bir hibenin siyasî ekseriyete ve politik mülâhazalara istinaden bir kanunla iptal edilmesi, memleketimizin kanunî müesseselerine ağır bir darbedir.

ORHAN ERGÜDER

Avukat

Mülkiyet hakkı demokratik sistemlerde Anayasaların gerek hakiki şahıs ve gerekse hükmî şahıslara tanıdığı belli başlı haklardan bir tanesidir. Bu hak aynı zamanda hürriyetin tahakkukuna yardım eden esaslı bir unsurdur. Mezûr hak üzerinde herhangi bir takyit, eğer Anayasa ve mülkiyet haklarını tanzim eden mevzuatta bir değişiklik, icap ederse mülkiyet hakkının esas ruhu kaybolmamak şartıyla tadile uğrayabilir. Fakat şunu da ilâve edelim ki, mülkiyet hakkı bizim Anayasada başlıca hakla-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rımızdandır. Netice olarak bunun değiştirilmesi, kaldırılması veya üzerine bir yük tahmil edilmesi, kanunda müsaade varsa bir hukukî işlemdir. Eğer bu müsaade kanunda yoksa o zaman mülkiyet hakkına tecavüzdür.

Hiçbir parti meclis grubu, aynı siyasî sahnede çalışan diğer bir partinin emvaline müdahale hususunda bir gayret sarf edemez. Eğer emvali ihtilâflı olan parti varsa, bu hususu halledecek olan merci, ancak Türk adliyesi ve onun karşısında dâvacı sıfatıyla hak sahibidir.

GASP DEĞİL ADALET ESERİ (*)

Demokrat Parti iktidarı, bu hakkı yerine getirirken bu binalar üzerine oturup kendisine mal edecek değildir. Halk Partisi tarafından millettен gaspedilmiş mallar, gene millete iade olunacaktır. Çıkacak kanun, Halk Partisini tarihî ve ağır bir hesaptan temizlemek bakımından onlar tarafından da şükranla karşılanması icabeden bir adalet eseridir.

Demokrat Parti Meclis Grubu, senelerden beri bütün memlekette hakikatte büyük bir ıstırap ve haksızlık mevzuu olan Halkevleri işini halletmiş, ve bunların hakiki sahibi olan millete iadesi için hazırlanan tasarı üzerinde tam bir prensip mutabakatına varmıştır. Tasarı elbette en kısa bir zamanda Büyük Millet Meclisine gelecek ve kanuniyet kesbedecektir.

Şurasını memnulukla söyleyelim ki, bu kanun, Halk Partisinin iddia ettiği gibi bir müsadere kanunu değil, bir gasp değil, doğrudan doğruya bir hakkın yerine getirilmesi, vaktiyle gaspedilen malların sahiplerine ve millete iadesidir.

Hatırlarda olduğu üzere Halk Partisi de bu işin artık müdafaa edilir tarafı kalmadığını gördüğü için bunların partiler dışında bir kültür tesisi haline konmasına rıza göstermiş, fakat yapılan müzakereler sonunda işin tatbikat sahasına konacağını anlar anlamaz, kelimenin tam manasıyla mızıkçılığa başlamıştır. Bunun üzerinedir ki Demokrat Parti kanun ve hukuk yolundan şimdi meseleyi halletmektedir.

Herkes bilir ki Halk Partisi senelerce Halkevlerini tesis maksatlarının tamamen dışında bir politika ocağı halinde kullanmıştır. Köycülük, sağlık ve hatta gösteri kollarından dahi, parti propagandası uğrunda faydalanmıştır. Devlet bütçesinden, özel idarelerden, belediyelerden, köy sandıklarından yardım gören Halkevlerini ve halkodalarını kendi partileri dışında siyasî kanaat taşıyan vatandaşlara kapamıştır.

(*) Zafer Gazetesi : 27 Temmuz 1951-815

BASINDAKİ YANKILARI

Parti Genel Sekreteri, Halkevlerinde siyasi toplantıların yapılmasını meneden bir tamim çıkardığı halde bunları yine Halk Partisinin emrinde birer merkez olarak çalışmıştır.

Halk Partisi merkezleri Halkevleriyle senelerce izdivac halinde yaşamışlardır. Mükelleflerden alınan paralar da maksatlarına sarfedilmemiş ve böylece Halkevleri üzerine aşılana Halk Partisi teşkilâtı, âdeta bir ağaca sarılan sarmaşık gibi asıl maksadı boğmuştur.

Vaziyet bu kadar açık iken şimdi Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü, basına verdiği beyanatta düpedüz aksini iddia etmekte ve şunları söylemektedir :

“Bizim Halkevlerinden hususi bir menfaatımız ve gayemiz olmamıştır. Ve bugün de yoktur.” Bu sözler hayli gariptir.

Halbuki senelerdenberi bu evlerden menfaat ve pek çok ve faydaları pek çok olmuştur; en bariz menfaatleri, parti binalarıyla Halkevlerinin karıştırılması, ve Halkevleri adına teftiş sırasında Halkevleri adına tahsis edilen bir çok paraların yerine sarfedilmediği görülmüştür.

Diğer taraftan Halkevleri daima siyasi maksatlarla kullanıldığı için gayeleri de bundan her sahada faydalanmak olmuştur.

Şimdi, artık Halkevleri hakiki sahibi olan millete intikal etmektedir. Gasp diye bir kelimenin kullanılmasının mânası ise hiç yoktur. Gasp, başkasını mülkünü elinden almaktır ki daha dün, gaspı kendileri yapmışlardır. Şimdi ise hak yerini bulmaktadır.

Demokrat Parti iktidarı bu hakkı yerine getirirken bu binalar üzerine oturup kendisine mal edecek değildir. Halk Partisi tarafından milletten gaspedilmiş mallar, yine millete ve devlete iade olunmaktadır. Bunun için bu mevzuda çıkarılacak gürültünün hiç bir hukuki mesnedi yoktur: çıkacak kanun, Halk Partisini tarihi ve ağır bir hesaptan temizlemek bakımından onlar tarafından şükranla karşılanması icabeden bir adalet eseridir.

Mümtaz Faik FENİK

EVET VE HAYIR (*)

Halkevlerinin durumu ve umumiyetle C.H. Partisinin malları hakkında hükümetle muhalefet arasında aylardan beri sürüp giden konuşmalar bir netice veremediği için, son günlerde, Demokrat Parti Meclis Gru-

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 28 Temmuz 1951-9694

pu tek taraflı olarak bir müsadere kanunu tasarısı hazırlayıp Meclise sunmaya karar verdi. Böylelikle partiler arası münasebetler yeniden tehlikeli bir şekilde bozulmaya yüz tuttu. Demokrat Parti Mecliste ezici çoğunluğu elinde tutan bir kuvvet olduğundan Halkçılar bu hareketi hükuk devleti mefhumuna aykırı buluyor, iktidarı mülkiyet hakkını ayaklar altında çiğnemekle suçlandırılıyorlar.

Tek Parti devrinde ve inkılâp yıllarında Halk Partisinin çeşitli yollar-dan pek çok mal mülk edindiği bilinen bir şeydir. Parti ile devletin hemen hemen aynı varlık sayıldığı bir devirde hazineye ait kıymetlerden lüzumlu görülenler parti adına tapuya kaydedilmiştir, lağvedilen bazı teşekküllerin emvali beri tarafa aktarılmış, emir veya hibe usulüyle bir takım binalar partinin mülkiyetine geçirilmiştir.

Tek Parti devri sürüp gittiği müddetçe, o zamanki iktidar, halkevleri adı altında toplanan tesisleri daha ziyade inkılâbın kökleştirilmesi, milli kültürün işlenmesi yolunda kullanmaya çalışıyor ve kendisini devletle bir tuttuğu için de bu uğurda yaptığı masrafları belediye ve hususi idare bütçelerine, hattâ umumi muvazene bütçesine yüklemekten çekinmiyordu.

Tek parti devri son bulduktan sonra bu halin devamı imkansızdı. İktidarda olsun, muhalefette olsun, bütün siyasi teşekküller kendi yağları ile kavrulmak; millete yük olmamak zorunda idiler. O zamanki muhalefet organı Demokrat Partinin ısrarlı iddiaları karşısında nihayet Halk Partisi de durumu kavramış ve son yıllarda Halkevlerini siyasi maksatlar uğrunda kullanmak âdetinden vazgeçmişti. Fakat tek parti zamanından kalma, çoğu muvazaa yoluyla elde edilmiş, bir kısmı muhteşem sarayları andıran bin küsur binayı devlet bütçesinden yardım görmeksizin sırf kendi imkanlarıyla korumak, tamir etmek ve yaşatmak da pek güç bir şeydi. Sonra bu binalar ne işe yarıyacaktı? Devletin resmi ideolojisi resmen ortadan kaldırılmıştı. Milletin malı olduğu Halk Partisince de kabul edilen bu yerlerde politika da yapılmadıktan sonra ne konuşulacaktı? 14 Mayıs seçimlerinden çok önce, eski iktidar partisi, elindeki Halkevlerinden bir kısmını kendine gelir sağlamak üzere şuna buna kiralamaya başladı. Gençliğin kültürünü yükseltmek gayesiyle -bazen pek israfa kaçılarak- millet parası ile yapılmış o güzelim binalarda, bakıyorsunuz özel işadamları halka kötü Amerikan filmleri gösteriyor, piyasa şarkıcıları meyhane musikisi dinletiyor, balolar, müsamereler veriliyordu.

İktidar değişiminden sonra bu hale bir son verilmek istendi ve muhalefet ile hükümet arasında halkevlerinin durumuna dair konuşmalara başlandı. Yanılmıyorsak Halk Partisi adına Faik Ahmet Barutçu'nun yürüttüğü bu konuşmalar bugüne kadar neden bir neticeye bağlanamadı bilmiyoruz. Fakat hükümetle bir anlaşmaya varmak isteğini vaktile açık-

BASINDAKİ YANKILARI

ça belirttiğine göre, Halk Partisinin de, bu binaların mülkiyeti üzerinde kesin bir iddiası olmadığını kabul etmek gerektir.

Hal böyle iken işin birdenbire böyle bir mecraya dökülmesini biz anlayamıyoruz. Daha iktidarda iken millete aidiyetini zımnen açıkladığı binalar için Halk Partisi şimdi niçin illâki "benim de benim" diyor? Arada ne konuşuldu, hangi nokta üzerinde dikenler belirdi? bilmiyoruz.

Bununla beraber, siyasî mahiyeti çok ağır basan böyle hukukî bir ihtilâfın Demokrat Parti tarafından Büyük Millet Meclisi kanalı ile tasfiyesi yoluna gidilmesini biz doğru bulmuyoruz. Hukuk devleti dediğimiz rejimin memleketimizde kurulması ve yürütülmesi için ilk şart kuvvetler ayırımı prensibine inanmak ve onu doğru dürüst tatbika çalışmaktır. İktidarı ele geçiren bir parti, sırf iktidarda olduğuna dayanarak hâdiseleri tek taraflı bir görüşle inceleyip karara bağlayamaz. Ortada çözülmesi gereken bir hak davası olduğuna göre bunu Adalet cihazının tarafsız varlığına emanet etmek, bu mümkün değilse üniversite otoritesinin tamamiyle ilmi görüşüne bırakmak lâzımdır. Aksi takdirde körpe rejimimizi içinden çıkılmaz güçlüklerle karşılaştırmış oluruz.

Nadir NADİ

AMAN SAKINALIM (*)

Memleketini gerçekten seven hiç bir vatandaş tasavvur edilemez ki, partilerarası münasebetlerin bugün aldığı hale bakarak yarınımıza dair parlak ümitler besleyebilsin. Dünyanın çok karışık bir anında yaşıyoruz. Âdeta barut fıçısının üzerine oturuyor gibiyiz. Her dakika bir yerde bir ateş parlayabilir ve İkinci Cihan Harbine rahmet okutan yeni bir facia ortalığı kaplayabilir. Böyle bir felaketin dışında kalabilmek ihtimali de yok denecek kadar azdır. Yaşadığımız şartlar, istisnasız hepimize hazırlıklı olmak, durmadan milli savunma gücümüzü arttırmak, varlığımız üzerinde titremek gerektiğini emrediyor. Bağlandığı fikirler, kurduğu hayaller ne olursa olsun her Türk vatandaşının bugün birinci vazifesi, ruhundaki bütün enerjiyi yalnız milli birlik uğruna harcamaktır.

Bu hususta siyasi partilerden halka örnek olmalarını beklerdik. Halbuki ne görüyoruz? Bir mal mülk kavgası içinde bunlar birbirlerine girmişlerdir. Senindi, benimdi, milletindi dedikoduları arasında kıyametler kopmakta hak hukuk kapıları unutulmakta, beyaz yahut yeşil ihtilallerden dem vurulmaktadır. Halimizi dışarıdan seyreden müşahitlerin üze-

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 29 Temmuz 1951-9695

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rimizdeki tehlikeye bakıp da bizim nelerle uğraştığımızı görünce çılgına dönüp saçlarını yolmadıklarına şaşmalı.

Halk Partisinin vaktile elindeki hudutsuz otoriteye dayanarak bir takım mülkler edindiğini inkâr etmek güçtür. Bilhassa Halkevleri adı altında kurulan tesisler üzerinde bu partinin herhangi bir tasarruf hakkı olmamak gerektir. Bu mülkleri geri almak, haksızlığa uğramış gerçek veya özel kişiler varsa onlara iâre etmek hususu düşünülebilir. Fakat bunu neden mutlaka olağanüstü ve Anayasa dışı tedbirlerle gerçekleştirmek yoluna gidilmektedir? Acelemiz nedir? Mahkeme karar verinceye kadar Halk Partisinin malları satıp Amerika'ya kaçmasından mı korkuyoruz? Normal usuller dururken devrimsel hareketleri andıran teşebbüslere ne lüzum vardır?

Bir müddettir sürülen beyaz ihtilâl tâbiri ile de Cemiyetimizde kötü geleneklere yol açılabileceğini düşünüyor ve bu tâbiri zararlı buluyoruz. 14 Mayıs'ta memleketimiz bir ihtilâl günü yaşamamıştır. 31 Mart'tan beri Türkiye'de hiç bir ihtilâl hareketi görülmemiştir. Yaptığımız bütün ilerli hamlelere inkılâp demişizdir. Çünkü bunlar kan dökerek ve mukavemete uğrarak değil, fakat millet iradesine dayanılarak, kavgasız başarılmış şuurlu hareketlerdir. Biz ondört Mayısı da, ucu tâ 23 Nisana kadar uzayan feyizli inkılâplar zincirinin zaruri bir halkası olarak selamlamıştık. Bilindiği gibi ihtilâller daha önceki nizamı zorla yıkmak hedefini güden hareketlerdir. Eğer 14 Mayısta bir şey yıkılmak istense idi, bu ancak Atatürk İnkılâplarının her gün biraz daha geliştirmeye çalıştığı Cumhuriyet rejimi olabilirdi ki, biz Türk seçmenini de, o seçmenin işbaşına getirdiği yeni iktidarı da bu gibi niyetlerden tenzih ederiz.

Tarihimizde 14 Mayıs sadece medeni ve dürüst seçimlerle memleketimizde iktidarın değiştiği bir gündür. Uzun çalışma yılları sonunda yorulan ve bir hayli yıpranan Halk Partisi, yurdumuzda hukuk devleti esaslarının kökleştirilmesine doğru giderayak takdire değer bir gayret harcamış, Türk seçmeninin kaderine boyun eğerek yerini gönülhoşluğu ile Demokrat Partiye bırakmıştır. Vaziyetin hulâsası budur ve aynı yolda bundan sonra Demokrat Partiye düşen ağır vazifeler vardır. Türk inkılâbının ruhuna bağlı kalarak daha büyük bir hızla çalışmak, daha kısa zamanda daha verimli neticeler sağlayarak millî ve sosyal varlığımızı her bakımdan kuvvetlendirmek ve kalkındırmak. Bazı Güney Amerika Cumhuriyetlerini hatıra getiren renkli veya renksiz ihtilâl edebiyatını dile dolamakla bu millete iyilik edilmez. Normal hükûmet değişikliklerinin birer ihtilâl olabileceği düşüncesi geleneklerimiz arasına sokulursa, ileride bunun doğurabileceği zararlar tüyler ürpertici olabilecektir. Aman sakınalım.

Nadir NADİ

PAZARLIKTAN ÇIKAN MÂNALAR (*)

Bazı Halk Partililer, ve onlara müzaheret edenler, umumî efkâr üzerinde şu havayı yaratmak istiyorlar.

“Demokrat Parti, şimdi iktidarda bulunmasından faydalanarak, Halk Partisinin mallarını gasbediyor ve üzerine oturuyor!”

Vaziyeti yakından bilen herkes gayet iyi takdir eder ki, hadise hiç de böyle değildir. Bu işte Demokrat Partinin zerre kadar istifadesi yoktur; yalnız, millettten alınan mal yeniden milete iade edilmekte ve bir hak yerini bulmaktadır. İşte o kadar! şimdi yaptıkları gürültünün patırtının iç yüzü işte buna mani olmak, ve yeni iktidarın vaktiyle yapılan gasplara, haksız mal iktisaplarına göz yummasını istemektir.

Memlekette bir Hukuk Devletinin esaslarını kuran Demokrat Parti bu siyaset ağalarına karşı elbette tedbir alacaktır; bunların zorla, veyahut ellerinde bulunan iktidara dayanarak, hazineden, şuradan, buradan edindikleri malları tabii sahiplerine iade edecek, böylece kuvvete dayanılarak kurulmuş olan bir zümre saltanatı hakikî mahiyetine irca olunacaktır!

Herkes gayet iyi bilir ki, bu memlekette ağalık mülğadır. Mülğadır ama, bu işi Halk Partisi yalnız kendisine hasretmiştir : Köy alıp köy satmanın yasak olduğu bir devirde bu zevat hazineyi haraca kesmişlerdir. Üstelik aldıkları paralardan çoğunu da tahsis maksatlarına göre kullanmamışlar, kendi işlerine geldiği gibi sarfetmişlerdir. Mükellef, vergisini Halk Partisi mal iktisap edip zengin olsun ve sonra da parasına güvence rek başına ağa kesilsin diye vermemiştir. O halde bu malları, bu mülkleri hakikî sahiplerine iade etmek gerekir.

Şimdi bir de tutturmuşlar, buna mülkiyet hakkına tecavüz diyorlar, kendileri başkalarının mülküne tecavüz ederken, mülkiyet hakkına tecavüz bahis mevzuu değil miydi? Mükellefin ödediği vergiye el atarken hangi hukukî mesnetlere dayanıyorlardı?..

Bütün bu haksız muameleleri tashih etmek eğer bugünkü iktidara düştüyse, onu bu hareketinden dolayı tayıp değil, takdir etmek yerinde olur.

Kaldı ki Halkevleri Kanunu bundan sonra memlekette siyasi ağalığa da nihayet veren bir kanun olacak, ve millet menfaatlerinin üstünde tut-

(*) Zafer Gazetesi : 29 Temmuz 1951-817

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mak prensibi daima hâkim tutulacaktır. Şemsettin Günaltay'ın muhtelif kongrelerde yaptığı tavsiyeler de esasen bu değil miydi? O halde sinirlenmekte ne mâna vardır?

Halk Partisi bu işte haksız olduğunu çoktan anlamış Halkevlerinin partiler dışında bir tesis olması fikri kendileri tarafından ortaya atılmıştır. Eğer onlar, bu işte yüzde yüz haklı bulunduklarına inansalardı, bu malları bir tesise devretmeğe yanaşırlar mıydı? Halk Partisi erkânı Kurultayda kendilerinin bu hususta mesul tutulacaklarını dahi gözönüne almadan iktidarla müzakere imkânları aramıştır. Demek ki haksız mal iktisabına onlarda kanidirler. Ve yalnız bu arada ne koparırsak kârdır diye düşünmüşlerdir.

Şimdi öğreniyoruz ki Halk Partisi Genel Sekreteri Kasım Gülek İstanbul'da bir beyanat vererek bu hususta ilmi bir heyet kurulmasını ileri sürmüş, ve o heyetin vereceği kararı şimdiden kabul ettiklerini bildirmiştir. Bu da ayrıca ispat eder ki, bizzat kendileri dahi haklı olduklarına inanmamakta ve çıkar bir yol bulmak için pazarlık imkânları aramaktadırlar. Dünyanın hiçbir tarafında hakka inanan insanların bu şekilde pazarlık ettikleri görülmemiştir.

Beş binayı verecekler, sekizini vermeyecekler! Böyle olursa hak yerini bulacak, eğer devlet beş yerine dokuz binayı alırsa, bir gâsp mahiyetini alacak, hukuk devleti nizamıyla telif edilemeyecektir!... Böyle şey olmaz, böyle bir hukuk prensibi, hakka inanmış insanların aklına gelmez!...

Kendilerinin bu şekilde bocalayışları, bu pazarlıkları dahi ispat eder ki, hak sahibi yalnız Türk milletidir.

Mümtaz Faik FENİK

DEMEK Kİ?!. (*)

Halkevlerine ve C.H.P. mallarına el koymak için hazırlanan kanun teklifleri kadar pek az mesele, bir hukukçu olarak beni rahatsız etmiştir.

Şunu hemen belirtmek isterim ki, halkevlerinin, çok partili hayata uygun bir idare tarzına kavuşturulmasını daha 1946'dan itibaren lüzumlu saymış olanlardan biriyim. Tek parti devrinde C.H.P. elinde bulunmasında bir aykırılık görülmiyecek olan bu müesseseler, partiler çoğaldığı zaman elbette ki başka bir idare şekline tabi kılınmalı idi.

(*) Ulus Gazetesi : 29 Temmuz 1951-10809

BASINDAKİ YANKILARI

Bugün aynı kanaatı muhafaza etmekteyim. C.H.P. iktidarda iken, bu işi o zamanki muhalefetle müşterek bir formül bularak halletmek için teşebbüse geçmiştir.

Fakat maalesef bu teşebbüse cevap dahi alınamamıştır.

D.P. iktidara geçtikten bir iki ay sonra halkevleri bahsini kurcalamaya başlamıştır. C.H.P. evvelce düşündüğü (tesis) şeklini yeniden ortaya atmıştır. Bugün halkevi olarak kullanılan binaların mülkiyetini kendi üzerinden kaldırarak bir (tesis) e devretmeyi teklif etmiştir. Buna karşılık, Atatürk tarafından inkılapları kökleştirecek birer kültür yuvası olarak kurulan bu müesseselerin yaşatılması hususunda Devletçe gerekli yardımın yapılacağını ummuştur.

C.H.P. nin bu teklifi, evvelâ iyi niyetle karşılanır gibi yapılmıştır. Fakat ekseriyet partisi tarafından hazırlanan mukabil bir (tesis) projesi, C.H.P. nin halkevlerinden başka gayrimenkullerine de el atmış ve halkevlerinin idaresini tamamen Hükümet emrinde çalışmaya mecbur kalacak bir heyete vermek istemiştir.

C.H.P. bu mukabil proje karşısında, ümitsizliğe düşmemiştir. Ekseriyet partisinin (tesis) projesi, C.H.P. mallarının tasfiyesi şeklinden çıkarılarak ve halkevlerini de siyasi tesirlerden, parti kavgalarından uzak tutacak, Hükümetler değiştikçe esecek havaya göre bocalatmayacak şekle sokularak iade edilmiştir.

İşte bu safhada, ekseriyet partisi işi müsadere kanunları ile halletmeye karar vermiştir.

Niçin?

Ekseriyet partisi grubunda peşin tastik olunarak, Meclise sunulan kanun teklifi bu hususta bir fikir vermektedir.

Filhakika bu teklife göre, halkevleri binalarının ve içindeki eşyanın mülkiyeti Devlete intikal ettirilmekle kalınmamaktadır. Halkevleri müessesesi de tarihe karışmaktadır.

Diğer taraftan C.H.P. nin bir kısım gayrimenkulleri de elinden alınmaktadır.

Demek ki halkevlerini (tesis) haline sokarak, Atatürk'ün maksadına uygun olarak yaşatmak fikrini de ekseriyet partisi benimsememiştir.

Cereyan eden bu muamele ve geçen seneden beri üzerinde durulan kanun teklifleri, Devletin temelinde derin yaralar açacak hukuki sakatlık nümuneleridir. Beni meselenin üzerinde ısrarla durmaya sevkeden de bu müşahededir. Birkaç gündür fikirleri yayınlanan diğer profesör ve hu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kukçular hemen de istisnasız bu işteki hatayı belirtmektedirler. Anayasanın üstünlüğü, mülkiyet hakkının dokunulmazlığı, müsaderecinin yasaklığı, mahkemelerin vazife sahasına Meclisin karışmaması gibi ana hukuk prensipleri çiğnenmektedir.

Bu hususta, D.P. ekseriyetinden başka herkes mutabıktır.

Bir an için C.H.P. nin üzerindeki bu malların iddia edildiği şekilde meydana geldiği kabul edilse bile, gene mesele bir müsadere kanunu ile halledilmemek lâzımdı.

D.P. ekseriyetinin tuttuğu bu yola bakarak şöyle düşünmek mümkündür :

Demek ki, Büyük Millet Meclisinden herhangi bir tahsisat yalnız bir partinin ekseriyetine dayanılarak alındığı zaman, başka bir partinin ekseriyeti bir gün bu tahsisatın hükümsüzlüğüne karar vererek geri alabilecektir.

Demek ki, bir partinin Meclis grubunda karar vererek, Anayasanın kesin ve açık hükmü çiğnenebilecektir.

Demek ki, bir partinin ekseriyeti yalnız kendisince doğru ve makul sayılan gerekçeler bulabildiği zaman, tapu senetlerini kanunla hükümsüz kılabilir !

Demek ki, bir parti ekseriyeti muhalefet partisinin mallarını dilediği şekilde müsadere edebilecektir !

Böyle bir rejimin adı demokrasi olamaz.

Benim hukuk anlayışım, demokrasi anlayışım bu muameleleri kavramaktan âcizdir. İddiada bulunan aynı siyasi teşekkül... İddianın doğruluğuna hükmeden de, bu hükme dayanarak kanun hazırlayan da, kanunu tatbik edilecek olan da hep o...

Ben bunu anlayamıyorum. Anlayamıyorum, çünkü : Büyük Millet Meclisi salonunda milletvekillerinin gözleri önünde teammüden adam öldürülse, failin suçluluğuna nasıl Meclis karar veremez, onu mahkemeye gönderirse, cezayı da nasıl Meclis infaz edemezse; bir paranın, bir şeyin bir gayrimenkulün haksız iktisabedildiğine de Meclis hükmedemez, mahkeme hükmeder !

Demek ki, hukukun ana prensipleri de keyfe göre değiştirilebiliyor-muş !,

Nihat ERİM

BASINDAKİ YANKILARI

C. HALK PARTİSİNİN MALLARI (*)

C.H.P. nin varyoğunun elinden alınması için hazırlanan kanun tasarısı ve bu işde âmil olan devlet anlayışı önemle üzerinde durmaya değer.

Bu partinin elindeki malların pek büyük kısmını devlet, iller ve belediye bu gibi teşekküllerin yardım ve ianesiyle sağladığı hiç şüphe götürmez bir yöndür.

Ancak bugün bunun bir türlü suç gibi ileri sürmek çok haksızdır.

Halk Partisi inkılâpların gerçekleşmesi için Atatürk tarafından kurulmuş o amaçla idare edilmiş ve elden geldiği kadar kuvvetlendirilmiştir. İnkılâpları beğenenler, bunların son üçyüz yıl boyunca yıkımdan yıkıma uğramış olan Türklüğü kurtarmış olduğuna inananlar bu işte vasıta diye kullanılmış olan bir teşekküle, onu zülme başvurulmadan kuvvetleştirmek düşüncesiyle yardımlar sağlanmış olmasını bir suç sayamazlar. Aksi takdirde inkılâpçılıkları yapmadır.

Bundan başka tasarının gerekçesinde imzası başta gelen Bay Refik Şevket İnce ile Demokrat Partinin kurucuları bulunan beş yıl öncesine kadar C.H. Partisinin içinde türlü önemli mevkiler işgal etmişler fakat onun mal iktisap etmesi konusunda hiç bir itirazları duyulmamıştır. Eğer yapılan bu gibi işler kötü idiyse bu kimseler bu kötülöklere katılmışlar ve hiç olmazsa mevkilerini kaybetmemek için onlara ses çıkarmamışlardır. Bu durum ve imanda olan kimselere düşen şey de kendiliklerinden siyasal hayattan çekilmektir. Yoksa 1946 yılına kadar bugün suç saydıkları hareketlere iştirak etmek, 1950'ye kadar da Çankaya Köşkünün eşliğini aşındırarak Bay İ. İnönü'ye yaranmaya çalışmak, ondan sonra da bu müsadere işine kalkışmak hiç mi hiç yakışık almaz.

Hazırlanan tasarı henüz hiçbir kurulca kabul edilmeden Bay Fevzi Lütü KARAOSMANOĞLU'nun işin kısa bir zamanda gerçekleşeceğini açıkça bildirmiş olması ise Demokrat Partinin başında bulunanların partili milletvekillerini birer emir kulu saymakta devam ettiklerine yeni bir delildir.

Bunları yazmakla C.H.P. nin mallarına ilişilmesin demek istemiyoruz. Ancak buna, bir suçun cezalandırılması biçimi verilmekten sakınılanarak ve hak mefhumu incitilmeden girişmesi gerektiğini bildirmek istiyoruz.

Tabiidir ki inkılâplar devri yerine, onları demokratik bir hava içinde daha iyi benimseme ve hazmetme devri kaim olup tek parti usulü sona erince bu malların toptan C.H.P. elinde kalması doğru olmaz.

(*) Kudret Gazetesi : 29 Temmuz 1951-1273

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Buna göre yapılacak iş şu idi :

A) C.H.P. ile bu iş üzerinde bir anlaşmaya varmaya çalışmak.

B) Anlaşılamazsa hibeleri geri almak, arttırmalarda ucuza alınmış olan mallar için C.H.P. den fiyat farkını istemek veyahut malı geri alıp bu partice vaktiyle ödenmiş olan eksik bedeli kendisine geri vermek ve bu gibi ameliyelerde paranın satın alma kabiliyetindeki değişiklikleri göz önünde bulundurmak.

C) Halk Partisinin kendi parasıyla ve tabii şartlar altında almış olduğu mallara ilişmemek.

Bu arada pek anlayamadığımız bir yöne de işaret etmek isteriz. Türk Ocaklarının malları da pek geniş ölçüde devlet ve sairenin yardım veya ianesiyle elde edilmiş oluşuna göre C.H.P. nin ondan devr almış olduğu varlıkları devlete mal etmeyip ocaklara vermek ileri sürülen düşüncelerle tam bir tezat halindedir. Bu da, aranılan şeyin sırf adalet olmadığını gösterir.

Esasen Türk Ocakları kendi başlarında bulunanların karar ve imzasıyla fesh edilmişlerdir. Bu iş baskı ile olmuş demek, imza verenler korkaklar sürüsünden ibaretti demektir, bunların yeniden aynı korkaklığı göstermeyeceklerine inanmak caiz değildir. Ya fesh kararına imza koyduktan sonra bir kenara çekilecekleri yerde meselâ elçilik alan ocak "Büyüklerine" ne diyelim?

Yukarda "A, B, ve C" fıkralarında gösterdiğimiz yolların uzun süreceği düşünülebilir; ancak hak meşhumunu incitmeyen uzun yıl kısa da olsa musadere yolundan daima daha hayırlıdır.

Demokrat Partinin giriştiği iş şu bakımdan da kötüdür ki, C.H.P. nin muhalefeti yumuşak iken bir şey yapmamış ve bu muhalefet çetinleşince o da çarçabuk musadere işine kalkışmıştır.

Bu şartlar altında hiç bir muhalefet kendini güven içinde sayamaz. Bunu Millet Partisine karşı durmadan açılan dâvalar esasen göstermekteydi, alınmak istenen tedbirler, eğer buna lüzum var idisye bu yolda yeni bir delildir.

Gerçekten ise Demokrat Parti aklına gelen her şeye başvurarak muhalefeti yok etmeğe çalışıyor, züğürdün hürriyetine, zengin malına saldırıp ortada tek kuvvet olarak kalmak ve millete hiçbirini yerine getirmedigi binbir vaat yapıp kapıldığı iktidarda ebedileşmek istiyor.

Bu gidişle yurdumuzda siyasal mücadele Balkan devletlerindeki kör dövüslere benzemek yolunu tutabilir.

BASINDAKİ YANKILARI

D. Parti yalnız bir suretle Halk Partisini belini doğrultamayacak bir duruma düşürebilirdi : İyi ve başarılı iş görmekle. Bunu yapmayıp, hat-tâ yurdumuzu eskileri aratacak kadar fena idare etmekle Demokratlar C.H.P. yi âdeta ihya ettiler. Keza ispat edemekleri bir sürü isnat ile Bay İ. İnönü'yü tekrar milletin gözüne soktuktan sonra bu müsadere işiyle halkçıları mazlum durumunda göstererek onlara yeni taraftarlar kazandıracaktır.

Ne yapılırsa yapılsın girişilen işin öc ve hınç alma, aynı zamanda çetinleşen bir muhalefeti cezalandırma ve ezme amacını gütmeyeceğini ispat etmek imkânsızdır. Bu tarz ise zamanımızın devlet anlayışına tamamiyle aykırıdır.

Tasarının gerekçesinde bulunan şu cümle bizce çok önemlidir.

"Memleket mukadderatını elinde tutan bir partinin iktidarda bulunmaktan mütevellit nüfuz ve otoriteyi, kendi mevcudiyetini takviye ve mâli kudretini artırma yolunda kullanmaya esasen hakkı yoktur."

Bu düşünce fertler, meselâ bakanlar ve her devrenin başında ve sonunda iktidar milletvekillerinin topundan mal beyannamesi istemek suretiyle tatbik edilse çok iyi olur sanırız.

Demokrat Parti iktidara geleli on dört ay olduğu halde hâlâ devlet işleriyle meşgul olup milletin durumunda bir iyileşme husule getirememiştir.

Bütün gayretler bir yandan kendi parti kongrelerini, öbür yandan da muhalefeti baskı altında tutmak için sarfolunuyor. Bu arada milletin hâli gitgide daha fenalaşıyor.

Hikmet BAYUR

GÖSTERDİKLERİ TELAŞIN SEBEPLERİ VARDIR (*)

"Samimiyet hayatın temelidir"

İnsan evvelâ kendi vicdanına, sonra başkalarına karşı samimi olmadıkça, teşebbüslerinin, kararlarının ve hareketlerinin makul izahlarını yapamaz. Bunun aksine samimi adam, doğruluğuna inandığı maksatlar uğrunda fedakarlığa katlanmak pahasına da olsa geniş mesuliyetler yüklenmekten asla çekinmez. Halkevleri işinde; bu denenmiş hakikatın daha bir defa kafamızda canlanmamasına imkân yoktur.

(*) *Yeni Asır Gazetesi* ; 30 Temmuz 1951-14581

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Dünün istismarcı imtiyazlılar rejiminde ferdin ve kitlenin haklarını çığnemekten zevk duyanlar, şimdi karşımıza dikilerek son yirmi yılda millet hazinesinden aktardıkları altmış milyon lira değerinde emlakın hakiki sahibi olan millete iadesi için hazırlanmış kanun lâyihasını bir "siyasi şekavet", bir "gasp" hadisesi saymaktan utanmıyorlar. Onlara bakılırsa ortada "şu masum ve günahsız" Halk Partisi tarafından işlenmiş bir "gasp" fiili yoktur. Sadece 1932'den bu yana hazineye ait milyonlarla kurulmuş "tesisler" vardır ki şayet bunları "gasp" eseri saymak gerekirse "kazai hükümler" istihsalinden başka yol hatıra gelmemelidir. Böylece varmak istedikleri netice, Demokrat Parti iktidarının büyük çapta kararlar almağa muktedir bulunmadığı zehabını uyandırmaktır.

Bilhassa ara seçimler arefesinde buna çok ehemmiyet verdikleri meydandadır. Filhakika bugünkü iktidar, halkevleri işini müzakere ve uzlaşma yolu ile halletmeğe çalışırken C.H.P. zınamdarları meşhur samimi-yetsizliklerinin yeni delillerini yaratmak hevesine kapılacak yerde milli vicdanı tatmin edebilir tekliflerde bulunmuş olsalardı mesele şimdiye kadar halledilmiş olurdu. Günler, haftalar ve aylar boşu boşuna geçtikten sonradır ki, Halk Partisinin Halkevlerinin ayrı kalmağa razı olmadığı anlaşıldı. Bu vaziyette, hukuk devletine düşen vazife, yağmakerlerin temsil ettikleri zihniyete ölüm darbesini indirmekten başka bir şey olamazdı.

C.H.P. nin son iktidar yılında devlet bütçesinden Halkevlerine ayrılan beş milyonluk tahsisat görüşülürken müzakerelerinde hazır bulunan Adnan Menderes şu sualleri sormuştu :

1. Halkevleri bir hayır müessesesi midir, yoksa bir politika ocakları mı?
2. Halkevlerine bütçeden ayrılan paraları kim almaktadır?
3. Hazineden bir santimin murakabesiz sarfına kanuni mesaiğ olmadığına göre bu paralar kimin murakabesi altında sarfedilmektedir?
4. Halk Partisi hangi tarihten beri devlet bütçesinden beslenmektedir?
5. İstenen tahsisat hangi kanuna dayanmaktadır?

Birbirini tamamlayan bu suallerin cevabını veremeyecek halde olanlar, sadece 1932'den beri bütçeden Halkevlerine tahsis edilen paraların C.H. Partisince tesellüm ve sarfedildiğini, kanun işinin daha sonra geleceğini, Halk Partisinin çoğunluk partisi olarak B.M. Meclisinden istediği kanunları geçirmek yetkisine dayandığını, Mecliste kalkan ellerin kanun hükmünde olduklarını söylemişlerdir. Yıllarca milli iradeye dayanmadıklarını bile bile bu tarzda konuşmalardan çekinmiyorlardı. Daha o zaman, Halk Partisi yararına kanunsuz mal istishabının bir "gasp" mahiyetinde

BASINDAKİ YANKILARI

olduğu ve bir gün kendilerinden hesap aranabileceği duyurulmuştu. Son bir yılda yapılan tetkikler, Halkevlerine bütçeden ve muhtelif kaynaklardan ayrılan paraların tam hovarda bir mirasyedi zihniyetle israf edildiğini, on üç milyon liranın sarf mahalli bulunmadığını da meydana koymuştur. Bu hesabın mesulleri elbette aranacaktır. Sarf mahalli meçhul kalan 13 milyon liranın hangi ceplere aktığı sorulacaktır. Hal ve keyfiyet bu merkezde olduğu için, vicdanları müsterih bulunmayanların şimdi telâşa düşerek feryat etmelerine, hattâ tehditler savurmalarına hayret edilemez. Bu gibilerin gönülleri hoş olsun diye sayısız dâvalar açmak cihe-tine gidilemezdi. İktidar böyle bir hataya düşseydi, çünkü rejimin yüz karası bir "gasp" hadisesine "kanuni" renk vermiş olmakla kalmayacak, aynı zamanda Halk Partisi Halkevlerini politika ocakları olarak kullanmakta devam edecekti. Binlerce köyde mevcut bağımsız ve demokrat vatandaşlara kapalı bulundukları malumdur. Milli iradeyi temsil eden bir iktidar partisi buna daha fazla göz yumabilir mi idi?

Görülüyor ki Büyük Millet Meclisince tercih edilen yolun hukuk ka-idelerine uygunluğundan şüphe edilemez.

Memleket alelade bir "gasp" hadisesi karşısında değildir. Ahmet, Mehmedin malını gasp ettiği zaman Memedin yapacağı şey mahkemeye müracaattan ibarettir. C.H.P. nin gasp ettiği mallar D.P. ye ait olsaydı, iktidar partisinin de uğradığı haksızlığı tamir ettirmek için ayrı bir kanun çıkartmağa ihtiyacı olmazdı. Amma gasba uğrayan bizzat millet olduğu içindir ki davacının milletten başkası olamayacağını, onun adına harekete geçmek yetkisinin ise yalnız Büyük Millet Meclisinde olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Burada sırası gelmişken şu hakikati bir kere daha hatırlatmak icap eder :

Ondört Mayıs 1950'den evvelki rejim, hukuk rejimi değildir. Şefin iradesinden başka bir iradeye yer vermeyen bir diktatörlüktü. Acaba dünyanın neresinde bir diktatörlüğün hakka ve kanunlara karşı tasallutlarını topyekün ortadan kaldırmak için milli iradeyi harekete getirmekten başka çıkar yol bulunmuştur? Bu itibarla halkevleri binalarının millete iadesi hakkın ve adaletin tecellisinden başka bir şey olmayacaktır. C.H.P. buna inanmadıkça onun istismarcı totaliter bünyesini terk etmiş olmasına ihtimal verilemez.

Halkevleri binalarının yağmacılardan alınması keyfiyetinin bir takım siyasi neticeler doğuracağı muhakkaktır. Evvela Halk Partisi Demokrat Parti gibi millet hazinesine el sürmeden ve vatandaş haklarına tasallutta bulunmadan yaşama yollarını öğrenecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bugünün iktidarı muhalefet mücadelesini çadırlarda yapmıştır. Hâlâ iller, ilçeler, bucaklar ve köylerdeki teşkilâtın muhtaç olduğu binaları bulmak hususunda büyük zorluklarla karşılaştığı halde devlet hazinesinden bir santim çekmeğe teşebbüs etmemiştir. Siyasi tarihimizde ilk defa görülen bu hazine haklarına hudutsuz saygı ve namuskârlık akidesinin kökleşmesinden memleket büyük faydalar görecektir. Halk Partisi de bundan sonra yaşamak için kolay vasıtalara, tahakküm ve istismar ruhuna güvenmeyeceğini, fikir ve ideal üstünlüğünden başka hiç bir kuvvetin partileri ayakta tutamayacağını anlamak zorunda kalacaktır.

Şevket BİLGİN

HALK PARTİSİNİN MALLARI (*)

Biliyoruz ki : Halk Partisinin henüz elinde bulunan bir takım mülklerle ilgili bir kanun tasarısı hazırlanmış ve Büyük Millet Meclisinin birkaç komisyonundan geçmiştir. Demek oluyor ki; tasarının kanunlaşması için, artık ehemmiyetli bir engel kalmamıştır. Meclisin dinlenme ayları başlamadan önce son kararın verilmesi çok mümkündür. Biz şimdi, kanun tasarısının ilerde nasıl bir şekil alacağını bilmiyoruz. Meclis, ulu-orta görüşmelerde, ufaktefek değiştirmeler yapacak mı, yoksa tasarıyı olduğu gibi mi kabul edecektir?

Tasarının hazırlanması yüzünden, üstünde çok durulması gereken büyük bir prensip dâvası ortaya çıkmıştır. Böyle bir kanun yapılabilir mi yapılamaz mı? Şimdiki kanunlarımıza göre, mülkiyet konusunda beliren ihtilâfları çözebilmek için iki yol vardır : 1. Bir mülkü, parasını vererek, bir başkasına devredebiliriz. Bunu yapabilmek için, halk ve kamu menfaati olmalıdır. Olmadı mı vatandaşın, Anayasa ile sağlanmış hakları, bile bile tehlikeye düşürülmüş olur. 2. Mülk, kanuna aykırı bir şekilde edinilmişse, ilgililer mahkemeye başvurarak iddialarını ispat etmek zorundadırlar. Normal durumlarda böyle. Fakat olağanüstü durumlarda da mülkün kendine göre bir özelliği vardır. Bu noktada, her memleket, kendi ihtiyaçlarını gözönünde tutarak türlü türlü hükümler koymuştur. Biz burada, dâvayı yalnız prensip çerçevesinde düşündüğümüz için, olağanüstü durumlarla mülkiyet arasındaki münasebetleri ayrıca belirtmeye lüzum görmüyoruz.

Bir mülkün, ya kamu menfaatleri düşünülerek veya mahkeme kararı alınarak bir başkasına verilmesi mülkiyet değişiminin biricik şekli de-

(*) Yeni İstanbul Gazetesi : 30 Temmuz 1951-606

BASINDAKİ YANKILARI

ğildir. Her milletin tarihinde bunun bir çok örnekleri vardır. Basınımızda çıkan ve mülkiyet dâvasını inceleyen yazılara göre, mülkiyet değişimi yalnız kamu menfaatleriyle adâlet kararları çerçevesi içinde düşünülebilir. Millet Meclisi, adâlet teşkilâtının işine karışamaz. Bu görüş eksik noktaları tamamlamak suretiyle, hiç şüphesiz, çok doğrudur. Hukuk devletinin en güvenilir destekleri, Anayasada sayılan vatandaş haklarıdır. Mülkiyet hakkı da bu hakların başında gelir. Biz, yüzyıllardan beri karmakarışık bir mülkiyet anlayışı içinde yaşıyoruz. Asıl mülk sahibi devlet, dolaşısıyla, hükümdardır! Her şey onundur ve biz, bu büyük çiftliğin yalnız kullarıyız! Cumhuriyetin kuruluşuna kadar, ufaktefek değişimler gösteren bir mülkiyet anlayışı, iktisatçı geriliğimizin başlıca sebebidir. Dikkat edersek görürüz ki : Bütün çağdaş milletlerin yükselme temposu, mülkiyet hakkının sağlanma şekillerine göre ya gevşemiş veya artmıştır. Bunu anladıktan sonra, mülkiyet dâvasına, bizim de çok büyük bir duygunluk ve ilgi göstermemiz elbette yerindedir.

Devletçilik sistemi, mülkiyet hakları bakımından, Osmanlı Devletinin kılık ve kıyafet değiştirmiş bir şekli sayılabilir. Her şey, eskiden olduğu gibi devletindir. Vatandaşların mülkiyet hakları geçici mahiyettedir. Sırası geldi mi ellerinden alınabilir. İlk fırsatta temelinden çökecek bir hak durumu ile mülkiyet hakkının ne kadar anlaşılmaz bir şekle döktüğünü tahmin edebilirsiniz. Böyle bir mülkiyet anlayışının hüküm sürdüğü zamanlarda başgösteren mülkiyet değişimleri arasında hak ölçülerine aykırı mülkiyetler, ister istemez, teşekkül edebilir. Demokrat Parti bu görüşe dayanarak, Halk Partisinin elindeki mülkleri, haksız edinilmiş mülklerden saymaktadır. Haksızdır, çünkü : devlet idaresi ve yurt kalkınması için verilen vergilerin bir kısmı halkevlerine akmıştır. Mülkler, parti üyelerinin yatırdığı paralarla ele geçirilmiş olsaydı, hiç bir şey söylenemezdi. Fakat parayı veren millet olduğu için, mülklerin millete verilmesi lâzımdır. Halbuki : Demokrat Parti iktidarı doğrudan doğruya millet iradesinden doğmuştur, ve onun için, milletin hakkını aramak zorundadır. Halk Partisinin mülklerine karşı yöneltilen iddia bu.

Halk partisi, halkevlerini elden çıkarmaya hazır olduğunu söylemekle kendisine karşı ileri sürülen iddianın büsbütün yersiz olmadığını kabul etmiş oluyor. Zaten bunu inkâr etmek de güçtür. Çünkü : belediye bütçeleri gözden geçirilince, Halkevlerine ayrılan yardımların miktarını tespit etmek kolaydır. Başka kanallardan akan yardımlar da bellidir. Bundan başka, yardımların kesilmesiyle Halkevleri, Halk Partisi için, yepyeni birer üzüntü kaynağı haline gelmiş bulunuyor. Demokrat Parti de, her vatandaş gibi, bunun farkındadır. Biz öyle sanıyoruz ki : daha

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ehemmiyetli maksatlar güdülmüyorsa, bu noktada anlaşılmak kolaydır. Hattâ mahkemeye başvurmadan da, belki bir netice elde edilebilir. Yeni kanun tasarısının gerekçesini henüz görmediğimiz için, bu noktada durmayı faydasız görüyoruz. Yalnız şunu söylemek isteriz ki : Halk Partisinin malları dâvasını vatandaş mülkleri dâvalarıyla karıştırmak, bizim fikrimize göre hatalıdır. Vatandaş mülkiyetinin aksak ve eksik tarafları olabilir. Bunlar, genel olarak, doğrudan doğruya, en açık mânada vatandaş haklarıyla ilgilidir. Devlet ve şehir gelirlerinin, tesir kullanılarak, parti mülkiyetine çevrilmesi ise, olağanüstü bir hukuk özelliği taşımaktadır. Dâvanın bu şekilde belirmesi yeni kanun tasarısının hazırlanmasına tesir etmiş olabilir. Fakat Halk Partisinin iktidar yıllarında mülkiyet haklarına gösterilen saygısızlıklar yalnız parti mallarıyla mı ilgilidir? Böyle durumlarda nasıl bir yol tutulacağını henüz bilmiyoruz. Bize öyle geliyor ki : haksız mülkiyet dâvası ele alınırken ölçülerin biraz geniş tutulması, konuya tarafsız bir mahiyet vermek bakımından, daha doğrudur. Biz bu dâvanın, her türlü şüpheleri giderecek şekilde çözülmesini istediğimiz için, kanun tasarısının eksiksiz çıkmasına ve yürürlükte olan hükümlere aykırı düşmemesine büyük bir ehemmiyet vermekteyiz. Acaba Meclis, böyle bir kanun yapmakla Anayasaya aykırı hareket etmiş olmaz mı? Bu ehemmiyetli dâvayı yarınki yazımızda incelemeye çalışacağız.

M. NERMİ

ARA SEÇİMLER VE HALKEVLERİ (*)

Haksız iktisap ettikleri, daha doğrusu, öz Türkçe tâbiriyle, bir kolayını bularak üzerine oturdukları malların ve mülklerin millete iâde edileceğini görür görmez, Halk Partisi erkânının kan tepelerine fırlamış ve bu hareketi millet nazarında güya kötölemek için de ne yapmak lâzımsa hepsine başvurmuşlardır.

İlk iddiaları şu idi; "Demokrat Parti, Halk Partisinin mallarını müsadere ediyor. Halkevlerinin üzerinden altı oklu bayrak indirilecektir, onun yerine D.P. bayrağı asılacaktır."

Böyle bir iddianın hakikatle zerre kadar alâkası olmadığını sanki umumi eskânın bilmeyeceğini zannediyorlar; herkesi kör, âlemi sersem sanıyorlardı ve meselenin doğrudan doğruya vaktiyle milletin elinden gaspedilen veyahut mükelleflerin ödediği vergilerle Halk Partisinin mülkiyetine geçirilen malların tekrar millete ve hazineye intikal ettirilmesini

(*) *Zafer Gazetesi* : 31 Temmuz 1951-819

BASINDAKİ YANKILARI

den ibaret olduğu, şüphe götürmez bir şekilde meydana konunca, şimdi, yeni bir terane tutturdular!

Güya, bugünkü iktidar, bu kanunla, ara seçimleri arifesinde Cumhuriyet Halk Partisi teşkilâtını yıldırmağa çalışıyor, ve partisiz vatandaşların cesaretini kıracağını umuyormuş...

Dünyada bunun kadar akılla ve iz'anla alâkası olmayan bir iddia nâdir bulunur. Eğer Halk Partisi mensuplarının bugün ara seçimleri arifesinde, Halkevleri hakkında böyle bir karar alır mıydı?..

Tarihi tetkik eden herkes gayet iyi bilir ki bu millet daima mazluma acımış ve her tehlikeyi göze alarak daima zalime karşı koymuştur. Eğer bir hakkın yerine getirilmesi bir zulüm olsa idi; bir gasıp olsa idi, ara seçimleri arifesinde buna kimse cesaret edip yaşanamazdı; bırakalım, şu seçimler geçsin de ondan sonra ne hesabımız varsa görelim, derdi. Demokrat Parti iktidarı bilâkis bu seçim sıralarında vaktiyle gasbedilen malların geri alanmasına karar vermekle, ne kadar haklı hareket ettiğine inandığını ve bundan dolayı hiç bir endişesi olmadığını ispat etmiştir. Bilâkis Halkevleri hakkındaki kanun tasarısı hazırlandığına dair olan haber, etrafta şayi olur olmaz, memlekette bir bayram havası yaratmıştır. Bağımsız vatandaşlar zorbalıkla ve ihtilâl metodlarıyla Halk Partisinin eline geçen malların tekrar hakiki sahibi olan millete iade edileceğini öğrendikleri zaman derin bir inşirah duymuşlardır.

Karilerimiz, çünkü sayımızda bir çok Halkevleri binalarının nasıl elde edildiğine dair geniş tafsilatı okumuşlardır. Bunlar, bazı yerlerde mezarlık arsalarını bile belediyelere istimlak ettirip üzerine oturmuşlar, birtakım binaları, derdest satın alma kaidelerine uyduracaklarını zannederek gülünecek fiyatlarla ellerine geçirmişlerdir, 79 liraya bir binanın iktisap edildiği nerede görülmüştür?

Onlar bu şekilde hareket ederken yaptıkları gasp değildi de, şimdi, bu malların hakiki sahibi olan millete iadesi mi gasptır? Halk Partisinin bu millete değil, fakat bu milletin kendilerine soracağı çok, hem de pek çok hesaplar vardır!

Kendilerine hatırlatalım : Bir hakkın yerine getirilmesi hiç kimsenin cesaretini kırmaz; bilâkis artırır. Eğer onların seçim arifesinde, böyle bir kanunun çıkarılmasından dolayı bir şikâyetleri varsa, bu şikâyet halkta cesaretin kırılacağından değil, bilâkis Demokrat Parti iktidarına karşı güvenin artacağından dolayı olmalıdır. Yâni diyebilirlerdi ki : Bu yaptığınız hareket doğru değildir; seçim zamanı, milletin hakkını millete iade etmekle kendi aleyhinizde propaganda yapıyorsunuz; böylece

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

halkın itimadını kazanmağa bakıyorsunuz! Şimdiye kadar mademki bu böyle devam etti durdu, bırakınız bu işi bir tarafa! Seçimden sonra ne yapacaksınız yaparsınız!

İşin aslı budur. Demokrat Parti İktidarı, bir hakkın yerine getirilmesinden, Anayasa hükümlerinin tam tatbik olunmasından, gasbın elinden gasbettığı malların alınarak hakiki sahiplerine tevziinden dolayı neden muâteb tutulmaktadır, bunu anlayamıyoruz.

Meselenin dikkate değer tarafı, bu adamların hâlâ yaptıkları kötülüklerin millet tarafından farkına varılıp yakalandığını dahi görmemeleri, hâlâ Anayasaya aykırı hareket ederek ele geçirdikleri malların meşru olduğunu müdafaaya yeltenmeleridir. Yalnız bu nokta dahi, Halk Partisi erkânında eski zihniyetin devam ettiğini ve hiç bir intibah eseri olmadığını ıspat etmeğe kâfidir.

Mümtaz Faik FENİK

KİM HAKLI? (*)

Büyük Millet Meclisinin Encümenlerinde müzakere halinde bir kanun var. Bunun hakkında ana siyasi partilerimizden biri diyor ki : "Bu kanun, bir musadere kanunudur. Bir siyasi ekseriyetin; kendi elindeki salahiyeti politika emelleriyle keyfi ve haksız surette kullanarak diğer siyasi bir partiyi ezmeğe çalışması gibi bir mâna taşıyor." İşte bu nevi düşüncelerin sevkiyle alâkalı parti muhiti teessür ve heyecan içindedir. Siyasi hayatta emniyet ve asayiş kalmadığını ileri sürüyor, mitingler yapmak, protesto sesini yükseltmek, hattâ ara seçimlerine girmemek, Meclisten çekilmek gibi mukabele tedbirlerine başvurmaya düşünüyor.

Diğer parti; hükümetle tek partinin mahlût bir halde bulunduğu devirdeki nice tasarrufların kanunları keyfi surette çiğnemek ve memlekette hiç bir nevi hür ve müstakıl içtimai ve fikri teşekkül yaşatmamak emeliyle yapıldığını, iktidar nüfuzunun bir siyasi partinin lehine böylece kullanılması tarzındaki gidişlerin memlekette temelli ve istikrarlı bir idare kurulmasına engel teşkil ettiğini, böyle kapıların herkese ve her zaman için kapanmasının millî selametın icabı olduğunu, mazideki haksızlıkların ölçülü bir şekilde hakkaniyetin icaplarına uydurulmasında zaruret bulunduğunu ileri sürüyor.

(*) *Vatan Gazetesi* : 31 Temmuz 1951-3666

BASINDAKİ YANKILARI

Bu meseleye ait kanun teklifini hazırlayanlar arasında yalnız D.P. nin müfritleri bulunmuyor, Refik Şevket İnce gibi İstiklâl Mücadelesi devrinde Adliye Vekilliğini tam bir fikir istiklâli ve prensip titizliği içinde yapan, yıllarca Büyük Millet Meclisinde tenkidin sesini aksettirmek, cesaretini gösteren, Rauf Umursal'ın muhalefet liderinin memleketten çıkarılması hakkındaki sözlerinin iktidar partisi tarafından açık surette red ve takbi edilmemesi yüzünden daha geçenlerde kabineden çekilen bir şahsiyetle beraber Fethi Çelikbaş, Sıtkı Yırcalı, Osman Şevki Çiçekdağ, Ferit Alpiskender gibi D.P. nin tenkidci cephesinde yeralan milletvekilleri de, yedi imzanın sahipleri arasındadır.

Müstakil vatandaşın vaziyeti güçtür. Temsilciler arasında mümtaz ve hürmete lâyık şahsiyetler bulunan bu taban tabana zıt fikir cereyanlarından hangisini doğru bulsun, hangisini benimsesin? İlk hissi, umumi hayattaki huzur ve ahenk ihtiyacının tatmin edilmemesi, boyuna gerginlik manzaları yaratılması dolayısıyla her iki tarafa birden küsmektir. Ne çare ki gülü dikenleriyle beraber kabul etmek lâzımdır. Zâhiri sessizlik ve yalancı huzur, diktatörlük sistemlerine mahsustur. Açık münakaşa rejimlerinde ihtilafları ve çatışmaları zaruri diye kabul etmek çaresiz bir şeydir. Acı olan taraf, bizde henüz demokrasi an'ane ve itiyatlarının yer etmemiş olması ve ihtilafların müzakere, uzlaşma ve hakem yollarıyla halline alışılmamış olmasıdır.

Şurası muhakkaktır ki tek parti devrindeki keyfi idare haliyle devamına imkân yoktu. Halk Partisinin bir siyasi imparatorluk manzarası gösteren servet kaynakları karşısında siyasi hayatımızda müsavi şartlar dairesinde bir parti mücadelesi kurulamazdı. C.H.P. nin elinde ezici bir takım malî imkân ve silahlar bulunduğunu gören diğer siyasi partiler, bunlara karşı muvazene tesisi için ya iktidarı tek parti zamanındaki usullere benzer tarzlarda suiistimal edecekler veya taraftar toplamak için millet menfaatlerinden ve prensiplerinden tâvizler vermek, geri düşüncelere hulûskârlık etmek çığına ister istemez kendilerini kaptıracaklardı. Nitekim böyle kötü istidatların ilk emareleri belirlemeğe başlamıştı. Böyle meyillere karşı kurukuruya şikâyetle bulunmak faydasızdı. Asıl saik-leri tasfiyeye uğratmak lâzımdı.

İdeal şekil, maziye ait hesaplaşmanın iki Türk partisi arasında uzlaşma yoluyla ve gönül hoşluğuyla yapılması ve rejimi korumak ve memlekette esaslı bir ıslahat hareketi yaratmak maksadıyla partiler arasındaki bir işbirliğine böylece zemin hazırlanmalıydı. Ne yazık ki Halk Partisi vaziyetin icaplarını geniş bir gözle görememiş, maziden devir aldığı mal ve mülk debdebesinin kendisine, yeni şartlar altında, bir destek değil, bir engel olduğunu takdir edememiş ve meşru haklarından lütfen fedakârlık

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kabul eden mazlum ve mağdur bir teşekkül tavrını takınmıştır. D.P. de, kardeşçe bir uzlaşmayı mümkün kılacak itidalli ve ıtıratlı prensip havasını yaratamamış ve bu dâvayı vekârla umumî eskârın huzuruna koymasının yolunu bulamamıştır.

Bunun neticesi olarak, ortaya öyle bir kanun lâyihası çıkmıştır ki siyasi partileri yalnız istikbale ait kayıtlara tâbi kılmakla kalmıyor, ana muhalefet partisinin maziden devir aldığı mallar hakkında iktidar partisini, şekil itibariyle olsun, hem davacı, hem de hâkim mevkiine koyuyor.

Demokrat Parti iktidarı, devri sâbık aramayacağına dair olan umumi ve mutlak teminatına rağmen, vaziyetin icabıyla böyle bir rol kabul etmeğe mecbur kaldığına göre muhalif partiye karşı âzami itidal hakkaniyet ve müsamaha ile hareket etmek zorundadır. Halk Partisinin, neticede kendi aleyhine dönen usullerini, bir kısas zihniyetiyle Demokrat Parti de tekrar edecek olursa, muhalif partiye, yalnız kendi mensuplarının gözünde değil, müstakil vatandaşların gözünde de, mağdur bir hale düşürmüş ve vazife görmek imkânından cebren mahrum bırakılmış bir siyasi teşekkül hüviyeti vermiş olur. Unutmayalım ki 1946 seçimlerinde Halk Partisi, meşru şekilde üçte ikiden fazla ekseriyet temin edebilir ve 1950 seçimlerinde de iktidarı kazanması ihtimalini sağlama bağlayabilirdi. Partinin bugünkü hale düşmesine sebep, 1946 da dar görüşlere esir düşerek elli ile yüz arasındaki milletvekilliği hakkında Demokrat Partinin hakkını yemesidir.

Siyasi partilerin mal ıktisabı davası hakkında Mecliste müzakere halinde bulunan kanun lâyihasında ifade edilen mucip sebeplere göre bu kanunu, esas itibariyle bir musadere kanunu diye değil, siyasi hayatımızda normal istidatlar yaratacak ve hükümet ve parti mefhumları arasındaki hudutları ayıracak faydalı ve hayırlı bir adım diye karşılamak doğru olur. Halk Partisi mensuplarının bile bu telakki ve anlayışa iştirak etmeleri, siyasi havayı düzeltir, tatbikatta itidal yoluna gidilmesini kolaylaştırır. Siyasi hayatımızın devamlı şekilde zehirlenmesini önler.

Mucip sebepleri izah eden teklif sahipleri bu nokta üzerinde olgun bir zihniyetle durmuşlar ve kanuna dar bir tasfiye kanunu mahiyetini vermemek ve siyasi hayatımızda uzun müddet için huzursuzluğa yol açmamak arzusunu sarahatle ifade etmişlerdir. Eğer C.H.P. memleket menfaatlerini, kendi hakiki menfaatlerini ve mevcut vaziyetin zaruri icaplarını takdir ederek, öfkeyi bir tarafa bırakır ve itidal ve basiretle hareket ederse, maddi bakımdan kaybettiklerinin çok fazlasını mânen kazanır, zaruri olan bu intikal geçidini âzami zindellikle aşmış olur.

Ahmet Emin YALMAN

BASINDAKİ YANKILARI

O MÜHİM KANUN (*)

Büyük Millet Meclisinde bir mühim kanun teklif edilmiş olduğunu gazetelerde yine yalnız esbab-ı mucibesini okuyarak öğrendik. Yazık ki kanunun metnini Ankara muhabirleri bir türlü vermiyorlar; alamıyorlar olamaz, çünkü Anayasa Komisyonunun ictimaında bile hazır bulunmalarına müsaade edilmiş olduğunu kendileri söylüyor. Her ne ise metnine vakıf olmadığımız bu kanunun siyasi sahada mühim bir atlama taşı olduğunu mucip sebepler sayesinde anlamak pek kolaydır. Halk Partisi senelerce süren tek parti rejiminde bir çok emlâk iktisap etmiştir. Bunu hep bilirdik, fakat itiraf etmeliyiz ki mezkûr lâyhada söylendiği gibi bu emlâkın yüz milyon lirayı geçecek kadar azametli bir miktara balığ olduğunu düşünmemiştik ve senelerden beri vadettikleri gibi hiç olmazsa Halkevlerini bir tesis şekline bağlayacaklarını beklemiştik, fakat onu da yapmadılar. Velhâsıl lâyhada geçen sözlere bakılırsa Halk Partisi iktidarda bulunduğu uzun seneler zarfında tıpkı bir banker, bir arazi sahibi gibi mal iktisap etmiş ve bunu en ucuz ve en kolay yollardan toplamış.

Bir siyasi partinin elinde çok servet bulunması elbette parti hesabına en büyük kuvvettir; fakat tek partiden çok partiye dökülünce bu kuvvet hiç şüphesiz hakiki ve samimi demokrasi gidişini güçleştirecek siyasi bir kuvvet olur. İnsan ister ki bütün partilerin dereceleri aynı olsun, fakat böyle bir şey bittabi mümkün olamıyor. Olamıyor ama aradaki farkın da bu kadar büyük olması demokrasi hesabına bir tehlike olmaktan hâli kalmıyor. Mal ve mülk noktasından partiler arasında tesviyeye bir çare bulmak bir hukuk devletinde gayri kabil olması gerektir. Bu gibi dâvalar her vakit ikame edilmiştir. Haksız yere mal iktisap edenlerden bu mal ancak mahkeme kararıyla istirdat olunur. Bunu bilmek için hukuk profesörü olmağa veyahut onların ağzından veya kaleminden işitmeğe ihtiyaç olmasa gerektir. Eğer bu yola gidilmeyip de Büyük Millet Meclisinin kazai salâhiyetini bilfiil kullanıp bir mahkeme halinde hüküm vermesi yoluna gidilirse bu gidişin bir Anayasa tâdili mahiyetinde olmayacağını ispat hayli güçtür. Bu tâdil yapıp Meclis kaza hakkını arada bir bizzat kullanmak salâhiyetini iktisap etmedikçe böyle bir kanun çıkarmak Anayasanın sekizinci maddesinin hükmünü iptal demek olur.

Bu noktalarda ilmî ve hukukî surette izahlar verilmezse Anayasaya dayanan devlet mefhumu da kuvvetini kaybetmiş olur. Yoksa işin adliye-ye tevedii halinde bir neticeye varılamayacağını söylemek veyahut böyle bir ihtimal karşısında 1500 dava ikame edip 15 sene uğraşmak lâzım geleceğini bilmek ilmî ve mukni bir delil teşkil etmez. Bize öyle geliyor ki ni-

(*) Akşam Gazetesi : 31 Temmuz 1951-11788

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ce nice girift hukukî meselelerde bir hal çaresi bulup sağ salım çıkan adalet mekanizması, hukuk nazariyatı bu meselede de sarahaten hakimlere tevdi edilmiş olan kaza hakkının üstünden atlamayan ve demokrasiyi incitmeyen bir tesviye çaresi arayacak ve bulacaktır.

Mucip sebepler lâyihasından öğrendiğimiz mal ıktisabı yolundaki çirkin manzaralar karşısında, henüz metnini göremediğimiz ve fakat mucip sebeplerinden muhtevasını bir dereceye kadar öğrendiğimiz bu kanun teklifini hazırlayanlar da bu teklifin hukukî cihetinden sarfınazar demokratik bir camiada halkın gözleri önüne estetik noktai nazarından da parlak bir güzellik tablosu serecek mahiyette olmadığını kabul edeceklerini zannediyoruz ve inanıyoruz ki, bazı taraflardan bu kanunun bir ihtilâl kanunu olduğuna dair çıkan rivayetler hiddet ve heyecan içinde boğazın dokuz boğumunu birden aşarak çıkmış sözlerdir. Yoksa böyle velev ki yüz milyon hattâ yüzlerce milyon olsun maddi bir kemiyet için ihtilâl kanunu yapacak yerde bu işin tabii mecrası olan hukuk ve adalet prensiplerine tevdi yaşadığımız şu zaman içinde en doğru bir yol olacaktır.

Diğer taraftan kanunun usul-ı müzakeresi ve komisyonlarda iç tüzüğün tatbik edilip edilmemesinden çıkan ihtilaflar hep tâli kıymettedir. Esasen komisyonlarda iktidar partilerinin bazı çapraz yollara müracaat ettikleri yeni bir şey değildir. Bu yollara müracaat elbette yanlıştır; fakat asıl meselenin künhı ve mahiyetinin arzettiği dehşetli manzara yanında pek sönük kalır.

Fikirlerini söylemekten çekinmeyen hukuk ülemamızın da daha şimdiden bu meselenin hallinin hukuk ve adalet yolu ile halli mümkün olduğuna dair ifadeleri insana ümit vermektan hâli kalmamaktadır.

A. Adnan ADIVAR

HALK PARTİSİNİN MALLARI (*)

- II -

Halk Partisi adına konuşanların, yazı yazarların tezlerinde durulmuş noktalar olduğu gibi, dikkate alınması gereken doğru iddialar da vardır. Bunlardan bize göre en ehemmiyetlisi Halkevlerinin kurulmasındaki gerçekten güzel maksatla ilgilidir. Durumu daha iyi kavrayabilmek için, Türk iradesinin zaferiyle neticelenen yılları, arka arkaya gelen devrim hamlelerini hatırlamak lâzımdır. Eski Osmanlı Cemiyetini bütün teşkilâtiyle yıkıyor ve yerine yepyenisini kuruyoruz. Dün olduğu gibi, bugün de

(*) Yeni İstanbul Gazetisi : 31 Temmuz 1951-607

BASINDAKİ YANKILARI

bütün ümitlerimiz yeni Cemiyet hayatımızın kuvvetlenmesine ve yerleşmesine çevrilmiştir. Genç devletimizin kuruluşundan beri ilerlediğimize şüphemiz olmamalıdır. Biz bunun, hiç de küçümsenmeyecek belirtilerini düşünüşümüzde hayat görüşümüzde, şehirlerimizin gelişmelerinde görebiliriz. Kurtuluş Savaşından nasıl bir mirasla çıktığımızı düşünenler, millet olabilmek için, girişmek zorunda kaldığımız hamlenin asıl savaştan da çetin olduğunu kabul ederler. İşimiz henüz bitmemiştir. Çünkü : Açık söylemeliyiz, tam manasiyle başarılmak için nesiller isteyen bir iştir bu. Cemiyetimizin gelişme temposunu hızlandırmak, halk yığınlarını, devrim ideallerine göre hazırlamak, daha doğrusu, savaş yıllarında beliren yapıcı iradeyi yaşatmak, yeni devlet ve cemiyeti kuranların başlıca kaygısıdır. Bu nasıl yapılabilir?

Biliyoruz ki : Fikirlerin yayılması halk yığınlarının yeni ideallere göre işlenilmesi, yalnız sistemli bir aydınlatma faaliyetiyle, propaganda ile mümkündür. Biz, Osmanlı Cemiyetinde dört-duvar arası bir hayat tanımışızdır.

Kadın kafes arkasındadır. Erkek işinden döner dönmez, evine kapanır. Gözle görünen bu kapanışların yanında sayısız görünmez kapanışlar, nemelâzımcılıklar da vardır ve yeni vatandaşın bir gerçeklik olabilmesi için bunların ortadan kalkması lâzımdır. Çünkü : Kadın olsun, erkek olsun, yeni Türk vatandaşı yapıcı bir kudret olarak sosyal hayata katılmalıdır. Halkevleri bu maksatla kurulmuştur. Devlet ve şehir bütçelerinden yapılmış olan yardımları, ilk önce, güdülen maksatlara göre incelemek daha doğrudur. Maksada erişilip erişilmemesi çok ayrı bir dâva sayılmalıdır. Eski bir hayattan yeni bir hayata geçmenin sosyal güçlüklerini saymak fikrinde değiliz. Yalnız bu arada çözülmesi gereken bir nokta üzerinde durmak isteriz.

Bütçelerden halkevlerine yapılan yardım doğrudan doğruya parti hesabına yapılan bir yardım mıdır, yoksa devrim ideallerini gerçekleştirmek fikriyle yapılmış bir yardım mı? Buna verilecek cevabın, bizce halkevleri dâvasında, büyük bir ehemmiyeti olmalıdır. Yardım devrim zaruretiyle ilgili ise, kamu menfaatleri çerçevesinde yapılması bir yardım sayılabilir, ve bütçe arasına girebilir. Değilse, Halk Partisi, nüfuzunu kötüye kullanarak, haksız mülkiyetler edinmiştir. Fakat biliyoruz ki : Devrim ideallerini gerçekleştirmek gayesiyle kurulan halkevleri, kamu menfaatleri çerçevesi içinde düşünüldüğü zaman partiler-dışı kurullar haline gelmek zorundadır. Tek-partili politika hayatımızda buna imkân görülmemiş olabilir. Çok partili politika hayatında ise halkevlerinin kamu hizmetlerini daha iyi sağlayacak bir şekle konulması lâzımdır. Biz, bu hükmü, ileri sürülen kamu menfaatleri tezine göre veriyoruz. Dâvayı böyle kurduktan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

sonra da haksız mülkiyet fikri değil, halkevlerini asıl gayelerine bağlı görmek fikri başgösterir. Şimdi, kendi kendimize sorabiliriz : Halkevleri, haksız edinilmiş birer mülk olduğu için mi, yoksa gayesi bakımından parti-dışı kalması gereken kurul karakterini taşıdığı için mi, Halk Partisi'nin elinden alınıyor?

Bize öyle geliyor ki : Halkevleri konusunda, kamu menfaatleri, devrim idealleri fikrine dayanmak daha doğrudur. Bu dâva ne kadar objektif incelenirse, iç politika hayatımızdaki gerginlik ihtimalleri de o kadar azalmış olur. Verilen demeçlere söylenen sözlere ve yazılan yazılara bakılırsa Halk Partisi halkevlerini vermeye hazır görünmektedir. Mülkiyetin haksız edinilmesiyle haksız elde tutulması arasında, netice bakımından, ehemmiyetli bir ayrılık yoktur. Halkevleri, kamu hizmetleri için kurulmuşsa çalışma konuları başka mahiyette olan partilerin elinde kalmalıdır. Fakat halkevleri sözü, bizde, öteden beri, geniş bir mânâ ifade etmektedir. Hattâ bir binanın, yukarıda söylediğimiz mânâda bir halkevi mi, yoksa parti evi mi olduğunu ayırmak güçtür. İhtilâfın en pürüzlü noktası da, hiç şüphesiz budur. İki parti arasındaki görüşmelerden bir netice çıkmamış oluşu, belki de, konunun çetinliği ile ilgilidir.

Halk Partisine bağlı malların tasfiyesi dâvası, derinleştikçe yeni yeni güçlülere yol açan bir dâvadır. Fakat güçlülükler ne olursa olsun, durumun aydınlanması lâzımdır. Bir hukuk devleti kurmak istiyorsak, mülkiyet dâvasına, neticelerinden ürkmeyerek, sarsılmaz bir disiplin ve düzen vermek zorundayız. Onun için, Halk Partisi mallarının tasfiye şekli, memleket ölçüsünde bir ehemmiyet kazanmakta ve her Türk vatandaşını şiddetle ilgilendirmektedir. Bu konuda bizim beklediğimiz şey mülkiyet haksızlığının yalnız giderilmesi değil, aynı zamanda, şekline bakmaksızın, genel olarak, mülkiyetin sağlam prensiplere bağlanmasıdır. Yüzyıllardan beri, sonsuz bir ihmale uğramış bir dâvayı ele almış bulunuyoruz. Bu işe girişilmişken, ilerideki ihtilâf imkânlarını ortadan kaldıracak yolları da araştırmalıyız. Çünkü : Biz, partiler-üstü bir dâva karşısındayız, ve bunu da, ancak, partiler-üstü bir anlayışla çözebiliriz.

M. NERMİ

ENDİŞE VERİCİ BİR ZİHNİYET VE REALİTE (*)

Ulus'ta okuduğum halde doğruluğuna birtürlü ihtimal vermediğim, daha doğrusu vermek istemediğim, fakat daha birçok nişanelere ve delillere bakarak, maatteessüf, doğruluğunda şüpheye imkân göremediğim

(*) *Ulus Gazetesi* : 1 Ağustos 1951-10812

BASINDAKİ YANKILARI

bir zihniyet memleketimizi felâket ve anarşiden başka bir şeye götüremez. Millet Meclisinde Anayasa Komisyonunda halkevleri meselesine dair bir müzakere cereyan ediyor. Komisyon'da "müsadere" fikri ile "Hak ve Kanun" fikri çarpışıyor. Yâni, Demokrat Partiye mensup Milletvekillerinden bir kısmı halkevlerinin Halk Partisinin elinden, yeni bir kanuna dayanılarak, alınmasını istiyorlar. Muhalefet mensupları ise bu hareketi ancak "müsadere" kelimesiyle tavsif edebiliyorlar.

Hem hukuk mensubu yâni avukat olan hem milletvekili bulunan bir demokrat, havadise göre, artık maskeyi atmıştır. Çünkü şu tarzda konuşmuş :

"Bu işler hukuk prensipleriyle halledilemez. Bunlar inkılâp kanunlarıyla halledilebilir. Varsın onlar da sonra bizim mallarımızı alsınlar."

İşte inanmadığım hâdise bu durumdur. Fakat inanmamak için de bir sebep yok. Çünkü bir senedenberi biliyoruz ki halkevlerini Halk Partisinin elinden almak için bir gayret ve bir hareket var. Halk Partisi bu halkevlerinin hakiki sahibi midir, değil midir? Böyle bir şüphe yahut iddia veya dâva varsa, hepimizin bildiğimize göre bunun halledilecek yeri mahkemedir ve hal vasıtası kanundur. Kanun böyle bir meselenin mevcudiyetini tanıyorsa, dâvacılar şimdiye kadar çoktan mahkemenin yolunu tutmalı idiler.

Böyle yapmadıklarına, biraz düşünme kaabiliyetini haiz bir vatandaş bile teslim eder ki dâvacılar haksız olduklarını kendileri de biliyorlar ve bundan dolayı mahkemeye müracaat edemiyorlar.

Fakat, kendilerinde "hak" yoksa da "kuvvet" vardır. İşte bu kuvvete dayanarak yeni bir kanunla yola çıkmak ve bu yeni kanunla eski hakkı çiğnemek istiyorlar. Bunun adı da "İnkılâp Kanunu!" Bunu bir "fikir" şeklinde ileri sürenler efkâr-ı umumiyeyi böyle kelime oyunları ile aldatabileceklerini zann ediyorlarsa yanılıyorlar. Bu çeşit demokratlar, yâni müsadere tarafları oldukları halde demokrat nâmı taşımakta ısrar eden bir kısım zatlar, kendilerinin bir yenilik yarattıklarını, yeni bir inkılâp kanunu ile yeni bir çığır açtıklarını umuyorlarsa bunda da hata ediyorlar. Çünkü dağlarda otobüsleri durdurup yolcuları soyanlar kendilerinden evvel bu inkılâp kanununu tatbik etmeğe başlamışlardır. Çünkü onlar da aynı yüksek felsefi fikir ve nazariyeyi ele alıyorlar : Biz kuvvetimize dayanarak şimdi bu adamları soyalım, varsın sonra jandarmalar bizi tutabilirlerse onlar da intikamlarını alsınlar!

Anayasa Komisyonunda bu realiteyi bu kadar çıplak ve samimi bir surette Türk Milletinin gözü önüne yayan avukat milletvekilini bilhassa

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tebrik ederiz. Çünkü hiç olmazsa kimseyi aldatmayan, sadece gönül bulandıran sahte lâfları bir tarafa atmış, dişlerini ve yumruklarını gösterek Türk Milletinin karşısına çıkmıştır. Eşkiyalığın bile erkekçesi riyakâr soygunculuğa tercih olunur.

Bir kısım "demokratlarımızın" bu "fikir ve felsefesini" Moskova bolşevikleri de onlardan evvel daha büyük bir mükemmeliyet ve genişlik ile tatbik etmişlerdir. Onlar da "İnkılâp Kanunu" getirdiler ve yalnız bir partinin değil bütün mal sahibi Rusların ellerinden bütün mal ve mülklerini aldılar, hattâ canlarını da aldılar.

Biz 14 Mayıs seçimleriyle bir demokrat rejim yolu üzerine girdiğimizi, hak, kanun ve adalet temelleri üzerine kurulmuş bir cemiyet hayatına kavuştuğumuzu zannediyorduk. Bir rüya mı gördük? Sayın Başbakanın Halk Partisine uzattığı elin bir hançer sakladığını akıldan geçirmek istemeyiz. Fakat bu lâflar ve bilhassa bu zorbalık kanunu nedir? Bir cemiyet içinde " hukuk prensipleriyle hal edilemeyecek" ihtilâflar bulunursa ona medenî ve insanî bir cemiyet, modern bir devlet, demokratik bir rejim demeye imkân var mıdır?

Bu gibi hareket ve sözlerin mânasını daha iyi anlayabilmek için, bahsettiğimiz haberi kaydeden gazete sayfasını çevirelim ve okuyalım : "Mevlanakapı'da zabıtaya tecavüz. Yedi kişi jandarmalara bıçak ve taşlarla hücum etti."

Bunlar devriye gezen jandarmaların yakaladıkları suçluları Hükümetin elinden almak için taksî içinde koşup yetişmiş ve jandarmalarla silâhlı bir mücadeleye girişmiş kimselerdir.

İşlerine gelmediği zaman hukuk prensiplerini çiğneyerek inkılâp kanunu ile yani yumruk ve silâhla muhaliflerini ezmeği meşru gören kimselerin ettikleri tohumların nasıl filiz verdiklerini anlasınlar.

Aynı günde daha başka bir havadis :

"100 silâhlı gece bir çiftliğe tecavüz etti. Çarpışmada jandarmalar da var!"

Niçin etmeyecekler? Onlar bir çiftliği göze kestirmişler : ele geçirmek istiyorlar. Hukuk prensipleriyle bu iş hallolunabilir mi? İşte onlar da kendilerine göre bir inkılâp kanunu lâzım olduğuna, hukuk mütehassısı milletvekili gibi, hükmetmişler. Ve ondan daha kati davranarak kestirme bir yoldan çiftliğe el koymağa kalkmışlar.

Bize bunlar bugün şaka, uzak ve ehemmiyetsiz olaylar gibi görünüyor. İçişleri Bakanı memleket âsayaşının "berkemal" olduğunu temin ediyor. Bir sayeî şahanede eksik. Bari biz sayeî Samedânî'de diyelim! Hal-

BASINDAKİ YANKILARI

buki yalnız âsayış değil bütün hükümet, hak ve adalet mefhumları ortadan kalkıyor ve misal, Millet Meclisi Anayasa Komisyonundaki inkılâpçılardan geliyor.

Bu işin sonu nereye varır, acaba hiç düşünmüyorlar mı? Acaba 14 Mayıs'ta, Türk Milleti bu hallere şahit olmak için mi onlara rey vermişti?

Hüseyin Cahit YALÇIN

HALK PARTİSİNİN MALLARI (*)

- III -

Halk Partisinin mallarından bahsedilirken Atatürk'ün adı da karıştırılmaktadır. Hepimiz biliyoruz, partinin kurucusu Atatürk'tür. Partiye yapılmış bağışları da olabilir. Bunların parti mülkiyetleriyle münasebetlerini incelemek ayrı bir dâvadır. Yalnız genel olarak söylemek isteriz ki : her bağışın desteklemek ve gerçekleştirmek istediği bir gaye vardır. Söz gelişi, İstanbul şehrine bir bağış yapılmıştır. Bağışlayanın ne istediğini bilirsiniz, Atatürk'ün bağışları, acaba, şartsız bağışlar mıdır? Hiç zannetmiyoruz. Bizim bildiğimiz bir şey varsa o da, Halk Partisinin Atatürk ideolojisinden ayrılarak lâiklik, umdesine karşı vefasızlık göstermiş olmasıdır. Halbuki lâiklik Atatürk'ün kurmak istediği Cemiyet yapısında temel taşıdır. Lâiklik, umdesine aykırı düşen her karar, devrim ruhuna aykırı bir karardır. Türk devriminin yaşayıp yaşamadığını lâiklik fikrine bağlılığımızla ölçebiliriz. Halk Partisi, son iktidar yıllarında, Atatürk bağışlarını bile, eşsiz kurucunun hayat anlayışına göre, kullanılmasını bilmemiştir. Bunu söylemekle Demokrat Partinin lâikliğe karşı göstermiş olduğu ihmalleri küçümsemediğimizi belirtmek isteriz. Biz, giriştiğimiz işleri, büyük bir ısrarla mutlaka neticelendirmeyi henüz öğrenmemişizdir.

Bizim yaşayışımızda, genel olarak, her şey, ayrı ayrı iradelere bağlıdır. Biri çıkar, bir iş kurar ve onu zamanla ekonomik bir kudret haline getirir. Fakat kurucunun ölümü ile bu iş ya hemen iz bırakmadan dağılır veya tanınmayacak bir şekle dökülür, hatta ortadan silinmek için zamanını bekler. Babadan oğula geçmiş ve geçtikten sonra da daha büyük gelişmelere erişmiş işlerimiz, teşebbüslerimiz hiç denecek kadar azdır. Halbuki : Çağdaş cemiyetlerde yüzlerce yıllık teşebbüsler görürsünüz. Babanın bıraktığı cılız ve sıska işi, oğul, birkaç kere büyütmüş, torun ise, bulduğunu dünya ölçüsünde bir iktisat varlığı haline getirmiştir. Bir işi devam ettirmek yalnız sistemli bir çalışma değil, aynı zamanda, çalışma

(*) Yeni İstanbul Gazetesi : 1 Ağustos 1951-608

bağlılığı, çalışma sevgisi ve gevşemeyen bir yükseliş iradesi de ister. Fert işlerimizde gözümüze ilişen aksaklık ne ise, sosyal işlerimizde de odur. Bağlandığımız fikirler, özel teşebbüslerde olduğu gibi, el değiştirince o kadar başkalaşılıyor ki : tanımakta, biz bile binbir güçlük çekiyoruz. Ve bunu bildiğimiz için, her kurduğumuz yenilik yapısı, bahtsız eşitleri gibi çökecek diye binbir üzüntü duyuyoruz, hatta, niçin apaçık söylememeliyiz, mukadder çöküşü, bir baht belirtisi gibi bekliyoruz. Çünkü : arkamızda kalan yüzyıllar yığını bize bundan başka bir şey öğretmemiştir. Belki de bu nesilden nesile kökleşen güvensizlik duygusu iradeli ve ısrarlı bir çalışma tarzına kavuşmuş olmamızın başlıca sorumlusudur. Cemiyet hayatımızı tesadüflerin elinden kurtararak nesilden nesile devam eden ve elden ele geçtikçe yapıcılaşan planlara ve sistemlere ısındırmak zorundayız. Bu büyük işi başarabilmek için fikir ve prensip göçebeliliğinden sıyrılarak yepyeni bir anlayış ve görüş iklimine yerleşmek ve sosyal güveni destekleyen bir hukuk düzeni yaratmak lâzımdır.

Hür vatandaş yeni cemiyetin en güvenilir mimarıdır. Dünya tarihinin belli başlı kültürleri egemen devlet ülkelerinde doğmuştur. Kültür yaratmış esir bir topluluk gösteremezsiniz. Hürriyet, binbir kaynaktan gelen yağmur bulutunun damla çağlayanları yaratan şimşegidir. Geçmişin egemen devletleri tarihin malıdır artık. Yeni kültürün beşiği ise hür cemiyettir şimdi. Fakat hürriyet ne demektir? İstedğini yapabilmek mi? Hayır. Çünkü : böyle bir hürriyet anarşiden başka bir şey değildir. En kötü sosyal teşkilât ise anarşiden daha iyidir. Hürriyet anarşiyi yenmiş ve sağlam bir hayat düzeni kurmuş cemiyetlerde barınabilir. Demek oluyor ki : hürriyet, en kısa bir sözle, hak ve sorumluluk sezgisidir. Yeni insanlık kültürünün, gelişmek için aradığı yaratıcı çevrede de bu hak ve sorumluluk sezgisinden başka bir şey değildir. Bu sezgiyi yarattığımız ölçüde, yeni bir cemiyet kurabilmenin sırrını ele geçirmiş sayılabiliriz.

Hak ve sorumluluk sezgisinin gelişmesini güçleştiren tedbirler Cumhuriyet devrinde, yazık ki, yığın yığındır. Genç devrim devletini korumak için, bunlara başvurulduğunu da söyleyemeyiz. Hattâ bu tedbirler, bir çok bakımdan, sosyal güvensizliği artıracak kadar zararlı olmuştur. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesini bu güvensizliğin bir neticesi gibi düşünmek yerindedir. Demek oluyor ki : Türk Milleti'nin Demokrat Parti'den beklediği ilk iş sosyal güvenin sağlanması, dolayısıyla, hak ve sorumluluk dâvasının şimdiye değin olduğu gibi, sürüncemede bırakılmayarak, kısa bir zamanda çözülmesidir. Demokrat Parti, bu halk dileğini gerçekleştirebildiği ölçüde, durumunu sağlamlaştırabilir. Başarısızlığın ne neticeler verebileceğini kestirmek de güç değildir.

BASINDAKİ YANKILARI

Hangi parti işbaşında olursa, olsun, mülk hakkı konusunun çok köklü bir incelemeden sonra, çağdaş hukuk anlayışına göre, bir neticeye bağlanması lâzımdır. Büyük kararlar, hükûmet -adamdan, tarafsız olduğu kadar korkusuz bir cesaret ister. Böyle bir azim ve cesaret olmazsa girilen iş, mutlaka yarım kalır, daha doğrusu durumu büsbütün güçleştirir. Bu kadar ele, avuca sığmayan mülkiyet dâvasının çözülmesini acaba başka bir zamana bırakamaz mıyız? Bırakmak tehlikelidir, bırakmak iç politika bakımından, tehlikesiz değildir. İster istemez karar vermek zorundayız. Haksız mülkiyetler varsa giderilmelidir. Biz devrimden doğan Cumhuriyet devletini ağır bir adaletsizlik şüphesi altında bırakamayız.

Çözülmesi mutlaka gereken mülkiyet dâvası, yalnız Halk Partisi'nin mallarıyla ilgili bir dâva değildir. Devletçilik politikası yüzünden veya başka sebeplerden meydana gelmiş yığın yığın şüpheli mülkiyet durumları vardır. Dâvanın yalnız bir parçasını ele almak ve ötekilerini konu dışı bırakmak, büyük iç politika ihtilâflarına yol açabilir. Biz, onun için, mülkiyet dâvasının bir bütün olarak düşünülmesini ve şüpheli mülkiyet durumlarının istisnasız tasfiyesini doğru bulmaktayız. Bunu yapabilmek için de tarafsız bir anlayışla hazırlanmış kanun hükümlerine ihtiyacımız vardır. Biz öyle sanıyoruz ki : bu noktada her Türk vatandaşı gibi, her Türk partisi de başka türlü düşünemez.

M. NERMİ

PEK GARİP BİR İDDİA (*)

Bir Milletvekili Atatürk'ün vasiyetnamesini hazırlarken, şuuruna sahip olup olmadığı hakkında sözlü soru verdi.

Ankara, 31 (ANKA) - Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik dün B.M.M. Başkanlığına bir sözlü soru önergesi vererek; Halkevleri ve C.H.P. malları etrafında önemli müzakerelerin cereyan ettiği şu sırada, Atatürk'ün vasiyeti hakkında bilgi edinilmesinin faydalı olacağını belirtmiş ve Atatürk'ün, vasiyetnamesini hazırlarken şuuruna sahip olup olmadığının, İnönü'nün çocuklarına neden para bıraktığının açıklanmasını istemiştir.

Endik, bu münasebetle Atatürk'ten C.H. Partisine geçen servetin de C.H.Partisinden istirdadını hatırlatmaktadır.

(*) *Yeni İstanbul Gazetesi* : 1 Ağustos 1951-608

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu konu etrafında Süreyya Endik, Ankara Ajansının bir muhabirine demiştir ki :

"Bu önerge ile âmme vicdanında istifham halinde kalmış bir mesele de aydınlanmış olacaktır. C.H.P.'nin bu memlekette muhalefet vazifesini başarmasına imkân görmüyorum. Bu Parti, Atatürk'ün ölümünden sonra işi tamamen diktatörlüğe dökmüştür. Bu şekildeki diktatörlüklerin âkibeti, Almanya ve İtalya'da olduğu gibi katî tasfiye olmalıdır. Bizim 14 Mayıs inkılâbı, şiddetli ve ihtilâle yakın bir hamle ile olmadığı içindir ki,

Türk Milletinin bütün arzusuna rağmen C.H.P. tasfiye edilememiştir. Bu şekilde diktatörlük kurmuş olan şahıs ve partilerin, bir gün iktidarı bırakıp muhalefete geçmiş olduklarına dair eski ve yeni tarihlerde bir mîsal bulmak mümkün değildir. Maamafih C.H.P. düne nazaran daha anlayışlı olmaya başladığına dair bazı alâmetler göstermektedir. Partilerin, müsavi şartları haiz olması; memleketin huzuru, sükûnu ve siyâsî faaliyetin intizamla devamı için- şarttır. Atatürk'ün bıraktığı vasiyetname ile intifa hakkı elde eden bu parti, bu para ile temin ettiği şahıslarla muhalefeti şirazesinden çıkarmaktadır. Eğer, bu para, Atatürk'ten tamamen meşru olarak intikal etmiş ise, yapılacak hiçbir şey yoktur. Ancak ben şahsen bu vasiyetnameden daha ziyade memleket yararına hükümler çıktığı kanaatindeyim. Soru bütün bu noktaları halledecektir."

ARTIK KİMSE MİLLETİN HAZİNESİNE EL UZATAMAZ (*)

Halk Partisinin haksız iktisaplarına son vermek için hazırlanan kanun tasarısının aleyhtarları, bazı hukuk kaidelerine dayandıklarını iddia etmektedirler. Onların müdafaa ettikleri teze göre : "Fertler veya hükmi şahsiyetler, mazide meşru haklarını baltalayan tecavüzler karşısında kalmışlarsa, mahkemeye müracaat kapıları daima açıktır. Bu maksatla fevkalâde kanunlar yapmağa kalkışmak kötü ve zararlı masebaklar yaratmaktan başka bir şeye yaramayacaktır."

"İlmin mantığını bir parti emrine koyacak kadar şahsiyetlerini feda etmiş olan bazı halkçı Profesörler de diyorlar ki :

"Haksız iktisaplarda kendi zararına iktisap vaki olan kimselere kanun istirdat dâvası açmak hakkını tanımıştır. Ancak sebepsiz iktisaplardan mütevellid îade dâvası, Borçlar Kanununun 66 ncı maddesi gereğince bu hakkın doğduğu tarihten itibaren on sene müruru ile sakit olur. Binaenaleyh Halk Partisi tarafından iktisap edilen malların haksız ve sebep-

(*) *Yeni Asır Gazetesi* : 1 Ağustos 1951-14582

BASINDAKİ YANKILARI

sız olduğu iddiası doğru olsa bile (?) bunlardan bir çoğunun istirdadı için kanunla muayyen zaman aşımı müddeti geçmiş olacağından dâva açmanın ameli faydası olmayacaktır. Bu itibarla meselenin hallini bir ihtisas heyetine tevdi etmek daha uygun düşecektir."

Bizce bu görüşün zaif tarafı millet çapında bir hak dâvasının halli hususunda bir ihtisas heyetinin B.M. Meclisinden daha yetkili olabileceği zehabına yer vermiş olmasıdır. Bu sayın zevat, Halk Partisinin haksız ve kanunsuz iktisaplarından asıl mutazarır olan Türk Milletinin mânevi şahsiyeti olduğunu kasden unutmaktadırlar. Yıllarca kanun mefhumunu alabildiğine çiğneyerek millet haklarını ve hazinesini korkusuzca istismara almış bir parti batı dünyasında örneğine rastlanması imkânsız bir cüretle bugün sahibi olduğumuz hazin neticeyi yaratmış bulunmaktadır. Buna rağmen âmmе vicdanına karşı suçlu mevkiinde olanların şimdi tecavüze uğramış insanlar gibi bir dil kullanmağa çalışmaları cidden haysalanın alamayacağı şeydir. Halk Partisinin haksız iktisapları aleyhinde yirmi milyon vatandaşın teker teker dâva açmalarını beklemek sonra zaman aşımı dolmuştur diye bu dâvaların sukutu ile karşılaşmak trajikomik bir iş olurdu. Bununla beraber, bugünkü iktidarın makul bir uzlaşma yolu ile bu işi halletmek için, iyi niyetini dev çapta bir yağma hareketinin bütün mesuliyetini omuzlarında taşıyan Halk Partisi ile müzakereye girişmeyi kabul edecek kadar ileriye götürmüş bulunduğu da unutulmaz.

İktidarın yıllarca suiistimalinden mütevellid neticeler ortada durdukça buna karşı gerekli tedbirleri olmak salâhiyeti Büyük Millet Meclisinden başkasına ait olamayacağı meydandadır.

Bugün bir kanunla tamir edilmek üzere olan haksızlığın yarın yine bir başka kanunla eski haline ifrag edileceği düşüncesine gelince, bu boş tehdit millet haklarına kanat germe mevkiinde olanları teraddüde düşürmeyecektir. Zira demokrasinin büyük bir güven ve cesaret hareketi olduğunu çok güzel bilmektedirler. İstiraplarımızın büyük kısmı, haklarımızın mesnedi saydığımız kanunları çiğneme pahasına yapılmış haksızlıklar ve tesallutlara son verme yoluna hiç bir zaman gidilmemiş olmasından ileri gelmektedir. Bugün bunun tam aksine bir yol tutulmuştur. Artık kimse hazine hakları ile keyfemayeşe oynayamayacaktır. Artık kimse millet hazinesinden haksız iktisaplarını uzun zaman muhafaza edebilmek hayalini beslemeyecektir. Bu bakımdan halkevlerinin hakiki sahibi olan millete iade için hazırlanmış kanunun siyasi bünyemizde tesiri duyulacak yepyeni bir ananeye yer vereceği kuvvetle tahmin edilebilir. Müesseselerimizi ve insan cevherimizi ileri bir medeniyet seviyesine ulaştır-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ma mücadelesinde siyasi ve içtimai hastalıkların köklerine nüfuz etmek zorundayız. Bugün yapılan şey budur.

Yeni bir rejim dâvası, herşeyden evvel yeni bir ruh, yeni bir zihniyet dâvasıdır. Milyonlarca vatandaşın gözüne batan haksızlıklar bertaraf edilmedikçe kimse bu memlekette haklara ve haysiyetlere hudutsuz bir saygının kuvvetle yerleşebileceğinden ümitvar olamazdı. Bu haleti ruhiye içinde rejimin fazilete dayanan ahlâk cephesini kurmak imkânsızdı.

Dünün hazine yağmacıları istedikleri kadar yaygara koparabilirler. Bugünkü hürriyet rejimi seslerini bol bol çıkarmalarına müsaiddir. Ama ne yaparlarsa yapsınlar yağmalarının hakiki çehresini örtmeyeceklerdir.

Vatandaşlar hürriyet mücadelesinde kazandıkları zaferin temizlik mücadelesini de kazanmağa yardım ettiklerini göreceklerdir.

Böylece demokrasinin güven hareketi gibi cesaret hareketi de meyvelerini verecektir. Umumi efkârın büyük alâkayla beklediği bu kanun aynı zamanda Halk Partisine de kendini daha iyi tanımak imkânını verecektir.

Şevket BİLGİN

MECLİSİ TERKETME TEHDİDİ! (*)

Gazeteler, Halk Partisi Meclis Grubunun uzun müzakerelerden sonra aldığı kararlara dair birtakım haberler vermektedirler. Buna göre, Halk Partisi Milletvekilleri, Halkevlerine ait kanunun müzakeresi sırasında Büyük Millet Meclisin terkedecekler ve hatta önümüzdeki ara seçimlerine dahi girmeyeceklermiş!..

Bir rivayete göre de İnönü o gün söz alacak, Anayasanın zedelenmesi gibi bir fikir ileri sürecektir, sonra böyle bir kanunun çıkmasına mâni olmak için Halk Partisine âit malların mülkiyetini kendiliklerinden bırakacaklarını söyleyip, arkadaşlarıyla beraber Meclis'ten ayrılacaklarmış! Bu da güya işin şovalyelik tarafı!

C.H.P. Grup toplantısına dâir neşredilen tebliğ dışında Halk Partisinin fikirlerine tercüman olduğu herkes tarafından bilinen Ankara Ajansı da bu hususta bir tefsir yaparak Meclisin terkedilmesi ihtimali üzerinde durduğundan, işin içinde doğru bir taraf bulunduğu aşîkârdır. Demek ki, günü gelip çatınca, Halk Partisindeki sınırlılık artmış ve bu zevat artık ne yapacaklarını şaşırılmış bir vaziyette başlarını duvardan duvara vurmağa başlamışlardır.

(*) *Zafer Gazetesi* : 2 Ağustos 1951-821

BASINDAKİ YANKILARI

Halk Partisi ne yapar, ne eder, ona biz karışmayız. Kendileri her türlü hareket tarzını ihtiyar etmekte elbette serbesttirler. İsterlerse Meclis içinde kahırlar, isterlerse Meclis dışına çıkarlar. Fakat şu muhakkak ki, dâima en isabetli kararlar veren dokuzuncu Büyük Millet Meclisi, muhalefetin hiç bir tehdidinden yılmayarak, hiç bir göz dağına kulak asmayarak, hak bildiği yeni yolda yürüyecek ve dâima sağduyunun emrinde en âdil neticeye varacaktır. O halde Halk Partisine bir defa daha hatırlatmak lâzımdır ki, eğer kendi hasis emelleri üzerinde bu Büyük Meclisi yıldıracaklarını zannederlerse Büyük hata ederler; ve tarih karşısında en ağır bir mesuliyeti sırtlarına yüklemiş olurlar. Bu Meclisteki milletvekilleri bir çok mücadeleler sonunda iş başına gelmişlerdir. Halk Partisi erkânı iktidarda iken bu zevatı korkutup sindirememişlerdir; şimdi muhalefette mi yıldıracaklardır?

Evet, Demokrat Parti Meclis Grubu, Halk Partisi zamanında, Büyük Millet Meclisini bir defa terketmiştir. Fakat unutmamalıdır ki, o zaman meşru bir surette seçilmiş hakiki milletvekilleri onlardı. Mecliste hakiki millî iradeyi onlar temsil ediyordu. Eğer Demokrat Parti milletvekilleri Meclisten ayrılacak olursa, bu takdirde, Büyük Millet Meclisinde yalnız sandık oyunlarıyla, mazbata tahrifleriyle, zorla baskı ile kendilerini gûya seçilmiş gibi gösteren birtakım kimseler kalacaktı. Halk Partililer bunun için büsbütün endişe duydular ve telâşlandılar. Nihayet o zaman bu hareketin sağlam mesnetleri vardı. Fakat bugün hâdise hiç de öyle değildir; halkın tam iradesiyle teşekkül etmiş bir Meclis iş başındadır. Bu Meclise karşı vaziyet almak, doğrudan doğruya millî iradeye karşı vaziyet almak demektir.

Halk Partisi, Halkevlerini daha evvel bir tesis haline koymayı kabul ederek hükûmetle müzakereye geçmekle zaten bu malların meşru olmayan yollardan iktisap edildiğini itiraf etmiştir. Fakat sonradan bazı Halkevleri içinde gelişmiş Halk Parti merkezlerini kurtarmak için düpedüz mızıkçılığa başlamıştır. İşte bunun üzerinedir ki bazı milletvekilleri bugün bahis mevzuu edilen kanun teklifini hazırlamışlardır.

Bu tasarının Anayasaya aykırı hiç bir tarafı yoktur. Bilâkis kanun tatbik edilecek olursa Anayasa hükümleri tam yerine getirilmiş olacaktır. Çünkü Anayasaya rağmen yapılmış birtakım haksız iktisaplar hakiki sahiplerine iade edilecektir.

Halk Partisi Anayasayı ayaklar altına alarak, mülk edinirken, aklına Anayasa gelmedi de şimdi, milletin malı millete iade edilirken mi Anayasayı ileri sürüyor?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Demokrat Parti iktidarı, hiç bir tehdide asla kulak asmayacaktır. Onun için bu nevi gösteriler hazırlamanın ve hele sonra malları gûya hibe eder gibi bir jestle terketmenin mânası yoktur. Bu millet Halk Partisinden ulüvvücenap beklemiyor, sadece hakkını arıyor. Hak olan şeyi teberra etmekle şovalyelik yapılmaz. Kimin malını kime lûtfedeceklerdir? Bunu anlamaya imkân yoktur.

Meclisi terketme tehdidinde gelince, ister etsinler ister etmesinler, bu da kendilerine ait bir iştir. Yalnız bu takdirde haksız iktisap ettikleri mallar uğrunda millî iradeye karşı meydan okuduklarını bilmelidirler. O zaman sinei millete de çekilemezler, çünkü hakkını vermek istemedikleri milletin huzuruna çıkacak yüzleri kalmayacaktır.

Millete : Senden aldığımız malları sana iade edenlere karşı geldiğimiz için senin karşına geldik, bizi koru mu diyeceklerdir?

Ne hakla?

Mümtaz Faik FENİK

ADALET SİSTEMİ VE MİLLET MECLİSİ (*)

Son günlerde geniş vatandaş yığınlarını gerçekten ilgilendiren oldukça ehemmiyetli bir konunun münakaşası yapılıyor. Bir münakaşanın merak uyandırması bellibaşlı bir davanın günün konuları çerçevesi içine girmesine bağlıdır. Tarihin olaylarıyla karşılaştırdığımız zaman, ehemmiyetli felsefe tartışmalarının bile, bir çok günlük ihtilâflarla kaynaştığını görürüz. İnsan için başka yol yoktur. Çevresinde olan bitene karşı ister istemez birşeyler duyar, onları işler, mantık süzgecinden geçirir ve birtakım hükümlere bağlar.

Günlük işler deyip de geçmeyiniz. Bizim bunlarla, ya doğrudan doğruya, veya dolambaçlı yollardan sayısız kaynaşma noktalarımız vardır. Demokrasi, düşünen, hüküm veren insanın çağıdır. Düşünemeyen bir insan, iç politika yolu ile devlet hayatına nasıl katılabilir? Biz, bugün gerçekten ehemmiyetli bir dâva karşısındayız. Halk Partisi'nin mallarını eski sahiplerine vermek fikriyle yeni bir kanun, Millet Meclisi'nden çıkmak üzeredir. İddianın çekirdeği şudur : Halk Partisi; bağışlamalarla, Devlet yardımıyla, sırasında, zorla milyonlar değerinde mülk edinmiştir. Bunlar, eski sahiplerine verilirse hak da yerine getirilmiş olur. Bizde sosyal bir maksatla kurulan her teşekkül, istisnasız, Hükûmetten, şehir bütçesin-

(*) Yeni İstanbul Gazetesi : 2 Ağustos 1951-609

BASINDAKİ YANKILARI

den, arada sırada, zenginlerden yardım görmüştür. Kanun, henüz Millet Meclisi'nden çıkmadığı için, şimdiki tasarının azçok değişmesi ihtimali karşısında, müspet bir hüküm vermek güçtür. Eski sahipler arasında mallarını arayanlar olabilir. Fakat onların malları, acaba mülkiyet bakımından, pürüzsüz müdür? Ya bunların arasında, Osmanlı Devletinin yardımıyla edinilmiş mülkler varsa? Bize göre, Cumhuriyet Devleti, Eski Osmanlı Devleti'nin mirasçısıdır. Bu çeşit mülklerin de asıl sahibi devlettir. Kanun tasarısı bu noktada apaçık değildir. Sahiplerine vermek sözünün ileride yaratabileceği güçlükleri tahmin edebiliriz. Nasıl Sahip? Tapuya göre mi, yoksa mülkiyetin teşekkülüne göre mi? Bu nokta, her türlü işkilleri giderecek bir şekilde aydınlatılmazsa, Halk Partisi en tesirli bir propaganda silâhına kavuşmuş olur. Bizim istediğimiz şey, konusu ne olursa olsun, hazırlanan bir kanunun, iç-politika gerginlikleri yaratmamasıdır. Çok ciddi bir zamanda yaşıyoruz. Atlantikli dostlarımıza bel bağlayamayız. Her kardeş gönlünün, hayat veren bir damla gibi, millî birliğe katılmasına sonsuz bir ihtiyacımız vardır. Bütün imkânları kucaklayan kanunlardan, çok sert de olsalar korkmamalıyız. Fakat konusunu bütün genişliği ile kavrayamayan, sızıntı yerleri bırakan kanunlar, her milletin adalet hayatı için başlıbaşına bir sıkıntı kaynağıdır.

Vatandaş yığınlarını ilgilendiren münakaşaların ağırlık noktası adalet sistemi ile Millet Meclisi arasındaki münasebetlerdir. Mülk konusunda adalet sistemine verilmiş olan yetki ile Millet Meclisi'nin yetkisi arasında ayrılıklar olduğunu söyleyenler vardır. Yeni bir kanun çıkarmakla, Millet Meclisi, aşağı yukarı, adalet sistemimizin işlerine karışmış oluyor. Meclis kanun yapar, ama adalet işlerine karışamaz. Mülkiyet davası ise, doğrudan doğruya bir adalet davasıdır. Mülkiyetin kanunsuz veya şüpheli olduğunu iddia edenler, mahkemeye başvurarak, iddialarını ispat etmelidirler. Bu fikir yürürlükte olan kanunlara göre, çok doğrudur. Fakat davayı objektif bir surette inceleysek, eksik taraflarını anlamakta güçlük çekmeyiz.

Kanun tasarısında mahiyeti belirtmek istenen mülkiyet ilkönce, olağanüstü şartlar ve tesirler altında teşekkül etmiş bir mülkiyet sayılır. Buna benzer mülkiyet durumlarında, her memleket, özel kanun yollarına başvurmuştur. Birçok milletlerin hukuk tarihlerinde bunun örneklerini bulabiliriz. Bunu söylerken, her türlü parti düşüncesinden uzak kaldığımızı, bilhassa, belirtmek isterim. Tarih boyunca birçok ihtilâflara yol açan mülkiyet davaları, yalnız yürürlükte olan kanunlara göre çözülmüş olsaydı çağdaş cemiyetlerin mülkiyet hakları konusuz kalırdı. Demek oluyor ki : mülkiyet davasının bir düzene bağlanmasında, başlıca vazife, her zaman, adalet sistemine düşmemiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Adalet sistemi, sosyal düzenin, hiç şüphesiz, belkemiğidir. Bu sistem ne kadar iyi işlerse devlet ve cemiyet birbirine o kadar kaynaşır. Vatan-daş devletinden başka bir şey olmayan demokrasinin gerçekleştirmek istediği ideal de budur. Fakat, işleyebilmek için, her adaletin hukuk ölçülerine ihtiyacı vardır. Biliyoruz ki : zaman, adalet ölçüleri üzerinde tesirsiz kalmamaktadır. Bundan da anlaşılıyor ki : her adalet sistemi, beliren yeni ihtiyaçlara göre ayarlanmak zorundadır. Yürürlükte olan bir kanun kalkarsa, adalet sistemi hareketsiz mi kalır? Bu da bize değişmez ölçülere bağlı bir adalet sisteminin olamayacağını gösterir.

Adalet, yalnız ölçüleri çerçevesinde, başlıbaşına bir sistemdir. Ölçülerini değiştirmek, demokrasi hayatında, Millet Meclislerinin hakkıdır. Yeni bir kanun yapmak, şüphesiz yeni bir hukuk durumu yaratmak demektir. Her yeni hukuk durumu ise, halk yığınlarında, menfaat şekillerine göre, tepkiler yaratır. Fakat, kanun çıkarmak, teori bakımından, adalet sisteminin işine karışmak değildir. Adalet sistemi, yeni kanunun hükümleri çerçevesinde, kendi başına karar vermekte, tam manasiyle hürdür ve verdiği karar da adalete aykırı bir karar sayılmaz. Elverir ki : kanun, tarafsız bir hak anlayışıyla yapılmış olsun. Zaten, çağdaş cemiyetlerde girilen iç politika mücadeleleri, adalet sistemiyle değil, doğrudan doğruya kanunlarla ilgilidir. Demokrasi hayatı bir kanun mücadelesi hayatıdır.

M. NERMİ

MİLLETİN MALINI MİLLETE, PARTİNİN MALINI PARTİYE (*)

Son günlerde iktidar partisi tarafından hazırlanan bir kanun projesi, memleket umumî efkârında çeşitli akisler uyandırdı; bilhassâ iktidar ve mahalefet partilerine mensup hukukçular arasında akademik münakaşalara yol açtı. Kanun projesi, Halk Partisinin muhtelif şekil ve suretlerle iktisap eylediği mallara ve onların tasfiyesine dairdir.

Bizde, şimdiye kadar hiç bir siyasi partinin faaliyetine iştirak etmemiş tarafsız bir hukukçu sıfatı ile, bu mühim hâdisedeki görüşlerimizi Vatan sütunlarında açıklamayı okuyucularımıza karşı vazife saydık.

Kanun projesine karşı, alâkalı tarafların verdiği mâna, iki muhtelif noktainazarda hulâsa edilebilir. Bunlardan Halk Partisi hukukçularına göre, proje, bir nevi müsadereyi tazammun, etmektedir.

(*) Vatan Gazetesi : 3 Ağustos 1951-3669

BASINDAKİ YANKILARI

İktidarı elinde bulunduran parti, haiz olduğu nüfuz ve otoritesini kullanarak bu projeyi vücuda getirmiştir. Şu suretle Anayasanın 8 ve 74 üncü maddeleri açıkça ihlâl edilmiş ve mukaddes tasarruf ve mülkiyet hakları baltalanmıştır. Bu proje bir taraftan da, İnsan Hakları beyanname-siyle tezat halindedir. Şayet Halk Partisi malları hakkında bir karar itti-hazı gerekiyorsa bu salâhiyeti mahkemelere ve hiç değilse, ilmî heyetlere tevdi etmek lâzımdı.

İktidar partisi hukukçuları ise, herşeyden evvel müsadere isnadını reddetmektedirler. Bunlara göre hâdisede, Anayasa hükümlerine ve İnsan Hakları beyannamesine muhalif bir cihet yoktur. Uzun senelerden beri bir partinin sürüp giden haksız ve kanunsuz iktisaplarına son vermek ve hukuka aykırı muameleleri eski hale irca etmek gayesi güdülmektedir. Bu bir nevi zarurî tasfiyedir. Bu tasfiye işi, ancak kanunun müdahalesi ile fiilen başarılabılır.

İKTİSABIN ŞEKİLLERİ

Haksız bir iktisabın mevcut olup olmadığını takdir etmek için, Halk Partisinin mamelikine dahil gayrimenkullerin listesine bakmak kifayet eder. Birçok vatandaşların yakından bildikleri bu mallara ait iktisap şekillerini müdafaa etmeğe, bir hukukçu için imkân yoktur. Hiç bir izah ve ya tevil, mevcut hareketlere kanunî ve meşru bir mahiyet veremez.

Uzun senelerden beri Halk Partisi, memleketi tek başına idare etmiş ve devlet içinde devlet kurmuştur. Devletin bütün gelir kaynaklarına istediği gibi el koymuş ve dilediği tarzda onlardan, kendi menfaatine istifade yollarını sağlamıştır. İşte herhangi bir mes'uliyet korkusu ve hesap vermek endişesi duyulmadan girilen bu hareket tarzı, Halk Partisini, hertürlü hukuk kaidelerini ve hak mefhumunu ihmale sevketmiştir.

Bu arada, âmmeye ait bellibaşlı gayrimenkulleri, nüfuz kullanmak veya muvazaa yollarına başvurmak suretiyle, kendi uhdesine geçirtmiştir. Vilâyet, Belediye veya köylerin elindeki bu gibi gayrimenkulleri bazan bedelsiz, bazan da ehemmiyetsiz bedellerle iktisap etmiştir. Zaman zaman bu iktisaplar, bağışlama suretinde ortaya çıkmıştır. Devletin öz malı, verilen emirlerle, Halk Partisine bağışlanıyordu. Bağışlanan bu binalar bilâhare parti tarafından devlete kiralanmış ve tahsil edilen kira bedelleri kendi kasalarına konulmuştur. Burada parti, devletin yerine mal sahibi olarak geçmiş ve devleti, bütçesinden kira namı altında kendisine muntazaman para ödeyen kiracı mevkiine düşürmüştür. Devletin elinden alınan ve kirası da devlete ödettirilen bu gayrimenkullerden bazıları, Halk Partisi başkanlarının şahsî ikamet ve tasarruflarına terk ve tevdi edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bir de, halkın vergi namı altında devlete ödediği paraların, Halk Partisi bütçesine kolayca aktarılış şekilleri vardır ki, bunu izah etmek, bu makalenin mahdud olan hacmi içinde kabil değildir. Ancak partinin devlet bütçesine hâkim olduğunu ve toplanan paradan dilediği tarzda istifade etmek hususunda asla müşkülâta uğramadığı bir hakikattir.

Parti, devletin emrinde vazife gören insan kaynaklarından da istifadeyi ihmal etmemiştir. Bir kısım seçme devlet memurlarını partiye kaydederek ücret almış ve kendisine bağlı müesseselerde bedava çalıştırmıştır. Şu suretle bunların hizmet karşılığı olarak devletten aldıkları paranın bir kısmını kendilerinden çekmiş ve emeklerinden de istifade, yollarını bulmuştur. Vaziyet gösteriyor ki, devlet teşkilâtı, Halk Partisi uğruna çalışan bir mekanizma haline getirilmiştir.

Vaziyete bu derece hâkim olan ve devleti bile avucunun içine alan bir partinin, elde ettiği tapu senetlerinin meşruiyetinden ve uhdesine geçirdiği sair malların iktisabına ait haklı sebeplerinden bahsetmek, vicdanen ve hukukan nasıl kabil olabilir?

ANAYASAYA MUHALEFET VAR MI?

Kanaatimizce, ortada, Anayasaya muhalif bir hareket yoktur. Anayasanın 74 üncü maddesinde, "Değer pahası peşin verilmedikçe, hiç kimsenin malı istimal ve mülkü istimlâk edilemez" fıkrasının bu işdeki alâka ve münasebet derecesi nedir? Bu noktaya matuf profesör Nihat Erim'in mütalaalarına iştirak edemeyeceğiz. Kanun projesi, partiye ait malların bedelsiz istimal ve istimlâkını hedef tutmuş değildir ki, böyle bir iddia ileri sürülsün.

Kaldı ki, bu malların ve servetlerin Halk Partisine aktarılması işinde Anayasa hükümleri kökünden baltalanmış ve keyfi bir müsaderenin bütün klâsik kaideleri tatbik edilmiştir. Dolayısıyla cebir, hile veya muvazaa yoluyla vâkî sözde iktisap muameleleri, tapu senetlerinin arkasına gizlenmiş ve bunlara meşru bir şekil ve mahiyet verilmek istenmiştir. Sayın Profesör Nihat Erim, bu kanun projesinin, İnsan Hakları Beyannamesine de aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Fakat bahis mevzuu beyannamenin, Büyük Millet Meclisinin kanun yapma hakkını takyit edemeyeceği ve onun hükümranlıklar haklarına sed çekemeyeceği aşikârdır.

MUSADERE VAZİYETİ MEVCUT MUDUR?

Musadere kelimesiyle tavsifi kabil bir vaziyetin mevcut olabilmesi için, iktidar partisinin, bu serveti kendi kasasına aktarması lâzımdır. Halbuki hazırlanan kanun lâyihası, iktidar partisine bir şey kazandırmı-

BASINDAKİ YANKILARI

yor. Bilâkis, günün birinde, aynı yoldan yürüyerek servet sahibi olmak imkânlarını, bizzat kendisi selbediyor. Esasen bu hususta Halk Partisine karşı müktesep hak tanımak, partiler arasındaki muvazeneyi sarsar.

Yapılan şey, devletin hakkını devlete, partilerin hakkını partilere vermekten ibarettir.

Belki böyle olması da, memleket için daha hayırlı bulunmuştur. Lâkin, bu ıslak süngerin, hususî ve şahsî haklara da teşmili elbet beklene-
mezdi. Şu hale göre, Demokrat Partiden sorulması icap eden sual, böyle bir kanunu niçin Meclise sevkettiği keyfiyeti değil, onu şimdiye kadar neden hazırlamadığıdır. Bir program dahilinde vaktiyle bu kanun hazırlanmış olsaydı hem haksızlıklar şimdiye kadar telâfi edilmiş, hem de bu yersiz münakaşalara da lüzum kalmamış bulunurdu.

MAHKEME VE HAKEM YOLLARI

Bir ihtilâfın mahkeme yoluyla halledilebilmesi için, usul kanununun aradığı bazı şartların tahakkuku icap eder. 25 seneden beri devam eden Halk Partisi nüfuz ve hâkimiyeti, maalesef bu şartlardan ekserisini yok etmiştir. Bu şartlar mevcut olmayınca, hâkim açılan davaları reddeder. Devletle ferdin dava hakkını dahi ellerinden almış olan bir partinin, müşkül duruma düştüğü zaman mahkeme yolunu göstermesi, kendisini haklı çıkarmaz. Uzun seneler hüküm sandalyesinde oturmuş bir adam sıfatıyla söylüyorum, bu mevzuun mahkemeye intikal ettirilmesinde hiç bir ameli fayda yoktur. Bilâkis ihtilâf yokuşa sürülmüş ve bir çıkmaza sokulmuş olur. Halbuki, haksızlıkların bir an evvel telâfisi ve rencide olan âmme vicdanının tatmin edilmesi gerekir. Bunun için de, kanundan daha emin ve kestirme bir yol bulunamaz.

HAKEM YOLU

Hakem usulü, iki taraf arasında bahis mevzuudur. Burada taraf kimdir? Demokrat Partinin, bu işte bir maddî menfaati mevcut bulunmadığına göre, hukukan taraflar arasında yer alması kabil değildir.

Kanunu çıkarmak isteyen Büyük Millet Meclisidir. Şu halde, taraflar, Büyük Millet Meclisi ile Halk Partisi midir? Hükümranlık sıfatını nefsinde toplayan Büyük Millet Meclisi nasıl "taraf" olabilir? Bu itibarla ortada taraf olmayınca, hakem yolu ve ilmî heyet marifetiyle işin neticeye bağlanması da normal bir hal şekli sayılamaz.

Kaldı ki, Büyük Millet Meclisi kadrosu içinde, her saha da tanınmış ve ilmî otorite olmuş milletvekilleri mevcuttur. Onlar dururken, Meclis dışında otorite aramak beyhudedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yalnız bir nokta mevcuttur ki, onu geçen gün, Vatan başmuhariri ile birlikte karşılıklı olarak müzakere ve münakaşa ettik. Halk Partisinin elinde bulunan mallardan bir kısmı, hiç şüphesiz ki kanunî yollarla, iktisap edilmiştir. Bunların kendisine terkedilmesi icap eder. İşte, iktisabın haklı veya haksız, kanunî veya kanunsuz olduğunu tayin ederken kullanılacak ölçü ne olacaktır. Bunların bazısındaki haksızlık açıktır. Fakat bir kısım iktisapların mahiyetini tayin ederken, tereddüde düşmemek kabil değildir. İşte bu kabil ahvalde, Vatan başmuharirinin düşündüğü gibi, tarafsız ve salâhiyeti kimselere başvurmak, hayırlı bir yol gibi görünmektedir.

TEMİNAT NOKTASI

Bu kanun projesinin hazırlanmış şekli de, bize emniyet vermektedir. Gerçi onun parti grubundan geçirilmesine hiç lüzum yoktu. Bilâkis bu hareket, kanuna, lüzumu olmayan siyasî mahiyet vermiştir. Fakat aynı zamanda da , bir teminat olmuştur.

Zira grubun reisi, büyük hukukçu Fuat Hulusi Demirelli'dir.

Kanun teklifi ise, milletvekillerinden gelmiştir. Bunların arasında Refik Şevket İnce vardır. Her ikisini yakından tanıdığımız bu hukukçular ve diğerleri : İlim ve vicdanın gösterdiği istikametten ayrılacak karakterde insanlar değildirler.

Büyük Millet Meclisinin ne karar vereceği bilinemez. Ancak, Meclisin sinesinde hazırlanan bu kanun projesi kabul edilirse, onun huzurunda eğilmek biz hukukçular için bir şeref olacaktır. Zira, halkın bağrından fişkırmış olan bir Meclisin fikir ve kanaatleri, 20 milyon Türk'ün vicdanının sesini de aksettirecektir.

Devletin hedefi adalettir. Bunun tahakkuku hangi şekilde kabilse, ona başvurulur. Bu, aynı zamanda esasî şekle feda etmek tehlikesini de önler. Öyle vaziyetler karşısında kalınır ki, bazan mahkeme yolu da, adaletin tecellisine vasıta olamaz. İyi hazırlanmış bir kanun metni, halkın adalet duygularını ve âmmе vicdanını tatmin eden bir eser halinde yükselir. İşte, bu kanunun da aynı vasıfları taşımasını ve aynı güzel neticeleri almasını candan dileriz. Şimdiye kadar hiç bir partinin siyasî faaliyetine iştirak etmemiş tarafsız bir hukukçu sıfatı ile temennimiz sadece bundan ibarettir.

Mehmet ALİ SEBÜK

BASINDAKİ YANKILARI
GEREKÇELERİ OKURKEN (*)

C.H.P. nin mallarını müsadere ve tasfiye maksadiyle, ekseriyet partisi Meclis Grubundan bir kısım milletvekilleri tarafından hazırlanmış olan kanun teklifi Meclis Komisyonlarından geçirilerek, umumî heyet gündemine alınmıştır.

Kanun teklifi; hazırlayan milletvekillerinin gerekçesi ve Anayasa, İçişleri, Maliye, Adalet ve Bütçe Komisyonları gerekçeleri ile, Meclis umumî heyeti ve halk eskârı karşısına çıkarılmıştır.

Kanun teklifini sunmuş olan milletvekillerinin gerekçesi şu esasa dayanmaktadır: Uzun yıllar iktidarda bulunan C.H.P. "âmme hizmetlerini karşılamaya tahsis edilen vergilerden mühim bir kısmını kendi bütçesine karışık yollardan maleylemiş" tir. "Büyük şehirlerden en fakir köylere kadar bir çok yerlerde ırat getirebilecek âmmeye ait belli başlı gayrimenkulleri, ya nüfuz kullanmak veya muvazaalı yollara sapmak gibi uhdesine geçirmiştir." "Halkevleri menfaatine resmî, hususî ve hakikî şahsiyetlerden çeşitli isimlerle toplanan paraların yüzde altmışından fazlası, verenlerin gayesi hilâfına olarak Halk Partisinin günlük ihtiyaçlarına veya hut partiye akarlar teminine tahsis edilmiştir. Bazı derneklere "fesih kararı aldırarak emvali devrettirmiştir." Hülâsa "dünkü iktidar partisi varlığının yüzde 93 buçuğu, işte bu gayri kanunî, gayri meşru ve gayri tabii membalardan gelmektedir."

Görülüyor ki, iktidar partisi milletvekillerinden sekizini, mal müsadere sine götüren sebepler bir takım iddialardır. Bu iddialar karşısında iki nokta hatıra gelmektedir.

a) Bu iddialar doğru mudur?

b) İddialar doğru ise haksızlığı gidermenin yolu özel kanun yapmak mıdır?..

Hukuk devletinin mümeyyiz vasfı iddia ve ihtilâfları -hatta devletle fert ve hükmi şahıslar arasında olduğu zaman dahi- müstakil mahkemelere hallettirmektir. Cebir, tazyik, kanunsuz muamele yapılmışsa, evvelâ bu ciheti bir adalet merciinin tespit ve hükümle tasdik eylemesi lâzımdır.

Böyle yapılmayıp, zamanın ekseriyet partisinin Meclis Grubunda, iddialar öne sürülür, nispi bir siyasi ekseriyetle bu iddiaların doğruluğuna hükmedilir ve rakip partinin malları elinden alınırsa, bu usulün nelere

(*) *Ulus Gazetesi* : 5 Ağustos 1951-10816

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yol açacağını düşünmek bir vatanseverlik borcudur. Büyük Millet Meclisi -hattâ daha fenası bir partinin Meclis Grubu- mahkeme değildir. Siyasi heyetlere mahkeme hükümleri gibi hükümler verdirmenin bizim Anayasamıza aykırı olduğuna şüphe var mıdır?

Kanuna aykırılık, cebir ve tazyik, dolaşık yollardan gitmiş olmak iddialarını, adalet ilkelerinin teminatından faydalanılarak red ve cerhetmesine meydan vermeksizin, bir muhalefet partisinin mallarını kanunla tasfiye etmek, hem mevzu hukukumuzla, hem hukukun umumi esaslara hem de demokrasiye aykırıdır.

Bir gün bir başka iktidar partisi, şimdi açılmak istenen bu çığırdan yürümeye kalkarsa, onu nasıl durduracağız? Onun elinde fazla olarak bir de emsal bulunacaktır. Meclis Grubu ekseriyetinin kararı ile sübjektif hakların iptal edilebileceğine dair 1951 yılında emsal yaratılmıştır, diyebilecektir. Bugünkü ekseriyet partisine kendi gerekçesi ne derece haklı ve mâkul görünüyorsa, yarınki ekseriyete de kendi gerekçeleri o derecede mâkul ve âdil görünebilir.

Bu türlü aykırılıkların önüne ancak Anayasa'nın koyduğu esas ve usullere riayetle geçilebilir.

İkinci noktaya gelince : Bir an için, sabık iktidar partisinin, kanunlara, Anayasaya ve usullere aykırı hareket ettiğinin muhakkak olduğunu bir faraziye halinde kabul edelim.

Haksızlıklar, Anayasa'ya aykırı muameleler nasıl düzeltilmelidir?

Anayasaya aykırı işi, Anayasanın gösterdiği yoldan düzeltilmek şarttır. Madem ki asıl muamele Anayasaya aykırıdır, onu düzeltmek için Anayasaya riayet zarureti yoktur nasıl denebilir? Yarın başkaları da, şimdi Anayasa'nın sarıh hükmünü çiğneyerek alınan kararı aynı yoldan iptal etmeğe kalkarlarsa onlara hep cevap vereceğiz.

Bu sualın cevabını Anayasa Komisyonu gerekçesi şöyle vermektedir :

"Amme hukukunun en başta gelen prensiplerindendir ki, bir Anayasa müessesesine, Büyük Millet Meclisine, vilâyet, belediye meclislerine gelen bir ekseriyetin Anayasa hükümlerinin ve kanunların bahsettiği selâhiyetler dışına çıkarak kanunlar çıkarması ve kararlar alması gayri meşrudur."

Gayri meşru muameleyi düzeltmek için, aynı şekilde Anayasaya aykırı -yani gayri meşru- bir başka muamele yapılmışsa, bu sonuncu muamenin değeri nedir?

BASINDAKİ YANKILARI

Anayasa Komisyonunun raporundan yukarıya aktarılan satırlar, müsadere kanununu iptal etmek için hazırlanacak yeni bir kanunun en kuvvetli gerekçesini teşkil edilecektir. Çünkü, malın değer pahasını peşin ödemeden tapu kaydını değiştirmek kanunun değil, mahkemenin selâhiyetidir. Anayasa selâhiyetleri dışına çıkan bir kanunun gayri meşru olduğunu Anayasa Komisyonu söylemektedir. C.H.P. iktisaplarının Anayasa selâhiyetleri dışında olduğunu da gene Meclis komisyonları bir Meclis Grubu kararına uyarak söylemektedirler. Bunlar tek taraflı ve usulü dahilinde ispat edilmemiş iddialardır. Aynı usul, bugünkü ekseriyetin düşüncesine tam zıddı gerekçelere dayanılarak, yarın başkalarınca kolaylıkla tatbik edilebilecektir.

Anayasa Komisyonu ve Adalet Komisyonu raporları tezatlarla doludur. Beş satır yukarıda öne sürülen bir prensip, hemen oracıkta tam zıddı bir mütalâa ile cerhedilivermektedir. Bir yerde, Büyük Millet Meclisinin dahi Anayasa hükümlerine aykırı hareket edemeyeceği pek haklı olarak ifade ediliyor; sonra hemen bunun arkasından Anayasaya aykırılığı Büyük Millet Meclisinin düzeltereği söyleniyor. Aykırı muamele denilen karar kendisinin olduğuna göre, Meclis bir aykırılık görmemiş demektir. Anayasaya, Büyük Millet Meclisinin dahi riayetle mükellef olduğu muhakkak. Fakat, riayet edilip edilmediğini B.M.M. kendisi takdir edeceğine göre, B.M.M. ne yaparsa, o Anayasaya uygundur demek icapedecektir. Böyle olunca B.M.M. nin mazide Anayasaya uygun görerek aldığı kararları, çıkardığı kanunları bugünkü B.M.M. nin Anayasaya aykırı bularak iptal etmesinin yaratacağı karışıklık hesaba katılmalıdır.

Kanun teklifinin gerekçesinden şu anlaşılmaktadır : Mazideki B.M.M. menşei itibariyle gayri meşru idi, bugünkü B.M.M. milli irade ile gelmiştir, meşrudur. Binaenaleyh ilk meşru Meclis sıfatıyla eski Meclislerin kanun ve kararlarını, Anayasa dışına çıkarak da iptal edebilir.

Yarın bugünkünden daha mütekâmil bir seçim kanunu ve sistemi ile iktidara geçecek bir ekseriyet aynı hatalı iddiayı tekrar ederse ne olacaktır? 1950 deki seçim usulü seçmenlerin yüzde 55 inden oy alan bir partiye B.M.M. de yüzde 87 bir çokluk sağlamıştır; seçmenlerden yüzde 45 oy alan muhalefet ise, Mecliste ancak yüzde 13 kadar üyelik alabilmiştir. Hem de, mutlak Meclis çokluğunu elinde tutan parti dilediği gibi kanun çıkarmış, Parti Meclis Grubu kararları ile Anayasaya aykırı kararlar almış, kanunlar yapmış muhalefeti insan haklarından ve Anayasa haklarından mahrum etmiştir, derse ona hangi hukuki cevap verilebilecektir?

Nihat ERİM

ÖNCE HÂKİM (*)

Birleşik Amerika Devletleri Protokol kaidelerine göre merasimlerde Federal Temyiz Mahkemesi azalarına Senatörlerden hatta nazırlardan önce yer verildiğini bilir miydiniz? Bilmiyor idiyse bile herhalde şu protokol kaidesinin Birleşik Amerika Devletler anayasa mantığına tıpatıp uyduğunu yürekten kabul ediyorsunuzdur. Federal Temyiz Mahkemesi, Amerika'da hükümetçe alınan kararları, yahut senatonun tastikinden geçen kanunları anayasaya uymadığı zaman geri çevirmek yetkisini elinde tutmaz mı? Devlet yapısında bu derece mühim yeri olan bir mahkemenin üyesine de protokol elbette hükümet veya senato üyelerinden üstün bir yer ayıracaktır.

Şu küçük başlangıcı yapmaktan maksadım yurdumuzda 1946 dan beri bir anayasa buhranı ile karşılaştığımızı vatandaşlara hatırlatmaktır. Bizim Anayasamızın vaktile yanlış hazırlandığını veya kötü tatbik edildiğini söyleyecek değilim. Bir devrim organı olarak Anayasamız mükemmel bir eserdir ve zamanında vazifesini görmüş, rejime hizmet etmiştir. Tek parti halinde işleyecek bir devlet mekanizmasına hazırlanan Türk Anayasası beş yıldan beri çok partili bir hayata tatbik edilmek istenmekte ve bu yüzden sık sık buhranlar çıkmaktadır. Millet parasıyla kurulmuş halkevlerinin hazineye iadesine dair hazırlanan kanun tasarısı etrafında tartışmalar, bizdeki Anayasa buhranlarına son bir misaldir.

Tasarıyı savunan Demokrat Parti Meclis Grubu üyelerinin sözlerini dikkatle takip ediyoruz. Geçen devrin kötülükleri hakkında ileri sürdükleri iddiaları oldukça insafsız bulduğumuzu şuracığa kaydedivermekte acaba fayda var mıdır? Parti ile devletin ayrılmaz bir bütün sayıldığı, parti ve devlet başkanlığının aynı şahısta tecelli ettiği ve D.P. Sayın kurucuları dahil, bunun böylece herkes tarafından benimsendiği yıllarda yapılan muameleleri bugün zorbalık, gâsiplik diye adlandırmak objektif hukuk anlayışına pek uymasa gerekir.

Peki, bu böyledir diye Cumhuriyet Halk Partisinin o zamanki sınırsız kudretine dayanarak ele geçirdiği mallar artık birer tabu mu olmuştur? Bunlar dokunulmaz, hazineye geri verilemez mi? Bu meseleyi çözemeyecek olduktan sonra yurdumuzda temellerini sağlamlaştırmaya çalıştığımız hukuk devletinden nasıl bahsedebiliriz? Böyle bir düşüncüyü Halk Partili de olsa hiç bir vatandaşa yakıştıramayacağımızı söylemek isteriz.

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 8 Ağustos 1951-9705

BASINDAKİ YANKILARI

Evvelki gün söz alanlardan Fethi Çelikbaş, Behzat Bilgin, Muammer Alakant, Sıtkı Yırcalı, Kâmil Gündüş arkadaşlarımıza ve Refik İnce ağabeyimize bu bakımdan hak vermemek güçtür. Eski iktidarın "Devlet benim!" zihniyetle vaktile haksız yere elegeçirdiği malları onun mülkiyetinden çıkarmak ve bunları millete vermek doğrudur. D.P. Meclis Grubu bu noktada haklıdır.

Fakat bu hakkı Demokrat Parti Meclis Grubu kendi çoğunluğuna dayanarak mı almalıdır? Aslında siyasi cephesi ağır bir dâva olmakla beraber bir hak prensibinin çözülme yeri Büyük Millet Meclisi olmamak gerekir.

Bu bahisteki olağanüstü durumu takdir edenlerdeniz. Hangi mahkemeye gideceğiz? Hangi kanuna dayanarak hak arayacağız? Bir devrim rejiminin muhasebesini normal hukuk yollarıyla nasıl başaracağız? Bu engeller azımsanamaz ve hukuk devletinin henüz eşliğinde bulunan bir iktidar da bu engellerden yılarak gelir dönemez.

Fakat aynı yolda bizden daha tecrübeli olanları örnek diye ele alamaz mıydık? Bizim protokolda Yargıtay üyeleri milletvekillerinden ve bakanlardan önce gelmiyorsa bile hazırladığımız tasarı hakkında onlara danışamaz mıydık? Üniversite profesörlerinden, yüksek hâkimlerden kurulacak bir bilim heyetinin uygun gördüğü bir tasarı ile Büyük Millet Meclisi huzuruna gelseydi, Demokrat Parti Meclis Grubu, şüphesiz kimsenin itiraz edemeyeceği bir harekette bulunmuş, yurdumuzda hukuk devletinin temellerini sağlamlaştırmak bakımından ileri bir adım atmış olacaktı.

Bu yazdıklarımın bugünkü Anayasaya göre bir mecburiyet olmadığını biliyorum. Fakat bugünkü Anayasamızın da çok partili demokratik hayata göre hazırlanmış bir eser sayılamayacağı meydandadır. Ne olurdu sayın arkadaşlarımız bu konuda Birleşik Devletler protokolunu bir an benimseyerek hâkimin arkasından yürüseydiler.

Nadir NADİ

İŞ CUMHURBAŞKANINA KALİYOR (*)

Postanın getirdiği memleket gazetelerinden Cumhuriyet Halk Partisinin mallarını müsadere için Demokrat Parti yüksek idare Hey'etinin verdiği kararda sonuna kadar ısrar edeceği anlaşılıyor. Şu arada Ortaşark yangınının hudutlarımıza dayanan alevleri, dünya durumunun varlığını tehdit eder mahiyeti, Türk halkının sıkıntıları ve ihtiyaçları, her şey,

(*) Ulus Gazetesi : 8 Ağustos 1951-10819

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

her şey, unutulmuştur. D.P. mekanizması hummalı bir faaliyet içinde memleketin itibarını gölgelendirmeye bir aralık kuruldu diye sevindiğimiz demokratik rejimi sıfıra indirmeye ve memleketin siyasi hayatında sönmek bilmeyecek bir kin ve garaz mücadelesi devri açmaya çalışıyor.

Gözleri en iptidâi hisler ve garazlarla kararmış kimselere son dakikalarda bir hidayet erişip de siyasi hayatımıza içtimâî ahengimize ve vatan-daşlık tesanüdüne indirmek üzere oldukları bu darbeden vazgeçeceklerine ihtimal vermek zordur.

Yüzkarası hadisede bizi müteselli eden, âdeta iftihar hissi duymaya sevkeyleyen keyfiyet tarafsız matbuâtın Cumhuriyet Halk Partisine muhalif ve demokratlardan ayrı siyasi partilerin ve hukuk adamlarımızın necip ve yüksek bir hamle içinde müteaddit surette izhar ettikleri hak ve hakikat sevgidir.

Hukuk adamları saklamıyorlar : Bir hak dâvası mahkemede halledilir, Anayasa ruhuna mugayir bir hareketle, sadece kuvvet hakkına dayanan hususi kanunlarla hak temin edilmez diyorlar.

Tarafsız gazeteler haykırıyor, mahkeme yok mu? diye soruyor. Var, kanun da var, Anayasa da var, mahkeme de var, hâkimler de var, fakat mahkeme ve hâkim korkusudur ki Demokrat Şeflerini bu yumruk hakkını kullanmaya sevketmiştir. Çünkü Türk hâkimlerini avuç içine alamamışlardır. Sürü sürü yakalayıp, hapse atıp mahkemelere yolladıkları maaşumları Türk hâkimleri hürriyetlerine iade etmiyorlar mı?

Yapılmak istenen şey müthiştir. Cumhuriyet Halk Partisinin malları alınmıyor. Hürriyetin, hakkın, adaletin canı alınıyor. Ne Anayasa kalıyor, ne demokrasi mefhumu kalıyor, ne hükümet fikri kalıyor. Türkiye en iptidâi bir Afrika hükümeti mevkiine düşürülüyor dersek belki Afrikalılara iftira etmiş oluruz. Her halde çeşit çeşit faşist memleketlerin arasına düşüyoruz.

Demokrat Partinin bir sene içinde memlekette hakkın ve vicdanın hür sesini nasıl boğarak bütün icraatıyla nasıl bir tethiş rejimi yarattığını anlamak için (Cumhuriyet) in bahsettiği şu vakayı dikkatle ve ibretle düşünmek kâfidir.

Cumhuriyet muhariri Halk Partisinin mallarının müsadere edilmesi teşebbüsüne karşı hukuk profesörlerinin fikirlerini sormak istemiştir. Bir profesöre telefon ediyorlar. Profesörün evde olduğu cevabını aldıktan sonra suallerini bilvasıta soruyorlar. Telefonda konuşan adam profesörden şu cevabı getiriyor : Profesör çok rahatsız, yataktan çıkamayacak vaziyette pek çok ateşi var... Mazur görünüz.

BASINDAKİ YANKILARI

Başka bir telefonda, bir profesör konuşuyor, akşam dokuzda telefon ediniz, cevabını o vakit veririm diyor. Fakat akşam dokuzda bir kadın sesi profesörün uykuda olduğunu ve artık uyandırılmayacağını anlatıyor.

İşte demokrat idaresi memleketi bu mânevi seviyeye düşürdü. Üniversite profesörleri muhitinde bile böyle bir hava yaratan bir idare görmek Halk Partisi mallarının müsaderesini görmekten daha büyük bir felâkettir.

Mısır'ın "İslâm Kardeşler"i, İran'ın "Fedâyânı İslâm"ları, Ürdün'ün "Cihadı Mukaddes" mensupları ferdleri öldürüyorlar. Bizde hür düşünce, hak ve adalet katliolunuyor. Bundan ancak kimlerin memnun olabileceğini tasrihe lüzum var mı?

Memleketin itibarını; rejimin varlığını kurtarmanın artık yalnız bir yolu kalıyor. Çıkacak kanun tasdik edilmek üzere Cumhurbaşkanıya arz edilecektir.

Cumhurbaşkanlığı, mantığın ve vicdanın sesini dinlemeden, her arzedilen kâğıdı behemehal imzalayacak bir makine değildir. Cumhurbaşkanı Sayın Celâl Bayar Atatürk'ün yetiştirdiği bir devlet adamıdır. Halkevlerine yeni rejimin bir nur ocağı vasfını vermek için Atatürk'ün emriyle yapılan yardımlarda Bakan ve Başbakan sıfatıyla Celâl Bayar'ın da imzaları vardır. Demokrat Şefleri kendilerinin de tasvip ve iştirâk etmiş oldukları halleri hareketleri unutabilirler. Fakat Cumhurbaşkanı'nın Demokrat Parti ile vatan, hak ve adalet arasında bir tercih yapmak lâzımgeldiği zaman ne yolda hareket edeceğini Türk tarihi dikkatle gözetlemektedir.

Hüseyin Cahit YALÇIN

H.P. NİN MALLARINI ALMA KANUNU DOLAYISIYLA (*)

Bu kanun üzerindeki düşüncelerimizi daha önceki yazılarımızda açıklamıştık. Burada, Kamutayda pazartesi başlayan tartışmalara kuş bakışı bir göz atmak istiyoruz.

Sözü geçen tartışmalar sırasında bir çok yardımcıya malik olan bir baş suçlandırıcı görüyoruz, o da Başbakanın kendisidir.

C.H. Partisinin eski müfettiş ve milletvekili kendisinin görevli olduğu ve o sırada hiç bir itirazda bulunmadığı devir dahil bu partinin bazı icraatına ve hatta Halkevlerinin mevcudiyetine o kadar ağır hücumlar yap-

(*) Kudret Gazetesi : 10 Ağustos 1951-1285

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mişti ki, insanın aklına din değiştiren ünlü "Frak" oymağı başkanı KLO-VİS'e onu vaftiz eden Papanın söyledikleri geliyor; "Bugüne kadar neye taptı isen ona tap!"

Herkes haklı olarak sorabilir; Acaba bu B.A. Menderes'in son iman değiştirmesi midir? Günün birinde şimdi taptıklarını da yakmayacak mıdır? Bugünkü arkadaşlarını da dünkülerini yaptığı gibi hep birlikte görülmüş işler dolayısıyla yerin dibine batırmayacak mıdır? Bu gibi kimselelere güvenenlere şaşarız.

Pazartesi başlayan tartışmalarda ikisinin adı anılarak ve üçüncüsünün sessiz geçilerek üç kişi büyük suçlu mevkiine sokulmuştur : Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar.

Atatürk ölmüştür.

B.İ. İnönü Atatürk'e isnat edilen hareketler doğru ise ve suç özünde ise onlardan sorumlu benim diyerek, mertlik göstermiştir. Arada şunu da kaydedelim ki, eğer B.İ. İnönü Atatürk'e karşı Pazartesi günü Kamutayda takındığı durumu onun ölümü anından itibaren tam olarak takınmış olsaydı pek çok şey değişirdi ve kendisi bugünkü durumda olmazdı.

B.C. Bayar henüz ses çıkarmamaktadır, ancak bu sükûtinun çok sürmeyeceğini umarız. İleri sürülen "gasp" vesâire hareketlerinin ve antidemokratik kanun ve tedbirlerin pek önemsiz olmayan bir kısmı onun Başbakanlığı ve Halk Partisi Genel Başkan vekilliği zamanına aittir. O, ise ne kendisini ne de Atatürk'ü savunmak için henüz birtek söz söylememiştir.

Cumhurbaşkanlığı sorumsuzluğu bir insanı kendi geçmişini ve yıllarca Şefim deyip bunca iyiliğini gördüğü bir ölüyü savunmaktan meneder mi? Yakında sona ermesini beklediğimiz bu susuşa hayret ediyoruz.

B.C. Bayar hiç bir vakit son günlerde adı anılmayarak kendi taraftarlarından gördüğü hücumları muhaliflerinden görmemiştir.

Kamutayda Ata'nın aleyhinde söylenenler yetmiyormuş gibi bir de onun ne zaman akıl denliğini mi, bilmeyiz neyi kaybettiği üzerinde gazetelerde tartışmalar başladı.

Bu hususta çok acı olmasaydı çok gülünç diye sıfatlandıracağımız bir iddia 6 Ağustos tarihli "Kudret" te çıkan Demokrat Partili Milletvekili Dr. Sani Yaver'in iddiasıdır.

Doktora bakılırsa Atatürk'ün akli Cumhurbaşkanlığı Umumî Kâtibi Tevfik ve başyaveri Rusuhi'yi değiştirdiği sırada esasen bozulmuş veya zaafa uğramış bulunuyormuş.

BASINDAKİ YANKILARI

Sözü geçen değişiklikler 1932 yılının başında, yani Atatürk'ün ölümünden yedi yıl kadar önce yapılmıştır. Bu tarihle Ata'nın ölümü arasında geçen yıllar içinde Balkan bağlaşması yapılmış, Montrö anlaşması ile Türkiye boğazları tahkim etmek ve oralarda dilediği kadar kuvvet bulundurmak hakkını kazanmış, Türk ordusu Hatay'a girmiş vesaire.

Tabiat böyle "zayıflamış" veya "bozulmuş" akılların yüzde birini bazı kimselere verse de bir çok saçma lâf dinlemekten kurtulsak!

İşin garip bir yönü de şudur ki, Bay Celâl Bayar, Atatürk'ün ölümünden bir yıl önce Başbakan olmuştur. Vaktiyle bazı aşırı İnönü taraftarları B.C. Bayar'ı Başbakanlığa getiren değişikliği Dr. Sani Yaver ve benzerlerinin gibi akıl zaafiyetle izaha kalkmışlardır, ancak bunu açıkça söylemeye cesaret edememişlerdi.

Talihinin ne acaip cilvesidir ki bugün ister istemez B.C. Bayar'ın Başbakanlığa seçilişine de şâmil olacak olan akıl bozukluğu iddiasını onun taraftarları açıktan açığa ortaya atıyorlar.

Üzerinde durduğumuz kanun münasebetleriyle bugünkü Cumhurbaşkanının geçmişteki icraatı hakkında, onun adı anılmayarak yapılan hücumlar, ilk fırsatta o, bazılarının hoşuna gitmeyen her hangi bir durumu takındığı anda adı söylenerek yapılabilir ve yapılacaktır. B.C. Bayar bugün susarsa ilerde yapılacak suçlamaları hiç reddedemez.

Bu gidişle B.A. Menderes de günün birinde kendi yaptığı hücumlarda mündemiç bulunan fikirlerle C.H. Partisinin eski müfettişi sıfatıyla suçlandırılacağından emin olsun.

Onun B.İ. İnönü'ye yaptığı hücumlarda görünüşte olsun haklı bulunduğu nokta 1946 seçimleri dolayısıyla "bu seçimlerin hesabını da vermeye hazır ve muktedir midir?" diye soruşudur.

Ancak bu haklılık yalnız görünüştedir. Çünkü bu seçimlerin hesabının ayrıca sorulması gerekir. Herhangi bir iş dolayısıyla bu hesabı istemek bir suç ve kötülüğü doğrudan doğruya cezalandırmayıp onu ileride menfaat koparmak ve sıkışılınca bir baskı vasıtası gibi kullanmak için koz olarak elde saklamaya varır ki, hem ahlâken iyi bir şey değildir, hem de devlet işlerini ancak karıştırmaya yarar.

Demokrat Partinin 1946 seçimleri suçlularını aramaması kendisinin de 1954 de aynı şeyleri yapmasını kolaylaştırmak için miydi? Yoksa kendisi her suç işlediği vakit karşı tarafa "senin de suçun var" diyebilmek için miydi? Meraklı bir muamma!

Bu gibi anlayış, düşünüş ve usullerle devlet idare edilemez. Eğer bundan böyle, Türkiye son tartışmalar sırasında açığa vurulan zihniyetle

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

idare edilecekse dört kurucu başta olmak üzere Demokrat Partinin bir çok ileri gelenleri birer kenara çekilmeli ve geçmişle hiç ilgisi olmayanlar dümeni ele almalıdırlar.

Yoksa samimiyetsizlikler ve iki yüzlülükler içinde bocalanıp durulur. Atatürk devri bir suç yığını ise, o devirde iş görmüş hiç bir devlet adamı geçmişle suçlandırılmaktan masun olarak iş göremez. Daimi bir baskı ve hattâ şantaja maruz kalacak kimselerin görecekle işlerden de hiç bir hayır gelemes.

Hikmet BAYUR

BİR SİYASÎ AHLAK KANUNU : HÜKÜM YALNIZ MİLLETİNDİR (*)

Türk milleti huzurunda ve tarih huzurunda, Büyük Millet Meclisi tek parti rejiminin millete karşı işlediği bir soygunculuğu -imkan nisbetinde- tasfiye eden ve siyasî hayatımızda partilerin faaliyetini dürüstlük ve namusperverlik esasları içine alan bir adalet ve ahlak kanunu çıkarmış bulunuyor. Halk Partisinin suçlu olduğu gaasıplık ve suiistimalin bütün safhaları ve rakamları şimdi milletin karşısındadır.

Abdülhamit nasıl hareket ettiyse, "Devlet benim" diyen bütün müstebit hükümdarlar nasıl hareket ettilerse Halk Partisi de öyle yapmıştır. Kendi arzularını kanun ve ferman kılığına sokarak kendi menfaatına devlet hazinesini soymuştur. Vilayet, belediye ve köyleri soymuştur. Dernekleri ve iktisadi teşekkülleri soymuştur. Vatandaşları soymuştur. Ve bu soygunculuğun yekûnu tarihte misli görülmemiş bir rekordur. Yirmi senelik kısa bir zaman içinde 200 milyon lirayı aşmıştır.

Resmi rakamlar şunlardır :

Devlet bütçesinden	27 366 750 L.
Özel idarelerden	14 151 028 L.
Belediyelerden	6 335 689 L.
Köy bütçelerinden	519 615 L.
Belediye bankasından	264 689 L.
Yekûn	48 637 780 L.

(*) Yeni Asır Gazetesi : 10 Ağustos 1951-14591

BASINDAKİ YANKILARI

Ayrıca :

Tahsisatı mestureden	9 248 819
İktisadi teşebbüslerden	1 108 254
Muhtelif yerlerden	398 113
Aktarılan paralar	6 471 699
Yekûn :	17 226 872

1932'den 1950 yılına kadar nakden alınan paraların umumi yekûnu 66 milyon liradır. Harpten evvelki para değeri nazarı dikkate alınırsa bu yekûnun bugünkü kıymeti en az üç misil yani 200 milyon liradır. Buna fesh edilen veya ettirilen derneklerden, halka zorla yaptırılan binalardan muhtelif şekilden de Halk Partisinin üzerine geçirilen gayri menkullerden elde edilen kıymetin ilâvesiyle yekûn rahat rahat 300 milyon lirayı bulmaktadır. Bir parti menfaatine bundan daha geniş ölçüde bir soygunculuğun değil Türkiyede, dünya tarihinde emsali yoktur.

Bu korkunç yağmadan kurtarılacak Devlete, müesseselere geri verilecek olan gayri menkuller bu yekûnun ancak bir cüzidir. Ötesi Halk Partisi erkânını zengin etmeye ve bu partinin millete karşı yürüttüğü propagandaya harcanmıştır. Bu acı hakikat karşısında Halk Partisinin utanması, susması, hak ve adalet adına teklif edilen bir kanuna samimi bir nedametle iştirak etmesi beklenirdi, değil mi?

Halbuki, meşhur meseldir, "Yavuz hırsız ev sahibini suçlu çıkarır." Bunlar da böyle yapıyorlar. Devleti ve milleti kendileri soymamışlar da, Büyük Millet Meclisi onları soyuvermiş gibi avaz avaz feryadı basıyorlar ve Halk Partisinin genel başkanı, Millet Meclisi kürsüsüne çıkarak Anayasanın çiğnendiğinden, adalete aykırı hareket olunduğundan, parti düşüncelerinin bu karara hâkim olduğundan bile bahse cüret ediyor.

Anayasa ve İsmet İnönü!.. Bu iki ismi yanyana getirebilir misiniz? 1938'den 14 Mayıs 1950 tarihine kadar Reisi Cumhur olarak, ondan evvel başbakan olarak Anayasayı sistemli bir surette müstemiren ve kasden çiğneyen zat kimdir? Milletin bütün siyasi haklarını gasbeden "usurpateur" kimdir? Seçimleri acıklı bir komedyaya çeviren kimdir? Halk Partisi menfaatına bütün milleti iktisaden soyan ve soyduran kimdir? Başta Anayasa olmak üzere, kendi idaresi zamanında çıkarılan bütün kanunları, seçim kanununu matbuat kanununu çiğneyen ve çiğneten kimdir? Hep İnönü. Buna rağmen bugün o yolsuzlukların kısmen olsun tamirine karşı, Anayasa ve kanun rejiminin merriyetini iade eden bir ese-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

re karşı "protesto" da bulunan ve milletin hakkını millete iade kararını bir müsadere, bir soygunculuk şeklinde gösteren yine İnönü oluyor.

İşte Halk Partisi budur. Milletin gözünden kaçmıyor. Buna karşı milli iradeyi temsil eden Büyük Millet Meclisi ne yapıyor? Yalnız bir yağmayı kısmen olsun bertaraf etmekle kalmıyor, aynı zamanda siyasi partiler için, Anayasa mahiyetinde diyebileceğimiz, bir ahlâk rejimi tesis ediyor. Bundan sonra, herhangi bir siyasi partinin ekseriyet mevkiindeki nüfuz ve salahiyetini kendi menfaatine kullanmasına imkân bırakmayacak hükümleri vaz ediyor.

Bu gün iktidarda bulunan Demokrat Partidir. Bu kanunun kapadığı suüstimal kapıları, Demokrat Partiye kapanmıştır. Gerçi bu parti, açık da olsa, o kapılardan geçmezdi ve geçmemiştir. Halk Partisinin yaptıklarını yapmak elinde olduğu halde yapmamıştır. Bütçeden değil milyonlar, yüz milyonlar, bir santim bile almaya tenezzül etmemiştir. Fakir olarak kurulmuş, fakir olarak muhalefet vazifesini yapmış, fakir olarak iktidara gelmiş... Ve fakir kalmıştır. Bütün kuvveti ve serveti vatandaşların sevgi ve itimadıdır. Bunun, kendisi için bir örf ve adet olan, bir karakter olan bu hususiyetin herkes için, bütün siyasi partiler için bir kanun olmasını istedik ve öyle yaptık.

Hüküm milletindir.

M. TUNCER

HALKEVLERİ TASARISI VE TEMİNATSIZ ANAYASAMIZ (*)

Halkevlerinin Halk Partisinin elinden alınarak millete devredilmesi hakkında Demokrat Parti Milletvekillerinden bir kaçı tarafından Millet Meclisine sunulan ve hükümet tarafından da ister istemez desteklenen kanun teklifi, nihayet Büyük Millet Meclisince kabul edildi.

Gerçi, kabul edilen kanun teklifi yalnız Halkevlerine inhisar etmiş değil idi ise de mevzua kısa bir isim vermek için, Halkevleri cihetinden bunu ele almak istiyoruz. Çünkü! Toptancı İdarenin tahakküm yolu ile yaptığı hak ve adalet meşhurları ile bağdaşmayan efal ve harekâtı o kadar çoktur ki, bunları birer birer sayacak yerde, bunlardan bir tanesinin üzerinde durmak bile bu uğursuz idarenin millete neye mal olduğunu göstermeye kâfi gelir.

(*) Kudret Gazetesi : 11 Ağustos 1951-1286

BASINDAKİ YANKILARI

Biz, bu yazımızda dünkü Halk Partisi hükümetlerinin, millet zararına bu kadar kötü yollara düştüklerinin sebebi üzerinde duracağız. Bizim hiç de iyi olmayan bir adetimiz vardır. Kötülükleri ortaya dökeriz; onları yapanları yerden yere vururuz; fakat hiç bir zaman, nasıl olmuş da bu kötülükleri yapabilmişlerdir sualini kendi kendimize sormayız; hastalığın âmilini bir türlü aramak istemeyiz.

İşte bu son mesele da aynı ruh hali içinde mütalaa edilmiş; Demokratlar Halkçılara söylediklerini bırakmamışlar, Halkçılar da insafı bir tarafa bırakarak Anayasadan, mülkiyet hakkının çiğnenmesinden ve bu kanunun bir müsadere kanunu olduğundan bahsederek işi mugalataya sokmuşlardır.

Şunu kısaca işaret ederek mevzua geçmek istiyoruz : Demokrat Partinin çıkardığı bu kanun, memlekette hüküm sürmekte olan bir parti tahakkümüne son vermek bakımından çok isabetlidir. Ancak, bu memlekette bir partinin ezici çoğunluğuna dayanarak Anayasa ve insan hakları ile bağdaşmayacak hareketlerde bulunmasına ve kanunlar çıkarmasına bu kanun mâni olamaz. Meseleyi kökünden çözmek zarureti ile karşı karşıyayız.

Halk Partisi, bir çeyrek asır bu memlekette devlet başkanı olan zâtın nüfuzu sayesinde ve onun taraftarlarından teşekkül eden Meclisteki ezici çoğunluğa dayanarak canının istediği gibi icrayı hükümet eylemiştir. Partinin genel başkanı zâtın fikrine aykırı bir fikir serdetmek en büyük günah ve ihanet sayılmıştır.

Bugün elinden malları alınan Halk Partisini kim ve onunla beraber kimler kurmuştur? Halk Partisine sayısız gelirlerin tedarikini, partinin malî durumunun en yüksek seviyeye çıkarılmasını kim tavsiye etmiştir? Halkevlerinin kurulmasında, o zamanki Halk Partisi zimamdarları arasında bugünkü Cumhurbaşkanı yok muydu? Halk Partisinin bütün nakdî mevduatı İş Bankasında değil mi? İş Bankasını kim kurdu ve kimlere kurdurdu? Bu bankanın hisseleri kimlerdedir? Dr. Sani Yaver'in söylediği doğru ise, İş Bankasının sermayesi, İstiklâl Harbinde Hindistan'dan Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilmiş paralarıdır.

Görülüyor ki, tek meclis, tek meclis içinde muhalefetsizlik, parti denilen hükümet taifesinin ezici çoğunluğu iktidarı ele geçirmiş bir zümrenin saymakla bitmez kötülükler yapmasına imkân vermiş bulunuyor. İşin doğru ve makûl çözümü şöyle olacaktı :

Dünkü Halk Partisi iktidarının değişmez Başkanı ile, bugünkü iktidarın dünkü muhalefet başkanı, milletin önünde, birlikte işledikleri günahları itiraf edecekler; izalesi mümkün olan bütün kötülükleri ortadan kal-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dırmak yolunu tutacaklardı. Ancak bu suretle milletin mânevî affına mazhar olabilirlerdi.

Bu da kâfi değildir. Anayasamız teminatsızdır. Anayasamız bu halde kaldıkça millet daimî bir huzursuzluk içinde kalacak ve memleketimiz bir hürriyet diyarı haline gelemeyecektir.

Sadık ALDOĞAN

PARTİLERİN DURUMU (*)

Düne kadar yurdumuzdaki gelişmiş partiler arasında iki zengin, bir züğürt parti vardı. Zenginler Halk ve Demokrat partilerdir, züğürdü Millet Partisi idi.

Şimdi Demokrat Parti yine zengindir. Resmî ilânları sömürmekte tuttuğu yol sayesinde satılık bütün vicdan ve kalemleri satın alabilecek durumdadır. Bu işte gösterdiği zihniyete bakarak örtülü ödenekleri (tahsisat-ı mesture) dahi aynı amaç uğrunda kısmen olsun kullanacağına hükmedebiliriz. Bir çok işadaminin işlerini yürütmek için partiye bağlanıp onu paraca destekledikleri ve destekleyecekleri de hiç şüphesizdir.

Manevi bakımdan bu partilerde husule gelen değişiklikler şu suretle toplanabilir; O, kamutaydaki ezici çoğunluğunu rakipleri aleyhinde kanunlar çıkarmak uğrunda kullanarak, o suretle kuvvetleşmek çığırını açmıştır.

Adalet cihazını bir yana bırakarak muhaliflerine doğrudan doğruya kanun çıkararak darbeler indirmek yolu çok kolay ve çekicidir. Bu bakımdan bu çığır bir kere açıldı mıydı durmak güçtür. Nitekim daha C.H.P. nin malları işi bitmeden Atatürk'ün vasiyetini, hem de mahkemelere başvurarak değil, kanun çıkararak iptal etmek düşüncesi ileri sürüldü. Fazla olarak da bütün bunlar Türklüğü yıkımdan ve gerilikten kurtaran bir adamı ve bir devleti kötölemek suretiyle yapıyor.

Yarın bu çığır iki türlü yola götürecektir.

Bir yandan iktidardakileri kaygılandırarak ölçüde güç kazandıracak herhangi bir muhalif partinin gelişmesini baltalamak için kanunlar çıkarmak ve onu ezmek yoluna gidecektir.

Öbür yandan Demokrat Partinin ileri gelenlerini, geçmişî kötöleyerek ve onların bu geçmişle ilgilerini ileri sürerek, partinin üst kademelerinden atmak yolu tutulacaktır. Bunu başa geçmek isteyen o partinin genç veya eski devirde silik kalmış unsurlar yapacaklardır.

(*) Kudret Gazetesi : 12 Ağustos 1951-1287

BASINDAKİ YANKILARI

Önümüzdeki üç yıl içinde bu iki yol üzerinde epey gelişmelere şahit olacağımızı sanıyoruz.

Arada şunu tekrarlayalım ki, demokrasiyi ve Anayasanın hükümlerini tam olarak yürütmek iddiasıyla halktan oy toplayan Demokrat Parti için vaktiyle C.H.P. de şunu veya bunu yaptı demek mazeret teşkil etmez. Çünkü Demokratlar aynı şeyleri yapmamak için iktidara getirilmişlerdir.

Halk Partisi varlığının hemen bütününü kaybetmiştir ve bundan sonra kaybedecek büyük bir şeyi kalmamıştır, dolayısıyla o da züğürt bir parti olmuştur.

Atatürk vasiyetiyle ona yalnız iki köşk bırakmıştır. Bu vasiyete göre gelirlerin ufak bir kısmı beş kişiye ve büyük kısmı ise Tarih ve Dil Kurullarına gitmektedir. Dolayısıyla bu vasiyetin iptalinden C.H.P. müteessir olmaz, bilâkis o Demokrat Partice açığa vurulacak olan Atatürk düşmanlığından manen faydalanır.

Bugüne kadar Halk Partisi iki kutup arasında bocalıyordu : 1) Malla-rına ilişilmesin diye iktidardakilere karşı uysal olmak, 2) Demokrat Partiyi sarsmak ve günün birinde iktidara geçebilmek için pervasızca mücadele etmek.

Uzun zaman ilk düşünce üstün geldi, esasen başlangıçta Halk Partisi kendi yanlış ve fena hareketleri altında manen ezilmiş bir durumda idi ve Demokratlar daha fenasını yapıncaya kadar susmaya mecburdur.

O sustukça veya nisbeten hafif bir muhalefette bulundukça iktidar ona az ilişti. Son haftalarda B.Ş. Günaltay'ın ağır hücumları karşısında Demokrat Parti bilinen kanunu çıkarttı.

Ancak bundan sonra C.H.P. nin pek korkacağı kalmadığından hü-cumlarını arttırması kolay olacaktır.

Para bakımından bu parti şimdi aşağı yukarı Millet Partisinin durumuna düşmüş ise de onda zengin kimseler daha çoktur. Bundan başka o da Demokrat Partinin muhalefette iken yaptığı gibi, ilerde C.H.P. iktidara geldiği takdirde hükûmete dayanarak kârlı işler görmeyi uman iş adamlarından para elde edebilir. Halbuki meşru olmayan yollardan zenginleşme işini yasak etmeyi esaslı bir umde edinmiş olan Millet Partisi bunu yapamaz. Onun en övünebileceği yön de budur. O gerçekten bugün "Fakrım fahrımdır" diyebilecek bir durumdadır.

Bu yüzden Halk Partisiyle Millet Partisi arasında para bakımından yine oldukça fark kalacaktır. Bunu yazarken C.H.P. nin eskiden olduğu gibi "mideciler" e itibara devam edeceği ihtimaline dayanıyoruz. Bundan vazgeçer ve programına da ona göre hükümler koyarsa iş değişir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bugünkü züğürtleşmiş haliyle C.H.P. de nüfuz bir yandan B.İ. İnönü ve Ş. Günaltay gibi halkça tanınmış şahsiyetlerde, öbür yandan da seçimlerde ve sair işlerde kendi şahsî servetleriyle iş görebilecek kimselerde toplanıp şu veya bu adı taşıyan kurulların ve kongrelerin nüfuzu daha da azalacaktır.

Son günlerin olayları Millet Partisinin durumunda bir değişiklik yapmış değildir. C.H.P. nin züğürtleşmesi iki muhalif partinin maddî durumu arasında yukarda andığımız farklarla bir yakınlaşma husule getirmiştir. Demokrat Partinin kanun çıkarma yolu ile her istediğini yapmaya koyulması ise bütün muhalefet için olduğu gibi Millet Partisi için de tehdit edici Demokles kılıcıdır.

İktidara karşı yapılan mücadelede M.P. daha az, C.H.P. nispeten daha çok para ile çalışacaklardır. Millet Partisine karşı geçmişine ait isnat yapılamaz, öbür muhalif partiye karşı yapılabilir.

Servetler arasındaki ölçsüz fark pek azaldıktan sonra her iki muhalif parti için esas başarı âmilleri : Programların halkça tutulma derecesi, inan kuvveti, içerdeki tesanüt ve inan birliği, çalışmaktaki azım, yüreklilik ve doğruluk sayesinde millete güven verme yönleri olacaktır.

Hikmet BAYUR

HALKEVLERİ (*)

Halkevlerinin mülkiyetinin tespiti, bütün memlekette büyük akisler uyandırdı. Biz burada bunun hukuk bakımından neticelerini tetkik edecek değiliz. Asıl maksadımız, Halkevleri denilen binaların, kime ait olursa olsun halka hizmet edip edemediği noktasında durmak ve hiç olmazsa bundan sonra alacağı vaziyete göre faydalı bir hale getirilmesini istemektedir.

Memleketimizde bir çok şeylere iyi düşüncelerle girilir. Fakat, nendense, zamanla maksattan uzaklaşılır ve büsbütün başka bir şey meydana çıkar. Böyle olunca da hiç bir fayda elde edilmez. Halkevlerinde böyle bir hal vardır. Muhtelif şehirlerimizi dolaştığınız zaman, mimarisi bambaşka ve hemen göze ilişen bir bina gördüğünüz ve sorduğunuz zaman bunun Halkevleri olduğunu anlarsınız. Pencerelerinden baktınız mı içerisinde kimse bulamazsınız. Bahtınız varsa, can sıkıntısından kurtulmak için birbirleriyle güreşen birkaç kişiye rastlarsınız. Kapı önünde, acaba içeri kimse girecek mi diye merakla beklerseniz saatler geçer, ne

(*) *Yeni İstanbul Gazetesi* : 15 Ağustos 1951-622

BASINDAKİ YANKILARI

giren vardır, ne de çıkan. Ara sıra verilen balolar, parti toplantıları buraları biraz canlandırır. Halbuki memleketimizin kültür noktasından aydınlatılmaya büyük bir ihtiyacı vardır. Hangi partiden olursa olsun vatandaşları burada toplamak ve onlara yeni devlet ve cemiyet hayatımızı tanıtmak lâzımdır. Bu noktaya hiç temas edilmediğini söylersek herhalde mübalağa etmemiş oluruz. Bu vaziyete göre Halkevleri daha ziyade bir parti toplanma yerinden ileri gidememiş ve asıl maksadına erişememiştir. Yapılan binaların büyük ölçülerde tutulması, idarelerinin büyük masraflara ihtiyaç göstermesi ve gelir denilen şeylerden mahrum bulunması, bunları hükümet ve belediyeler için bir yük haline getirmiş ve bunun neticesi olarak birtakım aksaklıklar da ortaya çıkmıştır.

Bir zamanlar en ihmal edilmiş bir vilayetimizin merkezi olan Ankara yeni Türk Cumhuriyetinin başkenti olarak tespit edildiği vakit düşünülen şey, burasını bir kültür merkezi yapmak ve bütün yurdu buradan aydınlatmaktır. Bu fikir hamlesini yalnız okullarımızdan bekleyemezdik. Bilgi yurtlarından evlerine dönen çocuklarımızı aile muhitinde de Cumhuriyete yakışan bir zihniyet ile yetiştirmek lâzımdı. Halkevleri, gençleri olduğu gibi onların ana ve babalarını da hakiki demokrasi ideallerine göre hazırlayacak, onlara medenî bir hayatın icap ve zaruretlerini anlatacak ve aydınlatacaktı. Bunun için büyük binalara, muhteşem salonlara lüzum yoktu. Mütevazî binalar içinde de bu propagandalar yapılabilirdi. Atatürk bunu her yerde yapmış ve hiç bir zaman lükse ehemmiyet vermemişti. Fakat nedense, bilhassa idare âmirlerimiz bu işi başka mânada anladıklarından Halkevleri hakikati halde birer gösteriş âbidesi olmuş ve sonra da Halk Partisinin siyasî toplantılarına yaramıştır.

Halbuki parti üyeliği düşünülmeyerek bütün vatandaşların buralarda toplanması ve kendilerini politika-dışı kültür dâvalarına vermeleri icap ederdi. Bu binalarda birer "yol gösterme" teşkilâtı kurularak hastaların nerelerde tedavi olunabileceği, meslek seçmek isteyenlere ne gibi imkânlar bulunduğu gibi konularda uğraşılsaydı, iş bulmak ve işçi aramak isteyenlere yol gösterilseydi, halkın sevgisi kazanılır ve memleket de büyük hizmetler edilmiş olurdu.

Memleketimizde bilhassa halkın anlayacağı tarzda hazırlanmış meşherlere büyük bir ihtiyaç var. Her şeyin canlı gösterilmesi sayesinde halkı aydınlatmak daha kolaydır. Onun için meselâ verem ve bulaşıcı hastalıkların tedavisi ve bunlardan sakınmak çareleri; topraktan fazla mahsul almak, haşaret ile mücadele etmek, iyi mal yetiştirmek, mesken ve ahırların ucuz ve maksada yarar bir tarzda yapılması, hayvan bakımı gıda işleri gibi çok mühim konular ele alınabilirdi. Hattâ bu gibi meşherleri bir Halkevinden ötekine götürerek umumî kalkınmamızda kullanabilirdik.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi Halkevlerine böyle bir anlayışla yeni bir şekil vermek lâzımdır. Bu tarzda faaliyet gösteren müesseselere yardım etmek Milli Eğitim Bakanlığına düşer. Ve yardım da yerinde yardımdır. Biz şayet bunu yapmaz ve bu binaları yine siyasi gayeler için kullanırsak, hem iç politika dedikodularını tutuşturmuş, hem de mutlaka yapılması icap eden kültür faaliyetimizi ihmal etmiş oluruz.

İstedığımız şey, Halkevlerine, millî kalkınmamıza uygun bir faaliyet imkânı verilmesidir.

Habib Edip TÖREHAN

HALKEVLERİ (*)

Halkevleri, Türk Ocağının devrin şartlarına göre ayarlanmış ileri bir şekilden ibarettir. Saltanat idaresinin çöküntüleri arasında kurulan Türk Ocağı bize milliyetimizi, benliğimizi, kültürümüzü ve tarihsel varlığımızı kurtarmak ülküsünü aşılama çalışıyordu. Kendi yurdumuzda bir yabancı, bir sığıntı gibi yaşadığımız o karanlık yıllarda bu bakımdan Türk Ocağının inkâr edilemez büyük hizmetleri geçmiştir.

Millî bağımsızlığımızı kazandıktan ve devrin şuurunu yürürlüğe koyduktan sonra Türk Ocağı da artık devrini yaşamış bir müessese haline gelmişti. Onun yerine devrin prensiplerini halka aşılacak, gençliğin kültür ihtiyaçlarını gidermeye yarayacak bir müesseseye ihtiyaç vardı.

İşte bu düşünce ile Atatürk Türk Ocaklarını kapatmış, Halkevlerini kurmuştur.

Tek parti devrinden bugüne kadar evlerin nasıl idare edildiğini, başarı derecesinin nereye kadar vardığını burada tartışacak değiliz. Meclisten çıkan son geri alma kararı üzerinde fikir yürütmeye de lüzum görmüyoruz (bu konuya dair düşündüklerimizi zamanında yazmıştık).

Kültür alanında çok gayret bekleyen yurdumuzda Halkevlerinin -kısmen de olsa- bir ihtiyacı karşılayacağına şüphe yoktur. Her bakımdan az hareketli, fikir kesafeti çok zayıf birçok -Anadolu köşelerinde içinde kitap okunan, konferans verilen, piyesler oynanan, resim sergileri tertip edilen, kültür filmleri gösterilen bu evler gençlik için çok faydalı idi.

Halk Partisinin mülkiyetinden çıkarıldıktan sonra Halkevlerini gene aynı gaye uğrunda kullanmaya devam etmek bizce tutulacak en doğru

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 16 Ağustos 1951-9713

BASINDAKİ YANKILARI

yoldur. Vatandaşların ruh ve fikir gıdasını sağlamak, halk eğitimini geliştirmek maksadı ile her memlekette bu gibi kültür müesseseleri vardır. Bizim ise bunlara her yerden fazla muhtaç olduğumuz meydandadır. Millete yüz milyonlarca liraya malolan bu yapıları olur olmaz sebeplerle dağıtmaktansa bir elde toplamak ve Atatürk'ün vaktile çizdiği yoldan ayrılmamak çok yerinde bir karar olacaktır. Milli Eğitim Bakanlığının idaresine mi verilir, ayrıca hükmî şahsiyeti haiz bir kurul mu meydana getirilir, her halde politikadan tamamı ile uzak, yüzde yüz kültür ve sanat alanlarında halka hizmet gayesine bağlı bir müessese olarak bu evleri yaştırmak lâzımdır kanaatindeyiz.

Bu takdirde Halkevleri için her yıl ayrılan ve ilk defa olarak galiba yalnız bu yıl bütçesine konmayan ödenekleri de yeniden ihdas etmek gerekecektir. Toplamı, aldanmıyorsam iki milyonu geçmeyen bu ödeneklere dair çok dedikodular işittik. Bir partinin kayıtsız şartsız ve hele kontrolsüz idaresine bırakılmış müesseselere dair herkes her şey söyleyebilir. Hürriyet rejiminin kısıldığı yerlerde fiskos gazeteleri piyasayı baştan başa kaplar ve bunların yayamayacağı hiç bir haber yoktur.

Fakat çok partili bir idare sisteminde bir işe ayrılan bir ödeneğin başka bir yere kaydırılması imkânsızdır. Halkevlerinden yüz binlerce, milyonlarca vatandaş istifade edecektir. Bu müesseseleri yakından bilen bir okurum geçenlerde bana gönderdiği bir mektupta Halkevlerindeki kitap sayısının Millî Eğitim Bakanlığı emrindeki kitaplıklardakilerden çok üstün olduğunu söylüyordu. Kültür bakımından ihtiyaçlarına sınır çizemeyeceğimiz yurdumuzda Halkevlerinin çalışmasına son vermek değil, belki bu çalışmaları daha da hızlandırmak, geliştirmek zorundayız. Gece kursları açarak okur yazarlığı olmayanlara ders verdirmek, her türlü konferanslar tertip ederek halkın bilgisini arttırmak, vatandaşları sık sık bir araya getirerek memleket dâvaları üzerinde, politikaya sapsaksızın beraberce zihin yormak çok faydalı neticeler doğurmaya namzed teşebbüsler olacaktır.

Hükümetin bu hususta alacağı kararı yakın bir ilgi ile beklemekteyiz.

Nadir NADİ

15 – İŞÇİ ÜCRETLERİ

Bu dönemin önde gelen sorunu tek parti yönetimini tasfiye ederek çok partili yönetimin kurumlaşmasını sağlayıcı düzenlemeleri gerçekleştirmektir.

Ekonomik gelişimi ve iletişim araçları yeterli olmayan, demokrasi kültürü oluşmamış bir toplumda çok partili özgür yönetimin işlerliğini sağlamak kolay olmadı.

İlk aşamada çok partili yönetimin güvencesi ekonomik yapıyı güçlendirme, dengeli gelir dağılımını sağlama girişimleri başlatıldı. Zenginliği sanayileşmede gören yeni yönetim, öncelikle işçi haklarını düzenlemeye yöneldi. Ayrıca süper güç durumundaki kuzey komşumuzun tarihi amacına ulaşmak için ülkemize rejimi ihraç etme girişimlerinin yoğunlaşması, dengeli ekonomi, sağlam sosyal yapı oluşturmaya gerektiriyordu.

İlk girişim, işçilere hafta ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesini düzenleyen kanunun çıkarılması oldu.

5837 Numaralı, İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerinde Ücret ödenmesi hakkındaki Kanunun hazırlığı ve görüşülmesi, ekonomi tarihimizin gelişimini yansıttığından tutanaklardan aynen alındı.

İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerinde Ücret Verilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Çalışma ve Bütçe Komisyonları raporları

HAFTA TATİLİ VE GENEL TATİL GÜNLERİNDE İŞÇİLERE ÜCRET ÖDENMESİ HAKKINDA KANUN TASARISININ GEREKÇESİ (1)

1. Hemen bütün memleketlerde hafta tatili ile alâkalı mevzuat, menşe ve sebeplerini iki membadan almışlardır. Bunlardan biri dinî, diğeri içtimaidir. Bütün büyük dinler haftada bir günü ibadete ve istirahatata tahsis etmişlerdir. Sosyal sebeplere gelince; bunlar bilhassa sınaî ve inkişâf ile beraber kendilerini göstermişlerdir. Fabrikalarda ve kapalı iş yerlerinde haftanın altı gününde durmadan çalışan işçi, bir gününü ailesi efradı ile birlikte istirahat ederek geçirmek ihtiyacını duymuştur. Sabahın çok erken saatlerinde iş başına giden ve akşamın geç vakitlerinde

(1) Tutanak D. C.9, B.111, s. Sayısı 278, S.1-9

İŞÇİ ÜCRETLERİ

evine dönebilen işçi, ailesi efradı ile beraber bir gün kalabilmek ve aile hayatının dinlendirici havasını makine gürültüsünden uzak olarak hissetmek ihtiyacını her insan gibi duymuş, bir taraftan da haftada bir gün dinlenme ve ertesi gün taze bir kuvvetle işine dönebilmek fizyolojik ve ekonomik bakımdan da bir zaruret olmuştur. Filhakika ağır şartlar altında haftanın altı gününde çalışmış olan işçi, sağlığını ve çalışma kabiliyet ve kuvvetini idame ettirebilmek için istirahatata muhtaçtır. Diğer taraftan dinlenmek imkânına malik olmadan mütemadiyen çalışan, yorulan, hastalanan ve istihsal kabiliyetini kaybeden işçi, umumi ekonominin prodüktivitesi içinde de lâıyk olduğu rolü oynamaktan uzak kalacaktır. Milli bir kıymet olan işçinin bu bakımdan dinlendirilmesi lâzımdır. 1925 tarihli Hafta Tatili Kanunu bâzı istisnalarla Türkiye'de hafta tatilini ihdas eyledi.

Fakat hafta tatilinin kabul edilmesi dâvanın yalnız bir cephesini halletmiştir. Hafta tatilinden beklenen maksadın hasıl olması için tatil yaptığı gün için işçiye, gelirini teşkil etmekte olan ücretinin ödenmesi lâzımdır. Zira birçok ahvalde işçi, aldığı gündelikle ancak günü gününe geçinmekte ve çalışmadığı yedinci gün için başka bir geçim kaynağına sahip bulunmamaktadır. Ücret seviyeleri umumiyetle işçilere her hangi bir tasarrufa imkân vermedikleri için kanunen kendisine hafta tatili hakkı tanındığı halde işçi çalışmayı tercih eylemektedir. Bu hal hafta tatilinden beklenen fayda ile bir tezat teşkil eylemektedir. Hafta tatilinden beklenen sosyal, fizyolojik ve ekonomik neticeleri elde edebilmek için işçiye hafta tatili gününde hiç değilse yarım günlük ücretin ödenmesi lâzımdır. Birçok Garbî Avrupa memleketlerinde akdedilmiş olan toplulukla iş mukaveleleri tatil günü ücret ödenmesini mutazammın hükümleri ihtiva etmektedir. Diğer bir kısım memleketler ve bilhassa Cenubi Amerika Hükümetleri ücretli hafta tatilini mevzuatla teyit eylemişlerdir. Harbden evvel 1929 da Çin'de ve 1936 yılında Meksika'da ve İkinci Dünya Harbinin bidayetinden beri de İran, Pakistan, Hindistan, Brezilya, Şili, Polonya, Peru, Venezuela'da bu konuya dair mevzuat kabul olunmuştur.

Memleketimizde toplulukla iş mukaveleleri akdedilmesi sistemi gelişmemiş olduğu için işçilerimize ücretli hafta tatilinin bir kanunla tanınması icabetmiştir.

2. Her memlekette dinî ve millî bayram günleri büyük bir yekûn tutmakta, birkaç memlekette bugünlerin adedi bir aya kadar çıkmaktadır. Umumi olarak bugünler, birçok memleketlerde 10-15 gün arasında değişmektedir. Umumiyetle çalışılmayan bugünlerde işçiyi ücretinden ta-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mamen mahrum eylemek onun dar olan bütçesinde büyük bir açık tevhit edebilir. Dünyanın birçok memleketlerindeki gibi memleketimizde de ücret seviyeleri her hangi bir tasarrufa inkân vermediği için çalışılmayan dinî ve millî bayram günlerini işçilerin, maddi huzursuzlukları içinde geçirmemeleri için, aylıkla çalışan kimselere bugünler için nasıl ücret ödeniyorsa işçilere de gündeliklerinin yarısının verilmesi sosyal bir vecibe olmuştur.

Bu tasarı kanunileştiği takdirde Ulusal Bayram ve Genel Tatil Günleri Kanununa uygun olarak işçilerimize yarım ücret ödenecek tatil günlerinin adedi 14,5 olacaktır. Şayet işin mahiyeti icabı veya diğer muhtelif sebeplerden ötürü işçi bu tatil günlerinde de çalışmak mecburiyetinde kalırsa, bugünlerin karşılığında bir buçuk misli bir ücrete hak kazanacaktır. Ayrıca İş Kanununun 46 ncı maddesine göre 29 Ekim gününde işçiler çalışmadıkları takdirde tam ücret ve o gün çalıştıkları takdirde iki misli ücret almak hakkını haizdirler.

Genel tatil günlerinde işçilere ücret verilmesi prensibi bilhassa son yıllar içinde çok taammüm eylemiştir. Bugün genel tatil günlerinde işçilere ücret ödemeyi kabul eden 40 a yakın memleket vardır.

Bu umumi izahlardan sonra maddeler üzerinde açıklamalarda bulunulması uygun olur.

Madde 1 : Yarım ücretli hafta tatilinin şimdilik yalnız İş Kanununun uygulandığı yerlerde çalışan işçilere tanınması esası kabul olunmuştur. 5518 numaralı Kanunla tadil edilen İş Kanununun 2 ncı maddesinin c fıkrası gereğince, çalıştırdıkları işçi miktarı bakımından İş Kanunu şümulüne girecek mahiyette olmamakla beraber mahiyet ve ekonomik durumları itibariyle İş Kanunu hükümlerinin kısmen veya tamamen mahal veya iş kolu itibariyle kendilerine teşmili lâzımgelen işler ve işyerleri Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edildikten sonra bu kanunun 10 işçiden daha az işçi çalıştıran işyerlerindeki işçilere de tatbiki mümkün olacaktır.

Madde 2 : Yarım ücretli hafta tatiline hak kazanmak için iş müddetleri ile alâkalı nizamnamelerde tespit edilen müddetlere uygun olarak haftanın altı gününde çalışılmış olması esasının kabul edilmesi, hem tatbikatta temin edeceği kolaylık hem de sosyal adalet bakımından uygun görülmüştür. Esasen ücretli hafta tatilini prensip olarak kabul eylemiş olan diğer memleketlerde yalnız altı gün devamlı olarak çalışmış olmak şartıyla iktifa eylemektedirler.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Madde 3 : Yukarıdaki maddede kabul edilen altı gün devamlı olarak çalışma şartını hesaplarken kanunen iş müddetinden sayılan zamanlarla günlük ücret ödenen veya ödenmeyen resmî ve dinî tatil günlerinin, evlenme halinde üç güne kadar, ana veya babanın karı veya kocanın kardeş veya çocukların ölümü halinde iki güne kadar verilmiş izin müddetleri ile iş veren tarafından verilen diğer izinlerin fiilen çalışılmış günler gibi nazara alınması esası kabul edilmiştir. Zira burada bahis mevzuu edilen zaman ve günlerin hesaba katılmaması halinde yılın birkaç haftasında işçinin haftalık ücretli izin hakkından mahrum kalması mümkündür. Bayramlar, evlenme ölüm doğum herkes gibi işçinin de karşılaştacağı tabii hallerdir. Bu gibi tabii ve mâkul sebepleri çalışılmış günler gibi, hesaba katmakta sosyal adalet bakımından büyük bir fayda mülâhaza olunmuştur.

Madde 4 : Birçok memleketler bayram ve genel tatil günlerinde işçilere ücret ödemeyi kabul etmişlerdir. Bugünlerin adedi memleketten memlekete değişmekle beraber umumi olarak 10-15 gün arasındadır. 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatil Kanununa göre memleketimizdeki tatil günleri yekûnu on beş buçuktur. Bu yekûn içinde işçiler yalnız 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı günü çalıştırılmazlar. Umumi olarak çalışılmayan dinî ve millî bayramlarda işçilere ücret vermemek, onları herkes için kabul edilmiş olan bu nevi günlerin nimetlerinden istifade ettirmemek gibi bir netice vereceğinden İş Kanununa tâbi olan iş yerlerinde çalışan işçilere 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu ile bu kanuna ek bulunan 3466 sayılı Kanunda yazılı genel tatil günlerinde çalışmadıkları takdirde hiçbir iş karşılığı olmaksızın o güne ait ücretleri yarım olarak tatil yapmayarak çalıştıkları takdirde ise katlanılan mahrumiyeti karşılığında, bugünlere ait ücretleri bir buçuk misli olarak ödenecektir.

Madde 5 : Devletin idare ve murakabesi altında bulunan veya Devlet nam ve hesabına işleyip de Millî Savunma ile alâkalı olan müesseselerde Hafta Tatili Kanununun 7 nci maddesine göre yılda 15 hafta müddetle hafta tatilinden istisna edilebilen işçilere de çalıştıkları hafta tatili günü için bir buçuk misli ücret ödenmesi kabul edilmiştir. Yukarıdaki madde için zikrelediğimiz mutalâa, yani hafta tatilinden mahrumiyete makabil bunun % 50 fazla ücret ödenerek telâfisi, aynen burada da vârittir.

Madde 6 : Bâzı hallerde ve işin mahiyeti icabı işçiler mutat hafta tatili gününde çalışmakta fakat buna mukabil haftanın diğer bir gününde

çalışmayarak istirahat etmektedirler. Bu gibi işlerde çalışmadıkları günde sıkıntı ve mahrumiyete mâruz kalmamaları ve istirahatlerini nisbî bir huzur içinde geçirebilmeleri için hiçbir iş karşılığı olmaksızın hafta tatili günü yerine kaim olan çalışmadıkları günün yarım ücreti ödenecektir. Bu madde birinci madde ile konulan prensibi teyit etmektedir.

Madde 7 : İş kazaları, Meslek hastalıkları ve hastalık ve Analık sigortaları Kanunlarına göre İşçi Sigortaları Kurumunca sigortalı işçilere iş göremezlik süresince bu kanunlarda tespit edilen nispete göre bir ödenek ödenmesi kabul olunmuştur. İş göremezlik hafta tatiline rastlayan günde de devam etmiş ise aynı ölçülere göre bir ödeneğin işçiye ödenmesi tabii ve sosyal adalet prensiplerine uygun görülmüş ve İşçi Sigortaları Kurumu tarafından böyle bir ödeneğin ödenmesinin sağlanması bu madde ile derpiş edilmiştir.

Madde 8 : Hafta, 15 gün ve ay hesabiyle çalışan işçilere hafta tatilleri için ödenecek yarım ücret, normal bir çalışma gününe tekabül eden ücretin yarısı olarak kabul olunmuştur.

Madde 9 : Birçok işçiler saat veya parça hesabiyle veya götürü olarak çalışmaktadırlar. Bunlar için ödenecek hafta tatili ücreti, bu gibi işçilerin haftanın çalışılan altı günü zarfından kazandıkları ücret yekûnunun on ikide biri olarak tespit olunmuştur. Bu suretle bir vasatı bulmakta ve işçi veya iş veren bir haksızlığa uğramamış olmaktadır.

Madde 10 : Aylık ücret alan işçilerin aylıkları içinde umumiyetle hafta tatiline ait ücretler de dahildir. Fakat bu gibi işçiler hafta tatili gününde de çalıştıkları takdirde bu mahrumiyetlerine mukabil kendilerine aylıklarından ayrı çalıştıkları hafta tatili günü için bir ücret ödenmesi kabul olunmuştur. Bu madde 4 üncü madde ile konulan prensibin tabii bir neticesidir.

Madde 11 : Hafta tatili için işçilere ödenen ücret normal bir iş gününde kazanılan ücretin yarısıdır. Fazla mesai, primler ve normal iş saatleri dışında hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinden ötürü kazanılan ücret normal ücrete dâhil değildir. Bu sebepten bu kanunla hafta tatili gününde ödenecek ücretin hesaplanmasında bu gibi munzam ücretler nazara alınmaz.

Madde 12 : Hiçbir mücbir ve iktisadi sebep yok iken iş veren işletmeyi ihtiyari olarak durdurabilir ve bu suretle işçilerin ikinci maddede derpiş edilen şartı yerine getirmelerine mâni olabilir. Böyle bir haksızlığı önlemek için mücbir ve iktisadi bir sebep olmadan iş yerindeki çalışmasının haftanın bir veya birkaç gününde iş veren tarafından tatil edilmesi

İŞÇİ ÜCRETLERİ

halinde, haftanın çalışılmayan bu günleri ücretli hafta tatiline hak kazanmak için çalışılması gereken altı günün hesaplanmasında nazara alınmıştır.

Madde 13 : Bir iş yerinde işin bir haftadan fazla bir müddetle tatil edilmesini mucip mücbir bir sebep hâdis olduğu takdirde İş Kanununun 15 inci maddesinin III numaralı bendi gereğince mücbir sebeplerden ötürü çalışılmayan günler için işçilere yarım ücret ödenir. Hafta tatili günü için ücret ödenmesi kabul olununca yukarıdaki sebeplerin zuhuru halinde bu sebeplerin devamı müddetine tesadüf eden tatil günlerinde işçilere diğer günler gibi yarım ücret ödenmesi tabii ve mantıki görülmüştür.

Madde 14 : 394 sayılı Hafta Tatili Kanununun 3 üncü maddesi bir kısım işleri tatilin şümülü dışında bırakmıştır. Buralarda çalışan işçiler haftanın bütün günlerinde çalışmakta ve ücretlerini almakta olduklarından bu kanunun bu gibi işlerde çalışanlara uygulanması derpiş edilmemiştir.

Madde 15 : Bu kanun hükümlerine aykırı olarak mukavele akdedilemeyecektir. Hafta tatili umumi sağlığı, ekonomik verimi ve umumi sosyal adaleti alâkadar etmesi bakımından cemiyetin heyeti umumiyesini ilgilendiren bir intizamı âmme müessesidir. Bu bakımdan herhangi bir mukavele ile bu kanunla sağlanan ücretlerden feragat edilemez.

Madde 16 : Bu kanunun gayesi işçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde gelirlerini teşkil etmekte olan ücretlerinin hiç olmazsa yarısının teminidir. İş verenler, ödemekte oldukları ücretleri muayyen bir nispette eksiltirlerse beklenen gaye ortadan kalkacaktır. Bunun içindir ki işçilere ödenmekte olan ücretler üzerinde her hangi bir indirme yapılmayacağı kabul olunmuştur.

Madde 17 : Bu kanun hükümlerine göre işçilere verilmesi lâzımgelen ücretleri vaktinde ödemeyen iş veren veya iş veren vekilleri ödemek mecburiyetinde oldukları ücretlerin yekûnunun iki misli tutarında ağır para cezasına çarptırılacaklardır. Bu nevi dâvalara sulh ceza mahkemeleri bakanacaktır.

Madde 18 : İzahtan vârestedir.

Madde 19 : Devlet, vilâyet ve belediye ve katma bütçeli müesseselerce idare ve işletilmekte olup da bu kanunun şümülü içine giren iş yerlerinde ve ayrıca İktisadi Devlet Teşekküllerine tâbi iş yerlerinde çalışan işçilere ödenecek ücretlerin yeni yıl bütçelerinde derpiş edilip lüzumlu tahsisatın konulması için bu kanunun 1 Mart 1952 yılında yürürlüğe girmesi düşünülmüştür.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Çalışma Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Çalışma Komisyonu

Esas No. 1/232

Karar No. 18

27.VII.1951

Yüksek Başkanlığa

25.VII.1951 tarihinde komisyonumuza havale buyurulan (İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki) Çalışma Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca kabul edilen ve 23.VII.1951 tarihinde Yüksek Meclise sunulmuş olan kanun tasarısı 27.VII.1951 gününü ilgili Bakanın hazır bulunduğu toplantıda tetkik ve müzakere edilerek tasarıya ek gerekçede belirtilen hususlar incelendi.

Dini ve içtimai sebep ve zaruretler karşısında işçiye hak sayılan hafta tatili ve genel tatil günlerinde, diğer memleketlerdeki örnekler nazarı itibara alınarak ve Türk işçisinin bugünkü sosyal durumu gözönünde bulundurularak mali ve iktisadi imkânlar çerçevesi içinde, onların da bu yolda tatminini derpiş eden hükümlerin, bugün, içinde bulunduğumuz şartlara mutabık olduğu ancak tespit edilen yarım günlük ücretin bir günlük olarak takdirinin tasarının istihdaf ettiği gayeyi tam olarak karşılayabileceği, yalnız şimdilik bu hadde kalmarak ilerde mali imkân ve şartların müsait şekilde gelişmesi halinde verilecek ücretin bu seviyeye çıkarılmasının mümkün ve daha âdilane olacağı, bu temenninin en kısa zaman içinde tahakkukuna intizaren bugünkü halile tasarının maksadı karşılayacak mahiyette bulunduğu kabul edilmiş, maddelerin müzakeresine geçilmiş ve neticede 19 madde halinde komisyonumuza havale buyurulmuş olan tasarı ittifakla kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Çalışma Komisyonu Başkanı

Manisa

Dr. N. Körez

Giresun

D. Köymen

İstanbul

A. Topçu

İzmir

A. Tekön

Sözcü

Aydın

Dr. N. Gedik

İstanbul

İ. Altinel

İstanbul

S. Yürüten

Kocaeli

Y. Kışioğlu

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Urfa
Dr. F. Ayalp

Zonguldak
A. Boyacıgiller

Burdur
M. Erkazancı

Bütçe Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/232
Karar No. 145

6.VIII.1951

Yüksek Başkanlığa

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkında Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp Başbakanlığın 24.VII.1951 tarihli ve 6/2458 sayılı tezkeresiyle sunulan kanun tasarısı Çalışma komisyonu raporiyle birlikte komisyonumuza havale edilmiş olduğundan Çalışma Bakanı hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Hükümet gerekçesinde tafsilen açıklandığı üzere işçilere hafta tatilinde ve ulusal bayram ve genel tatiller hakkındaki 3466 sayılı Kanunla zikredilen günlerde günlük işe masraflarını karşılamak üzere kendilerine yarım gündelik verilmesini temin maksadiyle tasarının sevk edilmiş olduğu bildirilmektedir.

Çalışma Komisyonunca incelenen ve aynen kabul edilmiş bulunan tasarı komisyonumuzca da yerinde ve uygun görülerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının birinci maddesindeki (hiç) kelimesi kaldırılmış ve (günlük) kelimesi (gündelik) şeklinde tashih edilerek ve ikinci maddeye tasarının 3, 12 ve 13 üncü maddeleri de birer fıkra olarak eklenmek suretiyle ve üçüncü maddesinde mevcut olan (resmî ve dinî) tâbiri kaldırılarak bunun yerine (kanunî) tâbiri konulmak suretiyle kabul edilmiştir.

Tasarının dördüncü maddesi; sonundaki (bir buçuk misli) yerine (% 50 fazlasıyla) şeklinde tashih olunarak üçüncü madde olarak kabul edilmiştir.

Beşinci madde 4 üncü madde olarak teklif veçhile ve 6 ncı madde, maddedeki (hiç) kelimesi çıkarılmak suretiyle 5 inci madde olarak ve 7 nci madde Hükümetin teklifi veçhile 6 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hafta tatili ücretinin gündelikle çalışan işçilere verilmesi esası kabul olunduğuna ve bu gündeliklerin haftalık, 15 günlük veya aylık olarak verilmesi iş veren ile işçi arasındaki anlaşmaya bağlı olduğuna göre, aylık ücretle müstahdem olan işçilere de bunun teşmili suretiyle munzam bir ücretin ve yanlış bir anlayışa meydan verilmemesini teminen Hükümet tasarısının 8 inci maddesinin tayyedilmesi uygun görülmüştür. 9, 10, 11 inci maddeler 7, 8 ve 9 uncu maddeler olarak Hükümetin teklifi veçhile, 12 ve 13 üncü maddeler yukarda arzedildiği üzere ikinci maddenin fıkraları olarak aynen kabul edilmiştir.

14 üncü madde 10 uncu madde olarak ve 15 inci madde (iş mukavelelerine bu kanuna aykırı olarak konulacak hükümler bâtıldır) şeklinde tashih edilmek suretiyle 11 inci madde olarak 16 ncı madde 12 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

17 nci madde; tasarının 16 ncı maddesinin müeyyidesini de ihtiva etmek üzere eklenen bir fıkra ile 13 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Kanunun yürürlük maddeleri tasarıdaki madde numaraları değiştirilmek suretiyle 14 ve 15 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Bu suretle yeniden tanzim olunan tasarı Kamutayın onayına arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.
İstanbul	Burdur
<i>E. Adakan</i>	<i>F. Çeliklebaş</i>
Bu raporun sözcüsü	Kâtip
Ordu	Bursa
<i>R. Aksoy</i>	<i>H. Şaman</i>
Afyon K.	Ankara
<i>A. Veziroğlu</i>	<i>M. Bayramoğlu</i>
Antalya	Çanakkale
<i>A. Sarıoğlu</i>	<i>K. Akmanlar</i>
Diyarbakır	Elâzığ
<i>M. İkinci</i>	<i>Ö. F. Sanaç</i>
Giresun	İstanbul
<i>M. Şener</i>	<i>A. H. Başar</i>
İstanbul	İstanbul
<i>F. Sayımer</i>	<i>C. Türkgeldi</i>

İŞÇİ ÜCRETLERİ

İzmir	Kırklareli
B. Bilgin	Ş. Bakay
Konya	Konya
R. Birand	M. Â. Ülgen
Mardin	Seyhan
Dr. K. Türkoğlu	S. Bari
Sivas	Tokad
H. İmre	S. Atanç
Trabzon	
S. F. Kalaycıoğlu	

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (2)

ÇALIŞMA BAKANI NURİ ÖZSAN (Muğla) — Muhterem arkadaşlar, birinci defa görüşülecek işler bölümünün yedinci maddesinde "İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret verilmesi hakkında" kanun tasarısı mevcuttur. Bu kanun tasarısı yüksek tasdikınıza mazhar olduğu takdirde genel ve katma bütçeli daireler ve İktisadî Teşekküllerin bütçelerini buna göre tanzim etmeleri icabetmektedir.

Yüksek Meclisin malûmu olduğu üzere Ağustos ayı, bütçelerin hazırlandığı aydır. Bu itibarla bunun süratle çıkmasında zaruret ve fayda vardır. Bunun için bu tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesini teklif ediyorum, tasvibini rica ederim. (*Reye reye sesleri*).

Yüksek Başkanlığa

Gündemin (birinci defa görüşülecek işler) kısmının 7 nci maddesinde bulunan (İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret verilmesi) hakkındaki kanun tasarısı, Yüksek Meclisin tasvibine mazhar olduğu takdirde, genel ve katma bütçelerin buna göre tanzimini gerektireceğinden, bir an evvel kabulündeki zarurete binaen, tasarının diğer maddelerden evvel ivedilik ve öncelikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Çalışma Bakanı

Nuri Özsan

BAŞKAN — Tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ABİDİN TEKÖN (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım; 14 Mayıs'ta milletin iradesiyle milletvekili seçilerek bu mukaddes Meclise gelmek üzere İzmir'in Basmahane İstasyonundan bizi uğurlayan vatandaşlar arasında büyük bir ekseriyet teşkil eden 60 bin işçi kardeşim bana küçük bir paket vermişlerdi. Bu paketin üzerindeki tezkerede de şunlar yazılı idi : "Büyük Meclise girdikten ve oranın havasını teneffüs ettikten sonra paketi aç." Arkadaşlar, Meclise geldim, havasını teneffüs ettim ve on gün sonra işçi kardeşlerimin bana vermiş oldukları paketi açtım. İçinde bir parça ekmek, birkaç zeytin tanesi, bir baş soğan ve şu ibareler yazılı bir de mektup vardı : "Abidin Tekön 25 yıl bizimle beraber bu gıda ile çalıştın ve çalıştık. Bizim bu hale düşmemize sebebiyet verenleri, bizi ihmal edenleri ve memleketimize karşı bedenimizle, kolumuzla ifaya çalıştığımız vazifeleri hiçe sayanları reylerimizle başımızdan kovduk. Şimdi biz işçilerin yıllardan beri hasretle beklediğimiz sosyal adalet prensiplerini Türk işçilerine tatbik edeceğine bütün imanımızla inandığımız Demokrat Partiden bekliyoruz. Çünkü 9 uncu Büyük Millet Meclisi Türk Milletinin inandığı, güvendiği, itimat ettiği ve kalpleri memleket hisleriyle çarpan insanlar olduğuna inanıyoruz. İşte bu bakımdan milletin dertlerinden anlayan ve onlar arasından ayrılarak kendilerini millet hizmetine vakfeden Demokrat Parti iktidarından biz Türk işçilerini de zeytin ekmek yemekten kurtarmalarını bekliyoruz" diyorlar.

Muhterem arkadaşlarım; hakikaten bu okuduğum mektup Türk işçilerinin uzun yıllardan beri Halk Partisi iktidarının ihmali yüzünden çekmekte olduğu ıstırapların ve sefaletin belîğ ve açık bir ifadesidir. Bunun aksini ispat etmek mümkün değildir. Çünkü bu ıstırapı ve sefaleti 25 seneye şahsan çekmiş bir işçi olarak ve işçi teşekkülleri içinde bulunmuş olduğumdan biliyorum. Arkadaşlar, bu bakımdan ücretli hafta tatili kanun tasarısını huzurunuzda getirmiş olan Hükümetimize bütün Türk işçileri ve şahsım adına teşekkürü bir borç bilirim.

Bu kanun tasarısı ile partimizin Türk işçisine vâdettiği meşru haklarını zamanla hepsine vereceğine bir delildir.

Sayın arkadaşlar :

Türk işçileri haris değildir. Nankör değildir. Şımarık hiç değildir. İş verenlere karşı hiçbir düşmanlıkları yoktur. Onlar yalnız ve yalnız alın terlerinin ve emeklerinin karşılığını isterler. Heyeti aliyenizin malûmu olduğu üzere Garp memleketleri içinde en az ücret alan Türk işçileridir. Ve yine Garp memleketleri içinde en ağır ve gayrisihhi şartlarla çalışan Türk işçileridir. Bu bakımdan Hükümetimizin sunmuş olduğu Ücretli Hafta Tatili Kanununun kabulüyle biraz olsun işçilerimizin ıstırapını dindireceğine inanıyorum.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Muhterem arkadaşlar :

Yüksek Meclisiniz bu kanun teklifini kabul buyurduğu takdirde hem büyük bir kadırşinaslık göstermiş olacak ve hem de sosyal adaleti bu memlekette tesis edeceğini gerek parti programlarıyla ve gerekse Hükümet beyannamesiyle ilân etmiş olan Demorat Parti iktidarının bu sözü Halk Partisinin daima işçiler arasında menfi bir propaganda silâhı olarak kullanmalarından kurtarmış olacağız. (Alkışlar)

AHMET TOPÇU (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar ücretli hafta tatilli kanun tasarısı ilk bakışta, iş verenlere bir külfet tahmil ediyor gibi görünüyor ise de, aslında hiç de böyle olmadığı, uzun yıllar bir işçi olarak fiilen çalışmış olmam hasebiyle ve kendi tecrübelerime dayanak söyleyebilirim :

Bir işçinin aç olarak çalışması ile açlığı biraz olsun giderilmiş bir işçinin vereceği randımanın arasında fark olacağı gibi, neşeli bir işçinin vereceği randımanla neşesiz bir işçinin de vereceği randıman arasında fark olacağını takdir edersiniz. Bu itibarla pazar günü dinlenmiş bir işçinin dinç olarak işinin başına döndüğünde vereceği randıman, aldığı yarım yevmiyeyi telâfi ettiği gibi uzun yıllar pazar tatilinden mahrum bırakılmış işçilerin pazar tatiline kavuşmasından duyacağı sevincin de randımana büyük tesiri olacağını katıyetle söyleyebilirim.

Arkadaşlar, sâ-y, sadece sanayiın ekonomik bir âmili olmayıp aynı zamanda istihsalın yaratıcısıdır. Sâ-y, bir meta veyahut bir ticaret eşyası değil, aynı zamanda insan fertlerinin bir rûkündür ve bulundukları topluluğun refahını fiilen temin eder.

Bu esaslı hakikatlar karşısında yıllarca her şeyden mahrum bırakılmış işçilerimize bir nebze olsun medar olacak bu kanunun kabulünü heyeti muhteremden rica ederim.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, millî irade ile iş başına gelmiş bulunan Demokrat Parti Hükümetinin işçi dâvalarından birini eline almış görmekle ne kadar iftihar etsek yerindedir. Sözlerime başlamadan önce 29.V.1950 tarihli Hükümet programında yazılı şu hususların bir kere daha hatırlatılmasında faide mülâhaza etmekteyim.

Memleketimizde çalışma hayatını ve iş verenlerle işçi münasebetlerini içtimai adalet prensiplerine uygun olarak kanun ve nizam yollarıyla düzenlemeye çalışanların yaşama seviyelerini umumi hayat seviyemizle ve memleketin iktisadi imkânlarıyla mütenasip surette yükseltmek cemiyette sosyal dâvayı temin etmek gayemiz olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Demokrasi prensiplerine göre tabii bir hak olarak tanıdığımız grev hakkını sair demokrat memleketlerde olduğu gibi içtimai nizamı ve iktisadi ahengi bozmayacak surette kanunlaştıracamız.

Şimdiye kadar Çalışma Bakanlığının teftiş ve murakabesi haricinde bırakılmış olan birkısım Devlet sanayii bu teftiş ve murakabenin hudutları içine alınacak Garp demokrasilerinde kabul edilen esaslar dairesinde işçilere ücretli tatiller veya ücretli mezuniyetler sağlanması imkânları araştırılacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; bütçe durumumuz, uzun yıllardan müdevver bize miras bırakılan borçlar, senelerin biriktirdiği çeşitli need ve nitelikler meyanında ayrıca umumi sefaleti fizyoloji göçmen dâvası, dünyanın bugünkü karışık durumu ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi milletin reyî ile koltuklarından indirilmiş muhaliflerimizin her fırsattan istifade ederek yurttan kopardıkları yaygaraların zihinleri durdurması icapederken genç aynı zamanda dinç olan Demokrat Parti iktidarı yarına emniyet ve cesaretle bakmakta, işçiye karşı olan vazifesini, her ne pahasına olursa olsun, ifa etmek azmindedir. İşte huzurunuzda getirilen ve müzakeresine başlanan bu tasarı bu azmin ifadesidir.

Muhterem Devlet Başkanımızın 1948 de Karabük'te 1949 yılında Zonguldak'ta on binlerce işçiye hitaben söyledikleri nutukta şu söz işçilerimizde derin bir iz bırakmıştır. "Demokrat Parti, işçinin candan ve samimi bir dostudur. Bunu sırası gelince behemahal ispat edecektir."

Muhterem arkadaşlar, kesif işçi yatağı ve tek endüstri merkezi olan bir vilâyetin milletvekili olarak katiyetle ifade edeyim ki; 1936 senesinde yürürlüğe giren İş Kanunu ve iktidarımıza kadar muhtelif yıllarda tatbik olunan nizam ve kanunlar, işçi dâvasını halledememiş ve bütün işçilerin hak ve hukuku henüz bir nizam ve kanun içerisine sokulamamıştır. Türkiye'de İş Kanununa tâbi işçi sayısı aşağı yukarı 300-400 bin arasındadır. Buna mukabil milyonlarca deniz ve ziraat işçileri İş Kanununa tâbi değildir. Ferdî teşebbüs ve sermaye tarafından daima istismar edilmektedir. Bu sebeple vazifemiz çoktur. Ve iktidarımız zamanında bu meseleler zamanla ve fırsat düştükçe kökünden halledilecektir.

Arkadaşlar, Karabük Demir ve Çelik fabrikaları, Filyos Ateş Tuğla Fabrikası, Çatalağzı Elektrik Santrali ve nihayet değil Türkiye'de yakın Avrupa memleketlerinde dahi eşi az bulunan Ereğli kömürleri işletmesi biliyorsunuz Zonguldak vilâyetindedir. Gördüğümüz, gezdiğimiz ve çalıştığımız bu meselelerde münavebeli ve daimî olarak çalışan işçilerin tek şikâyetleri sosyal adaletsizliktir. Müzakeresini yapmakta olduğumuz bu

İŞÇİ ÜCRETLERİ

tasarı işçiye bu imkânı sağlayacak, işçi 6 gün çalışacak, 7 nci gün istirahat edecek ve ayrıca da yarım yevmiye alacaktır. Hükümetin sunmuş olduğu bu tasarının esaslarında Çalışma ve Bütçe Komisyonu mutabık kalmışlar, maddelerde ufak tefek tadiller yapmışlardır.

Sayın arkadaşlar, istirahat her çalışan insan gibi işçinin de sarîh hakkıdır. Fakat işçilerimiz yevmiye azlığından ve paraya olan şiddetli ihtiyaçları yüzünden haftada bir gün olsun istirahat edememektedir. Buna mukabil geçim şartları bizim işçilere nazaran daha mükemmel olan Garbi Avrupa memleketlerinde, Cenubi Amerika Hükümetlerinde ücretli hafta tatili yıllardan beri yapılagelmektedir.

1929 da Çin'de, 1936 yılında Meksika'da ve İkinci Cihan Harbinin bi-dayetinden beri de İran, Pakistan, Hindistan, Brezilya, Şili, Polonya, Peru ve Venezüellâ'da bu mevzuat kabul edilmiştir.

Sayın arkadaşlar, Çalışma Bakanlığı ve kolları, İşçi Sigortaları Kurumu, Türk işçisine lâıyk şekilde çalışmaktadır. Ve bu azimle Demokrat Parti işçi dâvasını kökünden halletmek yolundadır.

Yalnız şunu haz ve heyecanla ifade edeyim ki memlekette millî âbideler halinde göklere yükselen bacaları tüten endüstri ve sanayi merkezlerimizin vatanperver bekçileri Türk işçisidir.

Türk işçisi hiçbir yabancı ideolojiye aşî tutmayacak kadar milliyetperverdir. Ve bu kanunun kabulü bizim için bir vazifedir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Efendim, oy toplama muamelesi bitmiştir.

YUSUF AYSAL (Kütahya) — Muhterem arkadaşlarım, hükümetin, işçilere, hafta tatili ve genel tatillerinde ve genel tatil günlerinde ücret verilmesi hakkındaki kanun tasarısını yüksek huzurunuzda getirmiş olması, Demokrat Parti programına ve Hükümet beyannamesine sadakatin bir örneğidir. Bu itibarla şayanı tebrik ve şayanı şükran bir hareket yapılmış olduğunu ifade etmekle zevk duyarım.

Yıllardan beri en tabîî haklarından mahrum olan, sefalet ve ıstırap içinde kıvranan Türk işçisine tanınan haklar arasında ücretli hafta tatili işinin ele alınması ve bu kanunun huzurunuzda getirilmiş olması, bu vâdide atılan adımların güzel bir nişanesi ve belirtisidir.

Temenniye şayan olan nokta, bütçe imkânlarının, yarım yevmiyenin bir yevmiyeye çıkarılması durumuna girmesidir.

14 Mayıs inkılâbının en güzel hamlelerinden birisi olan ve büyük bir kütlenin, sabırsızlıkla bu kanunu bekleyen Türk işçisinin, ümit ediyorum

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ki, bu kanunla verilmesi mutasevver olan bu yarım yevmiyenin bir yevmiyeye çıkması suretiyle, umumi huzuru temin ve mümkün olacaktır.

Bu kanun sosyal adaletin tecellisidir ve aynı zamanda Türk işçisinin liyakat ve kaabiliyetinin bir belirtisidir. Bu kanun keza rasyonel çalışmanın bir örneğidir. Ve Türk işçisinin çalışmadığı günlerde, muztar ve mahrum vaziyete düştüğü günlerde bunun bertaraf edilmesi ile mâaşeri vicdanda çok iyi tesirler husule getirecektir. Bu tasarı, Türk işçisi için tanınması lâzım ve zaruri olan hakların bir başlangıcı mesabesindedir.

Demokrat Parti iktidarından ve onun alâkalı bakanından bu güzel ve isabetli hareketlerine muvazi olarak, yine Türk işçisinin hak ve menfaatlerine taallük eden tasarıları Yüksek Meclisin huzuruna getirmesini temenni etmek başlıca vazifem olacaktır.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — İhsan Altinel.

İHSAN ALTINEL (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; sözlerime başlamadan evvel bu tasarıyı yüksek huzurunuza getiren sayın Çalışma Bakanına ve Sayın Hükümete bir Türk işçisi olarak bunu iyi karşılamakla beraber teşekkürü bir borç bilirim.

Muhterem arkadaşlar; senelerden beri Türk işçisini bir köle gibi tanıyan eski iktidar, Demokrat Partinin kuruluşundan sonra, Demokrat Partinin 1946 seçimlerinde Büyük Millet Meclisine göndermiş olduğu milletvekillerinin bu Meclis kürsüsünden bangır bangır bağırarak Türk işçisinin hak ve hukukları bu memlekette çiğnenmektedir, diyerek eski iktidarı tenkit ederek Türk işçisinin emniyetini istemişlerdi.

2. İşte 1950 seçimlerinde milletin iradesiyle Büyük Millet Meclisine geldik. Sizlerin, itimat ettiğiniz Hükümet, muhalefette iken söz vermiş olduğu ve programına aldığı işçi haklarından Türk işçisine lâyük olan haklarını bugün huzurunuza getirmiş bulunmaktadır.

3. Muhterem arkadaşlar; bu hak Türk işçisine verildiği zaman Hükümetimizin bütçe bakımından birçok külfetle karşılaşacağını hepimiz takdir ederiz. Fakat görülecektir ki; Türk işçisi bunu takdir ederek memlekette istihsalın artmasına yardım edecektir.

Bir hafta çalışarak günlük ihtiyacını temin eden bir işçi pazar günü çoluk çocuğunu yanında parasız bir şekilde gününü geçirmek mecburiyetinde kalmaktaydı, bu hal onu üzmemekte, kendisini küçümser bir vaziyette görmesine sebep olmaktaydı.

Gönül isterdi ki pazar günü için kendisine tam yevmiye verilsin; fakat Hükümetimizin imkân hâsıl olduğu vakit, bu yarım yevmiyeyi bir yevmiye yapacağına inanıyorum.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Bu verildiği takdirde o baba, çoluk çocuğunun yanında sevinçle, üzüntüsüz yemek yiyebilecektir.

İşte arkadaşlar; fazla başınızı ağrıtmak istemem. Arkadaşlarım konuştular. Bu tasarımı kabul etmekle Türk işçisine büyük bir hizmet yapmış oluyorsunuz. Hepinizi saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Şimdi görüşmekte olduğumuz kanun tasarısının tümü hakkında daha söz alan arkadaşlarımız mevcuttur. Vakit de geçmiştir.

İttihaz buyurduğunuz karar gereğince 9 Ağustos 1951 Perşembe günü saat 10 da toplanmak üzere birleşime son veriyorum.

BAŞKAN — Gündeme, ittihaz buyurduğunuz karar veçhile, devam ediyoruz. Görüşmelere başlamıştık. Söz Çalışma Bakanınındır.

ÇALIŞMA BAKANI NURİ ÖZSAN (Muğla) — Muhterem arkadaşlar; 14 Mayıs inkılâbı ile maziye gömülen eski rejimin kötü idaresi, Türkiye'yi iktisaden geri bırakmış, bütün malî kaynakları kısırlaştırarak korkunç bir sefaletle yol açmıştır. Uzun ihmal yıllarının bir araya getirdiği muazzam ihtiyaçlar ve milletçe çekilen ıstıraplar, müşterek iştiyaklar arasında, sosyal dâvaların halli ve ilerleme kaydıyla medenî millet seviyesine ulaştırılması iktidarımızı bekleyen işler arasında mühim bir yer işgal etmektedir.

Çok düşük olan umumi yaşama seviyesini yükseltmeye çalışırken, fedakâr Türk işçisinin refahını temin etmek, memleket şartları ile mütenasip insan gibi yaşamasını teminat altına almak, millet hizmetine giren Demokrat Parti iktidarının başta gelen vazifelerinden birisidir.

İş hayatının sermaye ve emek unsurları arasındaki verimli bir iş birliğinin baş şartı olan sosyal adalet nizamını gerçekleştirmek için hazırlıklara girişen Hükümetimiz, çalışmalarının neticelerini birer birer yüksek huzurunuzla sunmaktadır. İşte bu tasarı da bunlar meyanındadır.

Muhterem arkadaşlar;

Hafta tatili ve genel tatil günlerinde işçilere yarım yevmiye ödenmesine dair olarak yüksek huzurunuzla sunulmuş bulunan bu kanun tasarısı memleketimizin iş hayatı için ehemmiyetli bir mâna ifade etmektedir.

Hükümetinizin parti programından mülhem olarak programına koymuş olduğu ücretli hafta tatili esasının tahakkukuna mâtuf bulunmaktadır.

Malûm olduğu üzere haftada bir gün mecburi tatil yapılması usulü memleketimizde ilk defa 1925 yılından itibaren 394 sayılı Hafta Tatili Kanunu ile tatbik sahasına girmiş, 1935 de 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatil Kanunu ile de bu tatil haftada 35 saate çıkarılmıştır. Fakat hafta tatilinin mecburi kılınması yıllardan beri devam eden tatbikatiyle de sabit olmuştur ki bu tatilden maksut olan içtimai gayeyi yalnız başına temine kâfi değildir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İşçinin iş hayatı içinde fâsılasız şekilde durmadan çalışması neticesinde makineleşmekten kurtarılmasını tatil gününü ailesiyle birlikte geçirerek dinlenmesini ve nihayet içtimai ve kültürel inkişafını sağlayacak bir zaman bulmasını temin için onu sadece çalışmaktan alıkoymak değil ve fakat çalışmış olması takdirinde alacağı ücretten büsbütün mahrum kalmasını imkân dâhiline sokmak lâzımdır. Bu lüzumun bilhassa günü gününe çalışması karşılığında aldığı ücretle yaşamak durumunda olan yevmiyeli işçiler için gösterdiği ehemmiyet izahtan vârestedir. Bundan başka Hafta Tatili Kanununun ihlâlüne karşı müeyyideleri harekete geçirebilmek üzere işçinin şikâyetçi olabilmesi ancak tatil günü ücret verilmekle teminat altına alınabilir. Diğer taraftan hafta tatili mecburiyetine uyan müesseselerde o gün için ücret alamayacak olan işçilerin o günkü yevmiyeyi kaybetmemek için tatil mecburiyeti dışında kalan işlerde çalışmak ve böylece mütemadi bir çalışmanın tesiriyle yıpranarak randımandan kaybetmek durumuna düştükleri bilinen bir hakikattir. Bu itibarla hafta tatilinde işçiye kısmen veya tamamen ücret ödemek fikri tatilden istihdaf edilen dinlenmeyi ve bunun ekonomik ve sosyal neticelerini gerek fert ve gerekse topyekûn cemiyet için kazanmaya mâruf bulunmaktadır. Kanun tasarısının gerekçesinde de açıklanmış olduğu üzere hafta tatilinde ücret ödenmesi usulünü kanunu bir mecburiyet halinde tevdim etmiş olan memleketler bulunduğu gibi bunu işçilerle iş verenle arasında akdedilecek kolektif mukavelelere bırakmış olan memleketler de vardır. Ücret seviyesinin çok yüksek olduğu halde ise; işçinin bu ücreti aramasına hacet kalmamaktadır.

Memleketimizde işçi ve iş veren münasebetleri kolektif mukaveleler akdi usulünün henüz teessüs ve taammüm etmemiş olduğu bir safhada bulunduğundan, işçilerin muhtaç olduğu bu hukuki teminatı mukaveleden değil, bizzat kanun vâzının müdahalesinden beklemek doğru olur. Nitekim, bu bakımdan aynı durumda olan memleketlerde ücretli hafta tatili mevzuu kanuni hükümlerle tanzim edilmiştir. Bu mülâhaza ile bizde de ücretli hafta tatili hakkında kanun tedvini lüzumu aşıkârdır.

Huzurunuzda getirilen tasarı bu maksat ve icabı karşılamaktadır.

Genel tatillere gelince :

Dini bayramlarımız da dâhil olduğu halde senede 14,5 gün tutan bu tatil günlerinden de işçilerin hakkıyla istifade edebilmeleri bakımından aynı mülâhaza ile bu günler için de ücret verilmesi düşünülmüş hafta tatilinden başka 2739 sayılı Kanunla kabul edilmiş olan genel tatil günlerinde de yarım yevmiye verilmesi esası konulmuştur.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Burada ehemmiyetli bir nokta olarak hafta tatilinde ve genel tatillerde ödenecek ücretin, tam olmayıp da yarım olarak ödenmesi mevzuu üzerinde kısaca mâruzatta bulunmak istiyorum.

Muhterem arkadaşlar;

Memleketimizin iş ve işçi meselelerini sosyal adalet esasına dayanan geniş bir görüşle ele almış ve feragatli Türk İşçisini lâıyk ve muhtaç olduğu haklara kavuşturmayı prensiplerinden saymış olan Hükümetinizin Çalışma Bakanı sıfatıyla yüksek huzurunuzda bilhassa tebarüz ettirmek isterim ki, işçilerimize hafta tatili ve genel tatil günlerinde yarım değil tam ücret ödenmesi gönülden arzulanmakta hepimiz beraberiz. Esasen kanun tasarısının hazırlanmasında da her şeyden evvel bugünler için tam yevmiye ödenmesi esası hareket noktası olarak ele alınmış, bu imkânın temin edilmesi düşünülmüştür. Fakat yüksek heyetinizin yakından malûmu olduğu üzere iş hayatında sosyal bakımdan bu ölçüde geniş menfaatlerin sağlanması kabul edilirken bunun iktisadi ve mali bakımlardan memleketimizin umumî hayatına ve bütçe durumuna yapacağı akisleri de ehemmiyetle mütalâa etmek zarureti vardır. Mesele bu bakımdan tahlil edilince iş hayatının büyük bir sektörünü Devletin iş veren sıfatıyla elinde bulundurmakta olduğu gözönünde tutulunca ücretlere bir zam mahiyetinde olan ücretli tatiller mevzuuna netice itibariyle Devletin Genel ve Katma Bütçeleri üzerinde genel akisler yapması tabiidir. İçinde bulunduğumuz bütçe yılının aynı zamanda Gelir Vergisinin hizmet erbabına tatbik edilmesi gelir bütçesi üzerinde mühim tesirlerin hâsıl olduğu bir devreye tesadüf etmiş olması, bu hususta karşılaşılan müşkülâtı daha büyük bir titizlikle nazara almaya bizi mecbur etmiş ve bu suretle yarım yevmiye esası kabul edildiği takdirde dahi Genel Bütçede (1 676 000), mülhak bütçelerde (7 916 000) ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde (12 195 000) liralık bir akis yapacak olan bu şekli tercihe zaruret olduğu neticesine varılmıştır.

Kadirşinas Türk İşçisinin bugün içinde bulunduğumuz müşkül şartlara nazara alarak anlayış göstereceğine ve tasarımı Yüksek Meclisin tasvip buyuracağına emin bulunuyoruz. (Alkışlar).

BAŞKAN — Fuad Seyhun.

FUAD SEYHUN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, iktidarımızın aleyhine puan toplamak üzere muhaliflerimizin aylardan beri mütemadî istismarına sahne olmasına rağmen bugün işçiler hakkındaki Ücretli Hafta Tatili Kanunu Meclise gelmiş bulunmaktadır.

Programının bir iktidar devresi zarfında tahakkuk ettirilmesi tabii olması icabederken daha ilk aylarda başlayan (hiçbir iş yapılmadı) yayga-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rasını koparan, bu cümleden işçilere ücretli hafta tatili verilmeyeceğini tezgâh başlarına kadar ulaştıran muhalefet bugün Türk işçisi muvacehesinde hüsrana uğramıştır. Demokrat Parti Hükümeti işçiye ücretli hafta tatili temin etme kararını âdil bir yol, içtimai bir zaruret ve rasyonel çalışmanın en büyük faktörü olarak görmüş ve müzakeresi yapılan tasarı bu ruhla tanzim edilmiştir. Hükümete, bilhassa sayın Çalışma Bakanı-mıza programındaki esaslar meyanında işçiye taallük eden en hayati mevzuu bütün imkânsızlıklara rağmen ele almış ve tahakkuku yoluna girmiş bulunduğuna göre işçilerimizin hissiyatına tercüman olarak şükranlarımızı arz ederim.

Muhterem arkadaşlar, işçi için hayati mevzu dedim. Hakikaten böyledir. Bugün işçi pazarın gelmesini istemez. Millî bayramları nafakasına bir darbe olduğu için hüznle geçirir, kısmen uzun olan dinî bayramları, yavrusunun aç bırakılacağı hissiyatı içerisinde teessürle idrak eder. Size bir misal vereyim : Önümüzdeki Kurban Bayramına tesadüf eden Eylül ayında işçilerimiz 19 gün üzerinden ücret alacaklardır. İstihkakı, hatta kendi çalışma rızası hilâfına yarıya yakın bir şekilde tenkis edilen bir işçi nasıl bayram yapar? Takdir buyurursunuz.

Arkadaşlar, ücretli hafta tatili dolayısıyla iş verenlere yükletilecek zammın maliyetler üzerine tesir edeceği, bu suretle hayat pahalılığına yol açacağı fikrini müdafaa edenler bulunmaktadır. Kanunun gerekçesinde de bu hususta tafsîlât yoktur.

Arkadaşlar, bu fikir doğru değildir. Maliyet üzerine hâkim unsurlardan en mühimi işçiye verilen ücretten ziyade işçiden alınan randımandır. İşçinin gönlünü alabilmiş bir işletmeci, maliyetini işçinin nafakasından tasarruf suretiyle temin edeceği maliyetten daha aşağı düşürme keramet ve imkânını sağlar. Nitekim senelerce hor kullanılmış, hakları çiğnenmiş, feryadına kulak verilmemiş işçimiz, medeni âlemdeki randıman değerini bulamamıştır. Bizde iş veren tezgâh başındaki işçinin psikolojik durumu ile ve geçim durumları ile alâkadar olmadığı müddet zarfında bizzat kendi müessesesinin ve umumiyetle millî iktisadiyatımızın ne kayıplara uğradığının çok defa farkında değildir. İç âlemi rahatsız olan bir işçinin pasif grev halinde bulunduğunu kabul etmek lâzım gelmektedir. Böyle bir işçin sade ustasının yanında çalışıyor gözükür. Âmiri yanından ayrıldığı zaman o kulağını tezgâha değil evinin feryadına verir. Pasif grev diye tesmiye ettiğim bu şekil çalışma tarzı memleketimizin iktisadi hayatını çok büyük zararlara, gözle görülmeyen fakat bilânçolarda, rakamlarda yerini bulan acı neticelere sebebiyet vermektedir.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

İşte arkadaşlar, tasvibinize mazhar olacağından şüphe etmediğim bu kanunun; hüsnü telâkki edilmesi halinde tatbıkatta, iş verenlerin yukarıda arzettiğim haleti ruhiyeyi benimseyerek kendilerini yeni devrin mânası içinde bulundurmaları şartıyla hayatı ucuzlatıcı bir vasıta haline getirmeleri mümkündür.

Fedakâr, feragatli, vatanperver Türk işçisinin kendini himaye eden, haklarını koruyan bir iktidarın zihniyeti içerisinde dört elle bize sarılacağından ve sarfettiği alınterinin, işleyen tezgâhının, Türk Milletinin istikbali, varlığı ve her şeyi olduğunu bileceğinden en ufak bir şüphem yoktur.

Karşılıklı samimiyet ve fedakârlık hisleri ile bağdaşan iktisadi hayatımızın inkişafına muvazi olarak işçilerimize daha iyi hayat şartları temin edeceğine dair katı kanaatimle sözlerime son verir kanunun kabulünü Yüksek Meclisten rica ederim.

BAŞKAN — Komisyon sözcüsü Namık Gedik, buyurun.

ÇALIŞMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NAMIK GEDİK (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, Büyük Millet Meclisi, yahut şâmil mânasıyla Büyük Millet ve onun Meclisi üç günden beri mağsup bir hakkın ihkakiyle verilmiş bir hakkın itası hususunda bizim iktidar hayatımızda büyük bir önem taşıyan iki kanunun müzakaresini birbiri ardına yapmakla en büyük bahtiyarlığı duymaktadır. Bugün Yüksek Huzurunuzda takdim edilmiş olan ve dünden beri müzakeresi cereyan etmekte bulunan kanun teklifi, program sahibi Hükümetimizin programında munderiç bulunmaktadır. Bu memleket iktidarınca bu memleketin taşında, toprağında emeği sepketmiş bir kitleye bir hakkın tanınmasıyla, bu programın bir maddesinin yine efkârı umumiye tahakkuk etmiş bir şekilde ilân etmek bahtiyarlığı içindeyiz.

Aziz arkadaşlar, bugün bu kanunla, memlekette iş hayatımızda çarkı ve makinesi başında, toprak üstünde, 600 metre derinlikte toprak altında çalışan işçiye, diğer ileri memleketlerde tanınmış olan hakların bahşedilmesi, bizim için, saadet verici bir neticedir. Gönül isterdiki bu işçilere yarım yevmiye olarak tanımak istediğimiz bu dinlenme gününü bir yevmiye olarak tahsis edelim. Fakat arkadaşlar bugün Büyük Millet Meclisince imkânlarımız ve memleketin içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde işçilere sağlanmış olan bu hakkı hiçbir zaman küçümsemeye imkân yoktur. Aziz Türk işçileri bu iktidarın kendilerine vermiş olduğu bu hakkı hiçbir zaman küçümsemeyecekler ve bu hakkın verilmesi dolayısıyla kendilerini düşünmüş olan bugünkü iktidar Hükümetini takdirle anacaklardır. Aziz arkadaşlar, biz millet olarak büyük ihtiyaçlar karşısında

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

çırpınan bir kitleyi düşünürken istiyoruz ki, bugün Hükümetin muayyen işçi zümresine sağlamış olduğu bu hak ve sosyal güven, henüz topraktan bağrını kaldırmamış olan ziraat işçisine de teşmil edilebilsin. Bir gün bu müjdeyi bu memleket ufuklarına yine bu asil Meclis içinden yaymak mümkün olursa, bizler bu bahtiyarlığı da hissetmiş olacağız.

Ücretli hafta tatilinin tatbik edildiği diğer memleketlerde bizim bugün kabul etmek istediğimiz nispetin ücret mukabil 0.30, 0.35, 100 olarak kabul edilmiştir. Bazı memleketlerde bu nispet % 50 olarak görülmektedir. Fakat bunların tanımış oldukları bu ücretin seneye nispeti 1-7 gün arasındadır. Bizim bu tasarı ile sağlayacağımız bu hak ise senede 14.5 güne tekabül etmektedir. Memleketin bugün içinde bulunduğu şartlar dâhilinde işçiye tanımış olduğu bu hakkın daha yüksek ve daha şâmil olmasını gönül arzu etmektedir. Biz Hükümet adına Çalışma Bakanlığının gelecek sene buraya bu hakları sağlayacak ve yeni imkânlar getirecek tasarılarla karşımıza çıkmasını ve Meclis olarak memleket içinde bulunan işçilerin hayatlarını tanzim ve istikballerini daha iyi bir şekilde sağlamasını arzu ederiz. Yalnız kendilerine bu hak sağlanmış olan işçi arkadaşlarımızın da, bu memleketin yeni inşa etmekte olduğu zihniyet, dâhilinde bunun karşılığını alın teri ile ve iyi niyetlerle, imanla ödeyeceklerinden emin bulunmaktayız. Bu kanun teklifinin Yüksek Heyetinizce tasvip edilmesini istirham ediyorum. (Alkışlar)

SADETTİN KARACABEY (Bursa) — Muhterem arkadaşlarım, memleket istihsalinde büyük şeref hissesi bulunan işçilerimizi, az dahi olsa, tatmin edecek mahiyeti taşıyan şu kanunu Meclise getirdiğinden dolayı Hükümete ve Sayın Çalışma Bakanına teşekkür ederim. Türk Milletinin yüksek evsaf ve karakterini bünyesinde taşıyan Türk işçisinin bu iyi harekete daima büyük bir hüsnü niyetle mukabele edeceğinden emin bulunalım. Türk işçisi, Türk Milletinin taşıdığı yüksek karaktere göre zeki, kabiliyetli ve civanmeret bir zümreyi teşkil etmektedir. Bunların maddi ve sıhhi durumlarını biraz takviye edecek olan bu kanunun Meclisten çıkarılmasını rica ederken demokrat inkılâbımızda büyük hissesi olan Türk işçisinin nasırlı ellerini daima samimiyetle sıkışmış olan iktidarımızın bundan sonra da, arkadaşlarımızın belirttiği gibi ziraat işçileri için de, böyle bir kanun tasarısı getirmesini bir çiftçi olarak hassaten rica ederim.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, memleketimizin sanayi bölgesinin bir milletvekili olmam dolayısıyla Türk işçisini refah ve saadete kavuşturmayı hedef tutan bu kanun dolayısıyla söz almak mecburiyetini hissettim.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Demokrat Parti İktidarının bu memleketin yükselmesinde başaracağı iki gayeden hareket etmesi yolundaki bu hareketini takdire şayan bulmaktayım. Bunlar memleketin büyük ekseriyetini teşkil eden Türk işçisinin kalkınması yolunda birer merhaledir. Memleketin yükselmesinde büyük kuvveti olan Türk işçisinin refaha kavuşturulması için bu atılan adım dolayısıyla de Hükümeti tebrik ederim.

Ancak, şunu söylemek mecburiyetindeyim ki, seçim çevremden aldığım bâzı yazı ve telgraflar bu hafta tatili için esas olarak kabul edilen yarım ücretin tam ücrete kalp ve tahvilini temenni mahiyetindedir. Hükümet gerekçesinde gayet güzel izah ediliyor ve deniyor ki, memleketin tarihî seyrini, iktisadî ve içtimâî durumunu tetkik ettiğimizde görülecektir ki, bugüne kadar bigâne kalınmış, bakımsız bulunan zümre, Türk işçi zümresidir.

Bu, gerekçe ile de kabul edilmiş bulunmaktadır. Şimdiye kadar gerek parti ileri gelenleri ve gerek hükümet organları tarafından yarım ücretten bahsedilmemiş, ancak tam ücretten bahsedilmişti. Kanunun tatbikatında, İş Kanununun çerçevesi içine giren yerlerde Hafta Tatili Kanunu tatbik edileceğine göre neden yarım ücret esası kabul edildi de, tam ücret esası kabul edilmedi? Sayın bakanın huzurunuzda izah etmesini rica ediyorum.

Düşünün ki, 1952 Mart ayını, bu kanunun tatbikatına esas alıyoruz; bendeniz arada geçecek beş altı aylık müddet zarfında İş Kanunu esasının tatbikî noktasından tam ücret tarifesini kabul etmemiz zaruretinin mevcut bulunduğuna kaaniim.

Maddelere geçildiği zaman görüleceği üzere, maddelerdeki bâzı ufak tefek noksanları izaleye mâtûf değıştirgeler vermek zaruretinin hissetmiş bulunmaktayım. Fakat bundan evvel tam ücret ve yarım ücret esası hakkında sayın bakandan izahat lûtfetmelerini rica ediyorum. Bu kanunu getirdiklerinden dolayı Hükümete teşekkürlerimi sunarım.

BAŞKAN — Hayrettin Erkmén, buyurun.

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlarım; huzuru-
nuza sunulan ve 15 maddeden ibaret bulunan küçük bir kanun tasarısı ile sosyal adalet ve iktisadî inkişaf istikametinde mühim bir adım atılmıştır. Bu mühim adımı atmak cesaretini, diyeceğim, gösteren Hükümete ve onun Çalışma Bakanı ve bütün bakanlık teşkilâtına teşekkür etmek benim için bir vecibedir.

Muhterem arkadaşlarım, yüksek mâlûmunuzdur ki, medenî cemiyet nizamında dinlenme hakkı, çalışma hakkı kadar meşru ve tabîî bir hak-

tır. Bu telâkkinin neticesi şudur ki; tatil günleri için ödenen ücretler bir lütuf değildir, bir karşılık ve hak edinilmiş bir ücrettir. Filhakika bugünün telâkkileri; işçinin işini, iş verene satmayıp, onun şahsında cemiyet hizmetine koyduğu ve iş verenin de hâsıl olan iktisadî kıymeti pazara arz ederek elde ettiği mukabil kıymeti istihsal âmilleri arasında dağıtmakla vazifeli bulunduğu ve bu tevzide sosyal adaleti temin etmek ve millî iktisadın kaynaklarından birisini belki de birincisi teşkil eden iş gücünü himaye etmek için kanun vâzının daima himayekâr elini işçiye uzatmak mevkiinde bulunduğu yolundadır. Ücretli dinlenme işçiyi himaye şekillerinden birisi ve belki de mühimlerinden birisidir.

Arkadaşlar; tatil günü için çalışmadan verilen ücretin maliyete intikal edeceği yolunda ileri sürülen fikirler mevcuttur. Fakat ücretli tatil gününü tatbik eden memleketlerde gerek bu vesile ile gerekse iş müddetlerini kısaltmak için alınan tedbirler vesilesiyle bu iddianın aksi tamamen sabit olmuştur. Tatil günü için verilecek ücretin karşılığı, bütün arkadaşlarımızın da tebarüz ettirdikleri veçhile, işin veriminde hâsıl olan fazlalıktır. Esasen bugünün yeni bâzı ücret telâkkileri de ücreti, eski telâkkide olduğu gibi maliyetin sabit, değişmez, sert bir unsuru olmaktan çıkarma istikametindedir. Memleketimizde ücretli hafta tatilinin tanınmasını gerektiren sebepler gerekcede izah edilmiştir. Bunları hakikaten üzerinde teker teker durmaya değer ehemmiyette telâkki ederim.

Bunlardan birisi ücret düşüklüğüdür. Nakdî ücret memleketimizde hakikaten düşüktür. Buna ilâveten vergi sisteminde yaptığımızı iddia ettiğimiz yahut yapıldığını iddia ettikleri islâhata rağmen, hâlâ ücret üzerindeki vergiler diğer vergi nevilerinden alınan vergilerden daha ağırdır. Esasen düşük olan nakdî gelirin üzerine diğer gelirlere nazaran daha ağırca bir vergi tahmil edildikten sonra ücret sahibinin eline geçecek hakiki gelirin kıfayetsizliği meydana çıkar.

Nihayet ücretli hafta tatilinin memleketimizde kabulünün diğer bir mucip sebebi de, iş hacminin darlığıdır. Filhakika işçimiz kendi ücretiyle temin edemediği normal hayat seviyesine ulaşmak için zaruri ihtiyaçları için munzam mesai yapmak imkânından mahrumdur. Birçok hallerde yardımcı gelir kaynaklarından mahrumdur. Bu sebeple de kendisine dinlendiği gün, haftada bir gün gelir aksaklığı iras edecek bir sebebi izale eden bu tasarının büyük, içtimai ve iktisadî ehemmiyeti vardır.

Nihayet arkadaşlarım, memleketimizde ücretlerin düşüklüğü dolayısıyla İş Kanunumuz 48 saatlik hafta mesaisini kabul ettiği halde birçok işçi vatandaşlar, kendilerine yeter geliri temin edebilmek için çok daha fazla saatler çalışmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Hepinizin dikkati-

İŞÇİ ÜCRETLERİ

ne çarpmıştır; bir yerde gündüz gördüğünüz bir garsonu, akşam da başka bir yerde görürsünüz. Bu durumu o, vatandaşın, hayatını kazanmak için gecesini ve gündüzünü işe tahsis ettiğini gösteren bir müşahededir. İş Kanunumuz haftada 48 ve günde 8 saat çalışmak esasını kabul etmiştir. Fakat işçiler fiilen daha fazla çalışmakta ve kanunun bu koruyucu hükmü de tatbik edilememektedir. İhtiyaçlarımızın muhik kıldığı bu tasarının hakikaten öğülmeye değer esaslı bir karakteri daha vardır. O da ücretin yalnız hafta tatili günlerine değil, insan hayatında mühim yeri olan evlenme, ölüm, doğum gibi günlere de teşmil edilmiş bulunmasıdır. Burada hakikaten tebarüz ettirmeye ve üzerinde durmaya değer belli bir sosyal ilerleme ve bir hamle vardır. Buna mukabil tasarının bâzı eksikliği de elbette mevcuttur.

Bunu esasen gerek Sayın Bakan ve gerekse Çalışma Komisyonu Sözcüsü şifahi olarak izah etmişler ve tahriri olarak da Çalışma Komisyonu raporunda yer almıştır. Bunlardan bir tanesi, tatil günü için verilecek yevmiyenin yarım olarak hesaplanmış olmasıdır. Gönül öyle isterdi ki, bu gündeliğin tama iblâğ edilmesi kabil olsun.

Acaba hatıra şu cihet de gelmez mi -ki maddesi geldiği zaman da ayrıca konuşulması mevzuubahis olabilir- hafta tatilleri için ücret tam verilsin ve fakat genel tatil günleri, ölüm, doğum ve hastalık günlerinde bu yevmiye yarım olarak hesaplansın. Bu suretle ileriye doğru yeni bir adım atmak imkânı hâsıl olur. Bu cihet de tetkike değer bir keyfiyettir.

Tasarının kısmen vâzih olmayan bir ciheti de 6 iş gününün devamlı, mecburi kılınmasıdır. Bunun aynı iş yerinde ve aynı iş veren nezdinde olup olmayacağı hususunda bir sarahat yoktur.

Acaba işçilerimiz bu yüzden mağdur edilme tehlikesiyle karşı karşıya değiller midir? Bu cihetin tavrı, zannederim faydalı olur.

Nihayet Bütçe Komisyonu, Hükümet teklifinin sekizinci maddesini teşkil eden : Bir hafta 15 gün ve bir ay hesabıyla ücret alanların munzam bir ücret almaları endişesiyle tatil günleri için ücret hakkını kaldırmıştır. Bence bu caiz değildir. Çünkü bir ücretin haftalık, 15 günlük aylık olarak, tâyin ve tediyesi vardır; bir de günlük, parça veya saat hesabıyla tâyin edilip haftalık, 15 günlük ve aylık ödeme hali vardır. Bu ikinci halde yani gün, parça ve saat üzerine tâyin olunan ücrette elbette işçinin çalışmadığı günler için para alınması mümkün değildir. Fakat sırf, ödemeler haftada, 15 günde veya ayda yapılıyor diye, ücret esası, temeli aynı olduğu halde bu işçileri tatil hakkından mahrum bırakmak, tatilde çalışmaya sevk etmek bilmem ne dereceye kadar yerinde olur? Ayrıca, bu maddenin kaldırılmış olması bâzı hüsnü niyet sahibi olmayan iş verenlere de açık bir

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kapı bırakmış gibi gelir bendenize. Bıdayette anlaşma haftada bir ödeme, ayda bir ödeme şeklinde yapılabilir ve bu suretle iş veren kanunun bu hükmünden kaçmak imkânı bulabilir.

Nihayet tasarıda bir diğer aksaklık, daha doğrusu umumî surette iş mevzuatımızdan gelen aksaklık da tatil günleri için ücret hakkının 10 işçi çalıştıran müesseselere tatbik edilmesidir. Bu suretle tatillerinde ücret almak imkânını mahdud bir vatandaş kitlesine bağışlanmış, diğer büyük kitle bu haktan mahrum kalmıştır. Gönül ister ki, mevzuatımızın bünyesinde mevcut bu aksaklık zamanla ve muayyen formüllerle izale edilsin, gerek bütün himaye şekillerinden ve gerekse ücret tatil hakkından bütün işçi vatandaşlarımız istifade imkânını bulsunlar.

Tasarının kanun haline inkılâp ettikten sonra kendisinden beklenen neticeleri verebilmesi için iş verenlerden geniş bir anlayış beklemek mecburiyeti karşısındayız. Eğer iş veren, bunu bir külfet telâkki edecek olursa, ki bendeniz külfet olmadığı kanaatindeyim. İşçiye tatil ücreti olarak verilen ücreti, işçi mutlaka verimini artırmak suretiyle patronuna ve cemiyete iade edecektir. Eğer iş veren bunu bir külfet telâkki edecekse, bu takdirde kanuni mükellefiyetleri yerine getirmemek için binbir kombinezon bulabilir. Ücretli hafta tatili olarak ödediği parayı umumî ücret hesabına katarak bir miktarda işçi çıkarmak yoluna gidebilir. Veyahut biraz evvel 8 inci madde vesilesiyle arzettiğim gibi, kanunun açık imkânlarından faydalanarak işçiyi bu haktan mahrum etmeye, vermediği halde işçileri almış gibi göstermeye ve onu bir mânevî bağla bağlamaya doğru gidebilir. Bu kanunun tatbikatındaki muvaffakiyet, bir taraftan idarenin ciddi kontrolüne diğer taraftan iş verenlerimizin, işçi vatandaşları kendileriyle birlikte ve aynı gaye için çalışan insanlar olduklarını kabul etmelerine bağlıdır.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

Sayın Başkanlığa

Mesele tavazzuh etmiştir. Müzakerinin kifayetiyle maddelere geçilmesini teklif ediyorum.

İzmir
Abidin Tekön

Başkanlığa

İşçilere ücretli hafta tatili tasarısının tümü hakkındaki konuşmalar kâfidir. Maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili
Suat Başol

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Yüksek Başkanlığa

Müzakerenin yeterliğinin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili

Fahrettin Sayımer

BAŞKAN — Önergeleri tasvibinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifinde ve gerekçesinde tasarının ivedilikle görüşülmesi yazılıdır. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerinde Ücret Ödenmesi Hakkında Kanun

MADDE 1. — İş Kanununun uygulanmakta olduğu iş yerlerinde haftanın tatilden evvelki günlerinde devamlı olarak çalışmış olan işçilere çalışılmayan hafta tatili günü için iş veren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın yarım gündelik ücret ödenir.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Efendim, bu birinci maddede, 6 gün muntazaman çalışan işçinin 7 nci gün olan tatil günü yarım ücret almak hakkını kazandığı yazılmaktadır. Halbuki bendeniz burada bir boşluk gördüğüm için şöyle bir değiştirge vereceğim. İş Kanununun uygulanmakta olduğu iş yerlerinde işçinin tatilden evvelki günlerde devamlı çalışmış veya mâzeretinin meşruluğu anlaşılmış olan (*aşağıda vardır sesleri*). Bilhassa Zonguldak bölgesine işçiler 50-60 kilometrelik mesafelerden gelmektedirler. Trenin veya kamyonun ârıza yapması veya kazaya uğraması yüzünden geç gelmeler meşru mazeret sayılmalıdır. Onun için ikinci fıkranın A ve B bentlerinden sonra bir bent eklenmesi muvafık olur. Meşru mazeretini ispat ederse niçin yarım yevmiyesinden mahrum edilsin. Bu hususta bir değiştirge veriyorum. Takdir yüksek heyetindir.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Muhterem arkadaşlarım, birinci madde prensip olarak iş karşılığı olmaksızın işçiye yarım gündelik verilmesini kabul etmiştir. Bu zâhiren karşılıksızdır. İş karşılığı yoktur. Fakat hakikatte bir işçi 6 gün çalıştıktan sonra bir gün ücretli olarak istirahat ederse işçi mütaakip 6 günde 7 günlük verimle çalışır.

Benim temennim, bu memlekette memur ile işçi farkının kaldırılmasıdır. Bunun için de gündeliklerin yarım değil, tam verilmesi yerinde olur. Gerçi, tam gündelik İktisadi Devlet teşekkülleri için bir külfettir. (hususî teşebbüsler için de bir külfettir), fakat işçiler tam gündelik alır-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

larsa mütaakıp günlerdeki çalışmalarında bu farkı fazlasiyle telâfi ederler. Benim kanaatim budur. Sırf bu hususa ait olmak üzere bir tadil teklifi veriyorum.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz de Abdürrahman Fahri arkadaşımızın izah ettiği noktai nazarı müdafaa etmek için söz almış bulunuyorum. Bu gün işçilerimize verilen yevmiye esasen azdır. Bu vaziyet karşısında onlar günün iktisadi şartları arasında maişetlerini temin edememektedir. Haftada bir gün istirahat, her insanın olduğu gibi, işçinin de hakkıdır. Ona mukabil işçi çalıştıran tüccar, fabrikatör ve müesseseler büyük paralar kazanmaktadır. İşçinin alın teri ve emeği ile büyük para kazananların, haftada bir gün istirahat günlerinin yevmiyesini vermesi aynı zamanda adalet ve hakkaniyet esaslarının icabıdır.

Bu itibarla bendeniz de yarım yevmiye esasının tam yevmiye esasına değiştirilmesini teklif ediyor ve bu hususta bir de önerge takdim ediyorum, kabulünü bilhassa rica ederim.

BAŞKAN — Cezmi Türk.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Aziz arkadaşlarım; bu madde üzerinde benden evvel konuşan ve yarım yevmiyenin tam yevmiyeye çıkarılması teklifinde bulunan arkadaşlarıma bütün kalbimle teşekkür ederken şunu da takdir etmek lâzımdır ki, bu kanunun tümü üzerinde gayet güzel hitabeler irat buyuran arkadaşlarımıza, hattâ burada gelip büyük bir hulûsü kalble kanundaki yarım yevmiyenin tam yevmiyeye çıkarılması için yapılan gayretlere rağmen arzedeyim ki, yalnız yarım gündelik bir ücret vermiş olmakla bir şey yapmış olmuyoruz. Biraz evvel Müfit Erkuyumcu arkadaşımızın temas ettikleri gibi, iş ücretlerinin zemini sakattır. Maalesef eski iktidarın iş mevzuatı kanununu samimiyetle ele alıp çıkarmadıkları için iş mevzuatının dayandığı temeller sakattır. Bunun neticesi olarak Avrupa, hattâ orta şarktaki birçok komşulara nazaran az ücret tediye edilen bir memlekette yaşıyoruz. Buna karşılık diye bir buçuk sene sonra getirdiğimiz kanunla ne temin ediyoruz : Haftada yarım yevmiye.

Bunun iş günlerine aksi nedir? Haftada elli lira ile çalışan bir adam nihayet 54 lira alabilecektir. Bunun objektif mahiyet ve kıymeti bundan ibarettir. Kaldı ki bu; İş Kanununun tesir sahası içinde olanlar içindir. İş Kanununun tesir sahası dışında olanların ücretleri ağza alınmayacak kadar ağır vaziyettedir. Üstelik toprak mevzuunda çalışanların durumu buraya girmediği gibi, seçmenlik hakları dahi kabul edilmemiştir. Bunların adedi bizim bölgemizde on binlercedir. Ara seçimleri yapılacaktır,

İŞÇİ ÜCRETLERİ

bunların içtimai hakları üzerinde durulmadığı gibi siyasi hakları da temin edilmemiştir. Bunlar bugünkü Seçim Kanununa göre seçmenlik haklarını dahi kullanamazlar. Hukuki, içtimai ve iktisadi bakımdan bu durumda olan bu ücretlilere ücretli hafta tatili hakkı verilirken çok geri olan sosyal adaletin bugünkü zihniyetinin de nazara alınması lâzım gelmektedir. Sosyal adaleti tatil ücret gündeliği ile temin edecek değiliz. Bu, hattâ Fransız ihtilâlinin doğurduğu Anayasada, daha başlangıçta, yer almış bir keyfiyettir. 1948 den beri sosyal emniyet prensibi kabul edildiğine göre her çalışan insana iktisadi hakkını, içtimai olan aile hayatını düzene koyma hakkını, kültürel haklarını vereceksiniz. Bunları vermek, sosyal emniyet mevzuatını bir an evvel meydana getirmek lâzımdır. Ancak ondan sonradır ki biz vatandaşlar arasında eşit hürriyetleri temin edebildiğimizden bahsedebiliriz. Bugünün hürriyeti yalnız onun edebiyatını yapmak demek değildir, bugünün hürriyeti içtimai iktisadi ve kültürel hürriyeti temin eden hürriyettir. Bunun zımnında yatan çalışanların hakkı ve ücretleridir. Bu ücreti her hangi bir şeyle, dövizlerle ramplâse etmenin imkânı yoktur. Şunu da arz ediyorum ki; birinci maddedeki yarım ücreti bire çıkarmakla dahi elli sene evvelki ücret sistemine ancak intibak ediyoruz demektir. Bugünkü iktidarımızdan temennim budur ki; bu işi bir an evvel sevkedeceği samimî mevzuat ile, Birleşmiş Milletler teminatına, Anayasasına uygun seviyeye getirsinler. Buna çok büyük ihtiyacımız vardır. Bir arkadaşın da temas ettiği gibi bunlara vereceğimiz ücret bu memleketin kalkınmasında âmil olur. Fabrikamız başka işçimiz başka, dükkâncımız başka türlü çalışır.

Bu arada şunu da arz edeyim ki, bugün ücretlerin yarım olarak verilmesinde Sümerbank büyük bir âmil olmuştur. Bilhassa İşletmeler Bakanlığı, Devlet işveren olarak bu paraları tediye edemeyecek vaziyette olduğu için bu kanun geciktirilmiş, üstelik de yarım yevmiyeye indirilmiştir. Yine bugünkü iktidara ifade etmek isterim ki, Sümerbank'ın itibarı sermayesi tediye edilmediği için Sümerbank her yıl on milyona varan faiz ödemek mecburiyetinde kalmakta ve bu yüzden de işçilere yarım yevmiye verilmek yolu tutulmaktadır. Eğer Sümerbankın sermayesi, plâsmanı kanunun ve malî esasatın emrettiği şekilde tamamlansaydı, hiç değilse bunu bu iktidar yapsaydı, o bu faizleri ödemekten kurtulacak ve kendi işçisine bu hakkını vermekte bu kadar mümsik davranmayacaktır. Lâkin bu kadar fazla faiz ödemenin yükünü Devletin, işveren olarak işçisine aksettirmesi doğru değildir.

İki arkadaşımızın takririne ben de bütün kalbimle iştirak ve hiç değilse bu yarım yevmiyenin bir güne çıkarılmasını rica ederim.

TÜRK PARLAMENTÖ TARİHİ

BAŞKAN — Hayrettin Erkmén.

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Efendim, umumi konuşma sırasında bu madde üzerinde bir sual sormuştum, o madde müzakere edildiğine göre şimdi cevap rica ediyorum. Sualim şu idi : Bu altı günlük devamlı çalışma aynı iş yerinde veya aynı işveren nezdinde mi olacaktır?

Bir de Bütçe Encümeni tarafından gündelik ücret diye yapılmış bir tadil var. Gündelik málum olduğu üzere günlük ücrettir. Gündelik ücret tâbiri yerine günlük ücret veya sadece gündelik demek lâzımdır. Bu hususta bir önerge veriyorum.

Bir yevmiyeye çıkarılması hususundaki hükümler hafta tatiline munhasır olmak ve diğér genel tatil günleriyle ölüm, doğum günleri dışında bırakılmak şartıyla malî portesi de pek fazla olmaz ve şayanı kabul olur kanaatindeyim. Bu hususta komisyonun ve bakanlığın mütalâalarını dinlemek bizi tenvir edecektir.

BAŞKAN — Doğan Köymen.

DOĞAN KÖYMEN (Giresun) — Aziz arkadaşlar, işçilerin durumu hakkında gerçi komisyon ve Hükümet, arkadaşların sorduklarına cevap vereceklerdir, ben de kısaca arz edeyim.

Biz komisyonda bu pazar gününe mahsus ücreti yarım yevmiye olarak kabul ederken bunun hangi iş yerlerinde tatbik edileceğini de bilhassa nazarı itibara almış bulunuyoruz. Bugün memlekette İş Kanununun tatbik edildiği yer 9 bini bulmaktadır. Burada 250 bin işçi vardır. Bütün bu sosyal himaye tedbirlerinin hepsi 250 bin işçi üzerindedir.

Arkadaşlar, bu memlekette belki 1,5 milyon işçi vardır ve bu işçi vatandaşlar da birçok yerlerde ziraat işçisi gibi maalesef köle vaziyetindedir. Bunu teşmil edemediğimize göre ki, bugün Hükümet bütçe durumu itibarıyla teşkilâtını genişletemiyor, bu mahdut yerlere tatbik ediliyor. Yarım yevmiye 250 bin kişiye tatbik edilecek ki, bunun portesi aşağı yukarı 40 milyona çıkabilir. Bunu tam olarak verdiğimiz takdirde 100 milyonu bulacaktır. Bu da 9 bin iş yerinde oynamaktadır. Halbuki İş Kanunu muvacehesinde, 10 işçiden aşağı iş yerlerine uygulanmayacağına göre, herkes iş yerini muafiyete koymak için parçalayabilir. Bilhassa Muamele Vergisi Kanunu vardır ki, birçok yerlerde mahdut iş yerlerine tatbik edilmektedir. Birçok sanayi ve iktisadi yerlerimizi bu kanun parçalamıştır. Biz toptan muafiyet hududu içerisinde bulunan müesseseler bu Hafta Tatili Kanununa girmemektedir. Bugün işçi olarak Hafta Tatili Kanununa kavuşanlar, aynı zamanda ihtiyarlık sigortası ve diğér sigortalar

İŞÇİ ÜCRETLERİ

himayesindedir. Diğer taraftan bu iş yerlerine Muamele Vergisi de tatbik ediliyor. Bunlara yarım yevmiye yerine tam yevmiye tatbik edecek olursak bu yerleri de parçalayacağımızdan korkulur. On işçi çalıştıran iş yeri derhal bunu 9 işçiye, 8 işçiye indirip İş Kanununun dışına çıkabilir. O zaman işçiye yazık olur.

Yarım yevmiye vermek için dünya vaziyetini de tetkik ettik. Bizde resmî tatil günleri senede 15 günü buluyor, bu 15 gün tatilde yarım yevmiye 7,5 tam yevmiye eder. Halbuki Fransa'da ve diğer memleketlerde resmî tatil günleri 1, 2, 3 gündür. Fakat biz bunu senede 7,5 tam yevmiye olarak kabul edip mahdud iş yerlerine tatbik ederken çok düşündük ve tarttık, bugün için bu imkânları bulabildik, Ama bu ilk adımdır. Ne zaman ki, bütün memleketin iş yerleri İş Kanunu içine alınır, tatbik hududu, bir tek işçiye kadar iner, bütün iş yerlerinde tatbik edilir, işte o zaman tam yevmiye vaziyetine geçilirse bu maliyetlere aksetmiş olsa dahi iktisadi bünyede rekabet unsuru olmaz, o zaman herkesin mamulâtı aynı fiyatla aynı derecede piyasaya arz edilir. O zaman adalet dairesinde müsavat tezahür edecektir. Bu bakımdan kanunun tatbik sahası genişletilmelidir. Bunu şimdilik kaydıyla arzediyorum. Yarım yevmiye, senede 34 tam gün eder. Asgari ücret haddi tâyin ettirilirse bundan işçi faydalanacaktır. Tam yevmiye üzerinde, şimdilik ısrar edilmemesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Muharrem Tunçay!

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar; bu mevzu üzerinde konuşan diğer arkadaşlarım gibi, bu memlekette hepimizce malûm olduğu üzere istismar edilmiş, ihmal edilmiş, hiçe sayılmış ve fakat bütün kudret ve kuvveti ile bu memleket hizmetinde kendisini bırakmış bulunan büyük bir zümrenin menfaatine konuşmak şerefine bendeniz de dâhil olduğum için bahtiyarlık duymaktayım.

Tasarıda ileriye sürülen bâzı sebepler dolayısıyla tatil günlerinde yarım yevmiyenin verilmesi, hususunun bugün için muteber sayılması müdafaa edilmektedir. Ortaya sürülen yekûn 30 milyonun üstünde bir rakam ile ifade edilmekte ve eğer yarım yevmiyenin üstüne çıktığımız takdirde daha çok bir rakamla karşı karşıya kalacağımız şeklinde bir ifade ile huzurunuzda çıkılmakla ve bu sebepler dolayısıyla de yarım yevmiyenin kabulü elzem olduğu iddia edilmektedir. Anlıyoruz vaziyeti : Devletçilik sisteminin bugüne kadar hükümran olduğu bu memlekette, Devletçilik hükmü altında çalışan birçok müesseselerde böyle bir durumu kabul ettiğimiz takdirde, esasen yük altında bulunan Devlet Bütçesini yeni bir yük altına sokacağız düşüncesiyle bu durum huzurunuzda gelmiş bu-

lunmaktadır. Bu bölgenin, bu perdenin altında birçok patronların, hakları da müdafaa edilmektedir. Lâkin onun yanbaşıda alınının teri ile, pazısının kuvveti ile bu hayat pahalılığı karşısında aldığı az bir yevmiye ile hayatını idame ettirmekte bulunan fedakâr işçi vatandaşlara tatil günlerinde yarım yevmiye verilmesi muvafık görülüyor.

Eğer, biraz evvel konuşan arkadaşlarımızın huzurunuzda belirttikleri gibi, işçi vatandaşlarımızın aldıkları yevmiyeler hakikaten bir insan olarak ona yaşamak imkânını vermiş olsaydı ve hakikaten işçi, hasta olan yavrusunun ilâç parasını temin edecek bir durumda bulunsaydı bu iddiayı ortaya atan arkadaşlarımızın yanında bendeniz de yer almış bulunacaktım. Fakat üzüntü ile ifade etmek mecburiyetindeyiz. Dünyanın hiçbir tarafında görülmeyen bir manzara ile hakikaten ihmal edilen ve bu hayat pahalılığı karşısında aldığı yevmiye ile karnını doyuramayacak kadar az para alan bir zümreye, bu fedakâr vatandaşlarımıza yarım yevmiye verdiğimiz takdirde bu onların ihtiyacına cevap teşkil edebilir kanaatiyle burada konuşamayız.

Arkadaşlarım; Amerika'da bir işçi vatandaşın yevmiyesini nazarı itibara alırsak görürüz ki, orada bir işçinin yalnız karnını doyuracak keyfiyeti değil, bir insan olarak bütün ihtiyaçları hattâ ev kirasına, elbisesine ve tiyatrosuna kadar bütün ihtiyaçları göz önünde tutulur ve ona göre bir yevmiye takdir edilir. Biz de böyle bir durum karşısında olsaydık elbette bu miktarı kabul edebilirdik. Fakat bizim, memleketimizde işçinin durumu böyle midir? Bir milletvekili olarak huzurunuzda gelmezden evvel bir doktor sıfatıyla ıstırap içinde kıvrandığım, bu vatandaşların yatakları başına gittiğim zaman göz yaşımı tutamadığım anlar olmuştur. Size bir misal vereyim; bir dul kadınla karşılaştım, bu kadının bir veremli çocuğu var. Kadın çalışıyor gündeliğinden başka bir geliri de yok. Kendisine sordum, kaç para alıyorsun, diye, 125 kuruş dedi. Bu kadına çocuğun veremidir, yatağını ayır, odasını ayır, şu gıdaları ver, diyemedim. Çünkü bu kadıncağz yağını, odununu, kömürünü ekmeğini hep bu 125 kuruşla temin edecekti. Ona bunu söylemek onun ıstıرابıyla alay etmek gibi birşey olacaktı. ıstıرابımı içime akıtarak, ağzımı kapatmak, susmak mecburiyetinde kaldım. Bu durum karşısında böyle inleyen, bu kadar az para ile yaşamak mecburiyetinde olan vatandaşlarımızın perişan hallerini göz önünde tutmak suretiyle, yarım yevmiye yerine, bir yevmiyeyi kabul etmek zorundayız. Arkadaşlar, patron beri tarafta yüz binlerce lira kazanırken onun yanında çalışan vatandaşa da bu suretle ancak yaşamak hakkını kabul etmiş olacağız. Bu sözlerimden yanlış mâna çıkarılmasın, biz patronların düşmanı değiliz. Biz, bu memlekette ferdi sermayenin gelişmesini, artmasını, bir milyon kazanan vatandaşın birkaç milyon ka-

İŞÇİ ÜCRETLERİ

zanmasını, bir milyoner yerine binlerce milyoner bulunmasını prensip olarak kabul etmiş insanlarız. Ama, yanbaşımda kudretiyle, kuvvetiyle, pazusu ile çalışan, alınteri döken vatandaşlara da yaşama hakkının verilmesini istiyoruz arkadaşlar. *(Alkışlar)*

Bu itibarla, biraz evvel önermelerini sunan, yarım yevmiye yerine bir yevmiyenin kabulünü istirham eden arkadaşların önermelerinin nazarı itibara alınmasını, işçi kardeşlerimizin adına, istirham ediyorum arkadaşlar. *(Alkışlar)*

BÜTÇE K. ADINA REFET AKSOY (Ordu) — Muhterem arkadaşlar, huzurunuzda Türk milletinin bağrında büyük fedakârlıkla, iktisadî, sinai ve sair işlerde aziz bir hisle çalışmakta olan işçilerimizin terfiyelerine medar olacak bu kanun tasarısı üzerinde söz söyleyen arkadaşlarımın çok heyecanlı hitabelerini dinledikten sonra bu mevzuda, maddeler üzerinde Bütçe Komisyonu adına fikirlerimizi etraflı bir surette izah etmek vazifesini ifa etmek üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlar; işçilerimizin hakları ve maiyetleri üzerinde hassasiyet gösteren arkadaşlarımızın necip hislerine birşey söylemek imkânı yoktur, hakları vardır. Fakat ileri sürdükleri bâzı esbabın müstenidatını nazarı dikkate alarak düşüncelerini lâıykı veçhile tahlil edecek olurlarsa hazırlanıp yüksek huzurunuzda takdim edilen kanunun muayyen çerçevesi içinde meydana getirmiş olduğunu takdir edeceklerini ümit ederim.

Avni Yurdabayrak arkadaşımız işçilerimize tam yevmiye verilmesini ileri sürdüler ve bu fikre birçok arkadaşlar da iltihak ederek bu mevzuda Riyasete takrirler de verilmiş bulunuyor. Hiç şüphe yok ki, Türk işçisini ikdar ve terfi babında yarım yevmiye değil, tam yevmiye vermek lâzımdır. Fakat bu zarureti düşünürken, demin arzettiğim gibi, memleketin gerek Devlet cephesinden, gerek serbest teşebbüs erbabı cephesinden ekonomik şartlara göre meseleyi tetkik edecek olursak, birden bire bu arzuyu yerine getirmek imkânı olamaz. Çünkü arkadaşlar, bugün yarım yevmiye olarkten kabul etmek üzere huzurunuzda takdim edilen tasarının tahmil ettiği malî porte şundan ibarettir :

1 676 000 lira Devlet Bütçesine, 7 916 000 lira mülhak bütçeler üzerine, 12 195 000 lira İktisadî Devlet Teşekkülleri bütçesine, ki yekûn itibariyle 21 787 000 lira gibi bir malî külfet tahmil ediyor. Bundan gayri, serbest teşebbüs erbabının da çatıları altında çalıştırmakta oldukları işçilere ödeyecekleri yarım yevmiyelerin yıllık tutarı 14 871 000 liradır, Mecmu tutarı 36 658 000 liradan ibarettir. Şimdi, yarım yevmiye esasını tam gündeliğe çevirdiğimiz takdirde bu yekûn; 73 329 000 lira tutacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar; biz yarım yevmiye esasını işçilere hafta tatili hakkı olarak vermeyi düşündüğümüz zaman, bu mali külfetin piyasa üzerinde yapacağı akisleri de nazarı itibara almak mecburiyetinde kaldık. Bu hususta yaptığımız umumi tetkikat bize göstermiştir ki; her müessesenin hafta tatili dolayısıyla işçiye vereceği bu yarım gündeliğin akisleri müstehlikin istihlâk maddelerine akis yapacaktır. Fakat bu akis yüzde itibariyle büyük bir yekûn tutmayacağından dolayı müstehlik bundan şikâyetçi olmayacaktır. Fakat, tam yevmiye olarak bunu kabul ettiğimiz takdirde ortada mevcut olan hayat pahalılığı endişesi bir kat daha tezayüt edecektir. Bugünkü hayat pahalılığı karşısında tam yevmiye verilmesi politika-sından çekinmemiz lâzımdır.

Arkadaşlar, bu kanun, bizim işçi hayatımıza yeni tatbik edilen bir sistemdir; bunun da kendisine mahsus bir intikal devresi vardır. Bu itibarla bugün için yarım yevmiye kabul edip ilerdeki senelerde iktisadi vaziyetimiz inkişaf ettiği zaman bittabi bunu tam olarak vermek vazifemiz olacaktır. Bundan hiç bir suretle çekinmemize mahal ve imkân yoktur.

İşçinin, gerek Hafta Tatili Kanununun, gerekse diğer kanunların mecburi kıldığı mecburi istirahat gününde beş para almadan evinde çocukluk ve çocuğunun nafakasını o gün nasıl temin ve tedarik edeceğini düşünerek münkesir ve müteallim yaşadığını düşünür isek bu kanun onu elemle yaşamaktan kurtaracak kendisine nefes aldıracaktır.

Vaziyetin hakiki kazanç itibariyle tutuşu nedir? Bunu da arzedeyim :

Bir işçi senede 52 hafta yarım yevmiye, alacaktır. 15 gün de resmi bayramlarımız vardır. Bunu da ilâve ettiğimiz takdirde 67 gün, Türk işçisi yarım yevmiye alacaktır. Bunun nısfını tam yevmiye olarak hesap ettiğimiz takdirde, 34 gün tam yevmiye ile istirahat halinde kalacak demektir.

Halbuki, diğer Milletlerin işçiye bahsettikleri yıllık tatiller bunu tutmuyor, bu yekûna varmıyor. Biz diğer milletlere nazaran âzami ölçüde Türk işçisine bunu bir hak olarak tanımış oluyoruz. 34 gün tam bir istirahatla, mezuniyetle evinde oturacak ve tam yevmiye alacaktır.

Şimdiye kadar çalıştığı müessesenin hükmi şahsiyetinin takdirine itaat etmekten başka hakkı olmayan Türk işçisini Meclisin çıkaracağı bu kanunun bir himaye eli olarak uzaması ve onu himaye kanadı altında tutması ile, elbetteki fevkalâde memnun edecek bir vaziyet meydana getirecektir. Bunun yanı başında hitabetindeki heyecana hayran oldum. Doktor Muharrem arkadaşımız, geçim seviyesinin mâruz kaldığı azlık dolayısıyla Türk işçisinin çektiği sefaleti bize büyük bir belâğatla tasvir et-

İŞÇİ ÜCRETLERİ

tıkları bu tablonun yanbaşında bir de köylüyü düşünmek lâzımdır. (Düşünüyoruz sesleri) Bugün işçi olarak ele aldığımız kitle ancak sanayi sahalarında çalışanlardır. Toprak işlerinde çalışanlar maalesef bu kanunun imkânından istifade edemiyorlar. Rızkını, çoluk çocuğunun nafakasını oradan, kağı arabasından temin eden köylünün nasıl bir içtimai sefalet içinde kıvrandığını düşünmüyoruz. (Düşünüyoruz sesleri)

Arkadaşlar, onu da düşünmek lâzımdır. Ben size Muharrem arkadaşımın çizdiği tablolar kadar, hattâ daha da acıklılarını çizebilirim. Fakat o vatandaşların esasen sızlamakta olan kalblerine bir de elem neşteri vurmak istemiyorum. Bu itibarla Demokrat Parti Hükümeti olarak yıllardan beri ihmal edilmiş bir kütlenin yardımına elimizi uzattığımız takdirde, ki uzatıyoruz, kendimizi elbette bahtiyar sayacağız.

Şimdi arkadaşlar; bazı arkadaşlarımız gündeliğin on işçiden aşağıya çalışanlara da teşmil edilmediğinden bahsettiler. Arkadaşlar, biliyorsunuz ki, İş Kanunu Çalışma Bakanlığının ancak on işçi çalıştıran müesseselerin murakabesiyle mükellef tutmaktadır. Ondan aşağı işçilerin murakabesine şimdilik imkân yoktur. Binaenaleyh İş Kanununu tatbik edilmediği sahalarda adeden ondan aşağı işçilerin hafta tatili gündeliğine mütedair bu kanundan onlara da tatbik imkânı mevzuatımızın müsaadesizliği karşısında mümkün değildir. Memleket ekonomi ve sinai hayatında İş Kanununu lâıkiyle tatbik edebildiğiniz takdirde bunlar da İş Kanununun tam mânasıyla himayesine ve murakabesine mazhar olacaklar ve elbette ki, bunlar hakkında da lâzımgelen tetkikat yapılacaktır. Fakat bir de şu cihet vardır : Kanun mutlak olarak 10 dan fazla işçi çalıştıran müesseselerdekilere bu hakkı tanımış değildir. Meselâ 5 işçi çalıştıran bir müessesedeki işçiler patronlarına diğer müessesede çalışan arkadaşlarının vaziyetini misal göstermek suretiyle hafta tatili haklarını temin edebilirler. Bunun için kanunî bir mahzur yoktur.

Arzettiğim bu sebepler nazarı dikkatı alındığı takdirde hafta tatili gündeliklerinin tam gün olarak verilmesi hakkındaki samimi bir hissin sevkıyla takrir vermiş olan arkadaşlarımızın malî vaziyetî nazarı dikkate alarak bundan sarfı nazar edeceklerini umar ve maddenin komisyondan geldiği şekilde kabul edilmesini tasvibinize arz ederim.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) — Efendim, müsaade ederlerse bir sual soracağım. Sayın sözcü buyurdular ki, bu kanun dolayısıyla serbest teşebbüs 14 milyon liralık bir külfete girecektir. Bu külfete girecek serbest teşebbüsün nimeti hakkında rakam verirler mi? Serbest teşebbüs ne kazanıyor ki, 14 milyon liralık bir külfete girecektir?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

KOMİSYON ADINA REFET AKSOY (Devamla) — İşçi çalıştıran her müessesenin hesabını tetkik edip huzurunuzda gelmiş değiliz. Bir çatı altında kaç işçi çalıştırıyor biz bunu biliyoruz. Yarım yevmiye verdiği takdirde ne tutacaktır. Bunun hesabını biz bilmeyiz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — O halde Bütçe Komisyonunun külfet ifadesi objektif olmuyor.

İkinci olarak şunu sormak istiyorum : Devlet teşkilâtının bu bir yıl zarfında, sermaye kıtlığı yüzünden, bankalara faiz olarak ödedikleri miktarı tetkik buyurdular mı?

KOMİSYON ADINA REFET AKSOY (Devamla) — Bunu deminki konuşmalarda işaret buyurmuştunuz. Komisyon olarak bu kanun tasarısında bunlar bizi alâkadar edici şeyler değildir. Biz Hükümet tarafından verilen tasarıyı tetkik edip bütçeye ve müstehliklere karşı olan akislerini nazarı itibara almak mecburiyetindeyiz. Arzu ettiğiniz noktaya belki Hükümet tetkik etmiştir, cevaplandırabilir.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — O halde Bütçe Komisyonu meseleyi objektif olarak tetkik etmemiştir.

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Yalnız hafta tatillerine mahsus olmak üzere tam yevmiye verildiği takdirde miktar ne olacaktır?

KOMİSYON ADINA REFET AKSOY (Devamla) — 52 milyon liraya bağlı oluyor.

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Namık Gedik.

NAMİK GEDİK (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, kanunun tümü hakkında yüksek huzurunuzda maruzatta bulunurken bu kanun tasarısı ile getirilmiş olan hükümler, memleketin bugün içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde mütalâa edilmesini işaret etmiştim. Bizden sonra görüşen arkadaşlarımız aynı noktaya temas ettiler. Maddeler üzerinde görüşmeler başlayınca muhterem arkadaşlarımız birinci maddede teklif edilmiş olan yarım yevmiyenin bir yevmiyeye çıkarılması hakkında kendilerince haklı taleplerde bulundular. Fakat bundan evvel şimdi burada Bütçe Komisyonu adına konuşan arkadaşımız, elde mevcut olan rakamların belâgatıyla bu imkânsızlığı yüksek huzurunuzda arz ettiler. Getirilmiş olan bu tasarı kabul edildiği takdirde bugün tatbik mevkiine konulacağına göre ve bugün 10 işçi çalıştıran iş yerleri de bu kanunun kapsamı içinde mütalâa edileceğine ve mevcut olan 9 bin iş yerinin ilerde geniş nispette artırılması hakkında verilecek kararlar muvacehesinde bu 9 bin

İŞÇİ ÜCRETLERİ

iş yerinin 300 bine çıkması ihtimalini de düşünerek bir yevmiyeyi kabul ettiğimiz takdirde, bunun gerek umumi bütçeye gerek katma bütçelere ve gerekse şahsi teşekküllere ve dolayısıyla maliyet ve istihlâk maddeleri üzerinde yapacağı tesiri bir az evvel burada çok heyecanla konuşan Dr. Muharrem arkadaşımız memleketin içinde bulunduğu realiteyi yalnız işçi cephesinden, bugün miktarı mahdud olan işçi cephesinden, mütalâa ettiler. Fakat biz rakamların belagati karşısında kabul etmek mecburiyetindeyiz ki arkadaşımızın ifade ettikleri işçiye mukabil köylü vatandaşlarımızın adedi en az yüz mislidir.

MUHARREM TUNÇAY (Balıkesir) — O kanun da geldiği zaman onu da ayrıca konuşuruz.

NAMIK GEDİK (Devamla) — Arkadaşımız bir işçinin evini tasvir buyurdular. Ben bir köylünün evini tasvir etmeyeceğim. Bir hekim olarak bir köye girdiğimiz zaman daha köyün eşiğinde, hastalık, bakımsızlık ve ihmalin birtakım kurbanlarının gömülmüş olduğu köy mezarlığı görürüz, derim. Mezarlığı geçersiniz, köyün methalinde donsuz, ayağı çorapsız, kasketsiz ve karnı dokuz aylık ölüme gebe çocuklar görürsünüz. Köyü, realite halinde ele almak icabederse, köyün içine girdiğimiz zaman mektep göremeyiz. Doktor yoktur, sağlık girmemiştir, sıhhsızlık içinde kıvrılmaktadır. Bugün bütün bu şartlar altında yaşayan % 75 kitlenin bu ıstırap içinde kıvrıldığı bir hakikattir. Hükümetçe işçilerimize verilmek istenen bu hakkın hiçbir zaman küçümsememesi icabeder. Rakam malûm, 36 milyon, yarın bu rakam 360 milyonu bulacaktır. Bırakalım yarını, bugün elimizde mevcut 36 milyonu, yolsuz, bakımsız, sefil köylere dağıttığımız takdirde oradaki vatandaşlar üzerinde bu memleketin haklarını ne nisbette ödeyebileceğimizi düşünürsek, bizim teveccüh etmemiz lâzımgelen istikamet bu olabilir.

Bir taraftan işçi haklarını bu çerçeve içinde himaye etmek ve bu hakları onlara vermek de bizim için bir vazifedir. Bu ihtiyaç karşısında tefrik ettiğimiz 36 milyon aynı zamanda müstehlik kitlesi olan köylünün sırtına yüklenen miktarı düşündüğümüz köylü kitlesi içinde aynı zamanda işçi zümresini de mütalâa etmek mecburiyetinde kaldığımızı göre aynı müstehlik zümre içinde işçileri de buluyoruz.

Arkadaşlar istirahat ediyorum bugün işçilerimize sağlamış veya sağlamakta olduğumuz miktarı hiçbir zaman küçümsememek lâzımdır? Memleketin bugün dahi mevcut olan iç realitesini düşünmek ve istikameti o tarafa tevcih etmek mecburiyetinde kalacağız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İşçilerimizin fakirliğinden bahsettiler, benim de tababet hayatımda, hastanelerdeki tababetimde, birçok acı vakalarla karşılaştım. Medeni memleketlerde, tıp talebelerinin kitaplarında okudukları açlık ve sefaletin tevlit ettiği hastalıklar bizim hakiki hayatımızda devam ediyor. Bu çok hazindir bu gibi şeyler bugün için az değildir. Yarın bu manzarayı memleketin üzerinden kaldırabilmek için imkânlarımızı muayyen formüller içinde memleketin bünyesine dağıtmak mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh bu hepimizin hatırladığı hazin realite karşısında bugün mahdud Türk işçisine sağladığımız hakkı küçümsememek lâzımgelir. Çünkü Türk işçisi bugüne kadar sadece karnı bakımından, maddi olarak aç değildir, işçi aynı zamanda mânevi açlık içinde idi. Biz şimdi % 50 maddi, % 50 mânevi yokluğu izale edeceğiz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Bir سوال; sözcüden...

BAŞKAN — Buyurun.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Sanayi millî geliriyle bu rakamları mukayese buyurdular mı?

NAMIK GEDİK (Devamla) — Biz elimizdeki rakamları, Hükümetin rakamlarını şu şekilde nazarı itibara almış bulunuyoruz : Gelirin mukabilî gider : Genel bütçeden eski tasarıyla tasavvur edilen, teklifi edilen, kabul edildiği takdirde; 3 353 000 lira, bugün bizim teklif ettiğimiz tasarı kabul edildiği takdirde 1 676 000 lira, mülhak bütçelerde; 15 833 000 lira olacaktır. Tam yevmiye kabul edildiği takdirde bu kadar, yarım yevmiye kabul edildiği takdirde 7 916 000 lira. İktisadi Devlet Teşekküllerinde : 24 390 000 lira, şimdiki teklife göre; 12 195 000 lira.

Serbest piyasa : 29 743 000 lira, şimdiki teklife göre; 14 871 000 lira.

Tam yevmiye kabul edildiği takdirde mecmu 73 329 000 lira; yarım yevmiye kabul edildiği takdirde ise 36 658 000 liradır.

Bizim elimizde olan rakamlar bunlardır.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Sanayiden gelen millî gelir milyarları ile mukayese buyurmalarını arz ederim.

NAMIK GEDİK (Devamla) — Onun mukayesesı bizim komisyonumuza düşmez. Bu, Hükümet mevzuudur.

Biz bu tasarı ile Hükümetin gerek umumi bütçeden, gerek katma bütçelerden yükleneceği mükellefiyeti ancak arz etmek mecburiyetindeyiz. Yoksa gelir nedir, bunun karşısında gider nedir mevzuunda komisyon olarak mütalâa arz etmeye mezun, salâhiyettar ve muktedir değiliz arkadaşlar.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

BAŞKAN — Refet Aksoy.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA REFET AKSOY (Ordu) — Muhterem arkadaşlar, dün aramızdan ayrılan aziz arkadaşımız Dr. Cezmi demin Bütçe Komisyonu namına burada izahatımı arz edip kürsüden indiğim zaman : (Sordukları suallerin rakamlarına müsteniden) Bütçe Komisyonunda objektif tetkikat yapılmamıştır, dediler, Olabilir.

Aynı mahiyette bir suale de Çalışma Komisyonu Sözcüsü muhatap oldular ve yine, tâbirimi mâzur görsünler, bu, biraz kabir suali mahiyetinde idi.

Takdir buyurursunuz ki, komisyonlar, Hükümetten gelen tekliflerin muhtevası üzerinde tetkikatını yapar, tamike girişir ve saire. Bu, komisyon âzaları arasında vâkı olur. Şimdi bir komisyon bu gibi işlerin heyeti umumiyesini, bütün vekâletleri alâkadar edecek derecede inceleyip sık dokuduğu takdirde, bir raporun aylarca bir komisyonda sürünmesinin gayet tabii bir âkibet ve bir zaruret olduğunu da arkadaşımızın kabul etmesi lâzımgelir.

Çalışma Komisyonu sözcüsü güzel cevap verdi. “Biz komisyon olarak bu kadar şumüllü bir işin içine girmek salâhiyetini haiz değiliz” dediler. Ben de bu söze iştirak ediyor ve arkadaşımıza hitab ediyorum : Benim aziz kardeşim Dr. Cezmi; bütün Türk işçilerinin hakkı ile alâkalı olan bu kanun tasarısı Çalışma Komisyonunda, Bütçe Komisyonunda müzakere edilirken zatiâlıleri niçin teşrif edip de Hükümeti kafanızdaki suallerle cevaplandırmaya çalışmadınız?

BAŞKAN — Yeredoğ Kişioğlu.

YEREDOĞ KİŞİOĞLU (Kocaeli) — Sayın arkadaşlar; Çalışma Komisyonunun bir âzası sıfatıyla tam ücret meselesini orada müdafaa ettim. Arkadaşlarım bu teklifimi reddettiler, şimdi ileri sürdükleri noktaî nazarlarda ısrar ettiler. Şüphesiz ki Meclisin nihai kararı hâkım olacaktır. Fakat biz buraya yarım ücreti dahi getirmiş olmasından Hükümeti şükranla karşıladığımız için, teklifimin reddedilmesine rağmen bu yarım ücretin verilmesi dahi beni şükrana sevk etmiştir. Bu itibarla raporu, diğer arkadaşlar gibi, ben de imza etmek durumunda kaldım.

Arkadaşlarımızın istinat ettiği nokta; bütçemizin müsaadesi olmadığı ve bugünkü imkânlarla bu kadar olduğu; ikincisi, piyasada pahalılık yaratacağı noktasıdır. Bütçemizin müsaadesizliği hepimizce mâlûm bulunmaktadır. İktisadi Devlet Teşekküllerine verilecek para dolayısıyla bu, ileri sürülmektedir. Fakat İktisadi Devlet teşekküllerinin de evvel ve âhir seyyanen bu işçi ücretlerini piyasaya aksettireceğini kabul etmek tabii olur kanaatindeyim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu noktayı bu kadarla işaret ettikten sonra pahalılık yapacağı meselesine geliyorum : Bunu da tabii karşılamak lâzımgelir. Fakat verilen ücret yarım yevmiye olunca bunun piyasada yapacağı yükseklik % 5 ise acaba bunu tam gündeliğe çıkardığımız zaman % 10 mu olacaktır? Vaziyet hiç de böyle değildir. Yarımın piyasaya yapacağı akis % 5 ise birin piyasaya yapacağı akis ya % 6 dır ya % 7 dir, bundan ileri gitmeyecektir. Fakat sayın arkadaşlar biz piyasayı iki defa mı ihlâl edeceğiz? Bugün yarım ücret verip de yarın bütüne çıkmak imkânlarını nitekim Hükümet radyo ile ilân etmiştir, yarın bütün imkânları arayacağız demiştir, gayemiz budur demiştir. Demokrat Parti olarak gayemizin bu olması kadar tabii bir şey yoktur. Bu defa muvazeneyi yarım yevmiye ile ihlâlimize mukabil bilâhara ikinci bir yarım ile ihlâl ettiğimiz zaman piyasada iki defa karışıklık yapacağımızı düşünmek lâzımdır. Piyasanın nizamını tesis etmek, bunu bir defa ile karşılamak en tabii yol olarak gözükmektedir. Arkadaşlarımız dünya devletlerinde tatillerde tam ücret verenin pek az olduğunu ileri sürmüşlerdi. Belki üç, beş memlekette böyledir dediler. Bu istatistiki malûmatı ben hakikata pek tevafuk ettiremiyorum. Böyle olduğunu kabul etsek dahi bizler Türk olarak, Türkiye olarak işçimize vereceğimizi, şu ve bu memleket için düşüneneğimiz durumlara göre değil, kendi şartlarımızı ele alarak tâyin ederiz. Türkiye’de Türk işçisine tatil günlerinde de tam ücret verilmesinin bizim gayemiz ve idealimiz olduğu tabiidir.

Sayın arkadaşlar; bence yarım, daima yarımdır. Yarım ekmek hoş bir şey değildir, yarım insan denildiği zaman da hoş bir tesir bırakmaz. Yarım daima kötüdür. Bu itibarla bunu yarımın üstüne çıkarmak lâzımgelir ve isterdim ki Hükümet bunu yarım olarak getireceğine % 60 olarak getirseydi. Bunu yarımın üstüne, mümkünse bütüne çıkarmak zaruridir. Ecdadımız canla mal karşılaştığı noktada muhakkak surette canı himaye etmiştir. Türk işçisi himayeye muhtaçtır.

Arkadaşlar, bir noktayı daha ehemmiyetle tebarüz ettirmek isterim. Bunun karşısına köylü vatandaşlarımızı getirmek hiçbir suretle caiz değildir. Bu memleketin büyük kütlesi olan köylüyü şüphesiz ki bu vatanın temel direklerinden birisidir. İşçi ne kadar...

BAŞKAN — Efendim, komisyonda muhalefet etmediğinize göre aksine konuşmanız İçtüzük hükümlerine uygun değildir.

YEREDOĞ KİŞİOĞLU (Devamla) — Ben fikrimi bildirdim. Önerge verdim.

BAŞKAN — Tüzük müsait değil efendim.

YEREDOĞ KİŞİOĞLU (Devamla) — Mamafih bir cümle ile fikrimi izah edip bitireceğim.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

İşçi için gereken nizamı temin ettikten sonra köylü hakkında da icabeden tedbirlere başvuracağımıza şüphe yoktur. Köylüyü ihmal eden kimdir? Köylüyü karşısına koyarak bu iş reddedilmek isteniyor. Binaenaleyh canla mal karşılaştığı zaman canı mukaddes tutmak şarttır.

NAMİK GEDİK (Aydın) — Efendim, ben yüksek huzurunuzu yeniden işgal etmek mecburiyetinde kaldım. Özür dilerim.

Kişioğlu arkadaşım komisyon raporunda imzası olmasına ve içtüzük hükümleri kendisinin aleyhte konuşmamasını icabettirmesine rağmen aleyhte konuşular.

BAŞKAN — Biz de kendisini ikaz ettik.

NAMİK GEDİK (Devamla) — Sayın Başkanımız da sözlerini kesmek mecburiyetinde kaldılar. Arkadaşımız komisyonda vermiş olduğu takririn reddedilmesi üzerine aleyhte konuşmak mecburiyetinde kaldıklarını söylediler. Mesele komisyonda şöyle olmuştur : Filhakika arkadaşımız işçilere bir yevmiye verilmesi noktasında ısrar ettiler, müdafaada bulundular. Biz komisyondaki arkadaşlarımız bu mevzu üzerinde uzun boylu görüşmeler yaptık ve nihayet madde bu şekilde çıkarken kendilerinin nazarı dikkatlerini celbettim, muhalefette bulunacaksınız şerh yazınız dedim kendileri, madem ki madde bu şekilde çıktı, ben de iştirak ediyorum böyle bir şerh de yazmıyorum dediler. Bu suretle kabul edip bize iştirak ettiler. Komisyonda cereyan eden hâdise budur.

BAŞKAN — Birinci madde hakkında daha 10 arkadaşın sözü vardır. Bir önerge vardır, okuyoruz. Takdir sizindir.

Yüksek Başkanlığa

Birinci madde hakkında kâfi derecede tenevvür ettik, oya konulmasını teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili

R. Sivişoğlu

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Süal hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Oylama sırasında söz vermiyoruz.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Aleyhte konuşacağım.

BAŞKAN — O halde buyurun.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Devamla) — Arkadaşlar, dikkat buyurdunuz, mütemadiyen komisyon sözcüleri söyledi. İchtüzük mucibince son söz milletvekilinindir. Bahusus teklif sahibiyim, komisyon sözcüsüne cevap vereceğim. Müzakere kâfi değildir, son sözü de milletvekilinin söylemesi icabeder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN — Efendim, birinci madde hakkındaki görüşmelerin kıfayeti hakkında verilen önergeyi okuduk, önergeyi nazarı dikkate alanlar lûtfen işaret buyursunlar... Almayanlar... Yeterlik kabul edilmiştir.

Değiştireler var, okutuyorum.

B. M. M. Başkanlığına

1 inci maddede işçiye hafta tatillerinde yarım gün verilmesi teklif edilen ücretin tam yevmiye olarak verilmesi suretiyle tashihi ve tasvip edilmesini saygı ile arz ederim.

Ankara Milletvekili
Fuad Seyhun

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddedeki (gündelik) tâbirinin (günlük) olarak tashihi arz ve teklif ederim.

Giresun Milletvekili
Hayrettin Erkmek

B. M. M. Başkanlığına

İş Kanununun 1 inci maddesinde yazılı yarım gündeliğin bir gündeliğe çıkarılmasını teklif ederim.

Erzurum Milletvekili
Enver Karan

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddedeki yarım ücretin tam ücret olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim,

Balıkesir
Müfit Ekuyumcu

Yüksek Başkanlığa

1 inci maddedeki (Yarım gündelik) yerine (Tam gündelik) kabul edilmesini arz ve teklif eylerim.

Konya
F. Ağaoğlu

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddeye tatbikatta adaletin sağlanması için (Çalışmış) kelimesinden sonra (veya mazeretinin meşruluğu anlaşılmış) ibaresinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili
Avni Yurdabayrak

İŞÇİ ÜCRETLERİ

BAŞKAN — Efendim; değıştirtgeleri ayrı ayrı dikkat nazarınıza arzedeceğim. (Hepsini birden sesleri)

Efendim, iki değıştirtge ayrıdır. Redaksiyona ve kelimelere taallük etmektedir, diğertleri ise yarım yevmiyenin tam yevmiye olarak metne geçirilmesi mahiyetindedir.

Erzurum Milletvekili Enver Karan'ın önergesi tekrar okundu.

BAŞKAN — Diğertleri de aynı mahiyettedir, müsaade ederseniz hepsini oyunuzda arzedeğim : Efendim yarım yevmiyenin tam yevmiyeye çıkarılması hakkındaki önergeleri tevhidden oyunuzda arz ediyorum : Kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Aksini iltizam buyuranlar... Değıştirtge reddedilmiştir. (Alkışlar)

(Giresun Milletvekili Hayrettin Erkmen'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon buna iltihak ediyor mu?..

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA REFET AKSOY (Ordu) — Arkadaşlar, işçi hayatında biliyorsunuz verilen yevmiyeler için kabul edilen teamül gündeliktir, halk, işçi lisanında gündeliğe gittim derler, bir terim olarak böyle kullanılır.

BAŞKAN — Arkadaşımızın değıştirtgesi "gündelik" in "günlük" olarak değıştirilmesi hakkındadır. Bu önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Değıştirtge reddedilmiştir.

(Zonguldak Milletvekili Avni Yurdabayrak'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Değıştirtgeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Değıştirtge reddedilmiştir.

Maddeyi Bütçe Komisyonunun takdim ettiğı şekilde oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Birinci maddedeki ücretli hafta tatiline hak kazanmak için iş müddetleri ile alâkalı nizamnamelerde kabul edilen günlük iş müddetlerine uygun olarak haftanın altı gününde muntazaman çalışmış olmak şarttır. Şu kadar ki :

A) Çalışmadığı halde kanunen iş müddetinden sayılan zamanlarla günlük ücret ödenen veya ödenmeyen kanuni tatil günleri; evlenme halinde üç güne kadar; ana veya babanın, karı veya kocanın, kardeş veya çocukların ölümü halinde iki güne kadar verilmiş izin müddetleri ile iş veren tarafından verilen diğert izinler fiilen çalışılmış günler gibi hesaba katılır.

B) Mücbir ve iktisadi bir sebep olmadan iş yerindeki çalışmanın haftanın bir veya birkaç gününde iş veren tarafından tatil edilmesi halinde,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

haftanın çalışılmayan bu günleri ücretli hafta tatiline hak kazanmak için çalışılması gereken altı günün hesaplanmasında nazara alınır.

C) Bir iş yerinde işin bir haftadan fazla bir müddetle tatil edilmesini gerektiren mücbir sebepler hâdis olduğu takdirde İş Kanununun 15 inci maddesinin III numaralı bendi mucibince mücbir sebeplerden ötürü çalışılmayan günler için işçilere ödenen yarım ücret hafta tatili günü için dahi ödenir.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Arkadaşlar, biliyorsunuz ve görüyorsunuz ki, üç günden beri muhalefet partisi, sıralarını terkedip gitmiştir. Her ne kadar bir adedi tam muhalif teşrif etmişse de -Sayın Cahid Zamangil- 68 adedi tam muhalif daha vardır. Onlar burada yoktur. Onun için biz, İçtüzük hükümlerine uygun ve kendi vicdanımızın sesine tâbi olarak muhalefet vazifemizi yapmaktayız. Biz de bunu yapmazsak Yüksek Meclisiniz ve partiniz tek parti şeklinde çalışan bir Meclis durumuna düşer. Onun için bizim sözcülere sual sormamızı, İçtüzük hükümlerine uygun olarak Bütçe Komisyonu raporları hakkında kanunî haklarımızı kullanmamızı bağışlamanızı istirham ederim.

Sayın Refet Bey arkadaşımızın bize, bu komisyonlara niçin gitmediniz, diye sitemde bulunmasını doğru bulmadım. İçtüzük bizi kendi ihtisas komisyonumuz olan komisyona devamla mukayyet kılmıştır. Buna rağmen gücümüzün yettiği kadar diğer komisyonlara gidip, şu küçük çapımıza rağmen, milli muhalefet ve murakabe vazifemizi yapalım diye elden geldiği kadar sarfı mesai etmekteyiz. İktidarın ekseriyetini teşkil eden arkadaşlardan ve onun sayın komisyon sözcülerinden takdir ve teveccüh beklemiyoruz. Ancak kanun ve tüzük harici serzenişlerde bulunmamalarını rica ediyorum.

Komisyonlar objektif çalışmalıdır. Boş kalan muhalefet sıraları yerine bize bu imkânı vermenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Heyeti Umumiye her zaman mâruzatta bulunmak hakkını haizsiniz Cezmi Bey.

CAHİD ZAMANGİL (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, muhalefetin grup olarak burada bulunmamasını icap ettirmiş olan sebepler, ki beyan edilmiştir, halen zaildir. Bulunmamakta olan arkadaşlarımız münferiden bulunmamaktadırlar.

Cezmi Bey arkadaşşıma şunu ifade etmek isterim : Bendeniz tek başıma da olsam karşıda dehşetli bir muhalefet kuvvetinin mevcudiyetine inanmalarını rica ederim. Biraz sonra göreceksiniz. (Gülüşmeler)

BAŞKAN — Abidin Tekön. Madde hakkında.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

ABİDİN TEKÖN (İzmir) — Efendim, ikinci maddede, birinci maddede ki ücretli hafta tatiline hak kazanmak için, iş müddetiyle alâkalı nizamnamelerde kabul edilen günlük iş müddetine uygun olarak, haftanın 6 gününde muntazam çalışmış olması şarttır, deniyor.

Şimdi efendim, haftanın altı günü, yani haftalık iş saati bâzı iş yerlerinde 48 saat olarak kabul edilmiştir. Meselâ, bir işçi, sabahleyin uzak bir yerden iş yerine gelirken otobüsü, treni kaçırırsa ki, bunlar ekseriya vâkı olur, bu takdirde iş yerine bir saat veya iki saat gibi geç gelmiş oluyor ve bu suretle haftanın 48 saatini doldurmamış bulunuyor. Acaba bu şekilde bir işçi haftada 45-46 saat çalışırsa bu işçi tam olarak çalışmamış mı demektir?

Bu ciheti komisyon sözcüsünün cevaplandırmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Refet Aksoy, komisyon adına.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ REFET AKSOY (Ordu) — Efendim, iş müesseselerinde iş tekabbül eden kimsenin iş veren müessesesinin şartlarına riayet etmesi kadar tabii bir şey olamaz. Tasavvur buyurunuz, bir fabrika işçisini 48 saat çalıştırıyor. Her hangi bir işçi arkadaşımızın beyan ettiği veçhile treni kaçırdım, vapuru kaçırdım diye iki saat vazifeye geç kalırsa bu mazeret teşkil eder mi? Bittabi etmez. Çalışma derli toplu olur. Biz burada kanun vâzı olarak işçinin hakkını düşündüğümüz kadar iş verenin hakkını da düşünmek mecburiyetindeyiz. Eğer işçi çalıştığı müesseseye uzak bir mesafede oturuyorsa evini veya ikametgâhını o müessesenin yakınında tedarik etmek mecburiyetindedir. Kaldı ki, meşru mazeretlere müstenit olarak çalıştığı yere gelemediği takdirde biz bunu ikinci maddenin fıkralarında mezun addediyoruz. Böyle ferdî ve indî birtakım mâzeretleri bu kanun içerisine ithal edecek olursak birçok suiistimale yol açmış oluruz. Demek ki, burada kabul edilen 6 günlük, haftada 48 saatlik iş hayatını tam mânası ile doldurmak mecburiyetindedir.

Aksi takdirde iş veren müesseseleri de müşkil vaziyete düşürmüş oluruz, zira iş randımanı da düşer. Bu itibarla Bütçe ve Çalışma komisyonları bunu esaslı surette düşünmüş ve tespit etmiştir, burada işçi hukukunun ziyana sebebiyet verecek bir hüküm yoktur.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz istiyen yoktur, maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İş Kanununa tâbi olan iş yerlerinde çalışan işçilere, 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu ile bu kanuna ek 3466 sayılı Kanunda yazılı bulunan genel tatil günlerinde çalışmadıkları takdirde bir iş karşılığı olmaksızın o güne ait ücretleri yarım olarak, tatil

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yapmayarak çalıştıkları takdirde ise çalıştıkları bu günlere ait ücretleri % 50 fazlasıyla ödenir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Devletin idare ve murakabesi altında bulunan veya Devlet nam ve hesabına işleyip de Millî Savunma ile alâkadar olan müesseselerde Hafta Tatili Kanununun 7 nci maddesine göre yılda 15 hafta müddetle hafta tatilinden istisna edilen işçiler de çalıştıkları hafta tatili günü için % 50 nispetinde fazla ücret alırlar.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hafta Tatili Kanununun 4, 5 ve 6 ncı maddeleri gereğince hafta tatili günü çalışan işçilere de hafta arasında verilecek tatil günü için yarım gündelik ücretleri bir iş karşılığı olmaksızın ödenir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Hastalık ve Analık Sigortaları kanunları hükümlerine göre İşçi Sigortaları Kurumunca ödenek verilmekte olan sigortalı işçilere, iş göremezlik süresine dâhil olan hafta tatili günlerine ait ödenekleri aynı ölçülere göre kurum tarafından verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Saat veya parça hesabıyla veya götürü olarak çalışılan işlerde hafta tatili günü için ödenecek ücret, haftanın altı gününe teka-bül edecek ücret yekûnunun 12 de biridir.

BAŞKAN — Namık Gedik.

ÇALIŞMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NAMIK GEDİK (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, Hükümet tasarısının 8 inci maddesini komisyonunuz aynen kabul ederek Bütçe Komisyonuna göndermişti. Bütçe Komisyonu 8 inci maddeyi kaldırmıştır. Sekizinci madde hükmüne göre (hafta, 15 gün ve ay hesabıyla ücret alarak çalışan işçilere hafta tatilleri için ödenecek ücret beher çalışma gününe tekâbül eden ücretin yarısıdır.) Sekizinci madde hükmü ortadan kaldırılınca (hafta, 15 gün ve ay) çalışan işçiler hakkında ödenecek ücretin bir ölçüsü olarak tespit edilmemiş oluyor, bu hüküm çıplak kalıyor. Bundan evvelki kanunun birinci maddesinde bu tarzda çalışan işçilere de tatil günlerinde ücret ödeneceği yazılı olduğuna göre, bunun mahiyet ve nispetini tespit etmek lâzımgelir. Bunun

İŞÇİ ÜCRETLERİ

izalesi için biz Bütçe Komisyonunun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesi suretiyle bu teşevvüşün ortadan kaldırılmasını rica ediyoruz. Bu hususta komisyon adına verilmiş bir takririmiz de vardır. Müsaade buyurursanız 7 nci maddeye bir fıkra ilâvesiyle bu iş halledilmiş olacaktır.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Sayın arkadaşlar, komisyon sözcüsünün mâruzatına bendeniz de iştirak ediyorum. Eğer Hükümet tasarisiyle Çalışma Komisyonuna akseden bu madde kabul edilmediği takdirde işverenler, ferdi teşebbüs ve sermaye sahipleri (belki İktisadi Devlet Teşekküllerinde bu olmayacaktır.) Ben seninle mukavele yaptım; haftalık, onbeş günlük, aylık tuttum diye işçilere hafta tatili ücreti vermeyebilir ve bu ihtilâflara müncer olabilir. Binaenaleyh hafta, on beş veya ay hesabıyla behemehal bir güne isabet eden yevmiyenin miktarının işçi tarafından bilinmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi, 8 inci maddenin aynen kabulü veya 7 nci maddeye bir fıkra eklenmesinin çok yerinde bir hareket olacağını arzederim.

BAŞKAN — Bütçe Komisyonu.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA REFET AKSOY (Ordu) — Efendim, biliyorsunuz ki, bizde iş veren müesseseler şu şekilde işçinin mesaisinin ücretini verirler. Haftalık, 15 günlük ve aylık. Şimdi bir müessesede çalışan işçi haftalık olarak alacağı ücretin ne kadar tutacağını bilir ve alır. 15 günlük de, aylık da böyledir. Bu şekilde ücretini alan bir işçi muhakkak kanunun kendisine bahsettiği hafta tatili hakkının o müesseseden verilmesinin bir kanuni mecburiyet olduğunu müdriktir. Bizim işçimiz pek öyle hakkını hukukunun koruyamayacak kadar kültür seviyesi aşağı değildir, uyanıktır. İşçimiz bu hakkını muhakkak surette takip edebilir. Bunun yanı başında iş veren müesseselerin de, ortada böyle bir kanuni mecburiyet varken işçinin hakkını, haftalık veya 16 günlük hesabıyla vermesi imkânı olmadığını düşünerek komisyonumuz, bu fazla madde ile kanunu doldurmaktansa, bunun ahkâmı umumiye içerisinde tutmuştur. Mafafih heyeti âliyeniz bu hususta katî sarahat olsun, bir maddenin fazlalığı bir şey ifade etmez derse komisyonumuz da buna iltihak eder.

BAŞKAN — Çalışma Komisyonunun teklifini okuyoruz :

8.VIII.1951

Yüksek Başkanlığa

7 nci madde

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki kanun tasarısının, Çalışma Komisyonunda aynen kabul edilen Hükümetin 8 inci maddesinin Bütçe Komisyonunda tayıydıldığı görülmektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Tasarının birinci maddesinde İş Kanununa tâbi iş yerlerindeki işçilere Pazar tatillerinde ve genel tatillerde ücret ödenmesi esası kabul buyurulmuş ve bu ücretin saat veya parça başına çalışanlarda hangi ücret olacağı hakkında tasarıya hüküm vaz'edilmiştir. Buna muvazi olarak kanun metninde hafta, on beş gün veya ay hesabıyla ücret alarak çalışan işçilerin bir günlük ücretinin hangi ücret olacağının da tasrih kılınması zaruridir. Aksi takdirde tasarının birinci maddesinin, aylıklı, haftalık veya on beş günlük işçilere sureti tatbikında büyük güçlükler ve tereddütler doğacaktır.

Bu itibarla, Bütçe Komisyonunca 7 nci madde olarak tespit edilen maddeyi (Hükümet tarafından teklif olunduğu ve Çalışma Komisyonunca da kabul edildiği veçhile) : (Hafta, on beş gün veya ay hesabıyla ücret alarak çalışan işçilere hafta tatilleri için ödenecek ücret, beher çalışma gününe tekabül eden ücretin yarısıdır) fıkrasının eklenmesi lâzımdır.

Arz ve teklif ederiz.

Çalışma Komisyonu Sözcüsü
Namık Gedik

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) — Yalnız bir noktayı arzedeceğim;

Burada, aylıkla hizmete alınmış işçilerin tespit edilmiş ücretleri içinde, ayın içine dâhil haftaların çalışılmadığı günler de girmektedir. Bu suretle kabul edersek böyle aylıkla çalışan fakat işçi olmayan ve çalışmadıkları gün için para almayan memurların taleplerini de is'af etmek mecburiyetinde kalacağız ve Bütçe açığını biraz daha artıracacağız. Biz, bilhassa aylık ücretle çalışan işçiye verilecek yarım yevmiyeye mahalefet ettik. Bütçe Komisyonunda da bunu arzettik. Bu sebeple, eğer Çalışma Komisyonunun teklifini kabul edeceksek; bunun yalnız "haftalık ve 15 günlük" şeklinde kabulünü ve "aylık" kelimesinin çıkarılmasını teklif ediyorum.

İHSAN ALTINEL (İstanbul) — Efendim, fabrikalarda üç çeşit ücret alan işçi vardır. Birisi, haftalık, diğeri 15 günlük, üçüncüsü de aylık hesabıyledir.

Şimdi, aylık hesabıyla çalışan işçiler de ücretli işçilerdir. Patronlar demişlerdir ki, ustalar aydan aya para alsınlar, Fakat aylık alanların aylığı da hafta altı gün olmak üzere hesaplanmış ve o şekilde bağlanmıştır. Takdir buyurursunuz ki, bundan evvel böyle bir kanun yoktu ki, pazar tatillerinden istifade edilsin. Onun için, hafta altı gün hesabıyla aylık bağlandığı için, Çalışma Komisyonunun ihtisas komisyonu olarak üzerinde durup kabul ettiği ve Hükümetin getirdiği tasarıdaki 8 inci maddenin aynen kabulünü rica ediyorum.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

BAŞKAN — Çalışma Komisyonunun değiştirtmesini dikkatinize arzedeceğim, tasvip buyurduğunuz takdirde maddenin tashihî için komisyona iletileceğiz. Mucip sebep gösterilmiştir, sebebini de izah ettiler, bu vaziyet karşısında bilmem okumaya lüzum var mı? *(Yok yok sesleri)*

Çalışma Komisyonu adına verilen teklifi dikkate alanlar lûtfen işaret buyursunlar... Almayanlar... Dikkate alınmıştır.

Yedinci maddeyi yeniden tanzim için komisyona tevdi ediyoruz.

MADDE 8. — Aylık ücret alan işçilere hafta tatili günü çalıştıkları takdirde tatil günlerine ait ücretleri ayrıca verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Fazla mesai karşılığı olarak alınan ücretler ve primlerle işyerinin asli işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçilerin bu işlerden dolayı aldıkları ücretler hafta tatili için verilen ücretlerin hesabında nazara alınmaz.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 10. — 394 sayılı Hafta Tatili Kanununun 3 üncü maddesiyle adı geçen kanunun şûmul sahası dışında bırakılmış olan işlerde çalışanlara bu kanun uygulanmaz.

BAŞKAN — Söz isteyen yoktur. Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 11. — İş mukavelelerine bu kanuna aykırı olarak konulacak hükümler bâtıldır.

BAŞKAN — Söz isteyen ve değiştirtge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Bu kanunla işçilere bir hak olarak tanınan hafta tatili ve genel tatil günleri ücretini tamamen veya kısmen ödememek gayesiyle işçilere ödenmekte olan ücretler üzerinde bir indirim yapılamaz.

Bu kanunun hiçbir hükmü, işçilere hafta tatili ve genel tatillerde ücret verilmesi hakkında daha elverişli hak ve menfaatler sağlayan kanun, mukavele, teamül veya âdetlerden doğan müktesep haklara hâlel getirmez.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Bu kanun hükümlerine uygun olarak işçilerine hafta tatili ve genel tatil günleri ücretini vaktinde ödemeyen veya ödememek

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

maksadiyle ücretlerde indirme yapan iş veren veya iş veren vekilleri, ödemedikleri hafta tatili ve genel tatil günleri ücretleri yekûnunun iki misli miktarında ağır para cezasına çarptırılırlar. Bu maddenin tatbiki ile ilgili dâvalara sulh ceza mahkemelerince bakılır.

BAŞKAN — Söz isteyen ve değiştirme yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yedinci madde gelsin...

SAFFET GÜROL (Konya) — Efendim, komisyondan bir sualım var.

BAŞKAN — Madde hakkında mı?

SAFFET GÜROL (Konya) — Sureti umumiyede unutulduğunu zannettiğim bir noktayı tenvir etmelerini rica edeceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

SAFFET GÜROL (Devamla) — Efendim, İş Kanunu iş yerlerinde çalışan işçilere Cumhuriyet Bayramı gününde bir fazla yevmiye verilmesini âmirdir. Eğer Cumhuriyet Bayramının birinci günü bir Pazar tatiline rast gelirse o vakit bu kanun gereğince 1,5 yevmiye mi verilecektir? Gayet mühim bir noktadır, bu cihetin aydınlatılmasını rica edeceğim.

BAŞKAN — Maddenin redaksiyonu araya girdiği için müsaade eder-seniz komisyon cevap verecektir.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA REFET AKSOY (Ordu) — Efendim, Saffet Bey arkadaşımızın sordukları soru hakikaten dikkate şayan bir şeydir.

Cumhuriyet Bayramı tatilinden istifade eden işçi tam yevmiye alacaktır. Pazara tesadüf ederse o gün tam yevmiye alacaktır. Yani ayrıca yarım yevmiye eklenmeyecektir.

BAŞKAN — 7 nci madde komisyondan gelmiştir, okutuyorum :

MADDE 7. — Saat veya parça hesabıyla veya götürü olarak çalışılan işlerde hafta tatili günü için ödenecek ücret, o haftanın altı gününe teka-bül edecek ücret yekûnunun 12 de biridir.

Hafta, on beş gün veya ay hesabıyla ücret olarak çalışan işçilere hafta tatilleri için ödenecek ücret beher çalışma gününe teka-bül eden ücretin yarısıdır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Bu kanun 1 Mart 1952 tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

MADDE 15. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Tasarının maddeleri hakkındaki görüşmeler bitti ve kabul edildi.

Tasarının tümü açık oyunuza arz ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, işçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret verilmesi hakkındaki tasarıya 256 oy verilmiştir. 250 kabul, bir ret, bir çekinir, Muamele tamamdır.

(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye Sayısı	:	487
Oy verenler	:	256
Kabul edenler	:	254
Reddedenler	:	1
Çekinirler	:	1
Oya Katılmayanlar	:	211
Açık Milletvekillikleri	:	20

Bu görüşmeler sonunda aşağıdaki kesinleşen metin 5837 numara ile kanunlaştı.

İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerinde Ücret Ödenmesi Hakkında Kanun (3)

No.	Kabul tarihi
5837	9. VIII. 1951

BİRİNCİ MADDE — İş Kanununun uygulanmakta olduğu iş yerlerinde haftanın tatilden evvelki günlerinde devamlı olarak çalışmış olan işçilere çalışılmayan hafta tatili günü için işveren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın yarım gündelik ücret ödenir.

İKİNCİ MADDE — Birinci maddedeki ücretli hafta tatilini hak kazanmak için iş müddetleri ile alâkalı nizamnamelerde kabul edilen günlük iş müddetlerine uygun olarak haftanın altı gününde muntazaman çalışmış olmak şarttır.

(3) Resmî Gazete : 15.8.1951-7885

Kavanin Mecmuası : C. 33, s. 965-966

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şu kadar ki :

A) Çalışılmadığı halde kanunen iş müddetinden sayılan zamanlarla günlük ücret ödenen veya ödenmeyen kanuni tatil günleri; evlenme halinde üç güne kadar; ana veya babanın, karı veya kocanın, kardeş veya çocukların ölümü halinde iki güne kadar verilmiş izin müddetleri ile işveren tarafından verilen diğer izinler fiilen çalışılmış günler gibi hesaba katılır.

B) Mücbir ve iktisadi bir sebep olmadan iş yerindeki çalışmanın haftanın bir veya bir kaç gününde işveren tarafından tatil edilmesi halinde, haftanın çalışılmayan bu günleri ücretli hafta tatiline hak kazanmak için çalışılması gereken altı günün hesaplanmasında nazara alınır.

C) Bir iş yerinde işin bir haftadan fazla bir müddetle tatil edilmesini gerektiren mücbir sebepler hâdis olduğu takdirde İş Kanununun 15 inci maddesinin III numaralı bendi mucibince mücbir sebeplerden ötürü çalışılmayan günler için işçilere ödenen yarım ücret hafta tatili günü için dahi ödenir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İş Kanununa tâbi olan iş yerlerinde çalışan işçilere, 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu ile bu kanuna ek 3466 sayılı Kanunda yazılı bulunan genel tatil günlerinde çalışmadıkları takdirde bir iş karşılığı olmaksızın o güne ait ücretleri yarım olarak, tatil yapmayarak çalıştıkları takdirde ise çalıştıkları bu günlere ait ücretleri % 50 fazlasıyla ödenir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Devletın idare ve murakabesi altında bulunan veya Devlet nam ve hesabına işleyipte Milli Savunma ile alâkadar olan müesseselerde Hafta Tatili Kanununun 7 nci maddesine göre yılda 15 hafta müddetle hafta tatilinden istisna edilen işçiler de çalıştıkları hafta tatili günü için % 50 nispetinde fazla ücret alırlar.

BEŞİNCİ MADDE — Hafta Tatili Kanununun 4, 5 ve 6 nci maddeleri gereğince hafta tatili günü çalışan işçilere de hafta arasında verilecek tatil günü için yarım gündelik ücretleri bir iş karşılığı olmaksızın ödenir.

ALTINCI MADDE — İş kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Hastalık ve Analık Sigortaları kanunları hükümlerine göre İşçi Sigortaları Kurumunca ödenek verilmekte olan sigortalı işçilere, iş göremezlik süresine dâhil olan hafta tatili günlerine ait ödenekleri aynı ölçülere göre kurum tarafından verilir.

YEDİNCİ MADDE — Saat veya parça hesabiyle veya götürü olarak çalışılan işlerde hafta tatili günü için ödenecek ücret, o haftanın altı gününe tekabül edecek ücret yekûnunun on ikide biridir.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Hafta, on beş gün veya ay hesabıyla ücret olarak çalışan işçilere hafta tatilleri için ödenecek ücret beher çalışma gününe tekabül eden ücretin yarısıdır.

SEKİZİNCİ MADDE — Aylık ücret alan işçilere hafta tatili günü çalıştıkları takdirde tatil günlerine ait ücretleri ayrıca verilir.

DOKUNUZCU MADDE — Fazla mesai karşılığı olarak alınan ücretler ve primlerle işyerinin asli işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçilerin bu işlerden dolayı aldıkları ücretler hafta tatili için verilen ücretlerin hesabında nazara alınmaz.

ONUNCU MADDE — 394 sayılı Hafta Tatili Kanununun 3 üncü maddesiyle adı geçen kanunun şumül sahası dışında bırakılmış olan işlerde çalışanlara bu kanun uygulanmaz.

ON BİRİNCİ MADDE — İş mukavelelerine bu kanuna aykırı olarak konulacak hükümler bătıldır.

ON İKİNCİ MADDE — Bu kanunla işçilere bir hak olarak tanınan hafta tatili ve genel tatil günleri ücretini tamamen veya kısmen ödememek gayesiyle işçilere ödenmekte olan ücretler üzerinde bir indirme yapılamaz.

Bu kanunun hiçbir hükmü, işçilere hafta tatili ve genel tatillerde ücret verilmesi hakkında daha elverişli hak ve menfaatler sağlayan kanun, mukavele, teamül veya âdetlerden doğan müktesep haklara hâlel getirmez.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerine uygun olarak işçilere hafta tatili ve genel tatil günleri ücretini vaktinde ödemeyen veya ödememek maksadıyla ücretlerde indirme yapan işveren veya işveren vekilleri, ödemedikleri hafta tatili ve genel tatil günleri ücretleri yekûnunun iki misli miktarında ağır para cezasına çarptırılırlar. Bu maddenin tatbiki ile ilgili dâvalara sulh ceza mahkemelerince bakılır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun 1 Mart 1952 tarihinde yürürlüğe girer.

ON BEŞİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

10 Ağustos 1951

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Hafta, on beş gün veya ay hesabıyla ücret alarak çalışan işçilere hafta tatilleri için ödenecek ücret beher çalışma gününe tekabül eden ücretin yarısıdır.

SEKİZİNCİ MADDE — Aylık ücret alan işçilere hafta tatili günü çalıştıkları takdirde tatil günlerine ait ücretleri ayrıca verilir.

DOKUNUZCU MADDE — Fazla mesai karşılığı olarak alınan ücretler ve primlerle işyerinin asli işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçilerin bu işlerden dolayı aldıkları ücretler hafta tatili için verilen ücretlerin hesabında nazara alınmaz.

ONUNCU MADDE — 394 sayılı Hafta Tatili Kanununun 3 üncü maddesiyle adı geçen kanunun şümül sahası dışında bırakılmış olan işlerde çalışanlara bu kanun uygulanmaz.

ON BİRİNCİ MADDE — İş mukavelelerine bu kanuna aykırı olarak konulacak hükümler bătıldır.

ON İKİNCİ MADDE — Bu kanunla işçilere bir hak olarak tanınan hafta tatili ve genel tatil günleri ücretini tamamen veya kısmen ödememek gayesiyle işçilere ödenmekte olan ücretler üzerinde bir indirme yapılamaz.

Bu kanunun hiçbir hükmü, işçilere hafta tatili ve genel tatillerde ücret verilmesi hakkında daha elverişli hak ve menfaatler sağlayan kanun, mukavele, teamül veya âdetlerden doğan müktesep haklara hâlel getirmez.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerine uygun olarak işçilere hafta tatili ve genel tatil günleri ücretini vaktinde ödemeyen veya ödememek maksadiyle ücretlerde indirme yapan işveren veya işveren vekilleri, ödemedikleri hafta tatili ve genel tatil günleri ücretleri yekûnunun iki misli miktarında ağır para cezasına çarptırılırlar. Bu maddenin tatbiki ile ilgili dâvalara sulh ceza mahkemelerince bakılır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun 1 Mart 1952 tarihinde yürürlüğe girer.

ON BEŞİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

10 Ağustos 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

hizmetine alınması onun bütün medenî haklara sahip olduğunun resmen ve sarahaten tanınması mânasını tazammun eder. Bu takdirde bunların da tekaüt haklarının kabulü zaruridir.

Kaldı ki 3527 sayılı Kanunda yüzelliliklerden bahsedilirken (bu şahıslara tekaüt maaşı bağlanmaz) demek suretiyle hasren bunların şahısları kastedildiği halde, bunların haricinde kalan sivil ve asker diğer sınıf için hiçbir şey denilmeyerek meskût geçilmiştir. Bunun içindir ki: Şûrayı Devlet Umumi Heyeti 4 Mart 1948 tarihli Resmî Gazetede intişar eden Tevhidi İctihat kararında; yüzelliliklerin yetimlerine ve ötekilerin şahıslarına ve yetimlerine tekaüt maaşı tahsisı icabedeceğini belirtmiş ve Divanı Muhasebat Umumi Heyeti de 5 Nisan 1948 tarih ve 1844 numaralı kararıyle aynı neticeye varmış ve buna göre bir kısım eytam ve eşhas tekaüt maaşı aldıkları halde, bir kısmının bundan mahrum kaldığı anlaşılmıştır. Mahrum kalanlar resmen müracaat etmeyenlerse buna karşı birşey denemezse de müracaat ettiği halde mahrum kalmışsa, bunun adaletle telifi mümkün olamayacağı cihetle, bu gibilerin tekaüt maaşlarının müracaatları tarihinden itibaren bağlanması esas, kanun teklifinde tasrih edilmiştir.

3527 numaralı Kanunla, yukarda zikrettiğim Şûrayı Devlet ve Divanı Muhasebat kararları karşısında yeni bir kanun tedvinine lüzum yok gibi bir zan ve zehap hâsıl olabilir. Fakat bu iki idarî kaza merciinin kararı hilâfına, askerî kaza merciince sâdır olan kararın telifi ve mahrum kalanların haklarının temini mümkün olamadığından, bu sebeple bu işin yeni bir kanun teklifi mevzuu olarak ele alınması zarurî görülmüştür. Büyük Millet Meclisine müracaat eden Kemal ismindeki bir Kurmay Yarbay'ın bu konuya müteallik işinin müzakeresi sırasında Meclis kürsüsünde mâruzatta bulunduğum zaman bunun yeni bir kanun mevzuu yapılması ve Meclise getirilmesi temayülü belirmiş olduğundan bu teklifi hazırladım.

Esasen bu kabîl maaşa muhtaç zevatın çoğu rahmeti rahmana kavuşmuştur. Kalanların en genci belki ve muhakkak ki 70 - 75 yaşındadır. Müşfik Türk Milletinin bu gibilere ağıuşu şefkatini açacağından kimsenin şüphesi yoktur. Teklifimin kabulü bu ihtiyarların fersiz gözlerini açacaktır.

Yüksek Meclisin tasvibine arzölünür.

6.XI.1951
Zonguldak Milletvekili
Rifat Sivişoğlu

Maliye Komisyonu Raporu

TBMM

14.1.1952

Maliye Komisyonu

Esas No. : 2/298

Karar No. : 23

Yüksek Başkanlığa

Zonguldak Milletvekili Rifat Sivişoğlu'nun, yüzelliliklerin yetimlerine ve heyeti mahsusalarca haklarında karar verilmiş olanların şahıslarına ve yetimlerine maaş tahsisı hakkında vermiş olduğu kanun teklifi ve gerekçesiyle Maliye Bakanlığı temsilcisi ve teklif sahibi huzurları ile komisyonumuza tetkik ve incelendi.

Maliye Bakanlığı temsilcisi teklife mevzu olan bazı şahıslar hakkında kaza mercilerince verilmiş ve kesinleşmiş kararlar olduğunu ve buna karşı yeni bir kanun tedvininin doğru bulunmadığını söyledi.

Teklif sahibi ise 3527 sayılı Af Kanununun neşri üzerine Danıştaya yüzelliliklerin yetimlerine ve heyeti mahsusalarca haklarında karar verilmiş olanların şahıslarına ve yetimlerine tekaüt ve yetim maaşı tahsisine kanunî bir engel olmadığı yolunda ittihaz ettiği bir tevhidî içtihat kararı bulunduğundan teklifin Askerî Yargıtayca haklarında aksi bir karara varılmış olanların da istifade etmeleri maksadına mâtuf bulunduğunu izah etti.

Teklifin heyeti umumiyesi üzerinde yapılan müzakerelerden sonra maddelere geçilmesine karar verildi.

Teklifin birinci maddesi ile yüzelliliklerle, haklarında heyeti mahsusalarca karar verilmiş olan kimseler istihdaf edilmekte bulunduğundan, halbuki 3527 sayılı Kanun yüzellilikleri affa mazhar kılarken "Bu şahıslar sekiz sene müddetle Devlet hizmetinde kullanılamaz. Bu şahıslara tekaüt maaşı bağlanamaz." hükmünü koymuş ve tevhidî içtihat kararı ile de yüzelliliklerin yetimlerine tekaüt maaşı bağlanması için hiçbir kanunî mâni olmadığı karar altına alınmış olduğundan artık kanunda yüzelliliklerden bahsetmeye hiçbir lüzum kalmamıştır. Buna uyularak teklifin;

Heyeti mahsusalarca haklarında karar verilmiş olanların emekli haklarının mahfuz tutulması hakkında Kanun.

Şeklinde konulmasına ve 1 inci maddenin de buna uygun olarak değiştirilmesine karar verilmiştir.

Teklifin 2 nci maddesi maaş tahsisinin mebdeini göstermektedir. Maddedeki vuzuhsuzluk göz önüne alınarak vuzuh temini maksadı ile değiştirilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İstanbul
H. Hüsman
İzmir
B. Bilgin
Konya
M.A. Ülgen

İstanbul
S. Oran
Kastamonu
H. Türe
Trabzon
S. F. Kalaycıoğlu

Van
Muhallifim
F. Melen

MUHALEFET ŞERHİ

Tasarının geçici maddesinin bu şekli ile tatbik kabiliyeti yoktur. Zira (kayda intikal etmiş yazılı müracaat) ibaresi müphemdir. Tatbikatta büyük tereddüt ve imkânsızlıklara yol açacaktır. Nereye, kime müracaat edildiğinin tesbiti düşünüldüğü malûm değildir.

Diğer taraftan buna lüzum da yoktur. Zira bu gibi hallerde kanun hükmünü çok gerilere götürerek alâkalılara beş on senelik toptan aylık ödemek yoluna gitmek hatalı bir iş olur.

Böyle bir muamele şekli alâkalıların emsallerine yapılan muameleden de farklı olur. Zira onlar aldıkları paraları % 50 fazlasıyla evvelden iade etmişler. Bu paranın menfaatlerinden mahrum kalmak pahasına aylığa müstehak olmuşlardır.

Halbuki bunlar o parayı bugüne kadar nezdlerinde alıkoymuş olacaklar onun gelir veya nemasından faydalanmış bulunacaklar, aynı zamanda aylık bağlanması için gerekli olan bu şartı yerine getirmeden eski devrelere ait aylıklarını da alacaklardır ki doğru değildir. Bu itibarla geçici maddeye muhalifim.

İstanbul Milletvekili
Hâdi Hüsman

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (5)

BAŞKAN – Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen yok. Maddelere geçilmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, teklifin ivedilikle görüşülmesi hakkında bir önerge var, okutuyorum :

(5) Tutanak D., C. 16, s. 244-252
C. 17, s. 244-245

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

Yüksek Başkanlığa

Heyeti mahsusalarca haklarında karar verilmiş olanların emekli haklarının mahfuz tutulması hakkındaki kanun teklifimin ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili
Rifat Sivişoğlu

FEHMİ ÇOBANOĞLU (Erzurum) – Söz istiyorum

BAŞKAN – İvedilik bahsinde söz verilmez efendim.

Teklif sahibi Rifat Sivişoğlu teklifinin ivedilikle görüşülmesini nâtik bir takrir vermiştir. Bu takriri reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

FEHMİ ÇOBANOĞLU (Erzurum) – Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Efendim, ilk defa tasarının adını okuyup maddelere geçilmesi hususu reye arz ve kabul edildikten sonra ivedilik teklifi geldi. Maddelere geçilmeden evvel kimse söz istemedi. Mâmafih Maddesinde söz alır, konuşursunuz.

Heyeti Mahsusalarca Haklarında Karar Verilmiş Olanların Emekli Haklarının Mahfuz Tutulması Hakkında Kanun

MADDE 1. – 3527 sayılı Af Kanununun yürürlüğe girmesinden önce salâhiyettar olan mahkemelerin kararıyla belirli cezalara uğramış bulunanlardan 1683 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinden başka bir tedvinle emekli hakları sukût etmiş bulunanlarla yine aynı tarihten evvel 25 Eylül 1339 tarih ve 347 ve 26 Mayıs 1926 tarih ve 854 numaralı kanunlara göre teşekkül etmiş olan Heyeti Mahsusalarca haklarında bir daha Devlet hizmetlerinde istihdam edilmemelerine karar verilmiş bulunanların (Haklarındaki bu kararlar 24 Mayıs 1928 tarih ve 1289 sayılı Kanunla teşekkül eden Âli Karar Heyeti ve 26 Teşrinievvel 1933 tarihli ve 2330 sayılı Kanunun 12 nci maddesi mucibince Danıştay Mülkiye dairesi tarafından tetkik ve tasdik edilmiş olanlar da dahil) o tarihe kadar Devlet memuriyetinde bulunmuş olmaktan mütevellit emeklilik hakları 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ve bu kanunla kaldırılan hükümler dairesinde muameleye tâbi tutulur.

Ancak 1520 sayılı Kanun ile 1683 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi gereğince emekli keseneklerini %50 fazlasıyla almış bulunanlardan bu kanun hükümlerinden istifade etmek isteyenlerin aldıkları bu paraları defaten geri vermeleri şarttır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Birinci madde hakkında söz isteyen, Burhanettin Onat.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) – Arkadaşlar, bu maddenin hükümlerine giren meseleler içinde İstiklâl Harbine iştirak etmeyenler, davet edildiği halde icabet etmeyenler, veyahut bilfiil hiyanet edenler de dahildir. Bunlar mahkeme kararlarıyla tecziye edilmişler, yahut bazı istifadelere mahrum bırakılmışlardır. Muhterem arkadaşlar, hiçbir zaman, hiçbir veçhile intikam hisleriyle mütehassis olmuş bir arkadaşınız değilim. Her ne şekilde olursa olsun hem cinsimin bir intikam fikri ile ukubata duçar olmasına taraftan değilim. Fakat testiği kıran da bir, dolduran da bir olursa yarının, atının emniyetini tehlikeye koymuş oluruz. Eğer dersenez ki, mahkeme kararıyla hüküm giyenler arasında haksızlığa maruz kalanlar bulunmaktadır. Bunlar yeniden muhakeme edilsin. Haksız yere hüküm giymiş olanlar bundan istisna edilsin. Evet arkadaşlar.

Fakat arkadaşlar; hiyanet, bilhassa vatanî mevzularda hiyanet mükâfatlandırılmaz. (*Bravo sesleri*).

BAŞKAN – Komisyon adına Kemal Yörükoğlu.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşhane) – Muhterem arkadaşlar, Burhanettin Onat arkadaşımız, af buyursunlar, her halde hâdiseyi iyi kavrayamamışlardır.

Arkadaşlar, bu haklarında heyeti mahsusaca karar verilenlerin suçları 3527 sayılı Af Kanunuyla ortadan kaldırılmıştır, yani bu kararlar lağvedilmiştir, refedilmiştir. Kanun bir Af Kanunudur. Af Kanunu faile değil, fiile matuftur, fiili ortadan kaldırır. Binaenaleyh Af kanunları, fiili suçları bütün hukukî neticeleriyle beraber ortadan kaldıran bir vasfa sahiptir. Şu hale nazaran Af Kanunu bu gibileri affettikten sonra bunlar hakkında haini vatandır filân gibi tabirleri de kullanmaya hakkımız yoktur. Af Kanunu bu insanların bütün suçlarını, bütün hukukî neticeleriyle beraber, ortadan kaldırmıştır.

Arkadaşlar, haklarındaki heyeti mahsusa kararları refedilmiş olanların gerek emekli maaşı, gerek yetim maaşları verilir. Ayrıca Şûrayı Devlet Umumi Heyetinin tevhidî içtihat kararı da vardır; bu hususta bir de Sayıştay Heyeti Umumiyesi kararı vardır. Bu kararlara müsteniden diyoruz ki, mademki bunlar affa mazhar olmuşlardır, binaenaleyh bunların gerek kendilerine ve gerekse yetimlerine emeklilik maaşı verilir. Bugüne kadar olan kanun ve tatbikat bu şekildedir.

Hâdisemize gelince; bir iki vatandaş yanlış bir karar yüzünden, kanunun bahsetmiş olduğu bu haktan ve aynı zamanda gerek Devlet Şûrası-

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

nın ve gerekse Sayıştay Heyeti Umumiyesinin bu baptaki müspet kararlarına rağmen maalesef istifade edememişlerdir. Bu zat o zaman Hükümet tarafından Rodos'a bizim inkılâbımızın ve Türkçülüğümüzün propagandasını yapmak için memuren gönderilmiştir. Bu vazifeyi ifa ederken İtalya Hükümeti orada kendisini yakalamış ve Suriye'ye göndermiştir. Bilâhara hatalı olarak vatandaşlık hakkından ıskat edilmiştir. Fakat bu zatın Hükümet tarafından vazifelendirildiği anlaşılnca 1947 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla Türk tâbiyetine alınmış ve evvelce ittihaz edilen karar iptal edilmiştir. Heyeti mahsusaca verilen bu hatalı karar arzettiğim 3527 sayılı Kanunla refedilmiş, tabiiyetten ıskat keyfiyeti de bilâhara Bakanlar Kurul kararıyla kaldırılmıştır. Bu vaziyet karşısında bu zatın emsali misillü emeklilik maaşından istifade etmesi iktiza edeceği cihetle mevzuubahis karardan bahsederek Milli Savunma Bakanlığına müracaat etmiş, Milli Savunma Bakanlığı bu müracaatı kabul etmeyince, Askerî Yargıtaya dava açmıştır. Askerî Yargıtay da, bendeniz mahkeme kararlarını tenkid edecek değilim, çünkü mahkeme kararları hürmete şayandır.. Ancak bir hatayı adliye temas edeceğim. Mahkeme, "1683 sayılı Kanunun 53 üncü maddesi der ki, vatandaşlıktan ıskat edilmiş olanların emeklilik maaşı kesilir." Filvâki Bakanlar Kurulu kararı ile, bu ıskat kararı ortadan kaldırılmış ve refedilmişse de, kanunda bilâhara vatandaşlıktan ıskat kararı refedilirse emeklilik maaşı bağlanabilir, diye bir hüküm olmadığı mucip sebebiyle dâvayı reddetmiştir. Fakat bu sebepte isabet yoktur. Çünkü arkadaşlar, kanun her şeyi bütûn teferruatıyla yazmaz. Mademki ıskat kararı Bakanlar Kurulu kararıyla refedilmiştir, bu takdirde mâni zail olunca memnu da avdet eder. Bu zata da emeklilik maaşı bağlanması iktiza eder idi. Fakat mahkeme bir zühul eseri olarak mevzuubahis kararı vermiş.

İşte arzettiğim kanun ve karar muvacehesinde mahkemenin kararında bir hatayı adli olduğu tezahür etmektedir. Binaenaleyh ortada aynı vaziyeti hukukiyede olanlar bugün emeklilik maaşı alırken netice itibarıyla hukukî vaziyeti diğerlerinden farklı olmayan bu arkadaşın bu haktan mahrum bırakılması hakkaniyete uygun değildir. Kaldı ki bu zat Dilekçe Komisyonuna müracaat etmiş.

FERİD MELEN (Niğde) – Kimmiş bu?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamlı) – İki kişidir bunlar, birisi yüzbaşı, birisi yarbaydır. (150'liklerden mi sesleri). Hayır yüzelliliklerden değildir. Sözümü kesmeyin rica ederim.

Dilekçe Komisyonu şu sebeple reddetmiş Hakkında mahkeme kararı vardır, kazaî bir karara bağlanan bir işi terîî murakabeye tabî tutumayız

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

demiş, yani esasa girmeden usul bakımından reddetmiştir. Bunun üzerine Heyeti Celilenize itiraz edilmiş; bu itiraz üzerine Heyeti Celilenizin temayülü şu şekilde tebellür etmiş; mademki usul bakımından teşrii murakabeye tâbi tutamayacağız, o halde bu bir kanun mevzuudur, bir kanun halinde Meclise getirilirse müzakeresini yaparız. Heyeti Celilenin bu temayülünden ilham alan Rifat Sivişoğlu arkadaşımız Meclîsi Âlinin bu temayülüne imtisalen böyle bir kanun teklifiyle huzurunuzda gelmiştir. Teklifin kabulü suretiyle, bu arkadaşların, mâruz kaldıkları haksızlık ortadan kalkmış olacak ve bir hakkaniyet ve adalet tecelli etmiş olacaktır. Mesele budur.

MECDET ALKİN (Kütahya) – Bu arkadaşlar, Yüzelliliklerden değil mi, zira teklifin başlığında Yüzellilik de vardır.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Yüzellilikten değil, raporu iyice okursanız yüzelliliklere ait olmadığını anlarsınız. O cihet esasen bertaraf edilmiştir. Yüzellilikler konusunu da arzedeyim.

3557 sayılı Kanun Yüzelliliklere taallük ediyor. Yüzelliliklerin yetimlerine maaş tahsis edilmiştir.

Teklif sahibi o kısmı yanlış ifade ettiği için, teklif gerek Bütçe gerek Maliye komisyonlarında heyeti mahsusa kararlarına hasru tahsis edilmiştir.

FERİT ECER (NİĞDE) – Bu kanun teklifi iki kişi için mi?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – İki kişi için mi diyorlar.

Hakları, hatayı adli yüzünden kendilerine verilmemiştir. Hatayı adlinin tashihi ise çıkaracağımız bir kanunla mümkündür kanun da bu sebebe müsteniden teklif edilmiştir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Burhanettin Onat

BURHANETTİN ONAT (Antalya) – Muhterem arkadaşlar; bu işte bir anlamıyan var ama ben miyim Kemal Bey mi? Anlayamadım.

Arkadaşlar; kanun bir kısım mücrimleri affetmiş, iyi etmiş. Ben niçin affetmiş demiyorum. Fakat üstelik bir de dış kirası vermek mevzuubahs oluyor. (Gülüşmeler)

Arkadaşlar; nasıl olur, bugün İstiklâl Harbine iştirak ettiği halde şu ve bu sebeple istihkakını alamıyan vatandaşlar vardır, onların yetimleri vardır. Bunlar beri tarafta dururken diğeri affedilmiştir, üzerinden bilmem süre geçmiştir, şudur budur, üstelik bir de para. Veremeyiz arkadaşlar. (Alkışlar)

BAŞKAN – Fehmi Çobanoğlu

FEHMİ ÇOBANOĞLU (Erzurum) – Arkadaşlar 27 sene evvel çıkan Heyeti Mahsusa Kanunu ile, Bursa'da teşkil olunan Heyeti Mahsusa âzasından sağ kalan Çobanoğlu bir tek olarak karşınızdadır. *(Bravo sesleri)*

Arkadaşlar, bu kanunun birinci maddesi; Mücadelei Milliyeyle aleyhtar olan, Hükümet kuvvetlerini küçültmeye hizmet eden ve düşmanla birleşenler hakkındadır. Bunların nispeti askeriyeleri kat'olunur, bir daha da Devlet hizmetinde kullanılmaz. Ama tekaüdiyeleri vardır, yeni kurulan hükümet onu tanımıyor. Şekil buradadır.

İkinci madde de der ki; çağırılıp da Anadolu'ya gelmeyenlerin yalnız nispeti askeriyesi kat'olunur, devlet hizmetinde başka işlerde kullanılır, orduda kullanılmaz.

Birinci maddede "nispeti askeriyesi kat'olunur, bir daha devlet hizmetinde kullanılmaz..." Diyor ama o ana kadar Osmanlı Devletine verdiği tekaüdiye ne oldu? Şimde onu dâva ediyorlar, onu istiyorlar. Af Kanunu da araya girdi. Bu, hakkıdır. İster verin, ister vermeyin, diyeceğim bundan ibarettir.

BAŞKAN – Rifat Sivişoğlu buyurun.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Zonguldak) – Aziz arkadaşlar, mihterem arkadaşımız Burhanettin Onat Beyefendinin buyurdukları, Millî Mücadeleye iştirak etmeyen ve bu suretle vatana bağlılık derecelerini makûsen gösteren birtakım subay ve sivil memurlar esasen 347 ve 854 numaralı kanunlarla affa mazhar olmuşlar ve haklarındaki Heyeti Mahsusa ve Divanı Harb kararları da ref'edilmiştir. Heyeti Mahsusa kararına mâruz kalıp da askerî nispeti, mülkî memuriyetle olan münasebeti kesilenler bu suretle arzettiğim 347 ve 854 numaralı kanunlarla iadei hukuk edince adedi 500-600'e balığ olan sivil ve asker zevat tekaüt maaşı alma hakkında mazhar oldular. Hattâ bunlar arasında 150'liliklerden kanunu mahsusla vatana avdetlerine karar verilen vatandaşlar da keزالık tekaüt maaşı almak nimetine kavuştular. Ve el'an da almaktadırlar. Ancak, Gelibolu'lu Ahmet Şenkıl ismindeki kurmay yarbay olan bir zat, Birinci Cihan Harbinden sonra emekliye sevkediliyor, emekli maaşı almakta iken bu emeklilik maaşı kendisinin maişetini temine kâfi gelmediği içindir ki Sakız Adasına gidiyor ve oradaki Türklerin davetine icabetle bir muallimlik alıyor ve bu muallinliği sırasında Türk kültürünü yaydığı içindir ki İtalyanlar tarafından Suriye'ye sürülüyor. O adaya gitmesi İstanbul Valisinin vesikasına müstenit olmasına rağmen Heyeti Mahsusaca askerî nisbeti ve tekaüt maaşı kesiliyor, vatandaşlıktan iskat olunuyor, sonradan hakikat

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

anlaşılarak vatandaşlık hakkı iade ediliyor. Vatandaşlık hakkı iade edildiği halde tekaüt maaşı iadeten bağlanmıyor. Bu vatandaş Büyük Millet Meclisine müracaat ediyor, Büyük Millet Meclisi Arzuhal Encümeni reddediyor ve nihayet 3. VIII. 1951 Cuma günü Büyük Millet Meclisinde münakaşa mevzuu oluyor. Bunun ayrı bir kanun mevzuu olduğu ileri sürülüyor. Bunun üzerine bendeniz bu kanun teklifini heyeti muhteremenize arz ediyorum. Zaten Türkiye'de bu durumda iki şahıs var. Birisi Hakkı Turhan isminde emekli yüzbaşısıdır. Millî Mücadeleye iştirak etmemiş, Yunanistan'a gitmiş. Sonradan vatana avdetine müsaade edilmiştir ve avdetten sonra kendisine bir memuriyet de verilmiştir. Sonradan aldığı memuriyet, evvelce askerlikte geçen hizmetine ilâve edilince tekaütlük müddetini dolduruyor. Bu nedense Millî Savunma Bakanlığınca reddediliyor. Askerî mahkemeye müracaat ediyor, oradan da ret kararı alıyor. Ahmet Kemal ve Hakkı Turhan isimindeki bu iki vatandaşın aleyhine askerî mahkemece verilen karara munakız olarak Danıştay ve Divanı Muhasebatın içtihat kararları var; Danıştay ve Divanı Muhasebat içtihat kararları, bunlara maaş tahsisi icabeder demektedir. Esasen kanun da buna âmirdir. Buna rağmen iki mütenakız karar karşısında bulunan bu vatandaşlar kanunen hak ettiklere tekaüt maaşına mazhar olamadıkları için 3. VIII. 1951 tarihinde Yüksek Meclise baş vuruyorlar ve Yüksek Meclis, bu bir kanun mevzuu demiş olduğu içindir ki bendeniz bu teklifi Yüksek Huzurunuzda arzetmiş bulunuyorum.

Bu vatandaşlar hakikaten zaruret içindedirler. Kendilerini şahsen tanımam, durumlarına zabıtlardan vâkıf oldum. Emsaline verilen haktan bunların mahrum edilmemesini mümkün kılmak için bu kanun teklifini sevk etmiş bulunuyorum. Kabulünü bilhassa rica ederim.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşhane) – Muhterem arkadaşlar. Burhanettin Bey kardeşimiz af buyursun biz hukukî tekerleme falan yapmadık, kanundan ve hukuk kaidesinden bahsettik. Şimdi arz edeyim.

3527 sayılı Kanunun 3 üncü maddesini okuyorum.

"25 Eylül 1339 tarih ve 347 ve 26 Mayıs 1926 tarih ve 854 sayılı kanunlara göre teşekkül etmiş olan heyeti mahsusalarca haklarında bir daha Devlet hizmetlerinde istihdam edilmemelerine karar verilen eşhasın ve 24 Mayıs 1928 tarih ve 1289 sayılı Kanunla Âli Karar Heyeti ve 26 Teşrinievvel 1933 tarih ve 2330 sayılı Kanunun 12 nci maddesi mucibince Şûrayı Devletin Mülkiye Dairesi taraflarından tetkik ve tasdik edilenler de dahil olmak üzere verilmiş olan kararlar refedilmiştir."

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

Şimdi aziz arkadaşlar, bu kanunun vaz'etmiş olduğu hüküm muvacehesinde bunların emeklilik maaşları verilmeye başlanılmıştır ve hatta 150'liklerin şahsına verilmiyor, yetimlerine verilir veya verilmez diye kanunda sarahat olmamasına mebni tereddüt edilmiş keyfiyet Devlet Şurası umumî Heyetine intikal etmiş ve bir tevhibi içtihat kararı çıkmıştır. Madem ki, bir Af Kanunu vardır, Af kanunu faile değil; fiile taallük eder, fiil bütün hukukî neticeleri ile ortadan kalkmıştır. Bu itibara "Yüzelliliklerin zaten yetimlerine ve diğerlerinin gerek kendilerine ve gerek yetimlerine emeklilik maaşı tahsisi merkezindedir, Bugün tatbikat bu merkezdedir ve bu kanunu da Büyük Millet Meclisi çıkarmıştır. ama niçin çıkarmıştır. Onun münakaşasını yapamayız.

Bu itibarla ortada bir haksızlık vardır, diğer tarafta aynı hukukî durumda olanlar maaş alırken, ber tarafta yalnız ve yalnız hataî adlinin kurbanı olan birkaç kişinin bundan mahrum bırakılması adalete uygun değildir. Ve biz bir hataî adlinin bu suretle tashihini rica ediyoruz. Encümende de uzun boylu münakaşa yapılmıştır. Bu itibarla teklif ortada mevcut olan adaletsizliğin izalesini ve kanunen iktisap edilmiş, fakat sırf hataî adli yüzünden istifadeye mazhar olmayanlara bu hakkın iadesini istihdaf etmektedir.

Binaenaleyh, Heyeti Celileden maddenin kabulünü istirham ediyorum. Ve hiç şüphesiz takdir Heyeti Celilenindir. Fakat reylerinizi müspet şekilde istimal buyurduğunuz takdirde muhakkak ki, adaletin tecellisine hizmet etmiş olacaksınız ve kararınız isabetli olacaktır.

BAŞKAN – Başka söz isteyen yoktur. Maddeyi oyunza arz ediyorum. Birinci maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE – Bu kanun hükümlerinden istifade edecek olanların emekli veya yetim aylıkları kayda intikal etmiş yazılı müracaatları tarihini takip eden ay başından itibaren bağlanır.

BAŞKAN – Geçici madde hakkında söz isteyen var mı?

HÂDÎ HÜSMAN (İstanbul) – Bendeniz de Bütçe Komisyonu üyesi sıfatıyla birinci maddeye reyimi verdim ve kabul ettim. Fakat Bütçe Komisyonu raporundaki geçici maddeye müterizim. Geçici madde aynen şöyledir: "Bu kanun hükümlerinden istifade edeceklerin emekli veya yetim aylıkları kayda intikal etmiş yazı ile müracaatları tarihini takip eden ay başından itibaren bağlanır."

Dikkat edilirse "kayda intikal etmiş yazı ile müracaatları" hangi kayda, nereye, ne zaman intikal etmiş, 3 sene mi, 8 sene mi? Esasen beş senelik evraki sarfiyeler imha edilir. O halde bu tâbir yerinde ve doğru bir şey değildir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Malî hükümlerin ilgili kanunların mer'î oldukları tarihlerden itibaren tatbikleri gerektiği cihetle beş veya sekiz sene evveline gidilmesi ve hattâ bu tarihin tespitinin bir kayda tâliki doğru değildir. Kaldı ki bunların, emsali aldıkları paraları yüzde elli fazlasıyla o tarihte iade etmişlerdir. Halbuki bunlar aldıkları paraları yüzde elli fazlasıyla bugün iade edeceklerdir. Vaziyet böyle olacaktır. Maaşlarını eski tarihlerden itibaren bağli-yarak birtakım haksızlıkları kaldıralım derken daha fazla haksızlık yaratmış olacağız. Onun için bu ahenksizliği doğuracak olan bu geçici madde-nin tayyını teklif ediyorum.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşhane) – Arzedeyim. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

Hâdi Bey arkadaşımız buyuruyorlar ki, zamanı tespit güçtür.

Muhterem arkadaşlar, Devletin bir kaydı vardır. Bu kayda hepimizin itimat etmesi lâzımdır.

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) – Hangi kayıt?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Bendeniz zatı âlinizi sükûnetle dinledim. Kaydı arzedeceğim.

Efendim, bu zatın Millî Savunmaya müracaat tarihi 1948 senesinin Nisan ayı içerisinde, Millî Savunma Bakanlığı, demin arzettiğim sebepler dolayısıyla, müracaatı reddedince Askerî Yargıtaya dâva açmıştır. Askerî Yargıtay da 20.VII.1949 da dâvayı reddetmiştir. Eğer idareye intikal tarihini esas tutmuyorsak mahkemeye dâva açtığı tarihi esas tutarız.

Bir kere bu kanunun birinci maddesini kabul buyurdunuz ve hakkı tanıdınız. Bunların elinde olmayan sebepler dolayısıyla bir hata yüzünden iki sene, üç sene maaş alınması hususundaki haksızlığı niçin izale etmeyelim? Kendilerinin bunda kusuru yoktur. Yanlış bir karar yüzünden adamın bu hakkı ıskat edilmiştir. Bunu kabul ettikten sonra ve kusur da bunlarda bulunmadığına göre mücerret bir hatayı adliye mâruz kaldı diye geçmiş maaşlarını vermemeye sebep yoktur, hiç olmazsa dâva tarihinden bu hakkı tanımamızda bir mahzur bendiniz mülâhaza etmiyorum. Bilâkis kayda intikal tarihi vardır. Çünkü Millî Savunmaya müracaat etmiştir, Millî Savunmayı idarî mercidir diye kabul buyurmazsanız, mahkemeye dâva açmıştır. Dava tarihinden itibaren bu adamın hakkını vermemiz daha adilâne olur ve bu mülâhaza ile madde taknîn edilmiştir. Takdir Heyeti Celilenizindir.

MAZHAR ÖZSOY (Maraş) – Kanun bir adam için mi çıkıyor?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Hayır efendim, umumidir. Bu vaziyette olup haksızlığa uğrayanların hakkının verilmesi içindir.

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

MAZHAR ÖZSOY (Maraş) – Ya dört sene evvel müracaat eden varsa?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Efendim, kanun böyle demiyor ki; kayda intikal diyor, yani resmen Devlet müessesesine, merbut bulunduğu daireye, bakanlığa müracaat tarihini esas turalım, diyoruz. Çünkü bunlar kendi ellerinde olmayan bir haksızlığa mâruz kalmışlardır. Kusu ru olmayan bu gibilerin niçin hakkını vermeyelim? Verirsek daha âdilâne olur. Takdir Heyetindir.

FERİT ECER (Niğde) – Bunların affına dair kanun var mı?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Demin okudum.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Kemal Yörükoğlu arkadaşımızın noktaî nazarını kabule hukuken imkân yoktur. Bir defa Yüksek Heyet birinci maddeyi kabul etmekle bugün için bu zevata ait olmak üzere bir hakkın doğmasına sebep olmuştur. Bunu iki gün evvelce dahi teşmil etmeye biz hukukan imkân görememekteyiz. Hak bugün doğmuştur bugünden, bugünden itibaren bir mâna, bir değer, bir hüküm ifade edebilir. Arkadaşım Hadî Hüsman'ın noktaî nazarına tamamiyle iştirak ediyorum.

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) – Efendim, noktaî nazarımı arzettim yalnız sayın sözcümüzün iki mütalâasına cevap vermek istiyorum. Karar yanlış, yanlış bir kararın düzeltilmesi mevzuubahistir, dediler. Halbuki karar yanlış değildir. Hattâ Danıştayda dahi bir daire başka bir içtihat-ta, diğer bir daire başka bir içtihatda bulunmuş ve o içtihat zamanında da bu iki arkadaş mahkemeden aleyhlerine ilâm almışlar. Sonra tevhidî içtihat kararı çıkmış ve bu karar neticesi bu gibilere aylık verilmesi kabul edilince mahkemeye gitmeyenler müracaat edip tekaüt maaşlarını almışlar. Çünkü aleyhlerinde ilâm yok. Bu iki kişi, aleyhlerinde ilâm olduğu için tevhidî içtihadın lehlerine tecelli etmiş olmasına rağmen alâkalı daireye gidip maaş tahsisini yaptıramamışlar. Maksat bu vaziyeti izale etmekten ibarettir. Bu itibarla verilen kararda bir yanlışlık yoktur. Tevhidî içtihat olmamış olsaydı bu karar hakkında hiçbirşey söylenemezdi. Dikkat buyurulursa sayın sözcümüz metinde kayda intikal etmiş yazılı müracaat dediği halde arzettiğim gibi bu ifadenin ne kadar müphem ve karanlık olduğunu şimdiki ifadeleriyle kendileri de kabul ve teyit ettiler. Heyeti celile de kabul ederse mahkemeye müracaat ettiği tarihi kabul ederiz dediler. Görülüyor ki kendileri de konsekan değillerdir. Osman Çiçekdağ arkadaşımızın dediği gibi bugünkü kararınızla böyle bir hak doğmuştur. Bu hakkı geriye doğru götürmek hiçbir vesile caiz olamaz. Lüzum da yoktur. Onun için maddenin tayıyını istirham ediyorum. Takdir yüksek heyetinizindir.

BAŞKAN – Hâmid Şevket İnce.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlar, bu kanun bir hak doğurmuyor. Bu bakımdan arkadaşım Osman Şevki Çiçekdağ'la beraber değilim. Bu kanun, esasen vâkı müracaatın muhik olduğunu, emsali veçhile kabul ediyor ve bir muamele yapılmasını nazarı dikkate alarak, ortadaki muhkem kaziyeleri bertaraf ediyor. Yani bu kanun, muzhiri hak oluyor. Meselâ benim Osman Şevki Çiçekdağ'la bir arazi dâvâ-
vam vardır. 18 sene bu dâvanın duruşmaları ve tartışmaları sürdü ve nihayet dâvâyı kazandım. Şimdi ben 18 sene sonra mı bu malın sahibi oldum? Cevabını versin. Hayır, hâkim bana dedi ki: 18 sene evvelisi bu mal senin idi, işte şimdi ben onu teyid ettim. Yoksa hâkimin hüküm verdiği dakikada ben mal sahibi olmadım. Hâkim, izharı hak etti, malın kime ait olduğunu tespit etti. Bugün alınacak kararla Hüsman arkadaşımızın dediği gibi, bahşedilecek bir hak değildir. Hakkın mevcudiyetine inanılmış, emsali nazarı dikkate alınmış bilhassa, ortadaki Tevhidi İctihat kararının ışığı altında izharı hak edilmektedir. Yoksa yeni bir hak ihdas etmiyoruz. Mevcut bir hakkı kanunla ihya yani intak ediyoruz arkadaşlar; *(çok doğru sesleri)*.

Binaenaleyh bu kanun bir atıye halinde değildir. Demin Maliye Bakanının başka bir mevzuda getirdiği ve kabul ettiğimiz kanunda olduğu gibi ben bir milyon lira sarfettim ama sana bağışlıyorum demiyoruz. Bilâkis hak sahibine; Sen müracaat ettiğin zaman haklı imişsin, diyoruz ve bu hakkı izhar ediyoruz. Binaenaleyh Osman Şevki arkadaşımızın mütalâası doğru değildir.

Sonra sözcü arkadaşımızın beyanındaki terdit doğru değildir. Bir kanunda terdit ve tereddüt hâkim olamaz. Kanunlara mualleliyet, tereddüt giremez. Binaenaleyh kaydı resmîye mukarin olan, yani talep tarihindeki kaydı resmî ne ise ona itibar olunur maamafih bu kaydın mabihülh-ticaç olması, müzevver ve musanna bulunmaması sarihtir. Bu itibarla o adamın hakkı, talep tarihine taallûk eder. Bir şeyi arkadaşım Cevat'a so-racağım. Bu Hâdi Hüsman arkadaşına da bir cevap teşkil edecektir. Bir adam tekaüt olsa ve müracaat edip de tekaütlük maaşını istemese ve 4-5 sene sonra talep etse bu zat, tekaüdiyesini kendisi için hakkı mükte-sep teşkil eden tarihten mi alacaktı yoksa sen, 4-5 sene sonra müracaat ettin, müracaat tarihinden itibaren mi vereceğiz" diyecekler?

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) – Evet, müracaat tarihinden alacaktır.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Eğer öyle diyeceksek ve böyle bir hükmü kanunî varsa, kanun hükmüne boyun eğirim.

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

Fakat zannederim ki, hukuk, mantık ve adalet tekaüt olduğu tarihten itibaren hakkını almasını icabettirir. Kanun karşısında lâf söylemem. Fakat bu mevzu, bu kaydın hukukî sebebi üzerinde değil 15 gün, isterse 155 gün olsun bu benim hakkımdır. Binaenaleyh, hak, kaydın, (resmî ve muteber kaydın) yapıldığı dakikada doğmuştur.

BAŞKAN – Efendim; Gençlik Parkı Kanunu tasarısına oy verme muamelesi bitmiştir.

Söz Komisyon Sözcüsü Kemal Yörükoğlu'nundur.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşhane) - Muhterem arkadaşlar, Sayın üstadımız, Hâmid Şevket Ağabeyimize teşekkür ederim. Bendeniz Heyeti Celilenize bir noktayı arz edeyim: Mütereddüt değilim. Tereddüt etmek demek komisyon namına maddeyi geri alıyorum demektir. Tereddüt yoktur. Noktaî nazarımı arz ettim. Şüphesiz son karar Heyeti Celilenindir. Eğer Heyeti Celile bu noktaî nazarımla tatmin buyurulmamışsa madde-leri kabul ederler, tatmin buyurulmamışsa etmez. Noktaî nazarımı arz ettim. Takdir Heyeti Celilenindir diye kürsüden indim Tereddüt yoktur. Noktaî nazarımda musırrım. Üstat müsterih olsun.

Şimdi gelelim hâdiseye : Muhterem Hâmid Şevket arkadaşımın buyurdıkları gibi hakikaten bir ihdas yok, bir ihya vardır. Şu veya bu sebeple ıskat edilmiş olan bir hak bugün ihya ediliyor.

Sonra Hâdi Hüsmân bey buyurdular ki, tarih. Arkadaşlar; kendileri de söylediler; bir tevhidî içtihat kararı vardır. Bu tevhidî içtihat kararı diyor ki; bunlara emekli maaşı verilir. Bu hak tevhidî içtihat kararıyla tesbit ediliyor ve kabul ediliyor. Binaenaleyh o gün kanunen kabul edilmiş olan hak mahkeme tarafından da o tarihte kabul ve teyit ediliyor. Bilâhara hak sahibi müracaat ediyor. Askerî mahkeme, tevhidî içtihat kararından habersiz olarak yanlış bir karar veriyor. Binaenaleyh esas hakkın tanındığı tarih tevhidî içtihat kararının tarihidir. Üstadın buyurduğu gibi bu, halledilmiştir. Artık kayda, hangi zaman intikal etmiş, gibi bir iddia ve tereddüt vârit olamaz. Tevhidî içtihat kararıyla bu hak tanınmış ve teyit edilmiştir. Binaenaleyh mebdde bu tevhidî içtihat kararı tarihidir.

BAŞKAN – Kifayeti müzakere takriri vardır.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Bir sual soracağım.

BAŞKAN – Kifayeti müzakere takrirleri suallere de şâmilirdir.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Sorabilirim. Müsaadenizle arz ediyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Niçin kaydı resmîye mâtuf olan kısmı geçici maddede tespit ediyorsunuz da mağdur telâkki ettiğiniz bu insanların tam istilikak kesbedecekleri tarihi mebde ittihaz etmiyorsunuz?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Bazı lehte ve bazan da aleyhte verilmiş kararlar vardır. Bu kararlar, tevhidi içtihadı sevk edilmiştir. Bu haksızlık da tevhidi içtihat kararıyla izale ve hak teyyüt ettiği için bendenizce Meclis'te tevhidi içtihat kararının ittihaz edildiğinin tasrih olunması lâzımgelir.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Tevhidi içtihat kararı mı hakkı ihdas ediyor, yoksa hak mı tevhidi içtihadı ihdas ediyor?

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Devamla) – Kanunen tanınmış olan bir hakkı mahkeme de teyiden kabul buyuruyor.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (İstanbul) – O halde doğmuyor.

HADİ HÜSMAN (İstanbul) – Efendim, Sayın Hâmid Şevket İnce arkadaşımız bunu bir tarla münazaasına benzettiler. Ben mevzuun tarla münazaası ile alâkası olabileceğini tahmin etmiyorum. Dedikleri gibi iki taraf bir tarla üzerinde bir hak iddia ve dermayan edebilirler. Bu iddia da senelerce sürebilir ve münazaa hangi tarihte biterse iddianın başladığı tarihten itibaren o taraf haklı sayılır. Fakat mevzumuz böyle değildir.

Bir de tevhidi içtihat kararından bahis buyurdular.

Bendeniz hukukçu değilim ama, zannederim ki, şöyle bir şey olacak, hukukçu arkadaşlarım bunu teyit edebilirler. Herhangi bir hâdisе hakkında tevhidi içtihat kararı verilirse tevhidi içtihat kararından evvel mümkün hâdiseler için aleyhte verilmiş kararlar bozulmaz. Bizim yaptığımız şey tevhidi içtihat kararı çıktı diye, aleyhte verilen bir kararı boz değildir.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşhane) – Tevhidi içtihattan evvelkini söylemiyoruz.

HADİ HÜSMAN (Devamla) – Bizim burada yaptığımız kısaca ve açıkça şudur : Bir vatandaş, bunlar iki kişidir mahkemeye gitmiş aleyhte karar almış, ondan sonra tevhidi içtihat kararı çıkmış. Bu karardan sonra tekrar müracaat edecek. İdareye müracaat edemiyor. Çünkü, aleyhinde çıkan ilâm mânidir. Biz bu ilâmı müracaat imkânını sağlamak için çapraşık bir yoldan kaldırıyoruz. Meselenin esası bundan ibarettir. Yaptığımız kanun müracaat imkânını sağlamak içindir.

Kanunun başlığı dahi bu bakımdan yanlıştır. Çünkü 150 lüklere aylık bağlanması ile alâkası yoktur. Onların yetimlerine maaş bağlamak için kanunî yetki almaya lüzum yoktur. Tevhidi içtihat kararı vardır.

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

Burada aleyhinde ilâm çıktığı için müracaat edemiyenlere müracaat imkânını sağlamak için böyle çapraşık bir yoldan kanun çıkarıyoruz.

Bunun arazi ile alâkası nedir? Tevhidi içtihat daha evvel çıkan aleyhteki kararları bozamaz.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Bana cevap verecektiniz?

HÂDÎ HÜSMAN (Devamla) – Bir noktayı daha arz edeyim.

BAŞKAN – Hâdi Hüsman bey sözünüz bitmiştir.

Kıfayet takriri var okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Müzakere kâfidir, kıfayetin reye vaz'ını arz ve teklif ederim.

Çanakkale Milletvekili
Ömer Mart

BAŞKAN – Kıfayet aleyhinde Burhanettin Onat.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) – Arkadaşlar, kıfayet takriri verildi. Sizi naçizane ikaz ediyorum arkadaşlar. İstirham ederim, yandık bu hukukçuların elinden. (Gülüşmeler).

İkaz ediyorum sizi arkadaşlar. Nasıl işi gürültüye getirip ilâli idgam ile bizi aldatıp Bolşeviklere af hakkını tanıdılarsa, bizi yine o tarafa doğru götürüyorlar.

MURAT ALİ ÜLGEN (Konya) – Meclis aldatılmaz sözünü geri alsın.

BAŞKAN – Efendim kıfayeti müzakere takririni oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde ile ilgili Hâdi Hüsman Beyin takririni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebeplere binaen geçici maddelerin kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Hâdi Hüsman

BAŞKAN – Takririn dikkate alınıp alınmamasını oylarınıza arz ediyorum. Takririn dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Efendim, maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 3. – Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN – Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Birinci müzakeresi bitmiştir efendim.

BAŞKAN – İkinci görüşmedir efendim.

Heyeti Mahsusalarca Haklarında Karar Verilmiş Olanların Emekli Haklarının Mahfuz Tutulması Hakkında Kanun (*)

MADDE 1. – 3527 sayılı Af Kanununun yürürlüğe girmesinden önce salâhiyattar olan mahkemelerin kararlarıyla belirli cezalara uğramış bulunanlardan 1683 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinden başka bir tedvinle emekli hakları sukût etmiş bulunanlarla yine aynı tarihten evvel 25 Eylül 1339 tarih ve 347 ve 26 Mayıs 1926 tarih ve 854 sayılı kanunlara göre teşekkül etmiş olan Heyeti mahsusalarca haklarında bir daha Devlet hizmetlerinde istihdam edilmemelerine karar verilmiş bulunanların (Haklarındaki bu kararlar 24 Mayıs 1928 tarih ve 1289 sayılı Kanunla teşekkül eden Âli Karar Heyeti ve 26 Teşrinievvel 1933 tarihli ve 2330 sayılı Kanunun 12 nci maddesi mucibince Danıştay mülkiye Dairesi tarafından tetkik ve tasdik edilmiş olanlar da dahil) o tarihe kadar Devlet memuriyetinde bulunmuş olmaktan mütevellit emeklilik hakları 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ve bu kanunla kaldırılan hükümler dairesinde muameleye tâbi tutulur.

Ancak 1520 sayılı Kanun ile 1683 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi gereğince emekli keseneklerini %50 fazlasıyla almış bulunanlardan bu kanun hükümlerinden istifade etmek isteyenlerin aldıkları bu paraları defaten geri vermeleri şarttır.

BAŞKAN – Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE – Bu kanun hükümlerinden istifade edecek olanların emekli veya yetim aylıkları kayda intikal etmiş yazılı müracaatlar ta

BAŞKAN – Efendim, bu madde ile ilgili bir önerge vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının geçici maddesinin tayyını arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili

Hâdi Hüsman

(*) Tutanak Dergisi C.17, s.244-245, Ta:21.11.1952)

HEYETİ MAHSUSALARCA HAKLARINDA KARAR VERİLMİŞ OLANLARIN EMEKLİ HAKLARI

KOMİSYON ADINA KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşhane) – Efendim, tayyî istenen bu maddenin birinci müzakeresinde bu iş uzun boylu müzakere edildi ve Heyeti Aliye bir hakkın ziyaa uğramaması için maddenin aynen ipkasını uygun buldu. Burada tekrar bu mesele üzerinde münakaşa açılmaz. Bu itibarla geçici maddenin tayyî hakkındaki önergenin reddini rica ediyorum. Esasen bunun münakaşası da uzun boylu yapılmıştır. Maddenin ipkası herhangi bir haksızlığı önelemeye mâtuftur.

BAŞKAN – Geçici maddenin tayyî hakkındaki Hâdi Hüsman arkadaşımızın önergesinin nazarı dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. – Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN – Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Heyeti Mahsusalarca Haklarında Karar Verilmiş Olanların Emekli Haklarının Mahfuz Tutulması Hakkında Kanun (1)

No. :

5989

Kabul Tarihi

21.XI.1952

MADDE 1. – 3527 sayılı Af Kanununun yürürlüğe girmesinden önce salâhiyettar olan mahkemelerin kararlarıyla belirli cezalara uğramış bulunanlardan 1683 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinden başka bir tedvinle emekli hakları sukût etmiş bulunanlarla yine aynı tarihten evvel 25 Eylül 1339 tarih ve 347 ve 26 Mayıs 1926 tarih ve 854 sayılı kanunlara göre teşekkül etmiş olan Heyeti Mahsusalarca haklarında bir daha Devlet hizmetlerine istihdam edilmemelerine karar verilmiş bulunanların (Haklarındaki bu kararlar 24 Mayıs 1928 tarih ve 1289 sayılı Kanunla teşekkül eden Âli Karar Heyeti ve 26 Teşrinievvel 1933 tarihli ve 2330 sayılı Kanunun 12 nci maddesi mucibince Danıştay Mülkiye Dairesi tara-

(1) Resmi Gazete : 28.11.1952-8269

(Kavanin Mecmuası : C.35, s.1

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

findan tetkik ve tasdik edilmiş olanlar dahil) o tarihe kadar Devlet memuriyetinde bulunmuş olmaktan mütevellit emeklilik hakları 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ve bu kanunla kaldırılan hükümler dairesinde muameleye tâbi tutulur.

Ancak 1520 sayılı Kanun ile 1683 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi gereğince emekli keseneklerini %50 fazlasıyla almış bulunanlardan bu kanun hükümlerinden istifade etmek isteyenlerin aldıkları bu paraları defaten geri vermeleri şarttır.

GEÇİCİ MADDE – Bu kanun hükümlerinden istifade edecek olanların emekli veya yetim aylıkları kayda intikal etmiş yazılı müracaatları tarihini takip eden ay başından itibaren bağlanır.

MADDE 2. – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

24 Kasım 1952

17 – KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bu dönemin önde gelen sorunlarını, tek parti döneminin otoriter yapısını tasfiye ile demokratik özgür ortamın oluşumu sağlama ve koruma önlemlerinin alınması oluştuyordu.

İkinci Cihan Savaşı sonrasında komünizm, emperyalizmin öncüsü olmuş ve Sovyet Rusya ile dünyayı korkutan güce ulaşmıştı.

Çok partili özgür ortamdan yararlanan aşırı uçlar, başta komünizm olmak üzere etkinliklerini artırmış, yıkıcı eylemlere girişmişlerdi.

Kimi insanımız da ulusal savaşım günlerinin çaresizliği içinde kurulan Türk-Rus dostluğunun sıcak ortamında yanılgıya düşmüş ve komünizmin aldatıcı vaatlerine kanarak ihanete sürüklenmekten kurtulamamıştı.

1500 kilometrelik deniz ve kara sınırı ile komşu olan tarihi amacı belli Sovyet Rusya'nın bağımsızlığımızı hedef alan girişimlerine karşı önlem almak kaçınılmazdı.

Toplumu karşıt gruplara bölerek ülkeleri içten çökertme yöntemini uygulayan komünizmle savaşım için önce cezaî yaptırımlar artırıldı. Bu rejime çağrışım yapam tüm etkinlikler az da olsa amacı aşar tarzda kontrole alındı. Eğitim ve kültür kurumları ıslah edilip, kimileri kapatıldı. Milliyetçi akımlar geliştirilip desteklendi.

Cezaların artırılmasını öngören tasarı ve üyelerce verilen üç değişiklik tekliflerinin gerekçeleri konunun önceliğini ve önemini yeterince vurgulamaktadır.

Türk Ceza Kanunundaki değişiklik, özellikle, 141 ve 142 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısının 16.11.1951 tarihinde Genel kurulda görüşülmesine başlandı. Kanun tasarısı 8 birleşimde (5,6,7,8,9,10,11 ve 12 nci); üçü gizli olmak üzere bir çok oturumda derinlemesine incelenip görüşüldü.

Bu görüşmelerde özellikle gizli oturum tutanaklarında komünizmin yapısı, gelişim tarihi, ülkemiz ve ulusumuzun karşı karşıya bulunduğu büyük tehlike vurgulanıp, sergilendi.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kamunun bilgisi dışında gelişen tarihi olayların gün ışığına çıkması ve gizli tutanakların açıklanması için yapılan başvuru (*), yönetimce olumlu karşılanmış ve konu bütünü ile Partamento tarihine geçmiştir. Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri üzerindeki gizli ve açık görüşmeler çok partili demokratik yönetimin kurumlaşıp yerleşmesine ışık tutmakta, ülkemizdeki Marksist hareketlerin iskeletini gösteren bilgileri içermektedir.

İktidar ve muhelefet arasında sert ve kırıci tartışmalara sahne olan bu görüşmeler sonunda komünizmin yarattığı büyük ve yakın tehlike karşısında Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri diğer maddelerden ayrılarak öncelikle kanunlaşması sağlandı.

Uzun görüşme ve tartışmalar sonucu kesinleşen metin, 5844 numaralı kanun oldu.

Dünyaya, öncelikle ulusumuza korku veren komünizm, Sovyet İmparatorluğunun yıkılması ve oluşan yeni dünya koşulları karşısında önemini yitirdi.

Ceza Kanununun bu maddeleri 12.4.1991 tarihinde 3713 numaralı Kanunun 23 üncü maddesiyle yürürlükten kaldırıldı.

Kanun tasarısı ve tekliflerinin gerekçeleri, komisyon raporları, Genel kurul görüşmeleri, kesinleşen metin, kronolojik sıra içinde aynen alınmıştır.

(*) "TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ YÜCE BAŞKANLIĞINA

Partamento tarihinde önemli bir konu oluşturan Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin değiştirilmesi sırasında 3 gizli oturum yapılmıştır.

Bu gizli oturum tutanaklarının (16.11.1951 tarihli 5 inci Birleşim, 2 nci Oturum, 19.11.1951 tarihli 6 ncı Birleşim, 2 nci ve 3 üncü Oturum) incelenip gereğine göre Türk Partamento Tarihinde yayımlanması için gerekli izin verilmesini tensip ve takdirlerinize sunarım.

Saygılarımla.

Kâzım Öztürk
Türk Partamento Tarihi

Araştırma Grubu
Araştırmacı-Yazar"

Biçimindeki başvurum üzerine TBMM Danışma Kurulunun aldığı 9.4.1996 tarihli 8 Nolu öneri TBMM Genel Kurulunun 10.4.1996 tarihli 35 inci Birleşiminde alınan 411 numaralı kararla sözü edilen gizli tutanaklar açıklandı.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ve 53 Arkadaşının Türk Ceza Kanununun 141 inci Maddesinin ve Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakcioğlu ve 2 Arkadaşı ile Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türk Ceza Kanununun 515, 567 ve 568 nci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifleri ve Adalet Komisyonu Raporu (1)

T.C.

Başbakanlık

1.XII.1950

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71-1710, 6/4166

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 25.XI.1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Demokrasinin en iyi idare şekli olduğunun ifade ve ilan edilmesi tek başına onu tahakkuk ettirmeye kifayetli değildir.

Evvel emirde, demokrasiye verilmek icap eden mana tayin olunmalıdır.

Demokrasi bir mefkûredir. Bu mefkûrenin ilham almakta olduğu tek kaynak ise hürriyettir.

Hürriyetin muayyen bir felsefe ışığı altında tefsir edilmesine göre ortaya çeşitli siyasî sistem örnekleri çıkmaktadır.

Bilhassa İkinci Dünya Harbinden önce Almanya, İtalya, Japonya gibi devletlerde yerleşmek imkânını bulan faşist rejimler demokrasi idealini külliye inkâr etmiş olmakla bu mefkûreyi yaşatmak isteyen siyasî camialar için onlara karşı müdafaa ve muhafazaî nefis tedbirleri ittihaz olunması zaruridir.

Lâkin, faşist diye tavsif olunan siyasî rejimin yanbaşı hürriyeti ve demokrasi idealini inkâr etmemekle beraber bu kıymetleri anlaşılmalari icabeden tarzdan başka türlü anlayan ve gayeye varmak için her türlü

(1) Tutanak Dergisi : C.10, B.s. S.Sayı 264, Ta: 16.11.1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

imkân ve vasıtaları makyavelist bir inanışla mübah ve meşru gören marksist bir demokrasi telâkkisi mevcuttur.

Marksizm aslında muayyen bir doktrinden ibaret olmayıp insan ve dünya hakkında umumî bir görüş tarzı meydana getirir.

Marksist görüşün ekseriye zannedildiği gibi sadece bir iktisadî doktrini yoktur. Aynı zamanda siyasî bir doktrini de vardır.

Marksist siyasî doktrinin esasî tahakkümdür, yani diktatörlüktür. Tahakküm ile hürriyet bir arada mütalâa edilmeyeceğine göre, marksist siyasî akidenin de gerçek demokrasi ile bir münasebeti kurulamaz. Bilâkis, Marksist siyasî telâkkiyi gerçek demokrasinin zıddı olarak mütalâa etmekte isabet vardır.

Gerçek demokrasilerde Hürriyetin temeli insan hakları ve ana hürriyetlerdir. Bunları mahfuz tutmak sayesinde insan haysiyet ve değeri de korunmuş olur. Marksist siyasî anlayışta beşer haysiyetinin ve insan ana haklarının ehemmiyeti yoktur. Burada mühim olan sınıfsız bir cemiyet meydana getirmektir.

Sosyolojik ilmi araştırmalar ve tespit ve müşahade olunan içtimahî vakıalar göstermektedir ki sınıf, bizatihi içtimai bir hâdisedir. Cemiyeti onsuz tasavvur etmek mümkün değildir. Gerçek demokraside tahakkuk ettirilmesi lazım gelen netice sınıfların yok edilmesi değil, sınıflar arasında farklar, ayrılıklar ve imtiyazlar tesis olunmamasıdır. Bu itibarla, kendi kendisine karşı saygı taşıyan her siyasî cemiyet sınıfsız bir hale gelmek iddiasını ileri süremez ve binaenaleyh, siyasî teşkilâtlanmanın ifadesi olan Devleti sınıfsızlaşma hareketlerine karşı korumak bir zaruret olmak üzere ortaya çıkar.

Cemiyet hâdiseleri suni olarak yaratılmayacaklarından cemiyetin te-rekküp ettiği muhtelif sınıfların muayyen bir zamandaki karşılıklı ve müte-vazın münasebet halini şu veya bu şekilde bozmaya teşebbüs etmek binnetice umumi hukuk nizamını ihlâl ve anarşî tevlit eder. Halbuki, demokrasinin tekmil güzelliği ve ulviyeti hürriyetleri mâkul ve mutedil bir hukuk nizamı içerisinde gerçekleştirebilmesindedir. İnsan kitleleri ancak insan haklarını koruyan hukuk rejiminin ortadan kalkması tehlikesi karşısında istibdada ve baskıya karşı ayaklanma ihtiyacını duyabilirler.

Şu halde hürriyeti boğan, istibdada sürükleyen ve baskı yaratan tek-mil cereyanlara karşı ferdi ve cemiyeti masun bulundurabilmek için Devlet hukuk nizamında kifayetli kaideler tesis etmiş olmalıdır.

Türk Ceza Kanununun halen mer'î bulunan 141, 142, 163 üncü maddeleri Türk vatandaşlarının Anayasa ile tanınan kamu haklarını ve Türk

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

demokrasisini, ifrat cereyanlara hürriyeti boğucu hareketlere, ve bozguncu faaliyetlere karşı himaye eden hükümleri muhtevi bulunmaktadır.

Mezkûr metinlerden 141 ve 142 nci maddeler 3038, 3531, 4934, 5435 sayılı kanunlarla tadil edilerek bu şekli almışlardır. Tadilât müeyyidelerin şiddetlendirilmesi ihtiyacından olduğu kadar suç teşkil eden fiil ve hareketleri tevsi eylemek düşüncesinden de inbias eylemiştir.

Gerçekten kanun vazının ifrat teşkil eder mahiyetteki bozguncu hareketlere karşı daima uyanık bulunması zarureti aşîkârdır. Menşeiini harîçte bulan ve yurt istiklâli, vatandaş haklarını imha gayretini güden istilâcı hareketler takip eyledikleri bozguncu gayelerini gizlemekte büyük maharet göstermekte, Türk Cemiyetinin karşısına türlü kisvelere bürünerek çıkmaktadırlar. Takip edilen usulleri, metodları zamanın icaplarına uydurmakta ve bu suretle müdafaa vasıtalarının tesirine karşı korunmakta büyük maharet göstermektedirler. Bu sebepler dolayısıyla kanun vâzının bu bozguncu ve Türk Cemiyet ve Demokrasisinin kalbgâhına müteveccih hareketleri dikkatle takip eylemesi ve yeni metodlara karşılık yeni müdafaa vasıtalarını tespit ve tâyin ederek mevzuatı teçhiz eylemesi bir zarurettir. Ceza Kanunumuzun 141, 142 ve 163 üncü maddeleri değiştirilirken hareket noktası mezkûr müşahade olmuştur.

Gerçekten halen mer'î bulunan metinler muhtelif cihetlerden maksadı teminden uzak görülmüştür.

1. Kanunun ihtiva eylediği hükümler ve mevcut tabirler mâna ve muhtevalarını tâyin bakımından, kolaylık temin edecek şekilde değildir. Maddelerde istimal edilen bazı tâbirlerin muhtevalarını tayin hususunda hâkimlerin müşkülât karşısında kaldıkları görülmüştür.

2. Mezkûr maddelerin muhtelif fıkralarındaki bazı hükümlerin birbirî ile telif olunamadığı anlaşılmıştır.

3. Hükümlerin noksan bulunduğu ve tatbıkatta tesadüf edilen ve heyeti içtimaiyemiz için çok tehlike arzeden bazı fiil ve hareketleri tecziyeye imkân vermediği görülmüştür. Irkçılık, her ne suretle olursa olsun diktatörlüğü tesis, Türk vatandaşlarını Anayasanın tanıdığı haklardan mahrum etmek gibi.

4. Müeyyidelerin terhibi kıymetlerinin az olduğu müşahade edilmiştir. Gerçekten yapılan müşahadeler son yirmi beş sene zarfında arzolan muzır cereyanları memleketimizde sevk ve idare edenlerin hemen hemen aynı kimseler olduklarını ve müeyyidelerin kıfayetsizliğinden istifade eden bu şahısların baltalayıcı faaliyetlerine kısa aralıklarla devam eylediklerini göstermiştir.

TURK PARLAMENTO TARİHİ

5. Mezkûr maddelerin metinleri memleketimizin demokratik inkişafını da tam bir surette takip edebilmiş değildir. Gerçi 13.VI.1946 tarihinde yapılan tadilât ile çeşitli partilerin kurulabilmesini teminat altına almak maksadı takip edilmiş ise de metinlerin bilhassa 141 inci maddenin birinci fıkrasının tetkiki bu gayenin tamamıyla sağlanamamış bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu itibarla maddeleri demokrat bir memleketin Ceza Kanunu atmosferine mutabık şekle sokulması zarureti aşikâr bulunmuştur.

6. Demokratik rejimin ana prensiplerinden biri de vatandaşların menolunan hareketlerle müsaade edilen hareketler arasındaki sınırları emniyetle ve tereddütsüz olarak tayin edebilmeleridir. Hürriyetlerin başta gelen teminatını teşkil eden bu prensip ceza hukukunda "Kanunsuz suç olmaz" düsturunda ifadesini bulur. İşbu düsturla ifadesini bulan maksadın tahakkuku tabii olarak Ceza Kanunu metinlerinin mümkün olduğu ölçüde açık ve vazih olması ile mümkündür. 141,142 ve 163 üncü maddelerin bu noktaî nazardan kıymetlendirilmeleri de müspet netice vermemiştir. Gerçi ifrat teşkil eden mahiyetteki yabancı ihraç metar bozguncu fiil ve hareketlerin failleri kanun metinlerinin ortaya koyduğu boşluklardan sıyrılmak ve dolambaçlı yollarla maksat ve gayelerini istihsal eylemek şikkını daima tercih eylemektedirler. Bu itibarla kanun metinlerindeki umumiyet içtimai müdafaanın lehindedir, fakat vatandaşları lüzumsuz müdahalelere karşı korumak siyasî partilerin kanun hudutları içinde endişesiz olarak faaliyette bulunabilmelerini sağlamak için bilhassa bu mevzuda metinlerde mümkün olan sarahati tesis eylemek zarureti aşikârdır. Vatandaş hak ve hürriyetlerinin teminat altında bulunması rejiminizin ana prensibidir. Bilhassa bu mülâhaza, mevzuubahis maddelerin tadilinde esas gayelerinden birini teşkil eylemiştir.

İşte 141, 142 ve 163 üncü maddeler; metinlerindeki müphemiyeti ortadan kaldırmak yıkıcı ve bozguncu hareketler bakımından hükümlerini ikmal eylemek siyasî inkişafımızla muvazi demokratik tadilleri icra etmek, yeni ağırlatıcı ve hafifletici sebepler ilâve etmek ve müeyyideleri şiddetlendirmek maksadıyla tadil edilmiş bulunmaktadır.

141 inci madde : 141 inci maddenin birinci fıkrasında komünist birleşmelerin kurulmasına tevessül olunması, bunların teşkil, tanzim sevk ve idare edilmesi ve bu hususta yol göstermesi suç sayılmış bulunmaktadır. Bu maksat "bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünün tesisi" ibaresiyle ifade olunmuştur. Aynı fıkrada mevcut "bir sosyal sınıfı cebir yoluyla kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal nizamları cebren yok et-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

meye mâtuf birleşmeler...” ibaresi ile istihdaf edilen gaye, cebri vasıta olarak kullanan sosyalist ve sair mahiyetteki birleşmeleri tecrim eylemektir. Maddenin bugünkü halinde mevcut ibare dolayısıyla sosyalist ve müşabih mahiyetteki partilerin teşkiline hukukan imkân mevcut değildir. Kanun vâzı mezkûr müşkülât muvacehesinde (Temel nizamlar, devirmek) tabirlerini kullanmak suretiyle bir tahdide vasil olmaya çalışmıştır. Bunların gayesi istihsal bakımından kâfi bulunmadığı neticesine varılmıştır. Tasarıda fıkranın bu kısmının tahakkuku cebir unsuruna bağlandığından, artık ayrıca yok edilecek nizamların temel nizam olmasını araştırmaya mahal kalmamıştır. Demokratik bir rejimde mücadelenin kanun hudutları içinde olması ve siyaset mücadelesinde hukukî vasıtaların istimal edilmesi zarureti açıktır. Bu sebeple cebren yok edilmesine mâtuf birleşmeler kurmaya tevessül edilecek nizamların temel nizamı veya temel olmayan nizam olmasının ehemmiyeti yoktur. Bu sebeple metinde lüzumlu değişiklik yapılmıştır.

Cebir unsurunun maddî veya manevî olabileceği izahtan varestedir. Burada bilhassa dikkat edilmesi gereken cihet şudur ki cebir istimalinin açık olarak ve sarîh surette nazara alınmış veya programa ithal edilmiş bulunmasına ihtiyaç yoktur. Cebir unsuru zımnen dahi mevcut bulunabilir. Meselâ birleşmenin mahiyeti itibarıyla tahakkuk ettirilmek maksadını güttüğü gaye cebir istimal edilmeksizin sağlanacak ise, sarahaten ifade edilmese dahi cebir unsuru mevcut sayılmak lazımgelir.

Halen mer’i bulunan metnin tatbikinde muhakemeleri tereddüde düşüren cihetlerden birine de “Sosyal sınıf” tabirini manâlandırmak hususunda tesadüf edilmektedir.

Gerçekten Devlet topluluğu muhtelif içtimai kategorilerden mürekkeptir. İktisadî menfaatleri geniş hatlarıyla müşterek olan nüfus kütleleri bir içtimai kategori teşkil ederler. Bir kategoriye diğerlerinden tefrik eden müşterek hatlar ve hususiyetler mevcut bulunur. İşte burada içtimai sınıf tabiri içtimai kategori tabiriyle muteradif olarak istimal edilmektedir.

İçtimai sınıflar sosyolojik bir hadisedir ve insan topluluklarında tabii olarak, kendiliğinden, sosyolojik kanunlar icabı teşekkül ederler. Bu itibarla muayyen bir zaman ve devirde bir toplulukta mevcut bulunan sınıflar diğer bir tedbirde mevcut bulunmayabilir. Mesela din adamları talebeler, avukatlar, mühendisler birer içtimai sınıf değildirler. Zira birer meslekî zümre teşkil eden bu grupları birbirine bağlayan rabita iktisadî menfaatlerdeki müştereklik unsuru değildir.

İktisadî ve siyasî nizam tâbirleri, çok geniş bir manayı ihtiva eylemeleri dolayısıyla her türlü bozucu ve bozguncu faaliyetleri ihata eylemek maksadiyle istimal edilmişlerdir. Bu itibarla meselâ iktisadî nizam ferdi mülkiyete mütedair nizamını olduğu gibi muhtevası iktisadî olan bütün hukukî münasebetler nizamını da ifade eder. Kanunlarca tanzim edilmiş bulunan sanayi, ziraat ve ticaret nizamları da keza iktisadî nizam çerçevesine dahildir. Buna nazaran menşei iktisadî olmayan topluluk nizamları da hukukî nizamı teşkil eder. Bu itibarla mezkûr fıkranın tatbikinde dikkatli bulunmak ve gizleyici, örtücü manevralara aldanmamak iktiza eder. Topluluğun iktisadî nizamına müteveccih olan bir taarruzu yeni bir hukukî bir nizam kurmak maskesi altında perdeleyen kimsenin fiilinin de iktisadî nizamları ortadan kaldırmak maksadına müteveccih olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

141 inci maddenin bu fıkranın da diğer fıkralara da sari olmak üzere bozguncu tahrikçilerin metod ve çalışma usullerini nazara almak suretiyle "Cemiyet" tabiri yerine "Birleşme" kelimesi ikâme edilmiştir.

Tatbikatta cemiyet tâbirinin ihtilâflara sebebiyet verdiği görülmektedir. İstimal olunan cemiyet tâbiri dolayısıyla suçun teessüsü için adeta Cemiyetler Kanunu tarifati dairesinde teşkilâtli bir topluluğun vücuda getirilmesi lâzımgeldiği zan olunmaktadır. Tabii olarak kanun vazı cemiyet tâbirini kullanırken bunu murat eylemiş değildir. Burada cemiyet hukukî bir mefhum olarak değil fakat lûgavî mânasında kullanılmış ve her türlü birleşmeyi ifade eylemiştir. Cemiyet unsurunun tahakkuku için birinci fıkroda ifade olunan maksatla iki kişinin sadece bir araya gelmeleri kâfidir. İşte bu maksadı daha iyi bir şekilde ifade için tereddütlere sebebiyet verebilen "Cemiyet" kelimesi yerine "Birleşme" tâbiri ikâme edilmiştir.

Takdim edilen tasarinın birinci fıkrasında suçun maddî unsuru olarak "... mâtuf birleşmeleri kurmaya teşebbüs, teşkil veya tanzim yahut sevk ve idare eden veya bu hususlarda yol gösteren..." ibaresi kullanılmıştır. Bu hareketler en basitinden başlayarak mürekkebe doğru giden faaliyetlerdir.

Halen mer'î metindeki "tesis" tâbiri yerine "kurmaya teşebbüs eden" tabirinin ikâmesi de fiil ve hareketlerin basitinden mürekkebe doğru gidişindeki esasa uyulmak maksadına dayanmıştır. Gerçekten halen mer'î metindeki "tesis" ve ondan sonra gelen "teşkil" kelimeleri lüzumsuz bir tekrar şeklinde manzur olmaktadır. Tesis birleşmeyi kurmak, yaratmak demektir; teşkilin de bundan farklı mânası yoktur. Bu itibarla mehz İtalyan'ca metinde olduğu veçhile tesis yerine "kurmaya teşebbüs eden"

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tâbirinin ikâmesi uygun sayılmıştır. Tasarıda yeni şekle göre maddenin birinci fıkrasında gösterilen gaye ile bir kimsenin diğer bir şahsa bir birleşme kurmayı teklif etmesi, bu maksatla harekete geçmesi suçun teşekkülü için kâfidir. Tabii olarak metne verilen bu yeni şekilden sonra birinci fıkra yazılı suçların işlenmesine teşebbüs artık mevzuubahis olmayacak, icra hareketine başlanmasıyla beraber suç tamamlanacağından failin suça ait tam ceza ile tecziyesi iktiza edecektir "kurmaya teşebbüs" şeklindeki hareketin bu mahiyeti arzettiğini tabii olarak hâkımın dikkatle tâyin eylemesi zarureti vardır. "Teşkil" tabiriyle birleşmeyi kurmak, yaratmak "tanzim" kelimesiyle birleşmenin teşkili faaliyetiyle hem zaman olarak veya bileşmenin teşkilinden sonra azaların faaliyetini tanzim etmek, meselâ dahili disiplini kurmak, (sevk ve idare) ibaresi ile her ne suretle olursa olsun cemiyete başkanlık eden, idare eden ve idareye iştirak eden kimselerin kastolunduğu ve bu son halde sevk ve idare eden kimsenin diğerleri üzerinde kısmen veya tamamen müşterek faaliyete talûk etmek bir otoriteye malik olması icap eylediği malûmdur.

Maddenin ikinci fıkrası anarşizm, nihilizm gibi cemiyet binasını bütünü ile yıkmayı istihdat eden ve bunun yerine nizamsızlık ve teşkilâtsizliği ikâme eylemek isteyen bozguncu cereyanların tecrin ve tecziyesini istihdaf eylemektedir. Bu maksadı daha iyi ifade edebilmek için fıkraya "topyekûn" tâbirinin ilâvesi muvafık sayılmıştır. Fıkradaki "siyasî ve hukukî nizam" ibaresiyle Devleti teşkil eden siyasî ve hukukî müesseselerin bütünü kastolunmuştur.

Verilen izahatın heyeti umumiyesinden anlaşılacağı veçhile memleket içinde sınıf mücadelesi yapmak, içtimai bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmek, içtimai bir sınıfı ortadan kaldırmak, hukukî, siyasî, içtimai nizamları yok etmek için açık gizli veya başka adlarla siyasî parti halinde veya maksadı gizlemek suretiyle edebî, ilmî, hukukî, iktisadî, meslekî adlar altında cemiyetler kurmak, bunları sevk ve idare etmek bu gibi parti ve cemiyetlerin il, ilçe, bucak ve teşkilâtının diğer kollarında başkanlık, idare heyeti üyeliği, takviyecilik, irtibatçılık gibi vazifeler almak hücre, grup teşkil etmek, idare etmek bunlara girmek başkalarının girmesine yardım etmek veya vasıta olmak gibi hareketler mucibi tecziye olmaktadır.

141 inci maddenin tatbikinde Ceza Kanununun 4 üncü maddesini de gözden uzak tutmamak ve 141, 142 nci maddelerin Türkiye Devletinin emniyetine yani şahsiyetine karşı işlenen suçlardan bir kısmını teşkil eylediğini daima nazara almak lâzımdır. Halen mer'î bulunan metnin birinci fıkrasında mevcut "memleket içindeki" ibaresi takdim olunan tasarıda

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mevcut değildir. Bu itibarla arzylediğimiz mahiyetteki fiiller bir Türk tarafından yabancı memlekette işlense ve o memleketin müesseselerine taallük eylese bile, Ceza Kanunumuzun 5 inci maddesindeki şartlar mevcut bulunmak kaydıyla Türkiye'deki kabili takip ve tecziye duruma girmiş bulunmaktadır. Keza yine yabancı memleketlerde aynı amaçları güden açık, gizli veya muhtelif adlarla örtülmüş bu gibi teşekkül veya kollarına bilerek yardım edenler; bunları destekleyenler, üye olanlar, bunlarla muhabere edenler bunlardan talimat para alanlar ve bunlara talimat veya para verenlerin fiilleri de Ceza Kanunumuzun 64 ve 65 inci maddeleri dolayısıyla ve tabii bu maddelerdeki şartların tahakkuku kaydıyla kabili tecziye hale gelmektedir.

3 üncü fıkra mer'i bulunan metne nazaran çok esaslı yenilikleri ihtiva eylemektedir. Fıkradaki Cumhuriyetçiliğe aykırı mahiyette olan memleketimizde diktatörlüğü tesise mâtuf bulunan ve ırk mülâhazasıyla bir kısım vatandaşları Anayasanın tanıdığı haklardan mahrum etmeyi istihdaf eden birleşmeler cezalandırılmıştır.

Cumhuriyetçiliğe aykırı olan birleşmelerden maksat Devlet Başkanlığının seçim yoluyla ve halkın iradesiyle değil fakat veraset yoluyla ve kaydıhayat şartıyla belli şahıslara ait bulunmasını tahakkuk ettirmek gayesini güden birleşmelerdir.

"Demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert yahut belli bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan birleşmeler" ibaresiyle diktatörlük ve diktatörlüğü tesise müteveccih birleşmelerin tesisi suç haline sokulmuştur. Bu mevzuda her hangi bir tereddüde mahal vermemiş olmak için "demokrasi prensiplerine aykırı olarak" ibaresi ehemmiyetle üzerinde durularak metne konulmuştur. Hiç şüphe yoktur ki, böyle bir hüküm daima demokrasi rejiminin icapları içinde mânalandırılmak lâzımdır. Demokratik rejimde Devletin idaresinde partiler esastır. Bu itibarla partilerin zümre suretinde telâkki edilmeyeceği tabiidir. Burada zümreden murat, küçük bir kılığın veya topluluğun bir araya gelerek gayrihukukî vasıtalarla Devlet idaresini ele geçirmelerini istihdaf eden gruplardır.

"Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kaldırmayı hedef tutan birleşmeler" ibaresi ile ırkçılık esasına müstenit birleşmelerin teşkili suç haline getirilmiş bulunmaktadır. Irkçılığı tecrim bir metnin kanunlarımız arasında bulunmayışı memleketimiz hayat ve emniyeti bakımından hakikaten tehlikeli bulunmakta idi. Türk milletinin bütünlüğünü parçalamak, nüfusumuzun muhtelif kısımları arasında kin ve adavet uyandırmak için bundan uygun bir vasıta tasavvur olunamaz. Türk

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

demokrasisi Türk vatanına vatandaşlık rabitası ile merbut bulunan herkesin müsavi vatandaşlık haklarından istifade eylemesini bir ana prensip olarak kabul eylemiş bulunmaktadır.

4 üncü fıkra da zikredilen "Millî duygu" tâbirinden maksat vatanseverlik mefhumuna dahil sayılacak bütün fıkri ve hissî unsurların topluluğudur. Başka bir tâbirle vatanseverliği teşkil eden sevgi ve düşüncelerin muhassalası millî duyguyu teşkil eder. Bu itibarla Türkiye'nin toprak, etnik ve siyasî bütünlüğüne bağlılık, dünya milletleri camiası içinde memleketimize ait haklar mevzuundaki şuur, insanın mensup bulunduğu vatana karşı birtakım vecibeleri bulunduğunu samimi surette kaanî bulunmak millî duyguyu ifade eder. Verilen izahattan anlaşılacağı veçhile vatandaşın kültür derecesi ve yetiştirme tarzına göre bu duygunun kesafeti şahıstan şahısa değişiktir. Fakat asli bir cevher olarak Türk Milletine dahil fertlerin pek büyük bir ekseriyetinde bu duygunun mevcudiyeti hususunda şüphe yoktur. Gayet tabii olarak kanunun himaye eylediği millî duygu her türlü ferdi ve partici ifratlardan uzak olan ve megalomani ve şövenliğe gitmeyen ve fakat sadece devletin çalışabilmesi ve müşterek hayatı idame edebilmesi için vatandaşlardan beklemek mecburiyetinde olduğu itimat unsurunu ifade eden bir histir. Bu sebep dolayısıyla meselâ Birleşmiş Milletler idealini yaymak; yahut Avrupa Devleti fikrini yerleştirme gibi maksatlarla müesses cemiyetler millî duyguyu izaleye veya zayıflamaya mâtuf teşekküller suretinde telâkki edilemezler. Zira bu türlü teşekküller Devlet içindeki fertlere müşterek olan millî duyguyu izaleye mâtuf değildirler.

Maddenin yedinci fıkrasına yeni bir ağırlatıcı sebep ilâve edilmiş bulunmaktadır. Ağırlatıcı sebep iki cihetten mevzuubahis edilmiştir: Birleşmelerin; mahallen olduğu gibi istihdaf eylediği şahıslar itibariyle de fıkra da yazılan kimselere taallük eylemesi ağırlatıcı sebebin tatbikını icabettirecektir.

8 inci fıkra halen mer'î bulunan metinde de mevcut bir ağırlatıcı sebebi, küçük bir tadil ile ihtiva eylemektedir. Fıkranın teklif olunan şeklinde dağılmaları emredilmiş bulunan birleşmelerin evvelce mensubu olanlar veya bunları teşkil, tanzim, sevk ve idare etmiş bulunan veya bu hususta yol gösterenlerin yeniden mezkûr hareketleri icra eylemeleri ağırlatıcı sebebin tatbikını icabettireceği gibi evvelce her hangi bir şekilde alâkalı bulunmadıkları birleşmelerin yeniden tesisi için mezkûr hareketleri evvelce dağılmış olduğunu bildikleri birleşmeler bakımından icra edenler hakkında da uygulanmak icabedecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Maddeye ilavesi teklif olunan 9 uncu fıkra hâkime geniş bir salâhiyet vermiş bulunmaktadır. Türlü şekil ve suretlerde tezahür edebilecek ve fiilî ika edenlerin maksat ve şahsiyetleri itibariyle pek çok tenevvüler gösterilebilecek olan bu suçlarda hakikî bir nedamet duyarak fiillerinin husule getirebileceği kötü tesirleri izaleye mâtuf olmak üzere fıkra yazılı hareketleri yapacakları mezkûr cezayı kaldırıcı veya tahfif edici mazeret sebebinden faydalandırılmakta isabet vardır. Hâkim fıkra mevzuubahis salâhiyetini kullanırken hâl ve şartları ve hâdisenin hususiyetlerini nazara alacaktır.

Maddenin son fıkrası ile 141 inci maddede işlenen suçların mükerrirleri hakkındaki cezaların bir misli artırılarak hükmolunması esas kabul edilmiştir.

Tatbikat göstermiştir ki, bu maddede işlenen suçları ika eden şahıslar her vesile ile yapılan bütün adli ihtarata rağmen fiillerini tekrar eylemekte bir mazhur görmemektedirler. İşbu müşahede mükerrirler hakkında cezanın altında bir nisbetinde artırılması kâfi bir tedbir teşkil etmediğini teyit etmektedir.

142 nci madde : 141 inci maddenin aldığı yeni şekil dolayısıyla 142 nci maddenin de onunla mütenazır olarak değiştirilmesi icabetmiştir. Bu itibarla 141 inci madde bakımından dermeyeran olunan mevcut sebepler 142 nci madde hakkında da aynen varittir.

142 inci maddenin tatbikatında propaganda tabiri de şimdiye kadar bazı tereddütlere sebebiyet vermiştir. Propaganda tâbiriyle yayılması istenilen düşüncelerin birden fazla şahısların bilgisine ulaştırılmasını anlamak lâzımgelir. Bu itibarla propaganda unsurunun tahakkuku için umumiyetle anlaşılan mânada meselâ fiilin umumî bir mahalde işlenmesi, veya yayın vasıtalarının kullanılması gibi bir aleniyete ihtiyaç yoktur. Her ne suretle olursa olsun düşüncelerin birden fazla şahıslara ulaştırılması halinde propaganda unsurunu tahakkuk eylemiş saymak lâzımdır.

163 üncü madde : 163 üncü maddenin tadilini mucip olan sebep de 141 ve 142 nci maddelerle tenazuru temin eylemek olmuştur.

Yukarıda izah olunan mucip sebepler dolayısıyla "Temel nizam" tabirinde temel kelimesi çıkarılmıştır. Metinlerin tetkiki halifeliği tesis mak-sadına müteveccih birleşmeleri tecrim eden hükümlerin noksan bulunduğu ortaya koymuş bu bakımdan metin ikmal edilmiştir.

Maddeye 141 inci madde ile mütenazır olarak ve yukarıda izah edilen mucip sebeplerle cezayı kaldırıcı veya tahfif edici mazaret sebepleri ilâve edilmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Kanunun 192, 265, 269, 270, 311 ve 312 nci maddelerinde yapılan değişiklikler, 1881 sayılı mülga Matbuat Kanunundan Türk Ceza Kanununa nakledilmesi gereken ve bu düşünce ile yeni Basın Kanununa alınmayan hükümlerin ilgisi itibariyle yukarıki maddelere ilâvesi maksadına mâtuftur. Bu hükümler mahiyetleri itibariyle esasen Türk Ceza Kanununda ceza müeyyidesi altına alınmış bulunan bazı suçların cezalarını artırıcı sebeplerden ibarettir. Kanun tekniği bakımından bunların hususî kanunlarda yer alması doğru olmayıp Ceza Kanununun bünyesine ithal edilmeleri zaruridir.

Ceza Kanununun 192 nci maddesine yukarıda arzolunan maksadı sağlamak üzere, mülga Matbuat Kanununun şantaj matlahını taşıyan 32 nci maddesindeki suç unsurlarıyla cezayı artırıcı sebepler ilave edilmiştir. Filhakika 192 nci madde, bir kimsenin namusunu ihlâl edecek veya itibarını kırarak bir maddeyi matbuat vasıtasıyla ifşa veya isnat etmek tehdidiyle para alan ve sair menfaatler sağlayan veya bu fiillere teşebbüs edenler hakkında ceza müeyyidesini ihtiva ettiği halde aynı fiilleri bir kimsenin şöhret veya servetine zarar vermek yahut muayyen bir hususun ifşa ve isnadı dışında şeref ve haysiyetine tecavüz teşkil edecek neşriyatta bulunmak tehdidiyle işleyenler hakkında ceza yoktur.

Yapılan tadil bu noksanı tamamlamakla beraber para cezasını da 5435 sayılı Kanunun tâbî olduğu artış nispetine göre daha müessir bir hale getirmiştir.

265 inci maddede yapılması teklif olunan tadil bu maddenin 5435 sayılı Kanunla değiştirilmeden evvelki metninde mevcut olan ve ordu ve zabıta kuvvetlerine tahsis edilmiş silâhların memnuiyetine taallûk eden sarih kaydın maddeye yeniden ilavesi maksadına müstenittir. Filhakika 5435 sayılı Kanunun bu maddesinin 1 numaralı bendinde "... askerî şahıslara veya zabıta kuvvetlerine tahsis edilen eski veya yeni sistem her cins veya modelde makinesiz veya ağır veya hafif makineli harb tüfekleri..." tâbiri kullanılmış ve zabıtaca kullanılan tabancalar harb tüfekleri tabirinin şümulüne dahil bulunmamış olduğundan zabıta kuvvetlerine tahsis olunan silâhlar tatbikatta gayrimemnu silâhların tâbî bulunduğu muameleye tâbî tutulmaktadır. İçişleri Bakanlığına emniyet ve asayiş mülâhazasıyla bunların memnu silâhlar arasına ithali lüzumlu görüldüğünden madde ona göre değiştirilmiştir.

269 uncu maddenin bünyesinde bir değişiklik yapılmış olmayıp sadece 270 inci madde hükmü olduğu gibi bu maddeye alınmıştır. Maksat bu fasılda yer alması, mahiyeti itibariyle de müstakil bir madde işgal etmesi gereken diğer bir hükmün bu suretle boşalan 270 inci maddeye konmasını sağlamaktan ibarettir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesinde Büyük Millet Meclisini, 266 ncı maddesinde vazife sırasında Devlet memurlarını, 268 inci maddesinde de idarî, askerî, adli veya siyasi heyetleri tahkir edenler hakkında çeşitli ceza müeyyideleri derpiş edilmiş, bunların vazifeleri dışında ve vazife ile ilgili olmayarak maruz kaldıkları hakaret ve sövme halleri de kanunun 480, 482 ve mütaakıp maddelerinde hüküm altına alınmış bulunmaktadır. Fakat gerek Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri gerekse Devlet memurları hakkında belli bir isim ve madde tâyin ve tasrih edilmeden bunlardan bir kısmını veya tamamını üstü kapalı itham ve isnatlarla ağır tecavüzlere maruz bulunduranların fiilleri Ceza Kanununda müeyyidesiz kalmıştır. Şimdiye kadar bu boşluğu doldurmakta olan eski Matbuat Kanununun 30 uncu maddesinin 2 nci fıkrası, Türk Ceza Kanunu ile ilgisi dolayısıyla yeni Basın Kanununa alınmayarak yürürlükten kalkmış olduğundan bu hükmün Ceza Kanununun bünyesine alınması maksadıyla 270 inci madde düzenlenmiştir.

311, 312 nci maddeler suçun matbuat vasıtasıyla işlenmiş halinde cezaların artırılmasını ve tahrik neticesinde suç işlendiği takdirde tahrik edenin de asıl suçu işleyen kimse gibi cezalandırılmasını sağlamak maksadıyla değiştirilmiştir.

Son zamanlarda yurdumuzun muhtelif yerlerinde afyon, morfin, kokain, eroin ve esrar gibi uyuşturucu maddelerin imal sürüm ve istimalinin üzerinde önemle durulmaya değer bir mahiyet almaya başladığı görülmüş ve bu hal memleketimizin ve bilhassa İstanbul'un Milletlerarası beyaz zehir merkezi olduğu hakkında bir kısım yabancı memleketlerde bazı kanaatlerin doğmasına yol açmıştır.

Günden güne artan ve iç bünyemizde gittikçe genişleyerek bir içtimai yara açmak istidadını gösteren mezkûr maddelerin kaçakçılığını önlemek hususunda ciddi ve esaslı tedbirler alınması lüzumlu görülerek Sağlık ve Sosyal Yardım, İçişleri, Dışişleri, Gümrük ve Tekel, Tarım ve Ticaret bakanlıkları temsilcilerinin de iştirakiyle Bakanlığımızda kurulan bir komisyonda bu mesele, yabancı devletlerin bu husustaki mevzuatları da gözden geçirilmek suretiyle geniş ve esaslı bir tetkikata tâbi tutulmuştur. Yapılan geniş incelemeler sonunda Türk Ceza Kanununun bu hususa taallük eden 87, 403, 404 ve 406 ncı maddelerinin bugünkü ihtiyaçlara göre yeniden tertip ve tanzim edilmesi lâzımgeldiği neticesine varılarak bu maddelerde gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Madde 87 : Uyuşturucu maddelere ait kaçakçılık fiilleri bugün yalnız bir devletin sınırları içinde kalmaktan çıkarak beynelmilel bir cürüm mahiyetini almak yolunu tutmuş ve bu maddelerin Beynelmilel kaçakçılık

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

fiillerini idare etmek üzere bazı memleketlerde gizli teşekküller vücuda getirildiği de anlaşılmıştır.

Bu cihet, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonunca da göz önünde tutularak bu cürümlerden dolayı yabancı memleket mahkemelerinden verilen hükümlerin tekerrüre esas tutulması ileri sürülmüş ve hazırlanmış olan tek konvansiyon tasarısında da, bu cürümlerden dolayı yabancı mahkemelerden verilen hükümlerin tekerrüre esas tutulacağı derpiş edilmiştir.

Mevzubahs cürümlerin mahiyet, ağırlık ve tesir sahaları göz önünde tutularak bu gibi cürümlerden dolayı yabancı mahkemelerde verilen hükümlerin memleketimizde tekerrüre esas tutulması muvafık görüldüğünden 87 nci madde buna göre tertiplenmiştir.

Madde 403 : Türk Ceza Kanununun yürürlükte bulunan 403 üncü maddesinde uyuşturucu maddelerin ruhsata aykırı olarak imal edilmesi suç sayılmamış olduğu gibi bu gibi maddelerin imal, ithal ve ihracı daha ağır ve vahim neticeler husule getirdiği halde bu fiiller mezkûr maddeleri satan, satın alan veya bulunduranlarla aynı derecede cezaya tâbi tutulmuş ve bundan başka bu cürümlerin işlenmesi için teşekkül vücuda getirilmesi veya bu fiillerin meslek, sanat veya maişet vasıtası haline sokulması veya 18 yaşını bitirmeyen küçüklerle ceza ehliyetini haiz bulunmayan kimselerin bu suçların işlenmesinde kullanılması halleri de nazara alınmamıştır. Bu itibarla yeniden tanzim edilen 403 üncü maddede mezkûr maddelerin ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç edilmesi de suç sayılarak ceza müeyyidesi altına alınmış ve bu maddelere ait kaçakçılığın önüne geçilebilmesi için evvelemirde mahiyetleri itibarıyla daha vahim neticeler tevhit eden bu gibi maddelerin imal, ithal veya ihracının önüne geçilmesi lüzumlu görülerek bu fiiller daha müessir cezalarla menedilmiştir.

Bundan başka, bu cürümlerden dolayı hükmedilen sürgün cezalarını daha tesirli bir hale getirmek ve mahkûmların, sürgün cezasının infazı sırasında kontrol ve murakabesiz kalmamalarını sağlamak maksadıyla kendilerinin aynı zamanda emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmaları da nazara alınmış, diğer taraftan sürgün cezasının, bu zehirlerin iptidai maddelerinin istihsal edildiği mintakalar haricindeki yerlerde çektirilmesi en mâkul ve yerinde bir tedbir olacağı düşünüldüğünden bu cezanın, istihsal mintakaları dışındaki ilçe merkezlerinden birinde çektirilmesi esası da kabul edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunlardan başka, bu suçları işlemek için teşekkül vücuda getirmek, bu teşekkülleri idare etmek veya bu teşekküllere dahil olmak fiilleri ceza müeyyidesi altına alındığı gibi teşekkül vücuda getirenlerle idare edenler veya böyle teşekküle dâhil olanlar tarafından cürmün işlenmesi hali de cezayı ağırlatıcı sebep olarak kabul edilmiştir.

Yukarda da işaret edildiği üzere bu fiillerin meslek, sanat veya maişet vasıtası haline getirilmesi veya aralarında bir anlaşma ve irtibat olmaksızın iki veya daha fazla kimseler tarafından birlikte işlenmesi halleri de cezayı artırıcı sebeplerden sayılmış ve 18 yaşını bitirmeyen küçüklerle ceza ehliyetini haiz olmayanları bu cürümleri işlemekte kullananların asıl fail gibi ceza görecekleri de maddenin son fıkrasında açıklanmıştır.

Bu cürümlere ait ceza müeyyideleri de bugünkü ihtiyaçlar gözönünde tutularak daha müessir bir hale getirilmiştir.

Madde 404 : 403 üncü maddede yer almış bulunan "mahsus bir yer tedariki veya başka bir suretle halkı celbederek uyuşturucu maddelerin kullanılmasını teşvik etmek" fiili, ilgisinden dolayı 404 üncü maddeye alınmış ve bu gibi maddelerin 18 yaşından aşağı küçüklerle veya görünür şekilde aklen mâlûl olanlara veya müptelâlarına verilmesi hallerinde 403 üncü maddedeki cezaların altında bir miktarında artırılarak hükmolunacağı maddede açıklanmıştır. Bunlardan başka 403 üncü maddede yapılan değişiklikle mütenazır olarak bu maddede de sürgün cezasının, istihsal mıntakaları dışındaki ilçe merkezlerinden birinde infaz edilmesi ve mahkûmların sürgün cezasının infazı müddetince umumî emniyet nezareti altında bulundurulmaları kabul edilmiş ve maddede yazılı ceza müeyyideleri de bu husustaki ihtiyaçlara uygun olarak artırılmıştır.

Bu maddede yapılan en mühim değişikliklerden birisi de gerek bu madde ve gerek 403 üncü maddedeki cürümlerden birine iştirak etmiş olan kimselerin, resmî makamlar tarafından haber alınmadan evvel keyfiyeti ve cürüm ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri mercîine haber vererek bunların yakalanmalarını ve elde edilmelerini kolaylaştırdıkları takdirde cezadan muaf tutulmaları ve bu cürümlerin haber alındıktan sonra meydana çıkarılmasına ve şeriklerinin yakalanmasına hizmet edenlerin ise cezaları yarı nispetinde indirilebileceği veya yaptığı yardımın derecesine göre büsbütün kaldırılacağı hususudur. Bu cürümlerin ve bilhassa teşekkül halinde işlenen bu gibi cürümlerin meydana çıkarılarak faillerinin yakalanmalarını ve cezasız kalmamalarını sağlamakta faydası olacağı mülâhaza edildiğinden 1918 sayılı Kanunda olduğu gibi 404 üncü maddeye de böyle bir hükmün konulması uygun görülmüştür.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Madde 406: Mevzuubahis cürümlerin nakil vasıtalarının içinde veya umumî yerlerin sahip ve müstahdemleri veya memuriyet vazife ve nüfuzunun suistimali suretiyle memurlar tarafından daha kolaylıkla işlenebileceği nazarı itibare alınarak bu hallerde ceza bir misli artırılmakla beraber bu cezalara muadil bir müddetle memuriyetten mahrumiyet veya meslek ve sanatın icrasından memnuiyet cezalarının tatbiki da muvafık görülerek 406 ncı maddenin 2 numaralı bendi bu esasa göre tanzim edilmiştir.

Türk Ceza Kanununun 480, 482 ve 486 ncı maddelerinde yapılması düşünülen değişiklikler bu maddenin eksiklerini tamamlayarak ihtiva ettikleri hükümler arasında ahenk ve tenazuru sağlamak, ceza müeyyidelerini, işlenen fiillerin ağırlık derecelerine göre adil bir nispet dairesinde yeniden düzenleyerek daha müessir bir hale getirmek mülga Matbuat Kanunundan Türk Ceza Kanununun bünyesine nakledilmesi gereken ve bu sebeple yeni Basın Kanununa alınmamış olan hükümlere yeniden vücut vermek ve nihayet müdafaa hakkını Ceza Hukuku prensiplerine göre tam ve kâmil şekilde tesis ve bu hakkın suistimalini önleyici tedbirleri de birlikte derpiş etmek suretiyle vatandaş şeref ve haysiyetini teminat altına almak hedefini gütmektedir.

480 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı suç unsurları aynen muhafaza edilmiş ancak hapis cezasının yukarı haddini ay olarak ifadelen-dirmekten cezaların hesabında husule gelen güçlükler ve 5435 sayılı Kanunla para cezalarının tâbi olduğu artış nispeti nazara alınarak cezaî müeyyide bu esaslara göre değiştirilmiştir. 2 ve 3 üncü fıkralar maddeye ilave olunan yeni hükümlerdir. Bu fıkralar 482 nci madde hükümleriyle ahenk ve tenazuru sağlamak maksadiyle maddeye eklenmiştir. Madde-nin son fıkrasındaki değişiklik para cezasının, 5435 sayılı Kanuna tâbi olduğu artış nispetine göre yükseltilmiş olmasından ibarettir.

482 nci maddenin 1,2,3 ve 4 üncü fıkraları, ihtiva ettikleri kanunî unsurlar bakımından değişikliğe tâbi tutulmuş olmamakla beraber para cezaları yukarda izah olunan sebeple artırılmış ve işlenen fiillerle cezalar arasında adil bir nispet gözetilerek hapis cezalarının aşağı hadleri bir miktar yükseltilmiştir.

486 ncı madde hükmü birçok bakımlardan genişletilerek vatandaşın müdafaa hakkı daha esaslı bir surette teminat altına alınmıştır.

Yürürlükte olan maddede, bir dava esnasında yalnız iki taraf veya vekillerince mahkemeye verilen evrak ve bunlarca mahkemede irat olunan müdafaatların muhtevi olduğu tahkiri mutazammın lâfızlardan dolayı

takibat yapılamayacağı yazılıdır. Bu hükmün kanunî mümessiller tarafından verilen evraka ve söylenen müdafaalara şümulü olmadığı gibi Mahkeme dışındaki kaza mercilerine verilen ve oralarda söylenen müdafaaları da içine almadığı ve müdafa gibi mukaddes bir hakkın tam ve kâmil olarak teminat altında bulundurulması gayesini sağlamadığı nazara alınarak maddenin birinci fıkrası hükmü bu maksadı temin edecek surette genişletilmiş bulunmaktadır.

2 ve 3 üncü fıkralar kanunun tanıdığı iddia ve müdafa hakkının sustimaline karşı lüzumlu tedbirleri ihtiva etmektedir. Dava ile ilgili olarak yazılması ve söylenmesi lâzım ve zarurî olmayıp sırf iddia ve müdafa hakkına dayanılarak başkasının namus, şeref ve haysiyetine tecavüz gayesi takip edildiği takdirde bu gibilerin birinci fıkra ile sağlanan teminat-tan faydalanmalarına imkân verilmemiştir.

Maddenin son fıkrasında, hakareti mutazammın evrak ve tutanakların tecavüze uğrayanların talebiyle kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması hususunda mahkemeye tanınan yetki muhafaza edilmiş ancak iddia ve müdafa hakkını tecavüz edenlerin fiilleri suç teşkil edeceği cihetle delillerin imhası gibi bir mahzura meydan vermemek üzere bu kabıl hallerde hakareti mutazammın evrak ve tutanakların ortadan kaldırılması esas kabul edilmemiştir.

Hırsızlık suçlarının çoğalmasa vatandaşları ağır zararlara mâruz bırakan bu kabıl suç faillerinin cezanın artırılması hususunda vukubulan talep ve müracaatların tevalisi ve 27.III.1950 tarihinde yürürlüğe giren hayvan hırsızlığının men'i hakkındaki kanunla cezalar mühim miktarlarda artırılarak hayvan hırsızlığıyla diğer hırsızlık suçlarının cezaları arasında bu yüzden nispetsizlikler husule gelmiş olması, 491, 492 ve 493 üncü maddelerin yeniden gözden geçirilmesini ve ceza müeyyidelerinin daha ahenkli ve müessir bir hale konması lüzumlu kılınmıştır.

491 nci madde 2275 sayılı Kanunla değiştirilmeden evvel bu maddenin ilk fıkrası 3 aydan 3 seneye ikinci fıkrası da altı aydan 4 seneye kadar hapis cezasını muhtevi bulunmakta idi. Yürürlükte olan madde metninde birinci fıkradaki hapis cezasının yukarı haddi bir ikinci fıkradaki cezanın yukarı haddi de iki seneye indirilmiştir. Bu indirmeden sonra hırsızlık suçlarının çoğalmasa ve şikâyetlerin bugünkü mertebeye varması müeyyidelerin gayrikâfi olduğunu ve tesirsizliğini meydana koyduğundan cezalar müessir olacak hadlere yükseltilmiştir.

492 nci maddedeki ceza müeyyidesi de aynı sebeplerle artırılmış ve bir seneden üç seneye kadar mevzu olan hapis müeyyidesi iki seneden beş seneye yükseltilmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

493 üncü maddeye gelince: son tadilden evvel bu madde 3 seneden altı seneye kadar ağır hapis cezasını muhtevi bulunmakta ve maddede ayrı ayrı gösterilen hallerden iki ve daha fazlası birlikte işlendiği veya suç ikiden fazla kimseler tarafından ika edildiği takdirde ağır hapis cezası beş seneden on seneye kadar çıkmakta idi. Cezanın ağır hapis olarak vaz'edilmiş olması ve yükseklik sebebiyle bu maddenin şümulüne giren dâvalar ağır ceza mahkemelerinde görülüyordu.

Bu kâbil dâvaları Asliye Ceza mahkemelerine naklederek ağır ceza mahkemelerinin yüklerini hafifletmek gayesiyle yürürlükte olan madde metninde ağır hapis cezası yerine hapis cezası ikâme edilmiş ve bu cezanın yukarı haddi de beş sene olarak tâyin olunmuştur. Bu suretle müeyyide hem cezanın cinsi bakımından hem de miktar bakımından ehemmiyetli derecede hafiflemiş, azalmış ve zamanla büsbütün tesirsiz ve kıfayetsiz bir hale gelmiştir.

Maddede yapılan değişiklik, müeyyideyi eski seviyesine çıkararak daha tesirli bir hale koymak gayesine mâtuftur.

Bunlardan başka 491 nci maddenin 5 inci bendinde yer almış bulunan yankesicilik suretiyle işlenen hırsızlık suçları mahiyetleri ve husule getirdiği neticeler itibariyle ağır görülerek bu bent 493 üncü maddeye nakledilmiş ve bu suretle daha ağır müeyyide altına alınmıştır.

Buna mukabil 493 üncü maddenin 5 inci bendinde yer alan meskûn mahallerden hayvan hırsızlığı suçu bu suça mürettep cezanın hayvan hırsızlığının men'i hakkındaki Kanunla 3 misline iblâğ edilerek yükseltilmiş olduğu da nazara alınarak 492 nci maddeye alınması ve bu suretle fiillerle cezaları arasında âdil bir nispet tesisi uygun görülmüştür.

Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ve 53 Arkadaşının, Türk Ceza Kanununun 141 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/37)

GEREKÇE

Marks ve Engsel'in 1848 yılında yazdıkları Manifesto ile ortaya atılan ve Kapital adındaki kitabın neşri ile de fırtınalar koparan ve bugüne kadar Marksizm (İlmî sosyalizm) diye anılan doktrin tesiri altında ve 1917 Ekim ayı Kızıl ihtilâli ile başlayıp tatbik imkânlarını Çarlık Rusya'sında bulunan Kızıl Sovyet İdaresinin, kendi hudutları içinde kalmayarak dünya üzerinde bıraktığı iz ve yarattığı tesirleri diğer devletlerin sınırları içine de sızarak milletlerin içtimai ve iktisadi bünyesinin müsaadesi nispe-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tinde buralarda da az veya çok tesir ve nüfuzunu belirtmiş ve başlangıçta bir propaganda vasıtası olarak kullanılan bu konu nihayet her memlekette açık veya gizli şekilde bir komünist partisi faaliyeti olarak kendini göstermiştir.

Bundan masun kalamayan memleketimiz de, aynı propaganda ve parti teşekkülü içine girmiş ve vatandaşlarımız bu doktrinin zehirli faaliyetinin kucağına düşmüşlerdir.

İlk yıllarında hemen iptidai ve mevzii şekilde kendisini gösteren bu faaliyetlerin bilâhara eline geçirebildiği her fırsat ve imkânlardan faydalananı sahalarını oldukça genişlettikleri fakat Hükümetin aldığı önleyici tedbirler karşısında muvaffakiyetsizliklere rağmen bu önleyici tedbirlerden kendilerini kurtarabilmek amacı ile de taktiklerin, esasen gizli olan çalışma ve teşkilâtlanma işlerini, Hükümeti ve zabıtaı milleti ve kaza organlarını aldatacak, yanlış yollara ve kanaatlere sevkedecek şekilde değiştirdikleri görülmüştür.

Her zaman uyanık bulunan Hükümet bu taktik ve çalışma metodlarını dahi anlamış olduğundan gerekli tedbirleri almakta gecikmemiş, lüzumlu idari ve kanuni yollarla memleket içindeki faaliyetlerini meydana çıkararak bir kısım faillerini adaletin pençesine vermiş ve suçlular muhtelif sürelerle cezalandırılmış oldukları halde yine bu muzır ve çok tehlikeli komünizm propaganda ve faaliyetlerinin hususiyle gizli komünist partisi halinde teşkilâtlanmalarının önüne geçilememiş ve aksine olarak senelerden beri mevzuatlarımız karşısında kanun dışı bırakılmış olan ve zaman zaman cezaî müeyyideleri değiştirilen bu faaliyetlerin son seneler içinde (ve hele Stalingrat zaferinden sonra) hızını ve cesaretini artırarak işe koyulduğu yapılan yakalamalar ve verilen mahkeme kararı ile sabit olmuştur.

Almanya'nın tamamıyla mağlûp edilmesini mutakip zafer neşesi ile sarhoş olan komünistler, artık tek arzu ve amaçları olan (Dünyayı komünistleştirmek ve Moskova'ya bağlamak) zamanının geldiğini anlamışlar ve her memlekette gizli veya açık şekilde teşekkül etmiş bulunan komünist partilerini bu amaca yöneltmek için her sahada azami faaliyet göstermeye mecbur tutulmuşlardır.

Bizde de 1919 yılından beri teşekkül eden ve 53 maddelik (Komünist partisi faaliyet programı ile) faaliyete geçen (Türkiye Komünist Partisi) komünintern'den ve profintern'den aldığı emir ve direktifler üzerine faaliyetini artırmış çalışma şekil ve sahalarını gizli, aldatıcı, zehirleyici güzel metodlarla devam etmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

1946 yılında demokrasi hareketini ilerletmek gayesi ile cemiyetler, matbuat ve ceza kanunlarında yapılan bazı değişiklikler ve bunları takiben başlayan milletvekili seçimi Türkiye Komünist Partisinin ümidini artırmış ve 25 seneden beri gizli bir şekilde çalışan bu partiye başka adlar altında ve açık olarak teşekkül etmek cesaretini vermiştir. Nitekim (Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi) adı ile 1919 da kurulmuş olan partiyi yeniden canlandıranlar ve ayrıca (Türkiye Sosyalist Partisi) adı ile kurulan diğer bir parti komünizm esasları üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Fakat bütün maksatlarının ne olduğunu ve ne olabileceğini göz önünde bulunduran Hükümet bu partilerin de gizli, hileli ve aldatıcı faaliyetini kısa bir süre içinde öğrenmiş bulunduğundan bilinen kanunî tedbirlerle bir kısım faillerini adalet pençesine vermek ve partileri kapatmak suretiyle bu tehlikeyi önlemek istemiştir.

Bundan başka demokrasi usullerinden olan (Düşünme, yazma, teşkilatlanma ve vicdan hürriyetlerinin) tam tatbikini arzulayan ve bu sahadaki ileri hamleler yapan hükümetin bu faaliyetini istismara cüret eden memleketimizdeki komünistler, değişmiş olan matbuat ve cemiyetler kanunlarından istifadeye kalkışmışlar ve kurulmuş bulunan sendikaları, cemiyetleri, siyasî partileri içinden baltalamak ve bunlara nüfuz ederek kendi muzır fikirlerini yaymak ve temiz vatandaşları aldatarak aralarına almak ve bu yeni değişiklikler ve ileri hamlelerden de faydalanıp amaçlarına ulaşmak yolunu tutmuşlardır.

Komünistlerin bu faaliyet şekillerini kısaca olsun izah etmek faydalı görülmüştür. Bilindiği üzere komünizmin idare organları esas itibarıyla (Komüntern) ve (Profintern) diye iki büyük siyasî ve iktisadî teşkilât üzerine kurulmuş bulunmaktadır. Bütün dünyadaki komünist partilerinin birliğinden doğan büyük bir beynelmilel komünist inkılâp teşkilâtı olan ve asıl ismi üçüncü komünist enternasyonalı olup kısaltılarak (Komüntern) denilen ve yine bütün dünyadaki inkılâpçı amele birliklerinin, meslektaş ittifaklarının beynelmilel birliği olup asıl adı (Kırmızı meslektaş birlikleri enternasyonalı) ve kısacası (Profintern) denilen bu iki teşekkülün merkezi Moskova'da olduğundan her memleketteki bu neviden teşekkülleri dahî Moskova idare etmektedir.

Komüntern bu gaye için daha ziyade siyasî sahada ve komünist partileri işleriyle, Profintern ise iktisadî sahada ve meslektaş birlikleri (Sendikalar) ile beraber çalışıyorlarsa da aralarında sıkı münasebet ve irtibat bulunmaktadır.

Dünya komünist teşkilâtı gibi memleketimizdeki gizli komünist partisi de bu iki ana temel üzerine kurulmuş ve diğer teşkilât kollarını ona göre tanzim ederek faaliyetini hızlandırmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

1919 yılında Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Bakû'de 1920 de Baytar Salih Hacıoğlu ve arkadaşlarının Ankara'da ve 1919 da Doktor Şefik Hüsnü ve arkadaşlarının İstanbul'da kurdukları (Türkiye Komünist, Türkiye Halk İştirakiyun - Türkiye Sosyalist İşçi ve Köylü) partilerinin faaliyetleri hep bu esaslar üzerine kurulmuştur. 25 seneden beri memleketimizde görülen işçi hareketleri de Profintern sendikalistleri tahrikâtının tesiri altında kalmışlardır. Komüntern'de Türkiye Komünist Partisini temsil eden mürahasların bulunduğu bilindiği gibi, Türkiye amele birliklerinin Profintern'de âzalarının bulunduğu da kendi vesikaları ile açıklanmıştır.

Türkiye Komünist Partisi 25 yıl önce açık çalışma şeklinden gizli çalışma şekline intikal edince bütün faaliyetini ve çalışma usulleri ile yayın vasıtalarını bu gizlilik prensibine uydurduktan başka kanun dışı bırakılan partilerinin kollarını maskeli adlar altında çalışmalarına ve bu suretle zabıta kuvvetlerini şaşırtmaya halkı ve hele gençliği hileli ve aldatıcı yollarla zehirlemeye ve kandırmaya önem vermiştir. Nitekim son yıllarda memleket içinde başlayan demokrasi hareketlerini de istismar ederek (İleri gençler, ileri demokrat, ileri demokrasi, Atatürk'çü, Anayasanın tam tatbiki, Anti-faşist, vurguncularla mücadele, günün meselleri.. gibi) adlar ve fikirler arkasında yine ortaya çıkmışlardır. Bütün maksatlarının memleket içinde huzursuzluk yaratmak, millî birliği bozmak, halkı Devlet idare ve otoritesine karşı koruyabilecek şekilde kinleştirmek ve hazırlamak ve bu işi bir ihtilâl kadar götürüp iktidarı ele almak için bekledikleri fırsat ve imkânları temin etmek olduğu, eskiden beri yayınladıkları gizli broşürlerden ve yaptıkları propagandalardan başka, son defa partilerin kapatılması ile ele geçen yazılı vesikalardan anlaşılmıştır.

Komüntern'in lağvedilmiş olmasının ilânı ve komünform adının ortaya atılmış bulunması yukarda izah olunan çalışma esasları ile, kaynak ve organları asla değiştirmemiştir. Çünkü gayeye varmak için her türlü hile ve vasıtaya müracaat etmek komünistlerin kabul ve taktik ettikleri bir metoddur.

Komünistlerin bunlardan başka dünya çapında olduğu kadar memleketimiz için çok tehlikeli olan ve bütün demokrat ve hür devletler tarafından vesikalarla tespit olunarak yayınlanan faaliyetleri de şunlardır:

- Millî birliği yıkmak;
- Millî istiklâl ve hâkimiyeti kaldırmak;
- Vatan bütünlüğünü parçalamak;

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bu üç kutsi umdeyi ortadan kaldırmak için tuttukları yollarda yine sırasıyla:

- Millî menfaatlere aykırı hareket etmek;
- Yabancı bir devlet hesabına casusluk yapmak;
- Yabancı bir devlet hesabına sabotaj yapmak;
- Yabancı bir devlet hesabına beşinci kol olmak.

Faaliyetleridir ki, hukukî vasıfları itibariyle bunlar (Millî birliğe, millî müdafaaya ve vatana hiyanet) suçlarıdır.

Hükümetin 25 yıldan beri aldığı tedbirlere ve ceza kanunlarına konulan cezaî müeyyidelere rağmen komünistlik faaliyetinin, teşekküllerinin ve çalışma metodlarının önüne geçilmesine muvaffak olunamadığı ve aksine olarak yukarda belirtilen sebeplerden dolayı, bu faaliyet ve teşkilâtlanmalarına hız verdikleri, birçok gizli veya kısmen açık matbualar ve broşürler dağıtarak yayınlarda bulundukları, birçok vatandaşları zehirledikleri ve bu işleri sistemli metodlara bağlamış bulundukları artık sabit olmuş hakiki olaylardır.

Marazî ve içtimâî hastalıklarla, bunların azlığı veyahut çokluğu veya çeşitliği karşısında nasıl yeni yeni sihhî, idarî ve kanunî tedbirlere acele başvurmak icab ediyorsa, komünizm hastalığı ve yeni idari, kanuni şiddetli ve önemli tedbirlere başvurmak zamanı gelmiş bulunmaktadır ki, bunlar aşağıda sırasıyla gösterilmiştir:

Kanuni tedbirler:

Bugün mevcut mevzuatımızdan Cemiyetler Kanununun 9 uncu maddesi ile komünist partisi kanun dışı bırakıldığından ve Matbuat Kanununun 40 ıncı maddesi komünistlik ve anarşistlik hakkında neşriyatta bulunulamayacağından bahsettikleri gibi Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri böyle bir parti (Cemiyet) kuranlar, buraya girenler ve bu konu üzerinde propaganda yapanlar haklarında verilecek cezaları da tedvin etmiştir.

Fakat bütün bu memnuiyetlere ve bugüne kadar tatbik olunan cezalara rağmen, komünistlerin nedamet göstermedikleri ve cezadan beklenen nedamet prensibinin elde edilmediği inancına varılmıştır. Her yakalamada eski ve sabıkali komünistlerin tekrar ortaya çıkması ve mütaaddit defalar cezalandırılmış olanların hükümlülük süresini çektikten ve serbest bırakıldıktan sonra evvelkinden daha fazla faaliyete geçtiklerinin görülmesi, bu inancı teyit etmektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bundan başka, evvelce temiz kalmış, vatan ve millet sevgisi taşımış ve bunlara bağlılığı sabit olmuş bir kısım vatandaşları da zehirleyerek arkalarından sürükledikleri onların da kızıl damgasıyla damgalanmalarına ve mahkûm edilmelerine sebep oldukları anlaşılmıştır ki, bunlar üzerinde de durmak en önemli bir konu haline gelmiştir.

İşte bütün bu zarurî sebeplerden dolayı, bugünkü cezaî unsur ve müeyyideleri hemen değiştirmek lüzumu hâsıl olmuştur. Tanzim olunan kanun maddelerinde, komünistlerin faaliyetleri içinde bulunan (Vatana, millete, istiklâl'e hiyanet ve sadakatsizlik) fiillerinden aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulmuştur:

– Komünist partilerinin açıkça bilinen yabancı bir merkeze bağlı oldukları;

– Teşkilât ve faaliyetleri içine (Halk tabakaları, Devlet teşkilât kadroları, gençlik, okullar, sendikalar, işçiler ve işçi toplulukları ve ordunun) alınmış ve buralara sızmış olmaları;

– Bütün cemiyetler, siyasî partiler, kültür kurulları, matbualar içine sızmak istemeleri ve hattâ sızmış bulunmaları;

– Kendi partilerinin faaliyet programındaki açık maddeler;

– Millî menfaatlere aykırı hareket;

– Casusluk;

– Sabotaj;

– Beşinci kol;

– Sağ, mutedil ve müfrit sol ve irtica gibi hareketleri körükleyerek memleket içinde gayrimemnunluğu çoğaltmak, anarşi yaratmak, ihtilâl'e götürmek ve bunların arkasından da iktidarı ele geçirmek gibi amaçların bulunması.

Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesi (Devlet topraklarının bütününü tamamen veya kısmen yabancı bir devletin hâkimiyeti altına koymak, devletin istiklâl'ini, tenkis ve birliğini bozmak ve nihayet hâkimiyeti altında bulunan bir kısım topraklarını Devlet idaresinden ayırmak fiilinden) bahsetmektedir. Böyle bir fiili işleyen failin cezası da ölümdür.

Komünizm umdelerinden en önemlisi yabancı bir devlet hesabına çalışmak, vatan ve milleti onun emir ve idaresi altına koymaktır. Nitekim bunun canlı misalleri artık meydandadır ve tamamiyle anlaşılmıştır.

Türkiye Komünist Partisi faaliyet programının 11 ve 55 inci maddeleri (Millî azlıklardan kütleler halinde yaşayanlara devletten ayrılmak hakkını tanımakta ve (Kürtlerin, Lâzların birer Kürdistan ve Lâzistan adı ile) vatan bütününlüğünü parçalamalarına müsaade etmektedir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Partilerine dağıttıkları gizli broşürlerde de bunları açıklamışlar ve hatta gizlice milletvekili adaylarını bile göstermişlerdir.

Casusluk fiili, hazarda 15 seneden başlayan ağır hapis ve fevkalâde hallerde seferberlikte ölüm cezası ile cezalandırılmıştır.

Sabotaj fiilleri, Askeri Ceza Kanununun 59 uncu maddesine göre 8 yıl ağır haptisten ölüm cezasına kadar cezalandırılmaktadır.

Bu durum karşısında artık komünistler, anarşistler ve nehilistler için bugün tatbik edilmekte bulunan Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerindeki unsurları ve cezaları - cezadaki içtimai fayda, adalet ve suçla ceza arasında bulunması lâzımgelen muvazene esaslarına - uygun görmeye mantıkî, ilmi ve hukuki imkân kalmamıştır.

İşte bu gerekçeye uyularak ve komünizm içinde esasen mündemîc bulunan unsurlarla Türk Ceza Kanunu hükümleri göz önünde bulundurularak 141 inci maddenin değiştirilmesi için ilişik kanun teklifi hazırlanmıştır.

Gereğinin yapılmasını rica ederiz.

7.XI.1950

Tekirdağ Milletvekili
Şevket Mocan

Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçioğlu ve İki Arkadaşının Türk Ceza Kanununun 515 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/219)

4. V. 1951

T.B.M.M. Başkanlığına

Türk Ceza Kanununun 515 inci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifimizi gerekçesi ile birlikte ekli olarak takdim ediyoruz.

Gereken muamelenin yapılmasını rica ederiz.

Çorum
H. Ortakçioğlu

Kars
A. Çetin

Kütahya
S. S. Nasuhioğlu

GEREKÇE

T.C. Kanununun 515 inci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki teklifimizin gerekçesi.

Son günlerde birçok vatandaşların köy ve belediyelerin hükmi şahsiyetinde bulunan veya ötedenberi köy ve belde sakinlerinin istifadesine

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

terk edilmiş olan mera, meydan, harman yeri, yol ve sulak gibi müşterek gayrimenkullere şimdiye kadar görülmemiş surette tecavüzler vakı olmaktadır. Bu fiiller hem tecavüz hem tasarruf hem de mülk edinmek gibi türlü maksatlarla işlenmektedir. Maksat ve gayesi ne olursa olsun bu yerlere tecavüz eden tasarrufta bulunan ve sürenlerin bu fıkra ile cezalandırılmaları uygun bulunmakta ve mühim bir boşluğu doldurmuş olmaktadır. Mevcut 2311 sayılı Kanun ve bu maddenin birinci fıkrası ihtiyacı karşılayamamaktadır. Bu gibi suçlar o kadar çok işlenmektedir ki faillerini muhtar ve belediye başkanlarının şikâyet yoluyla takip etmelerine de imkân kalmamıştır. Bu fıkra kabul edildiği takdirde re'sen takibe tâbi olacak ve muhtar ve belediye başkanı da türlü tesirlerden kurtulmuş olmaktadır. Bu itibarla teklifimizin Kamutayın, tasvibine arz edilmesini rica ederiz.

Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türk Ceza Kanununun 567 ve 568 inci maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi (2/235)

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Türk Ceza Kanununun 567 nci ve 568 inci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifimi gerekçesiyle birlikte sunuyorum.

Gereken işlemin yapılmasını rica ederim.

Burdur Milletvekili
Mehmet Özbey

GEREKÇE

Cemiyetin gerek ahlâki gerek iktisadî ve gerekse ahlâki bünyesini katanıcı şekilde yaralayan âmillerin başında kumar gelir. Bu kadar tahribatı büyük olan kumar, oynayana ve oynatana hali hazırdaki mevzuatımızda mevcut ceza miktarı; fiilin cemiyet bünyesindeki tesiriyle kabili telif olmayacak derece hafiftir. (Meselâ bir günden bir aya kadar hapis, bir liradan 50 liraya kadar ceza alınır). Görülüyor ki, bu cezalar yok denecek derecede hafiftir. Bu sebeple memlekette şehirlerden köylere kadar sırayet ederek her aile ocağını gerek iktisadî ve gerek ahlâki bakımdan ve aile rabitalarını sarsmak suretiyle acı tesirlerini maalesef gördüğümüzü itiraf edelim. Bunun için Ceza Kanunundaki bu suçlara mevzu cezaların artırılması icabetmektedir. Maalesef Türk Ceza Kanununun mevzuunda zabıta takibatı küçük kahvelere ve basit kumar oyunlarına tekâsüf etmiştir. Mahalle aralarında kâğıt, fincan gibi kumarlar da birçok şehirlerimizde salgın halini almıştır. İçtimai menfaat ve hâdisatın kumar hakkında mevzu Ceza Kanununun müeyyidelerine ait maddeler kâfi görül-meyip bu müeyyidelerin asgarî hadlerin artırılması cemiyetimizi ahlâki bakımdan icabetmektedir. Türk Cemiyetini bir kurt gibi kemiren o âfet-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ten ne derece uzak bulundurursak o kadar hayırlı ve faydalı bir iş yapılmış olacaktır. Tamamen vatanının nefine olan ve Türk ahlâkına hizmet eden bu Kanunun kabulünü rica ederim.

Adalet Komisyonu Raporu

T.B.M.M.

Adalet Komisyonu

Esas No. : 1/103, 2/37, 219, 235

1.VIII.1951

Karar No. : 62

Yüksek Başkanlığa

Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 25. II. 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilmiş olan kanun tasarısı ile aynı kanunun 515 inci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçioğlu ve 141 inci maddesinin değiştirilmesi hakkında Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ile 53 arkadaşı ve yine aynı kanunun 567 ve 568 inci maddelerinin tâdiline mütedair bulunan Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in kanun teklifleri komisyonumuzca havale edilmesi üzerine Adalet Bakanı ve Bakanlık temsilcileriyle teklif sahipleri hazır oldukları halde incelendi:

Tasarı ve teklifler meczedilerek hepsinin birlikte müzakere edilmesi ve neticede hazırlanacak tek metnin Yüksek Meclise sunulması komisyonumuzca kararlaştırıldıktan ve teklif sahibi Milletvekilleriyle Adalet Bakanlığı temsilcisi tarafından verilen izahat da dinlendikten sonra yapılan müzakerede:

I. Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 üncü maddeleri muhtelif tâdillere tâbî tutulduğu halde bu madde hükümlerinin, cemiyet içinde gittikçe genişlemek istidadını gösteren yıkıcı ve bozguncu faaliyet ve cereyanları tamamıyla menî ve tenkil etmekten uzak bulunduğu görülmüştür.

Menşeyini hariçte bulan ve yurdumuzun istiklâlini ve yurddaşların hak ve hürriyetlerini yok etmek gayesini güden bu gibi faaliyetler, asıl maksat ve gayelerini gizlemek için muhtelif kisvelere bürünerek türlü nam ve şekiller altında tezahür ettiği halde Ceza Kanununun tetkik mevzuu olan 141, 142 ve 163 üncü maddelerinin ihtiva ettiği hükümlerin kıfayetsiz bulunduğu ve bu maddelerin ezcümle;

a) İhtiva ettiği hüküm ve tadiller bakımından vuzuhtan ârî olduğu;

b) Cemiyet için tehlike arzeden birçok faaliyetleri menedecek şümulde bulunmadığı;

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

c) Ceza müeyyidelerinin kâfi gelmediği;

Neticesine varılarak bu maddelerin halî hazır ihtiyacına uygun bir hale getirilmesi zarureti hâsıl olmuştur.

II. Türk Ceza Kanununun 192 nci maddesi, bir kimsenin namusunu ihlâl edecek veya itibarını bozacak bir maddeyi matbuat vasıtasıyla ifşa veya isnat etmek tehdidi ile para alan veya sair menfaatler temin eden veya bu fiillere teşebbüs edenler haklarında cezai müeyyideleri ihtiva ettiği halde aynı fiilleri bir kimsenin şöhret veya servetine zarar vermek veya muayyen bir hususun isnadı haricinde şeref ve haysiyetine tecavüz teşkil edecek neşriyatta bulunmak tehdidi ile işleyenler haklarında bu maddede bir hüküm sevkedilmemiş bulunması itibarıyla bu noksanın da ikmalî derpiş edilmiştir.

III. Yine Türk Ceza Kanununun mülga 265 inci maddesinde, ordu ve zabıta kuvvetlerine tahsis edilmiş olan silâhlar, yasak silâhlardan sayılmış iken bu maddenin 5434 sayılı Kanunla değiştirilmesi sırasında bu hususun nazara alınmadığı anlaşıldığından işbu noksanlığı telâfi için gerekli tadilât yapılmıştır.

IV. Günden güne artan ve genişleyerek içtimai bünyemizde daha vahim bir yara açmak istidadını gösteren uyuşturucu maddelere ait her türlü sulistimalı şümüliyle önlemek için esaslı ve ciddi tedbirler alınması ve bu husustaki kanun hükümlerinin bugünün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir hale getirilmesi zarurî bulunmuştur. Filhakika halen yürürlükteki kanunun 403 üncü maddesinde uyuşturucu maddelerin imali hakkında verilen ruhsatnamede tesbit kılınan vasıflara mugayir olarak bunların imal edilmesi suç sayılmamış olduğu gibi yine bu maddelerin doğrudan doğruya imal, ithal ve ihracının da ağır neticeler husule getirmesine rağmen bu fiiller, mezkûr maddeleri satan, satın alan veya bulunduranlar ile aynı ceza müeyyidesine tâbi tutulmuştur.

Bundan başka, bu fillerin işlenmesi için teşekkül vücuda getirilmesi, veya meslek, sanat veyahut maişet vasıtası haline sokulması veya 18 yaşından aşağı çocuklarla ceza ehliyetini haiz bulunmayan kimselerin bu suçların işlenmesinde kullanılması halleri de tedvin edilmemiş olmakla beraber, umumiyetle mevzu hakkındaki ceza müeyyidelerinin esasen nâkıs bulunduğu tatbikat neticelerinden anlaşıldığı cihetle mezkûr noksanları da ihtiva etmek üzere gerekli tadilât yapılmıştır.

V. Türk Ceza Kanununun hakaret ve sövmeye mütaallık 480, 482 ve 486 ncı maddelerinin ihtiva ettikleri hükümler arasında âhenk ve tenazurun sağlanması ve bu husustaki ceza müeyyidelerinin de işlenen fiilin

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ağırlık derecesine göre ve husule getirdiği tesirler kıstasa alınarak âdil nispetler dairesinde tanzimi gerekli görülmüştür.

VI. Hırsızlık suçlarının çoğaldığı ve bu yüzden emniyet ve asayişin bozulduğu ve yurttaşların da zararlara mâruz kaldığı dikkat nazarına alınarak bu kabîl suçlara ait hükümlerin daha müessir bir hale getirilmesi için Türk Ceza Kanununun 491, 492 ve 493 üncü maddelerinde icabeden tadillerin yapılması doğru bulunmuştur.

VII. Köy hükmî şahsiyetine ait olup köy sakinlerinin istifadesine terkedilmiş bulunan mera, meydan, harman yeri, yol ve sulak gibi gayrimenkullere son günlerde tevcih edilen taarruz ve tecavüzlerin çoğaldığı müşahade kılındığından bu tecavüzlerin önlenmesi için 513 üncü maddede icabeden değişiklik yapılmıştır.

VIII. Bir cemiyetin bünyesinde esaslı tahribat yapan âmiller meyanında kumar iptilâsının bulunduğu da şüphe yoktur. Böyle olduğu halde Türk Ceza Kanununun 567 ve 568 inci maddelerinde bu fiiller için tâyin edilmiş olan cezaların çok hafif olduğu ve beklenen terhibi husule getirmediği görüldüğünden bu suçlara ait müeyyidelerin de müessir bir hale getirilmesi lüzumlu görülmüştür.

Yukarda yazılı sebeplerle Türk Ceza Kanununun 87, 141, 142, 163, 192, 265, 311, 312, 403, 404, 406, 421, 480, 482, 486, 491, 492, 493, 513, 567 ve 568 inci maddelerinin değiştirilmesine mûtaallik bulunan tasarı ve teklifler esas itibariyle kabul edilerek bu maddeler üzerinde komisyonumuzca yapılan tadiller ait olduğu bentlerde gösterilmiş olup; şukadar ki, mahsus bendinde izah edilen sebeplerden dolayı 269 ve 270 inci maddeler ile teklif olunan hükümlerin reddine karar verilmiştir.

Şevket Mocan ve arkadaşları tarafından 141 inci maddenin tadiline dair verilen teklifin; elyevm Ceza Kanununda mevcut hükümlerden bazılarını ve bu meyanda ölüm cezasını da muhteva bulunduğu anlaşılmıştır.

Komisyonca ahiren kabul olunan bu maddenin yeni şekli, işbu teklifle başlıca kasdolunan hususları etrafıyla ihata eden esaslarla tanzim olduğundan, teklifin heyeti umumiyesiyle reddi derpiş olunmuştur. Bu meyanda ölüm cezası da prensip bakımından kabule şayan görülmemiştir. Zira; Ceza Kanunu ile müeyyide altında bulunan memnu fiillere aledderecat tertip olunan cezaların nispet ve miktarlarına göre, ölüm cezasının kabulünde âdil bir nispetin temin edilemeyeceği aynı zamanda mütalâa edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Komisyonumuzca maddelerin metinlerinde yapılan değişiklikler.

Madde 1 : Hükümet tarafından tevdi olunan tasarının işbu maddesinde yazılı Ceza Kanununun 269 ve 270 inci maddeleri, komisyonca halen tatbikte bulunan şekilleriyle ipka edildiğinden bu maddeleri gösteren rakamlar metinden çıkarılmış ve diğer tekliflerin Hükümet tasarısı ile birleştirilmesine dair verilen karara uyularak maddeye 513, 567 ve 568 rakamları ilave edilmiştir.

Madde 87

Hükümet teklifi aynen kabul edilmiştir.

Madde 141

1. Bent – (Birleşme) tâbiri, kanunlarımızda bir ıstılah olarak geçmemiş olduğundan bunun yerine (cemiyet) tâbiri ikâme edilmiş ve bu maddenin 9 uncu fıkrası ile de (Cemiyet) in tarifi yapılmıştır.

Bentte geçen (teşebbüs) kelimesi, her ne kadar Ceza Kanunundaki ıstılah mânası ile alınmamış ise de tatbikatta yanlışlığa mahal kalmamak üzere ve aynı zamanda suçun mahiyeti de göz önünde tutularak, (teşebbüs) sahasına intikal etmemiş olan zararlı faaliyetlerin de karşılanması için kaldırılmış ve yerine (tevessül) tâbiri ikâme olunmuştur.

Bu bentte tespit olunan fiillerin cemiyet bünyesinde husule getireceği tesir ve akisler itibariyle Hükümet teklifindeki ceza miktarı kâfi görül-meyerek ağır hapis cezası başlangıç sekiz yıla müntehası da 15 yıla kadar artırılmıştır.

2. Bent – Bu bentteki (Devletin) kelimesi; tahdidî bir manaya muzaf olabileceği mülâhaza edilerek bu mefhumu şümüliyle ifade etmek için, (Devlet) olarak düzeltilmiş ve (Siyasî) den sonra gelen (veya) tefrik edatı kaldırılmış. (Siyasî - Hukukî) nizamların bu bentteki cürüm vasfına nazaran yekdiğeriyle murtabit bulunmasından dolayı rabita vavı konarak (Siyasî ve Hukukî) şeklinde tashihe tâbi tutulmuştur.

Yukarıdaki fıkrada olduğu gibi (Birleşme) ve (teşebbüs) kelimeleri (Cemiyet ve tevessül) kelimelerine tebdil edilmiştir.

3. Bent – Bu bentte yer almış olan (Anayasanın tanıdığı kamu haklarını) ırk mülâhazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan cemiyetlere) mûtaallık hüküm mahiyeti itibariyle 4 numaralı bendin muhtevasına dahil bulunması hasebiyle bu bentten çıkarılarak dördüncü bende ilave olunmuş ahenk ve tenasuru temin sadedinde (Birleşmeler) tâbiri (Cemiyetler), (teşebbüs) tâbiri de (tevessül) olarak değiştirilmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

4. Bent – Bu bent, Hükümetin teklifi veçhile kabul edilmiş olmakla beraber 3 numaralı bentten çıkarılan (Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mühâlazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan cemiyetlere) mütaallik hüküm ilgisi itibariyle bu bende alınmıştır.

5. Bent – 1, 2, 3 bentlerde yazılı cemiyetlere girenler için Hükümet tasarısından teklif olunan ceza, diğer hükümlerle nispet gösterilerek beş yıldan 12 yıla kadar artırılmış ve 4 üncü bentteki ceza aynen muhafaza edilmiştir. (Birleşmeler) tabiri de (Cemiyetler) şekliyle düzeltilmiştir.

6. Bent – Hükümet teklifinin altıncı bendinde zikredilen (Cebir unsuru) esas itibariyle birinci bentte kabul edilmiş olduğundan bu bent ile sevk edilen hükmün mevzuu, bu sebeple kalmadığı cihetle altıncı bent tayyedilmiştir.

7. Bent – Bu bent muhtevi olduğu hükümler itibariyle aynen kabul edilmiş ancak vuzuh temini bakımından lüzumlu görülen redaksiyon tashihat yapılmıştır.

Bu bentte yazılı suçların ordu içinde veya ordu mensupları arasında ve askeri fabrika ve müesseselerde işlenmesi halinde dahi cezanın artırılacağına dair hüküm konulması teklif edilmiş ise de bu kabîl hallerde cezanın teşdidini hedef tutan Askeri Ceza Kanununun 148 inci maddesinin B bendi mahfuz bulunduğu cihetle ayrıca bir hüküm ilâvesine mahal görülmemiştir.

8. Bent – Bu bent ile tespit edilen fiillerin esasen müstakil birer suç bulunmasından dolayı, mürtekiplerinin mahkûmiyetleri halinde umumî hükümlerin tatbiki daha uygun görülmekle bu bendin tasarıdan çıkarılmasına karar verilmiştir.

9. Bent – Bu maddede yazılı suçları işleyenlerden biri suçu ve faillerini kovuşturmaya başlamadan önce yetkili makamlara bildirdiği takdirde hal ve şartlara nazaran cezanın mahkemece kısmen veya tamamen kaldırılabilceğini bu bendin hükümleri tazammun etmekte ise de, Komisyonunda yapılan müzakere sonunda tebellür eden kanaate nazaran ihbarın tahkikatın her safhasında yapılması halinde suçu ve suçları meydana çıkarması bakımından her suretle fayda sağlayacağı düşünülerek bu bapta tevsian hüküm vaz'edilmiştir.

10. Bent – (Yeni bent sekiz). Hükümet tasarısında olduğu gibi kabul edilmiştir.

Bu maddede yazılı cemiyet tâbiri ile, Cemiyetler Kanununun kabul ettiği mânada teşekkül etmiş cemiyetler kasdolunmuştur. Bu itibarla maddede cemiyet tâbirlerinden anlaşılacak mânaya vuzuh ve sarahat

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

vermek bakımından bu maddedeki cemiyetin izahı ilâve edilen 9 uncu bent ile yapılmıştır.

Madde: 142.

1. Bent – Bu bendin (Devletin siyasi veya hukuki) şeklindeki ibaresi, 141 inci maddenin gerekçesindeki sebeplere müsteniden (veya) kaldırılarak bu iki mefhumu bağlayan (ve) rabıta edatının ilâvesiyle düzeltilmiş ceza miktarları da evvelki müeyyidelerle ahenk ve tenazuru temin için 2 ila 6 yıl ağır hapis cezası yerine (3 ila 8) yıl ağır hapis cezası olarak ikâme edilmiştir.

2. Bent – Bu bentteki (Muhالیf) kelimesi kaldırılmış ve beyanda ittira-dı teminen (aykırı) olarak kabul edilmiştir.

Yine bu bendin, (Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhaza-sıyla kaldırmak) ibaresi de bu maddenin üçüncü bendi ile alâkalı görüldüğünden mezkûr bende nakli yapılmıştır.

3. Bent – Bu bendin ilk kısmına ikinci bentten nakledilen (Anayasa-nın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kaldırmak) fıkrası ilâve edilmiş ve cezanın münteha haddi de iki yıldan 3 yıla çıkarılmıştır.

4. Bent – 141 inci maddenin altıncı bendi ile mütenazır olarak bu bendin hükmü tamamen tayyedilmiş ve bu maddenin 1 ve 2 nci bentle-riyle 3 üncü bendinde tavsif edilen suçların mahiyetleri ve cemiyet bün-yesinde husule getireceği tesirler nazarı itibara alınmak suretiyle cezaî müeyyideler vaz’edilmiş ve bent bu esaslara göre yeniden tanzim edilmiş-tir.

5. Bent – Bu bent 141 inci maddenin yeni 6 ncı bendine mâtuf oldu-ğundan, bendin metnindeki 7 rakamı 6 rakamına tahvil edilmiştir.

6. – Bent – Bu bentteki (yayın) kelimesi yerine Basın Kanununda kul-lanılan terime uygun olarak (neşir) kelimesi ikâme olunmuştur.

7. Bent – Bu bentte yapılan tadilât 141 inci maddenin 9 uncu (muad-del 7 nci) bendinde yapılan değişikliğin aynı olduğundan mucip sebeple-ri tekrar edilmemiştir.

9. Bent – (Yeni sekizinci bent).

Hükümetin tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Madde 163 :

1. Bent – Bu bentteki (Dini esas ve itibarlara) ibaresindeki kelimesi-nin tahrir ve tabı hatası olduğu anlaşıldığından (itibarlara) kelimesi ben-din siyakından anlaşıldığı gibi (inançlar) olarak düzeltilmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

(Birleşmeler ve teşebbüs) terimleri de 141 ve 142 nci maddelerde olduğu gibi (cemiyet) ve (tevessül) şekilleriyle kabul edilmiştir.

2. Bent – Bu bentteki (birleşmelere) tâbiri yukarda izah olunan sebebe müsteniden (cemiyetlere) kalbedilmiştir.

3 ve 4. Bent – Bu bentlerle sevkedilen hükümler 141 ve 142 nci maddelerde zikredilen mucip sebeplere uyularak ahengi sağlamak için kaldırılmıştır.

5. Bent – Bu bendin birinci fıkrası aşağıdaki altıncı bende alâkasından dolayı nakledilmiştir.

6. Bent – (Yeni 3 üncü bent) Hükümet tasarısında, beşinci bendin birinci fıkrasından sonra gelen ve (lâikliğe aykırı olarak) diye başlayan fıkrada beyan olunan hükümlerin alâka ve irtibatı mevcut bulunmadığı dikkat nazarına alınarak 2 nci fıkranın yeni 3 numaralı bent olarak tertiplenmesi uygun görülmüştür.

Metindeki (itikatlara) tâbiri de evvelki tadilâta mütenazıran (inançlara) olarak tashih edilmiştir.

7. Bent – Bu bentte tavsif edilen fiillerin mahiyeti itibariyle kaldırılması komisyonca uygun görülmüştür.

8. Bent – (Yeni beşinci bent) bu bentteki (Yayın) kelimesi Basın Kanunundaki terimle telif olunarak (neşir) şeklinde değiştirilmiştir.

9. Bent – (Yeni dördüncü bent) bu bentteki 7 rakamı 6 olarak tashih edilmiştir.

... (Yeni altıncı bent) bu maddenin Hükümet tarafından sevkedilen beşinci bendinin birinci fıkrası hükmü, ahiren tertiplenen bu maddede altıncı bent olarak yer almıştır.

Bu bentte yapılan tadilât 141 inci maddenin 9 ve 142 nci maddenin 8 inci bentlerinde tevsian yapılan değişikliğin aynıdır, mucip sebeplerle tekrarına mahal görülmemiştir.

Yine maddede tadat edilen fiillerden mahiyeti itibariyle 141 inci maddenin 9 uncu fıkrası hükümlerinin de tatbiki gerektiğinden maddeye bu dairede bir fıkra eklenmiştir.

Madde 192 : Bu madde Hükümet gerekçesindeki esaslar dairesinde aynen kabul edilmiş, yalnız cezanın altı aydan ibaret olan başlangıç haddi fiilin mahiyeti dikkate alınarak (Bir) yıla çıkarılmıştır.

Madde 269 ve 270 : Ceza Kanununun hükümleri meyanına, matbuata mütaallik bazı suçların ithali ve bir madde numarası verilmesi düşüncesiyle, meriyette bulunan 269 uncu maddeye 270 inci maddeler bir-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

leştirilerek bu suretle tasarıdaki 270 inci maddedeki mevzubahis fiiller bu yolda tespit olunmuştur.

Ancak yapılan müzakereler sonunda Ceza Kanununa, işbu 270 inci madde ile ithal ve ilâvesi teklif olunan hususların, 5680 sayılı Kanun gereğince ilga edilen eski Matbuat Kanununun 30 uncu maddesinin aynen tekrarından ibaret bulunduğu ve Basın Kanununun istihdaf ettiği hükümlere de mugayyereti anlaşıldığı gibi esasen bahsi geçen 30 uncu maddenin ilgasından sonra güzëran eden kısa müddet zarfında da bu maddenin yeniden ihya ve kabulünü tazammun ettiren ahvalin de mevcut bulunmadığı müşahade olunarak her iki madde dahi tasarıdan çıkarılmış ve hali sabık muhafaza edilmiştir.

Madde 311 : Bu maddenin (başkasını bir suç işlemeye) dair olan ibaresi (bir suçun işlenmesini) şeklinde tadil edilmiştir.

Bu tadildeki saik Ceza Kanununun 64 üncü maddesindeki azim ve tahrik unsurlarıyla iltibasa mahal kalmaması içindir.

Madde 312 : Bu maddenin metninde yer alan tahrik ve (tahrıs) kelimeleri medlülleri itibariyle aynı mânayı tazammun ettiklerinden (tahrıs) tâbiri (tahrik) olarak kabul edilmiş ve metinde (tahrik) kelimesi tekerrür ettiğinden birinci (tahrik) kaldırılmıştır.

Madde 403 : Hükümet tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Madde 404 : Bu maddenin birinci bendindeki (halk) tâbirinin şümüliyle tefsire tâbî tutularak yanlış mânaya hamledilmemesi için bu tâbir kaldırılmış ve maddeye vuzuh vermek sadedinde (bir veya daha ziyade kimseleri) esasî ikâme olunmuştur.

Yine madde metninde, mezkûr (kullanılmasını) kelimesinden sonra gelen (teşvik eden) tâbirinin de (kolaylaştıranlar) unsuruyla tedahül etmemesi ve maddeye daha geniş mâna verilmesini teminen gerekli tadilat yapılmıştır.

Maddenin 2 nci bendi Hükümet tasarısı dairesince aynen kabul edilmiştir.

3 numaralı bendin numarası kaldırılarak bu bent ikinci bende bağlanmıştır.

Maddenin 4 üncü bendi yukardaki tertibe nazaran 3 numarayı işgal etmiştir. Ve bu bendin metnindeki (uyuşturucu maddeleri kullanmayı) ibaresi, bu madde ile derpiş edilen hükmü vuzuhla ifade edemediğinden (kullanmayı) kelimesi kaldırılmış yerine (alışkanlığı) konulmuştur.

Bu bentteki (hastanede salâh bulduklarından sonra infaz edilmek üzere) mealindeki hüküm, infaza mütaallik görölerek kaldırılmıştır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Madde 406 : Bu maddede tadat edilen meslek mensuplarına (Veteriner, kimyager, askerî sağlık memurları, hemşire ve hastabakıcılar) da ilâve edilmiştir.

İlave edilen meslek mensupları arasında meskûr (Askerî sağlık memurları) ndan maksat (sıhhiye erbaş ve sıhhiye gedikli teknisyenleri) dir.

Madde 421 : Hükümet tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Bu maddede taknin edilen suçların âdabı umumiyeyi muhil bulunması itibariyle tecil hükmünden istisnası teklif edilmiş ve cereyan eden münakaşalar neticesinde, suçun işlenmesindeki redaet üzerinde hâkimlerin hassasiyetle durdukları, tatbikatta da tecile gidilmediği müşahade kılındığından, bu hususun yine hâkimlerin takdir salâhiyetlerine terkedilmesi muvafık görülmemiştir.

Madde 480 ve 482 : Hükümet tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Madde 486 : Bu maddenin birinci fıkrasının metni tatbikatta tereddüt ve ihtilâflara mâni olacak surette vazih bir hale getirilmiş ve aynı zamanda maddenin muhtevasına (vekil ve kanunî müşavir) dahi ilâve edilerek madde hükmü genişletilmiştir.

Madde 491 : Hükümet tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Bu maddeye son fıkra olarak (5617 sayılı Hayvan Hırsızlığının Men'i hakkındaki Kanunun 13 üncü maddesinin büyükbaş hayvanları çalanlar hakkında Türk Ceza Kanununa göre verilecek cezanın üç kat artırılacağına dair olan hükmü ayrıca uygulanmaz) fıkrası ilâve edilmiştir ki, bu suretle ceza miktarının muadelet seviyesinde tutulması mülâhaza edilmiştir.

Madde 492 : Bu maddenin (1) ilâ (6) ncı bentleri Hükümet tasarısı dairesinde aynen kabul edilmiştir.

Yedinci bent, sekizinci bende alınmış ve 7 nci bende (yankesicilik suretiyle yapılırsa) fıkrası 493 üncü maddenin beşinci bendinden ve (suçun mahiyeti nazarı itibara alınarak) nakledilmiştir.

Yine bu maddenin sekizinci bendi de alâkası itibariyle 493 üncü maddenin beşinci bendine geçirilmiştir.

Madde 493 :

Beşinci bentten yankesiciliğe aîd hüküm kaldırılarak 492 nci maddenin 7 nci bendine nakledildiği için bu sebeple yeri açık kalan 5 inci bende 492 nci maddenin (meskûn mahalden hayvan hırsızlığına) mûtaallik 8 inci bendi ikâme olunmuştur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Maddede yapılan diğer bir değişiklik de; ceza müeyyidelerine ait bulunmaktadır. Hükümet teklifindeki (ağır hapis) cezasının mahiyetine göre âdil bir esasa ircaı düşünülerek (hapis) cezasına çevrilmesi uygun görülmüş ve son haddi altı yıldan beş yıla indirilmiştir.

Hükümet tarafından bu maddenin son fıkrası ile sevk edilen istimal hırsızlığına ait hükümler üzerinde komisyonca münakaşa ve müzarekeler cereyan etmiş ve bu fıkra ile ceza müeyyidesi altında bulundurulmak istenilen fiillerin, esasen hırsızlık suçunun unsurlarını ihtiva ettiği neticesine varılmış olduğundan yeni bir hüküm vaz'ına lüzum olmadığı düşüncesiyle bu son fıkra maddeden çıkarılmıştır.

Madde 513 : 515 inci maddeye ilâvesi teklif edilen hükümle müeyyide altına alınması hedef tutulan fil ve hareketlerin mahiyetleri itibariyle bu hükümlerin 515 inci maddeye değil 513 üncü maddeye ilave edilmesi lazımgeldiği neticesine varılmış olduğundan 513 üncü madde, teklifi de ihtiva etmek üzere yeniden tanzim ve tertip olunmuştur. Bu sebeple hapis cezası (1) aydan (2) aya çıkarılmış ve para cezaları da bu cezalarda 5435 sayılı Kanunla yapılan artırma nazara alınmak suretiyle (150 ilâ 1 000) lira hadleriyle kabul edilmiştir.

Teklif müsteniden bu maddeye ithal olunan yeni kaide, köy hükmî şahsiyetine ait ve öteden beri köylünün müşterek istifadesine terkedilmiş mera, harman yeri, yol ve sulak gibi gayrimenkulleri kısmen veya tamamen zabıt ve tasarruf edilmesi veya sürülüp ekilmesi gibi hallerin de müeyyide altında bulundurulmasına mütaalliktir. Maddenin ikinci fıkrasına bu hüküm vaz'edilmiş ve ikinci fıkra da tertip bakımından maddenin sonuna alınmıştır.

Madde 567 ve 568 : Kumar suçunun içtimai bünyede husule getirdiği zararlı neticeler karşısında; ceza müeyyidelerinin artırılması uygun görülmüş olduğundan her iki maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki hapis ve para cezaları daha müessir hadlere çıkarılmıştır.

Kamutayda yeğlik ve ivedilikle görüşülmesinin arzına ve komisyonun yaptığı değişikliklerin Yüce Kamutayın tasvibine sunulmasına karar verildi.

Yüksek Başkanlığa takdim olunur.

Adalet Ko.
Başkanı
Ankara
O. T. İltekin

Bu rapor
Sözcüsü
Balıkesir
V. Asena

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Kâtip
Balıkesir
V. Asena
Üye
Ankara
Bazı itirazlarım vardır
H. Ş. İnce
Üye
Çorum
M. Güney

Üye
Edirne
M. Enginün
Üye
Elazığ
H. A. Yöney
Üye
İstanbul
A. Moshos
Üye
Samsun
F. Tüzel

Üye
Amasya
İ. Olgaç
Üye
Ankara
Söz hakkım mahfuz
O. Ş. Çiçekdağ
Üye
Çorum
Söz hakkım mahfuz
H. Ortakçioğlu
Üye
Çankırı
C. Boynuk
Üye
Erzurum
E. Karan
Üye
Kütahya
S. S. Nasuhoğlu
Üye
Seyhan
S. Serçe

Üye
Yozgat
M. Ü. Alçılı

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (2)

Yeğlikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Yeğlikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

BAŞKAN – Komisyon adına söz mü istediniz Vacid Bey?

VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, İttüzüğün 42 nci maddesinde bir dönem içinde geçen bir komisyonun yazdığı rapor, kabullenen yeni komisyon tarafından savunulur diye âmir bir hüküm vardır. Komisyonumuz bu mevzuu tezekkür etti ve savunmaya karar verdi.

Yüksek Meclise arz ediyorum.

BAŞKAN – Efendim, komisyon raporu benimsemiştir. Binaenaleyh müzakereye devam edeceğiz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Komisyon raporunda bu kanunun yeğlikle görüşülmesi teklif edilmektedir. Yeğliğin mânası malûmdur, gündemdeki bütün işlerden evvel müzakere edilmesidir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Zaten gündemde başka madde yok ki...

BAŞKAN – Bugün müzakeresi bitmez ve diğer birleşimlere kalırsa, o birleşimlerde diğer kanunlara tercihan konuşulması için bu kararı almak lâzımdır.

Tümü üzerinde söz isteyen arkadaşlar vardır. Sırasıyla söz vereceğim.

Arkadaşlar, müsaade ederseniz daha evvel adlarını yazdırmış olanların isimlerini okuyayım:

Şevket Mocan, Arif Nihat Asya, Said Bilgiç, Süreyya Endik, Zuhuri Danışman, Celâl Yardımcı, Ahmet Gürkan, Cezmi Türk, Sani Yaver, Abbas Çetin, Mehmet Daim Süalp, Ali İhsan Sâbis, Nâtık Poyrazoğlu, Kâmil Boran, Ahmet Kemal Varınca, Kemal Özçoban.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Muhterem arkadaşlar, dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin tarihi büyük oturumunun bugünkü oturum olduğu kanaatiyle mâruzatıma başlıyorum. Kore kararı kadar tarihi olan bugünkü oturumda aziz yurdumuzu üçe bölerek yabancı bir devlete ilhak etmek gayelerini tüzüklerinde gizlemeye bile lüzum görmeyen vatan hainleri kızılıra karşı iç idaremizin müdafaaî meşruasını sağlayacak kanun tasarısı huzuruza gelmiş bulunuyor.

Türkiye Komünist Partisi tüzüğün birinci maddesini aynen arz ediyorum: (Türkiye Komünist Partisi Komünist Enternasyonalinin bir şubesi sıfatıyla millî Türk burjuvasıyla mücadele eder. Sovyetler Birliği, cihan proletarya inkılâbı ve komünizm lehinde propaganda yapar.) Aynen ve harfiyyen arzettiğim, aslı mesul makamlarda olması lâzımgelen tüzükten mâruzatımı tekzip edebilecek bir mesul makam varsa buyursun! Muhterem arkadaşlar, görüyorsunuz ki, tüzüklerinin besmelesinde hududu, sancağı inkâr eden, yabancı düşman ordularını bir halâşkâr gibi bekleyen vatan hainlerinden iç idaremizi koruyacak bir müeyyide bu saate kadar yoktu. Olmadığını mûtaaddit defalar Adalet bakanlarının Meclis zabıtlarında mevcut beyanatlarından öğrendik. Hainivatan hemen hemen serbestti. Propagandacısının propagandacısı alkol tesiriyle ve kendi ihtiyariyle ağzından bir (yaşasın Komünizm) çıkarsa harekete geçecek mevzuat vardı. Ama diğer taraftan hiyanet gerek, Demokrat Parti Tüzüğü'nün 12 nci maddesi, gerek diğer partilerin tüzükleri gereğince kanun dışı idi.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Garip bir tezat değil mi? Muhterem arkadaşlarım bir yasak ki; sarıh müeyyideye istinat etmez, basma istihza mevzuu olur ve teşvik eder. Filhakika bu tezat, kanun dışı hiyanetin yirmi beş senelik tarihçesine bir nazar atarsak coğrafi vaziyetlerinin müsaitliğinden Komünizmi kanun içi addetmiş memleketlerdeki onu açık mücadele ile sifıra indirmesinden bizdeki müeyyidesiz kanun dışı mücadele daha tehlikeli olmuştur, daha tehlikeli inkişaflar gösterdiğini son hâdisat ve vakıalar gözümüzün önüne sermektedir.

Muhterem arkadaşlar verici radyolardan, hariçten alınmış paralardan hattâ mühim mevkilere sokulmuş tutulan casuslardan ziyade bir noktaya nazarı dikkatini çekmek isterim: O da yarını teslim edeceğimiz çocuklarımızın irfan ocaklarına kadar hiyanetin sokulmasıdır. Velevki bir tek dahi olsa yarın vatani, sancağı müdafaa edecek askeri lisenin bir öğretmenin hiyanet komitesi kurucularından olması bize çok şeyler ifade ediyor. Bu ibret verici vakıa bir tesadüf değildir, arkadaşlar. İşte size yine Türkiye komünist partisinin 41 inci maddesi : Türkiye Komünist Partisi, Türkiye Komünist Gençler Birliği vasıtasıyla gençlik ve ordu arasında sistematik bir faaliyet gösterir ve komünist propagandası yapar, Bunu da tekzip edecek varsa, çıksın ortaya! Yavrularımızın dimağlarına engerek zehirinin akıtılmasına bigâne kalamazdık!

İktidarımızın ilk saatinde, Hükümet programının ilk satırlarında yurdumuzu kızıl casuslardan temizleyecek kanunlar getireceğimizi cihana sarahaten ilândan korkmadık. B. M. Meclisinin her vesile ile izhar ettiği tarihî hassasiyetinden aldığımız cesaretle 53 arkadaş müeyyidelerimizdeki arzettiğim boşluğu doldurmak gayesiyle bir kanun tasarısı sunduk. Hükümet de Meclisin hassasiyetine ayak uydurarak programı gereğince bir tasarı getirdi ve her iki tasarı Adliye Encümenince aylarca tetkik edilerek mükemmel bir tasarı halinde Yüksek Meclise geldi. Adliye Encümeninin hazırladığı Hükümet tasarısının son şekli 53 arkadaştan görüşebildiklerimi tatmin etmiştir. İmza sahiplerinden ısrar edenler varsa haklarıdır, bittabi ısrar ederler. Biz 53 imza ile sunulan tasarıdan feragat ederek Hükümet tasarısını tatminkâr buluyoruz. Çünkü o tasarı, iki tasarının formüle edilmiş mükemmel bir şeklidir. Yalnız 108 arkadaşımızla hiyanet komitesi başkanlarına münhasır olmak üzere 141 inci maddeye ölüm cezası fıkrasının ilâvesini isteyen bir teklifimiz vardır ve bu teklif, şerefle arz ediyorum, D.P. ve C.H.P. Milletvekillerinin imzalarıyla süslüdür. Türkiye kuruluş ve istiklâl kanunu, parti mülâhazalarının fevkında olarak huzurunuzdadır. Bu fıkrada ısrarla duruyoruz. (Bravo sesleri)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar, sözlerimi bitirirken huzurunuzdaki tasarılar Türkiye'nin varlığını garanti eden istiklâl kanunları olduğunu arz etmek isterim. Partilerin politika rekabetlerinin çok fevkinda olan bu varlık kanunlarının müzakeresine başlarken, bugün bizi dünyanın dört büyüğünden biri mertebesine yükselten uzak cephelerdeki bir istiklâl âbidesi gibi ay yıldızlı mezarlarında yatan fedailerin ruhlarının da şimdi bu kubbe altında olduklarını unutmuyoruz. Ve bize: "Size emanet ettiğimiz yetimlerimizin mekteplerinde, köylerinde çarpıştığımız düşmanın casuslarından ve öncülerinden yavrularımızı kurtarınız" diye haykırdıklarını da işitiyoruz. (Alkışlar)

BAŞKAN – Arif Nihat Asya.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) – Muhterem arkadaşlar, elimizdeki maddelerin bütün bentleri memleket emniyetini, memleketin mânevi sağlığını birinci derecede alâkalandıran şeylerdir.

En büyük korkum yanı başındaki diğer mevzuların söz götürmesi yüzünden komünizme karşı duracak tedbirlerin de tatilden sonraya kalmasıydı. Korktuğum başıma geldi.

Birkaç arkadaş Riyaset Divanının dikkatini çekmeseydik bu iş daha da gecikecekti.

Şevket Mocan arkadaşımızla diğer arkadaşlara ait 141 inci ve 142 nci maddeler ilgilendiren teklifin tatilden önce de uzun müddet bir çekmeceye kilitli kalmış olduğunu duydum.

Bu haber yanlış değilse, (ki yanlış olmasını temenni ederim) isterim ki çekmeceyi kilitleyip anahtarı cebine koyarak giden arkadaş sadece böyle mühim bir teklifi iyi muhafaza endişesiyle, bir kuyumcu endişesiyle hareket etmiş olsun.

Arkadaşlarım; şüphe yok ki bu memleket bir komünizmi himaye edenler, komünizme yüz verenler, komünizmi şımartanlar ve en hafif tâbiriyle komünizme göz yumanlar devri geçirmiştir. Komünizme mevkiler, milliyetçilere mahkemeler devri.

Fakat biri birimize tam mânasiyle geçmiş olsun diyebilmek için bu kanunun bir gün evvel çıkması şarttı. Gecikmesi milleti üzer, komünistleri sevindirirdi. Korkum bu yüzdendi arkadaşlarım ve işte aradan bir yaz daha geçti. Komünistler bir serazat yaz daha geçirdiler. Geçenlerde bir arkadaşımıza resmen hakaret ettiler, meydan okudular. Bu hakaret hepimize, millete dir.

O devrin himaye sisteminin artığı bazı komünistlerin hâla bazı yerlerde köprü başı tutmakta olduklarına dair alâmetler eksik değildir. Aftan

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

istifade eden birinin gidip Rus radyosundan bize meydan okuması da âmme vicdanında yara açmıştır. Öyle bir devir ki komünizmi yayma plânlaştırma içinde tâbiye sahibi idi. Müesseselerden, hattâ maarif müesseselerinden bu fikri yaymaya memur edilmiş kurumlar gösterilebilir.

Sadece vaziyeti kurtarmak için hapse tükılanlara, yahut hapiste tutulanlara imtiyazlı mahbus muamelesi yapılmıştır. Bunlardan birisine hapishanede Devlet parasıyla Rusçadan eser tercüme ettirildiği, yani resmen nakdî yardımda bulunulduğu bir vakıadır. O devrin bir maarif adamı mükemmel bir komitern kurmayı gibi hareket etmiştir. Diyorlar ki bu adam şefinin dahi gözünü perdeleyerek, zekâsıyla onu dahi aldatarak bu işi yaptı. Asla! Şefin kurnazlığı malûm ve meşhurdur. Maarif Vekili mükemmel bir komitern kumandanı gibi hareket etmiştir. Diyorlar ki bu adam şefinin dahi gözüne girerek, onu dahi aldatarak bu işi yaptı. Onu kandırmasına imkân yoktur, çünkü şefin kurnazlığı malûm ve meşhurdur. Bu şef, Maarif vekilinin yapmak istediğini anlamamış olamaz. Mükemmel biliyordu. Bu şef o adamın sadece cürüm ortağı değil, suç âmiridir.

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (SİVAS) – Ayıptır, ayıp! (Sağdan gürültüler)

BAŞKAN – Efendim lütfen susunuz! (Devam, devam sesleri).

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) – Bu sözler karşısında bu Mecliste durulmaz! Biz komünist miyiz?

AVNİ DOĞAN (Yozgat) – Muhalefet liderine tecavüz ediliyor, ayıptır. (Sağdan, gürültüler, masa kapakları gürültüleri. "müzakereyi terkedelim arkadaşlar sesleri" ayağa kalkmalar).

M. KÂMİL BORAN (Mardin) – Burada ceza hukukuna ait bir mevzu konuşuluyor. Politika yapmıyoruz.

BAŞKAN – Sükûneti muhafaza edelim, kimseye hakaret etmediğini ifade ediyor. (Sağdan biz "komünist değiliz, asla kabul etmiyoruz" sesleri).

ARİF NİHAT ASYA (Devamlı) – Şef dedim, şahıs demedim. (Sağdan gürültüler). (Soldan devam devam sesleri).

BAŞKAN – Efendim, lütfen sükûneti muhafaza ediniz.

LATİF AKÜZÜM (Kars) – Komünist olan namussuzdur, sözünü geri alsın. Komünist kimdir?

(Bu sırada Halk Partili milletvekilleri toplu bir halde salondan çıkmak üzere ayağa kalktılar ve bir kısmı dışarı çıktı.)

BAŞKAN – Efendim, sükûneti muhafaza edelim, arkadaşımız kimseye hakaret etmediğini söylüyor, zabıtlar meydandadır. İddia edildiği gibi söylenmiş bir ifade varsa düzeltiriz,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kimseye komünist denmedi. *(Sağdan şiddetli gürültüler, masalara vurmalar)*

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Dün söyletmediniz bugün de mi söyletmeyeceksiniz?..

ŞEMSETTİN GÜNALTAY (Erzincan) – Komünist diyor efendim. Biz komünist değiliz, asla kabul etmiyoruz. *(Sağdan gürültüler)*.

BAŞKAN – Devam edin Arif Bey... *(Gürültüler)* Kimseye komünist denmemiştir, devam buyurun efendim.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Sukûneti temin edin de devam edeyim. *(Sağdan şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN – Arkadaşlar, kimseye komünist denmemiştir. *(Sağdan şiddetli gürültüler.)*

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Millet bizi bu derde deva bulalım diye getirdi.. *(Sağdan şiddetli gürültüler)*.

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim, icabederse arkadaş sözünü geri alacaktır. Rica ederim... *(Soldan niçin alacak sesleri)*. *(Sağdan gürültüler.)*

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) – Sen kimden daha vatanperversin be adam?.. *(Sağdan şiddetli gürültüler.)*

BAŞKAN – Müsaade buyurun, sözleri izah edecek. Devam edin Arif Bey... Efendim, kimseye komünist denmemiştir. Kimseye komünist dediniz mi?..

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Kimsenin şahsına komünist denmemiştir, efendim! *(Sağdan gürültüler)*

BAŞKAN – Devam edin efendim.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Millet bizi bu derde deva bulalım diye getirdi... *(Sağdan şiddetli gürültüler)*.

BAŞKAN – Efendim, izah ettiler. Meclis arkadaşlarından hiç birisine komünist dememişlerdir. Öyle birşey varsa Riyaset divanı vazifesini yapar... Size de söz veririm.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Muhalefet liderine tecavüz ediyorlar efendim.

BAŞKAN – Kimseye hakaret etmediklerini ifade ettiler efendim. Siz devam edin efendim. *(Sağdan. "Şef diye hitap ettiği kimdir?.." sesleri)*.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Muhalefete mensup arkadaşlarım bana verecekleri cevabı kendilerinden daha ziyade sükûnetle dinleyeceğim, söz veririm. *(Soldan gürültüler.)*

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

BAŞKAN – Arkadaşlar, lütfen sükûneti muhafaza edelim, aksi halde inzibatî kararlar tatbik etmeye tevessül edeceğim.

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Millet bizi bu derde deva bulalım diye getirdi, sizi de, bizi de.

Evet aziz arkadaşlarım, o devir öyleydi. Gelelim bu devre: Biz şimdiye kadar komünizmle mücadeleyi şahsî teşebbüslere, şahsî cesaretlere bıraktık. Böyle bir mücadelenin aramızda bulunan atılğan ve ileri elemanın, bağı yanık bir Karadeniz çocuğunun, başta millet vicdanı olmak üzere, parti programından, Hükümet programından, kabine ve Meclis arkadaşlarından kuvvet aldığı inkâr kabul etmez.

Lâkin unutmayalım ki, bu arkadaşımıza kimimiz cesaret verirken, kimimiz de: "sen yapıyorsun, komünistler hakkında mevzuatımızda esaslı bir şey yok, dikkatli ol, ihtiyatlı ol" diye tavsiyelerde bulunmuşuzdur. Tavsiye haklıydı, vaziyet böyleydi. Birbuçuk yıl böyle kaldı.

Filhakika millet ve memleket hayrı namına bir mukabil ideoloji meselesi her zaman kanun müeyyidesine muhtaç değildir. Fakat hukukî mücadele kanunda müeyyide bulmadıkça kahramanını mesuliyete götürebilir. Kahraman mesuliyeti göze alsa da..

Mücadele adamları bu kanunu çıkarmanızla ancak şimdiden sonra hukukî mesnedini bulmuş olacaktır; aksi takdirde yine mesnetsiz kalacaktır.

Dikkat ettim, komisyon teklifinde de, Hükümet tasarısında da gerekçelerde bulunduğu halde metinde komünizm kelimesinin zikredilmemesine bilhassa dikkat edilmiş. Maddenin eski şeklinde olduğu gibi. Bu ihtiyatkârlıklarından dolayı Hükümeti de, komisyonu da tebrik edemeyeceğime esef duyarım. Komünizm kelimesini telâffuz cesaretini Şevket Moccan ve arkadaşlarının teklif metni de gösterebilmiş, kendilerini tebrik ederim.

141 ve 142 nci maddelerin tādiliyle neleri ve kimleri istihdaf ettiğimiz hepimizin mâlûmu iken, komünizm ve komünist kelimelerini maddelerde dile almamak neden? Yoksa korkuyor muyuz? (Hâşa sesleri). Zikredilmemesi sebepleri arasında komünizmin tarife sığmaması gösterilebilir. Bu kelime bugün siyasî ve felsefî terim haline geldi. Haksızlık esasına dayanmasına rağmen hukuk terimi de sayılabilir.

Tuhaf tesadüf, ormanın tarif edilememesi de Orman Kanununun gecikme sebeplerinden biri olmuştur. O halde meselâ ben bir kanunun gecikmesini istersem o zaman bir tarif meselesi çıkarırım. Aristocular halka ola dursun.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bununla beraber komünizm kelimesinin tarife sığmaması maddede kelime halinde zikredilmemesine değil, zikredilmesine sebep olabilir.

Zikredilmemesinin ikinci sebebi, gerekçede söylendiği gibi cezaların anarşistlere, nihilistlere ve her çeşit nizam kasıtlarına şâmil olması düşüncesidir. Bunu kabul ederim.

Fakat uzak ihtimaller, ister nihilizm, ister anarşizm olsun. Komünizm bugünün had meselesidir, âcil bir neşter müdahalesi ister.

Komünizm kelimesi telâffuzdan çekinmiş olma zihabı uyandırmaktan da maddeleri tenzih etmek isterim. Irk kelimesiyle ırkçılık zikredilmiş de onun yanında komünizm zikredilmemiş. Buna âdeta haksızlık derler, belki de daha çok şey derler. Mocan'ın da işaret ettiği gibi gerek tasarının, gerek komisyon teklifinin metninde ölüm ve idam kelimelerinin telaffuz edilmemesine de âzami itina gösterilmiş, hapis denmiş. Bu kadar beklemek bunun için miydi? Dağ doğura doğura fare mi doğuracaktı? Şu memlekette idam cezası mademki vardır, sorarım idamı kime saklıyoruz? İdam gömleği maddedeki mükerrirler için biçilmiş kaftandır. Teklif ve tasarısı o şekilde geliyor ki, komünizm suçunun cezası az da olsa çok da olsa hapisten ibaret. Komünizm ölüm cezasını hiçbir halükârda vermemekle, bunu ancak baş suçlarla bilhassa askeri suçlarla ihtilâl haline bırakmış oluyoruz. Komünistin komünizmden ibaret kalacak suçunda hürriyet teminatını kısıyoruz, hayat teminatını ise cömertçe vermiş oluyoruz.

Milletin mukadderatını alâkadâr eden işlerde bu çeşit adli cömertliklerin yeri yoktur. Adalet telâkkisi ölüm cezasına değil, bu telâkkiye mânîdir. Kanunun hususî bir madde ile.

Komünistlerin canına kıymak memnudur demediği kalmış. Bari onu da deyiverseydi.

Yalnız dış cemiyeti değil, hapishanenin iç cemiyetini de bu adamların şerrinden kurtarmanın tek çaresi vardır: Sehpa... Yahut iki çaresi vardır sehpa ve kurşun...

Gençlik ve halk mitinklerde komünistlere ölüm levhaları taşıdı. Onları yalancı çıkarmaya kimsenin hakkı yoktur. Gençlik bunun böyle olacağını bilseydi, komünistlere perhiz, komünistlere diyet, komünistlere göz hapsi derdi. Onların hükmünü bir gençlik romantizmi saymaya salâhiyetimiz yoktur. Kore'de komünistlere ölüm, memlekette komünistlere hapis ne âlâ memleket!.. O halde başka yerlerde takibe uğrayan komünistler canlarını kurtarmak için Türkiye'ye iltica etsinler.. Kore'de oğlunu komü-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

nist kurşunu ile şehit vermiş bir ananın vcdanını bir yerli komüniste verilen hapis cezası tatmin etmez.. Zaten komünistler bizim her za'fımızı istismar eder. Prensipleri budur.

Ölüm cezası hususunda da merhametimizi istismar ederek kendilerini ölümünden kurtarmış oluyorlar.

Kalemizi içerden fethetmek isteyenlerin suçu, dışardan fethetmek isteyenlerinkinden küçük olarak mütalâa buyuruluyor.

Muhterem Adalet Komisyonunun çok merhametli bir saatine raslamış olacak. Hükümetin de öyle.

Zaten imkân olsa da birkaç kızıl sallandırılmış olsaydı, kızılar bu kadar şınamazlardı, milletin hiç değilse sembolik olarak iki komünisti asılmış görmek hakkıydı.

Bu biçarelerden birini olsun asılmış görmeden gidersem gözüm arkada kalır.

Onların neler ettiğini, neler etmek istediğini bilen bilir.

İdam, yalnız bir devletin devletliğini değil aynı zamanda bir milletin milletliğini devirmek maksadiyle pusuda bekleyenler için değilse kimin içindir?

Hapis cezası vereceğiz, kafeste kuş besleyeceğiz. Ne güzel!

Demir perde memleketlerinde yalnız milliyetçinin cezası değil "ben Kominformun, ben Rusya'nın düşündüğünden başka türlü ve müstakil bir komünizm düşünüyorum" diyebilmenin de cezası ölümdür. Şayet bunu diyebilecek biri çıkarsa.

Biz ise burada Komünistlere ancak disiplin cezası veriyoruz. dokunmayın kızıcıklarımıza diyoruz. Komünistler Hükümete de, Adalet Komisyonuna da teşekkür etseler yeridir. (Soldan gürültüler, masa takırtıları).

Şimdi de siz mi başladınız? Hukukçu arkadaşların ve Adalet Komisyonunun buna vereceği cevabı biliyorum.

"Bu ceza farkı o memleketle, bu memleket arasındaki hukuk anlayışı farkından doğar" diyeceklerdir. Orada hukuk olmamasından, burada hukuk olmasından gelir, diyeceklerdir.

Evet... doğrudur. Fakat milletimin millet olmak ve vasıflarına kasteden hudut kapılarını kimlere ve nasıl açmak istedikleri safdillerden başka herkesin malûmu olan bu suç sahiplerininkinden daha büyük bir suç varsa lütfen gösterin.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Anarşizm bunun yanında romantik kalır, feerik kalır. Nihilizim bunun yanında felsefi kalır.

Komünizm ise; tehlikelerin en pratiği ve en aktüelidir, ip ister, ip... Kastamonu kendiri ister.

Benim en büyük suça en büyük cezaı yakıştırmamı kimsenin gayri-tabii göreceğini zannetmiyorum.

Tekrar ediyorum ölüm cezasına ihtiyaç vardır.

Komünistler nasıl adamlardır? Bildiğim kadar anlatayım. (*Biliyoruz sesleri*) kısaca.

Ben onların, köylere ekipler göndererek adlarına avcı ekipleri dediklerini bilirim. Neyi, kimi avlayacaklardı? Kimi olacak, Türk köylüsünü... ben onların bir vilâyet merkezinde en güzel binanın önünden geçerken "işte bizim müstakbel merkez binası" dediklerini biliyorum.

Ben onların Stalin'in öldüğü şayiası çıktığı günlerde adeta matem tuttuklarını, ağızlarını bıçaklar açmadığını bilirim.

HÜSEYİN ORTAKÇIOĞLU (Çorum) – Şimdiye kadar kaç tanesini ihbar ettin?

ARİF NİHAT ASYA (Devamla) – Ben onların Bulgaristan, demirperde askasına girdiği yani Rusya'nın batı hudutlarımıza dayandığı zaman adeta bayram yaptıklarını, ağızlarının kulaklarına vardığını bilirim.

Ben onların Ukrayna'da isyan çıktığı haberi karşısında sinirlendiklerini, bu haberi olamaz sözüyle ve şiddetle reddettiklerini bilirim. Nihayet münakaşanın mukabil delilleriyle gúya insafa gelerek olabilmesi ihtimalini lütfen kabul etmişler. "ve olabilir, bizde Şeyh Sait İsyanı olmadı mı?" diyerek neleri nelerle mukayese etmişlerdir.

Ben onların kendileriyle meşgul olan birine haber gönderip; bizimle çok uğraşma. Rus geldiği zaman ipini ilk çekeceğimiz sensin, dediklerini bilirim.

Onlar bize böyle muamele yaparlar. Onlar bizi böyle tehdit ederler. Onlar düşmanı ve istilayı böyle beklerler de biz onlara ölüm cezasını çok görürüz. Ne kadar yufka yürekli insanlarmışız.

Adalet Komisyonu da, Hükümeti de onlara ölümü çok görmekten tenzih ederim, ölüm tedbirini kabul buyurmaları şartıyla...

Maddelerde de dikkate alınmamış, belki akla gelmemiş bazı eksiklikler gördüm. Yanılıyorsam mesele yoktur. Fakat aksi takdirde bir mesele vardır. Bunları söylemeye mecburum.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Malûm maksatla cemiyet kuranlar ve idare edenler, bu cemiyete girenler için hüküm vardır. Cemiyete kaydedilmeksizin bilerek devam edenler için ayrı bir hüküm yok. Bu, çok hile götürür. Giren kelimesi de kaydedilen mânâsınadır, devam eden mânâsına gelmez. Öyle ise sadece bilerek devam edenler ancak propagandaları görüldüğü zaman hüküm giyebilecekler; aksi takdirde kurtulacaklar. Bu da dikkate alınmalı.

Suç Hükümetle ilgili müesseselerde, okullarda işçi ve gençlik teşekküllerinde şiddet sebebi oluyor, fakat bunların haricinde kanununa göre kurulmuş başka dernek, cemiyet ve benzerlerine hulûl ederek bunları gayelerine alet etmeleri dikkate alınmamış. Bu propaganda bendine girdiği için şiddet sebebi olmuyor. Mühimdir. Ve şiddet sebebi olmalıdır. Ayrıca vazifesini veya mesleğini komünizm telkin ve propagandasına alet etmek gibi şümüllü bir şiddet sebebi de konmalıdır.

Bir vilâyet merkezinde kurulan komünizmle mücadele cemiyetinin idare heyetine kurnazca tertiplerle bir komünistin girdiğini gördüm. Maksudı ne idi? Ne işi vardı orada, komünistlerle mücadele mi edecekti? Onlar mevcut bir futbol kulübünü, bir hayır cemiyetini, bir kızlayı gayelerine tevcih etmek yolunu tutmaya teşebbüs ederler, etmişlerdir, edebileceklerdir. Bu, neden şiddet sebebi sayılmıyor da sadece umumî propaganda hükümlerine giriyor? Bence büyük bir eksik, hattâ büyük bir hatâ.

Komünizme çıkan, nizam yıkmaya, nizam değiştirmeye çıkan fikirleri öğmek suç, fakat millî fikirleri takbih etmek, çürütmeye mâtuf maksadı ile sözler söylemek suç değil, mukaddesatı ile istihza etmek suç değil.

Hukukçu arkadaşları bunların Ceza Kanununun başka maddelerinde yer olduğunu söyleyecekler. Fakat bunların komünizm kasdiyle yapacak olan buraya ayrıca girmelidir ve komünizmin en esaslı yollarından biri büyük binayı buralarından yıkmaya koyulmaktır.

Nizama, sınıflara ve saireye ilişmek suçları... Kanun bunu dedikten sonra komünistler bu mevzulara doğrudan doğruya ilişmeyeceklerdir, hatta cemiyet kurmayacaklardır.

Nizama ilişmeyecekler ama mesela Kore'ye asker göndermemiz aleyhinde bulunacaklardır.

Bir fikir olarak bunu söylemek, müdafaa etmek suç değildir. Bunu iyi niyetle söylemek mümkün olduğu gibi iyi niyet perdesi altında söylemek de vardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Böyle bir fikrin işlenmesi, memlekete yayılması, kadınlara, "yavrularınızı Kore'ye kurban gönderiyorlar" denmesi nereye çıkar? Komünizmi yapmayacaklar, fakat komünizmin çok işine gelen bir propaganda yapmış olacaklardır.

Böyle şeyler yapılmıştır arkadaşlarım ve yapılacaktır.

Nizamı değiştirmeye teşebbüs etmeyecekler, teşebbüs etmez görünecekler. Fakat meselâ Atlantik Paktına girmemiz aleyhinde bulunacaklar, yahut daha basiti Atlantik Paktı aleyhinde konuşacaklar.

Öyle bir aleyhte bulunuş ki, fikir hürriyeti olan bir yerde bu bir fikrin müdafaasıdır. Olabilir. Fakat bu fikrin yayıldığını düşünün.

Bu da komünist propagandası değildir. Fakat komünistin arayıp ta bulamadığı şeydir.

Nizama dokunmayacaklar, fakat faraza "Bizim için en yakın ve en tabii müttefik Amerika değil, Rusya'dır" diyecekler.

Bu da bir fikirdir ve komünizm değildir. Fakat öylesine bir fikir ki, komünizm demeden komünizmin ekmeğine yağ sürer ve nizamı bozmaya, nizamı değiştirmeye teşebbüs mahiyeti yok, fakat ondan da beter. Buna benzer fikirleri yekûn edersek bunlar memleket için mülkiyete, sınıflara ve benzerlerine ilişmekten çok daha büyük çapıyla Komintern'e yardım etmek olur.

Bunlar ihtilâf ifade eden şeylerdir ama kanunun gözünden kaçtığı da aşîkârdır. Bunlar komünizmin propagandası kelimesiyle ifade edilemez. Ancak komünizmi sevindirecek telkinler, yahutta düşmanı sevindirecek telinler ve telâkkiler şeklinde ifade edilebilir.

İşte yaş, kuru meselesi burada vardır. Bunları suç saymakla kurunun yanında yaşta yanabilir. Fakat yakmayalım diye kuruyu da korumuş gibi oluyoruz.

Komünistlerin bu yollardan âzami istifade edeceğinden eminim. Kanunda komünizmin en zayıf şekli propaganda ve övmedir. Propagandaya da, öğmeye de sığmayan bu yolu ihtiyar edecekleri tabiidir. Ve bunlar propagandadan hiç de aşağı kalmaz. Onu geçer. Telkin bahsini açmışken bir mühim sahaya geçeyim.

Mekteplerde komünizm nasıl yayılır, talebeye nasıl tesir yapılır?.. Bunu anlatmaya çalışayım.

Birçok şekillerden biri de şudur arkadaşlarım:

Mesela 4-5 komünist bir birini bulmuştur bir gizli teşkilâtın adamı oldukları tespit edilmemiştir veyahut hakikaten bir teşkilât mensubu de-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ğillerdir. Sadece birbirlerini bulmuşlar ve elbet tanımışlardır. Birbirlerini bulmak cemiyet demek değildir. Hükümetin tasarısında (Birleşme) kelimesi bence bu halî cemiyet kelimesinden daha iyi ifade eder. Ama bu tam mânasıyla birleşme de değildir. Ancak bunlar bir müessesede tesadüfen buluşmak fırsatını kaçırmazlar.

Bu 4-5 kişi kimsenin kolay kolay farkına varamayacağı şekilde iş bölümü yaparlar ki, buna kanunen birleşme demek bile zordur. Fakat bu mükemmel bir toplu harekettir.

Evet... düşünürler, komünizmi neleri çürütmek, neleri söküp atmak isterse; mülkiyeti, geleneği, millî duyguyu, dinî, aileyi, bunlardan biri, çocuklarda veya muhitte veya her ikisinde mülkiyet duygusunu zayıflatmayı üzerine alır. Mülkiyet mefhumunda ceza maddelerine tekabül etmeyecek şekilde bir nevi lâübalilik havası estirir ve bu zor bir iş değildir.

İkincisi, aile telâkkisinde bir lâübalilik havası estirir. Ötekini sahasına karışmaz.

Üçüncüsü, aynı şeyi dinde yapar. O kadar güzel yapar ki, âdeta çocuklara lâiklik ruhunu aşılama perdesinin altında saklanır. Dinî değil, softalığı çürütmek istemiş gibi hareket eder fakat oradan dinî vurur.

Dördüncüsü de, beşincisi de sahalarında bu minval üzere hareket ederler.

O kadar ki, bunların her birini ayrı ayrı ele alırsanız hiçbirine komünist ve hiçbirinin hareketine komünizim diyebilmenize imkân yoktur. Meselâ ailede lâübalilik havası estireni ele alalım. Mümkündür, bu adamın aile hakkında sizinkinden bir başka türlü ve daha geniş telâkkileri olabilir. Bu iyi niyete de verilebilir görünür. Dinî ele alalım, Bu adamın din anlayışı, sizinkinden farklı olabilir. Bunun için ona komünist diyemezsiniz. Hattâ her dînsiz de komünist değildir.

O kadar kurnazca hareket ederler ki, bu hareketlerin hiçbirine komünizm demeye diliniz varmaz. Fakat bunları yekûn ettiniz mi, komünizmin ta kendisi olur. Eğer yekûn etmek imkânını bulursanız. Ayrı hareketler, ayrı tesirler müşterek muhataplar üzerinde mükemmelen birleşir ve siz bunun farkına varıncaya kadar iş işten geçmiş bulunur. Bu yapılan propaganda mıdır? Bence propaganda demek olmadığı için kanunda maddeye girmez. Bunun adına komünizm propagandası denemez. Fakat komünizme çıkan telkinler denebilir. Bu sebeptendir ki; kanuna muhakkak komünizm telkini daha doğrusu komünizme giden telkin tâbirinin mutlaka konması lâzımdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Maarifi bu kadar yakından ilgilendiren bu tasarının ve tekliflerin Millî Eğitim Komisyonundan geçirilmemiş olmasına hayret ederim. Kasıt kelimesiyle ifade etmediğime şükretsınler.

Bilmem ki, konuşulduğu encümenlerde hiç değilse millî eğitimin bir mümessili olsun dinlendi mi?

Bununla beraber tasarının Millî Eğitim Komisyonuna sevki şeklinde bir teklif yapmıyorum. İş geciktirirsem, geciktirenlerin suçuna ben de iştirak etmiş olurum. Meseleyi şuracıkta, celseler arasında halletmeyi tercih ederim.

Telkin kelimesi maddelere mutlaka girmelidir. Aksi takdirde maarifi komünizmden temizlemenin, Maarif alanında komünizmi önlemenin imkânları müeyyidesiz kalır ve her Bakan aynı derecede cesaretli çıkmaz.

Telkin kelimesini arkadaşlar, hukuk terimi değildir diye reddedebilirler, eğer öyle ise telkin kelimesini hukuk terimi yapmak şerefi de bize ait olsun ve bunda şu âciz arkadaşınızın hissesi de bulunsun.

Gerek matbuatta, gerek Maarifte çok mühim bir nokta daha var. Bu millete hizmet edenleri çürütmek, Şinasi'nin bütün bir şahsiyetini bırakıp bir tek mısramı bularak o mısra ile Şinasi'yi, Fikret'in bütün Fikret'liğini bir tarafa bırakıp birkaç beytini veya hareketini ele alıp onlarda Fikret'i komünist göstermek. Güya Türk komünizmin mübeşşiri saymak hulâsa velâ takrabüssalâte fıkrasında olduğu şekilde hareket ederek millî kıymetleri çürütmek...

Komünizme karşı gaza açtığı herkesin malûmu olan birini 20 yıl evvelki bir mektubuyla hükümlendirerek çürütmek ve böylece şahsiyet çürütmek yoluyla komünizme hizmet edecek neşriyat yapmak. Ve şu kanunu teklif eden arkadaş bu iş için kaç dolar aldın? demek.

Kanunda bu gibi cürümlere karşı duracak bir tedbir görmedim.

Zaten onların Altın Zincir dedikleri bir kitabı vardır. O kitapta bütün dünya şöhretleri böylece ele alınmış. Şekspir'in de Bayron'un da, Hügo'nun da komünistlerce komünist gibi görünecek tarafları alınarak bütün bu şöhretleri ve daha niceleri komünist olarak kabul edilmiştir.

Kıymetleri Altın Zincir Kitabının metodu ile ele almayı önleyecek matbuat ve maarif tedbirleri lâzım. Aksi takdirde kanunumuz eksik kalacaktır. Sözümlü bitirmeden kanunda eksik gördüğüm noktaları hulâsa edeyim: Belki hukukçu arkadaşlardan fikrime iltihak eden bulunur da bunları maddeler arasına sıkıştırmakta bana yardım eder.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

1. Maddelerde komünizm açıkça zikredilsin.
2. Cemiyete kayıt edilmediği halde cemiyet müdavimi olanlar ayrı bir bent teşkil etsin.
3. Fena maksatla cemiyet kurmadığı halde kanuna göre kurulmuş başka cemiyetleri kendi muzır fikrine alet etmek teşebbüs veya fiilî şiddet sebebi olsun.
4. Vazifeyi yukarda sözü geçen fiillere alet etmek alelittlak şiddet sebebi olur.
5. Komünizme karşı cidal açanları çürütme hareketi de suç sayılsın.
6. Komünizmin suçları arasında (Telkin) kelimesine mutlaka yer verilsin.
7. Komünizm azıhlarını ölüm temizler bu hakikat kabul edilsin ki, kızıl donkişotların ara sıra ipi düşünerek enseleri seğrisin, yahut kurşunu düşünerek kulakları çınlasın. (Alkışlar)

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Muhterem arkadaşlar, konuşmanın seyrinden anlıyorum ki tıpkı bizim Adliye encümeninin ilk zamanlarındaki gibi bizde de bu hususta çok titizlik gösterilmektedir. Hiyanet hakkında hiç kimsenin fikri yoktur, Adliye Encümeninde gizli bir izahat alınmıştı. Adliye Encümenini teşkil eden 10 kişinin hepsi yargıçlık, hâkimlik yapmış arkadaşlarımızdı. Benim teklifimden sonra encümen gizli bir içtima yaptı ve bütün arkadaşların masaya vurarak ancak biz bugün bu hiyaneti öğrendik dediklerini işittim. Bu türlü bir konuşma seyrinden ancak hiyanet istifade eder. Binaenaleyh Adliye Encümeninde olduğu gibi, Yüksek Mecliste de gizli oturum yapılsın ve orada herşey anlatılsın ki münakaşa daha verimli olsun. Arkadaşlardan rica ediyorum, bu oturum gizli yapılsın. Bu hususta bir de teklif veriyorum. (Bravo sesleri, alkışlar).

Arkadaşlarıma şunu da arzedeğim ki; bu gizli celse için işin tehirine lüzum yoktur, bu izahatı veren arkadaşlar buradadır. Gizli oturuma karar verildiği takdirde bu izahat şimdi verilebilir.

BAŞKAN – Gizli oturum yapabilmek için 15 imzalı bir önerge verilmesi lâzımdır. Halbuki bu önergede bir tek imza vardır, bu itibarla ikmalî icabeder. (Tamamlarız sesleri).

SAİD BİLGİÇ (Isparta) – Muhterem arkadaşlar; Arif Nihat Bey arkadaşımız gibi, Halk Partililerin manasız bir reaksiyonuna mâruz kalmamak kasdiyle evvelâ şu hususu tebarüz ettirmek istiyorum: Şahısları it-ham hissinden daima uzağız. Fakat bazan konuşmalar esnasında bazı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tâyinî hâdiselere temas etmek mecburiyetinde kalan insanların tarihî isimler üzerinde de durmak mecburiyetinde olduklarını her halde yüksek heyetiniz kabul ve teslim eder. Şimdi konuşmama geçiyorum.

Muhterem arkadaşlar: solculara tavizde bulunmuş olmak gibi menfur bir hissin sevgiyle C.H.Partililer iktidarda bulundukları sırada solcu derken sağcı kelimesini de derhal telaffuz etmişlerdir.

Bu onların içerisindeki menfi unsurların; Komünistleri tecziyeyi temine mâtuf müspet cereyanı sabote için sık sık tekrar ettikleri bir siyasi tabyadır, manevradır.

Milliyetçilere İrkçı, aşırı sağcı damgasını vurabiliyorlar. Fakat Ticanilerle de siyasi kaderlerini birleştirmekten çekinmiyorlardı.

İçerisinde Hasan Âlî'nin dostlarının da bulunduğu ilmi heyet tarafından tanzim edilerek Hükûmete intikal eden ve oradan da Adalet Komisyonuna ve Yüksek Huzuruza sunulan bu tasarı, sözümün başında da arzettiğim hazin zihniyetin akislerini üzerinde taşımaktadır.

Bu tasarıda da solcu kelimesinin hemen arkasından sağcı kelimesinin telâffuz edildiğini esfle görüyoruz. Sanırım ki, Yüksek Meclisin Hükümetten sabırsızlıkla beklediği tasarı münhasıran komünist faaliyet, anlayış ve propagandaya ait bir tasarı idi. Fakat tetkik buyurulmakta olan tasarı ırkçılıktan ve irticadan da bahsetmektedir.

Tasarı bilhassa ırkçılık mevzuunda anasırı cürmiyi tespit bakımından ifadesindeki seyyâliyet itibarıyla birtakım yanlış anlayışlara sebebiyet verecek mahiyettedir.

Böyle bir metne malik olmadıkları halde ırkçı damgasını vurarak milliyetçilere akla, hayale gelmedik mezalimî reva gören insanlar günün birinde tekrar iktidara gelirlerse bu metinle milliyetçilere neler yapmazlar?

Halk Partisi iktidarının hassaten son yıllarında Moskoflara karşı takip ettiği politika tam bir zillet politikasıdır.

1944 senesinde Ankara Üniversitesi gençleri bir nümayiş tertip ederek (kahrolsun Türk tabiiyetli komünistler) diye bağırmışlardı. Bu nümayiş tertip edenler, Türk Ceza Kanununun 161 inci maddesine göre mahkemeye sevkedildiler, aylarca mevkuf tutuldular.

Bu hareket ırkçıların hareketi olarak ilân edildi. Türk milliyetçileri aleyhine o zaman açılan bu hayasızca kampanyanın propaganda ve neşriyat faaliyetinin Türk vâzı kanunu tesirinde kalmayacaktır. Buna katiyen inanıyorum.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Asil milletimize has vekarla Moskof emperyalistlerine ve onların satılmış öncüleri olan komünistlere yeri geldikçe gereken cevabı veren Sayın Menderes'ten ve Hükümetinden İnönü ve hempalarının yaygaralarının tesirinden sıyrılarak bu memlekette ırkçılık hareketini önüne geçilmez bir tehlikeli cereyan halinde var farzetmekten vazgeçmelerini istirham ediyorum.

VASFİ MENTEŞ (İzmir) – İnönü ve hempaları denilmez, ayıptır. *(Soldan, devam, devam sesleri).*

SAİD BİLGİÇ (Devamla) – Bu memleketin dünyanın bugünkü şartları içinde...

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) – Reis Bey, bir teklifim var: Zevkle, istifade ile, alâka ile dinlediğimiz bu nutkun içinde...

BAŞKAN – Lûtfen müsaade buyurun efendim, size de usul hakkında söz veririm. Devam edin efendim.

SAİD BİLGİÇ (Devamla) – Bu memleketin dünyanın bugünkü şartlar içerisinde âcilen halli lâzımgelen mevzuu; komünistler mevzuudur. Türk Milletini düşündüren bu ehemmiyette başka bir mevzu yoktur. Eğer ırkçılık ve irticaî hareket ve faaliyet mevzuu incelenecekse bu hususlar Ceza Kanunumuzun bütünü ele alındığı sırada tetkik edilmelidir. Tasarının diğer noktalarını bütün gönlümle ve ruhumla tasvip ediyorum.

Arkadaşlar, burada şu noktayı bilhassa tebarüz ettirmek isterim ki, ben rasızmin müdafaasını yapmak için huzurunuzda çıkmış değilim. Bu memlekette rasist mevcut değildir.

Arkadaşlar, bu vatanda bütün Türk çocukları bu memleketin havasını teneffüs ediyor ve bu memleketin ekmeğini yiyorlar. Bu memleketin nimetiyle perverde olan bazı ekalliyetler de vardır.

Arkadaşlar, günün birinde şunu müşahade edersek, meselâ, Anayasaya göre, mevzu kanunlara göre Türk sayılması lâzımgelen bir insan, ben Arnavud'um ben Ermeni'yim, ben Yahudi'yim, diye karşımıza çıkarsa (ki bu kabil hareketler çok vâkıdır) biz de bunlara evet Türk değilsin, diyebilmeliyiz.

İşte arkadaşlar yıkılması lâzımgelen şuur bu şuurdur, ekalliyet şuurudur. Bu memleketin ekmeğini yiyen havasını teneffüs edenlerin bu memleketin mukadderatına iştiraki bir zaruret olarak kabul etmiş olmaları lâzımgelir.

Maruzatım bundan ibarettir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – (Hamdullah Suphi Tanrıöver'e hitaben) Zatı âliniz usul hakkında söz istediniz.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) – İki kelime arzedeceğim, müsaade ederseniz buradan söyliyeyim. (*Kürsiye sesleri*).

Arkadaşlarım, müzakere ettiğimiz mevzu bizim için hayati bir ehemmiyeti haizdir. Fikirlerimizi söylemekte hiçbir mâni karşımıza çıkmıyor. Yalnız başkalarının günahına biz de iştirâk etmiyelim; “İsmet İnönü ve hempaları” gibi cümleler Demokrat Parti âzasının ağzına lâyük şeyler değildir, bırakınız bunu onlar kullansınlar, biz kullanmayalım! (*Soldan bravo sesleri*).

BAŞKAN – Süreyya Endik.

SÜREYYA ENDİK (Çanakale) – Muhterem arkadaşlar, bir Garplı sosyoloğun söylediği gibi milletler birbirine lâstik borularla bağlı ve içlerinde muhtelif seviyede suyu ihtiva eden mütevasıl kaplara benzerler. Bu kaplarda nasıl seviye farkına göre devamlı bir cereyan varsa, milletler arasında da aşağı yukarı buna benzer karşılıklı akışlar vardır. 20 nci asır dünyasında, yani her türlü haberleşme vasıtalarının mevcut bulunduğu ve insan topluluklarının geniş şekilde fikir alış verişi yaptığı bir dünyada, elbette ki birçok ideolojiler doğucak ve bunlar büyüyecek, yayılacak veyahut ölecektir. Yalnız bu ideolojiler doğdukları memleketlere münhasır kalırsa bunların iyilik ve kötülüğü hakkında bilhassa kötülüğü hakkında mütalâa beyan edebilmemiz için kendimizde hak görmeyiz. Ama hududu aşip da yayılmaya başladığı zaman millet idaresini elinde tutanların ve memleket ahlâkiyatında mühim rolleri olanların, mütefekkir ve münevverlerin elele vermek suretiyle, bu yabancı misafiri ince bir tetkikten geçirmeleri, eğer millî menfaatlere mugayir bir vasıf taşıyorsa onu kapı dışarı etmeleri bir vazife halini alır. Yalnız arkadaşlar bu kapı dışarı etmek her zaman mümkün olmaz. Demin ki gürültüye rağmen maalesef yakın tarihimizde bunun kötü bir misalini vermeye mecburum. C.H.P. gerçi zahiren komünizmin ruhuna iltifat göstermemiştir. Fakat dine ve milliyete bu şeklide varlıklara devamlı olarak hücum etmek suretiyle komünizmin bu memlekete burun sokmasına âmil olmuştur arkadaşlar. (*Bravo sesleri alkışlar*).

FEHMİ ÇOBANOĞLU (Erzurum) – Öyle yaptı.

SÜREYYA ENDİK (Devamla) – Bilhassa Halk Partisi hükümetlerinin milliyetçilere ve dindarlara karşı takınmış olduğu sert tavır ve nihayet millî şeflerinin 19 Mayıs Stadında, milliyetçi Türk gençlerine savurduğu

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

küfürler, bu memlekette yine demin arzettiğim gibi, komünizmin biraz daha yerleşmesinde birinci âmiller arasında sayılabilecek bir vaziyettir. (*Bravo sesleri*).

Fakat bugün artık çok şükür ki, bu şekilde değiliz. Memleketin mukadderatına, fertler ve zümreler değil, milletin bizzat kendisi hâkimdir. Bu itibarla Büyük Millet Meclisinin bu mevzu üzerinde hassasiyetle duracağı ve icabeden kararları alacağı muhakkaktır.

Arkadaşlarım, cezaî müeyyideler yalnız başına kötülükleri önlemek için kâfi değildir, fakat bu müeyyidelerdeki kudreti de inkâr etmemek durumundayız. Meselâ hırsızlığın cezası idam olsaydı, her halde hırsızlık bugünkü kadar intişar etmiş olmazdı. Yine meselâ evli insanlar arasında zina fiili ağır şekilde cezalandırılmış olsaydı, her halde önüne gelen bu işe cesaret edemezdi veya gizli kapaklı yapardı ve fena örnekler elini kolunu sallayarak gezmezdi. Bu itibarla mekteplerden, aile ocaklarından başlayarak gelecek nesilleri kötü idarecilerden vikaye edecek mekanizmayı yapmakla beraber, cemiyet içindeki kötü adamların kötü örnek olarak dolaşmalarını önlemek zaruretindeyiz.

Ben şahsen şuna inanıyorum: Komünizmin son günleri gelmiştir ve çok yakın bir gelecekte bu mezhep artık insanlığın başına bir belâ olmaktan çıkacaktır. Çünkü ilk çıktığı günlerde rağbet bulan ve cazip renkli bulunan bu mezhebin insan hak ve hürriyetlerine mal olduğu bugün bütün dünya tarafından kavranmıştır.

Böyle ağır müeyyideli bir ceza kanununa şiddetle ihtiyacımız vardır. Ve bunda tamamen mutabıkız. Yalnız ben maddeler üzerinde daha hassasiyetle durulmasını rica ediyorum. Bu şekildeki şiddetli kanunların gayet vazih olması ve kesin hükümleri ihtiva etmesi lâzımdır. Yoksa fakir halk tabakasına sahip çıkan her söz ve yazı sahibini komünist damgası ile damgalamaya kalkarsak, bu bizim millî bünyemizin aleyhine olur.

Bu kanunun esas itibarıyla bu şekilde kabulünü Büyük Meclis'ten rica ederken, maddeler üzerinde hassasiyetle durulacağını ümit ettiğimi de ayrıca işaret etmek isterim.

BAŞKAN – Arkadaşlar, gizli oturum yapılması için iki tahrir vardır. tahrirlerin birinde bu müzakerelerin gizli oturumdan sonra devamı için de bir teklif mevcuttur. (*Reye konsun sesleri*).

Efendim, gizli oturum yapılması hakkındaki teklifin oya konması da gizli oturum içinde olur. Bu sebeple evvelâ hariçten müzakereleri dinlemek üzere gelenlerin salonu boşaltmaları lâzımdır. Samiîn lütfen salonu terketsinler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Salon dinleyicilerden boşaltıldı).

(İkinci Oturum kapalıdır.)

GİZLİ OTURUM (3)

BEŞİNCİ BİRLEŞİM

16. XI. 1951 Cuma

İKİNCİ OTURUM (Kapalı)

Açılma Saati : 16.20

BAŞKAN : Başkanvekili Sıtkı Yırcalı

KÂTİPLER : Sedat Baran (Çorum), Ömer Mart (Çanakkale)

BAŞKAN – Arkadaşlar, gizli oturum hakkındaki önerenin müzakeresinden evvel zabıt tutacak olan Meclis memurlarının salonda bulundurulup bulundurulmamaları hususunu oyunuzla sunacağım. Kabul edenler... Etmeyenler... Salonda bulundurulmaları kabul edilmiştir.

Şimdi önereleri okutuyorum.

2. – BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

A) TEZKERELER VE ÖNERGELER

1. – Zonguldak Milletvekili Muammer Alakant ve arkadaşları ile Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ve arkadaşlarının, Beşinci Birleşimin İkinci Oturumunun gizli yapılmasına ilişkin önereleri.

Yüksek Başkanlığa

Komünizm faaliyetleri hakkında izahat almak üzere bir gizli celse akdini ve bu tasarının müzakeresini bu celsenin sonuna talikini arz ve teklif ederiz.

Zonguldak
Muammer Alakant
Ankara
Hamit Ş. İnce
Kocaeli
Lütfi Tokoğlu
Tokat
Muzaffer Önal

Kocaeli
S. Önhan
Tokat
Halûk Ökeren
Tokat
H. Koyutürk
Samsun
Haşım Alişan

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Kastamonu
Hayrî Tosunoğlu
Kocaeli
Mümtaz Kavalcioğlu
Kocaeli
S. Kalemcioğlu
Balıkesir
Enver Gürell

Samsun
Muhiddin Özkefeli
Kocaeli
Hüsnü Türkant
Balıkesir
Esat Budakoğlu
Balıkesir
Müşteba Iştın

BAŞKAN – Başka bir önerge daha var.

T.B.M.M. Başkanlığı Yüksek Katına

Alâkadar mesul makamlar tarafından Adalet Encümeninde verilen gizli izahatın Yüksek Meclis'e mümkün olan kısımlarının gizli oturumda verilmesini arz ve teklif ederim.

Şevket Mocan
Tekirdağ
S. Torfilli
Afyon Karahisar
H. N. Yurdakul
Niğde
Ali İhsan Sabis
Afyon Karahisar
Enver Kara
Erzurum
Bahadır Dülger
Erzurum
Sıtkı Salım Burçak
Konya
Doğan Köymen
Giresun

K. Özçoban
Afyon Karahisar
.....
Afyon Karahisar
A. Gürkan
Tokat
S. Kerman
Afyon Karahisar
M. Yazıcı
Erzurum
R. K. Timuroğlu
Urfa
Mazhar Şener
Giresun
Emrullah Nutku
Erzurum

3. – GÖRÜŞÜLEN İŞLER

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. – Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve bu münasebetle verilen Hükümet izahatı (1/103, 2/37, 219, 235)

BAŞKAN – Önerge sahipleri konuşabilir, diğer kısmı görüşmesiz oya sunulur. Teklif sahipleri arasında Hamit Şevket İnce de konuşmak istediklerinden kendilerine söz veriyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

HAMİT ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlar, cidden hayatî bir mevzu üzerinde bütün dikkatimizle ayakta durmaktayız. Bir çok mevzulara hayatidir der geçeriz. Adeta bu tâbir belki kalıplaşmıştır. Canlı manasiyle arz ediyorum çok hayatî ve vatani bir mevzu üzerindeyiz. Komünizm nedir, irtica nedir, bolşevizm nedir, hilâfetçilik nedir? Ve bütün bunlar memlekete ne zararlar getirebilir? Bunlar nereden kopup gelmiştir ve Türkiye'nin sinesinde nasıl bir teşekkül yaratmıştır? Türkiye bunun üzerinde dikkat ve isabetle durmak mecburiyetindedir ve temas ettiğimiz mevzular ne haldedir? Memlekete yayılmış mıdır? Münevverlere sirayet etmiş midir? Köy sınırlarını aşmış mıdır? Adalet Komisyonunda hemen aledderecat hepimiz, en başta ben olmak üzere cahil idim. Samimiyetle arz ediyorum bu mevzuun cahiliydik. Komisyonca düşündük, dedik ki, büyük tehlikelerle muhat olduğumuza kaniyiz, ancak bu tehlikelerin hakiki manzarasını görmek isteriz, bize bir mütehassıs heyet getirilsin, kitaplar getsinler, memleketteki Polis Teşkilâtının faaliyetlerini bildirsinler. Biz kanun yapıyoruz. Kanun yapandan hakikat gizlenemez, realiteye tevafuk etmeyecek sözler kanun sinesinde yer almaz ve buna karar verdik. Mütehassısları getirdik. Bütün Komisyon azaları hatırlar ki Mustafa bey namında bir zat geldi, Mustafa Işıksalan veya Işıksal adında biri. Bu zat eski erkânı harplerden ve bu teşkilâtın başında bulunanlardan biri idi. Arkadaşlar; bu zat o kadar doyurucu, bildirici ve inandırıcı izahat verdi ki bugün bu tehlikenin maddî şekilde mânasını anlamış arkadaşlarınızdan biri bulunmaktayım. Bunun hakkında umumî malûmat şeklinde evvelce yüreğimde bir korku duyduğum halde bugün artık, bu korku kelimesinin ifade edemeyeceği bir şekil aldı; bu komünizm teşkilâtının dehşeti önünde. Bu itibarla ben de bu izahatı dinleyen arkadaşlar arasına katılarak istedim ki bu bilgilerimi bu sözleri duymayan arkadaşlarıma duyurayım, onlar da bilsinler. Ben tamamen inandım. Ama sizi kim kandıracak?

Bizim bilgimizi size kim ulaştıracak? Bu hususta size bir teminat veremem. Çünkü o artık bir ilmi mahsus olmuştur. O artık nazariyattan tatbikata intikal etmiş bir vaziyet almıştır. Onun için bu celsede, Adalet Bakanının, Komisyon raportörümüzün vereceği izahat sizlerin bilgilerinize çok büyük bir şey katmış olmayacaktır. Benim sözlerim de bu bilgilerinize bir şey ilâve etmiş olmayacaktır. Bizi, cezaları artırmamızla zevk duyacağımızı ifade eden o zevatı buraya getirtip dinleyelim. Benim teklim bundan ibarettir.

BAŞKAN – Bir kere gizli celse için karar alalım da ondan sonra gerekli izahatın verilip verilmemesi hakkında bir karar ittihaz edelim.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Şimdi bu izahata göre gizli oturum yapılmasını reynize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Şevket Mocan ve 16 arkadaşı tarafından verilen önergeyi tekrar okutuyorum.

(Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ve 16 arkadaşı tarafından verilen önerge tekrar okundu)

BAŞKAN – Bu önergedeki hususu kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İçtüzüğün 87 nci maddesi bu hususta şöyle demektedir: “Hükümet adına düşüncesini bildirmek üzere Başbakan yahut onun yetkilediği bir bakan veya birinci sınıf daire reislerinden biri, söz isteyebilir”

Tabii onların lüzum göstereceği herhangi bir mütehassıs da izahat verebilir.

Şimdi Hükümetten rica ederim, izahat verecek arkadaş için lütuf buyursunlar.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Benim teklifim, adliye Encümeninde izahat veren mütehassısın aynen burada izahatta bulunmasıdır.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI SAMED AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar, yüksek Meclisiniz şimdi, memleketimizde komünizmin ne şekilde yayılmış olduğu ve yayılmakta bulunduğu hakkında ve komünizmin aleltilak başka memleketler ve cemiyetler içinde faaliyette bulunduğu hakkında: hükümetin veya hükümet namına izahat verecek, maruzatta bulunacak salahiyetli kimselerin dinlenmesi için hafi bir celse akdine karar verdi. Alâkadar zevatın dosyaları ile bütün malûmatlar ile hazırlanmaları için fırsat vermeniz lâzımdır. Binaenaleyh, evvelâ bu dinlemenin başka bir güne talikini sarahaten ıstirham ediyorum.

İkincisi, muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinden nihan hiç bir şey olamaz, Türk milletinin ta kendisidir, onun namına herşey onun gözleri önünde, malûmatı altında geçer. Fakat Hükümetinize izin veriniz de sizleri tenvir etmek için, kâfi derecede tatmin etmek için, lâzım gelen izahatı versin, ancak şu veya bu sebeplerle ve yapılmakta olan takibat dolayısı ile belki ileride alınacak bazı tedbirler hasebile kendisinde kalması lüzumlu olan noktaları varsa onları size anlatmasın. (Doğru doğru sesleri).

O halde meseleyi Hükümetin nasıl anlamış olduğunu arz etmiş bulunuyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Esasen ben de arz ettim.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) – O halde bu meselede vereceğiniz kararın yerine getirilmesinin bu günden başka bir güne talikini rica ediyorum. *(hangi güne sesleri) (Pazartesi günü sesleri)*, Evet Pazartesi günü emrinize amade olalım efendim. *(Güzel sesleri)*

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Muhterem arkadaşlar, yüksek Meclise arz edilen kanun tasarısı, yalnız bu Komünizm ve diğer siyasi bazı maddelerden ibaret değildir. Bundan maada bir çok vukuata ait hüküm vardır ki onlar da bu maddeleri beklemektedir. Erol, sarkıntılık ve hırsızlık gibi bazı hükümler vardır ki bu madde meyanında bulunmaktadır. Bu itibarla Kanunun müzakeresi çok geç kalacak olursa bu maddeler de geri kalmış bulunacaktır.

BAŞKAN – Efendim, biraz evvel okumuş olduğumuz teklifle diğer müzakerelerin de, bu kanunun tümü üzerindeki müzakereden ve verilecek izahattan sonra yapılmasını kabul ettiniz. Şimdiki kararınızla da bu izahatın müteakip celsede verilmesini kabul etmiş bulunuyorsunuz. Bu itibarla pazartesi günü saat 15'te... *(Açık oturumda Birleşimi kaparsınız sesleri)*

Evet, ben şimdi açık oturumda söyleyeceğimi ifade etmiş oluyorum. Pazartesi günü saat 15.00'te gizli celse akdedeceğiz. *(Muvafık sesleri)*

Şimdi bunu oyunza arz edeceğim: Biraz evvel vakı Başbakanın Yardımcısı arkadaşımızın teklifini kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Arkadaşlar dağılmayalım, şimdi açık oturuma geçeceğiz.

Açık oturuma geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN – Açık oturuma geçiyoruz. Söz Başbakanın (4)

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, biraz evvel arkadaşımız Arif Nihat Asya'nın bu kürsüde konuşurken sarfettiği bazı sözler Halk Partili Milletvekili arkadaşlarımızın asabilesmelerine ve Meclis salonunu terketmelerine sebep oldu. Arif Nihat Asya sonradan sözlerini geri aldığını ifade etti.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) – Geri almadım efendim, şahıs söylemedim.

(4) Tutanak Dergisi: C.10, s.120-121, Ta:16.11.1951

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Müsaade ederseniz ben anladığım gibi ifade edeyim. Arif Nihat Asya arkadaşımız vaktiyle bir devir oldu ki âdeta komünizm himaye edilir gibi oldu demek istedi.

Bu sözlerin, sarıh olarak, ne C.H.Partisinden herhangi bir zata, ne de C.H.Partisinin şahsiyeti mânevisine komünistlik izafesi mânasında alınmaması lâzım gelir idi. Zannediyorumki bu noktayı tavzih etmek maksadıyla Arif Nihat Asya arkadaşımız birkaç cümle sarfetti ama gürültü yüzünden sözleri pek anlaşılmadı. Lâkin ne olursa olsun. Her halde bir tarzıye ve tavzihle bulunmak istediği aşikârdı.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Parti Tüzüğüümüzün birinci maddesi, partiler arasında karşılıklı sevgi ve saygının cari olmasını âmirdir. Arif Nihat Asya arkadaşımız hiç şüphesiz mesuliyeti kendilerine ait olmak üzere konuştular. Bu itibarla Halk Partili milletvekili arkadaşlarımızın bu derece asabiyete kapılmaları, bence pek de münasip sayılamazdı. Şurasını açık olarak ifade edeyim ki şahsiyeti mâneviye olarak Halk Partisine komünistlik izafe etmek bizim parti olarak hatır ve hayalimizden geçen bir şey değildir. (*Bravo sesleri*). Bu hususun vazih olarak bilinmesini, efkârı umumıyece malûm olmasını ve bu itibarla Halk Partili milletvekili arkadaşlarımız istirahatı vicdan ve kalble yerlerine, avdet ederek, hele böyle mühim bir kanunun müzakeresinde, reylerini ve mütalâalarını belirtmek suretiyle Büyük Millet Meclisi camiası içinde vazifelerini şerefle görmelerini temenni ederim arkadaşlar. (*Soldan şiddetli alkışlar*).

BAŞKAN – Barutçu buyurunuz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Azız arkadaşlar, huzurunuzda gelen tasarı tam bir objektivite içinde tetkik edilmesi lâzımgelen bir konuya taallük etmektedir. Milli meselelere ait kanunî tedbirler düşünülürken mevzuun daima partiler üstü bir durumda incelenmesi lâzımgelceğini söylemeye lüzum görmem. Böyle mevzularda işi asıl istikametinden çıkartıp uygunsuz vâdilere dökmenin mahzurları üzerinde mutabakat halinde bulunacağımıza şüphe etmiyorum. Müsterek mesaî ile neticelendirilmesi lâzımgelen mevzuların daima objektif bir zaviyeden mütalâa edilmesi iktiza edeceğini tekrar ederek Adnan Menderes arkadaşımızın aynı mahiyetteki sözlerini yerinde olarak karşıladığımıza işaret etmek isterim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN – Biraz evvel gizli oturumda vermiş olduğunuz karar mucibince 19. XI. 1951 Pazartesi günü saat 15'te gizli oturumda toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve bu münasebetle verilen Hükümet izahatı. (5)

BAŞKAN – Söz Hükümetindir.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Arkadaşlar, geçen birleşimde komünizm mevzuu hakkında, Yüksek Meclisin tenevvürü için bazı izahat verilmesi kabul edilmişti. yüksek Meclise bu izahatı verecek memur arkadaşlarımız hazır. Tensip buyurursanız yüksek huzurunuzda arzı malumat ederler *(Muvafık sesleri)*

ASKERİ YARGIÇ ŞEVKİ MUTLUGİL (*) – Huzurunuzda, komünizmin aziz yurdumuza ika etmek yolunda olduğu fenalıkları belirtmek vazifesiyile çıkmış bulunuyoruz.

Yüksek Meclis'in kıymetli zamanını ve sabrını suiistimal etmemek gayemizdir. Bunun için: Bizde komünizm var mıdır?

Memlekette komünist var mıdır; gibi yüzde yüz malûm olan, gözle görülen, elle tutulan bir vakıayı da tafsîl ve izaha da cüret etmeyeceğiz.

Evet memlekette komünizm vardır. Hatta elle tutulmaktadır. Bu illet yurdumuza ne zaman girmiştir? Bu cihete sırası geldikçe lüzumu kadar temas edilecekse de, uzun boylu tafsilata girmeye; yine, belirli bir faide tasavvur edilmemiştir.

Türkiye'de kimler komünisttir? Bunlar nasıl komünisttir; ne yapmak yolundadırlar? Neye dayanırlar? Kime güvenirlir? Nereye varmak gayesindedirler? İşte asıl işin ehemmiyeti buradadır.

Savunmak için tehlikenin gizlendiği, sindiği yerleri, beklendiği gelmeleri muhtemel yolları aydınlatmak lâzımdır. Bu işi başarıncaya kadar bize açıklanmamış, ihtiyatlı ve temkinli olmak lüzumu ve gereği kadar gizli kalmak zorundayız.

Komünizm dünyayı istila faaliyetindedir. Beşeriyetin legal ve lojik manadaki hak ve hürriyetleri tehdit altındadır. Vatandaş olarak fertlerin hürriyetleri, hatta milletlerin hürriyet ve istiklalleri şimdiye kadar dünya tarihinde görülmemiş bir tehdidin altındadır. Bütün dünyanın hür milletleri ve tehdidi bugün en ağır bir şekilde hissetmektedir. Komünizm bu tehdidini tahakkuk ettirebilmek için olmadık ve görülmedik, duyulmadık

(5) *(Gizli) Tutanak D: .C.10, B.6, 0.2-3, s.6-45, Ta: 19.11.1951*

(*) Şükrü ve Hayriye oğlu Şevki Mutlugil Harp okulunu bitirip I. Dünya ve İstiklâl Savaşlarına katıldı. Daha sonra hukuk öğrenimi görerek 1934'de Askerî Hâkim Sınıfına geçti. Uzun süre Millî Emniyet Teşkilâtında hizmet verdi. Hâkim Tuğgenerallîğe kadar yükselen Mutlugil, 14 Mayıs 1978'de öldü. Kartal Maltepe Mezarlığındaki aile kabrine gömüldü. (K.Ö.)

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

hilelere, tezvirilere, tahripkâr manevralara başvurmaktadır. Bütün bunların hepsi komünizmin tipik mücadele ve tecavüz metotlarına uygun olarak cereyan eder.

Komünizm artık siyasi, iktisadi, içtimai bir mezhep bir doktrin meselesi olarak telakki edilebilmekten çok uzaktır. Komünizm bugün yepyeni bir emperyalizm öncüsü, beşinci kolu, casus şebekesi ve teşkilâtı olarak dünyanın bütün hür bölgelerine sızmaya, birleşmeye, hâkim olmaya çabalamaktadır.

Bugün bu memlekette hiç kimse, artık ve sadece bir fikir ve prensip meselesi olarak komünizme taraftar olduğunu veyahut da sadece bir idealizm ile müsavatçılık aşkıyla kaldığını; memleketimizi, hatta bütün dünyayı, tehdit eden mütearrız kuvvetle alakası ve irtibatı olmadığını iddia etmesi mümkün değildir.

Hal böyle olunca komünizm bugün hürriyet ve masuniyetlerimizi ve millet olarak istiklâlimizi çok yakından tehdit eden büyük bir tehlikenin ta kendisi olduğunu kabul etmek ve aramızda teşkilâtlanmaya çalışan bu yolun bedbaht yolcularını birer vatan haini olarak görmek mecburiyetindeyiz. Mevzuatımız komünizmi daha ilk günden itibaren kanun dışı saymıştır. Buna dayanılarak şimdiye kadar birtakım takibat yapılmış, hadiseler tespit olunarak adalet huzuruna da sevk olunmuştur. Bu gayretlerin büyük tehlikeyi önlemek için kâfi gelmediği aşîkârdır. Bundan başka Sovyet Rusya'nın birtakım yeni yeni sahaları işgal etmek ve birtakım devletleri peyk olarak maksatlarına hadim kılmak ve bütün hür âleme karşı sonu Üçüncü Dünya Harbine varabilecek emsalsiz ve insafsız bir mücadeleye girmek ve girişmek suretiyle tehlikeyi azamî haddine ulaştırmış olduğunu da görüyoruz.

İşte gerek mevzuatı maruz şekilde sabit olmuş bulunan kifayetsizliği ve gerekse tehlikenin son hadde kadar tehditkâr bir mahiyet almış oluşu karşısında hürriyetlerimizi ve istiklâlimizi korumanın ve millet olarak bekamızı teminat altına almanın çok mühim ve acil bir zaruret haline gelmiş olduğunun takdir edilmekte bulunduğuna şüphe yoktur.

Yüksek Meclisin bu vatanperverane hislerle harekete geçmek azminin bir neticesi olarak Devletin bu meselelerle alâkalı teşkilâtından malumat istemesi karşısında bize tevdi edilmiş bulunan bu vazifenin en ağır, ve en nazık bir safhasına girmiş bulunduğumuzu müdrikiz.

Bu vazifemizi yaparken;

A) Objektif olmaya, vesika ve delillere istinat etmeye,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

B) Katî zaruret olmadıkça isimlerden bahsetmemeye ve naçar bazı isimlerden bahsetmek zarureti hâsıl olursa bu takdirde de ancak maksat ve niyetler ile faaliyet ve hareketleri hakkında yüzde yüz kanaat tevlidine yarayacak malumat ve vesikaların takdimine fırsat ve imkân bulmaya yardım edecek isimlerle iktifa etmeye.

C) Gizli emniyet sisteminin bütün dünyaca kabul edilmiş bulunan teknik çalışma hudutlarının dışına çıkmamaya.

Gayret edeceğiz.

Bu itibarla da maruzatımız, istitlaaatımızın ve bunlara dayanan bilgi ve kanaatlerimizin ancak bir kısmını ihtiva edecek yüksek heyetinizi bir takım tafsilatla meşgul etmemeye ve gizli servis çalışmalarına zarar vermemeye dikkat oluncaktır.

Evvela, 1945 senesinde komünist partisinin kendi şubelerine gönderdiği gizli direktifinin bir özetini okuyacağım. Bu suretle Türkiye gizli komünist partisinin ikinci dünya harbinden sonra dünya komünist hareketlerine müvazî olarak takip edeceği esasları izah etmiş bulunacağım.

İnkılâpçı hedefler:

1. – Türkiye komünist partisi amelenin en şuurlu fertlerinden mürekkep, inkılâpçı, şuurlu bir uzviyettir.

Aydınlık grubu, bu grup etrafındaki inkılâpçı amele sendikalarının en şuurlu efradı, rumlardan mürekkep U İ T. amele grubu, Hınçak Cemiyetinin sol grubu, birleşerek (Türkiye Komünist Partisini) teşkil etmişlerdir. Bu parti:

İş Kanunu,

Sosyal Sigorta Kanunu,

Okturva Resmî.

Toprak Kanununun çıkarılmasında mücadeleler etmiştir.

2. – Türkiye Komünist Partisinin gayesi; proleterya diktatörlüğü vasıtası ile sosyalizmin kuruluşuna girişmek ve kurulduktan sonra (sınıfsız, plânlı, kardeş cemiyeti) olan komünizme varmaktır.

3. – Türkiye'nin istihsal kabiliyeti noksan olduğundan yarım burjuva inkılâbı, derebeylik kalıntılarını tasfiye etmediğinden daha evvel bir amele ve köylü hükümeti devresi geçirmeye mecburdur.

Bu hükümetin vazifesi şunlardır:

A) Amele ve köylünün demokratik isteklerinin tazmini,

B) İthalat ve ihracatın devletleştirilmesi,

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

C) Toprak yalnız fiilen işleyen malıdır.

D) Emperyalizmin izalesi, Osmanlı Bankası ve şimdiki Amerikan müdahalesi.

E) Azlık meselelerinin radikal bir tarzda hal'i yani toplu bulunan millî azınlıklara isterlerse ayrılmalari hakkı verilmesi. Ekalliyet mekteplerinin Devlet bütçesinden idare olunması.

F) Harici siyasette inkılâpçı memleketlerle teşriki mesai.

G) Derebeylik meselesinin radikal şekilde tasfiyesi.

H) İnkılâpçı istihlak ve istihsal kooperatiflerinin kurulması. (İşçi, köylü ve fakirler arasında)

I) Maarifin ırkçı ve mürteci zihniyetten kurtarılması. Maarifin umumileştirilmesi.

J) Sosyalizme doğru yol almak için istihsalin çoğaltılması.

Türkiye Komünist Partisi, memleketi komünistleştirmek için haddizatında her cemiyette yapılması lazım gelen içtimai birtakım ıslahatı ve sile ittihaz edip bundan sınır kavgası çıkarmak hedefini gütmüştür. Bunun içindir ki (mücadele şiarları) namı altında üzerine aldığı bütün meselelerde hakikatte bu ıslahatı temenni değil bu ıslahat dolayısıyla ortaya içtimai davalar çıkarmak istemiştir.

4. – Bu (mücadele şiarları) da şunlardır:

a) 44 saat iş, serbest sendika, serbest neşriyat, serbest teşkilât, grev hakkı.

b) Toprak meselesinin radikal şekilde halli.

c) Yüksek memurlar ve hâkimlerin intihapla seçilmesi.

d) Geniş bir ademi merkezîyet.

e) Verginin varlıklara yükletilmesi, fakirlerin istisnası.

f) Harp servetlerinin millete iadesi.

g) İnkılâbî hareketlerin legal sahaya intikali.

h) Milli azınlık meselelerinin halli.

j) Emperyalist siyasete karşı mücadele.

k) Dost Sovyet Rusya ile ittifak

l) Askerlik müddetinin azaltılması ve askerlik hizmetinin demokratlaştırılması. (Ordu inkılâpçı ruhla yetiyecek, dine bağlı kalmayacaktır.)

5. – Acil Hedefler:

a) Evvela bütün diğer zihniyetleri Amerikan oligarşisinin karşısına çıkarmalıdır. Amerika dünya hâkimiyeti yolunu tutmuştur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

b) Hâsıl olan legal fırsattan istifade ederek kurulan sendikaları, haki-ki sendika haline koyup, işçinin gündelik isteklerini temine önyak olmak.

c) Esnaf vasıtasıyla ithalatı darbelemek.

ç) Kooperatiflerin burjuva derebeylik kalıntılarına alet olmalarını önlemek.

d) Ciddi ve legal burjuva partilerinin, antiogarşik mücadelelerini desteklemek, bu partiler arasında sol cereyanları tutmak veya bu gibi cereyanların ortaya çıkmasına yardım etmek, bilhassa muhtelif parti içerisindeki amele ve imkânı varsa köylünün sınıf istemlerini meydana vurdurmak.

g) Legal haklardan istifade ederek neşriyat ve teşkilât yapmak.

Bütün arkadaşlar, tarihin bu dönüm noktasında kendilerine düşen fedakârlıktan çekinmeyeceklerdir.

Görüşler adlı gizli broşürden:

Önümüzde duran vazifeler:

Yurtsever unsurlar, anti emperyalist ve demokratik bir program etrafında birleşmelidir. Yani:

– Amerikan emperyalistlerinin harp kundakçılarının maskesi düşürülmeli, plânları suya düşürülmeli.

– Amerikan iktisadi yardımının köleleştirici mahiyeti izah olunmalı.

– Sendikalar teşvik olunmalı, işçinin sınıf şuurunun körleşmesine meydan verilmemeli.

– Köye girilmelidir. Çaresi toprağa bağlı işçi elde etmektir.

– Gençliğin, faşistler tarafından elde edilmesine meydan verilmemeli.

– Bugünkü dış politikayı destekleyen, kim olursa olsun düşmandır.

– Sözde komünist geçinen unsurların işçiyi ele almasına mani olmalı. Gizliliğe riayet lâzımdır. Tanınmış arkadaşlar faal kadrolardan uzaklaştırılmalı.

Sayın milletvekilleri, bu kayıt önemlidir. Çünkü "tanınmış arkadaşlar faal kadrolardan uzaklaştırılmalıdır" demekle hepimizin bildiği gibi, bazı tanınmış komünistler vardır ki hiçbir tevkifatta ön plânda bulunmamış ve listeye girmemişlerdir. Yani kendi tabirleriyle yeraltı çalışmalarında bulunmuşlardır. Kıymetli birer komünist olanlar böyle kadro dışı bırakılır ve böyle tevkiflerde kendilerini ele vermezler.

– Gizli faaliyet ve açık faaliyet birbirlerine karıştırılmadan doğru yürütülmelidir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

– Partinin gizli teknik vasıtaları ve neşriyat cihazları ikmal olunmalı, hiçbir fedâkarlıktan çekinilmemelidir. Bu direktifin içindeki fikir teselsülü ve bulunan şartları ihata gösteriyor ki, bunlar kültürlü ve olgun ellerden çıkmıştır.

Orduyu demokratlaştırma, ayrılmak istedikleri takdirde azınlıklara bu imkânı vermek, dış politikayı münhasıran Rusya ile beraber yürütmek gibi hususlardaki kat'i ifade bu direktifin gayelerini açıkça göstermektedir. Aşağıda Komünist Partisinin değişmeyen programını ele aldığımız vakit, bu partinin devletimize vermek istediği şekli ve devleti parçalamak hedef ve gayesini açıkça huzurunuzda sermiş bulunacağız.

Şimdi bir nebze bir komünistin nasıl düşündüğünü ve onun iliklerine kadar işlemiş olan hedefin ne olduğunu kısaca ve peşinen arz etmek isterim. Şu okuyacağım satırlar 25 Ağustos 1943'te (Dr. Hikmet Kıvılcım)'ın hapishaneden bir arkadaşına yazdığı mektuptan alınmıştır:

"... çok şükür ve şayet cemiyet göğsümüzde duran yüreğimiz kadar bir cihaz ise; çok şükür dağlar ve deryalar kadar yanılmadığımız meydana dadır... Bir dava uğrunda yıllarca zindanda yatmanın artık gülünç bir çocukluk sayılacak kadar küçüldüğünü, hatta mahut suç ortakları hâtıra geldikçe pek bayağılaşan bir devirde yaşadığıma utaniyorum.

... tarihi inkılâpların yerini içtimâî inkılâplara bıraktığını Nazilerin anlayabilmeleri imkânsız. Tarihi inkılâpta medeniyeti bir cihangir darbesi ortadan kaldırdı. Hitler de kendisini böyle sandı. Modern medeniyet kendisini iç tezatlarıyla ve kendi iç kuvvetleriyle halkedecek bir seviyeye gelmiştir."

Şu aşağıdaki satırlarda (Vedat Nedim Tör) tarafından neşredilen (Hep bu topraktan) adındaki dergisinin 2 Eylül 1943 tarih ve iki numaralı nüshasında (Şevket Süreyya Aydemir) tarafından yazılmıştır:

(... Makinalara hâkim olmak, yani tekniğe tahakküm etmek tarzı ise davanın sosyal yani içtimâî cephesini teşkil eder.)

Aşağıdaki cümle, (Leninizmin nazari temeli Marksizm olduğuna göre materyalist diyalektik) başlığını taşıyan bir gizli broşürden alınmıştır:

(... Sosyal âlemde proleterya, kapitalizm zıddiyet halindedirler. Bugünkü nizamın realitesi budur.)

Şimdi Nazım Hikmet'in İngilizce ve Fransızca'ya çevrilerek dünyaya yayılan şiirinden şu satırları dikkatle gözden geçirelim:

Kalbimin yarısı burada ise Doktor

Diğer yarısı da Çindedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ordular Sarı Irmağa iniyor
Ve sonra bütün sabahlar doktor
Her sabahlar şafakda
kalbim vurulmuştur Yunanistan'da

.....
Çok uzakta bir yıldızla kalbim atıyor
(Yani Rusya ile)

(Hasan İzzet Dinamo)'nun, Türkiye Sovyet Cumhuriyeti başlığını taşıyan el yazısı ile müsveddesi yanımızda bulunan şiirinin bazı noktalarını alıyorum.

(Türkiye Sovyet Cumhuriyeti)
Sevgili Türk İşçisi
Tütüncü, tornacı, mensucatçı, ateşçi vesaire
Dünyanın kurtuluş saati çalışıyor
biliyorum ki en kabadayınız
Soğuk tütün depolarında
Koca bir hafta harcandıktan sonra
Ancak bir kefen parası alıyor
Karısını veya çocuğunu gömmek için

.....
Öyle bir silkin ki aziz işçim
Benim tornacım, tütüncüm, mensucatçım ve işçim bütün Türkiye'deki ağaçların en üst dallarından en alt dallarına kadar.
Senin nasırlı ellerinle asılanlar
harikulade bir meyva zenginliği manzarası versin. Bu işe meşhur.
Sultan Ahmet vak'ası
Vak'ası Vakvakiye bile imrensin.

.....
Hulasa Türkiye Sovyet Cumhuriyeti
Çalışmak, yaşamak, gezmek hürriyeti için kurulacaktır.
Ve bunlara karşı çıkan babamız bile olsa insafsızca ve merhametsizce tutulup çarmıha vurulacaktır.
Şimdi Komünizmin kitabı mukaddesi olan Karl Marks'ın yazdığı Manifestin ana hatlarını arz edeceğim:

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

– “İnsan cemiyetinin tarihi, insan oğullarının arasında sınıf mücadelesiyle başlar.”

– “Burjuvazi amaleyi icad etmiş, sonra da onu bir meta haline sokmuştur. Servet terakümü karşısında perişan olanlar, proletaryaya inkılâp etmişlerdir.

– Din ve ahlâk, burjuva sınıfının menfaatını koruyan bir vasıta dırlar.

– Sermaye, sosyal bir sâynın mahsulüdür. Bu sebeple cemiyetin malıdır.

– Hakikatta burjuvazide kadınlar müşterektir. Olsa olsa biz bunu açıktan kabul ettiriyoruz, denilebilir.

– Amelenin milliyeti yoktur, vatani yoktur, iktidarı ele aldığı vakit, bizat millet halinde teşekkül eder. Yukarıda madde madde arz ettiğimiz direktifin nasıl bir şuur ve nasıl bir ruh taşıdığını şu örneklerini verdiğim şiirlerde bütün çıplaklığıyla görmek mümkündür. Babasını bile asmasını tavsiye eden şair diğer bir şiirinde Stalingrad'da vurulanlarla yanyana olmadığından dolayı teessürünü ifade eder.

Nazım Hikmet ise; kalbinin uzakta bir yıldızla beraber vurduğunu, yani Moskova ile beraber olduğunu ifade ettikten sonra, bütün varlık ve hislerinin Çin'de ve Yunanistan'daki mücadelelerle beraber olduğunu söylüyor.

İşte orduyu demokratlaştırıp nizam ve disiplininden mahrum etmek isteyen direktif bu suretle kalıbı bizde, fakat kalbi bizimle beraber olmayan insan yığınları tasavvur ediyor. Fakat yine buna ne hacet çünkü madde madde okuyacağımız parti programı zaten bir Türkiye Sovyet Cumhuriyeti tasavvur ediyor.

Türkiye Komünist Partisinin faaliyet programının 1936 tarihli nüshasından:

Madde 1. – Türkiye Komünist Partisi, komünist enternasyonalinin bir şubesi sıfatıyla mücadelelerini; – Türkiye'nin hususî şartları içinde emperyalizme karşı ve millî burjuvazisinin büyük emlak ve arazi sahiplerinin hâkimiyetine karşı tevcih eder.

Sovyetler Birliği cihan proleterya inkılâbı ve komünizm lehinde bulunur. Mevcut burjuva diktatörlüğü yerine amele ve köylünün hâkimiyetine müstenit bir Sovyet hâkimiyeti kurmak gayesini güder.

Türkiye'nin emperyalizm tarafından tekrar esir edilmesinin önüne geçilebilecek biricik müessir kaleyi teşkil eden Komünist Partisi bu tehlikeye karşı ameleleri, gündelikçileri ve köylüleri yarı proleter usullü bir tarz-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

da teşkilatlandırır. Her çeşit ezgiye ve soyguna karşı sınıf mücadelelerini inkişaf ettirir. Köylünün belli başlı kitlelerini proleteryanın önderliği altında toplar. Böylece ve aynı zamanda amelenin ve köylünün bir sovyet idaresi şeklinde kendi diktatörlüklerini tahakkuk ettirebilmek için icabeden şeraiti hazırlar. Ancak böyle bir diktatörlük halkçı burjuva inkılâbı vazifelerini ifa ve bu inkılâbın kazandığı şeyleri tanzim edebilir. Aynı zamanda ancak böyle bir inkılâp burjuva idaresinden Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği ile müttefikane doğrudan doğruya sosyalizmin kuruluşunu temin ve tesri edebilir.

Türkiye Komünist Partisi'nin faaliyet programının orduya taalluk eden 10 uncu maddesi de aynen aşağıda arz edilmiştir.

"Madde 10. – Türk Komünist Partisi, millî istiklâli ve inkılâbın kazançlarını korumanın en emin vasıtası olarak amele ve köylülerin silâhlandırılmasını, burjuva muhafızlığını meslek edinmiş olan orduların ilgasını ve onların yerine amele ve köylü milisinin ikâme olunmasını ve neferlere zabıtların seçme hakkının verilmesini talep eder."

aynı programın azınlıklar hakkındaki 11 inci maddesi de şöyledir;

"Madde 11. – Türkiye Komünist Partisi Millî azınlıkların Türkiye'den ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlarını bizzat tayin etmek hakkını kayıtsız ve şartsız tanır. Halk fırkasının müslüman azınlıkları zorla Türkleştirmek hristiyan ve musevî azınlıkları da ezmek siyasetine her vasıta ile karşı koyar..."

Türkiye Komünist Partisi, azınlıkların lisanlarını kullanmalarını temin eder. Köylülerin küçük aşiret efendilerine, yarı derebeylerine ve aşiret beylerine esir olmaktan kurtarılmasını, bu bey ve ağalara ait arazinin ve hayvanların köylülere ve aşiret efradına parasız dağıtılmasını talep eder."

"Madde 55. – Amele ve köylü Hükümeti; kesif halk kütlesi halinde yaşayan Millî azlıklara (kürtler ve lazlar) mukadderatlarını serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse Devletten ayrılma hakkını bahşeder..."

... Türkiye Amele ve Köylü Hükümeti emperyalizme ve derebeyliklerine karşı mücadele için mazlum millî azlıkların emekçi kitleleriyle Sovyetler Cumhuriyeti federasyonu şeklinde bir ittifak aktine matuf bir siyaset takip eder." Efendim bu, Yüksek Meclisin de malûmu olan Mustafa Suphi'nin vermiş olduğu raporun foto kopyasıdır. Bu rapor uzundur emir buyurursanız aynen okuyayım arzu buyururlarsa özetini arz edeyim. *(Özetini sesleri.)*

Bu rapor münderacatına göre esir olan er ve subaylarımız Rusya'nın muhtelif yerlerinde ve iş yerlerinde çalışırken Rus komünistleriyle te-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

masa geldikleri vakit onlar tarafından işlenmeye ve zehirlenmeye başlanmışlardır. Zehirlenmiş olanlar Rus komünistleriyle birlikte çalışma yapmışlar ve onların, her yerde olduğu gibi hücre teşkilâtına yeraltı teşkilâtına alınmışlardır. Rusya'da teşrin ihtilali çıkıncaya kadar Çar idaresinde durum böyle devam ediyor ve hazırlanmış oluyor. Mustafa Suphi de Şark cephesinde yedek subaylığını yaparken Ruslara esir düşmüştür. Nihayet Rus ihtilaline yakın zamanlarda Rus Komünist Partisiyle teması fazlalaştırıyor ve onların faaliyet çerçeveleri içine giriliyor ve birlikte çalışmaya başlanıyor. Krenezki, idareyi ele aldığı vakit biraz sıkıldıktan sonra serbest faaliyete geçiyorlar. O zamanki faaliyet devreleri de oldukça önemlidir. Nihayet Leningrad ihtilali ve Moskova ihtilali ile Sovyet idaresinin ilk başarılı vaziyetleri karşısında Mustafa Suphi, Lenin'le çok sıkı arkadaş oluyor ve onun sofrasında yemek yemeye mazhar oluyor. İşte Mustafa Suphi, Sovyet Rusya içinde gerek yerli müslümanlar ve gerekse esir subaylar arasında gezinerekten bir komünizm partisi kurmaktadır. Partiye yetişmiş üyeler hazırlamaya çok çalışıyor, bunda da muvaffak olmuş sayılmıyor. Bin kişilik bir müfreze teşkil edilmiştir ve nitekim de olmuştur. Ve Bakü'ye gelmiş bulunuyor. İlk defa Mustafa Suphi kendisinin anladığına göre bir tenevvur devresi geçirmiş oldu. Komünist olmak isteyenlere manasını anlattı.

İkinci devresi de teşkilât devresidir. Teşkilât devresi yapılırken, Kırım'da Yeni Dünya adında bir gazete çıkarıyorlar ve bu biraz da rağbet görüyor. Ruslar'dan çok para yardımı alıyorlar ve bununla Rusya içindeki teşkilâtı kuvvetlendirmeye muvaffak oluyorlar. Nihayet orada bulunan esir arkadaşlardan, ki böyle komünist fikirleri kabul etmiş ve onlarla beraber çalışmaya başlamış olanlardan, bir kısmı gizli vasıtalarla Karadeniz yoluyla, kırım iskelelerinden, memleketimize sokmaya muvaffak oluyorlar. Bunlar memlekette taazzuvdan ziyade memleket içinde bulunan gençleri kandırıp Sovyet Rusya'ya gönderip orada tahsil imkânlarını temin etmektir. Bu faaliyet muvaffak olmuştur. Nitekim Rusya'ya kaçak olarak giden ve orada komünizmi tahsil edip memlekete döndükten sonra; memlekette muazzam bir tehlike ve bela haline gelmiş; vatansız bu hain bir kalbsiz insanlar işte bu şekilde memleket dışına çıkarılıp Moskova'da tahsil etmiş ve komünistleştirilmiş insanlardır, gençlerdir.

Nihayet İstiklâl Savaşı sırasında Bakü'de toplanmış olan kongrede Mustafa Suphi'nin tesiri olduğu burada yazılıdır. Şark'ta; Müslüman milletleri kurtarmak maksadıyla toplanmış olan bu kongrede iç yüzleri açıklanıyor; Anadolu'dan Bakü kongresine gitmiş olan eşhas olduğu açıklanıyor.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu Bakü kongresinden sonradır ki memleket içerisinde, gerek Ankara'da; gerekse İstanbul'da teşkilâtın başlamış olduğu görülüyor. Mustafa Suphi bu teşkilâttan cesaret alarak memleket içine girmek istiyor. Yüksek Meclis'in malûmudur; kendisi Trabzon açıklarına geldiği vakit sefinesi şiddetli fırtına yüzünden batıyor. Denizin dibine göndererek batıyor, boğuluyor.

İşte Mustafa Suphi'nin uzun boylu yazdığı bu rapor esas itibariyle önemlidir, fakat önemli hususlarını da şu şekilde arz etmiş bulunuyorum. Mustafa Suphi'nin Türkiye'ye gelirken Ruslar tarafından çok para ile bilhassa pırlanta ile gönderilmiştir. İşte bu vesikalarda bütün bunlar yazılıdır. Bunları arz etmek maksadımız Rusların Türkiye Komünist Partisini nasıl manen ve maddeten beslediklerini izah etmek içindir.

(Kongreye gidenlerin isimleri malûm mu? sesleri.)

İçişleri Bakanlığında malûm olması lâzımdır.

Türkiye Komünist Partisinin Tarihçesi *(Özet olarak)*

Türkiye Komünist Partisi'nin tarihçesini tetkik ederken bunu (memleket dışı) ve (memleket içi) olarak iki kısım üzerinde tetkik etmek icabeder. Çünkü evvela memleket dışında kurulmuş ve bilahare memleket içinde intikal ettirilmiştir.

Memleket dışı faaliyetler:

1. Rusya
2. Almanya ve Fransa gibi Avrupa memleketleri.

Rusya'daki olan durum: Birinci umumî harpte Rusya'ya esir düşen subay ve erlerimizden bir kısmının Rus ihtilalinden evvel kendilerine yapılmış olan propaganda ile başlar. Bu husus ele geçmiş bulunan rapor münderecaatında çok açık olarak yazılıdır. *(Bu rapor okunacak.)*

Almanya ve Fransa'da bulunanların faaliyeti:

Kendi veya hükümet hesabına tahsile gitmiş olan birtakım gençler, Almanya'da kendilerini sosyalizme kaptırmış ve bu kaptırma sonunda (ileri sosyalist) dedikleri marksist fikirlerini almış ve benimsemişler ve hatta harbin sonundan evvel Almanya'da Türkiye sosyalist işçi ve köylü adı ile bir parti kurmuşlardır. Fakat mütareke ve Almanya'nın işgal altına girmesi bunların maddî bakımdan orada kalmalarına imkân olmadığından İstanbul'a gelmişlerdir.

Yine o tarihlerde Fransa'da bulunan Doktor Şefik Hüsnü de bazı dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarla dikkati çekmiş fakat Almaya'dakilerle şahsen tanışmaları ancak onun da 1919 yılında İstanbul'a gelmesiyle mümkün olmuştur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Şimdi memleketin içindeki komünistlik faaliyetine geçerken, millî mücadele yapan Anadolu ile işgal altında bulunan İstanbul'u ayırarak mütalaa etmek gerekir. Zira millî mücadele senelerinde Ankara'da faaliyet göstermiş (halk iştirakiyon) ve (Türkiye Komünist Partisi) adlarında iki teşekkül görülmektedir. Türkiye Komünist Partisinin kuruluşundaki muvazaa ve maksat ve teşkil edenlerle azalarının kimin emri ile hareket ettikleri yüksek Meclisçe malûm olduğundan, bunun üzerinde durulmayacaktır. Halk İştirakiyon Fırkası ise, ilk teşekkülünde hükümetin müsaadesiyle teşekkül etmiş ve hatta Moskova'dan Ahmet Cevat, Fransız Sadol ve bir Rus profesörü olan..... gelmişler bu partinin teşkilâtını yapmak istemişlerdir. Beş ay kadar faaliyeti devam etmiş ondan sonra faaliyetlerine son verilmesi hükümetçe bildirilmiş ve fakat, bu parti bir müddet sonra gizli olarak tekrar faaliyete geçmiş lâkin hükümetin haklarında takibata geçerek Tokat Milletvekili Nazım Bey ve arkadaşları Ankara Asliye Ceza Mahkemesine verilmiş ve muhtelif cezalarla mahkûm edilmişlerdir.

Bu olaylar Anadolu'da cereyan ederken İstanbul'da da 22 Eylül 1919 tarihinde (Türkiye Sosyalist İşçi ve Çiftçi) Partisinin kurulduğunu görüyoruz. Parti resmen İstanbul Hükümetinin Dahiliye Nezaretine müracaat etmiş ve kendi iddialarına göre Emniyeti Umumiye'nin 17 Kanunuevvel 1919 tarih ve 175 sayılı müsaadesiyle teşekkül ettiğini söylemekte iseler de, Dahiliye Nezaretinin 21 Teşrinisanı 1919 tarihinde İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesine yazılmış yazılarında aynen (Programının mevzuatı kanuniyeye ve bilhassa ahkâmı şer'iyeye muğayir görülmesi üzerine mevcudiyeti kanuniyesi tasdik edilmediği cihetle içtima ve icraî faaliyet eylemlerine müsaade edilmemesi 21 Eylül 1919 tarih ve 1284 numaralı tezkere ile iş'ar kılınan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'nin) şeklinde yazılı olan emirleri ile bu partinin açılmasına müsaade edilmediği görülmektedir. Ve yine bu gayri kanunî faaliyetlerinden dolayı haklarında takibata geçildiği, tahkikat evrakının adliyeye verildiği Polis Müdüriyeti Umumiyesinin 1920 yılında sadarete yazılmış yazısından anlaşıldığı gibi bu partinin 1920 yılında faaliyete geçmesi hakkında ikinci bir müracaat yaptığı yine, mevcut resmî yazılarla belirtilmiştir.

1923 yılında aynı partinin tekrar faaliyete geçtiği ve (Türkiye İşçi ve Köylü ve orta halli halk kitlelerine) başlığını taşıyan beyannameyi yayınladıkları tespit edilmiş durumdadır ve bu beyanname de halen arşivlerimizde mevcuttur. Bu parti, (kurtuluş, aydınlık ve orak çekiç gibi) açık neşriyatla marksist fikirleri kapalı ve açık bir şekilde yaymağa başlamış ve nihayet Tahriri Sukûn Kanunu ile bu neşriyatlar önlenmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hiyaneti Vataniye Kanunu hükümlerine tevfikân Şefik Hüsnü ve arkadaşları hakkında 1923/1924 yıllarında İstanbul, takibata geçilmiş ise de hiyaneti vataniye kanununun usulüne göre İstanbul'da neşir ve ilân edilmemiş olduğu gerekçesiyle haklarında açılmış olan bu dava sükût ettirilmiştir.

İstiklâl Mahkemesine verilen Doktor Şefik Hüsnü ve arkadaşları Türkiye'den kaçmış oldukları için giyaben 15'er sene bir ağır hapslere mahkûm edilmişlerse de, Türkiye Ceza Kanununun yeniden tedvini ile lehlerinde hükümler olmasından istifade ederek tekrar memlekete girmek fırsatını bulabilmişlerdir.

1927 yılında yeni bir kadro ile gizli olarak faaliyetine devam eden bu parti üzerinde durulmuş ve umumî kâtipliğini yapan Vedat Nedim Tör yakalanıp ifadesi alındığı zaman kaçak olan Doktor Şefik Hüsnü'nün sakallı ve bıyıklı olarak gizli yollardan İstanbul'a geldiğini ifşa etmiş ve Şekerci Löbon'da yapacağı buluşma gün ve saatini de bildirdiğinden alınan tertibat ile Doktor Şefik Hüsnü Lenin'in sakal ve bıyığı gibi bir sima ile yakayı ele vermiştir.

İlk önemli tevkifat bu tarihten başlamaktadır. Bunu müteakip senelerde artık İstanbul ve Bursa, İzmir, Samsun, Zonguldak gibi vilâyetlerde de faaliyetler olduğundan tevkifat diğer vilâyetlere de teşmil edilmiş ve Cumhuriyetin onuncu yılı olan 1933 yılına kadar birçok komünist drijan ve militanlar hapishanelerde yatmakta idi. 1933 yılında çıkarılan Af Kanunundan istifade ederek serbest bırakıldılar.

(Tevkifat şemaları gösterildi.)

Artık Türkiye'nin biricik (Komünist Partisi) olan Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, tevkiflerden, mahkûmiyetten mütenebbih olmuyor, aksine olarak teşkilât ve faaliyetini genişletiyor ve teşkilât kollarını muhtelif işyerleri, müesseseler, devlet teşekkülleri, okullar ve en mühimmi de ordu içinde yerleştirmeye muvaffak oluyor. Nitekim 1932 yılında İstanbul'da Kartal Maltepesi Atış Okulu ile Ramî'deki askerî birlikler içinde gösterdikleri faaliyetten dolayı (Hasan Âli Ediz, ressam Halit vesair sivil arkadaşlarıyla birlikte maalesef iki muvazzaf subayımız da) vardı. Askerî Mahkemenin orduyu isyana tahrik maddesini tatbik etmesi ve cezanın umumî mahkemenin verdiği cezadan ağır olması keyfiyeti, komünistleri ikâz etmiş ve ordu mensupları arasında çok gizli faaliyet gösterilmesi emri parti merkezi tarafından kararlaştırılmıştı.

1340 ve 1341 yıllarında Hasan Âli Ediz Tıbbiyeliler hüccresini eczacı Vasıf ile birlikte kurmuş ve bu suretle (Kızıl Gençlik - Komsomol) kolu Türkiye'de de faaliyete geçmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Burada şunu da açıklamak yerinde olur ki, Türkiye Komünist Partisi - bugün de olduğu gibi esas itibarıyla emekçi sınıfını ele almış münevver kitleyi ve okulları oldukça ihmal etmekte idi. Emekçi yanında münevver kitle ve okulları da ele almak fikrinin mücahidi Nazım Hikmet olmuştur. doktor Şefik Hüsnü ile aralarının ilk defa şeker renk olması da bu arzu ve ısrarından ileri gelmiştir.

Nazım Hikmet bu rolünü şiiriyle tatbik sahasına koymuş ve hakikaten (Edebiyatta yeni bir inkılâp) parolası ve komünist partisinin propagandasıyla edebiyatçılar ve bilhassa öğrenciler ve öğretmenler arasında onun şiirleri seilmeye ve elden ele dolaştırılarak okunmaya başlanmıştır. Aşağı yukarı 1930 yılında başlayan bu faaliyet hızını gaip etmemiş ve her sene artarak daha geniş bir muhit bularak bugüne kadar devam edegelmiştir.

1933 - 1938 yılına kadar muntazaman gizli broşürler yazılmış, basılmış, dağıtılmış ve komünistler için bayram günleri olan günlerde de beyannameler dağıtılmış yakalanabilen failleri mahkemelere verilerek mahkûm edilmişlerdir.

1938 ve 1939 yıllarında Nazım Hikmet Harp Okulu ve donanma içindeki faaliyetleriyle dikkati çekmiştir. Yakalanmış ve askerî mahkemeye verilmiş ve Yüksek Meclisçe de bilinen şekilde 28 sene ağır hapis cezasına mahkûm olmuştur.

Müsaade buyurulursa burada buna muvazi olan çok mühim bir olayı arz edeceğim, bu Süleyman Nuri vakasıdır.

"Süleyman Nuri vakası:

Bu sıralarda Türkiye'ye mütemadiyen casus saldırılarak, Şark bölgesi didik didik ediliyor. Günün birinde Selman Nuri adında biri yakalandı; bu adam vaktiyle Şark cephemizde çavuşluk etmiş, Ruslara esir düşmüş, sonra da Rusya'da ihtilâle karışmış. Mustafa Suphi'nin yakınlarından birisidir. Selman Nuri bir casusluk görevi ile gelmiş bulunuyordu. Fakat,

- Bilhassa mahkemede bidayette ısrarla kaçındığı en esaslı itirafı şu idi: "Ben Kafkasya'da sakın bir halde bulunuyordum. Moskova'ya çağırıldım; politbüroya gittim, bana dediler ki: Yoldaş; bir harp başlamak üzeredir. Türkiye'nin bize karşı nasıl bir tavır takınacağını bilemiyoruz. Sen oraya git, eski komünistlerden ve itimat ettiklerinden bir gizli istihbarat postası kur. İzmit Üssübahrisinde haber alacak şekilde tertiplen, neşriyat yapacak bir gazete tesis et; ve daha esaslı haberler elde edecek surette hazırlan. Şimdi git, talimatı Kırım Üssübahrisinden al."

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Selman Nuri bir sene Nazilli civarında hüviyetini yeniden memlekete alıştırdıktan sonra faaliyete koyuluyor, gizli posta kurmak için, yanlış kapılar da çalıyor. Doktor Fuat Sabit delâletiyle Cami Baykut ile anlaşıyor- sa da, asıl profesyonel ajandalarını pek tedarik edemiyor; para ve talimat alamıyor; fakat komünist irtibat ajanı Bulgar Dimitrof (veya Efendiyef) le müteaddit temaslar yapıyor.

Bir hüsnü talı hudut bölgelerinde mevcut olan iyi hava bu adamı yalatalmıştır. Kendisi Karadeniz'de motor beklemiş; fakat bir türlü bulamamıştır.

1938'de Nazım Hikmet vakası oluyor. Nazım Hikmet beraber mahkûm olduğu denizcileri ihtilâl tekniğine göre hazırlıyor, onları Marksist ve Rusya'nın fedailerı olarak hazırlamak üzere bulunuyor.

Küçük bir mesele arz edelim: Kanunların pençesinden kurtulmakla beraber bu adamların cibiliyetlerine bir misaldir. Selman Nuri'nin defterinde Haydar Bamat diye bir isim vardır. "bu kimdir? Diye sorulunca"

Fakat görülüyor ki; Kırım Üssübahrısı bir taraftan değerli bir unsuru buraya göndermiş (Selman Nuri), diğer taraftan da İzmit Üssübahrısında başka bir tertip pazarlamaya girişmiştir. Bereket versin bu meşûm teşebbüsün unsurları birbiriyle kaynaştırmadan yakayı ele vermişlerdir.

Kim olduğunu bilmiyorum. Bana Fuat Sabit bunu orada söyle; buraya geldi de;" "diye ifade veriyor. Tabii Fuat Sabit reddediliyor, halbuki bu Haydar Bamat, Şimalı Kafkash... Bilindiğine göre Rusya aleyhine mücadele eden bir adamdır. O sırada da Türkiye'ye gelmiştir, Fuat Sabit de bunu oraya jurnal ediyor.

Partinin faaliyeti durmuyor. Yeni taktiklerle meydana çıkıyor. Nitekim 1939 - 1940 senelerinde (Yeni edebiyatçılar) kadrosuyla açık bir neşriyat faaliyetine başlamışlardır. (Yeni Ses) gibi dergilerde şiirler, yazılıyor ve adeta ilk senelerdeki (Kurtuluş, Aydınlık ve Orak Çekiç gibi neşriyatın yerini almak istiyorlardı. Bu durum Sıkı Yönetim Komutanlığının dikkatinden kaçmadı. (Yeni edebiyatçılar) (Suat Derviş, Hasan İzzet Dinamo, Rifat Ilgaz, Ömer Faruk Toprak vesaire gibi) Sıkı Yönetim Mahkemesine verildiler, mahkûm oldular. Fakat, Askeri Yargıtay davada altı aylık zaman aşımını ileri sürerek mahkemenin hükmünü esastan bozdu ve onlar da mahkûm olmaktan kurtuldular.

Bu yeni edebiyatçıların açık ve cesurane faaliyeti devam ederken, bir taraftan da parti faaliyeti dikkati çekmeye başlamıştı. Ve hele Stalingrad zaferinden sonra adeta bayram yapıyorlardı. Rus orduları Romanya'nın

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

hududuna yaklaştığı vakit sevinçleri ve ümitleri çok artmış ve hadda Hasan İzzet Dinamo'nun "Türkiye Sovyet Cumhuriyeti başlığı altında sırası gelince okunacak olan şiirini yazmak cesaretini vermiştir. Bu faaliyetlerinin bir taraftan ip ucu vereceği kuvvetle muhtemeldi. Nitekim 943 yılından son aylarında Ankara'da Yedek Subay Okulunda bir öğrencinin yanlışlıkla cebine konan bülten adet: 3 adındaki ve Saraçoğlu Hükümeti başlığı taşıyan yazı ele geçti.

Bu olayın durumu kısaca şöyledir:

"Ele geçen bu bülten üzerine yapılan tahkikatta Yedek Subay içinde ikisi öğrencilerden birisi erlerden müteşekkil üç hücre meydana çıkarıldı. Hücresinin sekreteri yani kâtipleri tespit edildi. Kâtiplerin bağlı olduğu üst kademe sekreterleri de anlaşıldı.

Ankara komünist teşkilâtı içinde bulunan bu hücre faaliyetinin Posta-Telgraf Umum Müdürlüğü Muhabere Kısmı Şef Muavinlerinden Hikmet Elin'e ve gizli muhaberatın icra vasıtası olarak kullanılan da yine Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğü Ankara Paket Postanesi memurlarından ve Hikmet Elin'in küçük kardeşi İrfan Elin olduğu öğrenildi. Hikmet Elin kendisinin o tarihte, Başbakanlık Yüksek Mürakebe Heyeti kütüphanesi memurluğunu yapan Zeki Baştımar olduğunu açıkladı. Ankara teşkilâtının bir kolu Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesine, diğer bir kolu da Ziraat Fakültesine bağlantı yaptı. Tahkikatta isimleri açıklanan komünistler bu suretle Ankara'da tevkif edildiler.

Fakat Komünist Partisi İstanbul'da olduğundan ve sıkı bir merkeziyet usulüyle çalıştığından Ankara Vilâyet Teşkilâtının İstanbul ile muhakkak olan irtibatını meydana çıkarmak icap ediyordu.

Tahkikatı idare eden askerî yargıç, bu İstanbul irtibatını tespit etmek için bültenlerin nerelerden istemiş lâkin çalışma bürosunda yapılan aramada masasının gözünden çıkarılan 1, 2, 3, 4 numaralı bültenlerin meydana çıkarılması karşısında (İstanbul'dan gönderiliyor idi. Kimin gönderdiğini bilmiyorum. Yalnız gelen zarflardan birisinin arkasında Nihat diye yazılıydı. Amma bu Nihat kimdir bilmiyorum) demiştir.

Bunun üzerine İstanbul'a giden tahkikat yargıç sabıkalı ve çok faal olan komünist Nihat Balyoz üzerinde durmuş ve Nihat'ın bu Nihat olduğunu tespit ederek İstanbul tahkikatını ve tevkifatını yapmış ve merkez komitesi, vilâyet ve kaza komiteleriyle bunlarla bağlı olan müteaddit hücreleri meydana çıkarmaya muvaffak olmuştur. 1943 yılına takaddüm eden senelerde Reşat Fuat Baraner ve Hasan İzzet Dinamo askere alınmışlar ve cenup vilâyetlerimizdeki askerî birliklerden birisine gönderil-

mişlerdi. Bu iki militan komünist en şerefli olan vatan hizmetlerini yapmamak için kıtalarından firar ettikleri için memleket hudutları içinde mütemediyen aranmakta ve fakat bulunamamaktaydılar. Reşad Fuat'ın Suriye'ye kaçtığı, Şam'da olduğu cenup vilâyetlerinden gelen yazılarla bildiriliyordu.

İşte sorgu yargıcı bu iki şahıs hakkında böyle bir bilgi ile tahkikatı idare ederken (Nihat Baymut, Davit Taye, Haydarpaşa Lisesi muhasebecisi Sebati Selimoğlu) ki bunlar parti teşkilâtının üst kademelerini teşkil edenlerdendi, bu faaliyetin Reşad Fuat tarafından idare edildiğini açıkladılar. Reşat Fuat'ın Suriye'de olmayıp İstanbul'da olduğu ve bir buçuk seneden beri saklı bir şeklide çalıştığı anlaşıncı üzerinde duruldu. Ve nihayet Suat Derviş'in çocukluk arkadaşı olan Mutena adındaki Deniz Yolları İdaresi Fener bürosunda çalışan bir memurun Kadıköy'ünde mühürdardaki evinde karısı Suat Derviş'le birlikte ve gardrop içinde yakalanmıştır. Reşat Fuat bütün faaliyetleri üzerine almışsa da parti taktiğine uymayacağı ısrarla anlatılınca kendisini elektrikçi Nuri'ye bağlamıştır. Bu Nuri en eski tarihlerde Halk İştirakiyun Partisinde de faal rol almış dirijan bir komünist ise de 15 seneden beri memleket dışında bulunduğundan inanılmamış, buna rağmen Reşat Fuat, Şefik Hüsnü'ye olan irtibatını daima inkâr etmiştir. Halbuki bu işi idare eden yine Şefik Hüsnü idi. Nitekim 1946 tevkifatında Şefik Hüsnü'nün Moskova'ya yazdığı Türkiye Komünist Partisinin faaliyeti raporunda bu keyfiyetin de yazılı olduğu görülmüştür.

İstanbul tevkifatı:

Merkez komünist, Vilâyet komitesi, İstanbul, Beyoğlu, Kadıköy ve Üsküdar muntukaları kaba komiteleri ile bunlara bağlı hücreleri hücre kâtiplerinin takviyecileri meydana çıkarmıştır.

İstanbul tahkikatı inkişaf edince bir kolun Karabük fabrikalarındaki işçilere ve diğer bir kolun da Akhisar Ortaokulu içine girdiği görülmüş ve bunların da tahkikatı yapılarak failleri tevkif edilmiş ve bütün mevkıflar Ankara Garnizonu iki Numaralı Askerî Mahkemesine verilmiş, yapılan duruşmaları sonunda 32 kişi muhtelif derecedeki cezalarla mahkûm edilmişlerdir.

Ele geçen bültenler tamamen komünist taktiğine göre yazılmıştı. Reşat Fuat'ın Suat Derviş'le birlikte yazdıkları bu bültenlerin kâğıtları, yazı makinesi, şapirograf, makine şeritleri, kopya kâğıtları ve daha birçok kitap ve yazılar yine Kadıköy'ünde ve Kadıköy Kaza Komitesine dahil Kirkor Sarafyan'ın ve bir kısmı da Kirkor'un tanıdıklarından bir ihtiyar Er-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

menî kadının çok güçlükle bulunabilecek şekilde saklanmış olduğu halde evlerinde ele geçirilmiştir.

Kopya kâğıtları üzerinden okunan parti emir direktifi de öğrenilmişti. (Şiarlarımız) başlığı altında yazılmış olan bu direktiflerde,

1. – Komünistlerin siyasi, iktisadi, kültürel cemiyetler ve birliklere, halkevlerine ve mahalle teşkilâtlarına girmeleri ve faaliyet göstermeleri,

2. – Her komünistin bulunduğu ve çalıştığı yerlerde gördüklerini, işittiklerini, bildiklerini muntazaman hücre kâtiplerine vermeleri,

3. – Kâtiplerin, takviyecilerin daha esaslı çalışmaları, disipline riayet edilmesi, öğretici konferanslar verilmesi gibi hususların yazılı olduğu okunmuştur.

Sırası gelmiş iken parti teşkilâtında isimleri geçen idarecilerin vazifeleri hakkında da kısaca maruzatta bulunmayı faydalı görüyoruz:

a) Hücre teşkilâtı memleketlere göre değişir. Bizde, Arap ve diğer Müslüman memleketlerinde 3 - 5 kişiliktir. Halbuki Bulgaristan'da 25 kişilik grup sistemi üzerinedir. Ayrılık sebebi mahallî halkın boşboğazlığı derecesinden ileri gelmektedir. Mesela Bulgarlara daha fazla itimat vardır. Ağzları sıkıdır. Bizdeki bu ağız sıklığı az görüldüğünden 3 - 5 kişiye inhisar ettirilmektedir. Tevkifat olur ve ifşaat yapılırsa nihayet 3 - 5 kişiyi tanıdığından daha fazla isim veremeyecektir.

b) Hücre kâtibi, kademenin en küçük kısmının dirijanıdır. Mesuliyetleri ağırdır. Kendisinin hücrelerini üst hücre kâtibiyle ancak bu yapar.

c) Takviyeci; partinin âdeta başöğretmenleridir. Kurulan hücreleri Marksist olarak yetiştirmek için dersler, konferanslar verir. Fikren yetiştirmek mesuliyeti bunlarındır. İkinci vazifeleri de hücrelerin birbirleri aralarındaki teşkilâtı muvazelerdir. Lüzum gördüğü takdirde bu hücreden diğer hücreye üye değiştirir.

d) İrtibatçı - omski. Bu (dış) ve (iç) irtibat olarak iki kısımdır. Türkiye Komünist Partisinin dışarıda bağlı olduğu komünist merkeze bunlar raporları, haberleri götürür ve mukabil direktifleri alarak gelir. Memleket içinde ise, vilayetler arasındaki bağları merkez komitesine bağlar, talimatları, broşürleri bunlar vilayet komitelerine götürür.

Görülüyor ki komünist partisinin (tesis, teşkil) eden dirijanlar olduğu gibi arz ettiğimiz (kâtip, takviyeci, irtibatçı) gibi de (sevki idare edenleri) de vardır.

1943 tevkifatının bundan evvelki senelerde olduğu gibi teşkilât kolları da açıklanmış durumdadır:

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

1. – Ordu,
2. – Devlet teşkilâtı,
3. – Okullar (ortaokuldan - üniversiteye kadar)
4. – İşçi sınıfı,
5. – Köylü,
6. – Orta sınıf,
7. – Münevverler.

Komünistler aralarındaki muhaberatı şifreli yaparlar. Mesela Karayolları ile İstanbul arasındaki şifre usulü tespit edilmiştir.

Son tevkifatta ismi geçen sabık Posta Telgraf Müdürlerinden Tevfik Dilmen bu tevkifat sırasında 2 nci Ordu Harekât Şubesinde en gizli olan kadro işleriyle meşgul iken yakalanmıştı. Üzerinde çıkan not defterinde o tarihte yeni teşekkül etmekte olan zırhlı birliklerimizin yeri yazılı olduğu görülmüştür. Bu husustaki savunması çok sakat idi. Yine bu tevkifatta öğrenilen önemli bir husus vardır; Zeki Baştımar'a Millî Eğitim Bakanlığınca Rusça eserlerin tercümesi veriliyor, Zeki Baştımar, Bursa'da hapis-hanede olan Nazım Hikmet'e de bu eserlerin tercüme ettirmek imkânını elde ediyor. Ama şartı da vardır; tercümede aykırılık olmaması için ara sıra Bursa'ya gidip Nazım Hikmet'le konuşma müsaadesini istiyor bu müsaade veriliyor. Buraya kadar dikkati çeken bir şey görülmezse de, müsaadeyi aldıktan sonra Zeki'nin Bursa'ya giderken yaptığı temaslar çok önemlidir. Devlet teşkilâtı Reşad Fuad'ı hudut dışında bilirken Zeki Baştımar onun saklı bulunduğu evi bilmektedir. Her Bursa'ya gidip dönüşünde bu eve geliyor, gece kalıyor konuşmalar oluyor. Bu konuşmalar yapılırken de Reşad Fuad yukarıda arz edilen faaliyeti idare etmektedir. Bu husus o zaman sorgu yargıçlığının tespit ettiği ifadelerle sabittir ve doğrudur.

Şimdi bu işe ait ele geçmiş mektuplardan bir tanesine ait bazı cümleler arz edersek tercüme işinin mahiyeti daha iyi açıklanmış olacaktır mektup, 27.3.1943 tarihinde Zeki Baştımar'dan - Nazım Hikmet'e başlamıştır. Baş taraftaki hususî satırlardan sonra aynen gelelim işe, Tercümelerinizden, fikirlerinizden çok faydalandım. Yenilik, onun lüzumunu ve zaruriliğini takdir edenler için güzeldir. Bunu takdir edebilmek için de eskinin kifayetsizliğini, eskiliğini ve çirkinliğini görmek lâzımdır. Görmeyenlerce, anlamayanlarca yenilik ekseriya bir acemilik bir acaiplik telâkki olunur. Aksini ispat etmek ve kabul ettirmek için; uzunca bir gayret sürekli bir yaratıcı mücadele ister.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Edebiyatımızda, şiirimizde en büyük yeniliğin başarıcısı olan siz, bu hakikati kendi tecrübenizle ve herkesten iyi bilirsiniz.

Bu siparişte biraz mutedil mi hareket etmek lâzım. Burada yeniliğin tohumlarını ekmek fakat filizlenebilmek için de üzerlerini mümkün olduğu kadar örtmek lâzım) diyor.

1943 - 1944 komünist teşkilât ve faaliyeti üzerinde durulurken, İstanbul Üniversitesi içinde de ayrı bir kolun (Gençlik Teşkilâtı Kolunun) faaliyette olduğu da hissolunuyordu.

1945 faaliyeti ve tevkifatı : (İleri Gençler Birliği Teşkilâtı)

1945 yılında İstanbul'da Süleymaniye Camiinin minareleri arasında büyük bir afiş asılmak istendi. Tahkikat, İstanbul Üniversitesinin arz edilen (Gençlik Kolu) nu meydana çıkardı. Başlarında drijan olarak asistan Mihri Belli olduğu halde 60 küsür komünist üye Sıkıyönetim Mahkemesine verilerek mahkûm oldular.

1946 faaliyeti:

Cemiyetler Kanununda yapılan değişiklikler üzerine siyasi partiler kurulmaya başlandı. Türkiye Komünist Partisinde bir hareket görülüyordu. Sosyalist adı altında Esat Adil'in kurduğu (Türkiye Sosyalist) Partisi kuruldu ve hemen arkasından doktor Şefik Hüsnü'nün de (Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü) adıyla gizli partisini açık olarak kurduğu görüldü. Faaliyetleri hükûmetin dikkatini çektiğinden Sıkıyönetim Komutanlığının emirleriyle her iki parti kapatılarak kurucularıyla, üyelerinden bir kısmı sıkıyönetim Mahkemesine verildiler. Duruşmaları sona gelmek üzere iken, sıkıyönetim kaldırıldı ve dava dosyaları da İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine verildi. Esat Adil beraat etti. Fakat sabıkalı komünistlerden bazı parti üyeleri, Şefik Hüsnü ve partisi içindeki bir kısım arkadaşlarıyla birlikte mahkûm oldular.

Evvela emekçi ve köylü partisinin faaliyetinden özet olarak maruzatta bulunacağız. Şefik Hüsnü'nün evinde parti merkez ve teşkilâtı ile üyelerin evlerinde yapılan aramalarda çok önemli vesikalar ele geçmiştir.

1. - Türkiye Komünist Partisinin teşekkülünden itibaren 1939 tarihiyle bu tarihten sonra 1946 yılına kadar olan faaliyetini gösteren ve Şefik Hüsnü'nün el yazısıyla ve yazı makinesiyle yazılmış (tarihçe) başlığını taşıyan raporu (bu rapor Moskova için yazılmıştır.)

2. - Parti teşkilâtına verilen talimatlar,
3. - Partide verilen konferanslar,
4. - Sosyalist partisinin ne için teşekkül ettiği,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

5. – Sosyalist partisiyle, emekçi ve köylü partisi arasındaki münasebetler, birleştirme gayreti. Bu hususta Esat Adil ve arkadaşlarıyla, Şefik Hüsnü ve arkadaşları arasında yapılan birleştirme konuşmasını gösterir zabıt.

6. – Komünistler arasında bu iki partinin teşkiliyle doğan endişe ve bu endişelerini bertaraf etmek için yazdıkları mektuplar.

7. – Abidin Nesimi'nin bu meselelerde rolü.

8. – Şefik Hüsnü'nün el yazısıyla ve sarı deftere yazdığı hususlarla teşkilâtın genişliğini gösteren ve ele alınması gereken meselelerin ana hatlarını tespit eden yazılı notları.

9. – Cami Baykut, Zekeriya Sertel'in İnsan Haklarını Koruma Cemiyetini korumadaki rolü - merhum Mareşalin temiz ruh ve vatanseverliğinden istifade edilmek istenilen şekli.

10. – (İleri Demokrat Cephe) Teşkilâtı.

Doktor Şefik Hüsnü, partisini, legal olarak kurmadan evvel yine gizli faaliyetine devam etmiş ve 1943, 1944 ve 1945 tevkifatlarından korkmamış (Zaten korkmazlar ve faaliyeti daima idame ederler) 1945 yılından yani 1946 yılına kadar hücre usulüyle çalışmalarını devam ettirmiştir. Faaliyetleri yanında bir de (İleri Demokrat Cephe) teşekkülü vardı ki bu teşekkül (On dakika ara verin, birbuçuk saat oldu, konuşan arkadaş da yoruldu sesleri)

BAŞKAN – Konuşan arkadaşımızı da nazarı dikkate alan arkadaşlarımız, on dakika fasıla istiyorlar. (Muvafık sesleri)

BAŞKAN – Gizli oturuma devam ediyoruz.

ASKERİ YARGIÇ ŞEVKİ MUTLUĞİL (Devamla) – İleri Gençler Birliği Teşkilâtının devamından başka bir şey değildir. İleri Gençler Birliği Teşkilâtı içinde askeri öğretmen de vardı. Yani ordu içine yine girmişlerdi.

1. – Şefik Hüsnü'nün verdiği raporda (yeni edebiyatçıların) muvaffak olmuş faaliyetlerinden İleri Gençler Birliği Teşekkülü ile Üniversite içinde 500 partili arkadaş kazanıldığından açıkça bahsetmektedir.

2. – Parti teşkilâtına verilen talimatlar, tamamen komünizmin esaslarına ve partinin gaye ve ümdelerine uygun şekilde yazılmıştı.

3. – Verilen konferanslar hep Marksist ve Leninist fikirleri aşılacak maksadıyla hazırlanmış ve verilmiştir.

4. – Sosyalist Partisi meselesi bundan sonra arz olunacaktır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

5. – Bu iki partinin teşekkülü üzerine komünist Şehabettin Kuvilem 1946 yılına kadar komünist partisinde çalışmış ve 1946'da Sosyalist Partisinin kurulmasında âmil olan mahkûm komünistlerden Hüsamettin Özdoğu'ya İzmir'den yazdığı mektupta (bu iki partiye ne lüzum vardı, her ikisi bir parti değil midir, yoksa tamamen ayrı mıdır? Arkadaşlar hangi partiye gireceğini kestiremiyor, tereddüt geçiriyor, bizi tenviz ediniz) diyor. Hüsamettin Özdoğu da (her iki partinin esasta prensip ve gayelerde farkı yoktur, birdir, ayrıldığımız husus çalışma şeklindedir. Şefik Hüsnü ve arkadaşları hâlâ eski hücre usulü ile çalışmak istiyorlar. Senelerden beri yapılan tevkifatla zabıta hücre usulünü bildiğinden kıymetli arkadaşlarımız yakalanarak hapisanelere girmişlerdir. faaliyetler sekteye uğratılmıştır. Bizim kurduğumuz Sosyalist Partisi ise tamamen kitleler içinde çalışmak ve kitleleri yetiştirmek maksadıyla teşekkül etmiştir. Sen şimdi düşün, eski sistemde çalışmak istiyorsan Şefik Hüsnü'nün yeni sistemde çalışmak istiyorsan bizim partiye girersin) diye cevap vermiştir. İşte her iki parti hakkında yapılan gizli açıklamalar böyledir. Komünistlerin bir kısmı birisine bir kısmı diğerine yazılmıştır.

6. – Abidin Nesimi'nin bu parti teşekkülündeki rolü önemlidir. Müsade buyurursanız mektubun o kısımlarını aynen okuyayım.

Bilecik

18.10.1946

Abidin Nesimi'nin Alaaddin Hakküder'e yazdığı mektup örneği.

Aziz kardeşim,

Bunu, "Partiler hakkındaki düşüncelerime dair" sorunuza mesnet olmak üzere yapacağım uzunca bir istidrat içinde tebarüz ettirmeye çalışacağım. Geçen sene yani 1945 yılında kuvvetli bir ihtimal olarak Eylül ayında, Behçet ve Fehmi Bilecik'e ziyaretime geldiler. Bir çok mevzular da görüştük. Ve siyasî bir parti kurulması devresinin geldiğine kani olduk. Buna hazırlık olmak üzere bir taraftan bir nizamname ve program ve diğer taraftan o devirde malî durumum müsait olduğu için büroya ait malzeme için gerekli ihzarata başladım. Kurulacak partinin dolap ve masasını ve emsali diğer mobilyalarını perdeypey yaptırmayı düşündüm ve bu işe başladım. İşte dolap ve masa bu niyetle meydana geldi. Diğer taraftan hazırladığım program ve nizamnameyi Fehmi ve Behçet'e yolladım. İstanbul'daki arkadaşlarım ve Cami Bey bu program ve nizamnameyi gözden geçirip, gerekli rutuşları yaptıktan sonra iş resmî müracaat safhasına girecek bir hale geldi. Resmî müracaatta teşekkülün başı Cami Bey görünecekti.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hatırlarsınız, (Bugün) gazetesini çıkaracağımız günlerde de gazetenin başmuharrirliğine Cami Beyi namzed göstermiştim. Zira; Cami Bey, Millî Hükümetin İlk Dahiliye Vekilidir; Müdafaaî Hukuk Teşkilâtının müessesidir ve ilk kongre reisidir. Bu itibarla gerek Türkiye ve gerek Dünya mîkyasında bir otoritesi vardır. Cami Beyle beraber diğer müessis arkadaşlar resmî müracaatı yapmak üzere iken Doktor Şefik Hüsnü Bey keyfiyetten haberdar oluyor; Cami Beyi ziyarete geliyor. Doktor Şefik Hüsnü Bey de bu resmî müracaata iştirak arzusunu izhar ediyor. Bunun üzerine Cami Beyin muvafakat ve tensibiyle Fehmi, Doktora program ve nizamnameyi götürüp gerekli bazı tadiller yapılıyor. Bu son muaddel şekli Sabiha Hanım görüyor. O da iştirak arzusunu izhar ediyor. Bu suretle resmî müracaat (Cami Bey, Şefik Hüsnü Bey, Sabiha Hanım ve bizim genç arkadaşlar) tarafından yapılması kararlaştırılıyor. Tam bu devrede Sabahattin Ali Bey Ankara'dan İstanbul'a geliyor. Keyfiyet Sabahattin'in de kulağına gitmiş. Sabahattin keyfiyeti Fehmi'den tahkik ediyor. Ve aslı olduğunu öğrenince Partinin neşriyat işlerine tahsis edilmek üzere bu işe otuz bin lira koyabileceğini ve bu müracaata Esat Âdil Beyin de ithalinin faydalı olacağını söylüyor. Bu 30 bin lira işi doğrudur. Yapı Kredi Bankasında bulunuyordu. Fehmi bu işe muvafakat ediyor. Nizamname ve programın Esat Âdil'e gösterilmesi ve resmî müracaata imza koyması için Fehmi, Esat Âdil Beyin ziyaretine gidiyor.

Esat Âdil Bey müracaatın, Sabahattin Ali Beyin koyacağı otuz bin lira ile kurulacak matbaanın tesisinden sonra olmasını daha doğru buluyor. Cami Bey, Şefik Hüsnü Bey, Sabiha Zekeriya Hanım bu fikre meylediyorlar. Ve genç arkadaşları da bu fikre imale ediyorlar. Halbuki ben buna şiddetle muarızdım. Eğer bir mektupla keyfiyeti doğru bulmadığımı bildirdim, Fakat tesir göstermedi. Şimdi sebebini de sana bildireyim.

Hatırlarsınız ki o devirlerde Cumhuriyet Bayramında siyasî suçlar için bir af ilânı mevzubahis idi. Partinin kurulması gecikecek olursa bu takdirde hapiste ve sürgünde bulunan Nazım Hikmet, Kerim Sadi, Hamdi Şamilof, Doktor Hikmet ilh serbest kalacaklardı. Böyle bir merkezi siyasî partinin, yani içine Nazım Hikmet'i, Kerim Sadi'yi, Şefik Hüsnü'yü, Hamdi Şamilof'u alacak bir partinin o zaman kurulmasına maddeten imkân yoktu. Zira Nazım Hikmet, Hamdi Şamilof, Mustafa Börtlüce, Hüsamettin Özdoğu ilh. arkadaşların partiden çıkarılmaları vaktiyle Doktor Şefik Hüsnü Beyin bunları sırasıyla (Balkan Partisine) ve komünterne, bunlardan bir kısmının Stalin'e muhalif olan Birkelimmof Grubu ile ve diğer bir kısmının Türkiye Polisi ile işbirliği ettiklerine dair sunduğu rapordur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

İşte bu sebeplerden ötürü aziz kardeşim Nazım Hikmet'le, Şefik Hüsnü'nün aynı arabada koşulmalarına imkân yoktur. Halbuki parti daha evvel kurulur ve merkezi bir hüviyet kazanır ve parti başında Şefik Hüsnü değil de mesela, Cami Bey görülecek olursa öyle sanıyorum ki bu dargın arkadaşları birleştiren çimento vazifesini, Cami Bey görebilir. Aziz kardeşim, bu suretle partinin bir konklomera manzarası göstermesine rağmen zamanla bu ihtilafda tasfiye edilerek partinin mütecanis bir hal göstermesi imkân dahiline girer. Parti nizamnamesinde idare heyetinin nisbî temsil usulüyle kurulmasını koyuşumuzun sebebi de hapisten ve sürgünden dönenlere mevcut kuvvetli bir teşkilât içinde beledilmeden ve tecrit edilmeleri imkânı olmadan çalışabilecekleri hakkında itminan vermekten ibaretti. Bu suretle parti, hapis ve sürgünden gelenlerin faaliyete başlayacakları zamana kadar kuvvetlendirilirse bu takdirde hapisten gelenlerin mevcut partiye iltifat edecekler bedihi idi. İşte bu endişemi arkadaşlarıma bildirdim. Fakat maalesef muvaffak olamadım. Bu suretle parti zamanında kurulamadı.

Binaenaleyh parti için müracaat aralık ayı içinde usulen olması lâzımdır. Fakat 4 Aralık hadisesi bütün projeleri alt üst etti. Sıkı yönetim kaldırılmadı. Bunu karanlık günler takip etti. Sabiha Hanım ve Cami Bey hapse girdiler. İşte Cami Beyin ve Sabiha Hanımın içeride bulunduğu günlerde Fehmi Esat Adil'di. Şefik Hüsnü ile tanıştırdı. Bununla anlaşamadılar. Kısa bir müddet sonra Esat Adil tek başına Türkiye Sosyalist Partisini kurmağa teşebbüs etti. Bu teşebbüsü de Şefik Hüsnü'nün teşebbüsü takip etti. Esat Adil'in programı, tamamiyle şahsına aittir. Esat'ın durumunu ve programını anlatmak üzere Behçet ziyaretime geldi. Uzun boylu görüştük. Ve şu noktalarda mutabakat halinde kaldık.

A) Hareket, hareket olma itibariyle desteklenmelidir.

B) Türkiye Sosyalist Partisi adı, efradını cami ve ağyarını mani bir tabir olduğu için tamamiyle tahaccür etmiş bir kelimedir. Yarın, cemiyetler kanunu ve ceza kanunu değişecek olursa (Ovenist) mahiyette olan bu programa (Marksist) bir hüviyet vermek icap edecektir. Halbuki bu tahaccür etmiş isimle bu yeni veçhaye geçemeyiz. Bunun yerini elastiki bir isim olmak üzere (emekçi ve köylü) isimi verilmelidir.

C) Mevcut cemiyetler kanunu ve diğer kanunî mevzuat arızidir. Kısa bir müddet sonra değişecektir. Bu itibarla programın dinamizmini temin için, nizamnamede programı tadil işinin kongrece olması gibi bağlayacak bir hüviyet olmalıdır. Muvakkat Merkez heyeti programında tadilat yapabilmelidir. Nizamname buna göre tanzim edilmelidir, hükümlerini verdikti.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Aziz kardeşim, bütün bunların dışında olarak parti kuruldu. Dikkat edilirse; benim durumun bir tarafta ilk program ve nizamnamesi tarafımdan yapılmış olan Türkiye Köylü ve Emekçi Partisini Doktor Şefik Hüsnü resen tesis etmiş, diğer tarafta da program ve nizamnamesiyle alâkam olmayan, fakat arkadaşlarım tarafından kurulmuş bir Türkiye Sosyalist Partisi arasındadır.

Aziz dostum, böyle bir durum karşısında siz kalırsanız ne yaparsınız? Bunu düşününüz. Ve benim durumumu da bu şekilde tespit ediniz. Türkçesi, iki cami arasında binamaz bir haldeyim.

Şefik Hüsnü'nün sarı defterindeki (intihabattan sonra ihtimalat) diye yazdığı notlar dikkate şayandır. Bu notlar 1946 intihabatından sekiz gün sonra kaleme alınmıştır. Müsaade buyurulursa kısaca okuyalım.

Doktor Şefik Hüsnü'nün (Seçimlerden sonra sınıf mücadelesinin gösterdiği manzara) başlığı altında 29 Temmuz 1946 günü yazdığı on maddelik bu yazının ikinci maddesinde (Bu mücadeleye örtülü şekillerde ve bilhassa Mareşala tarafarlık nikabı altında ordu da karışmış ve ordu kadrolarında bir ekseriyet değilse bile ekseriyete yakın büyük bir ekalliyetin bugünkü inhisarcı rejimden hoşnut olmadığı ve muhalefeti desteklemek azminde bulunduğu belli olmuştur. Bu vakıanın, iktidar kavgasının gelecekteki gelişmelerinde çok mühim bir rol oynayacağı anlaşılmaktadır) dedikten sonra siyasi partilerin teşekkülünü ve halk arasında mevcut mücadeleleri tetkik ederek beş ihtimalin bulunduğunu yazan Şefik Hüsnü birinci ihtimal olarak (Demokrat muhalefet ve Mareşal Mecliste seçimlerin meşruiyetini tanımadıklarını ve millî iradenin kendini göstermediğini ilan ve toptan istifa ederek mücadeleyi halk arasına intikal ettirirler). Veya ikinci ihtimal olarak da (Bu takdirde ya Halk Partisi bu husumet ilanına aynı sertlikle cevap verir ve meclisi devam ettirerek memlekette yeniden bir tethiş nizamı yaşatarak tek partili bir Millet Meclisi yaşatmaya uğraşır) demektedir.

Yazının sekizinci maddesinde ise (Bu ihtimallerden en mühim olanı birincisidir. Bu şekilde mücadele halk arasına ve köylere intikal ettirildiği takdirde bizim bütün gücümüzle ona katılmamız, Mareşal ve Demokrat Partiyi desteklememiz, bütün teşkilâtımızı ve faaliyetlerimizi bu mücadelenin icaplarına göre ayarlamamız icap eder. Dikkat edeceğimiz nokta Demokrat Partinin idarecileri olmaya namzet olanları mümkün olduğu kadar sosyalist demokrasiye doğru çekmeye gayret etmek ve bu içtimai bünye değişikliğini gerçekleştirilmesine bizzat iştirak edebilmemizi saklamaya uğraşmaktır. Bu vadide bir çok başarılar elde edebileceğimizden katıyen şüphe edilemez.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bunun için teşebbüsü bir an bile elden bırakmamamız diğer partilerin idarecileriyle teması kaybetmemeye dikkat etmemiz kifayet eder. Bu ihtimalin tahakkukuna diğerlerinden daha çok inanıyoruz) diyor ve ikinci ihtimal hakkında da (İkinci ihtimal mevcut istibdada karşı mücadeleden en vahim şeklidir ve kanlı bir devrime muadildir. Halk Partisinin arkasında İngiliz Emperyalizminin bulunması ve böyle bir vatandaş hürriyetinin neticesi neye varacağı önceden imkansızlığı ve bilhassa Halkçıların orduya dayanamayacaklarının anlaşılması dolayısıyla işlerin bu yola döküleceğine inanmıyoruz. Bu ihtimal mevcut ihtimallerin en zayıfıdır.

Fakat bu keskin mücadelede daha mühim rol bize düşeceğini ve düşmanın ateşine ilk olarak bizim maruz kalacağımızı bir an bile unutmamalıyız. Buna karşılık da sonunda muzafferiyet bize iktidar yolunu açacak ve çok mesuliyetler yüklenmemizi gerektirecektir) diye yazılmıştır. İşte 1946 seçimlerinden sonra vukua gelen olaylarla bu yazılar karşılaştırılırsa Komünist Partisinin oynamak istediği mühim rolün neden ibaret olduğu kolayca anlaşılır.

7. – Teşkilâtın genişliğini gösteren ve yine Şefik Hüsnü'nün el yazısı ile yazılmış notlarında :

Parti şubeleri:

İstanbul, Ankara İzmir, İzmit, Ayvalık, Eskişehir, Samsun, Adana, Ayntap, Kayseri (kurulmak üzere)

Parti rabitaları veya yalnız sendikaları bulunan yerler:

Zonguldak, Sivas, Aydın, Hatay, Mersin, Tarsus, Bursa, Nazilli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir.

Partinin nüfuz ettiği sendikalar:

İstanbul'da:

Tütün işçileri, ayakkabıcılar, madenî eşya işçileri, Bakırköy Dokumacılar Sendikası, inşaat işçileri, matbuat kafa kol işçileri, motorlu kara nakliyatı işçileri, şehir sendikalar birliği,

Bizim olmayan sendikalar:

Türkiye Deniz ve Liman işçileri, Türkiye Dokumacılar, Tekel işçileri,

İzmir sendikaları:

Müstahdemler sendikası, tütün işçileri, Halkapınar dokumacılar, matbuat kafa ve kol işçileri, inşaat işçileri (kurulmak üzere) ayakkabı işçileri; bölge sendikalar birliği.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kocaeli sendikaları:

Kâğıt ve selüloz fabrikaları işçileri, nakliye işçileri, bölge sendikalar birliği.

Ankara sendikaları:

Unlu maddeler imalathaneleri işçileri, madeni eşya ve makine işçileri.

Zonguldak:

Kömür madeni işçileri.

Samsun:

Tütün işçileri.

Adana:

İplik dokuma fabrikaları işçileri - İnşaat işçileri.

Ayvalık:

Zeytinyağı ve sabun imalathane ve fabrikaları işçileri.

Bursa:

İpekli mensucatı fabrikaları işçileri. (Kurulmak üzere)

8. – Cami Baykut, Zekeriya Sertel ve Şefik Hüsnü'nün münasebetleri aşıkâr bir keyfiyet olmakla beraber, yüksek huzurunuzda okuduğum Abidin Nesimi'nin mektubu da gösteriyor ki bu partice verilmiş kararlar, Cami Baykut'un delaleti ile Mareşale intikal ettirilmekte idi. Mareşal Cami Bey ile sınıf arkadaşı idiler. Gençlik çağında hararetlî bir vatanperver olarak tanıdığı Cami Beyin, Süleyman Nuri vakasıyla da sabit olduğu veçhile, bir Rus organı olduğundan muhtemel ki haberi yoktu. Cami Bey bu münasebetleri istismar ederek Mareşale müteaddid hareketler yaptırmıştır. Bunlardan bir tanesi de İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti meselesidir. Rahmetli Profesör Kenan Öner de aynı şekilde aldatılmış durumda idi.

Mareşalin bazı hareketleri ile Şefik Hüsnü'nün ihtimaller diye yazdığı hususlar arasındaki münasebet herhalde gözden kaçmayacak hususlardır.

İşte bu da komünist taktığının nasıl çalıştığını, nasıl iğfalkâr olduğunu gösteren bir misal olarak ele alınmış ve yüksek huzurunuzda arz olunmuştur.

Şimdi Sosyalist Parti hakkındaki maruzatımıza geçiyoruz.

Türkiye Sosyalist Partisi:

Liderliğini (Esat Adil Müstecabi)nin yapmakta olduğu "Türkiye Sosyalist Partisi"; iç rejimimizdeki demokratik gelişmelerden faydalananarak,

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

sosyalistlik perdesi altında resmen legal sahada çalışmaya başlamış olan bir komünist teşekküldür.

Gerek (Türkiye Sosyalist Partisi) gerek Dr. Şefik Hüsnü'nün idaresi altındaki (Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi); 1946 yılında açık faaliyete geçerken, kanunî sebep ve zaruret altında (Komünistlik) vasıflarını, daha doğrusu birer komünist partisi olduklarını gizlemek mecburiyetinde idiler. Bunun için her ikisi de (Sosyalistlik) maskesi altında faaliyete geçmiş oldular.

Rengi, mezhebi bir olan bu iki kardeş parti kurulup faaliyete geçmezden evvel, elimize geçen bir vesıkaya göre; bunlar tek bir parti halinde meydana çıkacaklardı. Araya birtakım maniler girdi. Kurucu vaziyetinde hükümete müracaat etmesi kararlaştırılan (Cami Baykut) ile (Sabiha Zekeriya Sertel) in o sırada tevkif edilmiş olmaları ve (Esat Adil) ile (Şefik Hüsnü) nün o zaman da anlaşılamamaları yüzünden evvela Esat Adil (Türkiye Sosyalist Partisi) ni kurmuş hemen arkasından da (Şefik Hüsnü) Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi için teşebbüse geçmiştir.

Şayanı dikkat olan bir nokta; meşhur komünistlerden (Abidin Nesimi) bir parti programı ve nizamnamesi hazırlayarak Anadolu'da bulunduğu yerden sıkıyönetim çevresi dışına çıkarılıp gönderildiği Bilecik'ten, İstanbul'a göndermiş ve partiyi kurmak için Cami Baykut tarafından hükümete müracaat edilmesini istemiştir. Abidin Nesimi'nin foto kopyası mevcut mektubuna göre, Şefik Hüsnü ve Sabiha Zekeriya Sertel bu işe sonradan katılmışlardır. Fakat bunlar, tuttukları yolda ayrılıklar olduğunu kendi müntesipleri vasıtasıyla iddia etmişlerdir. Bilhassa Esat Adil fasıllarla çıkarmakta olduğu (Gerçek) adındaki gazetesiyle kendisinin ve partisinin sadece sosyalist olduğunu iddia etmiştir. Halbuki bu gazete Moskova'da çıkan Pravda Gazetesinin Türkçe karşılığı olan (Gerçek) adını almayı kendisine bir şeref addettiği gibi; açık neşriyatlarıyla da Sovyetler tarafını iltizam etmiş ve memlekette sınıf mücadelesini körükleyerek komünizm propaganda ve tahrikatını yapmıştır. Bundan dolayı halen yargılanmakta olan bu gazetenin bu yoldaki faaliyeti; bilirkşi raporuyla da teyyüt etmiştir. Gazetenin sahibi ve başyazarı (Esat Adil) olduğuna göre adalete intikal etmiş olan suçun faili de şüphesiz başta Esat Adil olmak üzere diğer bir kaç sosyalist partisi mensubu arkadaşlarıdır.

Gazeteyi finanse eden zahiren eski komünistlerden (Reşit Menteş)'dir. Bu adamın karısı (Safiye) de eski komünistlerdendir. Her ikisi hakkında da vaktiyle resmen tahkikat yapılmış hatta tevkif olmuşlardır. (Safiye) Sovyetler'e casusluktan ve komünistlikten dolayı hapse mahkûm olmuş olan (İbrahim ve Kâzım Topçuoğlu) kardeşlerin kız kardeşidir. İbrahim

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Topçuoğlu başına topladığı bir kısım komünistlerle şimdi İzmir'de Esat Adil'in partisinin vilâyet komitesinde idare heyetindedir.

(Gerçek) Gazetesi bir taraftan da Amerikalılar lehinde, komünistler aleyhinde ufak tefek yazılar neşretmiştir. Bu yüzden Moskova Radyosu'nun tekdiir ve tevbihine de maruz kalmıştır. Fakat bunların hepsinin basit birer komünist taktiği olduğuna şüphe edilmemiştir. Nitekim hadiselerin cereyan tarzı bu şüphenin ne kadar haklı ve yerinde olduğunu isbat etmiştir. Bu çekişmeler, atıp tutmalar devam edip giderken, bir taraftan da (Tas) Ajansının Türkiye mümessilleri, gazeteyi ve Esat Adil'i ziyaret etmişler, samimi hasbahallerde bulunmuşlardır. Bilhahara da vaziyet düzelmiş, Moskova Radyosu Gerçek Gazetesinden iktibaslar yapmağa başlamıştır.

Gazete, sürüm yapamadığı ve günlük masrafının oldukça ağırlığı, in-tişara başladığı günden beri yapmakta olduğu fedakârlığı devam ettirememiş ve gazete kendiliğinden kapanmıştır.

Tespit ettiğimize göre Esat Adil tanıdıklarına:

– “Sosyalizm devresini atlatmadan komünizme geçmenin doğru olmadığını” söylemiştir.

Gizli çalışan ve gizli bültenler neşreden (T.K.P.) de bu konuyu aynı şekilde düşünmekte ve teşkilâtına yayınladığı gizli bültende bu fikri şöylece izah etmektedir:

– “T.K.P.'nin siyasi gayesi; proleterya diktatörlüğü vasıtasıyla sosyalizmin kuruluşuna girişmek ve sosyalizmi kurduktan sonra (sınıfsız plânlı kardeş cemiyeti) şekli olan komünizme varmaktır.”

Görülüyor ki, Esat Adil'in düşüncesiyle, gizli T.K.P.'nin gayesi arasında şekil itibariyle hiçbir fark yoktur.

Sosyalist Partisi İdare Kurulu içinde Moskova yetiştirmesi mahkûm komünistler vardır. (Mustafa Börtlüce, Sarı Mustafa) bu zümredendir. Aynı vasıfta olan (Hüsamettin Özdoğu) da Sosyalist Partisi sıkı yönetim tarafından kapatılmazdan evvel partinin teşekkül ve taassuvuna çalışmış bir kimsedir. O sırada elimize geçen ve halen arşivimizde bulunan bir mektubuna göre Hüsamettin Özdoğu; davanın yegâne ve hâkiki mümessilinin sosyalist partisi olduğunu, emekçi ve köylü partisinin sonradan meydana geldiğini, kuvveti zaafa uğratan ikilik yaratan bu hareketleriyle Şefik Hüsnü Partisinin davaya ihanet etmekte olduğunu, kendilerine iltihak etmesi lâzım geldiğini bir dostuna uzun uzadıya izah etmiş ve dostuna bu iki partiden hangisine girmek isterse fikrinde muhtar olduğunu bildirmiştir. Hüsamettin Özdoğu şimdi İstanbul'da (Yeditepe) dergisini çıkarmaktadır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Keza, sosyalist partisinin müteşebbis merkez icra komitesi arasında tanınmış komünistler bulunduğu gibi, halen devam etmekte olan partinin haftalık toplantılarına iştirak edenler arasında da komünistlikleri tespit edilmiş kimseler vardır. Yine bunlar arasında öteden beri sendika işleriyle uğraşmış ve işçi kütlelerine nüfuza çalışmış elemanlar da bulunmaktadır.

Parti toplantılarında konferanslar verilmekte, hâdiseler marksızın ve sosyalizm zaviyesinden tetkik ve tahlil edilmektedir. Bu arada komünizm doktorinlerine de temas edilmektedir.

Mayıs 1951 sonundaki bir konferansında Esat Adil hulaseten şunları söylemiştir:

"... Türkiye Sosyalist Partisinin dışında kalmış sosyalist cenaha mensup muarızlarımız bizi yanlış anlıyorlar. Haksız tenkid ve isnatlarda bulunuyorlar. Türkiye'nin kendine has şartlarına bakmadan Avrupa'daki müsait duruma gere mukayese yapıyorlar. Bu yüzden bana ve partili arkadaşlarıma insafsızca (satılmış), (polis) isnadında bulunuyorlar.

Marksızın bir adı da mücadele ilmidir, biz marksızın tekamülcü prensibine dayanıyoruz. İnkılâpçılık; tekamülü kendi haline bırakmayarak organize etmek ve ileriye doğru hızlandırmak manasına gelir..."

Esat Adil, bundan sonra partide teşkilâtın inkişaf edememesi sebeplerine temas ederek: "Sosyalist nizamda alışılmış şeylerden vazgeçme ve bir değişiklik mevzuubahis olduğunu, evvela halkın buna alıştırmak lâzımgeldiğini, Çarlık Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında devam eden harplerin intikam ve düşmanlık hislerinin istismar edilmekte olduğunu, bu sebeplerden dolayı Türkiye'de sosyalist hareketlerin halkça benimsenmemekte olduğunu, bazı sosyalislerin ürkütücü metodlarla, mesela mülkiyet aleyhindeki tezlerle otaya çıkmaları da aksi neticeler verdiğini, partice mücadelede bunların birinci plânda dikkate alınması lâzımgeldiğini..." söylemiştir.

Esat Adil'in bu konuşmalarında sosyalistlik perdesi altında komünizmi kasetmekte olduğuna hiç şüphe yoktur. (Sosyalist cenaha mensup muarızlarımız) cümlesiyle Şefik Hüsnü ve Nazım Hikmet gruplarını ima ettiği sarihtir. Çünkü, biz biliyoruz ki diğer komünist gruplar Esat Adil'i ve partisini oportünist olmakla itham ediyorlar. Esat Adil de konferanslarında kapalı cümelerle bunlara cevap vermiş oluyor.

Esat Adil'in: "... tekâmülü kendi haline bırakmayarak organize etmek ve hızlandırmak..." lâzım geldiği yolundaki noktaî nazarı da sosyalizmde tedrici tekâmülü kabul etmediğini, bunun teşkilâtlandırılarak hızlandı-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rılması gerektiği kanaatinde bulunduğunu gösteriyor. Diğer komünistlerin düşünceleri, gayeleri de bundan farklı değildir. Keza sosyalizmin inkişaf edememesi sebeplerini tahlil ederken Sovyet Rusya ve Türkiye halkına ait olarak ileriye sürdüğü fikirleri de şayanı dikkattir. Çeşitli kaynaklardan gelen bilgilere göre, memleketimizde komünizmle mücadele şiddetlendikçe, gizli çalışan Şefik Hüsnü ve Nazım Hikmet grupları arasında sosyalist partiye girmek, bu suretle kendilerini garanti altına aldıktan sonra Esat Adil'i, partisi başından uzaklaştırmak ve partiyi ele geçirmek temayülleri de hasıl olmuştur. İlegal faaliyetin muhataralar arz etmesi, partilerin gayelerinde bir fark bulunmaması tehlikeye atılmak veya muattal kalmaktansa, gayeye hizmet edebilmek düşüncesi bu temayülün artmasına sebep olmuştur.

Şu halde aynı gayeyle çalışan bu iki parti niçin birleşemiyor? Gizli programları ve gayeleri bir olduğu halde, aradaki ikiliğin ve zıddiyetin sebebi; sırf şefler arasındaki anlaşmazlık ve çekememezlik olduğu tereddütsüz söylenebilir; çok iyi biliyoruz ki bu anlaşmazlık ve çekememezlik yalnız Esat Adil ile Şefik Hüsnü arasında değildir. Bunlara bağlı zümreler arasında, eski ve yeni nesil komünistler arasında; Nazım Hikmet ve onun etrafında bulunanlarla diğerleri arasında da ezeli ve ebedi ihtilâflar öteden beri sürüp gitmektedir; bu geçimsizliğin ve anlaşmazlığın da bir tarihçesi vardır; Türkiye komünist partisi içindeki ilk fırtına, millî mücadele yıllarında ve onu takip eden senelerde kopmuştur; Parti Viyana'da ikinci kongresini aktederken, doktor Şefik Hüsnü ile Nazım Hikmet arasında ihtilâf baş göstermiş, parti içinde muvafakat ve muhalefet grupları meydana gelmiştir; hatırı sayılır nüfuzlu idarecilerden bir kısmı Nazım Hikmet tarafını tutmuştur bunların arasında şimdi Moskova'da (Erdem) iğreti adıyla yorumculuk ve spikerlik yapmakta olduğu rivayet edilen (Laz İsmail); Moskova Şark Enstitüsü yetiştirmelerinden (Hamdi Şamilof) ve (Sarı Mustafa - Mustafa Börtlütce) gibi elemanlar da vardır.

Doktor Şefik Hüsnü tarafını tutanlarla, Nazım Hikmet'i iltizam edenler arasındaki çekişme, o tarihten beri devam edip gelmektedir. Meselâ Mustafa Börtlütce hâlâ Şefik Hüsnü'ye muhalif bulunmakta, Nazım Hikmet adeta tapınmakta ve Esat Adil'in partisi içinde çalışmakta. Hamdi Şamilof; Nazım Hikmet ve onunla birlikte hapisten çıkan eski komünistler grubu içinde bulunmaktadır.

İlk mücadelede Şefik Hüsnü galip geldi. Rakiplerini ve hatta o zaman kendi tarafını tutmuş olan şeflerden bazılarını sonradan komünistlerne şikâyet etti. Moskova Şefik Hüsnü'yü iltizam ettiği için, mevkilini kuvvetlendirmiş oldu.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bilinen bir hakikattir ki, Doktor Şefik Hüsnü Türkiye'de komünizm cereyanlarının daima başında bulunmuş, 32 seneden beri değişmez bir lider olarak faaliyetine devam etmiş, partinin harici bürosunu kurmuş ve komünitern ile olan münasebetlerini tanzim etmiş bir kimsedir. Parti içinde başgösteren bütün ihtilâflarda, idareciler arasında hasıl olan ayrılıklarda ve hatta partinin ekseriyetini teşkil eden grubun başından ayrılmamıştır.

Otuz sene evvel olduğu gibi, bugün de Şefik Hüsnü'yü beğenmeyen hatta onu ihanetle suçlandıran zümreler vardır. Partisiyle legal sahaya atıldığını doğru bulmayarak tenkit edenler, artık bunadığını, liderlik yapmadığını iddia edenler, Moskova'nın gözünden düşmüş olduğunu ileri sürerler vardır. Fakat memleketin içinde ve dışındaki gizli komünist faaliyetini idame ettirenler, Şefik Hüsnü grubuna dahil olan komünistlerdir.

Durum bugün daha karışıktır. T.K.P. içindeki zümre ihtilâfı yalnız iki liderin geçimsizliğinden ibaret değildir. Vaziyeti şöylece tasnif etmek münaşip olur.

A) Başlangıçtan bugüne kadar Türkiye'deki komünist hareketlerinin rehberliğini yaptıklarını davanın bugüne kadar devamını ve yapılmasını kendilerinin temin ettiklerini ileri sürerek komünist hareket ve faaliyetlerin başından ayrılmak istemeyen Doktor Şefik Hüsnü Grubu;

B) İlegal çalışmaların müsbet bir netice vermediğini ve veremeyeceğini açık bir parti faaliyeti içinde daha emniyetli adımlarla yürüyerek daha faydalı neticeler almakta olduklarını, sendikalara ve işçi kitlesine nüfuz edebildiklerini iddia eden Esat Adil Grubu;

C) Şefik ve idareciliği başkalarının ele almasına pek de tahammülleri olmayan kıdemliler (Nazım Hikmet Grubu);

D) T.K.P. ce partiden refüze edilenler ve diğer gruplara henüz iltihak etmeyenler.

E) Bu gruplar dışında kalmış, irtibatlarını kaybetmiş münferit komünistler zümresi.

Bunlar arasında şayanı şükrandır ki, bugün bir birlik yoktur. Bu gruplaşmalar, yalnız bir yerde değil, komünist teşkilâtının geliştiği her yerde aşağı yukarı böyledir. Fakat şurasını önemle arz edelim ki bütün gruplar ve fertler yine komünist parti ve gayeleri için faaliyet göstermektedirler. Esasta ayrılık mevcut değildir.

Bu grupların birleşmesi ihtimali yok mudur?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Vardır. Nitekim Nazım Hikmet'i kurtarma kampanyası, Şefik Hüsnü grubuna ve Üniversite koluna bağlı olanlar tarafından idare edilmiştir. Hatta bu münasebetle Nazım Hikmet ve Şefik Hüsnü gruplarının bir yaklaşma ve anlaşma arifesinde olduğu söyleyenler olmuştur. Esat Adil partisine mensup olanlardan da bu kampanyaya iştirak edenler bulunmuştur. Gruplar arasındaki ikiliği ve ayrılığı tenkit eden, birleşmek lüzum ve zaruretinin ileriye süren komünistlere de tesadüf edilmiştir.

Partiler arasında birleşme ve anlaşma teşebbüsü, 1946 yılında yapılmıştır. Dr. Şefik Hüsnü 1946'da tevkif edildiği zaman evrakı arasında bulunmuş olan ve Şefik Hüsnü ile Esat Adil'in yan yana imzalarını taşıyan (Andlaşma) nın foto kopyesi arşivlerimizdedir. Bu andlaşmanın bir de müzakere zaptı vardır ki, bu da parti mümessilleri tarafından imza edilmiştir, müzakere zabtında: "... Partiler arasındaki ikiliğin bugünkü şartlar altında elverişli tarafları olmakla beraber..." diye bir kayıt vardır. Bundan anlaşılıyor ki, her iki parti de, ikiliğin kendilerine bir fayda temin ettiğine kanidir. Fakat aynı cümlemin altında, her iki partinin de prensip ve programlarında beraberlik bulunduğunu, müşterek gaye için bu partilerin birleşmelerinin zaruri olduğunu açıkça ifade etmişlerdir.

Bu vesikalar göstermiştir ki, iki parti arasında bariz bir fikir ihtilâfı yoktur. İhtilâfın sebebi, partilerin başlarında bulunanların şeflik ve liderlikten ayrılmak istememeleridir. Mesela Şefik Hüsnü: (Türkiye Sosyalist Partisi) kendisini lağveder ve şefi ve teşkilâtıyla beraber (Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi) ne iltihak ederse; buna itiraz etmiyoruz, çünkü kendisi gene lider olarak kalıyor ve bittabi bunu memnuniyetle kabul ediyor. Fakat bu teklifi Esat Adil kabul etmiyor; (Müzakereyi akim bıraktırıcı) bir teklif diye vasıflandırıyor.

İki partinin esasta bir olduğunu, aralarında hiçbir prensip farkı bulunmadığını kabul ettikleri halde, programlarını birleştirerek, rehber kadrolarını müsavî şekilde koyarak, üçüncü bir parti halinde ve (Türkiye Birleşik Sosyalist Partisi) adı altında faaliyet sahasına atılmalarını ve iki partinin topyekûn teşkilâtının birleştirilmesini de Şefik Hüsnü kabul etmiyor.

İki partinin ayrı çalışması, fakat çalışma sahaları ayrılarak, yani:

T.S.P. İnkılâpçı münevverler ve sosyalizme meyil gösteren burjuva tabakaları arasında faaliyetini teksif etmesi;

T.S.E.K.P.'nin de emekçiler sınıfının inkılâp hareketini sevk ve idare etmesi, fakat partilerin çalışmalarında taarruzlar ve tedahüller vukua getirilmemesi teklifine karşı yapılan müzakerelerde: "... partilerin aynı ma-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

hiyette oldukları ve aynı içtimai tabakalar arasında faaliyette bulunmaktan vaz geçemeyecekleri..." neticesine varıyorlar.

Bu vesikalar ve o tarihten sonra tespit edilmiş olan olaylar serahatle ifade etmektedir ki, (Türkiye Sosyalist Partisi) Türkiye'de asıl adını gizleyerek açık, meşru parti faaliyetine imkân bulmuş olan bir partidir.

23.6.1951 Cumartesi günü, sosyalist partisi haftalık toplantısında Esat Adil müstecabi bir konuşma yaparak, Fransız seçimlerinin neticelerinden, İran meselesinden ve Türkiye'de kurulacak (Köylü Partisi) ne karşı sosyalist partisinin alacağı vaziyetten bahsetmiştir.

Fransız seçimlerinden bahsederken; Fransa'da yeniden kurulan kabinenin mutedil ve bitaraf bir siyaset takip etmeye mecbur olduğunu, bu kabineden inkılâpçı bir hareket beklenemeyeceğini söylemiştir.

İran meselelerini izah ederken de, İran'ın saf değiştirdiğini, inkılâpçı safta yer alacağı, bundan sekiz ay evvel Amerikan isteklerini reddetmesiyle belli olduğunu ve bu hususa o zaman kendisinin (Gerçek) Gazetesinde temas etmiş olduğunu anlatmıştır.

Bundan sonra kurulacak (Köylü Partisi) ne sözü intikal ettirerek; "... böyle bir parti kurulacağını işittim. Biz hem işçi, hem de köylüyü temsil etmek ve onlara dayanmak iddiasındayız. Esasen (Marks) da, köylüyü bir sınıf saymamakla beraber, işçi sınıfının rehberliğinde onu yardımcı bir kitle olarak kabul etmektedir. Biz inkılâbı yalnız işçi ile veya yalnız köylü ile yapamayız. Bunun için işçi sınıfı rehber olacak ve köylü ile işbirliği yaparak inkılâbı tahakkuk ettirecektir. Eğer yeni açılacak parti inkılâpçı karakteri taşırsa, biz ona elimizi uzatırız. Onunla işbirliği yaparız. Aksi olursa onunla mücadeleyle geçeriz..." demiştir.

Not: Yüksek Meclisçe de malûmdur ki komünist edebiyatında (İnkılâp) kelimesi daima (İhtilâl) manalı kullanılmıştır ve kullanılmaktadır.

Son Hadîselere Umumî Bir Bakış

1946'dan sonra çeşitli darbeler, bizdeki komünist faaliyetini aksatmıştır. Fakat hiçbir suretle işine devamdan men edememiştir. Bugün meydana çıkmış bulunan faaliyet (müsaadenizle çıkmış diyorum) bizzat bunların başındaki sersemlerin hareketlerinden meydana gelmiştir.

Kominform, komintern organlarını yani tali şubelerini dışarıda tesis etmiş ve bunlara kısmen alenî mahiyet vermiştir. Bunların belli başlı üç esası vardır, sulh hareketi, talebe hareketi, işçi hareketi.

Sulh hareketi ile, talebe hareketi münevver zümrenin elinde olduğundan beraber yürürler. İşçi hareketi daha derin bir seyir takip eder. Ve giz-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

li mahiyet taşır. Sulh hareketi ile talebe hareketinin olduğu yerde komünist partisi vasıtasız olarak vardır. Hele bilhassa bizde böyledir. Vaktiyle komitern, kadın hareketleri, kızıl tiyatro, kızıl sanat, kızıl deniz işçisi, dinsizlik ve Allah'sızlık, seksüel işler şubelerini ihtiva ederdi. Bugün sulh hareketi ve talebe hareketleri daha pratik, Moskova'nın işine daha yakından yarayan organlardır. Görünürde sulh hareketleri İsveç ve Paris'ten doğmuş gibi gösterildi. Buraya bazı ilmî sımalar da renk verdiler. Fakat bazı ahvalde onlar da sadece komünist faaliyetine mankenlik etmektedir.

Türkiye için hareketlere millî bir renk verilerek ileri Jöntürkler hareketi denildi. Sulh hareketi ise 1946 darbeleriyle tutunamadı. Nihayet günün birinde Behice Boran, Adnan Cemgil'in öne atılmaları ile meydana çıktı. Behice Boran Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Doçentlerindendir. Adnan Cemgil buradaki sanat mektebinde öğretmen ve Millî Eğitimin memurlarından idi. Yanlarına cesareti olan ve ifşasında mahzur olmayan mahdud bir kadro tefrik edildi. Ve görülen çıkışlar yapıldı. Bunlar Şefik Hüsnü'nün vaktiyle (Ankara'daki kolum) dedikleridir. Bunlar sadece bir beyannameden dolayı askerî mahkemeye tevdi olundular. Bunlar da kendi hesaplarına Türkiye Komünist Partisinin şerefini temizlemiş oldular. Fakat bunun komünist taktiği olan ifadesini 16 Kasım 1951 sabahı gazetelerde gördüğümüz Nazım Hikmet'in yazısı ile anlamış bulunduk.

Talebe hareketlerine gelince bu hakeretler üniversitede bir sol derneğin kurulması ile yeniden ve alenî olarak başlamıştır. Bu derneğin adı İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneğidir. Paris'te bulunan ileri Jöntürklerle irtibat halindedir. İleri Jöntürkler idare şuurunu Türkiye'den alır, taktiğini Paris'ten öğrenirler. Bunların yanında İran Kürtleri ve Ermenilerin ayrı birer teşekkülü vardır. İstanbul'daki derneğin görünürde 167 resmî azası vardı. Fakat bunlar her biri bir idealist olarak diğerlerini toplamaya çalışır. Bu mesai dışarıdan ve görünmeyen istikametlerden beslenir.

Böyle bir dernek Ankara'da da kurulmuştur. (Gençler Birliği Derneği) Bugün bu resmî teşekkül ortada yoktur.

Jöntürkler mütemadiyen Rus taktiğine uyduğundan birtakım propaganda malzemelerini yurda sokmaktadırlar. Bunlar Paris'te Sovyet organları tarafından tevdi edilir, onlar da Türkçe'ye çevirirler. Bunlar yine Sovyet ve sol talebe hareketleri vasıtası ile İran, Irak, İngiltere ve hatta Amerika'dan postaya verilir. Şayanı dikkattir ki bu ileri Jöntürkler birliğinin bazan sayısı birkaçı iner, fakat bu kâğıtlar gene gelirler. Çünkü onların bir kişi olarak kalması da kâfi. Dost devletlerin müdahaleleri artık bu işlerin kolayca cereyanına mani oluyor.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Son tevkifat sırasında tevkif edilen Doktor Sevim Tarı, ikinci defa olarak Amerika'ya gitmek istiyor. Fransızlar vize vermek istemiyor, transit vizesi alıyor, seyahat belgelerini tetkik için emniyet müdürlüğüne davet edilirken, üzerinde birtakım kâğıtlar görülmüştür. Kâğıtların birinin özetini okuyorum. Bu nedir? Bu bayan nereye gidiyor? Bu bayanın rolü nedir? Bu bayan bu kâğıdı (Zeki Baştimar) dan almıştır. Zeki Baştimar'a (Sevim Tarı) yı Öğretmen Yüzbaşı Abdülkadir tanıtmıştır. Bu hazırlığın bir ucu (Mihri Belli) nin elindedir.

Mesele şudur ki; Türkiye Komünist Partisi yeni ve az tanınmış bir idare kurulunu harekete geçirmiştir. Bu idare kurulu şimdiye kadar uğradığı zararlardan ders alarak bir taraftan Moskova'ya sadakatini ve ana kaidelere bağlılığını gösteriyor, diğer taraftan da harekete güya yeni bir mahiyet veriyor. O da eski kadroları teslim almıştır. (Prensiplerini yukarıda arz ettim)

Bu kâğıtlar nereye gidiyordu? Ya Paris, yahut Roma'ya gidiyordu. Oradan Rusya'ya aktarılacaktı. Söz de şimdi Nazım Hikmet'in riyasetini teslim aldığı Moskova'daki (Türkiye Komünist Partisi) mümessillerinin eline geçecektir. Bütün bunlar bu işe müstakil bir mahiyet vermek için sarfedilen beyhude gayretlerdir.

Bu kâğıtların aldatıcı bir mahiyeti belki de bizzat bu tali unsurların aldandığı taraf Marksist inhisarın ellerinde olduğudur. Marksizmin inhisarı bunlar da değildir. Bu işin iki ayrı sahası daha vardır. Birisi iktisadî işlere hiç karışmayan bir kültür ve politika kadrosu, diğeri de hakikat gibi görünen bir sosyalist hareketidir. Bunlar sosyalist işçi hareketi topluluğu meydana getirmeye uğraşıyorlar. Ve görünürde de komünist partisi bunlara hasındır. Fakat bunlar Maksist ve Rusçu olarak işçiyi, Marksist şuuruna hazırlamakta diğerlerinden bir zerre farklı değildir. İşte cenup yani harp memleketlerinin ve bazı garp memleketlerinin düşükleri ve bugün içinde bulundukları müşkülât bu işçi vasattan çıkmaktadır. Ve mesela İngiltere ve Amerika'nın istifade ettiği müsait durum da bu vasata hâkimiyetten veya bu vasatın salım bir zemin üzerinde oluşundan meydana gelir.

Bu kâğıtların birinin özetini okuyorum;

T.K.P.

"Teşkilât Prensipleri"

GİRİŞ:

Partimiz, Marksist ve Leninist bir partidir.

Üyeler, prensip, gaye, mücadele usul ve şekillerini bilmelidirler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

T.K.P. nazariye ve taktik sahasında olduğu gibi teşkilât meselelerinde de Marksisttir. İçinde bulunan şartlar ve tarihi duruma göre değişiklikler yapılır. Fakat, prensipler değişmez.

ANA PRENSİPLER:

Prensip, işçi sınıfı ve emekçilerin kurtuluşunda önder, öğretmen ve idareci olarak üzerlerine düşen vazifeyi yapmaktadır. Bu bakımdan burjuva, sosyalist reformist partilerden tamamıyla ayrıdır. (Marks) ve (Engels) onu öncü olarak göstermişlerdir.

(Lenin) ve (Stalin); komünist partilerinin teşkilât prensibini şöyle hazırlamışlardır:

1. – Komünist partisi işçi sınıfının ileri bir parçasıdır. İşçi sınıfının sınıf ve kurtuluş mücadelesini sevk ve idare etmeye muktedir bir müfreze-sidir. (İşçi sınıfı yeknesak değildir. Onun için olduğu gibi bünyesine alamaz) Bu sebeple işçi sınıfının yükseltilmesini, ancak en yüksek seviyeli işçileri birleştiren bir teşkilât yapabilir.

2. – Komünist partisi aynı zamanda teşkilâtı bir münnevver zümredir. Şuur ancak teşkilâtılıkta kendini gösterir.

3. – Parti yalnız öncü değil, işçi sınıfının diğer teşekkülleri üzerinde de önderlik etmelidir. Meslek birlikleri, kooperatifler gibi. Bunlar da gayeye yöneltilmelidir.

4. – Kitleye bağlı olmak da lâzımdır. Stalin derki parti yalnız öğretmez. Onun da kitle ile (işçi ve köylü) ile bağları olması ve ondan ayrılmaz bir halde bulunması lâzımdır.

5. – Birliği muhafaza lâzımdır. Parçalanmalarla amansız mücadele lâzımdır.

6. – Koordinasyon lâzımdır. İdareci merkezlerin otoritesi, hesap verme mecburiyeti aşağıdakilerin şahsî teşebbüsü, demokratik santralizasyon esası üzerinden olmalıdır. (Yani körü körüne itaat.)

PARTİYE KABUL ŞARTLARI:

Partiye ancak layık olanlar girer. Parti işçi, köylü, münnevver ve esnafın en iyi zümresini bünyesine çekmelidir.

a) Partinin uzak ve yakın gayelerini kabul etmek lâzımdır. Onu hayata tatbik için korkmamak lâzımdır.

b) Parti teşkilâtına giren beraberlik için kontrole razı olmalıdır. Ve teşkilâtta vazife almalıdır.

c) Aidat vermek lâzımdır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Partiye münferiden girilir, toplu girilmez. Giren hakkında da uzun uzadıya tahkikat yapmak lâzımdır. Acele etmemelidir. Üyeler halk arasında çalışarak liyakatını ispat etmelidir. Partiye alınma kararı, ilk kademelerden birinin tavsiyesiyle mahallî parti komiteleri tarafından verilir.

Parti üyelerinin ödev ve hakları:

1. – Partilinin ilk vazifesi marksizm bilgisinde kendi malûmat ve seviyesini yükseltmektir. Dünyanın gidişini tasvir ve tahmin etmeye mutedir olmalıdır.

2. Partili aktif rol oynamaya, siyaset yapmaya mecburdur. Davanın zaferi için şuurlu olarak çalışmak lâzımdır.

3. – Partili realiteleri arayıp bulmalıdır. Afakî şeylere kendisini kaptırmamalı, hadisata nüfuz etmeli ve halk tabakalarının düşüncelerine hâkim olmalıdır.

Partilinin haklarına gelince:

Bunlar, toplanmalara iştirak, mütalaa beyanı, seçmek ve seçilmek ve herhangi bir meselede merkez komitesine kadar olan mercilere müracaat eder.

Fakat kudurmuşçasına bir takip varsa, bu hakların ne derece istimal edileceğini de düşünmek lâzımdır.

Demokratik santralizm:

Komünist partisi mürekkep bir uzviyet olduğundan onun tek bir gayeye yöneltilmesi lâzımdır. Fakat bu ancak santralizm sayesinde, yani merkezin emrine mutlaka itaatla temin edilebilir. Merkezi komitenin verdiği emirler kayıtsız şartsız yapılmalıdır.

Demokrasiye gelince: bu partilerin tenkit etme, kendi kendini tenkit etme esasıyla temin edilir. Mahallî teşkilâtlar merkezi komiteyi vaktinde tenvir etmeli, mahallî şartları merkeze anlatmalıdır.

Mümessillerimizin bayrağı, boyunduruğu altında bulunduğu irticaa karşı mücadelenin daha teşkilâtlı bir şekilde canlandırılması için demokratik santralizme sıkı sıkıya bağlı olmak lâzımdır. Fakat bugünkü gizlilik şartları içinde demokratik tatbiki bizzarur daralıyor.

Teşkilât ve sevki idare:

Lenin: (İki adım ileri, bir adım geri) adlı eserinde "İktidar için mücadelede proletarya için teşkilâttan başka silâh yoktur. Ploterya marksizm prensipleri etrafında milyonlarca emekçiyi ordusunda birleştiren bir teşkilâtın sayesinde yenilmez bir kuvvet olabilir ve olacaktır. Bu ordu karşısında milletlerarası sermaye duramaz" demiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bütün partinin üyelerinin hareket birliği, teşkilâtın başlıca hususiye-tidir. Teşkilât cihazıyla üyeler arasında ayırıcı bir had yoktur. Burjuva teşkilâtımıza sokulmayı ihmal edilmez bir vazife bilir. İşçi hareketi tarihî hiyanet misalleriyle doludur. Fakat çeşitli hiyanet metotlarıyla zafere ulaşmanın sırrını öğrenmiş bulunuyoruz.

İyi bir teşkilât, iyi bir sevkü idareyle birleşmedikçe bir şeye yaramaz. Stalin: Sevk ve idare etmek için ileriye görmek lâzımdır diyor. İyi bir sevkü idare ancak kollektif çalışmayla kâbilidir. İyi bir teşkilâtçı kullanacağı adamı tanınmasını bilen mezîyetleriyle noksanlarıyla yerinde kullanandır.

İlk teşkilât kademeleri: Partinin temelini teşkil eder. Onların faaliyeti parti faaliyetinin özüdür. İlk kademeler istihsal esasına göre yani üyenin bulunduğu fabrika, işletme, müessese ve köylere göre kurulur. Bu sayede parti vazifeleri en uygun bir şekilde ifa edilir ve parti kuvvet kazanır.

İlk teşkilât kademelerinin vazifeleri:

1. – Partinin şiarlarını kitlelere yaymak;
2. – Partiye yeni üyeler çekmek ve onları yetiştirmek;
3. – Bulundukları yerlerde kitlelerin sesini dinlemek ve mücadelelerine önderlik etmek;
4. – Kitleleri dağıtmak; silâhsız bırakmak hedefini güden düşman ideolojilerle ve polis ajanlarıyla mücadele ve onları demaske etmek.

İlk kademeler vazifelerini iyi yapabilmek için üyelerini parti disiplini-ne ve diğer ödevlere sıkıca bağlı birer komünist olarak yetiştirmeye mecburdur. Aktif parti üyesi yetiştirmekten teşkilâtların sekreterleri mesuldür.

İlk kademelerde üyelerin kendilerine verilecek işle meşgul olmaları faaliyetlerinden kademeye hesap vermeleri, oradan talimat almaları parti toplantılarına muntazam devam etmeleri şarttır.

Mahallî ve merkezi parti organları: Komünist partisi ayrı ayrı teşkilât-ların basit bir yekûnu değil birleşik bir manzumesidir. Parti, kendi alt ve üst kademeleriyle, teşkilâtıyla bir bütündür.

Mahallî organlar:

Parti sevk ve idaresinin birleştirici ve kontrol edici önemli kısımlarıdır.

Her mahallî parti teşkilâtının bir idareci organı vardır. En yüksek organ (Mahallî parti konferansıdır) Konferansta parti komitelerinin raporu okunur; yani parti Komiteleri seçilir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bugün gizlilik dosyasıyla konferans yerine üst teşkilâtlar tarafından tayin edilen (Parti komiteleri) en yüksek parti organıdır.

Mahallî parti kongreleri:

Kollektif rehberlik organıdır. Partinin direktifleri kayıtsız şartsız yerine getirmek siyasî ve ideolojik faaliyeti yürütmek, mahallî parti organlarının vazifesidir.

Parti Kongresi: Partinin en yüksek kademesidir. Kongre Merkez Komitesinin raporunu dinler, parti programını, tüzüğünü gözden geçirir. Ve değiştirir. Ana siyasî meseleleri inceler. Parti taktiğini çizer. (Merkez Komitesini) seçer.

Parti Konferansı: Ki kongre arasında parti komitesi tarafından içti-maa çağırılır. İki kongre arasında olgunlaşan siyasî meseleleri inceler ve karara varır. Merkez Komitesi Üyeleri arasında değişiklikler yapabilir.

Merkez Komitesi : Ki kongre arasında en yüksek parti organıdır.

Kendi kenidini tenkit : Kadroların terbiyesi ve öğretimi metodudur. Komünistlerin kuvvetli silâhıdır. Komünist partileri bir inkılâp partisi olarak doğdular ve geliştirdiler. Sözle işin bir gitmesi hataların giderilmesi için kendi kendini tenkide ihtiyaç vardır. Hataları örtbas etmek partinin mahvına sebep olur.

Kendi kendini tenkit: parti demokrasisi ve parti disiplini ile sıkı sıkıya bağlıdır. Komünist partisi şuurlu disiplin ister. Fakat Leninizm aynı zamanda parti idareci organlarda tastik edilmişlerse, bütün parti üyeleri tarafından münakaşasız tastik edilmesini ister. (Stalin)

Tenkidin lüzumu kabul edilirken, parti düşmanlarının partide birliği sarsmak, onu yıkmak için bundan faydalanmağa yelteneceklerini unutmamak ve buna yer vermek lâzımdır. Bugün komünizm bakımından bizim durumumuz nedir?

Bunu bir daha bir kaç nokta ile tespit etmeme müsaade buyurunuz:

1. – Türkiye’de bir gizli komünist partisi vardır. Bu parti böylece şurasından burasından tartaklanmaktadır. Allah’a şükür ki vaktinde sırasında tartaklanıyor.

2. – Aktif kadroya giremeyen geniş bir (eski komünistler) Marksistler kadrosu vardır. Bu kadro şimdi de kominternin gizli doktrinlerini kendi sahasında imkân derecesinde geliştirmektedir. Gazete, tiyatro, edebiyat ve siyasî hava daima bunların az çok tesirine maruzdur. İşçi teşekkülleri daima gizli unsurların fırsat buldukça tesir ettikleri sahadır. Burada sinmiş anasır pusudadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunların tesirlerini gözde canlandırmak için 1945 hedef ve gayeleri diye okuduğum maddeler, lütfen tahattur buyrulsun, bunlar şu yakaladığımız kimselerin idare ve anlayışıyla yapılacak şeyler midir? Bu olgun politika dövizlerini lütfen uzun vadeli bir gazete tetkiki ve hatta her türlü fikir hareketlerini tetkik buyurun. Bence safillik sonunu kestirmeden gramofon gibi bunları tekrar ettiğini göreceksiniz.

En yeni durum şöyledir:

Bulgaristan'dan pek çok vatandaşlar yurda gelmiş, bunların arasına dikkatle komünizm esaslarına göre hazırlanmış unsurlar karıştırılmıştır. Diğer taraftan bu hareketin bir politik manevra olarak kullanılması derpiş olunmuştur. Nazım Hikmet'in iltihakı ile yeni birtakım taktiklere şahit olacağız. Bu taktikler Rusya'nın siyasi, stratejik ihtiyacına göre ve mümkün olduğu kadar buradaki eski kodamanların reyı alınarak tayin edilecektir. Bu taktikler meyanında bu günlerde şarkın durumuna ait bazı gazete haberleri boş şeyler degillerdir. Bilhassa Asya'da İran'la Arap memleketlerinde ceryan eden şeyler 1944'ten beri başlayan Rus faaliyetinin bir neticesidir. Bu Lenin'in vaz ettiği bir düsturdan ilham alınmıştır. Bunlar garp memleketlerinin kuvveti olan müstemlekeleri elinden almak bu memleket halkını istiklâl kompleksi altında ne kadar mümkünse, müttefiklerden ayırmaktır. Bazı memleketler idare adamlarının serin kanlı düşüncelerine rağmen halk kitlesinin propaganda baskısı altındaki durumu hiç te müsait değildir.

Komünist teşekküllerinin faaliyet tarzı :

Komünist teşekküllerinin yukarıdan aşağıya doğru nasıl bir kademe takibettiğini, yukarda hulâsası arz edilen Komünist Partisinin teşkilât prensipleri adlı vesikada ve 1936 tarihli (Komünist enternasyonalinin seksiyonu bulunan Türkiye Komünist Partisi) yasasında görürüz. Şimdi yüksek huzurunuzda bu partilere alınacak kimselerin, yani hücrelere kabul edilecek kimselerin, geçirdikleri safahatı arz etmek istiyoruz.

Her komünist, dahil olduğu hücreden gayrı yeni bir hücre teşkiline ve bunu partiye maletmeye mecburdur. Aynı zamanda bu kendisinin parti programında yazıldığı üzere halk arasında faaliyetinin delilini teşkil eder. Mektepte, iş yerinde her komünist gündelik hadiseleri komünizm doktrini bakımından ve hücreden aldığı ilhama göre ihtiyatla tahlil ederek aksettirmeye memurdur. Politika yapması mecburidir. Bu faaliyeti esnasında fakirliği, taşkın fikirliliği, cemiyete küskünlüğü veyahut millî hisler bakımından kırıngılığı olan birisini teşhis etti mi onunla münasebet tesis eder. Bu münasebetler, bu işi görenin şahsî kabiliyetine göre değişir. Şimdi hakikatten alınmış bazı misalleri burada arz edeyim:

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

a) İstanbul Üniversitesindeki bir öğrenci, günün birinde kâğıtları arasında yabancı bir kaç kâğıt görüyor. Bu kâğıtlar Marksizm tahliline göre ya ekonomi sosyaldan veyahut da milliyet kompleksinden alınmıştır. Öğrenci kâğıdı tecessüsle okurken yanına komünist olan genç yaklaşmakta ve bu nedir? diye sormaktadır. O da bundan çıkarttığı manayı veya hut atfettiği manayı safiyane anlatırken, bilâhare aralarında aylarca devam edecek bir mükâleme sermayesi hâsıl olmaktadır. Ve bu başlangıç, bazı ihtiyaçlar içinde kıvranan gencin Komünist Partisine kadar girmesine müncer olmaktadır.

b) Ankara'da lise tahsilini yapmakta olan bir gence, diğer bir genç sokularak, Almanların Rusya'daki taarruzlarını beraberce tahlile koyulmuşlardır. Bu mükâlemeler, Rusya'nın mukavemet sırrı, Almanya'nın muvaffak olmaması tetkikinden başlayarak nihayet gencin kıpkızıl olmasına kadar varmıştır. Bu genç nihayet (Fuad Reşad Baraner'e) hadisesine karışarak mahkûm olacaktır. Fakat onun bu noktaya kadar varmasına müteaddit dış yardımlar ve müdahaleler olmuştur.

c) Dil Tarih Fakültesinde bir öğrenci Yardım Sevenler Cemiyetinin durumu hakkında bir tez vazifesi almıştır. Hazırladığı notları hocasına götürdüğü vakit, müteaddit noktaları derinleştirmesini profesör kendisine söylemiştir. Bu tenkid ve tahliller öyle bir noktaya kadar varmıştır ki; yardım şuurunun fenalığı ve her yardım müessesinin cemiyete zarar verdiği neticesi hâsıl olmuştur. Mektebin tezlerinden başlayarak komünistliğe ulaşmış ve bugün şurada ve buradaki mekteplerde öğretmen olarak karşımıza çıkan müteaddit kimselere tesadûf ediyoruz.

İşte komünist teşekkülleri, işçi sahasında da bu suretle hareket ederek müteaddit tipleri avladıktan sonra bunları evvelâ kütüphanelerde bulunan roman vesair basit eserleri tetkike sevkederler; bundan sonra hücreler vasıtasıyla vilâyet komitesinden tedarik ettikleri memnu veya hut ortada görülmeyen kitapları okuturlar. Birkaç gizli yazı okutup bunun reaksiyonunu kontrol ederler. Bu haliyle şurada burada propaganda yapmağa sevkederler. Ondan sonra hücreye alınıp hücre başının nezaretinde Marksizmin esaslarını telkin ederler. Eğer bunlar da muvaffakiyetle geçerse, bir taraftan hücre kurmaya diğer taraftan da komite üyelerinden bazılarıyla tanışmaya sevkedilirler.

Bu seyrin takibi esnasında ufak tefek hapisaneye girip çıkmalar olabilir. Bazan hapishaneler, hücre tedrisatı mahiyetine kadar varır. Nitekim çok az bilgisinden sonra hapisanelerde esaslı surette yetişmiş Marksist şair veyahut hikâyeciler örnekleri önümüzdedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu hücrelerin fabrikalar, üniversite, tiyatrolar gibi yerlerde bulunmaları, bulundukları sahanın icabı olarak partinin direktifi dahilinde hareket ederler.

Bu hücrelerin şayanı dikkat rolleri merkezden aldıkları talimata mühim siyasî hâdiseleri partinin noktaî nazarına göre bulundukları muhiti propaganda etmeleridir.

Bir mevzuun şayanı hayret bir müşâbehetle muhtelif yerlerde aynı tahlile tabî tutulması, veyahut aslı astarı olmayan bir haber halinde yapılması, hücre irtibatlarının eseriştir. Hatta bir örnek olsun diye Suriye ve Irak'ta hücrenin teşekkülü hakkındaki şu tarifî tarzını arz ederiz: (Sen öyle üç veya beş kişi bul ki, seninle aynı fikirde olsun. O beş kişiden her biri de kendisiyle aynı fikirde olan beş kişiyi bulsun) İşte teşkilât budur. Din ve irtica hareketlerinin bizde ve dünya üzerindeki durumuna objektif bir nazar atmak yerinde olur.

Komünizm ve Marksizm, mutlak surette din aleyhtarıdır. Onun dinle münasebeti, dini de bir politik vasita olarak kullanmasındandır.

İkinci Dünya harbinden sonra bir taraftan Rusya, öte taraftan diğer devletler, bugünkü politikalarına intikâl ederlerken, şu şayanı dikkat olaylar cereyan etmiştir.

Evvela Rusya güya, Atlantik şartı ile din serbestisini kabul ettiğinden, eski Rusya'nın Filistin ve diğer yerlerdeki kiliselerine sahip çıkmıştır. Bu suretle bu kiliselerde yerleşen esasen Sovyet casusluğunun evvelce tek tük elde etmiş olduğu Rus Ortadoks papazlarını, bir daha ve toptan teslim almak yolunu tutmuştur. Diğer taraftan ortadoks kiliselerine sahip çıkarak ve akıl hastası patrikten de uysallık görerek ortodoks kiliselerini papalık aleyhine kışkırtmaya başlamıştır. Moskova'da patrik değişikliği büyük bir merasim halinde hazırlanmış ve orada ortodoks ve katolik kiliselerini birbirine katacak bir beyanname imza ettirilmek istenmiştir. Bu usta hırsızlık Vatikan'ın başlayacak olan faaliyetini felce uğratmak içindi. Gerek İtalya'da ve gerekse bizde olduğu gibi işler düşünüldüğü şekilde seyretmedi. Onlar bizdeki patrikhaneyi de Rus tesiri altında bir patrikhane haline koymak istemekteydiler. İslâm meseleleri başka bir seyir takip etmiştir. Kahire'den ve Tahran'dan yurdumuza birtakım beyannameler gelmekte ve İslâm dinine bağlılık telkinleri tavsiye etmekteydi. Bu hareketlerin bir garp teşvikiyle başladığını tahmin için sebepler varsa da; Şarktaki bu ceryanın bilhassa Garp emperyalizmine karşı girişilmiş olan propagandanın elemanlarından biri olarak Ruslarca tahrik olunduğu, olaylar karşısında vuzuh peydah eylemiş oldu.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Tahran, Şii bir merkez olduğu halde, Türkiye'ye bu şekilde vesikalar gönderilmesinin izahı güçtür. Moskova, bu hareketlere müvazi olarak, Hicaza, Devlet parasıyla, bin hacı kafilesi sevk etmiştir. Bunlar Kahire'nin en yüksek otellerinden Şepertis ve Kontinantal'in teraslarında rengarenk elbiseleriyle teşhir olunmuşlardır. Birtakım mecmualar Moskova imamının resim galerisini andıran bir salonunda vaiz verirken alınmış bir fotoğrafını yayınlamışlardır. Ertesi sene daha kalabalık islâm ve hristiyan hacı kafilesinin geleceğinden bahsedildi. Fakat tahakkuk etmedi. Buna mukabil muhtelif islâm vazıları, muhtelif vesilelerle Rusya'ya ve peyk memleketlere davet olundular.

Bilhassa Şam'dan mahalli nüfuzu pek büyük olan bir hoca Varşova'ya davet edildi. Memleketinde büyük merasimle karşılanan hocanın derhal söylediği sözler şunlardır: "Rusya katiyen din aleyhtarı değildir; bunu gözlerimle gördüm. Cenabı Hak, insanlar birbirlerini katletsinler diye halketmemiştir." Ezher Üniversitesinin genç unsurları, bugün Mısır'da gördüğümüz nümayişçiler arasındadırlar. Burada İslâmlık, Garp düşmanlığı, emperyalizm aleyhtarlığı fikriyle karışmış olarak göze çarpmaktadır.

Bu islâmcı cereyan, cenuptaki millî kompleksten ari olmakla beraber, 1945'ten beri bize de sızmaktadır. Komünizme gelince: O, vakaları dilediği gibi istismar etmesini bilmektedir. Şu ufak hadiseyi nakletmemize müsaade buyurun: İki sene evvel Pakistan Üniversitelerinden bir profesör, konferanslar vermek üzere buraya gelmiştir. Konferansının gazetelerde reaksiyon hâsıl eden şeylerden de bahsettiği görüldü. Halbuki bu zat Mısır'lıdır, bir ilk mektep hocasının idaresi altında Mısır milliyetçiliği ve halkçılığı esaslarına tutunarak 1939 ve 1940 senelerinde Alman taraftarlığı yapmıştır. Halbuki harpten sonra halkçılık ve sosyalizme ve İslâm dininin sosyal bünyesine bir mana verilerek bir kitle hareketine intikal etti ve nihayet, Hükümet tarafından silâhlı bir tenkile uğradı. İşte bu teşekküle mensup olan bu profesör, Türkiye'ye geldiği vakit Bediüzzaman Şeyh Said'i Kürdî Hz. ni ziyaret çaresini aramıştır. Bu şeyh, senelerce zabıta üzerinde meşgul etmiş bir şahsiyettir.

Filhakka, dünyanın her tarafında, İkinci Dünya Harbinden sonra bir din hareketi olmuştur. Rusya harp dolayısıyla kiliseye karşı müsamaha-kâr davranmış; fakat harpten sonra, işin aldığı cereyanı görünce, birtakım tedbirlere başvurmuştur. Mesela 1945 senesinde Komsomolskaya Pravda gazetesi, genç komünistlere, din teşekküllerine sureti katiyede yaklaşmamalarını; alâka gösterenlerin de partiden uzaklaştırılmalarını tavsiye ediyordu.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Din daima bir jeopolitik unsur olarak Rusya tarafından kendi politikası için, mümkün olduğu kadar çok istismar edilmektedir. Bugünkü görünüşe göre, Asya memleketlerinde (millî hareketler islâm hareketleri) şeklinde sokulmak istenmektedir. Halbuki garbli müttefiklerde "Rusya düşman her türlü dine, dinin dostu olanlar Rusya'nın düşmanı, dinin dostu olan Garbla Şark birbirinin dostu olmak iktiza eder." formülü üzerinde yürümek istemiş idi. Bizdeki durumun nasıl istismar edilebileceğini de takdir buyurursunuz.

Komünist propagandası, esasında bütün komünizmin felsefi umdesi olan (diyalektik) e dayanır. Propaganda da diyalektik mütemadî ve fasılasız ve her istikametten mevcut nizamı kötölemektir. Komünist doğrudan doğruya gaye ve maksatlarını ifade ve telkin etmeden önce hacmin dayandığı bütün telâkkileri kökünden kesip onu bunu mücerrette bırakmak gayesini takip eder. Dünya üzerindeki komünist propagandası esas ilhamlarını komüntern veya kominformdan alır. Esasen vaktiyle kominform (Komintern) sekreterliği çeşitli şubelere ayrılmıştır. Bu şubelerden her birisi müstakillen komünizmin umdelerini propaganda ederler. Vaktiyle komintern ihtiyaca göre taaddut etmek üzere: Kızıl gençlik, (Komso-mol) kızıl öğretmen, kızıl tiyatro, kızıl edebiyat, kızıl kadınlık, kızıl spor kolları, dinsizler, seksüel işler gibi şubeleri ihtiva ederdi. Bugün bilmünasebe yukarda işaret edildiği gibi kominform bunları yeniden esası değişmemek üzere teşkilâtlandırmıştır.

Komünizm propagandası, dünyanın her tarafında neşir şubeleri bulundurur. Bu neşir şubeleri komünizm ideolojisi bakımından müsait gördükleri eserleri diğer memleketlere nakil ve tercüme ederler. Bu işler Moskova'daki ana propaganda dairesinin muvafakatiyle İsviçre, Fransa ve diğer memleketlerde bulundurulmuş hususî kütüphaneler vasıtasıyla yapılır.

Sebahattin Âli'nin eserleri bu şekilde güya İsviçre'ye satılmış. Fakat hakikatte yardım olsun diye bunları Moskova satın almıştır. Bu sistem birkaç sene evvel müttefikler tarafından darbeleninceye kadar bütün hızıyla devam etmiştir. Bizdeki Berrak Kitapevi, (Yani Brezinerin Kitapevi) bu maksatla kurulmuştur.

Bizdeki Komünist propagandasının bilhassa ideolojik tarafları güya bugün komünistliği terk etmiş olan veyahut pasif vaziyette duran eski komünistlerin nezaret ve direktifi altında icra edilir. Şimdiye kadar yapılmış olan faaliyet hakkında kısaca örnekler vermek isteriz;

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

1. – (Hasan Âli Ediz) namında bir zat vardır. Bu 1927’de gizli komünist partisini yeniden kurmaya memur edilen gençlerden birisi idi. Bu zatın yirmiylü mütecaviz eseri basılmıştır. Son senelerde kendisini tiyatro ve sinema eserlerine verdiği görülür.

2. – (Sabahattin Âli). (Sadrettin Ertem), birtakım edebî eserler vermişlerdir. Sadrettin Ertem, bir heyetle beraber Moskova’ya gittiği vakit orada bulunduğu günlerde yazdığı (İyi Olan Adam) adlı piyes, Ankara radyosunda bir skeç halinde temsil edildi. Bu seyyahatî müteakip de Sabahattin Âli’nin Moskova’da intişar eden (Oğuzuk) mecmuasında bazı hikâyeleri tercüme eldildi.

3. – Gündelik gazeteler ve mecmualarda bu gazete ve mecmua sahiplerinin hüsnüniyetlerine rağmen ekseriya marksist ve diyalektik ile yazılmış hikâyeler neşredildi.

4. – Tiyatro eserleri daha talihsiz bir yol takip etmiştir. Tiyatrolarımızda Nazım Hikmet’in birçok piyesleri, başka isimlerle temsil edildiği gibi diğer bazı gençler tarafından yazılanların birçoğu da Nazım Hikmet’in tashihinden geçmiştir.

5. – Maalesef İstanbul ve Ankara tiyatrolarında sanatkârlar arasında bir tahakküm tesis eden komünist fikirli sanatkâr grupları görülmüştür. Bunlar; kendilerine telkin edilen eserleri benimseyerek oynamışlar, diğerlerini sevimsiz bir hale sokmuşlardır. Hele bu piyeslerin tenkidleri, bunların komünistlerin işine yaradığı şekilde tenkid edilmesi muayyen kalemler tarafından deruhde edilmiştir. Bu piyesler sol doktrinden birisini tuttuğuna göre, göklere çıkarılmış, manalı telâkki edilmiş ve öylece tutturulmuştur.

6. – Milli Eğitim Bakanlığının klasikler tercüme bürosu, Dil - Tarih Fakültesindeki hüviyetleri bilahare belli olan komünist hizbin tam manasıyle eline düşmüştür. Bunlar bu eserleri neşretmek ve bu vesile ile de hapisshanedeki arkadaşlarına para yardımı temin etmek çaresini bulmuşlardır. Mesela bu son komünist tevkifatında baş rolü ifa eden (Zeki Başımar) ile (Nazım Hikmet) bir eseri yarı yarıya tercüme etmişlerdir. Hakikatte Nazım Hikmet’in böyle bir tercümeyi başaracak kadar Rusçası yoktur. Bu tercüme bürosunun Rusça eserlere ayırdığı yer ise, bu işleri idare edenlerin pervasızlığı kadar fazladır.

7. – Maalesef bir hakikattir ki, hemen her gündelik gazetede birkaç tane sinmiş ajan vardır. Bu ajanlar, fırsat buldukları vakit, Cumhuriyet Gazetesinin geçen Cumhuriyet Bayramı nüshasında görüldüğü gibi en yüksek sembollerimizle dahi istihsa etmekten çekinmezler. 1950 senesi

Cumhuriyet Bayramında neşredilen Cumhuriyet Gazetesinin ilk sayfasında Atatürk'ün alnı üzerine Stalin'in resmi oturtulmuştur. Bu, bir ideoloji propagandası olmaktan ziyade cüret ve âdeta kuvvet tezahürüdür.

8. – Biz de, Amerika'da hatta dünyanın her tarafında 15 - 20 seneden beri tiyatro ve sinema eserlerine yerleşen komünist propagandası bilhassa şu noktalar üzerinde durur.

Marks'ın burjuva namusu dediği ve haddizatında kadınların ızdivaç müessesesine tabi tutulmasını bir nevi hürriyetsizlik telâkki eden komünist doktrini, bizde bu gaye ile yazılmış müteaddid eserler vardır. Ve hele bir zamanlar tiyatro münhasıran bunların telâkkisiyle uğraşır.

Diğer taraftan içtimai nizamın adaletsizliğini, yani şu programlarda gördüğümüz maddelerini canlandıran eserler bize maruf kalemlerden diye tercüme edilip nakledilen, hatta müellifini bile geride bırakan tercümeler yapılmıştır.

Bu eserlerden bazıları milli kuvvetleri, zabıta'yı küçük düşürmek için kaleme alınmıştır. Ve nihayet bilindiği gibi, Holivut kendi bünyesinde bir temizleme yapmaya mecbur olmuş, bu suretle kızıl propagandanın dünyaya yayılmasına vasıta olmak durumundan uzaklaşabilmiştir.

9. – Kızıl propagandanın gündelik neşriyat ve haberler arasında bir taraftan ideolojik, bir taraftan siyasi propagandası şayanı hayret bir meharetle idare edilir. Senelerden beri yetiştirilmiş olan birtakım unsurlar, gündelik basit hâdiseleri bir facia halinde göstermek fırsatını kaçırmazlar. Bu haberler, dalgın gazete idarehanelerine o şekilde sürülür ki nihayet onlar da bunları müdafaa etmek için işi üzerine alırlar.

Köy enstitüleri;

Bizde ve komşu memleketlerde ilk öğretim daima komünistlerin köy köy nüfuz ve istismar için müracaat ettikleri bir sahadır.

1926 senesine hususî idarelerin ilköğretim müesseselerine bakamaması, bilhassa öğretmenlerin maaşlarının verilememesi oldukça kalabalık bir ilköğretim kadrosunu gayri memnun hale sokmuştur. Hepimizin hatırladığımız bu devir, hele İzmir ve İstanbul'da bu ademi memnuniyet havasından komünistliğe doğru kaymalara sebebiyet verilmiştir.

İzmir'deki öğretmenler ve ilköğretim müfettişleri arasında "İzmir yarânı" diyebileceğimiz bir grup teşekkül etmiştir. Bunların elimizde mevcut yazıları, marksizme nasıl kapılmış olduklarını göstermektedir.

Bilâhare köy enstitülerinin açılmasına karar verildiği vakit bu solcu grup bidayette bundan hoşlanmamıştır. Fakat sonra bütün mevcudiyet-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

leri ile işi benimsemişlerdir. Bilhassa İzmir yarını bu müesseselerde esash rolleri ellerine almışlardır.

Köy enstitülerinin başına getirilen İsmail Hakkı Tonguç, hususî münasebetleri itibarıyla sol anlayışı ile münasebeti bulunan bir zattır. Fakat, ilk tedrisat Umum Müdürlüğünü deruhte ettikten sonra bilhassa Ferit Oğuz'un yakın yardımı ile işleri çevirmeye başlamıştır.

Köy Enstitüleri hususî bir hava ile beslenmeye başlamıştır. Bu müessesenin belkemiğini teşkil eden zatların koyu birer Marksist oldukları su götürmez bir hakikattir. Bir taraftan da, yeni yetiştirdikleri elemanları türedikçe vazifeye almak yolunu tutmuşlardır.

Bu faaliyet - maalesef - çok gizli yürütülerek bütün hayırhah tavsiyeler ve patlak veren hâdiseler örtbas edilip devam ettirilmiştir.

Evvelâ Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, Hasanoğlu Köy Enstitüsü ile vasıtasız bir irtibat tesis ederek, orada mütemadiyen konferanslar vermiş, karşılıklı talebe ziyaretleri tertip olunmuştur. Yine bu müessesenin tesiri altında, Hasanoğlu'nın diğer enstitülere de gönderilen dergisi, mükemmel bir sol propaganda organı olmuştur. Şefik Hüsnü'nün "Adımlar"ı enstitülere mebzulen sokulmuştur.

Diğer taraftan, (Millî Eğitim vasıtasıyla) bu müesseselere sol fikirleri aşılama için, sol eserler Millî Eğitim yolu ile ve itina ile sokulmuştur.

İşi nazari sahadan çıkarmak için, bazı garip olaylar arz edilebilir:

Maruf Komünist Emin Türkelçin'in bilahara karısı olan kendi yetiştirmesi, Asiye Çifteler Köy Enstitüsüne yerleştirilmiştir. Emin'in tercüme ettiği bir komünist eserinin bu müessesede satışı vesilesiyle elimize geçen bir vesikadan anlıyoruz ki: Orada müessese müdürü olan ve fikirleri malûm zata "Siz ki bu davanın mücahitlerisiniz; biz de naçiz bir hizmette bulunmaya çalışıyoruz" diyor. Bilahara öğrencilerin şikâyeti üzerine Eskişehir zabıtası bu müessese ile alâkadar olduğu vakit, ilk öğretimin iç âlemi bunu örtbas etmiştir. Bu öğrenciler, bilhassa aile mefhumu, ana ve babaları hakkında cüretkâr telkinlere tahammül edemeyerek feveran etmişlerdir. Muteaddid muteber şahitler ve bizzat buradan yetişen bazı öğrenciler, bu müessesenin ahlâksızlığa kadar varan geniş terbiye sistemini hayretle anlatmışlardır.

Kars civarında bir köy okulunda "Ukrayna" diye bir şarkı dinleyen bir mutemet bu garip sesle alâkadar olarak öğrencilerden birinin notlarını görmüştür. Bilâhare sorduğu zaman öğretmen, bu şarkının bestesi kolay olduğu için kendisine Hasanoğlu'nda öğretildiğini söylemiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hasanoğlu, hakikaten enstitü haline sokulmak istenmiştir. Burada köy müziği, sol eller vasıtasıyla bestelenmekte ve köyün her cephesi etüd mevzuu olmakta idi. Dil ve Tarih Fakültesindeki komünist grup rükünlerinden olan Doçent Niyazi Berkes, bir kaç defa köy gezilerinin başında bulunmuş; esasen Amerika'da da, kızıl derililer arasında iptidai site mevzuunu tetkik etmiş olduğundan, bu enstitülere şerre yarayacak fakat kendince güzel fikirler vermiştir.

Yüksek vaktinizi almaktan tevakkü etmekle beraber arz ediyorum ki, parti doktrinleri dikkatle arz etmiş bulunduğumuz sınıflar tezadı, bu müessesenin başındakiler tarafından ve köy sahasında ellerinden geldiği kadar işlenmiştir.

Bütün komünist ve sol unsurlar, az çok ele gelen ve yeni yetişmekte olan öğrencileri, büyük bir itina ile birbirlerine tavsiye ederek, üzerlerinde titreyerek inkişaf ettirmeye uğraşmışlardır.

İsmail Hakkı Tonguç bu müesseseleri ziyaret ettiği zaman "Tonguç baba" diye sembolize edilmiş ve oralarda bulunduğu günlerde büyük ziyafetler tertip olunmuştur. Bu ziyafetler enstitülerin birinden diğerine intikal eden bir parlaklıkta olduğu gibi; birbirlerine yeni ahlâkın birtakım vakacıklarını hatırlatan tezahürlere de meydan vermekte idiler.

Bir Mahmut Makal'ın hal tercümesi, bu masum manzara arkasında komünist hayaletini belirtmeye yarayacaktır.

Mahmut Makal - ne suretle olursa olsun - bir esercik hazırlamaya karar vermiştir. Fakat bu eser hazırlanırken, Aksaray'da kütüphane memurluğu yapmakta bulunan ve İzmir'de müteaddit defalar komünistlikten de takibata maruz kaldığı için Aksaray'a nakledilmiş olan Lütfiye Güçlü ile tanışmıştır. Eser bu kadının tesiri altında şeklini almıştır. Bilâhare bütün komünistlerin yaptıkları gibi, Yaşar Nabi'ye götürülmüştür. Yaşar Nabi, sosyalist kenarda kalmaya itina eden bir naşırdır. Eseri kabul ve ifadesine göre ve kendince bir şekil vererek neşretmiştir. Sonra kopan fırtına malumdur. Bu genç İstanbul'a gittiği vakit, bir ara Galatasaray'da komünistlerin koltuk meyhanecisi Demboya götürülmüş; komünist ağabeyler tarafından iltifat görmüştür. Fakat Rusya ile peyk devletlerin alâkaları bilhassa mühimdir. Buradaki bütün peyk elçilikleri tam kadrolarıyla her konuştuklarına "Kimmiş bu Makal? Neymiş bu eser?" diye sorarak, Türkiye'de ve dünyada Türk köylüsünü var kuvvetleriyle bir mevzu haline sokmak istemişlerdir.

Lütfiye Güçlü iyi hazırlanmış bir komünisttir. Kardeşi usulsüz olarak senelerce Dil ve Tarih Fakültesinde ablasının hatırı için burslu olarak tahsil ettirilmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bir daha şayanı dikkat bir noktayı arz etmek isterim: Hasanoğlu'nın havadan aldırılmış fotoğrafı elimizdedir. Bu fotoğrafta görüleceği üzere müzik salonu diye yapılmış bir salona, hiçbir mimarî münasebeti olmadan "orak" şekli verilmiştir. Burası resmî bir devlet mektebidir. Bu neyin sembolüdür? Burada esen taşkın bir hava, çekinmeden bu binaya bu şekli vermiştir.

Etrafımızda cereyan eden şeyler nelerdir?

İran, Suriye, Lübnan hadiseleri meydandadır. Dört seneden beri miliyetçi, anti emperyalist propaganda hâsılasını vermiş, Cenuba karşı bir Sovyet taarruzu bu memleketler müdafaasının zarurî bir vastasını, Garp kuvvetleriyle bizzat bu memleketlerin kuvvetini birbirine düşürmüştür. Dost olmayan bir İngiliz veya Amerikan kuvvetinin, İran, Irak veya Suriye'de müdafa ve muharebe vazifeleri almaları ne güç bir iş olabilir. 1943 senesinde Suriye'de, Suriye vatanperverliğini telkin eden Komünist Partisi Başkanı Halit Bektaş'ın broşürü ve onun cılız satırlarının bugün münakaşa götürmez birer iddia olacağını kim tahmin ederdi.

Hakikatte bu memleketler, üç dört seneden beri karşılıklı bir anlayış içinde ve Garptan fikrî yardım görerek komünizme karşı bir mücadele yapmaktadırlar. Fakat bunlar kâmilten birer taktik mahiyetinde kalmış işin asıl stratejisi yani teşriki mesai şuuru taşkın Garp liderleri elinde mihverinden inhiraf etmiştir.

Zayıf olan komünist teşekkülleri, hulûkâr ve konspratîf faaliyete geçerek, başka başka teşekkülleri birbirine katmak yolunu tutmuşlardır. Bunda da muvaffak olmuşlardır. Bütün Cenup ve Şark bölgesinin Sovyet hululü karşısında endişe duyar ve teşriki mesaiye hazır bir hale sokulması, bugün süratle ulaşılacak bir hedef değildir. Dünya hadiselerinin inkişafı karşısında bu faaliyetlerin ihtiva ettiği tehlike ve tehlikeler nelerdir?

Kısaca maziye intikal edilmesine müsaade buyurulsun. Eldeki vesikalarla sabittir ki, İstiklâl Harbî doğarken bütün bu davayı ele almak ve Anadolu'yu ele geçirmek doğrudan doğruya Sovyet Rusya'nın tesiri altında düşünülmüş ve hazırlanmıştır. Fakat bu iş Mustafa Suphi'nin ölümü ile bertaraf olmuştur. Mustafa Suphi, Rusya'da komünist partisinin yardımıyla hazırlanmış bir Türkiye Hükümet nüvesiydi. Bugün Mustafa Suphi'nin ölümünün yıldönümü komünistler arasında taziz olunmaktadır.

Komünist enternasyonalı, 1917 ile 1941 arasında inkişaf ederek komintern ve onun statüsünü tesis etmiştir. Bu statü birçok marksistlerin ademi merkeziyet zihniyetine uymadığından Leninizm ve Stalinizm dokt-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rininin, yani körü körüne Rusya'ya mutavatin aleyhinde bulunanlar, ya tekfir olunmuş veya bertaraf edilmiştir. Komintern bizzat kendi davasının her memleket için çizdiği programının esaslarını çok evvelden hazırlamıştır. 1945 programında zayıf kelimelerle ifade olunan Türkiye'yi ayrı parçalardan ibaret gören zihniyet, 1927 programında daha sarıhtı. Ve Türkiye en az 3 parçaya bölünmüştü. Fakat böyle bir düşünce ceza kanununun 127 nci maddesi şumulüne girdiğinden sonraki programlarda meskût geçilmiştir.

Kominternin statüsü hulaseten şudur: Bütün dünya üzerindeki güya milliyet (Hakikatte coğrafi parçalama) esası tutularak her milletin komünist rejimi kabul etmesini fiilen hazırlamak ister iktidarın değişmesi veya iktidara nüfuz, ister bizzat Sovyet rejimini kabul etmiş bulunan devletleri bir nevi federasyon halinde Moskova etrafında toplamak.

Bu programın birinci noktasının dediği, bizzat Türkiye Komünist Partisinin programı ile sabittir. İkincisi ise demirperdenin tesisi ve demirperde arkasındaki memleketlerin geçirmekte olduğu değişikliklerde görülebilir. Bu memleketlerde süratle Sovyet Rusya'nın bugün bulunduğu hale sokulmaktadır. Bundan başka Polonya'nın iktisadi sebeplerle ağır cereyan eden istihalesine mukabil, diğerlerinin artık yüzde yüz Rusya tarafından idare edilen bir duruma geldikleri aşikârdır. Buna rağmen Polonya'nın Cumhurreisi, Polonya tabiiyetinde olmayan bir adam, başkomutan da bir Rus generalidir.

İşte komintern bu idi.

Kominforma gelince; ortada değişen bir şey olmamakla beraber, kominterne atfedilen tenkitleri bertaraf etmek için, merkezi Ankara olan bir teşekkül mevzubahistir. Moskova'nın adı söylenmeden Bükreş, Varna ve Belgrat'tan bahsolundu. Şaşırtıcı bir sürü haberler neşrolundu. Hakikatte komintern, sadece kültür propaganda ve politika şubelerini ihtiva ederken, bugünkü kominform silâhlı milis kuvvetlerini, gizli sabotaj teşekküllerini ve casusluk gruplarını ihtiva etmektedir. Böylece, Sovyet Başkomutanlık dairelerinin yardımcısı mahiyetindedir.

1944 - 1950 arasında Moskova'nın bazı kararlar verdiği aşikârdır. 1944'te meşhur komünist liderlerinin memleketlerine avdeti ve süratle legal yani açık mesaiye geçmeleri kararlaştırıldı. 1945 - 1946 senesinde Türkiye Komünist Partisi, gizli faaliyet muhafaza edilmekle beraber, birçok unsurlarına kendilerini ortaya atmalarını ve açık parti kurmaları emretti. Bazıları bunun bir tedbirsizlik olduğunu söylediler, Moskova bütün dünyaya ve garp memleketlerine açıkça pes etmelerini anlatmak istiyor-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

du. Fakat işler Rusya'nın istediği gibi yürümedi. Diğer taraftan da 1945 programında görüleceği üzere, partilere nüfuz tavsiye edilmekte idi ve bunun en büyük manevrası Cami Baykurt'la yaptırılan işlerle meydana vurulmuş oldu.

Diğer taraftan Moskova Radyosunun devam eden neşriyatı ve orada sabık komünternin devreden unsurları da göstermiştir ki, Moskova'da Türkiye'yi temsil eden heyet vazifesinde berdevamdır ve bunların rolü sadece bir tercümanlıktan ibarettir.

Tass Ajansı muhabirlerinin bütün haberleri bu radyo spikerinin sermayesidir.

Bu sıralarda Moskova'nın başka bir karara hazırlandığı intibai vardır, bütün grup memleketleri hudutsuz hürriyetten istifade eden bu hürriyet düşmanlarının silâhlarını birer birer elinden almaktadırlar. Moskova şüphesiz ki müstakbel kararlarına muvazi olarak Moskova'daki ekipleri takviye etmektedir. Törez Rusya'dadır. Güya Türkiye'nin müstakbel Cumhurreisi Moskova'dadır. Belki aynı mahiyette işler diğer garp memleketleri için de olmuş veya olmaktadır. Bunların basit bir taktik mi, yoksa daha büyük bir karara hazırlık mı olduğu şimdiden kestirilemez.

Emrederseniz bunları da gösterebilirim. Önemli bir hususu da arz edeyim:

Şefik Hüsnü, İstanbul'dan kominterne verdiği bir bilgide: Kongre akdedilecek, bize yardım edilmek lâzımdır, burada zayıfız, oradaki arkadaşlardan bize gönderiniz, diyor. Bu yazının başında komünternin Türkiye seksiyonu ve numarası yazılı ondan sonra da Türkiye Komünist Partisi Başkanı diye imzası vardır. 1946 tevkifatında bu vesika Şefik Hüsnü'ye gösterildiği zaman çok müşkül duruma düşmüştür. Buna, yazıya cevap olarak Moskova'dan komünterninden gelen cevapta deniliyor ki: Size yakında Hasan Ali Ediz'i, Nazım Hikmet'i ve Cevdet'i gönderiyoruz, bunlar kongrenize iştirak edecek ve sizin kongrenizi takviye edeceklerdir.

Bu rabitalar ve bugüne kadar ki bütün rabitalar, bugüne kadar ele geçmiş olan vesikalar gösteriyor ki Türkiye Komünist Partisi Moskova'dan ayrı olarak çalışmamıştır ve daima çalışmaktadır. Daima oradan direktif alır. 1946 tevkifatında ele geçen gizli vesikalar içinde Şefik Hüsnü'nün yazdığı bir rapor vardır. Bu raporu Moskova'ya göndermiştir. Türk komünist partisinin faaliyetini izalı etmiştir ve üniversite içinde 500 partili kazandıkları yazılıdır. Ele geçirilen broşürler de bunu göstermektedir. Elimize geçen büyük şemada Türkiye komünterninde üye olarak 65 inci yıldız içinde yazılıdır. Mustafa Suphi raporunda sarıh olarak ko-

TURK PARLAMENTO TARİHİ

minterde dört azalık elde edilmiş olduğunu yazmıştır. Dört azadan en başta gelen kendisidir. O öldükten sonra Şefik Hüsnü, Hasan Ali Ediz, Cevdet ve Laz İsmail adındaki şimdiki spiker Erdem Türkiye'yi temsil ediyorlardı. Maruzatımız bundan ibarettir. Hepinizi hürmetle selamların (Al-kışlar)

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Bir sual rica edeceğim. (Sual sorulmaz, vekile sor sesleri)

BAŞKAN – Görüşmenin kapalı yapılmasını gerektiren mesele verilen izahatla çözülmüştür.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Sual soracaktım.

BAŞKAN – Buyurun.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Asıl bugün bizi ilgilendiren bir nokta üzerinde bir sual istirham ediyorum.

Komünizmin, Moskova'ya bağlı ve Türkiye'yi oraya bağlamak isteyen bir ihanet olduğunda hiçbirimizin şüphesi yoktur. Yalnız konuşmaları arasında Askeri Yargıç arkadaşımız burada bir Mihri Belli'den bahsetti. O Mihri Belli bugün; bu ihanet komitesinin kurucusu ve başkanı olarak mevkuf bulunuyor. Birkaç ay evvel, mahkûmiyetini müteakip Avrupa'ya kaçtığını, hatta yüzünün şeklini değiştirdiğini ve bir gece gizli olarak Türkiye'ye geldiğini gazetelerde okudum. Bu adam ceza olarak, 25 lira para cezası, iki ay hapis gördü. Biz bu muazzam hiyanete karşı savunmamız icap eden bu hiyanete karşı bu kadar yetkisiz miyiz? Bu hususta beni tenvir etsinler.

Bugün Nazım Hikmet gelse; şuraya Ulus Meydanına gelse, ona rastlasak, kendisine acaba, memlekete pasaportsuz girdiği için, 25 lira para cezası ve iki ay hapis mi vereceğiz? Bugün bizi ilgilendiren dava budur.

BAŞKAN – Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHOĞLU (Edirne) – Arkadaşlar, bu suale maruz kalacağımı bilmediğim için ancak şahsî malûmatımla arzı cevap edeceğim. Eğer imkân verirsiniz üzerinde durur daha geniş izahat verebilirim.

Hatırimda kaldığına göre vaziyet şudur: Vaktiyle dışarıya kaçan bu adam af kanunundan istifade ederek gelmiş ve gelirken vizesiz geldiği için ancak bu cürmü için mahkûm edilmiş ve mahkûmiyetini bitirdikten sonra da tahliye edilmiştir. Şüphesiz ki bu mahkûmiyet de az bir mahkûmiyettir.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşhane) – Usul hakkında bir ricam var.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

BAŞKAN – Buyurun.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşhane) – Arkadaşlar, burada Hükümetin sözcüsünü dinledik. Yalnız Sayın Başkan, artık alenî celseye geçebiliriz, buyurdular.

Halbuki burada gizli olarak dinlediklerimiz üzerinde bizde gizli olarak konuşarak teşrihte bulunacağız. Çünkü gizli olarak dinlenen şey gizli olarak münakaşa edilir ve konuşulur. Açık olarak dinlenen de açık olarak konuşulur. Eğer gizli olarak dinlediğimizi açık olarak konuşursak müşkül bir mevkie düşmüş olacağız. Burada birçok şeyler dinledik, benim de arkadaşlarım da pek çok bildikleri vardır. Bunlar üzerinde konuşabiliriz.

Bendeniz usul hakkında teklif ediyorum, bu meseleler üzerinde gizli olarak konuşulsun, ondan sonra alenî celseye geçelim. Teklifim budur, kabulünü rica ederim. *(Bravo sesleri)*

BAŞKAN – Efendim, bu hususta bir karar alınmamıştır. Görüşmenin kapalı olmasını icabettiren mesele, verilen izahatla çözülmüş oldu. Fakat bu demek değildir ki, bu hususta söz isteyen arkadaşlara söz verilmeyecektir. Açık görüşmeye geçilmesine henüz karar alınmadığına göre, söz isteyen arkadaşlara söz vereceğim. Açık görüşmede söz almış olan arkadaşların isimleri yazılıdır. Kemal Varınca arkadaşımız usul hakkında değil, esasa mütedair, söz istemiş olsaydı kendisine yine söz verirdim.

Binaenaleyh verilen bu izahattan sonra konuşmak isteyen arkadaşlar varsa lütfen işaret buyursunlar.

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) – Bendeniz bir hususu sayın Hükümet temsilcisi Milli Eğitim Bakanı arkadaşımız tarafından açıklanmasını rica edeceğim. Burada izahat veren teknik eleman köy enstitülerinden bahsetti. Bugünkü iktidar, köy enstitülerini uzman arkadaşımızın tasvir ettikleri şekilde mi bulmuştur, yoksa o hal çok daha evvelki devirlere mi aittir? Burada açıklamalarını rica edeceğim.

BAŞKAN – Söz Başbakanındır. Buyurun efendim.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, muhterem eski Milli Eğitim Bakanı arkadaşımızın sualini bugünkü Milli Eğitim Bakanı arkadaşımız daha tafsilatlı olarak cevaplandırıyorlar. Bendeniz ancak huzurunuzda kendileriyle vaktiyle aramızda geçen bir iki mükalemeyi hatırlatmak lüzumunu hissettim.

Kendileri Milli Eğitim Bakanlığına getirildikleri zaman bu Köy Enstitülerinin ne kadar fena maksatla kurulmuş olduklarını ve bu fena maksadın izlerini ve neticelerini silip ortadan kaldırmak için büyük gayretler

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

sarfetmekte olduklarını ve fakat bu işin gizli açık birçok taraftarları ve himaye edicileri bulunduğu için büyük müşkülât içinde bulunduklarını bana ifade etmişlerdi. Bu sözleri kendilerinin de hatırlayacaklarını tahmin ederim. (Bravo sesleri)

Şimdi müsaade ederseniz, benim hatırlarımda aldanıp aldanmadığımı lütfen izah etsinler, ben o vakit muhalefette bulunmakta idim, kendilerinin bu husustaki gayretlerini her suretle desteklemenin bir memleket vazifesi olduğunu kendilerini tebrik ve teşvik ederek söylemiştim.

Kendileriyle vukua gelen temas şuradan çıkmıştır. Orta Anadolu'da ve Şark'ta bir seyahat yapmışım, yolda şimdi aramızda bulunan Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'la bir kamyon içinde uzun bir yolculuk yaparken o civardaki köy enstitüsünün hallerinden uzun uzun bahsetti, döndükten sonra ben de Reşat Şemsettin arkadaşım, ki o zaman kendileri Milli Eğitim Bakanı idi, Ahmet Gürkan'dan ve o civardan edindiğim intibalarını anlatmaya esas olan temas vücuda gelmişti. Bunu arz ettikten sonra eski bir Milli Eğitim Bakanı olarak ve köy enstitülerinin feci halinin ızdırabını ruhunda duymuş olan bir arkadaş olarak heyeti celilenizli tenvir edici malûmata sahip bulunduklarını tahmin etmekteyim. Kendilerinden bu hâtıralarını burada tazelemek üzere izahat vermelerini rica ediyorum. (Bravo sesleri, alkışlar.)

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) – Değerli arkadaşlarım; sizleri çok tasdi etmek istemem, müsamahalarınızı rica edeceğim. (Rica ediyoruz devam ediniz, size icraatınıza mâni olanları da anlatınız sesleri)

Her müvellidi maraz mikrop gibi bolşevizim fikirleri ve ajanları da her yere girer. Orduya girer, mektebe girer, kışlaya girer, Meclise girer, her tarafa sokulur. Elverir ki uzviyet kuvvetli olsun...

Adnan Menderes arkadaşım beni hâtıralarımı canlandırmaya davet etti. Hâtıralarımı nakletmek hususunda biraz daha evvelinden başlayacağım. 1943 senesinin sonlarında idi; yahut 1944 senesinin ilk aylarında idi. Arkadaki Meclis gazinosunda Sayın Menderes'le bir masanın başında yine bu konuya temas ettik. Enstitülerin gidişatını ben beğenmiyordum. Muhterem arkadaşım tabii ben bir mektep hocasıyım, mesleğimi, işimi ondan iyi bilirim, inkişaflarını takibederim, onun için farkındayım Sayın Menderes 1943 - 1944'de pek haklı olarak işin farkında değildi. Ve benim o zamanki beyanatımı biraz subjektif, hattâ biraz mübalâa kaçmış gibi telâkki etti. (Olabilir sesleri)

Sayın Menderes tahmin ediyorum ki bunu hatırlıyorlardır. Kendileri o gün benim parti arkadaşımı ve parti grubumuzun idare heyetinde

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

üyeydi. Ben aklımdan katiyen o gün benim bilmekte olduğum bir şeyi bilmiyor diye onu itham etmeyi geçirmedim. Başka meşgaleleri vardı ve bu benim işimdi. Hatta Sayın Menderes o gün Hükümette olsaydı, Tarım Bakanı veya Ekonomi Bakanı olsaydı belki yine aynı inyorans içinde bulunacaktı.

Bununla şunu arz etmek istiyorum ki patojenleri keşfetmekte ve onlara karşı tedbir alınmak için kıvranmakta ve kimildanmakta bir kimesinin şu fırsat ve bu vesilelerle başkalarına takaddüm etmesi ona bu hususta kendisinden daha geride kalanlara karşı bir itab yapmak hakkını vermez. Sayın Menderes arkadaşımız gibi o zaman meratib silsilesinin daha yüksek kademelerinde bulunanların da ignorance içerisinde olmalarında fevkalâdelik yoktur. Sayın arkadaşlarım, 1946 seçimlerini müteakip yeni hükümetin teşekkülü mevzuubahis idi. Gazeteler hükümete kimlerin gireceği hakkında birtakım ihtimaller üzerinde duruyorlardı. Ve bu arada Sayın Hamdullah Suphi Tanrıöver'in 1946 seçimlerini takip eden Hükümette Milli Eğitim Bakanlığı vazifesini deruhte edeceğini bir ihtimal olarak zikrediyorlardı. O günlerde bendeniz Sivas Milletvekili olarak buraya gelmiştim. Eski Zonguldak Milletvekili Ragıp Özdemir vasıtasıyla Tanrıöver'e haber gönderdim. Millî Eğitim Bakanlığına geldikleri takdirde, beni de İlköğretim Müdürü olarak almalarını rica ettim. Ondan sonra Millî Eğitim Bakanlığına ben geldim. Beni bu suretle bir müracaatta bulunmaya sevkeden salkin icaplarını yerine getirdim. Sayın Menderes arkadaşımız birtakım ahvale, bu müesseselerin iyi bir halde bulunmadığı hususuna, bu tarihten çok sonra yani 1946'dan sonra Orta Anadolu'da arkadaşı Ahmet Gürkan'la yaptıkları bir seyahat neticesinde muttali olduklarını ve bana da anlattıklarını söylüyorlar, ki bütün bunlar benim hizmete gelişim işe başlanan ve gerekeni yapmamdan çok sonradır.

Sayın Menderes memleketin siyasi hayatında demokratik faaliyetinde üzerlerine mühim bir vazife aldıklarından çok sonra bizim düzelttiğimiz bir vaziyete muttali olmuşlardır. Amma katiyen sayın arkadaşım bundan dolayı itham etmek hatırı hayalimden geçmez.

SEDAT BARI (Seyhan) – Amma, centilmence bir cevap değildir bu beyefendi.

REŞAT ŞEMSEDDİN SİRER (Devamla) – Kaderin bana bahsettiği bir fırsat, Allah'ın bir lütfudur ki İlk Tedrisat Umum Müdürü olduğum tarihten beri bu mesele ile yani Türkiye köylerine köyün çocuklarını alarak öğretmen yetiştirmek davasına kendimi vermiş olduğum için, benim bu suretle bu müesseselerin fena gidişini önceden gördüm. Bu bir talih ese-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ridir. *(Nasıl gördünüz sesleri)* Müesseselerimizi o şekilde gördüm ki; bana mühim bir vazife düşüyordu ve o vazifeyi yaptım ve bana düşen vazifeyi yaparken de sayın arkadaşlarım; zamanın selahiyetlerinden ancak yardım gördüm. Biraz evvel ismi telaffuz edilen adam etrafımı kandırmıştı, iğfal etmişti. *(Tonguç baba mı sesleri)* Evet Tonguç Baba. Bütün hüsnîyet sahiplerini, bütün iyîniyet sahiplerini iğfal etmişti. Tonguç babayı def ederken hiçbir mukavemetle karşılaşmadım.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) – Sizi niye kandırmamıştı?

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Devamla) – İcratıma devam ederken, 500 kişi kadrodan 400 kişiyi ayırırken hiçbir taraftan güçlük görmedim, yardım gördüm. Bana manen yardım edenler içinde demokrat partili arkadaşlarımız da vardı. Bilhassa, Fuat Köprülü beni mesaimde teşci eden; teşvik eden arkadaşlardan biridir. Şu sıralarda oturan; o günkü icra mevkîinde oturan arkadaşlar da beni teşci etmişlerdir. Kendilerine derin minnettarlığımı ifade ederim. *(Soldan bir ses; iş işten geçtikten sonra)*

Efendim; izin verirsiniz bir noktayı daha arz edeyim.

Bolşevik tehlikesinden kurtulabilmemiz için; bu tehlike ile savaşabilmemiz için; maddî ve manevî, fikrî ve ahlakî bütün kuvvetlerimiz; bu arada siyasî partilerimiz arasında tam bir birliğe ihtiyaç vardır. Bu birlik olmadıkça; partiler arasında tam bir işbirliği olmadıkça bu büyük düşmanla mücadele etmenin imkânı yoktur. Çok şükür ki bugün Büyük Millet Meclisinin bu çatısı altında millî partiler mevcuttur. Bugün iktidarda bulunan Demokrat Parti olsun, muhalefette bulunan Cumhuriyet Halk Partisi olsun; Millet Partisi olsun; hepsi birer millî partilerdir. Kuruluşlarıyla; kuruluş şekilleriyle, kuruluşlarının sebep ve saikleriyle, kurucularının şahsiyetleriyle, programlarıyla dünya görüşleriyle, icrada bulunmuş olanlarının kendi zamanlarında yapmış oldukları bugün icrada bulunanların bugün yaptıkları işlerle millî mahiyetleri sabit olmuş partilerdir.

Fakat müsaadenizle bir tehlikeye işaret etmek isterim. O tehlike şudur: Komünizmle, bolşevizmle mücadele ederken herhangi bir ferdin, herhangi bir zümrenin veya herhangi bir partinin kendi yaptıklarını ileride göstermek gayretine bencil hırslara kapılması ve ben iyi yaptım o kötü yaptı davasıyla ortaya düşmesi işi felakete götürür.

Beşeriyet tarihi zafer için bütün anasır ve şartlar bir araya toplanmış olduğu halde kumandanlarının rekabet hırsı yüzünden mağlubiyetle neticelenmiş nice harplerin hatıraları ile doludur. Arkadaşlar; yalvarırım, bu vaziyete düşmeyelim. *(Düşmeyiz, müsterih olun sesleri)* Dava hepimizin vicdan

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

birliği, fikir birliği, işbirliği yapmasıyla yürütülebilecek nevidendir. Onun için istirahat ederim muhterem arkadaşlarım, büyük bir tehlike ile mücadele yaparken tesanüdü bozacak şekilde bencil hırslarla ortaya çıkacak olanlara o safta olsun, bu safta olsun, müsamaha etmeyelim. *(Müsterih olsun sesleri)*

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Çok sevgili arkadaşlar, Reşat Şemsettin arkadaşımıza bilhassa teşekkür ederim. Bütün sözlerinde tamamiyle mutabıkız. Esasen benim söylediklerimi teyit etmekten, hatta onları bir kere daha teyit ettikten sonra şiddetle takviye etmekten başka bir şey yapmadılar. Bu işte bu mübaşir olmak şerefi, tekaddüm etmek şerefi kime ait olursa olsun mesele bunda değildir. Sevgili arkadaşlarım, bu memlekette ilk eğitim davasını bütün Türkiye coğrafyası, Türkiye'nin yüzölçüsü üzerinde süratle halletmek için bir usul, bir metot bulunduğunu iddiası ortada iken buna göre geniş bir teşkilat kurulmak için çalışmakta iken, bunun üzerinde daha belirti halinde, dedikodu halinde sarıh ve kat'i vesika ve delillere istinat etmeden ortada dönen şayiye kıymet ve ehemmiyet verip harekete geçmekte teenni lüzumuna kani olan bir insan olarak o zaman ihtiyatla konuşuyorum ve mesele üzerinde ihtiyatla hareket edilmesi lüzumunu hissediyorum.

Biz bunu hissetmiş ve 1945-1946 senelerinde söylemiştik.

Kendilerine bir noktayı hatırlatayım. Bu, bu hatırlatış aramızdaki hareket birliğini asla bozmasın, bilhassa bunu istiyorum.

Soruyorum, o zaman, kendileri Millî Eğitim Bakanı oldukları zaman bu mesele mahsus idi de harekete geçilmedi, yoksa parti olarak, hükümet olarak bu mesele bilinmiyor mu idi? *(Buna cevap versin sesleri)*

Bir küçük hatıramı daha sözlerime ekleyerek kürsüden ineceğim. Ve buna cevap vermek lütfunda bulunurlarsa Reşat Şemsettin Bey arkadaşımızı dinleyeceğiz ve ondan sonra da Millî Eğitim Bakanı arkadaşımızın mesul adamı olarak tenvir edici izahatını dinleyeceğiz.

Ben burada söz söylerken, dikkat buyurmuşsunuzdur, bu vadide ilk adımı atmak şerefini taşıyan bir insan olarak bahsettiğimi hatırlarsınız ve şayanı şükran bir hatıram olarak kaydettim.

Ancak sorulan bir suale kendisi burada bir cevap verirken, ben Tonguç Babayı uzaklaştırmış ve 400 kişiyi buradan söküp atarken bir müşkülâta maruz kalmadık dediler.

Gaflete bakınız arkadaşlar, maksadım tenkit değil, fakat geçirdiğimiz edvarı bir kere daha gözönünde süratle canlandırdıktan sonra ati için ibret almak maksadı ile arz ediyorum, bu 400 kişi oraya nasıl girmiş? Bir

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

adam, bir kaç adam ne suretle atılmış, birçok insanlar bu devirde nasıl işgal edilmişlerdir? Asıl üzerinde durulması lâzım gelen mesele işte buradadır arkadaşlar. (Bravo sesleri ve alkışlar)

Arkadaşlar, kendileri büyük gayretler sarfettiler, biliyorum, büyük ıztıraplar çektiler onu da biliyorum. Kendileri Milli Eğitim Bakanlığından çekilmek zorunda kaldılar. Kendilerine hatırlatmakla hatıralarını canlandırmış ihya etmiş olurum.

Millî Eğitim Bakanlığından çekildikten sonra kendileri ile kısa bir konuşmam oldu. Bana dediler ki: "uğraşım, 400 tane muzır elemanı bunların arasından söktüm, attım, fakat biz de devrildik." Bu konuşmada Hakkı Gedik arkadaşımız da beraberdi. (Soldan şiddetli alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, bu sözde tamamen haklı idi. Şu bakımdan haklı idi: Kendisini devirenler, o gün sarıh olarak, belli olarak otoriteyi, Hükümeti elinde bulunduranlardan ziyade sızma süreti ile bu memleketin ukde teşkil eden teşkilâtının başına geçmiş olan insanlar tarafından çelme takılıp yere vurulmuştur. Bu sözüm bugün aralarında bulunduğu, mesuliyetlerini paylaştığı partisinin başında, içinde bulunan arkadaşlarını zemmetmiş olmaz. Bu sözümle bu teşkilâtın, bu cereyanın bu memlekette ne derecelere kadar tehdit edici bir tehlike teşkil etmekte olduğunu tebarüz ettirmek istiyorum. (Bravo sesleri)

Bu kürsüden inerken; memleketi tehdit eden her tehlikeye karşı bizim kadar ve belki bizden fazla ızdırap duyacaklarına emin olduğum Halk Partili arkadaşlarımın da bizimle beraber hareket etmelerini bir kere daha rica ederim. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar.)

BAŞKAN – Söz Hamdullah Suphi Tanrıöver'indir.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) – Arkadaşlar; bu müzakerede, bu münakaşaya sebep olan milletvekillerini minnetle karşınızda selamlıyorum, Hükümet namına konuşan zatın bize verdiği izahat korkunçtur. Ne kadar tehlike derine gitmiş, ne kadar kök salmış ve ne kadar yayılmış; dehşetle dinledik. Bu bizi düşündürecek mahiyette bir şeydir. Demin buraya gelip hitap eden Şemseddin Sirer, genç ve aziz arkadaşım bana yalnız; maarif vekâletine gelersen beni şu vazifeye alır mısın demedi, başka bir şey daha söyledi: Onu haber vermemde büyük menfaat vardır. Bana dedi ki: burada holde, Hasanoglan Enstitüsüne gidip bir hasbühalde bulunmak ister misiniz? Niçin, dedim? Lüzumu var, dedi. O, bu derdi görmüştü. Bu derde deva aramıştı. Kabul ettim. Maksudının ne olduğunu anladım. Beni konuşturduğu vakit gençlere milliyet hissini, tarih hissini telkin etmek istiyordu. Kabul ettim. Ne vakit isterseniz gitme-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ye hazırım, dedim. Üç, dört gün sonra kapının önüne bir otobüs geldi. Hasanoglan'ın müdürü ile üç muallim, altı talebe içinde bulunuyordu. Beni aldılar, götürdüler. Mektebin havasında bir hususiyet nazarı dikkatini celbetti. Karşınızdaki yaşlı arkadaşınızı memleketin kürsülerine davet eder, konuştururlar. Konuşacağım yere girdiğim vakit muhabbet görürüm. Orada ise uzaklık gördüm. Yabancılık gördüm. Çiftçilik ve vatan sevgisi etrafında bir konuşma yaptıktan sonra müdür ve muallim ve talebelerin bir kısmı ile yukarı kata çıktık ve konuşmaya başladık. Müdür Beye sordum. Ne vakitten beri buradasınız?

– 3-4 aydan beri

– Selefiniz ne oldu?

– Gitti.

– Niçin?

– Biraz komünizandı.

– Beni almaya gelen muallimler yeni mi, eski mi?

– Yenidir diye cevap verdi.

– Eskiler ne oldu?

– Gittiler.

– Niçin?

– Komünizandı. (Gülüşmeler)

– Müdür Bey, dedim, sizden bir ricada bulunayım. Bu mektep: Hasanoglan Köy Enstitüsü müdür?

– Evet.

– Mektebinizi görebilmek için köyü görmem lâzımdır. Ne vakitten beri mektep buradadır?

– Yedi seneden beri.

– O halde gidip köyü görelim. Köyler için yapılan mektebin ne netice hâsıl ettiğini köyde seyredeceğim.

Kalkıp köye gittik. Köyü size tarif etmek istemem. Yolda müdür ve muallimler izahat veriyorlardı. O enstitü ile köy arasında hiçbir münasebet yoktu. Niçin kurmuşuz? Neden münasebet yoktur? Beş altı sebep saydılar. Toprak çok ucuz alınmış; civarda birçok binalar yapılmış... Menfaat hissiyle... Anlarım. İkincisi; bir kısım genç kızlar ve genç erkekler aynı çatı altında olduğu için köylünün idraki bunu tasvip etmemiş. Binaenaleyh bir rabita tesis etmek imkânı olmamış. Köy enstitüsü ile yani başındaki köyün halkı ile hiçbir münasebette değil. Çok hazin birşey.

Son derece hazin birşey. Bütün bu tafsılâtın bize düşündürdükleri şeyler arasında size müsaadenizle son derece ehemmiyet vereceğinize emin bulunduğum bir hatıra anlatacağım: Meşhur 19 Mayıs nutku vardır. Biliyorsunuz. Eski devlet reisimiz bir 19 Mayıs nutku irad etmiştir. Ben İstanbul'da bu nutku gazetelerde okuduğum zaman karar verdim; bir mektup yazacaktım; Bunu fikir nâmusu borcum addettim. Fakat aradan üç dört gün geçtikten sonra gazeteler haber verdi, Cumhur Reisi İstanbul'a geldi. Akşam Dolmabahçe'de defteri imzaladım. Kapıdan çıkar çıkmaz yaver yetiştirdi, Cumhur Reisi sizi yemeğe bekliyor dedi. Şimdi yemekte hazır bulunanları birer birer arz edeceğim.

Örfî İdare Kumandanı Sabit Noyan, İrkçıları Muhakeme eden Mahkeme Reisi Sabit Noyan, Cemil Cahit Paşa, o arada Sağlık Bakanlığını yapan muhterem Behçet Uz ve ismini hiç bilmediğim, Kemal Gedeleş'in yanında bir Miralay hazır bulunuyordu. İrkçılardan bahis açılmıştı.

Devlet Reisi sözünü bitirdikten sonra, Hamdullah Bey ne düşünüyorlar? Kendilerini dinlemek isterim, dediler. Ben de bir mektup yazmak üzere idim, garip bir tesadüf sofranıza beni getirdi, düşündüklerimi arz edeyim dedi.

Bizim bir tek Rus davasını anlamak hususunda büyük hatalarımız olmuştur. Rusya'yı yatıştırmanın mümkün olduğuna inandığımız bir devir oldu. Rusya'ya yaranmanın tehlikeyi uzaklaştıracığına inandığımız bir devir oldu. Fahiş hata, fahiş hata. (*Soldan bravo sesleri*)

Paşam, dedim "ben ırkçı olarak itham edilenleri teker teker tanırım, bunların hiç biri ihtilâlcî tipi değildir. Zavallı Türk milleti fütuhât yapacak mevkide değildir. Misakı Millimiz, bizim kudretlerimizin, imkânlarımızın çizdiği bir huduttur, onun dışına çıkmayız, istilâ hamleleri yapmak elimizde değildir. Fakat kendisini tatmin etmek istediğimiz devlet ve millet, orduda panislavizm yapıyor, kilisede panislavizm yapıyor, Londra'da toplanan kongrede panislavizm yapıyor, bütün tarihinde panislavizm yapmıştır. Acaba bizim, içerideki 5-10 hocayı, genci, doktoru ırkçılıkla itham etmemiz onların işine yarar mı yaramaz mı? Devlet Reisi sizin, sizin ağzınızdan Türk topraklarının Rusya'nın istila emelleri için bir faaliyet sahası olduğu itiraf edilirse yarın ajansta şöyle bir cümle görürsek: Türkiye'de panislavizm, ırkçılık yapılıyor, bu Devlet Reisinin ağzından işitilmiştir, denirse, buna ne cevap vereceksiniz diye sordum. Arkadaşlar sözümü kapatıyorum, sırası geldiği vakit tekrar söz alacağım. Kanun tasarrısında fevkalâde tehlikeli maddeler vardır. Yanlış tefsiri, manevî kuvvetlerimizi tamamen kırmak istidadındadır. O maddelerde söz alacağım. Arz edeceğim nokta şudur; Rusya ile bizim aramızdaki ihtilaf Türkiye Devlet-

KOMUNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

hini üç asırdır düşündürüyor. "İkinci Cihan Harbinden sonra" Devlet idarecileri Avrupa'yı silahsız gördüler, müdafaasız gördüler. Avrupa'nın bel kemiği kırılmıştır. Almanya bizim gençliğimizde Düveli muazzam denilen devletlerden Fransa yere serilmiştir. İtalya mağluptur, tükenmiş bir İngiltere ve harbin içinden bin bir iştiha ile çıkmış bir Rusya vardır. Bunu yatıştıralım zihniyetine saptılar ve müsamahalı davrandılar. Hata ettiler, günah işlediler, komünizmin yayılmasına sebep oldular. *(Soldan: Doğru, bravo sesleri, alkışlar)*

Şu halde size soruyorum: fikir cereyanına karşı nasıl mukabele edeceksiniz? Bir imana karşı tek mukavemet çaresi, mukabil imandan ibarettir. *(Alkışlar)* ister misiniz, vaktiniz var mı, tahammülünüz var mı, size hatıranızda yer tutmaya müsait addettiğim iki misali söyleyeyim. *(Vaktimiz var, söyle sesleri)*

Arkadaşlar iki muhteşem misal:

Mısır tarihinin bize kaydettiği en eski istilâ Hiksos istilâsıdır. Hiksoslar geldiler, yediler, yaktılar ve çıktılar. Bundan sonra Mısır yine istilaya uğradı. İranlılar burayı istila ettiler. Keyhusrev zamanında. Bundan sonra Roma istilası oldu. Bizans istilası oldu. Yedinci asırda; Hicretin 22 nci senesinde Amir İbnilâs kumandasında yirmi bin arabin istilası oldu. Ondan sonra orada beş defa, Türkler Devlet kurdular. Kürtler devri, Eyyübî devri, Çerkezler, Gürcü devri yaşandı. Nihayet Napolyon da bu kıtaya girdi, çıktı.

İngilizler bir asırdır buradadırlar. Bugün Mısır'la mücadele halinde-dirler; halen bir tarafta tutunuyorlar, belki çıkmak zamanı gelmiştir.

Arkadaşlar; Mısır'da asıl fetih kimindir? Bir alem göçtü, açık denizlerde bir geminin direğinin ucuna kadar kayboluşu gibi muazzam bir alem göçtü, eski Mısır diniyle, diliyle, adetiyle, ahlâkiyle, kıyafetleriyle, kanunlarıyla göçtü. Onun yerine 20 bin arabin getirdiği bir araplık davasının peşinde asırlarca koşan yeni bir alem peyda oldu. Yani bir imam muzaffer oldu, silahlar muzaffer olmadı.

Bir Roma seyahatim var: Katakomba gittim, 15 dakika zor tahammül ettim. Başıma kan hücum etti. Evvelce Hristiyanların gizli ibadet yaptıkları, dehlizlerin içindeki raflarda bir sürü kafa tasları var. Orada ..., sirkelerde insanları kaplanlara, aslanlara yedirdiler, ateşlerde yaktılar. Acaba Hristiyanlık paganizmi orada yendi mi, yenmedi mi? Şimali Cermen paganizmi yendi mi, yenmedi mi? Yendi arkadaşlar yendi.

Anadolu'nun tarihini biliriz. Elen Devri, Roma Devri nihayet bir Bizans Devri vardır. Nihayet buraya bir din geldi, buraya Anadolu'ya yep-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yeni bir medeniyet geldi. Biz yirmi sene sonra, tabii biz görmeyeceğiz. Gençler 9 asrı dolduran bir devri tespit edeceklerdir. 1071'de Anadolu'ya Türkler geldi, hemen arkasından 1080'de Rumeli'nde henüz bu dinde olmayan zayıf Türkler göründüler. Peçenekler, Kumanlar... Şaman Türkler... Onlar kaybolup gittiler. Tarihte onlardan zede coğrafi bazı isimler var.

Soruyorum size mütemadiyen beş bin şekle giren, dünyanın her tarafına hülûl eden ve bizim için bir ölüm tehlikesi teşkil eden komünizm karşı kendinizi müdafaa etmek için yalnız kanun mu çıkaracaksınız, hapishane mi göstereceksiniz? Yoksa ruhlar içinde, milletin tarihine, şuuruna dayanan bir müdafaa mı yapacaksınız? Bunu soruyorum size. (Sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, hepiniz gibi ben de konuşma üstadı Hamdullah Suphi'nin buradaki çok güzel ve heyecanlı hitabını büyük bir zevkle dinledim. Hakikaten kendisini dinlemek her zaman için bir zevk ve bir mazhariyettir.

Ancak sözlerine zemin teşkil eden, mesnet teşkil eden tez, hâdisemizle, mevzuumuzla sıkı sıkıya alâkalı mıdır, değil midir? Üzerinde durulması lâzım gelen bir mesele teşkil etmektedir.

Hiç şüphe yoktur ki Türk camiasının sosyal telâkkileri, dinî telâkkileri siyâsî ve idarî idealleri komünizm cereyanı ile, fikir olarak komünizm cereyanı ile mücadele etmek bir hâkimiyet üstünlüğü temin etmeye kâfidir, yeter artar. Fakat mesele bu mevzuû değildir arkadaşlar. Sayın üstadta hatırlatmak istediğim nokta bu nokta olacaktır.

Arkadaşlar; bugün komünizm bir fikir hürriyeti mevzuu olmaktan çoktan çıkmıştır. Asırlık ve asırlık hürriyet vatanları dahi bugün komünizmin teşkil etmekle olduğu büyük tehlike karşısında korunmak tedbirleri almak ve bağlı kaldığı büyük hürriyet ideal ve prensibinden bigûna fedakârlık yapmak mecburiyetinde kalmaktadır. Bu hal karşısında ensemize ve bağrımıza yapışan bir tehlike teşkil eden, dünyanın bugüne kadar tek başına en büyük kuvvetini nefsinde toplamış olan bir dış kuvvete dayanmak suretiyle, ona casusluk yapmak suretiyle vatan içinde vatan hiyanetini din haline getirmek suretiyle çarpışan ve mücadele eden bir teşkilâta karşı idealist bir görüşle bu tarzda bir mücadele sistemi tavsiye etmek, beka şartlarımızın temini bakımından büyük bir gaflet teşkil eder kanaatindeyim.

Bendeniz sadece bu noktayı, yani komünizmin bugün reel bir tehlike olduğunu, bir fikir cereyanı olmaktan çoktan çıktığını, bir nevi yeni em-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

peryalizmin ta kendisi olduğunu, ilk hedefi, memleketimizi bir üst olarak ele geçirmek bulunduğunu tebarüz ettirmek suretiyle tehlikenin azametine işaret etmek isterim.

Kendilerinden soruyorum; bu çok güzel izahları, bu çok güzel tasvirleri efektif olarak tatbikat sahasına konulmak lâzım gelirse ortaya çıkacak netice ne olur? Ne yapalım, kanunu yapmayalım mı?

Kalplerimiz ve vicdanlarımız bir memleket tehlikesi teşkil eden bununla mücadele aşkıyla doludur. İşte bu kalp ve vicdanlarımızın mücadele aşkı, bunun tezahürü buradan çıkacak kanun olacaktır. Bizim mücadele ruhumuzdaki aşkı bir kanun halinde takarrür ettirip çıkarmak kendimizi müdafa etmek için en kuvvetli silâhını teşkil edecektir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) – Affınızı istirham ederim tasti ediyorum, fakat Sayın Başbakan huzurunuzda yeni birkaç noktayı açıklamayı açıklamaya davet etti. Kendisiyle her istediği noktada karşılaşmaktan kaçmam. Onun için huzurunuzu yine birkaç dakika işgal edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım; bendeniz biraz evvelki maruzatında enstitülerimizden 400 kişi ayrılmış olduğunu söylemiştim. Sizi memnun edecek bir keyfiyet olarak arz edeyim. Allah çok şükür bu 400 kişinin hepsi hasta insanlar değillerdi. Yalnız enstitüleri şimdi arz edeceğim sebepten dolayı çabuk kurmuştuk. Kaliteye fazla dikkat etmeden enstitüler kadrosu teşkil olunmuştu. Bu müesseseleri kuvvetli müesseseler haline getirmek için menşeleri itibariyle enstitülerde değil başka sahalarda hizmet etmesi icabeden elemanlarımıza da oradan çekmek lazım geliyordu. Yoksa tekrar ediyorum bu 400 kişinin hepsi de hasta elemanlar değillerdi.

Burada bir noktayı daha cevaplamak isterim. Bir suali mukadderle karşı karşıyayım ki Sayın Menderes de beyanlarında bu noktaya temas ettiler. Enstitülerin kurulmasında niçin acele edildi? Bu acele edişin büyük saiki biran evvel Türkiye’de demokrasiyi kurmak idi. *(Soldan gülüşmeler)* Yoksa sandığa atacağı kâğıdı okumasını bilmeyen, sandığa atacağı kâğıdı yazmasını bilmeyen bir kitle ile demokrasi olamaz. *(Soldan gürültüler, gülüşmeler)* Herşeyden evvel, herşeyden mukaddem ve vazifemiz bu milleti okur yazar hale getirmektir. *(Soldan gülüşmeler)*

İkinci noktaya da cevap arz ediyorum :

Sayın Menderes benim 1948 senesinde Millî Eğitim Bakanlığından ayrıldığım zaman vâki bir mükalememizden bahsetmektedir.

Sayın arkadaşlar, zannediyorum ki hatıraları kendilerini aldatmaktadır. Hakkı Gedik Bey arkadaşımız o günlerde o zamanki milletvekili ar-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kadaşlarımdan Ali Kemal Yiğitoğlu ile görüşmüştür. Ali Kemal Yiğitoğlu geldi, bana nakletti konuşmalarını. Gedik ona telehhüf ettim, bu adam birtakım iyi işler yapıyordu niçin bu adamı ayırdınız, demiş.

Bu suretle Hakkı Gedik arkadaşımız teessürlerini ifade etmiş. Bir aralık Hakkı Gedik ile gazinoda ben de karşılaştım. Ama bir şey konuşmadık muhterem Adnan Menderes'le böyle, böyle bir mevzuda karşılaşıp konuşmamız vâki olmamıştır. Ben böyle bir şey hatırlamıyorum. (*Unutmuşsunuz sesleri*)

Yalnız müsaadenizle size başka bir ciheti arz edeyim, sayın arkadaşlarım 1948 senesinde Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılman sırasında önemli bir işle meşguldum. Ankara Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne sığınmış olan birtakım elemanları temizlemek işi ile meşguldum. Bu gayret birçok çevrelerde maalesef Demokrat Partiye mensup bazı muhitlerde de üniversitelerin muhtariyetine ve istiklaline tarafımdan yapılmış bir tecavüz telakki edilmişti. Ben oraya sığınmış olan ve gençleri zehirleyen anasırı temizlemek için Kanunun bahsettiği arka kapılardan ve geçitlerden istifade etmeğe çalışıyordum. Ve burada muhterem saflarınızda; bunu derken arz edeyim ki bu Demokrat Partinin safları içinde tanışmakta olduğum 150 insan biliyorum ki kendilerine ancak hürmetle ve muhabbetle bağlıyım (*Soldan hepsi hepsi sesleri*) ve diğerlerini de tanıdıkça bu sayının da çoğalacağını tahmin ediyorum cidden muhterem arkadaşlar. Bunu böylece ifade ettikten sonra ilave edeyim ki, o zaman benim bu hareketimi üniversitelerin muhtariyetine karşı bir tecavüz diye tavsif eden birkaç makale yazanlar da aranızda bulunmaktadır. (*Şahıs yok sesleri*) Onun için Sayın Başbakan'dan ben de şahıslar üzerinde durmaktan ihtinap etmelerini rica ederim.

Şimdi son bir noktayı mecbur olduğum için arz edeceğim. Bilmiyorum muhterem Menderes ile mi yoksa bir diğer arkadaşla mı bu hususta münakaşa ettim. Belki de Sayın Koraltan'la olacak. Evkaf apartmanının yanındaki sokaklardan geçerken bu zat hakkında bir münakaşa yapmıştık. Konu şu idi o tarihte. Rusya İkinci Dünya Harbi'nden muzaffer çıktı mı; kendi sınırlarındaki memleketlere istediği nizamı vermekle kendisini haklı bulduğunu ilan etmiş ve Polonya'ya tecavüz etmişti. O sırada bir eski Devlet adamımızın bir Amerikan gazetesindeki o günlerde Rusya bizden de doğu vilayetlerimizi boğazları ve istiklalimizi istemişti, beyanatı intişar etti. O devlet adamımızı Rusya'nın kendisiyle hem hudut olan memleketlerde emniyetinin icabettirdiği tedbirleri almaya hakkı vardır, diye beyanatı intişar etti. (*Soldan kim o? sesleri*) Kendisini bu kürsüde müdafa etmek vaziyetinde olmayan bir insanın adını açıklamakta mazurum. Şimdi o adam Devlet hizmetindedir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Binaenaleyh millî bir meselede, millî bir dava karşısında yekvücut olmamız lâzım geldiği bir sırada enstitü işlerinde geç kalındı falan diye partilerin birbirini incitmeleri doğru değildir, bunlar ancak davaya zarar verir arkadaşlar.

İŞLETMELER BAKANI HAKKI GEDİK (Kütahya) – Sayın arkadaşlar, ben hadiseyi uzun boylu izah edecek değilim. Ortaya atılan bir mevzu vardır, ben de o mevzu konuşulduğu zaman orada bulunduğum için sayın arkadaşlarımızın bunun aksini izah etmiş olması bakımından bunu izah etmek mecburiyetinde kaldım. Pek iyi hatırlıyorum, isterlerse o zaman hangi masada oturduğumuzu da ispat edebilirim. Koridorda gidiyordum, kendilerinin bana doğru yanaştığını gördüm, sınırlı bir hali vardı. Millî Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılmıştı. Birlikte konuşarak gittik. Dedim ki, neden bu kadar kederlisin, hizmetleriniz oldu, çalıştınız, yararlı ve faydalı işler gördünüz. Evet, 400 kişiyi temizledim, bunun cezası olarak da beni Millî Eğitim Bakanlığı'ndan aldılar, dedi.

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) Hayır, hayır, yalandır.

İŞLETMELER BAKANI HAKKI GEDİK (Devamla) – Bu arada Adnan Menderes de gelmişti. O da şahittir. O günkü söylediklerini pek iyi hatırlıyorum. (Soldan : *Gülüşmeler, alkışlar, gürültüler*)

BAŞKAN – Lütfen sükûneti muhafaza edelim. Söz Millî Eğitim Bakanını Tevfik İleri'nindir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFIK İLERİ (Samsun) – Muhterem arkadaşlar; Reşat Şemsettin arkadaşımızın bir hususu tavzih sadedinde beni kürsüye davet etmeleri dolayısıyla huzurunuzdayım.

Şu ciheti birçok yerlerde söyledim. Burada bizzat huzurlarınızda ve heyeti umumiyenizin huzurlarında tekrarda fayda görüyorum. Eski iktidar zamanında, kısa bir müddet için dahi olsa, Millî Eğitim Bakanlığına Reşat Şemsettin'in gelmiş olması bu dava hesabına, memleket hesabına ve bizim bugün yapmakta olduğumuz işleri bir parça olsun hafifletmek hesabına daima şükranla kayıt ve yad ederim. (Bravo sesleri, alkışlar)

Kendilerinin temas ettikleri hususta ben de ısrarla duracağım. Komünizmle mücadele gibi cihan şümül bir dava karşısında, mutlaka partilerin üstünde bir yer almak hepimize düşen bir vazifedir. Bunu kendilerinden ve bütün arkadaşlarından bu noktada hassasiyet rica ederim. Konuşacağım mevzu çok samimî olacaktır.

Reşat Şemsettin'in bu davadaki hizmetlerini böylece tespit ettikten sonra şunu açıklayayım ki, her şeye rağmen devraldığımız müesseseleri, bilhassa köy enstitülerini birçok hastalıklarla, birçok mikroplarla malul

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

olarak devraldık. Demin askerî yargıç arkadaş burada köy enstitülerinden ve Hakkı Tonguç'tan bahsetti. Bana sorarsanız Reşat Şemsettin arkadaşın, köy enstitülerinden. Hakkı Tonguç'tan bahsedışı ile onun bahsedışı arasındaki bir fark vardır, onun yanında bu çok hazindir. Hadiseyi çok korkunç mahiyette burada aksettirdiler. Bunlar burada zapta da geçmiş bulunuyor.

Şimdi, Sayın Başbakanın, birçok işler yapmak zarureti vardır, birçok müşküllerle karşılaşıyorum, yolundaki iddialarını kabul etmek istemediler.

Bir şeye temas edeceğim. Demin burada İsmet İnönü'yü iğfal etmiş olmakla onu kandırmış olmakla, iyi bir dava uğrunda onu yanlış yollara sevk etmiş olduğunu açıkça söyledikleri Hakkı Tonguç'a Reşat Şemsettin, bu millî hislerle acaba ne yapmak isterdi? Çok şey yapmak isterdi. Ama kabul etmek istemedikleri, o destek, istediğini yaptırmamıştır. İlk tedrisat Umum Müdürlüğü gibi çok aziz bir mevkiden alınarak ancak ikinci aziz bir mevki olan talim terbiye heyetine nakletmekle iktifa etmişlerdir. Bunu kabul etsinler. Bu Reşat Şemsettin'in kendi arzusu değildir. Fakat Hakkı Tonguç'a destek olanın arzusudur. *(Bravo sesleri)*

Bu Hakkı Tonguç bir müddet talim terbiyede kaldıktan sonra Atatürk Lisesi'ne Resim hocası yapılmıştır. Hakkı Tonguç, değil, ilk tedrisat umum müdürü, değil talim terbiye heyeti azalığı değil resim hocalığı Türk çocuğunun karşısına çıkamayacak kadar bu memlekete hiyanet etmiş bir adam olması sıfatıyla onun oradan tutulup atılması şükür olsun, bize nasip olmuştur. *(Bravo sesleri)*

Çünkü, biz, davamızın uğrunda çalışırken yalnız arkadaşlarımızdan müzaheret gördük, bütün Hükümet azalarından ve başkanından yardım gördük. Ve istediğimizi yapabilmek imkânını milletten aldık. İşte dünle bugünün bariz vasfı da budur. *(Bravo sesleri)*

Arkadaşlar, devraldığımız müessese temiz değildi, dedim.

Bir ay evvel Arifiye Köy Enstitüsü Müdürünü, 6-7 aylık sıkı bir teftişten sonra vekâlet emrine almak zaruretinde kaldık. Reşat Şemsettin Beyefendi arkadaşımızın ilk Tedrisat Umum Müdürlüğüne getirdiği ve benim orada bulduğum zata, Arifiye'ye tayin edilmiş bulunan bu arkadaş, bu müdürü ona sordum, nasıldır? İyidir, nasıldır, iyidir. Yaptığım tahkikat sonunda maalesef hiç te iyi olmadığı meydana çıktı. Kütahya Mebusları bilirler. Altı, yedi aylık bir tahkikattan sonra bu arkadaş vazifesinden uzaklaştırmış bulunmaktayım.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Şunu ifade etmek istiyorum, devir aldığım günden bugüne kadar üzerinde hassasiyetle durulduğu halde, hâlâ durmakta olduğumuz halde bunları birer birer aramakta, bulmakta ve safdışı yapmaktayız.

Bir hadise anlatacağım, bilmiyorum, Reşat Şemsettin Bey biliyorlar mı? Kendileri çok şey biliyorlar. Bir seneden beri inceden inceye yaptığımız tahkikat sonunda, komünizmi manifestosu tercüme edilerek Hasanoğlu Enstitüsü'nün birtakım talebelerine dağıtılmış olduğunu tespit ettik. Bu iş bu kadar sistemli, bu kadar hainane idare edilmiştir. Hakkı Tonguç'un bu derece laübalilik, müsamahalı teşvikleri olan dosyası hazırlanmış ve Şûrayı Devlete verilmiş bulunmaktadır.

Şu cihetle de temas edeceğim. Her devirde ahlâksızlık da olacaktır, komünistlik de olacaktır; kendilerinin de dedikleri gibi komünistlik orduya da girmek isteyecektir, mektebe de girmek ister, cemiyete girmek ister, bunun tamamen tertemiz olduğu bir devri görmek belki mümkün olmayacaktır, *(olacaktır olacaktır sesleri.)* Bizce mühim olan ve mümkün olan cihet, cemiyet içindeki bu hastalığa karşı cemiyetin göstereceği reaksiyondur. Cemiyet bu hastalığa karşı ne kadar reaksiyon gösterirse o cemiyet o kadar sıhhatli demektir.

Elimizdeki vesikalardan şunu anlıyoruz: İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı'na yazı yazmış; Hasanoğlu Köy Enstitüsü'nde bir fuayye var, korunulması mühim olan bir cihet var demiş. Maarif Bakanlığı'nda reaksiyon yoktur. Bu yazı hasır altı edilmiştir. İçişleri Bakanlığı tekrar yazmış bu yazıya yine cevap alamamıştır. Aylar geçmiş meşhur yangın hadisesinde bu yazılar yanmış ve nice nice sonra siz, vakitle bize bir yazı yazmıştınız, yangında bu yazı yandı. Neydi o yazı? demişler tahkikat yapılmış, fakat ondan sonra deliller ve vesikalar yok edilmiş. Bu, reaksiyon yokluğudur. Korkunç olan budur. Yoksa burada ahlaksızlık olabilir buna karşı nasıl bir reaksiyon gösteriliyor? Mesele oradadır. Bugün bütün hassasiyetimiz işte burada temerküz ediyor. Ufak bir haber alındığı zaman bu vaka üzerinde dikiliyor ve orada bu işi hallediyoruz.

Kendileri dediler ki; "Bu işin başına geldiğim zaman Fuat Köprülü ve daha birkaç arkadaşı bu millî davada beni desteklediler," bu büyük bir mazhariyettir.

Şunu ben de itiraf edeyim ki; ben de bu mücadeleye başladığım zaman Reşat Şemsettin başta olmak üzere birtakım Halk Partili milletvekili arkadaşlarım, geldiler, bana kuvvet verdiler, teşci ettiler. Fakat maalesef bu münferit teşciler karşısında memnuniyetle ve daima desteklenmek yerine kösteklendi. Elimizi attığımız meselelerimiz üzerinden hiçbir za-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

man müfettişi, muhakkiki eksik etmedik, şunun veya bunun sözü ile, yalnız kendi şahsî görüşlerimizle hiçbir arkadaş hakkında muamele yapmadık, teenni ile hareket ettik, çünkü haksız bir muamele yapmaktan çok korktuk.

Bu kadar ince bir hassasiyetle bu işin üzerinde durduğumuz halde, biliyorsunuz, galiba belediye seçimlerinde olacak, Halk Partisi Başkanı bütün vatandaşlar önünde; şuna veya buna komünist diyerek bütün vatandaşlar tehlike ve tehlide maruz bırakılıyor, diye giriştiğimiz dava denjenere edilmek istendi.

Biraz evvel arkadaşlar burada Esat Adil'in Sosyalist Partisinin gazetesini olan bir Pravda'nın Türkçesi olan gerçek adını taşıyan bir gazeteden bahsettiler. Bu gazetenin koleksiyonuna bakın, her zaman olduğu gibi komünist mücadelesine girmiş olduğumuz için bizim adımız bu gazetede ırkçı oldu, turancı oldu, faşist oldu, mürteci oldu. Hiç unutmuyorum bir gün bu komünist gazete Malatya'da lise talebeleri tarafından yırtıldığı zaman gazetenin başyazısı şöyle idi: Müsterih ol Tefvîk İleri... Ne yazık ki birçok kimselerin tasvibine mazhar olmamakla beraber bir partinin adına çıkan gazete ve aynı yolda hareket etti, birçok arkadaşlarımıza da aynı tempo ile faşist dedi, Hatta iki gün evvel şurada komünist mücadelesi için, komünist kanunu için bütün ızdıraplarıyla konuşan insanlar birgün sonra aynı gazetede damgalandılar. Evet, millî davalarda partiler üstünde hareket edelim. Bunun dışında her zaman birbirimizle mücadele ederiz. Fakat millî davaları dejenere etmeyelim. Bunları yaşatalım. Bir noktaya daha temas edeceğim. Köy enstitülerini nasıl teslim aldınız dediler. Kendileri gayet iyi bilirler. Komünizmin telkin unsurlarından birisi de, aile mefhumunu yıkmak yok etmektedir. Din mefhumunu yıkmak nasıl gayelerinden biri ise, aile müessesesini yıkmak da diğer gayelerinden biridir. Birtakım genç insanların komünizme inhimaklerini temin etmek için buldukları çare, para yerine serbest cinsi münasebettir. Gençler bununla avlanıyorlar arkadaşlar. Köy enstitülerinin bir feci manzarası da budur. Dağ başlarında kurulmuş olan, Valilerin ve Maarif Vekâletinin umumî müfettişlerinin girmesi yasak edilen -ki bu arkadaşlar her yere girer oraya giremezler- bu müesseselerde 500 erkek çocuğun, yanında hepsi 16, 20, 22 yaşlarında, 60-70 kız çocuğu beraber okur, beraber çapa çapalar. Beraber horon oynar. Gece yan yana pavyonlarda yatar. Bu yüzden nice çocuklar düşmüştür. Bu gizli celsede söylenebilir. Nice köy kızları serbest fuhuşa teşvik edilmiştir. Bunu Reşat Şemsettin'den sonra teslim aldığımız zaman oradaki kızları toplayarak, ayırarak, İzmir'de tertemiz bir yuva içinde toplamak ve ayrı bir kız enstitüsü haline

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

getirmek ve böylece bu memleket içindeki çıban başlarını temizlemek çok şükür olsun bize nasip oldu. *(Soldan brova sesleri, alkışlar)*

Tekrar edeceğim, eğer bir Reşat Şemsettin Sirer gelmemiş olsaydı eski iktidar zamanında Maarif Vekâletine, ben veya benden başka herhangi bir Milli Eğitim Bakanı bu temizliği yapmakta çok daha fazla mücadele edecek, çok daha fazla ter dökmeye mecbur kalacaktı. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Binaenaleyh bu hâdiseyi böylece tebarüz ettirdikten sonra, birçok yerlerde söylediğimi burada tekrar ederek elinde olmayan imkânlara rağmen vazifesini başarmış olmasından dolayı millî eğitim camiası ve memleket adına Reşat Şemsettin Sirer'e teşekkür etmeyi vazife bilirim. Bu münasebetle şu veya bu mücadelemizde köstek değil, destek olabilmek için bize yardım etmesini rica edeceğim. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Ahmet Kemal Varınca,

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşhane) – Efendim, demin gizli celse-nin devamını rica etmekteyimde haklı imiştim. Çünkü haklı olduğumu şimdi anlıyorum. Evvela bir aile konuşmasında şahıslardan, günahlardan, ıztıraplardan, herşeyden bahsedebiliriz. Ben de otuz yıldan beri bu komünist davasını şahsen bizzat takip ettiğim için ve bu hususta demin burada beyanda bulunan yargıç beyin ifadelerinden daha ehemmiyetli olarak birkaç vakayı bildiğim için bunları arz edeceğim ve şahıslardan bahsedeceğim. *(Soldan bravo, sesleri)*

Burada ilk komünist partisini yapan, Mustafa Suphi'dir. Mustafa Suphi, Erzurum'a, Erzurum hududundan geçtiği vakit -ki o vakit kuvayı milliye devrinde bir buradaki müstevilileri atmak için bolşeviklerle şöyle yandan bir temas etti. O zaman dahi Moskova'dan gelen cereyanlara karşı yine Mustafa Suphi'nin yüzüne bu millet tükürdü. Onu, avanesiyle birlikte öldüreceklerdi. Fakat Allah razı olsun bildiğiniz gibi denizde, dalgaların arasına karıştı gitti. Yani bu nasyonalistler, milliyetçiler, bu Mustafa Suphi'yi ve komünistleri ta denizin dibine kadar yuvarladı. Allah bunlardan razı olsun. Bunu yapanların başında Deli Hamit Bey vardı. Bu adamlar dünya komünist olsa yine milliyetçidirler. Bu böyle bittikten sonra burada zikredilen adamlar hakkında benim şahsî müşahade ve kanaatlerim vardır onları da arz edeceğim. Çünkü, temas ettiğim ve ismini zikrettikleri o adamlar hakkında benim şahsî bilgilerim vardır.

İki numaralı komünist Nazım Hikmet, Anadolu, kuvayı milliye mücadelesinde, İstanbul'la alakasını kesmişti. Ben o vakit İnebolu'da kaymakamdım. İstanbul'dan vapurlar dolusu insan geliyordu. İstanbul'dan

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Anadolu'ya geçmek için tek bir delik var, İnebolu. İki grup var bu grubun birisi askerleri diğeri de sivilleri teşkil ediyor. Bana rapor verdiler şu gelen vapurda üç şairimiz var, dediler. Bunlardan iki tanesi hamdolsun içimizdedir birisi Halk Partisinin milletvekili, diğeri Demokrat Partinin milletvekili, Üçüncüsü de Nazım Hikmet idi. Ben o zamanki endişeleri nazara alarak her üçünü de İstanbul'a iade etmek istedim. Dahiliye Vekili ile doğrudan doğruya temas ettim. O vakit Refet Paşa Dahiliye Vekili idi ise de o devirde kendisi meşgul olduğu için Adnan Adıvar Dahiliye Vekiline vekâlet ediyordu. Bana dedi ki, sen bunların ikisini iade et ama Nazım Hikmet'i iade etme dedi. Niçin dedim ve ben Nazım Hikmet'i çağırdım. Gel dedim, niye geldin, Anadolu'da ne hizmet edeceksin. Şiir söyleyeceğim dedi. Getir dedim getirdi ve şiirlerinin bir iki tanesini okudum. O zamanki bolşevik terennümü hislerinden ibaretti. Anadolu'ya gidemezsin dedim. Ben gideceğim orduya şiir söyleyeceğim, onları cesarete getireceğim. Türk köylüsü senin şiirlerinle harp edecekse etmesin, sen gideceksin birader, dedim. Giderdin, gitmezdin; Adnan Bey'le doğrudan doğruya karşı karşıya geldik. Çünkü vilayetle temas yok. Adnan Bey bana yazdı; kabul etmem dedim. O zaman bir vali vardı, Raşit Paşa. Bu zat bana dedi ki sen aksilik ediyorsun; işte üç kişi gelmiş, birisini gönderdin, bu da kalsın. Kendisine, canım paşam bu adam muzırdır, ben bunda bir tehlike görüyorum, bunu da gönderelim dedim. Canım yetişir, gençtir falan dediler. Halide Hammeferdi, kendileri de buradadır, onun anasını tanımış, ahibabı imiş; bu gençtir, yetişir, ıslahı hal eder dediler. Ben, Ankara'da ehlibba ve kurena hükümeti teşkil etmek istiyorsanız ben orada yolum dedim. Reşit Paşa yapma, etme dedi ve Nazım Hikmet'i Ankara'ya gönderdik. Onun günahını hâlâ çekmekteyim. Ben dayanacaktım. Dayanacaktım yani, oradan İstanbul'a gönderecektim. Ne ise, Nazım Hikmet budur işte. Bu adam anadan doğma komünisttir, yani Nazım Hikmet öyle bildiğiniz gibi bir adam değildir.

Sonra; bu isimleri geçen komünistlerden üçüncüsü Sabahattin Ali'dir. Onların hareketlerini tespit etmek lazımdır. *(Soldan, bunların mevzu ile alakası yok; sesleri)*

Efendim; ben vaktiyle işlenmiş günahları belirtmeye çalışıyorum. O günahlardan temizlenmek lâzımdır.

Bu Sabahattin Ali konservatuvarda muallim iken, Stalingrad zaferinden sonra ne dese beğenirsiniz; şu ağaçları görüyor musunuz, bu ağaçlara numara koyun; Ruslar gelecek sizi asarken karışıklık olmasın. Herkes ağacına gelsin diyorlar. Bu adam sonra ne oluyor? Hiç.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Şu Şevket Süreyya sıtmaya tutuluyor. Deli oluyor, camları kırıyor, Gülhane Hastanesi'ne getiriyorlar. Benim de kızım orada yattığı için şahit oldum. Yaşasın Stalin diye bağıyordu, nedir niçin böyle bağıyor dedim. Deli olmuş dediler. Halbukî bu onun tahtelşuurundan geliyordu. Bunlara birşey yapılmamıştır. Öteki ne oldu? Bulgaristan'a kaçarken kendi teşkilâtı tarafından öldürüldü.

Benim şahsî kanaatim şudur; Hepimiz bu komünistlik meselesinde lazım gelen şiddet ve hareketi gösteremedik. Demin burada söyledikleri gibi, hakikaten reaksiyon vardır. Benim içimde de reaksiyon var. Bu adamlar sayılı adamlar, bu adamlara bu kadar yüz vermek doğru değildir. Biz mücehhez bundan korkmuyorum. Bunlar Türk köylüsüne de nüfuz edemezler. Çünkü Türk köylüsü üç zırhla mücehhezdir. Birişi dini, diğeri ailesi, üçüncüsü de toprağıdır. Bu üç zırh onu korumaktadır. Bu komünistlerden birini gönderin eğer Türk köylüsüne nüfuz edebilirlerse aşkolsun. Edemez. Ama din bakımından, aile bakımından tahribat görenlerde başka. Belki onlar üzerinde tesir yapabilirler bundan korkarım. Bunlar tamamen gençler üzerinde işlemektedirler. Gençlerin içinde bizim de evlatlarımız vardır. Dikkat ederseniz, bu gençlerde din namına hiçbir şey yoktur. Bizim elhamdülillah anamızdan babamızdan öğrendiğimiz kuvvetli bir dinimiz ve inancımız var.

AHMET VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) – Sayın Başkan bunları açık celsede söyleyebilirler. Vakit kaybetmeyelim.

BAŞKAN – Esasen hatip sözlerini bitirdi, söz Hamdullah Suphi Tanrıöver'in dir.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşhane) – Açık celsede söyleyeceklerim ayırdır. Mamefl sözlerimi burada kesiyorum.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (Manisa) – Arkadaşlar, bir tek dakikanızı işgal etmek için huzurunuzda geldim. Okuduğum bir cümle; senelerce evvel okuduğum bir cümle derki; hitabet kürsüsüne çıkarken ayakları titremeyen, ne yaptığını bilmeyen adamdır. Eğer bu hitabet kürsüsü, bir cemiyet kürsüsü değil, bir mektep kürsüsü değil, bir millet kürsüsü olursa yalnız dizleri titrememeli, kalbi de titremeli, azim mesuliyet duymalıdır. Ben mesuliyet duyarak karşınızdayım.

Bazı şeyler vardır ki mutlaka söylenmek lâzımdır. Münakaşalar oldu, belki münakaşa kelimesi bile yerinde değildir. Şemsettin Sirer'in konuşmasını, Hükümet reisinin konuşmasını derin bir zevkle dinledim. Bu iyi bir konuşma oldu. 2-3 gün önce bu münakaşa etrafında Hükümet reisi, Halk Partisine mensup arkadaşlarımızı teskin etmek için, onlara ferahlık vermek için güzel bir nutuk irat ettiler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Millet Meclisi kürsüleri, bir milletin manevî kuvvetlerinin en mühim tezahür yeridir. Milletin iradesi orada görünür, zekası orada görünür, milli meclisler orada görünür. *(Bravo sesleri)*

Ben Türkiye’de komünizmden bahsederken ilk cümle olmak üzere bu münakaşaya sebep olan arkadaşlara müzahir olduğumu ifade ettim ve bu Kanunun aleyhinde değilim. Başbakan benim sözlerimi niçin böyle anladılar ifademde bir noksanlık mı vardı da böyle anladılar bilmiyorum, fakat ben sarahaten ifade ettim, ki bu Kanun bizim milletimize layıktır, bu münakaşa yerindedir. Büyük bir tehlikeyi geniş bir surette mütalaa ediyorum; komünizmin bir din olmadığını, bir ideoloji olmadığını iddia etmek müşküldür arkadaşlar. Gayet müşküldür. Kitapla ve nihayet kulaktan kulağa, binbir çeşit vasıta ile dünyanın her tarafına yayılan şey, silahla yayılmıyor, ordu ile yayılmıyor. Evvela fikir olarak yayılıyor. Yer yüzünde insan elinde bir tek vasıta yoktur ki onun birincisi fikir olmasın. Gökte uçan teyyare bir fikirdir. İnsanın harp fikridir, insanın seyahat fikridir. Elimizden çıkmış ne varsa hepsi fikridir.

O halde ben iki şey tavsiye ediyorum; bir taraftan kanunları yapalım, onları tecziye edelim, diğer taraftan. Büyük Meclisten rica ediyorum, ruhları boş bırakmayalım, o büyük bir hatadır, boş olan yeri başkaları doldururlar ve biz dışarıda kalırız. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Başka söz alan yoktur, mesele çözülmüştür, açık görüşmelere geçilmesini oyunuzda arz edeceğim: Kabul edenler... Etmeyenler... Açık oturuma geçilmesi kabul edilmiştir.

Efendim, tasarının tümü hakkında 24 arkadaş söz almış, daha ancak 4’ü konuşmuştur, vakit geçmiştir, binaenaleyh ayın 21 inci Çarşamba günü saat 15’te toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

GÖRÜŞMELERE DEVAM (6)

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Geçen Birleşimde şahsıma satış olmuştur, söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar, rahatsızlığım dolayısıyla bulunamadığım bundan evvelki oturumda konuşan Arif Nihat Asya arkadaşımızın konuşmasında aynen “Şevket Mocan arkadaşımızla diğer arkadaşlara ait 141 ve 143 üncü maddeleri ilgilendiren tek-

(6) Tutanak Dergisi : C. 10, s. 125-126, Ta : 19.11.1951

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

lifin tatilden evvel uzun müddet bir çekmeceye kilitli kalmış olduğunu duydum. Eğer haber yanlış değilse temenni ederim ki çekmeceyi kilitleyip anahtarı cebine koyarak giden arkadaş sadece böyle mühim bir teklifi iyi muhafaza endişesiyle, kuyumcu endişesiyle hareket etmiş olsun" şeklinde bir cümle sarfetmiştir.

Arif Nihat Asya bu sözleri ile o zaman Adalet Komisyonunun Sözcüsü olmaklığım hasebiyle beni kasdetmekte ve Şevket Mocan arkadaşımın kanun teklifini bir çekmeceye kitleyip gitmek suretiyle bu Teklifin Meclise sevkini geciktirdiğini ima etmektedir.

Arkadaşımın yapmış olduğu bu sataşmadan dolayı tüzüğün 95 inci maddesi gereğince cevap vermek üzere söz almış bulunuyorum.

Her şeyden evvel arkadaşımızın aldığı haberin tamamen yanlış olduğunu arz etmek isterim.

Ortada ne kilitlenmiş bir çekmece ne gizlenmiş bir kanun teklifi ne de ihzar edilmiş bir kuyumcu endişesi vardır. İşin aslı şöyledir: Ceza Kanununa ait tadil tekliflerinin görüşülmesi sırasında bendeniz Adalet Komisyonunun sözcüsü idim. Komisyonunda resmi zabıt tutulmadığından ilerde komisyon raporunun hazırlanmasına esas olmak üzere hususî mahiyette kendi el yazımla not tutuyordum. 143 üncü maddenin müzakeresi devam ederken balıktan zehirlenerek hastaneye kaldırıldım. Ve hastalığım dolayısıyla Büyük Millet Meclisi kararıyla bir ay izin aldım. İznim devam ettiği sırada komisyonunda kanun müzakeresi ikmal edilerek raporun yazılmasına arkadaşım Balıkesir Milletvekili Vacid Asena memur edilmiş, bu muhterem arkadaşımız raporu hazırlayabilmek için, benim tuttuğum hususî notları görmek istemiş, komisyon kâtibi bu notların nerede olduğunu telefonla sordu, ben de notların sözcüye ait, esasen kilidi bulunmayan açık çekmeceye olduğunu oradan alıp okuyabileceklerini söyledim. Ve keyfiyeti ayrıca yazdığım bir mektupla da komisyonun sayın başkanına bildirdim. Bunun üzerine not oradan alınarak Komisyonun raporu hazırlanmıştır.

Tekrar edeyim ki, benden istenen notlar tamamen şahsıma ait hususî notlardan ibarettir. Esasen Meclisteki usul ve teamül mucibince ne kanun tasarıları ve ne de kanun teklifleri sözcüde durmaz. Bunların hepsi komisyon kâtibinde bulunan dosya içinde muhafaza edilmektedir. Hakikat bu merkezdedir. Maamafih komünistler hakkındaki tasarının tatilden az evvel Meclise sevk edilmesinde ne bu not meselesinin, ne de benim sıhhi sebebe dayanan iznimin hiçbir tesiri de olmamıştır. Bunun sebebi Ceza Kanununa ait bütün tadil tekliflerinin tevhit edilerek bir tasarı ha-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

linde Meclise sevk edilmesine komisyonca karar verilmiş olmasıdır. Filhalka komisyonda Ceza Kanununa ait diğer bazı kanun teklifleri de mevcuttu ve bunların hepsinin bir tasarıda birleştirilerek sevki icab ediyordu. Nitekim Yüksek huzurunuza getirilen Tasarıda diğer milletvekili arkadaşların görüşülen tadil tekliflerini de ihtiva etmektedir.

Endişe bahsine gelince; Arif Nihat Asya arkadaşımız emin olsunlar ki rejim düşmanı olan komünizmin memleket dahilindeki muzır faaliyetlerinden fazlasıyla endişe duyanlardan birisi de benim. Bu korkunç hastalıkla şiddetle mücadele edilmesini en az kendileri kadar taraftarım.

Kanunun Adalet Komisyonunda müzakeresi sırasında Hükümetçe 5 seneden 12 seneye kadar teklif edilen cezanın 8 seneden 15 seneye kadar çoğaltılmasını teklif eden ve teklifi komisyonca kabul edilen arkadaşınızım. Şevket Mocan arkadaşımızın komünist elebaşlarına yani teşkilâtta yer alanlara idam cezası verilmesi hakkında sonradan hazırladığı tavrı imzalayan arkadaşlarınızdan birisi de benim.

Bundan bir buçuk sene evvel Af Kanununun müzakeresi sırasında söylediğim ve şimdi Meclis zabıtlarından çıkarttığım şu sözler benim komünizmle mücadele bahsindeki samimi duygularımın açık ifadeleridir.

“MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar, komünizme taallük eden ve Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerine mümas suçlar affın şümulu haricinde bırakılmıştır. Biliyorsunuz ki komünizm içtimai bir felâket ve korkunç bir hastalıktır. Mikrop saçan hastaları tedavisiz bırakmak, bunun sirayetine meydan vermek demek olacaktır ki Yüksek Heyetinizin bunu tecviz etmeyeceğine eminim.” (Bunlara lüzum yok sesleri) Müsaade buyurun arkadaşlar, mahkemelerde mücrim sıfatıyla sandalyaya oturan suçlulara bile söz hakkı verilir. Şahsan bir târize uğradım, hakkımda yapılan bu târizleri karşılamama müsaade buyurun. Üç kelime ile bitireceğim.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Biz de zaten şüphe etmedik ki.

MÜFİT ERKUYUMCU (Devamla) – Efendim, gerek Hükümet ve gerekse Adalet Komisyonu adına Celâl Yardımcı arkadaşımızın teklifinin reddini istiyorum. Affı istenilen suçlar arasında komünistlik, casusluk ve daha birçok Devletin emniyetini, millî bünyemizi tehdit eden suçlar mevcuttur. Bunları nasıl affedersiniz arkadaşlar?”

Komünizm bahsindeki samimi hislerimi açıkça ifade eden bu sözlere burada bir şey ilave etmeye lüzum görmüyorum. Hakikaten komünizmle mücadeleyi temin edecek mevzuatımızın, teşkilâtımızın kifayetsizliğinin

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

den; ben de kendileri kadar endişedeyim. Bu açık izahatım Arif Nihat Asya arkadaşımın hakkındaki imalarının ne kadar yersiz ve haksız olduğunu isbat ettiğine eminim.

Muhterem arkadaşlar, arkadaşımız Asya emin olsunlar ki büyük Türk Milletince seçilerek bu kutsi kubbenin altında yer almak şerefini kazanan bütün milletvekili arkadaşlar komünizme en az kendisi kadar düşmandırlar. *(Alkışlar)* Müsaade buyurun, beni dinleyin, bir cümle ile bitiriyorum. Yine bu korkunç hastalıklarla mücadele bahsinde en az kendileri kadar hassastırlar. Hiçbir arkadaşın yurdumuzun hayat ve istikbaline taallük eden bu mühim ve asıl davada kendisine rüçhan, imtiyaz hakkı tanımaya hakkı yoktur.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) – Arkadaşımı benimle hemfikir görmekten ancak memnuniyet duyarım.

BAŞKAN – Geçen birleşimde gizli oturum yapılmasını heyeti celileniz karar altına almıştır. Bu itibarla verilen karar dairesinde oturumu gizli olarak yapacağız. Lütfen dinleyiciler ve gazete muhabirleri salonu terket-sinler.

(Dinleyiciler ve gazete muhabirleri salonu terkettiler)

GÖRÜŞMELERE DEVAM (7)

BAŞKAN – Efendim, Tasarının tümü hakkında söz isteyen arkadaşlara söz vereceğiz. Millet partisi adına istedikleri için ilk söz Osman Bölükbaşı'nındır.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Muhterem arkadaşlar, Birinci Menderes Hükümetinin programı Meclisimizde müzakere edilirken Millet Partisi adına görüşlerimizi açıklamıştık. Birinci Menderes Hükümeti programındaki aşırı sağ ve aşırı sol cereyanlarla mücadele hususunda Millet Partisinin endişesini tebarüz ettirmiştik. Bugün aynı görüşe sadık kalarak tasarı üzerinde konuşacağız.

Arkadaşlar, dünyanın bildiği bir hakikat vardır ki, komünizm siyasi ve iktisadi bir mezhep olmaktan tamamen çıkmış ve Türkiye'nin yarım-başında bulunan ve Türkiye için düşman olduğunu saklamaya lüzum görmediğimiz Sovyet Rusya'nın istilâ emellerinin vasıtası haline gelmiştir.

(7) Tutanak Dergisi, C. 10, s. 131-165, Ta: 21.11.1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Felsefî ve ideolojik mahiyetini kaybederek, yabancı bir devletin aleti haline gelen bir cereyana taraftar olanlara Türkiye'de müsamaha göstermeyi bu memlekete bağlı hiçbir insan kabul edemez. (*Bravo sesleri*) Millet Partisinin esas itibarıyla iktidarla bu mevzuda hiçbir ihtilâfı yoktur. (*Soldan bravo sesleri*)

Hatırlarda olduğu üzere Birinci Menderes Hükümetini tenkid ettiğimiz zaman, aşırı sağ ve sol cereyanlar hakkında, mevcut programda bir kıstas kabul edilmediğini, program için bir kusur olarak ileriye sürmüş ve komünizmle mücadelenin sadece ceza kanunları ile yapılamayacağı hakikatını tebarüz ettirmiştik. Hepinizin bildiği üzere, komünizmle mücadele etmek için üç türlü vasıta düşünmek mümkündür. Bunların başında gelen ve en müessir olduğuna kaani bulunduğumuz vasıta, bir memleketteki sefaleti, adaletsizliği ve sosyal sınıflar arasındaki gayritabîlikleri, muvazenesizlikleri kaldırmaktır. Hepinizin hatırlayacağı üzere, İkinci Dünya Harbinden sonra Avrupa'nın bir komünist istilasına uğramasına mani olmak isteyen Amerika, ye'se düşen kütleleri arkasından sürükleyen komünizmi yıkmak için milyarlarca Amerikan Dolarını Avrupa'ya sokmuştur. Eğer ceza kanunları kâfi gelseydi elbetteki böyle bir tedbire baş vurulmayacaktı. Bu itibarla komünizmle mücadele etmek isteyen Hükümetin memleketteki hayat pahalılığı ile de mücadele etmesini, sefaleti ortadan kaldırmasını ve ye'se düşeceklerin adedini mümkün olduğu kadar azaltılmasını temenni etmek de vazifemizdir. (*Soldan yapıyor sesleri*)

Muhterem arkadaşlar, komünizmin hakikî mahiyetini halka anlatmak, komünizmin maskesini düşürerek bir Moskof aleti olduğunu halka anlatmak komünizmle mücadele etmenin başka vasıtasıdır.

Nihayet bir fikir ileri sürüyoruz: Fikre karşı en müessir silâhın fikir olduğu kanaatindeyiz: Hiç şüphesiz refahı artırmak, adaletsizliğe mâni olmak, komünizm cereyanını bu memleketten büsbütün ortadan kaldırmaz. Amerika gibi refahın en yüksek seviyesine ulaşmış bir memlekette dahi Rus ajanı olan komünistler vardır. Bu itibarla Hükümet hiçbir kanunî salâhiyet almasın gibi bir iddiada bulunmak aklımızdan geçen bir keyfiyet değildir.

Muhterem arkadaşlar, bu umumî esasları tebarüz ettirdikten sonra mühim bir nokta üzerinde durmak lüzumunu hissediyorum. Her hangi bir meselede prensip itibarıyla iktidarla beraber olmak, o gayeye varmak için kullanılan vasıtaların kifayetsizliği üzerinde durmak ve bazı tenkidlerde bulunmak hakkını öyle tahmin ediyorum ki; muhalefetten nezetmez. Biliyorsunuz ki, vatandaşın bütün siyasî hak ve hürriyetleri Anaya-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

sanın teminatı altındadır. Vatandaşın bu haklarını kullanırken her türlü korkudan, endişeden vesveseden uzak kalması lâzımdır.

Kanunlar tedvin edilirken iftiraya ve tezvire imkân bırakacak şekilde elastiki hükümler kanunlara konulacak olursa suiniyet erbabına fırsat ve imkân verilmiş olur.

Hükümetin getirmiş olduğu kanun tasarısının gerekçesine dikkat edecek olursak orada demokrasiyi müdafaa etmek, hürriyeti müdafaa etmek, millî varlıkları müdafaa etmek esaslarını görmekteyiz. Binaenaleyh hepimizce mukaddes olan bu esasları korumak maksadiyle gelen bu kanun bizzat bu esasları zedeleyecek elastiki hükümlerden uzak kalmak mecburiyetindedir. Demokrasiyi koruyalım derken demokrasiyi zedelemekten uzak kalmalıyız.

Kanunun hangi bakımdan bu dediğimiz mahzurları ihtiva ettiğini yeri gelince arz edeceğim. Yalnız bir noktayı hafızanızda canlandırmak isterim. Kanun iftiraya mesnet olabilir. Dünyada iftiraya mevzu olmayacak hiçbir şey düşünülemez. Bu itibarla bir kanun iftiraya mesnet olabilir diye o kanunun çıkarılmaması elbette teklif edilemez. Yalnız dikkat edecek olursak, siyasi mücadelede iftiranın silahı olarak kullanılacak olan kanun hükümleri muayyendir. Beş altı seneden beri biz mücadele içinden gelmiş insanlarız. Hiç bir siyaset adamına bir hırsızlık isnat edilemez. Fakat böyle bir adama, devletin şahsiyeti aleyhine suç işlemiş gibi her türlü isnatların yapılması bu memlekette çok vâkıdır. Bir insana komünistlik isnadı ve iftirası, bu iftiraların ve isnatların en korkuncudur. Acısını çeken insanlar olarak bunları, bugünkü iktidara, uzun sözlerle hatırlatmaya lüzum görmüyorum, günün birinde bizlere kızıl, faşist diyen adam, bu Meclis kürsüsünde vatanperverliğimizden dolayı teşekkür etti. Demek ki siyaset, deve kuşu, zaman ve yeri gelince öyle, icabettiği zaman böyle düşünülüyor. Mareşal gibi, şahsiyeti bir millete mal olmuş bir adama komünistlik isnat ediliyor. Köy köy dolaşarak o halde siyasi ihtirasın insanları bu nevi iftiralara götürmeyeceğini kim temin edebilir? Bu itibarla hükümetin eline çok kesin bir silah veriyoruz. Bu silahı hükümet de kötüye kullanabilir.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Adliye var adliye.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Müsaade buyursun Adnan Menderes tasrih edeyim. Hükümet de kötüye kullanabilir, fertler de bu kanunlardan istifade ederek iftiralara başvurabilir.

Sayın Menderes buyurdular ki, bu silahı Adliyeye vereceğiz. Evet, Türk hâkimleri bu silahı mutlaka kötüye kullanacak değildir. Mutlaka

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sayın Menderes Hükümetinin Adalet Bakanı, savcılara emir verecektir, çünkü bu salâhiyeti haizdir diye böyle bir dâva açtıracağını iddia etmedik. Böyle bir silahı ele veriyoruz. Kimin eline? İstikbalin eline. Bugün Menderes, yarın başkası, kim, nerede kullanacak? Kimin nerede kullanacağını kimse bilmez. Komünistlik âdetâ bir moda haline getirildi. Tabîi bunu görmemezlikten gelemeyiz. Sayın Menderes'in bu adliye sözüne daha sonradan temas edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; bakınız nelere istinat edilerek siyaset adamlarına yapılmış olan şeylerden bahsedeceğim.

Bunu söylemekle dünkü iktidara şunu yaptı, bunu yaptı diye bir hücum vesilesi aradığımı, muhalefette bulunan Halk Partisi zannetmesin. Mademki mühim bir mesele vardır, bunun bir de geçmişi vardır. Ona bakmak suretiyle hadîseyi aydınlatmak tabîi telâkki edilir. Kanaatindeyim. Bir tek misal arz edeyim: arkadaşlar; Moskova radyosu neşriyatı bu memlekette ele alınarak, Ali'ye vatanperver, Veli'ye vatan haini denmiştir. Bizzat Demokrat Partiye komünist denmiştir. Bir düşman radyosunun ne maksatla yaptığı kâti olarak bilinmeyen, bilinmesine imkân olmayan neşriyatına istinaden vatandaşları vatanperver, vatan haini diye vasıflandırmak kötülüklerin en büyüğüdür. Bununla düşmanın eline en korkunç silah verilmiş olur.

Kim bu memleketin hayrına çalışıyor, kimler vatanperverdir, memleketin siyasi hayatında kimler müessir oluyor, onları halkın nazarında çürütme isteyen Moskova Radyosu methüsena, ediyor veya kimler kötüdür, kimler memleketin hayrına çalışmıyor, onların memleketin nazarında iyi göstermek için zemmediyor gibi bir düşünüş bu memlekette felâket olur.

Şimdi bir misal arz edeceğim; şahitleri burada. Sayın Menderes zannederim ki hatırlarlar; bunda kendi ismim de geçmiştir, özür dilerim. 1946 seçimleri dolayısıyla vazife aldığım Akdağmadeni'nde Hâşim Tatlıoğlu'nu cevap verirken; asırlık düşmanımıza hizmet etmiş; bu vatanda satılmış insanlar varsa ve böyle bir Demokrat Parti varsa, mevcut Hükümet idam sehvası kurarak hesap sormazsa kendisinden alçak, kendisinden hain yoktur dedim. Şarta muallâk olan ve sırf bir isnadı çürütmek için söylenen bu söz Hükümetin manevî şahsiyetini tahkir telâkki edildi ve ben nezaret altına alındım. İfadem alınırken jandarma kumandanı ve Akdağmadeni Kaymakamı olan Faik isminde bir zat vardı, zannederim şimdi Gerede'dedir, müfettiş bey partinizin mahiyetini biliyor musunuz?

– Biliyorum.

– Moskova Radyosunu dinlediniz mi?

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

- Gariptir, her ecnebi radyosunu dinlediğim halde, tesadüfen Moskova radyosu neşriyatı bu memlekette ele Moskova Radyosunu hiç dinlemedim, ne diyor?

Moskova Radyosu partinizi methediyor. Bu sebepsiz mi?

Arkadaşlar, bu idraki kifayetsiz vatandaşa bendeniz şu cevabı verdim. Sizin gibi düşünenlerin bu hale getirdiği memleketi kurtarmak için bir hürriyet bayrağı açılmıştır ve muvaffak olduğu takdir de Moskova'nın hiç de arzu etmediği bir şekilde, yanbaşında kuvvetli bir Türkiye doğacaktır. Böyle bir Türkiye'nin doğmasının neticelerini sizin gibi idraksız, kifayetsiz kimseler düşünemez. İşte bize söylenen budur.

O zaman bu sözü Demokrat Parti Genel Başkanına ya 18 ya 19 Temmuz tarihlerinde çektiğim bir telgrafla anlatmıştım. O zaman partimizi Moskova radyosunun neşriyatına bakarak töhmet altında bırakmak istemişlerdir. Bunu yapanlar çoluk, çocuk değil, lâalettayin kimseler değil, memlekette adamım diye gezenler, geçinenlerdir arkadaşlar. Bunlar bu yola saptıktan sonra elastiki kanunlar çıkarır, icabeden tedbirleri almazsak bu kanun hürriyetten ziyade hürriyetsizliğe hizmet eder.

Vatandaş için kâfi teminat ihtiva etmeyen böyle bir kanunun yaratacağı emniyetsizlik ve huzursuzluk Türk Milletinden ziyade böyle bir zemin isteyen komünizmin işine yarar.

Sayın Menderes; Hükümet kimseyi mahkûm etmeyecektir, mahkemeler mahkûm edecektir, dediler. Evet doğru, yalnız Hükümetin elinde bir silah vardır. Savcılara Adalet Bakanı emir verebilir, dava açtırabilir, kanunî bir salâhiyet.

Mahzur aranacaksa işte bir mahzur membaı. Bunun dışında sulh zamanında dahi politika adamlarının komünizm ihaneti ile alâkadar olmadığını cümlenizin takdir edeceğine kaani bulunduğumuz politika adamlarının dahi hiçbir teminata sahip olmayan askerî yargıçların huzuruna çıkarıldığını da unutmamak lâzımdır. Bu kanun; eğer memlekete huzur ve emniyet getirmek istiyorsa, eğer hakikaten demokrasi ve hürriyeti masun bulundurmak gibi bir endişenin mahsulü ise -ki aksini iddia etmek çok ağır olur- icabeden tedbirleri almak da bir zarurettir. Bu kanuna göre muhakeme edilecekler, benim şahsi kanaatime göre ister açık, ister kapalı yolda olsun askerî mahkemelere sevk edilmemelidir. Bu sözlerimi söylerken askerî mahkemelerde vazife alanların cümlesinin vicdanı Hükümetin elindedir. Bunlar satılık adamlardır gibi bir iddia aklımızdan geçmiyor. Yalnız bir ihtiyatkârlık olarak cümlemizin kabul edeceği bir hakikat varsa insanlara yüzde yüz bir itimat da bahis mevzuu olamaz. Bu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

siyasî mücadelede Türk hâkimlerinin ne kadar parlak bir imtihan geçirdiklerini her vesileyle ile bu kürsüde demokrat arkadaşlarımız da Cumhurbaşkanı da, muhalif arkadaşlarımız da tebarüz ettirmektedir. Bu hakikat böyle olduğu halde adli istiklâlinin tam olabilmesi için kanunlarımızda gerekli tadilatın yapılması lâzımdır. Hâkimlerimizin, zatişlerinin, icra kuvvetinin elinde bulunması, onların vicdanı üzerinde baskı yapabilir. Adli istiklâlin birtakım mesnetleri vardır ki, onlar bu memlekette mevcut değildir, diye öyle tahmin ediyorum ki demokrat arkadaşlar en az benim kadar bu kürsüde yırtınmışlardır.

Bu hakikatlar göz önünde iken hâkimlerimiz için mevcut teminatı kâfi görmüyor, istiklâlleri tam değildir diyoruz. Öbür taraftan hiçbir hukukî kariyerden geçmemiş, merhalelerden geçmemiş; hiçbir teminata sahip olmayan askerî hâkimlerimizin karşısına siyasî mahiyette suçlar irtikâp ettiği sanılan şahısları çıkarıyoruz.

Böyle bir kanun, icabında muhalefetin başında bir Demokles kılıcı olabileceği gibi hariçte de aleyhimize büyük bir propaganda mevzuu teşkil edebilecektir. Derler ki, Türkiye de demokrasi var diyorlar, insan haklarını kabul ettiklerini söylüyorlar, demokrasiyi, hürriyeti müdafaa için kanun getirdiklerini söylüyorlar. Öbür taraftan da muhaliflerini askerî mahkemelerde, teminatı olmayan mahkemelerde ezdirmekte devam ediyorlar, derler.

Hariçteki propaganda imkânlarımızın ne kadar az olduğunu düşünecek olursak dışarda teşkilâtlı komünizmin yapacağı propagandaya medeni milletler nezdinde kendi itibarımızı kıran bu telkinlerin önüne geçmek imkânına da sahip değiliz.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Şimdiye kadar böyle bir kabahat var mıdır?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Bugün de tasrih ettim, Kanun istikbal için bir silahtır. Maahaza bunu ben bilmem Şevket Bey. Menderes haksız yere filanı mahkûm ettirdi, diye bir iddiada bulunmadım. Biz istikbali düşünerek müeyyideler koymak zorundayız. Bunu Ali Efendi, Veli Efendi tatbik edecektir, diye şahısların melekliği ile ve fazileti ile avunarak bu tedbirleri almaktan geri kalamayız Şevket Bey.

Benim konuşmalarım isnattan uzaktır arkadaşlar ve mümkün olduğu kadar hükümeti bu mevzuda mutedil tenkidetmeyi de doğru buluyorum. Milli bir meseledir, bu mevzuda birbirlerine girdiler diye, elâleme söyletmiyelim. (*Bravo sesleri*). Ama bu düşünce bazı işaretlerde de bulunmaya mani teşkil etmez.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Arkadaşlar, hukukçu arkadaşlarımız çok iyi bilir; adaletin bir teminatı da muhakemelerin aleni olmasıdır. Tek parti devrinde, Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununda yer almış olan bir hüküm, bakınız kullanılmıştır ve maalesef nasıl kullanılmaktadır :

Hükümetin manevî şahsiyetini tahkir eden, Meclisi tahkir eden, filan tahkir eden, eden... Birtakım 158-159 uncu maddeler var. Bunlara göre bir suç işlemiş olanların muhakemelerinin gizli yapılmasının talebedilmesi Adalet Bakanlığı tarafından savcılara tamamiyle bildirilmiştir.

Muhterem arkadaşlar, size misal vereyim. İşte bu tamimin yarattığı ruh haleti bugün de mevcudiyetini muhafaza etmektedir. Geçenlerde bir arkadaşımız İstanbul'da muhakeme ediliyor. Taksim'de binlerce vatandaşın önünde bir konuşma yapmış. Bu konuşmada hükümete hakaret etmiş. Mahkemeye veriliyor, gizli celse. Netice beraet.

Çok rica ederim arkadaşlar, binlerce insanın önünde söylenen bir söz o kitlede bir feveran yaratmamış da, memleket asayişini ihlâl edilmemiş de; hâkim huzurunda, jandarmanın nezaretinde bir muhakeme yapılırken asayiş ihlâl, millî his rencide edilebilirmiş diye hâlâ o gizli muhakeme usulü tatbik ediliyor. İşte bu, kanunun o hükmünden istifade eden dünkü adalet bakanlarının yarattıkları bir havadır ve bugün de buna devam edilmektedir.

İnsan Hakları Beyannamesini kabul ederek, medeni milletlerle aynı saflarda bulunuyoruz. Bugün en basit meselelerde gizli muhakeme usulü devam ediyor. Memleketin itibarı namına, dahilde bu kanunun yaratabileceği emniyetsizlik namına, biz parti olarak, bu gibi suçluların askeri mahkemelere açık veya kapalı yollardan verilmemesini istiyoruz ve muhakemelerinin aleni olmasını temenni ediyoruz.

Bu söylediğimiz sözler bugünkü iktidar için bir itham mevzuu olarak ele alınmamalıdır. Her iktidar için bahis mevzuu olacak bir meseledir, bunlar.

Muhterem arkadaşlar, bu cihetleri böylece tebarüz ettirdikten sonra şimdi hükümetin esbabı mucibesine ve hükümetin sunmuş olduğu tasarıya temas edeceğim: Bu tasarıda dikkatimizi çeken, hafif manada telâkki edilebilir, endişemizi celbeden bazı noktalar var, muayyen bir zihniyetin tezahürü telâkki edilebilecek bazı noktalar var. Hükümet, çok iyi bilir ki, Demokrat Parti, muhalefet saflarında bulunduğu zaman bu memleketin kanun dışı kanunlarla idare edildiğini, çok defalar senelerce söylemişti. Bu çok güzel tâbir de Menderes'indir. Bu devrin zihniyetini anlamak için, hürriyet ve demokrasi ile alâkasını anlamak için uzun boylu di-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dinmeye lüzum yoktur. O devrin zihniyeti o devrin kanunlarında yer alacağına göre tek parti devrinin her vesile ile bir istibdat devri olduğu burada belirtilen tek partili tahakküm devrinin mesnedi olan Ceza Kanununa veya kanunlarına bakmak kâfidir. Bu kanun madem ki her vesile ile tebarüz ettirdiğiniz keyfi bir devrin mesnedidir, o devrin mahsulüdür. Memlekette yepyeni bir devir açtığımızı ve memlekete yeni bir zihniyet getirdiğimizi her vesile ile tekrar ediyoruz. O halde neden yeni bir devrin, yeni bir zihniyetin havasını alırken o eski devrin kanunundaki sakat hükümlerini kaldırmak yoluna gitmedik?

Sayın Menderes diyecekler ki, bütün bu kanunlarda değişiklik yapmak zamana mütevakıftır. Bu itibarla bir tadil tasarısı getirmek de âcıl bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu itibarla kısmî bir tadille karşınıza geldik.

Sayın arkadaşlar, mevcut mevzuatın prensiplerinden inhiraf eden günü gününe bir siyasetin eseri olan kısmî tadillerle mevzuatı ne hale getirmiş olduğumuzu bir an için düşünmenizi rica ediyorum. Demokrat Parti iktidarı, hükümet bu kanun tasarısını eğer hatırımda yanlış kalmamışsa, on ikinci ayın başında Meclise getirmiştir. Aradan 11 ay geçiyor, biz bu kanun tasarısı üzerinde duruyoruz. Eğer acil bir ihtiyaç dedikleri gibi, alev bacayı saracak bir durum olsaydı elbetteki Meclis, böyle bir kanun tasarısına lâkayt kalmazdı. Yahut daha büyük bir süratle çıkarmak için harekete geçerdі. Mademki bu kanun 11 ay bekliyor. Bu kadar acele değilmiş, neden Sayın Menderes Hükümeti bu tek parti devrinin nizamı, temeli olan Ceza Kanununda hürriyeti boğan maddeleri tadil ederek kül halinde bir tadille karşımıza gelmediler? Neden kısmî tādil yoluna gittiler? İşte üzerinde endişe ile durulacak bir nokta da budur arkadaşlar.

Arkadaşlar, bugün kabinede yer almış bulunan bir arkadaşımızın bundan iki sene evvel Meclis kürsüsünden izhar ettiği bir endişeyi biz de izhar edeceğiz ve o günkü tasvir ettiği durumun bugün de şu veya bu şekilde devam ettiğini söyleyeceğiz.

Sayın Nuri Özsan, 1949 senesi Haziranında bu Meclis kürsüsünden aynen şu sözleri söylemişti:

Vatandaş hürriyeti Anayasanın teminatı altındadır. Vatandaşlar bu hürriyetlerden emin, korkusuz ve vesvesesiz yaşamaları icabeder. Her hangi bir iftiranın tehdit ve endişesi altında huzursuz kalmamaları icabeder. Bu itibarla kanunlar tedvin edilirken bazı kötü niyetli insanların iftiralarına bir vasıta olacak bir mahiyet taşımaması ve böyle bir imkân verilmemesi lâzımdır. Arkadaşlar, biliyorsunuz ki, bugün birçok vatandaşlar kötü niyetli, kötü tıynetli bazı kimselerin kanunlara, Hükümete,

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Devlet Başkanına sövdü iftirasının tehdidi altında ve bu korkusu içinde muztarip ve endişelidirler. Birçok vatandaşlarımız bu iftiranın kurbanı olarak mahkemelerde sürünmekte ve hatta hapishaneye gitmektedir. Sayın Nuri Özsan arkadaşımızın çok güzel tasvir ettiği bu tabloya göre o vatandaşları hapishaneye sürükleyen hükümler nelerdir? Çok iyi bilirsiniz ki bunların başında 158 ve 159 uncu maddeler gelir. Hiç kimse Devlet Başkanına sövülsün, hakaret edilsin fikrini müdafaa edemez. Hiç kimse Meclise hakaret edilsin fikrini müdafaa edemez. Fakat velevki ima tarihiyle dahi olsa diye elastiki bir kanunla bir vatandaş bir takım haklarından mahrum edecek ağır ceza müeyyideleriyle vatandaşın karşısına çıkacak bir nizam, demokrat ve hürriyet perver olduğunu iddia edemez. Bu itibarla biz de şimdi Sayın Menderes'ten şu sualin cevaplandırılmasını istiyoruz: 480 inci maddede hakarete uğrayan bir vatandaş korumak hususunda endişe göstererek bu kısmi tadil tasarısı içinde bu 480 inci maddeyi içine sokan Sayın Menderes'e soruyoruz; acaba bu 158 ve 159 uncu maddeler bu memlekette siyasi hürriyet ve vatandaşın haysiyeti bakımından 480 inci maddeden daha mı ehemmiyetlidir?

Görülüyor ki arkadaşlar; hükümetiniz hangi kasıt ve saik ile hareket ettiğini iddia ederse etsin, büyük tenakuzlar içindedir. Bir misal ile parmak basacağım; bunlar bir marazın belirtileridir. Arkadaşlar, Matbuat Kanununun mahut otuzuncu maddesi vardır. Demokrat Parti muhalefette iken; cümleiniz muhalefette iken, bu kanun demokratik esaslara uygun olmadığını, gazeteleri baskı altına aldığını, söz hürriyetlerini ihlâl ettiğini hiçe indirdiğini gazeteleri baskı altında olduğunu, matbuat hürriyetinin zayıfladığını o kadar güzel cümlelerle halka ifade ettik ki, Meclis açılır açılmaz hükümet, getirdiği bir tasarı ile bu kanunun 30 uncu maddesini ortadan kaldırdı.

Bugün görüyoruz ki; Hükümet o zaman bu maddeyi Matbuat Kanununda olmadığı zaman Ceza Kanununa aktarılması icabeden bir madde olduğundan dolayı teknik bir düşünce ile almamış matbuat hürriyete kavuştu diye alkışlayan Büyük Mecliste aktarılacak bir maddeyi alkışlamış. Aradan beş altı ay geçiyor Matbuat Kanunu çıktıktan sonra ortaya 30 uncu madde çıkıyor. Şeref ve haysiyet mevzuunda çok hassas olduğunu tebarüz ettiren Menderes, eğer bir aktarma düşünmüş olsaydı, eğer Yüksek Meclis bir aktarmayı aklından geçirmiş olsaydı her halde Temmuz ayı ile Kânunuevvel ayı arasında geçen zaman boşa geçmezdi. İcabettiği zaman 24 saatte kanunların nasıl çıktığını görmüşüzdür. O zaman Adnan Menderes, böyle bir matbuat hürriyeti iyi olmakla beraber şeref ve haysiyeti korumak bakımından lüzumlu bir maddeyi elbette kısa bir zaman-

da Meclisten geçirmek suretiyle... *(sadede sesleri)* Hepsî sadettedir. Sözle-
rim Mahut mânâda politika değil, hakikattir. *(Devam, devam sesleri)*

Arkadaşlar; bu nevi tenakuzlarla dolu olarak karşınıza bir tasarı ge-
lirse, bu kanun tasarısında da birçok bakımlardan vuzuhtan eser bulun-
mazsa, bu suçluların nerede muhakeme edileceği ve muhakemelerinin
aleni yapıp yapılmayacağına dair en ufak bir işaret bulunmazsa, vatan-
daşta endişe kendini göstermez mi?

Bu meseleyi bazı demokrat arkadaşlarla da münakaşa ettik. Tevhidi
kazayı esas kabul ederek usule ait hükümlerin ayrı bir tasarı ile Meclise
getirileceğini söylediler. Müstaceliyet ve ehemmiyetine mebni, milli emni-
yet bakımından, kanunun tesirini, bütün ceza hükümlerini bir tarafa bı-
rakarak buna karşılık hükümet cemiyetinin emniyetini düşünürken ferdin
de aynı derecede bulunması lâzımgelen hürriyet teminatı hükümlerini
getiremez miydi? Sonra, bu kadar mühim olduğu söylenen bir kanun ta-
sarı on bir ay Mecliste kalırsa diğer tekliflerin bu tasarıların kaç ay ka-
lacağını kimse tahmin edemez. İki kanun arasında geçen zaman zarfın-
da bir veya birkaç vatandaş mahkûm edilecek, bu mahkûmiyet olabilir,
haksız olabilir, bunu kimse tahmin edemez. Arkadaşlar; Hükümetin es-
babı mucibesini dikkatle okuduğumu zannediyorum. Orada emniyet un-
surunu, huzur unsurunu haklı olarak demokratik bir nizamın temeli
olarak kabul etmektedir.

Bütün hukukçu arkadaşlar çok iyi bilirler ki, kanunsuz suç ve ceza
olmaz; prensibi, sırf cemiyetin emniyet huzurunu temin etmek için kon-
muştur. Aksini düşünecek olursak, rüyama girdin, seni idam edelim, di-
yenler çıkabilir.

Şimdi arkadaşlar, Hükümet bu prensibi çok haklı olarak buraya, es-
babı mucibeye koymuş ve tebarüz ettirmiş. Bu itibarla da eski iktidar za-
manında çıkmış olan metinlere vuzuh vermek istemiş. Fakat maalesef bu
hedefine varamamıştır. Hepiniz takdir edersiniz ki; kanunsuz suç olmaz,
ceza olmaz prensibinin manasında vatandaşlar ve hatta hukukçu arka-
daşlar güçlük çekecek. Böyle bir kanun düşünülemez. Bu takdirde ka-
nunsuz suç olmaz prensibinin hiçbir manası kalmaz. İkisi arasındaki
fark bir mahiyet farkı değil, bir derece farkıdır. Binlerce vatandaş veya
münevver, hangi hareket suç, hangisi değildir, tefrik edemez. Binaena-
leyh böyle bir kanunun mevcudiyeti ile ademimevcudiyeti arasında ma-
hiyet itibariyle bir fark yoktur, bir derece farkı vardır, vatandaş emniyet
verme bakımından bir mahiyet farkı yoktur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Misal olarak arz edeyim ki; kanuna vuzuh vermek isteyen hükümet, milli hisleri zayıflatmak gibi bir hükme sevk etmiştir. Milli hisleri zayıflatmak ne demektir arkadaşlar?.. Bu nereden başlar, nerede nihayet bulur? Lastik gibi bir kelime, istediğiniz kadar çekebilirsiniz. Emniyet getireceğim mülâhazasıyla kanunu getiren Hükümet bu hükümlerden tevakkı etmeli idi. Yine kanunda öyle hükümler vardır ki; onlar, iftiraya mesnet olarak muhbirlerle tanınan geniş imtiyazlardır.

Arkadaşlar; öyle zaman oluyor ki, kendi aramızda bizzat kendi kendimizi tenkid ediyoruz. Memleketimiz iptidaidir, geri kalmıştır, diyoruz. Biz bu sözleri söylerken milletimizi hakır görmek gibi bir kasıtlı hareket etmiyoruz. İnsan çok bağlı olduğu şeye karşı acı laşlar edebilir. İki arkadaş yanyana gelmiş, kırk seneden beri hürriyet hürriyet deniliyor, fakat bir netice yok, biz adam olmayız, diyor.

Bunu söyleyen vatandaş, muayyen hâdiselerin kendi ruhunda yarattığı ıstırapı ifade etmekten kendini kurtaramamıştır. İki kişinin yanında bulunan bir muhbir, milli hisleri zaıfa uğratacak söz söyledi, diye haydi bakalım mahkemelere... *(Olmaz sesleri)* bu fikri garip buluyorlar, fakat biz bunlara cevap aldıktan sonra mukabil cevaplarımızı verdiğimiz zaman haksız olmadığımızı birçok insanların bizim gibi düşünmüş olduğunu kabul edeceklerdir. İki kişi bir araya gelecekmiş, mutabık kalacakmış, bir cemiyet olacakmış, fiile geçmese de, bunların vaziyeti suç sayılacakmış... Böyle bir şeyin büyük mahzurları olacağını söylemeye lüzum yoktur. Hem iftira imkânını verir, hem de nâdim olmak imkânını vermez. Binaenaleyh hukukî esaslara, umumî prensiplere uymayan birtakım esaslar, iftiraya mesnet olacak, müphem hükümler bunda mevcuttur. Bu itibarla bu hali ile bu kanun hedefine varacak durumda değildir arkadaşlar.

Muhterem arkadaşlar, bir de bu kanun tasarısında, eski kanunda olduğu gibi, bizce yanyana getirilmesi doğru olmayan iki şey yanyana getirilmiştir. Dinî fikirleri yaymak ve komünizm. Her ikisi de aynı seviyede, aynı mahiyette telâkki edilmiştir. Tamamen vatan ve millet sevgilerini baltalayan komünistlikle, din fikirlerini yayma suçunun aynı mahiyette, aynı seviyede tutulduğunu teessürle ifade etmek isteriz.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Yanlış anlaşılmasın... Din fikirlerini yaymak, suç değildir bu memlekette.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Öylesi de var. O kısmı da var, o kısmı da var. Din ile komünizmi yanyana getirmek size fazla gözükür ama unutmayınız ki, komünizm, din kisvesine girdiği gibi komünizmin girme-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

diği kisve yoktur. Bizzat Hükümet diyor ki; komünizm Makyevalisttir. Makyevalist olduktan sonra her şey olur. Binaenaleyh milliyetçi de gözü-kür, vatanperver de gözü-kür, adaletperver de gözü-kür. Liberalim, sosyalistim der.

CELÂL ARAT (İzmir) – Yalan.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Yalan demiyor ki, kendisi...

Bu esbabı mucibe ile bu ikisinin yanyana getirilmesini mazur gösterecek olursa böyle bir fikir kabul edilemez. Mademki sosyalist kisvesine giriyor, mademki, milliyetçi kisvesine giriyor, bunlar hakkında da hüküm koyalım. Şüphesiz böyle bir hüküm koymak ve konulmasını istemek, ne benim aklımdan geçiyor, ne de esbabı mucibesini gördüğümüz Hükümetin aklından geçiyor. Yalnız bu ikisinin yanyana getirilmesini mazur göstermek için (Komünizm din kisvesine de bürünür) sözü kafi değildir. Biz i ikna edecek başka sözleri varsa şüphesiz ki, açıkla lar, ondan dolayı memnun kalırız.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Usul hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN – Arkadaşımız Hâmid Şevket İnce usul hakkında konuşacaklar, onun için daha evvel kendilerine söz veriyorum.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlar; arkadaşımız Osman Bölükbaşı'nın düradür, tatlı tatlı serdettikleri izahatı dinledik, müstefit olduk, tenevvür ettik. Yalnız bir şey hatırlatacağım: Kanunun tümünün müzakeresi üzerindeyiz. Yani her hangi bir mebus diyecek ki; bu kanun tasarısının teklifini okudum. Ben bu kanunun, bu Meclise getirilmesini muvafık görmüyorum. (*Sağdan hayır sesleri*) Müsaade buyurunuz. Ve diyecek ki (*Gürültüler*) bu kanunu okudum...

BAŞKAN – Usule mugayir bir cihet varsa onu söyleyiniz.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Efendim, demeli idi ki "bu teklifi okudum, kabul ediyorum. Ancak maddelere geçildiği zaman müphem gördüğüm, mânasız bulduğum, aklıma muvafık gelmeyen hususlar var. Mesela din mevzuu ile komünistliği karışmış gördüm." Bu öyle midir, değil midir? Maddelere geçildiği zaman görüşülür. Bu tasarının tümü hakkında mütalâa verirken maddelere kaçmamak ve onun üzerinde durmak gerekir. Çünkü onu, maddelerin müzakere sırası geldiği zaman söyleyeceğiz. Bu tasarı şayanı kabuldür, şu sebepten, bu tasarı şayanı kabul değildir, bu sebepten diye mütalâa vermek mevkiindeyiz. Maddelere sıçramayalım, sızmayalım.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Arkadaşlar, söz alan arkadaşlar noktai nazarlarını beyan etmeden söz almaklığım

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

doğru değildi. Bu sebeple yalnız bir noktayı tavzih için huzurunuzla çıkmış bulunuyorum. İcabederse geniş izahatı bilâhara arz ederim.

Sayın Bölükbaşı, niçin bir tadille geliyorsunuz da esaslı yeni bir kanunla gelmiyorsunuz, dediler. Eski kanunun bazı hükümlerini tahlil ederek muhtelif partili sisteme uygun bir kanunun gelmesi lüzumunu beyan ettiler. Bu mesele hakkında Adalet Bakanlığı esasen çalışmaktadır. Yeni bir Ceza Kanunu için kurmuş olduğumuz komisyon vazifesini ifa etmektedir. Fakat takdir buyurursunuz ki, yeni bir Ceza Kanunu kolay, kolay çıkmayacağı için mesela İsviçre'de Ceza Kanunu 36 senede çıkarıldı. Ben vâkıayı söylüyorum. Buna, içinde bulunduğumuz vaziyetin ve ihtiyaçların sebep olduğu durumdur. Bu tasarının içinde umumî nizama, iktisadiyata taallük eden maddeler vardır. Diğer maddeler ise birtakım zabıta vakalarına aittir. Her iki vaziyetin tesir ve ihtiyacı altında, daha uzun bir zaman beklemeye de imkân olmadığından böyle bir tadil ile huzurunuzla gelmiş bulunuyoruz.

Diğer bir nokta da şudur : Dediler ki, aleni muhakeme lâzımdır. Arkadaşlar, askerî mahkemeler de dahil bütün mahkemelerimiz alenidir. Ancak, usullerimizin icabı olarak bir mahkeme mahremiyet haline karar verecek olursa ancak o zaman duruşma aleniyetten çıkar. Yoksa bunun haricinde hiçbir mahkemenin gizli duruşması yoktur.

Diğer taraftan bir tamimden bahsettiler. O tamimin ne olduğunu, ne ben ve ne de benden evvelki arkadaş bilmiyoruz. Demek ki öyle bir tamim varsa bizim zamanımıza ait değildir. Eski zamana aitse onu da bilmiyoruz. *(Sağdan gürültüler)*

BAŞKAN – Zuhuri Danışman.

Efendim; Başbakan da söz istedikleri için takdimen sözü kendilerine veriyorum.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – İsrar ediyorlarsa kendilerinden sonra söylerim.

BAŞKAN – İsrar etmiyorlar, buyurun.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar; Osman Bölükbaşı arkadaşımız, tasarının ne için, Ceza Kanunu heyeti umumiyesini tadil eden tasarının içinde ve beraber mütalâa edilmediğini sordu ve bunun çok şayanı dikkat olduğunu, bunun üzerinde durmak lâzımgeldiğini tebarüz ettirdi ve dedi ki, 24 saatte kanun çıkarmak mümkün iken, böyle bir müstaceliyet var idi ise; bu kanun on bir ay nasıl bekletildi.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Yalnız 30 uncu madde için söyledim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Muhterem arkadaşlar; Hükümetiniz bu tasarımı, kendisinin ifade ettiği gibi, on bir ay evvel Meclise sevketmiş bulunuyor. Hükümet bir tasarımı Meclise sevkettikten sonra artık o tasarı üzerinde tasarrufu bitmiş, nihayete ermiştir. *(Soldan bravo sesleri)*

İcranın yirmi dört saatte kanun çıkarabilmek imkânı demokratik in-kılâpla tamamen tarihe karışmıştır. *(Soldan, bravo sesleri, alkışlar)*

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) Basın Kanunu 24 saatte çıkmıştır.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Muhterem arkadaşlar; Basın Kanununun 24 saatte çıkarıldığını Kemal Türkoğlu arkadaşım id-dia ediyor. Benim sözlerimi anlamamış olduğu meydandadır. *(Soldan, al-kişlar)* Benim demek istediğim şudur ki, artık hükümetlerin kanunlar üzerindeki tasarrufu bu Meclisin kapısında nihayete erer. Meclis isterse 24 saatte değil, iki saatte de kanun çıkarır. Buna hâkim olan Meclistir. Hükümetin Meclise müessir olması, Meclis işleri üzerinde tasarrufta bu-lunması vakıası, bir defa ve bin defa tekrar ederim ki, tarihe karışmıştır. *(Soldan, bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Muhterem arkadaşlar, burada gayet ince bir demokrasi anlayışı ile ve bir ince demokratlık gayretiyle birçok endişeler izhar edildi. Böyle bir ka-nun çıktığı takdirde vatandaşa iftira edilirmiş, vatandaşın haysiyeti, na-musu, hürriyeti tehdit altına konulurmuş. Bendeniz bunların katiiyen vâ-rit olmadığını bu noktalarda Sayın Bölükbaşı'nın artık müsterih olması-nı kendisine bir kerre daha teyit etmek isterim.

Görüyorum ki, demokratik mücadelenin acı hâtıraları ruhuna sin-miş, kendisini çok ürkütmüş. Bu yüzden eskiden duyulmuş acıların hâ-tıraları ile burada ifadelerde bulundu. O acıları nefsinde duymuş, yaşa-mış bir insan olarak kendisine bir dereceye kadar hak vermemeye imkân yoktur. Fakat artık hatırlanması lâzımgelir ki, bu kürsüden, demokratik nizam mevcut mudur veya mevcut nizam hürriyetlere mâni midir gibi bir endişenin izharı ve münakaşası zamanı geçmiştir, artık bunların münakaşasını biz yapmak vazifesinde olmadığımız gibi milletimizin olgunluğu-na inanarak diyebiliriz ki, bundan sonra gelecek Büyük Millet Meclisleri de böyle bir zaruret karşısında kalmayacaklardır. *(Soldan alkışlar)*

FERİD MELEN (Van) – Yüzlerce vatandaş askerî mahkemelerde! (Sol-dan kürsüye, kürsüye sesleri)

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Maksat demokrasi da-vası, fertlerin hürriyeti ve masuniyeti davası değil midir?

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bendeniz şimdi bütün Türk vatandaşlarına bu kürsüden açık olarak soruyorum; kendileri hürriyetlerini, masuniyetlerini tahdit ve tehdit altında görüyorlar mı? Böyle bir his altında mıdır? *(Soldan asla sesleri)* Manzaraya bakalım, aksine olarak Hükümet ve iktidar hücumlar karşısında âdeta sinmiş vaziyettedir. 158, 159 uncu maddelerden bahsediyorlar. Gazetelere bakınız, mecmualara, konuşulanlara bakınız, tehdit altında olan vatandaş hak ve hürriyetleri midir, yoksa vazife ve mesuliyet sahibi olanların şeref ve haysiyetleri ve hatta devlet ve hükümet meşhurları mıdır, bunu vazih olarak tespit etmek mümkündür. *(Soldan alkışlar)* Vakıa budur arkadaşlar.

Bir hürriyet davasının umumiyetinden tutturarak sırf nefsimizi korumak; topraklarımızı ve bekamızı muhafaza ve müdafaa etmek maksadıyla getirdiğimiz bir kanun tasarısına yan yollardan taarruza geçmek isteyen Bölükbaşı arkadaşına bu hareket, yakıştıramayacağım bir keyfiyettir. Bize, hükümetin eline bu silah verilemez diyor. Oradan, oturduğum yerden cevap verdim. Hükümete verilmeyecektir, evvela verilen silah, silah değildir, bir hükmü kanunîdir, bu hükmü kanunî adaletle tevdi olunmaktadır.

Diyorlar ki; müddeiumumiye dava açtırmak salâhiyetiniz var. Müddeiumumiye dava açması için emir verilmesi salâhiyetinin hükümette mevcut olması veyahut da herhangi suç sanılan bir fiil karşısında dava açma keyfiyeti başka, müstakil mahkemenin ancak vicdanına tabi olarak hüküm vermesi başka keyfiyettir. Müddeiumumi tek başına mahkemeye hâkim midir ki, o isnatla karşımıza gelinmektedir? *(Asla sesleri)*

Muhterem arkadaşlar; ikide birde hürriyet noksanından bahsediliyor. Ben artık bir hürriyetler rejimi münakaşasına yer yoktur, dedim.

Samimî olan arkadaşlarımız, milletvekilleri kanun teklif etmek hak ve salâhiyetine sahiptir. Bu memlekette demokratik nizamı bozan, bu memlekette vatandaş hak ve hürriyetini, masuniyetlerini haleldâr eden hükümler varsa zahmet etsinler, bu omuzlarına yükletilmiş vazifenin icabıdır, tetkik etsinler ve bu hükümlerin tâdilini isteyerek bu kürsüye gelsinler, umumî laf konuşmasınlar. *(Soldan alkışlar)*

Bu memlekette bir zaman millet reyinin hâkim olması neticesinde bir iktidar ve idare değişmesinin mümkün olabileceği en nikbin vatandaşların dahi aklına gelmemiştir. İşte o zaman içinde mevzuatımızı dört bir taraftan mümkün olan yerlerinde demokratlaştırmak suretiyle tamamiyle gayrimümkün görülen bir neticenin istihsaline gayret olunmuştur. Bugün ise manzara bambaşkadır. Meclis milletin serbest reyî ile kurulduk-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tan sonra ve hükümetler Meclisin itimadı ile ancak iş başında kalabilecek bir sistem tesis edildikten sonra o eski devirlere ait ölçülerle mütalâalar yürütmek doğru olmaz. O devir başka, bu devir başka (*Soldan bravo sesleri*)

Sayın Bölükbaşı bundan üç ay evvel beyaz elbise giyyordu. Bugün ise koyu elbise ve perdesü ile sokağa çıkmaktadır. Mevsim değişmiştir. (*Soldan alkışlar. Gülişmeler*) ve fakat biz hâlâ eski edebiyatı terennüm etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar, mazide bir zaman kendisiyle beraber yanyana mücadelede bulunduk ve başından sonuna kadar da ayrı istikâmetlerden de olsa mücadelenin içinde beraberdik. O da diğer bir saftan buraya beraber geldik diyelim. Bu mücadelenin içinde türlü kanun hükümleri demokratik nizamın taraftarlığını, mücadelesini yapan vatandaşlar hakkında bir tazyik vasıtası olarak kullanılmıştır. Fakat şurasını arz edeyim, Demokrat Partiye mensup olanlardan veyahut da ona taraftar olan veyahut da o zamanın iktidarına aleyhtar olan vatandaşlardan, katiyetle söyleyemem, fakat kuvvetli olarak arz edebilirim ki, tek bir vatandaş dahi komünist diye tazyik altına alınmamıştır. Başka yollardan, Hükümeti tahkir etti, asayiş bozdu; nizamı bozdu; diye birçok vatandaş tevkif edildi. Fakat komünistler diye birimiz bir tehdit altında kalmadık. Karşılıklı sözler oldu. Bu arada Sayın Mareşalin, Allah rahmet eylesin, ismi de karıştı. Hatta ismi karışmayan kalmadı. Bir hercümerc içinde herkes eline geçen ne varsa, ne iftira varsa karşısındakinin suratına çalmakta, fırlatmakta ihmal ve teseyyüp göstermedi. Fakat o devirler geldi, geçti arkadaşlar. Şimdi böyle bir şey olamaz. Hüdanekerde vatandaş tehdit altına düşecektir, hüdanekerde vatandaş hürriyetini kaybedecektir, iftira bir baştan bir başa bu memleketi sarıp kaplayacaktır hayır arkadaşlar, bu endişelere mahal yok. Niçin mi? Müsaadenizle arz edeyim. Böyle bir hüküm tedvin edildiği takdirde farzımuhal adliyemiz o kötü duruma düşsün ki; tedvin edilen, bu hükümleri ileri sürülen endişelere hak verecek şekilde tatbikat geçmiş olsun o anda sizler neredesiniz arkadaşlar? Büyük Millet Meclisi yok mu? 24 saatte kanun yapabileceğinizi söyleyen arkadaşımız o haddini aşırın, ölçüsünü kaçırın adliye veya hududu tecavüz eden hükümeti, onları murakabeye kaadir olan Büyük Millet Meclisi, bu hükmü tedvin eden sizler mevcut olmayacak mısınız? Semavatta mı olacaksınız? (*Alkışlar*) Bunlardan haberiniz olmayacak mı, kanunu değiştirmeyecek misiniz? O mütecasirleri takip etmek salâhiyetini, sıfatını kaybetmiş mi bulunacaksınız?

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Vahimeler ileri sürerek böylece sizlere tesir icra etmek taktiği makbul olamaz. Sizler burada mevcutsunuz kanunların yalnız kabulü değil, kanunların ne suretle tatbik edilmekte olduğunu da en sıkı surette murakabe etmek hakkına sahipsiniz. Yapılan büyük inkılâp millet işlerinin bizzat milletçe ele alınması şeklinde ifade olunur. Büyük hakikat odur ki, Türk camiasının, Türk topluluğunun en ileri istikbale namzet kılan o büyük inkılâbı tahakkuk etmiştir. Millet işleri ellerinizdedir. Hükmünüzü siz vereceksiniz, sizler, murakabe edeceksiniz. Beğenmediğiniz takdirde bir anda değiştirmek hakkına her zaman sahipsiniz.

Milletin hakları, milletin istiklâli vatandaşların hak ve hürriyet ve masuniyetlerinin nigâhbanı sizlersiniz. Bunun içindir ki, bu kürsüde vehimlere dayanan ifadelerde bulunmak hakikaten artık nabeca telâkki olunmalıdır. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Partim adına cevap vereceğim.

BAŞKAN – Bu mevzuda partiler adına başka söz alan olmadığı, bu talep sizden vâki olduğu için ilk sözü zatı âlinize verdim. Şimdi yine söz istiyorsunuz, hakkınız mahfuzdur. Fakat sıraya tâbisiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Kimlerle sıraya tâbiyim.

BAŞKAN – Söz isteyen arkadaşlara göre.

FAİK AHMET BARUTÇU (Trabzon) – Bendeniz söz istemiştim, grup namına konuşacağım.

BAŞKAN – Grup namına söz istediğinizi bilmiyordum, şimdi söylüyorsunuz. İsminiz esasen 28 numarada kayıtlıdır. Grup namına konuşacaksınız sizi takaddüm ettiririz.

Yalnız Osman Bölükbaşı grupları adına cevap vermek istiyor, eğer direniyorlarsa Heyeti Umumiye arz edeyim, karar Heyeti Umumiyenindir.

Osman Bey bir dakika müsaade buyurun. Efendim, Bölükbaşı arkadaşımız konuşmakta ısrar ediyorlar. Heyeti Celilenize arz ediyorum.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Efendim, usul hakkında konuşacağım.

BAŞKAN – O halde buyurun.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Usul hakkında konuşmak istiyorum. Konuşmam hakkında türlü endişeler izhar edildi. Bu kanunun bir an evvel çıkması bakımından bunlara ayrı ayrı bir tafsillatlı cevap vermem yersiz olur. İçtüzük hükümlerine uyarak, siyasi partim namına burada birtakım mülâhazalar serdetmek istiyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sayın Başbakanı yandan vurmak istediğimizi bu kürsüden ifade ettikler.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Öyle bir şey yoktur.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Benim söz hakkım şu veya bu mülahazalarla mukayyet değildir.

BAŞKAN – Osman Bey, bir dakika müsaade buyurun, halledeceğim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Ben de usul meselesi hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Usul meselesi henüz halledilmedi. Osman Bölükbaşı bu noktada tekaddüm etmiştir, direniyorlar. Şimdi Osman Bey, bir dakika müsaade buyurun.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Bize söz yok mu?

BAŞKAN – Böyle bir şey söylemedim. Söz hakkınız mahfuzdur, yalnız bir dakika müsaade ediniz, usul hakkında konuşsunlar.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Arkadaşlar; bir usul meselesi mevzuubahistir. Bu mesele geçenlerde Yüksek Heyetiniz tarafından bir karara bağlanmıştı. Bendeniz yine başka bir vesile ile grup namına ikinci defa söz istediğim zaman aynı şekilde Makamı Riyaseti işgal eden Sayın Fikri Apaydın arkadaşımız "Grup namına söylenmiştir, söz veremem" demişlerdi. Yine hatırlayacaksınız; Yırcalı arkadaşımız gelip, bendenizin, tüzüğün sarıh hükümleri müvacehesinde, mütalâalarımı takviye etmeleri üzerine; Yüksek Meclis usul olarak bu keyfiyeti halletmiştir.

BAŞKAN – Bu, o celseye mahsustur.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – 85 inci madde, Hükümet âzasına, komisyon sözcülerine ve grup sözcülerine tercihan konuşmak hakkını tanımıştır. Bu demektir ki, eğer tüzüğün bu hükmü bir defa konuşma şeklinde kabul edilmek iktiza ederse, bu takdirde, Hükümet âzası da her zaman tercihan konuşmak yetkisini gaip etmiş olur. Böyle şey yoktur arkadaşlar. Hükümet âzası istediği zaman, Hükümetin noktaî nazarını izah etmek için tercihan söz almak yetkisini haizdir. Bu yetkiyi aynı şekilde komisyon sözcüleri de haizdir ve yapılan son tadile göre grup sözcüleri de haizdir. Bu usul meselesi evvelce halledildiğine göre teessüs eden teamül veçhile tatbikatın devam etmesini arz ve istirham ederim.

BAŞKAN – Bu tasarının tümü hakkında söz isteyen arkadaşların isimlerini evvelce tespit etmiş bulunuyoruz. Partilerinin grup sözcüsü olarak söz isteyen hiçbir arkadaş bu celseye kadar mevcut değildi. Bugünkü oturumda Osman Bölükbaşı arkadaşımız haber göndererek par-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tisi adına konuşacağını beyan ettiklerinden dolayı takdimen kendilerine söz verdim. Bu, birinci safha.

Faik Ahmet Bey hatırlarlar, gene riyaset mevkiini bendeniz işgal ediyordum, kendilerine söz vermedim. Sıtkı Yırcalı arkadaşımız bunun üzerine konuştular, heyeti celilenizin müsaadesi üzerine konuşmalarına müsaade ettik. *(Sağdan, hayır öyle değil sesleri)* Şimdi işaret verdiler, kendilerinin grupları adına söz istediklerini bildirdiler...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Söyledim efendim.

BAŞKAN – Osman Bey sizin için söylemiyorum. Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız işaret verdiler. Şimdi maddeyi okutuyorum orada : (... Başkan söz alanların adlarını sırasıyle Kamutaya bildirir.

Komisyon veya bu parti grubu adına söz istediklerinde, Başkan veya sözcüler sıraya bağla değildir) deniliyor.

Şimdi Osman Bölükbaşı arkadaşımızın teklifine geliyorum. Arkadaşımız partileri adına söz istedi. Evvelce söz isteyen ve sırasıyle tespit edilen arkadaşlarımıza takdimen bu maddeye göre kendilerine söz verdim, Mutaakiben tekrar söz istiyorlar, artık sıraya tâbidirler. *(Olmadı sesleri)* Olmadı ise tashih ederim.

(Komisyon veya parti grubu adına söz istedikleri zaman Başkan ve sözcüler sıraya bağlı değildir) Bu 85 inci maddenin 3 üncü fıkrasıdır. *(Bir defaya mahsus değil sesleri)* O halde söz Bölükbaşı'nındır, mutaakiben Faik Ahmet Barutçu grubu adına konuşacağını tasrih ettiği için kendilerine söz vereceğim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Muhterem arkadaşlar, adalet tecelli ettiği için teşekkür ederim cümlenize. *(İçtüzüğe teşekkür et, bize değil sesleri)*

Muhterem arkadaşlar; mevcut tasarı konuşurken hiçbir arkadaşımı rencide etmeyi hatırıma getirmedi. Hukukçu arkadaşların çok iyi bildikleri şekilde burada bir (Kasti tecavüz) vardır, yani bendeniz Sayın Menderes'in bazı târizlerine uğramış bulunuyorum.

Sayın Menderes buyurdular ki, bir takım vehimlerle pek hayati ehemmiyette olan bu tasarıya yandan hücum etmektedir diyor. Bu ağır bir ithamdır, ben böyle bir ithama muhatap olacak adam değilim, bu sözle de nereye gitmek icabediyor, takdirinize bırakıyorum arkadaşlar.

Arkadaşlar, demokrasi mücadelesinde beraber çalıştığımız, demokrasi mücadelesinde büyük hizmeti olan Menderes'in demokrasi icaplarından tegafül edeceğini aklımdan geçirmezdim. Fakat anlaşılan heyecanlarına kapılarak bazı esaslı noktaları unuttular.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Buyurdular ki: "Kimin hak ve hürriyeti tehdit altındadır ve memleket-te, gelsinler, söylesinler". 21 milyon insan burada değil. Kimler tehdit altında kalmış, malûmumuz değildir. *(Biz buradayız sesleri)* Millet'in mümessiliyiz ama herkesin başına gelen derdi bilemeyiz. *(Gülüşmeler)*

Şimdi, arkadaşlar; milleti mümessili olduğumuz muhakkak. Bu milli hâkimiyet mefhumuna izafe ettiğimiz kıymet ne olursa olsun bir takım fi-ilî hakikatler mevcuttur. Evet, millet'in mümessiliyiz, bizden başka da millet'in mümessili yoktur, kabul.

Hak ve hürriyetleri tehdit altında olan kim ise söylesinler, dediler.

Sayın Menderes; birinci hükümetlerini kurdukları zaman burada okudukları programda tek partinin bir tahlilini yaparken, vatandaş hak ve hürriyetlerinin Anayasa tarafından teminat altına alınmadığını, bu teminatsız olan Anayasa yüzünden birçok hakların ihlâl edildiğini -kelime kelime olmasa bile esas itibarıyla- ifade ettiler.

Demokratik nizamın temininde ne Bölükbaşı'nın, ne de fânî olan Menderes'in sözleri bir mâna ifade eder. Burada hakiki teminat kanun ve müesseselerindir. Kanunlar mükemmel değilse, müesseseler haklarını koruyacak hükümlere sahip değilse, Sayın Menderes'in -Burada bir kelime kullanacağım- boşluğa söylediği bu söz kimseyi tatmin etmez.

MURAD ÂLİ ÜLGİN (Konya) – Türk milletini tatmin eder.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Sen de mi Bürütüs?..

MURAD ÂLİ ÜLGİN (Konya) – Ne dedin?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Sen de mi Bürütüs?..

MURAD ÂLİ ÜLGİN (Konya) – Aynen sana ifade ederim bu sözü, ağzını topla. *(Gülüşmeler)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Arkadaşlar, bir arkadaşın kalbinde iğbirar kalmasın diye iki kelime söylüyeyim; çok dost idik de ona "Sen de mi Bürütüs" dedim kötü bir şeymiş gibi derhal ifade ettiler.

Binaenaleyh, bu memlekette mütemadiyen yeni olduğu söylenen zih-niyetin manası kanun ve müesseselerde yer almadıkça yeni bir zihniye-tin bizim için tatmin edici bir tarafı yoktur. Düşünmek mecburiyetindeyiz ki, burada konuşan da, dinleyen de cemaat da fânîdir. Zamanın; in-sanları nereye sevkedeceğini kimse bilmez. Millet'in iradesiyle seçilmiş ol-mak bu memlekette hürriyetin teminat altında olduğunu ifade etmez. Sa-yın Menderes'in afflarına mağruren ifade edeyim ki, teşbihte hata olmaz derler; ne veçhi şebîhe bakılır ne müşebbihe ne de müşebbehin bihe... Bunlar birbirinin aynı olmak lâzımgelmez.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Arz edeyim; Hitler de milletin iradesiyle seçilmişti. Bunu söylemekle siz de o yola gidiyorsunuz, öyle olacaksınız demiyorum. Ben bir ithama maruz kalıyorum. Cevabım nazardır.

Sayın Menderes, gazetelerin neşriyatına bakınız, her gün iktidar ve mensuplarına taaruzlarda bulunuyorlar, binaenaleyh tehlikede olan biziz, bize tecavüz ediliyor, buyuruyorlar.

Arkadaşlar, iktidar ve mensupları Türk Ceza Kanununun suç saydığı şekilde taarruza uğramışlarsa adalet harekete geçer. Bu kanunun müzakeresi esnasında bu sözlerin büyük kıymeti olmaması lâzımdır. Hukuk devletinde taarruz varsa adliye hemen harekete geçer.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Kanunlarımızda yoktur, ne kadar liberal olduğunu göstermek için arz ettim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Anlayamadım efendim, tekrar edin.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Kanunlarımızda yoktur, liberal olduğunu göstermek için arz ettim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Vallahi anti demokratik diye zemmini yaptığınız kanunların siz liberal olduğunu söyledikten sonra C. H. Partisi herkesten evvel alkışlasın (*Gülüşmeler, sağdan alkışlar*)

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Kanunlarımızda yoktur, ne kadar liberal edin.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Sayın Menderes buyuruyorlar ki, onların hepsini değiştirdim, kalan varsa teklif et.

Sayın Menderes beni mâzur görsünler, bir söz söyleyeceğim, darılmayınız: Türkçede bir darbı mesel vardır: İpe un sermek.

Bir defa daha bu konuda İkinci Menderes Hükümetinin programını tenkit ettiğimiz zaman Sayın Menderes'in öyle bir hitabına mâruz kalmıştım: Şunları sen teklif etsene, demişlerdi.

Arkadaşlar; istibdada dayanan bir devir geçirdiğimizi söylüyoruz. Kanunlarda yüzlerce binlerce antidemokratik hükümler vardır. Bu hükümlerin bir ayda değiştirilebileceğini D.P.'nin o zaman Sayın Başkanı bulunan şimdiki Cumhurbaşkanımızın ağzı ile bu millete bildirmişti. Böyle bir taahhüdün manevî yükü altında 410 kişilik bir cemaatle Demokrat Parti harekete geçmez de bir Bölükbaşı'nın üzerine bu vazife yükletilirse eyvah, Tabirimi mâzur görün, tekrar ediyorum böyle birşeyi istemek ipe un sermektir.

FEHMİ ÇOBANOĞLU (Erzurum) – Bölükbaşı olduğun için.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Arkadaşlar, buyurdular ki, Adliye bu kanunları tatbik ederken Bölükbaşı arkadaşımızın endişelerine hak verdirecek bir çığıra giderse hak ve hürriyetin nıgehbanı olan Büyük Meclise başvururuz. Sayın Menderes, atı alan Üsküdar'ı geçtikten sonra eyvah para etmez. Nasreddin Hoca'nın dediği gibi (testiyi kırmadan tokadı vurmak) lâzımdır. Büyük Meclisin millet haklarına karşı korumak hususunda göstereceği hassasiyet bir kanunun elâstiki hükümlerine tenkid neşterini vurmamıza hiçbir zaman mâni olamaz ve böyle bir endişe ile karşılarına gelen arkadaşı da bir nevi tenkid yoluna sapmamalıdır, antidemokratiktir. (Sağdan gülüşmeler)

Muhterem arkadaşlar; 24 saatte kanun çıkarmak meselesine de temas ettiler. Evet bir kanun icabında 24 saatte de çıkabilir. Memleketin hayatını tehdit eden öyle tehlikeler olabilir ki; 24 saatte değil, hattâ 2 saatte de kanun çıkabilir. Böyle bir ihtimale dayanarak 24 saatte kanun çıkabilir demek, bunun da usul olmasını talebetmek, temenni etmek demek değildir.

Sayın Menderes, Matbuat Kanununun 30 uncu maddesi vaktiyle kaldırıldığı halde şimdi -güya devir muamelesini yapmak için- yeni bir tasarı ile karşımıza geldiler. Bu nasıl oluyor, sualimize karşı da hiç cevap vermediler. Eskiden hükümetten gelen kanunlar Meclisten aynen geçerdi, şimdi milletvekilleri ne düşünüyorlarsa öyle yapılır, diyorlar.

Sonra, burada Yüksek Meclisin kuvvet ve kudretini mütemadiyen tebarüz ettirmekte bence fayda yoktur, buna lüzum da yok. Milletvekillerinin elbette kuvvet ve kudretleri vardır. Bunu bir taktik silahı olarak Menderes çok kullanıp bundan bir netice almak istiyorlar. Bunun mânası âşikârdır. Ben de demin kanunun bu suretle çıkması halinde belki birgün demokrasi aleyhinde bir silah olarak kullanılabileceğini söyledim. Fakat Menderes ona da târiz ettiler. Binaenaleyh Menderes'e hangi duygular hâkim olursa olsun, tenkid edilecek tarafı da olabilir tabii, buraya getirdiği tasarı, birazdan beri verdiğim izahatta tebarüz ettirdiğim gibi mâlûl bulunmaktadır. Tasarının bu kusurları düzeltilmelidir. İzhar ettiğimiz endişeler yerindedir. Mahkemelerin aleni olması, bu gibilerin kapalı veya açık şekilde askerî mahkemelere verilmemesi şeklindeki görüşlerimize cevap vermelerini ve kusurların bir an evvel ortadan kaldırılması çaresini bulmalarını temenni ederiz efendim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Aziz arkadaşlar, bizde teessüs eden usul, Hükümetin sonunda konuşmasıdır. Halbuki mühim meselelerde Hükümetin tekaddüm ederek noktai nazarını izah etmesinin faydası muhakkaktır. Hükümetin o konu üzerindeki noktai nazarı iyice anla-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

şıldıktan sonra konuşmalar daha verimli olurlar. Adalet Bakanı ile Başbakan dinlendikten sonra mevzu üzerindeki görüşlerimizi arz etmeyi yerinde buldum.

Aziz arkadaşlar, bir dava müşterek midir, buna kanı olduk mı müdafaası da müşterek olmalıdır. O davanın nizamlanmasında unsurlara dayanan mulâhazalarla karşılıklı olarak yardımlarımızı getirmeliyiz. Kanaatimce Cumhuriyetçi partilerin aralarında müşterek müdafaâ etmeleri vücup ifade eden esaslar mevcuttur. Bunlar bilhassa rejimin selâmetine, rejimin esas ve prensiplerine taallûk eden mevzulardır. Bir rejimin esasında ihtilâf eden partilerin hiçbir noktada uyuşmamaları tabiidir. Ama Cumhuriyetçi partilerin böyle esaslarda, rejimin ana prensiplerine taallûk eden konularda kolaylıkla anlaşmaları beklenir. Muhtelif zaviyelerden esaslarını müştereken müdafaâ etmemiz lâzımgelen bir konuyu bu tasarı yüksek huzurunuzda getirmiştir. Hedef müşterek midir?

Hedef müşterek olunca, hedefi göz önünde tutarak tedbiri maksada uygun ve münhasır olarak mütalââ edeceğiz ve muhtelif cephelerden tezada düşmemeye itina edeceğiz. Mühim olan bir nokta da budur.

Bu tasarı, hemen bir seneye yakın bir zaman evvel Yüksek Meclise sevkedilmiştir. İkinci Adnan Menderes Hükümeti beyannamesinde bize şunlar söylenmiş idi: Kökü dışarda bulunan faaliyetler için fikir hürriyeti tanımak mevzuubahis olamaz. Bunların faaliyetlerini önlemek için icabeden şiddetli kanunî tedbirleri almakta gecikmeyeceğiz. Sarih tariflerle, sarih kıstaslara dayanan müeyyidelerle hâkimlerin suçları isabetle teşhis etmek imkânlarını sağlayacağız.

Bu ihtiyaca uygun bir tasarı hazırlanarak, Meclise verilmiştir, diye belirtmişlerdir.

İkinci Adnan Menderes Hükümeti aynı zamanda esaslı vazife olarak, yerinde bir vecibe olarak şunları da yüklenmişti. Vatandaşın Anayasadaki hak ve hürriyetlerini teminat altında bulunduracak müeyyideleri tamamlayacaktır. Tek parti zamanından zihniyet olarak, nizam, usul ve kanun olarak arta kalan ne varsa tasfiye edileceğini, bilhassa başta Ceza Kanunu olmak üzere antidemokratik hükümlerin demokratik inkişaflarımıza uygun şekilde tadillerinin Yüksek Meclise getirileceği, Hükümet programının bir esası idi. Bunlar böyle ifade edildiğine göre mantikî olarak Ceza Kanununun faşist menşeli diye öteden beri üzerinde durulan hükümlerinin hakikaten demokratik inkişaflara ve demokrat memleketlerdeki prensiplere uygun tarzda tadillerle beraber bozguncu cereyanlara karşı alınması lâzımgelen kanunî tedbirlere ait müeyyideler de tam

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

açık tariflerle ve sarîh kıstaslara dayanan formüller halinde bir arada Meclise sevk edilmesi beklenirdi.

Arkadaşlar, bizim mevzuatımız komünist akidesinin Moskova'ya bağlı olarak memleketimizi yakın tehdit altında bulunduran, faaliyetleri kolaylaştıracak tohumları serbestçe ekmeye meydan vermemek için teşkilâtlanmasını menetmiştir.

Bir komünist partinin kurulması memnudur, komünist faaliyetinin teşkilâtlanması memnudur.

Bir İngiliz hâkîminin bir sözünü, hukuk kitaplarına, hukuk edebiyatına girmiş bir sözünü hatırlarım : "Anarşistlerin, hilelerini meneden bir kanunun müdafaası sadedinde, bunlar parti değildir; olamaz, çünkü bir iktidarı elde etmeyi değil, tahrip etmeyi düşündüklerini" söyler. Hürriyeti yok etmek isteyenlere, hürriyetten istifade imkânı yoktur. Binaenaleyh bozguncu hareketlere karşı, lüzumlu kanunî müeyyideler, münakaşa mevzuu değildir. Bütün mesele alınması lâzımgelen tedbirleri eksiksiz olarak, vazih olarak ve tamamen maksada munhasır olarak almak meselesidir. Biz muhalefet partisi olarak İkinci Adnan Menderes Hükümetinin beyannamesine cevap verdiğimiz zaman bu husustaki noktaî nazarımızı belirtmiştik.

Kökü dışarda bulunan faaliyetlere karşı lüzumlu sıkı kanunî tedbirlerin alınmasını yerinde buluruz ve kanunî müeyyidelerin memlekette her hangi bir nevi huzursuzluğa meydan vermemesi için sarîh tariflere ve kıstaslara istinat etmesi, demokratik memleketlerdeki ceza prensiplerine uygun olmasını aynı suretle zarurî görürüz.

Sarîh tariflere ve kıstaslara dayanmayan kanunî müeyyideler karşısında yalnız hâkim suçlara isabetle el koymakta müşkilâta uğramakla kalmaz. Sadece mahzur bundan ibaret değildir. Kanunun müphemiyeti yüzünden maksadı aşacak takibat endişesi vatandaşî huzurundan edebilir.

Nitekim Hükümet tasarısının mucip sebeplerinde bu nokta belirtilmiştir. Vatandaş hangi nevi efal suçtur, hangi nevi efal suç değildir. Bunun sınırını vazih olarak bilmelidir. Bu, hürriyetin teminatıdır, diye Hükümetin mucip sebebinde bu belirtilmiştir. Dahası var; Ceza Kanunumuz demokratik inkişafıya uygun bir hale getirilmelidir. Ve demokratik memleketlerin ceza kanunlarının atmosferine uydurulmalıdır diyor gerekçe...

Bu fikirlerde bu esaslardan hep beraber olduğumuza göre işin formülünü şekillendirmekte, eksiksiz ve fazlasız olarak şekillendirmekte müş-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

külâta mâruz kalmayacağımız kanaatindeyim. Azız arkadaşlar; bu komünizm faaliyetlerine karşı hepinizin bildiği veçhile her yerde, başka demokratik memleketlerde de lüzumlu tedbirler alınmaktadır. Neşriyatını gördüm. Belçika'da komünizmle, faaliyetleriyle meşgul olan memurlar hakkında bir kararname çıkarmışlar. Bu kararnamedeki hükümler dikkatimi çekti. Bütün ehemmiyet verilen nokta haksızlığa meydan verilmesi. Tatbikatın emniyet verici mahiyette olması. Hangi nevi efalın bir memur hakkında muameleyi müstelzim olacağını sarîh olarak tespit ediyor. Diyor ki : Memleketin istikbalini tahrip etmeyi hedef tutan ve Anayasa ile muhalif olan faaliyetlerle meşgul olan bir memur veya bu nevi faaliyetlerle meşgul olan teşkilâta dâhil olan bir memur hakkında şu ve şu muameleler yapılır.

Hâkim ve memurlardan müteşekkıl bir heyet tetkikat yapıyor verdiği rapor Nazırlar Konseyinden geçtikten ve tasvip edildikten sonra Kral tarafından istifaya çağırılıyor ve sonra cezalandırılıyorlar. Mesele burada değil, hangi nevi efalın o memur hakkında tedbiri istilzam edeceğini vatandaş olarak, memur olarak o kimsenin vazih surette bilmesidir. Hem hâkim ve hem de vatandaş için tarif ve kıstasların açık açık olması zaruridir. Hâkimin huzuru için de lâzımdır. Hâkim kendisi için vazih bir metne, kıstasa istinat etmek ister. Hâkim de vicdandır.

Arkadaşlar, yapılması lâzımgelen nedir? Yapılması lâzımgelen şey komünistlerin faaliyetine karşı alınması lâzımgelen kanunî tedbirlerin ve müeyyidelerin vazih olarak, sarîh olarak tespit edilmesidir.

Şimdi esbabı mucibede deniyor ki bu faaliyetler türlü kisvelere bürünerek geliyor. Buna kalsa yeni metotlar; yeni metotları ihtiva eden yeni tedbirler icabeder diyor. Bu esbabı mucibeye göre, yapılan nedir? Yapılan şudur: Ceza Kanununun 141 ve 142 ve 160 ıncı maddelerinde mevcut olan hükümlere yeni bazı unsurlar ilave ederek ve bazı değişiklikler yaparak yüksek huzurunuzla getirmekten ibarettir. Yani şimdiye kadar faşist menşeli hükümlerdir, diye Demokrat Parti muhalefette iken mütemadiyen antidemokratik mahiyetleri üzerinde durulan ve bizim de aynı lüzum üzerinde durduğumuz hükümleri için mahiyetlerinde değişiklik yapılmaksızın tadiller derpiş edilmiş olmasıdır.

Esbabı mucibede şöyle birşey var. Diyor ki; hükümler, vatandaşın Anayasada yazılı olan haklarını ve hürriyetlerini koruyan hükümlerdir, diyor. Demokrasiyi teminat altına alan hükümlerdir, diyor.

Sayın Menderes'in tasfiyesinden bahsettiği tek parti zamanından arta kalan zihniyet meselesi üzerinde durmak lâzımdır. Şu ciheti evvelâ arz

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

edeyim ki, arkadaşlar; İtalyan Ceza Kanunu toptan faşist menşeli ceza kanunu değildir.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Faşist menşeli bir eserdir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – O ilmî bir eserdir. 1925 senesinde İtalya'nın mâruf cezacıları tarafından tetkikleri 1931-1932'de ikmal edilerek kanun neşredilmiştir. İki sene evvel buraya konferans vermek için gelen ceza profesörleri şunu söylemişlerdir. İtalyan Ceza Kanununa faşist devri zamanında ilave edilen hükümlerdir ki o ilmî eserin zayıf tarafını teşkil etmektedir ve İtalya'da o zaman bunun revizyonunu ele almış olduklarını ilâve etmişlerdir. İşte asıl İtalyan Ceza Kanununa faşist devri zamanında ilave edilmiş bulunan ve aslında eserin zayıf tarafını teşkil eden ve bizim de antidemokratik, dediğimiz hükümler ki siyasî suçlara taallûk eden hükümlerdir. Bunların mazisi yoktur. Ceza kanunlarında her hükmün bir mazisi ve bir tarihi vardır. Tarihi ve mazisi olmayan hüküm, işte üzerinde durulması ve tasfiye edilmesi lâzımgelen bunlardır. Bu hükümler iltizam edilmezler.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Neticeye gelelim, dermanımız kalmadı.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Dinleyeceksin. Mevzu o kadar mühimdir. Bir hasta sahibi gibi feryat ediyorsun, sonra da o işin tedavisi hakkında fikir beyan etmek isteyenleri tahammülle dinlemenin gerekli olduğunu kabul etmek istemiyorsun. Tahammül edeceksin.

BAŞKAN – Devam buyurun efendim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Biz o kısım hükümleri almışız ve vaktiyle Demokrat Partinin hakkıyla üzerinde durduğu ve tek parti devrinde arta kalmış hükümler olarak tadilini borçlandığı bu hükümlere yavaş yavaş alışmak meylî hâsıl olmaktadır. Buna dikkatli olmamız lâzımdır. Meselâ 161 inci maddede. Ona biz de kendimiz bir hüküm ilave etmişiz. Kendimize mahsus bir fıkrayı da ilave etmişiz. Sulh zamanında da hüküm ifade eden bir fıkra ile tam tipik antidemokratik hale koymuşuz.

Keza milli duyguları rencide eden efal. Faşizmin müfrit milliyetçilikten mülhem olarak kanunlarına koydukları bir hüküm. Biz de almışız. Bunların düzeltilmesi zarurettir.

Komünizme karşı lüzumlu hükümler 141 inci maddenin ilk ve ikinci fıkrasıyla tespit edilmiştir. Buna bir cebir unsuru ilâve etmiş. Bu, bir noksandı, bilfarz bir sosyalist partinin teşkilinde endişe uyandıracak bir vehmi bertaraf etmiş. Cebir unsuru şudur, budur, cebir unsurunun ceza prensiplerinde ifade ettiği mâna malûmdur. Buna kendiliğimizden

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

mâna vermekliğimize lüzum yoktur. O fıkraları daha vuzuh ile ifade etmek, şu kelimeleri koymak lâzım mı, değil mi. Bu mevzuda kıymetli arkadaşlarımız fikirlerini söylerler, tenevvür ederiz. Mesele bu değildir. Mesele, ondan sonra ilave edilen yeni hükümlerin vazih tariflere ve kıstaslara isnat etmemekte olmasıdır. Yani mucip sebepler olarak ileriye sürülen fikirlere uygun tarzda olmamasıdır. Cumhuriyetçiliğe muhalif olarak tek bir adam veya zümre tarafından Devletin idaresini istihdaf eden bir cemiyet kurulması yasak ediliyor. Demokrasi prensiplerine aykırı olarak bir fert veya bir zümre tarafından Devletin idaresini hedef tutan cemiyet kurmakta keza. Yalnız bunları vazih olarak ifade etmek lâzımgelir. Nedir maksadımız? Cumhuriyetçiliğe aykırı, yani Cumhuriyet rejimi kaldırmak için, cemiyet kurmak, Cumhuriyeti kaldırarak yerine padişahlık veya dinî bir hükümet tesis etmek. Maksat bu ise böyle vazih yazmak lâzım. Bu vazih olmalıdır. Ondan sonra, demokrasi prensiplerine aykırı olarak, deniyor, bu da vazih değildir. Tarif vazih değildir, kıstas vazih değildir. İstedüğümüz nedir? İstedüğümüz şu mu? Biz çok partili bir devreye girdik. O halde, çok partili Hükümet sistemini kaldırarak yerine tek partili bir nizam tek partili bir idare sistemi kurmayı hedef tutan cemiyetleri yasak etmek, öyle ise bunu vazih söylemek ister. Ne vatandaş ve ne de memleket için bir huzursuzluk unsuru olmaktan çıkacak şekilde tespit etmek lâzımgelir.

Arkadaşlar; bugünkü haliyle kalırsa şunu arz edeyim. *(Maddesi gelince konuşursunuz sesleri)*

Heyeti umumiyesi üzerinde konuşuyorum. Maddesi geldiğinde konuşsunlar. Ben bir daha maddesi üzerinde şahsan durmayacağım.

Diktatörlük telâkkisi çok değişiktir. Demokrasilerde fikirler o kadar ileri gitmektedir ki, mutlak bir ekseriyete dayanan bir partinin idaresi: müsavi tek parti, o da müsavi diktatörlük diyenler, oraya kadar giden düşünceler olabiliyor. Halbuki parlamenter, temsili bir hükümet sistemi için normal iktidar halidir bu. Ekseriyete dayanan bir partinin, muhalefet mevkiinde bulunan partilerin murakabesi altında memleketi idare etmek sistemin normal icabıdır.

Öyle liberal düşünceler ileri sürenler oluyor ki, bir partinin mondiyal hâkimiyeti ile nasyonal hâkimiyetinin arz edeceği tehlikeyi aynı mahiyette görenler olabiliyor. Yani o kadar değişiktir. Bazı demokrasilerde temsili hükümet sisteminin ananevi esaslarına bağlanmışlardır. Münavebe ile iktidar mevkiine gelirler. Bazı demokrasilerde de bakarsınız, partililik demokrasinin siyasî rahatsızlıkları hakimdir. Mesela Fransa'da Degol'un hareketi kanunun ilhamı nasıl ve ne gibi mahızurlar arzedebileceğini belirtmesi bakımından bizim bu konuda bir misal olarak ele alınabilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Degol, partilerin inhisar rejimi altında devletin kudretsizliğe düşmekte olduğu kanaatindedir. Vatandaşları bir topluluğa davet etmek, toplamak ister, millî birlik lâzımdır, şu lâzımdır, bu lâzımdır, der. Diğer partiler nazarında bu hareket hürriyetler için tehlike gösteren mahiyettedir, ama demokrasi prensiplerine bir aykırılık teşkil etmemektedir, onun için bir ceza müeyyidesine bağlanması, bir ceza tehdidi altına alınması orarlarda ve gerek demokrasilerde kimsenin aklına gelmez. Şimdi bizde böyle bir hareketi cürüm mü sayacağız?

Ceza kanunlarında öyle müphem ifadeli hükümler derpiş edilecek olursa böyle bir yığın tereddütler ve her bakımdan mahzur arz edeceğine şüphe yoktur. Biz hürriyeti boğucu hareketlere karşı tedbir almak yolundayız. Bu tedbirin hürriyetleri kaldırması düşünülemez. Dalma esas, vatandaşın tabîi hak ve hürriyetlerinin korunmasındadır. Bize selâmetin, lisanı ve hürriyetin lisanı lâzımdır. Selâmetin ve hürriyetin lisanı yekdiğerini tamamlayıcı esas olarak lâzımdır. Arkadaşlar, komünizme karşı alınması lâzımgelen tedbirleri ihtiva eden kanun maddeleri de demokratik hürriyetleri tehlikeye düşürmekten kurtaracak vuzuhu, sarahatı taşımak suretiledir ki, demokratik inkişaflarınıza ve denildiği gibi demokratik memleketlerin ceza kanunlarının atmosferine uygun bir şekle konulması sağlanmış olur. Yoksa eski faşist menşeli hükümlere yeni bir hayatıyet vermek, genç demokrasimize asla yakışamaz.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Efendim, muhtelif fikirler arasında zannediyorum ki mevzu berraklığını kaybeder gibi oldu. Onun için söz aldım.

Yeni bir Ceza Kanunu tesis ve tedvini ile bu tadil arasında bir irtibat görölüyor ve işler birbirine karıştırılıyor. Bir kere elimizdeki Ceza Kanunu faşist bir Ceza Kanunu olarak ele alındı, halbuki böyle değildir. Bu kanunun mebdeî tarihi 1889'dur, çok eskidir ve ceza hukuku bakımından hakikaten yüksek bir kıymetî hukukîyeyi haizdir.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Faşisttir, ispat edeceğiz.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Devamla) – Yalnız, bilâhara faşistlikten sonra yapılan bazı tadillerle bu kanuna bazı hükümler girmiş ve kanun eski safiyetini kaybetmiş olabilir. Bunun içindir ki esasen yeni bir Ceza Kanunu tedvini ile uğraşıyoruz. Bir komisyon hali faaliyettedir. Fakat demin de arz ettiğim gibi o kanunun gelmesi pek kısa zamanda kabil olmadığından hadiselerin ışığı altında bazı işlerin cezasını artırmak lüzumunu hükümet duymuş olduğu için böyle bir tadille gelmiş bulunuyoruz. Hükümetin teklifini Adalet Komisyonu nazarı itli-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bara almış ve hatta bizim koyduğumuz ceza hadlerini genişletmiştir. Bu itibarla hükümetin teklifiyle encümen arasında, yani Millet Meclisinin bir parçası arasında bir mutabakat vardır. Bilhassa gerek siyasi ve içtimai cürümlerde, gerekse diğer zabıta vakalarında kanunî yetersizlik dolayısıyla müstacelen bunları kuvvetlendirmek lüzumu ile Hükümet bu lâyiha ile gelmiş bulunuyor.

Geçenlerde bir hadise oldu. Takdir buyurursunuz; faşistlikten mahkum olan bir kimse Türkiye'ye pasaportsuz geldi. Fiili affa tabi olduğu için rahat rahat girebilecekken yüzünü gözünü, kılığını kıyafetini değiştirdi, kendisini maskeleydi, öyle geldi. Elimizdeki ceza hükümleri az olduğu için bu adama pasaportsuz geldi, diye ceza verdik. Suiniyetini izar eden şahsa mevzuatımızın darlığı yüzünden hakettiği cezayı veremiyoruz. Bu itibarla bu kanunu tadil ile huzurunuzda gelmiş bulunuyoruz. Yoksa yeni bir Ceza Kanunu meselesi, antidemokratik kanunların tashihi meselesi bu mevzudan ayrı bir mevzudur. Eğer maddeler sarih değilse bu cihet maddelerde görülebilir.

Şunu da arz edeyim ki; 141 ve 142 nci maddelerdeki hükümler dikkatle okunacak olursa geniş mahiyette görülmekle beraber onun da hudutları çizilmiş hâkime kanaat verecek mahiyette hudutlandırılmıştır. Bu noktayı tavrız için söz almış bulunuyorum.

BAŞKAN – Zuhuri danışmanı. *(Yok sesleri)*

Celâl Yardımcı.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) – Çok muhterem ve aziz arkadaşlarım; konuşmamın esasına girmeden evvel bir başlangıç yapayım. müsaade ederseniz. Komünistlerin bu memlekette tutunmaması için Hükümetin ve bazı arkadaşların getirdiği bir kanun var. Bir de bu yolcuların arasında iki rehber şahit olduk. Bu rehberlerden birisi Millet Partisi Sözcüsü Osman Bölükbaşı, ötekisi Halk Partisinin Sayın Sözcüsü Faik Barutçu. Birisi burada, diğeri bermûtat söyledi ve gitti. Şimdi arkadaşlar bu arkadaşların söyledikleri güzel. Bunların söylediklerine göre güzel bir yola gidiyoruz. Bu rehber arkadaşlar bu yola gitmeyin diyor. Peki o halde hangi yola gideceğiz? Onu da söylemiyor. Bir sene Mecliste, gruplarda, komisyonlarda bu tasarı müzakere edilmektedir. Hangi yerleri sakat, neresi eksik, hangi tarafı emniyeti temin edici mahiyettedir o komisyonlara gidip izahat vermek bu noksanları tamamlamak icabetmez mi idi? E.. Şimdi?.. Yolu göstermiyor. Yolu göstermediğine göre ya bilmiyor ya göstermek istemiyor. Bilmiyorsan ey Allâh'ın kulu bu işe karışma bari. Bilmiyorsan göster de istifade edelim. *(Sağdan, târize lüzum yok sesleri)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Nedim Ökmen'in yolunu tutma.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Muhterem arkadaşlar, bu meselenin tümünün müzakeresi sebebiyle maddelerde sırası geldiği zaman komünistliği sarıh olarak tarif etmek, yani komünistlik kelimesini dercetmek lâzımgeldiğine işaret etmek, müeyyideler üzerinde mâruzatımı arz etmek, ihtisas mahkemeleri teşkil etmek suretiyle komünistlik davalarının rüyetini ayırmak, komünistlik doktrinlerinde tatbikatta elde edilecek malûmatla suçluyu meydana çıkarmak gibi maruzatımı maddelerin müzakeresi sırasında arzetmek üzere sonraya bıraktım. Şimdi kanunun tümü üzerinde maruzatta bulunacağım. Bazı bildiklerimi, bilhassa komünistlik gibi herkes gibi cahil olduğumuz hususlar hakkında bazı bildiklerimi huzurunuzda açıklamak zaruretindeyim. Huzurunuzda gelen tasarıyı dikkatle okudum.

Aziz arkadaşlarım, bu mukaddes yurdun komünizm belasından masun ve masum Türk eskârının komünizan tohumlardan uzak kalması mülâhazasıyla gerek Hükümetin ve gerekse bazı milletvekilleri arkadaşların huzurunuzda getirdikleri tasarıyı dikkatle okudum.

Hükümet ve arkadaşlarım, tasarının ve Marksizm'in ilmi tarifini liyakat ve belâgatla yapmış sözde doktrin portresi çizilmiş olan bu mezhebin tatbikatta asıl hüviyetini yani bolşevizmi nasıl meydana getirdiğini ve bir sınıfın diğer sınıf üzerinde tahakkümünü icraya müncer olan efal ve harekâta temas edilmiş ve bunu membaında boğmak azmî ve lüzumu ile tertemiz bir gayretin muhassalası olan bu kanunu huzurunuzda getirmiş bulunmaktadır.

Şahsan bu mütalâalardan, bu görüş ve kanaatlerden üstün bir şey serdetmek kudretinde bulunmadığımı hemen itiraf etmek isterim.

Ancak, son günlerde bu aziz vatan parçasında beliren habîs niyetlerin, taazzuv eyleyip teşkilâatlanmak sevdasında bulunan tahripkâr kuvvetlerin mevcudiyetini haber almak ıstırabı içinde kaldığım içindir ki; huzurunuzda komünizmin ne mertebe mergup bir mezhep olduğunun tarifini yapacak, bu sınıfın diğer sınıflar üzerinde hangi yoldan ve hangi vasıtalar kollanarak içte ve dışta tahakküm icra eylediklerinin vâkıalarını arz edecek, literatürüne işaret eyleyecek ve sunacağım kısa örneklerle onun cazip gösterilen maskesini düşürmeye istitaatım nispetinde âmmе eskârını tenvir ve Heyeti Celilenize de bir fikir vermeye çalışacağım. Fakat her hal ve kârda sabrınızı ve vaktinizi suiistimal etmeyeceğimi vâdedeyim.

Komünizmin bence tarifi şudur. Dünya literatürü komünizmi dünya çapında dünyanın başına bela kesilen bir fesat hareketi diye tarif eder-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ler. Baş vurduğu yollara ve örneklerine gelince bunu da vesikalarla ispat edeceğim.

Bu mezhebin kaynağı olan ülkenin anayasasından başlayarak ispat edeceğim. Canlarını kurtarmak için Türkiye'ye iltica eden Rumen subaylarının mahkemeye ibraz ettikleri bu vesikada komünistliği dünyaya yayan ve yaymaya çalışan ülkenin anayasasının başına geçirilmiş kırmızı mürekkepli bir kundak vardır. Yani dünyaya sokulmak istenen kundak. Orada şöyle deniyor.

"Bütün ülkelerin proleterleri birleşiniz" Niçin birleşsinler? Başka ülkelerin proleterleri! Bu, sarayı neden alâkadar eder? Dünya proleterlerinin birleşmesi bu ülkenin ne derdine? Birleşsinler ki, bütün dünya efendilerinin emrine girmiş bulunsun ve bütün dünyanın hür milletlerinin hatta kendi ideallerini tahakkuk ettirmek uğruna birleşmeye davet ettikleri zavallı proleterlerin bile boynuna bir ilmek takıp dünya döndükçe onları köle olarak kullanmak imkânı elde edilsin diye. Tâ ki, o milletlere zincir ve hattâ imkân bulsaydı arzın yuvarlağına bir gemi takıp ikisini birden dilediği uşaklık yolunda yürütmek imkânını elde edinceye kadar. Taâ ki, kendisi bu malûm sarayda efendi olarak uyurken; dünya milletlerinin yük altındaki feryat ve figanı uykusuna ninni olarak duyuncaya kadar.

İşte bunun için kızılık; idealini karanlık ülkesinden dünyanın cennetasa mamurelerine yönelmiş ve dünya proleterlerini sahte bir refah vadiyle birleşmeye tahrik ederek onları kızıl imparatorluk uğruna dinamitlemek için gece gündüz bu rüyanın hakikat olmasıyla meşgul olmuştur. Dikkat buyurursanız dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir devrinde ve hiçbir devletin anayasasında böyle bir hüküm yoktur. Bu hükmün tazammün ettiği mâna, bu devlet, vücuduna taalûk eden anayasa, bütün ülkelerin proleterlerini ve bittabi bütün ülkeleri kendi hâkimiyet bayrağı altına almak niyetindedir.

Bu korkunç kuvvetin sistemi ise, yurтта zulüm; cihanda zulümdür. O, ancak, engizisyon mezalimine taş çıkartan bu sistem sayesinde emeline nail olacağına inanan kör ve sağır bir mekanizmadır.

Şimdi, size yurтта zulümden misaller vereceğim: Komünizm ihtilâli tarihi isimli eser: Sahife 146.

Komünistlik dininin şartlarından olan cinayet ve tethiş hareketleriyle bu umdenin evvelâ anayurтта, sonra da cihanda hakim olmasını esas tutan kızıl gard sayısları başkanlık divanı, evvelâ Çar ailesinin yok edil-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

mesiyle işe başlamıştı. Bu uğursuz vazifeyi başarma işi çeka üyelerinden Yurovski adlı bir komişere yüklenmişti. 1 Temmuz Pazar günü 12 nagant tabancasını hâmil nöbetçiler saat 22'de bir odaya kapatılan 51 yaşında İkinci Çar Nikola'yı, 47 yaşında karısı Aleksandra'yı, 24 yaşında büyük kızları Olga'yı, 22 yaşlarında ikinci kızı Tatyana'yı, 20 yaşında üçüncü kızı Marya'yı, 18 yaşında dördüncü kızı Anastasya'yı, 15 yaşında veliaht Aleks'i'yi, doktorları Potkin'i, odacı Çamadrow, odacı kız Demidova'yı, küçük uşak Linyonid'i nagant mermilerinin altında delik deşik ettikten sonra kurbanların üzerinden mücevherler ve kıymetli eşyalar toplanmış, cesetler yatak çarşafalarına sarıldıktan sonra kızıağın uçları tezkere gibi tutularak kamyonu yüklenmiş ve (Aklana) vadisine götürülerek yığından et ve kemik parçalarını yaktıkları muazzam bir çoban ateşinde yakılmış ve külleri aynı vadiye savurulmuştur.

Bir mîsal daha: aynı eser sahife 154: Komünistliğin can düşmanı saydığı münevver ve dindar tabakanın imhası esas umdelerindendi. Yekaterinburg'da tüfek dipçikleriyle ve süngülerle öldürülen Mihael gibi filozoflar, Grandük Pavel gibi edipler, İgor gibi ruhbanlar, Sergiyev gibi öğretmenler, Helen gibi sanatkârlar ki, milyonlarca insanın komünistliğin kökleştirilmesi uğruna imha edilmelerinden vücuda gelen isimsiz mezarların içinde biriken kan, et ve kemik yığınları, yıllarca ve yıllarca kızıl dünyanın kolektif çiftliklerine, tarlalarına, bağ ve bahçelerine gübrelik vazifesi görecektir. Yurtta zulümden bir başka mîsal: Bir devlet adamına imza ettirildiği için ismini vermekte mâzur olduğu diğeri bir eser; sahife 70-71.

Bir komünist zimemdarı olarak kolektif çiftlikleri teftiş ederken Nikol'a geldim. Misafir olduğum Çetkov'un evinde nahif ve garip halli bir küçük nazarı dikkatimi celbetmişti. Çetkov'a adı ne diye sordum. Vasil dedi ve o sırada çocuk dışarı çıktı. Ev sahibine; sahife, 13, 14, 15.

Sizin oğlunuz mu, dedim. Hayır, kolektifliğin bir yetimi dedi.

Ne demek istiyorsunuz.

Yetim işte fazlasını sormayın. İsrar ve rica ettim, korkmamalarını söyledim. Çetkov kendilerine bir fenalık gelmeyeceğinin teminatını benden altıktan sonra anlatmaya başladı :

"Biraz ötemizde oturan (Volvar)'lar çok mesut bir aile idi. Bu çalışkan aile bütün ısrarlara rağmen kolektifleşmeye girmek istemiyordu. Ellerindeki bütün hububatı teşkilâta vermişlerdi. Fakat bunlar bizim toprağımızdır, atalarımızdan kalmıştır, diyerek topraklarını vermek arzusunda değillerdi. Fakat teşkilâtın adamları hak ve arzu tanımadan bu ailenin

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bütün topraklarını ellerinden aldılar ve aileye (kulak) damgasını vurdu-
lar. Bir akşam üzeri aile reisini alıp gittiler. Âkıbetini hâlâ da bilen yok-
tur. Karısı Kaygay'ı ertesi sabah asılmış bulduk. Vasiya onların yetimi-
dir. Kimsesiz kaldı, biz aldık. Bir aydan beri de çocuk konuşmuyor. Her
gece evinin etrafında dolaştıktan sonra gelerek furunun üzerinde yatıyor.
Biz bu halleri gördükten sonra Kolhozlara girmeye mecbur kaldık. Bitta-
bı gönül rızasıyla değil. Biz çalışıyoruz, Kolhozlar yiyor, komünistler de
yiyorlar. Bize kalan da sadece açlıktır."

Bir misal daha; aynı eser, sahife 75-76.

"Kolektif çiftlikler işi komünist programına uygun olarak o kadar yo-
lunda gitmeye başlamıştı ki meclis bunu tesid için bir yemek vermeye bi-
le razı oldu. Büyük hazırlıklar başlamıştı. Kolhozların büyük avlusuna
yerleştirilmiş domuzlar kesilmişti.

Her şey bayram gününü hatırlatıyordu. Salı günü akşam üzeri tarla-
dan dönerken köyde bir şeyler olduğu adeta hissediliyordu. Kadınların
göz yaşları, köylülerin sağa sola koşuşmaları beni komünist binasına
doğru süratle gitmeye sevketti. Kapıdaki nöbetçiye ne olduğunu sordum.
(Yeni bir kulak temizlemesi) ve G.P.D. ve bölge komitesi reisi bu sabah
geldi dedi.

İçeri girdiğim zaman Arşinov'un G.P.D. memurlarıyla şakalaşmakta
olduğunu gördüm. Aralıkta avluda ise genç ve ihtiyarlardan müteşekkil
yirmi kadar köylü ellerinde çıkınları, ümitsiz bir şekilde ağlaşıyorlardı.
Etraflarını silahlı nöbetçiler sarmıştı. (Kulak temizlemesi) demek bu idi.
Yani evlerinden ocaklarından basit köylüleri alarak kamplara veyahut
ağır hizmetlere yollamak.

Binadan çıkarken iki asker; orta yaşta bir köylüyü sürükleyerek ge-
tirdiğini gördüm. Adama fena muamele edildiği aşıkardı. Üstü başı pa-
ramparça, yüzü gözü kan ve çürük içerisinde idi. Âciz vaziyette ona ba-
karken bir kadın çığlığı yükseldi. Saçı başı darmadağın bir kadın elin-
de yanan başak demetlerini samanlığın damı üzerine attı. Aynı zamanda
bağırarak (Caniler biz bütün hayatımızı bu ev için mahvetmiştik. Şimdi
size de kalmayacak, alevlerin olacak) derken çığlıkları delice kahkahala-
ra tahvil olunuyordu. Köylüler eve koşarak bir şey kurtarmaya çalışıyor-
lardı. Sahne tamamiyle bir faciayı ifade ediyordu. İnleyen, bağırان kadın-
lar, çamurda sürüklenen köylüler, sürgüne giden zavallılar."

Bir diğer ve son misal: Hürriyeti seçtim isimli cümlenizin malûmu
olan aynı eserin 128 inci sahifesinden başlayarak devam eden kısımla-
rında bizzat komünistliğin ihtilâl arkadaşlarının bile onların hiyanetine

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nasıl uğradıklarını ve N. K. V. D. Teşkilâtının yırtıcı bir kedi gibi Zinov-yef, Kamanef ve Simanki'lerle birer fare ile oynar gibi oynadıktan sonra onları nasıl imha ettiklerini ve (Büyük temizleme hareketi) denilen bu ameliyede yüzbinlerce boynu vücutlarından nasıl ayırdıklarını tüyleriniz ürpererek okur ve anlarsınız.

Nihayet Viktor kısaca şunu ilave ediyor. Gözümle gördüğüm bu vakalar zaten elimde mevcut yüzlerce istatistikte yazılı hâdiselerden gayet tabii olarak daha çok bana tesir etmişti. Sanki o anda komünizm adına mahvedilmiş bütün bir neslin kadın ve erkeklerini, dağılmış ailelerini, koparılan bağlarını, aşıktan, cinayetten ölen binlerce insanı bir kere daha gözlerimin önünde görür gibi oluyordum. Bütün bunlar; vatanımın, toprağımın, ocağımın ana, baba, evlât ve hayalimin kaygı pahasına olarak hürriyeti seçmeme sebep olmuştu.

Bilhassa Rus-Amerikan dünya mücadelesi isimli eserlerin mütalâası; size komünistliğin ne olduğunu, onun yurttâ zulüm ve cihanda zulüm sisteminin nasıl tatbik edildiğini, komünist bir dünya imparatorluğunun kurulmasına nasıl çalışıldığını, komünist olmayan her şeyin dünya ve hattâ kâinatın nasıl bir numaralı düşman telâkki edildiğini, komünistliğin dünya çapında nasıl bir fesat hareketi olduğunu ve komünizmin dayandığı kuvvetin sadece ve nasıl şiddetten ibaret bulunduğunu birer hikâye olarak değil maddî vakialara tarihe ve realiteye dayanarak anlatır.

Arkadaşlar, bir sınıfın diğer bir sınıfa tahakkümünü sağlamak için komünizmin kendi yurdunda baş vurduğu yollardan size örnekler verdim.

Şimdi de dış memleketlerde nasıl çalıştıklarını ve ne melânetler icra eylediklerinin küçük bir örneğini takdim ederek sözlerime nihayet vereceğim.

Bu tethiş mezhebinin ve onun sefil mürevviçlerinin bahtsız Rus topraklarında neler yaptıklarını size onların dilinden nakletmek isterim.

İki sene evvel; tığ gibi ve kahramanlıklarını hürriyetten mertlikle cesaretten alan üç Romen subayı, Türk vatanına iltica ettiler ve bu halâsı önlemek isteyen bir komüniste karşı bir suç işleyerek mahkemelik oldular.

Onlara niçin kaçtıkları soruldu. Şu cevabı verdiler ve ispat ettiler. Romanıya dediler, toprak altı ve toprak üstü bakımlarından çok zengindir. İktisadî bakımdan Avrupa'nın ufak mikyasta Amerikan Birleşik Devletleri dense mübalâğa edilmiş olmaz. Avrupa'nın en büyük petrol kuyuları, en vâsi tuz madenleri oradadır. Ormanları, buğday ekimi ve mahsulü bir hazinedir. Birinci Harb sonunda yeni bir hamle ile programını çizdiği kü-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

çük ve büyük sınaî Balkan Devletlerinin en ileri gelenlerindendir. İkinci Dünya Harbi içinde, tarafsız memleketlerde bile bulunmayan beyaz ekmek, bol et ve hatta siyah havyardan kaz ciğerine kadar en nadide ve lüks gıdalar Bükreş lokantalarının sofralarında bir lofullos ziyafeti bolluğu ile teşhir edilmekte iken bugün bunlardan hiçbir eser yoktur. Komünizmin ve panislâvizmin bir cehennem deryası gibi etrafını sardığı bu bir avuç Lâtin toprağı bir zamanlar Karun'un sofrasını imrendirecek kadar şikemperverliğin ince sanatının mahsulü olan bu yiyecekleri ile, güzel iklimi, bol güneşi mamur kasabaları ile komünist isimli bir cehennem zebanilerinin lokması olarak yenilip yutuldu. Artık onlara rastlayamazsınız. Bu anlattığım toprağın efendisi ve bu sofranın sahibi olan zavallı Romen halkı 1947 yılından elinden alınmadığı takdirde gıdasını, varlığını, tek kelime ile yaşama ümidini bu senenin mısırına bağlamıştır.

Romen köylüsünün bu mahsul hazinesinde kırmızı bir domates, bu sene uçsuz bucaksız bostanları görülmemiş bir bollukla doldurulmasına rağmen ufacık bir kavun veya karpuz hasret çektiğini yana yakıla anlattılar. Hepsi ve hepsi kızıl diyara taşınıyor. Bunlar komünist kolhozlarında yığıyor, talan edilircesine onların arasında taksime uğruyordu.

Para, Romanya'da sıfırdır. Bir milyon kûsur ley'e bir kilo şekeri zor alabilirsiniz. Onu da kızıl kooperatiften almak şartıyla.

Gençlik, münevverlik, din, itikat, ırz ve namus kızılların elinde, onların gaye ve zevkleri uğruna mahvü perişan edilmiştir. Hulâsa bugün Romanya'da bir zamanların bu mesut topraklarında hiçbir ressamın düşüneyeceği, hiçbir şairin muhayyilesine sığdıramayacağı iki tablo vardır.

Bu tablonun birinde Romanya'nın bahtsız köylüsü sonsuz bir genişlikle ufuklara yaslanan bakır çimenli ovalara aşıktan bitap bacaklarıyla yaylana yaylana tohum atıyor, diğerlerinde kızılar bu aç milletin malı, canı, ırz ve namusu üzerine ölüm yağıdırıyorlar. Böylece toprağa bir yandan tohumlar, bir yandan ölümler giriyor. Çıkan ekmeğı kızılar kapışıyorlar, yerle bir olmuş mezarların soğuk süslerle bezenmiş geniş kabristanların üstünde her an yaşlarla dumanlı gözlerini, yeisle dolu bakışlarını uzun uzun gezdirip bu mezarlardan göklere yükselen ah ve enini sindire sindire paylaşıyorlar da sadece Rumenlerdir.

Biz işte bu acıları görmemek için kaçtık. Yoksa durup dururken vatanımı kim terkeder. Kim kendisini yurdunun güneşinde hayat bulmaktan mahrum eder. Dinimiz dininizden değil, dilinizi ise biz bilmeyiz. Dünyada kadri bilinen ve tarihlerde yer tutan misafirperverliklerden gayrı örf ve âdetleriniz mâlumumuz değil.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yabancı bir memlekette, işsiz, güçsüz, parasız ve pulsuz her türlü yaşama imkân ve vasıtalarından mahrum bir bâdireye sebepsiz olarak kim atılır.

Arkadaşlar bu memlekette komünizan fikirler yaymak isteyenler, bu yurttaki komünizmi teşkilâtlandırmak gayretinde bulunanlar, Allah korusun, eğer bir gün buna muvaffak olurlarsa, bu aziz vatanın ve mesut ve mâsum milletin âkıbeti size örneklerini verdiğim elim âkıbetlerin ta kendisi olacaktır. Temiz ve asil Türk evlâtlarının fikir ve irfan hayatında bu habîs mezhebin yayılmasına karşı Çin Seddi bu âkıbetin tahakkukuna imkân vermemek, fert olarak, millet olarak ve Türk olarak borcumuzdur.

Seferber edilecek kuvvetlere gelince :

1. Fikir ve irfan hayatında bu habîs mezhebin yayılmasına karşı Çin Seddi gibi bir hürriyet fikri seddini tesis eylemek, bu vazife Türk münevverlerine ve Millî Eğitim Bakanına düşer.

2. Kuvvetli bir takip zabıtası vücuda getirmek;

3. Kanun kuvvetine başvurmak; o da ikiye ayrılır.

a) Sıkı müeyyideler;

b) İhtisas mahkemesi.

Zira, söz ve nüfuzlarının metelik kadar geçmediği hür ve müstakil memleketlere bile, para, propaganda, hiyanet, hile, vait ve casusluk gibi vasıtalarla dünyayı hedef tutan bir komünistlik sokulmaya çalışıldığını gözönünde tutmak icabeder.

Binaenaleyh; Türk zaferinin sırma saçlı kartalı, ölmez Atatürk'ün işaret buyurduğu gibi, memleketin dahilinde ve haricinde birçok bedbahtlar hiyanet ve dalâlete sahiptirler ve bu bedbahtlar şahsî menfaatlerini komünizm gibi bu milletin en büyük fikir, hürriyet ve istiklâl düşmanı olan bir mezhepte tevhit edebilirler.

Bundan evvel ve son günlerin vakıaları, esef ve ızdırapla söylemek lâzımdır ki, bu nevi bedhahların mevcudiyetini bize göstermiş bulunduğuna göre sıkı bir müeyyideye muhtacız.

Bu itibarla Türk kanun vaznı, Türk âmme vicdanı, menfaati ve dileği ile mütenazır olarak bir müeyyide vaz'ı hususunda vazifeye davet eden Hükümeti ve muhterem milletvekilleri arkadaşları hürmet ve muhabbetle kucaklamayı ve onları candan tebrik eylemeyi vatanî ve teşriî vazifelerimden biri addeder, Heyeti Celilenizi bu dileğe müzaheret buyurmak temennisi ile ve tâzimle selâmlarım. (Soldan şiddetli alkışlar).

BAŞKAN – Önerge var, okuyacağız.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

T.B.M.M. Başkanlığı Yüksek Katına

Kanunun hayatî bir zaruret olduğuna, tafsilâtıyla Yüksek Meclis ittifak halinde kanaat getirmiştir. VeleVKi birkaç saat de olsa; kızıl hainlere vakit kazandırmamak için, kanunun tümü müzakeresinin kifayetiyle hemen maddelere geçilmesini arz ve teklif ederiz.

21.XI.1951

Bahkesir Milletvekili
Sıtkı Yırcalı

Tekirdağ Milletvekili
Şevket Mocan

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Aleyhinde konuşacağım.

Aziz arkadaşlar, Kanun yalnız komünistliğe karşı değil, aşağı yukarı mevcut Ceza Kanununun yukarıdan aşağı birçok maddelerine, fasıllarına ve baplarına taallük eden geniş bir tasarıdır. Şimdiye kadar konuşan hatip arkadaşlarımız ve parti sözcüleri bu genişliğin ancak bir kısmına temas etmişler, yalnız komünizm ve bazı hakaret suçları üzerinde kısmen durmuşlardır. Daha birçok maddeler vardır ki bu ana mevzulara temas edilmemiştir. Daha birçok hukuk prensipleri, esasları, memleketimizin realiteleri vardır. Binaenaleyh bu kanunu bu kadar kısa bir zamanda kabul edilmiş saymak ve birkaç saatlik gecikmeyi bir ziya telâkki edip Meclisi bir an evvel hükme vardırmaq doğru olmaz. Geçmiş devirde parlamentomuzda teessüs etmiş bir anane ve itiyat vardır: az çalışmak, çok kanun çıkarmak, kanunlarımız üzerinde az durmak. Bu münasebetle birazdan arz edeceğim ki, bu Meclis, geçen Meşrutiyet meclislerinden daha az çalışmaktadır. Türkiye demokratik bir tekâmüle doğru gitmektedir. Bizim o meclislerden daha demokratik ve etraflı çalışmamız lâzımdır. Bu noktai nazardan müzakerenin aleyhindeyim. Eğer müzakere kâfi adedilecekse üzerinde konuşmamıza müsaade edin.

BAŞKAN – Efendim, önerge tasarının tümü üzerindeki müzakerelerin kifayeti hakkındadır. Aleyhinde söz alan arkadaşımıza söz verdik, konuştu. Bu itibarla önergeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

BAŞKAN – Oturumu açıyorum. Söz Ahmet Gürkan'ın.

AHMET GÜRKAN (Tokat) – Maddelerde konuşacağım.

BAŞKAN – Cezmi Türk.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Demin kifayeti müzakere takriri üzerine, Yüksek Meclisinize hitap ederek, müzakereye devam edilmesi istirhamında bulunmuştum. Ekseriyetle devama karar verdiğimiz için, Heyeti Celi-lenize şahsan minnet ve şükranlarımı arz ederim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar, Türk Ceza Kanunu adıyla bugün yürürlükte bulunmakta olan kanun birçok maddelerini yeniden tedvin veya tadil etmek için vücuda getirilen tasarının müzakeresi vesileyle bu kürsüye çıkan arkadaşları cümleniz gibi derin bir dikkatle dinledim. Gizli celselerde, devletin ilgili dairesinin rejime zararlı ideolojileri bilgi ve hassasiyetle takip etmekte olan teknik müşavir ve müteahhasların beyanatını da hep beraber büyük bir alâka ve hassasiyetle takip ettik. Bütün bunlardan sonra bu mevzuda temas edilmeyen gerek esasa ve gerekse usule taallük eden bazı mühim meseleler kaldı. Kanaatimce bunları yüksek alâka ve dikkatinize arz etmek, bugün için pek lüzumlu gördüğüm bir memleket vazifesi olacaktır.

Aziz arkadaşlar, ister muvafık, ister muhalif olalım, ister siyasi hayatın içinde, ister dışında bulunalım, yıllardan beri bu memlekette Garplı anlayışla millî ve demokratik bir hayatın tam manasiyle yaşanır bir hakikat haline gelmesi için cümleten çalışmaktayız. Nitekim babalarımız ve dedelerimiz de bu yolda büyük emekler harcadılar ve büyük fedakârlıklarda bulundular. Merhum ve mağfur Mithat Paşa'dan bu yana siyasi hareket haline gelen Birinci Meşrutiyet, Birinci Meclis ve Birinci Kanuni Esasi de aynı mukaddes gaye ile vücuda getirilmişti. Hatta bu büyük insan o mübarek canını bu mukaddes gaye uğruna verdi.

İkinci hamlemiz de birincisi gibi münevverlerden geldi. Yadeller de bu uğurda çalışarak can veren kurbanlar verdi. İkinci Meclis, İkinci Meşrutiyet, İkinci Kanuni Esasi ve sonra olan bitenler malûm. Ve merhum Ahmet Samim nihayet milli bir kurtuluş savaşından sonra tam demokratik bir idare olması gereken Cumhuriyet ilan edildi. Yeni Meclis ve yeni Anayasa meydana geldi. Fakat asrı aşan bir zamandan beri istekle beklemekte olduğumuz demokratik hayata yaşanır bir vaziyet olarak kavuşamadık.

Şundan veya bundan bahsedecek, şu mesul veya bu mesuldur diyecek değilim. Bu yakın maziyi tahlil tarihin işidir. onun için bu devirlerin acı, tatlı hatıraları üstünde bisut bir münakaşaya girişip didişmekten Tanrı cümlemizi korusun. Ancak halk ile beraber, halk içinde ve halk için bir demokratik idareyi hakikat yapmak isteyen ve şükürler olsun ki, her halde sayıları bu mukaddes memlekette artık yüz binleri aşan idealist insanların ısrarlı arzuları ve her hangi içtimai seviyede bulunursa bulunsun baha biçilmez fedakârlıkları sayesinde 14 Mayıs mucizesi veya demokrasi devrimi meydana geldi.

Bunda da muvafık, muhalif, müstakil, büyük, küçük herkesin kendi samimiyeti, anlayışı ve fedakârlığı nispetinde bir hisse-i mefharreti bulun-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

duğu muhakkaktır. Bu büyük eser tabii Millî Kurtuluş Mücadelemiz gibi münhasıran şunun veya bunun değil, bütün milletin eseri ve manevî mülküdür. Bununla bugünün nesilleri en büyük memurundan en küçük ücretlisine ve en büyük zengininden en küçük fakirine veya en büyük politikacısından en küçük partisine kadar ne kadar iftihar etse yeridir.

Arkadaşlar, kısa bir kuş bakışı ile arz ettiğim gibi nesillerden beri hep bu memlekette demokratik hayatın bir hakikat olarak yaşanması için çalışıyoruz. Despotizme karşı çıkıyor. En bürokrat oligarşilere karşı kafa tutuyoruz. Kurtuluş Savaşı gibi ölüm kalım ihtiyaçları içinde dahi millî hâkimiyet için çalışıyoruz.

Nihayet 1946'da milletimiz tek dereceli seçim esasını elde eder etmez tarihi tekâmülüne uygun bir olgunlukla ve binbir badire içinde dahi demokratik hayata olan tahassürünü asilâne ilan ediyor ve sonra bütün eksiklerine ve kusurlarına rağmen tam demokratik esaslı ilk Seçim Kanunu yürürlüğe girince de 14 Mayıs meydana geliyor.

14 Mayıs'tan sonra ilk işlerimizden biri geçmişte verilmiş cezaları affetmek oluyor. Niçin?.. O zamanki hâkimlere ve onların hükümlerine mi kıymet veriyorduk? Hâşa. Hâkimlerimizin daima ekseriyetini tebcil ediyoruz. İçlerinde dil uzatılmaya müstahak bir akalliyet dahi bulunmamasını daima hâlisane temenni ediyoruz.

O halde affımıza sebep nedir?.. Çünkü mevcut mevzuatın demokratik olmadığına inanıyor bunların çoğuna antidemokratik diyorduk. Çünkü onların verdikleri cezaları demokratik hukuk prensiplerine, kıstaslarına ve dozlarına muvafık bulmuyorduk. Çünkü gerek sivil, gerek askerî mahkemelerden çıkan kararların kaza vahdeti prensibine uygun ve demokratik eserler olmadığını biliyorduk. Çünkü her yeni rejimde olduğu gibi bir ceza reformu yapılmasını istiyorduk. 14 Mayıs nasıl demokratik hukukun yeni ve ebedî âbidelerinin inşası için yapılmış bir tasviye idiyse, cezaların affı esası ile de geçmiş tasfiye ederek yeni rejimin icaplarına uygun yeni eserler vücuda getirecek zemini ilk hamlede hazırlamak istiyorduk.

İkinci işimiz yeni bir Basın Kanunu çıkarmak için daha doğrusu mevcut Basın Kanununu ortadan kaldırmak oldu. Çünkü millî murakabeyi bu memlekette tesis ve ihya etmek, onun en önemli organlarından biri olan matbuat hürriyetini batılı demokrasilerdeki serbestlik seviyesine çıkarmak istiyorduk.

Burada bu kanunları çıkarmak için sabahlara kadar heyecanla müzakere ederken de bir an önce mevcut Ceza Kanununun da halk mura-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kabesine engel olan hükümlerinin tadil edilmesini ve Hükümetin böyle tasarılar getirmesini rica ediyorduk.

O tarihteki efkâr ve hissiyatımızı bu kürsüden en veciz şekilde beyan ve ifade buyuran Sayın Samet Ağaoğlu olmuştu ve aynen şöyle demişti :

"Yeni iktidar, millet ve Devlet mesuliyetini ele alırken, idarenin tek parti sisteminin bütün kusurlarıyla málûl olduğunu ispat etmiştir. Kapitalist, inhisarcı, kırtasiyecı bir Devlet tipinin vücut bulduğunu göstermiştir."

Bundan daha kuvvetli bir teşhis, bundan daha kuvvetli bir tenkid ve bundan daha kuvvetli bir ifade olur mu?..

Yalnız bu kadar mı?.. Daha kâmil ve şâmil bir formül de söylemişler, şöyle demişlerdi :

"Program bize diyor ki, yalnız kanunlarımız değil, itiyatlarımızı ve telâkkilerimizi de değiştireceğiz."

O gün bu beyanlarla, muvafık muhalif hepimizin duygu ve düşüncelerine sadık ve samimi bir tercüman olduklarına eminim. Ve fakat :

Maziden devraldıkları bu kapitalist, bu inhisarcı, bu kırtasiyecı devlet bugün bize ne getirdi?.. Yeni bir Ceza Kanunu tadil tasarısı.

Şimdi müsaadenizle ve bu esasların ışığı altında önümüzdeki bu Ceza Kanunu üzerinde durmak ve o kanunun aslını, nesebini ve şahsiyetini tahlil etmek istiyorum. Neyin nesidir bu kanun?.. Nereden gelmiştir ve Türk Ceza Kanunu adını alarak da nasıl ikide bir karşımıza çıkmaktadır.

Sevgili arkadaşlarım, cümlemiz biliyoruz. Ceza Kanunu İtalya'dan alınmıştır. Ama demokrat İtalya'dan değil, demokrasi düşmanı faşist İtalya'dan nitekim: (L doktrina del Fascisme) Faşizma doktrini adlı eseri yazan faşistlerin ideoloğu ve filozofu sayılan Alfredo Rocca'nın Adalet Bakanlığı sırasında çıkarılmış olan bu ceza kanunu şerhinin mukaddemesinde şöyle yazıyor :

"Fransız inkilâbının naturalist filozoflarının teşkil ettiği klasik mektep ve onun demokratik liberal ve endividüalist prensipleri bizim de 18 inci asırdaki ceza mevzuatımızda tahakkuk yerini bulmuş ve bütün adli reform programlarının esasını teşkil etmişti. Bu suretle Hümaniter ifratlar ve demagogiler yüzünden hürriyetin esas maksadı ve prensipleri kaybolmuştu" Görülüyor ki: Bu İtalyan Ceza Kanunu ve onu meydana getiren zihniyet demokratik ve şahsiyetce prensipleri hürriyet aleyhinde addederik despot bir devlet demek olan faşist telkine uygun bir ceza reformu yapmak içindir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bununla da anlaşılıyor ki, Fransız İhtilâlinden ve onun eseri olan Anayasa'dan mülhem olan bizim Anayasamıza esasından aykırıdır ve bunu ön sözünde açıkça ifade etmektedir. Demokratik bir anayasadan sonra niçin bu faşist kafalı ceza kanununu almışız. Üzerinde durmak istemiyorum. Tahlil ve tafsilini salâhiyetli sevgili ve sayın hukukçularımıza terk ediyorum. Yalnız şu kadarını da ilave etmek istiyorum ki; Alfredo Rocco kendilerince muhallet olan bu eserin aslının neşri tarihinde şöyle diyor. "Son senelerde İtalya'da tahakkuk eden büyük inkılâbın ve onun eseri olan Faşist Devletin yeni nizamını tedvin eden bir kanundur."

Malûm ve meşhur yeni nizam... Halbuki Hükümetimizin ilk okuduğu programa göre hani ya biz; "değil yalnız kanunlarımızı, itiyatlarımızı ve telâkkilerimizi de değiştirecektik?."

Şimdi; elimizde bulunan tasarının gerekçesi üzerinde de bazı kısa tahlillerde bulunmak istiyorum. Bu gerekçeye göre; "Demokrasinin en iyi idare şekli olduğunun ifade ve ilan edilmesi, tek başına onu tahakkuk ettirmeye kifayetli değildir." Amenna bunu tahakkuk ettirecek vasıtalar yani millî ve demokratik mevzuât lâzımdır. Fakat faşist mevzuatından tercüme müdevvenat değil...

Devam edelim; aynı gerekçe şunları da söylüyor. Evvelimerde Demokrasiye verilmek icabeden mâna tâyin olunmalıdır ve sonra da "Demokrasi bir mefkûredir" deniyor. Halbuki demokrasiye verilmek icabeden mâna bütün Garp denilince malûm değil mi? Ve bugün de birçok memleketlerde artık bir mefkûre değil, bir objektif realite olarak yaşamıyor mu? Sonra da demokrasi bir gaye midir, yoksa bir usul mü?..

Millî mütefekkirimiz Sayın Profesör Remzi Oğuz Arık daha 4 sene önce basılmış olan (ideal ve ideoloji) adlı eserinde bu hususu pek güzel belirtiyor ve diyor ki; "demokrasi tek başına bir ideal değil ancak bir usuldür."

Baştan başa antidemokratik beyanlar ve türlü tezatlarla dolu olan gerekçeden bir misal daha verelim :

(Bilhassa 2 ncı Dünya Harbinden önce Almanya; İtalya, Japonya gibi devletlerde birleşmek imkânını bulan faşist rejimler demokrasi idealini külliyyen inkâr etmiş olmakla; bu mefkûreyi yaşatmak isteyen siyasi camialar için onlara karşı müdafaa ve muhafazayı nefiy tedbirleri ittihaz olunması zaruridir.) Amenna ve saddakna. Anlaşılıyor. Demokrasiyi faşizmaya karşı koruyacak maddeler koyalım diyor. Pek iyi; fakat bu maddeleri nasıl oluyor da demokrasiye düşman kanunlardan metin; mâna, mefhum veya meal olarak alıp karşımıza getiriyor, niçin demokrat mem-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

leketlerin mümasil mevzuatını ele almıyor? Sonra Marksizmaya geçiyor. Bu mühim meselenin eksik veya tezatlı gördüğüm taraflarını ileride arz edeceğim. Fakat gerekçedeki bir mühim nokta üstünde daha durmak icabediyor. Zihniyet bakımından çok mühim olan bir nokta :

"Hürriyeti boğan, istibdata sürükleyen ve baskı yaratan tekmil cereyanlara karşı ferdi ve cemiyeti masun bulundurabilmek için devlet; hukuk nizamında kifayetli kaideler tesis etmiş olmalıdır."

İşte size tam manasiyle totaliter bir devlet hukuk anlayışı. Niçin millî hukuk veya demokratik hukuk nizamı değil de, devlet hukuk nizamı diyor. Çünkü faşist İtalya Ceza Kanunu gerekçesinde de öyledir. Dahası da var :

İçtimai sınıflardan bahsederken gerekçenin 4 üncü sayfasında :

"Gerçekten devlet topluluğu (dikkat buyurun millet değil) muhtelif içtimai kategorilerden mürekkeptir. İktisadi menfaatleri geniş hatlariyle müşterek olan nüfus kitleleri bir içtimai kategori teşkil ederler."

Bu da tamamen ve hatta kelime olarak da aynen faşist İtalyan Ceza Kanunu şerhinden alınmıştır.

Marks'ın sınıf tezatlari ve savaşı fikrinin faşistçe ifadesi... Menfaatleri bir, derin tezatlı sınıflar ve korporasyona gidecek kategoriler...

Bu tercümeçi gerekçe bu tasarıyı kime sunuyor. İki defa meşruiyet uğruna kanlı kurbanlar vermiş, o İstiklal Harbini yapmış, Büyük Millet Meclisi devrini yaşamış, nihayet 14 Mayısı yaşamış olan Türk Milli Meclisine...

O Türk Milleti ki içtimai bünyesi mevcut Avrupalı memleketlerden hiç birine uymuyor. Tam mânasiyle köylü bir millet... En büyük şehirlileri bile ilk batından köyde doğmuş insanlarla dolu... Yeni, taze, genç, diri ve dinamik bir millet...

Henüz istikrarlı bir içtimai iş bölümü bile meydana gelmemiş, henüz meslek grupları istatistiklerinde nüfusunun % 57'si işsiz ve mesleksiz görünen bir millet...

Kısa zamanda ziraatte birden ve mukabil tedbirler almadan makineleşme yüzünden çiftçi sayısı dahi derin bir istihale geçirmekte olan bir memlekette...

Birbirinden ayrı ve derin tezatlı sınıflar, kategoriler düşünmek bunların arasında hareketli bir menfaat mücadelesi kabul etmek ve böyle bir tasarı getirmek ne demektir? Takdirini size terk ediyorum.

Ancak cümleten iyi anlamamız için yukarda adını söylediğim faşist filozofun ana eserinden şu hükmü alıyorum :

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

"İnsan gibi, insan cemiyetleri de sosyal değil, biyolojik bir varlıktır." Yani bazı hasna ve müstesnaları (malûm muhterem Aleksî Karel bunlara biyolojik asıllar der.) Doğuştan ölüme kadar tıpkı beyin gibi başta bulunurlar. Geri kalan yığınlar da yine doğuştan ölüme kadar tabanın altındaki etler gibi ezilirler. Artık sırasıdır buradan Niçe'ye, Nazilere ve insan üstü adamlara da geçmek mümkündür. Fakat onu Nasyonal Sosyalistlere bırakalım. Halbuki: Devrimizin en eski, en ileri ve en ideal demokratik bir insan cemiyeti olan İsviçreli: Siyasî insan topluluğunu bir daire halinde elele vermiş oynayan vatandaşlara benzetirler. Bu dairenin merkezinde muvakkaten müdür vazife alanlar bütün vatandaşlar gibidir. Herkes birbiriyle hukukan müsavidir. Her vatandaş bu dairenin müdür merkezinde vazife alabilir. Bir müddet bütün vatandaşlar adına hareket eder. Fakat vazifesi bitince de derhal eski yerine vatandaş halkasındaki sırasına döner.

Anlamıyorum acaba neden... Pek yeni ve muhalled, tam manasiyle demokratik bir eser olan İsviçre Ceza Kanununa müracaat etmiyor da, son zamanlarda İtalya'da ve Almanya'da yeniden hortlamaya başlayan faşist felsefesine ve onun eseri olan Ceza kanunlarına baş vuruyoruz.

Mevzu lâtifeye pek müsait değil ama, haydi lâtife edeyim: Yoksa bizde de bir Neo-Fascisma modası mı baş gösteriyor?

Acıdır. İnkılâp esasında Millî Kanun yapmak güçtür. Fakat bu tercüme Ceza Kanunu çıkalı 25 yılı aştı. Elan millî bünyemizi tetkik ederek tarihimize, karakterimize, zihniyetimize, anane ve itiyatlarımıza, iyiliklerimize ve kötülüklerimize uygun millî bir Ceza Kanunu yapamıyoruz. Bari hiç değilse en yeni, en insani, en demokratik, en ilmi ve veciz olan İsviçre Ceza Kanunu gibi âbideleri anlamaya ve nakletmeye çalışalım.

Komünistlik bahsi hakkında da ayrıca mâruzatta bulunmaya çalışacağım. Yalnız sabrınızı tüketmeden bu gerekçeyi şimdilik terkedelim de, tasarının diğer fasıllarına ait misaller de vereyim :

İsviçre Ceza Kanunu bölümleri :

Cana karşı işlenen suçlar

Mala	"	"	"
Şeref	"	"	"
Ahlâka	"	"	"
Aileye	"	"	"

Kolektif tehlike yaratan suçlar.

Halk sağlığına karşı işlenen suçlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Âmme sükûnuna karşı işlenen suçlar,
Devlete ve Milli müdafaaya karşı işlenen suçlar,
Halk iradesine karşı işlenen suçlar,
Âmme otoritesine karşı işlenen suçlar,
Yabancı devletlere karşı işlenen suçlar,
İdare ve adalete karşı işlenen suçlar,
Meslek vazife ve mesaisine karşı işlenen suçlar,

Bu tasarı içinde bulunan süfli suçlara, yani hırsızlığa!, kumara, beyaz zehir tiryakilik ve kaçakçılığına ait kısımlara girmeyi kasden ihmal ediyorum. Çünkü hakikaten hukukî ihtisas işidir.

Bilhassa tasarıya hâkim olan zihniyetle, zihni faaliyetlere ait olan esaslar üzerinde durmayı tercih ediyorum. Çünkü hepimizin milletvekili olarak üstünde durmamız, düşünmemiz ve bilmemiz gereken meselelerdir.

Önce demokratik rejimlerde hayalen, yani mefkûreler âleminde değil yeryüzünde ve hayat içinde bir hakikat olarak her gün yaşanan matbuat hürriyetine gelelim. Ve ona ait hükümler ve esaslar üstünde duralım.

Ciddiden türlü doktrinler, çeşitli maddeler karması olan bu tadil tasarısı matbuat hürriyetine ciddi surette tesir edecek hükümleri de ihtiva etmektedir.

Bir an için olsun yakın maziyi hatırlatmak istiyorum. Yüksek Meclisiniz 16 ay kadar oluyor. Bu mukaddes çatı altında geceleri gündüzlere katarak yeni Basın Kanunu müzakeresini yapıyordu. 23 üncü Birleşimin zabıtlarını okumak zahmetine katlanırsanız şunları tespit edeceksiniz;

Demokrat memleketlerde millî murakabenin, halk murakabesinin ve bu arada matbuat vasıtasıyla yapılan umumî murakabenin ne demek olduğunu, âmme hayatına karışan insanların hususî hayatının da millî matbuat tarafından serbestçe murakabe edilmesi gerektiğini hatta ispat hakkı verilmek suretiyle ithamlarda dahi bulunmanın bütün Garpli demokrasilerin bir hukuk prensibi olduğunu ve mevzuatlarında mevcut bulunduğunu söyleyen ve müdafa eden Nadir Nadi'nin, Sıtkı Yırcalı'nın, Mahmut Goloğlu'nun, Saffet Gürol'un, Asis Uras'ın, İlâh... Parti politika farkı gözetmeksizin yaptıkları beyanlar ne oluyor? Yüksek Meclisiniz o sırada Hükümetin getirdiği tasarıdan 31 inci maddenin çıkarılması için mütaaddit takrirler dinlemişti. Bu meyanda ben de bir takrir vermiş, hiç değilse şahısların aile hayatı dışındaki hususî hayatlarını basın murakabe etsin. Maddede mevcut aile hayatına karışmasını demiştim. Yüksek

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Meclisiniz bunu dahi eksik bulmuş: Hayır demiş... İspat hakkı verilmek şartıyla itham yapsınlar. Bu maddeyi tamamen ortadan kaldıralım, karârında bulunmuş ve böyle olmuştur.

O gün Yüksek Meclisin kararı bu iken ve o zaman Ceza Kanununda bu prensibe uygun tadilat yapılması temenni edilmiş iken yeni tasarı gerekçesi nasıl bu şekle giriyor?

O hararetili müzakereleri ve kararları harfiyen unutmuş olarak ve aksini iddia ile huzurunuzda geliyor ve bakınız ne diyor?

"... 1881 sayılı mülga Matbuat Kanununda Türk Ceza Kanununa nakledilmesi gereken ve bu düşünce ile yeni Basın Kanununa alınmayan hükümlerin ilgisi itibarıyla yukarkı maddelere ilavesi maksadına mâtuf olarak ... ilâh."

Basın yolu ile yapılacak şantajların cezaların artırılmış ... Mükemmel... Esasen mevzuumuz bu değil.. Maamafih benim bildiğim tatbikat-ta şükürler olsun ki, evvelce pek nadir görülen vakayidendi. Son zamanlarda artma istidadı gösterdi.

Türlü tediyelerle geçindikleri besbelli olan gazeteler türedî. Hattâ bu memlekette Robespiyerler isteyen, kanlı mezbahalar hülyası ile yaşadıklarını ilan edenler dahi zuhur etti. Allah encamlarını hayır eylesin ne dileyim. Bundan sonra gerekçe gûya "müdafaa hakkını ceza hukuku prensiplerine göre tam ve kâmil şekilde tesis ilâh..." için muhtelif maddeleri tadil ve cezalarını teşdit suretiyle matbuatın karşısına çıkıyor. Hangi hukuk prensipleri her halde Batılı anlamıyla demokratik hukuk prensipleri değil...

Üstelik gerekçede şöyle bir cümle de var :

"... Demokrat bir memleketin Ceza Kanunu atmosferine mutabık şekle sokulması zarureti aşikâr bulunmuştur" diyor. Bu yeni tasarı ve tadiller de demokrat bir memleketin Ceza Kanunu atmosferine uymak için yapılıyor demek. Pek derin merakı mucip olacak derecede acıklı bir tezat ... Acaba bu demokrat memleket hangi tip demokrat memleket. Onu da yazsalar çok iyi olacaktı.

Maalesef Adalet Komisyonumuzda üç arkadaşın kaydı ihtirazisi ile bu hükümleri, yani Hükümet tasarısını aynen kabul etmiştir.

Bu yeni tâdil ve tesislere hakim olan antidemokratik zihniyeti tebarüz ettirmek için birkaç misal daha vermeme müsaade ve müsamahanızı rica edeceğim. Çünkü milletimizin demokratik yolda gelişme ve yükselmesi bilhassa cemiyet ve âimme ahlâkının şaibesiz, dedikodusuz ve tam mânâsı ile Garplı bir istikrara kavuşması için bu hususları pek hayatî telâk-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ki etmekteyim. Bu yeni tasarı, bu tâdiller demokrat bir memleketin Ceza Kanununun atmosferine uymak içindir. Pek derin, meraklı ve acaip olan bir tezat. Acaba hangi tip demokrat memleket? Onu da yazsalar çok iyi olacaktı.

Bu tasarı ile teşdidi talep olunan maddelerin asılları -toprağı bol olsun- eski faşist İtalyan kanununda yatmaktadır. O kanunda âmme hizmetleri görenlerin haysiyet ve şerefine taarruz edenlerin cezası iki sene iken bizde üç seneye çıkarılmıştır. Üstelik iki bin liraya kadar para cezası.

İtalyan kanunundan alındığı kolayca anlaşılan bu hükümlerden ikinci fıkrada sadece takdim tehirler yapılmıştır. Diğerleri bir kısım teferruattır. Benim burada arz edeceğim şunlardır: İtham hakkı ve ispat hakkı. İhbar ve iftira hakkı değil. Bu bizim memleketimizde ananedir; boyuna tercüme müdevvenat alınıyor. Cumhuriyet Meclisinde böyle olduğu gibi bundan önce Meşrutiyet Meclisinde de vardı. Ondan evvelki devirlerde de vardır. Sayın Faik Ahmed Barutçu maddelerin müzakeresini ve tarihini soruyordu, belki kendilerini de tatmin eder düşüncesiyle arz ediyorum.

Kendi siyasi ve teşrii tarihimizden misaller vermek icabediyor. Matbuat hakkındaki ilk nizamnamemiz 1864 tarihli'dir, 3 üncü Napolyon'un Matbuat Kanunundan mülhemdir.

BAŞKAN – Beş dakikanız kaldığını söylemek mecburiyetindeyim.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – İrticalen devam edersem kabul eder misiniz?

BAŞKAN – Sabaha kadar devam edebilirsiniz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Nota bakmama müsaade buyrulur mu?

BAŞKAN – İhtüzüğü benim kadar bilmeniz lâzımdır, tabii bakabilirsiniz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Esasen 3 sayfasını nota bakarak okudum, gerisini irticalen arz ettim. Başkan nota bakmama müsaade etti.

3 üncü Napolyon'dan geçme olan bu nizamnamenin esası ispat hakkını ve itham hakkını kabul etmiştir. Cezaları hafıftır 15 günden 3 aya kadardır.

Biliyorsunuz ki, tanzimattan sonra bu ilk eserdir. O vakit İstibdat Devri yani Padişahlık Devri olmasına rağmen bu matbuat nizamnamesi Üçüncü Napolyon devrinden aynen alınmıştır. Bundan sonra da 93 Meclisi gelir bu ilk Meclistir. Bu meclisin de ilk yaptığı eser Matbuat Kanunudur. Bu arada şunu da arz edeyim ki, Meşrutiyet Meclisi de böyle yap-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tı, biz de böyle yaptık, 14 Mayıs'tan sonra gelen Milli Meclis de böyle yaptı bu güzel hareket, millî ve teşriî ananemize uymaktadır. 93 Meclisinde müthiş bir mesele; padişahın adamları mizah gazeteleri aleyhinde bulunuyor. Günler ve günlerce müzakereler ve münakaşalar olmuş. Fakat hiçbir suretle itham ve ispat hakkına dokunulmuyor. Arz ettiğim gibi Zafiraki Efendi 28 inci içtimada Matbuatı mücazat etmek için hapislerimiz var, cellâtlarımız var demesine mukabil o zamanın İzmir Mebusu Yenişehirizâde Ahmet Efendi gürlemiş : "cellâtlarımız yoktur, Heyeti Mebusan öyle meزالım ve istibdat zamanına mahsus olan tabirleri dahi kabul edemez" diyor.

Arkadaşlar, şunu da arz edeyim ki, 93 Meclisinde kabul edilen itham ve ispat hakkını padişah meriyete koymamış ve merhum Mithat Paşaya bir mektupla emrediyor, "Matbuatın zatı şahanenin âmâl ve noktai nazarı hilâfına bir hattı hareketi gerek kasten, gerek cehaletle ihtiyar etmesinin önüne geçmesine katiyen azmettiğini..." bildiriyor.

1294'de ikinci ve daha ağır bir hüküm daha yazdırıyorsa da Mithat Paşa merhum bunu matbuata tebliğ etmiyor. Ancak o ayrıldıktan sonra icra olunuyor.

Bundan sonra memleketimize, 1881 tarihli, Fransız Ceza Kanunu esas tutularak yapılan 1274 tarihli Ceza Kanunu devrine girmiştir. Bu kanunun 214 üncü maddesi şöyledir :

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Matbuat Kanunu yok mu?

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Hâmid Şevket arkadaşşıma şunu arz edeyim; Ceza Kanunundaki hükümler hafif görüldüğü için daha ağır olsun diye Matbuat Kanunu çıkartılıyor. Cumhuriyet devrine geçtikten sonra da böyledir. Ceza Kanunundaki maddeleri ağırlaştıralım diye Matbuat Kanunu çıkarılıyor. Ancak 14 Mayıs'tan sonra ağır cezayı kaldıralım diye Matbuat Kanunu kaldırılıyor. Ceza Kanunundaki fıkralar bırakılıyor. Matbuat Kanunu geçerken İkinci Meşrutiyet Meclisinde de uzun müzakereler olmuştur. O vakit ki Saruhan Mebusu olan Sait Bey merhum bu mevzuda konuşmuştur. Müsaade ederseniz konuşmasını aynen okuyayım :

Saruhan Mebusu Sait Bey cümlelerin tasvibine mazhar olan şu sözleri söylüyor :

"Suiahval ile müştehir ve mâruf kimse bir memuriyette suihami olursa onu zamm etmek alehtlak mezmum bir şey değildir. Bu kimsenin ahvali leimesini gazeteler söylemezse, o adamın fenalığı anlaşılmaz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Herkese zemmetmek hususundaki maksadına göre muamele edilmelidir. Husumet noktasından zemmediyorsa mücazat, selâmeti mülkü millet noktasından zemmediyorsa mazur tutmalı. Bir hadisi meşhur da vardır ki: Fâcir olan kimsenin seyyiatını söyleyiniz de belki herkes onun me-savisinden ittika etsin, denir. Elhasıl maksada göre muamele edilmelidir.

Eğer zemden maksadı onun mücerret husumetine ve adaveti şahsi-yetine (raci) ve menafii zatiyesinden ileri gelmiş ise muaheze etmeli ve il-lâ... hüsnüniyete makrun olursa zemmetmek mucibi mücazat değildir.”

Konya mebusu Vehbi Bey bu söze iştirak ediyor ve Meclis de : (doğru doğru) diyerek muvafık gördüğünü beyan ediyor. Mazbata Muharriri olan Lûtfi Bey de aynen kabul ediyor. Bu kanun Ceza Kanununun 214 üncü maddesini ağırlaştırmak için çıkarılmıştır. Ama ceza hafifliği ana kanun-da İttihat ve Terakkinin en despot olarak yaşadığı devirde de devam et-miştir. 1332’de tadil görmüştür. Bu hakkın esasına dokunmamıştır. An-cak mücrimler hakkında ispat hakkını tanımıştır. Yani o kanuna göre suç işleyen adama karşı ispat hakkını, herkese vermiştir. Memurine ait olan kısımda ise banka müdiran ve memurini dahil, bu hak mevcuttur.

Fakat Cumhuriyet devrine gelince; 1926’da bu kanun değişirken te-mas edilen zemin esasları verilmek şartıyla, memur için, bir defa vazifei memurelerine taallük ederse ceza veriliyor. Bunun haricinde kalıyorsa matbuata taallük ediyorsa ona ispat hakkı veriliyor.

Bundan sonra yapılan tadillerle; Meclis içindeki hâdiselere takaddüm eden atmosferde, memlekette yaratılan havadan sonra, bu tarihî haklar ve hürriyetler, bu hukuk prensipleri ortadan kalkıyor. Bilhassa 1938’den bu yana yapılan tadiller hem bu hakları gittikçe tahdit ediyor, hem de ce-zaları ağırlaştırıyor.

Bugün mevcut Ceza Kanununda ancak memurların bir kısım suçları için itham ve ispat hakkı vardır. Fakat bakanların, mebusların, bankacı-ların, şirketlerin, vergi kaçakçılarının, hırsızların, komünistlerin vatan-daş tarafından ithamı hakkı mevcut değildir. Gazetelerin de ithamı imkân-ı mevzu bahis değildir. Çünkü kendilerine itham hakkı verilemez. Hâki-min karşısına çıkınca sen şunu söyledin mi veya yazdın mı derler. Yaz-dığı veya söylediği sabit olursa mahkûm ederler. Binaenaleyh halk mu-rakabesi, millî murakabe ve onun fiilî organı olan matbuat murakabesi fiilen mevcut değildir. Hükümetin cezaları teşdit ederek bilhassa Ceza Kanunu, bu demokratik zihniyetle millî ahlâkımızın, millî murakabemi-zin, halk murakabesinin ve teşriî geleneklerimizin ve tarihimizin eseri olan bu haklarımızın bize iadesini istemeliyiz.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Arkadaşlar, imkân buldukça geçmiş devirlere ait antidemokratik kanun ve hükümleri düzeltiyoruz, diyoruz. Fakat böyle filî eserler vermiyoruz. Bunların hepsi ayrı ayrı güzel şeylerdir. Bunlar size teferruat gibi gelebilir, fakat bir asırlık son tarihimizin bu teferruatı millî mevcudiyetimizin esaslarıdır, bunları o noktadan arz etmek istiyorum. Komünistlik için maddeler koyuyoruz, fakat bu maddeler daha ehemmiyetli ve birbirlerine bağlıdır. Halk murakabesi, basın murakabesi takiplerden daha kuvvetlidir. Bunu demokratik hukuk prensibi olarak kabul etmek lâzımdır. Polisimizden, gizli açık emniyetimizden, her şeyden; halk murakabesi, basın murakabesi daha kuvvetlidir. Hattâ zamanın polisine, emniyetine projektör vazifesini görür. Halk murakabesi; nerede kötülük var, nerede kötülük gizli kalmıştır bunu gösterir. Polise takip edecek sahalara çıkarır. Bu bütün demokrat memleketlerde böyledir, yeni bir şey arz etmiyorum, malûm olanı arz ediyorum. Basın hürriyeti, bu yeni gelen tasarıda 140 ve 141 inci maddelerle de endirek olarak tehdit altına girmektedir.

Arkadaşlar; gerekçe prensip olarak bir sınıf esası kabul ediyor, daha içtimai iş bölümü istikrar bulmamış olan bir memlekette sınıf esasını kabul ettiği gibi bütün sosyoloji kitapları, Garpli sosyologlar ve hele Marks bu sınıf mücadelesini kabul ettiği için bu esası kabul ediyoruz, getiriyoruz, Marksizmin sınıf tahakkümünü yapmak isteyenleri yıkarız diyoruz.

Arkadaşlarım, Sayın (Alexis Carrel)'in de son zamanlarda söylediği gibi "Marksizmi doğuran liberalizm ve kapitalizmdir." Kapitalizm, Marksizmin anasıdır. Kapitalizm ve liberalizm yapmak istediği şeyin karşısında Marksizmi görmüştür. Binaenaleyh sınıf fikrini bir heyeti içtimaiye kolay, kolay kabul etmemelidir.

Bilhassa bazı memleketlere bakarak; tercüme mevzuat, tercüme kitaplarla artık herşeyi kabul etmek devrimiz geçmiştir.

Bazı prensipleri kabul etmek insanı gayet berrak ve mantıkan inkârı imkânsız neticelere götürürür arkadaşlar.

Arkadaşlar, sınıf fikrini kabul etmek derhal sınıf mücadelesi fikrini kabul etmek demektir. Sınıf mücadelesi fikrini kabul etmek ise o sınıflardan birinin üste geçme mücadelesini kabul etmektir. Binaenaleyh bunu Atatürkçüyüz, Atatürk de böyle dediği için demiyorum, bunun bugün pek makbul olmadığını biliyorum, fakat Anadolu Türkü'nün ve Türkiye'nin anası olan Anadolu'nun içtimai bünyesini tetkik ettiğiniz zaman göreceksiniz ki bu sınıf fikri yakın zamandaki mevzuat ile zorla meydana getirilmektedir. Bugün işçi sigortalarının vaziyeti gayet güzeldir. Elinde toplanan milyonları vardır. Niçin böyledir? Çünkü 25-30 sene işçilik yap-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

miş tekaüdiye isteyen kimseler karşımıza çıkmıyor, üç sene çalışıyor, beş sene tarlaya gidiyor. İstikrarlı işçimiz yok. Kaldı ki sanayileşme hareketinde karşımıza ilk çıkacak işçi iken işçi de bu durumda iken sınıf fikrini niçin kabul ediyoruz. Sınıf fikrini kabul ediyorsak mukabil fikri de kabul etmek lâzım; bir adam bir arkadaşımın kapitalistlere hücum edecektir, onun fikri şudur: Kapitalizma meydana çıkarsa komünizma da doğacaktır. Bir arkadaş da çıkar komünist olduğu için kapitaliste hücum eder.

Yani komünizma çıkmasın diye kapitalizme taarruz eden bir arkadaş olabilir. Bir komünist de komünist olduğu için kapitalizme taarruz eder. Elinizde kıstas nedir? Ne olacaktır? Onun için bunun daha teferruatına, tekniğine girmiyorum; bu maddeleri de değiştirin, geciktirin demiyorum. Yalnız Sayın Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör Faruk Erem'in veciz şekilde tanzim ettiği üç maddenin tutanaklara geçmesi için Sayın Başkandan okumama müsaade etmesini rica edeceğim.

1. – "Cebir unsuru konulmazsa bütün siyasî teşekkülleri yok etmek mümkündür." (*Cebir unsuru var sesleri*)

Arz edeceğim. Sayın komisyonumuz bunun üzerinde hiç durmamıştır. Hatta temas bile etmemiştir. Halbuki kuvvetle tebarüz ettirmek lâzım.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Aylarca uğraşmıştır komisyonda.

VACİD ASENA (Balıkesir) – Bu işle uğraşmayan yalnız bir siz varsınız.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Cebir unsuru sarahatle teyid olunmazsa bütün siyasî teşekkülleri yok etmek mümkündür.

Nedense Adalet Komisyonu ile aramız pek iyi değildir.

VACİD ASENA (Balıkesir) – Karakedi geçmedi.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Geçti, birkaç tane. Bir tasarıyı iki defa buradan geri çevirdik. 2311 sayılı Kanunun tadilini.

BAŞKAN – Karşılıklı konuşmayı vakitten kazanmak bakımından bırakarak daha iyi olur.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Bu sebeple mer'i kanun çok tehlikelidir.

İkinci madde, "Cebir saiki kanunda yer almazsa demokrasi yıkılır, ferdin fikir hürriyeti çiğnenir ve 141 inci maddeye girmeyecek sosyal bir fikir tahayyül etmek de mümkün olmaz."

Üçüncü madde, "cebiri saiki, unsur sayılmazsa bilhassa şu iki şey tehlikeye girer : Matbuat hürriyeti ve kürsü hürriyeti."

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Efendim: üçe karşı ekseriyetle, yalnız üç kaydı ihtirazi kaydıyle Adalet Komisyonumuz mazbatasını verdiği için ve Adalet Komisyonumuz müdellel ve mükemmel bir gerekçe yapmadan, yalnız kelime takdim ve tehirleriyle uğraştığı için maalesef bizi buralarda beyanlarda bulunmaya mecbur etmiştir. Gönül isterdi ki, Adalet Komisyonumuz hattâ ilk Meclisimizdeki ve hatta ondan evvelki devrelerdeki Adalet Komisyonları gibi vecit ve hukuk edebiyatı örneği bir gerekçe yapsın ve ondan sonra maddelere geçsin. Böyle bir gerekçe -komisyonda 11 ay kalmasına- rağmen maalesef yapılmamış olduğu için biz Hükümet gerekçesi üzerinde kalmaya mecbur kalıyoruz. Mâzur görsünler ve affetsinler.

Bu mevzuda bugünün demokratik mevzuatı nasıldır? Fransa'nın 1939, 1943 ve 1944'de çıkan kanun ve kararnamelerinde ispat ve itham hakkı vardır ve sizin itham ettiğiniz suçu ispat ederseniz ceza görmezsiniz. Daha güzeli İsviçre Ceza Kanununundadır. 173 üncü maddesindedir. Fransız Ceza Kanununda (Diffamation) 31 inci maddedir. 35 inci maddesi de muafiyeti gösterir, 6 ay hapiste tazminat mahkûmiyeti verir. Maddeler geldiği zaman karşılaştırırsınız.

Ayrıca İsviçre kanununda: itham eden, hâkim huzurunda ithamlarının asılsız olduğunu anlayarak çekilirse, hâkim cezasını azaltabilir veya tamamen affedebilir. Hâkim ithamcının suçlu olarak geldiğini gördüğü zaman ve yanıldığını anladığı zaman o takdirde dahi affedebilir. Yani vatandaş âmme menfaati yolunda daima mütekâmil hürriyetli hür vatandaş yoluna sevkeder. Mahkemeler yalnız tecziye etmekle kalmaz. Aynı zamanda o suçluyu suçdan korumak için tedbir de alır. Terbiye eder. Nitekim hastanelerde hastanın muayene ve tedavisi yapıldığı gibi, hastalığa karşı da korunma tedbirleri de aldırılır. Terbiye edilir.

Arkadaşlar; itham hakikata mutabakata vardığında katıyyen ceza verilmez. Bendeniz hulâsaten arz ediyorum ki, kanunumuz demokratik zihniyetle örnek olacak bir kanun olmalıdır. Demokratik dozlar, ölçüler ve telâkkiler, prensipler ve kanunda yer almalıdır. Bu tasarı faşist tasarıdır. Parantez içinde arz edeyim ki, demin Halk Partisinin Sözcüsü Sayın Barutçu İtalyan ceza profesörlerinden bahsettiler. Faşist de olsa bu kanun onların millî abideleridir, İtalyan malıdır elbette methedeceklerdir. İtalyan Ceza Kanununun orijinal metni, aynı ceza kanununun orijinal şerhleri yukarda kütüphanededir, (Alfredo Rocco)'nun beyanatı da, o zaman Adalet Bakanı olarak yazdığı mukaddeme de, Fransız Kanunu da, İsviçre kanunu da yukarıda kütüphanededir. Bizim Meclisin basın mevzuatına ait kanunları da yukarıdadır. Geçmiş Meclise ait eserler, bir garibe olarak kulüptedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Aziz arkadaşlar, şimdi komünizme geçmek istiyorum. Sayın Şevket Mocarı haklı olarak sabırsızlanıyorlar. Hepimiz yirmi beş senedir sabırsızlıkla bugünleri bekliyorduk. Bizim de kendileri kadar sabırsızlıkla beklediğimize emin olsunlar...

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Biz kim?

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Prof. Remzi Oğuz Arık, Dr. Yusuf Ziya Eker.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Yaşa.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Teşekkür ederim bunu bana söylediğinize. Şimdi arkadaşlar iki şey vardır. Hukukçu arkadaşlarımız daha iyi bilirler bir fıkre karşı müeyyide, bir de fiile karşı müeyyide. Hulâsa olarak arz edeyim; bizim memlekette şimdiye kadar devlet şeklimize, milli ideallerimize ait olan genel ve özel cezaî hükümler; daima fıkre karşı çıkarılmaya çalışılmıştır. Fiile karşı değil. Mesela merhum Atatürk'ün dediği gibi, bir Turancılık fantazisi yapılır. Turancılık yaygarası koparılır, her taraftan başımıza tehdit çekilir, fakat asıl Turancılık yapılmaz. Sonra bir ırkçılık fantazisi yapılır, bir hayli gürültüler kopar. Fakat ırkçılık yapılmaz. Seksen senedir Almanya'da, 200 senedir İngiltere'de ve son zamanlarda Filistin'de fiili ırkçılık yapılır, ama bu memlekette yapılmaz, ancak fantazisi yapılır. Bu memlekette Meşrutiyet zamanı Arnavut, Ermeni Arap ırkçılığı yapılır. Hattâ günlük gazete ile ırkçılık yaparlar. Ama bu memlekette 1931'de çıkarılan Atsız Mecmua dahi ırkçı sayılır. Cihad Baban burada değilse kulakları çınlasın. O Naziler diyordu. Bu ırkçı dediklerimiz arasında Almanca bilen kimse yok, Hitler Münih'te birahaneden yeni kurtulmuş, bu çocukların ise Hitler adından bile haberi yoktur. Kendi mallarımızı daima kötülemek için yaparız, fakat bütün bunların fantazisini yaparız. Bunun karşısına da birtakım ceza maddeleri koyarız. Bu maddelerle o fikri önlediğimizi zannederiz. Halbuki asıl tatbikatçılar, meselâ, komünist ise, komünist kundakçısı ise, ihtilâlcisi ise, bunlar komünistlik lehinde makale yazan, şiir yazan adamlar değildir. Bunun bizim memleketimizde misallerini gördük.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Şimdi anlaşıldı.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Şimdi size bir mısıl arz edeceğim. 1931 senesinde bu memlekette bir Kadro mecmuası çıkmakta idi. O zamanın idaresinde; yazarlarını inkılâp ideoloğu alarak kabul etmiş, yanlarına çağırmıştı. Sayın Hamdullah Suphî helecan içinde idi. Bunlar inkılâbın ideoloğu nasıl olabilir, diye. Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Samet Ağaoğlu'nun merhum babaları Ağaoğlu ise o zamanki Türk ocaklarında İngiliz demokrasisi hakkında konferanslar vererek endirekt bir telkin ya-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

pabilir miyim diye uğraşıyordu. Ben naçiz arkadaşınız ise; Hâkimiyeti Milliyede çıkan yazılarla hücum etmekle meşguldüm. Sen komünist-rileri içerde mevzie soktun, onların yazılarını neşrediyorsun, yeni doğan Türk demokrasisini boğdurmaya çalışıyorsun, diye. O tarihte biz kadro-culara komünist diyorduk. Çünkü bizim için kadrocular komünist idi. Fakat Nazım Hikmet bu komünistlerle alay ediyordu. Bunlarla, sosyalist faşist, diye alay ediyordu. Kelime salatası yaparak (neologie) yani ecnebi kelimeler uydurarak alay ediyordu. Bunları ben icat etmiyorum, düşün-e-rek söylüyorum. Sonra Doktor Hikmet Kıvılcım Nazım Hikmet'e hücum ediyor, "bunlar kitaplar, şiirler yazarak memleketi uyutuyor, ihtilâli ge-ciktiriyor, kan çıkmasını geciktiriyor" diyordu. Bunlar bu memlekette ya-zılmış, neşredilmiş kitaplardır, bütün kütüphanelerde vardı. Bunlar böy-le dururken, bizim şimdiye kadar yaptığımız, iki kişiye şarap içirip veya teşvik edip, ben şunu yaptım, bunu yaptım diye söyletmek gibi takipler-dir.

Sonra, kemali teheyvüç ile şiir yazarları; hatta eline bir tavuk versen kesemeyecek olanları, takip eder, ama ve ama yangın çıkaran, sabotaj yapanları, kundak koyanları takip pek mahdud kalıyor, arkadaşlar, ina-nınız bana arkadaşlar, pek mahdud kalıyor. (*Doğru doğru sesleri*) Bu niçin? Mevzuatımızın noksanlığından arkadaşlar. Hükümet ve komisyonun ilti-fat etmediği İsviçre Ceza Kanununa değil bunları, hususî bir fabrikanın sırrını satanlar hakkında dahi müeyyideler koymuştur. Tortu bırakma-yan bir ilaç yapan bir fabrikanın bu formülünü çalıp yabancı bir yere sa-tanları dahi cezaya çarptırmak için ceza müeyyidesi altına almıştır.

Gene, Sayın Başkan müsaade ederlerse, notlarımdan bir iki şey daha okuyacağım burada. İsviçre Ceza Kanunu, yangınların mütenevvi eşkâli-ni, infilâkların mütenevvi eşkâlini, zehirli gazları ve bunları imal ve nak-ledenleri, elektrik tesisatını bozmayı. Burada duracağım:

Bizim mevzuatımızda bir derdimiz var. Bir yerimizi yakarlarsa, sabo-te ederlerse, mesela bir elektrik jeneratörü hakkındaki teknik malûmatı orta mektepten bile biliyoruz. Bir elektrik jeneratörünün bozulması, yan-ması iki tel kopup birleşse bu kontağın birkaç kademe sigortadan geçme-si icabeder. Demek ki, teknik fâhiş bir hata vardır. Birisi jeneratöre bir çivi atıp kontak yapar da jeneratör yandı mı hemen üstüne çöküyoruz ve-yahut bir binamız yandı mı hemen üstüne çöküyoruz. Eğer bunun bir sabotaj olduğu meydana çıkarsa, sigorta parayı vermiyor, bunun sabotaj olmadığını ispata çalışıyoruz, hususî müessese de, resmî müessese de bunu yapıyor, çünkü sigorta parası yanmasın istiyor. Fakat bunun ya-nında neler yanıyor, o başka.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlar, fikri de takip edelim diyorlar, doğrudur, fikre fikirle mukabele ve mücadele edelim, fakat bunun en müessir şekli itham ve ispat hakkını vermektir.

Arkadaşlar, bugün âmme menfaatini çalan adama hırsız deyemiyoruz, isbatı mümkün olduğu halde. Gel buraya diyorlar, bunu söyledinmi, tamam, ispat istemiyorlar. Mesela, komünist olduğunu, hiç değilse komünist militanı olduğunu bildiğiniz kimseleri itham edemiyorsunuz, çünkü ispat hakkı yoktur. Buna mukabil fiilde de elimizdeki şeyler gayet mahduttur. Hâkimin huzuruna gidiyorsunuz bu ithamı yaptınız mı, yapmadınız mı diyemiyoruz. Bunu niçin yapıyoruz; izzeti nefsi, şerefi ve haysiyeti korumak için diyorlar. İzzeti nefis, şeref ve haysiyet bunlarla korunmaz. Merhum hocam Besim Ömer Paşa'nın bir sözü vardır: "İsmet, mecburi ismet olmamalıdır." Bir kadını perdelerin arkasına kapatır, kapıları kilitletiniz, bu kadın namusludur, diyorsunuz, bu kadın sinemaya gider, çalışır, yalnız seyahat eder ve namuslu kalırsa, işte asıl ismet budur, bu kadın namusludur. Haysiyet şeref ve namusunuz bilhassa âmme hizmeti görenlerin, memurların, büyük malî müesseselerde çalışanların, ticarî hayatta çalışanların ismeti daima açıkta olmalıdır.

Her türlü ithama karşı bile âbide gibi dikilmeli, ayakta durmalı. Çünkü aleyhinde ispat yapılamaz. Bu tecrübelerden geçmiş bir adamın vekaarı kadar yüksek birşey olamaz. Güneşin hakikatları gösterdiği gibi. Yine söylüyorum, İsviçre'de, Fransa'da bizim memlekette Birinci Meşrutiyetten beri, hakikaten Tanzimattan sonra 1874'ten beri demokrasi âleminin hakikatları ortaya serilmelidir. Bunu şunun için arz ediyorum; komünist fikirlerle mücadelenin en müessir yolu budur. Açıkça belirtilmelidir. Komünizm demelidir, *(Bravo sesleri)* Kanun bunu demelidir. Ve itham ve ispat hakkı verilmelidir.

Nihayet komünistlik, hürriyetlerin daha mütekâmil, anane haline geldiği memleketlerde de mevcuttur. Öyleleri, acarları, paralı olanları, lordzadeler, fabrikatörlerin oğlu vardır ki komünisttirler. Amerikalıların, İngilizlerin, Fransızların bunlara karşı ve fiilî harekâtını takibetmek üzere hattâ İsviçrelilerin daha güzel mevzuatı vardır. Bunları alıp da ona göre bir mahiyet vermiyorsunuz da niçin sekizinci tadile müsait muhtaç ve malûl olarak buradan çıkarıyorsunuz?

Mâruzatım bu kadardır. *(Sağdan alkışlar)*

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar; bu kanunun sevkı münasebetiyle Hükümeti tenkid eden arkadaşlara verilecek cevap, birinci Hükümetimiz de ve ikinci Hükümetimiz de komü-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

nizmin tarif edileceğini ve müeyyidelere bağlanacağını programımızda dercetmiş olduğumuz ve Yüksek Meclisin programımızı ve maddelerini tasvip ve kabul buyurmuş olduğunu belirtmekten icabet olacaktır. Şayet biz hükümet olarak programımızda; gerek birinci hükümet olarak, gerek ikinci Hükümet olarak programımızda bu maddeyi dercetmiş olmamıza rağmen böyle bir tasarı getirmemiş olsaydık yüksek muahazenize mâruz kalmaktan bihakkın endişe etmemiz icabederdi. Vazifem dolayısıyla bir an ayrılmak mecburiyetinde kaldığım için burada konuşulanların maalesef hepsini dinleyemedim. Cezmi Türk arkadaşının hakikaten çok müşkül bir durumda olduğunu benim kadar siz de fark etmiş olacaksınız. Kendisinin mantığı kuvvetlidir, malûmatı yerindedir. Fakat burada huzurunuzda konuşurken nasıl tezattan tezada düştüğünü müşahade etmişsinizdir. Mevkiinin ne kadar müşkül olduğunu bundan istidlâl etmek mümkündür.

Sözü nereye getirmek istiyor ben anlayamadım. Matbuat Kanununu aldı, hakaret mevzuunu aldı, şunu aldı bunu aldı konuştu. Fakat bizim konuşmakta olduğumuz mevzu bunlar değil, gayet sarîh ve muayyen bir mevzudur. Komünizme karşı mücadeleyi kolaylaştıracak hükmü ihtiva eden bir tasarıyı müzakere etmekteyiz. Mevzu bundan ibaret iken, Bize fikir hürriyetinden, tarihçesinden, şundan bundan uzun uzadıya hakikaten belki de kendi noktaı nazarına göre faydalı malûmat verdi.

Fakat arkadaşlar; bu arada kendisi nasıl bir memlekette yaşadıklarını tamamen unutmuş göründü. Hatta bugünkü mevzuatımızda hakim olan ana fikrin ne olduğunu unutmuş göründü. Fransa'dan şundan, bundan bahsetti.

Arkadaşlar bu memlekette komünist partisi kurulamaz. Eğer fikir hürriyetini ele alıyorsa ondan bahsedeyim :

Kendileri dün Demokrat Partinin bir mensubu idi. Demokrat Parti; komünistler için fikir hürriyetini kabul etmemektedir. Komünistleri kanunu ortadan kaldıracakları için kanun dışı addetmiştir. Programın mühim bir maddesi budur. Bunun içindir ki fikir hürriyeti bakımından da bu memlekette komünist partisi kurulamaz. *(Alkışlar, brova sesleri)* Bunun belki ideal standart tipleri ve mahzurlu tarafları burada uzun boylu münakaşa edilebilir. Fakat münakaşalar, aktüalitesi olmayan mevzulardır. Hakikaten dinlediğiniz zaman sözler çok caziptir. Mesela; diyor ki, fikre fikirle karşı çıkmalı. Ben soruyorum kendilerine; fikire fikirle karşı çıkmak.. Bu tercüme edilecek olursa, esas prensibe irca edilecek olursa bunun mânası açık; ne diye ceza müeyyideleri istiyorsunuz serbest bırakınız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Hâşa hâşa.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Ondan sonra feryat ederek diyor ki: kundakçılar takip edilmiyor. Katil takip edilmiyor neden? Çünkü bizde fikir takip edilir, fiil takip edilmezmiş. Arkadaşlar, kundakçı, katil şu veya bu fiile suç işleyenler bu cemiyette takip edilmiyor diye bir iddia vârit olabilir mi? O halde bu iddiayı, mevzuu karıştırmak maksadiyle yapılmış olduğuna hükmetmekten başka çare yoktur. Affınızı çok rica ederim, bir arkadaşınıza karşı bu suretle konuşmak mecburiyetinde kaldığım için ben de zor durumdayım. Ne çareki hakikatleri olduğu gibi konuşmak, bu kürsüye vicdanlarımızın en derin yerinde yaşayan hakikatleri ifade etmek için gelmek mecburiyetindeyiz. (Alkışlar) Kundakçı takip edilmiyor, ya kim takip ediliyor? Fikir takip ediliyor! Dikkat ediyor musunuz? Şair komünist olmaz, muharrir komünist olmaz fikir adamı komünist olmaz. Kim olur? Elinde kundağı olan, demek istiyor. Onun için ise müeyyide var kanunlarımızda. Fakat arkadaşlar, biz bir büyük tehlikeye bitişik yaşayan bir memleketiz ve millî becamızı teminat altına almak mecburiyeti karşısında. Hepimiz vicdanlarımızda bir fikri imha etmek ve hürriyetini kabul etmemek karar ve neticesine varmışsak, vicdanlarımızda bu fedekârlığa katlanmışsak bu birtakım tarihî zaruretler ve tehlikeli hakikatlar muvacehesinde böyle olmuştur. Böyle bir kararı almak zaruretinde kalmaklığımızdandır. Niçin bizde de Fransa'da olduğu gibi komünist partisinin teşekkülüne müsaade edilmesini istemiyorlar. Biraz daha gayret, gelelim oraya. Fakat arkadaşlar; bunu vicdanlarınızın kabul etmeyeceğini, bu Türk topluluğunun buna asla razı olmayacaklarını bildikleri için istemiyorlar.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Âdetim değil.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Çok şeyler söyledi. Ciddî bir etüd olmak üzere bu zabıtları almalı, tetkik etmeli. Tekdir edersiniz ki, iddialarını tam mânasiyle cevaplamak ancak o zaman mümkün olur. Bir çağlayan gibi, bir selsebil gibi mütemadiyen akan fikirler, Bunları bütün kıvraklıkları, arz ettikleri tezad manzarasını derhal kavrayıp, kürsüye gelip cevaplamak zordur. Bir taraftan ispat hakkı verilmeli diyorlar. Neyi ispat hakkı verilmeli. Bu hangi hukukî prensibe istinadeder. Öte taraftan hiçbir delil göstermeden oradan oraya atılmak suretiyle hakikaten fikirleri karıştırıcı ve dinleyenleri yanlış zehaplara sevkedici bir konuşma metodu ile huzurunuzda hakikatlar tağlil edilmek isteniyor. Burada biz hürriyetlerimizin müdafaası, mevcudiyetimizin müdafaası, memleketimizin müdafaası endişesiyle hareket etmekteyiz. Burada konuşurken mevzuun içinde kalarak, memleket menfaatlerini göz önünde

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bulundurarak konuşmak mecburiyetindeyiz. Bunun içindir ki, icabederse günlerce konuşup hakikî fikir ve prensiplerimizin, imanımızın ne olduğunu memleketin huzurunda şerha şerha açmak suretiyle hüviyetlerimizi olduğu gibi ortaya koymaktan çekinmemeliyiz. *(Soldan bravo sesleri)*

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Fikirlerim yanlış anlaşılmıştır. İçtüzük gereğince derhal cevap vermeme müsaade etmenizi rica ederim.

BAŞKAN – Söz Adalet Bakanınındır.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Cezmi Türk arkadaşımız konuşurlarken, ifade ettikleri bir noktayı lütfen tavzih etsinler rica ediyorum. “Öyle bir devir ki, Ropespiyer devri açılmak isteniyor” dediler. Belki iyi anlayamadım bu noktayı tavzih etsinler.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Hayatın gayet garip cilveleri vardır arkadaşlar. Ben elli yaşına yakın bir arkadaşınızım. Meslek hayatımda, basın hayatımda, siyasi hayatımda türlü türlü cilvelere çok rastladım arkadaşlar. Maalesef geçen sene Demokrat Parti içinde, bilhassa Grup İdare Heyetinde iken türlü türlü cilveler gördük. Evvelâ en ağır olan kanlı devirden başlayacağım. Adalet Bakanı buyurdular ki; ben kanlı bir devir açılmasını istiyordum.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Hayır bize atfediyorsun.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Kanlı devir açmak istediklerini söylemişim, hayır.

Arkadaşlar; bazı mecmualar, gazetelerden bahsettim, Robespiyer istiyorlar. Kanlı mezbahalar istiyorlar. Allah encamını hayır eylesin, dedim. Baksınlar kutularımıza bedava koyuyorlar. Bize bedava gönderiyorlar. Ben (Yeni cephe) yi okudum. Kendileri okumamışlarsa koleksiyonlarını görsünler; Robespiyeler, kan isteyenler, ben değilim, Sayın Adalet Bakanını.

Arkadaşlar, Sayın Menderes’in, şahsî fikirlerime karşı bu kadar hassasiyetle alâka göstermelerinden dolayı teşekkür ederim. İnsan medih yolu ile zemmedileceği gibi, zem yoluyla da methedilebilir. Bunun için kendilerine teşekkürle iktifa edebilirdim. O da dozunda, haddinde kalsalardı. Dozunu ve haddini aşmışlardı. Maalesef; şahsımdan bahsetmek mü-tadım değildir ama mâzur görün, ben bu topraklara beş babadan beri kan veren bir adamım. Bir şehit ağabeyin de kardeşiyim. Benden kızılık beklerse, al kan kızılığı beklesin, komünist kızılığı değil.

Düne kadar beraber çalıştığımız Demokrat Partinin zihniyeti, yani dünkü iktidarla bugünkü iktidarın zihniyeti şundan anlaşılıyor: Zaten

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

sağda, solda bunlar parti kuracaklar diye şâyialar dolaşüyor. Eski iktidar kurulan partilere komünist damgası vurmak isterdi, Demokrat Parti iktidarı ise kurulacak olan partilere komünist partisidir, demek istiyor. (Soldan, sadede sesleri, gürültüler)

Evvelâ söylenenlere cevap vermeye mecburum. Eğer konuşma hakkımı alacaksanız, o başka. Ben zapta geçmesi için konuşuyorum, tarihe karşı konuşuyorum, size değil. Türk Milletine karşı konuşuyorum, Adnan Menderes'e karşı değil, ecdadıma hitaben konuşuyorum. (Soldan, gürültüler, milletin mümessilleri bizleriz, bize hitap et sesleri) (Sözünü geri al sesleri, şiddetli gürültüler)

Arkadaşlar, sizden çok rica ederim, sizler 22 yaşından yukarı vatandaşları temsil ediyorsunuz.

BAŞKAN – Cazmi Bey hitaplarınızı Meclise karşı yapınız.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Özür dilerim, bu sözlerimden aksi mâna çıkarıyorsanız bunu benden beklemeyin. İstinat sathı halk olan, halk temsilcisi olan bir insan size karşı hürmetsizlikte bulunamaz. Aksi çılgınlık olur.

Demokrat Parti üyesiydi, buyuruyorlar. Oranın üyesi olduğu için o vakit başka fikirler yürütüyormuşum, yahut şimdi.

Arkadaşlar, ben de hepiniz gibi Türk Milletinin üyesiyim. Onun için benim Demokrat Partiden evvel ve sonra değişmeyen fikirlerim vardır. Ben evvelâ Türk Milliyetçisiyim. Ben kendilerine, Menderes'e muhtelif vesilelerle, en son defa benim için hazin bir hatıra olan Adana kongresinden ve Demokrat Partiden ayrılışımdan biraz önce sofrada söylemiştim. O vakit elleriyle işaret ederek ağzımdan öpmüşlerdi.

Bu memleketi iyi tanımadığımı buyurdular. Bu memleketi en küçük kademelerinden başlayarak Ağrı Dağı eteklerinden Edirne sınırlarına kadar, yirmi iki yaşından beri, kendileri parlamento çatısı altında iken, (Soldan gürültüler) dağından köyüne kadar sık sık, sağlıklı, zevkle dolaştım. Memleketi tanımaya çalıştım.

Şöyle buyurdular; sözler caziptir. Size söyledim, ben tutanaklara geçsin diye konuştum ve tutanaklar buradadır. Yalnız fikre fikirle karşı çıkmakla kalmayalım, fiili hareketlere de karşı koyalım. Ben demedim ki şairler makaleler yazar, bırakalım. Onlara karşı da itham ve ispat hakkını da tanıyalım, dedim. Fiili suçlara karşı da ahkâm zayıftır, bunları artırırız dedim. Zabıtlar buradadır. Fiili takip eden müeyyideler istemem de bu işin takviyesi içindir. Fakat kendimi hiç kimseye, Sayın Menderes'e karşı da müdafaa vaziyetinde görmek istemem. Allah ne ecdadımı, ne evlâdımı, ne de ahfadımı böyle bir gizli ithamla müdafaa vaziyetine düşürmesin.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Mevzuu karıştırmak maksadiyle konuştuğumu söylediler. Bu geç vakitte zorla söz hakkı aldım, yüksek himayenize sığınarak ve usulden istifade ederek söz hakkı aldım.

BAŞKAN – Cezmi Bey Milletvekili, hakkı olan söz hakkını kimseden almaz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Vicdanının içindeki hakikatı söylesinler diyor. Bu tavsiyeyi kendileri yerine getirsinler ve vicdanlarının içindeki hakikatı söylesinler. Ben daima böyle yapmaktayım.

Fikir adamı komünist olamaz diyormuşum. Muhtelif komünistlerin birbirlerini nasıl itham ettiklerini kendileri bilirler.

Hamdullah Suphi Bey gözüme ilişti ama, müdafaa maksadiyle ondan sorun demeyeceğim.

Komünist partilerinin serbest kalmasını istiyor dediler. Fikir olarak, organ olarak içtimai fikir başkadır, siyasi aksiyon ve organ başkadır. Bunu Adnan Menderes'e ben mi anlatacağım?. İçtimai fikir hareketi başkadır. Siyasi aksiyon başkadır. Siyasi organ başkadır. Hatta içtimai organ başkadır. Komünist fikir hareketi başkadır. Cemiyet başkadır, parti başkadır. Safha safha daha ileridirler.

Ben komünizm fikrine dahi muhalif bir adamım. Bana, sen parti kurulmasına serbestlik istiyorsun, diyor. Politikada böyle mahsus ters anlamlar oluyorsa, ona bir diyeceğim yok. Fakat henüz ben bu gibi anlamlara adapte olmuş değilim. Biraz daha gayret, komünist partilerinin diyor, kurulmasını istiyormuşum. Tezatları selsebil gibi burada sayıp dökmüşüm. Burada ben sınıf tezatları aleyhine, sınıf fikri aleyhine konuşan bir adamım, beyanatımın temasına dikkat buyursunlar.

Sınıflar yaratılsın, sınıf diktatoryası olsun da ondan sonra sınıfsızlık olsun demiyorum. İki uç arasındayız. Ben bu memleketin bünyesinde bugün dahi sınıf yoktur, diyorum. Yani, mebdai hareket vermiyorum. Sarıh olan budur. Yüksek Heyetinizde anlamıştır, daha fazla izah etmiyeceğim. İspat hakkı vermeli, diyorum. Bu Milli Meclisin tarihinde, mazisinde vardır.

İthama ispat hakkı verilmelidir. Bütün suçlular, komünist mürtekip, hırsızlık ve Devlet aleyhine hareket edenlere karşı ispat hakkı verilmelidir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Bunlar kanunda yok mu?

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Yok tabii. (Var sesleri) Hâmid Şevket Bey'e hitaben, eğer sizin maddi bir suçunuzu ben biliyorsam bana gerek yazı ile vererek söyleyerek ispat hakkı verirsiniz ben hem yazarım ve hem de söylerim. (Gürültüler) Bugün bu hak yoktur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Vatandaşın şikâyet hakkı Anayasada musarrahtır.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Aziz arkadaşlarım; dinleyenler yanlış bir hükme varmasınlar diye müphem beyanatta bulunmamaya çalıştım. Berrak olmaya, vazih olmaya, açık olmaya ve katî olmaya çalıştım. Anlamayan varsa tutanakları tekrar okur. Daima mevzuun içinde kalarak, memleket realitesine, tarihine, karakterine, Türklüğüme ve istikbalime bağlı olarak konuştum. Ve öyle konuşacağım, kim ne derse desin hatta Adnan Menderes dahî olsa.

BAŞKAN – Efendi, daha söz almış 12'den fazla arkadaşlarımız var, tensip buyurursanız görüşmeyi mütaakip birleşime bırakalım. (*Muvafık sesleri*) O halde Cuma günü saat 15'te toplanılmak üzere birleşime nihayet veriyorum.

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (8) (Devam)

BAŞKAN – Görüşmelere devam ediyoruz.

Söz Vacid Asena'nındır. Kendileri komisyon sözcüsü olarak komisyon adına konuşacaklardır.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim; bundan evvelki Birleşimde söz alan hatip arkadaşlardan Millet Partisinin mümessili Osman Bölükbaşı ile, müstakil bir mevkide bulunması lâzımgelen Cezmi Türk arkadaşımız bu kanun tasarısının uzun müddet komisyonda kalmasından dolayı bazı tenkidkâr beyanatta bulundular.

Evvel emirdé Yüksek Meclise şunu arz etmek isterim ki, komisyon memleketin sosyal bünyesine vahim surette tesir eden komünizmin mevzuunu ehemmiyetle incelemiş, yalnız bir madde üzerinde, 141 inci maddenin tetkiki sırasında müstemirren iki buçuk ay çalışmış ve bu çalışmalar sırasında mütehassısları da davet ederek onların mütalâalarına müracaat etmek suretiyle kanaatini takviye etmiş bulunmaktadır. Bu ciheti bilhassa belirtmek istiyorum.

Binaenaleyh bize yöneltmek istenilen târizler tamamıyla yersizdir, arz ederim efendim.

BAŞKAN – Doktor Sani Yaver.

(8) Tutanak Dergisi, C. 10, s.172-211, Ta: 23.11.1951

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

SANİ YAVER (İstanbul) – Sayın arkadaşlar; hukukçu değilim ama hak ve adalet meftunuyum. Çünkü adaletin olmadığı yerde şekavetin hüküm süreceği bir bedahattır. (*Mülkûn esası adalette mündemictir.*) Hâkimane düsturu fikirden silinmez, dilden düşmez bir hakikattır.

Bu böyle olmakla beraber şunu da itiraf etmek gerektir ki herhangi bir camiada seviye ve ahlâk endeksine göre değişen adalet mefhumunun azameti karşısında huzur ve gururla mücehhez bir huşua varılacağı gibi adaletin şekil ve rengi, sureti ile sireti, gayrimuayyen bir ucubeî hilkat mahiyetini de aldığı takdirde teessür ve nefret uyandıracığı mechulümüz olmasa gerektir.

Osmanlı imparatorluğu devrinin Yemen Vilâyetinde adliye teşkilâtı yerindeki şeriye mahkemelerinin şenaat ve rezaletlerine şahit olduğum gibi İskandinavya devletlerinin adalet cihazındaki sükûnet ve işsizliğin, bahtiyar sekenesi tarafından hiç de hayreti davet etmediğini de gördüm.

Fransa'ya gelince; o, bize pek benzer. Akıl ve hayale sığmayan suiistimaller, hırsızlıklar cinayet ve şenaatlerin failleriyle adalet sarayı ve binalarının koridorları mahşerî bir manzara arz edip gider.

Hacaletaver olan bu hâdiselerin günden güne artan adetleri mevcut kanunlarımızın müphem ve elâstikiyeti ile beraber kifayetsizliği, adalet terazisinde bilhassa hak kafesine karşı lâkayit bir tavır taşıması kaziyesi devam ettiği müddetçe işlenen cürümler; ancak matbuatın tirajına hizmet eden günlük dedikodusundan ibaret kalır.

Mazinin fena zihniyetinin bize intikal ettirdiği bu kanunların demok-rasi adaletiyle uyar yeri yoktur ve her geçen gün millî bünyede derin yaralar açmaktadır. Büyük Mecliste adedi yüz altmışa yakın hukukçularımızın Faşist İtalya, demokrat İsviçre kanunlarını münakaşa mevzuu yapmaktansa millî bünyemize, akidelerimize uygun lüzumsuz tefsirlere yol açmayan; müphemiyetten azade hükümleri ihtiva eden kanunları el birliği ile yapmalarını milletin saadet ve selâmeti namına temenni ederken kulağımızın alıştığı bir cümleyi müsaadenizle tekrar edeceğim.

Sabrınızı israf etmekten tevakkî ediyorum. Biraz komünizm hakkın-da çıkacak kanunlar için bir doktor gözü ile fikir kanaatimi izhar etmek üzere sadede geçiyorum.

Muhterem arkadaşlar, Türk camiasını, Türk birliğini, Türk rabita ve sevgisini yok etmeye mâtuf.. Türk'ü; Tarih boyunca daima hâkim rolündeki payidar vasfını mahkûm bir köleliğe götürme hedefine sürükleyen bazı hiyanet yuvalarının kanun yoluyla tahrip arifesinde bulunduğumuz şu günlerde bana da bu yüksek kürsüden birkaç söz söylemek fırsatını vermiş bulunuyor.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Millet iradesini temsil eden Büyük Meclisin, bu imha kararını vermek üzere tarihî celselerini ilâhileştirecek bir bahtiyarlığa kavuşturması emellerimin en başında gelenidir.

Aziz arkadaşlarım, 34 seneden beri muzdarip beşeriyetin başına çöken bu içtimai bela, bu hunhar ejderha, meşum yuvasının etrafını demir çemberle ihata etmiş... Türlü, türlü kisve maskeler altında her milletin varlığı, anane ve mukaddesatı üzerinde hilekâr ve iğfalkâr roller oynamak suretiyle geceli gündüzlü durmadan çalışıyor.

Komünist canavarı; etrafındaki demir menfezlerden zehrini; tercihan irfan ve iktisat seviyesi çürük ve düşük sahalara saçıyor. Mutekit ve din-dar muhitlerde sarığını sarıyor, cübbesini giyiyor, yobaz bir softa, muta-assıp bir imam veya bir ahunt oluyor. Cihadı Mukaddes ilan ediyor. Fedaiyanı İslâm Cemiyeti kıyafetini taşıyor. O memleketlerin idealistlerini yok ediyor. Kurşun sıkıyor.

Sayın arkadaşlar, komünist, milletlerin inkılâp tarihleri üzerinde sin-si sin-si yürümesini çok iyi biliyor. Türkün Meşrutiyet İnkılâbını yaratan "Jön Türkler" i de taklit ediyor. O zamanın hürriyet beşiği olan Paris'te, şimdi "İleri Jön Türk" namı altındaki derneği topraklarımızla muvasala-lar tesisi ile gençlerimizi ifsat ediyor. Beyannameler dağıtıyor.

Komünist; sanayii geniş olan muhitte amele ve işçi kıyafetine de gi-rer. İktisadiyatı tahrip eder, huzur ve âhengi bozar. Grevi mubah kılar. İşçi ve amele-yi şımartır. Propagandalar yapar. Bigünah işçiyi vatandaş-larından soğutur. Aralarına kin unsurunu sokar. Birliği, sevgiyi târûmar eder.

Komünist; fesatkâr ve caniyane telkinlerini kendi zehirli yuvasında asla yapamaz. Kendi toprağında grevin ismi bile anılamaz. Ufak bir kımıl-dama bir köyü veya bir fabrikayı amelesiyle beraber yoketmekte tereddüt etmez.

Arkadaşlar; şimdiye kadar Sovyet Rusya'da bir grev hareketi işittiniz mi? İşçinin haddine mi düşmüş?.. İşçi orada emre muti bir köleden baş-ka bir şey değildir.

Bu hükümlerim bir kehanete değil, bizzat perestîşkârı olduğu rejimi-nin kurbanı olan bir Bolşevik sefirinin beyanatına istinat eder.

Komünist; Cumhuriyet rejimimizin Âmentü'sü ve Büyük Mustafa Ke-mal'in (Yurtta sulh, cihanda sulh) düstur ve yüksek kararından da isti-fade etmesini bilir.

Temiz vatandaşlarımızın sâfiyetinden istifade etmek yolunda rol alır, (Barış Sevenler Derneğini) kurar. Bu sefer de fazilet maskesiyle maskele-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

nir. Hürriyetin âşığı olur. Bu hürriyet soytarısı bir taraftan da barışı sağlamamak gibi ulvî ve insanî esaslara dayanan partimizin "Kore" kararı aleyhinde temiz köylümüzün haremine kadar girer. Saçtığı zehirli tohumların yararlı izlerini derinleştirmeye çalışır.

Komünist; abus ve iğrenç çehresiyle görüyorsunuz ki; milletimizin en hassas ve hayatî noktaları üzerinde ne hainane roller oynuyor.

Muhterem arkadaşlar; Moskof, bilmiyor mu ki, asırlardan beri kendisiyle hudutlarda çarpışan, kanını, canını tereddütsüz feda eden, şu son "Kore" melhamesinde bile bütün dünyaya kahramanlığını, civanmertliğini ilan ve ispat eden Türk Milleti; onun saçtığı zehirlere karşı ebedî bir muafiyet taşır. Türk'ün ahlâk ve seciyesi, ananesi, dinî akidesi karşısında her teşebbüsün akamete mahkûm olacağına hiç şüphe etmesin.

Kıymetli arkadaşlarım;

Komünizm; içtimai bir kanserdir. Uzviyet kanseri dediğimiz amansız âfet, yaşlı ve yıpranmış bünyeleri intihap eder. Halbuki komünizm kanseri; bilâkis taze uzviyetler üzerinde temerküz eder, tahribatını yapar.

İtiyatların yaşlı insanlardan kolay kolay nezedilemeyeceğini bilir. Yaşlılarla uğraşmaz. Fakat tecrübesi, tefekkür ve muhakeme kudret ve kabiliyeti inkişaf arifesinde olan ve her türlü cereyanlara, doktrinlere kolay temayül gösterebilecek, geçim ve hayat yolunu, ibadet edeceğini kiblenin istikâmetini henüz tayin ve tespit etmemiş bir çağdaki taze ve sâf bünye ve dimağlar üzerinde habaset ve cibilliyetini gösterir, tutunmaya çalışır.

Komünizm; nihayet... silahsız mütefekkir ve münevver zümre namzetlerinin yuvası lise ve üniversitelerle silahlı gençlerin topluluğu olan ordunun meftunudur.

Üreme sahası ilmî ve psikolojik esaslara tayin edilmiş; bu amansız âfetin teşhisi; daha bîdayette içtimai emraz mütehassısları olan hükümetlerin teşriî ve icraî cihazlarınca mümkün olmaz da, tekâsül, tegafül, tereddüt gibi mezmum ve merdut hasletler yüzünden lâkaydi girdabına atılırsa tahassül edecek felâket ve mesuliyetin hududunu çizmekten tevahhuş ediyorum.

Sayın Milletvekilleri; uzviyet kanserine gelince; neticesi muhakkak bir ölüme varan bu beliyenin vaktinden evvel teşhisi biz doktorları çok ilgilendiren bir meseledir.

Katî tedavisini; metastas yapmadan, yani lenfa yolları ile bütün uzviyetin istilâsına mahal bırakmadan cerrahî müdahalelerle bilâ tereddüt o kısmı derhal kesip atarız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İnsanlar; tabiat kanunlarının mukallidi olduğuna nazaran bir milletin bir memleketin mevcudiyetiyle, mukadderatıyla alâkadar olan içtimai kanserin katî tedavisini, mütereddît ve kararsız zihniyetlerin, çürük iradelerine terketmenin ne korkunç bir mesuliyet olduğunu düşünmek bile istemiyorum.

Şimdiye kadar biraz da lâkaydımızı inkâr etmemekle beraber vatan sinesi üzerinde ufak mihraklar halinde kendini gösteren, kangren olmuş, kanserize kısımları tereddütsüz koparıp atacak kanunlarımızın keskin kılıncını kınından çıkarıp siliyat sahasına geçelim.

Muhterem arkadaşlar, istidraten ufak bir noktayı da zamanı gelmişken huzurunuzda tasrih etmecliğime müsaadenizi rica edeceğim.

İki sene mukaddem; Paris'te geçirdiğim mühim bir ameliyatın ıztıraplarını çekerken tanıdığım kıymetli bir aile evlâdı hastanede ziyaretime gelmişti, müstakbel neslimizin kıymetli bir zümresini teşkil edece olan Fransa'daki evlâtlarımızın mesaisinden haberdâr olmak istemiştım. Aldığım cevap şu oldu:

O tarihte Türk-Fransız bir futbol maçına iştirak eden talebimizin korkunç bir miktarda tribünler üzerinde (İleri Jön Türk) derneğinin komünizm beyannameleri dağıttıklarını bildirmişti. O zamanın talebe müfettişi olan zatın vazife ve alâka derecesini sordum. Ancak yüksek sosyete hayatından ibaret olduğu cevabını almıştım. Ne yazık.

İktidarın partimize intikalını mütaakıp şahsen çok üzgün olduğum, sizlerin de en az benim kadar hassas bulunacağınız bu hâdiseyi pek kıymetli ve dinamik arkadaşım Tevfik İleri'ye nakletmiştim. Katî tedbirler alınacağını vaadetmişlerdi. O tarihten beri elemli bir ukde halinde kalbimde kalan bu hususun Meclis kürsüsünden bütün arkadaşlarımı da tenvir etmelerini rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlar; Türk Milleti Moskofun hal tercümesini her milletten ziyade bilir. Düne kadar bizi; bundan sonra da bütün dünya milletlerini planlı olarak ihtilâle sevk etmek gayesini güden kızıl tehlikeye karşı maddî ve manevî cephelerde katî kararlarla mücehhez olmakta asla tereddüt göstermemeliyiz. İdare ve kararlarınızı bekler, cümlemenizi saygı ile selamlarım.

BAŞKAN – Abbas Çetin.

ABBAS ÇETİN (Kars) – Arkadaşlar; elimizdeki tadil tasarısı, 141-142 ve 163 üncü maddeleriyle komünizm, ırkçılık ve mücadeleyi hedef tutmaktadır. Bundan geriye kalan maddeleri günün ihtiyaçları, tatbikatın ihtiyaçları yönünden yapılmış tabii tadillerdir. Binaenaleyh bu üç madde dışındaki maddeler hakkında hiçbir diyeceğim yoktur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Komisyonun üyesiyim. Bu husustaki noktai nazarım komisyon raporundaki noktai nazarın aynı olacaktır.

Bu üç maddeye gelince; komünizm doktrin olarak cemiyetimizin benimsemediği ve benimseyemeyeceği bir âfettir. (Bravo sesleri). Bu mezhep bugün sadece bir doktrin olmakla da kalmamıştır. Bugün komünizm bir istilâ metodudur. Doktrin olarak benimsemediğimiz bu âfet bir de istilâ metodu haline gelirse bununla mücadele etmeyi hedef tutan kanunun yanından, böğründen zedelemeye çalışmak benim için gayrimümkündür. Ancak eğer kanunun tümü hakkında gerekçe dışında ve bir kısım arkadaşlarımın görüşlerine uymayarak bazı mütalâalar serdedersen bu mücadeleyi zedelemek, kösteklemek veya yanından, böğründen vurmak için değil kanunun yanında, böğründe, kendi akıl ölçülerime göre, mevcut gördüğüm boşlukları doldurup onu daha mükemmel mücadele âleti haline getirmek maksadına mâtuf olacaktır.

Arkadaşlar, bugün beşeriyet bir insanlık topluluğu haline doğru yol almış bulunmakta iken ırkçılık peşinde gidecek bir topluluk bence kabili tasavvur değildir. Cemiyetimizde 3-5 kişi çıksa hakiki manasiyle ırkçılık yapmaya, şu milletin, şu cemiyetin diğer insanlardan daha başka bir hususiyet taşıdığını iddia etse veyahut ırkçılığı Orta Asyalara kadar götürmeye çalıştığını iddia etse, bunun arkasına düşecek bir kitle tasavvur etmiyorum. Irkçılık, cemiyet bir insan topluluğuna ve bütün insanlar bir cemiyet haline gelmeye çalışırken, bir tenakuz olur. Eğer böyle bir iddia ile ortaya bir cemiyet çıksa bu, gizli bir komünizm teşekkülüdür. Çünkü komünizm hiçbir zaman hakiki hüviyetiyle gelmez, onun girmedığı kılık yoktur. Bu kılıkların en marufu en çok belli olanı ırkçılık perdesi altında komünizme müntehi olanıdır.

163 üncü maddenin derpiş ettiği irtica da tıpkı bunun gibidir. Bugün devlet kadrolarını Atatürk inkılâbını benimsemiş gençler, inkılâb benimsemiş gençler doldurmuş bulunmaktadır. Bu şekilde teşkilâtlanmış olan bir cemiyette irticâın bizi ürkütecek hiçbir ciddî sebebi yoktur. Ama diğerleri gibi komünizme müntehi olan ahvalde, irticâi hareketlerle mücadeleyi canı gönülden prensip olarak kabul ederim. Kanun metninde bugüne kadar hukuk terimlerimizin içine girmemiş ve tatbikatta nasıl anlaşılaacağı evvelden kolay kolay kestirilemeyen tâbirler vardır.

Meselâ, millî hisleri rencide etmek, millî duyguları yoketmek (Kısmen veya tamamen) nedir?. Bunu tayin etmek cidden müşküldür. Bizim Ceza Kanunumuzun ikinci maddesi kanunun suç addetmediği bir fiilden dolayı ceza vermeyi meneder. Hâkim bu metin karşısında bu hareketin millî duyguya müntehi olup olmadığını tâyin edecektir. Evvelâ millî duy-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

gu nedir? Bunu tâyin ve tarif edecektir. Ondan sonra, hareketin ona aykırı olduğunu tâyin edecektir. Bunun Ceza Kanununun ikinci maddesine aykırı olduğu ve kolay, kolay tarif edilir bir şey olmadığı aşîkârdır.

Bunun gibi, Cumhuriyet prensipleri, demokrasi prensipleri tâbirleri de bence kanunî tedbirler değildir. Bu kanun maksadını tatbıkatta zaa'fa uğratacak şeylerdir. Bunlar üzerindeki itirazlarımı lüzum gördüğüm takdirde maddelerin müzakeresinde arz edeceğim için bu mevzuda fazla vaktinizi israf etmeyeceğim.

Ondan sonra şunu derhal arz etmek istiyorum ki, tarihin hiçbir devrinde müeyyide fiilin işlenmesine mani olamamıştır, nitekim mevzuatımızda katil için idam cezası vardır, fakat yine bu suçu işleyenler vardır.

Binaenaleyh komünizmle mücadele, dün Celâl Yardımcı arkadaşımın tarif ve tavsif ettiği metodlarla, yalnız başına o metodlarla yapılamaz. Fakat tabii onlara da lüzum vardır, o mevzuda onunla beraberim. Ancak asıl mesele komünizm mikrobunun intaş edebileceği vasatı yoketmektir. Bu vasat yokedilmedikçe şimdikinden çok daha şiddetli kanun çıkarsak, sehpaları kursak, yine komünizmin önüne geçilmesi mutasavver değildir. Sonra suçu işleyenin yakalanmaması ümidi vardır. Esasen yakalandıktan sonra da biz bu kanunda hapisten ileri bir ceza getirmemişiz. Hiçbir komünist bir hapisanede sonuna kadar yatacağı kanaatinde değildir. İçinden nasıl olsa bir gün kurtulacağım, meşhur olacağım ümidi vardır. Mevcut müeyyide kâfi değildir. En kuvvetli mücadele vasıtası kanundan çok evvel komünizmin intaş edebileceği vasatı yok etmektir. Bir memlekette münevver işsizliği olursa, bir memlekette biri yer biri bakarsa, bir memlekette içtimai sınıf içinde birbirinden çok farklı hayat sürenler olursa, bir memlekette millî duygu zedelenirse o memlekette mücerret kanun; ceza, komünizmin intaşına mâni olamaz. İlk mücadele metodu kanundan çok evvel tedabiri mania kabilinden cemiyette komünizmin intaş edeceği bütün vasatları, bütün millî imkânlarımızı seferber ederek yok etmekle olur. Kanun ondan sonra yapılır. Ve bu kanuna mutlak şekilde, şahsî kanaatim olarak arz ediyorum, idam cezasını koymak lâzımdır. (*Soldan bravo sesleri*) Hapis cezası hiçbir vakit bir komünist faaliyetinde önleyici bir tedbir olarak mütalâa edilemez. Bugün hapis cezasını, hapishaneyi serbest hayata tercih edenler vardır. Dışarıda vakit geçiremeyen, yiyecek ekmeğini, başını sokacak bir meskeni bulunmayan bir adam eğer kanaatî itibarıyla de bozulmuş ise hapishaneyi tercih edebilir; hapishanede çalışma vasatı bulabilir. Binaenaleyh hapishanenin korkutucu bir tarafı yoktur; hapis cezası korkutucu bir ceza değildir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Demir perde arkasında kendi usullerine, kendi metot ve programlarına uygun olmayacak çalışmalar furunlarda tecziye edilirken; biz hapisle iktifa edemeyiz arkadaşlar. Ya mücadele edeceğiz, ya etmeyeceğiz. Hapisle, hapis cezasıyla iktifa etmek nâkıs bir mücadeledir. Öbür tarafta fırınlarda tecziye etsinler, biz seksen tahkikat safhasından geçirdikten sonra, bin bir suç unsuru aradıktan sonra hapisle iktifa edelim; bu mücadele yarım mücadeledir. Bu mücadele aldatıcı bir mücadeledir. Vasatı yok edeceğiz. Bunun gayrisi tatmin edici bir mücadele olmaktan uzaktır.

Mâruzatım bu kadardır. Hürmetle selamlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN – Önergeler vardır, okutuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

İki birleştinden beri kanunun tümü üzerinde yapılan görüşmeler kâfidir. Maddelere geçilmesini arz ve teklif ediyorum.

Balıkesir Milletvekili

Müft Erkuyumcu

Yüksek Başkanlığa

Ceza Kanununun bazı maddelerinin tadili hakkındaki kanunun heyeti umumiyesi üzerinde kâfi derecede konuşulmuş ve aydınlanmıştır. Maddelere geçilmesinin onaylanmasını arz ve teklif ederiz.

Çorum Milletvekili

Hüseyin Ortakcioğlu

Çorum Milletvekili

A. Başıbüyük

BAŞKAN – Her iki önerge de aynı mahiyettedir.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Önerge aleyhinde ise buyurun.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Muhterem arkadaşlar, bundan evvelki celsede yine kifayeti müzakere tahriri verilmişti. Fakat muayyen sebeplerle Yüksek Meclis bunları reddetti. O sebepler halen mevcuttur. Teklif ve tasarılar sadece 141 ve 142 nci maddeler için değildir, başka maddeleri de muhtevidir. Halbuki hiçbir arkadaş başka maddelere temas etmedi. Bu itibarla yapılan görüşme kâfi değildir. Kanaatindeyim. Bunu nazarı itibara almanızı rica ediyorum.

BAŞKAN – Önergeleri dikkatinize arz ediyorum : Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini yüksek oyunuzla arz ediyorum: Kabul buyuranlar.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Efendim gerekçede ivedilikle görüşülmesi teklif olunmuştur. Tasarının ivedilikle görüşülmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... İvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir. Bir önerge daha var.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ait kanun tasarisının tümü hakkında günlerden beri yapılan müzakerelerde izhar edilen umumî kanaat da göstermiştir ki, bugün yurdumuzu ve milletimizi tehdit eden en büyük tehlike komünizmdir.

Bu itibarla milletin ve Büyük Meclisin umumî arzusuna tercüman olmak üzere bu kanunun munhasıran komünizm ve komünistlerle mücadele kanunu mahiyetini iktisap etmesi için 141 ve 142 nci maddelerin haricindeki maddelerin bilahâra ve ayrı bir kanun halinde tedvin edilmek üzere bu kanun metninden çıkarılmasının Yüksek Meclisin tasvibine arz etmenizi saygılarımızla rica ederiz.

Rize	Kayseri	Niğde
A Morgil	İ. Kıranoğlu	H.N. Yurdakul
Isparta	Samsun	Siird
K. Demiralay	M. Özkefel	M. Dalm Süalp
Konya	Afyon K.	Diyarbakır
M. Âli Ülgen	Gazi Yiğitbaşı	Dr. K. Tayşı
Tekirdağ	Isparta	Konya
Ş. Mocan	Dr. İ. Aksu	H. Ölçmen
Urfa		Antalya
N. Açanal		Ahmet Tokuş

BAŞKAN – Efendim, Hükümetin noktai nazarını öğrensek fena olmayacaktır.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ VACİD ASENA (Balıkesir) – Komisyon adına söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim takrir esbabı mucibeden âridir. Yüksek malûmunuzdur ki; tetkikiniza sunulan tasarı hem komünistliğe mütaallik suçları ihtiva etmekte ve hem de beyaz zehir, kumar ve hırsızlık fiillerini de şumulüne almaktadır. Bu suretle hakiki ihtiyaçları derpiş etmektedir. Bu itibarla biz bütün bu hususları kül halinde telâkki ediyor bu maksatla tasarıyı Meclisi Âliye sunmuş bulunuyoruz. Binaenaleyh komisyon namına tefriki mucip bir

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

mevzu görmüyoruz. Yalnız takriri veren arkadaşlar sebeplerini de zikrederlerse belki Meclisi Âli bir karara varabilir.

BAŞKAN – Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Arkadaşlar, Hükümetçe teklif olunan Ceza Kanunu tadilâtı tasarısı memleketin içtimai nizamını ve selâmeti umumiyesini ihlâl edici ve diğer mahiyette bazı suçların kâfi müeyyideyi haiz olmadığı esbabına binaen birçok maddelerin tadilâtıyla Yüksek Meclise arz edilmişti. Tasarının müzakeresinden bugüne kadar geçen müddet zarfında Yüksek Meclisin, bilhassa komünizmle mücadele mevzuunda, yani tasarının 141 ve 142 nci maddeleri üzerinde geniş bir hassasiyet gösterilmiş olduğu da görülmektedir. Bu hassasiyeti lâıkiyle ifade eden bu takririn kabul ve ademi kabulü Meclisin takdirine bağlıdır. (*Bravo sesleri*) Bu takriri kabul ettiği takdirde tadilâtta ki diğer maddeler ayrıca ele alınabilir. Mâruzatım budur.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Usul hakkında mâruzatta bulunacağım.

Muhterem arkadaşlar; Yüksek Meclisin malûmudur ki, biraz evvel bir karar verdik. Kül halinde diğer kanun tekliflerini de ihtiva eden bu tasarının ivedilikle müzakeresine Büyük Meclisçe karar verilmişti. Bu karar mevcut iken bir kısmının tefrik edilerek bunların ayrıca görüşülmesi hakkındaki teklif yerinde değildir. (*Doğru, doğru sesleri*) Bu noktayı işaret ediyorum ve böyle bir tefrik yapılmamasını rica ediyorum.

BAŞKAN – Teklif sahibi olması sıfatıyla İbrahim Kirazoğlu'na söz veriyorum.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Muhterem arkadaşlar; birkaç celse dir vâkı olan görüşmeler göstermiştir ki, bilhassa bu kanunun mihrakının komünistliğe taallük ettiğinde hiç kimsenin şüphesi kalmamıştır. Evvelki celsede Muhterem Başkanımız, bu kürsüde bazı hatip arkadaşlarımıza cevap verirken; bu kanun tasarısının doğrudan doğruya -bu sözleri zabitlarda aynen vardır- komünistliğe ait bir tasarı olduğu hakkında bir beyanda bulunmak suretiyle, haddi zatında bu kanunun hakiki maksat ve mihrakının komünistliğe taallük ettiğini belirttiler. Biz bunun hakikati halde diğer maddelerinin şu veya bu şekilde lüzumsuzluğuna kani olarak verdiğimiz bu takririmizle: hepimizin ittifak ettiği komünistlik gibi bir tehlikenin yanında bununla irtibatı ve alâkası olmayan diğer maddelerin konulmasını doğru görmemekteyiz. Maksadımız bu kanunun munhasıran 141 ve 142 nci maddelerinin tadiline inhisar ettirilmek suretiyle komünistliğe mütaallik bir kanun olduğunu tebarüz ettirmektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Soldan, usule aykırıdır sesleri) Usule münafi değildir. Esasen hükümet adına bu maddelerin çıkarılmasında hiçbir mahzur bulunmadığı beyan buyurulmuştur. Kendileriyle vâkı görüşmelerimizde de bu noktai nazara tamamiyle iştirak ettiler. Şu hale göre biz usul bakımından bu maddelerin komisyona iade edilmesi gibi herhangi bir tezada düşmediğimiz kanaatindeyiz. Yalnız birbiriyle irtibatı olmayan maddelerin yanında bu maddelerin yer almasını muvafık mütalâa etmemekteyiz. Bir komünistlik tehlikesi yanında bir zamanlar nevama onun gibi bir tehlike telâkkisine mâruz kalan din telakkisinin yeri yoktur. Dinimiz komünizmi ret ve cerh eder. Takdir -hükümetin gayet tabii olarak işaret ettiği gibi- Yüksek Meclisindir. Biz bu kanuna bir ahenk vermek istiyoruz. Bu maddeyi komünistlik hakkında tedvin etmek istiyoruz. Fakat şu, şu mesela hırsızlık, din, irtica gibi işlerle tedahül ettirip her türlü iltibasa mahal veren hususların buradan ayrılması mütalâasındaıyız. Bu suretle Heyeti Celileniz tasvip ederse bu müzakeratın 141 ve 142 nci maddelere münhasır olarak hassaten komünistlikle ilgili hususata inhisar ettirilmesini istiyor ve bu hususta bir önerge vermiş bulunuyoruz. (Bravo sesleri, alkışlar)

ADALET KOMİSYONU ADINA HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlar; İbrahim kardeşimize bir dakika evvel kanunun tümü hakkında müzakere kâfî görüldü ve maddelere geçelim diye karar ittihaz buyurulduğunu hatırlatırım. Bu kararın akabinde 141 ve 142 nci maddeleri ele alalım, ondan bakisini geri bırakalım diye bir karar istemesini muvafık bulunuyorum.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Asla, asla maddeler üzerinde tasarruf ediyoruz.

HÂMİT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Müsaade buyurun, gerek encümenenden gerek hükümetten gelen ve gerekse mebus arkadaşlarımızdan bazılarının verdikleri tasarı ve teklifler, Ceza Kanunumuzun yürürlükte olan bazı hükümlerinin tadilini istemekteydi bu tasarı ve teklifleri, tetkik edildi, üzerlerinde tartışıldı ve bir karara varıldı. Şimdi taktir sahipleri diyorlar ki; 141 ve 142 nci maddeleri ele alın gerisini bırakın. Ne hakla? Biz herhangi bir madde kanuniye üzerinde diğerine raci bir hakkı olduğunu kabul edenlerden değiliz. Ceza Kanunumuzda muhtelif cezaî hükümleri ihtiva eden maddeler vardır. Bu meyanda Devletin bünyesine taallük eden ve ağır hükümler taşıyan maddeler de vardır. İbrahim Bey evlâdımızı dinledik. Bu bir izah delil, ikna edici bir beyan değildir. Bu sebebi mucible bu taktir kabul edilemez.

Bendeniz diyorum ki; esasen biraz evvel alınan karara muhtelif olarak yeni bir karar almaya salâhiyetimiz yoktur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Sonra diyorlar ki; dinin siyasete âlet edilmesi meselesi irtica meselesi, hilâfet meselesi, diktatörlük meselesi, 163 üncü maddede yazılıdır. Komünizm mevzuubahis olan yerde irtica mevzuubahis olmazmış bu sözleri hayretle karşılarım. Bu mevzular dahi, komünizma kadar mühim ve mehiptir. Böyle olduğu içindir ki bu konuları işledik ve size getirdik.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Beraber gelmez bu, iki zıd birleşmez.

HÂMİT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Hazırlanmış bir kanunun...

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Meclisi ilzam etmeyin rica ederim.

HÂMİT ŞEVKET İNCE (Devamla) – Hazırlanmış bir kanunun, kararı alınmış bir mevzuun ikiye bölünüp bırakılması asla doğru değildir. Bazı arkadaşlar bu kanun 11 ay komisyonda kaldı diyorlar. Eğer bu kanun bu kadar uzun müddet kaldı ise bunun sebebi, komisyonda yapılan durâdur tartışmalar neticesi olarak geri kalmıştır. Hazırlanmış olan bir kanunu ikiye bölmek isteği, biraz evvel Mecliste aldığımız karara uygun değildir. Çünkü tasarının tümü hakkında müzakere kâfi görülmüş ve mesele ancak mazbatada bulunan maddelerin müzakeresine kalmıştır.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim Yüksek Meclisin kanaatine müdahale edecek mahiyette mâruzatta bulunmayacağım. Yalnız bir hususu tebarüz ettirmek de komisyon olarak bizim vazifemizdir. Arkadaşlar; Hükümet teklifini ihtiva eden tasarıdaki maddeler meyanında 141 ve 142 nci ve onu müteakiben 163 üncü madde gelmektedir. 141 inci madde doğrudan doğruya komünizm faaliyetini istihdaf eden hükümleri ihtiva ediyor. 142 nci madde de bunun propagandasına ait olan hususları cezaî tahdit altında bulundurmaktadır. Bu sebepten dolayı tekrar hatırlatıyorum ki komünizm münhasıran kendi titri altında faaliyette bulunmaz. Belki birçok kisveleri kendisine siper etmek suretiyle faaliyete geçer. Habis ruhunu yaymak ve ekmek için herhangi bir vasıtaya başvurmaktan geri kalmaz. Bu itibarla arkadaşlar Yüksek Meclisin tetkikine sunulan bu tasarının 163 üncü maddenin 141 ve 142 nci maddelerle beraber müzakere edilmesine karar verilmesini bilhassa rica ederim. *(Doğru sesleri)*

BAŞKAN – Ahmet Kemal Varınca buyurun.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşhane) – Muhterem arkadaşlarım, bilirsiniz ki, Büyük Meclise gelen Ceza Kanunu geriye alındıktan sonra süzüle süzüle geriye 5-6 maddelik bir kanun yani bir tortu kaldı. *(Soldan kim geri aldı sesleri)* Ceza Kanununun tâdili hakkında gelen projeler tetkik edildi veya edilmedi bilmiyorum, fakat Hükümet geri aldı. *(Soldan gürültü-*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ler) Alınmamıştır veya geri verilmiştir. Mesele bu değildir. Ceza mevzuu olan fiillerden bir numaralı komünistlere takdir edilecek cezadır. Niçin komünizme ait olan ceza maddelerini alıyor müzakere ediyoruz? Çünkü ateş bacayı sarmıştır da onun için.

Ateş bacayı nasıl sarmıştır. Bizim ve dünyanın komünizm dediği belâ, Moskova'da politbüro'nun kurduğu teşkilât, şebeke vasıtasıyla bugün en fazla Orta Doğu'da faaliyettedir. Türkiye'de de en hâd devresindedir.

Ateş bacayı sardığı vakit ne yapıyoruz? Komünistliğe dair kanunu getiriyoruz ve ivedilikle müzakere ediyoruz. Sonra ne oluyor? Şu, bu irtica var diyorlar şu halde ne diye getiriyorsunuz? Neden bu işle ırkçılığı irticai alâkadar addediyorsunuz? Onlar ayrı, bu gayrı meselelerdir. (*Bravo sesleri*)

Ben nerede, efendim nerede? Şark nerede, Garp nerede? Zaten şimdi vazifemiz nedir? Ben size söyleyeyim: Bu taktik 30 senelik bir taktiktir. Ben Halk Partisi zamanında da bu karıştırmanın, bu komünizm ile irtica harman yapmanın aleyhinde idim. Meseleyi net olarak, mahdud olarak ele alalım. Bütün kafamızı komünizme teksif edelim. Komünizmden başka şeyler karışırsak bizim kuvvetlerimiz, fikirlerimiz dağılır, işin altından çıkamayız. Bakın ne diyorlar? Birisi çıkıp da dinden bahsetti mi, komünisttir efendim. Çünkü dinden bahsediyor; mürteci Ama nasıl? Bir dinleyelim. (*Soldan bravo sesleri*)

Ben otuz seneden beri komünistlerle şahsen mücadele etmiş bir adamım. (*Alkışlar*) Onun için işi bir komünizm meselesi olarak, komünist meselesi olarak müzakere edeceğiz ve kararlaştıracacağız. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Benim nokta-i nazarım budur. 141 mi, 142 mi, 163 mü nerede varsa komünizm meselesi onu müzakere edeceğiz.

BAŞKAN – Söz Başbakanın.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar: bundan evvelki celsede cereyan eden müzakereler göstermiştir ki; bu kanunun, bu tasarının merkezi sikletini tamamiyle kökü dışarda olan sol cereyanlar teşkil etmektedir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Yüksek Heyetiniz bunu bu mânada ve böyle anlamıştır. Hakikaten tasarı Ceza Kanununda yapılması lâzım gelen tadillere mütaallik muhtelif fasıl ve maddelerdeki hükümleri bir araya toplamış bulunmaktadır, fakat mantıkan bunların arasında bir irtibat tesis etmeye dahi imkân yoktur. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Yüksek Meclisin temayülü bilhassa bu suretle tecelli ve tezahür ettikten sonra diğer maddeleri tasarıdan ayırmak suretiyle, merkezi sikletini teşkil eden esas mesele üzerinde dikkatimizi teksif etmek yerinde olur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

(*Bravo sesleri, alkışlar*) Böylece kökü dışarda bulunan muzır cereyanlara karşı hassaten mücadele ve bunlara karşı korunma gayemizi daha mütebariz olarak ortaya koymuş olacağız. Biz hükümet olarak, bunun ayrılmasında hiçbir mahzur görmemekteyiz. (*Alkışlar*) Bu ayırma keyfiyeti, diğer maddelerin geri alınmasını tazammun etmez. Onlar üzerinde tekrar durmak ayrıca müzakere etmek pekâlâ mümkündür. Bu itibarla tefriğe taraftar olmayan arkadaşların da müsterih olmaları icabeder.

Arzım bundan ibarettir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Efendim, evvelâ, bu hususta bir tefrik kararı verilmesi usule aykırı mıdır? noktasının halli icabeder. Böyle bir hareketin usule aykırılığı yoktur. Yüksek Meclis, kanunu son maddesine kadar kabul ettiği halde heyeti umumiyesini reddetmek yetkisini haizdir. Binaenaleyh Meclisi takyit eder mahiyette bir usul meselesi ortaya koymak Meclisin faaliyetini engelleyen bir mahiyet alır ki hatta buradadır.

İşin esasına gelince; 163 üncü maddeden aşağıya doğru giden maddelerin komünizmle hiçbir alakası yoktur. 163 üncü madde birçok münakaşatı mucip olacak bir karakterdedir. Diğer maddeler, hırsızlık ve saire üzerinedir ki üzerinde uzun uzun görüşülecek meselelerdir.

İki gündür cereyan eden müzakere munhasıran komünistlik maddeleri üzerine tekâsuf etmiştir. Binaenaleyh ivedilik kararı verdiğinizde göre de bendenizce komünistlik mevzuunda Meclis tenevvür etmiştir. Binaenaleyh o hususta ivedilikle hareket edilmesi gerekir. Diğer maddelerin bir kelimesi üzerinde uzun uzadıya münakaşa edileceğinden bendenizce tefrik zarurîdir, teşriî hikmete de uygundur. (*Alkışlar*)

BAŞKAN – Hüseyin Ortakçioğlu (*Vazgeçti sesleri*)

Ahmet Başbüyük. (*Vazgeçti sesleri*)

Kemal Özçoban!

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Efendim, iki fikir arasında elbette bendeniz de kanaat sahibiyim. Müsaadenizle bazı noktaları bendeniz de izah etmek istiyorum. Bu önergeyi veren, tefrik talebinde bulunan arkadaşlar, bu noktada zuhul ediyorlar. Ceza Kanunu kül halinde huzurunuzda gelseydi, bunun içerisinde komünistlik için bir madde olsaydı, şu noktayı ayıralım, bu noktayı ipka edelim, dermiydiniz. Şu halde Türk Ceza Kanununun... (*Anladık efendim, anladık sesleri, gürültüler*) olsaydı bu maddeyi ayıralım, şu maddeyi ipka edelim mi diyecektiniz? (*O başka sesleri*) Yoksa kül halinde tetkik edecek ve bir karara mı bağlayacaktınız? (*Gürültüler, o başka sesleri*). O başka değil, bunun aynıdır. Bu da bazı mad-

delerin tadili tasarısıdır. Şimdi, arkadaşlar sanıyorlar ki, bir din ve vicdan sahibi adamı şu veya bu türlü hareketinden dolayı bu maddeye göre ceza görecektir... Hayır arkadaşlar; bu madde Sayın Başbakanın ifade buyurdıkları gibi, kökü dışarda olan, memleketimiz için tehlikeli olabilecek, daha açık bir tâbirle, Fedaiyanı İslâm Cemiyeti gibi bir cemiyetin kurulmasını önlemeye mâtuf bir maddedir. Komünistlik ne kadar ağırsa bu maddede istihdaf edilen husus da o kadar ağırdır. Asla ve asla bu hiç kimsenin dinî telâkkisine müdahale edecek bir madde değildir. Nerede kaldı ki, Türk Ceza Kanununun 491, 492 ve 493 üncü maddeleri bilhas-sa hırsızlığa tallûk eder.

Arkadaşlar; hepiniz köy, köy dolaştınız, bilmiyorum, ben şahsen iki yüz kadar köy dolaştım, seçmenlerle hasbühallerde bulundum, halk ve efkârı umumiyenin büyük bir kısmının hırsızlıktan müşteki olduğunu gördüm. Biz bunları nasıl tefrik ederiz, bunları birbirinden nasıl ayırırız? Onlar da Ceza Kanunundadır. Onlar da ivedilikle görüşülmelidir.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Bunlar komünistlerle bir midir?

REFET AKSOY (Ordu) – Aziz arkadaşlar, yalnız memleketimiz için değil, cihanşümul ehemmiyeti haiz olan bir mevzuu müzakere ediyoruz. Komünistlik belâsının bu memlekette bir felâket haline gelmesini önlemek için hükümetin duyduğu ihtiyaca müsteniden Büyük Millet Meclisi-ne tevdi ettiği tasarının tezkeresini müsaadenizle kısaca okuyayım; bakınız ne diyor: "Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adalet Bakanlığınca hazırlanmış ve Bakanlar Kurulunun şu tarih ve sayılı kararıyla tasvip edilerek Yüksek Meclise takdim edilmiştir."

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Maddeleri de oku.

REFET AKSOY (Devamla) – Maddelere hacet yoktur. Memleketin bünyesine zarar ıras eden komünizmaya dair bazı hususların Ceza Kanunundaki müeyyidelerinin hafifliği nazarı itibara alınarak cezalarının teşdidi babında Büyük Millet Meclisine sevk edilmiştir. Biz şimdi bu tasarının heyeti umumiyesi üzerinde mütaaddit hatipleri ve Hükümeti dinleyip netice üzerinde ittifaka vardıktan sonra 141, 142 ve bu kere 163 üncü maddeleri ayırıp komünistlikle mücadele diye ayrı bir kanun yapacak olursak bu kanun biraz hafif olur. (Niçin sesleri) Niçin hafif olur arz edeyim. Bendeniz Başbakanlıkta iken (Başbakan mıydınız sesleri) Amerika Birleşik Devletleri bizden (komünistlikle mücadele) hususunda hazırlanmış ve kabul olunmuş kanunlarımızı istedi. Biz ancak ve ancak Cemiyetler Kanunumuzdaki mâlum ve meşhur olan madde ile Ceza Kanunumuzdaki maddeleri göndermekten başka birşey yapmadık. Şimdi eğer komünizm-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

le mücadele için müstakil bir kanun çıkaracaksak, yalnız bu iki maddeyi tedvin etmekle ihtiyacı şâmil şekilde karşılayacak bir kanun çıkmış olmaz. Yine hafif olacaktır. Daha esaslı bir kanun hazırlanmasını Hükümet düşünüyorsa tasarıyı geri alsınlar, daha şümüllü ve daha teferrüatlı bir kanun getirsinler. Yoksa komünistlikle mücadele hususunda Ceza Kanunundaki bu tadillerle teçhiz edilmeyi kâfi görüyorsa, o halde gelmiş olan bu tasarının aynen müzakere edilmesi gerekir. Ve böylece tedvin edilir. *(Doğru sesleri, bravo sesleri)*

BAŞKAN – Başbakan, buyurun!

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar; derhal kabul ve itiraf edeyim, Hükümet; muhtelif maddelerin tadilini isteyen teklifinde muhtelif maddeleri beraber sevketmiş olmakla azim bir hata etmiştir. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Şimdi arkadaşlar, çok sevgili arkadaşımız Refet Bey müzakerelerimizin yalnız diğer maddeler çıkarılarak yalnız sol cereyanları istihdaf eden hükümlere inhisar ettirilmesinin hafiflik olacağını ifade ettiler.

Bendeniz bunda hafiflik görmüyorum. Usulün hangi maddesine uymuyor? Sarahaten ileri sürülmek icabeder. Kaldı ki, arkadaşlar, fevkalâde haller karşısında tedbirlerin fevkalâde olması icabeder. Usulde bir muhalefet olmasa dahi şimdiye kadar eğer tatbikatta, gelen bir tasarının bazı maddelerinin başka bir seferde müzakeresi yolunda bir anane mevcut olmasa dahi, ahvalin fevkalâdeliği, mevzuun fevkalâdeliği nazarı itibara alınarak bu sefer bu fevkalâdelikle mütenasip olmak üzere anane olmayan bir yola gitmiş olmak dahi mücadele azmimizin derecesini tebarüz ettirmek bakımından faydalı olacaktır. Bunda endişe edilecek taraf yoktur. Meselemizi biraz daha esaslı derinleştirmek icabederse bu tarzı tedyin ve taknin ve bu tarz düşünme biraz da mazinin mahsulü olarak kendisini ortaya koymaktadır. *(Soldan, bravo, çok doğru sesleri)*

Sola karşı tedbir düşündüğümüz zaman tam ortada kalma gayretkeşliği içinde mutlaka sağa doğru da bir tedbir almak zaruridir, diye kafalarımızda öteden beri bence nâbeca yer etmiş bir düşünce ortaya atılmaktadır.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Şimdi iş değişti.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Gayet sarîh olarak konuşmak lâzım geliyor arkadaşlar. Bu memlekette içtimâî bünyemizi, millî bünyemizi tehdit etmekte olan sol cereyanlara muvazi olacak ve onunla beraber telâkki edilebilecek bir sağ cereyan tehlikesi mevcut mudur, değil midir? *(Soldan, aslâ sesleri)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Esasen arkadaşlar, inkılâplarımızı korumak için geçen devrenin sonlarında çıkarmış olduğunuz kanun maksadı fazlasıyla temine kâfidir.

Bu bakımdandır ki, memleket bir tehlikeye mâruz değildir. Fakat diğer bakımdan tehlike mevcut ve müstaceldir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Burada varlığımızı müdafaa etmek için alacağımız kararlar bu husustaki azmimizi bir defa daha teyit edelim arkadaşlar. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Hüsamettin Tugaç,

HÜSAMETTİN TUGAÇ (Kars) – 141, 142 nci maddeler munhasıran..

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Söz sırası benimdi.

BAŞKAN – Hâtip kürsüye geldikten sonra söz istiyorsunuz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Söz hakkımdan mahrum ediyorsunuz.

BAŞKAN – Sizi söz hakkınızdan mahrum etmiyoruz, sıranız gelince konuşursunuz.

HÜSAMETTİN TUGAÇ (Devamla) – Komünizme karşı alınacak maddeleri ihtiva eden maddelerdir. Kökü dışarda olan sol cereyan bu madde ile önlenecektir. Benden evvel konuşan bazı arkadaşlar, komünizmin muhtelif maske ve biçimlere bürünerek çalıştıklarını tebarüz ettirdiler.

Hakikaten komünizm muhtelif maskelerle ve muhtelif sima ile dünyanın her tarafına yayıla gelmekte olduğunu söylediler. Komşularımızda gördüklerimiz, birer misal olarak karşımızdadır. İran'da ve diğer Arap memleketlerinde müşahade ettiğimiz tahrikât bu kabildendir. Bunların ucu bize kadar gelmiştir. Hükümet meseleyi etrafıca açıklamadıkça, bu husustaki tedbirler kâfidir, diye ikna etmedikçe memleket içindeki bu tehlikeyi *(Soldan gürültüler)* önleyici tedbirleri bundan ayırmaması iktiza eder.

BAŞKAN – Devam buyurun efendim.

HÜSAMETTİN TUGAÇ (Kars) – 163 üncü madde irticaa mûtaallık bir maddedir. Vakıa irtica başlı başına bu memleketin bir meselesi olmaktan çıkmıştır. Ancak inkılâbı hazmetmeyen insanlar vardır.

Bunun da olması tabiidir. Fakat bu konu hariçten tahrik edilmektedir. İslâm Kardeşler Cemiyeti ve İran'da bildiğimiz hâdiseler... Dış propandaya alet oluyor burada da öyle birşey var mıdır? Yok mudur? Bu meselede tenevvür etmemişizdir. Hükümet, bu işi kâfi derecede açıklamalıdır. Bolşeviklerin kullandıkları kaide şudur ki, muhtelif memleketlerin kendi bünyelerine göre zayıf noktaları arayıp bulunur ve bunlar komünizmi oraya sokmaya çalışılır. Bunu içimizde itiraf etmeyen kimse yok-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tür. Binaenaleyh 163 üncü madde ile bunu birleştirerek, -diğer madde-lerden bahsetmiyorum- 163 üncü maddenin bununla alâkası olduğu için...

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Alâkası yok...

HÜSAMETTİN TUGAÇ (Devamla) – Var veya yok...

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Var yok diye konuşulmaz.

HÜSAMETTİN TUGAÇ (Devamla) – Siz öyle telâkki ediniz, sizin fikrinizdir.. (Devam sesleri)

BAŞKAN – Hatıbin sözünü kesmeyiniz rica ederim.

HÜSAMETTİN TUGAÇ (Devamla) – Arkadaşlar, Şarkta birçok memleketlerde Çin'den itibaren bütün Şark memleketlerinde Ruslar'ın oynadığı tabiye, takip ettikleri taktik budur.

Bir şey söyleyeyim size. Bu benim malûmatımdır. Fakat bu malûmatın resmî olduğunu iddia edemem. Bu memlekette komünist olarak ve yahut komünistliğe mütemayil şekilde propaganda yapanların adedi 1945'e kadar 1500 kişi sayılıyordu. Tespit olunmuş miktar bu idi. Ondan sonra demokratik sistem kabul olunduktan sonra Demokrat Parti diye bir milli parti kurulduktan sonra, diğer partilerin kurulmasına müsaade edildikten sonra komünizm muhtelif cereyanlar arasına sokulmuş ve miktarı onbeş bine çıkmıştır. (Yok öyle şey sesleri) Daha sonra 1950 seçimlerinden sonra bu miktarı kimse bilmiyor. İrtica ile karışmıştır.

BAŞKAN – Osman Bölükbaşı.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Muhterem arkadaşlar; mihrak noktasını komünizmle mücadele teşkil eden bir kanun tasarısı içerisinde din fikirlerini yaymakla ilgili olan bir maddenin bulunmuş olmasını hükümet bu kürsüde kendileri için bir kusur telâkki ettiler. Sayın Menderes'in bu itirafını takdirle karşılar, daima bu nevi itiraflarda bulunmasını temenni ederim. (Gülüşmeler)

Arkadaşlar; darılmayınız muhalif muhalifle kolay anlaşıyor (Sağdan muvazaa, muvazaa sesleri) Müsaade buyurun efendim. Sabredinizde anlatayım.

BAŞKAN – Siz devam ediniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Ben, Demokrat Partinin muhalefette bulunduğu sıralarda bu kürsüden aynı kanunla ilgili olarak serdettiği mütalâaları tetkik ettim. Baktım Menderes de arkadaşları da, Kemal Özçoban da tıpkı Bölükbaşı gibi düşünüyor. Evvelki gün burada vatan ve millet duygularını yoketmeye çalışan yabancının aleti olarak komünizm-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

le, din fikirlerini yayma meselesini aynı mahiyette ve seviyede görmenin teessürle karşılanacak bir keyfiyet olduğunu söylediğim zaman, yine teessürle arz edeyim ki, buna evvelâ itiraz eden Sayın Menderes'tir.

HÜSAMETTİN ORTAĞIOĞLU (Çorum) – Bu sözlerinizle politika yapıyorsunuz.

BAŞKAN – Müsaade buyurun muhavere şekline sokmayalım, bir an evvel neticeye varalım.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Arkadaşlar, din işine taallûk eden 163 üncü maddeyi komünistlikle alâkalı hükümlerle beraber getirdim, kusur ettim diyen Hükümet politika yapıyor sayılmaz da Bölükbaşı'nın dünkü sözüne itiraz eden Menderes'e bir ihtarda bulunmak suç mudur? (Gürültüler)

BAŞKAN – Efendim müsaade buyurun, rica ederim muhavere yapmayalım ve bir an evvel neticeye varalım.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Arkadaşlar, dün aynen şu cümleyi kâğıda bakarak okumuştum. "Tamamen vatan ve millet sevgilerini baltalayan komünistlik ile din fikirlerini yayma suçunun aynı mahiyette, aynı seviyede tutulduğunu teessürle ifade etmek isteriz." Hüküm hariç geriye kalan cümle, Demokrat Parti Meclis Grubu adına 1949 senesi Haziranında bu kürsüden sabık iktidara karşı ifade edilmişti. Benim bu sözlerime itiraz eden Menderes'in bugün haklı bulduğum bir yola geldiğini gördüğünden dolayı bir kere daha memnuniyetimi izhar etmek isterim.

Arkadaşlar, 163 üncü madde geldiği zaman üzerinde görüşeceğiz. Sayın Menderes, bu kürsüde; komünistlikle mücadele edilirken ortada duracak yerde bir de bunun sağ tarafı vardır diye bir mübalâğaya gidildiğini ifade ettiler. Ben kendilerine soruyorum; bu bir rakam zuhulü değildir arkadaşlar. Esaslı bir kanun maddesidir. Bu, Hükümetin hatası nasıl olmuştur? 163 üncü maddeyi madem ki bir irtica tehlikesi yoktu, madem ki komünizmle alâkası yoktu, neden dolayı tasarıya almışlardır? Bu hatıralarının mucip sebeplerini de izah ederlerse kendilerine minnettar kalırız.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Son sözlerine cevap vermekle sözlerime başlayayım. Dediler ki; madem ki, alâkası olmadığı halde 163 üncü madde ile birlikte sevkettiler. Bu esbabı mucibeyi bana izah ederlerse kendileriyle beraber olurum.

Biraz evvel konuşurken 163 üncü maddeyi diğer maddelerle birlikte niçin getirdiğimizi izah etmiş oldum. (Bravo sesleri) Bu maddenin eski zihniyetten kalmış bir alışkanlıkla sevk edilmiş olması şeklinde telâkki et-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

mekten başka bir şey değildi. Unutmamak lâzımgelir ki tasarıyı sevkerken İnkılâpları Koruma Kanunu olarak kabul ettiğimiz hükümler tedvin edilmiş değildi. Bunu esbabı mucibe olarak arz ettim. Bizi politika yapmakla itham etmek istedi. Yalnız; ben böyle konuştuğum takdirde politika yapıyor telâkki edersiniz de Hükümet dünkü noktâi nazarından bugün rücu etmiş olduğu halde Hükümeti politika yapmakla itham etmezsiniz şeklinde küçük bir târiz ve sitemde bulundu Bölükbaşı arkadaşımız.

Muhterem arkadaşlar; daha evvel kendisine burada cevap verirken cevabım; mesele şundan ibaretti: Dinî hissiyat ve fikirlerin yayılmasına mâni olan bir hükmü niçin sol cereyanlara mâni olacak hükümlerle beraber sevkettiniz şeklindeki sualine cevabım; bu memlekette dinî his ve fikirlerin yayılmasına mâni hüküm mevcut değildir. Bunu kimse kastetmemektedir. Benim hatırladığım ve yerimden vâkım itirazım bu şekilde olmuştur. Eğer konuşmalarının heyecanı içinde yanlış anlamışlarsa kendilerini bu suretle tenvir etmiş olduğuma kaniim.

Şimdi arkadaşlar; biz, tefrik edelim dediğimiz zaman, mutlaka bunlar müzakere edilmeyecektir, artık ele alınmayacaktır diye bir hükme varmış olmuyoruz; arkadaşlar bundan müsterih olsunlar.

Kemal Özçoban arkadaşınız diyor ki; memlekette hırsızlık vardır, kaçakçılık vardır, hayvan hırsızlığı vardır; bu vaziyetler önlenmesi lâzımgelen bir zaruret halinde görülmüyor mu? Onları niçin terk ediyorsunuz?

Onları cezasız bırakmak veyahut onları bugün kâfi gelmeyen müeyyidelerle cezasız bırakmak niyetinde değiliz. Bu sarîh olarak anlaşılmalıdır. Biz hükümleri birbirinden tefrik edeceğiz. Bunu söylüyoruz. Yüksek Meclisin bu yoldaki temayülü de tezahür etmiş bulunuyor. Hükümet olarak buna uymakta ve hatalı tarafı tashih etmekte fayda gördük. Hatalarımızı nerede göreceğiz olursak, Osman Bölükbaşı'nın tavsiyesine uyarak değil, kendi prensibimiz olduğu için, derhal tashih etmekten, hattâ hatalarımızı itiraf etmekten zevk duyduğumuzu ifade ederim arkadaşlar. *(Soldan alkışlar)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Muhterem arkadaşlar, yerimde de ifade ettiğim üzere Sayın Menderes'in, Bölükbaşı'nın hatırı için hatalı hareketlerden vazgeçmesini tavsiye etmiş değilim. Prensiplere sadakati tavsiye ettim. İnsan olarak prensiplerden inhıraf eden hatalı hareketler yapabileceğinin en güzel delilini Sayın Menderes samimiyetle bu kürsüden ifade etmiş bulunuyorlar. Binaenaleyh bu gibi tavsiyeler bilinen hakikatlardan da olsa tekrarında fayda vardır. (Kısa olsun sesleri) Arkadaşlar,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

hiç uzun değildir. Yalnız, dediler ki, yerimden kendisine verdiğim cevabı arkadaşım galiba yanlış anlamışlar. Hiç yanlış anlamadım arkadaşlar. Aynen burada ifade ettim. Biraz evvel de din fikirlerini yayma suçunun komünizmle aynı mahiyette, aynı seviyede tutmak esef edilecek bir hâdisedir, sözünü Demokrat Parti Grubu adına bu kürsüde iki defa Muammer Alakant arkadaşımız teyid etmiştir.

Hiç şüphesiz bu fikirler serdedilirken Sayın Menderes ve arkadaşları da Demokrat Parti Meclis Grubuna dahil insanlardı. Ben bu tenakuzun sebep ve hikmetini öğrenmek istedim. Yoksa Sayın Menderes'in sözünü yanlış anlayarak bu kürsüye gelmiş değilim. İsterlerse zabıt buradadır, kendilerine vereyim.

BAŞKAN – Cezmi Türk, buyurun.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Arkadaşlar; bu mesele parti meselesi yapılmayacak kadar mühim bir meseledir, millî bir meseledir.

Sayın Menderes'in, tasarının tedvin edilme yolundaki hatayı görerek gayet güzel bir sezişle ayırıp geri alma hareketini takdir ile tebci ile karışlarım. *(Alkışlar, almuyor sesleri)*

Ayrırma. *(Evet, evet sesleri)*

Bununla beraber şunu arz etmek isterim ki, tasarıdan geri kalan kısma, birçok teknik işler, meselâ beyaz zehir kaçakçılığını ve saireyi ihtiva etmektedir. Bunlar, bütün hukukçu arkadaşların üzerinde teknik mesele olarak durması lâzımgelen meselelerdir. 480, 482, 486 ncı maddelerde Basın Kanunu gibi Hükümeti ciddi surette alâkadar eden meseleler vardır ki Yüksek Meclisiniz bunların üzerinde müsterih bir şekilde durma zamanını elde edecektir.

Bizim geçen gün uzun uzadıya burada arz etmek istediğimiz meseleler bu idi. Bilhassa matbuat hürriyeti ve bunun yanında müstaceliyetle, bir millî mesele olarak, çıkarılması lâzımgelen maddeler vardır. Başta komünizme taallük eder.

Binaenaleyh bunları ayırıp süratle tedvin etmek doğru olur.

İkinci olarak 163 üncü maddeyi niçin beraber getirdiler diyorlar. Politika olarak Demokrat Partinin 163 üncü maddeyi beraber getirmesi, sağcıları, dincileri, hepsini karıştırarak, benim gibi bir muhalif müstakile bir politika fırsatı vermek gibi, Halk Partisinin yaptığı hatayı bunlar da yapıyordu. Fakat bu bir memleket çocuğu olarak hepimizi üzmemekte idi. Bir gerçektir ki memlekette vukua gelmekte olan ve dincilik kisvesi altındaki irtica hâdiseleri, Tanrı'ya şükür, komünistlik değildir. Memleket çocuğu olarak bu hususta hepimizin müşahedelerimiz vardır. Komünist

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

geçinen bir garsonu bir köyde imam olarak yakalamışımıdır. Bunun haricinde, fantatik olan bu gibi hâdiseler dışında mühim olanlar yoktur. İrkçi bulunup da komünist olanlar azdır. Onların da sayılarını Allah artırmasın, artacak olursa lüzumlu tedbirleri alırız.

Bugün tedbir alınması lâzımgelen tehlike sağ yoldan gelenle değil, doğrudan doğruya sol açıktaki gelendedir. (*Bravo sesleri*) bazan dinci, bazan tarikatçı, bazan ırkçı şekline bürünürse bunu bizim köylümüz sizden ve bizden evvel sezer. Siz imamların ne şekilde köylerimizde muamele gördüklerini bilmiyorsunuz. Din hizmetinin görülmesini Türk köylüsü en asrî şekilde anlıyor da köy hocasını kontratla tutuyor, ya muayyen aylar veyahut seneler için tutuyor. Bir hocayı uzun müddet tutmuyor, daha iyisini bulunca evvelkinin kontratını bozuyor, yenisini tutuyor. Dinin bir nevi içtimai servis, hizmet olduğunu ondan daha ileri bir şey olmadığını köylümüz idrak ediyor. Bunun rayıcı vardır; bizim bölgede 600-1100 lira ücret verilir, bazıları buğdayını da verir, bazıları vermez. Bir milletin köylüsü ki bunu böyle idrak etmiştir, binaenaleyh onlara din yolu ile, irtica yolu ile komünizma telkin edileceğini düşünmek, bizim köylümüzü tanımamaktır, haklı manasiyle çarıklı erkâniharp olan köylüyü tanımamaktır. Bugün tehlike her şeyden evvel komünizmadan gelmektedir. Burada, ihtiyacı yoksa da, Adnan Menderes'i müdafaa etmek isterim. Kendisine hücum ettiler, dediler ki:

On bir ay evvel Hükümet gerekçesini de beraber getirdiler...

On bir ay evvel memleketin izhar etmekte olduğu hâdiseler başka idi. Her tarafta heykeller kırılıyordu. Geceleri hâdiseler çıkıyordu. Ticanilik almış yürümüştü. Bugün ise vaziyet aynı değildir. Hükümetin yerinde aldığı tedbirlerle bu nevi hâdiseler önlenmiştir. Şayet ihtiyaç varsa Adalet ve İçişleri Bakanlarının açıklaması lâzımdır. Yani sağdan gelir görünen tehlike bundan 11 ay evvel başka türlüydü, bugün başka türlüdür; dikkat buyurulursa... Onun için sen 11 ay evvel bu tasarımı verenlerin içindeydin de şimdi neden dönüyorsun diye politika manevraları yapmak doğru değildir. Her ne kadar Halk Partisi ile Demokrat Parti arasında bundan bir müddet evvel esmeye başlayan muhabbet havasına aykırı konuşuyorsam da... (*Sağdan Allah Allah sesleri*) (*Gülüşmeler*) Beni mâzur görünüz.

Arkadaşlar, Halk Partisi hata etmiştir. Halk Partisi karma yaparak; ırkçılık, dincilik diyerek komünizma ile karma yaparak hem dinen, hem de millî mefkûre bakımından hata etmiştir, hem de milleti tanımamak bakımından hata etmiştir. (*Soldan bravo sesleri*) Komünizmle ırkçılık arasında, komünizmle dincilik arasında, komünizmle hatta tarikatçılık ara-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

sında dağlar kadar fark vardır, uçurum vardır. Tehlike bakımından da öyledir. Bu memleket en zayıf zamanında 31 Martı boğmuştur, faillerini sehpalarda sallandırmıştır. Bu memleket en zayıf zamanında Şeyh Said İsyanını bastırmıştır. Fakat Allah göstermesin, aynı kıratte ve aynı vüsatte bir isyan komünizm cephesinden gelirse onu bastırmak müşkül olur. (*Soldan bravo sesleri*) Onun için tarih telâkkisi olarak, yeni zaman tehlikesi olarak, teknik tehlike olarak, fiili tehlike olarak komünizm tehlikesi daha ileridedir. Bunu yüksek huzurunuz vasıtasıyla Türk eskârı umumiyesine arz etmek isterim.

Yine Adnan Menderes'ten rica ederim, ben onun politikasına muhalifim ve sırası gelince maddesiyle objektif bir şekilde arz edeceğim, bu kanunun geri kalan kısmını kendi arzusu ile bu Meclisten alsın, bize geri kalan maddelerin faşist esaslarını tercüme ve tedvin ederek buraya getirip millî kanun olarak çıkartmakta ısrar etmesin.

Arkadaşlar son söz olarak söylüyorum; bu meselede küçük büyük politikacılık yapmayalım. millî bir meseledir. Bu maddeleri bir an evvel ikmal ve takviye ederek çıkaralım.

Sözlerim bundan ibarettir. (Bravo sesleri).

BAŞKAN – Fehmi Çobanoğlu.

FEHMİ ÇOBANOĞLU (Erzurum) – Arkadaşlar, kanun maddeleriyle 163 üncü maddenin birbirinden ayrılması için komisyon sözcüsü esbabı mucibe yoktur, dedi. Esbabı mucibe vardır. Onu şu suretle söyleyeceğim:

30 seneden beri cereyan eden ahval bizi o ayırma vaziyetine sokmuştur. Bunu bir darbe meselle size arz etmek isterim Türk darbe meselleri âyet gibidir, kaziyel muhkeme halindedir. Çorbadan ağzı yanan yoğurdu üfler de içer. (Alkışlar)

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Sayın arkadaşlar; Osman Bölükbaşı arkadaşımız; bizlerin bu kürsüde vaktiyle konuşmalarımızın başka türlü olduğunu ima tarikiyle söylemek istediler zannındayım.

Biz muhalefette iken bu kürsüde olsun, komisyonlarda olsun o zamanın iktidarının lâikliği yanlış anladığı noktası üzerinde ısrarla durduğumuz gibi, din düşmanlığı mânasına alınamaz, yani lâiklik, dinsizlik demek değildir, diye sözler sarfetmiştir. Geçen sene de bunları gene huzurunuzda tekrarladık.

Bendeniz Demokrat Partinin müntesibi sıfatıyla yalnız şunu arz edeyim ki, partimizin programı yerinde duruyor, değişmemiştir. Ben de o günden beri aynı şeyleri söyledim. Huzurunuzda da geçen yıl aynen söyledim. Bugün fikrimi değiştirmiş değilim. Bir noktaya da temas edeceğim,

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

141 ve 142 nci maddeler rejime taallük eder, 163 üncü madde de rejim aleyhine taallük eden suçlardandır. Yani rejim değişikliği yapmak, hilâfeti ikame etmek için cemiyet kurmak gibi hususlara taallük ettiği için bendeniz fikrimi, ayrılmaması lehinde izhar etmiştim. Tasarının asıl sahibi olan hükümet, hatasını anlayıp rücu ettikten, yani Hükümetin fiili ile sözleri arasında bir tezat husule geldikten sonra bendeniz de Yüksek Heyetin temayüllerine uyarak reylerinizi hürmetle karşılarım arkadaşlar.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlar, 8 inci Büyük Millet Meclisi devresinin bir zamanında komünizm propagandası ve faaliyetleri Türk Ceza Kanunuyla menedilmiş bulunduğu halde memleketin birçok köşelerinde komünizm faaliyetleri görülmeye başlamış ve bir taraftan Nazilli Bez Fabrikasını bomba ile atmak yoluna kadar varılırken, öbür taraftan İstanbul'dan hareket eden bir trenin Sivas'ta durduğu zamanlarda trenden inen birçok kimselerin açıkça komünizm faaliyetleri yapmak gibi işi ileriye götürmüşlerdir ve etrafta bazı tecavüz-kâr hareketlerde bulunmuşlardır. Tezahür eden bütün bu hareketler karşısında Halk Partisi iktidarı 141 inci madde ile komünizm faaliyetleriyle mücadele eden kanun tasarısı teklifinde bulunurken bir taraftan da sanki onlara bir taviz vermek gibi komünizmle mücadele eden tarafların faaliyetleri hakkındaki hükümleri teşdit etmek teklifinde bulunmuşlardır. Bu teklif memleket efkârı umumiyesinde, matbuatta bizzat Demokrat Parti Grubu içinde derin akisler yapmış ve Demokrat Parti grubu komünizm hareketlerini cezalandıran teklifleri yapılırken, onunla mücadele eden diğer bir sınıfın, aşırı dahi olsa, bazı faaliyetlerinin cezaî müeyyidelerinin artırılmasının bahis mevzuu edilmesini asla yerinde bulmamış ve bugünkü Sayın Başbakanın ve birçok bakanlarımızın ve bugün çıkacak bu kanunu veto etmek hakkına malik olan Sayın Cumhurbaşkanımızın bulunduğu bir toplantıda 163 üncü maddenin teşdit edilmesinin aleyhinde elimizde bulunan bütün imkânlarla mücadele etmek kararı verilmişti. Bendeniz de bu 163 üncü madde hakkında konuşmaya memur edilmiştim. Hakikaten ilk tasarı geldiği zaman bizim vaktiyle bu kadar şiddetle mücadele yapmış olduğumuz bu teklifin bu tasarıda yer almış bulunması, bütün memleket tarafından kabul ve tasvip edilen ve 14 Mayıs seçimleriyle bir defa daha teyit edilen Demokrat Partinin kendi umdelerini kendi prensiplerini neyh ve inkâr etmek mahiyetinde görülmüştür. Bu tasarıyı konuşurken bunun karşısında sâkit kalmamaklığımız elbet benim için bir vazife idi. Tasarının tümü hakkında değil, 163 üncü madde konuşulurken bu ciheti tebarüz ettirmeyi muvafık bulduğum için bu hususta söz almamıştım.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bugün Sayın Başbakan belli gün tasarının bu noktasında; kendisinin içinde bulunduğu memleketşümül ve cihanşümül büyük mücadele içerisinde, tasarının bu noktasına gözü ilişmemiş olarak telâkki edilebilir bir izahla bugün kendileri bizi bu şekilde burada bir mücadelede bulunmaktan korumuş oluyor. Bu, açıkça, samimiyetle; Meclisin temayülünü nazarı dikkate alarak dünkü prensiplerimizi gözönünde bulundurarak bu tasarıda komünizmin mücadelesini tekâsüf ettirmekle daha vazih olacağımızı belirttiler ve bu husustaki hükümlerin ayrılmasını kabul ettiler ve bunun bir hata olduğunu itiraf etmekle bir büyüklük gösterdiler. Büyük Meclisin bu husustaki temayülünü gözönüne alarak bu şekilde bir itirafta bulunmak bir Başbakan için hakikaten bir büyüklüktür ve bizim bu şekildeki büyüklüklere daima ihtiyacımız vardır. (Soldan alkışlar)

Şimdi, arkadaşlar bu cihet bu şekilde tebellür ettikten ve Meclisin büyük ekseriyetinin temayülü anlaşıldıktan, tasarının tümü hakkında da Meclisin mutabakatı sepkat etmiş bulunduktan sonra bendenizce yapacağımız iş, tasarının müzakeresine geçmek ve 163 üncü madde geldiği zaman bu maddeyi reddederek diğer maddelerin müzakeresine devam etmektir,

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Bravo, bravo...

MUAMMER ALAKANT (Devamla) – Binaenaleyh ayırma maksadiyle bu tasarının müzakeresinin devamından bu celsede vazgeçilerek Adalet Komisyonuna havalesi gibi yollara gidilmesi yersizdir, lüzum da yoktur. (Sağdan bravo sesleri)

Müzakereye devam edelim ve beğenmediğimiz maddeler geldiği zaman onları ilga suretiyle bu tasarıdan çıkarırız. Bu, Büyük Millet Meclisi Umumî Heyetinin elindedir.

BAŞKAN – Başka söz yoktur. Önergeyi oyunuza arz ediyorum.

141 ve 142 nci maddelerin görüşülmesini, diğerlerinin tefrikını tammun eden demin okunan önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. (Soldan sürekli alkışlar)

Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

BİRİNCİ MADDE – Türk Ceza Kanununun 87, 141, 142, 163, 192, 265, 311, 312, 403, 404, 406, 421, 480, 482, 486, 491, 492, 493, 513, 567 ve 568 inci maddeleri aşağıda yazılı şekillerde değiştirilmiştir :

BAŞKAN – Bu madde hakkında değiştirge vardır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Yüksek Başkanlığa

Kanunun birinci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederiz :

Birinci Madde – Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kayseri Milletvekili

Ali Rıza Kılıçkale

Niğde Milletvekili

Ferit Ecer

Kayseri Milletvekili

İ. Kirazoğlu

Urfa Milletvekili

Necdet Açıral

BAŞKAN – Efendim, takdir, deminki kararınız veçhile birinci maddenin yalnız 141 ve 142 nci maddelerin tadiline inhisar ettirilmesi hakkındadır.

Şimdi 141 inci maddeyi okuyacağız.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Efendim, fıkra fıkra oya arz etmenizi teklif ediyorum.

BAŞKAN – Maddeyi okuyalım, ondan sonra

MADDE 141. – 1. Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya bir sosyal sınıfı cebir yolu ile kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal nizamları cebren yok etmeye mâruf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse sekiz yıldan 15 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

2. Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn yok etmek gayesini güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül, teşkil tanzim veya sevk ve idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse aynı ceza ile cezalandırılır.

3. Amacı Cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert yahut bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan cemiyetleri kurmaya tevessül, teşkil tanzim veya sevk ve idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse birinci fıkrada yazılı ceza ile cezalandırılır.

4. Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya millî duyguları yok etmeye veya zayıflatmaya mâruf bulunan cemiyetleri kurmaya tevessül, teşkil, tanzim veya sevkü idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse bir yıldan 3 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

5. 1. 2 ve 3 üncü fıkralarda yazılı cemiyetlere girenlere 5 yıldan 12 yıla kadar ağır hapis cezası verilir. 4 üncü fıkrada yazılı hallerde 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası verilir.

6. Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiilleri Devlet daireleri, belediyeler veya sermayesi kısmen veya tamamen Devlete ait olan İktisadi Teşekküller, sendikalar, işçi teşekkülleri, okullar, yüksek tahsil müesseseleri içinde veya bunların memur, müstahdem ve mensupları arasında işleyenler hakkında verilecek ceza üçte bir nispetinde artırılır.

7. Bu maddede yazılı suçları işleyenlerden biri suçu ve diğer faillerini tahkikatın her safhasında yetkili makamlara bildirdiği takdirde bu kimseye verilecek ceza hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre kısmen veya tamamen kaldırılabilir.

8. Bu maddede yazılı suçlardan dolayı mükerrir olanlar hakkında hükmedilecek ceza bir misli artırılır.

9. Bu maddedeki cemiyet tâbirinden maksat, 2 veya daha ziyade kimselerin birleşmeleri halidir.

BAŞKAN – Efendim, İçtüzüğün 108 inci maddesinde, (Görüşülen bir madde mütaaddit fıkraları ihtiva eder ve teklif de yapılırsa o maddenin fıkra fıkra müzakeresi yapılır) diye âmir hüküm mevcuttur. Arkadaşımızın da teklifi vardır. Bu itibarla 141 inci maddenin birinci fıkrası hakkında söz isteyen var mı?

Söz alan arkadaşlar şunlardır; Ahmet Gürkan, Ahmet Kemal Varınca, Kâmil Boran. Komisyon adına da Vacid Asena arkadaşımız söz istemişlerdir.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Biz de maddenin fıkra fıkra müzakere edilmesini teklif edecektik, mesele kalmadı.

BAŞKAN – Ahmet Gürkan.

AHMET GÜRKAN (Tokat) – Sevgili arkadaşlarım; komünizmanın memleketimizde ika etmek istediği tahribatın mahiyetini hepimiz, muhalif muvafık biliyoruz. Bunların bütün gaye ve maksatları millî varlığımızı ortadan kaldırmak, memleketimizi ırk mülâhazalarıyla ayırmaya çalışmak ve ondan sonra kızıl emperyalizmanın midesine indirmektir. Bundan daha büyük suç tasavvur edilebilir mi?

Şu halde hukuk prensiplerine göre cezaya suçun mahiyetine göre varılmak lâzımdır. Burada huzurunuzda getirilmiş olan bu kanunun ceza bakımından noksan olduğuna kanaatim vardır. Daha evvel arkadaşlar izah buyurdular. Hapishaneye giren komünistler her zaman hapishane-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

den çıkmak ümidini beslerler. Ya af veyahut, kendi fikirlerine göre, günün birinde, Allah göstermesin ideolojileri memlekette hakim olacağı ve bir kahraman gibi hapishaneden çıkacakları kanaatindedirler. Sonra arkadaşlar, bugüne kadar hapishanelere girip senelerce yatmış komünistleri biliyoruz. Bunlar içerisinde ıslahı nefsetmiş hiçbirini hiçbir kimse görmüş değildir. Hapishaneden çıktıktan sonra ıslahınefsetmiş olmak şöyle dursun, cemiyetimizin varlığına karşı daha haşin, daha intikamkâr hisler beslemektedirler. Şu halde bunlara verilecek ceza idamı olmalıdır. Ama bazı hukukçu arkadaşlar diyorlar ki, idam cezası kabili tamir olmayan bir cezadır. Ama ne olur? İftiraya mâruz kalır. Bir adam iki şahitle ölüme kadar gider. Pekî ama diğer idam hükümlerini ihtiva eden müeyyideler vardır. Bunlar için iftira mevzuu mutasavver değil midir? Müsadenizle idam hükmünü ihtiva eden Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesini okuyayım:

“Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hâkimiyeti altına koymak veya devletin istiklâlini tenkisa veya birliğini bozmaya veya devletin hâkimiyeti altında bulunan toprakların bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya mâtuf bir fiil işleyen kimse ölüm cezası ile cezalandırılır.”

Sevgili arkadaşlar komünizmanın işlediği suç bundan başka bir şey değildir. Bu kanun bizim için bir müdafaayı nefis kanunu olacaktır.

Arkadaşlar, komünizma bir elinde orak bir elinde çekiçle millî varlığımıza, bünyemize tecavüz ederlerken, bunlara hapishanelerde ekmek veremeyiz. Türk Milletinin ekmeğini bunlara veremeyiz, çünkü o ekmek onlara haramdır. İdam cezasını ihtiva edecek şekilde kanunun ayarlanmasını teklif ediyorum arkadaşlar.

BAŞKAN – Bu, birinci fıkra hakkında mıdır?

AHMET GÜRKAN (Devamla) – Evet, birinci fıkra hakkında.

BAŞKAN – Ahmet Kemal Varınca.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşhane) – Şimdi arkadaşlar, hatırıma geldi, söyleyeyim: Bir Çin âlimi der ki, dünyada kanunlara konulan kelimeler ve mefhumlar eğer yerli yerine konulmuş ise o memlekette şüriş, fitne ve fücür yoktur. Bir memleketin kanunlarında kelimeler tamamen müspet olarak ve “tamamen yerli yerine konursa o memlekette sükûn, asayiş ve huzur mevcuttur.”

Bu bir Çin âliminin, bir Çin vâzı kanununun iki, üç bin sene evvel söylediği bir lâfıdır. Şimdi bendeniz bu birinci fıkrayı okuduğum vakit hakikaten kelimeler ve cümleler komünisti tarif eder gibi oluyor. Yani

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bugün bütün dünyada, hatta Patagonya'da dahi komünist ne demektir diye sorarsanız ona dünyaca verilen mânâyı ifadeye çalışıyor. Fakat komünist kelimesini kullanarak, komünistliği beynelmilel kanunlara girmiş olan bir mâna ve mefhumda buraya sokmalıyız. Birinci fıkra, birçok cümlelerden sonra "kimse" diyor. Ben diyorum ki, (o kimse komünisttir, cezası budur) diyelim. Çünkü burada tarif edilen kimse komünisttir. Çünkü Komünist 30 seneden beri teşahhus etmiştir, yani mütearife kabilinden bir şey olmuştur. Bendenizin teklifim böyle olacaktır.

Ceza bahsine gelince; ben bunun liderlerine ölüm cezasının verilmesine taraftarım. Çünkü komünist bugün teşkilât işidir ve ihtilâlcî bir teşkilâttir. Her türlü kuvvete müracaat eden, memleketi yıkmak isteyen bir teşkilâttir. Bunu idare eden liderler vardır. Bunlar da her memlekette aşağı yukarı teşahhus etmiştir. Mesela Fransa'daki Torez gibi, bizdeki Nâzım Hikmet gibi, ölmemiş olsaydı Mustafa Suphî gibi. İşte bu gibiler idam edilmelidir. İdamı bunların yalnız başlarına yani liderlerine hasretmeye taraftarım. Bu cihetleri artık Adalet Komisyonu mu yapacak, yoksa burada mı yapılacak nasıl olsa olur.

Hülâsa, benim burada istediğim iki şey vardır. Bunlardan birisi, komünistliğin bu kanunun birinci fıkrası içine girmesidir. Bunda hiçbir mahzur yoktur. Komünist Moskovisttir. Rusya emperyalizminin müdafidir. Yani başka memleketlerin Moskova'ya tâbi olmasını isteyendir. Artık bunu dünyada bilmeyen kalmamıştır. Bunların liderlerini idam ikinci dileğimdir.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Efendim; 141 inci maddenin birinci fıkrası komünizmi istihdaf eden, komünizmi meneden bir maddedir. Ve memleketteki iktisadî, içtimai nizamları kaldırmak isteyen, mevcut ve muhtemel tehlikeleri önler. Cebre dayanan bütün tahakkümler bu maddeye giriyor. Binaenaleyh fıkradaki memleket içinde kaydının maddenin başına alınması lâzımdır. Çünkü komünizm bir tehlike suçudur. Bir tehlike ihdas ettiği için suç vasfını veriyoruz. Siyasî olan bu suç faillerinden, mensuplarından birisi memlekete temiz geldiği zaman ancak takip edebiliyoruz. Binaenaleyh yıkıcı olan cemiyette tehlike mevcuttur. Memleket içinde, kaydının maddenin hepsine şâmil olması lâzımdır. Aksi takdirde ceza hukukuna ve ilmine aykırı düşer. İtalyan Ceza Hukuku âlimi ve Şarihi de "Memleket içinde" mefhumu üzerinde duruyor ve maddenin bu şekilde tedvinine yardım ediyor. Fıkroda bir de "tevessül" tâbiri vardır. Ceza hukukunda tevessül tâbirine hiç rastlamadım. Tevessül, hukukî bir ıstılah değildir. Esasen Hükümet tasarısında da teşebbüstür.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Adalet Komisyonu teşebbüs yerine (tevessül) ikâme etti. Tehlike suçu, teşebbüs veya Adalet Komisyonunun kabul ettiği tevessül mevzuubahis olamaz. Bunu misalle arz edeyim. Biri gel seninle bir parti kuralım dese, muhatabı da kabul etmese dahi ceza görecektir. Adalet Komisyonunun kabul ettiği tevessül, ile tam cürüm bir tutulmuştur. Bunu bu haliyle kabul edersek ceza nazariyelerini inkâr etmiş olacağız.

Şu halde tevessülün kaldırılmasını, bunun yerine (kuran) tâbirinin konmasını ve memleket içinde tâbirinin maddenin başına alınmasını rica ediyorum.

BAŞKAN – Rifat Taşkın!

RİFAT TAŞKIN (Kastamonu) – Aziz arkadaşlarım; bu maddenin şimdiye kadar olan tatbikatında, eski metne göre, birçok mahkemelerde tereddütler hâsıl olmuştur. Bu tereddütleri izale etmek için ben burada Adalet Komisyonu sözcüsünden bir, iki şey sormak istiyorum.

Birincisi; bu birinci maddede mevzu suç unsurlarıyla 125 ve 146 ncı maddedeki suç unsurları arasında ihtilât vardır. Binaenaleyh bir fiil ve hareket her iki maddeye de temas ettiği takdirde Türk Ceza Kanununun 78 inci maddesi hükmünün mahfuz bulunup bulunmadığının açıklanmasını rica edeceğim ki, ilerde mahkemelerde bir tereddüt hâsıl olmasın. Eğer bu fiili hareket 125 ve 146 ncı maddedeki anasını da ihtiva ediyorsa o maddelerdeki hükmün tatbiki, idam cezasının verilmesi icabeder.

İkinci olarak; bu maddedeki (Mâtuf) kelimesine işaret edeceğim. Bir insana, bir şeye atfedilecek şey ancak bir fiil ve harekettir. İsim atfedilemez. Binaenaleyh cemiyete atıf tâbirinde bir hata görüyorum. Cemiyet atfedilemez. Cemiyete atfedilecek fiil ve hareketler olmak icabeder. Bu fıkranın daha ziyade açıklanması lâzımdır.

Yine bu maddede "tevessül" kelimesi vardır. Bu kelime Ceza Hukuku-muza yabancı bir kelimedir; Hükümetin metni daha doğrudur ve yerindedir. Yani bu suçlarda teşebbüs müessesesinden ifadeyi bu metni kaldırmaktadır. Onun için Hükümetin metni daha hukuki ve daha yerindedir.

Bu maddenin iki noktadan tadilini ve komisyon sözcüsünün rica ettiğim izahatı vermesini isteyeceğim. Zapta geçen bu sözlerimin nazarı dikkate alınmasını rica ediyorum, ilerde mahkemelerimizi tereddüte sevkedecek bu hususların da aydınlatılmasını istiyorum.

BAŞKAN – Sinan Tekelioğlu.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) – Sayın arkadaşlar, evvelâ Adnan Menderes'e Halk Partisi usulünden ayrılarak yeni rejime girdiğinden dolayı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

teşekkür ederim. (*Soldan görüşmeler*). Biz bu maddeler için kendileri de dâhil olduğu halde senelerce mücadele ettik, fakat bu üç madde beraber geçmişti. Şimdi ayrıldı. Gelelim fıkraya.

Arkadaşlar, dünyanın en büyük tehlikesini teşkil eden komünistlik bütün dünyayı sarmış ve bilhassa Türkiye'yi bir alev çemberi içine almıştır. Türkiye bu komünist çemberi içerisinde kendi varlığına dayanarak ona karşı koymak mecburiyetindedir. Türkiye Amerikalıların yapacağı yardım ve o yardıma dayanarak Türk Milletinin hasmı biamanı komünistliği olduğu yerde tutmuş bugüne kadar onu boğmuş ve bundan sonra da tutacak ve boğacaktır. Şimdi yeni kanuna göre komünistliği tarif etmiş oluyoruz. Fakat komünistliğe verilecek ceza sekiz seneden 15 seneye kadar yükseltiliyor. Arkadaşlar, 8 sene veyahut 15 sene mahpushanede kalan bir mefkûrenin sahibi olan komünist o hapishanede mevcut insanları her gün bir parça daha zehirleyerek er geç komünist yapacaktır. Bu suretle aşağı yukarı hapishaneyi bir komünist mektebi haline koymuş olacağız. Hapishaneye girecek diğer cahil insanlar komünistlik ne demek olduğunu bilmezken orada bunlar tarafından öğretilip yetiştirilecek, bunlar çıkınca memleketin her köşesine yayılıp muzir fikirleri yaymaya girişeceklerdir. Bu suretle komünistleri hapishanelere koyup onları bir de kahraman haline getirmek doğru olmaz. Bunları assak memleketimizdeki ip kâfi gelmez. Şu halde bunları na yapalım?. Onlara Rusya kapıları açıktır. Orası onlar için cennettir, pek çok severler. Binaenaleyh o cennetin nimetlerinden mütene'im olmaları lâzımdır. Memleketimizde ise bu rejime hiç revaç yok. Bir defa dinimiz, sâniyen insanlığımız ve Türklüğümüz komünist olmamıza mânidir.

İşte Nâzım Hikmet'i, senelerce hapishanede bıraktık. Bir çokları, Nâzım Hikmet komünist değildir, beyhude yere onu hapishanede yatırdılar, mahkûm ettiler dediler. Hattâ kendisini mahkûm eden askeri mahkemeyi tahtie ettiler. Nâzım Hikmet'in Stalin kadar komünist olduğu şimdi meydana çıkmış oluyor. Onun için ben diyorum ki, bu 8 ve 15 senelik hapis yerine bu adamları Rusya'ya gönderelim desek, bunlar da Ruslar kadar saltanat ve debdebe içinde yaşasalar daha iyi olmaz mı? Hem onlar arzu ettikleri cennete kavuşurlar, hem de biz onlardan kurtulmuş oluruz. Onun için 8 ve 15 sene hapis cezasını muvafık bulmuyorum. Çünkü hapishaneye gidecek olan bu adamlar her şeye tevessül ederek memlekette komünistliği neşretmek için vasıta ve yer bulacaklardır ve serbest kalacak olan aileleri de onlara faydalı olmaya çalışacaklardır.

Bunun en doğrusu onları Rusya'ya göndermek olacaktır. Rey ve karar sizlerindir. Bendenizin teklifi bundan ibarettir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

BAŞKAN – Mahmut Güçbilmez, buyurun.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Aziz arkadaşlarım, 141 inci madde-
nin birinci fıkrasında muhtelif arkadaşlarımızın noksan görerek burada
tashihi için yaptıkları işaretlerin bâzılarına bendeniz şahsen taraftarım.
Onların temas etmediği bir başka noktaya temas etmek maksadiyle hu-
zurunuzda geldim.

Arkadaşlar, eski metin ile yeni metni karşılaştırdığımız zaman görü-
rüz ki, eski metinde cebir unsuru yoktur. Yeni metinde cebir unsuru var-
dır. Cebir unsurunun yeni metne alınmış olması suçun tekevvünü bakı-
mından suçlunun lehinde neticeler doğurur ve o takdirde suçluyu mah-
kûm etmek hâkim için çok daha güçleşir.

Binaenaleyh, cebirli bir metin kabul etmek demek, şahsi görüşüm
olarak arz ediyorum. Komünistlikle mücadeleyi güçleştirmek demek olur.
Bu itibarla bu metindeki cebir kelimelerinin kaldırılması ve eski metne
benzer hale getirilmesi komünistlerle mücadeleyi daha çok kolaylaştırı-
cak ve yeni metinde eski metnin eksikleri ikmal edilmiş olduğu için, ha-
kiki mücadeleye mazhariyet hâsıl olacaktır. Bu noktaya yüksek meclisi-
nizin dikkatini bilhassa celbetmek istiyorum. Rifat Alabay arkadaşımızla
bir de takrir takdim ediyoruz.

BAŞKAN – Necip Bilge.

NECİP BİLGE (Niğde) – Muhterem arkadaşlarım; bendeniz de 141 in-
ci madde münasebetiyle bir kaç noktaya temas etmek istiyorum.

Mahmut Güçbilmez arkadaşımızın noktai nazarının hilâfına olarak
bendeniz cebir unsurunun maddede kalması lâzımgeldiği kanaatinde-
yim. Çünkü cebir unsuru mevcut olmadığı takdirde, meselâ sosyalist bir
partinin, yani sadece istihsal vasıtalarında iştiraki tazammun eden haki-
ki bir sosyalist partinin teşekkülüne imkân verilmeyecektir, demektir.
Hakiki bir sosyalist partinin, mevcut olan beynelmilel literatüre göre,
programında cebirle bir sosyal sınıfın ortadan kaldırılması mevcut değıl-
dir. Onda ancak tekâmül nazariyesi mevcuttur ve o nazariyeye göre ka-
pitalizm kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Zaten demokrasinin icabı da
içtimai sınıfların tabii seyrini takibederek gelişmelerini temin etmektir.
Böyle bir gelişme hürriyet içerisinde tahakkuk edebilecek olursa kana-
atimce sosyalist partiyi menetmeye lüzum yoktur. Bu itibarla cebir un-
surunu kanunun metninde muhafaza etmek lâzımgelir. Bu arada yalnız
şunu da belirteyim ki; cebir unsuru, kanunun gerekçesinde, yani Hükü-
met tasarısı gerekçesinde izah edildiği gibi maddi veya mânevi olabilece-
ği gibi zımni veya sarîh de olabilir. Bir partinin programında izhar edil-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

memiş olduğu halde bu programın tahakkuku için cebir unsurunun mevcudiyetine lüzum ve zaruret varsa ortada bir komünist parti var demektir. Çünkü komünist partinin programında cebir unsuru sarahaten ifade edilmemiş olsa bile, sosyalizmin tekâmül nazariyesinin aksine komünizmde cebirle gayeye varılmaktadır. Bu itibarla ki, cebir unsuru kanun metnine girmese, bunu esbabı mucibede izah etmek suretiyle programında ifade edilmemiş olsa bile komünizan bir teşekkülün ruhunda cebrin mevcut olduğunu kabul etmek yerinde olur. Bu itibarla cebir unsurunun metne girmesi komünizmin takibi için bir engel teşkil etmez. Yalnız bendeniz cebir unsurunun 141 inci maddenin birinci fıkrasının ikinci ve üçüncü kısımlarında ifade edilmesini kâfi bulmayarak, cebir unsurunun birinci fıkranın birinci kısmına da teşmil edilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Müsaadenizle maddeyi okuyayım.

"Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmesi" Burada (Tahakküm) kelimesinden sonra cebir unsurunun gelmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Cebir unsuru konmadığı takdirde tahakküm onun yani komünist bir teşekkülün programının tahakkukundan sonra da tatbik edilebilir. Çünkü komünist bir teşekkülün programında cebir esas olduğuna göre, o cebir haddizatında vaktiyle yapılmamış olsa bile, kendi programı tahakkuk ettikten sonra, diğer sınıfların meydana gelmesini temin için cebir kullanılacaktır. Çünkü diğer sınıfların kendi tabii seyirlerini takip ederek gelişmelerine meydan vermeyecektir. Bu itibarla tahakküm kelimesinden sonra "cebir" kelimesinin buraya ilâvesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Aksi takdirde cebir unsuru aşağıdaki fıkralarda mevcut olduğu ve burada mevcut bulunmadığından dolayı hâkimlerin tereddüde düşmeleri imkân ve ihtimali mevcuttur. Böyle bir tereddüde yer bırakılmaması için "bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü.." cümlesinden sonra cebir kelimesinin ilâve edilmesi lâzımdır. Bu hususta ayrıca bir de önerge vereceğim.

Diğer bir arkadaşımız, hükümet tasarısında "cemiyet kurmaya teşebbüs" dendiği halde komisyon teklifinde bu teşebbüs kelimesi "tevessül" olarak değiştirilmiş, binaenaleyh bu doğru değildir, hükümet tasarısında olduğu şekilde bunun "teşebbüs" kelimesiyle değiştirilmesi icabettiğini ifade ettiler. Bu da doğru değildir. "Tevessül" kelimesi, "teşebbüs" kelimesini ihata ettiği gibi, "teşebbüs" le ifade edilemeyecek, -bu teknik bir tâbirdir- teşebbüs tâbirinin içine giremeyecek olan hareketleri dahi tecziye etmek imkânını verdiği için, "tevessül" kelimesi daha doğru ve yerindedir. Bu "tevessül" kelimesinin burada kalması lâzımdır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bundan başka, bendeniz 141 inci maddede diğer bir noktaya daha temas edeceğim :

Bu da "cemiyet" kelimesi, "birleşme" kelimesidir. "Birleşme" kelimesi teknik bir tâbir olmadığından dolayı Adalet Komisyonunda "cemiyet" kelimesi "birleşme" kelimesinin yerine ikame edilmiştir. Belki doğrudur. Yalnız bu "cemiyet" kelimesinde temas etmek istediğim nokta, kanunlarımızın muhtelif maddelerinde aynı mefhum için kullanılan kelimelerin birbirine uygun olması lâzımgeldiğini ifade etmek isterim. Burada bir suç işlemek için cemiyet kurmaya tevessül edenler, tanzim, teşkil edenler denilmektedir. Yani "cemiyet" kelimesi kullanılmaktadır. Fakat 403 üncü maddeye baktığımız zaman orada yine bir suç işlemek için bir teşkilâtli hareketi ifade etmek üzere teşekkülden bahsedilmektedir. Orada deniliyor ki; birinci ve ikinci fıkralarda yazılı cürümleri işlemek maksadiyle teşekkül vücuda getirenler... Burada teşekkül ile izah edilmekte olan şey; 141 inci maddede cemiyet tâbiri ile ifade edilmekte ve bunun ne mânaya geldiği de izah edilmektedir. Bu izahlar da birbirini tutmamaktadır. 141 inci maddenin 9 uncu fıkrasını komisyon bir bent olarak koymuştur, fakat kanaatimce bu, bent olmaktan ziyade bir fıkradır. Bu fıkra cemiyeti şöyle tarif etmektedir: Bu maddedeki cemiyet tâbirinden maksat iki ve daha ziyade kimselerin birleşmeleri halidir. Burada sadece iki veya daha ziyade kimsenin doğrudan doğruya, her hangi bir niyete makrun olmayarak dahi, birleşmeleri cemiyet sayılmıştır ki, kanun vâzının maksadı bu değildir. Sadece haricen bir cemiyet ifade etmese dahi, muayyen bir suç işlemek için anlaşarak birleşme halidir. 141 inci madde cemiyeti sadece birleşme ile tarif ederken 403 üncü madde suç işlemekte anlaşmak üzere birleşmelerini şart koşuyor. Bu iki ifade birbirini tutmadığı için ilerde kanun tatbikatında adalet cihazını müşkül mevkie sokabilir. Bu itibarla 403 ve 141 inci maddeleri ona göre ayarlamak icabetmektedir. Yani ya 141 inci maddeyi de 403 üncü madde gibi yapmak icabeder. Kanaatimce cemiyet kelimesi muhafaza edilebilir. Ancak, maddenin tarif ettiği gibi iki veya daha ziyade kimselerin birleşmeleri tâbiri eksiktir. Burada birleşmekte maksat bir suç işlemek üzere birleşmeleri olacak. Onun için 403 üncü maddede olduğu gibi 141 inci maddedeki tarifte de bu suçları işlemek maksadiyle iki ve daha ziyade kimselerin anlaşmaları veya anlaşarak birleşmeleridir, demek icabeder. Böyle olmadığı takdirde, iki veya daha ziyade kişilerin birleşmesi bir cemiyet ifade eder, dendiği takdirde, bu, maddenin mevzuu olan suçun ikai maksadiyle birleşmeyi ifade edemediği için bir eksikliği mucip olacak ve tatbikatta müşkülât doğuracaktır. Kanunun metnine girmese dahi cemiyet, suç işlemek maksa-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

diyle iki ve daha ziyade kimselerin anlaşarak birleşmeleri halidir. Anlaşmadan birleşmeyi, sokakta giderken birleşmeleri dahi emniyet telâkki edersek doğru olmaz. Onların anlaşarak birleşmelerini ifade etmek için bendeniz bir önerge vereceğim. Takdir Yüksek Heyetinize aittir.

BAŞKAN – Nâtık Poyrazoğlu.

NÂTIK POYRAZOĞLU (Muğla) – Efendim, bendeniz birinci fıkranın ne hukukî esaslarını ne de tahlilini yapacak ve bunun hakkında söz söyleyecek değilim. Yalnız müzakerenin tümü hakkında konuşulurken Sayın Başbakanımız itiyatlardan bahis buyurmuşlardı. Öyle anlaşılıyor ki bu itiyatlar bir çoklarımızda vardır. Demin sayın üstadım Sinan Tekelioğlu söz aldıkları zaman birçok güzel sözler arasında şöyle bir şey de söylediler : Amerikan yardımı ile biz evvelallah bu tehlikeyi de karşılayacağız ve yok edeceğiz... Doğrudur, müttefiklerimiz vardır. Eskisinden belki daha kuvvetliyiz ve güvenebiliriz. Ancak şunu hatırlatmak isterim ki, bizim hiç kimsede olmayan, hiçbir millette olmayan bir müttefikimiz vardır, o müttefikimizin adı da Mehmetçiktir. (*Bravo sesleri, alkışlar*). Biz her şeyimizi Allah'a ve ondan sonra Mehmetçiğe güvenerek yapıyoruz. Eskiden bir itiyat daha vardı, bu itiyat da şu idi : Büyük millet, küçük millet tasnifi... Meselâ nüfusu şöyle ufarak oldu mu ona küçük millet, büyük oldu mu ona da büyük millet denirdi.

Arkadaşlar; bâzı milletler için böyle bir tasnif olabilir, yapılabilir. Fakat Türk Milleti için, tarihi kuran bir millet için, dünyaya asırlarca hâkim olmuş bir millet için büyük millet, küçük millet tasnifi olamaz. Çünkü biz Malazgirt'ten Kore'ye kadar hep bu kadardık. 21 milyon nüfusa biz daha yeni çıktık. Binaenaleyh büyük millet, küçük millet diye bir tasnif yapmayalım, büyük mefkûre, küçük ve aşağılık mefkûre diye bir tasnif yapalım. Eğer biz milletleri bu tasnife sokarsak biz mutlaka büyük mefkûreli milletlerin başında değilse bile, tevazula söylüyorum, içlerinde geliriz. Membaimi buradan alarak istirham ediyorum, dışardaki tehlike için, yine sizin yüksek tensibinizle evlâtlarınız şu dakikada, şu anda boğaz boğaza, gırtlak gırtlığa boğuşuyor. Kimlerle boğuştuğunu sizler biliyorsunuz arkadaşlar. Ben bu evlâtlarımızın bir çoğunu şu kırılasi ellerimle gömmüş bir arkadaşınızm. Komünistlerin bir fikirleri, muayyen milliyetleri yoktur. Bunların rengi malûm; komünist olduktan sonra hepsi aynı soydandır. Kore'de Moskof uşaklığı için çarpışırılar.

Arkadaşlar, dışarda bu kadar kan dökdükten sonra bugün niçin çekiniyoruz, bilmiyorum. Vatan hainliği etmiş bu insanlara kötü değil satır yakışır. Ama bunun için maddeyi hukukî esaslarla teçhiz etmek lâzımmış. Hukukçu arkadaşlarımız gelsinler tahlil etsinler, maddelerin ek-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

siği varsa düzeltsinler, fakat bir adam komünist olarak rengile, elbisesiyle, hüviyetiyle tahakkuk etti mi o takdirde o vatan hainidir, vatanını satan adamdır. Bu adama 8 - 10 sene hapis değil, idam lâzımdır. Aksi takdirde yarın gene sizin gibi faziletli insanların bir yumuşak damarını bulur, Nâzım Hikmet gibi sizden yeni bir af koparır. Sakın ha, bunlara yalnız idam ve yalnız satır yakışır. Millet de sizden bunu istiyor. (Alkışlar).

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Efendim, maddedeki cebir unsuru, cebir kelimeleri, bu maddede en ziyade üzerinde durmamız gereken noktadır. Çünkü huzurunuzda gelen şekliyle eski şekli karşılaştıracak olursak, Mahmut Güçbilmez arkadaşımızın dedikleri gibi, bu hâkimi yeni bir unsur aramaya sevkedecektir. Yani işi, kuvvetlendireceğiz derken daha çok karıştırmaya ve uzatmaya sebep olacağız. Bunu ehemmiyetle tebarüz ettirmeyi vazife sayarım.

“Madde 141. – Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya bir sosyal sınıfı cebir yolu ile kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya...” deniyor. Buradaki unsur tahakkümü tesis etmektir. Halbuki sonradan “cebir” yolu ile kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak” deniyor ki bunda zaten cebir mânası mündemiçtir. Bir de yeni bir cebir unsuru katıldı mı o zaman hâkim, vâzu kanun bu cebir unsurunu katmakla temin etmek istediği gaye nedir, yeni bir unsur mu katıyor diye düşünecektir.

Bu öyle bir meseledir ki, mahkeme başka türlü, Mahkemei Temyiz başka türlü düşünecektir ve bu suretle bu iş ikisi arasında gidip gelecektir. Netice itibarıyla bundan suçlu müstefit olacaktır. Onun için cebir kelimesi mahzurludur. Mücadeleyi teşdit etmek isterken zayıflatmış oluruz.

Bir de Necip Bilge arkadaşımız bir noktaya işaret ettiler ve dediler ki: Bu cebir unsuru kaldığı takdirde sosyalist partiler teşekkül edemezler. Sosyalist partilerin bununla hiçbir münasebeti yoktur. Sosyalist partisinin tarifi başkadır. Bunlar hiçbir zaman başka partiler üzerinde tahakküm tesis etmek ve sosyal sınıfı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak veya memleket içinde müesses iktisadî ve sosyal nizamları, cebir kelimesi olmasa dahi, yoketmeye mâuf bir gaye takip etmek... yollarına sapmazlar.

Sosyalistlerin güttükleri, âmme yoluyla memlekette bir adaleti içtimaîye tesisine mâuf bir gayeden ibarettir. Tahakküm ve saire doğrudan doğruya öteden beri violence şiddet unsurunu istihdaf eden komünistlere mahsus bir husustur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Binaenaleyh demokratik inkişaf bakımından cebir unsurunun kalkmasında hiçbir tehlike yoktur. Tekrar ediyorum, yalnız aksi tarafta tehlike vardır. Cebir unsuru kaldığı müddetçe kanunun tatbikatında hâkimi bugünkü durumdan daha müşkül bir vaziyete sevk etmek tehlikesiyle karşı karşıya kalırız. Hattâ o kadar ki, şu cebir unsuru kalırsa kendi haklarında takibat yapılmakta olan bâzı kimseler avukatlarına gider, tatbikatta bu kanun daha hafif karakterde bir kanundur, binaenaleyh Ceza Kanunun ikinci maddesi mucibince kanunun hafifletici mahiyette olan bu hükmünden istifade etmek ister ve suçlu ondan istifade eder.

Bu ciheti yüksek takdirinize arz ediyorum.

İkinci noktalara gelince : (Memleket içinde) tâbirinin, arkadaşımız Kâmil Boran'ın da söyledikleri şekilde bütün maddeyi kapsamaması icabeder. Çünkü birinci fıkrada memleket tâbiri olmadığı için açıkta kalıyor. Binaenaleyh memleket içinde, dışında gibi birtakım teşevvüşatın maznunlar tarafından kullanılması ihtimali vardır. Mâtuf kelimesi de zayıftır. Çünkü hedef tutan mânasına değildir. Nereye atfedilmiştir? Bu da hâkimleri sıkıştıracak bir vaziyet doğurabilir.

Tevessül kelimesine gelince; bunun yerine teşebbüs kelimesinin konulması veya konulmamasını komisyona bırakıyorum. Cebren kelimesi kalkmalıdır. Alelîtlak yoketmek gayesi cebir unsuru araştırılmadan komünizm mefhumunun tahakkukiyle vâzı kanunun işi tahfif değildir. Bu kelimenin, yani cebir kelimesinin kalkması lâzımdır.

BAŞKAN – Halil Özyörük. Komisyon Başkanı.

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) – Muhterem arkadaşlar; mâruzatım belki uzayacaktır. Huzurunuzu selbedeceğim için berveçhi peşin affınızı dilerim.

141 inci madde müzakere edilirken başlıca iki nokta üzerinde durulmaktadır :

1. Komünizm sarih olarak kanunda tarif edilmemiş olduğundan suçlular beraet etmektedirler,

2. Ceza Kanununun koyduğu cezalar azdır.

Evvelâ birinci noktayı tetkik edelim :

Komünizmin bugün yürürlükte bulunan kanunumuzda açıkça gösterilmemiş olduğu iddiası kısmen doğrudur. Fakat bu vuzuhsuzluk, kanunun aslından alınırken kâfi sarahatiyle tercüme edilmemiş ve bundan başka da bilâhara yapılan değişikliklerde komünizm fikriyatı hiç tetkik edilmeden, komünist faaliyetlerinin yalnız dış görünüşünü nazarı itibara alınarak yapılan isabetsiz tadillerden ileri gelmiş olduğuna şüphe yoktur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Ezcümle bundan evvelki tadilde cebir mefhumunu, maddi mânasında anlamak suretiyle onu, suçun unsuru olmaktan çıkarıp şiddet sebebi sayan telâkkinin, komünizm fikriyatı hakkında hiçbir bilgi sahibi olmaksızın kanunu değiştirmek yoluna gidildiğini açıkça gösterir. Bununla beraber gerek aslı olan İtalyan kanununda, gerek evvelki tâdillerde ve gerekse bugünkü tasarıda komünizmin tarif edilmediği görülmektedir.

Acaba komünizm tarif edilemez mi?

Her şey gibi ve her fikir cereyanı gibi komünizmi de tarif etmek elbette mümkündür. Fakat, komünizmi kanunda tarif etmek doğru olur mu? Mesele budur. Dikkat edilecek olursa görülür ki, Ceza Kanunumuzda tarifler pek azdır. Silâh, akraba, memur, itibarı âmmе kâğıtları ve saire gibi daha ziyade maddi bir mahiyet arzeden hususlarda ve mahdud sayıda tarif, kanunda yer almıştır. Umumiyetle ceza kanunları; hele komünizm gibi fikre, ideolojiye dayanan suçlarda tariften kaçınırlar. Çünkü tarif, mevzuu kalıplaştırır, dondurur; kanunu süratle tatbik edilmek kabiliyetinden mahrum bırakır, onun hayatîyetini ortadan kaldırır. Bu düşünceleri bir misalle izah etmek mümkündür. Kanunumuzda hırsızlık, menkul bir mal sahibinin rızası olmaksızın almak demektir. Yani bu şekilde vukubulan bir fiil olarak gösterilmiştir. Halen elektrik hırsızlığı, Ceza Kanununun hırsızlık maddesine göre cezalandırılıyor. Yargıtay bu yolda içtihat etmiştir. Halbuki, elektriğin menkul bir mal sayılması oldukça geniş, fakat lüzumlu bir tefsirdir. Eğer Ceza Kanununda (Medeni Kanundaki sarahat nazara alınmazsa) menkul mal tarif edilmiş olsaydı 1889 yılında yani İtalyan Kanununun yapıldığı yıllardaki tarifi elektrik hırsızlığını düşünebilmesine imkân olamayacağından, bu tarif karşısında bugün elektrik hırsızlığını cezalandırmaya imkân kalmayacaktı; doktrinde bu tarzdaki tefsire, müterakki tefsir deniliyor.

İşte bu mevzuda olduğu gibi eğer komünizmin kanuni tarifini yapacak olursak yargıçların müterakki yorumunu yani tefsir ve içtihat salâhiyetini baltalamış oluruz. Meselâ kanunumuzda ikinci enternasyonalin anladığı mânada komünizm tarif edilmiş olsaydı, üçüncü enternasyonalizmin hüküm sürdüğü bugünkü komünizmin cezalandırılması mümkün olamayacaktı.

Komünizm mütemadi istihaleler geçiren bir fikir cereyanıdır. Bu sebeple yapılacak her komünizm tarifi, kanunun yürürlüğe girdiği gün onun eskimesine sebep olacaktır. Diğer taraftan komünizm dahi bütün fikir cereyanları gibi kökünü umumi felsefe mekteplerinden alır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Eğer felsefe mekteplerine göre bir tarife kalkışacak olursak, böyle bir tarif bitmez tükenmez akademik münakaşalara sebep olur. Esasen kanunun cezalandırmak istediği şey, akademik fikir cereyanları değildir. Kanun, komünizmin söz ile veya fiil ile haricen beliren şeklini cezalandırır. O halde, her şeyden evvel neyi cezalandırmak istediğimizi vazih olarak bilmek mecburiyetindeyiz.

Memleketimizde herkes, komünizmin şiddetle cezalandırılmasından bahsediyor. Fakat ne söylenen sözlerde, ne de yazılan yazılarda komünizm ile nenin cezalandırılmak istendiği açıklanmamaktadır. Gaye, komünizm propaganda ve faaliyetlerini ortadan kaldırmak, fakat bunu yaparken fikir cereyanlarını ve içtimai ve demokratik faaliyetleri müdahale-den masun tutmaktır. İşte bu sebeptendir ki, komünizm mevzuunda neyi cezalandırmak gayesini takip ettiğimizin tâyini icabeder. Böyle bir tâyini yapmak iktidarını, bize ancak "cebir unsuru" temin edebilir.

Zararlı ve zararsız fikir cereyanlarını ayırtetmek imkânı, bu suçta cebir unsuru sayılmazsa, bulunamaz.

Sosyalizm ile komünizm her şeyden evvel, sarih olarak tefrik edilmelidir. Çok aşırı bir sosyalizmin, komünizm telâkki edilmesi mümkündür. Fakat, mutedil bir sosyalizmin sosyal bir ıslahat istemesi bakımından zararlı bir fikir cereyanı sayılması mümkün değildir. Nazari olarak sosyalizm ile komünizm arasındaki fark şudur : Sosyalizm, yalnız istihsal vasıtalarının müşterek hale getirilmesi taraftarıdır. Bundan öteye gitmez. Fakat, komünizm, hem istihsal vasıtalarında ve hem de istihlâkte iştiraki kabul eder. Görülüyor ki, bu fark korkunç bir düşünce gibi gözüküyor. O halde komünizmin nefret uyandırıcı cephesi nedir? Bu fark, nazari bir farktır. Halbuki, tatbikat, gaye ve bu gayeye ulaşmak için kullanılan vasıtaların mahiyeti, komünizmin korkunç tarafını ortaya koyar. Bu gaye ve bu vasitalardan ayrı olarak nazari bir komünizm, düşünülemez. Çünkü, gaye ve vasıta komünizmin fikriyatında ana fikir ile perçinleşmiş, onun bünyesine karışmış bir haldedir.

Bu gaye ve bu vasıta nedir?

Komünizm vasıtası, cebir, gayesi, amele diktatoryasıdır. İşte komünizmin şimdiye kadar geçirdiği bütün istihalelerde hiç değişmeyen ve belki de hiç değişmeyecek olan vasıfları bu gaye ve bu vasıta. İşte Yüksek Meclise sunulan tasarıdaki "sınıf tahakkümü" ve "cebir" tâbirlerinin hakiki mânası ancak bu suretle anlaşılabilir.

Komünizmdeki ; (her cemiyetin tarihi), bir sınıf mücadelesi tarihidir. Bu mücadele nihayet bir ihtilâlle kapanır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bugünkü cemiyet, burjuva cemiyetidir. Bu cemiyet feodaliteyi yıktı, fakat sınıflar arasındaki tezadı, ortadan kaldıramadı. Onu, sadece basit bir hale getirdi. Artık ortada yalnız iki sınıf kaldı : Burjuva ve proletarya.

Şüphesiz, eski derebeylik devrinin kırpıntılarını teşkil eden bâzı sınıfların bakıyeleri hâlâ mevcuttur. Meselâ : (Aristokrat sınıfı) fakat, bu sınıf da iki büyük sınıf karşısında parçalanmakta, biri diğerine iltihak etmektedir. Orta çağdan sonra burjuva sınıfı dünyaya hâkim oldu. Bu hâkimiyet, büyük merkezlerin kurulması, mülkiyetin mahdud ellerde toplanması ve bunların neticesi olarak da siyasi kudretin merkezileşmiş bulunması sayesinde temin edilmiştir.

Bu sırada din telâkkileri, sosyal cephesini kaybetti. Ve din adamları burjuva sınıfının emrine girdi. Fakat asıl amele esaretini doğuran şey, makinelerin tekâmülü olmuştu. Makinelerin tekâmülü ve iktisattaki iş bölümü sistemi, proleterleri aciz haline soktu. Ameleyi bir makinenin en ehemmiyetsiz ve yerine kolaylıkla başkasının ikamesi mümkün bir parçası haline getirdi.

Burjuva diktatörlüğü çok kuvvetlidir. Bu diktatörlüğün kendi kendine yıkılacağı zannedilmemelidir. Ancak bütün dünya ameleleri birleşecek olursa ve cebir kullanılırsa bu diktatörlük yıkılabilir. Bu nokta, komünizmin yıkıcı cephesidir.

Burjuva cemiyeti yıktıktan sonra ne yapılacaktır? Sınıfsız bir cemiyet kurulacaktır. Daha doğrusu, geniş mânada, emekçilerin meydana getirdiği tek sınıflı bir dünya cemiyeti vücut bulacaktır. Böyle bir cemiyette elbette artık sınıf mücadelesi olmaz. Acaba, bu, tek sınıflı cemiyete ulaşmak için yol nedir? Yegâne yol muvakkat zaman için amele diktatoryasını kurmaktır. Amele sınıfı, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü sağladıktan sonra burjuva sınıfının tesirleri izale edilmeye çalışılacak ve burjuva sınıfı ve onun kültürü tamamiyle ortadan kaldırıldıktan sonra artık amele sınıfının diktatörlüğü yani cebir unsuru da ortadan kalkacaktır. O halde amele diktatörlüğü bir intikal safhasıdır. Bu diktatörlük cebir yolu ile olacaktır. Bu sebeple bu intikal safhasına komünist doktrininde amele ihtilâli adı verilmektedir. Amele diktatoryası kurulduktan sonra bu diktatörlüğe karşı gelenler birer suçlu değil, birer düşmandır. Düşmana karşı müsamahalı hareket, bahis mevzuu olamayacağından diktatörlüğün kuruluşunda ve muhafazasında cebir dâima esas şarttır.

Sosyalizmde Devlet müessesesi muhafaza edilir. Hattâ kuvvetli bir devletçilikle bâzı sosyal ve iktisadi adaletsizlikleri ortadan kaldırmak mümkün olduğundan devlet bu gayeye ulaşmak için iyi bir vasıta. Bu

sebeple devleti yıkmadan başa geçmek icabeder. Binaenlaleyh o memlekette anayasa ve kanunlara göre normal yollarla meselâ seçim yolu ile iktidara gelmek doğru olur. Sosyalist partilerin umumi programları ve kulanacakları vasıtalar arasında bir vahdet sağlamak maksadiyle 1904 te amsterdam'da İkinci enternasyonal toplanmıştı. Bu toplantı, Avrupa memleketlerinde halen sadece sosyalist kalmış partilerin fikir cereyanlarına kaynak olmuştur. Bulundukları memleketlerin kanunlarına uygun ve cebir unsurundan uzak bir çalışma yoluyla iktidarı elde etmek usulleri, her sosyalist partiyi komünist partisinden ayırt eder. Bugün Avrupa'daki bellibaşlı sosyalist partilerin gerek programları, gerek tatbikatı, komünizm ile mukayese edilirse mutedil bir manzara arz etmektedir. Kaldı ki, az çok sosyalizme kaymayan siyasi bir parti esasen mevcut değildir. O halde, siyasi ve iktisadi bir mezhep olan sosyalizm, siyasi bir kuruluş olan demokrasi ile tezat halinde değildir. Hattâ birçok sosyalist liderler, demokrasinin olmadığı yerde sosyalizmin de tahakkuk edemeyeceği kanaatinde idirler. Bu kanaat faşizm ve nasyonel sosyalizmin ve umumiyet itibariyle tek parti veya diktatörlük rejimlerinin iktidarda olduğu devirlerde niçin tam bir sosyalizmin tahakkuk edemediğini de ızah eder. Sosyalistler bir ihtilâl taraftarı değildirler. Bir sosyal inkılâp taraftarıdır. Bu inkılâp derece derece olacaktır. Bunun için demokratik yollarla mücadele etmek, hattâ başka partilerin de kurduğu hükûmete iştirâk suretiyle işçi menfaatlerini korumak ve iktidar kendilerine geçince, programlarını tahakkuk ettirmek arzusundadırlar.

Halbuki, 1919 da Moskova'da toplanan Üçüncü Enternasyonal, Rusya'da muvaffak olmuş usulün, her memlekette muvaffak olabileceği, bu sebeple sosyalist anlayışın Marksizmi zayıflatmaktan başka bir şeye yaramadığı neticesine vardı. Moskova toplantısına göre demokratik yollarla çalışmak, Burjuva Cemiyeti ile anlaşmak mânasına gelir. Bu anlaşmada her iki taraf dahi fedakârlık edecektir. Bunun neticesinde sınıflar arasında daha az sert bir mücadele ortaya çıkacak, fakat bu uyuşmak, amele sınıfını parçalayacak, dünya amelelerinin birleşmesine yani, beynelmilelciğin tahakkukuna mâni olacak ve neticede dünya çapındaki amele kudreti meydana gelemeyecektir. İşte bu Üçüncü Enternasyonal Bolşevikliği, yani hakiki komünizmi, dolayısıyla şu anda cezalandırılması istenilen şeyi meydana getirmiştir.

Üçüncü Enternasyonalin cebir ve ihtilâle dayanan sosyalizmi, ilk önceleri nazarı bir tehdit mânasına alındı. Fakat sonra bu plânın bâzı Avrupa memleketlerinde tahakkuk ettirilmek teşebbüsleri karşısında, hukukçuların da bir reaksiyon gösterdiklerine şahit oluyoruz. Bu meyanda

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bilhassa Lahey Konferansı kararlarını hatırlatmakta fayda vardır. Bu kongreye göre :

1. Komünizm Üçüncü Enternasyonal yani, cebri, unsur sayan sosyalist telâkkileridir. Bu sebeple bu yolda propaganda ve faaliyet ve Üçüncü Enternasyonallere bağlı bütün teşekküller, suçlu sayılmalıdır.

2. Bu suçun teşebbüsü, tam fiil gibi ceza görmelidir.

3. Yabancı memlekette veya kendi ülkesinde yabancı devlete karşı işlenen suçlar da tecziye edilmelidir.

4. Bu çeşit faaliyet ve propagandada aleniyet şart koşulmalıdır.

5. Komünist suçluları, siyasi suçlu sayılmamalı, bu sebeple suçluları geri verme usulü bunlar hakkında tatbik edilmelidir.

Lâhey kongresinin bizce de ehemmiyeti vardır. Çünkü, İtalya Ceza Kanununda bu kongre kararlarından geniş mikyasta faydalanılmıştır. Bu sebeple o kanunu (1930 tarihli İtalyan Kanununu) almak suretiyle bu fikirler bizim mevzuatımıza da intikal etmiştir.

Bu reaksiyon, Moskova'dan gelen talimatla karşılanmak istenmişti. Esasen artık komünizm, bolşeviklik haline gelmiş, Lenin'in münferit düşünceleri, sosyalizme hücumla başlamıştır.

1928 de Moskova'da yapılan bir toplantıya göre, komünist mücadelelerinde şu dört esas göz önünde tutulacaktır :

1. Proleter, ihtilâle hazırlanacak, Burjuva Rejimi yıkılacaktır. Bu, ancak cebir yolu ile olabilir. Cebri inkâr etmek, komünizme ihanet etmektir.

2. Burjuva Rejimini yıkmak için Marksist ve materyalist felsefeden gayrı bütün düşünce şekilleri ortadan kaldırılmalı ve sınıf mücadelesi en şiddetli hale getirilmelidir.

3. Proleterya diktatörlüğü kurulmalıdır,

4. Bu suretle kurulacak diktatörlük, terör ile muhafaza edilmelidir.

Lenin'e göre komünist ihtilâli, üç safhada husule gelebilir :

a) İhtilâlin hazırlanması;

b) İhtilâlin icrası;

c) Elde edilecek neticeden âzamî fayda sağlamak.

Bu üç safha içinde bilhassa bizim memleketimiz için ehemmiyetli olan birinci safha, yani ihtilâlin hazırlık safhasıdır. İkinci safhayı, yani ihtilâlin yapılmasını karşılayacak kanunî müeyyideler, esasen mevcuttur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Lenin der ki, bu üç safhadan en mühimmi, birinci safhadır. Eğer hazırlık iyi olmuş ise icra, çocuk oyuncağından ibarettir. Gene Lenin'in düşüncelerine göre (ki, bu düşünceler, muhtelif memleketlerdeki komünistlere talimat halinde gönderilmiştir) hazırlık safhası şöyle olacaktır :

a) Her vasıttan istifade ederek propaganda ve kargaşalık çıkarılmalıdır. Bunun için bilhassa grevlere başvurulmalıdır. Grev, ameleyi yetiştirmek hususunda bir mekteptir.

b) İş yerlerinde ve bilhassa demiryolu, posta, telgraf, umumi nakliyat ile ilgili âmmeye hizmetleri işletmelerinde, hücreler kurulmalıdır.

c) Silâhlı mücadele için gruplar tesis olunmalı, silâh depoları temin edilmelidir.

Bu umumi izahlardan sonra bir nokta üzerinde daha durmak lâzımdır. Memleketimizde hakiki komünizm fikriyatının ne olduğu bilinmiyor. Halkımız, sadece halkımız değil, yargıçlarımız dahi komünizm mevzuunda tenevvür edilmemişlerdir. Bu sebeple ne gibi fikir cereyanlarının komünizm sayılamayacağını araştırmakta fayda vardır. Daha fazla izahat vermekten şimdilik sarfınazar ediyorum.

Kapitalizm...

BAŞKAN – Müsaade eder misiniz efendim. Komisyon Başkanı sıfatıyla birinci fıkra hakkında dermeyan olunan fikirler üzerinde ne düşündüğünüzü lütfen izah eder misiniz?

HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) – Hulâsa olarak şunu arzedeyim ki, Üçüncü Enternasyonalce kabul edilmiş olan esas, cebir yoluyla ihtilâl yapmak, cebren ihtilâli tahakkuk ettirmektir. İkinci Enternasyonalin kabul ettiği esasa göre ise, cebre dayanmayan bir komünist faaliyeti, hiçbir zaman komünist faaliyeti telâkki edilmez. Cebir unsuru bugün mevcut olmadığı halde, hakikaten bugün için de birçok tehlike meydana gelebilir. Cebir unsuru kullanılmazsa bütün esas teşekkülleri yok etmek mümkündür. Cebirin saiki bulunmadığı takdirde bugünkü mevzuata göre bu müthiş bir silâh olarak kullanılabilir.

Binaenaleyh, cebir unsuru lâzımı gayrimüfarriktir. Esasen varılan netice odur ki, Üçüncü Enternasyonal tamamen bu şekilde bir faaliyeti istilzam eder. Silâh tedarik etmek, ihtilâl hazırlamak ve günün birinde, karar verildiği anda, ihtilâli cebir yolu ile tahakkuk ettirmek ister.

Bugün elimizde yürürlükte bulunan kanunun cebir unsurunu ihtiva etmesi dolayısıyla tahassül etmesi mümkün olan kötü neticelerden korunmak için behemehal bu cebir unsurunun mevcudiyeti şarttır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Zira Üçüncü Enternasyonalın kabul etmiş olduğu prensip ve mücadele şekline göre bu ideolojinin tahakkuk ettirilmesi için takip edilecek fikir, gaye ve vasıtanın mutlaka cebre istinat etmesi lâzım gelir. Cebir olmayınca sosyalizm ile aralarında bir fark gözetmeye imkân olmayacağı ve bunu muslihane bir şekilde yürütmek ve tahakkuk ettirmek imkânı şimdiye kadar elde edilemediği için, Üçüncü Enternasyonalin cebre dönmüş olması muvacehesinde cebir unsurunun kanuna konulması zaruridir.

Necip Bilge arkadaşımız, tahakküm kelimesinden evvel cebir kelimesinin teklifini nazara almakta ve bu husustan komisyon bir mahzur görmemektedir. Tahakküm kelimesinin kullanılması tahakkümün buna mülâbis olmasından ileri gelmektedir. Eğer Yüksek Meclis (tahakküm) ü takviye için cebir unsurunu kabul ederse biz de muhalif değiliz.

Diğer hususları arkadaşlarımız izah edeceklerdir.

BAŞKAN – Mahmut Güçbilmez.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Muhterem arkadaşlar; bundan evvelki mâruzatımızda cebir noktasında durmuştuk. Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Özyörük bunun muhalifi bir mütalâayı burada uzun uzun arzetti. Bendeniz bu uzun mütalâadan, aczimi itiraf ederek açıklıyorum, pek sarîh bir şey anlayamadım. Yalnız şunu anlayabildim ki; Üçüncü Enternasyonal gayesini cebir yolu ile tahakkuk ettirmek kararına vardığı için komünistliğin cebir yolu ile istihsal edileceği ve neticelerinin bu vâdide kabili müşahade olduğu gibi bir kanaat. Belki benim bu şekildeki anlayışında bir zühul vardır. Ama bizim noktai nazarımıza göre metinde cebrin bulunması -ısrar ediyoruz- hâkimin suçluya ceza vermesini son derecede güçleştirecektir ve komünistlikle mücadeleyi za'fa uğratacaktır. *(Doğru sesleri)*

Cebir unsurunun bulunmaması hâkimi daha rahat olarak madde hükmünü tatbik etmek imkânına kavuşturacak dolayısıyla çok arzu ettiğimiz komünistlikle mücadele tahakkuk safhasına girecektir. Eski metinde cezalar azdı, yeni metinde cezalar çoğalmaktadır. Bâzı arkadaşlarımız ölüm cezası dahi istemektedirler. Binaenaleyh eski metinle yeni metnin bâriz vasfı cezaların artmasında toplanacağı gibi eski metnin aksaklıkları yeni metinle giderilmiş olması dolayısıyla bu mücadele mekanizması hakikaten işler bir hale gelmiş olacaktır. Bu itibarla arkadaşlarımız, cebir unsurunun maddeden kaldırılmasında isabet vardır. Aksi hal, nâçiz kanaatime göre, hakikaten hata olacaktır. Bunun üzerinde ısrarla durmak istiyoruz. Bu bakımdan Necip Bilge arkadaşımıza iştirak etmiyoruz. Hükümetin de bizi tenvir etmesini irca ediyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Adalet Bakanı buyurun.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Efendim, Sayın Mahmut Güçbilmez arkadaşımın beyanatında ve verilen takrirden izah edildiği üzere cebir unsurunun kaldırılması kısmına Hükümet de iştirak etmektedir. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Ali Fahri İşeri *(Kâfi, kâfi sesleri)*.

ALİ FAHRİ İŞERİ (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar; şimdiye kadar komünizmle eski iktidar hakkıyla mücadele etmemiştir. Hattâ zaman zaman himaye bile etmiştir. *(Sağdan maddeye gelin sesleri)*. Maddeye geliyorum efendim. Fakat bu korkunç akibete; bu tehlikeye karşı yalnız Türk Milleti mukavemet etmiştir. O da milletin dinine ve iffetine tecavüz ettiği içindir. Yeni iktidar mücadele etti. Fakat böyle bir kanunun getirilmesi lüzumunu da hissetti. Kendisine ve bilhassa Hükümete teşekkür ederim.

Şimdi ceza kısmına gelince benim âciz kanaatim, ne kadar ağır ceza verilirse memleketin ve Türk Milletinin selâmeti ve saadeti için o kadar isabetli ve hayırlı olacaktır.

Hapishanelerde beslemeye gelince, Sinan Tekelioğlu arkadaşımızın dediği gibi, mapushanelerde beslemekten ve harice sürmekten memleketin yollarında bunları çalıştırmak daha faydalı olur. Yedikleri ekmeği bu suretle ödemiş olurlar. Yani cezalarını da hizmetleriyle ödesinler. Komünistler niçin hep münevverlerden çıkıyor imanı zayıf olan maddiyata tapan adamlar çabuk aldanırlar.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Efendim, 141 inci maddenin birinci fıkrasında serpiilmek suretiyle komünizmin tarifi yapılmıştır. Ben Adalet Bakanına teşekkür ederim; kendileri de cebir unsurunun kaldırılmasını kabul ettiler, mesele kalmadı. Hakikaten arkadaşlar; hâkimin huzuruna giden bir suçta hâkim anasırı cürmiyeyi arar bir tanesi noksan oldu mu beraat kararı verir. Birçok hukukçu arkadaşlarımız buradadır, hüküm vermişlerdir. Cemiyet yalnız cebir esası üzerinde kurulmaz. Komünizm, günlerden beri burada bu konu üzerinde yapılan müzakerelerde pek çok arkadaşlarımız izah ettiler, bizi tenvir ettiler ki, muhtelif kıklara girmek suretiyle yayılır, icrayı faaliyet eder. Şu halde bâzan cebir bâzan da ikna yollarıyla kendi habasetlerini yürütmek ister.

İkna tarikiyle bir sınıfın diğer sınıflar üzerine tahakkümünü sağlamak veya ikna yolu ile filân sınıf yoketmek ilâ.. gibi bir gaye ile cemiyet kuranlar, ceza görmezler...

Bu cemiyet filân sınıfın, falan sınıflar üzerine tahakkümünü veya filân sınıfın yokedilmesi için ikna tarikiyle çalışacak, meydana getirecek bir cemiyet kurulursa cebir olmadığı için hâkim şu maddeye göre ceza

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

veremeyecektir. Yani ikna tarikiyle kurulmuş olan bir cemiyet kurucuları asla tecziye edilemeyecektir. Bu bakımdan arkadaşım Güçbilmez'in ve bu fikirde olan arkadaşların fikirlerine ben de iştirak ediyorum.

Ceza meselesine gelince; bu birinci fıkra komünistlere değil, komünistliği yaymak için cemiyet kuranlara aittir. Şu halde birinci fıkradaki cezalar hakikaten azdır. Yani, cemiyet kurmak, zehirlemek, şu veya bu yollarla bu zehiri yaymak isteyenlerin cürümlerinde şenaet vardır. Bir adam komünisttir, haindir. Fakat komünistliği yaymak için teşekkül kuranlar hainin hainidir arkadaşlar. Bu gibilerin idam cezasına çarptırılmaları için arkadaşlarla birlikte bir de takrir verdik. Bunları ya memleketten kovmak veyahut da idam etmek lâzımdır. Bunları kimse kabul etmeyeceğine göre ikinci yol daha doğrudur.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Efendim, bir milletvekili olarak bu madde nin teknik teferruatı ve hukuk terimleri görüşülürken huzurunuzda çıkmak istemezdim, özür dilerim.

Bir fakülte dekanı, ceza profesörü yazıyor ve diyor ki : bu maddede cebir unsuru esastır. Bu kaldırılırsa bütün demokratik haklar, siyasi haklar tehlikeye girer.

Bir hukuk doçenti : Cebir unsuru esastır, bu unsur bulunmazsa birçok tehlikeli hükümlere vâsil oluruz.

Bir Temyiz Reisi sabıkı, bir hukuk üstadı gene bu kürsüde diyor ki : Esaslı bir tahlille bu madde de cebir esastır. Bir ihtisas komisyonu başkanı olarak cebir unsuru kalmalıdır, diyor.

Diğer taraftan bu mevzuatı senelerce ataletle uğratmış bir partinin Meclis Başkanvekilliğinde bulunmuş Sayın Feridun Fikri Düşünsel, bunu cerbediyor, cebir unsuru lâzım değildir diyor. Sonra, hukukçu ve bir başmuharrir Mahmut Güçbilmez bu maddede cebir unsuru lâzım değildir, diyor. Hepsinin şahsiyetine hürmet ediyorum, fakat, en hakiki mürşit ilimdir, diyen Atatürk'ün işaretine ittiba ederek bu fikirleri şahsiyet olarak terazinin bir kefesine korsak bir tarafta üç, diğer tarafta iki arkadaş kalıyor. Bu vaziyet karşısında gayet tabii olarak tereddüde düşüyorum. Hukukçu arkadaşlarım beni mazur görsünler, şu hukuki prensibi de biliyorum ki; cezayı ağırlatmak yetmez, unsurları iyi tasrih etmek lâzımdır. Hâkim, bir cemiyet içinde vicdanı en yüksek olan insandır. Eğer unsurlar sarahatle gösterilmez ve cürümle ceza arasında münasebet kalmazsa, hâkimin vicdanı tereddüde sevk edilir. Bu sefer tecziye sebebi tespit edilemez. Bu hükümler ne kadar ağır olursa olsun 10 sene ceza giymesi lâzımgelen kimseler üzerinde hâkim adaleti vicdaniyesini kullanmak mecburiyetindedir. Onun için bu maddeler ne kadar takviye edilir-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

se o kadar iyi olur, bu, hem hâkimin vicdanını takviye eder, hem de prensiplere, dâvamıza daha ziyade hizmet etmiş olur.

Diğer bir meseleye gelince; bilhassa Ahmet Gürkan arkadaşına cevap vermek isterim. Arkadaşım, sosyalizmi de menedelim, diyor. Bunu demek çok güçtür. Ahmet Gürkan arkadaşından Avrupa'da gazete ile, mecmua ile neşredilen siyasi fikir hareketlerini takip etmesini rica ederim. Bugün dünyada kızılığın, dünya emperyalistliğini yapan kızılığın en büyük düşmanı her memlekette sosyalist partilerdir. Bugün Fransa'da, İtalya'da, İngiltere'de, Amerika'da kızılların karşısına sosyalistler çıktığı için Komintern ve Moskova çıldırmaktadır. Çünkü onun ihtilâlle yapmak istediğini sosyalistler sulh namı altında yapmaya çalışmaktadır. Bu bir. Bu hususu fikir cereyanlarını takip eden arkadaşların tetkik etmelerini rica ederim.

İkincisi; memleketimizde mevcut partilerin en kuvvetlileri olan ve Mecliste temsil edilmekte bulunan üç partinin programlarını tetkik edelim. Cumhuriyet Halk Partisi programını objektif bir fikirle tahlil edecek olursak, devletçiliğinden halkçılığına ve iktisadi doktrinine kadar sosyalisttir. Demokrat Parti programını alacak olursanız, grev hakkını tanımasından, mutedil devletçilik ve inkılâpçılık prensiplerine kadar sosyalisttir. Bunun dışında Millet Partisinin tüzüğünü ele almış, tröstlere karşı mücadeleyi, liberalizm sistemini kabul etmiş olmasına rağmen, tam mânâsıyla sosyalisttir; İsviçre tipi partilerden biridir. Binaenaleyh bunlar bir vakıa olarak memlekette yaşarken; burada biz cebir unsurunu kaldırarak, memlekette sosyalist partisi kurulursa bunu önliyelim endişesiyle içtimai fikir hareketlerini, hukuki normal fikir hareketlerini hiçbir suretle bu gibi endişelerle önlemek mümkün değildir arkadaşlar. Her içtimai fikir hareketi, ne gibi müeyyideler koyarsanız koyunuz, yaşıyacaktır.

Hulâsa ediyorum arkadaşlar; dekan bir ceza profesörünün, bir hukuk doçentinin ve bir temyiz reisinin ortaya attığı fikirleri, bir politikacı hukukçu, gazeteci hukukçu milletvekili arkadaşlar karşıladılar. Şahsiyetlerini selâmlayarak ancak ekalliyette kalmış görerek ekseriyetin fikrini belirtmek isterim.

İzhar olunan fikirlere nazaran arz ediyorum. Bunu gayet iyi ölçmemiz lâzımdır. Aksi halde cemiyet hayatımıza uymaz. İlerde yeni bir tadil yapmaya mecbur kalırsınız arkadaşlar.

BAŞKAN – Müsaade ederseniz 15 dakika istirahat için oturumu kapıyorum.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

BAŞKAN – Yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN – Çoğunluğumuz vardır, oturumu açıyorum. Söz Faik Ahmed Barutçu'nundur. Buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Aziz arkadaşlar, bir noktanın fevkalâde ehemmiyeti vardır. Hedefleri idealistler gibi tespit ederiz ama, hedeflere bizi götüren yolları realist olarak tâyin etmeye mecburuz. Gaye, bozguncu hareketlere karşı rejimin esaslarını ve hürriyetlerimizi boğucu bozguncu hareketlerden korumaktır. Ne bunun için lüzumlu kanun müeyyideleri vuzuhla sarahatle ve maksadımızı temin ve aşmayacak bir tarzda tespit etmektir. Hükümetin getirdiği tasarının gerekçesinde takip edilmesi lâzımgelen yollara ait formüller şu şekilde belirtilmiştir.

Hâkimin eline vereceğimiz müeyyideler o şekilde vuzuh ve sarahatı ihtiva etmelidir ki, hâkim suçu teşhiste tereddüde düşmesin, bu bir.

Vatandaş hangi nevi efa lin memnu, hangi nevi efa lin memnu olmadığını sarahatle bilsin. Ondan sonra yapmış olduğumuz bu tadiller demokratik inkişafımıza mâni olmasın. Bilâkis demokrat bir memleketin Ceza Kanununun havasına uysun.

Hatırlarsınız, arkadaşlar kanunun heyeti umumiyesi üzerinde konuşurken sarahatla söyledim. Cumhuriyet partileri arasında müşterek olarak müdafaası vücup ifade eden esaslı meselelerden birinin üzerindeyiz. Rejimin esaslarına taallük eden bir mesele üzerindeyiz. Bu meseleyi nizamlamak bahsinde müdafaasıyle mükellef olduğumuz prensipleri tamamiyle göz önünde bulundurmamız iktiza eder.

Biz arkadaşlar, parlâmenter sistemin lüzumuna samimiyetle kanî olmuşuzdur. Büyük Millet Meclisi olarak, Demokrat Parti ve muhalefet partisi olarak ve memleketin münevverleri olarak. Bu sistemin icabını baltalamak zihniyeti içinde olmak hatır ve hayalimizden geçmemek iktiza eder. Biz hürriyetlerimizi boğmayı prensip olarak ele alan bir cereyanın önünü almak için tedbir, müeyyide düşünüyoruz. Hürriyetlerimizi vermeyi demokratik inkılâp esaslarını teşkil eden hürriyetleri takyide tâbi tutmayı hatırımızdan geçirmeyiz. Ve sebep yoktur. Cebir unsurunu kaldıralım, neden?.

Çünkü komünistlik sosyalist kisvesine bürünerek de girebilmiş. O halde bir sosyalist kisvesine olduğu gibi, bir liberal partinin kisvesine bü-

rünerek de gelebilir, şu veya bu partinin kisvesine bürünerek de gelebilir, şu veya bu kisveye bürünerek gelebilir düşüncesiyle memnuiyetler koymayı tasarlırsak o vakit şu partileri kaldıralım noktasına kadar gidilir. Hâşim paşa politikası... Hani şu mektepleri kaldıralım da rahat edelim politikası. Hayır, böyle bir şey elbette ki düşünülemez arkadaşlar.

Sosyalizmin kaldırılmasını yüksek meclisin istilzam edeceğini asla zannetmiyorum. O takdirde, demokratik bir nizamın, içine girmiş bir memleket olarak üyesi bulunmakla ayrıca hakkıyla öğündüğümüz medeniyet âlemi karşısındaki vaziyetimiz ne olur. Bugün bir çok demokrasi-lerde sosyalist partileri iktidar mevkiindedirler. Norveç'te, İsveç'te sosyalistler, Belçika'da hristiyan sosyalistler, İngiltere'de daha dün kadar Travalliste Partisi iktidarda idi. Norveç'in iş başında bulunan Sosyalist Hükümetinin tedbirlerine dair bir yazı okudum. Bir İngiliz muharriri gitmiş tetkiklerde bulunmuş, bir çok kimselerle temasta bulunmuş, bu arada muhalefet partisiyle de temasta bulunmuş. (Orada muhafazakârlar muhalefettedir.) Bu İngiliz muhabiri gördüklerini yazıyor. Orada diyor ki; realist bir sosyalist komünizme karşı panzehirdir, diyor. Bugün komünizmin nazarında sosyalizm niçin düşman addediliyor. Onun gayesinin husulüne muhalif ve engel olduğu için.

Sosyalizmi menedebilecek bir esas Ceza Kanunun derpiş etmesi bizi Garp demokrasi âleminin karşısında düşününüz ne hale getirir, mevkimiz ne olur? Allah rızası için böyle şeyleri düşünmeyelim. Ve düşünmeye de bir sebep yoktur. Bilâkis demokratik hürriyetlerimiz üzerinde titiz olacak ve onları müdafaa edeceğiz. Bizim başardığımız inkılâbın en güzel eserlerini komünizme karşı lâzımgelen tedbirleri almak suretiyle koruyacağız; fakat bunu yaparken hürriyetlerimizi takyit etmeyi düşünmeye lüzum hissetmek için ortada hiçbir sebep olamaz. Yerine munhasır ve maksur olarak alınacak tedbirler. 141 inci maddenin birinci fıkrasında vuzuhu ve sarahati maksada münhasır olarak sağlayacağız vatandaş anlayacak, hâkim anlayacak. Vatandaş anlayacak; şu memnundur; hâkim de anlayacak; kıstas budur, unsurlar bunlardır. Binaenaleyh "cebiri" unsuru yerindedir. Hattâ ben bu maddenin fıkraları üzerinde bâzı mütalâalar ileri sürmeyi düşünüyordum. Bütün bu bozguncu hareketler hep Anayasa nizamını hedef tutar. Devletin iktisadi nizamı, içtimai nizamı; Anayasa ile müesses olan nizamlardır. Komünizm bu nizamı yıkmak istiyor. Binaenaleyh biz bu fıkralarda Anayasaya dayanan nizam ve düzen bozmaya mâtuf olarak bu faaliyetlerin tariflerini vuzuhlandırmak sure-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tiyle bütün ipham ve tereddütleri ortadan kaldırmış oluruz. İpham namına bir şey kalmaz. Diğer, demokrat memleketlerde komünizme karşı alınan kanuni müeyyidelerle gördüm, bütün tarif ve unsurları getirip Anayasaya dayamakla tamamlıyorlar, sınırlarını sarîh olarak göstermiş oluyorlar.

Evvelki gün Belçika'nın bir tedbirinden bahsettim. Getiriyor, memleketin istikbalini tarif etmeyi hedef tutan efali Anayasaya muhalif olan hareketler olarak sınırlandırıyor. Senin bütün hürriyetlerin Anayasada; ana prensiplerin orada. O hürriyetleri ve o nizamı yoketmek isteyen bozguna bir hareketin karşısındayız. Bu memlekete karşı tedbirler alırken Hükümetin esbabı mucibesinde belirtildiği veçhile tarifler, kıstaslar sarîh olmalıdır. Tarifler sarîh olmalı, kıstaslar sarîh olmalı, maksatları aşacak tatbikata meydan vermemek için, hattâ tatbikatta hâkimleri tereddüde düşürecek iphamlardan kurtarmak için maksada munhasır olmak üzere katiyet ifade etmelidir. Genç demokrasimize yakışır şekilde Ceza Kanunumuz -Hükümetin tasarısında böyledir, diye boyuna tekrar ediyorum- demokrat bir memleketin Ceza Kanununun havasına uydurmalıyız. (*Bravo sesleri*) Bizim Ceza Kanunumuzun havası artık geriye doğru bakan, geriye giden hükümlerin havası olmamalıdır arkadaşlar. (*Alkışlar*)

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar; mevzuubahs meselede cebir kelimesinin metinde ipkasını iltizamen mütalâa dermeyen eden arkadaşların tasvir buyurduğu vehamet şeklinde bir kanaate sahip değilim. Cebir kelimesi kanundan kaldırıldı mı bütün hürriyetlerimiz elden gidecekmiş gibi bir düşünceye sahiptirler. Bu, sadece bir tevatürden ibarettir. Böyle bir düşünce tamamiyle nazari bir düşüncedir. Bunun ispatı gayet kolaydır. Çünkü mer'î olan kanunda cebir kelimesi mevcut olmadığı halde bâzı hürriyetleri ifna edercesine mevcut partilerin kapatılması vakıası asla vukubulmamıştır.

İkinci mesele; bana Faik Ahmed Barutçu fırsat verdikleri için arz ediyorum. İsviçrelilerin çıkarmış olduğu kanundan bahsettiler. Suçun âmmece, vatandaşça malûm olması için, gayet iyi tarif edilmiş olmasının örneği olarak getirdiler ve bu kürsüden izah ettiler. Bu bir saatlik konuşmasının mihverini bu teşkil etti. Sayın arkadaşşıma derhal arz edeyim ki, getirdikleri örnek, kaziyenin tam aksini ispat edecek mahiyettedir. (*Sağdan bravo sesleri*), Çünkü, o İsviçre Kanununun istihdaf ettiği vatanın âtisini, istikbalini tahrir edici hareketler nerede başlar, nerede biter, rengi, mahiyeti nedir, tamamen gayrimalûm. Suçun tarifi olarak tamamen

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

umumi bir tâbir getirilmiş ve bu suçlar bu neviden bir fiil için memurları memuriyetlerinden uzaklaştırmayı da hüküm altına almıştır. Hükümete, bu kadar umumi bir tâbirle, bu kadar gayrimuayyen bir tarifle suç isnat edilmiş olan bir memuru memuriyetten çıkarmak hak ve salâhiyetini buna istinaden vermek... Ben şaşıtm; Faik Ahmet Barutçu arkadaşımız dikkatli bir arkadaşımızdır, hukukçudur, nasıl olur da vatanın istikbalinin tahribine mâtuf hareketler tâbirinden suçun gayet iyi tarif edilmiş olduğu mânasını çıkarır ve getirir de o suçun iyi tarif edilmiş olmasının örneği olarak ifade eder. Hakikaten şaşıtm. Bizim maddemizi alacak olursanız suç on kat daha iyi tarif edilmiştir. Bir an için durunuz, vatanın âtisinin tahribine mâtuf hareketler, bunlar nedir? Sosyalistte, liberalde başka başka şeylerdir. Dedikleri şekil üzerindeki misali tamamen yanlış olarak getirmişlerdir.

Arkadaşlar, biz vatani müdafaa etmek maksadiyle böyle bir kanun getirdik. Hürriyetlerimizin mevcut olabilmesi için evvelâ bir vatanın mevcut olabilmesi lâzımdır. Vatanın mevcut olabilmesi için, istikbalimizin mahfuz bulunması lâzımdır. Bu da, evvelâ bir istiklâl dâvasıdır. Politika yapabilmek için, üzerinde yaşayabilmek için, vatandaş olabilmek için bir vatanın mevcudiyeti şarttır. Bu dâva, bizim dâvamız şimdi hürriyetlerimizle beraber vatan hudutlarının müdafaası, bâkamızın müdafaası meselesidir. Hiç kimsenin vatandaş hürriyetine tecavüz etmek aklından geçmez. Nazariyeleri bir tarafa bırakarak hakikatlarla temasa geçmek zamanı gelmiştir.

Burada nazari olarak ileri sürülen mütalâalarla, yapılan edebiyatla Nâzım Hikmet de müdafaa edilir. Her dâvayı talil ve tağşiş için nazariyeden, edebiyattan, tarihten misaller getirmek ve dâvayı tağşiş etmek mümkün olur. Müsaade ederseniz; söyleyeyim ki, bugüne kadar bu mevzuda çekilen ıstırap, vatandaş hürriyetlerinin tehdit altında bulunmasında değil, aksi olarak mevcut hükümlerin kifayetsizliği yüzünden cemiyyetin tehlikeye düşürülmesi istikametinde tecelli etmiştir. Bunun aksini iddia etmek zordur.

Bu cebir kelimesi mevcut olmadığı halde dahi, hakikaten kanunun ruhuna göre tecziye edilmesi matlup olan, zaruri olan binlerce, on binlerce fiil ve hareket tamamen cezasız, hattâ takipsiz kalmıştır. İşte cemiyyetin ıstırabı buradadır.

Şimdi bu umumi hürriyet kisvesine bürünerek, hürriyet elden gidiyor şeklinde bunu huzurunuzda getirmek, maksadı gözden kaybetmek neticesinden başka bir şeye yaramaz. Ben, hürriyet için endişe çeken arkadaşşıma diyebilirim ki, aşırı sağcılık, aşırı solculuk kanunu getirildiği zaman

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

-şimdi yerlerimiz biraz değişmiştir, biz orada oturuyorduk, kendileri burada oturuyorlardı- o kanunda cebir kelimesinin mevcut olması lüzumunu, hürriyetlerimizi muhafaza bakımından, müdafa etmek hususunu ihmal etmiş olduklarını kabul etmeleri lâzımgelir. O kanun yapılırken kendileri pekâlâ ve elbette bu hukukî mütalâalarda ve hürriyetin müdafaası tarafında bulunmaları icabederdi. Şimdi bu kadar fazla hassasiyeti ben nabeca görmekteyim. Vatandaş hürriyetleri tahdit altında değildir. Böyle nazari mütalâalarla hedeften uzaklaşmak doğru değildir. Biz hükümet olarak getirmiş olmamıza rağmen burada meseleler konuşulup kanaatlerin değişmesini mucip delille ortaya çıktıktan sonra yazılı olarak getirmiş olduğumuz metinden inhiraf etmekte tereddüt göstermemektedir.

Bu sözleri daha evvel Adalet Bakanı arkadaşımızın hükümet namına "cebir" kelimesinin kalkmasında mahzur görmemekteyiz şeklinde yaptığı beyanı tasarının metinde kabul etmiş olduğumuz bir esastan inhiraf mânasında alarak bizi kusurlu görmemenizi rica için söylüyorum, bu izahatı yapmak lüzumunu hissettim, arkadaşlar. (Alkışlar).

BAŞKAN – Faik Ahmed Barutçu.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Ben daha evvel söz istemiştim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Başbakana cevap vereceğim.

BAŞKAN – Artık bilâhara. Buyurun Osman Bölükbaşı.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Muhterem arkadaşlar; siyasi bir partinin mümessili sıfatıyla bu mevzuda memleketin itibarı bakımından ehemmiyetli telâkki ettiğim bir nokta üzerinde durmak lüzumunu hissettim.

Eğer bir siyasi partinin mümessili olmasaydım, Faik Ahmed Barutçu arkadaşımızın güzel sözlerine ilâve edecek başka bir sözüm olmazdı.

Burada bir arkadaşımız sosyalist partilerin de yasak edilmesi talebinde bulundu.

Evvelki günkü beyanatımda 163 üncü maddeyi tenkid ederken bu maddenin komünistliğe ait diğer maddelerle aynı seviyede tutulmasını tenkid ederken eğer komünist din kisvesine bürünür bu itibarla bu maddeyi de beraber getirdik gibi bir müdafa siperine çekilmek mümkün görülüyorsa buna verilecek cevap şudur : Demiştik ki, komünistliğin girmediği kisve yoktur. Sosyalist de görünebilir komünist, gayesinin bir vâsıta olarak dinci de gözükür, herşey gözükür. Şimdi sosyalizmi de mi yasak edeceğiz. Elbetteki hayır. Hükümet de böyle düşünmüyor demiştik. Binaenaleyh evvelki beyanımı bu hâdise dolayısıyla bir kere daha tekrar etmek istiyorum :

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Millet Partisi, bir parti olarak Neo-liberal bir sistemi kabul etmiştir. Mutedil liberal olarak tercüme ediyoruz. Programında sosyalizmi açıkça reddetmiştir. Fakat bir akideye taraftar olmamak, o akideyi yasak etmek, ağızları tıkmak mânasına gelmez. Faik Ahmed Barutçu'nun da ifade ettiği gibi bugün medeni dünyada sosyalizme giden birçok memleketler vardır. Sosyalizmin bu kadar alıp yürüdüğü bir devirde, bizimle dost olan birçok memleketler bu yolda giderlerken sosyalizmi yasak edelim demek tasavvuru mümkün olan bir şey değildir. *(Soldan öyle bir şey yok sesleri)*. Bakınız bir arkadaşınız ne diyor?

Muhterem arkadaşlar; mademki ehemmiyetli bir meseledir, parti olarak hassasiyetimizi göstermeliyiz. aleyhımızde bir propaganda yapılmasın, Türkiye Büyük Millet Meclisinde sosyalizmin aleyhinde bulunan kimseler de vardır diye bir arkadaşın fikrini büyüterek.. *(Bir kişinin şahsi fikri sesleri)*. Propaganda yapmak isteyenlere mâni olmak için hassasiyetimizi ifade ediyoruz. *(Soldan parti ve hükümet fikri değil sesleri)*. Vallahi biraz evvel bir arkadaşınız da konuştu ama sormadım.

Arkadaşlar; hükümet fikri değildir, diyorlar. Ben hükümet fikri olamayacağını, olmadığını birinci konuşmamda arzetmiştim.

Muhterem arkadaşlar; belki benden ziyade cevap vermek Faik Ahmed Bey arkadaşımıza düşerdi. Fakat biraz evvel burada cereyan etmiş olan bir hâdise, benim de bir mesele üzerinde durmamı icabettiriyor.

Sayın Menderes, bir hükümet başkanı olarak 11 aydanberi encümen-de bulunan kanun tasarısında hata ettiğini müzakere edildiğinin ikinci günü burada ifade edebiliyorlar. Nasıl Menderes hata etmişse bu arkadaş da hata etmiş olabilir, Farzediniz ki o zaman suiniyet sahibi idi de söylemedi. Hakikatı suiniyet sahibi olanlar da bu kürsüde söyleyebilir. Prensiplere sadakatten bahsettiğimize göre bu da bir prensip. *(Particilik yapıyorsun sesleri)*.

Muhterem arkadaşlar; aynı şeyleri Başbakan söylüyor particilik olmuyor da Bölükbaşı söyleyince particilik oluyor. *(Öyle şey yok sesleri)*. Neden bu iki mânalı politika oluyor. *(Soldan gürültüler)*

BAŞKAN – Sadede gelelim efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Müsaade buyurun, milletvekili olduğumuza göre bu kürsüde Menderes'le başkasının hak bakımından farkı yoktur. O arkadaş söylerken şükûnetle dinliyorsunuz, aynı mevzuu ben söylerken niçin hiddetleniyorsunuz? *(Soldan gürültüler)*

BAŞKAN – Devam buyurun.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Halk Partisini müdafaa ediyorsun.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) – Ben hakikatı müdafaa ediyorum. Kimin işine yararsa yarasın.

Muhterem arkadaşlar, cebir unsurunu bizzat Hükümet teklif etmişti, üzerinde mütehassıslar durmuş, Adalet Komisyonu durmuş, profesörler celbedilerek bu mesele müzakere edilmiş ve bu kadar ince tetkikten geçtikten sonra karşımıza gelen bir tasarıda bulunan cebir unsurlarının burada yapılan kısa bir müzakereden sonra kaldırılmasının doğru olduğuna kaani değilim. Cemiyetin, siyasi veya hukuki bir nizamını yok etmek, seyyal bir tâbirdir. Her siyasi parti cemiyetin hukuki nizamında bir değişiklik yapmak dâvası ile ortaya çıkar. Eğer cebir unsurunu ortadan kaldıracak olursak, Profesör Faruk Erem'in de dediği gibi bu maddenin şümulüne girmeyen hiçbir fikir hareketi, cereyanı düşünülemez.

Sayın Menderes, bu tasarıyı, hürriyeti korumak için getirdiklerini ifade ettiler. Tasarıda, esbabı mucibede bu yazılı. Madem ki, hürriyeti korumak endişesiyle hareket ediyoruz, hürriyeti teminat altına almak, kötü tatbikına mâni olmak için cebir unsurunu muhafaza etmekte ne gibi mahzur tasavvur ediliyor? Bendeniz burasını anlayamadım.

Eğer hakikaten cebir unsurunun muhafazasında bir mahzur varsa bu tasarıyı getiren Hükümet, 11 ay encümenlerde müzakerelerde hazır bulunan hükümet, âlimleri çağırıp müzakere eden Adalet Encümeni buraya gelip bunun esbabı mucibesini izah etsinler. Yoksa mücerret Hükümet ısrar etmiyor sözünün kimseyi tatmin etmeyeceğini arzetmek isterim.

BAŞKAN – Adalet Bakanı.

Affedersiniz, tüzüğe göre takaddüm ediyor.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Arkadaşlar, kanunun metni sarih; buradaki müzakerelerde geçen ifadeler ve Hükümetin ve arkadaşların ifadeleri sarih. Böyle olduğu halde metni kanun haricinde birtakım kıyaslarla partilere karşı olur gibi tamamen indî mânalar çıkardılar, orta yerde maddenin hudut ve şümulü ve bütün ifadesi sarih ve aşikârdır. Bunun haricinde şu şekilde veya bu şekilde birtakım kıyaslarla mevzuu karıştırmak, genişletmek, daha doğrusu mütebellir fikirleri yanıltmak meselesinin nereden geldiğini anlayamıyorum arkadaşlar. Bir gasıp vardır, bir hırsızlık vardır, bir yankesicilik vardır. Gasıp cehrendir, ceza görür. Hırsızlık hufyetendir o da ceza görür. Binaenaleyh bir malın başkasına geçmesi nasıl cebri olmadan da bir suç ise, cemiyet hayatında nizamı içtimainin bozulmasına geçerek yapılacak hareketlerde cebren de olabilir, cebirsiz de olabilir. Fakat bu, şu veya bu fikir hareke-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tinin gayrimesru bir hareket gibi tekarrür ettirilmiş bir madde değildir. Bu itibarla madde gayet sarıhtır. Bu gibi kıyasî mütalâaların yerinde olmadığı kanaatindeyim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Amma bunu Demokrat Parti müdafaa etmişti.

FAİK AHMET BARUTÇU (Trabzon) – Aziz arkadaşlarım; ben meseleyi polemikle bitirmek noktai nazarında değilim. Esasen bu mesele polemik mevzuu değildir. Bu mesele milli bir meseledir. Onun için meseleyi bu zaviyeden mütalâa etmek icabeder. İdeallerimize bağlılık kadrosu içinde tedbirlerimizi düşünmek durumundayız. Biz yardımcı fikirler getirmek arzusuyla geldik ve konuşuyoruz. İktidardaki arkadaşlarımızın da bize anlayışla mukabele etmesini istemek hakkımızdır. Adalet Bakanının sözlerini hiç beğenmedim. Zihinleri bulandırmak, bilmem şu, maksatla konuşmak gibi sözler sarfetmek bu kürsünün seviyesine yakışmaz. Hele, Adalet Bakanının lisanına hiç yakışmaz. Yerinde bulmadım Adalet Bakanının sözünü, doğru değil.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Bu seviye meselesi değildir.

FAİK AHMET BARUTÇU (Devamla) – Ben, Büyük Millet Meclisi kürsüsünün seviyesinden bahsettim. Sözlerimi bilerek ve tartarak konuşan bir arkadaş olduğumu bütün Demokrat Partili arkadaşlar bilirler.

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (Gümüşane) – Ben bilmiyorum.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Bilmiyorsan her halde sen de öğrenirsin.

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (Gümüşane) – Öğreneceğim de yok.

FAİK AHMET BARUTÇU (Devamla) – Arkadaşlar, mevzuu kaybetmeyelim ve istikametini değiştirmek için gayret sarfına da lüzum yoktur.

Vaktiyle bu mevzu Büyük Millet Meclisine geldiği zaman cebir unsuru üzerinde durulmamış, müdafaa edilmemiş. Durulmamış, müdafaa edilmemiş olabilir, dâvamız zaten eksikleri tamamlamak ve eksik yapılmış olanları, yanlış yapılmış olan şeyleri artık tekrarlamamak ve asla maziden misal almamak, ileriye doğru bakarak eksikleri tamamlamaktır. Tam yeri gelince, tam düzenlenmesi iktiza eden noktalar gelince, eskiden böyle idi demek bence doğru değildir. Mühim olan diğer nokta, Sayın Menderes'in dedikleri cebir unsuru esasen maddenin bünyesinde mevcut olmadığı zamanlardaki tatbikatın herhangi bir partinin teşekkülünü menedici olmadığıdır. Kendilerinin bir sözünü kendilerine hatırlacağım. Şemsettin Günaltay kabinesi zamanında Ceza Kanununun matbuat hürriyetine taallük eden...

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

SUAT BAŞOL (Zonguldak) – Maziden misal alıyorsun. (*Gülüşmeler*).

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – İleriye tenvir maksadiyle, ileriye tenvir edici olmak üzere. Şemsettin Günaltay bunları biz tatbik etmeyiz dediği zaman; siz tatbik etmeyebilirsiniz amma biz kanuni teminat isteriz demişlerdi. Doğrudur. Siyasi, şahsi teminat esaslı teminat olmaz, bunlar nazari şeylerdir. Hakikatta kanuni teminat lâzımdır.

Biz iktidarda iken 161 inci madde unutulmuş idi. Çünkü tatbikatı yoktu. Bu maddenin tedvini Atatürk'ün hastalığı zamanına rast gelmiş. Atatürk'ten sonra acaba ne olur, rejime karşı bir hareket olur mu diye endişe hissedilmiş... O zamanki arkadaşlara sordum, nereden çıkmış bu kanun diye, o arkadaşların söylediğine göre Hükümet Adalet Komisyonuna gelmiş ve sırf söylediğim endişeleri bertaraf etmek maksadiyle bu maddeyi hazırlamışlar. Ama o maksada göre hazırlandığı için sonradan lüzum hâsıl olmayan tatbiki hiç hatırı hayale gelmemiş. Ama yeni iktidar zamanında tatbika başlanmıştır. Demek ki mevcut olan tatbik edilmez, endişeye mahal yoktur denemez. Ve onun için, huzur için kanuni teminat lâzımdır.

Bir arkadaşımız cebir unsuru maddede olmazsa bu sosyalist partilerin teşkiline mâni bir vaziyet ihdas eder dedi mi? dedi. Ve komisyon namına bu böylece ifade edildi. Ve birçok arkadaşlara bu fikir lâyihi oldu.

Bu vaziyette Sayın Menderes bir defa esasta beraber olduğumuzu ifade etmiş oluyor; çünkü böyle birşey vârit olmaz diyor. Cebir unsurunun yazılmaması hürriyetleri takyit için bu bakımdan bir mahzur arzetmez diyor. Esasta beraber olduğumuza göre; mademki mahalli tereddüt ve ıstıbah olmuştur, bunu sarahatle ifade etmekte yani maddeye cebir unsurunu ilâvede bir mahzur yoktur. Fazla olarak vazih olmuş olur.

Sonra dediler ki; Barutçu nasıl oldu da, Belçika'da memurlar hakkındaki bir müeyyideyi sadece memleketi tahrir eden fiillerden bahsettiği halde bize vuzuh bakımından esaslı örnek olarak gösterdi, dediler.

Efendim, ben onu şunun misali olmak üzere arzettim. Memleketin ıstıkbalını tahrir eden efal sözü gayet müphemdir. Ama onu Anayasa prensiplerine muhalif olan kaydına getirip bağlıyor. Bu suretle vatandaş hangi nevi efalin maksut olduğunu vazihan anlamış oluyor. Onu bu bakımdan misal olarak getirdim. Bizim dediler getirdiğimiz metin, sarahat ve vuzuh bakımından, bundan daha ileridedir. Zaten gayemiz daha çok vuzuh ve sarahati iltizam ve temin etmek olduğuna göre ve maddedeki cebir unsuru da bu vuzuh ve sarahati temine mâtuf bulunduğu göre ihtilâf ettiğimiz bir nokta olmamak lâzımgelir. Sarahat istiyor muyuz? İsti-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yoruz. Mahalli tereddüt olmuş mudur? Olmuştur. Sosyalist partilerin teşkilinin bertaraf edilmesi mevzuubahs olmadığını kabul ediyorlar mı? Ediyorlar. O halde bir cebir unsuru ile bütün tereddütleri bertaraf edecek kanuni teminat sağlamak da iktiza eder.

Dediler ki memleketin ve vatanın bütünlüğü ve varlığı mevzuubahis-tir. Binaenaleyh varlığı mevzuubahis olan bir mevzuda tedbirler alınırken artık hürriyetlerimizin kaybindan endişe izhar etmenin yeri değildir, dediler.

Başbakanın işaretinden anlıyorum ki, öyle dememişler, çok şükür. Demokratik hürriyetler bizim üzerinde titrediğimiz terakki yolunu açan esaslardır, o hürriyetleri korumak için bu kanunu yapıyoruz, deniyor ve öyledir. O halde o hürriyetleri muhafaza yolunda endişeye hiçbir suretle yer vermemek tabiidir.

Hulâsa başladığım noktaya dönerek söyleyeyim ki, maksadım mevzuu bir polemikle bitirmek değildir. Hakiki ideallerimize bağlı, gayemize bağlı kalmak kadrosu içinde tedbir aramak yolundayız. Bu tedbirlerin icaplarını ihmal etmemek hususunda Hükümetin bize bizim de Hükümete yardımınız olmalıdır. Birbirimizi tamamlamalıyız. *(Sağdan bravo sesleri)*

BAŞKAN – Kâmil Boran, buyurun.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Arkadaşlar; Sayın Menderes Hükümetinin yüksek huzurunuzda getirdiği tasarıda cebir unsurunu esasını şart kılmıştır.

Maddenin aslında cebir unsuru vardır. Çünkü komünizmde tahakküm vardır, komünizmi diğer fikirler cereyanlarından ayıran fikir cebir unsurudur. Komünizmin korkunç tarafı ve gayeyi cebir yolu ile, terör ile tesis etmiştir. Cebirsiz suç tahakkuk edemez arkadaşlar. Esasen komünistlerin metot ve nizamlarında cebir mevcuttur. Faruk Eren, değerli profesör arkadaşın Adalet Komisyonu müzakerelerinde aynen şu sözleri söylediğini hatırlıyorum. Tahmin ederim ki Sayın Menderes ve Samet Ağaoğlu orada mevcuttu. “Maddeye cebir unsurunu koyan, cebir unsurunu ilâve eden hükümeti takdirle karşılarım” demişti. Bunu şimdilik geri almalarını yerinde görmüyorum.

Necip Bilge arkadaşımızın izahları ve diğer arkadaşlarımla ileri sürdükleri fikirler yerindedir. Bunun maddede aynen kalması yerindedir. İtalyan Ceza Kanununun aslında da mevcuttur. Kıymetli cezacı arkadaşımız Rifat Alabay bunu bilirler.

Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN – Hüseyin Ortakçioğlu?

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

HÜSEYİN ORTAKÇIOĞLU (Çorum) – Muhterem arkadaşlar; Adalet Komisyonunda bu kanunun yalnız 141 inci maddesinin müzakeresi tam bir ay devam etmiştir. Bu müzakereler sırasında, komisyonda bu madde konuşulurken cebir unsurunu kaldıralım mı, kaldırmayalım mı meselesi üzerinde uzun münakaşalar cereyan etti. Hukuk Fakültesi hocalarından Faruk Erem, Sulhi Dönmezer arkadaşlarımız da komisyonda buna dair uzun uzun izahat verdiler ve neticede komisyonumuz şuna kaani olmuştur ki, cebir unsurunun bu maddede bulunması lâzımdır. Eğer cebir unsurunu bu maddeden kaldırırsak bu maddenin tatbikatı alabildiğine genişlemiş olur. Nitekim komünizmin geniş mânasını derinliğine kavramış olan hâkimlerimizin azlığını bizzat hükümet sözcüsü Adalet Komisyonunda belirtmiştir. Bu kanunun maddesinde “cebir” unsurunun kalkması o kadar mühim bir rol oynamaz. Haddizatında komünizmin içinde cebir unsuru mevcuttur. “Cebir” kelimesi kaldırılmış olsa bile unsur mevcuttur. Çünkü komünizmin tatbikatı daima cebre dayanacaktır. Şu halde “cebri” niçin koyuyoruz? Maddenin suç unsurlarını sağlamak bakımından hâkime tatbikatta bir kıtas olsun diye konmuştur. O zaman hükümet sözcüsü olan sayın zat komisyonda “cebir” unsurunun kaldırılmasına taraftan bulunuyordu ve hararetle müdafaa etmiştir. Demıştır ki : “Dünkü nizamımızla bugünkü nizamımız aynı değildir, “cebir” unsurunu koymak mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde bu kanunun tatbikatı bizim istediğimizden başka şekilde tecelli edebilir.”

Benim burada başka söyleyecek sözüm yoktur. Sadece Adalet Komisyonunda uzun müzakereler sonunda cebir unsurunun kalmasına karar vermiştik. Bir önerge vermek suretiyle, esaslı surette tetkik edilmeden, buraya uzun incelemelerden sonra getirilmiş olan kanunu kısa bir mütalâa ile değiştirmek daima hatalı oluyor. Af Kanununda da bu hata çok işlendi. Bunu esaslı surette tetkik etmeyen arkadaşların sathi bir mütalâa ile, uzun çalışmalarla hazırladığımız, diğer maddelerle tenazur haline getirdiğimiz hükümleri karışık ve vuzuhsuz bir hale getirmelerini doğru bulmuyorum arkadaşlar.

BAŞKAN – Necip Bilge, buyurun.

NECİP BİLGE (Niğde) – Muhterem arkadaşlar, sözüme Adalet Bakanının, “Bir kelimenin çıkmasından neden bu kadar aksi mânalar çıkarılıyor” şeklindeki ifadesi ile başlamak istiyorum. Bir kelimenin girmesi veya çıkması ile suçun mahiyeti değişebilir veya bir fiil suç olabilir. Kendisi bir misal verdiler; ben de bir misal vereyim.

Evli olmayan kimseler arasında rıza ile yapılan cinsi münasebet suç sayılmıyor, fakat cebren vâkı olduğu takdirde bu bir suç sayılıyor.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Buraya da cebir unsuru koymadığımız takdirde hâdiselerin nereden başlayıp nerede biteceğini hâkim takdir etmeye imkân bulamayacaktır. Bunu bir misalle izah etmek için 141 inci maddenin birinci fıkrasının muayyen bir kısmını okumak istiyorum. Arkadaşlarım maddenin bu kısmını şöyle demektedir :

"... veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal nizamları cebren yoketmeye mâtuf cemiyetleri kuranlar.."

Şu hükme göre memleket içinde müesses sosyal nizamları cebren yoketmeye mâtuf cemiyetleri kurmak bir suçtur. Bu cebir kelimesini kaldırdığımız takdirde, memleket içinde müesses nizamları yoketmeye, kaldırmaya mâtuf cemiyetleri kurmak da suç olacaktır. Bu böyle olunca meselâ iktidarda bulunan bir partinin hasımları, muhalefette bulunanlar daima iktidarın kurmuş olduğu nizamı ortadan kaldırmayı kendilerine amaç edinirler. *(O değil sesleri)* Daima bu böyledir. Faraza bir liberal parti ortaya çıkar, devletçiliği ortadan kaldırmak ister. Yahut devletçi bir parti liberal bir iktidarın kurmuş olduğu nizamı ortadan kaldırmayı hedef tutar. Binaenaleyh cebir unsuru kalktığı takdirde bunları tecrim etmeye imkân olacaktır ki, bu doğru değildir. Bu itibarla cebir unsurunun ortadan kalkmaması lâzımgeldiği kanaatindeyim.

BASBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, hakikaten meseleyi partiler arası bir münakaşa haline getirmek ve bir polemik mevzuu yapmak doğru değildir ve böyle bir şey aklımızdan geçmiyor. Fakat Faik Ahmed Barutçu arkadaşımın sözlerine kısaca, birkaç cümle ile cevap vermek lüzumunu duymaktayım.

161 inci maddenin ne suretle tedvin edilmiş olduğunu hikâye ettiler. Ve o zamandan beri bu maddenin mevcut olduğu halde tatbik edilememiş olduğunu ifade ettiler. Aynı şekilde cebir kelimesinin kanunda mevcut olmamasından dolayı bir mahzur çıkmadığını ve fakat her hangi bir sebeple bu kelimenin kanunda mevcut olmamasından büyük mahzurlar çıkabileceğini belirttiler.

161 inci madde mevzuu tedvin edildiği günden itibaren bir mesele olarak cemiyetimizde hâdis olmuş ve karşımıza çıkmış değildir. O sebeple tatbik edilmemiştir, fakat beriki madde, yani tetkik etmekte bulunduğunuz kanun maddesi komünistlik meseleleri bütün memleketlerde mevcut olduğu için tatbikat halindedir. Yaşayan bir madde olarak şimdiye kadar mevcut olagelmıştır. Binaenaleyh tatbikatta yaşayan bir madde olarak mevcut olduğu halde cebrin mevcut olması hiçbir mahzuru tevhit etmiş değildir. Burasını kendilerinin dikkatine arzederim. Ve yaptıkları kıyasın yerinde olmadığını belirtmek isterim.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Muhterem arkadaşlar, bugüne kadar tertiplenmiş olan komünistlik vakaları cebre istinat ederek cebirle meydana getirilmiş vakalar değildir. Şimdi şurasını sormak istiyorum; hiçbir cebir unsuru bulunmadan bir vatandaş Ulus meydanında bir miting tertip etse ve orada dese ki, Türkiye üç parçaya bölünmelidir, cebirle değil bunun propagandasını yapsa, bunun mitingini tertip etse bu hareketi suç mu telâkki edilmek lâzımgelir, suç telâkki etmemek mi? Bu noktayı tâyin etmek lâzımdır. Ben, bu memlekette bu suretle hareket etmeyi teviz etmenin iyi neticeler vereceği kanaatinde değilim. Bâzı arkadaşlar diyorlar ki; bir nizamı yoketmek, bir içtimai sınıfı yoketmek, cebren olsun. Cebir unsuru olmadan bir içtimai sınıfı yok etmeye azmetmiş olmak suç sayılmaması icabeder. Mevcut ve müesses içtimai nizamı yüoketmek için cemiyet kurmayı cebir ve sair olmadığına göre mübah mı telâkki edeceğiz? Bunu yasak etmek icabettiği takdirde hürriyetlerin hangisi ifna edilmiş olacaktır? İktidar, diyorlar kendisine muhalif iktisadi, içtimai fikirleri veyahutta böyle siyasi içtimai fikirlerle kurulmuş olan partileri yoketmek için çalışıyor.

NECİP BİLGE (Niğde) – Muhalefet, iktidarın kurmuş olduğu nizamı değiştirmeyi kendisine amaç ittihaz eder.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Acaba muhalefet, burada bahis mevzuu olan muhalefet nedir. Arkadaşlar, düşünceme göre burada bahis mevzuu olan nokta komünizmi tarif edebilmektir. Bütün endişeler bundan ileri gelmektedir. Bunlar komünizmin tarifini yapmak gayretinden ileri gelen neticelerdir. Yani cümlelerin maksudu bir ama riayet muhtelif. Hiçbir zaman Halk Partisi muhalefetini, Millet Partisi muhalefetini komünizm tatbikatı altında yok etmeye çalışmak bir iktidarın yedi kudretinde sayılamaz. Sonra biz bunu hâkimlere veriyoruz. Hâkimler münferid hâdiseler olarak bunu tatbik edeceklerdir.

Müsaade ederseniz arkadaşlar; acaba bu tatbikat ileri sürülen endişeyi tevlit edecek olsa yanlış tatbikat bu memlekette fikir hürriyetini, siyasi hürriyetlerimizi, içtimai hürriyetlerimizi ortadan kaldıracak bir istikamet tutacak olsa; ben burasını anlamıyorum, bu sonuna kadar devam edecek ve mahkeme kararıyla komünist namı altında fikir hürriyetleri takibe uğrayacak ve giderek rejim değişecek, bunu kabili tasavvur telâkki etmek çok zordur.

Arkadaşlar; aksine olarak müteaddi ve mütecavüz bir kuvvet olarak hürriyet perdesi arkasında cemiyetimizin temelini tahrip etmeye çalışan kuvvetlerin teşkil ettikleri tehlike günden güne büyümektedir. Biz bunun tedbiri için huzurunuzda gelmiş bulunuyoruz ve ben bâzı endişelerin ötesinde burada, bu topluluğun müşterek vicdanında hâkim olan endişenin

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bu olduğuna tamamen kanımlım. Aynı maksadı takip eden insanlar arasında, birbirini tenvir etmek maksadıyla konuşmakta olduğumuza kanımlım. Bu meselede netice itibarıyla tamamen birleşmiş olduğumuza kaani bulunuyorum.

BAŞKAN – Behzat Bilgin.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) – Muhterem arkadaşlar; Sayın Başbakanın iki defa konuşmasından sonra benim buraya gelmem lüzumsuz olacaktır. Çünkü izah etmiş oldukları bazı hususları sormak maksadıyla söz almıştım. Fakat Sayın Başbakanın bu izahatı, itiraf ederim ki, ilk defa olarak beni tatmin edecek durumda değildir.

Bu cebir unsuru meselesi buraya hiç gelmeyebilirdi. Hükümet başka bir gerekçe ile bir tadil kanunu getirebilir ve belki çıkarabilirdi. Benim hayret ve üzüntümü mucip olan nokta Hükümetin bizzat zaruretinin gerekçede müdafaa ettiği bu cebir unsuru mefhumunu, gene kendisinin, kendi iddiasına karşı geri alması ve bu defa aksini iltizam etmesidir. Birinci defa Hükümet, gerekçesinde getirmiş olduğu maddelerden bir kısmının müzakere dışı bırakılması talebine iltihak etti. Ve bunu hakikaten Sayın Menderes'ten beklediğimiz bir büyüklük icabı olarak bir hatanın itirafı şeklinde kabul ettik ve alkışladık. Fakat hatanın dayanacağı ve duracağı bir yer olması lâzımgelir. Eğer Hükümet gerekçesindeki bütün maddeleri birer birer geri alacak olursa, Fransızların dediği gibi, hangi azize nefsimizi vakfedeceğimizde tereddüde düşeriz? Şimdi Hükümetin bırakmış olduğu, müdafaa orgünlerini, diyelim, onun yerine biz kullanmak mecburiyetinde kalıyoruz.

Bu cebir unsuru niçin lâzımdır? Gerekçede vuzuhla tafsil edilmiştir. Çünkü cebir unsuru olmazsa siyasi partilerin ve cemiyet hareketlerinin teşekkülünde gayeyi aşan takipler olabilir. Meselâ o vakit, bu hüküm bir sosyalist partinin kurulmasına mânidir. Hükümet gerekçede bu fikri isabetle müdafaa ettikten sonra şimdiki sözlerinden : "Hayır, sosyalist bir partinin teşekkülüne mâni olmaz" gibi bir mâna çıkıyor. Cebir unsurunun ipkası bu maddede cemiyetin ve ferdin hürriyetini koruyacaktır. Deniyor ki : "Cebir unsuru şimdiye kadar yokken de bundan hiçbir mahzur doğmamıştır." bendeniz buna pek emin değilim. Acaba bu cihet Adliye istatistiklerine istinaden mi ifade ediliyor? Çünkü şimdiye kadar birçok vatanşahlar komünistlik iftirasıyla hapishaneye atılmış sonra beraet etmişlerdir. Fakat bu hal onların aylarca hapishanelerde kalmalarına mâni olmamıştır. Öyle zannederim ki, cebir unsurunun mevcut maddede bulunmaması bunun saiklerinden biri olmuştur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Şimdi, bu unsuru maddeden tecrit ettiğimiz zaman ahval nereye varabilir? Bir içtimai sınıfı yoketmek, tâbiri cebir kaydını ortadan kaldırır-sak nerelere kadar varan bir şümül kazanır.

Bilfarz, Toprak Kanununun genişletilmesi yolunda bir cemiyet kurul-sa, bütün çiftliklerin topraksızlara dağıtılması, -hattâ Toprak Kanunu kayıtlarından çok ileri giderek istense- fakat Meclisten çıkacak bir ka-nunla istense. Burada bir çiftlik sahibi sınıfının yok edilmesi gayesi var-dır. Aksini iddia etmek mümkün değil. Fakat cebren yok edilmesi yoktur. Kanuni bir yolla yok edilmesi vardır, bunu biz maddenin şümülüne girer bir hareket mi telâkki etmeliyiz.

Sonra, bir noktada daha nazarı dikkatinizi celbetmek isterim. Hükû-metin müdafaalarında ve aynı görüşü iltizam eden hatiplerin müdafaala-rında cebir unsuru maddi bir unsur olarak mütalâa ediliyor. Harekette cebir tezahürü olmazsa komünizm olmayacak mı? Diye soruluyor. Ge-rekçe bunun aksini vâzihan kayıt etmiştir. Gerekçeyi Hükûmete karşı biz mi müdafaa edelim?

Çünkü bir de ananevi cebir unsuru vardır. Eğer bir hareket mahiye-ti itibariyle cebir vukubulmaksızın tahakkuk edemeyecek mahiyette ise maznunlar itiraf etseler de, etmeseler de orada cebir vardır. Cebir unsu-ru maddede cebre mâtuf bir tasmini ifade eder. Nihayet cebir unsuru maddede fiile raci olarak değildir. Kasta mâtuf olarak kaydedilmiştir.

Yani hâkimin arayacağı suç, harekette kasıt ve saiki itibariyle cebir kullanma âmili mevcut olup olmayacağıdır. Halbuki bir komünist ajis-manı, hareketi, fiili tasavvur edilemezki, maznun ne derse desin, içinde cebir, kasıt ve tasmini mevcut olmasın.

Binaenaleyh burada Sayın Menderes'in sordukları suale de cevap vermiş oluyorum :

Sözde cebir kullanmadan bu memleketin şuna buna bölünmesi tek-lif edilse burada hakikatte cebir kullanma maksadı aşikâr olacaktır. (*Neden, neden sesleri*). Arzedeyim : Çünkü bu memleketin ikiye üçe bölünme-si cebir kullanmadan kabili tahakkuk bir kaziye olamaz. Türk Milletinin birliği karşısında bu aşikâr bir hakikattir. Böyle bir emeli takip edenler ancak cebir kullanılmasını tasmin etmiş olan kimseler olabilir. Aksi tak-dirde böyle bir emel abes olur.

Hulâsa, arkadaşlar; Sayın Menderes belki Mecliste esen havaya uya-rak işi kolaylaştırmak bakımından "cebir" unsurunda ısrarda lüzum gör-memişlerdir. Bunun samimi kanaatlerinin ve tercihlerinin ne dereceye kadar bir ifadesi olduğunu tâyin etmek bendenize düşmez. Fakat Başba-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kan hesabına, kendilerinin gerekçeye isabetle geçirmiş oldukları mütalâaları müdafaa etmek fırsat ve şerefi bize düşmüştür. Bu "cebiri" unsurunun maddede muhafazasını bendeniz sayın arkadaşlardan hürmetle rica ediyorum.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar; bâzı kıymetli arkadaşlarımız Behzat Bilgin gibi Hükümetin maddeleri birer birer geri almasındaki mahzura kendi tâbirlerince biraz da garabete işaret ettiler. Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımız burada konuşurlarken encümendeki müzakereleri tam olarak nakletmediler. Hükümet görüşünü encümende bulunan diğer arkadaşlar gayet iyi hatırlarlar. Bu görüşün şimdi Sayın Başbakan tarafından müdafaa edildiği şekilde tecelli ettiğini arz ederim. Yani orada bulunan ve zaman zaman hükümeti de temsil eden bir insan sıfatıyla diyorum ki, - Osman Şevki arkadaşımızı burada göremiyorum- encümende bu meseleyi kendileri ortaya atmışlardır. Rifat Alabay da beraberdirlere. Bu mesele ortaya atıldığı zaman, bütün encümen âzaları da hatırlarlar, hükümet olarak biz bu fikri tuttuk. Ondan sonra komisyonda cebir kelimesi müdafaa edildi ve kabul edilerek huzurunuzda geldi. Bunu belirtmemin sebebi Büyük Meclisin karşısında âni bir fikir tebeddülü ile bulunmadığınızı arz etmek içindir.

İkinci meseleye gelince :

Arkadaşlar; bu kanun projesi huzurunuzda geldiği günden beri bir nokta üzerinde ittifak halindesiniz. O da, komünizmin bu memlekette yerleşmemesi, tutunmamasıdır. Fikir olarak da, fiil olarak da komünizm ezilmelidir prensibinde ittifakımız tamdır. *(Bravo sesleri)*.

İtiraf etmek mecburiyetindeyim ki, burada fikir hürriyetine bir tahdit vardır. Meselâ Fransa'da komünist partisi kurmak serbesttir, Türkiye'de serbest değildir. Parti cebir yolu ile gelmez arkadaşlar. Parti seçim yollarıyla, fikir yoluyla gelir. Komünist partiyi kuracak mıyız? Komünist fikri kabul edecek miyiz? Vicdanlarımızın sesi budur. Fikir olarak da komünizm menedilmektedir. *(Bravo sesleri)*.

Arkadaşlar, bâzı arkadaşlarımız, bilhassa Necip Bilge arkadaşım nazariyenin içinde kalarak söyledi. Müsaade edin de ben de bir an nazariyeye teveccüh edeyim. Ancak nazariyenin dehlizlerinde birbirimizi kovalamamak şartıyla. Şimdi tasarının şu maddesindeki tarifi sosyalizmin tarifleri içinde olduğunu iddia etmek mümkün müdür? Ben bu tarifi sosyalizmin tarifleri içinde olmadığını söyleyebilirim. Hiçbir sosyalist, kürsü ve nazariyecisi olsun, aksiyon adamı olsun şuradaki tarifi kendisi-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

nin diye benimseyemez. Bu, ilmi bir realite olarak kabul edildikten sonra cebir unsurunun işe karışıp karışmaması ne kadar ehemmiyetli olmaktadır. Mesele sosyal bir sınıfı yoketmek diyor...

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Ama kısmen diyor.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) – Müsaade buyurun, bir kere şunu kabul edelim, “kısmen” üzerinde de mutabık kalırız.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – “Kısmen” i kaldırmayı esasen teklif ediyoruz.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) – Onun üzerine de geliriz. Bendeniz esas üzerindeyim, prensip üzerindeyim.

Bir sosyalist parti, programına, ben çiftçi sınıfını yok edeceğim diye hüküm koymaz arkadaşlar. O halde netice nedir? Eğer komünizm bu metotlarla hareket ediyorsa, yani şuradaki tariflerde komünizmin mahiyeti asliyesine nüfuz edilmiş ise, bu maddeyi kabul edecek olan vâzı kanun bu madde içerisinde cebri kendiliğinden mevcut diye farz ve kabul etmiş olacaktır. Bir adam kalkıyor, ben komünistim diyor. Biz ona sen komünist olduğunu ilân edebilirsin diyecek miyiz? Hayır arkadaşlar, ona bu imkânı vermeyeceğiz. Şimdi bravo dediniz, beni alkışladınız, bu suretle vicdanlarınızın sesine tercüman oldunuz, ama adam kalkıp diyecek ki, ben cebir kullanmıyorum; ona hayır diyeceğiz, sen komünistliğini ilân ettiğin andan itibaren veyahut hâkimin vicdanında senin komünistliğin tebeyyün ettikten sonra sen ister cebir kullan, ister kullanma suçlusun. *(Bravo sesleri, alkışlar).*

Bir an farzedelim ki, cebri kabul ettiniz, bu demektir ki, artık komünizm yasak değildir, hattâ gizli şekilde çalışmak yasak değildir. komünistlerin nasıl çalıştıklarını biliyorsunuz, hücre halinde gizlice yan yana geliyorlar, fikri ekseriya bu yol ile tamam etmeye çalışıyorlar. Farzedelim ki, böylece bir hücre içinde toplanmış olan sekiz kişiyi yakaladık. Bunlar bize şöyle diyebilirler : “Biz komünizme inanıyoruz. Biz inandığımız bu fikri oğullarımızdan başlayarak, ailelerimizden başlayarak, nasihat ve telkin yolu ile yayacağız. Gizli kalmaktan maksadımız ise şudur : İstemiyoruz ki komşularımız komünist olduğumuzu duysun.

Görüyorsunuz ki arkadaşlar, cebir kullanmadan da komünizm şu arzettiğim şekilde cemiyeti tahrip edecek, çalışmalarına imkân ve fırsat bulabilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muhterem arkadaşlar: konuştuğumuz mevzu, tekrar edeyim, açıkça ifade edeyim, fikir hürriyetinin bir köşesinin tahdidi mevzuudur. Bunu böylece kabul ettikten sonra cebir mefhumu kendiliğinden ortadan kalkar. Ama diyecek olurlarsa ki, fikir sahasında kalmak şartıyla, isteyen anarşist olur, isteyen komünist olur, isteyen cumhuriyetçi olur, buna karışmayalım, bende böyle diyenlere, bu da bir fikirdir, fakat milli vicdanın sesi bu yolda değildir, cevabını veririm.

Arkadaşlar hakikatleri görelim, fikir hürriyeti prensibi içinde kalacağız diye kendisinden başka her fikri mahkûm etmiş olan komünizme ve komünistliğe müsaade etmiş olan memleketlerin % 90 ı bilfiil anarşiye düşmüşlerdir. (*Bravo sesleri*). Fikir olarak komünistliğe müsaade etmiş olan birçok memleketlerin isimlerini zikretmeyeceğim, siyasi hayatlarının ne buhranlı bir vaziyette olduğunu, ne kadar ıstıraplar içinde çırpındıklarını görüyoruz. O memleketler komünist partilerinin teşekkülünü kabul etmiş oldukları için bu hale gelmişlerdir.

Son olarak şunu da söylemek isterim : Kendisinden başka hiçbir fikri kabul etmeyen bir fikre serbest inkişaf sahası vermek bizzat fikir hürriyeti prensibini en büyük bir tehlikeye atmak olur. Komünizmi fikir olarak da mahkûm ettiğimiz gün fikir hürriyeti büyük zaferini kazanmış olacaktır. (*Bravo sesleri ve şiddetli alkışlar*).

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Muhterem arkadaşlar, Sayın Başbakan Muavinini dikkatle dinledim. Komünizmin bir fikir olarak da Türkiye’de yasak edildiğini ifade buyurdular. Arkadaşlar, komünizm, başka memleketlerde bir siyasi parti halinde teşekkül etmiş bulunuyor. Fakat unutmamak lâzımdır ki her yerde maksadına varmak için ihanetten ve gizli faaliyetten kaçınıyor. Fransa’da komünizm, bir parti halindedir fakat Torez diyor ki : Rusya gelirse ona kurşun atmayız, Rus askerlerini selâmlarız, diyor, Muammer Alakant arkadaşımız, bu kürsüde, Demokrat Parti sözcüsü olarak, 1949 senesinde aynı maddelerin tadili için, Halk Partisi iktidarı buraya geldiği zaman, aynen şöyle söylüyor, müsaade buyursanız zabıttan okuyacağım; bakınız ne diyor arkadaşımız :

Yoksa - Komünizm yalnız bir fikir mücadelesi olsaydı, yalnız sosyalizm gibi memleketin varlığını tehlikeye koymayacak bir fikir cereyanı olsaydı ve memleketimiz bu nazik coğrafi vaziyette olmasaydı İngiltere ve Amerika’da olduğu gibi onun dahi bir fikir ve vicdan meselesi olarak telâkkisi cihetine gidilebilirdi.

Arkadaşlar, İngiltere’de, Fransa’da diye misâl gösteriliyor, oralarda dahi, Amerika’da dahi komünistler Rusya’nın âmaline casus olarak hiz-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

met ediyorlar. Binaenaleyh komünizmin esasen mahiyetinde cebir vardır. Cebir unsurunu maddeye koymakla komünistler buna katılacaktır, diye bir mâna çıkarmaya imkân yoktur. (*Gürültüler*) Müsaade buyurun; öyle fikirler vardır ki arkadaşlar... Evet intihapla iktidara gelecektir. Fransa'da komünizm. Evet ama Torez Rus askerlerini karşılamaya hazırdır. İntihap maskedir, fırsat bulduğu zaman her şeyi yapar komünist. (*İyi ya, biz de bunu söylüyoruz, fırsat vermeyelim diyoruz sesleri, soldan*). Amma müsaade buyurun, hiddetlenmeye ne lüzum var. Cebir unsurunu koymak dedikleri gibi bir tehlike tevlit etmez. Bir adam komünistim mi diyor, komünistlik iyidir mi diyor, komünist hedefine hemen her yerde cebir kullanarak, ihanet kullanarak vardığına göre kanun onun yakasını tutabilir. Binaenaleyh kanunda cebir unsuru yoktur, diye komünistlerin yakası bırakılıyor diye bir mâna çıkarmak doğru değildir. Aynı kanun 1949 da burada müzakere edilirken muhterem hukukçumuz Sayın Fuad Hulusi Demirelli o zamanın Demokrat Parti Grup Başkanı bulunuyordu. Bakınız ne buyuruyorlar; "Arkadaşlar, bir zaman faşist idaresi altında yaşayan İtalya'da o zaman yürürlükte bulunan kanunu tetkik ettik. Bu gibi zararlı, devletin ve cemiyetin temellerine karşı hareketi mutazammın olan cemiyetlerin men'i hakkındaki kanunda onlar maddelerinde daima (visle-man) yani cebir ve şiddet tâbiri kullanmışlardır.

Arkadaşlar; biz de demokratik bir memleketiz. Binaenaleyh Türk ilinde fikir üzerine her zaman cemiyet teşkil edilebilir. Komünizm hususunda ben bu fikre taraftar değilim. fakat cebir ve şiddet kullanmak bir fikir için hattâ muteber olan en doğru bir fikir için dahi olsa cebir ve şiddet esasına mübteni cemiyet kurulamaz. Amma denecek ki, hattâ dendi ki böyle cemiyetlerin programlarında biz cebir ve şiddet kullanacağız, cebir ve şiddete müracaat edeceğiz derler mi? Demezler tabî doğrudur. Zaten bu gibi cemiyetlerin memleketimizde teşkili memnudur. Açık programlı olmaz öyle cemiyetler. Eğer teşkil edilecek cemiyetin mahiyetinden cebir ve şiddet vasıtalarına müracaat edeceği anlaşılırsa bu cezalandırılır. Binaenaleyh kanun metninde cebir maddesinin bulunması, mahiyeti itibarıyla cebir ve şiddet kullanmadan hedefine varamayacak cereyanların yakasını boş bırakmayı tazammun etmez arkadaşlar. Fazla mal göz çıkar-maz bir emniyet tedbiridir. (*Soldan çıkarır sesleri*).

AHMET GÜRKAN (Tokad) – Sevgili arkadaşlarım, Cezmi Bey arkadaşım hâlisane tavsiyesi olmasaydı sizin huzurunuzu tasdi etmiş olmayacaktım.

Bu kanunun birinci fıkrasını okuyan bir arkadaşımız dediler ki, eğer cebir unsurunu kaldırırsak bu memlekette sosyalist partisi kurulmaz. Ben de oturduğum yerden şöyle bağırdım : Bir sosyalist partisi bu vasıf-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

larla karşımıza çıkarsa buna müsaade edemeyiz. Bugün bu kanaattemyim, yarın da bu kanaatimi muhafaza ve devam ettireceğim.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Siz sosyalistsiniz Ahmet Bey..

AHMET GÜRKAN (Devamla) Cezmi Türk arkadaşım müstakildir, belki yarın bir sosyalist parti kurabilirler, belki de şimdiden onun hazırlıklarını yapıyorlar.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Sizin partiniz sosyalisttir.

AHMET GÜRKAN (Devamla) – Yalnız buyurdular ki, dış memleketlerde vâkı neşriyatı okusunlar, fikir cereyanlarını öğrensiner. Ben dış memleketlerdeki neşriyatın Türkçelerini şimdi değil, kimsenin tavsiyesi olmadan çok eski zamanlardan beri okuyagelmişimdir. Fransa'da bir komünist partisi vardır, İngiltere'de de var. Fakat Fransa'nın İkinci Cihan Harbinde ne kadar dayandığını daha doğrusu hiç dayanamadığının sebeplerini çok iyi takdir etmekteyiz.

Sevgili arkadaşlar, muhitin dışındaki eserleri mutlaka okumak icabetmez. Evvelâ ben yaşadığım memleketin bünyesini, icaplarını ve memleketin jeopolitik durumunu düşünmek mecburiyetindeyim. Bu noktadan hareket ediyorum.

Sevgili arkadaşlarım, ben beklerdim ki, Cezmi Türk arkadaşımız sosyalizmin bir ilim olması bakımından... *(ilim değil sesleri, fikir sesleri)*. Bir ilim ve aynı zamanda bir fikir olması bakımından maddenin şu fıkrasına uygun düşmüyor veya düşüyor desin.

Bendeniz okuyorum ve bakıyorum ki, burada tavsif edilen suç, cemiyet içerisinde sosyal bir sınıfı ya kısmen veya tamamen yoketmektedir.

Arkadaşlar, biz Demokrat Parti olarak iktidara geldiğimizde bu memleketin hangi iktisadi, içtimai nizamını kısmen veya tamamen ortadan kaldırdık?.

Bizim burada bu kanunun, bu tasarının birinci fıkrasından anladığımız mâna şudur : Karşımıza çıkacak olan bir parti memleketin mülkiyet esasını, aile hukukunu ortadan kaldıracak ve memleketin iktisadi nizamlarını alt üst edecek, bu kimdir? Komünisttir. Eğer burada tavsif edilen şekilde karşımıza her hangi bir parti çıkarsa buna müsaade edemeyiz.

Sevgili arkadaşlarım, cebir unsurunun niçin lüzumu vardır, niçin yoktur?. Âcizane kanaatime göre kendimi bir hâkim mevkiine koyuyorum. Bir yerde bir komünist yuvası yakalanmıştır. Komünistler karşıma geliyor, kendilerini müdafaa etmek sadedinde bana diyorlar ki; bizim ne-remizde cebir var?. Biz asıl cebir ve tahakkümden korktuğumuz içindir ki, gizli yerlerde çalışıyoruz.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Hâkim vardır, belki de hakikaten mahiyeti itibariyle komünizmanın binefsihî ve bizatihi kendisinde cebir vardır, diye bir kanaate vâsıl olabilir. Fakat her hâkimin aynı şekilde düşüneceğini bendeniz tasavvur edemiyorum. O halde cebir unsurunun ortadan kaldırılması lâzımdır. Muhterem heyetinizin vereceği karar elbette muta olacaktır.

BAŞKAN – Efendim, daha söz almış sekiz arkadaşımız vardır. (*Vakit gecikti sesleri*) Fakat vaktin ademimüsaadesine binaen 26 Kasım 1951 Pazartesi günü saat 15 de toplanılmak üzere Birleşimi kapıyorum.

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (9)

(Devam)

BAŞKAN – İlk sözü Komisyon Başkanı istemiştir. Buyurun.

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) – Muhterem arkadaşlar; geçen oturumdaki mâruzatımda komünizmin ve sosyalizm hakkında bâzı mütalâalar arzettikten ve komünizmin memleket içinde ve dünya çapındaki faaliyetinin hedefini belirttikten sonra her fikir cereyanının komünist olmadığını arzetmiştim. O günkü mâruzatım muhterem heyeti biraz sıkışmış ve izaç etmiş olduğunu anladığım için, cebir unsurunun niçin madde metnine alındığını izah ederek sözlerime nihayet vermiştim. Fakat benden sonra söz alan bâzı muhterem arkadaşlarımın 141 inci maddeye ilâve edilmiş olan cebir unsurunun bulunmaması halinde de komünistlik suçunun tekevvün edebileceği yolundaki fikirleri üzerine evvelki mâruzatımı tamamlamak mecburiyetini hissettim. Bunun için yüksek huzurunuzu işgal etmek, tasdi etmek zorunda kaldım. Yüksek malûmlardır ki, bir fiilin tekevvün edebilmesi için iki unsurun mevcudiyeti şarttır. Subjektif unsur dediğimiz kasıt diğeri objektif unsur dediğimiz icrai fiillerdir. Bunlar bunlardan herhangi biri eksik olursa o cürüm olmak vasfını kaybeder. Kasıtsız suç olmadığı gibi bir suçun vücut bulması için yeni fiile tevessül edilmemişse o suç ortaya çıkmamış demektir. Bundan başka herhangi bir suçun vasfını mahiyetini şeklini tâyin edebilmek için de mutlaka o fiilin o suçun kanun metninde gösterilen unsurları ihtiva etmesi lâzımdır.

Kapitalizmin bâzı mahzurlar tevhit ettiği aşikârdır. Bu sebeple her kapitalizmi yıkmak veya tahdit etmek isteyen fikir cereyanının komünistlik sayılması doğru olmaz sermaye istismarının önüne geçmeye çalışmak komünizm demek değildir. Diğer taraftan fert mülkiyetinin kuvvetli tahditlerine taraftar olduğu halde komünist olmıyan fikir cereyanları da var-

(9) Tutanak Dergisi, C.10, s. 221-252, Ta:26.11.1951

dır. Aşırı veraset vergileri veya mirascılık derecelerini çok tutmak gibi sosyal ve hukukî düşüncelerin komünizmle alakası yoktur.

Din aleyhtarlığına gelince; bu hususta şöyle düşünölmelidir. Memleketimizde din aleyhtarlarına komünist demek âdet olmuştur. Halbuki komünizm dinî inançları vasıta olarak kullanmaktadır. Burada şu akla gelebilir. Komünizmin dinî uyuştürücü bir müessir telâkki etmesine ve dinin burjuva cemiyeti ile uyuştüğü ve ona hizmet ettiğı komünistler tarafından ileri süröldüğüne göre nasıl oluyorda dinî hisleri komünistler istismara kalkıyor?. Burada ilk nazarda göze çarpmıyan bir usul mevcuttur. Koyu dindarlık, taassup derecesine varmış din telâkkisi, bütün beşerî hâdiseleri ferdin iradesi dışında bir kudrete irca eder. Her şey bu üstün kuvvet öyle istediğı için böyle olur. Fert bunun aksini yapamaz. Bu iradeye karşı gelemezdi. Komünizm telâkkilerine göre de bütün beşerî hâdiseler, mutlak bir determinizm içinde cereyan eder. Ferdin her sahadaki hareketlerinin hakiki mânasını ortaya koyar. Görölüyor ki, taassup gerek komünizm fert iradesini inkâr bakımından aynı yolda gidiyorlar. Ferdin iradesi inkâr edilirse artık ferdin hürriyetinden bahsedilemez. İşte bir bakıma gerek komünizm gerek dinî taassup buradan geliyor. Komünizm irticai istismar eder. Çünkü, muayyen bir yola kadar düşünce-leri aynıdır. Fakat bir mesafeden sonra yollar ayrılacaktır.

Netice olarak söylemek lazımgelirse denilebilir ki, din mevzuunda da-ima inkılâp prensiplerini müdafaa eden kimselere komünist damgası vurulmamalıdır. Bunun aksine tam mânasıyle lâyük olmakta mümkündür. Hattâ din müessesesinin geri kalmış cemiyetlere has bir müessese olduğı kanaatinde bulunanlar da olabilir. Yer yüzünde öyle dinler vardır ki, bir reforma tâbi tutulmadıkları takdirde hiç sosyal hizmette bulunamazlar. Bilâkis din adamlarının istismarını sağlar.

Antinasyonalist fikir sahiplerine de komünist demek doğru olmaz. Şüphesiz, komünist dahi bir antinasyonalisttir. Fakat bu iki fikrin hareket noktaları ayrıdır. Komünistlere göre amelenin vatani yoktur, milliyeti de yoktur. Proleter, siyasi kuvveti ele almak suretiyle bizzat kendisi bir millet haline gelmek mecburiyetindedir. Sadece antinasyonaliste gelince; antinasyonalist millet duygusunun devrini ikmal etmiş hattâ zararlı olmaya başlamış bir duygu olduğuna inanılır. Çünkü onun telâkkisine göre milliyet duygusu derebeylik zamanındaki dâhili harbleri önlemek maksadiyle yaratılmış bir duygudur. Yani bu duygu, sulh ve sükûnu sağlamak maksadiyle icat edilmiştir. Artık küçük dâhili harbler devri geçmiştir. Bu fikir, gerek milletlerarası sahada: gerek ırkçılık nazariyelerine bü-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

rünerek memleket içinde dirliği parçalayıcı ve müsaddeleyi kışkırtıcı bir hâle gelmiş bulunmaktadır. İşte fikirleri hulâsa edilen antinasyonalistler milliyetçi değil ümanistlik, beşeriyetçilik taraftarıdır. Bunlara bāzan beynelmilelci deniliyor. Bu tâbir karışıklığa meydan vermemektedir. Çünkü komünistler de beynelmilelci'dir. Fakat onlar dünya amelesinin menfaatleri ve müşterek hareketleri bakımından beynelmilelci'dirler. Halbuki antinasyonalist, herhangi bir sınıf gözetmeden beşeriyetçidir. Bu bakımdan her komünist beynelmilelci, her beynelmilelci komünist değildir.

Müstehtlikçilik düşmanlığı da komünizm sayılmamalıdır. Buna mukabil müstehtlikçilik düşmanlığını komünistler istismar etmeye çalışmışlardır. Bilhassa doğuda müstehtlikçiliğin zararlarını görmüş milletlerin, komünistleştirilmesine bilhassa bu usul çok hizmet etmiştir. İnsaniyetçilik bakımından beynelmilelci olanların en kuvvetli görüldüğü tarih devresi, yaşadığımız günlerdir. Halen insan hakları demeci, bu fikir cereyanının resmî vesikasını teşkil ediyor. Bu asrın hukuku beşer beyannamesi, insan hakları demecidir.

Umumiyetle ahlâk telâkkilerinde cemiyetin ekseriyeti tarafından kabul edilmiş kaidelere inanmıyanlara yani inmoralistlere de komünist denilmektedir. Şüphesiz komünizm bugünkü cemiyetin ahlâk telâkkilerini kabul etmez. Bu ahlâk telâkkilerini burjuva cemiyetinin menfaatlerini korumak, onu idame etmek için uydurulmuş kaideler sayar. Komünistlere göre aile, ahlâkı dahi bir istismar kaidesinden ibarettir. Burjuva tipi ailede kadın sadece bir istihsal vasıtasıdır.

Kadında iştirak hususunda komünistler şöyle düşünür: Bu iştirak tarihin her devrinde esasen mevcut idi. Hattâ burjuva aile tiplerinde dahi. O halde riyakâr bir düzen yerine açık, resmî ve kadın erkek iradesine dayanan, cemiyetin lüzumsuz müdahalesine ihtiyaç göstermeyen bir düzen şayanı tercihtir. Bu komünist anlayışına mukabil, inmoralist ahlâk telâkkilerinin esasını, maddi bir anlayışa meselâ menfaate ırca eder. Dünya edebiyatında inmoralistlik, bir edebî mektep halinde bir aralık revaç bulmuştu. Bu edebiyatçıların hemen hiç biri komünist değildi.

Hulâsa. Din, sermaye; ahlâk, mülkiyet, ve milliyetçilik düşmanlığı gibi hususların hiç biri yüzde yüz komünistliğe delâlet etmez. Komünizmin hiç değişmeyen ana vasfı, amele diktatörlüğünü cebir yolu ile tesis etmektir. İşte son tasarının kullandığı "Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü sağlamak" ibaresinin mânası budur. Bu suretle komünizm deyince neyi cezalandırmak istediğini gizli, vazih olarak tespit etmiş oluyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi halledilmesi gereken bir mesele daha kalıyor. Komünizme karşı nasıl mücadele edeceğiz? Bu mühim bir sualdir. Çünkü komünizme karşı faşistler de mücadele etmiştir. Demokrasiler de mücadele ediyor. O halde bizim komünizme karşı mücadelemiz faşistler gibi mi olacaktır, demokrasiler gibi? Bu hususu iyi ayarlamak lâzımdır. Çünkü komünizm ile mücadele edelim derken bilmiyerek, istemiyerek genç demokrasimizi kendi ellerimizle yıkmamız mümkündür. Faşist ve nasyonal sosyalist telâkkilerinin mahiyeti malûmdur. Bu anlayışa göre devleti tek bir fert veya onun emrindeki mahdud bir zümre idare eder. Bu zümre bir sosyal sınıf değildir. Bu sebeple burada bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünden bahsedilemez.

Memleketimizde de ırkçılık ve bölgecilik cereyanları vardır. Bir çeşit biolojik ırk anlayışı, Orta Asya'ya doğru gitme istekleri ve nihayet Türk ırkından olan dışardaki soydaşları kurtarmak gibi devleti maceralara sürüklemek isteyen fikirler uzun zaman itibar kazanmıştı. Bundan daha tehlikeli diğer bir fikir cereyanı da Anadolu Türklüğünü yalnız Konya'dan Şimale çekilen bir hattın Şarkında kalanlara hasreden, bunun dışında ve bilhassa Garbında kalanların ezcümle İstanbul, İzmir gibi mintakalardaki kimselerin karışık ırklardan geldiği iddiası, şu veya bu kimselerin ırk durumunun tetkiki gibi Alman ırkçılığının kopyasını teşkil eden fikirler, bilhassa Nazi tesirlerinin memleketimizde de kendini gösterdiği devirlerde mevcut idi. Bölgecilik ve rejyonalist telâkkiye mensup olanların mücadele metodu, muhtelif siyasî kilit mevkilere geçmek ve icabında bir hükümet darbesi yapmaktı. Almanların Münih toplantıları, İtalyan faşistlerinin Roma üzerine yürüyüşlerinin memleketimizde de tahakkuk edebileceğini zannedenler olmuştu.

Bu fikirler bugün belki çok tehlikeli sayılmayabilir. Fakat bir reaksiyondan daima korkmak lâzımdır. Çünkü demokrasi iyi fikirler kadar zararlı fikirler için de müsait bir hürriyet zemini teşkil eder. İşte bu maksatla tasarının 141 inci maddesinin üç numaralı bendi vaz'edilmiştir. Komünizmi cezalandırırken ırkçılık veya faşist fikirlerin teşvik göreceği zehabını bu bent önliyecektir. Ve memleketimizde komünistlere karşı açılan mücadelenin faşist emellerin tahakkukuna hizmet etmediğini de gösterecektir.

MECDET ALKİN (Kütahya) – Burada konferans mı dinliyeceğiz?

HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) – 141 inci maddenin 1 inci bendi "bir sosyal sınıfın diğerleri üzerinde tahakküm"ünden bahseder. Bu fıkrada komünistlik veya amele sınıfının ismi zikredilmemişti. Çünkü, kanun bunun dışında dahi kalabilecek sınıfların cebri tahakkümünü cezalan-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

dırmak ister. Bu sebeple sağcı bir grubun ihtilâl yolu ile bir zümrenin tahakkümünü kurmak istemesi dahi birinci fıkraya girer gibi gözükebilir. Fakat unutmamak lâzımdır ki, faşist telâkkilerin hâkim kılmak istediği şey ırka göre bir tahakkümdür. Bir sosyal sınıf tahakkümü değildir. Bu maksatla tasarıda sarıh bir hükme ihtiyaç vardır ve 3 üncü bent bunun için konmuştur. Böyle bir hüküm mehzaz kanunda yoktu, olamazdı da. Demokrasi Türkiye'sinin mücadelesi, faşist İtalya'nın komünizme karşı mücadelesinden elbette farklı olacaktır. Bu maddelerin bundan evvelki tadilleri sırasında niçin böyle bir hüküm konulmamış olduğunu izah etmek imkânsızdır. Kanunumuzun bu tasarı ile tadili sırasında İtalyan Ceza Kanunu hükümlerinin siyasî sayılabilecek hükümlerinden kaçınmak lâzımdır. Tasarıda bu hususa bilhassa dikkat edilmiştir.

Bu umumi mahiyetteki izahlardan sonra tasarı hükümlerinin tetkikine geçebiliriz.

141 inci maddenin 1 inci bendi bilhassa komünizmi alâkadâr eden hükmü ihtiva eder. Komünizmin esas vasfının sınıf tahakkümü, daha doğrusu diktatörlüğünden ibaret bulunduğunu ve bunun dışında kalan hususların komünizmin ancak tâli vasıfları sayılabileceğini arz etmiştim. Esasen komünizm hakkında hususi hükümler koyan bütün memleketler komünizm deyince böyle bir sınıf tahakkümü anlamaktadırlar.

Bir sosyal sınıfın diğer sınıflar üzerinde tahakkümüne veya bir sosyal sınıfı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesseses iktisadi veya sosyal nizamları yoketmeye mâtuf birleşmeler, kanunun bu hükmüne dâhil olmaktadır. Fakat bütün bu faaliyetler için bu işlerin cebir yolu ile tahakkuk ettirilmek gayesini gütmesi icabeder. Yalnız şu noktayı göz önünde tutmak lâzımdır, Cebrin istimal edilmiş olması, bahis mevzuu değildir. Cebir istimal edilmiş ise zaten suç 141 inci maddeden çıkar. Daha ağır bir suç haline gelir. Burada bahis mevzuu olan husus bu işleri cebir yolu ile tahakkuk ettirmek saikıdır.

HALİL NURİ YURDAKUL (Niğde) – Gazetede makale yazın.

HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) – Bilindiği veçhile kanunumuzda saik üç şekilde yer alır. Bazan mütaaddit suçları birbirinden ayırıcı bir ölçüdür. Mesela evlenmek niyetiyle kaçırılmakla menfaat temini için kaçırmak. Her iki hâdisede kaçırmak vardır. Fakat saik bu iki suçu birbirinden tefrik eder. Bazan saik kanuni şiddet sebebidir. Bâzan da saik suçun ikinci derecede mânevi unsurudur. Meselâ Türk bayrağını bulunduğu yerden indirmek gibi, Bu fiilin suç olması için sadece bayrağı indirmek iradesi kâfi değildir. Bunu hakaret kasdı ile yapmak lâzımdır. Saik böylece

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

suç unsuru olduğu hallerde "hususî" kasıt adını alıyor. İşte burada da cebir unsuru, komünistlik suçunun hususî kasıdır. Binaenaleyh cebir unsuruna başka mânalar vermek veya hakiki mânasını anlamadan cebir unsurunu kaldırmak yanlış olur. Esasen cebir kullanma saiki mevcut olmıyan bir kimse, faaliyet sosyalist telâkkilere dayansa bile komünizm değildir. Bundan evvelki Hükümet tarafından yapılan ve cebir mefhumunu unsur olmaktan çıkaran kanun teklifinin en yanlış tarafı bu idi. Halbuki, yeni tasarı komünizmin ne olduğu ve ne olmadığı bilinerek hazırlanmıştır. Cebir kullanma saiki, hususî kasıt halinde kanunda yer almazsa şu dört mühim netice ortaya çıkar:

1. Cebir unsuru konulmazsa bütün siyasi teşekkülleri yoketmek mümkündür. Yürürlükte olan kanun bu bakımdan çok tehlikelidir. Bu sebeple Hükümetimizin sevkettiği tasarı, metnindeki cebir unsuru hiç şüphesiz iyi niyet mahsulüdür.

2. Cebir saiki kanunda yer almazsa demokrasi yıkılır, ferdin fikir hürriyeti çiğnenir. Ve 141 inci maddeye girmeyecek sosyal bir fikir tahayyül etmek dahi mümkün olmaz.

3. Cebir saiki unsur sayılmazsa herhangi bir hükümet elinde bu madde müthiş bir silâh olur.

4. Cebir saiki unsur sayılmazsa bilhassa iki şey tehlikeye girer. Matbuat hürriyeti ve kürsü hürriyeti.

Görülüyor ki, vaktiyle kaldırılmış olan cebir unsurunun kanuna iade eden tasarı demokratik bir zihniyetle ve bütün hürriyetlere saygı göstermek gayesi ile hazırlanmıştır.

Buraya kadar maruzatımı arzettikten sonra, şimdi hukuk fakültesi dekanı Sayın Profesör Faruk Eren'in bir mütalâası vardır. Mütalâasında aynen şöyle tekrar edilmektedir.

Saik bâzan müteaddit veya birbirinden ayırıcı bir ölçüdür. (Halil Nuri Yurdakul'u kasederek) Beyefendiyi rahatsız ediyorsam, affınızı dilerim. (Estağfurullah, devam sesleri). Zira bendeniz o kadar okumaya ve söz söylemeye hahışkar değilim. Madem ki arkadaşımızı sıkıyorum, onun için mütalâamı burada kâfi görüyorum.

BAŞKAN – Devam buyurun..

HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) – Kâfidir, arkadaşımız rahatsız oluyorlar.

BAŞKAN – Şimdi o halde söz alan arkadaşların isimlerini sırasıyle okuyorum.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Mahmut Güçbilmez, Feridun Fikri Düşünsel, Fethi Çelikbaş, Sedat Barı, Hâmid Şevket İnce, Şevket Mocan, Cezmi Türk, Kemal Özçoban, Osman Şevki Çiçekdağ, Baki Erdem, Fuad Hulûsi Demirelli, Necip Bilge, Ahmet Gürkan, Ahmet Kemal Varınca, Zihni Ural, Mazhar Şener, Hasan Âli Vural.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Arkadaşlar, on günden beri müzakere etmekte olduğumuz tasarı şimdiye kadar dört tane tatil geçirmiştir. Birincisi, 141 inci madde aslında Ceza Kanununun tatbikatına müteallik bir hükümken 23.VI.1936 tarih ve 3038 numaralı Kanunla ilk defa olarak bugünkü bünyeye uyan şeklini almıştır. Yani 141 inci maddede komünizmle mücadele vaziyeti ilk defa olarak 23.VI.1936 tarih ve 3038 sayılı Kanunla konmuş bulunmaktadır. Müsaade ederseniz bu maddenin bu fıkrasını yüksek huzurunuzda okuyayım.

Madde 141. – Memleket dâhilinde içtimai bir zümrenin, diğerleri üzerinde tahakkümü, şiddet kullanmak suretiyle tesis etmeye veya içtimai bir zümreyi şiddet kullanarak ortadan kaldırmaya veya memleket dâhilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları şiddet kullanarak devirmeye mâtuf cemiyetleri tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevkü idare eden...) diye devam ediyor. Bu vaziyet, kanunun bu şekli, iki sene sonra yüksek huzurunuzda getirilerek yeni bir kanun yani 3531 numaralı Kanunla değiştirilmiştir. Maddenin ilk tadili budur.

Şimdi arkadaşlar, bunun esbabı mucibesini okumadan evvel, 141 inci maddenin 1938'de almış olduğu şekli okuyacağım.

Madde 141. – Memleket dâhilinde içtimai bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmeye (Şiddet kalktı) veya içtimai bir zümreyi ortadan kaldırmaya veya memleket dâhilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimai nizamları devirmeye mâtuf cemiyetleri, ilh.) İşte 16.VII.1938 yani iki sene sonraki meclisten çıkan kanun budur.

Şimdi bu kanun, hükümet tarafından iki sene sonra niçin, değiştirilmek üzere Meclise sunuldu.

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) – Siyasî devrimler buna dâhil mi?

BAŞKAN – Rica ederim, hatibin sözünü kesmeyin.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) – Silsilei kelimamı bozmamak için, aradan vâkı olacak sözlerle cevap vermiyeceğim.

Şimdi; Türk Ceza Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında 23.V.1938 tarihinde hükümet tarafından Meclise sevk edilen lâyhada 141 inci maddenin değiştirilmesinin mucip sebebi olarak şunlar ifade edilmektedir: (Bu hükümler memleket dâhilinde rejimi tam bir su-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rette korumak için kâfi görülmemektedir. Zira hükümet şeklini tağyir maksadına müstenit cemiyetlerin müessisleriyle idare heyeti âzaları ve içtima mahallinin sahip veya müsteciri hakkında Cemiyetler Kanununun koyduğu para cezasına dair olan hüküm istisna edilirse mevzuatımızda gayesi yukarda yazılı maksatlar olduğu halde buna vüsul için şiddet kullanmayı istihdaf etmiyen cemiyetlerin tesis ve teşkil ve bunlara girmek ve bu maksatlar için propaganda yapmak keyfiyeti bir ceza tehdidi altında bulunmamaktadır.) (*Soldan: Bravo sesleri*). Müsaade buyurun Yüksek Meclisce bu hususun tamamıyla aydınlanması gerekir. Şimdi o zamanın Adliye Encümeni 27.VI.1938 tarihli mazbatasında hükümetin bu esbabı mucibeyi ne sebeple kabul ettiğini tasrih etmektedir. Onu da okumama müsaadenizi rica ederim:

(141 ve mütaakıp 142 nci maddeler İtalya kanunundan aynen iktibas edilmiş olduğundan orada da tatbikat bu şekilde cereyan etmekte ve hukuk âlimlerinin buna dair mütalâaları ve kanunun şerhi maksadiyle telif ve neşriyatı da bu merkezde bulunmuş olduğundan memleketimizde tekarrür etmiş sayılacak bir içtihatdır. Maksadı temin ettiğinden bu maddelerde değişiklik yapılmasına lüzum olmadığı mütalâası dermeyan edilmişse de bu maddeler bugün için taallük ve temas itibariyle komünizm efali hakkında tatbik olunmakta ve filhakika komünizm, nihilizm ve anarşizm gibi fiiller esaslarında şiddeti tazammun etmekte olup bu maksadı güden herhangi bir cemiyetin kurulması şiddet kullanmak içtimai bir zümreyi devirmek ve mevcut iktisadi ve içtimai nizamları kaldırmayı gaye ittiaz etmiş olduğuna göre adı geçen maddelerin hali üzere kaldığı takdirde bu bahsedilen hareketleri cezalandırmaya kâfi ise de böyle esasında şiddet meknuz olmayacak şekilde veya zahiri vaziyete göre bu kanaat ve içtihadı tam olarak veremeyecek tarzda müesses ve bir nizamın veya bir içtimai zümrenin kaldırılmasını ve yıkılmasını istihdaf eden bir zümrenin cemiyet halinde kurulması mümkün olacağı düşünölmeye değer bir mesele olmakla beraber cezai işlerde sarıh hükümlerin tatbikatta hâkimler için tereddüde ve kararlarda ihtilâfa mahal vermeyecek faydaları olduğundan şiddet kullanmanın bu cürümler için kanunî bir unsur telâkkisine meydan vermemek maksadiyle hükümet tarifiinin mucip ve muvafık olduğuna encümen ittifakla karar vermiş ve 141 inci madde ile aynı cürmün propagandasına taallük eden 142 nci maddeyi yapılan ilâvelerle kabul edilmiştir...)

Görölüyor ki, ilk maddede, İtalya Ceza Kanunundan alınarak aynen konmuş olduğundan, şiddet fazladır, Fakat tatbikatta müşkülât olduğu ve şiddet unsuru arandığından dolayı birçok kimselerin hüküm dışı ad-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

dedildiği ve mücadelenin silâhsız kaldığı görülerek bu şiddetin kanundan çıkarılmasına lüzum hissedilmiştir.

HİMMET ÖLÇMEN (Konya) – Sene 1938, o zamanlar onlar hissediyorlar da biz şimdi hissetmiyoruz.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) – Ondan sonra 4934 numaralı Kanuna geliyoruz. Bu kanun 13.VI.1946 da intişar ediyor ve aynı esasları muhafaza ediyor. Müsaade ederseniz aynen okuyayım.

“Memleket içinde, içtimai bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmeye (şiddet yok) veya içtimai bir zümreyi ortadan kaldırmaya (gene şiddet yok) veya memleket içinde teşekkül etmiş iktisadî veya içtimai nizamları devirmeye mâtufl...”

Görülüyor ki burada vâkı olan tadilât şu bir iki kelimenin bir ceza müddetinin değiştirilemsinden ibarettir. Yoksa ceza unsuru aynen ipka olunmuştur.

KÂMİL BORAN (Mardin) – Metinde mündemiştir.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) – Bundan sonra en son çıkan ve elyevm mer'i olan metin, “Memleket içindeki içtimi ve iktisadî sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya içtimai ve iktisadî bir sınıfı ortadan kaldırmak ve memleket içinde kurulmuş içtimai ve iktisadî nizamları devirmek amacıyla...” demektedir. Şu halde bugün mer'i olan metin budur arkadaşlar. Bu metne cebir unsurunu ilâve ettiğimiz takdirde soruyorum: Kanunî vaziyet hafifliyor mu, şiddetleniyor mu? (*Hafifliyor sesleri*). Bizim maksadımız komünizmle mücadele etmek mi, etmemek mi? (*Etmek sesleri*). Etmekse adına ne derler bilmem. Bunda tereddüde mahal yoktur.

Binaenaleyh arkadaşlar, metin meydandadır ve hepimiz milletimize karşı, hissî konuşmuyorum, bir mesuliyet deruhte etmiş bulunuyoruz; bir gazete makalesi yazmıyoruz. Burada milletin vazifedar mebusu olarak teşriî vazifemizi ifa ediyoruz. (*Soldan alkışlar*). Bu vebali omuzlarımızda çekemeyeceğimiz kanaatindeyim. (*Bravo sesleri*).

Sosyalistlik ve saireye hâlel gelir mi? Katiiyen gelmez. Sosyalistlik devirmeyi istihdaf eden bir müessese değildir. Bugünkü şeklinde, ben de bilirim arkadaşlar, (*Histoire des doktrines économiques*) ten imtihan verdim. Şimdi ortada birçok nokta var; komünizm, sosyalizm ve saire. Hepsi aynı kaynaktan ileri geliyor. Fakat sosyalizm demokrasiyi kabul etmiştir, demokratik nizam içine girmiştir. Ârayı âmmî nizamı ile hareket etmektedir. İngiltere'deki, Fransa'daki dünyanın her tarafındaki sosyalist partileri bugünün demokrasi nizamını içinden devirmeyi istilzam etmi-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yorlar. Bugün bu madde mer'i iken bir sosyalist partisi teşekkül etse müsaade olunmaz mı? Elbette olunur. Çünkü sosyalist partisi cebirle iktisadî nizamı devirmeyi istihdaf etmemiştir.

Husulü kanaat için bir noktayı daha arz edeyim:

Bugün bir gazetede şu fıkrayı gördüm. İngiltere'de Amele Partisinin tüzüğünde şöyle bir maddesi varmış:

"4. El ve kafa işçilerine emeklerinin tam semeresini sağlamak, istihsal, tevzi ve mübadele vasıtalarının müşterek mülkiyeti esasları üzerinde hakkaniyete en uygun ve mümkün tevzii yapmak ve her faaliyet sahasının ve hizmetin halk tarafından idare ve murakabesini mümkün olan en iyi şekilde sağlamak..." Şu madde ile bize müracaat edilse, bizim bugünkü tarifimize göre bu maddede devirmek mefhumu mevcut mudur arkadaşlar? İctimai nizamları devirmek ne demektir? Bir parti, işçi partisi, sosyalist parti şöyle bir metinle geliyor. Bugün mevcut olan metinle, ki, bunda cebir unsuru yoktur, bunu menetmeye imkân var mıdır? (*Yok sesleri*). Bu, bir saniye, bir dakika düşünülebilir mi? Binaenaleyh arkadaşlar, mesele tektir: Komünizmle mücadele, Komünizmle mücadele için bu memlekette, hepimiz dâhil olduğumuz halde, zekâlarımızın, gayretlerimizin şimdiye kadar bulabildiği formül, 1936 senesinden beri şiddet tâbirini kaldırmak suretiyle elde edilen bu metindir. Bu cezaların teşdidinin pratik bir hale gelebilmesi için bâzı fıkraların ıslâhı mevzuubahistir. Fakat Yüksek Heyetinizden istirham ederim, şunu takdir buyurunuz ki, cebir unsuru kaldığı takdirde muhaffıfı cezadır ve elyevm takip edilmekte olan komünistler sureti katiyede bundan istifade edeceklerdir! (*Soldan alkışlar, bravo sesleri*).

BAŞKAN – Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Muhterem arkadaşlar, bendeniz de, komünizmle mücadele mevzuunda tam bir ittifak halinde bulunan muhterem heyetiniz arasından bir kısım arkadaşlar gibi, komünizmle mücadele ederken içtimai adaletin tahakkuku yolunda çalışacak diğer teşekküllerin veya fikir cereyanlarının da tecrim edilmemesi maksadiyle "Cebir" unsurunun fıkrada muhafazası lehinde konuşmak üzere söz almış bulunuyorum.

Şayet Hükümet tasarısının gerekçesinde gayet isabetle ve yirminci asrın ortasında içtimai, iktisadî doktrinlerle tam bir mutabakat gösteren ve hakikatın büyük ölçüde ifadesini bulan bir mucip sebep dermeyeran edilmemiş olsaydı belki "Cebir" unsurunun muhafazası veya ademi muhafazası keyfiyeti bu kadar derin ve uzun münakaşalar mevzu teşkil et-

miyebilirdi. Filhakika Hükümetin esbabı mucibesinde gayet vâzih olarak keyfiyetin hiç de Sayın Bingöl Milletvekili arkadaşımızın ifade etmiş olduğu şekilde olmadığı belirtilmiş bulunmaktadır. Denmiyor ki; aynı fıkra da mevcut "Bir sosyal sınıfı cebir yolu ile kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî ve sosyal nizamları cebren yoketmeye mâtuf birleşmeler" ibaresi ile istihdaf edilen gaye cebiri vasıta olarak sayan sosyalist ve sair birleşmeleri tecrim eylemektedir. Maddenin bugünkü halinde mevcut ibare dolayısıyla sosyalist ve müşahit mahiyetteki partilerin teşkiline hukukân inkân mevcut değildir. Şimdi Hükümet tasarısının da esbabı mucibesinde bu kadar vâzih olarak belirtilmesine rağmen ihtilâf nereden çıkmaktadır?

Burada affınıza sığınarak gayet kısaca arzedeceğim; Marksizm bugüne kadar ki, bildiğimiz mevzular hakikat olarak ilmen kabul ettiğimiz mevzular üzerinde öyle fikirler ortaya atmıştır ki artık burada mevzu ve fikirler tam bir teşeddüt ve teşevvüş içine girmiş bulunmaktadır. Marks getirdiği tarih felsefesi telâkkisiyle içtimai hâdiseleri, hattâ insan şuuru- nu o kadar izafileştirmiştir ki, bugün Marksçıların edebiyatında bizim bildiğimiz hakikatın yeri yoktur. Bizim bildiğimiz hakikat, insanın muayyen, bir muhitten mütevellit olan insanın muhiti menşurundan geçmek suretiyle ortaya attığı bir hakikattır. Bu hakikat onlara göre, burjuva hakikatıdır. Maalesef ihtilâf buradadır. İçtimai müesseseler ilmi hakikatleri âdeta kabli bir hükümle bu kadar kendi zaviyesinden görmeye başlandıktan sonra artık herkes arasında, hattâ bir kısım ilim adamları arasında dahi aynı terimler içerisinde başka başka maksatlar gizli bulunmaktadır. Yani kelimeler adamına göre mâna değiştirir olmuştur. Nitekim, demokrasi mevzuunda bugün Sovyetler kendi nizamlarına demokrasi diyorlar. Halbuki biz de bugünkü bilgilerimize göre demokrasi nizamını onların anladığı mânada görmüyoruz. Bilâkis bu nizamı biz diktatörlük diyoruz ve bilâkis insan haysiyet ve hürriyetini her şeyin üstünde tutan garp âleminin telâkkilerini asıl demokrasi nizamı olarak kabul ediyoruz. Aynı içtimai müesseselerin bu kadar birbirine zıt şekilde telâkki edilmeleri aynı kelimelerin aynı maksatları ifade etmekten çok uzak olması keyfiyeti iledir ki bu fıkra yazılırken mefhumların, tâbirlerin, ıstılahların son derece seyyal olduklarını nazarı itibara alarak hakikaten komünistleri tecrim etmek yoluna gitmek Yüksek Meclisin de umumi temayülüne tam bir mutabakat arz edecektir. Belki bu sebepten maddenin yazılış tarzında hakikaten bâzı vuzuhsuzluklar olduğu ileri sürülebilir. Bir kısım arkadaşlar komünist tâbirinin kullanılmasını ileri sürerken diğer bir kısım arkadaşlar da böyle bir tâbire lüzum olmadığını ifade etmektedirler. Yal-

nız maddenin bu yazılış tarzında dahi bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflara tahakkümü mevzuu bahis olması halinde dahi komünist tâbiri ister kullanılsın ister kullanılmasın mevzuu bahis cemiyet bir komünist teşekküldür, bu itibarla ki birinci kısımda geçen tahakküm kelimesinde cebir unsuru mündemiçtir. Bu tahakküm mefhumu, teşekkülün telâkkisi komünizmden katiyen ayrılması mümkün olmıyan bir şey olduğuna göre, bizce ayrıca bir cebir unsuru ilâvesine burada lüzum yoktur. Fakat (Bir sosyal sınıfı cebir yoluyla kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal nizamları cebren yok etmeye mâtuf) tâbirlerini ihtiva eden kısımdaki vaziyet değişmektedir. Hükümet tasarısında da belirtildiği veçhile sosyal demokrat cereyanlarını önlememek için hattâ ben biraz daha ileri gideceğim, politik mânada değil, fakat sosyal sahada kooperatifçilik cereyanlarına dahi belki mâni olabilir düşüncesiyle cebir unsurunun burada yer alması lâzımgelir zannındayım. Çünkü kooperatifçilerin de tasavvur ve tahakküme çalıştıkları bir iktisadî ve içtimâî nizam vardır. Diğer taraftan koalisyon hakkı, Sendika Kanununda işçilere ve iş verenlere tanınan hak ve muayyen meslek gruplarına mensup olan kimselerin içtimâî ve iktisadî menfaatlerini korumak maksadiyle birleşmeleri hakkı ve binnetice muayyen menfaat sahibi kimselerin muayyen kanunî normlar içerisinde menfaatlerinin sağlanması için mücadele etmek maksadiyle kurdukları teşekküllerin âkibetleri tehlikeye girebilir. Bu sebeptendir ki, ikinci kısımda, yani cebir yolu ile kısmen veya tamamen yoketmek veyahut müesses nizamı, içtimâî nizamı cebir yoluyla yok etmek keyfiyeti hakikaten komünizm ile mücadele etmek hususunda tam mutlak olarak maksada mâtuf bir tedbir olacaktır kanaatindeyim.

Sayın Feridun Fikri arkadaşımız bu işin 141 inci maddenin tarihçesinden bahsettiler. Lâkin arkadaşlar, maddenin tarihçesini sadece Ceza Kanununun tadilâtı içerisinde mütalâa etmek doğru değildir. Memleketin 1936 dan beri geçirdiği hayatı siyasiyesindeki değişiklikleri gözönüne getirilerek buna mütenazır hükümlerin Ceza Kanununda sevkedilmesinin mânasını çıkartmak güç değildir. Bu bir metod işidir. O halde memleketin 1936 dan beri geçirdiği siyasî safahatı nazarı itibara almak suretiyle, bu husus üzerinde fazla durmuyorum, Ceza Kanununda yapılan tadiller gözönüne getirilecek olursa bunun maksadının ne demek olduğu daha kolay anlaşılacaktır. Bu itibarla izahları metod bakımından noksan olmuştur. Bu noksanı ikmal etmek suretiyle metinde cebir unsurunun muhafaza edilmesine, bilhassa programında içtimâî adalet yer almış olan Demokrat Partili arkadaşlarda olduğu gibi muhalefette bulunan arka-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

daşların da, memleketin içtimai nizamı içerisinde, üzerinde durulacak ve içtimai hayatın bünyesini takviye maksadiyle muayyen yerlerde tahditler vaz'etmek icabedebileceğini takdir ederek, sırf bunlara imkân vermek bakımından cebir unsurunun muhafaza edilmesine iştirak etmeleri icabeder. Aksi halde arkadaşlar, vaziyet şu olacaktır; bu günkü müesses nizam, içtimai adalet yönünde uzun yıllara sâri tadillere de imkân vermiyerek, cemiyetin tahaccür etmesine, kristalize olmasına yol açacaktır. Cebir unsurunun muhafazası bu taş kesilmeye mâni olmak ve demokratik nizamımızın muhafazasına imkân vermek bakımından herhalde ve bilhassa demokratik nizamda: haklı olduklarını zanneden fakat bir kanunî engel yüzünden hakkını alamadığını sanan kimseler bakımından daha çok tatminkâr olacaktır. İçtimai gelişmemizin, iktisadi gelişmemizin, içtimai adalet yolunda, mülkiyet hakkını, aileyi muhafaza ederek, herkesin dinî âkidesine hürmet etmek suretiyle vatan ve millet fikrini muhafaza ederek inkişafı arzu ediliyorsa hakikaten vatandaşlara bu mevzuda ufak tefek tadiller yapmak imkânını bahşedecek birleşmelere imkân vermek, bilâkis normal ve demokratik inkişafımızın bir emniyet sübabı olacaktır. Bu sebepten bendeniz maddenin ruhan değil fakat şeklen tadiline imkân verecek ve belki maksadı tavzih edecek bir şekle konmasına taraftar olan arkadaşlarla beraberim ve herhalde komünist cereyanların dışında kalacak olanları tecziye etmemek için fıkranın her türlü tereddütten uzak bir şekle ifragını temenni ederek sözlerime son veriyorum arkadaşlar. *(Alkaşlar)*

BAŞKAN – Sedat Bari.

SEDAT BARI (Seyhan) – Muhterem arkadaşlar; bizi, Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerini değiştirmeye sevkeden bellibaşlı sebep; komünizimle hakkiyle mücadeleyi mümkün kılacak şekilde cezai müeyyedelerinin artırılmasını temin edebilmektir.

Bu ızırari hedefin yanında eski metinlerde mevcut olınıyan cebir unsurunun maddeye sokulmuş bulunmasının hakikaten lüzumsuz vakit kaybetmemize saik olduğu kanaatindeyim.

Muhterem Fethi Çelıkbaş arkadaşımız daha evvel gerekçeden bir kısmını okudu, bendeniz de bu cebir unsuru hakkında gerekçede zikredilen başka bir paragrafını okuyacağım.

“Cebir unsuru maddi ve mânevi olarak bu izahtan varestedir. Burada bilhassa dikkat edilmesi gereken cihet şudur: Cebir istimalinin açık olarak, sarılı olarak nazara alınmış, propagandaya ithal edilmiş bulunmasına ihtiyaç yoktur. Cebir unsuru zımnen bulunabilir denildiğine gö-

re esasen bu cebir unsurunun Hükümet tarafından konmuş olması katî bir zarurete istinat etmemiş oluyor.

Müzakere ve münakaşa etmekte olduğumuz 141 inci maddenin birinci fıkrası ayrı ayrı tarif edilen üç maksadı tahakkuk ettirmek gayesini istihdaf eden, cemiyetleri kuran, sevkü idare eden veya yol gösterenlere verilecek cezayı tâyin etmekte, yani fiili değil; tasavvuru tecziye etmektedir. Fiile geçen hallerde, 125 ve 126 ncı maddeler caridir. Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis bir sosyal sınıfı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak, serbest çalışma ve mülkiyet hakkını tanımlayarak sosyal nizamları yok etmek maksatları içinde cebir ve şiddet en korkunç mânalarıyla bizatihi meknuz ve mündemîc bulunmaktadır.

Üçüncü Enternasyonalin cebir ve şiddet kararı, komünistlerin neticeye varma parolaları mebde değil, müntehadır. Yerine, yurduna, bünyesine göre uzun veya kısa sürecek hazırlıkların sonunda gayeyi tahakkuk ettirecek, kuvveden fiile geçirecek en son vasıta.

Dünyanın hiçbir tarafında, komünizmi yaymak gayesiyle kurulacak cemiyetlerin tüzük ve programında (partimiz cebir ve şiddet esasına müstenittir) tarzında bir kayda rastlamak veya cemiyet merkezlerinde "ateşli silâhlar deposu" diye bir tabelâ bulmak mümkün olamayacaktır. Nitekim, İstanbul'da derdest edilen meşum partinin tüzüğünde aziz yurdumuzun üç bölüme ayrılarak peşkeş çekilmesine kadar ileri giden vatansızlık ve namussuzluk burhanını gördüğümüz halde cebre ait bir kayda rastlamıyoruz. Haşhaş tohumundan cebren haşhaş yetiştirenlere şu kadar ceza verilir denilebilir mi? Haşhaş tohumu haşhaşı ve afyonu bilistirar meydana getirecektir.

Haddi zatında uzviyeti tahrip pahasına da olsa, zevk ve keyif veren morfin ve kokainin kullanılmasını cemiyetin siyaneti bakımından nasıl amansız bir takibe mâruz bırakıyor ve aynı zamanda onu imal ederek neşretmeye çalışanlara daha amansız şekilde mücadele ediyorsak cemiyetimiz için onlardan daha tahripkâr olduğunda ittifak ve kanun dışı kabul ettiğimiz komünizmi, imbik mahsulü olarak değil, fikir mahsulü olarak aynı şiddetle yok etmek yolunu bulmak mecburiyetindeyiz. Bu itibarla Mahmut Güçbilmez arkadaşımızın (cebir) kelimesinin metinden çıkarılması hakkındaki fikrine tamamen iştirak ederim.

Fıkranın cezai hükmüne gelince:

Asri ceza evindeki müddet yaş gibi sebeplerle bir kısmı yele bir kısmı sele gidecek olan sekiz-onbeş senelik hapsin yeterliğini katıyen kabul etmiyorum.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Müşavat diye en gaddar bir müşavatsızlık, hürriyet diye en hunhar bir istipdadı ifade eden bütün mukaddesatı temelinden yıkan bir rejimi memleket bütünlüğünü ve istikbalimizi bol keseden harcıyarak yaymaya çalışan ruh anarşistlerine bu memlekette hakikaten tek bir nefes dahi haramdır.

Birbirinden fıkren hemen aynı çapta modeli olan komünistlerden bugün yurtdışında en şeni hiyanetle meşgul bulunan Nâzım Hikmet şiirlerinde diyor ki:

Ben ki bileklerimde tel kelepçeyi
Bir altın bilezik gibi taşımışım,
Ben ki ilmikleri sabunlu iplere bakıp
Kıllı kalın enseme kaşımışım.

Ben geniş omuzlarımda dindik bir kelle taşıyorum ve yaşıyorum
Kellemin içindeki için.
Çıplak bir yumruk gibi kalbimi soymuşum.
Kellemin
içindeki
için
Kellemi koymuşum.

Muhterem arkadaşlar, bu kaşınan enseler içindekine rest çekilen kellelere, 8-15 senelik hapis değil, hakikaten ilmikleri sabunlu ipler gerektir.

Şevket Mocala birlikte idam hakkındaki tavrı veren arkadaşlara tamamen iştirak ettiğimi arzederim.

Muhterem arkadaşlarım, Loretini, Beriyan'ın meş'um çarkı işlemektedir. Bu ana kadar komünizmlle mücadelede bizim basiretimizi göstermiyen, insan haklarını bilâkaydû şart hürriyet düşüncesi içinde mütalâa münakaşasıyla bocalıyan büyük küçük bütün milletlerin beşeriyet selâmeti, kendi milletlerin mevcut bir felâketten kurtulabilmesi endişesiyle bıstırır bizim isrimizi takibe mecbur kalacaklarından şüphe etmiyorum. Bütünlüğümüz ve istikbalimiz namına, hak namına, hürriyet namına, beşeriyetin saadeti namına vicdanımıza en küçük bir gölge düşmeden alacağımız bu kararın bizler için bir iftilhar vesilesi olacağına eminim.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlarım, duradur münakaşasını yaptığımız...

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (Gümüşane) – O ne demek?

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Sen edebiyat hocasısın, benden iyi bilirsin. *(Güllüşmeler)*.

Uzun boylu üzerinde tartıştığımız bu mevzuun en ilmî cephesini muhterem komisyon başkanımız, birkaç günden beri işin üzerine yumularak sinni saline bakmaksızın bu memleketin hayrına mâtuf derin bir gayretle tetkike dayanan eserini okumaya devam ediyordu. Her ilmin kendine mahsus bir hususiyeti ve bir ihtisas mevzuu vardır. Bizim başkanımız, ceza hukuku yönünden kendimi öne atayım bana çok yıllar daha hocalık edecek kadar yükselmiş, tatbikî ve ilmî şekilde hüviyetini bu memlekete bildirmiş bir adamdır. Tatlı tatlı dinlemekte olduğumuz bu derin eseri, Halil Nuri Bey arkadaşımızın kesmesinden çok müteessir oldum ve benim gibiler diğer bir çok arkadaşlar da müteessir oldular. Bunu arzederim. Hiç kimsenin diğer bir arkadaşın sözünü kesmeye hakkı yoktur, bu nihayet fikir meselesidir. Dinler, dinlemek istemezse dışarı çıkar, sigarasını içer, tekrar içeriye gelir.

Çok müteessir olduğumu arzedeğim. Buna bâzı arkadaşlar da iştirak ettiler. Herkes kanaat ve içtihadında serbesttir.

BAŞKAN – Esas mevzu hakkında konuşunuz.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Evet sadet dâhili konuşuyorum. Tahammülü olan dinler, olmiyan kapıdan, salondan çıkar, biraz sigarasını içtikten sonra tekrar içeri girer. Binaenaleyh bir hatibin karşısında çini cebin göstermek, âdeta sabote eder gibi harekette bulunmak doğru değildir. Çünkü bu mevzuda imzasını atmış bir arkadaşınız sıfatıyla, şerefli bir insan haysiyetiyle tebdili içtihatda bulunmamak için kendi mütalâa ve kanaatlerini arz etmek istemiştir. Bu mütalâa ile de zannediyorum ki, bir çoklarımızın kanaatlerini kuvvetlendirmiş bulunmaktadır. Onun için benim arkadaşlarımdan ricam; Halil Beyi tekrar kürsüye davet edelim. Bizi, o derin vukuflarıyla aydınlatsınlar. *(Kendi isterse söz alabilir sesleri)*.

Canım ben de biliyorum, bâri hiç olmazsa siz böyle söylemeyiniz. Rica ederim sözümü kesmeyiniz. Bana verilecek salâhiyetle mi görüşeceğim, yoksa herhangi bir tahdit çizgisi içerisinde mi konuşacağım? Niçin atılganlık yapıp hatibe bir baraj çekiliyor? Yapmıyalım çok rica ederim. (Siird Milletvekili Mehmet Daim'e hitaben) hele sen avukatsın, dur, sen olsun biraz dinle.

Efendim, bu (cebir) unsuru kabul edilmeyecek olursa, maddeyi aynen okuyorum, bakınız ne tehlike içine giriyoruz. Maddeyi (cebir) unsuru olmaksızın okuyorum ve kemali ehemmiyetle nazarı dikkatinizi celbediyorum:

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

(Memlekette müesses iktisadî, sosyal, hukukî, siyasî nizamları, ortadan kaldırmaya mâuf cemiyetler.) Burada bırakıyoruz ve bugün yaşayan hüküm de aynen böyledir. Pekâlâ memlekette müesses bu hukukî durumu, bu iktisadî durumu değiştirmek isteyen, mesele devletçiliği beğenmiyen, ileri liberalizmi isteyen ve vatandaşın, devlet kundura yapamaz, fabrika dumanı tütüremez, devlet kumaş yapamaz, yapmamalıdır, bunu vatandaş yapsın, serbest ticareti vatandaşa bırakmalıdır, diye bir mütalâa, bir iktisadî fikir ortada yok mu yürümüyor mu? Ben, böyle anlıyorum. Aksini ispat edecekler kürsüde fikirlerini beyan ederler. Bu (cebir) den maksat şudur; meşru yollarla, fikir yollarıyla değil fakat tahakküm tarikiyle bir sınıfı ortadan kaldırmaktır. İşte biz bu şekilde yapılan toplantıları menetmek istiyoruz. 141 inci maddenin ruhu, karakteri şudur: Komünist cemiyeti teşkilî, yani memnu cemiyet mevzuudur. Yoksa bâzı arkadaşlar, meselâ doktor, bizim Sedat; asalım, keselim diyor. Yahu şu Ceza Kanununun 125 ve 146 ncı maddelerini bir okuyun. Okuyarak öyle çıkın buraya. Bu 141 inci madde, cemiyet teşkilinden bâhistir. Memnu bir cemiyet teşkiline mâuf hükmü muhtevîdir. Yani üç arkadaş bir araya gelecek ve: (Arkadaşlar! Bu gidiş ne gidiştir, ne felâketli gidiştir, gelin Allah aşkına toplanalım da yıkalım bu cemiyeti.) diyeceklerdir. Burada fikir değil yıhma istihdaf edilmiştir. Meselâ Halk Partisi geniş devletçidir, Demokrat Parti yarı devletçidir. Sız, hayır! Devletçilik olmamalı, fabrikaları millet açsın, işletsin, ilerletsin diyorsunuz, bugünkü kanun hükmü böyle söylememize mândır. Çünkü iktisadî nizamı bozucu bir söz söylemiş veya bir cemiyet kurmaya karar vermiş oluyorsunuz.

Arkadaşlar, kemali ehemmiyetle nazarı dikkatinizi celbederim. Medenî Kanunda evlât araya girince anaya, babaya miras yoktur. Bu, adaletsiz bir şeydir. Şimdi bunun hakkında bir cemiyet teşkil edilirse, icabeden tadilleri yapmak üzere harekete geçilmek istenirse; (aman efendim, Kanunu Medenî ana kanundur, onda tadilât yapılır mı? Ona hiç yanaşılır mı? Anaya, babaya ne diye miras hakkı tanılır?) denebilir. Okuduğum fıkraî kanuniye bu beyanından dolayı söyliyeni tehlikeye sokabilir. Ama Demokrat Parti, C.H. Partisi, Millet Partisi bunu yapar mı? Vâzı kanun bu vaziyetleri düşünmek mecburiyetindedir. Sen, ben, bizim oğlan yok, memleketin istikbalini düşünecek, âtiyen melhuz bütün tehlikeleri nazarı dikkate alarak, gayrişahsî olarak kanun yapacağız. Dâva budur. Geçen gün Samet, güzel söyledi; efendim, kanun dışı bırakıyoruz komünizmi dedi ve komünizmi yalnız kafalarda yaşatan yaşatabilir. Fakat iki üç arkadaş birleşerek bu düşüncelerini başkalarına söyliyemezler, diye kanaatini açıkladı. İşte dâva buradadır. Herhangî bir siyasî, içtimai ve iktisa-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dî dâvayı alâmeleinnas serbestçe ifade etmekten endişem yoktur. Fakat komünizmayı kafasından fiiliyata intikal ettirdiği gün, kanun kendisinden hesap soracaktır. Bu itibarladır ki toplantıyı menediyor bu 141 inci maddenin üç bendi. Dikkat buyurun, Halk Partisi bugüne kadar yıkmadı Demokrat Partiyi. Hiç şüphesiz biz de onlara taarruz etmiyeceğiz. Fakat kimbilir istikbalin meşimesinden neler doğacaktır? Rica ederim, kanun vâzı olarak vaziyetimize dikkat edelim. Onun için burada (cebiri) unsuru bulunması hâkimin arıyacağı unsur şudur: Bu toplantıda cebre mâtuf bir söz var mıdır? Dikkat buyurun, söz, diyorum. Bu toplantıda yapılan istişari görüşmeler, cebre mahsus bir mahiyet ifade ediyor mu? Aranacak nokta budur, Esasen hususi kanununda, Cemiyetler Kanununda komünizme ait bir cemiyet kurulamaz, diyor. Buna ait kaydı mahsus vardır.

RİFAT ALABAY (Konya) – Öyle şey yok..

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamlı) – Var! (*Yok sesleri*). Belki de eski Matbuat Kanununda vardır. Rifat Bey, ben burada iyiyi ve hakikatı ömrümün sonuna kadar müdafaa edeceğim. Hatam varsa düzeltmeyi fazilet telâkki ederim. Bu öyle veya böyle olabilir, fakat dâvanın mahiyetini değiştirmez. Benim hâfızamda böyle kalmış olabilir.

Geçen gün Behzat Bilgin ile, Necip Bilge gibi genç hukukçu, hakikaten bizim önümüze bir ışık daha tuttular. İstifade ettim, zabıttan da kendilerini takip ettim. Komisyonunda bulunmak itibarıyla bütün kuvayı fikriyemle kendimi bu işe verdim. Onlar meselemizi biraz daha genişlettiler. Fazla rahatsız etmiyeceğim, Halil Bey olsaydı belki biraz çekinir ve korkardım. (*Geldi sesleri*).

Arkadaşlarım, (cebiri) unsuru burada, fiillere raci değil, kasda makrundur. Hâkim sanığın hareketinde (cebiri) olup olmadığını arıyacaktır, diyorlar. Bu beyan veciz bir ifadedir. Zaten bir komünizm hareketi içinde, mutlaka bir cebir vardır. Çünkü o yıkıcıdır ve ancak yıkmak suretiyle maksadına ulaşacaktır. Cebir unsuru olmadığı takdirde bir sosyalist, bir çiftçi partisi teşekkül etmek imkânını bulamaz.

Bilhassa memleketimizin % 84 ünü teşkil eden çiftçilerimizi düşünelim: Bir çiftçi; (Ben çiftçiyim, her şey bana dayanıyor, her şey benim, her zahmet benim olmasına rağmen diğer sınıflar hayatta benden daha ziyade müstefit oluyorlar. Gelin, bir çiftçi partisi kuralım) deseler, bu takdirde ne olacak? Herhalde o çiftçi partisi bugün yaşayan diğer sınıfların refahından bir pay koparacağına hiç şüphe yoktur. Ve bu parti diğer partilere karşı galebe temin etmeye çalışacak; şüphe yok ki çiftçi sınıfı daha

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

racih bir salâhiyetle ve daha galip bir ihtiyaçla memlekette hükümler olmak istiyecek. İşte bu şekilde faaliyete geçen bir parti (cebir) unsurunu kanuna koymadığımız takdirde ortadan kaldırılabilir ve müteşebbisleri de cezaya duçar edilebilir.

HİMMET ÖLÇMEN (Konya) – Komünizmi tasrih edelim, tayzih edelim.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Beyefendi çok güzel bir söz söyledi. Yalnız ben değil, bizim encümen namına söyleyebilirim ki, hepimiz bir arada buna muktedir olamadık. Bizim âlimler de kudret yapamadı. Komünizmle mücadele eden medenî milletler de komünizmayı tarif edemediler. Sen bir mühendis olarak teklif yap da istifade edelim.

BAŞKAN – Şevket Mocan.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – Muhterem arkadaşlar; hukukçu arkadaşlarımızdan bir lâhza müsaade alarak huzurunza çıkmak kısmet oldu, çok şükür. (Gülüşmeler).

141 inci maddenin birinci fıkrasına eklenmesini 108 arkadaşlarımızla istediğimiz ek fıkra, yani vatan hainleri komite başkanlarına münhasır ölüm cezası hakkında mâruzatta bulunmak üzere huzurunuzdayım.

Teklifimize imzalarıyla şeref sözü vermiş arkadaşlardan hariç arkadaşlar da teklifimize hükümlerini verirken, kütüphane raflarından inip nazariyattan ayrılıp bugünkü dahilî, haricî vakıaların içinden ve bilhas-sa İsviçre ve Fransa'daki adli felsefelerden ziyade Türkiye'yi bir Türk gözü ile tetkik buyurmalarını çok istirham etmekteyiz.

Bir ricamız daha var: Son günlerde sık sık tekrar edilen bir Faşist Kanunu olarak telâkki edilmemesini çok yalvarıyoruz. Faşizm ne demektir arkadaşlar?. Bir milletin diğer milletlere üstünlük iddiasıyla; emperyalizm emellerle; cemiyeti ateşe vermesi demektir. Türkiye'de böyle bir şey tasavvur edilebilir mi?. Çekile çekile kendi yurdunun son köşelerine çekilmiş Türkiye'nin, aile ocaklarında, huzurla, istiklâl hürriyeti içinde yaşamaktan başka bir emeli olabilir mi?. Kimin bir karış toprağında gözü-müz var?. İki de birde tekrar edilen faşist kelimesini bu kürsünün kudsiyetini hiç yakıştıramam.

Muhterem arkadaşlar; bugün mâruz bulunduğumuz tehlike tarihte eşsizdir. Tarih boyunca şimdiye kadar bizi tehdit eden tehlikeler; yurdun bir parçasını koparmaya mâtuftu ve cephedendi. Bugünkü tehlike; Şark, Garp hudutlarımızda ırk düşmanlıkları son haddine kadar tahrik edilmiş; dışlara kadar silâhlendirilmiş, uşak devletlerle de iktifa edilmeyerek; cenupta bir âlemin cenbiyeleri bilenilmektedir. En korkuncu; iç bünyemizde haricî tehlikelere muvazi ve yardımcı Türk ismi taşıyan haini va-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tanların; komita tüzüklerinde saklamaya bile lüzum görmedikleri Türkiye tasfiyesini, Türk katliamını, hazırlayan, Türkiye komünist komiteleri kurmaya kadar ileri gitmiş olmalarıdır.

Arkadaşlar; başka memleketlerde Amerika'da Fransa'da, İsviçre'de, de bu ölçüde tehlikeler var mıdır?. Arkadaşlar; kanunlar kopye edilmez. Ayı ayrı birer şahsiyet olan milletlerin ihtiyaçlarından doğar. Demokrasi fikir hürriyeti; hiçbir zaman hürriyetten faydalanarak bir milletin tasfiyesini; beşikteki çocuklarının katliamını düşünen fikirlere müsaade etmek demek değildir.

Demokrasiyi tekmil hak ve hürriyetleriyle yok etmek için, zulme, katle, vahşete; dayanan bir emperyalizmin ülkemize (Nefes borumuza) din; ve bu hançereyi islâvlastırmak isteyen ihtiras yolu üzerinde meskûnuz. Bu tehlikeyi bütün şümülüyle göremiyene af buyurun bugün Türk vasfını bile vermek kanaatimce çok güçtür.

Muhterem arkadaşlarım, size çok ibretli bir delil okumak isterim;

Nâzım Hikmet; yalnız isminin iddialarımızın bütün teferruatıyla çıplaklığı ile canlı bir delil ifadesi olan Nâzım Hikmet 1935 te donanmamızı isyana teşvik ettiği zamanlarda bir harb gemimizde muhakeme olmuştu. Tamamen iç idaremize, dahili emniyetimize ait olan hâdiseyi yabancı bir devletin resmî organı bir gazete bakınız ne şekilde benimsiyor ve kendilerine ait bir dâva imiş gibi nasıl hiddetleniyor:

"Nâzım Hikmet bugün dünya proleter ihtilâlinin en büyük kahramanlarından birisidir. O sade demokrat dünyanın nefes borusu sayılan bir ülkede dâvamızın bayrağını açmakla kalmamış, sosyalist dünya dâvasını yürüten bir şair olmuştur. Ne yazık ki, büyük ihtilâlcı şimdi bir geminin rutubetli mahzeninde havadan, sudan mahrum kötürüm olmuştur. İhtilâl onu kurtardığı zaman onu mahkûm ettiren rejimin kellelerinden öyle bir terazi kurulacaktır ki, bu kellelerin ağırlığı onun hapsedildiği geminin ağırlığından üstün gelecektir."

Arkadaşlar, o asırlarca asırlarca nigâhbanı olduğumuz ve birçok defalar da bu en buhranlı anlarımızda bize nigâhban olan boğazların geçitlerine tekâsüf etmiş ihtiraslar meçhulümüz değildir. Onun sihirli sularında dolaşan gemilerimizin ağırlığından çok fazlasıyla kellelerimizden teraziler yapmak hülyalarını da çoktan biliyoruz. Hattâ hiçbir zaman tahakkuk etmiyecek o mahşer gününde boğazların hegemonyasında ırkımızın izi kalmıyacağı da meçhulümüz değildir. Arkadaşlar kellelerimizden gemilerle ölçüleceği günü hazırlayan iç hiyanet komite başkanının irtibatçı takviyesinin üç kellesi çok görülmemelidir. Bol mevsimin yemişlerin-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

den daha bol; ağaçları cesetlerimizle donatacağına kasideler yazan haini vatanın kafası lüzumsuzdur.

Muhterem arkadaşlar, şimdiye kadar vâkıalar bize ispat etmiştir ki, haini vatani hapis şöhretini temin eden ve tarikatına sadakat vasıtası olmaktan fazla bir tesir yapmamıştır. Hain düşman halâşkâr ordusundan ümidini kesmemiştir. Nâzım Hikmet'i mahkûm eden askeri mahkemenin bir âzası içimizde Kırşehir Mebusu Rifat'dır. Gelsin 37 senelik hükmü mûtaakıp enternasyonal marşını nasıl tegannî ettiğini bize anlatsın.

Muhterem arkadaşlar; geçen gün partisiz bir kişi bu kürsüden müstehlizi bir eda ile ne olmuş alev bacayı mı sarmış; dediler. Evet alev bacayı çoktan sarmıştır. Fakat binayı yakacak bir alev değil, bacadan fışkıran bir alev. Mekteplerimizin orta okullarına kadar, aile harimlerimize kadar sarmıştır. Bu saate kadar meş'um komünizmi yasak eden bir müeyyide olmaması en çok macera mânisine mâruz sinler olan onbeş ilâ 25 yaş arasındaki çocuklarımıza, iç yüzünü, hiyanet derecesini bilmiyen, yalnız senaryosuna kapılan çocuklarımıza çok ucuz bir macera imkânı veriyor. Bu yaştaki çocuklar seyrettikleri bir gangster filmini hemen sokakta tatbik ettikleri vakalar malûmdur. Tabii onun gibi yasak cazibesıyla ucuz bir maceranın içine karışıp gidiyorlardı. Bu kanunun kesbi katiyetiyle genç dimağlara saldıran yılan saha bulamıyacaktır ve alev derhal sönecek, karşımızda yalnız ve yalnız senelerden beri Türkiye'nin en müşkül zamanlarında yarım asırdır rahatsız eden muayyen bir listenin muayyen, mûtaaddit sabıkaları, ıslahı mümkün olmıyan isimleri, mahdut ve nasırlaşmış sabıkaları kalacaktır. Bu milleti bunlardan kurtarmak dâvası gibi mahdut bir çerçeveye ateş inhisar edecektir.

Arkadaşlar; kanun Türkiye'nin ifadesi olan varlık kanunudur. Bugün Türkiye'nin dünyanın dört bir köşesinden akıp gelen kumandanlar, filolar, senatörler, otellerde yer bulamıyan gazetecilerle dolup boşalıyorsa bütün hürriyet âlemin göz bebeği oluyorsa, iktidarımızla başlayan sarıh antikomünist olmamız ve bu politikamızda sarıh, samimi olmamızdan başka bir sebep yoktur. Bu kararımızdan zerre kadar tenzilat, muvaffak ve nail olduğumuz tekmil mazhariyetleriyle beraber, Türkiye'yi silebilir.

Muhterem arkadaşlar; bu kanunun harici tesirlerinin aziz vatanımıza temin edeceği mazhariyetler sonsuz ve ölçsüzdür. Bütün bir medeniyet bizden örnek alacak, kopye edecektir. Bütün bir hürriyet dünyasını gözlerin bu saatte bu ulvi kubbe altında Türk Milletini temsil eden size müteveccih olduğuna emin olabilirsiniz. İcra mesuliyetini verdiğimiz Hükümetimizin Başbakanının sık sık kürsüye koşması bu dâvanın ehemmiyet ve şumulünün ve tarihi kararımızın ne kadar ehemmiyetli olacağı-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nın bir ölçüsüdür. Gece gündüz her gün toplanalım, Varlık ve İstiklâl Kanunumuzun mehabetiyle mütenasip bir hassasiyetle medeniyete hediye edelim.

Arkadaşlar; sözlerime son verirken, tekrar ediyoruz, vatan haini düşmanın öncüleri, komiteleri başkanlarına munhasır fıkra da ısrar ediyoruz, kabul heyeti aliyenizindir. Yalnız, şeref sözü imza veren biz 108 arkadaş tarihe karşı beratımızın delilini elde etmek için açık oy teklif ediyor, bu hususta 15 imzalı teklifimizi de takdim ediyorum. *(Sağdan ve soldan alkışlar)*

BAŞKAN – Hükümet namına Başbakan Yardımcısı konuşacak.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Çok muhterem arkadaşlar, konuştuğumuz mevzu üzerinde ilerisine, gerisine, yukarısına, aşağısına doğru bir çok fikirler ortaya sürüldü. Aynı fikirleri huzurunuzda tekrar etmeye lüzum görmüyorum. Yalnız bu celsemizde söz almış bazı arkadaşlarımızın ortaya sürdükleri bazı noktalara işaretle iktifa edeceğim.

Bir kısım arkadaşlarımız teklif edilmiş olan kanunun 141 inci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkraları üzerinde durarak sosyal nizam, iktisadî nizam mefhumlarının ne olabileceğini araştırdılar. Derhal itiraf edeyim ki, hakikaten akla gelmemesi lâzım gelen noktalara kadar gittiler. Meselâ bir arkadaşımız dedi ki, kooperatifçilik bir iktisadî nizam değil midir? Diğer bir arkadaş bir çiftçi partisi kurulup çiftçileri himaye etmek isteyen bir parti teşkil edilirse bu parti iktisadî nizamda bir tahavvül tasavvur etmiyor mu? Dediler. Ne münasebet arkadaşlar! Böyle bir mantıkla hareket edecek olursak meselâ ceza kanununun, vatanın, Devletin bütünlüğünü, varlığını parçalamak isteyenlere ait ağır cezalarını durmadan tatbik etmek icap etmez mi? Bir profesör, bir milletvekili çıkar da merkeziyet sistemi yanında âdemî merkeziyeti müdafaa ederse; bir müddei umumi, bir avukat, bir hakim, âdemî merkeziyet sistemi Devletin bütünlüğünü parçalayan bir sistemdir, binaenaleyh ceza kanununun şu maddesi harekete geçsin diyebilir mi? Bunu dediği anda ona gülmek icabeder. Kanunun maddelerinde mündemiç olan mânâyı vâzı kanun sarahatle tespit ve tâyin eder. Bu kanun encümünde müzakere edilmiş, yüksek huzurunuzda müzakere edilmektedir. Teklif edilen madde dolayısıyla, iktisadî nizamın ne olduğu hakkında arkadaşlar ayrı ayrı görüşlerini belirtiyorlar. Bunların hepsi zapta geçti ve geçiyor. Tasavvur edelim ki, mektebi yeni bitirmiş bir hâkime bu mevzuda bir dâva geldi. Elbette bu arkadaş mektepte kendisine okutulmuş metotlardan istifade edecek, tereddüde düştüğü zaman vâzı kanunun maksadı nedir diye zabıtları açacak, iktisadî nizamdan maksadın ne olduğunu arayacaktır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bâzı arkadaşlarımız cebir unsuru kalkarsa iktidardaki partinin diğer partileri komünistlikle itham edileceğini söylediler. Bu fikri ortaya atan arkadaşlarımız hâlen tatbik edilmekte bulunan kanunda cebir unsuru mevcut olduğunu biliyorlar. Hal böyle iken ne Halk Partisinin Demokrat Partiye ne Demokrat Partinin Halk Partisine böyle bir atıfta bulunması akla gelmemiştir.

Yıllar ve yıllardan beri cebir unsuru kanunda olmadığı halde arkadaşlarımızın korktukları mânada bir tatbikat olmamıştır ve olmasına da imkân yoktur. Bir rejim diktatörlüğünü sureti katiyede ilân etmedikçe bu çeşit tefsirlere ve bu çeşit hükümlere gitmeye cesaret edemez. Ama bir rejim diktatörlüğünü ve istibdat rejimini ilân etmeye cesaret ettiği anda zaten kanunlar ayak altına alınmış demektir. O zaman hangi kanun maddesinin peşinde koşacağız? (*Soldan bravo sesleri*).

Sonra arkadaşlar, nazariyeler tatlıdır, sonsuz dehlizlerinde koşmak ve konuşmak mümkündür. Eğer konuştuğumuz mevzu, meselâ bir faaliyet iktisadiyenin bir sanayi faaliyeti mi, yoksa küçük sanat faaliyeti mi diye tarifini yapmak, unsurlarını tespit etmek gibi bir mevzu olsaydı hep beraber komisyonlarda, Mecliste ve ilim heyetlerinde günlerce münakaşasına dalar ve bu münakaşaların zevkini alırdık. Fakat konuştuğumuz bu mevzu, demin bir arkadaşımızın işaret ettiği gibi memleketimize has bir meseledir. Bu meselede Türkiye'mizin ehemmiyetli hususiyetleri bahis mevzuudur.

Bundan bir ay evvel gelen İsviçreli bir mutehasssın, Devlet dairelerinin islahı hakkında kendisiyle konuşurken bana söylediği bir fikrini arz edeyim. Kendisi İsviçre'de devlet idaresinde bulunmuş, İsviçre'de rasyonel devlet idaresi için esaslı tedbirler almış, tasarruflar yapmış bir insandır. Ben kendisinden, devlet idaresinde bulunmuş olmasından dolayı istifade edeceğimizi ve oradaki tatbikattan bizim müstefit olacağımızı söylediğim zaman, her memleketin içtimai bünyesine göre idari teşkilâtı olur, ben İsviçre'de tatbik edilen şeyleri burada yapacak olursam ciddi bir iş yapmış olmam dedi.

Devlet dairelerinin islahında, esas olan, şu kanaati, bir milletin bekası mevzuubahis olduğu zaman evveliyetle gözönüne almak mecburiyetindeyiz.

Sonra arkadaşlar; maddeler vardır, bunları suçu tarif ederler. Maddeler vardır, suçlunun vasfını meydana korlar. Getirilmiş olan şu kanunun maddelerindeki tarif bir yandan suçu tarif etmekte, diğer yandan da

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

suçlunun vasfını ortaya koymaktadır. Bu vasıf nedir? Komünisti ararken birisine komünist demek için lâzımgelen şartları birer birer tespit ediyoruz.

Bu şartlar arasında cebir unsurunu koyduk mu karşımızda komünist kalmıyor arkadaşlar. (*Bravo sesleri*). Görüyorsunuz arkadaşlar nasıl bir fâsit daire içine giriyoruz!

Arkadaşlar, bir husus hakkında geçen gün söylemiş olmakla beraber, bir kere daha mâruzatta bulunmak lüzumunu hissediyorum. Komisyon-da, Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımızla, Alabay arkadaşımız meseleyi ortaya attıkları dakikadan itibaren hükümet olarak bu tezi benimsedik. O andan bu ana kadar aynı fikir üzerinde duruyoruz. (*Soldan bravo sesleri*).

Gelelim asıl meseleye: Komünizmin ne olduğunu anlamak için cebir unsurunu şart koştığımız anda karşımızda komünist yoktur. Karşımızda komünistten gayri garip bir nesne vardır. Öyle ki bir şey ki, söyledikleri komünizmin nazariyeleri, yazdıkları komünizmin iddiaları, fakat bunlara rağmen ona komünist diyemiyoruz. Niçin diyemiyoruz? Cebir unsuru mevcuttur da onun için!..

Demin bir arkadaşımız, Fethi Çelikbaş arkadaşımız, bütün bu meseleler burjuva hakikatlarını Marksın kendi menşurundan geçirerek ortaya dökmesinden doğdu, yoksa bütün bu mevzular burjuva hakikatlarıdır, dediler.

Arkadaşlarım, cemiyette hiçbir hâdise yoktur ki, cemiyetin hâdisesi olmasın! Elbette ve elbette komünizmin, marksizmin ortaya attığı nazariyeler, prensipler cemiyetin bir noktasında mevcut bir realitenin muayyen bir istikâmete doğru inkişaf ettirilmesinden başka bir şey değildirlere. Ama bundan evvelki celsede de arzettiğim gibi, bu dâvayı büyük bir fikir hürriyeti prensibi içinde mutlak olarak mütalâa etmek imkânını haiz değiliz. Hattâ böyle mütalâa ettiğimiz takdirde dahi, pek güzel arkasından ilâve edebiliriz ki, fikir hürriyetinden istifade etmesi mümkün olan nazariyeler; Ancak fikir hürriyetini kendileri de kabul eden nazariyeler, görüşler olabilir. Ben Marksizmin diğer bir unsurunu daha arzedeyim: Bizatihi metodunda cebir unsuru olması dolayısıyla Marksizm: fikir hürriyetini ret ve inkâr etmiş olan görüştür. Böyle bir görüşün fikir hürriyetinin bayrağı altına girerek kendisini müdafaa etmesi hafsalanın, aklın alacağı şey olmamak lâzımgelir.

Halil Özyörük arkadaşımız sözlerini bitiremediler. Hakikaten gönül bitirmelerini arzu ederdi. Hâmid Şevket Bey kendilerinin tekrar kürsüye

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

dâvet edilmelerini istediler. Bu kendileri için çok kadirşinas bir harekettir. Fakat beni affetsinler bu kürsüde fikirler sonuna kadar münakaşa edilir.

Arkadaşlar Allah göstermesin, komünist partisi kurulup da şu sıralarda otursa idi milletvekili arkadaşlarımızın çok mâsumane yaptıkları itirazları yerine kendilerine muarız olan her milletvekiline karşı kapak gürültüleriyle, ayak sesleriyle müdahale edeceklerdi, onları susturmaya çalışacaklardı!

Halil Özyörük arkadaşımızın konuşmalarında sonuna kadar ısrar etmesi lâzımdı. Çıkıp gitmekle fikir müsamahasında, biraz, aflatını rica ediyorum, kıskanç oldukları intibanı bendeniz almış bulunuyorum. Kendilerinin Yüksek Meclisinize mâruzatları yarım kalmış olmakla beraber yaptıkları mukaddemede çıkarttığım bâzı neticeler mevcuttur. Mesele, komünizmle mücadele metodumuz ne olmalıdır, dediler ve arkasından ilâve ettiler. Nasyonel sosyalizmde komünizmle mücadele etti. Bizim mücadelemiz nasyonel sosyalizm mücadelesi gibi olmamalıdır. Hayır arkadaşlar, afbuyursunlar beni, bilâkaydüşart bütün âzası ile ne Yüksek Meclisiniz ve ne de onun itimadı ile iş başında bulunan Hükümet bir tek saniye dahi, memleketimiz ve dünya karşısına nasyonel sosyalizmin metotları ile çıkmak vaziyetinde bulunmaz ve bulunmayacaktır.

Arkadaşlar, nasyonel sosyalizmin komünizmle mücadelesinin veya diğer ırklara ve milletlere karşı açtığı mücadelenin hangi safhalardan geçtiğini hepimiz çok iyi biliriz. Düşman olduğumuz fikir muazzam bir kuvvet halinde hududumuza gelip dayandığı halde günler ve günlerden beri en ince ve tâli meseleler üzerinde durmakta, bir haksızlık yapmamak için titremekteyiz. Nasyonel Sosyalizm böyle yapmadı; kararını bir anda verdi, kamplarını kurdu, katliâmlara başladı. Burada böyle hâdise mi vardır? Bizatihi şu müzakereler Türkiye’de komünizmle mücadelenin ne kadar insanî, ne kadar hukukî, ne kadar millî bir mesele olarak ele alınıp işlendiğini kâfi derecede ispata kâfidir.

Sonra mefhumlar! Mefhumlar çok ince şeylerdir. Kapitalizm bir iktisadî ve içtimai nizam mıdır? Hakikaten üzerinde durulacak bir mesele. Halil Özyörük kapitalizmin bâzı mahzurlarına işaret ettiler. Amerika, kapitalizmin anası olana Amerika, sosyal adalet mefhumu, sosyal adalet ölçüsü ile sosyalist nazariyelerin ideallerini her gün biraz daha tahakkuk ettirmektedir. Bugün kapitalist denilen memleketlerde tatbik edilen içtimai adalet kaideleri muasır cemiyetleri komünizmden ayıran ölçülerin ta kendilerini teşkil etmektedirler. Sosyalizm de bu ölçünün içine girer. Sağdan sola doğru çeşitli sosyalist nazariyeler, mektepler vardır. Fakat

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bir tek komünist nazariye ve bir tek komünist mektep vardır arkadaşlar. İşte aradaki muazzam fark!

Komünist din aleyhtarıdır. Fakat her din aleyhtarı komünist değildir, dediler. Bizler ve cebir unsurunun kaldırılmasını ortaya süren arkadaşlardan hiç biri din aleyhtarlığı düşüncesiyle bunu buraya getirmedi.

Arkadaşlar, her komünist, aile aleyhtarıdır, din aleyhtarıdır, mülkiyet aleyhtarıdır. O halde arkadaşlar, bütün bu aleyhtarlıklar birleştiği zaman komünist karşımıza çıkıyor demektir.

Şimdi mâruzatımı geldiğim bu noktada bağliyabilirim: Şu maddedeki içtimai nizam, iktisadî nizam, aile nizamı, mülkiyet nizamı, fert ve vatandaş hürriyeti nizamıdır. Onun dışında kooperatîfçilik, Çiftçi Partisi, hattâ arkadaşlar devletçilik ismi verilen ve mânası bir türlü malûm olmıyan sistem bu maddenin içinde yer almış değildir.

Muhterem arkadaşlar; sözlerime son verirken size diyeceğim ki, komünizmle mücadele dâvasında, bu mühim memleket dâvasında, bu büyük dâvanın azameti ve kutsiyeti karşısında bâzı tâli ehemmiyette düşünce ve endişelerle yolumuzdan inhiraf etmiyelim. Büyük mücadeleye bir an evvel başlayalım. Karşımızda bir heyulâ gibi dikilen tehlike bunu emretmektedir. Bunu size arz etmek millî bir borç halindedir arkadaşlar. (Alkışlar).

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) – Aziz arkadaşlar, birkaç günden beri 141 inci maddenin birinci fıkrası üzerinde geçen müzakereler gösteriyor ki; biz demokratik hukuk prensiplerini ve demokratik insanlık haklarını, bir kelime ile demokrasiyi anlayış buhranı geçirmekteyiz. Demokrasi anlayışımızda hükümetimiz ve hükümetimize mücavir muhitler başka anlamakta, en salâhiyetli hukukçularımız ve Adalet Komisyonumuz başka anlamaktadır. Hükümetimiz ve hükümetimize mücavir muhitler 141 inci maddenin (*öyle şey yok sesleri*) birinci fıkrasında eğer cebir unsuru kaldırılırsa komünistleri takip edebileceğiz, diyor. Halbuki diğer arkadaşlar cebir unsuru kaldırılırsa takip edilmekle bütün demokratik haklarının, fikir hürriyetlerinin tehlikeye gireceğini iddia etmektedirler. Hükümetin ve diğer arkadaşların beyanlarını cümleten dinledik. Evvelâ kısaca şunları arz etmek istiyorum. Hükümetin en salâhiyetli uzuvlarının ve en yakın olan Sayın Samet Ağaoğlu'nun buyurduklarından başlıyorum.

Dediler ki; dünyada birçok sosyalist vardır, bir tek komünist telâkisi vardır. Hayır, fiilî olarak Rusya'da komünist vardır. Şarkî Almanya'daki komünizme teşkilâtlanması vardır. Daha derin bir tezatla bir fark göstereyim diye arzedeyim... (*Gürültüler*). Müsaade buyurun arkadaşlar; Ti-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tizm dedikleri ve nasyonel komünizma şeklinde gösterdikleri Yugoslavya şekli vardır. İcra makamında Başbakan Yardımcısı ve cidden çalışkan bir arkadaşımız olan Samet Ağaoğlu'na Yugoslavya'nın komünizma telâkisi ve Yugoslavya ile olan sıkı münasebetleri olanlar üzerinde dikkatle durmalarını rica ederim. (Gürültüler).

Arkadaşlar; Türkiye'de 25 senedir hükümetin yanında ve ondan daha çok komünizma ile mücadele eden bu millettir. Şunu bu kürsüden iftiharla arz edeyim ki, bütün ajanlarına, bütün iktidarlarına, bütün parasına ve bütün gizli teşkilâtına rağmen dünya kızılığı ve kızıları bu memlekette muvaffak olamamışlarsa, bunun ne bu kanunlara, ne hükümetlere değil, doğrudan doğruya Türk milletine borçluyuz. Türk milletinin içtimai bünyesi içinde ne ajan, ne sabotör ve ne de diğer vasıtalarla diğer memleketlerdeki muvaffakiyetle, kolaylıkla ve ucuzlukla yürüyüp aldıkları gibi bir netice alamamışlardır. Bunu tekrar ederim, bunda da her şeyimizi milletimize borçluyuz arkadaşlar.

MECDET ALKİN (Kütahya) – Hükümet mümessilini dinlemedin mi?

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Hükümet mümessilini dinledim sayın üstadım. Hükümetin gerekçesini de okudum. Deniliyor ki; 25 seneden beri bu memlekette komünizm hakkında faaliyette bulunanlar aynı şahıslardır. Yirmibeş seneden beri Türk milleti içinde bunlardan başka bu fikirde adam bulunmamışsa, bunların sayıları artmamışsa, bunun sebebini Türk milletinin asaletinde aramamız lâzımdır.

141 inci maddeyi yazanlar boş yazmamıştır arkadaşlar; (Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde tahakkümünü tesis etmesi ilh... dedikten sonra, burada gayet açık atıf vardır. Mâtuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül etmek.)

Arkadaşlar, bu maddeye nazaran, cebir unsuru kullanmadan her hangi bir şahıs buna mâtuf bir beyanda bulunmakla komünist olduğunu meydana koyar ve mahkemeye sevk edilirse mahkûm edilebilir. Burada gayet sarıhtır, cebir unsuruna mâtuftur, "bu gibi cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül etmek" tir.

Arkadaşlar, Sayın Halil Özyörük, cümlemizin dikkatle dinlediğimiz ve bâzılarımızın da ilmî anlayışla mütalâa ettiğimiz, beyanda bulundular. Bunu Sayın Samet Ağaoğlu yanlış anlamışlar. Diyorlar ki, Halil Özyörük nasyonel sosyalizm metodu ile, itham etti Hükümeti. Hayır!.. Hepinizin duyduğuna ve zapta da geçtiğine göre komünistlikle mücadele için iki metot vardır, birisi Nasyonel sosyalitelerin metodu, diğeri de Demokrat memleketlerin takip ettiği metottur dediler. Yoksa, biz Nasyonel sosyalist metodunu takip ediyoruz demediler. Yani biz öyle anlamadık.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Türkiye'mizin komünistlere karşı özel bir vaziyeti var diyorlar. Birçok arkadaşlarımız da buna misaller verdiler. Amerika'dan İsviçre'den misaller getirdiler. Şu kadarını arzedeyim ki, bugüne kadarki mevzuatımız içerisinde bilhassa bugün çıkaracağımız kanun İsviçre kanunu kadar da tesirli değildir.

Komünistlik, iftira, ihanet, ihtilâl şekillerine bürünerek gelir. Sabotaj baş işidir; yarın bizim nebatlarımıza hastalık tufeylatı atar, nebatı hastalıklar salgını vücuda getirirse, ne yapacağız? Bizim bu kanunda böyle salgınlara karşı hattâ ağır müeyyidemiz olmalıdır. Milletimizi sefaletе düşürmek ve komünizme müsait muhit yaratmak için bunlar gelir de hayvanlara hastalık aşılar. Bunlara karşı birer müeyyidemiz olmalıdır. Başka yerlerde bunlara karşı etraflı mevzuat vardır.

Geçende Sayın Başbakanımız, bizim titizlikle maddeler üzerinde durmamızdan memleketimizin hususi ve tehlikeli vaziyetini düşünmediğimizi, nazari hukuk münakaşaları ile vakit geçirdiğimizi beyan buyurdular.

Kendilerine arzetmek isterim, bir Türk vatandaşı milletvekili olarak hepimiz her an, gece ve gündüz bu memleketin siyasi durumu ve emniyeti ile meşgul olan kimseleriz. Fakat, kendilerinin de müsaadeleriyle şunu da ilâve etmek isterim ki, 1945 senesinde bu memleketin durumu bugünkünden daha kötü idi. 1945'te bizden üs istemişlerdi. Meşhur Gürcü profesörleri siyasi ve gayriilmî yazılar yazmışlardı..

BAŞKAN – Fıkra üzerinde konuşunuz.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Fıkrayı müdafaa ediyorum, Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Umumi konuşmaları lütfen bitirin.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Fıkra üzerindeyim Sayın Başkanım. O zaman ne Atlantik Paktı vardı, ne Avrupa Konseyi vardı, ne Amerikan yardımı vardı, ne Birleşmiş Milletler vardı, ne traktör yardımı vardı ve ne teçhizatımız vardı. Bu memlekette o zaman muhalefet doğmuş ve o zamanki iktidar da daima dış tehlikeden bahsetmiştir. Aradan altı sene geçmiş, bugünkü hükümetin güzel kararları ile Atlantik Paktına gireceğiz, dün Avrupa Konseyine dâhil olduk, bugün Orta Doğu müdafaasını kurmaya çalışıyoruz, Amerikan yardımı almak suretiyle ordumuzu altı sene evvelkine nazaran daha fazla teçhiz etmiş bulunuyoruz... Affedersiniz demek iktidarda olanlar daima tehlike var diyorlar. Bu sözleri iktidar sözü oluyor. (Gürültüler).

Bugünkü vaziyetimizi beş sene evvelkinden daha müsterih görerek, daha muhafazalı vaziyette görerek, maddeten ve mânen daha iyi görerek

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

şahsî hürriyetlerimizi ve içtimai haklarımızı ve millî hukuk prensiplerimizi daha ciddiyetle, daha tafsilâtıyla, daha derin korumayı düşünmek mecburiyetindeyiz arkadaşlar. Ve nihayet bu milletin ilk Meclisinin, Sakarya Muharebesi esnasında dahi dünyaya âbideyi demokrasi örnekleri vererek Mustafa Kemal'e en hayatî anlarında Başkumandanlık salâhiyetleri verirken dahi demokratik müzakereler, mübahaseler ve münakaşalar da bulunduğunu unutmayalım. Onun için millî ve tarihî ananelerimize güvenerek; kızılık karşısında Türk olmanın huzuru içinde, bu haklarımızı ebedi ve ezeli olan Türk Milletine inanarak düşünelim. Tehlike mevzuubahistir telâkkisine düşmiyelim, arkadaşlar. Tarihi tehlike dün de vardı, bugün de vardır, yarın da var olacaktır. Çünkü bu tarihî bir tehlikedir, asırlardan beri başımızda belâ olan bir tehlikedir, Rus tehlikesidir. Biz onların dostluklarına inanamıyoruz. Eğer dün de arkadaşlardan bunların dostluklarına inananlar olmuşsa biz doğduğumuzdan beri onların Türk dostluğuna inanmayan insanlarız arkadaşlar. Çünkü dedelerimizden aldığımız kan terbiyesi budur.

Arkadaşlar; pek dramatik mevzular üzerindeyiz. *(Gülüşmeler).*

Bir noktayı Sayın Menderes'e hatırlatacağım. Geçendé dediler ki, bir tasarı Meclise geldikten sonra hükümet onun üzerindeki tasarruf hakkını kaybeder. Biz Meclise verdik, 11 ay orada bekledi, dediler.

Madem ki Meclise geldikten sonra hükümetin tasarruf hakkı gidiyor, şimdi bir kelimeyi hükümet geri almak için iki gündür niye uğraşıyoruz? *(Soldan, o başka sesleri).* Hükümet lûtfedip bu kelimeyi yerinde bıraksaydı bu tasarı çoktan çıkmıştı.

Bu arada şuna da dikkatinizi çekmek isterim ki harblerde ve fevkalâde zamanlarda hükümetlerin salâhiyetleri artar ve hükümetler bu güzel salâhiyetlere alışır ve yeni yeni salâhiyetler kazanmak isterler. Kendileri hakikaten teminat veriyorlar. Samimî olabilirler veya olamazlar. Bunu Allah bilir. Benim elim bu salâhiyetleri verin, komünistler hakkında kullanacağım ve bunu öyle anlıyacağım diyorlar. Güzel; fakat bu salâhiyetleri kendilerinden başkaları tatbik etmek mevkiine geçerlerse; Allah cümleye uzun ömür versin; demokrat iktidara da. Ziya Gökalp'ın şu sözlerini daima hatırlarım: *(Ferd fânî; cemiyet bakıdır)* der. Onun için verdiklerimiz nazari hürriyet misalleri değildir. Birleşmiş Milletler Anayasasının kabul ettiği içtimai terakkileri bu memlekette yürütmek için içtimai fikirlerimizin, hareketlerimizin, fiillerimizin, hürriyetlerimizin, düşüncelerimizin yakın veya uzak istikbalde tehdit altına alınmasını önlemek için de şu veya bu iktidar, şu veya bu hükümet bu memlekette çok geri kalmış olan içtimai terakkiiyi tahdide veya engellemeye muvaffak olamama-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

lıdır. Bu terakkiyi, Birleşmiş Milletler Anayasasının ahkâmı dairesinde ve İnsan Hakları Beyannamesinin unsurları içinde yürütebilmek için, hattâ sosyal adalet ölçüsünden de ilerde, bugünün çok partili demokrasilerinde olduğu veçhile, sosyal emniyet içinde yürütebilmek için millî haklarınızı tahdît edecek herhangi bir tehlike şeklinde görülmemiştir.

Madde şu veya budur. Menderes yapar veya yapmaz... Biz artık bundan sonra tek şefe, diktatörlüğe zümre tahakkümüne şuna veya buna bu imkânı verecek insanlar değiliz. Bunu yapmaya kalkanları, kalkacak ol-salar dahi burada başka hiçbir şeyle değil; tükrükle boğarız. (*Soldan ıylı ya sesleri*). Onun için Türk Milletinin istikbalini düşünerek arz ediyorum.

Türk Milletinin istikbaline ait bir eser veriyoruz hem de 14 Mayısı ge çirerek, demokrat bir iktidar olarak, demokrasi düşüncesi ile hareket eden insanlar olarak; hattâ muvafık, muhalif, müstakil demokratik dü-şünceler ve prensipler üzerinde müttefik olan insanlar olarak veriyoruz. Onun için vereceğimiz eser tam mânasıyla örneklik, demokratik olmalı-dır. En küçük suitefehhümü ve suitefsiri mucip olmayacak kadar güzel ve sağlam bir eser olmalıdır. Bir Meclisin ihtisas komisyonu çıkar da, en sa-lâhiyetli adamlar çıkar da; vereceğimiz demokratik eserde şu kelime kal-kınca işler tehlikeye girer derse; biz de düşünmeye mecburuz arkadaş-lar. Hukuk Fakültesi, Meclis İhtisas Komisyonu şöyle der, daha çok hu-kukçular öyle der; fakat bâzı arkadaşlar çıkar, hayır böyle derse, af bu-yurun biz bunun üzerinde tereddütle düşünmeye mecburuz arkadaşlar.

Arkadaşlar bu meyanda arzedeyim ki, gençliğinde; Meclisteki beyan-larını samimane ve hayranlıkla mektep sıralarında takibettiğim Feridun Fikri Beyin bu bapta ki beyanatını beğenmedim.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Feridun Fikri Bey bütün haya-tında bu beyanatiyle iftihar eder. Çünkü komünizmle mücadele mevzu-ubahistir. Mesuliyeti tarihiye alıyoruz.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Sayın Feridun Fikri Bey, karşınızdaki Cez-mî Türk 1936 da Nazım Hikmet'in hainliğini ancak polis tahkikatı mey-dana çıkarır diye yazmıştır. Ve polis tahkikatı yapılmış, ondan sonra Na-zım Hikmet içeri girmiştir.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – İftihar et.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – Tarihi yarışmaya çıkmıyalım.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – 1949'da da yazdınız.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) – 45 te, 46 da, 47 de, 48 de, 49 da da yaz-dım, 50 de de Demokrat iktidarın 6 ncı ayına kadar çok yazı yazdım. Heps i matbudur ve meydandadır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Arkadaşlar, 1936'da bir kanun tadili çıkıyor. Bir içtimai zümrenin şiddet kullanarak diyor. 1938'de sadece içtimai zümrenin tahakkümünü tesise teşebbüs ediyorlar. Gayet açık, Hükümeti devirme korkusundan böyle yapıyorlar. O zamanları, o hazin zamanları unutmayalım. Bu devir Atatürk'ün hastalığına ve ölümüne rastlıyan devirdir. Ve bütün dünya ve biz kendimize bakıyoruz, öksüz mü kalacağız, ondan sonra ne olacak diye. Hükümet o vakit bunu önlemek için tedbir almış olabilir. Bir fevkalâde zaman tedbirini burada bir evölüsyon eseri olarak göstermek, medihle kabul ettirmek imkânsız bir şeydir arkadaşlar. *(Gülüşmeler)*.

1946; bu tarihi, nasıl bu kürsüden telâffuz ettiler. Hayret ve esefle dinledim. İçtimai bir zümrenin tesisine... İlh. diye ceza maddelerini artırıyorlar. Bunun ne demek olduğunu 5 sene Demokrat Parti saflarında mücadele etmiş olan arkadaşlar daha iyi bilirler. Benden daha iyi bilirler. Çünkü ben o şereften mahrum bulunuyordum. Bu mücadeleye beş sene iştirak etmedim. Bu itibarla bunun mânasını siz benden daha iyi bilirsiniz. Binaenaleyh Demokrat Partiye benden sonra giren arkadaşım Feridun Fikri Bey bunu demokrasinin bir âbidesi olarak göstermek suretiyle siyaset yapıyorlar.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Ben asla siyaset yapmadım. hakikatı ifade ettim.

CEZMİ TÜRK (Devamla) – Siyasete siyasetle cevap verilir. Feridun Bey.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Siz tecavüzü âdeta bir siyaset haline getirdiniz

BAŞKAN – Söz Başbakanındır.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar; epeyce süren bir sınır mücadelesinin sonunda gerilmiş olan sinirlerinizi biraz yatıştırmak ve gevşetmek için, lâtife tarzında birkaç cümle sarfetmeme müsaadelerinizi rica ederim.

Ben Feridun Fikri arkadaşımı müdafaa edecek vaziyette değilim. O kendisini, hele Cezmi Türk'e karşı, ve temas ettiği mevzularda lâıkiyle ve kifayyetle müdafaa edebilecek vaziyettedir. Cezmi Türk, gençliğinden başlayarak, ben şöyle söyledim, böyle söyledim diye eskiden beri fikir ve düşüncelerinde istikrar bulunmadığını belirtmeye çalışmaktadır. Muka-bele görme ihtimali olmadan konuşmak hakikaten çok kolaydır. Fakat kendisine sormak lâzımdır; 1945'te, 1946'da, 1947'de, 1948'de, 1949'da ve 1950'de neler söyledi ve bugün neler söylemektedir? Falan tarihte şöyle söyledimdi diyor, ondan sonra bir serçe kuşu gibi, birden 5-10 sene at-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

layıveriyor. O, sizlerin demokratça duygularınızı istimrar etmek için onları harekete getirmeye çalışıyor. Fakat bu arada nasıl bir tezada düştüğünü bir anda farkedivererek derhal 5 sene bu mücadelenin içinde bulunmadığını itiraf etmek mecburiyetinde kalıyor. Bu mücadelenin içinde bizlerle beraber değil, aksine olarak karşı tarafta yer almıştı.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Demokrat Parti saflarında demek istedim.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Adana'da bütün hismiyle karşımıza dikilen kendisidir. Kanaatleri muhteremdir, fakat; fikir istiklâli ve hürriyeti vardır diyerek yersiz hücum ve iddialara geçerse, kendisine mukabele edecek arkadaşlar çıkarsa onların da fikir hürriyetine ve karşısına hükümet dikilirse müdafaa hakkına bağışlaması icabeder. Hani hükümetin tasarrufu bu Meclisin kapısında dururdu? Bir kelimenin geri alınması, alınmaması üzerinde bu kadar durmanın mânası ne olabilir? Fakat arkadaşlar: görüyorum ki, bugünkü bütün müzakereler ve Yüksek Meclisin hassasiyeti bu kelime üzerindedir. Böyle bir kelime bahis mevzuu olunca, fikrini nasıl bir ısrar ile müdafaa ettiğini gördünüz. Kendisi böyle ısrarla konuşurken, milletvekili ve memleket idaresinde mühim mesuliyet taşıyan Adnan Menderes'in mütalâa dermeyan etmesine, inandığı kanaatı bu kürsüde söylemesine tahammül göstermiyor.

Ondan sonra arkadaşlarım, diyor ki; bu memlekette, 1945'te iktidara karşı muhalefet mücadelesi açıldığı zaman, haricî tehlikeden bahsedilirdi; bu, iktidarın mütat sözüdür, diyor. Ve, böylece, kıyası maalfârik yapıyor. O gün mevcut olan iktidara karşı açılan mücadelevi, bugün için kıyas edebilir miyiz? (*Asla sesleri*). O gün yıllarca ve yıllarca teessüs etmiş ve bertaraf edileceği hakkında asla küçük bir ümit dahi beslenmesine imkân olmayan ve hattâ gayrimümkün addedilen bir devre karşı Demokrat Partinin açmış olduğu mücadele vardı. Şimdi de, sanki sizin heyetiniz, memlekette bir istibdat sistemi kurmak istiyor ve Cezmi Türk'de ona karşı mücadele açmış gibi bir örnek vermek istiyor.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Teminatınıza teşekkür ederim.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devamla) – Muhterem arkadaşlar, sözlerim şayet, müzakere edilmekte olan fıkranın hududunu aşıyorsa, cereyan eden müzakerelerde geçen fikirlere cevap vermek zaruretiyle olduğunu arzeder ve bundan dolayı beni mazur görmeyi rica ederim.

Muhterem arkadaşlar, partimize mensup bir sayın milletvekili, konuşmasında şu sözleri söyliyerek fikrini müdafaa etmeye kalkıyor. Diyor ki; "şayet biz maddedeki cebir kelimesini kaldıracak olursak, adaleti içtimaiye prensibi güden partilerin teşekkülüne mâni oluruz. Veyahut da onları tenkil etmek salâhiyetini Hükûmete vermiş oluruz."

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Adaleti içtimaiye prensibi, hakikaten seyyal bir mefhumdur. Ve iktisadî, içtimai mezhep ve doktrinlere göre çok değişir. İçtimai adalet prensipleri dediğimiz zaman, Avrupa'da, bir amele meselesi bir sosyal dava meydana çıkmaktadır. Halbuki içtimai adalet dediğimizde Türkiye'de 15 milyon Türk köylüsünün hayatını bir derece daha terfih etmek meselesi karşıya çıkmaktadır. Görüyoruz ki, içtimai adalet prensiplerinin anlamı yer yer değişebilir. Başka partiler içtimai adalet prensibini güdüyorlar da, mensubu bulunduğumuz Demokrat Parti içtimai adaletsizlik prensibi mi tatbik ve takip etmektedir? soruyorum... Elbette ve elbette bizim de, bu memleketin hayrı ne ise, içtimai adalet prensipleri bugün, böyle bir memlekette ve bu şartlar altında nasıl telâkki edilmesi lâzımgeliyorsa, programımızın ona tekabül ettiğine dair bir kanaatimiz vardır. Bunu böyle anlayarak bu partiye intisap etmiş insanlarız. Bununla biz, içtimai adalet prensiplerini takip eden partilere onun içinde yer vereceğimiz için değil, sadece en büyük prensibin, hürriyet prensibinin tatbika konulması ve muzaffer olması için bu münakaşaları yapmaktayız.

Biz, zatî hürriyeti rencide etmek, onu orselemek gibi bir hataya düşer miyiz gibi bir endişe ile, burada, (cebîr) kelimesinin kalmasını istiyen arkadaşların da böyle bir hisle mütelhassıs olduğunu kabul etmek suretiyle, kendisine cevap vermekteyim. Bunu da böyle kabul etmelerini rica ederim.

Arkadaşlar bu memlekette eğer komünizm zaferyap olmamışsa, bu, Türk Milleti sayesinde olmuştur. Büyük milletimiz; bütün medihlere lâyıktır. Bu kasideler onun için bir haktır. Fakat, bunun da bir haddi, bir hududu vardır. Bu medhiyelerin, bu kasidelerin arkasında birtakım hakikatları gizlemeye çalışmak, üzerinde durmamızı icabeden bir hâdise teşkil eder.

Ancak 21 milyon Türk milleti içinde iki bin hattâ, 20 bin kişi çıkabilir. Bunu, yoktur diyecek olursak hakikati reddetmiş oluruz. Çünkü, birçok asil milletlerin bünyeleri içinde bu zararlı unsurlar türemiş olabilir ve bunu bu milletlerin bir ayıbı olarak değil, tatbik ettikleri gaflet rejiminin bir neticesi olarak telâkki etmek icabeder. (Soldan bravo sesleri).

Niçin 25 senedir komünistler çoğalmadı, bunu da arzedeyim:

İstiklâl mahkemelerinin Takriri Sükûn kanunlarının ve örfi idarelerin hâkim olduğu bir devirde bir ikinci partinin, en liberal veya demokrat bir partinin dahî kurulmasının gayri mümkün olduğu ve memleketin bir tek elin pençesi içinde bulunduğu bir devirde komünizm değil başka şeyler dahî intişar edemezdi. Çünkü komünizmin, zafer için beklediği zaman,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

demokratik hürriyetin tatbika konulduğu zamandır; kullanacakları silâh, demokratik hürriyetlerin kendilerine temin edeceği silâhlardır. Bunu bilmiyen gafil, bu memlekette kalmamıştır, arkadaşlar. *(Bravo sesleri alkışlar)*.

Şimdi zatı meseleye gelelim; Cebir kelimesi kalsın mı, kalsın mı?.

Arkadaşlarım; büyük vaveylâ koparıp, hürriyet elden gidiyor, vatan elden gidiyor gibi bir velvele ile karşılaşmaktayız.

Cebir kelimesi kalsa da, kalksa da ne vatan, ne de hürriyet elden gider.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Velvele yok.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (Devam) – Arkadaşlar, sözlerimde hakaretâmiz birtek kelime dahi yoktur. Velvele, heyeti umumiyesidir. Bundan ricat edecek değilim; fikirlerimi, milimetre dahi inhiraf etmeden sonuna kadar müdafaaya devam edecek bir karekterde olduğumu kendisi iyi bilir. *(Alkışlar)*.

Bu kelime, esasen, cari kanunda mevcut değildir. Sanki biz, yepyeni bir hüküm getirmişiz gibi, heyecana kapılmak doğru değildir arkadaşlar. Bunun, zatimesele ile hiçbir alâkası olmadığını zaten biliyorsunuz.

Şimdi arkadaşlarım; burjuva olmiyan cemiyetler, falan. Bu sözler bir edebiyatın kokusunu verir. Malûm, burjuva cemiyeti diye biraz da istihfafla ve hattâ istihkarla konuşulur. Buna istinat ederek o da var, bu da var gibi akademik hürriyet münakaşaları yapmak Samet Beyin dediği gibi tatlıdır. Halil Özyörük arkadaşım, objektif olarak hepsinin ortasında imiş gibi konuştu. İktidar partisi olarak, Demokrat Parti olarak bizim de kendimize göre görüşlerimiz vardır.

Mesai arkadaşım olması itibariyle yakından bildiğim Halil Özyörük arkadaşım fikirlerini burada serdetti. Mütalâaları o kadar objektifti ki, bunu memleketin dışında bir objektivite anlayışı içinde gördüm. Yanılınan bir noktaya işaret edeyim: Cebir, komünistliğin unsuru aslisidir, diyor. Cebir, komünistliğin unsuru aslisi değildir. Komünist partisinin programları, yani istihsal aletlerini, istihsalı, hasılayı bütün serveti kolektivize etmek, mülkiyeti katiyen kaldırmak, ailede şunu tatbik etmek, ötede bunu tatbik etmek, Bütün bildiğimiz şeylerdir. Bir komünist partisinin bütün esaslarını mecelle halinde ihtiva eden bir program ortaya konsun ve bu programda "cebir" kelimesi olmasın. "Cebir olmadığı için, o program ne sosyalist programdır, ne de liberal programdır, elbette ki, komünist programdır. Cebir, asıl değil metottur. Küçük ekalliyet halinde çalışarak, büyük ekseriyete tahakküm edecek bir komünizmin, zinde

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

halde çalışması lâzımgelir. Binaenaleyh, bir sınıfa karşı taaruz ve mücadele için, cebir ve zoru ancak bir metot olarak ele almıştır. Farzedelim, Allah göstermesin, bu memleket bir komünizm istilâsına yahut bir komünizm darbesine mâruz kalsa; bunun arkasından milyonlarca ve milyonlarca mülk sahibinin elinden, komünizm tatbikatı olarak mülklerinin alınması vaziyetinde tedbirler almak lâzımgelse, bütün mülk sahipleri, başa gelmiş insanların dediklerine kolayca inkiyad edecekler midir? Zaruri olarak, Hükümeti ele geçirdikten sonra emsaline rastlanmamış bir terör ve tedhişin hâkim olması bir zarurettir. İşte cebir buradan geliyor. Tatbikatının bir neticesi olarak ortaya çıkıyor ve komünizmin bir mücadele metodu olarak kendisini gösteriyor. Şimdi biz bunu, komünizmin unsuru aslisidir, diye komünizmin ve komünistin teşhisini buna bağlayacak olursak, komünisti teşhis gayrimümkün olur. Bunun gayrimümkün olması da, şüphe yok ki, tecziyeyi gayrimümkün kılar.

Bir taraftan hürriyeti imha etmek, hürriyetini tanımayacağız, komünistlik memleketimizde kanun dışıdır, diyoruz. Bugünkü mevzuat ve telâkkilerimiz budur. Fakat "Cebren" kelimesini mutlaka koyup komünistin teşhisini buna bağladığımız takdirde komünist propagandasını hattâ komünist partisinin teşekkülünü kanunileştirmiş olursunuz ki, bunca münakaşa ve müzakereden sonra bu yola gitmek, komünistliği kanunileştirmek muhakkak ki çok acı bir tecelli olur.

Muhterem arkadaşlar, bahis mevzuu tadilâtın komünistliği imhayı istihdaf ettiğine kimsenin tereddüdü olmadığına kaniim. Bir komünist programı, bir sosyalist programı ve arasındaki fark erbabınca malûmdur. Fakat, bunlar için esaslı kanuni kıstaslar koymak lüzumu hâsıl olunca, fıkralar yazılmıştır. Yoksa, bu fıkralar, hürriyeti ifna için hazırlanmış değildir. Eğer kendisi komünizm için daha esaslı bir tarif buluyorsa lütfen söylesin. Yok, bilmem hangi profesörün kemiyet, keyfiyet bakımından şöyle demiş, böyle demiş olması, B. M. Meclisini ilzam edecek bir sebep olamaz. Bu Yüksek Meclisi teşkil eden 400 âza bunu bilmiyecek de dört tane profesör bu Meclisten daha iyi düşünecek... Bu kaabili müdafaa bir iddia olamaz. B. M. Meclisi, kanunları yaparken, bütün hakikatleri kendi menşurundan süzdükten ve kendi vicdanında taktir ettikten sonra bunu, kimsenin ademiîtaat gösteremeyeceği hükümler ve naslar halinde tedvin etmeye milletçe memur edilmiş bir yüksek heyettir. Meclis olarak sizin vicdanımızda tekevvün etmiş olan hakikatlar, falan zat şöyle dedi, falan zat böyle dedi diye değişmez. Bunun başka türlüğü vardır, başka türlüğünün başka türlüğü de vardır. (Soldan bravo sesleri) Burada toplanan arkadaşları millet memleket hakikatleriyle mezcettiği şeyleri hüküm

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

halinde birleştirip ortaya koyabilecek vasıfta insanlar olarak göndermiştir. Kemiyet ve keyfiyetten bahsetmek, siz 400 kişisiniz biz 3 kişiyiz, falan zatın ehliyeti ilmiyesi vardır, sizin ehliyeti ilmiyeniz yoktur demek doğru değildir. Neye, doğru yoldan gelmiyorlar?

Arkadaşlar, durulacak bir nokta daha var. Vaktinizi çok suiistimal ettim, affınızı rica ederim, hakikaten bahis çok uzadı. *(Devam sesleri)*

Arkadaşlar; komünistlikle mücadele bahis mevzuu olunca derhal faşist lâfı karşınıza getiriliyor, onun, bir alıp takılması kalıyor, o da, nezakete mugayir olduğundan yapılmıyor. Dikkat etmek lâzımdır; muhterem arkadaşlar, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden, bu memleketi faşistlik tehdidi altındadır gibi göstermek, nâbeca ve çok insafsız bir harekettir. 14 Mayıs inkılâbına, hattâ ondan evvel geçen asırlık mücadelelere kıymasınlar!

Bugün bir doktrin olmaktan çoktan çıkmış ve dış kuvvetlerin öncülüğünü yapan, beşinci kolu olan, casusu olan ve memlekete zarardan başka hiç faydası olmıyan bir hareketi ve o hareketin salıklarını tenkil etmek için tedbirler düşünürken bizlere faşistlik, hürriyeti imha niyetleri atfetmek asla iyi niyetle telif edilecek bir hareket olamaz.

Biliyorsunuz muhterem arkadaşlarım, hükümeti ilk kurduğumuz gün komünistlikle mücadele etmek için, bugüne kadar yapılan mücadele kifayetli olmamıştır, bunu kuvvetlendireceğiz, dedik ve sizler de tasvip buyurdunuz. Yolumuz yanlış olsaydı şüphesiz ki tasvip etmezsiniz. O gün hatırlıyorum, bir tek kişi itiraz etmişti.

Biz komünistlik için mevzuatımızın nakâfi olduğunu, daha tesirli mücadele yapmak için hükümler getirmek, kıstaslar koymak, cezaları teşdit etmek lâzımgeldiğini söylemiştik. Hakikaten, bunu yaptığımız takdirde, bu sahte kahramanlar, bu kötü niyetli insanlar, yarasalar gibi kendilerini karanlıklarda gizlemek mevkiinde olan insanlar, ortada görünmiyeceklerdir.

Muhterem arkadaşlar, inkılâpları korumak hakkındaki kanun konuşulurken, hürriyetlerin tahdide uğruyacağı hususunda bazı arkadaşlar heyecan göstermiş ve endişe izhar etmişlerdi. O zaman endişelerinin yerinde olmadığını söylemiştim. Şu anda bir küçük muhasebe yapacak olursak, kabul ettiğimiz o kanundan hiçbir vatandaşın zarar görmediği ve incinmediği meydana olan bir hakikattir. Fakat, şu da bir vakiadır ki, Ticaninin çekici durdu veyahut da memleketteki içtimai nizamı karıştırmaya ve yoketmeye kastetmiş olan insanların cesareti kırıldı. Kabul ettiğiniz bir hüküm, bu zararlı unsurları memlekette yokettirmiştir. Bugün

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

gösterdiğiniz hassasiyet yerindedir. Fakat bunların tenkilinde hükümet mutlaka müşkülâta uğrasın, bocalasın ve memleketin hayrına olan kararların alınmasında türlü zorluklar ve tereddütler hâsıl olsun diye bir arzu ve temayül yoksa, bir müddet sonra bu kanundan da, o zaman kabul ettiğiniz kanun gibi, ancak hayırlı neticeler görülmek suretiyle bugünkü endişelerin yersiz olduğu itiraf ve kabul edilecektir. Bu bakımdan kendileri müsterih olsunlar. Hani, 3-4 ay evvelki, hürriyet elden gidiyor, diye vâkı heyecan ve endişeler? Bu kanun idarenin değil, hükümetin eline verilecektir. Adliye hükümetin değil, Büyük Millet Meclisininindir. Bu salâhiyeti hükümetin eline veriyorsunuz, diyenler utansınlar! Yok, bu hakikatı biliyorlar da gene ifadeden çekinmiyorlarsa, cüretlerini yüzlerine vurmak isteriz. Hükümet, Büyük Millet Meclisinin icra kuvveti, adalet ise kaza kuvvetidir. Yüksek Meclis, icrayı hükümete, kazayı da adliyeye, müstakil adalet teşkilâtına gördürür. Kaza doğrudan doğruya size bağlıdır ve onların murakebesi Büyük Millet Meclisine aittir.

Sözlerim bundan ibarettir arkadaşlar. (Soldan alkışlar, bravo sesleri).

BAŞKAN – Kemal Özçoban.. (Kâfi kâfi sesleri). (Müzakerenin kifayeti hakkında taktir verildi sesleri).

Müzakerenin kifayeti hakkındaki taktir yeni geldi, arkadaşımız konuşsun, ondan sonra taktiri okuruz.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Sayın arkadaşlar; 141 inci maddenin birinci fıkrasındaki cebir kelimesinin ilgası veya tayyi talebi hususunda leh ve aleyhte konuşanları büyük bir sabırla ve tahammülle dinlediniz.

Bir cebir unsuru hakkında bu kadar titizlikle saatlerce ve günlerce duran Meclisimizin bu asıl hareketi belki de siyasî tarihimizde ilk defa sizlere nasip olmuştur.

Birinci fıkradaki cebir unsurunun kalkmasıyla (bâzı arkadaşların fikirlerine göre) meğer ne kadar vahim neticeler husule gelirmiş! (Hürriyete münafıymış, suiistimale müsaitmiş, demokrasimizin inkişafına mâniymiş ve nihayet partilerin çalışıp gelişmelerini baltalar, onları baskı altında tutar ve iktidarı devirmek hareketlerini önlermiş.)

Hayır arkadaşlar, bunlar asla vârit olamaz. Biz ne istiyoruz: Komünizmin memlekette yayılıp inkişafını temine mâtuf bir cemiyet kurulmasına mâni olacak tedbirleri almak değil midir?

Bunun ne hürriyetleri tahdit ile ilgisi vardır, ne partilerimizin çalışmalarıyla alâkadardır, ve ne de vatandaşlara baskı vasıtası olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Necip Bilge, bu o kadar tehlikelidir ki iktidara geçmiş bir partinin muhalifi partiler onu iktidardan uzaklaştırmaya mâtuf hareketleri bu maddeye girebilir diye kendisinden umulmayan bir fikir ileri sürdü.

Acaba hangi partinin hareketi veya hangi hürriyetini kullanan vatan-daşın durumu tehlikeye girmiştir! Partilerin gayeleri tüzükleriyle muay-yendir. Elindeki tüzük ve programdan uzaklaşan ve bu yola sapan parti mensupları da elbette suç işlemiş olurlar. Geçen oturumda birçok hatip-ler ve bu meyanda muhtelif partiler mümessilleri ve hattâ bağımsızlar da konuştular.

Cebir unsurunun kaldırılması fikri karşısında daha mâkul ve mukni, sebep ve illetlere müstenit, müdellel iddialar karşısında olsaydık ben şu anda o arkadaşların fikirlerine katılmakta asla geri kalmazdım. Fakat ne çare ki tezimizin antitezi zayıftır, ihtimalât üzerine bina kurmak kabîlin-dendir.

Millet Partisi sözcüsü arkadaşımız Osman Bölükbaşı kanunların istikbale muzaf olacağını, Halk Partisi sözcüsü Sayın Faik Ahmed Barutçu ise (Biz Menderes'in muhalefette iken söylediği kanunî teminatı istiyoruz, şahısların teminatı kâfi değildir) buyurdular.

Filhakika kanunlar maziden alınan ilham ve tecrübelerle halin ihti-yaçlarını gidermek ve istikbalî düzenlemek için çıkarılır. Vatandaşlar ve bilhassa muhalefet daima kanunî teminat talebederler. Zira faaliyet, mü-cadele ve inkişafı için en lüzumlu garanti budur.

Fakat arkadaşlar; bir kanun ne kadar iyi tedvin edilirse edilsin, ihti-yaçları ne kadar iyi karşılayacak mahiyette olursa olsun idare ve tatbik eden eller iyi olmadığı ve iyi niyetten uzak olduğu takdirde kanun vâzıla-rının umdukları netice hâsıl olamaz.

Sayın arkadaşlar, güzel bir hatip olan Başbakanımızın konuşmasın-dan sonra bana söz düşmesi bir talihsizliktir. Fakat ben cevap vermek zaruretinde kaldığım bâzı noktaları arz etmek için geçen celsede söz al-mıştım, biraz müsamahakâr olmanızı rica ederim.

Meselâ; 1946 da tatbik edilen Seçim Kanunu fena değildi. Fakat iyi tatbik edilmediği içindir ki değişmeye mahkûm oldu.

Şu halde kanunların teminatı kadar tatbik eden icra organlarının da iyi niyetli olmaları şarttır.

BAŞKAN - Kemal Bey mevzua gelmenizi rica ederim,

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) - Geliyorum efendim.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bu arkadaşlarımız asla endişeye düşmesinler. Artık bu memlekette katı adım atılmıştır. Parolamız iki adım ileri bir adım geri değildir. Atatürk'ün parolasıdır. Yani ileri, daima ileri.

Bu memlekette kanunları kötüye kullanacak bir kimse artık icra mevkiinde bulunamaz. Hak ve hürriyetlerimizi çiğneyemez. Aksi halde sizinle birlikte biz de onlarla mücadelede hazırız.

Şu hale göre endişe etmeden millî birlik halinde kötülüğüne inandığımız komünizmin yurt içinde yayılmaması tedbirlerini alacağız.

Cebir unsuru kalkarsa ne olur?

Bir şey olmaz arkadaşlar. Cebir kelimesi bundan evvelki maddede yoktur. Bu sefer hükümetin nereden aklına geldiyse bir cebir kelimesinin eklendiği tasarı ile karşılaştık. Cebir kelimesi Ceza Kanunumuzun birçok maddelerine girmiş bir tâbirdir; bir unsurdur. Cebir Ceza Kanunumuzun diline göre şiddet ifade eder, cebir failin maksadına süratle ulaşmasını temin eden bir vasıta. Şu hale göre bu yola giden kimselerin fiillerinde şenaat vardır. Bu sebeptendir ki; kanunumuz cebri hedefin kolaylıkla husulünü temin eden bir vasıta telâkki etmiş ve teşdit sebebi olarak kabul etmiştir. Ceza Kanunumuzun cebir unsurunu şiddet sebebi olarak kabul etmesi prensibine birçok misaller verebiliriz. Türk Ceza Kanununun 209 uncu maddesi irtikâptır. 210 uncu maddesi de irtikâptır. Birincisi icbar, ikincisi ise ikna unsuruna dayanır. Yani 210 uncu maddede memuriyetine ait vazifeyi suiistimal suretiyle bigayrihakkın para itasına ve sair menfaatler temin veya vaadine bir kimseyi ikna ederse cezası bir seneden üç seneye kadar haptir. Yirminci madde de ikna değil de icbar ederse üç yıldan beş yıla kadar haptir. Keza 414 üncü madde de 14 yaşını bitirmiyen çocuğun ırzına tasallutu üç yıldan on yıla kadar ağır hapisle tecziye eden Ceza Kanunumuz burada mahkememizin kararıyle mânevi cebrin vücuduna var farzeder. Fakat ikinci fıkrası bu failin cebir ve şiddet istimali suretiyle vukuunu bu takdirde yedi yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası vererek teşdit eder. Yani cürmü maddi mânevi cebirden de daha ağır bulur. Yine 430 uncu maddenin ikinci fıkrası reşit olmıyan bir kimsenin cebrü şiddet bulunmaksızın kaçırılmasını üç yıl ile tecziye suretiyle cebir unsurunu şiddet telâkki etmiştir. Yine 491 inci ve 492 nci maddesinde ve mütaakıp maddeler hırsızlığa mütedairdir. Bu maddelerde muhtelif tefriklere göre ceza vardır. Fakat 493 üncü madde duvar ve kilit gibi muhkem şeyleri kullanmayı şiddet telâkki etmiş; ağır-laştırmıştır. Fakat bir kimsenin huzurunda cebir istimali suretiyle malını çalmayı şiddet sebebi saymıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yine 513 üncü madde hakkı olmiyan yerlere tecavüzü meneder. Bir aydan iki yıla kadar hapis cezası verir. Fakat 514 üncü madde bu tecavüzün şahıslara karşı, cebir ve şiddet istimali suretiyle vukuunu teşdit sebebi telâkki eder. Ve bir seneden beş seneye kadar hapisle tecziye eder. Velhâsıl sayın arkadaşlarım, cebir unsurunu teşdit sebebi telâkki eden ve cezayı artıran kanunumuzun bu prensibi herhangi bir maddeyi vaz'ederken unutmamak lâzım gelir.

Buraya kadar olan mâruzatımı 141 inci maddenin tertibinde de nazarı itibare almamız şarttır. Şimdi cebir unsuru kalkarsa ne olur? Filhakika Sayın Halil Özyörük'ün beyanlarına göre komünizmin sarıh bir tarifi yoktur. Zira zamanla değişmektedir. Eğer ikinci enternasyonal zamanında onun târifini kanunumuza alsaydık, şimdi üçüncü enternasyonalde târif büsbütün değiştiği için kanundaki tarifi de değiştirmek gibi bir halle karşılaşacaktık, dediler.

Ben Sayın Halil Özyörük'ün bir an için tarihleri karıştırdığına kaniim. Zira Türk Ceza Kanunu kabul edildiği tarihte (ki 1926 yılıdır) üçüncü enternasyonal statüsü mevcuttu. (Zira 1920'de) toplanmıştır.

Ben Sayın Halil Özyörük'ün üçüncü enternasyonalde komünizmin târifinde cebir unsurunun bîzatihî mevcut olduğunu buyurdular. Fakat yazıdan aldığım metin doğru ise üçüncü enternasyonalin birinci maddesinde biz bu unsuru görmemekteyiz. 3 üncü enternasyonal kongresinin 1920 yılında aldığı ve karara bağladığı tüzüğün birinci maddesi:

"İşçiler milletlerarası derneği olan komünist enternasyonal muhtelif memleketlerdeki komünist partilerinin cihanşümul bir tek komünist partisi halinde teşekkülüdür. Proleteryanın dünyaşümul bir tek komünist partisi halinde teşekkülüdür. Proleteryanın dünyaşümul ihtilâlinin yol göstericisi ve teşkilâtçısı, komünist şampiyonu olan komünist enternasyonal işçi sınıfının ve büyük fakir köylü kitlesinin ekseriyet kazanması, komünistliğin prensipleri ve hedefleri proleteryanın dünyayı kaplıyacak diktatörlüğünün kurulması Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin cihanşümul federasyonu, sınıflarının tamamen ilgası ve komünist cemiyetinin birinci merhalesi olan sosyalizmin gerçekleşmesi için mücadele etmektedir" şeklindedir.

Burada cebir unsurunu görememekteyiz. Sayın Özyörük herhalde mücadele kelimesinden bu unsuru sezmiş olacaktı. Filhakika mücadele cebir unsurunu da ihtiva edebilir. Fakat bu mutlak değildir onun içindir ki bilhassa tam medenî olmiyan muhitlerde komünistliğin tersi bir veçhile icrayı faaliyet eder, Bâzi arkadaşların buradaki mütalâaları ve

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bâzı hukuk profesörlerini gazetelerdeki yazılarına göre eğer cebir unsuru kaldırılırsa sosyalistlerin faaliyetleri sektedar olacaktır. Endişesini izhar etmeleri de kanaatimce mübalâğalıdır. Zira sosyalist partilerle komünistler hiçbir zaman bir değildir. Birleştikleri noktalar da yok denecek kadar ehemmiyetsizdir. İşçi Partisinin programını misal aldılar. Biz de ondan misal verelim:

İngiliz İşçi Partisi Programının dördüncü maddesinde; El ve kafa işçilerine emeklerinin tam semeresini sağlamak ve istihsal, tevzi ve mübadele vasıtalarının müşterek mülkiyeti esasları üzerinde hakkaniyete en uygun ve mümkün tevzii yapmak ve her faaliyet sahasının ve hizmetin halk tarafından idare ve murakebesi mümkün olan en iyi şekilde sağlamak hükümleri vardır. Şimdi yukarda okuduğum Üçüncü Enternasyonal Statüsü ile bir sosyalist partisinin programı arasındaki farkı lütfen mukayese buyurunuz. Birincisinde demokrasiden eser yoktur. Bilâkis açıkça bir diktatörlük yaratarak bir sınıfı diğerlerine faik kılmaktır. İkincisinde ise işçiyi ele almış, onun emeği mukabilinde hakkaniyete uygun semeresini sağlamayı hedef tutmuştur.

Yine Sosyalist Partisi halkın her faaliyet sahasında ve bilhassa her türlü hizmetlerin halk tarafından murakabesini şart koşuyor. Birincisinde işçilerin hukuku aranmaktadır. Bu bugün birçok partilerimizin programında da vardır. Yüksek Meclisinizin işçilerin hukukunu arıyan bir çok kanunları misaldir. Ve yine belki de yakın bir zamanda işçilere grev hakkı verilmesi de bu tedbirler cümlesindendir. Verilmek ihtimali vardır. Şu halde komünizmle sosyalizm arasında nazariyatta olan cüz'i noktalardaki benzerlik bugün tatbikatta tamamen yekdiğerinin zıddı mahiyet arz etmektedir.

Murakabe bahsine gelince: İşçi Partisinin murakabe hususundaki şiddetli arzusunu biz de ve muhalif partilerimiz de aramıyor muyuz? Bu demokrasinin bir icabı değil midir? Velhasıl komünist enternasyonalı sınıfları yokedip bir sınıfı başa getirmek amacını güdüyor. Sosyalistlerde bu yoktur. İşte İngiltere'deki misali; İşçi Partisi 5 yıl iktidarda kaldı. Fakat birkaç müessesenin devletleştirilmesinden maada içtimai sınıflar arasında asla bir değişiklik yapmadı. Hattâ o kadar ki; yüzlerce yıllardan beri sürüp gelen ananelere, programına aykırı müesseselere bile el sürmedi.

Sayın arkadaşlar; tezimi hulâsaten 3 nokta üzerinde teksif etmek istiyorum: Cebir unsuru kalkmalıdır; zira:

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

1. Bundan evvelki metinde cebir unsuru yoktu, fakat memleket dâhilinde sosyalist adı altında parti kurulmasına mâni olmadı.

2. Komünistlik umdelerini yaymak, ihya etmek ve muvaffak olmak için cemiyet kuranlar, gayelerine ulaşmak için cebir ve şiddet kullanmı-yabilirler. Telkin ve ikna tarikleriyle hareketi şiar edinebilirler. Bu takdirde tecziye etmiyecek miyiz?.

3. 141 inci maddenin ilk fıkrasındaki cemiyetlerden murat, gizli cemiyetlerdir. Zira tüzük ve programı bu maddeye aykırı olanlar resmen bir cemiyet kuramazlar. Sosyalist partiler açıkça ve resmî müsaadeye dayanarak cemiyet kurabileceklerine göre tüzük ve programları dahilinde vâkı çalışmaları suç olamaz. Fakat tüzük ve programına aykırı amaç güden meselâ: Dini siyasete alet eden, yahut komünizm umdelerini gizli olarak yapan partiler elbette suç işlemiş olurlar.

4. Kanunumuz cebir unsurunu cezanın teşdidini mucip bir sebep telâkki ettiğine göre ilk fıkraya girmemesi ve "bir sosyal sınıfı yoketmeye mâtufl fiil ve hareketler cebir esasına müstenit olursa" ceza artırılır, diye ayrı bir hüküm ilâvesi lâzımdır.

Velhasıl arzettiğim sebeplerle cebir unsurunun kaldırılmasıyla hiçbir vahim netice husule gelmez. Aksine olarak geçen sefer sorumda cevabını bir türlü alamadığım, görüşüne muhalif hareket ettiğimiz için politikacı hukukçular diye sınıf takan dört yol ağzında hangi yola gideceğini şaşırان, bir yolcu edasıyla konuşan Cezmi Türk'ün sözlerine rağmen ikna yoluyla bir sınıf yok etmeyi hedef tutan, gizli partileri tecziye etmiyecek miyiz, sualini tekrarlıyorum. Cevabını yine ben arz ediyorum: Mahiyeti komünizm olan bütün faaliyetleri tecziye edeceğiz. Cebren değil de, telkin ve ikna yoluyla amacına vâsıl olmak için cemiyet kuranları da cezalandıracağız. Ama şu vereceğim önerge ile cebren hareketi tasmin edenleri idam edeceğiz.

BAŞKAN – Oturumu açıyorum.

Müzakerenin kifayetine dair önergeler var, onları okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

Türk Ceza Kanununun 141 inci maddesinin birinci bendi üzerinde kâfi derecede konuşuldu. Yüksek Meclisin bu hususta tenevvür ettiğine kaani olduğumuzdan müzakerenin kifayetine ve cebir unsurunun maddeden çıkarılmasına karar verilmesini saygılarımla arz ederim.

Antalya Milletvekili

İbrahim Subaşı

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Yüksek Başkanlığa

Birinci fıkra üzerinde Meclis tenevvür etmiştir. Müzakerenin kifayetiyle, (Cebir) unsurunun fıkradan çıkarılmasının oya konmasını arz ederim.

Tunceli

Hasan Remzi Kulu

Başkanlığa

Müzakere kâfidir. Vaziyet tavazzuh etmiştir. Fıkranın oya vaz'ını arz ve teklif ederiz.

Kocaeli Milletvekili

Dr. Ethem Vassaf Akan

Erzurum Milletvekili

Enver Karan

Giresun Milletvekili

Ali Naci Duyduk

BAŞKAN – Ahmet Kemal Varınca.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) – Efendim, bu kifayet takririnin aleyhinde bulunacağım. Bendeniz şahsan bu gibi takrirlerin anpren-sip aleyhindeyim. Sebep... (*Fıkralar hakkında konuş sesleri*).

BAŞKAN – Kifayeti müzakere üzerinde konuşacaksınız.

AHMET KEMAL VARINCA (Devamla) – Bu takrir aleyhinde konuşacağım. (*Sebep sesleri*). Sebebinı söyleyeceğim. Şimdi buraya gelen Ceza Kanununun harman maddelerinden komünizme ait kısımları yağdan kıl çıkarır gibi çıkardık ve önümüze koyduk. Bu iki maddenin bel kemiği var ki o da bugün mevzuubahis birinci fıkradır. Bunu hallettikten sonra mesele kalmıyor, ne acele ediyoruz. (*Yeter sesleri*). Bunun üzerinde söz alan arkadaşlar var. Bırakın bunlar da konuşsun efendim. Fazla mal göz çıkarmadığı gibi fazla fikir de yine kârdır. Bu itibarla kifayetin aleyhindeyim.

BAŞKAN – Kifayeti müzakereyi kabul edenler...

RİFAT ALABAY (Konya) – Müsaade buyurun efendim, karıştı. Ben birinci fıkra hakkında konuşacaktım.

BAŞKAN – Müzakere ettiğimiz 141 inci maddenin birinci bendidir ve kifayet teklifi de bunun hakkındadır.

RİFAT ALABAY (Konya) – Hayır efendim; müzakere edilen husus cebir unsurudur, birinci fıkranın diğer kısımları değildir.

BAŞKAN – Takrirler okundu, gayet sarihdir. Müzakere 141 inci maddenin birinci bendi üzerindedir ve arkadaşlar da tekliflerinde bunun hak-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kindaki müzakerenin kifayetini bildiriyorlar. Müzakerenin kifayetini kabul edenler...

NECİP BİLGE (Niğde) – Müsaade ederseniz mesele izah edilsin. (Usul hakkında söz istiyoruz sesleri). Rica ediyorum, önergeyi kabul edenler lütfen işaret buyursunlar. (Gürültüler).

Efendim; biliyorsunuz ki birkaç celsedir 141 inci maddenin ilk bendini müzakere ediyoruz. Önergeler müzakerenin kifayeti hakkındadır. Kifayeti müzakere teklifinde cebir unsuru tâbiri filân mevzuubahis değildir; doğrudan doğruya müzakerenin kâfi görülmesi hakkındadır.

RİFAT ALABAY (Konya) – Efendim; usul hakkında söz istiyorum.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) – Rey esnasında söz vermek doğru değildir.

RİFAT ALABAY (Konya) – Şimdiye kadar müzakere mevzuumuz, maddeye cebir unsurunun ilâve edilip edilmemesi keyfiyeti idi. Daha fıkrada aydınlatılması icabeden birçok hususlar vardır.

Sonra; bir sınıfı kısmen kaldırmak, yok etmek diyor. Bir sınıfı kısmen kaldırmak ne demektir. sonra nizamlar ne gibi nizamlardır. Bu nizamları yoketmek mi diyelim, devirmek mi diyelim. Onun için daha kelimeler üzerinde konuşacağız. Şimdiye kadar cebir kelimesi üzerinde müzakere ve münakaşalar cereyan etmiştir. Müzakere kâfi değildir. Diğer hususlar hakkında müzakereye devam etmemiz lâzımdır.

(Antalya Milletvekili İbrahim Subaşı'nın önergesi tekrar okundu).

FUAT HULÛSİ DEMİRELLİ (İstanbul) – Efendim, müzakerenin kifayeti hemen reye konulacak meselelerdendir. Binaenaleyh ya kabul edilir yahut edilmez. Ama cebir unsuru bu maddeden çıksın teklifi, bir tadil teklifidir. Ve tâdil usulüne göre muamele görür. Yani komisyon ya kabul eder yahut kendisine havalesini ister. Hususiyle, bu “cebir” kelimesinin kaldırılması yolundaki tadil teklifi olduğu gibi başka türlü tadil teklifleri de takdim olunmuştur, meselâ benim de bir tadil teklifim vardır. Hepsi konuşulacaktır. Ondan sonra bu tadil teklifleriyle ya komisyon sözcüsü tarafından istenmek suretiyle yahut Yüksek Heyetinizin kararıyle teklifler, komisyona gidecektir. Bu ikisini birbirine karıştırmak doğru değildir. Kifayeti müzakereyi, ancak cebir kelimesi üzerinde kabul edip komisyona gitmesin demek doğru değildir. Bu bir tadil teklifidir. Çünkü müzakerelerin devamı hakkında usul budur. Eğer müzakerenin kifayeti teklifi varsa onun leh veya aleyhinde iki zat konuşur, komisyon izah eder, ondan sonra teklif oya konar. Halbuki tadil teklifi hakkında bu yola gidilmez. Tadil teklifi ya müzakere edilip reye arz edilir veya komisyon alır tet-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

kik eder, almak istemezse Yüksek Heyetiniz nazara alıp komisyona havale eder. Bu iki şekli mezcetmek doğru olmaz. Bunun için şimdilik yalnız kifayeti tazammun eden teklifin oya konulması lâzımdır. (Öyle yapıyoruz sesleri).

BAŞKAN – Mesele tavazzuh etmiştir. Aksi, reye konmadığı için tekrar reye arz ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Ekseriyetle birinci fıkra üzerindeki müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Şimdi tâdil önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

141 inci maddenin birinci fıkrasındaki “cebir yoluyla” ve “cebren” kelimelerinin kaldırılmasını ve iktisadi ve sosyal kelimelerinden sonra “temel” kelimesinin ilâvesini teklif ederiz.

Bolu Milletvekili
Mahmut Güçbilmez

Konya Milletvekili
Rifat Alabay

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğimi sebeplerle 141 inci maddenin (memleket içinde) kaydının, maddenin başına alınmasını ve (kurmaya tevessül) yerine (kurran) tâbiriyle değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Mardin Milletvekili
Kâmil Boran

Yüksek Başkanlığa

141 inci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde kabul edilmesini teklif ederiz.

1. Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya bir sosyal sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamları devirmeye mâtuf...

Bingöl
F. F. Düşünsel

Niğde
Halil Nuri Yurdakul

Yüksek Başkanlığa

Üzerinde görüşmeler yapılmakta olan 141 inci maddenin birinci fıkrası yerine;

“Memleketi komünist idare altına koymak yahut mahiyeti icabı olarak cebir ve şiddet vasıtalarına başvurmaın caiz görülmesi bakımından komünistliğe benziyen diğer bir ihtilâlcî hedefe varmak için gizli bir teşekkül yahut asıl maksadı maskeliyen başka bir ismi ve şekil altında ce-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

miyet kuran veya idare edenler müebbet ağır hapisle ve bunlardan hakiki baş rolün sahibi olanlar ölümle cezalandırılırlar. O gibi gizli teşekkül veya açık cemiyetlerin asıl maksadı bilen üyeleri hakkında iki seneden beş seneye ve bunların toplantılarına maksadı bilerek devam edenler hakkında bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis cezası hükmolunur. Suçlulardan doğru ve adalete faydalı bir ihbarda bulunan olursa cezasız bırakılır." denilmesini teklif ederim.

İstanbul

F. H. Demirelli

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

141 inci maddenin 1 inci fıkrasına aşağıdaki tâbirin eklenmesini teklif ederim.

"... kimse idam edilir"

Tokad Milletvekili

Ahmet Gürkan

(Antalya Milletvekili İbrahim Subaşı'nın önergesi üçüncü defa okundu)

(Tunceli Milletvekili Hasan Remzi Kulu'nun önergesi tekrar okundu)

Yüksek Başkanlığa

141 inci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederim.

Fıkra: Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya bir sosyal sınıfı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal nizamları yoketmeye mâtuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse (ki bu kimseye bugünkü namda komünist denir) 10 yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır ve bunların kurduğu cemiyetleri veya partilerin reislerine de ölüm cezası verilir.

Gümüşane Milletvekili

Ahmet Kemal Varınca

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yüksek Katına

Türk Ceza Kanununun 141 inci maddesinin tadili hususunda takdim olunan kanun tasarısının gerekçesindeki aynı esbaba dayanarak Adalet Encümenince kabul edilen 141 inci maddenin son şeklinin birinci fıkrasına ilişik fıkranın ilâvesini arz ve teklif ediyoruz.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

(Bu fiilleri işliyenler (merkez icra) ve vilâyet başkan, sekreter, takviyec-i, irtibatçı iseler veya bu fiiller seferberlik veya harb halinde işlenirse ölüm cezası verilir.)

Tekirdağ	İstanbul	Afyon K.
Ş. Mocan	M. Sarol	B. Oynaganlı
Gümüşane	Zonguldak	Balıkesir
C. Baybura	R. Sivışoğlu	S. Yırcalı
Ankara	Kırklareli	Tekirdağ
A. Tokuş	F. Filiz	Z. Erataman
Samsun	Sivas	Çanakkale
M. Özkefeli	B. Taner	S. Endik
Kırşehir	Balıkesir	İsparta
R. Özdeş	A. Kocabıyıkoglu	İ. Aksu
Bolu	İsparta	Balıkesir
F. Belen	K. Demiralaylı	A. F. İşeri
İstanbul	Samsun	Kayseri
S. F. Keçeci	N. Berkman	A. R. Kılıçkale
Kayseri	Afyon K.	İstanbul
İ. Kırzoğlu	K. Özçoban	A. Topçu
Samsun	Trabzon	Bilecik
F. Kesim	M. Goloğlu	T. Oran
Afyon K.	Niğde	Kocaeli
S. Kerman	H. N. Yurdakul	S. Önhon
Çorum	Samsun	Tokad
H. Ortakçioğlu	İ. Işın	M. Özdemir
Konya	Maraş	Bursa
Z. Ebüzziya	A. Aytemiz	A. Erozan
Bolu	Kütahya	Erzurum
M. Dayioğlu	Y. Aysal	E. Karan
Çanakkale	Seyhan	Seyhan
B. Enüstün	S. Serçe	R. O. Arık
Kayseri	Antalya	Manisa
M. Özdemir	A. Tekelioğlu	M. Kurbanoglu
Çanakkale	Balıkesir	Balıkesir
E. Kalafat	S. Baskan	Y. Pelvan
Samsun	İstanbul	Tokad
H. Uzer	F. Sayımer	M. Önal
Konya	Antalya	Manisa
H. Ölçmen	İ. Subaşı	S. Mihçioğlu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Afyon K.	Kütahya	Kayseri
A. Güler	İ. Ş. Özgen	F. Apaydın
Aydın	Balıkesir	Yozgad
E. Menderes	M. Erkuyumcu	Y. Karşlıoğlu
Çanakkale	Zonguldak	Mardin
K. Akmanlar	İ. B. İncealemdaroğlu	C. Öztürk
Ankara	Denizli	Bolu
O. Ş. Çiçekdağ	F. Karabudak	Z. Danışman
Ankara	Bolu	Denizli
R. Eren	M. Dayıoğlu	F. Başaran
Bitlis	Denizli	Kars
S. İnan	E. Şahin	L. Aküzüm
Denizli	Niğde	Zonguldak
R. Tavaslıoğlu	F. Köşkerioğlu	H. Balık
Balıkesir	Giresun	Urfa
M. Tuncay	A. Tüfekçioğlu	R. K. Timuroğlu
Afyon K.	Kocaeli	Samsun
G. Yiğitoğlu	M. Kavalcioğlu	Ş. Uluçay
Sivas	Mardin	Kastamonu
N. Ağacıkoğlu	A. Bayar	Ş. Kerimzade
Rize	Sivas	Amasya
İ. Akçal	H. Yüksel	İ. Olgaç
Kastamonu	Zonguldak	Zonguldak
R. Taşkın	C. Kıpçak	F. Açıksoz
Ankara	Zonguldak	Muş
S. Âdil	A. Boyacıoğlu	F. Kılıçlar
Ankara	Manisa	Trabzon
F. Seyhun	N. Körez	T. Koral
Çanakkale	Mardin	Kars
N. İyriboz	A. Uras	A. Çetin
Konya	Hatay	Çorum
M. Obuz	A. Cilli	A. Baştıbüyük
	Urfa	Antalya
	F. Ayalp	Okunamadı
	Urfa	Urfa
	C. Öncel	Ö. Cevheri

BAŞKAN – Komisyon adına Vacid Asena söz istiyorlar, kendilerine söz veriyorum.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Mevzuu Meclisi Âli günlerden beri hassasiyetle müzakere etmektedir.

Birinci fıkranın metninde yer alan cebir unsuru hakkındaki Meclisin kanaati tebellür etmiştir. Aynı zamanda cebir unsurunun kaldırılması hakkında başkaca yapılmış teklifler de vardır. Her iki hususu nazarı itibara almak üzere, yani birinci bendin, tekrar yazılması için, olduğu gibi komisyona iadesini istirham ediyoruz. *(Muvafık sesleri)*.

BAŞKAN – Komisyon sözcüsünü dinlediniz, takrirlerin komisyona iadesini istiyorlar, biz de komisyona havale ediyoruz.

Şimdi tevdi ettiğimiz takrirler de müzakeresini yaptığımız birinci fıkraya aittir. Diğer fıkralar hakkında komisyon ne düşünüyor?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Birinci fıkraya halledilmeden ikinci fıkraya geçmek imkânı yoktur. Evvelâ birinci merhaleyi hallettikten sonra mûtaakıp fıkraya geçebiliriz. Komisyonda görüşüldükten sonra Meclise arz edilmek üzere mûtaakıp maddeleri de komisyona istiyoruz.

RİFAT ÖZDEŞ (Kırşehir) – Komisyondan kaç ay sonra gelecek?

BAŞKAN – Buyurun Rükneddin Bey.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Çanakkale) – Efendim, komisyon sözcüsü arkadaşımız cebir unsurunun kalkması Meclisin temayülünden anlaşıldı, buyurdular. Ve takrirlerle beraber komisyona verilmesini teklif ettiler. Bendeniz diyorum ki; cebir unsuru hakkında Meclis bir karar verdikten sonra diğer takrirle beraber komisyona vermek doğru olur kanaatindeyim. *(Ayrı ayrı her takrir reye konmalı sesleri)*.

VACİD ASENA (Balıkesir) – Tüzüğün 118 inci maddesine göre komisyon sözcüsü geri verilmesini istediği takdirde komisyona iade edilmesi zaruridir. Tüzüğün bir hükmüdür, bir emridir. Tabiatıyla ayrı bir karar vermeye ihtiyaç yoktur.

BAŞKAN – Bu itibarla reynize arzetmiyoruz, komisyona veriyoruz. 142 nci maddeye sırayeti var mıdır?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Riyaset makamından bir sual tevcih edildi. 142 nci madde ile alâkası var mıdır, denildi. Şüphesiz vardır. 142 nci maddede, 141 inci maddede ceza tehdidi altında bulunan fillerin propaganda kısmına temas edilmektedir. Bu itibarla alâkalıdır.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) – Cebir unsurunun kaldırılması teklifi komisyonun teklifine takaddüm etmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Usulü okuduk. İçtüzük gayet sarihtir. Komisyon istedikten sonra iade etmek gerekmektedir.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar, Yüksek Meclisin cebir unsuru hakkındaki kanaati tebellür etmiştir. Ona göre komisyon iadesini talebetmektedir. Bu hususun tespiti lâzımgelir. Yani cebir unsurunu kaldırmak üzere komisyona redaksiyon için verilmiştir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*.

VACİD ASENA (Balıkesir) – Bir hususu müsaadenizle arzedeceğim.

Evvelâ bu maddenin komisyona iadesi hakkında Meclise mâruzatta bulunurken kanaatler tebellür etmiştir diye bir cümle sarfettim. Ancak Mecliste tebellür eden kanaat “Cebir unsurunun ipkasında veya tayyında muhtelifdir. *(Gürültüler)*. Onu arzedeceğim. O itibarla komisyonun doğrudan doğruya bunun üzerinde halen bir tasarrufu yoktur. Elbette bütün müzakere zabıtlarını tetkik edecek ve şüphesiz ki, mevcut kanaatler de nazarı itibara alınacaktır. Biz sizin düşüncenize karşı hareket etmiş bir mevkide değiliz. Ancak maddenin geri verilmesi ve komisyonda tetkiki mevzuunda bendeniz o şekilde beyanda bulundum. Mâruzatım bu yolda sepketmiştir. Başka bir mânaya hamletmeye imkân yoktur. *(Reye reye sesleri)*).

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Usul hakkında konuşacağım.

BAŞKAN – Buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) – Muhterem arkadaşlar; çalışmalarımızda evvel emirde Tüzüğe uygun hareket etmek mecburiyeti olduğuna bendeniz kaaniyim filhakıka notlar kısmında, İçtüzüğün notlara mûtaallik kısmında 21 inci numarayı taşıyan not şu kaydı ihtiva ediyor: Bir komisyon kendisine havale edilen bir işi kabul veya ret şeklinde kesin olarak sonuçlandırmak durumundadır. Yine Tüzüğün bir başka not kısmında da; komisyon kendisine havale edilen şeyi de kayıtlı olan esaslara ittiba etmek durumunda olmadığı yazılıdır.

Hatırlarsınız; geçen toplantı yılıımızda Hayvanlar Vergisi Kanununda bu hükümler tatbik edilmiştir. Heyeti celilece kabul edilen esaslar tekrar encümünde tetkik edilmiş ve encümen noktai nazarında ısrar etmek suretiyle Yüksek Heyetiniz önüne getirmiştir. Her şeye kaadir olan Yüksek Heyetini şu anda iradesini istediği şekilde kullanmak suretiyle tüzüğe istediği şekli verebilir. Binaenaleyh bu mevzuda tüzükten inhiraf etmek için hiçbir sebep yoktur. Bugün belki iyi bir şey yaparız fakat yarın için çok kötü bir usul ittihaz etmiş oluruz. Binaenaleyh komisyon elbetteki yüksek heyetin temayülâtını nazara alacaktır. Bunun için komisyona ia-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

desi daha muvafık bir hareket olur. Bu itibarla bu iş aynen bu şekilde komisyona giderse komisyon da lâzımgelen tadilâtı yapar ve yüksek heyetinize arzeder. Nihayet şunu da arzedeğim ki tüzükte mevcut bir maddede hilâfına yüksek heyet gündeme hâkimdir diyerek bu teklifi reye koymamak iktiza eder. Bu sebeptedir ki bu mevzuda riyaşet divanının bu teklifi reye koyması hakikaten hatalı olur. Bu mucip sebeplerden dolayı hükmün aynen komisyona havalesi lâzımgelir. Aynen havalesini, komisyon da istemektedir ve havale edilen esaslar dâhilinde komisyonda lüzumlu tadilât yapıldıktan sonra metnin burada reyinize iktiran etmesi usul icabatındandır.

Bir noktaya daha işaret edeceğim ismini bilmediğim bir arkadaşım sabote etmek, diyorlar. Müsaade buyurursanız bu mevzuda en mutaassıp bir arkadaş kadar bendeniz gazetelerle, yurt ve dünyalarla, adımlar ve görüşlerle memlekette bu hastalık salgın saldırdığı sıralarda ismen bu hususta mücadele etmiş bir arkadaşınızım. Teessüf ederim bunu söyleyen arkadaşın cesareti medeniyesi varsa karşıma çıksın. Bu iddiayı kemali samimiyetle reddederim.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar, Fethi Bey arkadaşımızı tamamen tatmin etmek için arzedeğim ki Yüksek Meclisin içerisinde kendisinin mahsus işi uzatmak gibi fikre sahip olması hiç kimsenin aklına gelmez. Değdiği tamamen doğrudur. Hiçbir zaman görüşleri..

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) – Mücadele ettim.

SAMET AĞAOĞLU (Devamla) – Mücadele etmiş bir arkadaşınızdır.

Usul hakkındaki mâruzatım: Meclis günlerden beri müzakere halindedir. Şu mevzu üzerinde cebir unsuru kalsın mı, kalmasın mı? Müzakere bitmiş, kifayeti müzakere kararı verilmiştir. Reye müracaat sırası gelmiştir. Şimdi geliyor, komisyon bana iade edin diyor. O halde usulü mantıkımıza vuralım ve mantık dâhilinde maddelerin hükmünü tayin edelim. Neyi iade ediyoruz? Yüksek Meclis müzakereleri neticesinde herhangi bir karara varmasaydı ve komisyona iade etseydi, bunu yeniden tezekkür ediniz ve bize yeni bir formülle geliniz deseydi; veya Yüksek Mecliste 3-5 fikir tebellür etse de bunları telif edin şeklinde bir işaretle komisyona yollasaydı, veyahut bu meselede olduğu gibi, Yüksek Meclis cebir unsurunu çıkarmak suretiyle maddeyi bize getirin şeklinde bir redaksiyon meselesi olarak komisyona havale etseydi, mesele başkaydı. Yüksek Meclis her zaman için bir tasarıyı veya maddelerini komisyona iade etmek hakkını haizdir ve Meclisimizin uzun yıllardan beri tatbikatında

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bu, mütaaddit defa geçmiş olan bir hâdisedir. Hattâ aklımda kaldığına göre: bundan evvel kabul edilmiş olan birkaç kanun da böylece geçti.

Eğer komisyon sözcüsü arkadaşımızın dedikleri gibi; düşünüp, taşı- nıp ondan sonra yeni bir teklifle geleceklerse; bendeniz Muhterem Meclis- in temayülâtına iştirak ederek, cebir unsurunun kaldırılıp kaldırılmıya- cağı meselesini hallettikten sonra redaksiyon bakımından komisyona gönderilmesini teklif ediyorum. *(Alkışlar)*.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) – Efendim, bir noktayı tavzih edeyim: Fethi Çelikbaş arkadaşım bir kelime üzerinde burada hassasiyet göster- diler. Kendilerini yalnız Mecliste değil daha hususi hayatımda dahi mem- leket mevzularındaki hararetili yazılarını okur, takdir eder ve hayranı olurdum.

Bir söz geçti fakat üzerlerine aldılar. Affetsinler sureti katiyede böyle bir vaziyet yoktur. Kifayeti müzakere kabul edildi dedim. Eğer kifayeti müzakerenin kabulünden sonra komisyon alırsa yarın yeni redaksiyon ve konuşmalar için kifayeti müzakere diye bir mevzuun kıymeti kalmaz böyle bir vaziyetle yeniden müzakere açılmasına fırsat verilir, bu, neve- ma kifayeti müzakereyi sabote olur, dedim. Bu kelime bu şekilde kulla- nılmıştır. Fethi Çelikbaş arkadaşımızın hassasiyetine hürmet ederim. Ama kendilerine karşı anladıkları şekilde konuşmak ne haddim ne de hakkımdır. *(Bravo sesleri)* Bu itibarla kabule mazhar olan bir teklif üzerin- de tekrar müzakere açılması doğru olmaz diyorum vaziyet böyledir, tav- zih ediyorum. Yoksa kendilerine karşı bir târizim olamaz.

FUAD HULÛSİ DEMİRELLİ (İstanbul) – Usul hakkında arzedeceğim; Bızın usulümüz İctüzükte taayyün etmiştir. Tadil teklifleri hakkında 118 ve 119 uncu maddelerde sarahat vardır. "Gerek birinci gerek ikinci gö- rüşme yapıldığı sırada bir değiştirge, bir tâdil teklifi verilirse, evvelâ oku- nur, ait olduğu komisyon sözcüsü onun komisyona verilmesini talep ederse öyle yapılır" diyor 118 inci madde.

119 uncu maddemiz de, aşağı yukarı şöyledir: Şayet sözcü birşey söy- lemezse o vakit tadil teklifinin nazarı dikkate alınıp alınmaması yüksek heyete arz edilir.

Burada müzakerenin kifayeti, komisyonun yeni baştan tetkikat yap- masına ve verilmiş olan mütaaddit tahrirlerin nazara alınarak huzuru âlinize meseleyi yeniden getirmesine mâni olmaz ve olmamalıdır da,

Şimdi konrek olarak arz edeyim, şimdilik şayet böyle bir mesele reye konur ve bu kadarla iktifa edilirse, yani bu metinden, bu ibareden (cebir) kelimesi çıkarılsın diye bir karar verilirse, metnin başka suretle değışti- rilmesi hakkındaki teklifler ortadan kalkmış olur.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) – Zaten mevzuubahis değildir.

FUAD HULÛSÎ DEMİRELLİ (Devamla) – Müsaade buyurum, bu teklif tamamiyle kabul edilmiş midir? Bu tarif etrafını caâmi âğyarını mâni telâkki edilmiş midir?

Bendeniz bir teklif arzettim, burada okundu, belki unutuldu, burada noktai nazarlar telif edilmiş midir?

Arkadaşlar açık olarak ifade edeyim, bu yoldaki temennileri nazara almakta bulunan metin teklif ediliyor.

Şimdi cebir unsuru kalsın mı, kalmasın mı?

Temenni bugünkü metne göredir. Bugünkü metnin tarihçesine temas edeyim, bu İtalyan kanunundan alınmıştır, İtalya'da komünistlik o kadar ilerlemiştir ki, faşistler Roma üzerine yürüyecektir, bunun öcünü almak istemişlerdir. Faşistler iktidara çıkmıştır ve faşist iktidar tarafından Ceza Kanunu için bir madde teklif edilmiştir. İşte maddenin aynını evvelce almıştık. Orada cebrü şiddet unsurları mevcuttur. Bugün İtalya kanununda mevcuttur. O zaman İtalya'da tek parti hâkimdi, faşist usulü cari idi. Komünistlik namına bir şey yoktu. Yani faşist idare teessüs ettikten sonra komünistlik kalkmıştı. Böyle olduğu halde sonradan bâzan cebri koyduk, bâzan kaldırdık. Bu sefer Hükümet cebir konmasını teklif ediyor, sonra kaldırılmasını teklif ediyor. Bunlar niçin oluyor? Bendenizce taayyün etmiş ve bilinmiş olan komünistliğin tarifine lüzum görmektedir. Tarife hacet yok.

Efendim, bendeniz diyorum ki, *(Gürültüler)*

BAŞKAN – Efendim, usul üzerinde konuşuyorsunuz.

FUAD HULÛSÎ DEMİRELLİ (Devamla) – Bendenizin de tekliflerim vardır. Cezaya taalûk eden bu teklifleri nazara alarak mevcut metni değiştirmek için karar verirsiniz. Maamafih kararınız nazara alınmak noktasından ileriye geçemez. Komisyon yine mütalâa edecektir. Bunu Tüzüğümüz şundan dolayı vaz'etmiştir: Evvelâ mütehasşis komisyon buradaki teklifleri, temayülleri nazara alsın, ona göre bir metin hazırlasın ve tekrar yüksek huzurunuza gelsin, acele bir karara varılmasın diye bunlar kabul edilmiştir. Bu itibarla burada reye konulacak bir şey yoktur. *(Reye, reye sesleri)*

Çünkü Divan İctüzüğünün 118 inci maddesine istinaden tahrirlerle beraber madde komisyona verilir. Binaenaleyh reye konacak bir şey olmadığı kanaatindeyim, maamafih takdir Yüksek Heyetinizindir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Efendim, takrirleri okuttuk. Bunların bir kısmı cebir unsurunun kaldırılması yolundadır. Diğer takrirler cezanın şiddetlendirilmesi, bâzı tabirlerin ilâvesi veya kaldırılması yolundadır. Komisyon sözcüsünün beyanatı sarahaten anlaşılamamıştır, kendisini izahat vermemeleri için kürsüye dâvet ediyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim; bütün takrirleri nazarı itibara almak üzere mevzu tekrar gözden geçirilecek ve netice Meclise arzedecektir. Ben bu mânada ve bu esas dairesinde bu Meclisin şimdiye kadar almış olduğu kararlara ve teamüllere istinaden mâruzatta bulundum. Yalnız şunu arzedeğim ki: Eğer Meclis mutlak şekilde maddenin metninde şu unsurun çıkarılması diye bir karar verirse elbette komisyonun buna müdahalesi yoktur. (Bravo sesleri) (Gürültüler oya sesleri)

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlar, elimizdeki tüzük bu hususta asla münakaşaya meydan vermiyecek kadar sarıhtır. Malûmu âliniz tüzük hükümlerini tatbik etmek Anayasa hükümlerine ittiba etmektir ve Anayasamız tüzük hükümlerine göre Meclis müzakerelerini idare eder der ki, 118 inci madde, birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin ilgili komisyona havale edilmesini sözcü isterse, komisyona verilir. Sözcü istedi başkan da tefhim etti.

Burada 119 uncu maddeyi okuyorum.

“Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin komisyona havale edilmesi komisyon tarafından istenmişse değişikliklerin gerekçeleri sahipleri tarafından kısaca anlatılır. Ondan sonra, bunun üzerine değiştirgenin dikkate alınıp alınmamasına Kamutay karar verir. Dikkate alınırsa komisyona havale olunur.”

Demek ki, arkadaşlar, şu içtüzük sarıh olarak komisyon tarafından talep edilirse komisyona iade edilir, ondan sonra değiştirgelerin üzerinde konuşulmaz, değiştirgeler reye konmaz.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) – Yanlış yanlış.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamlı) – Ahmed Veziroğlu; bendeniz de yeni yazıları okuyup yazabiliyorum.

Tereddüt eden arkadaş varsa içtüzüğün 118 inci maddesini müsaade buyursanız tekrar okuyorum:

“Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin ilgili komisyona havale edilmesini sözcüsü isterse, böyle yapılır.” Sözcüsü istedi, komisyona havale edildi.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

119 uncu madde (*Oraya geçme sesleri*) Çünkü o madde bunu tavzih ediyor. Diyor ki, “. . . havale edilmesi komisyon tarafından istenmişse” o zaman değiştirge müzakere edilir.

Arkadaşlar, neticeye müessir olmayacak bir mesele üzerinde fazla hassasiyet gösterip bir gün evvel çıksın endişesiyle Anayasanın âmir bulunduğ, tüzüğe riayet hususundan inhiraf etmiyelim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN – Adalet Bakanı konuşmuyor mu? (Reis Bey kararını ver sesleri)

BAŞKAN – Efendim; takrirlerden en aykırısı bulunan metnin ihtiva ettiği cebren ve cebir yolu... (*reye konamaz sesleri*), (*havale edildi sesleri*).

Efendim, komisyonun sarahaten istediği anlaşılıyor. Böyle kabul ediyorsunuz komisyona verelim.

ADALET KOMİSYONA ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim; komisyonu terkib eden arkadaşlarla müdavelei efkârda bulunduk. Onların da noktai nazarları ve sözcü sıfatıyla bana vermiş oldukları salâhiyette istinaden arz ediyorum ki; komisyon bunun evvelki mâruzatım daire-sinde geri verilmesini arzu ediyor ve bunu da tetkik ettikten sonra mütâakıp birleşimde inşallah yetiştireceğiz.

BAŞKAN – Komisyon sözcüsünün sarih sözleri karşısında komisyona veriyoruz.

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (10)

(Devam)

BAŞKAN – Bu kanun tasarısının müzakeresine devam ediyoruz efendim.

Malûmunuz olduğu üzeri 141 inci maddenin birinci bendini Adalet Komisyonuna verilmişti, komisyon 141 inci maddenin birinci bendinin metnini yeniden hazırlayıp getirmiştir, okutuyorum:

BİRİNCİ MADDE – Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 141 / 1 – Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye mâtuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gös-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

terenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar. Bu kabıl cemiyetlerin bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında ölüm cezası hükmolunur.

BAŞKAN – Sedat Zeki Örs buyurun.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Ben daha evvel söz aldım. Makamınızda aldım.

BAŞKAN – O halde siz buyurun.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Aziz arkadaşlar, huzurunuzda bir gazete ile gelişim garip görünmesin. Metni, gazete üzerinde ve Adalet Komisyonumuzun tespit ettiği metinle karşılaştırmak suretiyle ele geçirmiş olduğum için böyle geldiğimden dolayı özür dilerim.

Arkadaşlar, yeni metnin, seslerinizden tasvibi âlinize mazhar olduğu intibasını bendenize verdi. Onun için üzerinde fazla durmayacağım. Bir iki noktayı işaretle huzurunuzdan ayrılacağım. Yeni metinde, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek vardır. Suçlardan birisi budur. Bâzı arkadaşlarımız evvelki görüşmelerde endişeli idiler. Bu endişeleri şüphesiz ki, çok samimiydi. Ben mahza artık bu metinde endişelere yer kalmadığını nâciz kanaatlerim olarak sizlere arz etmek için böyle fıkra üzerinde kısaca durmakta fayda gördüm. Metinde diyor ki, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde, “sınıflar” tâbiri var. Cemî sigasıdır. Bir sosyal sınıf çıkacak, diğer bütün sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmeye kalkacak, yani bu maksatla cemiyet kuracak. Eh, bu, tabii bir haldir. Herhangi bir sınıf iş başına gelecek olursa diğer sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmeye kalkması, yani diğer sınıfları kendisinden aşağı görmeye yeltenmesi ve cemiyet kurmaya kalkması bu fıkradaki cezai müeyyideyi harekete getirecek ve bu müeyyide ile cezalandırılacaktır. Onun için metin gayet yerindedir, zannederim ki, hiçbir endişeye mahal yoktur.

Bu fıkrayı böylece arzettikten sonra mütaakıp fıkraya geçiyorum: “veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya.” diyor. Bir sosyal sınıfı ortadan kaldırma suçu karşısındayız. Bunu da Yüksek Meclis terviç etmiyecektir. Bu itibarla nâciz kanaatime göre bu fıkra da yerindedir. Daha sonraki fıkrada “veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye” diyor ki, evvelki müzakerelerde münakaşayı mucip olmuştu. Burada diyor ki: “veya memleket içinde müesses” müesses tâbiri vardır. Teessüs etmiş. Ne ile teessüs etmiş? Her şeyden evvel Anayasamızla ve Anayasamızın koruması ile, teminatı ile teessüs etmiş nedir teessüs eden? İktisadî veya sosyal temel nizamlar. İktisadî

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

nizam; hepimizin bildiği gibi her şeyden evvel fert mülkiyetidir. Ferdin mülkiyetinin tesisi ve bunun korunmasıdır. İşin teşrihine dalmamak için kısa kesiyorum. Sosyal nizam diyor. Bu da aile nizamıdır, nikâh müessesesidir. Burada, "temel nizamlar" tâbiri konmak suretiyle madde gayet iyi bir hale getirilmiştir. Bu fıkra "herhangi birini devirmeğe" deniyor; suçun harekî noktası devirmektir. Yani devirmeye mâtuf bir cemiyet kurmak için çalışmaktır. Bu takdirde yine maddedeki cezalarla cezalandırılacaklardır. Metinde: "mâtuf cemiyetleri her ne nam altında olursa olsun" denen kısım da gayet güzeldir. Arkadaşlarımız burada ve bu konuda çok uzun konuştular, hepimizi tenvir ettiler. Tehlike sağdan gelsin, soldan gelsin, hangi kisveye bürünürse bürünsün failleri daima yakalanacak ve bu mekanizma onu enselemesini bilecektir.

Sonlarda: "her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevesül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler..." deniyor.

Arkadaşlar, çok güzel düşünülmüş, çünkü bunların yani faillerin hepsi sahnede görülmez tanzim eder, sevkü idare eder. Bunlar birinci eldir. Öbür eller ortadadır. Öbürleri yakalanınca berikiler de ele geçerse bunların hepsinin bu kanunun fıkraları gereğince tecziye edilmeleri mantuki olur.

Ceza için: "8 yıldan 15 yıla kadar ağır hapis" deniliyor. Ondan sonra da ölüm fıkrası var. Bunun üzerinde yalnız bir noktayı işaret ederek huzurunuzdan ayrılacağım. Ölüm cezası veren fıkra şöyledir:

"Bu kabil cemiyetlerin bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında ölüm cezası hükmolunur." Gayet güzel tertiplenmiş bir fıkradır. "Bu kabil cemiyetlerin bir kaçını"... deniyor. *(Ya bir tanesini idare ederse? sesleri. Bir veya bir kaçını sesleri.)* Bendenizin okuduğu, komisyonun kabul buyurduğu metindir. Fakat bâzı arkadaşlarımın seslenmelerinden, temayülünden hissediyorum ki, bu kabil cemiyetlerin bir kaçını sevk ve idare edenlere ölüm cezası verilmele kalınmasın yani birini sevk ve idare edene dahi ölüm cezası verilsin demek isteniyor. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Ben buna taraftarım. Ve bu noktâ nazara temas etmek için konuşuyorum. *(Bu kabil cemiyetlerden bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında ölüm cezası hükmolunur)* denmiştir. Şu halde bir tanesini sevk ve idare etti mi bu adam yakasını ipten kurtaracaktır. Bu noktaya temas etmek için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Maruzatım bundan ibarettir. *(Alkışlar)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

SEDAT ZEKİ ÖRS (Sivas) – Söyliyeceğim sözler komisyon teklifinin kabul edilmesi lehindedir. Bu itibarla cebir kaydının ortadan kalkması içindir. Açık kapı zorluyor vaziyetinde görüyorum, kendimi. Müsamahanızı rica ederim. Geçirmiş olduğumuz birkaç celse hakikaten bu mecliste şahit olduğum müzakerelerin belki en önemlileri, en heyecanlıları arasında yer almıştır. Münakaşa çok olmuştur. Yalnız süratle şunu ilâve edeyim ki, münakaşa ve ihtilâf komünistlerin faaliyetine karşı derpiş edilen cezaların teşdit edilip edilmemesi meslesi etrafında değildi. Böyle bir teşdidin lüzumu hakkında bütün fırkalar ve bütün meclis, çok şükür ki, müttefiktir.

İhtilâf şu idi: Komünistlerin akidelerini, daha doğrusu malûm plânlarını tatbik etmek için hazırlıyacakları teşebbüslü tertipler cezaya müstehak olmak için bunlarda "cebir niyetinin" mündemiç olması lâzım mıdır? Arzu ettiklerine şüphe olmıyan taklîbi yaratmak, iktisadî ve sosyal nizamları devirmek için cebir kullanmayı düşünmüyorsa veya bunu itiraf etmiyorsa faaliyetlerinin adeta meşru addedilmemesi lâzımgelir.

Metinde "cebir" kaydının muhafaza edilmesini ileri süren arkadaşlar şüphesiz ki, pek muhterem arkadaşımızdır. Demokrasi umdelerine ne kadar heyecan ve muhabbetle merbut olduklarını genç demokrasimizin örselenmemesi üzerinde ne kadar titrediklerini bir kere daha isbat etmişlerdir. Bir "stalinokrasi"den başka bir şey olmıyan ve bizim için dübalâ merdud olması lâzımgelen komünizmin bastırılmasına kanun harici edilmesine bu arkadaşlar hepimiz kadar taraftardır.

Yalnız, iyi anladım sa endişeleri şu idi: "Eğer cebir kaydını, cebir niyetini ceza için şart koşmazsak, sosyalizm gibi keza marksizm akidesine dayanan fakat ve dost ve müttefikimiz olan birçok memleketlerde taraftarı bulunan ve emellerini tahakkuk ettirmek için cebir ve şiddeti derpiş etmiyen bir nazariyeyi de nevama kanun harici etmiş olacağız. Tervicini münakaşasını menedeceğiz. Bu doğru olmaz. Antidemokratik olur. Bunu yaparsak demokrasi âleminde itibarımız haleldar olacaktır."

Böyle bir endişeyi muhterem bulmakla beraber onu paylaşamadığımı itiraf etmek mecburiyetindeyim: Herhangi bir meşru dâvanın ve fikrin neşrine mâni olunmıyacağı cebir kaydı bırakılsa da bırakılmasa da farketmiyeceği hakkında Başvekilimizin ağzından işittiğimiz beyanatını kıymetlendirmekle beraber fikrimi şu suretle yürütmek lüzumunu hissediyorum:

Garbın muhtelif memleketlerinde mevcut sosyalist partiler mademki marksist partilerdir, onlar da ister istemez topyekûnluğa, istibdada, de-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

mokrasinin tahribine doğru gitmek ve vaziyetindedirler. İnsan haklarına, intihap hakkına onun kutsiyetine merbut olduklarını istedikleri kadar söylesinler ve hattâ buna inansınlar, istipdat yolculuğu töhmetinden kurtulamazlar. Elküfrü milletün vâhîde. Tatbikatın bu fikrimi cerhettiği iddia olunmasın. Senelerden beri İngiltere'yi idare etmekte bulunan ve marksist akideli bir fırka olan Labur'un hukuku beşere, demokrasiye dokunmamış olduğu misal olarak getirilmesin. Kıyas maalfarıktır. Evvelâ İngilizlerin demokrasiye insan haklarına pek sıkı surette merbut oldukları, buna cepheden dokunmak pek muhataralı bir sev olacağı, ancak arkadan ve dolambaçlı tariklerle vurulabileceği unutulmasın. Bir Amerika-lı mütefekkeri "Faşizma Amerika'da muvaffak olursa faşist düşmanlığı nikabına bürünerek muvaffak olacaktır" dediğini hatırlansın. Fakat düşü-nülecek diğer bir nokta var: İngiltere'de Labur Hükümeti İngiliz demok-rasisini pek zedelememiş ise bu, milli iktisadî devletleştirmek yolunda mukavemetlere çarparak pek ileri götürememiş olmasından ileri gelmiş olabilir. Milli iktisadın ancak % 18 ini devlete geçirebilmiştir. Eğer ma-azallah tamamını devletleştirebilmiş olsaydı. Rusya'daki gibi yüz de yü-zünü zaptetseydi. Rusya'nın haline gelmiyeceğini bize kim temin eder? İngilizlerin hakları, hürriyetleri o zaman ne hale gelirdi? Allah bilir!

Her memleketin kendine göre icapları vardır. Her yığidin bir pilav yi-yişi vardır. (*Soldan, yoğurt yiyişi sesleri*). Sosyalizmanın bizde neşrine karşı engel çıkmasından mı hayıflanacağız? Çok rica ederim, böyle bir endişe-yi benimsemiyecek en son millet biz olmalıyız. Düşünelim ki, sosyalizm demek devletçilik demektir. Hürriyetlerini yeni iktisap etmiş, genç bir de-mokrasiyiz; birçok senelerden beri devletin her faaliyet sahasına girdi-ğine, biracılığa varıncaya kadar istifadeli gördüğü her sanatı benimsedi-ğine vatandaşın faaliyetini alabildiğine daralttığına, madenleri, ormanla-rı gasbettiğine, kârı kendisine ve Devlet taraftarlarına hasretmeye uğraş-tığına harap mahallelerin üzerinde saray gibi tahsil şubeleri kurduğuna gittikçe şişirilmiş bir idare cihazını milletin cılız omuzları üzerine yük-le-diğine şahit olmadık mı? Devletçiliği (yani hakikatta sosyalizm) yalnız programına değil hür fikirlerin kalesi olmak lâzımgelen Anayasamıza yaz-mak kadar ileri gittiğini görmedik mi?

AZİZ URAS (Mardin) – Vallahi peşrev değil zurna.

SEDAT ZEKİ ÖRS (Devamla) – 14 Mayıs inkılabı kısmen de bu iktisa-dî inkişafı durdurmak ve geriletmek için yapılmamış mı idi?

Eminim ki bugün Halk Partili arkadaşlarımız da bunun sakametini görmüşlerdir. Fakat milletimizin reddettiği ve istibdadı meşru kılmak, ik-mal etmek için yapılmış olan bu gayretlerin bir diğer yoldan ve başkala-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rı tarafından tekrar canlandırılmasını mı arzu edeceğiz? Edilemiyorsa buna hayıflanacağız.

Demokrasinin, vatandaş haklarının, ana temeli oy serbestliğidir. Hükümetin ve Devletin her ihtihaptan mukadderatını milletin oylarına tevdi ve teslim etmesidir. Bunun için de her şey her imkân mündemiçtir. Temiz milletimizin, temiz vicdanından doğmamış olan, akidelerimize ve hislerimize yabancı olan, hariçten gelen böyle acaip doktrinleri müsamaha ile karşılamaya hance mahal yoktur. Menafli müdafaa etmek için cemiyetler kurulması hattâ partiler teşkili serbesttir. İşçilerden, köylülerden bu yolda teşekküller hattâ partiler kurmak isteyenler olabilir. Bunu hiçbir kanun menetmez. Demokrat Parti kendi idaresini değil, demokrasi idaresini memlekette sağlamak için kurulmuştur. İnsan hakları ve milletin oy hâkimiyeti onun için daima muteberdir. Ve muteber kalacaktır. Marks namında haris ruhlu örümcek kafalı bir yabancının dünyada feci neticelerini gördüğümüz akidelerine kıymet vermeye ne ihtiyacımız olabilir. (Alkışlar)

BAŞKAN – Başka söz isteyen yok. Bir önerge geldi okutuyorum.

B. M. M. Başkanlığına

141 inci maddenin birinci fıkrasının sonuna eklenmiş bulunan idamı mutazammın hükmün;

(. . . Bir veya bir kaçını idare edenler) şeklinde tadilini teklif ederiz.

Samsun

Tokad

Naci Berkman

Ahmet Gürkan

BAŞKAN – Komisyonun değiştirge üzerinde bir mütalâası var mı efendim?

ADALET KOMİSYONA ADINA VACİD ASENA – Sorarlarsa cevap veririm.

MEHMET ÖZBEY (Burdur) – Önerge aleyhinde...

BAŞKAN – Söz mü istiyorsunuz efendim? Bir dakika komisyon sözcüsü konuşsun ondan sonra efendim.

ADALET KOMİSYONA ADINA VACİD ASENA – Affedersiniz yanlış anladım. Efendim teklifin mahiyeti bu kabil cemiyetlerden birini veya bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında ölüm cezasının tâyin edilmesi merkezindedir. Arkadaşlar müsaade ederseniz izah edeyim. 141 inci maddenin 1 inci bendinin ilk fıkrası esas itibarıyla mümasıl cemiyetleri kurmaya tevessül edenleri, kuranları ve bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenleri aynı zamanda bu hususta yol gösterenle-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ri 8-15 yıla kadar ağır hapisle cezalandırır. İkinci fıkrası da; müşeddit sebepleri ve unsurları ihtiva etmektedir. İzah edeyim; tarife giren şekle mukarın olarak kurulan cemiyetlerin iki veya daha ziyadesini yahut hepsini idare edenleri kastediyor, ölüm cezasına çarptırıyor, bu fıkra arzettiğim gibi cezanın teşdidi vardır. *(Doğru doğru sesleri)* Bu teklifin arkadaşı-mız tarafından geri alınmasını rica ederim.

AHMET GÜRKAN (Tokat) – Arkadaşlar, metin elimizde olmadığı için burada okundu. Benim anladığıma göre birkaç cemiyeti idare etmek şarttır. Fakat görülüyor ki, bir cemiyeti idare eden, fıkranın üst tarafında mündemiçtir. Benim gayem şudur. Birini idare eden cezalandırılıyor, birden fazlasını idare edenler, benim düşünceme göre birden fazla olursa ona idam cezası vermek lâzımdır.

Tamamı dediğimiz zaman mutlaktır, o cemiyeti idare eden bir adam olacaktır ki, ona ceza vermiş olalım. Ben de teklifimi hakikaten yanlış vermişim, geri alıyorum. Fakat birden fazla cemiyetleri idare edenlere idam cezası verelim.

BAŞKAN – (Osman Şevki Çiçekdağ'a hitaben) tekliflerini geri alıyorlar, yine söz istiyor musunuz?

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – O halde lüzum görmüyorum. *(Reye reye sesleri)*

BAŞKAN – Ahmet Gürkan arkadaşımız tekliflerini geri aldılar, başka söz istiyen de olmadığına göre encümenden gelmiş olan ve okutulmuş bulunan birinci fıkrayı reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Birinci fıkra kabul edilmiştir.

KÂMİL BORAN (Mardin) – Birinci fıkra üzerinde bir teklifimiz vardı.

BAŞKAN – O teklifler daha evvel görüşüldü, metin komisyona tevdi edildi ve komisyon son şeklini getirdi, burada okundu, reynize vazı ve kabul edildi, bunun üzerinde artık söz söylenemez.

2. Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn yok etmek gayesini güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse aynı ceza ile cezalandırılır.

BAŞKAN – İkinci fıkranın müzakeresine geçiyoruz.

VACİD ASENA – Efendim Kâmil Boran arkadaşımın teklifi şu mahiyettedir ve kabul edilen birinci fıkraya taallük eder.

KÂMİL BORAN (Mardin) – Müsaade buyurun söyleyeyim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Heyeti Umumiyenin görüşüne münafı bir şey varsa başkandan söz almak suretiyle usul dairesinde konuşuruz. Madde esasen kabul edilmiştir. Kâmil Bey arkadaşım diyorlar ki... (Gürültüler) Zabıtlara geçmesi maksadiyle arz ediyorum.

BAŞKAN – 141 inci maddenin ikinci bendi tekrar okutuyorum.

(Tekrar okundu)

BAŞKAN – İkinci fıkra hakkında söz isteyenler?

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Muhterem arkadaşlar, 141 inci maddenin ikinci fıkrası anarşizmi istihdaf ediyor. Anarşistlerin gayesi memleketteki siyasi ve hukukî nizamları, devlet teşkilâtını cebren kaldırmaktan ibarettir. Binaenaleyh anarşizm cebre müstenit bir faaliyettir. Bu fıkra Devletin siyasi ve hukukî nizamlarını topyekûn yoketmek gayesinden bahsetmektedir. Topyekûn yoketmek gayesi olmazsa, meselâ birini veya bir kaçını yokederse Devletin bir nizamını, iki nizamını yokederse ne olacaktır? Türkiye Devleti lâiktir. Lâiklik nizamını kaldırıyor, lâiklik, Devletin siyasi ve hukukî nizamlarından birisidir. Bunu kaldırdı, faraza dinle dünya işini birleştirdi. Yahut kanunları Meclis yapar esasını kaldırdı. Mahkemeleri kaldırmak gayesini güttü. Bunlardan böyle bir gayeyi güderse memlekete bir zarar değil mi? Bunlar bir zarar görmeyecek mi? Gaye Devleti kaldırmaksa gaye anarşistlikle mücadele etmekse Devlet mefhumunu, Devlet otoritesini kaldırmak istiyor, tedhişten gayri kalmasın istiyor ve maksat bu ise, bunu bu şekilde ifade edelim. Bu tamamen noksandır.

Yüksek malûmunuzdur, Devletin siyasi ve hukukî nizamını Anayasa tespit ve tanzim eder. Binaenaleyh bendeniz hazırladığım şu metnin kabulünü istiham ediyorum.

“Anayasaya dayanan düzeni cebren yoketmek veya meşru olmiyan yollarla bu düzeni kısmen veya tamamen bozmak veya değiştirmek gayesi güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden veyahut bu hususlarda yol gösteren kimseye aynı ceza verilir.” demek daha doğru olur ki bu tarife anarşisti de, komünisti de, bütün zararlı cereyan failleri de girer. Bu suretle anasırı ve gayeyi temine kifayetli bir hüküm alınmış olur.

Takdir yüksek heyetindir.

BAŞKAN – Hasan Ali Vural.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar, şimdi kabul buyurduğunuz 141 inci maddenin birinci fıkra-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

sıdır, fakat aynı madde 9 uncu fıkrayı ihtiva etmektedir, yine bu birinci maddeye bağlı olmak üzere 142 nci madde vardır. Bunların da şimdi kabul buyurulan metne nazaran redaksiyonu yapılmak üzere komisyona verilmesini arz ve rica ediyorum.

Efendim, mevzuun selâmeti için bu lâzımdır. Çünkü komisyona yalnız birinci fıkra havale buyurulmuştu, mûtaakıp fıkralar gelmediği için biz o sahada mesai sarfedemedik.

BAŞKAN – Efendim, komisyonun isteğine göre, verilmiş bulunan önerge ile birlikte komisyona iade ediyoruz.

Şimdi 142 nci maddeye geçiyoruz.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, belki sözlerim yanlış anlaşıldı. Bendeniz, 141 inci maddenin kalan fıkralarıyla ona bağlı olan 142 nci maddenin komisyona iadesi hakkında mâruzatta bulundum. Buna zaruret vardır.

BAŞKAN – Her iki maddeyi de komisyona tevdi ediyoruz, geldiği zaman müzakereye devam deriz.

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (11)

(Devam)

BAŞKAN – Türk Ceza Kanununun 141 inci maddesini takip eden ikinci fıkrasının encümence hazırlanan metni gelmiştir. Onu okutup müzakeresine başlıyoruz.

2. Devlet siyasi ve hukukî nizamlarını topyekûn yoketmek gayesini güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler ve bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

BAŞKAN – İkinci fıkrayı kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. Amacı cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert veya bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

BAŞKAN – Söz isteyen var mı?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Muhterem arkadaşlar; Türk Ceza Kanununun 141 inci maddesinin üçüncü fıkrası okundu.

Bu fıkra zâhiren demokrasiyi müdafaa eden, fakat bu haliyle demokrasiyi öldüren, fikir hürriyeti mefhumunu tehlikeye koyan ve korkunç tefsirlere meydan verebilen 142 nci maddenin ikinci fıkrası ilk olarak memleketimizde yer almıştır. Dünyanın hali gözümüzün önündedir; birçok memleketlerin birçok milletlerin demokrasi ve cumhuriyeti anlayış, kavrayış ve taktik tarzları başka başkadır.

Cumhuriyetin ve demokrasinin bütün dünyaca kabul ve takarrür ettirilmiş bir tek tarifi ve şekli mevcut değildir. Bu prensipler müphem ve değişik anlayış ve geniş takdirlere müsait mefhumlardır. Ceza kanunlarında suç unsurlarının müphem ve tefsire elverişli, istikrar bulmamış mefhumlarla vasıflandırılması çok tehlikelidir. Bundan daima kaçınılmak icabeder. Vâzı kanunun hakiki suçluyu amansızca cezalandırırken, mâsumu da haksız bir takip veya mahkûmiyetten kurtarma imkân ve şartlarını göz önünde tutması ve bilhassa mahkemelerin suçsuzu suçludan ayırma vazifelerini kolaylaştıracak tedbirlere alması zaruridir.

Her memleketin cumhuriyet ve demokrasi anlayışı kendi anayasasıyla taayyün eder. Bizim benimsediğimiz ve anladığımız mânada demokrasi prensipler Anayasamız hükümlerini ilham etmiş olması tabiidir.

Her memlekette ve her rejimde demokrasi prensipleri ayrıdır ve türlü türlü cumhuriyetler vardır. Binaenaleyh, buraya konulacak lâkırdı, yani 141 inci maddenin 3 üncü fıkrasındaki (Amacı cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak...) mefhumları yerine, (Anayasa esaslarına aykırı olarak Devletin bir fert yahut bir zümre tarafından idare edilmesi) şeklinde değiştirilmesi daha doğru ve daha vazih olur. Aksi halde ben cumhuriyeti böyle anlamıyorum, diğer memleketlerde meselâ Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya başka şekilde anlıyor.

(Cumhuriyet ve demokrasi prensipleri) bütün dünyada bir tek şekilde izah edilseydi anlardım.

Bunların izah ve tarifleri kanunlarda yer almadıkça esas unsur olarak ceza maddelerine konulmaları mahzurlu ve çok tehlikelidir.

Arkadaşlarım; Anayasa hükümlerinin selâmetini emniyet altına alalım. Bizim anladığımız demokrasiyi koruma bu mânadadır.

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) – Efendim, Kâmil Boran arkadaşımız, bu fıkradaki (cumhuriyetçiliğe aykırı, demokrasi prensiplerine aykırı hareketlerin) tâbirlerinin fıkra da yeni yer almış olduğundan bahis buyurdular. Halbuki (cumhuriyetçiliğe) kelimesi ev-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

velden vardı, demokrasiye aykırılık keyfiyeti ise bu defa konmuştur.

Cumhuriyetçiliğe aykırı olan birleşmeleri kurmak, teşebbüs, ve saire...

Burada cumhuriyetçilikten maksat, Anayasanın ikinci maddesinde tespit edilen prensiplerden; devlet idaresinin cumhuriyetten başka bir esas olamayacağının teyidinden ibarettir. Anayasanın birinci maddesinin değişmiyeceğine dair olan rabitası da böyle bir müeyyidenin konmasını âmirdir.

Burada cumhuriyetçilikten maksat, idare sisteminde, devletin, kamu hizmetlerine gördüreceği kimselerin ancak liyakat ve hakkaniyetle tâyin edeceğine dairdir.

Herhangi bir kamu hizmeti vazifesiyle mükellef olan memurların vazifeye tâyini esas prensibini Anayasa zannederim 92 nci maddesiyle derpiş etmiştir. Bu da böyle bir müeyyide sevkini âmirdir.

Demokrasi prensiplerine aykırı hareket, yani devletin fert veya zümre tarafından idaresi ise, burada mevzuubahis olamaz. Buradaki demokrasi prensiplerinden maksat doğrudan doğruya insan hak ve hürriyetleridir, halkın doğrudan doğruya kendisi veya temsilcileri tarafından idaresidir ki, bu da seçimlerle Meclisin ve hükümetin bu işlere katılmasıdır. Bu, hiçbir şekilde müzakere ve münakaşaya imkân vermemektedir. Böyle birtakım imkân ve ihtimalleri vesile ittihaz ederek bu tarzda bir suite-fehhümde bulunmak doğru değildir.

Komisyounun noktai nazarı budur ve bu hüküm, bu maksatla konmuştur.

BAŞKAN – Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) – Efendim, muhterem üstadımız Halil Özyörük, teklifin yerinde olmadığını beyan ve izah buyurdular. Yalnız bir cihet noksan kaldı, Kâmil Boran arkadaşımızın teklifi kabul olunursa ne netice hâsıl olur, onu arzedeceğim:

Takrirden deniliyor ki, “Anayasaya münafı” kelimesini maddeye koyalım. Anayasa malûm muhtelif prensipleri havidir. Ezcümle anayasamız tevhidî kuva esasını muhtevidir, anayasamız devletçiliği ve altıoku muhtevidir. Eğer teklifleri kabul edilirse o netice hâsıl olur ki, tevhidî kuvayı kaldırılıp tefriki kuvayı istihdaf eden bir partinin tevhidî kuvadan ayrılma istemesi bir suç olabilir, altıokun aleyhinde bir beyanda bulunmak, cemiyet kurmak, parti kurmak o vakit ceza tehdidi altına girer. Binaenaleyh arkadaşımız, teklifleriyle, kendi bastığı dalı kendisi kesmektedir. Onun için tekliflerinin reddini teklif ediyorum. (Bravo sesleri).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Başka söz isteyen yok, verilen önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerle “Cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak” mefhumları yerine “Anayasa esaslarına aykırı olarak” şeklinde değiştirmesini arz ve teklif ederim.

Mardin Milletvekili

M. Kâmil Boran

BAŞKAN – Reye arz ediyorum. Değiştirgeyi nazarı dikkate alanlar... Nazarı dikkate almıyanlar... Nazarı dikkate alınmamıştır, reddedilmiştir.

Üçüncü bendi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Üçüncü bent kabul edilmiştir.

Dördüncü bendi okutuyorum.

4. Anayasanın tanıdığı kamu haklarına ırk mülâhazası ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya millî duyguları yoketmeye veya zayıflamaya mâtuf bulunan cemiyetleri kurmaya faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veyahut bu hususlarda yol gösterenler bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

BAŞKAN – Bent hakkında söz isteyen var mı?

REFET AKSOY (Ordu) – Muhterem arkadaşlar, 141 inci maddenin dördüncü bendinde millî duygu tâbiri vardır. Bu millî duygu bizim hukukî mevzuatımızda vuzuhla ifade edilmiş bir tâbir değildir. Biliyorsunuz ki, bu madde politik bir maddedir. Millî duygu dediğimiz zaman bizim anladığımız mâna ve esaslar şunlardır: Bir milletin vatanperverlik hissi, bayrak sevgisi, orduya olan hürmet ve sevgisi, bunların yanibaşında memlekete büyük çapta hizmet etmiş, tarihte nam kazanmış, şahsiyle iftihar edilmesi lâzımgelen kimseler, ve saire, bu duyguları rencide eden veyahut kaldırılmasına çalışanlar hakkında 141 inci maddede mevzu cezanın verilmesi yerindedir. Ama bunun bu şekliyle sarahaten ifade edilmesi uzun düştüğünden dolayı yalnız millî duygu diye maddeye geçmiştir. Bendeniz millî duygu tâbirinin yanına millî bütünlük kelimesinin konmasını teklif ediyorum. Bu tâbiri koyduğumuz takdirde fıkraya daha ziyade vuzuh vermiş olacağız. Bu hususta bir önerge takdim ediyorum, takdir sizlere aittir.

SAİD BİLGİÇ (İsparta) – Muhterem arkadaşlar; yeryüzünde ırkların varlığı inkâr götürmez bir vakiadır. Müspet ilmin kabul ettiği bu vakiayı kuru lâfla reddetmek imkânsızdır. Mücerret olarak ırk fikri değil, ancak üstün ırk fikri tehlikelidir. Irki hasletlerimizin temadi ve tekâmülü esba-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bını bir ilmî mevzu olarak işletmekte ve tekemmül ettirmekte ancak fayda vardır. Hiçbir zaman ayırıcı ve parçalayıcı ırkçılık bu memlekete girmemiştir. Almanya'da olduğu gibi yahudi insanın yağından sabun imalîne cevaz veren bir ırkçılık bu memlekette revaç bulamaz ve bulmamıştır da. Maksadım hiçbir arkadaşına telmihte bulunmak değildir. Geçenlerde Yüksek Mecliste geçen bir hâdiseyi huzurunuzda arz ederek meramımı anlatmaya çalışacağım.

Emrullah Nutku arkadaşımız geçenlerde burada konuşurken; "Yahudi pazarı" tâbirini kullandı. Bunun üzerine Salamon Adato arkadaşımız kürsüye çıktı ve Yahudi ırkının müdafaasını yaptı. Kendilerine şunu hatırlatırım ki, arkadaşımız Yahudi ekalliyetinin değil, Türk Milletinin mümessilidir.

İşte arkadaşlar; bu memlekette, eğer varsa, hâkim unsurda, devlet kuran unsurda ırk şuuru yoktur, ekalliyet şuuru vardır. Yoksa bizde başka ırk şuuru yoktur. Mâruzatım bundan ibarettir. Binaenaleyh "Anayasamızın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâzasiyle ortadan kaldırmayı hedef tutan veya" kelimelerinin bentten çıkarılmasını teklif ederim. Mâruzatım bundan ibarettir.

SALAMON ADATO (İstanbul) – Arkadaşlar, benden evvel söz alan milletvekili arkadaşımız bundan altı ay evvel geçen bir hâdisi dolayısıyla bir beyanda bulunmamı mevzubahis ettirler. Bu hâdiseden altı ay sonra bu şekil konuşmaları herhalde tezinde kuvvetli olmadığına delâlet eder.

Bendeniz o gün müdahale ettiğim zaman bir ırkı nazara alarak mâruzatta bulunmuş değilim. Ancak bir demokratik sistemden bahsetmiştim. Yüksek Mecliste o gün hazır bulunmuş olan arkadaşların bir kısmının da bendenizi alkışladıklarına zabıtlar şahittir. Bir Musevî vatandaşa ait olan nüfus tezkeresinde "Yahudi" kaydı mevcuttur. Binaenaleyh bu ırkı tezyif edici bir söz söyliyem Emrullah Nutku'ya herhalde bir cevap vermek zarurî idi. Ben, evvelâ Türk'üm. Fakat ondan sonra neyim?.. Hristiyan değilim, Yahudiyim. Binaenaleyh Yahudiyi tezyif eden sözü söyliyem arkadaşına ırkçılık bakımından değil, nezahet bakımından cevap vermek mecburiyetindeyim.

CEMAL KÖPRÜLÜ (Edirne) – Muhterem arkadaşlar, ırk meselesi mevzubahis oldu. Bendenizce bu ırk meselesi çok tehlikeli bir meseledir. Bugün memleketimizde ırkçılık var mıdır, yok mudur?. Onu bilmem. Fakat kanunlar ebet müddettir. Bu itibarla Bolşevikliğin münhezim olduğu bir zaman gelecektir ki, o zaman Bolşevikliğin işaret ettiği yerlere muhtelif partiler geçebilir. Meselâ; bugün hâlâ İspanya'da Franko, Alman-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ya'da yeni nazizm yavaş yavaş gelişmeye çalışıyor. Cenubi Amerika'daki Peron'u unutmamak lâzımdır. Bu itibarla tehlikeli vaziyetleri önlemek mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh bolşeviklikten sonra soldan sağa doğru terazinin meyletmesi daima mümkündür. Kanunlar bugün için değil, yarın için yapılır. Binaenaleyh, bu hususta dikkat nazarınızı çekerim. Irkçılık çok tehlikeli bir şeydir, komünistlikten çok aşağı bir şey değildir, milleti tehlikeye götüren bir teşekküldür.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (Gümüşane) – Muhterem arkadaşlar, bendeniz sayın arkadaşım Said Beyin fikrine iştirak edemiyeceğim.

İrkçiliğin bir kere ilmî bir tarifi yoktur. Nazariyatta saf kan esasına göre kurulmuş ırkçılık, bâzı tarihi ihtilâtlara dayanarak kurulmuş ırkçılık vesaire vesaire diye birtakım nazarı fikirler mevcuttur. Ancak bu memleketin bütünlüğünü, bu memlekette yalnız millî birliğin, millî şuurun Türk milliyetinin hâkim olduğunu anlatmak lâzımdır. Bu vatani, bir bütündür. Bu bütünün bir cephesi de millî şuur teşkil eder. Bu itibarla ırkçılık cereyanlarını ceza müeyyidesi altına almak lâzımdır. Bu memlekette sinsî sinsî ırkçılık temayülleri mevcuttur.

Bu bir realitedir. Bu realiteyi görmezsek, memlekette yalnız millî şuur vardır, ırkçılık yoktur dersek kendi kendimizi aldatırız.

Bu itibarla bu sinsî temayül günün birinde ortaya çıkarsa, serbest saha bulursa memlekette tahripkâr neticeler doğurur. Bunun için bu unsurun, bu kelimenin kanunda kalması memleketin yüksek menfaatleri bakımından zaruridir. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN – Başka söz isteyen yok. Gelen önergeleri okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Tasarımın tümü üzerindeki konuşmamda memleketimizde ırkçılık cereyanı olarak tavsif edilebilecek bir cereyanın mevcut olmadığını arz etmiştim. Mezkûr konuşmamdaki mucip sebeplere istinaden 141 inci maddenin 4 üncü bendindeki "Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazası ile ortadan kaldırmayı hedef tutan veya" cümlesinin tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

İsparta Milletvekili
Said Bilgiç

Yüksek Başkanlığa

Tadili konuşulmakta olan 141 inci maddenin 4 üncü fıkrasındaki "millî duyguları yok etmeye" ifadesine daha kuvvetli bir vuzuh vermiş ol-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

mak için millî duygu tabirinin yanına "ve millî birliği" ibaresinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Ordu
Refet Aksoy

BAŞKAN – Komisyonun mütalâası var mı efendim?

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) – Efendim, bu millî duygu ve ırkçılık mülâhazası üzerinde hakikaten gerek komisyonda, evvelce ve sonra geçen müzakereler sırasında çok tevakkuf edildi.

Amacı Cumhuriyetçiliğe aykırı olan birleşmeleri kurmaya teşebbüs ve saire: Burada Cumhuriyetçilikten maksat: Anayasa'nın ikinci maddesinde tespit edilen prensiptir. Devletin Hükümet tarzında, Cumhuriyetten başka bir esasın mevzuubahis olamayacağının teyididir. Anayasanın birinci maddesinin değiştirilemeyeceğine dair olan zabıtası da böyle bir müeyyidenin konulmasını âmirdir. Cumhuriyetçilikten maksat, idare sisteminde Devlet kamu hizmetlerinin kendilerine gördürüleceği kimselerin ancak liyakata ve istihkaka göre taayyün edeceği ve irsiyete müstenit herhangi bir kamu vazifesi mevzuubahis olamayacağıdır.

Anayasamızın memurların yeterliklerine göre vazifeye tâyin edilecekleri hakkındaki esas prensip, zannederim Anayasanın 92 nci maddesi dahi böyle bir müeyyidenin sevkini âmirdir, demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir ferd yahut bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan birleşmelere gelince: Burada mevzuubahis olan demokrasi prensipleri, hürriyetler rejimi ve halkın doğrudan doğruya veya temsilcileri vasıtasıyla ve serbest seçimle Hükümet işlerine katılmasını sağlayan ve buna mümasil diğer prensiplerdir.

Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kaldırmayı hedef tutan birleşmelere gelince:

Malûmu âlileri olduğu üzere İkinci Dünya Harbini mütaakıp Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca ittihaz edilen bir karar gereğince ırk tefrikalara ve bu nevi mülâhazalara müstenit faaliyetlerin tecrim edilmesi devletlerce kabul edilmiştir. Biz de buna rey vermiş olduk. Binaenaleyh fıkranın bu üçüncü bu kısmı aynı zamanda beynelmîl bir tahhüdün yerine getirilmesini göz önünde tuttuğu gibi Anayasanın Türk vatandaşını tarif eden 88 inci maddesinin de zaruri bir neticesidir.

Millî duygu dediğimiz zaman, arkadaşlar hepinizin malûmu olduğu üzere bu bahiste şunu düşünüyoruz,

Millet öyle bir varlıktır ki: yalnız haldeki bir siyasi cemiyeti ifade etmez. Aynı zamanda o cemiyetin maziden beraberinde getirdiği kıymetle-

ri, yenilikleri ve tekâmülü ve istikbalde özlediği mesut ve müreffeh hayatı, onun şartlarını ve tahakkuku imkânlarını da beraberinde taşır. Binaenaleyh geçmişteki, haldeki ve istikbaldeki nesilleri ihtiva eder. Bu kitlenin duygularını kanunla tespit etmeye imkân yoktur. Zira milletin duyguları da kendisi gibi mütemadiyen iyiye ve mükemmele doğru bir tekâmüle tâbidir. Bu millî duyguların muhtevasını tâyin, doğrudan doğruya mahkemelerin içtihadıyla halledilecek bir meseledir.

Ancak millî duygu denince şunları anlıyoruz. Aile, mülkiyet telâkkisi, velâyet müessesesi, nafaka, yurdun temamiyeti, hâkimiyeti milliye, kanun üstünlüğü, adalete saygı, hürriyetlere bağlılık, ferde hürmet gibi bir takım duygulardır.

Arkadaşlar, bu topraktan olanlara yardım, göçmenlere yardım, millî duygu olmasa idi mümkün olabilir miydi? Hükümet istediği kadar çabalsın, buna milleti icbar edebilir mi? Dördüncü bendin ihtiva eylediği hüküm, millî duyguları yoketmek veya zayıflatmaya mâtuf birleşmeleri tecziye aittir.

Millî duygu mefhumu üzerinde durulmasını ve muhterem arkadaşların bu husustaki hassasiyetlerini hürmetle karşılarım. Her şümülü tâbir gibi millî duygunun da açık ve vazih bir şekilde tarifinin yapılması imkânı bulunmadığını teessürle ifade etmek lâzımdır. Eğer buna her türlü iltibas ve tereddüdü selbeden sarih bir beyan eklenebilmiş olsaydı hiç şüphesiz çok daha mükemmel bir metin ortaya çıkmış olurdu. Fakat bunlar öyle mefhumlar ve terimlerdir ki, tarifini mutlaka misalle gerekçesinde izah etmek icabetmektedir. Millî duygu tâbiri memleketimizde komünizm faaliyeti başlamadan evvel hiçbirimizin hatırına bile gelmeyen bir şeydi. 30 küsur seneden beri başlıyan bolşevizm ve komünizm faaliyetlerinin, bütün dünyayı tehdit eden korkunç ve tahripkâr tesirleri insanîyetin tereddisini hedef tutan bir mahiyet aldıktan sonradır ki, bunun ilk defa el attığı millî duyguların korunması müstacel bir mesele olarak ortaya çıktı. Komünizmin ilk gözünü kestirdiği ve bunu yokettikten ve zayıflattıktan sonra yolunun açılacağına kani bulunduğu engel, milletleri yaşatan ananeler ve mükaddesat olduğu için bunlara el uzatandan tabîi bir şey olamaz. Elbetteki bunların bir cemiyet nizamındaki hakikî kıymetleri o cemiyetin yaşaması kadar mühimdir. Bunu hepimiz kabul ediyor fakat bunun bir vesilei tezvîr olmasından korkuyoruz. Âcizane kanaatimce korunmaması halinde doğacak felâketle korunmasının kanunî müeyyidelerle teyidinden tevellüt edecek zararlar mukayeseye esas olabilecek kadar dahi ehemmiyetli olamaz. Eğer tezvîr ve tasni yoluyla bir kimseye bilfarz ıftiran edilmiş ve zarara sokularak şahsî hürriyetinin insilâ-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bına sebebiyet verilmişse Ceza Kanunumuzda bunun ne kadar ağır bir ceza ile karşılanmış olduğu malumdur. Aynı cezayı göze aldıktan sonra şuurunu kaybetmiş olması lâzımgelen bir adamdan her şey beklenebilir. Yalnız düşünülecek keyfiyet bu kabil hallerin tecziye edilebilmesidir. Bu suçların zabıta memurları tarafından tahkik ve tetkiki sırasında kendisine suç isnat olunan kimsenin karakollarda tazyika uğrıyabilmesinden bahsedildi. Antidemokratik diye vasıflandırılan kablelhüküm tevkif mecburiyetini Büyük Meclis daha yeni kaldırdı.

Usulün 104 üncü maddesindeki sebepler tahakkuk etmedikçe bir kimsenin tahkikat sırasında şahsi hüviyetinden mahrum edilmesinin önüne geçen Büyük Meclisin kararı bu endişeleri bertaraf etmiş olmak icabeder. Tahkikatın gecikmesi şikâyeti, her suçta ileri sürülebilir. Bu da teknik zabitanın memlekemizde tekemmül etmesiyle önlenebilecek bir eksikliktir. Zabıtamızın bugün mükemmeliyet derecesine çıktığını ifade edecek değilim. Elbet bu bir zaman meselesidir. Yalnız bu ihtimal, işlenmiş olan suçların tahkikından ve takibinden vazgeçilmesi için bittabi bir sebep olamaz.

Birçok ihtimaller vücut bulabilir endişesiyle bir suçun takibinden vazgeçilemeyeceğine göre, nefsimerde millî varlığı ve mukaddesatı tehdit eden faaliyetleri kökünden kazımak mecburiyetinde olduğumuzda şüphe yoktur arkadaşlar. Zaten bunun üzerinde ittifak halinde bulunuyoruz.

Bir muhterem arkadaşım, bu şekilde bir suçun şimdiye kadar tekavvün etmediğinden bahis buyurdular. Dünkü münakaşamız sırasında bu hususa da cevap verilmişti zannederim. Ben, muhterem arkadaşım Ceza Kanunumuzda müeyyidesi mevcut olan yüzlerce suç gösterebilirim ki, şimdiye kadar bunların işlendiğine şahit ve muttali olmadık. Esasen bütün kanunlarda bu kabil hükümlerin mevcudiyetini görmekteyiz.

İpotekli borç senedi, irat senedi gibi müesseseler şimdiye kadar işlenmiş midir? Bunlar işlemedi diye kanundan silmek hiçbir zaman aklıma gelmedi.

Biz 141 ve mütaakıp maddelerin tadillerini hazırlayan komisyonda bu fıkranın evvelce kabul edilmiş olduğu şekilde muhafazasını musip ve muvafık gördük. Çünkü, komünizm tehlikesi evvelâ millî şuurun tereddidi ve cemiyetin nizamını sağlayan anane ve duyguların yokedilmesi suretiyle kendisine bir zemin hazırlar. Komünizmi yerleştirmek kasıt ve gayesiyle bu hareketlere tevesül edildiği sabit olursa esasen bu fıkrayı tatbika mahal olamaz. O, bütün unsurlarını ihtiva eden bir komünistlik suçu olur ki, cezasını 141 inci maddenin ilk fıkrasından alır. Ancak, bilinen

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

şekilde tipik bir komünizm faaliyetine rapta kabil olmayan hallerde münferit hâdiseler olarak karşımıza çıktığı zaman bu keyfiyetin milli bünyeyi sarsmak gayesini güden tesiri bakımından önlenebilmesini sağlayacak hükümlere ve müeyyidelere raptedilmesinin zaruretinin de aynı zamanda kabul etmiş bulunuyoruz. Bu sebeptendir ki, ayrı bir paragrafta tespiti uygun görülmüştür. Zaten yürürlükteki madde de böylece vaz'edilmiş idi.

Binaenaleyh, milli duygu mefhumunun, milli topluluğu yaşatan ve sosyal nizamın mesnedini teşkil eden varlıklar olduğunu ve bu hislerin hayatın ilerlemesiyle paralel olarak inkişafıyla, o topluluğun da refah ve saadetle kavuşacağı şüphesizdir.

Fıkranın aynen muhafazası veya ref'i, yüksek takdirinize aittir.

SAİD BİLGİÇ (İsparta) – Muhterem arkadaşlar, bu memlekette ırkçılık iddiası 1944 senesinden itibaren moda haline gelmiştir. Yalnız 1947 senesinde Samet Ağaoğlu'nun bir mecmuada neşredilen, bir makalesinden bir cümleyi okumakla iktifa edeceğim. Makale (Büyük vazife) başlığını taşıyor. (Bu memleketin mukadderatından mesul olanların son yıllar içinde takip ettikleri yanlış ve fena yollardan birisi de, milletin kalb ve dimağının ifadesi olarak, Devletin temelini teşkil eden milliyetçiliği, ırkçılık ile suçlandırmak olmuştur ve bu hareket, memleket gençliğini ta ruhunun derinliklerinden yaralıyarak onda, nereye gidildiği endişesini uyandırmıştır.) Mâruzatım bundan ibarettir, takdir yüksek heyetinizindir.

BAŞKAN – Refet Aksoy.

REFET AKSOY (Ordu) – Muhterem arkadaşlar, milli duygu tâbirini muhterem üstadımız Halil Özyörük, ilmi cepheden izah ettiler. Ama sözlerinin mesnedinin esasını şu suretle temerküz ettirdiler. Milli duygunun yokedilmesi suçunun bu madde ile tatbiki halinde mesele hâkımın içti-hadına bağlıdır dediler. Yani muhterem üstadımız, şu esas tebarüz ettirmiş oluyorlar ki, milli duygunun mânası hukukî bir mefhum olarak vazih değildir. Arkadaşlar, bir mektepte, bir fabrikada, herhangi bir toplulukta bir komünist çıkıp da, "Bayrak ne demektir, at şu paçavrayı, vatanperverlik ne demektir, kuru toprağa insan tapar mı?" diyerek milli duyguya dayanan hisleri ruhlarda, gönüllerden silmeye çalışırsa hâkim bunu ne suretle araştırıp, bulup, hüküm verecektir? Bendeniz vuzuha bir kuvvet vermek içindir ki, milli duygumuzun yanına milli birliğin ilâvesi suretiyle maddenin kuvvetlendirilmesi esasını nazarı itibarı almış bulunuyorum. 141 inci madde memlekette komünizmle mücadele esasına müstenit politik bir maddedir. Buna göre hareket etmemiz lâzımgelir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

BAŞKAN – Önergeleri reyinize sunmak üzere tekrar birer birer okutacağım.

(Said Bilgiç'in önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN – Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

(Refet Aksoy'un önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN – Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

BAŞKAN – Dördüncü bendi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Dördüncü bent kabul edilmiştir.

Beşinci bendi okutuyorum:5. 1, 2 ve 3 üncü bentlerde yazılı cemiyetlere girenler beş yıldan oniki yıla kadar ağır hapis ve 4 üncü bentte yazılı cemiyetlere girenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

BAŞKAN – Söz isteyen yok. Bendi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Beşinci bent kabul edilmiştir.

6. Yukarıki bentlerde yazılı fülleri devlet daireleri, belediyeler veya sermayesi kısmen veya tamamen devlete ait olan iktisadî teşekküller, sendikalar, işçi teşekkülleri, okulları, yüksek tahsil müesseseleri içinde veya bunların memur, müstahdem ve mensupları arasında işliyenler hakkında verilecek ağır hapis cezaları üçte biri nispetinde artırılır.

NECİP BİLGE (Niğde) – Efendim, müsaade ederseniz bendeniz bu kısımda (bent) kelimesine dokunmak istiyorum. Bundan evvelki kısımda da bent kelimesi üzerinde konuşacaktım, bir zühul eseri olarak söz alamadım, affınızı rica ederim.

Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri hükümleri numara sırasıyla zikredilmiştir. Buradaki hükümler kanaatimce birer bent değil, birer fıkradan ibarettir. Çünkü fıkra başlıbaşına bir hüküm ifade eder, bentler etmez, muayyen fıkra içindeki bazı kısımları ayrı ayrı olarak tasrih eder. Ceza Kanunumuzun umumi sisteminde ve diğer bütün kanunlarımızda maddeler şu şekilde taksim ve tasnif edilmiştir: Madde içerisinde evvelâ fıkra ve fıkranın içersinde de bent gelir. Halbuki 141 ve 142 nci maddeler hükümlerinin tasnifi hatalı bir şekil arz etmekte ve evvelâ bent gelmektedir. Ondandır da numarasız olan fıkralar gelmektedir. Binaenaleyh tasarı kanunun esas sistemine aykırı olan bir tasnif sistemi takip edilmiş bulunmaktadır. Herhangi bir maddede her zaman bent bulunmayabilir. Halbuki fıkralar vardır. Bu itibarla şimdi müzakere etmekte olduğumuz hükmün içersindeki bent kelimesinin kaldırılıp onun yer-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ne fıkra kelimesinin konması lâzımgeldiği kanaatindeyim. Eğer ayrıca bir önerge vermeye lüzum gösterilirse onu da veririm.

KOMİSYON ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim tetkik edilen 141 inci madde 9 kısmı ihtiva ediyor. Bu maddenin bir numaralı bendini teşkil eden hükümler ikiye ayrılmıştır. Bu itibarla biz bir numaralı bendi iki fıkra üzerinden tespit ettiğimize göre teselsülü muhafaza için geri kalanlara da numara verdik ve bent tâbirini kullandık. Mesele bundan ibarettir, efendim.

BAŞKAN – Önerge veriyor musunuz?

NECİP BİLGE (Niğde) – Yazıyorum efendim.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Efendim, arkadaşımız “fıkra”, “bent” diye bir şeyden bahsetti. Buradaki maddede (fıkra) tâbiri vardır. Halbuki bundan evvelki kabul ettiğimiz kısımda (bent) kelimesi geçmiştir. Ben kendilerinden istirham ediyorum; takrir vermesinler. Şimdi burada (fıkra) diye kabul edersek evvelki kısımdaki (bent) kelimesiyle tezat teşkil edecektir. Ancak maddenin heyeti umumiyesi oya konulmadan önce komisyon izahat verir ve arkadaşımız da teklif ederler, o zaman tashihi gerekirse yaparız. Bu şekil daha münasip ve usule uygun olur, bunu arz için söz aldım. (*Doğru üstat sesleri*).

BAŞKAN – Önerge geldi okuyoruz:

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden ötürü bu maddedeki “bent” kelimele-
rinin “fıkra” ile değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Niğde Milletvekili

Necip Bilge

NECİP BİLGE (Niğde) – Efendim, şimdi değil, maddenin heyeti umumiyesi oya konulduğu zaman reye konsun,

BAŞKAN – 6 ncı bendi oyunuzda sunuyorum; Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

7. Bu maddede yazılı suçları işliyenlerden biri suçu ve diğer faillerini tahkikatın herhangi bir safhasında yetkili makamlara bildirdiği ve beyanın doğruluğu sabit olduğu takdirde hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre bu kimseye verilecek ölüm cezası ağır hapis veya hapse ve ağır hapis cezası hapis cezasına çevrilebileceği gibi bu cezalar kısmen veya tamamen de kaldırılabilir.

AHMET GÜRKAN (Tokat) – Sevgili arkadaşlarım, bu fıkranın tedvinindeki maksat, kanaati âcizaneme göre, memleket bünyesinde gizli ola-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

rak faaliyette bulunan komünizm hücrelerini keşfetmek, tespit etmek içindir. Şimdi şu maddeyi okuduğumuz zaman görüyoruz ki, Hükümet veyahut zabıta kuvveti kendi sayı ile keşfettiği veya tespit ettiği herhangi bir suçluyu eline alacak ve o anda tahkikata başlayacak ve tahkikat esnasında, hangi safhada olursa olsun, o suçlu, diğer suçlu olan arkadaşlarını ve hücreyi haber verecek ve ondan sonradır ki suçlu istifade edecek. Veyahut suçluya karşı kanunen verilmesi lâzımgelen tâvizleri nazarı itibara alan suçlu ihbar edecek. Ya tahkikat başlamadan evvel bir ihbar vâkı olursa ne olacaktır?

Bendeniz bunu Adalet Komisyonunda da müdafaa ettim. Dediler ki, tahkikat başlamadan evvel böyle bir ihbar vâkı olursa hâkim bunu muafiyetten faydalandıracaktır. Güzel.

Fakat bizim maksadımız şudur. Yalnız hâkimin düşüncesi değil, bize ihbarda bulunacak herhangi bir komünistin şu maddeden bir şey anlaması lâzımdır.

Meselâ herhangi bir komünistin tahkikattan evvel bir nedamet geçirmesi ihtimali vardır. Doğrudan doğruya ihbarda bulunursa bize yardım etmiş olur. Şu halde teşvik etmek, aynı zamanda komünist arkadaşlar arasında itimadı hiç olmazsa kısmen kaldırabilmek için bendenizin teklifim şudur:

“Tahkikatın her safhasından evvel, tahkikattan evvel veya tahkikatın her safhasında” kaydını kabul edelim ki daha çok istifade edelim. Mâruzatım bundan ibarettir. Bu hususta bir de önerge takdim ediyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar, 7 nci bentte şu esas hâkim olmuştur: Tahkikatın herhangi bir safhasında bir suç ve faillerini herçibâdabad elde edebilmek. Bu saikle geniş bir hüküm vaz’edilmesini komisyonda tezekkür ettik. Şu ciheti tebarüz ettirmek istiyorum ki, tahkikat başlamadan evvel bu yola kendisini kaptırmış olan herhangi bir kimse daha evvel yetkili makam ve mercilere baş vurmak suretiyle suçun faillerini ihbar ettiği takdirde hakında bir takibat yapılmış olması tabii bulunmakla beraber neticede hâkimin hâdise mahiyetine göre ve bu bent ile kendisine verilen geniş salâhiyeti kullanması lâzımgeldiğini ve evleviyetle azaltıcı sebepleri lehine kabul edeceğinin bir adalet kaziyesi olduğunu düşündüğümüzden, komisyon olarak teklifine taraftar değiliz.

BAŞKAN – Necip Bilge.

NECİP BİLGE (Niğde) – Aziz arkadaşlarım; Adalet Komisyonunun bu fıkrası Hükümet tasarısından biraz ayrılmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Müsaadenizle bu ayrılığı belirtmek üzere Hükümet tasarısının ve Adalet Komisyonunun bu hükmünü teker teker okuyayım:

Hükümet tasarısında 8 numarada şöyle denilmektedir: “Bu maddede yazılı suçların işlenmesinde 64 ve 65 inci maddelere göre şeriklerini kovuşturmaya başlanmazdan önce yetkili makamlar.. bildiren kimselere...,” yani baroda “kovuşturma başlanmazdan önce” tâbiri olduğu komisyon tasarısında “tahkikatın her safhasında” ihbarlar yapanların cezaları tahfif edilmektedir. Müsaadenizle bu iki hüküm arasındaki farkı tebarüz ettirebilmek için evvelâ adli bakımdan bir ceza dâvasının safhalarını arz edeyim. Evvelâ hazırlık tahkikatı başlar. Sonra ilk tahkikat safhası gelir. En nihayet de son tahkikat yani duruşma safhası gelir. Hükümet tasarısında buna son tahkikata kovuşturma denmiştir. Yargıtay içtihadına göre savcılık tarafından son tahkikatın açılması hususundaki iddianamenin verilmesinden itibaren son tahkikat safhası başlar. Memleketimizde bu içtihat böylece yerleşmiş bulunmaktadır.

Hükümetin teklifine göre, mahkeme suç faillerini, son tahkikat safhasına kadar ki, tahkikat kelimesi biraz zihinleri karıştırmaktadır, takibatla ifade etmek daha yerindedir, takibatın başlaması anına kadar ihbarları kabul etmekte ve ihbarların faillerini cezadan kurtarmayı sağlayacak hükmü ihtiva etmektedir. Halbuki Adalet Komisyonu tasarısı tahkikatın (Herhangi bir safhasında) demek suretiyle duruşma safhasında vâkı olan ihbarlar dolayısıyla o ihbarı yapan kimseyi cezadan kurtarmak imkânını ortaya çıkarmış bulunmaktadır. Kanaatimce bu, bir taraftan komünistlerin meydana çıkmasını temin edecek bir çare gibi gözükmekle beraber, hakikatta komünistleri belki de cezadan kurtaracak bir neticeyi doğurabilecek mahiyettedir. Çünkü dâva safhasında da müruru zaman meselesi mevzuubahis olabileceğine göre bir kimse dâvanın, yani duruşmanın sonunda kendisinin mahkûm olacağını anladığı sırada, benim bir ihbarım var diye ortaya çıkacak ve cezai ehliyeti olmıyan kimseyi ihbar etmek, bu adam benim şeriki cürmümdür, şöyledir, böyledir demek suretiyle kendisi hakkındaki dâvayı zamanaşımına uğratabilir ve böylece cezadan kurtulabilir. Hâkim ihbarın doğruluğu hakkında tahkikat yapacaktır. Bu tahkikat neticesinde diğerine ceza verebileceği gibi ihbarda bulunan kimse hakkında da ya kısmen veya tamamen cezanın indirilmesi cihetine de gidecektir. İhbar neticesinde yapılan tahkikat belki bir iki gün veya hafta değil, belki de bir sene ve hattâ senelerce sürebilir. Bu senelerce süren tahkikat esnasında asıl fail olan yani ihbarda bulunan suçlu bakımından dâva hakkı müruru zamana uğrıyabilir. Demek ki, ihbarından maksat sırf kendisini cezadan kurtarmaktır. Fail tahkika-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

tı uzatmak ve kendisini kurtarmak için elinden geleni yapabilir. Tabiatıyla dâva uzayınca müruruzamana uğriyacaktır. İşte böyle bir neticeye mahal vermemek için, Hükümet tasarısında olduğu gibi, ihbar müddetini takibatla sınırlamak lâzımdır. Yani, takibattan önce vâkı olan ihbarlar hafifletici sebep olarak kabul etmek ve cezayı indirmek doğru olabilir. Fakat duruşma başladıktan sonra artık bir ihbara dayanarak cezayı indirme cihetine gitmek, bâzan iyi neticeler verse bile, çok zaman fena neticeler verebilir. Bu bakımdan bendeniz, Hükümet tasarısında olduğu gibi, bu ihbar meselesinde "Takibattan önce" kelimesinin kullanılmasını ve "Tahkikatın her safhasında" tâbirinin kaldırılmasını rica ediyorum ve bu hususta da bir önerge veriyorum.

BAŞKAN – Hüseyin Ortakçioğlu.

HÜSEYİN ORTAKÇIOĞLU (Çorum) – Sayın arkadaşlar, benim söyleyeceğim sözlerin bir kısmını Necip Bilge arkadaşımız sizlere arzetmiş bulundular. Komisyonunda bu noktai nazarımı müdafaa ettim. Komisyon tasvip etmediği için bu kerre de huzurunuzda arzetmeyi arzu ediyorum. Müsaade ederseniz kısaca bu noktaları açıklayacağım.

Efendim, günlerden beri bu memleketteki komünistleri cezalandırmak ve kendileri adalet huzuruna sevkedildikleri takdirde açık kapı bırakıp müdafaa yoluyla kurtulmamaları için çalıştık. Bunun üzerinde arkadaşlar titizlikle durdular. Bu hususta sarfettiğimiz gayretler şimdi müzakere ettiğimiz 7 nci fıkra ile boşa gidecek ve komünistlerin suçlarını hafifletmek yoluna gidilmiş olacaktır. Sebebi şudur: Hükümet tasarısında denilmiştir ki, "komünistlik suçundan yakalanmış olan, bu töhmet altında savcının huzuruna sevkedilmiş bulunan adam, takibat başlamadan evvel, şeriklerini ve arkadaşlarını ve suçu bildirirse kendisine verilecek ceza, hal ve şartlara göre, tamamen veya kısmen kaldırılabilir.." Adalet Komisyonu, bu takibat kelimesini kaldırmak suretiyle tahkikatın her safhasında tâbirini kullanmıştır. Bu böyle bir tâbirdir ki; muhakeme bitmiş, bütün deliller dinlenmiş, savcı iddiasını ve suçlu müdafaasını yapmış, hâkim müzakere için dosyayı almış ve tetkikini bitirdikten sonra tam kararı tefhim edeceği sırada sanık yerinden kalkıyor ve ey hâkim, kanunun bana verdiği salâhiyete binaen arzediyorum, ben arkadaşımı ve suçu bildireceğim diyor ve hüküm safhasına gelen bu dâvayı olduğu yerde durduruyor. Bir de liste veriyor, 500 kişilik bir liste veriyor.

Binlerce, hattâ milyonlarca ismi ihtiva eden liste vermek mümkündür. Arkadaşlar suçlunun bu iddiasını mahkeme tahkik etmek mecburiyetindedir, çünkü bu madde kanuni bir esbabı muhaffefe mahiyetindedir. Hâkim kanuni esbabı muhaffefeyi re'sen tahkik etmekle mükelleftir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Fakat bu esbabı muhaffefe öyle bir karakter taşıyor ki, suçlunun ihtiyarına bırakılmıştır, suçluyu, tahkikatın herhangi bir safhasında şahit listesi vermekte serbest bırakmıştır. İşte bu hükme dayanarak komünistlerin mahkûm olacağını anladığı anda hâkime birçok isimleri ihtiva eden listeler vermesi mümkündür. Bunların araştırılması zamana mütevakkidir. Ortada müruruzaman ihtimalinden Necip Bey arkadaşımız uzun uzun bahsettiler. Hakikaten müruruzamanı dolduracak kadar bu dâvayı uzatabilirler. Bir de işin şu noktadan mütalâa edelim: Biz bu kanunu Adalet Komisyonunun hazırladığı şekilde kabul edersek büyük bir tezviraata yol açmış bulunuruz. Birçok mâsum ve şerefli kimseleri komünistlerle iş birliği yaptı diyerek, gazete sütunlarında ve mahkeme zabıtlarında teşhirine imkân vermiş oluruz.

Sonra, gerek komisyon görüşmelerinde, gerekse burada yetkili memurları dinlerken öğrendik ki, şimdiye kadar hiçbir komünist maznunu dememiştir ki, benim arkadaşlarım şudur, budur. Bunları haber vermekten katiyen imtina etmişlerdir. Bence bu fıkra ile komünistleri himaye etmiş oluruz. Onun için istirham ediyorum, bu yol gene kapanmamış olsun, hiç olmazsa son tahkikat açılincaya kadar, yani sanık son tahkikata hâkimin huzuruna gelinceye kadar bu hakkı vermelî, ondan sonra vermemeliyiz.

Sonra bir mesele daha var. Diyorlar ki, bu madde hükmünce hâkim isterse sanık hakkında verilecek idam hükmünü ağır hapse tahvil edebilir. Diğer taraftan da hal ve şartlara göre bu cezayı kısmen veya tamamen kaldırabilecektir. Beş seneyi müstelzim bir fiili hâkim isterse tamamen kaldırabilir, isterse 1/3, 1/4 nispetinde indirebilir. Burada hâkime geniş salâhiyet vermemek iktiza eder. Suçu sabit olmuştur, fakat arkadaşlarını ihbar etti diye beraat ettirmek doğru olmaz. Bu Büyük Millet Meclisinin tasarruf hakkına taallûk eder. Binaenaleyh 1/3, 1/4 veya yarı yarıya indirmek gibi muayyen bir ölçü koyarak tatbikata girmek lâzımgelir. Bunun için bir önerge veriyorum. Kabulünü rica ederim. *(Bravo sesleri, alkışlar)*.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar: ben, benden evvel konuşan Hüseyin Ortakçıoğlu ve Necip Bilge arkadaşlarımızın fikirlerine tamamen aykırı olarak konuşacağım.

Müsaade buyurulursa şu noktayı arzedeğim: Biz bu kanunu niçin çıkarıyoruz? Muhakkak ki, gayemiz, komünizmle mücadeleyi temin etmek, mümkün mertebe komünistlik faaliyetini önlemektedir. Şu halde bu suçların herşeyden evvel meydana çıkarılması lâzımdır ki, mücadele edilebilsin. Adalet Komisyonunun hazırladığı metin, tahkikatın her safhasında

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

suçluya, diğer suçluları ihbar etmek hakkını tanımakta ve ihbar ettiği takdirde cezasından bir miktar indirmeyi kabul etmektedir.

Şu halde Adalet Komisyonunun hazırladığı bu madde çok yerindedir. Çünkü mümkün mertebe fazla suçun meydana çıkmasına imkân ve meydan verecektir.

Hepinizin malûmudur ki, komünizm sinsî ve gizli olarak icrayı faaliyet eden bir musibettir, korkunç bir tehlikedir. Onunla mücadele çok güçtür. Daimî olarak gizli çalışmaktadır. Şu halde komünizmi mümkün mertebe bertaraf edecek, tahkikatın her safhasında suçluya ihbar imkânını bahşeden Adalet Komisyonunun hazırladığı maddenin aynen kabulünü rica ederim.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, müzakere edilmekte bulunan yedinci bent; ikinci fıkrayı ihtiva ediyor. Bir tahrir hatası yüzünden divandaki zaptın nüshasında eksik vardır. Müsade ederseniz şimdi noksan kalan kısmı okuyorum.

(Ancak, beyanın tahkikatı uzatmak ve hükmü geciktirmek gibi bir maksada müstenit bulunduğu anlaşılırsa yukardaki fıkra hükmü tatbik olunmaz.

Muhterem arkadaşlar; filvaki hükümet tasarısında zikredilen hükümler ile komisyonun kabul ettiği hükümler arasında hakikaten bir mahdudiyet ve aynı zamanda bir genişlik olduğu tezahür etmektedir. Komisyondaki uzun müzakereler sırasında çıkan netice ve muhassala şu idi: Komünizm yurttta her türlü tahribatı yapmaya müsait bir zemin bulabilir ve çalışır. Bütün hedef nerede bulunursa bulunsun onu boğmak, öldürme ve sosyal bünyeyi bunun tahribatından korumaktır. Hüküm bu itibarla genişletilmiştir. Aynı zamanda hâkimlerin hissi selimine vatanperliğine terkedilmiştir.

Hüseyin Ortakçıoğlu arkadaşımızın dermeyeran ettiği mahzurlara komisyon olarak hiçbir suretle iştirak etmiyoruz ve bunlar vârit değildir.

Necip Bilge arkadaşımızın da “tahkikatın her safhasında” tâbirine itiraz etmiştir. Onun üzerinde fazla tevakkuf etmiyorum. Çünkü; bent, suç ve fâillerini yakalamak için geniş tedbirleri derpiş etmektedir, tahdit değil tevsi fikri komisyonda galip bir fikir ve düşünce olarak tecelli etmiştir.

BAŞKAN – Necip Bilge.

NECİP BİLGE (Niğde) – Adalet Komisyonu Sözcüsünün vermiş olduğu izahat suiiniyetli bir faili yolundan döndürmeyecek, neticede fıkranın koymuş olduğu hafifletici sebeplerden istifade etmese bile o yine tahki-

katı uzatmak hususundaki gayesine erişecektir. Çünkü Adalet Komisyonu sözcüsünün vermiş olduğu izahat ve maddenin o hükmüne eklenmiş olan kısım, tahkikatı önleyemez. Zaten tahkikatı men edici bir hükmü koymak esas itibariyle de doğru değildir. Mademki bir iddia ileri sürülmüştür o iddiayı hâkimin tevsik ve tahkik etmesi lâzımdır. Böyle olunca da, bir az evvel Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımızın belirtmiş olduğu üzere müruruzaman tehlikesini bu fıkra hiçbir zaman ortadan kaldıracak bir mahiyeti haiz bulunmamaktadır. Yine Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımızın ifade ettiği gibi, mevcut hüküm birtakım tezvirlerle, iftiralara da yol açacak mahiyettedir. Bilhassa basının da takibetmekte olduğu duruşma safhasında, böyle bir yetki verilirse, iftiraların önü hiç alınmayacaktır. Farzedelim ki, bir seçim sırasında 141 inci maddeden takip edilmekte olan bir suçlu o memlekette mevcut olan kanunî partilerin üyelerini veya liderlerini komünistlik suçu ile itham ederek bunların aynı şekilde şeriki cürümleri olduğu hususunda itham ve ihbarda bulunur. Ve bâzı vesikalar da uydurabilir. Böyle bir vaziyette hâkim sen yalan söylüyorsun bu lider veya zat hakkında tahkikat açamam diyemez. Kanunen böyle bir salâhiyete hâkim malik değildir. Tahkikat neticesi de bazan kısa zamanda belli olur. Fakat bazan çok zaman da uzayabilir. Bu takdirde esas suçlu müruruzamanın kendisine tanımış olduğu haklardan istifade etmek suretiyle belki tecziye edilmekten kurtulabilir. Bu itibarla bu ihbar meselesinin sadece tahkikat safhası, yani hazırlık ve ilk tahkikat sıralarında kabul edilmesi, ondan sonra gelen ve son tahkikat ismiyle yâdedilen, yani dâvanın açılmasından sonra başlayan duruşma safhasında yapılan ihbardan ötürü cezanın indirilmesinin kabul edilmemesi lâzımgelir. Hattâ bu hususta daha ileri giderek diyebilirim ki, ben şahsan idam fikrine taraftar olmamakla beraber, bu meselede idam kabul edildiğine göre, idama mahkûm etmek için kanunun hüküm koyduğu hususta idama mahkûm olanlar için bu ihbarı hafifletici sebep olarak kabul etmemek lâzımdır. Çünkü, kendisine idam hükmü verilecek olan bir kimse tahkikatın son safhasında, yani hüküm verileceği zaman hattâ hüküm verilip temyizde bozulduktan sonra başlayan ikinci duruşmada idama mahkûm olacak bir kimse bir ihbarda bulunacak, meselâ cezai ehliyeti haiz olmayan kimseyi ihbar edecek; bu adam da bizim şeriki cürmümüzdür diyecektir.

İhbar edilen kimse belki şeriki cürümdür, fakat fail meselâ 15-16 yaşındaki bir kimseyi ihbar ettiğinden dolayı o kimseye bu cemiyetlerin sevk ve idarecilerinden olmadığından sekiz sene, veya yaşından dolayı iki sene, altı ay gibi bir hapis cezası verilecektir. Beri taraftan idama mah-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

küm edileceğini düşündüğümüz kimse ihbarda bulunmuş olmasından dolayı idamdan kurtulacaktır ve neticede hapishaneye gelecektir. Birçok arkadaşlarımız haklı olarak bu gibi kimselerin hapishaneye sokulmalarının zararlı olduğu fikrindedirler. Çünkü bunların bütün melânetlerini hapishanede yaptıkları tahakkuk etmiştir. Bu itibarla, şahsan idama taraftar olmamakla beraber kanunun koymuş olduğu bu silsileye uymak için idama mahkûm olmasını istediğimiz kimseler hakkında ihbar dolaşısıyla cezanın hafifletilmesini de kabul etmek lâzımgelir.

Mâruzatım bundan ibarettir. Takdir yüksek heyetindir.

ADALET BAKANİ RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Efendim; Ceza Kanununda, bâzı suçları zamanında ihbar edenlerin cezalarının azaltıldığı malûmdur. Burada da memleket dâhilinde bu gibi muzır şebekelerin hudut ve vüsatini meydana çıkarmak bakımından da bu maddeye bu fıkra konmuştur. Eğer bu madde olmayacak olursa birçok şebekelerin hudut ve şümulü belki meçhulümüz kalabilir. Onun için bu maddede bu fıkranın vücudu lâzımdır. Aynı zamanda, komisyonun izahatının da gösterdiği üzere, fıkranın alt tarafı eksik bulunduğundan o da tavzih edilmiştir. Bu itibarla mesele daha ziyade tenevvür etmiştir. Diğer taraftan idama mahkûm mevkide bulunan bir kimsenin bu şekilde konuşmaktan menedilmesi şebekenin tecziyesi bakımından açık bir kapıyı kapatmış olur ki, bu da doğru değildir. Bu mevzuda komisyonun noktai nazarı ve maddedeki, bu fıkra yerindedir.

BAŞKAN – Lûtfi Tokoğlu.

LÛTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) – Bu fıkrada bizim görüşümüze göre iki meselenin tetkik edilmesi lâzımgelmektedir.

Bunlardan bir tanesi, suç tahakkuk ediyor, ceza verileceği anda bir ihbar neticesinde işbu ciddi işe ceza hâkiminin kararı ile kaldırılabilir. Müsaade ederseniz, bugün elimizdeki mevzuata göre bu meseleyi tahlil edelim.

Bugün hâkimlerimizin elinde kanuni tahfif sebepleri olduğu için cezaları indirmeye imkânlarına maliktirler. Suç tahakkuk ettikten, suça bir ceza verildikten sonra o cezayı baştan sonuna kadar kaldırmak salâhiyeti verilmiş midir? Kanaatimce bu yetki, hâkimlerin salâhiyeti dışında bırakılmalıdır. Hakikaten Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımızın burada beyan ettikleri veçhile bu yetki daima ve daima Büyük Millet Meclisine verilmelidir. Bir komünistlik suçu ile mahkûm olmuş olan kimse bir ihbar yüzünden hiçbir zaman cemiyetin karşısına suçlu olarak, cezasız olarak çıkmamalıdır. Muhakkak o cezanın tahtı tesirinde kalmalıdır. Hukukta

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ceza verme iki bakımdan mühimdir. Cezanın birinci faydası, suçu işliyecek olan kimsenin gözünü korkutmak, ikinci faydası da cezasını geçirmekte bulunduğu müddetçe kendisine tatbik edilecek terbiyeyi sistem sayesinde onu terbiyeli ve hukuka riayetkâr bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğer biz komünistleri diğer arkadaşlarını ihbar etti diye kendisini cezasız bırakırsak bu defa cezanın birinci faydalı ciheti olan korkutululuk vasfını ortadan kaldırmış olduğumuz gibi, cezasını çekmiyeceği için bu suçlu üzerinde terbiyevi tesiri de ifade edemeyiz. Bu sebeplerden hâkimlere verilen bu yetki kanaatimizce mahzurlu, hattâ zararlıdır.

Bu fıkranın ikinci bir mahzuru da arkadaşımız Necip Bilge tarafından beyan edilmiştir. Arkadaşımız diyorlar ki, tahkikatın her safhasında yapılacak ihbar nazarı dikkate alınacak olursa bu takdirde ihbarı yapan kimsenin suiniyeti bulunduğu müddetçe adalet mekanizması oyalanmış olacaktır; Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımız da buyurdular ki, ihbar yapıldıktan sonra cezanın tahfif edilmesi veya ortadan tamamen kaldırılmasına mâtuf hüküm mevcut oldukça o takdirde bu bir müdafaa vasıtası haline gelir. O halde bu ihbarı nazarı dikkate almak hukuken elzemdir.

Bendeniz şimdi komisyon sözcüsü arkadaşımıza bir sual soracağım: Bu ihbar bir hâdisede kaç defa yapılacaktır?.. Mademki ihbar ile cezanın tahfif edilmesi, hattâ hiç yok farzedilmesi prensibini kabul ettikten sonra ihbar keyfiyeti hâkim tarafından nazarı dikkate alınmak mecburiyeti vardır. O halde bu ihbar kaç defa yapılırsa hâkim tarafından nazarı itibara alınacaktır? Prensip malûm olunca ihbarı hâkim tahkik ve tetkik etmeye kanunen mecbur kalacaktır. Bu suretle vakit kaybedilecek, vakit kaybedildikten sonra, affedersiniz ben birinci ihbarda suiniyet sahibi idim, biliyorsunuz komünizmin metodu tahrir metodu, icbar metodu, korku metodu, onun için ben korkumdan bu şekilde hareket ettim, şimdi samimi ihbarımı yapıyorum, diyecek. Hakiki olarak partiyi kuran veya komünistliği ihya etmek isteyen kimse (A) dır. Hâkimin bu vaziyette alacağı hareket hattı nedir? Şüphesiz bu yeni ihbarı nazara almaktır. Kanaatimce bu fıkranın vaz'ediliş sebebi tahkikatın her safhasında ihbarı nazarı dikkate alması keyfiyeti şundandır; yakayı ele veren komünist vasıtasıyla diğer cebinleri ele geçirmek. Fakat komünizmin iç bünyesi itibarıyla bunu temin etmek mümkün değildir.

Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımız belki mübalâğa ediyorlar, bir milyon kişilik şahit listesi verirse bu takdirde hepsini tetkik etmek mecburiyetinde kalan hâkim vaktini bu suiniyet sahibinin gayrihakiki beyanına harcamak mecburiyetindedir diyorlar. Hadi biz bu listeyi 100 kişilik

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

liste diye tasrih edelim. Bu kabil işler hepimizin başından çok geçmiş bulunmaktadır. Bu takdirde müruru zaman meselesini nazarı itibara almak ve suçu müruru zamanla ortadan kaldırmak imkânlarını bu cebin insanlara bahşetmekten kaçınmak mecburiyetindeyiz.

Bu madde komisyonda muhakkak ki çok iyi niyetlerle hazırlanmıştır. Fakat arzettiğim şekilde hakikaten bu ihbarın tahkikatın her safhasında yapılmasına muarızım tahkikatın birinci safhasında yapıldığı takdirde nazarı itibara alınması lâzımgeldiği kanaatindeyim.

BAŞKAN – Hüseyin Ortakçioğlu.

HÜSEYİN ORTAKÇIOĞLU (Çorum) – Sayın arkadaşlar, bu işin tezvirata yol açmıyacağını, maddenin bu şekilde kabul edilmesiyle komünistlere bir silâh verilmediğini ve en iyi bir tuzak olduğunu Adalet Komisyonu sözcüsü burada ifade ettiler. Maalesef bendeniz buna iştirak edemeyeceğim. Bilâkis komünistlerin eline, kurtulmak için en büyük silâhı vermiş olduğumuza kanîm. Çünkü madde diyor ki: “Beyanın doğruluğu sabit olduğu takdirde idam cezası ağır hapse ve ağır hapis cezası hapse çevrileceği gibi hal ve şartlara göre ceza tamamen veya kısmen kaldırılabilir.” Bunun mânası ne demek? Hüküm safhasına gelmiş olan komünistin, mahkeme hükmünü tefhim edeceği sırada eğer o maznun, idarecilerden biri, sevkü idare eden dirijan ise o adam kendisine yakın olan ailesini veya çocuklardan birisini benim şerikimdir diye gösterebilir. Yani onu idamdan kurtarmak için ailesi veya çocukları böyle bir şey ortaya atabilir. Bizim çok partili sisteme başladığımız zamanlarda bu hâdiseler olmamış mıdır, arkadaşlar? Bunun şimdi bir tanesini söyleyebilirim; kocasını idamdan kurtarmak için 10 sene, 20 sene hapis yatmaya karısı razı olmuştur. Babasını idamdan kurtarmak için 20 sene yatmaya hazırdır. Böyleleri olabilir. Yani bir dirijanı idam sehпасına yaklaştırdığımız zaman eline bu fıkra ile bir silâh veriyoruz.

İkinci safha, hüküm safhasına girdiğimiz zaman yine bir liste verecektir, diyecektir ki, benimle bu suçu hazırlayanlar filân ve filân kimseledir. Bunların içinde teşriî masuniyeti haiz insanlar bulunamaz mı? Bulunabilir. Onun verdiği ve bu suçu beraber işlediklerini söylediği listede teşriî masuniyeti haiz kimseler varsa, bunların teşriî masuniyeti kalacaktır, bu uzun formaliteye tâbidir. Ondan sonra mahkemeye çıkarılacaktır. Hakkındaki tahkikat senelerce sürecektir, suçu tahakkuk ettiği takdirde muayyen cezasını çekecektir. O halde işi bu kadar uzatmanın cemiyet için faydası ne olabilir? Sırf komünistleri biraz daha sağa sola iftira ettirmeye yardım edilmiş olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İkincisi; bu madde komünistlerin eline bir silâh daha verecektir. Bir komünist falan cemiyetle alâkasını iddia edecek ve tahkikatını uzatacak, kendisine suç ortağı gösterecektir. Eğer suçlu merhametli bir hâkime de tesadüf ederse hattâ cezasını da kaldıracaktır. Komünistlerin mutlaka bir ceza görmesi lâzımdır. Teşriî masuniyetleri kullanma bakımından cezanın tamamını hâkimin takdirine terkedemeyiz. Mutlaka şu miktar arasında hâkime takdir hakkı vermek lâzımgelir. Bizim Ceza Kanunumuzda bir tek hüküm vardır. O da 272 nci maddedir. Eğer memura hakarette buna memur sebebiyet vermişse hâkim cezayı tamamen kaldırabilir diyor. Bunun dışında koca, kariyi zina halinde yakaladığı zaman, her ikisinin öldürülmesi halinde 6 sene hapis cezasının verilmesini kanun vâzı kabul etmiştir. Hal böyle iken burada en ağır suçta, hâkime isterse tamamını üzerinde takdir hakkını kullan demek isabetsiz olur. Onun için bir takrir veriyorum. Tasvibinizi rica ederim. (Bravo sesleri).

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) – Muhterem arkadaşlar müzakeresini yaptığımız kanun maddesine eklenen bu yedinci fıkranın hukuk nizamına ve hukuk anlayışına aykırı bir hüküm olduğunu açıklamak isterim.

Cezanın temeli, suçludaki redaeti ahlâkiyedir. Ve suçun fiili neta-yicini arzu ederek ve bu fiili işlemesi keyfiyetidir.

Bu maddede de sıraladığımız suçları birçok arkadaşlarıyla birlikte bilerek işliyen ve üstelik arkadaşlarından daha fazla ahlâksız, daha seciyesiz olan bir adama bir vazı kanun sıfatıyla ve bu fıkra delâletiyle senin her ne kadar redaeti ahlâkiyen meydanda ise de arkadaşlarına ihanet ettiğin için seni affediyoruz diyeceğiz. Ve böyle bir şahsı idam sehpasından cemiyete iade ediyoruz.

Böyle bir ihanete icra organlarının çok ihtiyacı olabilir, fakat adalet duygularını en küçük gölgelerden bile himayeye mecbur olan muhterem Meclisimiz böyle bir fıkraya kanuniyet vermemelidir.

Bizim icra organlarımız, zabıtamız ve kıymetli hâkimlerimiz vardır. Bunlar el ele çalışır ve bütün müşkülliye yenebilirler. Ve bu gibi suçlular eninde sonunda yakalanırlar.

Fakat bu fıkranın kabulü ile suçlular içinde bile daha aşağılık bir zümre teşkil eden erbabı ihanetin beraet ettirilmesini benim vicdanım kabul etmemektedir. Yüksek Meclisin de aynı kanaatte birleşeceği ümidiyle mezkûr fıkranın maddeden tamamen kaldırılması mütalâasında-yım.

PERTEV ARAT (İzmir) – Muhterem arkadaşlar; madde, bâzı esasları itibariyle, kanaatimce yerindedir. Bize yapacağı bir tahkikatla yeni im-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

kânlar verecek olan suçluya bu hareketinin mukabelesini göstermek, yine hukuk nizamları icabatındandır. Bunun yanında bâzı arkadaşlarımız bu ihbarın tahkikatın her safhasında teşmil edilmesinin mahzurlarını ifade ettiler. Bir suçlu son anda, hattâ duruşmanın son gününde öyle bir ihbar yapıyor ki, bize yepyeni şebekeler ele geçirmemize fırsat veriyor. Bu itibarla bu ihbar keyfiyetinin tahkikatının her safhasında makbul olacağının kabul edilmesi icabeder. Benim söz söylemek istediğim şey asıl bu maddede yazılı (suçları işliyenler bildirildiği takdirde) diyor. Buradaki "bildirdiği" kelimesine temas etmek istiyorum. Duruşmada birinin ifadesi alınırken hâkim yazılı deliller meyanında bir mektup çıkararak suçluya gösterir ve kimin tarafından yazıldığını sorar. Suçlu da bunun ismini verir. Binaenaleyh, bu bakımdan (bildirdiği), (ihbar ettiği) olmalıdır.

Yahut da hâkim suçluyu istintak ederken falan yerde, falan gün yaptığınız toplantıda senden başka kimler vardı deyince sanık, Ahmet, Mehmet vardı diye normal bir cevap veriyor. Hâkim, bu şekilde beyanı ihbar maksadiyle hareket etmediği için suçlu hakkın hafifletici bir ceza takdirine gitmediği gibi, böyle bir beyanı hafifletici bir sebep olarak kabul edenler de olabilir. Buna karşı hâkim kaste bakar denebilir, sakat hukukçu arkadaşlar bilirler kast sùbjektif bir unsurdur. Binaenaleyh bu "bildirdiği" kelimesi maddenin vuzuhunu bozmaktadır. Maddeye bir vuzuh vermek ve yarın mahkemelerde ve temyizde teşevvüşü ve tereddüdü önlemek için bunu "ihbar ettiği" şeklinde tashih etmek lâzımgelir. Aksi takdirde tatbikatta hâsıl olacak teşevvüşü önlemeye imkân yoktur. Tatbikatı bu teşevvüşten kurtarabilmek için maddeye sarih hüküm koymak lâzımgelir ve arzettiğim gibi bu "bildirdiği" kelimesini "ihbar ettiği" olarak tashih etmek icabeder. Bu hususta bir de önerge takdim ediyordum.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Muhterem arkadaşlar; ceza meselelerinin, suçlu haleti ruhiyesi meselelerinin klâsik bir kaidesi üzerinde müzakere cereyan ediyor. Bütün mevzuatımızda ve başka memleketlerin mevzuatlarında suçlunun mesuliyetini azaltan sebepler muayyendir, itiraf ve ihbar da cezanın hafifletilmesinde yarıyan klâsik kaideler olarak kabul edilmişlerdir.

Yalnız; Kavrakoğlu arkadaşımız, redaeti ahlâkiyeden bahsederek, arkadaşlarına hiyanet etmek suretiyle ihbar edenler daha ahlâksız olduklarını gösterirler diyor. İhbar, vakalarını vazı kanun olarak, redaeti ahlâkiye zaviyesinden tetkik edersek ceza mevzuatımızın temellerine dokunmuş oluruz. Biz cezaları plâtonik mütalâalarla değil, ceza, suç ve suçlu bakımından düşünmeliyiz arkadaşlar, muhakkak idam edileceklerini bilen insanlar tesanüdü mutlaka haline gelirler, kol kola gelirler ve

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

artık onların kol kola teşkil ettikleri bu duvarı delmek imkânı kalmaz. Çünkü ister ihbar etsinler, ister etmesinler, muhakkak idam edileceklerdir. Ceza kaideleri tespit edilirken beraber suç işleyenler arasında ve işledikleri suç etrafında birleştirici unsurlar mevcut olduğu daima düşünülür ve buna göre esaslar konulur. Bu esaslar içinde itirafa sevkette vardır, ihbara sevkette vardır.. Sonra ihbarı yapan niçin muhakkak reddaati ahlâkiye sahibi olsun?. Hayatının muayyen bir anında ağır bir vicdan azabı içerisinde nedamet hissi içerisinde kalmış olabilir.

M. KÂMİL BORAN (Mardin) – Nereden biliyorsunuz?

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) – Şundan biliyorum; suçlunun haleti ruhiyesini takdir edecek olan daima hâkimdir. Eğer bu çeşit enfüsi takdirleri icrayı adalet olan hâkimler için kabul etmiyecek olursak, hâkimin vicdanî kanaati dediğimiz hukukun temelini teşkil eden müesseseyi inkâr etmiş oluruz.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Ceza Kanununda hâkimin takdiri hakkında esbabı muhaffefe vardır.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Devamla) – Ben ihbar keyfiyetinin prensibi bakımından arz ediyorum.

Diyebilirsiniz ki, suçlu mahkûmiyetten kurtulmak için itirafta bulunmuş, ihbar etmiştir. Hâkim nedametini de nazara alarak idam cezasını beş yıla, beş aya indirebilir. Burada takdir hakkı hâkimindir, hâkim bu hakkını kullanacaktır.

Arkadaşlar, bu ihbar, itiraf mevzuları romanlara, büyük romancıların romanlarına mevzu olmuştur. Cürüm ve ceza romanını okumuşsunuzdur. İtiraf hâdisesi suçluyu Allaha yaklaştıran; suçluyu dine yaklaştıran hâdise olmuştur. İstirham ediyoruz, af buyurun, platonik, romantik görüşlerle esasatı hukukiyenin temellerinden birisi olan ve hâkimin takdiri altında olmak kayıt ve şartıyla, ihbar vakasının mesuliyeti azaltması prensibini ortadan kaldırmıyalım. Komünistlikle mücadele silâhlarından birisi de budur arkadaşlar, (Alkışlar).

CEVAT ÜLKÜ (Aydın) – Muhterem arkadaşlar, üzerinde münakaşasını yaptığımız fıkranın evvelemirde esbabı mucibesi üzerinde durmak lâzımgelir.

Görülüyor ki, bu fıkranın mucip sebebi olarak iki fikir ileri sürülmektedir. Birisi, doğrudan doğruya komünistlerin şebekelerini, hücrelerini kolaylıkla meydana çıkarabilmek için böyle bir müsamahaya lüzum vardır, deniyor.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Diğeri de, biraz evvel konuşan Başbakan Yardımcısı Sayın Samet Ağaoğlu'nun bildirdikleri gibi, nihayet bir nedamet hissini belirterek ve bu hissini zâhiri bir delili olarak arkadaşlarını, şebekelerini ve hücreyi ihbar etmiş olan kimse, nihayet kanunun ve Yüksek Meclisin koyduğu fıkra ile müsamaha ve lûtfuna mazhar olsun, diyor. Bu ikinci şık üzerinde prensip olarak kanaatim tamdır. Yalnız mücerret, sırf bu komünist şebekesini, hücrelerini meydana çıkarmak için Türk Ceza Kanununa böyle bir fıkra ilâvesi mütalâasında hata olur kanaatindeyim. Zira böyle bir şebekenin, müntesiplerini meydana çıkarmak için, emniyet cihazımız, adalet cihazımız vardır, dolayısıyla millî emniyet vazife başındadır. Bu hükmün Meclisimizin yüksek şefkatine ve himayesine mazhar olacaklara, nihayet girdikleri çıkmazdan kurtulmak üzere nedamet hissi ile hareket edenlere tatbiki icabedecektir. Şu halde bu hükmü, daha ziyade nedamet hissi duyup bu çıkmazdan ne olursa olsun kurtulmak icabettiğini idrak edenlere ve arkadaşlarını ihbar etmek suretiyle iyi hislerini hâkime kanaatbahış bir şekilde belirtecek olanlara tatbiki yerinde olur. Ancak, tahkikatın her safhasında bu ihbarı veya itirafı ortaya koydurmak da bir bakımdan gene hatalı olur. Zira, biz diyoruz ki; herhangi bir suçlu komünist, tahkikatın her safhasına kadar arkadaşlarını ve bulunduğu şebekeyi ihbar edebilir. Arkadaşlar, düşünün bir kere, bir şebeke içerisinde bir suçlu yakalanmış, tahkikat yapılmış, son soruşturmaya sevk edilmiş durumdadır. Acaba her an için ihbar edileceğini düşünen arkadaşları bir tedbir almayacaklar mı? Çünkü fıkramızda "yapılan ihbar hakikat olduğu takdirde..." deniyor. Şu halde bir tahkikat safhası geçecek, şu tahkikat safhasına kadar meydana çıkmamış olan şeriklerin meydana çıkmaması da imkân dâhilindedir. Zira diğer komünistler de delillerini yoketmek için o hazırlığı yapmış olacaklardır. Şu halde biz bu ihbarı, nihayet polis ve savcılık tahkikatı hattâ ilk tahkikat safhasını son had olarak kabul etmek lâzımdır. Son tahkikat safhasına kadar iyi niyeti nedamet hissini, arkadaşlarını ihbar etmek suretiyle gösterenler, bu şefkatimizden, müsamahamızdan müstefit olsunlar ve biz de bu suretle nedamet edenlere bir müsamaha göstermiş olacağımız gibi, onların arkadaşlarını ele vermek suretiyle de bir şebekeyi ele vermelerinden dolayı onları bir nevi taltif etmiş olacağız. Maksud ve gaye de böylelikle tahakkuk etmiş olur.

BAŞKAN – Ahmet Başbüyük.

AHMET BAŞBÜYÜK (Çorum) – Muhterem arkadaşlarım; bu fıkra hakkında iki mütalâa ortaya çıkmış bulunuyor: Birincisi, son tahkikat safhasına gelinceye kadar vâkı olan ihbarda tenzilât yapalım, diğeri de son tahkikat safhasında yapılan ikrardan sonra herhangi bir indirmiyelim, diyorlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu işlerle uğraşan hâkimler ve avukatlarımız çok iyi bilirler; son tahkikat safhasında hâkimin karar tefhimine kadar maznunun dileklerini tamamen dinlemek mevkiindedirler, mevcut hükümler de buna mâni değildir.

Muhterem arkadaşlar; maznunun komünistliği sabit olduğu takdirde kendisini kurtarmak için türlü türlü yollara sapacağı aşikârdır. Tecziyesini hafifletme bakımından, dâvayı uzatma bakımından her imkâna başvurabilir. Gerek son tahkikat safhasında gerekse ilk tahkikat safhasında ikrarların birbirinden asla farkı yoktur. Bilhassa takdiri tahfif sebebi olarak Ceza Kanununun 59 uncu maddesinde bugün içtihat şu şekildedir: Nedameti vicdaniye dolayısıyla vâkı itiraflara mahkemelerce takdiri tahfif sebebi olarak kabul edilmektedir. Bu umumi hüküm ortada mevcutken, biz bu fıkrayı kabul etmesek de, hâkim nedameti vicdaniyeye taalluku olup olmaması nedameti vicdaniyeden ileriye gelip gelmemesi noktası üzerinden elbette tahkikatı tamik edecek ve 59 uncu maddenin tatbikına yer olup olmayacağını da düşünecektir. Bu itibarla bu fıkranın gerek ilk, gerek son tahkikat safhasında tatbik edilip edilmemesi bakımından ameli bir faydasını ben görmüyorum. Bir kısım arkadaşlarımızın müruruzaman hakkındaki mütalâalarını ben umumi hükümler bakımından yerinde görmüyorum.

Ceza Kanunumuz müruru zamanları ayrı ayrı göstermektedir. Halen elimizde bulunan 141 inci madde idam cezası ile altı aya kadar hapis cezasını ihtiva etmektedir. Ceza Kanununun 102 nci maddesinin buna taallük eden müruru zaman haddini müsaadenizle okuyorum. Kanunda başka türlü yazılmış ahvalden maadasında ölüm ve müebbet ağır hapis cezalarını müstelzim cürümlerde yirmi sene, yirmi seneden aşağı olmayan ağır hapislerde onbeş sene, beş sene ile yirmi sene arasındaki cürümlerde on sene ve daha aşağı cezalarda beş sene olarak kabul etmektedir.

Muhterem arkadaşlar; bu madde dâva müruru zamanını göstermektedir. Bir de dâva müruru zamanını kesen, uzatan sebepler vardır ki 104 üncü maddede yazılıdır. Vaktinizi almamak için bu maddeyi okumayacağım. 102 nci maddede gösterilen müruru zaman herhangi bir sebeple kesildiği takdirde dâva muüruru zamanına yarı miktar ilâve edilir. Madde-mizde ceza en aşağı 6 ay hapis olduğuna göre dâva müruru zamanı olarak 7,5 seneyi kabul etmek lâzımdır. Muhterem arkadaşlar, komünistlik, hâkimlerimizin hassasiyetle üzerinde durduğu dâvaların başında gelmektedir. Tatbikattan geldik bunlar mevaddı müstaceleden addedilir. İki ayda bir bakanlığa malûmat vermek suretiyle sık sık talikler yapılır. Hâ-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

kimler her vakit muhakeme vaziyetine hâkim olduklarından keyfî olarak uzatılmak istenildiği vakit derhal işin kasten uzatılmanın önüne geçer, dâvayı orada keser ve neticeye de vardırabilir. Bu sebeple müruru zaman bakımından endişeye lüzum yoktur. Hemde dâvanın uzaması asla mevzu bahis olamaz.

HÜSEYİN ORTAKÇIOĞLU (Çorum) – Müruru zaman, cemiyetî kurma zamanından başlar.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Devamla) – Fiilin vukubulduğu tarihten başlar.

Ceza Kanunumuzun Adalet Bakanının buyurdukları gibi umumi bir sistemi vardır. Ceza Kanununda muhtelif suçlar vardır. Bunların ikrar olunmasını, delillerin ortaya konması halinde indirmeler yapılmaktadır. Bu husustaki 170 ve 173 üncü maddeleri okumak isterdim fakat çok uzundur. Türk Ceza Kanununun 523 üncü maddesinde hırsızlık suçundan, dolayı yapılan hazırlık tahkikatı esnasında, son tahkikat safhasında, malî mesrûkun yerinde gösterilmesi halinde indirme yapılmaktadır. Bu itibarla görüştüğümüz sekizinci bent Ceza Kanununun umumi yürüyüşüne muvazî bir banttır. Son tahkikat safhasında Hüseyin bey arkadaşım, itiraf indirme konusu olduğu takdirde, uzayacağını ve bunun doğru olmadığını beyan etti. Arkadaşlarım; belki uzayabilir. Fakat adalette bir kaide vardır; bir mâsumu mahkûm etmektense bin maznunu beraat ettirmek evlâdır. Bu kaide komünistler için kabîlî tatbik olmasa dahi nedametî vicdaniye duyan bir maznunun herhangi bir sebeple, herhangi bir taziyik neticesi herhangi bir iğfale kapılarak bir teşekküle intisap etmiş olması sebebiyle onun bu nedametî vicdaniyesini nazarı itibara alarak cezasında indirme yapmakta herhalde vâzî kanunun maksadına en uygun bir hareket olması lâzımgelir. Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN – Osman Şevki Çiçekdağ.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) – Sayın arkadaşlarım; Büyük Meclis bu mevzu üzerinde hakikaten büyük bir hassasiyet gösterdi. Türk Ceza Kanunun bâzı maddelerini tadilini tazammun eden tasarıyı, Hükümetten ve Adalet Komisyonundan buraya geldikten sonra Büyük Meclis, komünistlik suçu hakkında gayet büyük bir hassasiyet göstererek, komünizme taallûk eden 141 ve 142 nci maddeleri teklifin sinesinden aldı, takdimen ve tercihan bu iki madde üzerinde müzakereye karar verdi. Bu, bu dâvaya verdiği önemin en bâriz bir ifadesidir.

Şimdi; yedinci bendi müzakere ederken arkadaşlarımızın bir kısmı bu yedinci maddenin bilhassa suç tahkikatı açılıncaya kadar vâkî itirafı, suçu ve arkadaşlarını ihbar etmesini cezayı hafifletici bir sebep olarak ka-

bul edilmemesini hattâ bunun tezvîr yolu açacağını, hattâ bunun hukuk nizamına aykırı bulunduğunu ve yine hattâ cürmün diğer şeriklerini haber verenin redaeti ahlâkiye ile mütehalli bulunacağını ifade buyurdular. Evvelâ Hükümet olarak ve Adalet Komisyonu olarak niçin şu madde üzerinde bu kadar inceden inceye durulmuş ve şu mucip sebeplere lüzum göstermiştir, arza çalışıyorum.

Hükümet, kovuşturmadan evvel eğer suçlu, cürmü ve diğer failleri meydana vuracak olursa ceza hal ve vaziyeti hâdisenin mahiyetine göre indirilir veyahut tamamiyle kaldırılır diye bir mucip sebeple fıkraı sevketmiştir. Biz Adalet Komisyonunda bu mevzu üzerinde uzun uzun münakaşa ettik. Hakikaten Hükümetin noktai nazarı üzerinde duran arkadaşlarımız da oldu. Fakat bugünkü arzettiğimiz metni destekliyen arkadaşlar ekseriyeti teşkil etti. Sebep? Sebebi şudur: Hiçbir kimse beyan edemez ki, bu memlekette komünistlik hakikaten önemli bir mevzu değildir, kimse bunu diyemez. Eğer böyle olmuş olsaydı Büyük Meclisin bunu bir âfet olarak kabul etmesi, takdimen, tercihan ve hattâ ayrı bir kanun mevzuu yapması gerekmezdi. Bunlar, buna verdiği ehemmiyetin değerini ifade eder.

Şu halde, demek ki, memlekette bir komünistlik âfeti vardır, bunu kahretmek bunu tedip etmek gerekmektedir. Biz sadece bir kişiyi yokettiğimiz zaman bu memleketteki âfeti kökünden kaldırmış olabilir miyiz? Halbuki onun ihbarıyla bütün bir teşkilâtı kahra tedibe imkân bulmuş oluruz. Şebekeleri, nüveleri, hücreleri adaletin önünde çökerttiği gün mü ve onlar hakkında adaletin hükmünü tatbik ettiği gün mü cemiyet huzur ve sükûna kavuşacaktır? Elbette ki, bir kişiyi af ile müsamaha ile karşılamak karşısında mûtaaddit nüveleri, hücreleri adaletin huzuruna getirip onu çökertirsek, ona adaletin büyük darbesini indirirsek cemiyet huzur ve sükûna kavuşmuş olur.

İşte Adalet Komisyonu böyle bir zihniyet içinde vaziyeti mütalâa etmiş ve bu şekli muvafık bulmuştur.

Hüseyin Ortakçioğlu arkadaşımızın filhakika bu noktai nazarı dermeyeran etti, arkadaşım tezvirden bahsetti. Kendi tezlerine göre, son tahkikatın evvel üzerinde durulabilir, ele alınabilir, hazırlık tahkikatında, son tahkikatta benim yüz arkadaşım var diyebilir.

Şu halde savcı tahkikatı derinleştirecek ve hazırlık tahkikatı da mütemadiyen uzayacak. Eğer tezvîr, uzatma mevzuubahisse hazırlık tahkikatında da, ilk tahkikatta da son tahkikatta da, mevzuubahis olacaktır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Fakat niçin tahkikatın her safhasında bu hükmün kalmasını istedik?

Ancak bu adam idam hükmünü yemiştir, iş temyize gitmiş fakat temziy bu mahkûmiyeti usuli bir noktadan bozmuştur. Bu defa tekrar mahkemeye gelecek, bu defa suçlu can istiyakı ile ve gerekse canını kurtarmak endişesi ile, gerekse adaletin tecelli eden büyük iradesi karşısında nedamet saiki ile olsun mütaaddit hücreleri, yuvaları adaletin önüne serecek olursa ve hakikaten bunların birer suçlu, birer mücrim olduğu sübut bulacak olursa bu adam bence nedameti vicdanıyeti idrak etmiş, Türk memleketine ve Türk millî vicdanına uygun hareket etmiş bir insan telâkki edilmek lâzımgelir.

Biz, bir zamanlar, bir adam şu suçu işledi diye mütaakıp hayat safhalarını karanlık görmek ve göstermek mevkiinde değiliz. Bu itibarla bu adam eğer temyizden hüküm bozulup geldikten sonra cemiyete hizmet edecek olursa, cemiyet nizamına şu suretle iyi bir yol açacak olursa elbetteki hâkimin takdiri, vicdani kanaati o adamın lehine tecelli etmek lâzımgelir. Hattâ bu kaydı koymamış olsak dahi, bir arkadaşımın işaret ettiği gibi, 59 uncu maddenin nazarı dikkate alınması hakkındaki lâzımei adalet ve lâzımei hukuk mutlaka yerine getirilmiştir olacaktır.

Şimdi, vaziyet bu olunca tahkikatın herhangi bir safhasında kaydının metne konulmasında isabet derkârdır.

Necip Bilge arkadaşımız dediler ki, hiç olmazsa bu hafifletici hükmü idam hükmüne tatbik etmiyelim.

Arkadaşlar; maksadımız, gayemiz, Samet Ağaoğlu arkadaşımızın gayet güzel tasvir buyurduğu gibi, bir seddi, bir bendi yıkmak olduğuna göre, şayet onların başları, onların idarecileri kendi arkadaşlarını, kendilerinin kumanda ettikleri hücreyi ve nüveyi hayat endişesiyle, kurtulma, halâs endişesiyle meydana vuracak olursa ve onları ipe götürecek olursa niçin hâkimin bu takdirine biz set çekelim ve bent vuralım. Bunlar nihayet affedilmiyor. Biz hâkime diyoruz ki, hal ve vaziyete göre haiz olduğun mutlak takdir salâhiyetini kullanacaksın. Zaten hâkimlerimize verilmek istenilen bu takdir usulünü bu nassı bugün Ceza Kanunu teyit etmiş bulunmaktadır.

Ceza Usulü diyor ki; hâkim duruşmada, tahkikatın her safhasında edindiği kanaate göre hükmünü verir, bu ceza usulünün bir müeyyidesidir. Bu bakımdan hâkim delillere göre takdir eder ve hükme varır. Bu itibarla elbetteki kendisi geniş bir takdir zaviyesinden geçirecek ve ondan sonra bir hükme varacaktır. Biz bu hükümleri kaldıralım demiyoruz.

İhbarı hal ve vaziyeti, hadisenin mahiyetine göre hâkim takdir hakkını kullanacak ve adaletin icabını yerine getirecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hâkimlerimiz merhametli olmuş da cezayı kaldırmış, dediler. Türk Hâkimi Türk Milletinin mâşeri vicdanına dâima tercüman olmuştur. Buna biz kaniiz. *(Alkışlar)*

Bu itibarla sayın arkadaşlarım biz uzun boylu münakaşadan sonra bilhassa komünistlerin yuvasını, hücrelerini, nüvelerini ve elemanlarını yok etmek ve onları bizden gizliyen setleri yıkabilmek için maddeyi şu hale getirmiş bulunuyoruz.

Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN – Muammer Alakant.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Muhterem arkadaşlar, malûmu âlileri olduğu gibi, ceza hukukuna göre ceza vermekten maksat suçluyu korkutmak, ibreti müessire olmak kadar, cemiyeti izar eden bir suçun cemiyetten kaldırılması gayesini de istihdaf etmektir. Bunun içindir ki, komünizm suçunu işlemiş olan bir kimsenin cemiyeti bir tehlikeden kurtaracak vâkı ihbarına karşı, kendisinin cezasını tahfif yoluna gitmek, tamamen ceza hukukunun istihdaf ettiği gayeye göre bir karar verme mahiyetinde telâkki edilmek icabeder. Bu sebeple hiyaneti vataniye derecesine varan suçlarda bile ihbarın, hafifletici bir sebep olarak kabul edilerek, Ceza Kanununda yer almış bulunduğunu görüyoruz. Bâzı arkadaşlar dediler ki, bu şekilde bir karara varmaklığımız işi savsalamak, belki de biraz müsamaha yoluna gitmek olur. Arkadaşlar, teklif Hükümet tarafından gelmektedir. Hükümetin cebir unsuru üzerinde yaptığı mücadele göz önüne alınınca bu savsaklama ithamını ben yerinde görmüyorum. İhbar hafifletici bir unsur olarak kabul edildiği takdirde, bendenizce en mühim netice; artık komünizm teşkilâtında çalışan komünistlerin arasında gizlilik fikri kalmıyacak demektir. Çünkü bu gibi teşkilâtın en mühim kuvveti gizlilik tir. Sırlarının ifşa edilmemesi için andiçerler, yemin ederler. Fakat komünizm şebekesine giren bir adam kendi arkadaşının ölümle tehdit edildiğini görünce kendisini ihbar edeceğine göre artık bunda gizlilik kalmıyacaktır. Bunu daha evvelden kavramış bulunmaktadır. Biz bu hükmü kabul etmekle gizlilik unsuru da ortadan kalkmış oluyor. Esas prensipte Hükümet ve Adalet Komisyonu ile hemfikir olmakla beraber, şunu da arzedeyim ki, kabul edilmiş olan hükümlerde de çok yumuşaklık vardır.

Şimdi arkadaşlar; ölüm cezası veyahut ağır hapis cezası karşısında mahkemeye gelmiş olan bir kimsenin şeriklerini ihbar etmesi keyfiyetini bir azabı vicdani mahiyetinde telâkki edecek kadar Sayın Başbakan Yardımcısının da söyledikleri gibi plâtonik ve sembolik düşünmiyelim. Zaten

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

bu adamlar redaeti vicdaniyenin en derin kuyularında puyan olan insanlardır. Onların arkadaşları da zâten redaeti vicdaniye içinde bulunmaktadırlar. Biliyorsunuz komünizm, Moskof emperyalizmi ile hemhudut olan Türkiye'de bir komünistlik idealizmi değil, memleketi Türklüğü yok etme gayesini tutmuş olan insanların takip ettiği bir hareket iken bunun bir ihbarını sade redaeti vicdaniye noktasından dikkate alma gibi bir yolla gitmenin bu mevzuda yeri olmadığına kaniim. Hâkim huzuruna gelip de can korkusuyla itirafta bulunan bir kimsenin hareketini nedameti vicdaniye olarak telâkki edemem. Onun cezasını tamamen kaldırmayı ve hukuku medeniyesine sahip bir vatandaş olarak badema siyasî faaliyetlerine devam etmesini kabul edemem. Bu kadar ağır harekette bulunmuş olan bir şahsın itirafı karşısında cezası hafifletilebilir. İdam cezası ağır hapis cezasına indirilebilir. Ağır hapis cezasına mahkûm olan bir kimse siyasî, medeni haklarını kaybetmiş demektir. Hâkime mutlak surette takdir hakkını vererek bu kadar ağır bir hükmün kaldırılması cihetine gitmeyi kabul edemem. Birçok arkadaşların da bize iltihak etmekle beraber Adalet Komisyonu görüyorlar ki, kendilerine muhalif olanlar da vardır. Benim gibi prensipte kendileriyle bir olanların fikirlerinin nazarı itibare alınarak Adalet Komisyonunca formüle edilmesi ve yeni bir bent haline getirilmesi, uygun olur kanaatindeyim. Yoksa idam cezası hapis cezasına indirilemez.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – 20 senedir buradaki hapis.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) – Yirmi olsun, otuz sene olsun. Hapsin medeni ve siyasî hak bakımından neticeleri ayırdır. Niçin hapis üzerinde ısrar ediyorlar? İdam cezası ağır hapse indirilsin. Esasen idam cezasının ağır hapse tahvili suçlu üzerinde ihbar için lâzımgelen teşvik yapacaktır. Çok rica ederim, haddi tecavüz etmiyelim. Adalet Komisyonu da idamın ağır hapse indirilmesini ve cezanın hafifletilmesi hususunda hâkime salâhiyet verilmesini kabul ederlerse, zannedirim ki, Büyük Millet Meclisine ekseriyeti elde etmek imkânını bulacaktır.

BAŞKAN – Reşad Güçlü.

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) – Muhterem arkadaşlarım; ben de ihbarın bâzı ahvalde iftira şeklinde tezahür etmesi ihtimalini düşünerek bunun bir parça daha imkânsızlaştırılması için aklıma gelen bir tedbirden bahsedeceğim.

İhbarın hükmün ifade edilebilmesi için, mutlaka maddi delillerle beraber verilmesi şartı maddeye konacak olursa, zannediyorum ki, tezvir önlenabilir. Bunda en mühim nokta da şudur: Bir şahıs yakalandı, muha-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kemenin herhangi bir safhasında dur hâkim bey, dedi, ben arkadaşlarımı veya arkadaşımı ihbar edeceğim. Elimizdeki tasarıya göre iki kişinin birleşmesi bir cemiyettir. Bunlardan birisi yakalandı, diğer arkadaşımı dedi. Tam muhakeme neticeleneceği zaman, dur hâkim bey dedi, ben de diğer arkadaşımı veya arkadaşlarımı ihbar edeceğim. Bu şekilde bir zincirleme işleri sürüncemede bırakır. Kanaatimce bunun da önlenmesi lâzımdır. Onun için maddeye bir hüküm ekliyerek, yakalanan kimseden ihbar hakkı alınmalıdır.

Arkadaşımızın söylediği gibi, tahkikatın herhangi bir safhasında değil, ancak mahkeme huzuruna çıkmadan evvel ihbarda bulunacak kimse hakkında maddi delillerin de beraber getirilmesi lâzımdır. Mâruzatım bundan ibarettir.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) – Muhterem arkadaşlar, benden evvel konuşan Samet Ağaoğlu ve Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşlarımız benim söyleyeceğim şeyleri pek güzel izah ettiler. İlâve edecek bir şey bulamıyorum. Yalnız bir noktayı arzedeceğim: Konuşan bâzı arkadaşlarımız maddenin Adalet Komisyonunun tanzim ettiği şekilde kabulünün tezvîr ve iftiraya yol açacağını beyan ettiler. Haklıdırlar. Fakat arkadaşlarım, bu yalnız bu suçlara mı aittir. Bütün suçlarda iftira ve tezvîr daima vâridi hâtırdır. Erbabı tezvîr için iftira yolu daima açıktır. Fakat iftira etmekle iş bitmez. Bir isnadı yapmak kolaydır. Fakat bunun ispatı zordur. Bu itibarla hâkim herhangi bir isnat karşısında kaldığı zaman elbetteki bunu mahzû hakikat telâkki etmez, delillerini arar. Kabule şayan deliller varsa bunu tetkika girişir. Bu itibarla maddenin iftira ve tezvîre yol açacak mahiyette olması, kabul edilmemesi için, hiçbir zaman sebep teşkil etmez. Asıl aramamız icabeden nokta, komünizmle mücadeleyi kolaylaştırmaktır. Adalet Komisyonunun hazırladığı metin, komünizmle mücadeleyi kolaylaştıracak bir vaziyet arzetmektedir.

Suçlu bulunmadığı takdirde tedvin ettiğimiz kanunla ne temin edebiliriz arkadaşlar? Ortada suçlu olmadıkça kanun çok şiddetli olmuş, ağır hükümleri ihtiva etmiş, ne çıkar? Binaenaleyh kanun suçluyu meydana çıkaracak esasları da ihtiva etmelidir, aksi halde komünistlikle mücadele hakkındaki asıl maksadımız tahakkuk etmez.

Komisyonun hazırladığı maddenin, mahzurları da olsa, bu mahzurlar bertaraf edilebilir, iyi taraflarının galip olduğu aşîkâr olmakla aynen kabulünü rica ediyorum.

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) – Muhterem arkadaşlar, adalet mefhumuna ve ceza tatbikatında en ziyade üzerinde durulması icabeden can

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

noktalarına tamamen aykırı düşen bir mefhumun lehinde konuşmakta yalnız kaldığım için kendimi zayıf hissediyorum. Affınızı istirham ederim, birçok kıymetli arkadaşlarım belâğatle bu fıkranın aleyhinde konuştular. Bendeniz ne plâtonik bir mütalâa ileri sürdüm ve ne de bir kanun maddesiyle istihsalı düşünülen neticeyi geciktirecek tedbirlerden bahsettim. Benim arzum; bu Meclisin daima en iyi kanun yapması ve her zaman böyle olmasıdır. Bu itibarla tamamen objektif konuştum. Arkadaşlarımın itirazları şu noktalarda toplanıyor: Biz mücadeleyi kolaylaştırmak için onlara bu fikri vermeye mecburuz. Bu fikirler dolayısıyla hini hacete gelsinler, arkadaşlarını bildirsinler.

Arkadaşlar; dünyanın hiçbir yerinde, suçluyu elde etmek, avlamak için ona, seni affedeceğim, mealinde bir şey söylemek, tatbikatta kâfi değildir. Kaldı ki bendenizin mütalâaları, elimizdeki Ceza Kanununda açık, kâfi hükümler mevcut olmasından neşet etmektedir. Ahmet Başibüyük arkadaşımız bunu tebarüz ettirdiler.

Bir hâkim her hal ve şartta suçlu lehine dilediği takdirde hafifletici sebepler arıyabilir ve tatbik eder. Eğer biz bu fıkrayı kanuna eklersek bu takdirde, Ceza Kanununun 59 uncu maddesini nasıl tatbik edeceklerdir?

Ceza Kanununun 59 uncu maddesi; suçlu, suçunu itiraf ederek, mahkemenin tahkikat ve duruşmasını kolaylaştırmakta iyi niyet gösterecek olursa, hâkimin onun lehinde kullanacağı bir açık kapıdır. Bu açık kapılar, Ceza Kanununun heyeti umumiyesine şâmil bir mahiyet arzeder ki, bundan seyyanen suçluların istifadesi imkânı mevcut ise, hassaten vatana en büyük tehlikeleri getireceklerini kabul ettiğimiz insanlara sehpaya yolunu bu fıkra açıyor deniliyor.

Arkadaşlar, herkes mütalâasında serbest olabilir. Bu madde ile fillhal bir iki kişi daha ele geçebilir. Fakat arkadaşlar iki, üç suçlunun yerine, bin kat daha tehlikeli olan o eleman cemiyetin içine dönecektir.

Bu fıkrayı kabul ettiğimiz takdirde, komünist teşkilâtı: siyasi teşkilât daima bir merkezden idare edilir ve o merkezden, o muhitin elemanları bilir ki, esas dâvayı halledebilmek için baştaki merkezî ana teşkilâtı bulmaya mecburuz. Tâli derecedeki elemanları ihbar edecek olanlar, derececi tâliyedeki kimselerdir. Fakat arkadaşlar asıl ana mevkideki merkezî yakaladığımız zaman, o işte, teşkilâtımızın şeması diyecektir. Halbuki yeni bir teşkilât kurmaya muktedir olan, müsait olan adam beraet istemiştir ve hakikaten bu madde tatbik edilmezse, memlekette lehte ve aleyhte, hâkim takdirini kullandı veya kullanmadı diye birtakım tereddütlere yol açabilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Arkadaşlarım, daha başka da bir misal vereceğim. Bu fıkranın kabul ettiği itiraf, yalnız bir şahıs tarafından yapılabilecek olan itirafıdır. Halbuki aynı itirafı başka biri haber alarak, daha önceki ihbarda gösterilen isimleri bir istida ile verirse, arkadaşlarını ele verdi diye onu da beraet mi ettireceksiniz? (*Çok doğru sesleri*).

Sonra, bir adam tasavvur ediniz ki, bizim memleketimizde hayatı namus ve şeref içinde geçmiş ve onun idamesini yine şeref saymaktadır, onun haricinde kendisine sürülecek lekeye ölümü tercih eden bir adamdır, böyle bir adam kendi namusunun payıml edildiğini gördüğü bir azman bu cinayeti işlemiştir. Mahkemeye geldiği zaman, suçunu da itiraf etmiştir. Fakat bir komünist, muhakeme sonunda bu hükme göre beraet edecektir.

Arkadaşlar; muhtaç bir vatandaş, ekmeğe muhtaç bir kimse açlığını gidermek için ekmek çalmıştır, hâkimin huzuruna çıkmıştır, hâkim bunun cezasını veriyor da, bir komünist propaganda yapar, suç işler, cezası affedilir olur mu? İşte bunun için bu fıkranın kaldırılmasını istiyorum, karar sizindir. (*Alkışlar*).

BAŞKAN – Kifayeti müzakere önergeleri vardır, okutacağım.

Başkanlığa

7 inci bent üzerindeki görüşmeler kâfidir. Oya konmasını arz ve teklif ederiz.

Sivas
Nâzım Ağacıkoglu

Çorum
A. Başbüyük

Yüksek Başkanlığa

Mesele anlaşılmıştır. Müzakerenin kifayetini ve komisyon kararının oya arzını teklif ederim.

Burdur Milletvekili
M. Özbey

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) – Arkadaşlar, anlaşılmıyor. Bir şeyi kuyruğuna kadar getiriyoruz, ondan sonra karar vereceğimiz sırada bir teklif yapılıyor: Kifayeti müzakere. Ben söz aldım. Bu mesele mühim bir meseledir. Biz komünistlerin rüesasını bir taraftan kafese koyuyoruz, bir taraftan kaçırıyoruz. Nasıl koyuyoruz, nasıl kaçırıyoruz, müsaade buyurun da izah edeyim...

(*Kâfi sesleri, devam sesleri, ekseriyet yok sesleri*).

AHMET GÜRKAN (Tokad) – Ekseriyet yoktur.

BAŞKAN – Ekseriyetin olduğu anlaşıyor..

Müzakerenin kifayeti taktirini oyunuza sunuyorum. Müzakerenin kifayeti kabul edenler... Etmiyenler... Serahatle anlaşılamamıştır... Tekrar

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

oyunuza sunuyorum... Müzakerenin kifayetini kabul edenler... Etmeyenler... Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

BAŞKAN – Önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

141 inci maddenin yedinci bendinin tamamen kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

Rize

Osman Kavrakoğlu

B. M. M. Başkanlığına

Şifahi mâruzatıma binaen 141 inci maddenin 7 nci fıkrasındaki "tahkikatın her safhasında" kaydından evvel "tahkikattan önce veya" kaydının ilâyesini teklif ederim.

Tokad

Ahmet Gürkan

Yüksek Başkanlığa

141 inci maddenin 7 inci fıkrasındaki "tahkikatın her safhasında" tabirinin, Hükümet teklifindeki gibi "takibata başlanmazdan önce" deyimleri ile değiştirilmesini arz ederim.

Niğde

N. Bilge

Yüksek Başkanlığa

7 nci fıkranın metnindeki "tahkikatın her safhasında" tâbiri yerine "son tahkikat açılıncaya kadar" olarak düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

Çorum

Hüseyin Ortakçioğlu

Yüksek Başkanlığa

T. C. K. tadil tasarısındaki 141 inci maddenin 7 nci bendindeki (bildirdiği) kelimesi yerine cümlelerin (ihbar ettiği ve ihbarın..) şeklinde tadilini teklif ederim.

İzmir Milletvekili

Perteve Arat

Yüksek Başkanlığa

7 nci fıkranın sonunun "idam cezası ağır hapse ve ağır hapis cezaları da 1/4 ten yarıya kadar indirilebilir" şeklinde düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

Çorum

Hüseyin Ortakçioğlu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

BAŞKAN – Bu önergeler içinde en aykırısı olan, bendin kaldırılmasını teklif edenidir. Bunu reye arz etmek üzere tekrar okutuyorum.

(Rize Milletvekili Osman Kavakoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN – Bu teklifi nazara almayı kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir, reddedilmiştir.

(Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın önergesi tekrar okundu).

PERTEV ARAT (İzmir) – Bundan daha aykırı bir teklif var, takibattan evvel, diyor.

BAŞKAN – Onu okutayım.

(Niğde Milletvekili Necip Bilge'nin önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN – Bu takririn nazara alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Nazara alınmamıştır. Reddedilmiştir.

BAŞKAN – Diğer takriri okutuyorum.

(Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçıoğlu'nun son tahkikat açılıncaya kadar olarak düzeltilmesini isteyen önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN – Bunun dikkate alınmasını kabul edenler... *(Anlaşılmadı sesleri)*. Okuduğumuz önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... *(Tekrar okunsun sesleri)*.

BAŞKAN – Tekrar okutuyorum.

(Önerge tekrar okundu).

BAŞKAN – Bunun dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Dikkate alınması kabul edilmiştir. *(Alkışlar)*.

(İzmir Milletvekili Pertev Arat'ın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN – Metindeki “bildirdiği” kelimesinin yerine ihbar kelimesinin konmasını dikkate alanlar... Almayanlar... Nazara alınmıştır.

(Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçıoğlu'nun idam cezasını ağır hapse ve ağır hapis cezalarının da 1/4 ten yarıya indirilmesini isteyen önergesi tekrar okundu).

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) – Ben de bu takriri iştirak ediyorum; fakat takririm okunsun.

BAŞKAN – İştirak ettiğinize göre takririnizi okutmaya lüzum yoktur. Bu okunan önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Önergenin dikkate alınması kabul edilmiştir. *(Alkışlar)*.

Bu şekillere göre, komisyonca formüle edilmek üzere bendi komisyona iade ediyoruz.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

8. Bu maddede yazılı suçlardan dolayı mükerrir olanlar hakkında hükmedilecek ağır hapis ve hapis cezaları bir misli artırılır.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Muhterem arkadaşlar; biz bu fıkra da umumi prensiplerden ayrılıyor ve bunu zaruri olarak kabul ettiğimiz için bu maddeyi kabul ediyorum. Fakat bunlar için içtima yani mecmuu mücazat sisteminin kabul edilmesi lâzımdır, kanaatideyim. Şöyle ki: Şimdi mer’i kanundaki hukuki içtima sistemi, şudur: Biliyorsunuz ki, mütaaddit suçlardan bir tanesinin cezası verilmekte, diğer suçlarının cezası ağır ise o miktar ilâve edilmektedir. Halbuki biz, tekerrürde umumi prensiplerden ayrıldık, cezanın iki mislini veriyoruz. Binaenaleyh demek ki, içtima kaidesinde umumi prensiplerden ayrılmakta bir mahzur görmüyoruz. Bunun için bir değiştirge veriyorum, bu değiştirge, (Bu maddede yazılı olan suçlarda birden ziyadesini işliyenlere tâyin edilecek cezaların mecmuu verilir) şeklinde bir kaydın ilâvesinden ibarettir.

Tasvibinizi rica ediyorum.

BAŞKAN – Ahmet Başibüyük.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – Muhterem arkadaşlarım, 8 inci bentte yazılı olan hüküm, umumi hükümlere aykırıdır. Şimdi arkadaşımın da söylediği gibi, bu kanunun fevkalâdelik taşınması bakımından, elbette böyle olması lâzımdır. Ancak 141 inci madde mütaaddit fıkraları ihtiva etmektedir. İdam hükmünden 6 aya kadar değişen birçok cezalar vardır. Bir ırkçı biraz evvel kabul ettiğimiz 4 üncü fıkraya göre, altı aya mahkûm oldu ve bu cezasını hapishanede çektikten sonra birinci veya ikinci fıkradaki ağır suçlardan birisini işlediği takdirde ona görüştüğümüz fıkra hükmüne göre vereceğimiz ceza iki misli olması icabetmektedir. Yani 15 sene ağır hapis cezasını müstelzim ikinci bir suç işlediği takdirde cezası 30 sene ağır hapis olacaktır. Meselâ 4 üncü fıkradaki “...Milli duyguları yoketmeye veya zayıflatmaya mâtuf bulunan cemiyetleri kurmaya teves-sül, teşkil, tanzim” şeklindeki suçlar diğer fıkralara nazaran hafif bir suç olduğu ve cezası da hafif verildiği için ikinci defa suç işliyenlere verilecek cezanın bir misli artırılması her haldé ceza hukuku prensiplerimize aykırıdır. Bu itibarla hiç olmazsa “Eski mahkûmiyetini tecavüz etmemek şartıyla bir misli artırılır” şeklinde düzeltilmesini bendeniz teklif ediyorum. Bir önerge takdim ediyorum, kabûlünü rica ederim.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Reis Bey, komisyon izah etsin..

BAŞKAN – Komisyonun bir mütalâası var mı?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, burada hususi bir hüküm vaz’edilmiştir, aynı cinsten fiillerin tekerrürü şarttır.

TURK PARLAMENTO TARİHİ

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Bir sual soracağım. Bendeniz mi yanlış anlıyorum bilmem, “bu maddede yazılı suçlardan dolayı mükerrirler hakkında hükmedilecek ceza bir misli artırılır” deniyor. Bundan maksat, Ceza Kanunundaki cezanın artırılması âzami ceza değil, mahkemece takdir edilip verilecek olan cezanın bir misli artırılmasıdır, bu mânadadır. Bunun tavzihi icabeder. Müsaade ederseniz kürsüden izah edeyim.

BAŞKAN – Buyurun.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Efendim; bu maddenin mânasının iyice anlaşılması lâzımdır.

Ahmet Başibüyük arkadaşımız, bu maddede yazılı suçlu mükerrir olursa, hükmolunacak yani eski verilen ceza bir misli artırılmış olacaktır.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – Hayır.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) – Şimdi bendenizin anladığım mânâ şu: Mahkeme kendi takdiri dairesinde bir ceza tâyin edecek, meselâ evvelce altı ay vermişti, fakat mükerrir vaziyette olduğu için bir altı ay daha kendi takdir ettiği, tâyin ettiği cezayı bir misli artıracaktır. Bu mânada görüyorum, onun için bu fıkranın yazılış şeklinde bir korku yok gibi geliyor bendenize. Zâtâlinizin verdikleri şekil faydalı olmayacaktır. Bu madde maksadı temin ediyor. Sonra neticetünnetice bir sene vereceğim diyecek ki, buna bir sene verilecek ise de, mükerrir olduğundan bir misli verilmesi lâzımdır. O vakit iki seneye çıkaracak. Ben öyle anlıyorum. Komisyon izah etsin.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, Ceza Kanununda mutlak tekerrür vardır, mukayyet tekerrür vardır. Biz bu hükümde, bidayette arzettiğim gibi hususi bir tekerrür hükmü sevk etmiş bulunuyoruz. Bir suçlu ikinci bir defa suç işlediği ve mahkûm olduğu takdirde, meselâ 5 yıl mahkûm edilmiş ise mükerrir bulunması itibariyle hâkim, bu beş yıl cezaya beş yıl daha katmak suretiyle on yıla hükmü verir. Bu maddenin istihdaf ettiği gaye budur.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – Bir sual soracağım.

Şimdi 141 inci maddenin 4 üncü fıkrasına göre mahkûm olmuş, yani altı aya mahkûm olmuş ve cezasını çektikten sonra çıkmış bir adam bu defa ikinci fıkraya giren bir suç işlerse bunu nasıl tatbik edeceksiniz?

VACİD ASENA (Devamla) – Suçun mahiyeti değiştiğine göre hâkimin de buna göre hüküm vermesi lâzımgelir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – Efendim, sarîh değildir, tereddüdü mucip olur. Verdiği ceza miktarı altı ayı tecavüz edecektir, bir misli mi artacaktır, yoksa altı ayı tecavüz etmeyecek midir? Çünkü 141 inci maddenin bütün fıkraları aynı mahiyettedir, yani hepsi bir madde olarak kabul ediliyor.

BAŞKAN – Yani arkadaşımız mutlak mı tatbik edilecektir, diye soruyorlar.

VACİD ASENA (Devamla) – Bu madde muhtelif bentleri ihtiva etmesi dolayısıyla cürüm vasıf ve nevilerinin hâkimce nazarı itibare alınması lâzımgelir.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – O haizde ona göre değiştirmek lâzımdır.

İZZET AKÇAL (Rize) – Efendim, mücazatın içtimai sisteminin bu maddeye münhasır olmak üzere kabulüne komisyon taraftar mıdır?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Görüyorum ki, Meclis bu nokta üzerinde hassasiyetle duruyor. Hakikaten Ahmet Başibüyük ve İzzet Akçal arkadaşlarımızın üzerinde durduğu noktalar karşısında tekrar bu işi müzakere etmek zarureti vardır. İleride herhangi bir suretle bir yanlışlığa mahal kalmamak ve hükümlerde ihtilâfı mucip olmamak üzere bunu verilen önergelerle beraber komisyonda bir kere müzakere edelim.

BAŞKAN – Şu halde geri alıyorsunuz..

İZZET AKÇAL (Rize) – Bent üzerinde komisyonun nazarı dikkate alması lâzımgelen hususu izah etmek için konuşmak istiyorum.

Aziz arkadaşlarım, Ceza Kanunumuz içtima hükümlerinde hukuki içtima prensibini esas ittihaz etmektedir. Bu prensibin bellibaşlı fârik vasfı suçluya ceza müddeti bakımından prim vermektir. Malûmu âlileri cezaların içtimai prensibini üç noktada telhis etmek imkânı vardır ve bugün medeni ceza kanunlarının diyebilirim ki hemen hepsi bu üç sistemden birisine dayanmaktadır.

Sistemlerden birisi hukuku içtima sistemidir. En ağır suç cezaya esas ittihaz edilir. Diğer, suçların, cezalarının bir kısmı meselâ, bizde aynı neviden suçların üçte ikisi ağır suça ilâve ve edilerek çektirilmektedir.

Diğer bir sistem, belîğ sistemidir ki, en ağır suçtan dolayı suçluya ceza verilir, diğer suçlarda, suçu işleyen cezadan muaf tutulur.

Üçüncü sistem, bugünkü medeni memleketlerde cari olan sistemdir ki, suça prim vermemektedir. Bu sistem cem'i mücazat sistemidir. Mer'i

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ceza Kanunumuza göre, bir şahıs birkaç suç işliyecek olursa bu şahsa işlediği suçtan dolayı her biri için kendisine ceza verilir, fakat hiçbir zaman bu cezaların mecmuu kendisine çektirilmez. Bu sistemde bir miktar ceza müddeti prim olarak ortadan kaldırılmaktadır. 141 inci madde de mevzuubahis olan, suçları işlemiş olan şahısların, öyle zannediyorum ki, Meclisi Ali redaetini kabul ederek cezaların ayrı ayrı çektirilmesini arzu etmektedir.

Ceza Kanununun umumi prensiplerine, elbetteki bu noktai nazar uygun değildir. Ama maddenin 8 inci bendinde bir bu prensipten dönmüş vaziyetteyiz. Kanaatimizce içtima prensibinden de, dönmekte hiçbir mahzur yoktur. Cezayı ağırlaştırmak istemekteyiz. T. C. Kanunu 141 inci maddesinin birçok defalar maddi unsuru değişmiş cezalar ağırlaştırılmıştır. Fakat yine, görüyoruz ki unsurları değiştirmekle takip mekanizması iyi işlemediği için şahısları yakalamak ve bunları ceza evlerinde uzun müddet tutmak imkânı tam olarak hâsıl olamamıştır.

Adedleri hakkında binlerden, onbinlerden bahsedilmektedir fakat istatistikleri tetkik edin, adliyedeki rakamları tetkik edin, Ceza ve Tevkif evleri Umum Müdürlüğünde bulunan rakamları tetkik edin, göreceksiniz ki, komünistlikten mahkûm olanları 10, 20 ve nihayet yüzle ifade edeceksiniz. Yakalanan şahısların elbetteki suç adedlerine göre hükmedilen cezalarını tamam çekmeleri lâzımdır. Hazırlık tahkikatı sırasında duruşmada çalışmalar yapılıyor, bu adam bu suçun failidir deniyor. Ona bir ceza tâyin ediliyor. Bu cezaları sisteme uygun olarak yekdiğerine ilâve etmek suretiyle çektirelim. Arkadaşlar, arzu edilirdi ki, Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleriyle birlikte 13 üncü 14, 15 ve hattâ 16 ncı maddesinin tadili teklif edilsin. Çünkü bu maddeler iş esası üzerine kurulmuş olan ceza evlerine bu gibi mahkûmların gitmesini önliyen maddeler değildir. İş esası üzerine kurulmuş olan ceza evlerine bir mahkûm giderse akıbeti ne olur? Akıbeti; elbette ki, üzerinde çahşılır, onu ıslâh edebilmek, cemiyete faydalı kılabilmek için bütün tedbirlere müracaat edilir ve bu müesseseler faydalı olmaktadır. Yalnız müddetten istifade etmek hususundaki prensipleri kabul edenlerden değilim. Bu müesseselerde senelerce vazife gördüm ve müsbet netice aldığımı kaniim.

Fakat bu sahada bilhassa kriminoloji ile meşgul olan ve memlekette hukuk alanında kürsü sahibi bulunan arkadaş ve dostlarım, profesörlerin, bunların müsnet neticeler verdiği hususundaki kanaatleri tamamiyle müspettir. Ama ideoloji bakımından bir kere menhus hastalığa yakalanmış olan şahıslara bu müesseseler birer mektep olmaktadır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Komünist hükümlülerin cezalarının yarıya kadar 13, 14, 15 ve 16 ncı maddelerin tatbiki suretiyle indirilmesini terviç edemem, bu maddelerin tādili teklifi geldiği zaman, şahsi tecrübelerimi, mütalâalarımı Yüksek Meclise arzedeceğim. Bu maddelerin bahşeylediği haklardan istifade edenlerin cezaları yarıdan aşağı bir müddete indirilir. Meselâ, 18 seneye mahkûm olan bir şahıs 9 sene 4 ay 6 gün gibi bir müddet zarfında ceza evinde cezası infaz edilerek meşrutân tahliye edilebilir. Diğer cezaların neticelerini buna kıyas edebilirsiniz. Umumi olarak diyebilirim ki cezalar biraz yarıdan fazla aşağı müddete indirilir. Şayanı şükrandır, Adalet Bakanlığı gayet hassas hareket etmekte ve komünizm suçu ile mahkûm olan şahısları yeni ceza evine göndermemektedir. Buna devam etmelerini bilhassa tavsiye ederim. Bundan başka arkadaşlar, bu ceza evleri, uzun seneler bu işte çalışmış bir arkadaşınız olarak haber verebilirim ki, komünistlere mektep olabilmektedir. Komünizme salık olan insanlar zaman zaman arkadaşlarını küçük bir suç dolayısıyla tevkif ettirmekte ve hapishaneye, mahkûmlar üzerinde işlesinler diye göndermektedirler. Ceza evlerinde attıkları tohumlar intaş edebiliyor mu? Ben o kadar iyi görüşlü değilim, işlemeye muvaffak oluyorlar. Çünkü hapishanelerde kitap okunabiliyor, mektuplaşabiliyorlar. Telkin yapmak imkânına sahiptirtler.

BAŞKAN – 8 inci fıkra üzerinde konuşmanızı rica ediyorum.

İZZET AKÇAL (Devamla) – Benim ceza sistemi ve idari tedbirler ve cezaların içtimai mevzuunda bu madde dolayısıyla teklifim vardır, bu noktayı izah edeyim ki, arkadaşların daha iyi tenevvür etsinler. *(O zaman olur sesleri)*.

Arkadaşlar, hapishanelerde komünist mahkûmlar istedikleri gibi kitap okumakta ve kitap okumayı arkadaşlarına tavsiye etmektedirler. Bundan başka, başka hapishanelerde bulunan mahkûmlarla muhabere edebilmektedir ve bunların muhabereelerini önliyecek nizamnamede bir hüküm de yoktur. 8 inci maddeye bunu koyalım mı? Konmaz. Adalet Bakanının nazarı dikkatini celbederim cem'i mücazat hükmünün tatbik edilmesini kabul etsin, komisyondan da rica ederim buna muhalefet göstermesin. Yine Adalet Bakanından tekrar rica ederim, bu mahkûmları komünizm tohumunun intaş edemiyeceği Orta Anadolu'da seçecekleri bir yerde toplansınlar ve cezalarını infaz etsinler. Maruzatım bu kadardır. *(Alkışlar)*.

BAŞKAN – Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Muhterem arkadaşlar; Sayın İzzet Akçal arkadaşımız suçların içtimai halinde birinci, ikinci cürümlere, asıl suçtan daha primli ceza veriliyor buyurdular.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Filhakika Ceza Kanunumuzun bugünkü sistemi böyledir. Yeni bir Ceza Kanununu tanzim etmek, mevcut eksiklikleri tamamlamak, takviye etmek için teşekkül etmiş bir komisyon çalışmaktadır. (*Bravo sesleri*). Fakat Ceza Kanununun mahiyet ve ehemmiyeti aşikâr olduğundan, bu kanun meclise çok acele olarak sevkedilecek bir kanun değildir. Çünkü bu kanun, cemiyet hayatımızın bütün şartlarına taallûk eden bir kanundur. Takdir buyurunuz ki, Ceza Kanununun yeniden tanziminde suçların içtimai halinde, cezanın buna göre diğerine eklenmesi derpiş edilecektir. Komisyon bu mesele üzerinde çalışmaktadır.

Diğer taraftan, komünist mahkûmlar ceza evlerinde ayrı bulundurulmakta ve iş esası üzerine müstenit bulunan ceza evlerine sevkedilmektedirler. Fakat arkadaşımızın dediği gibi kanun buna şeklen müsait görülebilir.

Komünistlerin mahkûmiyetlerini çekerken haklarına dikkatli olunması hususunda Bakanlığımız geniş bir hassasiyet göstermektedir. Fakat, bugünkü ceza evlerimizin yapılış vaziyetleri gayrimüsait olduğundan bu hususta müşkülâta mâruz kaldığımız takdir buyurursunuz.

Diğer taraftan Ceza Kanununun infaza ait bulunan hükümlerinin, demin arzetmiş olduğum esas dairesinde, bir infaz kanunu halinde tetkik ve tanzimi için de diğer bir komisyon çalışmaktadır.

Sayın arkadaşımızın bu ifadesi, bakanlığımıza bu hususta daha geniş bir hassasiyet göstermesi lüzum ve vazifesini irşat etmiş bulunuyor. Bunu da kabul ediyorum arkadaşlar. (*Bravo sesleri*).

Mevzuuahis olan fıkraya gelince: Esasen bu fıkroyı komisyon almış olduğundan bu hususta lâzımgelen tetkikatı yapacak ve Yüksek Meclise arzedecektir.

Komünizm mahkûmları ve ceza evleri mevzuu üzerinde bakanlığın büyük bir hassasiyetle üzerinde durduğunu ve çalıştığını arzederim.

BAŞKAN – Efendim, sekizinci bent hakkında muhtelif arkadaşlar konuşular ve teklifler yaptılar. Komisyon bunları nazarı dikkate almak üzere bendin önergelerle komisyona verilmesini istemektedirler. veriyoruz efendim.

9. Bu maddedeki cemiyet tâbirinden maksat iki veya daha ziyade kimselerin birleşmeleri halidir.

NECİP BİLGE (Niğde) – Muhterem arkadaşlarım, biraz evvel okunduğu üzere, bu fıkra cemiyeti tarif etmektedir. Yani bu maddedeki cemiyetten maksat, Cemiyetler Kanununun istediği mânada, hükmi şahsiyeti

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

haiz olan bir cemiyet değildir. Çünkü komünistlerin kurmak istedikleri böyle bir cemiyet kanunen memnu bulunduğuna göre, bunun hükmü şahsiyet iktisap etmesine zaten Medeni Kanun hükümlerine göre imkân yoktur. Cemiyetler Kanununun istediği mânada bir cemiyet olmasına imkân olmadığı kendiliğinden anlaşılmaktadır. Yalnız fıkra, cemiyeti bir parça eksik ifade etmiştir. Çünkü burada "iki veya daha ziyade kimsele- rin birleşmeleri halidir" deniyor. Bunda tasarının metnine göre herhangi bir kasıt mevzuubahis değildir gibi bir mâna çıkabilir. Gerçi bütün mad- deyî okuduğumuzda, bu birleşmeden, yukardaki fıkralarda mevcut suç- ları işlemek maksadiyle vücuda gelmiş bir birleşme olduğu anlaşılır. Ama burada böyle bir kasıttan bahsedilmemektedir. Böyle olmayınca sadece sokakta vâkı olan bir birleşme de bu maddedeki cemiyet mânasına gelir gibi bir şey hâkimin zihnine gelebilir ve hâkimi tereddüde sevkedebilir. Buna meydan vermemek için (iki veya daha ziyade kimseler) tâbirinden evvel (yukardaki fıkralardaki mevzuubahis suçları işlemek maksadiyle) diyerek maksadın maddenin metninde tasrih edilmesi lâzımdır. Bu bir.

Bir de tasarının metninde birleşme kelimesi bulunmaktadır. Bu bir- leşmede tarafların, yani birleşme niyetinde bulunan kimselerin arasında bir anlaşma var mıdır, yok mudur? Bu anlaşmayı da göstermemektedir. Bu birleşme tâbiri yerine "anlaşma" tâbirini koymak daha doğru olur. Her ikisini birden koyarak "anlaşarak birleşmeleri" demek daha doğru olur kanaatindeyim. Nitekim Ceza Kanununun 404 üncü maddesinde teşkilâtta bahsederken şöyle bir tarif yapmaktadır: "İki ve daha ziyade kimsenin bu maddedeki suçları işlemek maksadiyle anlaşmaları, teşek- küldür." Burada anlaşma tâbiri kullanılmıştır. Buradaki cemiyetin tari- finin, vereceğim önergede olduğu gibi, "bu suçları işlemek maksadiyle iki veya daha ziyade kimselerin anlaşmaları halidir" diye tarif edilmesinin teknik bakımdan daha doğru olacağı kanaatindeyim.

Karar yüksek heyetinize aittir.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Bu madde- deki, bu fıkra, umumiyet itibariyle maddenin metnine atfedilmiş olduğu için Necip Bilge arkadaşımızın, itirazları vakıa komisyonca vârit görölme- mekle beraber, diğer hususların bir kere daha komisyonda gözden geçi- rilmek üzere bendin verilen önerge ile geri alınması uygun görülmüştür.

BAŞKAN – Komisyon sözcüsünün yaptığı izahlara nazaran 9 uncu bendi de verilmiş bir önerge ile tetkiki için komisyona geri veriyoruz.

Komisyonca 142 nci maddenin müzakeresine geçmekte bir mahzur var mı?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Maddenin müzakeresine devam edebiliriz, bizce hiçbir mahzur yoktur; Fakat geri bırakılması tensip buyurulduğu takdirde buna da bir itirazımız yoktur.

BAŞKAN – Vaktin gecikmiş olmasına binaen ve iki bendin de tadil edilmek üzere komisyonca geri alınmış olması dolayısıyla 3.XII.1951 Pazartesi günü saat 15 te toplanmak üzere oturuma son veriyorum.

GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ (12)

(Devam)

BAŞKAN – Komisyondan yedinci ve sekizinci fıkralar gelmiştir, okutacağım.

7. Bu maddede yazılı suçları işleyenlerden biri suçu ve diğer failler son tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre ölüm cezası yerine on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ve ağır hapis ve hapis cezaları da dörtte bire kadar indirilerek hüküm olunabilir.

BAŞKAN – Hükmolunabilir.

Fıkra hakkında başka söz istiyen yoktur. Fıkrayı oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler., Etmeyenler., Kabul edilmiştir.

Komisyon çıkarılan fıkra hakkında izahat verecektir efendim.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – 141 inci maddenin sekizinci bendinde ve Hükümet tasarısında “Bu maddede yazılı suçlardan dolayı mükerrir olanlar hakkında hükmedilecek ceza bir misli artırılır” kaydı vardır.

Komisyon da, hükümet tarafından yapılan bu teklif üzerinde mutabık kalmış ve Meclise aynen takdim etmiş bulunuyoruz. Bundan evvelki birleşimde bâzı arkadaşlar bu tekerrür bahsinde mütalâlar serdederek tatbikatta yanlışlığa meydan verileceği endişesini izhar ettiler. Filhakika Ceza Kanununun tekerrüre ait olan hükümlerini 81 inci madde tahsis etmektedir. Bu maddenin muhtevasına göre tekerür filleri (mutlak tekerür) ve (mukayyet tekerrür) olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Şu hale nazaran mutlak tekerrürden mahkûm edilmesi lâzımgelen suçluya hükmedilecek ceza altıda bir nispetinde artırılır. Mukayyet tekerrürlerde de üçte bir nispetinde artırma kabul edilmiştir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Gene Ceza Kanununun mârûz 81 inci maddesinin üçüncü fıkrasında; (İkinci suç için tâyin edilecek cezaya tekerrürden dolayı zammı lâzımgelen miktar, hiçbir suretle evvelki suç için hükmedilmiş olan cezaların en ağırından ziyade olarak tâyin olunamaz) diye tahdidî mahiyette bir hükümde sevk edilmiştir. Bu itibarla arkadaşlar, 141 inci maddede ceza tehdidi altında bulunan fiillerden herhangi birini işleyip de, bilfarz altı aya mahkûm olan bir kimse bilâhara gene aynı madde çerçevesi dâhilinde bulunan, fakat maddenin diğer bentlerine taallûk eden bir suç işlerse ve bu bilfarz ikinci fıkraya temas etse, yani 15 sene mahkûmiyeti mucip olsa, hükümet tasarısındaki hükme nazaran bu kimsenin 30 sene ağır hapis cezasına mahkûm edilmesi lâzım gelmektedir. Halbuki bu vaziyet ahkâmı umumiye, Türk Ceza Kanununun 81 inci maddesinin üçüncü bendine nazaran adaletsiz bir vaziyet ihdas ediyor. Bu itibarla komisyon tatbikatta herhangi bir hataya düşülmemesi için bu fıkrayı kâmilten kaldırmış ve tekerrür halinde hâkîmin umumi hükümlerin nazarı itibara almasının daha doğru olacağı neticesine varmıştır ve arzettiğim gibi bu fıkrayı kaldırmıştır.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Reis Bey, madde hakkında söz istemişim.

BAŞKAN – Ne hakkında söz istiyorsunuz? 141 inci madde 9 fıkradan ibaretti. şimdi 8 fıkra olarak mütalâa edilmektedir. Komisyon, bir bu fıkrayı niçin kaldırdığı izah etti, komisyon sözcüsünün izahatına ait söz istiyorsanız buyurun.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Bu maddeye bir fıkra eklenmesini teklif etmiştim. Onu izah edeceğim, kendileri temas etmediler ben içtimai mücazat sistemini de teklif etmiştim.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENS (Balıkesir) – Filhakika İzzet Akçal arkadaşımızla Mehmet Daim Süalp arkadaşımızın “Bu maddede yazılı olan suçlardan birden ziyadesini işliyenlere tâyin edilen cezalar mecmuu çektirilir” şeklinde bir teklifleri vardı.

Tekerrür hükümlerini ahkâmı umumiye tâbi tuttuktan sonra içtimaa taalluk eden bir mevzuu komisyon nazarı itibara almamış arkadaşlarımızın teklifleri kabul edilmemiştir.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Güzel iltihak ediyoruz.

BAŞKAN – Devam ediyoruz. Bir fıkra aradan tayedildiğine göre 9 uncu fıkra, 8 inci fıkra olarak okunacaktır:

8. Bu maddede yazılı olan cemiyet iki veya daha ziyade kimselerin aynı amaç etrafında birleşmeleriyle vücut bulur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

VACİD ASENA (Balıkesir) – Bu fıkradaki (Birleşme) tâbiri hakkında Necip Bilge arkadaşımız (Anlaşma) tâbirinin konması hususunda bir teklif dermeyan etmişti. Komisyon, (Birleşme) tâbirinde (Anlaşma) mânasının da mündemiç olduğunu kabul etmek suretiyle o teklifi reddetmiştir.

BAŞKAN – Sekizinci fıkra hakkında söz isteyen yoktur. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Bir önerge var. Bu önergeyi oylarınıza arz etmeden geçemeyeceğim.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden ötürü bu maddedeki “bent” kelimesinin “fıkra” olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Niğde

N. Bilge

BAŞKAN – 141 inci madde eskiden dokuz idi. Şimdi sekiz fıkradan ibarettir. Fakat bent tâbiri kullanılmıştır. Arkadaşımız bu bentlerin fıkra olarak değiştirilmesini teklif ediyorlar. Oylarınıza arz ediyorum. Bentlerin fıkra olarak değiştirilmesini kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

141 inci maddenin tümünü yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

142 nci maddeye geçiyoruz. Fıkra, fıkra okuyacağız.

Madde 142. – 1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek veya devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn yok etmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse üç yıldan sekiz yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) – 142 nci madde mücrimi karşımıza en ziyade çıkaracak bir maddedir, hiyanetin propagandasına aittir. Hiyanetin 141 inci maddedeki mücrimleri kolay kolay pek karşımıza çıkmıyacaktır. Çünkü cemiyet kuranlara veya cemiyet mensuplarına aittir. Bizim asıl mücadele ettiğimiz ve edeceğimiz kimseler her gün, her zaman tesadüf edeceğimiz propagandacılarıdır. Bu maddenin hedefine göre mücrimlere verilecek ceza 141 inci maddeye nazaran çok azdır, hiçbir zaman onunla mütenazır ve mütenasip değildir. Bir komüniste üç sene olarak verilecek ceza belki de yaş hadlerinden dolayı bazan bir seneye indirilecek ki, bunun mücrimi Büyükkada'ya sanatoryuma istirahate göndermekten farkı yoktur. Onun için bu maddeyi de birinci maddedeki meha-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

betiyle ve bu husustaki katî ve cezri kararımızla mütenasip bir hale getirmek için beş yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası teklif ediyorum ve teklifimi veriyorum. Af Kanununda olduğu gibi bir tezada düşmiyelim. Teklifimin kabulüne rica ederim.

BAŞKAN – Hasan Ali Vural.

HASAN ALİ VURAL (Çorum) – Muhterem arkadaşlar, gerçi 141 ve 142 nci maddedeki sosyal temel ve iktisadi nizam, siyasi nizam, hukukî nizam kelimeleri kabul edilmiştir. Ancak propagandaya ait olan bu maddede böyle bir nizam tahdidini, saymayı şahsan tehlikeli buluyorum. Çünkü devlet nizamı bir küldür. İktisadi nizam, sosyal nizam, hukukî nizam ve siyasi nizam olarak dört nizam içinde sıralayıp saymak, tahdit etmek imkân dâhilinde değildir. Bunun müzakeresini yaptığımız kanunun suçlularını, peşinen himaye etmekten ibaret olacağı kanaatindeyim. Çünkü bir defa bu maddede diyoruz ki: “Devlet siyasi ve hukukî nizamlarını topyekûn yok etmek.” Siyasi nizamı münferiden yok etmek acaba mucibi ceza olmayacak mıdır? Sonra hukukî nizamı münferiden yok etmek, cezayı mucip olmayacak mıdır? Saniyen; yine diyoruz ki; siyasi ve hukukî nizamı topyekûn yok etmek. Herhalde ikisini birden yok etmeye çalışmak suçluya ceza vermek için bir tahdit ortaya koyuyor. Bu nizam tahdidini kaldırmak icabeder. Çünkü biz, bu maddenin gerek umumunu ve gerek fıkralarını müzakere ederken dedik ki; komünizm öyle bir teşekkül ve öyle bir menfur, menhus bir zihniyetin timsalidir ki; bunlar her zaman her türlü kisveye bürünerek bizim karşımıza çıkabilir. Bizim esas nizamlarımızdan herhangi birini meselâ, içtimai nizamlarımızdan en esashlarından birisini yoketmek yolunda harekete geçebilir. Binaenaleyh böyle bir nizam tahdidi yoluna gidilmenin tehlikeli bir yol olduğuna işaret etmekle iktifa edeceğim ve bu hususta bir de önerge takdim ediyorum.

BAŞKAN – Birinci fıkra hakkında başka söz istiyen yok. Verilmiş önergeler vardır, bunları okuyacağız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

142 nci maddenin birinci fıkrasında ceza müddetinin (5 yıldan 10 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır) şeklinde kabulünü arz ve teklif ederim.

Tekirdağ Milletvekili
Şevket Mocan

BAŞKAN – Komisyon ne diyor?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim Hasan Ali Vural arkadaşımızın madde metnine mâtuf beyanlarını dinle-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dık. Malûmu âliniz; 141 inci maddede Yüksek Heyetçe tamamen kabul edilmiş ve mevzuu müzakere 142 nci maddede, 141 inci maddeye muvazi olarak tertip edilmiştir. Bu itibarla münakaşalarının daha evvelki birleşimlerde yapılması itibariyle onları tekrar ederek fazla mâruzatta bulunmıyacağım.

Şevket Mocan arkadaşımızın cezanın tezyidine mütedair teklifine gelince; madde, 8 yıldan başlamak suretiyle 15 yıla kadar ağır hapis cezası tâyin etmektedir. Bu madde asıl failleri cezalandırıyor. Halbuki 142 nci maddedeki ceza birinci maddeye göre yapılan ve propagandadan ileri gitmiyen fiillere munhasır kalıyor. Şu halde cezanın irtikâp edilen fiile göre âdilâne olarak tertibi lâzımgelir. Bu itibarla arkadaşımızın teklifine komisyon olarak iştirak edemiyoruz. Zaten buradaki ceza 3 yıl ağır haptisten başladığına göre bir nispeti âdile muhafaza edilmiş bulunuyor. Bizim kanaatimiz bu merkezdedir.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Sayın arkadaşlar, yüksek mulûmunuzdur ki, 141 inci madde çok ender hallerde tatbik edilecek bir maddedir. 142 nci madde ise ender değildir, sık sık tesadûf edilen, tehlikeli olan suçları işliyen şahsa aittir. Cemiyetlere ise çok ender hallerde tesadûf edilmektedir. Nitekim uzun zamandan beri bir defa gizli cemiyetin kurulduğu görüldü. Arkadaşımızın önergesi veçhile yer yer propaganda yapıp komünist olmakla iftihar eden kimselere, yeni alacağımız hükümlerle cezalarının biraz daha ağırlaştırılmasını rica edeceğim.

BAŞKAN – Necip Bilge!

NECİP BİLGE (Niğde) – Efendim, Hasan Ali Vural arkadaşımız 142 nci maddenin birinci fıkrasındaki siyasi ve hukuki nizamları topyekûn yok etme kısmına dokunarak topyekûn yok etme şekli olamaz da münferiden yapılırsa ne olacaktır diye bir sual sordular. Ve bunun doğru olmadığını ileri sürdüler.

Kanaatimce buradaki ifade tarzı doğrudur. Propagandanın Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn yok etmek şeklinde tecelli etmesi lâzım gelir. Bu kısım anarşizmi ve anarşist propagandayı istihdaf etmektedir. Bunun haricindekiler bundan evvelki kısma girecektir. Yani bu memleket dâhilinde iktisadi veya siyasi şu ve bu nizamları yok etmek fıkrasına girecektir. Çünkü anarşistler memlekette şu veya bu nizamı kaldırmayı değil Devlet nizamını ortadan kaldırmayı istihdaf ederler. Onun için 141 inci madde hükmüne muvazi olarak bir hasır ifade etmesin diye bunu (Devletin siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn ortadan kaldırmaya) şeklinde düzeltilmiş görüyoruz. Bu kısma ait olan tenkidin değil ve

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

doğrudan doğruya ifade tarzının doğru olduğu kanaatini taşıyorum, aynen kabul edilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN – Efendim, önergeleri okutuyorum. Ondan sonra bu önergeleri yüksek oyunuza arz edeceğim.

(Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan'ın önergesi tekrar okundu.)

Yüksek Başkanlığa

142 nci maddenin birinci fıkrasındaki siyasi ve hukuki nizamların (Devlet nizamını kelimesiyle değiştirilmesi ve (Topyekûn) kelimesinin kaldırılmasını teklif ederim.

3.VII.1951

Çorum Milletvekili

H. Ali Vural

3.XII.1951

Yüksek Başkanlığa

142 nci maddedeki "propaganda" kelimesinin geçirdiği yerlerde bu kelimenin yanına "telkin" kelimesinin de ilâvesini teklif ederim.

Seyhan

Arif Nihat Asya

BAŞKAN – Şevket Mocan'ın teklifini tekrar okutup reyinize arzedeceğim.

(Şevket Mocan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN – Önergeyi dikkatinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Şevket Mocan arkadaşımızın teklifi kabul edilmiştir. (Alkışlar).

(Çorum Milletvekili Hasan Ali Vural'ın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN – Önergeyi dikkate alanlar lütfen işaret versinler... Almayanlar... Önerge reddedilmiştir.

(Seyhan Milletvekili Arif Nihat Asya'nın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN – Önergeyi dikkate alanlar lütfen işaret versinler... Almayanlar... Önerge reddedilmiştir.

Birinci fıkrayı, Şevket Mocan'ın teklifindeki değişikliklerle beraber oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 142 nci maddenin birinci fıkrası bu şekilde kabul edilmiştir.

2. Cumhuriyetçiliğe aykırı veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert veya bir zümre tarafından idare edilmesi için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse aynı ceza ile cezalandırılır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) – Muhterem arkadaşlar, kabul buyurduğunuz 141 inci maddenin mütenazırı olan 142 nci maddenin 2 nci fıkrası hakkında kısaca mâruzatta bulunacağım.

“Propaganda”yı ifade eden, madde bu haliyle, basın mensupları için büyük zorluklar hattâ tehlikeler arzedecektir.

142 nci maddenin 2 nci fıkrası kabul edildiği takdirde her yazı yazan bir hukuk müşaviri bulup danışacak, acaba şu kelime şu mânaya mı gelir, bir suç mu addolunur, takibe mi mâruz kalır? düşünceleri karşısında haklı olarak duracaktır. Kanaatimce bu şartlar altında bir basın ve yazı hürriyeti tasavvur etmek mümkün değildir.

MUZAFFER ÜNAL (Tokat) – Kasden yapıyoruz. (Gülüşmeler).

KÂMİL BORAN (Devamla) – Arkadaşlar, bu memlekete vicdan ve fikir hürriyetini kazandırdıkları söyliyerek övünen ve hiç değilse bu türlü beyanlarla vicdan ve fikir hürriyetine bir kıymet verdiklerini gösteren iktidar hükümeti fikir ve yazı hürriyetini zait veyahut lüks bir ihtiyaç mı telâkki etmektedir ki Ceza Kanunu gibi, her kelimesi muayyen ve sarîh olması lâzımgelen, her kelimesi katıyet ve sarahat ifade etmesi zarurî bulunan bir kanunda, demokrasi prensipleri gibi, tefsire ve târife muhtaç bulunan ve kanunlar için yepyeni ve müphem olan bir tâbirin, bilhassa propaganda maddesinde yer alması son derece mahzurlu ve hattâ tehlikelidir.

Arkadaşlar, Anayasamız cumhuriyetçi ve demokrat değil midir? Evvelce arzettiğim gibi, demokrasi prensipleri yerine, (Anayasa hükümlerine aykırı) demek daha doğru olmaz mı? Anayasa tâbirinden niçin kaçınıldığını anlamak imkânı yoktur. (Soldan altı ok sesleri) Altı oku birer birer sayarak eminim ki, sizin tüzüğünüzde

BAŞKAN – Müdahale etmemenizi rica ederim. Devam buyurun efendim.

MEHMET KÂMİL BORAN (Devamla) – Ben bu hususta şimdiye kadar tatmin edici bir izahata mazhar olamadım. 141 inci maddenin müzakeresi sırasında yaptığım aynı teklifte tekrarlamıyacağım, takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN – İkinci fıkra hakkında başka söz istiyen yok ve değiştirge de yoktur. Fıkrayı oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Fıkra kabul edilmiştir.

3. Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya millî duyguları yoketmek ve zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse altı aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

AHMET GÜRKAN (Tokad) – Burada, elimizdeki tasarıya göre ceza üç yıldan başlıyor, komisyon raporunda ise altı aydan başlıyor. Buradaki cezada bir hafiflik vardır. Halbuki evvelki maddelere mütenazır olarak bu maddedeki cezayı hafifletilmesini muvafık bulmadım. Bu hususta komisyonun mütalâasını öğrenmek istiyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Maddenin metninde sarıh kayıt vardır. Propaganda ile övme arasında bir fark düşünmek icabediyor. Bu itibarla cezanın tahfifi lâzımgeldiği cihetle madde bu yolda tanzim edilmiştir. Aradaki büyük fark budur...

BAŞKAN – Biraz hızlı konuşun efendim, sesiniz işitilmiyor.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Devamla) – 142 nci maddenin iki numaralı fıkrasında propaganda ahvali ceza altına alınmıştır. Mevzuu müzakere olan dördüncü fıkra da aynı fiillere mâtuf olmak suretiyle övme tabiri vardır. O da propagandaya şebih, fakat muhakkak propagandadan daha hafif olan bir fiil ve harekettir. Bu itibarla hafif olan bir fiilden dolayı elbette daha ağır ceza tâyini mevzuubahis olamayacağı için komisyon lâzımgelen tenazuru nazarı itibara almak suretiyle daha az bir ceza tâyini düşünmüş ve tertibini de bu yolda yapmıştır.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Üçüncü fıkrayı daha kabul etmedik zannındayım.

VACİD ASENA (Devamla) – İtiraz ediyorlar da.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Siz dördüncü fıkradan bahsediyorsunuz, çünkü "övme" tabiri dördüncü fıkradadır.

VACİD ASENA (Devamla) – Filhakika doğrudur, zühul tarafımdan yapılmıştır.

İkinci fıkra da, cumhuriyetçiliğe ve aynı zamanda demokrasi prensiplerine aykırı olarak devletin bir fert veya bir zümre tarafından idare edilmesi için propaganda yapan kimseye tâyin edilecek ceza, teklif edildiği gibi, artırılmıştır. Yalnız bu üçüncü bentte tadat edilen de aynen kabul edildiğini görürsünüz. Fiillerde komisyonca daha hafif ahval müşahede edilmiştir. Bu sebeple bu kanaate müstenidendir ki; bu bentte tâyin edilen cezada birinci fıkradaki nispet gözetilerek düşürülmüştür.

BAŞKAN – Lûtfi Tokoğlu.

LÜTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) – Efendim, kanaatimce Ahmet Gürkan Bey arkadaşımızın sualine muhterem komisyon sözcüsü arkadaşımız tam cevap vermemişlerdir. Kendisinden istirham ediyorum, arkadaşım komisyon sözcüsü buyurdular ki; birinci fıkradaki suçun mahiyetiyle ikinci fık-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

radaki suç arasında fark olduğu için cezaların tâyininde bu nispet göz önüne alınmıştır.

İkinci fıkradaki ceza 5 seneden 10 seneye çıkarılmış iken üçüncü fıkradaki ceza 3 seneden 8 seneye kadar olan ceza nispetine göre tertip edilmiş olunca, bu nispet dairesinde üçüncü fıkradaki cezanın da artırılması lâzım mıdır değil midir suali sorulmuştu. Ahmet Gürkan arkadaşımın bu sualini cevaplandırmasını komisyon sözcüsünden rica ediyorum.

BAŞKAN – Komisyon!

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, komisyon bir yıldan üç yıla kadar diye bir değişiklik yapmayı kabul edilmiştir. Yüksek Heyetinizin tasvibine arz ediyoruz. (Bravo sesleri).

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Efendim, 141 inci maddenin birinci bendinde kabul olunan ceza nedir? Bendeniz burada bir yıldan üç yıla kadar, diye okuyorum. Bu değişti mi? Bu 141 de kabul ettiğimiz 4 üncü bentteki, (ırk mülâhazası ile Anayasa hükümlerini değiştirme) hakkındaki ceza ne şekilde kabul olundu?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis olarak kabul edildi.

BAŞKAN – Bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis olarak, hapis değil, kabul edildi.

Burada bir yıldan üç yıla kadar hapis diyoruz.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Aynı ceza olmaz tabii.

BAŞKAN – Üçüncü fıkra hakkında başka söz isteyen yoktur.

Önerge vardır.

Yüksek Başkanlığa

"142"nci madde, fıkra 3 teki cezanın 3 yıldan 5 yıla kadar çıkarılmasını teklif ederim.

Tokad

Ahmet Gürkan

BAŞKAN – Buyurun Mahmut Güçbilmez.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Arkadaşlar, komisyon namına sözcünün yapmış olduğu teklif dairesinde kalınmış olsaydı kürsüye gelmiyecek idim. Yalnız Gürkan arkadaşımızın cezayı az gören fikrine esasta iştirak etmekle beraber önergesine koyduğu miktarı yukardaki bir fıkra ile tenazuru bozar mahiyette gördüğüm için kürsüye geldim.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Bakınız, daha evvel kabul buyurduğunuz 141 inci maddenin aynı nevden suçlara taallük eden dördüncü fıkrasındaki metin şöyle: "Anayasanın tanıdığı kamu haklarına ırk mülâhazalarıyla..." deniyor ki, bunda rûknü esasî ırk mülâhazası ile işlenen suçlardır. Bunlar için kabul edilmiş olan ceza miktarının haddi 1 yıldan 3 yıla kadar ağır haptir. Şimdi aynı mahiyette bir suç değişen bir numara altında, yani 142 nci maddenin 3 üncü fıkrasında 5 yıla kadar olursa tenazürün bozulacağı meydana dır. O itibarla komisyonun teklifi yerindedir. Bir yıldan üç yıla kadar olması teklifine bendeniz de iştirak ediyorum.

AHMET GÜRKAN (Tokad) – Önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN – Ahmet Gürkan teklifini geri alıyor efendim. Komisyon bu 3 üncü fıkradaki cezanın 1 seneden 3 seneye kadar olmasını teklif etti. Şimdi 3 üncü fıkrayı yeniden okutup reyinize arzedeceğim.

3. Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya millî duyguları yok etmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

BAŞKAN – Bu suretle 3 üncü fıkrayı oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. Yukarıki bentlerde yazılı fiilleri, taallük ettiği gayeleri gerçekleştirmek maksadiyle övenler birinci ve ikinci bentlerde yazılı hallerde beş yıla kadar ağır hapis ve üçüncü bentte yazılı halde üç aydan bir seneye kadar hapis cezaları ile cezalandırılırlar.

AHMET BAŞİBÜYÜK (Çorum) – Muhterem arkadaşlar, propaganda ile övmek muhakkak ki, lûgat mânaları bakımından ayrı ayrı şeyler ifade eder. Fakat tatbikatta övme veya propaganda nerede başlar, nerede nihayet bulur. Bunları tefrik etmeye imkân ve ihtimal yoktur. Nihayet komünizmi öven bir kimse, aynı zamanda propagandasını da yapmış olmaktadır. Böyle bir adam, bir hâdisede hâkimin huzuruna geldiğinde, hâkim övme ile propaganda arasında bir tefrik yapamıyacağı için daima maznunun lehinde hareket etmek itiyadındadır. Bu vaziyette propaganda ile övme mahiyetinde olan suçlar için daima hafif olan övme cezası tatbik edilecektir. Böylece bu fıkrayı kabul etmiş olmakla maksattan uzaklaşmış olacağız. Bu itibarla 142 nci maddesinin dördüncü fıkrasının kaldırılması hakkında bir teklifte bulunuyorum, kabulünü rica ederim.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, komisyon, propaganda ile övmeyi şu şekilde tefrik etmiştir, arz edeyim: Propaganda; muayyen bir ideolojinin cemiyet içinde yayılmasını, bu fikir

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ve kanaatlerin kökleşmesini temin maksadiyle ve bu gayenin tahakkukuna mâtuflar olarak ve her türlü maddî ve mânevî vasıtaya başvurarak telkin ve teşvikte ve tesirde bulunmaktadır. Beyanat, hitabeler, neşriyat ve sair vasıtalarla yapılan taarruz ve hamlelerdir. Toplu olarak, müferrit olarak temas ve ihtilâl edilerek tevessül olunan hamlevî ve taarruzî hareketlerdir; nihayet, muhataplarının fikirlerini değiştirmek, kendi noktaî nazarına iltihak ettirmek için kasda makrun bulunan fiillerdir.

Övme ise, arzettiğim anasırın haricinde kalabilen sair bilûmum hususat ve ahval diye düşünölmüştür. Her ne kadar iki mevzuda bir nevi mütedahil vaziyet zâhîren müşahade edilmekte ise de hâdiselerin vukuu tarzına göre propaganda ile övmenin tefrik ve tâyini hâkimin takdirine mevdudur. Lüzumu halinde ve mudil mesailde ehli vukufun mütalâalarına dahi müracaat edilmesi derkârdır.

Bu fıkranın çıkarılması tam mânasıyle bir boşluk vücuda getirir ve propagandanın tavsifine, anasırına girmiyen ve hattâ tehlikeli telâkki edilen hususat takipten vâreste kalır ki bu, kanun ile istihdaf olunan gayeye aykırıdır, biz bütün bu ihtimalleri derpiş ederek Meclise tetkik buyurulmakta olan metni takdim ettik. Hükümet tarafından hazırlanan tasarıda da aynı esas mevcuttur.

BAŞKAN – Mahmut Güçbilmez!

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Arkadaşlar; Başbüyük arkadaşımız tatbikattan gelen bir arkadaşımız olarak; bu kanunu tatbik edecek olan hâkimlerin duçar olacağı müşkülâtı tahayyül ve tasavvur ederek çok yerinde bir teklif yapmışlardır.

Hakikaten bir övme veya propaganda suretiyle işlenecek suç mevzuundaki ayırıcı ölçülere maalesef malik değiliz. Bu itibarladır ki bu hafifletici fıkra yerinde değildir, yukarıki fıkra ile beklenilen fayda aşğıdaki fıkra ile sarsılmış olacaktır. Bu itibarla arkadaşımızın teklifini yerinde buluyorum. Ben de kabul edilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN – Pertev Arat.

PERTEV ARAT (İzmir) – Muhterem arkadaşlar, komisyon sözcüsünün verdiği izahatla bu fıkranın esbabı mucibesi, zannediyorumki heyeti celilenizi tatmin edebilmiş değildir. Yukardaki fıkralarda propaganda yapanlar için beş seneden 10 seneye kadar cezalar kabul ettik. Komisyon sözcüsü bize iki misal getirdi. Bir adam çıkacak meydanda komünizmi methedecek. Ona beş seneden on seneye kadar ceza veriliyor. Bir adam da evde, aile muhitinde aynı suçu işlerse ona bir seneden bilmem kaç seneye kadar ceza verilecektir. Bunu kabul ettiğimiz takdirde hiçbir komü-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

nisti yukardaki cezalarla cezalandırmak imkânı yoktur. Çünkü hiçbir komünist bir meydana gidip nutuk vermez, propaganda yapmaz. Dalma aile muhitine girecektir, fabrikaya girecektir. Binaenaleyh böyle bir cezayı kabul etmek, suçluları cezadan kurtarmak olacaktır. Ahmet Başibüyük hakikaten güzel bir teklif yaptı. Kabulü zaruri bulunmaktadır.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Efendim, bu mevzu üzerinde bir tereddüt hâsıl oldu, onu açıklıyacağım. Şimdi Yüksek Meclisçe tenevvür etmesi icabeden nokta şudur; Burada (yukarda yazılı fiilleri taallük ettikleri gayeleri gerçekleştirmek maksadıyla övenler 1 inci ve 2 nci fıkralarda yazılı hallerde 5 ve 3 üncü fıkra yazılı halde 2 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır) deniyor. Acaba arkadaşlarımız burada işin mahiyetine göre cezayı teşdit mi, yoksa tahlif mi ediyorlar? Ve bunu hangi maddeye bağlıyorlar? Bunu komisyonun sarahaten ifadesi iktiza eder. Yoksa bu tamamen müphem kalıyor. Bunu tebarüz ettirmek istiyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, propaganda unsuru haricinde kalan hususlar 4 üncü fıkra derpiş edilmiş ve övme tâbirini vaz'ederek Meclisi Âliye sevketmiştir. Hükümet tasarısının aynıdır.

Şu ciheti belirtmek istiyorum ki, propaganda doğrudan doğruya gazete ile olur, plâkla olur, muhabere ile olur ve meydanlarda hitabe iradetmekle olur ve bu misaller çoğaltılabilir. Teşvik, tergîp edici ifadeler mevzuda hâkimdir.

Övme de bunun haricinde kalan fiilleri ifade eder. Meselâ evvelki mâruzatımda da bahsettiğim gibi, söz arasında komünizmin faydasından bahsedilir ki, bu suretle propaganda mevzuu haricinde kalan faaliyeti dahi cezalandırmış oluyoruz. Komünizm faaliyetini her cepheden ve tamamen önlemek için propaganda haricinde kalan ahvalde dahi mûsamahakâr kalmamak için bu esas kabul edilmiştir. Aradaki vaziyeti bu şekilde tebarüz ettirmek istiyorum.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Muhterem arkadaşlar; övme ile propaganda arasında fark gözetildiği demin izah edildi. Şimdi propaganda da arkadaşımız tarafından tarif edildi. Bu propaganda dışında kalan ve komünist âmeline hizmet eden bâzı hareketler olabilir. Meselâ; köy odasında oturan bir adam birkaç kişiye komünistliği medhediyor. Bu, propagandaya girmez, övmedir. (Yooo sesleri). (Daha ne olsun sesleri).

O halde propagandayı bütün şumulu ile kabul edecek olursak, övme için ayrılan kısımları da propaganda kabul edecek isek bunu müzakerelerimizde belirtelim ki ilerde hâkimler bunun üzerinde tereddüde düşme-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

sinler, övmeyi dahi propaganda kabul etsinler. Eğer Yüksek Meclis bu mütalâada ise, ikisi arasında bir fark görmüyorsa övmeyi kaldırmak icabeder. Övmeyi de cezasız bırakmak doğru değildir kanaatindeyim.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) – Muhterem arkadaşlarım, iki kelimenin tâyini mânası üzerinde ihtilâf vukua geldiği anlaşıyor. Propaganda nedir? Türkçeleştirdiğimiz, fakat aslında daha evvelki tâdillerde medhü istihsan diye ceza hukukumuzla giren terim nedir? Propaganda ekseriya sureti mahsusada rol alan muayyen bir partinin uzvu olduğuna ve uzvu olmak itibariyle de yüreğinin sesini başkasına naklû telkin eden ve yayan bir insandır. Ve nihayet propagandacı demek, emrinde bulunduğu şahıs veya müessesenin faaliyetin iştirâk eden adam demektir. Bunun rolü, malûm bir ideali tahakkuk ettirmek için mütemadiyen ve müstemirren faaliyet sarfedecektir. Ve mensup olduğu şahsiyetin veya müessesenin muvaffakiyetini temine mâtuf mütemadi bir gayret sarfedecektir.

Medhü istihsan, yani türkçesi "övmek" ise, nihayet muhtarip bir adamın meselâ ne bileyim birçoklarında görmekteyiz "Canım bu bolşeviklik iyi bir şey, filân attan, arabadan inmiyor, yüzbinlerce parası, payansız serveti var" demesidir. Bu sözler, bir fikri mahsus tahtında, bir telkinin tahtı tesirinde ve bir müessesenin uzvu olarak yaymak istendiğine delâlet etmez. Bunlar, telkin haricinde, tahakkukunu arzu ettiği bir maksat haricinde kullanılan sözlerdir.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – Cezaya girmez, kasdi cürmisi yok.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Devamla) – Adam diyor ki, bana bolşeviklik iyi gibi geliyor. İşte biz, bunu dahi suç sayıyoruz, bunun telâffuzunu bile kabul etmiyoruz. (*Bravo sesleri*) Yani komünizmin malûm telâffuzunu bile yapmasına muvafakat etmiyoruz. Mesele buradadır. Biz bunu diğer bir suç yapmak suretiyle komünizmayı andırmamak için bu kaydı koyduk. Hükümetin ne maksadı budur. Hakikaten komünizmayı kanun harici yapıyoruz, yani komünizma hakkında kafalarda yaşıyanı diline intikal ettirmesin diye bu hükmü koyduk, maksadımız budur. Komünizmayı öldürmek için bu büyük müessesemiz bırakın (övmeyi) de ceza tehdidi altına alsın. İstiyan yalnız kafalarında yaşatsın, fakat dudaklarına intikal ettirmesin. Bunun farkı bundan ibarettir. Encümen bu fikirdedir, Hükümetin teklifi de böyledir. Encümen teklifini kabul etmenizi rica ederim.

BAŞKAN – Kemal Özçoban (*Yok sesleri*).

Lûtfi Tokoğlu, buyurunuz.

LÛTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) – Efendim, kanaatimize göre bu fıkra kanuna vatandaşın işlemiş olduğu suçtan dolayı himaye etmek kasıtı ile

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

konmuş olacaktır. Bir kere Hâmid Şevket Bey arkadaşımızın sözlerine "Suç ancak kast ile tekemmül eder, cezada ancak kasıt mevcut olduğu zaman verilebilir" sözleriyle cevap verdikten sonra bu fikir üzerindeki kendi görüşümüze geçeceğim.

Biz şuna kaniiz ki, komünizm bu memlekette her zaman kanun harici olacaktır. Bugün kanun harici tutulmuştur. Keyfiyet böyle olunca memleketimizde komünist olmayıp da komünizmi medhedecek bir Türk'ü bendeniz tasavvur etmiyorum. Eğer memleketimizde Türk olup komünist olmadığı halde komünizmi medheden komünizmi kendisine yakın bulan varsa bu takdirde karşılaşacağımız tehlike çok büyüktür. Çünkü zaten Rusya bu temayülde bulunan insanları aramaktadır. Bu temayülde insanları bulduğu zaman da onlara sülük gibi yapışmaktadır. Eğer bir vatandaş komünizmi ve komünistliği bütün vatandaşların nefretine rağmen medhetmeğe kalkışsa hiç olmazsa kanunun bu maddesinin ağır ceza korkusu karşısında kalsınlar. Ben böyle bir vatandaş tasavvur etmiyorum ama, herhangi bir ihtimalle çıkacak olursa kanunun bu müeyyidesi ile ezilsinler.

Binaenaleyh kelime oyunlarından istifade ettirmek suretiyle bu gibi insanları cezadan kurtarmak değil, bu suçu irtikâp edecek kimseyi daha evvel ceza korkusu karşısında bulundurmak ve onu bu suretle komünizmi medhetmekten vazgeçirmek bizim vazifemizdir.

Onun için Ahmet Başbüyük arkadaşımızın yaptığı teklif yerindedir.

BAŞKAN – Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Efendim, mühim bir madde üzerinde konuşuyoruz. Ceza Kanununun en büyük vasfı hükümleri arasında sarahat bulunmasıdır. Eğer övme tâbirini ele alacak olursak "Propaganda" ile "Övme" arasındaki farkı anlamak güç olduğundan iltibasa mahal verebilir, hâkimi şaşırtabilir ve birtakım tedahüllere meydan verebilir. Bu itibarla "Övme" tâbirinin metinden çıkarılmasına biz de iştirak ediyoruz. (Bravo sesleri).

BAŞKAN – Hüseyin Ortakçioğlu. (Vazgeçti sesleri).

ABBAS ÇETİN (Kars) – Arkadaşlar, Sayın Adalet Bakanından sonra bu mevzuda kürsüye çıkmak bir hayli güç oldu. Fakat samimî düşüncelerimi arzetmeyi de bir vicdan borcu bulmaktayım. Bugün; propaganda nerede başlar, nerede biter, övme nerede başlar, nerede biter bunun mevzuatımız arasında kesin bir tarifi yoktur. Onun için bu kanunun hususiyetlerinden birisi de içine aldığı tabirlerin birçoğunu da kesin olarak tarif etmek imkânından mahrum bulunmamızdır. Tıpkı demokrasi pren-

sipleri gibi. Meselâ demokrasi prensibi nedir? Şimdiye kadar alıştığımız ceza usullerine göre onu tarif etmekte komisyonda dahi biraz güçlük çekilmiştir. Propagandayı tevsi edelim. övmeyi kanundan çıkartalım. Elbet-teki bu kanun tatbikatındaki içtihatla propaganda nedir, bu kanunun derpiş ettiği nedir bu, tabiatıyla taayyün edecektir. Bu sefer övme tamamiyle cezasız kalacaktır. Övme ile propaganda tevsi edildiği vakit o zaman alacağı hal şudur: Propaganda ile övme birleşik noktalarda birbirine tedahül eder ve tatbikatta propaganda övme gibi, övme de propaganda gibi cezalandırılır.

Burada övmeyi kaldırdığımız zaman, unsurları tamamiyle ihtiva etmemesi bakımından, belki de cezasız kalacak, yani unsurlar tam mânâsıyla tekemmül etmiyecektir. Yani övmeye bulunan bu gibi şahısları hâkim bile bile cezasız bırakacaktır. İkisi de bir olarak düşünülecek bir mevzu da değildir. Hukuk mantığı içinde kalarak övme çıkarıldığı zaman ileride hâkim komünistlik faaliyeti yapan bir kimsenin komünist olduğunu bildiği halde, fiili suç unsurunu ihtiva etmemesi bakımından, o kimseyi cezasız bırakmak zorunda kalacaktır. Övme ile propaganda tedahül ettiği yerlerde bâzı kimselerin az veya çok cezasız kalmasına razı olalım da bu kimselerin hiç cezasız kalmasına razı olmayalım. Övmek de kalsın. Kanaatim budur, takdir Heyeti aliyenizindir.

ADALET BAKANİ RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) – Efendim, şu müzakereler ve şu zabıtlar Yüksek Meclisin övmeyi de propaganda olarak telâkki ettiğini ifade etmektedir. Bu itibarlardır ki, bir iltibasa mahal vermemek için hükmün daha sarılı olmasını tercih etmenin daha evlâ olduğunu zannediyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – İstirham ederim. Övme tabiri, halen mer'i bulunan Ceza Kanunumuzun 312 nci maddesinde medhû istihsan tabiriyle vasıflandırılmıştır. Müsaade ederseniz bu 312 nci maddenin metnini aynen huzurunuzda okuyayım. (Kanunun cürüm addettiği bir fiili alenen medih ve istihsan eden ve halkı kanuna ademiitaate tahrik yahut cemiyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahris eyliyen kimse bir seneye kadar hapse ve yüz liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkûm olur.)

O halde bu maddede tayin edilen ceza nispetleri azdır. Komünistlik efalini biz, bu tetkik buyurulmakta olan fıkra ile daha ağır bir cezaya çarptırmak istedik ve bu maksatla Ceza Kanununun esaslarına mütenezir fakat müşeddit hükümler sevkemiş bulunuyoruz. Filhakika tatbikatta belki bâzı şüpheler ve tedahüller olabilir. Bunları hâkimin basiretgâr

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

ve hassas tetkiki muhakkak ki tefrik edecektir. Bu itibarla 4 üncü bent üzerinde fazla endişeye lüzum yoktur, kanaatindeyiz. Türk Ceza Kanununun mer'i hükümlerinde medhü istihsan yani övme de suç telâkki edilmiş ve ceza tehdidi altında bulundurulmuştur. Bunun gibi komünistliği ve saireyi öven de aynı şekilde ceza tehdidi altına alınmıştır.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) – Efendim; bendeniz, zannediyorum ki, propaganda kelimesini iki mânaya ahyorlar; bir, mânayı luga-visini, iki, mânayı mecazisini.

Komisyon namına söz söyleyen arkadaşlar meydanda, halk huzurunda telkin maksadiyle medhü sena ederse o vakit onu propaganda addeyorlar, fakat bu telkini birkaç arkadaş arasında yaparsa bunu övme telâkki ediyorlar.

Kanaatimce bu iki kelimenin ayrı ayrı mânası yoktur. Propaganda olsun, övme olsun, ikisi de komünistliği telkin ediyor. Meydanlarda propaganda yapan komüniste beş sene ceza, bir odada, birkaç arkadaşına komünistlik propagandası yapan bir şahsa iki sene ceza vereceksiniz. Bunların ikisi de komünisttir, ikisi de telkinde bulunuyor. Bendenizce her ikisi de aynı cezayı görmelidir, şiddetli ceza görmelidir. Biri meydanda konuşsun, diğeri üç, beş arkadaş içinde konuşsun fark aranmamalıdır. Binaenaleyh tekrar tekrar söylediğim bir Çin âliminin sözlerini gene söyleyeceğim: "Bir memleketin kanunlarında kelimeler yerli yerine konursa o memlekette şuriş olmaz, tereddüt olmaz, fakat kelimeler yerli yerine konmazsa o memlekette şuriş vardır, tereddüt vardır, hâkimler adalet dairesinde hükmedemezler!" Bir kelime koyalım. İster meydanda olsun, ister aile muhitinde olsun, ister iki arkadaş arasında olsun, komünizmi medheden insana şiddetli bir ceza verelim. Bendeniz bir arkadaşının biraz evvel verdiği takrire taraftarım. Onun kabulünü rica ederim.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) – Efendim, "Medih" esasen Ceza Kanunumuzda da yer almıştır. Şimdi öyle bir misal arzedeceğim ki, bunu propaganda olmayıp "Medih" olduğunu hepimiz açıkça teslim mecburiyetinde kalacağız.

Meselâ, bir gazete komünistlerin yangın çıkardığını yazıyor. O kimse; bir fiil irtikâp etmiyor; sadece "oh ne iyi oldu, aferin şu komünistlere ne güzel çalışıyorlar" diyor... O adam bir suç işlememiştir, kimseyi teşvik etmemektedir, fakat bunu beğendiği ifade etmektedir. İşte burada bir "Medih" karşısındayız. Eğer böyle bir "Medih"i cezalandırmak istemezsek o başka, o zaman maddede yalnız propaganda kalır. Aksi halde maddede "Medih" kelimesine yer vermek mecburiyetindeyiz. Mâruzatım bundan ibarettir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Efendim, esasen 142 nci maddenin 4 üncü fıkrasını hakikaten kaldırsanız dahi yine bu türlü fiilleri medhü sena eden, yani övenler cezadan kurtulamıyacaklardır. Arkadaşımız okudu, ben de aynı madde üzerinde duruyorum, 312 nci madde, âmmenin nizamı aleyhine işlenmiş cürümlere aittir. Bu türlü failler cezalandırılır.

Ancak, ben temenni ederim ki, Hükümet tasarısında, hattâ komisyonun raporunda yer almasaydı daha iyi olurdu. Mademki yer almıştır, övmeyi suç telâkki edeceğiz. Tarzında konuşan veyahut iltibasa mahal veririz diye tereddüde düşen arkadaşların mütalâalarını bendeniz kabul etmiyorum. Deminden beri bu iki terim üzerinde duruldu; Burada propaganda ayrıdır, Medhü istihzan mânası olan övme ayrıdır.

Fakat arkadaşlar; komünistlerin işlemiş oldukları suçları “pekâlâ iyi fikirlerdir” şeklinde övenlere ceza vermiyecek miyiz? Bir an için hâkim olarak lûtfen tefekkür ediniz ve hükmü siz veriniz. Ne diyor dördüncü fıkra?

Yukarıki fıkralar, komünist suçlarına taallûk eden fıkralar. “Gayeyi gerçekleştirmek maksadiyle övenler, yani komünist insanları ve bunların fiillerini veya komünizm umdelerini öven ve bunların maksatlarını gerçekleştirmek için övenler” Burada kasıt büyüktür. Bunlar komünistler kadar, suç işlemişler kadar kötü zihniyet ve niyete sahip olan kimselerdir.

Çok rica ederim, (övme) kelimesi, propaganda kadar üzerinde durulması lâzımgelen bir unsurdur, kaldırmak tehlikelidir. Biz bunu 312 nci maddeye göre kaldırsak bile yine ceza görecektir, fakat az görecektir. Cezası şudur: Bir seneye kadar hapis. Mâlûmu âliniz hapis asgari hadden başlar, bir sene verilebileceği gibi 7 günden de başlar. Mahkemeler ekseriya asgari haddi aşmazlar. Eskiden üçtü, sonradan yedi gün oldu. Binaenaleyh, 7 günlük ceza vermek hiç ceza vermemek kadar ehemmiyetsizdir arkadaşlar. Onun için rica ediyorum. Şu fıkra cezayı teşdit etmesi bakımından elzemdir.

BAŞKAN – Efendim, üç arkadaşımız daha söz almıştır. Kifayeti müzakere takrirleri verilmiştir. Tensip buyurursanız üç arkadaşı dinliyelim.

AHMET BAŞIBÜYÜK (Çorum) – Efendim, tatbıkatta bâzı müşkülât arzedecek olan bir mesele üzerinde durmak istiyorum. Komisyon sözcüsü propagandayı tarif ederken meydanlarda söylenen nutuklar şeklinde ifade ettiler. Haddi zatında propaganda umumi yerlerde nutuk şeklinde irad edilen sözlerden ibaret midir? (Gürültüler) Müsaade buyurun efendim.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

Yarın tatbikatta hâkim zaten çok mudil olan bir mesele karşısında kalacaktır, hâkimleri tenvir edecek olan yegâne şey Meclis zaptıdır. Hâkim Meclis zaptını okuyacak, propagandadan maksat nedir, meclis bundan ne anlamakta ve neyi ifade etmektedir? Bunları meclis zaptından çıkaracak ve komisyon sözcüsünün buradaki ifadelerini de meclisin kanaatı olarak kabul edecektir. Komisyon sözcüsü bunu (nutuk) şeklinde söylemiştir. Bu şekilde beyan ettiklerine göre hâkim bu mahiyette olmıyan söz ve beyanları propaganda mahiyetinde kabul etmiyecek ve beraet kararını çekecektir. Binaenaleyh sözcünün propaganda hakkında söyledikleri sözleri bu zaviyeden tasrih etmesi lâzımdır. Eğer bu zabıta aynı mahiyette kalırsa yarın tatbikatta büyük müşküllerle karşı karşıya kalmamız mukadderdir arkadaşlar. *(Vârit değil sesleri).*

BAŞKAN – Sözcü propagandayı tarif eder mutlak bir beyanda bulunmadılar.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim: ben yalnız misal arzettim; münferit olarak temas da edebilir diye mâruzatta bulundum. Ahmet Başibüyük arkadaşımız bu kısımları anlıyamamış olabilirler, zabıtlar buradadır.

Başkanlığa

Bu fıkra üzerinde müzakere kâfidir. Önergenin oya vaz'ını arz ve teklif ederim.

Zonguldak
Suat Başol

Yüksek Başkanlığa

Bu fıkra hakkında kâfi derecede aydınlandık. Müzakerenin kifayeti-
nin oylanmasını arz ve teklif ederim.

Çorum
H. Ortakçioğlu

BAŞKAN – Her iki önergede aynı mahiyettedir. Dikkate alanlar işaret etsinler.. Dikkate almıyanlar.. Önergeler dikkate alınmıştır.

Şimdi değiştiregeleri okutuyorum.:

Başkanlığa

142 nci maddenin dördüncü fıkrasının kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

Zonguldak
Suat Başol

Çorum
Ahmet Başibüyük

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yüksek Başkanlığa

142 nci maddenin 4 üncü bendindeki (Taallük ettikleri gayeleri gerçekleştirmek maksadiyle) kelimelerinin kaldırılmasını teklif ederim.

Konya Milletvekili

Rifat Alabay

Sayın Başkanlığa

Tatbikatta hâkimlerin tereddüde düşmemesi için 4 üncü fıkranın (Komünizmi medihedenler de 3 üncü fıkradaki cezalar cezalandırılır) şekline sokulmasının reye konmasını arz ederim.

Kütahya Milletvekili

Besim Besin

BAŞKAN – Efendim en aykırı teklif fıkranın ilgasına dair olan tekliftir. Reyî âlinize arz ediyorum, Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Konya Milletvekili Rifat Alabay'ın önergesi tekrar okundu.)

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Komisyon iştirak ediyor.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Arkadaşlar, uzun uzun izah edilen övme ve propaganda mefhumları arasındaki, boşluğun mahzurunu bertaraf etmek için yapılan fıkrayı kaldırma teklifi reddedildi. Bendeniz de kaldırılmasına taraftardım. Kabul edilmeyince, Alabay arkadaşımızın takririnin faydalı tarafını arz ederek huzurunuzdan ayrılacağım:

Arkadaşımızın teklifi "...taallük ettiği gayeleri gerçekleştirmek maksadiyle.." kelimelerinin kaldırılmasına dairdir ve sonu (övenler) diye devam ediyor. Takdir buyurursunuz ki "taallük ettiği gayeleri gerçekleştirmek maksadiyle övenler" olunca buz gibi propaganda olur. Mademki propaganda değil de "öven" olarak muhafazaya taraftarsınız, o halde hakiki mânada "öven" olabilmesi için (taallük ettiği gayeleri gerçekleştirmek maksadiyle) kelimelerinin kaldırılması yerinde olacaktır. Bu bir.

Diğer bir noktayı da arz edeyim, tekrar kürsüye gelmiyeyim: Dördüncü fıkranın sonunda ceza miktarı (üç aydan bir seneye kadar) diye bağlanmıştır. Halbuki bir üstteki fıkroda altı aydan iki seneye kadardı. Bunu bir yıldan üç seneye kadar tezyit ettiniz. Tabii bu tezyitle müvazi ve mütenasip olarak bu fıkranın da tezyit edilmesi icabeder ki ilk tezyidi iki misli yaptığınıza göre bunun da altı aydan iki seneye kadar olması uygun düşer.

Bu iki noktadan komisyonun izahat vermesini rica ediyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Komisyon da esasen bu cezaların tezyidi hakkında bir teklif takdim edecektir. Bu

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

teklifle altı ayda iki yıla kadar zammediyoruz. Yani Mahmut Güçbilmez'in teklifine iştirak ediyoruz ve ona takaddümen komisyon da esasen tezyit için bir taktir hazırlamıştır.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) – Cezalar nasıl oluyor?

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Devamla) – 3 aydan bir seneye kadar yazılmıştı. 6 aydan iki yıla kadar hapis cezası oldu efendim.

BAŞKAN – Efendim; Rifat Alabay arkadaşımızın teklifine komisyon da iştirak etmekle beraber cezanın 6 aydan iki yıla kadar tezyidini de kabul ediyor.

Şimdi Alabay'ın tekliflerini yüksek oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Besim Besin'in önergesi tekrar okundu.)

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) – Efendim, bu önerge, malûmu âliniz, yukardaki fıkralara atfediyor. Yukardaki fıkralar ise gene malûmunuz, komünistliğe taallûk etmez. Bence komisyonun teklifi daha doğrudur. Yukarıki fıkralar demekle daha güzel ifade edilmiş olur.

BAŞKAN – Esasen oylama sırasında söz verilmez. Kemal Bey arkadaşımız da önergeyi bu suretle izah etmiş oldular.

Şimdi önergeyi oyunuzda arz ediyorum. Dikkate alanlar... Almayanlar... Önerge dikkate alınmamıştır.

Şimdi Rifat Alabay'ın teklifini, komisyonun iltihakı şeklinde okuyup ondan sonra fıkrayı reyinize arzedeceğim.

4. Yukarıki fıkralarda yazılı fiilleri övenler, birinci ve ikinci fıkralarda yazılı hallerde beş yıla kadar ağır hapis ve üçüncü fıkroda yazılı halde altı aydan iki yıla kadar hapis cezaları ile cezalandırılır.

BAŞKAN – Fıkroyı oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. Yukarıki fıkralarda yazılı fiilleri 141 inci maddenin 6 ncı fıkrasında yazılı kimseler arasında veya aynı fıkroda tasrih edilen yerler içinde işliyenlere verilecek ceza üçte bir nispetinde artırılır.

BAŞKAN – Fıkra hakkında söz isteyen yok. Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. Yukarıki fıkralarda yazılı fiiller neşir vasıtası ile işlendiği takdirde verilecek ceza yarı nispetinde artırılır.

BAŞKAN – Fıkra hakkında söz isteyen yok. Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

7. Bu maddede yazılı suçları işliyenlerden biri suçu ve diğer failleri son tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihba-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

rın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre bu kimseye verilecek ağır hapis ve hapis cezaları dörtte bire kadar indirilerek hükmolunabilir.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİD ASENA (Balıkesir) – Efendim, bu fıkra da bir tashihi yapıyoruz. Burada “bu kimseye verilecek” tâbirini siliyoruz.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) – Fıkra’yı bir daha okuyalım Reis Bey, ihata edemedik.

BAŞKAN – Okutuyorum:

7. Bu maddede yazılı suçları işleyenlerden biri suçu ve diğer failleri son tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre ağır hapis ve hapis cezaları dörtte bire kadar indirilerek hükmolunabilir.

BAŞKAN – Fıkra’yı bu şekilde oyunuzla arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer iki maddeyi okumadan evvel; iltibasa mahal kalmamak için arz edeyim: 141 ve 142 nci maddelerde cezanın sene olarak tâyin edildiği yerlerde bir kısmında sene ve bir kısmında yıl tâbiri geçmiştir. Tensip buyurursanız bu iki maddede geçen sene tâbirlerini yıl olarak tashihi edelim. Bu hususu oyunuzla arz ediyorum; senenin yıl olarak yazılmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

142 nci maddenin tümünü oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 142 nci madde kabul edilmiştir. *(Alkışlar)*

İKİNCİ MADDE – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ MADDE – Bu Kanunu Adalet Bakanı yürütür.

BAŞKAN – Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarının tümü kabul edilmiştir. *(Sürekli alkışlar)*.

Bir önerge var, onu okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

1. Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin değiştirilmesi komünistlik suçunu doğrudan doğruya hedefin ortasında tutmaktadır.

2. Komünistliğin bütün şüpheleri ortadan kaldıracak şekilde bir tarifi yapmak kolay değildir.

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

3. Böyle bir tarifi yapmak mümkün olsa dahi bu maddelerin içerisine bütün fikirleri yerleştirmek kanun tekniğine uygun olmayacaktır.

4. Bu durum karşısında Türk Hâkimini her türlü şüphe ve tereddütten kurtarmak ve ona T.B.M.M. nin, bu kanunun tedvininde güttüğü maksat ve gayeyi görerek hükümlerini vermek imkânını sağlamak için maddeler üzerindeki Meclis görüşmeleri zabıtlarının kanunla beraber neşrini arz ve teklif ederim.

Urfa

Necdet Açıkal

BAŞKAN – Efendim; kanunlar on gün zarfında neşrî ilân edilirler. Bu, kanun icabıdır. Meclis müzakereleri aleni olarak cereyan etmiştir. Bu zabıtların neşrini isteyen arkadaşın önergesini, tensip buyurursanız oyunuzda sunmıyacağım.

141 ve 142 nci maddeler, diğer Ceza Kanununun tadili tasarısından tefrik edildi ve müzakere neticesinde kanuniyet iktisap etti. Ceza Kanununun tadil edilecek diğer maddeleri hakkında komisyon sözcüsüne söz veriyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA VACİT ASENA (Balıkesir) – Ceza Kanununun 21 inci maddesinin tadiline ait tasarı Meclisi Âliye sevk edilmiştir. Malûmu âliniz 141 ve 142 nci maddeler müzakere edilerek kabul edildi. Geriye kalan 19 madde hakkında, bu tefrik dolayısıyla, komisyonca lâzım gelen raporun hazırlanması için, bu 19 maddenin tamamıyla geri verilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN – Komisyon diğer 19 maddeyi geriye istemektedir. Gündeme Heyeti Umumiye hâkim olduğu için oyunuzda arz ediyorum. Bu teklifi kabul edenler... Etmeyenler... Komisyona iadesi kabul edilmiştir.

Gündemin diğer maddesine geçerek müzakereye devam ediyoruz.

Uzun süren görüşmeler sonucu kesinleşen metin 5844 numaralı Kanun olarak yayımlandı (3).

Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

No.

Kabul Tarihi

5844

3.XII.1951

BİRİNCİ MADDE – Türk Ceza Kanunun 141 ve 142 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(3) Resmi Gazete : 11.12.1951-7979

Kavanin Mecmuası : C. 34, s. 1-2

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 141. -

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesseses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye mâtuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu kâbil cemiyetlerin bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında ölüm cezası hükmolunur.

2. Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn yoketmek gayesini güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

3. Amacı Cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak devletin tek bir fert veya bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

4. Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazası ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya millî duyguları yoketmeye veya zayıflatmaya mâtuf bulunan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

5. 1, 2 ve 3 üncü fıkralarda yazılı cemiyetlere girenlere beş yıldan on iki yıla kadar ağır hapis ve dördüncü fıkroda yazılı cemiyetlere girenlere altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

6. Yukarıki fıkralarda yazılı fiilleri devlet daireleri, belediyeler veya sermayesi kısmen veya tamamen devlete ait olan iktisadi teşekküller, sendikalar, işçi teşekkülleri, okullar, yüksek tahsil müesseseleri içinde veya bunların memur, müstahdem ve mensupları arasında işliyenler hakkında verilecek ağır hapis ve hapis cezaları üçte bir nispetinde artırılır.

7. Bu maddede yazılı suçları işliyenlerden biri suçu ve diğer failleri son tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihba-

KOMÜNİZM SAVAŞIMI TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

rın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre ölüm cezası yerine on yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ve ağır hapis ve hapis cezaları da dörtte bire kadar indirilerek hükümlenabilir.

8. Bu maddede yazılı olan cemiyet iki veya daha ziyade kimselerin aynı amaç etrafında birleşmeleriyle vücut bulur.

Madde 142. –

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek veya devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekûn yoketmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse beş yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

2. Cumhuriyetçiliğe aykırı veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak devletin tek bir fert veyahut bir zümre tarafından idare edilmesi için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse aynı ceza ile cezalandırılır.

3. Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya millî duyguları yoketmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

4. Yukarıki fıkralarda yazılı fiilleri övenler, birinci ve ikinci fıkralarda yazılı hallerde beş yıla kadar ağır hapis ve üçüncü fıkroda yazılı halde altı aydan iki yıla kadar hapis cezaları ile cezalandırılırlar.

5. Yukarıki fıkralarda yazılı fiilleri 141 inci maddenin 6 ncı fıkrasında yazılı kimseler arasında veya aynı fıkroda tasrih edilen yerler içinde işliyenlere verilecek ceza üçte bir nispetinde artırılır.

6. Yukarıki fıkralarda yazılı fiiller neşir vasıtası ile işlendiği takdirde verilecek ceza yarı nispetinde artırılır.

7. Bu maddede yazılı suçları işliyenlerden biri suçu ve diğer failleri son tahkikat açılınca kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hâdisenin hususiyetlerine göre ağır hapis ve hapis cezaları dörtte bire kadar indirilerek hükümlenabilir.

İKİNCİ MADDE – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ÜÇÜNCÜ MADDE – Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

10 Aralık 1951

**BASINDAN
SEÇMELER**

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bir sosyal sınıfın diğer sınıflar üzerinde tahakkümüne veya bir sosyal sınıfı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmağa veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal nizamları yok etmeğe matuf birleşmeler tasarının 141 inci maddesi hükmüne dahil olmaktadır. Fakat bütün bu faaliyetler için gayenin cebir yolu ile tahakkuk ettirilmesi unsurunu ihtiva etmesi icap eder. Yalnız şu noktayı bilhassa gözönünde tutmak lâzımdır. Cebirin istimal edilmiş olması bahis mevzuu değildir. Cebir istimal edilmiş ise zaten suç 141 inci maddeden çıkar, daha ağır bir suç haline gelir. Burada bahis mevzuu olan bu işleri cebir yolu ile tahakkuk ettirmek saikıdır. Bilindiği veçhile kanunumuzda saik üç şekilde yer alır. Saik bazan müdeaddit suçları birbirinden ayırıcı bir ölçüdür. Meselâ evlenmek niyeti ile kaçırmak ile maddî menfaat temini maksadı ile kaçırma. Her iki hadisede kaçırmak bahis mevzuudur. Fakat saik bu iki suçu birbirinden tefrik eder. Bazan saik kanunda şiddet sebebidir. Bazan da saik suçun ikinci derecede manevî unsurudur. Türk bayrağını bulunduğu yerden indirmek suçunda olduğu gibi. Bu fiilin suç olması için sadece indirmek iradesi kâfi değildir. Bunu hakaret niyeti ile yapmak lâzımdır. Saika, böylece suç unsuru olduğu hallerde, hususî kast ismi veriliyor. İşte burada da cebir unsuru komünistlik suçunda hususî kasttır. Binaenaleyh cebir unsuruna başka mânalar vermek veya hakikî mânasını anlamadan cebir unsurunu kaldırmağı istemek yanlış olur, esasen cebir kullanma saiki mevcut olmayan bir fikir, bir faaliyet sosyalist telâkkilere dayansa bile, komünizm değildir.

Cebir kullanma saiki hususî kast halinde kanunda yer almazsa ki maalesef merî kanunda bu böyledir, şu dört netice ortaya çıkar:

1. Cebir unsuru konulmazsa bütün siyasî teşekkülleri yok etmek mümkündür. Bu sebeple merî kanun çok tehlikelidir.

2. Cebir saiki kanunda yer almazsa demokrasi yıkılır, ferdin fikir hürriyeti çiğnenir ve 141 inci maddeye girmeyecek sosyal bir fikir tahayyül etmek dahi mümkün olmaz.

3. Cebir saiki unsur sayılmazsa bilhassa şu iki şey tehlikeye girer: Matbuat hürriyeti ve kürsü hürriyeti.

İşte, bu iki hürriyeti de koruduğu için, tâdil tasarısının bu hususu teallük eden hükümlerini, doğru bulmaktayız.

Prof. Dr. Faruk EREM

BASINDAN SEÇMELER

MECLİS'TEKİ MÜNAKAŞALAR (*)

- I -

Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısı yeniden günün başlıca konusu olmuştur.

Değiştirilmekte olan maddeler, doğrudan doğruya siyasî hakları, fikir hürriyetini ilgilendirmektedir. Üzerinde en çok münakaşa edilen hükümler 141, 142 ve 163 üncü maddelerdedir.

Cuma günü Mecliste öne sürülen mütalaalardan iki nokta hakkında kiler hakikaten ehemmiyetle dikkati çekecek mahiyettedir.

Sağ ve sol ifrat cereyanları etrafında şu münakaşa yapılmıştır: Bir kısım milletvekilleri sağdan ve soldan gelen hürriyet düşmanı ve tahakkümcü tahriklerin birbirinden ayrılamıyacak kadar eşit tehlikeler olduğunu söylemişlerdir. Hükümetin de tasarımı Meclise sunarken bu fikirde olduğu, zira sağ ve sol ifratlara karşı aynı tasarıda hükümler koymuş bulunduğunu işaret etmişlerdir.

Sol ifratın ne olduğu herkesçe bilinmektedir: Komünizm.

Komünizmin her memleket için müşterek bir tehlikesi vardır. Bolşevik diktatoryası kurmak ve hürriyeti boğmak. Liberal demokrasilerdeki hürriyet teminatından faydalanarak iktidara geldikten sonra, hürriyetleri kaldıracığını komünizm inkâr etmemektedir.

Diğer hürriyetleri elden kaçırmamak için, bolşevik diktatoryasına götürecek olan komünistliğe serbestlik tanımamak savunulabilir bir tezdır.

Bu umumî ve mücerret tehlike yanında bir başka tehlike daha vardır: Türkiye gibi bolşevik dünyasının sınır komşusu olan bir memlekette, komünistlik devletin bağımsızlığına, ülke bütünlüğüne ve millet varlığına karşı yakın ve öldürücü bir tehdittir. Bilhassa Sovyet Rusya, 1921'den itibaren Türkiye'ye karşı götüğü dostluk politikasını bırakıp, Doğu illeri ve Boğazlar üzerinde bağımsızlığa ve ülke bütünlüğüne aykırı tekliflerle ortaya çıktıktan sonra, komünistlik bir yabancı emperyalizmin silâhı olmuştur.

Bundan dolayı komünistlikte, herhangi bir hürriyet düşmanı doktrin-den daha fazla tehlike görme bu bakımdan yerindedir. Diğer hürriyet düşmanı doktrinler devletin kaderine hâkim oldukları takdirde hürriyet elden gidecektir. Fakat komünistler iş başına gelince hem ferd hürriyetleri, hem millet varlığı ve hem de devletin bağımsız hüviyeti ortadan kalkacaktır. Peyk memleketlerde görülen hal ile karşılaşılacaktır.

(*) *Ulus Gazetesi* : 25 Kasım 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ancak bugün komünizm ender hallerde gerçek hüviyeti ile ortaya çıkmaktadır.

Ortadoğu memleketlerinde, gayeye ulaşmak için bütün vasıtaları meşrû sayan kominformun maske olarak kullandığı âletler sağ cereyanlardır. İran'da ve bütün Arap devletlerinde açıktan komünistlik yürümediği için komünizmin tam zıddı cereyanların arkasına saklanan kominform ajanları, zemini bu yoldan hazırlamaktadırlar.

İran'da son beş yılın gelişmeleri ehemmiyetle gözönünde tutulmalıdır: Evvelâ komünist temayüllü Tudecilerle iş görölmeğe çalışılmıştır. Sonra açıktan komünistliğin rağbet görmediği anlaşılmıştır. Bunun yerine irtica, yabancı düşmanlığı gibi sağ ifratlar ele alınmıştır. Bütün komünist metodları bu yoldan kullanılmaktadır. Kominformun itibardan düşürmek istediği devletlere karşı cahil halkın milli ve dinî duyguları tahrik edilmektedir. Komünist emellerine engel olabilecek zekâ, kuvvet ve itibar sahibi devlet adamları çürütülmektedir. Bunu yaparken çok ustalıklı hareket edilmektedir. Samimiyetle çalışan birçok kimseler kominformun ekmeğine yağ sürdüklerinin çok defa farkına bile varamamaktadırlar.

Bu yazdığımız olaylar bütün Avrupa basınında tafsîlâtla aksettirmektedir. Bir tahmin veya yakıştırma karşısında değil, sabit olmuş bir taktik karşısında bulunmaktadır.

Dünyanın en usta casus şebekesi kominformun emrindedir. Her memleket komünistliğe karşı şiddetli cezalar koyarken, açıktan komünistlik yapmakla hedefe varılmayacağını kominform çoktan anlamıştır. Bu sebepten dikkati sola çekip sağdan ilerlemektedir. Şunu da ilâve edelim ki, yerine göre akisini de yapabileceğinden şüphe olunmamalıdır. Yani dikkati sağa çekip, soldan ilerlemeye çalışması daima mümkündür.

Kısaca: kominform, gayet oynak, uyanık ve imkânları geniş bir casusluk şebekesidir. Onunla mücadele bu yüzden çok güçtür. Her memleketin özelliklerine göre değişen taktikler kullanılmaktadır. Büyük Millet Meclisinde vatansever bir gayretle en tesirli ceza müeyyidesini aramakta olan milletvekilleri doğrudan doğruya komünistliğe karşı, kanun sahasında tedbir düşünürken, kominformun Ortadoğu memleketlerinde hangi maske arkasında iş gördüğünü elbette hatırdan çıkarmıyacaklardır. Eğer, solu tıkayalım yeter, diyerek, sağ açık bırakılırsa, kominform fevkalâde oynak ve kaygan taktiği ile sağdan hücum edecek, yüzünde zama ve zemine uygun bir maske ile, işini görmeğe devam edecektir.

Ortadoğu memleketlerinde kominformun sağ ifratı nasıl kullandığına dair Hükümetin elinde yeter bilgi olacaktır. Yoksa da hemen toplaması

BASINDAN SEÇMELER

kaabildir. Milletvekillerine bu hususta izahat verilmesindeki faydayı hatırlamayı vazife sayarız.

Kanun müeyyidesi büyük tehlikeye karşı alınacak tedbirlerden biridir. Fakat hâdiseler, daha ziyade muazzam ve emsalsiz bir casusluk hâdisesidir. Ve tesir bu surette ancak aynı neviden tedbirlerle karşılanabilir. Ceza konurken solu ve sağ kapamalı, ama koymakla pek az şeyin yapılmış olacağı da unutulmamalıdır.

Cuma günkü münakaşalarda dikkati çeken diğer husus, 141 inci maddedeki "cebiri" unsurunun lüzumu ve lüzumsuzluğu hakkındaki mütalâalardır. Bu meseleyi yarınki yazımızda inceliyeceğiz.

Nihat ERİM

MECLİS'TEKİ MÜNAKAŞALAR (*)

- II -

Cuma günkü münakaşalarda, sağ ve sol ifratlar hakkında ortaya konan mütalâalar üzerindeki bazı düşüncelerimizi dün yazmıştık. 141 inci maddedeki "Cebiri" unsuru etrafında da birbirine zıt fikirler öne sürülmüştür. Bugün de bu meseleyi inceliyeceğiz.

Tasarının Meclis müzakeresine sunulan 141 inci maddesinin 1 inci fıkrası şudur:

"Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeğe veya bir sosyal sınıfı cebir yolu ile kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal nizamı cehren yoketmeğe matuf cemiyetleri her ne suretle ve nam altında olursa olsun kurmağa tevessül, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden yahut bu hususlarda yol gösteren kimse sekiz yıldan 15 seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır."

Bu fıkra, bir sosyal sınıfı yoketmek teşebbüsü ancak cebre dayandığı takdirde suç sayılmıştır. Gene, memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal cereyanları yoketmek teşebbüsü de cebre dayandığı takdirde ceza görecektir.

Hükümet maddeyi Meclise bu şekilde getirmiştir. Adalet Komisyonunda, (Cebiri) kullanmadan yapılacak teşebbüslerin de suç sayılması teklifi öne sürülmüş, münakaşalar sonunda red edilmiş. Cuma günkü

(*) *Ulus Gazetesi* ; 26 Kasım 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

müzakereler esnasında, (Cebir) unsuru aranacak olursa, komünistlerin cezadan kurtulacakları, çünkü komünizmin maksadına ulaşmak için her zaman cebir kullanmadığı iddia edilmiş. Başbakan, Yardımcısı ve Adalet Bakanı maddeden (Cebir) kaydının çıkarılması teklifine Hükümetin de katıldığını kürsüden uzun izahlarla birlikte beyan etmişler.

Cebir şartının maddede kalması tezini savunanlar ise, cebir aranmadığı takdirde sosyalist partilerinin Türkiye’de yasak edilmiş olacağını söylemişler.

Bu konu etrafında hatıra gelen bazı mütalâaları ortaya koymak istiyoruz.

Evvelâ şu noktayı ele alalım:

Farzedelim ki 141 inci maddeden (Cebir) şartı kaldırıldı. Madde o zaman komünist partisine veya komünist fikirlere, tertiplere karşı kapıları kapatmış olacak mıdır?

Bu sorunun cevabını verebilmek için komünistliğin bütün unsurlarını ihtiva eden bir tarifini bulmak lâzımdır. Bunun ne kadar güç bir iş olduğu malûmdur. Nitekim Hükümet de, Adalet Komisyonu da, doğrudan doğruya, “Komünist” kelimesini maddeye yazarak işin içinden çıkamadıklarından, komünistliği başka ifadelerle çerçevelemek istemişlerdir. Fakat yukarıya aynen kaydettiğimiz 141 inci maddenin 1 inci fıkrası kâfi midir?

Az çok aydınlatıcı bir metinden faydalanalım. III üncü Enternasyonal Statüsünün 1 inci maddesi diyor ki:

“İşçilerin milletlerarası derneği olan komünist enternasyonalı, muhtelif memleketlerdeki komünist partilerinin cihanşümul bir tek komünist partisi halinde teşekkülüdür. Proletaryanın dünyaşümul ihtilâlinin yol göstericisi ve teşkilâtçısı, komünist prensibinin ve hedeflerinin şampiyonu olan komünist enternasyonalı işçi sınıfının ve büyük fakir köylü kitlelerinin ekseriyet kazanması, komünistliğin prensipleri ve hedefleri, proletaryanın dünyayı kaplıyacak diktatörlüğünün kurulması. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin cihanşümul federasyonu, sınıfların tamamen ilgası ve komünist cemiyetinin birinci merhalesi olan sosyalizmin gerçekleşmesi için mücadele etmektedir.”

Birinci Cihan Harbinden sonra, 1920’de toplanmış olan III üncü Enternasyonal Kongresinin ortaya koyduğu bu ifadede, her memleketteki komünist teşekkül ve cereyanlarının hüviyeti hakkında işaretler bulun-

BASINDAN SEÇMELER

maktadır. Fakat hemen ilâve edelim ki komünist partiler, daima bu unsurların hepsini meydana koyarak faaliyete geçmektedirler. Diğer taraftan Karl Marx'tan, Engels'ten, Lenin'den Troçki'den, Stalin'den veya daha birçoklarından geçerken komünistlik yeni usuller, yeni esaslar almış ve bazı usulleri ve bazı esasları terketmiş veya değiştirmiştir. Teşhis koymak, bundan dolayı pek kolay değildir.

141 inci maddenin 1 inci fıkrası (Cebir) kayıt ve şartından sıyrılmış olsa dahi, bütün komünist teşebbüsleri cezaya çarptırılacak mıdır? III üncü Enternasyonal işçilerle birlikte büyük köylü kitlelerini de kazanmak için formül düşünmüş ve koymuştur. Komünist olduğunu itiraf etmeksizin, bu iki zümreye ekseriyet sağlamak istediğini söyleyerek ortaya çıkacak bir teşekkülü, herhangi bir sosyalist veya çiftçi partisinden ayırmak kolay olmayacaktır.

Dahası var:

141 inci madde şu noktayı açık bırakmaktadır: Adı açıktan komünist olan, fakat programında bir sosyal sınıfı ortadan kaldırmaktan, müesses iktisadî ve sosyal nizamı, topyekûn yoketmekten bahsetmeyen bir partiye ne muamele yapılacaktır.

Maddede (Komünist) kelimesi yer almadığına göre, sadece komünist adını taşımak suç olmayacaktır. Faaliyetinin hedefine bakılacaktır. Adı komünist olan ve faaliyetinin hedefleri arasında bu maddede işaret edilen hususları göstermeyen parti olur mu hiç? diyecekler bulunabilir. Onlara İngiliz Komünist Partisinin 1950 seçimlerinden önce dağıttığı şu iki broşürü okumalarını tavsiye edeceğiz: Buhranı karşılamak için komünist siyaseti, Britanya için sosyalist yolu.

Bu iki broşürdeki programla ortaya çıkacak bir komünist partisini, 141 inci madde, cebir şartı aranmasa dahi cezalandıramıyacaktır.

Bu durum karşısında maddenin, varılmak istenen hedefe götürmesi şüphelidir. Herhangi bir yargıç bilirkişiden rapor istemek zorunda kalacaktır. Çünkü komüniste teşhis koyarken, komünst olmayı yakmamak hakikaten bir ihtisas işi halini almıştır. Bilirkişi dahi, ağır bir cezaya çarptırılacak olan fikir suçlusu sanığına komünist demeden evvel, hem ilmi bakımdan, hem vicdan bakımından büyük sıkıntı çekecektir.

Şu halde çare, tedbir ne olmalıdır?

Dünkü yazımız da işaret ettiğimiz üzere, komünistlik bugün her memleketten çok Türkiye için bir yabancı devletle veya bir yabancı teşkilâtla, kendi milleti aleyhine işbirliği mahiyetini almıştır. Bundan dolayı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

suç unsurlarını bu noktadan koymak lâzımdır. İsviçre Ceza Kanununa 1951 yılı başında komünistliğe karşı müeyyideler konurken mesele bu yönden ele alınmıştır.

İsviçrelileri bu yola gitmeğe mecbur eden güçlükler işte bugün bizim de karşımızdadır. İsviçre her müeyyideyi, "Yabancı ile işbirliği" ve "Anayasa'ya aykırılık" noktalarından koymuştur.

Biz de öyle yapmazsak, komünistler 141 inci maddeden cebir unsuru kalksa da kaçabileceklerdir. Ve üstelik cebir unsuru kalktığı takdirde, komünist olmyan, meselâ sosyal demokrat olan bir teşekkül veya faaliyet ceza tehdidi altına girmiş olacaktır.

Bu sonuncu noktayı aydınlatmak için bir misal verelim: İngiliz İşçi Partisi ki Marx'cı bile sayılmaz 141 inci maddenin 1 inci fıkrası İngiltere'de konsaydı ve cebir şartına maddede yer verilmiş olsaydı, serbestçe faaliyette bulunamazdı. Çünkü İşçi Partisinin programında şu madde vardır:

"4. E. ve kafa işçilerine, emeklilerinin tam semeresini sağlamalı, ve istihsal, tevzi ve mübadele vasıtalarının müşterek mülkiyeti esasları üzerinde hakkaniyete en uygun ve mümkün tevzii yapmak, ve her faaliyet sahasının ve hizmetin halk tarafından idare ve mürakabesini mümkün olan en iyi şekilde sağlamak".

Görülüyor ki, bir sosyal demokrat partisi olan İngiliz İşçi Partisi gibi bir teşekkül, kapitalist bir "memleket içinde müesses iktisadî ve sosyal nizamları yoketmeğe matuf" faaliyet için kurulmuş sayılacak bir partidir. Zira, kapitalist memleketlerde "müesses iktisadî nizam", istihsal, tevzi ve mübadele vasıtaları ferdin, hususi şahısların mülkiyeti esasları üzerinde işlemektedir. Bu nizamı topyekûn yoketmek ve yerine "müşterek mülkiyet" (Common ownership), kollektivist bir cemiyet nizamı kurmak İngiliz İşçi Partisinin olduğu gibi bütün sosyal demokrasilerin hedefidir.

Bu çeşit sosyalist partiler ancak cebir unsuru maddede yer aldığı takdirde, ceza tehdidinden uzak kalabileceklerdir. Çünkü, sosyal demokrasinin (Cebir) ile alışverişi yoktur. Demokratik usullerle hedefine ulaşmak emelindedir. Üstelik İngiliz İşçi Partisi "millî" dir. Şunu da kaydedelim ki ihtilâlcî olan komünizme karşı en kuvvetli panzehir sosyal demokrasidir. Ceza Kanununa onun gelişmesine, nefes almasına sed çekecek müeyyideler koymaktan kaçınmak lâzımdır. Komünizmi önliyelim derken, komünizmin düşmanını öldürmek talihsiz bir hareket olur.

Nihat ERİM

BASINDAN SEÇMELER
GÜNÜN KONULARI
YANLIŞ HÜKÜMLER (*)

Vatandaşın hür düşünebilmesi demokrasinin en başta gelen teminatıdır. Bütün rejimlerden ziyade, demokraside vatandaş kendini mürakabe zorundadır. Vatandaş memleket meseleleri üzerinde düşünmek ve hür düşünmek mecburiyetindedir. "Düşünmek" ile "Hür düşünmek" aynı şey değildir. Menfaatleri ve insiyakî duyguları dışında düşünebilen kişi fikir hürriyetinin sübjektif imkânlarına sahip demektir. Menfaatleri ve insiyakî duygularına göre düşünen kimse fikir hürriyetinin sübjektif imkânları bakımından hür değildir, esaretin eşiğindedir. Çünkü böyle düşünenler, sonunda düşünemez olurlar.

O halde umumî meseleler üzerinde düşünürken ve bilhassa hüküm verirken, kanaat izhar ederken, bizzat kendi kendimizi, mürakabe etmek zorundayız. Bu, vatandaşın en büyük demokratik vazifesi budur.

Her şeyden evvel basit hükümlerden kaçınmak lâzımgelir. Andre Maurois bunu, şöyle ifade etmektedir: masa başında oturan bir iktisatçının şu cümleyi yazdığı farzolunsun: "Ücretleri artırınız, iştira kudreti artar, iktisadî kriz sona erer." Güzel bir cümle. Bu cümledeki kelimeler birbirine çok uygun düşmektedir. Hattâ bu cümlemin doğru bir fikri ifade ediyormuş gibi bir görünüşü de vardır. Bu cümledeki fikri tatbik edelim. İktisadî kriz sona ermiyecektir. Niçin? Çünkü kelimelerle, gerçek arasındaki boşluk büyüktür. Gerçek eğer muğlak bir şey ise cümlelerin sadeliği gerçeğe uygun düşmez. Basit fikirler büyük kütle tarafından derhal benimsenirler, fakat gerçek daima muğlak olmakta devam eder. Basit politakanın vasfı kolay taraftar bulmasıdır. Fakat bu vasfı aynı zamanda onun kusurudur da.

Fikir hürriyetinin sübjektif imkânlarını sağlamak vatandaşın elindedir. Bir mesele hakkında hükmünü verirken vatandaş daima kendi kendini ve vermek istediği hükmü tahlil etmelidir. Baruk ve Bachet'ten mülhem olarak aşağıda naklettığımız hususlar, yanlış hükümleri göstermek bakımından faydalıdır. "Tahlilci hükümler" in en isabetli hükümler olduğu bu yazımızın neticesini teşkil edecektir.

a) İyi his hükümleri: Bunlar gayri insanî fiil ve hareketlere karşı derhal husule gelen hükümlerdir. Bir hastahanenin bir tarafı kaabîli tedavi

(*) Ulus Gazetesi : 30 Kasım 1951

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kimselere, diğer tarafı iyileşmesi imkânsız hastalara tahsis edilmiş ve bütün ihtimam birincilere inhisar ettirilmiş, ikinciler tamamiyle ihmal edilmiş olsun. Böyle bir durumun "Gayri insani" olduğunu söyleyen kimse bir "iyi his hükmü" vermiş demektir.

b) Haksız hükümler: Bir haksızlığı mazur görebilen hüküm şekilleri "haksız hükümler"dir. Hakkında delil mevcut olmadığı halde, meçhul kalan bir suçlu yerine, diğer bir kimseyi, başkalarına ibret olsun diye cezalandırmağı doğru bulan bir hüküm haksızdır. "Hak kuvvetlinindir" hükmü de ekseriya bu gruba girer.

c) Faydalı hükümler: Bunlar ferdi nazara almayan, yalnız cemiyetin veya topluluğun menfaatini gözetken hükümlerdir. Diğerlerinden daima fazla çalışan ve mesai saatinden sonra dahi vazifesine devam eden bir memur bir gün daireden çok geç çıktığı halde devam defterini imzalamayı unutmuş ve daire âmiri de bu memuru cezalandırmış olsun. Bu hâdisse karşısında "daire disiplini ve nizamı her şeyden üstündür" demek faydacı hüküm vermektir. Halbuki aynı hâdisse hakkında, iyi bir his hükmü şöyle olacaktır: "İnsan nizamname için değil, nizamname insan içindir." Tedavisi imkânsız hastalar üzerinde tehlikeli tıbbî tecrübeler yapıp yapılamıyacağı münakaşa edilmektedir. "Nasıl olsa ölecekler, hiç olmazsa cemiyet için faydalı olarak ölsünler" demek de faydacı hüküm vermek olur.

ç) Müşahedeci hükümler: herhangi bir muhakemeye dayanmayan, sadece olanı kabul eden hükümlerdir. Bir seçimde rakiplerden birinin diğerini mağlûp etmek için iftiracı propaganda yaptığı farzolunsun "Siya-sette her şey mübahdır" demek müşahedeci hüküm vermektir.

d) Çifte hüküm: bu hükümler iki zıt menfaati (meselâ ferdin menfaati ile, cemiyetin menfaatini) birlikte ele alır. Fakat bunlardan bir terkip yapmaz ve netice çıkarmaz. Haksız yere ve başkalarına ibret olsun diye bir kimsenin cezalandırılması hâdisesinde şu tarzda hükümler vermek çifte hüküm vermektir. "Suçlu olmanın cezalandırılması adaletle uymaz. Fakat haksız olsa dahi ibretin faydası yok değildir", veya "Yapılan muamele haksız, fakat zaruridir", "Haksız, fakat pratik bir hal çaresidir."

e) Mütenakız hükümler: Düşüncede tezat, ekseriya inanabilmek iktidarının noksanlığından ileri gelir. Andre Maurois'nın dediği gibi "iki kere iki dört eder" dedikten sonra "iki kere iki beş eder" diyemeyiz. "Bu elbise beyaz" derken aynı elbise siyah diyemeyiz. "Bu memleket hür olmalıdır" derken, "Bu memleket zincire vurulmalıdır" diyemeyiz. Maurois'nın mi-

BASINDAN SEÇMELER

sallerine şunu da ilâve etmek doğru olur: "Bir memlekette demokrasi kurulmalıdır" derken "Bazı hürriyetlerin tahdidinde zaruret vardır" diyemeyiz. Bu samimiyetsizliğin ifadesidir. Demokarsiye hakikaten inananlar, hürriyetin suistimalinden korkmazlar. Hürriyet daima suistimal edilmiştir. Eğer matbuat suçlarını ortadan kaldırmak istersek en iyi çare matbuat hürriyetini kaldırmaktır. Gümrükleri kaldıralım, kaçakçılık suçu da kalkar. Bu formülü hürriyete tatbik etmek mümkündür. Hürriyetin suistimallerini önlemek için en iyi çare, hürriyeti kaldırmaktır. İşte tezatlı düşüncelerle varılan netice (!).

Yukarıdaki hüküm şekillerinin hepsi hatalıdır. En iyisi tahlilci hükümlerdir. Bunlar müteaddit faktörleri mezcedip müteaddit isteklere (meselâ hem cemiyet, hem fert menfaatına veya hem ahlâk telâkkilerine, hem pratik mülhazalara) uygun netice çıkaran hükümlerdir. Dürüst olmayan bir seçim mücadelesi hakkında "Bu usul çirkindir, bundan başka seçmenler üzerinde de iyi tesir yapmaz" tarzında bir hüküm tahlilci hükümdür. Kömürün tahdide tâbi tutulduğu devirde hastalara daha fazla kömür verilmesini derpiş etmiyen bir hükme muhalefet eden bir hasta hakkında tahlilci hüküm şöyle olabilir: "Hastanın nizamaya karşı gelmesi doğru değildir. Fakat nizamnamenin hastaları nazara alması da icabederdi." Yukarıdaki, devam defterini imzalamıyan memur misalinde âmir için şöyle hüküm verilmiş olsun: "Fena insan, fakat iyi idareci". Bu hüküm tahlilci değil, sadece çifte bir hükümdür. Tahlilci hüküm şöyle olacaktır: "Hem fena insan, hem fena idareci".

Bu izahlardan anlaşılacağı veçhile ancak tahlilci hükümler doğru ve isabetlidir. Bütün memleket meselelerindeki hükümlerimiz böyle olmalıdır.

Dr. Faruk EREM

IX. DÖNEM

II. Cilt

DİZİN^(*)

(*) Aynı anlama gelen ve kitapta sıkça geçen bazı kelimeler -gönderme yapılmadan- sadece birinin başlığı altında toplanmıştır.

DİZİN

— A —

- Abadan : 1721
Abbas Çetin (Kars) : 1340, 1343, 2225, 2400, 2581
Abdullah Alpdoğan, General : 1880
Abdullah Aytemiz (Maraş) : 1536
Abdullah Demirtaş (Elazığ) : 1784
Abdullah Gedikoğlu (Ankara) : 1500, 1522, 1845, 1846, 2022
Abdullah Paşa : 1924
Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak) : 1343, 1373, 1385, 1500, 1506, 1537, 1545, 1563-1564, 1570, 1583, 1753, 2133
Abdülkadir Kalav : 2182
Abdülkadir Kemali Bey : 1363
Abdülkadir (Öğr. Yzb.) : 2297
Abdürrahman Fahri Ağaoğlu (Konya) : 1343, 1361, 1364, 1381, 1797, 1918, 1957, 1995, 1999, 2001, 2003, 2005-2008, 2013, 2026, 2030, 2151, 2152, 2165, 2166
Abidin Nesimi : 2282, 2283, 2288, 2289
Abidin Potuoğlu : 1729
Abidin Tekön (İzmir) : 1500, 1524, 2132, 2136, 2150, 2168, 2169
Adalet Bakanı : 1336, 1341, 1361, 1370, 1375, 1386, 1403, 1419, 1533, 1569, 1589, 1594, 1596, 1597, 1606, 2227, 2258, 2314, 2340, 2341, 2359, 2393, 2446, 2447, 2449, 2450, 2453, 2517, 2551, 2581, 2588, 2591, 2600
Adalet Bakanlığı : 1334, 1336, 1419, 1560, 1784, 2203, 2227, 2343, 2349, 2410, 2565
Adalet Komisyonu (Adalet Encümeni) : 1333, 1336, 1348, 1351, 1352, 1359, 1365, 1377, 1378, 1389, 1394, 1397, 1403, 1408, 1414, 1435, 1438, 1443, 1447, 1453, 1464, 1466, 1467, 1484-1487, 1490, 1495, 1506, 1511, 1513, 1530, 1533, 1535, 1540, 1542, 1543-1545, 1548, 1550, 1559, 1560, 1563, 1565-1567, 1570, 1572, 1579, 1583, 1592, 1595, 1613, 1627, 1666, 1736, 1742, 1748, 1760, 1786, 1794, 1795, 1837, 1844, 1884, 1967, 1968, 1986, 1988, 1991, 1992, 2018, 2020-2023, 2028, 2109, 2245, 2246, 2252, 2257, 2258, 2335, 2336, 2364, 2381, 2386, 2387, 2420, 2424, 2425, 2429, 2449, 2451-2453, 2488, 2508, 2517, 2518, 2537-2542, 2545, 2551, 2552, 2554-2556, 2599, 2600
Adana : 1363, 1456, 1481, 1555, 1601, 2287, 2288, 2394, 2494
Adana Türk Ocağı : 1869
Adliye Encümeni : 2239, 2251, 2259, 2470
Adliye Harç Tarifesi Kanunu : 1785
Adliye Vekili : 1421
Adliye Vekilligi : 2085
Adnan Adıvar : 2088, 2332
Adnan Cemgil : 2296
Adnan Menderes (İstanbul, Başbakan) : 1334, 1341, 1368, 1369, 1371, 1375, 1377, 1390, 1418, 1426, 1495, 1499, 1624, 1632, 1666, 1670, 1673, 1740, 1744, 1747, 1750, 1751, 1834-1836, 1883, 1890, 1892, 1936, 2039, 2040, 2044, 2046, 2078, 2114, 2115, 2203, 2253, 2260, 2261, 2315-2317, 2319, 2324-2327, 2339, 2345, 2347, 2349, 2350, 2354-2358, 2361, 2388, 2390, 2392-2396, 2408, 2411, 2413-2418, 2425, 2445, 2448-2451, 2454-2457, 2491-2494, 2496, 2500
Adnan Menderes Hükümeti : 1390, 1641, 2045, 2340, 2344, 2452
Adnan Tüfekçioğlu (Sivas) : 1996, 1997
Af Kanunu : 2181, 2183, 2185, 2186, 2189, 2191, 2198, 2199
Afrika : 1985, 2112
Afyon : 1656
Agah Erozan (Bursa) : 1784
Ağrı : 1652
Ağrı Dağı : 2394
Ahilya Moshos (İstanbul) : 1340, 1562, 1563, 1584, 1585, 1792, 2237
Ahmet Başbıyık (Çorum) : 1484, 1572, 1584, 1586, 1587, 1590, 1593, 1595, 1995, 2011, 2013, 2409, 2549, 2551, 2558, 2561-2563, 2577-2581, 2584, 2585
Ahmet Cevat : 2273
Ahmet Emin Yalman : 1624, 2057, 2086
Ahmet Gürkan (Tokat) : 1537, 1797, 1891, 2003, 2006-2008, 2257, 2316, 2317, 2373, 2422, 2423, 2442, 2461, 2462, 2469, 2508, 2522, 2523, 2536, 2558-2560, 2575-2577
Ahmet Hamdi Başar (İstanbul) : 1402, 1403, 1534, 1538, 1681, 1685, 1687, 1688, 1692, 1700, 1946, 1949, 1950, 2134, 2172, 2183
Ahmet İhsan Gürsoy (Kütahya) : 1495, 2007, 2008
Ahmet Kavuncu (Kütahya) : 2007
Ahmet Keskin (Kastamonu) : 1538

- Ahmet Kocabıyıkoglu (Balıkesir) : 1537
 Ahmet Kemal : 2190
 Ahmet Kemal Varınca (Gümüşhane) : 2238, 2314, 2315, 2331, 2333, 2407, 2422, 2423, 2505, 2508, 2558, 2582
 Ahmet Morgil : 2404
 Ahmet Remzi Gürkan : 2030
 Ahmet Samim : 2374
 Ahmet Şenkıl : 2189
 Ahmet Tokuş (Antalya) : 2404
 Ahmet Topçu (İstanbul) : 1538, 2132, 2137
 Ahmet Veziroğlu (Afyon) : 1497, 1534, 1582, 1795, 2018, 2026, 2134, 2333, 2506, 2511, 2516
 Akdağmadeni : 2340
 Akhisar : 2278
 Akif Akgüç : 2041
 Akif Sarıoğlu (Antalya) : 1727, 1795, 1797, 1832, 1843, 1885, 2016, 2026, 2134, 2183
 Aklana Vadisi : 2368
 Aksaray : 2310
 Aksay Şark : 1863
 Akşam Gazetesi : 1868
 Alaattin Tepesi : 1735
 Alaeddin Tiritioğlu : 1749, 2041
 Aleksandr (Kral) : 1863
 Aleksandra : 2368
 Aleks Karel : 2368, 2379, 2385
 Alfredo Rocco : 2376, 2377, 2387
 Ali Fahri İşeri (Balıkesir) : 1343, 1381, 1413, 1449, 1451, 1697, 1769, 2012, 2013, 2440
 Ali Hikmet Bengi : 1601, 1602
 Ali İhsan Sabis (Afyon, E. General) : 1397, 1486, 2238, 2257
 Ali Kemal Yiğitoğlu : 2326
 Ali Naci Duyduk (Giresun) : 1908, 2505
 Ali Rıza Kılıçkale (Kayseri) : 1537, 1538, 2421
 Ali Rıza Pehlevi : 1863
 Alman Ceza Kanunu : 1571
 Alman Milleti : 1399
 Alman, Almanlar : 1418, 1726, 1924, 2035, 2303, 2305, 2466
 Almanca : 2388
 Almanya : 1450, 1636, 1696, 1827, 1863, 1871, 2040, 2096, 2203, 2220, 2272, 2303, 2323, 2377, 2379, 2388, 2529
 Altın Zincir : 2250
 Amerika : 1398, 1417, 1422, 1502, 1645, 1692, 1693, 1695, 1720, 1722, 1857, 1859, 1924, 2070, 2110, 2156, 2265, 2296, 2297, 2308, 2310, 2338, 2442, 2460, 2482, 2487, 2490, 2521
 Amerika Birleşik Devletleri : 1696, 2370, 2410
 Amerikan : 1357, 1924, 2068, 2265, 2266, 2295, 2311, 2326, 2370, 2430, 2490
 Amerikan Anayasası : 1457, 1525
 Amerikan Doları : 2338
 Amerikan Hükümeti : 1722
 Amerikan İstiklâl Beyannamesi : 1457
 Amir İbnîlas : 2323
 Amme Alacakları Kanunu : 1727
 Amsterdam : 2436
 Anadolu : 1459, 1652, 1661, 1758, 1866, 1982, 1983, 2124, 2189, 2271, 2273, 2289, 2311, 2323, 2324, 2331, 2332, 2385, 2466
 Anadolu Ajansı : 1870
 Anadolu Hisarı : 2039
 Anadolu İhtilali : 1459
 Anadolu Kurtuluş Savaşı : 1983, 1984
 Anafartalar Caddesi : 1402
 Anarşist, Anarşistler : 2244, 2572
 Anarşizm : 2209, 2244, 2246, 2470, 2524, 2572
 Anastasya : 2368
 Anayasa : 1348, 1353-1355, 1359-1361, 1370, 1373-1375, 1381, 1382, 1385, 1386, 1408, 1415, 1419-1421, 1425, 1427, 1430, 1434, 1437, 1443, 1444, 1446-1449, 1454, 1455, 1457, 1458, 1461, 1471, 1472, 1476, 1481, 1484-1495, 1499, 1502-1507, 1509, 1510, 1523-1525, 1530, 1532-1536, 1539-1541, 1543, 1554, 1567, 1607, 1608, 1617, 1628-1630, 1632, 1633, 1636-1641, 1643, 1644, 1646-1649, 1651, 1652, 1665, 1707, 1728, 1742, 1745, 1746, 1748, 1780-1783, 1786-1788, 1793, 1794, 1798, 1799, 1801, 1806, 1809, 1810, 1812, 1813, 1822, 1824-1828, 1830, 1833-1835, 1838-1842, 1844-1846, 1848, 1849, 1852, 1853-1857, 1859, 1870, 1874, 1881, 1882, 1884, 1887-1892, 1894, 1896, 1898-1900, 1902-1904, 1909, 1912-1917, 1919, 1923, 1925-1927, 1929, 1930, 1933, 1934, 1942, 1950, 1956, 1958, 1959, 1972-1974, 1978, 1980, 1987-1990, 1992-1994, 1997, 1998, 2014, 2015, 2019, 2020, 2023, 2036, 2038, 2039, 2042-2044, 2057-2060, 2062, 2063, 2065, 2070, 2074, 2080, 2082, 2084,

- 2087, 2098, 2099, 2103, 2104, 2108-2112, 2117-2121, 2153, 2204, 2205, 2210, 2222, 2230-2232, 2253, 2339, 2344, 2359, 2361, 2367, 2374, 2377, 2421, 2436, 2444, 2445, 2451, 2516-2518, 2521, 2524, 2526-2530, 2574, 2576, 2577, 2590, 2591
- Anayasa Komisyonu (Encümeni) : 1334, 1350, 1386, 1387, 1426, 1427, 1434, 1447, 1449, 1455, 1484, 1486, 1487, 1491, 1493, 1495, 1496, 1498-1501, 1504, 1509-1511, 1514, 1524, 1527, 1528, 1530-1537, 1539-1541, 1543, 1544, 1636, 1637, 1639, 1643, 1648, 1666, 1729, 1735, 1737, 1741, 1742, 1746-1748, 1779, 1783, 1785, 1791, 1794, 1796, 1813, 1821, 1823, 1825-1827, 1830, 1833, 1835, 1837-1839, 1841, 1842, 1844, 1845, 1863, 1884, 1890, 1892, 1898, 1906, 1914, 1956, 1987, 1988, 1990, 1998, 2014, 2015, 2022, 2023, 2038, 2041, 2045, 2087, 2091, 2093, 2108, 2109, 2227
- Andre Mavrois : 2603, 2604
- Andre Vahram Bayar (İstanbul) : 1538
- Anıt Kabir : 1616, 1630
- Ankara : 1352, 1402, 1410, 1423, 1460, 1471, 1555, 1575, 1600-1602, 1605, 1606, 1616, 1622, 1625, 1658, 1661, 1663, 1664, 1717, 1725, 1869, 1890, 1928, 1932, 1982, 1986, 2055, 2087, 2095, 2123, 2222, 2272, 2273, 2277, 2278, 2284, 2287, 2288, 2296, 2303, 2307, 2326
- Ankara Ajansı : 2096, 2098
- Ankara Belediyesi : 1890, 1932, 2006
- Ankara Halkevi : 1928
- Ankara İmar Komisyonu : 1932
- Ankara Lozan Meydanı : 1601, 1602
- Ankara Radyosu : 2307, 2312
- Ankara Şoförler Derneği : 1602
- Ankara Türk Ocağı : 1741
- Antalya : 1913
- Antidemokratik : 1357, 1359-1361, 1370, 1389, 1407, 1411, 1412, 1436, 1438, 1443, 1444, 1448, 1449, 1525, 1526, 1637, 1842, 2035, 2062, 2065, 2114, 2357-2359, 2361, 2365, 2375, 2377, 2381, 2385, 2483, 2520, 2533
- Antiemperyalist : 2266
- Antinasyonalist- Antinasyonalistler : 2464, 2465
- Antioligarşik : 2266
- Antoneska (Mareşal) : 1863, 1871
- Arap : 1390, 1610, 1658, 1666, 1669, 2279, 2302, 2388, 2598
- Arap Yazısı : 1650, 1651
- Arapça : 1346, 1651
- Arazi Vergisi : 1952
- Arif Hikmet Pamukoğlu (Giresun) : 1343, 1347, 1452, 1484, 1498, 1500, 1505-1507, 1536, 1537, 1745, 1797, 1945, 1946, 1958
- Arif Kalıpsızoğlu (Balıkesir) : 1943
- Arif Nihat Asya (Seyhan) : 1767, 2239, 2240-2243, 2246, 2251, 2318, 2334-2337, 2573
- Arifiye : 2328
- Arifiye Köy Enstitüsü : 2328
- Aristoteles : 1671
- Arnavut : 2388
- Arşinov : 2369
- Artırma ve Eksiltme Kanunu : 1793
- Arzuhal Encümeni : 2190
- Asiye Çifteler Köy Enstitüsü : 2309
- Askerî Ceza Kanunu : 2225, 2231
- Askerî Yargıtay : 2181, 2187, 2191, 2276
- Asuriler : 1415
- Asya : 2302, 2306
- Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hk. Kanun : 1335, 1597
- Atatürk Kanunu : 1601, 1736, 1742, 1875, 1898, 1912, 2056
- Atatürk'ü Koruma Kanunu : 1386, 1984
- Atıf Benderlioğlu (Ankara Belediye Bşk.) : 1602
- Atıf Topaloğlu (Ordu) : 2242
- Atilla : 1672
- Atlantik Pakı : 1635, 1718, 2248, 2304, 2490
- Atsız Mecmua : 2388
- Auisslinkler : 1459
- Avni Başman : 1500, 1563, 1567, 1569, 1572, 1584-1586
- Avni Doğan (Yozgat) : 1376, 1425, 1433, 1436, 1472, 1473, 1485, 1763, 1804, 1805, 1837, 1845, 2241
- Avni Tan (Afyonkarahisar) : 1578, 1736, 1831, 1907
- Avni Yurdabayrak (Zonguldak) : 1537, 1545, 1571, 1580, 1581, 1585, 1587, 1740, 1742, 1784, 1885, 2146, 2151, 2157, 2166, 2167
- Avrupa : 1363, 1398, 1460, 1620, 1622, 1655, 1690, 1715, 1722, 1725, 1726, 1823, 1842, 1847, 1857, 1859, 1863, 1983, 2035, 2060, 2063, 2138, 2153, 2211, 2291, 2314, 2323, 2338, 2370, 2436, 2442, 2495, 2598
- Avrupa Konseyi : 1455, 2490
- Avusturya : 1502, 1863

Avusturya Hanedanı : 1867
Ayan : 2042
Aydın : 1390, 1426, 2287
Aydın Gençosman : 1602
Aydınlık : 2276
Ayvalık : 2287, 2288
Aziz Uras : 1375, 2380, 2521

— B —

Babaeski : 1450
Babı Ali Hükümeti : 1651
Babilililer : 1415
Baçhet : 2603
Baha Koldaş : 1590, 1593, 1596
Bahadır Dülger (Erzurum) : 1343, 1385, 1481, 1485, 1545, 1551, 1557, 1571, 1584-1586, 1589, 1694, 1696, 1737, 1749, 1797, 1840, 1844, 1846, 1886, 1925, 1935, 1976, 1994, 2010, 2015, 2024, 2029, 2041, 2257
Bahreyn : 1721
Bakanlar Kurulu, Heyeti Vekile, İcra Vekilleri Heyeti : 1334, 1432, 1455, 1544, 1608, 1673, 1676, 1678-1681, 1684, 1690-1694, 1696, 1701, 1703, 1705-1708, 1710-1712, 1732, 1733, 1743, 1771, 1773, 1774, 1785, 1808-1810, 1812, 1842, 1864, 1865, 1939, 1972-1977, 1980, 1989, 1994, 1996, 2031, 2032, 2040, 2048, 2050, 2128, 2132, 2133, 2175, 2177, 2187, 2198-2200, 2203, 2214, 2227, 2410
Bakırköy Dokumacılık Sendikası : 2287
Baki Erdem : 1563, 2469
Bakü : 2222, 2271, 2272
Balıkesir : 1758, 1857, 2287
Balılla Teşkilâtı : 1871
Balkan Bağlaşması : 2115
Balkan Devletleri : 2076, 2371
Balkan Harbi : 1521
Balkan Partisi : 2284
Balkanlar : 1982
Bandırma : 1449, 1697, 1858
Barbaros : 1478, 1630
Barış Sevenler Derneği : 2398
Baron Hirsh : 1690
Baruk : 2603
Basın Kanunu : 2213, 2214, 2217, 2232-2234, 2350, 2375, 2380, 2381, 2416
Basmahane İstasyonu : 2136

Başbakan (Başvekil) : 1351, 1375, 1376, 1378, 1385, 1386, 1416, 1423, 1463, 1465, 1499, 1523, 1567, 1621, 1622, 1624, 1626, 1633, 1665, 1706, 1707, 1742, 1745, 1748, 1766, 1799, 1810, 1811, 1836, 1844, 1862, 1940, 2092, 2113, 2115, 2117, 2259, 2315, 2325, 2326, 2328, 2334, 2349, 2354, 2359, 2386, 2410, 2411, 2419, 2420, 2430, 2447, 2448, 2452, 2456-2457-2458, 2483, 2490, 2493, 2500, 2600
Başbakanlık : 1334, 1673, 2114, 2115, 2133, 2203, 2277, 2410, 2491
Başkanlık (Bkz. Riyaset) : 1339, 1589, 1956, 2237, 2001
Başkanlık Divanı (Riyaset Divanı) : 1482, 1483, 1493, 1497, 1543, 1550, 1564, 1565, 1589, 1829, 1831, 1847, 1886, 2001, 2028, 2240, 2242, 2513
Başkumandan : 1460
Batı : 1641, 1643, 1725
Batı Medeniyeti : 1610, 1641
Bayron : 2250
Bedii Enüstün (Çanakkale) : 1342, 1343, 1356, 1478, 1500, 1524, 1525, 1537
Beditüzaman : 2305
Bedri Neditim Göknil (İstanbul) : 1506, 1536, 1538, 1559, 1771, 1842, 1873
Behçet : 2283
Behçet Uz : 2322
Behice Boran : 2296
Behzat Bilgin (İzmir) : 1343, 1391, 1403, 1514, 1531, 1796, 1797, 1813, 1814, 1821, 1841, 1842, 1856, 1945-1950, 1966, 1968, 1969, 1971, 1974-1976, 1980, 1990, 2005, 2019, 2111, 2145, 2184, 2456, 2458, 2480
Belçika : 1696, 1859, 1870, 2361, 2444, 2445, 2451
Belgrad : 2312
Berriyan : 2477
Berne Muahedesi : 1348
Besim Besin : 2586, 2587
Besim Ömer Paşa : 2390
Beşiktaş : 1630
Beyoğlu : 2278
Beypazarı : 1897
Bilecik : 2283, 2289
Bina Vergisi : 1952
Bingöl : 2472

Birinci Büyük Millet Meclisi : 1452, 1463, 1477, 1622, 1625, 1871, 2374
 Birinci Cihan Harbi, (Birinci Dünya Harbi) : 1338, 1347, 1398, 1626, 1724, 1726, 1797, 2189, 2370, 2600
 Birinci Kanunî Esasî : 2374
 Birinci Mahmud : 1634
 Birinci Menderes Hükümeti : 2337, 2338
 Birinci Meşrutiyet : 1422, 2374, 2390
 Birkelimmof Grubu : 2284
 Birleşik Amerika : 1852
 Birleşik Amerika Devletleri : 2110
 Birleşik Devletler : 2111
 Birleşmiş Milletler : 1502, 1525, 1640, 1985, 1986, 2153, 2211, 2490, 2531
 Birleşmiş Milletler Anayasası : 2065, 2491, 2492
 Birleşmiş Milletler Anlaşması : 1545
 Birleşmiş Milletler Kurulu : 1455
 Birleşmiş Milletler Teşkilâtı : 1503, 1724
 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu : 2215
 Bizans Devri : 2323
 Bizans İstilasları : 2323
 Boğazlar : 2597
 Bolşevik, Bolşevikler : 1420, 1627, 2197, 2318, 2331, 2332, 2398, 2412, 2597
 Bolşeviklik : 1417, 2529, 2530, 2580
 Bolşevizm : 1478, 2258, 2316
 Bonneval : 1634
 Borçlar Kanunu : 1966, 2064, 2096
 Bozkır : 1849
 Bretton Woods Anlaşması : 1685
 Brezilya : 2127, 2138
 Britanya : 1399, 2601
 Bugün Gazetesi : 2284
 Bucağı Dede : 1865
 Bulgaristan : 1441, 1863, 2246, 2279, 2302, 2332, 2526
 Bulgarlar : 2279
 Burdur : 1849
 Burhan Apaydın : 1629
 Burhan Belge : 1720
 Burhanettin Onat (Antalya) : 1995, 2186, 2188-2190, 2197
 Burjuva İnkılabı : 2270
 Burjuva Sınıfı : 2269
 Burjuvazi : 2269
 Bursa : 1451, 1477, 1765, 2189, 2274, 2280, 2287, 2288

Bükreş : 2312, 2371
 Bütçe Komisyonu : 1728, 1791, 1792, 1825, 1856, 1863, 1883, 1884, 1940, 1954, 1955, 1967, 1968, 1976, 1978, 1988, 1991, 1994, 1995, 1998, 2015, 2018-2023, 2132, 2133, 2149, 2154, 2157, 2160, 2163, 2167, 2168, 2170-2172, 2182, 2191
 Büyük Doğu : 1437, 1623
 Büyük Millet Meclisi Başkanlığı : 1334, 1342, 1397, 1534, 1570, 1577, 1673, 1747, 1749, 1750, 1752, 1753, 1944, 1996, 2007, 2009, 2047, 2095, 2119, 2166, 2170, 2203, 2508, 2522, 2559, 2571
 Büyük Nutuk : 1362, 1370
 Büyükkada : 2570
 — C —
 C. M. Marceau, Dr. : 1454
 Cahit Zıncıgil (Trabzon) : 1680, 1708, 2168
 Cami Baykut : 2276, 2282-2285, 2288, 2289, 2313
 Celal Arat : 2348
 Celal Bayar, Cumhurbaşkanı : 1450, 1601, 1603, 1646, 1862, 2113-2115
 Celal Boynuk (Çankırı) : 1340, 2237
 Celal Nuri (Tekirdağ) : 1927
 Celal Otman (Çankırı) : 1538
 Celal Öncel (Urfa) : 1540, 2025
 Celal Sait Siren (Hatay) : 1680
 Celal Türkgeldi (İstanbul) : 1544, 1796, 1908, 1944, 2026, 2134
 Celal Yardımcı (Ağrı) : 1482, 1490, 1545, 1558, 1559, 1563, 1568, 1572, 1573, 1577, 1578, 1584-1586, 1737, 1741, 1744, 1749, 1753, 1761, 1768, 1797, 1913, 2238, 2336, 2365, 2366, 2402
 Celaleddin Rumi : 1671
 Cemal Kıpçak (Zonguldak) : 1426, 1485, 1680, 1964
 Cemal Köprülü (Edirne) : 1962, 2529
 Cemal Reşit Eyüboğlu (Trabzon) : 1823
 Cemal Tunca (İzmir) : 1538
 Cemil Cahit Paşa : 2322
 Cemiyeti Akvanı : 1985
 Cemiyetler Kanunu : 1735, 1790, 1794, 1817-1819, 1826, 1842, 1900, 1902, 1914, 1933, 1991, 2208, 2223, 2231, 2281, 2410, 2470, 2480, 2566, 2567
 Cengiz : 1672
 Cenubi Amerika : 1866, 2139, 2530
 Cevat Nizami : 1717
 Cevat Ülkü (Aydın) : 2548

Cevdet : 2313, 2314
 Cevdet Baybura (Gümüşhane) : 1538, 1551, 1582, 1844
 Cevdet Kerim İncedayı : 2042
 Cevdet Soydan (Ankara) : 1360, 1483, 1537, 1736
 Ceza Usulü Muhakemeleri Kanunu : 2343
 Cezmi Türk (Seyhan) : 1456, 1457-1459, 1470, 1542, 1543, 1545, 1553, 1555, 1557, 1566, 1591, 1592, 1684, 1706, 1708, 1865, 2152, 2159, 2160, 2162, 2163, 2168, 2238, 2362, 2364, 2373, 2382, 2383, 2386, 2388, 2391, 2396, 2416, 2441, 2459, 2461, 2462, 2469, 2488, 2490, 2492-2494, 2496, 2504
 Charleston Cumhuriyeti Anayasası : 1852
 Cihat Baban : 1797, 1929, 2388
 Cumhurbaşkanı (Devlet Başkanı, Reiscumhur) : 1333, 1334, 1354, 1355, 1362, 1363, 1432, 1433, 1460, 1461, 1465, 1519, 1553, 1577, 1608, 1628, 1639, 1640, 1864, 1866, 1890, 1894, 1928, 1952, 1957, 1042, 2055, 2113, 2115, 2117, 2119, 2138, 2322, 2342, 2357
 Cumhurbaşkanlığı (Devlet Başkanlığı, Devlet Reisliği) : 1601, 1925, 2210, 2113
 Cumhuriyet : 1333, 1335, 1336, 1339, 1347, 1351-1353, 1355, 1356, 1362-1365, 1367, 1377, 1381, 1388, 1393, 1397, 1402, 1405, 1406, 1414, 1416, 1422, 1434, 1438, 1461, 1466, 1489, 1506, 1510, 1511, 1515, 1519, 1525, 1527, 1552, 1553, 1558, 1592, 1607, 1608, 1623, 1625, 1669, 1709, 1728, 1781, 1799, 1857, 1868, 1870, 1872, 1876, 1899, 1902, 1906, 1908, 1909, 1921, 2043, 2070, 2081, 2094, 2095, 2112, 2123, 2178, 2274, 2363, 2374, 2383, 2384, 2398, 2402, 2419, 2443, 2526, 2527,
 Cumhuriyet Devleti : 2101
 Cumhuriyet Gazetesi : 1398, 2307, 2308
 Cumhuriyet Halk Partisi (C. H. P. Halk Partisi) : 1346, 1376, 1378, 1388, 1413, 1420, 1426, 1433, 1439, 1445, 1449, 1456, 1473, 1474, 1515, 1517, 1521, 1531, 1532, 1600, 1612, 1637, 1640, 1641, 1642, 1659, 1718-1720, 1722, 1727, 1729-1731, 1734, 1735, 1737-1741, 1744, 1746, 1747, 1749, 1755, 1758-1760, 1762-1765, 1768, 1769, 1771, 1775, 1776, 1778, , 1780, 1782, 1792-1794, 1799, 1800, 1801, 1803-1807, 1809, 1810, 1812-1815, 1819-1828, 1830, 1832, 1833, 1835-1837, 1839, 1841, 1846, 1849-1856, 1858, 1859, 1862, 1864-1867, 1869-1875, 1879, 1880, 1882, 1883, 1889-1892, 1895-1900, 1902-1907, 1909-1917, 1919-1924, 1927-1929, 1931-

1943, 1945, 1948, 1950-1954, 1956-1960, 1962, 1965, 1972, 1975, 1978, 1979, 1984, 1999, 2000, 2001, 2003-2005, 2014, 2015, 2017-2019, 2023, 2034, 2037, 2040, 2042-2046, 2053, 2054, 2056-2080, 2087-2093, 2095-2100, 2102-2107, 2109-2124, 2137, 2239, 2254, 2261, 2286, 2287, 2318, 2330, 2332, 2333, 2340, 2357, 2365, 2387, 2408, 2416, 2417, 2419, 2425, 2442, 2448, 2455, 2479, 2480, 2485, 2500
 Cumhuriyet Halk Partisi Grubu : 1376, 1797, 1829, 2098
 Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti : 1810, 1823
 Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı : 1480, 1695, 1781, 1878, 1918, 1950, 1956, 2119, 2136, 2252, 2460
 Cumhuriyet Meclisi : 2382
 Cumhuriyetçilik : 1800, 2210, 2421, 2528, 2531, 2573, 2575, 2590, 2591

— Ç —

Çakmak : 1646
 Çalışma Bakanı : 2133, 2140, 2141, 2143, 2144, 2146, 2147
 Çalışma Bakanlığı : 2132, 2133, 2138, 2139, 2146
 Çalışma Komisyonu : 2132, 2133, 2149, 2163, 2171-2173
 Çamadrow : 2368
 Çanakkale : 1527, 1668, 1982, 2287
 Çankaya : 1932, 1951, 2006
 Çankaya Köşkü : 2075
 Çankayşek : 1863
 Çar Ailesi : 2367
 Çarlık Rusya : 2219, 2291
 Çatalağız Elektrik Santrali : 2138
 Çekoslovakya : 1502
 Çerkeş : 1849
 Çerkezler : 2323
 Çetko : 2368
 Çin : 1863, 2127, 2139, 2267, 2269, 2413, 2423
 Çin Seddi : 2372
 Çocuk Esirgeme Kurumu : 1731, 1880, 1923, 1924
 Çorum : 2001
 Çörçil : 1399
 Çubuk : 1583, 1600, 1601

— D —

Damga Resmi : 1963, 2028, 2050
 Danıştay (Bkz. Şurayı Devlet) : 1769, 2021, 2181, 2183, 2185, 2190, 2193, 2198, 2199
 Danıştay Kanunu : 2021
 Darius : 1672

- Davut Taye : 2278
 Degol : 2363, 2364
 Deli Hamit Bey : 2331
 Demidova : 2368
 Demir Muhafızlar Teşkilâtı : 1871
 Demir Perde : 2245, 2246, 2312
 Demokrasi : 1333, 1335, 1347, 1353, 1357, 1360-1366, 1368, 1375, 1381, 1393, 1394, 1405, 1407-1409, 1411, 1413, 1414, 1416, 1418, 1425, 1428, 1430, 1445, 1450, 1453, 1466, 1467, 1471, 1500, 1501, 1517, 1520, 1525, 1556, 1564, 1573, 1600, 1608, 1610, 1611, 1618, 1621, 1625, 1626, 1628, 1630, 1632, 1633, 1636, 1638, 1640, 1644, 1645, 1650-1653, 1655, 1658, 1659, 1670, 1671, 1727, 1749, 1781, 1782, 1787, 1807, 1822, 1824, 1827, 1838, 1864-1866, 1872, 1878, 1881, 1894, 1902, 1903, 1906, 1909, 1910, 1912, 1919-1921, 1938, 1943, 1958, 1984, 2000, 2035, 2043, 2056, 2074, 2085, 2087, 2088, 2097, 2098, 2100, 2102, 2108, 2112, 2121, 2123, 2126, 2138, 2203-2205, 2210, 2211, 2221, 2222, 2299, 2325, 2339, 2341-2343, 2350, 2355, 2358, 2361, 2363, 2364, 2374, 2376, 2377, 2386, 2389, 2390, 2397, 2402, 2421, 2427, 2436, 2444, 2445, 2466-2468, 2471, 2473, 2482, 2488, 2491-2493, 2499, 2503, 2520-2522, 2525-2528, 2531, 2573-2575, 2581, 2582, 2590, 2591, 2595, 2596, 2603, 2605
 Demokrat İzmir Gazetesi : 1564
 Demokrat Parti Grubu : 1797, 1807, 1823, 1824, 1838, 2056, 2061, 2062, 2065-2067, 2099, 2110, 2111, 2414, 2416, 2419
 Demokrat Parti Hükümeti : 1719, 2137, 2144, 2159
 Demokrat Parti İktidarı : 1418, 1438, 1479, 1480, 1618, 1827, 2056, 2065, 2067, 2078, 2081, 2083, 2084, 2086, 2100, 2137, 2138, 2140, 2141, 2147, 2344, 2394
 Demokrat Parti, D. P. : 1345, 1385, 1389, 1413, 1421-1423, 1426, 1436, 1455, 1473, 1474, 1480, 1492, 1600, 1602, 1612, 1618, 1619, 1621-1623, 1637, 1640, 1647, 1656, 1666, 1722, 1728, 1736, 1745, 1751, 1752, 1765, 1766, 1777, 1797, 1803, 1804, 1806, 1807, 1809, 1822-1824, 1827, 1828, 1833, 1837, 1842, 1864, 1872-1874, 1882, 1884, 1888, 1891, 1892, 1895, 1896, 1903, 1906, 1907, 1915, 1929, 1935, 1938, 1942, 1953, 2001, 2004, 2014, 2015, 2017, 2038, 2045, 2046, 2054, 2056, 2057, 2062, 2063, 2066, 2068-2071, 2073-2077, 2079, 2082, 2085, 2086, 2091, 2093, 2094, 2099, 2105, 2110-2113, 2115, 2116, 2118-2122, 2136, 2138-2140, 2164, 2238, 2239, 2254, 2286, 2326, 2332, 2340, 2341, 2343, 2345, 2352, 2357, 2361, 2362, 2391, 2393, 2394, 2413, 2416-2419, 2442, 2443, 2450, 2460-2462, 2480, 2485, 2493-2495, 2496, 2522
 Demokratik : 1333, 1345, 1346, 1356, 1358, 1360, 1365, 1372, 1374, 1388, 1391, 1411, 1413, 1422, 1444, 1458, 1472, 1475, 1530-1532, 1616, 1618, 1619, 1624-1626, 1645, 1726, 1806, 1808, 1838, 1839, 1853, 1895, 1904, 1909, 1910, 1913, 1938, 1940, 1943, 2054, 2065, 2075, 2088, 2092, 2111, 2201, 2202, 2206, 2207, 2266, 2288, 2298, 2299, 2317, 2345, 2346, 2350-2352, 2356, 2359-2361, 2364, 2373-2381, 2384, 2385, 2387, 2413, 2432, 2434, 2436, 2441, 2443, 2444, 2452, 2461, 2468, 2471, 2475, 2488, 2492, 2496, 2529, 2595, 2602, 2603
 Demokratik Rejim : 1343, 1345, 1346, 1812, 1898, 2112, 2206, 2210
 Demokratlar Odası : 1910
 Denizli : 1763
 Derebeylik : 2435
 Determinizm : 2464
 Devlet Bakanı : 2345
 Devlet Şurası : 2179, 2191
 Devletçilik : 1393, 1699, 1707, 1800, 1870, 2081, 2095, 2155, 2435, 2442, 2454, 2479, 2488, 2521
 Devrisabık : 1859, 1895
 Dışişleri Bakanı : 1633, 1634
 Dikmen : 1616
 Dilekçe Komisyonu (Arzuhal Komisyonu) : 1844, 1845, 1857, 2187
 Dimitrof : 2276
 Divanı Ali : 1815
 Divanı Muhasebat (Bkz. Sayıştay) : 1815, 1919, 2180, 2190
 Diyarbakır : 1763, 1764, 1933
 Doğan Köymen (Giresun) : 2132, 2154, 2257
 Dolmabahçe : 2322
 Dolmabahçe Sarayı : 1869
 Dopolavoro : 2035
 Droit Constitutionnel : 1395
 Duguıt : 1825, 1826, 1987
 Dumlupınar : 1621, 1668
 Duyunu Umumiye Idaresi : 1726

Dünya Komünist Teşkilâtı : 2221

Düveli Muazzama : 1347

Düyunu Umumiye : 1673

— E —

Ebulûla Mardin : 2061

Eczacı Vasıf : 2274

Edinmek Nahiyesi : 1449

Edirne : 2287, 2394

Edison : 1457

Edremit : 1758, 1858

Ege : 1568

Ekalliyet : 2253, 2265, 2529

Ekonomi Bakanı : 2317

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı : 1680, 1702, 1705, 1712

Ekrem Alican (Kocaeli) : 1738, 1948

Ekrem Cenani : 1760

Ekrem Hayri Üstündağ (İzmir, Sağ. ve Sos. Yrd. Bak.) : 1342

Elazığ : 1880, 1924

Elazığ Belediye Başkanlığı : 1880

Elazığ Halkevi : 1923, 1924, 2037

Elazığ Valisi : 1931

Elen Devri : 2323

Emergency Hukuku : 1644

Enin Kalafat (Çanakkale) : 1535, 1543, 1701, 1750, 1752, 1753, 1795, 1997, 1998, 2183

Emin Türkelçin : 2309

Emperyalizm : 2201, 2263, 2265, 2269, 2305, 2481

Emrullah Nutku (Erzurum) : 1500, 1522, 1528-1530, 1540, 1545, 1559, 1563, 1573, 1575, 1594, 1683, 1686, 1687, 1698, 1727, 1734, 1741, 1748, 1797, 1833, 1847, 1946, 1947, 1950, 1970, 1986, 1993, 2001-2004, 2009, 2012-2014, 2025, 2257, 2529

Engels : 2219, 2298

Enver Adakan (İstanbul) : 2134, 2183

Enver Güreli (Balıkesir) : 1680, 1683, 1690, 1694, 1696, 1700, 1702, 1704, 2257

Enver Karan (Erzurum) : 1340, 1343, 1380, 1381, 1500, 1538, 1562, 1791, 1990, 2166, 2237, 2257, 2505

Enver Paşa : 1450, 1621

Ercüment Damalı (Sivas) : 1490-1492, 1494, 1782

Erdem (Spiker) : 2314

Ereğli Kömür İşletmesi : 2138

Ermeni, Ermeniler : 2279, 2296, 2388

Ertuğrul Akça : 2064

Erzurum : 1431, 1551, 1914, 2331

Esat Adil Müstecabi (Esat Adil Bey) : 2281, 2283, 2284, 2288-2295, 2330

Esat Budakoglu (Balıkesir) : 1542, 1729, 2257

Esat Doğan : 2182

Eskişehir : 1523, 1666, 1692, 1914, 2287, 2309

Etem Menderes (Aydın) : 1795

Ethem Vassaf Akan : 1582, 1843, 2505

Eyyubi : 2323

— F —

Fahrettin Saymer : 1873, 1944, 2134, 2151

Fahri Köşkeroglu (Niğde) : 1757, 1770, 1946, 2007, 2008, 2026

Faik (Akdağmadeni Kaymakamı) : 2340

Faik Ahmet Barutçu (Trabzon) : 1490, 1491, 1494, 1496, 1497, 1514, 1521, 1527, 1528, 1530, 1531, 1735, 1804, 1819, 1823, 1829-1831, 1839-1846, 1848, 1854, 1857, 1859, 1860, 1871, 1884, 1887, 1889-1892, 1896, 1898, 1909, 1915, 2000, 2068, 2242, 2261, 2353-2355, 2358, 2362, 2365, 2386, 2387, 2411, 2443, 2445-2448, 2451, 2454, 2500

Faik Üstün (Kırklareli) : 1784

Falih Rifki Atay : 1439, 1653, 2019

Farabi : 1565

Faruk Erem (Prof. Dr.) : 1655, 2386, 2449, 2452, 2453, 2468, 2596, 2605

Faruk İker (Manisa) : 1784

Faşist, Faşistler : 1361, 1438, 2035, 2053, 2112, 2203, 2266, 2330, 2339, 2359, 2361, 2362, 2364, 2376-2378, 2382, 2387, 2389, 2397, 2461, 2466, 2467, 2481, 2498, 2515, 2521, 2595

Faşistlik : 2498

Faşistlik Rejimi : 1827

Faşizm : 2362, 2436, 2481, 2521

Faşizm Doktrini : 2376

Fatih : 1344, 1373, 1444, 1454, 1476, 1630, 1642

Fatih Medresesi : 1872

Fedaiyanı İslâm Cemiyeti : 2313, 2398, 2410

Fehmi : 2283, 2284

Fehmi Açıksöz (Zonguldak) : 1769, 1770, 1786, 1944, 1956, 2182

Fehmi Çobanoğlu (Erzurum) : 2185, 2189, 2249, 2357, 2418

Fehmi Esat Adil : 2285

Feodolite : 2435

Ferdinant (Kral) : 1863

Ferhan Onat : 1864
Feridun Ayalp (Urfa) : 1540, 2025, 2133
Feridun Ergin (Urfa) : 1680
Feridun Fikri Düşünsel (Bingöl) : 1797, 1989, 2033, 2041, 2044, 2046, 2409, 2431, 2441, 2469, 2471, 2474, 2492, 2507, 2536, 2561, 2562, 2575, 2576, 2579, 2588
Ferit Alpiskender (Diyarbakır) : 1343, 1419, 1424, 1432, 1474, 1491, 1495, 1499, 1500, 1506, 1536, 1537, 1539, 1737, 1742, 1779, 1797, 1887, 1891, 2085
Ferit Ecer (Niğde) : 1534, 1784, 2025, 2188, 2193, 2421
Ferit Kılıçlar (Muş) : 1538, 1786
Ferit Melen : 1804, 1805, 1837, 2184, 2187, 2350
Ferit Oğuz : 2309
Ferit Tüzel (Samsun) : 1562, 1792, 2025, 2237
Ferzan Aras : 2062
Fethi Bey : 1463, 1867, 1869, 2043
Fethi Çelikkbaş (Burdur) : 1542, 1545, 1687, 1689, 1696, 1700, 1702, 1729, 1732, 1734-1736, 1743, 1744, 1748, 1750, 1752, 1759, 1761-1764, 1766, 1767, 1769, 1792, 1795, 1797, 1800, 1801, 1830, 1834-1836, 1954, 1956, 1957-1960, 1963, 2003-2006, 2012, 2013, 2016, 2017, 2019, 2085, 2111, 2134, 2183, 2469, 2472, 2475, 2486, 2512-2514
Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu (Manisa) : 1465, 1467, 1803, 1804, 1834, 1836, 1837, 1843, 2075
Fikret : 2250
Fikret Başaran : 1500
Fikri Apaydın (Kayseri) : 1497, 2354
Filistin : 1689, 1690, 2304, 2388
Filistin Devleti : 1592
Finlandiya : 1863
Fırız Kesim (Samsun) : 1370, 2027, 2029, 2030
Franko : 1863, 2529
Fransa : 1460, 1502, 1570, 1663, 1696, 1818, 1824-1826, 1857, 1870, 2155, 2295, 2306, 2323, 2363, 2387, 2390, 2392, 2397, 2400, 2424, 2442, 2458, 2460-2462, 2471, 2481, 2482
Fransa Matbuat Kanunu : 1508
Fransız Anayasası : 1454, 1457, 1502, 1823
Fransız Ceza Kanunu : 1571, 2383
Fransız Hukuku Beşer Beyannamesi : 1487

Fransız İhtilali (Fransız İnkılabı) : 1801, 1851, 2153, 2376, 2377
Fransız Sadel : 2273
Fransız, Fransızlar : 1457, 1759, 1818, 1824, 1852, 1924, 2295, 2297, 2390, 2400, 2456
Fransızca : 2267, 2272
Fransuva II : 1867
Fuat Hulusi Demirelli (İstanbul) : 1490, 1493, 1506, 1782, 1803, 1836, 1837, 2106, 2461, 2469, 2506, 2514, 2515
Fuat Köprülü (Kars Dışişleri Bakanı) : 1341, 1634, 1635, 2318, 2329
Fuat Nizamoglu (Yozgat) : 1786, 1901, 1944, 2182
Fuat Reşat Baraner : 2303
Fuat Sayımer (İstanbul) : 1538
Fuat Seyhun (Ankara) : 2143, 2166
Fuat Sabit : 2276
Füruzan Tekil (İstanbul) : 1343, 1381, 1500, 1517, 1538, 1797, 1908, 1944

— G —

Galata Kulesi : 1737
Galiya : 1982
Galip Kınoglu : 1562, 1945, 1949, 1969, 1970
Garbi Anadolu : 1462, 1869
Garbi Avrupa : 2127, 2139
Garp : 1523, 2138
Garp Medeniyeti : 1338, 1351, 1415
Garplılaşma : 1619, 1669
Gaston Jeze : 1816-1818, 1820, 1821, 1825, 1980
Gazeteciler Cemiyeti : 1871, 1872
Gazi Lisesi : 1986
Gazi Yiğitbaşı : 2404
Gaziantep (Ayntap) : 1760, 2287
Gelir Vergisi : 1694, 1721, 2143
Gelir Vergisi Kanunu : 1689
Gençler Birliği Derneği : 2296
Gerçek Gazetesi : 2289, 2290, 2295, 2330
Gerede : 2340
Grandük Pavel : 2368
Gutenberg : 1642
Gülhane Hastanesi : 2333
Gümrük Resmi : 1965
Gülney Amerika Cumhuriyetleri : 2070
Gürcü : 2323, 2490

— H —

Habib Edib Törehan : 1636, 2124
Habsburg : 1863

- Haçtaylor Camii : 1601
- Hadî Hüsnan : 2184, 2191, 2193-2199
- Hadî Uzer (Samsun) : 1965
- Hafız Tahîr Efendi : 1449
- Hafta Tatili Kanunu : 2127, 2129, 2130, 2141, 2142, 2147, 2154, 2158, 2176, 2177
- Hakimiyeti Milliye : 1413, 1430, 2389, 2532
- Hakimiyeti Milliye Gazetesi : 1460
- Hakkı Gedik (Kütahya, İşletmeler Bakanı) : 1342, 2320, 2325, 2326, 2327
- Hakkı Tarık Bey : 1928
- Hakkı Tonguç : 2328, 2329
- Hakkı Turhan : 2190
- Halfeti Tarikatı : 1600
- Halide Edip Adıvar (İzmir) : 1409, 1413, 1417, 1459, 1465, 1872, 2332
- Halifelik : 2212
- Halil Atalay (İstanbul) : 1538, 2027
- Halil Ayan : 1536, 1537
- Halil İmre (Sivas) : 1680, 2026, 2135
- Halil Menteş : 1799, 1800
- Halil Nuri Yurdakul (Niğde) : 1734, 2257, 2467, 2468, 2478, 2507
- Halil Özyörük (İzmir, İşçileri Bakanı) : 1341, 1556, 1567, 1929, 2006, 2432, 2438, 2439, 2463, 2466-2468, 2486, 2487, 2489, 2496, 2502, 2506, 2526, 2527, 2531, 2534
- Halil Sezaî Erku : 1801, 1804, 1805, 1837
- Halit Bektaş : 2311
- Halit Bey (Ressam) : 2274
- Halk Fırkası : 1927, 1928, 2035, 2270
- Halk İştirakiyon Fırkası : 2273, 2278
- Halk Odaları : 1769, 1772, 1773, 1775, 1778, 1791, 1802, 1803, 1813, 1835, 1878, 1879, 1910, 1938
- Halk Partisi Ocağı : 1859
- Halkevi : 1731, 1733, 1763, 1772, 1773, 1802, 1803, 1839, 1850, 1856, 1859, 1880, 1895, 1906, 1910, 1922-1924, 1966, 1967, 1970, 1971, 2047, 2073
- Halkevleri : 1727-1730, 1733, 1736, 1738-1741, 1746-1749, 1755, 1762, 1765, 1766, 1769, 1775, 1778, 1780, 1791, 1792, 1793, 1802, 1803, 1805-1815, 1816, 1818-1822, 1827, 1832, 1835, 1837, 1840, 1842, 1851, 1854, 1855, 1866, 1869, 1871, 1873, 1878, 1879, 1883, 1886, 1889-1891, 1897, 1899, 1902, 1903, 1905, 1911, 1912, 1927, 1931, 1932, 1935, 1936, 1938-1941, 1950-1954, 1956, 1957, 1960, 1961-1963, 1965, 1978, 1984, 1985, 1995, 2000, 2004, 2005, 2011, 2016, 2019, 2021, 2028, 2034-2037, 2049, 2050, 2053, 2056, 2057, 2060, 2062, 2066-2068, 2071-2073, 2077-2079, 2081, 2082, 2087-2091, 2095, 2097-2099, 2107, 2110, 2113, 2118, 2119, 2122, 2123, 2125, 2279
- Halkodası : 1967, 1968, 1970, 1985, 2028, 2047, 2049, 2066
- Haluk Ökeren (Tokat) : 1727, 1782, 1833, 2256
- Haluk Şaman (Bursa) : 1761, 1764, 1767, 1795, 1797, 1955, 2134, 2183
- Hamdi Bulgurlu (Ankara) : 2025
- Hamdi Koyutürk : 1537, 2256
- Hamdi Orhon (Trabzon) : 1784
- Hamdi Şarlan (Ordu) : 1784
- Hamdi Şamilof : 2284, 2292
- Hamdi Türe (Kastamonu) : 1538, 2184
- Hamdullah Suphi Tanrıöver (Manisa) : 1797, 1844, 1860, 1861, 1865, 1866, 1868, 1884, 1926, 1928, 1975, 1976, 1981-1983, 1986, 1998, 2253, 2254, 2317, 2320, 2322, 2324, 2333, 2388, 2395
- Hamit Ali Yöney (Elazığ) : 1791, 2237
- Hamit Koray (Amasya) : 1534, 1680, 1704
- Hamit Şevket İnce (Ankara, Adalet Kom. Sözcüsü) : 1340, 1397, 1398, 1402, 1403, 1415, 1437, 1439, 1441, 1442, 1542, 1543, 1560, 1562, 1565, 1570, 1575, 1576, 1578, 1581-1583, 1585, 1586, 1588-1592, 1735, 1760, 1766, 1771, 1791, 1835, 1844-1846, 1973-1975, 2019, 2022, 2023, 2192, 2194-2197, 2237, 2238, 2256-2258, 2348, 2383, 2395, 2406, 2407, 2410, 2469, 2477, 2478, 2480, 2481, 2486, 2555, 2580, 2581
- Harf Kanunu : 1383
- Harput : 1924
- Hasan Ali : 2252
- Hasan Ali Ediz : 2274, 2307, 2313, 2314
- Hasan Ali Vural (Çorum) : 1590, 1596, 1964, 1965, 2463, 2524, 2571-2573
- Hasan İzzet Dinamo : 2268, 2276, 2277
- Hasan Osma : 1583
- Hasan Polatkan (Eskişehir, Maliye Bakanı) : 1341, 1951, 1952
- Hasan Remzi Kulu (Tunceli) : 2505, 2508
- Hasan Reşit Tankut : 1825
- Hasan Saka Hükümeti : 1935
- Hasanoğlu Köy Enstitüsü : 2309-2311, 2320, 2321, 2329
- Haşim Alican : 2256

Haşim Tatlıoğlu : 2340
Hatay : 1521, 2115, 2287
Hava Kurumu : 1731
Haydar Bamat : 2276
Hayrettin Erkmen (Giresun) : 1680, 1945, 1972, 1974, 1978, 1980, 1987, 1994, 1996, 2024, 2147, 2154, 2160, 2166, 2167
Hayri Tosunoğlu (Kastamonu) : 1965, 2257
Hayvan Hırsızlığının Meni Hakkında Kanun : 2235
Hayvanlar Vergisi Kanunu : 1536, 2512
Hazine : 1727, 1728, 1736, 1739, 1740, 1747, 1755, 1763, 1765, 1769, 1772, 1774, 1775, 1779, 1782, 1783, 1784, 1786, 1792, 1795, 1796, 1802, 1809, 1810, 1812, 1815, 1821, 1831-1833, 1839, 1846, 1856-1858, 1882, 1890, 1892, 1893, 1904, 1905, 1916, 1919, 1923, 1930, 1931, 1934, 1939, 1941, 1944, 1951, 1952, 1956, 1961, 1965, 1971-1974, 1979, 1987-1990, 1993, 1994, 2003-2006, 2013-2015, 2032, 2046, 2047, 2050, 2053, 2054, 2060, 2063, 2068, 2071, 2078-2080, 2082, 2097, 2098, 2110, 2116
Hazinei Hassa : 1848
Helen : 2368
Heraklit : 1671
Heyeti Mahsusa : 2189
Heyeti Mahsusa Kanunu : 2189, 2199
Heyeti Mebusan : 2383
Hiyaneti Vataniye Kanunu : 1593, 2274
Hicaz : 2305
Hidayet Aydımer (Konya) : 1741, 2527
Hikmet Bayur : 1621, 1635, 1657, 2077, 2116, 2122
Hikmet Elin : 2277
Hikmet Kuvilem (Dr.) : 2267, 2284, 2385
Hiksos İstilası : 2323
Hiksoslar : 2323
Hilafet : 1344, 1363, 1369, 1457, 1872, 2407, 2419
Hilafetçilik : 2258
Hilafetin İlgası Hakkında Kanun : 1930
Hilafetin İlgasına ve Osmanlı Hanedanına Ait Emlakin Millete İntikaline Dair Kanun : 1917
Hilmi Ural : 1858
Himmet Ölçmen (Konya) : 2010, 2404, 2471, 2481
Hindistan : 1763, 2119, 2127, 2139
Hitler : 1410, 1411, 1442, 1459, 1635, 1636, 1662, 1720, 1863, 2267, 2357, 2388
Hitler Rejimi : 1450
Hitler Yögend Teşkilâtı : 1871
Hitlerizm : 1442
Hohanzollern : 1863
Hollanda : 1696

Hor Belisa (İngiliz Diplomat) : 1398
Hristiyan : 2270, 2305, 2529
Hristiyanlık : 1631, 2323
Hukuk Beşer Beyannamesi : 1454, 1502, 1505
Hukuk Devleti : 1766, 1909-1912, 1923, 1931, 2018, 2061, 2068-2072, 2078, 2081, 2087, 2090, 2107, 2110, 2111, 2357
Hukuk Usulü Muhakemeleri ve Harç Tarifesi Kanunu : 1790
Hulusi Köymen (Bursa, Millî Sav. Bakanı) : 1341
Hügo : 2250
Hükümet Başkanı : 1472
Hürriyet Gazetesi : 1725
Hürriyet İtilaf : 1871
Hüsametîin Özdoğu : 2283, 2284, 2290
Hüsametîin Tugay : 2412, 2413
Hüseyin Balık (Zonguldak) : 1686, 1695
Hüseyin Cahit Yalçın : 1665, 1722, 1726, 1766, 2093, 2113
Hüseyin Fırat (İçel) : 1843, 1921, 2017, 2037
Hüseyin Nuri Yurdakul : 2025, 2404
Hüseyin Ortakçıoğlu (Çorum) : 1340, 1381, 1484, 1537, 1541, 1562, 1589, 1791, 1885, 1901, 1950, 1952, 1954, 2453, 2458, 2539-2545, 2551, 2552, 2559, 2560, 2581, 2585
Hüseyin Ülkü (Niğde) : 1343, 1427, 1534, 2027, 2029
Hüseyin Yarbaş : 1601
Hüsnü Akşit (Denizli) : 1755, 1756, 1758, 1762, 1767
Hüsnü Türkand (Kocaeli) : 2026, 2257

— I —

İlgaz : 1849
İrak : 2296, 2304, 2311
İrkçılık : 1442, 1461

— İ —

İbrahim Duygun (Sivas) : 1537, 1541
İbrahim Kirazoğlu (Kayseri) : 1530, 1537, 1768, 1769, 1997, 2004, 2007, 2008, 2404, 2407, 2410, 2413, 2421, 2514
İbrahim Subaşı (Antalya) : 2504, 2506, 2508
İbrahim Topçuoğlu : 2289, 2290
İçişleri Bakanı (Dahiliye Vekili) : 1392, 1404, 1434, 1627, 1628, 1771, 1776, 1858, 1880, 2037, 2042, 2092
İçişleri Bakanlığı (Dahiliye Nezareti) : 1664, 2213, 2272, 2273, 2329
İçişleri Komisyonu : 1782, 1783, 1785, 1884

- İçtüzük (Bkz. Nizamname, Tüzük) : 1378, 1446, 1447, 1478, 1483, 1490, 1492, 1495, 1497, 1498, 1500, 1503, 1534, 1563, 1564, 1570, 1584, 1639, 1746, 1748, 1783, 1797, 1838, 1884, 1885, 1887, 1901, 1998, 2001, 2024, 2028, 2088, 2164, 2165, 2168, 2237, 2259, 2353, 2355, 2382, 2393, 2422
- İdarei Örfiye : 1927
- İgor : 2368
- İhsan Altınel (İstanbul) : 1538, 2132, 2140, 2172
- İhsan Gülez (Bolu) : 2183
- İhsan Gürsoy (Kütahya) : 1998
- İhtiyat Subaylar Cemiyeti : 1871
- İkinci Abdülhamit : 1512, 2039, 2040, 2116
- İkinci Cihan Harbi (İkinci Dünya Harbi) : 1504, 1630, 1686, 2069, 2127, 2139, 2203, 2264, 2304, 2305, 2323, 2326, 2338, 2371, 2377, 2462, 2531
- İkinci Çar Nikola : 2368
- İkinci Enternasyonal : 2433, 2436, 2438, 2502
- İkinci Kanuni Esasi : 2374
- İkinci Mahmud : 1634
- İkinci Meclis : 2374
- İkinci Menderes Hükümeti : 2357, 2359, 2360
- İkinci Meşrutiyet : 1442, 1512, 2374, 2383
- İktisadî Devlet Teşekkülleri, Devlet İktisadî Teşekkülleri, İktisadî Teşekküller : 1757, 1762, 1765, 1772, 1776, 1779, 1780, 1793, 1879, 1880, 1918, 1931, 1944, 1945, 1948, 1950-1953, 1966, 1979, 2011, 2047, 2116, 2131, 2135, 2143, 2151, 2157, 2162, 2163, 2171
- İleri Demokrat Cephe Teşkilâtı : 2282
- İleri Gençler Birliği Teşkilâtı : 2281, 2282
- İleri Jön Türk Derneği : 2398, 2400
- İleri Jöntürkler : 2296
- İlhan Dizdar (Sivas) : 1484
- İmar Kanunu : 1932
- İmparatorluk : 1983, 1984
- İnebolu : 2331, 2332
- İngiliz Anayasası : 1457
- İngiliz Demokrasisi : 2388
- İngiliz Emperyalizmi : 2287
- İngiliz Hükümeti : 1721
- İngiliz İşçi Partisi (Bkz. İngiltere Amele Partisi) : 2503, 2602
- İngiliz Komünist Partisi : 2601
- İngiliz, İngilizler : 1410, 1532, 1630, 1651, 1721, 1872, 1889, 2311, 2323, 2390, 2444
- İngilizce : 2267
- İngiltere : 1399, 1570, 1630, 1696, 1913, 2296, 2297, 2323, 2388, 2442, 2444, 2460, 2462, 2471, 2472, 2503, 2521, 2602
- İngiltere Amele Partisi (Bkz. İngiliz İşçi Partisi) : 2472
- İnkılapları Koruma Kanunu : 2415
- İnmoralist : 2465
- İnsan Hakları : 2342
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi : 1454, 1525, 1536, 1640, 1653, 2103, 2104, 2343, 2492
- İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti : 2282, 2288
- İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi : 1851
- İntihabı Mebusan Kanunu : 1458
- İran : 1660, 1721, 1722, 1724, 1863, 2113, 2127, 2138, 2295, 2302, 2311, 2412, 2598
- İran Kürterleri : 2296
- İrfan Aksu (Isparta) : 2404
- İrfan Elin : 2277
- İrlanda Anayasası : 1502
- İrtica : 1352, 1355, 1356, 1362, 1390, 1414, 1435, 1439, 1511, 1518, 1519, 1521, 1529, 1530, 1602-1604, 1606, 1607, 1609, 1625, 1628, 1641-1644, 1647, 1652, 1654-1658, 1659, 1664, 1667, 1911, 1912, 2224, 2258, 2299, 2304, 2401, 2407, 2408, 2412, 2413, 2416, 2417
- İrticai : 1530, 1928, 2464
- İsa : 1389
- İskandinavya : 1518, 2397
- İskender : 1672
- İslam : 1363, 1621, 1631, 1655, 2304, 2305
- İslam Dini : 1642, 1654, 1658
- İslam Kardeşler Cemiyeti : 2113, 2412
- İslamiyet : 1623, 1655, 1664
- İsmail Aras (Otel Lokanta İşçileri Başkanı) : 1602
- İsmail Aşkın (Bilecik) : 1799, 2025
- İsmail Hakkı : 1737
- İsmail Hakkı Akyüz (Tekirdağ) : 1403, 1491, 1493, 1496, 1498, 1499, 1537
- İsmail Hakkı Çevik (Eskişehir) : 1727, 1833
- İsmail Hakkı Tonguç : 2309, 2310
- İsmail Hakkı Uzunçarşılı : 1866
- İsmet İnönü : 1388, 1449, 1531, 1605, 1639, 1646, 1797, 1808-1810, 1814, 1815, 1822, 1827, 1829, 1830, 1847, 1848, 1861, 1863, 1866, 1871, 1872, 1876, 1887-1889, 1894, 1896-1900, 1911, 1912, 1924-1926, 1928, 1935, 2000, 2040, 2041, 2067, 2075, 2077, 2095, 2098, 2114, 2115, 2117, 2118, 2122, 2253, 2254, 2328
- İsmet Olguç (Amasya) : 1562, 1791, 1885, 1948, 2026, 2237
- İspanya : 2529
- İspanya Hanedanı : 1863
- İsrail : 1674

İstanbul : 1344, 1362, 1363, 1373, 1410, 1423, 1444, 1458, 1463, 1470, 1568, 1602, 1603, 1605-1607, 1647, 1651, 1763, 1836, 1872, 2072, 2214, 2222, 2272, 2274, 2277-2281, 2283, 2284, 2287, 2289, 2290, 2296, 2307, 2308, 2310, 2313, 2322, 2331, 2332, 2343, 2419, 2466, 2476
İstanbul Adalar Belediyesi : 1850
İstanbul Hükümeti : 2273
İstanbul Üniversitesi : 1872
İstanbul Valisi : 2189
İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği : 2296
İstibdat : 1450, 1664, 1781, 1825, 1826, 1895, 2378, 2383, 2520, 2521
İstibdat Devri : 2382
İstiklâl Harbi, İstiklâl Savaşı Bkz. Kurtuluş Savaşı : 1344, 1415, 1466, 1521, 1658, 1666, 2119, 2186, 2188, 2271, 2311, 2378
İstiklâl Mahkemeleri : 1399, 1868, 2274
İstiklâl Marşı : 1602
İstiklâl Mücadelesi : 1413, 1459, 1512, 1610, 2085
İsvaç : 2296, 2444
İsviçre : 1518, 1696, 1870, 2306, 2349, 2387, 2390, 2397, 2442, 2445, 2481, 2482, 2485, 2490, 2602
İsviçre Borçlar Kanunu : 1959
İsviçre Ceza Kanunu : 2379, 2387, 2389, 2602
İş Bankası : 1862, 2119
İş Kanunu : 2128-2130, 2138, 2147-2149, 2151, 2152, 2154, 2155, 2159, 2166, 2168, 2169, 2172, 2174-2176
İşçi Sigortaları Kurumu : 2130, 2139, 2170, 2176
İşletmeler Bakanlığı : 2154
İtalya : 1686, 1696, 1827, 1863, 2035, 2096, 2203, 2304, 2323, 2376, 2377, 2397, 2442, 2467, 2470, 2515
İtalya Hanedanı : 1863
İtalyan Ceza Kanunu : 1506, 1508, 1571, 2362, 2376, 2378, 2387, 2424, 2437, 2452, 2461, 2467, 2470
İtalyan, İtalyanlar : 1674, 2189, 2379, 2382, 2387, 2433, 2466, 2515
İtalyanca : 2208
İtihat ve Terakki : 1450, 1625, 1635, 1726, 1871, 2384
İzmir : 1402, 1463-1465, 1564, 1869, 1890, 1927, 2041, 2136, 2174-2176, 2274, 2283, 2287, 2290, 2308-2310, 2330, 2466
İzmir Suikastı : 2046
İzmit : 1415, 2275, 2276, 2287

İzzet Akçal (Rize) : 1343, 1538, 1680, 1786, 1948, 2182, 2563, 2569

— J —

Japonya : 2203, 2377
Jeferson : 1358
Joşfin : 1867
Joseph Barthelémy : 1825, 1826

— K —

Kaçar Hanedanı : 1863
Kadıköy : 1765, 2278
Kadiri Tarikatı : 1601
Kadiriler : 1600
Kadro Mecmuası : 2388
Kafkasya : 1982, 2275
Kahire : 2304, 2305
Kalecik İlçesi : 1601
Kamanef : 2370
Kamil Gündüş : 1731, 1732, 1755-1757, 1768-1771, 1779, 1797, 1804, 1837, 1842, 1843, 1884, 1888, 2037, 2111, 2515
Kamutay : 1339, 1378, 1487, 1488, 1510, 1535, 1560, 1562, 1619, 1621, 1633, 1680, 1795, 1797, 1800, 1861, 2113, 2114, 2120, 2134, 2183, 2226, 2236, 2355, 2516
Kanunî Esası : 1458, 1634, 2039, 2040
Kanunî Sultan Süleyman : 1364
Kanunu Medenî (Bkz. Medenî Kanun) : 1736, 1742, 1992, 1993, 2033, 2037, 2040
Kapital : 2219
Kapitalist : 2376, 2386, 2602
Kapitalizm : 2267, 2385, 2386, 2427, 2438, 2463, 2487
Kapitülasyonlar : 1347, 1350, 1673, 1695, 1699, 1715-1717, 1721, 1726
Karabük : 1410, 2138, 2278
Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları : 2138
Karacabey : 1449
Karadeniz : 2042, 2243, 2271, 2276
Karaköse : 1661
Kars : 2309
Karun : 2371
Kasım Gülek : 1719, 1720, 1763, 1804, 2072
Kastamonu : 1461, 2043
Kastamonu Kendiri : 2246
Katakomba : 2323
Katolik : 2304
Kaygay : 2369

- Kayseri : 1849, 1879, 1897, 2287
Kazım Arar (Çankırı) : 1343, 1418, 1797
Kazım Topçuoğlu : 2289
Kemal Demiralay (Isparta) : 1784, 2404
Kemal Eren (Amasya) : 1534, 1784, 2026
Kemal Gedeleş : 2322
Kemal Özçoban (Afyonkarahisar) : 1500, 1682, 1683, 1737, 1779, 1782, 2257, 2409, 2413, 2415, 2418, 2440, 2441, 2448, 2469, 2499, 2500, 2572, 2580, 2582, 2587
Kemal Pilavoğlu : 1583, 1600, 1601, 1662
Kemal Tayşi : 2404
Kemal Tunalı : 1600
Kemal Türkoğlu (Mardin) : 1542, 1588, 1590, 1680, 1821, 2135
Kemal Yörük (Prof.) : 2063
Kemal Yörükoglu (Gümüşhane) : 2183, 2186-2188, 2190, 2191, 2193, 2195, 2196, 2199, 2530
Kemal Zeytinoglu (Eskişehir, Bayındırlık Bakanı, 1341
Kemalist : 1480
Kemalist Rejim : 1339, 1377, 1400, 1402, 1437, 1438
Kenan Akmanlar (Çanakkale) : 1795, 2134
Kenan Çıgman (Çankırı) : 1531
Kenan Öner (Prof.) : 2288
Kerim Sadi : 2284
Keyhusrev : 2323
Kırım : 2271, 2275, 2276
Kırımlızade Cemal Bey : 1449
Kırşehir : 1374, 1405, 1437, 1603-1605, 1628
Kızıl Gençlik-Komsomol : 2274
Kızıl İhtilali : 2219
Kızılay : 1731, 1815, 1973, 1975
Kirkor Sarafyan : 2278
Kisve Kanunu : 1381
Kloviz (Frank Oymağı Başkanı) : 2114
Kocaeli : 2288
Koçak Hanı : 2045
Kominform : 2245, 2295, 2306, 2312, 2598
Komsamol : 1871
Komünist : 1381, 1441, 1442, 1480, 1603, 1604, 1609, 1611, 1628, 1629, 1656, 1800, 1911, 2206, 2239, 2242, 2244, 2245, 2247-2250, 2255, 2262, 2264, 2266, 2267, 2271, 2274, 2276-2278, 2281, 2283, 2293, 2295, 2296, 2300, 2301, 2303, 2306-2310, 2330-2332, 2336, 2338, 2340, 2360, 2368, 2370, 2371, 2386, 2388-2392, 2394, 2395, 2398, 2399, 2402, 2413, 2416, 2417, 2424, 2426, 2428, 2431, 2432, 2435-2437, 2447, 2455, 2457-2460, 2462-2464, 2472, 2474, 2475, 2479, 2482, 2486, 2488, 2489, 2496, 2497, 2502, 2507, 2508, 2524, 2534, 2537, 2549, 2557, 2558, 2565, 2566, 2570, 2572, 2579, 2581-2584, 2598
Komünist Enternasyonalı : 2238, 2269, 2502, 2600
Komünist Rejim : 2312
Komünistler : 2220-2225, 2240, 2243, 2246, 2252, 2253, 2274, 2275, 2279, 2280, 2282, 2290-2292, 2294, 2301, 2305, 2311, 2333, 2335, 2361, 2365, 2369, 2384, 2404, 2408, 2410, 2422, 2423, 2427, 2430, 2432, 2438, 2440, 2441, 2452, 2461, 2465, 2466, 2472, 2473, 2476, 2477, 2490, 2491, 2495, 2503, 2520, 2538-2540, 2544-2546, 2548, 2551, 2554, 2567, 2597, 2600, 2602
Komünistlik : 2223, 2411, 2414, 2416, 2426, 2427, 2439, 2443, 2447, 2454-2456, 2461, 2463, 2468, 2485, 2489, 2490, 2496-2498, 2530, 2539, 2540, 2542-2544, 2548, 2550-2552, 2555, 2556, 2564, 2581-2583, 2587, 2588, 2596-2698, 2600, 2601
Komünitern : 2293
Komünizm : 1600, 1603, 1658, 1800, 2238-2241, 2243-2251, 2254-2256, 2258-2263, 2268, 2271, 2282, 2289-2293, 2301, 2302, 2305, 2306, 2311, 2314, 2318, 2323, 2324, 2326, 2329, 2330, 2334, 2336-2338, 2341, 2342, 2347, 2348, 2361, 2362, 2364, 2366, 2371-2373, 2386, 2388, 2390, 2391, 2395-2397, 2399-2402, 2404-2410, 2412-2414, 2416-2420, 2422-2424, 2428, 2432, 2433, 2466, 2467, 2469-2472, 2474, 2476, 2477, 2479, 2481, 2483, 2486-2490, 2492, 2495-2497, 2499, 2500, 2502-2505, 2520, 2532-2534, 2537, 2540, 2541, 2544, 2551, 2554-2556, 2565, 2566, 2571, 2577, 2579
Komünizm İhtilali : 2367
Konsomolskava Pravda Gazetesi : 2305
Konstantin (Kral) : 1863
Konya : 1494, 1656, 1735, 1849, 1957, 2001, 2466
Konya Belediyesi : 2004
Konya Halkevi : 2011, 2014
Koraltan : 2326
Kore : 1357, 1718, 1875, 1937, 2244, 2247, 2248, 2399, 2430
Köy Kanunu : 1757
Krenezki : 2271
Kubilay Abidesi : 1666
Kudret Gazetesi : 2114

Kumanlar : 2324
Kuran-ı Kerim : 1526
Kurtuluş Savaşı (Bkz. İstiklâl Harbi) : 1982, 2089, 2375,
Kuvayi Milliye : 1521, 2331,
Kuveyt : 1721
Kuzey Afrika : 1600
Kürdistan : 2224,
Kürt : 1871
Kürtçe : 1647
Kürt Mustafa Harp Diyanı : 1647
Kürtler : 2224, 2323
Kütahya : 2328

— L —

Labur : 2521,
Labur Hükümeti : 2521,
Lahey Konferansı : 2437
Laik : 1333, 1525, 1603, 1647, 1653,
Laik Cumhuriyet : 1646, 1647, 1650, 1652,
Laiklik : 1338, 1351, 1355, 1377, 1393, 1416, 1417, 1455, 1515, 1531, 1601, 1619, 1622, 1643, 1653, 1654, 1870, 2093, 2233, 2249, 2418, 2524,
Lalahan : 1602
Laskari Kaludi : 2065
Latif Aküzüm (Kars) : 1340, 2241,
Latin Yazısı : 1650
Layisizm : 1393
Laz İsmail : 2292, 2314
Lazistan : 2224,
Lazlar : 2224
Lenin : 1478, 1863, 2271, 2298, 2299, 2302, 2437, 2438, 2601
Leningrad İhtilali : 2271
Leninist : 2282, 2297,
Leninizm : 1663, 2267, 2301, 2311
Leon Duguıt : 1395, 1396, 1505
Liberal : 1800, 1801, 1819, 2357, 2363, 2446, 2454, 2495-2597
Liberal Ekonomi : 1673
Liberalizm : 1800, 2385, 2442, 2479,
Liyonid : 2368,
Londra : 2322
Loretmi : 2477,
Lozan Muahedesi : (Muahedenamesi) : 1347, 1350
Lübnan : 1690, 2311
Lütfi Bey (Mazbata Muharriri) : 2384,

Lütfi Karaosmanoglu : 1456
Lütfi Tokoğlu (Kocaeli) : 1446, 2182, 2256, 2543, 2575, 2580
Lütfiye Güllü : 2310

— M —

M. Tuncer : 2118,
M. Nermi : 1632, 1650, 1672, 2090, 2095, 2102,
Maarif Vekaleti (Bkz. Millî Eğitim Bakanlığı) : 1866, 2036, 2330, 2331,
Maarif Vekili (Bkz. Millî Eğitim Bakanı) : 2241,
Mac Artur : 1864
Macar Millî Kültür Heyeti : 2034
Macaristan : 2034
Maden Kanunu : 1682
Mahmut Bey (Siirt) : 1868
Mahmut Esat Bozkurt : 1463
Mahmut Goloğlu (Trabzon) : 1465, 1466, 1542, 1771, 1797, 2380,
Mahmut Güçbilmez (Bolu) : 1545, 2427, 2431, 2439, 2441, 2459, 2469, 2476, 2507, 2518, 2576, 2578, 2586, 2587
Mahmut Kibaroglu (Seyhan) : 1784
Mahmut Makal : 2310
Mahmut Nedim (Tic. Bak.) : 1872
Makamı Riyaset (Bkz. Riyaset Makamı) : 1498, 1762, 1952, 2354,
Makbulé Hanım : 1431, 1592, 1638,
Makyavelist : 2204, 2348,
Malatya : 2330
Malazgirt : 2430
Maliye Bakanı : 1688, 1701, 1706, 1801, 1803, 1836, 1837, 1950, 1953, 1956, 2194,
Maliye Bakanlığı : 1673-1676, 1679, 1701, 1703, 1706, 1711, 1712, 1779, 1784, 1792, 1814, 1815, 1932, 2032, 2050, 2181, 2182,
Maliye Komisyonu : 1783, 1784, 1789, 1837, 1884, 1988, 2020, 2023, 2181- 2183,
Mançer Hanedanı : 1863
Manifest : 2268
Manifesto : 2219,
Manisa : 1601
Mannerhaym : 1863
Mans : 1630
Maraş : 1850
Mari Luiz : 1867
Marks : 2219, 2268, 2295, 2298, 2308, 2378, 2385, 2473, 2486, 2522, 2601

- Marksist : 2202, 2204, 2273, 2276, 2279, 2282, 2285, 2297, 2298, 2303, 2307, 2309, 2437, 2520, 2521
- Marksistler : 2301, 2311,
- Marksizm : 1663, 2204, 2219, 2267, 2291, 2297, 2299, 2303, 2304, 2308, 2366, 2385, 2436, 2473, 2486, 2520,
- Mason Derneği : 1793
- Matbuat Kanunu : 2117, 2213, 2214, 2217, 2223, 2234, 2345, 2358, 2382, 2383, 2391, 2480,
- Materyalist Diyalektik : 2267
- Max Ball : 1725
- Mazarik : 1866
- Mazarik Halk Terbiyesi Müessesesi : 2035
- Mazhar Özsoy (Maraş) : 1482, 1581, 1583, 2192, 2193,
- Mazhar Paşa : 1872
- Mazhar Şener (Giresun) : 1680, 1705, 1968, 1971, 1996, 2134, 2257, 2469,
- Mecdet Alkin (Kütahya) : 1485, 2188, 2466, 2489,
- Meclis Başkanı : 1460
- Meclisi Mebusan : 1458
- Medeni Kanun (Bkz. Kanunu Medeni) : 1367, 1384, 1404, 1407, 1416, 1417, 1507, 1642, 1646, 1647, 1650, 1666, 1779, 1790, 1840, 1852, 1902, 1905, 1947, 1955, 1977, 1978, 1991, 2001, 2023, 2036, 2059, 2061, 2062, 2433, 2479, 2567,
- Mehmet Aldemir (İzmir) : 1500, 1538, 1834
- Mehmet Ali Sebük : 2106
- Mehmet Ali Ülgen (Konya) : 2135, 2404
- Mehmet Daim Süalp (Sürt) : 1343, 1534, 1572, 1573, 1582, 1584, 1589, 1680, 1752, 1786, 1946, 1966, 2001, 2238, 2403, 2404, 2421, 2478, 2561, 2569, 2579, 2583
- Mehmet Enginün (Edirne) : 1541, 1563, 1791, 1964, 1965, 2237,
- Mehmet Güçbilmez : 2183
- Mehmet Kamil Boran (Mardin) : 1340, 1343, 1365, 1367, 1368, 1375, 1379, 1412, 1436, 1480, 1540, 1545, 1562, 1797, 1799, 1826, 2238, 2241, 2422, 2424, 2432, 2452, 2471, 2507, 2523-2525, 2527, 2528, 2548, 2574,
- Mehmet Özbek : 1500
- Mehmet Özbey (Burdur) : 1582, 1749, 1885, 2203, 2226, 2227, 2522, 2558,
- Mehmet Özdemir (Kayseri) : 1482
- Mehmet Yılmaz (Kocaeli) : 1484
- Meksika : 2127, 2139
- Memiş Yazıcı (Erzurum) : 1490, 1782, 2257,
- Memurin Kanunu : 1799
- Menemen : 1665, 1666
- Menemen Hadisesi : 1927,
- Meni Müdahale Kanunu : 1736
- Mersin : 1922, 2287
- Mersin Halkevi : 1922, 2037
- Mesut Güney (Çoruh) : 1340, 1562, 1791, 2237
- Meşrutiyet : 1466, 1634, 1635, 2042, 2043, 2373, 2388, 2398
- Meşrutiyet Meclisi : 2382
- Mevlanakapı : 2092
- Mısır : 1660, 1718, 2113, 2305, 2323
- Mihael : 2368
- Mihri Belli : 2281, 2297, 2314
- Millet Partisi : 1413, 1646, 1656, 1657, 1953, 2055, 2076, 2120-2122, 2318, 2334, 2337, 2338, 2365, 2396, 2442, 2448, 2455, 2479, 2500
- Milli Azınlıklar : 2270
- Milli Eğitim Bakanı (Bkz. Maarif Vekili) : 2315, 2316, 2319, 2331
- Milli Eğitim Bakanlığı (Bkz. Maarif Vekaleti) : 1985, 1996, 2124, 2125, 2280, 2307, 2315, 2317, 2320, 2325-2327, 2329, 2372
- Milli Eğitim Komisyonu : 2250
- Milli Hâkimiyet : 1353, 1422, 1454, 1501, 1506, 1797, 1828, 1895, 1898, 1906, 2356, 2375
- Milli İrade : 1409, 1411, 1523, 1627, 1667, 1822, 1894, 1914, 1922, 1925, 2038, 2078, 2099, 2100, 2109-2118, 2137, 2286
- Milli Kalkınma Bankası : 1953,
- Milli Korunma Kanunu : 1407
- Milli Meclis : 2383, 2395
- Milli Mücadele : 1335, 1336, 1352, 1374, 1380, 1388, 1418, 1428, 1459, 1477, 1593, 1716, 1721, 1726, 1801, 1810, 1908, 1911, 1912, 2189, 2190, 2273, 2292
- Milli Savunma Bakanlığı : 2181, 2190, 2191
- Misakı Milli : 2322
- Mithat Benker (İstanbul) : 1491
- Mithat Paşa : 1344, 1475, 1478, 1565, 1634, 2374
- Mithat Sözer (İstanbul) : 1538
- Monarşi : 1501, 1787, 1878
- Montrö Anlaşması : 2115
- Morva : 2368

Moskof : 2253, 2338, 2399, 2400, 2430
Moskof Emperyalizmi : 2555
Moskoflar : 2252
Moskova : 2092, 2220, 2221, 2269, 2271, 2273, 2275, 2278, 2281, 2289, 2290, 2292, 2293, 2296, 2297, 2304-2307, 2312-2314, 2331, 2341, 2360, 2408, 2424, 2436, 2437
Moskova Radyosu : 2290, 2313, 2340, 2341
Mualla Anıl (Türk Kadınlar Birliği Genel Bşk.) : 1602
Muallim Naci : 2039
Muallimler Birliği : 1776, 1793, 1872, 1879, 1889, 1891, 1902, 1904, 1974, 1981, 1982, 1987, 1991, 1993
Muamele Vergisi : 2154, 2155
Muammer Alakant (Zonguldak) : 1537, 1590, 1782, 1797, 1823, 2111, 2256, 2416, 2420, 2460
Muammer Bey : 1958
Muammer Kösebay : 1600
Muammer Obuz (Konya) : 1402, 1403, 1500, 1792, 1840, 1949
Muğla : 1633
Muğlalı Mustafa : 1840
Muhammet : 1389
Muharrem Tuncay (Balıkesir) : 1758, 1759, 1761, 1764, 1766, 1767, 1784, 1797, 1840, 1925, 1956, 1969, 1970, 2017, 2018, 2155, 2158, 2159, 2161
Muhasebei Umumiye Kanunu : 1856, 1950, 1958, 1963, 1980, 1992
Muhittin Erener : 1594, 1729, 1764, 1797
Muhittin Özkefeli (Samsun) : 1831, 2257, 2404
Muhlis Bayramoğlu (Ankara) : 1795, 2134
Muhlis Ete (Ankara, Eko. ve Tic. Bak.) : 1342, 1681, 1682, 1689, 1705
Muhlis Tümay (Manisa) : 1343, 1403, 1404, 1490, 1545, 1550, 1589, 1737, 1782, 1797, 1901
Murat Ali Ülgen : 1705, 1735, 1760, 1796, 1797, 1831, 1876, 1891, 1950, 1952, 1953, 2025, 2026, 2197, 2184, 2356
Musa : 1389
Musaddık : 1721
Musevi : 2270, 2529
Mussofini : 1410, 1459, 1636, 1662, 1720, 1863, 1871
Mussolini Rejimi : 1450
Mustafa Börtüce : 2284, 2290, 2292

Mustafa Ekinci (Diyarbakır) : 1343, 1358, 1542, 1796, 1797, 1844, 1933, 1935, 1996, 1997, 1976, 1977, 2018, 2019, 2041, 2045, 2134
Mustafa Kemal Atatürk, Atatürk, Mustafa Kemal Paşa : 1333-1339, 1341-1344, 1346-1356, 1358-1360, 1363, 1365-1384, 1386-1400, 1402-1416, 1418-1450, 1452, 1455-1479, 1481, 1489, 1491, 1496, 1498, 1502-1521, 1523-1526, 1529-1531, 1534, 1536, 1537, 1540, 1541, 1545, 1547-1558, 1560-1572, 1574-1578, 1580, 1583-1586, 1591-1595, 1597, 1601 - 1613, 1615-1652, 1655, 1658-1664, 1666-1671, 1726, 1728, 1810, 1811, 1819, 1820, 1835, 1847, 1866, 1868, 1870, 1898, 1911-1913, 1918, 1926, 1928, 1932, 1939, 1940, 2039, 2073, 2075, 2308, 2372, 2385, 2388, 2398, 2401, 2441, 2451, 2491, 2493, 2501
Mustafa Remzi Bucak (Diyarbakır) : 1592, 1596, 1786, 2182
Mustafa Reşit Paşa : 1422
Mustafa Suphi : 2222, 2270-2272, 2275, 2311, 2313, 2331, 2424
Mustafa Zeren (Erzurum) : 1486, 1517, 1797, 2011, 2024, 2027-2030, 2469
Mutlakiyet : 1781, 1876
Mutlakiyet Rejimi : 1825
Muzaffer Önal (Tokat) : 1989, 2010, 2025, 2029, 2256, 2574
Müçteba Işın (Balıkesir) : 2257
Müdafai Hukuk Teşkilâtı : 2284
Mülîî Erkuyumcu (Çoruh) : 1340, 1953, 1955, 2152, 2166, 2334, 2336, 2386, 2392, 2403, 2403, 2405, 2540, 2556
Mükerrem Bey (Isparta) : 1928
Mükerrem Sarol (İstanbul) : 1500, 1521, 1522, 1538, 1753, 1797, 1829, 1858, 1908
Mümtaz Faik Fenik : 1439, 1605, 1609, 1617, 1619, 1631, 1668, 2054, 2067, 2072, 2084, 2100
Mümtaz Kavalcıoğlu (Koçaeli) : 2257
Münih : 2388, 2466
Münir Akkaya (Giresun) : 1880
Mürtecî : 1603-1604
Mürivvet Bilen (Kız Teknik Cemiyeti Başkanı) : 1602
Müslüman : 1364, 1665, 2270, 2279
Müslümanlar : 1620, 1629, 1631, 1655, 1657, 2271
Müslamanlık : 1631, 1665

— N —

Naci Berkman (Samsun) : 2025, 2522
 Nadir Nadi : 1610, 1650, 1659, 1667, 1669, 2067, 2070, 2111, 2125, 2380
 Nafiz Körez (Manisa) : 1541, 2132
 Nahit Pekcan : 2183
 Nakiye Hanım : 1872
 Nakşibendiler : 1600
 Namık Gedik (Aydın) : 1749, 1750, 1797, 2132, 2145, 2160-2162, 2165, 2170, 2172
 Namık Kemal : 1373, 1477, 1478
 Namık Zeki Aral : 1724
 Napolyon : 1867, 2323
 Narodnidam : 1871
 Nasreddin Hoca : 1662, 2358
 Nasyonel Komünizma : 2489
 Nasyonel Sosyalist : 2040, 2466
 Nasyonel Sosyalizm : 2379, 2436, 2487, 2489
 Naşit Hakkı Uluğ (Türk Tarih Kurumu Genel Bşk.): 1602
 Natık Poyrazoğlu (Muğla) : 2238, 2430
 Nazım Ağacıkoğlu (Sivas) : 1500, 1734, 1952, 2025, 2558
 Nazım Bey (Tokat) : 2273
 Nazım Hikmet : 2267, 2269, 2275, 2276, 2280, 2284, 2285, 2291-2294, 2296, 2297, 2302, 2307, 2313, 2314, 2331, 2332, 2389, 2424, 2426, 2431, 2446, 2477, 2482, 2483, 2492
 Nazi : 2466
 Naziler : 2267, 2379
 Nazilli : 2276, 2287
 Nazilli Bez Fabrikası : 2419
 Nazizm : 2430
 Nazlı Tılabar (İstanbul) : 1517, 1538
 Necdet Açıanal (Urfa) : 2589
 Necdet İncekara (Ankara) : 1409
 Necdet Yılmaz (Bursa) : 1537, 1784
 Necip Bilge (Niğde) : 1486, 1542, 1594, 1680, 1748, 1786, 1945, 1947, 1966, 1977, 1980, 1981, 1987, 1988, 1991, 1994, 1997, 1998, 2031, 2032, 2427, 2431, 2439, 2452, 2453, 2455, 2458, 2469, 2480, 2500, 2506, 2535
 Necip Bilge (Niğde) : 2536, 2537, 2539-2541, 2544, 2553, 2559, 2560, 2566, 2567, 2570, 2572
 Necip Fazıl : 1437
 Nedim : 1565
 Nedim Ökmen (Maraş, Tarım Bakanı) : 1342
 Neo-liberal : 2448
 Newyork : 1864

Niçe : 2379
 Nihal Atsız : 1437, 1441, 1442
 Nihat Balyoz : 2277
 Nihat Baymut : 2278
 Nihat Erim : 1607, 1612, 1626, 1643, 1661, 2060, 2074, 2104, 2109, 2599
 Nihilistler : 2225, 2244
 Nihilizm : 2209, 2244, 2246, 2470
 Niyazi Berkes : 2310
 Niyazi Ünal Aleli (Yozgat) : 1340, 1562, 1582, 1792, 2027 2237
 Nizamname (Bkz. İhtizük, Tüzük) : 1380
 Norveç : 2444
 Nureular : 1600
 Nurenberg : 2035
 Nurettin Ertürk (Sivas) : 1343, 1381, 1434, 1500, 1537, 1757, 1769, 1948, 1952
 Nuri Bey (Kütahya) : 1868, 1869
 Nuri Gökçe : 2041
 Nuri Özsan (Muğla, Çalışma Bakanı) : 1342, 2135, 2145, 2160-2162, 2165, 2170, 2172, 2344, 2345
 Nurullah Tolon : 1602

— O —

Oğuzluk Mecmuası : 2307
 Okturva Resmi : 1945, 2036
 Olga : 2368
 Oligarşi : 1501, 1787, 1878
 Olimp Mabutları : 1358
 Orhan Arıman (TMTF Başkanı) : 1603
 Orhan Aşal : 2061
 Orhan Ergüder : 2065
 Orkun : 1623
 Orkun Mecmuası : 1437
 Orman Kanunu : 2041, 2243
 Orta Anadolu : 1661, 2316, 2317, 2565
 Orta Asya : 2466
 Orta Doğu : 1690, 2408, 2490
 Ortaçağ : 1631, 1653, 1659, 1662
 Ortaçağ Skolastiği : 1641
 Ortadoks : 2304
 Ortaşark : 2111
 Osman Bölükbaşı (Kırşehir) : 1621, 2337, 2339, 2342, 2347-2358, 2365, 2366, 2396, 2412-2415, 2418, 2420, 2447-2450, 2460, 2500
 Osman Kavrakoğlu (Rize) : 1542, 2546, 2547, 2556, 2559, 2560

Osman Şevki Çiçekdağ (Ankara) : 1340, 1343, 1351, 1403, 1471, 1481, 1500, 1542, 1562, 1579, 1595, 1603, 1779, 1784, 1791, 1797, 1893, 2022, 2085, 2193-2196, 2237, 2458, 2469, 2486, 2523, 2551, 2556
Osman Talat İltekin (Ankara) : 1340, 1562, 1791, 2236
Osmanlı : 1475, 1523, 1656, 1657, 1673, 1721, 1848, 2088, 2089
Osmanlı Bankası : 1697, 2265
Osmanlı Devleti : 1445, 1523, 1620, 1641, 1655, 1717, 2081, 2101, 2189
Osmanlı Hanedanı : 1909
Osmanlı İmparatorluğu : 1695, 1812, 1917, 1983, 2291, 2397
Osmanlı Meclisleri : 2043
Övenist : 2285

— Ö —

Ömer Bilen : 1766, 1860, 1861
Ömer Cevheri (Urfa) : 1540
Ömer Faruk Sanaç (Elazığ) : 1797, 1923, 2037, 2134
Ömer Faruk Toprak : 2276
Ömer Mart (Çanakkale) : 2197, 2256

— P —

Padişah : 2383
Pakistan : 2127, 2139
Panislawizm : 2322, 2371
Paris : 1867, 1868, 1985, 2296, 2297
Parlamentar Rejim : 1825
Parlamento : 1499, 1728, 1749, 1818, 1821, 1823, 1826, 1840, 1988, 2202, 2373
Pastör : 1457, 1630
Patagonya : 2424
Peçenekler : 2324
Peron : 2530
Pertev Arat (İzmir) : 2546, 2559, 2560, 2578
Peru : 2139
Platon : 1671
Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu : 1480, 1858
Polonya : 2127, 2139, 2312, 2326
Portekiz : 1863
Potkin : 2368
Prafintern : 2220 - 2222
Pravda Gazetesi : 2289
Precis : 1454
Primo : 1863
Proleterya : 2267, 2269, 2270, 2299
Proleterya Diktatörlüğü : 2290

— R —

Ragıp Özdemir (Zonguldak) : 2317
Raif Aybar : 1545, 1549, 1554, 1556, 1558, 1559
Rami : 2274
Ramiz Eren (Ankara) : 1484, 1490, 1537, 1782, 2025
Rasyonalist : 2466
Raşit Paşa : 2332
Rauf Umursal : 2085
Recep Bey : 1928
Recep Peker : 1800
Refet Aksoy (Ordu) : 1499, 1840, 1967, 2134, 2157, 2160, 2163, 2167, 2169, 2171, 2174, 2410, 2411, 2528, 2531, 2534, 2535
Refet Paşa : 2332
Refet Tavaslıoğlu (Denizli) : 2025
Refik Şevket İnce (Manisa) : 1376, 1380, 1430, 1431, 1433, 1682, 1734, 1746, 1747, 1749, 1751, 1774, 1775, 1779, 1783, 1784, 1786, 1792, 1796, 1797, 1831, 1832, 1846, 1855, 1873, 1876, 1884, 1893, 1917, 2013, 2014, 2046, 2075, 2085, 2106, 2111
Remzi Birant : 2135
Remzi Bucak (Diyarbakır) : 1540, 1763
Remzi Bey (Erkani Harp Binbaşı) : 1983
Remzi Oğuz Arık : 1610, 1797, 1981, 1984, 1996, 1998, 2377, 2388
Resmî Gazete : 2180
Reşat Fuat Baraner : 2277, 2278, 2280
Reşat Güllü (Seyhan) : 2555
Reşat Nuri Güntekin : 1663
Reşat Şemsettin Sirer : 2241, 2315-2320, 2325, 2326, 2328-2331, 2333
Reşit GALİP : 1868, 1928
Reşit Kemal Timuroğlu (Urfa) : 1784, 2257
Reşit Mentey : 2289
Reşit Paşa : 1344
Reşit Tarakçıoğlu : 1537
Reşit Turgut (Isparta) : 1490, 1782
Rifat Ilgaz : 2276
Rıfık Salim Burçak (Erzurum, G. ve Tekel Bak.) : 1342, 2257
Rifat Alabay (Konya) : 1490, 1588, 1782, 2427, 2452, 2458, 2480, 2486, 2505-2507, 2585, 2587
Rifat Bey : 1947

Rifat Özdeş (Kırşehir) : 1369, 1531, 2025, 2483, 2511
 Rifat Sivişoğlu (Zonguldak) : 1536, 1786, 1947, 2000, 2005, 2008, 2165, 2179, 2180
 Rifat Taşkın (Kastamonu) : 1439, 1571, 2425
 Rivera : 1863
 Riyaset (Bkz. Başkanlık) : 1421, 2157
 Riyaset Makamı (Bkz. Makamı Riyaset) : 1380, 1573, 2511
 Roma : 1570, 1662, 2297, 2323, 2466, 2515,
 Roma Devri : 2323
 Roma İmparatorluğu : 1525
 Roma İstilası : 2323
 Roma Senatosu : 1565
 Roman : 1565
 Romanof : 1863
 Romanya : 1502, 1863, 2276, 2370, 2371, 2526
 Romen : 2370, 2371
 Romüs ve Romülüs : 1357
 Rospespiyer : 2393
 Rosvelt : 1459
 Ruhi Su : 1864
 Rumeli : 2324
 Rumen : 2367
 Rus : 2241, 2246, 2270, 2271, 2273, 2276, 2288, 2296, 2302, 2304, 2312, 2322, 2338, 2370, 2460, 2461, 2491
 Rus İhtilali : 2271, 2272
 Rus Komünist Partisi : 2271
 Rusça : 2241, 2280, 2307
 Ruslar : 2092, 2272, 2275, 2332, 2413, 2426
 Rusuhi B. : 2114
 Rusya : 1450, 1863, 1871, 2245, 2246, 2248, 2267, 2268, 2270-2272, 2275, 2276, 2297, 2302-2306, 2310, 2312, 2313, 2322, 2323, 2326, 2424, 2426, 2436, 2460, 2488, 2521, 2581
 Rüknettin Nasuhioğlu (Edirne, Adalet Bakanı) : 1341, 1359, 1360, 1487, 1505, 1559, 1581, 1589, 1593, 2314, 2348, 2364, 2393, 2404, 2440, 2450, 2511, 2543, 2565, 2581, 2582

— S —

S. Sururi Nasuhioğlu (Kütahya) : 1340, 1542, 1792, 2225, 2237
 Sabahaddin Ali : 1441, 2284, 2306, 2307, 2332
 Sabiha Zekeriyâ Sertel : 2284, 2285, 2289
 Sabit Novan : 2322
 Sabit Sağiroğlu (Erzincan) : 1490, 1491, 1493, 1494

Sadettin KARACABEY (Bursa) : 2146
 Sadık Aldoğan : 1641, 2120
 Sadık Çakırtepe : 1600
 Sadrettin Ertem : 2307
 Sadri Maksudi Arsal (Ankara) : 1500, 1544, 1545, 1548, 1563, 1565-1568, 1762, 1866
 Saffet Arıkan : 1869
 Saffet Bey (Katibi Umumi) : 1927
 Saffet Gürol (Konya) : 1586, 1592, 1593, 1755, 1756, 2174, 2380
 Safiye : 2289
 Sağlık Bakanlığı : 2322
 Sahir Erman : 1615
 Saim Nuri Uray : 2063
 Saim Önlön : 2256
 Sait Bilgiç (Isparta) : 1343, 1437, 1442, 2238, 2251, 2253, 2528, 2530, 2534, 2535
 Sait Bey (Saruhan) : 2383
 Sait Kantarel (Kastamonu) : 1537
 Sakarya : 1668
 Sakarya Muharebesi : 2491
 Sakarya Zaferi : 1887
 Sakız Adası : 2189
 Salahattin Adil, Paşa (Ankara) : 1343, 1402, 1459, 1465, 1466, 1480
 Salamon Adato (İstanbul) : 2529
 Salazar : 1863
 Salih Fuat Keçeci (İstanbul) : 1538
 Salih Hacıoğlu (Baytar) : 2222
 Salih Kalemcioglu (Kocaeli) : 2257
 Salih Torfilli (Afyon) : 2026, 2028, 2030, 2257
 Salim Serçe (Seyhan) : 1340, 1343, 1562, 1792, 2237
 Saltanat : 1351, 1381, 1388, 1413, 1414, 1466, 1611, 1669, 1921, 1982
 Saltanat İdaresi : 2124
 Salvador Anayasası : 1502
 Samet Ağaoğlu (Manisa, Devlet Bak., Başbakan Yrd.) : 1341, 1364, 1367, 1368, 1376, 1471, 1473, 1527, 1766, 1836, 2259, 2260, 2376, 2388, 2452, 2458, 2459, 2479, 2484, 2488, 2489, 2496, 2512, 2513, 2534, 2547-2549, 2553, 2556
 Samih Rifat : 1866
 Samim Gönensoy : 2062
 Samsun : 1402, 1616, 1625, 2274, 2287, 2288
 Samsun Belediyesi : 1850

San Fransisko Andlaşması : 1952
Sani Yaver (İstanbul) : 1500, 1538, 1749, 2114,
2115, 2119, 2238, 2396, 2397
Saraçoğlu Hükümeti : 2277
Sarı İrmak : 2268
Sarıkamış : 1621
Sayıştay (Bkz. Divanı Muhasebat) : 1932, 2183,
2186, 2187
Sebatî Selimoğlu : 2278
Sebilürreşat : 1623
Seçim Kanunu : 1458, 1805, 1807, 2064, 2375,
2500
Sedat BARAN (Çorum) : 2256
Sedat BARI (Seyhan) : 1478, 1797, 1886, 1887,
2135, 2317, 2469, 2475
Sedat Zeki ÖRS (Sivas) : 1699, 2518, 2520, 2521
Selim : 1344, 1373
Selim Herkmen (Bursa) : 1538
Selim Ragıp Emeç (Bursa) : 1381, 1442, 1443,
1496, 1497, 1538, 1591
Selman Nuri : 2275, 2276
Sendika Kanunu : 2474
Senihi Yürüten : 1538, 2132
Serbest Cumhuriyet Fırkası : 1426
Serbest Fırka : 1463, 1625, 1832, 1867, 1927
Sevim Tan (Dr.) : 2297
Sevr Andlaşması : 1651
Seyfi Kurtbek (Ankara, Ulaştırma Bakanı) : 1342
Seyfi Oran : 2184
Seyhan : 1375
Sezar : 1662
Sıtkı Atanç (Tokat) : 1534, 1796, 2025, 2026, 2135
Sıtkı Yırcalı (Balıkesir) : 1737, 1741, 1750, 1752,
1779, 1784, 1797, 1803, 1831, 1836, 1837,
1853, 1858, 1884, 1962, 1965, 1974, 1976,
1986, 2085, 2111, 2256, 2354, 2355, 2373,
2380
Siirt : 1539
Siirt Belediyesi : 1850
Simanaki : 2370
Sinan : 1444, 1565
Sinan Tekelioğlu (Seyhan) : 1343, 1367, 1369-
1371, 1375, 1402, 1403, 1409, 1411, 1458,
1480, 1481, 2033, 2044, 2045, 2425, 2440
Sivas : 2287, 2317, 2419
Sivrihisar : 1849
Sivrihisar Belediyesi : 1850
Sokol Teşkilâtı : 1866

Sokrates : 1670
Son Telgraf : 1363
Sosyalist : 2281, 2291, 2310, 2348, 2389, 2427,
2431, 2436, 2437, 2442, 2443, 2446, 2447,
2451, 2452, 2456, 2458, 2459, 2461, 2462,
2468, 2471-2473, 2480, 2482, 2487, 2488,
2496, 2497, 2504, 2596, 2600, 2602
Sosyalist Demokrasi : 2286
Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi : 2274
Sosyalist Parti : 2282, 2503
Sosyalistler : 2444, 2503
Sosyalizm : 2265, 2272, 2290-2292, 2294, 2305,
2428, 2434-2437, 2439, 2442, 2444, 2447,
2448, 2458, 2460, 2462, 2463, 2471, 2487,
2502, 2503, 2520, 2600
Sovyet : 2296, 2304, 2311, 2312
Sovyet İmparatorluğu : 2202
Sovyet Rusya : 2201, 2263, 2265, 2292, 2311, 2312,
2337, 2398, 2597
Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği : 2238, 2269,
2270, 2502, 2600
Sovyetler : 2289, 2473
Soyadı Kanunu : 1467
Stalin : 1410, 1662, 1863, 2246, 2284, 2298, 2300,
2308, 2333, 2426, 2601
Stalingrad : 2269, 2276, 2332
Stalingrad Zaferi : 2220
Stalinizm : 2311
Stalinokrasi : 2520
Suat Başol (Zonguldak) : 1534, 1885, 2024, 2025,
2137, 2150, 2171, 2451
Suat Derviş : 2276, 2278
Suat Hayri Ürgüplü : 1535
Sudan : 1600
Sudi Mihçioğlu (Manisa) : 1541, 1760
Sultan Ahmet Vak'ası : 2268
Sultan Mustafa : 1364
Sultan Selim : 1454
Sıyatsen : 1863
Suphi Dönmezer : 2453
Suriye : 2187, 2278, 2304, 2311
Süleyman Başkan (Balıkesir) : 1784
Süleyman Fehmi Kalaycıoğlu (Trabzon) : 2184
Süleyman Kerman (Afyon) : 2257
Süleyman Kuranel (Gaziantep) : 1482, 1537
Süleyman Nuri Vakası : 2275, 2288
Süleymaniye Camii : 2281

Sümerbank : 1707, 2153
Süreyya Endik (Çanakkale) : 1343, 1381, 1389,
1402, 1500, 1524, 1581, 1582, 1797, 2012,
2015, 2019, 2025, 2095, 2096, 2238, 2254

— Ş —

Şam : 2278, 2305
Şaman : 2324
Şapka Kanunu : 1616, 1654
Şarki Almanya : 2488
Şarköy : 1849
Şefik Bakay (Kırklareli) : 1696, 1699, 1796, 2135
Şefik Hüsnü (Dr.) : 2222, 2272, 2274, 2275, 2278,
2281-2290, 2292-2294, 2296, 2313, 2314
Şefik Tugay : 2040
Şehabettin Kivılcım : 2283
Şekerci Löbon : 2274
Şekspir : 2250
Şemsettin Günaltay : 1766, 1800, 2043, 2072, 2121,
2122, 2242, 2450, 2451
Şeriat : 1665, 1669
Şevket Bilgin : 1646, 2080, 2098
Şevket Mocan (Tekirdağ) : 1376, 1500, 1534, 1538,
2203, 2219, 2225, 2227, 2229, 2238, 2240,
2243, 2244, 2251, 2256, 2259, 2260, 2314,
2334-2336, 2342, 2362, 2373, 2388, 2404,
2469, 2477-2481, 2492, 2570-2573
Şevket Mutlugil (Askeri Yargıç) : 2262, 2282
Şevket Süreyya Aydemir : 2267, 2333
Şevki Ecevit (Sivas) : 1537, 1541, 1944
Şeyh Said : 1652, 2305
Şeyh Sait İsyanı : 2246, 2418
Şeyhülislam : 1872
Şeyhülislam Ebüssuud Efendi : 1634
Şii : 2305
Şili : 2127, 2139
Şimali Cermen : 2323
Şinasi : 2250
Şurayî Devlet (Bkz. Danıştay) : 1770, 1771, 1987,
2180, 2186, 2329
Şükrü Saraçoğlu : 2039, 2041
Şükrü Uluçay (Samsun) : 1786, 2182

— T —

T. C. Emekli Sandığı : 2185
T. C. Emekli Sandığı Kanunu : 2198, 2200
T. C. Merkez Bankası : 1684, 1689, 1692, 1693,
1703, 1711, 1815, 1951
Tahran : 2304, 2305

Tahsili Emval Kanunu : 1833, 1849, 2000, 2008
Tahsin Tola (Isparta) : 1784
Tahriri Sükun Kanunu : 1411, 1470, 1471, 2043,
2273
Talat Paşa : 1450
Talat Vasfî Öz (Ankara) : 2021
Talebe Cemiyeti : 1904
Taleyrand : 1832
Tanin Gazetesi : 1362, 1363
Tanzimat : 1422, 1634, 1655, 2382
Tarık Gülerk (İzmir) : 1385, 1500, 1514
Tarık Kozbek (Konya) : 1491
Tarım Bakanı : 2317
Tarım Bakanlığı : 2032, 2050
Tarsus : 2287
Tass Ajansı : 2290, 2313
Tatyana : 2368
Tayfur Sökmen (Hatay) : 1500, 1517
Tekirdağ : 1850
Tekkeler Kanunu : 1381
Teokratik : 1357, 1525, 1529
Terakkiperver Fırkası : 1832, 1871, 2043
Teşkilâtı Esasiye : 1799
Teşkilâtı Esasiye Kanunu : 1421, 1800
Tevfik B. : 2114
Tevfik Dilmen : 2280
Tevfik Gür (Elazığ Eski Valisi) : 1880, 1922, 1924
Tevfik İleri (Samsun, Millî Eğt. Bakanı) : 1341,
1765, 2327, 2330, 2400
Tevfik Koral (Trabzon) : 1680
Tevhidi Efkar : 1363
Tezer Taşkıran : 1476, 1500, 1797
Tıp Talebe Cemiyeti : 1602
Ticani : 1522, 1529, 1601, 1661, 2498
Ticani Tarikatı : 1654
Ticaniler : 1515, 1521, 1524, 1574, 1575, 1577,
1600, 1662, 1664, 1911, 1984, 2252
Ticanilik : 1601
Ticaret ve Ekonomi Bakanı (Ticaret ve İktisat
Bakanı) : 1684, 1706
Titizm : 2489
Tokat : 1914
Toksöz : 1363
Tonguç Baba : 2318, 2319
Toprak Kanunu : 1749, 1916, 1994, 2038-2040,
2457
Totalitarist Regim : 1662

- Totaliter : 1411, 1985, 2079, 2378
Totaliter Rejim : 1361, 1388, 1411, 1881, 1921
Törez : 2313, 2424, 2460, 2461
Trabzon : 2272
Trakya : 1450
Travalliste Partisi : 2444
Troçki : 2601
Tudeciler : 2598
Turancılık : 2388
Türk : 1338, 1339, 1347, 1350, 1352, 1353, 1357, 1363, 1364, 1366, 1367, 1371-1373, 1376, 1377, 1381, 1385, 1386, 1388, 1391, 1395, 1398-1400, 1402, 1404, 1408, 1416, 1420, 1423, 1424, 1426, 1431, 1432, 1435-1437, 1444, 1446, 1452, 1455, 1456, 1461, 1465, 1468, 1470, 1479, 1485, 1509, 1512, 1519, 1520, 1524, 1454-1547, 1565, 1566, 1569, 1570, 1602-1605, 1607, 1609, 1921-1623, 1626, 1627, 1629 1632, 1638, 1639, 1653, 1655, 1661, 1664, 1666, 1669-1671, 1674, 1676-1678, 1681, 1682, 1685, 1689, 1690, 1700, 1709, 1717, 1720 1726, 1800, 1811, 1812, 1821, 1864, 1866, 1876, 1899, 1902, 1908, 1910, 1916, 1936, 1953, 1982, 1983, 1985, 1986, 2039, 2058, 2064, 2066, 2069, 2070, 2085, 2089, 2090, 2106, 2110-2112, 2132, 2187, 2201, 2204, 2205, 2210, 2211, 2226, 2227, 2238, 2246, 2250, 2252-2254, 2268, 2310, 2322, 2324, 2328, 2332, 2339, 2342, 2351, 2353, 2366, 2370, 2372, 2385, 2389, 2392, 2397-2400, 2417, 2418, 2461, 2466, 2481, 2490, 2491, 2495, 2529, 2530-2531, 2553, 2554, 2581, 2589
Türk Bayrağı : 1339, 1351, 1357, 1358, 2467, 2596
Türk Ceza Kanunu, Ceza Kanunu : 1335, 1336, 1339, 1348-1350, 1355, 1360, 1377, 1381, 1392, 1394, 1407, 1415, 1416, 1435, 1436, 1439-1442, 1453, 1455, 1424, 1482, 1484, 1486, 1489, 1505-1510, 1533, 1536, 1539, 1541, 1544, 1546, 1549, 1550, 1552-1554, 1558, 1560, 1561, 1563, 1567-1569, 1571, 1572, 1576-1581, 1585, 1590, 1591, 1593, 1595, 1596, 1615, 1620, 1627, 1628, 1653, 1654, 1963, 2201-2206, 2209, 2210, 2213-2215, 2217, 2219, 2223-2230, 2233-2235, 2247, 2252, 2253, 2257, 2262, 2274, 2335, 2336, 2344, 2345, 2349, 2357, 2359-2361, 2364, 2365, 2373-2376, 2379, 2381, 2383, 2384, 2401-2411, 2419-2421, 2423, 2425, 2432, 2433, 2443-2445, 2450, 2469, 2474, 2475, 2479, 2484, 2501, 2502, 2504, 2505, 2508, 2517, 2525, 2526, 2533, 2535, 2543, 2546, 2548-2551, 2553, 2554, 2557, 2562-2564, 2566-2569, 2574, 2581-2583, 2589, 2595, 2597, 2602
Türk Cumhuriyeti : 1378, 1397, 1400, 2123
Türk Devleti : 1363, 1617, 1654, 1983, 2524
Türk Devrimi : 1333, 1666, 1670, 1727, 2093
Türk Hükümeti : 1725
Türk İnkılabı : 1351, 1377, 1378, 1393, 1406, 1420, 1443, 1658, 2070
Türk İnkılapları : 1668
Türk İslam : 1654
Türk Kadınları Birliği : 1602, 1871, 1872, 1902, 1904
Türk Kanunu Medenisi : 1488
Türk Lirası : 1701, 1712
Türk Meclisi : 1565, 1566
Türk Milleti : 1338, 1339, 1344, 1345, 1347, 1349-1353, 1357-1359, 1365, 1369-1377, 1379, 1380, 1387, 1389, 1391-1393, 1395, 1396, 1398-1400, 1403, 1408, 1409, 1415, 1416, 1418, 1419, 1422, 1424, 1428, 1435, 1437, 1438, 1444-1446, 1450, 1452, 1461, 1462, 1465-1471, 1474-1477, 1480, 1504, 1513-1515, 1518-1521, 1523, 1556, 1558, 1603, 1605, 1607, 1617, 1623, 1625, 1627, 1632, 1635, 1636, 1644, 1649, 1653-1655, 1657, 1664, 1668-1671, 1717, 1721, 1736, 1781, 1786, 1824, 1828, 1847, 1864, 1876, 1881-1884, 1886, 1888, 1891, 1893-1896, 1898-1901, 1912, 1913, 1915, 1918, 1921, 1923, 1925, 1930, 1931, 1936, 1957, 1962, 1984, 2016, 2017, 2019, 2042, 2045, 2046, 2072, 2091-2094, 2096, 2097, 2116, 2210, 2211, 2253, 2259, 2322, 2337, 2341, 2356, 2378, 2394, 2399, 2400, 2423, 2426, 2430, 2440, 2457, 2483, 2489, 2491, 2492, 2495, 2529, 2554
Türk Ocakları : 1727, 1741, 1747, 1776, 1793, 1794, 1802, 1803, 1809-1811, 1828, 1833, 1835, 1844, 1850, 1866-1872, 1879, 1889-1891, 1902-1905, 1927-1929, 1938, 1939, 1955, 1974-1978, 1981, 1982, 1984, 1987, 1989, 1991, 1993, 1995, 2076, 2124, 2388
Türk Ordusu : 2115

Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun :
1684, 1692, 1693, 1704, 1711
Türk Tarih Kurumu : 1602
Türk Tayyare Cemiyeti : 1555
Türkçe : 1474, 1548, 1647, 1652, 2289, 2296, 2330,
2357, 2462
Türkiye : 1339, 1363, 1366, 1375, 1392, 1398,
1402, 1406, 1412, 1430, 1438, 1454, 1516,
1535, 1555, 1604, 1609-1612, 1620, 1622,
1623, 1625, 1626, 1630, 1636, 1642, 1643,
1650, 1653, 1656, 1660, 1661, 1664, 1667,
1669, 1675, 1677, 1678, 1682, 1688, 1690-
1692, 1695, 1698, 1700, 1704, 1708-1711,
1716, 1720, 1721, 1725, 1726, 1800, 1821,
1927, 1985, 1986, 2019, 2042, 2055, 2070,
2112, 2115, 2117, 2127, 2190, 2210, 2211,
2222, 2239, 2240, 2244, 2258, 2262, 2269,
2270, 2272, 2274-2276, 2279, 2284, 2290-
2293, 2295, 2296, 2301, 2305, 2310-2314,
2317, 2319, 2322, 2325, 2334, 2337, 2338,
2341, 2342, 2365, 2367, 2373, 2385, 2408,
2426, 2455, 2458, 2460, 2467, 2481-2483,
2485, 2487, 2489, 2490, 2495, 2555, 2597,
2600, 2601
Türkiye Büyük Millet Meclisi : 1333, 1334, 1336,
1338, 1346, 1351, 1356, 1360, 1362, 1363,
1366, 1367, 1369-1371, 1373, 1376, 1378,
1381, 1384, 1386-1391, 1400, 1402, 1404,
1406, 1408, 1409, 1411, 1413, 1418, 1420-
1427, 1432, 1434, 1435, 1437, 1439, 1447-
1449, 1453, 1458, 1459, 1464, 1467, 1468,
1471, 1474, 1478, 1479, 1491, 1492, 1496,
1498, 1499, 1505, 1506, 1510, 1513, 1514,
1516, 1523, 1524, 1527, 1529, 1536, 1541,
1544, 1546, 1548, 1550-1554, 1556, 1558,
1564, 1567, 1568, 1570-1573, 1576, 1592,
1595, 1601, 1607, 1608, 1611, 1616, 1617,
1622-1632, 1635-1637, 1639, 1641-1644,
1649, 1665-1671, 1673, 1676, 1694, 1704,
1706, 1709, 1719, 1720, 1722, 1723, 1728,
1730, 1734, 1737, 1740, 1742, 1743, 1745-
1748, 1750, 1751, 1753-1755, 1759-1762,
1766, 1775, 1777, 1779-1784, 1786, 1787,
1792-1794, 1797, 1798, 1800, 1801, 1805-
1809, 1812, 1813, 1816, 1821-1825, 1828,
1830, 1831, 1836, 1838, 1839, 1841, 1844,

1846, 1853-1855, 1857, 1862-1864, 1872,
1873, 1876, 1881, 1882, 1884, 1887, 1888,
1893, 1903, 1905, 1906-1909, 1911-1913,
1915-1917, 1922, 1923, 1925, 1928-1932,
1935, 1938, 1941, 1942, 1952, 1956, 1958,
1959, 1968, 1977, 1987, 1989, 1990, 1993,
1994, 1996, 2014-2017, 2021-2023, 2031,
2053, 2055, 2059, 2061-2066, 2068, 2069,
2073, 2074, 2078, 2079, 2081, 2082, 2084-
2087, 2091, 2093, 2097-2101, 2104-2109,
2111, 2116-2119, 2124, 2132, 2133, 2135-
2137, 2140, 2143, 2145, 2146, 2158, 2163,
2168, 2179, 2180-2182, 2188, 2190, 2191,
2196, 2197, 2214, 2227, 2238, 2239, 2242,
2243, 2251, 2252, 2255-2257, 2259, 2261-
2263, 2270, 2272, 2273, 2275, 2286, 2295,
2316, 2318, 2325-2337, 2339, 2343-2346,
2050-2352, 2354, 2358-2360, 2373, 2374,
2378, 2381, 2384, 2387, 2391, 2394, 2396-
2398, 2400, 2403, 2404, 2406-2410, 2415,
2416, 2418-2420, 2427, 2442-2444, 2448,
2450, 2457, 2458, 2460, 2470, 2473, 2485,
2487, 2491, 2492, 2494, 2497-2499, 2503-
2505, 2512-2514, 2516, 2518, 2520, 2524,
2527, 2529, 2533, 2540, 2543, 2546, 2549,
2551, 2552, 2555, 2557, 2563, 2565, 2566,
2568, 2578-2580, 2582, 2585, 2596-2599
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı : 1484,
1536, 1540, 1541, 1563, 1796, 1885, 1964,
2225, 2226, 2257, 2373, 2404, 2530
Türkiye Cumhuriyeti : 1350, 1356, 1394, 1629,
1631, 1668, 1782, 1866, 2059
Türkiye Devleti : 2205
Türkiye Halk İştirakiyun Partisi : 2222
Türkiye Komünist Gençler Birliği : 2239
Türkiye Komünist Partisi, Komünist Partisi, T.K.P.:
1841 2220, 2221, 2223, 2224, 2238, 2239, 2264,
2265, 2267, 2269, 2270, 2272, 2273, 2275,
2277-2279, 2281, 2283, 2287, 2289, 2292,
2293, 2296-2300, 2302, 2307, 2311- 2313
Türkiye Millî Talebe Federasyonu (TMTEF) : 1600,
1602, 1603
Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi : 2221,
2281, 2286, 2289, 2290, 2294
Türkiye Sosyalist İşçi ve Çiftçi Partisi : 2273

Türkiye Sosyalist İşçi ve Köylü Partisi : 2222, 2272
Türkiye Sosyalist Partisi : 2221, 2281, 2285, 2286,
2288-2291, 2294, 2295
Türkler : 1340-1350, 1354, 1448, 1454, 1455, 1457,
1487, 1492, 1504, 1507, 1564, 1620, 1635,
1637, 1641, 1647, 1648, 1716, 1780, 1781,
1826, 1904, 2033, 2189, 2323, 2324
Türklük : 1338, 1344, 1347, 1350, 1395, 1398,
1402, 1435, 1552, 1577, 1632, 1647, 1665,
2075, 2120, 2555,
Tüzük (Bkz. İçtüzük Nizamname) : 1543, 1829-
1831, 2019, 2020, 2029, 2461, 2511, 2513,
2515, 2516

— U —

Uğur Sayar (Tıp Talebe Cemiyeti Başkanı) : 1602
Ukrayna : 2246, 2309
Ulaştırma Bakanlığı : 1600
Ulus Gazetesi : 1439, 1718, 1720, 1768, 1806, 1920,
2019, 2090
Ulus Meydanı : 1602, 2314, 2455
Ulusal Bayram ve Genel Tatil Günleri Kanunu :
2128, 2129, 2141, 2169, 2176
Umran Nazif Yiğiter (Niğde) : 1447, 2182
Urbanya Cemiyeti : 2034
Uşak : 1762

— Ü —

Üçüncü Enternasyonal : 2436-2439, 2476, 2502,
2503, 2600, 2601
Üçüncü Enternasyonalizm : 2433
Üçüncü Mustafa : 1634
Üçüncü Napolyon : 2382
Üçüncü Selim : 1422, 1634
Ümanistlik : 2465
Ürdün : 2113
Üsküdar : 2278

— V —

Vacit Asena (Balıkesir) : 1340, 1562, 1791, 1945,
1966, 1969, 1992, 2022, 2027, 2028, 2236,
2237, 2335, 2386, 2396, 2404, 2407, 2422,
2510-2512, 2516, 2517, 2522-2525, 2536,
2537, 2541, 2561-2563, 2567-2571, 2575-
2576, 2577, 2579, 2582, 2585-2589
Van : 1661
Vandalizm : 1357
Varlık Vergisi : 1686, 1699

Varna : 2312
Varşova : 2305
Vasfi Menteş : 1500, 1510, 2253
Vasfi Mahir Kocatürk (Gümüşhane) : 2450, 2478
Vasıf Bey (Büyükelçi) : 1866
Vasiya : 2369
Vatan Gazetesi : 1362, 1363, 2106
Vatikan : 2304
Vedat Nedim Tör : 2267, 2274
Vehbi (Konya Milletvekili) : 2384
Venezuela : 2139
Veysali : 1449
Viktor : 2370
Viyana : 2292
Volvarlar : 2368

— Y —

Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu :
1710
Yahudi : 2529
Yakın Doğu : 1660, 1726, 1985
Yalova : 1868
Yargıtay : 1436, 2111, 2433, 2538
Yaşar Nabi : 2310
Yavuz Selim : 1642
Yeditepe Dergisi : 2290
Yekalerinburg : 2368
Yemen Vilayeti : 2397
Yeni Cephe : 2393
Yeni Çağ : 1650
Yeni Dünya Gazetesi : 2271
Yeni Edebiyatçılar : 2276, 2282
Yeni Harf Kanunu : 1616, 1654
Yeni İstanbul : 1650
Yeni Ses : 2276
Yenişehirizade Ahmet Efendi (İzmir) : 2383
Yeredoğ Kişioğlu (Kocaeli) : 2132, 2163, 2164
Yol Vergisi Kanunu : 1536
Yugoslavya : 1863, 2489, 2526
Yunan : 1652
Yunan Ordusu : 1651
Yunanistan : 1358, 1502, 1525, 1863, 2190, 2268,
2269
Yunus Muammer Alakant (Zonguldak) : 1490,
1493, 1498, 1544, 1545, 1548, 1550, 1563,
1567, 1744, 1745, 1747-1749, 1813, 1821,
1825, 1826, 1832, 1918, 1955-1957, 1961,

1986-1991, 1998, 2014, 2015, 2419, 2516,
2554, 2555, 2560
Yurovski : 2368
Yusuf Akçora : 1866
Yusuf Aysal (Kütahya) : 1738, 1762, 1784, 2139
Yusuf Azizoglu (Diyarbakır) : 1343, 1387
Yusuf Karshioğlu (Yozgat) : 1582
Yusuf Kamil Aktuğ : 1381
Yusuf Kemal Bey : 2042
Yusuf Ziya Eker : 2388
Yüzellilikler : 2181-2183, 2187-2189, 2191, 2196

— Z —

Zafer Abidesi : 1402
Zafer Gazetesi : 1425, 1449, 1455, 1564
Zafıraki Efendi : 2383

Zahit İmre : 2061
Zekeriya Sertel : 2282, 2288
Zeki Akçalı (Seyhan) : 1786, 2182
Zeki Bastımar : 2277, 2280, 2297, 2307
Zeki Çif (Ankara Şoförler Der. Bşk.) : 1602
Zihni Betil : 1804, 1837
Zihni Ural (Çoruh) : 1738, 1740, 1784
Zinoviyef : 2370
Ziya Gökalp : 2491
Ziya Paşa : 1478
Zonguldak : 1850, 2043, 2138, 2151, 2274, 2287,
2288
Zuhuri Danışman (Bolu) : 1537, 2238, 2349, 2365
Zühtü Hilmi Velibeşe (İzmir) : 1544, 1779, 1797,
1847, 1857, 1884, 1888, 1901

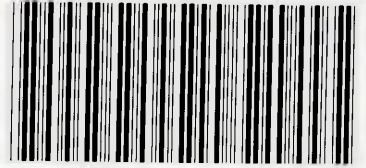
ISBN : 975-7291-18-8 (Tk-No.)

ISBN : 975-7291-22-6 (2. Cilt)

**TBMM BASIMEVİ MÜDÜRLÜĞÜ
ANKARA – 1999**

**TBMM
Kütüphanesi**

200205769